

Nordiska rådet

22:a sessionen, 1:a samlingen

1974

Stockholm

NORDISK MINISTERRÅD
SEKRETARIATET

Stockholm 1974

Kungl. Boktryckeriet P A Norstedt & Söner

Redaktör Åke Edwall

1915

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista för 22:a sessionens första samling jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	23
Sakernas fördelning på utskott	39
Översikt av sessionen	49
Protokoll	51
Saker m. m.	258
Medlemsförslag (A-saker)	259
Regeringsförslag (B-saker)	542
Berättelser (C-saker)	562
Meddelanden (D-saker)	992
Frågor (E-saker)	1219
Dokument utanför saklistan	1239
Beslut	1351
Rekommendationer	1355
Yttranden	1395
Övriga beslut	1403
Riktlinjer för utskottsarbetet	1403
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	1405
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteratur- och musikpris	1415
Register	1435
Översikt över sakernas behandling	1437
Personregister	1456
Ämnesregister	1465
Plan över sessionssalen	1481

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, Nordiska ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet.

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets tjugooandra session, får presidiet härmed enligt arbetsordningens 1 § meddela, att rådets tjugooandra session kommer att inledas i Stockholm lördagen den 16 februari 1974.

Oslo den 14 november 1973

Kåre Willoch

Pär Kettis

Medlemslista

(Upprättad enligt § 4 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 16 februari 1974 med ändringar vid möten den 16, 17, 18, 19, och 20 februari 1974)

Lista godkänd den 16 februari 1974

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Andersen, Anders</i> (närv. 17/2—18/2)	<i>Lidbom, Carl</i>
<i>Andersson, Sven</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Aspling, Sven</i>	<i>Lorentzen, Annemarie</i>
<i>Bengtsson, Ingemund</i>	<i>Louekoski, Matti</i> (närv. 18/2—19/2)
<i>Bratteli, Trygve</i> (närv. 17/2—20/2)	<i>Ludvigsen, Sonja</i> (närv. 16/2—19/2)
<i>Carlsson, Ingvar</i>	<i>Lundkvist, Svante</i>
<i>Christiansen, Peter F.</i>	<i>Löjberg, Bertil</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i> (närv. 18/2—19/2)	<i>Nielsen, Tove</i> (närv. 16/2—17/2)
<i>Feldt, Kjell-Olof</i>	<i>Norling, Bengt</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Gjerde, Bjartmar</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i> (närv. 16/2—19/2)
<i>Guldberg, Ove</i> (närv. 16/2—18/2)	<i>Ólafsson, Magnús Torfi</i>
<i>Gustafsson, Hans</i> (närv. 16/2—19/2)	<i>Palme, Olof</i>
<i>Halvorsen, Tor</i> (närv. 16/2—19/2)	<i>Sigurdsen, Gertrud</i>
<i>Hansen, Holger</i> (närv. 18/2—19/2)	<i>Sigurdsen, Halldor E.</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Hartling, Poul</i> (närv. 16/2—18/2)	<i>Sorsa, Kalevi</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Hjelm-Wallén, Lena</i>	<i>Sträng, Gunnar</i>
<i>Hägglom, Alarik</i>	<i>Sundqvist, Ulf</i> (närv. 16/2—19/2)
<i>Jansson, Jan-Magnus</i> (närv. 16/2)	<i>Tarjanne, Pekka</i> (närv. 16/2—19/2)
<i>Jóhannesson, Ólafur</i>	<i>Tuominen, Heikki</i> (närv. 16/2—19/2)
<i>Johansson, Rune</i>	<i>Ulveseth, Ingvald</i> (närv. 16/2—19/2)
<i>Karkinen, Seija</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Valle, Inger Louise</i> (närv. 16/2—19/2)
<i>Kjartansson, Magnús</i>	<i>Virolainen, Johannes</i> (närv. 17/2)
<i>Kleppe, Per</i> (närv. 16/2—18/2)	<i>Väänänen, Marjatta</i> (närv. 16/2—19/2)
<i>Laine, Jermu</i> (närv. 17/2—18/2)	<i>Zachrisson, Bertil</i>
<i>Leijon, Anna-Greta</i>	

Valda medlemmar

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Bakken, Ingvar</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Benkow, Jo</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Bjergegaard, Hans</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Borten, Per</i>

Carlsson, Eric
Christensen, Christian
Christiansen, Ragnar
Dam, Poul
Eidem, Bjarne Mørk
Enggaard, Knud
Forsman, Mauno
Geijer, Arne
Gíslason, Gylfi Þ.
Guðmundsson, Gils
Gustavsen, Finn
Hammarberg, Sven
Hansen, Guttorm
Hansen, Jørgen Peder
Haugaard, Svend
Haugstvedt, Asbjørn
Helén, Gunnar
Helveg Petersen, Niels
Hentze, Demmus
Hermansson, Carl-Henrik
Hernelius, Allan
Hetemäki, Elsi
Holmberg, Gustav
Jacobsen, Kirsten
Jansson, Paul
Jespersen, Knud
Johansson, Knut
Jørgensen, Anker
Knudsen, Ingolf
Knudson, Olaf
Koivisto, Tellervo M.
Korvald, Lars
Kristensson, Astrid
Krönmark, Eric

Kyllingmark, Håkon
Larsen, Reidar T.
Liikanen, Erkki
Lillqvist, Bror
Lund, Thor
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthías, Á.
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Mäki, Timo
Møller, Gerda
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Nørgaard, Ivar
Palm, Sture
Saarinen, Aarne
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Steenberg, Erland
Stetter, Ib
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Tallgren, Carl Olof
Thoroddsen, Gunnar
Tuomioja, Erkki
Tupamäki, Olavi
Valdimarsson, Hannibal
Westerlund, Seppo
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Väyrynen, Paavo
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

Ändringar den 16 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av första mötet Arne Geijer av *Grethe Lundblad* och för denna dag Gunnar Helén av *Rolf Sellgren*.

Ändringar den 18 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Arne Geijer av *Doris Håvik*, Sven Mellqvist av *Essen Lindahl* och Anna-Greta Skantz av *Grethe Lundblad*, för fjärde och femte mötet Carl-Henrik Hermansson av *Lars Werner* och för del av denna dag och nästa dag Per Olof Sundman av *Gunnel Jonäng* samt för återstoden av sessionen Ivar Nørgaard av *Kristian Albertsen*.

Ändringar den 19 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för femte mötet Paul Jansson av *Grethe Lundblad* och för 6:e mötet Anna-Greta Skantz av *Grethe Lundblad* samt för återstoden av sessionen Gunnar Helén av *Rolf Sellgren* och Knut Johansson av *Doris Håvik*.

Ändring den 20 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för återstoden av sessionen Jan-Ivan Nilsson av *Gunnel Jonäng*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens första samlings början)

Danmarks riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 29 januari 1974)

Hartling, Poul, f. 14. Statsminister, Charlottenlund (V)

Guldborg, Ove, f. 18. Udenrigsminister, Charlottenlund (V)

Andersen, Anders, f. 12. Finansminister, Grenå (Utsedd 4 februari) (V)

Lind, Nathalie, f. 18. Justitsminister og minister for kulturelle anliggender, København (V)

Nyboe Andersen, Poul, f. 13. Økonomiminister og handelsminister, Humlebæk (V)

Damsgaard, Kresten, f. 03. Kirkeminister og minister for offentlige arbejder, Vester-Skerninge (V)

Hansen, Holger, f. 29. Miljøminister og minister for Grønland, Mern (V)

Nielsen, Tove, f. 41. Undervisningsminister, Skive (V)

(Utsedd av Føroya landsstyre den 10 augusti 1973)

Christiansen, Peter F., f. 23. Varaløgmaður (vice-lagmand), Tórshavn (sb)

Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 18 december 1973 med ändring den 19 december 1973)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Andersen, K. B., f. 14. Fhv. udenrigsminister, København

Hansen, Jørgen Peder, f. 23. Toldkontrolør, Thurø

Jørgensen, Anker, f. 22. Fhv. statsminister, København

Nørgaard, Ivar, f. 22. Fhv. minister, Bagsværd

(Förfall vid 22:a sessionens första samling 18/2—20/2; ersatt av Kristian Albertsen; se under Stedforträdere)

Stedforträdere

Albertsen, Kristian, f. 17. Landsformand, Frederiksberg

Kampmann, Jens, f. 37. Fhv. minister, Charlottenlund

Risgaard Knudsen, Jens, f. 25. Fhv. minister, Søborg

Møller, Orla, f. 16. Fhv. minister, Ålborg

Fremskridtspartiet (FP)*Medlemmer*

Jacobsen, Kirsten, f. 42. Statsautoriseret
ejendomsmægler, Ålborg
Bjerregaard, Hans, f. 42. Statsautoriseret
ejendomsmægler, Kolding

Stedfortrædere

Ipsen, Kurt M., f. 31. Importør, Slagslunde
Arentoft, John, f. 23. Konsulent, Højbjerg

Venstre (V)*Medlemmer*

Enggaard, Knud, f. 29. Civilingeniør, Skov-
lunde
Holmberg, Gustav, f. 11. Gårdejer, Åle-
strup

Stedfortrædere

Christoffersen, Henning, f. 39. Redaktør,
Holte
Foged, Jens, f. 10. Konsulent, statsrevisor,
Hammerum

Det radikale Venstre (RV)*Medlemmer*

Helveg, Petersen, Niels, f. 39. Sekretær, Kø-
benhavn
Skytte, Karl, f. 08. Folketingets formand,
fhv. minister, Højrup
(Förfall vid 22:a sessionens första sam-
ling; ersatt av Svend Haugaard; se under
Stedfortrædere)

Stedfortrædere

Haugaard, Svend, f. 13. Fhv. forstander,
Resen, Skive
Overgaard Nielsen, Poul, f. 11. Redaktør,
København

Det konservative Folkeparti (KF)*Medlemmer*

Møller, Gerda, f. 14. Oberstinde, Køben-
havn
Stetter, Ib, f. 17. Direktør, Ålborg

Stedfortrædere

Simonsen, Palle, f. 33. Direktør, Charlot-
tenlund
Juul-Madsen, Ejvind, f. 21. Proprietær, Fa-
gerholt, Skibby

Centrums-demokraterne (CD)*Medlem*

Knudsen, Ingolf, f. 40. Viceskoleinspektør,
København

Stedfortræder

Melchior, Arne, f. 24. Direktør, København

Socialistisk Folkeparti (SF)*Medlem*

Dam, Poul, f. 21. Højskoleforstander, Bir-
kerød

Stedfortræder

Lange, Morten, f. 19. Professor, dr. phil.,
Holte

Kristeligt Folkeparti (KrF)*Medlem**Christensen, Christian*, f. 25. Skoledirektør,
Ringkøbing*Stedfortræder**Honoré, Bent*, f. 36. Præst, Værløse**Danmarks kommunistiske parti (DKP)***Medlem**Jespersen, Knud*, f. 26. Partiformand,
Kastrup*Stedfortræder*

—

Danmarks Retsforbund (DR)*Medlem*

—

*Stedfortræder**Christensen, Ib*, f. 30. Psykotekniker, lands-
formand, Randers*(Valda av Føroya lagting den 17 augusti 1973)***Føroya javnaðarflokkurin (Socialdemokratiet) (Jvfl)***Medlem**Øregaard, J. Fr.*, f. 06. Løgtingsformaður,
stjóri (lagttingsformand, direktør), Gøtu*Stedfortræder**Olsen, Poul Jacob*, f. 17. Fiskiskippari (fis-
keskipper), Klaksvig**Folkaflokkurin (Folkeflokken) (Fkfl)***Medlem**Hentze, Demmus*, f. 23. Landsrættarsak-
fjørari (landsretssagfører), Tórshavn*Stedfortræder**Sundstein, Jogvan*, f. 33. Statsaut. gransko-
fari (statsaut. revisor), Tórshavn**Finlands delegation****Regeringsrepresentanter m. fl.***(Utsedda den 8 februari 1974)**Sorsa, Kalevi*, f. 30. Statsminister, Helsing-
fors. (Sd)*Virolainen, Johannes*, f. 14. Finansminister,
Lojo lk. (K)*Tuominen, Heikki*, f. 20. Inrikesminister,
Helsingfors*Jansson, Jan-Magnus*, f. 22. Handels- och
industriminister, Helsingfors. (Sv)*Louekoski, Matti*, f. 41. Justitieminister,
Gäddvik. (Sd)*Sundqvist, Ulf*, f. 45. Undervisningsminis-
ter, Sibbo. (Sd)

Karkinen, Seija, f. 36. Social- och hälsovårdsminister, Helsingfors. (Sd)

Tarjanne, Pekka, f. 37. Trafikminister, Finnå. (Lkp)

Väänänen, Marjatta, f. 23. Minister, Helsingfors. (K)

Laine, Jermu, f. 31. Utrikeshandelsminister, Helsingfors. (Sd)

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 29 januari 1974)

Hägglom, Alarik, f. 14. Lantråd, Mariehamn

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 6 februari 1974 för tiden intill nästa val)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)

Medlemmar

Forsman, Mauno, f. 28. Folkskollärare, Helsingfors

Koivisto, Tellervo Maria, f. 27. Politics kandidat, Tammerfors

Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad

Lindeman, Lars, f. 20. Socialchef, Helsingfors

(Förfall vid 22:a sessionens första samling; ersatt av Erkki Liikanen; se under Suppleanter)

Tuomioja, Erkki, f. 46. Politics kandidat, Helsingfors

Suppleanter

Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Rovaniemi

Työläjärvi, Pirkko, f. 38. Diplomekonom, Raumo

Knuuttila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä

Liikanen, Erkki, f. 50. Politics studerande, S:t Michel

Söderman, Jacob, f. 38. Juris licentiat, Grankulla

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)

Medlemmar

Alenius, Ele, f. 25. Politics doktor, Helsingfors

Björklund, Ilkka-Christian, f. 47. Politics kandidat, Helsingfors

Saarinen, Aarne, f. 13. Partiordförande, Helsingfors

Suppleanter

Kantola, Lauri, f. 08. Redaktör, Esbo

Kivistö, Kalevi, f. 41. Politics licentiat, Jyväskylä

Tuominen, Mirjam, f. 19. Generalsekreterare, Helsingfors

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)*Medlemmar*

Ruokola, Matti, f. 23. Medicine licentiat, Uleåborg

(Förfall vid 22:a sessionens första samling; ersatt av Saimi Ääri; se under Suppleanter)

Sukselainen, V. J., f. 06. Riksdagens talman, förutv. statsminister, kansler, Hagalund

Väyrynen, Paavo, f. 46. Politices magister, Kemi lk

Suppleanter

Ääri, Saimi, f. 31. Husmor, Punkalaidun

Jokela, Mikko, f. 28. Politices kandidat, vicehäradshövding, Rovaniemi lk

Saukkonen, Juhani, f. 37. Pastor, Parikkala

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (KoK)*Medlemmar*

Hetemäki, Elsi, f. 29. Lektor, Esbo

Lähteenmäki, Olavi, f. 09. Andre vicetalmans, professor, Åbo

Mäki, Timo, f. 14. Vicehäradshövding, Tavastehus

Suppleanter

Lankinen, Sirkka, f. 16. Medicine licentiat, Lahti

Mykkänen, Jouni f. 39. Politices magister, Sodankylä

Suomen Kansan Yhtenäisyyden Puolue (Finlands Folks Enhets Parti) (Skyp)*Medlem*

Tupamäki, Olavi, f. 44. Diplomingenjör, Petäjävesi

Suppleanter

Kainulainen, Heikki, f. 17. Jordbrukare, Sulka

Antila, Pentti, f. 26. Agronom, jordbrukare, Lavia

Svenska Folkpartiet (Sv)*Medlem*

Tallgren, Carl Olof, f. 27. Politices kandidat, Åbo

Suppleant

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrolog, jordbrukare, Pernå

Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala Folkpartiet) (Lkp)*Medlem*

Westerlund, Seppo, f. 30. Diplomingenjör, Esbo

Suppleant

Borg, Olavi, f. 35. Politices doktor, professor, Tammerfors

(Valda av Ålands landsting den 6 november 1973)

Åländsk samling (ÅS)

Medlem

Woivalin, Folke, f. 28. Bonde, landstingets talman, Finström

Suppleant

Dahlman, Nils, f. 14. Borgmästare, landstingets förste vicetalman, Mariehamn

Islands delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda den 29 januari 1974)

Jóhannesson, Ólafur, f. 13. Forsätisráðherra (statsminister), Reykjavík. (F)

Sigurðsson, Halldor E., f. 15. Finansminister og landbrugsminister, Reykjavík. (F)

Ólafsson, Magnús Torfi, f. 23. Menntamálaráðherra (kulturminister), Reykjavík. (SF)

Kjartansson, Magnús, f. 19. Heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra (sundheds- og folkeforsikringsminister og industriminister), Reykjavík. (Ab)

Alþingi (altinget)

(Valda den 20 december 1973 för tiden intill nästa val)

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) N.

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighetspartiet) (Sj.)

Fulltrúar (medlemmer)

Mathiesen, Matthías Á., f. 31. Hæstaréttarlögmaður (höjesteretssagfører), Hafnarfjörður. N.

Hafstein, Jóhann, f. 15. Fyrrv. forsätisráðherra (Fhv. statsminister), Reykjavík. N.

(Förfall vid 22:a sessionens första samling; ersatt av Gunnar Thoroddsen; se under Varafulltrúar)

Varafulltrúar (stedfortrædere)

Thoroddsen, Gunnar, f. 10. Prófessor (professor), Reykjavík. N.

Hallgrímsson, Geir, f. 25. Fyrrv. borgarstjóri (Fhv. borgmester), Reykjavík. E.

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F.)

Fulltrúi (medlem)

Skaftason, Jón, f. 26. Hæstaréttarlögmaður (höjesteretssagfører), Kópavogur. N

Varafulltrúi (stedfortræder)

Bjarnason, Ásgeir, f. 14. Óðalsbóndi (odelsbonde), Ásgarði, Dalasýslu. E

Alþýðubandalagið (Folkealliancen) (Ab.)*Fulltrúi (medlem)*

Guðmundsson, Gils, f. 14. Rithöfundur (förfater), Reykjavík. N

Varafultrúi (stedfortræder)

Jakobsdóttir, Svava, f. 30. Rithöfundur (förfater), Reykjavík N

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A.)*Fulltrúi (medlem)*

Gíslason, Gylfi P., f. 17. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. N

Varafultrúi (stedfortræder)

Þorsteinsson, Eggert G., f. 25. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. E

Samtök frjálslyndra og vinstri manna (Liberale og venstres forbund) (SF.)*Fulltrúi (medlem)*

Valdimarsson, Hannibal, f. 03. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Selárdalur. N

Varafultrúi (stedfortræder)

Pálmason, Karvel, f. 36. Kennari (lærer), Bolungarvík. N

Norges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 8 februar 1974)

Bratteli, Trygve, f. 10. Statsminister, Oslo (A)

Ulveseth, Ingvald, f. 24. Statsråd, sjef for Industri- og håndverksdepartementet, Ølveset (A)

Valle, Inger, f. 21. Statsråd, sjef for Justis- og politidepartementet, Hosle (A)

Lorentzen, Annemarie, f. 21. Statsråd, sjef for Samferdselsdepartementet, Hammerfest (A)

Kleppe, Per, f. 23. Statsråd, sjef for Finans- og tolldepartementet, Oslo (A)

Ludvigsen, Sonja, f. 28. Statsråd, sjef for sosialdepartementet, Vestby (A)

Gjerde, Bjartmar, f. 31. Statsråd, sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Høybråten (A)

Halvorsen, Tor, f. 30. Statsråd, sjef for Miljøverndepartementet, Li (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 10 oktober 1973)

Det norske arbeiderparti (A)*Medlemmer*

Nordli, Odvar, f. 27. Distriktsrevisor, Tangen

Varamenn

Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbeider, Marker

Christiansen, Ragnar, f. 22. Jernbanefullmektig, Solbergelva

Hansen, Guttorm, f. 20. Stortingspresident, Namsos

Lund, Thor, f. 21. Mekaniker, Eydehavn

Nilsen, Arne, f. 24. Jernbanefullmektig, Voss

(Förfall vid 22:a sessionens första samling; ersatt av *Ingvar Bakken*; se under *Varamenn*)

Stubberud, Liv, f. 30. Husmor, Rakkestad

Eidem, Bjarne Mørk, f. 36. Lærer, Gladstad, Nordland

Myklevoli, Kluge, f. 28. Lærer, Tovik

Andenæs, Tønnes Madsson, f. 23. Universitetsforlegger, cand. jur., Jar

Stokkeland, Kåre, f. 18. Politioverbetjent Molde

Andersen, Liv, f. 19. Husmor, kontordame, Gjøvik

Kvalø, Steiner, f. 22. Fiskeskipper, Vikna

Lie, Engly, f. 19. Oppmåler, Vennesla

Høyre (H)

Medlemmer

Willoch, Kåre, f. 28. Cand. oecon., Oslo

Kyllingmark, Håkon, f. 15. Major, Oslo

Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker, Sigdal

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester, Bærum

Varamenn

Buvik, Martin, f. 23. Fylkessekretær, Tromsø

Utkilen, Sigrid, f. 16. Husmor, Fjell

Gjertsen, Astrid, f. 28. Husmor, Tvedestrand

Vattekarr, Odd, f. 18. Direktør, Holmestrand

Senterpartiet (Sp)

Medlemmer

Steenberg, Erland, f. 19. Registrert revisor, Nedre Eiker

Borten, Per, f. 13. Odelstingspresident, Melhus

Austrheim, John, f. 12. Bonde, Sandane

Varamenn

Hagen, Arnt G., f. 28. Disponent, Molde

Sælhun, Ambjørg, f. 22. Husmor, Lærdal

Vikan, Johan, f. 12. Bonde, Stjørdal

Kristelig folkeparti (Kr. F.)

Medlemmer

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde

Haugstvedt, Asbjørn, f. 26. Sosialsjef, Bergen

Varamenn

Kristiansen, Kåre, f. 20. Jernbanedirektør, Nesoddtangen

Myrstad, Knut, f. 13. Kretssekretær, Selje

Socialistisk Valgforbund (SV)*Medlemmer*

Gustavsen, Finn, f. 26. Journalist, Oslo
Larsen, Reidar T., f. 23. Redaktör, Oslo

Varamenn

Henriksen, Arent, f. 46. Lærer, Trondheim
Kvanmo, Hanna, f. 26. Husmor, Rana

Sveriges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 7 februari 1974)

Palme, Olof, f. 27. Statsminister, Vällingby
 (s)

Andersson, Sven, f. 10. Minister för utrikes
 ärendena, Stockholm (s)

Sträng, Gunnar, f. 06. Statsråd och chef för
 finansdepartementet, Spånga (s)

Johansson, Rune, f. 15. Statsråd och chef
 för industridepartementet, Stockholm (s)

Aspling, Sven, f. 12. Statsråd och chef för
 socialdepartementet, Stockholm (s)

Lundkvist, Svante, f. 19. Statsråd och chef
 för jordbruksdepartementet, Eskilstuna
 (s)

Bengtsson, Ingemund, f. 19. Statsråd och
 chef för arbetsmarknadsdepartementet,
 Varberg (s)

Norling, Bengt, f. 25. Statsråd och chef för
 kommunikationsdepartementet, Rotebro
 (s)

Löfberg, Bertil, f. 23. Statsråd, Stockholm
 (s)

Lidbom, Carl, f. 34. Statsråd, Vällingby (s)

Carlsson, Ingvar, f. 34. Statsråd och chef för
 bostadsdepartementet, Tyresö (s)

Feldt, Kjell-Olof, f. 31. Statsråd och chef
 för handelsdepartementet, Nacka (s)

Sigurdson, Gertrud, f. 23. Statsråd, Stock-
 holm (s)

Gustafsson, Hans, f. 23. Statsråd och chef
 för kommundepartementet, Kallinge (s)

Zachrisson, Bertil, f. 26. Statsråd och chef
 för utbildningsdepartementet, Bromma
 (s)

Leijon, Anna-Greta, f. 39. Statsråd, Järfälla
 (s)

Hjelm-Wallén, Lena, f. 43. Statsråd, Sala (s)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 16 januari 1974 för tiden intill nästa val)

Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)*Medlemmar*

Geijer, Arne, f. 10. Landsorganisationens i
 Sverige förra ordförande, Stockholm

*(Förfall vid 22:a sessionens första sam-
 ling 16/2; ersatt av Grethe Lundblad och
 18/2; ersatt av Doris Håvik; se under
 Suppleanter)*

Suppleanter

Lindahl, Essen, f. 16. Direktör, Lidingö

Adamsson, Erik, f. 16. Expeditör, Malmö
Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditör, Falun
 (Förfall vid 22:a sessionens första samling 18/2; ersatt av *Essen Lindahl*; se under *Suppleanter*)

Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollentuna

Hammarberg, Sven, f. 12. Ombudsman, Västerås

Johansson, Knut, f. 11. Förbundsordförande, Johanneshov

(Förfall vid 22:a sessionens första samling 19—20/2; ersatt av *Doris Håvik*; se under *Suppleanter*)

Skantz, Anna-Greta, f. 23. Ombudsman, Malmö

(Förfall vid 22:a sessionens första samling 18/2 och del av 19/2; ersatt av *Grethe Lundblad*; se under *Suppleanter*)

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Molholm

(Förfall vid 22:a sessionens första samling under del av 19/2; ersatt av *Grethe Lundblad*; se under *Suppleanter*)

Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg
Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör, Helsingborg

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala

Häll, Karl-Erik, f. 29. Ombudsman, Gällivare

Larfors, Tage, f. 13. Direktör, Katrineholm

Wiklund, Bengt, f. 19. Journalist, Härnösand

Johansson, Tyra, f. 28. Kontorist, Uddevalla

Centerpartiet (c)

Medlemmar

Antonsson, Johannes, f. 21. Hemmansägare, Heberg, Falkenberg

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund

(Förfall vid 22:a sessionens första samling 20/2; ersatt av *Gunnel Jonäng*; se under *Suppleanter*)

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan

Sundman, Per Olof, f. 22. Författare, Stockholm

(Förfall vid 22:a sessionens första samling 18—19/2; ersatt av *Gunnel Jonäng*; se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Fälldin, Torbjörn, f. 26. Lantbrukare, Ramvik

Nilsson, Anna-Lisa, f. 24. Handelsträdgårdsmästare, Kristianstad

Jonasson, Bertil, f. 18. Lantbrukare, Ekshärad

Jonäng, Gunnel, f. 21. Studieinstruktör, Bollnäs

Håkansson, Alfred, f. 21. Lantbrukare, Asmundtorp

Folkpartiet (fp)*Medlemmar*

Helén, Gunnar, f. 18. Fil. dr. Saltsjö-Duvnäs

(Förfall vid 22:a sessionens första samling 16/2, 19/2—20/2; ersatt av *Rolf Sellgren*; se under *Suppleanter*)

Mundebo, Ingemar, f. 30. Avdelningsdirektör, Lidingö

Suppleant

Sellgren, Rolf, f. 17. Transportplaneringschef, Örnsköldsvik

Moderata samlingspartiet (m)*Medlemmar*

Krönmark, Eric, f. 31. Lantbrukare, Södra Vi

Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefredaktör, bankofullmäktige, Stockholm

Kristensson, Astrid, f. 17. Förbundsdirektör, Stockholm

Suppleanter

Burenstam Linder, Staffan, f. 31. Docent, Djursholm

Nordstrandh, Ove, f. 12. Teol. dr, fil. mag., lektor, Göteborg

Mogård, Britt, f. 22. Fru, Tullinge

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)*Medlem*

Hermansson, Carl-Henrik, f. 17. Chefredaktör, Stockholm

(Förfall vid 22:a sessionens första samling 18/2—20/2; ersatt av *Lars Werner*; se under *Suppleant*)

Suppleant

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö

Saklista

för 22:a sessionens första samling jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 16 februari 1974 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 16 februari 1974 å saklistan för sessionens första samling av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med.)*

A. Medlemsförslag

- *A 243/t Medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag (väckt av Birger Lundström).
- *A 338/t Medlemsförslag om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå (väckt av Sakari Knuuttila, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Pekka Tarjanne).
- *A 347/t Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden (väckt av Eric Carlsson, Veikko Hanhiova, Aksel Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne).
- *A 348/j Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Victor Procopé).
- A 352/s Medlemsförslag om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (väckt av Sven Hammarberg, Lars Korvald och Saimi Ääri).
- *A 365/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (väckt av Poul Dam, Poul Hartling, Niels Helveg Petersen, Ingemar Mundebo, Orla Møller, Per Olof Sundman och Pekka Tarjanne).
- A 371/j Medlemsförslag om enhetlig lagstiftning om fastighetsförmedlare (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Pertti Salo-lainen och Helge Seip).
- A 378/s Medlemsförslag om nordisk specialistutbildning på radioterapins område (väckt av Kristian Albertsen, Bjarni Guðnason, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Jan-Ivan Nilsson och Salve Salvesen).
- A 379/s Medlemsförslag om nordisk rusmedelsforskning (väckt av Kristian Albertsen, Guttorm Hansen, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Cecilia Nettelbrandt, Jan-Ivan Nilsson, Salve Salvesen och Egil Aarvik).
- A 380/e Medlemsförslag om organisatorisk samordning av de nordiska samarbetsorganen på konsumentområdet (väckt av Johannes Antonsson, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo och Sture Palm).
- A 381/j Medlemsförslag om likartade principer för lagstiftning om kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård (väckt av Erik Adamsson, Iikka-Christian Björklund, Georg C. Ehrnrooth, Erling Engan, Astrid Kristensson, Matthías Á. Mathiesen, Orla Møller, Knud Thestrup och Lars Werner).

- A 384/k Medlemsförslag om ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Andenæs, Mauno Forsman, Gylfi P. Gíslason, Poul Hartling, Elsi Hetemäki, Erlendur Patursson, Berte Rognerud och Per Olof Sundman).
- A 385/t Medlemsförslag om vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket (väckt av Martha Johannessen, Bror Lillqvist, Bjarne Mørk Eidem och Erling Norvik).
- A 386/t Medlemsförslag om begränsning av trafikbuller m. m. (väckt av Sven Hammarberg, Doris Håvik, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Gerda Møller och Berte Rognerud).
- A 387/s Medlemsförslag om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön (väckt av Roald Bye, Bror Lillqvist, Ingemar Mundebo, Arne Nilsen och Sture Palm).
- A 388/e Medlemsförslag om överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (väckt av Johannes Antonsson, Eric Krönmark, Ingemar Mundebo och Sture Palm).
- A 389/e Medlemsförslag om samråd rörande exportkrediter i bl. a. öst-västhandeln (väckt av Johannes Antonsson, Per Borten, Gunnar Helén och Sture Palm).
- A 392/j Medlemsförslag om nordisk lagstiftningsplan (väckt av Poul Dam, Allan Hernelius, Matthías Á. Mathiesen, Timo Mäki och Helge Seip).
- A 393/t Medlemsförslag om sammankoppling av inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige (väckt av Martha Johannessen, Cecilia Nettelbrandt och Rolf Sellgren).
- A 394,j Medlemsförslag om tryggande av underentreprenörs fordringar vid huvudentreprenörs konkurs (väckt av Mikko Jokela och Aili Laitinen).
- A 395/s Medlemsförslag om inrättande av en patientombudsmannainstitution (väckt av Eric Carlsson, Ingemar Mundebo, Lars Lindeman, Anna-Lisa Nilsson, Matti Ruokola och Carl Olof Tallgren).
- *A 396/s Medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi (väckt av Mikko Jokela, Aili Laitinen och Saimi Ääri).
- A 397/t Medlemsförslag om motverkande av användningen av rusgivande och bedövande ämnen i trafiken (väckt av Eric Carlsson, Allan Hernelius, Martha Johannessen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Bjarne Mørk Eidem och Paavo Väyrynen).
- A 398,t Medlemsförslag om byggande av en bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (väckt av Eric Carlsson, Svend Horn, Bror Lillqvist och Paavo Väyrynen).
- A 399,s Medlemsförslag om nordiskt miljövärdsinstitut på Åland (väckt av Eric Carlsson, Allan Hernelius, Bror Lillqvist, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren och Folke Woivalin).
- A 400/k Medlemsförslag om ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning (väckt av Jørgen Peder

- Hansen, Gunnar Helén, Karl Skytte och Paavo Väyrynen).
- *A 401/t Medlemsförslag om obligatorisk användning av skyddshjälm (väckt av Gustav Holmberg, Svend Horn, Arne Larsen, Cecilia Nettelbrandt och Erling Norvik).
- A 402/t Medlemsförslag om obligatorisk användning av säkerhetsbälte (väckt av Gustav Holmberg, Svend Horn, Arne Larsen, Cecilia Nettelbrandt och Erling Norvik).
- A 403/e Medlemsförslag om nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer (väckt av Hilmar Baunsgaard, Arne Larsen, Bror Lillqvist och Cecilia Nettelbrandt).
- A 404/t Medlemsförslag om byggande av en landsvägsbro vid Kolari (väckt av Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Bror Lillqvist, Cecilia Nettelbrandt, Erling Norvik och Paavo Väyrynen).
- A 405/j Medlemsförslag om införande av möjlighet till omröstning beträffande motivering för rekommendation i Nordiska rådet (väckt av Erik Adamsson och Knud Thestrup).
- *A 406/j Medlemsförslag om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (väckt av Eric Carlsson, Svend Haugaard, Jouni Mykkänen, Helge Seip, Rolf Sellgren, Knud Thestrup och Paavo Väyrynen).
- *A 407/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning (väckt av Tønnes Andenæs, Poul Dam, Sture Palm, V. J. Sukselainen och Per Olof Sundman).
- *A 409/k Medlemsförslag om instiftande av Nordiska rådets idrottspris (väckt av Anders Aune, Mauno Forsman, Svend Horn, Essen Lindahl, Bror Lillqvist, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Arne Nilsen och Jón Skaftason).
- A 410/j Medlemsförslag om nordiskt förbud mot alkoholreklam (väckt av Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Svend Horn, Osmo Kock, Aili Laitinen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Ingemar Mundebo, Anna-Lisa Nilsson, Matti Ruokola, Erkki Tuomioja, Paavo Väyrynen och Egil Aarvik).
- A 411/s Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken (väckt av Jan-Ivan Nilsson, Rolf Sellgren och Paavo Väyrynen).
- *A 412/s Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning (väckt av Sven Hammarberg, Doris Håvik och Grethe Lundblad).
- *A 413/k Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Gunnar Garbo, Gylfi P. Gíslason, Elsi Hetemäki, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman och Folke Woivalin).
- *A 414/k Medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad (väckt av Per

Borten, Jo Benkow, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Eric Krönmark, Gerda Møller och Karl Skytte).

- *A 415/k Medlemsförslag om en nordisk språknämnd (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Gylfi Þ. Gíslason, Demmus Hentze, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman).
- A 416/e Medlemsförslag om företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (väckt av Tønnes Madsson Andenæs och Ingemar Mundebo).
- *A 417/k Medlemsförslag om fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Gylfi Þ. Gíslason, Jørgen Peder Hansen, Demmus Hentze, Elsi Hetemäki och Grethe Lundblad).
- A 418/e Medlemsförslag om en fredszon i Nordostatlanten (väckt av Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Arent Henriksen, Carl-Henrik Hermansson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Arne Larsen och Lars Werner).
- *A 419/s Medlemsförslag om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (väckt av Eric Carlsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen och Carl Olof Tallgren).
- *A 420/e Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ytkemisk forskning (väckt av Eric Krönmark).
- *A 421/e Medlemsförslag om en nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (väckt av Johannes Antonsson, Per Borten, Bjarne Mørk Eidem och Håkon Kyllingmark).
- *A 422/j Medlemsförslag om gemensam nordisk lagstiftning om multinationella företag (väckt av Erik Adamsson, K. B. Andersen, Ragnar Christiansen, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Anker Jørgensen, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Odvar Nordli, Ivar Nørgaard och Sture Palm).
- *A 423/e Medlemsförslag om ett nordiskt institut för energifrågor (väckt av Gunnar Helén, Ingemar Mundebo och Rolf Sellgren).
- *A 424/e Medlemsförslag om nordiskt energisamarbete (väckt av Ragnar Christiansen, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Odvar Nordli, Ivar Nørgaard och Sture Palm).
- *A 425/e Medlemsförslag om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området (väckt av Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Knud Jespersen, Reidar T. Larsen och Aarne Saarinen).

B. Ministerrådsförslag

- B 14/j Ministerrådsförslag angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet.

B 15/s Ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse.

C 1974. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *3/s Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *5/j Berättelse från Nordiska sameinstitutet (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- 6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same-spörsmål och renskötsel frågor (överlämnad av Finlands regering).
- *7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *8/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor (överlämnad av Sveriges regering).
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1973 (överlämnad av Sveriges regering).
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruks-spörsmål (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskeri-spörsmål (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *14/k Berättelse från Nordens Hus i Reykjavík 1973 (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *16/k Berättelse från Nordiska kulturfonden.
- *17/k Berättelse om Nordens folkliga akademi (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- 18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *19/e Berättelse från NM och Nordtest (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Oslo (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *21/k Berättelse om NORDDOK (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *22/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV frågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för ark-tisk medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *24/k Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).

- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Sveriges regering).
- *27/k Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *28/s Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *29/k Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *31/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- 33/e Berättelse om Nordel (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *34/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- 35/e Berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *36/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *37/k a Berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi, 1972 (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *37/k b Berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi, 1973 (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *38/k Berättelse om Nordiska forskarkurser (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *39/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- 40/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *41/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *42/s Berättelse från Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor.
- *43/k a Berättelse från Nordiskt institut för sjö rätt, 1972 (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *43/k b Berättelse från Nordiskt institut för sjö rätt, 1973 (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *44/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *45/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (överlämnad av
- *46/k Berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (överlämnad av Nordiska ministerrådet).

D 1974. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 14/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (överlämnade av Norges regering).
- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 26/1963/s Meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (överlämnat av Sveriges regering).
- *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *3/1965/k Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering).
- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- 3/1967/s Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (överlämnat av Danmarks regering).
- *10/1967/s Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (överlämnat av Danmarks regering).
- *11/1967/s Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående

- förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *19/1967/s Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor (överlämnat av Norges regering).
- 20/1967/k Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *25/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *26/1967/k Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 29/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnat av Norges regering).
- *8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (överlämnat av Danmarks regering).
- *9/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 12/1968/t Meddelande om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 17/1968/j Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 19/1968/j Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *23/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (överlämnade av Nordiska ministerrådet, Danmarks och Finlands regeringar).
- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 33/1968/k Meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *35/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- 3/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående

- skol- och studentbetygs jämförbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus (överlämnat av Danmarks regering).
- *12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 22/1969/e Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 24/1969/k Meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *25/1969/k Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (överlämnat av Danmarks regering).
- *28/1969/e Meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning (överlämnat av Danmarks regering).
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 4/1970/k Meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående

- ökad samverkan vid utbildningsanstalter (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 5/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- *6/1970/j Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn (överlämnat av Finlands regering).
- *7/1970/j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation (överlämnat av Finlands regering).
- *9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *10/1970/k Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 12/1970/j Meddelande om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *14/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- *15/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 16/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 26/1970/k Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *27/1970/k Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *31/1970/e Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument (överlämnat av Danmarks regering).
- *32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).

- *34/1970/t Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort (överlämnat av Norges regering).
- 35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (överlämnat av Norges regering).
- 36/1970/s Meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *2/1971/k Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *4/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *6/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *7/1971/e Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (överlämnat av Finlands regering).
- *8/1971/s Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *9/1971/k Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *10/1971/k Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *18/1971/s Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige (överlämnat av Sveriges regering).
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (överlämnat av Sveriges regering).
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående

- samverkan vid bekämpningen av föreningarna i Skagerack, Kategatt och Öresund (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *26/1971/k Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *27/1971/j Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 28/1971/j Meddelande om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *29/1971/j Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *30/1971/j Meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *31/1971/e Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer (överlämnat av Danmarks regering).
- *32/1971/j Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *33/1971/k Meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (överlämnat av Finlands regering).
- *2/1972/e Meddelanden om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering).
- 3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 4/1972/s Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (överlämnat av Norges regering).
- 6/1972/j Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet (överlämnat av Norges regering).
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (överlämnat av Danmarks regering).
- *8/1972/t Meddelanden om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på kor-

- ta rutter (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (överlämnat av Finlands regering).
- 11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (överlämnat av Danmarks regering).
- *12/1972/j Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *13/1972/j Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (överlämnat av Finlands regering).
- *17/1972/k Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (överlämnat av Norges regering).
- *19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (överlämnat av Islands regering).
- *21/1972/j Meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund.
- *23/1972/s Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *24/1972/s Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barns börd i annat nordiskt land än hemlandet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *25/1972/s Meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *26/1972/k Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående

- auktorisation av optiker (överlämnat av Danmarks regering).
- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (överlämnat av Danmarks regering).
- *4/1973/s Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *6/1973/s Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete (överlämnat av Danmarks regering).
- *7/1973/s Meddelanden om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering).
- *8/1973/s Meddelanden om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering).
- *9/1973/s Meddelanden om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer (överlämnade av Danmarks och Islands regeringar).
- *10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (överlämnat av Sveriges regering).
- *11/1973/j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 12/1973/e Meddelande om rekommendation nr 12/1973 angående samarbete rörande marknadsproblem (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 14/1973/e Meddelande om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 15/1973/k Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering).
- *16/1973/k Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *18/1973/k Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning (överlämnat av Finlands regering).
- *19/1973/k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående

- stöd till den färöiska litteraturen (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *21/1973/k Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (överlämnat av Danmarks regering).
- *23/1973/t Meddelanden om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTKK (överlämnade av Finlands, Islands och Norges regeringar).
- 24/1973/t Meddelanden om rekommendation nr 24/1973 angående försäkrad vid trafikförsäkring (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering).
- *25/1973/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Norges regering).
- *26/1973/t Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon (överlämnat av Finlands regering).
- *27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (överlämnat av Norges regering).
- *28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (överlämnat av Finlands regering).
- *29/1973/s Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem.
- *30/1973/j Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet.
- *31/1973/j Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område.
- *32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare.

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselåtgärder (ställd av Poul Dam) /C 6/j/
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om livsmedelstillsatser (ställd av Jan-Ivan Nilsson) /C 18/s/
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (ställd av Gerda Møller) /D 5/1965/s/
4. Fråga till Finlands regering om nordisk specialistkompetens för läkare (ställd av Asbjørn Haugstvedt) /D 21/1966/s/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk användning av vetenskaplig specialapparatur (ställd av Jo Benkow) /D 20/1967/k/
6. Fråga till Norges regering om Blå vägens utbyggnad till Atlanten (ställd av Bror Lillqvist) /D 16/1970/t/
7. Fråga till Norges regering om utbildning av förare av motorfordon (ställd av Chr. Christensen) /D 35/1970/t/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om trafikförbindelserna med Is-

land, Färöarna och Grönland (ställd av Gils Guðmundsson)
/D 11/1972/t/

9. Fråga till Danmarks regering om förarskydd vid trafikförsäkring (ställd av Bror Lillqvist) /D 24/1973/t/
10. Fråga till Danmarks regering om Öresundsavtalen om fast förbindelse m. m. (ställd av Sven Mellqvist)
11. Fråga till Norges regering om avledning av vatten från Tana älv (ställd av Paavo Väyrynen)
12. Fråga till Nordiska ministerrådet om införande av sommartid (ställd av Gunnar Helén)
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om dansk miljölagstiftning och skyddet av naturtyper av gemensamt nordiskt intresse (ställd av Gerda Møller)

Utänför saklistan förelägges följande dokument för rådet:

1. Rapport från Nordiska rådets presidium.
2. Rapport om nordiskt samarbete under år 1973.

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- *A 348/j Medlemsförslag om nordisk aktiebolagsstiftning
- A 371/j Medlemsförslag om enhetlig lagstiftning om fastighetsförmedlare
- A 381/j Medlemsförslag om likartade principer för lagstiftning om kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård
- A 392/j Medlemsförslag om nordisk lagstiftningsplan
- A 394/j Medlemsförslag om tryggnad av underentreprenörs fordringar vid huvudentreprenörs konkurs
- A 405/j Medlemsförslag om införande av möjlighet till omröstning beträffande motivering för rekommendation i Nordiska rådet
- *A 406/j Medlemsförslag om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- A 410/j Medlemsförslag om nordiskt förbud mot alkoholreklam
- *A 422/j Medlemsförslag om gemensam nordisk lagstiftning om multinationella företag

B. Ministerrådsförslag

- B 14/j Ministerrådets förslag angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet

C 1974. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet.
- *2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
- *5/j Berättelse från Nordiska sameinstitutet
- 6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same-spörsmål och renskötsel frågor
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

D 1974. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
- *5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
- *29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
- 17/1968/j Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt
- 19/1968/j Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m.
- *6/1970/j Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
- *7/1970/j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
- 12/1970/j Meddelande om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs

- 28/1971/j Meddelande om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner
- *29/1971/j Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning
- *30/1971/j Meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs
- *32/1971/j Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
- 6/1972/j Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet
- *12/1972/j Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
- *13/1972/j Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havs rätt
- *21/1972/j Meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund
- *10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
- *11/1973/j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
- *22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
- *30/1973/j Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
- *31/1973/j Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

E. Fråga

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av samsamarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor (ställd av Poul Dam) /C 6/j/

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

- *A 365/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)
- A 384/k Medlemsförslag om ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors
- A 400/k Medlemsförslag om ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning
- *A 407/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning
- *A 409/k Medlemsförslag om instiftande av Nordiska rådets idrottspris
- *A 413/k Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd
- *A 414/k Medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad
- *A 415/k Medlemsförslag om en nordisk språknämnd
- *A 417/k Medlemsförslag om fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen

C 1974. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1973
- *13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
- *14/k Berättelse från Nordens Hus i Reykjavík 1973
- *16/k Berättelse från Nordiska kulturfonden
- *17/k Berättelse om Nordens folkliga akademi
- *21/k Berättelse om NORDDOK
- *22/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
- *24/k Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
- *27/k Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
- *29/k Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
- *31/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning
- *34/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
- *36/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
- *37/k a Berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi, 1972
- *37/k b Berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi, 1973
- *38/k Berättelse om Nordiska forskarkurser
- *39/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
- *41/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
- *43/k a Berättelse från Nordiskt institut för sjörätt, 1972
- *43/k b Berättelse från Nordiskt institut för sjörätt, 1973
- *45/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
- *46/k Berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)

D 1974. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 14/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
- *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
- *3/1965/k Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
- *1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
- *7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
- 20/1967/k Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat
- *26/1967/k Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
- 33/1968/k Meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut
- *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
- *8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV
- *11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus

- *14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran
- *17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område
- *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
- 24/1969/k Meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången på källmaterial för samtidshistorisk forskning
- *25/1969/k Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
- 27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
- 4/1970/k Meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter
- *9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
- *10/1970/k Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning
- *13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
- 26/1970/k Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
- *27/1970/k Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område
- *32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
- *2/1971/k Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte
- *9/1971/k Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
- *10/1971/k Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer
- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
- *24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
- *26/1971/k Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur
- *33/1971/k Meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia
- *14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
- *17/1972/k Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
- *19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
- *26/1972/k Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap
- 15/1973/k Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
- *16/1973/k Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område
- 17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
- *18/1973/k Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning

- *19/1973/k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre
lantbruksundervisning och forskning
- *20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd
till den färöiska litteraturen
- *21/1973/k Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående cen-
trum för konstförmedling

E. Fråga

5. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk användning av veten-
skaplig specialapparatur (ställd av Jo Benkow) /D 20/1967/k/

Socialpolitiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 352/s Medlemsförslag om nordisk vidareutbildning för fysio-
terapeuter
- A 378/s Medlemsförslag om nordisk specialistutbildning på ra-
dioterapins område
- A 379/s Medlemsförslag om nordisk rusmedelsforskning
- A 387/s Medlemsförslag om nordisk samverkan för att finna
lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön
- A 395/s Medlemsförslag om inrättande av en patientombudsman-
nainstitution
- *A 396/s Medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rova-
niemi
- A 399/s Medlemsförslag om nordiskt miljövårdsinstitut på Åland
- A 411/s Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bott-
niska viken
- *A 412/s Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för
livsmedelsforskning
- *A 419/s Medlemsförslag om samnordisk insats för förhindrande av
skador genom giftiga laster i Östersjön

B. Ministerrådsförslag

- B 15/s Ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotyper
av gemensamt nordiskt intresse

C 1974. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *3/s Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
- *7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
- 18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens om-
råde
- *20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i
Oslo
- *28/s Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk material-
provning
- *42/s Berättelse från Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor

D 1974. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 26/1963/s Meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående
tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i
fråga om pensionsrätt

- 5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
- 21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
- 3/1967/s Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete
- *9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
- *10/1967/s Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
- *11/1967/s Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
- *19/1967/s Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor
- *8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
- *16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
- *10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
- *12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
- *16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
- *3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
- *28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
- 30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
- *33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete
- 36/1970/s Meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område
- *5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
- *8/1971/s Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk
- *18/1971/s Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
- 21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerrack, Kattegatt och Öresund
- 3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar
- 4/1972/s Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention
- *23/1972/s Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden
- *24/1972/s Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet

- *25/1972/s Meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
- *1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning
- *2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
- *4/1973/s Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten
- *5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
- *6/1973/s Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete
- *7/1973/s Meddelanden om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring
- *8/1973/s Meddelanden om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område
- *9/1973/s Meddelanden om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer
- *29/1973/s Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem
- *32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare

E. Frågor

2. Fråga till Nordiska ministerrådet om livsmedelstillsatser (ställd av Jan-Ivan Nilsson) /C 18/s/
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (ställd av Gerda Møller) /D 5/1965/s/
4. Fråga till Finlands regering om nordisk specialistkompetens för läkare (ställd av Asbjørn Haugstvedt) /D 21/1966/s/
12. Fråga till Nordiska ministerrådet om införande av sommartid (ställd av Gunnar Helén)
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om dansk miljölagstiftning och skyddet av naturtyper av gemensamt nordiskt intresse (ställd av Gerda Møller)

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

- *A 243/t Medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag
- *A 338/t Medlemsförslag om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå
- *A 347/t Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden
- A 385/t Medlemsförslag om vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket
- A 386/t Medlemsförslag om begränsning av trafikbuller m. m.
- A 393/t Medlemsförslag om sammankoppling av inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige
- A 397/t Medlemsförslag om motverkande av användningen av rusgivande och bedövande ämnen i trafiken
- A 398/t Medlemsförslag om byggande av en bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
- *A 401/t Medlemsförslag om obligatorisk användning av skyddshjälm
- A 402/t Medlemsförslag om obligatorisk användning av säkerhetsbälte

- A 404/t Medlemsförslag om byggande av en landsvägsbro vid Kolari

C 1974. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
 40/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

D 1974. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
 *25/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
 29/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige
 *9/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
 12/1968/t Meddelande om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.
 *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
 *35/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
 3/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket
 16/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
 *34/1970/t Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
 35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
 *4/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
 *8/1972/t Meddelanden om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
 *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
 11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
 *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
 *23/1973/t Meddelanden om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK
 24/1973/t Meddelanden om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
 *25/1973/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
 *26/1973/t Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon
 *27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
 *28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

E. Frågor

6. Fråga till Norges regering om Blå vägens utbyggnad till Atlanten (ställd av Bror Lillqvist) /D 16/1970/t/
7. Fråga till Norges regering om utbildning av förare av motorfordon (ställd av Chr. Christensen) /D 35/1970/t/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om trafikförbindelserna med Island, Färöarna och Grönland (ställd av Gils Guðmundsson) /D 11/1972/t/
9. Fråga till Nordiska ministerrådet om förarskydd vid trafikförsäkring (ställd av Bror Lillqvist) /D 24/1973/t/
10. Fråga till Danmarks regering om Öresundsavtalen om fast förbindelse m. m. (ställd av Sven Mellqvist)
11. Fråga till Norges regering om avledning av vatten från Tana älv (ställd av Paavo Väyrynen)

Ekonomiska utskottet*A. Medlemsförslag*

- A 380/e Medlemsförslag om organisatorisk samordning av de nordiska samarbetsorganen på konsumentområdet
- A 388/e Medlemsförslag om överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
- A 389/e Medlemsförslag om samråd rörande exportkrediter i bl. a. öst-västhandeln
- A 403/e Medlemsförslag om nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer
- A 416/e Medlemsförslag om företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
- A 418/e Medlemsförslag om en fredszon i Nordostatlantien
- *A 420/e Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ytkemisk forskning
- *A 421/e Medlemsförslag om en nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
- *A 423/e Medlemsförslag om ett nordiskt institut för energifrågor
- *A 424/e Medlemsförslag om nordiskt energisamarbete
- *A 425/e Medlemsförslag om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området

C 1974. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet
- *8/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
- *19/e Berättelse från NM och Nordtest
- 33/e Berättelse om Norde1
- 35/e Berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor

- *44/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete

D 1974. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *23/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering
- 22/1969/e Meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete
- *28/1969/e Meddelanden om rekommendation nr 28/1969 angående samlarbetskommitté för utvecklingsforskning
- *14/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
- *31/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 31/1970 angående för-
enhetligande av handelsdokument
- *6/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående för-
enkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
- *7/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 7/1971 angående sam-
ordning av elektriska säkerhetsfrågor
- *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående ge-
mensamt införande av SI-systemet
- *31/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 31/1971 angående ana-
lysattester rörande fröer
- *1/1972/e Meddelanden om rekommendation nr 1/1972 angående nor-
diskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende
tryckkärl och ångpanneanläggningar
- *2/1972/e Meddelanden om rekommendation nr 2/1972 angående sam-
verkan på det mättekniska området
- *7/1972/e Meddelanden om rekommendation nr 7/1972 angående nor-
disk konsumentupplysning om personbilar
- 12/1973/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1973 angående
samarbete rörande marknadsproblem
- 13/1973/e Meddelanden om rekommendation nr 13/1973 angående
samarbete rörande GATT-förhandlingar
- 14/1973/e Meddelanden om rekommendation nr 14/1973 angående
utredning om energipolitisk överenskommelse

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Nya riksdagshusets plenisal. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Lördagen den 16 februari kl. 11.00—12.00 och 14.00—17.50
 Söndagen den 17 februari kl. 13.00—17.55
 Måndagen den 18 februari kl. 14.00—17.55
 Tisdagen den 19 februari kl. 10.30—12.20 och 14.00—16.45
 Onsdagen den 20 februari kl. 09.30—11.10

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Fredagen den 15 februari kl. 10.00—11.45
 Lördagen den 16 februari kl. 09.30—10.30
 Måndagen den 18 februari kl. 09.30—10.15
 Tisdagen den 19 februari kl. 09.30—10.30

Kulturutskottet

Fredagen den 15 februari kl. 10.10—11.30 och 14.30—16.00
 Lördagen den 16 februari kl. 09.35—10.35
 Måndagen den 18 februari kl. 09.40—10.45
 Tisdagen den 19 februari kl. 09.35—10.00

Socialpolitiska utskottet

Fredagen den 15 februari kl. 18.05—20.15
 Lördagen den 16 februari kl. 09.35—09.45
 Söndagen den 17 februari kl. 09.00—10.35
 Måndagen den 18 februari kl. 09.30—10.45
 Tisdagen den 19 februari kl. 09.30—10.30

Trafikutskottet

Lördagen den 16 februari kl. 09.30—10.25
 Måndagen den 18 februari kl. 09.30—11.05
 Tisdagen den 19 februari kl. 09.30—10.35

Ekonomiska utskottet

Lördagen den 16 februari kl. 09.30—11.30

Måndagen den 18 februari kl. 09.30—11.30

Särskilda arrangemang

Lördagen den 16 februari: Supé (värdar: Danmarks, Finlands, Islands och Norges ambassader)

Söndagen den 17 februari: Mottagning på Stadshuset för utdelande av Nordiska rådets litteratur- och musikpris (värd: Stockholms kommun)

Måndagen den 18 februari: Kvällen reserverad för sammankomster i partiernas regi

Tisdagen den 19 februari: Middag på Grand Hotell, Vinterträdgården (värd: Sveriges regering)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet

Lördagen den 16 februari 1974 kl. 11.00

Presidenter: Kåre Willoch (1—4) och Johannes Antonsson (5—19)

Dagordning

1. Öppningsanförande av presidenten Kåre Willoch
2. Namnupprop: godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Val av suppleanter för presidiummedlemmarna
5. Anförande av den nyvalde presidenten
6. Beslut om delning av sessionen
7. Fastställande av saklista för sessionens första samling
8. Utsändningen av handlingar till sessionen
9. Meddelande om voteringsordningen
10. Val av informationskommitté
11. Kompletteringsval till Nordiska kulturfonden
12. Val av medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden 1975—1976
13. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
14. Bemyndigande för utskotten att lägga sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionens första samling
15. D 1974/26/1963/s: meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt

land i fråga om pensionsrätt

16. D 1974/17/1968/j: meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt

17. D 1974/19/1968/j: meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personsador vållade av interner m. m.

18. D 1974/36/1970/s: meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område

1

Öppningsanförande av presidenten

Ærede forsamling, mine damer og herrer.

Nordisk Råds plenarforsamling møtes idag for første gang i det byggverk hvor den svenske riksdag har holdt til siden opphevelsen av to-kammersystemet i 1971. Uten på noen måte å ville ta standpunkt til noe som nærmest synes å bli et permanent svensk indrepolitisk anliggende, vil jeg ved åpningen av Rådets 22. sesjon gi uttrykk for at Nya Riksdagshuset synes å tilrettelegge meget gode arbeidsmuligheter for en forsamling som vår. Huset inviterer til politisk arbeid langs store, men forholdsvis nøkterne linjer, og til løsninger som er en moderne konsertsal verdig.

Presidiet har lagt frem en rapport om Rådets virksomhet i det beretningsår som er gått siden vi møttes i Oslo. Dets vurderinger av de resultater som er nådd, og som er positiv i sin grunntone, baserer seg først og fremst på den brede saksbehandling som har funnet sted i de faste utvalg.

Selvom det store flertall av saker er hva man vel må karakterisere som mindre saker, er allikevel hver enkelt av dem såvidt stor at løsningen betyr noe for enkeltmennesker og folkegrupper i våre land. De markerer de mange, nye "små skritt" som er tatt i retning av et større fellesskap i Norden.

Men perioden har også vært preget av arbeidet med spørsmål av stor rekkevidde. Det er ikke overraskende at vi finner dem på de områder hvor det nordiske samarbeide har de lengste tradisjoner, — jeg tenker på det rettslige, men også på det kulturelle, i vid forstand. Begge disse felter har i de siste år vært utsatt for et økende press som har utfordret vår nordiske enhet.

Samtidig har vi opplevet utslag av en i og for seg naturlig konflikt mellom reformhast på den ene side, og den nødvendigvis langsommere samarbeidets vei på den annen. Og man har sett illustrert at ønske om fellesskap kan kreve villighet til å fire på egne idéer om hvorledes tingene bør være. Dette er en konflikt man må se i øynene hvis man vil samarbeide. På bakgrunn av den debatt som er ført, må vi likevel tro at arbeidet for rettsenhet og kulturfellesskap vil få ny fremgang i tiden som kommer.

Rådet og dets organers arbeid har dessuten i forholdsvis høy grad vært viet til vår egen organisasjon og vår egen arbeidsmåte, med en betydelig utvikling av det administrative apparat som står til det offentlige nordiske samarbeids disposisjon. Det er riktig og nødvendig å vie slike spørsmål oppmerksomhet for at det hele skal gå glatt. Men man må stadig ha for øye at organisasjon og administrasjon tross alt bare er hjelpemidler, og ikke mål i seg selv.

Nye samarbeidsoppgaver har meldt seg, og Nordisk Råd har allerede beskjeftiget seg meget med dem. Ved åpningen av en samling i februar 1974 vil det likevel være riktig å peke spesielt på at de siste måneders dramatiske oljekrise har gitt nye og alvorlige trekk i bakgrunnen for våre drøftelser.

Vi vil få en foreløbig analyse av de oljeforsyningsproblemer vi har møtt i vinter og muligens fortsatt står overfor. Vi har regnet med at regjeringene vil redegjøre for hvordan de vil arbeide videre med det er-

faringsmateriale de sitter inne med, med sikte på en vurdering av de nordiske lands samlede situasjon i en fremtid med begrenset tilgang på kjente energiformer. Og det er allerede klart at energiproblemer skaper andre problemer — politiske, økonomiske og sosiale — som kan forplante seg med stor kraft over alle landegrenser, og som kan ramme sterkt også hos dem som selv ingen stor energimangel har. Energikrisen og dens tilknyttede problemer kaller på internasjonalt samarbeid i en vid krets. Men vi er også opptatt av hva vi kan og bør gjøre våre land imellom, som en del av et større samarbeidsmønster.

Samtidig vet vi at energi-ressursene ikke kan behandles løst fra et samlet ressursbillede, og vi vet også at forutsetningen for en fornuftig disponering er god kartlegging og planlegning.

Felles kartlegning av ressurser fremtrer således som en prioritert oppgave for den periode som følger. Dette er en oppgave som langt på vei kan skje i fellesskap, og som i alle tilfeller bør harmoniseres. Dette er viktig bl. a. fordi det vil bli krevet av oss at vi deltar aktivt i den verdensomfattende kartlegning av energiressurser og påvirkning av energiforvaltning. At det i siste instans vil være nødvendig å akseptere begrensninger i målsetting og særlig i valg av midler, er et moment som gjør oppgaven vanskeligere, men det blir ikke mindre viktig å ta fatt på den av den grunn.

Det mangler ikke på arbeidsoppgaver for den sesjon vi innleder idag, perspektivene er vide. La oss håpe og arbeide for at vi nå går inn i en periode med nye muligheter for å fylle vårt samarbeide med konstruktive problemløsninger.

Det er med slike forhåpninger jeg hilser Rådets medlemmer og gjester, funksjonærer og sakkyndige, og massemedienes utsendte medarbeidere hjertelig vel møtt, og erklærer Nordisk Råds 22. sesjon for åpnet.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Andersen, Anders¹
 Andersson, Sven
 Aspling, Sven
 Bengtsson, Ingemund
 Bratteli, Trygve¹
 Carlsson, Ingvar¹
 Christiansen, Peter F.
 Damsgaard, Kresten¹
 Feldt, Kjell-Olof
 Gjerde, Bjartmar
 Guldborg, Ove
 Gustafsson, Hans¹
 Halvorsen, Tor
 Hansen, Holger¹
 Hartling, Poul
 Hjelm-Wallén, Lena¹
 Häggblom, Alarik
 Jansson, Jan-Magnus
 Jóhannesson, Ólafur
 Johansson, Rune
 Karkinen, Seija¹
 Kjartansson, Magnús
 Kleppe, Per
 Laine, Jermu¹
 Leijon, Anna-Greta¹
 Lidbom, Carl¹
 Lind, Nathalie¹
 Lorentzen, Annemarie
 Louekoski, Matti¹
 Ludvigsen, Sonja¹
 Lundkvist, Svante¹
 Löfberg, Bertil
 Nielsen, Tove
 Norling, Bengt¹
 Nyboe Andersen, Poul
 Ólafsson, Magnús Torfi
 Palme, Olof
 Sigurdson, Gertrud
 Sigurdsson, Halldor E.¹
 Sorsa, Kalevi¹
 Sträng, Gunnar¹
 Sundqvist, Ulf
 Tarjanne, Pekka
 Tuominen, Heikki
 Ulveseth, Ingvald
 Valle, Inger Louise
 Virolainen, Johannes¹
 Väänänen, Marjatta
 Zachrisson, Bertil

Valda medlemmar

Adamsson, Erik
 Alenius, Ele
 Andersen, K. B.
 Antonsson, Johannes
 Austrheim, John
 Bakken, Ingvar
 Benkow, Jo
 Bjerregaard, Hans
 Björklund, Ilkka-Christian
 Borten, Per
 Carlsson, Eric
 Christensen, Christian
 Christiansen, Ragnar
 Dam, Poul
 Eidem, Bjarne Mørk
 Enggaard, Knud
 Forsman, Mauno
 Geijer, Arne¹
 Gíslason, Gylfi þ.
 Guðmundsson, Gils
 Gustavsen, Finn
 Hammarberg, Sven
 Hansen, Guttorm
 Hansen, Jørgen Peder¹
 Haugaard, Svend¹
 Haugtvedt, Asbjørn
 Helén, Gunnar¹
 Helveg Petersen, Niels
 Hentze, Demmus
 Hermansson, Carl-Henrik
 Hernelius, Allan
 Hetemäki, Elsi
 Holmberg, Gustav
 Jacobsen, Kirsten
 Jansson, Paul
 Jespersen, Knud
 Johansson, Knut
 Jørgensen, Anker¹
 Knudsen, Ingolf
 Knudson, Olaf
 Koivisto, Tellervo M.
 Korvald, Lars¹
 Kristensson, Astrid
 Krönmark, Eric
 Kyllingmark, Håkon
 Larsen, Reidar T.
 Liikanen, Erkki¹
 Lillqvist, Bror
 Lund, Thor
 Lähteenmäki, Olavi
 Mathiesen, Matthias, Á.

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Mellqvist, Sven
 Mundebo, Ingemar
 Mäki, Timo
 Møller, Gerda
 Nilsson, Jan-Ivan
 Nordli, Odvar
 Nørgaard, Ivar
 Palm, Sture
 Saarinen, Aarne
 Skaftason, Jón
 Skantz, Anna-Greta
 Steenberg, Erland
 Stetter, Ib
 Stubberud, Liv
 Sukselainen, V. J.
 Sundman, Per Olof
 Tallgren, Carl Olof
 Thoroddsen, Gunnar
 Tuomioja, Erkki
 Tupamäki, Olavi
 Valdimarsson, Hannibal
 Westerlund, Seppo
 Willoch, Kåre
 Woivalin, Folke
 Väyrynen, Paavo
 Ääri, Saimi
 Øregaard, J. Fr.¹

3

Val av presidium

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till president skulle väljas Johannes Antonsson, Sverige, och till vice presidenter Anker Jørgensen, Danmark, V. J. Sukselainen, Finland, Matthías Á. Mathiesen, Island, och Odvar Nordli, Norge.

Arbetsutskottets förslag bifölles.

4

Val av suppleanter för presidiummedlemmarna

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till suppleanter för presidiummedlemmarna skulle väljas Knud Enggaard, Danmark, Bror Lillqvist, Finland, Jón Skaftason, Island, Kåre Willoch, Norge, och Sven Mellqvist, Sverige.

Presidenten: Videre er det nevnt i innstillingen at det under behandlingen av den-

¹ *Ej närvarande vid uppropet.*

ne sak ble fremført to forslag vedrørende Danmarks suppleantpost — nemlig ved siden av Knud Enggaard også Poul Dam, men Knud Enggaard ble innstilt med 17 røster mot en, som ble avgitt for Poul Dam, mens to medlemmer avstod fra å stemme.

Dam: Hr. præsident! Vi har jo tidligere i Nordisk Råd drøftet spørsmålet om de partipolitiske grupperingers plassering i præsidiet og ved andre valg. Siden sessionen i Oslo har der været arbejdet i et udvalg bestående af præsidiets medlemmer og suppleanterne, og i dette udvalg har man været så venlig at indbyde mig til at deltage som observatør for en partigruppe, som ikke er repræsenteret i præsidiet eller blandt suppleanterne — og som stadig væk ikke bliver det — nemlig de venstresocialistiske og kommunistiske medlemmer af rådet. Vi anerkender, at der ved den indstilling, der nu ligger fra det samlede arbejdsudvalg, er opnået en større partipolitisk balance i det udvidede præsidium, men vi har gerne ved denne lejlighed villet gøre opmærksom på, at en fuldstændig tilfredsstillende ordning må forudsættes, at også den gruppe, som jeg her repræsenterer, får en plads ved passende lejlighed. Det sker ikke denne gang, og jeg begærer ikke afstemning — det ville være meningsløst — men jeg håber, at udviklingen går i den retning, at alle nogenlunde store grupperinger i dette råd får en passende placering.

Arbetsutskottets förslag bifölles.

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes, att Grethe Lundblad intagit Arne Geijers plats och att Rolf Sellgren för denna dag intagit Gunnar Heléns plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Johannes Antonsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

5

Anförande av den nyvalde presidenten

Ärade rådsmedlemmar, mina damer och herrar! Jag ber att på det nyvalda presidiet vägnar få tacka för det förtroende

som plenarförsamlingen visat oss genom det nyss förrättade presidievalet. Vi skall vinnlägga oss om att söka motsvara rådets förtröende.

Därefter vill jag framföra presidiets och rådets varma tack till den avgående presidenten Kåre Willoch som lett presidiets arbete under det gångna året med auktoritet, elegans och oväld.

Så ber jag samtidigt att på den svenska delegationens vägnar få hälsa alla den 22:a sessionens deltagare välkomna till Stockholm och det nya riksdagshuset, som för första gången öppnar sina portar för Nordiska rådets medlemmar. Det är min förhoppning att ni alla skall finna er väl tillrädda.

Vi öppnar denna session i skuggan av den energikris, som drabbat världen och som obarmhärtigt avslöjat hur sårbar vår mödosamt uppnådda välfärd är. Vad som tagit decennier att bygga upp kan snabbt hota att raseras. Det är en hård men nyttig lärdom. Man kan dra många slutsatser av energikrisen. Jag vill här uppehålla mig vid ett par.

Framtiden kräver solidaritet. Solidaritet vid utnyttjandet av världens råvarutillgångar, solidaritet när det gäller utvinnsgrad och utvinningstakt, distribution och priser.

Om världens naturtillgångar skulle utnyttjas av olika länder som politiskt påtryckningsmedel skulle vi tvingas leva med en mer eller mindre permanent krishushållning. Låt oss hoppas att en internationell insikt växer fram om att en sådan politik endast skulle leda till global stagnation. En sådan medvetenhet är nödvändig för både u- och i-ländernas framtida utveckling. För att rätt kunna hushålla med jordens energiresurser krävs ett globalt samarbete. Detta samarbete bör ha två huvudsyften. U-länderna besitter en stor del av jordens resurser ifråga om naturtillgångar. De måste därtill från ren jämlikhetssynpunkt tillförsäkras en godtagbar social och ekonomisk utveckling. Det andra syftet måste vara en strävan att tillgodose konsumentländernas råvarubehov utan att utarma världens sinande naturresurser.

Det krävs därför ett globalt samarbete. Detta solidaritets- och samarbetsproblem

kommer med all säkerhet att vara ett bestående inslag i den politiska debatten på 1970-talet. En lärdom vi kan dra av den aktuella energikrisen är att vi måste skaffa oss resurser för att förebygga "fredskriser" av denna typ.

Ett utvidgat nordiskt samarbete när det gäller energifrågorna förefaller mig både önskvärt och nödvändigt. Vi är små länder, som var för sig väger lätt i kampen om tillgången till energi. Tillsammans skulle vi däremot kunna bilda ett inflytelserikt block. Tillsammans skulle vi dessutom i utbyte mot energiprodukter kunna tillföra producentländerna både värdefulla varor och tjänster. Ett samarbete mellan Nordens stater för att utnyttja olja och gas är av stort intresse genom fyndigheterna i Nord-sjön och pågående undersökningar på de nordiska ländernas kontinentalsockel. Även de möjligheter till import österifrån som öppnar sig är av betydelse i detta sammanhang. Det kan bli aktuellt med utbyggnad av rörlledningssystem för transport av olja och gas.

Nordiska rådet har enbart goda erfarenheter av de specialavtal som slutits i Norden, t. ex. om kultursamarbetet och transportsamarbetet.

I en liknande överenskommelse om energipolitiskt samarbete skulle riktlinjer kunna dragas upp för gemensamma utredningar och prognoser för gemensamt uppträdande på internationellt plan och för samordnade energipolitiska åtgärder och för gemensamma projekt.

Av dessa skäl anser jag det därför motiverat att regeringarna forcerar arbetet på att infria den rekommendation, som antogs vid Oslosessionen förra året, om att utreda förutsättningarna för ingående av en nordisk energipolitisk överenskommelse. Att uppskjuta ställningstagandet till denna fråga, vilket regeringarna tycks vilja göra enligt årets ministerrådsberättelse, är enligt min mening inte tillfredsställande. särskilt inte med tanke på de senaste månadernas erfarenheter.

Många har under det senaste året uttryckt oro för att det nordiska samarbetet inte skulle klara de påfrestningar, som våra länders olika relationer till de europeiska gemenskaperna, förväntades medföra. Det

förefaller emellertid som om denna pessimism varit ogrundad. Vi kan se tillbaka på ett år av stor aktivitet.

När det gäller Helsingforsavtalet som reglerar vårt samarbete kan vi konstatera att det under sessionen förväntas bli kompletterat med artiklar som behandlar miljövårdssamarbetet och att den miljövårdskonvention som tillkommit genom rådets initiativ kommer att undertecknas under mötet i Stockholm.

Samtidigt kan vi med tillfredsställelse konstatera att avtalet också kompletteras med en artikel som fastslår att största möjliga offentlighet skall iakttas i det nordiska samarbetet. Det är ett viktigt tillägg. Rådet emotser med intresse ytterligare information om detaljerna bakom denna offentlighetsparagraf.

Vi har också anledning att följa utvecklingen av det handlingsprogram, som ministerrådet presenterade vid förra årets session. Vi väntar nu på att programmets olika punkter förverkligas. Rent personligt vill jag ge hög prioritet åt de regionalpolitiska avsnitten i programmet.

Det är viktigt att vi också på nordisk basis verkar för att rätta till den obalans, som finns speciellt i de nordligaste delarna av Norge-Sverige-Finland. Enligt min mening bör ministerrådets regionalplan tillföras erforderliga medel så att man kan omsätta de olika utredningarna i konkreta samarbetsåtgärder. Därför är jag medförslagställare när det gäller ett nytt medlemsförslag, som avser inrättandet av en regionalpolitisk fond för Nordkalotten.

Avsikten med fonden är vittsyftande och förutsätter ett övergripande regionalpolitiskt program. Fondens medel skulle enligt förslaget användas för åtgärder som skulle utgöra delar av en långsiktig och total utvecklingsplan för Nordkalotten. Om erfarenheterna från ett sådant samarbete skulle bedömas vara positiva bör det nordiska regionalpolitiska samarbetet också utvidgas att omfatta andra regioner. Rent generellt är det önskvärt att man så långt som möjligt eftersträvar att uppnå enhetlighet i utformningen av de enskilda ländernas regionalpolitiska stödåtgärder.

Även om de regionalpolitiska problemen i Norden är små jämfört med exempelvis

de gigantiska problem som de europeiska gemenskaperna brottas med, får vi inte negligera dem. Vi måste försöka förbättra livsbetingelserna för de befolkningsgrupper inom våra länder, som lever under svåra klimatiska och ekonomiska förhållanden.

För att det nordiska samarbetet skall utvecklas krävs ett förtroendefullt samarbete mellan parlamentarikerna och regeringarna. Ministerrådets administrativa apparat börjar nu få sin slutgiltiga form och denna resursförstärkning hälsar vi med tillfredsställelse.

Rådets initiativtagande och kontrollerande funktion förblir drivfjädern i samarbetet mellan våra länder, men det är viktigt att notera att regeringarna nu står väl rustade att administrera viktiga områden inom nordiskt samarbete.

Jag vill till sist uttrycka den förhoppningen att denna session skall föra det nordiska samarbetet vidare framåt.

Varmt välkomna till Stockholm!

6

Beslut om delning av sessionen

Arbetsutskotten föreslår att rådets 22:a session avbryts onsdagen den 20 februari 1974 och fortsätter på den plats och vid den tidpunkt som presidiet beslutar. Enligt arbetsordningen § 48, krävs 2/3 flertal för beslut härom.

Olaf Knudson: Jeg kan si at jeg bifaller forslaget, men i forbindelse med denne behandlingen av arbeidsordningen, finner jeg likevel å ville komme med en del bemerkninger. Spørsmålet om å dele rådssesjonen i Nordisk Råd, ble jo vedtatt som en prøveordning. De erfaringer vi til nå har gjort, synes jeg taler for at vi bør forlate denne ordning og gjenoppta den gamle ordning med én rådssesjon i året så snart dette er praktisk mulig. Jeg forstår de vanskelighetene som knytter seg til å ta denne beslutning i dag, men jeg sier dette for at vi kan forberede oss på at dette bør være siste året vi har delt rådssesjon.

Utviklingen går jo alltid langsomt i internasjonalt samarbeid. Slik er det også

med samarbeid i Nordisk Råd. Utviklingen skjer ikke så raskt at det er nødvendig med to hovedsesjoner i året, og er det ikke nødvendig, bør vi også kunne spare de pengene dette koster ekstra. I alle nordiske land har vi opplevd en helt eksplosiv utvikling i de offentlige utgifter. I Norge er de offentlige utgifter i løpet av 20 år bortimot 10-doblet. En liknende utvikling har vi hatt i andre nordiske land. Denne sterke veksten må stoppes. Den kan ikke fortsette. Det innser vi alle i dag. Selv om utgiftene til Nordisk Råd ikke er av de store utgifter, er det vår plikt å spare der det er mulig. Tilstrømningen til møtene i Nordisk Råd blir større og større for hver samling. Jeg har et bestemt inntrykk av at den store tilslutning ikke i første rekke skyldes at de enkelte finner at det faglige utbytte er så stort og verdifullt. Jeg har en bestemt følelse av at en del kommer til disse samlingene fordi det er festlig og fordi det er hyggelig. Jeg har gått gjennom fortegnelsen over de som møter ved denne samling. I fortegnelsen finnes nær 600 navn. Nordisk Råd består som kjent av 78 personer. Det møter altså 500 som ikke er medlemmer av Nordisk Råd, og antallet øker fra år til år. Jeg kan vanskelig se at den store tilstrømning av pressefolk, rådgivere, observatører, gjester og representanter for alle mulige slags organisasjoner står i noe som helst rimelig forhold til den betydning et slikt møte har. Nordisk samarbeid har vel i stor grad blitt et verbalt samarbeid uten de store praktiske resultater. Nå må man selvfølgelig vise tålmodighet og ta tiden til hjelp i internasjonalt samarbeid, men jeg tror at man ville nådd større resultater hvis man hadde hatt færre utredninger, færre papirer og mindre antall delegerte som fikk ansvar for at noe skulle skje. Det mest vanlige vedtak i utvalgsmøtene er at sakene utsettes for å utredes nærmere. Jeg tror at vi burde være noe dristigere til å fatte vedtak, selv om ikke alle detaljer var fullt utredet. Dette kan selvfølgelig kanskje føre til at vi enkelte ganger gjør feil, det er så, men la oss heller ta den sjansen. Har man gjort en feil, kan den rettes opp igjen senere. Min mening er at Nordisk Råd er i ferd med å bli unødvendig stort og kostbart. Når jeg sier dette, er det ikke fordi jeg er negativt

stemt til samarbeid i Norden. Absolutt ikke. Jeg har en meget positiv innstilling til at nordisk samarbeid skal føres videre. Men mitt poeng er at jeg tror man ville kunne oppnå større resultater ved å overlate ansvaret til færre. Regelen om at jo flere kokker, dess mere søl, gjelder også i politikken. Jeg vet at mange ikke er enige med meg i det jeg her har hevdet. For meg er det en samvittighetssak å få sagt fra at etter mitt syn foregår det i dag gjennom Nordisk Råd unødvendig stort forbruk av offentlige midler. Jeg anbefaler derfor at man snart mulig slutter med delt sesjon, og at man alvorlig overveier å foreta en begrensnings av det store antall deltagere i Nordisk Råds møter, som jeg synes begynner å vokse utover rimelighetens grenser.

Ragnar Christiansen: Jeg finner det lite rimelig at hr. Knudsons uttalelser ved denne anledning blir stående uimotsagt. Han taler om at nordisk samarbeid har vært et verbalt samarbeid, uten store praktiske resultater. Jeg er ikke enig i den vurdering. Det er nådd en rekke betydelige praktiske resultater gjennom det nordiske samarbeid som er instituert innenfor rammen av Nordisk Råd.

Jeg er heller ikke enig med hr. Knudson når han sier at dette bør være siste gang vi har delt sesjon, men jeg kan langt på vei dele en rekke av synspunktene når det gjelder en delt sesjon. Jeg tror det var på galt tidspunkt at en gikk til forsøksordningen med delt sesjon i året 1973. Danmark hadde på det tidspunkt fått sin ordning med EF, de andre land hadde i stor utstrækning ikke fått avklart dette. Det var andre ting enn det nære nordiske samarbeid som stod først på dagsordenen, og den andre samlingen i 1973 ble vel derfor noe av en skuffelse.

Det er også vanskelig å se at vi i øyeblikket er inne i en situasjon hvor det er den dynamikk i det nordiske samarbeid som må til for at man skal ha stort utbytte av å ha to samlinger i løpet av året.

I den perioden da NORDØK stod på dagsordenen, følte vi kanskje at det var lenge mellom hver gang Nordisk Råd ble samlet, og en følte et behov for å ha to

samlinger i året. Så kom systemet med to samlinger som en prøveordning etter at NORDØK-planen var lagt til side. Vi fikk altså to samlinger på et tidspunkt da behovet for det ikke var til stede. Men når jeg sier at jeg ikke vil være enig i at dette bør være siste gangen vi har delt sesjon, er det i håpet om at vi igjen vil komme inn i en situasjon hvor det nordiske samarbeid blir preget av en dynamikk som gjør det riktig og nødvendig å ha to samlinger i året. I øyeblikket er det ikke behov for det, og jeg skulle ønske at vi ikke har kommet så langt i det praktiske opplegget for en høst-samling i år at vi nå føler at vi har nådd 'the point of no return' i den forbindelse, og at vi hadde kunnet avstå fra den samlingen.

La oss håpe at vi i tida som kommer, kan utvikle større dynamikk og mer spenst i det nordiske samarbeid, slik at det igjen blir et aktuelt spørsmål å ha to samlinger i året. For øyeblikket er det det knapt.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Jeg skal fatte mig i megen korthed. Jeg er heller ikke enig i den meget, om ikke negative så skeptiske vurdering af Nordisk Råd, der kom til udtryk fra hr. Knudsons side for et øjeblik siden. Det var den ene ting, jeg gerne ville sige.

Den anden er, at jeg håber — og jeg beder presidiet drage omsorg for det — at vi næste gang, vi skal tage stilling til spørsmålet om delt sesjon, så virkelig kan tage denne stilling frit og ubundet, så vi ikke kommer i den situation, vi er i denne gang — der ligger ikke nogen kritik i det, for det var en forsøgsordning — hvor arbeidet er tilrettelagt på en sådan måde, at det næsten ikke ville være praktisk muligt at vedtage, at vi ikke skulle have delt sesjon. Jeg beder altså om, at vi næste gang, der skal tages stilling, virkelig kan tage stilling ganske frit.

Der er i den danske delegation meget lidt begejstring for tanken om den delte sesjon. Vi er helt med på, at man forsøger det endnu en gang. Men jeg beder som sagt om, at vi bliver stillet ganske frit næste gang og ikke — jeg bruger det udtryk uden nogen form for kritik — fanges af prak-

tiske vanskeligheder, der hindrer en fri stillingtagen, når vi har erfaringerne også fra næste runde.

Tak, hr. præsident.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles presidiets förslag.*

7

Fastställande av saklista för sessionens första samling

Presidiet föreslår att å saklistan för sessionens första samling skall upptagas de saker, vilka icke utmärkts med asterisk i den utdelade förteckningen jämte tillägg över i rådet anhängiga saker.

Presidiet föreslår att även sak D 1974/12/1970/j: meddelande om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs uppföres på saklistan för 22:a sessionens 1:a samling.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

8

Utsändningen av handlingar till sessionen

§ 44 i arbetsordningen stadgar att utredningar i anslutning till saker som skall behandlas av plenarförsamlingen, skall sändas ut tillsammans med förslagen. Paragrafen kan få tolkas så att remissmaterialet utgör en del av utredningsmaterialet.

Presidiet föreslår därför att plenarförsamlingen godkänner att medlemsförslag och regeringsförslag kan behandlas även om utsändningen av remissmaterialet har varit begränsat. Beslutet kräver 2/3 flertal enligt § 48 i arbetsordningen.

Presidiets förslag bifölles.

9

Meddelande om voteringsordning

I enlighet med § 11 i arbetsordningen kommer omröstning att företagas med omröstningsapparat. Bortsett från omröstning vid val kan medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Arne Geijer intagit sin plats i rådet och att Grethe Lundblad lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

10**Val av informationskommitté**

Arbetsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet tillsätter en informationskommitté med uppgift att bistå presidiet med handhavandet av Nordiska rådets informationsfrågor däri inbegripet utgivningen av tidskriften Nordisk Kontakt och i denna kommitté för tiden intill nästa ordinarie session såsom medlemmar väljes:

från Danmark: Poul Dam och Christian Christensen

från Finland: Paavo Väyrynen och Ilkka-Christian Björklund

från Island: Gils Guðmundsson och Gylfi P. Gíslason

från Norge: Guttorm Hansen och Jo Benkow

från Sverige: Per Olof Sundman och Sture Palm

Arbetsutskottets förslag bifölles.

11**Kompletteringsval till Nordiska kulturfonden**

Presidenten: Från Poul Hartling, Grethe Philip och Tage Johansson föreligger avsägelser från posterna som medlem respektive suppleanter i Nordiska kulturfondens styrelse.

Arbetsutskottet har föreslagit att för återstoden av innevarande valperiod, dvs. till utgången av 1974, som ny medlem väljes Karl Skytte, Danmark, och som nya suppleanter Orla Møller, Danmark, och Sven Hammarberg, Sverige.

Arbetsutskottets förslag bifölles.

12**Val av medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden 1975—1976**

Arbetsutskottet hade föreslagit rådet att till medlemmar i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1975—1976 välja:

från Danmark: Karl Skytte med Orla Møller som suppleant

från Finland: Olavi Lähteenmäki med Georg Backlund som suppleant

från Island: Jóhann Hafstein med Gils Guðmundsson som suppleant

från Norge: Guttorm Hansen med Jo Benkow som suppleant

från Sverige: Ingemar Mundebo med Sven Hammarberg som suppleant.

Arbetsutskottets förslag bifölles.

13**Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning**

Arbetsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet tillsätter ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning och att till medlemmar i utskottet för tiden intill nästa session väljes:

från Danmark: Jørgen Peder Hansen med Niels Helveg Petersen som suppleant

från Finland: Mauno Forsman med Elsi Hetemäki som suppleant

från Island: Gylfi P. Gíslason med Hannibal Valdimarsson som suppleant

från Norge: Per Borten med Liv Stubberud som suppleant

från Sverige: Paul Jansson med Johannes Antonsson som suppleant.

Arbetsutskottets förslag bifölles.

14**Bemyndigande för utskottet att lägga sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionens första samling**

Presidiet hade föreslagit, att utskottet bemyndigas att lägga till handlingarna sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden, vilka ej upptagits på sak-

listan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionens första samling.

Presidiets förslag bifölles.

15

D 1974/26/1963/s: meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräkning av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

16

D 1974/17/1968/j: meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Mäki: Herr president! Mina damer och herrar! Skyldigheten att uppträda såsom vittne är en offentligrettslig skyldighet. Denna skyldighet innebär en rättighet för staten att kräva medborgarnas medverkan i form av att uppträda såsom vittne, då staten upprätthåller ordningen i enlighet med gällande lagar. Ur denna synpunkt är även en sådan person, som tillfälligt uppehåller sig i ett annat land, skyldig att medverka, emedan han själv kräver trygghet och andra rättigheter, som grundar sig på lag i den stat han uppehåller sig. I detta hänseende föreligger det ej några principiella svårigheter att genomföra en dylik skyldighet att uppträda såsom vittne. Det föreligger endast praktiska svårigheter att reglera denna sak, såsom det på sin tid framgick av de utlåtanden, vilka införskaffades för denna medlemsmotion. Nu har dessa svårigheter i princip övervunnits och enligt uppgift från ministerrådet har man i alla nordiska länder åstadkommit förslag till lagstiftning, som avser förverkligande av skyldigheten att uppträda såsom vittne i de nordiska länderna.

Det är naturligt att denna icke kan förverkligas obegränsad och icke ens på samma sätt som i vederbörandes hemland. Detta beror å ena sidan på principiella och å andra sidan uttryckligen på praktiska orsaker. Av den anledningen att uppträdandet såsom vittne i ett annat land alltid innebär betydande kostnader och andra praktiska svårigheter, bör det särskilt betonas, vilket även framgår av ministerrådets svar, att dylik skyldighet att uppträda såsom vittne krävs endast när utredningen väsentligt inverkar på sak och när vittnandet om den ifrågavarande omständigheten i den domstol, som handlägger ärendet, är synnerligen viktigt. Allt detta skall prövas av domstolen i det land, i vilket ärendet handlägges. Såsom tidigare i olika sammanhang betonats gäller detta i första hand brottmål, men då det internationella umgänget ökar, har detta behov ökat även på civilrättsens område.

I processrätten har vi strävat till att införskaffa vittnesmål direkt och detta innebär även att vittnenas muntliga berättelser, så vitt möjligt, införskaffas av den domstol som handlägger målet. Det bör otvivelaktigt i detta sammanhang konstateras, att den tekniska utvecklingen numera ställer hjälpmedel till förfogande då det gäller vittnesmål, men likväl icke i så hög grad, att personlig närvaro vid den domstol, som behandlar ett ärende icke vore synnerligen erforderlig och t. o. m. nödvändig i många fall.

Denna skyldighet att uppträda såsom vittne innebär i praktiken svårigheter förutom inom vissa områden i språkligt avseende, även i den meningen, att de processrättsliga stadgandena icke ens då det gäller att vittna, är likadana. Det föreligger skillnader därutinnan vem som är skyldig att vittna och även därutinnan, vad man är skyldig att yppa. Det är därför i detta sammanhang skäl att särskilt understryka den omständigheten, att det i synnerhet med tanke på denna nordiska skyldighet att vittna vore orsak att på det kraftigaste sträva till likadana processrättsliga stadganden i de nordiska länderna. Enär vi här vid denna session även i övrigt diskuterar det nordiska lagstiftningsarbetets öde, är det motiverat att även i detta sammanhang peka på nödvändigheten, eller låt oss anspråklöst säga behovet av att lagstiftningen i de nor-

diska länderna vore likadan. De samarbetsplaner av många olika slag, vilka handhas här eller väckes och hålles anhängiga här, kan inte i praktiken på ett effektivt sätt bli genomförda på nämnvärt många områden, ifall man icke i lagstiftningen strävar till att övervinna praktiska och principiella svårigheter sålunda, att likadan lagstiftning eftersträvas på alla områden där det är möjligt och utan olägenhet kan ske. I så måtto är en kamp mot denna princip något som står i strid med allt som vi här i Nordiska rådet bör sträva till.

Trots att man icke i detta skede vid Nordiska rådet kan framlägga färdiga lagar, som skulle förverkliga denna vittnesskyldighet, har utskottet dock ansett sig med tillfredsställelse kunna konstatera, att de enligt ministerrådets uppgift i de olika nordiska länderna beredda förslagen i stora drag är likadana och realiserar den strävan, som kommit till uttryck i motionen. Utskottet har sålunda enhälligt ansett den nu erhållna utredningen vara tillfyllest och härefter åligger det sedan parlamentarikerna i ett vart land att övervaka och draga försorg om, att denna lagstiftning i praktiken även blir förverkligad och att man i mån av möjlighet strävar till likadan utformning och

likadant innehåll som i lagarna i de övriga nordiska länderna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

17

D 1974/19/1968/j: meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

18

D 1974/36/1970/s: meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Förhandlingarna avbröts kl. 12.00.

Protokoll

2:a mötet

Lördagen den 16 februari 1974 kl. 14.00

Presidenter: Johannes Antonsson (1—2) och V. J. Sukselainen (2)

Dagordning

1. Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

2. C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium

Dokument 2: Rapport om det nordiska samarbetet under 1973 (generaldebatt)

1

Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

Anmäldes att delegationerna till medlemmar av de fem utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet:

Danmark

K. B. Andersen (S)
Poul Dam (SF)
Kirsten Jacobsen (F)

Finland

Tellervo M. Koivisto (Sd)
Timo Mäki (Kok)
Aarne Saarinen (Skdl)

Island

Jóhann Hafstein (Sj.)

Norge

John Austrheim (Sp)
Olaf Knudson (H)
Thor Lund (A)

Sverige

Erik Adamsson (s)
Allan Hernelius (m)
Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Kulturutskottet:

Danmark

Jørgen Peder Hansen (S)
Niels Helveg Petersen (RV)
Demmus Hentze (Fkfl)
Ingolf Knudsen (CD)

Finland

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
Mauno Forsman (Sd)
Elsi Hetemäki (Kok)
Folke Woivalin (AS)

Island

Gylfi Þ. Gíslason (A.)

Norge

Jo Benkow (H)
Per Borten (Sp)
Guttorm Hansen (A)
Liv Stubberud (A)

Sverige

Sven Hammarberg (s)
Paul Jansson (s)
Ingemar Mundebo (fp)
Per Olof Sundman (c)

Socialpolitiska utskottet:

Danmark

Knud Jespersen (DKP)
Gerda Møller (K)
Ivar Nørgaard (S)

Finland

Lars Lindeman (Sd)
Matti Ruokola (K)
Carl Olof Tallgren (Sv)

Island

Hannibal Valdimarsson (SF.)

Norge

Finn Gustavsen (SV)
Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)
Arne Nilsen (A)

Sverige

Knut Johansson (s)
Anna-Greta Skantz (s)
Jan-Ivan Nilsson (c)

*Trafikutskottet:**Danmark*

Hans Bjerregaard (F)
Chr. Christensen (KrF)
Gustav Holmberg (V)

Finland

Bror Lillqvist (Sd)
Seppo Westerlund (Lkp)
Paavo Väyrynen (K)

Island

Gils Guðmundsson (Ab.)

Norge

Bjarne Mørk Eidem (A)
Håkon Kyllingmark (H)
Reidar T. Larsen (SV)

Sverige

Sven Mellqvist (s)
Astrid Kristensson (m)
Eric Carlsson (c)

*Ekonomiska utskottet:**Danmark*

Knud Enggaard (V)
Anker Jørgensen (S)
Karl Skytte (RV)
Ib Stetter (K)
J. F. Øregaard (Jvfl.)

Finland

Ele Alenius (Skdl)
Olavi Lähteenmäki (Kok)
V. J. Sukselainen (K)
Erkki Tuomioja (Sd)
Olavi Tupamäki (Skyp)

Island

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)
Jón Skaftason (F.)

Norge

Ragnar Christiansen (A)
Lars Korvald (Kr. F.)
Odvar Nordli (A)

Erland Steenberg (Sp)
Kåre Willoch (H)

Sverige

Arne Geijer (s)
Sture Palm (s)
Eric Krönmark (m)
Johannes Antonsson (c)
Gunnar Helén (fp)

Utskotten hade vid konstituerande möten samma dag till förmän och vice förmän valt följande:

juridiska utskottet:

förman: K. B. Andersen
vice förman: Jóhann Hafstein

kulturutskottet:

förman: Gylfi Þ. Gíslason
vice förman: Ingemar Mundebo

socialpolitiska utskottet:

förman: Asbjørn Haugstvedt
vice förman: Lars Lindeman

trafikutskottet:

förman: Bror Lillqvist
vice förman: Hans Bjerregaard

ekonomiska utskottet:

förman: Sture Palm
vice förman: Ragnar Christiansen

2

C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet, Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium och Dokument 2: Rapport om det nordiska samarbetet under 1973 (generaldebatt)

Nordli: Samarbeidet mellom de nordiske land er i utvikling.

Arbeidet innenfor Nordisk Råd, slik det tradisjonelt er bygd opp, går sin gang.

Etableringen av Ministerrådet har institusjonelt gitt nye muligheter for et effektivt samarbeid mellom regjeringene i de nordiske land.

Vi må imidlertid stadig være oppmerksomme på at tradisjoner og institusjoner alene ikke er tilstrekkelig for å bygge opp et levende samarbeid nasjoner imellom. Dette gjelder også for det nordiske samarbeid.

Det nordiske samarbeid må finne sin

plass i arbeidet for å løse problemer de nordiske land imellom, men også dem som de nordiske land møter som felles oppgaver sammen med øvrige nasjoner i verden rundt oss.

Uten at dette skjer, vil det nordiske samarbeid uvegerlig med tiden få et provinssielt preg og dermed stå i fare for å miste internasjonal prestisje, interesse og aktualitet.

Enkelte har sett disse synspunkter som innvendinger mot nordisk samarbeid, slik vi har skapt det gjennom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Jeg ser det på en annen måte. En rekke grunner taler fortsatt for å skape et sterk samarbeid mellom de nordiske land. Det at vi løser våre felles problemer setter oss i stand til å yte et vesentlig bidrag til løsning av spørsmål i en større internasjonal sammenheng. Sentralt i denne forbindelse er en aktiv politikk i samarbeidet med utviklingslandene, når det gjelder både økonomisk og politisk støtte, arbeidet med utvidelsen av kontakten mellom Øst- og Vest-Europa, samt en politikk for å løse miljø- og ressursproblemene.

Ethvert internasjonalt samarbeid — også det nordiske — må innad bygge på den aksept og forståelse som de enkelte mennesker føler overfor dette.

Følelsen av samhörighet mellom mennesker i Norden er til stede i en ikke ubetydelig grad.

Men har vi maktet å gi et bilde av det nordiske samarbeid på en slik måte at enkeltmenneskene rundt i våre land identifiserer seg med dette? Jeg tror vi i vårt daglige arbeid i nordisk sammenheng til stadighet bør stille oss dette spørsmålet. Uten at vi makter å gi en utbredt følelse av at vi arbeider med saker som angår det enkelte menneske i våre land, vil vi i det lange løp skape et samarbeid som vel nok går etter reglementene mellom parlamentarikere og ministere, men som for mannen i gata blir upersonlig og fjernt.

Et blikk på verden rundt oss er heller ikke ved åpningen av denne sesjonen i Nordisk Råd bare et lystelig skue.

Fortsatt raser det en grusom frigjøringskrig i Vietnam.

Det er etablert våpenhvile i Midt-Østen,

men veien fram til en holdbar fred synes ennå å by på mange problemer som må løses.

Vi ser stadig sterkere tegn i retning av sosial reisning av undertrykte mennesker i land som ligger på et utviklingstrinn som for oss hører historien til.

Militærdiktaturer i Hellas og Chile får oss til å føle uro og forakt.

Vi ser at mennesker blir forfulgt på grunn av rase og religiøs overbevisning.

Vi ser aksjonen i Sovjet mot Nobel-prisvinneren Solsjenitsyn som et klart overgrep mot meningsfrihet og åndsfrihet.

Den rike tredjedel av verdens befolkning bruker i dag en så stor mengde av verdens ressurser at vi med rette diskuterer mulighetene for en global ressurskrise. Dette skjer samtidig med at to tredjedeler av verdens befolkning sulter.

Vitenskap, teknologi og den økonomi som har utviklet seg i kjølvannet av disse, har skapt enorme muligheter for menneskene, men de reiser også i ukontrollert form kanskje de største trusler.

I en slik tid er det lite oppmuntrende å legge merke til en gryende nasjonalisme, særlig i de rike industriland. Dette skjer i en verden hvor landene mer enn noen gang tidligere er avhengige av hverandre og kaller på et solidaritetssamfunn nasjoner imellom.

Her har de nordiske land enkeltvis, og i enda større grad i fellesskap, en internasjonal oppgave å løse. I den grad det vil lykkes for oss å finne grunnlag for et konstruktivt samarbeid i de internasjonale organer vi deltar i for løsning av disse globale problemer, kan vi i en felles kamp for utvikling av et reelt internasjonalt solidaritetssamfunn gi nordisk samarbeid en identitet og dermed forme det til en levende realitet i forholdet nasjoner imellom.

Den akutte oljekrisen vi har gjennomlevd, har på en effektiv måte klart tegnet opp for oss de problemer som vi for lengst burde vært oppmerksomme på.

Den har avdekket vesentlige mangler i det internasjonale samfunn. Den har forklart for oss hvor primitivt det system er, som vi har bygd vår teknologiske og økonomiske utvikling på.

Men den har kanskje framfor alt gjort

det klart for oss hvordan vi ikke bare bruker, men sløser med en så sentral ressurs som energi er.

Enda mer påtrengende blir denne problemstillingen dersom vi skulle gi oss inn i det umulige tankeeksperiment at det store flertall av verdens befolkning, som i dag lever på et eksistensminimum, skulle utvikle sin levestandard med det samme forbruk av energi og råstoffer som vi har gjort.

Her står den industrialiserte del av verden overfor et kjempemessig og kanskje også akutt problem.

I denne situasjon må en skape nye former for samarbeid mellom industriland og utviklingsland om bruken av verdens råvareressurser i sin alminnelighet. Det må gjøres i en slik form at det ikke blir en enda større kløft mellom industrilandene og utviklingslandene.

I de nordiske land må vi — hver for oss og i fellesskap — gjøre det som er mulig for å bidra til vår del av løsningen av problemet.

En annen side ved hele denne problemstilling er det forhold at en så vesentlig del av vår ressursforsyning og forvaltning er lagt i hendene på en håndfull sterke multinasjonale oljeselskaper. Den reelle verdensmakt som ligger her, representerer i realiteten en anakronisme i en tid da vi vet at en av mulighetene for å løse problemene ligger i en demokratisk og politisk styring.

I de nordiske land bør vi søke å mobilisere den styrke vi har i vår evne til planlegging, i de muligheter vår teknologi gir, og kanskje framfor alt i den kapasitet vi disponerer i vår forskning til å finne nye veier å gå, for det første for å verne om sysselsetting og livsstandard og for det andre for å gi et vesentlig bidrag til en mer riktig og forsvarlig bruk av forgjengelige og verdifulle ressurser.

Det ville være et betenkelig bidrag de nordiske land gav i denne situasjon dersom vi skulle følge opp i de tendenser vi har sett i retning av en konkurranse stater imellom for å sikre seg selv de beste muligheter — iallfall på kort sikt — for å fortsette en lite rasjonell utnyttning av ressursene.

I dette ligger oppfordringen til å finne høvelige former for samarbeid om hoved-

trekk når det gjelder både energiutvinning, energileveranse og også den industrielle utvikling i de nordiske land.

De nordiske land bør møte utfordringen fra de flernasjonale selskaper ved gjennom sin lovgivning å få hånd om den innflytelse disse sterke kreftene har på vår egen utvikling. Vel vitende om at vi her står overfor et problem som spenner langt ut over Nordens grenser, bør vi enkeltvis og i fellesskap aktivt gå inn i internasjonalt samarbeid med de stater som med ærlig vilje ønsker å få en styring på disse verdensomspennende kapitalkreftene.

Vi må ta bort den dominans de internasjonale selskapene har over verdens energiforsyning.

Hvis vi så vender oppmerksomheten fra de mer brede perspektiver for nordisk samarbeid og innad mot våre egne samfunn, vil vi ganske snart se trekk i bildet av samfunn som fremdeles er under forming og omforming. Dette kan vi også avlese i en flytende og urolig situasjon i det politiske liv.

Vi liker å karakterisere våre nordiske land som velferdsstater. Grovt sett kan vi vel også rettferdiggjøre en slik betegnelse på den samfunnsform som har utviklet seg i de nordiske land. Mange så etableringen av denne velferdsstaten — med arbeid for alle, muligheter for utdanning for alle, med sosial trygghet — som et endelig mål for sin samfunnsutvikling.

Dersom vi tar steget fra de gamle kelasamfunnene slik vi kjente dem, er også denne vurderingen forståelig. Vi vet imidlertid nå at denne industrialiserte velferdsstaten har skapt nye oppgaver å løse. Vi vet i dag at bak velferdsstaten finnes samfunn med problemer som roper på løsning. Vi møter mennesker på flyttefot, vi møter oppbrudd og usikkerhet, vi møter mennesker som føler seg utrygge på og for sin arbeidsplass. Vi møter et samfunn der kravet om effektivitet og produktivitet vender seg med et sterkt press mot det enkelte individ, og som skaper — ved siden av den materielle velstand for mange — en sosial taperisituasjon for grupper som blir stadig større. Samtidig ser vi med stigende uro på de tendenser som er ute og går, som godtar

rettighetene en har kjempet fram, men som i misnøyens navn protesterer mot pliktene.

I første rekke er dette oppgaver som den enkelte stat står overfor å måtte finne løsninger på. Men også her vil det være rimelig å trekke linjene opp mot det nordiske samarbeid.

Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og de ulike institusjoner som er etablert, må åpnes for disse nye problemstillinger, og de må åpnes for de politiske strømninger som er et resultat av disse. Bare på den måten vil vi ha muligheter for at det enkelte menneske vil finne sin egen situasjon igjen i det nordiske samarbeid.

Vi må forene de krefter vi har i Norden, for å finne løsninger på velferdsstatens oppgaver.

Det går en bølge av en demokratiseringsprosess over de nordiske land. På mange måter er det ennå uferdige ideer. Det er ideer som også krever et arbeid på et felles nordisk grunnlag. Det det gjelder, er å gi trygghet til mennesker, trygghet som jo er noe av demokratiets innerste kjerne: trygghet på arbeidsplass, trygghet i bomiljø, trygghet for helse og velferd, trygghet for at den natur som omgir oss, ikke skal forurennes og ødelegges, trygghet for at også våre etterkommere skal møte et miljø som er menneskeverdige. Alle disse oppgaver er også nordiske oppgaver og må i tur og orden finne sine praktiske løsninger også på det nordiske plan. Den sikreste veien å gå for å skape menneskelige samfunn, er å utvikle de demokratiske styreorganer. Dette gjelder i arbeidslivet og i det økonomiske liv, det gjelder i det nære miljø, det gjelder i de kommunale, fylkeskommunale og statlige organer gjennom det politiske demokrati.

Men det gjelder også i det nordiske samarbeid. De brede folkeorganisasjonene, i fagorganisasjonene, i næringsorganisasjonene, ungdomsorganisasjonene osv., må finne sin plass i det utøvende nordiske samarbeid. De må ikke bare henvises til observatørplassene, men komme aktivt med i de organer som former og skaper det nordiske samarbeid — både i konkrete saker og når det gjelder de brede oppleggene for målsettingene for dette vårt samarbeid.

Statsrådet Feldt: Herr president! För ett år sedan presenterade ministerrådet ett handlingsprogram för Nordiska rådet som omfattade industri- och energipolitik, regional- och miljöpolitik, lagstiftnings-, kultur- och transportområdena. Vi har under 1973 undersökt möjligheterna att utvidga programmet. Det är i första hand arbetsmiljö-, turist- och konsumentområdena som här är aktuella. Vi kan alltså snart tala om ett nordiskt handlingsprogram med ett antal specialprogram, som täcker flertalet sektorer.

Handlingsprogrammet med dess olika områden har växt fram ur vad vi i de nordiska länderna bedömt vara människans behov och problem i dagens samhällsutveckling. Jag skall i det här anförandet begränsa mig till att kortfattat beröra några av sektorerna i handlingsprogrammet, nämligen

- industri- och energipolitiken för trygg sysselsättning och ekonomisk expansion i våra länder
- regionalpolitiken för balanserad ekonomisk och social utveckling bl. a. i våra gränsområden
- arbetsmiljöpolitiken för att tillförsäkra medborgarna inflytande över utformningen av arbetsförhållanden och arbetsmiljö
- miljövårdspolitiken för att samhället skall kunna påta sig sitt ansvar för skyddet av naturen och hushållningen med naturresurserna
- konsumentpolitiken för att skydda den enskilde konsumenten och möjliggöra för honom att bättre bedöma sin situation och tillgodose sina behov.

Konkreta samarbetsresultat kan nu redovisas. Planer för det fortsatta arbetet har också fastställts.

Den nordiska industrifonden började sin verksamhet den 1 juli i fjol. Fondstyrelsen studerar för närvarande en rad konkreta projekt av betydelse för det industriella utvecklingssamarbetet. För att säkra arbetet på sikt har ministerrådet beslutat tillföra fonden ytterligare medel. Utöver de 10 miljoner svenska kronor som redan ställts till förfogande för verksamheten 1973—1974 har sålunda 10 miljoner beräknats för 1975.

Byggsektorn är av stor betydelse för stora delar av industrin i de nordiska länderna,

för den allmänna ekonomiska aktiviteten och därmed också för sysselsättningen. En ökad integration av de nordiska byggmarknaderna eftersträvas.

Inriktningen av det regionalpolitiska samarbetet har slagits fast i handlingsprogrammet. Samarbetet syftar bland annat till en mer enhetlig planering och en samordning av de regionalpolitiska åtgärderna i gränsområdena. Vi måste underlätta det gränskommunala samarbetet — i Öresundsregionen, i Tornedalen, i Arvika—Kongsvingerregionen, för att ta några exempel. Olikheter i den nationella lagstiftningen får inte leda till att samarbetet hindras eller försvåras i regioner som trots gränslinjer utgör naturliga geografisk-ekonomiska enheter. Ministerrådet har därför beslutat att förslag skall utarbetas till en nordisk konvention om gränskommunalt samarbete.

Arbetsmiljöfrågorna är ett centralt ämne i den offentliga debatten i alla de nordiska länderna. Vi har blivit medvetna om arbetsmiljöns avgörande inverkan på individens fysiska och psykiska hälsa. Genomgripande lagstiftningsåtgärder och organisatoriska förstärkningar har därför påbörjats eller genomförts i våra länder. Många av arbetsmiljöproblemen är av sådan art att vinster kan göras genom samfälliga nordiska ansträngningar. Mot denna bakgrund har ett särskilt program fastställts för arbetsmiljö-samarbetet

- informationen mellan länderna om utvecklingen på arbetsmiljöområdet skall förbättras
- samarbetet mellan myndigheter och institutioner skall byggas ut
- de nordiska ländernas ståndpunkter i internationella arbetsmiljöfrågor skall samordnas
- samarbetet på arbetsmedicinens och yrkeshygienens område skall förstärkas
- en effektivare samverkan rörande arbetarskyddsföreskrifter skall åstadkommas.

Den nordiska miljöskyddskonventionen kommer att undertecknas på tisdag. Grannländernas miljöskyddsintressen kommer härigenom att jämföras med det egna landets intressen när man prövar om miljöskadlig verksamhet skall tillåtas eller inte. Konventionen kan väntas få stor betydelse främst för befolkningen i gränsområdena.

Inom kort läggs sista handen vid en konvention om skydd av den marina miljön i Östersjön. Konventionsförslaget täcker förutom Östersjön även Bälten, Öresund och Kattegatt. Förutsättningar kommer då att ha skapats för att lösa ett viktigt gemensamt miljöproblem.

På miljöforskningsområdet kommer miljöministrarna på tisdag att fatta beslut som möjliggör en utvidgning och systematisering av det nordiska samarbetet.

De nordiska länderna har varit föregångare på konsumentpolitikens område. Vi förfogar i dag över relativt väl utvecklade institutioner till skydd för konsumenternas intressen — något olika i de olika länderna. Stora tekniska och ekonomiska fördelar kan uppnås genom utökat samarbete. Ett särskilt handlingsprogram skall fastställas. Samarbetet på det här området skall effektiviseras, samordningen med andra områden förbättras.

Det nordiska handlingsprogrammet föddes i Helsingfors för två år sedan. Det har vuxit snabbt på dessa år. För att genomföra programmet krävs en uppsättning effektiva instrument. Vi har därför rustat upp organisationen av det nordiska regeringssamarbetet väsentligt:

- genom att upprätta Nordiska ministerrådet har vi ökat snabbheten och effektiviteten i vårt beslutsfattande
- genom att upprätta en rad fackämbetsmannakommittéer har vi skapat förutsättning för större grundlighet i beredningsproceduren
- genom att upprätta ministerrådssekreteriaten har vi säkrat kontinuitet i samarbete och gett ministerrådet goda möjligheter att ta initiativ och att koordinera samarbetsaktiviteterna
- genom att upprätta samarbetsfonder och budget för ministerrådet skapar vi slutligen de ekonomiska förutsättningarna för vårt samarbete. Härigenom skapas ökade möjligheter till prioriteringar.

Vi har alltså till vårt förfogande de instrument som krävs för att vi successivt och metodiskt skall kunna bygga ut och fördjupa vårt samarbete. Våra möjligheter till samfälligt agerande och samråd i krissituationer har också ökat väsentligt. Besluten om bistånd till Island — 100 miljoner danska

kronor, med anledning av katastrofen på Västmannaöarna — är ett exempel härpå.

För fyra månader sedan hamnade alla de nordiska länderna i en krissituation — en drastisk begränsning av oljetillförseln. Jag skall inte ta upp rådets tid med att redogöra för krisens utveckling och de åtgärder vi tvingats att vidta. En sådan redogörelse har ministerrådet redan lämnat i ekonomiska utskottet.

Låt mig bara slå fast att när krisen kom var de nordiska länderna redo att i samverkan söka lösa de många problem som uppstod. Ett samarbete inleddes — på regeringsnivå, på tjänstemannaplanet:

- Vi försökte skaffa oss en bättre överblick över försörjningsläget
- Vi diskuterade vilka ransoneringsåtgärder som minst möjligt hämmar de nödvändiga samhällsfunktionerna
- Vi överlade om direkta statliga engagemang för att säkra oljeleveranser.

Erfarenheten från denna krissituation kommer att bli av värde i framtiden.

När det gäller den långsiktiga energipolitikens mål och medel har vi i dag få konkreta resultat att redovisa. Jag skall emellertid försöka att helt kort ange vilka problem som den framtida energiförsörjningen ställer oss inför.

Först skall då sägas att situationen inte är densamma i alla de nordiska länderna. Norge intar en särställning som en blivande nettoexportör av energi. Även Island har större mängder utnyttjad energi i form av jordvärme och vattenkraft än landet under överskådlig tid självt kan utnyttja. Sverige och Finland intar en mellanposition vad självförsörjningen beträffar. Danmark är helt beroende av tillförsel utifrån. Trots dessa olikheter tror jag att det är möjligt att se problemen ur samnordisk synvinkel och att få till stånd ett för alla länderna givande samarbete.

Vi har under de senaste fyra månaderna varit mest upptagna av bristen på energi. Hur allvarligt det problemet än är bör det inte överdimensioneras när vi diskuterar situationen på längre sikt. Världen har stora energitillgångar men det krävs betydande tekniska och ekonomiska insatser för att frigöra dem. Att den behövliga energimängden existerar är emellertid inte nog.

Vi måste ha garantier för att vi kan få fram den när vi har behov av den. Det är mot den bakgrunden vi skall se de strävanden som nu pågår att i ökad utsträckning etablera direkta kontakter mellan oljeproducerande och oljeimporterande länder.

Även om det skulle lyckas att stabilisera energileveranserna måste vi göra klart för oss att de kommer att ske till helt andra priser än tidigare. Vad som än händer med oljepriserna kommer de inte att återgå till sin gamla nivå. Detta kommer successivt att påverka övriga energipriser.

Betalningsbalanssituationen kommer som en följd av det att förändras radikalt i hela den västliga världen. De nordiska länderna har genom sitt starka beroende av utrikeshandeln ett gemensamt intresse av att inom internationella organ medverka till en rationell lösning av de svåra ekonomiska problemen som följer därav.

De ändrade energipriserna påverkar industrins konkurrenskraft. Även om situationen teoretiskt skulle vara densamma för industri i alla länder måste de enskilda företagen så snabbt som möjligt ställa om sig till de ändrade förhållandena. Här kan det finnas möjligheter till samarbete mellan de nordiska ländernas industri när det gäller bedömning av den framtida marknaden och utveckling av nya energibesparande produktionsmetoder.

Högre energipriser får också vissa sociala konsekvenser. Bostadskostnaderna ökar kraftigt. Detsamma gäller kostnaderna för resor, vilket medför ett större behov av kollektiva transporter. Man måste ta hänsyn även till indirekta effekter av oljepris-höjningarna, t. ex. de ökade kostnaderna för gödningsmedel som vållar problem för jordbruket. I flertalet nordiska länder har regleringar av olika slag införts för att dämpa prishöjningarna och skydda vissa särskilt utsatta konsumentgrupper.

De internationella oljebolagens verksamhet måste kontrolleras bättre. Den nationella kontrollen över oljeförsörjningen måste ökas.

Fyra av de nordiska länderna känner ett starkt behov av att bli mindre beroende av olja. Vilka möjligheter står då till buds?

Ett ökat utnyttjande är en möjlighet. Många vattendrag som hittills ansetts oeko-

nomiska att bygga ut har som följd av oljeprishöjningarna överskridit lönsamhetsgränsen. Miljöskyddsintressena sätter emellertid en gräns för hur långt vi kan gå på den vägen.

Naturgasen i Nordsjön kan bli ett viktigt tillskott. Förutsättningen för att den skall kunna utnyttjas på ett ekonomiskt försvarligt sätt är emellertid att det skapas en tillräckligt stor marknad för gasen. Här krävs sannolikt ett samarbete mellan två eller flera nordiska länder på kommersiell basis.

Vi måste också eftersträva ett nordiskt samarbete för att göra det möjligt för Island att utnyttja sina energiresurser. Ministerrådet har beslutat att utreda den frågan.

Kärnkraften är den enda energikälla som på längre sikt är ett ekonomiskt alternativ till oljan. Det finns en betydande expertis på detta område i Norden, inte minst i Finland och Sverige, som ju har färdiga kärnkraftprogram. Ett väletablerat samarbete sker redan inom Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor.

Men vi måste också utnyttja existerande resurser på ett mer rationellt sätt. På grund av likheten i klimat, industriell utveckling och levnadsvillkor har de nordiska länderna särskilt goda förutsättningar för att gemensamt göra en insats på detta område. Stora möjligheter för samarbete på forskningsområdet föreligger. Samarbetet kommer att utvidgas efter hand som konkreta projekt aktualiseras.

Herr president! Ett handlingsprogram med konkreta projekt och en effektiv administration är emellertid inte nog. Skall vi uppnå för människan betydelsefulla resultat måste vårt arbete förankras bland medborgarna i Norden.

Informationen om det nordiska samarbetet är otillräcklig. En ökad information utanför Norden är nödvändig. Men vad som framför allt behövs är att informationen inom Norden byggs ut. Medborgarna i våra länder bör få veta vilka konkreta fördelar de har av det nordiska samarbetet. De måste intresseras för våra samsarbetssträvanden. Lyckas vi skapa ett sådant intresse, då har vi också skapat en god grundval för vårt arbete.

Behovet av information och de lämp-

ligaste formerna för informationsarbetet utreds för närvarande gemensamt av ministerrådets och Nordiska rådets sekretariat. Det är ministerrådets förhoppning att resultatet av utredningsarbetet inom kort skall kunna läggas till grund för konkreta beslut.

Det räcker emellertid inte med att vi bygger ut vår informationsverksamhet. Enligt ministerrådets uppfattning är det dessutom önskvärt med största möjliga offentliga insyn i samarbetet. En sådan öppenhet är nödvändig för att allmänheten och olika intresseorganisationer m. fl. skall kunna dra nytta av, påverka och stimulera samarbetet. Förslag till regler om offentlighetsprincipens tillämpning på nordiska samsarbetsorgan håller på att utarbetas.

Det är utomordentligt viktigt att det nordiska samarbetet också utvecklas i samverkan med parterna på arbetsmarknaden. De grundläggande kontakterna med arbetsmarknadens parter sker naturligtvis på nationell nivå, dvs. direkt mellan varje regering och nationella intressen. Men det finns också ett behov av kontakt och samverkan på ett nordiskt plan.

Med anledning av en framställning från Nordens fackliga samorganisation har ministerrådet förklarat att man kommer att hålla samorganisationen orienterad om frågor av särskilt intresse. Organisationen ges möjlighet att framföra sina synpunkter vid frågornas behandling i arbetsgrupper och ämbetsmannakommittéer. Direkta kontakter har etablerats mellan ministerrådets sekretariat och Nordens fackliga samorganisations sekretariat. Ministerrådet är positivt till ett liknande samarbete med de nordiska arbetsgivarorganisationerna, vilket dessa har underättats om.

Samverkan och samråd mellan regeringsidan och den parlamentariska sidan är ett centralt inslag i det nordiska samarbetet. Vi vill fortsätta diskussionerna med Nordiska rådet om hur denna verksamhet skall kunna byggas ut och förbättras.

Behovet av samråd mellan ministerrådet och Nordiska rådet är särskilt stort i samband med utarbetandet av ministerrådets årsberättelse och ministerrådets budget.

Årsberättelsen får väl i dag anses utgöra ett av de centrala dokumenten vid rådsses-

sionen. Det är här regeringarnas initiativ och planer för tiden framöver redovisas. Det är här regeringarnas prioriteringar kommer till uttryck. Det är här det gångna årets samarbetsresultat sätts in i sitt sammanhang.

Arbetet med berättelsen pågår i regel under perioden september—december. Ministerrådet har därför förklarat sig berett att någon gång under november—december redovisa arbetsläget för det forum Nordiska rådet bestämmer.

Genom ministerrådets budget skapas i stor utsträckning de ekonomiska förutsättningarna för att genomföra det nordiska handlingsprogrammet. Ministerrådet har därför ett klart intresse av att få del av Nordiska rådets synpunkter. Ministerrådet är för närvarande mitt uppe i arbetet med 1975 års budget. Budgetläget kommer att diskuteras närmare i morgon vid ett möte mellan representanter för regeringarna och Nordiska rådet.

Ministerrådet är alltså berett att lämna Nordiska rådet ett underlag för diskussion. Vad vi framför allt hoppas på i det framtida samarbetet är att få Nordiska rådets synpunkter i prioriteringsfrågor. För ministerrådets del vore det önskvärt med en kritisk granskning i utskott och plenarförhandling inte bara av regeringssidans samarbetsplaner utan också av de enskilda parlamentariskernas initiativ. Rekommendationer och yttranden som antas ett visst år bör avspegla Nordiska rådets politiska prioriteringar. Rekommendationer och yttranden som i princip koncentreras till centrala, politiskt viktiga frågor skulle vägleda ministerrådet i dess arbete.

Arbetet inom Nordiska rådet har något ändrat karaktär under det senaste året. Det finns tendenser till en ökad politisering av arbetet, en strävan att förstärka partisamarbetet över landgränserna. Detta är en intressant utveckling eftersom det påverkar möjligheten till ett effektivt samspel mellan ministerrådet och Nordiska rådet.

Herr president! Det bör ha framgått av min redogörelse att det nordiska regeringssamarbetet både breddats och fördjupats. Jag är övertygad om att vi med gemensamma krafter skall kunna föra det framåt ett gott stycke också under detta år.

Stetter: Hr. præsident! Det konservative folkeparti i Danmark er overbevist om, at samarbejdet mellem de nordiske befolkninger er naturligt og uundværligt, også efter at vort land er kommet med i EF. Det nordiske samarbejde fungerer i øvrigt udmærket i praksis både inden for og uden for de rammer, som er fastsat i lovgivningen.

Vort parti er parat til at deltage i en udvidelse på de felter, hvor vi ikke er bundet af vort medlemskab af fællesmarkedet. Men en forudsætning for en udvidelse er, at der eksisterer eller opstår et reelt behov herfor.

Et helt andet spørgsmål er, om samarbejdet mellem nordiske politikere i Nordisk Råd kan og skal fortsætte. Kan nordiske parlamentarikere tage ansvaret for at opretholde et kæmpeapparat uden at give det mening og uden at give det indhold? Jeg mener, hr. præsident, at disse spørgsmål er nærværende og må indgå i debatten.

Hvis institutionen skal bevares, er det efter min vurdering nødvendigt, at politikerne engagerer sig helt anderledes stærkt i arbejdet. Dette kan i realiteten kun ske, såfremt man går væk fra det nuværende system med nationale opdelinger og i stedet etablerer en opdeling efter politiske anskuelser.

Det er helt enkelt påkrævet at arbejde i partigrupper for at nå frem til en bestemt og en fast mening om og holdning til forhold og spørgsmål vedrørende vore samfunds udvikling. Alene konfrontationen og meningsbrydningen mellem de politiske anskuelser kan bringe den afklaring af synspunkterne, som kan føre frem til holdbare løsninger på fælles problemer. En sådan ændring i arbejdsformerne for denne forsamling ville gøre Nordisk Råd til noget i retning af et nordisk parlament, og dermed ville funktionerne blive mere meningsfyldte.

En og anden vil rejse spørgsmålet: er der overhovedet nordiske spørgsmål, som trænger til politiske svar, og nordiske problemer, som trænger til politisk analyse? Vort gensvar er, at der er rigeligt at tage fat på.

Den kommunistisk-socialistiske gruppe har fremsat et forslag om en fredszone i Nordatlanten. Jeg er ikke tilhænger af forslaget, men hilser initiativet velkommen. Jeg mener, at disse medlemmer med min lands-

mand, hr. Poul Dam, i spidsen her har gjort en fortjenstfuld indsats.

Den socialdemokratiske gruppe har fulgt trop med et forslag om en fællesnordisk lovgivning om multinationale selskaber. Disse to initiativer er fremskridt, som kan være med til at bringe denne institution ud af det dødvande, som vi i dag opholder os i.

De nordiske demokratier befinder sig på mange måder i en alvorlig tillidskrise og skal i de nærmeste år finde løsningen på en række fælles problemer.

Skal jeg som konservativ fremhæve et område, hvor jeg mener, at mine meningsfæller kunne gøre en indsats, skal det være på følgende felt:

De nordiske velfærdsstaters største udfordring er det stærke offentlige forbrug af kapital og arbejdskraft og det heraf følgende stærkt voksende skattetryk og bureaukrati. Vore landes befolkninger er i dag gennemgående utilfredse og politisk rådvilde, og de politiske partier er nødsaget til at finde løsninger, som imødekommer kritikken, der kan være mere udtalt i nogle lande end i andre.

Det mest nærliggende ville være at gennemføre dybtgående besparelser på vore offentlige budgetter og foretage dybtgående forenklinger i lovgivningen med opgivelse af millimeterretfærdighed og andre hævdvundne principper. Men så dybtgående ændringer vil uundgåeligt være et brud med den samfundsform med solidaritet og fællesfølelse, som vi her i Norden har kæmpet for at realisere.

Kræfterne må derfor efter min mening samles om langsigtede reformer, der ændrer selve strukturen i de offentlige ydelser og i den offentlige ledelsesfunktion.

Jeg vil gerne nævne et eksempel. Et af de dyreste områder i samtlige nordiske lande er undervisning og uddannelse. Det er et spørgsmål, om vi på alle fagområder skal køre videre i den gamle skure med, at hvert land absolut skal uddanne alle former for specialister, eller om vi skal finde frem til et samarbejde over landegrænserne.

I Danmark f. eks. er uddannelsen af forstkandidater særdeles bekostelig i forhold til de få, som søger denne uddannelse — i gennemsnit 10 om året. Hvorfor kan de ikke

lige så godt uddannes sammen med de svenske og norske forstkandidater?

Men blot et forsøg på en politisk afklaring af denne, jeg tror fællesnordiske problemstilling, kræver, at drivkraften og initiativet udgår fra politiske grupperinger med bestemte og nogenlunde overensstemmende stillingtagen til samfundsudviklingen.

Netop fordi det konservative folkeparti er interesseret i at opretholde det redskab, som Nordisk Råd er i det nordiske fællesskab, har vi både i skrift og i tale søgt tilslutning til tanken om en opdeling efter politiske anskuelser. Som man ved hidtil uden større held, med få og med små fremskridt.

Vil en sådan opdeling føre til kaos? Jeg ved det ikke, men jeg ved, at forsøget bør gøres.

Det er for tidligt at konstatere et sammenbrud for vore anstrengelser, men afgørelsens time nærmer sig. Den administration og det bureaukrati, som er opbygget omkring Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, kan kun fortsætte, kan kun opretholdes, såfremt vi udfylder rammerne med meninger og med indhold.

Denne forsamlings medlemmer må inden længe finde ud af, om man vil forsøge at fortsætte, som man altid har gjort, eller om man vil give denne institution en sådan betydning, at den kan overleve.

Statsminister Ólafur Jóhannesson: Herr president! Såsom framgår av den berättelse som här framlagts börjar verksamheten inom ministerrådets sekretariat i Oslo nu ta stadgad form. Detta kommer utan tvivel att ha stor betydelse för det nordiska samarbetet och dess utveckling.

Som vi ser är samarbetet redan ganska mångsidigt. Jag tänker inte här gå in på de allmänna samarbetsfrågorna — de har redan blivit behandlade i inledningstalet av ministerrådets ordförande statsrådet Feldt. Dock vill jag betona vikten av att man ej glömmar lagstiftningssamarbetet, som ju har en lång tradition bakom sig, även om detta arbete kanske väcker mindre uppmärksamhet hos massmedia än vissa andra frågor. Man får inte glömma att lagstiftningen och

de idéer som ligger bakom den är grundvalen för den personliga friheten, som vi i Norden sätter så högt.

När jag begärde ordet vid Nordiska rådets session i Oslo för ett år sedan, var det främst för att ge uttryck åt tacksamhet mot våra fränder i Norden för deras enastående vänskapshandling i samband med den svåra naturkatastrof som då drabbat det isländska folket.

I Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet lämnas en kortfattad redogörelse för biståndet från de nordiska länderna till Island för återuppbyggnadsarbete med anledning av vulkanutbrottet på Västmannaöarna. Då denna sak varit föremål för så stort intresse i Norden och med hänsyn till att de övriga nordiska länderna i så stor utsträckning bidragit med hjälp hoppas jag att det inte skall anses opassande att jag redogör något närmare för händelseförloppet och för hur sakerna nu står.

Redan samma natt som vulkanutbrottet började transporterades stadens hela befolkning till fastlandet. Askregnet och lavaffödet var mycket kraftiga under de första veckorna. I början av april var en stor del av staden övertäckt av aska, och nära en tredjedel hade begravts under lava. Vid den tiden började utbrottet emellertid avmattas betydligt, och i slutet av juni kunde geologerna fastslå att det verkligen hade upphört.

Den 7 februari antog alltinget enhälligt en lag om nödgärder med anledning av vulkanutbrottet på Heymaey. Lagen innehåller bestämmelser angående det isländska folkets gemensamma insatser för att ge stöd åt Västmannaöarnas invånare med anledning av utbrottet och reducera den skada som genom detta åsamkades stadens befolkning och nationen som helhet.

En särskild hjälpfond upprättades med uppgift att

1) säkra västmannaöborna en tryggad ställning och bidra till bebyggelseskydd och återuppbyggnad,

2) betala omkostnader i samband med räddningsarbete och transporter och olägenheter som förorsakats av utbrottet,

3) reducera naturkatastrofens inverkan på västmannaöbornas och hela folkets inkom-

ter och näringsliv och vidta erforderliga ekonomiska åtgärder härför, samt

4) ersätta inkomstbortfall och egendomsförluster som utbrottet vållat.

Medel till fonden anskaffades enligt lagen genom en höjning av omsättningsskatten från 11 till 13 procent under perioden fram till den 28 februari 1974 samt genom ett särskilt tillägg till diverse skatter under år 1973. Det beräknas att dessa medel jämte bidrag från statskassan och arbetslöshetsförsäkringsfonden skall ge hjälpfonden 2 200 miljoner isländska kronor. Dessutom förutsattes att gåvor och bidrag från inhemska och utländska instanser skall tillfalla fonden. Tungt väger därvidlag de storsinta bidrag som lämnats av de övriga nordiska länderna, sammanlagt omkring 1 500 miljoner isländska kronor. På detta sätt beräknas fonden komma att förfoga över nästan 4 000 miljoner isländska kronor.

Fonden har påbörjat utbetalningen av ersättning för egendomsförluster. I oktober utbetalades den första fjärdedelen av den ersättning som skall utgå för bostadslokaler vilka bedöms totalförstörda. Värderingen av skadade men reparerbara hus har ej ännu helt slutförts. Det är inte klart hur omfattande dessa ersättningar kommer att bli, men det kommer att röra sig om flera hundra miljoner kronor.

Hjälpfondens totala inkomster från redan beslutade finansieringskällor kommer, som tidigare nämnts, att uppgå till knappt 4 000 miljoner isländska kronor, medan utgifterna beräknas till 6 000 miljoner kronor, varav 900 miljoner kronor har gått till driftskostnader i samband med olika arbeten på Västmannaöarna, 3 300 miljoner kronor skadeersättningar av olika slag samt 1 800 miljoner kronor för uppförande av bostadshus och andra investeringar.

Det bör dock anmärkas att denna utgiftskalkyl fortfarande är mycket osäker. Klart är emellertid att hjälpfonden kommer att vara i stort behov av medel under nästa år, eftersom man ej kan vänta sig att försäljning av fondens hus kan inledas i någon större utsträckning i år. Det torde därför bli ofrånkomligt att anskaffa betydande belopp till fonden utöver de medel som redan säkrats. Regeringen har nu föreslagit att giltighetstiden för ovannämnda höjning

av omsättningskatten blir förlängd till årets slut. Det beräknas att denna åtgärd skulle ge en inkomst på cirka 1 100 miljoner isländska kronor.

Det bör nämnas att omkring hälften av invånarna på Västmannöarna nu torde ha flyttat hem igen och att produktionen där i väsentlig utsträckning redan har kommit i gång på nytt.

Av naturliga skäl talar man vid denna session gärna om energifrågor och energikris och de svårigheter som därav följer. Jag tänker inte diskutera dessa frågor allmänt, men jag tillåter mig att erinra om att det på Island ännu finns mycket betydande outnyttjade energiresurser i form av både vattenkraft och värmeenergi. Det borde allvarligt övervägas om inte dessa resurser kan utnyttjas i samarbete med våra frändefolk i Norden.

Förutsättningar borde således föreligga för ett nordiskt samarbete i fråga om industri — även storindustri — av olika slag på den grundvalen. Saken framstår som ännu viktigare mot bakgrund av den energikris som världen nu upplever. Jag tror att det här rör sig om en värdig uppgift för nordiskt samarbete, ett samarbete som onekligen kunde bli av stor betydelse för Island men förhoppningsvis också för andra deltagare.

Denna sak befinner sig inte på ett sådant stadium att man kan dra några bestämda slutsatser, men jag hoppas att alla kan vara eniga med mig när jag säger att den förtjänar en omsorgsfull granskning. Såsom statsrådet Feldt här redan har sagt i sitt anförande har ministerrådet beslutat att utreda den frågan.

Jag tillåter mig i detta sammanhang också nämna ett uttalande av den svenska industriministern statsrådet Rune Johansson i en intervju i Dagens Nyheter. Jag vill blott säga att den har väckt stort intresse i Island och att vi från isländsk sida är beredda att undersöka och diskutera de tänkbara möjligheter som han pekar på.

Jag finner anledning vid detta tillfälle att, även om det är en mindre sak inom det nordiska samarbetet, nämna att det nordiska vulkanologiska institutet i Reykjavik inledde sin verksamhet mot slutet av det gångna året. All ordinarie personal har

redan anställts, och nyligen har man ledigförklarat fem platser för stipendiater från de nordiska länderna. Stipendiaterna kommer var för sig att vistas vid institutet ett år och arbeta med forskningsuppgifter på vulkanologins område samtidigt som de får tillfälle att studera färska vulkanformationer. Enligt planerna skall de första stipendiaterna komma till Island i maj i år.

Vi islänningar hälsar tillkomsten av denna institution med stor tillfredsställelse. Jag tror att den omfattas med stort intresse av geologer i Norden. Från forskares synpunkt skulle det säkert ha varit önskvärt att det hade funnits redan ett år tidigare.

Jag tillåter mig påminna om att det nu är fem år sedan Nordens hus i Reykjavik inledde sin verksamhet. Denna institution kan se tillbaka på de fem åren med stor stolthet, men framför allt kan den mot bakgrund av de vunna erfarenheterna rikta blickarna framåt med optimism och tillförsikt. Nordens hus har under dessa fem år genom en vital och fruktbringande verksamhet bevisat att det har en stor uppgift att fylla. Nordens hus och dess verksamhet framstår för oss islänningar som ett ständigt synligt resultat av nordiskt samarbete.

V. J. Sukselainen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Minister Jan-Magnus Jansson: Herr president! Jag ber att få begagna min yttranderätt till att avge den information om energiproblemen, som i någon mån avser att komplettera det som redan statsrådet Feldt här har framlagt och ansluter sig därtill, en information om energiproblem, sedda från finländsk synpunkt. Jag tror att vad vi i mycket hög grad behöver är dels fakta om dessa saker så att vi kan jämföra läget i de olika länderna, dels också några avslutande synpunkter på det internordiska samarbetet på detta område.

En redogörelse för energiproblematiken i Finland startar lämpligen med de konstateranden och prognoser, som framfördes av energipolitiska kommissionen i en för ett par år sedan publicerad undersökning om energibehovet i landet under 1970-

talet. I undersökningen beräknades energibehovets tillväxt under 1970-talet till 5,7 % per år.

Denna tillväxt av energibehovet var större än den genomsnittliga tillväxten av energibehovet i Europa. I själva verket har det visat sig att den faktiska ökningen av energikonsumtionen i början av 70-talet betydligt överskred prognoserna. Orsaken ligger främst i den raska industriella tillväxten.

Samtidigt som således den allmänna ekonomiska tillväxten drar med sig ett stigande energibehov har Finlands energipolitiska läge försämrats i det avseendet, att självhushållningsgraden ständigt sjunker, ett problem som också vidlåder åtminstone ett par andra nordiska länders ställning. Medan ännu år 1960 inte mindre än 68 % av energibehovet gick att täcka ur inhemska källor, var motsvarande tal för något år sedan 35 %. Orsaken till denna sjunkande självhushållningsgrad ligger främst i att vattenkraften numera praktiskt taget är helt utbyggd, ett faktum som också statsrådet Feldt hänvisade till.

Finlands andra inhemska energikälla — om vi utgår från att skogen är en alltför värdefull råvara för att i större utsträckning brännas upp — är torven. Regeringen antog nyligen ett program för utvecklande av torvindustrin, som under åren 1975—79 går lös på 226,5 milj. mark. Ett nyvaknat och kanske i någon mån nymornat intresse för torv som energikälla finns idag på många håll, och redan nu drivs fjärrvärmeverken i ett par större städer med torvbränsle. Trots det vågar man inte räkna med att torven skall kunna täcka mer än någon procent av landets energibehov under de närmaste åren.

Det betyder en fortsatt växande avhängighet av importerat bränsle. I det avseendet har Finland som bekant varit gynnsamt ställt. Ungefär 65 % av Finlands olja levereras av Sovjetunionen, och dessa leveranser har inte störts av konflikten i Främre Orienten. Finland har också strävat att upprätthålla en hög självförsörjningsgrad när det gäller raffinering av olja. Av de omkring 13 milj. ton olja och oljeprodukter, som landet årligen importerar, raffinerar omkring 10 milj. ton av det statliga bolaget Neste Oy. När Nestes raffineri

i Sköldvik nära Borgå efter ett par år är utbyggt enligt planerna, stiger den inhemska kapaciteten till ca 17 milj. ton årligen eller blir ungefär 100-procentig. Denna kombination av tryggad import och hög raffinerikapacitet gav Finland en god position under den akuta oljekrisen i slutet av senaste år.

I år har en ny energiform kunnat tas i bruk i sydöstra Finland — jordgasen från Sovjetunionen. Enligt gällande avtal skall gaskvantiteten under de närmaste åren stiga till 1,5 miljarder m³ årligen. I princip har man överenskommit om att denna kvantitet ytterligare skall kunna fördubblas om parterna överenskommer om det.

För närvarande bygger det statsägda bolaget Imatran Voima två kärnkraftverk à 440 MW — båda levererade av Sovjetunionen — i staden Lovisa. De är avsedda att stå färdiga åren 1976 och 1978. Nära Björneborg vid Finlands västkust uppför det privata bolaget Industrins Kraft ett nytt kärnkraftverk på 600 MW, som har levererats av svenska Asea-Atom AB. Byggnadstillstånd gavs för några dagar sedan. Anrikningen av bränslet sker i Sovjetunionen, ett fruktbart exempel på samarbete över gränserna.

Den nyssnämnda undersökningen av Finlands energibehov utgick från att landet år 1980 borde ha kärnkraftverk med en samlad kapacitet på 3 300 MW. Av olika orsaker har programmet fördröjts så att bara hälften av denna kapacitet kommer att förverkligas inom utsatt tid. Regeringen har påskyndat byggnadsprogrammet genom att i princip ge grönt ljus för byggande av nya atomkraftverk i statlig regi på två orter i södra och västra Finland. Bakgrunden är självklar: elkraftsförsörjningen kräver en snabb ökning av kapaciteten och samtidigt betyder övergången till kärnkraft stora inbesparingar i importen av kol och olja. Det är samtidigt självklart, att avsteg från de rigorösa säkerhetsnormerna eller från rimliga miljövårdssynpunkter inte får ske med energikrisen som förevändning.

Jag har här berört en sida av energiprogrammet, utökningen av den existerande kapaciteten. En annan sida består självfallet i sparsamhetsåtgärder. Finland har inte behövt tillgripa egentlig ransonering. Där-

emot har sedan slutet av december existerat föreskrifter, som vid sidan av en kampanj för frivillig besparing avser att minska användningen av bränsle för belysning och uppvärmning. Syftet, en besparing på ca 10 % har uppnåtts. Medan Finland i förhållande till de övriga nordiska länderna relativt sent införde begränsningar i den normala förbrukningen, förefaller det däremot som om vi skulle vara mera benägna än grannländerna att bibehålla dessa föreskrifter i kraft åtminstone för en tid framåt.

Orsaken till detta är klar: den finländska ekonomin är synnerligen starkt belastad av de merutgifter som de nya världsmarknadspriserna på importerad energi drar med sig. Jag skall inte begagna rådets tid med att redogöra för prisfrågorna, trots att dessa har väckt en mycket livlig debatt i vårt land. Men så mycket tror jag är riktigt att säga, att då frågan om statlig verksamhet på detta område kommer att debatteras här, så ter sig frågan om statsmonopol i något annat ljus då det gäller prisförhållandena än då det gäller själva förmågan att anskaffa bränsle.

Oberoende av på vilken nivå priserna på bränslen stannar är det uppenbart, att de betyder en stark förhöjning av energikostnaderna i Finland liksom i andra industriländer. För Finlands del tillkommer den bekymmersamma omständigheten, att oljepriserna ytterligare tynger ner en handelsbalans, som redan förut har arbetat med ett kännbart underskott. Här är vi sämre ställda än t. ex. Sverige. Man har beräknat att underskottet i handelsbalansen detta år skall stiga med 3.5 miljarder mark.

Under sådana omständigheter är det uppenbart, att en laissez-faire-inställning till problemen är omöjlig och att omställningar i näringslivet måste äga rum genom en samverkan mellan industrin och de offentliga myndigheterna. Den s. k. Paavela-gruppen, som har tillsatts för att undersöka de allmänekonomiska verkningarna av energikrisen, säger i en rekommendation bl. a.: "Då finansieringsmöjligheterna beskärs genom att bytesbalansens problem försvåras måste man i finansierings- och kreditgivningspolitiken iaktta en mycket kärv linje. Inom den ram som anges av denna kärva linje bör man med hjälp av en selektiv politik för-

söka garantera utom finansieringen av investeringar som syftar till energibesparing även utvidgandet av sådan produktion som ersätter import, kontinuiteten i den på export inriktade produktionen och bevarandet av sysselsättningen på en så hög nivå som möjligt". Parallella problem existerar säkert i de övriga nordiska länderna. Man kan tillägga, att man också genom att skärpa de tekniska normerna för bostadsbyggen, industrier osv. i energibesparande riktning kan vinna en hel del för framtiden. Mitt intryck är att man här i de nordiska länderna med stor framgång kunnat avvärja den akuta krisen men knappast hunnit så långt i detta arbete på lång sikt, som är nödvändigt för att hålla vår ekonomi och vårt näringsliv i balans. Det är med tillfredsställelse man konstaterar, att vederbörande ämbetsmannakommitté fått i uppdrag att utreda framför allt möjligheterna att genom tekniska förbättringar inbespara ytterligare energi i samband med bl. a. industribyggen.

Finlands regering kommer inom de närmaste dagarna att avge ett meddelande om energipolitiken till riksdagen, ett meddelande som i många avseenden kommer att bli riktningsgivande för framtiden.

Jag kommer till sist till frågan om nordiskt samarbete på energiområdet. Jag tror att tidigare erfarenhet med all evidens visar, att man mellan de nordiska länderna kommer längre genom ett samarbete från fall till fall än genom stort upplagda planer, som kanske inte förverkligas. Redan det utbyte av information som har ägt rum och som kommer att fortsättas mellan myndigheter och organisationer i Norden på energiförsörjningens område är ovärderligt. Likaså bör det teknologiska samarbetet intensifieras i syfte att skapa nya energibesparande metoder och orientera sig i nya energiformer.

Kommer man sedan till mera substantiella ting har vi också en hel del att ge varandra. Av det som jag sagt framgår, att Sovjetunionen intar en betydande plats i Finlands energiförsörjning. Detta är helt naturligt, eftersom detta land har gigantiska resurser och en hög teknisk nivå. Samarbetet i energifrågor är också en väsentlig del av den politik av gott grannelag, som Finland tillämpar gentemot Sovjetunionen.

Men Finland har å andra sidan en klar önskan och en klar strävan att bedriva ett energipolitiskt samarbete också med det övriga Norden. Vi har en inte obetydlig import av elkraft från Sverige, som i sin tur köper elektricitet från Norge. Inköpet av ett atomkraftverk av svensk fabrikation, som jag nyss hänvisade till, är ett betydande exempel på Finlands önskan att utnyttja också de svenska landvinningarna på detta område. Vi tror att vi för vår del kan bidra med erfarenhet och teknisk know-how om de övriga nordiska länderna önskar utvidga sin inhemska kapacitet när det gäller oljeraffinaderier. Om och när en jordgasledning dras från Sovjetunionen till Sverige, sker det över finländskt territorium i nära samarbete med vårt lands myndigheter. Allt detta är praktiska åtgärder, som är i samklang med den empiriskt inriktade traditionen i nordiskt samarbete, åtgärder i vilka Finland både kan och vill ha en betydande andel.

När jag här räknat upp dessa åtgärder betyder det inte, att Finland skulle önska begränsa sig till dem. Jag har inskränkt mig till det, som faktiskt är påvisbart och i praktiken möjligt att genomföra. Jag har inte tagit ståndpunkt till frågor, som kan vara hypotetiska, men det betyder inte att inte Finlands regering skulle vara beredd vid behov att skapa internordiska instrument på detta område om de visar sig ändamålsenliga för våra gemensamma intressen.

Meddelanden

Det meddelades, att statsråden Lena Hjelm-Wallén och Carl Lidbom intagit sina platser i rådet.

Steenberg: Debattene om det nordiske samarbeid har de siste år fulgt et bestemt mønster. Man kan si at meget generelle vurderinger synes å gå hånd i hånd med standpunkttagen til en rekke mindre enkeltspørsmål. Derimot virker framtidsutsiktene noe usikre. Spørsmålet gjelder egentlig hvorvidt det finnes tilstrekkelig politisk vilje til å foreta en nødvendig og grundig diskusjon omkring Norden-samarbeidets framtid. Dette

sier jeg ikke med adresse til opinionen i de nordiske land. Nå som tidligere finnes det sikkert en bred folkelig støtte for et utvidet samarbeid. Man kan imidlertid spørre seg om de politiske miljøer er gjennomsyret av den samme interesse.

Jeg finner det riktig å gi uttrykk for en viss bekymring over dette forhold. Alt internasjonalt samarbeid er avhengig av et aktivt engasjement. Og i en urolig verden er det ikke noe som kan erstatte et nært og ekte naboskap.

På mange måter gjennomlever det nordiske samarbeid ettervirkninger av det som skjedde i årene 1972—1973. Etter flere års intense, til dels konkrete drøftelser falt grunnlaget bort for gjennomføringen av Nordøk-planen. Og i 1972 valgte dessuten Danmark — som det eneste nordiske land — å slutte seg til EF på basis av fullt medlemskap. Jeg vil ikke her gå særlig inn på spørsmålet om hvorfor dette skjedde. Innen hvert av de nordiske land fantes så vel tilhengere som motstandere av markedsplanen. Avgjørelsen falt da det etter hvert ble klart at Nordøk-samarbeidet stod sekundært i forhold til de europeiske markedsdannelser. Den politiske vilje til å gjennomføre opplegget med nordisk tollunion svinget i takt med de skiftende utsikter til en såkalt bredere markedsløsning. På denne bakgrunn kan man godt forstå at statsministrene Borten og Palme under Nordisk Råds møte i København 1971 tilkjennegav frykt for at de nordiske land ville gli fra hverandre. Hr. Palme sa f. eks. følgende:

”Det finns naturligtvis, inte minst med hänsyn till den nuvarande färd-riktningen mot överstatlighet inom EEC, en risk för att slutresultatet av marknadsförhandlingen kan bli bestående politiska gränser i Norden, som i längden kan bli mer skiljande än de som olikheterna i försvarspolitiken drog upp en gång.”

Daværende statsminister Borten sa følgende:

”Som jeg tidligere sa, så frykter jeg at en forskjellig tilknytning til det øvrige Vest-Europa kan bli en varig hemsko for nordisk samvirke. Jeg føler det slik at vi står foran ganske skjebnebestemmende beslutninger i denne relasjon.”

Vi har lagt tre år bak oss siden disse ut-

talelser falt. For min del må jeg si at utviklingen til en viss grad har bekreftet de bange anelser. Våre forskjellige samarbeidsplaner, særlig på det økonomiske område, kom aldri til realisering. Dette kan neppe forklares ved at oppleggene har vært urealistiske. Forholdet er at et mere fasttømret nordisk samarbeid aldri fikk en historisk sjanse til å vise sin berettigelse. Året 1972 ble utvilsomt et "skjebneår."

Det kan neppe herske tvil om at Danmarks inntreden i EF har endret forutsetningene for våre lands muligheter til å utvikle et dynamisk samarbeid. Jeg innrømmer gjerne at det er noe for tidlig å peke på hvordan dette konkret slår ut. Hovedsaken er imidlertid den usikkerhet som hersker, og som i stor grad er knyttet til den framtidige utvikling innen EF.

De politiske krisene i Europa kan tyde på at veien framover mot en politisk og økonomisk union blir tornefylt. Men vi må være klar over at EF-landene — tross alle tilbakeslag og skuffelser — fortsetter sine bestrebelser med sikte på å nå sine mer langsiktige mål. På det utenrikspolitiske felt skal det helst tales med én stemme. Det vil bli interessant å se hvorvidt den koordinerte EF-holdning overfor de oljeproduserende land blir av varig natur. Dette viktige forhold angår selvfølgelig det nordiske samarbeid i høy grad. Faren for en reell og praktisk oppdeling av Norden øker i takt med EF-landenes integrasjonsframstøt.

Av de foreliggende dokumenter går det fram at det nordiske samarbeid synes å ekspandere særlig på det kulturpolitiske felt.

Det opereres allerede med et felles budsjettopplegg, og man har kommet fram til en viss form for nordisk beslutningsprosess. Dette er selvsagt gledelig. Jeg har merket meg at den norske kirke- og undervisningsminister nå fungerer som samarbeidsminister. Dette kan vel oppfattes som et tegn på at interessen for samarbeid er flyttet noe fra det økonomiske og handelspolitiske område, til det kulturpolitiske.

Dette skulle igjen gi grunnlag for å styrke det nordiske fellesskap på kulturens og rettsopfatningens område.

Dette nordiske fellesskap har ikke bare å gjøre med språklig slektskap og nært kjennskap og vennskap over landegrensene.

Det dreier seg også om felles samfunnsformer, om et levesett, et kulturmønster og et hverdagslig demokrati som vi drar kjensel på og er fortrolige med uansett hvor i Norden vi befinner oss. Det nordiske fellesskap rommer verdier og en kraftkilde som det i dag er særlig viktig å verne om, fordi nettopp disse verdier er utsatt for sterke påkjenninger i vår tids verden. Våre kulturpolitiske tradisjoner gir oss rett til å reagere og føre an i verdensopinionen, når f. eks. Nobelprisvinneren og forfatteren Aleksandr Solsjenitsyn nektes rett til å kritisere sitt lands politiske system, nektes rett til å oppføre som samfunnsrefser.

Norden må også i framtiden stå sammen og verne om de frie kulturelle verdier. Bare på den måten kan Nordens stemme bli hørt og respektert, når elementære menneskerettigheter blir krenket.

Selv om vi altså kan glede oss over at det går framover på enkelte felt, må vi imidlertid ikke glemme at Nordens framtid også må bygge på økonomiske og ressurspolitiske fellesinteresser. Blir disse interesser neglisjert, eller fortrent av andre aktiviteter, kan splittelsen i Norden komme til å slå sterkere ut enn nå. De noe mistrøstige erfaringer vi har høstet når det gjelder internordisk økonomisk samarbeid, frister ikke uten videre til gjentakelse. Derfor blir det nødvendig å finne fram til nye forutsetninger. Dette haster desto mer fordi det vi være uheldig å la den nåværende usikkerhet vedvare.

Hva kan vi så gjøre? Etter min mening er det ingen grunn til å forfølge den tradisjonelle debatt om de nordiske lands ulike økonomiske markedsorientering. Innvendingene mot tankene om tollunion ble i 1950-årene avvist fordi landene næringsgeografisk ikke utfylte hverandre. Sammensetningen av eksporten varierte sterkt fra land til land. Dette endret seg betydelig i de neste ti-år. Den internordiske samhandel økte meget sterkt, delvis som en refleksvirkning av EFTA-samarbeidet. For så vidt bygget Nordøk på realistiske forutsetninger, selv om tilpasningsproblemene ville bli av en viss størrelse. Om man anvender næringsgeografiske betraktninger kan det utvilsomt fremdeles produseres argumenter mot nordisk økonomisk samarbeid.

Dette er imidlertid ikke situasjonen når det gjelder de ressurspolitiske forutsetninger for et utvidet nordisk samarbeid. Vi vet at endringer innen det internasjonale samfunn tvinger seg fram på grunn av de økologiske realiteter. Kravet til selvforsyning og en mer balansert utvikling øker. Når vi tenker på hvor langt det internasjonale samfunn er kommet i arbeidsdeling og spesialisering, kan det virke noe utopisk å forvente en snarlig omlegging. Et land alene vil utvilsomt få problemer når det gjelder å nå enkelte av sine økopolitiske siktemål. Dette bør aktualisere et nordisk ressurspolitisk samarbeid. Norge er for sitt vedkommende i en god forsynings situasjon når det gjelder energi. Derimot er vår matvareberedskap ikke tilfredsstillende. Forholdene i de andre nordiske land skulle tilsi et naturlig samarbeid omkring disse helt vitale spørsmål.

Det har ved enkelte anledninger vært drøftet mulighetene for felles nordisk innsats når det gjelder gass- og oljefunn på de nordiske lands kontinentalsokler. Under enhver omstendighet er det fremfor alt etter min oppfatning en viktig oppgave å legge opp en oljepolitikk som sikrer at fremtidige funn blir utnyttet i et tempo og på en måte som tjener det samfunns mønster og det livsmiljø vi ønsker å fremme. I den grad f. eks. Norge trenger å bringe inn utenlandsk kapital og ekspertise, står det for meg slik at et nordisk alternativ må være langt å foretrekke fremfor ensidig avhengighet av amerikansk eller kontinental kapital.

Av det jeg har sagt, går det fram at vi ikke bør drøfte energispørsmålet isolert. Det er all grunn til å tro at ressursøkonomiske planer vil kunne lykkes bedre enn de tidligere markedsorienterte planer. Senterpartiet i Norge er for sin del beredt til å vise politisk vilje på dette område. Jeg har i dette innlegg i det vesentlige oppholdt meg ved de større linjer. Grunnen er at jeg har en oppriktig tro på at den nordiske livsform — med sitt islett av desentraliserte lokalmiljøer — fortjener å overleve i framtida. Men da må vi vise vilje til å gå til roten av problemene — og dette haster det med.

Statsminister **Hartling**: Hr. præsident! Det er i dag mindre end et halvt år siden, vi

sidst mødtes her i Stockholm til Nordisk Råds 21. sessions 2. samling. Jeg udtrykker min glæde over så snart igen at være til stede her i Nordisk Råd. Vi har siden haft folketingsvalg i Danmark og har fået en ny regering. Med hensyn til Danmarks deltagelse i det nordiske samarbejde gør dette ingen forskel. Den nuværende danske regering går lige så varmt ind for Danmarks deltagelse i det nordiske samarbejde som sine forgængere, og dette nordiske samarbejde hviler fortsat på et solidt parlamentarisk grundlag i vort land.

Vi har ofte sagt til hinanden i Norden, at det fællesskab, vi har, sprogligt, kulturelt og historisk, gør vort samarbejde til noget selvfølgelig og uundværligt. Man kunne føje til, at landene også mere og mere har et fællesskab i problemer. Ud over verden gælder det, at man — i hvert fald i de lande, der hører til vor kulturkreds, de vestlige, demokratiske lande — kan genkende problemerne fra land til land. Dette er især tydeligt i lande, der står hinanden så nær som vore.

Vi lærer af hinanden. Vi smitter hinanden. Vi er ikke mere forskellige, end at vi straks er fortrolige med situationen i andre lande, fordi den i så høj grad ligner vor egen. Vi er dog samtidig så forskellige, at vi måske kan inspirere hinanden på et og andet punkt.

Den kendsgerning, at problemerne er de samme eller beslægtede, stiller os over for fælles opgaver, både sådan forstået at vi parallelt skal klare de samme vanskeligheder, og sådan forstået at nogle af disse vanskeligheder bedst kan klares i fællesskab.

Derfor rykker de vestlige lande tættere sammen i disse år. Derfor danner der sig fællesskaber og samarbejdsgrupper. Derfor rejser det spørgsmål sig, om der er råd til smålig national egoisme eller kortsynede reaktioner. Så meget er klart, at hvis vi ikke magter de opgaver, vi nu står over for, kan det komme til at betyde, at den livsform, som vi har fælles, den vestlige, industrialiserede, demokratiske, ikke kan fortsætte. I hvert fald kan det ikke uden videre tages som en selvfølge, at de samfundsrammer, som vi kender, og som vi ønsker at beholde, kan bestå under de belastninger, der nu synes at vise sig.

Problemerne er først og fremmest økonomiske, siger vi. Inderst inde er de måske moralske og hænger sammen med ændringer i samfundets og hjemmets struktur og med tvivl om værdier og normer, der før ansås for givne, men problemerne præsenterer sig for os i den politiske sfære først og fremmest som økonomiske problemer. Det siger måske også lidt om det samfund og den begrebsverden, vi har bygget op, at vi i så høj grad udtrykker os i økonomi, at vi, når vanskeligheder og kriser banker på, først og fremmest formulerer dem i økonomiske udtryk. Vi taler om inflation, om betalingsbalance, om monetære vanskeligheder og om energikrise. Vi er fælles om disse problemer også i de nordiske lande, selv om de ikke rammer os alle med samme styrke, og selv om der naturligvis er variationer fra land til land.

De nordiske lande møder disse økonomiske problemer og de strukturuomvæltninger, som foregår, i en politisk situation, som i flere af vore lande er præget af mindre stabilitet og større forvirring, end vi er vant til i vore demokratier. Dette gælder ikke blot i Norden. Også i andre demokratiske lande kender man til politisk usikkerhed. Den demokratiske styreform er os dyrebar og umistelig. Det kunne se ud, som om der rundt om i landene, men også i Norden er kræfter i gang fra flere sider, der bevidst eller ubevidst vil nedbryde vore politiske institutioner.

Det er på denne baggrund, vi skal se det nordiske samarbejde, også som det kommer til udtryk i Nordisk Råd og i alt hvad Nordisk Råd står for. Dette nordiske samarbejde kan og bør fortsættes og videreudvikles med henblik på løsning af de fælles problemer, vore lande for øjeblikket står overfor. Dette står fast, selv om de nordiske lande er gået forskellige veje i markedspolitikken.

Det kan være naturligt i denne forbindelse at sige lidt om, hvorledes vi i Danmark efter et års medlemskab af EF ser på vore erfaringer med det nordiske samarbejde.

I den forløbne første måned af 1974 har mange i Danmark gjort status over for netop dette spørgsmål. Der var og er nogle i Danmark, som frygtede, at dansk EF-medlemskab ville være ensbetydende med en

begyndende dansk tilbagetrækning fra det nordiske samarbejde. Hvis man ransager det forløbne år og de afgørelser, der blev truffet, kan det slås fast, at det ikke er muligt at finde en realistisk baggrund for denne frygt.

Dette siger vi i Danmark med glæde, og det gør ikke mindst alle vi, der har ønsket Danmarks fulde deltagelse i De europæiske Fællesskaber under fuld bibeholdelse af det nordiske samarbejde, og som aldrig har set nogen modstrid mellem disse hensyn. Den historiske og geografiske baggrund for Danmark som nation er, at vi er en del både af det europæiske kontinent og af Norden. Dermed har jeg ikke sagt, at Danmark er helt enestående ved at have denne dobbelte binding, men vor beliggenhed og tradition og vore aktuelle interesser har gjort, at forholdet har været os mere bevidst, end tilfældet vel er i de andre nordiske lande. Jeg tror derfor, at Danmark handlede i fuld pagt med sin fortid, da vi stemte os ind i EF, og at vi fra alle sider både inden for EF og i det øvrige Norden vil blive respekteret for dette valg, så længe vi selv vil vedstå vore kulturelle og historiske forudsætninger for det.

Derfor er jeg overbevist om, at man ikke behøver at frygte, at det nordiske samarbejde skulle være i fare på grund af det danske folkeafstemningsresultat i efteråret 1972. Udviklingen både inden for og uden for Europa og Norden har i den forløbne tid bidraget til at gøre en sådan frygt kunstig og uvirkelig. Jeg er meget tilfreds med at kunne sige dette netop nu, efter at Rådet har måttet lytte til den forrige taler, hr. Erland Steenbergs noget ejendommelige bidrag til historieskrivningen.

Alle de nordiske lande står i tæt forbindelse med De europæiske Fællesskaber, selv om der er den forskel, at Danmark er blevet medlem, og de andre lande, i hvert fald indtil videre, kun har tekniske og handelsmæssige aftaler. Og imens trives det nordiske samarbejde nu som før. Det viser sig i de opnåede resultater af stor praktisk betydning for det enkelte menneske — f. eks. pasfriheden og det nordiske arbejdsmarked. Det viser sig i de indarbejdede samarbejds mønstre — Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd, minister møderne, sekre-

tariaterne osv. Det viser sig i et tæt samarbejde på mangfoldige andre områder. Her til kommer så det samarbejde, som giver sig udslag i en fælles holdning udadtil. Det forekommer mig, at det i denne forbindelse kan være naturligt at nævne, at Norge og Sverige sammen med Danmark deltager i valutasamarbejdet med Vesttyskland og Benelux. Selv om dette samarbejde kun omfatter tre af de nordiske lande, giver det dog en nordisk dimension til bestræbelserne for at stabilisere valutaforholdene. Vi danske ser dette som værdifuldt, også fordi dette tekniske, økonomiske forhold indebærer en bekræftelse af den nære forbindelse mellem europæisk og nordisk samarbejde.

Vore lande står over for fælles problemer på grund af udviklingen på energiområdet. Selv om det ser ud til, at de akutte forsyningsproblemer nu er ved at være løst, er der dog en betydelig usikkerhed tilbage. Usikkerhed fører ofte til depression. Det gælder både menneskeligt og økonomisk. Dertil kommer, at de store vanskeligheder, som de øgede priser stiller den vestlige verden over for, er permanente vanskeligheder, som vi må løse i fællesskab med hinanden og med de olieproducerende lande. Ikke mindst Danmark er, som det også er berørt her, sårbart over for disse problemer. De olieproducerende lande opkræver i Danmark en ekstrapris for den nødvendige energi, der løber op i adskillige milliarder danske kroner. Dermed sættes der ekstra fart i den inflation, som forløber hastigere end nogen sinde. Disse problemer, som er yderst alvorlige, er ikke kun danske, men genkendes i de fleste vestlige lande.

Fælles vanskeligheder bør få os til at søge at finde løsninger i fællesskab. Fra dansk side er vi indstillet på et samarbejde. Det gælder mellem de vestlige lande, som det blev drøftet i Washington i denne uge. Det gælder mellem de nordiske lande. Derfor har vi været meget tilfreds f. eks. med den etablerede kontakt mellem de nordiske industri- og energiministre, og derfor går vi positivt ind i dette samarbejde.

I en vis forstand kunne man sige, at det nordiske samarbejde fungerer for godt. Dets praktiske udslag tages i så høj grad for

givet, at der måske ikke er tilstrækkelig opmærksomhed om samarbejdets forudsætninger og værdi. Det bemærkelsesværdige ved det nordiske samarbejde er måske netop den mangel på dramatik, der kendetegner det. Der er ingen akutte kriser, men derimod et fasttømret, dagligt, bredt samarbejde. De problemer, der forekommer — og visse forekommer de — er sådanne, der altid vil opstå selv i harmoniske familier, og de bør ikke overskygge, hvad der i øvrigt arbejdes med helt gnidningsfrit.

Vi har altså inden for det nordiske samarbejde, alt taget i betragtning, ret god grund til at være tilfredse med os selv — en følelse der jo ligger os nær. Men her lurer en virkelig fare for det nordiske samarbejde. Vi har indbyrdes ordnet og harmoniseret og skabt samarbejdsformer. Men det spørgsmål melder sig også for det nordiske samarbejde, som det i stigende grad rejser sig i andre sammenhænge både nationalt og internationalt: Hvad er det, vi vil med dette samarbejde? Hvorledes videreføres en fællesnordisk kultur, som giver sig udtryk i en fælles livsholdning? Og vil vi være den bekendt, så vi vil give udtryk for vor opfattelse, også selv om den ikke måtte være i overensstemmelse med fremherskende moder inden for det intellektuelle liv i Vesteuropa?

Det nordiske samarbejde har hidtil været støttet af en international sympati. Vi har af og til kunnet optræde som foregangsmand og kunnet føle en selvbehagelig stolthed, når nordiske synspunkter blev set som modelsynspunkter for det gode liv i den moderne verden. Men dette kan vi ikke lægge os til hvile på. Vi er — som hele den industrialiserede verden — kommet til det punkt, hvor vi må gøre op med os selv, hvad det er vi vil, definere vore forudsætninger og formulere vore mål. Hvori består et nordisk bidrag, som vi mener at kunne tilbyde resten af verden? Stadig mere trafik? Flere samarbejdssekretariater? Hvori består den højere levestandard? Hvad er forudsætningerne for de nordiske landes placering i det internationale mønster — politisk, kulturelt, økonomisk?

Dette er jo ikke spørgsmål, der er lette at besvare, og ethvert alvorligt forsøg herpå vil

uvægerligt medføre, at det kommer til at "gøre ondt" nogle steder i den nordiske krop.

Men jeg er overbevist om, at det er nødvendigt for os stadig at stille disse spørgsmål og at søge at besvare dem. Ellers er det nordiske samarbejde i alvorlig fare for at forveksle form med indhold, og det er dødbringende for enhver levende organisme.

Vi står ved et sporskifte, og det drejer sig nok ikke blot om økonomiske forhold. Vi må se i øjnene, at der sker en dæmpning af den økonomiske vækst. Den er ikke længere en selvfølge. Derfor må der også ske en opbremsning i væksten i det offentlige forbrug. Dette vil mange hilse med glæde. Nogle vil gøre det af privategoistiske grunde, fordi de er trætte af at betale så høje skatter. Andre vil gøre det, fordi de ser den økonomiske vækst med dens forurening og miljøødelæggelse, med dens teknik og dens ressourcforbrug som noget skadeligt. Men hvis vi skal indstille os på ikke længere at dyrke Mammon så ensidigt, vil der kræves af os en betydelig menneskelig og kulturel ballast. Dels for at bære denne omstilling med en solidaritet, så det ikke skal gå hårdest ud over dem, der har mindst modstandskraft, dels for at lære, at mennesket ikke lever af øget velstand, og at øget vækst ikke er en betingelse for menneskelig trivsel og velfærd.

Vi har i de nordiske lande noget at værne, og det ikke blot økonomisk. Vi har noget at yde, også til omverdenen, og det ikke blot økonomisk. Vi har en forpligtelse til ikke at sidde den udfordring overhørig, som nu synes at præsentere sig for de demokratiske lande.

Ordet krise har været nævnt i mange af de taler, der er holdt her. En krise siges at være under opsejling. En krise tyder på sygdom, men den kan også tyde på, at noget nyt er under udvikling. Over for de fælles problemer, hvad enten man nu vil kalde dem kritiske eller ej, står de nordiske folk med et fællesskab i sprog, i kultur, i traditioner og i politisk system. Vi kan ikke løse problemerne alene. Vi kan ikke løse dem isoleret i en moderne, integreret verden. Vi kan ikke løse dem på egen hånd. Derfor er fællesskabet givet. I Norden, i Europa.

Spørgsmålet er, om vi skal trækkes baglæns ind i det, eller vi med åbne øjne og bevidst vil tage samarbejdsopgaverne op.

Statsråd **Ulveseth**: I våre drøftinger i Nordisk Råd og i det nordiske samarbeidet på det praktiske plan har energispørsmåla gjennom mange år hatt ein stor plass. Vi kan såleis visa til ein del konkrete positive resultat av desse drøftingane. Men vi kan diverre også visa til oppgåver som vi ikkje har makta å føra fram til endeleg løysing. Det gjeld til dømes i meir avgrensa saker som utnytting av grensevassdrag, men det gjeld også på så vidtfernande samarbeidsområde som atomkraftutviklinga.

Såleis var det i samband med Nordøkforhandlingane i 1968—69 ein føresetnad at ein skulle etablera eit nordisk industri- og utviklingssamarbeid som kunne gje grunnlag for ein slagkraftig felles nordisk atomindustri, men av ymse grunnar har det ikkje vorte gjennomført.

Det mest vidtfernande og vellukka samarbeidet i energisektoren har vi hatt innafor elektrisitetsforsyninga, der Nordel har vore ein særns nyttig samarbeidsorganisasjon. Ei rekkje samarbeidstiltak har såleis kunna vorte fremja på ein smidig måte gjennom Nordel.

Ei anna stor sams oppgåve er dei store kraftkablane mellom Danmark og Noreg som det var gjort avtale om i 1973. Totalkostnaden er rekna til 655 mill. kr., og den norske delen vert på om lag 505 mill. kr. Ein avtale om forpliktande levering av varmekraft frå Sverige til Noreg utanom svensk toppplastid, er og eit viktig steg vidare i det nordiske el-samarbeidet.

Elles viser statistikken ei stor og aukande kraftutveksling mellom Nordellanda. For 1973 var denne kraftutvekslinga komen opp i ca. 11.2 milliarder kWh. Omlag halvparten av desse kraftleveransane gjekk frå Noreg til Sverige.

Eg er også glad fordi vi i den krisetide vi hadde i siste kvartal i 1973, trass oljerasjonering kunne levera ca. 1.3 milliarder kWh til Sverige. Det var 150 millionar kWh meir enn i same tidsrom i 1972.

Som nemnt nådde ein ikkje fram til ei

samarbeidsavtale om skiping av ein felles nordisk atomindustri. Men det er likevel skipa eit nordisk kjernekraftutval som skal sjå på tryggingsspørsmål og på andre spørsmål som har betydning for bygging og drift av atomkraftverk. Dette kontaktutvalet er også eit praktisk forum for drøfting av saker som gjeld internasjonale atomenergispørsmål og atomforskning generelt.

Det har elles vist seg at det er den pragmatiske samarbeidsforma, utan store institusjonelle løysingar, som ligg best til rette for nordisk samarbeid. Kvart land har sine spesielle tilhøve og naturlige ressursar som må nyttast ut fra nasjonale føresetnader og med nasjonal styring. Derfor har m. m. utviklinga i energisektorn vorte ulik i dei nordiske landa.

I Noreg kan olje- og gassfunna koma til å endra biletet av energiforsyninga. Men spørsmålet om å ta i bruk atomkraft vert og for tida utgreitt. På grunnlag av denne utgreiinga vil regjering og storting ta stode til spørsmålet om og når atomkraft skal takast i bruk i norsk energiforsyning.

Etter mi meining vil eit samarbeid om forskning, utvikling og utbygging av kjernekraftverk gje føremonar. Eg er såleis heilt samd med handelsminister Feldt i hans vurdering av verdien av eit vidare nordisk samarbeid på atomkraftsektorn. Her kan det tenkjast mange alternative løysingar, både når det gjeld økonomiske, industrielle og reint forsyningsstekniske spørsmål, som bør greiast vidare ut.

Elles knyter det seg vel kanskje aller størst interesse til den stilling Noreg får som petroleumsproduserande land, og det kan vel vara rett av meg å leggja fram ein del faktiske opplysningar om stoda i dag.

Førebels er det berre sokkelen sør for den 62° n.br. som er opna for boring. Her er det som kjent gjort ei rekkje funn av olje og gass, og særleg Ekofisk — men også Frigg-feltet — er gledeleg store. I dag reknar ein med at dei funn som er gjorde, vil gje grunnlag for ein produksjon på ca. 35 mill. tonn olje og ca. 30 milliardar m³ gass pr. år frå 1978. Reservane i dei funn som er gjorde, tilsvarar 300—400 mill. tonn olje og 400—600 milliardar m³ gass. Utover dette reknar ein med store reservar som ikkje er stadfeste ved funn. Regjeringa

har nettopp lagt fram ei stortingsmelding om petroleumsverksemda sin plass i det norske samfunn. I næraste framtid vil det også verta lagt fram ei stortingsmelding om verksamda på den norske kontinentalsokkelen. På grunnlag av desse meldingane vil Stortinget m.a. ta stode til når ein skal ta til med boreverksemd nord for den 62° n.br. Det er i alle høve Regjeringa sin føresetnad at staten si stilling i verksemda på kontinentalsokkelen skal verta sterkare i framtida.

Som kjent skal olje frå Ekofisk-området først i land i England, medan gassen skal først i land i Tyskland. For Frigg-feltet, som er eit gassfunn på grensa til Storbritannia, har dei selskapa som har utvinningsløyve, søkt om at også gassen frå den norske delen av feltet skal først i land i Skottland. Regjering og storting har ennå ikkje teke stilling til denne søknaden.

Etter dei lovreglar som gjeld, kan dei norske styresmaktene fastsetta at olje og gass som vert produsert på den norske sokkelen, skal først i land i Noreg, og at det av produksjonen skal leverast petroleum til dekking av det norske behov, same kvar ilandføring skjer. For dei mengder som vert levert, skal det betalast gjeldande markedspris i Noreg. Staten kan elles òg ta ut royaltty, som for dei første konsesjonane er på 10 pst., i form av olje og gass.

Gjennom fleire år har det vore gjort inngåande undersøkingar om kvar olje og gass frå norske funn skal leverast. I desse undersøkingane har også vilkåra for leveransane til dei nordiske marknader vore nøye vurdert. Eg veit også at svenske og danske interesser har hatt direkte forhandlingar med dei selskapa som gjort funna, om kjøp av gass.

Undersøkingane og forhandlingane har vist at det til denne tid ikkje har vore grunnlag for sal av norsk gass til Sverige eller Danmark. Korkje prisar eller mengder har vel vore tilfredsstillande for partane.

På norsk side har vi også undersøkt vilkåra for å leggja ein gassleidning frå Vestlandet over Hardangervidda og til den svenske grensa. Det er ei lengd på om lag 420 km. Med dagens prisar ville leiinga kosta omlag 2 milliardar kroner. Ein reknar med at ein slik leidning bør ha ein mini-

mumskapasitet på 8—10 milliardar m³ gass pr. år for å vera økonomisk forsvarleg.

Teknisk er det mogleg å leggja ein slik leidning. Men det knyter seg naturleg nok mange miljøproblem til ein gassleidning i eit slikt fint høgfjellsterreng med store turist- og naturverninteresser.

Dei alvorlegaste vanskane ein står overfor, har likevel samanheng med at ein må kryssa Norskerenna med djup på 280 m og meir. I dag er det ikkje teknisk og økonomisk mogleg å leggja rør med stor diameter på slike djup og grava dei ned, slik det vert kravd av omsyn til fiskeriinteressene.

Ut frå dei føresetnader som ligg føre, viser dei førebels undersøkingar som er gjorde, at Frigg-gassen vil verta svært dyr før han når fram til kjøparar i Sverige eller Danmark.

I den stortingsmeldinga som vart lagt fram i går, gjev den norske regjeringa uttrykk for at bruk av olje og gass frå den norske kontinentalsokkelen i vår energiforsyning bør skje til marknadspris. Eit anna prisgrunnlag vil gje feil ressursbruk.

Når det gjeld tilhøvet mellom dei nordiske land, har det alltid vore vanleg at marknadsprisen har vore lagt til grunn for ressursbruken, anten det har vore snakk om tømmer, fisk eller jernmalm. Det same bør også gjelde for olje og gass. Derfor må prisen på petroleumprodukta vera tevlefør anten ein sel til nordiske eller til andre kjøparar.

Ingen kan i dag med vissa seia kva ressursar områda lenger nord på sokkelen gøymer. Dersom det vert gjort gassfunn nordover på den norske sokkelen kan det nog gje grunnlag for interessante samarbeidsprosjekt. Ei industriell utbygging i desse kyststroka er sterkt ønskjeleg. Innanfor verkstadindustrien vil det vera mange arbeidsoppgåver som kan løysast ved eit vidare samarbeid. Naturgass brukt til stålframstilling kan nogså vera ei slik oppgåve.

La meg til slutt seia nokre ord om oljeforedling. Vi les med interesse i nordiske aviser om stor utbygging av raffineri og petrokjemisk industri i Norden. Det er utan tvil behov for ei slik utbygging. Vi har i desse dagar sendt Stortinget planane om bygging av eit større petrokjemisk kompleks i Noreg på basis av våtgass frå Ekofisk-

området. I 1975 kjem eit nytt raffineri med Norsk Hydro som hovudinteressent i drift, på basis m.a. av norsk olje. Ein rasjonell regional struktur for oljeraffineri og petrokjemisk industri i Norden, er ut frå norsk synspunkt ei ønskjeleg målsetting. Ei fornuftig arbeidsdeling som tek omsyn til råstofftilgang og til ulike føresetnader, vil utan tvil kunna gje nordisk petrokjemisk industri større slagkraft.

Eg ser både mange føremonar og uløyste oppgåver i det nordiske samarbeidet. Dei nordiske industriministrane har sett i gang eit utgreiingsarbeid for å få klårlagt dei ymse sider ved samarbeidet på dette arbeidsområdet. Eg legg for min del stor vekt på at vi kan få gjennomført desse utgreiingane, og vi vil på norsk side medverka aktivt til at det kan skje.

Udenrigsminister Guldborg: Hr. præsident! Jeg vil gerne komme med nogle bemærkninger i tilknytning til det, der er sagt fra den danske statsministers side og i særlig forbindelse med nogle af de opgaver, jeg har måttet beskæftige mig med lige i den sidste tid. Jeg vil først med hensyn til det spørgsmål, der har været drøftet meget, energikrisen, minde om, at man jo har behandlet det som en krise og som et midlertidigt problem, og det må naturligvis optage os meget. Men jeg minder også om, at det ved siden af de besværligheder og vanskeligheder, det indebærer, også indebærer en række perspektiver, som de nordiske lande også kommer til at tænke over. Den indeholder i hvert tilfælde en sikkerhed for, at vi i løbet af en årrække skal indrette os med en helt ny teknologi, og når man ved, hvor afgørende grundlæggende for et samfunds konstruktion og opbygning de teknologiske forhold er, så må man imødesee — ikke som en krise og kriseproblemer, det har vi, men som et længeresigtet problem — en udvikling, der giver muligheder for mange ændringer og derfor også for mange overvejelser i vort nordiske fællesskab. For et år siden konstaterede vi her i Nordisk Råd, at nu gik de nordiske lande en lidt forskellig vej, ved, at Danmark havde valgt at være medlem af EF.

Dengang sagde min forgænger som dansk

samarbejdsminister, at han gerne ville understrege, at en sådan nydannelse ikke betød, at Danmark dermed vendte Norden ryggen eller kom længere fra Norden.

Det er mig en glæde at kunne bekræfte, ligesom den danske statsminister har gjort det, at dette ikke har været tilfældet. Jeg har også haft lejlighed til at konstatere det i de forhandlinger, der har været i De europæiske Fællesskaber. Vi må hilse med glæde, at både Norge og Finland i det foreløbne år har fået deres respektive aftaler gennemført med EF, så der ikke er nogen usikkerhed om handelsvilkårene mellem os.

Kun Island står endnu med et uløst problem i relation til Fællesskaberne, et problem, som det nok bliver vanskeligt at løse, vanskeligere end man havde forestillet sig. Men vi vil gerne fortsat bestræbe os på at medvirke til en løsning, som kan tilfredsstille Islands berettigede ønsker om også at få de vigtige fiskeriaftaler omfattet af frihandelsaftalen med EF.

Jeg vil gerne i denne forbindelse nævne, at vi også i EF i høj grad har arbejdet ud fra den betragtning, at der i dette spørgsmål er tale om rimelige fællesnordiske interesser på længere sigt, og minde om, at vi fra dansk side i foråret 1973 fremsatte et memorandum i EF indeholdende et forslag, der tilsigtede at give de særlig fiskeriafhængige regioner i Nordatlanten, der ikke har andre erhvervs muligheder, fortrinsret til fiskeri i dette område.

Både vedrørende disse forhold og de særlige forhold, der gør sig gældende for Færøernes vedkommende, men i øvrigt også med hensyn til en række andre spørgsmål kan jeg sige, at vi kan mærke, når der forhandles fra dansk side i EF, at man lytter til os. Vi mærker også, at der ofte lyttes til os på grund af vore nordiske forbindelser, så den interesse, andre nordiske lande vil kunne have i, at vi kender deres problemer, er også af betydning for os i de forhandlinger, vi fører om vore egne problemer.

Vi lægger fra dansk side megen vægt på, at den ordning, der træffes på fiskeriområdet, kommer til at omfatte fiskeriafhængige lande eller regioner i Nordatlanten. Fra EFs side har man ikke kunnet gå ind for under de nuværende omstændigheder at be-

skæftige sig med andet end de områder, der var tilknyttet EF-medlemslandene. Dette er ikke — det er også udtrykkelig sagt — af mangel på interesse for områderne i Nordatlanten uden for EF-medlemslandene, men det er en erkendelse af, at problemerne er vanskelige, og det er nødvendigt at foretage en prioritering, ligesom EF også selv skal finde sine synspunkter.

Den foreløbige afslutning på overvejelserne er derfor blevet et konkret tilsagn til Danmark om, at de fiskeriafhængige territoriers særlige fiskeriproblemer på ny vil blive taget op i EF i lys af havretskonferencens resultater. Dette forstår vi således, at hvis havretskonferencen giver mulighed for at få foretaget ændringer til fordel for de fiskeriafhængige lande og territorier, skal sådanne ændringer også foretages i de gældende EF-regler.

I min indledning talte jeg om den særlige udfordring, energiproblemet er, og det vil være naturligt for mig i tilknytning til, hvad der allerede er sagt, fra dansk side at komme med nogle enkelte bemærkninger om det energimøde, der blev afholdt i Washington. Der blev fra mødet udsendt et communiqué, der, som omtalt både under forhandlingerne og bagefter, bar præg af, at der var 13 lande til stede, hvoraf de 12 blev enige om udførelsen af energipolitikken, men i virkeligheden 13 lande, der nærmest var enige om selve dens indhold. Det var denne deling i 12 og 13, som måske får nogle til at overse indholdet af de beslutninger, der er truffet, hvor diskussionen først og fremmest gik på, hvordan de skulle iværksættes.

Ser man på dette indhold, har disse 12 eller 13 lande — alt efter hvordan man gør det op — omfattende så store områder som USA, Japan, hele EF og flere europæiske lande og med indbydelse til andre om at være med, fastlagt en ramme, som i virkeligheden er en energipolitik. Denne ramme skal fyldes ud ved et samarbejde, som nu skal sættes i gang. Det står i selve udtalelsen, og det er jo en naturlig ting — nu taler jeg kun på Danmarks vegne, men jeg har lovet at hilse fra den norske udenrigsminister, som jeg har drøftet dette med, og sige, at det også er et norsk synspunkt — at vi gerne ser, at det arbejde, som nu bli

ver iværksat, i høj grad bliver baseret på de lande, som er med i OECD.

Vi ser altså gerne, at de konkrete forbedringer kommer i gang, og vi vil gerne pege på, at det har en væsentlig betydning, at disse samlede energipolitiske spørgsmål, der skal løses i de kommende måneder, kommer ind i en ramme, hvor vi alle kan være med. Men de skal naturligvis i høj grad bearbejdes i bestående internationale organisationer som den internationale monetære fond og OECD.

Det skal dog ikke få os til at glemme — og det er heller ikke blevet glemt i dag — de konkrete nordiske samarbejdsproblemer, som selve energikrisen rejser. Vi har forskellig sårbarhed, og Danmark er vel det land, der har sværest ved at glemme, at der er nogle vanskelige problemer her. At vi ser disse ting og skal lade dem gå ind i samarbejdet her i Nordisk Råd er allerede sagt mange gange, og jeg gentager dem kun; men jeg vil gerne supplere med de synspunkter, jeg begyndte med, at det er ikke blot et spørgsmål om at finde frem til et energipolitisk samarbejde, der kan klare problemet med forskellen mellem efterspørgsel og tilbud og prisproblemerne lige i denne omgang, men det er en del af en større helhed. Der er i de perspektiver, som hele energikrisen i forhold til andet medfører, opgaver og udfordringer, som gerne må holde deres indtog også i Nordisk Råds arbejde.

Vi lever i denne periode i en verden, der i usædvanlig grad er under forandring. Da jeg læste ministerrådsformandens beretning, læste jeg den i det perspektiv, at der tales om industripolitik, om beskæftigelsespolitik, om regionalpolitik, om miljø på arbejdspladsen, om anden miljøpolitik, om konsumentpolitik og mange andre ting, som lægges frem som gode og kontante former for samarbejde, som Nordisk Råd og nordiske politikere har beskæftiget sig med og ønsker at arbejde videre med.

Det har da også min fulde støtte, men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at det er vigtigt for os at gøre os klart, at det ikke i sig selv er nok. Mange af disse ting drejer sig i virkeligheden om fysiske forhold, om vore fysiske omgivelser, mens meget af det, der rører sig i den verden, vi tilhører, i

vore egne lande, ikke er problemer, der alene klares ved, at man arbejder med de rent fysiske spørgsmål.

Der er en stadig stærkere uro omkring den samfundsudvikling, som i høj grad har fundet sted i Norden, en uro omkring den begrænsning i den enkeltes personlige frihed i forhold til samfundets overordnede ofte ovenfra definerede og fysisk bestemte ideer. Det er vigtigt for os, at vi også på dette område kan være med gennem vore drøftelser i Nordisk Råd.

Der er også en uro og en usikkerhed i det samfund, vi har bygget op, omkring hele den demokratiske proces og spørgsmålet om folkestyrets gradvise, mere eller mindre stykvisse opdeling i besluttede myndigheder, som ligger uden for den almindelige valgret. Også disse ting skulle vi gerne i vore drøftelser i Norden kunne tage op og være med til at forme, også selv om det viser sig, at de indebærer nogle følger, som måske ikke har været inkluderet i den form for samarbejde og politik, som har været herskende i vore lande. Men her er man i bevægelse, og det var man allerede, før disse meget aktuelle problemer opstod, som præger mødet i dag.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! Förutsättningen för nordiskt samarbete är att de nordiska folken är fria att bestämma över sina egna angelägenheter. Därför försvårar Danmarks medlemskap i EG utvecklingen av det nordiska samarbetet. Därför måste de stora multinationella företagens och andra kapitalistiska storföretags makt i Norden brytas.

Alla inser nu nödvändigheten av ett nordiskt samarbete på det energipolitiska området. De tveksamma har övertygats av den söta doften från den norska oljan. Men detta samarbete kan inte ske på de stora internationella oljemonopolens villkor. Det måste ske på de nordiska folkens villkor. Därför måste folken ta upp kampen för att bryta de privata oljebolagens och andra storkoncerners makt. Detta innebär kamp mot imperialismen i såväl amerikansk som svensk och annan skepnad.

I Indokina har sambandet varit helt tydligt mellan USA:s angreppskrig och beslut-

samhet att hålla Sydvietnam underkuvat å ena sidan och de rika oljetillgångarna i området å andra sidan. I utvecklingen i Mellersta Östern har under årtionden sammanhanget mellan oljeresurserna och de imperialistiska staternas politik varit påtagligt. Och de senaste månaderna har de nordiska folken, liksom en rad andra folk, upplevt hur de är utsatta för angrepp från de stora imperialistiska oljetrusterna i ett ekonomiskt och politiskt krig.

Alla experter som grundligt studerat olje-frågorna har kommit till samma slutsats: Det som kallas oljekris är väsentligen en situation som de stora oljebolagen själva har skapat för att driva upp priserna på oljan och därmed öka sina profiler och investeringar. Oljebolagen har utnyttjat konflikten i Mellersta Östern och arabstaternas produktionsbegränsningar som en fasad för att skapa det nödvändiga psykologiska klimatet. Bolagens taktik i det psykologiska kriget har varit att få alla att acceptera och tro på ständiga prishöjningar, att driva upp en olje- och bensinhysteri. De som gjort de stora vinsterna på denna är just de internationella oljebolagen, Esso, Shell, BP och allt vad de heter. de där vilkas filialer t. ex. i Sverige haft det så knalt att de inte kunnat redovisa ett enda öre i vinst eller skatt under många år.

Ett av syftena med prishöjningspolitiken har enligt specialisterna varit att driva upp priset på oljan från Mellersta Östern till en sådan nivå, att de stora fyndigheterna i Alaska och i Atlanten trots högre utvinningskostnader skulle ge goda profiler. Och något längre bort i perspektivet ligger att energi ur kol, skiffer, kärnkraft osv. skall bli prismässigt konkurrenskraftig med energi ur olja, en sak som är särskilt viktig när USA:s oljetillgångar börjar att sina. De stora amerikanska oljebolagen har slagit under sig huvudparten också av dessa nya energikällor.

Det är alltså riktigare att tala om oljekriget än om oljekrisen. Och huvudfienden i oljekriget är de stora internationella oljebolagen. Hur skall folkens intressen kunna värnas mot denna fiende? Ja, inte går det genom det handlings sätt som regeringar och myndigheter i de skandinaviska länderna följt under årtionden, nämligen att göra sig

beroende av oljetrusterna både vad det gäller försörjning och information om försörjningen.

Mycket av vad som tilldragit sig bakom kulisserna under de senaste månadernas oljekrig är fortfarande okänt för den stora allmänheten. Det är viktigt att de stora internationella oljetrusternas spel och manipulationer ordentligt klarlägges, så att riktiga slutsatser kan dras. De nordiska regeringarna borde ta ett gemensamt initiativ för att granska de privata oljebolagens handlande gentemot Norden.

Det finns som alla nu erkänner också allmänna problem när det gäller energiförsörjningen. Problemen är stora och långsiktiga; man kan tala om en energikris för att framhäva farorna. Men det handlar inte bara om tillgången på energi, utan också om sättet att använda energin. Det handlar om en kris för det ekonomiska system vars grundval är misshushållning, utslagning och social orättvisa.

En avgörande förutsättning för den kapitalistiska tillväxten, som drivs av jakten efter profit, har varit en ständigt ökad tillförsel och förbrukning av energi. Redan den hittillsvarande utvecklingen har betytt rovdrift med viktiga energi- och råvarutillgångar, samtidigt som det rådande ekonomiska systemet inneburit att inte folkets behov utan kapitalets profit varit avgörande för hur tillgångarna använts.

Det hävdas ibland att levnadsstandarden för folkflertalet bara kan höjas genom en förbrukning av energi i ständigt växande takt. Det är en felsyn. Slöseriet med energi är tvärtom ett hot mot sysselsättning och levnadsstandard. Bättre varor sparar energi och ger ändå ökad nytta. Produktion av ting utan social nytta hindrar satsningen på många angelägna behov. Levnadsstandard är lika mycket kvalitet som kvantitet. Man måste på allvar i hela samhället börja väga olika användningssätt av arbete och materiella tillgångar mot varandra.

För att det över huvud taget skall vara någon mening att diskutera sådana frågor måste vi skapa förutsättningar för att våra svar på dem, vårt val mellan olika alternativ kan genomföras. Detta betyder att de privatkapitalistiska företagens profit inte längre får vara avgörande för vad som skall

produceras. Ty om profiten får fortsätta att avgöra, hur skall vi då kunna stoppa slöseriet, rovdriften, misshushållningen? Det är nödvändigt att vi gemensamt planerar ekonomin, gemensamt bestämmer hur arbetskraft och materiella tillgångar skall användas. Detta kräver planhushållning och socialism. Vi måste få en övergång till produktion för folkets behov.

Med utgångspunkt i denna gemensamma samhällssyn har vänsterpartierna i Nordiska rådet vid en konferens under gårdagen enat sig om ett uttalande om nordiskt energipolitiskt samarbete, vari bl. a. görs följande rekommendationer:

1. Energiförsörjningen i framtiden är beroende av den energiforskning som bedrivs och påbörjas i dag. Denna forskning försiggår i den kapitalistiska världen på monopolkapitalets villkor och mycket av den bedrivs inom de multinationella bolagen.

Som en motvikt mot detta vill vi gå in för att det i de nordiska länderna etableras alternativ forskning, fri från privatkapitalets intressen, för utveckling av nya energiformer och energisparande metoder, i produktion och konsumtion. I denna forskning skall miljöproblemen inta en central plats. Vi anser det nödvändigt med ett ökat nordiskt samarbete inom denna energiforskning. Tillsammans kan de nordiska länderna etablera en forskning och en forskningsmiljö som på speciella områden kan få stor betydelse.

2. Det är i dag av avgörande betydelse för de små ländernas nationella självständighet och för arbetarrörelsens kamp för en socialistisk utveckling i de enskilda länderna att de multinationella bolagens makt brytes. När det speciellt gäller att bryta de internationella oljebolagens makt i våra länder menar vi, att det är nödvändigt att de länder som har dessa problem utarbetar en gemensam strategi. Ett samlat uppträdande av de nordiska länderna gör oss mindre sårbara för motåtgärder från bolagens sida.

3. Ett huvudelement i en sådan strategi är att alla nordiska länder upprättar statliga handels- och försörjningsorgan för import och export av olja, gas och andra energiråvaror.

Genom statliga försörjnings- och handelsorgan bör det byggas ut ett omfattande energisamarbete i Norden baserat främst på de energiråvaror som finns inom området (vattenkraft, olja, gas, kol, oljeskiffer, torv, geotermisk energi).

4. Oljemonopolens nuvarande raffinaderier och distributionssystem i de enskilda länderna nationaliseras. Det bör inledas ett finansiellt och teknologiskt samarbete om transport (rörledningar) och förädling av den olja och gas som exporteras från ett land till ett annat i Norden. Detta är aktuellt bl. a. för oljan och gasen från den norska delen av Nordsjön.

Principiellt sett bör förädlingsanläggningar vara ägda av den stat inom vars område de ligger.

Vänsterpartierna anser också att de nordiska länderna bör uppta direkta kontakter med de oljeproducerande länderna samt utveckla ett internationellt energipolitiskt samarbete på jämlik grund och syftande till att tillgodose folkens verkliga behov.

Vi avser att framlägga dessa synpunkter i ett medlemsförslag till behandling och avgörande i Nordiska rådet.

Herr president! Jag instämmer i den nyvalde presidenten herr Antonssons kritik av att regeringarna inte fullgjort det uppdrag som de fick i form av en rekommendation från Nordiska rådets session förra året. Denna innebar ju att de skulle utreda frågan om en nordisk överenskommelse om energipolitiskt samarbete och lägga fram resultatet av utredningen för huvudsessionen 1974. Det är nu det. Men här ligger inget resultat på rådets bord. Utvecklingen särskilt under de senaste månaderna har visat att detta utredningsarbete borde ha påskyndats.

När det nu trots allt finns väsentligt ökade möjligheter och väsentligt ökat intresse för ett energipolitiskt samarbete i Norden är det viktigt att det från början kommer in i de rätta banorna. Samarbetet kan, som jag inledningsvis framhöll, inte ske på de stora internationella oljebolagens villkor. Vad det norska folket önskar är troligen inte heller att Wallenbergarna och andra svenska finanshus skall få göra sig stora profiter på de norska tillgångarna av olja och gas. Vad som behövs och vad som är den enda håll-

bara grunden för ett samarbete som gagnar folken är en samverkan i energipolitiken mellan staterna och mellan statsägda företag under folklig kontroll. Och då behövs just den gemensamma strategi mellan de nordiska länderna som det talas om i vänsterpartiernas manifest. De internationella oljebolagens makt i Norden måste brytas — det är den nödvändiga betingelsen för att nordiskt energipolitiskt samarbete i folkens intresse skall kunna förverkligas.

Herr president! I övrigt anser jag att alla planer på att bygga en Öresundsbro mellan Malmö och Köpenhamn bör förstöras!

Meddelande

Det meddelades, att Lars Korvald intagit sin plats i rådet.

Matthías Á. Mathiesen: Hr. præsident! Den beslutning, som blev vedtaget på sessionen i Oslo, da naturkatastrofen ramte det islandske folk og dets erhvervsliv, bliver erindret, så længe det nordiske samarbejde vedvarer. Resultatet er blevet bedre, end man havde ventet, da beslutningen blev vedtaget. Islands statsminister har allerede i sin tale her i dag forklaret denne forsamling udviklingen i denne sag. Det er et faktum, at den hurtige udvikling, som har fundet sted på Vestmannaøerne, ikke ville have været mulig uden den storslåede støtte fra vores brødrefolk i Norden, uden at man af den grund undervurderer støtten fra andre. Dette vil vi endnu en gang takke for.

Den verden, vi lever i, forandres meget hurtigt. Vi har i de sidste måneder observeret stormagternes stræben efter nærmere samarbejde. Vi ser med glæde på denne udvikling, på samme tid som vi er bekymret over, at den sker på de små nationers bekostning. Vi håber, at de forhandlinger, som nu finder sted i Genève og Wien, vil føre til et positivt resultat ved at bidrage til bedre forbindelse mellem nationerne, nedrustning og nye veje til fuldstændig sikkerhed i Europa.

Vi følger med stor interesse udenrigsminister Kissingers bestræbelser for en varig

fred i Mellemøsten, men erfaringerne fra de sidste 25 år har lært os ikke at være alt for optimistiske.

I en sådan verden er det meget vigtigt, at de små nationer, som er knyttet sammen af nært slægtskab, bestyrker og harmoniserer deres samarbejde og fremtræden udadtil i fællesskab. Omverdenen lytter til Nordens 20 millioner mennesker, når de udtrykker fælles synspunkter.

Når vi nu mødes i Nordisk Råd denne gang, ser vi frem til stor forandring i verdens energiproblemer. Nordisk samarbejde på energiområdet er et af de vigtigste spørgsmål. Det bekræftes af det sidste, som er sket på dette område.

I Island findes der en mængde ubenyttede energikilder, bl. a. varme kilder og vandkraft. Oliekrisen og de forhøjede oliepriser har selvfølgelig bevirket økonomiske vanskeligheder for os, som bl. a. fører til, at vi lægger større vægt på opvarmning af huse på basis af vore egne energikilder. Om ikke alt for mange år vil alle huse i Reykjavík og omegn, hvor halvdelen af befolkningen bor, kunne opvarmes ved hjælp af varme kilder. Reykjavík har som bekendt benyttet varme kilder i årtier. Andre steder i landet søger man efter varmt vand, og vi tror, at 65 pct. af befolkningen i Island vil få energi fra varme kilder. Vi har også store mængder af ubenyttet energi i de islandske vandfald, og vi ser frem til, at resten af befolkningen får energi derfra. Selv efter at have oprettet mange store kraftværker, vil vi alligevel have energi til overs i mange årtier. Vi tror, at denne energi vil være af stor betydning, ikke alene for Island, men også for de andre nordiske lande. Jeg vil gerne i denne forbindelse henvise til ministerrådets beretning vedrørende det nordiske samarbejde.

I mange år har Island købt den største del af den olie, vi behøver, fra Sovjetunionen. Vi har haft en clearingsaftale med Sovjetunionen, som har haft stor betydning for Island, selv om betydningen af vor eksport til Sovjetunionen er formindsket betydeligt de seneste år. I de sidste måneder har mange landes erfaring vist, at det er farligt at stole på ét land i forbindelse med køb af olie. I denne forbindelse vil jeg gerne gøre opmærksom på Norges

udenrigsminister Frydenlunds tale den 1. februar i år til tillidsmænd i LO. Han siger:

”Et samarbejde mellem de nordiske lande inden for energisektoren tegner sig derfor som naturligt. Allerede nu har vi et nært energisamarbejde med Sverige, når det gælder elektrisk kraft, og det vil efterhånden blive udvidet til at omfatte Danmark. Norge er allerede en betydelig leverandør af olieprodukter til andre nordiske lande. I fremtiden må Norge antages i endnu højere grad at komme ind som leverandør af petroleumprodukter til disse lande. Hvordan det nordiske samarbejde inden for energisektoren videre skal udbygges, er en af de opgaver, vi må tage stilling til.”

Jeg er overbevist om, at Island vil være interesseret i at deltage i dette samarbejde, som udenrigsminister Frydenlund foreslår. Man har allerede stillet forslag i altinget om, at den islandske regering tager spørgsmålet om køb af olie fra Norge op til undersøgelse.

Havets ressourcer i Nordatlanten, ikke mindst i havområdet mellem Island, Norge og Danmark, dvs. fiskebestanden i havet omkring Island og oliekilderne på havbunden inden for Norges og Danmarks kontinentalsokke, har været genstand for megen omtale i de sidste måneder.

På rådets session i fjor pegede jeg på, hvor betydningsfuldt det var, at de nordiske lande øgede deres samarbejde på havretsområdet for at beskytte fiskebestanden i Nordatlanten.

Island har allerede udvidet sin fiskerigrænse til 50 sømil, og der er fremlagt forslag i altinget om en udvidelse til 200 sømil.

Island har sluttet en foreløbig overenskomst med Storbritannien om fiskerispørgsmålet, men desværre er det ikke lykkedes at slutte en lignende aftale med Vesttyskland, og den aftale, som Island har sluttet med fællesmarkedet, er derfor desværre ikke trådt i kraft vedrørende fiskeriprodukterne.

I år fortsætter de Forenede Nationers havretskonference. Vi islændinge må håbe på et nært samarbejde mellem de nordiske lande på denne konference, fordi vore in-

teresser på dette område stort set er sammenfaldende. Det er klart, at Island omgående må udvide sin fiskerigrænse til 200 sømil, hvad vi håber finder støtte fra et tilstrækkeligt stort flertal af nationer, da det drejer sig om et så overmåde livsvigtigt område for Island.

De betydningsfulde ressourcer på havområdet mellem Island, Norge og Danmark og dette områdes stigende betydning må vi stadig tænke på. Også på dette felt er et nærmere samarbejde, især mellem Island og Norge, meget vigtigt. De nordiske lande har støttet hinanden så meget som muligt. De nærmeste år vil vor opmærksomhed blive rettet mod fællesmarkedets økonomiske og politiske udvikling. Det er jo kun Danmark, som er medlem. Om de andre nordiske lande i fremtiden tilslutter sig fællesmarkedet, ved man jo ikke, men jeg tror, at Island i hvert fald ikke kommer med. På den anden side er det på grund af politiske og økonomiske interesser nødvendigt at følge med udviklingen og sikre, at de små nationers interesser ikke bliver tilsidesat. I denne forbindelse stoler vi på de nordiske landes nære samarbejde, og fra dansk side støtte til varetagelse af vore interesser inden for fællesmarkedet.

Fællesmarkedets indflydelse kan godt mærkes på andre felter, bl. a. inden for NATO, hvor De forenede Stater i stigende grad har tilbøjelighed til at drøfte spørgsmålene med fællesmarkedsstaterne som en gruppe. Denne udvikling gør både et nærmere samarbejde mellem Island, Danmark og Norge inden for NATO nødvendigt, og gør også et nærmere samarbejde nødvendigt mellem de demokratiske lande i NATO ud over fællesmarkedet og De forenede Stater, dvs. Island, Norge og Canada.

Hr. præsident! Jeg har denne gang udførligt diskuteret den internationale udvikling ud fra en islandsk og nordisk synsvinkel. Grunden hertil er først og fremmest, at den omskiftelige internationale situation, som vi nu lever i, er urovækkende for en lille nation som Island. Vi spørger os selv om Islands stilling i denne forandrede verden. Det vigtigste for os er selvfølgelig at bevare vort sprog og vor kulturarv. Ellers kunne den islandske nation ikke eksistere. Vore standpunkter i den interna-

tionale politik bygger på vor faste beslutning om at bevare denne arv og forhindre, at det islandske folk forsvinder i folkemasernes millioner. Derfor er det nordiske samarbejde mere betydningsfuldt for Island end nogen sinde før.

Nørgaard: Hr. præsident! Jeg vil gerne fremsætte nogle betragtninger om forholdet mellem EF og det nordiske samarbejde og nogle synspunkter om det nordiske energisamarbejde.

Hr. Steenberg fremsatte nogle kritiske bemærkninger om Danmarks medlemskab af EF og dets relation til fremskridtene for det nordiske samarbejde.

Jeg vil gerne sige, at i det halve år, hvor jeg både var medlem af EFs Ministerråd og Nordisk Ministerråd, kan man ikke pege på ét konkret område, hvor EF-samarbejdet stillede sig hindrende i vejen for nordisk samarbejde. Jeg vil nærmest sige tværtimod, idet jeg havde lejlighed til som medlem af Ministerrådet og som formand for Ministerrådet i EF på utallige områder at fremføre nordiske synspunkter og lade disse nordiske synspunkter få indflydelse på EFs formulering af sine holdninger og sine beslutninger. Jeg skal nævne som eksempel forhandlingerne om den internationale valutastuation på valutafondens og Verdensbankmødet i Afrika. Da var det muligt for os at formulere EFs synspunkter efter at have danskerne sad i begge de grupper, der fastlagt de nordiske synspunkter først, idet mulerede synspunkterne, og det var oven i købet mig, der fremsatte EFs synspunkter efter at have drøftet alle disse ting i nordisk regie.

Det er også min erfaring fra møderne i Bruxelles, at man, som det også er blevet sagt af den danske statsminister og den danske udenrigsminister, i høj grad tager hensyn til nordiske synspunkter og indretter sig efter de synspunkter, vi kan fremlægge. Det er derfor overordentlig vigtigt, at vi har fået gennemført det tættest mulige samarbejde med de andre nordiske regeringer og i det nordiske ministerråds sekretariat for at sikre os, at vi allerede har formuleret de nordiske synspunkter, før man i EF skal fastlægge synspunkter. Det

mener jeg, man skal være opmærksom på, at det også er nødvendigt i fremtiden, hvor man skal diskutere miljøpolitik og politik over for de multinationale selskaber, to punkter der er på dagsordenen i begge regie, både i Nordisk Råd-regie og i EF-regie.

Hr. Stetter gjorde nogle bemærkninger om Nordisk Råds arbejdsform og slog stærkt til lyd for, at man skulle søge at lægge vægten i højere grad på politiske grupperinger end på nationale. For tiden er jeg medlem såvel af Europaparlamentet som af Nordisk Råd og har lejlighed til at kunne konstatere forskellen på den måde man arbejder på disse steder. I Europaparlamentet er man opdelt i politiske grupper og kender ikke nationale grupper, her har vi det altså stort set omvendt.

Imidlertid er det min opfattelse, at det vil være langt mere naturligt, at Nordisk Råd blev opdelt i politiske grupper, end det i og for sig er, at Europaparlamentet er opdelt på denne måde. De erfaringer, vi har gjort i EF-Parlamentet, er, at vi dér langt lettere finder sammen nationalt, end vi finder sammen politisk, selv om vi sidder i politiske grupper. Vi har haft mange afstemninger i EF-Parlamentet, hvor så godt som alle danske stemte ens uanset partifarve, men hvor vi alle sammen var uenige med vore egne partigrupper.

Når jeg tror, at det vil være helt anderledes i Nordisk Råd, skyldes det, at forskellen i holdning her i de nordiske lande er langt mindre end i Kontinentaleuropa. Her vil det være langt mere betydningsfuldt, som hr. Stetter også har fremhævet det, for en frugtbar debat, at vi får de politiske synspunkter kraftigere frem og de politiske opdelinger kraftigere frem, fordi vi jo er langt mere homogene i vor opfattelse af, hvordan et samfund skal indrettes — selv efter at vi har fået Glistrup ind, er vi det, men der kan måske sættes et lille spørgsmålstegn ved denne beskrivelse. Derfor tror jeg, at de erfaringer, man kan gøre ved både at sidde i Nordisk Råd og i Europaparlamentet, understreger det synspunkt, som hr. Stetter har fremlagt, at vi her i Nordisk Råd ville stå os ved at opdele os politisk og fremsætte gruppepolitiske synspunkter til debat og eventuelt til beslutning.

Jeg skal dernæst komme ind på spørgsmålet om det nordiske energisamarbejde. Jeg kan her nævne, at dette jo i dag er et af eksemplerne på, hvordan politiske grupper kan fremsætte synspunkter. Vi har hørt venstrepartiernes forslag, og jeg skal om lidt redegøre for et forslag, som de socialdemokratiske partier i Nordisk Råd har gennemdrøftet til beslutning om energisamarbejdet.

Man må påregne, at den energikrise, vi har gennemlevet, vil revolutionere de økonomiske tilstande i Vesteuropa og måske særlig i de nordiske lande. Den prisforhøjelse, der nu er slået igennem på olie, vil uden tvivl blive fastholdt måske på en smule lavere niveau end i dag, men slet ikke på det gammelkendte; og den vil smitte af på en række råvarer og energiområder. Det vil betyde, at de nordiske lande vil få en helt ny pris- og omkostningsstruktur og en væsentligt forværret betalingsbalancesituation. Det vil derfor stille os over for en ændring af de økonomiske planer, vi i hvert land har haft, og givetvis også en ændring af indholdet af det handlingsprogram, som Kjell-Olof Feldt så rigtigt fremhævede betydningen af i dag. Men det vil naturligvis også nødvendiggøre, at vi går ind i både overvejelser og beslutninger om en anden energipolitik end den, vi hidtil delvis eller næsten helt hver for sig har ført.

Vi bør kunne finde løsninger, der sikrer stabile leverancer og stabile priser. Det må være hovedopgaven for et fælles samarbejde på energiområdet.

Socialdemokraterne i Nordisk Råd foreslår derfor, at man beder Ministerrådet om at gennemføre en vurdering af mulighederne for formerne for et nordisk energi- og industrisamarbejde, hvorunder vi beder om en udredning om et samarbejde om fælles indkøb af olieprodukter.

Vi er naturligvis klar over, sådan som det også har været fremført af flere talere i dag, at situationen hvad angår selve forsyningsgraden på energi er særdeles forskellig i de nordiske lande, hvor skalaen går fra Norge i den ene ende og Danmark helt nede i den anden ende, mens Finland, Sverige og Island ligger midt imellem. Men selv med en så forskellig udgangssituation, hvad angår produktion og fremstilling af energi,

må man påregne, at det samlede nordiske område i al overskuelig fremtid må være nettoimportører af energi og derfor underkastet de multinationale selskabers pris- og leverancepolitik og de reaktioner, vi kan få fra de olieproducerende lande.

Vi mener derfor også blandt socialdemokraterne i Nordisk Råd, at man bør tage spørgsmålet om de multinationale selskabers hidtidige adfærd op til en kritisk undersøgelse og finde frem til foranstaltninger, der bevirker, at disse vil være under kontrol.

Man kunne derfor tænke sig, at man nåede frem til at oprette et fællesnordisk indkøbsselskab, som dels havde forbindelse med de multinationale selskaber, som transporterede varerne hertil, hvorefter det nordiske selskab fordelte disse varer, bestemte leveringspriserne, og at dette selskab derudover havde forbindelse med olieproducerende lande for leverancer direkte mellem det nordiske marked og disse lande, idet det nordiske marked jo stadig vil være et interessant marked for de olieproducerende lande, hvis vi optræder i fællesskab.

Jeg vil også tro, at det vil være rationelt, hvis vi efter at have analyseret olieraffineringskapaciteten i de nordiske lande og beregnet, hvor meget der mangler i 100 pct. dækning, søger en fælles løsning gennem fællesnordiske olieraffinerier til sikring af en 100 pct. olieraffinerings, som jo i dag kun finder sted i Finland.

Vi har allerede fra islandsk side hørt om de store ressourcer, der endnu ikke er udnyttede i Island. Det må være en fællesnordisk opgave at deltage i finansiering og organisering af en bedre udnyttelse af de islandske energikilder. Vi ved, at Island ikke har finansielle muligheder for at klare det selv, og vi ved også, at islændingene ville foretrække, at det blev nordiske investorer — specielt hvis det skete under samfundsmæssig kontrol — fremfor privatkapitalistiske lande og foretagender, der udnyttede ressourcerne i Island. Her er efter min opfatelse også en meget væsentlig nordisk opgave på energiområdet.

Hr. præsident! Jeg mener derfor, at debatten, som den hidtil har fundet sted, understreger, at der i høj grad er behov for fortsat nordisk samarbejde, og at netop

energiområdet er et område, hvor vi kan anvende nordiske løsninger — til trods for vor forskellige produktionssituation. Netop fordi vi har ønske om større offentlig indseende. Det er et fælles ønske. Det er et klart socialdemokratisk ønske, men jeg er overbevist om, at der kan skabes flertal her i Nordisk Råd for større offentlig indseende, så vi sikrer, at vi ikke kastes omkuld af beslutninger truffet i multinationale selskabers bestyrelser langt fra de nordiske grænser, og så vi sikrer stabile priser og leverancer til gavn for en rolig industriel udvikling og fortsat forøgelse af den nordiske levestandard.

Minister Tarjanne: Herr president! Först några reflektioner kring det nordiska samarbetets organisation, byråkratin och pengarna. Detta i tillägg till det som statsrådet Feldt här nämnde på hela ministerrådets vägnar.

Detta samarbete är ju något, som är av intresse för oss alla som samlats här i dag. Det kan dock knappast bortresoneras, att detta samarbete trots sin vida spännvidd ändå för många framstår som något nebulöst och ogripbart. Detta framgick ju redan klart på förmiddagen här i dag. Även den som aktivt deltar i detta arbete kan ibland drabbas av ett visst missmod inför den talrika floran av gemensamma organ. Å andra sidan är ju detta givetvis blott ett tecken på hur intimt och alltomfattande samarbetet är och sålunda ett i sig själv positivt fenomen.

Det Nordiska ministerrådet och dess sekretariat torde genom sin tillkomst på sikt vara väl ägnade att rationalisera och effektivt båda pågående och nytillkommet samarbete. En förutsättning för detta är dock att sekretariatet härvid får både det ekonomiska och det praktiska stöd av de nordiska parlamenten och regeringarna, som kräves. För Finlands del kan jag med gott samvete säga, att vi gjort vårt bästa för att tillmötesgå sekretariatens finansiella önskemål. Vi anser det synnerligen viktigt att man under detta uppbyggnadsskede inte tillgriper onödigt stramhet utan ger detta nya samarbete allt det stöd och de behövliga resurser som är av nöden. En onö-

dig sparsamhet beträffande summor som i de nordiska ländernas budgeter ju ändå är högst marginala, kan dels sätta stopp för nyttiga och önskvärda projekt, men ännu mer skada genom att verka frustrerande både direkt på dem som arbetar med detta och på det nordiska tänkandet överhuvud. Om inte budgeten är tillräckligt stor, blir det endast det verbala samarbetet som står kvar. Jag vill därför gärna hemställa om att man från samtliga nordiska länders sida — detta gäller både regeringarna och parlamentarikerna — skulle visa största möjliga generositet för att sålunda möjliggöra den fortsatta uppbyggnaden av samnordiska projekt. Och de är många, som det framgår av t. ex. ministerrådets berättelse.

Det är glädjande att konstatera, att man nu undertecknat ett samnordiskt avtal om de anställdas rättsställning vid nordiska institutioner. Härmed har en beklaglig brist reparerats och jag tror att man nu även kommer att få det lättare att rekrytera ny personal för det nordiska arbetet. Det är enligt mitt förmenande synnerligen viktigt att man inte blott väntar sig idealism av de personer som arbetar med det nordiska utan att man också kunnat på ett tillfredsställande sätt lösa frågor såsom anställningsvillkor, semestrar, pensioner m. m. Förvisso finns det ännu luckor i detta, som kommer att så småningom uppdagas, men en saklig och genomarbetad grund är dock lagd.

Herr president! Som trafikminister kan jag med tillfredsställelse konstatera att Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor under innevarande år har igångsatt grundliga undersökningsprojekt angående motorfordonens axeltryck samt kollektivtrafik. Efter påbörjandet av dessa undersökningar har den tillspetsade energisituationen gjort båda dessa utredningsarbeten ännu mer betydelsefulla. I början av ämbetsmannakommitténs verksamhet har en viss diskussion uppstått och man har framlagt avvikande och delvis skeptiska synpunkter på trafikutskottets vid Nordiska rådet möjligheter att följa med utredningsarbetet, som utföres i ämbetsmannakommitténs regi. Sådana skeptiska synpunkter har ju kommit fram även på andra sektorer. Enär man numera kommit överens om

att förslag till Nordiska ministerrådets verksamhetsprogram årligen upptages till behandling av trafikutskottet intill den 15 oktober, är jag övertygad om att samarbetet mellan å ena sidan utskottet och å andra sidan trafikministrarna och ämbetsmannakommittén kommer att fortskrida i gynnsam riktning. Vi kommer senare under sessionen att diskutera det nordiska TV-samarbetet. Jag vill här säga att Nordiska ministerrådets TV-kommitté fick en mellanrapport färdig i november senaste år. Kommittén har dryftat hur man kunde utvidga möjligheterna att se grannländernas TV-program. Kommittén har eftersträvat, att i planens första skede de finska emigranterna i Finland och Sverige skulle kunna se sitt hemlands program.

De nordiska radiobolagens generaldirektörer har dessutom tillsatt en kommitté för att undersöka frågan om effektivisering av Nordvisionens verksamhet. Kommittén torde i en nära framtid avge sitt betänkande, där det föreslås, att nordvisionsutbytet ökas med 50 %.

Det kan också nämnas, att Finlands och Norges teleförvaltningsmyndigheter underhandlat om placering av finska ukv- och TV-kanalväxlare i Tana älvdal på norska sidan och motsvarande norska stationer i Finland. Ett avtalsutkast har färdigställts, och det är som bäst under behandling i trafikministeriet. Finlands regering kan i en snar framtid vidta åtgärder för åstadkommande av en dylik överenskommelse, som förbättrar sebarhets- och hörbarhetsförhållandena i Finlands och Norges gränsområdet.

Herr president! Till sist några ord om rösträttsfrågan. För Finlands del har vi med stor tillfredsställelse konstaterat att Nordiska ministerrådet i enlighet med Nordiska rådets rekommendation från förra hösten tillsatt en arbetsgrupp för utredandet av frågan om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet. Medlemmarna av gruppen är utsedda och direktiven för arbetet godkända och nu gäller det då för arbetsgruppen att inom rimlig tid prestera ett gott resultat för ministerrådet som grund för fortsatt behandling. Vi är medvetna om att arbetsgruppens uppgift inte är alldeles

enkel och lättlost, men vi hoppas att man medels insikt om det viktiga och riktiga i initiativet genom samarbetsvilja och med öppet sinne skall nå en allmänt godtagbar lösning på denna fråga. Vi har exempel från andra länder som visar att frågan har kunnat lösas. Man kan lugnt säga att frågan om kommunal rösträtt är av synnerligen stor betydelse och att den utgör, om den förverkligas eller jag skulle hellre vilja säga när den förverkligas, ett nytt konkret bevis på att det nordiska samarbetet är annat än bara festtal eller verbala övningar, som någon påstod här tidigare i dag. Jag vill gärna för egen del sätta rösträttsfrågan fullt i klass med passfriheten och den gemensamma arbetsmarknaden.

Johannes Antonsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Sonja Ludvigsen intagit sin plats i rådet.

Korvald: De nordiske land, som alle tilhører den industrialiserte del av verden og er relativt sett betydelige importører av energi, har naturlig nok sammenfallende interesser også på dette felt. Dette gjelder ikke minst dersom problemene settes inn i et videre perspektiv enn det som går på den spesielle oljekrisen vi har hatt i det siste. Jeg vil snarere kalle den en episode. Den hjalp oss til å se klarere de egentlige problemer, nemlig at ressursene i verden er begrensede, og at det ikke er selvfølgelig at den industrialiserte verden fortsatt kan regne med å sløse med dem. Selv om krisen denne gangen hadde en spekulativ bakgrunn i en alvorlig krigssituasjon, og ble kortvarig, har vi ikke lov til å slå oss til ro igjen og late som om alt er ved det gamle.

Dersom trenden i forbruket av energi i tiden fremover aksellererer i samme grad som i de senere år, vil de nå kjente oljeresurser ikke vare særlig mange tiår fremover; eksperter har sagt et par decennier inn i neste hundreåret.

I tillegg til den vekst i forbruket av olje

som man påregner i den industrialiserte verden, kommer så den pågående industrialisering i utviklingslandene, i det minste den vi håper skal komme i gang i disse land. Vi kan heller ikke lenger leve i illusjoner om stadig vedvarende billig energi. Vi må belage oss på at den oppskrivning som er skjedd på denne sektor, ikke er av forbigående art. Dette forhold rammer naturligvis de industrialiserte land særlig sterkt, men det rammer også utviklingsland som ikke selv er oljeproduserende, og disse land rammer det med en tyngde som hvis man ikke finner en løsning på problemet, kan bli av meget alvorlig art.

Jeg tror det er meget viktig at man, med oljeepisoden i klar erindring, innstiller seg på et redusert forbruk. Det har vært sagt, og jeg tror det er riktig, at det er mangt man kan unnvære uten at man vil savne det sterkt. Og jeg tror det er riktig at det er mangt man kan unnvære som man ville leve bedre ved å være uten. Og likevel sies det av eksperter at innstillingen i den vestlige verden fortsatt står på vekst.

Den nylig avholdte oljekonferanse i Washington, der Norge også var med, vil føre til at oljespørsmålene nå blir tatt opp i en videre sammenheng. Etter min oppfatning er det nødvendig at disponeringen av grunnleggende råstoffer og energi blir gjenstand for internasjonal planlegging, for ved det å få den best mulige og fornuftigste disponering av jordens samlede ressurser. Her må det med andre ord internasjonale avtaler og overenskomster til. Dette vil være en avgjørende faktor i bestrebelsene på å unngå konflikter. For meg ser det ut til å være særlig viktig at utviklingslandene, hvorav flere har betydelige ressurser bl. a. av olje, og som videre står på terskelen til en ressurskrevende industriutvikling, så snart som mulig blir trukket med i et slikt internasjonalt samarbeid. Dersom dette ikke lykkes, frykter jeg for konfrontasjon og konflikt istedenfor samarbeid. Og det har da vært Norges politikk under konferansen i Washington at man skulle arbeide for ikke å få konfrontasjon. Det vil ingen være tjent med, verken de såkalte utviklingsland eller industrilandene.

Spørsmålet er om man vil gå inn i et totalansvar for verden. Dette burde være

lettere for små nasjoner. For de nordiske land, med våre politiske forhold og det verdigrunnlag vi bekjenner oss till, skulle det være muligheter for et utspill i praksis i så henseende.

De nordiske land tilhører dertil gruppen av rike land i verden. Vi har hatt stor økonomisk og materiell fremgang som har gjort det mulig å foreta en betydelig utjevning grupper og enkeltindivider imellom.

De spørsmål vi nå imidlertid må stille oss i tiden fremover, ikke minst i lys av ressurs- og energisituasjonen, er om det er riktig og forsvarlig å bygge videre på den vekst- og forbrukerfilosofi vi i så stor grad har levd etter siden siste verdenskrig, eller om vi nå må se oss om etter andre modeller for vår utvikling og velferd. De unge stiller i dag spørsmålsteget ved det moderne forbrukersamfunn med dets pressproblemer, miljøproblemer i videste mening og ressursødeleggelser som følger i sporet. For å illustrere dette kan man bare minne om all den jord som år om annet blir lagt under asfalt og betong og således tas ut av matvareproduksjonen for all fremtid, og den forurensning som skjer av hav og vann med ødeleggende følger for fiskebestanden. Dette er vel kjente ting for de nordiske land.

Det spørsmål og den debatt som jeg med dette vil reise, er om vi i dag foretar en rett og fornuftig måling av vekst og velstand ved å avlese brutto- eller nettonasjonalproduktet og prosent-inntektsøkningen av disse. Den økonomiske og materielle vekst vi har hatt i Norden, har også kostet oss en del; vi har ikke fått den gratis. En del av kostnadene har jeg allerede berørt, men disse kan ikke avleses på noen tabell. Vi er derfor i dag i den situasjon at vi vet atskillig om vår levestandard vurdert i kroner og øre og materielle ting, men svært lite om vår totale livsstandard, som ofte går på de såkalte immaterielle verdier. Og jeg er glad for at debatten her i dag har vært preget også av disse spørsmål. Jeg nevner dem til ettertanke med bakgrunn i den energi- og ressursituasjon vi står i på lang sikt.

Ressursprobleme er først og fremst egentlig et spørsmål om etikk og ikke først og fremst et spørsmål av økonomisk og teknisk karakter. Men skal vi make noe på dette område, må vi endre motiveringen i

den alminnelige befolkning. Det er sannelig ikke lett, men det er en oppgave for politikerne også å medvirke til dette. Men her er det mange bindinger som ikke lett lar seg løse opp. Skal man øke den offentlige velstand, eller skal man øke den private velstand? Lar man folk kjøpe biler, må man bygge veier. Bygger man veier, forutsetter man vel at folk skal kjøpe biler — for å ta et eneste eksempel på hvordan motsetningene står frem når man skal foreta avveininger.

Jeg tror vi skal lytte til det — om jeg kunne kalle det — verdifulle i denne debatt omkring veksten og omkring utbyggingen av våre samfunn, samtidig som vi ikke lar oss villedes slik at vi ikke får klare fremtidslinjer for det samfunn som vi vil bygge.

Når det gjelder spørsmålet om utvidet nordisk energisamarbeid, ser jeg på dette rent generelt som positive tanker. Vi har høstet verdifulle og nyttige erfaringer når det gjelder samarbeid om el-kraft innen NORDEL, og når det gjelder atomenergi innen det nordiske kontaktorgan. Jeg gir derfor min tilslutning til at man arbeider videre med disse spørsmål og på embetsplan får igang et utredningsarbeid omkring energiforsyningen innen de nordiske land. Når disse utredninger måtte foreligge, vil tiden være inne til å gå mer konkret inn på samarbeidsspørsmål av denne art. Det vil etter min vurdering ikke være unaturlig at Norden blir selvforsynt på energiområdet, med det kjennskap vi nå etter hvert begynner å få til de nye energikilder i Nordsjøen. Selvsagt må dette samarbeid bygge på forretningsmessig basis, akkurat som vår samhandel og vår delproduksjon har gjort hittil i Norden innen industrien.

I vår høyt oppdrevne industrialiserte utvikling har også våre nordiske land fått avfallsproblemer å handskes med som må betegnes som betydelige. I det "bruk- og kast-samfunn" som vi har levd i i noen tiår nå, har avfallsmengdene bare økt og økt. Det gjelder avfall fra husholdinger, fra industribedrifter, fra forretningsforetak og fra rensaneanlegg i kommunene. Situasjonen har utviklet seg så alvorlig og i et slikt omfang at en stadig større opinion krever tiltak for å begrense avfallsmengdene, for omlegging av produksjonsprosesser, for mer systematisk

innsamling og behandling av avfallsstoffene for gjenvinning av stoffer eller tilbakeføring til produksjonen, eventuelt til naturens kretsløp — altså til resirkulering.

Jeg noterer derfor med tilfredshet at det også gjennom Nordisk Råds organer nå trer frem et samarbeid, en mer positiv utvikling gjennom den såkalte Nordiske Avfallsbørs som skal opprettes. Jeg tror at den vil være til stor hjelp når det gjelder å formidle informasjon landene imellom og industribedriftene imellom, med tanke på muligheter for gjenvinning av verdifulle stoffer og for eventuell deponering eller destruksjon av stoffer som for øyeblikket ikke kan gjenvinnes. Dette internordiske samarbeid bør etter mitt syn utvikles i stadig større omfang og i nært samarbeid med industrien. Særlig når det gjelder det såkalte problemavfallet, kjemisk avfall, er det nødvendig at vi kan hjelpe hverandre med utvikling av mer effektive behandlingsmetoder. Midler bør i større grad stilles til disposisjon for forskning og utvikling på dette felt.

I en tid hvor vi kan vente stadig økende knapphet på verdifulle ressurser, vil en mer forsvarlig behandling og gjenvinning av avfallsstoffene tvinge seg frem. I Norge har vi satt i gang et arbeid for å koordinere forskningen på dette feltet, og Regjeringen har nedsatt et tverrfaglig utvalg, det såkalte Resirkuleringsutvalget, som bl. a. har gjennomgått eksisterende lovverk og offentlige virkemidler med tanke på avfallsbehandling og gjenvinning.

Her har vi et lovarbeid som jeg tror vi skal se på også i nordisk sammenheng. Vern om det menneskelige livsmiljø vil bli en stadig mer aktuell politisk målsetting sammen med en langt større grad av sosial og materiell utjevning i global sammenheng.

I Ministerrådets beretning er det omtalt at en nordisk konvensjon om grensekommunalt samarbeid nå vil bli utarbeidet. Jeg finner at dette er en naturlig videreføring av det arbeid som i de senere år har pågått for å styrke en felles innsats i grenseområdene og fjerne de hindringer som landegrensene her i Norden kan være for en sunn og naturlig utvikling. Fremfor alt er det viktig for vårt nordiske felleskap at

grensene mellom våre land ikke får skape et unødig skille mellom menneskene i deres daglige liv og virke, enten de bor på den ene eller den andre siden av grensen, og enten deres arbeidsplass ligger i samme land som boligen eller i nabolandet.

Når jeg trekker frem dette spørsmål spesielt, er det fordi jeg kommer fra et fylke som grenser opp til det naboland vi nå befinner oss i, og har visse erfaringer for at det kan henge igjen enkelte ting som det skulle være nokså lett å rette på.

I fjor reiste Foreningen Norden i Årjäng på sitt årsmøte spørsmålet om samordning av legevakttjensten i grensbygdene f. eks. Der viste det seg at folk som hadde ganske kort vei til Ørje på norsk side, ble henvist til lege helt oppe i Charlottenberg, en strekning på seks mil.

Vi sier at vi på mange måter har fjernet grensene. Vi trenger bare å vise frem flybillettene våre når vi kommer til nabolandene — når vi reiser med jernbane, behøver vi vel ikke å vise frem noe i det hele tatt. Men det finnes altså fremdeles små ting — som er store for enkeltmenneskene det dreier seg om.

Et annet eksempel som berører vår nordiske hverdag, er en norsk borger som tjenestegjør på et norskeid skip. Han betaler full premie til den norske sjømannstrygd og får sine utgifter helt ut dekket gjennom denne. Men denne mannens familie bor i Sverige, og følgelig må han samtidig betale syketrygdpremie til Sverige. Det skulle være enkelt, særlig når vi også har en konvensjon på dette området, å få rettet opp slike ting som er problemer for — skal vi bruke det forslitte uttrykket — den lille mann.

Tillat meg til slutt å få gi uttrykk for en glede som jeg håper alle her kan istemme, over at vi for første gang har Kristelig Folkeparti i Danmark representert i Nordisk Råd. Akkurat nå, når vi står overfor konturene av partipolitisk samarbeid også innen Nordisk Råd, vil alle forstå at jeg som representant for Kristelig Folkeparti i Norge ser dette som meget verdifullt. Jeg hadde håpet at Finlands Kristliga Förbund også skulle ha rukket opp til å bli med, og at Kristen Demokratisk Samling i Sverige også måtte ha fått komme inn i Riksdagen.

De kristelige partier arbeider med håp — særlig når vi ser på valgresultatene vi har bak oss.

Alenius: Herr president! Vid Nordiska rådets sessioner har de nordiska ländernas relationer till EG de senaste åren varit en central fråga. Då ettvar av de nordiska länderna nu har träffat sitt avgörande beträffande EG, faller denna problematik åt sidan, och i de ekonomiska angelägenheterna koncentrerar man sig på utvecklandet av det nordiska ekonomiska samarbetet i allmänhet samt på den omständigheten, hur EG-avtalen inverkar härpå.

De nordiska ländernas EG-avgöranden har alla sina särdrag. Sålunda bör man för Finlands del minnas, att vi vid sidan av EG-avtalet också har ingått ett avtal om utvecklande av det ekonomiska samarbetet med SEV eller, såsom man i västländerna säger, KOMEKON. Likaså har man i Finland eftertryckligt betonat, att avtalet med EG inte får inverka på vår hittillsvarande utrikespolitiska grundlinje. Vi folkdemokrater håller noga fast vid detta.

I samband med diskussionerna om EG har man här i Nordiska rådet många gånger understrukit den betydelse den internationella handels frihet och det internationella samarbetet har. Särskilt på de sistnämnda grunderna kan det nu även framhållas, att man även i de utanför EG stående andra nordiska länderna allvarligt borde utreda, vilka möjligheter de skulle ha att liksom Finland ingå samarbetsavtal med SEV och på vilket sätt även nordiskt samarbete med SEV kunde fås till stånd på denna basis.

Den senaste tidens problem i världsekonomin, energisituationen och medvetandet om, att det ekonomiska samarbetet mellan länder, som representerar olika samhällssystem, främjar den internationella freden, är faktorer, som talar för att det är skäl att fästa allvarlig uppmärksamhet vid skapandet av samarbete mellan de nordiska länderna och SEV. Särskilt för de små europeiska länderna skulle en utvidgning av det ekonomiska samarbetet över de barriärer, som olika ekonomiska och politiska sam-

fund i vår världsdel medför, ha stor betydelse.

De synpunkter jag nu har anfört önskar representanterna för Demokratiska förbundet för Finlands folk få fram här i Nordiska rådet. Samtidigt önskar vi betona, att en viktig uppgift för de nordiska länderna är att verka för att den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensens nuvarande andra skede skall lyckas så, att inledandet av konferensens tredje skede inte onödigtvis fördröjes och att den verkligen skall bli ett sådant evenemang på hög nivå, vars beslut obestriddligen kommer att stärka Europas fred och samarbetet mellan folken.

För främjandet av den internationella freden och tryggheten har de nordiska ländernas ståndpunktstaganden och åtgärder i allmänhet sin egen värdefulla vikt. Förden skull har man från socialisternas och kommunisternas sida gjort en framställning till Nordiska rådet om en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar, att dessa måtte vidta åtgärder för att få Nordöstra Atlanten internationellt förklarad för ett fredens havsområde. Vi hoppas att vårt initiativ skall få positiv genklang.

Då man eftersträvar internationell säkerhet, fred och samverkan, är det även vår uppgift att fortgående öka utvecklingssamarbetet för att hjälpa världens svagt utvecklade länder, liksom även att ge olika slags stöd åt folkens befrielseörelser. Särskilt aktuellt är det i detta nu att ge klart stöd åt befrielseörelsen i Guinea-Bissau. Här i Nordiska rådet är det skäl att konstatera, att de nordiska länderna allvarligt borde uppta frågan om erkännande av Guinea-Bissau.

Slutligen kan man vid det gemensamma parlamentariska rådet för de nordiska länderna, som kraftigt understryker demokratiens principer, inte nu låta bli att också befatta sig med tragedin i Chile och tillintetgörandet av dess demokrati. Likaså bör man fästa uppmärksamhet vid, att yttringar av fascism i ökande omfattning kan skönjas också i många andra länder. De nordiska länderna har traditioner i kampen mot fascismen. Denna kamp behövs ännu.

De nordiska länderna har gjort mycket för minskning av våldet i Chile och för hjälp åt flyktingar därifrån. Speciellt har

den svenska ambassadörens verksamhet i Chile skattats högt. Men det chilenska folket lider ännu av ofärd och dess rättigheter undertrycks. Därför behöver det hjälp. Stöd från alla nordiska länder åt Chiles folk och för dess kamp för sina rättigheter är i dag en av våra viktigaste uppgifter i humanismens och demokratins namn.

Hentze: Hr. præsident! Det er sket mere end én gang i den korte tid, jeg har været medlem af Nordisk Råd, at jeg har fået det spørgsmål stillet, hvor længe jeg har haft sæde i folketinget. Når jeg så svarer, at jeg ikke er eller har været medlem af folkettinget, og for at afværge, at vedkommende skulle komme med det for sig selv uheldige næste spørgsmål, hvordan så ens medlemskab er etableret, skynder jeg mig at tilføje, at der i den danske delegation er to medlemmer valgt af den færøske lovgivende forsamling, lagtinget, og at de to medlemmer er færinger.

Med denne lille indledning eller præsentation vil jeg fremdrage et par spørgsmål, som jeg mener det ikke kan være uden interesse at få lidt nærmere omtalt.

Da det allerede i begyndelsen af 1971 stod klart, at den status, Færøerne havde inden for det danske rige, ikke var til hinder for, at Færøerne kunne stå uden for medlemskabet af EF, om Danmark stemte sig ind, blev der ført særlige forhandlinger angående Færøernes forhold til EF, og disse forhandlinger drejede sig især om fiskeripolitikken. Da man fra færøsk side ikke kunne acceptere de givne betingelser, blev der fra EFs side givet Færøerne en betænkningstid på 3 år, dvs. til udgangen af 1975, hvilket betød, at Færøerne ikke behøvede at tage stilling til medlemskab før efter udløbet af en nærmere fastsat frist.

Da det i løbet af 1973 blev mere og mere klart, at den bebudede havretskonference ikke ville have afsluttet sit arbejde, forinder Færøerne skulle svare ja eller nej til medlemskab, og da EF ikke havde i sinde at ændre noget i dets fiskeripolitik, før man så resultatet af nævnte konference, vedtog lagtinget den 25. februar dette år enstemmigt at meddele EF, at det ikke kunne gå ind for færøsk tilslutning til EF, og den 4.

februar tog rådet denne vedtagelse af lagtinget til efterretning. Tilbage er at få en frihandelsordning med EF, og der er givet tilsagn om, at Kommissionen vil komme med forslag herom inden 31. marts i år. — Jeg fandt det på sin plads her i Nordisk Råd at give denne korte orientering om Færøernes forhold til EF, der altså er resulteret i, at Færøerne står udenfor, medens Danmark med Grønland står indenfor.

Hr. præsident! Jeg har flere gange nævnt ordet fiskeripolitik, og for såvel Færøerne som andre nordiske lande er det store spørgsmål, hvordan den nordatlantiske fiskeripolitik kommer til at forme sig i fremtiden. Der er nu gået et spand af år, ja mere endda, siden de nordiske landes politik var at underlægge sig og erobre lande eller landsdele fra hinanden, men i dag ser det ud, som om der foregår en kamp om — ikke herredømmet på havet — men ejendomsretten til selve havet og tildels havbunden. Der er ingen, som ser med større interesse og større spænding end vi på Færøerne på denne udvikling — denne kamp. Jeg siger "ser på", det er nu ikke helt rigtigt, for vi må forsøge at bjærge os ud af denne kamp på en for Færøerne tilfredsstillende måde; det er ikke for meget sagt, at eksistensmuligheden hurtigt kan stå på spil.

Ingen forstår bedre end vi færing, at islændinge og grønlandere og andre, der har fiskeri som deres altdominerende levevej, vil beskytte deres ressourcer af fisk ved deres kyster imod for stærk beskatning af fiskebestanden. Jeg ser, at et af de politiske partier i Island har fremsat forslag i altinget om en 200 sømils fiskerigrænse, hvilket dog vil sige, at den modificeres til midterlinjen, hvor der til nærmeste land er en afstand på mindre end 400 sømil, hvilket er tilfældet bl. a. for Færøernes vedkommende.

Spørgsmålet er, om det er den rigtige måde at drive fiskeripolitikken i Nordatlanten på, at hvert land ensidigt flytter sin fiskerigrænse ud for at beskytte sig imod et for intensivt fiskeri. Vi er godt klar over, at når Island, Grønland eller Norge ønsker at flytte deres fiskerigrænse ud, er det ikke os færing, men andre nationer man har i tankerne, men der er noget, der hedder

at være konsekvent, og så må vi dele skæbne med lande som Storbritannien, Tyskland og Frankrig m. fl. Det skal dog tilføjes, at vi ved Island har fået nogle særrettigheder inden for deres 50 sømylegrænse, og vi er dem tak skyldige herfor.

Jeg vil derfor tillade mig at komme med en indtrængende henstilling, at vi nordiske lande finder hinanden, således at vi i fællesskab løser spørgsmålet både om fiskebestandens bevarelse og dens udnyttelse. Vi færing vil utvivlsomt se os nødsaget til at følge nabolandenes udflytninger af fiskerigrænsen og deklare en sådan, hvilket er logisk, men den slags ensidige udflytninger og opdelinger af Nordatlanten kan nemt medføre, at nogle bliver forfordelt. Her er et vitalt spørgsmål at tage op på nordisk basis, og for Færøernes vedkommende er det især let nu, da vi ikke er bundet af medlemskab af EF.

Forinden jeg slutter, hr. præsident, vil jeg lige berøre et lille afsnit i ministerrådets beretning, der hedder oversættelse af nabolandes litteratur, således at man kan få et nordisk bogmarked. I første omgang har man gjort en principvedtagelse om en forsøgsordning for 1974, og man satser på, at der vil kunne gives et tilskud til 100 bogtitler, og at bevillingen kan beløbe sig til 500.000 danske kroner. Man er endvidere kommet så langt med hensyn til løsning af denne sag, at der er nedsat et nævn, som vil fremlægge et detaljeret forslag om, hvordan støtten skal gives til disse oversættelser. Det er for os færing en glæde at konstatere, at dette nævn har fået tilkendegivet den forudsætning i sit arbejde, at det skal tage særlig hensyn til finsk, færøsk, islandsk, samisk og grønlandsk litteratur, og det er med glæde jeg også konstaterer, at Færøerne har fået et af de 7 medlemmer i udvalget. Man må virkelig håbe, at der ikke bare bliver tale om en kort forsøgsordning, for uden et sådant nordisk bogmarked vil det altid blive meget begrænset, hvad der vil blive oversat fra finsk, islandsk og færøsk til de øvrige nordiske sprog. Når man ved, at skønlitterære værker af høj værdi har gode muligheder for at blive oversat og komme ud til et langt større publikum end blot det hjemlige, vil det utvivlsomt animere forfatterne til at yde deres bedste. Det er

derfor absolut ønskeligt, at der her ikke er tale om en kort forsøgsperiode, men at den må bestå i hvert fald så længe, at man får et virkeligt erfaringsgrundlag, som viser, hvad udbyttet har været.

Kyllingmark: Ved avslutningen av dagens debatt, skal jeg innskrenke meg til å komme inn på et par forhold i forbindelse med rådets arbeid.

Vi har like bak oss en periode med en organisatorisk utbygging av det nordiske samarbeid. Den viktigste nyskaping er vel kanskje Ministerrådet. Her har man fått et instrument for en bedre organisering av det tidligere kanskje mere tilfeldige samarbeid mellom de nordiske regjeringer. Det var tidligere slik at regjeringssamarbeidet ofte kom som et resultat av de utspill parlamentarikerne presenterte i form av forslag gjennom utvalgene og under sesjonene.

Opprettelsen av Ministerrådet har uten tvil betydning en opptrapping av regjeringenes engasjement i nordiske samarbeidsspørsmål. Det er vel kanskje ennå noe for tidlig å uttale seg altfor skråsikkert om virkningene av de nye institusjoner og samarbeidsformer man har instituert. Jeg har imidlertid et visst inntrykk av at erfaringene hittil peker i retning av at vi er kommet et stykke på veien mot hensiktsmessige arbeidsformer. Jeg vil imidlertid understreke at vi hele tiden må ha vår oppmerksomhet rettet mot arbeidsformene, bl. a. for å kunne reagere raskt hvis det viser seg at den foretatte utbygging av samarbeidsinstitusjonene og det administrative apparat fører til en unødigg byråkratisering av saksbehandlingene. Vi må hele tiden ha for øyet at hensikten med den nye ordningen vi har gjennomført, er å gjøre den politiske beslutningsprosess bedre underbygd, ikke å komplisere og forsinke.

Velgerne rundt om i våre respektive hjemland venter at de samarbeidsorganer som er utbygd, skal gi større resultater enn før av Rådets arbeid. Det er derfor viktig, tror jeg, at vi legger opp samarbeidet slik at man kan se håndgripelige resultater. Nå mener jeg selvsagt ikke at vi skal fatte vedtak bare for vedtakenes egen skyld. Men jeg tror at det ligger så meget ugjort på dette område at det ikke skulle være vanske-

lig å finne fram til saker hvor man uten problemer kan få gode resultater.

Det handlingsprogram som er trukket opp, gir et brukbart grunnlag for dette.

La meg få lov til å nevne et punkt som kanskje kunne bidra til å framskaffe hurtigere resultater. Jeg har ikke vært valgt medlem av Nordisk Råd så lenge, men jeg synes allerede nå å ha merket at det i svært mange saker virker som om Rådet har litt vanskelig for å gi slipp på saker når de først er kommet inn. I stedet for å sluttbehandle sakene, vedlegges de en protokoll, — man avventer nye meddelelser i saken. Selvsagt er det viktig og nødvendig i enkelte saker. Men jeg tror det ville styrke effektiviteten og redusere saksmengden noe om man beflittet seg på å avvikle sakene når Rådet har gjort det som kan gjøres.

Jeg vil også gjerne understreke behovet for å styrke de folkevalgte aktivitet og kontroll med de felles nordiske institusjoner.

Jeg har med glede merket meg at presidenten har vedtatt at formene for Nordisk Råds kontrollfunksjon og behandling av Ministerrådets utkast til budsjett skal utredes nærmere. Det vil være av avgjørende betydning å komme fram til en forsvarlig løsning på dette spørsmål.

Man må i tillegg til dette også arbeide alvorlig for å finne fram til bedre kontakt mellom parlamentarikerne og regjeringssamarbeidet. Her vil man uten tvil kunne komme et stykke lenger enn idag, gjennom en utbygging av kontakten mellom utvalgene og de forskjellige embedsmannskomiteer. Gjennom utvalgene vil man kunne ha løpende kontroll med virksomheten. Jeg vil anbefale at man nærmere vurderer hvorledes samarbeidet kan utdypes.

Utviklingen av det nordiske samarbeidet på regjeringsplan nødvendiggjør også at samarbeidet mellom parlamentarikerne utvikles videre på det rent partipolitiske felt. Det vil nok være av verdi for Rådets arbeid og innflytelse at man får et nærmere samarbeid partigruppene imellom over landegrensene. Et slikt samarbeid kan også ha den plussfaktor og den pluss-effekt at nordiske samarbeidsspørsmål kommer noe mer i fokus i nasjonale parlamenter.

Jeg vil imidlertid advare mot at man låser fast for sterkt partistandpunkter på tvers av landegrensene. De nyanser i oppfatningen som finnes innenfor partigrupperingene og som bygger på spesielle nasjonale forhold, bør også komme til sin rett for å få et balansert syn presenteret før Rådet tar standpunkt.

Til slutt noen ord om samarbeid på det område som jeg naturlig nok føler meg mest knyttet til, nemlig kommunikasjonene. Her er vi kommet et stykke på vei, men jeg tror langt mer kan gjøres på dette område på nordisk basis. Ved siden av de felles nordiske transportspørsmål, er jo forholdet at vi for det enkelte land ofte arbeider med de samme problemer i samarbeidsplanlegning på bred basis for å kunne oppnå den best mulige utnyttelse av våre

transportressurser og de økonomiske midler som står til disposisjon. Det vil være av betydelig verdi om vi her klarer å arbeide sammen gjennom utveksling av erfaringer på dette området.

Videre vil jeg nevne trafiksikkerhets-spørsmål. Samarbeid på dette felt er jo nylig omorganisert og konsentrert om nordisk trafiksikkerhetsråd, som oversender Rådet årlige beretninger, bl. a. fra nordisk komité for trafiksikkerhetsforskning. Det må være riktig at det i C 1 gis årlige orienteringer om de store linjer i samarbeidet på trafiksikkerhetsområdet.

Jeg viser ellers til hva trafikktutvalget har uttalt om dette.

Sedan generaldebatten avbruttits, avslutades mötet kl. 17.50.

Protokoll

3:e mötet

Söndagen den 17 februari 1974 kl. 13.00

Presidenter: Johannes Antonsson, Matthías Á. Mathiesen och Odvar Nordli

Dagordning

1. C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium

Dokument 2: Rapport om det nordiska samarbetet under 1973 (fortsatt generaldebatt)

Meddelanden

Det meddelades, att statsminister Trygve Bratteli, statsråden Svante Lundkvist, Gunnar Sträng samt Erkki Liikanen intagit sina platser i rådet.

Statsminister **Bratteli**: Aktuelle utviklings-tendenser i Norden og i verden skaper en viss usikkerhetsfølelse i internasjonalt samarbeid — også i det nordiske samarbeid. Dette er forståelig, men det er viktig så snart som mulig å finne fram til et avklart grunnlag for det videre samarbeid i Norden.

Usikkerheten springer i stor utstrekning ut av de samme forhold som etter hvert har satt sitt preg på den politiske utviklingen i de enkelte nordisk land. I sin egen bevissthet og i verdens øyne har de demokratiske nordiske land stått som kanskje de mest typiske for den samfunnsform som ofte er gitt navnet velferdsstaten. Per Albin Hansson som formet denne utviklingens første kapittel i Sverige, sammenfattet sin målsetting i ideen om "folkhemmet".

Det nordiske samarbeidet slik det er organisert i Nordisk Råd, faller i tid sammen med de enkelte lands brede innsats for

formingen av dette velferdssamfunnet. Dette nordiske samarbeid har stort sett tjent som gjensidige impulser og praktisk støtte i denne politikk. I dag er imidlertid også de nordiske land merket av dyptgående politiske brytninger. Som andre steder i verden kan vi også i Norden observere reaksjonære og vulgær-anarkistiske strømninger som går på tvers av den demokratiske velferdspolitikkenes hovedlinjer, og som i sine mer outrerte former er rent destruktive. Det er ikke til å unngå at slike tidsbestemte stemninger også øver et visst press på det nordiske samarbeid, som i sitt innhold og sin målsetting har vært så sterkt knyttet nettopp til velferdspolitikken.

Etter en lang veksttid har velferdssamfunnet kommet inn i overgangsalderen. Fra mange kanter stilles det nærgående spørsmål så vel til dets forutsetninger som til dets resultater. Det bringer oss alle inn i en ettertankens tid. Men en tid som også kaller på ny politisk avklaring og ny handling.

Det er ikke første gang det i Europa blir ropt på en omvurdering av alle verdier. Det kan sies mye om industrisamfunnet. Jeg mener at det også kan sies mye godt om det. Blant annet at det har frigjort krefter som tidligere var bundet til det mest primære livsgrunnlag. Frigjorte menneskelige krefter kan stille nye mål, samle seg om nye verdier.

Det ville være ille om disse brytninger — selv midlertidig — skulle svekke eller forsinke nordisk og internasjonalt samarbeid. Er det noe vår tid ikke har bruk for, så er det økt nasjonal isolasjon og selvgodhet. Oljekrisen er det klareste varsel om at vi går inn i en tidsperiode med store nye

problemer, som det enkelte land ikke kan løse alene.

Det er også en side ved disse tendenser som med fordel kan minne oss om at menneskene ikke lever for å handle med hverandre, men at vi handler for å kunne leve. De nordiske land vil alltid trenge hverandres moralske og praktiske støtte for i våre egne samfunn frimodig å hevde demokratisk kultur og menneskerettigheter, som stadig på ny dramatisk trampes under føtter så mange steder rundt i verden. Det frie menneske skal være Nordens adelsmerke også gjennom den nye brytningstid vi nå gjennomlever.

Vi kan komme til å oppleve betydelige rystelser i internasjonal økonomi, slik oljekrisen og sammenhengende problemer varslers om det. Disse forandringer vil vel i stor utstrekning bli av varig art. Jeg melder meg ikke som ulykkesprofet, — dem er det alltid nok av. Men jeg vurderer meget alvorlig de dyptgående økonomiske forandringer som synes å være underveis, som ryster hittil kjente økonomiske balanser og valutaforhold, og som kan skylle med seg en springflod av inflasjon, som i verste fall kan sette sysselsetting og sosial stabilitet i fare.

Det er min oppfatning at de nordiske land hver for seg og sammen bør møte denne utfordring med energisk deltakelse i alle internasjonale tiltak som tar sikte på å etablere tillitsfull kontakt og samarbeid mellom industriland og råvareland, og med de fattige utviklingslandene. Dette springer nå særlig ut av oljekrisen, men det kan etter hvert også trekke med seg andre deler av verdensøkonomien.

Med basis i handlingsprogrammet som ble vedtatt for et år siden, er det i gang et ganske omfattende utredningsarbeid på energiområdet i Ministerrådets regi. Det er naturlig at dette utredningsarbeid nå må videreføres og utvides, bl. a. på bakgrunn av den krisesituasjon den vestlige verden har opplevd som følge av sviktende oljetilførsler.

Utnyttelsen av oljeforekomstene på den norske del av kontinentalsokkelen står sentralt i den nordiske debatt om energipolitikken på lengre sikt. Det dreier seg her om en nasjonal ressurs, og vilkårene for ut-

nyttelsen er underlagt Stortingets vedtak og kontroll. Sentrale spørsmål i denne forbindelse gjelder tempoet i lettevirksomheten og i produksjonen, den geografiske spredning av denne virksomheten, omfanget av ilandføringen av petroleumsprodukter i Norge og videreføringen her.

Regjeringen legger nå fram for Stortinget to dokumenter som gir grunnlag for en bred debatt om Norges petroleumspolitikk. Den ene redegjør for hvordan utnyttelsen og videreføringen av petroleumsforekomstene vil virke inn på utviklingen i norsk økonomi, og hvordan en bør møte de omstillinger som dette fører med seg i næringslivet og i samfunnsforholdene for øvrig. Det blir viktig å holde lettevirksomhet og produksjon under streng kontroll dersom disse omstillinger skal holdes innenfor et forsvarlig omfang.

Om noen uker vil Regjeringen også ha klar et dokument som tar for seg opplegget for den fortsatte virksomhet på selve kontinentalsokkelen. Regjeringen vil der legge fram sitt syn på hvordan norsk oljepolitikk bør bli utformet og praktisert.

Gjennom de to meldingene vil Stortinget få et bredt grunnlag for drøfting av alle sider ved vår oljepolitikk. Først når denne drøfting er avsluttet, vil en være klar til å ta fatt på vurderingen av mer konkrete prosjekter som melder seg i forbindelse med ressursutnyttelsen, — f. eks. hvordan en på nordisk basis skal kunne få til et samarbeid på områder som omfatter så vel energi som industri.

Sist vi hadde en debatt om energisamarbeid i Nordisk Råd, skjedde det i forbindelse med planene om NORDØK. Her gikk et atomsamarbeid inn som et sentralt element i planene. NORDØK-prosjektet falt bort, og atomsamarbeidet i den form en da tenkte seg det, ble det heller ikke noe av, trass i at det vel kunne vært gjennomført selv om den store planen om økonomisk samarbeid ikke kunne gjennomføres. Utviklingen i nordisk samarbeid viser at det også når det gjelder energi, må være et pragmatisk samarbeid der målsettingen tar sikte på resultater som vil være til fordel for alle parter. Uten en slik målsetting synes vi ikke å nå fram. Men dette innebærer at vi også må gå nøkternt fram.

Norge vil være beredt til å drøfte hvordan våre oljeressurser skal kunne nytties slik at de også kommer de øvrige nordiske land til gode. Det vil etter hvert som årene går, trolig komme til å dreie seg om store ressurser som bærer i seg store muligheter. Det vil gi grunnlag for samarbeid både på generelt nordisk, men sannsynligvis også på bilateralt plan. Vi tror f. eks. at det i forhold til Sverige vil kunne være muligheter for å finne fram til samarbeidsformer som ser utnyttningen av svensk teknologi, arbeidskraft, kapital og kanskje også malm, i sammenheng med transport og utnyttelse av de norske energiressurser. I den forbindelse må en også tilpasse de enkelte lands planer for raffineri og petrokjemi, slik at alle de nordiske lands interesser varetas. Da blir det ikke lenger spørsmål om bare et energipolitisk samarbeid, men også om et industripolitisk samarbeid. Her ligger de virkelig store muligheter og de store utfordringer for våre land.

Dette er spørsmål vi må se nærmere på i hvert enkelt land, og i samarbeid landene imellom. Men vi må også se på de resultater som den pågående utredning under Nordisk Ministerråd måtte komme fram til. Her må det f. eks. forutsettes at også atomsamarbeidet igjen bringes inn i bildet. Vi trenger et solid grunnlag å stå på, hvis vi skal begi oss inn i et langt mer forpliktende og konkret samarbeid mellom de nordiske land.

Oljeproduksjon i havområdene lengst i nord vil kunne reise sine egne problemer. De muligheter vi har for å løse slike problemer, vil være avhengig av den internasjonale utvikling. En utvidelse av samarbeidet og avspenningen mellom supermaktene som får virkninger også i de nordlige områder, vil gjøre det lettere å finne tilfredsstillende løsninger i vår oljepolitikk.

Mot denne bakgrunn vil det være i norsk interesse å sikre at vi selv har ledelsen av undersøkelsene etter og eventuell utvinning av olje på de nordlige deler av vår kontinentalsokkel. Norsk styring og kontroll i disse følsomme områder må også være i stormaktens interesse.

Den norske regjering er fast bestemt på et relativt moderat tempo når det gjelder utnyttningen av oljeressursene. Det skyldes

ikke bare hensynet til at det hele skal innpasses i vår økonomi på en forsvarlig måte. Vi har også hensyn å ta til miljø og til havets egne ressurser. Og vi må ta hensyn til at olje er en ressurs som ikke fornyes, men som tappes og forbrukes en gang for alle.

Det er også klart at Norden ikke må stille seg slik at våre land blir eksklusive samfunn som utnytter ressursene på en måte som den øvrige verden vil reagere mot. Vi har hensyn å ta også til andre land; til vår egen del av verden, til de rike land som omgir oss, og til den fattige del av verden.

Alt dette er elementer i den pågående norske oljedebatt. De er også med på å forme den politikk som den norske regjering vil følge i denne saken, og de må være retningsgivende også for den vei vi skal følge på nordisk plan.

Meddelanden

Det meddelades, att finansminister Anders Andersen och Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard samt Anker Jørgensen inntagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Gunnar Helén inntagit sin plats i rådet och att Rolf Sellgren lämnat sessionen.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Minister Magnús Kjartansson: Hr. præsident! Som naturligt er, domineres denne sessions generaldebat af energispørgsmål, som også er af den allerstørste interesse for Island, for vi råder jo over store energiressourcer, som vor statsminister omtalte i går. I mit indlæg vil jeg alligevel berøre andre problemer, dels visse tendenser i den almindelige politiske udvikling i Norden i de sidste år, dels nordiske reaktioner på vigtige islandske problemer.

De sidste år er der foregået store politiske brydninger i de nordiske lande. Disse brydninger har bl. a. afsløret en kendsgerning, som jeg finder yderst alvorlig, eksistensen af en voksende kløft mellem de politiske, økonomiske og socialpolitiske le-

dere på den ene side og den brede befolkning på den anden side. En sådan situation kender vi godt fra stormagterne, hvor svælget mellem lederne og de jævne borgere synes så vældigt, at det nærmer sig det uoverstigelige. De små nordiske nationer har derimod ofte rost sig af, at der hos dem er kortere afstand mellem mennesker end i de store stater, og at den demokratiske forbindelse mellem de politiske ledere og vælgerne er nær og effektiv. Der har imidlertid i de seneste år efter min mening vist sig en voksende brist i en sådan forbindelse, og det giver i allerhøjeste grad regeringer og folkevalgte forsamlinger stof til eftertanke. Dette gælder ikke mindst en institution som Nordisk Råd, som står den menige borger endnu fjernere. Vi tvinges til at spørge os selv, om det arbejde, som vi mener at udføre her, har de dybe, folkelige rødder, som er forudsætningen for, at man kan nå et virkeligt resultat.

Det svælg, der er opstået mellem lederne og den brede befolkning, viste sig meget tydeligt i Danmark og Norge, da slaget stod om disse staters medlemskab i Europas fællesmarked. Så at sige alle de politiske ledere, som havde mødt størst tillid ved parlamentariske valg i disse stater, gik ind for medlemskab af fællesmarkedet sammen med rådende kredse inden for økonomi og erhverv og dem, der råder over massemedierne. Efter den erfaring, man har for politiske beslutninger i de nordiske lande, skulle man derfor have ventet, at denne holdning havde fået tilslutning hos det overvældende flertal af nordmænd og danskere. Men resultatet blev et andet. Nordmændene forkastede forslaget om medlemskab klart og utvetydigt, og modstanden i Danmark var så stor, at den sprængte de politiske partier — hvoraf der senere fulgte den politiske forvirring, der prægede det sidste folketingsvalg. Under kampen om medlemskab af fællesmarkedet så det ud, som om de politiske ledere kun havde begrænset indsigt i befolkningens synspunkter, og som om befolkningen betragtede deres politiske leders beslutninger med stærk mistillid. Den nære demokratiske forbindelse var bristet.

Den dybeste årsag hertil er naturligvis en

forskellig vurdering af de små staters stilling i verden og af deres evne til at hævde deres selvstændighed i stedet for at lade sig opluge af større helheder. Denne uoverensstemmelse førte i 1949 til, at de nordiske lande splittedes på spørgsmålet om den såkaldte sikkerhedspolitik, da tre af de nordiske lande blev medlemmer af NATO, mens to valgte at stå uden for militærpagterne. Nu har en parallel uoverensstemmelse på det økonomiske felt ført til, at et af de nordiske lande er blevet medlem af det europæiske fællesmarked, mens de andre står uden for. Det nordiske samarbejde har selvfølgelig lidt skade i tilsvarende grad. I virkeligheden bevæger vi os til stadighed væk fra det mål, som det var hensigten at Nordisk Råd skulle realisere, at stå sammen udadtil for bedst muligt at sikre hver enkelt nordisk stats selvbestemmelsesret.

Under alle disse kampe har det været de rådende samfundskræfter, de økonomiske og politiske ledere, der i stadig voksende målestol har fulgt de beslutninger, der tages af multinationale forbund som NATO og fællesmarkedet, mens befolkningerne har været mere uvillige til at forlade den ideale forestilling om de små staters suverænitet. Heraf udspringer den mangel på gensidig tillid, den dybe kløft mellem magthaverne og de menige borgere, som jeg omtalte før. Jeg skal ikke komme nærmere ind her på nu, selv om jeg ikke vil lægge skjul på mit synspunkt; jeg mener, at de små stater i Europa på mange måder har bevist deres overlegenhed over stormagter og statssammenslutninger. Det er lykkedes bedre for de små stater at sikre økonomisk fremskridt og sikkerhed, inden for dem findes større social lighed, et mere effektivt demokrati og en mere human atmosfære end i kæmpestormagterne og de økonomiske markedsforbund.

Jeg har omtalt disse synspunkter, fordi de har berørt Island stærkt i de seneste år, hvor vi ofte har følt, at vi ikke fik støtte hos de ledende i de andre nordiske lande i det omfang, vi havde gjort os forhåbningser om.

I 1971 tog islændingene to vigtige beslutninger, som berørte landets forhold til andre stater og statsforbund. Vi besluttede at

udvide fiskerigrænserne til 50 sømil, og vi besluttede, at alle fremmede tropper skulle forlade Island, og at den amerikanske base, der har været i landet siden 1951, skulle nedlægges. Disse skridt havde den hensigt at styrke vores økonomiske og nationale selvstændighed, og vi gjorde os håb om, at befolkninger og regeringer i de andre nordiske lande ville forstå disse vore beslutninger og mere end nogen andre støtte dem.

Der er ofte fra islandsk side her i Nordisk Råd blevet gjort rede for vore synspunkter i spørgsmålet om territorialgrænserne. I sin tid, da jeg var parlamentarisk valgt repræsentant i Rådet, stillede jeg sammen med Erlendur Patursson fra Færøerne et forslag om, at Rådet skulle afgive en erklæring om støtte til kyststaternes ret til en omfattende økonomisk jurisdiktion på havet ud for deres kyster. Dette forslag blev ændret og senere vedtaget i en meget almen form. Men da det gjaldt, og vi udvidede fiskerigrænserne, da englænderne gav sig til at fiske under flådebeskyttelse, og da det europæiske fællesmarked brugte økonomiske repressalier mod os, blev støtten fra de andre nordiske lande mindre end vi havde gjort os håb om. Finlands regering var den eneste, der gav udtryk for enighed med Island om disse skridt. Sveriges, Danmarks og Norges regeringer gav os ingen støtte; enkelte af deres talsmænd fremsatte tværtimod argumenter, som gik stik imod vore interesser.

Vi mærkede tydeligt, at den brede befolkning overalt i Norden forstod og støttede Islands skridt — for så vidt de havde kendskab til dem, for massemediernes ydede denne betydningsfulde islandske kamp en meget begrænset retfærdighed. Men magthaverne så øjensynlig mere på NATOs og fællesmarkedets mål og interesser end på, hvad der var en livsbetingelse for en nordisk stat oppe i det nordlige Atlanterhav. Endnu en gang kom de modsætninger til udtryk, som jeg omtalte i begyndelsen. Det er en helt anden sag, at man nu, da de 50 sømils fiskerigrænse omkring Island ikke kan afværges, og da man har sat en økonomisk jurisdiktion på 200 sømil som mål, kan høre norske politikere, som ikke gav Island nogen støtte. begynde at tale

om nødvendigheden af, at også Norge udvider sine fiskerigrænser. Selvfølgelig hilser vi denne kursændring med glæde, men solidariteten havde gerne måttet vise sig lidt før.

Da islændingene indførte republikken i 1944, var der amerikanske tropper i landet, og de tropper er vi i virkeligheden aldrig kommet af med. Siden 1951 har der været en officiel amerikansk militærbase på Island. Jeg tror, at ethvert sundttænkende menneske vil forstå de grunde og følelser, der får en lille nation til at ville leve alene og fri i eget land. Men der findes også andre argumenter, synspunkter der forfægtes af kæmpestormagter og militærforbund, hvor der tales om magtbalance og interesse-sfærer og anlægges alle mulige specifikke militære synspunkter. Den slags argumenter skal overdøve småstaters ældgamle idealer om selvstændighed og selvbestemmelsesret.

Der foregår for tiden en stærk diskussion på Island om disse spørgsmål, og jeg føler ingen trang til at gøre den diskussion til en eksportvare. På den anden side kan det ikke skjules, at den islandske regering finder, at den har fået yderst ringe støtte fra de andre nordiske landes regeringer i denne betydningsfulde sag. Og hvad regeringsmyndighederne i Norge angår, har vi gjort den stik modsatte erfaring. I september sidste år fik Islands regering en henvendelse fra den norske regering, hvori man indstændigt anmodede de islandske regeringsmyndigheder om fortsat at tillade en amerikansk militærbase i Keflavik, og for ganske kort tid siden kom en gruppe kendte norske politiske ledere til Island efter invitation af foreninger, der agiterer for NATOs interesser, for at prøve at få en tilsvarende indflydelse på den islandske regering. Nu skal jeg ikke sige noget til, at vi som nordboere drøfter hinandens problemer offentligt. Men de norske regeringsmyndigheders og de norske politiske lederes initiativ har været af en sådan art, at vi er mange, der finder, at det nærmer sig en utilbørlig indblanding i islandsk politik.

Fra norsk side har vi hørt de militære specialisters teorier om magtbalance og interesse-sfærer, men når der er blevet fremsat tilsvarende teorier over for nordmændene

med krav om, at de skal tillade fremmede militærbase i Norge, er det blevet afvist; man har ikke fundet det foreneligt med norske interesser og norsk suverænitet. Hvordan kan da indflydelsesrige nordmænd vente, at vi islændinge skal betragte den militære sagkundskabs teorier som en slags højesteretsafgørelse? Hvis det virkelig forholder sig sådan, at de norske magthavere finder det nødvendigt af hensyn til en eller anden magtbalance at have en amerikansk militærbase i denne del af verden, hvorfor tilbyder de så ikke norsk landområde, hvorfor tilbyder de så ikke at overtage den militærbase, som nu ligger i nærheden af Reykjavík, og placerer den i nærheden af Oslo? Er grunden måske den, at magthaverne ved, at det norske folk aldrig ville gå med til en sådan plan, og skal vi islændinge derfor være dømt til i en uoverskuelig fremtid at bære denne byrde, som begrænser vor suverænitet og truer vor nationale enighed? Hvad er der så blevet af den nordiske solidaritet og det nordiske samarbejde?

Der er måske dem, der finder de spørgsmål, jeg her har fremsat, utilbørlige ved et vennemøde som Nordisk Råds møder er. Men det vil dog være svar på disse og andre tilsvarende spørgsmål, som bliver afgørende for det nordiske samarbejdes fremtid. Hensigten med det nordiske samarbejde skulle være at gøre de nordiske stater til en sådan magtfaktor, at de kunne tage deres egne beslutninger, at de ikke behøvede at rette sig i et og alt efter stormagter og multinationale forbund. Vi har i det sidste 25 år lidt det ene nederlag efter det andet i disse bestræbelser. Grundene er ikke først og fremmest ydre forhold, som har tvunget os mod vor vilje ud af de rette baner, men indre forhold i vore egne samfund, modstridende interesser og deraf følgende polære modsætninger i livsholdning, der spalter vore samfund. På Nordisk Råds møder bliver der altid gjort forsøg på at dække over disse kendsgerninger, men de er selvfølgelig ikke til at komme uden om, hvilket mange talere allerede er kommet ind på, f. eks. hr. Stetter i sit indlæg i går. Vi har på Island betragtet det som en styrkelse af nordisk samarbejde, når vi forøgede vor økonomiske og politiske selvstændighed ved at udvide fiskerigrænserne og ved at afvise fremmede mili-

tærbase, og vi gjorde os forhåbninger om nordisk støtte i den forbindelse. Nu ønsker vi først og fremmest, at der ikke bliver lagt os hindringer i vejen i denne kamp.

Meddelanden

Det meddelades, att minister Jermu Laine, minister Johannes Virolainen och J. Fr. Øregaard intagit sina platser i rådet.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Det var, som hr. Kjartansson selv havde indtryk af, en højst usædvanlig tale, der blev holdt her for et øjeblik siden. Derfor synes jeg heller ikke, den bør stå uimodsagt. Dels plejer vi ikke at drøfte de emner, som hr. Kjartansson lagde op til drøftelse af, dels plejer vi ikke at drøfte dem på den måde.

Hr. Kjartansson nævnte det konservative danske medlem, hr. Stetter, tale i går, som også jeg synes var både meget positiv, konstruktiv og værdifuld, og det punkt, hvor jeg specielt var enig med hr. Stetter og havde indtryk af, at hr. Kjartansson også var enig, var, at vi må imødesee og imødesee uden beklagelse en stigende politisering i ordets gode forstand også af denne forsamling. Når jeg siger dette, er det som forklaring på, at jeg måske giver min replik til hr. Kjartansson en lidt mere "politisk" karakter, end vi måske somme tider gør det her i rådet. Det var jo i helt sjældnen grad en røst fra graven, som vi siger på dansk, en røst fra fortiden, en røst præsenterende den snævre chauvinisme, som man kun finder på alleryderste venstrefløj i det moderne Europa. Det var en appel til det små staters væren sig selv nok. Det var en appel til de små staters suverænitet, det var en appel til alt det, der vil hindre løsninger af enhver art i det moderne samfund.

For ikke længe siden talte Willy Brandt i Strasbourg. Der var punkter, hvor jeg ikke var enig med ham, men han talte om de forhold, hvor nationalstaten ikke slår til, og hvor vi derfor må skabe et samarbejde af en eller anden art regionalt eller globalt, men begribeligvis ikke hen over hovedet på vore befolkninger, men med vore befolkningers fulde tilslutning.

Jeg håber, at den fremtid, vi står overfor, bliver mere præget af hr. Brandts synspunk-

ter om nationalstatens utilstrækkelighed, som også — hvis vi skal tale partipolitisk — nok er en bedre international og socialistisk tanke end den snævre nationale chauvinisme og selvtilstrækkelighed, der prægede hr. Kjartanssons bemærkninger. Og så kan jeg tilføje, at hr. Kjartansson er medlem af en regering, hvis udenrigsminister var med på det sidste nordiske udenrigsministermøde, hvor vi havde et overordentligt stærkt og godt communiqué, fordi det nordiske samarbejde udenrigspolitisk, hvad hr. Kjartansson måske ikke er blevet underrettet om af sin udenrigsminister, fungerer på bedste måde trods andre regionale tilslutninger, og i indledningen til dette communiqué udtalte vi, at: udenrigsministrene konstaterede med tilfredsstillelse, at forholdet mellem Europas lande nu er præget af en mere positiv udvikling end hidtil i efterkrigstiden. Det var de 5 nordiske landes udenrigsministres røst, og den er i mere pagt med fremtiden, end det gravkabinet, som hr. Kjartansson talte fra.

Statsminister **Bratteli**: Jeg føler ikke trang til å åpne en alminnelig debatt på det grunnlag som ble lagt opp av statsrådet Kjartansson. Jeg tar ordet vesentlig for å ta en meget bestemt reservasjon overfor en rekke av de ting som ble hevdet. Jeg nevner eksempelvis påstanden om at de nordiske lands ulike utenrikspolitiske holdning etter den annen verdenskrig har skadet det nordiske samarbeid. Jeg er i den lykkelige situasjon at jeg som politisk interessert ungdom deltok i det sparsomme nordiske samarbeid også før den annen verdenskrig, og jeg har fulgt det hele tiden etterpå. Og enhver som vil studere det, vil jo lett finne ut at det nordiske samarbeid har aldri vært bredere, aldri mer aktivt enn i den periode da de nordiske land har inntatt denne "forskellige utenrikspolitiske holdning", hver etter sin suverene bestemmelse.

Når det så gjelder det å ta suverene avgjørelser i saker som også interesser andre land, er det helt klart at det land som tar en suveren avgjørelse, må også ta ansvaret for den. En kan ikke på den ene siden si til andre land — heller ikke til vennskapelige granneland — at dere må la være

å blande dere inn i våre vurderinger eller i avgjørelsen av bestemte utenrikspolitiske spørsmål, men samtidig engasjere dere i denne saken, slik som det ble hevdet her i forbindelse med fiskerigrensene. Vi har valgt å stille oss utenfor den diskusjon som der har vært ført både i og utenfor Island, også av den grunn at Norge helt fra 1905 folkerettslig sett har valgt å følge en annen linje i fiskerigrensens spørsmål enn den Island valgte. Dette er fra min side ingen bebreidelse for det valg Island har gjort. Det er et valg som tilligger Islands regjering. Det har hele tiden vært klart. Men det er klart når en så velger sin vei i en slik sak, må en også ta det fulle ansvaret for det.

Jeg er også oppmerksom på at det så å si er en av forutsetningene for Nordisk Råd at en ikke skal bringe hverandres utenrikspolitikk inn til behandling som politisk tema her i Rådet, og jeg må si jeg har et inntrykk av, etter det vi nettopp hørte, at det var kanskje en mer vis beslutning i Nordisk Råd i sin tid enn det man forutsatte da den ble gjort. Jeg har litt vanskelig for å tro at diskusjoner av den type hr. Kjartansson her innbød til, vil gagne verken Islands interesser eller samarbeidet mellom de nordiske land.

Gylfi Þ. Gíslason: Hr. præsident! Min meget korte replik vil gå ud på, at hr. Kjartanssons tale ikke blev holdt på det islandske folks vegne, heller ikke på det islandske altings vegne, og hvad der er endnu mere bemærkelsesværdigt: heller ikke på den islandske regerings vegne.

Jeg taler her som en af oppositionslederne på Island, men jeg er nødt til at konstatere, at det, som hr. Kjartansson sagde i sin tale, er kun hans eget partis mening. Den islandske regering er ikke nået til enighed om det standpunkt, den vil indtage i de diskussioner, som er forestående med amerikanerne om Keflavikbasens fremtid.

Hr. Kjartansson sagde ganske rigtigt, at i regeringsudtalelsen i sin tid — i sommeren 1971 — blev det erklæret, at basen skulle lukkes inden denne valgperiodes afslutning. Nu er der gået 2 1/2 år siden den regeringserklæring blev udstedt, men endnu har selv regeringen ikke kunnet blive enige om, hvad

der skulle blive et forhandlingsgrundlag med amerikanerne. Jeg tør påstå, at opposisjonen er enige om, at forsvarsoverenskomsten skal revideres, ikke opsiges, og jeg tør også påstå, at majoriteten inden for statsministerens parti, fremskridtspartiet, er også indforstået med, at forsvarsoverenskomsten skal revideres, ikke opsiges.

Hr. Kjartansson nævnte også den forhenværende norske regerings brev til Island angående denne sag. Jeg må sige, at ingen instans i Island, ingen avis, hverken radio eller tv og ikke noget parti har oppfattet dette brev, denne henvendelse, som nogen som helst indblanding i islandske anliggender. Det er blevet betragtet som en henvendelse fra en venligsindet regering, fra et venligsindet folk, og som udenrigsministeren sagde i det udenrigspolitiske nævn forleden: alt det, man får fra Norge, alt det, der siges fra norsk side, bliver læst med opmærksomhed og venlighed i Island. Brevet blev oppfattet som en venlighed, ikke som en indblanding.

Finn Gustavsen: Jeg går ut fra at jeg i en replikk ikke kan polemisere mot dem som har tatt replikk til hr. Kjartanssons innlegg. Derfor må mitt innlegg bli nokså begrenset. Men i motsetning til de to foregående talere, er jeg av den oppfatning at innlegg som det som ble holdt av Magnus Kjartansson, vil være til fordel for Nordisk Råd. Nordisk Råd taler ofte om veldig mange saker, de taler lenge og ofte og behandler sakene veldig lenge, og det er mange i og for seg viktige saker som tas opp. Men de aller største spørsmål, det som er den virkelige splittelse mellom de nordiske land, er det nærmest tabu å behandle i dette rådet.

Det er å opptre uvanlig, det som hr. Kjartansson her har gjort. Jeg vil bare uttrykke kort at etter min oppfatning har de fleste nordiske land grovt sviktet Island i en rekke situasjoner, at nordiske land går stormakters ærend som er stikk i strid med interessene til det islandske folk. — Jeg har ikke dermed sagt at jeg tar det islandske folk til inntekt for meg. Jeg vil takke Magnus Kjartansson for et utradisjonelt, sannferdig og modig innlegg i forsamlingen, om et emneområde som burde spille en langt

større rolle i Nordisk Råds forhandlinger enn det gjør. Og jeg tror som sagt at nettopp innlegg av denne art, diskusjoner av den karakter som hr. Kjartansson her har lagt opp til, ville være til fordel for Nordisk Råd og bidra til å vekke den interesse hos befolkningen i de nordiske land som i dag overhodet ikke er til stede.

Statsminister Ólafur Jóhannesson: Hr. præsident! Det er bare en kort replik. Jeg tror, at udenrigsanliggender og forsvarspolitik ligger uden for Nordisk Råds virksomhedsfelt, men hvad jeg først og fremmest vil frabede mig er, at man her i Nordisk Råd begynder at drøfte islandske indenrigspolitiske anliggender, og jeg frabeder mig også alle påstande om, hvorledes forholdene i Island er angående spørgsmålet om revision eller opsigelse af forsvarsaftalen med amerikanerne. Jeg må således tage fuldstændigt forbehold over for, hvad hr. Gislason udtalte her om mit parti.

Hvad angår det notat, som vi i sin tid modtog fra den norske regering, opfattede jeg det ikke som nogen indblanding i islandske anliggender, og det vil selvfølgelig ikke have nogen afgørende indflydelse på vor afgørelse i den sag.

Korvald: Etter det som den islandske statsminister nå har sagt og etter det den norske statsminister tidligere har pekt på, var det vel unødvendig for meg å ta ordet. Men siden hr. Kjartansson kom inn på det brev som min regjering sendte til Island i fjor, vil jeg gjerne understreke det som er det riktige, nemlig at det var en vennligsinnet henvendelse til en av våre gode naboer som vi alltid ønsker det aller beste. Det var for at de skulle være orientert om vårt standpunkt når vi kom til NATO-rådet, og var bare å betrakte som sådan. Det er klart at Island så vel som andre nordiske land, har sin egen suverenitet til å avgjøre sine utenrikspolitiske spørsmål.

Jeg vil for øvrig si at det er godt at vi har som prinsipp — og jeg tror vi skal holde på det i Nordisk Råd — at vi ikke skal drøfte vår utenrikspolitikk her. Så vidt jeg

vet, var det kommunistene som i sin tid ville ha det slik her i Nordisk Råd, og som har fått tilslutning til det prinsipp at vi får ha vår utenrikspolitikk hver for oss.

Minister Virolainen: Herr president. Jag vill först framföra ett beklagande över att statsminister Kalevi Sorsa på grund av president Kekkonens utlandsresa icke är i stånd att närvara vid Nordiska rådets session denna gång. I Finland har vi alltid satt stort värde på det nordiska samarbetet och enligt vår mening ökar dess betydelse genom de dagliga kontakter som året runt sker på de flesta samhällsområden de nordiska länderna emellan.

Energisituationen och försvagningen av den internationella konjunkturen väntas inte under den närmaste tiden nämnvärt hämma produktionen och sysselsättningen i Finland. Både export- och investeringsfrågan är för närvarande på en ganska hög nivå. Prisstegringen på importerade bränslen blir emellertid så stor att den endast till en del kan kompenseras med exportprishöjningar. Med beaktande av den starka stegringen i de inhemska priserna blir givetvis också gränserna för expansionen av realinkomsterna snäva. Möjligheterna att i avgörande grad hålla tillbaka inflationen synes i år vara rätt små bland annat till följd av den kraftiga stegringen i import- och exportpriserna.

Vid Nordiska rådets sessioner har man redan under sextioalet ett flertal gånger behandlat utbildningsfrågor, som berör finska barn och finsk ungdom i Sverige. På basen av en rekommendation av rådet tillsatte regeringen i Finland och Sverige år 1967 ett permanent samarbetsorgan, Finsk-svenska utbildningsrådet, som sedan dess låtit utföra undersökningar och utredningar på området samt framställt förslag till åtgärder för att underlätta utbildningsproblemet.

Utgående från utbildningsrådets förslag har man även uppnått positiva resultat, bland annat beträffande stödundervisning och modersmålsundervisning för finska barn i Sverige, samt då det gällt att få tvåspråkiga lärare i Sverige. Därtill har man också medverkat till att det från Finland

anskaffas finskspråkiga läromedel, såsom läroböcker och radio- och TV-program.

Såsom en glädjande omständighet bör vidare konstateras den ökade insikten om modersmålets betydelse för formandet och utvecklandet av individens identitet. De erfarenheter man uppnått visar att de bästa förutsättningarna för att lära sig ett främmande språk — i detta fall svenska — föreligger om man haft möjlighet att utveckla modersmålet under skoltiden.

Vid sidan av denna positiva utveckling förekommer emellertid även fenomen som ger anledning till bekymmer beträffande finska barns skolgång i Sverige. Ett alltför stort antal av de finska barnen går ännu i specialklasser och dessa barns läs- och skrivsvårigheter är mycket större än normalt. Barnens studieprestationer präglas alltså även av språksvårigheter och påverkas ytterligare av undervisningens nivå. Svårigheterna är omfattande och varje ansträngning att förbättra situationen är i bägge ländernas intresse. I detta sammanhang är det dock skäl att notera de åtgärder som på svenskt håll vidtagits för att intensifiera undervisningen i modersmålet — i detta fall finska — förutom i grundskolan också i förskolan och gymnasiet.

Också från Nordiska rådets sida har man i en glädjande utsträckning fäst sakkunnig uppmärksamhet vid de finska invandrarnas andra problem. År 1971 rekommenderade Nordiska rådet bl. a. åtgärder i syfte att främja de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden samt att i ökad omfattning tillgodose de finska invandrarnas sociala och kulturella behov och deras modersmål.

De många rekommendationer som Nordiska rådet antagit beträffande ett utvidgat nordiskt TV-samarbete utgör ett märkbart framsteg då det gäller att öka och fördjupa förståelsen länderna emellan. Detta kommer säkert att ha en positiv inverkan, särskilt naturligtvis med tanke på den finskspråkiga befolkning som överflyttat till Sverige och dess möjligheter att effektivt upprätthålla kulturella och andra förbindelser med hemlandet.

Utvandringen betraktas i Finland som ett allvarligt samhällsproblem. Dess nega-

tiva drag har inte avtagit, ehuru flyttningsrörelsens nettoresultat de två senaste åren har varit så att säga returpositivt. Även om man inte på grund av energikrisen behöver motse någon ökning av utvandringen den närmaste tiden, kan utvandringen till Sverige inte ännu anses vara avslutad.

Senaste juli trädde ett avtal mellan Finland och Sverige i kraft, enligt vilket flyttningsströmmen mellan våra länder avses att kanaliseras genom den offentliga arbetsförmedlingen. Avsikten är att ge presumtiva utvandrare möjligast mångsidig och tillförlitlig information om sysselsättningen och andra omständigheter i såväl hemlandet som grannlandet, för att på detta sätt erbjuda dem möjlighet att fatta beslut på helt rationella grunder. Senaste höst uppgick antalet utvandrare, som skaffade sig arbete i Sverige genom arbetsförmedlingen, till ungefär en tredjedel av det totala antalet. Denna andel höll sig år 1972 under 20 %. En utveckling till det bättre har uppenbarligen begynt.

Vid sin session senaste höst hänsköt Nordiska rådet den fortsatta behandlingen av frågan om kommunal rösträtt till Nordiska ministerrådet. Det vore ytterst önskvärt att ministerrådet kunde slutföra behandlingen så snart, att denna för invandrarna viktiga reform kunde genomföras under de närmaste åren. Finlands regering anser det därtill av vikt, att man med alla medel befrämjar invandrarnas möjligheter att inverka på de beslut som berör dem själva. De borde sålunda, oberoende av språkliga och andra svårigheter, beredas tillfälle till att i större utsträckning än hittills delta i behandlingen av de ärenden, som t. ex. i fackföreningarna och de kommunala organen handlägges.

Jag ber slutligen att få återkomma till den s. k. energikrisen. I sista hand gäller det väl i högre grad energins pris än en egentlig energikris. Om icke annat, så kan de vetenskapsmän som varnat för energi- och råvarubrist, icke längre betecknas enbart som "domedagsprofeter". Också i det fall att vi kommer att gå igenom krisen relativt oskadade, så har dessa framsynta vetenskapsmän bevisat, att vad de talat om, kan inträffa både i teorin och praktiken.

Jag har önskat ta upp detta problem i

syfte att inför ett auktoritativt nordiskt samarbetsforum ställa frågan: Har vi — de nordiska länderna — djärvhet och vilja att uppställa nya mål om vad som mest gagnar människan och hennes välfärd.

För undvikande av allt missförstånd, vill jag klart konstatera, att jag inte avser ett ointetgörande av levnadsstandard, välfärd eller ekonomisk tillväxt. Men jag tror, att det är rationellt, lönsamt och nödvändigt, att utforma en selektiv tillväxtpolitik på ny bas. Vi kan inte såsom tidigare basera ekonomisk tillväxt på en snabbt stigande konsumtion av energi- och naturtillgångar. Detta betyder inte en broms för utvecklingen, utan ger denna nya riktlinjer som avpassats till de nuvarande, faktiska förhållandena.

Jag önskar inte framföra detaljerade förslag, men jag är personligen övertygad om att vi i de nordiska länderna har starka skäl att fördjupa oss i de nya tankegångarna. Detta gäller icke endast för att vi skall kunna tjäna som förebild för andra, utan för att det i så hög grad berör oss, vår framtid och vår välfärd.

Statsminister **Palme**: Herr president! Under rätt många år nu har Nordiska rådets generaldebatt utspelats i skuggan av den bredare diskussionen om det europeiska ekonomiska samarbetet. Vi har alla sökt finna lämpliga former för vårt samarbete med EG. Det har vållat en intensiv inre debatt i våra länder. Det har skapat en osäkerhet om det nordiska samarbetets framtida möjligheter.

Vi kan nu konstatera att alla de nordiska länderna förhandlat fram en lösning av sitt förhållande till EG. Det är helt naturligt med hänsyn till våra respektive särdrag att lösningarna blev olika. Och det vare mig fjärran att i detta sammanhang diskutera deras respektive meriter. Låt mig bara konstatera att det för alla våra länder inneburit en mycket väsentlig fördel att få tillgång till en bredare västeuropeisk marknad.

Låt mig emellertid slå fast något mycket viktigt: Vi lyckades nå fram till en lösning utan svår inbördes splittring mellan de nordiska länderna. Under de stundom svåra förhandlingarna stod vi i fortlöpan kontakt.

Dessa kontakter präglades av respekt för skilda val av framkomstinjer och en vilja att ge största möjliga ömsesidiga stöd.

Vi lyckades under denna svåra period inte bara bibehålla utan också fördjupa det nordiska samarbetet. Vi har stärkt det nordiska samarbetets organisation. Vi har börjat genomföra ett nordiskt handlingsprogram och byggt ut det till nya områden.

Tanken på detta handlingsprogram föddes i Helsingfors för två år sedan. Tanken var att de nordiska länderna i ett brydsamt skede skulle visa beslutsamhet och handlingskraft att ge sig i kast med konkreta frågor av väsentlig betydelse för medborgarna i våra länder. Det gällde miljövård, näringspolitik, regionalpolitik, arbetsmiljö och mycket annat.

Jag skall inte upprepa den redovisning som här lämnats från åtskilliga håll, bl. a. av ministerrådets ordförande handelsminister Feldt. Jag vill dock tillåta mig den allmänna observationen att det praktiska resultatet under denna rätt korta tidsrymd av två år är ganska imponerande. När Nordiska rådet och regeringarna gav stadga och viljeinriktning åt arbetet så visade det sig möjligt att rätt snabbt nå resultat. Det ger stöd åt den allmänna uppfattningen om viljeinriktningens avgörande betydelse i det politiska arbetet.

Nu kan man naturligtvis säga att detta vårt arbete sällan når de stora rubrikerna och sällan präglas av någon uppseendeväckande dramatik. Det är den reformistiska politikens vardagsslit som vi kan redovisa.

Det minskar inte betydelsen av det vi arbetar med, ty det gäller centrala problem i industrisamhällets utveckling.

Det är naturligt — det ligger i tiden, höll jag på att säga — att åtskilliga talare i denna generaldebatt anlagt mera allmänna perspektiv på utvecklingen i energikrisens spår. Men energikrisen har ju endast ställt i blyxtbelysning en rad problem som vi under senare år i växande grad blivit medvetna om.

Industrisamhällena har nu nått fram till en punkt där deras problem ställs på sin spets. Lysande framgångsrika har de varit, i materiell mening. Sedan början på 1950-talet har de nordiska länderna fördubblat sin produktion. Under dessa år har man således

lyckats uppnå en ökning av produktionen som motsvarar vad alla tidigare generationer lyckats arbeta samman, och det råder inget tvivel om att den utvecklingen kan göra människorna friare och tryggare än förr.

Ändå står krisfenomenen i centrum för debatten. Det är framför allt den internationella utvecklingen som ger bakgrunden: man har insett vidden av de globala resurs- och miljöproblemen, av klyftan mellan fattiga och relativt välbärgade nationer, av koncentrationen av ekonomisk och politisk makt till superstater och multinationella koncerner. Hela denna utveckling upplever människorna som ett hot.

Men oron finns även när det gäller industriländernas egen inre utveckling. Vi upplever i en rad avseenden något av den lyckliga och till synes problemfria expansionens baksmälla. Man har nått en kraftigt förbättrad materiell standard, ett mått av social trygghet, masskonsumtion. Hela den kommersiella apparaten inriktas på att visa att lyckan står att finna i ständigt ökad förbrukning. Det skärper helt naturligt kraven och önskemålen. Men man har knappast informerats om priset i form av miljöförstöring, inflation, människors förslitning och utslagning, våldsamma strukturförändringar i teknikens och den ekonomiska maktkoncentrationens spår. Det skapar hos många en känsla av besvikelse och oro, som man försöker vända mot samhället och de politiska organen, trots att det står klart att dessa drag i samhällsutvecklingen i huvudsak bestäms utanför de politiska församlingarna. Det har ju tvärtom varit så att samhället fått träda in och lindra eller motverka marknadskrafternas och den ekonomiska koncentrationens mest orimliga följder.

Men det är inte tillväxten som är fienden. Felet är dess orimliga fördelning inom och mellan nationerna och det bristande sociala innehållet. De rika länderna kan inte, sedan man skamlöst exploaterat jordens resurser, gå ut och säga till de fattiga: nu måste vi alla hejda oss, annars blir det katastrof. För folk som under århundraden förtryckts och nu äntligen ser chansen till social rättvisa och mänsklig värdighet är det naturligt att — som en algerier som

jag nyligen träffade — säga: "De vackra dagarna ligger framför oss."

Problemet ligger i att finna vägar till en förnuftig global hushållning med våra resurser och en rimlig fördelning av rikedomarna. Det finns ingen anledning att tro att inte våra naturresurser skulle räcka för att täcka behoven för en vidgad världsbefolkning för åtskillig tid framöver. Det finns däremot anledning att tro att mänskligheten går mot sociala och politiska konflikter långt snabbare än resurserna tar slut och miljön förstörs. Man skall inte skylla på gränser för resurserna när det i själva verket är i den politiska och sociala organisationen i världen som bristerna och gränserna framför allt står att finna.

Dessa gigantiska världspenomen kan inte de små nordiska länderna lösa. Men vi har en förpliktelse att vara med och ge vårt bidrag i de internationella sammanhang där dessa frågor diskuteras. Och det är framför allt inom Förenta Nationernas ram som ett intensivt arbete pågår, i FN:s miljöstyrelse, nedrustningskommittén, rymdkommittén, i UNCTAD-konferenserna. FN står i år som värd för tre utomordentligt viktiga konferenser: befolkningskonferensen i Bukarest, världslivsmedelskonferensen i Rom och havsrättskonferensen i Caracas.

Det rör sig i samtliga fall om frågor som gagnar inte minst de små staternas intressen: om rättvisa, samlevnad och fördelning av jordens allmänningar. Till detta kommer det algeriska förslaget om en extra generalförsamling för att dryfta världens råvaru- och utvecklingsproblem i ett större perspektiv.

Samtidigt måste vi inom vår egen verkningskrets fortsätta att arbeta för industrisamhällets förnyelse. Det är ju inte — som en del försöker göra gällande — demokratin och välfärdspolitiken som är fienden. Felet är att demokratins verkningskrets ännu är alltför begränsad och att välfärdspolitiken inte nått ut tillräckligt långt och inte tillräckligt förmått spränga sina traditionella gränser och omfatta även produktionslivets förhållanden.

Det är därför viktigt för oss att avslöja irrläror vare sig dessa riktar sig mot solidariteten och det gemensamma ansvaret, lever på slagord om det förflutnas väl-

signelser eller präglas av grumliga elit-tankar.

Villy Sørensens program "Mot den egoistiska ångesten för socialt framåtskridande" blir i framtiden en tvingande nödvändighet inom nationerna och för hela världssamfundet. Därför är det viktigt att vi beslutsamt fortsätter att arbeta med praktiska frågor som finns sammanfattade i det nordiska handlingsprogrammet: Arbetslivet, regionalpolitiken, miljöfrågorna och allt det andra. Det visar demokratiernas handlingskraft. Det kan förändra verkligheten.

I dagens situation är det naturligt om energifrågorna tilldrar sig ett särskilt intresse.

Jag har vid flera av generaldebatterna under senare år tagit upp energifrågorna som ett naturligt område för samarbete och samråd i Norden. Det är alldeles riktigt som det sades att vi även i samband med Nordek tog upp energifrågorna och atomfrågorna, men man bör komma ihåg att atomsamarbetet då behandlades i en sidordnad och särskild förhandling under industriministrarna. Jag kan inte påminna mig att atomfrågorna någon gång under det ganska intensiva skede av förhandlingarna som jag deltog i, under statsministeröverläggningarna som ledde fram till avtalet, var uppe till en ingående dryftning. När Nordek-avtalet sedan föll — av kända eller okända skäl — föll därmed också atomsamarbetet, och det kan man ju i efterhand beklaga.

Det är inte förvånande om de stora fyndigheterna av gas och olja utanför den norska kusten tilldragit sig stort intresse i dessa oljebristens dagar. Det är en norsk tillgång och en norsk fråga. Det är naturligtvis intressant för oss andra att på kommersiella villkor få möjlighet till inköp av dessa för oss livsviktiga tillgångar. Redan av transportekonomiska skäl är det en fördel om de kan avsättas i vår närhet. Vi är som köpare intresserade av rätt stora kvantiteter av olja och gas på marknadens villkor.

En oerhört intressant fråga är om de norska fyndigheterna av olja och gas kan bilda utgångspunkten för ett bredare energi- och industripolitiskt samarbete. Jag lyssnade därför med mycket stort intresse till vad

min norske kollega hade att säga om möjligheterna till ett nordiskt och ett bilateralt samarbete. Jag delar hans mening om att detta innebär både en möjlighet och en utmaning för våra länder. Den svenska grundinställningen är således entydigt positiv. Vi är beredda att så snart de nationella besluten har fattats — jag begriper att det är en nödvändighet — gå in i en diskussion om konkreta projekt av det slag som Trygve Bratteli nämnde och måhända även på andra områden — det gäller självfallet också atomarbetet.

Det finns utan tvivel breda fält inom energipolitikens ram där vi alla bör ha ett utpräglat intresse av närmare samråd och samverkan. De möjligheter som här föreligger har närmare utvecklats både av ministerrådets ordförande och av en rad andra talare i debatten. I Sverige pågår för närvarande ett intensivt arbete med de långsiktiga problemen inom energipolitikens ram. Vi bör ju alla vara medvetna om den stora betydelsen av de beslut som vi kommer att fatta under de närmaste åren — beslut som får en långsiktig inverkan på våra ekonomier och våra levnadsförhållanden över huvud.

En nyckelställning i vårt arbete här i Sverige intar den s. k. energiprognosutredningen, som bl. a. söker skapa en bild av de framtida energibehoven. Vår avsikt är att innan denna utredning slutförts inbjuda till ett nordiskt samråd. Det är viktigt att vi så långt som möjligt samstämmer och förklarar vår politik.

Vi vill gärna tillämpa en liknande ordning innan vi tar slutgiltigt ställning någon gång på eftersommaren till resultatet av arbetet inom vår programkommitté för forskning och utredning på energiområdet. Det torde inte bli svårt att efter en inventering inom kommittén nå fram till ett antal projekt som skulle kunna lämpa sig för gemensamma nordiska insatser. Sådana projekt skulle kunna finansieras med medel ur industrifonden.

Jag har klart för mig att detta är mycket stora problem både inom världsekonomin och för våra nordiska länder. Det är därför inte förvånande om vår diskussion vid ett sådant här tillfälle ännu är litet trevande.

Vi vill ju alla berömma oss av att vara pragmatiska. Vi vill se nyktert på tingen. Vi är av goda skäl ovilliga att binda oss för sådant som vi ännu inte vet om det har erforderlig realism. Och vi har alla en mycket stor respekt för varandras nationella intressen. Men jag skulle ändå vilja påstå, att debatten här kan bilda startpunkten för en mycket betydelsefull utveckling i Norden på hela energifältet. Och jag skulle ytterligare vilja påstå att Trygve Brattelis anförande nyss och den öppning han där gjorde kan komma att i framtiden ses som en mycket stor och betydelsefull händelse i det nordiska samarbetet.

Dam: Hr. præsident! Nordisk Råd er nu en veletableret institution, der følger vel-etablerede linjer, og det gælder også generaldebatten, som uagtet at der er kommet nye emner til — som i år energiproblemerne — ligner sig selv. Der holdes store taler til indvortes brug i de pågældende lande, og det er da meget naturligt; men i øvrigt er det sådan, at kun når der tales om det, man ikke må tale om, er der virkelig interesse for spørgsmålene. Derfor vil jeg gerne takke hr. Magnús Kjartansson for hans urimelige og forkerte tale, som ikke burde holdes her — det var godt, den blev holdt.

Men samtidig er det sådan, at denne vel-etablerede institution fylder en del af os med følelse af utilitet. Ja bevares, vi er naturligvis som politikere vant til at bilde os selv ind, at vi gør et nyttigt arbejde. Uden dette ville jo vor eksistens være bragt i fare. Men det er jo bemærkelsesværdigt, at pressen er stadig mindre interesseret i Nordisk Råd, og at befolkningerne synes at være aldeles ligegyldige, selv foreningerne Norden er ikke alt for optaget af, hvad der foregår her.

Det er nok værd at prøve at analysere årsagen til denne følelse af overflødighed, af tomgang.

Man kan for det første nævne det ganske afgørende, at den nordiske udenrigspolitik er et tabueme til trods for, at der dog gennem årene har været en række eksempler på godt nordisk samarbejde, fælles nordisk optræden ved forskellige konferencer,

konsultationer i FN o. s. v., alt sammen noget vi har været glade for, og som har været nyttigt, og som tilsyneladende ikke fungerer helt så godt efter Danmarks indtræden i De europæiske Fællesskaber.

Der synes jo også at være andre problemer, som det fremgik af hr. Magnús Kjartansson's tale, den tale som hr. K. B. Andersen betegnede som udtryk for national chauvinisme. Det er svært at finde balancen her mellem den sande internationalisme, hvor man skal opgive ethvert særpræg og idealistisk gå ind for de andres ideer og slet ikke for sine egne, og så det meget chauvinistiske. Jeg tror nok, at balancen ligger og bør ligge et andet sted, end hr. K. B. Andersen mente.

Det næste spørgsmål, man må tage op, er nok spørgsmålet om forholdet mellem Nordisk Råd som et parlamentarisk organ og de respektive landes ministre nu suppleret med Nordisk Ministerråd. Man er bekymret inden for Nordisk Råd for, at ministerrådet skal få for stor indflydelse, og denne bekymring forsøger man at besvære på den eneste måde, man synes at kunne besvære noget ved i vort samfund, nemlig ved at ansætte embedsmænd. Det er meget karakteristisk, men naturligvis også aldeles håbløst. Der er ikke nogen muligheder ad den vej. Det reelle problem er nok et, der ikke alene gælder Nordisk Råd, men gælder alle vore parlamentariske forsamlinger, nemlig det at det endnu ikke er lykkedes til trods for mange års teoretiske drøftelser, at gennemføre parlamentarisme i den forstand, at magten virkelig ligger i den parlamentariske forsamling.

Vi fortæller vore elever i de forskellige skoler, at parlamentarismen blev gennemført i og med, at regeringen udgik af parlamentets flertal, eller i hvert fald at der ikke var et flertal, der pegede på nogen anden end den pågældende regering. Men ideen skulle være noget andet, nemlig at magten lå i parlamentet, at parlamentet havde mulighed for en virkelig og reel indflydelse og ikke til enhver tid var nødt til at lade sig spise af med ministrenes argumenter, som man måtte anse for at være tvingende.

Vi må nok indrømme, at vi stadig væk er i en situation, hvor kampen mellem parlament og ministerium er en naturlig ting, og

hvor parlamentet ikke skal lade sig tæmme af ministrene, ej heller her i Nordisk Råd. Det har vi været tilbøjelige til, naturligvis fordi vi alle sætter så megen pris på vore respektive ministre, men også fordi ministrene har en veludviklet evne til at stå sammen, som Nordisk Råd måske kunne lære noget af.

Dernæst er der den tredje årsag til, at arbejdet i Nordisk Råd føles underligt uvedkommende for mange mennesker. Også dette er en sag, der har at gøre med demokratiets stilling i alle vore samfund. Det er de spørgsmål, der i vore dage sættes ved velfærdsstaten.

Disse spørgsmålstegn kan man reagere på på forskellig måde. Man kan reagere en lille smule fornærmet, som statsminister Trygve Bratteli gjorde det i sin omtale her i dag af "de reaktionære og vulgæranarkistiske strømninger, som går på tværs af den demokratiske velfærdspolitik's hovedlinjer, og som i mere outrerede former er destruktive," en fornærmedhed, som jo i sin kerne er udtryk for, at man siger: hvor godt har vi ikke prøvet at gøre det for befolkningen? Er det ikke urimeligt, at disse befolkninger nu er urimelige og destruktive?

Den anden reaktion var den, vi lige hørte fra statsminister Palme, der sagde: der er ingen grund til at skælde velfærdsstaten og samfundet ud, for alt det, der er noget i vejen med i vore samfund er alt det, parlamenterne og de politiske forsamlinger ikke har noget at gøre med. Det er en meget interessant iagttagelse af Palme, at ganske afgørende dele i samfundet er helt uden for den politiske indflydelse, og konklusionen bliver naturligvis også, at så må man sørge for at videreføre velfærdssamfundet og gøre endnu mere af det samme, man har gjort hidtil.

Jeg tror nok, at disse reaktioner er forældede og håbløse. Jeg tror, at man er nødt til at se i øjnene, at den meget voldsomme vælgerreaktion, som man har kunnet spore i Danmark, og som jeg ikke er i tvivl om, at man også vil komme til at mærke i de andre nordiske lande efterhånden, er udtryk for fundamentale fejl i det hidtidige politiske system, fejl, man naturligvis skal søge hos politikerne. Det er dem, der har haft ansvaret. Det er derfor også dem, der

har gjort fejlene, og det hjælper ikke med undskyldninger.

Det væsentligste er i denne sammenhæng nok — og det gælder også sådan noget som Nordisk Råd — at man har arbejdet med en reformpolitik, hvor reformerne kom ovenfra, de blev presset ned over folks hoveder, over et umyndigt folks hoveder.

I virkeligheden er den demokratiske tankegang i vore lande meget nær den samme som den oplyste enevældes, blot dette at vi i stedet for at have en oplyst enevældig konge med hans formodentlig oplyste rådgivere har en herskende klasse, som regerer på folkets vegne og med mellemrum får en tavs accept fra dette folk, men en herskende klasse, hvis respekt for folket kun strækker så langt, som dette folk stemmer på den herskende klasse.

Det er noget, der gælder alle de nordiske lande. Det er fælles problemer. Vi har mulighed for at kunne drøfte dem indbyrdes, og vi bør gøre det. Vi har overtaget et formynderisk system, der med munden bekender sig til folkestyret, men i virkeligheden domineres af en herskende klasse, der består af tjenestemænd, organisationsledere og politikere.

Denne herskende klasse gør folket nu oprør imod. Det er folkets ret. Vi er nogle, der mener, det er folkets pligt at gøre oprør, og det eneste man ikke må gøre over for dette oprør, det er, som jeg sagde før, at svare med en rådvild fornærmethed. Det berettigede oprør skal tages alvorligt. Der er mange af dets udslag, som er urimelige, barnagtige og meningsløse, men grundlaget er helt centralt. Folkene oplever demokratiet som en frase, der er en uoverstigelig afgrund mellem folket og dets såkaldte repræsentanter og mellem folket og de embedsmænd, der skulle være til for folkets skyld.

Man oplever frihedsrettighederne som noget, der kun er brug for i højt svungne taler, men som til daglig kun er til fordel for magthaverne. Vi oplever anslag mod frihedsrettighederne rundt omkring i alle de nordiske lande, vi oplever, at i et af de nordiske lande drøfter man nu at fjerne frihedsrettighederne fra grundloven, således at de når som helst kan fjernes med en al-

mindelig lov, og uden at denne beslutning skal lægges ud til folket.

Befolkningen oplever sin indflydelse som uhyre begrænset. Alle beslutninger, selv dem der er nærmest vedkommende, bliver taget hen over hovedet på folk.

Der er ingen tvivl om, at velfærdsstaten har meget store resultater at pege på. En historisk beskrivelse af dens bedrifter vil blive smuk; men det er ikke tilstrækkeligt til, at man uden videre skal lade udviklingen fortsætte uændret og uhindret. Det kan nemlig ikke nægtes, at velfærdsstaten, som vi har kendt den, har en meget vigtig side, nemlig at være et hjælpeorgan for det kapitalistiske samfunds opretholdelse. Samfundet har prøvet at betale sig bort fra en række reelle problemer og fra folkets virkelige medindflydelse, og hvis man er meget ivrig efter at fortsætte velfærdsstaten i den hidtidige form, så må dette give anledning til mistanke om, at det, man i virkeligheden vil fortsætte, det er den hidtidige magtfordeling i samfundet, den hidtidige umyndiggørelse af befolkningen.

Jeg mener, at vi må tage alle disse problemer op i et fælles arbejde. Det er ikke nok, som statsminister Palme sagde, at man skulle afsløre vranglærer; det er normalt det, som alle kirkesamfund og -retninger, der er ved at gå under, beskæftiger sig med: at afsløre vranglærer.

Vi skal naturligvis gøre, hvad vi kan for at bevare, hvad vi har opnået af gode ting, men vi skal først og fremmest finde nye samfundsformer, som kan virkeliggøre folkestyrets grundlæggende idé om folkets selvstændige ansvar og indflydelse. Det selvstændige ansvar og den indflydelse, som folket måske ikke var modent til, da vi indførte det formelle demokrati, men som befolkningen nu kan overtage.

Vi lever i en økonomisk vanskelig situation, hvor vilkårene for fremtiden er højst uvisse, og netop dette tvinger os til disse dybtgående overvejelser om samfundet. Vi ved, at energikrisen, som vil blive fulgt af en almindelig råstofkrise med stærkt stigende priser, afgørende vil ændre det økonomiske grundlag for vore hidtil så rige samfund. Vi har levet i et overflodssamfund, vi lever nu i et overforbrugssamfund.

Vi får aldrig disse tider igen. Vi kommer til at være i et materielt set væsentligt fattigere samfund i fremtiden. Men så har vi også chancen for at opbygge samfund her i Norden, der bygger mere på menneskelige kvaliteter, hvor der skabes en velfærd, som bygger mere på trivsel og medleven end på de materielle goder.

Hr. præsident! Jeg tror, de nordiske lande både kan og bør inspirere hinanden i disse nødvendige bestræbelser.

Matthías Á. Mathiesen overtog hæfter ledningen av förhandlingarna.

Vicelagmand **Peter F. Christiansen**: Der er tidligere ved Nordisk Råds møder fra færøsk side gjort rede for, hvilken afgørende betydning fiskeriet har for Færøerne, at fiskeriet ikke alene er det bærende erhverv, men det erhverv, hvoraf det færøske folks eksistens er fuldstændig afhængig. Et svigt i fiskeriet eller en udelukkelse fra de fiskebanker, hvor færøske skibe fisker, vil medføre en katastrofe for befolkningen.

Til illustration kan jeg nævne, at af det færøske bruttonationalprodukt bidrager fiskeproduktionen i første led med ca. 32 pct., medens forædlings- og forsyningsindustrien bidrager med ydeligere 10—12 pct. Af den samlede eksport er fiskevarer ca. 95 pct. Disse tal er fra 1972.

Der er intet andet land bortset fra Island, der også ligger lavere, som tilnærmelsesvis kommer i nærheden af de færøske tal.

På denne baggrund er det klart, at man fra færøsk side intetst følger med i fiskerigrænsesagen, følger med i, hvad der sker under forberedelsen af De Forenede Nationers store havretskonference, og at man med en vis nervøsitet iagttager den voksende tendens til at udvide fiskerigrænserne.

Færøerne er, hvad dette spørgsmål angår, i en anden situation end Island, hvor en udvidelse af jurisdiktionen vil inddrage så store og rige fiskebanker, at det ikke skulle være nødvendigt at fiske andetsteds. Færingerne fisker kun ca. 17 pct. af de samlede fangster i eget farvand, hvorved forstås farvandene omkring Færøerne og på Færøbanke. Selv om fiskerigrænsen ved Færøerne ændredes, således at jurisdiktionen kom til at omfatte

hele dette område, ville man her kun fiske ca. 35 pct. af det samlede kvantum, som færøske skibe nu fisker på forskellige have.

Fra et vist politisk hold på Færøerne er der kraftigt agiteret for en udvidelse af fiskerigrænsen, og at dette så at sige alene skulle være vor fiskeripolitik. Det er landstyreets opfattelse, at denne politik, bortset fra at være den letteste og mest fantasiløse — med de konsekvenser, den vil kunne få — medfører uoverskuelige skader. Det er utvivlsomt, at fiskerigrænsen vil blive udvidet, denne løsning kommer af sig selv. Det, det gælder om i mellemtiden, er at opnå ordninger, der dels vil kunne afbøde eller formindske de skadelige virkninger af allerede stedfundne udvidelser, dels giver færingerne visse særrettigheder uden for den nuværende fiskerigrænse ved Færøerne.

Ud fra disse betragtninger har landstyret valgt at forhandle sig frem til ordninger med andre interesserede fiskerinationer. Vi har opnået en midlertidig aftale med Island, en aftale, som vi til trods for usikkerheden om, hvor længe den kan vare, er taknemmelige for. Den gensidige sympati og forståelse, der har været og er mellem Island og Færøerne, tror jeg vil kunne bære os igennem fremtidige forhandlinger til et resultat til gavn for begge parter.

Men selv med de bedste aftaler kan vi færing næppe undgå indskrænkninger i de muligheder, der tidligere stod os åbne. Jeg kan i denne forbindelse nævne som et eksempel på, at Islands udvidelse af fiskerigrænsen har medført vanskeligheder for færøsk fiskeri, at to af vore mest moderne fabrikstrawlere er blevet solgt ud af landet, da de ikke kan få tilladelse til at fiske inden for den islandske fiskerigrænse, samtidig med at fangstmulighederne på andre felter forringedes. Disse reduktioner i fiskerimulighederne medførte, at trawlerne blev urentable.

Endvidere har der været ført forhandlinger med Storbritannien, Vesttyskland, Frankrig, Norge, Polen og Belgien vedrørende disse landes fiskeri ved Færøerne. Der er opnået enighed om en aftale, og hovedpunkterne i denne er en begrænsning af trawlfiskeriet, således at det forbydes i visse områder uden for fiskerigrænsen og til bestemte tidspunkter. Desuden er der fastsat

en totalfangstkvota for torsk og kuller og en fordeling af denne mellem landene med en vis præference til Færøerne. Endelig er der visse reguleringer for fangst af anden bundfisk end torsk og kuller. Denne aftale trådte i kraft den 1. januar i år.

I de forhandlinger, som den danske regering og Færøernes landsstyre har haft med De europæiske Fællesskaber, har fiskerispørgsmålet og fiskerigrænsespørgsmålet spillet en overmåde fremtrædende rolle. Det stod ret tidligt klart, at med de igangværende bestræbelser i en lang række lande for at sikre sig eksklusive rettigheder over væsentligt større havområder end områderne inden for de traditionelle grænser og med den fiskeripolitik, som Fællesskaberne allerede i 1970 udstak linjerne for, var færøsk deltagelse i EF-samarbejdet som medlemsområde udelukket, selv med de undtagelser fra ordningen, EF ville indrømme visse fiskeriafhængige områder.

Som bekendt valgte Færøerne dog ikke straks at sige nej til medlemskab. Man udbad sig betænkningstid med hensyn til meddelelsen af den endelige beslutning. Meningen med denne fremgangsmåde var naturligvis at forsøge i den mellemliggende tid at få skabt en forståelse for, at fiskerordningerne var utilstrækkelige for de områder, der i kraft af deres geografiske beliggenhed var uden alternativer til fiskeriet. Herudover ville man søge at udvirke en forståelse i EF for, at disse områder har brug for at kunne indrømme hinanden gensidige rettigheder. Heri ligger, at visse områder bør indrømmes en vidtgående præference i adgangen til fiskeriudøvelse, medens de af hensyn til fiskebestanden nødvendige indskrænkninger hovedsagelig må foretages af industrilande med alternative beskæftigelsesmuligheder.

Danmark har taget et initiativ i denne retning med det såkaldte "Memorandum til en nordatlantisk helhedsløsning", og på Færøerne tillægger vi alene dette, at EF grundigt har behandlet spørgsmålet, stor værdi. I januar måned i år har den danske regering, foranlediget af det færøske lagtings beslutning, imidlertid meddelt EF-Rådet, at Færøerne vil være at regne som udenfor stående område i EF-samarbejdet. Rådets reaktion på denne beslutning var et

tilbud om et handelsarrangement, som vi på grund af beslutningens ordlyd stiller store forventninger til. Ydermere lægger vi vægt på den erklæring, EF-Rådet samtidig afgav om, at man i lyset af arbejdskonferencens resultater ville genoverveje de faktorer, der er af afgørende betydning for den økonomiske og sociale udvikling i Grønland og på Færøerne. Landsstyret ser her en mulighed for, at nogle af synspunkterne om de specielle rettigheder, som visse områder har behov for, kan trænge igennem på et senere tidspunkt.

Hr. præsident! Jeg vil gerne slutte dette lille indlæg med at rette en tak til den danske regering — såvel den nuværende som den forrige — for den positive vilje, den har haft i bestræbelserne for at løse disse for Færøerne så afgørende spørgsmål. Regeringens stilling har været meget vanskelig, når man tager i betragtning, hvor forskelligt man ser på fiskerigrænsespørgsmålet inden for fiskerikredse i Danmark, i Grønland og på Færøerne.

Gylfi P. Gíslason: Herr president! De flesta talarna i denna generaldebatt har diskuterat generella spörsmål som angär det nordiska samarbetet, inte minst på det ekonomiska området och speciellt då det energipolitiska området. Därför är det kanske inte ur vägen att några ord också sägs beträffande det område i vårt nordiska samarbete som intill nu efter min mening har lett fram till de mest positiva resultaten, dvs. det kulturella samarbetet.

Inom Nordiska rådets kulturutskott har perioden efter kulturavtalets ikraftträdande den 1 januari 1972 varit en tid då en god del av utskottets intresse inriktats på att tillsammans med ministerrådet — jag avser här ministerrådet i sammansättningen kultur- och undervisningsministrarna — arbeta fram förnuftiga former för den samverkan som skall äga rum mellan kulturutskottet och kulturministrarna när det gäller kultursamarbetets vidareutveckling och särskilt de årliga nordiska kulturbudgeterna. Vi har — det skall vi inte sticka under stol med — under den gångna tiden ibland haft anledning att med eftertryck hävda parlamentariernas aktiva insats och roll i det samarbetet.

Efter de inkörningssvårigheter, som alltid måste uppstå när en ny organisation inleder sin verksamhet, börjar kultursamarbetet nu ha nått fram till — som vi i varje fall i dag tror — stabiliserade och goda arbetsformer. Det gäller ministerrådets organ och kultursekretariatet, men det gäller också samarbetet mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet.

Vid samråden mellan utskottet och kulturministrarna i höstas kom man överens om en procedur för budgetbehandlingen som nu har prövats. Enligt denna ordning sammanträffar utskottet med ministrarna tidigt på hösten. Då har budgeteringen inom kulturavtalets organ ännu inte kommit i gång, ingenting har blivit låst, och utskottets möjligheter att reellt påverka budgetens ram och tyngdpunkter är sålunda åtminstone formellt obegränsade. Ett andra möte om budgeten hålls i mitten av februari, då ett av ämbetsmannakommittén berett budgetförslag ligger till grund för förhandlingarna. Diskussionerna vid detta möte gäller i huvudsak prioriteringar och konkreta budgetfrågor. Vid bägge mötena kan dessutom andra frågor tas upp, särskilt budgeterings- och handlingsplaner på längre sikt.

Detta andra möte — det gällde nu budgeten för 1975 — ägde rum på fredagen här i Stockholm. Jag är glad över att kunna säga, att det budgetmaterial som presenterades för kulturutskottet vid mötet i förrgår, var fylligt och instruktivt, helt i enlighet med de önskemål som utskottet framförde vid motsvarande budgetbehandling i fjol.

Förra året var man inom kulturutskottet otillfredsställd och besviken över att budgeten för 1974 bara visade en ökning jämfört med 1973 års budget, som reellt innebar att ambitionsnivån för kultursamarbetet var oförändrad, trots att länderna i kulturavtalet förbundit sig att utveckla kultursamarbetet. Det förslag som vi diskuterade i fredags innebär — och vi hoppas att det skall förverkligas — en liten men ändå reell aktivitetsökning för kultursamarbetet år 1975. Det är detta som gör att man i dag kan se med en viss tillfredsställelse på framtidsutsikterna för den närmaste tiden. Kulturbudgeten är dock ännu inte slutbehandlad. Det förslag som läggs fram till

behandling av de nationella parlamenten behandlas ytterligare i ministerrådet och fastslås i slutet av mars. Den tillfredsställelse man kan känna över kulturbudgetförslaget för 1975 är således villkorlig — den existerar under förutsättning att förslaget inte skärs ned från sin nuvarande nivå.

En sak som jag också vill beröra, herr president, är planerna på en verksamhetsbudget för det nordiska samarbetet på alla områden. Att en sådan budget planeras är glädjande. Man bör vid förverkligandet kunna dra nytta av de erfarenheter som gjorts inom kultursektorn, där en samnordisk budget finns sedan ett par år. Det är nämligen utomordentligt viktigt att man vid skapandet av det nya budgetsamarbetet inte raserar det system som har etablerats för kultursektorn och där numera fungerar relativt effektivt.

Jag vill i detta sammanhang rikta en uppmaning till mina kolleger inom Nordiska rådet att inte nöja sig med en passiv roll för parlamentarikerna i budgetsamarbetet. Kulturavtalet garanterar Nordiska rådet en roll i förverkligandet av avtalet och uttryckligen även i budgetarbetet. Det praktiska innehållet i dessa stadganden har manglats fram under två års tid i samarbete mellan kulturutskottet och kultur- och undervisningsministrarna, och ännu återstår många frågor att avgöra. Det finns ingen anledning för parlamentarikerna att när det gäller behandlingen av den budget, som nu planeras för de fyra andra utskottens samsarbetssektorer, nöja sig med en mera passiv roll för parlamentarikerna än den som kulturutskottet arbetat för på kultursamarbetets område.

Statsrådet **Bertil Zachrisson**: Herr president! I egenskap av ordförande till och med denna session i Nordiska ministerrådet i sammansättning med undervisnings- och kulturministrarna vill jag framföra några synpunkter på det nordiska kultursamarbetet. Jag vill också ta tillfället i akt att till detta knyta några personliga synpunkter.

Den 15 mars 1971 undertecknades det nordiska kulturavtalet, och den 1 januari 1972 trädde det i kraft. Sedan dess har alltså drygt två år förflutit och vi kan börja summera erfarenheterna.

Vi kan konstatera att vi i dag har en väl fungerande samarbetsapparat. Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn har, efter en första "inkörningsperiod", lyckats utveckla en arbetsrutin som ger goda resultat. En huvudpunkt i uppbyggnaden av den organisatoriska strukturen har varit att hålla och behålla en nära kontakt med fältet. Det har skett bl. a. genom de permanenta rådgivande kommittéer som tillsatts. Det sker också genom att bl. a. sekretariatet uppehåller nära kontakter med organ och organisationer som är direkt engagerade i samarbetet, och genom att vi när vi tillsätter utredningar och liknande lägger stor vikt vid att så vitt möjligt alla berörda får tillfälle att delta.

Vi har sedan kulturavtalet kom till fått se en liknande utveckling även för andra samarbetsområden. Ämbetsmannakommittéer har tillsatts för en rad olika områden. Vid sidan av kultursekretariatet har ministerrådet också i Oslo fått ett sekretariat för ett antal andra områden. På sina håll har detta väckt farhågor för en långt driven byråkratisering av det nordiska samarbetet. Renodlat teoretiska resonemang kan leda till en överbetoning av den formella sidan och till en alltför långt driven centralisering och bunden hierarkisk ordning.

Inom ministerrådet är vi metvetna om dessa farhågor och om den potentiella risken för överorganisation, och vi lägger vikt vid att inte låta utvecklingen slå över i den riktningen. Huvudvikten ligger vid att få fungerande arbetsrutiner och en effektiv samordning mellan olika områden.

En fråga som diskuterats mycket under den senaste tiden är hur kontakterna mellan ministerrådet och Nordiska rådet skall utformas. Jag delar härvidlag herr Gislasons nyss framförda uppfattning om att vi nu börjar finna formerna för samarbete mellan ministerrådet och parlamentarikerna på kulturområdet. Utgångspunkten för detta är klar: man bör från den parlamentariska sidan kunna följa vad som sker och delta i diskussionen innan principiella ställningstaganden fixeras. Den ena väsentliga förutsättningen för detta är att information om utvecklingen lämnas i ändamålsenlig form. Den andra förutsättningen är att man finner ändamålsenliga rutiner för samråd mel-

lan de båda sidorna. På kultursidan har vi kommit överens om en samrådgång som synes fungera. Jag tror att man inte skall komplicera denna process; ett till sin natur relativt informellt möte mellan å ena sidan en vad som skulle kunna kallas behörig grupp från Nordiska rådets sida och å andra sidan ministerrådet i sammansättning med de för sakområdet ansvariga fackministrarna, i den form detta skedde t. ex. i fredags, torde vara en ändamålsenlig form.

Vi kan också se att vi genom den nya samarbetsstrukturen har fått väsentligt bättre möjligheter att genomföra en långsiktig planering. Redan det första året efter avtalets ikraftträdande bedrevs ett omfattande inventerings- och planeringsarbete, för vars resultat en redovisning gavs i ministerrådets berättelse till förra årets huvudsession. Det ligger emellertid i sakens natur att detta ändå var ett kanske preliminärt arbete. Planeringsarbetet har fortsatt, hittills främst i de rådgivande kommittéerna. Vi kan räkna med att under detta år mycket arbete även inom de styrande organen kommer att ägnas planeringsarbetet.

Man har i dessa sammanhang gärna använt ordet handlingsprogram. Jag föreställer mig att man därmed bl. a. velat karaktärisera den nyorientering och intensifiering som utmärkt det nordiska samarbetet under de allra senaste åren. Det är naturligtvis riktigt. Samtidigt tror jag att just för kultursamarbetet är den beteckningen inte helt rättvisande. Kultursamarbetet har en lång tradition, och det har utvecklats till något mycket vittförgrenat, kanske det längst utvecklade av de nordiska samarbetsområdena. Just denna bredd och långa tradition gör att kultursamarbetet har en inneboende kraft. Dess förankring över hela fältet kräver att man vid planeringen tar hänsyn till alla aspekter och alla delkomponenter. Därigenom är det inte enbart fråga om ett handlingsprogram där man väljer ut ett fåtal centrala punkter. Ett program för kultursamarbetet måste ta upp samarbetet i hela dess bredd.

Vid det nämnda mötet i fredags diskuterade vi främst 1975 års nordiska kulturbudget. En av de viktigaste vinsterna med det nordiska kulturavtalet och den utveckling som följt sedan det slöts är utan tvivel

att vi nu fått en nordisk kulturbudget och därigenom en samlad överblick över och möjligheter till avvägning och prioritering mellan de ekonomiska insatserna i kultursamarbetet.

Det finns några aspekter på kulturbudgeten som bör framhållas. Budgetens nivå tas upp i olika sammanhang. Jag finner det väsentligt att betona att förutsättningen för en någorlunda hög nivå är att det finns ett meningsfullt innehåll. Man kan inte gå motsatta vägen och fixera t. ex. som det har argumenterats för, ett antal kronor per invånare i de nordiska länderna och därefter söka fylla den så uträknade ramen med innehåll.

Slutligen skulle jag vilja peka på en annan aspekt. Man bör inte överbetona budgetens roll. Det görs saker vid sidan av budgeten som i lika stor utsträckning påverkar utvecklingen. Detta gäller i nationella sammanhang, det gäller kanske i än högre grad i internationella sammanhang. Ett av de viktiga syftena med internationell samverkan är att få ett erfarenhetsutbyte mellan länderna, och effekten, nyttan av detta kan ingalunda alltid avläsas ur budgetsiffror. Man kan ta ett exempel: vi har i den nordiska kulturbudgeten ett anslag på för i år 4,5 miljoner danska kronor till Nordiska institutet för atomfysik, NORDITA. Vi har å andra sidan ett anslag för arbetet med harmonisering av skolordningarna i Norden på 850 000 danska kronor. Jag vill inte på något sätt nedvärdera atomfysikens roll, men harmoniseringsarbetet kan ändå sägas på ett sätt ha vidare verkan, mer direkt gripa in och påverka den nationella verksamheten. Detta som ett exempel på hur svårt det är att av en ren beloppssiffra utläsa en verksamhets värde — givetvis utan att vi kan säga något om vilken av dessa två verksamheter som i det långa loppet mest påverkar vår tillvaro.

Eller för att ta ett annat exempel, som inte har något direkt sammanhang alls med den nordiska kulturbudgeten: svenska regeringen kommer om drygt en månad att lägga fram en proposition för riksdagen med förslag om de statliga insatserna på kulturområdet. Kulturpolitiken är ett område där nordiskt erfarenhetsutbyte och gemensam diskussion kan ge mycket av värde för de

enskilda ländernas utveckling. Därför har vi — i samklang med artikel 14 i det nordiska kulturavtalet där länderna förbinder sig att samråda innan det enskilda landet fattar beslut av väsentlig betydelse inom avtalets område — förutom en del löpande kontakter under utredningsarbetets gång, sammankallat till ett nordiskt möte här i Stockholm i morgon där representanter för de berörda departementen gemensamt skall gå igenom en rad frågor i propositionen för orientering och avstämning av synpunkter.

I detta sammanhang skulle jag på nytt vilja betona — och jag vet att jag här ansluter mig till synpunkter som redan förut framförts av ministerrådet — hur väsentligt jag tror det är att vi hela tiden behåller en nära kontakt med fältet och nära samarbetar med olika organ inom vårt område. Framför allt skulle jag vilja peka på den väsentliga roll som folkrörelserna och bildningsorganisationerna här kan spela som en motvikt till en alltför stark institutionalisering. Vi kan bl. a. med hjälp av dem ge kulturbegreppet en vidare definition än den traditionella, något som ju ligger helt i linje med den nationella utvecklingen i alla våra länder.

Det är min personliga uppfattning att om vi vill utveckla det nordiska kultursamarbetet utöver vad det är i dag, då måste vi i långt större utsträckning än vi lyckats med hittills integrera det med det nationella arbetet.

Elsi Hetemäki: Herr president! I vissa diskussionsinlägg har de nordiska samarbetssträvandena — således också Nordiska rådets verksamhet — beskylts för att vara verbalt. Och jag tycker att det ligger en del sanning i det. Genom ett väldigt maskineri — som kulminerar i dessa stora sessioner, som till råga på allt är rentav två om året — passerar sakerna i långsam takt. I dessa berg av papper kan man formligen av miss-tag hitta något ärende som kan förverkligas.

De senaste årens debatt om den enorma pappersmängden har visserligen vid denna session lett till, att det rentav är brist härpå och således även på god information. Dessutom torde det vara orsak att överväga ett medlemsförslag om effektivisering av postgången mellan de nordiska länderna.

Det nordiska samarbetet håller på att tillplattas — i hög grad, fruktar jag — av två olika skäl. För det första håller Danmark på att starkt orientera sig mot det övriga Europa, och för det andra är spontaniteten och aktualiteten snart förlorad till följd av det tungrodda maskineriet i nordiska sammanhang.

Ministerrådet borde såvitt jag förstår vara mera känsligt för livets puls. Ministerrådet har till exempel haft frågan om en gemensam energipolitik hela senaste år på sitt program — men utan något som helst resultat. — Nordiska rådet godkände ju vid sessionen i Oslo 1973 en rekommendation, där ministerrådet uppmanades att till årets session uppgöra ett nordiskt energipolitiskt avtal. Avtalet har inte utarbetats, utan man har endast lovat att ge en utredning om gemensamma åtgärder från de nordiska ländernas sida i den rådande energisituationen.

Enligt ministerrådets åsikt hör så många outredda problem samman med samarbetet på energiområdet, att man har avstått från avtalet, har vi hört.

Ministerrådets försäkran, att det ämnar "överväga" en effektivisering av det nordiska undersöknings- och utvecklingsprogrammet, kan inte anses tillräcklig. Senast nu borde man uppgöra planer på hur t. ex. överproduktionen av energi i Island kunde användas till samnordisk nytta. Island hör ju dessutom till Nordel, som koordinerar samarbetet i fråga om nordisk el- och atomkraftsenergi. Vidare kunde Nordenerga, som arbetar i kalottområdet, säkerligen utnyttjas i planerna. Då dessutom alla de nordiska länderna med spänning och med önskingar om framgång motser, att de norska oljefyndigheterna verkligen innehåller kanske ännu mer än tre gånger Norges eget behov, skulle de nordiska länderna verkligen ha gemensamma saker att dryfta och ha bättre möjligheter att finna en nordisk linje i frågorna om energiproduktion och -distribution. De likartade förhållandena och de relativt korta avstånden kunde erbjuda även andra möjligheter än blott utbyte av information och tekniska erfarenheter, som den finska industriministern talade om.

Grunden för ett gott nordiskt samarbete är klara, konkreta beslut, som man väntar sig av oss. I detta sammanhang kan jag inte

låta bli att hoppas på en sak. Ifall man nödgas anordna fortsatt session i höst — såsom det nu förefaller — borde den arrangeras som ett enkelt gemensamt arbetsammans-träde för utskotten utan större festligheter. Meningen med våra fina sekretariat är väl inte det att de under ena hälften av året skall förbereda februari-sessionen och under andra hälften oktober-sessionen. Utan vidare är det också klart, att utskotten skulle ha skäl att skärpa behandlingen av sakerna, så att man i enlighet med föreskrifterna i tid kunde få kännedom om sakerna och om utskottens slutliga ståndpunktstaganden.

Herr president! Som moderna människor av i dag borde Nordiska rådets medlemmar inte längre göra sig skyldiga till att snickra ihop eller måla förgyllda ramar på bekostnad av den arma skattebetalaren, utan vi borde ha skäl att göra arbetet färdigare, att få till stånd klara, konkreta framställningar till gagn för människan och hennes livsmiljö här i Norden.

Statsråd Gjerde: Denne sesjonen er først og fremst preget av energi- og miljøspørsmålene. Kultursamarbeidet har likevel, som statsråd Zachrisson nylig pekte på i sitt innlegg, fortsatt en sentral stilling i det totale samarbeidsbildet. Enkelte har riktignok fra tid til annen gitt uttrykk for at den nordiske kulturavtalen ikke har svart til forventningene. Det har imidlertid skjedd ikke så rent lite de siste par årene, og det er med tilfredshet jeg lyttet til formannen i Nordisk Råds kulturutvalg Gylfi Gíslasons positive vurderinger av utviklingen.

De mest iøynefallende tegn på at noe har skjedd, er kanskje de to nye nordiske institusjonene, Nordisk vulkanologisk institutt i Reykjavík og Nordisk samisk institutt i Kautokeino i Finnmark. Jeg synes det er gledelig å kunne konstatere at begge instituttene nå er kommet i virksomhet, knapt to år etter at Ministerrådet gjorde sitt prinsippvedtak om å opprette dem. Instituttene har vidt forskjellige formål, men felles for disse to nyeste ledd i kjeden av nordiske institusjoner er at de er plassert ved Nordens yttergrenser — i henholdsvis vest og nord. Denne forskjellen i formål og denne likheten i plassering er i grunnen ganske

godt egnet til å illustrere spennvidden — både geografisk og innholdsmessig — i det nordiske kultursamarbeidet.

Siden Norge er det land i Norden som har den største samiske befolkningsgruppe, faller det naturlig for meg å understreke betydningen av at Nordisk samisk institutt nå er blitt en realitet. Det er en sak som har stått høyt på sameorganisasjonenes prioritetsliste i mange år. Slik retningslinjene for denne institusjon er utformet, får samenes egne representanter, slik de sjøl har ønsket, en avgjørende innflytelse på virksomheten innenfor de økonomiske rammer som fastsettes. Instituttet er dermed blitt et velegnet instrument i samenes eget arbeid for å bedre sin stilling sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk. Plasseringen midt i det samiske miljø understreker at det her er tale om et praktisk, jordnært arbeid med forankring i samenes egen virkelighet. Instituttet får et omfattende arbeidsfelt når det nå går i gang med å realisere målsettingene for institusjonen. Jeg vil gjerne fra denne plass ønske instituttet lykke til i dette arbeidet og uttrykke håp om at de forventningene som ikke minst samene sjøl har stilt, blir innfridd.

Sjøl om opprettelsen av de to instituttene er viktige begivenheter, bør det understrekes at det på flere viktige områder er andre samarbeidsformer som er mer hensiktsmessige, uten at samarbeidet er mindre betydningsfullt av den grunn. Jeg tenker her på at vi i nasjonal planlegging og virksomhet i mange tilfelle kan innrette oss slik at vi får en reell arbeidsfordeling mellom land ved at vi mer systematisk går inn for å dele hverandres kunnskaps- og erfaringsgrunnlag. Dette gjør seg ikke minst gjeldende på utdanningsområdet, og det er mye som talar for at samarbeidet på nettopp dette feltet får økt aktualitet i årene som kommer.

Til tross for at vi i våre land har bak oss en periode med sterk ekspansjon i undervisningssektoren, står vi stadig overfor nye, omfattende oppgaver. Samtidig er det imidlertid klart at vi er i ferd med å nå en grense for de ressurser som kan settes inn i denne sektoren, i alle fall for noen tid framover. Vi må husholdere innenfor de rammer som finnes. Hos oss vil ressursknappheten kanskje særlig slå ut overfor den

forsøksvirksomhet og det forsknings- og utviklingsarbeid som er ønskelig for å forberede og følge opp reformene på det pedagogiske området. Jeg vil tro at denne situasjon heller ikke i de andre landene er ukjent. Dette bør være en utfordring for det nordiske utdanningssamarbeidet. Det går for øvrig fram av Ministerrådets beretning til denne sesjonen at vi er kommet et godt stykke på vei når det gjelder å utvikle en samarbeidsmodell for pedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid. Modellen tar kort uttrykt sikte på at man ved hjelp av nordiske midler skal sørge for at nasjonale forsknings- og utviklingsprosjekter skal legges opp slik at de mest mulig imøtekommer ønsker og behov også i andre nordiske land. Foreløpig har dette arbeidet først og fremst hatt tilknytning til grunnskolen.

Men denne form for samordnet, rasjonell utnyttelse av de ressurser som settes inn nasjonalt, bør med fordel også kunne anvendes på andre områder, ikke minst på nye felter som førskole og voksenopplæring. På disse områdene som på flere andre er det allerede innledet undersøkelser med sikte på konkrete samarbeidsmuligheter.

La med dernest få si noen ord om en sak som stadig står i sentrum for Nordisk Råds oppmerksomhet. Jeg tenker på fjernsynssamarbeidet. Vi har som kjent fått en foreløpig innstilling fra den komiteen som Ministerrådet i forståelse med kringkastingsjefene nedsatte for ca. et år siden. Jeg synes på flere måter at dette er et interessant dokument. Ikke minst knytter interessen seg til den løsning som antydes på opphavsrettsproblemen i forbindelse med utvidet mottaking av nabolandsprogram. Komiteen lanserer her tanken om å opprette et nordisk kulturarbeiderfond. TV-komiteen mener at en i tilfelle kan se dette som et ledd i arbeidet med å sikre alle former for kulturarbeid rimelig støtte. Det er med andre ord en solidarisk tankegang som ligger bak, og den skisserte løsningen er å anse som en oppfølging av de kulturpolitiske målsettinger som den nordiske kulturavtalen sikter mot.

Foreløpig har forslaget form av en ide-skisse, som må bearbeides ytterligere. Denne ideskissen vil kunstnerne og kulturarbeiderne i Norden nå gi sitt syn på før Mi-

nisterrådet senere i år tar saken opp til drøfting og eventuelt gir TV-komiteen ytterligere retningslinjer for sitt arbeid. Personlig ser jeg gjerne at vi i det fortsatte arbeidet kan bygge videre på selve det prinsipp som ligger til grunn for komiteens utspill. Jeg tror for øvrig at vi i denne sammenheng blir nødt til å ta opp til vurdering spørsmålet om visse grunnleggende prinsipper i den nordiske opphavsrettslovgivningen er tilstrekkelig i pakt med den sosiale og kulturelle utvikling i våre samfunn. Jeg vil gjerne ta initiativet til at vi får også en politisk drøfting av disse spørsmålere i tillegg til den juridiske vurdering, som for tiden pågår.

Også på det teknisk-økonomiske området har komiteen lagt fram et interessant materiale. Mulighetene synes nå å være til stede for å få til utvidet nabolandsmottaking uten at vi behøver å komme i konflikt med de planer for nasjonal utbygging som særlig ut fra distriktspolitiske hensyn må ha første prioritet. Jeg er kjent med at komiteen nå har lagt opp arbeidsplanen for neste fase i utredningen, og at man i denne sammenheng vil gå konkret inn på de løsninger som ut fra hvert enkelt lands forutsetninger gir det gunstigste resultat. Selv om det er en foreløpig innstilling som nå foreligger, synes jeg det er grunnlag for å hevde at denne saken nå er brakt ned på et jordnært og realistisk plan.

Til slutt vil jeg gjerne komme litt inn på et annet spørsmål av stor betydning i det nordiske kultursamarbeidet, og som også statsråd Bertil Zachrisson berørte i sitt innlegg. Det gjelder de mange frivillige organisasjonene som er virksomme på de områder som kulturavtalen omfatter, og som også i det nordiske samarbeid gjennom tidene har betydd så mye. Opprettelsen av Nordisk kulturfond var i sin tid bl. a. et uttrykk for den betydning man tilla disse organisasjonenes eget nordiske samarbeid. At regjeringssamarbeidet på kulturområdet nå er kommet inn i fastere former, og etter min mening gode former, reduserer ikke viktigheten av det frivillige samarbeid som pågår mellom organisasjonene i de nordiske land. Tvert imot vil det fortsatt være noe av et fundament og noe av det som gir perspektiver i det nordiske kulturelle fellesskap.

Det er i erkjennelsen av dette at Ministerrådet har iverksatt forsøksordningen med støtte til ungdomsorganisasjonenes samarbeid. Det neste bør nå være at vi iverksetter tiltak som direkte fremmer samarbeidet mellom opplysningsorganisasjonene i Norden. Jeg regner med at Ministerrådet er innstilt på å sette denne saken høyt på listen over de oppgaver som skal gjennomføres i tiden framover, og som kanskje kan danne grunnlaget for en debatt på et senere møte i Nordisk Råd.

Minister Marjatta Väänänen: Herr president! Tillämpningen av det nordiska kulturavtalet, som ingicks för ungefär tre år sedan, håller — såsom jag hoppas — efter en övergångsperiod på att så småningom få en fastare form både till målsättning och innehåll. Verksamheten har inom ramen för den gemensamma kulturbudgeten planerats alltmera målmedvetet och härvid har man i samråd med Nordiska rådets kulturutskott strävat till att finna medel för en jämlik fördelning av resultaten på forskningens, utbildningens och det allmänskulturella samarbetets fält såväl mellan olika områden som även geografiskt, om vi bara i förvaltningen kan undvika den byråkratisering och överorganisation som några av mina kolleger här påpekat. Speciellt genom den geografiska fördelningen bidrar man till att de som bor i randområdena i Norden inte blir lidande av de naturliga nackdelar som en oförmånlig hemort förorsakar.

Förutom att man beaktat den geografiska aspekten har man i detta sammanhang genom olika åtgärder bl. a. strävat till att sörja för en förbättring av de nationella och språkliga minoriteternas ställning i Norden; bl. a. finns — såsom min norska kollega här sade — Nordens Hus och ett vulkanologiskt institut i Island, ett Nordiskt samiskt institut i Kautokeino i Nord-Norge samt planer på ett kulturcentrum i Tórshavn.

Alla dessa projekt är rätt valda, ty på detta sätt garanterar man att det upprättas ett nät av olika slags kulturcentra runtom i Norden. Bättre kunskaper om varandra är en väsentlig förutsättning för att det pågående samarbetet skall kunna främjas.

Därför har man bl. a. börjat målmedvetet utreda åtgärder för att göra grannlänternas litteratur mera känd. Ytterligare är det skäl att framhäva de påbörjade utredningarna om att utnyttja radions och televisionens möjligheter att snabbt främja det kulturella utbytet mellan de nordiska länderna. Jag tror att åtgärderna just på det området medför flere positiva lösningar. Då löser man också många av det nordiska samarbetets delproblem lättare än hittills varit fallet.

Finnars språkliga vanskligheter i det praktiska samarbetet med grannländerna är ett av de konkreta problemkomplex, som bör lösas genom ömsesidiga utvecklingsåtgärder, inte minst genom personliga förbättringssträvanden. Jag kan här nämna att man i de språkprogram, som finska staten arrangerar för sina tjänstemän, numera också planerar en kurs i förståelse av danska, isländska och norska; kurser i svenska har traditionellt anordnats redan tidigare. Att skapa förbättring i språk- och utbildningsfrågorna är nämligen av väsentlig betydelse med tanke på kontinuiteten i det nordiska samarbetet. Det är därför glädjande att t. ex. många av finsk-svenska utbildningsrådets förslag till förbättring av utbildningen för finska barn och finsk ungdom i Sverige har lett till positiva resultat.

Då flytningen från ett land till ett annat blivit allt allmänare, medför det övermäktiga svårigheter för berörda myndigheter i bägge länderna att ordna skolgången på ett smidigt sätt. Särskilt har finska barns skolframgång i Sverige visat oroväckande drag. Finska barn och unga har utgjort och kommer att utgöra en relativt stor och stabil språkgrupp i Sverige under hela detta århundrade. Antalet i Sverige bosatta barn i åldern 4—19 år med finska föräldrar har uppskattats för närvarande till 80 000. Av dem är närmare 45 000 i grundskolåldern och detta antal beräknas under tio år växa till ungefär 70 000 enbart genom naturlig förökning. Av barn med finska föräldrar föds numera vart tionde i Sverige. Då det för Finland och Sverige således uppkommit en stor skara gemensamma barn, utgör också deras allsidiga utveckling för bägge parterna — både den givande och den mot-

tagande — en anledning till ständig omsorg.

Enligt svenska skolöverstyrelsens utredningar från senaste läsår hade bara knappt 20 % av de finska grundskolebarnen i de 15 största immigrationskommunerna i Sverige fortsatt på de teoretiska linjerna i gymnasieskolan och knappt 30 % på de yrkesutbildande linjerna. Bara knappt hälften av de finska eleverna deltog i utbildningen på det postgymnasiala stadiet. I dessa 15 kommuner finns det dock förhållandevis rikligt med tvåspråkiga stödlärare i grundskolan. Det relativt ringa antalet finska barn i den svenska gymnasieskolan tyder på att de senaste veckornas stödåtgärder, för vilka vi har anledning att rikta ett tack, kanske ändå inte ännu varit tillräckliga. Särskilt betydande vore att effektivt få i gång den viktiga stödundervisningen på gymnasial nivå.

Jag ville ännu hänvisa till den artikel i kulturavtalet, enligt vilken avtalsparterna skall "söka tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i ett annat nordiskt land om undervisning på hans modersmål". Enligt min åsikt borde man målmedvetet och allt mångsidigare sträva till att i fråga om finska barn och unga i Sverige även i praktiken tillämpa denna del av avtalet så att de allt bättre kunde känna sig likställda med sina skolkamrater.

På förskolestadiet kunde situationen underlättas genom att inrätta finskspråkiga förskolklasser. I dessa klasser kunde de finska barnen få undervisning både i finska och i svenska som främmande språk. I grundskolan skulle det kanske vara lättare för de finska barnen att gå i finskspråkiga klasser så länge som deras språkliga situation så kräver.

Det har ofta föreslagits att på några centrala orter inrätta finskspråkiga internatskolor som skulle omfatta alla skolstadier, också det gymnasiala stadiet. Dessa skolor kunde ta hand om undervisningen i och på finska för elever från mindre orter, där det inte heller i framtiden torde finnas tillräckligt med stödlärare. Genom dylika åtgärder kunde man lindra hämningarna hos mängden finsk elev, eftersom modersmålet

har visat sig vara av avgörande betydelse när individens identitet utvecklas och formas.

Härtill kommer ytterligare behovet av ett ökat utbud på vuxenutbildning på finska särskilt för de finnar i Sverige, som inte kunnat slutföra sin utbildning i normal ordning.

Förutom strävanden på samnordiskt plan kräver dessa utbildningsproblem fortsättningsvis även direkta bilaterala åtgärder.

Med tiden har man i strävandena tydligt kunnat skönja framsteg som även varit till exempel för länder utanför Norden; bl. a. har Sverige och Jugoslavien numera ett gemensamt utbildningsråd för att lösa problem på området.

Den nordiska demokratins traditioner håller alltså på att även för övriga länder ge exempel på hur verksamheten kan och kanske bör organiseras. I detta avseende kunde särskilt industriländerna i Central-europa behöva konkreta stödåtgärder, varvid våra egna strävanden med gott exempel eventuellt skulle underlätta och hjälpa flere miljoner gästarbetares levnadsförhållanden.

Johannes Antonsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Statsrådet **Bertil Zachrisson**: Herr president! De finska ministrarna Virolainen och Väänänen har här påpekat vikten av omsorg om de finska invandrabarnen. Jag vill gärna säga att den svenska regeringen delar deras syn, att det är viktigt att vi gemensamt ser till att invandrabarn — naturligtvis från alla länder — får den trygghet och omsorg i uppfostran och utbildning som erfordras för att de på samma sätt som andra barn skall kunna ta del av de kulturella möjligheter som erbjuds i det land där de bor.

Jag vill gärna ta det här tillfället i akt inte för att ge en replik utan för att lämna en förklaring och redogöra för hur vi som ett led i försöksverksamheten inom förskoleområdet har fått till stånd en särskild verksamhet med speciella grupper för invandrabarn i förskolan av vilka ju de finska barnen utgör den största delen.

Det innebär naturligtvis en träning i

svenska, men det innebär framför allt en träning i barnens eget modersmål innan den svenska språkträningen påbörjas. Vi har funnit att det är viktigt att svenskinläringen grundas på barnens inläring av det egna modersmålet, och därför försöker vi anordna särskilda språkskolor för 5—6-åringar. Denna verksamhet har hösten 1971 och våren 1972 omfattat 516 barn i cirka 20 kommuner och berört 38 lekskolor och 2 daghem.

I den uppsökande verksamheten bland förskolebarn har särskild uppmärksamhet riktats mot barn som har speciella språksvårigheter.

Hösten 1974 påbörjas en flerårig försöksverksamhet för finsktalande barn i några kommuner, och man inriktar sig där särskilt på att få intensiv kontakt med föräldrarna. I statsverkspropositionen, som ligger på den svenska riksdagens bord, ingår dessutom ett förslag om en väsentlig utbyggd stödundervisning på gymnasiet för elever från invandrarfamiljer, som naturligtvis har tillkommit med särskild tanke på de finska barnens situation.

Sundman: Herr president! Jag tar till orda i generaldebattens senare hälft. Det börjar bli glest i bänkarna, och jag skall försöka vara kortfattad, men jag tänker säga några ord om det samarbetsområde som regelmässigt ägnas tämligen kort tid och få inlägg vid rådets allmänna debatter, nämligen det nordiska kultursamarbetet. Att några av de närmast föregående talarna har uppehållit sig vid detta ämne ändrar inte huvudintrycket.

En av sessionens första talare — Olaf Knudson — beskrev det nordiska samarbetet som en verbal verksamhet utan större praktiska resultat. Han har rätt så långt att sessionerna verkligen präglas av verbal aktivitet, men det är inte konstigt — vi träffas ju för att diskutera, talas vid, bruka ord. När han säger att de verbala aktiviteterna inte lett till praktiskt resultat har han fel. Det vet han naturligtvis också — det var bara en verbal tillspetsning.

Att just kultursamarbetet inte givit anledning till omfattande inslag i den offentliga sessionsdebatten är i och för sig egentligen

inte märkligt. Detsamma gäller ju också i våra nationella parlament — de ekonomiska och socialpolitiska frågorna dominerar. De flesta politikerna är mer rutinerade och mer hemmastadda inom just dessa områden i den mänskliga problemvärlden.

En utomstående kan lätt tro att det kulturella samarbetet i Norden är något sekundärt, något som rådet sysslar med i andra eller tredje hand, men det förhåller sig inte så. Det är tvärtom ett av de mest omfattande inslagen i vår gemenskap.

Jag vill gärna erinra om att det mycket tidigt spontant växte fram nära kontakter och nära samverkan inom den s. k. fria kultursektorn inom Norden — detta långt innan Nordiska rådet var påtänkt. Nordiska bokförläggarföreningen och Nordiska författarrådet har t. ex. existerat och fungerat i mer än ett halvt sekel. Nordiska konstförbundet har arbetat i 30 år, och samarbete och samarbetsorgan har vuxit fram också inom andra konst- och kulturområden — jag skall inte här lägga fram någon katalog över detta. Man bör också påpeka att föreningarna Norden har spelat en synnerligen stor roll för att stimulera detta mycket breda nordiska samarbete. De har gjort det i mer än 50 år och gör det fortfarande med tilltagande energi.

Mot denna bakgrund är det inte överraskande att kulturutskottet inom Nordiska rådet snart blev det mest arbetstyngda av utskotten. Under de första 20 åren av sin tillvaro antog Nordiska rådet ungefär 450 rekommendationer. Cirka 30 procent eller något mer av dem bereddes inom kulturutskottet. Jag har inga siffror till hands, men jag är säker på att inget annat utskott haft så många sammanträden mellan sessionerna som kulturutskottet, och antalet har ökat under senare år.

Vi har alltså inom kulturutskottet haft en mycket hög verbal aktivitetsnivå, och den har lett till många goda och verkningsfulla praktiska resultat. Även här skulle jag kunna lägga fram en omfattande katalog, från Asieninstitutet i Köpenhamn till Nordens hus i Reykjavík, men jag avstår. Sammanställningen "Nordiska rådets verksamhet 1952—1970", som kom i utredningsserien härområdet, omfattar 104 rubriker inom kulturområdet.

En milstolpe i det kulturella samarbetet är självfallet tillkomsten av kultursekretariatet i Köpenhamn med dess anknytningar uppåt, utåt och nedåt i de nationella och nordiska kulturbyråkratierna. I samband därmed har vi också fått en gemensam nordisk kulturbudget.

Allt detta bygger på det nordiska kulturavtalet. Det är signifikativt att godkännandet av det avtalet väckte mycket ringa uppmärksamhet i pressen. När avtalet godkändes i Sveriges riksdag — just i denna kammar — var det en affär på 20 sekunder och ett klubbslag. Det var allt som behövdes. Det skrevs inte ens en notis i dagspressen — bara ett par korta kommentarer i fackförbundspressen.

Betydelsen av detta kulturavtal kan knappast överskattas. Guttorm Hansen sade några kloka ord i stortinget när stortinget ratificerade avtalet: "Avtalen kan betraktes som et nordisk kulturelt forsvarsforbund som skal verne og videreutvikle det kulturelle fellesskap mellom de nordiske land."

Tillkomsten av ämbetsmannakommittén och kultursekretariatet med dess tämligen — men bara tämligen — stora utredande resurser vållade en viss oro inom rådets kulturutskott. Vi frågade oss om regeringsorganen skulle ta över initiativet från Nordiska rådet i kraft av sina större resurser. Skulle de nya organen också genom sina möjligheter att fatta bindande beslut bli de prioriterade och styrande?

Utvecklingen under det senaste året har lugnat oss inom kulturutskottet. Som utskottets ordförande, Gylfi Gíslason, nyss påpekade har vi nått fram till ett mönster för gemensamma överläggningar med ministerrådet och en tågordning för behandlingen av den gemensamma kulturbudgeten som lovar gott för framtiden. För övrigt åvilar det rådets delegater att genom medlemsförslag bevaka Nordiska rådets initiativkraft.

Det råder givetvis en viss motsättning mellan regeringsrepresentanter och parlamentariker. Det är en naturlig motsättning — som helt enkelt måste finnas där. Det är en polarisation som sannolikt — rätt hanterad — kan bli fruktbärande.

En grundläggande motsättning gäller tillväxttakten i den gemensamma kulturbud-

geten. Första året, 1973, uppgick budgeten till drygt 32 miljoner danska kronor, innevarande år har den stigit till knappt 35 miljoner kronor och det preliminära förslaget för nästa år uppgår till 41 miljoner kronor.

I och för sig är detta aktning svärda siffror — men de är också anmärkningsvärt blygsamma om man ser dem mot bakgrunden av att det rör sig om länder som tillsammans har över 20 miljoner invånare.

Å andra sidan är vi inom kulturutskottet naturligtvis medvetna om att starkt ökade anslag förutsätter att det rimligtvis skall finnas väl förberedda och genomlysta projekt att satsa dem i — annars blir det lätt bortkastade pengar. Och vi är medvetna om att pågående samarbete måste utvärderas, såsom Bertil Zachrisson påpekade för en stund sedan.

Men vi vet också att det finns en uppsjö på angelägna förslag och idéer kring vidgat kulturellt samarbete. För min del är jag av den uppfattningen att kultursekretariatets utredande och beredande resurser måste vidgas såsom en förutsättning för en snabbare expansion av gemensamma insatser. Det kan naturligtvis innebära risker för vidgad byråkratisering, men vi får inte glömma att det finns en byråkrati som är nödvändig för ett effektivt arbete.

Samarbetet enligt kulturavtalet sönderfaller i tre huvudtitlar, forskning, utbildning och allmänskulturellt samarbete.

Det är svårt att hävda att den ena huvudtiteln är viktigare än den andra. Det finns dock en sorts inbyggd, pådrivande kraft inom områdena forskning och utbildning som mer eller mindre säkerställer en fortsatt positiv utveckling — bland annat av det skälet att där oftast är pengar att spara genom samarbete.

Det ter sig litet annorlunda inom den allmänskulturella sektorn. Den kostar pengar utan att man i allmänhet kan peka på ett direkt ekonomiskt utbyte. Utbytet är av en helt annan art. Här rör det sig verkligen om vad Guttorm Hansen kallade för ett nordiskt kulturellt försvarsförbund. Vi måste bl. a. med gemensamma krafter värja oss mot ett internationellt, kommersiellt kulturutbud.

In i bilden kommer också ett växande

behov av att levandegöra vår kulturella gemenskap — en gemenskap inom vilken det finns mycket av fruktbarande motsättningar. Detta växande behov hänger givetvis samman med de mångomtalade centrifugala krafter som numera verkar i Norden — krafter som är av ekonomisk och handelspolitisk natur. Det är alldeles självklart att en förtätad kulturell gemenskap är den bästa motkraften.

Den attitydundersökning som genomförts i rådets regi visar att intresset för och kunskaperna om det nordiska samarbetet är mindre ju längre ner man kommer i åldersgrupperna. Enkätsvaren kan till en del hänga samman med enkätfrågornas konstruktion. För många i den yngre generationen har ändå det nära nordiska samarbetet blivit en självklarhet — det är självklart med en nordisk gemensam arbetsmarknad, socialkonventionerna är självklara och det är självklart att man inte behöver pass när man reser till grannländerna, man reser ju därmed inte till utlandet.

Det som är självklart kan också lätt framstå som något likgiltigt. Den likgiltigheten måste vi möta. Det bästa instrumentet har vi i det allmänskulturella samarbetet.

Här kan det vara plats att erinra om den skrivelse som Nordiska kulturkommissionen översände till regeringarna efter sitt sista möte i Bergen. Inför institutionaliseringen av kultursamarbetet vill "kommissionen så starkt som möjligt understryka betydelsen" av "en nära kontakt med de grupper som på olika områden är aktiva i kulturarbetet". Detta är, skrev man, "en förutsättning för att arbetet skall kunna utföras med nödvändig dynamik och motivation och kontinuerligt tillföras impulser och idéer".

Dessa formuleringar är ännu mer aktuella i dag.

Herr president! Bjartmar Gjerde sade här att man i samband med funderingarna kring det nordiska TV-samarbetet också har övervägt att skapa en nordisk kulturarbetarfond för att på det sättet lösa de ekonomiska problem som för upphovsmännens del är förknippade med ett samarbete av detta slag. Han antydde också att konstnärer av alla slag, alltså upphovsmännen, skulle få tillfälle att säga sin mening om planeringen. Jag tror — och jag har goda erfarenheter

av hur upphovsmän tänker och tycker — att det vore lyckligt om en diskussion angående upphovsmännen snarast möjligt komme till stånd. Här bör man på ministernivå arbeta så öppet och snabbt som möjligt.

Det gäller också ett annat samarbetsprojekt: det planerade försöket med en översättningsordning för nordisk skönlitteratur. Vi vet att det håller på att utarbetas ett förslag och det har antytts att det skulle komma nu i höst. Här har man kanske inte arbetat lika snabbt och öppet. Det hade varit lämpligt om vi på ett tidigare stadium fått tillfälle att diskutera hur det här översättningsflödet skall konstrueras.

Till slut, herr president: Nordiska rådet antog för två år sedan en rekommendation om speciellt stöd till den färöiska litteraturen. Det är sällan ett medlemsförslag föranlett en sådan samling tillstyrkande remissvar. Den här frågan nämns emellertid inte i dagordningens sak C 1. Det är min förhoppning att ärendet inte har kommit åt sidan!

Tallgren: Herr president! I generaldebatten i går tog statsrådet Kjell-Olof Feldt upp frågan om behovet av internordisk information och sa bl. a. så här:

”Informationen om det nordiska samarbetet är otillräckligt. En ökad information utanför Norden är nödvändig. Men vad som framför allt behövs, är att informationen inom Norden byggs ut. Medborgarna i våra länder bör få veta vilka konkreta fördelar de har av det nordiska samarbetet. De måste intresseras för våra samarbetssträvanden. Lyckas vi skapa ett sådant intresse, då har vi också skapat en god grundval för vårt arbete.”

Statsrådet Feldt hänvisade också till det utredningsarbete som f. n. gemensamt utformas av ministerrådets och Nordiska rådets sekretariat. När det gäller informationen i Norden har vi utomordentliga möjligheter att satsa på TV över gränserna. Den mellanrapport från ministerrådets TV-kommitté 1973 som vi här vid sessionen har kunnat ta del av visar, att man nu äntligen håller på att komma till klarhet i denna fråga, som i olika former har diskuterats inom rådet allt sedan år 1955.

Det kan vid det här laget inte råda något tvivel om att vi har att göra med strävanden, som har en stark förankring i alla nordiska länder. Det rör sig alltså dels om en utbredd önskan att via dagens slagkraftigaste medium, televisionen, bli delaktig av en nordisk kulturell gemenskap. Särskilt angeläget framstår dock ett utbyggt TV-samarbete för den svensktalande befolkningen i Finland och den finsktalande i Sverige, som kunde få sitt behov av programservice på eget språk tillgodosett genom ökade nordiska insatser på detta område.

Många förslag till åtgärder har diskuterats i Nordiska rådet och de kan väl sägas representera olika ambitionsnivåer för det nordiska TV-samarbetet. En del konkreta förbättringar redan uppnåtts t. ex. i form av ökade möjligheter till direkt mottagning i gränstrakterna och i form av ökat programutbyte inom Nordvisionens ram. Möjligheterna i dessa avseenden är väl ännu inte helt uttömda men man når mycket snabbt gränsen för vad som är maximalt att uppnå längs dessa linjer.

Två förslag som nu förtjänar att ägnas huvudintresset är dels tanken på en samnordisk TV-kanal, dels förslaget att bygga ut ett begränsat nät i sådana delar av Finland där den svensktalande befolkningen är bosatt och analogt där den finsktalande befolkningen är bosatt i Sverige. Vad den samnordiska TV-kanalen beträffar vågar jag tro att vi i de nordiska länderna inom rimlig tid skall kunna uppmobilisera en sådan ekonomisk kapacitet och en sådan politisk vilja som gör en gemensam TV-kanal möjlig. Men detta är dock en lösning på något längre sikt. Däremot förefaller det att ligga helt inom möjligheternas gräns att få till stånd en utbyggd TV-service på nordisk bas i de svenska delarna av Finland och i de trakter av Sverige där den finsktalande bosättningen är koncentrerad. Ett sådant projekt är till alla sina konsekvenser av mycket mera begränsad omfattning och därmed också lättare att realisera än tanken på en samnordisk TV-kanal i form av ett rikstäckande parallellprogram i samtliga nordiska länder.

En angelägen uppgift för det nordiska samarbetet på detta område är alltså i första hand att göra Sveriges televisionspro-

gram tilgjengelige for den svensktalende befolkningen i Finland og Finlands televisionsprogram tilgjengelige for den finsktalende befolkningen i Sverige. Dessa synpunkter framføres samstømmigt i två nyligen utkomna kommittébetänkanden. Det ena är det nyssnämnda av Nordiska ministerrådets egen kommitté utarbetade förslaget, kallat "TV över gränserna", det andra är utarbetat av Svenska Finlands Folktings TV-kommitté. Det konstateras i vardera utredningen att några egentliga tekniska eller juridiska hinder icke föreligger utan att svårigheterna mera är av ekonomisk natur. De kostnadsberäkningar som har gjorts är dock inte så avskräckande att de inte skulle rymmas inom ramen för Finlands och Sveriges statsbudgeter.

Jag vill med detta inlägg uttala vårt fulla stöd för strävandena att få till stånd särskilda TV-sändare för de svensktalande i Finland och de finsktalande i Sverige och förutsätter att det fortsatta utredningsarbetet inom Nordiska rådet skall ske enligt dessa riktlinjer. Enligt uppgift har utredningarna faktiskt fortskridit så långt, att man redan i statsbudgeten för 1976 kunde räkna med nödiga anslag för de här ändamålen.

Statsråd Kleppe: Jeg vil på dette tidspunkt i generaldebatten nøye meg med noen randmerknader til våre arbeidsformer.

La meg begynne med å understreke det selvsagte at nordisk samarbeid ikke begrenser seg til Nordisk Råds virksomhet. Den representeres tvert imot bare en mindre og kanskje minskende del av det samlede faktiske nordiske samarbeid. Det kommer til uttrykk i et utall former, gjennom kulturelle kontakter, forskningssamarbeid, en stadig økende samhandel, som for øvrig ikke minst skyldes EFTA et stadig bedre utbygd produksjonssamarbeid bedrifter imellom, gjennom den faktiske fungering av sosialkonvensjon og felles arbeidsmarked — for bare å nevne enkelte eksempler.

Lovsamarbeidet går sin gang, og på regjeringsplanet bygges samarbeidet stadig ut, både i bredde og i dybde. Jeg synes at den oversikten over dette meget varierte samarbeidsmønsteret som vi får fra Ministerrå-

det, Nordisk Råd og andre kilder, gir et bilde av jevn ekspansjon. Nordisk Råd har spilt og vil sikkert også framover spille en betydelig rolle som en av motorene i framdriften. Men i det faktiske nordiske samarbeidet, utenfor rådsmøtene, er rytmen langsommere, men også jevnere. Festtalene passer dårlig i hverdagsarbeidet, men det gjelder også de innslag av pessimisme eller utålmodighet som av og til kommer til uttrykk i Rådet. De store nordiske planer, spesielt på det økonomiske området, har vært reist i Rådet, men når det gjelder dem, har vi også opplevd de store tilbakeslag.

Men også av slike prosjekter kan det komme nyttige resultater. Det er vel ingen tvil om at deler av NORDØK-pakken fremdeles er en kilde til inspirasjon, særlig for regjeringssamarbeidet. Det skyldes at en den gang mobiliserte et meget omfattende utredningsapparat, slik at en kom dypere ned i problemene enn vanlig. På den bakgrunn kan man reise spørsmål om hensiktsmessigheten av at det lanseres planer om større nordiske prosjekter uten noe egentlig forarbeid og uten tilstrekkelig kontakt med andre parter. Det gjelder ikke spesielt energiområdet; om det vil jeg bare si at jeg er glad for at det i debatten er antydning et opplegg for energi- og industri-samarbeidet som kan danne grunnlag for videre utredning og konkretisering. Det ville være gledelig om statsminister Palme får rett i at dette utspill vil komme til å vise seg som et viktig ledd i det videre nordiske samarbeid. Jeg håper at også massemedia kan bidra til at dette fremstilles som det steg framover det faktisk er, og ikke som et tilbakeslag i forhold til forventninger skapt på et uriktig grunnlag.

Faren for å legge opp til forventningstilbakeslag står vi også overfor i nasjonal politikk. Det er ikke noe særeget for det nordiske samarbeidet. Om forventningene skrur tilstrekkelig høyt opp, vil også positive resultater se ut som tilbakeslag, fordi resultatene nødvendigvis vil måtte være begrenset innenfor en tidsramme av ett eller to år. Det er vel en fare for at risikoen for å skape et negativt inntrykk av det nordiske samarbeidet øker med systemet med delt sesjon i Nordisk Råd. Dette systemet kan ha sin berettigelse i spesielle situasjoner,

men normalt kan det øke det etter min mening falske inntrykket av at det nordiske samarbeid er uinteressant, lite spennende, at det stagnerer. Forskjellen mellom den spesielle taleform som i en viss grad dyrkes i det nordiske samarbeidet, og på den andre siden hverdagens begrensede fremskritt, blir enda mer iøynefallende.

Jeg tror at Rådets arbeid ville vinne på en større nøkternhet og mer konkretisering. Massemedia burde i større grad bli gjort oppmerksom på de tallrike konkrete eksempler på hva vi oppnår i det praktiske nordiske samarbeidet, og som lettere burde kunne hentes ut av den omfattende dokumentasjon — som jeg for øvrig synes er gjort unødvendig komplisert.

Jeg tror også at en avdramatisering ville være riktig. Vi har en tendens til å overdimensjonere og til dels forskuttere resultater. Selv i handelsminister Feldts utmerkede redegjørelse i går på vegne av Ministerrådet merket jeg en tendens til å fremstille resultatene av Ministerrådets arbeid som større enn de faktisk fremtrer av de detaljerte rapporter, og dessuten kom de 'svake' områder under handlingsprogrammet i bakgrunnen.

Jeg synes at Ministerrådet hittil har kunnet peke på så mye positivt som resultat av sitt virke, at det ikke skulle være behov for å strekke det enda litt til. Det er tvert imot riktig å få fram at dette arbeidet er en tidkrevende og møysommelig prosess, men at den går i positiv lei. Statsminister Palme kalte Ministerrådets resultater for imponerende. Jeg tror at ordet tillfredsstillende ville være mer på sin plass.

Jeg har i sin tid slåss for opprettelsen av Ministerrådets sekretariat, og jeg er fornøyd med at det nå etter hvert kommer i funksjon. Herved får dette arbeidet gradvis en fasthet og kontinuitet som en før har savnet. De ressurser en nå satser her, er etter min mening — iallfall i enkelte sammenhenger — bedre anvendte penger enn mye annet vi ofrer offentlige midler på. En bør gjennom Ministerrådets og sekretariatets virksomhet etter hvert kunne samordne og forenkle det nordiske regjerings-samarbeidet ytterligere, for å få anvendt ressursene mest mulig rasjonelt og minst mulig byråkratisk, men også for å få un-

dersøkt samarbeidsmulighetene på felter der dette ennå er svakt utviklet. En må selvsagt unngå 'utrederi', en utredningsvirksomhet som nesten planløst sprer seg både i bredde og i tiden. Ved siden av et begrenset antall faste embetsmannskomiteer bør de nødvendige ad hoc utvalg ha et avgrenset mandat og en klar tidsfrist.

Også på dette møtet har en hørt antydning frykt for at de nordiske sekretariatene skulle bli for store. Ennå er det et meget lite antall heldagsnordister. Sammenliknet med andre internasjonale sekretariater, for ikke å tale om de store nasjonale byråkratier, er likevel de nordiske sekretariater meget beskjedne. De bør heller ikke bli store apparater, men en effektiv motor for å sikre en jevn framdrift og en rasjonell samordning av det nordiske maskineriet.

Sekretariatene er en nødvendig motvekt mot de store nasjonale administrasjoner, der statsinteressen er ledemotivet, men også mot andre internasjonale samarbeidsformer. Når jeg under de nordiske lands forhandlinger med EF formet uttrykket 'suget fra sør', var det ut fra en frykt for at vårt daværende nordiske apparat var for svakt i forhold til de europeiske byråkratier. I dag er balanseforholdet bedre, både fordi forhandlingsfasen er over, men særlig fordi vi har fått et nordisk apparat vi før ikke hadde. Frykten for 'suget fra sør' gjelder i dag i første rekke Danmark som medlem av EF. Et lite land, med begrensede personalressurser, vil lett kunne bli så engasjert i det omfattende europeiske samarbeid at det ikke blir tid nok til overs for det nordiske. Formaliseringen bl. a. i Nordisk Ministerråd og sekretariatene, binder også danske ressurser. Men det er uten tvil grunn til hele tiden å spørre våre danske venner om de tenker på å reservere tilstrekkelige ressurser til det nordiske samarbeidet, og om de sørger for å ha den nødvendige opinionsmessige støtte også for dette. Derfor bør man hilse de danske forsikringer om dette velkommen.

Nordisk samarbeid har ingen egenverdi, like lite som andre internasjonale samarbeidsformer og for så vedt like lite som politisk virksomhet på det nasjonale plan. Verdien av nordisk samarbeid kan bare måles mot de resultater det kan bidra med for å føre oss i retning av våre politiske mål.

Når vi i denne debatten har hatt en rekke generelle politiske inlegg, som like godt kunne vært holdt i helt andre forsamlinger, er det vel uttrykk for at også det nordiske samarbeidet må vurderes i lys av slike generelle politiske problemstillinger.

Et av de problemer som reiser seg i internasjonalt samarbeid, er hvordan en kan komme over konflikter mellom såkalte nasjonale interesser og verdenssamfunnets interesser. I nordisk sammenheng står vi stadig overfor avveilingen mellom de interesser som oppfattes som nasjonale og interessen til de nordiske land samlet eller til et par av de nordiske landene. Det gjelder med særlig tyngde på det økonomiske området. Ofte er interessen motsetningen bare tilsynelatende eller i hvert fall kortsiktig. Men den kan være reell. Det er derfor at 'pakkeløsninger', som gir litt til hver, har vært sett på som en brukbar utvei. Omfattende 'pakkeløsninger' av typen NORDØK har vist seg vanskelig å få gjennomført, men mindre 'pakker' kan vel overveies. Det gjelder bl. a. på det industripolitiske området. 'Pakker' bør — om det viser seg nødvendig — kunne omfatte færre enn de fem land, eventuelt få en bilateral form.

Det er etter min mening viktig ikke å øde ressurser på å oppnå nordisk samarbeid på felter der det er åpenbart — i hvert fall på det tidspunkt det gjelder — at interessene er så ulike at et slikt samarbeid, om det kommer i stand, kan bli en bremse mer enn en stimulanse.

På den andre siden er jeg overbevist om at en — ikke minst ved mer rasjonelle arbeidsformer — kan utløse ressurser i form av nordisk samarbeid på felter der en hittil har gjort lite eller i hvert fall utilstrekkelig. Slike muligheter foreligger også når det gjelder nordiske konsultasjoner i forholdet til utenverdenen, inklusive felles opptreden i enkelte sammenhenger. Vi har en felles interesse av å styrke det internasjonale samarbeidet, når det gjelder miljø og ressurser, flernasjonale selskaper og valutaproblemer, forholdet til den fattige verden — for bare å nevne enkelte eksempler som også har vært framme i debatten her i Rådet. Vi har ennå mye ugjort, både når det gjelder fordelingen av innsatsen på det nasjonale og det nor-

diske plan, men like mye hva angår innpassingen av vår nordiske innsats i det videre internasjonale samarbeidsmonsteret.

Gunnar Thoroddsen: Hr. præsident! Der var engang en konge. Og denne konge regjerte over hele Norden. Under hans regjeringstid skete den begivenhet, at nogle engelske fiskekuttere kom op til Islands kyster for at fiske. Islændingene protesterede kraftigt, og Kong Erik af Pommern sendte to betroede mænd til det engelske hof for at fremføre de islandske klagemål. De fremhævede, at fra de ældste tider havde det islandske folk alene haft ret til at fiske på fiskebankerne omkring Island, og at fiskeri der var forbudt udlændinge under konfiskation af skib og dødsstraf.

Dette skete i begyndelsen af 1400-tallet. Englands konge reagerede så positivt, at han forbød sine undersåtter at sejle til Island for at fiske. Denne kongelige ordre blev respekteret et stykke tid, men efterhånden blev presset fra fiskeskibe i England og flere lande for stærkt. Men helt fra denne sendefærd i 1413 for fem et halvt århundrede siden har det islandske folk strittet imod udlændinges fiskeri og kæmpet for det mål, at de islandske fiskebanker skulle som i de første sekler efter landets bebyggelse være forbeholdt islændinge alene.

Efter den islandske republiks genoprettelse i 1944 blev fiskerisagen taget op på videnskabeligt og politisk plan. Den målsætning blev fastlagt at få anerkendt fiskerijurisdiktion over hele den kontinentale sokkel omkring landet, men på denne sokkel findes alle de vigtigste ynglepladser og fiskebanker, hvorpå det islandske folks økonomiske eksistens beror.

På det internationale forum i De Forenede Nationer startede Island for 25 år siden en kampagne for anerkendelse af kyststaters fiskerieresser. Endnu er det ikke lykkedes at få en ordening. På grund af den krævende nødvendighed at værne fiskebestandene mod overfiskeri og varetage det islandske folks vitale interesser og økonomiske eksistens kunne vi ikke vente på internationale konventioner år efter år, årti efter årti.

I 1952 ble fiskerigrænsen utvidet fra

tre til fire sømil, i 1958 til tolv sømil og i 1972 til 50 sømil. Men 50 sømil er langt fra det endelige mål. På soklen uden for 50 sømil grænsen findes dyrebare fiskebanker, der i dag er i ovehængende fare på grund af overfiskeri og rovdrift, hvor fremmede trawlere skraber og støvsuger og ødelægger uerstattelige naturværdier.

Derfor har selvstændighedspartiet, som er det største i Island, i oktober sidste år fremsat et forslag om, at altinget bestemmer at udvide Islands fiskerigrænse til 200 sømil inden udgangen af 1974.

Dette standpunkt bygger på solid grund. Udviklingen i forbindelse med kyststaters ret er så hastig, at der endogså i England synes at foregå en revolutionær ændring. Dette fremgår bl. a. af udtalelser fra prominente talsmænd for den britiske fiskeindustri. Og når FNs havretskonference samles næste sommer i Venezuela, anses det for nogenlunde sikkert, at flertallet af de deltagende nationer vil støtte 200 sømils grænse.

Ved udnyttelsen af et lands naturrigdomme har vedkommende land pligter både over for sig selv og andre folk. Vi islændinge føler vort ansvar for de rige fiskebanker ved Islands kyst — ansvar over for det islandske folks liv og eksistens nu og fremover, og ansvar over for omverdenen for at frede og bevare disse naturressourcer.

I forbindelse med Islands forsvar hører og læser vi en gang imellem, at Island er ved at glide bort og fjerne sig fra det øvrige Norden, at vi er ved at amerikaniseres. Jeg må oprigtigt sige, at slige ord lyder underligt i vore øren.

Det islandske folk er fra sit ophav knyttet til Norden på mange måder, som er særprægede for Island. De fleste landnamsmænd kom for 10—11 århundreder siden fra Norden. Flertallet kom fra Norge. Vistnok har de villet fjerne sig fra Harald den Hårfagres åg og skattebyrden, og det ville derfor være i harmoni med historien og en tiltalende tanke, om Island i indeværende år fejrede 1100 års jubilæet for Islands bebyggelse ved en ordentlig nedsættelse af skatterne.

Men altså: det store flertal af vore forfædre kom fra Norden. Vi minder også om, at en stor del af de oplysninger, der bevares fra Nordens ældste historie, stammer fra is-

lændingen. Snorri Sturluson i hans mesterværk "Heimskringla". For det tredje har det islandske folk igennem alle disse århundreder bevaret som levende tungemål det sprog, som hele Skandinavien talte før, men nu har glemt.

Med disse historiske fakta i erindring, kan man så betvivle vor nordiske trofasthed og tilhørsforhold? Kan det være riktigt, at vor kultur er ved at amerikaniseres, vort sprog ved at filtreres af engelsk og vort samhørsforhold med Norden i fare? Alle disse pessimistiske spørgsmål besvarer jeg med et bestemt nej.

Må jeg først nævne et talende og talmæssigt argument. Antallet af medlemmer i den islandske forening Norden er vokset så stærkt, at det i løbet af de sidste fire år er mere end femdoblet.

Er det urgamle islandske sprog måske i fare for at blive smittet af det engelske sprog? Jeg tror ikke, der her er større fare for islandsk end for dansk, norsk, svensk. Det islandske sprog er meget ømfindligt over for fremmede ord og accepterer dem kun, hvis de adlyder og bøjes under det islandske sprogs strenge love. Vi er stadig på vagt. Vi optager ikke i vort sprog fremmedord som radio, television, design, container og weekend. Vi finder eller laver i stedet et islandsk ord. F.eks. fandt man i stedet for fremmedordet telegraf et udmærket gammelt ord fra Edda: simi, der betyder tråd. Det anvendes af alle. Vort sprog er hverken i færd med at amerikaniiseres eller skandinaviseres. Det har været, er og vil blive trofast mod sig selv.

Island er ikke på vej bort fra Norden, tværtimod. Island sidder midt i Nordatlanten som en urørlig klippe, en nordisk forpost mod vest, fast forankret i Norden, besluttet på at bevare og værne om nordisk kultur og nordiske idealer, nu og fremover ikke mindre end før.

Hvilke er da disse nordiske idealer? Det er menneskerettighederne, friheden, måske som nummer ét den åndelige frihed. Forfattere i Norden fængles ikke, indespærres ikke på galehuse, straffes ikke med landsforvisning og berøves ikke statsborgerret på grund af kritik af landets styre. Hos os kan en forfatter sige, at landets regering og politikere sælger deres land, eller udtale sig

således om bondestanden at landbruget er sport for idioter. Alligevel kan han få den højeste kunstnergeage fra staten og beholde den.

Nært beslægtet med den åndelige frihed, ytringsfriheden, er kravet om ligeret, ligeberettigelse både for individer og nationer, som er rodfæstet i nordboernes sind. Denne tanke har fået tydeligt udslag i den historiske udvikling i forholdet mellem Danmark og Island. I århundreder var Island undergivet dansk herredømme, der ofte gav anledning til bitre følelser. Men efter oprettelsen af den islandske republik — efter at Island havde fået fuld frihed og ligeberettigelse, ændredes forholdet totalt og har udviklet sig til et varmt venskab mellem de to folk.

Den franske revolutions tre trylleord var: *liberté, égalité, fraternité*. I de dansk-islandske og de norsk-svenske forhold har det vist sig, at de to første, frihed og ligeberettigelse, har ført med sig det tredje, broderskab. Et lysende vidnesbyrd om det nordiske broderskab er håndslaget til Island, da katastrofen ramte **Heimæy** for et år siden.

Lund: Jeg vil bruke mitt innlegg til å si litt om det forslag som er fremmet for Nordisk Råd om de flernasjonale selskaper.

Meningen med forslaget er at de nordiske land sammen skal kartlegge de flernasjonale selskapers virksomhet, og hvordan denne virksomhet virker inn på det enkelte lands økonomiske og sosiale utvikling. Ut fra en slik kartlegging får en lovregler som sikrer samfunnet styring over dem — selskapene — og utviklingen. Jeg ser ikke bort fra at dette kan by på problemer, men oljekrisen bl. a. viste tydelig at det er behov for en bred belysning av de flernasjonale selskapers innflytelse på vårt samfunnsliv.

Det er gjennom en bred belysning av alle forhold vi må få vite mer enn vi gjør i dag om selskaper som produserer og/eller selger i ett eller flere land, har kapital, ledelse og er eier i ett eller flere land.

Vi har mange eksempler på dette i de nordiske land, både gode og dårlige eksempler. Det kan nevnes eksempler på hvordan produksjon, handel og økonomiske investeringer flyttes fra det ene land til det andre,

ettersom forholdene er i det enkelte land. Det kan være politiske forhold, arbeidskonflikter m. m. Det er selskapenes egen fortjeneste eller profitt som teller mest. Jeg kommer selv fra et sted hvor det kan vises til slike eksempler. Jeg skal la disse eksempler ligge, men de er reelle, og enhver kan tenke seg hvilke problemer og tragedier som oppstår for dem som berøres av slike forhold.

De flernasjonale selskaper er kommet for å bli, og en må innrømme at f. eks. i Norge har utenlandske investeringer bidratt til en sterk utbygging av norsk industri spredt utover landet. Vi har vært interessert i dette, kapitalfattig som Norge var. En skal heller ikke se bort fra at utenlandsk kapital var interessert i billig norsk vannkraft og arbeidskraft. De bidrar også i høy grad til sterkere bånd internasjonalt. Vårt og andre industrialiserte lands produksjonsliv og økonomi vokser stadig sammen, som deler av et større felles system. Det gjelder kjøp og salg av varer, kapitalbevegelser, pengenes verdi i forhold til andres, prisforholdene, teknologien, ja, selve produksjonen er knyttet til hverandre. Uten denne internasjonalserte fellesøkonomi og handel hadde ikke vår levestandard i dag vært mulig, vi hadde antakelig vært noe fattigere. Samtidig som vi konstaterer dette må vi også erkjenne at samtidig med den sterke vekst og innflytelse som de flernasjonale selskaper etter hvert har tilegnet seg på vesentlige områder, er også offentlig kontroll over deres virksomhet blitt mindre. Jeg skulle anta at de nordiske lands regjeringer uansett politisk farge må være interessert i å få alle forhold angående flernasjonale selskapers virksomhet nærmere belyst. Disse utredninger vil også i høy grad gjelde nordiske selskaper og deres virksomheter så vel innenfor Norden som utenfor.

Jeg vil også understreke at denne saken helt naturlig opptar nordisk fagbevegelse. Gjennom Nordens faglige Samorganisasjon, Den europeiske faglige samorganisasjon og Frie Faglige Internasjonale arbeider nordisk fagbevegelse aktivt for forslag til internasjonal lovgivning for flernasjonale selskaper.

Nordisk fagbevegelse arbeider gjennom disse organisasjoner når det gjelder faglige

rettigheter i de flernasjonale selskaper, når det gjelder sympati- og støtteaksjoner, samt for medbestemmelsesrett i de flernasjonale selskaper.

For nordisk, europeisk og internasjonal fagbevegelse utgjør de flernasjonale selskaper en stor utfordring på samme måte som de er en utfordring til våre nasjonale samfunn og vår politikk. I realitene står fagbevegelsen i sammenheng med internasjonaliseringen av våre økonomier, spesielt kjennetegnet ved flernasjonale selskaper og deres makt, overfor den mulighet at fagbevegelsens styrke og innflytelse vil bli svekket. Følgelig sikter fagbevegelsen på en effektivisering av sitt internasjonale samvirke.

Nordens Faglige Samorganisasjon har for sin del tatt saken opp i nordisk sammenheng. Den felles nordiske fagorganisasjon er i gang med gjennomgåelse av de flernasjonale selskapers etableringsrettslige konkurranse- og arbeidsrettslige stilling i Norden.

Dette forslag som er lagt fram av en rekke sosialdemokrater om felles nordiske lovregler, har følgelig bred støtte fra fagbevegelsen i Norden.

Nordens Faglige Samorganisasjon er rede til å samarbeide med Nordisk Råd under forberedelsen av en slik sak. Positive uttrykk for støtte er kommet fra blant annet Landsorganisasjonen i Norge, som i brev til den norske Regjering har gitt forslaget sin støtte og bedt Regjeringen bidra til å drive saken fram.

Jeg vil videre i denne sammenheng peke på at denne holdningen till flernasjonale selskaper fremmes i Den europeiske faglige samorganisasjon og også av Frie Faglige Internasjonale.

FFI har i en fersk henvendelse til FN gått inn for mellomstatlige forhandlinger om en internasjonal avtale som fastsetter regler for flernasjonale selskapers rettigheter, herunder spesielle regler om fagforeningers rettsstilling og om samlede former for forhandling om arbeidsvilkår i selskapenes hjemland og i deres vertsland. Både FFI og Euro-LO krever at de flernasjonale selskaper skal pålegges en forpliktelse til å offentliggjøre sammenliknbare regnskaper og statistikk for lønn og andre arbeidsvilkår. Det kreves at regnskapene er "globale" og

at de ikke bare framstiller en del av selskaps virksomhet. I begge disse internasjonale faglige organisasjoner går en sterkt inn for at det må sikres tilstrekkelig samkvem mellom myndighetene og de flernasjonale selskaper slik at de flernasjonale selskaper følger myndighetenes generelle økonomiske politikk.

Stor betydning legges også på plikten til å anerkjenne fagforeninger og sikring av tillitsmenners rett til å samvirke med tillitsmenn i andre deler av selskapet i andre land. Vi skal også være oppmerksom på at det arbeides med en internasjonal avtale med retningslinjer for flernasjonale selskapers allmenne framferd og en internasjonal myndighet som skal administrere en slik traktat.

Et spesielt problem for fagbevegelsen er nasjonal lovgivning som hindrer internasjonale solidaritetsaksjoner.

På en rekke av disse felt vil enten samlet nasjonal lovgivning eller felles lovgivning, eventuelt internasjonal lovgivning, være på sin plass. Jeg gjør for øvrig oppmerksom på at en i Vest-Europa for øvrig, nærmere bestemt Det europeiske fellesskap, er i full gang med å skape ensartethet i nasjonal lovgivning både for nasjonale og flernasjonale selskaper. I tillegg arbeides det med et fellesstatutt for flernasjonale selskaper i Europa som dekker blant annet organisatorisk oppbygging og medbestemmelsesretten.

Det er på denne bakgrunn naturlig å kreve at det forberedende arbeidet i Nordisk Råd må ses i sammenheng med tilsvarende arbeid som gjøres av andre mellomstatlige organer. Ut fra det jeg her har sagt, skulle en anta at alle parter ville være interessert i et samarbeid for å komme fram til ensartede lover og regler som styrker det enkelte lands muligheter for samfunnsmessig kontroll og politisk styring, samtidig som det vil sikre det enkelte menneske, organisasjoner og andre deres selvfølgelige rettigheter og beskyttelse.

Helén: Herr president! "Världsbyggnaden rämna när man hör väsningen: Ni är arresterad. Behöver det sägas att en arrestering innebär att hela ens liv slås i spillror, att den är som ett blixtnedslag?"

Det finns lika många medelpunkter som

levande varelser i världsalltet, skriver Alexander Solzjenitsyn i upptakten till sin bok Gulagarkipelagen där han skildrar en situation som svarar mot den han själv blev utsatt för när dörrklockan i hans bostad ringde för några dagar sedan. Under några dygn blev Alexander Solzjenitsyn själv världsalltets centrum. Men när hans situation kan förefalla lindrad, ytligt sett, finns det risk för att ett vakuum uppstår kring de människor som blir kvar i Sovjetunionen i en situation som helt svarar mot hans.

Därför är det en plikt för oss alla, som djupt upplever det som hände med Solzjenitsyn, att begagna offentliga fora för att rikta uppmärksamheten på Andrej Sacharovs och andra kvarvarande fria intellektuellas rätt till eget mänskligt liv.

Faller en sådan opinionsyttring utanför ramen för Nordiska rådets debattregler? Ja, det kanske fanns en risk i förmiddags att några av dem, som gav sig in på en definition av var gränserna för Nordiska rådets arbetsområde skulle dras i debatter och beslut, kunde tolka gränsdragningen så snävt, alltför snävt. De som varit med på senare år erinrar sig emellertid att en klar skillnad har gjorts mellan vad man ansett höra hemma i Nordiska rådets generaldebatt och vad man ansett naturligt då det gäller förslag och rekommendationer. Och även med den gränsdragningen är det viktigt att vi inte berövar oss möjligheten att i debattens form gå så nära det som utgör den klara gränsen — nämligen att vi inte här i någon som helst beslutsform behandlar de enskilda ländernas utrikes- och försvarspolitik — att vår debatt i praktiken blir onödigt avkönad. Som en följd av det "övertramp", som från vissa synpunkter kan sägas ha blivit begånget tidigare i dag, fick vi ju t. ex. den utomordentliga glädjen att höra ett så briljant improviserat anförande som K. B. Andersens. Jag tror att Nordiska rådets debatter skulle bli alltför torftiga, om vi i själva generaldebatten drog gränsen så snävt som några av kommentarerna kunde ge anledning tro.

Faktum är — jag kan erinra mig det eftersom jag varit med i rådet sedan 20 år — att den dåvarande danske presidenten Erik Eriksen från presidentens plats i Nor-

diska rådet efter Ungernhändelserna direkt berörde dem. Andra lika kontroversiella frågor har också varit uppe — det kan vi konstatera när vi tittar tillbaka i våra protokoll. Jag tror att det är viktigt att vi inte stänger ute den delen av diskussionen.

Också en annan typ av gränsdragningsfrågor här i Nordiska rådet har berörts i några inlägg — jag tänker på frågan om graden av partipolitisering i vårt arbete. Här gäller det ju inte i första hand debatterna, utan medlemsförslagen och arbetet i kommittéerna. Vid Helsingforsmötet 1962 hade vi en ganska intensiv debatt i den frågan, och jag minns att när jag den gången pläderade för att vi skulle i större utsträckning före sessionerna träffas på åsiktsbasis grupperna emellan och även förbereda vissa initiativ och söka bevaka möjligheterna att på det sättet ge en viss ytterligare spänst åt rådets arbete, så fick jag delvis instämmande av statsminister Erlander men ganska många glåpor — givetvis inom Nordiska rådets artiga former — från exempelvis socialdemokrater i Norge och Danmark. Därför tycker jag att det är mycket glädjande att man nu på den socialdemokratiska sidan har beslutat sig för att i större utsträckning inom rådet föra fram frågor med den värdeladdning som de kan ha när man arbetar ut dem genom samarbete över delegationsgränserna och landsgränserna men i form av medlemsförslag från personer som tillhör samma åsiktsgruppering. — Jag skall komma tillbaka till det medlemsförslag som nordiska socialdemokrater lämnat in i energifrågan.

Statsminister Palme berörde i sitt inlägg en annan gränsfråga, när han gjorde gällande att vi hade anledning att mer än hittills syssla med de stämningar i de nordiska länderna som tog sig uttryck i en våldsam kritik mot politikerna som grupp och mot det parlamentariska arbetet som sådant; en annan talare använde uttrycket "det folkliga upproret". Men jag tror att statsminister Palme gjorde det för lätt för sig, när han liksom ville hävda att den typen av olust, som nu skulle kunna avläsas i de nordiska länderna, nästan helt ligger vid sidan av det som politikerna har ansvar för, d. v. s. bara skulle bestå i stämningar som tog sig uttryck på områden dit politiken ännu inte

hunnit. Så enkelt kan det ju inte vara. En mycket stor del av dessa oluststämmingar knyter direkt an till några av politikens kärnområden: till skattepolitiken, till den typ av arbetslöshet som vi har upplevt och som i Sverige bara för några år sedan föreföll helt osannolik, till den vård som bedrivs i samhällets institutioner för skattebetalarnas medel, en vård som för många enskilda individer ter sig omänsklig, kall och hård, en vård där utrymmet för enskild omsorg är litet. Knyter vi an till den debatt som just har förevarit i Sverige, så är det ju en alldeles specifik politisk fråga som vävts in i dessa oluststämmingar, nämligen det sätt på vilket man anser att vi i den svenska riksdagen har behandlat grundlagen.

Det går alltså inte att med framgång hävda att det här skulle röra sig om okontrollerbara krafter — uttryck för marknadskrafterna, som statsminister Palme sade — utan det är i hög grad en *sammanvävning* av otillfredsställelsen i kulturen, i civilisationen, och vad man uppfattar som resultat av en otillfredsställande politik. Om vi över huvud taget hamnar i det läget, att vi nedvärderar våra egna faktiska problem, finns det en risk för att vi kommer snett i hela den politiska debatten och får svårt att i kampen om opinionen verkligen nå förståelse för våra förpliktelser mot utvecklingsländerna, svårt att nå förståelse för att vi måste gå i täten när det gäller att åstadkomma en politik som mera grundar sig på sparsamhet med knappa råvarutillgångar och energi. Jag tror att det skall visa sig, att vad vi kan åstadkomma som mönsterbildare i Norden i detta hänseende kan bli ännu mera betydelsefullt än det som vi kunnat göra exempelvis i FN-sammanhangen för att där mildra spänningen mellan rika och fattiga länder, mellan supermakterna och maktblocken.

Detta är den ena sidan, alltså att vi måste gå före när det gäller att finna mera energisnåla produktionsformer och engagera medborgarna i sparsamheten när det gäller ändliga råvaror och energikällor, och den andra sidan är att vi själva driver på utvecklingen så att vi med forskningens hjälp finner nya energikällor och tillvaratar de samlade resurserna bättre än hittills. Därför är det väldigt värdefullt att vi i de nordiska

länderna nu är i färd med att utarbeta nationella energipolitiska målsättningar. Utbytet av erfarenheter blir viktigt. När handelsminister Feldt som talesman för ministerrådet pekade på att olikheterna är så stora att vi inte utan vidare kan föra över erfarenheterna från ett land till ett annat ser jag detta som en utmaning: just därför att vi *inte* har likartade förutsättningar måste vi arbeta för att åstadkomma en fördjupad samverkan till gagn för alla de andra länderna, som på det sättet kan dra nytta av våra erfarenheter.

Mot den här bakgrunden var det ett mycket logiskt och högst motiverat medlemsförslag som i fjol ledde till en rekommendation från Nordiska rådet om utarbetade av en gemensam energipolitik. Industri- och energifrågorna fanns med i det handlingsprogram som rådet året innan hade fattat beslut om att genomföra. Här kom rekommendationen om en gemensam energipolitik som en naturlig komplettering. Det borde ha blivit startpunkten i debatten om det betydelsefulla samarbetet på denna punkt. Men statsminister Palme ville i dag i stället söka startpunkten i den norske statsministerns debattinlägg här. Det var ett förträffligt inlägg med många värdefulla nya synpunkter. Men nog hade det väl varit bättre om man sökt arbeta in de tankegångarna i ett förslag från ministerrådet till Nordiska rådet. Eftersom socialdemokraterna har regeringsledningen i tre av de berörda länderna, kunde dessa tankegångar i varje fall ha inarbetats i det dokument som under denna session presenterats från nordiska socialdemokrater. Jag är ledsen att säga att det förslaget — som jag väntade på med stor spänning — för mig ter sig som råttan som berget födde. Med tanke på de kontakter som dessa socialdemokrater har med tre av de viktigaste regeringarna, hade vi väl ändå tänkt oss att få en mera direkt inblick i och en mer inträngande belysning av svårigheterna inte bara på producent- och distributionssidan — där intressemotsättningarna naturligtvis kvarstår — utan också i fråga om det teknologiska samarbetet när det gäller att utnyttja dessa produkter, och i anslutning därtill förslag i varje fall så långt som de framskyttade i statsminister Brattelis inlägg.

Det är alltså en beklaglig nedtrappning av ambitionsnivån från den deklaration som rådet har antagit och som ändå rimligen borde ha varit utgångspunkten för regeringarnas svar till rådet. Vi får bara hoppas att när man nu proklamerar statsminister Brattelis inlägg som startpunkt för ett betydelsefullt samarbete så skall man åtminstone verkligen stadigt gripa tag i detta räddande halmstrå och försöka hålla arbetet vid liv från den utgångspunkten.

Som ett led i den här debatten har jag tillsammans med mina partivänner Mundebo och Sellgren pekat på en möjlighet att främja forskningen inom ramen för ett fristående energiinstitut. Det polemiserar man indirekt mot i socialdemokraternas förslag, och jag har i den svenska debatten fått höra exempelvis av statsminister Palme, att fristående institut rostar och att detta inte är den lämpligaste framgångsvägen. Men jag tror att när man från socialdemokratiskt håll hänvisar till NORDFSK som ett redan färdigt organ för detta ändamål så har man inte riktigt satt sig in i vad ett fristående institut kan göra genom att ställa prognoser, utredningar och framtidsstudier till förfogande utan att vara knutet till de värderingar som självfallet varje sittande regering måste göra i ett visst ögonblick. En av anledningarna till misstron och olusten i många medborgargrupper under den korta oljekris som vi delvis kanske redan passerat har ju varit att man inte kunnat fästa tilltro till de uppgifter som lämnats inför offentligheten därför att man tyckt sig märka att regeringarna gjort ett urval av siffror och material så att det skulle passa till de bedömningar som därefter gjorts på det praktiskt politiska planet. Ett fristående institut, som med FN-organens hjälp kan på sikt tvinga fram en fullständig överblick över de internationella tillgångarna, prisutvecklingen och den tekniska utvecklingen och arbeta utifrån den maktposition som en summa av kunskaper och fakta kan ge, borde enligt min mening vara ett positivt tillskott. Jag hoppas därför att upphovsmännen till det socialdemokratiska förslaget inte av prestigeskäl sitter fast i sina värderingar utan är beredda att i kommittéarbetet förutsättningslöst pröva de här frågorna.

Jag hälsar alltså med glädje, herr presi-

dent, att genomarbetade förslag läggs fram med utgångspunkt i en partipolitisk grundsyn. Jag tror att vi har all anledning att öppet slåss för uppfattningen att politiskt partiarbete är samhällsarbetets kärna. De grupper, som skildrar det politiska vardagsarbetet med förakt och hån, har inte på sin sida någonting annat än en känsla som till synes kan vara berättigad men som i väldigt hög grad beror på att man inte orkat eller gittat anstränga sig att tränga in i de verkliga problemen. Vi har ingen anledning att skämmas för det partipolitiska arbete som bedrivs här i Norden. Den stora risken är om vi inte vågar gå ut och ta striden för den representativa demokratin. Då skulle de grumliga makterna komma att segra. Det skall de inte få göra.

Woivalin: Herr president! När Åland år 1970 blev medlem i Nordiska rådet, ansåg vi detta vara mycket betydelsefullt för landskapet och dess självstyrelse. Nu fyra år efteråt, kan vi glädja oss åt att våra förväntningar och förhoppningar till stor del infriats. Åland fick visserligen inte den anslutningsform som eftersträvades, men genom det goda samarbete som vi haft i Finlands delegation har våra önskemål i stort sett tillgodosetts och vi har haft möjligheter till ett aktivt engagemang i det nordiska samarbetet. En sådan utveckling harmoniserar för övrigt helt med de goda och förtroendefulla relationer som numera råder mellan Åland och riket. Genom vårt medlemskap i Nordiska rådet har vår självstyrelse givits vidgade verksamhetsområden. Vi har haft många tillfällen att knyta personliga kontakter och vänskapsband och ofta har vi fått möjlighet att på olika sätt sprida information och upplysning om vårt Åland och vår självstyrelse, och jag tror och hoppas att kännedomen och kunskapen om Åland i de övriga nordiska länderna har ökat betydligt under de här åren. Detta kanske framför allt genom att vi rätt ofta har haft förmånen att såsom våra gäster ta emot olika nordiska sammankomster och på ort och ställe kunnat informera om Åland, och vi själva har givetvis också på olika sätt lärt oss mycket nytt om det övriga Norden. Vårt medlemskap i Nordiska rådet har väl också

för oss brutit en viss politisk och kulturell isolering. Vi har genom våra nordiska kontakter fått nya impulser och en djupare och vidare insikt i olika samhällsfrågor, vilket otvivelaktigt varit till nytta för oss. Sett ur åländsk självstyrelsepolitisk synvinkel är vårt medlemskap i Nordiska rådet synnerligen viktigt och principiellt värdefullt för oss ålänningar.

Den dominerande frågan just nu är energikrisen som på ett tämligen krisartat och överraskande sätt påmint oss om vårt välfärdssamhälles svagheter. Vi på Åland kan inte göra mycket varken till eller från för att lösa denna kris, utan vi är så gott som helt beroende av utvecklingen i omvärlden, men då en energikris påverkar utvecklingen och livsföringen också på Åland, vill jag här uttrycka förhoppningen om att Ålands speciella förhållanden inte glöms bort, då de energipolitiska besluten fattas här i Norden och upplysningsvis kan jag också säga att vi numera i huvudsak får vår elenergi genom en elkabel från Sverige.

Bland direkta nordiska samarbetsfrågor som för oss på Åland har ett speciellt intresse berörde jag senaste år miljöpolitiken och då främst den miljöfråga som för oss är en av de viktigaste nämligen föroreningsproblemet i Östersjöområdet. På grund av Ålands geografiska läge mitt i detta område och på grund av några av våra viktigaste näringars känslighet för störningar i just denna miljö är vi mycket oroade över utvecklingen i Östersjöområdet. Glädjande nog göres nu en hel del för att stoppa denna pågående miljöförstöring. Bl. a. arbetar samtliga Östersjöstater på en miljöskyddskonvention och också inom Nordiska rådet kommer en sådan konvention snart att kunna antagas. Men det hjälper inte enbart med överenskommelser på papperet. Det fordras också mycket forskning och praktiskt handlande. Visserligen bedrivs redan nu inom olika institutioner och på olika platser forskning i hithörande frågor, men det synes också klart att behov finnes för ytterligare forskning och förslag till åtgärder för en samordning av den framtida forskningen. Med beaktande av att en miljöskyddskonvention kommer att ingås mellan de nordiska länderna är det av största vikt att få en fältorganisation och ett organ som

sammanställer det material som förefinns, men som även ges möjlighet till forskning inom speciellt viktiga områden. Det är mot den här bakgrunden man skall se medlemsförslaget om ett nordiskt miljövärdsinstitut på Åland. Dess viktigaste arbetsfält skulle vara Östersjöområdet med de många olika frågor som där finns från föreningen i havet till flera andra slag av skärgårdsproblem. På Åland har vi redan nu ett par mindre institutioner som sysslar med hithörande problem och realistiskt är väl att ett nordiskt miljövärdsinstitut kunde i viss mån dra nytta av de resultat våra egna institutioner uppnått.

Hithörande frågor anser jag vara av synnerlig vikt inte bara för Åland utan mer eller mindre för hela Norden och därför är det min fasta förhoppning att en allsidig utredning i hithörande frågor verkställs och att intentionerna i medlemsförslaget om ett miljövärdsinstitut på Åland snabbt kan förverkligas på möjligast ändamålsenliga sätt.

Andra för oss viktiga frågor är de i Nordiska rådet aktuella förslagen om samordning av de nordiska läroplanerna och en gemensam nordisk tentamensgiltighet. Genom den stora utflyttning vi hade till Sverige under efterkrigsåren har många ålänningar skaffat sig yrkes- och annan utbildning där. Sedan ett par år tillbaka har vi en förhållandevis stor återflyttning. Det har visat sig att de återvändande trots stort både praktiskt och teoretiskt kunnande har svårt att uppfylla de formella kompetenskrav som ställs för vissa tjänster eller yrken. Samma svårigheter har ibland de ålänningar som utbildat sig hemma eller i riket och sedan söker sig till Sverige för tjänstgöring. Vi har också för närvarande närmare 30 lärare från Sverige som har anställning inom det åländska skolväsendet, men dessa kan enligt bestämmelserna inte erhålla ordinarie tjänster. Utöver ovan nämnda exempel har vi också många åländska studerande som på grund av språksvårigheter och andra orsaker inte har möjlighet att studera i Finland och därför söker sig främst till Sverige för studier. När vederbörande sedan skall söka tjänster hemma på Åland är man tvungen att först avlägga vissa tilläggstentamina för att erhålla den formella kompetensen.

Här uppräknade exempel visar klart behovet av att läroplansharmonieringen och en gemensam nordisk tentamensgiltighet fullföljes så snabbt som möjligt, vilket säkert också är till fördel för de övriga nordiska länderna med sin gemensamma arbetsmarknad samt likartade samhällsstruktur och näringsliv.

Sett mot ovannämnda synpunkter verkar den s. k. Itäläkommitténs utredning och förslag om ett nytt skolsystem i Finland från övriga nordiska länders skolsystem alltför avvikande. Min förhoppning är att då man i Finland fattar eventuella beslut i hithörande frågor vederbörlig hänsyn tas till synpunkterna på skolharmonieringen i Norden och de speciella aspekter härpå som jag tidigare något vidareutvecklat givetvis sett ur speciellt åländsk synvinkel.

Odvar Nordli övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Finn Gustavsen: Undersøkelser viser at de nordiske folk i meget beskjedne grad er interessert i hva det nordiske råd bedriver. Det er forståelig, og det er ingen grunn til å være skuffet over det. Som debutant i det nordiske råd må jeg få uttrykke min anerkjennelse over det gode og omhyggelige arbeid som utføres. En uendelighet av positive saker behandles, og stort sett er alt til beste for de nordiske folk.

I mitt utvalg, utskott — det sosialpolitiske — klarte vi riktignok ikke å ferdigbehandle noe så viktig som "vern av naturtyper av felles nordisk interesse", men det fins ingen tvil om at vi kommer til å bli enlige i denne sak. Videre vil vi f.eks. komme til å samle oss i nordisk forbrødring om pasientombudsmann, bro over Tana elv, sikkerhetsbelte i bilene, videreutdanningen innen hotell- og restaurantfaget, samarbeid mellom de nordiske språklektorer, tollbehandling av postpakker, osv. osv.

En rekke andre saker kunne nevnes — alle sammen svært verdifulle for befolkningen i Norden. Likevel er altså denne befolkningen svært lite interessert i de i og for seg betydningsfulle møtene som vi holder. Det er neppe, som sagt, fordi det

gjøres et dårlig arbeid i Nordisk Råd. Tvert imot er det min oppfatning, etter bare to møter i rådet, at det gjøres et utmerket arbeid, et utmerket politisk hverdagsarbeid, som Helén uttrykte det nettopp. Det er bare det at sakene vanskelig kan samle noen bred interesse og engasjerte folk. Sakene er av den karakter at vi som regel er helt enige om nesten alt, og det vi er uenige om, ja, det skal man helst ikke snakke om.

Hvordan skal vi få Nordisk Råd til å interessere en større del av befolkningen i landene våre? Jeg tror at da må andre saker spille større rolle enn de gjør — nemlig de saker som det er upopulært å ta opp i Nordisk Råd, slik vi har opplevd det tidligere i debatten i dag. Man tar svært nødig opp slike upopulære spørsmål, man snakker sjelden om årsakene til at disse spørsmålene er upopulære. Typisk er de nordiske utenriksministres avvisning av nordiske sosialisters forslag om en fredssone i Nordøstatlanteren. De finner det ikke "motiverat att i Nordiska rådet behandla säkerhetspolitiska frågor". Kort og greit. Årsakene til dette er at Norden, som burde være langt mer samlet — etter mitt syn burde Norden være et statsforbund — er sterkt splittet. Man vil helst ikke tale om den splittelsen vi har levd med så lenge, med Norge og Danmark som atlantiske satellitter, med Sverige som såkalt nøytralt vestorientert land og Finland som noe av det samme med motsatt fortegn.

Dessuten har vi, som vi har hørt, Island i Norden. Islands situasjon er spesiell. Det er et lite folk, men et imponerende folk, et folk som på mange måter viser veien for oss andre. Island har kjempet en heroisk kamp, for sine egne interesser, fordi livsgrunnlaget for dette landet er så nært knyttet til fiskeriene. Men Island har også kjempet for andres interesser, for våre norske interesser, ja, for hele menneskehetens interesser, fordi havets ressurser må vurderes i det globale perspektiv. Men hvor ble det av den nordiske solidariteten da Island kjempet? Den var der ikke. Det var en stor solidaritet fra vanlige mennesker i Norden, men fra det offisielle Norden var det ikke noe annet enn hyggelige ord. Det var ikke noe som kunne være til virkelig hjelp i Islands kamp mot den nyoppvekkede britiske

imperialisme. Norge kunne ikke bistå med noe oppsynsskip til Island for å stoppe de britiske pirater. Med Sveriges svake militære forsvar hadde statsminister Palme ikke mulighet for å avstå et eneste lite skip til vårt broderfolk der ute i Atlanterhavet. Man må være bekymret for hvordan det vil gå med det svenske forsvar om det skulle bli alvor. Og selvfølgelig hadde heller ikke Norge noe å tilby Island i denne kampen, til tross for at Island egentlig fører vår kamp, de kjempe for våre interesser. Og nå kommer vi diltende etter for annen gang i fiskerigransespørsmålet. Det er vel ikke noen som er forbauset over at jeg helhjerret slutter opp om de utradisjonelle — til Nordisk Råd å være — betraktninger fra Islands industriminister Magnus Kjartansson. Enten vi er enige eller uenige med ham, bør vi takke for det innlegget han holdt her i dag. Det er sant som han sa, at det oppstod et svelg mellom de dominerende politikerne og befolkningen i spørsmålet om vårt forhold til EF. I Danmark seiret de etablerte ja-politikere. Det folk som gav dem seiren, kan i dag angre sitt ja til politikerne. I Norge derimot seiret forbausende nok *folket* i folkeavstemningen. Jeg tror at selv enkelte ja-politikere i Norge nå i ettertid er glad for at det gikk som det gikk.

Norden sviktet Island i kampen for deres 50 miles fiskerigranse. Norden er i dag i ferd med å sviakte Island i spørsmålet om Keflavik-basen med de over 3 000 amerikanske soldater og en rekke andre faktorer som er en trusel mot Islands sikkerhet og det islandske folks kulturelle integritet.

I særlig grad rammer denne kritikken Norge. Det er helt klart at den forrige norske regjering — den borgerlige regjering — som i parentes sagt var en god regjering i EF-spørsmålet — blandet seg opp i Keflavik-spørsmålet ved sin henvendelse til den islandske regjering i september i fjor. Det hjelper lite at Lars Korvald her taler om at "hans" regjering bare gjorde en vennligsinnet henvendelse til et naboland som man alltid ønsker det aller beste. Ja, det var vakre nordiske ord. Norge — det offisielle Norge, får jeg vel si — ønsker det aller beste for Island — på USA's premisser. Det er faktiske forhold. Norge vil opprett-

holde basen på Island, og også den nye norske regjering synes å være interessert i dette, og framtreddende norske politikere gjester sagaøya for å påvirke islandsk opinion, for å legge et trykk på den islandske opinion, fordi man vet at det islandske folk har nære forbindelser med det norske folk, og fordi man av den grunn tror at man kan påvirke dem i dette spørsmålet. Og det er ikke redelig, som enkelte politikere her har gjort, å avvise at den norske regjering direkte har blandet seg inn i dette interne islandske anliggende. Jeg beklager å måtte slutte meg helt og fullt til kamerat Kjartanssons uttalelser: "norske politiske lederes initiativ har vært av en slik art at vi er mange som finner at det nærmer seg en utilbørlig innblanding i islandsk politikk."

Kjartansson har ellers rett i at Norge her søker å skyve over en byrde på Island som Norge selv ikke ønsker å ta på seg. En større grad av amerikansk virksomhet på norsk territorium enn vi allerede har, ville neppe bli godtatt av den norske befolkning. Det kunne sette i fare den tilslutning fra et flertall av det norske folk til NATO-medlemskapet, som jeg dessverre tror fortsatt eksisterer.

Kjartanssons innlegg var ikke en "røst fra graven", som den danske EF-politiker Andersen uttrykte det. Det var et framtidsrettet innlegg, det var et varsel om den frigjøring fra imperialismen som er nødvendig om et uavhengig og stadig sterkere og mer velstående Norden skal kunne bestå.

Norden er splittet fordi tre land deltar i den kapitalistiske, imperialistiske blokken NATO. I tillegg kommer den nyeste splittelsen som er inntrådt ved Danmarks medlemskap i EF. Det er beklagelig for Danmark, men også beklagelig for Norden, om Danmark, politisk og økonomisk, utvikler seg til Vest-Tysklands nordligste delstat.

Det er allerede tegn til at Danmarks EF-medlemskap påvirker Nordens samlede politikk. Den fulle sannhet f. eks. om Nordens opptreden i FN sist høst — og årsakene til denne opptreden — er vel bare helt kjent i innvidde diplomatiske kretser. Men det er en kjensgjerning at Finland og Island opptrådte på annen måte enn Norge, Sverige og Danmark, og en må reise spørsmålet: Vil det være mulig å trekke Danmark med i

en positiv politikk til tross for EF-medlemskapet, eller vil Danmarks avhengighet av EF påvirke, ja, bidra til å presse nordiske land til en mer negativ, stormaktsdominert politikk? Trues de mer eller mindre frie nordiske land fortsatt av EF — et EF ved bakkøren?

Danmarks avhengige stilling til EF må også, dessverre, tas i betraktning i forbindelse med det nordiske samarbeid som — på en forsiktig måte — har vært tatt opp her. Jeg tenker på energipolitikken. Jeg viser til C. H. Hermanssons innlegg i går og det fellesforslag som de sosialistiske partier i Norden i dag formelt har lagt fram. I „Dagens Nyheter” i går het det at „Norges oljepolitikk skärps och blir avsevärt mer nationalistisk”.

Ja, slik kan det også sies. Fordi den norske sosialdemokratiske regjering som er avhengig av sosialistisk støtte i Stortinget, synes å velge en linje i sin oljepolitikk som bygger på å holde de internasjonale oljeselskapene utenfor, blir vår politikk karakterisert som nasjonalistisk.

Nasjonalisering og nasjonalisme er selvfølgelig ikke det samme. Er det noe som er til fordel for alle land, så er det at nasjonalstatene sikrer sine egne ressurser og bryter ned oljeselskapenes tverrnasjonale dominans. Her er det de nordiske sosialistenes syn at vi, uten å ville profitere på hverandres ressurser, bør opptre samlet i så stor grad som mulig, vi bør opptre samlet for best mulig å kunne hevde oss i det harde energipolitiske klima som har gitt noen hver av oss betydelige frysninger. Vel har Norge store fordeler i denne situasjon med våre store oppdagede og forhåpentligvis også store uoppdagede ressurser av olje og gass, men det er ikke dermed sagt at vi kan være oss selv nok — det typisk norske — det er ikke dermed sagt at vi ikke trenger det nordiske samarbeidet.

Jeg viser som sagt til medlemsforslaget fra de nordiske sosialistene. Vi ønsker et bredt nordisk samarbeid, men må stille et spørsmålsteget ved Danmarks stilling. Danmark har valgt EF og dermed også EFs energipolitikk, som knapt er noen politikk i det hele tatt. Det er beklagelig at Danmark har gått denne veien, men man kan i et nordisk energipolitisk samarbeid ikke se

bort fra farene ved å trekke EF-Danmark for sterkt med. Vi ønsker ikke trojanske hester fra det europeiske kontinent inn i det nordiske energipolitiske samarbeidet. Danmark er det land som er mest avhengig av energitilførsler utenfra. Landet har valgt å søke løsningen på bl. a. dette problem ved EF-medlemskap. Det er Danmarks sak, og det kan vi ikke blande oss inn i. Men Danmark kan heller ikke vente — etter sin formidable innsats for å splitte Norden — at de skal få både i pose og sekk, dvs. søke de eventuelle fordeler av sin kontinentale tilhørighet og samtidig nyte godt av energiresursene i Norge og Norden.

Norske sosialister går, som det framgår av forslaget, inn for et helhjertet nordisk samarbeid også på dette området. Men vi stiller oss tvilende til at Danmark skal nyte godt av et slikt samarbeid så lenge Danmark prøver å stå med ett ben i storkonsernenes Europa og ett ben i Norden.

Ikke noe ville glede oss mer enn at Danmark plasserte begge sine ben i den nordiske familie, men det er det som sagt ikke vår sak å avgjøre. Inntil videre må vi betrakte Danmark som et medlem av den nordiske familien som er på flyttefot. Vi ønsker selvsagt den fortapte datter tilbake til familien.

K. B. Andersen: Jeg beklager meget, hr. præsident, at måtte bede om ordet til replik en gang mere i dag, men da jeg direkte blev, om jeg så må sige, provokeret af hr. Gustavsen, bliver jeg nødt til at gøre en bemærkning. Den skal blive kort, fordi indlægget stort set ved sine påstande unddrog sig seriøs reaktion. Det skal jeg derfor heller ikke forsøge på.

Det er sagt om en dansk politiker — det kom jeg til at tænke på, da hr. Gustavsen talte om, hvor Danmark anbragte sine ben — og jeg synes, det samme kan siges om hr. Gustavsen efter det indlæg, vi hørte her — at han står med begge ben fast plantet i den blå luft.

Derfor skal jeg heller ikke gå ind på en række enkeltheder, men blot sige to ting.

Når man taler om Danmark og andre nordiske landes medlemskab af NATO, skal man være opmærksom på, at når afspændingspolitikken i Europa, som vi alle

burde glæde os over uanset parti, er nået så langt, som den er i dette øjeblik, når vi står i den stærkeste afspændingssituation, vi har stået i i Europa siden anden verdenskrig, skyldes det først og fremmest, at såvel den atlantiske alliance som Warszawapagtens medlemmer har haft ryggen dækket og samtidig har været indstillet på positivt og konstruktivt at gå ind i drøftelser om afspænding. Det punkt manglede i indlægget før.

Og én ting mere. I det dokument om den europæiske identitet, som de ni EF-lande publicerede kort før jul, sagde man om disse ni lande, at deres fællesskab ikke er rettet mod nogen og ikke inspireret af nogen form for stræben efter magt.

Hr. Gustavsen vil forgæves i noget indlæg fra de ni, i noget indlæg fra statsministre, udenrigsministre, andre politikere fra de ni lede efter noget, der blot med skygge af ret kan kaldes forsøg på at opbygge en magtblok, og derfor bør de urimelige påstande fra før ikke stå uimod sagt.

Finn Gustavsen: Provokasjonen stod K. B. Andersen for med sitt kraftige angrep på Kjartansson tidligere i dag, som han karakteriserte som en røst fra graven. Jeg har ellers ikke særlige kommentarer til det EF-vennlige innlegg han holdt, men han bør være oppmerksom på at det gjør veldig lite inntrykk på oss at EF vedtar at de har et fellesskap som ikke er rettet mot noen. Han kan vel for så vidt ha rett i at EF ikke er i ferd med å bli en maktblokk, for det som er helt tydelig akkurat i dag, er at EF svikter på alle områder, at splittelsen brer seg stadig sterkere, og vi får i det nordiske samarbeid bare håpe at det fortsetter, slik at Danmark kan komme tilbake til en mer fornuftig familie enn den det har havnet i i Brussel.

K. B. Andersen: Jeg håber, at hr Gustavsen står ene med sit noget provokerende forsøg på at smide Danmark ud af den nordiske familie. Det ønsker vi ikke at komme, og det er vi ikke.

Finn Gustavsen: Jeg er ikke i stand til å kaste Danmark ut av den nordiske familien,

jeg bare konstaterer at i betydelig grad har Danmark selv gått ut av den nordiske familien.

K. B. Andersen: Jeg skal ikke forlænge debatten blot konstatere, at når man er så hildet i en dogmatik, tiden er løbet fra, som hr. Gustavsen er, så må han også på dette punkt tage fejl. Og så skal jeg i øvrigt ikke vende tilbage, selv om hr. Gustavsen fortsætter sine forkerte, uholdbare og uunderbyggede påstande.

Finn Gustavsen: Jeg vil bare benytte meg av min rett til å ha det siste ordet. — Tiden har løpt fra oss, sier K. B. Andersen. Hvis tanker er det tiden har løpt fra? Er det de som i de nordiske land gikk inn for EF-medlemskap, eller er det de som gikk imot EF-medlemskap? Jeg tror at det allerede nå har vist seg at det er de som gikk inn for medlemskap, som ikke riktig følger med i tiden. Et interessant fenomen som man hører om fra alle nordmenn som reiser til Danmark nå om dagen — og det er ofte svært mange — er at det nesten ikke er mulig å treffe de dansker som stemte ja ved folkeavstemningen. Det synes som om de allerede har fortrenget det fordi de begynner å bli klar over at de gjorde noe galt.

Minister Laine: Herr president! Den väst-europeiska integrationsutvecklingen har nu nått sin lösning. Nya hinder i handeln mellan de nordiska länderna har kunnat undvikas sedan de nordiska länder som förblivit utanför EG ingått frihandelsavtal för industriprodukter med Gemenskaperna. Den målsättning som samtliga nordiska länder i detta avseende enhälligt uppställt har sålunda förverkligats. Orsaken till att man i Finland ansåg frihandelsarrangemang nödvändiga var dessas avgörande betydelse för säkerställandet av vår konkurrensposition och för bevarandet av den frihandel som uppnåtts, inte minst mellan de nordiska länderna. Förutom att lösningen ger en möjlighet att bevara den tidigare situationen, ger den också en möjlighet att vidareutveckla det nordiska ekonomiska samarbetet på stabil grund. För Finlands del var ingäendet av

ett tullavtal inte ett sådant slutgiltigt mål att dess uppnående skulle ha utgjort en slutpunkt för våra handelspolitiska aktiviteter. Det är skäl att påpeka att den finska utgångspunkten är den att vi inte anser slutna ekonomiska block utgöra den bästa formen för att utveckla det ekonomiska och kommersiella samarbetet. Vi stöder ett omfattande europeiskt samarbete. Med beaktande av denna grundsyn är det naturligt att vi strävat till att, förutom att trygga vår konkurrensposition i Västeuropa, också trygga förutsättningarna för en utveckling av vår östhandel. Med vår viktigaste socialistiska handelspartner Sovjetunionen har vi alltsedan år 1961 ett avtal om tullfrihet i handeln med industriprodukter.

Också de övriga socialistiska staterna i Europa bildar ur vår synpunkt ett viktigt marknadsområde. För Finlands del måste man konstatera, att sedan man på grund av frihandelsavtalen hade avvecklat tullarna i handeln med största delen av de europeiska länderna, skulle det inte ha varit ändamålsenligt att bibehålla tullmuren gentemot ifrågasvarande socialistiska länder. Av denna orsak ansåg Finland det befogat att förelägga dessa länder en förhandlingsinvt om ett ömsesidigt nedbringande av handelshindren. Förhandlingar i detta syfte har redan påbörjats, och för vissa länders del torde resultat vara att förvänta redan inom de närmaste månaderna.

I samband med främjandet av de ekonomiska relationerna har vi fäst uppmärksamhet vid de möjligheter som yppar sig på det tekniskt-vetenskapliga samarbetets område. Finland har som känt haft bilaterala avtal om tekniskt-vetenskapligt samarbete med samtliga europeiska SEV-länder eller KOMEKON-länder, vilka avtal för vissa länders del ingåtts redan på 1960-talet. Ett betydande tillskott på detta område var det samarbetsavtal mellan Finland och SEV/KOMEKON-organisationen, som trädde i kraft senaste sommar. Detta avtal skapar nya multilaterala förutsättningar för samarbete, vid sidan av de bilaterala tekniskt-vetenskapliga samarbetsavtalen. Avtalet med KOMEKON är så nyligen ingånget, att man ännu inte hunnit skapa sig erfarenheter av hur samarbetet kommer att gestalta sig. Då man emellertid från de socialistiska

staternas sida betonat det tekniskt-vetenskapliga samarbetets betydelse som en form för ekonomiskt utbyte, har Finland enligt min uppfattning skäl att förhålla sig optimistiskt till denna nya samarbetsform. Vi tror därför att SEV/KOMEKON-avtalet kan tjänstgöra som en förebild också för övriga länder med marknadsekonomi, och avtalet borde vara av intresse också för dem.

Senaste höst upplevde världen ett slags ekonomisk-politisk chock då man konkret fick erfara hur sårbar världens energisituation egentligen är. Prisstegringarna på olja och den försvarade tillgången har ställt hela världen inför nya problem. Det försvarade energiläget verknings på produktionen och den ekonomiska tillväxten är otvivelaktigt stora, men man torde dock kunna konstatera, att en så svår nedgång som man i de mest pessimistiska prognoserna under hösten förutsådde ännu inte inträffat. Finland har klarat sig väl ur oljekrisen försåvitt gäller oljetillgången. Däremot kunde vi inte undvika prisstegringarna och de verkningar dessa har. I jämförelse med fjolåret kan den tilläggsräkning för oljan som vi detta år skall erlagga uttryckas i miljarder mark. De ökade kostnaderna har allvarliga återverkningar på hela vår ekonomi, även om verkningarna inte till alla delar omedelbart kommer till synes. Likaså är det en fördel för oss att största delen av vår olja importerar från Sovjetunionen. Inom ramen för den bilaterala handeln med Sovjetunionen är det möjligt att genom en ökad export till detta land på längre sikt utjämna priset på olja. Detta ger oss en viss trygghet också i händelse av ett vikande konjunkturläge på våra exportmarknader i väst.

Om Finlands handelspolitiska läge betraktas i ljuset av energikrisen torde vi när allt kommer omkring ha skäl till en viss tillfredsställelse. Våra långvariga och stabila handelsförbindelser med Sovjetunionen har för sin del bidragit till att säkerställa en regelbunden och störningsfri oljetillförsel, även om priset stigit. Likaså har vår konsekventa neutralitetspolitik i Mellanöstern-krisen varit ägnad att skapa goda relationer till de oljeproducerande arabländerna. Svårigheter i oljetillgången har därför inte heller uppstått på detta håll.

I det nuvarande läget kan vi vara tillfreds med vårt frihandelsavtal med EG i så måtto, att det garanterar oss en sådan konkurrensposition i ett möjligen vikande konjunkturelläge, att vi åtminstone inte omedelbart råkar i underläge på våra viktigaste marknadsområden, utan kan beträffande importbemötandet konkurrera på likställd bas med andra länder som befinner sig i motsvarande situation.

Osäkerheten beträffande energiprisen och möjligheten för en försvagning av exportmarknaderna har hittills gjort det svårt att förutse den ekonomiska utveckling man har att vänta i vårt land under de närmaste månaderna. Då läget nu i någon mån stabiliserats är det möjligt att delge några huvuddrag i konjunkturprognoserna.

Varuexporten förutses 1974 trots konjunkturedgången i Finlands viktigaste av-nämländer öka 4 % i volym och möjligen hela 30 % i värde. Såväl i skogsindustrin som i metall- och verkstadsindustrin tryggar den inneliggande exportorderstocken avsättningen fram till sommaren. Det verkar inte sannolikt, att någon kraftig försämring skulle ske under det andra halvåret heller. Däremot har exportutsikterna för vissa konsumtionsvaror börjat bli svagare.

Varuimporten torde i år växa med en tredjedel i värde men med ingen som helst volymtillväxt. Härvid antas det vara möjligt att bland annat genom sparåtgärder komma till rätta med 5 % mindre importenergi än under 1973. Detta vore nästan 10 % mindre än den beräknade normala förbrukningen under 1974.

Underskottet i handels- och bytesbalanserna, som redan 1973 var betydande, kommer att växa ytterligare under 1974. Den uppskattade försämringen i bytesförhållandet motsvarar en inkomstöverföring till utlandet om drygt en procent av bruttonationalprodukten. Underskottet i bytesbalansen beräknas till 3 miljarder mark. Också under 1975 blir underskottet sannolikt stort.

Om jag riktigt uppfattat mina värderade kollegers framställningar och de beräkningar jag i övrigt hört om den förväntade ekonomiska utvecklingen i de övriga nordiska länderna, så förefaller utsikterna inte i alltför hög grad variera i Norden.

Situationen är ingalunda ljus, men man

bör konstatera att den i ett tidigare skede föreföll betydligt dystrare. De ekonomiska och handelsmässiga utsikterna motiverar enligt min uppfattning att man utvecklar det nordiska samarbetet på området för ekonomi och handel, ökar handeln mellan de nordiska länderna samt stärker det vetenskapligt-tekniska samarbetet. Ett gott samarbete mellan länder sådana som de nordiska utgör ett stabiliserande element i dagens, av en betydande osäkerhet kännetecknade ekonomiska förhållanden.

Paul Jansson: Herr president! I ministerrådets berättelse över det nordiska samarbetet behandlas de mest skiftande ting. Det är en fyllig katalog över de aktiviteter som vi för närvarande sysslar med i Norden.

Sedan de stolta planerna om en nordisk ekonomisk gemenskap av kända skäl fick överges har det nordiska samarbetet trots allt envetet kämpat vidare och utvidgats till att omfatta allt fler områden.

Samarbetet på religionpolitikens, näringspolitikens och miljöpolitikens område kan komma att få stor betydelse då det gäller att ta till vara våra gemensamma resurser men göra det på ett sådant sätt att det för framtiden tillförsäkrar våra folk en god och livsvänlig miljö. Vi har bara en jord, har det sagts. Vi kan väl säga också att vi har bara ett Norden. Låt oss inte, i vår iver att exploatera naturtillgångar, för framtiden förstöra vitala miljövärden som vi alla hyllar!

Genom tillkomsten av den miljövärdskonvention som nu ligger klar att undertecknas raserar man de administrativa hinder på miljöpolitikens område som gränserna mellan våra länder tidigare har inneburit. I ministerrådets berättelse aviseras även näriliggande beslut beträffande avfallshantering och naturskydd. Det är emellertid av största vikt att dessa frågor, som så påtagligt berör de enskilda människorna, får bli föremål för en ingående debatt här i Nordiska rådet innan bindande beslut fattas. Den mycket omfattande rapport om skyddsvärda landskapsområden i våra länder som har utarbetats är verkligen värd att beaktas och att bilda underlag för insatser för fredande av landskap och natur av gemensamt nor-

diskt intresse. Det är med stor förväntan vi ser fram emot det förslag som ministerrådet aviserat i det avseendet.

Den aktuella energikrisen har berörts av många talare i denna generaldebatt. Jag vill bara med ytterligare ett par ord snudda vid det problemet.

Energikrisen har på ett påtagligt sätt åskådliggjort industriländernas beroende av vad som händer i de oljeproducerande länderna och av de multinationella oljebolagens agerande på den internationella marknaden. Det förhållandet att oljestaterna numera ensidigt bestämmer priset på råolja utan förhandlingar med de internationella oljebolagen och att oljan därtill har blivit ett politiskt vapen i mellanösternkonflikten innebär sannolikt att vi fortsättningsvis inte kan räkna med billig olja i obegränsade mängder som bas för vår energiproduktion. Även om de politiska konflikterna, såsom vi hoppas, snart skall biläggas och oljan därmed upphöra att vara ett politiskt påtryckningsmedel, får vi ändå räkna med att tillgången och priset på olja tvingar oss att söka andra energikällor för kraftproduktion, för uppvärmning och som drivmedel.

Det synes följaktligen framstå som helt uppenbart att regeringarna måste skaffa sig ett fastare grepp om den framtida energiförsörjningen i våra länder. Att fortsättningsvis lita till de multinationella oljebolagens möjligheter och intresse att förse oss med den olja vi behöver för framtiden kan enligt min mening och enligt mångas mening inte vara en realistisk politik. Därför kan man hälsa med tillfredsställelse de gemensamma ansträngningar som nu görs på nordisk bas för att åstadkomma direktimport av olja genom avtal direkt med oljeländerna. Med en sådan politik kan vi på sikt undgå vårt beroende av de multinationella oljebolagen. Jag vill här hänvisa till det medlemsförslag som de socialdemokratiska grupperna i Nordiska rådet har väckt beträffande nordiskt energisamarbete.

Som framgick av statsrådets Feldts anförande i går har det nordiska samarbetet förts starkt framåt de senaste åren. Detta beror väl till stor del på att ministerrådet har tagit initiativ i löpande följd.

Samtidigt som vi med tillfredsställelse konstaterar detta bör vi emellertid komma

i håg att bakom flera av ministerrådets rapporter döljer sig tidigare medlemsförslag och initiativ som tagits av rådets medlemmar. Jag tror det är av utomordentlig vikt att initiativkraften och den politiska viljan som kommer till uttryck på detta sätt tas till vara i det nordiska samarbetet även i framtiden. Samarbetssträvandena bör i ökad utsträckning komma till uttryck i ett växelspel mellan ministerrådet och rådsförsamlingen. Endast på ett sådant sätt kan alla goda krafter bringas att samverka för den fördjupade demokrati som såväl nu som i framtiden bör vara ett självklart kännetecken för nordiskt samarbete.

Slutligen, herr president, bara en personlig reflexion i anslutning till en av punkterna i ministerrådets berättelse.

I avsnittet om bistandsfrågor i berättelsen anges målen för de nordiska ländernas gemensamma strävanden på detta område. Dessa är bl. a. att uppnå bättre villkor för de fattigaste delarna av befolkningen, att ge utvecklingsländerna större ekonomisk självständighet, att ge bättre utbildningsmöjligheter och minska antalet arbetslösa. I samma avsnitt av berättelsen nämns som ett av medlen till aktivt nordiskt samarbete i fråga om bistånd till utvecklingsländerna att de nordiska länderna har gemensamma representanter i Världsbanksgruppen.

Utifrån denna målsättning för u-landsbiståndet måste enligt min uppfattning Världsbankens beslut om lån till Chile anses stötande, för att inte säga upprörande. Under Allendes regim förvägrades Chile lån, men sedan en militärjunta har tagit över makten verkar det vara fritt fram. Dess bättre har de nordiska representanterna i enlighet med våra målsättningar inte gått med på detta beslut. Det kanske finns anledning för ministerrådet att fundera över på vilket sätt de nordiska länderna i samarbete med andra intressenter i banken kan medverka till att sådana olycksfall i hanteringen kan undvikas i framtiden.

Reidar T. Larsen: Jeg vil bare komme med et par merknader til spørsmål som er berørt av andre i dagens møte.

I flere av de innleggene som er holdt under denne samlingen, er det blitt pekt på at det nordiske samarbeidet lider under mang-

lende innhold og derfor også mangler mening. Jeg hører til dem som mener at Nordisk Råd gjør et nyttig arbeid på mange felter, men jeg er likevel enig i kritikken over de svevende talemåter som blir brukt for å skjule uenighet i store spørsmål.

Det er nødvendig å se åpent i øynene hva som er de viktigste hindringer for at de nordiske lands samarbeid skal kunne utvikle seg mer innholdsrikt og mer meningsfylt.

I snart 25 år har Norges, Danmarks og Islands medlemskap i NATO splittet de nordiske lands holdninger og umuliggjort tanken om Norden som et samlet utgangspunkt for avspenningsinitiativ og brobyggende arbeid i verden.

Nå er Danmarks medlemskap i Fellesmarkedet blitt en ny splittende faktor som river opp det samlede Nordens samarbeidsmuligheter.

Under disse omstendighetene er det vel ikke så mye av større betydning en kan få til av nordisk samarbeid. Jeg er av den mening at alle de muligheter som finnes, må utnyttes, og kommunistenes og venstresosialistenes initiativ til felles energipolitiske tiltak er et eksempel på det. Det finnes enkelte likheter mellom dette initiativet og den uttalelse som er lagt fram fra sosialdemokratisk hold under denne sesjonen, selv om dette er mindre tydelig og konkret utformet, men det kan gi håp om at det kan bli mulig å nå fram til resultater på dette feltet.

Men for øyeblikket er det likevel viktigere å vende oppmerksomheten mot hva en ikke må gjøre, enn mot hva en kan gjøre innenfor de snevre rammer for samarbeidet som er gitt. Det vil si at en i størst mulig utstrekning må søke å hindre at noen lands medlemskap i de store maktblokkene får slå ut i handlinger som kan forbitre forholdet mellom de nordiske landene.

Den islandske regjeringsrepresentanten Magnus Kjartanssons alvorlige og vektige innlegg her tidligere i dag er en sterk påminnelse om hvilke ubotelige skader slike handlinger kan føre til. Det er ikke Kjartanssons innlegg, men den norske innblandingen som må kritiseres. Et riktig samarbeidende Norden måtte gitt Island sin åpne og helhjertede støtte i dets kamp for sin

livsviktige 50 miles fiskerigrænse. Det må beklages sterkt at man ikke kunne yte en slik støtte.

Enda mer beklagelig er imidlertid den innblanding i islandske forhold minister Kjartansson viste til, og som direkte kunne virke til å svekke Islands posisjon i den vanskelige konflikten med NATO's ledende stormakt.

Det stiller seg derfor som en klar forutsetning for det nordiske samarbeidets utviklingsmuligheter at de holdninger som er gjeldende innenfor de militære og økonomiske blokkene, ikke blir blandet inn i det nordiske samarbeidet og i forholdet mellom de nordiske stater i framtida.

Statsminister Bratteli har selvfølgelig rett i at det land som tar en suveren avgjørelse, også må ta ansvaret for det, men det er ikke dette det er spørsmål om her. Det som må understrekes, er at hvis man ikke kan støtte et nordisk land som er i konflikt med blokkene eller med mektige enkeltstater, bør man i alle fall avstå fra enhver handling som kan forstås som om en faller et annet nordisk land i ryggen.

I en replikk sa hr. K. B. Andersen at han syntes hr. Kjartanssons innlegg var som å høre en røst fra graven. Grunnen til dette var at hr. Kjartansson sterkt betonte verdien av de små lands selvstendighet og suverenitet.

Må jeg få replisere at når hr. Andersen taler om graven, så minner det om at det jo nettopp var de synspunkter hr. Andersen gav uttrykk for, som ble så grundig gravlagt i den norske folkeavstemningen om EF-medlemskap.

Det kan vel ikke være noen tvil om at hvis det er noe som har skapt uro og bevegelse i de nordiske folkene i de seinere åra, så er det truselen om at våre lands selvstendighet skal ødelegges, og at våre folk skal bli lagt inn under Fellesmarkedets og de store vesteuropeiske monopolenes makt.

Hr. Andersen og andre burde tenke over hva det har kostet en del politikere og politiske partier at de har vært så villige til å ofre de store verdier som selvstendigheten innebærer, på blokkpolitikens alter.

Om tilstanden i Nordisk Råd vil jeg for øvrig bare si at tida nå må være kommet

til full politisk normalisering av Rådets förhandlingar och virksomhet. Jo mer realistisk Nordisk Råd gjenspeiler de eksisterende politiske forhold, jo mer interesse vil det samle, og jo større betydning vil det få for løsningen av de problemer som er felles for de nordiske folkene.

Tuomioja: Herr president! Samtidig som jag helt godkänner det att utrikes- och säkerhetspolitiska frågor hålls utanför Nordiska rådets behandlingar, anser jag dock, att det inte borde hindra oss från att diskutera också utrikespolitiska frågor. Särskilt motiverad är en sådan diskussion när det gäller sådana utrikespolitiska frågor, i vilka de nordiska länderna samarbetar, även om det händer utanför Nordiska rådets ram. Ett sådant samarbetsfält är de nordiska ländernas FN-politik. Av de talrika problemen i FN-politiken vill jag bara ta upp till närmare granskning de nordiska ländernas politik i förhållandet till södra Afrika.

De nordiska länderna har rönt stort erkännande för att de hjälpt offren för rasförtryck och kolonialism. De har gett de sydafrikanska folken moraliskt, politiskt och även materiellt stöd för att dessa folk skall få politiska och ekonomiska grundrättigheter. De har erkänt att folkens frihetskamp i södra Afrika är berättigad och laglig. I FN har de omfattat majoritetens ståndpunkt och fördömt de vita minoritetsregeringarnas rasförtryckspolitik och Portugals kolonialpolitik.

De nordiska länderna har dock ofta klandrats för, att de inte i FN och i andra internationella organisationer vågar stå för sina ord. Å andra sidan har det konstaterats, att de nordiska länderna uppträder tve tydigt också i sina bilaterala relationer till Sydafrika.

Otvivelaktigt är denna kritik i mycket berättigad. Orsaken till kritiken har närmast varit den, att den uppfattning som majoriteten i den internationella organisationen FN har om tolkningen av den internationella rättens bestämmelser och FN:s stadga beträffande de sydafrikanska frågorna i flera avseenden avviker från de nordiska ländernas tolkning. I många avseenden kan våra tolkningar i dessa frågor skildras som hypokritiskt juridiska och logiskt haltande.

Från de nordiska ländernas sida har det ofta konstaterats, att man i de sydafrikanska frågorna inte helt utnyttjat alla politiska påtryckningsmedel. Det har konstaterats, att FN:s möjligheter att avgöra dessa frågor avsevärt förbättrats, ifall besluten får stöd av en så representativ och stor majoritet som möjligt, om också inte enhälligt stöd. Det här kan endast hänvisa till de västliga imperialistiska makternas attityd, ländernas, vilkas politik i sista hand bestämmes av deras ekonomiska intressen, intressen, som de nordiska länderna inte borde ha någon anledning att skydda. Å andra sidan har det konstaterats, att målet bör vara att mobilisera den allmänna världsoinionen och att erbjuda en grundval för en effektiv verksamhet mot rasdiskriminering och kolonialism.

Man kan således fråga, om inte de nordiska länderna med sin egen tyngd och genom egna exempel tror sig kunna inverka på den inhemska och den internationella opinionsbildningen. I inget fall kan man i det oändliga gömma sig bakom de kapitalistiska västländernas rygg och vägra att i praktiken vidta åtgärder, som man uppgivit sig i princip omfatta. Detta gäller bl. a. sanktionerna mot Sydafrika, som de nordiska länderna funnit det motiverat att ge sitt principiella stöd (bl. a. år 1966), men de ansåg det inte motiverat att själva inskränka sin handel med detta land.

De nordiska ländernas uppträdande i sina bilaterala relationer till Sydafrika har kritiserats ännu mera än deras verksamhet i FN.

Det är dags för de nordiska länderna att börja revidera hela sin politik i sydafrikanska frågor. För att för egen del öka medlemsmajoriteten bakom FN:s beslut i dessa frågor borde de avstå från att se på saken juridiskt och från en selbent tolkning av ordalydelsen i FN:s stadga och resolutioner och gå in för ett mera realistiskt politiskt sätt att närma sig, på samma sätt som den internationella organisationen har förfarit. Detta borde inte ens vara svårt, emedan de i princip har medgivit, att fastän stadgans ord inte förändras, så förändras deras tolkning hela tiden.

Det är emellertid lika viktigt, att de nordiska länderna i sina bilaterala relationer förfar konsekvent i strävandena att eliminera

ra rasförtryck och kolonialism. FN har ofta konstaterat, att härtill inte enbart förslår stöd i internationella organisationer, utan det är nödvändigt att också vidta åtgärder för isolering av de sydafrikanska minoritetsregeringarna från bilaterala relationer staterna emellan.

I detta nu utgör de nordiska ländernas erkännande av Guinea-Bissau en aktuell provosten. Guinea-Bissaus nationalförsamling förklarade den nya staten grundad den 24 senaste september. Hittills har landet erkänts av åtminstone 71 stater, av bl. a. alla stater i Afrika med undantag för de rasistiska regeringarna. Det har även Europas socialistiska stater gjort, likaså Kina samt flera andra asiatiska stater och ett antal länder i Sydamerika. Men hittills har inget av de västliga kapitalistländerna erkänt Guinea-Bissau.

I de nordiska länderna har dröjsmålet motiverats på internationellträttsliga grunder. Man har bl. a. hänvisat till, att man inte är helt på det klara med, vem som innehar makten i Guinea-Bissaus olika delar och hur effektiv maktutövningen är. Man har med andra ord inte kunnat konstatera, huruvida Guinea-Bissau uppfyller de krav som bör ställas på en självständig stat.

Då man bedömer förutsättningarna för erkännandet av Guinea-Bissau som en stat, kan man konstatera följande: Guinea-Bissaus folk bor inom sitt område varaktigt. Landets regering åtnjuter ostridigt förtroende hos folket i de befriade områdena och kan effektivt skydda invånarnas intressen. Den stat som grundats omfattar hittills två tredjedelar av landets område, befriade från de portugisiska truppernas besittning. På detta område utövar Guinea-Bissaus självständighetsparti PAIGC ostridig administrativ och militär makt trots Portugals krigsåtgärder. Folket i de befriade områdena stöder reservationslöst PAIGC:s politik och åtgärder.

I FN:s av de nordiska länderna godkända resolutioner godkänns de portugisiska

koloniernas kamp som laglig, och man väddar till alla folk för att få moraliskt och materiellt stöd för de ifrågavarande folkens befrielsekamp. De nordiska länderna har även erkänt, att befrielseörelserna i Portugals kolonier representerar de verkliga strävandena hos befolkningen i dessa områden. I Guinea-Bissau har de erkänt PAIGC som folkets enda rätta representant. I praktiken framgår detta bl. a. av, att de nordiska länderna stöder de portugisiska koloniernas folk genom befrielseörelserna och OAU även materiellt.

Guinea-Bissau uppfyller således kännetecknen på en självständig stat. Då det inte finns någon orsak att misstänka, att Portugal kunde återerövra de befriade områdena, kan det inte vara fråga om ett för tidigt erkännande. Enligt internationell rätt föreligger det således inte något hinder för ett erkännande av Guinea-Bissau.

Däremot skulle erkännandet av Guinea-Bissau ha anmärkningsvärd politisk betydelse. De nordiska staternas erkännande vore av särskild vikt, emedan dessa länder uppskattas i Afrika. De skulle sålunda även fungera som vägvisare, som flera andra kapitalistiska industriländer sannolikt skulle följa. En internationell påtryckning på Portugal skulle otvivelaktigt främja sakens avgörande i förhandlingsväg. Sålunda kunde de nordiska länderna på ett betydande sätt inverka på, att kolonialkriget och våldet skulle upphöra i Guinea-Bissau och de andra portugisiska kolonierna. Tack.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse, C 1, fortsätter i rådets fem utskott.

Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium och Rapport om nordiskt samarbete under år 1973 till handlingarna.

Mötet avslutades kl. 17.55

Protokoll

4:e mötet

Måndagen den 18 februari 1974 kl. 14.00

Presidenter: Johannes Antonsson (1—10; 10—12) och Odvar Nordli (10)

Dagordning

1. E 9: fråga till Danmarks regering om förarskydd vid trafikförsäkring (D 1974/24/1973/t)

2. E 2: fråga till Nordiska ministerrådet om livsmedelstillsatser (C 18/s)

3. E 3: fråga till Nordiska ministerrådet om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (D 1974/5/1965/s)

4. E 4: fråga till Finlands regering om nordisk specialistkompetens för läkare (D 1974/21/1966/s)

5. E 5: fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk användning av vetenskaplig specialapparatur (D 1974/20/1967/k)

6. E 12: fråga till Nordiska ministerrådet om införande av sommartid

7. E 13: fråga till Nordiska ministerrådet om dansk miljölagstiftning och skyddet av naturtyper av gemensamt nordiskt intresse

8. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*juridiska utskottets betänkande*)

D 1974/28/1971/j: meddelande om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner

9. A 392/j: medlemsförslag om nordisk lagstiftningsplan

10. A 410/j: medlemsförslag om nordiskt förbud mot alkoholreklam

11. A 381/j: medlemsförslag om likar-

tade principer för lagstiftning om kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård

12. A 371/j: medlemsförslag om enhetlig lagstiftning om fastighetsförmedlare

13. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*socialpolitiska utskottets betänkande*)

D 1974/30/1970/s: meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

D 1974/21/1971/s: meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund

D 1974/3/1972/s: meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

D 1974/4/1972/s: meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

14. A 352/s: medlemsförslag om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

15. A 378/s: medlemsförslag om nordisk specialistutbildning på radioterapins område

16. A 387/s: medlemsförslag om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön

17. A 395/s: medlemsförslag om inrättande av en patientombudsmannainstitution

18. B 15/s: ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

Meddelanden

Det meddelades, att justitsminister og minister for kulturelle anliggender Nathalie Lind och statsrådet Anna-Greta Leijon intagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Ivar Nørgaard lämnat sessionen och ersatts av Kristian Albertsen och att Carl-Henrik Hermansson under 4:e och 5:e mötet lämnat session och ersatts av Lars Werner.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

E 9: fråga till Danmarks regering om förarskydd vid trafikförsäkring (D 1974/24/1973/t)¹

Lillqvist: Av regeringarnas meddelanden framgår, att i denna fråga har skett en glädjande utveckling mot ett utökat förarskydd i överensstämmelse med rådets rekommendation. Sålunda har bilansvarighetslagen i Norge ändrats så att från och med detta års början den obligatoriska trafikförsäkringen täcker även personskada som förare av motorfordon har lidit.

Enligt svensk rätt har förare av motorfordon för närvarande icke en sådan rätt till ersättning för skada som drabbat föraren själv. Frågan har emellertid nyligen aktualiserats genom en hänvändelse från trafikförsäkringsföreningens sida och inom det svenska justitiedepartementet övervägs för närvarande lagändringar, som skulle innebära att trafikförsäkringen utvidgas att omfatta också fordonets förare. Enligt meddelandet har man för avsikt att behandla frågan om utvidgning av trafikförsäkringen i en departementspromemoria, som kommer att framläggas i början av detta år. Då frågan sedan tidigare är löst i Finland förefaller det alltså sannolikt att förarskyddet inom en rätt snar framtid kommer att vara genomförd i de tre länderna Norge, Sverige och Finland.

För Danmarks vidkommande ger meddelandet emellertid vid handen att man inte har aktuella planer på att ändra de danska

¹ Frågan tryckt s. 1231.

reglerna på området, som inte känner förarskydd i trafikförsäkringen. Frågan har inte utretts sedan mitten av 1950-talet, då inställningen överallt i Norden var en annan i denna fråga än vad den är i dag. Från dansk sida hänvisas visserligen till att de i rekommendationen berörda frågeställningarna antagligen under kommande år kommer upp i ett bredare sammanhang i samband med utredningar om ersättning för invaliditet och förlust av försörjare samt om förhållandet mellan ersättning och försäkring.

Då starka sociala skäl och den mycket livliga motorismen och turismen mellan de nordiska länderna måste anses tala för att bestämmelserna på trafikförsäkringens område så långt som möjligt är överensstämmande i alla de nordiska länderna framstår det som synnerligen angeläget att även förarskyddet införes i hela Norden. Då frågan i övrigt synes gå mot en positiv lösning inom den närmaste framtiden men det från dansk sida inte anmälts några framsteg i saken får jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

Har Danmarks regering för avsikt att inom en nära framtid överväga en sådan ändring av gällande trafikförsäkringsbestämmelser att förarskydd kan införas även i Danmark i överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation nr 24/1973?

Justitsminister og minister for kulturelle anliggender **Nathalie Lind:** I anledning af hr. Lillqvists spørgsmål vil jeg gerne på den danske regerings vegne meddele, at vi fuldt ud er opmærksomme på de problemer, som de gældende begrænsninger i dækningsområdet for den obligatoriske motoransvarsforsikring giver anledning til, først og fremmest i tilfælde, hvor motorkøretøjets fører lider personskade. Jeg kan for mit eget vedkommende blot henvise til, at jeg stemte for rekommandationen under behandlingen på 21. session. Når man fra dansk side i meddelelsen til denne session har givet udtryk for, at man ikke har aktuelle planer om at ændre de gældende danske regler, må det altså ikke forstås som en forhåndsafvisning af de synspunkter, som ligger bag rekommandationen. Be-

grundelsen har först och fremmest været, at man har ment, at en udvidelse af dækningsområdet til at omfatte føreren i realiteten vil indebære, at motorforsikringen i denne relation kommer til at virke som en lovpligtig ulykkesforsikring, og at problemet derfor har nær sammenhæng med hele spørgsmålet om, i hvilket omfang man ved dækning af personskade skal bygge på en erstatnings- eller en forsikringsordning. Spørgsmålet om førerdækning har jo også betydelige økonomiske aspekter. I henvendelsen fra den svenske trafikforsikringsforening er det således nævnt, at en medinddragelse af føreren under dækningsområdet skønnes at ville medføre en forøgelse af skadesomkostningerne på ca. 18 pct. I Sverige vil omkostningsforøgelsen dog i realiteten kun blive ca. det halve, fordi 95 pct. af førerne allerede er delvis dækket gennem den såkaldte førerpladsforsikring. I Danmark er tegningen af førerpladsforsikring betydeligt mindre udbredt, og omkostningsforøgelsen — og dermed præmieforhøjelserne — vil derfor blive større.

Jeg er imidlertid enig med hr. Lillqvist i, at den seneste udvikling har gjort det rimeligt at søge de danske overvejelser fremskyndet. Det er derfor min hensigt at foranledige, at spørgsmålet tages op i nær fremtid.

Lillqvist: Herr president! Jag ber att få tacka minister Lind för det positiva svaret på min fråga och jag kan säga att det gläder mig att vi i en nära framtid kan räkna med att få en enhetlig trafikförsäkring i hela Skandinavien, som ju i främsta hand gagnar dem som drabbas av trafikolyckor i ett eller annat av våra skandinaviska länder. Jag tror att vi har stor nytta av denna trafikförsäkringsändring, när vi får den genomförd i hela Norden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

2

E 2: fråga till Nordiska ministerrådet om livsmedelstillsatser (C 18/s)¹

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! I inledningen av motiveringen till mina frågor har jag kortfattat redogjort för ett medlemsförslag från 1962 om likartad livsmedelslagstiftning och gemensam livsmedelskontroll. Detta medlemsförslag avskrevs 1972. En ämbetsmannakommitté har arbetat med de här frågorna. Nordiska rådet har uttalat att man önskar följa denna viktiga verksamhet genom berättelser.

Av kommitténs hittills avlämnade berättelser framgår att enighet nåtts beträffande vissa bestämda definitioner och begrepp inom livsmedelslagstiftningen. Vidare framgår av den berättelse som lämnats till rådets 22:a session att kommittén kommit fram till gemensamma principer vid godkännande av tillsatsämnen.

Berättelserna om samarbetet på livsmedelslagstiftningens område ger knapphändiga redogörelser för ämbetsmannakommitténs arbete. Som ovan nämnts avskrevs 1962 års rekommendation i ämnet mot bakgrund av att ämbetsmannakommitténs betydelsefulla och intressanta arbete skulle kunna följas genom årliga berättelser till rådet. Såvitt gäller den viktiga frågan om tillsatsämnen anges endast att ämbetsmannakommittén kommit fram till gemensamma principer angående godkännande av sådana.

Förekomsten av olika typer av tillsatser i livsmedel har blivit angelägna och omdebatterade frågor. Allmänhetens intresse för livsmedels närings- och kvalitetsegenskaper ökar starkt. Färgämnen i livsmedel tillsätts ofta för att ge varan en större attraktions- och säljformåga. Däremot syftar tillsatsmedlet ej alltid till att höja varans näringsvärde. Tillsatsernas betydelse ur hälsosynpunkt är lika omstridd. Effekterna av olika former av livsmedelstillsatser är därför mycket angelägna att få kunskap om.

Det kan i och för sig vara värdefullt att ämbetsmannakommittén enats om gemensamma principer för godkännande av tillsatsämnen. Jag finner det dock önskvärt att få närmare kännedom om innebörden i dessa principer.

¹ *Frågan tryckt s. 1220.*

Enligt kommitténs mandat skall i största möjliga utsträckning ländernas ställningstaganden i det internationella harmoniseringsarbetet på livsmedelsområdet samordnas. Av berättelsen framgår dock inte hur det arbete som utföres inom ämbetsmannakommittén underlättat möjligheten till gemensamma nordiska ställningstaganden till det internationella harmoniseringsarbetet.

Jag vill därför ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet:

Vad innebär de gemensamma principer för godkännande av tillsätsämnen som den nordiska ämbetsmannakommittén för livsmedel antagit? På vilket sätt har det av ämbetsmannakommittén hittills utförda arbetet påverkat möjligheten till en nordisk samordning av ställningstagandena i det pågående internationella harmoniseringsarbetet på livsmedelsområdet?

Meddelande

Det meddelades, att kirkeminister og minister for offentlige arbejder Kresten Damsgaard intagit sin plats i rådet.

Statsråd Sonja Ludvigsen: Det kontaktorgan — embetsmannsutvalg — som på bakgrunn av Nordisk Råds rekommendation nr. 11/1962 er nedsatt med representanter fra de nordiske land, har som mandat å klargjøre de forskjeller som er til stede i de nordiske lands næringsmiddelovgivning, med sikte på i størst mulig grad å komme fram til ensartede bestemmelser, for derved å kunne innta en fellesstilling til den internasjonale harmonisering som foregår på dette felt.

Utvalget har hittil hatt fem møter.

Utvalget var etter det fjerde møtet kommet fram til 12 felles nordiske definisjoner av begreper innen næringsmiddelovgivningen og behandlet ytterligere sju begreper og bestemmelser som stort sett er felles.

Utvalget var videre kommet fram til felles prinsipper ved godkjenning av tilsetningsstoffer, og man var også enig om utveksling av informasjon om tilsetningsstoffer.

I forbindelse med utkast til melding til Nordisk Råd i november 1973 kom det imidlertid fra Danmarks side en del bemerkninger på det danske utvalgs vegne.

Det ble bedt tilføyet til det da framsendte utkast:

”Den nye danske levnedsmiddelov indeholder bestemmelser, der på visse punkter afviger lidt fra de definitioner og synspunkter som embedsmandsudvalget er nået frem til.”

Det ble bl. a. anført at begrepet ”levnedsmiddel” i den nye danske levnettsmiddelov av 6. juni 1973 ikke omfatter tilsetningsstoffer o. l., og begrepet ”berigelsesmiddel” er ikke direkte anvendt i den danske ”levnedsmiddelov” som derimot taler om næringsstoffer.

På utvalgets siste møte ble spesielt behandlet aromastoffer og aromapreparater samt næringsdeklarasjoner. Samtidig ble bestemt at de definisjoner utvalget er kommet fram til, vil bli betegnet som anbefalte felles nordiske definisjoner.

Uansett om Danmark som medlem av EF er forpliktet til å følge Fellesskapets bestemmelser, er Danmark stadig interessert i å opprettholde et nordisk samarbeid på området.

Arbeidet med å finne fram til felles nordiske definisjoner i næringsmiddelovgivningen vil, så langt det lykkes, gi grunnlag for en felles nordisk stillingtagen til den internasjonale harmonisering som pågår i Codex Alimentarius. En representant fra hvert av de nordiske land i embetsmannsutvalget er også medlem av de nasjonale Codex Alimentarius-utvalg.

Forholdene ligger således godt til rette for å komme fram til felles nordiske synspunkter på det internasjonale plan. Representantene fra de nordiske land møtes videre før den årlige plenumsesjon i Codex Alimentarius Commission og har egne nordiske drøftelser mellom møtene i de enkelte Codex-komiteer.

Da arbeidet på nordisk basis ennå ikke er fullført, og det internasjonale arbeid på næringsmiddelsektoren gjør det ønskelig med et fortsatt nordisk samarbeid, er det i embetsmannsutvalget enighet om at det vil være nyttig at et stående utvalg kommer sammen en gang årlig. Det ble derfor på utvalgets siste møte besluttet at Nordisk Råd skulle underrettes om at utvalget innvil videre burde fortsette sin virksomhet, samtidig som det koordinerende land, som

er Norge, til neste møte — som skal holdes den 27. mai d. å. — skal utarbeide en langt mer utførlig beretning om utvalgets virksomhet. Etter å ha vært behandlet på dette møtet, vil beretningen bli oversendt Nordisk Råd, og den vil gå inn på bl. a. de ting som hr. Nilsson spurte om.

Meddelande

Det meddelades, att miljöminister og minister for Grønland Holger Hansen intaget sin plats i rådet.

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Jag ber att få framföra ett tack till statsrådet Sonja Ludvigsen för svaret.

Opinionen för sunda och giftfria livsmedel växer sig allt starkare. I alla nordiska stater liksom flerstädes i den industrialiserade världen framstår det som naturligt att samhället skall kontrollera och bl. a. genom lagstiftning garantera att tillsatsämnen av olika slag inte inkräktar på livsmedlens kvalitet.

Varje år utkommer en mångfald nya sorter och kvaliteter livsmedel med tillsatser, som konsumenterna inte själva kan överblicka eller kontrollera. Trygghet i detta avseende bör vara en självklar rättighet för medborgarna. Det är därför viktigt att dessa frågor noggrant uppmärksammas såväl på nationell som på internationell bas.

I det nordiska länderområdet, med sina i allt väsentligt gemensamma levnadsvanor, fria folkrörelser och fri handel, utgör livsmedelslagstiftningen en av de viktigaste samarbetsfrågorna.

Rapporten från ministerrådet till årets session beträffande detta samarbete är, som jag tidigare påpekat, mycket knapphändig. Jag har inte tyckt mig av rapporten kunna utläsa efter vilka gemensamma principer och på vilket sätt ämbetsmannakommitténs arbete har haft betydelse på detta område. Svaret ger heller inget besked på dessa punkter.

Jag noterar emellertid med tillfredsställelse att ämbetsmannakommittén skall fortsätta sitt arbete och att en mycket utförligare rapport skall utarbetas till nästa möte den 27 maj i år. Enligt svaret är arbetet på nordisk bas inte slutfört. Danmarks anslut-

ning till EG innebär vissa förpliktelser som, om jag fattar svaret rätt, också motiverar ett fortsatt nordiskt samarbete. Jag vill personligen hoppas, att intresset från dansk sida för nordiskt samarbete på detta område i fortsättningen är oförminskat.

Ämbetsmannakommittén skall tills vidare hålla ett möte per år. Huruvida det är tillräckligt med hänsyn till omfattningen av nya tillsatsmedel etc., som undan för undan tillförs marknaden, och med hänsyn till konsumenternas krav återstår att se. Mot bakgrunden av hittillsvarande aktivitet — jag har förstått det så att de nämnda fem mötena hållits efter 1972 — förefaller det som om ambitionen har sänkts. Det är i så fall inte tillfredsställande och överensstämmer heller inte, efter vad jag förstår, med det handlingsprogram som statsrådet Feldt redogjorde för i förrgår, då han uttalade att handlingsprogrammet "har växt fram ur vad vi i de nordiska länderna bedömt vara människans behov och problem i dagens samhällsutveckling".

Statsrådet nämner konsumentfrågorna i den femte och sista av de punkter som han har sammanfattat programmet i. Den punkten lyder: "— konsumentpolitiken för att skydda den enskilde konsumenten och möjliggöra för honom att bättre bedöma sin situation och tillgodose sina behov".

Statsrådet kommenterar längre fram i sitt anförande denna punkt om konsumentfrågorna på följande sätt: "De nordiska länderna har varit föregångsländer på konsumentpolitikens område. Vi förfogar i dag över relativt väl utvecklade institutioner till skydd för konsumenternas intressen — något olika i de olika länderna. Stora tekniska och ekonomiska fördelar kan uppnås genom utökat samarbete. Ett särskilt handlingsprogram skall fastställas. Samarbetet på detta område skall effektiviseras, samordningen med andra områden förbättras."

Om det är så att ambitionen har sänkts finner jag detta otillfredsställande. Jag hoppas att statsrådet Ludvigsen och Norges regering som koordinerande organ vinnlägger sig om att ministerrådets målsättning, så som den har formulerats i den rapport jag nyss citerade, uppfylles också i den av mig här aktualiserade frågan.

Jag vill slutligen, herr president, under-

stryka vikten av att rapporterna till Nordiska rådet i framtiden utformas så att även personer som inte är så väl initierade i de nordiska harmoniseringssträvandena på detta lagstiftningsområde kan uppfatta principerna för och omfattningen av verksamheten och konstatera att Nordiska rådet har avancerade ambitioner i dessa avseenden; så har jag i varje fall uppfattat ministerrådets målsättning. Därmed torde, utöver de praktiska resultaten, ett inte oväsentligt bidrag ges till en bättre förankring av det nordiska samarbetet i för människorna viktiga frågor.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Hans Gustafsson intagit sin plats i rådet.

Statsråd **Sonja Ludvigsen**: Jeg kan helt ut dele de prinsipielle betraktninger som hr. Nilsson gjorde seg til talsmann for når det gjelder dette hovedområde. Det er riktig som han hevdet, at det er mange nye sorter av midler som blir tatt i bruk, og som det knytter seg problemer til og som trenger kontroll.

Men det er jo også slik at det på saklig hold er sterkt delte meninger om disse spørsmål, og som nettopp viser problematikken på dette området. Jeg finner det ikke mulig her i detalj å gå inn på disse; jeg forutsetter at de vil bli gjort nærmere rede for i den rapporten som er lovt lagt fram før neste sesjon.

Det er mulig at de rapporter som har vært lagt fram, ikke har vært tilfredsstillende — de har bl. a. jo vært veldig korte. Jeg kan i hvert fall på Norges regjeringens vegne love å følge utviklingen her nøye, og ta sikte på at rapporten skal inneholde en fullstendig redegjørelse. For øvrig vil jeg også gi uttrykk for at dette er spørsmål og et problemområde som nøye må følges i et videre arbeid. Jeg regner med at de intensjoner som hr. Nilsson gav uttrykk for, vil bli fulgt opp.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av berättelsen fortsätter i socialpolitiska utskottet.

3

E 3: fråga till Nordiska ministerrådet om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (D 1974/5/1965/s)¹

Gerda Møller: Hr. præsident! Jeg skal ikke tage rådets tid med her at opremse baggrunden for det spørgsmål, jeg har stillet om, hvornår man kan vente, at spørgsmålet om videreuddannelse af arkitekter på nordisk basis vil være færdigbehandlet inden for kulturaftalens institutioner, og hvilke foranstaltninger ministerrådet har til hensigt at træffe for at hjælpe de nordiske arkitekter til at konkurrere på lige betingelser på det internationale arbejdsmarked.

Jeg skal kun lige fremhæve den aftale, som Nordisk Arkitektforbund har indgået, og fremhæve, at spørgsmålet i korthed drejer sig om en offentlig registrering, altså ikke nogen lovbeskyttelse af arkitekttitlen. De arkitekter, der opfylder visse kvalifikationskrav, skal indføres i et offentligt register, således at man kan konkurrere på lige vilkår uden for Norden med arkitekter fra det øvrige Europa og fra USA.

Når man tager i betragtning, at disse to punkter har ligget på Nordisk Råds bord lige siden 1965 hvor det første gang rejstes, må man nok forbavses over den lange tid, det har taget at behandle denne sag, når ydermere forholdet er det, at man i Island har en lovbeskyttelse af arkitekttitlen, når man i Danmark var så langt, at man i den tidligere regering havde annonceret, at man ville fremlægge lovforslag inden jul, og når man nu ved, at spørgsmålet er blevet aktualiseret i Sverige og der har givet anledning til fornyet henstilling fra arkitekternes rigsforbund bl. a. på grund af den beskæftigelsessituation, der er for arkitekterne i Sverige. Det er altså baggrunden for, at jeg har stillet spørgsmålet.

Justitsminister og minister for kulturelle anliggender **Nathalie Lind**: Hr. præsident! Eftersom Danmark er koordinerende land for den del af rekommandationen, som vedrører arkitekternes stilling på arbejdsmarkedet, skal jeg som repræsentant for den danske boligminister besvare spørgsmålet

¹ Frågan tryckt s. 1222.

på samtlige regeringers vegne. Jeg skal endvidere på undervisnings- og kulturministrenes vegne besvare den del af spørgsmålet, som vedrører arkitektuddannelsen.

Nordisk Råd anbefalede i 1965 regeringerne at:

1) udrede forudsætningerne for en specialiseret videreuddannelse af arkitekter på nordisk basis, og at

2) undersøge mulighederne for tilvejebringelse af en fælles betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitekturhvervet i Norden.

Om behandlingen af den første del af rekommandationen skal jeg udtale følgende:

Som det fremgår af Ministerrådets betretning er hele spørgsmålet om samnordisk videreuddannelse inden for forskellige erhvervskategorier for tiden genstand for generelle overvejelser i kulturaftaleorganerne. Det ventes, at man i løbet af 1974 kan komme frem til nogle almene principper for videreuddannelseskurser på samnordisk basis, men det er endnu for tidligt at angive et nærmere tidspunkt herfor.

Når man er nået frem til generelle retningslinier for videreuddannelsesspørgsmålet, opstår så spørgsmålet om en prioritering inden for rammerne af de forhåndenvidereuddannelse af arkitekter har været svært nu at fremkomme med oplysninger specielt om arkitekternes videreuddannelse.

Det kan nævnes, at et vist forarbejde med henblik på en eventuel samnordisk videreuddannelse af arkitekter har været udført af en komité, som blev nedsat i 1969 af de nordiske regeringer med den opgave at undersøge forudsætningerne for en sådan videreuddannelse. Dette arbejde måtte imidlertid stilles i bero, da arkitektuddannelsen netop i den periode undergik store ændringer med deraf følgende uklarhed med hensyn til forholdet mellem normaluddannelse og videreuddannelse. Det bør dog — for at man ikke skal få et alt for mørkt indtryk af situationen — i denne sammenhæng nævnes, at et vist behov for videreuddannelse af bl. a. arkitekter er dækket gennem de muligheder, som findes for at deltage i den virksomhed, som foregår ved "Nordisk institut for samhällsplanering" (NORDPLAN) i Stockholm, og som årligt

gennemfører videreuddannelse for ca. 50 by- og regionplanlæggere.

Med hensyn til den del af spørgsmålet, som vedrører arkitektbetegnelsen og det dermed sammenhængende arbejdsmarkedsproblem, skal jeg meddele følgende:

Med henblik på en styrkelse af arkitekturhvervets konkurrenceevne i udlandet har man i de nordiske lande — med undtagelse af Island, der siden 1937 har lovbeskyttet arkitekttitlen — på opfordring fra arkitektorganisationerne overvejet muligheden for at etablere en offentlig registreringsordning for arkitekter. Tanken har ikke været at give en lovbeskyttelse af arkitekttitlen eller at sikre en eneret til erhvervet. Efter de hidtidige overvejelser har man alene tænkt sig en kvalifikationsmærkning af arkitekter, således at de arkitekter, der opfylder visse kvalifikationskrav, indføres i et offentligt nationalt register, der hver for sig tænkes at skulle indgå i et fællesnordisk register.

En sådan ordning, der også kan blive aktuel for andre erhvervsgrupper, rejser imidlertid en række problemer af såvel erhvervs- og uddannelsesmæssig som af administrativ art, og spørgsmålet om, hvorledes disse problemer bedst kan løses, er endnu ikke tilstrækkelig afklaret til, at man i de nordiske regeringer har kunnet tage endelig stilling til oprettelsen af et offentligt arkitektregister.

Gerda Møller: Hr. præsident! Man skal jo være nøjsom, når man beskæftiger sig med internationalt og også med nordisk arbejde, og man skal være tålmodig. Jeg vil også gerne væbne mig med tålmodighed og være nøjsom et lille stykke tid endnu, men jeg vil opfordre ministeren som koordinationsminister på dette område til at sørge for, at man kommer til at arbejde en lille bitte smule hurtigere. Når ministeren med hensyn til spørgsmålet om videreuddannelse siger, at der er dækket et væsentligt behov, og så taler om videreuddannelse for ca. 50 by- og regionplanlæggere, er det faktisk at være meget, meget nøjsom. Jeg ville kalde det et vist behov, men all right, jeg håber på, at vi kan få lidt mere gang i dette arbejde.

Justitsminister og minister for kulturelle anliggender **Nathalie Lind:** Jeg kan blot henvide til den redegørelse, jeg gav før, og de generelle konsekvenser, der kan komme ud af disse spørgsmål; men som jeg også nævnte, følges dette arbejde med interesse fra de nordiske landes side. Jeg kan så blot føje til, at jeg svarede fru Gerda Møller, at der var dækket et vist behov for videreuddannelse. Jeg brugte ikke udtrykket et væsentligt behov. Jeg indrømmer, at 50 personer som året er ikke væsentligt; men som sagt sagen følges med interesse, og når forholdene er afklaret, tror jeg, der fra alle regerings side er positiv vilje til at nå frem til et resultat.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i socialpolitiska utskottet.

4

E 4: fråga till Finlands regering om nordisk specialistkompetens för läkare (D 1974/21/1966/s)¹

Haugstvedt: Siden 1966 har vi hatt en avtale som regulerer det felles arbeidsmarked for leger i de nordiske land.

Allerede før denne avtale var satt i kraft, var det tatt initiativ til å bygge samarbeidet ut til å omfatte også videreutdannelsen. En rekommendasjon fra Nordisk Råd i 1962 tok til orde for enhetlige regler ved godkjenning av spesialister. To år senere forelå utkast til en avtale mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige, utarbeidet av en arbeidsgruppe som sosialministrene hadde oppnevnt. I februar 1966 vedtok Rådet en ny rekommendasjon om at en avtale burde inngås med sikte på felles prinsipper ved godkjenningen av kompetanse innen de forskjellige medisinske spesialiteter.

I de 10 år som er gått siden avtaleutkastet lå på bordet, har behovet for en avtale på dette område bare økt. Rapporten som foreligger fra Nordisk Føderasjon For Medisinsk Undervisning, og som er utarbeidet etter kontakt med de forskjellige lands helsemyndigheter og legeforeningen, viser med all ønskelig tydelighet det. Der er på for-

¹ *Frågan tryckt s. 1224.*

hånd et utstrakt samarbeid mellom de parallelle instanser i hvert land, og vi har sett mange gledelige resultater av dette samarbeid, både det som finner sted mellom offentlige instanser, og ikke minst de mange kontaktflater som fagfolkene selv har over landegrensene.

Men man kommer etter hvert til et punkt hvor uoffisielle internordiske samarbeidsorganer må melde pass. Det trenges avtaler og offisielle organer for å få løst de problemer som melder seg av juridisk, administrativ eller økonomisk art.

I spørsmålet om felles prinsipper for legers spesialistkompetanse synes det allerede i noen år å ha vært til stede et velbegrunnet behov for et formelt avtalegrunnlag og dertil hørende offisielt organ.

Så vidt man kan forstå av de årlige meddelelser fra regjeringene, har situasjonen vært den at tre av landene, nemlig Danmark, Norge og senest også Sverige, har meddelt at de er beredt til å underskrive en avtale umiddelbart. Siden forrige meddelelse har imidlertid den finske regjering meddelt at tidspunktet for en eventuell finsk underskrift har måttet utsettes. Begrunnelsen er at det pågår en utredning som bl. a. vil kunne få konsekvenser for videreutdanning av leger.

Nå er det vel så at det på de fleste områder skjer løpende revisjoner av både lovgivning og regelverk i minst ett av de nordiske land. Derfor har de nordiske samarbeidsavtaler bevisst vært forsøkt utformet slik at eventuelle forandringer i ett lands lovverk kan skje innenfor avtalens generelle intensjoner. Er ikke det mulig, vil det alltid være en enkel sak å foreta de nødvendige forandringer i avtalen. Dersom man er usikker ved avtalens inngåelse, kan det heller ikke være noe til hinder for at man underskriver en avtale med de nødvendige forbehold.

Derved hindrer man ikke at en avtale blir inngått for et samarbeidsfelt som alle land i prinsippet er enige om bør avtalereguleres.

Det har vært vanskelig å forstå hvorfor et avtaleutkast som dette skal gjøres til gjenstand for stadige utsettelse. Selvsagt er det en stor fordel at avtalen allerede fra starten omfatter så mange land som mulig. I dette tilfelle har det vært forutsatt tilslut-

ning fra de 4 land som er nevnt, mens det i en egen artikkel åpnes adgang for Island å slutte seg til når det selv bestemmer seg for det. En slik fremgangsmåte kan selvsagt tenkes også for Finlands del, men det vil redusere avtalens verdi ganske betydelig.

Jeg har derfor tillatt meg å stille følgende spørsmål til *den finske* regjering:

Vil regjeringen påny overveie muligheten av straks å undertegne det foreliggende, omforenede avtaleutkast om legers spesialistkompetanse, eller vil det ennå måtte gå noen tid før en slik avtale også kan omfatte Finland?

Meddelande

Det meddelades, att justitieminister Matti Louekoski intagit sin plats i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Per Olof Sundman för resten av denna dag och nästa dag lämnat sessionen och ersatts av Gunnel Jonäng.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Minister för inrikesärendena **Tuominen:** Herr president! Som svar på det spørsmål, som Asbjørn Haugstvedt har ställt till Finlands regering med anledning av avtalsförslaget om läkarnas specialistkompetens, vill jag såsom företrädare för social- och hälsovårdsminister Seija Karkinen framföra följande.

För tillfället föreligger inte några större skillnader i de nordiska länderna ifråga om specialistutbildningen. Det kommer dock, både i Finland och i de övriga nordiska länderna att göras ändringar i specialistutbildningen. Vad ett samnordiskt avtal beträffar, kommer förändringarna i Finland att vara av betydelse om 6—7 år.

Representanter för de nordiska ländernas hälsovårdsmyndigheter har den 21.01.1974 hållit ett möte i Stockholm där man diskuterat läkarnas samnordiska specialistkompetens. Det ansågs vid detta möte att det inte är ändamålsenligt att under föränderliga utbildningsförhållanden ratificera ett

avtal som i detalj definierar specialistutbildningen. Däremot konstaterades, att avtalet om en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare kan ändras så, att detta även kommer att omfatta läkarnas specialistkompetens. Det har sålunda föreslagits att man till ifrågavarande avtal fogar en artikel 4 a, med följande lydelse:

Medborgare i fördragsslutande stat som förvärvat bevis om specialistkompetens i någon av staterna äger erhålla bevis om samma kompetens i annan fördragsslutande stat under förutsättning

dels att han med stöd av artikel 1 vunnit obegränsad legitimation som läkare i denna stat och alljämt äger sådan legitimation,

dels ock att ifrågavarande område av läkarvetenskapen där är erkänt som specialitet enligt de bestämmelser som reglera läkares rätt att beteckna sig som specialist.

För Finlands vidkommande gäller denna nya artikel endast läkare som har avlagt medicine licentiatexamen och därvid beaktas inte de läkare, som kommer att avlägga examen enligt det nya utbildningssystemet. Till denna del kommer Finland att ge en rapport till de övriga nordiska länderna och framlägga eventuella ändringar av det ifrågavarande nordiska avtalet om en gemensam nordisk marknad för läkare efter det att Kommissionen för läkares vidare- och fortbildning har avgivit sitt betänkande och ändringen av lagen angående utövning av läkarkallet har behandlats i riksdagen.

Enligt min åsikt kan man i nuläget genom ändringen av avtalet om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare på bästa möjliga sätt fullfölja målsättningarna i rekommendationen om specialistkompetens för läkare.

Försåvitt förevarande förslag godkännes, kommer Finland att för sin del skyndsamt skrida till åtgärder för genomförande av ändringsförslaget.

Haugstvedt: Jeg takker ministeren for svaret, som jeg betrakter som positivt, spesielt på bakgrunn av den lange tid det har tatt å komme noen vei i denne saken. Jeg går ut fra at når de fire lands myndigheter nå synes å kunne bli enige om en avtale-

tekst for dette område, vil det bli satt all mulig kraft inn på å få satt ordningen ut i livet. Det fremgår imidlertid ikke av ministerens svar hvordan man har tenkt seg neste fase. Jeg vil derfor tillate meg å peke på ønskeligheten av helt fra starten av å få etablert et felles kontaktorgan i forbindelse med revisjon av arbeidsmarkedsavtalen. Organet må rekrutteres fra meget høyt embetsmannsplan i de fire land, og jeg vil også be overveiet om Island kan gis anledning til å møte med en observatør.

Begrunnelsen for denne min anmodning er at når kravene til spesialistkompetanse ikke lenger forutsettes tatt inn i selve avtalen, vil det være nødvendig å ha et arbeidsdyktig forum som har mandat til å arbeide med de utfyllende bestemmelser som til enhver tid viser seg nødvendig.

Jeg venter ikke noe endelig svar fra ministeren her i dag, men tillater meg som sagt å anmode om at dette spørsmål blir tatt opp til vurdering med sikte på en så rask som mulig løsning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i socialpolitiska utskottet.

5

E 5: fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk användning av vetenskaplig specialapparat (D 1974/20/1967/k)¹

Bankow: Nordisk Råd vedtok med rekommandasjon nr. 20/1967 å anbefale regjeringene å treffe tilbørlige foranstaltninger om fellesnordisk utnyttelse av vitenskapelig spesialapparat.

Av årets meddelelse om denne rekommandasjon fremgår det at Ministerrådet ikke har funnet grunn til for sin del å foreta seg noe for å oppfylle rekommandasjonens målsetting, men nøyer seg med å påpeke de tiltak som treffes på nasjonalt og ikkestatlig hold i de nordiske land. Det henvises i den forbindelse til tidligere avgitte meddelelser hvor det er redegjort for visse samarbeidstiltak på området.

Ved 21. sesjons andre samling sluttet Nordisk Råds plenarforsamling seg til kul-

¹ Frågan tryckt s. 1226.

turutvalgets betenkning til fjorårets melding om nevnte rekommandasjon om at en oppfølging av rekommandasjonens hensikt ville bety betydelige økonomiske besparelser for de enkelte land og de enkelte institusjoner, og en tiltrengt effektivisering av forskningsinnsatsene i Norden. I den forbindelse bør man også peke på betydningen av at samarbeid på disse felter skjer på et tidligst mulig stadium, slik at landenes tilgjengelige forskningsressurser blir koordinert på en hensiktsmessig måte allerede i selve investeringsfasen. De nordiske lands begrensede ressurser er ofte ikke tilstrekkelige til å gi ønsket vekst- og utviklingsmuligheter for de vitenskapelige fagmiljøer på nasjonalt plan i de disipliner hvor man er avhengig av til dels meget kostbart vitenskapelig spesialutstyr. Denne hindring vil likevel i mange tilfeller kunne overvinnnes om man drar full nytte av et nært nordisk samarbeid. De nordiske lands kulturelle likhet og ikke minst de relativt små geografiske avstander mellom sentrale deler av våre land skulle gjøre et slikt samarbeid forholdsvis enkelt.

Det er grunn til i den forbindelse å understreke at foreliggende rekommandasjon anmoder de nordiske regjeringer om å treffe tiltak som kan medføre en økonomisering med tilgjengelige midler, og at det altså ikke i utgangspunktet anmodes om tiltak som forutsetter vesentlig økede bevilgninger.

Et effektivt nordisk samarbeid på dette området krever et dobbelt kartleggings- og informasjonsarbeid. For det første må de berørte brukere i et land få tilstrekkelig kjennskap til hvilke hjelpemidler som allerede finnes i nabolandene, og som kan utnyttes i deres arbeid. For det andre bør de bevilgende myndigheter skaffe seg en totaloversikt over nordiske investeringer til vitenskapelig spesialutstyr før nyinnkjøp besluttet.

På denne bakgrunn tillater jeg meg å stille følgende spørsmål:

Hvilke tiltak er truffet med sikte på en fellesnordisk utnyttelse av vitenskapelig spesialapparat, og på hvilken måte kan Nordisk Ministerråd sikre en hensiktsmessig nordisk koordinering av nasjonale investeringer på disse felter?

Statsrådet **Bertil Zachrisson**: Herr president! Som anförs i meddelandet till innevarande session har ministerrådet inte funnit anledning att vidta särskilda åtgärder med anledning av rekommendationen om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur. Detta ställningstagande är i linje med Nordiska kulturkommissionens, som efter prövning av frågan 1968 framhöll, att det knappast är möjligt eller praktiskt att utforma generella regler eller riktlinjer för ett samordnat utnyttjande av vetenskaplig utrustning. Däremot ansåg man det vara av värde att samordning eftersträvas vid anskaffning av vetenskaplig utrustning till ett värde av minst 1 miljon danska kronor.

En översikt av förhållandena i de skilda nordiska länderna beträffande registrering av specialapparatur för forskningen ger följande resultat:

I *Danmark* utgavs 1972 på initiativ av Forskningens Fællesudvalg för andra gången en förteckning över existerande dyrbar vetenskaplig specialapparatur. Registreringen baserade sig på en förfrågan hos offentliga forskningsinstitutioner vid universitet och andra högre utbildningsanstalter, andra offentliga forskningsinstitut samt privata ickekommersiella forskningsinstitut.

Statens naturvetenskapelige forskningsråd har i september 1973 upprättat en central instrumenttjänst i samarbete med elektronikavdelningen på Atomenergikommissionens försöksanläggning. Risø, tills vidare för en provperiod om tre år.

Instrumenttjänsten vägleder forskarna om val av apparatur och dess underhåll. Dessutom företar instrumenttjänsten inköp av den apparatur som forskningsrådet beviljar. Den beviljade apparaturen utlånas till forskarna och återkallas efter avslutad användning till instrumenttjänsten till förberedelse för nya utlån.

I *Finland* har Finlands akademi ombetts vidta nödiga åtgärder för verkställandet av rekommendationen. År 1971 kartlades den vetenskapliga specialapparatur som inköpts med akademiens medel. En nationell kartläggning av vetenskaplig specialapparatur är för närvarande under beredning. Enligt inskaffade uppgifter förekommer sådan specialapparatur, som rekommendationen av-

ser, i Finland dock i relativt begränsad utsträckning.

Instrumenttjenesten i *Norge* inrättades 1960. Den tillkom i samband med en kartläggning åren 1958—1960 av all vetenskaplig apparatur vid universitet och högskolor och omfattar för närvarande samtliga universitetsstäder. Verksamheten koordineras och delvis finansieras av Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd. Hela systemet ajourföres och kommer inom kort att vara på EDB. Syftet med verksamheten är att stödja forskningsuppgifter som utförs vid universitet och högskolor eller projekt som i övrigt åtnjuter statsstöd. Biståndet ges dessutom genom utlåning av instrument/mätarutrustning som instrumenttjenesten förfogar över. Man förmedlar också apparatur mellan forskningsinstitutioner i Norge.

I *Sverige* har riksrevisionsverket genomfört en inventering av utrustning och inventarier vid universitet och högskolor och i samband härmed har Kungl. Maj:t för beaktande överlämnat ifrågasvarande rekommendation.

I de skilda nordiska länderna finns alltså på de flesta håll tillgänglig information och dokumentation om existerande vetenskaplig specialutrustning. Det förekommer också ett omfattande informellt samarbete forskare emellan. Det bör emellertid observeras att även tämligen dyrbar forskningsapparatur i många fall bör betraktas som nödvändig basutrustning, som bör finnas i varje land. När det gäller mycket speciell apparatur kan ett gemensamt nordiskt utnyttjande te sig önskvärt. I dessa fall har emellertid forskarna inom respektive specialområde i regel så goda kontakter, att ytterligare åtgärder från statsmakternas sida inte förefaller erforderliga.

Ett mer formaliserat samarbete är främst påkallat när det gäller utnyttjande av extremt dyrbar apparatur. T. ex. vid inrättandet av det nordiska vulkanologiska institutet i Reykjavik har de nordiska länderna gått samman om anskaffning och utrustning inom ett starkt specialiserat område. Av särskilt intresse är samarbetet när det gäller utnyttjande av acceleratorer. Vissa nordiska länder samarbetar inom ramen för CERN och har härvid bl. a. gått samman i ett antal gemensamma projekt. Även när det gäller

utnyttjande av acceleratorresurserna inom Norden förekommer ett nära samarbete mellan forskarna. För närvarande diskuteras inrättandet av en nordisk samarbetskommitté för acceleratorsfysik i avsikt att befrämja ett effektivare utnyttjande av befintliga och planerade acceleratorresurser i Norden.

Ministerrådet är uppmärksam på frågan om gemensamt nordiskt utnyttjande av specialapparatur för forskningen. Samordning har även kunnat åstadkommas i flera fall.

Benkow: Jeg skal få lov å takke statsrådene for et utførlig og godt svar, som kanskje ikke gav så god grunn til optimisme, men som i aller høyeste grad gav et verdifullt bidrag til større realisme og som kanskje også da kan bidra til å gi våre forhåpninger sine rette dimensjoner hva angår dette spørsmål, og jeg er ganske overbevist om at svaret, slik det forelå, vil gi et bidrag til det videre arbeid på utvalgsbasis.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

6

E 12: fråga till Nordiska ministerrådet om införande av sommartid¹

Helén: Herr president! Frans Eemil Siljanpää skrev en gång med en fin poetisk formulering: "Om en sommarnatt i Norden kan man knappast tala". Harry Martinson har uttryckt det så, att en juninatt liknar mest en daggig dag.

De här poetiska formuleringarna täcker ändå inte hela verkligheten. Det dröjer inte så många veckor efter midsommar innan det blir ganska mörkt framåt sommarkvällarna även i ganska nordliga delar av Norden, och det finns stora befolkningsgrupper som skulle anse det som en betydande tillgång att på sin fritid få uppleva mer av den korta nordiska sommaren. Gång på gång har man därför undersökt möjligheterna att ge detta stora tillskott till fritidslivet i Norden som sommartid innebär. Det

har strandat på motstånd från några intressegrupper, men tanken har ändå inte dött.

Nu har det i samband med energikrisen tillkommit en faktor: att *någon* besparing av dyrbar energi sannolikt blir möjlig, i varje fall i något eller några av de nordiska länderna, om man väljer denna möjlighet att på internationellt sätt proklamera en tidsförskjutning på en eller två timmar över sommarhalvåret. Det finns också den möjligheten att man i Norden som helhet tillämpar den östeuropeiska tiden med eller utan komplettering i form av särskilt beslut för Finlands del.

Jag har funnit det angeläget att den här frågan kommit upp på det nordiska planet, inte minst mot bakgrund av att i ett av de nordiska länderna ett direkt lagförslag utarbetats i syfte att få till stånd en sådan förändring. Jag upplever det som viktigt att vi kan få till stånd ett rejält besked om vad regeringarna tänker göra för att åstadkomma sommartid i Norden.

Statsrådet **Lidbom:** Herr president! Det svar som jag har att lämna är inte så poetiskt. Det är i korthet följande:

Vid Nordiska ministerrådets möte den 31 januari i år i Reykjavík diskuterades frågan om införande av sommartid eller ny normaltids i de nordiska länderna.

Ministerrådet beslöt mot bakgrund av diskussionen att tillsätta en utredning för att studera frågan. Utredningen skall bedrivas skyndsamt och vara färdig under första halvåret 1974.

Helén: Herr president! Jag tackar herr Lidbom för svaret. Det var verkligen inte poetiskt, men det hade jag faktiskt inte bett om, utan jag ville ha ett klart besked om hur regeringen tänker driva frågan. I varje fall vore det värdefullt att få veta om den utredning som man nu har enats om skall arbeta i sådan takt att det blir möjligt att i de nu berörda länderna fatta ett beslut före sommaren 1974. Om det inte är meningen, är det lika bra att vi får veta det nu, så att saken med en gång avskrivs före denna sommar. Om man däremot fortfa-

¹ Frågan tryckt s. 1237.

rande håller den möjligheten öppen, är det viktigt att vi får veta att utredningen skall bedrivas med stor skyndsamhet och att det finns en politisk vilja att här åstadkomma en gemensam nordisk lösning.

Eftersom det föreligger ett direkt lagförslag i danska folketinget från den danska regeringen har jag dock svårt, herr president, att underlåta att höra efter om det ändå inte när förslaget presenterades för folketinget fanns en bestämd önskan hos danska regeringen att få till stånd en nordisk lösning och om man fortfarande har kvar det önskemålet.

Udenrigsminister **Guldborg**: På hr. Heléns tilläggsfrågor vil jeg gerne oplyse, at der findes i høj grad et ønske i Danmark om, at den ordning, vi måtte finde frem til, bliver fællesnordisk. Det danske lovforslag er kun lige fremsat, og i Danmark er det ikke sådan, at regeringsforslag på forhånd er sikre på at blive gennemført. Forslaget er altså til drøftelse, og det er ikke helt sikkert, hvordan resultatet vil blive.

Jeg vil imidlertid gerne sige, at forslaget er fremsat under pres af energikrisen og under hensyn til, at vi synes, vi i Danmark er nødt til, også dér hvor det kun vil give mindre energibesparelser, at tage sager op, hvor det eventuelt kan hjælpe.

Der er andre begrundelser, det skal jeg ikke nægte. Da man tidligere i Nordisk Råd havde et varmt ønske om at finde en fælles ordning, et ønske vi egentlig delte, sagde vi fra dansk side — for at udtrykke det poetisk — at vi måtte tage hensyn til duggen i græsset, og dermed mente vi, at vi havde nogle erhvervsmæssige vanskeligheder. Disse er imidlertid ikke til stede mere på grund af tekniske ændringer — også i landbruget sker der jo tekniske ændringer — og derfor er de indvendinger ikke af betydning mere. Derfor syntes vi, at det var rimeligt under pres fra dansk side at gøre noget ved det og hurtigst muligt sende meddelelse om det til Nordisk Råds Ministerråd og bede om at få en drøftelse på nordisk plan.

Jeg vil gerne sige, at det er klart, at vi udover de mere tekniske fordele, den kan indebære, også ser på — og vel ikke mindst — de økonomiske besparelser ved en sådan ordning, hvad enten det så bliver forskudt

tid eller det bliver sommertid — og disse er forbundet med, i hvilket omfang den koordineres mellem en gruppe lande, der er trafikalt forbundet indbyrdes; så ud over vort almindelige ønske om et godt samarbejde og at lette vort samarbejde i Norden ligger der altså også dette praktiske og økonomiske synspunkt.

Vi håber, at arbejdet kan gennemføres hurtigt, og at vi hurtigt kan komme frem til et resultat. Vi er alle sammen klare over, at nogen fællesnordisk løsning med henblik på den kommende sommer selvfølgelig under ingen omstændigheder lader sig gøre, det havde vi heller ikke ventet, da vi så os nødsaget til at fremsætte vort forslag, men vi kan jo snakke om det med henblik på næste sommer.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Ingvar Carlsson intagit sin plats i rådet.

Statsrådet Lidbom: Herr president! Eftersom herr Helén begärde ett förtydligande skall jag väl lämna ett sådant.

Den utredning om sommertid som nu har tillsatts skall, som jag sade, arbeta snabbt och pröva två alternativ: antingen ändrad normaltid — östeuropeisk tid — eller också sommertid.

Utredningen skall vara färdig under första halvåret 1974. Därav följer att det inte kan bli tal om att med anledning av utredningen införa sommertid exempelvis i vårt land redan i år. Det är så mycket naturligare som inte minst trafikmyndigheterna behöver tid för att planera och förbereda sig, om ett beslut om ändrad tid fattas. Både järnvägarna och flyget har behov av en ganska lång förberedelsestid. Det är därför som vi har beställt ett resultat så snart som under första halvåret 1974.

Helén: Herr president! Det är ju synd att man inte så tidigt kom i gång med arbetet på att utreda frågan om sommertid så att det kunde ha skett någonting till sommaren 1974. För många människor i Norden skulle säkert en sådan här lättnad under sommaren ha känts som en bra motvikt mot de

upppoffringar som de har fått ta på sig under den långa kalla och dystra vintern.

Desto mer angeläget är det att vi nu inte ger upp den här frågan och att den bara blir en svala utan sommar, utan att vi får en ordentlig sommar 1975 efter det utredningsarbete som skall bedrivas.

Jag hoppas också att den danska regeringen får tillfälle att i regeringsställning fortsätta sina energiska insatser för att driva det lagförslag som man har lagt. Med risk att stämplas som landsförrädare önskar jag den danska regeringen mer framgång än den svenska i denna fråga.

Eric Carlsson: Herr president! Statsrådet Lidbom meddelade i sitt svar på interpellationen att det hade tillsatts en utredning som skulle pröva *dels* frågan om ändrad normaltidsordning, *dels* införandet av särskild sommartid. Vi får hoppas att det i den här frågan liksom i andra ärenden skall ske en objektiv utredning om för- och nackdelar av en ändrad tidsordning. Det är angeläget att frågan om en ändrad tidsordning prövas inte bara ur fritidssynpunkter och med hänsyn till energiproblemet. Det är också nödvändigt att de ekonomiska aspekter som från olika utgångspunkter kan anläggas på denna fråga blir belysta. Det måste ske en bred utredning omkring dessa frågor innan de tas upp till avgörande.

Får jag sedan säga till herr Helén — utan att på något sätt försöka vara poetisk — att vackra sommarmorgnar kan vara en god inledning till en arbetsdag och att man kan utnyttja sin fritid också genom att förlägga den före arbetsdagens början.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

7

E 13: fråga till Nordiska ministerrådet om dansk miljölagstiftning och skyddet av naturtyper av gemensamt nordiskt intresse¹

Gerda Møller: Hr. præsident! Da jeg stillede mit spørgsmål om, hvorledes det kan forenes med de i Danmark i fjor vedtagne

¹ *Frågan tryckt s. 1238.*

love om lands- og regionplanlægning og om regionalplanlægning i hovedstadsområdet, at en nordisk gruppe foretager denne udvælgelse af værdifulde danske landskabsområder med fredning for øje, kendte jeg ikke den rapport og heller ikke det bebudede regeringsforslag, som er omtalt i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde.

Jeg har naturligvis ikke noget at indvende imod, at man på dette miljølovgivningsområde samarbejder og udnytter det samlede fond af viden, som findes i de nordiske lande, men da en af ideerne i de danske love om lands- og regionalplanlægning og om regionplanlægning i hovedstadsområdet er borgernes indflydelse på et tidligt tidspunkt i beslutningsprocessen, går mit spørgsmål væsentligst ud på, hvorledes man tilgodeser borgernes medindflydelse på et tidligt tidspunkt, når eksperter på nordisk plan gennem analyser når frem til en indstilling, som man så forelægger de respektive myndigheder og beder dem om at tage hensyn til ved deres planlægning.

Miljøminister og minister for Grønland **Holger Hansen:** Hr. præsident! Den oversigt over værneområder i Danmark, Finland, Norge og Sverige, som Nordisk Ministerråd nu forelægger for Nordisk Råd, er fremkommet som et produkt af et nordisk samarbejde på naturfredningsområdet. Igangsættelsen af arbejdet skete i efteråret 1971, hvor embedsmænd fra de nordiske lande mødtes i Stockholm som led i en møderække for gensidigt at orientere hinanden om fredningsarbejdet i de respektive lande. Under dette møde enedes man om at nedsætte en arbejdsgruppe, der fik til opgave at udvælge naturområder af fælles nordisk interesse, som var repræsentative for variationerne i den nordiske natur.

Hensigten hermed var først og fremmest at finde frem til områder, som indeholder naturtyper og biotoper, d. v. s. naturområder med et varieret dyre- og planteliv, som er beskyttelsesværdige, ikke blot for det enkelte land, men for Norden som helhed. Under arbejdet har det vist sig, at man ved et sådant samarbejde kan udnytte den samlede fond af viden, som findes på fredningsområdet i de nordiske lande. Man

kan endvidere standardisere metoder eller principper for bedømmelsen af særlig beskyttelsesværdige områder. Man kan lære af hinanden. I Danmark er man f. eks. nået særligt langt i arbejdet med landskabsanalyser, d. v. s. analyser af landets samlede indhold af naturvidenskabelige, kulturhistoriske og landskabelige interesser samt de rekreative muligheder, som landet giver. Sådanne analyser er særdeles værdifulde at have som grundlag for disponeringen af landskabet og den fortsatte udnyttelse af dette.

Det danske landskab adskiller sig på flere måder fra landskabet i det øvrige Norden. Samtidig har Danmark en relativ beskeden størrelse og en intensiv udnyttelse af jorden. Baggrunden for udvælgelsen af naturtyper og de øvrige særlige naturområder er derfor for Danmarks vedkommende en noget anden end for de øvrige nordiske lande. Næppe noget dansk område er uden kulturpåvirkning eller har været det. De 12 områder, som er udvalgt for Danmarks vedkommende er store landskabsområder uden skarpe afgrænsninger. De indeholder én eller flere vigtige geologiske formationer og en række særlige biologiske træk.

Områderne er udvalgt af den nordiske arbejdsgruppe, hvori Naturfredningsrådet har været repræsenteret, men arbejdsgruppen var i øvrigt koordineret med såvel den centrale som den lokale ekspertise i Danmark.

Den foreliggende oversigt indgår således i den naturfredningsplanlægning, der foregår i overensstemmelse med naturfredningslovens regler, og vil på ingen måde stride imod de i Danmark i fjor vedtagne love om lands- og regionplanlægning og regionalplanlægning i hovedstadsområdet, som træder i kraft den 1. april i år. Disse love udgør et instrument til at sammenfatte en fysisk planlægning for amterne og hovedstadsområdet med henblik på at udnytte landets areal- og naturressourcer inden for en samfundsmæssig helhedsvurdering. Dette forudsætter en lang række forskelligartede analyser, der skal tjene som grundlag for planlægningen og administrationen. Den nordiske oversigt vil helt naturligt indgå som et bidrag heri.

Oversigten repræsenterer analyser, som de enkelte lande og deres myndigheder må tage i betragtning ved deres planlægning. En beskyttelse inden for disse områder må ske på baggrund af den danske lovgivnings ret brede spektrum af regler vedrørende beskyttelse af natur og landskab, som i ret vidt omfang kan foregå, uden at der direkte foretages en fredning.

Også i landsplanlægningen vil man kunne tage hensyn til den vejledning, oversigten giver. F. eks. vil man ved et landsplan-direktiv kunne fastlægge et bestemt områdes anvendelse, herunder at området er udset som naturpark og at det derfor bør friholdes for byudvikling.

I sin forelæggelse af spørgsmålet spurgte fru Gerda Møller her for et øjeblik siden om, hvorvidt det var muligt at inddrage enkeltpersoner eller lokale interesser i udarbejdelsen af sådanne oversigter og — forstod jeg — også i udarbejdelsen af den lovgivning, som skal indeholde de konkrete regler. Herom kan jeg klart sige, at det på national basis naturligvis, som vi har gjort det i vor lovgivning om region- og landsplanlægning i fjor, og som vi vil gøre det i dette forår i den videre gennemgang af planlovgivningen, vil være muligt konkret i lovene at nedlægge bestemmelser om beboeres, enkeltpersoners eller områders indflydelse på udformningen af disse planlove, hvori landskabsplanlægning indgår som en integreret del.

Gerda Møller: Hr. præsident! Jeg var glad for og tilfreds med ministerens svar, ikke mindst de sidste bemærkninger. Jeg vil blot henstille til ministeren, at det kommer til at fremgå — for det har jeg ikke kunnet finde ud af ved gennemlæsningen — at borgerne får den indflydelse. Jeg ved, at de gør det i Danmark, men vi ved jo, at én af årsagerne til den frustration, der er i øjeblikket bl. a. i den danske befolkning, er at borgerne føler, at embedsmænd og myndigheder regerer hen over hovedet på dem. Jeg ville bare sikre mig, at det ikke skete i dette tilfælde, når vi nu har fået en så god lovgivning, som tilfældet er i Danmark.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

8

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet och D 1974/28/1971/j: meddelande om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande yttrandet:

Nordisk Råd mener, at den rapport, som afgives af den af ministerrådet og præsidiet nedsatte arbejdsgruppe vedrørende offentlighedsprincipens tillæmpning i nordiske samarbejdsorganer, bør forelægges Nordisk Råd til udtalelse, forinden ministerrådet træffer endelig beslutning om omfanget af offentlighedsprincipens anvendelse i nordiske samarbejdsorganer.

Under henvisning til den væsentlige betydning, som rådet tillægger spørgsmålet om nordiske samarbejdsorganers retlige stilling, mener rådet endvidere, at et udkast til fremtidige aftaler om nordiske samarbejdsorganer og deres retlige stilling bør forelægges for Nordisk Råd, forinden forelæggelse finder sted i de nationale parlamenter.

Juridisk udvalg skal herefter indstille,

1) Nordisk Råd tager ministerrådets betretning vedrørende det nordiske samarbejde C 1/1974 kap. I, for så vidt det er henvist til juridisk udvalg, kap. II og kap. XI, til efterretning,

2) Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 28/1971 om personalets stilling ved fælles institutioner til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Erik Adamsson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Juridiska utskottets förslag till rådets yttrande om ministerrådets berättelse berör i konklusionen endast två frågor, nämligen offentlighetsprincipens tillämpning i nordiska samarbetsorgan och kommande avtal om nordiska samarbetsorgan. Utskottet menar att förslag i dessa frågor bör föreläggas Nordiska rådet innan de blir föremål för slutligt beslut av regeringarna respektive parlamenten.

De grundläggande principerna för planeringen av det nordiska lagstiftningssamarbetet som varit och är föremål för diskussion mellan utskottet och justitieministrarna kommer att diskuteras under nästa dagordningspunkt.

Berättelsen C 1 har i de avsnitt som behandlar lagstiftningen inskränkts till en beskrivande redogörelse för utvecklingen under det senaste året. De principiellt intressanta frågorna i detta sammanhang återfinns emellertid i berättelsens inledande avsnitt.

Frågan om offentlighetsprincipens tillämpning i nordiska organ hör till dessa. Arbetet i många internationella institutioner är som bekant undandraget offentligheten. Ministerrådet har dock funnit det önskvärt att största möjliga offentliga insyn skall gälla i det nordiska samarbetet. Detta har också föreslagits som ett tillägg till Helsingforsavtalet.

I februari 1973 tillsattes en arbetsgrupp bestående av representanter för de enskilda länderna, ministerråds- och presidieseckreteriaten med uppgift att utreda och lägga fram förslag till regler om offentlighetsprincipens tillämpning på nordiska samarbetsorgan. Arbetsgruppens rapport förväntades föreläggas vid denna session. Då rapporten emellertid enligt uppgift blir klar först senare i vår vill jag på utskottets vägnar framhålla önskvärdheten av att arbetsgruppens rapport föreläggs Nordiska rådet för yttrande så att vi får möjlighet att dryfta offentlighetsfrågan vid höstsessionen på grundval av rapporten och ett betänkande av rådets juridiska utskott.

Offentlighetsfrågan är ju inte ny i Nordiska rådet. 1969 väcktes ett medlemsförslag med hemställan att rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Island och Norge att i samråd med regeringarna i Sverige och Finland överväga hur en övergång till offentlighet beträffande handlingar som förvaras hos allmänna myndigheter kunde genomföras. I förslaget framhålls betydelsen för det utvidgade nordiska samarbetet av att i huvudsak samma regler gäller på detta område.

Med tanke på det starkt utvidgade nordiska samarbetet skulle det naturligtvis vara mycket olyckligt om skiljaktiga regler gäll-

de i de nordiska länderna på denna viktiga punkt.

Medlemsförslaget kom emellertid inte att leda till någon åtgärd från rådets sida. Då det behandlades vid sessionen 1971 konstaterades att Danmark och Norge 1970 infört lagar om offentlighet i förvaltningen, vilka visserligen inte är så vittgående som de svenska och finska i fråga om öppenhet gentemot allmänhet och press, men som ändå betecknar ett viktigt steg framåt. Rådet fann att det under dessa förhållanden inte fanns anledning att anta en rekommendation i ämnet och nöjde sig med att uttrycka förhoppningen att man vid kommande revision av bestämmelserna skulle sträva efter att åstadkomma fullständigt enhetlig lagstiftning om offentlighet i förvaltningen.

Men genom upprättande av Nordiska ministerrådet och övriga organ har frågan aktualiserats på nytt. Det förefaller rimligt att begära att de olika nordiska organen skall följa enhetliga regler om offentlighet. Om varje nordiskt organ skulle tillämpa verksamhetslandets regler måste ju det leda till problem i den samnordiska administrationen, speciellt om värdländerna har olika regler och praxis. Jag vill därför uttala förhoppningen, att den av ministerrådet tillsatta arbetsgruppen når fram till en tillfredsställande lösning av frågan om offentlighet på nordiskt plan och att Nordiska rådet får tillfälle att uttala sig om arbetsgruppens förslag innan ministerrådet tar slutlig ställning till det.

Under de senaste åren har vi kunnat följa hur den nordiska administrationen på regeringssidan byggets ut alltmera. Bl. a. har ett tiotal ämbetsmannakommittéer och ett centralt ministerrådssekretariat upprättats. Upprättande av en ämbetsmannakommitté för nordiskt lagstiftningsarbete, som enligt berättelsen övervägs av ministerrådet, *kanske* skulle kunna tillgodose Nordiska rådets vid förra sessionen uttalade önskemål om inrättande av en särskild juridisk avdelning i ministerrådets sekretariat.

Med anledning av avtalet om ministerrådssekretariatet har dock juridiska utskottet ansett sig böra påpeka att utskottet inte finner den procedur som man på regeringssidan följt vid ingående av avtalet tillfredsställande. Utskottet anser att det hade varit

naturligare om utkastet till avtal om ministerrådssekretariatet och dess rättsliga ställning förelagts Nordiska rådet för yttrande innan avtalen förelades de enskilda parlamenten. En sådan procedur hade kunnat klargöra vissa frågor angående karaktären av sekretariatets internationella ställning varigenom en del av den kritik som sedan framkommit hade kunnat undvikas. Det är vår förhoppning att ministerrådet vid kommande avtal i liknande frågor kommer att följa den av utskottet rekommenderade proceduren.

Herr president! Mot bakgrund av vad jag nyss sagt vill jag yrka bifall till juridiska utskottets hemställan *att* den rapport som avges av den av ministerrådet tillsatta arbetsgruppen om offentlighetsprincipens tillämpning i nordiska samarbetsorgan föreläggs Nordiska rådet för yttrande innan ministerrådet fattar slutligt beslut om omfattningen av offentlighetsprincipens tillämpning i nordiska samarbetsorgan, samt *att* utkast om kommande avtal om nordiska samarbetsorgan och deras rättsliga ställning föreläggs Nordiska rådet innan de läggs fram för de nationella parlamenten.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Arne Geijer lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Doris Håvik.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande juridiska utskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För juridiska utskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holm-

berg, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knud Jespersen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Reidar T. Larsen, Erkki Liikainen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Aarne Saarinen, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Saimi Aäri.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Gylfi P. Gíslason, Finn Gustavsen, Jørgen Peder Hansen, Gunnar Hellen, Knut Johansson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Håkon Kyllingmark, Matthías Á. Mathiesen, Jón Skaftason, V. J. Sukkelainen, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 61 röster.

Utskottets förslag, punkterna 1 och 2, bifölls.

9

A 392/j: medlemsförslag om nordisk lagstiftningsplan

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd att lägga följande principer till grund för vidareutvecklingen af det nordiske samarbende på lovgivningsområdet i överensstemmelse med Helsingforsaftalen:

1) Målet for den videre udvikling af samarbejdet skal være dels et fortløbende samarbejde om aktuelle problemstillinger, dels en harmonisering eller såvidt mulig ensartet udformning af lovgivningen eller fælles lovgivningsforanstaltninger på områder, som egner sig til nordisk samarbejde.

2) Samarbejdet bør omfatte de traditionelle områder for lovgivningssamarbejdet og nye områder, hvor lovgivning bliver aktuel,

således at lovgivningen og lovgivningsmetoderne tilpasses samfundsudviklingen i Norden.

3) Et program for det nordiske lovgivningssamarbejde på længere sigt fremlægges for Nordisk Råd i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde. Programmet kompletteres efterhånden, bl. a. under hensyntagen til resultatet af drøftelser mindst én gang årlig mellem ministerrådet og juridisk udvalg.

4) Der søges udviklet et samarbejdsmonster vedrørende lovgivningsområder, som omfattes af lovgivningsprogrammet, hvorefter Nordisk Råd (normalt gennem juridisk udvalg), hvis det er muligt får lejlighed til at udtale sig om betænkninger m.v., når udvalget anmoder om dette under behandlingen af programmet. Samtidig bør der gives udvalget mulighed for at gøre sig bekendt med det remissmateriale, som foreligger.

K. B. Andersen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Den sag, som jeg nu som talsmand for juridisk udvalg forelægger, angår vigtige principielle spørgsmål i det nordiske samarbejde.

Det nordiske samarbejde på lovgivningens område kan føres tilbage til en tid, hvor nordisk parlamentarisk samarbejde var praktisk taget uprøvet og ukendt, og hvor ideer om et nordisk råd, som det vi nu har, var utænkelige.

Det samarbejde, som på trods af den tids vanskelige kommunikationsforhold opstod, udsprang af en erkendelse af det stort set fælles politiske, sociale og retlige samfunds grundlag, som eksisterede og eksisterer mellem de nordiske lande. Der gennemførtes derfor i nært samarbejde en række reformer først og fremmest på det civilretlige område. Ikke mindst det fælles retlige grundlag, som derved blev fastlagt f. eks. på aftalelovgivningens, på købelovgivningens og ægteskabslovgivningens område, har været af stor betydning for den videreførelse af de fælles retstraditioner, som også kendetegner de nordiske lande i dag.

Den principielle målsætning i samarbejdet har været opnåelsen af ensartede retsregler. Som bekendt er dette lykkedes på nogle områder, medens der på andre er

fundet løsninger, som har medført, at spørgsmål af betydning for sammenholdet i Norden og for forholdet mellem de nordiske folk har kunnet løses, uden at der er opstået retlige konflikter landene imellem. Det er dette samarbejde og den samarbejdsmålsætning, som vi også i dag arbejder under, således som det udtrykkes i Helsingforsaftalen.

Et samarbejde, som har traditioner så langt tilbage som det nordiske samarbejde om juridiske spørgsmål, kan selvfølgelig ikke fortsat være både inspirerende og fornyende, hvis ikke samarbejdsformerne ændres i takt med den udvikling, som foregår på andre områder. Jeg tænker her f. eks. på de ændringer i samfundsstrukturen, i samfundsøkonomien og befolkningssammensætningen, som finder sted. Det er klart, at behovet for justering af samarbejdsopgaverne og for revision af samarbejdsformerne med mellemrum må trænge sig på, og det er en sådan situation, vi står i i dag.

Spørgsmålet om en revision af det hidtil praktiserede samarbejde blev i denne omgang rejst i juridisk udvalg for snart 2 år siden. Siden da er der i juridisk udvalg og under møder mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg fremført mange forslag og tanker om, hvorledes det fremtidige lovgivningssamarbejde bedst kan tilrettelægges.

Nordisk Ministerråds beretning til sessionen i Oslo i fjor indeholdt Ministerrådets forslag til, hvorledes et nordisk lovgivningsprogram vedrørende emner, som kunne tænkes at egne sig til fælles nordisk behandling i de kommende år, kunne se ud. Udvalget havde inden sessionen haft lejlighed til over for justitsministrene at fremføre udvalgets syn på forslaget. Der var herunder fra udvalgets side givet udtryk for, for det første, at parlamentarikerne foretrak et lovgivningsprogram med et noget videre sigte, og for det andet, at der skitserede samarbejds-mønstre ikke i tilstrækkelig grad inddrog parlamentarikerne i samarbejdet.

Ministerrådets forslag til lovgivningsprogram kom ikke til drøftelse på sessionen i 1973, men de aktuelle problemer omkring det kommende lovgivningssamarbejde blev indgående drøftet. I tilslutning til forslaget om den nordiske ægteskabslovgivning kom

denne drøftelse særlig frem. Under sessionen blev der endvidere fremsat det medlemsforslag, som vi i dag skal tage stilling til. Forslagsstillerne rejste bl. a. på baggrund af den nævnte debat omkring ægteskabsagen spørgsmålet om Helsingforsaftalens betydning i det aktuelle samarbejde og anførte, at man i Ministerrådets beretning ikke fik svar på dette spørgsmål, men fik en omtale af en række enkelte lovgivningsområder. Det blev påpeget, at Nordisk Råds rolle ikke blot kunne være at tage stilling til disse enkeltspørgsmål, men at man også måtte tage stilling til selve grundlaget for det retslige samarbejde, og forslaget mandede ud i en anbefaling af, at der blev udarbejdet et langsigtet nordisk lovgivningsprogram. Det er det forslag, som blev fremsat for halvandet år siden.

I de drøftelser, der derefter har fundet sted i juridisk udvalg — somme tider med og somme tider uden deltagelse af justitsministrene — har udvalget samlet sig om 3 hovedpunkter, nemlig for det første spørgsmålet om betydningen af Helsingforsaftalens målsætningsartikel for det nuværende og kommende lovgivningssamarbejde, for det andet spørgsmålet om lovgivningssamarbejdets indhold og endelig for det tredje spørgsmålet om, hvilket samarbejds-mønster der bør lægges til grund for samarbejdet i de kommende år.

Udvalget har fremhævet, at Helsingforsaftalen pålægger landene at tilstræbe ensartede bestemmelser i så vidt omfang som muligt, men det er ikke et pålæg om ukritisk at harmonisere for harmoniseringens egen skyld uden hensyn til forskellig samfundsudvikling, uden hensyn til forskellig politisk udvikling i de forskellige lande.

Justitsministrene har i udvalget redegjort for det samarbejds-mønster, der følges i det nordiske lovgivningssamarbejde. Samarbejds-mønstret har ikke ændret karakter og bygger fortsat på det harmoniseringsbegreb, som har været lagt til grund såvel før som efter Helsingforsaftalens indgåelse. Udvalget anser bl. a. på denne baggrund Helsingforsaftalens målsætningsartikler for fortsat at udgøre et værdifuldt alment grundlag for dette samarbejde.

I spørgsmålet om lovgivningssamarbejdets indhold har udvalget indtaget det

standpunkt, at der bør udarbejdes et lovgivningsprogram på længere sigt end det, ministerrådets forslag er udtryk for. Udvalget har henvist til, at der på andre nordiske samarbejdsområder som f. eks. det kulturelle område og det trafikpolitiske område er udarbejdet arbejdsprogrammer, som ikke fastlåser udviklingen, men som lægger en ramme, inden for hvilken der løbende foretages justeringer og omprioriteringer i takt med udviklingen. Det, udvalget anbefaler, er, at en lignende ordning indføres på det juridiske område.

Jeg kan oplyse, at justitsministrene i mødet, vi havde her i Stockholm den 6. februar, har erklæret sig villige til under møderne i udvalget én gang årligt at deltage i en sådan forhandling om justering, om omprioritering, om ajourføring af lovgivningsprogrammet.

Udvalget har i betænkningen peget på en række områder, som foreslås inddraget i diskussionen om samarbejde. Jeg skal her blot nævne, at der bl. a. peges på spørgsmålet om forøget værn af privatlivet, altså spørgsmålet om den personlige integritet, særlig i forhold til f. eks. den moderne datateknik. Jeg kan nævne spørgsmålet om øget fællesnordisk indsats mod økonomisk kriminalitet, det vi på dansk kalder bagmandskriminalitet. Jeg kan nævne spørgsmålet om styrkelse af samarbejdet om løsningen af strafferetlige problemer især angående unge kriminelle, og jeg kan nævne spørgsmålet om undersøgelse af mulighederne for en ændring af de erstatningsretlige grundprincipper.

Justitsministrene har over for udvalget givet udtryk for, at udviklingen efter deres opfattelse tilsiger, at man søger at udarbejde særlige handlingsprogrammer for aktuelle problemstillinger som egner sig — og jeg understreger dette — som egner sig til løsning i nordisk samarbejde. Inden for rammerne af sådanne handlingsprogrammer vil lovgivningen indgå som en af de foranstaltninger, der tjener til at nå det tilsigtede mål.

Udvalget har givet sin tilslutning til denne tanke. Sådanne handlingsprogrammer bør i fremtiden udgøre et vigtigt led i det nordiske samarbejde.

Det sidste hovedspørgsmål, hr. præsident,

som har præget udvalgets forhandlinger, er spørgsmålet om de fremtidige samarbejdsformer. Udvalget har her som sin principielle opfattelse givet udtryk for, at det er ønskeligt at drage parlamentarikerne ind i forberedelsen af det nordiske lovgivnings-samarbejde på et tidligere tidspunkt, end det hidtil er sket. Udvalget mener, at det bør være muligt at inddrage parlamentarikerne i drøftelser om udfærdigelse af direktiver for kommissionsarbejder o. lign., ligesom høring over kommissionsbetænkninger bør omfatte parlamentariske organer som Nordisk Råd.

Justitsministrene har erklæret, at de ikke finder, tiden er moden til en sådan reform, der støder på både principielle og praktiske vanskeligheder i de enkelte justitsministerier, særlig i Finland og i Sverige, hvor et sådant samarbejdsmonter på dette tidspunkt er helt ukendt. Justitsministrene har imidlertid givet tilsagn om, at juridisk udvalg under de årlige drøftelser med ministrene kan tage spørgsmål også om kommissionsdirektiver og lovgivningsspørgsmål i tilslutning til betænkninger op til drøftelse og forhandling.

Udvalget har ment, at der herved er taget et første skridt til sikring af en større parlamentarisk indflydelse, og er derfor positivt indstillet til det samarbejde, som hermed vil blive indledt.

Jeg har med disse bemærkninger trukket linjerne op for et fremtidigt lovgivnings-samarbejde, som efter udvalgets mening på én gang vil sikre en fortsættelse af de nordiske landes traditionsrige samarbejde på lovgivningsområdet og betyde en inspirerende fornyelse i arbejdet med de mange opgaver, som der er at tage fat på. Jeg er glad for at kunne sige til forsamlingen, at udvalget til trods for de divergerende synspunkter, der naturligt gør sig gældende i udvalget vedrørende dette spørgsmål, enstemmigt anbefaler det rekommandationsforslag, som skal til afstemning her om et øjeblik. Hvis man skal se på dette spørgsmål ud fra et public relation synspunkt, er det klart, at det vil blive mindre omtalt, at vi er enige, end hvis vi var vældig uenige, men jeg tror, man vil forstå, at jeg alligevel hilser med glæde, at udvalget kan slutte op om dette forslag, og at

ministrene i drøftelsen den 6. februar på en meget positiv måde bidrog til det resultat, vi står med her i dag.

Såfremt rekommandationsforslaget vedtages, kan jeg oplyse, at juridisk udvalg har vedtaget omgående at tage de første skridt til igangsætningen af det forudsatte samarbejde med justitsministrene, høre justitsministrene om deres råd med hensyn til, hvordan dette samarbejde praktisk og realistisk kan gribes an, og hvordan planlægningen kan finde sted under de nye former.

Jeg skal med disse bemærkninger, hr. præsident, anbefale rekommandationsforslaget til vedtagelse.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Sven Mellqvist lämnat sessionen för resten av denna dag och ersatts av Essen Lindahl.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsråd **Inger Louise Valle**: Det nordiske samarbeid på lovgivningens område er som vi alle vet, av meget gammel dato. Det har vært og er fremdeles et viktig ledd i styrkingen av fellesskapet mellom de nordiske land.

Men det er alltid en fare ved det tradisjonelle og veletablerte, og dette gjelder også lovsamarbeidet. Fordi et slikt samarbeid blir tatt som en selvfølge, vil det gradvis og umerkelig kunne gli over i former som man ved nærmere ettertanke kanskje ikke ønsker. Og man kan risikere å stivne i bestemte synsmåter og prinsipper som har en sterkere forankring i fortiden enn i nåtiden.

Med dette utgangspunkt vil jeg gjerne si noen ord om målsettingen for lovgivnings-samarbeidet, om hvordan arbeidet skal planlegges og om samarbeidsformer.

Først: Hva vil vi med samarbeidet? Av Helsingfors-avtalen kan man utlede det prinsipp at de nordiske land bør forsøke å bevare og utbygge den rettsenhet som består mellom dem, i så stor utstrekning som mulig. Jeg er her enig i Juridisk utvalgs vurdering av at Helsingfors-avtalens målsetningsartikler gir et godt grunnlag for

samarbeidet. I disse ligger det en oppfordring til å søke samarbeid, samtidig som det er klart at ensartede rettsregler på alle områder ikke er forutsetningen. Prinsippet om nordisk rettsenhet vil være et viktig moment, men bare ett moment blant flere ved vurderingen i de enkelte land om man skal gi nye regler innenfor et område, og bestemme hva disse reglene i tilfelle skal gå ut på. Prinsippets gjennomslagskraft vil kunne variere fra område til område. Undertiden vil det stå meget sterkt og kanskje bli tillagt utslagsgivende vekt, f. eks. innen områder hvor det foregår et utbredt samkvem mellom landene, som innen transport, turisme, handel, arbeidsmarked osv., eller hvor det er behov for beskyttelse utover landegrensene, f. eks. for åndsverk, ved forurensning osv. Men i alle tilfelle vil prinsippet måtte vike i konkurranse med andre momenter, fordi politiske eller sosiale forhold i landene er forskjellig, eller fordi samfunnsutviklingen i landene innen enkelte områder ikke skjer i takt eller i samme retning. I tillegg kommer jo også at de enkelte land har påtatt seg forskjellige internasjonale forpliktelser som vil kunne påvirke mulighetene for harmonisering på nordisk plan. En må vokte seg for at det nordiske lovsamarbeid i de spørsmål der takten og retningen er noe forskjellig, blir en hindring for nasjonal reformpolitikk, og det er i denne sammenheng viktig at en legger opp prosedyren for samarbeidet på en slik måte at en ikke unødig forsinker lovgivningsarbeidet i det enkelte land.

La meg for ordens skyld understreke at det jeg her sier, ikke må forstås dithen at en skal avstå fra et samarbeid på områder der vi er uenige. Også på slike områder kan dette samarbeid være meget verdifullt i form av utveksling av synspunkter og erfaringer.

Jeg skal så kommentere hvordan samarbeidet skal planlegges, det viktige spørsmål om et nordisk lovgivningsprogram.

Generelt vil jeg understreke at vi i hvert fall i vårt land ikke har en tilstrekkelig systematisk lovreformprosess. Vårt utgangspunkt for dette programarbeidet er at det nordiske samarbeidet skal kunne bidra til å systematisere og gi inspirasjon til lovgivningsprosessen i det enkelte land. Det er uten videre klart at vi også kan bruke ar-

beidet til å effektivisere utredningsarbeidet og til å utvide den enkelte nasjons kunnskapstilfang.

Det må også være riktig å understreke at på områder hvor det er behov for at myndighetene griper inn, vil lovgivning bare være ett av flere midler som står til rådighet. Dersom slike problemområder egner seg for løsning i nordisk samarbeid, kan det derfor være riktig å utarbeide handlingsprogrammer hvor målet i og for seg ikke er lovharmonisering, men hvor man ønsker å nå visse på forhånd definerte politiske mål. Lovgivning vil her bare være ett instrument for å nå disse målene. Jeg har forstått at også utvalget stiller seg positivt til slike handlingsprogrammer, uten at det for så vidt er kommet direkte til uttrykk i selve rekommandasjonen.

Det program for det videre samarbeid på lovgivnings område som justisministrene fremla i beretningen for det nordiske samarbeid til Nordisk Råds 21. sesjon 1973, har satt sitt preg på debatten om dette spørsmål. Programmet har vært kritisert, delvis på det grunnlag at det er for tynt og nærmest bare en katalog over de aktuelle samarbeidsoppgaver. Jeg forstår på en måte denne kritikk, og tror for så vidt at det som ligger i punktene 1, 2 og 3 i Juridisk utvalgs innstilling, gir et grunnlag for å ta opp spørsmålet om å utvide programmet til å omfatte også andre områder. Men jeg forutsetter at den nærmere konkretisering, slik som det også presiseres i forslaget, vil kunne bli gjenstand for nærmere drøftinger mellom justisministrene og Juridisk utvalg.

For min del vil jeg understreke at dersom et slikt program skal bli et egnet middel til å nå den målsetting at det skal ha betydning for de enkelte mennesker i de nordiske land, må det etter mitt syn stilles opp med et forholdsvis begrenset siktemål. Etter min mening vil det være vanskelig å binde seg til et langsiktig tidsregulert lovgivningsprogram. Dels vil et slikt program lett kunne bli umoderne fordi samfunnsutviklingen kan føre til at andre oppgaver enn dem som er prioritert i programmet, blir ansett som viktigere, dels vil et slikt program bli lite elastisk og vil kunne legge beslag på arbeidskraft i departementene til fortrengsel for andre viktige oppgaver. Jeg er derfor

glad for at utvalget i sine premisser omtaler lovgivningsprogrammet som et "fleksibelt og dynamisk" arbeidsprogram.

Det tredje spørsmål jeg gjerne vil kommentere, gjelder samarbeidsformene.

På samme måte som utvalget gjør i sin innstilling, legger jeg stor vekt på betydningen av de årlige drøftinger mellom utvalget og ministrene. Særlig vil jeg nevne at utvalget og ministrene på disse møtene vil kunne foreta den nødvendige revisjon og justering av lovgivningsprogrammet, og man vil også kunne drøfte ethvert spørsmål av interesse for dette arbeidet.

Når det akkurat gjelder spørsmålet om foreleggelsesformen for Nordisk Råd, vil jeg i tillegg til denne mer generelle betraktning få understreke at en jo vanskelig kan legge opp en praktisk arbeidsordning som i unødig grad kompliserer den nasjonale lovgivningsprosess. Det er viktig å finne fram til former som sikrer at samarbeidet kan foregå og virke etter sin hensikt.

La meg imidlertid også reise et par andre tanker om praktiske samarbeidsformer. I de nordiske land har vi en tendens til i betydelig grad å utrede de samme spørsmål i alle land samtidig. Vi setter ned utvalg og bruker ressurser til vårt utredningsarbeid på områder der det også kanskje kunne være naturlig med en arbeidsdeling mellom landene. Dersom en systematiserte noe bedre kontakten også på det tidspunkt da en tar initiativ til at utredningsarbeid settes i gang, tror jeg det ville være meget nyttig.

Etter min mening er vi heller ikke flinke nok til å utnytte de ressurser vi har i fellesskap. Vi har enkelte, men dog meget få gledelige eksempler på at vi oppnevner medlemmer av utredningsutvalg over landegrensene. For meg synes det klart at en nok vil kunne oppnå bedre kvalitet på utredningsarbeidet om en også bryter ned grenser når en skal hente inn faglig innsikt for å belyse ulike sider ved et problem i det enkelte land. Også dette er et område der en burde kunne systematisere samarbeidet bedre.

Til slutt vil jeg uttrykke glede over at en nå har maktet å avklare spørsmålene i forbindelse med nordisk lovgivningssamarbeid på en så realistisk måte, og jeg for min del tror at tiden vil vise at nettopp denne av-

klaring har bidratt til å styrke det nordiske samarbeid.

Hernelius: Herr president! Efter det klar-
görande och utförliga inlägget nyss av ut-
skottets ordförande, herr K. B. Andersen,
skulle jag kunna inskränka mig till att yrka
bifall till resolutionsförslaget; jag yrkar det
som en av förslagsställarna när detta förslag
lades fram i Oslo för ett och ett halvt år
sedan.

Jag vill emellertid också instämma i justi-
tieminister Valles slutord, när hon förmo-
dade — och på den punkten var hon ju
överens med utskottets ordförande — att i
och med denna enighet skulle grunden kun-
na läggas för ett konstruktivt arbete i fråga
om nordisk lagstiftningssamverkan i fort-
sättningen. Jag delar hennes förhoppning
och uttrycker min glädje över enigheten i ut-
skottet, en enighet som har sitt egenvärde.

Utskottets ordförande sade också att om
detta förslag antas så krävs det fortsatta
överläggningar om arbetets organisation
och om hur juridiska utskottet skall lägga
upp sitt arbete. Jag tror att han har rätt
också i det, och jag vill tillägga att ingen
i utskottet betvivlar att utskottet skall gå i
land med denna uppgift, under ledning av
sin energiske och skicklige ordförande.

Lund: Etter det som er sagt av de tre
foregående talere, skal jeg begrense meg til
noen korte bemerkninger.

Først vil jeg understreke den betydning
samarbeid om lovharmonisering opp gjen-
nom årene har hatt, og med de resultater
en har oppnådd, kan en vel trygt si at vi har
nådd ganske langt i det nordiske samarbeid.
Den strid eller uenighet som måtte ha vært
om det framtidige samarbeid om langsiktige
planer for det nordiske lovsamarbeid, eller
på den annen side om det skal være mer
ubundne planer som det kan trekkes fra
og legges til etter hvert som forholdene til-
sier det, den er i dag over. Jeg vil tro at
politiske og administrative forhold i det en-
kelte land vil spille en avgjørende rolle for
tempoet i harmoniseringen av lovarbeidet.

Eiter at utvalget nå har hatt flere møter,
hvor i innbefattet et møte med justisministre-
ne, kan utvalget legge fram et forslag som
etter mitt skjønn bør kunne danne et bruk-

bart utgangspunkt for det framtidige lov-
samarbeid.

Selv om utviklingen i Norden kan være
forskjellig fra land til land, må en kunne
finne fram til praktiske samarbeidsformer
som imøtekommer de fleste ønsker om en
sammensmelting på stadig flere områder,
og som samtidig ikke vil hindre det enkelte
land i å fore en nasjonal reformpolitikk.
Dette kan høres vanskelig, men jeg tror ikke
det er det. Hvis man vil samarbeide om et
mål, og ikke bare for samarbeidets skyld,
men med det siktemål å løse felles nordiske
problemer som vil ha betydning for den nor-
diske samhörighet og også betydning for det
enkelte menneske i Norden, må en kunne
finne fram til former for samarbeid som
bidrar til dette. Den innstilling juridisk ut-
valg har lagt fram, vil etter mitt skjønn gi et
godt grunnlag for å utvide lovgivningspro-
grammet til å omfatte stadig flere områder.

Juridisk utvalg vil i drøftelser sammen
med justisministrene kunne finne fram til
slike programmer. Jeg vil understreke dette
og også understreke det håp for det videre
samarbeid som vil ligge i årlige møter, eller
som det heter i innstillingen, minst en gang
i året møter mellom utvalget og ministrene.
En vil på disse møter til enhver tid kunne
revidere og justere programmene, og i dette
ligger det at en vil kunne drøfte ethvert
spørsmål som vil bety noe i nordisk sam-
menheng.

Til slutt vil jeg fra norsk hold uttrykke
glede over den fordragelighet og interesse
det har vært i utvalget for å komme fram
til den enstemmighet som nå foreligger.
Den skulle være et godt grunnlag for det
videre nordiske lovsamarbeid.

Björklund: Herr president! Som tidigare
medlem av juridiska utskottet vill jag i
korthet framföra några synpunkter på juri-
diska utskottets förslag till rekommenda-
tion om ett nordiskt lagstiftningsprogram.
Såsom ett allmänt omdöme om förslaget
skulle jag vilja konstatera, att genomföran-
det av rekommendationen i den föreslagna
formen utan tvivel kommer att stöta på
många praktiska svårigheter. Jag skall dock
icke här mera gå in på dessa frågor i detalj,
men jag anser det ändå nödvändigt, att hän-
visa till de skeptiska uttalanden enstaka fin-

ländska medlemmar i utskottet gjort be-
träffande de problem, som de existerande
avvikande politiska målsättningarna i vissa
frågor och exempelvis Danmarks medlem-
skap i EG vållar. Jag vill även hänvisa till
vad som tidigare framförts från den fin-
ländska regeringens sida.

För att uttrycka mig mera konkret vill
jag beträffande texten till rekommenda-
tionsförslaget peka på två punkter, som en-
ligt min mening är otillfredsställande och
därför borde ha rättats till. Först och främst
borde man i förslagets andra punkt ha gjort
ett tillägg så att lagstiftningen och lagstift-
ningsmetoderna skulle anpassas förutom
efter samhällsutvecklingen i Norden också
efter uttryckligen gemensamma politiska
mål. För det andra anser jag, att det helt
enkelt inte kan vara realistiskt för de nor-
diska regeringarna att genom en sådan här
deklaration binda sig vid ett längre siktan-
de lagstiftningsprogram på nordiskt plan än
de program man har möjlighet att komma
fram till på hemmaplan. Därför hade det
varit nödvändigt att utbyta ordet "längre"
i tredje stycket till ordet "kortare".

Herr president! Enligt min uppfattning
kan det inte vara till förmån för det nor-
diska samarbetet om Nordiska rådet fattar
beslut om rekommendationer, som helt en-
kelt inte är realistiska och som från början
är dömda att misslyckas i praktiken. Jag
inser, att den situation, som vi rådsmedlem-
mar nu befinner oss i är någonting som de
militära strategierna skulle kalla *fait ac-
complí*, ett fullbordat faktum, och jag inser
därför, att det i detta sena skede inte är
möjligt att börja omstilisera utskottets
klämförslag i plenarbehandlingen.

Herr president! Utgående från de enligt
min uppfattning mycket allvarliga synpunk-
ter, som jag här har framfört, vill jag med-
dela, att jag i omröstningen kommer att
rösta emot utskottets förslag. Tack.

Tuomioja: Herr president! Det av juri-
diska utskottet utarbetade förslaget till re-
kommendation om nordiskt lagstiftningsar-
bete är naturligtvis en kompromiss mellan
två olika synpunkter.

Under sakens långvariga behandling har
enligt mina uppgifter den uppfattningen
kommit fram beklagligt tillspetsad, att de

för lagstiftningsarbetet i praktiken an-
svariga justitieministrarna helt skulle vara
emot samarbetet på detta område.

I verkligheten har de förfarit i enlighet
med sin uppgift och vad de haft kännedom
om, då de påpekat de realistiska svårighe-
ter, som i detta nu föreligger i flera länder,
då ett lagstiftningsprogram på längre sikt
än vanligt skall utarbetas. Hade det varit
bättre, om de i strid med fakta hade gett
förhoppningar och löften, som skulle ha
behagat envar rådsmedlem mera, men som
inte hade haft täckning i verkligheten?

Det är alltid lättare att uppgöra princi-
piella målsättningsprogram med vackra ord
än att utarbeta program, som har möjlig-
heter att även i praktiken leda till resultat-
rikt samarbete. Och här i Nordiska rådet
strävar vi dock till detta.

Juridiska utskottets förslag till rekom-
mendation är i hög grad underkastad tolk-
ning. Jag har emellertid observerat, att den
allmänna opinionen önskar tolka det i en
enligt min åsikt alltför ensidigt orealistisk
ton.

Jag anser den mot rekommendationsför-
slaget framförda kritiken i så hög grad be-
rättigad, att jag kommer att rösta mot re-
kommendationsförslaget. Tack.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Jeg skal
blot ganske kort takke den norske justits-
minister for bemærkningerne. Jeg tror, vi
alle er klare over vanskelighederne, som
det blev sagt, ved at binde sig til et lang-
sigtet program. Derfor er det altså heller
ikke, som det også fremgik af den norske
justitsministers indlæg, det, vi anbefaler
rådet at gå ind på. Og i det omfang, jeg
har indflydelse på det, kan jeg tilsige sam-
arbejde om det, som den norske justitsmi-
nister kaldte "den nærmere konkretisering"
af det, vi nu forhåbentlig om en øjeblik
stemmer for.

Jeg kan sige til hr. Bjørklund og til hr.
Tuomioja, at jeg har i de forholdsvis mange
år, jeg har været i Nordisk Råd, altid været
på jagt efter og i kamp mod urealistiske
forslag og tilhænger af realistiske forslag.
Jeg mener også, dette forslag er realistisk,
men nogle af os må jo have lidt mod på
livet og mod på fremtiden.

Korvald: Jeg tar ordet bare for å si at jeg er enig med justisminister Valle i de prinsipper som hun trakk opp her for det fremtidige lovmessige samarbeid. Med den form som innstillingen her har fått, kommer jeg til å stemme for den. Dette gjør jeg, selv med den — om jeg kan kalle det — noe ulykkelige bakgrunn som denne diskusjonen har, i et forslag som kom opp i Sverige, og som ble vedtatt i Riksdagen. Det skal jeg imidlertid ikke gå noe mer inn på.

Det sies en hel del i innstillingen som kan gi grunn til kommentarer. De har også fremkommet her, så jeg tror vi skal la dem ligge i den videre debatt; det må være den pragmatiske holdning til det fremtidige samarbeid som må være det riktige. Det betyr ikke at man er imot Helsingfors-avtalens intensjoner med harmonisering av lovsamarbeidet på de områder hvor man finner at man kan få det til, og hvor det har virkning for alle de nordiske land. Men det er enkelte tilfelle, sa statsråd Valle, hvor prinsippet må vike, fordi forholdene er annerledes politisk og på annen måte i de forskjellige nordiske land. Det tror jeg er en helt riktig betraktning, som vi bør følge i fremtiden.

Dar: Hr. præsident! Hr. Björklund anførte som en del af sin motivering for at ville stemme imod dette forslag, at Danmark var medlem af De europæiske Fællesskaber og angiveligt derfor ikke var pålidelig i det nordiske samarbejde.

Vi hørte lignende toner i går fra en anden af mine venner, hr. Gustavsen, hvor der var en lignende mistænkeliggørelse af Danmarks nordiske rolle.

Jeg vil anbefale, at man lader de danske EF-modstandere — og vi er mange — om at føre den kamp selv. Vi skal gøre, hvad vi kan for at fastholde den danske regering og de øvrige danske partier på deres erklærede mål: at samarbejde nordisk. Vi tror, vi kan gøre det.

Man kan ikke dømme Danmarks nordiske politik på det forhold, at vi for tiden er medlem af De europæiske Fællesskaber. Døm Danmark på Danmarks gerninger!

Sedan diskussionen forklarats avslutad,

skedde votering medelst omröstningsapparat utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Knud Enggaard, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Olavi Tupamäki, Hannibal Valdimarsson, Lars Werner, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade

Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Erkki Liikanen och Erkki Tuomioja.

Tellervo M. Koivisto avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Bjarne Mørk Eidem, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Gustav Holmberg, Knut Johanson, Anker Jørgensen, Reidar T. Larsen, Aarne Saarinen, Jón Skaftason, och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster mot 5. 1 medlem avstod från att rösta.

10

A 410/j: medlemsförslag om nordiskt förbud mot alkoholkreklam

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser om utilbørlig markedsføring og reklame for alkoholprodukter eller virke for frivillige overenskomster herom og at iværksætte en effektiv information om alkoholens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen.

Teliervo M. Koivisto, Thor Lund, Ambjørg Sælthun och Lars Werner har i reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at indføre forbud mod alkoholreklame i Norden og at iværksætte en effektiv information om alkoholens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen.

K. B. Andersen (juridiska utskottets talesman):

Hr. Præsident! Det forslag, vi her behandler, forslaget om forbud mod alkoholreklame, blev stillet i september 1973. Baggrunden fra forslagsstillernes side var den øgede konsumtion af alkohol, der fandt sted, bl. a. — og først og fremmest — måske blandt unge, og den negative virkning, som dette øgede alkoholforbrug har på flere områder, bl. a. det sociale område og trafikområdet. Endelig nævner forslagsstillerne som motiv den opfattelse, at dette øgede forbrug skulle have en sammenhæng med den mere udbredte reklamerings.

Forslagsstillerne går ind på spørgsmålet om, hvorfor det er vigtigt at få ensartede nordiske regler, og nævner bl. a. det frie arbejdsmarked i Norden, den voksende turiststrøm i Norden og den omstændighed, at reklamen ikke standser ved landegrænserne.

Udvalget har behandlet forslaget i møder den 5. og 6. februar i år. Der er indhentet mange udtalelser fra ministerier, institutioner og organisationer. Jeg skal ikke komme ind på dem, da jeg går ud fra, at de fleste medlemmer har læst de 72 sider med remissudtalelser om forslaget. De fleste af disse udtalelser går imod forslaget.

Hvad forholdene i de forskellige lande angår ligger det sådan, at Danmark ikke har særlige regler, at Finland har visse begrænsninger med hensyn til den karakter, alkoholreklame kan have, at al reklame er forbudt i

Island, at man i Norge i 1973 har gennemført lovgivning mod alkoholreklame, men at denne lovs ikrafttræden er udsat, og at man i Sverige har visse reguleringer.

Det juridiske udvalg er enig om at støtte initiativer, der søger at begrænse skadevirkningerne, f. eks. gennem alkoholforskning og gennem uddannelse og oplysningsvirksomhed.

Et flertal i udvalget — det flertal som jeg er talsmand for — går ind for fælles nordisk undervisnings- og oplysningsvirksomhed, især blandt ungdommen, men er imod et reklameforbud som isoleret foranstaltning, som isoleret initiativ. Flertallet mener heller ikke, at der er dokumenteret en sammenhæng imellem reklame og forbrug. Jeg skal på grund af tiden ikke tage diskussionen op om, hvorvidt der i visse grupper af befolkningen blev drukket mere på tidspunkter, hvor reklamen var mindre kendt end i dag, men der foreligger i hvert fald ikke nogen dokumenteret sammenhæng mellem reklame og forbrug. Endelig er flertallet betænkelig ved at fravige det almindelige princip, at det er muligt at reklamere for varer, som det er lovligt at fremstille og lovligt at sælge.

Flertallet går imidlertid ind for regulering af reklamen på linje med de regler, der findes i Sverige og Finland i dag, og det er på denne baggrund, at flertallet anbefaler Rådets medlemmer at stemme for en anbefaling til regeringerne om at gennemføre ensartede bestemmelser om utilbørlig markedsføring og reklame eller virke for frivillige overenskomster herom og at iværksætte en effektiv information om alkoholens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen.

Jeg skal med disse ord anbefale afvisning af det totale reklameforbud og anbefale Rådets medlemmer at stemme for reguleringer af den art, jeg her har nævnt.

Odvar Nordli overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Werner: Herr president! Først måste man naturligtvis fråga sig vilken målsättning alkoholreklamen har. För min del anser jag att svaret är tämligen enkelt. Alkoholreklamen är ett instrument i marknadsfö-

ringens tjänst, målsättningen är att påverka konsumtionen. Om alkoholreklamen inte vore effektiv skulle ingen vilja satsa pengar på den. Varför skulle någon vilja satsa pengar på reklam om den inte hade försäljningseffekter. De flesta av er känner min negativa inställning till det privata näringslivet. Men den inställningen fördunklar inte mitt omdöme när det gäller att försöka bedöma huruvida företagen och deras marknadsförare är duktiga eller inte. Och i den meningen har jag en hög uppskattning av näringslivet. Frånsett undantag och felbedömningar agerar reklamakarna tämligen framgångsrikt inom marknadssekonomins ramar. Och den som inte kan hävda sig på marknaden slås ut. Så enkla är sammanhangen och dem måste vi inse vare sig vi är anhängare till en kapitalistisk eller socialistisk ekonomi.

Alkoholreklamen är inte undantagen marknadssekonomins regler. Man satsar på reklam och marknadsföring helt enkelt därför att den är gynnsam för konsumtionsutvecklingen.

Då inställer sig nästa fråga: är alkohol skadligt? Oavsett vår personliga inställning till alkoholbruk och helnykterhet tror jag inte att någon enda av oss förnekar att det alltid finns vissa risker förknippade med alkoholkonsumtion. Hur stora riskerna är kan det råda delade meningar om, men de finns. En annan sak vi är ense om är att alkoholen är riskablare ju yngre man är. Därför satsar både nykterhetsrörelsen och många andra på att hålla alkoholen borta från ungdomsgrupperna. Det är enighet om att åtminstone de lägre tonåren bör vara helt alkoholfria.

Vi kan konstatera:

För det första: att alkoholreklamen är effektiv.

För det andra: att alkoholkonsumtionen alltid innebär vissa risker.

För det tredje: att riskerna med öl, vin och sprit blir större ju yngre man är.

För det fjärde: att alkoholreklamen av allt att döma är mest framgångsrik i de lägre åldersgrupperna, som ännu inte har ett etablerat konsumtionsmönster, de unga är relativt sett mer sårbara än äldre.

Jag påstår inte att reklamen uttalat vänder sig till ungdomen. Men jag hävdar all-

deles bestämt att det i praktiken är ungdomen som blir reklamens främsta målgrupp. Därmed inte sagt att reklamen skulle vara utan effekt bland äldre. Säkert är vi alla möjliga att påverka.

Mot bakgrunden av alkoholens risker och reklamens effekter ter det sig obegripligt att utskottets majoritet slagit vakt om alkoholreklamen. Majoriteten talar om diskriminerande ingrepp om man förbjuder alkoholreklamen. Majoritetens ställningstagande är en utmaning mot en bred folkrörelseopinion i bl. a. Sverige. Denna opinion har en bred förankring även utanför de etablerade organisationerna.

För några år sedan gjorde SIFO en undersökning på ett representativt urval av landets befolkning. Man mätte bl. a. inställning till reklam för mellanöl. 33 % av de tillfrågade ansåg att mellanölsreklam borde få förekomma. Men inte mindre än 64 % sade bestämt nej till mellanölsreklam. Hade man frågat om inställningen till reklam för starkare drycker som vin och sprit hade säkerligen ännu flera sagt nej på dessa punkter.

I april 1970 uppvaktade Aktionerna mot alkoholreklam, dåvarande SSUH, Sveriges blåbandsungdom och Ungdomens nykterhetsförbund statsminister Olof Palme och krävde omedelbara åtgärder från regeringens sida i syfte att stoppa alla typer av alkoholreklam, alltså all reklam för öl, vin och sprit. Den delegation som mottogs av Palme överlämnade också en skrivelse undertecknad av c:a 5.000 enskilda personer. Åtskilliga av undertecknarna var kommunala förtroendepersoner från alla politiska partier, läkare, ungdomsledare och socialarbetare. Det kan nämnas att ett 25-tal ledamöter från fullmäktige i Stockholm stod bakom kravet.

Enligt uppgifter var det med stort intresse som statsministern tog del av delegationens synpunkter. Statsministern förklarade sig vara införstådd och hänvisade bl. a. till att den socialdemokratiska partikongressen uttalat sig mot alkoholreklamen. Palme framhöll emellertid att alkohol- och tobaksreklamen är en grundlagsfråga och att det därför måste ta sin tid innan förändringar kan genomföras. Däremot förklarade han redan vid detta tillfälle att det inte

tanns några som helst hinder för *kommunerna* att stoppa alkohol- och tobaksreklamen inom exempelvis de egna trafikföretagen.

De hinder Palme hänvisade till i tryckfrihetsfrågan torde numera vara undanröjda för Sveriges vidkommande efter det beslut som riksdagen fattade för några dagar sedan.

Beträffande partierna i Sverige kan det nämnas att förutom socialdemokraterna har både folkpartiet och centern liksom vänsterpartiet kommunisterna på olika sätt uttalat sig mot alkoholreklamen. Det måste därför vara logiskt att praktiskt taget samtliga svenska parlamentariker i Nordiska rådet i dag stöder medlemsförslaget, som rekommenderar reklamförbud beträffande alkohol i de nordiska länderna. Utskottsmajoritetens hållning är ett direkt hån mot nykterhetsrörelsen, de kristna ungdomsorganisationerna, frisksportarna och idrottsungdomen, som på allt sätt försöker komma till rätta med problemen.

Låt mig erinra om ytterligare en viktig svensk opinionsyttring. För ett par-tre år sedan genomfördes en av de mest representativa ungdomsöverläggningarna i vårt land i alkoholfrågan. Det var "Ungdomens alkoholfrågeriksdag", som stöddes av politiska ungdomsförbund, idrottsrörelsen, kristna organisationer och många andra. Ungdomens alkoholfrågeriksdag krävde totalförbud mot alkoholreklam.

Som vi kan se av SIFO-undersökningar, partiets ställningstaganden, de aktiva ungdomsopinionerna och mycket annat finns det bl. a. i Sverige en massiv opinion för förbud mot alkoholreklam.

Nu är det inte bara en politisk opinion och starka folkrörelser som engagerat sig i kampen mot alkoholreklamen. I Sverige har skolöverstyrelsens chef Jonas Orring, socialstyrelsens chef Bror Rexed och systembolagschefen Rune Hermansson uttalat sig mot alkoholreklamen.

Nu medger jag att det finns vissa komplikationer med ett totalt reklamförbud. Framst då att det totala reklamförbudet förhindrar en produktinformation om vilka märken som kan köpas av konsumenterna och kanske någon form av jämförelser mellan olika märken och grupper. Prisinforma-

tion måste också lämnas. Men dessa otympligheter väger väldigt lätt mot reklamens skadeverkningar och behovet av krafttag mot det tilltagande missbruket av alkohol.

När det gäller produktinformationen kan andra lösningar tänkas. Låt mig konkretisera med svenska exempel. I vårt land bedrivs en omfattande alkoholupplysning av bl. a. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning och socialstyrelsens nämnd för hälsoupplysning. Man kan mycket väl tänka sig att dessa båda organ får i uppdrag att sammanställa en katalog med konsumentinformation, presentation av vilka märken som finns och vad dessa kostar. En katalog avsedd för konsumenterna med denna uppläggning kan också innehålla redogörelser för lagbestämmelser och en beskrivning av alkoholens inverkan på människokroppen.

Det finns andra sätt. I Sverige har vi systembolaget som faktiskt visat sig ha en socialt mycket ansvarsfull ledning. Systembolaget försöker också bedriva en viss upplysning. Man kan mycket väl tänka sig att systembolaget sammanställer produktfakta som vägledning för konsumenterna.

Det finns alltså olika sätt att komma till rätta med vissa otympligheter. Men jag vill bestämt varna för att man blandar ihop konsumentupplysning och kommersiell reklam. Konsumentupplysningen kan samhällets egna organ svara för och den kan även förekomma på alkoholområdet. Men denna konsumentupplysning måste utformas så att den icke stimulerar till konsumtion och leder till missbruk.

Utskottets reserver är inte motståndare till konsumentupplysning. Men vi vill ha bort den kommersiella reklam och marknadsföring, som syftar till att öka alkoholkonsumtionen.

I Helsingfors diskuterade Nordiska rådet för ett par år sedan förbud mot tobaksreklamen. Rådets majoritet gick också på den linjen och sedan dess har en del hänt, som pekar på att vi inom en inte alltför avlägsen framtid skall få bort tobaksreklamen. Den gången talade jag om en bred hälsokoalition. Detsamma kan sägas i dag. Självfallet tror jag inte att den breda koalitionen som i dag står bakom medlemsförslaget och reservationen blir en bestående politisk koalition.

tion men från olika utgångspunkter kan många av oss i dag enas kring ett ställnings-tagande mot alkoholreklamen. Vi vill inte att man skall oppmana ungdomen att dricka vare sig öl, vin eller sprit.

Låt mig bara avslutningsvis säga att jag personligen inte tar ställning för en helnykter livsföring även om jag har stor förståelse för nykterhetsrörelsens och andras arbete på denna punkt. Men jag skulle betrakta det som olyckligt och nonchalant om Nordiska rådets majoritet i dag vägrade inse att alkoholproblemen i de nordiska länderna är betydande. Jag inbillar mig inte att man kan lösa svåra sociala problem med alkoholreklamförbud, men å andra sidan måste vi göra vad som kan göras och åtminstone ingripa mot företeelser, som leder till ökad alkoholkonsumtion inte minst bland de unga.

Herr president! Jag vill med dessa ord yrka bifall till den reservation som herr Hermansson m. fl. står bakom.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Anna-Greta Skantz för resten av detta möte och femte mötet lämnat sessionen och ersatts av Grethe Lundblad.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Guttorm Hansen: Det lå en bok på rådsmedlemmens bord da vi møtte her lørdag. Det var siste utgaven av "Nordisk statistisk årsbok". På side 176 finnes der en oversikt over forbruket av alkoholholdige drikkevarer i de nordiske land. Utviklingen i de enkelte land i årene 1964—1972 kan avleses her.

På et punkt er statistikken helt entydig for alle nordiske land, nemlig: en sterk økning av det samlede forbruk. Interessant er det å legge merke til hvordan den sterke liberaliseringen av ølomsætningen — spesielt i "mellanøl"-årene i Sverige og Finland og under den sterke liberaliseringen i Norge — kan avleses ved denne statistikken.

Antakelig representerer den konsumpsjonsforvridning vi her har vært vitne til, en

så sterk endring at den bare kan sammenliknes med den forvridningen vi fikk da TV kom for alvor i Norden.

Det var i sin tid meget god latin i alkoholpolitikken å hevde at man burde ta sikte på å forvri alkoholkonsumpsjonen fra alkoholsterke til mer alkoholsvake drikker. Tallene vi her har for oss, forteller oss at selv den veldige økning av ølforbruket ikke påvirker konsumpsjonen av de andre drikkevarer. Tvert om, det er helt entydig også her i alle land at den dobling — ja, til dels tredobling — av ølkonsumpsjonen som har funnet sted, legger seg på toppen av det tidligere forbruk. Det skjer en kvantitetsøkning som i seg selv er meget betenkelig ut fra de sosiale problemer som alkoholen representerer. Enda mer betenkelig er det når vi vet at alkoholproblemet trenger stadig lenger ned i de yngre aldersgrupper. Og dette har igjen ført med seg en delvis forsimpning og forurensning av ungdomsmiljøene som det er all grunn til å beklage. Alle rapporter fra sosialarbeidere, fra edruskapsnemnder, fra ungdomsorganisasjoner, reportasjer fra arrangementer — ikke minst fra sommer-Norden — forteller oss om dette og forteller oss også om at ungdomsalkoholismen er et stadig mer omsegripende problem i Norden.

Spørsmålet om forbud mot alkoholreklame diskuteres nesten over alt i Vest-Europa i dag — i alle nordiske land, i Europarådet osv. Det er en reaksjon på liberaliseringens virkninger vi her møter — en av reaksjonene. Men når dette spørsmål tas opp, er det fordi mange reagerer på at det skal reklameres for en vare som det er en erklært vilje til å søke å begrense forbruket av. Det er ingen logikk i at man på den ene side sier seg villig til å motarbeide bruken av disse varer, og samtidig tillater at private og utenlandske produsenter får anledning til å drive en sterk påvirkning for å auke bruken.

De forbud vi har fått og vil få i Norden mot tobakksreklame, tar sikte på å avgrense et individuelt helseproblem. Det er viktig, og det er riktig. Men det må være ulogisk å innføre et tobakksreklameforbud mens man samtidig sier nei til et forbud mot alkoholreklame — hvis virkninger ikke bare er et individuelt helseproblem, men noe som re-

presenterer både et sosialmedisinsk og et kulturelt problem.

Hvis man ser på remissyttringene, og ser på hvem det er som anbefaler et slikt reklameforbud, og hvem det er som er imot det, så er det jo ganske interessante ting å se. Det er interessant å se i hvor stor grad ungdomsorganisasjoner og folkeorganisasjoner og sosiale institusjoner går inn for forbudet, og det er også interessant å se hvor mange av dem som går imot forbudet, som repressenterer interesser som er direkte involvert i reklamen. Det er produsentene, det er avisorganisasjonene, det er markedsføringsorganisasjonene, og det er reklamebyråernes organisasjoner. Jeg synes dette skulle tale litt til Rådets medlemmer.

Jeg syntes det er skuffende at utvalgets flertall går imot reklameforbudet — skuffende fordi Nordisk Råd faktisk på denne måten legger seg bak den alminnelige trend i Vest-Europa, skuffende også fordi utvalgets flertall faller tilbake på det gamle argument om opplysning om alkoholens virkninger som mottiltak. Jeg har lyst til å si at på dette område har jeg liten tro på opplysning som mottiltak. En ting kan i hvert fall med en gang sies om det, og det er at ikke noe nordisk lands statsbudsjett vil noensinne komme til å inneholde slike tall for opplysning om alkoholens virkninger som de tall alkoholprodusentene opererer med til sin reklamevirksomhet. Det vet vi alle, og det vet også produsentene og reklamefolkene, og derfor snakker også de om at vi i stedet bør "opplyse". Opplysning er ikke av de ting som jeg for min del på disse områder har størst tro på. Det er en slags livsløgn som det snart bare er pedagogene som lever på.

Her er store penger ute og går. Men jeg tror ikke at Nordisk Råd bør la seg imponere eller forvirre av det. Det viktigste i denne saken er å begrense konsumpsjonen. Det er ikke her tale om en forbudslinje, det er ikke her tale om en total avholdsholdning — det kan noen av oss ha og andre ikke ha. Det er spørsmål om å gripe til midler for å søke å beskytte menneskene mot den suggestive påvirkning som reklamen er, og som tar sikte på å auke forbruket av en vare, og en vare som klart representerer et av de største sosiale problemene vi har i våre land.

Det er dette saken gjelder, og derfor vil jeg stemme for det forslag som reservantene her har fremmet.

Johannes Antonsson overtok härefter ledningen av förhandlingarna.

Lähteenmäki: Herr president! Såsom i medlemsförslaget i saken konstateras, har alkoholkonsumtionen på ett bekymmersamt sätt ökat i de nordiska länderna de senaste åren. Så är förhållandet åtminstone i Finland. Detta föranleder naturligtvis många olägenheter, som betungar samhället, samt direkt nöd både för hemmen och för enskilda personer. För att dessa olägenheter och skador skall bli så små som möjligt, borde man utnyttja alla sådana utvägar, som bidrar till att dämpa ökningen av alkoholkonsumtionen.

Enligt vissa undersökningar förklaras cirka 90 % av ökningen av konsumtionen av alkoholdrycker av den utveckling, som har ägt rum i konsumenternas inkomster, prisen på alkoholdrycker och den allmänna prisnivån. Sålunda skulle de övriga faktorernas andel, till vilka även reklamen genom marknadsföringsmetoder hör, proportionellt sett bli mycket ringa. Man bör likväl komma ihåg, att särskilt reklamen kan på lång sikt ge upphov till positiva symbolvärden för alkoholdryckerna. De ökar accepterandet av bruket och därigenom konsumtionen. En snäv begränsning av alkoholreklamen eller rentav ett totalt förbud mot denna skulle i ljuset av denna omständighet förefalla motiverad.

Vid diskussioner om alkoholreklamen har det i olika sammanhang, såsom nu här i dag, föreslagits att sådan reklam borde förbjudas genom stadganden i lag.

Till ett totalt förbud mot alkoholreklam ansluter sig emellertid också vissa negativa drag, som inte bör glömmas, när detta svåra problem dryftas. Det föreligger nämligen risk för att ett totalförbud skulle föranleda reklammännen att tillgripa mera osunda marknadsföringsmetoder, som man från den offentliga maktens sida skulle ha ytterst svårt att övervaka. Den alkoholreklam, som den internationella pressen förmedlar till de nordiska länderna, kunde man knappast

förhindra. Härvid skulle de av monopolen kontrollerade inhemska tillverkarna komma i en sämre ställning än de utländska producenterna. Gränsdragningen mellan alkoholreklamen och exempelvis den av de statliga monopen bedrivna konsumentupplysningen skulle även den utgöra ett problem.

Också handelspolitiskt kunde ett reklamförbud vara menligt. Vinproducenterna inom exempelvis EFTA:s krets har sökt öka sin vinexport och reciprokt erbjudit växande exportmarknader för nordiska produkter. Om det inte skulle finnas informationsmöjlighet för nya produkter, kunde vinländernas intresse för en dylik handel minska, något som givetvis skulle försvåra en ökning av exporten till dessa länder.

Ett reklamförbud skulle även hindra sådan information, som kunde ha positiva verkningar med tanke på vanekulturen. Det kan vidare tänkas, att ett förbud mot alkoholreklam kanske skulle verka återhållande på förverkligandet av sådana åtgärder, som är effektivare än reklamförbudet och hejda tillväxttakten av konsumtionen. Ett totalt reklamförbud kunde med andra ord invägga mången i den tron, att ett avgörande steg mot dämpande av alkoholkonsumtionen redan har tagits.

I medlemsförslaget konstateras enligt min åsikt alideles riktigt, att en obegränsad alkoholreklam bör anses stå i strid med monopolsystemets grundprinciper och ändamål. Fördens skull har man i Finland alltsedan 1930-talet på åtgärd av monopolet tillämpat stadganden som inskränker reklamen. De nu gällande, mycket begränsade direktiven trädde i kraft den 1 oktober 1972. Dessa direktiv var mera restriktiva än de tidigare och trädde i kraft från och med den 1 oktober 1972. Enligt dem bör reklamen, såväl i fråga om de använda uttrycken, som då det gäller illustrationer, vara saklig och måttfull med beaktande särskilt av den ledande principen i alkohollagen och mellanöllagen. Blott så kallad informativ reklam är tillåten och även den bara i begränsad omfattning. Det är tillåtet att meddela uppgifter om alkoholdryckers ursprung, märken, typer, alkoholhalt och pris. I annonser får sålunda endast förekomma tillverkarens eller representantens namn, produktens bild och namn, en bild av

dryckeskärl, beteckning för dryckens typ, art eller slag av alkoholhalt, omnämnande av ursprungslandet eller -området, priset och numret i Alkos katalog. Det är förbjudet att använda fondillustrationer och slogans. Förbjuden är likaledes annonsering, som riktar sig till ungdomen, varjämte tidsningsannonsernas maximala storlek är fastslagen. Av reklamen för maltdryck av I klass bör tydligt framgå, att det ej är fråga om öl varom stadgas i lagstiftningen om alkohol.

I detta sammanhang kan det ännu konstateras, att de restriktiva stadgandena i Finland har riktat sig och även i detta nu riktar sig lika mycket mot reklam för öl och för andra alkoholdrycker. Även om det knappast är möjligt att mäta verkningarna av begränsningar i alkoholreklamen, är det lätt att föreställa sig, hurudan denna både till sin omfattning och sin art hade varit utan inskränkningar och övervakning.

Ur principiell synpunkt är ett totalt förbud mot alkoholreklam förknippat med ett problem som gäller tryckfriheten och yttrandefriheten. Kan sådan reklam helt förbjudas, då tillverkning av och handel med alkoholdrycker samtidigt har tillåtits i lagstiftningen?

Denna sak, liksom även andra frågor, som ansluter sig till ett totalförbud mot alkoholreklam, utreds i Finland som bäst av en av social- och hälsovårdsministeriet tillsatt kommission. Det kan i detta sammanhang konstateras, att 1958 års alkoholkommitté i Finland (den så kallade Rekola-kommittén) med beaktande av tryckfriheten och ordets frihet icke ansåg sig kunna föreslå, att förbud mot reklam skulle intagas i den nya alkohollagen. Enligt kommitténs uppfattning hade man i denna ömtåliga angelägenhet, som berör olika intressekretsar, kommit till den gynnsammaste lösningen utan i lag intagna förbud och således genom samverkan på frivillighetens bas.

Herr president! Med beaktande av de ovan anförda synpunkterna synes det mig i detta läge ändamålsenligt att alltjämt tillåta alkoholreklam, men ovillkorligen inom ramen för ytterst stränga och inskränkande stadganden. Sålunda skulle de menliga verkningarna av alkoholreklamen bli effektivt minimerade, och samtidigt skulle man till-

rækkligt ha beaktat synpunkter i anslutning til både tryckfriheten och yttrandefriheten.

Benkow: Det er selvsagt ingen grunn til å tvile på at et flertall av forslagsstillerne har de beste edruskapspolitiske intensjoner. Alle forslag som kan bidra til å begrense alkoholenes skadevirkninger, vil selvsagt kunne regne med bred og allmenn støtte. Men det er ikke på noen måte sannsynliggjort at et reklameforbud kan ansees som et seriøst gjennomtenkt og virkelig opinionsutviklende virkemiddel i edruskapsarbeidet.

Det er først når vi vinner de store folkegrupper av måteholdne forbrukere for edruskapsens sak, at vi for alvor kan gjøre oss håp om det vi kan kalle sunnere drikkevaner. Overfor disse store og helt avgjørende opinionsdannende grupper vil et forbud mot alkoholreklame virke mot sin hensikt. Mange vil mene at det er utidig, at vi har å gjøre med barnepikementalitet, og at det er et forsøk på å videreutvikle det offentlige overformynderi til stadig flere feil. Så det er ikke riktig som det har vært sagt fra enkelte talere fra reservantenes rekker her i dag, at vi bare har å gjøre med en entydig grunnplansreaksjon. Det er i aller høyeste grad snakk om en som er tosidig.

Forslaget om forbud mot alkoholreklame er et indrepolitisk stridsspørsmål i flere av de nordiske land, og derfor burde etter min mening ikke forslaget blitt fremmet i Nordisk Råd i den form det opprinnelig ble. Det er liten grunn til å tro at spørsmål av denne art, som vi ikke er i stand til å bli enige om hver for oss, automatisk blir enklere gjennom et felles nordisk opplegg — jeg vil si: Snarere tvert om.

Det viser seg at selv om man vedtar en lov som forbyr alkoholreklame, er det vanskelig å få satt loven i kraft. Norge har en slik lov — den er ikke trådt i kraft, og vil etter alt å dømme heller ikke bli det i overskuelig fremtid. Det eneste man faktisk hittil har oppnådd, er å øke avstanden mellom fornuftige avholdsfolk og noen henimot alkoholpolitiske moralister på den ene side, og mer fordomsfrie måteholdsfolk på den annen side. Min tro er den at dersom man virkelig skal gjøre seg håp om å vinne økt forståelse for de alvorlige følger av mis-

bruk av alkohol, er det ikke tvil om at det er den objektive, informerende linje som må vinne frem.

Hr. Guttorm Hansen karakteriserte opplysning her i stad som noe som i denne forbindelse var en livsløgn, som bare pedagoger trodde på. Det er ikke alltid så lett å tro sine egne ører, men man får vel gjøre det. Men på denne litt oppsiktsvekkende bakgrunn må jeg jo minne vedkommende som sa det, om at han alltid har stått bak alle ønsker om økte bevilgninger til opplysning på dette område når det har vært aktuelt i det parlament han er medlem av. Man kan vel da formodentlig regne med en noe annen holdning i fremtiden!

Et slikt forbud som det her er tale om, tror jeg snarere vil hindre en økt forståelse, og kanskje også bidra til en unødvendig konfrontasjon. Vi har nemlig i dette arbeidet et mye større behov for måteholdsfolk enn mange later til å tro. Og dette reklameforbudet har etter min mening ingen påvist klart edruskapsfremmende effekt, og det er heller ingen som har vært i stand til å dokumentere en klar sammenheng. Man kan til og med risikere at et reklameforbud kan gi som resultat at forbruket forskyves fra det man kan kalle bedre og iallfall mindre skadelige kvaliteter over mot dårligere og mer helseskadelige produkter.

Jeg er klar over at man distinkterer her mellom det å forby reklame og det å drive konsumentopplysning, men det er samtidig en sammenheng mellom reklame og informasjon som det ikke er mulig å distansere seg fra. Jeg finner det for min del nærmest ulogisk og på grensen av å gi uttrykk for en dobbeltmoralistisk holdning — selv om jeg er klar over at denne ikke er kommet til uttrykk her — at man på den ene side har full rett både til å produsere, selge og konsumere en vare, mens man altså ikke skal kunne drive et løpende, normalt reklamearbeid — dog med de klare begrensninger som vi alle ønsker skal finne sted ved at man så langt råd er prøver å hindre det suggestive og selvsagt å begrense den klare appell overfor ungdom som den av og til har hatt, men som man nå ganske klart går bort fra i mitt eget land.

Det er også en annen side ved saken som gjør det vanskeligere. I premissene er det

gitt uttryck för holdningar till reklamen som begrep som jeg personlig vil karakterisere som så virkelighetsfjerne, misvisende og politisk villedende at disse synspunkter alene kan være en selvstendig begrunnelse for å gå mot forbudsforslaget.

Jeg synes også at det å gå veien om Nordisk Råd for å få i stand et slikt forbud mot alkoholreklame, ikke er anbefalelsesverdig. Forslaget burde etter min mening ikke vært fremmet, ikke minst fordi det etter hvert er blitt åpenbart uantakelig. Og et forslag uten rimelig mulighet til å bli vedtatt, gir etter min mening et negativt bidrag til nordisk utvikling. Det dreier seg om et forslag som vekker forhåpninger som ikke kan innfris, og et forslag som ikke rekker frem, kan ytterligere svekke Rådets prestisje blant store og særlig interesserte folkegrupper som følger debatten om disse spørsmål nøye.

Jeg er den siste som vil undervurdere de sosiale, medisinske og økonomiske skadevirkninger av alkoholisbruk. Man må være nærmest bevisstløs for ikke å være på det rene med det veldige omfang det her dreier seg om. Men jeg må si det like ut: Jeg anser et reklameforbud for å være et altfor primitivt og dårlig begrunnet edruskapspolitisk virkemiddel. Og la meg legge til: Det virker nesten patetisk at regjeringer med en utpreget avholdspolitisk bakgrunn i det ene øyeblikk gjennomfører liberalere regler for salg og skjenking for så, nesten i samme åndedrag, å foreslå reklameforbud i håp om at den samlede effekt sånn nogenlunde skal virke nøytraliserende. Hvilket man i parentes bemerket, ikke har noen garanti for.

Jeg tror neppe det vil styrke Nordisk Råds anseelse å bære frem indrepolitiske stridigheter til offentlig nordisk beskuelse. For enkelte vil slike fremstøt snarere bidra til å fremmedgjøre og ikke til å oppnå det vi vil: å sammenbinde og styrke. Så jeg må si at min konklusjon er at man ut fra enhver tenkelig synsvinkel må følge det flertall som her har nedfelt seg.

Lillqvist: Herr president! Till behandling föreligger medlemsförslag om nordiskt förbud mot alkoholreklam. Eftersom jag är en av förslagsställarna och på grund därav be-

sviken över att juridiska utskottets majoritet inte har godkänt förslaget om förbud mot alkoholreklam, vill jag här komma med några kommentarer.

Jag är medveten om att förhållandena ifråga om alkoholreklam kan vara avvikande då det gäller Finland och det övriga Norden, men jag har den bestämda uppfattningen, att det förekommer alkoholmissbruk i hela Skandinavien. För Danmarks vidkommande sade dåvarande statsministern Anker Jørgensen vid folketingets öppnande i oktober bl. a.: (Jag citerar en tidning i Finland) "Ökningstakten i de senaste årens narkotikamissbruk tycks lyckligtvis vara i avtagande i motsats till alkoholmissbrukning, särskilt bland de unga, som uppgives vara i stigande. Regeringen kommer att genomföra en systematisk upplysningsverksamhet om de risker folkhälsan utsätts för vid missbruk av rusdrycker och vid medicinmissbruk". Det här var om förhållandena i Danmark enligt Anker Jørgensen. I Finland är utvecklingen lika bekymmersam. År 1969 trädde en ny liberalare alkohollag i kraft. Under de nu gångna fyra första åren ökade alkoholkonsumtionen med hela 76 %, en katastrofal ökning enligt finländska förhållanden och en ökning som helt kullkastade de sakkunnigas förväntade konsumtionsökning vid behandlingen i riksdagen.

Ungefär samma tillväxttendens visar också utvecklingen av trafikolyckor med personsador och föraren alkoholpåverkad. Under 5-årsperioden 1968—72 var ökningen 39,1 % medan trafikolyckorna i sin helhet samtidigt ökade med endast 12 % eller knappt 1/3 av olycksfallsstegringen i fall där föraren var alkoholpåverkad. Vid framförande av bil i onyktert tillstånd sätter man inte enbart sitt eget liv på spel utan även medtrafikanternas i lika hög grad. Andras liv borde man i ännu högre grad bespara och bemöda sig om att bevara, men detta kan förstås en berusad person inte förstå och fatta.

Här har berörts endast en sektor av alkoholens skadeverkningar. Jag tror det är välkänt för alla vilket elände alkoholmissbruk i största allmänhet åstadkommer i vårt samhälle. Det betyder helt onödigt lidande, umbärande, konflikter och skilsmässor och

säkert blir även många barns uppfostran och vård lidande på grund av alkoholens skadeverknings. För egen del har jag många gånger sagt att alkoholmissbruk och användningen av narkotika kommer att bli ett av samhällets största problem i framtiden. Trots all forskning vet vi ännu inte riktigt på vilket sätt och vad som borde göras för att minska alkoholproblemen.

Förbud mot alkoholreklam föreslås i medlemsförslaget. Också i denna fråga går åsikterna isär. Det finns de som hävdar, att reklamen inte har någon betydelse för konsumtionen, vilket vi också hört här i dag flera gånger. Det här kan vara riktigt ifråga om oss äldre eller redan alkoholiserade personer, men med ungdomarna förhåller det sig helt annorlunda. Jag tror på det bestämdaste, att reklamen påverkar deras alkoholvanor, isynnerhet som den förekommer överallt numera och sannolikt får man utgå ifrån att alkoholindustrin inte skulle anslå medel för reklamen ifall den inte skulle öka försäljningen av alkoholdrycker. Som exempel kan nämnas, att i Finland användes år 1970 bara för alkoholreklam ca 5 miljoner mark i form av tidningsannonser. Ett år senare steg utgifterna till 6 milj. mark. Därtill kommer ännu andra reklamformer: filmreklam, affisch- och annan utereklam samt TV-reklam för pilsner av skatteklass I, i realiteten en förtäckt ölreklam. Redan detta ger bevis för att alkoholreklamen måste anses vara mycket oroväckande. Det är även tydligt att den sakliga reklamen får rum också för s. k. suggererande reklam, som vädjar till känslorna, inte minst hos ungdomen.

För att gå till ytterlighet hoppas jag, att de som går emot medlemsförslaget åtminstone håller med mig när jag säger, att ifall medlemsförslaget godkännes ökar detta i varje fall inte alkoholkonsumtionen. Vid förbud kunde motsvarande anslag — när vi tänker på förhållandena i Finland rör det sig om 5—6 miljoner mark, kanske det kan vara fråga om 10 miljoner när alla utgifter för reklam beaktas — användas för vård av alkoholister och på så sätt komma till verklig nytta för samhället.

Ytterligare vill jag nämna att i fjol vände sig 32 ungdoms- och nykterhetsorganisationer i Finland till social- och hälso-

vårdsministeriet med framställning om att förbud mot alkoholreklam skulle införas i Finland. Jag vill speciellt understryka att av dessa organisationer finns det hela 18 som inte har nykterhet på sitt verksamhetsprogram. Alltså, av 32 organisationer var det 18 som till hälsovårdsministeriet inkom med en framställning om att alkoholreklamen skulle förbjudas i Finland. Detta om något ger belägg för att ungdomen inser alkoholreklamens skadliga verkningar, alltså den uppväxande ungdom, som skall föra vårt samhälle vidare.

Med dessa motiveringar och argument, herr president, vädjar jag till medlemmarna i Nordiska rådet och vill samtidigt uttala förhoppningen om att medlemsförslaget om förbud mot alkoholreklam skall få behövt under stöd för att bli godkänt i den form som juridiska utskottets minoritet i sin reservation har föreslagit. Om detta sker har Nordiska rådet genom sitt beslut bidragit till en sundare alkoholpolitik i Norden, vilken speciellt gagnar det uppväxande släktet.

Som jag tidigare meddelade vågar jag garantera att ingen av rådsmedlemmarna behöver frukta att beslutet blir ett steg bakåt i den nordiska alkoholproblematiken. Det blir ett steg i rätt riktning. Rösta därför, bästa rådsmedlemmar, på minoritetens reservation!

Austrheim: Det er sjeldan at eit medlemsforslag, lagt fram for Nordisk Råd har så mange forslagsstillarar som det framlegg som vi har til handsaming her i dag. Eg tek dette som eit uttrykk for ei stendig stigande uro over dei mange negative verknader som vi dessverre registrerer i samband med eit auka alkoholforbruk. Grunngevinga frå forslagsstillarane er etter mitt syn sterk og overbevisande. Det vert peika på vesentlege faktorar: For det første at alkoholforbruket aukar sterkt blant ungdom og dette i alt yngre årsklasser, noko som lett kan føre til vanemessige former. For det andre, for einskilde menneske og for svært mange familiar har alkoholen medført skader og tragedier på det reint personlege plan. Det aukande alkoholforbruk har difor negative verknader på fleire område i samfunnslivet.

Den situasjonen som vi såleis står over-

for, er oss ikkje uvedkomande. Som ansvarlege politikarar pliktar vi å setje i verk tiltak som kan være med å bremse den negative utvikling som vi i dei seinare år har vore vitne til.

Når t. d. det totale alkoholkonsum i Norge er fordobla i løpet av 20 år, må vi berre vedgå at målsetjinga om begrensing i omsetninga ikkje synest å ha lukkast godt nok.

Når det gjeld spørsmålet om forbod mot alkoholreklame, kan eg gjerne vedgå at det åleine ikkje kan snu utviklinga, men må sjåast som eitt av mange verkemiddel og som dagens situasjon gjer nødvendig.

Eg kan såleis ikkje seie meg samd med fleirtalet i juridisk utvalg når det karakteriserer det tiltak som her er på tale, som isolert initiativ. Eg ser framlegget om forbod mot alkoholreklame som eit verkemiddel som kjem i tillegg til dei mange andre verkemiddel som vi har på dei nasjonale plan.

Fleirtalet er av prinsipielle grunnar motstandar av eit totalforbod. Prinsipielle overtydingar bør sjølvsagt respekterast. Det er berre det at vi til ei kvar tid må vere viljuge til å analysere resultatane av dei samfunnsordningar som byggjer på prinsipielle målsetjingar og oppfatningar. Dersom då resultatane syner ei negativ utvikling, kan det verte aktuelt med ein revisjon også av prinsippa.

I si grunngeving for sitt standpunkt hevdar fleirtalet at det gjennom vitenskaplege granskingar ikkje er fastlagt nokon klar samanheng mellom reklame for alkoholprodukt og det samla alkoholforbruk. Eg har ikkje materiale som kan prove det motsette. Men eg kan ikkje fri meg frå den oppfatning at når produsentar og omsetningsledd innan alkoholbransjen kvart år brukar millionbeløp i reklame, er dette gjort for å auke sal og forbruk. Eg går ut frå at dei marknadsanalyser som er gjorde i denne samanheng, har synt at det er god investering det som vert nytta til reklamen.

Eg vil røyste for mindretalet sin reservasjon. Eg gjer det ut frå erkjenninga av at dei tiltak som til no er tekne i bruk for å møte dei negative følgjar av eit stendig aukande alkoholforbruk, synest vere utilstrekkelege, og at vi difor må vere viljuge til å gå eit steg vidare.

Eg gjer det også fordi mindretalet sitt

framlegg er ei oppfølging av det vedtak Stortinget gjorde når det gjaldt forbod mot alkoholreklame.

Korvald: Det har vært sagt i den norske debatt — og jeg tror det stemmer i Norden for øvrig også — at alkoholproblemet er vårt største sosiale problem. Det som er skremmende i utviklingen i dag, er at misbruken går stadig nedover i aldersgruppene, og har, spesielt når det gjelder ølomsætningen, endog blitt et barneproblem. Det er kanskje det som spesielt har vært med og vekt opinionen så sterkt som tilfelle er.

Det er klart at det er en sammenheng mellom reklame og forbruk, slik som det har vært påpekt i debatten her i dag. Det ville vel ellers ikke ha forekommet noen reklame. Jeg har aldri sett eller opplevd at noen som ønsker å selge en vare, avetterer bare for å få omsatt sine penger. Selv om det av og til er noe som heter støtteannonser for en god sak, tror jeg det gjelder i de aller færreste tilfellene. Vanligvis er det for å få pengene igjen.

Et annet forhold er at vi har reklame som kommer utenfra våre egne land. Det samme gjelder da over grensene også i Norden. Når vi i Norge ennå ikke har kunnet gjennomføre vedtaket om forbud mot alkoholreklame, skyldes det avtaler som er gjort utenfor Norges grenser. Og selvsagt må man ikke spørre de instanser som først og fremst har fortjeneste av det, når man skal vurdere hvorvidt man ønsker et forbud eller ikke på dette område. Jeg har ikke dermed sagt at de ikke skal forespørres, men jeg vil ikke legge hovedvekten på deres uttalelser.

Jeg vil i denne forbindelse også minne om når vi behandler dette spørsmålet i Nordisk Råd — hvor man sier at det ikke hører hjemme — at spørsmålet var gjestand for en ganske omfattende debatt i Europarådet, hvor det ble flertall for "å forby reklame for alkohol og tobakk, spesielt i pressen, i radio, i televisjon og i teatre". I Europarådet oppnådde man altså et flertall for en henstilling om å få bort alkoholreklamen. Jeg synes at det skulle ha noe å si for oss her i Nordisk Råd, og at dette er noe vi burde tenke nøyerere over. Vi er jo for øvrig ellers opptatt av utilbør-

lig reklame på andre felter, for at det ikke skal ske manipulering med mennesker, med unge folk specielt, der hvor rene pengeinteresser er ute og går. Jeg kunne ta eksempler på det, men det behøver jeg vel egentlig ikke å gjøre overfor denne forsamling.

Reklameforbudet er ett av mange midler, er det nevnt, for å nå den hensikt om mulig å snu utviklingen, slik at alkoholforbruket kan gå ned for at man dermed kan redusere skadene. Det er riktig det. Det er ett av mange midler. Men man må også være villige til å ta i bruk reklameforbudet ved siden av de andre midlene. De andre er bl. a. strengere lover for omsetning. Selvbetjeningen av øl som vi vel har i alle våre land nå, er en sterkt medvirkende årsak til ungdomsfylleriet. Et forbud på dette område er ett virkemiddel som burde vært tatt i bruk. Fortjenestemotivet er et annet område. Dette kan vi vel ikke få bort på noen annen måte enn ved monopolisert omsetning. Opplysning i skoler er utmerket. Jeg går ikke mot noen av disse tiltak. Tvert imot. Jeg tror de skal brukes alle sammen. Det er vår ungdom det står om, altså fremtiden i våre land og her i Norden. Både alkohol og narkotika og propaganda gjennom annonser også på andre områder er med å bryte ned moralen. Det er nok å nevne sex- og voldsfilm og reklamen for den, som man ser oversvømme avisene. Misbruk av alkohol skaper ulykkelige mennesker og ulykkelige hjem. Jeg synes at politikerne nå burde støtte ungdomsorganisasjonene og de kristelige organisasjoner og folkebevegelser ellers som har vært nevnt her i debatten. De viser at det er en stor og bred opinion i våre folk, og den skulle vi vel være interessert i å støtte vi som er politikere her i Nordisk Råd. Jeg kommer til å støtte reservasjonen og stemme for den.

Dam: Hr. præsident! Ingen kan være i tvil om, at alkoholproblemet er et alvorligt problem i vor tid, ej heller om, at det er et ganske overordentlig alvorligt ungdomsproblem. Men det forekommer mig, at man, når man vil anvende et middel som reklameforbud specielt i forbindelse med ungdommen, ganske har undladt at analysere

årsagerne til ungdommens stigende alkoholforbrug. Jeg tror nok, det i almindelighed gælder, at ungdommen er meget lidt påvirket af reklamen. Hvad der i højere grad spiller en rolle er ungdommens stigende økonomiske muligheder, ungdommens frigørelse fra både forældre og ældre normer, dens ønske om at hævde sig og en lang række andre faktorer, der har at gøre med ungdommens nye stilling i samfundet, med ungdommens anderledes måde at betragte tingene på. Det stigende ungdomsalkoholforbrug hænger sammen med meget alvorligere og væsentligere problemer i samfundet end blot dette, at der er nogle folk, der reklamerer for alkohol.

Jeg finder det væsentligt at understrege, at den liberalisering, der er foregået i visse lande i de seneste år, ikke synes at have medført en større stigning i alkoholforbruget end den, vi har kunnet konstatere i Danmark, der har været liberalt indstillet hele tiden. Jeg tror meget mere på oplysning. Jeg er pædagog — det må jeg medgive hr. Guttorm Hansen — men jeg tror altså, at oplysning i den rette form ville være af betydning. Og hermed tænker jeg ikke på den gammeldags oplysning, som går ud på, at al alkohol er ond og hører sammen med sex og vold og lignende ting, som vi lige hørte det, men snarere den oplysning, der går ud på, at alkohol er en fornuftig ting brugt med måde og i de rette typer — men en sådan alkoholorplysning, som ville være mere realistisk, er det måske lidt svært at forestille sig.

Når man taler om reklameforbud, må det også erindres, at dette reklameforbud er en umulighed i vor tid. Vi ville f. eks. være nødt til at afskaffe alle sportstransmissioner fra udlandet i vort tv, idet der netop ved disse transmissioner er reklame for alkohol. Også den udenlandske presse skulle vi forhindre osv. Konsekvensen af et forbud mod alkoholreklame måtte være indgriben på en lang række områder inden for samfundet.

At Europarådet alligevel er gået ind for et sådant forbud, er intet argument for mig, for i Europarådet har EF-landene jo flertal, og disse EF-lande har jeg ikke megen lyst til at være i selskab med — det troede jeg egentlig heller ikke, hr. Korvald havde.

Jeg vil advare meget stærkt mod en ved-

tagelse af forslaget om forbud mod alkoholreklame. Der er her tale om forsøg på frihedsbegrænsning i det godes navn. Således begynder mange ulykkelige ting i denne verden; man vil noget godt, og så begrænser man friheden. Slutresultatet er altid ringe. Det er formynderstaten eller noget, der er endnu værre. Vi skal bekæmpe alkoholmisbruget, men vi skal gøre det på frihedens grund.

Korvald: Poul Dam er en meget dygtig og interessant debattant som det altid er interessant å høre på, og jeg har også respekt for hans argumenter som som oftest, etter det jeg har kunnet høre, er uttrykk for en objektiv standpunkttagen til selve saken. Så jeg går ut fra at det ikke var på grunn av at EF-landene var for alkoholreklame at Poul Dam nå tok sitt standpunkt, fordi han absolutt ikke kunne like disse landene.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat huruvida utskottets förslag till rekommendation eller reservanternas förslag till rekommendation skulle upptagas till slutlig votering.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Poul Dam, Knud Enggaard, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Olavi Lähteenmäki, Timo Mäki, Gerda Møller, Sture Palm, Ib Stetter, Carl Olof Tallgren och Kåre Willoch.

För reservanternas förslag till rekommendation röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, John Austrheim, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Carl-Henrik Hermansson, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Tellervo

M. Koivisto, Lars Korvald, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Ingemar Mundebo, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Aarne Saarinen, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westerlund, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Johannes Antonsson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Hans Bjerregaard, Gylfi Þ. Gíslason, Svend Haugaard, Demmus Hentze, Elsi Hentemäki, Gustav Holmberg, Matthías Á. Mathiesen, Jón Skaftason, Gunnar Thoroddson, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Omröstningen utvisade, att reservanternas förslag till rekommendation erhållit 39 röster mot 27. 1 medlem avstod från att rösta och 11 medlemmar var frånvarande.

Härefter skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande reservanternas förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Doris Håvik, Gunnel Jonäng, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Aarne Saarinen, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Hannibal Valdimarsson, Lars Werner, Seppo Westerlund, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Poul Dam, Knud Enggaard, Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Olavi Lähteenmäki, Gerda Møller, Sture Palm, Ib

Stetter, Carl Olof Tallgren, och Kåre Willoch.

Knud Jespersen och J. Fr. Øregaard *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Hans Bjerregaard, Gylfi P. Gíslason, Svend Haugaard, Demmus Hentze, Elsi Hemmäki, Gustav Holmberg, Matthías Á. Mathiesen, Jón Skaftason, Gunnar Thoroddsen och Folke Woivalin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 41 röster mot 25. 2 medlemmar avstod från att rösta.

11

A 381/j: medlemsförslag om likartade principer för lagstiftning om kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Hernelius (juridiska utskottets talesman): Herr president! Som ett av de viktigaste resultaten av det nordiska samarbetet på kriminalpolitikens område har man betecknat den lagstiftning som genomfördes 1963 rörande avtjänande av straff. Därmed introducerades, menar man, moderna tankegångar inom detta område och en annan värdering av straffens funktion i ett modern samhälle; framför allt genom att ett straff kunde avtjänas i hemlandet skulle det bli lättare att företa alla resocialiserande åtgärder.

Under åren sedan dess har det emellertid skett en del. Bl. a. har vissa ändringar gjorts i de olika ländernas kriminallagstiftningar, och inom Nordiska rådets juridiska utskott uppkom 1972 frågan om dessa ändringar var av sådan beskaffenhet att samarbetet riskerades. Ett antal medlemmar av utskottet ställde därför ett förslag om att utskottet skulle följa motionärerna och hos Nordiska rådet an hålla att rådet hemställde till regeringarna om att de gemensamma grundprinciperna bibehölls.

Remissbehandling följde, och den var så till vida glädjande som praktiskt taget alla hörda instanser uttalade sig för att detta samarbete och denna enhetlighet skulle få fortsätta. Man pekade på att de ändringar i

lagstiftningarna som gjorts icke var sådana att huvudprinciperna i 1963 års reform riskerades. Man pekade på att ändringarna i själva verket hade företagits på den grund som lades 1963. Därför trodde man sig inte kunna finna att dessa ändringar skulle medföra några svårigheter att fortsätta samarbetet på det här området.

Utskottet har gått igenom remissmaterialet och därmed fått den eftersträlvade klarheten om vilka ändringar som var på tal och som hade aktualiserats i de olika länderna. Utskottet kom då till den uppfattningen att det icke inom den kriminalrättsliga sanktionspolitiken eller kriminalvården över huvud taget finns några tecken på att de gemensamma grundprinciperna skall överges vare sig i det reformarbete som är på gång eller i det som skall äga rum på längre sikt.

Därför hemställer utskottet att Nordiska rådet icke företar sig någonting vidare i anledning av medlemsförslaget om ensartade principer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

12

A 371/j: medlemsförslag om enhetlig lagstiftning om fastighetsförmedlare

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Poul Dam, Osmo Kock, Thor Lund och Lars Werner hade i reservation, fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i de nordiske lande at undersøge mulighederne for en større tilnærmelse mellem landenes lovgivning om ejendoms mæglerne med henblik på at skærpe kravene til autorisation af ejendoms mæglerne, således at der opnås et fælles niveau, der i hvert fald ikke er lavere end det, der i hvert øjeblik findes i noget af de nordiske lande.

Erik Adamsson (juridiska utskottets talesman): Herr president! Tre rådsmedlemmar väckte för snart två år sedan ett medlems-

förslag med hemställan att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utreda möjligheterna att förenhetliga ländernas lagstiftning om fastighetsförmedlare samt därefter vidtaga åtgärder för att i samtliga nordiska länder bringa kompetensfordringarna för fastighetsförmedlare i samband med auktoriseringen på samma, tillräckligt höga nivå.

Förslagsställarna anförde att förmedlarnas förmåga att betjäna sina klienter är mycket olika i de nordiska länderna samt att fastighetsmarknaden är så internationell att man måste försöka utjämna olikheterna i förmedlingarnas kvalifikationer.

Juridiska utskottet har mottagit ett rikhaltigt remissmaterial från både myndigheter och intresseorganisationer och fått en överblick över de ofta komplicerade regler som gäller de nordiska länderna. Det har framgått att begreppet fastighetsförmedlare långtifrån är entydigt eller uppfattas på samma sätt i de olika länderna. Det är därför inte underligt att reglerna har kommit att bli mycket olikartade. Men detta beror också på grundläggande näringsrättsliga överväganden från helt olika utgångspunkter. Sammanfattningsvis går man i Norge och Danmark längre vad gäller kraven på mäklarnas kompetens än vad som fallet är i Finland och Sverige.

Några remissinstanser har ifrågasatt om man inte borde införa en strängare ordning i Finland och Sverige, dvs. obligatorisk offentlig auktorisation. Man får dock beakta att detta skulle innebära att man införde en konkurrensbegränsning som är främmande för dessa länder. Fråga är om inte motiverade kompetenskrav kan tillgodoses genom att man nöjer sig med krav på bevis på genomgången utbildning ordnad av branschens egna organisationer eller i offentlig regi. Konsumenternas krav gäller inte bara fastighetsförmedlarnas kompetens utan konsumenterna har framför allt intresse av att prisbildningen på detta område sker genom effektiv konkurrens.

Vi har inte heller fått något intryck av att den nordiska rättsolikheten på detta område är förenad med så stora olägenheter att en harmonisering måste forceras fram. Med hänsyn till de skilda grunder som lagstiftningen för närvarande vilar på är inte heller

förutsättningarna för att skapa enhetlighet särskilt goda. Utskottet har alltså inte kunnat finna att behovet av en harmonisering på detta område för närvarande är så framträdande att utskottet vill hemställa att rådet nu antar en rekommendation i enlighet med förslaget.

Men vi har fått klart för oss att det på detta område finns problem som kan komma att föranleda nya överväganden i framtiden. Vi har därför med tillfredsställelse mottagit upplysningarna att man på bredare internationell bas arbetar med dessa frågor. Det finns en internationell förmedlareorganisation med 25 medlemsländer däribland de fyra nordiska och med säte i Paris. Denna organisation har en kommitté i Bryssel som verkar för gemensamma regler om utbildning och auktorisation på i första hand europeisk nivå. Samtidigt som utskottet inte finner anledning att hemställa att rådet nu företar sig något med anledning av medlemsförslaget vill vi därför understryka behovet av att de nordiska länderna följer det internationella arbetet.

Jag får därför, herr president, yrka bifall till utskottets hemställan att rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget om enhetlig lagstiftning om fastighetsförmedlare.

Dam: Hr. præsident! Man kan ikke andet end undre sig over den argumentation, som udvalgsflertallet anvender. Argumentationen for ikke at gøre noget ved denne sag er nemlig den, at den er svær, den er vanskelig, og derfor skal man lade være at gøre noget.

Man fastslår, at der er ganske store forskelle mellem ejendomsmæglerens situation i de forskellige lande, og derfor skal man undlade at forsøge en harmonisering. Dette er noget af et testimonium paupertatis for det nordiske arbejde at man netop, fordi der er et harmoniseringsbehov så stort, at det er svært at gennemføre harmoniseringen, så skal man lade sagen ligge. Jeg kan ikke være enig i denne argumentation.

Jeg kan altså ikke være enig i, at der ikke skulle være et behov for en harmonisering. Det er velkendt, at der i stigende grad er tale om ejendomshandler, hvor borgere fra

et af de nordiske lande køber eller sælger ejendom i et andet nordisk land. Det er en vanskelighed herved, at man har at gøre med ejendomsmæglere, som ikke opfylder de samme krav, som man er vant til, at en ejendomsmægler opfylder i sit hjemland. Jeg tænker her f.eks. på det ikke ukendte forhold, at en del danske har fritidshus i Sverige og her betjener sig af en lokal ejendomsmægler i tillid til, hvad en ejendomsmægler er, en tillid som hænger sammen med den viden, vi har om ejendomsmægleres høje kvalitet i Danmark. Jeg mener, at her er et behov, som vi ikke kommer uden om. Det vil sikkert vise sig i stigende grad i de kommende år, og jeg skal derfor anbefale reservationen, som jo går ud på, at Nordisk Råd skulle anbefale regeringerne at undersøge mulighederne for en større tilnærmelse mellem landenes lovgivning om ejendomsmæglere med henblik på at skabe en harmonisering på et meget højt niveau, et niveau der på ethvert område svarede til det bedste, man havde i noget af landene.

Erik Adamsson: Herr president! Herr Dam slutade med att säga att det borde ske en harmonisering på den högsta nivån. Men om man läser reservanternas förslag till rekommendation finner man att reservanternas nöjer sig med att en harmonisering skulle ske på 'et fælles niveau der i hvert fald ikke er lavere end det, der i øjeblikket findes i noget af de nordiske lande'. Vad skulle en sådan rekommendation leda till? Man kan väl inte få till stånd en nivå som är lägre än vad som för närvarande är fallet i något av de berörda länderna.

Förlagsställarna har hemställt om en auktorisation på tillräckligt hög nivå, och jag vill hänvisa till att Nordisk Eiendomsmebler Union just har varnat för att en harmonisering på området skulle kunna leda till detta som man fruktat, nämligen att nivån skulle komma att sänkas i en del av de nordiska länderna. Det skulle ju i varje fall icke vara något framsteg.

Jag kan därför inte finna annat än att vad reservanternas föreslår är en harmonisering för harmoniseringens egen skull.

Dam: Hr. præsident! Jeg har ofte haft anledning til at beklage freden i Roskilde.

Hvis vi ikke havde haft freden i Roskilde, ville hr. Adamsson sikkert have forstået, at meningen med denne reservation er at foreslå et niveau, der på intet punkt er lavere end niveauet i noget nordisk land. Sagt med andre ord, det er på ethvert punkt mindst lige så højt, som det er i noget af landene.

Kirsten Jacobsen: Hr. Dam siger, at når flertallet i udvalget vil undlade at gøre noget, er det, fordi opgaven er svær. Jeg tror egentlig ikke, det er det, der er baggrunden. Baggrunden er snarere, at selve begrebet ejendomsmægler er meget forskelligt i de nordiske lande, og at man i øjeblikket arbejder meget kraftigt inden for den internationale ejendomsmæglerorganisation på at lave ensartede regler i alt fald for Europa. Jeg tror, det vil være en fordel, at man lader organisationen gøre dette arbejde færdigt. Den kender reglerne bedre og har en bedre mulighed for at gøre dem ensartede, og det ville da være ønskværdigt, om man kunne det, men man må bare se i øjnene, at både uddannelsesreglerne og selve lovene omkring ejendomsmæglervirket er meget forskellige.

Når hr. Poul Dam siger, at der ikke skal stilles mindre krav end i noget nordisk land, må hr. Poul Dam være klar over, at det vil blive en ganske stor gryde af sammenkogte retter, som overhovedet ikke kan samles i en helhed. Derfor kan jeg kun foreslå, at man ikke foretager sig videre og som følge deraf stemmer for rekommendationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande reservanternas förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Knud Jespersen, Reidar T. Larsen, Thor Lund, Aarne Saarinen, Liv Stubberud, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki och Lars Werner.

Mot rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, John Austr-

heim, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Niels Helveg Petersen, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Anker Jørgensen, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Olavi Lähtemäki, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Möller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukseinen, Carl Olof Tallgren, Seppo Westlund, Kåre Willoch, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Svend Haugaard, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Knut Johansson, Gunnel Jonäng, Ing-

olf Knudsen, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Essen Lindahl, Matthías Á. Mathiesen, Odvar Nordli, Jón Skaftason, Gunnar Thoroddsen, Hannibal Valdimarsson, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationsförslaget hade sålunda förkastats med 14 röster mot 44.

Utskottets förslag bifölls.

Presidenten: Jag ber att få meddela att morgondagens möte inleds med svar på frågan om samarbetsorgan för samespörsmål och renskötsel frågor. Därefter fortsätts behandlingen av måndagens dagordning. Sedan den är avslutad övergår vi till tisdagens dagordning.

Jag föreslår att plenarförsamlingen nu åtskils för att sammanträda i morgon tisdag kl. 10.30.

Förhandlingarna avbröts kl. 17.55.

Protokoll

5:e mötet

Tisdagen den 19 februari 1974 kl. 10.30

President: Anker Jørgensen

Dagordning

1. E 1: fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor (C 6/j)

2. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*socialpolitiska utskottets betänkande*)

D 1974/30/1970/s: meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

D 1974/21/1971/s: meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund

D 1974/3/1972/s: meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

D 1974/4/1972/s: meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

3. A 352/s: medlemsförslag om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

4. A 378/s: medlemsförslag om nordisk specialistutbildning på radioterapins område

5. A 387/s: medlemsförslag om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön

6. A 395/s: medlemsförslag om inrät-

tande av en patientombudsmannainstitution

7. B 15/s: ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

8. E 6: fråga till Norges regering om Blå vägens utbyggnad till Atlanten (D 1974/16/1970/t)

9. E 7: fråga till Norges regering om utbildning av förare av motorfordon (D 1974/35/1970/t)

10. E 8: fråga till Nordiska ministerrådet om trafikförbindelserna med Island, Färöarna och Grönland (D 1974/11/1972/t)

11. E 10: fråga till Danmarks regering om Öresundsavtalen om fast förbindelse m. m.

12. E 11: fråga till Norges regering om avledning av vatten från Tana älv

13. B 14/j: ministerrådsförslag angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet

14. A 405/j: medlemsförslag om införande av möjlighet till omröstning beträffande motivering för rekommendation i Nordiska rådet

15. A 379/s: medlemsförslag om nordisk rusmedelsforskning

16. A 397/t: medlemsförslag om motverkande av användningen av rusgivande och bedövande ämnen i trafiken

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Arne Geijer återtagit sin plats i rådet och att Doris Håvik lämnat sessionen, att Anna-Greta Skantz återtagit sin plats i rådet och att Grethe Lundblad lämnat sessionen samt att Gunnar Helén och Knut Johansson lämnat sessionen och ersatts av Rolf Sellgren och Doris Håvik.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

E 1: fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor (C 6/j)¹

Dam: Hr. præsident! Jeg skal undlade at gentage den skriftlige motivering for mit spørgsmål og blot supplere den med, at det er min opfattelse, at alle nordiske lande bør deltage i alle de samarbejdsorganer, som de overhovedet kan have nogen som helst interesse i.

Miljøminister og minister for Grønland **Holger Hansen:** Hr. præsident! I anledning af hr. Dams spørgsmål vil jeg gerne sige, at den optimisme, som tidligere har været til stede med hensyn til renavlserhvervets indtjeningsmuligheder og fremtid i Grønland, ikke har vist sig at kunne indfries.

En bedømmelse af mulighederne for dels at få udvidet de bestående beideområder ved statens renavlsstation i forbindelse med påtænkt salg eller bortforpagtning af stationen, dels at finde nye tilgængelige områder egnet for renavl har vist, at chancerne for at skaffe udvidede erhvervs muligheder inden for renavlen i Grønland må bedømmes som små. En af årsagerne er, at man på de naturlige beideområder, der findes, trænger ind på områder, hvor også vildrenerne færdes og dermed ind på grønlandernes hævdivundne jagtarealer. Det er overvejende sandsynligt, at renavlserhvervet i Grønland fortsat kun vil involvere ganske få personer og være af relativt beskednen økonomisk betydning. Der vil naturligvis med disse udsigter ikke være grundlag for at intensivere uddannelsen.

Hertil kommer, at de danske myndig-

¹ *Frågan tryckt s. 1219.*

heder fra første færd og frem til i dag har modtaget al den hjælp, rådgivning og vejledning, der har været behov for, fra norske og svenske eksperter på området, formidlet af henholdsvis det norske og svenske jordbrugsdepartement. Dette gælder også på uddannelsesområdet, idet de to grønlandske elever, der indtil nu har fuldført uddannelsen, foruden tre års praktisk arbejde som renavogtere har været på Statens Rendriftsskole i Norge.

Gennem disse nordiske forbindelser er de danske myndigheder tillige blevet holdt orienteret om arbejdet i det nordiske samarbejdsorgan for samespørsmål og renavlsproblemer. Senest har man fra den finske delegation modtaget et materiale fra samarbejdsorganets møder.

I denne forbindelse skal jeg i øvrigt udtrykke min bedste tak til de øvrige nordiske lande for den beredvillige bistand, der hidtil er ydet Danmark i forbindelse med grønlandske renavlsproblemer. Med henvisning til hvad jeg har sagt, synes der altså ikke på nuværende tidspunkt at være rimelig baggrund for dansk indtræden i Nordisk Råds samarbejdsorgan for samespørsmål og renavlsproblemer.

Dam: Hr. præsident! Jeg skal blot takke for ministerens svar. Det glæder mig, at der har været denne nordiske kontakt, og jeg forstår, at der er åbnet muligheder for — hvis det skulle vise sig, det går bedre for renavlen på Grønland, end ministeren tror i øjeblikket — at man så på et senere tidspunkt vil indtræde i samarbejdsorganet.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av berättelsen fortsätter i juridiska utskottet.

2

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet, D 1974/30/1970/s: meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening, D 1974/21/1971/s: meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund, D 1974/3/1972/s: meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vis-

sa luftföroreningar och D 1974/4/1972/s: meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet beträffande de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till utskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet konstaterar med tillfredsställelse att Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor inlett sitt arbete samt att arbetsmiljöfrågorna gets hög prioritet i ministerrådets fortsatta arbete. Nordiska rådet lägger emellertid vikt vid att den lagstiftningsmässiga sidan av det nordiska arbetsmiljösamarbetet inte försummas mot bakgrund av den betydelse som gemensamma regler på området torde ha för ett framgångsrikt nordiskt samarbete. Rådet konstaterar vidare, att den nordiska miljöskyddskonventionen kommer att undertecknas under den 22:a sessionens första samling för att träda i kraft den 1.1.1975. Ingåendet av denna överenskommelse skapar en god grund för kommande harmoniseringssträvanden på miljövärdslagstiftningens område. Att en konferens med deltagande av samtliga Östersjöns strandstater avhålls i mars 1974 i Helsingfors i syfte att få till stånd en miljöskyddskonvention rörande Östersjöns ställer sig rådet positivt till. De internationella överenskommelserna bör emellertid kompletteras med bilaterala avtal när så är motiverat. Förhandlingarna mellan Danmark och Sverige rörande ett avtal om skydd av Öresund mot föroreningar bör snarast slutföras. Konkreta åtgärder bör vidtagas för att komma till rätta med föroreningssituationen i Skagerack och Kattegatt. Gemensamma nordiska forskningsprojekt på miljövärdsområdet bör övervägas.

Nordiska rådet efterlyser vidare en rapport om vilka åtgärder som vidtagits för att minska utsläpp i luften av svaveldioxid och andra föroreningar.

Det innebär en rationalisering av rådets arbete att de berättelser som avgivits av Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor och Nordiska ämbetsmannakommit-

tén för arbetsmiljöfrågor integrerats i ministerrådets berättelse. Däremot har rapporteringen av meddelanden som återfinns i ministerrådets berättelse ännu inte nått sin slutgiltiga form.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel VI om arbetsmiljösamarbete och kapitel VII om miljövärdssamarbete i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Utskottet anmäler att behandlingen av kapitel IV: sociala frågor och hälsofrågor och kapitel V: arbetsmarknadsfrågor fortsätter inom utskottet.

3. att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena om rekommendationerna nr 30/1970/s, 21/1971/s, 3/1972/s och 4/1972/s till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Haugstvedt (socialpolitiska utskottets talesman: Socialpolitisk utvalg er blitt anmodet om å gi sin vurdering av de deler av Ministerrådets beretning som berører utvalgets arbeidsområde. Ettersom man vil få en deling av sesjonen, har utvalget funnet det mest hensiktsmessig på denne samling bare å uttale seg om de kapitler som gjelder arbeidsmiljøspørsmål og miljøvernssamarbeid, mens man vil fortsette behandlingen av de øvrige kapitler som er henvist til utvalget, og komme tilbake til dem på høstsamlingen.

Det er grunn til innledningsvis å anføre den formelle betraktning at den rapportering som nå skjer gjennom Ministerrådets beretning, C 1, er et framskritt for så vidt gjelder at beretningene fra den Nordiske sosialpolitiske komiteen, fra den nordiske embetsmannskomiteen for miljøvernsspørsmål og fra den nordiske embetsmannskomite for arbeidsmiljøspørsmål er blitt integrert i C 1. Dette er i overensstemmelse med utvalgets tidligere uttrykte ønske. Utvalget må på den annen side konstatere at den rapportering som C 1 i år gir når det gjelder tidligere rådsrekommendasjoner, neppe har funnet sin endelige og mest hensiktsmessige form, men utvalget regner med at dette spørsmålet vil bli drøftet på generelt grunnlag i tiden framover.

Man har i Sosialpolitisk utvalg tillagt den

kontrollerande virksomhet like stor vekt som den initiativtagende virksomhet. På det grunnlag er utvalget sterkt opptatt av å få en kontinuerlig og rask vurdering fra Ministerrådets side av hvordan allerede inn-gåtte nordiske avtaler og konvensjoner påvirkes av nye multilaterale avtaler og av nasjonale lovgivningsarbeider. Dette gjelder for vårt utvalgs vedkommende bl.a. de viktige områder som dekkes av den nordiske trygghetskonvensjonen og den nordiske arbeidsmarkedsoverenskomsten. Vi håper at tilstrekkelig utrednings- og erfaringsmateriale snart foreligger, slik at utvalget kan ta opp aktuelle problemer som her er blitt aktualisert ved de siste års hendelser.

Sosialpolitisk utvalg hilser med glede at arbeidsmiljøspørsmål nå blir tatt opp i nordisk sammenheng, og tillater seg å stille sterke forhåpninger til den uttalelse i C 1 hvor Ministerrådet uttaler at dette er et samarbeidsfelt som er egnet for et utvidet nordisk samarbeid. Man bør i den forbindelse også påpeke de synspunkter som fra myndigheter og organisasjoner ble framført på Nordisk Råds arbeidsmarkedskonferanse som ble holdt i september i fjor.

Utvalget understreker i den forbindelse at man ikke må innstille det nordiske samarbeid på dette området på et bekvemt, men kanskje for lavt ambisjonsnivå. Det må ikke bli slik at man i disse spørsmål bare tar sikte på en harmonisering på det hittidige nivå, men at man setter seg nye og djerre mål. En løpende informasjonsutveksling på nordisk basis er her som andre steder viktig, men vi må også etterlyse et samordnet nordisk utviklingsprogram. Det frie arbeidsmarkedet vi er så heldige å ha i Norden, gjør dette til et praktisk og daglig påtrengende problem for mange av våre lands innbyggere.

Utvalget vil når det gjelder miljøvernsspørsmål og arbeidet med hva vi kan kalle det ytre miljø, gi uttrykk for at det nordiske samarbeidet som C 1 skisserer opp, er meget gledelig, og jeg vil i den forbindelse tilføye at Sosialpolitisk utvalg i går hadde et meget positivt møte med miljøvernministrene om disse spørsmål. Utvalget konstaterer med tilfredshet at den nordiske miljøvernkonvensjonen blir undertegnet i forbindelse med denne samlingen i Rådet. Dermed vil vi få

fastslått at tiltak for vern om det ytre miljøet er et spørsmål som berører alle de nordiske land. Vi må i dag erkjenne at det enkelte land ikke kan løse sine miljøproblemer alene, men må søke dem løst gjennom fellestilltak. Viktige tiltak innen miljøvern vil sikkert også måtte utvides utover nordisk basis, de må løses bilateralt og multilateralt også utenom Nordens grenser. Det er likevel et viktig og vesentlig framskritt at vi nå får en nordisk konvensjon om disse spørsmål. Med bakgrunn i den er det å håpe at de nordiske land kan opptre med styrke også utad. Man må likevel understreke betydningen av at den miljøvernkonvensjon vi nå får, blir utfyllt med konkrete avtaler og så raskt som mulig gjennomføre spesialbestemmelser. Arbeidet med beskyttelse av vårt ytre miljø er i dag ikke lenger en oppgave vi kan utsette, men en oppgave som vi må ta opp med atskillig styrke. Som politikere er det vår plikt både å trekke opp linjene for dette arbeidet og å stille de nødvendige midler til disposisjon for at et effektivt arbeid på dette området kan iverksettes.

Det tales om at vi må gi Nordisk Råd egnede arbeidsoppgaver og arbeidsoppgaver som kan engasjere våre lands befolkninger. Jeg tror miljøspørsmål og sosiale oppgaver nettopp er særlig skikket til å være et sentralt tema i Rådets fortsatte virksomhet.

Med disse bemerkninger skal jeg få anbefale at Rådet vedtar Sosialpolitisk utvalgs framlagte betenkning om C 1.

Statsrådet **Lundkvist:** Herr president! Jag vill begagna detta tillfälle att säga några ord i anledning av den debatt som förs på miljövårdens område i våra respektive länder.

Miljödebatten berör för varje dag som går i allt högre grad frågor som gäller hela mänsklighetens livssituation.

Vi blir allt mera medvetna om att miljöproblemen inte känner några nationsgränser. Miljöfrågorna är ett av motiven till varför vi måste söka oss fram till nya former för att fördela världshushållets knappa naturresurser.

Vetskapen om att vi lever tillsammans i en enda värld gör det nödvändigt för oss

att aktualisera miljöfrågorna i internationella sammanhang. Förståelsen för vikten av detta samarbete ökade väsentligt genom FN:s konferens om den mänskliga miljön, som hölls i bland annat detta hus år 1972.

Ett resultat av den konferensen blev att en särskild miljöstyrelse inrättades i FN. Därmed har det världsomspännande internationella samarbetet fått fastare form. Grunden har lagts för ett organiserat samarbete i världsorganisationens regi. Därmed har också förutsättningarna för konkreta resultat ökat. Även om vi vet att svårigheter kantar det världsomspännande samarbetets väg får vi aldrig förtrottas i vår strävan att medverka till konkreta beslut och överenskommelser i de internationella organen.

Rör vi oss med de mera näraliggande problemen så kan vi lämpligen enkelt konstatera att politiskt dragna administrativa gränser inte förhindrar att exempelvis avfall och förorening i ett land förstör och fördärvar vatten och luft i ett annat.

Regionala överenskommelser grannländer emellan till skydd för miljön är sålunda ett både naturligt och nödvändigt första inslag i arbetet för internationellt miljövärdssamarbete. Därför är det nordiska miljövärdssamarbetet av grundläggande betydelse för våra länders insatser i ett vidare internationellt samarbete på miljövärdens område. Det nordiska samarbetet på detta område underlättas av de likartade förutsättningar — naturmässigt, ekonomiskt och socialt som råder i våra länder.

Det är med stor tillfredsställelse man kan notera att det nordiska miljövärdssamarbetet sedan fjolårets rådsession utvecklats ytterligare. Inom den nordiska ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor har en rad viktiga samarbetsproblem tagits upp. Det gäller bl. a. avfallsproblemen och miljöforskningen. Det kanske viktigaste steget på det nordiska miljösamarbetets väg är den miljöskyddskonvention som vi nu står beredda att underteckna. Nordiska rådet rekommenderade vid sin 20:e session på grundval av en motion från fyra socialdemokratiska ledamöter Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag till nordisk miljöskyddskonvention.

Arbetet på denna konvention är nu färdigt. Avsikten är att konventionen skall un-

dertecknas vid de nordiska miljöministrarnas sammanträde i morgon.

Konventionen syftar till att skapa en ordning enligt vilken varje lands myndigheter vid prövning av fråga om tillåtligheten av miljöfarlig verksamhet skall jämställa grannländernas miljöskyddsintressen med motsvarande intressen i det egna landet.

Vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet skall störning som sådan verksamhet kan medföra i annat fördragsslutande land likställas med störning i det egna landet. Den som drabbas av störning från miljöskadlig verksamhet i annat land får föra talan hos vederbörande domstol eller administrativ myndighet i det landet beträffande verksamhetens tillåtlighet, i samma utsträckning som personer eller företag i verksamhetslandet. Detta gäller också talan om ersättning på grund av miljöskadlig verksamhet.

Det är ett stort framsteg, som därmed uppnås, en form av samarbete, som är unik och som kanske kan visa vägen för likartat samarbete på andra håll i världen.

Men givetvis måste miljöfrågorna i första hand tas upp i det egna landet. Vi måste själva kunna visa upp resultat och vilja att förbättra miljön hemma innan vi kan ställa krav på andra.

Låt mig därför, herr president, med den slutsatsen som grund få säga några ord om ett av de miljöproblem som vi i dag upplever som mest besvärande. Jag tänker på den kraftigt ökade avfallsmängden som i dag är ett stort miljöproblem. Från såväl hushåll som industri har mängden avfall mångdubblats samtidigt som avfallens sammansättning med avseende på miljöfarliga ämnen blivit alltmer komplicerat.

Industrin har ett särskilt stort ansvar i fråga om avfallet. Från samhällets sida måste vi kräva att man redan vid planeringen av en ny produkt tänker hela ledet ut och skaffar vetskap om vad som skall hända med avfallet. Det gäller att i den tekniska utvecklingen hela tiden vara medveten om vilket avfall varan ger upphov till och hur det skall tas om hand. Därför bör man vid utvecklingen av produkten målmedvetet sträva efter att det avfall som uppkommer vid produktionen skall bli så litet som möjligt och att produkten när den

en gång är använd skall lämna ett avfall som på nytt kan komma till användning.

Vårt synsätt på avfallet måste således bli ett annat. Vi måste i ökad utsträckning betrakta avfall som en nyttighet som vi genom bättre metoder i produktion och avfallshantering skall kunna tillgodogöra oss på nytt. Genom ökad återanvändning bör vi kunna förena sparsamhet med energi och råvaror och en aktiv miljövård. Vi återanvänder exempelvis i dag i Sverige 28 procent av papperet, ungefär 100 000 m³ avfallsolja tar vi på nytt tillvara, rötslammet från reningsverken använder vi i stor utsträckning som jordförbättringsmedel, osv. Men detta är bara början. Vi måste nu på olika sätt gå vidare. Forsknings- och utvecklingsarbetet måste intensifieras och målinriktas.

Avfallsfrågorna är också ett viktigt område inom det nordiska samarbetet. Under ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor finns en arbetsgrupp för avfallshantering. Gruppen har genom hänvändelse till de nordiska industriförbunden tagit initiativ till en nordisk avfallsbörs. Den kan betraktas som en central för förmedling av information om avfall som inte kan behandlas där det uppstår. Genom börsens hjälp kan dylikt avfall överföras till andra företag där det kan utnyttjas produktivt, eventuellt oskadliggöras. Avfallsbörsen som kommit i gång tills vidare för en försöksperiod på tre år kan bli ett värdefullt inslag i ett nordiskt samarbete för en förnuftigare avfallshantering.

Intresset för miljövårdsfrågorna har stadigt vuxit i styrka under de senaste åren. Stora insatser har gjorts av stat, kommuner och näringsliv. Betydande resultat har också uppnåtts. Det besvärliga läge som rått under de senaste månaderna när det gäller energiförsörjningen har väckt farhågor om att miljövårdskraven skulle få svårare att hävda sig i fortsättningen. Jag tror att sådana farhågor är oberättigade.

Om vi vill främja en gynnsam utveckling i samhället måste kravet på en god livsmiljö vägas in i varje sammanhang där vi planerar för nuet och framtiden. Det gäller hela vår livsmiljö — i bostaden, på arbetet, under fritiden. Insikten härom blir allt star-

kare förankrad i en allt bredare medborgaropinion och måste vara en ledstjärna för vårt arbete med miljöfrågorna.

Statsråd Tor Halvorsen: I betenkningen fra det sosialpolitiske utvalg har man ytret ønske om å få en kort orientering om hvordan arbeidet går når det gjelder sure utslipp og surt nedfall, som forekommer i de nordiske land.

La meg bare ganske kort få konstatere at de nordiske miljøvernmyndighetene og de berørte nordiske forskningsinstitusjoner har i de senere år viet problemene med utslipp av svoveldioksyd og sur nedbør stor oppmerksomhet. De nordiske land har sammen med seks andre medlemsland i OECD satt i gang et undersøkelsesprogram for fjerntransport av svovelforurensninger. Dette program blir avsluttet i 1975. Samtidig har vi satt i gang omfattende undersøkelse for å få klarlagt på vitenskapelig grunnlag de virkninger som den sure nedbør bør ha. I samarbeid med de øvrige nordiske land vil Norge innby til en internasjonal ekspertkonferanse høsten 1974, hvor en vil vurdere både virkningene av svovelutslippene og de tiltak som må settes i gang for å bekjempe problemene.

Vi arbeider også for å få i stand et langsiktig europeisk samarbeid omkring disse problemer.

Et forberedende ekspertmøte om mulighetene for et slikt samarbeid bør etter vår mening holdes så snart som mulig, og helst allerede i år. I disse spørsmålene har de nordiske miljøvernmyndighetene etablert et nært samarbeid som har vært av stor betydning. Det er min overbevisning at de nordiske land vil fortsette dette samarbeid som allerede har gitt positive resultater. Vi er nå godt på vei med å få klarlagt årsaksforholdene bak den sure nedbøren, og møter heldigvis også stigende forståelse for at noe må gjøres på europeisk basis for å bekjempe de problemer som svovelforurensningene skaper for de nordiske land.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande socialpolitiska utskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, K. B. Andersen, Johannes Antons-son, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson, Lars Werner, Seppo Westerlund, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Per Borten, Poul Dam, Gylfi Þ. Gíslason, Demmus Hentze, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Ingolf Knudsen, Reidar T. Larsen, Olavi Lähteenmäki, Mathías Á. Mathiesen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Gunnar Thoroddsen, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet godkändes sålunda med 58 röster.

Utskottets punkter 2 och 3 bifölls.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

3

A 352/s: medlemsförslag om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialistutbildning för fysioterapeutlärare.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Paul Jansson lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Grethe Lundblad.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Tallgren (socialpolitiska utskottets talesman):

Herr president! En expertkommitté har på uppdrag av rådets socialpolitiska utskott utarbetat en rapport om specialutbildning för fysioterapeuter eller sjukgymnaster, som vi brukar kalla dem, och lärarutbildningen för dessa. Kommittén har på en kort tid presterat ett gott arbete kan man väl säga, särskilt om man beaktar att en tidigare, av regeringarna tillsatt arbetsgrupp inte tyckte att det fanns förutsättningar för samarbete på detta område. Det är fråga om ett specialiserat område med relativt begränsat men snabbt växande utbildningsbehov, och det är fråga om ett område och av ökande betydelse för den moderna hälsovården.

Alldeles lätt har tydligen inte uppgiften varit heller för den nya expertkommittén. Utbildningsförhållandena i dag är nämligen rätt olika i de nordiska länderna. I tre av länderna saknas en ordnad vidareutbildning för fysioterapeuter medan ett, nämligen Finland, har en avancerad vidareutbildning. I samtliga länder är behovet av vidareutbildad arbetskraft, särskilt lärare på området, starkt ökande. Det framstår som en angelägen uppgift att snabbt sätta i gång med den specialiserade utbildning för fysioterapeuter som kommittén föreslår. Kommitténs förslag är enhälligt och går ut på dels en grundutbildning på nationellt plan och dels en vidareutbildning i nordisk regi med fysioterapeutlärarkompetens som slutmål. Socialpolitiska utskottet har förenat sig om kommitténs förslag.

Herr president! Jag får yrka bifall till utskottets hemställan om att rådet måtte besluta genomföra en nordisk specialutbildning för fysioterapeutlärare.

Dam: Hr. præsident! Dette medlemsfor- slag og den rekommendation, som her fore- ligger, er typisk for det, som Nordisk Råd har beskæftiget sig med i årevis. Man har

nogle komiteer på sagligt grundlag, som stiller stadigt øgede krav til institutioner, til uddannelse og til alt andet. Det udmærkede udvalg under Nordisk Råd behandler sagen og nikker viist og siger: dette er sikkert såre godt, og det koster jo ikke os nogen penge at foreslå dette. Vi foreslår altså, at man laver en ny institution eller i dette tilfælde en ny uddannelse, der giver en særlig kompetence.

Jeg agter at stemme imod rekommandationen, dels som en protest mod hele vores arbejdsform — vi vedtager her det ene forslag efter det andet uden virkelig at se konsekvenserne igennem — dels fordi dette forekommer mig at være et smukt eksempel på en forkert tendens i det moderne samfund, nemlig at lave flere og flere uddannelser, der afsluttes med en kompetencegivende eksamen, hvorved man institutionaliserer mere og mere og forhindrer folk i at skaffe sig en uddannelse på egen hånd.

Det er bemærkelsesværdigt, at man argumenterer for denne videreuddannelse med, at den ikke findes i øjeblikket. Der er ikke sagt ét ord om, at de lærere, der arbejder i Danmark, Norge og Sverige, og som selv har skaffet sig uddannelsen, er underlødige, at de er for dårlige. De er efter alt at dømme gode nok, men alligevel skal vi nu her bruge flere penge og sætte flere ting i gang bare for at lave en ændring.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Doris Håvik, Elsi Hetemäki, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Gunnell Jonäng, Anker Jørgensen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Astrid Kristensson, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mun-

debo, Timo Mäki, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukse-lainen, Carl Olof Tallgren, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westerlund, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Mot rekommandationen röstade: Poul Dam.

K. B. Andersen, Ragnar Christiansen, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius och Gustav Holmberg *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

John Austrheim, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Per Borten, Bjarne Mørk Eidem, Arne Geijer, Gyli P. Gíslason, Demmus Hentze, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Essen Lindahl, Olavi Lähteenmäki, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Gunnar Thoroddsen, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Kåre Willoch, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 46 röster mot 1. 6 medlemmar avstod från att rösta.

4

A 378/s: medlemsförslag om nordisk specialistutbildning på radioterapins område

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommandation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för anordnandet av gemensamma nordiska kurser för specialistutbildning inom radioterapin.

Hammarberg (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! I likhet med vad som gäller utbildningen i andra mindre medicinska specialiteter erbjuder utbildningen av specialister på radioterapins område vissa svårigheter. Dels kan det vara svårt att er-hålla lärarkrafter på nationell bas och dels kan det innebära vissa svårigheter att bredda

elevunderlaget tiltrækkeligt inom det egna landet. I det föreliggande medlemsförslaget påpekas att läkarrekryteringen bör kunna underlättas genom ett nordiskt samarbete och elevunderlaget breddas.

Medicinska fakulteten vid Karolinska institutet framhåller i sitt remissyttrande att radioterapien utgör ett exempel på ämnen där en liten specialitet har svårt att anordna en allsidig och kvalitativt högtstående utbildning. I fortsättningen av detta remissyttrande framhåller man önskvärdheten av en mera systematiskt genomförd undersökning beträffande behovet av och formerna för ett nordiskt samarbete inom specialistvården. Mot bakgrunden av detta remissyttrande och mot bakgrunden av ett flertal positiva uttalanden i övriga remissyttranden föreslår socialpolitiska utskottet Nordiska rådet att göra den här föreliggande rekommendationen till sin.

Med dessa ord ber jag att få tillstyrka socialpolitiska utskottets hemställan om antagande av en rekommendation av här föredraget slag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Knud Enggaard, Mauro Forsman, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Svend Hugaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Hannibal Valdimarsson, Lars Werner, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Poul Dam avstod från att rösta.

Frånvarande var:

John Austrheim, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Per Borten, Bjarne Mørk Eidem, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Eric Krönmark, Reidar T. Larsen, Erkii Liikanen, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Odvar Nordli, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki och Folke Woivalin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

5

A 387/s: medlemsförslag om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att uppdraga åt den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att i samarbete med tillämpliga forskningsinstitutioner under en femårsperiod bedriva en samnordisk försöksverksamhet avseende de psykosociala problem som faller under begreppet stress i arbetsmiljön.

Bakken (socialpolitiska utskottets talesman): Den interesse som dette medlemsforslaget er møtt med, skulle være det beste bevis for behovet for en felles nordisk innsats på dette felt. Det er sjelden å finne en så entydig oppslutning om medlemsforslag som har vært ute til uttalelse. Den eneste negative uttalelse kommer fra Svenska Arbetsgivareföreningen, som mener at spørsmålet mer hensiktsmessig kan tas opp på de nordiske yrkeshygienemøtene.

Jeg tror at dette er et spørsmål som i tida framover vil måtte stå sentralt i bildet nasjonalt, og at det vil være all grunn til å arbeide med det på nordisk basis. I vår tid har miljøvern og alt som hører med til det fått stor betydning og stor aktualitet. Også

her i salen behandles det saker som i høyeste grad bekrefter det. Bare antallet saker på hver dags dagordning skulle være nok å vise til.

Spørsmålet om forholdene på arbeidsplassene hører også med i denne sammenhengen, og det er et spørsmål som er svært viktig, ja, kanskje enda viktigere enn miljøvernsspørsmål ellers. Det er fastslått at sykdom og arbeidsfravær i stadig stigende grad skyldes stress. Svenske undersøkelser viser at en tredjedel av sykefraværet har sin årsak i psykiske påkjenninger og andre dermed beslektede påkjenninger på arbeidsplassene. Det er derfor all grunn til å ta fatt på å få til en bedring på dette felt.

Samtlige av de nordiske land er nå merksam på problemet, og det er satt i gang forskning og kartlegging av erfaringer for å bøte på dette. Dette arbeidet kan både gi større resultater og bli til nytte for flere om en samordning av dette skjer på nordisk basis, i forståelse og i samarbeid med arbeidslivets organisasjoner. Best var det etter min mening om en kunne komme fram til et forpliktende samarbeid på dette område, og som et skritt i denne retningen vil jeg anbefale utskottets forslag på det beste.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, K. B. Andersen, Johannes Antonsen, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Knud Enggaard, Mauno Forman, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Matthías Á. Mathiesen, Timo Mäki, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Hannibal Val-

dimarsson, Lars Werner. Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

John Austrheim, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Per Borten, Bjarne Mørk Eidem, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Kirsten Jacobsen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Reidar T. Larsen, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Odvar Nordli, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, och Folke Woivalin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

6

A 395/s: medlemsförslag om inrättande av en patientombudsmannainstitution

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Jan-Ivan Nilsson (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Föreliggande medlemsförslag behandlar en fråga som diskuteras livligt i samtliga nordiska länder, nämligen hur patienternas möjligheter att er hålla information och deras rättssäkerhet på bästa sätt skall kunna säkras. Något motsatsförhållande mellan de förtroendevalda, som i egenskap av huvudmän har ansvaret för sjukvården, och patienterna anser vi inom socialpolitiska utskottet inte finnas. Tvärtom ligger det i allas intresse att informationen och rättssäkerheten för patienternas del blir så god som över huvud taget är möjligt. Frågeställningen är hur man på bästa sätt skall åstadkomma detta.

I takt med rationaliseringssträvandena

inom sjukvården har patienternas möjligheter att erhålla en snabb, begriplig och saklig information om sitt sjukdomstillstånd i vissa fall försvårats. De sjuka kan ibland ha skäl att rikta anmärkningar mot såväl vård, information som rättssäkerhet. Utskottet uppmärksammar också de särskilda förhållanden som i detta avseende råder inom den psykiska sjukvården. Vissa sjukhusrutiner kan även — med rätt eller orätt — upplevas som kränkande för vederbörandes integritet. Orsaken härtill kan inte sällan vara bristande information och kontakt mellan patienter och sjukvårdspersonal. I betydande utsträckning torde sådana händelser genom patienterna själva komma till de förtroendevaldas kännedom och på den vägen bli föremål för åtgärder. Eventuella missgrepp bör naturligtvis snabbt och omsorgsfullt utredas.

De som önskar framföra klagomål över medicinsk behandling kan i samtliga nordiska länder göra detta till en rad instanser. Det kan bl. a. ske till huvudmannen som i alla nordiska länder, möjligen med undantag för Island, är en annan än statsmakten. I samtliga länder finns också tillsynsmyndigheter för sjukvården. I Sverige har man dessutom medicinalväsendets ansvarsnämnd som handlägger medicinska ansvarsfrågor. Därtill kommer att klagomål från patienter naturligtvis kan prövas inför domstol.

Utskottet har funnit att besvärssystemet i de nordiska länderna kännetecknas av brist på precisering i fråga om kompetensfördelningen mellan olika klagoinstanser. Åtgärder på detta område torde därför vara erforderliga inom alla länder i Norden. Socialpolitiska utskottets motivering för sin hemställan utgår från denna förutsättning.

I de olika nordiska länderna bedrivs för närvarande en intensiv försöksverksamhet bl. a. med patientombudsmän och det sker utredningar av olika slag osv. för att komma till rätta med patienternas informations- och rättssäkerhetsproblem. Våra respektive länders samhällsinstitutioner har i hög grad uppmärksammat de förhållanden som medlemsförslaget tar upp, och förslag i olika avseenden väntas bli framlagda under den närmaste tiden även vad beträffar utvärderingen av fördelarna med patientombudsmän.

Utskottet är i och för sig positivt till inrättandet av en sådan institution som en patientombudsman och anser att den kan vara en del av lösningen av de här problemen. Den torde emellertid inte vara tillräcklig för att i mer väsentlig omfattning eliminera alla problem som sammanhänger med en god informations- och rättssäkerhet. Utskottet vill emellertid inte med hänsyn till pågående utredningar och försöksverksamhet binda sig på sakens nuvarande ståndpunkt och särskilt uttala sig för vissa lösningar. Vi anser att Nordiska rådet kan göra en värdefull insats för att påskynda frågornas lösning genom att uppdra till Nordiska ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och tillgodose deras behov av information.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till socialpolitiska utskottets enhälliga utlåtande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, K. B. Andersen, Johannes Antonsen, John Austrheim, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Essen Lindahl, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Jan-Ivar Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson, Seppo

Westerlund, Kåre Willoch, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Poul Dam och Eric Krönmark *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Ragnar Christiansen, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Kirsten Jacobsen, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Reidar T. Larsen, Olavi Lähteenmäki Matthías Á. Mathiesen, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Gunnar Thoroddsen, Olavi Tupamäki, Lars Werner och Folke Woivalin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Sven Mellqvist återtagit sin plats i rådet och att Essen Lindahl lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

7

B 15/s: ministerrådets förslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

Socialpolitiska utskottet hade anmält, att behandlingen av ministerrådsförslaget fortsätter inom utskottet.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

8

E 6: fråga till Norges regering om Blå vägens utbyggnad till Atlanten (D 1974/16/1970/t)¹

Lillqvist: Herr president! Av regeringarnas meddelanden framgår, att anläggningsarbetena i huvudsak har slutförts på sträckningen Helsingfors—Vasa—Umeå—Storuman—Umbukta—Mo i Rana och att även skyltning m. fl. förutsättningar inom den närmaste framtiden bringas i ett sådant skick, att vägen motsvarar europavägsstandard. Det framgår även att väg E 79 med den förenämnda sträckningen efter

¹ *Frågan tryckt s. 1228.*

förslag från trafikministrarna i Sverige, Norge och Finland numera ingår i bilaga 1 till deklARATIONEN rörande byggande av internationella huvudleder (s. k. europavägar). Så snart alla signatärstater gett sitt godkännande bör hinder inte finnas för att ge denna sträckning europavägs status.

Av meddelandena framgår emellertid inte, vilka åtgärder som vidtagits i fråga om den av rådets rekommendation även omfattade återstående sträckan från Mo i Rana till Nesna, vilken över huvud ej nämns i sammanhanget. Då det framstår som naturligt att hela den f. d. Blå vägen, som på norsk sida sträckte sig från riksgrensen över Umbukta till Nesna, ges europavägsstandard och detta även tillmäts betydelse inom den berörda regionen, får jag ställa följande fråga till Norges regering:

Har Norges regering för avsikt att vidtaga erforderliga åtgärder så att även vägsträckningen Mo i Rana—Resna i överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation nr 16/1970 kan ges europavägs status?

Statsråd **Annemarie Lorentzen:** Etter deklarasjonen om bygging av internasjonale hovedårer, datert 16 september 1950 i Genève, er det for de veger som tas med i Annex 1, forutsatt at bygging eller ombygging skal utføres etter fastlagte spesifikasjoner i Annex II, varierende etter trafikens omfang og terrengets beskaffenhet.

Da man for Norges vedkommende 10. juli 1972, i henhold til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 16/1970, rettet henvendelse til FN's Økonomiske kommisjon for Europa om å få opptatt strekningen Mo i Rana—Umbukta som E-veg, ble også spørsmålet om E-vegs status for strekningen Mo—Nesna overveid.

Mens den forutsatte utbygging av Mo—Umbukta ville imøtekomme de spesifikasjoner en hadde i deklarasjonens Annex II, var dette ikke tilfelle for Mo—Nesna.

Vegen Mo—Umbukta—riksgrensen er nå ferdig utbygd og vil bli merket som Europaveg. Denne streknings E-veg status er nå formelt i orden.

Vegen ut til Nesna, nærmere bestemt riksveg 805 Selfors—Nesna, har i dag en bredde på mellom 4,5 og 6 m, bortsett fra

en parsell hvor gjennomsnittlig bredde er under 4,5 m.

I revidert vegplan er parsellen Selfors—Altern foreslått utbygd til fullgod standard IID, dvs. med 6 m kjørebane og 2×0,5 m bank, mens Langset—Nesna er forutsatt påbegynt med utbygging til brukbar standard B III, dvs. med 4,5 m kjørebane.

For 1978—81 er foreslått ferdigbevilgning Langset—Nesna og utbedring til samme brukbar standard B III av parsellen Altern—Straumbygda og påbegynt utbedring til denne standard av parsellen Straumbygda—Sørsjona. På parsellen Sørsjona—Langset er ikke forutsatt investeringer før etter 1981.

Bortsett fra parsellen Selfors—Altern tar en altså sikte på å få riksveg 805 utbedret til en-feltsveg på 4,5 m bredde, mens kravet til en E-veg ville vært 7 m vegbredde, dvs. to kjørebane på minst 3,5 m bredde med midtstripe.

Ut fra dette må svaret bli at en for tiden ikke overveier å få E-veg status på strekningen Mo—Nesna. Men dette forhindrer ikke at denne strekning fortsatt kan utgjøre en del av "Blå vägen" og være med i det arbeid for økt turisttrafikk som kommunene langs "Blå vägen" er i gang med. Så vidt en er kjent med, har det også på finsk side vært overveid å forlenge "Blå vägen" østover utenom den E-veg det her er tale om, nemlig E-79 som går videre fra Vasa til Helsinki.

Lillqvist: Herr president! Jag ber att få tacka samfärdsminister Annemarie Lorentzen för upplysningen om att den i spørsmålet nämnda vägsträckan kommer att bredas och förbättras inom en snar framtid.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

9

E 7: fråga till Norges regering om utbildning av förare av motorfordon (D 1974/35/1970/t)¹

Christian Christensen: Nordisk Råd vedtog på sin 18. session i Reykjavík i 1970 en rekommandation, hvor det henstilledes til

¹ *Frågan tryckt s. 1229.*

regeringen at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer. Det blev aftalt, at Norge skulle være koordinerende land for dette spørgsmål, og det norske samfærdselsdepartement har da også afgivet meddelelser til Nordisk Råds efterfølgende sessioner.

Til 19. session meddeltes det, at forslaget havde været sendt til udtalelse hos en række instanser i Danmark, Finland, Norge og Sverige, og at de indkomne udtalelser fortsat er til behandling i de respektive landes administrationer i lys af Nordisk Råds rekommandation. Meddelelserne til 20., 21. og 22. session er af nøjagtig samme ordlyd, nemlig: sagen er fortsat under behandling i administrationen.

Da de afgivne meddelelser ikke giver Nordisk Råds medlemmer lejlighed til at følge arbejdet med rekommandationen eller til at bedømme mulighederne for dens gennemførelse, vil jeg rette følgende spørgsmål til Norges regering: kan der gives en kort redegørelse for regeringernes arbejde med Nordisk Råds rekommandation nr. 35/1970 angående uddannelse af førere af motorkøretøjer med angivelse af de indtil nu foreliggende arbejdsresultater og med en bedømmelse af mulighederne for at gennemføre rekommandationen?

Statsråd Annemarie Lorentzen: Jeg er stytgt redd for at jeg er nødt til å gi omtrent det samme svar denne gangen også, at saken er under arbeid i administrasjonen.

Etter avgivelse av embetsmannsinnstillingen om nordisk gyldighet av førerkort i januar 1969, og Nordisk Råds rekommandasjon nr. 35/70 om utredning av spørsmålet om ensartet utdanning og prøve av motorvognførere, er det skjedd visse endringer i førerkortordningen i de nordiske land. Således er Finland fra 1. juli 1972 og Sverige fra 1. januar 1973 gått over til i hovedtrekk å nytte inndelingen i Wien-konvensjonen om vegtrafikk av 1968. I Norge arbeides det fortsatt med dette spørsmålet, mens Danmark følger Genevekonvensjonen av 1949. Ulikheten mellom landene på dette området har ledet til en forsinkelse i etableringen av utredningsarbeidet. Det er usikkert

når det vil være mulig å gjennomføre rekommandasjonen. Trafikksikkerhetsorganene i de nordiske land holder kontakt i saken.

Christian Christensen: Hr. præsident! Jeg vil gerne takke den norske samferdselsminister Annemarie Lorentzen for svaret. Men jeg forstår, at der er en usikkerhed med hensyn til, hvornår rekommandationen kan gennemføres. Jeg vil derfor gerne spørge: kan man af svaret drage den modsætningslutning, at det er sikkert, at rekommandationen kan gennemføres, og er det sikkert, at regeringerne i så fald vil gennemføre den?

Statsråd Annemarie Lorentzen: I Norge vil en afklaring av de viktigste prinsipielle spørsmål i samband med førerkort og førerprøve kunne ventes i forholdsvis nær fremtid. Det vil deretter bli tatt initiativ til å få drøftet mellom fagmyndighetene hvordan forholdet bedre kan legges til rette for ensartet utdanning i de nordiske land på dette område. Deretter kan da regjeringen ta sitt standpunkt, som forhåpentlig vil bli positiv for saken.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

10

E 8: fråga till Nordiska ministerrådet om trafikförbindelserna med Island, Färöarna och Grönland (D 1974/11/1972/t)¹

Gils Guðmundsson: Hr. Præsident! Nordisk Råd henstillede i 1972 til Ministerrådet at undersøge, hvorledes forbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden både kunne udbygges og gøres billigere. Bag rekommandationen stod et samlet trafikudvalg, som på stedet havde gjort sig bekendt med problemerne. I den udførlige indstilling blev der bl. a. peget på betydningen af nordisk solidaritet med henblik på en løsning af Islands, Færøernes og Grønlands trafikproblem.

Vi, som bor i yderkanten af det nordiske område, har med stor interesse fulgt denne sag. Desværre må vi sige, at det er meget lidt, der hidtil er blevet udrettet. Et udvalg

¹ *Frågan tryckt s. 1230.*

arbejder med ny lufthavn på Færøerne, og spørgsmålet om priserne på SAS' ruter til Grønland er fremdeles genstand for vedkommende myndigheders opmærksomhed. Det sidste er jo en selvfølgelig, eftersom dette netop er myndighedernes normale opgave. Island er overhovedet ikke nævnt i meddelelserne.

Jeg og mange med mig så gerne, at noget skete i denne sag. Det er ikke parlamentarisk men regeringernes opgave at sætte maskineriet i gang både på Ministerrådsplan og nationalt. Det vil være af værdi, om man over for Nordisk Råd kan reddegøre for en plan for arbejdet med denne sag.

På baggrund af det, jeg her har sagt, vil jeg stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

"Hvilke planer har Ministerrådet, når det gælder at sætte i gang en undersøgelse af Islands, Færøernes og Grønlands trafikforbindelser med det øvrige Norden?"

Kirkeminister og minister for offentlige arbejder **Damsgaard:** Hr. præsident! Som medlem af Nordisk Råds trafikudvalg var jeg selv med til at anbefale rekommandationen til Nordisk Ministerråd om at foretage en undersøgelse af, hvorledes trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden kan udbygges og billiggøres.

På den anden side må man nok, når man læser trafikudvalgets indstilling af 30. november 1971 om, hvad denne undersøgelse bør omfatte, erkende, at ambitionsniveauet er sat meget højt. En fuld gennemførelse af en sådan undersøgelse ville dels blive meget kostbar og stille store arbejdskraftsmæssige krav til embedsmænd og eksperter, dels strække sig over en længere årrække.

Jeg tror, det er heri vi skal finde grunden til, at ingen af de nordiske landes regeringer endnu har set sig i stand til at tage initiativ til en gennemførelse af denne undersøgelse.

Med den nordiske overenskomst om samarbejde på transport- og kommunikationsområdet har vi nu fået skabt rammer for en koordination af regeringernes bestræbelser for at udvide og forbedre samarbejdet mellem de nordiske lande både med hen-

syn til konkrete projekter og inden for transportforskningen, således at der også her er bedre mulighed for at bestemme prioriteringen af de enkelte opgaver.

Ministerrådet har den 17. december 1973 godkendt et virksomhedsprogram for embedsmandskomiteen for transportspørgsmål for året 1974. Forslaget til dette program blev forinden forelagt for Nordisk Råds trafikudvalg, der imidlertid ikke i sin udtalelse kom ind på undersøgelsen af trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden. Ministerrådet har derfor taget trafikudvalgets udtalelse som udtryk for, at undersøgelsen ikke efter udvalgets opfattelse burde fremmes på bekostning af nogle af de andre opgaver, som embedsmandskomiteen beskæftiger sig med.

Ministerrådet anser det for nødvendigt, at opgaven begrænses og konkretiseres for ikke helt at sprænge rammerne for embedsmandskomiteens arbejde, og for at et resultat skal kunne foreligge inden for en rimelig tid. Jeg tror, at den mest hensigtsmæssige fremgangsmåde i så henseende bliver, at trafikudvalget tager sagen op til fornyet drøftelse og meddeler resultatet af sine overvejelser til ministerrådet, forinden dette tager stilling til, hvorledes opgaven kan indpasses blandt de øvrige undersøgelser, embedsmandskomiteen for transportspørgsmål er i gang med.

Gils Guðmundsson: Jeg vil takke minister Damsgaard for svaret, selv om jeg ikke er tilfreds med det foreliggende resultat. Trafikudvalget vil sikkert tage sagen op til ny drøftelse og prøve at komme med nogle konkrete forslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

11

E 10: fråga till Danmarks regering om Öresundsavtalen om fast förbindelse m. m.¹

Mellqvist: Herr president! Det var vid höstsessionen här i Stockholm som Nordiska rådet uttalade sin stora tillfredsställelse över den överenskommelse, som hade nåtts

¹ Frågan tryckt s. 1233.

mellan de danska och svenska regeringarna och som innebar att ett stort steg hade tagits fram mot en lösning av ett problem som har sysselsatt Nordiska rådet i närmare 20 år, alltså Öresundsproblemet.

Den överenskommelse som då redovisades inför Nordiska rådet innebar att man kunde inleda en ny fas i arbetet, alltså den fas som innebär projektering och utförande av de trafikanläggningar som skulle förbinda Sverige och Danmark över Öresund, dvs. en bro och en tunnel.

Detta är en av de absolut största frågor som Nordiska rådet har haft till behandling. Vi hälsade överenskommelsen med mycket stor tillfredsställelse vid höstsessionen i Stockholm, och mot den bakgrunden blev vi kanske litet nervösa då uppgifter framkom här och var i den danska pressen om att vissa folketingsrepresentanter hade uttryckt tveksamhet gentemot Saltholmsprojektet och därmed mot hela Öresundsprojektet. Man hänvisade bl. a. till energikrisen, som ansågs ha en så hämmande inverkan på förutsättningarna för detta stora brobygge att en omprioritering, en omprövning kanske vore motiverad. Mot den bakgrunden var det några som ifrågasatte, om det över huvud taget var lämpligt att ratificera överenskommelsen mellan de danska och svenska regeringarna.

Jag har sagt förut och vill än en gång understryka, att detta är en av de största frågor som vi haft att behandla. Ett fullföljande av ratificeringen skulle innebära att vi äntligen hade en möjlighet att lösa denna mycket stora trafikfråga. Mot den bakgrunden frågade vi oss självfallet: Vad är det som nu kommer att hända i Danmark — vill man inte acceptera den överenskommelse, som låg så nära, inför upplösningen av folketings?

Därför är det helt naturligt att vi ställer följande fråga till Danmarks regering:

Är Danmarks regering beredd att medverka till uppfyllande av överenskommelserna om fast förbindelse över Öresund och flygplats på Saltholm?

Kirkeminister og minister for offentlige arbejder **Damsgaard:** Hr. præsident! Det stillede spørgsmål giver mig en kærkommen anledning til over for Nordisk Råd at fastslå

den danske regerings stilling til de foreliggende overenskomster om Øresundsproblemerne. Personligt er det mig en glæde at kunne besvare spørgsmålet klart bekræftende.

Den danske regering har allerede i det danske folketing på ny forelagt de forslag til folketingsbeslutninger, som den tidligere regering forelagde, men som ikke nåede til behandling inden folketingsvalget. Forslagene går ud på, at folketinget giver sit samtykke til, at Danmark ratificerer de to overenskomster med Sverige om faste forbindelser over Øresund og om lufttrafik-tjeneste m. v. i forbindelse med anlæg af en lufthavn på Saltholm, som de to daværende trafikministre indgik i juni sidste år.

Man vil således forstå, at det har været et af de første store spørgsmål, som den nuværende danske regering nu har taget op til bedømmelse efter sin tiltræden.

Med hensyn til Saltholmprojektet har regeringen besluttet at forskyde anlægsprogrammet et år i forhold til den oprindelige tidsplan, som forudsattes, da folketinget sidste sommer vedtog anlægsloven for Saltholm lufthavn. Denne forskydning vil imidlertid ikke påvirke de forpligtelser, som Danmark påtager sig ved overenskomsten om de faste forbindelser. Ved forhandling med min svenske kollega, kommunikationsminister Norling, har jeg sikret mig, at tidsterminerne for KM-forbindelsen — altså København—Malmø forbindelsen — og de reviderede tidsterminer for Saltholmprojektet passer således, at overenskomstens bestemmelser vil kunne overholdes.

Det er i denne forbindelse naturligt at bemærke, at den danske regering har sat Storebæltsprojektet i bero et år, fordi regeringen endnu en gang i lyset af den seneste tids begivenheder ønsker at overveje udformningen af Storebæltsforbindelsen. Som det vil være bekendt, besluttede folketinget i sommeren 1973 at udforme Storebæltsforbindelsen som en kombineret jernbane- og vejbro. Der var imidlertid forud for beslutningen meget delte meninger om, hvorvidt en såkaldt biltogsforbindelse, delvis i tunnel, ville være at foretrække. Det, regeringen ønsker, er at få foretaget visse supplerende beregninger til belysning af disse to alternativer. Beslutningen om, at

der skal bygges en fast forbindelse over Store Bælt, står regeringen imidlertid fast ved. Også dette punkt har jeg drøftet med min svenske kollega. Sverige og Danmark er i øvrigt enige om, at det ikke påvirker aftalerne om Øresundsproblemerne, hvis Danmark beslutter sig til at anlægge en biltogsforbindelse i stedet for en kombineret jernbane- og vejbro.

Mellqvist: Jag ber att få tacka minister Damsgaard för det mycket positiva svaret. Vi gläder oss över att folketinget kommer att få ett förslag som majoriteten kommer att acceptera. Därmed är ratificeringen av överenskommelse förd i hamn. Om jag fattade minister Damsgaard rätt blir det en viss tidsförskjutning, men den tidsförskjutningen behöver inte ha någon negativ inverkan, utan anläggningarna kan börja projekteras efter godkännande i det danska folketinget. Därmed kan projektet föras i hamn och denna fråga, som Nordiska rådet varit så starkt engagerat i under lång tid, få sin lösning.

Jag tackar minister Damsgaard för svaret.

Eric Carlsson: Herr president! Jag ber att få ansluta mig till tacket för det svar som minister Damsgaard har avgivit. Jag är tacksam över att förverkligandet av projektet blir förskjutet i tiden så att vi får möjlighet att bedöma konsekvenserna av beslutet, inte minst ur miljösynpunkt.

Även om det, såsom här har uttalats, rådde stor tillfredsställelse vid Nordiska rådets höstsession över att man kommit fram till en lösning, förekommer det i Sverige stor tveksamhet, och en ökande opinion mot detta projekt. Den opinionen grundar sig framför allt på, att man inte anser att det funnits möjligheter att ur miljösynpunkt bedöma konsekvenserna av detta broprojekt. Vi lever i ett samhälle i stark förändring. Med den tekniska utveckling som pågår innebär denna starka förändring att vi möter nya problem, inte minst på miljösidan. Det är detta som har lett till att vi på senare tid har fått en omfattande miljödiskussion bland annat omkring dessa Öresundsprojekt.

Det rör sig här om två projekt som drar mycket stora kostnader. Om någotdera måste prioriteras, bedömer man det på många håll i Sverige som angeläget att järnvägsförbindelsen mellan Helsingborg och Helsingør ges förtur. Därmed skulle man vinna tid för att ytterligare pröva frågan om en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn ur miljösynpunkt, ur ekonomisk synpunkt och ur befolkningsanhopningssynpunkt.

Jag har velat göra dessa anmärkningar till svaret, herr president, med hänsyn till att det, såsom jag anförde inledningsvis, finns en stor tveksamhet på många håll i Sverige om huruvida det förslag som föreligger innebär den riktiga lösningen och om det inte finns anledning att ompröva det. Jag vill understryka att det är värdefullt att vi får tid att pröva olika aspekter av de förhållanden som kan komma att påverkas.

Kirkeminister og minister for offentlige arbejder **Damsgaard**: Hr. Præsident! Det er meget naturligt, at både hr. Mellqvist og hr. Carlsson understregede, at dette er en meget stor sag. Det er rigtigt, at vi i fællesskab i trafikudvalget i Nordisk Råd har ofret mange timers drøftelse på den, og vi håber nu, at det må lykkes at føre den igennem.

Må jeg sige til hr. Carlsson om prioriteringen af de ting, der indgår i overenskomsten, at det jo er fremhævet, at HH-linjen, altså Helsingør—Helsingborg, ikke skal have første prioritet. I samtalen med min svenske kollega hr. Bengt Norling var vi enige om, at det var væsentligt, at vi fik denne tunnelforbindelse mellem Helsingør og Helsingborg i stand snarest muligt, den vil være fremmede for banerne, for jernbanetrafikken. I hvilken rækkefølge de forskellige projekter bliver færdige, kan man ikke på nuværende tidspunkt sige, men jeg er ikke uenig med hr. Carlsson i, at hvis der skulle prioriteres, så skulle HH-linjen i hvert fald med op på linje med de andre.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

12

E 11: fråga till Norges regering om avledning av vatten från Tana älv¹

Väryrynen: Herr president! Sjön Jiesjavrré på norska sidan om den norsk-finska gränsen utgör vattenreservoar för Tana älv jämte anslutande vattendrag. De från de norska myndigheternas sida i samband med en utbyggnad av kraftverkskapaciteten inom området planerade vattenregleringsåtgärderna har väckt stor oro inom befolkningen i denna trakt, särskilt på den finska sidan om gränsen.

Planerna skulle gå ut på att längs en sprängd tunnel leda vattnet från Jiesjavrré till Alta i stället för att vattnet nu via Karasjoki avrinner till Tana älv. Denna älvs vatten beräknas till cirka 20 procent bestå av vatten från Jiesjavrré, men med beaktande av älvens ringa djup och särskilda uppgrundsingsfenomen anses även en avtappning av denna storleksordning äga synnerligen allvarliga följder för Tana älvs vidkommande.

För den lokala befolkningen, sammanlagt cirka 11 000 personer varav en betydande del samer, är Tana älv en viktig kommunikationsled och även underlaget för den livliga turism och det laxfiske som utgör en viktig näringskälla för befolkningen. En minskning av det sommartid flerstädes mycket låga vattenståndet (cirka 1 meter) i älven anses få katastrofala följder för både denna näringsutövning och trafiken och emotses inverka menligt på den i snabb tillväxt stadda turismen. Här kan hänvisas till den mellan Finland och Norge år 1972 ingångna överenskommelsen om gemensamma regler för Tana älvs fiskeområde, enligt vilken laxfisket i älven är mycket noggrant reglerat.

Inom den samiska befolkningen på det berörda området hyser man särskilt stor oro, emedan man ser de planerade åtgärderna som ett allvarligt hot mot de grundbetingelser av vilka den samiska befolkningens miljö, kulturtradition, utkomst och hela tillvaro är beroende. I detta sammanhang vill jag erinra om att Nordiska rådet genom åren ägnat samefrågorna betydande uppmärksamhet och antagit en rad

¹ *Frågan tryckt s. 1235.*

rekommendationer, som har gått ut på att stöda samernas villkor. Också för närvarande finns inom rådet ett centralt initiativ med nära anknytning till den förevarande frågan, Sak/A 406/j om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag rikta följande fråga till Norges regering:

Har Norges regering för avsikt att förverkliga det berörda vattenregleringsprojektet trots de därmed förbundna uppenbarligen stora negativa följdverkningarna, och, ifall en plan om denna vattenreglering är anhängig, i vilket skede befinner den sig?

Statsråd Ulveseth: Statskraftverka i Norge har sidan 1970 arbeidt med ein plan for utnytting av Alta/Kautokeino-vassdraget til kraftutbygging. Den øvre delen av Jiesjåkka er også teken med i planen, som går ut på å bygga ein kraftstasjon ved Savtso i Altaelv. Framlegget går ut på å installera tre aggregat, to på 60 MW og eit på 70 MW. Den årlege produksjonen er ved full utbygging rekna til 840 GWh.

Jiesjåkka, som spørsmålet i dag gjeld, kjem frå Jiesjavre. Etter planen skal denne sjøen regulerast mellom kote 390 og 388 og vatnet førast over til Altavassdraget. Jiesjåkka renn ut i Karasjåkka som renn vidare ut i Tana elv. Tanaelva er grenseelv mellom Finland og Norge ned til Polmak. Det er klårt at ei slik overføring vil medføra noko reduksjon i vassføringa i Tana elv, men reduksjonen er langt mindre enn 20 pst., som hr Väyrynen hevdar.

Etter dei utrekningar som er gjorde av dei norske planleggarane, vil reduksjonen i Tana elv ved Ulasuula, dvs. den staden der Karasjåkka renn ut i Tana, verta ca. 6.8 pst. Reduksjonen vil verta høvevis mindre lenger nede i vassdraget, slik at ved Polmak vid vassføringa i Tanaelva berre verta redusert med 4,3 pst.

Til hjelp ved planlegginga er det gjort ei rekkje undersøkingar. Såleis er det utført omfattande kartleggingsarbeid, seismiske målingar, og hydrologiske, arkeologiske og geologiske undersøkingar. Vidare er det sett i gang undersøkingar som skal klårlegga tilhøva kring reindrift, fiske og vilt, is- og

klimatilhøve. Det er engasjert en finsk sakkunnig som saman med den norske fiskeri-sakkunnige skal greia ut verknadene for fisket i Tana elv. Det er også teke kontakt med dei finske vassdragsstyresmakter, Imatran Voima, for å få klårlagt eventuelle verknader av endringane i vassføringa i Tana, og for å leggja sakshandsaminga mellom finske og norske styresmakter til rette.

Ein reknar med at planane frå statskraftverka vil verta ferdige i april i år. Deretter skal Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen handsama dei, og om dei finn å kunna tilrå at planane vert sette i verk, skal dei gje innstilling om saka til Industri-departementet. Under handsaminga i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen vil alle dei saka gjeld, få høve til å uttala seg. Det gjeld m.a. dei kommunane saka vedkjem, fiskeri- og reindriftorganisasjoner, og institusjonar for miljø- og naturvern. Gjennom dei rette styresmakter vil det verta sendt offisiell førespurnad til styresmaktene i Finland for å få klårlagt finske synspunkt, og om det er turvande, få offisiell drøfting om spørsmålet med dei finske styresmaktene.

Den norske regjeringa skal så, etter å ha vurdert føremonar, skader og ulemper, og under dette også omsynet til dei samiske kjerneområde, leggja saka fram for Stortinget som tek endeleg avgjerd.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

13

B 14/j: ministerrådsförslag angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre forslag til ændring af og tillæg til Helsingforsavtalet.

Tellervo M. Koivisto och Timo Mäki hade en reservation fogad till utskottets betänkande:

Undertegnede medlemmer, der i øvrigt kan tiltræde udvalgets indstilling, mener, at der kun bør være adgang til for ét land at lade sig repræsentere i ministerrådsmøder af en embedsmand.

Olaf Knudson (juridiska utskottets talesman): Spørsmål som gjelder endringer i Helsingfors-avtalen, er i seg sjøl en betydningsfull sak. Denne avtalen må betraktes som sjølve grunnloven for det nordiske samarbeidet. Her er mål og retningslinjer trukket opp. Her finner vi prinsippene vi skal arbeide etter. Ut av Helsingfors-avtalen kan vi lese rammen omkring og avgrensningene for vårt samarbeid gjennom Nordisk Råd.

Grunnloven endrer man vanligvis ikke i utide. Men det er samtidig klart at i vår foranderlige verden må vi være beredt til å foreta de tilpasninger og suppleringer som nye behov og nye problemstillinger gjør nødvendig.

Forslaget fra Ministerrådet om endringer i og tillegg til Helsingfors-avtalen representerer, om det blir bifalt her i forsamlingen, den andre revisjon av avtalen siden den kom i stand i 1962. Endringene denne gang knytter seg til to hovedområder. Det ene gjelder samarbeidet om miljøvern, som gjennom den framlagte innstilling blir ført inn blant de prioriterte oppgaver. Dermed slår man prinsipielt fast at miljø- og ressurspolitikk også i nordisk sammenheng har krav på særlig oppmerksomhet og særlig innsats i den tid som ligger foran oss. Det er for så vidt grunn til å understreke i samme forbindelse at det på dagsordenen til denne sesjonen står en rekke konkrete saker innen miljø- og naturvernet. Det gjelder bl. a. Ministerrådets forslag om vern av naturområder og biotoper i Danmark, Finland, Norge og Sverige, medlemsforslag om nordisk miljøverninstitutt og medlemsforslag om forbud mot utslipp av avfall i Bottniska viken.

Grunnprinsippet for de bestemmelser om miljøvern som foreslås innført i Helsingfors-avtalen, dels gjennom tilføyelser i artikkel 1 og ellers gjennom de foreslåtte nye paragrafene 30—32, er — ut fra en felles erkjennelse av ansvar for livsmiljøet i våre land — å likestille hensynet til nabolandenes miljøverninteresser med landets egne, og å etterstreve en harmonisering av miljøvernregler og normer for utslipp og andre miljøforstyrrelser og å samordne arbeidet med etablering og fredning av naturvern- og friluftssområder i de nordiske land. Dette er i formen en programerklæring. Det er sam-

tidig en forpliktelse vi alle tar på oss som medlemmer av de nordiske nasjonalforsamlinger, et ansvar overfor vår egen generasjon og overfor andre slekter, som vi ikke kan vise fra oss.

Det andre hovedområdet som berøres av endringsforslagene, er arbeidsmåten innen det nordiske samarbeidet, og spesielt de spørsmål som reiser seg etter at etableringen av Ministerrådet har utvidet den plattformen som dette samarbeidet er tuftet på. Særlig gjelder det tillegget til nåværende artikkel 56, som etter det nye forslaget heretter blir artikkel 61.

Ved at ministrene og regjeringene nå er trukket sterkere inn som direkte ansvarlige for oppfølgingen av beslutninger og uttalelser i Nordisk Råd er det også viktig å finne arbeidsformer som samtidig er praktisk hensiktsmessige og saklig betryggende. Fra Juridisk utvalgs side legger en stor vekt på at de ansvarlige ministre også medvirker under arbeidet på en slik måte at tanken bak opprettelsen av disse nye nordiske samarbeidsorganer kan bli realisert. Det er slike overveielser som ligger bak den meningsutvekslingen om det første tillegget til den nye artikkel 61, der to av medlemmene i Juridisk utvalg har reservert seg i innstillingen. Utvalget er i sak enig om at det så langt det overhodet er mulig, bør være ansvarlige regjeringsmedlemmer som deltar i Ministerrådets møter. En er klar over de spesielle problemer som gjør seg gjeldende for Islands vedkommende, og at det bør finnes formuleringer som tar hensyn til dette. Etter at justisministrene i møte med utvalget har sagt seg enige i det prinsipielle syn at en minister som blir forhindret fra å delta i et ministerrådsmøte, så langt det er mulig, skal la seg representere av et annet medlem av regjeringen, og at det bare rent unntaksvis bør bli spørsmål om at en regjering lar seg representere av en embetsmann, har flertallet i utvalget funnet å kunne gå inn for den foreslåtte ordlyd. Fra utvalgets side vil jeg på ny understreke at ordet "undantagsfall" har vært temmelig avgjørende for den tilslutning man her har oppnådd.

Til slutt vil jeg si noen ord om et punkt som har betydning både for Nordisk Råd, for Nordisk Ministerråd og for de admi-

nistrasjoner og organer som ligger under disse. Det gjelder den nye artikkel 43 i forslaget til revidert Helsingfors-avtale, som lyder:

”I det nordiske samarbeid bør størst mulig offentlighet iakttas.”

Det som her blir slått fast, er et prinsipp i tråd med det syn som mer og mer er blitt grunnfestet i de nordiske samfunn, nemlig at vårt demokrati skal bygge på åpenhet og tillit i offentlig styre og administrasjon. Først når en slik grunninnstilling er innarbeidet i styringsverket, nasjonalt som i nordisk sammenheng, kan vi få den nødvendige demokratiske kontroll og folkevalgte innflytelse.

Vårt samfunn blir mer og mer avhengig av fagfolk og ekspertise, av administrasjonens saksforberedelse og administrativ oppfølging av vedtakene. De folkevalgte har ofte følelsen av å være den svakere part i denne prosessen, selv om avgjørelsen teknisk sett ligger hos dem og ansvaret faller tilbake på dem. Derfor er prinsippet om offentlighet som nå blir vedtatt, et skritt i riktig retning.

Ut fra dette gir jeg min tilslutning til at endringene i Helsingfors-avtalen blir vedtatt.

Mäki: Herr president! Mina damer och herrar. Då vi från finsk sida har reserverat oss mot majoritetens förslag till rekommendation, betyder detta ej att vi skulle motsätta oss en ändring av Helsingfors-avtalet. Vår reservation gäller endast bestämmelserna om ministerrådets sammansättning, som ingår i förslaget artikel 61. Det är omsorgen för ministerrådets status, som i första hand inspirerat oss. Vi vill i likhet med vad som fagerholm-kommittén föreslog och vad som intogs i Helsingfors-avtalet 1971, att ministerrådet skall bestå av ministrar och ej av ämbetsmän. Vi har full förståelse för Islands svårigheter och vi är villiga att acceptera en ordning, som möjliggör för Island att låta sig representeras av en ämbetsman. De övriga regeringarna bör som regel representeras av ministrar, antingen av vederbörande samarbets- eller fackminister. Vi vill emellertid ej hindra en så viktig ändring av Helsingfors-avtalet som införande av miljöartiklarna och offentlighetsprincipen i avtalet innebär, varför jag

önskar meddela, att varken fru Koivisto eller jag yrkar på avslag av rekommendationen, men vi vill än en gång understryka, att ministerrådet i första hand bör bestå av ministrar och att det endast i undantagsfall blir fråga om ersättande av en minister med en ämbetsman.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Johannes Antonsson, Ele Alenius, K. B. Andersen. John Austrheim, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Anker Jørgensen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Astrid Kristensson, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Timo Mäki, Odvar Nordli, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paaavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

Ingvar Bakken, Jo Benkow, Per Borten, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Jan-Ivar Nilsson, Jön Skaftason, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Olav Tupamäki, Hannibal Valdimarsson och Seppo Westerlund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

Förhandlingarna avbröts kl. 12.20.

Protokoll

6:e mötet

Tisdagen den 19 februari 1974 kl. 14.00

President: Johannes Antonsson

Dagordning

1. A 405/j: medlemsförslag om införande av möjlighet till omröstning beträffande motivering för rekommendation i Nordiska rådet

2. A 379/s: medlemsförslag om nordisk rusmedelsforskning

3. A 397/t: medlemsförslag om motverkande av användningen av rusgivande och bedövande ämnen i trafiken

4. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*trafikutskottets betänkande*)

5. A 398/t: medlemsförslag om byggande av en bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

6. A 386/t: medlemsförslag om begränsning av trafikbuller m. m.

7. A 402/t: medlemsförslag om obligatorisk användning av säkerhetsbälte

8. C 40/t: berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

9. A 385/t: medlemsförslag om vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket

10. A 404/t: medlemsförslag om byggande av ladvägsbro vid Kolari

11. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*ekonomiska utskottets betänkande*)

D 1974/22/1969/e: meddelande om re-

kommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete

D 1974/5/1970/e: meddelanden om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete

D 1974/12/1973/e: meddelande om rekommendation nr 12/1973 angående samarbete rörande marknadsproblem

D 1974/13/1973/e: meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar

D 1974/14/1973/e: meddelande om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse

12. C 33/e: berättelse om Nordel

13. A 380/e: medlemsförslag om organisatorisk samordning av de nordiska samarbetsorganen på konsumentområdet

C 35/e: berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor

D 1974/6/1972/j: meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet

14. A 388/e: medlemsförslag om överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

15. A 389/e: medlemsförslag om samråd rörande exportkrediter i bl. a. öst—västhandeln

16. A 418/e: medlemsförslag om en fredszon i Nordostatlanten

17. D 1974/29/1967/t: meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige

18. D 1974/12/1968/t: meddelande om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.

19. D 1974/3/1969/t: meddelande om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket

20. D 1974/12/1970/j: meddelande om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes, att Carl-Henrik Hermanson återtagit sin plats i rådet och att Lars Werner lämnat sessionen och att Paul Jansson återtagit sin plats i rådet och Grethe Lundblad lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 405/j: medlemsförslag om möjlighet till omröstning beträffande motivering för rekommendation i Nordiska rådet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Erik Adamsson, Carl-Henrik Hermanson, Allan Hernelius, Tellervo M. Koivisto och Timo Mäki hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande ändringar i Nordiska rådets arbetsordning:

Nordisk Råd vedtager följande ändring av arbetsordningen för Nordisk Råd:

”I arbetsordningen för Nordisk Råd företages följande ändringar:

1. I § 12, indsättes som *stk. 3*:

”*stk. 3*. Valgt medlem kan foreslå ändring af motivering til rekommendation. Afstemning herom skal ske på tilsvarende måde som angivet i *stk. 1* og *stk. 2*.”

2. § 14, *stk. 1* affattes således:

”§ 14, *stk. 1*. I andre tilfælde end dem, som er nævnt i § 12 og § 13, foretages afstemning, når mere end ét forslag er fremsat, eller når et valgt medlem kræver det, ved at medlemmerne rejser sig.”

Dam: Hr. præsident! Det medlemsforslag, der behandles her, er jo den forhåbentlig sidste udløber af den besværlige strid, vi havde om ægteskabslovgivningen igennem flere sessioner. Som Rådets medlemmer vil huske, var det sådan ved sessionen i Oslo, at man vedtog en rekommendation, som var foreslået med to forskellige motiveringer. Idet disse to motiveringer førte frem til samme rekommendationstekst, opstod den situation, at man ikke kunne vide, hvordan Rådets flertal stillede sig til motiveringerne, og det har man fra forslagsstillernes side fundet uheldigt.

Juridisk udvalg har delt sig i et flertal og et mindretal, og flertallet, på hvis vegne jeg her taler, har ment, at denne ene sag — om ægteskabslovgivningen — ikke gav tilstrækkelig anledning til at forandre Nordisk Råds arbejdsordning. Det er første og hidtil eneste gang i Rådets historie, at denne situation er opstået, og man kan vel håbe, at erfaringerne bag den sag er sådan, at man aldrig vil komme til at stå i samme situation igen. Det normale vil være, at forskellige motiveringer fører til forskellige konklusioner, altså til forskellige forslag om rekommendation, og at man herigennem vil få lejlighed til at markere forskellige standpunkter og også få et talmæssigt udtryk for, hvorledes Rådets medlemmer ser på disse standpunkter.

Vi mener derfor, at medlemsforslaget ikke bør fremmes, og indstiller, at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af dette medlemsforslag.

Erik Adamsson: Herr president! Det förhållandet att en sådan händelse som den herr Dam nu skildrade har inträffat endast

en gång under 21 år utgör ju i och för sig inget skäl för avslag på det framställda medlemsförslaget. Icke minst det förhållandet att rådet alltmer har börjat arbeta efter partipolitiska grupperingar kan ju betyda att vi även i framtiden kan komma in i liknande situationer där meningarna inte skiljer sig om en rekommendations innehåll men väl om dess premisser och motiveringar. Det är en sak som man inte kan ha någon mer bestämd uppfattning om.

Som bekant har medlemsförslaget varit ute på remiss till de olika ländernas delegationer, och det har därvid klart framgått att de svenska och finländska delegationerna tillstyrker medlemsförslaget. Jag vill gärna tillägga att den finländska delegationen har föreslagit en annan teknisk utformning än den som förts fram i medlemsförslaget, men från svenskt håll har vi ansett oss kunna biträda det finska förslaget formuleringar. Däremot har den norska och den danska delegationen avvisat förslaget. Det hänger samman med att dessa länder har en annan tradition i sitt riksdagsarbete än vi har i den svenska och den finska riksdagen.

I och med delegationernas ställningstaganden vid remissen har medlemsförslagets öde avgjorts. Det är bekant för alla i denna sal att det erfordras att mer än två tredjedelar av plenarförsamlingens medlemmar biträder förslaget, dvs. att det får 52 röster, för att det skall gå igenom enligt de stadgar som gäller för en ändring av arbetsordningen i Nordiska rådet. Jag föreställer mig därför inte att jag på något sätt får framgång med det här väckta medlemsförslaget, men om det nu ändå skall göras en omröstning — och jag hemställer om en sådan — sammanhänger det med att jag vill be presidiet att överväga huruvida det inte kan tänkas andra och enklare former för att få framfört de meningsskiljaktigheter som eventuellt kan finnas i samband med en rekommendation.

Jag hemställer om bifall till det väckta medlemsförslaget med den utformning som har föreslagits i reservationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat, varvid utskottets förslag ställdes mot reservanternas förslag.

För utskottets förslag röstade:

Kristian Albertsen, K. B. Andersen, Ingvar Bakken, Hans Bjerregaard, Eric Carlsson, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Svend Haugegaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Håkon Kyllingmark, Thor Lund, Matthías Á. Mathiesen, Gerda Møller, Ib Stetter, Liv Stubberud och Gunnar Thoroddsen.

Mot utskottets förslag röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Paul Jansson, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Tellervo M. Koivisto, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Seppo Westerlund, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Hannibal Valdimarsson avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Per Borten, Christian Christensen, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Demmus Hentze, Anker Jørgensen, Lars Korvald, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Odvar Nordli, Jón Skaftason, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

För utskottets förslag röstade 23 medlemmar och för reservanternas förslag röstade 34 medlemmar. 1 medlem avstod från att rösta.

Då enligt arbetsordningen stadgat 2/3 flertal ej uppnåts för reservanternas förslag, *bifölls utskottets förslag.*

2

A 379/s: medlemsforslag om nordisk rusmedelforskning

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att mot bakgrund av på alkohol- och narkotikaforskningens område vunna erfarenheter skyndsamt och förutsättningslöst låta utreda formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelforskning.

Kristian Albertsen (socialpolitiska utskottets talesman): Hr. præsident! Det forslag, jeg skal anbefale Nordisk Råd at oversende til ministerrådet på det socialpolitiske udvalgs vegne, tilsigter at intensivere anstrengelserne med henblik på bekæmpelse af rusmidlerne.

Der har hidindtil været et arbejde i gang, som i særlig grad har taget sig af alkohol-forskningen. Der har tidligere været taget et arbejde op med henblik på bekæmpelse af narkotikamisbruget, men det må erkendes, at erfaringerne og resultaterne af disse isolerede forsøg ikke hidtil har været tilfredsstillende. Det må også erkendes, at hverken inden for det nationale eller det internationale regie er det erfaringsmateriale og det materiale, man i øvrigt må have frem for at kunne bekæmpe disse betydelige farer, af et sådant omfang og en sådan vægt, at det har givet tilfredsstillende resultater.

Vi har dels af henvendelser fra nordisk alkoholnævn dels af mange debatter både i det socialpolitiske udvalg og ved enkelte sessioner klart fået indtryk af, at dette er et problem, som spiller en betydelig rolle for alle medlemsstaterne inden for Nordisk Råd.

Det er derfor af stor vigtighed, at vi her forsøger at sætte nye og stærkere kræfter ind på at få et materiale frem, så vi kan sige, at vi har gjort en virkelig indsats for at bekæmpe disse betydelige farer. Der er ikke alene tale om noget, der har relation til et enkelt lovgivningsområde, det har relation til flere områder. Det er både et

kriminelt, et socialt og et pædagogisk problem og dermed i højeste grad også et samfundsøkonomisk problem, vi her drøfter. Vi ved, at der har været forskellige opfattelser med hensyn til holdningen til bekæmpelsen navnlig af narkotikamisbruget, og det har også givet anledning til nogle diskussioner på Nordisk Råds sessioner, men jeg tror efterhånden, man er klar over, at det ikke bare er et spørgsmål om at straffe på dette felt, det er nødvendigt med en samordning. Det kræver derfor en betydelig indsats, det kræver nye bevillinger, og det kræver en samordning af hele problematikken om rusmidlerne.

Jeg skal derfor på det socialpolitiske udvalgs vegne anbefale nordisk ministerråd på baggrund af alkohol- og narkotikaforskningens hidtil indvundne erfaringer hurtigt og forudsætningsløst at lade udrede former for en samordnet og integreret rusmiddel-forskning. Jeg anbefaler Nordisk Råd at acceptere denne rekommendation.

K. B. Andersen: Hr. præsident! Jeg er ganske klar over, at jeg måske bliver den eneste, der afstår fra at stemme i denne sag, men jeg håber dog, jeg kan appellere til enkelte andre.

Det er sket adskillige gange i Rådets historie, at udvalg har fundet ud af, at intet er mere vigtigt, end at netop den forskning, det pågældende udvalg er interesseret i i øjeblikket, får højeste prioritet. Hvis vi ønsker i vore enkelte lande at få et overblik over og foretage en systematisk prioritering af forskningen, vil det næppe være særlig fornuftigt, at Nordisk Råd griber ind og foreslår en anden prioritering. Jeg kan i alle tilfælde ikke på grundlag af denne betænkning skønne, om denne forskning er vigtigere end så megen anden forskning, og derfor vil jeg afstå fra at stemme, og jeg vil selvfølgelig være glad, om enkelte andre ville tænke lige så rationelt.

Kristian Albertsen: Man skal ikke have så forfærdelig megen kendskab til disse problemer, før man får en klar fornemmelse af, hvor vigtigt det er at prioritere denne opgave meget højt. Før vi er fremkommet med dette forslag fra det socialpolitiske udvalg, har sagen gennemgået den sædvanlige pro-

cedure, idet man har forespurgt en række eksperter og institutioner. Jeg tror, jeg kan sige, at der ikke fra nogen side er taget noget som helst forbehold.

Derfor vil jeg indtrængende håbe, at der ikke er nogen, der efterkommer hr. K. B. Andersens opfordring, men at Rådet som sådan accepterer det socialpolitiske udvalgs indstilling og stemmer ja.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragner Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Paul Jansson, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, V. J. Sukselainen, Gunnar Thoroddsen, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westerlund, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade:

Poul Dam och Knud Enggaard.

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Niels Helveg Petersen, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen och Ib Stetter *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Jo Benkow, Arne Geijer, Jørgen Peder Hansen, Demmus Hentze, Anker Jørgensen, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Mattias Á. Mathiesen, Jón Skaftason, Anna-

Greta Skantz, Erland Steenberg, Liv Stubberud, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 2. 6 medlemmar avstod från att rösta.

3

A 397/t: medlemsförslag om motverkande av användningen av rusingivande och bedövande ämnen i trafiken

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at hurtigst muligt udrede spørgsmålet om mærkning af mediciner og andre stoffer, som nedsætter evnen til at optræde som trafikant.

Lillqvist (trafikutskottets talesman): Trafiksäkerheten och åtgärder för att reducera trafikolyckor samt hithörande frågor har behandlats i olika sammanhang praktiskt taget allt sedan Nordiska rådet började sin verksamhet. År 1970 anordnades en nordisk trafiksäkerhetskonferens i Nordiska rådets regi. Vid denna konferens fästes även uppmärksamhet vid framförande av motorfordon under inflytande av rusingivande och bedövande medel, främst mediciner av olika slag. Från sakkunnigt håll framfördes, att bilkörning under inflytande av dylika ämnen inte ägnas på långt när lika stor uppmärksamhet som de av alkohol försakade riskerna.

De problem som påtalats i medlemsförslaget har fått en ännu större betydelse för trafiken, då användningen av olika slag av mediciner ökat mycket starkt under de senaste åren. Situationen kompliceras ytterligare av att det används flera sinsemellan oförenliga preparat. Sverige torde vara det enda landet i Norden, som har bestämmelser om att läkarna är skyldiga att informera om eventuella trafikrisker på grund av ordinerade läkemedel.

Impulsen till medlemsförslaget fick trafikutskottet genom ett brev från Nordisk union för alkoholfri trafik. I brevet upplys-

tes utskottet bl. a. om vilka risker användningen av olika mediciner kan åstadkomma i trafiken. Av det inkomna remissmaterialet framgår, att remissinstanserna stöder medlemsförslaget för att öka trafiksäkerheten och därigenom även minska personskadorna i trafiken. Utan sakkunnig upplysning eller märkning av läkemedel, vilket utskottet föreslår, känner inte en vanlig människa till vilka mediciner som är olämpliga att förtära i samband med bilkörning och följaktligen blir en risk i trafiken. En del av remissinstanserna pekar på en svårighet i samband med märkningen, nämligen på vilket sätt märkning skall ske av sådana mediciner, som vid intagning tillsammans med andra kan bli berusande och bedövande. Men det här är ett problem, som utskottet anser att man bör lösa på ett eller annat sätt genom en närmare undersökning och studium av frågan. Trafikutskottet hemställer därför med anledning av medlemsförslaget, att Nordiska rådet godkänner följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at hurtigst muligt udrede spørgsmålet om mærkning af mediciner og andre stoffer, som nedsætter evnen til at optræde som trafikant.

Herr president! Jag får yrka bifall till utskottets förslag, som är enhälligt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Gutorm Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knud Jespersen, Anker Jørgensen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyl-

lingmark, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Erland Stenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Gunnar Thoroddsen, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westerlund, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Jørgen Peder Hansen, Demmus Hentze, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Gunnel Jonäng, Lars Korvald, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Aarne Saarinen, Jón Skaftason, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

4

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande yttrande:

Ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet bör innehålla redovisning för viktigare nordiska samarbetsfält. Trafiksäkerheten är ett sådant område som bör redovisas i C 1. Nordiska rådet tillmäter det nordiska trafiksäkerhetsarbetet stor vikt och understöder planerna på gemensamma nordiska bestämmelser om användning av säkerhetsbälten och störhjälm. Frågan om säkerhetsbälten behandlas i förslag till särskild rekommendation.

Nordiska rådet förutsätter att ministerrådet i kommande berättelser kommenterar eller besvarar de synpunkter som framföres i Nordiska rådets yttranden över C 1.

De sakområden som behandlas i projektet STINA (för nordiska förhållanden avpassade normer för beräkning av trafikvolymens och axeltryckets inverkan på vägkroppen) och NORDKOLT (framtida kol-

lektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper), i särskilt hög grad det senare, är av central betydelse för viktiga delar av den politiska planläggningen. Nordiska rådet önskar därför få möjlighet att följa arbetet inom de två projekten, t. ex. genom att motta eventuella delrapporter och att diskutera uppkommande spørsmål i detta sammanhang med ministerrådet.

Allmänt bör stor hänsyn tagas till energifrågorna i utredningar som rör transportpolitikens utformning och verkningar på samhällsekonomin.

Ett nära samband finns mellan kommunikationernas utbyggnad och regionalpolitiken, vilket framhållits i Nordiska rådets yttrande över förra årets berättelse och kommit till uttryck i trafikutskottets 10-punktsprogram. I verksamhetsprogrammet för 1974 bör arbetet med dessa frågor föras vidare än vad som föreslagits i C 1.

När det gäller utredningen om flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena utgår man från att avsikten är att på grundval av löpande analyser undersöka när försöksdrift kan igångsättas. Det understrykes att traditionella lönsamhetskriterier icke kan användas förrän försöksdrift av detta slag fått pågå tillräckligt lång tid.

En samlad plan för utbyggnad av mellanriksvägarna i Norden är värdefull men får icke försena genomförandet av konkreta projekt som redan är aktuella eller som det kan vara av intresse att värdera separat. Nordiska rådet önskar att ministerrådet lämnar en årlig redogörelse i C 1 för läget beträffande olika vägprojekt, särskilt sådana som ej redovisas i meddelande i anledning av rekommendationer.

I utredningen NORDTRANS har en grundläggande studie genomförts av transportproblemen sedda i nordiskt sammanhang. Nordiska rådet efterlyser förslag från ministerrådet beträffande vidareföringen av det arbete som inleddes med NORDTRANS.

En undersökning av möjligheterna att harmonisera tariffsystemet på transportområdet bör snarast genomföras med tanke på ett rationellt utnyttjande av existerande trafikplanläggningar över gränserna.

2. Utskottet anmäler att det fortsätter behandlingen av avsnitt om turistfrågor (kap. IX, punkt 2).

Eidem (trafikutskottets talesman): Trafikutvalget bemärker i inställingen om trafikkapitlet i Ministerrådets berättelse att det har hatt anledning til ved flere møter å drøfte kommende års virksomhetsprogram for trafikkspørsmål. Dette er i overensstemmelse med transportavtalens artikkel 11 om at konsultasjoner skal finne sted mellom ministre og utvalg, og det har fra utvalgets side sterkt blitt understreket verdien av slike drøftinger.

Vi tror at den avtale vi i løpet av høsten har fått mellom trafikutvalg og ministre med hensyn til tidsskjema for drøftinger av virksomhetsprogrammet, vil bli tilfredsstillende for alle parter ved at Trafikutvalget senest 15. oktober får utkast til virksomhetsprogrammet til behandling.

Jeg finner grunn til å understreke det selvfølgeligelige at Trafikutvalgets kommentarer til de foreløpige programutkast blir tatt opp til seriøs overveielse før endelig program fastlegges. I så måte finner Trafikutvalget ikke grunn for glede sett på bakgrunn av det første års erfaringer. Trafikutvalget oversendte den 3. desember i fjor Ministerrådet et notat med bemerkninger til programutkastet. Utvalget har fått melding om at disse bemerkninger er oversendt til embetsmannskomiteen til vurdering ved komiteens arbeid med programets gjennomføring. For øvrig har Ministerrådet fastsatt embetsmannskomiteens programutkast som sitt endelige program for 1974. Jeg må derfor fra denne talerstol få gjenta Trafikutvalgets ofte uttalte ønske om og vilje til å oppnå en konstruktiv dialog med trafikministrene, og samtidig komme med det nærmest selvfølgeligelige ønske at utvalget forutsetter at dets meninger blir tatt opp til vurdering av ministrene og deres embetsmenn.

Når det gjelder selve innholdet i den del av Ministerrådets berättelse som er henvist til Trafikutvalget, skal jeg stort sett nøye meg med å vise til utvalgets framlagte betenkning og forslag til uttalelse. I utvalgets betenkning understrekes bl. a. at det er ønskelig at man til Rådets sesjoner årlig får spesielle meldinger om de rekommendasjoner og anbefalinger Rådet tidligere har vedtatt. Det er ikke alltid forenlig med en grundig saksbehandling at Ministerrådet

bare henviser til at dets samlede beretning også skal anses som melding som spesielle rekommandasjoner. Det vil være ønskelig å kunne følge arbeidet med konkrete samarbeidsprosjekter på basis av årlige meldinger om det enkelte prosjekt.

I Trafikkutvalget har vi videre lagt stor vekt på at Ministerrådets virksomhet må ta sikte på både de langsiktige utredningsarbeider og de kortsiktige, mer begrensede samarbeidstiltak. Dette har vi også understreket i vår betenkning til årets beretning. Det bør nøye vurderes om ikke de langsiktige utredningsoppgaver i for stor grad beslaglegger så store ressurser, økonomisk og arbeidsmessig, at det ikke blir tid eller anledning til å ta opp til løsning enkeltspørsmål, som f.eks. mellomriksvegprosjekter, spesielle flyruter, enkelttiltak med påviselig effekt på trafikksikkerheten osv. Vi har etablert et nordisk samarbeid for også å kunne ta opp til løsning enkeltmenneskets og enkeltgruppens behov, og det er jo mange ganger nettopp de raske løsninger av såkalte småsaker som er mest tiltrengt i slike tilfelle. Her vil vi også bemerke at mange slike samarbeidstiltak skulle være forholdsvis enkle og billige å sette i verk. Det er ellers grunn til å understreke at vi må se på mye av det samarbeid som i Nordisk Råd foregår på kommunikasjonssektoren, som regionalpolitikk.

De store avstander er en alvorlig hindring for våre respektive lands arbeid med å bygge ut de tynnere befolkede områder, særlig på Nordkalotten. Det skulle derfor være enkel og fornuftig politikk for de nasjonale myndigheter at de iallfall ikke lar nasjonale grenser forstørre disse vansker. Transport i de nordiske land bør i størst mulig utstrekning gå der hvor de geografiske forhold bestemmer, selv om dette skulle bryte noe med de nasjonale transportsystemer.

I Ministerrådets beretning blir det gitt uttrykk for at spørsmålet omkring mellomriksvegsamband krever kontinuerlig oppfølgingsarbeid, noe som embetsmannskomiteen har planer for i sin fortsatte virksomhet. Dersom Trafikkutvalget kan tolke dette som om det i nær framtid vil bli utarbeidet en konkret plan, vil vi hilse det med stor tilfredshet og glede. Det ville være rasjonelt om en fikk en plan for dette arbeidet, hvor

flere av de rekommandasjoner som Nordisk råd har vedtatt, ville kunne føres opp i en prioritert rekkefølge. Det burde også legges fram en tempoplan med en noenlunde bestemt tidsangivelse for gjennomføring.

Trafikkutvalget er tilfreds med at det er satt ned en arbeidsgruppe som skal se på et ruteopplegg for flytrafikk på Nordkalotten. Fra de lokale myndigheter er denne tanken sterkt støttet. Det er å ønske at arbeidet blir raskt gjennomført, slik at en prøveordning kan starte snarest mulig. Trafikkutvalget vil meget sterkt understreke at en i den første tid ved en slik rute ikke må legge de tradisjonelle lønnsomhetsbetraktninger til grunn.

Under energikrisen kom de kollektive transportmidler sterkt i forgrunnen. Dette forhold har gitt NORKOLT-prosjektet ny og forsterket aktualitet. Den kollektive transport egner seg best i de mer tettbebygde områder. Jeg vil reise spørsmålet om en ikke i Nordisk Råds regi burde foreta en utredning om hvordan transportbehovet i glesbygdene skal kunne løses i framtida. Jeg ser personbilen som en løsning, men med stadig stigende bensinpriser synes det klart at de som bor i spredt bosatte områder, vil få en sterkt økende økonomisk belastning. Dersom vi ønsker å opprettholde den nåværende bosetting, vil vi bli nødt til å gjøre noe. Jeg vil derfor reise spørsmålet overfor Ministerrådet om mandatet til NORKOLT eventuelt burde utvides til også å gjelde denne problematikken.

Men Trafikkutvalgets arbeidsområde er ikke bare et spørsmål om kommunikasjons-samarbeid mellom Finland, Sverige og Norge. Øresundsforbindelsen har i mange år stått sentralt i Rådets arbeid. Dette spørsmål har vært oppe tidligere i dag — jeg skal ikke kommentere det. Det samme gjelder trafikkforbindelsene mellom Island, Færøyene, Grønland og det øvrige Norden. Dette er spørsmål som Trafikkutvalget fortsatt vil følge meget nøye.

Med disse bemerkninger vil jeg anbefale Trafikkutvalgets forslag til uttalelse, med de premisser som er nedfelt i utvalgets beretning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat

beträffande trafikutskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För trafikutskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björlund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragner Christiansen, Bjørne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Gunnar Thoroddsen, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westerlund, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Jo Benkow, Poul Dam, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Anker Jørgensen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Erkki Liikanen, Aarne Saarinen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda antagits med 48 röster.

5

A 398/t: medlemsförslag om byggande av en bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at bygge en bro over Tana älv ved Utsjoki kyrkby.

Kyllingmark (trafikutskottets talesman): Det medlemsförslaget Rådet her skal ta stilling til, føyer seg godt inn i rekken av tiltak for å bedre mellomriksforbindelsene på Nordkalotten.

I medlemsförslaget pekes det på at befolkningen i de nordligste landsdeler av Finland, Norge og Sverige er bösatt i et relativt enhetlig område, men at det er et område hvor kommunikasjonene er ganske svakt utbygd. Det er av vesentlig betydning at forbindelsene over grensene gjøres så lette som mulig. For den lokale befolknings trivsel og næringsvirksomhet og for turismens utvikling er det av stor verdi at mellomriksforbindelsen på Nordkalotten utvikles så raskt som mulig.

Avstanden mellom de to broer som i dag kan trafikkeres over Tanaelven, er over 200 km fra broen ved Karigasniemi til Tana bro.

Tidligere hadde man en ferjeforbindelse ved Utsjoki som ligger omtrent midtveis mellom de to broer. Denne ferjeforbindelse er nå nedlagt, og det er derfor man nå foreslår at det bør bygges en bro over Tanaelven ved Utsjoki.

Trafikkutvalget konstaterer i sin betenkning til medlemsförslaget at alle de instanser som har vært forespurt om denne saken, har gitt prosjektet sin fulle støtte. Utvalget viser også til at man ved vurdering av nye veiprosjekter i Nordkalottområdet trolig må være villig til å legge litt andre vurderinger til grunn enn de tradisjonelle lønnsomhetskriterier. På den annen side har utvalget også kunnet konstatere at dette konkrete veiprosjektet ikke er med i de nåværende, nasjonale veiplaner. Det må legges vekt på at en gjennomføring av broprosjektet ikke skal skje til fortrengsel for andre planlagte veioppgaver i de berørte distrikter.

Med disse bemerkninger skal jeg på vegne av trafikkutvalget få lov å anbefale den rekommendasjon som er fremlagt her.

Ändring av medlemslistan

Det anmeldes, att J. Fr. Øregaard lämnat sessionen.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Arne Geijer, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Gunnar Thoroddson, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Ib Stetter avstod från att rösta.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Poul Dam, Mauno Forsman, Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Anker Jørgensen, Lars Korvald, Erkki Liikanen, Mathias Á. Mathiesen, Timo Mäki, Jan-Ivan Nilsson, Aarne Saarinen, Jón Skaftason, Liv Stubberud, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

6

A 386/t: medlemsförslag om begränsning av trafikbuller m. m.

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd *at* træffe beslutning om en samordnet nordisk forskning vedrørende trafikstøj samt *at* lade undersøge forudsætningerne for anvendelse af ensartede normer vedrørende begrænsning af trafikstøj.

Eric Carlsson (trafikutskottets talesman): Herr president! Miljöfrågorna har kommit att tillhöra de verkligt stora debattämnen i vår tid. Detta är en utveckling som ägt rum under bara ett fåtal år. Vad som för ett tiotal år sedan accepterades allmänt som självklara och naturliga inslag i vår tillvaro har plötsligt ifrågasatts och blivit kontroversiellt. Delvis har väl detta karaktären av ett uppvaknande. Miljöproblemen har tillåtit växa utan insyn och debatt, tills vi plötsligt konfronteras med konsekvenser av den tekniska utvecklingen som vi inte räknat med. Den moderna tekniken har skapat en mängd nya problem, och några av dessa innebär medicinska konsekvenser.

I jämförelse med de miljöproblem, som sammanhänger med nedsmutsningen av luft, vatten och jord, har bullerfrågorna inte blivit föremål för tillräcklig uppmärksamhet. Faktorer som bidrar till ökat buller är urbaniseringen och det ökande antalet fordon. Härigenom ökar dels ljudnivån, dels den tid under dygnet då buller förekommer. På sistone har man också börjat diskutera s. k. infraljud, dvs. långfrekventa svängningar som inte kan uppfattas med hörseln och vilkas allvarliga verkningar, inte minst de psykiska, först nu börjat studeras.

Även vid mycket låga nivåer kan buller störa arbetet, rekreation eller vila och ge upphov till stressreaktioner och andra hälsovådliga fysiska och psykiska påfrestningar. Trafikbullret drabbar ett mycket stort antal människor som arbetar eller bor i tätorter eller i närheten av trafikleder och flygplatser. Den starka trafiken i vissa tätorter och kring stora trafikleder har gjort bullret från trafiken till en plåga för de kringboende —

en plåga som det är svårt att finna lindring för. Och detta gäller ju oavsett från vilket land trafikmedlen kommer. I medlemsförslaget framhålls, att utöver en bättre stads- och trafikplanering torde lösningen på bullerproblemet vara att söka i en maximering av bullernivån genom reglering av fordons tekniska utrustning. I avseende på lastfordon inverkar även lastens vikt och fordonets hastighet. När det gäller flygtrafiken bör större hänsyn tas till s. k. bullermattor vid flygplatsers och flygstråks planering.

Vad som hittills gjorts nordiskt på bullerområdet är att de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna förberett tekniska säkerhetsinstruktioner för förarhytt på traktor, vilkas tillämpning samtidigt medför sänkning av bullernivån i traktorns omgivning genom att traktorns och dess tekniska utrustnings konstruktion har ändrats. Däremot har hittills inte åstadkommits några enhetliga instruktioner om övriga fordons bullernivå. Ett stort behov av nordisk samordning föreligger beträffande de byggnadstekniska och fordonstekniska normerna. På den byggnadstekniska sidan pågår arbete med harmonisering av normer inom Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB).

Utöver åtgärder för att göra bostäderna mindre känsliga för buller utifrån måste de huvudsakliga förbättringarna ske inom stadsplaneringen och med trafiktekniska lösningar, dvs. bostadsområdenas och den leralstrande trafikens inbördes placering bör ordnas så, att bostäderna i minsta möjliga mån blir störda av trafikbullret. Helst vill vi ju kunna uppehålla oss utomhus kring våra bostäder och kanske även sova för öppet fönster.

Ännu vet vi dock inte exakt vilken kombination av åtgärder som är den bästa. Behovet av forskning rörande buller är stort. Det krävs både forsknings- och utvecklingsarbete för att främja tystare trafikformer, forskning avsedd att kartlägga bullrets spridning, liksom undersökningar av bullrets skadeverkningar på människor och djur. Här som på många andra områden kan värdefull tid besparas och **effektiviteten** ökas genom ett väl organiserat nordiskt samarbete.

I detta sammanhang har utskottet fäst uppmärksamheten vid den i Sverige arbe-

tande trafikbullerutredningen, som tillsattes år 1969. I Sverige har hittills undersökningar gjorts för att ge underlag till normer beträffande trafikbuller i bostadsområden, s. k. immissionsnormer. Trafikbullerproblemen bör dock även angripas genom åtgärder för att begränsa bullret vid själva källan. Genom tekniska åtgärder kan i många fall buller förebyggas. Genom bestämmelser om maximigränser för ljudnivån vid själva bullerkällan, s. k. emissionsnormer, främjas konstruktioner med lägre bullernivå. Härvid bör man beakta bl. a. de bestämmelser om mätmetoder och tillåtna emissionsvärden som ingår i ett inom FN:s Europakommission ECE godkänt förslag till bestämmelser om motorfordonsbuller.

Den svenska utredningen skall enligt sina direktiv bl. a. överväga olika bullerbekämpande åtgärder, såsom skyddszoner, bullerskärmar m. m., och väga effekten av sådana åtgärder mot uppkommande kostnader. Möjligheterna att begränsa bullerstörningarna från de enskilda fordonen skall också övervägas.

Den svenska utredningen väntas avsluta sitt arbete innevarande år, och trafikutskottet förutsätter att detta arbete blir en värdefull grundval för framtida nordiskt samarbete på området.

Men vi får inte glömma att Norden är en del av Europa och världen. På grund av trafikens internationella karaktär har ett vidare internationellt samarbete om bullerfrågorna etablerats. Då det gäller flyg- och motorfordon pågår arbete för att minska bullerstörningarna. Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO), som samarbetar med Internationella standardiseringsorganisationen om normer för bullermätningar, har tagit upp frågor om buller i samband med civil luftfart. Även inom OECD och Världshälsoorganisationen behandlas frågor om flygbuller. På motorfordonsområdet är FN:s Europakommission (ECE) ett samlande organ.

De nordiska representanterna i dessa organ har dock funnit att de normförslag som framkommit varit otillfredsställande med hänsyn till de mycket begränsade bullersänkningar, som deras tillämpning skulle medföra. Ett gemensamt nordiskt agerande för att åstadkomma internationellt samför-

stånd kring skärpta normer vore därför önskvärt. Även för att hävda en mer miljövänlig hållning på internationellt plan, där många intressen korsas, och kunna påverka utvecklingen måste vi på nordiskt plan hålla oss med en forskning som ligger väl framme och inte är alltför beroende av andra länder.

Jag får mot bakgrund av denna argumentering — som blivit lång därför att det här gäller ett ytterst viktigt och känsligt problem, herr president — yrka bifall till trafikutskottets förslag, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att besluta om en samordnad forskning rörande trafikbuller samt att låta utreda förutsättningarna för tillämpning av likartade normer rörande begränsningen av trafikbuller.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ingolf Knudsen, Tellervo M. Koivisto, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Odvar Nordli, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, K. B. Andersen, Ingvar Bakken, Poul Dam, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Demmus

Hentze, Carl-Henrik Hermansson, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Olaf Knudson, Lars Korvald, Matthías Á. Mathiesen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

7

A 402/t: medlemsförslag om obligatorisk användning av säkerhetsbälte

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd straks at træffe foranstaltninger til at indføre påbud om brug af sikkerhedsseler i automobiler i de nordiske lande.

Bjerregaard: Hr. Præsident! Nordisk Råds trafikudvalg har behandlet et medlemsfor-
slag om obligatorisk anvendelse af sikkerhedsseler i automobiler og er enstemmigt enedes om at anbefale Nordisk Ministerråd at træffe foranstaltninger til at indføre et sådant påbud.

Forslaget må først og fremmest ses på baggrund af den stadig stigende trafik og den stadig større hastighed, som har fået antallet af dræbte og tilskadede i trafikken til at vokse med foruroligende hast. Hvor store skaderne er, er meget vanskeligt at afgøre, da der ikke alene er tale om økonomiske tab — man må i høj grad også tage hensyn til de lidelser, der påføres de skaderamte og deres pårørende såvel af fysisk som af psykisk karakter — men ifølge de beretninger om færdselsuheld, der findes i aviserne daglig, kan ingen være i tvivl om, at det er betydelige skader, der er tale om.

De steder i udlandet, hvor lignende lovgivning er gennemført, er resultaterne gode, og der er derfor god grund til at mene, at det koster menneskeliv, hver dag der går inden en sådan lovgivning er gennemført.

Jeg vil derfor stærkt anbefale Rådet at

tilslutte sig trafikudvalgets rekommandation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg Petersen, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg. Jaul Jansson, Anker Jørgensen, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Erkki Liikainen, Bror Lillqvist, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Odvar Nordli, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Mot rekommandationen röstade:

Ingolf Knudsen.

Svend Hauggaard, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Astrid Kristensson, Eric Krönmark och Ib Stetter *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, K. B. Andersen, Poul Dam, Gylfi Þ. Gíslason, Guttom Hansen, Asbjørn Haugsvedt, Carl-Henrik Hermanson, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Thor Lund, Matthías Á. Mathiesen, Jan-Ivan Nilsson, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Gunnar Thoroddsen och J. Fr. Øregaard.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 49 röster mot 1. 6 medlemmar avstod från att rösta.

8

C 40/t: berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

Trafikuskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Holmberg (trafikuskottets talesman): Hr. præsident! Trafikudvalget har i sit arbejde igennem årene beskæftiget sig meget med trafikikkerhedsprobiemer.

Trafikudvalget har ved flere lejligheder givet udtryk for den opfattelse, at arbejdet med at skabe større sikkerhed i trafikken bør prioriteres meget højt. Udvalget har ment, at hele dette område er et af dem, hvor det både af menneskelige og af økonomiske grunde er rigtigt at sætte store ressourcer ind. Udvalget har også ment, at der er store fordele forbundet med at etablere et nordisk samarbejde. Det var derfor med stor tilfredshed man allerede på 19. session i 1971 i København modtog besked fra de 5 ministre, som trafikikkerhedsspørgsmålene sorterer under, at de i anledning af den på samme session behandlede sag, der resulterede i rek. 3/1971, havde besluttet at oprette et fælles organ på højt niveau. Dette organ, Nordisk Trafikikkerhedsråd, har siden hvert år afgivet en beretning til Nordisk Råds session. Det er den nyeste beretning fra dette organ, som nu foreligger til behandling i rådet. Trafikudvalget har ved sin gennemgang af beretningen fået bekræftet, at der under Nordisk Trafikikkerhedsråd er et omfattende arbejde i gang på mange felter. Vi må nu så håbe, at dette arbejde ikke bliver svækket af sparebestræbelser, for vi arbejder her med et område, hvor vi ikke har råd til at spare. Konsekvenserne heraf vil i ordets egentligste forstand blive blodige. Man må i allerhøjeste grad tage hensyn til den menneskelige side, men selv om man kun ser på den økonomiske side af sagen, tror jeg, at en forstærket indsats på trafikikkerhedens område kan blive en af vore mest lønsomme investeringer. Der er vist ikke mange områder, hvor man i forhold til skadernes omfang anvender så små midler til forskning. Nordisk Trafikikkerhedsråd bør fremtidig få stillet midler til rådighed

til en opretholdelse og udvidelse af sit arbejde. Jeg håber, at de kommende års beretninger fra Nordisk Trafiksikkerhedsråd vil vise, at der er stillet tilstrækkelige midler til rådighed for trafiksikkerhedsarbejdet.

På trafikudvalgets vegne skal jeg anbefale, at rådet i overensstemmelse med udvalgets indstilling tager Nordisk Trafiksikkerhedsråds beretning til Nordisk Råds 22. session til efterretning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Anna-Greta Skantz lämnat sessionen och ersatts av Grethe Lundblad.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

9

A 385/t: medlemsförslag om vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

Reidar T. Larsen (trafikutskottets talesman): Spørsmålet om nordisk samarbeid i opplæringsspørsmål innenfor hotell- og restaurantfaget ble første gang tatt opp i 1953. Medlemsforslaget om å utrede spørsmålet om et felles nordisk tilbud for høyere utdanning på dette området ble reist 11. januar i fjor.

Det har vært stor samstemmighet om denne saken innenfor trafikutvalget, og utvalget er kommet fram til en enstemmig innstilling.

Når det gjelder den alminnelige grunnutdanning, er det under utvikling en nordisk samordning som vil gi den samme kompetanse i alle nordiske land. For den høyere

utdannelsen er det ingen samordning, utdanningstilbudene er ulike, og i alle nordiske land understreker man innenfor bransjen sterkt behovet for en faglig tilfredsstillende og tidsmessig høyere utdanning.

Norge er det land i Norden som er kommet lengst med planer om videregående lederutdanning i dette faget. Det har derfor vært vist stor interesse for utbyggingen av den nye norske statlige hotellfagskolen i Stavanger. Ved denne skolen er det planlagt en to-årig lederutdanning på grunnlag av forkunnskaper som kan likestilles med adgangsvilkårene til universitetet. Det er lagt særlig vekt på økonomiske og administrative fag.

I de meget representative remissuttalelsene som er kommet inn om denne saken, er det en helt overveiende tilslutning til tanken om en felles nordisk topputdanning på dette feltet. Ingen har gått imot at man skal søke en slik løsning. Det er videre blitt klarlagt at det knytter seg betydelig interesse til å la hotellfagskolen i Stavanger bli et slikt nordisk utdannessentrum på dette området. Medlemmer av trafikutvalget besøkte det aktuelle utdanningssentret i 1973, og har funnet at hotellfagskolen i Stavanger gir gode muligheter til å imøtekomme det behovet som er til stede for et felles nordisk utdanningstilbud.

Etter å ha behandlet saken i flere møter, erklærer utvalget seg enig med forslagsstillerne i at det vil være store fordeler ved å la utdannelsen foregå et sentralt sted, og anbefaler at en utredning slik det er skissert i medlemsforslaget, blir utarbeidet i nært samarbeid med bransjen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Erik Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg

Petersen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Anker Jørgensen, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukse-lainen, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Hannibal Valdimarsson, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, K. B. Andersen, Hans Bjerregaard, Poul Dam, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Kirsten Jacobsen, Gunnel Jonäng, Knud Jespersen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Jan-Ivan Nilsson, Aarne Saarinen, Jón Skaftason, Liv Stubberud, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Seppo Westerlund och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.

10

A 404/t: medlemsförslag om byggande av en landsvägsbro vid Kolari

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Sverige snarest muligt at bygge en bro over Muonio älv ved Kolari kommune.

Väyrynen (trafikutskottets talesman): Herr president! Trafikutskottet har behandlat medlemsförslaget om byggande av en landsvägsbro över Muonio älv vid Kolari. Då behandlingen skett inom ett knappt år, är detta för sin del ett bevis på, att det inte har förelegat några svårigheter vid initiativets handläggning. I förslagets motivering

konstaterades det, att det är nära 400 kilometer mellan Kilpisjärvi och den nuvarande nordligaste bron i Pello, en sträcka där inga möjligheter till gränsöverskridning finnes året om. Av denna orsak utgår man ifrån, att det i den nordliga delen av denna gränslinje med det snaraste bygges en bro vid Karesuando i enlighet med den av Nordiska rådet år 1970 godkända rekommendationen. Dessutom framhålls det, att då man beaktar de nuvarande vägnäten och trafikbehovet, så finns det vägande skäl också till att Kolari färja ersätts med en bro. I Kolari har vi en naturlig föreningspunkt för Sveriges och Finlands vägnät i Mellersta Lappland. Trafiken på färjan har de senaste åren ökat med nära 28 % per år. Även industrins transporter, som det är svårt och delvis omöjligt att sköta med färjan, talar för nödvändigheten av att Kolari bro kommer till stånd.

I remissutlåtandena omfattar man, med undantag för vissa till sin betydelse ringa reservationer, medlemsförslagets motivering och tillstyrker förslaget godkännande.

Utskottet har behandlat förslaget grundligare än vad brukligt är, ty vi hade tillfälle att stifta bekantskap med trafikförhållandena i Tornedalen i samband med en rundresa sommaren 1972. Med ledning av de intryck som vi fick på denna resa och allt aktmaterial, har utskottet även starkt omfattat den anförda motiveringen och föreslår, att Nordiska rådet rekommenderar för regeringarna i Finland och Sverige att så snart som möjligt låta bygga en bro över Muonio älv vid Kolari kommun. I sitt betänkande upprepar utskottet sin principiella syn på saken, enligt vilken man, då det är fråga om sådana förhållanden som på Kalotten, inte bör beräkna ett vägprojekts lönsamhet enbart enligt affärsekonomiska principer.

Personligen önskar jag i korthet betona, att man inte borde onödigtvis fördröja tillämpningen av den tidigare godkända rekommendationen om byggande av en bro vid Karesuando, inte heller broprojektet beträffande Utsjoki och Kolari, som skall godkännas vid denna session, utan alla de broprojekt, som rådet och dess trafikutskott har funnit behövliga, bör förverkligas så snart det är tekniskt möjligt. Detta mo-

tiveras också av den svåra sysselsättningssituationen i Kalottområdet åtminstone för Finlands del. Exempelvis i Enontekis kommun, där Karesuando bro skall byggas, är ungefär 30 % av arbetskraften arbetslös, då lämpliga arbetsobjekt saknas.

Samma önskan är det skäl att uttala också rörande övriga rekommendationer, som rådet godkänt om vägförbindelser rikena emellan. Nordiska rådet godkände nyss sitt betänkande med anledning av minister rådets berättelse till den del den gäller trafiken, och underströk då den sistnämnda synpunkten.

Herr president! Jag får föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga den av utskottet föreslagna rekommendationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Mauro Forsman, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Tellervo M. Koivisto, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Olavi Lähtenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, V. J. Sukselainen, Gunnar Thoroddsen, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Hannibal Valdimarsson, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

K. B. Andersen, Poul Dam, Svend Haugegaard, Gerda Møller, Erland Steenberg och Ib Stetter *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Per Borten, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Guttorm Han-

sen, Asbjørn Haugstvedt, Demmus Hentze, Carl-Henrik Hermansson, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Anker Jørgensen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Lars Korvald, Reidar T. Larsen, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Aarne Saarinen, Jón Skaftason, Liv Stubberud, Carl Olof Tallgren, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster. 6 medlemmar avstod från att rösta.

11

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbeidet, D 1974/22/1969/e: meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbeide, D 1974/5/1970/e: meddelanden om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbeide, D 1974/12/1973/e: meddelande om rekommendation nr 12/1973 angående samarbeide rörande marknadsproblem, D 1974/13/1973/e: meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbeide rörande GATT-förhandlingar och D 1974/14/1973/e: meddelande om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskomst

Rådet foretog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C 1/1974 vedtar følgende uttalelse:

I. Nordisk Råd forutsetter at den foretatte utbygging av organisasjonene for det nordiske samarbeid vil medføre en raskere gjennomføring av handlingsprogrammet og utvidelse av samarbeidet.

Nordisk Ministerråds redegjørelse for arbeidet med beretning C 1 bør finne sted en gang i november-desember, fortrinnsvis i den første del av perioden. Presidiet har besluttet at det skal foretas en utredning om det forum hvor redegjørelsen bør finne sted.

Nordisk Råd vil etter nærmere vurdering drøfte med Ministerrådet prosedyren for budsjettbehandlingen.

Nordisk Råd ser med tilfredshet at det er nær kontakt mellom de nordiske land når det gjelder løsningen av de problemer opprinnelsesreglene, som gjelder i avtalene med EF og i EFTA-konvensjonen, medfører.

Rådet vil i forbindelse med GATT-forhandlingene understreke betydningen av en stadig øket liberalisering av verdenshandelen og en bedre balanse mellom utviklede land og u-land, når det gjelder fordelingen av de fordeler som større verdenshandel fører med seg.

Rådet er enig i de synspunkter som ble framholdt fra nordisk side med hensyn til retningslinjene for et reformert valutasystem.

Nordisk Råd har med interesse merket seg Ministerrådets beslutning om å foreslå at det i 1975 stilles ytterligere 10. mill. s. kr. til disposisjon for Fondet for teknologi og industriell utvikling. Nordisk Råd har ikke noe å innvende mot den foreslåtte prioritering av programområder og delområder som er nevnt i beretningen og anmoder om at Nordisk Råd blir orientert om godkjente prosjekter.

Nordtest bør benyttes som et utredningsorgan ved eventuelle drøftinger mellom de nordiske land og EF om forutsetningene for utarbeidelse av standarder og godkjenning av testresultater. Det vises forøvrig i denne forbindelse til økonomisk utvalgs betenkning i anledning medlemsforslag A 388/e om forhandlingene med EF vedrørende gjensidig godkjenning av testresultater. Nordisk Råd tar til etterretning at styret i Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling har reservert 200 000 s. kr. til disposisjon for Nordtest's sekretariatsvirksomhet.

Rådet er enig i at videre utbygging av det nordiske samarbeid på de metrologiske områder blir støttet. Rådet har til etterretning Nordisk Ministerråds tilleggsredegjørelse om den siste utvikling vedrørende energiforsyningene og mulighetene for nordisk energisamarbeid på lengre sikt.

Rådet har merket seg at arbeidet vedrørende integrasjon av de nordiske bygge-markeder er intensivert. I rådets uttalelse vedrørende C 1/1973 ble prioriteringslisten over arbeidsoppgaver supplert med tre nye problemområder. Rådet tar til etterretning

de mottatte tilleggsopplysninger, om de utredninger som er påbegynt vedrørende disse emner.

Rådet har med tilfredshet notert seg Ministerrådets beslutning om utarbeidelse av et forslag til samarbeidsavtale på det regionalpolitiske området. Nordisk Råd vil forøvrig henstille at det foretas en utredning om finansieringen av utvidet grensekommunalt samarbeid. Resultatet av utredningen bør legges fram for Nordisk Råd.

Når det gjelder Ministerrådets beslutning om å omdanne Nordisk komite for konsumentspørsmål til en embetsmannskomite innenfor Nordisk Ministerråds organisasjon, vises til medlemsforslag A 380/e vedrørende organisatorisk samordning av de nordiske samarbeidsorganer på konsumentområdet og dets behandling i plenum.

Nordisk Råd har med tilfredshet notert seg at en utredning om det fortsatte nordiske bistandssamarbeid og de mest hensiktsmessige former herfor ventes å foreligge i begynnelsen av 1974. Rådet imøteser utredningen tilsendt for eventuell uttalelse.

II. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 22/1969/e, 13/1973/e og 14/1973/e til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

III. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 5/1970/e og 12/1973/e til etterretning og avskriver nevnte rekommandasjoner.

Palm (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! För den som söker en överblick av det nordiska samarbetet utgör onekligen ministerrådets berättelse en värdefull redovisning. Här finner vi det facit som vi alla — oavsett om vi är rådsmedlemmar eller inte — är i stort behov av. Sammantaget speglar detta ett imponerande arbete och ger en god information om ministerrådets verksamhet.

Beträffande det avsnitt vi nu har att behandla — det ekonomiska utskottets uttalande över ministerrådets berättelse — kan jag fatta mig kort.

Utskottet har under året hållits väl informerat bl. a. genom föredragningar som gjorts av samlarministerarna inför hela utskottet, dels i Stockholm hösten 1973 när berättelsen var under utarbetande, dels

vid ett utskottssammanträde i anslutning till årets session då utskottet fick föredragningar om de aktuella och framtida energiproblemen för de nordiska länderna.

Utvecklingen står sannerligen inte stilla, vilket vi bl. a. fått erfara vid utformningen av vårt betänkande. Detta har under arbetets gång tillförts en del kompletterande sakuppgifter.

Herr president! Jag skall endast summera upp utskottets skrivning.

Utskottet finner att utbyggandet av organisationen möjliggör ett snabbare genomförande av handlingsprogrammet. En viktig del är ministerrådets löfte om att hålla parlamentarikerna väl underrättade om detta arbete och löftet om att på ett tidigare stadium informera utskottet finner vi tillfredsställande.

För att få proceduren vid budgetbehandlingen inom ministerrådet så effektiv och överblickbar som möjligt har initiativ tagits vid ett sammanträde med samarbets- och finansministrarna redan under denna session. Ekonomiska utskottet är på det klara med att vissa provisoriska lösningar måste komma till stånd under uppbyggnadsskedet, men vi utgår från att när detta arbete funnit sin form så skall man kunna uppnå en helt tillfredsställande lösning. Vi räknar med att detta blir fallet då 1976 års budget skall behandlas. Vid ett sammanträde i dagarna har det utsetts två ledamöter från varje utskott som skall ingå i en arbetsgrupp vilken skall arbeta vidare med de här frågorna.

En annan fråga gäller rådets rekommendation till ministerrådet att noga följa utvecklingen inom den europeiska gemenskapen med hänsyn till de nordiska ländernas olika anslutningsformer. Detta uppdrag är nu fullgjort, och rekommendationen föreslås därför bli avskriven.

I rekommendation nr 13/1973 uttalades behovet av en gemensam nordisk hållning i de kommande GATT-förhandlingarna. Ministerrådet gör i berättelsen sådana uttalanden att rekommendationen kan läggas till handlingarna. Utskottet uttalar också sin tillfredsställelse med det utökade nordiska samarbetet rörande behandlingen av de internationella valutaproblemen.

Ministerrådets beslut att föreslå att un-

der 1975 ställa ytterligare 10 miljoner svenska kronor till disposition till fonden för teknologi och industriell utveckling finner vi mycket positivt. Under utskottets behandling av ministerrådets berättelse har vi fått den kompletterande upplysningen att Nordiska industrifondens styrelse hittills har beslutat att reservera sammantaget 2,5 miljoner svenska kronor för bl. a. Nordtests verksamhet samt för projekt som gäller sjöräddningsutrustning, miljöskyddsteknik och hjälpmedel för handikappade. Det upplyses också att ett stort antal ansökningar ligger under behandling.

Utskottet räknar med att Nordtest kommer att spela en allt viktigare roll bl. a. som utredningsorgan inför eventuella överläggningar mellan å ena sidan de nordiska länderna och å andra sidan EFTA och EF.

I detta sammanhang vill vi också peka på det samarbete som utvecklas på det mättekniska och meteorologiska området.

Utskottet har ägnat energifrågorna stor uppmärksamhet mot bakgrunden av rekommendation nr 14/1973 där Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att utreda frågan om en nordisk överenskommelse om ett energipolitiskt samarbete och att redovisa resultatet av utredningen vid denna session.

Jag vill i detta stycke hänvisa till utskottets ganska utförliga skrivning. De deklamationer som gjorts i årets generaldebatt framstår också som mycket positiva, vilket visar att frågan om våra länders energiproblem är ärenden som mycket snart på nytt kan väntas komma upp på rådets dagordning.

För ekonomiska utskottets del kommer vi att få behandla de tre olika medlemsförslagen som väcktes helt nyligen beträffande de problem som sammanhänger med energiförsörjningen. Först av allt går nu dessa medlemsförslag ut på en omfattande remissbehandling till berörda organ och myndigheter i de nordiska länderna innan realbehandlingen börjar i utskottet.

Vid förra årets session beslöt Nordiska rådet att söka i ökad grad integrera arbetet på de nordiska byggmarknaderna. Jag vill även i detta avseende hänvisa till utskottets skrivning av vilken framgår att ett förberedande arbete igångsatts. Det gäller arbets-

kraftens utbildning och rekrytering, eliminering av vissa kartellavtal samt frågan om samordning av kraven för teknisk och finansiell kompetens berörande byggföretag i Norden.

Samarbetet mellan berörda kommuner över riksgrensarna, som ett led i ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete, har också varit en av utskottets uppgifter att uppmärksamma. Dessa frågor redovisas i utskottets skrivning där utskottet hemställer att en utredning föreslås beträffande finansieringen av ett utvidgat samarbete på detta område och att resultatet framlägges för Nordiska rådet.

På konsumentpolitikens område får man nu en mer rationell arbetsordning. Genom tillkomsten av en ämbetsmannakommitté uppnås en länge önskad samordning av resurserna och en ökad samstämmighet vid lösningen av dessa frågor. I ministerrådets berättelse aviseras ett handlingsprogram för konsumentområdet som ekonomiska utskottet förväntar sig få ta del av och uttala sig om innan det fastställs.

Slutligen uttrycker utskottet sin tillfredsställelse över att samarbetet beträffande biståndsarbetet för utvecklingsländerna fortsätter och förväntar sig också att bli i tillfälle att uttala sig om den utredning som pågår på detta område.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets uttalande på samtliga punkter.

Stetter: Jeg ser i betänkningen her fra økonomisk udvalg under punkt 6, at den sætning, vi var enige om i udvalget, nemlig, at vi kunne få oplysning om godkendte projekter fra Fonden for teknologi og industriel udvikling, er faldet ud.

Jeg går ud fra, at der foreligger en misforståelse, således at økonomisk udvalg til enhver tid er i stand til at søge oplysninger om den måde, som fonden arbejder på, og således at vi kan få disse oplysninger om de projekter, som er godkendt.

Når jeg derfor stemmer for denne indstilling fra udvalget, går jeg ud fra, at vi er i stand til at få disse oplysninger.

Ragnar Christiansen: Jeg forlangte ordet ikke til de realiteter som her omtales, men til saksbehandlingen på et enkelt punkt.

Som det vil ses, omfatter innstillingen fra økonomisk utvalg foruten Ministerrådets beretning C 1, også fem meldinger som gjelder tidligere rekommandasjoner. Fire av disse meldinger inneholder ikke annet enn overskriften og en gjengivelse av den rekommandasjon det gjelder, pluss en henvisning til det kapittel i C 1 hvor Ministerrådet har gjort greie for det som har skjedd innenfor vedkommende rekommandasjons område i løpet av det siste året. Det er kombinert med at det i C 1 på side 4 er tatt inn en egen fortegnelse hvor det står:

”I denna berättelse har följande rådsrekommendationer besvarats”.

For min del vil jeg gjerne gi uttrykk for at jeg finner dette å være en meget hensiktsmessig og tilfredsstillende måte å gjøre det på. Jeg sier dette fordi jeg ble oppmerksom på at trafikktutvalget i sin innstilling som ble behandlet tidligere i dag, har en uttalelse om at oversendelse av meddelelser om tidligere rekommandasjoner ved henvisning til C 1 synes mindre tilfredsstillende. Jeg synes at når presidiet skal arbeide videre med formene for rapportering tilbake til Rådet, bør det også ta i betraktning de fordeler det kan ha at rådsrekommendasjoner besvares i Ministerrådets beretning C 1, kombinert med at det spesielt gjøres merk-sam på hvilke rådsrekommendasjoner som anses besvart gjennom C 1. Jeg vil gjerne gå så langt at jeg ville si at gjør man det systematisk der hvor det er hensiktsmessig, kan man sløyfe de spesielle trykk som ikke inneholder noe annet enn overskriften og henvisningen til C 1, forutsatt at en greier å lage et register som ikke gjør det vanskelig i ettertida å finne fram til hva som har skjedd med rekommandasjonen. Jeg ville bare uttale dette for at den oppfatning som Trafikktutvalget har av disse spørsmål, ikke skal bli betraktet som å ha alminnelig tilslutning.

Palm: Herr president! Jag vill göra herr Stetter uppmärksam på at det uttalande han efterlyser finns återgivet i den skrivning som han själv har undertecknat såsom ledamot av utskottet.

På s. 10 står det: ”Nordisk Råd har ikke noe å innvende mot den foreslåtte prioritering av programområder og delområder

som er nevnt i beretningen og anmoder om at Nordisk Råd blir orientert om godkjente prosjekter." Det står alltså i skrivningen, herr Stetter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande ekonomiska utskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, K. B. Andersen, Johannes Antonsen, Ingvar Bakken, Hans Bjerregaard, Ilkka Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Sven Hammarberg, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Paul Jansson, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Timo Mäki, Gerda Møller, Sture Palm, Rolf Sellgren, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westerlund och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

John Austrheim, Jo Benkow, Per Borten, Bjarne Mørk Eidem, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Carl-Henrik Hermansson, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Anker Jørgensen, Olaf Knudson, Telleruo M. Koivisto, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Aarne Saarinen, Jón Skaftason, Liv Stubberud, Gunnar Thoroddsen, Kåre Willoch, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 45 röster.

Utskottets förslag, punkterna II—III, bifölls.

12

C 33/e: berättelse om Nordel

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

13

A 380/e: medlemsförslag om organisatorisk samordning av de nordiska samarbetsorganen på konsumentrådet, C 35/e: berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor och D 1974/6/1972/j: meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet

1. icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget,
2. måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Palm (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! De frågor som aktualiseras i medlemsförslaget beträffande den sak som står på dagordningen behandlas ganska utförligt i ekonomiska utskottets utlåtande över ministerrådets berättelse, och jag har inte mycket att tillägga. Det önskemål som framförts har tillmötesgått, och ekonomiska utskottet föreslår med hänsyn till den mycket positiva behandlingen i ministerrådet att Nordiska rådet icke företar sig någonting i anledning av det medlemsförslag som har framlagts.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls ekonomiska utskottets förslag, punkterna 1—2.

Juridiska utskottets förslag bifölls.

14

A 388/e: medlemsförslag om överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjenning av testresultater.

Enggaard (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg har den ære på det økonomiske udvalgs vegne at forelægge forslag A 338/e, som i sin tid er stillet af hr. Antonsson, hr. Krönmark, hr. Mundebo og hr. Palm.

Forslaget går ud på, at rådet rekommanderer regeringerne i Finland, Island, Norge og Sverige at optage forhandlinger med EF om gensidig godkendelse af prøveresultater.

Baggrunden er den meget væsentlige, at de ikke-tarifære handelshindringer for samhandelen mellem landene, også kaldet de tekniske handelshindringer, fortsat består i betydeligt omfang. Efterhånden som handelsaftalerne mellem EF og de nuværende EFTA-lande fører til en liberalisering af handelen, først og fremmest med industrivarer, bliver de tekniske hindringer mere fremtrædende som et protektionistisk element, der bør fjernes.

Det er glædeligt, at der inden for EFTA-samarbejdet allerede er gjort gode fremskridt med aftaler mellem prøveorganerne i medlemslandene om gensidig anerkendelse af resultaterne på så vigtige områder som skibsudstyr, trykbeholdere, traktorer og landbrugsmaskiner samt gasteknisk udstyr.

Det er vigtigt, at der nu ikke sker dobbeltarbejde inden for EFTA og EF på materialprøvningens område. Derfor må forhandlingerne føres på et så tidligt tidspunkt som muligt mellem prøveorganerne i de enkelte lande.

Her skal jeg ikke gå ind i det langt mere omfattende område med en egentlig harmonisering af selve de tekniske regler, som

er en uhyre arbejdsopgave for fremtiden, men hvor en tilsvarende bestræbelse på at nedbryde tekniske handelshindringer er vigtig. Gennem NORDTEST har de nordiske lande en særlig mulighed for at foretage fælles initiativer og påvirke resultaterne i de enkelte internationale samarbejdsorganer.

Forslaget har fået en positiv modtagelse ved høringen i de enkelte nordiske lande, idet der dog fra finsk side blev gjort reservationer, bl. a. under henvisning til, at handelsaftalen mellem Finland og EF på det tidspunkt endnu ikke var en realitet.

Da dette nu er lykkedes, er der forhåbentlig udsigt til, at dette spørgsmål om tekniske handelshindringer kan betragtes som en naturlig opgave at løse for alle de nordiske lande, fordi vi alle er så vitalt interesserede i fremskridt på dette felt.

Jeg skal på vegne af udvalgets flertal indstille rekommendationen til vedtagelse i rådet.

Tuomioja: Herr president! Sedan augusti då utskottet blev färdigt med sitt betänkande, har ett och annat hänt. Så har Finland ingått frihandelsavtal med EEC, och fastän jag anser att det var en olycka för Finland, är det klart, att motiveringarna för vår reservation kan anses föråldrade på denna punkt. Men å andra sidan har också utskottet sedan augusti fått ny information, information som gäller det arbete man inom EFTA har utfört på detta område, information som jag inte vill gå närmare in på och som också herr Enggaard hänvisade till. Det är information vilken enligt min mening borde ha lett utskottet att ånyo utarbeta sitt betänkande och den föreslagna rekommendationen. Men tyvärr avvisades dock förslaget om ärendets tillbakatagande i utskottet. Antagligen skulle ett tillbakadragande ha möjliggjort det också för oss reservanter att finna väg till enighet i frågan.

I och för sig är frågan inte av så stor betydelse men såsom rekommendationen nu står anser jag det ännu vara motiverat att avvisa den, särskilt med hänsyn till det att utskottet inte har velat bearbeta betänkandet i ljuset av den senaste informationen.

Herr president! Jag föreslår, att med-

lemsförslaget inte föranleder åtgärder från rådets sida.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Paul Jansson, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Thor Lund, Grethe Lundblad, Olavi Lähteenmäki, Mathías A. Mathiesen, Sven Mellqvist, Timo Mäki, Gerda Møller, Sture Palm, Rolf Sellgren, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Olavi Tupamäki, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westerlund, Folke Woivalin och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Carl-Henrik Hermansson, Tellervo M. Koivisto, Erkki Liikanen, Aarne Saarinen och Erkki Tuomioja.

Bror Lillqvist *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Poul Dam, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg Petersen, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Olaf Knudson, Reidar T. Larsen, Ingemar Mundebo, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Jón Skaftason, Liv Stubberud, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Kåre Willoch, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster mot 8. 1 medlem avstod från att rösta.

15

A 389/e: medlemsförslag om samråd rörande exportkrediter i bl. a. öst-västhandeln

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd i berörte internationala organisationer å virke for en global samordning av eksportkreditvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig økte betydning for handelen med de østeuropeiske statene.

Krönmark: (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! I det medlemsförslag som ekonomiska utskottet haft att behandla under denna punkt har förslagsställarna tagit upp problem som hänger samman med en stagnerad handel mellan de nordiska länderna och öststaterna. Det är att notera att detta omdöme inte gäller generellt för samtliga nordiska länder, då Finlands handel visar en annan utveckling.

Samtidigt har USA och EG-länderna haft en helt annan utveckling av sin handel. Det torde till viss del bero på att de haft möjligheter att genom förmånliga exportkreditvillkor göra sig mer attraktiva på den östeuropeiska marknaden än vad de nordiska länderna kunnat göra. Detta är ett exempel på att små länder har svårigheter i konkurrensen med de stora industriländerna och inte kan hävda sig genom att bevilja förmånliga kreditvillkor. Det är ett intresse för samtliga nordiska stater liksom för mindre stater över huvud taget att få till stånd internationella överenskommelser som gör att inte statliga exportsubventioner på ett olyckligt sätt snedvrider den internationella konkurrensen.

I medlemsförslaget föreslås att de nordiska länderna skall verka inom OECD för en global samordning av exportkreditvillkoren.

Det överväldigande flertalet av de remissinstanser som haft att yttra sig över medlemsförslaget har ställt sig positiva till förslaget i fråga. Från danskt håll har det emellertid gjorts vissa reservationer. På

grund av Danmarks medlemskap i EG är landets möjligheter att verka tillsammans med de övriga nordiska länderna inom OECD:s ram i viss mån beskurna.

I sitt ställningstagande har ekonomiska utskottet därför valt att gå en annan och mera generell linje och inte peka direkt på OECD utan föreslå att rådet i rekommendation skall uppdras åt Nordiska ministerrådet att verka i berörda internationella organisationer för en global samordning av exportkreditvillkoren. Det utesluter givetvis inte att man utnyttjar OECD, och jag vill anföra att det måste vara angeläget att utnyttja alla de kanaler som står till buds för att få bort de indirekta handelshinder som vissa typer av exportkrediter kan utgöra för mindre stater. Det är ett enigt ekonomiskt utskott som föreslår rådet att anta denna rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, K. B. Andersen, Johannes Antonsen, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi P. Gíslason, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Timo Mäki, Gerda Møller, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Gunnar Thoroddsen, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westlund, Folke Woivalin och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Poul Dam, Arne Geijer, Finn Gustavsen, Jørgen Peder Hansen, Gustav Holmberg, Anker Jørgensen, Olaf Knudsen, Tellervo M. Koivisto, Reidar T. Larsen, Matthias Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Jón Skaftason, Liv Stubberud, Carl Olof Tallgren, Kåre Willoch, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

16

A 418/e: medlemsförslag om en fredszon i Nordostatlanten

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Ele Alenius hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordens regeringar,

att ålägga sina delegater i FN att befordra en fredlysning av Nordostatlanten i enlighet med principerna bakom fredlysningen av Indiska oceanen och med hänsyn till den behandling frågan har fått inom FN.

Målsättningen skall vara, att den fredlysta zonen sträcker sig över den del av havet, som i väst begränsas av Grönland, i öst av Norge, i nord ungefär av 80:e breddgraden och i syd av 60:e breddgraden.

Palm (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! I det medlemsförslag som vi nu har att behandla, A 418/e, yrkas att Nordiska rådet rekommenderar Nordens regeringar att ålägga sina delegater i FN "att befordra en fredlysning av Nordostatlantens i enlighet med principerna bakom fredlysningen av Indiska oceanen och med hänsyn till den behandling frågan har fått inom FN".

Jag vill hänvisa till vad ekonomiska ut-

skottet skriver i sitt uttalande: att det har utvecklats en praxis inom Nordiska rådet att inte behandla försvars- och säkerhetspolitiska frågor i rådet. Den ståndpunkten markeras ju också mycket tydligt i de remissuttalanden som gjorts av respektive länders utrikesdepartement.

Utskottet ger i sin skrivning klart uttryck för att denna praxis även fortsättningsvis bör vidmakthållas i rådet.

Motiveringarna är helt klara — rådet har avstått från att närmare behandla utrikes- och säkerhetspolitiska frågor med hänvisning till de nordiska ländernas skiljaktiga säkerhetspolitik som gör att en samverkan knappast ansetts kunna ifrågakomma. Det finns då desto större anledning att vara vaksam inför förslagsställarens yrkande, att de olika FN-delegaterna skulle åläggas att agera på ett visst sätt i denna fråga.

Jag vill rikta rådets uppmärksamhet på att denna praxis aktualiserades i samband med Finlands anslutning till Nordiska rådet 1956. Dåvarande finske statsministern Kekkonen anförde den gången bl. a.:

”Redan vid rådets grundande har man förutsatt att utrikespolitiska och militärpolitiska frågor, vilkas upptagande kan föranleda konflikter, lämnas utanför detta organs verksamhetsuppgifter. När vi finner ansluter oss till Nordiska rådet, förutsätter vi, att man förfar på detta sätt också i framtiden.”

Den finska riksdagen har ju tagit ståndpunkt i samma riktning när det gäller dessa spörsmål.

Även den förutvarande svenske utrikesministern Östen Undén — som under alla år företrädde en utomordentligt konsekvent neutralitetspolitik — framförde en likartad ståndpunkt när frågan om upprättande av en atomvapenfri zon i Norden togs upp i Nordiska rådet 1961.

Erfarenheten under de följande åren har visat att de uppfattningar, som dessa två framstående statsmän uttalat, varit riktiga och bekräftat hur rätt vi kommit i det fortsatta arbetet. Ekonomiska utskottet är — med undantag av herr Alenius — helt enigt om att Nordiska rådet inte bör företa sig någonting med anledning av det framlagda förslaget.

Herr president! Jag ber med dessa ord

att få yrka bifall till ekonomiska utskottets uttalande.

Alenius: Herr president! I utskottets betänkande konstateras, att förslaget om förklarande av Nord-Atlanten för en fredszon icke ger anledning till åtgärder. Denna ståndpunkt grundar sig på utlåtanden, enligt vilka säkerhetspolitiska frågor inte ankommer på Nordiska rådet. Denna syn på saken har otvivelaktigt sin motivering. Å andra sidan är alla strävanden, som inte riktar sig mot något land eller mot något lands intressen, men som är ägnade att främja världsfreden, förenliga med alla folks och således även med de nordiska ländernas intressen. Fördens skull, herr president, föreslår jag, hänvisande till vad jag anfört i min reservation, som ingår i utskottets betänkande, att rådet måtte godkänna den i reservationen föreslagna rekommendationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande reservantens förslag till rekommendation

För rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Poul Dam, Gils Guðmundsson, Carl-Henrik Hermansson, Knud Jespersen, Tellervo M. Koivisto, Reidar T. Larsen, Aarne Saarinen, Olavi Tupamäki och Hannibal Valdimarsson.

Mot rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Sven Hammarberg Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius, Els Hetemäki, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Gunnel Jonäng, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Olavi Lähtenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Stu-

re Palm, Rolf Sellgren, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Seppo Westerlund, Folke Woivalin och Saimi Ääri.

Svend Haugaard och Demmus Hentze *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Finn Gustavsen, Jørgen Peder Hansen, Gustav Holmberg, Anker Jørgensen, Olaf Knudson, Eric Krönmark, Thor Lund, Matthías Á. Mathiesen, Odvar Nordli, Jón Skaftason, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Kåre Willoch, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Reservantens rekommendationsförslag hade sålunda förkastats med 11 röster mot 48. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag bifölls.

17

D 1974/29/1967/t: meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Westerlund: Herr president! Trafikutskottet föreslår att rådet skulle anse rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelsen mellan Finland och Sverige för slutbehandlad för rådets del.

Det är emellertid i detta sammanhang skäl att peka på en punkt i svenska regeringens meddelande till denna session angående rekommendationen. Det sägs att "frågan om utbyggnad av vägen Frötuna—Kapellskär till en högre standard får prövas vid den revidering av flerårsplanerna för vägbyggandet, som kommer att ske under år 1975".

Inom trafikutskottet har man fäst uppmärksamhet vid denna revidering av vägplanen och jag får här på utskottets vägnar hemställa att svenska regeringen och

vägmyndigheterna skulle pröva frågan om utbyggnaden av vägen Frötuna—Kapellskär möjligast gynnsamt så att denna väg till gagn för trafiken mellan Sverige och Finland utbyggs till en högre standard.

Jag får samtidigt hemställa att trafikutskottets förslag godkännes.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

18

D 1974/12/1968/t: meddelande om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

19

D 1974/3/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 3/1969/t angående tullbehandlingen av postpaket

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

20

D 1974/12/1970/j: meddelande om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 16.45.

Protokoll

7:e mötet

Onsdagen den 20 februari 1974 kl. 09.30

Presidenter: Odvar Nordli (1—17) och Johannes Antonsson (17—20)

Dagordning

1. A 393/t: medlemsförslag om sammankoppling av inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige
2. A 394/j: medlemsförslag om tryggande av underentreprenörs fordringar vid huvudentreprenörs konkurs
3. A 400/k: medlemsförslag om ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning
4. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*kulturutskottets betänkande*)
5. D 1974/20/1971/k: meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
- D 1974/15/1973/k: meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
6. A 384/k: medlemsförslag om ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors
7. D 1974/14/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
8. D 1974/27/1969/k: meddelande om rekommendation nr 27/1960 angående samarbete rörande de nordiska språklektorena
9. D 1974/26/1970/k: meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
10. D 1974/17/1973/k: meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
11. D 1974/33/1968/k: meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående saminstitut
12. D 1974/24/1969/k: meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning
13. D 1974/4/1970/k: meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter
14. D 1974/3/1967/s: meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete
15. A 399/s: medlemsförslag om nordiskt miljövärdsinstitut på Åland
16. A 411/s: medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken
17. A 403/e: medlemsförslag om nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer
18. A 416/e: medlemsförslag om företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
19. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
20. Mötets avslutande

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes, att Per Olof Sundman återtagit sin plats i rådet och att Gunnel Jonäng lämnat sessionen samt att Ingvar Bakken, Guttom Hansen, Erland Steenberg och Sep-po Westerlund lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 393/t: medlemsförslag om sammankoppling av inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

2

A 394/j: medlemsförslag om tryggande av underentreprenörs fordringar vid huvudentreprenörs konkurs

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lund (juridiska utskottets talesman): Jeg skal på utvalgets vegne forelegge forsamlingen resultatet av juridisk utvalgs behandling av medlemsforslaget om beskyttelse av underentreprenørers fordringer ved hovedentreprenørens konkurs.

Forslaget har sin bakgrunn i den omstendighet at den rekommandasjon om gjennomføring av et tilfredsstillende system til beskyttelse av arbeidstageres lønn ved konkurs, som Nordisk Råd vedtok på sesjonen i 1971, ser ut til å være oppfylt eller i løpet av kort tid å ville bli det.

Det er på dette sted verd å bemerke, synes jeg, at denne viktige rekommandasjon fra 1971 altså ser ut til ganske hurtig å bli oppfylt.

Men som sagt — på denne bakgrunn har forslagsstillerne funnet at tiden nå må være kommet til å se på beskyttelsen også for andre arbeidstagergrupper enn egentlige lønsmottagere. Forslagsstillerne har ment

at underentreprenørers forhold har så mange likhetspunkter med de egentlige lønnsarbeidere at det må være rimelig å forsøke å oppnå en forbedring av deres forhold. Forslagsstillerne har pekt på at det her vanligvis er snakk om mindre foretagender, som f. eks. underentreprenører ved byggearbeider, lastebilsjåførere, jordtransport- og skogsmaskinentreprenører samt underleverandører til forskjellige industrivirksomheter.

Utvalget har mottatt et meget utførlig remissmateriale om saken, hvorav fremgår at det både hos myndigheter og i alle organiserte grupper av arbeidsgivere og arbeidstagere er en ganske stor motstand mot å utvide lønnsgarantiordningen til å omfatte andre grupper enn de egentlige lønsmottagere.

Jeg vil her fremheve at de nordiske landsorganisasjoner advarer mot å gå videre på det nåværende tidspunkt.

Det norske LO's uttalelse atskiller seg likevel noe fra uttalelsene fra de øvrige LO-organisasjoner, idet norsk LO har anført at gode grunner taler for å gi underentreprenørers krav bedre sikkerhet ved hovedentreprenørens konkurs. Men norsk LO fremhever likesom de andre landsorganisasjoner at en slik ordning bare må gjennomføres under den uttrykkelige forutsetning at en bedre sikkerhet for disse arbeidstagere ikke må forringe dekningsmulighetene for krav fra egentlige lønsmottagere ansatt hos hovedentreprenøren.

Nettopp dette synspunkt har vært gjort sterkt gjeldende i utvalget, og utvalget har ment at det kunne være en fare for forringelse av lønsmottagernes sikkerhet ved å presse ytterligere lønnsgarantiordninger igjennom allerede nå.

I utvalget er videre fremført det synspunkt at hensynet til andre kreditorer i et konkursbo taler imot spesielt å sikre underentreprenører. Det er andre kreditorgrupper som også kommer i meget vanskelige situasjoner i forbindelse med konkurser, og utvalget har ikke mottatt noe materiale som har kunnet overbevise om at spesielt underentreprenøren bør favoriseres på andres bekostning.

Rent bortsett fra dette er det etter utvalgets oppfatning heller ikke i dag mulig klart å definere hva som skal forstås ved en un-

derentreprenør i forhold til andre arbeidstagere med en lignende status.

Utvalget er gjort kjent med at en nærmere undersøkelse av disse problemer sannsynligvis vil bli gjennomført i Finland, og utvalget har derfor ment at man — i hvert fall inntil spørsmålet er nærmere undersøkt — ikke kan anbefale å gjennomføre nye konkurssikringssystemer.

Det er klart — og det er utvalget enig om — at det er reist et problem som trenger en nærmere avklaring. Men utvalget har som sagt ikke ment at tiden ennå er moden til å forsøke å få det løst på den måte som forslagsstillerne anbefaler.

Jeg skal derfor innstille at Rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifølls utskottets forslag.*

3

A 400/k: medlemsforslag om ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. vidtaga åtgärder för att stärka och utveckla freds- och konfliktforskningen i de nordiska länderna på det nationella planet, och

2. ställa ökade medel till förfogande för Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, i syfte att ge kommittén större möjligheter att självständigt finansiera nordiska forskningsprojekt.

Mundebo (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet förordar i detta betänkande en utbyggnad av freds- och konfliktforskningen. Vi är däremot inte beredda att nu förordas medlemsförslaget, som innebär att ett nordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut skulle inrättas. Vi är dock ense med förslagsställarna om behovet av freds- och konfliktforskning och om värdet av ett nordiskt samarbete på detta om-

råde.

De rätt många remissinstanser som yttrat sig över förslaget säger att inrättandet av ett särskilt institut inte nu är den bästa lösningen, att det ännu är för tidigt för detta. Man vill i stället gå vidare i det etappprogram som beslutades 1966, där en första etapp, nu förverkligad, innebar inrättande av en permanent samarbetskommitté, där en andra etapp, delvis förverkligad, innebar ett vidgat forskarutbyte, där en tredje etapp, ännu inte förverkligad, innebar att samarbetskommittén skulle omvandlas till ett forskningsråd och där slutligen en fjärde etapp innebar inrättande av ett nordiskt institut.

Remissinstanserna menar alltså att det nu närmast gäller att gå vidare med etapp 2 och möjligen därefter etapp 3, medan etapp 4, som medlemsförslaget avser, ännu inte bör genomföras. Kulturutskottet delar de uppfattningarna och förordar därför att freds- och konfliktforskningen på nationell basis stärks och utvecklas och att den nordiska samarbetskommittén skall få mer pengar för att kommittén skall kunna stödja nordiska forskningsprojekt.

Herr president! Jag yrkar bifall till kulturutskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Elsi Hetemäki, Paul Jansson, Knud Jespersen, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch och Paavo Väyrynen.

Mot rekommendationen röstade: Poul Dam.

Knud Enggaard *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ingvar Bakken, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Demmus Hentze, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Anker Jørgensen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Reidar T. Larsen, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Timo Mäki, Gerda Møller, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Ib Stetter, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddson, Olavi Tupamäki, Hannibal Valdimarsson, Seppo Westerlund, Folke Woivalin, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 39 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

4

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet beträffande de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet måtte antaga följande yttrande:

Nordiska rådet uttrycker önskemål om att ministerrådets berättelse i framtiden måtte innehålla: 1) uttrycklig redogörelse även för sådant planeringsarbete, som utan att under ifrågavarande år ha resulterat i nya handlingsprogram, dock innebär revision av gällande handlingsprogram eller förberedelse för ett nytt sådant, 2) redogörelse för reaktionen inom ministerrådet på de yttranden som Nordiska rådet antagit med anledning av ministerrådets berättelse till föregående session, 3) räkenskapsammandrag för de medel som använts för nordiskt kultursamarbete enligt verksamhetsbudgeten för det år som föregått det år då ministerrådets berättelse uppgjorts.

Nordiska rådet uttalar vidare, när det

gäller ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1973, att en viss oklarhet präglar framställningen av samverkan mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet rörande budgetfrågor och ministerrådsbeslut, närmast beroende därpå, att det samarbete, som i enlighet med det nordiska kulturavtalet etablerats mellan kulturutskottet som av Nordiska rådet utsett forum och Nordiska ministerrådet i sammansättningen kultur- och undervisningsministrarna, icke har redovisats i detta sammanhang.

Ytterligare önskar Nordiska rådet understryka, att formerna för en rationalisering av rapporteringen till Nordiska rådet i meddelanden och berättelser bör utredas i samarbete mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Samtidigt anmäler kulturutskottet, att det har för avsikt att efter sessionens första samling fortsätta behandlingen av de till utskottet hänvisade avsnitten i berättelsen rörande det nordiska samarbetet.

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes, att Jan-Ivan Nilsson lämnat sessionen och ersatts av Gunnel Jonäng samt att Ib Stetter lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Mundebo (kulturutskottets talesman):
Herr president! Jag vill kommentera ett par avsnitt i kulturutskottets betänkande då det gäller kulturfrågorna i Nordiska ministerrådets berättelse.

Kulturutskottet uttrycker sin tillfredsställelse över det samarbete vi nu har mellan utskottet och ministerrådet. Under 1973 hade vi fyra gemensamma möten där kultursamarbetets omfattning och inriktning samt kulturbudgeten diskuterades. Representanter för regeringar och parlament har på detta sätt kunnat mötas till givande och värdefulla resonemang om kultursamarbetet. Det är vår förhoppning att detta samarbete för framtiden kommer att utvecklas och utbyggas.

Vid förra sessionen antog Nordiska rådet två yttranden som berörde ministerrådets berättelse vad gäller kulturbudgeten. Rådet framhöll att en avsevärd successiv höjning

av anslagen borde ske, liksom att en betydande anslagshöjning till Nordiska kulturfonden borde genomföras. Bakgrunden var den besvikelse som den förra budgeten innebar — den betydde i stort sett oförändrad omfattning av det nordiska kultursamarbetet. Anslag som tidigare redovisats på olika poster samlades i en budget. Vi hade menat att kulturavtalet skulle innebära att positionerna flyttades fram och samarbetet byggdes ut; det fanns värdefulla projekt som skulle kunnat genomföras med gott resultat men som inte fick utrymme i den budget som då fastställdes.

Nu har vi haft ett nytt samråd och kulturutskottet har ånyo understrukit de synpunkter som utskottet och hela rådet framhöll förra året. 1974 års budget omfattade cirka 35 miljoner danska kronor. Institutionernas förslag för år 1975 omfattar närmare 50 miljoner danska kronor. Vi har inte sett det som kulturutskottets uppgift att detaljgranska punkt för punkt i institutionernas förslag eller att precisera de anslagsbelopp som kulturbudgeten enligt vår mening bör omfatta. Men vi vill säga så mycket, att vi förutsätter att kulturministrarna och finansministrarna beaktar rådets tidigare beslut. Med hänsyn till inflationsutvecklingen i de nordiska länderna betyder en, låt mig säga, 10-procentig uppräknings av anslagen bara en oförändrad nivå. Skall positionerna flyttas fram, vilket rådet förutsatte i fjol, måste det till en ordentlig höjning av anslagen.

Kulturutskottet berör också planeringen av det fortsatta kultursamarbetet och efterlyser där en samlad redovisning från ministerrådet av det framåtriktade planeringsarbetet. Vi har tidigare fått en redovisning av planerna för kultursamarbetet under åren 1973—1975. Vi har förutsatt att en rullande planering av kultursamarbetet genomförs, och vi menar att ministerrådet bör för kulturutskottet och hela Nordiska rådet redovisa hur planeringen fortskrider och de omprioriteringar som görs under arbetets gång.

Kulturutskottet sammanfattar sitt betänkande med att uttrycka en del önskemål när det gäller ministerrådets berättelse, formerna för rapporteringen till Nordiska rådet och samarbetet mellan utskottet och

ministerrådet i budgetfrågorna. Till sist nämmer vi att behandlingen av den föreliggande berättelsen kommer att fortsätta efter denna första samling.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Liikanen: Herr president! I det nordiska kultursamarbetet är Nordiska sommaruniversitetet en ganska enastående företeelse.

För det första förs samarbetet på bred bas. Över 3 000 personer deltar i arbetet i lokala studiekretsar på ett hundratal orter i de nordiska länderna, och cirka 350 deltagare samlas vid de årliga sommarsessionerna.

För det andra är Nordiska sommaruniversitetet ett organ för tvärvetenskaplig forskning. Flera av de nya ämnena vid våra universitet har ursprungligen tagits upp av Nordiska sommaruniversitetet. Sådana nya vetenskapsområden som freds- och konfliktforskning och rättssociologi har initierats av sommaruniversitetet.

Och för det tredje arbetar Nordiska sommaruniversitetet med problem som är angelägna från samhällssynpunkt. Man har ordnat symposier om "minoriteter och rasfördomar i Norden", "forskningspolitik" och "medicinens samhällsansvar" och studerat frågor som sociala faktorerers inverkan på barns språkutveckling, arbetsvillkor i Norden och massmediaforskning. Särskilt värdefullt är att Nordiska sommaruniversitetet gått utanför den etablerade och konforma forskningen och givit också kritisk belysning åt de frågor som har studerats.

Mot den bakgrunden är årets nordiska kulturbudget beklämmande. Då alla andra forskningsanslag bibehållits oförändrade eller t. o. m. ökats, har Nordiska sommaruniversitetets anslag minskats med nästan hälften. Att nedskärningen gjorts utan den rådgivande forskningskommitténs samtycke gör anslagsminskningen än mer betänkelig.

Är det då verkligen så, att det inom nordiska kultursamarbetet inte finns rum för verksamhet, som avviker från den etablerade — för kritisk forskning och för fri debatt? Inom allt internationellt samarbete är risken för stagnation påfallande. Det blir lätt så, att anslagen tillfaller stelnade institutioner med ett sedan länge inarbetat pro-

gram. Däremot finns det nästan inget utrymme för nya idéer, stimulerande initiativ och dynamiska arbetsformer. Det är för mig uppenbart att Nordiska sommaruniversitetets verksamhet för att förnya metoderna inom traditionella vetenskapsdiscipliner, för att upparbeta nya forskningsområden och för att kritiskt granska nordisk forskning och utbildning är värdefull och värd allt stöd.

Benkow: Det må være en overordnet målsetting for alle de tiltak og institusjoner som man støtter gjennom Nordisk Råd, at de har et sannsynliggjort nordiske sikte. Når det gjelder sommeruniversitetet spesielt, har det utviklet seg langs ganske spesielle linjer, — det har en helt spesiell politisk karakter og er — for å si det like ut — meget sterkt preget av et studium av Marx — hans tanker, hans bøker — og det er et utmerket studium i og for seg som jeg har stor forståelse for. Men jeg ser ikke at det foreligger noen spesiell grunn til at man gjennom Nordisk Råd skal støtte Marx' tanker og disipler i tredje og fjerde ledd spesielt på bekostning av andre og viktige oppgaver som vi dessverre ikke har midler nok til i Nordisk Råd. Etter å ha studert programmene som er meget interessante, sikkert meget givende, vil jeg likevel på den mer nøytrale basis jeg ønsker å opptre her, si at hvis prosedyren hadde tillatt det, ville jeg allerede nå vært beredt til å sette ned anslaget til null, selv om jeg er fullt klar over at det foregår en evaluering og utprøving. Jeg skulle tror at det foreligger områder og emner som ligger mer naturlig til rette for det Nordisk Råd skal yte midler til, enn det program jeg har fått anledning til å studere. Men tatt i betraktning at det er sesjonens siste dag, skal jeg innskrenke meg til disse forholdsvis forsiktige formuleringer.

Björklund: Herr president! Den här frågan behandlas som bäst i kulturutskottet och det är meningen att kulturutskottet ännu under vårens lopp skall ta ställning till Nordiska sommaruniversitetets verksamhet. Det var i och för sig inte min mening att delta i debatten om denna fråga, men efter rådsmedlem Benkows försiktiga formuleringar

vill jag ändå komma med några försiktiga kommentarer. Det är ju en realitet, att Nordiska sommaruniversitetets anslag under den sista tiden har utsatts för en mycket drastisk nedskärning, 50 % under två år, samtidigt som det inom denna institution finns ett enormt expansionstryck. Erkki Liikanen redogjorde här redan för sommaruniversitetets verksamhet och jag vill inte gå in på dessa detaljer. Men däremot vill jag i detta sammanhang konstatera, att motiveringarna för sommaruniversitetets anslagsnedskärningar har varit en aning motstridiga. Om man går igenom det officiella materialet, kan man konstatera att t. ex. i det brev, den skrivelse, som Sekretariatet för nordiskt kultursamarbete i somras skickade till Nordiska sommaruniversitetet, motiverades dessa drastiska anslagsnedskärningar med rent budgettekniska formaliteter.

Om vi nu ser på ministerrådets berättelse, som är daterad i december i fjol, så kan vi konstatera, att det enligt den här berättelsen finns en av ämbetsmannakommittén tillsatt arbetsgrupp, som skall utreda "den något ändrade inriktningen i sommaruniversitetets verksamhet under de senare åren." I ministerrådets berättelse förekommer det ingen närmare precisering, men däremot i en rätt diger lunta, som åtminstone kulturutskottets medlemmar har fått och som har rubriken: Material angående 1975 års budget för nordiskt kulturellt samarbete. Av detta material framgår det att man med denna "något ändrade inriktning av sommaruniversitetets verksamhet" avser en inriktning på samhällskritik. Och det är här vi tydligt kommer till pudelns kärna.

I maj i fjol startades i Berlinske Tidende något som jag skulle kalla en hetskampanj, en klappjakt mot Nordiska sommaruniversitetet med påstående, att denna vetenskapliga gemenskap skulle ha övertagits av marxister, något som Benkow även här hävdade. Det har visat sig i den debatt som förts, att detta påstående inte stämmer. Jag vill nämna, att huvudargumentet en konservativ folketingsledamot i Danmark hade att anföra var, att i 13 av sommaruniversitetets 14 studiekretsar fanns marxistiska böcker upptagna i litteraturförteckningen om den relevanta litteraturen på området. Är det inte rimligt, att även inom Nordiska som-

maruniversitetet öppna ögonen för t. ex. den litteratur, som publiceras, icke enbart i väst- utan även i Östeuropa? Jag vill medge, att Nordiska sommaruniversitetet i hög grad — men icke enbart — har präglats av marxistiskt inspirerade problemformuleringar, men det är svårt för att inte säga omöjligt att idag diskutera samhällsvetenskapliga problem utan att även ta upp den marxistiska synen. Och Nordiska sommaruniversitetet är faktiskt ett av de få forum i det nordiska samarbetet, där denna pluralistiska syn accepterats som utgångspunkt för en fri debatt.

Mot bakgrunden av den hetskampanj, som förts mot Nordiska sommaruniversitetet, främst av borgliga danska och norska tidningar, anser jag det farligt att man på ämbetsmannahåll medvetet går in för betydande nedskärningar av sommaruniversitetets verksamhet. Det är kanske många som tänker, att detta är en bagatell. Jag vill bestämt hävda, att det inte är fråga om en bagatell. Här är det fråga om ett direkt angrepp mot åsiktsfriheten, ett direkt angrepp mot en fri vetenskapsutövning i det nordiska samarbetet. Speciellt allvarsamt och betänkligt är dessutom att man inte i de officiella dokumenten säger klart ut varför man gått åt sommaruniversitetets anslag, utan försöker motivera nedskärningarna med rena formaliteter. Vi bör i det nordiska samarbetet, även i det officiella samarbetet, ha råd att finansiera en sådan verksamhet, som förutom den vetenskapliga stringensen också har en kritisk attityd.

Mundebo: Herr president! Jag skall inte fördjupa mig i debatten om den anslagspost som gäller Nordiska sommaruniversitetet, men de tidigare inläggen fordrar kanske en kommentar.

Kulturutskottet har inte, såsom jag framhöll i mitt första anförande, sett som sin uppgift att vid samrådet om budgeten ta ställning till nivån på alla enskilda anslag som kultursamarbetet omfattar. Det finns inom utskottet delade meningar på en rad punkter, där några vill ha höjda anslag, andra vill ha minskade anslag. Just på den punkt vi nu diskuterar är meningarna inom utskottet delade.

Jag vill gärna säga — och jag tror att

det är kulturutskottets samlade uppfattning — att vi vill stödja fri debatt och fri forskning, men detta behöver inte nödvändigtvis innebära ökade anslag till alla institutioner som förut har fått anslag. Vi måste vara öppna för omprioriteringar, omfördelningar av utgående anslag.

Den samlade uppfattning om kulturbudgeten som utskottet efter sina resonemang kommit fram till har utskottet redovisat inför överläggningarna med ministerrådet. Vi har sagt att den totala kulturbudgeten behöver förstärkas och anslagen avsevärt höjas. Vi har sagt att vi lägger särskild vikt vid vissa punkter. Det gäller den nordiska kulturfonden, ungdomssamarbetet, TV-samarbetet, lärarutbytet och översättning av nordisk litteratur. Anslaget till Nordiska sommaruniversitetet är inte med bland dem som utskottet har prioriterat.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande kulturutskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För kulturutskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugegaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Paul Jansson, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grete Lundblad, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson, Kåre Willoch och Folke Woivalin.

Poul Dam och Aarne Saarinen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ingvar Bakken, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Demmus Hentze, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Reidar T. Larsen, Matthías Á. Mathiesen, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Ib Stetter, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Olavi Tupamäki, Sep-po Westerlund, Paavo Wäyrynen, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda antagits med 53 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

5

D 1974/20/1971/k: meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och D 1974/15/1973/k: meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena om rekommendationerna nr 20/1971 och 15/1973 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Liv Stubberud (kulturutskottets talesman): Under sesjonen i Oslo i februar 1973 vedtok Nordisk Råd en rekommandasjon nr. 15 om økt nordisk TV-samarbeid. Rekommandasjonen var formet i seks punkter, og den representerte et meget krevende program. Det er gått 1 år siden dette vedtak ble gjort, og det er med tilfredshet jeg nå, som Kulturutvalgets talsmann, kan uttrykke glede over det som er skjedd siden den gang.

Den TV-komite som Ministerrådet nedsatte våren 1973 i samarbeid med radiosjefene i de nordiske land, har allerede gjort et meget godt arbeid. I oktober 1973 ble det fra komiteens side lagt fram en meget interessant delrapport. Den utkom i serien Nor-

diska utredningar, Nr. 11 for 1973, og heter "TV över gränserna". Denne delrapport betegner et godt steg framover i denne sak, en sak som i sterk grad har interessert Nordisk Råd gjennom lang tid.

Den fremgangsmåte man her har valgt, med å gi ut delrapporter, bør kunne følges videre av komiteen. På denne måten kan Nordisk Råd få muligheter til å arbeide bedre og lettere med disse viktige spørsmålene.

Den foreliggende delrapport omhandler i særlig grad mulighetene for direkte å kunne overføre de nordiske lands TV-programmer innen Norden. Det rapporten forteller oss, er at det her vil være aktuelt med forskjellige tekniske løsninger for de enkelte land. Målet, at alle skal kunne få se de andre lands TV-programmer, ligger uten tvil langt fram i tiden, men en delvis dekning av TV-overføring de nordiske landene imellom synes å være mulig innenfor en noenlunde forsvarlig økonomisk og tidsmessig ramme, og en forsøksvirksomhet i løpet av 1975 vil forhåpentligvis også være mulig.

Det er imidlertid klart at det i første omgang er spørsmål om norske seere kan få del i de svenske programmer og omvendt, og at man i Finland og Sverige kan få dekket de språklige minoritetgruppers behov for reell utvidet TV-service. Tanken om et felles nordisk TV-selskap med egne programmer er neppe særlig sannsynlig, heller ikke at alle kan få del i alle programmer. Men det vil være en fordel å få klarhet også på slike områder, og den delrapport vi nå har fått, har også bidratt til dette.

Det står fortsatt mange spørsmål igjen som bør utredes. Et viktig spørsmål er det som henger sammen med det komiteen kaller programansvar, og dette er et spørsmål som bør klarlegges og vurderes meget nøye. Det skulle imidlertid ikke i dag finnes noe hinder for å sette i gang direkte overføring av TV-program med en smidig tillempling av de någjeldende ansvarsregler.

Et annet spørsmål er programskapernes opphavsrett og de krav som en her kan bli stilt overfor. Dette er imidlertid et juridisk spørsmål som ennå ikke er klarlagt, og som neppe kan avklares gjennom lovtolkninger. Det er ved forhandlinger og avtaler med de organisasjoner som representerer program-

skaperne, dette bør gjøres, og etter de foreløpige vurderinger og forslag som TV-komiteen har fremmet i delrapporten, bør det nå være mulig å ta opp slike forhandlinger med organisasjonene.

Kulturutvalget har ansett denne sak som en av de viktigste samarbeidsoppgaver på kulturområdet. Det ser ut til at vi nå er kommet på fast grunn, og at vi kan arbeide videre med den praktiske løsning av dette viktige kultursamarbeid.

Kulturutskottet er tilfreds med de retningslinjer og målsettinger TV-komiteen arbeider etter, og vil håpe at arbeidet innen komiteen kan slutføres til høsten, og at utredningsarbeidet snart kan resultere i konkrete tiltak for økt nordisk TV-samarbeid.

Med disse bemerkninger henstiller Kulturutvalget at Rådet legger meddelelsen om rekommandasjon nr. 20 for 1971 og nr. 15 for 1973 til handlingene.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifølls utskottets forslag.*

6

A 384/k: medlemsforslag om ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av och framlägga förslag till samnordiska åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk, varvid möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum särskilt bör beaktas.

Elsi Hetemäki (kulturutskottets talesman): Medlemsförslaget A 384/k som syftar till att ett nordiskt språk- och informationscentrum skall grundas i Finland, har lett till ett enhälligt ståndpunktstagande. Kulturutskottet anser motiveringarna till förslaget helt rik-

tiga och föreslår utredning och förslag om samnordiska åtgärder för att i Finland förbättra utbudet av undervisningsmaterial och information om de övriga nordiska länderna. Utskottet nämner utvidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk och föreslår även, att möjligheterna att grunda ett särskilt språk- och informationscentrum beaktas i utredningen. Placeringen av ett eventuellt centrum ville man inte ta ställning till. Mycket starkt betonades dock tanken att centrum borde placeras i en helt finskspråkig trakt, t. ex. i Jyväskylä.

Det nordiska samarbetet har för det finskspråkiga Finlands del alltid lidit av ett språkligt handikapp och av att speciellt vuxenundervisning i de nordiska språken, mest förstås i svenska, behövs. Efterfrågan på sådan har också enligt förslagsställarna ökat, men det råder en skriande brist på bredvidläsnings- och AV-material.

Finlands befolkning uppgår till något över fyra och en halv miljoner, 93,4 procent har finska som modersmål, 6,6 procent svenska. Svenskarna är sammanlagt 303 406 personer. Det kan på goda grunder hävdas, att omkring 600 000 finländare — därvid medräknade sådana med finska som modersmål — behärskar svenska språket.

I en aktuell utredning angående behovet av svenska inom näringslivet i det finska Finland har det framgått att efterfrågan på tvåspråkig arbetskraft är påfallande stor. Svenska behövs i långt större utsträckning än engelska och tyska. Detta gäller även orter långt utanför de egentliga svenskbygderna. Behovet av svenskkunnig personal inom affärlivet har ökat kraftigt under det senaste årtiondet, sedan handeln med Sverige ryckt upp till andra plats i Finlands utrikeshandel. Turismen kan även nämnas. Inom den betydelsefulla gränshandeln och i den allt mera omfattande inlandsturismen ligger antalet nordiska resenärer långt framom antalet övriga turister. Svenska behövs som det främsta service-språket inom det annars enspråkiga finska Finland.

I ett tvåspråkigt samhälle ställs höga krav på den enskildes språkkunskaper. I nordiskt samarbete ställs det höga krav på en finnes skandinaviska, det må sedan gälla de här

mötena, affärslivet, fackföreningarnas sammankomster, litteratur eller kontakter mellan människorna. För att klara oss bättre än idag i nordiskt samarbete, behövs det mycket mera än de 600 000 finnar, som någotsånär bra behärskar svenska och förstår norska och kanske även litet danska. Alla de åtgärder genom vilka vi kan stärka kunskaper och kännedom om varandra är viktiga.

För oss finnar som har finska som modersmål och som också vill ta ansvar för samarbetet, är språkfrågan i nordiskt samarbete en av de allra viktigaste, kanske viktigaste. Därför är jag glad över att på kulturutskottets vägnar här kunna presentera dess enhälliga beslut i denna fråga.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Johannes Antonsson, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Paul Jansson, Anker Jørgensen, Teller-vo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson, Kåre Willoch och Folke Woi-
valin.

Frånvarande var:

Ele Alenius, K. B. Andersen, John Austrheim, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Per Borten, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Demmus Hentze, Carl-Henrik Hermansson, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Ingolf

Knudsen, Olaf Knudson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Matthías Á. Mathiesen, Aarne Saarinen, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Ib Stetter, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Olavi Tupamäki, Seppo Westerlund, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 43 röster.

7

D 1974/14/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

Kulturutskottet hade anmält, att behandlingen av meddelandena fortsätter i utskottet.

Sundman (kulturutskottets talesman): Herr president! Det är naturligtvis frestande att hålla ett längre anförande kring det här ärendet, men jag avstår — vad längden angår — så här i 22:a sessionens slutfas. Det handlar om något så trivialt och så angeläget som behovet av ett nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation. Jag har tidigare haft anledning att granska det ärendet.

Det rör sig — som framgår av föredragningslistan — om rekommendation nr 14/1962. Jag sade 1962, herr president — inte 1972. Det är alltså ett av rådets äldsta ärenden. Det bygger på en rekommendation, antagen av rådet på förslag av kulturutskottet.

Varje år sedan 1962 har regeringarna överlämnat ett meddelande i saken. Meddelandena har varit exemplariskt kortfattade och haft följetongskaraktär. Väsentligast har meddelandena präglats av en försäkran att en speciellt tillsatt kommitté under det kommande året skulle inkomma med förslag till åtgärder. Ofta har man också omtalat att den nyssnämnda kommittén inte har sammanträtt under det gångna året. Stundom har man också som en sorts omväxling — kanske av litterär karaktär — omtalat att ledamöter i kommittén lämnat densamma och att nya utsetts eller skulle komma att utses någon gång i framtiden.

Meddelandet till årets session var av i stort sett samma art. Ryktesvis hade det emellertid kommit till kulturutskottets kännedom att kommittén kallats till sammanträde sistlidna januari månad. Med ilbud har också i dag på morgonen överlämnats ett supplement till meddelandet som bekräftar att kommittén faktiskt har sammanträtt den 17 januari i år. Oaktat detta ganska överraskande uttryck för vitalitet har utskottet nu funnit skäl att se litet närmare på vad som har skett — och vad som inte har skett.

Herr president! Jag skall vara kortfattad såsom jag lovade, trots att jag har en tämligen tjock mapp i min bänk med lätt gulnade handlingar i ärendet — handlingar som är ett förträffligt underlag för ett spirituellt kåseri om ett nordiskt samarbete som hotar att förbli bara ett verbalt samarbete.

Kulturutskottet vill gärna såsom jag nyss antydde fräscha upp och fördjupa sina kontakter med den här frågeställningen. På uppdrag av utskottet får jag därför hemställa att Nordiska rådet beslutar överlämna rekommendationen till kulturutskottet för förnyad handläggning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, lades utskottets anmälan till handlingarna.

8

D 1974/27/1969/k: meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

9

D 1974/26/1970/k: meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till

handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

10

D 1974/17/1973/k: meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

11

D 1974/33/1968/k: meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

12

D 1974/24/1969/k: meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

13

D 1974/4/1970/k: meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till

handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

14

D 1974/3/1967/s: meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

A 399/s: medlemsförslag om nordiskt miljövärdsinstitut på Åland

Socialpolitiska utskottet hade anmält, att behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i utskottet.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

16

A 411/s: medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken

Socialpolitiska utskottet hade anmält, att behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i utskottet.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

17

A 403/e: medlemsförslag om nordiskt samråd vid utformningen av beskatningen av fysiska personer

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å påse at regelbundet samråd finner sted mellom de nordiske land vedrørende utformningen av beskatningsreglene for fysiske personer, særlig når betydningsfulle forandringar forestår.

Ele Alenius, Ragnar Christiansen, Arne Geijer, Odvar Nordli, Sture Palm och Erkki Tuomioja hade i reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Willoch: Beskatningen hører ganske utvilsomt til de offentlige inngrep som befolkningen i særlig høy grad er opptatt av. Skal man oppnå en forsterket følelse av at Nordens folk lever under noenlunde likeartede forhold, hører overflødige ulikheter i beskatningen med blant de irriterende ulikheter som bør søkes fjernet. Men viktigere er det selvfølgelig at ulikheter i beskatningen kan skape kunstige skjevheter i forbindelsene og konkurranseforholdene mellom landene.

Dette har ført til at beskatningsspørsmål har vært behandlet i en rekke av Nordisk Råds rekommandasjoner. Men tross dette hører beskatningen til de områder hvor Rådets innsats og nordisk samarbeid bare har ført til forholdsvis beskjedne resultater.

Det utkast til rekommandasjon som foreligger til behandling for Rådet nå, representerer et nytt og i virkeligheten nokså beskjedent forsøk på å komme litt lenger. Forslagsstillerne gjør ikke noe forsøk på å tvinge regjeringene til harmoniseringstiltak, men de vil ha regelmessig samråd om utformningen av beskatningsreglene, særskilt når betydningsfulle endringer forestår. Og de innskrenker forsiktigvis dette til å gjelde for beskatningen av det vi kaller fysiske personer.

Man kunne naturligvis ønske seg at rekommandasjonsforslaget hadde vært mer krevende. Personlig hadde jeg gjerne sett at det også hadde omfattet beskatningen av aksjeselskaper. Men slik som forslaget står, representerer det i alle fall et forsøk på å ta et lite skritt på veien. Forhåpningen er selvfølgelig at samråd vil medvirke til å

forebygge uheldige og unødige forskjeller. Mer systematisk samråd bør også kunne bidra til å få bort slike skattepolitiske merkverdigheter som enkelte av våre land lider under, og som andre har funnet veier bort fra.

Forslagsstillerne hevder at nordisk samråd i skattespørsmål har fått fornyet aktualitet ved nedsettelsen av 1972 års skatteutredning i Sverige. En eventuell omlegging av beskatningen av fysiske personer, som innebærer en sammenkopling av lønninger, skatter og arbeidsgiveravgifter, vil kunne medføre visse komplikasjoner sett fra et nordisk synspunkt.

Dette forslaget har vært sendt en rekke instanser til uttalelse. Det overveiende flertall av remissinstanser som har avgitt uttalelse, støtter forslaget.

Jeg anbefaler Rådets medlemmer å lese gjennom den lange rekke av positive uttalelser om forslaget som er kommet fra meget sakkyndige og representative remissinstanser. Jeg kan ikke nevne dem alle her. Men ettersom det er innen enkelte av de sosialdemokratiske og venstresosialistiske partier i Nordisk Råd at motstanden mot forslaget særlig finnes, vil det kanskje være av spesiell interesse at Landsorganisasjonen i Danmark anbefaler forslaget. Landsorganisasjonen i Norge har en mindre klar uttalelse, men sier dog følgende:

"I tilknytning til forslaget vil Landsorganisasjonen i Norge derfor påpeke det generelle behovet de nordiske landene har for informasjon og samarbeid i denne forbindelse."

De eneste instansene som egentlig går mot forslaget, er — jeg hadde nær sagt — betegnende nok 1972 års skatteutredning og Riksskatteverket i Sverige, og Finansdepartementet i Norge.

For min egen del vil jeg gjerne legge til at tanken om mer regelbundet samråd mellom de nordiske land i skattespørsmål har enda flere grunner for seg enn de som har direkte med forholdet mellom de nordiske land å gjøre. Vi har i hvert fall i Norge sett alvorlige tilfelle av at viktige endringer i beskatningen gjennomføres uten tilfredsstillende utredninger, og endog til tross for at man er klar over at man ikke har oversikt over virkningene.

Jeg tør ikke si om kravene til grundighet og saklig belysning er blitt svekket i flere land. Men uansett hva man mener om dette, burde man kunne enes om at regelmessig samråd mellom flere lands myndigheter kan bidra til å bringe frem saklige motforestillinger mot øyeblikksbetonte motetanker på en måte som kan gi øket trygghet for skattyterne.

Det siste var altså en personlig — og man kan vel si konservativ — tilleggsbegrunnelse for tilslutning til forslaget, som opprinnelig er fremmet av representanter for andre politiske syn, og med begrunnelser som jeg tidligere har nevnt. Men et mindretall i Økonomisk utvalg vil altså ikke gå med på dette. Det er et mindretall bestående av to svenske, to norske og en finsk sosialdemokrat og en finsk venstresosialist. I denne forbindelse må det forresten være naturlig å minne om at en annen finsk sosialdemokrat er blant forslagsstillerne til rekommandasjonen, mens samtlige danske medlemmer av Økonomisk utvalg støtter forslaget.

Selvfølgelig har myndighetene anledning til å søke samråd selv om Nordisk Råd i dag skulle forkaste rekommandasjonsforslaget. Og selvsagt blir skattespørsmål allerede drøftet på tvers av de nordiske grenser, men man må jo spørre om det er noen holdbar begrunnelse for å stemme mot dette forslag til rekommandasjon? Slike grunner kunne jo anføres mot nesten en hvilken som helst rekommandasjon om mer samråd. Og man kan neppe hevde at samarbeidet på dette område fungerer godt nok. Rådet har en naturlig foranledning til å gi uttrykk for at regjeringene ikke bara skal kunne samrå seg, men at de skal påse at samråd regelmessig finner sted, og vel å merke før forandringer låses fast. Når representanter for regjeringspartiene i Norge og Sverige motsetter seg dette, blir man uvegerlig sittende igjen med et beklemmende inntrykk av at de ønsker maksimal frihet til å skyve fra seg både nasjonale og nordiske innvendinger og motforestillinger mot deres egen skattepolitikk. Hvorfor ellers denne utvilje mot et så enkelt samrådsønske?

Johannes Antonsson overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Ragnar Christiansen: Så vel de fem forslagsstillere som flertallet og mindretallet i økonomisk utvalg viser til at skattespørsmål flere ganger har vært behandlet i Nordisk Råd, og at rådet har vedtatt en rekke rekommandasjoner i den forbindelse. Tre av rekommandasjonene er spesielt nevnt av forslagsstillerne.

Ved behandlingen av det medlemsforslag som resulterte i rekommandasjon nr 30/1962 ble det konstateret at det ikke skjedde noe samarbeid mellom de forskjellige skatteutredningsutvalg som var i arbeid i de nordiske land. Jeg ser da bort fra at en i Norge ville avvente resultatet av det utredningsarbeid som da pågikk i Sverige. Det ble videre anført at det heller ikke syntes å være noen kontakt for øvrig mellom vedkommande skattemyndigheter i de forskjellige land. Tingenes tilstand ble — og etter min mening med rette — betegnet som mindre tilfredsstillende.

Behandlingen i Rådet førte fram til en rekommandasjon hvor regjeringene ble bedt om å etablerte nært samarbeid mellom de myndigheter, komiteer og sakkyndige som arbeider med utredning av skatteregler som antas å være felles nordisk interesse.

Rekommandasjonen ble sluttbehandlet av Rådet i 1965. Det ble da konstateret at det hadde funnet sted en øking av samarbeidet, og at det nordiske finansministermøtet syntes å ha blitt en fast institusjon. Det ble forutsatt at regjeringene også i fortsettelsen ville søke å utdype samarbeidet.

Ved vedtakelsen av rekommandasjon nr. 21/1967 var det netopp ønsket om en slik utdyping av samarbeidet som lå til grunn. Den rekommandasjonen falt i to deler. Den første delen gjaldt spørsmålet om en felles vitenskapelig studie av skattebyrdenes fordeling mellom ulike grupper, og valget mellom ulike skatteformer. Den andre delen tok sikte på å fastslå informasjonsplikten og få i stand en fastere organisert kontakt mellom landene vedrørende utredninger på skatteområdet.

Det er særlig dette andre punktet som har interesse for den sak vi nå behandler. La meg likevel kort nevne at rekommandasjonen om å foreta en vitenskapelig studie senere ble fulgt opp med en rekommandasjon nr. 14/1968, hvor regjeringene ble bedt

om å undersøke mulighetene for å opprette et nordisk skattevitenskapelig forskningsråd. Denne rekommandasjonen har resultert i etableringen av et slikt forskningsråd. Etter forutgående forhandlinger ble avtalen om forskningsrådet undertegnet i april 1973, og trådte i kraft i desember 1973. Rådet har allerede trådt i funksjon og har bevilget bidrag til en rekke forskningsoppgaver. Av særlig interesse synes jeg det er at det er igangsatt et forskningsprosjekt om de multinasjonale selskapers beskatning i Norden. Dette er et interessant, men vanskelig område, og det er verdifullt at dette arbeidet er tatt opp. Den finske dr. juris K. S. Tikka har således fått et bidrag for å undersøke det fenomen som kalles internasjonal skatteflukt.

La meg avslutte dette innskudd om forskningsrådet med også å nevne at det har forberedt en skatterettslig informasjonstjeneste som ventes å komme i gang i 1974.

Den andre delen av rekommandasjon nr. 21/1967 tok altså sikte på en fastere organisert kontakt mellom landene vedrørende aktuelle skattespørsmål.

Retningslinjene for dette arbeid ble stilt opp i fem punkter og gikk bl. a. ut på at landene gjensidig skulle underrette hverandre om igangsettingen av utredningsarbeid og utveksle direktiver eller mandat for utredningene. Når likeartet arbeid foregår i flere land, skal utredningsutvalgene holde kontakt og diskutere felles problemer. I utvalgenes innstillinger skal det redegjøres for hvorledes tilsvarende problemer er løst i de andre nordiske land. Innstillingene skal tilstilles de berørte myndigheter i de andre landene og finansdepartementene skal gjensidig underrette hverandre om framleggelse av skatteproposisjoner og om deres behandling i parlamentene. Dette er i hovedsak de retningslinjer en i 1967 mente burde følges som et ledd i å skape en forbedret informasjon og en fastere organisert kontakt mellom landene vedrørende utredninger og lovendringer som gjelder skatteområdet.

Denne rekommandasjon ble ferdigbehandlet så sent som i 1971. I sin melding til Rådet uttalte den danske regjering på samtlige regjeringers vegne at det var enighet om at den anbefalte informasjonstjeneste kunne anses etablert gjennom den in-

formasjonsutveksling som var organisert, og ville bli videre underbygd ved avholdelse av nordiske samråd mellom representanter for finansdepartementene i de nordiske land. Det som her ble kalt "nordisk samråd", var i løpet av de to foregående år, 1969 og 1970, avholdt i alt seks ganger. Dette er en samarbeidsform som fortsatt nyttes med stort utbytte.

Nordisk Råds økonomiske utvalg avgav en enstemmig innstilling om meldingen. Utvalget uttalte at det delte de synspunkter som var framført i meldingen, og var således enig i at den forbedrede informasjonsvirksomhet og fastere organiserte kontakt som Rådet hadde anbefalt, kunne anses etablert. På denne bakgrunn foreslo utvalget at spørsmålet for Rådets del skulle anses sluttbehandlet. Blant underskriverne av denne innstilling var også hr Kåre Willoch, Norge, som i dag vil at Rådet skal vedta en ny rekommandasjon om det samråd som skal finne sted.

Mindretallet betrakter ikke dette som noe stort spørsmål. Vi anser forslaget om en ny rekommandasjon som overflødig. Om det vedtas, vil det ikke ha noen praktisk betydning. Det innebærer ingen skattepolitiske eller økonomiske realiteter, men går utelukkende på behandlingsmåten, på spørsmål som allerede er avklart.

Hvis det er så at flertallet mener at det "regelbundet samråd" som det anbefaler, er noe annet og mer enn det myndighetene i de nordiske land allerede har etablert, er noe annet og mer enn det en la opp til ved vedtakelsen av rekommandasjonen i 1967, så ber jeg om at vi får vite det.

Hr. Willoch sa i dag at det betydde et skritt videre. Men hva representerer flertallets "regelbundet samråd" og hva betyr det i forhold til den ordning det allerede er lagt opp til? Hvis svaret er at det betyr noe annet og vesentlig mer enn det som følger av de allerede optrukne retningslinjer, kan det være grunn til å spørre hvorledes flertallet tenker seg at de nye retningslinjer skal tilpasses for opposisjonens forslag om det som er kalt "betydningsfulle forandringer". Skal i tilfelle opposisjonen ha fri adgang til å foreslå betydningsfulle forandringer i skattesystemet uten at disse forslag på forhånd har vært underkastet regelbundet nordisk

samråd? Hr. Willoch er jo engstelig for at regjeringene skal fremme forslag uten at slik samråd har funnet sted.

Hr. Willoch berørte også i noen grad de mer realitetsbetonte skattepolitiske spørsmål som en kan skimte i bakgrunnen. Det henger sammen med at den pågående skatteutredning i Sverige vil vurdere mulighetene for å se endringer i den direkte skatt og i arbeidsgiveravgiften. Hr. Willoch uttalte at en eventuell omlegging av beskatningen av fysiske personer som innebærer en sammenkobling av lønninger, skatter og avgifter vil kunne medføre visse komplikasjoner sett fra et nordisk synspunkt. Jeg vet ikke om han i det la at han ville være motstander av slike endringer. I hvert fall går jeg ut fra som sikkert at han ikke vil være motstander av at disse spørsmål blir utredet. For min del vil jeg hilse velkommen en utredning av disse interessante skattepolitiske spørsmål.

Men som sagt, mindretallet betrakter ikke dette som noe stort spørsmål. En ny rekommandasjon vil bare være et bidrag til mer byråkrati og mer papirmølle for Rådets eget arbeid. Det nordiske samarbeid på området er allerede vel ivaretatt og bør fortsette etter de optrukne retningslinjer, som jeg i mitt innlegg har søkt å gjøre rede for.

Ut fra dette vil mindretallet foreslå at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslaget.

Willoch: Det forekommer meg at hr. Christiansens plutselig oppdagede engstelse for byråkrati hadde funnet en noe feil sted for anvendelse. Det byråkrati han vil forebygge ved å nekte å være med på denne enkle rekommandasjon, er jo i virkeligheten av aller mest beskjedne art. Dette gjelder en anbefaling, en henstilling til regjeringene som vi naturligvis håper regjeringene i tilfelle vil etterleve. Men det de i tilfelle gjør ved å etterleve denne, er ikke byråkrati, det er omtanke og samråd.

Hr. Christiansen redegjorde forholdsvis inngående for det som tidligere er uttalt om dette samråd. Jeg tror uenigheten kort kan sammenfattes til at flertallet altså ikke finner at dette samråd nå fungerer så godt at man vil avvise denne rekommandasjon, denne påminnelse om samrådets betydning.

Ellers kom vel en litt annen tone frem da hr. Ragnar Christiansen som ledd i sine innvendinger reiste spørsmålet om det da skulle være slik at opposisjonen skulle ha frihet til å foreslå endringer uten forutgående samråd, mens regjeringene ikke skulle ha adgang til dette. Dette kunne jo oppfattes som uttrykk for at regjeringene bør ha frihet til å foreta viktige utspill uten nordisk samråd. Jeg vil si det slik at regjeringene som hovedregel — som helst ufravikelig regel — ikke bør foreta viktige utspill uten samråd både nordisk og nasjonalt. Men når det så gjelder spørsmålet om opposisjonens håndtering av slike spørsmål, tror jeg jeg kan si trygt om den norske opposisjon — og det skulle forbause om ikke det samme er tilfelle med opposisjonen i de andre nordiske land — at de selvfølgelig vil være mer enn tilfreds hvis forslag fra opposisjonen ble møtt med at regjeringen ville studere hvordan tilsvarende forslag og spørsmål er behandlet i andre nordiske land, og gi melding tilbake om dette, slik at også slike nordiske momenter kan komme med ved behandlingen av forslagene. Det skal aldeles ikke stå på noen medlemmer av den nåværende opposisjon å søke utbygget skattepolitisk samarbeid også på dette felt. Men det vil uvegerlig kreve medvirkning fra regjeringene. Og jeg må legge til at jeg kan overhodet ikke se at dette spørsmål om skattepolitisk samarbeid også når det gjelder opposisjonsforslag, kan resises som noen innvending mot et ønske om regelbundet samråd når det gjelder skattepolitisk utspill fra regjeringenes side.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedd votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Poul Dam, Knud Enggaard, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Olavi Lähtenmäki, Ingemar Munde-

bo, Timo Mäki, Gerda Møller, Rolf Sellgren, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Kåre Willoch och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Carl-Henrik Hermansson, Doris Håvik, Paul Jansson, Knud Jespersen, Tellervo M. Koivisto, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Odvar Nordli, Sture Palm, Aarne Saarinen, Liv Stubberud, Erkki Tuomioja och Hannibal Valdimarsson.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ingvar Bakken, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gislason, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Demmus Hentze, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Matthías A. Mathiesen, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Ib Stetter, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Olavi Tupamäki, Seppo Westerlund, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 31 röster mot 24.

18

A 416/e: medlemsförslag om företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Anker Jørgensen (ekonomiska utskottets talesman): Det økonomiske udvalg har behandlet og anbefaler forslaget om bedriftsdemokrati. Forslaget er en henstilling til

Nordisk Råd om at henstille til Ministerrådet at undersøge, hvordan de ansatte i bedrifter, hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medejere, kan få samme medindflydelse, samme medbestemmelse, som de har i de nationale virksomheder, i de lokale bedrifter.

Økonomisk udvalg er enig i, at bedriftsdemokratiet må udbygges i alle nordiske lande. Man erkender, at reglerne for indflydelse og medbestemmelse er forskellige i de forskellige lande, og dette kan betyde, at lønmodtagerne i de enkelte lande får reducerede muligheder i forhold til disse fælles større virksomheder. Et typisk eksempel på disse virksomheder er SAS.

Jeg kan oplyse, at et meget stort flertal af de organisationer og institutioner, som har udtalt sig i sagen, har udtalt sig til fordel for forslaget og er altså på linje med tanken om, at Ministerrådet skal undersøge hele området. Jeg bør selvfølgelig også gøre opmærksom på, at der er instanser, der er imod eller har betænkeligheder over for en sådan undersøgelse. Det gælder bl. a. arbejdsgiverorganisationer.

Jeg synes, det vil være rimeligt her at pege på, at Nordens faglige samorganisation netop i november måned sidste år holdt en konference på Lysebu i Norge. På denne konference slog man fast, at demokrati i arbejdslivet er et centralt krav. Det er et vigtigt led i bestræbelserne for at udvikle demokratiet og medindflydelsen i de enkelte virksomheder, men også vigtigt for demokratiet selv i de enkelte nordiske lande.

Den nordiske faglige samorganisation siger, at en udvikling af medindflydelsen og medbestemmelsen er en forudsætning for et bedre arbejdsmiljø, for en tryggere ansættelse og også for en retfærdigere fordeling af produktionsresultaterne.

Jeg kan også oplyse, at SAS i anledning af denne sag har udtalt, at denne virksomhed fortsat er positivt indstillet over for samarbejdet med lønmodtagerne og er indstillet på, at dette samarbejde kan, skal og bør videreudvikles og også indstillet på, at det bør ske på centralt hold mellem de skandinaviske lande.

I flere nordiske lande har vi nu fået en moderne aktieselskabslovgivning, som bl. a. sikrer lønmodtagernes indflydelse og også

til en vis grad medbestemmelse, idet lønmodtagerne nu er direkte repræsenteret i aktieselskabernes øverste ledelse.

Der er derfor meget, der taler for en fællesnordisk indsats. Både nationalt og i Norden bør der gøres en indsats på disse områder, derfor kan økonomisk udvalg anbefale rådet, at ministerrådet går i gang med at foretage en undersøgelse af dette vigtige emne.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst omröstningsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Knud Enggaard, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Paul Jansson, Knud Jespersen, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Olavi Lähtenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Odvar Nordli, Sture Palm, Aarne Saarinen, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Gunnar Thoroddsen, Hannibal Valdimarsson, Kåre Willoch och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Ingvar Bakken, Per Borten, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gyfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Guttorm Hansen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Matthías Á. Mathiesen, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Ib Stetter, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Toumioja, Olavi Tupamäki, Seppo Westerlund, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.

19

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidenten: 'Presidiet föreslår att plenarförsamlingens kommittéer i överensstämmelse med § 47 arbetsordningen ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för att företa utredningar av särskilda saker.'

Presidiets förslag bifölls.

20

Mötets avslutande

Presidenten: Den 22:a sessionens första samling står inför sin avslutning. Det är min uppfattning att denna session varit en positiv och viktig session. Den har fört vårt samarbete ett gott steg vidare framåt.

Som jag förutskickade i mitt inledningsanförande kom energifrågorna att dominera generaldebatten. De viktiga inlägg som i detta sammanhang gjordes av de fyra närvarande statsministrarna måste naturligtvis tillmätas särskild betydelse. Inte mindre än tre medlemsförslag om nordiskt energisamarbete har dessutom väckts i anslutning till sessionen. Vidare har ekonomiska utskottet haft överläggningar med industriministrarna i denna fråga. Jag vill här också erinra om den rekommendation som egentligen är upptakten till detta energipolitiska samarbete, nämligen den som antogs vid förra sessionen om en nordisk energipolitisk överenskommelse.

Det är väl inte förhastat att dra den slutsatsen att vi vid detta möte lagt grunden för ett utbyggt nordiskt energipolitiskt samarbete. Detta är i sig resultat nog för att beteckna denna session som en av de betydelsefulla i rådets historia.

Det är inte möjligt för mig, och heller inte behövligt, att i några korta ord kommentera

alla de frågor som behandlats under dessa dagar. Jag vill därför inskränka mig till att erinra om ett par frågor.

Rådet har antagit en rekommendation om en nordisk lagstiftningsplan. Därmed har en tidigare kontroversiell fråga förts in i lugnare banor efter en överläggning mellan juridiska utskottet och justitieministrarna, en överläggning som präglades av uppriktig vilja till samförstånd. Jag tror att vi alla bör hälsa detta med tillfredsställelse.

Utöver vad som behandlats här i plenum vill jag också gärna nämna det sammanträde som ägde rum i söndags mellan presidiet, utskottsordförandena och samarbets- och finansministrarna för att diskutera gemensamma nordiska budgetfrågor. En utredningsgrupp har tillsatts inom rådet för att föra vidare detta mycket viktiga ärende. Därmed har ett betydelsefullt steg tagits till förbättrade budgetkontrollmöjligheter för oss nordiska parlamentariker. Dessutom kommer vi att få betydligt bättre översikt över vad vi skulle kunna kalla för den nordiska budgeten, vilket kommer att underlätta de prioriteringsdiskussioner, som regelbundet bör äga rum mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Jag ber nu att få framföra ett personligt tack för den vänlighet rådets medlemmar har visat mig som president under dessa dagar. Jag tackar hjärtligt mina kolleger i presidiet för gott samarbete. Mitt tack riktar sig naturligtvis också till alla sessionens deltagare — regeringsrepresentanter, valda medlemmar, sakkunniga, sekretariatspersonal, representanter för massmedia — och sist men icke minst till personalen i Nya riksdagshuset, som bistått oss på ett utmärkt sätt.

Samtidigt som jag förklarar den 22:a sessionens första samling för avslutad hälsar jag er alla välkomna till höstsamlingen vilken kommer att äga rum vid tidpunkt och på plats, som presidiet senare kommer att bestämma.

Tack alla för den här gången och väl mött igen!

Mötet avslutades kl. 11.10.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 22:a sessions första samling i Stockholm den 16—20 februari 1974, har förts av rådets fungerande sekreterare under samlingen, kanslichefen vid den svenska delegationen, fil. dr Christer Jacobson.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Johannes Antonsson

Helge Seip

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

(Väckt av Sven Hammarberg, Lars Korvald och Saimi Ääri)

Frågan om fysioterapeuters vidareutbildning aktualiserades i Nordiska rådet redan 1964 genom en rekommendation angående undersökning av förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster. De förslag, som 1969 framlagts av en i anledning av rekommendationen tillsatt nordisk kommitté, har ej föranlett åtgärder från regeringarnas sida. Inom rådets socialpolitiska utskott har dock i olika sammanhang kunnat konstateras att behov föreligger av utbildning för instruktionsfysioterapeuter i de nordiska länderna och att en nordisk utbildning på området skulle kunna innebära uppenbara fördelar.

Enligt vår mening föreligger behov av att få en allmän översyn av det aktuella läget i de olika länderna beträffande förekomsten av vidareutbildningsmöjligheter för fysioterapeuter med redovisning av ländernas behov av fysioterapeuter med vidareutbildning.

En nordisk utbildning synes böra inriktas på en specialiserad lärarutbildning. Den grundläggande lärarutbildningen däremot bör ges i varje land för sig och där knyts till befintliga vårdutbildningslinjer. Innehållet i en specialiserad lärarutbildning behöver klarläggas. Härvid bör undersökas om en gemensam lärarutbildning bäst tillgodoser behoven, om den knyts till sådana ämnen som ortopedisk medicin, neurologi, läran om sjukdomar och skador på andnings- och cirkulationsorgan samt psykiatri eller om det finns fler eller andra ämnen, där en specialutbildning för lärare också är erforderlig. Viss pedagogisk utbildning måste naturligtvis även ingå. Utredningen bör även utvisa hur en lärarutbildning av ifrågavarande slag skall organiseras. En möjlighet kunde måhända vara att förlägga hela undervisningen eller del därav till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Klargöras bör även om den pedagogiska specialutbildningen skall avse både lärare med ansvar för den rent teoretiska utbildningen och handledare med ansvar för den praktiska utbildningen eller endast endera kategorin.

De ekonomiska konsekvenserna av en samnordisk undervisning måste självfallet också klarläggas.

En undersökning av här skisserad art bör lämpligen företagas av företrädare för såväl sjukgymnasterna själva som för ansvariga myndighe-

ter. Den i anledning av 1964 års rådsrekommendation tillsatta nordiska kommittén bestod av tre representanter från respektive Danmark, Finland och Sverige och två från Norge. En mera lätthanterlig grupp bör nu arbeta, förslagsvis med sammanlagt fyra personer.

På grundval av resultaten av undersökningen bör därefter genomföras en pedagogisk specialutbildning för fysioterapeuter på nordisk bas.

Med åberopande av vad ovan anförts hemställer vi,
att Nordiska rådet efter vederbörlig utredning antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk pedagogisk specialutbildning för fysioterapeuter.

Stockholm, Oslo och Helsingfors den 18 november 1971

Sven Hammarberg (s) *Lars Korvald (Kf)* *Saimi Ääri (K)*

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter. Förslaget fanns upptaget på dagordningen för utskottets möte i Stavanger den 24 september 1973, men bordlades i avvaktan på fullständigt utredningsmaterial. Ärendet slutbehandlades vid utskottets möte i Stockholm den 25 oktober 1973.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet, efter vederbörlig utredning, måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk pedagogisk specialutbildning för fysioterapeuter.

Frågan om fysioterapeuternas vidareutbildning aktualiserades i Nordiska rådet genom rekommendation nr 6/1964. I denna uppmanades regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruktionsjukgymnaster. Nordiska ministerrådet meddelade inför den 20:e sessionen i Helsingfors 1972 att förutsättningar för en nordisk samordning av instruktionsgymnastutbildningen inte förelåg. Nordiska rådet avskrev mot denna bakgrund rekommendation nr 6/1964.

Enligt förslagsställarna finns ett behov av en allmän översyn av möjligheterna till vidareutbildning för fysioterapeuter. En samnordisk vidareutbildning synes därvid vara att föredra. Den grundläggande utbildningen torde däremot med fördel kunna anordnas nationellt. Övervägas borde om en dylik vidareutbildning bäst tillgodoser behoven om den knyts till ämnen som ortopedisk medicin, neurologi, läran om sjukdomar och skador på andnings- och cirkulationsorgan eller psykiatri.

Med anledning av medlemsförslaget tillsatte Nordiska rådets socialpolitiska utskott en arbetsgrupp vid sitt möte i Oslo den 2 december 1971 bestående av:

fuldmächtig Jacob Tørning, indenrigsministeriet, Danmark,
fysioterapeutlärare Raija Tyni, fysioterapeutinstitutet i Helsingfors, Finland,
byråsjef Aase Bryn Trovik, Sosialdepartementet, Norge, samt
bitr. professor Harald Brodin, karolinska institutet, Sverige.

Arbetsgruppen utsåg inom sig bitr. professor Harald Brodin till sin ordförande samt tillkallade chefgymnast Christel Witberg som permanent sekreterare.

2. Utskottet

Fysioterapins uppgifter är i dag att undersöka och behandla funktionsnedsättningar av olika slag hos människan. Arbetet är manuellt-pedagogiskt.

På grundutbildningsnivå finns det behov av två typer av lärare: dels instruktionsfysioterapeuter dels fysioterapeutlärare. Instruktionsfysioterapeuterna har till uppgift att se till att de i undervisningen framkomna intentionerna förverkligas under det att fysioterapeutlärarna skall styra utbildningen mot inom hälso- och sjukvård uppställda mål.

För anordnandet av en gemensam nordisk vidareutbildning av fysioterapeuter talar bl. a. att inträdeskraven för grundutbildningen i realiteten i stort sett är lika i Danmark, Norge och Sverige, medan man i Finland för inträde också kräver godkänt lämplighetsprov. Antalet lärartjänster inom fysioterapin i Norden uppgår till 84. I Danmark, Norge och Sverige saknas organiserad vidareutbildning varför intresserade lärare på egen hand fått skaffa sig sådan. I Finland däremot finns redan en kontinuerlig vidareutbildning på hög nivå. Möjligheterna till vidareutbildning för fysioterapeuter är följaktligen för närvarande mycket olika länderna emellan.

I arbetsgruppens förslag (*NU 1973: 6*) skisseras en utbildning i fyra steg. Efter grundutbildning på nationell nivå är fysioterapeuten verksam på sjukhus under två år. Därefter vidtar pedagogisk grundutbildning och ämnesfördjupning omfattande 4 respektive 12 veckor. Även denna utbildning förläggs till nationell nivå. 2 1/2 år efter grundutbildningens slutförande erhålles sålunda instruktionsfysioterapeutkompetens.

Nästa steg i utbildningen skall enligt arbetsgruppens förslag ske på nordisk nivå. Fysioterapeuten erhåller därvid, efter ytterligare en termins studier, fysioterapeutlärarekompetens.

I arbetsgruppens utredningsmandat nämndes möjligheten att förlägga denna vidareutbildning till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg (NHH). Arbetsgruppen har emellertid kommit fram till att detta inte är möjligt i nuläget, utan stannar vid ett förordande av att utbildningen placeras på ort där fysioterapeututbildning förekommer t. ex. i anslutning till universitet med pedagogisk institution eller motsvarande. Kostnaderna för utbildningen uppskattas av arbetsgruppen till 100 000 svenska kronor per kurs om 10 studerande. Ifall stipendier skall utgå enligt samma normer som gäller vid NHH tillkommer 65 000 svenska kronor per kurs.

Förslaget från arbetsgruppen, som varit allsidigt sammansatt, är enhälligt.

Mot bakgrund av att vidareutbildning för fysioterapeuter helt saknas i tre av de av utredningen berörda nordiska länderna, att behovet av fysioterapeutlärare för varje år antar allt större dimensioner och att ge-

nom en nordisk samordning fördelar uppnås inte bara genom att elevunderlaget breddas utan också genom att lärarekryteringen underlättas finner socialpolitiska utskottet det styrkt att utbildningen till fysioterapeutlärare bör anordnas på nordisk nivå i enlighet med intentionerna i arbetsgruppens förslag (NU 1973: 6).

Utskottet hemställer, att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialistutbildning för fysioterapeutlärare.

Stockholm den 25 oktober 1973

Kristian Albertsen (S) Finn Gustavsen (SV) Sven Hammarberg (s)
Asbjørn Haugstvedt (Kr. F) Lars Lindeman (Sd) Gerda Møller (KF)
Fung. förman

Arne Nilsen (A) Jan-Ivan Nilsson (c) Jens Risgaard Knudsen (S)
Matti Ruokola (K) Carl Olof Tallgren (Sv) Hannibal Valdimarsson (SF)

Medlemsförslag

om enhetlig lagstiftning om fastighetsförmedlare

(Väckt av Georg C. Ehrnrooth, Pertti Salolainen och Helge Seip)

Den i samtliga nordiska länder ständigt växande fastighetsmarknaden har givit fastighetsförmedlarna mera arbete och större ansvar. För att trygga en smidig fastighetsmarknad och för att skydda säljarnas och köparnas rättigheter har de nordiska länderna var på sitt håll utvecklat sin lagstiftning. Resultatet har dock varit rätt varierande. Man kan därför med skäl konstatera, att fastighetsförmedlarnas förmåga att betjäna sina klienter för närvarande är mycket olika inom olika områden av de nordiska länderna. Det nuvarande läget är långtifrån önskvärt.

Den sedan länge livliga omflyttningen i Norden har givit fastighets- och bostadsmarknaden en internationell prägel. Även utbredningen av kommersiella och industriella företag över gränserna har skapat ett stort behov av tjänster från fastighetsbranschens sida gentemot nordiska kunder från en annan stats område. I dessa fall framträder de olägenheter, som föranleds av den olika betjäningnivån i länderna, ofta rätt starkt. I synnerhet för en kund från länder utanför Norden, som röner olikartat bemötande, framstår olägenheterna av den olika betjäningnivån accentuerade.

Förutom förmedling av fastigheter och våningar omfattar den berörda yrkesgruppens arbetsfält bl. a. värdering och konsultering. Beträffande de verksammes yrkeskompetens borde det inte få förekomma stora skiljaktigheter med tanke på uppgifternas betydelse och ansvarsfullhet.

Nämnda nivåskillnader kan man söka avlägsna genom att i samband med auktoriseringen av dem som vill idka fastighetsförmedling kräva likvärdig utbildning, likvärdiga examina och lika lång praktiktid.

En absolut förutsättning för ifrågavarande yrkesutövare är naturligtvis fullständigt oberoende av kreditgivare. Mot denna princip har man allvarligt brutit i vissa länder.

Under hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utreda möjligheterna att förenhetliga ländernas lagstiftning om fastighetsförmedlare samt därefter vidtaga åtgärder för att i samtliga nordiska länder bringa kompetensfordringarna

för fastighetsförmedlare i samband med auktoriseringen på samma, tillräckligt höga nivå.

Helsingfors och Oslo i maj 1972

Georg C. Ehrnrooth (Sv) *Pertti Salolainen (Kok)* *Helge Seip (V)*

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 5)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ensartet lovgivning om ejendomsmæglere.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 8. januar 1973 i Stockholm, den 20. maj 1973 i Tavastehus, den 27. juli 1973 i Tórshavn og den 7. januar 1974 i København.

I mødet den 27. juli 1973 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark.

1. Medlemsforslaget

Ved medlemsforslaget foreslås det, at Nordisk Råd anbefaler regeringerne i de nordiske lande *dels* at undersøge mulighederne for at samordne lovgivningerne om ejendomsmæglere, *dels* at fastsætte de betingelser, der kræves for at opnå autorisation, på samme tilstrækkelige, høje niveau.

Forslagsstillerne anfører, at alle landene har udviklet en lovgivning, der skal sikre en smidig handel med fast ejendom og samtidig beskytte sælgerens og køberens rettigheder. Det fremhæves, at de gældende love imidlertid er så forskellige, at ejendomsmæglerens muligheder for at betjene deres klienter er meget uensartede. Gennem det stigende antal flytninger fra et land til et andet og udbredelsen af handelsmæssige og industrielle virksomheder over landegrænserne er de uheldige virkninger af forskellighederne blevet stærkt fremtrædende.

Forslagsstillerne finder, at man kan søge forskellene mindsket ved at stille krav om en ensartet uddannelse, ensartede eksaminer og samme forudgående praktiktid som betingelse for opnåelse af autorisation. Endelig må det være en forudsætning, at ejendomsmæglere virker uafhængigt af kreditivere.

2. Remisstringer

Udtalelser om forslaget har været indhentet fra følgende myndigheder og organisationer i perioden 12. oktober 1972—19. juli 1973:

Nordisk Eiendomsmægler Union (N.E.U.).

Danmark:

Handelsministeriet.

Ejendomsmæglerkommissionen.

Forbrugerrådet.

Dansk Ejendomsmæglerforening.

Danske Ejendomshandlers Landssammenslutning.
Ejendomsmæglersocietetet i Danmark.

Finland:

Justitieministeriet.
Konsumentrådet.
Finlands juristförbund.
Finlands fastighetsförmedlares förbund r.f.
Jordägarnas förbund r.f.

Norge:

Departementet for handel og skipsfart.
Norges eiendomsmeglerforbund.
Norske forsikringselskapers forbund.

Sverige:

Kommerskollegium.
Marknadsdomstolen.
Näringsfrihetsombudsmannen.
Konsumentombudsmannen.
Handelskamrarnas nämnd.
Handelskammaren i Göteborg.
Auktoriserade fastighetsmäklares riksförbund.
Svenska aktiva fastighetsmäklareförbundet.
Hyresgästernas riksförbund.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Fra *Nordisk Eiendomsmegler Union* oplyses, at meningerne i de enkelte landes ejendomsmæglerorganisationer har været noget forskellige. Fra dansk og norsk side anses der ikke at være behov for en harmonisering, medens en sådan anses ønskelig fra svensk og finsk side. Unionen finder, at spørgsmålet om en harmonisering må ses i et videre perspektiv end det nordiske og henviser til, at Den internationale ejendomsmæglerorganisation, som Danmark, Finland, Norge og Sverige er medlemmer af, arbejder med disse spørgsmål, specielt i relation til de lande, som er eller vil blive tilknyttet fællesmarkedet ved medlemskab eller handelsaftale.

Fra *dansk og norsk side* er man tilfreds med de gældende love og finder ikke behovet for en harmonisering fremtrædende. Det fremhæves, at en harmonisering ikke må medføre en reduktion af kravene til ejendomsmæglerne i de to lande. *Norges eiendomsmeglerforbund* fremhæver, at en harmonisering bør foregå i samarbejde med Den internationale ejendomsmæglerorganisation.

Fra *finsk side* anbefales medlemsforslaget, og der peges på en række områder, f. eks. uddannelse, autorisation og kontrol m.v., hvor en fællesnordisk lovgivning vil kunne indebære forbedringer. *Justitieministeriet* anfører dog, at kvalifikationskravene inden for rammerne af den nugældende finske lovgivning kan stilles tilstrækkelig høje, og at medlemsforslaget ikke vedrører overvågningen af ejendomsmæglerens virksomhed.

Fra svensk side er meningene delte. *Kommerskollegiet*, *Handelskammaren i Göteborg* og *Handelskamrarnas nämnd* mener ikke, forskellene mellem lovgivningerne rejser et behov for en nordisk harmonisering, og forudsætningerne for at skabe en fælles lovgivning bedømmes ikke som gode. Indførelse af en obligatorisk autorisation afvises. *Marknadsdomstolen* støtter, at den foreslåede udredning kommer i gang og anfører, at det er et spørgsmål, om der ikke i Sverige bør indføres en lignende ordning som gælder i Danmark og Norge, selv om reglerne om ejendomskøb er så forskellige, at det er tvivlsomt, om ét lands mæglere kan anses som egnede til at arbejde i et andet land. *Konsumentombudsmannen* anfører med baggrund i et flertal af sager om klager i forbindelse med boligformidling, at der er grund til at overveje, om ikke al privat erhvervmæssig boligformidling bør forudsætte en form for obligatorisk offentlig autorisation. *Konsumentombudsmannen* kan derfor tilslutte sig, at en udredning herom kommer i gang. *Näringsfrihetsombudsmannen* anser det for ønskværdigt, at man fra det offentlige side søger at fremme konkurrencen inden for ejendomsmæglerbranchen og kan derfor ikke anbefale et offentligt autorisationssystem, som anses som en konkurrencebegrænsende foranstaltning, der ikke giver øget garanti for mere ansvarsfuld næringsudøvelse.

Auktoriserade fastighetsmäklares riksförbund og *Svenska aktiva fastighetsmäklareförbundet* kan tiltræde ønsket om ensartede kvalifikationskrav til ejendomsmæglere.

Udtalelserne fra de "forbrugerorganisationer" som har været hørt, er meget kortfattede. *Forbrugerrådet* og *konsumentrådet* tiltræder forslaget til rekommandation. *Hyresgästernas riksförbund* anbefaler også forslaget og peger på, at der er en stærk interesse i, at der stilles store krav til kundskaber og ansvarsfølelse. *Riksförbundet* anbefaler indførelse af et skærpet autorisationssystem i Sverige. *Grundejernes Landsforbund*, *Parcelhusejernes Hovedstadsråd* (danske) og *Norges huseierforbund* og *Norges leieboerforbund* har ikke afgivet udtalelser.

3. Udvalget

Udvalget har gennem de afgivne remissudtalelser modtaget udførlige redegørelser for de retsregler om ejendomsmæglervirksomhed, der gælder i de enkelte lande. Det fremgår heraf, at ejendomsmæglervirksomhed langt fra er noget entydigt begreb i de nordiske lande, og at såvel de regler der gælder for at kunne etablere sig som ejendomsmægler som reglerne om reguleringen af ejendomsmæglervirksomheden er temmelig forskellige. Det skyldes dels historisk betingede forskellige opbygninger af de næringsretlige systemer, dels afvigende regler om ejendomsrettens overgang og andre tingsretlige spørgsmål i forbindelse med køb og salg af fast ejendom.

Fra dansk og norsk side er der bortset fra en meget kort udtalelse

fra Forbrugerrådet i Danmark, der tiltræder forslaget, ikke udtalt støtte til medlemsforslaget. De regler, der gælder i de to lande, anses for at tilgodese de eksisterende behov for erhvervets regulering, og man finder ikke, at der er behov for en harmonisering af de nordiske landes lovgivning.

De udtalelser fra finsk og svensk side, som anbefaler medlemsforslaget, fremhæver kun i mindre grad som begrundelse for en harmonisering hensynet til ejendomsmæglerens muligheder for at virke i et andet land end hjemlandet og hensynet til at gøre det lettere for borgerne i ét land at klare problemerne ved erhvervelse af fast ejendom i et andet. I højere grad må de positive udtalelser tages som udtryk for et ønske om ændring af de nationale regler af andre grunde.

I de udtalelser, som ikke støtter forslaget, fremhæves det flere steder, at indførelse af en fast autorisationsordning støder mod væsentlige næringsretlige grundprincipper i de lande, der ikke har en sådan ordning.

Udvalget er på denne baggrund nået til det resultat, at forskellene mellem de regler, der i de enkelte lande gælder for ejendomsmæglererhvervet er så store, at en harmonisering vil være meget vanskelig at gennemføre. Det vil efter udvalgets opfattelse kun være muligt, hvis der i alle landene er et stærkt ønske og behov for en sådan ensretning. Udvalget må imidlertid tage de afgivne udtalelser fra regeringerne, offentlige myndigheder og organisationer repræsenterende både ejendomsmæglere og ejendoms købere og lejere som udtryk for, at behovet for en harmonisering ikke på nuværende tidspunkt er så fremherskende, at udvalget mener at kunne anbefale rådet at vedtage en rekommandation som foreslået af forslagsstillerne.

Udvalget mener imidlertid, at medlemsforslaget har fremkaldt udtalelser, som viser, at der eksisterer problemer, som formentlig vil nødvendiggøre nye overvejelser i fremtiden. Udvalget har derfor med tilfredshed modtaget oplysningerne om, at der på bredere international basis arbejdes med disse spørgsmål, og udvalget vil anbefale, at dette arbejde nøje følges og understøttes.

Under henvisning hertil indstiller udvalget,

at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslaget om ensartet lovgivning om ejendomsmæglere.

København, den 7. januar 1974

Erik Adamsson (s)

Olaf Knudson (H)

Matthias A. Mathiesen (Sj)

Allan Hernelius (m)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Ambjørng Sælthun (Sp)

Undertegnede medlem tiltræder udvalgsflertallets indstilling:
Helsingfors den 30 januari 1974

Timo Mäki (Kok)

Reservation

Undertegnede medlemmer af udvalget anser, at flertallet har lagt for ringe vægt dels på de anbefalende udtalelser, der er kommet navnlig fra svensk side, dels på de berørte ejendomsbesidderes og -erhververes interesser. Det er ikke ualmindeligt, at borgere fra ét nordisk land besidder eller erhverver fast ejendom i et andet nordisk land, og det kan give anledning til misforståelser og i visse tilfælde endog tab, hvis man ikke er opmærksom på, at kravene til ejendomsmæglere er væsentligt forskellige i de enkelte lande og eventuelt væsentligt lavere i det land, hvor ens ejendom er beliggende, end i ens eget land, så meget mere som man i et andet land i langt højere grad er henvist til at stole på de oplysninger, man får af sin ejendomsmægler.

Der er således tale om en reel nordisk interesse i en ensartet lovgivning om ejendomsmæglere, og derfor foreslås følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i de nordiske lande at undersøge mulighederne for en større tilnærmelse mellem landenes lovgivning om ejendomsmæglere med henblik på at skærpe kravene til autorisation af ejendomsmæglere, således at der opnås et fælles niveau, der i hvert fald ikke er lavere end det, der i øjeblikket findes i noget af de nordiske lande.

København, den 7. januar 1974

Thor Lund (A)

Lars Werner (vpk)

Undertegnede medlemmer tiltræder reservationen:

København, den 10. januar 1974

Poul Dam (SF)

Helsingfors den 30 januari 1974

Osmo Kock (Skdl)

Medlemsförslag

om nordisk specialistutbildning på radioterapins område

(Väckt av Kristian Albertsen, Bjarni Guðnason, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Jan-Ivan Nilsson och Salve Salvesen)

Den pågående utvecklingen inom radioterapi är av stor betydelse för väsentliga delar av cancervården i de nordiska länderna. Antalet läkare som utbildar sig i denna disciplin är dock i varje land relativt litet.

I samtliga nordiska länder har radioterapi utvecklat sig till en klinisk disciplin med ansvar för den icke-kirurgiska terapin vid många typer av cancersjukdomar. Denna utveckling aktualiserar behovet av ändrad specialistutbildning för radioterapeuter i Norden. Utbildningen bör anpassas till disciplinens nuvarande faktiska uppgifter. En sådan utbildning bör bestå av klinisk tjänstgöring och teoretisk undervisning.

Representanter för radioterapi i Danmark, Norge och Sverige har genom en av dem tillsatt arbetsgrupp utrett de nuvarande förhållandena inom radioterapi i de nordiska länderna. Härvid framkom att hel klinisk utbildning redan nu utan svårigheter kan erbjudas i varje nordiskt land utom möjligtvis i Island. När det gäller den teoretiska utbildningen fordras dock att man anordnar speciella kurser. Varje enskilt land synes emellertid sakna förutsättningar för att kunna ge en tillfredsställande teoretisk utbildning. Sådan teoretisk undervisning bör dock kunna tillskapas på gemensam nordisk bas.

Behovet av en dylik samnordisk specialistutbildning har i skrivelser till Nordiska rådet framförts av ovannämnda representanter för radioterapi i de nordiska länderna (se Tillägg 1—6).

Genomförandet av en samnordisk utbildning förutsätter naturligtvis viss ekonomisk och organisatorisk samordning. Bland annat erfordras att ansvariga myndigheter i respektive länder underlättar lärares och elevers möjligheter att delta och att erforderliga medel ställs till förfogande för den samnordiska undervisningen som bör bedrivas i form av gemensamma kurser under en period av fem år. Den tidigare omnämnda arbetsgruppen har beräknat kostnaderna för en gemensam specialistutbildning till 20 000 finska mark per år under en femårig övergångsperiod. Efter övergångsperioden på fem år har man ansett att det bör finnas förutsättningar för nationell teoretisk utbildning i respektive land.

Det synes vara en väsentlig fördel om viss kursbunden undervisning inom radioterapi kunde arrangeras på nordiskt plan. Möjligheterna att anordna sådana kurser bör enligt vår mening undersökas. Stöd behövs under ett övergångsskede framför allt för att påskynda en pågående medicinsk utveckling som försvåras av att våra länder är relativt små och som kan påskyndas om en samordning under övergångsperioden kan genomföras.

Under hänvisning till vad ovan framförs hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för att anordna gemensamma nordiska kurser för specialistutbildning inom radioterapi.

København, Reykjavík, Stockholm, Helsingfors och Oslo den 18 oktober 1972.

Kristian Albertsen (S) Bjarni Guðnason (SF) Sven Hammarberg (s)

Lars Lindeman (Sd) Jan-Ivan Nilsson (c) Salve Salvesen (A)

TILLÄGG 1**Skrivelse till Nordiska rådet från representanter för radioterapi i Danmark, Finland, Norge och Sverige angående samnordisk specialisuttbildning av radioterapeuter**

Undertecknade representanter för radioterapi i Danmark, Finland, Norge och Sverige har genom en av oss tillsatt arbetsgrupp utrett de nuvarande förhållandena inom radioterapi i de nordiska länderna. Vi har därvid funnit att i samtliga dessa länder har radioterapin utvecklats till en klinisk disciplin med ansvar för den icke-kirurgiska terapin (strålterapi, cytostatikaterapi, hormonterapi) vid många typer av cancersjukdomar. Som följd därav bör utbildningen av specialisterna ändras och anpassas till disciplinens nuvarande faktiska uppgifter. Denna utbildning bör bestå av klinisk tjänstgöring och teoretisk undervisning. Den sistnämnda fordrar anordnande av speciella kurser. Fullständig klinisk utbildning kan redan utan svårigheter erbjudas i varje nordiskt land utom möjligtvis i Island. Förutsättningarna för en fullständig kursbunden utbildning är inte lika goda i varje enskilt nordiskt land, men sådana kunde tillskapas på en gemensam nordisk bas. Detta medför dock vissa organisatoriska och ekonomiska problem, bland annat behövs under övergångsskedet en permanent nordisk samarbetsgrupp.

Vi anhåller därför om Nordiska rådets stöd för att förverkliga det gemensamma målet och hemställer att Nordiska rådet

— verkar för att de enskilda nordiska ländernas ansvariga myndighet underlättar deltagande av lärare och elever i de gemensamma kurserna för specialistuttbildning inom vår disciplin,

— under övergångsperioden lämnar ett ramanslag som kan användas dels för att bekosta lärarnas och elevernas deltagande i de gemensamma nordiska kurserna i de fall då landets myndighet icke kan bevilja detta anslag och dels för att bekosta verksamheten, främst resor, för den permanenta nordiska samarbetsgruppen.

Ramanslaget behövs för en övergångstid under vilken samordningen kommer att äga rum. Den perioden beräknas av oss till fem år. Kostnaderna beräknas till 20 000 finska mark per år (*se Tilläggsbihang*). Vi bedömer att efter en övergångsperiod på fem år kommer det att finnas tillräckligt stora likheter i förutsättningarna för utbildning i de nordiska länderna och att anslaget icke längre behöver sökas.

Vi vill slutligen framhålla att förhållandena inom vår disciplin torde vara tämligen unika och den pågående utvecklingen av betydelse för väsentliga delar av cancervården i våra länder. Antalet läkare som utbildar sig i denna disciplin är i varje land fortfarande relativt litet och ämnet stort, varför vi ser det som en väsentlig fördel om viss kursbunden undervisning kunde arrangeras på nordisk basis. Nordiska rådets

stöd behövs under ett övergångsskede framför allt för att påskynda en pågående medicinsk utveckling som försvåras av att våra länder är relativt små och som kan påskyndas om en samordning under övergångsperioden kan genomföras.

Oslo 15. maj 1972

<i>J. Einhorn</i>	<i>Ø. Solheim</i>	<i>Lars Holsti</i>
<i>Helge Johansen</i>	<i>Erik Poppe</i>	<i>Olle Kjellgren</i>
<i>Martin Lindgren</i>	<i>Bo Ljftbrand</i>	<i>Pentti J. Taskinen</i>
<i>Herman Høst</i>	<i>A. Voutilainen</i>	<i>P. Büchler Fredriksen</i>
<i>G. B. Madsen</i>	<i>A. Sell</i>	<i>Sigvard Kaae</i>
	<i>S. Rennæs</i>	

TILLÄGGSBIHANG

Kostnadsförslag

De årliga kostnaderna vid samordnad utbildning på nordisk bas beräknas enligt följande:

Arrangemang för en gemensam nordisk kurs inklusive föreläsningsarvoden och resekostnader för lärare från annat nordiskt land	Fmk 10 000:—
Resekostnader och eventuella kursavgifter för kursdeltagarna	Fmk 4 000:—
Resekostnader, uppehälle och dagtraktamente för den permanenta Nordiska samarbetsgruppens medlemmar (3 personer, 2 resor per år)	Fmk 6 000:—
	Fmk 20 000:—

TILLÄGG 2

Skrivelse till Nordiska rådets danska sekretariat från Den danske arbejdsgruppe for samordning af uddannelsen af radioterapeuter angående samnordisk utbildning

Den danske arbejdsgruppe for samordning af uddannelsen af radioterapeuter-onkologer i Norden fremsender hermed en ansøgning til Nordisk Råd om en årlig tildeling på 20 000 finske mark i en fem-års periode til organisation af fælles kurser for specialuddannelse i vor disciplin.

Lignende ansøgninger vil blive fremsendt fra de øvrige nordiske lande.

Vi så gerne, at ansøgningen kunne tages op på Nordisk Råds kommende møde i februar 1973.

København, den 4. oktober 1972

Helge Johansen

Overlæge ved Radiumstationen,
København

TILLÄGG 3

Skrivelse till Nordiska rådets Finlands delegation från den finska arbetsgruppen för samordning av utbildningen av radioterapeuter angående samnordisk utbildning¹

En av de nordiska radioterapeuterna i april 1971 tillsatt arbetsgrupp har utrett de nuvarande förhållandena inom radioterapin i de nordiska länderna och i sin rapport konstaterat, att radioterapin i samtliga nordiska länder utvecklats till en klinisk disciplin med ansvar för den icke-kirurgiska terapin vid cancersjukdomar (strålterapi, cytostatikaterapi och hormonterapi). Benämningen radioterapi motsvarar sålunda inte mera verksamheten inom facket, av vilken anledning en namnförändring är motiverad. Samtidigt har det befunnits vara nödvändigt att förenhetliga utbildningen av radioterapeut-onkologer i de nordiska länderna. Klinisk utbildning kan ges i varje land, men en av arbetsgruppen föreslagen och av de nordiska radioterapeuterna godkänd kursbunden utbildning kan man ännu inte helt anordna i varje nordiskt land. Av denna anledning har man avsikten att anordna samnordiska kurser. För verksamhetens koordinering har man tillsatt en permanent nordisk arbetsgrupp, som till arbetsnamn antagit "Nordisk onkologisk samarbetsgrupp". En samnordisk kursverksamhet är för de finländska radioterapeuterna särskilt viktig. Denna liksom också den permanenta nordiska arbetsgruppen behöver dispositionsmedel för sin verksamhet.

Därför vänder vi oss till Nordiska rådet och anhåller om rådets stöd för inledandet av verksamheten. Enligt vår uppskattning behöver vi stöd för fem års tid, varefter man i varje nordiskt land sannolikt kan självständigt anordna de nödiga kurserna.

Enligt våra beräkningar skulle det behövas 20 000 finska mark per år, av vilken summa omkring hälften skulle användas till anordnandet av en kurs årligen, c:a 6 000 mark till den nordiska arbetsgruppens reseutgifter och resten till underlättandet av deltagande i samnordiska kurser. I beräkningen har de av sekreterararbetskraften föranledda utgifterna inte beaktats.

¹ *Skrivelsen översatt från finska.*

Vi bifogar den nordiska arbetsgruppens rapport, de nordiska radioterapeuternas deklARATION (*här ej tryckta*) samt en av de nordiska radioterapeuterna till Nordiska rådet ställd vädjan (*se Tillägg 1*) och anhåller om en välvillig inställning från Nordiska rådets Finlands delegation till förenhetligandet av de nordiska radioterapeuternas utbildning och till verksamhetens finansiering samt till upptagandet av frågan vid Nordiska rådets session.

Slutligen vill vi ytterligare framhålla, att förhållandena inom vår disciplin är exceptionella och att utvecklingen som för närvarande håller på att äga rum har betydelse för hela behandlingen av cancer.

Helsingfors den 13 september 1972

Lars R. Holsti

Professor i radioterapi,
Helsingfors

Antero Voutilainen

Professor i radioterapi,
Åbo

Pentti J. Taskinen

Professor i radioterapi,
Uleåborg

TILLÄGG 4

Skrivelse till Nordiska rådets isländska delegation från Islands röntgenlægeforening angående samnordisk utbildning av radioterapeuter

I april 1972 nedsatte röntgenlægeforeningerne i Sverige, Norge, Danmark og Finland et udvalg for at drøfte og gøre forslag om ændringer i radioterapeuters uddannelse og arbejdsområde.

Islands röntgenlægeforening har ikke taget aktiv del i dette samarbejde, men er blevet orienteret om sagens udvikling.

Ovnevænte repræsentanter har udtrykt et klart ønske om, at Island burde deltage i dette nordiske samarbejde.

Udvalget har afgivet en betænkning, der følger hoslagt (*ej tryckt här*). Denne betænkning indeholder forslag om samordning af de krav, der stilles for anerkendelse af specialister og om oprettelse af et udvalg, der skal varetage den praktiske udførelse af samordningen og gøre forslag om en ny betegnelse af det pågældende specialfag etc.

Endvidere har udvalget sendt en skrivelse til Nordisk Råd hvori man anmoder om finansiel støtte for at kunne holde kursus i faget hvilket er en nødvendig del af uddannelsen. Disse kursus er fælles for alle landene og holdes ifølge bestemte regler.

Hvis Nordisk Råd anser det for muligt at imødekomme dette ønske vil midlerne blive brugt til at betale forelæserens rejse- og opholdsudgifter. Disse udgifter beregnes til 20 000 finske mark årlig i 5 år under overgangsperioden.

Som repræsentant for Islands röntgenlægeforening vil jeg afgjort anbefale, at Islands repræsentanter i Nordisk Råd støtter denne anmodning idet denne ordning af specialistuddannelsen er til stor nytte for de islandske læger, der ønsker at uddanne sig i dette fag.

Reykjavík, den 9. oktober 1972

På Islands röntgenlægeforenings vegne

Kolbeinn Kristoffersson

Overlæge

TILLÄGG 5

Skrivelse till Nordiska rådets norska delegation från Den norske arbeidsgruppe for samordning av utdanning av radioterapeuter angående samnordisk utbildning

Nordiske spesialister i terapeutisk radiologi (kreftbehandling ved ikke-kirurgiske metoder) har funnet at etablering av et nordisk samarbeid vedrørende utdannelsen av leger til spesialister i denne disiplin vil høyne utdannelsens kvalitet og samtidig redusere den økonomiske belastning på hvert enkelt land.

Etableringen av dette samarbeid er imidlertid avhengig av noen økonomisk støtte. Nordiske universitetslærere og spesialister i denne disiplin har derfor utarbeidet den vedlagte henvendelse til Nordisk Råd (se *Tillägg 1*). — — —

Montebello, 4. september 1972

Ø. Solheim

TILLÄGG 6

Skrivelse till Nordiska rådets svenska delegation från den svenska arbetsgruppen för samordning av utbildningen av radioterapeuter angående samnordisk utbildning

Den svenska arbetsgruppen för samordning av utbildningen av radioterapeuter-onkologer i Norden översänder härmed en anhållan till Nordiska rådet beträffande ett anslag om 20 000 finska mark per år under

en 5-årsperiod för anordnandet av gemensamma kurser för specialistutbildning inom vår disciplin (*se Tillägg 1*).

Vi är synnerligen angelägna, att ärendet kunde tagas upp på rådets möte i februari 1973.

Lund den 7 september 1972

Enligt uppdrag

Martin Lindgren

Professor i radioterapi

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 32)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om nordisk specialistutbildning på radioterapins område. Förslaget behandlades vid utskottets möte i Værløse den 19 maj 1973. Utskottet beslöt därvid i avvaktan på besked om när undertecknande av framlagt förslag till en generell nordisk överenskommelse rörande specialistkompetens för läkare kunde förväntas, uppskjuta den vidare behandlingen av saken. Ärendet slutbehandlades vid utskottets möte i Stockholm den 25 oktober 1973. Såsom sakkunniga lämnade vid sistnämnda möte äldre regeringssekreterare Elisabeth Groop och medicinalråd Holger Hultin, båda Finland, samt rättschef Carl-Edward Sturkell och medicinalråd Gunnar Wennström, båda Sverige, utskottet kompletterande upplysningar.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för anordnandet av gemensamma nordiska kurser för specialistutbildning inom radioterapin.

I medlemsförslaget framhålles, att radioterapin i de nordiska länderna har utvecklats till en klinisk disciplin med ansvar för den icke-kirurgiska terapin vid många typer av cancersjukdomar. Därmed aktualiseras också behovet av en ändrad specialistutbildning. Som motiv för en nordisk samordning anför förslagsställarna, att man i varje enskilt nordiskt land för närvarande saknar resurser för att kunna ge en adekvat teoretisk specialistutbildning på radioterapins område.

Nordisk specialistutbildning på radioterapins område förutsätter samordning av dels ekonomisk, dels organisatorisk art. Berörda myndigheters medverkan krävs för att underlätta lärares och elevers möjligheter att delta i dylika kurser och erforderliga medel behöver ställas till förfogande. Undervisningen, som enligt förslagsställarna bör bedrivas under en femårsperiod i form av gemensamma kurser, beräknas kosta 20 000 finska mark per år. Efter femårsperiodens slut torde förutsättningar finnas för att på nationell nivå anordna teoretisk utbildning inom ämnesområdet.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordisk federation för medicinsk undervisning.

Danmark

Indenrigsministeriet.
Sundhedsstyrelsen.
Amtsrådsforeningen i Danmark.
Københavns kommune.
Frederiksberg kommune
Akademikernes Centralorganisation.
Den almindelige danske lægeforening
Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse.

Finland

Undervisningsministeriet.
Social- och hälsovårdsministeriet.
Statens medicinska kommission.
Helsingfors universitet.
Uleåborg universitet.
Helsingfors universitetscentralsjukhusförbund.
Finlands läkarförbund r.f.
Cancerföreningen i Finland.

Norge:

Sosialdepartementet.
Norske kommuners sentralforbund.
Den norske lægeforening.
Landsforeningen mot kreft.

Sverige

Socialstyrelsen.
Statens strålskyddsnämnd.
Universitetskanslersämbetet, utbildningsbyrån.
Uppsala universitet, medicinska fakulteten.
Uppsala universitet, medicinska fakultetens utbildningsnämnd.
Lunds universitet, medicinska fakultetens utbildningsnämnd.
Karolinska institutet, rektorsämbetet.
Karolinska institutet, medicinska fakulteten.
Göteborgs universitet, rektorsämbetet.
Göteborgs universitet, medicinska fakulteten.
Umeå universitet, medicinska fakulteten.
Statens medicinska forskningsråd.
Svenska landstingsförbundet.
Sveriges läkarförbund.

Remissinstansernas bömning av medlemsförslaget är övervägande positiv. Endast ett fåtal avstyrker förslaget. Dock avstår ett inte obetydligt antal remissinstanser från att yttra sig. I det följande redovisas först de i förhållande till medlemsförslaget positiva synpunkterna, där-

näst de negativa samt slutligen de myndigheter och organisationer som meddelat att de avstår från att anlägga synpunkter.

2.1. Remissinstanser som är positiva till medlemsförslaget

Nordiskt organ

Nordisk federation för medicinsk undervisning påpekar i sitt yttrande över medlemsförslaget, att utbildningen av specialister inom små medicinska specialiteter generellt sett är ett stort problem. Inom vissa ämnesområden är sålunda antalet specialister som behöver utbildning så litet, att en på nationell nivå anordnad undervisning blir dyrbar och därtill svår att anordna på grund av bristen på kompetenta lärarkrafter. Genom nordisk samverkan kan man uppnå att elevunderlaget breddas och läraranskaffningen underlättas.

Inom flera medicinska specialistämnen har man tidigare vänt sig till federationen för att få hjälp med planläggningen av kursbunden specialistutbildning på nordisk nivå, varför federationen i september 1972 tillsatte en arbetsgrupp med uppgift att överse vilka insatser som den kunde göra för att underlätta möjligheterna till specialistutbildning för läkare i Norden.

I sammanhanget erinras också om den av Nordiska rådet antagna rekommendationen nr 21/1966 i vilken föreslogs, att de nordiska regeringarna skulle ingå en överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter. Syftet med denna rekommendation har ännu ej förverkligats. En ratifikation av denna överenskommelse torde, enligt federationen, utgöra en viktig plattform inte bara för anordnandet av gemensam nordisk specialistutbildning på radioterapins område utan också för gemensam medicinsk utbildning över huvud taget. Federationen finner det sammanfattningsvis naturligt att tillstyrka medlemsförslaget, men understryker att radioterapin endast är ett av flera potentiella samarbetsfält där en nordisk samordning har en väsentlig uppgift att fylla.

Danmark

Amtsrådsforeningen i Danmark anbefaller, efter kontakt med foreningens sjukhusutskott, förslaget i det att man förutsätter att utgifterna för kurserna bestrides av medel som Nordiska rådet ställer till förfogande. *Den almindelige danske lægeforening* tillstyrker medlemsförslaget och hänvisar till de motiveringar som framkommer i bilagorna till medlemsförslaget.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet konstaterar, att det inom alla medicinska specialiteter finns ett behov av nationell och/eller samnordisk

teoretisk utbildning. Kostnaderna blir emellertid dryga om varje enskilt land skall anordna kurser inom alla specialiteter, varför det kan vara ändamålsenligt med en samordning på nordisk bas inom vissa mera begränsade ämnesområden. Ett sådant område är, menar ministeriet, radioterapi. Dock bör specialistutbildning i alla händelser anordnas på nationell nivå även om gemensamma nordiska kurser skulle komma till stånd. Ministeriet förordar förslaget, men anser sig inte kunna ta ställning till de föreslagna kostnadsramarna mot bakgrund av de knapphändiga kostnadskalkylerna.

Statens medicinska kommission tillstyrker med motiveringen, att antalet läkare som specialiserat sig på radioterapi är, och sannolikt också kommer att förbli, litet. I Finland finns det i nuläget 20 läkare som specialiserat sig på detta område. Kommissionen finner det önskvärt att teoretisk utbildning inom radioterapi kommer till stånd på nordisk basis.

Uleåborgs universitet pekar på, att det särskilt i norra Finland råder en akut brist på läkare inom radioterapi. Norr om linjen Vasa—Jyväskylä arbetar för närvarande endast en specialist inom ämnesområdet. Under den femåriga övergångsperioden bör vid sidan av kursverksamheten också inrättas en samnordisk arbetsgrupp med uppgift dels att planera kurserna dels att följa utvecklingen inom det aktuella forskningsfältet.

Helsingfors universitetscentralsjukhusförbund finner med beaktande av den pågående utvecklingen på radioterapiens område och de i medlemsförslaget anförda motiven, att anordnandet av samnordiska kurser inom området förtjänar understöd och är ändamålsenliga. För egen del förutskickar centralsjukhusförbundet, att man kan medverka genom att bevilja inom institutionen anställda potentionella kursdeltagare och lärare tjänstledighet. *Finlands läkarförbund r.f.* stöder i likhet med *Helsingfors universitet* förslaget.

N o r g e

Sosialdepartementet har ingenting emot att frågan utredes närmare. *Landsforeningen mot kreft* erinrar om, att man redan vid mitten av 1950-talet tog initiativ till en landsomfattande kursverksamhet för praktiserande läkare och sjukhusläkare bl. a. inom radioterapiens område, enkannerligen dess betydelse för läkning av ondartade svulster. Denna verksamhet fortgår alltjämt. Ett genomförande av medlemsförslaget torde, enligt landsforeningens uppfattning, få stor betydelse för behandlingen av cancersjuka.

S v e r i g e

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) påminner inledningsvis om att Kungl. Maj:t i augusti 1972 beslutat om ratifikation av ett avtal om

enhetliga regler för specialistkompetens för läkare i de nordiska länderna. Inom Nämnden för läkares vidareutbildning (NVL) pågår redan ett informellt samarbete på nordisk bas i frågor som rör teoretisk utbildning. Med hänsyn till det av Kungl. Maj:t fattade beslutet och det redan inledda samarbetet finner UKÄ det angeläget att samarbetet rörande specialistutbildningen av läkare vidareutvecklas och tillstyrker medlemsförslaget.

Uppsala universitet, medicinska fakulteten framhåller i sitt yttrande, att en samordning av den teoretiska delen av specialistutbildningen inom radioterapi är väl motiverad och medför i dagsläget, att resurserna på utbildningssidan utnyttjas mera optimalt. *Lunds universitet, medicinska fakultetens utbildningsnämnd* framhåller, att antalet läkare som berörs av utbildningen är litet, varför det måste anses önskvärt med en nordisk samordning för de länder inom vilka utbildningen på området inte nått så långt. *Göteborgs universitet, medicinska fakulteten*, hyser en liknande uppfattning och tillfogar, att samarbetet kan tänkas utsträckt även utöver den skisserade femårsperioden. *Göteborgs universitet, rektorsämbetet*, hänvisar till medicinska fakultetens yttrande.

Umeå universitet, medicinska fakulteten påminner om, att Socialstyrelsen tillsatt en arbetsgrupp för utarbetandet av förslag till organisationsplan för onkologin (radioterapi) i Sverige. Det av arbetsgruppen framlagda förslaget syftar till att cancervården skall ske vid varje regionsjukhus inom ramen för ett onkologiskt center. Fakulteten finner emellertid de i medlemsförslaget skisserade planerna motiverade och angelägna. *Karolinska institutet, medicinska fakulteten* påpekar, att förhållandena inom radioterapi i princip inte skiljer sig från tillståndet inom andra discipliner. Som ett särskilt skäl att anordna kursbunden undervisning i radioterapi kan dock anföras att ämnet intar en liten plats inom grundutbildningen för läkarexamen. Förutsättningarna för kursbunden undervisning växlar mellan länderna i Norden. Bäst är de i Sverige och Norge. I Danmark, Finland och Island saknar man i stort sådan utbildning. Fakulteten betonar, att efter femårsperiodens utgång behövs ramanslaget sannolikt inte mera, då man under denna tidsrymd hunnit skapa förutsättningar för utbildning i radioterapi på nationell nivå. I och för sig utgör dock radioterapi bara ett exempel på ämnen där en liten specialitet har svårt att anordna en allsidig och kvalitativ högstående undervisning på specialistnivå. En mera systematiskt genomförd undersökning beträffande behovet av och formerna för ett dylikt nordiskt samarbete inom specialistvården ter sig därför önskvärd. Denna bör kunna komma till stånd inom ramen för det redan etablerade kontaktorganet: Nordisk federation för medicinsk undervisning. *Karolinska institutet, rektorsämbetet* instämmer i detta yttrande.

Statens medicinska forskningsråd tillstyrker i likhet med Sveriges lä-

karförbund att förutsättningarna för den i medlemsförslaget skisserade vidareutbildningen utredes. *Statens strålskyddsnämnd* finner det lämpligt med nordiska kurser inom ämnesområdet, men utgår ifrån att Nordiska rådet finner en lämplig form för att administrera verksamheten. Vidare pekar man på det angelägna i att förutsättningarna för den strålfysikaliska delen också klarlägges. *Svenska landstingsförbundet* understryker, att radioterapi genom sitt krav på komplicerad apparatur och välutbildad personal kommit att centraliseras till ett fåtal kliniker. Förbundet stöder medlemsförslaget, men är osäker på om de skisserade ekonomiska ramarna är tillräckliga. Förutsättningarna bör enligt förbundets mening utredas i samråd med Nämnden för läkares vidareutbildning.

2.2. Remissinstanser som är negativa eller tveksamma till medlemsförslaget

D a n m a r k

Indenrigsministeriet ansluter sig till ett uttalande från *Sundhedsstyrelsen* i vilket förordas, att det inom ramen för en gemensam nordisk överenskommelse om likartade regler rörande specialistkompetens för läkare utarbetas nya bestämmelser för specialistutbildningen i terapeutisk radiologi i syfte att samordna den senare inom Norden. Den av Sundhedsstyrelsen tillfrågade specialistnämnden förbehåller sig också rätten till att godkänna ändringsförslag rörande specialistutbildningen på radioterapiens område.

N o r g e

Den norske lægeforening reser principiella spörsmål mot medlemsförslaget. Samarbetet mellan de nordiska länderna beträffande specialistkompetens för läkare bör, enligt foreningens mening, grundas på en generell överenskommelse och inte på samverkan inom ett enskilt ämnesområde. Ett dylikt mera vittsyftande samarbete bör ha sin grund i den överenskommelse som skisserades i 1964 års avtalsutkast om nordisk giltighet för specialistkompetens för läkare.

S v e r i g e

Mot bakgrund av pågående och planerade åtgärder inom området finner *Socialstyrelsen* inte att skäl föreligger att inleda ytterligare aktiviteter med speciell inriktning på radioterapi. Behov av samverkan finns också inom andra specialområden. Nödvändiga åtgärder bör vidtagas inom ramen för samarbetsformer som redan etablerats och med utgångspunkt från 1964 års avtalsutkast.

2.3. Remissinstanser som meddelat att de avstår från att yttra sig

D a n m a r k

Frederiksberg kommune kan inte uttala sig om medlemsförslaget, då man inte använder radioterapi vid Frederiksberg Hospital. *Københavns kommune* anser sig inte böra avge synpunkter på förslaget då sådana, enligt kommunens uppfattning, bör avges av Sundhedsstyrelsen. *Akademikernes Centralorganisation* har i likhet med *Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse* inga synpunkter på medlemsförslaget.

F i n l a n d

Undervisningsministeriet kommer att ta slutlig ståndpunkt i ärendet i samband med frågans behandling inom samarbetsorgan tillsatta inom ramen för nordiska kulturavtalet.

Cancerföreningen i Finland anser, att föreningens ställningstagande framkommit genom att två av dess delegationsmedlemmar ingår som un-tertecknare av den redogörelse som legat till grund för medlemsförslaget.

N o r g e

Norske kommuners sentralforbund har inga anmärkningar att foga till medlemsförslaget vid sidan av att man i landet använder termen terapeutisk radiologi i stället för uttrycket radioterapi.

S v e r i g e

Uppsala universitet, medicinska fakultetens utbildningsnämnd, avstår från att yttra sig.

3. Utskottet

Inom loppet av den första delen av 1900-talet utvecklade sig strål-terapien till att bli det enda alternativet till kirurgisk behandling av elak-artade svulster. De läkare som försökte att behärska apparatur och tek-nik för strålbehandling kom att kallas radioterapeuter eller specialister inom ämnesområdet terapeutisk radiologi. Utvecklingen på den tekniska sidan har i förening med framtagandet av kemiska mediciner och hor-monpreparat utvidgat specialitetens arbetsområde. Antalet arbetsområ-den inom radioterapi är numera stort.

Emellertid erbjuder utbildningen av specialister på radioterapins om-råde — i likhet med vad som gäller för andra små medicinska specialite-ter — stora problem. Kostnaderna blir betydande. Anordnandet av kur-ser hämmas av att det kan vara förenat med betydande svårigheter att framskaffa lärarkrafter på nationell bas. Genom nordiskt samarbete kan man uppnå dels att elevunderlaget breddas, dels att lärarrekruteringen underlättas.

Medlemsförslaget torde ha särskilt stor betydelse för de nordiska län-der inom vilka utbyggnaden av den aktuella undervisningen ännu inte

fullföljts. Ett samarbete har redan inletts på nordiskt plan i fråga om teoretisk medicinsk utbildning genom Nordisk federation för medicinsk undervisning. Federationen har mottagit hänvänelser från flera medicinska specialiteter och därför tillsatt en arbetsgrupp med uppdrag att undersöka hur planläggning av kursbunden specialistutbildning bäst kan ske. Socialpolitiska utskottet finner att de i medlemsförslaget skisserade kostnaderna inte kan utgöra ett hinder.

I sammanhanget vill utskottet fästa uppmärksamheten på det nära samband som råder mellan å ena sidan intentionerna i medlemsförslaget och å andra sidan rekommendation nr 21/1966 om specialistkompetens för läkare. Ratifikation av utkastet till avtal om nordisk specialistkompetens för läkare utgör en viktig plattform, inte bara för specialistutbildningen inom radioterapi, utan för specialistutbildningen för läkare över huvud taget.

Undertecknandet av den generella överenskommelsen om specialistkompetens har ännu inte kommit till stånd. Utskottet anser dock inte att detta får utgöra ett hinder för att medlemsförslaget redan nu tas upp till prövning. En gemensam nordisk utbildning kan enligt utskottets mening medföra att möjligheterna till förbättrad utbildning inom radioterapi ökas i väsentlig omfattning, med åtföljande positiva effekter för behandling av cancersjuka.

Utskottet hemställer, att Nordiska rådet antager följande rekommendation

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för anordnandet av gemensamma nordiska kurser för specialistutbildning inom radioterapi.

Stockholm den 25 oktober 1973

Kristian Albertsen (S) Finn Gustavsen (SV) Sven Hammarberg (s)
Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.) Lars Lindeman (Sd) Gerda Møller (KF)
 Fung. förman
Arne Nilsen (A) Jan-Ivan Nilsson (c) Jens Risgaard Knudsen (S)
Matti Ruokola (K) Carl Olof Tallgren (Sv) Hannibal Valdimarsson (SF)

Medlemsförslag

om nordisk rusmedelforskning

(Väckt av Kristian Albertsen, Mauno Forsman, Guttorm Hansen, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Cecilia Nettelbrandt, Jan-Ivan Nilsson, Salve Salvesen och Egil Aarvik)

År 1959 tillkom Nordiska nämnden för alkoholforskning som en följd av en i rådet år 1956 antagen rekommendation angående samarbete på alkoholforskningens område (*rek. nr 17/1956*). Nämnden har utgjort det centrala organet för diskussion mellan forskare och administratörer rörande angelägna forskningsuppgifter och för information om alkoholforskning i Norden. Nämnden har också aktivt initierat forskning.

En rekommendation från Nordiska rådet om möjligheterna för vidgad forskning angående ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk samt den därmed sammanhängande ungdomsbrottsligheten (*rek. nr 5/1967*) överlämnades år 1967 av regeringarna till nämnden för alkoholforskning samt till Nordiska samarbetsrådet för kriminologi för gemensam utredning. En särskild arbetsgrupp tillsattes som år 1970 avgav en rapport "Narkotikaforskning" (*NU 1970: 11*). Arbetsgruppen behandlade endast frågan om narkotikamissbruk och kriminalitet, medan problemen beträffande alkoholmissbruk lämnades utanför under hänvisning till att dessa behandlades inom Nordiska nämnden för alkoholforskning. Med hänsyn till forskningsområdets omfattning stannade arbetsgruppen vid att förorda ett nordiskt samarbetsorgan för narkotikaforskning och välutbyggda nationella forskningsinstitutioner. Detta samarbetsorgan borde dock i sin tur överväga behovet av ett särskilt nordiskt institut för narkotikaforskning. År 1971 antog rådet på förslag av rådets socialpolitiska utskott en ny rekommendation angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk (*rek. nr 8/1971*). I samband härmed uttalade utskottet sin förhoppning om att de i *NU 1970: 11* framlagda förslagen snarast skulle realiseras.

År 1971 upprättades ett nordiskt kontaktorgan/ämbetsmannakommitté med uppgift att diskutera narkotikaproblemen. Man har bl. a. diskuterat narkotikaforskning. Narkotikaforskningen är också föremål för behandling inom Nordiska socialpolitiska kommittén. Som ett resultat av dessa diskussioner kring narkotikaforskningen har beslutats anordna ett antal samnordiska symposier för utvärdering av olika former av vård och behandling av narkomaner. Det första har hållits under hösten 1972.

I en till rådet riktad skrivelse av den 28 maj 1972 betonar Nordiska nämnden för alkoholforskning vikten av att frågan om organisationsformen för den nordiska rusmedelsforskningen bringas till ett avgörande (*Tillägg 1*). Nämndens skrivelse den 8 juni 1971 till det nordiska socialministermötet i den här aktuella frågan bifogas (*Tilläggsbilag 1*). I den sistnämnda skrivelser aktualiseras frågan om en samordnad nordisk rusmedelsforskning avseende varje form av rusmedelsmissbruk samt behovet av en fastare organisationsform för nämndens verksamhet.

Nämnden framför att man i linje med den internationella utvecklingen och i enlighet med utvecklingen i många enskilda länder inte kunnat isolera forskningen och diskussionen om alkohol från andra rusmedel. Nämnden har därför i symposier och diskussioner haft för ögonen en helhetslösning. Med hänsyn till alkohol- och narkotikaproblemens utveckling framstår det som viktigt att forskningen söker nå fram till tillförlitliga nordiska jämförelser. Detta gäller inte bara bruket, utan också skadeverkningarna och den politik genom vilken man söker minska bruk och skador. En satsning på sådan forskning är emellertid omöjlig, menar man, utan en effektivisering av nämndens verksamhet. Jämsides med en utvidgning av nämndens verksamhet borde kontakten med narkotikaforskningen stärkas så att garantier skapas för att såväl alkohol som andra rusmedel beaktas.

I skrivelsen framhålles också att en upprustning skulle innebära att nämnden anställer en permanent sekreterare eller forskningsledare och exempelvis ger ett mindre antal forskare i uppdrag att under nämndens översyn genomföra konkreta forskningsobjekt. Ett genomförande av ett program kräver också medel för t. ex. datainsamling och teknisk personal. Då en utformning av ett konkret forskningsprogram för de närmaste åren inte kan slutföras innan ett principbeslut fattats om den föreslagna omstruktureringen av nämnden, understryker man behovet av ett snabbt avgörande.

Såsom framgår av ovanstående har Nordiska rådet vid olika tillfällen tagit initiativ för att söka lösa de problem, som är förenade med alkohol och narkotikamissbruket. Under senare år har intresset i större utsträckning kommit att inriktas på narkotikaproblemen mot bakgrund av den mycket oroande spridning narkotikan fått särskilt bland ungdomen. Alkoholen anses dock i storleksordning vara ett större problem än narkotikan. Det bör också uppmärksammas att problemen orsakas förutom av klassiska narkotika även av beroendeframkallande läkemedel. Såväl ungdom som vuxna utsätts för dessa problem.

Undertecknade vill här erinra om en framställning till Nordiska rådet från en i Villmanstrand i Finland den 6—12 augusti 1972 hållen ungdomsledarkonferens (*Tillägg 2*). Narkotikaproblemen uppmärksammades på nordisk bas även vid ett av Landsforeningen Ungdomsringen anordnat "nordiskt narkoseminar" i Danmark den 2—9 september i år.

Rådets önskemål om initiativ på narkotikaforskningens område har hittills ej givit de resultat som åsyftats. Visserligen kommer en serie nordiska seminarier att hållas, vilka säkerligen ger värdefulla resultat. Men det måste skapas förutsättningar för ett mera organiserat samarbete. Nära till hands ligger att bygga upp en fastare organisation kring Nordiska nämnden för alkoholforskning, som trots sitt namn i sitt nuvarande arbete ej isolerat behandlat alkoholfrågor. En sammanföring av rusmedelsforskning på nordisk bas under ett tak såsom antytts av nämnden för alkoholforskning i skrivelsen i juni 1971 skapar garantier för att narkotika, alkohol och andra rusmedel kommer att beaktas likvärdigt.

Vad beträffar organisationen av rusmedelsforskningen synes olika alternativ vara möjliga. I det aktuella skedet synes en lösning vara att till nämnden för alkoholforskning knyta forskare som på heltid arbetar med rusmedelsforskning ur helhets-nordiskt perspektiv. Nämnden förses med en forskningsledare som uppdrager åt ett mindre antal forskare med förankring i nationellt institut att utföra konkreta forskningsprojekt. Erfarenheterna av ett samarbete av denna art under några år kan därefter utvisa om skäl finns för att ytterligare stärka eller omvandla organisationen och eventuellt inrätta ett nordiskt institut för rusmedelsforskning. Det är angeläget att organisationsformen för den här aktuella forskningen löses så snabbt som möjligt.

Enligt undertecknades uppfattning har missbruket av rusmedel under de senaste åren antagit sådana proportioner och former att det måste betecknas som ett allvarligt samhällsproblem. Betydligt ökade resurser bör sättas in på koncentrerad rusmedelsforskning i de nordiska länderna. Nordiska nämnden för alkoholforskning synes med den sakkunskap och de samarbetskanaler nämnden har kunna utgöra en plattform för forskningssamarbetet och handha koordineringen av detta.

Med hänvisning till vad ovan anförts får undertecknade föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att inleda ett effektivt samarbete om rusmedelsforskning.

Oslo den 18 november 1972

Kristian Albertsen (S) Mauno Forsman (Sd) Guttorm Hansen (A)

Lars Lindeman (Sd) Grethe Lundblad (s) Cecilia Nettelbrandt (fp)

Jan-Ivar Nilsson (c) Salve Salvesen (A) Egil Aarvik (Kr. F)

*TILLÄGG 1***Till de nordiska socialministerierna och de nationella sektionerna av Nordiska rådet**

På möte den 25 april i Helsingfors har Nordiska nämnden för alkoholforskning diskuterat sin fortsatta verksamhet.

Då de beslut nämnden fattat har intresse för ministerierna och det nordiska rådet sänder nämnden härmed en lista över de beslut som fattats (*här ej tryckta*).

Samtidigt betonar nämnden starkt vikten av att organisationsformen för nordiskt samarbete inom rusmedelforskningen snabbt bringas till ett avgörande och bifogar en avskrift av en tidigare skrivelse i frågan (*Tilläggsbihang 1*).

Helsingfors den 28 maj 1972

På mötets vägnar

Kettil Bruun

*TILLÄGGSBIHANG 1***Till det nordiska socialministermötet**

Den nordiska nämnden för alkoholforskning har allt sedan sin tillkomst 1959 utgjort det centrala organet för information om alkoholforskning i Norden och för diskussion mellan forskare och administratörer rörande angelägna forskningsuppgifter. Nämnden har emellertid inte begränsat sin verksamhet till denna i och för sig viktiga information utan den har också aktivt initierat forskning — sålunda har nämnden i samarbete med nationella forskningsinstitut gjort jämförande undersökningar t. ex. om tonåringars och vuxnas alkoholbruk i de nordiska huvudstäderna.

I linje med den internationella utvecklingen (t. ex. i WHO och de internationella kongresserna arrangerade av International Council i Lausanne) och i enlighet med utvecklingen i många enskilda länder (t. ex. Statens institutt för alkoholforskning i Norge och den finska vårdlagstiftningen) har nämnden inte kunnat isolera forskningen och diskussionen om alkohol från andra rusmedel. Nämnden har därför i symposier och diskussioner haft för ögonen ett helhetsperspektiv. Nämndens intresse har också manifesterats genom att dess representanter medverkat i det på initiativ av Nordiska rådet tillsatta utskottet för narkotikaforskning.

Med hänsyn till utvecklingen av alkohol- och narkotikaproblemen framstår det som viktigt att forskningen söker nå fram till tillförlitliga nordiska jämförelser. Detta gäller inte bara bruk, utan också skadeverkningar och den politik genom vilken man söker minimera bruk och skador. Nämnden har på sitt senaste möte den 30 april 1971 prioriterat högt sådan forskning som söker belysa skadeverkningarnas omfång och variation i de nordiska länderna. Denna prioritering hänger samman med att de traditionella måtten på skadeverkningar — statistiska serier rörande anhöllande för fylleri och rörande vård — framstår som allt mindre tillfredsställande och att sådana mått som har anknytning till folkhälsan framstår som allt viktigare. En satsning på sådan forskning är emellertid omöjlig utan en effektivisering av nämndens verksamhet. Dess organisation och finansiella bas bör därför omprövas. Jämsides med en utvidgning av nämndens verksamhet kunde kontakten med narkotikaforskningen stärkas så att garantier skapas för att såväl alkohol som andra rusmedel beaktas.

En utformning av ett konkret forskningsprogram för de närmaste åren kan inte slutföras innan ett principbeslut fattats om den föreslagna omstruktureringen av nämnden. I den händelse socialministermötet önskar kan nämnden med kort varsel framlägga ett forskningsprogram jämte budget.

En upprustning skulle innebära att nämnden anställer en permanent sekreterare eller forskningsledare och exempelvis ger ett mindre antal forskare i uppdrag att under nämndens översyn genomföra konkreta beställda forskningsprojekt. Dessa forskare skulle kunna välja lämpliga nationella institut som bas för sin verksamhet allt beroende på forskningens karaktär.

Ett genomförande av ett program kräver också medel för t. ex. datainsamling och teknisk personal. Omfattningen av programmet är givetvis beroende på om ansvaret för den nordiska narkotikaforskningen åläggs nämnden eller något annat organ.

Helsingfors den 8 juni 1971

Egill Jensen
H. Schaldemose
Sv. Skyum-Nielsen

Sverre Brun-Gulbrandsen
Th. Kjølstad
K. J. Øsknes

Ketil Bruun
Olof Forsander
Leo Hirvonen

Leonard Goldberg
Tom Nilsson
Daniel Wiklund

TILLÄGG 2**Skrivelse till Nordiska rådet från en i Villmanstrand i Finland hållen ungdomsledarkonferens rörande ungdoms- och miljöpolitiken**

De nordiska vänortsstäderna Drammens, Koldings, Villmanstrands (Lappeenranta) och Örebros ungdomsledarkonferens den 6—12.8.1972 i Villmanstrand hemställer hos Nordiska rådet om att det måtte tillsätta en av ungdomsledare sammansatt nordisk arbetsgrupp, som skulle ha till uppgift att förbereda konkreta förslag i syfte att effektivisera och utveckla ungdoms- och miljöpolitiken med särskilt beaktande av det oroande läge, som ungdomens narkotikaproblem gett upphov till.

Villmanstrand den 12 augusti 1972

Enligt uppdrag

Erkki Kiuttu

Konferensens mötessekreterare

TILLÄGGSBIHANG 2**Ungdomens narkotikaproblem**

Av med. och kir. doktor, överläkare i farmakologi, Juhana Idänpään-Heikkilä, medicinalstyrelsen

I fråga om ungdomens narkotikaproblem har det under de 5—6 senaste åren inträtt betydande förändringar. Först och främst har vid sidan av de traditionella berusningsmedlen, alkohol, flyktiga lösningsämnen och läkemedel, uppträtt nya medel som huvudsakligen åstadkommer förändrade eller felaktiga sinnesretningar, de så kallade hallucinogena ämnena. Vidare har just dessa ämnens missbruk spritt sig bland ungdomen i en utsträckning, som knappast någon kunnat förutse ännu för 10 år sedan. Och för det tredje ser det ut att råda brist på objektiv information bland ungdomen om följderna av narkotikabruk och -missbruk under längre tid, både för individen och samhället. Också för föräldrar, lärare och andra som arbetar med ungdom, är narkotikafrågan ett nytt problem, som är svårt att ta itu med på arbetsfältet. I några länder kan man till och med, särskilt i storstäderna, påträffa fullt tydliga narkotikakulturmönster, enligt vilka den dagliga verksamheten koncentreras kring ankaffandet och bruket av narkotika. Typiska fenomen är här också, att sprit och narkotika används parallellt eller om varandra, och att man övergår till att använda allt starkare narkotika, vilket t. ex. framgår av att på senaste tiden bruket av morfinbas spritt sig till de nordiska länderna. Samtidigt med att ungdomens bruk av hallucinogener fort-

sätter att öka, kan man iakttä en tydligt uppåtgående tendens bland medelålders och äldre människor att använda sömnmedel och lugnande mediciner i onödan, i överkant och som direkt missbruk. Att undfly svåra situationer i livet med hjälp av kemiska preparat löser inga problem, även om det kanske känns lättare att möta dem så. Problemen kvarstår och de blir alltför lätt flera i samband med att man ger sig in på "kemisk behandling" av dem.

Anledningarna till narkotikabruket är mångfaldiga. De centralaste orsakerna är väl de psykiska skador dagens samhälle åstadkommer, behovet att själv försöka bota sina besvär, gruppens eller gängets påtryckning, protest, nyfikenhet, leda, pillersamhällets föredöme, lättheten att komma över narkotika, en filosofi som bejakar bruket av narkotika, och de mot varandra stridande uppfattningarna bland sakkunniga om de resp. ämnenas farlighet, o. s. v. Den lättast påvisbara likheten mellan narkotikamissbrukarna och de grupper som använder andra berusningsmedel är den, att de som fortast råkar i svårigheter är de såväl psykiskt som socialt på många sätt missanpassade ungdomarna, vilkas situation ytterligare försvåras väsentligt i samband med missbruket. Vidare framgår tydligt att vård och övervakning blir synnerligen dyra för samhället, och procenten av fall som man lyckats bota är mycket blygsam. På grund härav framträder behovet av att lösa hela narkotikaproblemet genom förebyggande åtgärder av olika slag som en alltmera central uppgift. Narkotikafrågan i dess olika former träder alltmer i förgrunden på vars och ens arbetsfält som har med ungdom att göra. Särskilt ungdomsledarna har en nyckelställning när det gäller att lösa berusnings- och narkotikaproblemen, i synnerhet då man försöker angripa dem med förebyggande metoder. Som huvudregel borde ungdomsarbetet erbjuda de unga såväl psykiska som fysiska impulser med vilkas hjälp de kan på ett naturligt sätt frigöra sig, koppla av och uppleva sig själva och sin omgivning på ett djupare sätt.

I de olika nordiska länderna har man försökt lösa den del av ungdomens problem som står i samband med narkotikafrågan på inbördes från varandra avvikande sätt. Av de metoder för ungdomsarbete och ungdomsvård som på detta sätt utarbetats lokalt skulle man kunna dra mera gemensam nytta om samarbetet intensifierades på detta område just mellan ungdomsledarna. Sverige har satt igång en omfattande upplysningskampanj med inriktning på ungdomen, och till denna har fogats ett brett upplagt utbildningsarbete i syfte att förebygga uppkomsten av narkotikaproblem. Danmark har på grund av sitt geografiska läge alltid måst ta ställning till de problem som den internationella trafiken och den livliga ömsesidiga påverkan för med sig speciellt också i narkotikafrågan. Dessutom har Köpenhamn utvecklats till ett slags allnordisk samlingsplats för den narkotiserade ungdomen och till en knutpunkt för narkotikahandeln. Norge har enligt statistiken lyckats begränsa sina narkotikaproblem till ett mindre omfång än i de andra nordiska länderna. Härtill kan ha bidragit de åtgärder som har satts in för vård, övervakning och profylax, Finland har alltid konfronterats med de nyaste faserna i narkotikaproblemens utveckling något senare än de övriga nordiska länderna, men har ändå inte kunnat undgå att drabbas av dem.

I sina väsentliga drag är likväl narkotikaproblemet centrala frågor likartade i alla de nordiska länderna. De åtgärder som syftar till förebyggande är därför de också synnerligen ensartade. Ungdomsledarna utgör

här den viktigaste arbetsgruppen, som kan utöva direkt inflytande och sätta saker igång på fältet. Jag föreslår att denna Vänerternas Ungdomsledarkonferens skulle besluta att göra en framställning om uppriktandet av en permanent samnordisk arbetsgrupp av ungdomsledare med uppgift att planera de åtgärder varmed man mest effektivt skulle kunna förebygga narkotikaproblemets tillväxt och de mycket oroande följder denna medför.

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 51)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om nordisk rusmedelsforskning. Förslaget har behandlats vid utskottets möten i Köpenhamn den 9 januari 1974 och i Stockholm den 15 februari 1974. I utskottets behandling av medlemsförslaget den 15 februari 1974 deltog rättschef Carl-Edvard Sturkell, Sverige.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att inleda ett effektivt samarbete om rusmedelsforskning.

Nordiska nämnden för alkoholforskning, ett samarbetsorgan för diskussion av forsknings- och informationsfrågor rörande alkoholforskning i Norden, består av företrädare för forskning och administration. I en skrivelse till Nordiska rådet har nämnden anfört, att man inte längre kan isolera forskning som gäller alkohol från annan rusmedelsforskning. En satsning på en mera helhetsbetonad rusmedelsforskning bör ske genom att Nordiska nämnden för alkoholforskning ges förstärkta resurser.

Nordiska rådets initiativ på ett rusmedelsforskningen näraliggande område, narkotikaforskningen, har ännu ej lett till åsyftat resultat. En utredning, som tillsattes år 1967, utmynnade tre år senare i en rapport "Narkotikaforskning", (*NU 1970: 11*). Emellertid togs i denna undersökning endast narkotikamissbruket upp under det att alkoholproblematiken lämnades utanför.

Förslagsställarna finner att ett organiserat nordiskt samarbete bör komma till stånd på rusmedelsforskningens område. Detta kan ske genom att heltidsanställda forskare knyts till Nordiska nämnden för alkoholforskning med uppgift att ta sig an rusmedelsforskningen utifrån ett helhetsperspektiv. Erfarenheterna får sedan utvisa om det i ett senare skede finns skäl att inrätta ett särskilt nordiskt institut för rusmedelsforskning.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordisk nemnd för alkoholforskning.

Danmark

Indenrigsministeriet.
Socialministeriet.
Sundhedsstyrelsen.
Kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien.
Handelsministeriet.
Undervisningsministeriet.
Socialforskningsinstituttet.
Den almindelige danske lægeforening.
Dansk Socialrådgiverforening.
Danske Afholdsselskabers Landsforbund.
Dansk Psykologforening.

Finland

Undervisningsministeriet.
Social- och hälsovårdsministeriet.
Finlands akademi.
Helsingfors universitet, kanslern.
Helsingfors universitet, konsistoriet.
Helsingfors universitet, medicinska fakulteten.
Helsingfors, universitet, statsvetenskapliga fakulteten.
Jyväskylä universitet, rektorsämbetet.
Kuopio högskola.
Uleåborgs universitet.
Svenska social- och kommunalhögskolan.
Tammerfors universitet, rektorsämbetet.
Turun yliopisto (Åbo universitet), rektorsämbetet.
Turun yliopisto (Åbo universitet), medicinska fakulteten.
Åbo akademi.
Alkoholpolitiska forskningsinstitutionen.
Helsingfors stads ungdomsbyrå.
Finlands läkarförbund.

Norge

Sosialdepartementet.
Universitetet i Oslo, Institutt for sosialmedisin.
Universitetet i Oslo, psykiatriske klinikk.
Informasjonsbanken for narkotikaproblemer.
Dikemark sykehus.
Ullevål sykehus.
Den norske lægeforening.
Det blå kors i Norge.
Avholdsfolkets landsnemnd.
Norsk sosionomforbund.

Sverige

Socialstyrelsen.

Statens medicinska forskningsråd.
Samarbetsorganet för bekämpning av narkotikamissbruk.
Universitetskanslersämbetet.
Uppsala universitet, medicinska fakulteten.
Lunds universitet, rektorsämbetet.
Lunds universitet, medicinska fakulteten.
Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
Göteborgs universitet, rektorsämbetet.
Göteborgs universitet, medicinska fakulteten.
Umeå universitet, rektorsämbetet.
Umeå universitet, medicinska fakulteten.
Umeå universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
Linköpings högskola, medicinska fakulteten.
Linköpings högskola, filosofiska fakulteten.
Statens råd för samhällsforskning.
Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbruk.
Sveriges läkarförbund.

2.1. *Remissinstanser som huvudsakligen är positivt inställda till medlemsförslaget*

Nordiska nämnden för alkoholforskning finner att medlemsförslaget på alla väsentliga punkter överensstämmer med nämndens egen uppfattning. Nämnden, som för närvarande består av tre ledamöter i varje land, bör utvidgas med ytterligare en medlem från varje land, om ansvaret för planläggningen och koordineringen av en framtida nordisk rusmedelsforskning skulle komma att åvila nämnden. För att en dylik verksamhet skall kunna bedrivas effektivt, bör det till nämndens sekretariat knytas vetenskapligt kvalificerade forskare. Sekretariatet skall ansvara för att information om den forskning som pågår i de enskilda länderna blir vidarebefordrad samt, i den mån det är ändamålsenligt, försöka koordinera nationella forskningsprojekt inom rusmedelsforskningens område.

Nämnden anser att en rad aspekter av alkohol- och narkotikaforskningen lämpar sig för en samnordisk insats. Emellertid reduceras inte behovet av en på nationell nivå bedriven rusmedelsforskning av att samnordiska insatser kommer till stånd, utan snarare förhåller det sig så att en vidareutbyggnad av de nationella forskningsorganisationerna utgör en förutsättning för att den gemensamma nordiska forskningen skall kunna bli effektiv.

Danmark

Socialforskningsinstituttet anser det ställt utom tvivel, att det nordiska samarbetet rörande narkotika- och alkoholforskning är bäst betjänt av att samordnas inom ramen för ett gemensamt nordiskt organ. Väsentliga likheter på det behandlingspolitiska, socialpolitiska och kriminalpolitiska området talar för en sådan lösning. Viktigt är dock att de nationella forskningsinstitutionerna inte därmed får sina resurser beskärda. Vissa,

mera begränsade, medel bör dock ställas till det nordiska samarbetsorganets förfogande. Institutet, som tidigare samarbetat med narkotika- och alkoholforskare, är berett till fortsatt samverkan.

Den almindelige danske lægeforening anbefaller nordiska insatser rörande informationsutbyte och forskning på rusmedelsforskningsområdet.

Danske Afholdsselskabers Landsforbund anser att två skäl talar för att medlemsförslaget bör stödjas: dels att Nordiska nämnden för alkoholforskning påpekat att det inte går att isolera alkoholproblemen från andra rusmedelsproblem, dels att International Council on Alcohol and Addictions också utvidgat sin verksamhet till att omfatta även andra rusmedel än alkohol.

För en samordning talar även att problem, som sammanhänger med traditionella rusmedel, annars tenderar att undanträngas av problem, som orsakas av mera periodiska ämnen, att alkoholproblemet fortfarande är utomordentligt stort i de nordiska länderna, att konsumtionen av lugnande läkemedel har relevans för narkotikaproblem samt att de nuvarande insatserna för att minska ungdomens narkotikamissbruk inte undanskymmer alkoholproblemens utbredning inom dessa åldersgrupper. *Dansk Psykologforening* finner att ökade insatser är önskvärda på rusmedelsforskningens område. Ett samarbete bör komma till stånd mellan narkotikaforskare och andra rusmedelsforskare. En praktisk lösning är därvid att knyta samarbetet till den existerande nordiska nämnden. *Dansk Socialrådgiverforening* tillstyrker medlemsförslaget.

Finland

Social och hälsovårdsministeriet anser, att rusmedelsproblemen bör ses i ett helhetsperspektiv. Vid studium av läkemedels- och narkotikamissbruket krävs dock att vissa specialsynpunkter anlägges. Genom att integrera den samnordiska rusmedelsforskningen till en och samma institution kan tillgängliga resurser utnyttjas effektivare. Praktiska skäl talar därvid för att till Nordiska nämnden för alkoholforskning knyta heltidsanställda forskare. Sedan erfarenheter vunnits, kan det bli aktuellt att i ett senare skede pröva frågan om att förändra forskningsorganisationen.

Helsingfors universitet, statsvetenskapliga fakulteten tillstyrker medlemsförslaget i princip, men framför vissa synpunkter, som är kritiska mot den verksamhet som bedrivits av Nordiska nämnden för alkoholforskning. Nämnden har, anser fakulteten, inte lyckats med att utveckla tillräckligt effektiva arbetsformer. T. ex. har en för tio år sedan beslutad komparativ undersökning rörande fyllerianhållanden i de nordiska huvudstäderna endast slutförts för Finlands del. Likaså försenades studien av den vuxna befolkningens alkoholvanor i de nordiska huvudstäderna med tio år. Inrättandet av ett samnordiskt socialforsknings-

institut torde därför vara den bästa lösningen. Etablerandet av ett dylikt institut minskar emellertid inte behovet av en på nationell nivå bedriven forskning.

Helsingfors universitet, medicinska fakulteten stöder varmt tankarna på ett intensifierat nordiskt rusmedelsforsknings-samarbete.

Helsingfors universitet, konsistoriet och Helsingfors universitet, kanslern förordar båda medlemsförslaget och instämmer i de synpunkter, som anförts av statsvetenskapliga fakulteten.

Jyväskylä universitet, rektorsämbetet anser att alkohol- och rusmedelsforskning bör sammankopplas. Därtill behövs en förstärkt forskningsorganisation.

Uleåborgs universitet tillstyrker medlemsförslaget.

Svenska social- och kommunalhögskolan finner det motiverat att koordinera den aktuella forskningen, men anser det däremot ännu inte klarlagt att ett särskilt nordiskt forskningsinstitut bör inrättas. Den senare frågan kan bedömas först mot bakgrund av vunna erfarenheter.

Tammerfors universitet, rektorsämbetet finner de i medlemsförslaget framförda idéerna värda att stödja. Rusmedelsproblemen i Finland är betydande och sett mot denna bakgrund är en effektiviserad rusmedelsforskning önskvärd. Heltidsanställda nordiska forskare, som sysslar med rusmedelsforskning utifrån ett helhetsperspektiv, är ett alternativ, som är värt att pröva.

Turun yliopisto, rektorsämbetet är positivt till medlemsförslaget i likhet med *medicinska fakulteten* vid samma universitet. Fakulteten konstaterar att de forskare, som utför forskningsuppdrag åt Nordiska nämnden för alkoholforskning, hittills arbetat vid nationella forskningsinstitutioner. Sedan man försöksvis provat att förstärka nämnden med heltidsanställda forskare, kan det i framtiden bli aktuellt att ta ställning till frågan om ett särskilt nordiskt rusmedelsforskningsinstitut.

Abo akademi är positiv till att Nordiska nämnden för alkoholforskning ombildas till en nordisk nämnd för rusmedelsforskning. För att minska rusmedelns skadeverkningar bör dess sociala, psykologiska och fysiologiska aspekter bli föremål för studium. Omorganisationen bör ske snarast och en permanent sekreterare knyts till det nya samarbetsorganet.

Alkoholpolitiska forskningsinstitutionen konstaterar att man stundom i diskussionerna om rusmedelsmissbruket tenderat att förstora vissa delproblem, utan att för den skull ge dem nödig prioritet. Bruket av narkotika bör inte studeras skilt från missbruket av t. ex. alkohol och läkemedel. En nordisk samverkan på detta område bör centraliseras till Nordiska nämnden för alkoholforskning. Nämnden bör få anställa forskningspersonal på heltid. Epidemiologiska kartläggningar bör utgöra ett huvudinslag i det nya organets forskningsverksamhet, medan däremot samarbetet beträffande utvärdering av olika behandlingsformers effektivitet ej bör ingå i nämndens verksamhet.

Helsingfors stads ungdomsbyrå erinrar om den rapport om narkotikaforskning, som publicerades år 1970. I denna förordades ett nordiskt samarbetsorgan för narkotikaforskning kompletterat med nationella forskningsinstitut. Denna organisationsstruktur är ändamålsenlig. Narkotikaförsäljning, olika former av preventiv verksamhet och upprättande av ett register över narkotikamissbrukare utgör lämpliga arbetsuppgifter för samarbetsorganet.

Ungdomsbyrån stöder medlemsförslaget och understryker vikten av att ett samarbete kommer till stånd snabbt.

Finlands läkarförbund ansluter sig reservationslöst till medlemsförslaget.

Norge

Ullevål sykehus finner att rusmedelsmissbruket i Norden har antagit oroande proportioner. En allsidig forskningsinsats kräves för att komma till rätta med dessa problem. Koordinering och planläggning är önskvärd på såväl nordiskt som nationellt plan, varför medlemsförslaget tillstyrkes.

Den norske lægeforening understryker vikten av att missbruket av rusmedel ses i ett sammanhang. Problemens omfattning gör att en samordnad insats är önskvärd. De konkreta forskningsuppgifterna kan där emot fördelas mellan länderna.

Det blå kors i Norge stöder medlemsförslaget, likaså *Avholdsfolkets landsnemnd*. I yttrandet från den sistnämnda organisationen betonas att en sociologiskt inriktad rusmedelsforskning med fördel kan bedrivas i samverkan mellan de nordiska länderna. Landsnämnden hyser uppfattningen, att särskilt det finländska alkoholforskningsinstitutet har nått fram till resultat, som är av betydelse även för norsk nykterhetspolitik. En närmare nordisk samverkan bör kompletteras med gemensamma informationsinsatser.

Sverige

Umeå universitet, medicinska fakulteten ansluter sig till det synsätt, som kommer till uttryck i medlemsförslaget. Problem av gemensamt nordiskt intresse bör angripas effektivt. Nordiska nämnden för alkoholforskning bör bli det samordnande organet för nordisk rusmedelsforskning samt förses med heltidsanställda forskningsledare.

Umeå universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten, som stöder medlemsförslaget, understryker vikten av att den åsyftade samordningen av rusmedelsforskningen i Norden får en socialvetenskaplig inriktning.

Rektorsämbetet, Umeå universitet ansluter sig till de synpunkter, som utvecklats i de båda fakulteternas remissvar.

Linköpings högskola, medicinska fakulteten finner det vara angeläget att ett intimare nordiskt samarbete på rusmedelsforskningens område kommer till stånd.

Linköpings högskola, filosofiska fakulteten intar också en positiv hållning till medlemsförslaget. Nordiska nämnden för alkoholforskning har flerårig erfarenhet av nordiskt samarbete och utgör därigenom ett lämpligt forum för ett nordiskt rusmedelsforskningssamarbete. Nämnden bör erhålla ett fast sekretariat, som bör suppleras med inrättandet av tjänster på nationell nivå.

Statens råd för samhällsforskning konstaterar, att rusmedelsmissbruk ofta är förbundet med svåra personliga problem. Kunskap saknas emellertid om utbredningen av missbruket, missbruksmönster etc. Genom ett nordiskt samarbete torde de önskvärda kunskaperna lättare kunna inhämtas. Erfarenheterna av verksamheten vid Nordiska nämnden för alkoholforskning är positiva, varför nämnden bör ges uppgiften att koordinera det nordiska rusmedelssamarbetet.

Sveriges läkarförbund anser att en gemensam nordisk insats på rusmedelsforskningens område kan ge bättre resultat än vad länderna kan uppnå var och en för sig. Nordiska nämnden för alkoholforskning har hittills fungerat väl. Dess verksamhet bör utökas.

2.2. *Remissinstanser som huvudsakligen är kritiska eller tveksamma till medlemsförslaget*

Danmark

Kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien erinrar inledningsvis om den utredning som tillsattes för att undersöka möjligheterna till en utvidgad nordisk forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk. Denna utredning kom dock att koncentrera sig på att försöka kartlägga med narkotikamissbruket sammanhängande problem. I sin rapport "Narkotikaforskning" (NU 1970: 11) förordar man på längre sikt ett helhetsperspektiv vid studiet av rusmedelsmissbruk, häri inbegripet alkohol. En lämplig samarbetsform kan då vara att etablera ett gemensamt nordiskt organ bestående av två sektioner, en för narkotikafrågor och en för alkoholfrågor. En dylik sammansmältning bör dock inte äga rum innan ett självständigt nordiskt narkotikaorgan haft tillfälle att verka under en tid. Förslag om att etablera ett nordiskt samarbetsorgan för narkotikaforskning framlades år 1970, men har hittills avvisats från svensk sida av statsfinansiella skäl. Istället tog man från svenskt håll initiativ till en serie nordiska forskningssymposier rörande narkotikaproblemen. Dessa inleddes hösten 1972.

I det aktuella medlemsförslaget förordas, att såväl narkotikaforskning som alkoholforskning skall koordineras av Nordiska nämnden för alkoholforskning. En dylik lösning står emellertid i strid med vad som föreslagits av den nyssnämnda arbetsgruppen.

I Danmark är den nationella narkotikaforskningens organisatoriska uppbyggnad ännu oklar. En koordinering av alkohol- och narkotika-

forskning på nordisk nivå är därför inte förenlig med danska intressen. Hinder föreligger däremot inte mot att ett eventuellt nordiskt samarbetsorgan för narkotikaforskning, när så är påkallat, kan hålla gemensamma möten med Nordiska nämnden för alkoholforskning. På längre sikt är det önskvärt att få till stånd en samordning av den nordiska alkohol- och narkotikaforskningen. I nuläget bör dock först ett självständigt nordiskt organ för narkotikaforskning etableras. Avslutningsvis finner kontaktudvalget att det i och för sig är en fördel att det nordiska samarbetet på alkoholforskningsområde stärkes.

I kontaktudvalgets synpunkter instämmer *Socialministeriet* och *Sundhedsstyrelsen*. Den senare myndigheten tillägger att även om alkoholforskningen inte bör ges prioritet framom narkotikaforskningen, så bör även den bli föremål för större insatser. *Indenrigsministeriet* påpekar att frågan om att föra in det nordiska narkotikasamarbetet under det nordiska kulturavtalet håller på att utredas. Insatserna på narkotikaforskningens och alkoholforskningsområde bör stärkas. På längre sikt kan ett samarbete mellan dessa båda forskningssektorer bli aktuellt. I dagens läge är det dock fördelaktigt för nordisk narkotikaforskning, om ett självständigt nordiskt samarbetsorgan kommer till stånd. Medlemsförslaget bygger på förutsättningen att det nordiska rusmedelssamarbetet skall knytas till den redan befintliga Nordiska nämnden för alkoholforskning. Ministeriet kan emellertid inte nu ta ställning till förslaget om att bygga ut nämndens resurser.

Finland

Kuopio högskola anser det vara mest ändamålsenligt att Nordiska nämnden för alkoholforskning ger i uppdrag åt forskare vid redan befintliga institutioner i de nordiska länderna att studera rusmedlens problem utifrån ett helhetsperspektiv. För närvarande är det inte meningsfullt att till nämnden knyta särskilda forskare. Erfarenheterna från komparativa samnordiska undersökningar kan utvisa om en fast organisation på nordisk basis är nödvändig.

Norge

Sosialdepartementet ifrågasätter, mot bakgrund av förslagen i den utredning om narkotikaforskning som publicerades år 1970, om det är lämpligt att förlägga en samnordisk rusmedelsforskning till Nordiska nämnden för alkoholforskning. Däremot kan nämnden behöva förstärkta ekonomiska och personella resurser för sin nuvarande verksamhet. Ett eventuellt koordinerande organ bör inte upprättas isolerat, utan knytas till Nordiska kultursekretariatet.

Universitetet i Oslo, Institutt for sosialmedisin inleder med att konstatera att Nordiska nämnden för alkoholforskning inte utvecklats så stor aktivitet under de senaste åren. Vad som nu behövs är enkla och

väldefinierade långtidsstudier eller prognoser över effekterna av behandlingsinsatser. I stort sett saknas forskningsmetoder som kan ge klara besked om orsakerna till rusmedelsmissbruk. Experiment bör därför utföras i de enskilda länderna. Allmänt sett ger alkoholforskningen magra resultat, vilket sammanhänger med de snabba förändringarna i samhället.

Informasjonsbanken for narkotikaproblemer ser med viss tveksamhet på innehållet i medlemsförslaget som till viss del strider mot tankarna i rapporten om narkotikaforskning från 1970. I remissvaret förordas i stället att ett särskilt nordiskt samarbetsorgan för narkotikaforskning inrättas.

Norsk sosionomforbund betonar de svårigheter som kan uppstå om forskningen avlägsnar sig alltför mycket ifrån den problemskapande miljön och missbrukarna själva. Genom att förlägga rusmedelsforskningen till ett samnordiskt och akademiskt präglad organ kan forskningsresultaten komma att bli mindre användbara i behandlingssammanhang. Den i medlemsförslaget åsyftade forskningen bör komma till stånd på klientbehandlarplanet och inte på administrativ nivå.

Sverige

Socialstyrelsen påpekar i sitt yttrande, att en rad åtgärder vidtagits för att komma till rätta med narkotikaproblemen i Norden. Ett nordiskt kontaktorgan för narkotikafrågor inledde sitt arbete år 1971. Året därefter hölls det första nordiska symposiet av fyra rörande utvärdering av vård- och behandlingsformer för narkomaner.

Nordisk alkoholforskning bör samordnas med forskning som rör andra former av rusmedel. Ett alternativ är därvid att Nordiska nämnden för alkoholforskning omorganiseras och erhåller ett utvidgat kompetensområde. En annan möjlighet är att förlägga den nordiska samordningen av denna forskning till Nordiska kultursekretariatet i Köpenhamn. Övervägande skäl talar för en förläggning till Köpenhamn, bl. a. har WHO ett kontor förlagt dit.

Statens medicinska forskningsråd efterlyser en precisering i medlemsförslaget av vilka forskningsinsatser som behövs. Forskningen bör inriktas på att bestämma effekterna av olika rusmedelspolitiska åtgärder. I stället för att knyta forskare till Nordiska nämnden för alkoholforskning bör en samnordisk forskningsfond inrättas.

Samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk anför att planeringen av de samnordiska symposierna om narkotikaproblemen följs med uppmärksamhet av det nordiska kontaktorganet för narkotikafrågor. Kontaktmännen undersöker f. n. möjligheterna till att inordna narkotikasamarbetet under det nordiska kulturavtalet. Mot denna bakgrund förefaller det inte att vara lämpligt att låta Nordiska nämnden för alkoholforskning bli en samordnande instans för nordisk rusmedels-

forskning. Även om det på längre sikt kan vara ändamålsenligt att samordna alkohol- och narkotikaforskningen på nordiskt plan bör först ett självständigt narkotikasamarbete komma till stånd.

Universitetskanslersämbetet stöder tanken på nordisk samverkan på rusmedelsforskningens område. Denna bör ske i samarbete med Nordiska kultursekretariatet. Åt de nordiska medicinska och samhällsvetenskapliga forskningsråden bör uppdras att granska möjligheterna till en närmare nordisk samverkan rörande rusmedelsforskning.

Uppsala universitet, medicinska fakulteten finner medlemsförslaget behäftat med svagheter. Att knyta särskilda forskare till Nordiska nämnden för alkoholforskning som sedan i sin tur uppdrager åt en annan grupp forskare att utföra den önskade forskningen är inte ett rimligt angreppssätt. I stället bör en internordisk fond etableras. *Lunds universitet, medicinska fakulteten* anser att Nordiska rådet bör stödja regelbundna seminarier och symposier samt främja publikationsverksamhet. Boskillnad bör göras mellan alkohol- och narkotikaforskning. Sociala karakteristika hos dessa två missbruksgrupper är så pass vitt skilda att forskningen bör bedrivas som separata program. Även inom respektive forskningsfält finns betydande meningsskiljaktigheter mellan forskarna själva. *Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten* anser att den aktuella forskningen bör bedrivas vid universitetsinstitutioner. Fördelning av tillgängliga forskningsanslag bör överlätas till medicinska forskningsrådet och samhällsvetenskapliga forskningsrådet. *Rektorsämbetet, Lunds universitet* ansluter sig till dessa synpunkter. *Göteborgs universitet, medicinska fakulteten* konstaterar med instämmande av *Göteborgs universitet, rektorsämbetet* att medlemsförslaget ur vissa synpunkter är lovvärt. Den föreslagna försöksledartjänsten bör dock placeras i anslutning till en redan befintlig forskningsinstitution, t. ex. Nordiska hälsovårdshögskolan.

Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL) anser det vara principiellt riktigt att samordna forskningen om olika beroendeframkallande medel. Förbundet kan dock inte tillstyrka att det föreslagna samarbetet förlägges till Nordiska nämnden för alkoholforskning, som man anser redan i nuläget inte kan fullfölja sina uppgifter. Nämndens arbete har i betydande omfattning replierat på norska och finländska institutioner. Det finns därför ingen anledning att utgå ifrån den redan befintliga nämnden vid planeringen av en samordnad nordisk rusmedelsforskning. RFHL föreslår för sin del att samarbetet integreras i det nordiska kultursekretariatets verksamhet. En god samarbetsorganisation förutsätter att det finns någonting att samordna. Danska och svenska regeringen bör upprätta nationella centra för dokumentation och forskning på missbruksområdet.

2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

Danmark

Undervisningsministeriet har inga ytterligare synpunkter för tillfället. *Handelsministeriet* avstår från att yttra sig.

Finland

Undervisningsministeriet tar slutlig ståndpunkt i anslutning till frågans behandling i de samarbetsorgan som tillsatts med stöd av kulturavtalet. *Finlands akademi* avstår från att ta ställning till den konkreta samarbetsmodell som förordas i medlemsförslaget. Rusmedelforskningen utgör en enhet i enlighet med WHO:s rekommendationer, är tvärvetenskaplig och bör inriktas på kontrollpolitiska frågor. Medan det förefaller vara angeläget med samnordiska insatser på narkotikaområdet är behovet av en samordnad alkoholforskning inte lika framträdande eftersom missbruksmönstren skiljer sig länderna emellan.

Norge

Oslo universitet, psykiatriske klinikk och *Dikemark sykehus* avstår från att yttra sig.

3. Utskottet

Nordiska nämnden för alkoholforskning inledde år 1959 sitt arbete med att koordinera den nordiska alkoholforskningen. Nämnden kan sålunda se tillbaka på en femtonårig verksamhetsperiod. Läget är emellertid annorlunda när det gäller forskning kring narkotikamissbruk. En arbetsgrupp sammansatt av kriminologer och alkoholforskare föreslog 1970 i betänkandet "Narkotikaforskning" (NU 1970: 11) att ett nordiskt samordningsorgan för narkotikaforskning skulle upprättas. Så har ännu ej skett.

Nordiska rådet har vid ett flertal tillfällen tagit upp narkotikafrågorna, senast i oktober 1973 vid den 21:a sessionens andra samling i en rekommendation angående samnordiska insatser vid utvärderingen av på narkomanvårdsområdet förekommande behandlingsmetoder (rek. 32/1973). I sitt betänkande över ministerrådets berättelser, C 1, uttalade socialpolitiska utskottet vid rådets session i februari 1973 att ett nordiskt samarbetsorgan för narkotikaforskning skyndsamt borde etableras.

Det nordiska samarbetet på narkotikaområdet har sedan år 1971 skett inom ramen för det nordiska kontaktorganet för narkotikafrågor. Beslut har fattats att hålla fyra forskningssymposier för att diskutera olika vård- och behandlingsformer på narkotikaområdet. Det första av dessa avhölls i Sverige hösten 1972, det andra i Finland hösten 1973. Emellertid torde dessa symposier inte kunna ersätta en systematisk nordisk samordning på narkotikaforskningens område.

Det synes råda en relativt utbredd enighet internationellt sett om att forskning rörande olika rusgivande medel skall ske utifrån ett helhetsperspektiv. Världshälsoorganisationen, WHO, förordar t. ex. ett dylikt betraktelsesätt. Stor uppslutning råder kring nyttan av ett tvärvetenskapligt angreppssätt. Utskottet finner det därför motiverat att forskning kring alkohol- och narkotikamissbruk sker utifrån ett helhetsperspektiv. Såväl behandlingspolitiska som socialpolitiska och kriminalpolitiska bevekelsegrunder talar för detta. Forskning som syftar till att klarlägga psykologiska och socialmedicinska problemkomplex, och hit hör rusmedelsforskningen, bör också ha stark anknytning till det praktiska behandlingsarbetet. I sammanhanget är det därvid naturligt att inslaget av samhällsvetenskaplig forskningsmetodik blir betydande.

Meningarna går i sär beträffande de organisatoriska formerna för en samordnad nordisk forskning rörande rusgivande ämnen. I några remissvar återfinnes synpunkten att det är lämpligast att först bygga upp ett fristående samarbetsorgan för narkotikaforskning för att sedan i ett mera långsiktigt perspektiv integrera denna forskning med alkoholforskningen. Andra remissinstanser återigen, anser att de två forskningssektorerna bör samordnas inom ramen för den verksamhet som bedrivs av den redan befintliga Nordiska nämnden för alkoholforskning. Socialpolitiska utskottet önskar inte på nuvarande tidpunkt ta ställning till den rent organisatoriska sidan av det nordiska samarbetet på rusmedelsforskningens område. Utskottet konstaterar, att en samordnad och helhetsinriktad rusmedelsforskning synes vara helt i överensstämmelse med de internationella erfarenheterna på området. En förutsättningslös utredning bör få utvisa vilken organisatorisk modell som är den bästa i sammanhanget. Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att mot bakgrund av på alkohol- och narkotikaforskningens område vunna erfarenheter skyndsamt och förutsättningslöst låta utreda formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelsforskning.

Stockholm den 15 februari 1974

Ingvar Bakken (A)

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Knut Johansson (s)

Fung. förman

Gerda Möller (KF)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (SV)

Saimi Ääri (K)

Medlemsförslag

om organisatorisk samordning av de nordiska samarbetsorganen på konsumentområdet

(Väckt av Johannes Antonsson, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo och Sture Palm)

Nordiska rådet har tagit ett antal initiativ för att utveckla det nordiska samarbetet på konsumentupplysnings- och varudeklarationsområdena. Förutom att dessa frågor diskuterats vid rådets möten och en av rådet anordnad konferens i Tavastehus i april 1971, har rådet antagit ett antal rekommendationer, varav två berör organisatoriska förhållanden, nämligen nr 8/1957 angående samarbete rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning och nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete.

I rekommendation nr 8/1957 rekommenderas regeringarna att tillse att ett samarbetsorgan för konsumentvaruforskning och konsumentupplysning kommer till stånd. I anledning av rekommendationen upprättades 1958 Nordiska kommittén för konsumentfrågor med uppgift att verka för samarbete vid och koordination av konsumentupplysnings- och konsumentforskningsaktiviteterna inom Norden. Härigenom skall dubbelarbete undvikas och en rationell fördelning av arbetsuppgifterna och därigenom ett bättre utnyttjande av de inom detta område tillgängliga resurserna åstadkommas. Efter att varje lands delegation av kommittén under en första period bestått av två kommittémedlemmar samt av eventuella suppleanter och experter föreslogs 1964 en stadgelseändring enligt vilken delegationerna skall bestå av högst tre personer från respektive land. Av dessa tre fungerar en som den nationella delegationens ordförande och ingår i ett arbetsutskott som främst har till uppgift att förbereda kommittésammanträden och leda kommitténs arbete mellan sammanträdena. Varje land skall självt täcka sin egen delegations sekreterarbepov. Kommittén har fr. o. m. 1964 en anställd sekreterare för de för länderna gemensamma sekreteraruppgifterna.

På varudeklarationsområdet tillsattes 1966 gemensamma tekniska utskott på enskilda områden. Som ett led i arbetet med inledningsvis nämnda rekommendation nr 5/1970 angående utbyggnad och intensifiering av det nordiska varudeklarationssamarbetet ingick varudeklarationsorganen i Danmark, Finland, Norge och Sverige 1970 ett avtal om samarbete med sikte på att genomföra likartade varudeklarationsnormer i Norden och stärka den samnordiska insatsen inom det inter-

nationella deklarationssamarbetet. Varudeklarationsorganen enades vidare om att 1971 tillsätta en nordisk koordinerande sekreterare vars verksamhet skulle övervakas och ledas av en samarbetskommitté med en representant från vart och ett av länderna.

Behovet av fastare former för det nordiska samarbetet på konsumentområdet resulterade i att Nordiska kommittén för konsumentfrågor den 26 april 1968 beslöt tillsätta en arbetsgrupp för att undersöka möjligheterna till en utvidgning av det nordiska undersökningsarbetet på konsumentområdet.

Arbetsgruppen fann att man samhällsekonomiskt på sikt kan vinna på ett intensifierat nordiskt samarbete mellan konsumentorganen och att man kan räkna med att de resultat som undersökningsverksamheten vid givna resurser kan ge blir större om arbetsfördelningen och samarbetet utvidgas. Arbetsgruppen framhöll vidare att det är av största vikt att samarbetet byggs upp i fasta former med preciserade mål och tidsprogram samt att man också måste finna beslutsordningar som leder till gemensamma, i regel bindande resultat. I detta syfte föreslog arbetsgruppen att cheferna för konsumentorganen i framtiden bedriver mötesverksamhet som skall syfta till planläggning av det nordiska samarbetet minst två gånger om året. För att förbereda mötena och följa upp de beslut som fattas under tiden mellan mötena föreslogs tillsättande av en sekreterare vid chefsmötena med teknisk eller naturvetenskaplig utbildning på universitetsnivå. 1971 beslöts att en nordisk sekreterartjänst för chefsmötet skulle inrättas. Nordiska kommittén för konsumentfrågor antog stadgar för chefsmötet 1972 och översände dem till vederbörande departement i vart och ett av de nordiska länderna för godkännande. Som motivering härför angavs att godkända stadgar i vissa fall är en förutsättning för att beviljade medel skall kunna överföras till chefsmötets konto.

Chefsmötet för samarbete beträffande varu- och tjänsteundersökningar inom konsumentområdet är enligt sina stadgar ett till Nordiska kommittén för konsumentfrågor anknutet samarbetsorgan för konsumentinstitutionerna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Chefsmötet har till uppgift att främja, initiera och organisera samarbete och samordning mellan de nordiska länderna beträffande varu- och tjänsteundersökningar inom konsumentrådet.

Enligt den ovan nämnda arbetsgruppen bör chefsmöten kunna ta upp frågor som att utarbeta program för ett nordiskt samarbete, att fastställa vilka produktområden som skall tas upp till nordiskt samarbete, att besluta i vilken form samarbetet i varje enskilt fall skall ske, att lägga upp nordiskt konsumentarbete beträffande provningsmetodik samt att besluta om och hur de nordiska konsumentorganen skall delta internationellt standardiserings- och varudeklarationsarbete.

Som framgår av ovanstående är en rätt avsevärd organisation under

uppbyggnad på nordiskt plan på konsument- och varudeklarationsområdet efter tre parallella linjer. Denna ordning med tre självständigt arbetande organ synes mindre ägnad att fungera på ett administrativt rationellt sätt. Ett sammanförande av dessa organ synes ändamålsenligt. Olika former för denna samordning kan tänkas. Ett alternativ synes vara att föra konsument- och varudeklarationsfrågor till den enhet i det nordiska ministerrådssekretariatet som avses handlägga ekonomiska frågor. Ett annat är att upprätta ett nytt samnordiskt organ som inrymmer de nuvarande organens uppgifter under Nordiska ministerrådet. Förslagsställarna föredrar det förstnämnda alternativet.

Det synes motiverat att nu överväga hela frågan om den organisatoriska formen för det nordiska arbetet på detta område. En undersökning bör företas om formerna för en organisatorisk samordning av det nordiska arbetet på konsumentområdet, varvid ovannämnda alternativ bör beaktas.

Med anledning av vad som ovan anförts hemställer vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för en organisatorisk samordning av de nordiska samarbetsorganen på konsument- och varudeklarationsområdet.

Stockholm den 18 december 1972

Johannes Antonsson (c) Grethe Lundblad (s) Ingemar Mundebo (jp)
Sture Palm (s)

BILAGA 1

Nordiskt samarbeite om varudeklarasjoner

Innstilling avgitt på møte i København, den 20. februar 1973 fra Nordisk samarbeidskomité for varedeklarasjonsarbeid

1. Innledning

Nordisk samarbeidskomité for varedeklarasjonsarbeid legger med dette frem sin innstilling.

I rekommendasjon nr. 31/1967 anbefalte Nordisk Råd at regjeringene i de nordiske land støtter og utvikler et nordisk samarbeid om varedeklarasjoner. Nordisk Råd har på senere møter fornyet denne henstilling, senest på møtet i København 1971.

Av særlig betydning for Samarbeidskomitéens arbeid var rekommendasjon nr. 5/1970 vedtatt på Nordisk Råd's møte i Reykjavík. Rekommendasjonen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att öka bidragen till de nordiska varudeklarationsorganen i syfte att stärka det nordiska varudeklarationssamarbetet samt att anmoda de nordiska varudeklarationsorganen att redovisa sin planläggning av det fortsatta nordiska varudeklarationssamarbetet samt att i ljuset härav överväga vilka ytterligare åtgärder som eventuellt påfordras från regeringarnas sida för att säkerställa ett effektivt nordiskt varudeklarationssamarbete.

Etter at finansieringen var sikret i Danmark, Finland, Norge og Sverige, kunne intensjonene i rekommendasjon nr. 5/1970 følges opp av de fire nordiske varedeklarasjonsorganer.

2. Sammensetning og møter

Samarbeidskomitéen ble konstituert på møtet i Oslo 1971.04.19. Basis for komitéens arbeid var bevilgninger fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, hver på N.kr. 30.000,—. Komitéen har bestått av formennene i de nordiske varedeklarasjonsinstitusjoner. Komitéens formann har vært Ragna Karlsen, Norge. Dansk medlem har vært Frode Bramsnæs. Finsk medlem var Sten Finne til 1972.12.31. Fra 1973.01.01. har Kari Lampikoski vært finsk medlem. Fra Sverige var Hjalmar Malmström medlem til han 1972.01.01 ble avløst av Sture Palm. Fra 1973.01.01 har Lars Ag vært svensk medlem av komitéen. Sekretariatsledere og andre sekretariatsmedlemmer fra de fire lands varedeklarasjonsorganer har deltatt i komitéens arbeid som sakkyndige. På møtet i Oslo ble cand.oecon. Asbjørn Borg, IKO Consulting Group, engasjert som sekretær og utredningsmann for samarbeidskomitéen. Et PM fra

cand.oecon. Asbjørn Borg: "Vedrørende varedeklarasjonssamarbeid i Norden", Oslo 1973.02.20, følger denne innstilling som vedlegg. (NU 1973: 2.)

Komiteén har hatt møte i København 9. september 1971, i Helsingfors 25. og 26. januar 1972, i Stockholm 16. oktober 1972, i Oslo 27. november 1972 og i København 20. februar 1973.

3. Varedeklarasjonsarbeidet i Norden

Varedeklarasjoner i offentlig regi eller støttet ved offentlige bevilgninger finnes i dag i alle de fire land som har deltatt i Samarbeidskomiteén. Utbredelsen varierer noe fra land til land, likeledes den organisasjonsmessige oppbygging av det organ som utarbeider varedeklarasjonene. Det har vært kontakt og samarbeid mellom varedeklarasjonsorganene i Norden, noe som har resultert i et relativt ensartet preg på deklarasjoner og i store trekk en sammenfallende målsetting for arbeidet.

Varedeklarasjoner inngår generelt i forbrukerpolitikken i de fire land og medvirker til informasjon til forbrukere, samtidig som arbeidet med varedeklarasjoner gir forbrukerne beskyttelse, først og fremst av økonomisk art. Frode Bramsnæs ønsker å tilføye at det selv i offentlig regi bare har vært tale om frivillige deklarasjoner.

De nordiske varedeklarasjonsorganer har, særlig i de siste 6 år, arbeidet med å nå frem til fellesnordiske deklarasjoner eller fellesnordisk grunnlag for deklarasjoner. Begrunnelsen for dette arbeid er blant annet en bedre utnyttelse av knappe ressurser i arbeidet med varedeklarasjoner. Slik fellesinnsats vil først og fremst være hensiktsmessig på produktområder med en høy grad av ensartethet i tilbud og/eller etterspørsel landene imellom. Et slikt fellesskap i deklarasjoner eller grunnlag for deklarasjoner kunne også øke produsentenes anvendelse av varedeklarasjoner, fordi det representerer et mye større marked enn det tilsvarende opplegg i hvert land for seg. Dette moment kan vise seg særlig betydningsfullt i forholdet til multi-nasjonale produsenter.

Det samarbeid som hittil har foregått i Norden på varedeklarasjonsområdet har hatt en ad hoc karakter. Det har vært et frivillig samarbeid mellom uavhengige, nasjonale institusjoner i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Omfanget og arten av samarbeidet har variert fra tid til tid. I mangel av et nasjonalt varedeklarasjonsorgan har ikke Island deltatt i dette samarbeid.

Samarbeidskomiteén har overveiet formen for samarbeid og hva man ønsker å oppnå med samarbeidet. Den ad hoc form for samarbeid som hittil har vært praktisert, kan være hensiktsmessig når en bare tar sikte på å utveksle generelle erfaringer eller gi uttrykk for og registrere synspunkter på de tekniske grunnlag for normer til varedeklarasjoner. Det har vært gjort forsøk på å utarbeide felles tekniske normunderlag, men

for denne type samarbeid synes ad hoc formen å være mindre hensiktsmessig. Selv om det har lyktes i noen tilfelle å nå frem til enighet om felles teknisk normunderlag, er dette ikke i noen tilfelle tatt i bruk i alle de fire land. Dette kan blant annet skyldes forskjeller i arbeidsform og forskjeller i regler for bruk av deklarasjoner. Det skyldes i høy grad manglende evne til å gjennomføre de beslutninger om nordisk samarbeid som er truffet. Frode Bramsnæs ønsker å reservere seg mot enkelte formuleringer i omtalen av samarbeidet hittil. Han er enig i at samarbeidet hovedsakelig har hatt en ad hoc karakter, men ønsker ikke å bruke denne betegnelse. Til siste punktum vil han tilføye: "fordi nasjonale hensyn har veiet tyngre". For øvrig bør det bemerkes at uttrykket "manglende evne" har en annen betydning på dansk enn på norsk.

Det har vært en tendens til å sette det tekniske ambisjonsnivå høyt ved de nordiske samarbeidsprosjekter om varedeklarasjoner. Dette har vanskeliggjort arbeidet. Det tekniske ambisjonsnivå ved slike prosjekt bør ikke settes høyere enn at fellesnordiske deklarasjoner, eventuelt felles normer eller felles teknisk underlag, kan utgis hurtig. Dette er både et juridisk og politisk spørsmål. Det må i siste instans treffes et politisk valg mellom det strenge krav til lik og rettferdig behandling av produsenter og leverandører og ønsket om å gi forbrukerne informasjoner.

En stor hindring for et effektivt nordisk samarbeid om varedeklarasjoner har vært og er de ulike deklarasjonssystemer som er i bruk. Vanskelighetene på dette område har heller øket enn avtatt de senere år. Samarbeidskomitéen har konstatert at tross ulik oppfatning på en del områder når det gjelder spørsmål som har tilknytning til deklarasjonssystem, synes det å være et tilstrekkelig stort område hvor det hersker enighet i prinsippet til å berettige at det videre samarbeid om varedeklarasjonsarbeidet i Norden foregår innenfor et permanent fellesnordisk organ med beslutningsmyndighet innenfor de saker som tas opp. Det er rimelig å vente at i den utstrekning arbeidet i et slikt organ blir vellykket, vil det skje en harmonisering av deklarasjonssysteme i Norden.

4. Former for nordisk varedeklarasjonssamarbeid

Nordisk samarbeid på et konkret saksområde kan organiseres i ulike former. Likeledes kan det ambisjonsnivå en setter seg for samarbeidet være forskjellig og variere fra sak til sak.

Innen varedeklarasjonssamarbeidet kan det i hvert fall tenkes fem forskjellige organisatoriske ambisjonsnivå:

- Utveksle erfaringer og informasjon, inspirere, diskutere prinsipper.
- Oppnå felles teknisk underlag for enkelte normer.
- Oppnå felles normer for enkelte deklarasjoner.
- Oppnå enkelte felles deklarasjoner.
- Oppnå bare felles deklarasjoner.

Samarbeidskomitéen er kommet til at varedeklarasjonssamarbeidet i Norden bør innrettes slik at det kan oppnås enkelte felles deklarasjoner. Dette betyr at det i nordisk samarbeid må kunne fattes vedtak som binder de nasjonale varedeklarasjonsorganer på områder som angår slike felles deklarasjoner, felles normer eller felles tekniske underlag.

Samarbeidskomitéen har nådd frem til enighet om at en videreutbygging av varedeklarasjonssamarbeidet i Norden er betinget av at arbeidet ledes av et spesielt organ med eget sekretariat. Komitéen er videre enig om at hvis samarbeidet skal ha den ønskede effektivitet, må dette organ ha besluttede myndighet på avgrensede saksområder. Dette krever at de enkelte lands representanter i styret for et slikt organ har myndighet til å delta i en slik beslutningsprosess. Komitéen foreslår derfor at styrerepresentanter skal oppnevnes av regjeringene, og at formennene i styret for varedeklarasjonsorganene i Danmark, Finland og Norge, formannen i styret for Konsumentverket i Sverige og en tilsvarende representant fra Island, bør være medlemmer av styret.

Samarbeidskomitéen har merket seg at det allerede finnes et samarbeidsorgan for forbrukerspørsmål i Norden: Nordisk Komité for Konsumentspørsmål. Denne komité har en spesiell sekretær. Det finnes ytterligere et samarbeidsorgan, Nordiske sjefsmøter, med sin sekretær. Sjefsmøtene er skilt ut av Nordisk Komité for Konsumentspørsmål for å ta seg av samarbeidsspørsmål: "i forbindelse med vare- og tjenesteundersøkelser på konsumentområdet". I denne situasjon finner ikke Samarbeidskomitéen at det er riktig å foreslå enda et separat nordisk organ innenfor et begrenset felt.

Ingen av disse organ kan etter sin *nåværende* sammensetning og innen sine *nåværende* vedtekter og arbeidspraksis tilfredsstillende krav Samarbeidskomitéen ønsker å stille til et effektivt samarbeidsorgan. Det synes imidlertid lite hensiktsmessig å opprette enda et organ for nordisk samarbeid om forbrukerspørsmål. Samarbeidskomitéen er derfor enig om å foreslå for Nordisk Råd at det nordiske samarbeid om varedeklarasjonsarbeid inngår i et felles organ for forbrukerspørsmål. Frode Bramsnæs ønsker å tilføye at organet eksisterer, og at det derfor bør hete "i et felles utbygget organ for forbrukerspørsmål".

Samarbeidskomitéen henstiller til de bevilgende myndigheter i de nordiske land, at de nasjonale varedeklarasjonsorganer får tildelt midler til å fortsette det nordiske samarbeid om varedeklarasjoner, inntil en eventuell ny ordning kan tre i kraft. Frode Bramsnæs ønsker å tilføye at det nordiske samarbeid om varedeklarasjoner må vedlikeholdes og om mulig utbygges.

5. Målsetting for samarbeidsorganet

Det nordiske samarbeid om forbrukerspørsmål, herunder varedeklara-

sjonsarbeid, bør etter Samarbeidskomitéens oppfatning søkes koordinert og effektivisert.

Organisasjonsformen må tilpasses det ambisjonsnivå man setter seg. Stort sett vil det være slik at samme form kan brukes for flere nivå, og at samme nivå kan oppnås innen flere former. Samarbeidskomitéen er kommet til at den form som vil passe best til det ambisjonsnivå som er foreslått, innebærer en myndighetsoverføring som i det minste omfatter:

- Å disponere det felles budsjett innenfor vedtatte rammer og i henhold til gjeldende retningslinjer.
- Å bestemme hvilke prosjekter som skal tas opp på nordisk plan og godkjenne prosjektplaner og prosjektbudsjetter.
- Å fastlegge det ambisjonsnivå som kan gjennomføres i nordisk samarbeid i den enkelte sak.

Det vil være rimelig å kreve enstemmighet i vedtak som angår normunderlag for fellesnordiske deklarasjoner og regler for markedsføring og bruk av deklarasjonene.

Et nordisk samarbeid basert på en fast organisasjon og med et så høyt ambisjonsnivå som antydnet her, kan bare komme istand med tilslutning fra de enkelte lands regjeringer. Derved er grunnlaget lagt for en ordning hvor samarbeidet blir finansiert over de deltagende lands statsbudsjett. Dette er etter Samarbeidskomitéens oppfatning den enkleste og mest oversiktlige måte for finansiering av det nordiske samarbeid om varedeklarasjoner. Derved oppnås at spørsmålet om budsjettets størrelse blir en sak for Nordisk Ministerråd. Budsjettsøknaden vil da kunne kanaliseres gjennom Ministerrådet. En slik fremgangsmåte må være fordelaktig sammenlignet med en situasjon hvor hvert nasjonalt organ skal behandle spørsmålet om bidrag overfor den nasjonale regjering. Fordelingen mellom landene bør følge den vanlige fordelingsnøkkel for finansiering av fellesnordiske prosjekt. Samarbeidskomitéen foreslår at det ikke kreves inn avgifter for bruk av eventuelle fellesnordiske deklarasjoner. Frode Bramsnæs ønsker ikke å ta stilling til den del av Samarbeidskomitéens innstilling som omhandler budsjettets størrelse, behandlingsform for budsjettsøknad og fordelingsnøkkel for finansiering.

Samarbeidskomitéen foreslår at et nordisk samarbeid om varedeklarasjoner, ledet av et kompetent nordisk forbrukerorgan, i første fase konsentreres om følgende punkter:

1. Kartlegging av arbeidsformer og regler for bruk av varedeklarasjoner i de nordiske land.
2. Tiltak for å koordinere arbeidsmetoder, med sikte på å fjerne de forskjeller som hindrer et effektivt nordisk samarbeid på varedeklarasjonsområdet.
3. Utarbeide konkret arbeidsprogram for nordisk samarbeid om varedeklarasjoner 1974—1975, inklusiv regler for prioritering av arbeidsoppgaver.

4. Utarbeide langtidsprogram for 1975—1978.

5. Gjennomføre konkrete eksempel-prosjekter for fellesnordiske deklarasjoner eller normunderlag.

København, 20. februar 1973

Ragna Karlsen

Asbjörn Borg

Frode Bramsnæs

Kari Lampikoski

BIHANG

Særskilt yttrande till Nordisk samarbeidskomité's forslag

Genom den i Sverige vid årsskiftet genomförda omorganisationen av de organ som verkat inom konsumentpolitiken kom jag fr. o. m. 1973-01-01 att tillhöra den nordiska samarbetskommittén för varudeklarationsarbete. Kommittén har sedan dess haft endast ett sammanträde. Jag har därför i praktiken i mycket ringa del kunnat påverka slutrapporten.

Jag delar kommitténs uppfattning om vikten av en nordisk samverkan, men kan ej instämma i formuleringarna om förslag till åtgärder. Det är möjligt att mina synpunkter kunnat beaktas vid ytterligare överarbetningar men ett sådant förfarande hade med säkerhet förlängt utredningstiden. Då det är angeläget att kommitténs arbete snart avslutas vill jag i stället i särskilt yttrande utveckla i vilken riktning en enligt min mening realistisk förstärkning av ett nordiskt samarbete på varudeklareringens område bör genomföras.

Inom Norden sker det konsumentpolitiska arbetet i huvudsak genom den nordiska kommittén för konsumentfrågor, det s. k. chefsmötet, samt i ett antal arbetsgrupper med representanter från bl. a. de nationella konsumentorganen.

Det bör övervägas om inte varudeklareringen i fortsättningen bör användas som ett konsumentpolitiskt instrument av den nordiska kommittén för konsumentfrågor. De konkreta uppgifterna bör dock åvila en särskild arbetsgrupp med kompetens härför. Arbetsgruppen bör ges administrativa resurser för att genomföra sina uppgifter, dock inte nödvändigtvis i form av det föreslagna sekretariatet. Det finns risk för att samarbetskommitténs formuleringar om ett speciellt organ kan tolkas som ett försök att lägga ner verksamheterna i existerande organ och satsa på något nytt, vari varudeklareringen skulle ha en central plats.

Då det finns förhållandevis små resurser för nordiskt samarbete om konsumentfrågor är det viktigt att dessa resurser ej splittras. Den övergripande synen bör ges av *ett* organ — konsumentkommittén. Under denna bör de olika arbetsgrupperna verka. Varudeklarering är endast ett av medlen för konsumentpolitiken. Vad som skall deklarerat bör avvägas mot andra åtgärder som kan stärka konsumenternas ställning på marknaden.

Det finns i samarbetskommitténs utredning förslag om att ge ett nordiskt organ för varudeklarering karaktär av överstatligt organ. Dåliga erfarenheter av tidigare "nordiska" projekt anses tala härför. Jag finner

förslaget i dessa stycken ej tillfredsställande underbyggt. Det bör finnas möjlighet att uppnå de resultat som samarbetskommittén önskar genom att i bl. a. personval få en sådan representation att beslut om "gemensam" varudeklarering får avsedd effekt.

Stockholm den 26 februari 1973

Lars Ag

BILAGA 2, Yttranden (se supplementband, s. 93)

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte forslag, som er behandlet av Nimannskomiteen 7. august 1973, og 15. februar 1974, samt av Økonomisk utvalg 8. august 1973, og 16. februar 1974.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 380/e oppfordres Nordisk Ministerråd til å undersøke mulighetene for en organisatorisk samordning av de nordiske samarbeidsorganene på konsument- og varedeklarasjonsområdet.

Rekommandasjon nr. 8/1957, førte til at Nordisk komite for konsumentspørsmål ble opprettet i 1958. Dens oppgave er å virke for samarbeid og koordinering når det gjelder konsumentopplysning og konsumentforskning i Norden. Under komiteen er det i 1964 etablert et arbeidsutvalg som forbereder komitemøtene og leder komiteens arbeid mellom møtene.

På varedeklarasjonsområdet ble det i 1966 opprettet felles teknisk utvalg på visse områder. Som et ledd i oppfølgingen av rekommandasjon nr. 5/1970 angående utbygging og intensivering av det nordiske varedeklarasjonssamarbeidet inngikk varedeklarasjonsorganene i Danmark, Finland, Norge og Sverige i 1970 en avtale om samarbeidet med sikte på gjennomføring av ensartede varedeklarasjonsnormer i Norden og styrke den samnordiske innsatsen innenfor det internasjonale deklarasjonssamarbeidet. I 1971 ble det ansatt en nordisk koordinerende sekretær, hvis virksomhet skulle overvåkes og ledes av en samarbeidskomite, Nordisk komite for varedeklarasjonsarbeid, med en representant fra hvert av landene.

Med sikte på fastere former for det nordiske samarbeid på konsumentområdet møtes sjefene for konsumentorganene minst to ganger i året. En nordisk sekretærtjeneste for sjefsmøtet ble besluttet opprettet i 1971. Sjefsmøtet for samarbeid vedrørende vare- og tjenesteundersøkinger på konsumentområdet er i henhold til vedtektene et til Nordisk komite for konsumentspørsmål knyttet samarbeidsorgan for konsumentinstitusjonene. Sjefsmøtet har til oppgave å fremme, initiere og organisere samarbeid og samordning vedrørende vare- og tjenesteundersøkelser.

Forslagsstillerne mener at den nåværende ordning er mindre egnet til å fungere på et administrativt rasjonelt sett og peker på to alternativer for sammenføyning av de nevnte organer. Det alternativ som forslagstillerne foretrekker er at konsument- og varedeklarasjonsspørsmål overføres til den avdeling i Nordisk Ministerråds sekretariat som skal behandle økonomiske spørsmål. Et annet alternativ er opprettelse av et nytt samnordisk organ.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er innhentet fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordisk komite for konsumentspørsmål,

Danmark

Handelsministeriet.
Dansk Varedeklarations-Nævn.
Dansk Standardiseringsråd.
Håndværksrådet.
Forbrugerrådet.
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
Landsorganisationen i Danmark.
Butikshandelens Fællesraad.
Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger.

Finland

Handels- och industriministeriet.
Social- och hälsovårdsministeriet.
Statens tekniska forskningscentral.
Finlands industriförbund.
Varedeklarationsförbundet.
Finlands standardiseringsförbund.
Konsumentrådet.
Detaljhandels centralförbund.
Forskningscentralen för huslig ekonomi och konsumentärenden.
Konsumtionsandelslagens centralförbund.
Kuluttajat — Konsumenterna ry.
Allmänna handelslagsförbundet rf.

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet.
Forbrukerrådet.
Varefakta-Komiteen.
Norges handelsstands forbund.
Norges industriforbund.

Sverige

Statskontoret (finansdepartementet).
Kommerskollegium.
Marknadsdomstolen.
Konsumentombudsmannen.

Konsumentverket.

Stockholms handelskammare.

Skånes handelskammare.

Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren.

Sveriges industriförbund.

Landsorganisationen i Sverige (LO).

Det overveiende flertall av remissinstanser som har avgitt uttalelse, støtter forslaget om at Nordisk Ministerråd skal undersøke mulighetene for en organisatorisk samordning av de nordiske samarbeidsorganene på konsument- og varedeklarasjonsområdet. Nordisk komite for konsumentspørsmål og flere andre instanser, som med tilfredshet ser at spørsmålet om en samordning av det nordiske samarbeidet på konsumentområdet tas opp til behandling, viser imidlertid til at komiteen for tiden utreder spørsmålet om en slik samordning. Den ventes ferdig innen utgangen av 1973, hvorfor det foreslås at det ikke blir tatt endelig standpunkt til medlemsforslaget før nevnte utredning foreligger.

Blandt de instanser som stiller seg positivt til medlemsforslaget er det en del som mener at Nordisk komite for konsumentspørsmål bør være det administrative og koordinerende organ for samordning av de forskjellige aktiviteter på forbrukersektoren. En instans reiser forøvrig spørsmålet om en nordisk samarbeidsavtale på konsument- og varedeklarasjonsområdet.

To instanser finner ikke grunn til å støtte medlemsforslaget eller stiller seg avventende til det.

De fleste remissinstansene i Finland tiltrer medlemsforslaget men ønsker ikke på det nåværende tidspunkt å ta standpunkt til hvilket alternativ som bør velges. Det gjelder *Social- och hälsovårdsministeriet*, *Handels- och industriministeriet*, *Forskningscentralen för huslig ekonomi och konsumentärenden*, *Konsumentrådet*, *Konsumtionsandelslagens centralförbund*, *Statens tekniska forskningscentral* og *Detaljhandels centralförbund*.

Finlands standardiserings förbund mener det er viktig at man ved vurderingen av de ulike organisasjonsformer tar i betraktning også forbindelsene med den nordiske standardiseringsvirksomheten. *Finlands industriförbund* vil ikke motsette seg at den foreslåtte undersøkning utføres, men forutsetter at tilstrekkelig hensyn tas til nødvendighetene av jevnførbare eller likelydende varedeklarasjoner for så mange produkter som mulig i samtlige nordiske land. *Varedeklarasjonsförbundet ry* anser det ønskelig at Nordisk komite for konsumentspørsmål tar opp varedeklarasjonsarbeidet som en av sine oppgaver.

Almänna handelslagsförbundet rf. mener at varedeklarasjonsvirksomheten i Norden "utgår från olika grunder", hvorfor det ikke foreligger tilstrekkelige forutsetninger for å organisere varedeklarasjonsarbeidet i samband med Den nordiske konsumentkomiteen. Forbundet finner så-

ledes ikke grunn til å støtte medlemsforslaget. *Kuluttajat — Konsumentarna ry* uttaler at samarbeidet vedrørende varedeklarasjonsnormer og testningsmetoder er selvsagt på sin plass, men så lenge bristende standardisering og produsentenes "märkesmystik" gjør utbyttet av testningsresultatet, d. v. s. "färdigställd" konsumentopplysning umulig, bør Finland forholde seg avventende.

Handelsministeriet i Danmark er enig at det bør overveies om det er behov og mulighet for å fremme det nordiske samarbeidet på forbrukerområdet ved en eventuell ny ordning. Ministeriet finner det imidlertid ønskelig å avvente utredningen fra Nordisk komite for konsumentspørsmål før det avgir endelige bemerkninger til medlemsforslaget. Forøvrig forutsetter ministeriet at Danmarks deltakelse i det nordiske samarbeid på dette område i tilfelle tilpasses Danmarks forpliktelse som medlem av EF. *Forbrugerrådet* ser med stor sympati på et forslag om bedre samordning av det nordiske samarbeidet på forbrukerområdet og mener at Nordisk komite for konsumentspørsmål blir det ledende organ med tilstrekkelig kapasitet til å koordinere og samordne de forskjellige områder av det nordiske arbeid med forbrukerspørsmål. *Dansk Varedeklarations-Nævn* og *Håndværksrådet* støtter medlemsforslagets rekommendasjon om at det foretas en undersøkelse av mulighetene for en organisatorisk samordning av de nordiske samarbeidsorganer på konsument- og varedeklarasjonsområdet og mener at Nordisk komite for konsumentspørsmål vil være et egnet organ for denne samordning. *Dansk Standardiseringsråd* mener at det nordiske standardiseringsarbeid må kunne koordineres med varedeklarasjonsarbeid og annet nordisk forbrukersamarbeid.

Butikhandelens Fællesraad har ikke noe å innvende mot at den i medlemsforslaget anbefalte undersøkelse iverksettes. *Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger* og *Arbejderbevægelsens Erhvervsråd* støtter medlemsforslaget. *Landsorganisationen i Danmark* finner det riktig at det samarbeides positivt på konsumentområdet.

Forbruker og administrasjonsdepartementet i Norge er enig i at det nordiske samarbeid på forbrukerområdet bør samordnes. Etter departementets oppfatning er det ikke nødvendig og heller ikke heldig å etablere et helt nytt organ for å samordne den delen av det nordiske forbrukersamarbeidet som hittil ikke har vært knyttet til Nordisk komite for konsumentspørsmål. Varefaktaarbeidet må med fordel kunne knyttes til denne komite. *Varefaktakomiteens* flertall støtter medlemsforslaget, mens mindretallet mener at man bør bygge på Nordisk komite for konsumentspørsmål som det ledende administrative og koordinerende organ for en organisatorisk samordning av de forskjellige aktiviteter på forbrukersektoren. *Forbrukerrådet* mener også at den mest hensiktsmessige løsning vil være å basere seg på Nordisk komite for konsumentspørsmål. *Norges industriforbund* er enig i at muligheten for en orga-

nisatorisk samordning av de nordiske samarbeidsorganene på konsumentområdet bør undersøkes nærmere.

Norges handelsstands forbund har tidligere gitt sin tilslutning til nærmere nordisk samarbeid når det gjelder varedeklarasjoner, men var i tvil om nødvendigheten av å etablere et eget nordisk organ til å ta seg av dette samarbeid. Forbundet er fortsatt av samme oppfatning og dets tvil gjelder i enda sterkere grad behovet for å gi et nordisk organ myndighet til å treffe vedtak med bindende virkning for de nasjonale varedeklarasjonsorganer.

Statskontoret i Sverige støtter medlemsforslaget om å undersøke mulighetene for organisatorisk samordning av de nordiske samarbeidsorganer på konsument- og varedeklarasjonsområdet. Kontoret mener forøvrig at en nordisk samarbeidsavtale bør komme i stand på konsumentområdet. *Kommerskollegium* og de tre *handelskammer i Stockholm, Malmö og Göteborg*, gir sin tilslutning til medlemsforslaget. En utredning bør imidlertid i første hånd søke å presisere forutsetningene, arbeidsområdene, mål og midler for en nordisk konsumentrettets virksomhet. *Konsumentombudsmannen* anbefaler at Nordisk Ministerråd undersøker mulighetene for en organisatorisk samordning av de nordiske samarbeidsorganer på konsument- og varedeklarasjonsområdet. En administrativ rasjonell løsning synes å være anvendelse av Nordisk komite for konsumentspørsmål som et overordnet organ for alle konsumentpolitiske funksjoner. *Konsumentverket* og *Landsorganisationen* i Sverige viser til den pågående undersøkelse som foretas av Nordisk komite for konsumentspørsmål med sikte på å gjøre komiteen bedre egnet til å fungere som samordningsorgan for hele konsumentområdet og mener man bør avvete komiteens innstilling før det tas standpunkt til medlemsforslaget. Det arbeid som utføres av de konsumentpolitiske organer er av verdi for bedriftene. Til eksempel vil analyser og informasjon om konsumentenes ønskemål gi bedriftene økede muligheter for å tilpasse sine produkter etter konsumentene. For bedrifter som selger sin produkter i flere land, er det selvsagt verdifullt at informasjonen om konsumentene som konsumentorganene i ulike land skaffer tilveie blir ensartede og jevnførbare. På lengre sikt burde en nærmest fullstendig harmonisering av konsumentpolitikken i Norden være mulig.

Marknadsdomstolen peker på at Nordisk komite for konsumentspørsmål, sjefsmøtet for samarbeid vedrørende vare- og tjenesteundersøkelse innen konsumentområdet samt Nordisk samarbeidskomite for varedeklarasjonsarbeid sysler med konsumentbeskyttelsesspørsmål som "lämpligen bör anförtros respektive länders ämbetsverk på konsumentskyddsområdet för Sveriges del statens konsumentverk" fordi spørsmålene ligger klart innenfor dets arbeidsområde. Den nordiske samordning vedrørende disse spørsmål bør komme i stand gjennom direkte samarbeid mellom Statens konsumentverk og dets paralleller i de øvrige nordiske land.

3. Utvalgets tilråding

Utvalget konstaterer med tilfredshet at det overveiende flertall av remissinstansene støtter medlemsforslaget.

Som et ledd i oppfølgingen av rek. nr. 5/1970 om nordisk varedeklarasjonssamarbeid har Nordisk samarbeidskomite for varedeklarasjonsarbeid utarbeidet en innstilling datert 20. februar 1973. Samarbeidskomiteen uttaler her bl. a. at varedeklarasjonssamarbeidet i Norden bør innrettes slik at det kan oppnås visse felles deklarasjoner. Dette betyr at nordiske samarbeidsorganer bør kunne fatte vedtak som binder nasjonale varedeklarasjonsorganer på områder som angår felles deklarasjoner, felles normer eller felles teknisk grunnlag.

Det heter videre i innstillingen at ingen av de eksisterende nordiske organer tilfredsstiller de krav som samarbeidskomiteen ønsker å stille til et effektivt samarbeidsorgan. Da det ikke synes hensiktsmessig å opprette enda et organ for nordisk samarbeid om forbrukerspørsmål, foreslår komiteen at det nordiske samarbeid om varedeklarasjoner skal inngå i et felles organ for forbrukerspørsmål. Et av komiteens medlemmer tilføyer at organet eksisterer og at det derfor bør hete "i et felles utbygget organ for forbrukerspørsmål".

Nordisk komite for konsumentspørsmål har nylig lagt fram den innstilling som komiteen annonserte i sin remissuttalelse om det foreliggende medlemsforslag A 380/e. Komiteen har her utarbeidet et forslag til den framtidige organisasjon av det nordiske samarbeid på konsumentområdet. Den har lagt vekt på ønskeligheten av å styrke den politiske tilknytningen til forbrukerarbeidet på nordisk plan samt å styrke den politiske styring av samarbeidet.

Nordisk komite for konsumentspørsmål foreslår derfor at de ministre som i de enkelte nordiske land har ansvaret for konsumentpolitikken danner Nordisk Ministerråd for forbrukersakene og at komiteen omdannes til en embetsmannskomite for konsumentspørsmål innen ministerrådets organisasjon. Det forutsettes samme sammensetning som hittil.

Økonomisk utvalg finner det i høy grad urasjonelt at arbeidet med konsument- og varedeklarasjon på det nordiske plan hittil har foregått i flere innbyrdes uavhengige organer. Utvalget vil sterkt understreke at dobbeltarbeid på dette område må unngås. De tilgjengelige ressurser vil kunne utnyttes bedre ved en organisatorisk samordning i ett organ. Dette syn framgår også av det store flertall av remissuttalelsene.

Videre mener utvalget at når kontakt bør opprettholdes med lønns- og forbrukerorganisasjonene under arbeidet med et konsumentpolitisk handlingsprogram. Denne kontakt bør skje på det nasjonale plan, i mangel av et passende samnordisk organ. På det nordiske planet bør dog kontakten med Nordens fackliga samorganisation kunne være

av verdi. Nordisk Råds organer bør holdes løpende informert om arbeidet.

Utvalget er enig i at det er behov for sterkere politisk tilknytning til forbrukerarbeidet og styring av samarbeidet på hele det forbrukerpolitiske område i Norden. Det synes derfor gunstig at samarbeidet finner sted innenfor Nordisk Ministerråds virksomhetsområde.

Utvalget konstaterer at, ifølge Nordisk Ministerråds beretning C 1/1974 til Nordisk Råds 22. sesjon, har Ministerrådet allerede besluttet at en slik embetsmannskomite som foreslått av Nordisk komite for konsumentspørsmål, skal opprettes. Det forutsettes at Nordisk Ministerråd kontinuerlig holdes orientert om embetsmannskomiteens planer og tiltak. Videre forutsettes det at det i C 1/1974 omtalte forslag til handlingsprogram for konsumentområdet blir forelagt for Økonomisk utvalg til uttalelse, så snart det foreligger.

Utvalget støtter Nordisk Ministerråd i dets bestrebelsers med å opprette en samlet organisasjon for det konsumentpolitiske samarbeid samt å utarbeide et handlingsprogram på dette område.

Da medlemsforslagets intensjoner således i det vesentlige er oppfylte, skulle det ikke være nødvendig med noen tilråding om rekommandasjon.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår utvalget

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslag A 380/e.

Stockholm, den 16. februar 1974

Ele Alenius (Skdl)

Johannes Antonsson (cp)

Lars Korvald (Kr. F)

Eric Krönmark (m)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Odvar Nordli (A)

Ivar Nørgaard (S)

Sture Palm (s)

Formann

Erland Steenberg (Sp)

Rolf Sellgren (fp)

Ib Stetter (KF)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Kåre Willoch (H)

Medlemsförslag

om likartade principer för lagstiftning om kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård

(Väckt av Erik Adamsson, Ilkka-Christian Björklund, Georg C. Ehrnrooth, Erling Engan, Astrid Kristensson, Matthías Á. Mathiesen, Orla Møller, Knud Thestrup och Lars Werner)

I 1963 blev der gennemført fællesnordisk lovgivning om samarbejde mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige vedrørende fuldbyrdelse af straf m. v. Herved blev det muligt *dels* at overføre en i et andet nordisk land dømt person til afsoning af den idømte frihedsstraf i et andet nordisk land (hjemlandet), *dels* at overføre tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte personer fra domslandet til tilsynsmyndigheden i et andet af de nordiske lande, hvilket i praksis sker, når domfældte flytter til et andet nordisk land. Disse ordninger er baseret på, at sædvanlig straf er et nogenlunde entydigt begreb i alle de nordiske lande, og at der i disse lande findes næsten ensartede regler om betingede domme og prøveløsladelser.

I flere af de nordiske lande er det i de seneste år drøftet at gennemføre ændringer i den kriminalretlige sanktionspolitik og i den strukturelle organisation af kriminalforsorgen i frihed. En gennemførelse i de enkelte lande af de udkast, der er kommet frem under overvejelserne, vil kunne bevirke, at samarbejdet på dette felt bliver vanskeliggjort eller må indskrænkes i forhold til de muligheder den fælles lovgivning i 1963 åbnede for.

For så vidt angår den kriminalretlige sanktionspolitik overvejes det i *Danmark* at begrænse frihedsberøvelsernes antal ved visse afkriminaliseringer og ved en udvidet anvendelse af betinget dom. I *Finland* er der afgivet en betænkning, som går ud på at afskaffe de sociale personundersøgelser i straffesager.

For så vidt angår organiseringen af kriminalforsorgen er der i *Danmark* fremsat lovforslag om nedlæggelse af Dansk Forsorgsselskab, der er en privat, landsdækkende forening og i stedet oprettelse af en statslig kriminalforsorgsstyrelse. I *Norge* kommer antagelig lignende planer til udtryk i en betænkning fra straffelovrådet, hvori det ventes anbefalet, at kriminalforsorgen i frihed, der hidtil har været varetaget af private foreninger sammensluttet i en centralorganisation, enten sammenlægges med fængselsstyret eller på anden måde henlægges under

staten som et selvstændigt direktorat under justitsdepartementet. I Sverige overvejer man at henlægge den frie kriminalforsorg til det almindelige socialvæsen, og også i Finland er det blevet foreslået at lade kriminalforsorgen overgå til socialvæsenet og samtidig afskaffe det tvangsmæssige tilsyn som led i kriminalforsorgen for betinget dømte og prøveløsladte. I stedet foreslår man indførelse af en ny selvstændig sanktion (straffövervakning), hvilket indebærer, at domfældte skal melde sig hos det stedlige politi i en bestemt periode fastsat af retten.

En særlig risiko synes der at være for, at mulighederne for at få foretaget personundersøgelser mindskes, og at tvangsmæssige tilsyn vanskeligere vil kunne overføres fra et land til et andet.

Det vil efter vor mening være en beklagelig udvikling i det nordiske samarbejde på det kriminalretlige område, såfremt ny lovgivning får sådanne konsekvenser.

Under hensyn hertil foreslår vi,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de fælles grundprincipper i den kriminalretlige sanktionspolitik og i kriminalforsorgen bevares.

Stockholm, Helsingfors, Oslo, Reykjavík og København, den 27. december 1972

Erik Adamsson (s)

Illka-Christian Björklund (Skdl)

Georg C. Ehrnrooth (Sv)

Erling Engan (Sp) Astrid Kristensson (m) Matthías Á. Mathiesen (Sj)

Orla Møller (S)

Knud Thestrup (KF)

Lars Werner (vpk)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 118)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ensartede principper for lovgivningen om kriminalretlig sanktionspolitik og kriminalforsorg.

Udvalget har behandlet forslaget på sine møder den 27. juli 1973 i Tórshavn og den 21. og 22. september 1973 i Malmø.

I mødet den 27. juli 1973 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark.

1. Medlemsforslaget

Ved medlemsforslaget foreslås det, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de fælles grundprincipper i den kriminalretlige sanktionspolitik og i kriminalforsorgen bevares.

Forslagsstillerne anfører, at der i 1963 blev gennemført en fælles lovgivning om samarbejde vedrørende fuldbyrdelse af straf m.v., hvorved det blev muligt dels at overføre en i et andet nordisk land dømt person til afsoning i hjemlandet, dels at overføre tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte personer til tilsynsmyndigheden i et andet nordisk land.

På baggrund af de drøftelser, der i de senere år har været i de enkelte lande om at gennemføre ændringer i den kriminalretlige sanktionspolitik og i den strukturelle organisation af kriminalforsorgen i frihed, finder forslagsstillerne, at samarbejdet på dette felt vil kunne blive vanskeliggjort, hvis de udkast til nye regler, der er kommet frem i de enkelte lande, gennemføres.

2. Remisstringer

Udtalelser om forslaget er indkommet fra følgende myndigheder og organisationer i perioden 26.3.—22.6. 1973:

Danmark:

Justitieministeriet.
KRIM, Foreningen for human kriminalpolitik.
Advokatrådet.
Dansk Forsorgsselskab.

Finland:

Justitieministeriet.
Ministeriet för inrikes ärendena.

Social- och hälsovårdsministeriet.
 Helsingfors universitet, kanslern.
 Helsingfors universitet, konsistoriet.
 Kriminalvård r.f.
 Finlands juristförbund.
 Krim — centralförbundet r.f.

Norge:

Justis- og politidepartementet.
 Justisdepartementet, lovavdelingen.
 Den norske dommerforening.
 Den norske advokatforening.
 Norges vernesamband.
 KROM, Norsk forening for kriminalreform.

Sverige:

Svea hovrätt.
 Rikspolisstyrelsen.
 Kriminalvårdsnämnden.
 Socialstyrelsen.
 Sveriges advokatsamfund.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Et flertal af remissudtalelserne fremhæver den betydning, som den fællesnordiske lovgivning om samarbejdet vedrørende fuldbyrdelse af straf m.v. har haft siden 1963. De opnåede resultater må fastholdes og videreudvikles. I flere af svarene udtales det dog, at samfundsforholdene ikke er så ensartede, at det kan forventes, at udviklingen vil forløbe parallelt. Det er imidlertid opfattelsen i alle landene, at de ændringer, der overvejes inden for sanktionspolitikken og kriminalforsorgen, ikke vil medføre betydelige vanskeligheder for en fortsættelse af det nordiske fuldbyrdelsessamarbejde.

Justitsministeriet i Danmark udtaler således, at de ændringer, der er gennemført siden 1963 og de ændringer, der påtænkes gennemført inden for det strafbares område, straffastsættelsen, kriminalforsorgen og inden for personundersøgelserne, ikke medfører væsentlige vanskeligheder på fuldbyrdelsesstadiet. Kun dybtgående ændringer med hensyn til sanktionsarter vil medføre sådanne vanskeligheder, som imidlertid vil kunne forebygges, hvis de sagkyndige udvalg holder indbyrdes kontakt og løbende underretter justitsministerierne i de lande, hvor der ikke aktuelt foregår udredningsarbejde. De norske og svenske udtalelser ligger på linje hermed. Fra *norsk* side betragtes det som en fordel, hvis ordningen med personundersøgelser opretholdes, og *kriminalvårdsnämnden* i Sverige giver udtryk for samme synspunkt. Fra *svensk* side fremhæves endvidere betydningen af, at den kriminalretlige sanktionspolitik harmoniseres; *Rikspolisstyrelsen* påpeger dette, ikke mindst for derigennem at undgå, at et enkelt land på grund af sin lovgivning kommer til at fremstå som særlig attraktivt for kriminelle i forhold til de øvrige nordiske lande.

De finske udtalelser er gennemgående kritiske over for forslaget. *Inrikesministeriet* konstaterer, at grundprincipperne er tillempet siden 1963, og at de fælles grundprincipper efter ministeriets opfattelse burde revideres, så de ikke hindrer nødvendige interne reformer. *Justitieministeriet* mener, at det i almindelighed ikke er muligt at opnå en absolut ensartet reformudvikling, men at man dog gennem informations- og samarbejdskanaler kan fremme en retsudvikling, der går i samme retning. Justitieministeriet finder ikke, at der er behov for en godkendelse af medlemsinitiativet.

I de finske udtalelser redegøres der for de finske betækningsforslag — som ikke er oversat fra finsk — om revision af straffelovgivningen.

Justitieministeriet konstaterer, at hensigten med planerne om en revision af reglerne om tilsyn med betinget dømte ikke er at vanskeliggøre overførslen af tilsyn. Tilsyn med prøveløsladte foreslås ophævet, og reglerne om tilsyn med betinget dømte foreslås ændret, således at der til alle betingede domme kan knyttes vilkår om straffövervakning, medens der efter gældende ret kun kan stilles vilkår om övervakning over for unge lovovertrædere.

Inrikesministeriet oplyser, at personundersøgelser, der kun foretages over for unge lovovertrædere, ikke foreslås afskaffet, men kun skal kunne foretages efter beslutning af en domstol.

3. Udvalget

Den fællesnordiske lovgivning om samarbejde vedrørende fuldbyrdelse af straf, som gennemførtes i 1963, anses med rette for et af de vigtigste resultater af det nordiske samarbejde på det kriminalpolitiske område. Den etablerede ordning er et klart udtryk for den moderne tankegang på det sanktionspolitiske og kriminalforsorgsmæssige område, som fremhæver betydningen af en ændret vurdering af straffens funktion i et moderne samfund. Det rent repressive i straffen søges på mange felter erstattet af elementer, der direkte stiler mod at forberede den enkelte lovovertræder til en tilbagevenden til samfundet fra et udgangspunkt, der gør det muligt for ham at klare sig uden på ny at komme i konflikt med samfundet.

Det fællesnordiske samarbejde om fuldbyrdelse af straf indebærer, at de resocialiserende foranstaltninger kan varetages af myndighederne i hjemlandet. De sproglige, familiemæssige og arbejdsmæssige forhold giver her bedre forudsætninger for at skabe det bedst mulige udgangspunkt for den enkelte, end det vil være muligt at skabe i noget andet land.

Det er efter udvalgets mening vigtigt, at den kriminalpolitiske udvikling fortsætter ad de veje, som den fællesnordiske lovgivning fra 1963 er en del af.

Udvalget fik imidlertid under behandlingen af beretningen fra Nor-

disk Samarbejdsråd for Kriminologi til Nordisk Råds 20. session i 1972 forelagt oplysninger, hvorefter der i de enkelte lande arbejdedes med forslag til ændring af den kriminalretlige sanktionspolitik og i den strukturelle organisation af kriminalforsorgen i frihed, som kunne betyde et afbræk i denne udvikling for så vidt angår mulighederne for fortsat at kunne overføre gennemførelsen af kriminal-forsorgsmæssige foranstaltninger fra et lands myndigheder til et andet.

For at få klarhed over rækkevidden af disse planer og for at sikre et fællesnordisk samarbejde på området stillede medlemmer af juridisk udvalg forslag om bibeholdelse af de fælles grundprincipper i den kriminalretlige sanktionspolitik og i kriminalforsorgen.

I de udtalelser, som udvalget har modtaget i anledning af forslaget, er der gjort rede for de reformplaner, som påtænkes gennemført i de enkelte lande. Det fremgår af udtalelserne, at ændringerne vil blive foretaget på det grundlag, som har været gældende siden 1963, men det fremhæves, at samfundsforholdene ikke er så ensartede, at det må forventes, at udviklingen vil foregå helt sideløbende. Det er dog opfattelsen i alle landene, at de påtænkte ændringer ikke vil medføre betydelige vanskeligheder for fortsættelsen af det nordiske fuldbyrdelses-samarbejde.

Udvalget har gennemgået det foreliggende materiale og mener derved at have fået den ønskede klarhed over, hvilke ændringer inden for området, der er eller påtænkes gennemført i de enkelte lande.

Udvalget er herefter af den opfattelse, at der ikke inden for den kriminalretlige sanktionspolitik og i kriminalforsorgen er tegn på, at de fælles grundprincipper vil blive forladt, hverken i det reformarbejde, som allerede er i gang eller på længere sigt.

Udvalget skal herefter indstille,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslaget om ensartede principper for lovgivningen om den kriminalretlige sanktionspolitik og kriminalforsorgen.

Malmö, den 22. september 1973

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Osmo Kock (Skdl)</i>	<i>Tellervo M. Koivisto (Sd)</i>
<i>Timo Mäki (KoK)</i>	<i>Orla Møller (S)</i>	<i>Arne Nielsen (A)</i>
<i>Helge Seip (dnf)</i>	<i>Knud Thestrup (KF)</i>	<i>Lars Werner (vpk)</i>
	Formand	

Medlemsförslag

om ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors

(Väckt av *Aimo Ajo, Tønnes Andenæs, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Poul Hartling, Elsi Hetemäki, Erlendur Patursson, Berte Rognerud och Per Olof Sundman*)

I det nordiska samarbetet har det finskspråkiga Finland alltid varit i en sämre ställning än det övriga Norden på grund av språkligt handikapp. Tillräckliga språkkunskaper för ett aktivt deltagande i detta samarbete har i stort sett endast innehaft av personer med högre utbildning, eftersom undervisning i svenska i allmänhet har meddelats endast i läroverken. Samtidigt visar undersökningar att behovet av kunskaper i svenska i Finland ökar. Framför allt under de senaste åren har man kunnat iakttaga en ökad efterfrågan på vuxenundervisning i svenska och i viss mån också de övriga nordiska språken. Likaså har det visat sig att det råder ett skriande behov av bredvidläsningsmaterial och audiovisuellt material för den undervisning i svenska som bedrivs i de finska skolorna. En bättre tillgång på sådant undervisningsmaterial är en förutsättning för effektiv undervisning i den kommande grundskolan i synnerhet med tanke på muntliga kunskaper.

I detta nu finns det inte tillräckliga möjligheter att tillfredsställa det ökande behov av vuxenundervisning i svenska som finns i Finland, lika litet som det går att tillfredsställa behovet av undervisningsmaterial i svenska och andra nordiska språk till skolor och institut. Det är också uppenbart att det skulle behövas ett centrum i Finland för spridande av allsidig information om de övriga nordiska länderna.

Närmare utredningar om behovet av ett språk- och informationscentrum i Helsingfors med uppgift att betjäna hela landet samt behovet av svenska i Finland finns i *Tillägg*.

Under återopande av vad som anförts ovan och i *Tillägg* får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för och framlägga förslag till grundandet av ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors med uppgift att bedriva informationsverksamhet, tillhandahålla undervisningsmaterial, anordna språkkurser och organisera reselektorsverksamhet.

Helsingfors, Oslo, Reykjavík, Köbenhavn och Stockholm i januari 1973

Aimo Ajo (Sd) Tønnes Andenæs (A) Mauno Forsman (Sd)
Gylfi Þ. Gíslason (A) Poul Hartling (V) Elsi Hetemäki (Kok)
Erlendur Patursson (Tvfl) Berte Rognerud (H) Per Olof Sundman (c)

*TILLÄGG***PM angående nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors
upprättad av Pohjola—Nordens språkpolitiska arbetsgrupp den
21 september 1972**

Ett flertal utredningar av olika slag som gjorts under de senaste åren visar att behovet av svenska i Finland är och kommer att förbli mycket omfattande. Kulturfonden för Sverige och Finland lät år 1969 göra en undersökning om behovet och utbudet av undervisning i svenska i Finland och finska i Sverige (Vuxenundervisningen i svenska och finska, Stockholm och Helsingfors 1969). Utredningen visar bl. a. att det nuvarande utbudet på vuxenundervisning i svenska i Finland inte på långt när motsvarar behovet. Likaså framhålls bristen på adekvata läromedel (främst läroböcker och AV-material). Utredningen utmynnar bl. a. i att ökade statliga åtgärder krävs för att koordinera och effektivisera undervisningen. Helt nyligen (september 1972) offentliggjordes en undersökning gjord vid Turun yliopistos sociologiska institution som klart visar att behovet av kunskaper i svenska hos näringslivet i Finland överstiger och fram till åtminstone år 1980 kommer att överstiga behovet av engelska eller tyska (Arja Laitinen, Ruotsin kielen tarve Suomessa, Turun yliopiston sosiologian laitos 1972). Undersökningar gjorda av Väinö Roininen, likaså Turun yliopistos sociologiska institution, visar på samma tendens.

Inom förbundet Pohjola-Norden har man under de senaste åren alltmåra börjat fästa uppmärksamhet vid det ökade behovet av lämpligt undervisningsmaterial när det gäller undervisning i svenska och andra nordiska språk i vårt land. Detta gäller både i fråga om den ordinarie skolundervisningen och i fråga om olika former av vuxenundervisning. Det händer ofta att Pohjola-Nordens kansli får förfrågningar om skivor, ljudband, broschyrer, tidningar m. m. från de nordiska länderna, utan att i praktiken kunna ge någon annan hjälp än på sin höjd några hänvisningar till bl. a. ambassaderna. På lärarhåll vittnar man om att tillgången till audiovisuellt material för svenskundervisning inte står i någon som helst proportion till efterfrågan. Ett ökande behov av vuxenkurser i svenska både för allmänheten och för olika målgrupper kan skönjas. Samtidigt är bristen på kompetenta lärare uppenbar i synnerhet i landsorten, och svensklärarna klagar över att möjligheterna till fortbildning är alltför små.

När det gäller de engelska och tyska språkområdena existerar sedan länge informations- och kulturcentra som bl. a. har till uppgift att ha-

tjäna språklärarna och befrämja studiet av respektive språk. British Council, United States Information Center, Goethe-institutet och DDR:s kulturcentrum bedriver en omfattande och väl inarbetad verksamhet med utlåning av litteratur och AV-material, anordnande av kurser i olika delar av landet o. s. v. Någon motsvarighet till dessa finns däremot inte på svenskt eller nordiskt håll i Finland.

Tanken på ett nordiskt språk- och informationscentrum i Finland har fått en allt fastare form inom Pohjola-Nordens språkpolitiska arbetsgrupp sedan man en längre tid diskuterat möjligheterna att popularisera undervisningen i svenska och de övriga nordiska språken i vårt land. De kulturella och ekonomiska kontakterna i Norden börjar spela en allt större roll som motivation till kunskaper i svenska, och de kräver samtidigt en ny och modernare undervisningsmetodik och effektivare undervisningsmedel än den traditionella svenskundervisningen i Finland har använt sig av.

Ytterligare kan hänvisas till Avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete av år 1971, artikel 3, punkt d., som förpliktar avtalsparterna att främja undervisningen i de andra nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden.

Uppgifterna för ett språk- och informationscentrum kunde i stort sett uppdelas i följande fyra huvudkategorier:

1. Informationsverksamhet
2. Tillhandahållande av undervisningsmaterial
3. Biblioteksverksamhet
4. Språkkurser

1. Informationsverksamhet

Denna verksamhet skulle i huvudsak inrikta sig på att ge uppgifter om möjligheterna till studier, studiebesök och praktik i de nordiska länderna, och om tillbuds stående stipendier. Någon verksamhet som konkurrerar med turistbyråer och arbetsförmedlingar skulle givetvis inte komma i fråga. Till denna verksamhetsform skulle ytterligare kunna höra allmän information om de nordiska länderna av den typ som t. ex. Svenska institutet sprider. Informationsbroschyrer och filmer kunde dessutom i viss mån användas som undervisningsmaterial (jfr punkt 2).

Att behovet av en sådan informationstjänst är stort har omvittnats av många instanser som ideligen får ta emot förfrågningar utan att alltid ha möjligheter att ge svar.

2. Tillhandahållande av undervisningsmaterial

Den tid är förbi då ett par kursböcker var allt man använde i språkundervisningen. De tekniska hjälpmedlen blir allt vanligare på alla skolstadier, och de ställer allt högre krav på gott undervisningsmaterial för att kunna utnyttjas effektivt. Än så länge är tillgången på AV-material

för språkundervisning allt annat än tillfredsställande. Ett centrum av den typ som ovan skisserats kunde här göra en verklig insats genom att samla och sälja, hyra ut eller på annat sätt tillhandahålla bandade språkkurser, språkprov för övningar i hörförståelse, litterära band och skivor, film m. m., liksom också olika former av tryckt och duplicerat material för bredvidläsning, inte minst skandinaviska dags- och veckotidningar eller kopior av enskilda artiklar och notiser ur dem. Till stor del kunde det antagligen bli fråga om återförsäljning av i de andra nordiska länderna producerat material, men man kunde också tänka sig en begränsad egen produktion. Meningen vore att språklärare från hela landet skulle kunna skriva till centret och rekvirera önskat undervisningsmaterial per post, exempelvis i enlighet med kataloger utsända till alla skolor eller enligt andra preciserade önskemål. Allt material skulle dessutom finnas till påseende och avlyssning i själva centret.

Man kan utgå ifrån att svenskan skulle vara helt dominerande när det gäller efterfrågan på material för språkundervisning. Det troliga är dock att åtminstone danska och norska skulle försvara sin plats främst när det gäller språkprov och övningar i hörförståelse — inte minst inom handeln blir det ju allt vanligare med direkta telefonsamtal inom Norden, och på det viset kommer allt större grupper av människor att ha behov av att kunna förstå danska och norska också i sitt dagliga arbete.

Det förefaller troligt att det utöver det rena språkundervisningsmaterialet skulle finnas behov för AV-material om Norden i bl. a. ämnena geografi, historia och samhällslära. Också sådant material (huvudsakligen filmer, dia-serier o. d.) borde tillhandahållas av centret.

3. *Biblioteksverksamhet*

I samband med centret skulle finnas ett välförsett bibliotek för nordisk litteratur: både skönlitteratur, sakprosa, kurslitteratur och tidningar, och gärna dessutom musik och litterära skivor. Biblioteket skulle ha både läsesal och låneverksamhet. I biblioteket kunde man dessutom ibland ordna specialutställningar.

4. *Språkkurser*

Det finns redan nu en rätt stor efterfrågan på vuxenundervisning i svenska, och man kan utgå ifrån att den kommer att öka. De ovan nämnda undersökningarna visar att behovet av svenska är stort i bl. a. affärsvärlden, och många företag och offentliga verk är intresserade av att ge sina anställda undervisning i svenska. Det gäller poliser, trafikverkspersonal, butiksbiträden och annan servicepersonal lika väl som t. ex. ingenjörer och akademiska lärare. Också bland privatpersoner finns ett manifesterat intresse. Man kunde räkna med kurser av olika svårighetsgrad och längd: grundkurser, fortsättningskurser och avancerade kurser, antingen långvariga med en eller ett par veckotimmar i en termin

eller ett år eller kortvariga intensivkurser. Utöver kurserna i svenska borde man då och då kunna ordna kurser i danska och norska (jfr punkt 2).

För dessa språkkurser skulle det i anslutning till centret finnas ett språklaboratorium och dessutom minst ett separat klassrum. I den mån språklaboratoriet inte till 100 procent skulle utnyttjas för lärarhandledd undervisning kunde man tänka sig bibliotekstider för programmerad individuell språkinläring och språkträning.

Med tanke på landsorten vore det av vikt att man till centret kunde anknäta skandinaviska reselektorer som kunde resa omkring i landet och hålla lektioner i skolorna (den svenska reselektorsverksamhet som nu förekommer ett par veckor per år täcker inte ens en bråkdel av behovet). Dessa lektorer kunde dessutom med fördel hålla t. ex. kvällskurser på lokala orter i landet.

En del av språkkurserna skulle kanske vinna ytterligare i popularitet om de följdes av en examen som berättigar till diplom enligt samma mönster som det s. k. Cambridge Certificatet.

Utrymmesbehov

Centret skulle förslagsvis bestå av följande rumsenheter:

1. Expedition
2. Bibliotek med läsesal
3. Språklaboratorium (12—15 platser)
4. Ett eller två grupprum för klassundervisning, möten o. d.
(för c:a 10 personer)
5. Bandnings- och kopieringsstudio
6. Två till tre arbetsrum
7. Pentry och WC/tvätttrum

Det sammanlagda behovet av våningsyta skulle enligt detta bli c:a 250 m².

Administration och personal

Utgångspunkten ovan har varit att centret skulle vara samnordiskt. Även om dess verksamhet huvudsakligen skulle vara inriktad på att befrämja undervisningen i svenska i Finland, så vore det av stor principiell vikt att information också kunde tillhandahållas i fråga om de andra nordiska länderna och deras språk.

Administrativt sett borde centret utgöra en relativt självständig enhet. Det bästa vore förmodligen en anknäytning till förbundet Pohjola-Norden och i viss mån till Föreningarna Nordens Förbund — detta med tanke på att centrets informationsverksamhet borde koordineras med den informationsverksamhet förbundet Pohjola-Norden bedriver i Finland och det stöd de övriga Föreningarna Norden kunde ge. Alternativt kunde man även tänka sig någon form av anknäytning till Nordiska

rådet eller kultursekretariatet i Köpenhamn. Ett nära samarbete med det blivande svensk-finländska kulturinstitutet skulle givetvis krävas oberoende av administrationsform. Någon risk för en större överlappning av verksamhetsformerna torde dock inte finnas.

Ett språk- och informationscentrum av ovan skisserad typ borde klara sig med en personal på 3—4 personer, ett antal lärare, av vilka åtminstone de flesta skulle vara deltidsanställda.

Själva centret skulle förslagsvis ha följande personal:

1. En pedagogisk och administrativ chef
2. En bibliotekarie
3. En expeditionssekreterare
4. En kontorist

Bibliotekarien skulle ha ansvaret för biblioteksverksamheten och för anskaffningen av AV-material. Expeditionssekreteraren skulle ha hand om bl. a. bandkopieringar, utsändningen av rekviderat material o. d. I mån av tid och möjlighet kunde man tänka sig att dessa båda och t. o. m. centrets chef också skulle fungera som lärare.

Ifall ekonomiska möjligheter kunde skapas, skulle ytterligare en eller två rikssvenska reselektorer anknytas till centret. Deras huvudsakliga verksamhet skulle dock ske utanför Helsingfors. Övriga lärare skulle anställas som timlärare. Bland dessa borde återfinnas bl. a. lektorerna i danska, norska och möjligen isländska vid Helsingfors universitet.

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 141)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 3 maj 1973, den 3 augusti 1973, den 24 september 1973, den 25 oktober 1973 och den 14 januari 1974.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar att utreda förutsättningarna för och framlägga förslag till grundandet av ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors. Det föreslagna centret skulle ha till uppgift att bedriva informationsverksamhet, tillhandahålla undervisningsmaterial, anordna språkkurser och organisera reselektorsverksamhet i Finland, i syfte att möta det ökade behovet av vuxenundervisning i svenska och andra skandinaviska språk i Finland och för att tillmötesgå den stora efterfrågan på AV-material rörande de nordiska länderna.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Kulturfonden för Sverige och Finland.

Danmark

Udenrigsministeriet.
Undervisningsministeriet.
Fondet for dansk-finsk samarbejde.
Gymnasieskolernes Lærerforening.
Danmarks Lærerforening.
Foreningen af Gymnasie- og HF-lærere i Historie.
Daneklærerforeningen.
Foreningen af lærere i samfundsfag.
Det danske Selskab.
Danmarks Turistråd.
Dansk Samvirke.

Finland

Undervisningsministeriet.
Helsingfors universitet, kansler.
Helsingfors universitet, konsistoriet.
Helsingfors universitet, historisk-filologiska sektionen.

Skolstyrelsen.

Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto (Helsingfors stads finskspråkiga arbetarinstitut).

Helsingfors stads svenska arbetarinstitut.

Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete.

Delegationen för utlandslektorat och språkkursärenden.

Opettajien keskusjärjestö OK — Lärarnas centralförbund LC r. y.

Svensklärarna i Finland r. f.

Svenska folkskolans vänner.

Svenska studieförbundet.

Työväen sivistysliitto TSL r. y. (Arbetarnas bildningsförbund ABF r. f.).

Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö — Samverkande bildningsorganisationerna r. y.

Förbundet Pohjola-Norden.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Norsk lektorlag.

Norsk lærerlag.

Samnemnda for studiearbeid.

Sverige

Svenska institutet.

Skolöverstyrelsen.

Universitetskanslersämbetet.

Svenska ambassaden i Helsingfors.

Uppsala universitet, språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd.

Uppsala universitet, institutionsgruppsnämnden för svenska.

Uppsala universitet, institutionen för nordiska språk.

Lunds universitet, humanistiska fakultetens språkvetenskapliga sektion.

Lunds universitet, språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd.

Göteborgs universitet, rektorsämbetet.

Göteborgs universitet, språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd.

Stockholms universitet, språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd.

Stockholms universitet, institutionen för nordiska språk.

Umeå universitet, humanistiska fakultetens utbildningsnämnd.

Umeå universitet, samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd.

Linköpings högskola, filosofiska fakultetens utbildningsnämnd.

Nämnden för svensk språkvård.

Lärarnas riksförbund.

Sveriges lärarförbund.

Arbetarnas bildningsförbund (ABF).

Studieförbundet Medborgarskolan.

Studieförbundet Vuxenskolan.

Det huvudsakliga innehållet i remissyttrandena relateras i det följande. Med tanke på den delvis olika innebörd förslaget har ur de skilda ländernas synvinkel, har sammanfattningen av remissmaterialet företagits landsvis.

Yttranden från bilaterala kulturfonder

Kulturfonden för Sverige och Finland har konstaterat, att bristen på informationsmaterial om Sverige i Finland är ytterst betydande. Man finner att ett allsidigare informationsflöde är av avgörande betydelse för en effektivisering av kulturkontakterna, i synnerhet sedan svenska beskickningens i Helsingfors möjligheter att tjäna som informationscentrum numera betydligt har reducerats. Fonden finner att viktiga skäl talar för medlemsförslaget och påpekar, att tillkomsten av Hanaholmens kulturcentrum vid Helsingfors kan ha betydelse för frågans fortsatta utveckling. *Fondet for dansk-finsk samarbejde* tillstyrker medlemsförslaget, då dess förverkligande enligt dess uppfattning vore av värde för utbyggnaden av de dansk-finländska relationerna.

Danska remissyttranden

Danska *udenrigsministeriet* stöder tanken på att upprätta det föreslagna institutet, såväl av allmänpolitiska som av kulturpolitiska skäl. Man framhåller att svenska språket visserligen sannolikt skulle komma att dominera i centrets verksamhet, men att detta språk måste anses vara den språkliga förbindelselänken mellan Finland och de övriga nordiska länderna och att frågan därför måste betraktas som en samnordisk angelägenhet. Enligt ministeriets mening borde institutet sålunda upprättas och finansieras under det nordiska kulturavtalet. *Undervisningsministeriet* (vilket samtidigt meddelar, att *ministeriet for kulturelle anliggender* icke har några kommentarer till förslaget) uttalar sin generella välvilja gentemot varje initiativ till avhjälpande av de svårigheter som framspringer av Finlands språkliga särställning i det nordiska samarbetet. Man finner dock, att huvudparten av de uppgifter som i medlemsförslaget uppskisserats för språk- och informationscentret, med större effektivitet kunde lösas bilateralt — i första hand mellan Finland och Sverige — och separat för varje aktivitetsform. Vidare finner man att vissa av de föreslagna uppgifterna kunde tas upp av kulturavtalets organ i samband med den inledda evalueringen av hela det kulturella samarbetsfältet.

Gymnasieskolernes Lærerforening, som endast berör reselektorsverksamheten, instämmer i den i tillägget till medlemsförslaget framförda uppfattningen, att AV-materialet vid det föreslagna centret borde omfatta inte endast material för språkundervisning, utan även för undervisning i geografi, historia, samhällskunskap o. a. Detsamma gäller enligt föreningen även själva reselektorsverksamheten. *Danmarks Lærerforening*, som tillstyrker medlemsförslaget, pekar särskilt på betydelsen av nordiskt samarbete kring utvecklandet av läromedel om länderna själva. *Dansklærerforeningen* tillstyrker principiellt förslaget, men finner att den föreslagna verksamheten s. g. s. uteslutande gäller svenska språket. *Foreningen af Lærere i Samfundsfag* tillstyrker på det varmaste

upprättandet av det föreslagna centret i enlighet med de riktlinjer som uppdragits i medlemsförslaget och dess tillägg.

Det danske Selskab hälsar initiativet med glädje och finner att det ligger på linje med sällskapets egna målsättningar. Man förklarar sig beredd att medverka vid utarbetandet av ifrågakommande läromedel och att ställa sina erfarenheter till förfogande, om förslaget genomförs. *Danmarks Turistråd* finner det vara värdefullt ur turistisk synvinkel, att språkgemenskapen i Norden bevaras och utbyggs. *Foreningen af Gymnasie- och HF-lærere i Historie* förklarar sig liksom *Dansk Samvirke* inte ha någonting att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Finländska remissyttranden

Finlands *undervisningsministerium* framför, utan att ta definitiv ståndpunkt till medlemsförslaget, som sin uppfattning, att förslaget om ett nordiskt språk- och informationscentrum allmänt sett är väl underbyggt och värt att förverkligas. Ministeriet finner, att centret skulle kunna få sin största betydelse som distributör av informations- och undervisningsmaterial främst för lägre utbildning och vuxenutbildning, men även för undervisning i universitet och högskolor. Man framhåller även att det föreslagna centret skulle kunna samarbeta med det riksomfattande språkcentrum för den akademiska undervisningen, som f. n. planeras vid Jyväskylä universitet. Med hänvisning till den i medlemsförslaget ingående tanken på en särskild examen (i stil med Cambridge Certificate) som skulle avläggas vid det föreslagna centret, meddelar undervisningsministeriet, att man vid ministeriet för närvarande utreder möjligheterna att skapa ett nytt språkexamenssystem med generell giltighet.

Historisk-filologiska sektionen vid Helsingfors universitet i vars yttrande universitetets *konsistorium* och *kansler* förklarar sig instämma, förhåller sig positivt till medlemsförslaget, dock med förbehållet, att tyngdpunkten i det föreslagna centrets verksamhet enligt sektionens mening borde förläggas till språkkursverksamheten. I fråga om övriga föreslagna verksamheter förhåller sig sektionen tveksam, närmast på grund av att man bedömer det som en reell risk, att t. ex. centrets föreslagna informationsverksamhet skulle kollidera med redan etablerad verksamhet som bedrivs av andra organ. I fråga om reselektorsverksamheten, anser sektionen, att denna verksamhet för universitetens del bäst kan skötas av universiteten själva. Även i fråga om språkkursverksamheten framhåller sektionen att kollisioner med etablerad verksamhet bör undvikas. Universitetets kansler har för egen del särskilt understrukit vikten av koordinering av verksamheten vid det föreslagna centret med den som bedrivs av befintliga eller planerade organ som sköter motsvarande angelägenheter.

Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete finner att behovet av ett språk- och informationscentrum är ovedersägligt och tillstyrker principiellt dess inrättande. Med hänvisning till att det planerade svensk-finländska kulturinstitutet på Hanaholmen vid Helsingfors skall inleda sin verksamhet hösten 1974, anser delegationen dock att man borde undersöka möjligheterna att placera det föreslagna centret i en inlandsstad med högskolemiljö. *Delegationen för utlandslektorat och språkkursärenden* framhåller särskilt behovet av reselektorer i danska, norska och isländska och finner att anställande av sådana borde vara en primär uppgift för det föreslagna centret. Bland övriga uppgifter för centret nämner delegationen fortbildningskurser för lärare och litteraturkurser. Man tillstyrker även tanken på examina i nordiska språk och anser det naturligt att centret sammankopplas med det kommande kulturcentret på Hanaholmen.

Skolstyrelsen i Finland bekräftar medlemsförslagets beskrivning av det stora behovet av undervisningsmaterial för svenskundervisningen och undervisningen om de nordiska länderna i skolorna i Finland. En viktig delorsak till den rådande bristsituationen är att man inte, såsom när det gäller undervisning i exempelvis engelska och tyska, har tillgång till färdigt material som kan införskaffas från utlandet. Liknande förhållanden råder i fråga om material för undervisningen om de nordiska länderna. Skolstyrelsen anser att ett centrum av den föreslagna arten skulle kunna ha betydande effekt när det gäller att råda bot på nämnda brister, liksom att centret genom att anordna fortbildningskurser för lärare och vuxenundervisning för andra målgrupper i svenska, norska och danska skulle kunna förbättra kontaktförutsättningarna mellan Finland och de övriga nordiska länderna. Skolstyrelsen tillstyrker på nämnda grunder medlemsförslaget, men hemställer dock om att det måtte prövas huruvida det föreslagna språk- och informationscentret kunde koordineras eller rentav sammanföras med det nya svensk-finländska kulturinstitutet (Hanaholmen). Detta skulle enligt skolstyrelsens mening eliminera en annars sannolik dubblering och medföra kostnadsbesparingar. Skolstyrelsen framhåller slutligen att det föreslagna centret, oberoende av status, bör arbeta i intimt samarbete med skolstyrelsen, varigenom den direkta kontakten med skolväsendet garanteras.

Helsingfors stads finskspråkiga arbetarinstitut tillstyrker medlemsförslaget, medan stadens *svenska arbetarinstitut* anser att den verksamhet som centret föreslagits skola bedriva utan tvivel är välmotiverad och behövlig. Man framhåller dock att behovet av ett särskilt institutionellt centrum för denna verksamhet är svårt att bedöma, så länge erfarenheter inte har vunnits av verksamheten vid det kommande svensk-finländska kulturinstitutet på Hanaholmen. Arbetarinstitutet har dessutom självt planer på att utvidga sin vuxenundervisning

i svenska för finskspråkiga. Med hänsyn till dessa faktorer föreslås att frågans behandling uppskjuts tills Hanaholmsinstitutets verksamhet inletts och kan överblickas.

Även *Svenska folkskolans vänner*, som förordar förslaget såsom välmotiverat, anser att man bör pröva möjligheten att förlägga det föreslagna centret till Hanaholmsinstitutet. SFV betonar vidare att icke endast den finskspråkiga befolkningsdelen, utan även den svenskspråkiga kunde dra nytta av centrets verksamhet, närmast i fråga om undervisning i andra skandinaviska språk än svenska. SFV framhåller vidare bl. a. att en viktig uppgift för centret vore att medverka till att avlägsna de enligt organisationens uppfattning fortfarande rätt vanliga negativa attityderna till kunskap i svenska och "skandinaviska".

Svenska studieförbundet tillstyrker medlemsförslaget. *Työväen sivistysliitto TSL (Arbetarnas bildningsförbund ABF)* finner medlemsförslagets motiveringar vara riktiga, men anser att det kan finnas alternativa sätt att uppnå medlemsförslagets syften, vilka är bättre än grundandet av ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors, detta särskilt med tanke på att de föreslagna verksamheterna skall täcka hela landet och alla befolkningsgrupper. TSL menar att samtliga de uppgifter som i tillägget till medlemsförslaget har angivits för ett språk- och informationscentrum, med fördel kunde handhas av existerande eller planerade institutioner och organisationer, vilkas verksamhet dock i vissa fall kunde stödjas och utbyggas. Man anser t. ex. att språkkursverksamheten inte vinner på att man inrättar ett till en bestämd ort lokaliserat institut (vars i förslaget angivna utrymmen och lärarkrafter för övrigt i så fall anses vara otillräckliga), utan att man hellre bör effektivisera och utvidga den verksamhet som bedrivs i studiecetra, folkhögskolor, medborgar- och arbetarinstitut o. s. v. När det gäller frågan om studiematerial hänvisar man till den pågående nyplaneringen av läromedelsdistributionen i Finland. TSL finner på basen av de refererade synpunkterna, att behovet av undervisning i svenska och andra nordiska språk i Finland borde utredas, men att det på basen av framförda argument inte finns anledning att grunda ett centrum av den föreslagna arten. *Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö — Samverkande bildningsorganisationer* biträder medlemsförslagets motiveringar och tillstyrker även själva förslaget. Man understryker dock, att verksamheten, sådan den uppskisserats, sannolikt endast skulle gagna Helsingfors och några få andra orter. Man betonar därför speciellt behovet av AV-läromedel och anser att planeringen av centrets verksamhet bör ske i samarbete med de existerande fria bildningsorganisationerna, vilkas verksamhetsnät täcker hela landet.

Opettajien keskusjärjestö OK — Lärarnas centralförbund LC stöder tanken på upprättandet av ett institut i Helsingfors med uppgift att främja undervisningen och kunskaperna i svenska och andra nordiska

språk inom det finskspråkiga Finland. LC stöder därför de föreslagna undervisningsmässiga uppgifterna för centret, men ställer sig tveksamt till att ge det uppgifter av allmänt informativ art, då detta enligt förbundets mening endast kan leda till splittring av krafterna och försvagning av centrets undervisningsverksamhet, som LC uppfattar som den väsentliga. Föreningen *Svensklärarna i Finland* framhåller den centrala roll som dess egen rekryteringsgrupp har, då det gäller främjandet av kännedom om nordiska språk och nordisk kultur i Finland och anser att ett centrum som det föreslagna vore av stort värde för denna verksamhet. Man understryker behovet av ett nordiskt informationscentrum motsvarande t. ex. de brittiska och tyska kulturcentra i Helsingfors. Man påpekar att Svenska institutets verksamhet inte omfattar Finland och att svenska ambassaden inte har resurser att fungera som informationsorgan i den utsträckning som vore nödvändigt. Föreningen understöder kraftigt tanken på att centret borde främja AV-materialutbud och reselektorsverksamhet.

Förbundet Pohjola-Norden konstaterar att intresset för och behovet av kunskaper och studier i svenska och andra nordiska språk påtagligt har ökat i Finland och i takt därmed även behovet av läromedel för språkundervisningen och allmänt material rörande de nordiska länderna. Samtidigt har dock tendensen i skolundervisningen gått mot att svenskan som första främmande språk i de finskspråkiga skolorna alltmera undanträngs av engelskan. Detta leder till ökat tryck på vuxenundervisningen i svenska. Man framhåller att det föreslagna centrets verksamhet skulle komma att tangera ett flertal redan existerande institutioner, men att ingen av dessa har resurser att bedriva den verksamhet som behövs enligt medlemsförslaget. Ett samarbete bör dock enligt förbundets mening bli aktuellt, ej minst med det kommande kulturinstitutet på Hanaholmen och med Pohjola-Norden. Man understryker även att verksamheten inte bör få koncentreras enbart till Helsingfors, att undervisningen bör omfatta realia-undervisning och undervisning i andra nordiska språk än svenska samt att dimensioneringen av centret enligt förslaget förefaller otillräcklig både i fråga om utrymmen och personresurser, varför en ökning föreslås.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge finner det vara ur nordisk synpunkt glädjande, att intresset för och behovet av kunskaper i svenska och andra nordiska språk ökar i Finland och att det ur det nordiska samarbetets synvinkel är viktigt att tillmötesgå detta intresse. Departementet ställer sig emellertid tvivlande till om upprättandet av ett nordiskt språk- och informationscentrum är den riktiga vägen att gå i sammanhanget. När det gäller de föreslagna arbetsuppgifter för centret, vilka hänger samman med undervisningen, anser departementet att de

både principiellt och praktiskt borde lösas som ett led i det offentligas löpande pedagogiska reformarbete snarare än genom det föreslagna centret. Man finner det vara uppenbart att man i detta löpande arbete med fördel bör kunna samarbeta med de övriga nordiska länderna, främst Sverige, men att detta mest ändamålsenligt kan ske genom direkta bilaterala kontakter med varje lands undervisningsmyndigheter. Man hänvisar även till samarbetet mellan Sverige och Finland i finsk-svenska utbildningsrådet och de resultat beträffande svenskundervisning för finnar i Sverige som kan väntas. Även i fråga om de övriga uppgifter som föreslagits för centret, främst informationsverksamheten, menar departementet att de lättare kan lösas genom satsning på etablerade samarbetsformer. Sammanfattningsvis framhåller departementet att de föreslagna uppgifterna för centret bättre låter sig lösas dels som en integrerande del av det offentligas normala undervisningsutbud — i viss mån även genom bildningsorganisationer o. d. — dels genom direkt bilateralt samarbete med de övriga länderna, främst Sverige. Departementet förklarar sig ställa sig positivt till en diskussion om bilaterala arrangemang för att främja undervisningen i norska i Finland. *Norsk lektorlag, Norsk lærerlag* och *Samnemnda for studiearbeid* tillstyrker samtliga medlemsförslaget.

Svenska remissyttranden

Svenska institutet konstaterar att de allmänna informationsuppgifter som föreslagits för centret skulle komma att beröra Svenska institutets verksamhet. Frågan är principiellt av stor vikt för informationen inom Norden om de nordiska länderna och borde enligt institutets mening utredas i ett större sammanhang.

Skolöverstyrelsen ger inledningsvis en redovisning för utvecklingen och omfattningen av den undervisning i svenska som främmande språk som bedrivs i Sverige. I denna undervisning läggs tonvikten numera vid det talade språket, medan undervisningen i Finland är mera teoretiskt upplagd. Skolöverstyrelsen anser att ett språk- och informationscentrum, om det förverkligas, skulle vara ytterst betydelsefullt för främjandet av det nordiska samarbetet och kontakterna inom Norden, särskilt mellan Sverige och Finland. SÖ finner de föreslagna arbetsuppgifterna för centret tilltalande och anser att flera av dem kan lösas i nära samarbete med svenska organ. SÖ tillstyrker sålunda medlemsförslaget om ett språk- och informationscentrum med de uppgifter som föreslagits i PM till förslaget.

Svenska ambassaden i Helsingfors bekräftar att efterfrågan på material avsett för undervisningen i svenska språket är större än tillgången. Ambassaden är positivt inställd till ökade resurser för att möta denna efterfrågan, men anser att denna service bör ges karaktären av ett svensk-finländskt snarare än ett nordiskt samarbete och att detta samar-

bete bör kunna inordnas i det blivande svensk-finländska kulturinstitutets verksamhet. Man framhåller även att kombinationen av språk- och informationsaspekterna förefaller praktiskt svårrealiserbar, och menar att den egentliga aktiva informationsverksamheten bör avstämmas med utrikesdepartementets policy (resonemanget avser endast Sverige) och därför stanna hos ambassaden.

Universitetskanslersämbetet finner att medlemsförslaget anför goda skäl för en förstärkning av resurserna för svenskundervisning i Finland. UKÄ framhåller att ett samarbete på universitetsnivå förekommer mellan Sverige och Finland och att detta i regel sköts i samarbete direkt mellan universiteten. Man anser att den föreslagna utredningen, om den kommer till stånd, även bör kunna omfatta en granskning av möjligheterna att de tänkta resurserna i stället knyts till något befintligt eller kommande organ med liknande uppgifter.

Språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd, institutionsgruppsnämnden för svenska och institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet tillstyrker samtliga medlemsförslaget. *Språkvetenskapliga sektionen vid humanistiska fakulteten vid Lunds universitet* och denna sektionens *utbildningsnämnd* finner medlemsförslaget välmotiverat och tillstyrker den föreslagna utredningen. *Rektorsämbetet och språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd vid Göteborgs universitet* tillstyrker medlemsförslaget, medan *filosofiska fakultetens utbildningsnämnd* vid *Linköpings högskola* har avstått från yttrande. *Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet* tillstyrker livligt förslaget och finner den detaljerade planen för verksamheten vid centret övertygande, varvid man dock framhåller att en av de anställda bör vara en språkman med högre akademisk examen i nordiska språk från svenskt universitet. I detta yttrande instämmer *språkvetenskapliga sektionens utbildningsnämnd* vid samma universitet, som dessutom meddelar att förslag har väckts om ett större institut för samnordiska språkproblem. *Humanistiska fakultetens utbildningsnämnd* vid *Umeå universitet*, vars yttrande biträds av *samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd*, påpekar att behovet av en vidare kännedom om de nordiska grannländernas språk, kultur och samhällsförhållanden under senare år starkt har ökat i Nordens alla länder. Därvid har Finland och Island större problem än de övriga av språkliga skäl. Den språkkontakt som den svensktalande befolkningen i Finland kan ge är enligt nämndens mening värdefull men helt otillräcklig. Det föreslagna språk- och informationscentret skulle enligt nämndens mening kunna bli en kontaktskapande institution av största värde. Nämnden anser vidare bl. a. att reselektorsverksamheten bör byggas ut så att centrets verksamhet kommer hela landet, ej endast Helsingforsområdet till godo. Genom undervisningen i norska och danska kunde centret bli till nytta även för den svensktalande befolkningen i Finland.

Nämnden för svensk språkvård ser med tillfredsställelse på förslaget om att inrätta det tänkta centret, som man anser välkommet och behövt.

Lärarnas riksförbund tillstyrker medlemsförslaget, medan *Sveriges lärarförbund* hälsar förslaget med tillfredsställelse. Den senare remissinstansen ifrågasätter om inte ett mera etablerat samarbete med centrala utbildningsmyndigheter i Finland vore av betydelse för centrets möjligheter att ge service åt det allmänna utbildningsväsendet, biblioteken och vuxenutbildningen. Man anser även att centrets primära uppgift bör vara att tillhandahålla utbildning och förmedla litteratur och tidningar, medan mera allmän informationsverksamhet borde komma i andra hand. Man ifrågasätter f. ö. huruvida inte centret enligt den bifogade promemorian är något underdimensionerat.

Arbetarnas bildningsförbund (ABF) i Sverige ansluter sig till de synpunkter som har framförts av broderorganisationen *Työväen sivistysliitto (TSL) (Arbetarnas bildningsförbund ABF)* i Finland (refererade ovan). *Studieförbundet Medborgarskolan* finner de föreslagna uppgifterna för ett språk- och informationscentrum i Helsingfors vara angelägen, men anser sig kunna ta ställning till förslagens detaljer först sedan den föreslagna utredningen verkställts. *Studieförbundet Vuxenskolan* förordar, med hänvisning till egna erfarenheter av språksvårigheterna inom nordiskt samarbete, varmt den utredning som föreslås i medlemsförslaget och föreslår att även frågan om tolkning vid nordiska kurser, konferenser o. likn. beaktas i en sådan utredning.

3. Utskottet

Kulturutskottet finner det vara klart ådagalagt, såväl genom förslagsställarnas redogörelse som av remissmaterialet, att det i Finland existerar ett stort behov av de verksamheter som föreslagits för ett språk- och informationscentrum. Det är även enligt utskottets uppfattning ovedersägligt, att utbudet på service och läromedel för undervisning i nordiska språk och om de nordiska länderna i nuläget inte svarar mot den ökande efterfrågan.

Förslagsställarnas huvudsyfte med medlemsförslaget är, att ett språk- och informationscentrum i Helsingfors med de föreslagna arbetsuppgifterna skulle bidra till att öka kunskaperna i svenska inom den finskspråkiga folkdelen i Finland. Som delmålsättningar har man uppställt ökade kunskaper i de övriga nordiska språken och förbättrad kännedom om de övriga nordiska ländernas kultur och samhällsförhållanden, varvid verksamheten även skulle inriktas på den svenskspråkiga befolkningen. Förverkligandet av nämnda målsättningar skulle skapa förbättrade förutsättningar för en ytterligare fördjupning och intensifiering av samhörigheten och samarbetet mellan särskilt det finskspråkiga Finland och det övriga Norden.

Kulturutskottet finner att medlemsförslaget ligger helt i linje med den strävan att åstadkomma förbättrad inbördes språkförståelse i Norden, som kulturutskottet vid flera tillfällen givit uttryck för (bl. a. i det dokument som utskottet överlämnade till Nordiska ministerrådet vid de överläggningar som ägde rum rörande det nu gällande treåriga handlingsprogrammet, se *Nordiska rådet 21:a sessionen, 1:a samlingen 1973 Oslo, s. 1476*). I nämnda dokument har utskottet prioriterat detta arbete som en av de allra viktigaste uppgifterna för nordiskt kultursamarbete.

Medlemsförslaget faller även klart inom ramen för de samarbetsuppgifter som uppställts i det nordiska kulturavtalet. I detta avtals 3:e artikel, i moment d, förbinder sig nämligen de nordiska länderna att "främja undervisningen i de andra nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden". Kulturutskottet har sålunda funnit, att främjandet av de verksamheter som avses i medlemsförslaget, både kan och bör stödjas samfällt av de nordiska länderna. Detta fritar givetvis inte de enskilda länderna (i detta fall Finland) från deras skyldighet enligt kulturavtalet att främja undervisningen av de nordiska grannländernas språk m. m., lika litet som en samfällad satsning utesluter bilaterala arrangemang där så kan anses vara ändamålsenligt.

Kulturutskottet har emellertid ansett sig även böra överväga, huruvida det konkreta förslag som förslagsställarna gjort beträffande metoderna att främja de nämnda viktiga målsättningarna, nämligen genom grundandet av ett institut i Helsingfors med i förslaget och dess bilaga närmare preciserade uppgifter, är ändamålsenligt, då vissa remissinstanser förhållit sig tveksamma på denna punkt. I den promemoria som bifogats till medlemsförslaget, har de föreslagna arbetsuppgifterna indelats i fyra huvudkategorier: informationsverksamhet, tillhandahållande av undervisningsmaterial, biblioteksverksamhet och språkkurser. När det gäller informationsverksamheten har förslagsställarna framhållit, att centrets aktivitet givetvis inte skulle komma att konkurrera med den som bedrivs av t. ex. turistbyråer och arbetsförmedlingar. Utskottet vill instämma i denna synpunkt och finner, att ett språk- och informationscentrums informationsverksamhet naturligen skulle omfatta sådan information som har anknytning till centrets övriga verksamhet. Att tillhandahålla och distribuera undervisningsmaterial för undervisning i svenska och andra nordiska språk, liksom undervisning i ämnen där AV-material om Norden behövs (t. ex. geografi, historia och samhällslära, konstfostran o. s. v.), förefaller utskottet att vara den näst den egentliga språkkursverksamheten viktigaste uppgiften för ett centrum av föreslagen art. Behovet av AV-material och annat undervisningsmaterial i nämnda ämnen är väldokumenterat i Finland. Det är även en verksamhetsform genom vilken centret kunde bedriva en verksamhet som riktar sig till hela landet och där ett samarbete med existerande institu-

tioner, organisationer och med skolorna kan etableras. Om ett centrum kommer till stånd är det naturligt, att det förfogar över ett någorlunda välförsett bibliotek. Det förefaller dock föga sannolikt att biblioteksverksamheten skulle kunna få någon större betydelse som självständig verksamhetsform för centret. Språkkursverksamheten är däremot en arbetsform som ett centrum som det föreslagna kunde få som en huvuduppgift. Såsom i medlemsförslagets tillägg anges, skulle de praktiskt användbara kunskaperna vara dominerande i undervisningen, vilken främst skulle ha formen av vuxenkurser för särskilda målgrupper, som behöver kunskaper i skandinaviska språk i sitt arbete. Även reselektorsverksamheten är en samarbetsform som är värd allt stöd. Det är emellertid osäkert, huruvida den bör knytas samman med ett centrum som det föreslagna.

Det förefaller sålunda utskottet uppenbart, att en stor del av de föreslagna uppgifterna för ett språk- och informationscentrum med fördel kan skötas vid ett sådant. I remissmaterialet har emellertid framkommit invändningar mot tanken på ett centrum. Utskottet vill bland dessa nämna de betänkligheter som framförts mot att koncentrera en verksamhet som den föreslagna till Finlands huvudstad, där utbudet på språkundervisning m. m. dock är relativt sett rikligare än i övriga delar av landet. Som alternativ har dels föreslagits placering på någon annan ort i landet, exempelvis en universitetsstad i inlandet, dels en fördelning av de föreslagna uppgifterna på olika existerande myndigheter, institutioner och organisationer, vilka skulle erhålla förbättrade resurser att bedriva ifrågavarande verksamheter. I sammanhanget har särskilt nämnts stöd till arbetar- och medborgarinstitutens och de fria bildningsorganisationernas språkkursverksamhet. Ytterligare har man dels befarat en dubbling av det föreslagna centrets verksamhet med det nya svensk-finländska kulturinstitutets, dels föreslagit en samordning eller ett direkt sammanförande av det föreslagna centret och det blivande kulturinstitutet. Utskottet önskar understryka, att de föreslagna verksamheterna för centret är avsedda att täcka hela landet, och att centret härvidlag skulle fungera som ledande och koordinerande organ. Frågan huruvida centret borde placeras i Helsingfors eller eventuellt på någon annan ort i Finland, exempelvis i en helt finskspråkig miljö, har utskottet icke velat ta ställning till i detta sammanhang.

Utskottet delar förslagsställarnas mening att en lösning på de i förslaget aktualiserade problemen är angelägen. Det vore enligt utskottets mening även värdefullt, om denna problematik kunde få en samlad bedömning genom en utredning. De erfarenheter i dessa avseenden som står att vinna i Finland, kunde sedan med fördel utnyttjas vid fortsatt arbete på att förverkliga kulturavtalets målsättningar i fråga om språkundervisning och grannlandskännedom. Utskottet kan således förorda att en utredning tillsätts och att denna utredning även får i uppdrag

att komma med konkreta förslag till åtgärder för att lösa nämnda problem.

Däremot vill utskottet inte i förväg utpeka inrättandet av ett nordiskt språk- och informationscentrum som den lösning, vilken rekommenderas. Även alternativa möjligheter bör beaktas, liksom även alternativa utformningar av ett eventuellt centrums arbetsuppgifter.

Hänvisande till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av och framlägga förslag till samnordiska åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk, varvid möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum särskilt bör beaktas.

Köpenhamn den 14 januari 1974

Aimo Ajo (Sd)

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Per Borten (Sp)

Gylfi Þ Gíslason (A)
Förman

Jørgen Peder Hansen (S)

Demmus Hentze (Fkfl)

Elsi Hetemäki (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Liv Stubberud (A)

Folke Woivalin (ÅS)

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (se supplementband, s. 176)

Medlemsforslag

om videreutbildning inom hotell- og restaurantfacket

(Væckt av Martha Johannessen, Bror Lillqvist, Bjarne Mørk Eidem och Erling Norvik)

På grunn av den stigende aktivitet innen reiselivet og spesielt på hotell- og restaurantsektoren opplever man nå en akutt mangel på kvalifiserte bedriftsledere innen næringen.

Årsakene er flere. Mangelen på undervisningstilbud på dette plan er en av årsakene.

Nordisk samarbeid innenfor dette felt har foregått siden 1954. De siste 14 år har det vært etablert et uformelt nordisk utdanningsråd for hotell- og restaurantfaget med representanter fra ulike organisasjoner i de nordiske land. For tiden holdes annet hvert år nordiske møter om utdannings-spørsmål på alle plan innenfor hotell- og restaurantnæringen. Et arbeidsutvalg med en representant for hvert av landene har blant annet foreslått at man skulle forsøke å utarbeide felles retningslinjer for den alminnelige opplæring når det gjelder det programmessige innhold, selv om selve strukturen på skole- og kursopplegg i de nordiske land vil være forskjellig. På den måten vil utdanningen f. eks. i kokkefaget, serveringsfaget, resepsjons- og funksjonærfaget o. s. v., være likeartet og gi samme kompetanse i samtlige nordiske land.

Når det gjelder den videregående utdanning er forholdene noe mindre samordnet. Finland har sin egen høyere hotellfagskole. I Danmark og Sverige har man organisert kortere kurser på avdelingsledernivå, supplert med tilleggskurs for videreutdanning. I Island finnes det bare en læringskole i denne sektor. I Norge har man hatt en planmessig videregående utdanning på bedriftsledernivå i en årrekke, idet Norsk hotellfagskole ble opprettet av Norsk hotell- og restaurantforbund i 1912. Fra 1973 vil Norsk hotellfagskole bli overtatt av den norske stat. Samtidig har Stortinget i desember 1972 besluttet å bygge et nytt skoleanlegg i tilknytning til et større utdanningssenter som er under utvikling i Stavanger, med bl. a. Rogaland Distrikthøgskole. Romprogrammet for Hotellfagskolens vedkommende forutsetter et bygg på 2 690 m² og en elevkapasitet på ca. 150 elever. Selvom Hotellfagskolen vil være fysisk integrert i et større studiesenter vil den utgjøre en selvstendig skoleenhet med eget styre som får vanlig ansvar og arbeidsområde.

Det har knyttet seg stor interesse til denne saken i Norge. Sammen med den nyetablerte studieretning for reiselivsnæringen ved Hedmark

Oppland Distriktshøgskole i Lillehammer, markerer beslutningen om ny hotellfagskole at det legges muligheter tilrette også for en tidsmessig videregående utdanning av ledere til næringen.

Det nordiske aspekt har vært sterkt fremme under planleggingen, idet det synes klart at man her står overfor en utfordring som lettere vil kunne møtes, hvis det kan planlegges for et marked som er større enn det hvert enkelt land skal betjene. Denne oppfatning deles av fagfolk i alle nordiske land.

Ideelt sett kunne man tenke seg et fells videregående utdanningstilbud for de nordiske land knyttet til en institusjon. Av flere grunner har imidlertid næringens egne folk sett bort fra dette alternativ, og har istedet ønsket et fast organisert samarbeid mellom flere, hvorav den allerede etablerte høyere fagskole i Finland vil være den ene. I forbindelse med nybygging og reorganisering av den norske hotellfagskole bør det vurderes om det kan etableres et avtalemessig nordisk samarbeid, hvor Hotellfagskolen i Stavanger kommer sterkt inn i bildet.

Foruten næringens egne organisasjoner har andre kompetente organer understreket betydningen av en felles nordisk løsning. Vi vil særlig fremheve Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK), som bl. a. overfor Nordisk Råds trafikktvalg sterkt har understreket dette, og det vil være ønskelig at NTTK blir trukket inn i det planleggingsarbeid som nå bør tas opp.

Samarbeidet bør bl. a. ta sikte på å gjøre det mulig å knytte ekspertise fast til de samarbeidende institusjoner, likeledes utarbeidelse av de avanserte hjelpemidler som undervisningen på et høyere plan forutsetter. Det funksjonelle samarbeid mellom to høyskoler må føre til mest mulig enhetlige kompetansevurderinger, med tanke på at kandidaten både skal kunne spesialisere seg innen faget, og ha muligheter til å gå over i andre sektorer av næringen.

Undertegnede forslagstillere vil under henvisning til ovenstående mene at en snarlig løsning av de utdanningsproblemer som nå melder seg med stor styrke, bør kunne tilrettelegges ved en utredning på høyeste plan, i nær kontakt med de faginstanser som i lang tid har sett et nordisk samarbeid som en nødvendig forutsetning.

Vi tillater oss derfor å foreslå

at Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å iverksette den utredning som er nødvendig for å kunne organisere et felles nordisk utdanningstilbud for lederopplæring innen hotell- og restaurantfagene.

Oslo og Helsingfors, 11. januar 1973

Martha Johannessen (A) Bror Lillqvist (Sd) Bjarne Mørk Eidem (A)
Erling Norvik (H)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 177)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om et fælles nordisk tilbud om lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsfaget. Udvalget har blandt andet behandlet forslaget på sine møder i København den 16. og 17. januar 1974.

1. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne påpeger en akut mangel på kvalificerede ledere inden for hotel- og restaurationsbranchen og foreslår, at der efter en foretaget undersøgelse af branche-område udarbejdes fællesnordiske retningslinjer for et uddannelsestilbud på lederniveau. Man ønsker fra forslagsstillerens side, at den under nybygning og reorganisering værende hotelfagskole i Stavanger kommer stærkt ind i dette billede.

2. Remissudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indkommet fra følgende myndigheder og organisationer i tiden fra den 23. marts 1973 til den 16. januar 1974.

Nordiske:

Nordiska turisttrafikkomittén.
Föreningarna Nordens Förbund.

Danmark:

Undervisningsministeriet, direktoratet for erhvervsuddannelserne.
Samvirkende danske Turistforeninger.
Foreningen af Hotel- og Restaurantledere i Danmark (FHR).
Hotel- og Restaurationspersonalets samvirke.

Finland:

Handels- och industriministeriet.
Yrkesutbildningsstyrelsen.
Finlands turistförbund.
Hotell- och restaurangpersonalens förbund r.f.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Samferdselsdepartementet, Hotell- og turistdirektoratet.
Hedmark/Oppland distriktshøgskole.

Norsk hotelfagskole.
 Landsorganisasjonen i Norge.
 Landslaget for reiselivet i Norge.
 Norsk hotell- og restaurantforbund.
 Den norske reisebyråforening.

Sverige:

Skolöverstyrelsen.
 Handelstjänstemannaförbundet (HTF).
 Sveriges hotell- och restaurangförbund.
 Utbildningsrådet för hotell och restauranger.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Nordiska turisttrafikkommittén mener ikke at kunne tage stilling til spørgsmålet, men henviser til de udtalelser, som afgives af de nationale turistorganisationer eller organisationer inden for branchen. *Förenin-garna Nordens Förbund* anbefaler forslaget og peger på, at branchens egne organisationer selv understreger betydningen af en fælles nordisk videreuddannelse på området og især på lederplan. *Undervisningsmini-steriet, direktoratet for erhvervsuddannelserne* ser gerne, at der etab-leres en fælles nordisk lederuddannelse, og også *Foreningen af Hotel- og Restaurantledere i Danmark* støtter medlemsforslaget og foreslår, at der oprettes et fællesnordisk universitet eller en højskole til formålet. *Samvirkende danske Turistforeninger* påpeger det generelt ønskelige i, at uddannelser, der gavner turismen, er så omfattende og varierede som muligt. *Hotel- og Restaurationspersonalets samvirke* støtter forslaget i den form, som det er formuleret af *Samferdselsdepartementet, Hotel- og turistdirektoratet* og den norske hotel- og restaurationsbranche: *Norsk Hotelfagskole* og *Norsk hotell- og restaurantforbund*, hvor man er-klærer sig enig i medlemsforslagets konklusion. *Kirke- og undervis-ningsdepartementet* har haft medlemsforslaget til udtalelse hos *Norsk Hotelfagskole* og *Hedmark/Oppland distriktshøgskole* og anfører, at man har kendskab til udtalelserne fra *Landsorganisasjonen i Norge* og *Norsk hotell- og restaurantforbund*. Man kan sammen med disse til-slutte sig, at spørgsmålet bliver gjort til genstand for den nødvendige udredning. Man nævner i disse udtalelser, at den ny hotelfagskole i Stavanger har planlagt en toårig leder-uddannelse, hvis forkundskaber kan ligestilles med adgangsbetingelserne til universitetet, og at man her har lagt vægt på udvikling af økonomiske og administrative fag. Også *Landslaget for reiselivet i Norge* og *Den norske reisebyråforening* støtter medlemsforslaget.

Handels- og industriministeriet i Finland hilser med speciel tilfreds-hed medlemsforslaget, der fortjener al støtte, idet mangelen på skolet personale i Finland har været specielt stor i denne branche. *Yrkesut-bildningsstyrelsen* efterlyser en uddannelsesplan i medlemsforslaget, men finder, at der må findes rimelig anledning til på baggrund af det

anførte at støtte forslaget **konklusion**. *Hotell- och restaurangpersonals förbund r.f.* anser det som noget positivt, at det nordiske samarbejde øges inden for de forskellige brancher, også på det uddannelsesmæssige område, men nævner, at flere grunde taler for, at der ikke er basis for en fælles nordisk uddannelse på dette område. Man nævner således, at blandt andet alkoholpolitikken og arbejdsmarkedsaftalerne er forskellige i de nordiske lande, og at dette har indflydelse på uddannelserne i branchen. *Finlands turistförbund* støtter forslaget om en udredning, men er af den opfattelse, at det vil være mest lønnende for det enkelte land selv at stå for uddannelserne. *Skolöverstyrelsen* i Sverige savner oplysning om størrelsen af behovet, men mener, at det er kvantitativt ringe og taler for en samnordisk uddannelse. Man støtter derfor medlemsforlaget **konklusion** om en undersøgelse af mulighederne for uddannelsen. *Handelstjänstemannaförbundet (HTF)* og *Sveriges hotell- och restaurangförbund* deler de forslagsstillende medlemmers synspunkter og støtter forslaget **konklusion**.

3. Udvalget

Udvalget har blandt andet støttet sig til den redegørelse, udvalget fik den 17. oktober 1973 af de medlemmer af udvalget, der i anden anledning deltog i et besøg på Rogalands uddannelsescenter i Norge, hvor de også havde haft samtaler med repræsentanter for Stavanger kommune. De var der blevet orienteret om forholdene ved uddannelsescentret og kunne også på dette grundlag støtte tanken om det nordiske tilbud for videreuddannelse inden for hotel- og restaurationsfaget som anført i medlemsforlaget.

Udvalget har tidligere ved behandling af andre medlemsforslag med berøring til det rejste forslag, eksempelvis A 347: Udvidet turistsamarbejde i Norden, givet udtryk for, at der er et stigende behov for uddannelse inden for den del af servicefagene, som betjener rejselivet, og kan derfor være enige med forslagsstillerne i behovet for en undersøgelse af mulighederne for en fælles nordisk lederuddannelse på hotel- og restaurationsområdet. Udvalget er af den opfattelse, at man, udover at kunne tilvejebringe et rimeligt kvalificeret uddannelsesniveau, også kan opnå fælles-økonomiske fordele ved at lade uddannelsen foregå et centralt sted og vil som en af mulighederne pege på den nybyggede statslige hotelfagskole i Stavanger, som forventes at kunne tage denne uddannelse på sin undervisningsplan. Udvalget henviser til, at branchen i sine afgivne udtalelser understreger betydningen af en fælles nordisk løsning og vil anbefale, at en udredning, som den er skitseret i medlemsforlaget, bliver udarbejdet i et nært samarbejde med branchen.

Udvalget indstiller, at rådet i anledning af medlemsforlaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

København, den 17. januar 1974.

Hans Bjerregaard (FP) Eric Carlsson (c) Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A) Gils Guðmundsson (Ab) Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H) Reidar T. Larsen (SV) Bror Lillqvist (Sd)

Formand

Rolf Sellgren (fp)

Paavo Väyrynen (K)

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (se supplementband, s. 193)

Medlemsförslag

om begränsning av trafikbuller m. m.

(Väckt av Sven Hammarberg, Doris Håvik, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Gerda Møller och Berte Rognerud)

I det nordiska handlingsprogrammet som utarbetats av Nordiska ministerrådet nämns beträffande miljöpolitiken speciella samarbetsåtgärder, som i första hand bör vidtagas i fråga om den yttre miljön. När det gäller de olägenheter och hälsofaror som buller medför, har det ansetts viktigast att i första hand få ett forskningssamarbete till stånd beträffande bullerfaran på arbetsplatserna. Detta är en viktig prioritering, men samarbete bör kunna komma till stånd inom ramen för den föreslagna nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor.

När det gäller de olägenheter som bullret från trafiken medför, har den utökade trafiken mellan de nordiska länderna inbördes och mellan Norden och utlandet medfört att detta problem bör ses ur en vidare synvinkel än rent nationella hänsyn kräver. Den täta trafiken i vissa tätorter och kring stora trafikleder har gjort bullret från trafiken till en plåga för de kringboende — en plåga som det är svårt att finna lindring för. Och detta gäller ju oavsett från vilket land trafikmedlen kommer.

Utöver en bättre stads- och trafikplanering synes lösningen på bullerproblemet vara att söka i en maximering av bullernivån genom reglering av fordons tekniska utrustning. I avseende på lastfordon inverkar även lastens vikt och fordonets hastighet. Beträffande flygtrafiken bör större hänsyn tas till s. k. bullermattor vid flygplatsers och flygstråks planering. Bullerproblem härrörande från vägtrafikemissioner kan emellertid inte lösas enbart genom att angripa bullerkällan, d. v. s. fordonet, utan måste även kompletteras med planeringsåtgärder i bebyggelse och trafikleder. Man kan förbättra fasadisoleringar och fönsterkonstruktioner vid nyproduktion av bostäder samt ordna en effektiv trafikplanering som avser att skydda känsliga områden. Vi förutsätter att i det föreslagna samarbetet om gemensamma nordiska byggnadsbestämmelser, som nämnts i handlingsprogrammet från Nordiska ministerrådet, materials resistens mot buller kommer att ingå som ett kvalitetskrav.

För att icke skapa onödiga handelshinder eller diskriminering av visst lands trafikföretag i förhållande till andra nordiska länders bör såvitt

möjligt likartade krav ställas på fordons tekniska utrustning, på eventuella bestämmelser om högsta last och fart samt på flygplatsers planering.

Vi anser att det är angeläget att ett samarbete kommer till stånd beträffande forskning och utvecklingsarbete om trafikbuller inom ramen för Nordiska rådet. Även redan befintliga forskningsresultat som framkommit i ett enskilt nordiskt land bör kunna underlätta en lagstiftning om trafikbuller i de andra nordiska länderna likaväl som inom det egna landet. Vid samordning av lagstiftningen beträffande trafikbuller måste nödiga hänsyn tas till dem som bor i närheten av stora trafikleder och flygstråk samt till dem som arbetar inom trafikföretagen.

Under hänvisning till det anförda hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för en samordnad forskning om trafikbuller i de nordiska länderna samt att utreda förutsättningarna för en tillämpning av likartade normer i de nordiska länderna rörande begränsning av trafikbuller.

Stockholm, Helsingfors, København och Oslo den 10 januari 1973

Sven Hammarberg (s) *Doris Håvik (s)* *Bror Lillqvist (Sd)*

Lars Lindeman (Sd) *Grethe Lundblad (s)* *Gerda Møller (KF)*

Berte Rognerud (H)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 195)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om at anbefale igangsætning af en fælles nordisk forskning af trafikstøj samt at lade muligheden for fælles nordiske normer for begrænsning af trafikstøj undersøge.

Udvalget har behandlet forslaget på sine møder i København den 16. og 17. januar 1974.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at opfordre Nordisk Ministerråd til at indlede en fælles nordisk forskning på trafikstøj-området samt at undersøge mulighederne for ensartede nordiske normer for begrænsning af trafikstøj.

Forslagsstillerne anfører, at der i det nordiske handlingsprogram, der er udarbejdet af Nordisk Ministerråd, hvad miljøpolitikken angår, er nævnt specielle samarbejdsopgaver, som først og fremmest bør vedtages i spørgsmålet om det ydre miljø. Når det gælder de ubehageligheder og sundhedsmæssige farer, som støj medfører, har man anset det for vigtigt i første række at få et forskningssamarbejde om støjgenerne på arbejdspladsen igangsat.

Forslagsstillerne er enige i, at dette er en vigtig prioritering, men følger til, at et lignende samarbejde også bør kunne etableres inden for rammerne af den foreslåede nordiske embedsmandskomité for arbejdsmiljø-spørgsmål. Den øgede trafik mellem de nordiske lande indbyrdes og Norden og udlandet har medført, at det trafikale støjproblem må ses ud fra en større synsvinkel end den, rent nationale hensyn kræver. Det bemærkes, at den tætte trafik omkring større byer og trafikårer har gjort støjgenerne fra trafikmidlerne til en plage for beboerne. Man foreslår, at der udover en bedre by- og trafikplanlægning burde foretages en regulering af det maksimale støjniveau gennem tekniske indgreb på trafikmidlet. Således udtaler forslagsstillerne, at en lastbils vægt og hastighed har indflydelse i dette spørgsmål, ligesom flytrafikken bør tage større hensyn. Støjproblemet kan imidlertid efter forslagsstillernes opfattelse ikke løses ved at forske i støjkilden alene, men må udvides til også at omfatte planlægningen af boligbebyggelse og trafik anlæg, eventuelt ved en forbedring af facade- og vindueskonstruktionerne ved bygning af nye boliger, samt ved at ar-

rangere en effektiv trafikplanlægning, som har til formål at beskytte følsomme områder. Dette kan ske gennem de fælles nordiske byggebestemmelser, som er nævnt i Nordisk Ministerråds virksomhedsprogram.

Forslagsstillerne foreslår, at man for at undgå forskelle mellem de nordiske lande må indføre ensartede krav til køretøjernes tekniske udstyr, maksimale last og hastighed, samt til flypladsers planlægning og anser det for rimeligt, at der inden for Nordisk Råd udvikles et forsknings- og udviklingssamarbejde på området.

2. Remissudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indkommet fra følgende myndigheder og organisationer i tiden fra den 22. marts 1973 til den 16. oktober 1973:

Nordiske:

Nordforsk miljövårdssekretariat.

Danmark:

Ministeriet for forureningsbekæmpelse, miljøstyrelsen.
Landsorganisationen i Danmark.
Danske Arkitekters Landsforbund.
Dansk Ingeniørforening.
Erhvervenes Trafikudvalg.

Finland:

Trafikministeriet.
Social- och hälsovårdsministeriet.
Bostadsstyrelsen.
Tekniska högskolan, byggnadsingenjörsavdelningen.
Luftfartsstyrelsen.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
Finlands fackförbunds centralorganisation r. f.

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Miljøverndepartementet.
Samferdselsdepartementet.
Sosialdepartementet.
Statens vegvesen, Vegdirektoratet.
Norges tekniske høyskole, Bygningsingeniøravdelingen.
Norges tekniske høyskole, Arkitektavdelingen.
Norges tekniske høyskole, Maskinavdelingen, Kemiavdelingen, Bergavdelingen och Almenavdelingen.
Norges tekniske høyskole, Elektroteknisk avdeling.
Landsorganisasjonen i Norge
Norges naturvernforbund.
NIBR Norsk institutt for by- og regionforskning.
Norges byggforskningsinstitutt.

Sverige:

Socialstyrelsen.
 Arbetarskyddsstyrelsen.
 Statens vägverk.
 Luftfartsverket.
 Statens naturvårdsverk.
 Statens planverk.
 Chalmers tekniska högskola, rektorsämbetet.
 Chalmers tekniska högskola, avdelningen för byggnadsakustik.
 Landsorganisationen i Sverige.
 Svenska åkeriförbundet.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Nordforsk fremfører, at i sammenligning med andre miljøproblemer som forurening af luft, vand og jord har støjforureningen ikke været genstand for tilsvarende og tilstrækkelig opmærksomhed. Man hæfter sig her især ved støj på arbejdspladsen, hvor man har konstateret høreskader på de dér beskæftigede. Ligeledes bør opmærksomheden rettes mod lavfrekvens-svingninger og infralyd, som ikke kan opfattes med øret, og hvis alvorlige virkninger man først for nylig er begyndt at studere. Trafikstøj spiller her en betydelig rolle og har ramt — og rammer — et stort antal mennesker, som bor, færdes og arbejder nær trafikårer og flypladser.

Nordforsk anviser, at der findes mange tekniske muligheder for at dæmpe støj ved kilden, bl. a. gennem en bedre indkapsling af motorer, bedre lyd-dæmpere og ændring af kølesystemerne. Eksempelvis må man også søge gennemført en bedre lokalisering af samfundsfunktionerne, således at trafikbehovet mindskes ved, at man fremmer kollektivtrafik, gang- og cykeltrafik og ved placering af trafikårer og terminaler i tilstrækkelig lang afstand fra beboelseskvarterer.

Samme opmærksomhed må rettes mod støjgennemtrængning af boligen, som kan sikres ved bedre isolering af mure og vinduer, men man må her undgå alene at forbedre isoleringen for derved at kunne tillade et højere udendørs støjniveau.

Man peger på behovet for en større forskningsindsats på støjområdet for at opnå mindre støjende trafikformer og -midler, -støjildernes spredningsmønster og -støjens skadelige virkning på mennesker og dyr. *Nordforsk* kan støtte medlemsforslaget.

Ministeriet for forureningsbekæmpelse, miljøstyrelsen, Danmark, kan, efter at have indhentet udtalelser om sagen fra justitsministeriet, boligministeriet, arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling, ministeriet for offentlige arbejder og undervisningsministeriet, forskningssekretariatet, udtale, at et nordisk samarbejde på dette område er af stor betydning og kunne i den anledning pege på *Nordforsk* som et egnet organ for den nødvendige forskning. Vedrørende normer for støj gælder der i Danmark, hvad angår motorkøretøjer, de af EF

anbefalede normer, EF-direktiv 70/157. Nordisk Komité for Bygningsbestemmelser (NKB) har blandt andet gennem publikationen "Støj og byplan, praktiske anvisninger" vejledt i bedømmelse af trafikstøj og foranstaltninger til beskyttelse af boliger. Dette arbejde videreføres på området om forbedret støjisolering af bygninger og bygningsdele. Det nordiske samarbejde på området har været begrænset, men må ses i forbindelse med andet internationalt samarbejde på området.

Danske Arkitekters Landsforbund støtter medlemsforslagets hovedsynspunkter og understreger vigtigheden af, at planlægningen af bysamfundene bliver inddraget som et nødvendigt redskab til styring af trafikstøj og specielt de problemer, der opstår ved koncentrationen af butiks- og erhvervsvirksomheder i centrale byområder. Man ønsker, at der lægges vægt på forebyggende foranstaltninger mere end på restriktive indgreb eller bygningsmæssige beskyttelsesforanstaltninger.

Trafikministeriet i Finland støtter forslaget og lægger også vægt på, at støjproblemerne betragtes ud fra et internationalt perspektiv. Finland har siden 1957 haft støjnormer for motorkøretøjer, revideret i 1970 med iagttagelse af gældende europæiske og amerikanske normer, men erkender et behov for normer på andre maskinområder. En bilteknisk arbejdsgruppe tilstræber imidlertid en ligestilling af finske lovregler med øvrige nordiske på dette område, og denne gruppes erfaringer kunne anvendes i et nordisk samarbejde om støjproblemerne.

Social- och hälsovårdsministeriet, Finland opdeler problemet i to delområder, nemlig beskyttelse af de med trafikmidlerne beskæftigede og dem, der opholder sig i nærheden af disse og derved berøres af støjgenerne. Disse områder kunne gøres til genstand for et nordisk forsknings-samarbejde, som burde udføres der, hvor det kan fuldføres.

Bostadsstyrelsen i Finland udtaler, hvad angår boligproblemerne, at bedre isolering af selve boligen må anses som en nødforanstaltning, og at en bedre byplanlægning og den med denne forbundne trafik er de områder, der hovedsagelig må betragtes. *Tekniska högskolan* påpeger behovet for en koordinering af forskningen på støjområdet, ligesom *Luftfartsstyrelsen* anser dette for at være både nødvendigt og anbefalelsesværdigt. Hvad lufttrafik angår, bør støjspørgsmålet betragtes isoleret fra anden trafikstøj under henvisning til, at der på dette område er opnået internationale resultater blandt andet gennem ICAO. *Arbetsgivarernas i Finland centralförbund* støtter forslaget om et nordisk lovsamarbejde, ligesom *Finlands fackförbunds centralorganisation* også gør dette.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge mener, at forskningen i de nordiske lande må samordnes og normarbejdet bør intensiveres. En boligundersøgelse udført i 1973 vil vise omfanget af de trafikstøjgener, der rammer boligen, og som må antages at have betydning for trivselen. *Miljøverndepartementet* har haft medlemsforslaget til

udtalelse hos *Kommunal- og arbejdsdepartementet*, *Samferdselsdepartementet*, *Sosialdepartementet* og *Norges tekniske høgskole*, hvor man stiller sig positivt til medlemsforslaget, idet man med henvisning til måder og midler, hvorpå problemet kan angribes, udtaler det ønskelige i at få den nordiske forskning samordnet for at få udbredt det hensigtsmæssige i at få ensartede nordiske normer for trafikstøj, specielt hvad angår motorkøretøjer og fly. Man henviser til, at FN's økonomiske kommission for Europa (ECE) har haft et lignende arbejde i gang, som har resulteret i et forslag om grænseværdier for støj fra køretøjer. Arbejdet udførtes af den internationale standardiseringskommission (ISO). *Sosialdepartementet* påpeger, at støj over 90 dbA kan give varig høreskade, men også støj under denne grænse har haft øget medicinsk betydning, som bl. a. søvnforstyrrelser. Man lægger stor vægt på at få ekspertise i tilstrækkeligt omfang involveret i problemløsningen. *Statens vegvesen* finder det nærliggende at hæfte sig ved støj-kilden og henviser dels til ISO-normerne som foreslået af ECE (regulation no. 9), dels til de gældende norske bestemmelser, som er gældende for køretøjer, der er registreret første gang efter 1971. *Landsorganisasjonen i Norge* og *Norges naturvernforbund* støtter forslaget om forskningssamarbejde, både hvad angår støj på arbejdsplads, boliger og i trafikken, og at en tillem্পning af fælles normer bør udredes; i enighed med *NIBR Norsk institutt for by- og regionforskning*, der tillægger samarbejdet yderligere vægt ved forhandlinger med internationale organisationer som OECD, ECE og ISO. *Norges byggeforskningsinstitutt* støtter medlemsforslaget og påpeger gennem eksempler områder af miljømæssig karakter, som berøres af støjgener.

Socialstyrelsen gør opmærksom på, at der i Sverige i 1969 blev nedsat en trafikbulerutredning med den opgave at fremlægge forslag til normer angående begrænsning af trafikstøj; styrelsen finder det ønskeligt at samordne disse normer i de nordiske lande, men understreger, at en sådan samordning ikke bør forsinke gennemførelsen af de foranstaltninger, som den svenske udredning vil foreslå.

Statens vägverk henviser ligeledes til bullerutredningen og mener, at resultatet af denne utredning vil blive et godt grundlag for et normeringsarbejde — også i de øvrige nordiske lande; der peges også på, at Nordisk vejteknisk forbund tilstræber en aktivering af sit arbejde med støjproblemerne. *Luftfartsverket*, *Statens naturvårdsverk* og *Statens planverk* henviser til det internationale samarbejde, der foregår på de nævnte områder, f. eks. i WHO, OECD, ISO, ICAO, ECE, EF og EFTA. Der henvises også til det nordiske samarbejde, som allerede foregår i Nordisk Komité for Bygningsbestemmelser (NKB).

Arbetarskyddsstyrelsen, *Chalmers tekniska högskola* og *Landsorganisationen i Sverige* har intet at indvende mod medlemsforslaget. *Svenska åkeriförbundet* finder, at spørgsmålet om begrænsning af trafikstøj bør samarbejdes på internationalt plan.

3. Udvalget

Udvalget kan ligesom det store flertal af remissinstanserne tilslutte sig det foreliggende forslag, idet man er af den opfattelse, at en kraftig mindskning af støjgener i det omfang, de er kendt i dag, må gennemføres snarest muligt. For at sikre at en mindskning gennemføres bedst muligt, må en nordisk forskning styrkes og koordineres, ligesom der må tilstræbes fælles nordiske normer på området. Udvalget vil pege på det forskningsarbejde, som finder sted i forskellige internationale organisationer og vil hæfte sig ved nytten af at inddrage de her indvundne resultater i samarbejdet.

Det fremgår af remissmaterialet, at man i Norden er kommet langt i arbejdet med fastsættelse af normer for begrænsning af trafikstøj, og udvalget mener derfor, at de nordiske lande gennem fælles optræden bør tilstræbe at yde en indsats i det internationale samarbejde med henblik på at medvirke til en harmonisering af de internationale normer på støjområdet.

Udvalget vil pege på, at den i Sverige igangværende bullerutredning ventes afsluttet i begyndelsen af 1974. Utredningens betænkning må antages at ville blive et værdifuldt grundlag for et fremtidigt nordisk samarbejde på normområdet.

Man har bemærket, at Nordisk Ministerråd i sin beretning vedrørende det nordiske samarbejde (C 1/1974) har oplyst, at den nordiske fond for teknologi og industriel udvikling i sit program har prioriteret bl. a. miljøteknik og ydre miljø, hvilket omfatter bl. a. støj. Af beretningen fremgår endvidere, at embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelses-spørgsmål har besluttet at tage spørgsmål om trafikstøj op til behandling, så snart den svenske betænkning er afgivet. Udvalget kan for sin del godtage denne prioritering.

Under henvisning til det ovenfor anførte finder udvalget det hensigtsmæssigt, at et samarbejde om såvel forskning som normer for trafikstøj kommer i stand.

Udvalget indstiller, at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd, at træffe beslutning om en samordnet nordisk forskning vedrørende trafikstøj, samt at lade undersøge forudsætningerne for anvendelse af ensartede normer vedrørende begrænsning af trafikstøj.

København, den 17. januar 1974

Hans Bjerregaard (FP) Eric Carlsson (s) Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A) Gils Guðmundsson (Ab) Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H) Reidar T. Larsen (SV) Bror Lillqvist (Sd)

Formand

Rolf Sellgren (fp)

Paavo Väyrynen (K)

Medlemsförslag

om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön

(Väckt av Roald Bye, Bror Lillqvist, Ingemar Mundebo, Arne Nilsen och Sture Palm)

I Nordiska ministerrådets handlingsprogram uttalas att det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet haft stor betydelse för förhållandena på arbetsplatserna i de nordiska länderna och att samarbetet medför särskilda fördelar genom att erfarenheter kunnat utnyttjas gemensamt och dubbelarbete undvikas. Behovet av gemensamma lösningar på arbetsmiljöproblem antas komma att öka i takt med den fortsatta tekniska utvecklingen. Man kan förutse behov av att komplettera det samarbete som pågår, liksom att närmare koordinera uppgifterna. Ministerrådet beslutade därför att inrätta en nordisk ämbetsmannakommitté som skall ha en samlad överblick över det nordiska arbetet på arbetsmiljöområdet, och som skall kunna ta initiativ när det gäller att främja arbetsmiljöfrågor av gemensamt nordiskt intresse.

Frågeställningarna på arbetsmiljöområdet har under senare tid kommit att utvidgas till att omfatta de psykologiska, sociala och andra påfrestningar arbetsmiljön utsätter människorna för. Tillsammans skapar dessa stressreaktioner utan att man fördenskull i varje enskilt fall kan tala om akuta hälsorisker.

Stress är ett stort problem, såväl medicinskt, ekonomiskt som humanitärt. Man har i Sverige beräknat att ungefär en tredjedel av antalet sjukdagar sammanhänger med organismens av psykiska påfrestningar utlösta (icke ändamålsenliga) stressreaktioner. Enligt riksförsäkringsverkets statistik har en mycket stor andel av antalet förtidspensionärer tvingats till förtidspensionering på grund av stressreaktioner utlösta av psykiska påfrestningar. Att många alkoholmissbrukare börjat missbruka alkohol bl. a. för att dämpa sina stressreaktioner är allmänt bekant.

De åtgärder som vanligtvis förknippas med begreppet arbetsmiljö tar huvudsakligen sikte på olika fysikaliska faktorer (t. ex. hörselskadande buller, olämplig belysning, ogynnsamma arbetsställningar, extrema temperaturer, luftföroreningar etc.). Samtidigt har det dock stått alltmer klart att dessa faktorer endast utgör begränsade delar av arbetsmiljön, låt vara viktiga sådana. Sålunda har arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige i ett

cirkulärmeddelande framhållit att utvecklingen inom näringslivet medför att det fysiskt tunga arbetet alltmer övertas av maskiner. Samtidigt har kraven på snabbhet, uppmärksamhet och noggrannhet ökat. De styrda arbetsprocesserna vid maskiner och löpande band ställer ofta stora psykiska krav på de anställda, vilka äldre och handikappade inte alltid kan uppfylla.

Uppmärksamheten har alltmer kommit att riktas mot de psykologiska och sociala aspekter av arbetsmiljön som ofta till sin verkan kan vara lika väsentliga för välbefinnande och produktivitet i arbetet som de ovannämnda fysikaliska faktorerna, ehuru de oftast är svårare att få grepp om. Det kan här gälla faktorer som de snabba förändringarna i arbetsmiljön, tryggheten i arbetet, arbetstakten, meningsfullheten i arbetsuppgifterna, information och kontakt, grupptillhörighet, definitioner av ansvar och befogenheter, möjligheter till personlig utveckling och till "självförverkligande", självkänsla hos individ och grupp, skiftmodell och löneform.

Jämfört med de tidigare nämnda fysikaliska miljöfaktorerna är dessa psykosociala faktorer tämligen outforskade. Emellertid har i Sverige sedan ett antal år vid karolinska institutets laboratorium för klinisk stressforskning kontinuerligt bedrivits undersökningar rörande inverkan av olika arbetsförhållanden och ändringar i dessa på olika psykiska, kroppsliga och sociala funktioner, d. v. s. rörande "stress i arbetslivet". Som exempel på sådana projekt kan nämnas inverkan på funktion och välbefinnande av: arbete i 2- och 3-skift, tidlön, prestationstillägg och progressivt ackord, arbete med olika automationsgrad, psykologiska och fysiologiska dygnsrytmer, arbete i små, medelstora och stora företag, arbete i konventionella kontor och i kontorslandskap samt arbete i olika starkt buller.

Totalt har undersökts över 4 000 personer. Huvudsyftet har varit att jämföra "arbetslivets stress" i olika yrken, vid olika arbetsprocesser, i olika arbetsmiljöer och hos olika personlighetstyper.

Parallellt med forskningsverksamheten har vidare bedrivits en relativt omfattande dokumentationsverksamhet med bevakning av den vetenskapliga litteraturen världen över på angivna ämnesområden. Vidare fungerar stressforskningslaboratoriet som sekretariat för en av Världshälsoorganisationen (WHO) och Uppsala universitet anordnad serie av internationella symposier.

Centraliserad specialiserad forskningsverksamhet om stress i arbetsmiljön förekommer i liten utsträckning i övriga nordiska länder.

Stressproblem i arbetsmiljön behandlas i Danmark av en arbetsgrupp som arbetsministern tillsatt 1971. Gruppen tar upp hela problematiken kring arbetsmiljön och skall även utnyttja forskningsresultat i Danmark och andra länder. I Finland har Institutet för arbetshygien berört stressfrågor i samband med olika undersökningar och är nu sysselsatt med

att lägga upp en undersökningsplan härför. Fackföreningar har företagit enkätundersökningar om bl. a. livsmedels- och byggnadsarbetarnas förhållanden. För närvarande pågår en större undersökning inom den statliga metallindustrin finansierad av bl. a. Finlands akademi och i anslutning till Jyväskylä universitet.

I Norge handhas forskning om stress i arbetsmiljön av Arbetsforskningsinstitutene, som för närvarande utför undersökningar om stress hos vissa kategorier av arbetare t. ex. fiskare och skiftarbetare, i visst samarbete med svenska institutioner.

På internationellt plan deltar de nordiska länderna i ett samarbete inom ramen för det samhällsvetenskapliga forskningscentrum i Wien (ISSC), som i tiden grundades av UNESCO men som numera finansieras direkt över statsbudgeterna.

Ehuru stressproblemen hittills mest uppmärksammats i Sverige torde de med ökad urbanisering och den snabba teknologiska utvecklingen i produktionsprocessen alltmer komma att aktualiseras i alla de nordiska länderna. Det synes därför motiverat att man redan från början i det samnordiska arbetet som avses bedrivs inom den inledningsvis omnämnda nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor även tar in de aspekter som avser stressframkallande faktorer. Möjligt är även att dessa frågor tas upp i den i anledning av rådets rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område tillätta arbetsgruppen.

Med anledning av vad som ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid behandlingen av arbetsmiljöproblemen särskilt uppmärksamma de psykosociala problem som faller under begreppet stress i arbetslivet.

Oslo, Helsingfors och Stockholm den 15 januari 1973

Roald Bye (A)

Bror Lillqvist (Sd)

Ingemar Mundebo (fp)

Arne Nilsen (A)

Sture Palm (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 224)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön. Förslaget behandlades vid utskottets möte i Stavanger den 24 september 1973. Ärendet slutbehandlades för utskottets del vid möte i Stockholm den 25 oktober 1973, varvid laborator Åke Svensson, arbetsmedicinska avdelningen vid arbetarskyddsstyrelsen och docent Lennart Levi, laboratoriet för klinisk stressforskning, karolinska institutet, lämnade utskottet kompletterande upplysningar.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att vid behandlingen av arbetsmiljöproblemen särskilt uppmärksamma de psykosociala problem som faller in under begreppet stress i arbetslivet.

Hittillsvarande nordisk samverkan på arbetsmiljöområdet har haft stor betydelse för förhållandena på arbetsplatserna, dels på grund av att erfarenheter vunna i ett nordiskt land kunnat utnyttjas i de övriga länderna, dels genom att onödigt dubbelarbete kunnat undvikas. För att få en samlad överblick över arbetsmiljöområdet har Nordiska ministerrådet upprättat en särskild ämbetsmannakommitté för arbetsmiljöfrågor.

De psykologiska, sociala och andra påfrestningar som människorna utsätts för i sin arbetsmiljö har kommit att röna allt större uppmärksamhet på senare tid. Förekomsten av stress i arbetslivet är ett stort problem, som bör angripas utifrån såväl medicinska, ekonomiska som humanitära utgångspunkter. Enligt svenska beräkningar kan omkring en tredjedel av det totala antalet sjukdagar sannolikt härledas till genom psykiska påfrestningar utlösta stressreaktioner.

De fysikaliska miljöfaktorernas — buller, ljus etc. — inverkan på arbetsprocessen är förhållandevis väl utforskade. Detsamma gäller emellertid inte för de s. k. psykosociala miljöfaktorerna vars inverkan på arbetsmiljön fortfarande är outredda. Effekterna av snabba förändringar i arbetsmiljön, stegrad arbetstakt, graden av arbetstillfredsställelse och förekomsten av grundidentifikation har endast i ringa omfattning blivit föremål för vetenskapligt studium.

I Sverige bedrivs sedan ett antal år undersökningar rörande förekomst av stress i arbetslivet vid karolinska institutets laboratorium för klinisk stressforskning. I Danmark tillsatte arbetsministern år 1971 en utredning med uppgift att kartlägga hela arbetsmiljöfältet, i Finland studeras stressforskningsproblematiken bl. a. vid Institutet för arbetshygien medan Arbeidsforskningsinstituttene i Norge utfört undersökningar rörande förekomsten av stress bland fiskare och skiftarbetare.

I takt med en fortsatt urbanisering och en snabb teknologisk utveckling kommer stressfaktorernas inverkan på arbetsmiljön att alltmera aktualiseras. Det synes därför motiverat, enligt förslagsställarnas uppfattning, att man redan från början inom den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor fäster stor vikt vid stressfaktorernas inverkan på arbetsmiljön i allmänhet, enkannerligen deras psykosociala aspekter.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Arbajdsministeriet.
 Indenrigsministeriet.
 Sundhedsstyrelsen.
 Den almindelige danske lægeforening.
 Dansk Arbejdsgiverforening.
 Landsorganisationen i Danmark.
 Akademikernes Centralorganisation (AC).
 Dansk Psykologforening.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
 Arbetskraftsministeriet.
 Helsingfors universitet, kanslern.
 Helsingfors universitet, konsistoriet.
 Helsingfors universitet, historisk-filologiska sektionen.
 Helsingfors universitet, statsvetenskapliga fakulteten.
 Tammerfors universitet, kanslern.
 Tammerfors universitet, konsistoriet.
 Institutet för arbetshygien.
 Jyväskylä universitet, konsistoriet.
 Jyväskylä universitet, gymniska fakulteten.
 Jyväskylä universitet, pedagogiska och samhällsvetenskapliga fakulteten.
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
 Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r.f. (TOC).
 Akava r.y. (Fackförbund för akademisk personal).
 Finlands läkarförbund.
 Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund r.f.
 Finlands psykologförbund r.f.
 Försäkringsbolagens centralförbund.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Statens arbeidstilsyn, Direktoratet.
Arbeidsforskningsinstituttene.
Arbeidspsykologisk institutt.
Arbeidsfysiologisk institutt.
Den norske lægeforening.
Norsk psykologforening.

Sverige

Socialstyrelsen.
Socialstyrelsen, byrå för psykiatrisk sjukvård.
Universitetskanslersämbetet.
Arbetarskyddsstyrelsen.
Karolinska institutet, medicinska fakulteten.
Statens medicinska forskningsråd.
Statens råd för samhällsforskning.
Tjänstemännens centralorganisation (TCO)
Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).
Landsorganisationen i Sverige (LO).
Svenska arbetsgivareföreningen.
Sveriges läkarförbund.
Sveriges psykologförbund.

Generellt sett är remissvaren hållna i en, i förhållande till medlemsförslaget, antingen positiv eller mycket positiv ton. Flera remissinstanser efterlyser emellertid en precisering av t. ex. innebörden i begreppet stress i arbetsmiljön, men endast ett fåtal uttrycker tveksamhet inför de bärande tankarna i medlemsförslaget. Redovisningen av remissopinionerna inleds med de i förhållande till medlemsförslaget positivt inställda remissorganen, ordnade ländervis, och avslutas med de till förslaget negativa, eller snarare tveksamma, remissvaren. Inom denna senare grupp återfinns också de organisationer som framfört att de inte har några synpunkter på medlemsförslaget.

*2.1. Remissinstanser som är positiva till medlemsförslaget**2.1.1. Danmark*

Arbudsministeriet är, efter att ha inhämtat yttrande från Direktoratet för arbetstilsynet, positivt till syftet med förslaget. Ministeriet kan ansluta sig till, att behandlingen av problem med anknytning till begreppet stress i arbetsmiljön ingår som ett väsentligt led i det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet. *Sundhedsstyrelsen* anser, att frågan om motverkande av stress i arbetsmiljön är av stor betydelse för hälsotillståndet hos stora befolkningsgrupper. Styrelsen erinrar vidare om, att arbetsministeriet i december 1971 tillsatte en arbetsgrupp med direktiv att snabbtreda förekomsten av forskning med anknytning till arbetsmiljöområdet, såsom studiet av trivselns inverkan på arbetsprestationerna, förekomsten av yrkesskador och olyckor, konsekvenserna av skift-

arbete och förskjuten arbetstid. Till sundhedsstyrelsens uttalande ansluter sig *indenrigsministeriet*.

Landsorganisationen i Danmark (LO) finner ärendet vara av utomordentligt stort intresse. Det är rimligt, att man inom Nordiska rådet ägnar stressproblemet särskild uppmärksamhet vid behandlingen av arbetsmiljöfrågorna. Några djupgående studier om sambandet mellan arbetsmiljö — stress — sjukdom föreligger emellertid inte i Danmark, men organisationen har uppmärksammat att svenska LO låtit företaga dylika undersökningar. En uppföljning av de studier som initierats av den svenska fackföreningsrörelsen vore därför mycket värdefull. Landsorganisationen anser, att saken bör stödjas så långt det är möjligt.

Dansk Arbejdsgiverforening (DA) hyser uppfattningen, att det finns ett behov av en samlad överblick över det arbete som utföres i de nordiska länderna på arbetsmiljöområdet. På så sätt kan erfarenheter som görs i ett land komma också de övriga länderna till godo. Organisationen är positiv till att Nordiska rådet tar upp problemet.

I sammanhanget pekar DA på de lagändringar som hitintills företagits i Danmark i syfte att förbättra hygien och säkerheten på arbetsplatserna. Dessa förändringar i lagstiftningen har normalt tillkommit efter framställningar från arbetsmarknadens parter. Även i fortsättningen kommer huvudorganisationerna på arbetsmarknaden att vilja samarbeta på arbetsmiljöområdet, framhåller arbetsgivarna.

För att lösa konkreta problem, och hit hör förekomsten av stress i arbetsmiljön, anser emellertid DA att man bör invänta resultatet från den av arbetsministern tillsatta arbetsgruppen — Arbejdsmiljøgruppen af 1972.

Dansk Psykologforening hälsar med tillfredsställelse, att man i medlemsförslaget tagit initiativ till att värdera arbetsmiljöproblemen utifrån ett helhetsperspektiv genom att också beakta de psykologiska och sociala faktorerna. Föreningen vill fästa uppmärksamheten på, att det i Danmark vid sidan av den ovan omnämnda arbetsgruppen har förekommit en rad initiativ på det aktuella området. Samarbete har etablerats mellan den danska läkarföreningen och landsorganisationen, ett samarbete till vilket psykologföreningen ställer sig positiv. Dansk Ingeniørforening har varit med om att grunda en sammanslutning för arbetsmiljöfrågor. Initiativ som dessa borde koordineras såväl nationellt som nordiskt. Genom att det i den danska psykologutbildningen ingår moment, som tar upp stressproblematiken finns det också tillgång på för ändamålet skolad arbetskraft.

2.1.2 Finland

Social- och hälsovårdsministeriet betraktar en nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder för att motverka stress i arbetsmiljön som både nödvändig och ändamålsenlig. Ministeriet är helt enigt med för-

slagsställarna om värdet av att man vid behandlingen av förekomsten av stress i arbetsmiljön också uppmärksammar de psykosociala aspekterna av problematiken.

Med arbetsmiljön sammanhängande psykologiska och sociala faktorer och deras relationer till förekomsten av stress har dock vetenskapligt bearbetats endast i ringa omfattning. Däremot har arbetsmiljöns fysikaliska egenskaper och deras skadliga inverkan på arbetsprocessen blivit förhållandevis väl utredda. Att man hittills inriktat sig på de fysikaliska faktorernas inverkan på arbetsmiljön torde sammanhänga med att man från början sökt efter orsakerna till uppenbara och tydliga hälsorisker. Senare års studier visar dock, att de psykiska stressreaktionerna i arbetet kommit att bli ett allvarigare problem än man tidigare insett.

En nordisk samverkan på detta område skulle vara gynnsam för finländsk forskning. Som exempel på effektiva och enkla samarbetsformer nämner ministeriet ett systematiskt utbyte av undersökningsresultat, undersökningsplaner samt gästforskarutbyte. En mera omfattande nordisk koordinering torde dock i nuläget vara svår att uppnå. Samarbetet bör i stället komma till stånd mellan inom området sysselsatta forskare. En sådan samverkan borde inordnas under samarbetet mellan de nordiska instituten för arbetshygien. En nordisk samverkan kan även vara nyttig vid tillämpningen av vunna erfarenheter. I detta sammanhang kommer ett nära samarbete mellan de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna att inta en viktig ställning. Dessa synpunkter omfattas också i sin helhet av *Institutet för arbetshygien*.

Arbetskraftsministeriet menar, att medlemsförslaget förtjänar uppmärksamhet och stöd. Ministeriet instämmer i att, såsom omnämnes i medlemsförslaget, forskningen i Sverige hunnit längre än i de övriga nordiska länderna. Detta torde sammanhänga med det svenska samhällets långt gångna industriella utveckling. Följaktligen kan de övriga nordiska länderna dra nytta av de svenska erfarenheterna. Att man i Finland på senare tid kommit att fästa allt större vikt vid arbetsmiljön sammanhängar med den vuxna befolkningens påfallande höga sjukdomsgrad. Behovet av utredningar och utbyte av erfarenheter har blivit påtagligt, varför en nordisk samverkan är både nödvändig och önskvärd.

Helsingfors universitet, historisk-filosofiska sektionen, anser, att medlemsförslaget är angeläget. Uppenbarligen utgör de psykosociala faktorerna allt allvarigare olägenheter i arbetsmiljön inom flera arbetsområden. Dock kan av stress framkallade arbetsolägenheter ej jämföras med egentliga mentalhygieniska störningar. En vacklande mentalhygien hos t. ex. föräldrar kan dock inverka menligt på barns utveckling. Problemet är i betydande omfattning ett psykologiskt problem, vilket för att bringas till en lösning kräver ökad kunskap om arbetslivets villkor.

Detta kan ske inom ramen för samnordiska forskningsprojekt ävensom genom forskarutbyte. *Helsingfors universitet, statsvetenskapliga fakulteten*, finner förslaget gott och värt allt stöd. Särskilt positiv är man till att förslagsställarna primärt intresserat sig för de psykosociala faktorerna och deras betydelse i arbetslivet. Fakulteten ställer sig bakom förslaget, men efterlyser konkretiseringar i fråga om hur koordinering av forskningsarbetet skall gå till.

Avslutningsvis uttrycker fakulteten förhoppningen, att den måtte beredas tillfälle att delta i utvecklingsarbetet när åtgärderna framskridit. Om sektionens och fakultetens yttranden förenar sig *kanslern, Helsingfors universitet* och *konsistoriet, Helsingfors universitet*.

Konsistoriet, Jyväskylä universitet, anser, att problemet kräver ett tvärvetenskapligt angreppssätt och effektivt såväl nationell som internationell samverkan. Konsistoriet ansluter sig till förslagsställarnas uppfattning och förordar, att Nordiska ministerrådet bör fästa uppmärksamhet vid arbetsmiljöns psykosociala problem. *Gymniska fakulteten, Jyväskylä universitet*, instämmer i påståendet, att de i medlemsförslaget omtalade stressföreteelserna vållar olägenheter för välbästand och trivsel. De psykosociala faktorernas inverkan på arbetsprocessen har inte utforskats i någon större utsträckning, dock har det vid gymniska fakulteten genomförts undersökningar av bl. a. hälsotillstånd och rörelsebetende hos metallarbetare. Emellertid kan man inte studera med arbetsprocessen sammanhängande påfrestningar isolerat utan dessa måste relateras till socialekonomiska och andra livsförhållanden. Behovet av nordiskt samarbete är därför stort.

Fakulteten föreslår, att en kommission eller arbetsgrupp med anknytning till exempelvis Nordforsk tillsättes med uppgift att: 1. göra upp en förteckning över i de nordiska länderna slutförda eller pågående undersökningar rörande inom arbetslivet förekommande psykofysiologiska belastningsfaktorer och stressföreteelser med särskild hänsyn tagen till deras inverkan på hälsotillståndet, 2. koordinera den vetenskapliga forskningen i de nordiska länderna bl. a. genom ett ökat informationsutbyte mellan olika forskningsenheter, 3. kritiskt granska inom forskningsområdet förekommande utvärderings- och mätmetoder, 4. utarbeta förslag till ett heltäckande system för beskrivning av arbetsförhållandena samt 5. etablera ett samnordiskt normsystem för att kunna reglera arbetsförhållandena på så sätt att störande belastning undviks.

Pedagogiska och samhällsvetenskapliga fakulteten, Jyväskylä universitet, hyser uppfattningen, att medlemsförslaget tar upp problem som blir alltmera accentuerade, men som samtligt genom sin koppling till ekonomiska och politiska förhållanden är svåra att lösa. Effektiviserad produktion skapar arbetsförhållanden, som kan äventyra människors hälsa och trivsel. Bevis för detta återfinnes i folkhälsostatistiken. Emel-

lertid saknas ännu kunskap om på vilket sätt de olika delkomponenterna är relaterade till varandra. För att vinna ökad kunskap om detta krävs tvärvetenskapliga ansatser koordinerade både nationellt och internationellt. Fakulteten tillstyrker förslaget.

Tammerfors universitet, konsistoriet, framhåller inledningsvis, att begreppet stress i arbetsmiljön inte är entydigt definierat. Benämningen "av arbetsförhållanden förorsakad psykisk belastning" är att föredra. Uppfattat på detta sätt är medlemsförslaget motiverat och kan stödjas.

Fyra faktorer är enligt universitetets mening särskilt betydelsefulla vid studiet av orsakerna till psykisk belastning:

1. Subjektiva faktorer: av en person förmodade faktorer, som påverkar upplevelsen av psykisk belastning.

2. Objektiva ergonomiska faktorer: arbetsmiljöns och verktygs mätbara egenskaper och sambandet med psykisk belastning. Exempel: verkningar av buller, skakning etc.

3. Strukturella faktorer: maktförhållanden inom organisationen. I detta sammanhang omnämnes det sätt på vilket företagsdemokratien förverkligas och dess koppling till upplevelsen av psykisk belastning.

4. Individuella faktorer: ålder, kön, social ställning, personlighetsdrag etc. Inom så gott som alla arbetsområden uppstår tidvis för individen hög psykisk belastning. Beroende på tillgänglig energimängd reagerar människor olika. Somliga upplever brådskan, andra drabbas i värsta fall av psykosomatiska sjukdomar.

Forskning om psykisk belastning bedrivs vid Jyväskylä universitet. Den är dock otillräcklig och bör utbyggas. Nordiska ministerrådet kunde därvid tänkas vara högsta koordinerande instans. Under ministerrådet bör inrättas nationella expertgrupper sammansatta av företrädare för de olika, i sammanhanget relevanta, vetenskapsgrenarna och med representanter för arbetsmarknadens parter. Arbetsgruppen kartlägger och samordnar forskning med anknytning till psykologisk belastning. Förutsättningar för ett smidigt nordiskt samarbete kan på detta sätt skapas. I detta yttrande instämmer *kanslern, Tammerfors universitet*.

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund påpekar, att förbundet vid flera tillfällen understrukit vikten av att man vid studiet av arbetsmiljön också beaktar de psykologiska och sociala påfrestningarna. Gjorda undersökningar har dock tenderat att koncentreras till de fysikaliska faktorernas inverkan vid industriarbete under det att tjänstemännen och med deras arbetsmiljö sammanhängande problem blivit relativt åsidosatta. Enligt förbundets uppfattning förekommer stress i alla typer av arbetsmiljöer. Samtidigt som organisationen ger medlemsförslaget sitt stöd tillfogar man, att erfarenheter och synpunkter från arbetsmarknadens parter bör beaktas vid planeringen av det fortsatta arbetsmiljöarbetet. *Akava* är positiv till att man fäster uppmärksamheten vid andra i arbetsmiljön förekommande belastningsfaktorer än de fysikaliska. De i medlemsförslaget framförda iakttagelserna är i och för sig riktiga, framhåller organisationen, men de angivna exemplen hänför

sig närmast till med kroppsligt arbete stammanhängande olägenheter. Problemet måste emellertid vidgas till att omfatta också inom s. k. intellektuellt arbete förekommande stressreaktioner. Sammanslutningen ställer sig positiv till att problemet aktualiserats på nordisk nivå.

Finlands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund (FTFC) finner förslaget sakligt välgrundat. Begreppet arbetsmiljö bör emellertid vidgas. Undersökningar inom De tekniskas förbund visar, att var femte medlem företer stressliknande symtom, vilka sannolikt orsakats av pålagt ansvar, snabb arbetstakt, ledningsproblem etc. I och med att FTFC:s medlemmar ofta verkar i förmansställning så drabbas de å ena sidan av det omtalade fenomenet, stress i arbetsmiljön, samtidigt som de å andra sidan har möjligheter att förebygga den genom sin arbetsledande funktion. I likhet med TOC och Akava betonar organisationen, att tjänstemannagrupperna inte får glömmas bort vid framtida undersökningar på området.

Finlands psykologförbund anser problemet med stress i arbetsmiljön vara en av de viktigaste frågorna inom arbetslivet. Genom att arbetsmiljöerna i de nordiska länderna är likartade och forskningsresurserna begränsade ter sig en utveckling av det nordiska samarbetet nödvändig. Härvid bör inte effekterna av kemiska faktorer inverkan på arbetsmiljön försummas. Denna aspekt av problematiken har studerats i Finland varvid man funnit samband. Vid framtida studium av stressreaktioner bör dessa undersökas utifrån en mångfald utgångspunkter, enär de ofta är en följd av flera, samtidigt verkande, faktorer.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund konstaterar, att det nordiska samarbetet på arbetarskyddets område haft stor betydelse för utvecklingen av förhållandet på arbetsplatserna. Dubbelarbete har kunnat undvikas. Samtidigt har den tekniska utvecklingen gjort det nödvändigt att komplettera och koordinera samarbetet. Den av Nordiska ministerrådet tillsatta ämbetsmannakommittén kommer i fortsättningen att följa utvecklingen och ta initiativ. Flera undersökningar har visat på ett samband mellan stress och förekomst av sjukdom. Dock kan man även utanför arbetsmiljön finna minst lika många faktorer som dem som uppräknas i medlemsförslaget, vilka också bör granskas parallellt. Problemet bör studeras utifrån ett allsidigt perspektiv.

Finlands läkarförbund och Försäkringsbolagens centralförbund tillstyrker båda medlemsförslaget.

2.1.3. Norge

Statens arbeidstilsyn, Direktoratet, är mycket intresserad av att dessa problem tas upp på ett nordiskt plan. Även om de inte primärt berör arbetarskyddslagstiftningen, så utgör de en viktig bakgrund vid studiet av andra problemområden, t. ex. skiftarbete, övertid, äldre arbetskraft, användningen av hälsofarliga ämnen, arbetsolyckor, vilopausar m. m.

Ett nordiskt samarbete i syfte att reducera stressproblemet, vilket tycks bli alltmera omfattande, är önskvärt.

Kommunal- og arbeidsdepartementet, har inhämtat synpunkter från Direktoratet for arbeidstilsynet och Arbeidsforskningsinstituttene. Departementet ansluter sig till yttrandena från dessa båda institutioner. *Arbeidsforskningsinstituttene* d. v. s. Yrkeshygienisk institutt, Arbeidsfysiologisk institutt och Arbeidspsykologisk institutt, finner att ett nordiskt samarbete på området är önskvärt och förklarar sig intresserade att medverka i ett sådant.

Arbeidspsykologisk institutt anför i ett särskilt yttrande, att ämnesområdet är viktigt och ändamålsenligt. Eftersom de nordiska länderna uppvisar stora likheter är det lätt att utnyttja kunskaper som framkommer i ett land i de övriga länderna. Vad beträffar ordet stress är detta mångtydigt och ger, enligt institutets uppfattning, liten ledning när det gäller att precisera vilken typ av forskning det är som avses. Ännu bredare blir fältet om man också drar in metoder ägnade att motverka stress, vilket ju kan innefatta allt ifrån individuell terapi till generella organisationsförändringar. En helhetssyn bör anläggas i stället för en sektoriell uppdelning av problemfältet. Redan i nuläget samverkar institutet med Landsorganisasjonen i Norge och Norsk arbeidsgiverforening. *Arbeidsfysiologisk institutt* har under senare år ägnat sig åt att studera förekomsten av stress inom olika arbetsgrenar, särskilt bland fiskare och skiftesarbetare. Delar av dessa undersökningar har redan publicerats eller kommer att föreligga inom en snar framtid.

Norsk psykologforening finner de problem som tas upp i medlemsförslaget vara väsentliga varför forskning på området bör intensifieras bl. a. av profylaktiska skäl. Foreningen är mycket positiv till Nordiska rådets hemställan till Nordiska ministerrådet och ger den sitt stöd.

2.1.4 Sverige

Socialstyrelsen rekommenderar, att den i medlemsförslaget omnämnda nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor i sitt arbete jämväl beaktar stressfaktorernas inverkan. Styrelsen hänvisar till det material som torde kunna erhållas från allmänna försäkringskassor eller motsvarande, när det gäller att belägga de psykosociala riskfaktorernas roll i arbetslivet.

Socialstyrelsen, byrån för psykiatrisk sjukvård anser, att de psykosociala faktorerna spelar en stor roll för uppkomsten av stressreaktioner i arbetslivet. Emellertid reserverar sig byrån mot påståendet i medlemsförslaget, att en tredjedel av det totala antalet sjukdagar och att en mycket stor andel av antalet förtidspensionärer tvingats till förtidspension skulle sammanhånga med stressreaktioner. Detta anser man inte vara vetenskapligt bevisat. Behovet av forskningsinsatser på området är

stort, och en nordisk samverkan vore på grund av de begränsade resurserna av stor betydelse. Rekommendationen tillstyrkes.

Arbetarskyddsstyrelsen anser, att det är värdefullt att dessa problem tas upp av den nordiska ämbetsmannakommittén på området. Forskningen på området bör också stödjas. Begreppet stress, tolkat i vid mening, involverar ett stort antal forskningsområden: naturvetenskap, medicin och beteendevetenskap. Styrelsen betraktar även sådana faktorer som går under beteckningen fysikaliska såsom hörande till stressforskning. I medlemsförslaget omnämnes särskilt karolinska institutets stressforskningslaboratorium, men styrelsen påpekar, att viktig forskning på området också utföres på andra håll i landet t. ex. vid forskningsgruppen för arbetslivets socialpsykologi vid psykologiska institutionen, Stockholms universitet. Vid arbetarskyddsstyrelsen finns en arbetsmedicinsk avdelning, där man bedriver forskningsarbete med inriktning på dessa frågor.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) delar de synpunkter som framförs i medlemsförslaget beträffande vikten av att psykosociala faktors inverkan på arbetsmiljön blir föremål för studium. Detta har UKÄ påtalat bl. a. i sitt yttrande över betänkandet "Bättre arbetsmiljö. SOU 1972: 86". I sitt yttrande över denna utredning framhöll UKÄ, att sociologiska och psykologiska problem bör beredas större utrymme inom den forskningsverksamhet som sker vid arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska avdelning. Ämbetet betonade vikten av att problemen angripes tvärvetenskapligt, vilket dock blivit alltmera vanligt. Särskilt långt har man, enligt myndighetens uppfattning, kommit i den forskning som bedrivs vid Institutet för arbetshygien i Helsingfors.

Statens medicinska forskningsråd ansluter sig till förslagsställarnas synsätt. De nuvarande kunskaperna om psykosociala faktors betydelse för uppkomsten av sjukdomar är dock osäkra. Ökade forskningsinsatser krävs. Forskningsrådet har nyligen inrättat två forskartjänster i psykosomatisk medicin av vilka den ena besatts av föreståndaren för karolinska institutets laboratorium för klinisk stressforskning, docent Lenart Levi. Enligt forskningsrådets mening föreligger det goda möjligheter för nordisk samverkan i forskningsarbetet.

Statens råd för samhällsforskning pekar på, att den allmänna ekonomiska utvecklingen i Norden har medfört kostnader av olika slag både för individ och samhälle. För individen har rationalisering och mekanisering inneburit att påfrestningarna i arbetet ökat, varvid dessa till en del överförts från fysiska till psykiska påfrestningar. Psykosociala faktorer i arbetsmiljön leder till otrygghet och åsamkar därmed också samhällets problem. Statens råd för samhällsforskning inrättade år 1972 en särskild forskartjänst i arbetslivets psykologi.

Emellertid krävs en kraftig förstärkning av den grundläggande forskningen på området. Mer tillämpade forskningsinsatser kräver en välut-

vecklad, målinriktad grundforskning som bas. Ett vidgat nordiskt samarbete rörande beteendevetenskaplig forskning över människans situation i arbetslivet är både angelägen och naturlig. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Karolinska institutet, medicinska fakulteten inleder sitt remissyttrande med konstaterandet, att det redan nu föreligger ett omfattande kunskapsunderlag vad gäller i arbetsmiljön förekommande fysikaliska stimuli inverkan på hälsotillståndet. Beträffande de psykosociala faktorernas roll i sammanhanget föreligger hypotetiska antaganden om samband, vilka emellertid inte kunnat beläggas på ett vetenskapligt invändningsfritt sätt. Trots ett överflöd av vad institutet betecknar som anekdotiska data rörande samband i tiden mellan psykosociala stimuli och fluktationer i den psykiska och psykosomatiska hälsan är kunskapsunderlaget magert. Men även om klara orsakskedjor inte kunnat påvisas, så föreligger starka indicier om samband. Förslagsställarna har därför goda skäl att ta upp frågan.

Enligt institutets mening talar följande faktorer för ett nordiskt samarbete på området: 1. var för sig har länderna begränsade resurser, både personellt och ekonomiskt, 2. arbetsmiljöerna är likartade, 3. även sociala förhållanden som icke berör arbetslivet företer likheter, 4. forskning utförd i ett nordiskt land kan i betydande utsträckning tänkas vara av den generella karaktär att den kan nyttjas även i de övriga länderna samt 5. motsvarande gäller inte för ett stort antal europeiska och utom-europeiska länder.

Viss grund för verksamheten är redan lagd genom den forskning som bedrivs vid karolinska institutets laboratorium för klinisk stressforskning, vid psykologiska institutionen, Stockholms universitet och vid arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska avdelning. Den samordning, som motionärerna förordar skulle kunna innebära följande: a) anordnandet av tvärvetenskapliga symposier, b) utbyte av tillgänglig dokumentation, c) gästforskarutbyte samt d) gemensamma forskningsprojekt. Ett första steg på vägen mot ett nordiskt samarbete avseende såväl forskning kring stress i arbetslivet som tillämpning och utvärdering av socialpolitiska åtgärder vore upprättandet av en nordisk forskningskatalog.

Landsorganisationen i Sverige (LO) erinrar om, att man i en rad sammanhang framhållit att arbetsmiljöbegreppet i takt med teknisk utveckling och strukturomvandling i näringslivet kommit att utvidgas till att även inbegripa psykosociala aspekter. Detta framgår exempelvis av ett uttalande inför LO-kongressen år 1971. Samma år presenterade LO resultaten av en undersökning "Stress på svenska arbetsplatser", vari konstaterades, att stress i stor omfattning förekom bland organisationens medlemmar. Som orsaker till stress nämndes i undersökningen bl. a.: hög arbetstakt, låsta och förplanerade arbetsuppgifter, auktoritära modeller för arbetsorganisation etc. Ett viktigt rön var även

att en dålig fysisk miljö har bieffekter på hälsan. Enligt LO:s mening bör de psykosociala frågorna också relateras till arbetsdemokrati, d. v. s. de anställdas förutsättningar för och möjligheter till att utöva inflytande över den egna arbetsmiljön. Vidare understrykes, att de psykosociala aspekterna på arbetsmiljön inte får ses avgränsade till enbart arbetsmiljöproblematiken.

Genom en nordisk samordning kan dubbelarbete undvikas och ett dåligt utnyttjande av förefintliga resurser förebyggas. Problemen är likartade i de nordiska länderna. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) finner, i likhet med ett flertal andra remissinstanser, att jämfört med de fysikaliska miljöfaktorernas inverkan på arbetsmiljön är de psykosociala tämligen outhärdliga. Arbetsmiljönämnden inom TCO genomförde för en tid sedan en enkät bland sina förbund, varvid det framkom starka önskemål om att problemet skulle beaktas i större utsträckning än vad som hittills varit fallet. Stressproblemen kommer enligt TCO:s uppfattning att öka i takt med tilltagande urbanisering och teknologisk utveckling. Förhållandena torde vara likartade över hela Norden. Organisationen finner det därför värdefullt, att den tillsatta nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor uppmanas att ta sig an problematiken.

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) fastslår, utan att närmare gå in på formerna för ett nordiskt samarbete, att det föreligger ett omfattande kunskapsunderlag vad gäller de fysikaliska faktorernas inverkan på arbetsmiljön, men att så inte är fallet beträffande de psykosociala. Behov av forskning föreligger. Eftersom de nordiska länderna har begränsade personella och ekonomiska resurser och deras arbetsmiljöer är likartade kan forskningsresultat från ett land lätt överföras och tillämpas i ett annat. Emellertid efterlyser organisationen preciseringar bl. a. av vad som menas med uttrycket "särskild uppmärksamhet".

I det praktiska arbetet kan en koppling ske till stressforskningsinstitutionen. I det att SACO tillstyrker medlemsförslaget föreslås fyra konkreta åtgärder: 1. ökat stöd till nordisk stressforskning, 2. bättre samordning av densamma, 3. bättre anknytning av denna forskning till förekommande internationella aktiviteter samt 4. ökade möjligheter till praktiskt förverkligande av forskningsresultaten.

Sveriges läkarförbund instämmer i förslagsställarnas påpekande, att de psykosociala faktorernas roll i arbetsmiljön inte rönt tillräckligt stor uppmärksamhet. Förbundet hälsar ett nordiskt samarbete på området med tillfredsställelse i det att man föreslår att bearbetningen av frågeställningarna överlämnas till den med anledning av rådsrekommendation nr 36/1970 tillsatta nordiska arbetsgruppen för permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område.

Sveriges psykologförbund välkomnar förslagsställarnas initiativ. Spe-

ciellt mot bakgrund av den, som förbundet anser, styvmoderliga behandling som problemet rönt i t. ex. den svenska arbetsmiljöutredningen.

Den ökade materiella välfärden har för många vunnits till priset av drastiska förändringar inom arbetslivet. För en del har förändringar varit av positiv art: t. ex. genom att inslagen av tungt fysiskt arbete tenderat att minska. För andra har situationen försämrats. Arbetet har blivit monotont, blivit mera kontrollerat med åtföljande minskning av friheten etc. Till existerande ojämlikheter i fråga om ekonomiskt utbyte lägges därmed ojämlikheter i arbetssituationen. Det är enligt förbundets uppfattning ställt utom varje tvivel, att arbetsmiljön och arbetsvillkoren hör till de sidor av livssituationen som skapar det starkaste missnöjet.

Problemområdet behöver kartläggas utifrån ett tvärvetenskapligt synsätt samt ses i samband med alla de faktorer som har inverkan på välbefinnande och arbetstillfredsställelse.

2.2. Remissinstanser som är negativa, tveksamma eller avstår från att anlägga synpunkter på medlemsförslaget

Den almindelige danske lægeforening har sänt medlemsförslaget på remiss till sin hygieniska kommitté och sitt socialmedicinska utskott. Dessa fann att medlemsförslaget borde stödjas. Föreningen är informerad om att undersökningar inom området gjorts på senare tid i både Sverige och Danmark. Men även om de generella problemen är lika i de olika länderna kan lokala traditioner och förhållanden, till exempel ackordsvillkor, variera så mycket att det är osäkert om problemet i ögonblicket är särskilt lämpad att gripa sig an på nordisk basis. Dock kan föreningen ge sitt stöd till att Nordiska rådet rekommenderar respektive regeringar att medindraga de psykosociala aspekterna av arbetsmiljöproblemen i arbetarskyddslagstiftningen.

Akademikernes Centralorganisation i Danmark har inga egna synpunkter på medlemsförslaget. Detsamma gäller för *Den norske lægeforening*.

Svenska arbetsgivareföreningen erinrar inledningsvis om, att forskningen om arbetsmiljöns inverkan på individen tillförts ökade resurser. Därvid är det viktigt att dessa inte enbart användes för att studera de fysikaliska faktorerna, utan att även de psykosociala uppmärksammas.

Begreppet stress är enligt föreningen inte bara mångtydigt utan också negativt värdeladdat. Stress är organismens generella svar på alla slags påfrestningar — psykisk som fysisk. Dess intensitet varierar med graden av påfrestning. I lagom dos kan den höja individens prestationsförmåga, en sida av problemet som helt har försvunnit ur den allmänna debatten. Inte heller har stress i andra sammanhang än inom arbetslivet uppmärksamats.

Stress i arbetslivet bör inte ses skilt från andra psykosociala faktorer. Föreningen finner det inte heller lämpligt, att ett politiskt organ som Nordiska ministerrådet skall identifiera stressen som ett lämpligt forskningsobjekt. Sedan mitten av 1950-talet förekommer årligen nordiska yrkeshygienikermöten. Dessa har visserligen hittills ägnats huvudsakligen åt belysning av arbetsmiljöns fysikaliska sidor, men alltefter som rön framkommer om de psykosociala faktorernas roll i sammanhanget kan dessa presenteras inför detta forum.

3. Utskottet

Av remissammanställningen framgår, att en alldeles övervägande del av de organisationer och myndigheter som tagit ställning till medlemsförslaget ställt sig positiva. I den mån som invändningar rests sammanhänger de oftast med att man efterlyser konkretiseringar beträffande tillvägagångssätt eller att innebörden i den nu använda definitionen av begreppet stress är relativt oprecis.

Socialpolitiska utskottet vill inledningsvis anknyta till ett uttalande som Nordens fackliga samorganisation gjorde i anslutning till Nordiska rådets 21:a sessions första samling i februari 1973 i vilket samorganisationen fastslår, att arbetsmiljöproblemen kommit att intaga en alltför blygsam plats i Nordiska ministerrådets handlingsprogram. Socialpolitiska utskottet anslöt sig till detta synsätt i sitt betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1). Utskottets uttalade, att arbetslivets miljöproblem inte bara bör inbegripa arbetarskydd och arbetsmedicin, utan också innefatta t. ex. trivseln och demokratin på arbetsplatsen. Forskning om arbetsmiljöproblemen bör kunna initieras genom att medel ställs tillförfogande ur den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling¹. Enligt utskottets mening har dessa synpunkter fortsatt relevans.

Arbetsmiljöns problem har kommit att röna stor uppmärksamhet. I Danmark tillsatte arbetsministern år 1971 en arbetsgrupp med uppgift att snabbtreda bl. a. vilken forskning som pågick inom detta problemområde.

Samarbete har inletts mellan den danska läkarföreningen och LO i Danmark inom arbetsmiljöområdet. På initiativ från Dansk Ingenjörforening har en sammanslutning med uppgift att verka för bättre arbetsmiljö bildats.

Undersökningar genomförda av De tekniskas förbund (inom FTFC) i Finland visar, att var femte medlem företedde stressliknande sjukdomsymtom. Som orsaker till dessa nämndes bl. a.: av arbetsmängden pålagt ansvar, den snabba arbetstakten, behovet av att utveckla yrkeskunskaper och ledningsproblemen.

I Norge har Arbeidsfysiologisk institutt engagerat sig i forskning rör

¹ Se *Nordisk Råd, 21. sesj., 1. saml., s. 805.*

rande förekomsten av stress bland fiskare och skiftesarbetare. Arbetspsykologisk institutt samarbetar med den norska landsorganisationen och de norska arbetsgivarna för att komma till rätta med stressproblemet.

I Sverige pågår forskning inom detta fält vid karolinska institutets laboratorium för klinisk stressforskning, vid psykologiska institutionen. Stockholms universitet samt vid arbetarskyddsstyrelsens avdelning för arbetsmedicin. Av TCO och LO företagna undersökningar visar att förekomsten av stress i arbetsmiljön är ett reellt och omfattande problem.

Medan man inom forskningen på arbetsmiljöområdet tenderat att ägna relativt stor uppmärksamhet åt de s. k. fysikaliska faktorernas inverkan — t. ex. buller och ljus — på hälsotillståndet, har några särskilt djupgående studier av de psykosociala faktorernas inverkan inte genomförts. Att forskningsinsatserna på arbetsmiljöområdet kommit att inriktas på de fysikaliska och kemiska faktorerna torde hänga samman med att man först önskat undanröja de mera påtagliga störningarna i arbetsmiljön. Även om orsakskedjorna inte finns belagda på ett ur vetenskaplig synpunkt tillfredsställande sätt talar starka indicier för att de psykosociala faktorerna menligt kan inverka på hälsotillståndet.

Stressforskning, tolkat i vid mening, synes involvera ett stort antal vetenskapliga discipliner: naturvetenskap, medicin och beteendevetenskap. Problemen är komplicerade och bör angripas utifrån ett tvärvetenskapligt och allsidigt synsätt och omfatta alla typer av arbetstagare. Faktorer som inte primärt kan härledas ur arbetsprocessen bör också beaktas liksom de psykosociala faktorernas samband med förekomsten av arbetsdemokrati och möjligheterna till att utöva inflytande över den egna arbetsmiljön.

Själva begreppet stress är, vilket påpekats av flera remissinstanser, mångtydigt och behöver preciseras. I något fall har även framhållits att ordet har en negativ värdeladdning. Från finländskt håll har man önskat ersätta uttrycket "stress i arbetsmiljön" med "av arbetsförhållanden orsakad psykisk belastning".

Än mera mångfacetterat blir problematiken om man går över till att analysera metoder för att motverka stressen. Här avtecknar sig ett brett spektrum av åtgärder alltifrån individuell terapi till generella organisationsförändringar.

I sammanhanget bör man enligt utskottets mening tillvarata den samlade erfarenhet som arbetsmarknadens parter besitter vid ett kommande nordiskt samarbete.

För en nordisk samverkan inom det aktuella området talar enligt utskottets uppfattning fem motiv:

1. de nordiska länderna besitter var för sig otillräckliga såväl personella som ekonomiska resurser för att på allvar kunna angripa problemet,

2. arbetsmiljöerna i de olika länderna företer stora likheter.
3. även de sociala förhållandena utanför arbetslivet uppvisar gemensamma drag,
4. forskning som framkommit i ett nordiskt land kan därmed lätt tillämpas i ett annat nordiskt land samt
5. motsvarande torde inte gälla i förhållande till ett stort antal europeiska eller utomeuropeiska länder.

Bland konkreta åtgärder som kan verka i riktning för att lösa problemet med stress vill utskottet fästa uppmärksamheten vid några:

- gemensamma nordiska tvärvetenskapliga symposier,
- samordning av på området förekommande dokumentation om forskningsresultat,
- utbyte av gästforskare,
- gemensamma forskningsprojekt,
- utarbetandet av ett förslag till en heltäckande beskrivning av förhållandena på arbetsplatsen samt
- upprättandet av ett samnordiskt system för att reglera arbetsförhållandena på så sätt att störande belastningar i arbetslivet minimeras.

Utskottet anser att dessa verksamheter successivt bör komma till stånd inom ramen för en samnordisk försöksverksamhet. Resultaten av denna bör fortlöpande utvärderas under en femårsperiod. I sammanhanget önskar utskottet fästa uppmärksamheten på att Världshälsoorganisationens (WHO) generaldirektör föreslagit och den svenska socialstyrelsen accepterat att karolinska institutets laboratorium för klinisk stressforskning utsetts till ett internationellt och tvärvetenskapligt forskningscentrum med uppgift att studera psykosociala faktorerens roll för hälsan.

Under hänvisning till ovanstående hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att uppdraga åt den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att i samarbete med tillämpliga forskningsinstitutioner under en femårsperiod bedriva en samnordisk försöksverksamhet avseende de psykosociala problem som faller under begreppet stress i arbetsmiljön.

Stockholm den 25 oktober 1973

Kristian Albertsen (S) Finn Gustavsen (SV) Sven Hammarberg (s)

Asbjørn Haugstedt (Kr. F.) Knut Johansson (s) Lars Lindeman (Sd)
Fung. förman

Gerda Møller (KF) Arne Nilsen (A) Jan-Ivan Nilsson (c)

Jens Risgaard Knudsen (S) Matti Ruokola (K) Carl Olof Tallgren (SV)

Hannibal Valdimarsson (SF)

Medlemsförslag

om överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

(Väckt av Johannes Antonsson, Eric Krönmark, Ingemar Mundebo och Sture Palm)

Ett ämnesområde som tilldrar sig allt större uppmärksamhet på den internationella handelns område är de s. k. icke tariffära handelshindren. I första hand avses härmed skiljaktiga nationella bestämmelser rörande den tekniska utformningen av produkter, men även en rad andra diskriminerande åtgärder, bland annat statlig upphandling, har visat sig leda till avskärmning mellan de nationella marknaderna. Effekterna härav framträder med större tydlighet allteftersom tullarna sänkts eller helt avvecklats. Ej sällan utnyttjas dylika nationella föreskrifter i direkt protektionistiskt syfte.

De icke tariffära handelshindren är föremål för behandling inom skilda organisationer. EG har i syfte att komma till rätta med ovan angivna svårigheter i maj 1968 antagit ett allmänt program för undanröjande av tekniska handelshinder. Arbetet på att förverkliga detta har emellertid gått långsamt. Dels har själva ämnesområdet för harmoniseringsarbetet väsentligt utvidgats i och med att nya tekniska föreskrifter införes i medlemsländerna, dels har i vissa fall tveksamhet yppats från de enskilda staterna att till gemenskapen överlåta kompetens på detta område. Av 120 direktiv som enligt de ursprungliga planerna rådet skulle ha fattat beslut om per den 1 januari 1971, har hittills endast ett drygt tjugotal godkänts. EG:s ambition är att täcka in i stort sett alla tekniska områden.

I programmet ingår bl. a. riktlinjer för ett ömsesidigt godkännande av testresultat. Härvid har diskuterats olika metoder. I vissa fall förutses en total harmonisering kunna komma till stånd, varvid de enskilda medlemsstaternas bestämmelser ersättes av gemensamma regler. I andra fall talas om ömsesidigt erkännande av testresultat, vilket innebär erkännande av såväl medlemsstaternas enskilda testnormer som kontroller gjorda enligt dessa. Vidare omnämnes villkorligt erkännande, varmed avses att kontrollen utföres av exportlandet enligt importlandets normer, med andra ord en delegering av kontrollbefogenheter.

I nordiskt sammanhang har materialkontrollfrågor under årens lopp uppmärksammas i form av ett antal rådsrekommendationer. Vad gäller regeringarnas åtgärder må uppmärksammas bland annat inrättandet av den Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning, Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser samt, på elområdet det s. k. Gran-avtalet och Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor. I ministerrådets utkast till handlingsprogram föreslås upprättandet av ett gemensamt organ på provnings- och kontrollområdet, Nordtest. Ett av syftena med Nordtest är att ge Norden, som en homogen ländergrupp, ökade möjligheter att med gemensamma initiativ aktivt påverka det arbete som pågår i skilda internationella organ.

Från gemenskapen har man under frihandelsförhandlingarna visat förståelse för att detta område kunde erbjuda särskilt goda möjligheter till ett för båda parter fruktbringande samarbete. Gemenskapen har visserligen inte ansett sig kunna gå med på att någon bestämmelse härom tas in i avtalen, men man har vid förhandlingsbordet uttryckligen förklarat att parterna sedan avtalet trätt i kraft skall kunna undersöka förutsättningarna för ett ömsesidigt erkännande av provningsresultat. Det synes angeläget att på ett område, där avancerade arbetsprogram föreligger i såväl Norden som EG, ta fasta på de realistiska samarbetsmöjligheter som torde föreligga.

Under hänvisning till det ovanstående föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige för att med EG ta upp överläggningar om förutsättningarna för ömsesidigt erkännande av testresultat.

Stockholm den 17 januari 1973

Johannes Antonsson (c) Eric Krönmark (m) Ingemar Mundebo (fp)

Sture Palm (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 263)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslag A 388/e foreslås det at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Finland, Island, Norge og Sverige å ta opp drøftinger med EF om forutsetningene for gjensidig godkjenning av testresultater.

Det er de såkalte ikke tarifære handelshindringer som medlemsforslaget tar sikte på å få fjernet. Først og fremst dreier det seg om uensartede nasjonale bestemmelser vedrørende den tekniske utformningen av produkter. Dertil kommer en rekke andre diskriminerende forhold bl. a. statlig anbudsinnhenting, som har vist seg å føre til beskyttelse av nasjonale markeder.

Ikke tarifære handelshindringer har vært gjenstand for behandling i en rekke internasjonale organisasjoner. Innenfor EF er arbeidet med felles synspunkter på dette området, ikke kommet særlig langt. I det i 1968 vedtatte program for undersøkelse av tekniske handelshindringer inngår bl. a. retningslinjer for gjensidig godkjenning av testresultater. I noen tilfeller forutses en total harmonisering, hvor de nasjonale bestemmelser erstattes av felles regler. I andre tilfeller tales det om gjensidig godkjenning av testresultater som innebærer godkjenning av så vel medlemsstatens testnormer som kontroll utført i samsvar med disse normer.

Under frihandelsforhandlingene viste EF forståelse for at dette området kunne by på gode muligheter for et fruktbart samarbeid for begge parter, men dette er ikke kommet til uttrykk i noen av de frihandelsavtaler som de nordiske land har inngått med EF.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er innhentet fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Danmark

Udenrigsministeriet.
Handelsministeriet.
Ministeriet for offentlige arbejder.
Industrirådet.
Grosserer-Societetet.

Finland

Ministeriet för utrikesärendena.
Patent- och registerstyrelsen.
Finlands industriförbund.

Norge

Departementet for handel og skipsfart.
Departementet for industri og håndverk.
Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Samferdselsdepartementet.
Teledirektoratet.
Norges standardiseringsforbund.
Norges byggstandardiseringsråd (NBR).
Norsk elektroteknisk komite.
Norges elektriske materiellkontroll (NEMKO).
Norges industriforbund.
Norges handelsstands forbund.
Norges ingeniørorganisasjon — NITO.

Sverige

Kommerskollegium.
Konsumentverket.
Statens provningsanstalt.
Styrelsen för teknisk utveckling.
Sveriges industriförbund.
Tekniska nomenklaturcentralen.
Sveriges standardiseringskommission.

Til økonomisk utvalg er henvist ovennevnte forslag, som er behandlet av nimannskomiteen og av økonomisk utvalg henholdsvis 7. og 8. august 1973.

Det er et stort flertall av remissinstansene som støtter medlemsfor-
slaget. Tre finske instanser mener det er for tidlig å innlede forhand-
linger med EF om forutsetningene for gjensidig godkjenning av test-
resultater.

Handelsministeriet i Danmark anser det ønskelig at de øvrige nordiske land i størst mulig utstrekning deltar i EF's harmoniseringsbestrebelse med hensyn til tekniske forskrifter, herunder gjensidig godkjenning av prøvningsresultater. Man vil derfor være innstilt på å støtte slike bestrebelse som måtte bli iverksatt av de fire lands regjeringer forslaget er rettet til. *Industrirådet* og *Grosserer-Societetet* finner det også ønskelig at angjeldene nordiske land søker et nærmere samarbeid med EF om forutsetningene for en gjensidig anerkjennelse av prøvningsresultater.

Patent- och registerstyrelsen i Finland finner at intet hinder fore-
ligger for innledning av drøftinger med EF i samsvar med medlemsfor-
slaget.

Finlands industriförbund viser bl. a. til overenskomstene i EFTA om gjensidig godkjenning av tests på flere områder, til de forhandlinger som skal innledes høsten 1973 innen GATT, hvor det også forberedes en standardkode, og til det arbeid som utføres i CENCER-organisasjonen innen CEN. Forbundet anser det hensiktsmessig at man i første rekke bør utrede de muligheter som nevnte organisasjoner og den kommende GATT-kode byr på når det gjelder å få istand innbyrdes godkjenning av kontroll- og prøvningsresultater mellom EFTA og EF-landene. *Ministeriet för utrikesärendena* mener det er for tidlig å innlede forhandlinger med EF, slik det anbefales i medlemsforslaget. *Ministeriet för offentlige arbejder* viser til drøftelsene på det elektriske område i European Committee for Electrotechnical Standardization, hvor alle nordiske land deltar. Det samme er tilfelle på gassområdet, hvor drøftingene er igang i standardiseringsorganisasjonen CEN (Comité Européen de Normalisation). Ministeriet ser derfor ikke at det er behov for å oppta særskilte drøftinger med EF om forutsetningene for gjensidig anerkjennelse av prøvningsresultatene.

Handelsdepartementet i Norge viser til de ordninger om gjensidig godkjenning av prøver som er etablert i EFTA. Disse ordninger har vært nyttige, særlig har norsk eksportindustri hatt fordel av ordningen for skipsutstyr. Departementet antar at drøftelser med EF om liknende ordninger vil kunne være fordelaktige og støtter derfor medlemsforslaget. Slike drøftelser bør føres under hensynstagen til allerede eksisterende internasjonalt samarbeid på dette felt. *Industridepartementet* anser nordiske drøftelser med EF om gjensidig godkjenning av testresultater for å være av stor betydning, og slutter seg til det nevnte medlemsforslag. Slike drøftelser bør føres under hensynstagen til allerede eksisterende internasjonale organisasjoner på dette felt. Departementet viser ellers til uttalelse fra Norges Standardiseringsforbund som mener det bør overveies å utvide forslaget til også å gjelde utarbeidelse av standarder. *Samferdselsdepartementet* viser til at det på samferdselsområdet foregår et utstrakt samarbeid i internasjonale organisasjoner om tekniske standarder og typegodkjenning. Det skulle dog ikke være noe i veien for avtaler med EF dersom det påses at disse ikke strider mot det materielle innhold i allerede eksisterende internasjonale avtaler i mer omfattende organisasjoner. *Kommunal- og arbeidsdepartementet* slutter seg til uttalelse fra Norges byggestandardisering avgitt til Industridepartementet. Ifølge denne uttalelse må de problemer som er nevnt i begrunnelsen for medlemsforslaget, i første rekke løses ved internasjonal standardisering. Departementet reiser også spørsmålet om ikke medlemsforslaget bør ses i sammenheng med de oppgaver som tillegges Nordtest. *Norges elektriske materielkontroll* uttaler at den gjensidige sertifiseringsordning, Certification Body (CB), som er etablert på fri-

villig basis mellom de 16 nasjonale forskriftskomiteer innen den europeiske organisasjon CEE (International Commission on Rules for the approval of Electrical Equipment) bør opprettholdes og søkes effektivisert. Det medlemsforslag som er fremmet i Nordisk Råd støttes med henblikk på en formell avtale med EF-landene om gjensidig utnyttelse av prøvningsresultater fra landenes prøvningslaboratorier. En slik avtale vil sannsynlig måtte medføre at det samtidig blir etablert et samarbeidsorgan mellom prøvningslaboratoriene for å oppnå tilstrekkelig harmonisering av prøvepraksis og rapportering. *Norsk elektroteknisk komite* minner om at allerede i 1960 opprettet de elektrotekniske normeringsinstitusjonene i de vesteuropeiske land organisasjonen CENEL med det formål å harmonisere elnormene i Europa, foreta undersøkelse samt iverksette aktuelle sertifiseringssystem for komponenter og utstyr. Fra årskiftet 1972/73 ble CENEL som følge av utvidelsen av EF omorganisert og styrket. Det nye organ har fått betegnelsen CENELEC (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique). CENELEC har 14 medlemsland, hvorav 4 er nordiske. Det kan ikke være tvil om at de nordiske land må harmonisere sine normer og forskrifter på det elektroniske området med EF-landene, og at denne harmonisering bør skje gjennom aktivt og forpliktende samarbeid i CENELEC. *Norges standardiseringsforbund* mener at på grunn av at godkjenning av prøvningsresultater må bygge på gjensidig godkjenning av prøvningsstandardene bør det overveies om ordlyden i forslaget bør utvides til å gjelde ". förutsättningarna för ömsesidigt utarbetande av standarder och erkännande av testresultat". Denne formulering vil gjøre det mulig å diskutere med EF mulighetene for å delta i utarbeidelsen av de grunnleggende standarder for prøvning også på områder som ikke faller inn under standardiseringsorganisasjonene. *Norges byggstandardiseringsråd* hevder at de problemer som er nevnt i begrunnelsen for medlemsforslaget, i første rekke må løses med internasjonal standardisering. Dette spørsmål vil være et av hovedpunktene ved et seminar i London i oktober 1973, arrangert av ECE's Committee on Housing, Building and Planning. *Norges industriforbund* mener at et samarbeid mellom EF og Norge, når det gjelder harmonisering av teknisk utstyr, vil ha den største betydning for norsk industri. Forbundet vil derfor anbefale at forslaget blir vedtatt. *Norges handelsstands forbund* anbefaler at de enkelte nordiske land, som har handelsavtaler med EF, på bilateral basis gjennom de påtenkte konsultative organer tar opp drøftelser med EF om spørsmål om forutsetningene for gjensidig godkjenning av testresultater. Ved siden av konsultasjoner mellom de nordiske land mener forbundet at saken bør drøftes bl. a. i EFTA for å få klarlagt, om EFTA-land utenom Norden også bør ta saken opp med EF. *Norges ingeniørorganisasjon* mener at det er et klart behov for å få denne sak tatt opp og behandlet i Nordisk Råd.

Kommerkollegium i Sverige viser til at Sverige under det første møte i februar 1973 i den såkalte blandete komiteen Sverige — EF minnet om det under handelsforhandlingene fremførte ønskemål om å få i stand et samarbeid bl. a. på de tekniske forskriftenes område. Sverige tok også et initiativ i EFTA under ministerrådsmøtet i mai 1973, hvor EFTA's råd fikk i oppdrag å utrede bl. a. på hvilke områder og på hvilken måte man kan få i stand et samarbeid mellom EFTA og EF i disse spørsmål. *Kommerskollegium* støtter forslagets formål. Det som det først og fremst gjelder er å finne frem til den mest hensiktsmessige fremgangsmåte. *Konsumentverket* støtter medlemsforslaget. Det synes nødvendig å begrense det område som kan bli aktuelt og også skape garantier for at prøvning og kontroll av resultatene skjer på en betryggende måte. Systemet med gjensidig erkjennelse må ikke føre til at beskyttelsen for de svenske konsumentene mot farlige og på annen måte uheldige produkter svekkes. *Statens provningsanstalt* mener det er hensiktsmessig at det kommer i stand kontrakter mellom de nordiske land og EF med sikte på gjensidig godkjenning av prøvningsresultater. For å forbedre disse kontakter bør man innen Norden finne frem til felles prinsipper i disse spørsmål. Nordtest kan i denne forbindelse tjene som et samarbeidsorgan med mulighet også å oppnå en samordnet og rasjonell utnyttelse av tilgjengelige tekniske ressurser i de nordiske land. Provningsanstalten kan ikke bedømme hvilke resultater som er mulig å oppnå under drøftinger med EF, men en fullstendig harmonisering er neppe tenkelig i overskuelig fremtid. I første omgang bør man derfor ta sikte dels på felles prøvningsmetoder som kan tillempes uberoende av kravenes nivå, dels på felles krav med hensyn til de prøvende organers kompetanse og upartiskhet. *Styrelsen för teknisk utveckling* støtter medlemsforslaget. Under forutsetning av at Nordtest som et for Norden felles organ på prøvnings- og kontrollområdet kommer istand, synes mulighetene øke for felles nordisk opptreden under internasjonale drøftinger. *Sveriges industriförbund* uttaler at medlemsforslaget berører et område som får stadig større betydning for Sveriges industri bl. a. som følge av øket utenrikshandel. *Industriförbundet* støtter derfor forslaget. *Sveriges standardiseringskommision* viser til det arbeid som utføres med henblikk på å fjerne handelshindringer i internasjonale organisasjoner hvor de nordiske land deltar. Dette har ført til et omfattende teknisk samarbeid basert på prinsippet "reference to standards". Dette prinsipp har vært godkjent av ECE, EF, EFTA m. fl. som en metode til avskaffelse av handelshindringer. Standardiseringskommisjonen kan derfor slutte seg til medlemsforslaget. *Tekniska nomenklaturcentralen* uttaler seg ikke om medlemsforslagets substans, men peker på at som et synonym til ordet testresultat anvendes i forslaget ordet "provningsresultat". *Nomenklaturcentralen* mener at sistnevnte ord bør anvendes gjennomgående.

3. Utvalget

Utvalget er oppmerksom på de uheldige virkninger som ikke tariffære handelshindringer har for den internasjonale handel. Av remissuttalelsene fremgår det at det er generell enighet blandt de forespurte om at de nordiske land i alle internasjonale organisasjoner, hvor disse spørsmål behandles må gå inn for å få fjernet slike hindringer i størst mulig utstrekning.

Utvalget har med tilfredshet merket seg at det overveiende flertall av remissinstanser stiller seg positivt til den foreslåtte rekommendasjon til regjeringene i Finland, Island, Norge og Sverige om å ta opp med EF drøftelsen om forutsetningene for gjensidig godkjenning av testresultater.

Det er fra enkelte norske instanser pekt på ønskeligheten av at ordlyden i rekommendasjonene utvides til også å omfatte "— — — forutsetningene for gjensidig utarbeidelse av standarder og godkjenning av testresultater". Begrunnelsen herfor er at gjensidig godkjenning av prøvningsresultater må bygge på gjensidig godkjenning av prøvningsstandardene. Utvalget er enig i denne formulering.

Det fremgår videre av remissuttalelsene at arbeidet i EF ikke er kommet særlig langt på dette området. Utvalget vil i denne forbindelse minne om sin uttalelse vedrørende medlemsforslaget i C1/1973, hvor det bl. a. heter at det vil gå lang tid innen EF-kommisjonen vil være beredt til å drøfte nevnte spørsmål med de nordiske land.¹ På den annen side foregår allerede innen EFTA et arbeid på dette område, som hittil har resultert i et antall overenskomster om gjensidig godkjenning av tests. Overenskomstene er åpne for tilslutning fra tredje land. En mulig fremgangsmåte synes derfor å kunne være at det således innledede arbeid innen EFTA utnyttes for fortsatte nordiske initiativ, samtidig som disse presenteres i EF.

Som fremholdt av kommerskollegium ble det etter svensk initiativ på ministerrådsmøtet i Genève i mai 1973 gitt EFTA's råd i oppdrag å utrede blant annet på hvilke områder og på hvilken måte man kan oppnå et samarbeid mellom EFTA og EF i disse spørsmål.

Utvalget hilser dette initiativ i EFTA velkommen og går ut fra at saken blir fulgt opp av de nordiske EFTA-land. Etter utvalgets oppfatning vil virksomhet i EFTA på dette område utvide grunnlaget for og øke mulighetene for fruktbare drøftinger mellom de nordiske land og EF om forutsetningene for utarbeidelsen av standarder og godkjenning av testresultater.

Etter utvalgets oppfatning bør medlemsforslaget sees i sammenheng med de oppgaver som er tiltenkt Nordtest. Det vil være naturlig at Nordtest i denne forbindelse tjener som et samarbeidsorgan med sikte på å oppnå en samordnet og rasjonell utnyttelse av tilgjengelige tekniske ressurser i de nordiske land.

¹ Se *Nordisk Råd, 21. sesj., 1. saml., s. 810.*

Under hänvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår utvalget, at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjenning av testresultater.

Stockholm, 8. august 1973

<i>Anders Aune (A)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Asbjørn Haugstevdt (Kr.F.)</i>
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Olaf Knudson (H)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>R. Lysholt Hansen (S)</i>
<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>	<i>P. Nyboe Andersen (V)</i>
<i>Sture Palm (s)</i> Formann	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>
	<i>George Åberg (fp)</i>

Reservation

Frågan om förhandlingar om ömsesidigt erkännande av testresultat mellan Finland, Island, Norge och Sverige å ena sidan och EEC å andra sidan ansluter sig, som bl. a. ministeriet för utrikesärendena i Finland påpekat, delvis till frågan om frihandelsavtal mellan sagda länder och EEC. Då frågan om ett frihandelsavtal ännu för Finlands del är öppen, finner vi redan detta utgöra ett tillräckligt skäl för att avvisa förslaget. Även om frågan om testresultat kan karakteriseras som en ren teknisk fråga gäller det enligt vår åsikt också om en politisk orientering, i EEC:s riktning, då det i dylika harmoniseringsfrågor är fråga om en ännu mera långt gående politisk-ekonomisk integration än i tullfrågor.

Ytterligare kan man ställa frågan om det inte vore bättre, om och då det anses nödvändigt, att arbeta för internationell testresultatharmonisering i andra sammanhang än med det övernationella och slutna EEC.

Under hänvisning till det ovanstående föreslår vi att medlemsförslaget icke föranleder åtgärder från rådets sida.

Stockholm 8 augusti 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
---------------------------	----------------------------

Medlemsförslag

om samråd rörande exportkrediter i bl. a. öst-västhandeln

(Väckt av Johannes Antonsson, Per Borten, Gunnar Helén och Sture Palm)

De nordiska ländernas handel med öststaterna har under den senaste tiden stagnerat kraftigt. Varusammansättningen utgöres beträffande öststaternas import huvudsakligen av tekniskt avancerade färdigvaror medan handeln i motsatt riktning i huvudsak utgöres av råvaror, bränslen, halvfabrikat och jordbruksprodukter. Det föreligger ett starkt intresse att öka öst-västhandeln, vilket tagit sig uttryck i positiva uttalanden från prominenta företrädare för båda parter samt från de kommissioner och kommittéer som är engagerade i utredningar av öst-västhandeln.

Kreditfrågorna i öst-västhandeln har kommit att spela en allt viktigare roll. Numera förekommer det knappast någon förhandling, där icke förmånliga kreditvillkor är avgörande vid avsluten. Såväl företags- som statskrediter är den viktigaste förutsättningen för genomförandet av en affär.

De största och förmånligaste krediterna har hittills lämnats i första hand av Italien, Frankrike och Storbritannien. De nya handelsavtalen med USA synes även öppna vägar för större fördelaktiga krediter.

De mindre länderna, däribland de nordiska, har däremot ej samma möjligheter till långfristig kreditgivning. Ett samråd i dessa frågor syftande till viss samordning i kreditgivningen torde därför vara av stort intresse, icke minst för de nordiska länderna.

OECD har tidigare behandlat kreditgivningsfrågor inom ramen för det s. k. varvsavtalet. Inom organisationen diskuteras för närvarande ett förslag om att i OECD:s handelskommitté ta upp exportkreditproblem. Det är motiverat att man från nordisk sida verkar för att samordningsaspekten beaktas vad gäller östhandelskrediterna.

Under hänvisning till det ovanstående föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i OECD verka för en global samordning av exportkreditvillkor varvid bland annat särskilt bör uppmärksammas kreditgivningens alltmera ökade betydelse vid handeln med de östeuropeiska staterna.

Stockholm och Oslo den 17 januari 1973

Johannes Antonsson (c)

Per Borten (Sp)

Gunnar Helén (fp)

Sture Palm (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 286)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til økonomisk utvalg er henvist ovennevnte forslag, som er behandlet av nimanngskomiteen og av økonomisk utvalg henholdsvis 7. og 8. august 1973.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 389/e foreslås at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer i OECD å arbeide for en global samordning av eksportkredittvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivingens økende betydning ved handelen med de østeuropeiske stater.

De nordiske lands handel med Østeuropa har ifølge medlemsforslaget stagnert i den senere tid. Det foreligger imidlertid sterk interesse for å øke øst-vesthandelen hvilket har kommet til uttrykk i positive uttalelser fra prominente representanter for begge parter samt fra kommisjoner og komiteer som er engasjert i utredninger vedrørende denne handel.

De største og gunstigste kreditter er hittil gitt i første rekke av Italia, Frankrike og Storbritannia. Dertil kommer nye handelsavtaler med U.S.A. som synes å åpne veger for større fordelaktige kreditter.

De mindre land, deriblandt de nordiske har ikke samme muligheter til langsiktig kredittgiving som de store industriland.

Videre opplyses det i medlemsforslaget at OECD har behandlet kredittgivingsspørsmål innenfor rammen av den såkalte skipsverftsavtalen. Til slutt opplyses det at for tiden diskuteres det om OECD's handelskomite skal ta opp eksportkredittproblemene.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Danmark

Udenrigsministeriet.
Handelsministeriet.
Grosserer-Societetet.

Finland

Ministeriet för utrikesärendena.
Handels- och industriministeriet.
Finlands bank.
Exportgarantianstalten.
Finlands exportkredit Ab.
Finlands industriförbund.
Finlands utrikeshandelsförbund.

Norge

Finans- og tolldepartementet.
Departementet for handel og skipsfart.
Departementet for handel og skipsfart, Valutaavdelingen.
Garanti-Instituttet for eksportkreditt.
Norges handelsstands forbund.
Norges industriforbund.
Den norske bankforening.

Sverige

Kommerskollegium.
Sveriges riksbank.
EKN-Eksportkreditnämnden.
Sveriges exportråd.
Sveriges industriförbund.
Svenska bankföreningen.

Av de 23 remissinstanser som har avgitt uttalelse er det 18 som slutter opp om medlemsforslaget. Tre danske instanser mener at Danmark neppe kan delta i en nordisk aksjon innenfor OECD, da samordning av eksportkredittvilkårene i øst-vesthandelen hører under et særskilt organ i EF. To finske ministerier finner det nødvendig med et nordisk initiativ i den foreliggende sak.

Handelsministeriet i Danmark meddeler at Danmark etter sin inntreden i EF neppe kan delta i en nordisk aksjon innenfor OECD med henblikk på en samordning av kredittgivningen bl. a. i øst-vesthandelen, da spørsmål av denne art hører under EF's koordinasjonskomite for kreditforsikring som bl. a. har til formål å koordinere medlemslandenes standpunkter i internasjonale organisasjoner, f. eks. OECD. Et spørsmål av denne art måtte derfor først drøftes innenfor EF, og prosedyren ville formodentlig bli, at det forslag som det måtte oppnås enighet om, deretter fremsettes i OECD på EF-landenes vegne. *Udenrigsministeriet* har ikke ytterligere bemerkninger til Handelsministeriets uttalelse, bortsett fra en tilføyelse om at man ved generell orientering på nordiske handelssjefsmøter, holder de øvrige nordiske land informert om det som passerer i EF's koordinasjonskomite. *Grosserer-Societetet* uttaler at samordning av eksportkredittvilkårene i øst-vesthandelen etter Danmarks inntreden i EF anses for å henhøre under et organ i EF.

Ministeriet för utrikesärendena i Finland viser til den påbegynte utredning av eksportkredittspørsmål i OECD og mener at det ikke er nødvendig med et nordisk initiativ i disse spørsmål. Derimot mener ministeriet at det er ytterst motivert at de representanter for de nordiske land som deltar i OECD's handelskomite og i dens arbeidsgruppe under den fortsatte behandling, bør ha et nært samarbeid. *Handels- och industriministeriet* viser også til det arbeid som pågår i OECD vedrørende eksportkreditter og finner at medlemsforslaget ikke lenger gir anledning til ytterligere tiltak i Nordisk Råd.

Finlands utrikeshandelsförbund peker på at den i medlemsforslaget nevnte stagnasjonen i de nordiske lands handel med de øst-europeiske land ikke er korrekt for Finlands vedkommende. Forbundet anser imidlertid at et nordisk samarbeid innen OECD med sikte på en global samordning av eksportkredittvilkårene er hensiktsmessig. Saken bør behandles under en global synsvinkel, slik at ikke en gruppe land behandles adskilt fra de øvrige. *Finlands industriförbund* understøtter sterkt bestrebelsene for å samordne eksportkreditt- og andre leveransevilkår på internasjonalt nivå. Bern-unionen som ble inngått i 1934 for å regulere eksportkredittvilkårene har ikke svart til forventningene. Behandlingen av disse spørsmål er nå konsentrert til OECD, hvor man i handelskomiteens eksportkreditt- og garantigruppe har skapt et eksperimentelt system for informasjonsutveksling og preliminare forhandlinger når eksportkreditter på over 5 år bevilges. Systemet trådte i kraft 1.7.1972. Industriforbundet anser nye initiativ fra de nordiske land for å være nyttige. Også Industriforbundet mener at saken bør behandles under en global synsvinkel. *Finlands bank* peker på at Finlands handel med de øst-europeiske land ikke har stagnert. Et nordisk samarbeid innen OECD for å komme frem til en global samordning av eksportkredittvilkårene bør anses motivert. Denne virksomhet kan selvsagt kombineres med samråd om eksportkreditt når det gjelder øst-vesthandelen. *Exportgarantianstalten* viser til de arbeidsresultater som hittil er oppnådd i OECD. Videre viser det til økningen av bevilgede eksportkreditter i forskjellige former i forbindelse med handelen fra vest til østblokklandene. Av konkurransemessige grunner vil tilbakebetalingstiden bli lengre. Eksportgarantianstalten støtter forslag som tar sikte på begrensning av tilbakebetalingstiden for eksportkreditter med offentlig støtte uavhengig av hvor eksporten går. Likeledes bør man støtte tiltak for å gjøre øvrige eksportkredittvilkår ensartet. *Finlands exportkredit Ab* viser også til arbeidet i OECD hvor Finland og Sverige ved ulike behandlingsstadier av denne sak har inntatt det standpunkt, at spørsmål som henger sammen med øst-vesthandelen ikke bør behandles i OECD adskilt for seg, men bare i samband med globale utredninger. Finlands delegasjon i Nordisk Råd bør derfor fortsette denne linje ved en eventuell rekommandasjon til de nordiske lands regjeringer.

Handelsdepartementet i Norge peker på at Norge har stilt seg positivt til arbeidet med harmonisering av eksportkreditter som finner sted i OECD. Til tross for de betenkeligheter som særlig fra finsk og i noen grad fra svensk side er fremkommet i saken, bør en fra norsk side støtte det fremlagte medlemsforslag. Departementet har lagt vekt på at det er spørsmål om en global samordning og at det ikke utelukkende dreier seg om kredittgivningen ved handelen med de øst-europeiske statene. *Finansdepartementet* er enig i medlemsforslaget, da Norge ikke vil kunne make å følge opp i en konkurranse med de større industriland

om gunstige eksportkredittordninger. *Garanti-Instituttet for eksportkreditt* opplyser at instituttet etter hver har gitt garanti for flere kredittavtaler som Forretningsbankenes Finansierings- og Eksportkredittinstitutt har inngått med banker i forskjellige øst-europeiske stater. *Norges industriforbund* og *Norges handelsstands forbund* vil støtte rekommandasjonen om at de nordiske lands regjeringer arbeider for en global samordning av eksportkredittvilkårene, og at man da særskilt har oppmerksomheten festet ved den betydning disse vilkår har for handelen med de øst-europeiske land. *Den norske bankforening* kan ikke se at det er noe i veien for at Nordisk Råd gir en slik anbefaling som nevnt i medlemsforslaget.

Kommerskollegium i Sverige redegjør kort for det arbeid som for tiden pågår i OECD vedrørende samordning av medlemslandenes politikk i spørsmålet om eksportkreditter og eksportgarantier. Kollegiet deler de synspunkter, som er anført i medlemsforslaget og støtter rekommandasjonen om at de nordiske lands regjeringer i OECD skal virke for en samordning av eksportkredittvilkår. *Exportkreditnämnden* viser til virksomheten i OECD og finner det hensiktsmessig at de nordiske land hver for seg men muligens også i felleskap arbeider for en samordning av eksportkredittvilkårene. Dette bør selvsagt også omfatte handelen med de øst-europeiske stater. *Sveriges riksbank* har ikke noe å innvende mot at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer å virke innen OECD for en global samordning av eksportkredittvilkårene. *Sveriges exportråd* og *Svenska bankföreningen* er enig i at anstrengelsene for å oppnå internasjonal overenskomst mot eksportkredittsubsidier bør fortsette. Den svenske regjeringens initiativ til drøftinger herom i OECD synes å ligge på linje med de ønskemål som er kommet til uttrykk i medlemsforslaget.

3. Utvalget

Av remissuttalelsene fremgår at handelen mellom de nordiske land, unntatt Finland, og Østeuropa har stagnert i de senere år. Derimot har U.S.A. og EF-land øket sin eksport til nevnte landområde. Det siste skyldes ikke minst bruk av gunstige eksportkredittvilkår.

Utvalget er enig med de instanser som hevder at små land, som de nordiske, ikke vil kunne makte å følge opp i en konkurranse med de store industriland om gunstige eksportkredittordninger. Det er derfor nødvendig at de nordiske land deltar aktivt i alle bestrebelse med sikte på å få redusert kredittgivningen som et konkurransemiddel i internasjonal handel. Statlige kredittsubsidier for å påvirke de enkelte bedrifters konkurransemuligheter bør i størst mulig utstrekning forhindres gjennom internasjonale overenskomster.

Som det fremgår av en del remissuttalelser har OECD's handelskomite og en særskilt ekspertgruppe arbeidet med spørsmålet om samordning av medlemslandenes politikk, når det gjelder eksportkreditter og eksportkredittgarantier. Bl. a. har det etablerte system med notifisering av eksportkreditter med varighet over 5 år, informasjonsutveksling og forhåndskonsultasjoner vært i funksjon i et år. Forhåndskonsultasjonene vedrører imidlertid ikke eksporten til Østeuropa.

Hva spesielt angår øst-vesthandelen har Eksportkredittgruppen etter oppdrag fra Handelskomiteen begynt å undersøke eksportkreditter og kredittgarantier som bevilges til statshandelsland. Det har i den forbindelse gjort seg gjeldene ulike oppfatninger, slik at mandatet vedrørende denne sak trenger justeringer.

Etter utvalgets mening bør løsningen av dette problem skje som et naturlig ledd i global vurdering av kredittvilkårene.

Kredittspørsmål bør derfor tas opp i hele sin bredde i OECD. De nordiske eksperter på dette område bør pålegges så langt det anses mulig — under hensynstagen til de forskjellige former for de nordiske lands markedspolitiske orientering — å fortsette samarbeidet og samordningen av de nordiske lands synpunkter med sikte på tilfredsstillende løsning av de problemer som den nåværende bruk av eksportkreditter og eksportkredittgarantier fører med seg.

Når det gjelder eksportkreditter fra industriland til underutviklede land er det spesielle hensyn som gjør seg gjeldende. Utvalget har derfor i nærværende betenkning sett bort fra slike kreditter.

Under henvisning til ovenstående vil utvalget foreslå, at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i berørte internasjonale organisasjoner å virke for en global samordning av eksportkredittvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig økte betydning for handelen med de østeuropeiske statene.

Stockholm, 8. august 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Anders Aune (A)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Asbjörn Haugstvedt (Kr. F.)</i>	<i>N. Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Olaf Knudson (H)</i>	<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>R. Lysholt Hansen (S)</i>
<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>	<i>P. Nyboe Andersen (V)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
		Formann
<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Georg Åberg (fp)</i>

Medlemsförslag

om nordisk lagstiftningsplan

(Väckt av Poul Dam, Allan Hernelius, Matthias A. Mathiesen, Timo Mäki och Helge Seip)

Som rättesnöre för det nordiska samarbetet gäller i dag 1962 års Helsingforsavtal. Det inledes med ett avsnitt om rättsligt samarbete. Avtalet tar sikte på vissa konkreta områden av det nordiska lagstiftningssamarbetet. I art. 2 talas det om att ernå största möjliga rättsliga likställighet mellan nordiska medborgare vid vistelse i annat nordiskt land än det egna. I art. 3 är det fråga om att underlätta förvärv av medborgarskap i annat nordiskt land än det egna. Därefter följer två mera allmänna artiklar, den ena (art. 4) rörande största möjliga likhet på privaträttens område och den andra (art. 5) rörande enhetliga bestämmelser om brott och brottspåföljder. I en restartikel — art. 6 — gäller det samordning av all annan lagstiftning än den förut nämnda på områden där en samordning ter sig ändamålsenlig. Till slut är i art. 7 fråga om internordisk verkställighet av domar och beslut.

Som synes är det ett omfattande program som uppställs i dessa artiklar. I praktiken synes emellertid efter 1962 aktiviteten för att fullgöra det icke inom alla områden ha varit mera påtaglig. I stället har utvecklingen lett till att man nu allmänt talar om en kris för det nordiska lagstiftningssamarbetet, som vid detta laget är mer än hundraårigt. Att man råkat i detta läge har flera orsaker.

Man kan självfallet peka på den allmänna osäkerhet om det nordiska samarbetets vidare utveckling som är ett resultat av det långdragna arbetet på att ordna förbindelserna med Europeiska gemenskaperna (EG), vari alla de nordiska länderna varit indragna under mer än ett decennium. Den har i dag lett till att blott två av de nordiska länderna, Danmark och Sverige, nått fram till att ratificerade avtal trätt i kraft.

Viktigare torde dock vara att själva målsättningen för lagstiftningssamarbetet skruvats ned. För den svenska regeringens del avgav statsrådet Lidbom vid Nordiska juristmötet i Helsingfors den 26 augusti 1972 en deklaration härom. Tvärtemot vad som angives i Helsingforsavtalet förklarade statsrådet Lidbom att han hade svårt att se att nordisk rättsenhet i den ambitiösa meningen av enhetliga lagar kan vara ett realistiskt mål. Han förordade i stället ett nordiskt lagstiftningssamarbete i fria former och utan i förväg uppställda krav på harmonisering. Därmed har svenska regeringen — om statsrådet Lidbom får uppfattas som dess talesman —

tagit avstånd från vad som i allt fall alltsedan 1901, då det första nordiska lagstiftningsprogrammet antogs, varit riktpunkten för lagstiftnings-samarbetet och som de nordiska länderna högtidligen bekräftade så sent som 1962, då Helsingforsavtalet ratificerades.

Bakgrunden till detta uppbrott från en traditionell och fördragsfäst ståndpunkt har statsrådet Lidbom också angivit i samma anförande. Han pekar på att i det moderna industrisamhället framträder drag som människorna upplever som hot mot sin trygghet och välfärd. Politikerna förväntas därför ta lagen till hjälp för att skydda arbetstagare och konsumenter mot marknadskrafterna och mot företagens övermakt. Här måste den nordiska rättsgemenskapen vika för andra och tydligare viktigare krav, vilka anses böra prioriteras. Liknande tankegångar har utvecklats i andra sammanhang då man från svensk sida ansett sig icke längre kunna kvarstå i den nordiska rättsgemenskapen, t. ex. den som i mer än ett halvt sekel i huvudsak gällt på äktenskapsrättens område.

Den utveckling som på detta sätt inletts måste befaras i längden hota hela lagstiftnings-samarbetet. Om ett land icke längre anser sig bundet att på områden, där lagstiftningsarbetet hittills varit gemensamt, följa denna fördragfästa linje (se även art. 37 i Helsingforsavtalet), låter följderna ej vänta på sig. Kan ett land frigöra sig från den ömsesidiga hänsynen till övriga länder, är att antaga att inom kort övriga länder följer efter på punkter som för dem framträder som väsentliga. På detta sätt kan vad som under ett sekel byggts upp raseras på ganska kort tid.

Nordiska rådet synes icke kunna iaktta denna utveckling utan att på något sätt reagera. Rådets juridiska utskott har vid behandling av medlemsförslaget om nordisk äktenskapsrätt (*sak A 257/j*) kommit in på frågan och med skärpa framhållit vikten av att fortsätta undersökningar företages beträffande möjligheterna att bevara rättsenheten på äktenskapsrättens område. Utskottet har vidare uttalat sig i Uttalande 2 av den 1 december 1972 över fjolårets ministerrådsberättelse (*C 1972/1*) och framhållit vikten av fortsatt ökad rättslig enhet i Norden.

Nordiska ministerrådet har i sitt lagstiftningsprogram, som finns intaget i ministerrådets berättelse till Nordiska rådets förestående session i Oslo i februari 1973, icke ingått på det här behandlade principiella spörsmålet, som är det för stunden viktigaste på lagstiftningsområdet. I stället uppehåller sig ministerrådet vid en rad enskilda lagstiftningsfrågor, några av stor betydelse, andra mera av detaljkaraktär. Enligt vår mening kan man icke på detta sätt förbigå själva grundlaget för det nordiska rättsliga samarbetet. Det bör icke vara möjligt att utan vidare frångå Helsingforsavtalets regler och sänka hela samarbetsnivån. Det finns desto mindre grund för en sådan metod, som det i övrigt från ledande håll framhålles att det nordiska samarbetet skall på allt sätt främjas och styrkas.

Nordiska rådet kan i dagens läge icke begränsa sig till att uttala synpunkter på de olika punkterna i ministerrådets katalog över aktuella lagstiftningsuppgifter, som i berättelsen (*C 1973/1*) givits epitetet program. Rådet måste taga ställning till och uttala sig om själva grundvalen för det rättsliga samarbetet. Skall Helsingforsavtalet följas eller skall man överge det såsom alltför ambitiöst och trappa ned samarbetet till enbart mera oförbindande konsultationer?

För vår del är svaret på denna fråga icke svårt att ge. Samhällsutvecklingen har icke i våra fem länder följt så olika spår under efterkrigstiden, att det finns grund för att påstå att förutsättningarna för det nordiska lagstiftningsarbetet förändrats. Snarare kan man påstå motsatsen. Vad som särskilt visat sig vara svårigheten är att i tiden samordna lagstiftningsarbetet i de olika länderna. Formerna för lagstiftning är olika, förberedelsearbetet bedrivs på olika sätt, parlamenten arbetar på skilda vis o. s. v. Det finns många faktorer av närmast teknisk natur som tynger samarbetet och gör att arbetet tar tid och mången gång går trögt. Dessa svårigheter bör emellertid kunna övervinnas med god vilja. Samarbetsapparaten har ju också på senaste tid byggts ut genom tillkomsten av Nordiska ministerrådet och dess organ.

Viktigast är emellertid det materiella innehållet i lagstiftningsarbetet. Det har tidigare varit planlagt på stor bredd och ett långsiktigt program har följts. Här kan erinras om det stora program som beslöts 1901 och som utbyggdes 1909. Ett nytt program antogs 1946. Det mesta av vad som då togs upp blev så småningom realiserat. De stora uppgifterna från dessa epoker har nu mognat ut i gemensam lagstiftning, t. ex. upphovslagstiftningen, patentlagstiftningen, delar av skadeståndsrätten, medborgarskapslagstiftningen, luftfartslagstiftningen o. s. v. för att nämna några av de större lagkomplexen. Vad som nu återstår av det som tidigare igångsatts är egentligen endast aktiebolagsrätten, där riksdagsbehandlingen av de gemensamma förslagen nu förestår. Därmed är emellertid förrådet av stora gemensamt planlagda och gemensamt utförda lagstiftningsuppgifter uttömt. På ett så centralt område som köplagstiftningar har nu det nordiska lagstiftningsarbetet kommit i otakt. Något nytt gemensamt initiativ på detta område synes icke omedelbart förestående. Över huvud har icke utredningsarbetet under det senaste decenniet bedrivits på sådant sätt, att det under de nästkommande åren kan bli tal om några större gemensamma framsteg. Vi står under alla omständigheter inför en paus i samarbetet i vad gäller de stora samlande problemen. Frågan är om det skall bli ett mera definitivt avbrott eller en övergående svacka.

I denna situation måste man från Nordiska rådets sida begära att Nordiska ministerrådet lägger fram icke blott en katalog över sådant som är aktuellt just nu i de olika ländernas justitieministerier utan en verklig plan för det nordiska lagstiftningsarbetet sett på lång sikt. Det synes icke

orealistiskt att efter allt smålagstiftande på köp- och avtalsrättens område försöka få till stånd en enhetlig, genomgripande revision efter modernt synsätt på detta viktiga område, resulterande i ett nytt lagverk.

Skadeståndsrätten har utretts i många enskildheter. Ministerrådet pekar på sådana punkter i sin berättelse. Det borde icke vara omöjligt att samla ihop vad som åstadkommits i något som kan bli en gemensam nordisk skadeståndslag. Inom transporträtten borde också vara möjligt att på grundval av de internationella överenskommelser som binder de nordiska länderna nå fram till ett enhetligt lagverk. Även när det gäller de juridiska personerna borde man kunna gå vidare från aktiebolagslagstiftningen och komma in på andra arter av juridiska personer och ge dem en enhetlig utformning i Norden.

Hittills har föga också gjorts för att förverkliga Helsingforsavtalets förpliktelse att harmonisera lagreglerna om brott och om brottspåföljder. Samarbetet har stannat vid ett kriminologiskt erfarenhetsutbyte, varjämte formreglerna behandlats. Här finns ett stort nytt område för lagstiftningssamarbetet.

Sammanfattningsvis önskar vi framhålla att Nordiska ministerrådet bör till Nordiska rådets session 1974 ta upp frågan om det nordiska lagstiftningssamarbetets framtid på längre sikt och ställa samman en plan som kan innefatta riktlinjer för det närmaste decenniet. Det räcker ej med allmänt vaga och välmenande uttalanden. Den nu raskt nedåttstupande trenden måste brytas, om icke vad som under lång tid uppbyggs skall tillfogas kanske obotlig skada.

Under återopande av vad nu anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att uppdraga åt Nordiska ministerrådet att till Nordiska rådets session 1974 framlägga en långsiktig plan för det nordiska lagstiftningssamarbetet.

Oslo den 19 februari 1973

Poul Dam (SF) *Allan Hernelius (m)* *Matthías Á. Mathiesen (Sj)*

Timo Mäki (Kok)

Helge Seip (FNV)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om et nordisk lovgivningsprogram.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på møder den 20. og 21. maj 1973 i Tavastehus, den 27. juli 1973 i Tórshavn, den 21. og 22. september 1973 i Malmö, den 25. oktober 1973 i Stockholm, den 7. januar 1974 i København, den 5. og 6. februar 1974 i Stockholm og den 15. februar 1974 i Stockholm.

I mødet den 27. juli 1973 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark.

I mødet den 21. september 1973 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister Matti Louekoski, Finland, justisminister Petter Koren, Norge, og statsrådet Lennart Geijer, Sverige.

I mødet den 6. februar 1974 deltog justitsminister Nathalie Lind, Danmark, justisminister Inger Louise Valle, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige. Den finske justitieminister var repræsenteret ved kanslichef Kai Korte. Den islandske justitsminister var repræsenteret ved departementschef Baldur Møller.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget henstiller, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at pålægge Nordisk Ministerråd at fremlægge en langsigtet plan for det nordiske lovgivningssamarbejde.

Forslagsstillerne henviser til, at rettesnoren for det nordiske samarbejde er Helsingforsaftalen fra 1962, hvori målsætningen blandt andet er en tilstræbelse af at gennemføre ensartede retsregler i de nordiske lande i så mange henseender som muligt. Aktiviteten for at opfylde denne målsætning har imidlertid efter 1962 ikke været særlig stor, og udviklingen har ført til, at der i dag tales om en krise for det nordiske lovgivningssamarbejde. Grunden hertil kan være flere, men det fremhæves, at den svenske regering, således som statsråd Lidbom udtalte det på det Nordiske juristmøde i Helsingfors den 26. august 1972, ikke anser nordisk retsenhed i form af ensartede love som et realistisk mål, og i stedet foreslår et nordisk lovgivningssamarbejde under frie former uden i forvejen opstillede krav om harmonisering. Som begrundelse for dette ændrede syn på det nordiske lovgivningssamarbejde peger statsråd Lidbom på, at der i det moderne industrisamfund fremtræder træk, som menneskene oplever som trusler mod trygheden og velfærd. Politikerne forventes at tage loven til hjælp for at beskytte arbejdsta-

gene og konsumenter mod markedskræfterne og virksomheders overmagt. Det nordiske retsfællesskab må på dette område vige for andre og tydeligt vigtigere krav.

Forslagsstillerne anfører, at den udvikling, der er indledt med disse synspunkter, må befrygtes i længden at true hele lovgivningssamarbejdet. Nordisk Råd kan ikke iagttage denne udvikling uden at reagere herimod, og der henvises til juridisk udvalgs udtalelser om spørgsmålet under behandlingen af medlemsforslaget om den nordiske ægteskabsret og under behandlingen af ministerrådets beretning til sessionen i 1972.

Det påpeges, at ministerrådets beretning til Nordisk Råds session i 1973 i sit lovgivningsprogram ikke har behandlet dette principielle spørgsmål, men i stedet omtalt en række enkelte lovgivningsopgaver. Forslagsstillerne finder ikke, at Nordisk Råd kan begrænse sig til at udtale sig om disse opgaver, men må tage stilling til grundlaget og målsætningen for det retslige samarbejde.

Forslagsstillerne finder ikke, at samfundsudviklingen har medført, at forudsætningerne for Helsingforsaftalens målsætning er ændrede, men at vanskelighederne med en samordning blandt andet skyldes en forskellig praksis i det lovforberedende arbejde. Disse vanskeligheder bør imidlertid kunne overvindes. For at undgå en afbrydelse af arbejdet med de store samlede problemer er det vigtigste punkt imidlertid, at det materielle indhold i lovgivningssamarbejdet fastlægges på længere sigt. Arbejdet med de tidligere langsigtede programmer er ved at være afsluttet, og det er derfor nødvendigt med et nyt langsigtet program indeholdende retningslinjer for arbejdet i det kommende decennium. Ministerrådet bør til sessionen i 1974 opstille en plan for et sådant arbejde, og forslagsstillerne fremhæver, at der inden for købe- og aftaleretten, erstatningsretten, strafferetten m. m. er betydningsfulde områder, som bør indgå i planen.

2. *Ministerrådets forslag*

Det fremgår af Nordisk Ministerråds beretning til Nordisk Råds 21. session 1973 (*C 1/1973*) af indledningen til kap. II, "Samarbejde på lovgivningsområdet", at de nordiske kontaktmænd på et møde i september 1972 enedes om at nedsætte en arbejdsgruppe med den opgave at udarbejde et nordisk lovgivningsprogram vedrørende de emner, som kan tænkes at egne sig for en fælles nordisk behandling i de kommende år. Programmet skulle give en oversigt over, hvor langt arbejdet på de forskellige aktuelle samarbejdsprojekter var nået i de forskellige lande samt angive visse retningslinjer for det fortsatte samarbejde, men skulle ikke være til hinder for at de berørte ministre skulle kunne tage lovgivningsområder op med nordisk tilknytning uden for programmet eller gennemføre ændrede prioriteringer i tilfælde af, at behov gjorde sig gældende derfor.

I november 1972 afleverede arbejdsgruppen sit forslag til justitsministrene, der behandlede spørgsmålet på ministerrådsmødet den 30. november 1972, hvorefter man vedtog det lovgivningsprogram, der udgør beretningens kap. II.

Lovgivningsprogrammet er opdelt i 7 hovedafsnit om ægteskabslovgivningen, konsument- og købelovgivningen, almindelige skadeserstatningsretslige spørgsmål, integritetsbeskyttelse, transportret, procesret og strafferet. I hvert af hovedafsnittene peges der på områder, hvor ændringer i den gældende eller gennemførelse af ny lovgivning vil blive søgt gennemført på fælles nordisk grundlag. Om hvert af de fremdragne emner oplyses kort det stade, hvorpå udviklingen befinder sig i de enkelte lande og de initiativer, ministerrådet agter at iværksætte. Udtalelserne om hvilke initiativer, der forventes foretaget for at gennemføre fælles nordiske regler på de enkelte områder, varierer fra for eksempel udtalelser om den fremtidige lovgivning om befordring til søs, hvor det udtales, at man er enig om, at man på grundlag af betænkningerne inden slutningen af 1973 bør have gennemført en i alt væsentligt ensartet ny lovgivning om befordring til søs, som skal gælde også ved indenrigsfart, til for eksempel udtalelsen om lovgivningen om kreditoplysningsvirksomhed, hvorom ministrene er indstillet på at overveje behovet for en ensartet lovgivning i samtlige lande.

3. Udvalget

1°. Indledning

I sin udtalelse af 1. december 1972 over beretningen om det nordiske samarbejde, afgivet af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 20. session 1972 konstaterede udvalget med tilfredshed, at ministerrådet i indledningen til beretningens afsnit om det retslige samarbejde fremhævede værdien af den betydningsfulde indsats, der i hele dette århundrede har være ydet for at tilvejebringe fælles nordisk lovgivning på en række områder, hvorved der er skabt en værdifuld basis for udvidelse af kontakterne over grænserne, der tillige har muliggjort det for de nordiske lande udadtil at optræde i fællesskab, hvilket har vist sig at være værdifuldt, når det gjaldt om at vinde tilslutning til nordiske synspunkter.

Udvalget kunne helt tiltræde denne vurdering af lovgivningssamarbejdets betydning og hæftede sig ved, at ministerrådet — ligesom juridisk udvalg — anså det som en vigtig opgave i fremtiden at fastholde og videreudvikle dette samarbejde.

Udvalget har derfor med samme tilfredshed konstateret, at ministerrådets beretning til Nordisk Råds session i 1973 indeholder et program for det fremtidige samarbejde på det juridiske område med angivelse af, hvilke retsområder — ud af de mange, som allerede er genstand for fælles nordiske enhedsbestrebelse — det efter ministerrådets mening

ær særlig betydningsfuldt at nå frem til falles nordiske resultater på. Udvalget er enig med ministerrådet i, at de problemer, som lovgivningsprogrammet bringer frem, alle er betydningsfulde for borgerne i de enkelte nordiske lande og for det nordiske retsområde som helhed. Udvalget kan derfor tiltræde, at problemerne søges løst på fælles nordisk grundlag inden for en overskuelig fremtid. Udvalget vil dog understrege, at de igangværende bestræbelser for også på andre områder at nå ensartede regler ikke af den grund må ophøre.

2°. *Helsingforsaftalen*

Det retlige udgangspunkt for det nordiske lovgivningssamarbejde er Helsingforsaftalens artikler 4—6, hvorefter der fortsat skal samarbejdes med henblik på opnåelse af størst mulig overensstemmelse på privatrettens område samt tilstræbes ensartede bestemmelser om forbrydelser og strafferetlige retsfølger og indbyrdes samordning af anden lovgivning på områder, hvor dette findes hensigtsmæssigt.

Udgangspunktet er herved angivet. Opnåelse af ensartede retsregler må betegnes som en principiel målsætning i det nordiske lovsamarbejde, og bestemmelserne om det retlige samarbejde i Helsingforsaftalen er affattet med denne målsætning som forudsætning.

Denne målsætning er klassisk i den forstand, at den har ligget til grund for de betydelige lovgivningsarbejder i århundredets første halvdel, såsom købelovgivningen, aftalelovene, kommissionslovgivningen og gældsbrevslovgivningen med videre.

Helsingforsaftalens udtrykkelige angivelse af dette udgangspunkt afspejler således det hidtil fulgte samarbejdsmonster og angiver ikke nogen forandring i dette.

På den ene side ligger der heri en anerkendelse af de betydelige resultater, som hidtil er opnået på lovsamarbejdsområdet samt et direktiv om dette samarbejdes fortsættelse.

På den anden side ligger der en erkendelse af, at det nordiske samarbejde om lovgivningsspørgsmål langt fra altid er resulteret i en egentlig lovharmonisering, og det har ikke været meningen at underkende de ofte lige så betydningsfulde resultater, som er opnået, uden at slutstenen har kunnet lægges i form af en enslydende lovgivning.

Det er her vigtigt at fremhæve, at i takt med, at antallet af nordiske samarbejdsfelter er blevet stadig større, er også de former, hvorunder et samarbejde kan gennemføres, blevet udvidet. I modsætning til tidligere, hvor lovgivningen var et af samfundets få midler til gennemførelse af fællesnordiske problemløsninger, kan samfundet i dag fremvise et betydeligt større apparat i form af internationale og nationale organisationer, institutioner og aftalekomplekser, hvorved en række fællesnordiske problemer har kunnet løses på ensartet grundlag, uden at lov-

givernes medvirken har været påkrævet ved selve problemløsningen, men vel ved at skabe forudsætningerne herfor.

Man må også erindre, at det samarbejds mønster, der gælder for arbejdet med de emner, der traditionelt har været omfattet af det nordiske samarbejde, kan være mindre hensigtsmæssigt i det samarbejde, der udvikler sig omkring problemer, som enten ikke tidligere er indgået i det nordiske samarbejde, eller som først er opstået i nyere tid. De løsninger, der opnås på sådanne områder, vil ofte afspejle en enighed om principielle grundsynspunkter, en enighed som ikke giver sig udtryk i egentlig harmoniserede lovtekster, men som resulterer i love, der er indbyrdes forenelige.

De resultater, der er opnået gennem problemløsninger som de forannævnte, er klare eksempler på realisering af Helsingforsaftalens målsætning.

Helsingforsaftalen er således ikke et snævert arbejdsgrundlag for et begrænset samarbejdsfelt, men en rummelig ramme for et bredt samarbejde omkring såvel de juridiske sagsområder, der udgør det historiske grundlag for det nordiske lovgivningssamarbejde, som de nye opgaver, der er og vil blive inddraget i samarbejdet.

Helsingforsaftalen pålægger landene at tilstræbe ensartede bestemmelser i så vidt omfang som muligt — men den er ikke et pålæg om ukritisk at harmonisere for harmoniseringens egen skyld uden hensyn til de samfund, de harmoniserede bestemmelser skal gælde for. Harmonisering er ikke et mål i sig selv, men den er et mål, når der herved skabes bedre livsbetingelser for befolkningerne i de nordiske lande.

Det er udvalgets opfattelse, at de kommende år, med et stadig stigende samkvem over grænserne, vil medføre et øget pres fra befolkningerne for gennemførelse af ensartet lovgivning om en række spørgsmål, som vedrører den enkelte borgers dagligliv.

Efter udvalgets mening er Helsingforsaftalen det bedste instrument til at sikre, at udviklingen i de kommende år forløber på en måde, som giver størst mulig tilfredsstillelse for befolkningerne i de nordiske lande.

Juridisk udvalg har med de nordiske justitsministre drøftet Helsingforsaftalens betydning for det nordiske samarbejde i dag og i fremtiden. Ministrene har tilkendegivet, at de ikke deler forslagsstillernes opfattelse af, at det nordiske lovgivningssamarbejde ikke foregår i overensstemmelse med Helsingforsaftalens målsætning. Ministrene har peget på, at der aldrig tidligere i det nordiske samarbejde har været et så omfattende samarbejde på lovgivningsområdet, som tilfældet er i dag og har endvidere henvist til, at det samarbejds mønster, der følges i det praktiske lovgivningssamarbejde ikke har ændret karakter, men fortsat bygger på det harmoniseringsbegreb, som har været lagt til grund såvel før som efter Helsingforsaftalens indgåelse. Ministrene har givet udtryk

for, at der fortsat og antagelig i stigende omfang vil være behov for ensartede løsninger på en række områder, navnlig hvor retsenhed af praktiske grunde er hensigtsmæssig, for eksempel af hensyn til handels-samkvemmet eller arbejdskraftens bevægelighed, eller hvor ensartethed i øvrigt af politiske grunde måtte være ønskelig. Det er i denne forbindelse fremhævet, at nordisk retsenhed ofte har været forudsætning for en fælles og dermed vægtig optræden på internationalt plan.

Spørgsmålet om Helsingforsaftalens betydning for det fremtidige nordiske samarbejde har været overvejet i en arbejdsgruppe nedsat af statsministrene, de nordiske samarbejdsministre og Nordisk Råds præsidium. Arbejdsgruppen udtaler i sin rapport af 23. oktober 1973, at gruppen har fundet, at Helsingforsaftalens målsætningsartikler fortsat udgør et værdifuldt alment grundlag for en udvikling af det nordiske samarbejde. Juridisk udvalg kan på baggrund af, hvad der er fremført ovenfor, tiltræde denne konklusion.

3°. Et lovgivningsprogram

Udvalget værdsætter, at ministerrådet har givet en oversigt over, hvor langt arbejdet på forskellige aktuelle samarbejdsprojekter er nået i de forskellige lande samt angivet retningslinjer for det fortsatte samarbejde.

Oversigten over samarbejdsprojekterne fremdrager efter udvalgets opfattelse vigtige retsområder, hvor det er af væsentlig betydning, at der opnås enighed om fællesnordiske løsninger. Der er tale om retsområder, hvor kultur og retsopfattelse i de enkelte lande har et fælles grundlag, og virkeliggørelsen af programmet bør ikke støde på større vanskeligheder, end de kan overvindes.

Udvalget er enig med ministerrådet i, at de nordiske lande bør vise deres erklærede vilje til at løse disse opgaver i fællesskab ved at medtage dem i et dokument, som indeholder de retningslinjer, der i en år-række agtes fulgt i det nordiske samarbejde om juridiske spørgsmål.

Forslagsstillerne har anført, at lovgivningsprogrammet i den foreliggende form snarere end en virkelig plan for det nordiske lovgivningsarbejde set på langt sigt må betragtes som et katalog over det, som er aktuelt i de enkelte landes justitsministerier. Udvalget deler den vurdering, at der i lovgivningsprogrammet kun er peget på få store lovkomplekser, der tåler sammenligning med de opgaver, som i dette århundrede er blevet løst med udgangspunkt i tidligere vedtagne programmer for det nordiske lovgivningssamarbejde.

Udvalget mener, at et lovgivningsprogram bør søges opstillet med et noget videre sigte og med nærmere angivelse af fremtidslinjerne, end ministerrådet har gjort det i C 1/1973.

Juridisk udvalg har på denne baggrund med de nordiske justitsministre indgående diskuteret spørgsmålet om udarbejdelse af et mere langsigtet nordisk lovgivningsprogram.

Fra regeringernes side er der anført betænkeligheder mod tanken om en sådan lovgivningsplan.

Det er fremhævet, at det næppe kan undgås, at et langsigtet program, som angiver prioriteringen af og tidsplanen for adskillige lovgivningsopgaver hurtigt bliver forældet. Samfundsudviklingen foregår i dag så hastigt, at det næppe er muligt at forudse hvilke lovgivningsopgaver, som kan blive aktuelle i fremtiden. Et langsigtet program må derfor forventes at blive ufuldstændigt relativt hurtigt, samtidig med at en del af de spørgsmål som i dag bedømmes som aktuelle kan ventes at miste betydning. Dette har medført, at man også på nationalt plan har været tvunget til at afstå fra langtidsprogrammer til fordel for en mere kortsigtet og fleksibel planlægning. Endnu sværere vil det være at opstille et langsigtet program for det nordiske lovgivningssamarbejde, hvor man også må tage hensyn til, at behovet for lovgivningsinitiativer varierer mellem de enkelte lande som følge af forskelligheder i samfundsudviklingen og skiftende politiske konstellationer.

Ministrene har imidlertid ikke ganske afvist den tanke, at opstilling af et mindre forpligtende nordisk lovgivningsprogram nøjere bør overvejes. Nationale lovgivningsprogrammer er ikke vedtaget i noget land i Norden. Det skyldes ikke principiel uvilje herimod, men manglende politiske muligheder. Opstillingen af et nordisk lovgivningsprogram kunne derfor eventuelt tænkes at bane vejen for opstilling af nationale lovgivningsprogrammer.

Ministrene har dog peget på, at udarbejdelsen af et langsigtet program af den type, som skitseres i medlemsforslaget, i en ikke ubetydelig periode vil lægge beslag på en anseelig del af de knappe personelle ressourcer, som står til rådighed for lovgivningssamarbejdet i de respektive justitsministerier. Et langsigtet tidsbestemt lovgivningsprogram kan blandt andet på grund heraf befrygtes at formindske mulighederne for i fremtiden at tage aktuelle spørgsmål op uden for programmet eller at gennemføre en ændret prioritering, efterhånden som nye behov gør sig gældende.

Justitsministrene har i denne sammenhæng endvidere peget på, at de handlingsprogrammer for andre samarbejdsområder, som stats- og samarbejdsministrene samt Nordisk Råds præsidium blev enige om i november 1972 heller ikke kan betegnes som langsigtede. Programmerne er udarbejdet på grundlag af de arbejdsopgaver, som er aktuelle i de nordiske lande og bygger på den forudsætning, at de skal gøres til genstand for løbende årlige revisioner. Justitsministrene har givet udtryk for, at de retningslinjer for det nordiske samarbejde, som præsenteredes i ministerrådets beretning til Nordisk Råds 21. session 1973, er udset til at gøres til genstand for løbende kompletteringer på samme måde som programmerne for andre samarbejdsområder.

Udvalget har på grundlag af drøftelserne med ministrene nøje over-

vejet det fremtidige samarbejde på lovgivningsområdet. Udvalget er af den opfattelse, at tilkomsten af nye samarbejdsopgaver ikke berører de historisk traditionelle samarbejdsområder det grundlag og den målsætning, som har kendetegnet udviklingen siden 1800-tallet. Tilkomsten af nye samarbejdsområder fører naturligt med sig, at der udvikler sig nye og ændrede samarbejds mønstre for disse områder. Efter udvalgets mening er det imidlertid muligt inden for en bredere ramme at opstille et program, som både på kortere og lidt længere sigt angiver en målsætning for samarbejdet på de forskellige områder. Udvalget ønsker ikke en fastlåsning af udviklingen uden mulighed for bevægelsesfrihed, men et dynamisk og fleksibelt arbejdsprogram, som til stadighed vil være et aktivt instrument til fremme af samarbejdet på det juridiske område. Efter udvalgets opfattelse kan dette nås ved at følge et arbejds mønster, som i store træk svarer til, hvad der har udviklet sig på andre nordiske samarbejdsområder.

Som udgangspunkt for udviklingen ikke bare på kort sigt må det være muligt at opstille et arbejdsprogram, som årligt gøres til genstand for justeringer i et samarbejde mellem justitsministrene og juridisk udvalg, på samme måde som arbejdsprogrammer på andre samarbejdsområder gøres til genstand for årlige justeringer. Justitsministrene har erklæret sig villige til at deltage i sådanne forhandlinger.

Udvalget og ministrene har nærmere drøftet udfærdigelsen af et arbejdsprogram på grundlag af ministrenes udkast til lovgivningsprogram og juridisk udvalgs sekretariats notat af 1. oktober 1973 (optaget som bilag til udvalgets betænkning af 22. september 1973 over C 1/1973 og C 5/j/1973).

Udvalget har fremhævet, at man fortsat finder det ønskeligt, at det overvejes at udvide ministerrådets lovgivningsprogram med de samarbejdsområder, som nævnes i udvalgssekretariatets notat. Som et oplæg til de forhandlinger om justering af lovgivningsprogrammet, som justitsministrene har erklæret sig villige til at deltage i, skal udvalget her pege på følgende:

Ministerrådet har om de almindelige købelovsregler udtalt, at man er enig om, at arbejdet med en revision bør genoptages. Udvalget kan anbefale, at der foretages en gennemgang af retsreglerne på købelovgivningens område med det formål at skabe et nyt og tidssvarende sæt retsregler. Gennemgangen bør ikke indskrænke sig til kun at omfatte den generelle købelovgivning. Også andre love, som regulerer forholdene mellem købere og sælgere, for eksemple afbetalingsloven, må drages ind i revisionsarbejdet med det mål på længere sigt at skabe et klart og overskueligt regelsæt, som af hensyn til borgerne bør sammenfattes i så få enkeltlove som muligt. Endvidere er det nødvendigt på dette område — som i øvrigt på andre områder — at man stadig har opmærksomheden henledt på de bestræbelser, der i internationale organer gø-

res for at tilvejebringe ensartede principper for købelovgivningen inden for større landområder.

Ministerrådet er enig om, at samarbejdet om en revision af skadeserstatningslovgivningen, efter afslutningen af samarbejdet med spørgsmålene om erstatning for invaliditet og tab af forsørger og om en generel lempelsesregel, skal fortsætte med spørgsmålene om skadelidendes medvirken, skade forvoldt af flere og forsikringsgiveres regresret.

Efter udvalgets opfattelse må det overvejes at supplere dette samarbejde med et samarbejde, som tager sigte på en revision af de grundprincipper, som erstatningsretten bygger på, og som i det moderne samfund ikke formår at løse skadeliderens og skadevolderens problemer på en måde, der er tilfredsstillende for såvel de implicerede som samfundet.

Culpareglen, som stadig er grundprincippet for bedømmelsen af, hvornår der indtræder ansvar for skader, som enkeltpersoner forvolder, er udsprunget i en tid, hvor grundlaget for retsreglerne søgtes i den fornuftige vilje, og hvor handlefriheden og ejendomsretten var begreber, som i videre omfang end i dag var unddraget indskrænkninger af hensyn til samfundet. De enkle samfundsforhold gjorde det ikke uoverkommeligt at afgøre, om en konkret skadeforvoldende handling havde været uforsvarlig og som følge deraf ansvarspådragende. De efterhånden utallige varianter af dette grundprincip, som kendes fra nutidens lovgivning og retspraksis, føles ikke altid rimeligt begrundede, og for den almindelige borger er det ofte uforståeligt, hvorfor resultaterne af tilsyneladende ensartede handlingsforløb bedømmes uensartet og medfører uensartede retsfølger.

Udvalget er klar over, at der her peges på et meget omfattende retsområde, hvor en forenkling og samordning af synspunkterne kun ville kunne nås ved et virkeligt samarbejde mellem alle grupper i samfundet, som arbejder med erstatningsretlige problemer. Udvalget ønsker imidlertid at fremhæve ønsket om, at mulighederne for en forenkling og samordning af principperne for ansvarspådragelse undersøges nærmere.

Udvalget peger på, at man tillægger det stor betydning, at den kommende lovgivning om ægteskabets økonomiske retsvirkninger kommer til veje i et nært samarbejde mellem de nordiske lande, således at rådets rekommandation nr. 22/1973 om ægteskabslovgivningen opfyldes.

Udvalget vil pege på betydningen af et samarbejde om beskyttelse af den personlige integritet mod misbrug af datamatiske oplysninger. Tendenserne i retning af at centralisere opbevaringen af oplysninger om enkeltpersoners økonomiske og andre forhold vedrørende privatlivet i datacentraler, som kan indeholde oplysninger om personer bosat også i andre lande, viser, at der er behov for et stærkt værn mod misbrug af oplysninger, der på denne måde opbevares samlet. I denne forbindelse bemærkes det, at udviklingen af blandt andet nye kommunika-

tionsmedier til stadighed gør immaterialretten (først og fremmest ophavsretten) til et område, hvor lovgivningsmagten ikke må lade udviklingen løbe i forvejen. Fremkomsten af TV-kassetter aktualiserer på ny behovet for, at skabende og udøvende kunstnere støttes i deres bestræbelser for at bevare og fortsat at kunne udnytte ophavsretten til deres kunstværker.

Spørgsmålet om en koordinering af reglerne om selve procesformen ved de nationale domstole er aktuelt. Især inden for områder som for eksempel købe- og ægteskabsretten, hvor borgerne har de største muligheder for at komme i kontakt med domstolens procesmåde, medfører den fortsatte stigning i antallet af personer, der opholder sig i et andet nordisk land, et øget behov for harmoniserede procesregler.

Det nordiske samarbejde kan på strafferettens område se tilbage på et langt og nært samarbejde mellem retsvidenskab, administration og lovgivningsmagt. Der forekommer på dette felt dog stadig opgaver, som burde kunne løses på fælles nordisk grundlag. Den ændrede vurdering af berigelseskriminaliteten, som har fundet sted i de senere år, synes at være velegnet som udgangspunkt for en nærmere undersøgelse af hele lovgivningen vedrørende berigelseskriminaliteten og af reaktions-systemet over for berigelseskriminelle.

Unge kriminelle skaber i alle de nordiske lande voksende problemer. På grund af de forbedrede trafikforbindelser rejser stadig flere også helt unge mennesker på besøg af kortere eller længere varighed i andre lande. Man bør derfor stræbe efter en fælles holding i de enkelte lande til reaktions-systemet over for unge kriminelle, hvad enten de over eller under den kriminelle lavalder.

Også spørgsmålet om en ændring af synet på sædelighedskriminaliteten på baggrund af det friere syn på seksuelle spørgsmål, som kendetegner nutiden, bør overvejes. Der er et klart behov for, at de aldersgrænser, der gælder inden for denne lovgivning, er ens.

Et i dag helt aktuelt spørgsmål er fremdraget af ministerrådet, nemlig spørgsmålet om bekæmpelse af avanceret økonomisk kriminalitet. Det er her tale om en form for kriminalitet, som det er meget vanskeligt at ramme med de midler, der i dag er til rådighed. Der er ofte tale om kriminalitet, som ikke udføres isoleret i ét land, men som har udløbere og virkninger i flere lande. Det er ikke en form for kriminalitet, der kan bekæmpes alene ved et tilstrækkeligt opbud af politi. Den lovgivning, der muliggør lovovertrædelser, som kun vanskeligt kan konstateres, må til stadighed føres á jour på baggrund af de oplysninger, politi og anklagemyndigheder kan fremlægge. Hvis der skal være håb om, at lovgivningsmagten skal kunne hindre en sådan form for kriminalitet, er det nødvendigt, at de skridt, der tages i ét land, modsvares af forholdsregler i et andet. Sker dette ikke, må man frygte, at der blot viser sig nye muligheder for at føre samfundet bag lyset.

De forholdsregler, som ministerrådet allerede har taget, er et betyd-

ningsfuldt skridt i retning af at forhindre denne kriminalitet. Udvalget er af den opfattelse, at dette arbejde bør intensiveres, og at der bør iværksættes en nærmere undersøgelse med det formål, i løbet af kort tid at nå frem til ensartede modforholdsregler, og på længere sigt sørge for, at modforholdsreglerne i de enkelte lande til stadighed bliver afpasset i forhold til hinanden.

Udvalget vil pege på, at oprettelsen af et fællesnordisk efterforskningsorgan med den opgave at planlægge og koordinere en systematisk efterforskning kunne være et af de mere utraditionelle midler, som måske kunne standse denne kriminalitet.

Udvalget ønsker endvidere at nævne nogle enkelte områder, der ikke er omtalt i lovgivningsprogrammet, men som man efter udvalgets mening bør rette opmærksomhed imod.

Den lovgivning om aktieselskaber, der nu er eller vil blive gennemført i de nordiske lande i overensstemmelse med de nordiske betænkninger, har ikke endeligt løst problemerne om de juridiske personers retsforhold. Der er andre foretagsformer, hvorom der gælder forskellige regler. Efter afslutningen af arbejdet med aktieselskabslovene synes mulighederne for en løsning af problemerne vedrørende andre juridiske personer at burde undersøges nærmere.

På miljøområdet foregår og forestår en omfattende lovgivning af betydning for landenes sociale og økonomiske liv. Juridisk udvalg må her lægge vægt på, at de lovgivningsmæssige nydannelser i videst muligt omfang søges skabt efter likeartede principper. Samarbejdet må herudover specielt dække ensartethed i lovgivningen om standarder og normer. Også hvad angår en udvidelse af demokratiske styreformer sker der omfattende nydannelser. Det vil her utvivlsomt være en stærk variation i de nationale løsninger, men også her må juridisk udvalg anbefale, at der søges skabt ligeartede juridiske lovgivningsprincipper, der giver mulighed for en kommende harmonisering.

Justitsministrene har i deres kommentarer til udvalgets forslag til udvidelse af samarbejdsområderne i forhold til ministerrådets lovgivningsprogram fremført den tanke, at et nordisk program for lovgivnings samarbejdet i mindre grad end hidtil burde udgå fra visse formelt afgrænsede love eller lovkomplekser, som bedømmes som værende egnede for harmonisering. I stedet burde man søge at udarbejde egentlige handlingsprogrammer for aktuelle problemstillinger, som egner sig til løsning i nordisk samarbejde, hvor lovgivning som eneste foranstaltning eller i forening med andre foranstaltninger udgør et middel til at nå det tilsigtede resultat.

Udvalget er enig med ministrene om, at samfundsudviklingen i vor tid kalder på et bredere register af samarbejdsmetoder, end de nordiske lande hidtil har betjent sig af, for at den nordiske retsenhed skal kunne

bevares. I princippet kan udvalget således stille sig åbent over for en arbejdsform, ifølge hvilken der for aktuelle politiske problemstillinger udarbejdes selvstændige handlingsprogrammer, hvori lovgivning indgår som et integreret led i en politisk reform, som man efter drøftelser er enig om egner sig for en nordisk løsning. Der vil herigennem opnås nye muligheder for en intensivning af samarbejdet på lovgivningens område.

Udvalget vil dog præcisere, at de traditionelle samarbejdsmetoder, når det drejer sig om at tilvejebringe en harmonisering af de nordiske landes lovgivning, ikke derfor må opgives, og udvalget vil stærkt anbefale, at tankerne om at opstille et nordisk lovgivningsprogram med det sigte derved at være forbillede for opstillingen af nationale lovgivningsprogrammer, alvorligt overvejes.

4°. Samarbejdsformerne

Juridisk udvalg har som sin principielle opfattelse af, hvilke samarbejdsformer, der på lovgivningsområdet bør gælde i forholdet mellem ministerrådet og Nordisk Råd, givet udtryk for, at der efter udvalgets opfattelse bør gives medlemmerne af Nordisk Råd adgang til med justitsministrene at drøfte udfærdigelsen af direktiver for arbejdet i kommissioner og udvalg, og at juridisk udvalg bør have adgang til at udtale sig under den remissbehandling, der sædvanligvis går forud for fremsættelsen af lovforslag på grundlag af en betænkning.

Om selve udredningsarbejdet har udvalget peget på, at man bør undersøge mulighederne for at ændre den oftest anvendte arbejdsform, hvorefter der vedrørende opgaver, som man på regeringsplan er enig om at søge en så vidt muligt samtidig fællesnordisk løsning på, i hvert af landene nedsættes udvalg med hvert sit direktiv, der kan variere i udformning fra land til land. Efter udvalgets opfattelse må der i videre omfang være mulighed for, at det forberedende arbejde kan foregå i fællesnordiske udvalg, eller at en vis del af forberedelsen udføres af et udvalg i ét land og andre dele af forberedelsen af udvalg i andre lande, hvorefter resultaterne samordnes. Der vil formentlig herved kunne opnås væsentlige tidsmæssige besparelser.

Over for udvalgets ønske om at få indflydelse på udvalgsdirektiver har justitsministrene anført, at en sådan ordning støder på væsentlige vanskeligheder på grund af den fremgangsmåde, der normalt følges ved nedsættelsen af kommissioner og udvalg. Der arbejdes ofte under et stort tidsmæssigt pres, og der er i de enkelte lande store forskelle på, hvilke direktiver og hvilket mandat, der gives et udvalg. Den praksis, der i de enkelte lande følges ved udredningsarbejdets iværksættelse og gennemførelse, afspejler reelle forskelle med hensyn til departementernes arbejdsform. Forelæggelse af udvalgsdirektiver for et parlamentarisk

organ er således ukendt i Sverige og Finland og giver hér anledning til principielle betænkeligheder.

Ministrene har imidlertid givet tilsagn om, at juridisk udvalg inden for rammerne af de årlige drøftelser kan tage spørgsmålet om direktiver for kommissioner m.v. op til drøftelse med ministrene.

Justitsministrene har til juridisk udvalgs ønske om at få adgang til at udtale sig under remissbehandlingen af lovforslag, der fremsættes på grundlag af betænkninger, oplyst, at en sådan ordning giver anledning til principielle betænkeligheder navnlig i Sverige og Finland, hvor et parlamentarisk indslag i remissbehandlingen er ukendt.

Ministrene har derimod stillet sig positivt til under møderne med juridisk udvalg at drøfte lovgivningsspørgsmål i tilslutning til betænkninger, der er afgivet i et eller flere af de nordiske lande.

Til udvalgets tanker om i højere grad at nedsætte fællesnordiske udvalg m.v. har justitsministrene oplyst, at fremgangsmåden har været anvendt i nogle tilfælde, men at der i praksis har været vanskeligheder derved, idet der ofte vil være behov for at oprette sekretariater i de enkelte lande samt på nationalt plan at udpege en hovedansvarlig for arbejdet. Justitsministrene er dog villige til i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for at nedsætte fællesnordiske udvalg, og man vil intensivere bestræbelserne på at foretage en fordeling af arbejdet mellem nationale udvalg. Ministrene har endelig givet tilsagn om at prøve i nationale udvalg at tilforordne sagkyndige medlemmer fra de andre nordiske lande.

Efter at udvalget har modtaget justitsministrenes løfte om under fællesmøder med juridisk udvalg at drøfte de spørgsmål, som det af principielle grunde ikke er muligt at forelægge i udvalget på anden måde, lægger udvalget stor vægt på at fremhæve den betydning, som udvalget vil tillægge de årlige drøftelser med ministrene. Udvalget vil dog henstille til ministrene, at der søges udviklet et samarbejdsmonster vedrørende lovgivningsområder, der er omfattet af lovgivningsprogrammet, hvorefter Nordisk Råd (normalt gennem juridisk udvalg) hvis det er muligt, får lejlighed til at udtale sig om kommissionsindstillinger m.v., når udvalget fremsætter begæring herom ved behandlingen af lovgivningsprogrammet. Samtidig bør der gives udvalget lejlighed til at gøre sig bekendt med det remissmateriale, som foreligger.

5°. Afslutning

Den plan, som lægges for arbejdet i de kommende år, skal indebære en styrkelse af båndene mellem borgerne i de nordiske lande. Det samarbejde, som tidligere i højere grad var en hjælp for politikere og embedsmænd end for borgerne i almindelighed, er i dag på grund af den øgede bevægelsesmulighed for arbejdskraft, turister etc. et samarbejde, hvor resultaterne skal være en hjælp for et langt større antal menne-

sker. Dette må man stadig have for øje. De bestræbelser for en nordisk lovharmonisering, som har været fremtrædende siden forrige århundrede, må fortsættes, således at de opnåede resultater fastholdes og udbygges. I dette arbejde må man ikke være bundet af traditionelle arbejdsmønstre, også nye veje må betrædes til fremme af lovharmoniseringen. En samordning af bestræbelserne for nordisk samhørighed i de mange institutioner og organer, som foruden Nordisk Råd arbejder for det nordiske fællesskab, vil være inspirerende for alle parter. Udbygges endvidere samarbejdet mellem de lovgivende og administrative myndigheder og retsvidenskaben, vil det nordiske retsfællesskab yderligere kunne styrkes. Retsvidenskaben indtog i det nordiske samarbejde i begyndelsen af dette århundrede en mere fremtrædende plads, end det er tilfældet i dag. Det nordiske samarbejde vil kunne tilføres fornyet kraft, hvis retsvidenskaben atter tildeles vigtige opgaver i arbejdet med forberedelsen af nordisk retsenhed. Ikke mindst i en tidsalder, hvor integrationsbestræbelser verden over binder flere og flere lande sammen, er det væsentligt, at de nordiske samfund bygger på fælles retsprincipper. De nordiske lande er ikke bare knyttet til hinanden, men er hver for sig i en række relationer knyttet til andre organisationer og sammen slutninger, hvor den indflydelse, landene hver for sig kan gøre sig håb om at få, langt fra svarer til den, der kan påregnes, hvis synspunkter kan fremføres som værende fælles for de nordiske lande. De grundlæggende fælles retsprincipper, som gør dette muligt, er det politikernes pligt at værne om og udnytte til vedtagelse af love og andre retsfor skrifter, som gavner alle borgere i de nordiske lande.

6°. *Udvalgets indstilling*

Udvalget skal herefter indstille,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at lægge følgende principper til grund for videreudviklingen af det nordiske samarbejde på lovgivningsområdet i overensstemmelse med Helsingforsaftalen:

- 1) Målet for den videre udvikling af samarbejdet skal være dels et fortløbende samarbejde om aktuelle problemstillinger, dels en harmonisering eller såvidt mulig ensartet udformning af lovgivningen eller fælles lovgivningsforanstaltninger på områder, som egner sig til nordisk samarbejde.
- 2) Samarbejdet bør omfatte de traditionelle områder for lovgivningssamarbejdet og nye områder, hvor lovgivning bliver aktuel, således at lovgivningen og lovgivningsmetoderne tilpasses samfundsudviklingen i Norden.

3) Et program for det nordiske lovgivningssamarbejde på længere sigt fremlægges for Nordisk Råd i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde. Programmet kompletteres efterhånden, bl. a. under hensyntagen til resultatet af drøftelser mindst én gang årlig mellem ministerrådet og juridisk udvalg.

4) Der søges udviklet et samarbejdsmonster vedrørende lovgivningsområder, som omfattes af lovgivningsprogrammet, hvorefter Nordisk Råd (normalt gennem juridisk udvalg) hvis det er muligt får lejlighed til at udtale sig om betænkninger m.v., når udvalget anmoder om dette under behandlingen af programmet. Samtidig bør der gives udvalget mulighed for at gøre sig bekendt med det remissmateriale, som foreligger.

Stockholm, den 15. februar 1974

Erik Adamsson (s)
Fung. formand

K. B. Andersen (S)

John Austrheim (Sp)

Poul Dam (SF)

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (F)

Olaf Knud Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Thor Lund (A)

Medlemsförslag

om sammankoppling av inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige

(*Väckt av Martha Johannessen, Cecilia Nettelbrandt och Rolf Sellgren*)

Nordiska rådet antog vid sin 21:a session en rekommendation till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vidta snabba åtgärder för inrättande av tvärgående flygförbindelser i ländernas nordliga områden. I trafikutskottets betänkande i saken konstateras liksom i det bakomliggande medlemsförslaget att det finns mycket få internordiska flygförbindelser som går utanför huvudstäderna, vilket medför avsevärda förlängningar av restiden och högre biljettpriser för flygresor mellan de nordliga delarna av respektive länder. Ehuru det kunde antas bli svårt att uppnå lönsamhet på tvärförbindelser inom Nordkalotten ansåg utskottet att sådana förbindelser skulle vara av så stort värde för befolkningen i området att man ville rekommendera respektive regeringar att genom att ställa medel till förfogande göra det möjligt att driva sådan flygtrafik även där allmänna lönsamhetskrav icke uppfylles.

Tidpunkten för initiativ på flygtrafikens område är mycket lämplig då Nordiska ministerrådet nu ägnar stor uppmärksamhet åt flygfrågor i sitt verksamhetsprogram på transportområdet. Bland de långsiktigare arbetsuppgifter som programmet omfattar märks tre utredningsprojekt angående flygplatser, flygets teknisk-ekonomiska utveckling och åtgärder för att underlätta genomströmning av passagerare och gods i flygtransporternas terminal- och anslutningsled.

I det regionalpolitiska avsnittet i ministerrådets handlingsprogram ingår utbyggnad av flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena och initiativ till ändringar inom tariffsystemet på transportområdet. Det påpekas att tillgången på reguljära flygförbindelser synes komma att få en ökande betydelse, om man på längre sikt skall kunna bevara och utveckla servicestandarden i basområden och tillväxtcentra.

Även om vi helt ansluter oss till dessa tankegångar vill vi ifrågasätta om inte en vidgning av perspektivet skulle underlätta ett positivt genomförande av rekommendationen. I sitt yttrande över medlemsförslaget förordar statens planverk att även andra delar av framför allt Sverige och Norge med dåliga kommunikationer mellan länderna bör tas upp till behandling i den föreslagna utredningen. Ett utredningsarbete kan

enligt planverket lämpligen ske inom ramen för den översiktliga planering på nationell nivå som nu bedrivs i de olika länderna, varvid en samordning av politiken i angränsande delar av olika länder bör eftersträvas.

Endast ett fåtal av hittillsvarande erfarenheter av tvärförbindelser i norr har varit positiva. Under en del av sommaren 1961 trafikerade Finnair sträckan Luleå—Kemi. Flygningarna upphörde på grund av för låg beläggning. På rekommendation av Nordiska rådet flög SAS mellan Östersund—Trondheim under några månader 1968. Försöket upphörde på grund av för låg beläggning. Sträckan Kiruna—Tromsø trafikerades av SAS under några sommarmånader åren 1963—1968. Flyglinjen, som främst vände sig till turister, upphörde på grund av låg beläggning. Trafiken över Kvarken, som omhänderhas av Finnair, inleddes redan i slutet av 1950-talet och har sedan dess pågått utan avbrott. För närvarande har man dagliga förbindelser såväl mellan Umeå och Vasa som mellan Sundsvall och Vasa. Linjen Ivalo—Kirkenes trafikerades under sommarhalvåret. Den vänder sig främst till turisterna. Beläggningen är förhållandevis god på sistnämnda rutt.

Våren 1970 upprättade Jämtlands aero förbindelse mellan Östersund och Trondheim med anslutning till Linjeflyg på svensk sida och SAS och Braathenflyg på norska sidan. Trots reklam fick mycket få passagerare kännedom om flyglinjen. T. o. m. Linjeflygs personal i Göteborg hade enligt företaget efter två månaders verksamhet ingen aning om flyglinjen. Företaget anser att om man kan få hjälp till borttagande av tullavgifter samt bidrag till höga landnings- och servicekostnader skulle man vara beredd till ett nytt försök på denna flyglinje.

De försök med flygförbindelser som avbrutits har pågått en mycket kort tid. Men inkörningsperioden för en flyglinje är med största sannolikhet betydligt längre än ett år. Det är ej uteslutet att en längre försöksperiod och reklamansattningar kan ge ett mer positivt resultat i framtiden.

Det grundläggande problemet vid en utbyggnad av tvärförbindelserna är att trafiken med nuvarande förhållande är ekonomiskt sett mindre lönande för flygbolagen och att nuvarande pris är för höga för att öka antalet passagerare på rutterna. Det är bara en begränsad kategori passagerare som kan utnyttja inrikesflyget i Sverige. Finlands trafikministerium påpekar i anslutning till nyssnämnda medlemsförslag att biljettpriserna har ett direkt samband med respektive flygbolags kostnader och att olika avgifter från myndigheternas sida utgör en märkbar och under de senaste åren allt större del av dessa kostnader. T. ex. för trafiken mellan Vasa och Sundsvall/Umeå har dessa avgifters andel stigit ända till 40—75 procent av biljettpriserna. Avgifterna som uppbärs av den svenska staten är märkbart högre än motsvarande finska. Denna fråga bör övervägas inom Nordiska ministerrådet.

Ett sätt att komma till rätta med de lönsamhetsproblem som det ringa befolkningsunderlaget på Nordkalotten medför för en eventuell utbyggnad av tvärförbindelser kan vara att vidga den föreslagna utredningen till att omfatta inte bara Nordkalotten utan en större del av Finland, Norge och Sverige. På detta sätt kunde man finna de lössammast möjliga tvärförbindelserna och så sammanbinda respektive nationella flygnät. Detta har som ovan nämnts endast kunnat ske i begränsad utsträckning. Andra möjligheter än de hittills prövade bör nu utredas. Det finska och svenska nätet skulle eventuellt kunna sammanlänkas genom en förbindelse mellan Luleå och Kemi. På samma sätt kan det norska och svenska nätet sammanbindas genom en linje mellan Kiruna och Tromsø. Det finns givetvis även andra kombinationsmöjligheter för dylika länkar.

En mer radikal lösning kunde vara att bygga ut en serie tvärförbindelser, fördelade mellan respektive länders flygbolag, där samma flyg betjänar hela linjen och tidsödande flygplansbyte och väntetider kan elimineras, d. v. s. som det nu är möjligt att färdas Helsingfors—Stockholm—Oslo. En "tvärregion" sträckande sig över Finland, Sverige och Norge kan mycket väl ha ett tillräckligt befolkningsunderlag för att göra en flyglinje mellan länderna ekonomiskt möjlig. Exempel på sådana tvärförbindelser är Kuopio—Luleå—Kiruna—Tromsø, eller täckande ett större område: Kuopio—Jyväskylä—Sundsvall—Östersund—Trondheim—Bodø—Tromsø.

Med anledning härav får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för en sammankoppling av inrikesflygen i Finland, Norge och Sverige syftande till utbyggnad av tvärgående flygförbindelser.

Oslo och Stockholm den 7 mars 1973

Martha Johannessen (A) Cecilia Nettelbrandt (fp) Rolf Sellgren (fp)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om at lade undersøge mulighederne for en sammenkobling af indenrigsflyene i Finland, Norge og Sverige med det formål at udbygge de tværgående flyforbindelser.

Udvalget har behandlet forslaget på sine møder den 17. oktober i København og på møderne under 21. session, 2. samling, i Stockholm med trafikminister Jens Kampmann, Danmark, trafikminister Pekka Tarjanne, Finland, samferdselsminister Annemarie Lorentzen, Norge, og kommunikationsminister Bengt Norling, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at anbefale Nordisk Ministerråd at lade mulighederne for en sammenkobling af indenrigsflyene i Finland, Norge og Sverige undersøge for at opnå en udbygning af de tværgående flyforbindelser mellem Finland, Norge og Sverige.

Forslagsstillerne finder tidspunktet for et initiativ på flytrafikområdet meget gunstigt, idet Nordisk Ministerråd på sit virksomhedsprogram for transportområdet har forskellige projekter angående flyvepladser, den flytekniske og økonomiske udvikling og forskellige terminalspørgsmål. Ligeledes indgår en udbygning af flyforbindelserne i de nordiske udviklingsområder samt initiativ til en ændring af takstpolitikken på transportområdet.

Forslagsstillerne påpeger, at man hidtil har haft et for ringe erfaringsgrundlag til bedømmelse af de tværforbindelser, der hidtil har været søgt gennemført, idet disse kun havde en meget kort prøvetid og i nogle tilfælde også var for lidt kendt af de potentielle brugere. Forslagsstillerne henviser til, at det grundlæggende problem ved en udbygning af tværforbindelserne under det nuværende system er, at ruterne er økonomisk dårligt lønnende for flyselskaberne og billetpriserne for høje for passagererne.

Forslagsstillerne henviser til, at Nordisk Råd på sin 21. session, 1. samling, 1973, på grundlag af medlemsforslag A 377/t vedtog en rekommandation nr. 28/1973 gående ud på at anbefale regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest muligt at vedtage forholdsregler for oprettelse af tværgående flyforbindelser i landenes nordligste dele. I Nordisk Råd's trafikudvalgs betænkning fremførte man, ligesom i medlemsforslaget, at der var meget få internordiske flyruter, som ikke gik over de respektive landes hovedstæder. Dette forhold medførte en betydelig udvidelse af rejsetiden og en forhøjelse af billetpriserne. Uanset

at der måtte forventes en dårlig lønsomhed på tværgående flyverejser i de nordligste områder fandt udvalget, at sådanne forbindelser måtte være af en sådan værdi for den lokale befolkning, at man ville anbefale de respektive regeringer at stille midler til rådighed og derved gøre det muligt at drive flytrafik, uanset at et normalt lønsomhedskrav ikke blev opfyldt.

Forslagsstillerne finder, at det kunne være en radikal løsning at oprette en serie tværgående forbindelser fordelt mellem de respektive landes flyselskaber, og nævner eksempelvis Kuopio—Luleå—Kiruna—Tromsø eller/og Kuopio—Jyväskylä—Sundsvall—Östersund—Trondheim—Bodø—Tromsø.

2. Remissudtalelser

Af hensyn til medlemsforslagets nære sammenhæng med medlemsforslag A 377/t: Udbygning af flytrafikken mellem de nordlige dele af Finland, Norge og Sverige, har man undladt at udsende forslaget på remiss og i stedet drøftet medlemsforslaget på trafikudvalgets førstkommende møde med de nordiske trafikministre.

3. Udvalget

Udvalget drøftede medlemsforslaget på sit møde den 25. oktober 1973 i Stockholm, hvor også trafikministrene fra de nordiske lande var til stede.

Ministrene udtalte, at de i medlemsforslaget nævnte punkter var taget op til undersøgelse i NET (Nordisk Embedsmandskomité for Transportspørgsmål) på foranledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 28/1973: Udbygning af flytrafikken mellem de nordlige dele af Finland, Norge og Sverige, ligesom det er medtaget i det udkast til Nordisk Ministerråds virksomhedsprogram for 1974, som udvalget har fået forelagt.

Da udvalget således synes at have fået godtgjort, at medlemsforslaget om sammenkobling af indenrigsfly i Finland, Norge og Sverige ville blive underkastet en undersøgelse i forbindelse med rådets rekommandation nr. 28/1973 og ministerrådets virksomhedsprogram for 1974, indstiller udvalget,

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Oslo, den 30. november 1973

Eric Carlsson (c) Bjarne Mørk Eidem (A) Gils Guðmundsson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H) Arne Larsen (SF) Reidar T. Larsen (SV)

Bror Lillqvist (Sd)

Seppo Westerlund (Lkp)

Formand

Medlemsförslag

om tryggnad av underentreprenörens fordringar vid huvudentreprenörens konkurs

(Väckt av Mikko Jokela och Aili Laitinen)

Vid Nordiska rådets session år 1971 antogs enhälligt en rekommendation, enligt vilken medlemsländernas regeringar anmodades att vidta åtgärder för genomförande av ett tillfredsställande garantisystem för tryggnad av arbetstagares löner vid konkurs. Av de nordiska länderna trädde i Sverige en lag om statlig lönegaranti vid konkurs i kraft redan vid ingången av år 1971, d. v. s. innan Nordiska rådets rekommendation tillkom. I Danmark stiftades en lag i ämnet (lov om Lønmodtagernes Garantifond) i april 1972. I Finland behandlas regeringens proposition med förslag till lag om löneskydd just nu av riksdagen, och även i Norge pågår beredningsarbeten i fråga om denna lag.

Formellt berör de i Norden utarbetade löneskyddslagarna enbart personer i arbetsförhållande. De lämnar underentreprenörerna, som socialt sett står i en motsvarande ställning och i många fall rentav i en sämre ställning, utan skydd vid huvudentreprenörens konkurs. Sådana underentreprenörskategorier är bl. a. underentreprenörerna vid byggnadsarbeten (de som har arbetsackord), lastbilschaufförerna, jordtransports- och skogsmaskinsentreprenörerna samt underleverantörerna till olika industriföretag. Underentreprenörerna är vanligen småföretagare.

Underentreprenörernas ställning är i allmänhet nära förbunden med huvudentreprenörens — man kan betrakta huvudentreprenören som underentreprenörens arbetsgivare. På grund härav ställs underentreprenören inför många olika svårigheter vid huvudentreprenörens konkurs:

underentreprenörens möjligheter att erlägga amorteringsavgifterna för de för verksamheten oundgängliga investeringarna försvåras på grund av kreditförluster,

möjligheterna att erlägga amorteringsavgifterna för maskininvesteringar försvåras även på grund av att huvudentreprenörens konkurs ofta medför en period av begränsad eller total arbetslöshet,

många av underentreprenörens investeringar kan efter konkursen visa sig vara icke oändamålsenliga eller onödiga,

huvudentreprenörens konkurs kan leda till att även arbetstagare i underentreprenörens tjänst förlorar sitt arbete, och

i vissa fall är underentreprenören tvungen att byta näringsgren.

Dessutom bör man beakta, att fastän arbetstagares lönefordringar vid arbetsgivares konkurs beviljas preferens, så har underentreprenör inte motsvarande preferens vid huvudentreprenörs konkurs.

Enligt undertecknades uppfattning äger den här berörda frågeställningen stor aktualitet i nordiskt hänseende mot bakgrund av den ständigt växande ekonomiska aktiviteten mellan de nordiska länderna, vilken bland annat tar sig uttryck i talrika underleverantörs- och -entreprenörsförhållanden över gränserna.

Med hänvisning till den ovannämnda nordiska löneskyddslagstiftningen och de ovan anförda motiven får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna
att vidta åtgärder för att trygga underentreprenörers ställning
vid huvudentreprenörs konkurs.

Oslo i februari 1973

Mikko Jokela (K)

Aili Laitinen (Lkp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 302)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om beskyttelse af underentreprenørens fordringer ved hovedentreprenørens konkurs.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 20. maj 1973 i Tavastehus, den 27. juli 1973 i Tórshavn og den 7. januar 1974 i København.

I mødet den 27. juli 1973 deltog justitsminister K. Axel Nielsen.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget henstiller, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at gennemføre forholdsregler for at beskytte underentreprenørens stilling ved hovedentreprenørens konkurs.

Forslagsstillerne henviser til, at der i overensstemmelse med rekommandationen vedtaget under Nordisk Råds session i 1971 om gennemførelse af et tilfredsstillende garantisystem til beskyttelse af arbejdstagerens løn i tilfælde af konkurs er gennemført sådanne beskyttelsesregler i Sverige og Danmark, og at lignende regler kan ventes gennemført i Finland og Norge. De vedrører imidlertid kun personer i arbejdsforhold, og forslagsstillerne finder, at underentreprenørers forhold til hovedentreprenører er et lignende som arbejdstageres forhold til arbejdsgivere. Endvidere er underentreprenørvirksomheder ofte mindre foretagender, som rammes særlig hårdt i tilfælde af hovedentreprenørers konkurs, og det fremhæves, at underentreprenører, i modsætning til arbejdstagere, ikke har nogen fortrinsstilling i tilfælde af hovedentreprenørers konkurs.

2. Remisstringer

Udtalelser om forslaget er indkommet fra følgende myndigheder og organisationer i perioden 8. maj—14. september 1973.

Nordiske:

Nordens fackliga samorganisation.

Danske:

Justitsministeriet.

Industrirådet.

Håndværksrådet.

Landsorganisationen i Danmark.

Bygge- og Anlægsrådet.

Finske:

Justitieministeriet.
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
 Finlands fackförbunds centralorganisation FFC r. f.
 Tjänstemannaorganisationernas centralförbund.
 Finlands industriförbund.
 Finlands juristförbund r. f.
 Finlands byggnadsindustriförbund r. f.
 Finlands lastbilsförbund.

Norske:

Justis- og politidepartementet, Lovavdelningen.
 Norges industriforbund.
 Norske håndverks- og industribedrifters forbund (NHIF)
 Norsk arbeidsgiverforening.
 Landsorganisasjonen i Norge.
 Entreprenørenes servicekontor.

Svenske:

Svea hovrätt.
 Sveriges grossistförbund.
 Sveriges hantverks- och industriorganisation SHIO.
 Tjänstemännens centralorganisation (TCO).
 Landsorganisationen i Sverige.
 Svenska arbetsgivareförening.
 Sveriges industriförbund.
 Svenska bleck- och plåtslagareförbundet.
 Svenska byggnadsarbetareförbundet.
 Svenska elektrikerförbundet
 Svenska fabriksarbetareförbundet.
 Svenska metallindustriarbetareförbundet.
 Svenska målareförbundet.
 Svenska skogsarbetareförbundet.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Kun et mindretal af de hørte myndigheder anbefaler forslaget.

Finlands justitieministerium, Finlands juristförbund, Tjänstemannaorganisationernas centralförbund i Finland, Finlands lastbilsförbund, Landsorganisasjonen i Norge og Sveriges hantverks- och industriorganisation støtter forslaget.

Håndværksrådet i Danmark, Norske håndverks- og industribedrifters forbund og Svea hovrätt finder, at der eksisterer et problem som bør løses, men anbefaler ikke direkte medlemsforslaget.

Justitsministeriet i Danmark, Industrirådet i Danmark, Landsorganisationen i Danmark, Bygge- og Anlægsrådet i Danmark, Finlands industriförbund, Arbetsgivarnas i Finland centralförbund, Finlands fackförbunds centralorganisation, Finlands byggnadsindustriförbund, Justis- og politidepartementet i Norge, Entreprenørenes servicekontor i Norge, Norges industriforbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Svenska arbetsgivareföreningen, Tjänstemännens central-

organisation i Sverige og *Landsorganisationen i Sverige* og de af landsorganisationen hørte organisationer er modstandere af forslaget.

Fra de myndigheder, der støtter forslaget, således blandt andet fra *Finlands juristförbund* og *SHIO* anføres det, at underentreprenører ofte har et arbejdsforhold, der minder om sædvanlige arbejdstageres, og at de derfor bør have samme beskyttelse i tilfælde af hovedentreprenørens konkurs. Juristförbundet nævner, at underentreprenører ikke har samme mulighed som arbejdstagere i almindelighed for at sikre sig gennem kollektive forsikringsordninger.

Justitieministeriet omtaler, at rigsdagen ved behandlingen af løngarantilooven har forudsat, at regeringen gør foranstaltning til at udstrække løngarantien til underentreprenører og andre småforetagender.

Det norske *LO's* tilslutning er betinget af, at stillingen for lønmodtagerne ikke forringes ved en forbedring af underentreprenørers stilling.

Norske håndverks- og industribedrifters forbund og *Svea hovrätt* anbefaler, at spørgsmålet om en sikring af underentreprenørers stilling gøres til genstand for en nærmere udredning. *Svea hovrätt* omtaler, at spørgsmålet blev rejst i den svenske riksdag i 1970 under behandlingen af loven om løngaranti ved konkurs, hvor det blev afvist at undersøge spørgsmålet nærmere. Senere forslag om en udredning er ligeledes blevet afvist.

De myndigheder, der udtaler sig imod forslaget anfører blandt andet følgende:

Justitsministeriet, *Industrirådet* i Danmark og *Norges industriforbund* finder, at hensynet til andre kreditorer taler imod. For Danmarks vedkommende anføres det, at en gennemførelse af forslaget vil være i modstrid med bestræbelserne for at indskrænke konkursprivilegierne.

LO i Danmark fremhæver, at hvis forslaget kommer til behandling i Nordisk Råd, bør man være opmærksom på, at det ikke må medføre en integration med lønmodtagernes garantifond eller på anden måde virke forringende på de fordele, som arbejdstagerne har i tilfælde af entreprenørens konkurs.

Finlands industriförbund, *Sveriges industriförbund*, *Svenska arbetsgivareföreningen* og *Tjänstemännens centralorganisation* i Sverige mener ikke, at der er de sociale skel mellem underentreprenør og hovedentreprenør som forslagsstillerne blandt andet henviser til. Det anføres også, at vilkår om sikkerhedsstillelse i "Almindelige betingelser" for arbejder og leverancer m.v. vil kunne sikre underentreprenører mod tab ved en hovedentreprenørs konkurs. *Industrirådet* i Danmark, *Finlands juristförbund*, *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund*, *Justis- og politidepartementet* og *Entreprenørenes servicekontor* i Norge peger på de afgrænsningsproblemer, som begrebet underentreprenør rejser både i forhold til underleverandører og i forhold til andre former for virksomhed. *Finlands industriförbund* nævner endvidere, at hvis man i

overensstemmelse med forslaget også lader en sikring gælde for underleverandører, er det meget sandsynligt, at man begynder at tillempe aftaler til de således sikrede former, hvor leverance eller køb ville være en naturligere måde at ordne parternes forhold på.

Udtalelserne fra de *svenske LO-organisationer* kritiserer forslaget på andre punkter end de øvrige modstandere. LO henviser til udtalelsen fra *Svenska byggnadsarbetareförbundet*, der finder forslagets udgangspunkt fejlagtigt, eftersom det går ud på at beskytte virksomhed, som egentlig er arbejdstagervirksomhed. De, der har arbejdsakkord, tjener bedst deres interesser ved at arbejde under et rent ansættelsesforhold, hvor arbejdsmarkedets aftaler gælder. Det gøres fra LO's side også gældende, at enhver lovgivning, som fører til, at en underentreprenørs fordringer i en hovedentreprenørs konkurs garanteres, yderligere er en måde at støtte enkeltmandsfirmaer på, hvilket på længere sigt mindsker lønmodtagernes muligheder for fuld beskæftigelse.

3. Udvalget

Efter vedtagelsen på Nordisk Råds session i 1970 af rekommandation nr. 12/1970 om harmonisering af reglerne om prioritet i konkurs for arbejdstageres løn og i 1971 af rekommandation nr. 30/1971 om løngaranti ved konkurs er der i Danmark, Finland, Norge og Sverige gennemført og i Island fremsat forslag om lovregler, der medfører meget væsentlige forbedringer for arbejdstageres muligheder for ikke at miste tilgodehavende løn i tilfælde af arbejdsgivernes konkurs. De gennemførte ordninger omfatter kun sikring af egentlige løntilgodehavender for udført arbejde. Det har imidlertid i forbindelse med drøftelserne af disse sikrings- og garantiordninger været diskuteret, om de burde udvides til at omfatte andre arbejdstagere end de egentlige lønarbejdere, og om også tilgodehavender, der haves som følge af anden form for arbejdsindsats, burde beskyttes. Man er foreløbig standset ved en beskyttelse af de egentlige lønarbejderindtægter, og tankerne om en fortsat udvikling på området følger ikke de samme baner. I for eksempel Danmark er der en klar tendens til at konkursprivilegierne indskrænkes, mens det under det finske rigsdagsarbejde er forudsat, at regeringen gør foranstaltninger til at udstrække løngarantien til underentreprenører og andre småforetagender.

Udvalget har konstateret, at det problem, som forslagsstillerne har peget på, eksisterer i alle de nordiske lande. I tilslutning til erhvervsvirksomheders eller enkeltpersoners konkurser udsættes en række mennesker, som på den ene eller anden måde har været i økonomisk kontakt med den konkursramte, for at lide økonomiske tab. Der vil ofte være tale om tab, som har været uforudselige på det tidspunkt, det økonomiske engagement blev indledt, og som det ikke har været muligt at gardere sig imod. En sådan risiko består i første række for de egentlige lønarbejdere, men mange mennesker har et tilknytningsforhold til

en arbejdsgiver, som minder stærkt om en egentlig lønarbejders, for eksempel selvstændige vognmænd og mindre erhvervsdrivende. Også sådanne arbejdstagere udsættes for både uforudselige og tilfældige økonomiske tab.

Af remissmaterialet fremgår det imidlertid, at der eksisterer en ret kraftig modstand mod at udvide de eksisterende eller påtænkte sikringsordninger til andre grupper end de egentlige lønarbejdere. Det er blevet fremhævet, at hensynet til andre kreditorer end de, der af forslagsstillerne kaldes underentreprenører, taler imod en preferencestilling netop for denne gruppe på bekostning af andre kreditorgrupper. Udvalget kan tilslutte sig det synspunkt, at også andre kreditorgrupper end underentreprenører kan fremsætte velunderbyggede ønsker om en forbedret konkurssikring. En gennemførelse af sådanne ordninger vil efter udvalgets opfattelse imidlertid have til følge, at mulighederne forringes for at de kreditorgrupper, man i første række ønsker at beskytte — lønarbejderne — opnår dækning ved konkurser.

Udvalget må endvidere erklære sig enig i de udtalelser, der påpeger, at indførelse af en sikringsordning for underentreprenører har til forudsætning, at begrebet underentreprenør lader sig definere entydigt. Dette lader sig imidlertid ikke gøre, hverken i forhold til underleverandører eller i forhold til andre former for virksomhed. Udvalget må frygte, at en særstilling af underentreprenører vil medføre, at der sker en tillem্পning af andre aftaleformer til de aftaler vedrørende underentreprenørvirksomhed, som i givet fald vil opnå en særlig konkurssikring.

Udvalget finder på denne baggrund, at de forslag der i landene foreligger til løsning af problemerne, som medlemsforslaget drager frem, er så forskellige og baseret på så uensartede principper, at der ikke på nuværende tidspunkt er grundlag for at anbefale en løsning på fællesnordisk grundlag.

Under henvisning hertil indstiller udvalget,

at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslaget om beskyttelse af underentreprenørens fordringer ved hovedentreprenørens konkurs.

København, den 7. januar 1974

Erik Adamsson (s) *Allan Hernelius (m)* *Olaf Knudson (H)*

Tellervo M. Koivisto (Sd) *Thor Lund (A)* *Matthías Á. Mathiesen (Sj)*
Fung. formand

Ambjør̃g Sæ̃lthun (Sp) *Lars Werner (vpk)*

Tiltrådt i København den 10. januar 1974

Poul Dam (SF)

Medlemsförslag

om inrättande av en patientombudsmannainstitution

(Väckt av Eric Carlsson, Ingemar Mundebo, Lars Lindeman, Anna-Lisa Nilsson, Matti Ruokola och Carl Olof Tallgren)

I takt med rationaliseringsverksamheten inom sjukvården har avståndet mellan de sjuka och vårdpersonalen ökat. Patienternas behov av personliga omsorger såsom upplysningar och samtal av olika slag kring sjukdomstillståndet kan inte tillmötesgå i önskvärd utsträckning. Det är inte ovanligt att personer som fått läkarvård tror sig ha blivit felbehandlade. I många fall saknar sådana misstankar grund, men det förekommer mer eller mindre allvarliga misstag såväl inom sjukvården som på andra områden.

I Danmark, Finland, Norge och Sverige diskuteras för närvarande frågan om hur man bäst skall kunna säkra patientens intressen och öka rättssäkerheten inom sjukvårdssektorn. Danmark, Finland och Norge saknar för närvarande ett särskilt organ med en fast organisation för handläggning av medicinska ansvarsfrågor.

I *Danmark* diskuteras möjligheterna att inrätta en ombudsmannainstitution för hela sjukvårdssektorn i syfte att förbättra informationen till patienterna. Man har funnit att det behövs en instans dit patienterna kan vända sig med synpunkter, såväl positiva som negativa.

I *Norge* och *Finland* övervägs för närvarande att upprätta ett särskilt organ som skall behandla klagomål över läkare, eventuellt i form av en medicinaldomstol.

I *Sverige* kan patienterna vända sig till medicinalväsendets ansvarsnämnd, som är en av socialstyrelsen tillsatt tillsynsmyndighet för medicinalpersonal. Denna institution har dock under senare år utsatts för kritik från såväl patient- som läkarhåll.

Allmänheten menar att de som klagat inte får tillräckligt snabba begripliga besked och förklaringar om oroande eller oförklarliga vårdssituationer. Även medicinalpersonalen pekar på dessa brister och understryker behovet av förändringar. Ansvarsnämndens otillräcklighet kan bl. a. förklaras av att nämnden belastats med en mängd småärenden.

En av Sveriges läkarförbund år 1971 tillsatt kommitté med uppgift att studera och diskutera ansvarsnämndens verksamhet fann att i mycket stor omfattning irritation, missnöje eller annan anledning till anmälan mot läkare kunde förklaras av bristande information från läkare till

patient om motiven för vidtagna eller underlåtna medicinska åtgärder. I sitt 1972 avgivna betänkande antyder kommittén olika lösningar, bl. a. inrättandet av en patientombudsman. Genom en patientombudsman skulle ansvarsnämnden avlastas de många anmälningar som beror på missförstånd eller dålig information. En patientombudsman skulle också kunna föra patientens talan om anmälan ansågs befogad inför det centrala organ som handlägger medicinska ansvarsfrågor. Härigenom skulle patienternas rättstrygghet stärkas.

Det vore synnerligen värdefullt om patienter hade tillgång till en patientombudsman, med vilken patienterna hade personlig kontakt och finge hjälp och råd av i frågor som rör förhållandet mellan dem och sjukvårdens huvudman, personalen etc. men också i frågor som kan vara av ekonomisk eller personlig natur, dock med anknytning till vistelsen på sjukhuset. Inrättandet av en patientombudsman skulle innebära en större demokratisering av sjukvården, vilken kunde leda till en förstärkning av patientens rättssäkerhet och medverka till större trygghet under sjukhusvistelsen.

Mot bakgrund av den gemensamma nordiska läkarmarknaden och att frågan om ersättning för kostnader för läkarvård och sjukvård har lösts genom den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen år 1967 synes det naturligt att man försöker utforma likartade nordiska regler för inrättande av en patientombudsmannainstitution.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att utarbeta likartade regler för inrättande av en patientombudsmannainstitution i vart och ett av de nordiska länderna.

Stockholm och Helsingfors den 13 mars 1973

Eric Carlsson (c) Ingemar Mundebo (fp) Lars Lindeman (Sd)

Anna-Lisa Nilsson (c) Matti Ruokola (K) Carl Olof Tallgren (Sv)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 341)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag om inrättandet av en patientombudsmannainstitution. Ärendet fanns upptaget på dagordningen för utskottets möte i Stavanger den 24 september 1973, men bordlades i avvaktan på ytterligare remissmaterial. Medlemsförslaget slutbehandlades vid socialpolitiska utskottets möte i Köpenhamn den 9 januari 1974.

1. Inledning

Genom rationaliseringssträvandena inom sjukvården har det blivit svårt att tillmötesgå patienternas behov av upplysningar och samtal rörande sjukdomstillståndet i tillräcklig utsträckning. Misstankar om felbehandlingar har, grundade eller ogrundade, tenderat att uppkomma i allt större utsträckning. I Danmark, Finland, Norge och Sverige diskuteras för närvarande frågan om hur man på bästa sätt skall säkerställa patienternas intressen och öka rättstryggheten vid sjukhusvård.

Medan patienterna i Sverige kan vända sig till Medicinalväsendets ansvarsnämnd saknas i de tre övriga länderna en särskild institution med fast organisation, som har till uppgift att behandla medicinska ansvarsfrågor. I Danmark diskuteras frågan om inrättandet av en ombudsmannainstitution för hela vårdsektorn för att förbättra informationen till patienterna, under det att man i Finland och Norge överväger att etablera särskilda organ med uppgift att behandla klagomål vid medicinsk behandling. Gemensamt för den diskussion, som pågår i de nordiska länderna, står att en bred allmänhet klagar över bristen på snabba och begripliga besked inom sjukvården. Också inom sjukvårdsväsendet verksam personal har på olika sätt påtalat brister i detta hänseende. En av Sveriges läkarförbund år 1971 tillsatt utredning med uppgift att granska ansvarsnämndens verksamhet avgav år 1972 ett betänkande, i vilket olika lösningar på dessa problem antyddes, bl. a. inrättandet av en patientombudsman.

I medlemsförslaget framhålles det värdefulla i att patienterna får tillgång till en patientombudsman. Inrättandet av en dylik institution skulle innebära inte bara en demokratisering av sjukvården utan även ett stärkande av individens rättstrygghet.

Mot bakgrund av överenskommelsen om en nordisk arbetsmarknad för läkare och den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen av år 1967 synes det naturligt att utforma likartade regler i de nordiska län-

derna vid inrättandet av en patientombudsmannainstitution. Förslagsställarna hemställer därför att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till likartade regler i detta hänseende.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och institutioner:

Danmark

Indenrigsministeriet.
Københavns magistrat.
Folketingets ombudsmand.
Kommunernes Landsforening.
Frederiksberg kommunalbestyrelse.
Amtsrådsforeningen i Danmark.
Den almindelige danske lægeforening.
Dansk Sygeplejeråd.
Danske Patienters Landsforening.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet.
Sjukhusförbundet.
Finlands läkarförbund.
Finlands kommunförbund.
Finlands sjuksköterskeförbund.
Finlands patientförbund r.f.

Norge

Sosialdepartementet.
Universitetet i Oslo, Den medisinske fakultet.
Universitetet i Tromsø, Institutt for klinisk medisin.
Rikshospitalets direktør.
Norske kommuners sentralforbund.
Den norske lægeforening.
Norges røde kors.
Norsk folkehjelp.
Nasjonalforening for folkehelsen.
Norske kvinners sanitetsforening.
Norsk sykepleieforbund.

Sverige

Socialstyrelsen.
Svenska kommunförbundet.
Svenska landstingsförbundet.
Sveriges läkarförbund.
Svensk sjuksköterskeforening.
Sveriges allmänna patientforening.
Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH).

Flertalet av de inkomna remissvaren ger uttryck för ett positivt synsätt i förhållande till de grundläggande tankarna i medlemsförslaget,

men också mera kritiska synpunkter förekommer. I det följande genomgås först de gentemot medlemsförslaget positiva yttrandena, därefter de negativa samt slutligen de svar som ger uttryck för tveksamhet.

2.1. Remissinstanser som i huvudsak ställer sig positiva till medlemsförslaget

Danmark

Indenrigsministeriet motsätter sig inte förslaget om inrättandet av en patientombudsmannainstitution, men påpekar att det i sammanhanget kunde vara ändamålsenligt att låta undersöka också andra former för tryggande av patienternas intressen. Ministeriet förutsätter vidare att undersökningen inte bara kommer att omfatta bestämmelser som gäller sjukhusvård utan även behandling som ges av privatpraktiserande läkare. *Københavns magistrat* har ingenting att invända emot att möjligheterna för att inrätta en patientombudsmannainstitution undersökes.

Den almindelige danske lægeforening finner att förslaget endast tar upp stärkandet av patienternas rättssäkerhet och trygghet under sjukhusuppehåll, medan däremot annan läkarvård lämnas utanför. Föreningen kan, trots denna begränsning, tillstyrka medlemsförslaget, då man anser att inga möjligheter att skapa större trygghet i olika behandlingssituationer bör lämnas oprövade. Om dessa överväganden bör leda till enhetliga regler eller bestämmelser i alla de nordiska länderna, önskar man emellertid inte ta ställning till på nuvarande tidpunkt.

Även om strävandena i Danmark fortgår med att informera patienterna så bra som möjligt både vid inläggning och utskrivning, utesluter inte detta att det kan finnas situationer då behovet av en patientombudsman kan upplevas starkt av patienten.

Dansk Sygeplejeråd stöder förslaget att undersöka möjligheterna till utarbetande av likartade regler vid upprättandet av patientombudsmannainstitutioner i de nordiska länderna. *Danske Patienters Landsforening* ger förslaget starkt stöd, men finner av hänsyn till det förtroende som patientombudsmannainstitutionen bör åtnjuta hos befolkningen det viktigt att säkerställa att denne är absolut oavhängig av sjukdomsbehandlande institutioner. Läkareföreningen bör därför inte ha något som helst inflytande vid personvalet.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet finner att den i medlemsförslaget skisserade patientombudsmannainstitutionen inte är helt entydig. Ministeriet utgår dock ifrån att förslaget avser en central institution och inte en till olika sjukhus decentraliserad verksamhet. Genom ökningen av sjukvårdsanstalternas storlek och antal har det blivit svårare att säkerställa patienternas rättsskydd vid sjukvård, varför en patientom-

budsmannainstitution kan vara en lösning. Vid planläggningen av denna bör också beaktas den verksamhet, som redan bedrivs av de till sjukhusen knutna socialsköterskorna. Eftersom frågan om inrättandet av en patientombudsmannainstitution blivit aktuell i samtliga nordiska länder, är det motiverat att undersöka möjligheterna för att tillämpa likartade regler i de nordiska länderna.

Enligt *Sjukhusförbundets* uppfattning bör de synpunkter i medlemsförslaget, som gäller förbättrad kommunikation mellan patienter och vårdpersonal, ökad information samt ett större rättsskydd beaktas. Till patienternas grundläggande rättigheter hör att få adekvat information beträffande sitt sjukdomstillstånd. Därtill bör garanteras en arrangerad och tydlig möjlighet att få eventuella missgrepp, som förekommit vid vård eller behandling opartiskt prövade. Att missförhållanden råder i detta avseende idag är svårt att bestrida. Till en del kan dessa missförhållanden avhjälpas genom förbättrad utbildning för vårdpersonalen. Det vore emellertid olyckligt om patienter och vårdpersonal kom att betrakta varandra som motparter. Förbundet stöder medlemsförslaget, men finner samtidigt att de brister, som tas upp i detsamma, också kan avhjälpas på annat sätt än genom grundandet av en ny institution.

Att det är läkarens och den övriga vårdpersonalens uppgift att vara patientens förtroendeperson understryks i yttrandet från *Finlands läkarförbund*. Det föreslagna ombudsmannasystemet representerar sålunda ett nytt sätt att närma sig förhållandet mellan patienter och vårdpersonal. Den diskussion, som uppstått beträffande medicinska ansvarsfrågor, kan anses gälla i huvudsak två problem: dels

att förbättra kommunikationerna mellan patienter och vårdpersonal
dels

att öka rättsskyddet för dessa båda parter.

Samtidigt som dessa strävanden var och en för sig är riktiga bör ett mera helhetsbetonat perspektiv eftersträvas.

Förbundet motsätter sig inte att en patientombudsmannainstitution upprättas, men anser att denna blott kan vara en detalj i en mera omfattande helhetslösning. Inte minst är det viktigt att man samtidigt analyserar vårdpersonalens rättsskyddsproblem. Patientombudsmannainstitutionen bör vara ett riksomfattande organ med uppgift att informera patienter och vårdpersonal i frågor, som rör existerande rättigheter och skyldigheter. Vårdpersonalen bör vidare erhålla en mer patientorienterad utbildning. Om man i Finland på allvar skulle gå in för att upprätta en patientombudsmannainstitution, är det ett absolut minimikrav att dess uppdragsbeskrivning preciseras så noga att även vårdpersonalens rättsskydd och informationsbehov tryggas.

Finlands kommunförbund ansluter sig i princip till medlemsförslaget. Grundandet av en ny organisation kan dock medföra att de redan höga hälsovårdskostnaderna ytterligare ökas. För att garantera att pa-

tienterna erhåller bättre information vore kanske ändringar i lagstiftningen på området motiverade, men därtill kommer att bättre möjligheter till att anföra besvär över erhållen behandling bör införas. En patientombudsmannainstitution måste garanteras en självständig ställning gentemot sjukhus och andra vårdgivare. Organisationen bör vara riksomfattande. Om man däremot upprättar ombudsmän vid snart sagt varje sjukhus, blir organisationen tungrodd och dyrbar. De i sammanhanget uppkomna kostnaderna bör bestridas av statsmedel, då det är staten som har till uppgift att sörja för individens rättsskydd.

Finlands patientförbund hälsar medlemsförslaget med stor tillfredsställelse. Redan år 1970 sände förbundet en skrivelse till det berörda ministeriet och begärde att patienternas rätt till ett opartiskt undersökningsorgan skulle säkerställas.

I dagens läge tar handläggningen vid medicinalstyrelsen av klagomål över utförd behandling lång tid, trots att dess yttrande endast utgör en del av beslutsunderlaget vid ärendets behandling inför domstol. Signifikativt för patienternas svaga ställning är att deras besvär ofta avgöres utan att de medges rätt att se utlåtandena. Jämfört med brottslingar, som gratis tillhandahålles rättegångsbiträde, är patienterna i en sämre rättsställning.

Den föreslagna institutionen bör vara organisatoriskt oavhängig, självständig och inflytelserik. Goda insikter i juridik, medicin samt i sociala frågor fordras av innehavaren av ämbetet. Tänkbara arbetsuppgifter bör vara att bestämma när officiella undersökningar skall ingångsättas samt att bevaka patientens intresse inför domstolar eller vid behandlingen inom andra myndigheter.

Norge

Universitetet i Oslo, Det medisinske fakultet förhåller sig i princip positivt till inrättandet av en kontrollinstans för behandling av klagomål, som rör läkares och sjukhus påstådda felbehandling av patienter. Att en sådan institution kommer till stånd ligger inte bara i patienternas, utan även i vårdpersonalens intressen. Huruvida ett dylikt organ skall vara en ombudsmannainstitution eller en bredare sammansatt kommission, fristående eller knuten till en redan existerande institution, är det för tidigt att hysa en uppfattning om. Hela problematiken bör tas upp i samband med den förestående revisionen av lagen om läkares rättigheter och skyldigheter.

Universitetet i Tromsø, Institutt for klinisk medisin finner att medlemsförslaget ger uttryck för en önskan att tillvarataga patienternas rättigheter gentemot utövare av vårddyrket tolkat i vid mening. Universitetet kan i sammanhanget se många situationer vid vilka patienterna kan dra nytta av en patientombudsmannainstitution. Det finns dock många problem, som måste utredas i anslutning till förslaget. Till dessa

hör det personliga och rättsliga förhållandet mellan patienter och vårdpersonal. Den tillsatta kommittén bör få en bred rekryteringsbas.

Norges røde kors anser att sjuka människor många gånger upplever att de har skäl till att klaga i samband med sjukhusvistelser.

Kommunikationen mellan patient och läkare kan vara bristfällig t. ex. när det gäller dosering av medicin och vissa sjukhusrutiner kränkande för individens personliga integritet. Att inrätta en patientombudsmannainstitution synes vara fördelaktigt även ur läkares och sjuksköterskors synpunkt.

Norsk folkehjelp har inget att invända mot upprättandet av en patientombudsmannainstitution, men anser inte att behovet av en sådan är särskilt stort. *Norsk sykepleieforbund* stöder medlemsförslaget och förordar inrättandet av en patientombudsmannainstitution.

Sverige

Sveriges läkarförbund erinrar om att sjukvårdens informationsproblem har tagits upp i den utredning om Medicinalväsendets ansvarsnämnd, som förbundet låtit genomföra. Då det på senare tid har framkommit att irritation, missnöje och andra liknande skäl till anmälningar mot läkare ofta förorsakats av bristfällig information, föreslår förbundet att en utredning med uppgift att granska dessa problem bör tillsättas av socialministern.

Förbundet ger uttryck för en positiv inställning till de problem som sammanhänger med tanken på att inrätta en patientombudsmannainstitution. Emellertid bör denna fråga först bedömas i vart och ett av de nordiska länderna utifrån varje lands speciella förutsättningar. Först därefter torde goda förutsättningar finnas för att avgöra hurvida gemensamma nordiska regler bör skapas. Om ett initiativ från Nordiska rådets sida kan påskynda utvecklingen och få till stånd en lösning på dessa frågor i respektive land är detta dock i och för sig fördelaktigt.

Svensk sjuksköterskeförening framhåller att den långt drivna rationaliseringen på sjukvårdens område lett till att allt mindre tid hinner ägnas åt patienterna. Den oro och ängslan som patienterna upplever kommer man dock inte till rätta med genom inrättandet av en patientombudsman. Information till vårdkonsumenterna i såväl slutet som öppen vård bör ges i sitt rätta sammanhang. Nya vårdformer, t. ex. gruppvård, och en mera patientinriktad utbildning bör komma till stånd för att förbättra kontakten mellan patienter och vårdpersonal. Problem finns emellertid som inte kan lösas inom ramen för den verksamhet som bedrivs av Medicinalväsendets ansvarsnämnd, varför det kan anses lämpligt att inrätta en patientombudsmannainstitution. Försök med sådan verksamhet pågår redan, och det är angeläget att en noggrann utvärdering av dessa kommer till stånd. Då en utredning om ansvarsnämndens verksamhet väntas bli tillsatt finner föreningen det önskvärt att

frågan hur man bäst säkrar patienternas rättstrygghet bör ses i samband med denna. Att harmonisera de regler som gäller medicinska ansvarsförhållanden och tillgodose patienternas behov av information är angeläget. Utarbetandet av likartade regler i de nordiska länderna vid inrättandet av en patientombudsmannainstitution bör dock anstå.

Sveriges allmänna patientförening anser att patient som erhållit vård av privatpraktiserande läkare eller vid svensk sjukvårdsinrättning och som därvid anser sig vara felbehandlad skall anmäla detta antingen för polismyndighet eller Medicinalväsendets ansvarsnämnd (AN). Till de brister som vidlåder denna nämnd hör att prövning av skadeståndsanspråk inte görs och att den anmälade patienten inte är part i målet utan endast anmälare, varför förvaltningslagens stadgande om partsinsyn inte gäller. Beslut av ansvarsnämnden kan överklagas av läkare, men ej av patient. I realiteten avgörs också skadeståndssidan av ansvarsnämnden eftersom patienten har mycket liten möjlighet att i domstol vinna mål, i vilka läkare ej blivit fällda av nämnden.

Patientföreningen anser att patientombudsmannainstitutionen bör vara fristående från landstingen och andra huvudmän på sjukvårdens område. Ombudsmannen bör inta en självständig hållning gentemot myndigheter och privatpersoner. Patientombud bör finnas på varje sjukvårdsinrättning med ett visst antal vårdplatser. Av utövaren av ämbetet bör krävas goda kunskaper i offentlighets- och sekretesslagstiftning, lagen om sluten psykiatrisk vård, allmänna läkarinstruktionen, förvaltningslagen, skadeståndslagen samt lagen om allmän försäkring.

Till patientombudsmannens uppgifter bör höras att besvara frågor samt ge råd och hjälp. För att en likartad rättstillämpning skall komma till stånd bör alla ärenden av icke-rutinkaraktär av de lokala ombuden anmälas till den centrala myndigheten.

Vid inrättandet av en patientombudsmannainstitution torde antalet fall som dras inför ansvarsnämnden minska, likaså antalet besvärärenden. Att denna institution kommer till stånd är så betydelsefullt att det bör ske snarast möjligt.

Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH) ansluter sig beträffande grundprinciperna för patientombudsmannainstitutionen till vad patientföreningen anfört. Riksförbundet finner att behovet av någon form av fristående, opartiska ombud är särskilt stort för patienterna inom den psykiatriska sjukvården. Svårigheter av kommunikatorisk art ligger i sjukdomens natur varigenom patienterna får svårt att föra sin egen talan.

De anhöriga befinner sig ofta i en svår ställning, då de många gånger själva på något sätt är delaktiga i patientens problem och därmed har svårt att fungera objektivt.

Felbehandling uppkommer lätt inom den psykiatriska vårdsektorn eftersom avgränsningen av vad som är "normalt" mänskligt beteende

är vag och subjektiv. Samtidigt intar den psykiatriska vården en särställning genom de tvångsmedel som står den till buds.

Enligt riksförbundets uppfattning bör till en patientombudsmans arbetsuppgifter höra bl. a.:

- att ta direktkontakt med patienterna,
- att förmedla patienternas ärenden till rätt forum,
- att informera patienterna om deras rättigheter,
- att biträda patienterna vid konflikter och
- att biträda anhöriga som framför klagomål på patienters vård.

Däremot bör ombudsmannens kompetensområde inte innefatta kurativt arbete, inte heller den information som ges av läkare eller annan vårdpersonal.

Organisatoriskt bör myndigheten vara fristående, central och gemensam för somatisk och psykiatrisk vård. På det lokala planet bör det finnas patientombud.

2.2. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Danmark

Frederiksberg kommunalbestyrelse anser att det i landet inte föreligger något särskilt behov av den föreslagna patientombudsmannainstitutionen. De möjligheter som redan existerar för att framföra klagomål, t. ex. till folketingets ombudsman, är tillfyllest. Kommunstyrelsen hänvisar i sammanhanget till yttrande avgivet av *Amtsrådsforeningen i Danmark*, som inte heller anser att det finns motiv för inrättandet av en patientombudsmannainstitution och därför avstyrker medlemsförslaget.

Finland

Finlands sjuksköterskeförbund framhåller att i takt med att sjukhusens och de olika vårdanstalternas verksamhet blivit allt mera mångsidig och tekniskt avancerad har patienternas möjligheter att erhålla saklig och begriplig information beträffande sin egen situation minskat. Att informera patienterna om deras hälsotillstånd är en arbetsuppgift som åvilar sjuksköterskorna, som genom sin utbildning har en allsidig kunskap på detta område. Att diskutera vårdproblem borde tillhöra den dagliga rutinen, men tyvärr medger tiden ej alltid detta. Utförandet av specialvårdsuppgifter, övervakning av teknisk apparatur, utdelande och givande av mediciner samt ifyllandet av patientjournaler tar stor tid i anspråk. Mycket av detta arbete borde kunna utföras av en avdelningssekreterare.

Inrättandet av en patientombudsmannainstitution skulle inte lätta situationen ur patienternas synvinkel. Antalet personer runt patienten ökar

bara med ytterligare en. I stället vore det befogat att en granskning av sjukvårdspersonalens arbetsuppgifter och dimensionering kom till stånd. Bättre arbetsledningssystem med grupparbete och vårdplaner för varje patient, som medger att patienten själv får medverka vid planeringen av sin vård är önskvärda företeelser.

Upprättandet av en statlig medicinsk domstol kan stödjas, emedan det nu tar årtal innan patienten eller dennes anhöriga kan få sina klagomål i vårdfrågor slutbehandlade i centrala ämbetsverk.

Sverige

Socialstyrelsen påpekar, att Medicinalväsendets ansvarsnämnd är ett av Kungl. Maj:t tillsatt fristående organ, som har till uppgift att handlägga ärenden rörande disciplinär bestraffning av och åtalsanmälan mot medicinsk personal. Detta sker under överinseende av socialstyrelsen. Till nämndens uppgifter hör ej att handlägga frågor om skadestånd eller andra ersättningskrav, inte heller frågor från patienternas sida beträffande erhållen medicinsk behandling.

Sjukdomsfall innebär ofta oro och ångslan för såväl den sjuke som dennes anhöriga. Emellertid finns redan ett stort antal instanser till vilka klagomål kan framföras: befattningshavare inom sjukvården som klinikchefer, chefsläkare, sjukhusdirektörer eller ansvariga myndigheter som sjukhusdirektion, sjukhusstyrelse eller ansvariga politiker. Därtill finns det på sjukhusen kuratorer. Även om vårdens organisation och gällande lagstiftning har skapat garantier för patienternas integritet vid sjukdom och möjligheter till insyn föreligger kan brister finnas. Patienten kan uppleva sig vara i ett underläge genom att vederbörande är dåligt informerad om sina rättigheter, sin sjukdom och sin behandling. De problem som aktualiseras i medlemsförslaget bör därför huvudsakligen uppfattas som informationsproblem. Socialstyrelsen förordar därför en förbättrad patientinformation, som dock väsentligen måste förverkligas på det lokala planet. Försöksverksamhet bedrivs med patientombudsmän i regi av Stockholms läns landstings hälso- och sjukvårdsnämnd och Göteborgs och Bohusläns landsting. Mot denna bakgrund avstyrkes inrättandet av en central patientombudsmannainstitution. Fortsatt lokal försöksverksamhet förordas dock.

Svenska landstingsförbundet inleder sitt yttrande med att konstatera, att medlemsförslaget inte till alla delar ger en klar beskrivning av vad den föreslagna patientombudsmannainstitutionen avses syssla med. Ansvars- och rättssäkerhetsfrågor behandlas redan i nuläget av Medicinalväsendets ansvarsnämnd, som fullgör viktiga och nödvändiga funktioner. Denna institution kan ej ersättas av en patientombudsmannainstitution. Då ansvarsnämndens verksamhet blivit föremål för kritik kommer en utredning att tillsättas med uppgift att granska dess verksamhet. Skadestandsfrågan är för närvarande föremål för prövning inom för-

bundet, varvid avsikten är att inrätta ett försäkringssystem. Ett dylikt system skulle stärka patienternas rättssäkerhet.

Mycket av de omtalade problemen utgör informationsproblem. Sjukvårdens huvudmän har låtit utarbete ett informationssystem med förslag till en normalinformation. Detta förslag utsändes från förbundet år 1972. För att belysa relationerna mellan patienter och vårdpersonal har ett omfattande studiematerial producerats. Lokala patientföreningar finns på många platser i landet och har hälsats med glädje av sjukvårdshuvudmännen.

I Göteborg har man inlett försök med en patientombudsmannainstitution, som formellt underställts landstinget, men reellt intar en fri ställning gentemot huvudmannen. Verksamheten har mötts med förtroende och intresse av berörda parter.

I det svenska sjukvårdssamhället pågår en gradvis orientering för att säkra vidgade möjligheter för fastställande av medicinska ansvarsförhållanden och ett ekonomiskt patientskydd. En stark satsning på information och utbildning har inletts. Dock bör man komma ihåg att sjukvårdens förtroendemän sist och slutligen är de förtroendevalda. I sjukvårdsstyrelser och nämnder förs de principiella besluten ut i konkreta handlingar. Det bör därför inte råda något motsatsförhållande mellan huvudmän och vårdkonsumenter, då de förstnämndas uppgift är att företräda patienternas intressen. Denna funktion kan knappast särskiljas från förtroendemännens övriga uppgifter. Slutligen finner förbundet, att debatten om en patientombudsmannainstitution skulle vinna på en ökad konkretisering eftersom rådande brister måste mötas med konkreta åtgärder. Starka skäl talar för att man med noggrannhet bör följa de resultat som framkommer vid försöksverksamheten. Därmed erhålles ett fastare underlag för mera permanenta ställningstaganden.

2.3. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till medlemsförslaget

Danmark

Folketingets ombudsmand anser att det på senare tid av den förda diskussionen framgått, dels att tilliten till läkarbehandling minskat, dels att klagomål beträffande medicinsk behandling inte behandlas på ett betryggande sätt.

Ett stort antal klagoinstanter erbjudes i nuläget: t. ex. sjukhushuvudmän som amtsråd, kommunbestyrelser, indenrigsministeriet, direktoratet for statshospitalerne och undervisningsministeriet. Vidare finns på läkarområdet sakkunniga instanser som ämbetsläkare, sundhedsstyrelsen och Retslægerådet, vartill kommer möjligheterna att överklaga ämbetsläkarnas och sundhedsstyrelsens beslut hos indenrigsministeriet. Ytterligare kan nämnas straffrättsliga organ som polis, åklagarmyndig-

heter och domstolar samt slutligen Den almindelige danske lægeforening, den allmänna sjukförsäkringen och Folketingets ombudsmand.

Preciseringar saknas dock av hur arbetsfördelningen skall se ut i klagohänseende. Systemet kan inte vara rationellt, då osäkerhet kan uppstå rörande vilka åtgärder den enskilda instansen bör vidtaga. Sett mot denna bakgrund finns det fog för att önska att behandlingen av klagomål som rör fel vid läkarbehandling sker i tätare och mera direkt kontakt mellan juridisk och medicinsk sakkunskap. Ombudsmanden önskar på nuvarande tidpunkt inte ta slutgiltig ställning, men påpekar att inrättandet av en patientombudsmannainstitution aktualiserar mycket väsentliga principiella problem. Indenrigsministeriet bör dock tillsätta en utredning med uppgift att ge förslag till hur behandlingen av klagomål över läkarbehandling skall tillgå.

Norge

Sosialdepartementet vill på nuvarande tidpunkt inte ta ställning till förslaget om en patientombudsmannainstitution, då den kommitté som reviderar lagen om läkares plikter och rättigheter inte väntas bli färdig med sitt betänkande förrän år 1974. Departementet utgår ifrån att spörsmålet om ett eventuellt klagoområde tas upp till prövning av denna kommitté. Redan nu önskar man dock uttala att det i ärendet finns involverat principiella sidor som måste utredas innan man kan ta slutlig ställning till förslaget.

Rikshospitalets direktør finner det svårt att ta ställning till medlemsförslaget eftersom det är oklart om det som avses är en patientombudsman för hela landet eller en vid varje sjukhus befintlig ombudsman. I förslaget understrykes det värdefulla i att patienterna får personlig kontakt med en ombudsman, vilket talar för att det måste vara fråga om en ombudsman vid varje sjukhus. Å andra sidan betonas vikten av att nordiska regler för verksamheten kommer till stånd. Om dessa regler skall praktiseras lika över hela Norden, och en ensartad praxis uppnås i Norge, måste man tänka sig en central ombudsman. Detta står i så fall i strid med önskemålen om personlig kontakt.

Vad beträffar patientombudsmannens arbetsuppgifter synes de huvudsakligen bestå av att försöka klara upp missförstånd som har uppkommit mellan patienterna och vårdpersonalen. Vidare skall juridisk hjälp ges patient som blivit felbehandlad. Tveksamhet råder om patientombudsmannen skall ha mandat att avgöra meningsskiljaktigheterna eller bara avge uttalanden i frågan. Saken måste följaktligen utredas mera noggrant.

Den norske lægeforening vill inte ta ståndpunkt till förslaget mot bakgrund av att kommittén för läkares rättigheter och skyldigheter ännu inte avslutat sitt arbete. Denna kommitté har tagit upp frågan om nå-

gon form av ansvarsnämnd för handläggning av klagomål från patienter som anser sig vara felbehandlade.

Nasjonalforeningen for folkehelsen finner det svårt att på nuvarande tidpunkt förorda en patientombudsmannainstitution. Först måste det närmare fastställas vilka kvalifikationer ombudsmannen bör ha. Därtill bör man undersöka om ifrågavarande uppgifter inte kan åläggas redan existerande institutioner.

Sverige

Norske kvinners sanitetsforening hänvisar till att kommittén om lagstiftningen rörande läkarnas rättigheter och skyldigheter behandlar frågan. Generellt ställer sig förbundet positivt till organ som tar upp behandlingen av medicinska frågor. Behovet av den föreslagna institutionen torde variera mellan olika vårdformer. Innan förslaget konkretiserats ytterligare är det svårt att hysa någon slutlig mening om det.

Svenska kommunförbundet påtalar att frågan om patient- och vårdombudsmannainstitutioner har tagits upp motionsvägen i den svenska riksdagen vid ett flertal tillfällen under de senaste åren. Dessa motioner har dock samtliga avslagits. De uppgifter som kan tänkas åvila en patientombudsman är idag genom lagar och instruktioner ålagda olika grupper förtroendemän, anställda och tillsynsmyndigheter.

2.4. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

Kommunernes Landsforening i Danmark och *Norske kommuners sentralforbund* har båda meddelat att de inte önskar uttala sig för närvarande.

3. Utskottet

I takt med rationaliseringssträvandena vid sjukhus och olika vårdanstalter har patienternas möjligheter att erhålla en begriplig och saklig information om sitt sjukdomstillstånd tenderat att minska. Utförandet av specialvårdsuppgifter, övervakning av teknisk apparatur, utdelandet och givandet av mediciner samt ifyllandet av sjukjournaler tar stor tid i anspråk för vårdpersonalen till förfång för den till vården knutna personliga rådgivningen.

De sjuka kan ibland ha skäl att klaga på den vård som erhålles vid sjukhusvistelser. Vissa sjukhusrutiner kan upplevas såsom kränkande för den enskildes personliga integritet. De klagomål som framföres av patienterna är ibland sakligt grundade, ibland inte. Bristande kommunikation mellan patient och vårdpersonal kan vara en orsak i det senare fallet.

I sammanhanget önskar utskottet uppmärksamma de särskilda för-

hållanden som råder inom den psykiatriska sjukvården. Denna patientkategori har svårt att kommunicera med omvärlden, och då avgränsningen av vad som kan anses vara normalt mänskligt beteende är vag och subjektiv uppstår lätt risk för felbehandling.

Den som önskar framföra klagomål över medicinsk vård kan vända sig till en rad instanser. I stort sett föreligger möjligheten att i vart och ett av de nordiska länderna vända sig till sjukvårdens huvudmän, t. ex. amtsråden i Danmark och landstingen i Sverige, tillsynsmyndigheter som sundhedsstyrelsen i Danmark, medicinalstyrelsen i Finland och Medicinalväsendets ansvarsnämnd i Sverige. Därtill kommer att klagomål kan prövas inför allmän domstol. Emellertid kännetecknas besvärssystemet i de nordiska länderna av brist på precisering av de olika klagoinstansernas kompetensfördelning. Handläggningen av en del medicinska klagörenden har därigenom tenderat att dra ut på tiden. Både från läkar- och patienthåll har i Sverige kritik kommit att riktas mot Medicinalväsendets ansvarsnämnd.

Socialpolitiska utskottet finner det vara en grundläggande rättighet att personer som är föremål för medicinsk behandling erhåller adekvat information om sitt sjukdomstillstånd. I de fall där framförda klagomål inte beror på bristande kommunikation mellan patienter och vårdpersonal bör båda parter försäkras en arrangerad och tydlig möjlighet att få eventuella missgrepp opartiskt utreda och behandla.

Emellertid torde de brister inom sjukvården som påtalats inte i någon mera väsentlig omfattning kunna avhjälpas genom inrättandet enbart av en patientombudsmannainstitution. Utskottet vill därför i stället förord att en granskning av sjukvårdspersonalens dimensionering och arbetsfunktioner företas. Bättre arbetsledningssystem med inslag av gruppvård, upprättande av individuella vårdplaner för varje patient samt en mera patientorienterad utbildning av vårdpersonalen utgör exempel på åtgärder som borde vidtagas.

Utredningar pågår f. n. i Norge och Sverige beträffande vårdpersonalens rättigheter och skyldigheter. Skadeståndsproblematiken prövas i Sverige av en av Landstingsförbundet tillsatt utredning. Förslag väntas bli framlagt om inrättandet av ett försäkringssystem.

Försöksverksamhet har inletts på flera ställen i Sverige med lokala patientombudsmän.

Sjukvårdens huvudmän har anfört att frågan om inrättandet av en patientombudsmannainstitution hänger intimt samman med ansvaret för den samhälleliga sjukhusvården. I sjukvårdsstyrelser och i nämnder omsätts de principiella ställningstagandena i praktiskt handlande. De beslut som fattas av förtroendemännen på olika nivåer bör därför inte stå i något motsatsförhållande till avnämarnas, dvs. patienternas, önskemål.

Möjligheterna att framföra klagomål över erhållen medicinsk be-

handling bör förbättras. Det framstår dock i dagens läge som oklart huruvida detta bäst befrämjas genom inrättandet av patientombudsmaninstitutioner i de nordiska länderna.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Köpenhamn den 9 januari 1974

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F) *Arent Henriksen (SV)* *Knut Johansson (s)*

Lars Lindeman (Sd) *Grethe Lundblad (s)* *Arne Nilsen (A)*

Fung. förman

Jan-Ivan Nilsson (c)

Tiltrådt i København den 10. januar 1974

Gerda Møller (KF)

Medlemsförslag

om motverkande av användningen av rusgivande och bedövande ämnen i trafiken

(Väckt av Eric Carlsson, Allan Hernelius, Martha Johannessen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Bjarne Mørk Eidem och Paavo Väyrynen)

Samhället åsamkas årligen mycket stora förluster genom de personskador i form av döda och invalidiserade människor, som motortrafikolyckorna förorsakar. I alla de nordiska länderna tilltar trafikolyckorna i landsvägstrafiken med oroväckande fart och måste nu betraktas som ett av de verkligt allvarliga samhällsproblemen. Enbart under år 1971 skadades i trafiken i de nordiska länderna drygt 80 000 människor och dödades 4 123 personer.

Betydande insatser har från samhällets och olika medborgarorganisationers sida satts in för att reducera trafikolyckorna. Även Nordiska rådet har alltsedan rådet började sin verksamhet i olika sammanhang beaktat hithörande frågor. Sålunda har rådet antagit en rad rekommendationer om samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område (*rek.nr 7/1959, 17/1966 och 3/1971*). År 1970 anordnades i rådets regi en nordisk trafiksäkerhetskonferens, vid vilken olika med trafiksäkerheten sammanhängande frågeställningar belystes och dryftades av ledande politiker, experter och andra berörda från alla de nordiska länderna (*Nordisk udredningsserie 1970: 8*).

Vid sistnämnda konferens fästes även uppmärksamhet vid en riskfaktor, som under de senare åren tilldragit sig allt större uppmärksamhet, körning under inflytande av rusgivande och bedövande ämnen, främst olika slag av mediciner. Såsom från sakkunnigt håll framfördes har de risker bilkörning under inflytande av dylika ämnen medför inte hittills ägnats lika stor uppmärksamhet bland den stora allmänheten som de av alkoholen förorsakade riskerna. Härtill kommer att användningen av olika slag av mediciner ökat mycket starkt under de senare åren. Situationen kompliceras ytterligare genom att det allt oftare förekommer användning av flera sinsemellan oförenliga preparat. Olyckliga konsekvenser har ofta också samtidig konsumtion av mediciner och alkohol.

Enligt bestämmelse utfärdad av socialstyrelsen i Sverige och gällande från 1 januari 1973 är läkare skyldig att informera om eventuella trafikrisker på grund av ordinerade läkemedel.

Nordisk union för alkoholfri trafik (NUAT) har i en hänvändelse till Nordiska rådet (*se Tillägg*) fäst uppmärksamhet vid dessa frågeställningar och hemställt om rådets åtgärd i saken. NUAT framhåller att man i Sverige kunnat konstatera, att numera cirka 20 procent av alla misstänkta rattfyllerifall har förtärt någon form av medicin samt att man även i Norge kunnat redovisa en stor andel "medicinfall" bland rattfylleriklientelet. NUAT fäster särskild vikt vid att tillräcklig information ges om trafikfarliga läkemedelskadliga verkningar i trafiken. NUAT anser att det är ett oeftergivligt krav att alla mediciner, som har för trafikutövning negativa verkningar, förses med en effektiv varning, varvid den skriftliga varningen bör kompletteras med en symbol.

Undertecknade kan helt instämma i de av NUAT framförda tankegångarna och förslagen. Det framstår som en samtidigt angelägen och självfallen uppgift att med det snaraste åstadkomma ett för de nordiska länderna enhetligt system med varningar i form av text och lättfattlig symbol på alla medicinska preparat, som icke bör användas i samband med framförande av motorfordon. Vidare bör alla sådana mediciner, som är särskilt farliga i kombination med alkohol, utmärkas på ett speciellt sätt. Åstadkommandet av ett dylikt varningssystem bör ej utgöra en övermäktig uppgift med beaktande av det samarbete, som redan sedan en lång tid försiggår mellan länderna på det medicinska och läkemedelsområdet.

Samtidigt som det föreslagna varningssystemet förbereds som en första praktisk åtgärd bör emellertid en allsidig utredning om andra behövliga åtgärder i syfte att motverka användningen av olika rusgivande och bedövande ämnen i trafiken igångsättas. Det blir bl. a. dels fråga om en allmän upplysningsverksamhet och forskningsverksamhet med anknytning till dessa frågeställningar samt dels om polisiära och lagstiftningsfrågor. Bland annat bör utvecklingen på det internationella området beaktas, ej minst mot bakgrund av de konsekvenser den ökade spridningen av egentliga narkotiska ämnen fått även ur trafiksäkerhets-synpunkt. Undertecknade vill här endast erinra om att sistnämnda fråga nyligen tagits upp på europeiskt plan. På nordiskt plan ter sig naturligt att ej minst den sakkunskap som är företrädd inom de nordiska samarbetsorganen Nordiska trafiksäkerhetsrådet och Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning inkopplas på arbetet i ett tidigt skede.

Med hänvisning till vad ovan anförts får undertecknade föreslå, att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. skyndsamt införa ett enhetligt varningssystem för utmärkning av trafikfarliga mediciner och andra ämnen genom text och en lätt igenkännbar symbol, samt

2. att inleda en allsidig utredning om övriga erforderliga åtgärder i syfte att motverka användningen av olika rusgivande och bedövande ämnen i trafiken.

Stockholm, Oslo och Helsingfors i mars 1973

Eric Carlsson (c) *Allan Hernelius (m)* *Martha Johannessen (A)*

Bror Lillqvist (Sd) *Sven Mellqvist (s)* *Bjarne Mørk Eidem (A)*

Paavo Väyrynen (K)

*TILLÄGG***Skrivelse till Nordiska rådet från Nordisk union för alkoholfri trafik (NUAT) angående utmärkning för trafikfarliga mediciner**

Nordisk union för alkoholfri trafik (NUAT) är ett samarbetsorgan mellan motororganisationer och försäkringsföretag, som arbetar på helnykter grund, och har till ändamål att verka för lagstiftning och andra åtgärder, som stöder kravet på allmän trafiknykterhet och skapar högre trafikkultur.

Internationella beräkningar visar, att omkring hälften av alla svåra trafikolyckor har samband med alkohol. Även om förhållandet i Skandinavien är något bättre tack vare mera restriktiv lagstiftning och en effektivare information, så är situationen långtifrån tillfredsställande. Alkoholen torde även i de nordiska länderna vara en av de största — kanske den allra största — enskilda orsaken till uppkomsten av trafikolyckor.

Men det finns enligt NUAT:s mening andra berusande och bedövande medel, som har lika negativa verkningar i trafiksammanhang som alkohol. En stor grupp utgöres av läkemedel.

Antalet saluförda läkemedel varierar starkt mellan länderna. I de nordiska länderna rör det sig om några tusen. Flertalet av dessa mediciner har säkerligen inte något direkt trafiksäkerhetsintresse. Men många av dem inverkar, antingen direkt eller indirekt, på körförmågan. Enligt en norsk utredning torde cirka 250 av de omkring 2.000 i Norge försålda läkemedlen ha sådana för trafikutövningen negativa egenskaper. Det allvarliga i sammanhanget är, att patienterna ofta är helt okunniga om dessa effekter.

Olika utredningar visar, att problemet läkemedel och trafik är i starkt växande. En tysk undersökning för några år sedan av 5 000 olycksfall visade, att 10—12 procent hade intagit någon form av läkemedel inom loppet av de senaste 24 timmarna före olyckan. I Sverige har man på statens rättskemiska laboratorium funnit, att numera cirka 20 procent av alla misstänkta rattfyllerifall har förtärt någon form av medicin. Även i Norge har man kunnat redovisa en stor andel "medicinfall" bland rattfylleriklientelet.

Vissa läkemedel har dessutom sådana egenskaper, att deras verkan blir förstärkt i samband med alkoholförtäring. Detta förhållande är särskilt allvarligt ur trafiksäkerhetssynpunkt, då effekten är helt oberäknelig för brukaren.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer NUAT att Nordiska rådet tar upp denna fråga till behandling och rekommenderar snara åtgärder i syfte att förbättra informationen av läkemedels skadliga verkningar i trafiksammanhang. NUAT anser att det är ett oeftergivligt krav att alla mediciner, som har för trafikutövning negativa verkningar, förses med en effektiv varning. För att varningen skall ha ett högt uppmärksamhetsvärde, bör den skriftliga texten kompletteras med en symbol. Unionen har för ändamålet utarbetat ett förslag till en sådan symbol, som härmed bilägges (*här ej tryckt*).

NUAT vill i detta sammanhang också åberopa Europarådets rekommendationer i frågan, som harmonierar med de här ovan av unionen framförda kraven.

Stockholm den 28 februari 1972

Nordisk union för alkoholfri trafik

Axel Ivan Pedersen

President, folketingsman

Valeri Surell

Generalsekreterare

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 381)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om at indføre et i de nordiske lande ensartet advarselssystem til mærkning af trafikfarlig medicin og andre emner gennem tekst og et symbol, samt at lade foretage en undersøgelse om øvrige nødvendige forholdsregler med det formål at modvirke anvendelsen af forskellige rusgivende og bedøvende emner i trafikken.

Udvalget har behandlet forslaget på sit møde den 25. oktober 1973 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at opfordre Nordisk Ministerråd til at gennemføre en ensartet lovgivning om mærkning af rusgivende og bedøvende emner, som kan nedsætte en persons egnethed som trafikant.

Forslagsstillerne påpeger, at trafikulykkerne tiltager med urovækkende hastighed i de nordiske lande og må betragtes som et af de virkelig alvorlige samfundsproblemer. Således kvæstedes i 1971 mere end 80.000 personer, medens mere end 4.000 personer blev dræbt i trafikken.

Nordisk Råd har gennem vedtagelsen af flere rekommandationer behandlet spørgsmål i forbindelse med trafiksikkerheden, ligesom der i 1970 blev afholdt en rådskonference, ved hvilken lejlighed forskellige problemer omkring trafiksikkerhedsproblematikken blev belyst og drøftet med ledende politikere, eksperter og sagkyndige fra alle de nordiske lande. På samme konference berørtes også problemerne, som er angivet i medlemsforslaget, omkring den risikofaktor, der er opstået ved brugen af mediciner, som nedsætter en persons egnethed som trafikant. Disse mediciners anvendelse er øget gennem de seneste år, uden at risikofaktoren ved deres bivirkninger har haft tilstrækkelig opmærksomhed. For brugerne af disse mediciner er også opstået uberegnelige virkninger som følge af indtagelsen af mediciner, som hver for sig har været uden betydning for egnetheden som trafikant, men som ved sammenblanding har angrebet denne egnethed, ligesom en sammenblanding af medicin og alkohol har haft tilsvarende virkning. Nordisk union för alkoholfri trafik (NUAT) har i en skrivelse gjort Nordisk Råd opmærksom på disse problemer og anfører, at mere end 20 % af trafikulykkerne i Sverige, hvor mistanke om spirituskørsel har været til stede,

kunne henføres til indtagelse af trafikfarlig medicin. NUAT har også i sin skrivelse foreslået anvendelsen af særlig mærkning af de involverede mediciner. Forslagsstillerne støtter NUAT's synspunkter og forslaget, men anbefaler yderligere at lade foretage en undersøgelse om andre forholdsregler, som er nødvendige for at modvirke anvendelse af forskellige rusgivende og bedøvende emner i trafikken, og kan i den forbindelse pege på Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) og Nordisk Trafiksikkerhedskomiteé (NTK) som egnede organer for en sådan undersøgelse. Forslagsstillerne peger endvidere på, at en europæisk undersøgelse på det nævnte område netop er påbegyndt.

2. Remissudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indkommet fra følgende myndigheder og instanser i tiden fra den 3. maj 1973 til den 10. oktober 1973:

Nordisk union för alkoholfri trafik (NUAT).

Danmark

Indenrigsministeriet.
Den almindelige danske lægeforening.
Danmarks Apotekerforening.
Rådet for Større Færdselssikkerhed.
MEDIF (Medicinalimportørforeningen).
MEFA — Foreningen af danske Medicinfabrikker.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena.
Trafikministeriet.
Social- och hälsovårdsministeriet.
Trafikförsäkringsföreningen.
Trafikskydd — Centralorganisation för trafiksäkerhetsarbete r.f.
Finlands läkarförbund
Automobilförbundet r.f.
Läkemedelsindustriföreningen r.y.
Finlands apotekareförening.

Norge

Sosialdepartementet.
Den norske lægeforening.
Norges apotekerforening.
Norges automobil-forbund.
Landsrådet for trygg trafikk.
Motorførernes avholdsforbund (MA)
Kongelig norsk automobilklub (KNA)

Sverige

Socialstyrelsen.
Statens trafiksäkerhetsverk.

Apoteksbolaget.
Apotekarsocieteten.
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF).
Sveriges läkarförbund.
Motororganisationernas samarbetsdelegation (MSD).

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Samtlige remissinstanser har stor forståelse for medlemsforslagets problematik og de bestræbelser, der fra alle sider gøres for at løse denne. Både fra myndigheder og private — såvel nordiske som nationale — er der gennem de seneste år udført et omfattende og dybtgående arbejde for at udrede, hvorledes spørgsmålet skal behandles, dels ud fra de allerede gældende bestemmelser, men også i søgen efter hvilke restriktioner, påbud og forordninger der bør indføres for at fremme hensigten — at begrænse de ulykkers antal og omfang som er udledt af personers uforvarende indtagelse af stoffer, der nedsætter evnen som trafikant.

Af forskellige remissudtalelser fremgår det, at der er et *nordisk lægemiddelnævn* under oprettelse, som må formodes at skulle behandle spørgsmålene om mærkning og en klarlægning af, hvilket udredningsarbejde der behøves på området. *Finlands trafikministerium* anmelder, at der den 25. april 1973 er nedsat en kommission — Medicin- og trafikkommission — som frem til den 31. marts 1974 skal undersøge mulighederne for at belyse de i trafikken konstaterede ”medicin-trafikulykker”, og på hvilken måde disse kan begrænses.

I *Sverige* har trafiksäkerhetsverkets planeringsnämnd de i forslaget nævnte punkter på sit program for perioden 1. juli 1972 til 30. juni 1974.

Norge anmelder, at et lovarbejde, hvor medlemsforslagets punkter er indeholdt, er under udførelse.

Med forskellige motiveringer støtter man medlemsforslagets hensigter, men udtaler visse betænkeligheder ved at gennemføre de i forslaget nævnte mærkninger. Således nævnes det, at medicin af den nævnte kategori ofte udleveres i meget små mængder og som følge deraf i så små emballager, at man ved at påklæbe symboler på disse vanskeliggør den meget vigtige mærkning til brug ved identificering af indholdet. De nordiske læger har pligt til at meddele patienten om medicinens eventuelle bivirkninger, og ved indførelse af mærkning kan ansvaret forflygtiges. Visse mediciner har blandt andet kun den beskrevne virkning på kvinder i en svangerskabsperiode, ligesom medicinerne har forskellig virkning i henhold til patientens vægt og psykiske tilstand. Enkelte finder forslaget emneomfang for afgrænset og foreslår det udvidet til også at omfatte stoffer som lak, lim og rengøringsmidler.

Fra finsk side anføres, at resultater fra foreløbige finske under-

søgelser viser, at af personer undersøgt for spirituskørsel var 25 % medicinpåvirkede. Dog havde 90 % af denne gruppe også indtaget alkohol.

Fra norsk side fremhæver man, at medicinpåvirkede personer er i et så ringe antal, at man ikke finder en særlig lovgivning på området rimelig. Generelt betragtet havde disse personers spiritusindtagelse været den overvejende årsag til uegnetheden til at optræde som trafikant.

Sundhedsstyrelsen i Danmark meddeler, at man i princippet kan tiltræde, at overvejelserne om en ensartet særlig mærkning af "trafikfarlig medicin" fremmes på fællesnordisk plan, men at den nugældende danske apotekerlov har været tilbageholdende med at meddele tilladelse til eller påbud om særlig mærkning af lægemiddelpakninger. En ny lov påtænkes fremsat for folketinget i efteråret 1973, og en ændring af praksis vil kunne tænkes. Man er af den opfattelse, at det påtænkte nordiske lægemiddelnævn vil være et egnet organ til behandling af disse spørgsmål. *Den almindelige danske lægeforening* anser spørgsmålet vedrørende de skadelige virkninger ved anvendelsen af de nævnte medicyntyper for alvorligt, men mener at de ikke alene bør omfatte trafikanter, da indtagning af de samme midler også kan betyde alvorlig risiko f.eks. for arbejdsulykker både i hjem og på arbejdspladser. Man finder, at et let kendeligt symbol anbragt på emballagen kan være nyttigt for såvel læge som for konsument.

Finlands läkarförbund udtaler sig også positivt om forslaget, ligesom *Läkemedelsindustrieföreningen* tilslutter sig forslagets hensigter. Dog finder man, at medicinen skal opdeles i grupper i henhold til dens sandsynlige indflydelse på forskellige personers førerevne, idet mærkning alene af den medicin, som man med sikkerhed ved nedsætter køreevnen, vil give falsk sikkerhed for brugere af den medicin, hvor advarselmærket ikke findes. Vedrørende problemet om de virkninger der opnås ved en blanding af alkohol og medicin udtaler forbundet, at dette ikke alene er et trafikpolitisk spørgsmål, men også hører til det generelle oplysningsarbejde som bør gøres for at sikre medicinens rette anvendelse. *Trafikförsäkringsföreningen* ønsker i tilslutning til medlemsforslaget at fremhæve betydningen af, at en forskningsvirksomhed på området påbegyndes med den hensigt at udvikle sådanne metoder, som de overvågende myndigheder kan anvende til at definere emnet og fastsætte graden af påvirkningen. *Trafikskydd* henviser til den finske kommission og foreslår, at man afventer kommissionens betænkning inden behandlingen af medlemsforslaget.

Norges apotekerforening støtter medlemsforslagets indhold og henviser til sin udtalelse af 23. januar 1970 til Sosialdepartementet til brug for udvalget angående bestemmelsen i vejtrafikloven og i lov om pligt-mæssig afholdenhed om begrebet "andre rusgivende eller bedøvende midler end alkohol". *Den norske lægeforening* udtaler, at det føles na-

turligt, at man med den stadig øgende internordiske trafik søger at få ensartede nordiske bestemmelser på dette område, idet foreningen anmoder om, at det overvejes at få sådanne bestemmelser gjort konforme med de love som gælder i Sverige og Danmark. Denne udtalelse støttes af *Norges automobil-forbund*, *Kongelig norsk automobilklub* og *Motorførernes avholdsforbund*.

3. Udvalget

Udvalget konstaterer, at det indkomne materiale i princippet støtter medlemsforslagets hensigt, der går ud på at nedsætte risikoen for skade på personer, eventuelt tab af menneskeliv, ved at der uforvarende indtages stoffer — medicin og andet — med den følgerkning, at personer bliver uegnede som trafikanter. Udvalget går ud fra, at forslaget omfatter en beskyttelse af alle typer af trafikanter, selv om lovgivningen oftest alene har førere af motorkøretøjer som udgangspunkt, idet denne form for trafik oftest er den med de alvorligste konsekvenser ved uhelds indtræffen. Af remissudtalelserne fremgår det, at en afgrænsning af den foreslåede mærkning er overordentlig vanskelig, idet man, uanset at det videnskabelige materiale på dette område synes meget begrænset, dog ved, at mediciner kan virke højst forskelligt, dels afhængig af den pågældende persons fysik, dels afhængig af hvilke stoffer der blandes sammen. Udvalget har også bemærket, at der er instanser der udtaler, at en mærkning af medicin kan give en falsk sikkerhedsfølelse over for andre medicinens virkning, ligesom der kan opstå vanskeligheder ved bedømmelse af hvilke kategorier, der bør mærkes som farlige og hvilke man med klar overbevisning kan betragte som værende ganske uskadelige i enhver henseende og i et hvilket som helst blandingsforhold med andre stoffer.

Udvalget kan følge såvel forslagsstillerne og de instanser der støtter forslaget, som de instanser der har betænkeligheder ved at støtte de midler til begrænsning af uhelds opståen, som forslaget indeholder. Udvalget er heller ikke i tvivl om den stadig stigende risiko for uheld, der følger af det øgede forbrug af stærke mediciner, og som ved ukyndiges mellemkomst har påført lidelser og tab af menneskeliv. Ingen af de adspurgte instanser har direkte frarådet en mærkning af medicin med den nævnte bivirkning, men adskillige har påpeget vanskelighederne ved at sikre, at den rette medicin i forholdet til andre mediciner, stoffer, alkohol med videre bliver mærket. Det nævnes således i en udtalelse, at man for at skabe rimelig sikkerhed burde mærke alle mediciner, som man med blot nogenlunde sandsynlighed må påregne kan have en uheldig virkning.

Udvalget konstaterer, at det i medlemsforslaget indeholdte problem er genstand for stor opmærksomhed i de nordiske landes ministerier, og udvalget kan ud fra såvel de i medlemsforslaget nævnte forhold

som de tilfælde, der er nævnt i remissudtalelserne, anbefale, at dette arbejde intensiveres og accelereres.

Ud fra det synspunkt, at det nordiske samarbejde på trafikikkerhedsområdet er blevet intensiveret gennem oprettelsen af Nordisk Trafiksikkerhedsråd NTR, og den herunder fungerende komité. Nordisk komité for Trafiksikkerhedsforskning NKT, på afgørende vis har bistået ved undersøgelser og fremsættelser af forslag til begrænsning af ulykker på trafikområdet, skal udvalget foreslå, at det overdrages NTR og NKT at gennemarbejde det i medlemsforslaget nævnte problem, for fremsættelse af forslag om, med hvilke midler det tilsigtede formål opnås. Udvalget skal i denne forbindelse pege på den nævnte svenske og finske udredning, som vil fremkomme i løbet af 1974 og som forventes at indeholde materiale til yderligere belysning af problematikken.

Udvalget indstiller, at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at hurtigst muligt udrede spørgsmålet om mærkning af mediciner og andre stoffer, som nedsætter evnen til at optræde som trafikant.

Stockholm, den 25. oktober 1973

Bjarne Mørk Eidem (A) Gils Guðmundsson (Ab) Arent Henriksen (SV)

Gustav Holmberg (V) Svend Horn (S) Håkon Kyllingmark (H)

Aili Laitinen (Lkp) Arne Larsen (SF) Bror Lillqvist (Sd)
 Formand

Sven Mellqvist (s) Cecilia Nettelbrandt (fp) Paavo Väyrynen (K)

Medlemsförslag

om byggande av en bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

(Väckt av Eric Carlsson, Svend Horn, Bror Lillqvist och Paavo Väyrynen)

På kalottområdet och i synnerhet inom dess nordliga delar har utvecklandet av trafikförbindelserna berett synnerligen stora svårigheter, ty avstånden är långa, naturförhållandena svåra och den lokala befolkningen fåtalig. Ännu bristfälligare har trafikförbindelserna mellan de olika nordiska länderna varit, ehuru befolkningen inom Nordkalottens nordliga delar är bosatt inom ett enhetligt område för samekultur, inom vilket umgänget oberoende av gränserna sedan gammalt är livligt. Då man under de senaste åren bland annat inom Nordiska rådet har fäst ökad uppmärksamhet vid utvecklandet av samekulturens livs- och utvecklingsmöjligheter såsom en enhetlig kultur, har utbyggandet av de inre trafikförbindelserna inom området stor betydelse i detta arbete. Gränserna har dock utgjort hinder för ett livligare umgänge, emedan sådana trafikleder, som moderna fordon behöver, inte i tillräcklig utsträckning byggts i syfte att sammanbinda de nationella vägnäten med gränsövergångsställen, färjor och broar. Förutom samebefolkningen skulle givetvis alla invånare inom Nordkalottens nordliga delar erhålla lättnader i sina svåra livsvillkor, om även vägförbindelserna över gränserna kunde förbättras. Invånarna inom detta område tillgodogör sig ju ofta de fördelar grannlandet erbjuder.

Även turisttrafiken, som på senaste tid blivit livligare och medvetet utvecklats, skulle förutsätta bättre trafikförbindelser mellan länderna på kalottområdet. Turismen inom detta område kunde ytterligare utvecklas om trafikförbindelserna vore smidigare än i detta nu och skulle möjliggöra utbyggandet av enhetliga och alternativa turistrutter, som skulle sträcka sig över hela området. På detta sätt kunde hela kalottområdet i större utsträckning bli delaktigt av de fördelar turismen för med sig.

Under de senaste åren har man både på den norska och den finska sidan av gränsen vid Tana älv, som utgör gräns mellan Finnmarken och den nordligaste delen av finska Lappmarken, arbetat på att bygga ut vägförbindelserna. På den norska sidan kommer man rätt snart att ha en sammanhängande riksvägförbindelse ända från Karasjok och Karigasniemi till Skipagurra och Tana. På den finska sidan finns en god

vägförbindelse från sistnämnda trakt till Utsjoki kyrkby men inte längre. Vid Utsjoki, som sedan gammalt är ett naturligt centrum för den samiska befolkningen i älvdalen, har tidigare funnits en färja som förbundit vägarna på båda sidor om älven och möjliggjort trafik västerut från Utsjoki längs älven på den norska sidan. Sedan denna färja nedlagts har denna förbindelse upphört och Utsjoki saknar förbindelser västerut om man bortser från den mycket stora omvägen över Kaamanen. Den allt livligare turisttrafiken sommartid lider givetvis också av att en förbindelse över Tana älv vid Utsjoki inte finns.

Avståndet mellan de två broarna över Tana älv vid Karigasniemi och Nuorgam, som i detta nu kan passeras med motorfordon, är cirka 200 kilometer. Gräns- och turisttrafiken mellan Norge och Finland är inom detta område så betydande, att en ny gränsövergång, som kan trafikeras med bilar året om, är av behovet påkallad. Såsom av bifogade statistiska tablå (*se Tillägg*) framgår, passerades gränsen vid Karigasniemi under juni—augusti 1972 av cirka 20 000 motorfordon i den ena riktningen och vid Nuorgam av cirka 25 000 fordon. En bro vid Utsjoki skulle vara mycket lämpligt belägen ungefär mitt emellan de två nuvarande gränsövergångarna, d. v. s. cirka 110 kilometer från Karigasniemi och cirka 90 kilometer från Tana bro vid Seitä. Med beaktande av de i det föregående redovisade förefintliga och planerade vägförbindelserna är det helt klart, att en bro vid Utsjoki kyrkby på ett högst väsentligt sätt skulle förbättra möjligheterna till gränstrafik mellan Norge och Finland och för turismen erbjuda nya och mycket mångsidigare möjligheter att planera turistrutter i den nordligaste delen av Nordkalotten.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslås, att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Norge att bygga en bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby.

Stockholm, København och Helsingfors i mars 1973

Eric Carlsson (c)

Svend Horn (S)

Bror Lillqvist (Sd)

Paavo Väyrynen (K)

TILLÄGG

Trafiken över tullstationerna vid Karigasniemi och Polmak juni--
augusti 1972:*Karigasniemi (Finland)*

Inreste	Turisttrafik	Gränstrafik
Personbilar	17 930	495
Bussar	205	93
Lastbilar	174	47
Passagerare i dessa	74 175	1 675
Avreste		
Personbilar	15 608	495
Bussar	184	93
Lastbilar	129	47
Passagerare i dessa	64 497	1 675

Polmak (Norge)

Inreste		
Personbilar	17 231	5 650
Bussar	64	367
Lastbilar	651	80
Passagerare i dessa	64 964	18 460
Avreste		
Personbilar	19 207	5 650
Bussar	68	367
Lastbilar	664	80
Passagerare i dessa	67 703	18 460

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 418)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om at lade bygge en bro over Tana älv ved Utsjoki kyrkby mellem Finland og Norge.

Udvalget har behandlet forslaget på sit møde den 25. oktober 1973 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på, at der over grænseelven, Tana älv, mellem Finland og Norge bygges en bro placeret så tæt ved Utsjoki kyrkby som muligt. Behovet for mellemrigsforbindelser er generelt betragtet stort i Nordkalotområdet, men man har i det foreliggende tilfælde det helt specielle forhold, at den nærmeste broforbindelse, som kan befares med motorkøretøjer, ligger 200 km borte fra Utsjoki. En bro ved Utsjoki kyrkby vil være tilfredsstillende placeret næsten midt mellem de to nuværende grænseovergange, det vil sige cirka 110 km fra Karigasniemi og cirka 90 km fra Tana bro ved Seitá. Trafiktætheden ved de nævnte broer var i tidsrummet juni—august 1972 ved Karigasniemi og ved Nuorgam henholdsvis 20.000 og cirka 25.000 motorkøretøjer den ene vej. En bro ved Utsjoki ville i den relation være yderst gavnlig, såvel for den lokale befolknings derved forbedrede samkvemsmuligheder som for den internordiske turisme. Utsjoki har fra gammel tid været centrum for den samiske befolkning i elvdalen, og der har tidligere været færgefart på stedet. Siden denne færgefart er ophørt, mangler Utsjoki forbindelsesmuligheder mod vest, om man ser bort fra den meget store omvej over Kaamanen. Denne mangel har endvidere sat sine spor i sommertidens turisttrafik.

2. Remissudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indkommet fra følgende myndigheder og instanser i tiden fra den 2. juli 1973 til den 14. september 1973.

Nordplan.

Nordiska turisttrafikkommittén.

Finland:

Trafikministeriet.

Delegationen för sameärenden.

Länsstyrelsen i Lapplands län.
 Finlands turistförbund r. f.
 Lapplands regionplaneförbund.
 Lapin maakuntaliitto (Landskapsförbundet i Lappland).
 Saami liitto — Saamelaisten yhdistys r. y. (Samernas förbund).

Norge:

Samferdselsdepartementet.
 Statens vegvesen, Vegdirektoratet.
 Fylkesmannen i Finnmark.
 Karasjok kommune.
 Tana kommune.
 Distriktenes utbyggingsfond.
 Landslaget for reiselivet i Norge.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Nordplan udtaler, at en bro ved Utsjoki eller andet sted i det aktuelle område ikke er optaget i de respektive vejvæseners langtidspaner for vejudbygning, men der har dog fundet forberedende drøftelser og undersøgelser sted. Med udgangspunkt i en lønsomhedsberegning af et brobyggeri det pågældende sted må man formene, at et brobyggeri her ikke vil være aktuelt inden for den tidsperiode, som selv *langtidspanen* omfatter. *Nordplan* havde i fire uger i maj—juni 1972 en arbejdsgruppe forlagt til Nordkalotten og havde på nært hold mulighed for at sætte sig ind i områdets problematik. Arbejdsgruppen fandt, at turistlivet ligesom samarbejdet over grænserne havde stor betydning for områdets trivsel og kunne støtte forslaget om en bro ved Utsjoki. *Nordplan* udtaler betydningen af, at befolkningen i de berørte områder høres i spørgsmålet, og at deres synspunkter følges, og vil understrege betydningen af, at Nordkalotten opnår gode kommunikationer, helt specielt over grænserne.

Nordiska turisttrafikkomittén (NTTK) finder, at forslaget er velbegrundet, og at bygningen af en bro ville være af stor betydning for turismen og kontakten mellem Finland og Norge. Man understreger, at broen bør bygges så nær Utsjoki kyrkby som muligt.

Det anmeldes, at *Nordisk embedsmandskomiteé for transportspørgsmål* vil tage spørgsmålet om bygning af en bro over Tanaelven ved Utsjoki op til drøftelse.

Finlands trafikministerium udtaler, at man ved færdiggørelsen af vejforbindelsen over Nuorgam nedlagde færgeforbindelsen ved Utsjoki, hvilket gav lokal-biltrafikken en ca. 140 km omvej. Ved langturstrafikken mellem Finland og Norge ville den foreslåede bro blot udgøre et alternativ, som i spørgsmålet om vejafstand ville modsvare den nuværende forbindelse. En ny bro ville klart forbedre trivselsforholdene langs Tana älv i spørgsmålet om samarbejde mellem byområderne på den finske og den norske side. Turisternes bevægelsesmuligheder og de lokale forbindelser over elven ville klart styrkes.

Trafikministeriet støtter medlemsforslaget blandt andet ud fra den motivering, at den omhandlede broforbindelse vil betyde en forbedring af levedmulighederne i landets nordligste dele, men anbefaler dog at man inden eventuel vedtagelse finder sted lader alternative løsninger udsætte for en økonomisk sammenligning og kunne som alternativ mulighed forestille sig oprettet en let broforbindelse eller en færgeforbindelse.

Länsstyrelsen i Lapplands län opfatter medlemsforslaget som velmotiveret og i overensstemmelse med de faktiske forhold på stedet og kan derfor anbefale, at den omtalte broforbindelse bygges snarest muligt. Siden færgeforbindelsens ophør har den manglende mulighed for samfærdsel over elven haft en klart uheldig indflydelse på turismen og den lokale befolknings muligheder. Denne opfattelse fremføres også af *Lapplands regionplaneförbund*, *Landskapsförbundet i Lappland*, *Delegationen för sameärenden* og *Samernes förbund*, der dog advarer mod at lade broens bygning standse arbejdet på vejanlægget langs den finske og den norske side af elven. *Finlands turistförbund* kan ligeledes tilslutte sig medlemsforslaget.

Hotell- og turistdirektoratet ved Samferdselsdepartementet siger, at der ved udbygningen af norsk rigsvej 92 mellem Valjok og Lavvajok, som forventes færdig i 1973, bliver forbedrede kommunikationsmæssige muligheder for områderne i Øst-Finnmark. Uanset at den påtænkte bro ikke formodes at få nogen egentlig turistmæssig betydning, må den utvivlsomt have sin berettigelse og væsentlige betydning for samkvemmet mellem lokal-befolkningen på begge sider af elven.

Statens vegvesen gør omkostningen til en bro op til ca. 5,0 millioner n. kr. uden dog at kunne udtale sig nærmere, da et projekt ikke foreligger.

Angående trafikbehovet henviser man til år 1967, hvor den daværende færge befordrede mere end 22.000 motorkøretøjer over elven fordelt på 133 døgn. Det største antal på månedsbasis var 10.587 køretøjer i juni 1967. Trafiktallet var dog stærkt afhængigt af strøm og isforhold og derfor sæsonbetonet på 5—6 måneder om året.

Fylkesmannen og Fylkestrafikksjefen i Finnmark finder, at en broforbindelse vil betyde en bedre kontakt for den lokale grænsebefolkning, lette adgangen til de rutegående kommunikationer på begge sider af elven og udbygge grænsehandelen. At turisttrafikken kan blive udbygget anses som en fordel, men dog af mindre betydning end hensynet til den lokale befolkning.

Tana kommune, *Karasjok kommune* og *Utsjoki kommune* støtter medlemsforslaget med begrundelse i den betydning denne vil have for den lokale befolkning og for turistnæringen generelt. Dette synspunkt støttes også af *Distriktenes utbyggingsfond* og *Landslaget for reiselivet i Norge*.

3. Udvalget

Udvalget har haft lejlighed til at gennemgå medlemsforslaget på sit møde den 25. oktober 1973 i Stockholm.

Udvalget konstaterer gennem det indkomne materiale, at alle hørte instanser kan støtte forslaget om at bygge en bro over Tana älv, så nær Utsjoki kyrkby som teknisk gørligt. Udvalget lægger især vægt på, at broen med stor styrke er ønsket også af den lokale befolkning, et synspunkt som også er fremført af Nordplans arbejdsgruppe i Nordkalotområdet. Udvalget vil endvidere i den forbindelse påpege, at Utsjoki kyrkby siden gammel tid har været et centrum for den samiske kultur. Uanset om de turistmæssige fordele fra forskellig side synes diskutabile, er der ingen tvivl om broens betydning for regionens befolkning, og udvalget synes af de fremførte udtalelser at kunne fornemme, at den tidligere færgeforbindelses ophør medførte en uønsket ændring af den lokale befolknings samkvem og muligheder for kontakt med omverdenen — noget som er særlig følsomt i områder der er belastet med specielt vanskelige klimatiske forhold. Udvalget har bemærket, at den foreslåede bro ikke findes i de nuværende vejplaner, men har også mærket sig, at Nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål vil tage det aktuelle projekt op til overvejelse. Udvalget vil mene, at der derved etableres den hurtigst mulige behandling, idet udvalget så sent som ved sit møde i oktober 1973 over for ministerrådet gav udtryk for, at spørgsmålet om mellemrigsveje havde høj prioritet i udvalget. Udvalget skal ligeledes henvise til sin udtalelse på samme møde, hvor man anmodede om, at der ved kommunikationers projektering i tyndt befolkede områder ikke blev gjort brug af sædvanlige cost/benefit normer, men at også den lokale befolknings trivsel fik en værdiansættelse. Denne sidste kan efter udvalgets mening ofte opveje de økonomiske ulemper.

Da forslaget således fra alle sider har opnået tilslutning, kan udvalget indstille,

at Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at bygge en bro over Tana älv ved Utsjoki kyrkby.

Stockholm, den 25. oktober 1973

Bjarne Mørk Eidem (A) Gils Guðmundsson (Ab) Arent Henriksen (SV)

Gustav Holmberg (V) Svend Horn (S) Håkon Kyllingmark (H)

Aili Laitinen (Lkp) Arne Larsen (SF) Bror Lillqvist (Sd)
 Formand

Sven Mellqvist (s) Cecilia Nettelbrandt (fp) Paavo Väyrynen (K)

Medlemsförslag

om nordiskt miljöårdsinstitut på Åland

(Väckt av Eric Carlsson, Allan Hernelius, Bror Lillqvist, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren och Folke Woivalin)

Miljöårdsfrågorna har under en längre tid inom Nordiska rådet varit föremål för ett markerat intresse. Ett stort antal rekommendationer om föroreningsfrågor har riktats till regeringarna, senast rekommendation nr 4/1972 om en nordisk miljöskyddskonvention. År 1967 anordnades genom rådets försorg en stor nordisk konferens om mark- och vattenförorening med deltagande av politiker, ämbetsmän och experter från hela Norden (*Nordisk udredningsserie 1967: 13*). På hemställan av rådets socialpolitiska utskott lät Nordforsk utföra en sakkunnigutredning om samarbetet rörande föroreningsfrågorna (*Nordisk udredningsserie 1969: 3*).

Det fortlöpande samarbetet mellan regeringarna på detta område är numera centraliserat till Nordiska kontaktorganet för miljöårdsfrågor och dess nationella avdelningar. I det nordiska handlingsprogram, som Nordiska ministerrådet lade fram för Nordiska rådet vid dess 21:a session, har miljöårdsarbetet ägnats betydande uppmärksamhet. Handlingsprogrammet upptar bland annat ett förslag till konvention mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om miljöskydd (*Sak C 1/1973, Bilaga 2*). Bland konkreta samarbetsåtgärder på miljöområdet behandlas i handlingsprogrammet bland annat föroreningsproblemen i Bottenhavet och Östersjön. Ministerrådet betonar att ett bilateralt samarbete mellan Finland och Sverige rörande föroreningsproblemen i Bottenhavet och andra gränsvattenområden med det snaraste bör komma till stånd. Vad gäller Östersjöns förorening avses de berörda länderna parallellt med de nationella och samnordiska åtgärderna tillvarata alla möjligheter att få till stånd ett ökat samarbete i lämpliga former med övriga strandstater. Dessa och andra uttalanden i ministerrådets handlingsprogram ger anledning att förmoda, att samarbetet på berörda områden under de närmaste åren avsevärt kommer att utbyggas. Härför talar även det ständigt ökade tryck från massmediernas och allmänhetens sida, som gör sig gällande som en naturlig konsekvens av de ökade insikterna om angelägenheten av att värna sig om de miljöresurser vi ännu har i Norden.

Det är ingen tillfällighet att intresset för miljövårdsfrågor är särskilt stort på Åland. Landskapet är omflutet av östersjövattnen i alla väderstreck och består av förutom fasta Åland tusentals öar och skär. Havets närhet är överallt märkbar och utgör en integrerande del av ålänningens föreställningsvärld och miljö. Landskapet och dess invånare är mer eller mindre direkt avhängiga av havet och dess näringar, fiske, turism och sjöfart. Östersjöns tilltagande förorening är därför en fråga som man på Åland följer med vaksamt intresse. För ett par år sedan sattes den allmänna opinionen i rörelse i landskapet av en oljekatastrof i Kökararkipelagen, vars skadeverkningar kunde begränsas men som utgjorde ett allvarligt skrämskott. Sedan beslut nyligen fattats om att förlägga nästa stora oljeraffinaderi i Finland i nystadstrakten vid Bottniska vikens kust har frågan om de med tankfarten förenade föroreningensriskerna i hög grad aktualiserats för Ålands del genom att den stora tankleden kommer att stryka tätt längs landskapets västra kust i Ålands hav. Redan tidigare har den livliga sjöfarten och även småbåtstrafiken som miljöproblem livligt debatterats inom landskapet.

Också de förändringar för fisket, som östersjövattnens förorening kan medföra på sikt, är av särskild betydelse för landskapet. Detta framgår klart när man beaktar att närmare 40 procent av hela Finlands havsgående trålarflotta och över 50 procent av de laxfiskande trålarna hör hemma på Åland. Det yrkesmässiga inomskärsfisket och husbehovsfisket är sedan gammalt allmänt utbrett och äger en inte föraktlig ekonomisk betydelse. Härtill har under de senaste decennierna kommit sportfisket, som i inte ringa utsträckning bedrivs av tillresta gäster, ej minst från stockholmsregionen. Man inser lätt vilken betydelse en välbevarad skärgårds- och havsmiljö har för ålänningarna.

Sett mot denna bakgrund är det helt naturligt att tanken på att förlägga ett nordiskt miljövårdsinstitut till Åland har framförts från åländskt håll. För en förläggning till Åland talar förutom rent sakbetonade med miljöförhållandena sammanhängande faktorer även landskapets centrala läge i Norden och de mycket goda kommunikationerna till Åland.

Då miljövårdssamarbetet som helhet omspannar ett oerhört omfattande och mångfacetterat arbetsfält innefattande mark-, vatten-, luft- och bullerfrågor i vid mening samt geografiskt sett hela Norden säger det sig självt att en sådan arbetsuppgift är alltför omfattande och även oenhetlig för att någon institution allena skulle kunna sköta den på ett meningsfullt sätt. Nordforsk kommer även i framtiden att spela en central roll inom miljövårdsforskningen. Så kommer också att vara fallet med Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor i fråga om den allmänna planeringen, koordineringen och ledningen av regeringarnas samarbete på detta område. Men därutöver kommer det säkert att behövas ett antal institut eller arbetspunkter för ledningen och koordine-

ringen av det praktiska arbetet inom olika geografiska regioner, som i miljövårdsmässigt hänseende helt naturligt avgränsar sig inom Norden. En sådan region är självfallet öresundsområdet, en annan troligen kattegatt- och skagerackområdet och en tredje med säkerhet östersjöregionen. Här avses då hela östersjöbäckenet innefattande även Bottniska viken och Finska viken. När det gäller att finna en förläggningsplats för ett arbetscentrum för östersjöregionens miljövårdsfrågor framstår Åland som en helt naturlig och central plats.

Det säger sig självt att en stor del av verksamheten vid en dylik institution på Åland i praktiken skulle få en rätt bilateral inriktning och gå ut på samarbete mellan Sverige och Finland. I Östersjöns södra del kommer av de nordiska länderna dock Danmark även på ett centralt sätt in i bilden. Genom att Östersjön och Finska viken även gränsar till icke-nordiska länder skulle verksamheten emellertid även förutsätta kontakter och samarbete på ett vidsträcktare internationellt plan. Ett aktivt samgående från samtliga berörda östersjöstaters sida om Östersjöns föroreningsfrågor har också upprepat efterlysts i olika internationella sammanhang. Senast skedde detta vid Interparlamentariska unionens säkerhetskonferens i januari detta år i Helsingfors, då konferensen antog en resolution om anordnandet av en konferens om Östersjöns förorening i slutet av detta år.

Avgränsningen av ett till Åland förlagt nordiskt miljövårdsinstituts arbetsområden och -uppgifter förutsätter givetvis en grundlig utredning från Nordiska ministerrådets sida. Här må endast erinras om att frågan om ett miljövårdsinstitut på Åland behandlats i samband med en på initiativ av de åländska landskapsmyndigheterna företagen utredning (Utvecklingsdelegationens för landskapet Åland betänkande II innehållande ekonomiskt-politiskt program för landskapet Åland 1972—76). I utredningen betonas särskilt skärgårdsfrågorna och föreslås inrättande av ett institut för ett tillämpat miljöforskningsprogram om skärgårdens problem. Detta är helt säkert en central aspekt att beakta vid planeringen av ett miljövårdsinstitut på Åland.

En allsidig utredning skulle lämpligen utföras i samband med den fortsatta beredningen av de i det nordiska handlingsprogrammet framlagda planerna för ett utbyggt nordiskt miljövårdssamarbete. Enligt under-tecknades uppfattning talar starka skäl för att man härvid till allvarlig prövning bör upptaga frågan om att inrätta ett samnordiskt institut för koordinering av miljövårdssamarbetet inom östersjöregionen med förläggning till Åland.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om att inrätta ett nordiskt miljövårdsinstitut på Åland för koordinering av miljövårdssamarbetet inom östersjöregionen samt vidtaga av utredningen föranledda åtgärder.

Stockholm, Helsingfors och Mariehamn den 3 april 1973

Eric Carlsson (c) Allan Hernelius (m) Bror Lillqvist (Sd)
Ingemar Mundebo (fp) Per Olof Sundman (c) Carl Olof Tallgren (Sv)
Folke Woivalin (ÅS)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 430)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt miljövårdsinstitut på Åland. Medlemsförslaget har behandlats inom utskottet vid möten i Stavanger den 24 september 1973, i Köpenhamn den 9 januari 1974 och i Stockholm den 18 februari 1974. Sistnämnda möte skedde i närvaro av representanter för åländska myndigheter. Behandlingen av medlemsförslaget fortsätter inom utskottet.

Stockholm den 18 februari 1974

Kristian Albertsen (S)

Ingvar Bakken (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)

Knud Jespersen (DKP)

Förman

Knut Johansson (s)

Erkki Liikanen (Sd)

Gerda Møller (KF)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (SV)

Hannibal Valdimarsson (SF)

Saimi Ääri (K)

Medlemsförslag

om ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning

(Väckt av Jørgen Peder Hansen, Gunnar Helén, Karl Skytte och Paavo Väyrynen)

Nordiska rådet antog år 1962 en rekommendation angående nordiskt institut för konfliktforskning (*rek. nr 15/1962*). Med anledning av denna rekommendation tillsattes en nordisk kommitté som i sitt betänkande (Forskning af international politik, *NU 1965: 4*) förordade en utbyggnad av samarbetet rörande konfliktforskning i fyra etapper.

Etapp 1 föreslogs omfatta inrättandet av en nordisk samarbetskommitté för internationell politik inklusive freds- och konfliktforskning. I *etapp 2* skulle inrättas utväxlingsstipendier på helårsbasis för forskare i de nordiska länderna och i *etapp 3* skulle samarbetskommittén omvandlas till ett nordiskt forskningsråd. I *etapp 4* slutligen skulle arbetet bedrivas inom ramen för ett nordiskt institut. Utredningen ansåg att samarbetskommittén fick ta ställning till frågan om genomförandet av de två senare etapperna. De två första etapperna ansågs emellertid böra genomföras omgående.

Vid 1966 års rådssession antogs en ny rekommendation i vilken regeringarna rekommenderas att genomföra de i utredningen framlagda förslagen (*rek. nr 9/1966* angående freds- och konfliktforskning). Med anledning av denna rekommendation tillsattes Nordiska samarbetskommittén för internationell politik. Samarbetskommittén, som består av tre medlemmar från varje land, började sin verksamhet år 1967. Rekommendationen har emellertid i de delar den avser inrättandet av ett forskningsråd och ett permanent nordiskt institut hittills ej genomförts.

Man kan konstatera att det i dag endast finns ett fåtal institut som är inriktade på att förse de politiska instanserna med underlag för bedömningen av freds- och konfliktfrågor. Bland dessa institut märks Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI), som inrymmer forskare från både öst- och väststater. Dess arbete är dock i hög grad inriktat på nedrustningsförhandlingarna. Inrättandet av ett nordiskt institut för fred och med en vidare målsättning än SIPRI skulle därför vara av stort värde och dessutom i överensstämmelse med Nordiska rådets beslut vid 1966 års rådssession.

Ett dylikt institut skulle ha till uppgift att göra allsidiga och opartiska undersökningar om olika konflikter i världen. Därigenom skulle

de nordiska regeringarna få ökade möjligheter att ta initiativ för att bيلägga konflikter.

Ett nordiskt utredningsinstitut för fred skulle kunna organiseras enligt följande principskiss:

a) Institutet skulle formellt vara helt fristående från regeringarna, men med direkta kanaler till dem så att institutet vet vilka problem regeringarna anser bör utredas.

b) Styrelse och arbetsutskott, som skulle vara rent nordiska, föreslås bli utsedda av Nordiska rådets presidium. Därmed garanteras både den politiska tyngden i sammansättningen och institutets gentemot regeringarna självständiga status.

c) Finansieringen skulle ske uteslutande med anslag från de nordiska staterna.

d) Institutet skulle förestås av en direktör, som i enlighet med styrelsens allmänna direktiv har ansvaret för de utredningar som görs. Styrelsen och direktören föreslås bli biträdda av ett råd av politiker, tjänstemän och forskare.

e) Till institutet borde knytas en stab av forskare, såväl nordiska som utländska, vilka föreslås representera skilda forskningsgrenar: statskunskap, säkerhetspolitik, juridik, ekonomi, sociologi, naturvetenskap o. s. v. Konsulter skulle kunna engageras för speciella uppdrag.

f) Erforderliga utredningar skulle göras i institutets namn och på dess ansvar. Direktören avgör i sista hand vilka utredningar, som skall publiceras.

Den ovan skisserade verksamheten skulle kunna bedrivas som en utvidgning av SIPRI:s nuvarande aktivitet. Emellertid kan man anta att SIPRI — med dess sammansättning av personer från öst- och väststater i styrelse, råd och bland forskarna — skulle ha svårare att utan påfrestningar ge sig i kast med renodlat politiska konflikter i stället för de mer tekniska frågor som det hittills ägnat sig åt. Ett institut under nordisk ledning skulle sannolikt ha betydligt mindre svårigheter härvidlag, eftersom de nordiska länderna har närliggande uppfattningar i många politiska frågor.

Det finns utan tvivel ett praktiskt behov av allsidiga och opartiska sammanställningar av relevanta fakta liksom analyser av dessa fakta på vilka man sedan kan grunda uppslag till lösningar av potentiella eller akuta konflikter. Både direkt berörda parter och enskilda medlemmar av internationella organisationer behöver sådant beslutsunderlag. Det borde vara en fördel för de nordiska staterna att ha tillgång till allsidiga utredningar av en omfattning och bredd som man svårtligen kan åstadkomma i de nationella förvaltningarna. En gemensam nordisk satsning skulle dessutom öka både de personella och finansiella resurserna för ett sådant institut.

Hänvisande till vad ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet
att vidtaga åtgärder för inrättandet av ett nordiskt utrednings-
institut för freds- och konfliktforskning.

København, Stockholm och Helsingfors i april 1973

Jørgen Peder Hansen (S) *Gunnar Helén (fp)* *Karl Skytte (RV)*

Paavo Väyrynen (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 475)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 3 augusti 1973, den 24 september 1973, den 25 oktober 1973, den 14 januari 1974 samt den 16 och 18 februari 1974.

I sakens behandling i utskottet deltog den 16 februari 1974 undervisningsminister Tove Nielsen, Danmark, och den 18 februari 1974 justitsminister og minister for kulturelle anliggender Nathalie Lind, Danmark, undervisningsminister Ulf Sundqvist och minister Marjatta Väänänen, Finland, samt statsrådet Bertil Zachrisson, Sverige.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för inrättandet av ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning med i medlemsförslaget närmare angiven status, organisation och uppgifter. Förslagsställarna tänker sig att ett institut av föreslagen art skulle kunna förse de nordiska ländernas regeringar med allsidiga och opartiska forskningsresultat som skulle kunna användas som underlag för nordisk verksamhet i syfte att bilägga konflikter på internationellt plan. Institutet föreslås underställt Nordiska rådet och finansierat uteslutande av de nordiska länderna.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och sammanslutningar avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning.
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning.

Danmark

Udenrigsministeriet.
Undervisningsministeriet.
Statens samfundsvideenskabelige forskningsråd.
Det udenrigspolitiske selskab.
Dansk Udenrigspolitisk Institut.

Finland

Ministeriet för utrikesärendena.
Undervisningsministeriet.
Helsingfors universitet, kansler.
Helsingfors universitet, konsistoriet.
Finlands akademi, statens samhällsvetenskapliga kommission.
Freds- och konfliktforskningsinstitutet.
Statsvetenskapliga föreningen.
Institutionen för krigsvetenskaplig forskning, strategiska byrån.
Föreningen för fredsforskning i Finland.
Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete, forskningssektionen.

Norge

Utenriksdepartementet.
Kirke- og undervisningsdepartementet.
Rådet for freds- og konfliktforskning.
Universitetet i Bergen, Den juridiske seksjon.
Universitetet i Bergen, Sosiologisk institutt.
Norges handelshøyskole, Rettsvitenskapelig seksjon.
Norsk utenrikspolitisk institutt.
Norges almenvitenskapelige forskningsråd.
Det norske videnskaps-akademi i Oslo.
Professor Johan Galtung, Det norske videnskaps-akademi i Oslo.
Chr. Michelsens institutt.
Institutt for fredsforskning.

Sverige

Uppsala universitet, rektorsämbetet.
Uppsala universitet, juridiska fakulteten.
Uppsala universitet, samhällsvetenskapliga fakultetens fakultetsnämnd och sociologiska institutionen.
Uppsala universitet, statsvetenskapliga institutionen.
Uppsala universitet, avdelningen för freds- och konfliktforskning.
Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
Lunds universitet, humanistiska fakulteten.
Lunds universitet, avdelningen för freds- och konfliktforskning.
Göteborgs universitet, rektorsämbetet.
Göteborgs universitet, humanistiska fakulteten.
Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
Göteborgs universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
Stockholm universitet, rektorsämbetet.
Stockholms universitet, institutionen för internationell ekonomi.
Umeå universitet, samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd.
Statens råd för samhällsforskning.
Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI).
Statsvetenskapliga förbundet.

I det följande redovisas det omfattande remissmaterialet i huvuddrag, varvid remissinstanserna grupperats landsvis.

Samnordiska remissyttranden

De samhällsvetenskapliga forskningsrådets nordiska samarbetsorgan, *Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning*, framhåller att freds- och konfliktforskning som forskningsgren är ung och alltjämt befinner sig i ett tidigt utvecklingsstadium, vilket bl. a. medför, att någon allmänt accepterad teori och metod eller något entydigt avgränsat forskningsobjekt inte är för handen. Delegationen finner det därför tvivel underkastat, om man, genom att grunda ett nordiskt institut, på ett så tidigt stadium bör binda utvecklingen till någon bestämd forskargrupp. Man ställer sig även tvivlande till att ett institut av den föreslagna karaktären skulle kunna "förse de politiska instanserna med underlag för bedömningen av freds- och konfliktfrågor", som förslagsställarna avsett, särskilt om institutet skulle erhålla en från regeringarna självständig status. Delegationen avstyrker således medlemsförslaget. *Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och freds-forskning* (NOCIS), det organ som för närvarande har till uppgift att leda och utveckla nordiskt samarbete om freds- och konfliktforskning, framhåller att medlemsförslaget bygger vidare på åtgärder som tidigare har vidtagits för att främja nordiskt samarbete på området. Enligt Nordiska rådets rekommendation *nr 3/1966* borde samarbetet utbyggas i fyra etapper, av vilka den första innebar tillkomsten av NOCIS och således har förverkligats. Även etapp 2 — inrättandet av helårsstipendier för forskarutväxling — har delvis förverkligats. Kommittén framhåller att det nu aktuella medlemsförslaget innebär att etapp 4 av utbyggnadsprogrammet skulle realiseras, dock med vissa nya drag i fråga om den konkreta utformningen. Samarbetskommittén medger att gränsen mellan forskning och utredning är flytande, men anser att det kan vålla besvär att kombinera en oavhängig forskning och kortsiktig utredningsverksamhet inom ett och samma institut. Man finner därför att ett sådant arrangemang kan ge upphov till en mängd politiska och forskningsetiska problem och därmed risk för att institutet kommer att koncentrera sig på mindre viktiga, men okontroversiella frågor. Slutsatsen av detta resonemang är att samarbetskommittén finner medlemsförslaget vara alltför ambitiöst. Man finner det inte vara rimligt att föregripa den tredje etappen i det tidigare nämnda utbyggnadsprogrammet, vilket skulle innebära att den nordiska samarbetskommittén omvandlas till ett forskningsråd med uppgift att fördela anslag till angelägen forskning. Man föreslår därför att man i stället för ett institut tillskapar en organisation, som motsvarar de tre krav som kommittén (och förslagsställarna) anser väsentliga, nämligen ett praktiskt syfte, kontakt till politiker och ämbetsmän samt en oberoende ställning. Samarbetskommittén skisserar därefter upp huvudlinjerna för skapandet av en sådan organisation, varvid man tänker sig att Nordiska samarbetskommittén omvandlas till ett nordiskt samar-

betsråd, som övertar de anslag som hittills utgått till samarbetskommittén, dock så att nya medel kan ställas till förfogande för skötseln av de vidgade sekretariatsuppgifterna.

Danska remissyttranden

Udenrigsministeriet ser med sympati på förslaget, men anser att utbyggnaden av det nordiska samarbetet på området bör kunna ske på basen av det samarbetsprogram som även omtalas i medlemsförslaget och i en rytm som möjliggörs av praktiska möjligheter och behov. *Undervisningsministeriet* hänvisar till yttrande från *statens samfundsvidenskabelige forskningsråd*, vilket avstyrker medlemsförslaget. Vid en preliminär värdering av verksamheten inom Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning har forskningsrådet ansett att kommittén lägger opropotionerligt stor vikt vid freds- och konfliktforskning i förhållande till andra områden inom studiet av internationell politik. Man har vidare önskat en koncentration av kommitténs stödjande insats på färre men större projekt — en stor del av samarbetskommitténs anslag användes nu för att bekosta resor, tryckning m. m. för småprojekt.

Det udenrigspolitiske selskab finner det tveksamt, om ett nytt institut bör ägna sig enbart åt freds- och konfliktforskning. Man finner det rimligt att det ekonomiska stödet till forskning rörande säkerhetspolitiska problem, därunder fredsforskning, ökas antingen inom ramen för bestående institutioner och/eller genom upprättandet av ett nytt nordiskt institut. *Dansk Udenrigspolitisk Institut*, som i likhet med förslagsställarna och ett flertal av remissinstanserna baserar sitt resonemang på den tidigare omtalade utbyggnadsplanen i fyra etapper, menar att endast etapp 1 i denna plan har blivit genomförd. Man finner därför att förutsättningarna för att förverkliga etapp 4 i programmet, så som medlemsförslaget skulle innebära, inte är för handen. Man anser även att tillgången på kvalificerade forskare ännu inte är tillräcklig för att möjliggöra upprättandet av ett institut. Man finner det därför mera ändamålsenligt, att tillräckliga medel för en gradvis utbyggnad av forskningen om internationell politik — icke endast freds- och konfliktforskning — ställs till förfogande både nationellt och för nordiskt samarbete. Man anför även fackligt grundade betänkligheter mot möjligheten att för närvarande åstadkomma ett utredningsinstitut som kunde fylla de i förslaget angivna uppgifterna.

Finländska remissyttranden

Utrikesministeriet anser att det inte är primärt nödvändigt att grunda ett nytt institut för freds- och konfliktforskning, om de existerande kontakterna mellan de redan verksamma forskningsinstitutionerna kan effektivieras. En sådan effektivisering kunde lämpligen ske genom att den

nordiska samarbetskommittén på området utvidgar en del av sina arbetsformer, närmast dem som gäller dokumentation, kontakthållning och konferensverksamhet. Sedan en sådan effektivisering prövats kunde förslaget om ett institut tas upp på nytt om några år. *Undervisningsministeriet* ser utbyggnaden av freds- och konfliktforskningen som en viktig vetenskapspolitisk uppgift under de närmaste åren och ansluter sig härvidlag till det av det finländska statliga vetenskapsrådet nyligen offentliggjorda vetenskapspolitiska programmet. Man anser att freds- och konfliktforskningen främst betjänas av största möjliga pluralism i fråga om forskningsobjekt och synsätt. Detta kan dock bäst uppnås genom satsning på de nationella — men internationellt verksamma — instituten i de nordiska länderna. Behovet av koordinering anser man kunna fyllas av Nordiska samarbetskommittén. Ministeriet avstyrker således förslaget om ett nytt institut, men meddelar samtidigt att ställningstagandet inte är definitivt. Man räknar med att ta slutlig ställning till förslaget vid en behandling i kulturavtalets organ.

Finlands Akademi, statens samhällsvetenskapliga kommission anmäler positiv inställning till medlemsförslagets målsättningar, men anser att organisationsskissen inte garanterar att dessa målsättningar kan förverkligas. Kommissionen framför bl. a. följande kritiska synpunkter på medlemsförslaget: 1) Fredsforskningen är inte längre, såsom förslagsställarna förutsätter, inriktad på att förhindra och lösa konflikter, utan på att eliminera konflikternas innersta, strukturella orsaker; 2) Den föreslagna organisationen (ett utredningsinstitut) skulle sannolikt inte leda till rationellare resursanvändning, utan troligen tvärtom. Freds- och närstående forskning bedrivs i Norden av ett flertal institutioner och forskargrupper. Ett nytt institut skulle i ringa grad öka forskningskapaciteten och sannolikt konkurrera om medlen med de tidigare institutionerna, främst med de tre egentliga fredsforskningsinstituten (PRIO i Oslo, SIPRI i Stockholm och TAPRI i Tammerfors), vilka alla är små och behöver stöd; 3) Organisationsmodellen är för centraliserad och hierarkisk och alltför bunden vid utrikesministerierna, varigenom den eftersträvande obundenheten inte kan uppnås. Med hänvisning till dessa och vissa andra argument anser sig kommissionen inte utan reservationer kunna tillstyrka förslaget. Man finner att en utbyggnad av andra samarbetsformer kan leda till resultat som är gynnsammare för den nordiska freds- och konfliktforskningen.

Helsingfors universitets konsistorium anser att ett oavhängigt nordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut skulle kunna bli ett synnerligen nyttigt hjälpmedel för de nordiska regeringarna och komplettera de existerande instituten. Man menar dock att det nya institutet borde eftersträva samverkan med alla fredsforskningsinstitut i Norden, inte endast med SIPRI. Konsistoriet biträder även medlemsförslaget vad gäller arbetsuppgifter och organisation för institutet. Trots att konsisto-

riet sålunda snarast bör anses tillstyrka förslaget, anser man dock att en sakkunnig nämnd borde ges i uppdrag att utreda om ett fristående utredningsinstitut är det lämpligaste sättet att främja samarbetet på området, eller om detta hellre borde ske genom fria tvärvetenskapliga forskningsprojekt. Med konsistoriets yttrande förenar sig universitetets *kansler*, som dessutom framhåller att representanter för de historiska disciplinerna bör återfinnas bland de till ett eventuellt institut knutna forskarna.

Statsvetenskapliga föreningen är enig med förslagsställarna om att freds- och konfliktforskningen och samarbetet inom Norden på detta område bör understödjas. Enligt föreningens mening bygger förslagsställarna dock på en föråldrad uppfattning av fredsforskningens metoder och målsättningar — man bestrider bl. a. existensen av "neutrala" undersökningar inom fredsforskningen. Vidare anförs i huvudsak samma invändningar mot organisationsmodellen som dem som anförts av Statens samhällsvetenskapliga kommission (refererade ovan). Man anser vidare, att det i Norden inte råder brist på forskaresurser, utan att bristerna gäller deras mobilisering, materiellt understöd och koordinering. Man menar även att ett ibruktagande av dessa resurser till långt mera realistiska kostnader än vad ett nytt institut skulle kosta skulle leda till lika goda resultat. Föreningens yttrande utmynnar i ett förslag om att ställa ökade medel till rådighet för Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, varvid samtidigt kommitténs sammansättning, uppgiftsdefinition, placering och konkreta verksamhetsformer borde utredas och omdefinieras.

Forskningssektionen vid delegationen för nordiskt kulturellt samarbete anför huvudsakligen samma argument mot medlemsförslaget som Statens samhällsvetenskapliga kommission (refererade ovan) och bestrider därtill — i polemik mot medlemsförslaget, men med anslutning till Statsvetenskapliga föreningen (se ovan) — existensen av "neutrala" eller "opartiska" analyser inom freds- och konfliktforskningen. På sin höjd kan en sådan analys belysa konflikter ur olika synvinklar. Sektionen avstyrker medlemsförslaget och rekommenderar i stället en vidareutveckling av de redan etablerade, väl fungerande institutionerna på området, särskilt de egentliga fredsforskningsinstituten.

Institutionen för krigsvetenskaplig forskning finner att de tre i Norden verksamma fredsforskningsinstituten samarbete måste anses täcka de verksamhetsområden som föreslagits för ett nytt nordiskt fredsforskningsinstitut. Man ifrågasätter f. ö. huruvida resultatet av det föreslagna institutets forskning skulle kunna användas av de nordiska regeringarna för ökad verksamhet i syfte att bilägga konflikter. Man anser tillgången på beslutspåverkande material vara tillräcklig redan nu. Institutionen finner sålunda inte tillräckliga skäl föreligga för inrättande av ett nordiskt freds- och konfliktforskningsinstitut.

Föreningen för fredsforskning i Finland understryker att de nordiska länderna internationellt sett innehar en viktig position och att alla initiativ att vidareutveckla fredsforskningen i Norden bör hälsas med tillfredsställelse. Föreningen anser dock att grundandet av ett nytt samnordiskt institut inte skulle medföra någon väsentlig förbättring, utan att man i stället borde stärka de nuvarande fredsforskningsinstitutens kapacitet och den utanför instituten stående forskningspotentialen samt utveckla de internordiska kontakterna genom att i grunden förbättra samarbetskommitténs villkor. Föreningen framför även konkreta synpunkter på hur samarbetskommitténs verksamhet med ökade medel kunde effektiviseras och menar att en dylik satsning skulle ge väl så goda resultat som grundandet av ett nytt institut.

Freds- och konfliktforskningsinstitutet (TAPRI) i Tammerfors redogör först utförligt för läget vad beträffar de olika formerna för nordiskt samarbete inom freds- och konfliktforskningen. Man påpekar att kontaktnätet är väl utbyggt och att en viss arbetsfördelning mellan instituten i praktiken existerar. TAPRI ställer sig därpå frågan, huruvida ett nytt samnordiskt institut bör upprättas, eller om medlemsförslagets målsättningar lika väl kunde uppnås genom att förbättra de befintliga institutionernas verksamhetsförutsättningar, eventuellt i kombination med en liten nordisk informations- och koordineringscentral. TAPRI finner att det senare alternativet är klart överlägset. Detta motiveras utförligt. TAPRI framhåller bl. a. risken för att konkurrens om anslagen kan uppstå mellan ett nordiskt institut och de nationella och att de existerande instituten har förutsättningar att omedelbar börja verka inom det forskningsområde som skisserats i medlemsförslaget (bl. a. forskning om aktuella konflikter och det europeiska säkerhetssystemet har bedrivits vid Tammerfors-institutet). Institutet menar vidare, att behovet av kontaktutbyggnad är större när det gäller kontakterna till utomnordiska länder än i fråga om internordiskt samarbete, där samarbetet redan är tämligen väl utbyggt. Freds- och konfliktforskningsinstitutet rekommenderar således att man — med förkastande av medlemsförslagets lösningsmodell — förbättrar de redan verksamma freds- och konfliktforskningsinstitutens forskningsmöjligheter, framför allt beträffande tillämplad forskning om aktuella problem och konflikter, och att det för dessa institut inrättas en mindre, nordisk informations- och koordineringscentral, som skulle handha de i medlemsförslaget nämnda uppgifterna och även stå i förbindelse med den internationella fredsforskningsrörelsen. Denna central skulle kunna verka i samband med den nordiska samarbetskommittén, men dock finansieras separat.

Norska remissyttranden

Enligt *utenriksdepartementet* synes allmän tillfredsställelse råda över utbyggnaden av det nordiska fredsforskningsarbetet, sådan den hit-

tills gestaltat sig. Departementet finner det naturligt, att frågan om inrättande av ett nordiskt institut för fredsforskning, vilken 1966 sköts på framtiden — i enlighet med Nordiska rådets kulturutskotts betänkande — nu blir närmare utredd, sedan erfarenheter vunnits av det då nyligen inledda samarbetet och sedan forskningsgrenen på nationellt plan har hunnit utvecklas. En sådan utredning bör överväga om förslaget om ett institut skall förverkligas eller om alternativa lösningar finns. Om utredningen kommer fram till att ett nordiskt institut bör upprättas, skall den ytterligare värdera ett sådant instituts arbetsområde, organisation och arbetsformer, i nära samarbete med de nationella instituten.

Rådet för freds- och konfliktforskning anser, att de utrednings- och forskningsbehov som förutsätts bli lösta genom ett realiserande av medlemsförslaget, lika väl kan fyllas av de institut som i dag bedriver freds- och konfliktforskning. Man anser att den nordiska samarbetskommittén (NOCIS) kan utnyttjas som koordinerande och finansierande instans för en vidareutbyggnad av konflikt- och fredsforskningen i Norden. I denna bedömning instämmer *Kirke- och undervisningsdepartementet*, som vidare hänvisar till det evalueringsarbete rörande forskningssamarbetet i Norden, som för närvarande utförs av Nordiska kultursekretariatet i samarbete med forskningsrådets samarbetsorgan. Enligt departementets mening bör en utbyggnad av freds- och konfliktforskningsamarbetet tas upp som ett led i denna värdering.

Sociologisk institutt vid Universitetet i Bergen är positivt till förslaget under förutsättning att ett nordiskt institut inte uppfattas som en ersättning för existerande eller nya nationella fredsforskningsinstitut. Man finner dock medlemsförslagets skiss av organisationen, särskilt ansvarsförhållandena, och uppgifterna något oklar. *Juridisk seksjon* vid samma universitet har avstått från yttrande, medan *rettsvitenskapelig seksjon* vid *Norges handelshøyskole* finner förslaget vara gott, men anser att även juridik och ekonomi bör vara representerade i institutets forskningsprogram.

Norsk utenrikspolitisk institutt är ense med förslagsställarnas grundhållning och intentioner, men har starka betänkligheter när det gäller medlemsförslagets konkreta innehåll, d. v. s. upprättandet av ett nordiskt institut. Förslagsställarnas intentioner bör därför sökas realiserade på annat sätt, nämligen genom att man utbygger och ökar stödet till existerande och eventuellt nya forskningscentra i de enskilda länderna. Institutet framhåller vidare bl. a. att det föreslagna institutets uppgift att göra utredningar är svårtolkad och kan leda till konflikt mellan utrednings- och forskningsfunktionerna. Vidare reagerar man mot uppfattningen att ett institut skulle kunna leverera ”opartiska” eller ”objektiva” analyser. Man trycker i stället på begreppet ”allsidighet”. Betänkligheter anförs också beträffande institutets möjligheter att göra sig gällande och risken att det skulle kunna användas som slagträ i politi-

ken. Som alternativ föreslår Utenrikspolitisk institutt att man stärker det existerande samarbetsorganet (NOCIS) eller ersätter det med ett nytt och starkare organ.

Norges almenntvitskapskapelige forskningsråd framhåller, att anslagen för allmänna forskningsobjekt i Norge icke väntas öka i särskilt hög grad under de närmaste åren och att en ökning av medlen till freds- och konfliktforskning på nordisk basis måste hållas samman med bevilningarna på nationellt plan. NAVF menar att ett stärkande av det nordiska samarbetet hellre bör ske genom ökad bevilning till Nordiska samarbetskommittén än genom ett nytt institut. Också en relativt kraftig ökning av kommitténs anslag blir billigare än ett nytt institut, varför NAVF icke kan tillstyrka medlemsförslaget.

Det norske videnskaps-akademi i Oslo instämmer i ett utlåtande av professor Johan Galtung, som bl. a. uttalar följande: 1) Man tänker sig att institutet som adressat skulle ha "de politiska instanserna", närmast regeringarna. Detta är en föråldrad modell, som fredsforskningen frångått. Ett institut av föreslagen typ bör vara öppet vad adressaten beträffar; 2) Föreställningen att det finns "opartiska" analyser har i allt väsentligt frångåtts av fredsforskningen; 3) De nordiska länderna är själva parter i många av de viktiga konflikterna i världen. Ett förslaget instituts verksamhet borde därför även försöka bidra till de nordiska regeringarnas självanalys och självförståelse; 4) Både styrelse och arbetsutskott borde internationaliseras, ehuru institutet bör finansieras av de nordiska länderna ensamma och vara självständigt i förhållande till regeringarna. Ett rent nordiskt institut leder till ett begränsat perspektiv; 5) Principskissen av organisationen har övertagit SIPRIs huvudsvaghet, direktörens makt gentemot forskarna och påminner mera om en departemental forskningsavdelning än om ett forskningsinstitut. Däremot understöds tanken på ett råd av politiker, tjänstemän och forskare. — Konklusionen av synpunkterna är att grundtanken är god, men att medlemsförslaget inte bör förverkligas i sin nuvarande form. Andra och långt gynnsammare organisationsmodeller för utbyggnad av samarbetet föreligger.

Chr. Michelsens institutt föreslår, att en kommitté tillsätts med uppgift att utreda spörsmålet om upprättande av det föreslagna institutet. Man motiverar detta med att institutets uppgifter, arbetsområde och organisation inte är tillräckligt underbyggda i förslaget.

Institutt for fredsforskning (PRIO) i Oslo menar att ett nordiskt fredsforskningsinstitut, om det får en förnuftig utformning, kan innebära ett värdefullt supplement och ett stärkande av de existerande fredsforskningsmiljöerna i Norden. Man anför dock en rad punkter, på vilka man har en annan uppfattning än förslagsställarna. Man finner det vara oklart vad som avses med ett "utredningsinstitut" och framhåller att det bör preciseras om institutet primärt skall bedriva forskning eller utrednings-

verksamhet och vad som i så fall avses med det sistnämnda. Vidare anser man att det föreslagna institutets förhållande till Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive freds- och konfliktforskning bör klarläggas. I likhet med flera andra remissinstanser reagerar institutet mot begreppet "opartiska" undersökningar och mot uppfattningen att Norden icke är engagerat i konflikter. Man instämmer i att institutet bör vara oavhängigt av regeringarna och understryker att denna oavhängighet bör vara reell. Man menar även att de styrande organen liksom forskarstaben bör vara internationell och framhåller slutligen att en organisationsstruktur där direktören har vetorätt i publiceringsspörsmål inte passar ett forskningsinstitut.

Svenska remissyttranden

Samhällsvetenskapliga fakultetens fakultetsnämnd och *sociologiska institutionen* vid *Uppsala universitet* hänvisar till att det i medlemsförslaget omtalade programmet för utbyggnad av det nordiska fredsforskningsarbetet endast har förverkligats när det gäller etapp 1, medan etapp 2 bara delvis har realiserats och etapp 3 icke alls. Man anser därför att tiden ännu inte är mogen för att realisera etapp 4, såsom medlemsförslaget avser. I stället borde etapp 3 förverkligas genom ökade resurser för existerande institut och avdelningar och ökade anslag för forskarkontakter, fördelade genom ett nordiskt forskningsråd. Sammanfattningsvis anser man att tiden ännu inte är mogen för upprättandet av ett nordiskt fredsforskningsinstitut, och att ett sådant, när det i sinom tid blir aktuellt, bör få en annan utformning än den nu föreslagna, t. ex. i form av en nordisk dokumentationscentral och ett konferenscentrum i anslutning till denna. *Rektorsämbetet* vid universitetet instämmer i samhällsvetenskapliga fakultetens yttrande med tillägget, att ett institut av ifrågakavande slag bör anknytas till ett nordiskt universitet. *Statsvetenskapliga institutionen* vid *Uppsala universitet* finner det vara betänkligt att det planerade institutets styrande organ föreslås få en stark dominans av politiker i sin sammansättning, eftersom detta kan motverka den där bedrivna forskningens självständighet, vilken bäst garanteras genom anknytning till ett universitet. För övrigt instämmer man i de synpunkter som framförts av universitetets *avdelning för freds- och konfliktforskning*. Denna avdelning framför bedömningar av medlemsförslaget, som i mycket redan har refererats såsom framförda av andra remissinstanser som företräder forskningen på området. Man instämmer i behovet av allsidiga undersökningar, men understryker att "allsidighet" inte bör förblandas med "objektivitet". Allsidigheten synes i förslaget hotad av dels anknytningen till regeringarna, den rent nordiska styrelsen och arbetsutskottet samt direktörens dominerande ställning. Däremot är man positiv till ett råd av politiker, tjänstemän och forskare. Man påtalar även en viss sammanblandning av begreppen utredning och forskning samt vissa

missuppfattningar rörande fredsforskningens funktion. Slutsatsen är att en allsidig forskning bäst främjas genom utbyggnad av de spirande fredsforskningsmiljöer som redan finns i de nordiska länderna, dels vid instituten, dels vid universiteten, särskilt den sistnämnda kategorin. Sedan en dylik utbyggnad skett, kan tiden vara mogen för ett nordiskt institut med mera begränsade uppgifter än de i medlemsförslaget uppskisserade. *Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet* tillstyrker att förslaget blir föremål för vidare överväganden, men finner vissa motsättningar mellan de uppdragna riktlinjerna för institutets verksamhet och de motiv som anförs för dess inrättande. Man framhåller särskilt att det är helt avgörande för institutets verksamhet, vilka ämnen som tas upp till utredning och vem eller vilka som i realiteten avgör detta. Detta anser fakulteten inte klart framgå i förslaget. Fakulteten påpekar ytterligare några andra problem, närmast av kompetensfördelningsnatur, men säger sig inte själv kunna anvisa några metoder att lösa dem. Den fortsatta prövningen av förslaget bör därför enligt fakultetens mening i första hand medföra en konkretisering och precisering.

Samhällsvetenskapliga och humanistiska fakulteterna vid Lunds universitet, som har avgivit identiska yttranden, ser förslaget som ett led i arbetet på att utbygga fredsforskningssamarbetet i Norden och som ett uttryck för politikernas behov av beslutsunderlag och hälsar det därför med tillfredsställelse. Man finner dock att förslaget behöver ett antal preciseringar innan ytterligare åtgärder vidtas. Man fäster bl. a. uppmärksamhet vid det föreslagna institutets förhållande till samarbetskommittén (NOCIS) för internationell politik, som enligt fakulteternas mening spelat en betydelsefull roll för det nuvarande samarbetets utveckling. Institutet bör inte få dimensioneras så att annan pågående forskning offras eller eftersätts. För forskning av mer teoretisk eller generell natur kan ett institut inte ersätta ett forskningsråd, dvs. ett realiserande av etapp 3 i långtidsprogrammet av år 1966. *Avdelningen för freds- och konfliktforskning vid Lunds universitet* hälsar förslaget, liksom flera av dess detaljer, med tillfredsställelse, men framför ett antal klarlägganden och förändringar som man anser måste bli nödvändiga för förslagets konkreta genomförande. För det första anser man att en profilering av de föreslagna uppgifterna bör äga rum, för det andra bör dess förhållande till Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, klarläggas. Ett institut får inte uppfattas som ett alternativ till denna kommittés verksamhet. Vidare önskar man en internationell sammansättning av de styrande organen och en mindre dominerande ställning för institutsdirektören.

Rektorsämnet vid Göteborgs universitet har inte framfört egna synpunkter på förslaget, medan universitetets *matematisk-naturvetenskapliga fakultet* avråder från ett förverkligande av idén om ett institut. *Humanistiska fakulteten* vid universitetet finner det inte vara en orimlig tanke,

att ett samnordiskt institut för fredsforskning skulle kunna fylla speciella politiska uppgifter, främst beroende på den goda tillgången till expertis. Framgången beror på hur man utnyttjar denna expertis. Man påpekar, att det bland de humanistiska vetenskaperna finns en, som av tradition är inriktad på att utforska konflikter och fredsslut, nämligen historien. I medlemsförslaget nämns emellertid inte historia bland de vetenskaper, som föreslås bli företrädna, ehuru ett större historiskt projekt i Sverige (Lund) behandlar just konflikter och deras orsaker. Fakulteten anser med anledning härav, att planen behöver överarbetas av sakkunniga, innan den eventuellt förverkligas. *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet* finner medlemsförslaget torftigt utformat och kritiserar bl. a. forskarnas svaga representation i den föreslagna institutledningen. Man finner det därför önskvärt att en nordisk utredning tillsätts för att ta ställning till önskvärdheten av och den eventuellt lämpliga utformningen av ett sådant forskningsinstitut som det föreslagna.

Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet har avstått från yttrande.

Samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningsnämnd vid Umeå universitet koncentrerar sig på behovs- och målsättningsaspekterna och anser att de organisatoriska detaljerna lämpligen kan avgöras senare. Mot bakgrund av att det i världen finns ca 150 fredsforskningsinstitut i verksamhet, men att deras forskning inte haft någon påvisbar effekt, troligen bl. a. därför att teorierna varit så abstrakta att de inte har kunnat utnyttjas i praktisk politik, finner nämnden att det inte är särskilt angeläget att inrätta ytterligare freds- och konfliktforskningsinstitut av de nu förekommande typerna. I stället föreslår nämnden att ett institut av ny typ inrättas, inriktat på "nivån" mellan de generella konfliktteorierna och den tekniska ansatsen m. a. o. på konkret studium av aktuella motsättningar och konflikter, eliminering av konfliktorsaker samt på att göra redan befintliga kunskaper om konflikteliminering tillgängliga för praktiskt bruk. När det gäller det sistnämnda bör man finna metoder för en verksamhet som uppsöker de potentiella avnämarna av kunskaper. *Statens råd för samhällsforskning* har avgivit ett yttrande, som är identiskt med det som avgivits av *Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning* (se ovan).

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) ger först en utförlig beskrivning av sin organisation och verksamhet. Beträffande medlemsförslaget framhåller SIPRI att man inte betraktar nya institut såsom ovälkomna "konkurrenter" utan som möjligt komplement. SIPRI kommer självt ej att växa utöver en angiven ram. Den för institutet skisserade verksamheten skulle visserligen i och för sig kunna bedrivas som en utvidgning av SIPRI:s nuvarande verksamhet, men man finner att ett nordiskt institut sannolikt lättare än ett internationellt kan ge sig i kast med de politiska konflikter det är fråga om i medlemsförslaget.

Man framhåller vidare att uppgifter om placering, dimensioner m. m. för institutet saknas och att vissa av verksamheterna för institutet givetvis redan utförs av andra organ på nationellt plan, men att det inte ankommer på SIPRI att uttala sig om eventuellt behov att samordna dessa verksamheter på nordisk bas. *Statsvetenskapliga förbundet* finner att en rad preciseringar av förslaget bör göras innan åtgärder kan vidtas för att förverkliga det. I likhet med flera andra remissinstanser understryker förbundet betydelsen av det arbete som utförs inom den nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning. Förbundet finner att ett institut som det föreslagna — mot vars utformning man f.ö. hyser betänkligheter — inte kan ersätta en utbyggnad av etapp 3 i utvecklingsprogrammet. utan att det framstår som angelägnare att omvandla samarbetskommittén till ett nordiskt forskningsråd.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan sägas, att det övervägande flertalet remissinstanser intar en negativ hållning till ett förverkligande av medlemsförslaget. Även de remissinstanser som inte avstyrker medlemsförslaget framför mestadels mer eller mindre uttalade förbehåll mot det närmare innehållet i detsamma.

Däremot är remissinstanserna övervägande positiva till en utbyggnad av de nordiska samarbetet på freds- och konfliktforskningens område. Ett betydande antal instanser har därvid direkt pekat på möjligheten att i stället för att upprätta ett nordiskt institut främja samarbetet på området genom en ökad satsning på Samarbetskommittén för internationell politik, inklusive freds- och konfliktforskning, jämsides med en utbyggnad av de nationella forskningsmiljöerna.

3. Utskottet

Kulturutskottet ser med sympati på de värderingar som ligger till grund för medlemsförslaget, nämligen en positiv bedömning av behovet av freds- och konfliktforskning på det hela taget och en strävan att främja det nordiska samarbetet inom detta forskningsfält. Inte minst mot bakgrund av höstens väpnade konflikter i Mellersta östern framträder önskvärdheten av dylik forskning med tydlig relief.

Utskottet har emellertid inte kunnat undgå att vid sin bedömning av medlemsförslagets konkreta innehåll, förslaget om att upprätta ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning, starkt påverkas av den negativa inställningen till detta förslag som möter hos den övervägande delen av remissinstanserna. Remissinstansernas kritik riktar sig dels mot vad man anser vara föråldrade och delvis felaktiga uppfattningar om vad freds- och konfliktforskningen kan åstadkomma,

dels mot den föreslagna modellen för institutets organisation och status. Vad det sistnämnda beträffar har man särskilt reagerat mot svårigheten att kombinera en utredningsfunktion med oavhängighet för institutet. Man har även framfört uppfattningen om att tiden inte är forskningspolitiskt mogen för upprättandet av ett nytt större institut, varvid man bl. a. anfört att forskningen på nationellt plan ännu inte är tillräckligt utbyggd för att med framgång kunna bära upp ett nordiskt institut av den föreslagna typen.

Utskottet kan sålunda inte nu förorda, att rådet bifaller det konkreta förslag som medlemsförslaget innehåller.

Utskottet finner emellertid, att det finns anledning att ta fasta på förslagsställarnas positiva grundtanke, nämligen viljan att främja freds- och konfliktforskningen och det nordiska samarbetet inom denna forskning. Denna uppfattning får kraftigt stöd i den positiva inställning dels till en förstärkning av de nationella freds- och konfliktforskningsmiljöerna, dels till ökat samarbete mellan de nordiska länderna om freds- och konfliktforskning, som återfinns hos det stora flertalet remissinstanser.

I medlemsförslagets motiveringar hänvisas till den utvecklingsplan i 4 etapper, som hade utarbetats i anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 15/1962* och som lades till grund för den rekommendation som rådet år 1966 antog i fråga om den framtida utbyggnaden av samarbetet på området (*rek. nr 9/1966 angående freds- och konfliktforskning*). Av dessa har etapp 1, omvandlingen av Nordiska kulturkommissionens kommitté för studiet av internationell politik till en permanent samarbetskommitté för internationell politik, inklusive konflikt- och freds forskning, genomförts. Etapp 2, som gick ut på etablering av ett nordiskt forskarutbyte med tillhjälp av 10 årliga större stipendier, har i någon mån kunnat genomföras genom den ovannämnda samarbetskommitténs verksamhet. Etapp 3 skulle innebära, att samarbetskommittén skulle omvandlas till ett forskningsråd med uppgift att bl. a. fördela medel till gemensam forskning. Etapp 4 slutligen skulle innebära, att ett nordiskt institut skulle upprättas. Medlemsförslaget avser ett förverkligande av etapp 4.

Samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och freds forskning har inom ramen för sitt program och sina rätt begränsade resurser utfört ett arbete som är värt erkännande. I enlighet med de riktlinjer som i utvecklingsplanen uppdrogs för etapp 1 har kommitténs verksamhet främst bestått i stöd till utvecklandet av en bred, kontaktrik och allsidig forskningsmiljö, vilket har förverkligats genom att samarbetskommittén har gett stöd till forskningsprojekt, seminarier och konferenser samt utdelat forskarstipendier för kortare studievistelser i annat nordiskt land. På grund av de begränsade ekonomiska ramarna har anslagen för forskning styrts till små projekt eller till det probleminventerande stadiet i mera kostnadskrävande forskning,

vilken sedan finansierats på annat sätt. Kommittén har även utfört ett värdefullt dokumentations- och informationsarbete.

Ett stärkande av det nordiska samarbetet inom freds- och konfliktforskningen kräver enligt kulturutskottets uppfattning framför allt, att Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, får avsevärt ökade medel till sitt förfogande, så att kommittén ges möjlighet att initiera och finansiera egen forskning, icke som hittills endast fungera som "olja i kontaktmaskineriet". Samtidigt bör kommittén givetvis beredas möjlighet att vidareutveckla sina nuvarande kontaktskapande och informativa uppgifter. Det är underförstått att fördelningen av forskningsanslag och andra understöd bör ske på grundval av vetenskaplig prövning av projekten.

Utskottet har icke i detta skede velat ta ställning till en eventuell omvandling av den nordiska samarbetskommittén till ett nordiskt forskningsråd för det berörda vetenskapsområdet, vilket ett fullständigt genomförande av etapp 3 i utvecklingsplanen skulle förutsätta. Det väsentliga ur det nordiska fredsforskningsarbetets synpunkt för närvarande är enligt utskottets uppfattning icke en förändring av organisationen, utan en förstärkning av resurserna för nationell och gemensam forskning.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. vidtaga åtgärder för att stärka och utveckla freds- och konfliktforskningen i de nordiska länderna på det nationella planet, och
2. ställa ökade medel till förfogande för Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, i syfte att ge kommittén större möjligheter att självständigt finansiera nordiska forskningsprojekt.

Stockholm den 18 februari 1974

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Per Borten (Sp)

Mauno Forsman (Sd)

Gylfi P. Gíslason (A)

Sven Hammarberg (s)

Förman

Guttorm Hansen (A)

Jørgen Peder Hansen (S)

Niels Helveg Petersen (RV)

Demmus Hentze (Fkfl)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Medlemsforslag

om obligatorisk anvendning av säkerhetsbälte

(Väckt av Gustav Holmberg, Svend Horn, Arne Larsen, Cecilia Nettelbrandt och Erling Norvik)

Biltrafikkens udvikling og den større trafiktæthed i forbindelse med et stigende transportbehov har gjort det nødvendigt at have den fulde opmærksomhed rettet på trafiksikkerheden med det formål i videst mulig omfang at søge afværget eller i hvert fald begrænset skadernes omfang ved uhelds indtræffen.

Trafiksikkerhedsspørgsmålene har altid haft en høj prioritering i Nordisk Råd og har, udover en række medlemsforslag der helt eller delvis omfattede foranstaltninger for at opnå en bedre beskyttelse af trafikanterne, også medført oprettelsen af et Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR). I forbindelse med dette råd arbejder også Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (NKT). Denne komité har gennem en forskergruppe tilendebragt en foreløbig rapport om sikkerhedsselernes sikkerhedsmæssige betydning. Rapportskriverne gør rede for, at selernes beskyttende effekt naturligt er størst ved lave hastigheder og ved ulykker, som omfatter hovedsagelig frontal kollision. Det er forslagsstillernes opfattelse, at mange bilister undlader at bruge sikkerhedssele med den motivering, at de aldrig kører stærkt, og at mange, der i øvrigt normalt anvender sele, undlader dette, hvis de kører i bymæssig trafik, hvor hastigheden oftest er lavere end ved landevejskørsel, og hvor antallet af frontale kollisioner er størst.

En nedsat embedsmandskomité i Nordisk Trafiksikkerhedsråd, hvis kommissorium indeholder bl. a. de i medlemsforslaget nævnte punkter, forventes at afgive betænkning medio 1973, men af et allerede udgivet svensk materiale om uheldsomfang fremgår det, at der ud af 28 000 ulykker ikke har fundet dødsfald sted ved hastigheder under 100 km/t i den gruppe, som anvendte sikkerhedssele ved ulykkens indtræffen. Derimod har man i gruppen, som ikke anvendte sikkerhedssele, haft dræbte ved så lave hastigheder som 20 km/t og derunder.

I de nordiske lande har man allerede indført regler for tvungen montering af sikkerhedsseler i ny-indregistrerede automobiler. Reglerne varierer stærkt mellem de nordiske lande. I Danmark er sikkerhedssele påbudt i forsæderne på nye person-, last- og varevogne på under 3.500 kg

totalvægt. I Finland gælder påbudet personvogne, medens Norge har regler nogenlunde svarende til Danmarks. I Sverige skal der være sikkerhedssele for alle i vognen.

Det er kendt, at ulykkernes grad og økonomiske virkninger øges, og uanset at der gennem en vidtgående propaganda gøres meget for at gøre befolkningen opmærksom på de oftest voldsomme skadevirkninger, der følger af ikke at sikre sig bedst mulig, er det forslagsstillernes opfattelse, at der udover at propaganda- og informationsvirksomheden øges nu også må indføres påbud om tvungen anvendelse af sikkerhedssele for alle, der benytter sig af automobiler. En overvågning af dette vil være omkostningskrævende, men det er forslagsstillernes opfattelse med henvisning til det disponible undersøgelsesmateriale, at disse beløb vil være mange gange sparet i samfundets besparelser ved en nedgang i skadetilfældene. I øvrigt vil en overvågning af brug af sikkerhedssele også være lettere at gennemføre end en overvågning af f. eks. bilføreres alkoholpromille. Det har også været fremhævet, at enkelte af psykologiske årsager reagerer mod at sidde fastspændt, men dette må der ses bort fra, da et påbud kan ventes at få ganske betydelige positive resultater. Forslagsstillerne forestiller sig, at overtrædelse af et sådant påbud vil medføre bødestraf.

Forslagsstillerne skal ud fra det anførte indstille,

at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foranledige, at der snarest søges gennemført påbud om brug af sikkerhedssele for brugere af automobiler.

København, Oslo og Stockholm, den 9. maj 1973

Gustav Holmberg (V)

Svend Horn (S)

Arne Larsen (SF)

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Erling Norvik (H)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om obligatorisk brug af sikkerhedssele i de nordiske lande.

Udvalget har behandlet forslaget blandt andet på sine møder i København den 16. og 17. januar 1974.

1. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne peger på, at den stigende biltrafik i de nordiske lande i uforholdsmæssig stor grad har øget antallet af dræbte og hårdt kvæstede og fremførere, at erfaringen fra lande uden for Norden viser, at anvendelsen af sikkerhedsseler ville have nedbragt antallet af dræbte og kvæstede og henviser til den rapport, som er udarbejdet af Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning, og som påviser sikkerhedsselernes sikkerhedsmæssige betydning. Man foreslår fra forslagsstillerens side, at der indføres ensartede nordisk lov for obligatorisk anvendelse af sikkerhedsseler for brugere af automobiler.

2. Udtalelser

Udvalget har til brug for sine drøftelser om medlemsforslaget benyttet *Nordisk trafikikkerhedsråds rapport nr. 2: Bilbelter*, af 19. juni 1973 og samme råds *rapport nr. 5: Bilbelter*, af december 1973. Rapport nr. 2 indeholder en af NTR nedsat arbejdsgruppes undersøgelse af fordele og ulemper ved brugen af sikkerhedssele og rummer også en redegørelse for udenlandske erfaringer, som i tilnærmet form er omsat til nordiske forhold. Rapport nr. 5 indeholder remissudtalelser over de i rapport nr. 2 fremførte synspunkter og forslag, afgivet af en række institutioner og myndigheder, samt arbejdsgruppens endelige forslag.

Rapporternes indhold kan sammenfattes således:

Den tekniske og medicinske undersøgelse viser tydeligt, at sikkerhedsselen er særdeles effektiv, når det gælder at redde liv, at reducere antallet af skader og at mildne skadernes omfang. Man anslår, at antallet af dræbte personbilister kan reduceres med over en trediedel og antallet af andre tilskadekomne med ca. en fjerdedel, hvis 75 % af førere og forsædepassagerer anvender sikkerhedssele (3-punktssele) i kollisionsøjeblikket. I de få tilfælde, hvor sikkerhedsseler har forårsaget skader, har de været ubetydelige sammenlignet med de skader, som bilisterne ville have pådraget sig uden anvendelse af sele.

Om andre beskyttelsessystemer — som alternativer til sikkerheds-seler — viser undersøgelsen, at man ikke kan forvente, at de vil kunne erstatte selerne.

En lov om pligt til at anvende seler findes bl. a. i Australien, og erfaringerne her er gode. Det gælder forøgelsen af seleanvendelsen, reduktionen i personskaderne og løsningen af forskellige tilknyttede problemer.

Pligten til at anvende sikkerhedssele skal efter forslaget omfatte alle siddepladser — såvel foran som bagside — hvor sele er monteret, hvad enten monteringen er påbudt eller er sket frivilligt.

Der foreslås visse undtagelser fra regelen om pligt til at bære sele.

Pligten til at anvende sele bør kun gælde, når bilen er i bevægelse, men undtagelse fra reglen er rimelig i visse situationer, hvor hastigheden er ekstremt lav, f. eks. ved kørsel på parkeringsplads, på servicestation eller værkstedsområde, ved bakning eller under tilsvarende forhold.

Undersøgelser viser, at det med hensyn til ulykkesfrekvens, ulykkestyper og skadesforløb er mindst lige så vigtigt at anvende sele i bytrafik som i anden trafik. Det er et særligt spørgsmål, om pligten til at bære sele skal udstrækkes til at gælde erhvervstrafik i byer, f. eks. taxitrafik og distributionstrafik. Det drejer sig her om erhvervs-kategorier, som færdes i lange tidsrum i trafikken, og som derfor er udsat for en væsentlig større risiko for trafikskade end privatbilister.

Sikkerhedsselens beskyttelsesvirkning afhænger bl. a. af den kørendes legemsbygning og de dermed forbundne muligheder for at tilpasse selen godt efter kroppen. Disse problemer er i første række aktuelle for børn. Af praktiske grunde kan den nedre grænse for børns seleanvendelse fastsættes som en aldersgrænse.

Personer med fysiske handicap har ofte et større behov for særlig støtte end andre kørende, og der er derfor ingen anledning til en generel fritagelse for denne gruppe.

Undersøgelsen viser også, at der ikke for ældre personer foreligger medicinske årsager til en generel fritagelse for pligten til at bære sele, ligesom psykiske handicap i form af klaustrofobi eller lignende formentlig er rene undtagelsestilfælde.

Man finder det betydningsfuldt, at pligten til at bære sele efterleves. Under hensyn til resultaterne af forskellige holdningsundersøgelser, som er foretaget i den senere tid, finder man anledning til at regne med en stort set positiv reaktion fra bilisterne på en lov om pligt til at bære sele. Denne opfattelse støttes også af de australske erfaringer.

De myndigheder og institutioner, der har udtalt sig om rapport nr. 2, er næsten alle enige om det positive ved sikkerhedsselens anvendelse. De peger på de gode resultater, man har opnået i form af reddede menneskeliv og mindskning af kvæstelser såvel i antal som i omfang, og kan støtte tanken om lovgivning på området.

3. Udvalget

Af materialet fra Nordisk Trafiksikkerhedsråd fremgår tydeligt, at bilister ved brug af sikkerhedssele opnår en sådan beskyttelse, at skadevirkninger ved uhelds indtræffen bliver stærkt reduceret. Udvalget har i behandlingen af tilsvarende spørgsmål ofte påpeget behovet for en intensiveret lovgivning på trafiksikkerhedsområdet og finder at alle nødvendige foranstaltninger bør foretages for at nedbringe antallet af dræbte og kvæstede i trafikken. Ulykkers omfang må betragtes ud fra de menneskelige lidelser, der overgår såvel den skaderamte som den skaderamtes familie — også af psykisk karakter, og kan ikke alene måles i penge, uanset at de økonomiske omkostninger ved uhelds indtræffen også er betydelige. Det har været fremført, at en overvågning af et påbuds overholdelse er vanskelig, men udvalget er af den opfattelse, at denne overvågning ikke er vanskeligere at udøve end overvågningen af andre loves overholdelse inden for trafikområdet, og udvalget er derfor af den opfattelse, at loven bør gennemføres.

Udvalget er bekendt med, at der i flere af de nordiske ministerier arbejdes med oplæg til forslag om obligatorisk brug af sikkerhedssele, og vil for sin del anbefale, at dette arbejde snarest mulig færdiggøres, og at den nødvendige lovgivning bliver enslydende for de nordiske lande og samtidig så omfattende i sit indhold, at der opnås det bedst tænkelige resultat for beskyttelse af personerne i automobilene.

Udvalget skal ud fra det anførte indstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd straks at træffe foranstaltninger til at indføre påbud om brug af sikkerhedssele i automobile i de nordiske lande.

København, den 17. januar 1974

Hans Bjerregaard (FP) Eric Carlsson (c) Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A) Gils Guðmundsson (Ab) Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H) Reidar T. Larsen (SV) Bror Lillqvist (Sd)

Formand

Rolf Sellgren (fp)

Paavo Väyrynen (K)

Medlemsförslag

om nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer

(Väckt av Hilmar Baunsgaard, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Cecilia Nettelbrandt och Carl Olof Tallgren

Beskattningsfrågor har behandlats i ett antal av Nordiska rådets rekommendationer. I rekommendation nr 30/1962 anmodades regeringarna att etablera nära samråd mellan de myndigheter, kommittéer och sakkunniga, vilka sysslar med utredning av skatteregler, som kan antagas vara av gemensamt nordiskt intresse. I rekommendation nr 21/1967 uppmanades regeringarna att gemensamt låta företaga en vetenskaplig studie av de grundläggande värderingar, som bildar underlag för fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande samt att åstadkomma en förbättrad information och fastare organiserad kontakt mellan länderna rörande planerade och pågående utredningar på skatteområdet, genomförda lagändringar m. m. I rekommendation nr 14/1968 rekommenderades regeringarna att i samarbete med berörda forskare och institutioner undersöka möjligheterna att upprätta ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd. Dettas verksamhet inleddes den 1 januari 1973. Forskningsrådets uppgift är att främja nordiskt samarbete inom skatteforskningen med inriktning särskilt på frågeställningar av gemensamt nordiskt intresse. I sammanhanget kan nämnas att rådet också anordnat en skattekonferens, som hölls 1966 i Köpenhamn.

Trots ovan nämnda initiativ hör skatterna till de områden där Nordiska rådets insatser och det nordiska samarbetet över huvud endast avsett obetydliga resultat. Huvudanledningen härtill torde vara att skattepolitiken i varje land är i hög grad nationellt utformad. Att samordna skattesystem på ur nordisk synvinkel angelägna punkter har visat sig svårt eller omöjligt. De politiska partierna har vanligen i sina program bundit sig för vissa skattepolitiska lösningar och låter sig därvidlag föga påverkas av nordiska hänsyn.

De ovan citerade rekommendationerna har lett till ett vidgat informationsutbyte mellan de nordiska ländernas finansministerier genom att man inom ministerierna utsett en tjänsteman med uppgift att fungera som kontaktman samt vidtagit åtgärder för regelbunden utväxling av utredningsbetänkanden, propositioner, lagar m. m. Dessa åtgärder är

dock av rutinkaraktär som vederbörande ministerier i alla händelser borde ha intresse av att vidta. I sitt betänkande över det bakom ovan nämnda rekommendation nr 21/1967 liggande medlemsförslaget framhöll Nordiska rådets ekonomiska utskott att sådan informationsverksamhet borde innebära att när en skatteutredning tillsätts i något av länderna de övriga underrättas härom samt tillställs direktiven för de sakkunnigas arbete, att om motsvarande utredningsarbete bedrivs i något av de övriga länderna, kommittén kontaktar vederbörande utredning för diskussion av gemensamma problem, att vederbörande utredningar i sina betänkanden redogör för hur man i de övriga nordiska länderna löst motsvarande problem samt att dessa betänkanden tillställs berörda myndigheter och organisationer i de övriga nordiska länderna. Utskottet ansåg det särskilt viktigt att informationsplikten fastslogs.

Dessa frågor har nu fått förnyad aktualitet, främst genom den utredning som nyligen tillsatts och den diskussion som förts på senaste tid i Sverige. Medan de olägenheter för det nordiska samarbetet som förorsakats av olikheter i den direkta beskattningen av fysiska personer hittills ej varit alltför kännbara, kan förslag som nyligen framförts i den svenska diskussionen få vittgående konsekvenser härvidlag. 1972 tillställdes en svensk utredning för att se över skattesystemet m. m. Dess huvuduppgift är att söka bedöma de fördelningspolitiska aspekterna av gällande skatte- och avgiftssystem. Det påpekas i direktiven att marginaleffekten vid stigande inkomst inte enbart beror på skattesystemets utformning. Av betydelse blir även att inkomstprövade bidrag, i första hand bostadstilläggen, reduceras vid stigande inkomst. Utredningen skall därför uppmärksamma såväl konstruktionen av statliga bidragssystem som frågan om beskattning i stället för inkomstprövning av bidragen. Det fanns vidare anledning för utredningen att i samband härmed pröva de indirekta skatternas fördelningspolitiska effekter och med hänsyn härtill deras lämpliga konstruktion.

Utredningen kommer även att ta upp och pröva tankegångar som framförts om en mer radikal omläggning av beskattningen av fysiska personer, vilken skulle innebära en sammankoppling av löner, skatter och arbetsgivaravgifter. Enligt detta förslag skall det disponibla utrymmet för löneökningar utnyttjas på så sätt att man i stället för att höja bruttolönerna sänker den direkta inkomstskatten och höjer arbetsgivaravgiften.

I Sverige håller man alltså på att utreda frågan om en eventuell omläggning av beskattningen av fysiska personer. Ett skatte- och avgiftssystem baserat på nyss nämnda principer saknas i andra länder. Alldeles bortsett från de synpunkter som arbetsmarknadens parter kan ha angående så radikala ingrepp i deras rätt att träffa avtal i lönefrågor etc. är följdverkningarna av en sådan omläggning synnerligen svåra att överblicka. Klart är att den från nordisk synpunkt skulle förorsaka kom-

plikationer. Behov föreligger sålunda av samråd mellan de nordiska länderna om de grundläggande principerna för beskattningen redan på utredningsstadiet.

Som exempel kan nämnas att en person som helt eller delvis arbetar i Sverige men är bosatt, och alltså beskattad, i ett grannland ej skulle erhålla den realinkomstförbättring som avsågs med systemet med oförändrad lön och sänkt skatt. På motsvarande sätt skulle en person bosatt i Sverige med arbete i ett grannland kunna tillgodogöra sig både löneökningar utomlands och skattesänkningar hemma. Systemet skulle inbjuda till missbruk, särskilt i gränsregionerna.

Mot bakgrund härav framstår det som självklart att utredningar i ett nordiskt land om mer genomgripande omläggningar av beskattningens utformning ej kan äga rum utan att hänsyn tas till de verkningar som en omläggning skulle få i relation till kringliggande länder. Detta gäller lika mycket beskattningen av fysiska personer som varuskatter och fiskala avgifter etc., som påverkar varuflödet mellan länderna. De nordiska aspekterna måste beaktas vid utformningen av beskattningsreglerna för fysiska personer, vilken i annat fall kan få icke avsedda konsekvenser.

Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att tillse att regelbundet samråd äger rum mellan de nordiska länderna rörande utformningen av beskattningsreglerna för fysiska personer särskilt inför förestående betydelsefulla förändringar.

København, Helsingfors och Stockholm den 6 juni 1973

Hilmar Baunsgaard (RV) Arne Larsen (SF) Bror Lillqvist (Sd)

Cecilia Nettelbrandt (fp) Carl Olof Tallgren (Sv)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 534).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte forslag, som er behandlet av nimannskomiteen 15. februar 1974 og av utvalget 15. januar og 18. februar s.å.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 403/e rekommanderes regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å påse at regelbundet samråd finner sted mellom de nordiske land vedrørende utformingen av beskatningsreglene for fysiske personer, særlig når betydningsfulle forandringer forestår.

Til tross for at beskatningsspørsmål har vært behandlet i en rekke av Nordisk Råds rekommandasjoner hører beskatning til de områder hvor rådets innsats og nordisk samarbeid bare har ført til relativt beskjedne resultater. Hovedårsaken synes å være at skattepolitikken i de enkelte land i høy grad er nasjonalt utformet.

I rekommandasjon nr. 21/1971 ble regjeringene oppfordret til å iverksette felles vitenskapelig studie av de grunnleggende faktorer for fordelingen av skattebyrden mellom de ulike grupper i samfunnet og for valget mellom ulike måter for skattlegging, samt å gjennomføre en forbedret informasjon mellom landene. I sin betenkning vedrørende det medlemsforslag som førte til nevnte rekommandasjon, presiserte Økonomisk utvalg hva informasjonen burde inneholde og fant det meget viktig at det ble fastslått en plikt til slik informasjon.

Samråd i beskatningsspørsmål har fått fornyet aktualitet, først og fremst gjennom den svenske skatteutredning som nylig er nedsatt og den diskusjon som har pågått i Sverige. Ifølge forslagsstillerne kommer utredningen til å ta opp og prøve tanken om en mer radikal omlegging av beskatningen av fysiske personer, som innebærer en sammenkopling av lønn, skatter og arbeidsgiveravgifter.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Danmark:

Finansministeriet, skattedepartementet.
Akademikernes Centralorganisation (AC).
Landsorganisationen i Danmark (LO).
Dansk Arbejdsgiverforening.
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
Ehrvervenes skattesekretariat.

Finland:

Finansministeriet.
Skattebetalarnas centralförbund r.f.

Norge:

Finans- og tolldepartementet.
Norges industriforbund.
Landsorganisasjonen i Norge.
Norsk arbeidsgiverforening.

Sverige:

Riksskatteverket.
1972 års skatteutredning.
Sveriges köpmannaförbund.
Sveriges industriförbund.
Tjänstemännens centralorganisation (TCO).
Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).
Landsorganisationen i Sverige (LO).
Svenska arbetsgivareföreningen.

Det overveiende flertall av remissinstanser som har avgitt uttalelse, støtter forslaget om at Nordisk Råd skal rekommandere regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å påse at regelbundet samråd finner sted mellom de nordiske land vedrørende utformingen av beskatningsreglene for fysiske personer, særlig når betydningsfulle forandringer forestår.

Tre instanser mener at det ikke er nødvendig med nærmere retningslinjer for samarbeidet på dette området.

En instans er i prinsippet enig i forslagsstillernes tilråding, men er i tvil om en ny rekommandasjon har noen virkelig funksjon å fylle.

Finansministeriet, skattedepartementet, i Danmark peker på det utstrakte samarbeid mellom de nordiske finansministerier om skattespørsmål av felles nordisk interesse, som finner sted ved felles nordiske drøftelser og ved gjensidig orientering om forestående lovendringer på det skattemessige område i de nordiske land. Skatteavdelingen anser dette samarbeid meget verdifullt og er positivt innstilt til medlemsforslaget om utvidet samarbeid. *Dansk Arbejdsgiverforening* uttaler bl. a. at det eksisterende skattesystem har uheldige virkninger på arbeidskrafttilbudet. Denne problemstilling er velkjent i flere av de nordiske land, hvorfor det må være naturlig at det utveksles erfaringer og informasjon om de overveielser og konsekvensanalyser som er foretatt eller aktes foretatt i

de enkelte land. Foreningen støtter derfor medlemsforslaget. *Akademiernes Centralorganisation* anfører at for nordiske statsborgere med arbeid/virksomhet i et annet land enn i deres hjemland er det foreslåtte samarbeid på nordisk plan av direkte interesse, hvorfor medlemsforslaget støttes. *Arbejderbevægelsens Erhvervsråd* slutter seg helt ut til forslaget og den dertil knyttede motivering. *Landsorganisationen i Danmark* finner det riktig at det etableres fast samråd mellom de nordiske land ved utformingen av beskatningsregler for fysiske personer. Først og fremst av hensyn til de nye beskatningsreglers påvirkning av det nordiske arbeidsmarked finner *Landsorganisationen* det forestående samarbeid viktig. *Landsorganisationen* støtter derfor medlemsforslaget.

Finansministeriet i Finland uttaler at det nærmest har oppstått et fast forhandlingssamarbeid vedrørende internasjonale skattesaker. Når det gjelder andre skattesaker og skattelovgivning har kontaktene derimot nærmest vært sporadisk. Hva særskilt regelbundet samråd angår som medlemsforslaget tar sikte på, er det uklart om en slik kontakt skulle finne sted i Nordisk Råd i forbindelse med dets ordinære sesjoner eller innenfor et annet forum. *Finansministeriet* støtter medlemsforslaget, men forutsetter at før definitiv beslutning treffes, bør det utredes i hvilken form og utstrekning samt på hvilken praktisk måte et regelbundet samråd mellom de nordiske land om skattesaker vil kunne gjennomføres. *Skattebetalarnas centralförbund r.f.* støtter medlemsforslaget. Det mener imidlertid at tilsvarende samråd bør utstrekkes også til juridiske personer.

Landsorganisasjonen i Norge er enig i at skattereglene har stor betydning. I tilknytning til medlemsforslaget påpeker *Landsorganisasjonen* det reelle behov de nordiske land har for informasjon og samarbeid i denne forbindelse. *Norsk arbeidsgiverforening* er enig i forslaget om regelmessige drøftinger mellom de nordiske land om utformingen av skattepolitikken. *Norges industriforbund* mener det er av vesentlig betydning at de nordiske land orienterer hverandre gjensidig om forslag til endringer av skattereglene for fysiske personer. Det vil dessuten være en fordel om de respektive interesseorganisasjoner blir orientert om slike endringsforslag. *Industriforbundet* ber om at det i størst mulig utstrekning blir informert herom. I samsvar hermed gir forbundet sin tilslutning til medlemsforslaget.

Sveriges industriförbund mener at øket samordning mellom de nordiske land på ulike områder kan medføre behov også for en samordnet skattelovgivning. Overveielser mellom landene synes i hvert fall ønskelig når det gjelder mere betydelige endringer av skattelovgivningen. I forslaget er det pekt på den aktuelle skatteomlegging i Sverige, hvor det et spørsmål om omlegging fra direkte beskatning av fysiske personer til avgifter som skal betales av arbeidsgiverne. De i medlemsforslaget antydde konsekvenser av en slik endring foreligger i prinsippet alle-

rede nå. Selv om skattelovgivningen i og for seg må utformes ut fra nasjonale forhold, er det selvsagt ønskelig og i blant nødvendig, når større forandringer overveies i et land, å undersøke konsekvensene for lovgivningen i nabolandene. Det bør påligge det utredende organ å klargjøre konsekvensene og foreslå tiltak for å eliminere eventuelle negative virkninger. Derfor mener industriforbundet at samråd som medlemsforslaget tar sikte på er av verdi. *Svenska arbetsgivareföreningen* slutter seg til industriforbundets uttalelse. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* peker også på at en eventuell overgang til øket uttagning av arbeidsgiveravgifter i Sverige vil bety et skattesystem prinsipielt forskjellig fra de øvrige nordiske lands og må antas å medføre visse samordningsproblemer. TCO har ved flere anledninger manifestert et positivt syn på utviklingen av nordisk samarbeid og støtter på denne bakgrunn det foreliggende medlemsforslag. *Sveriges köpmannaförbund* savner en kartlegging av spørsmålets størrelse. En utredning herom ville ha gitt et bedre grunnlag for bedømmelsen av medlemsforslaget. Dette betyr imidlertid ikke at kjøpmannsforbundet ikke støtter medlemsforslaget. *Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)* mener at hvert land selvsagt må ha mulighet til å foreta de endringer i skattesystemet som landet finner passende. Berørte granneland bør imidlertid allerede på utredningsstadiet gis mulighet til å følge reformarbeidet, slik at ikke visse grupper kommer i klemme, f. eks. de såkalte "gränsgångarna". SACO støtter derfor medlemsforslaget.

De tre instanser som mener at det *ikke* er nødvendig med nærmere retningslinjer for samarbeidet på det skattemessige området er Finansdepartementet i Norge, samt 1972 års skatteutredning og Riksskatteverket i Sverige. *Finansdepartementet* begrunner sitt syn med at viktige skattespørsmål av felles interesse blir drøftet på regelmessige møter mellom finansministrene i de nordiske land. Det er videre utstrakt kontakt på tjenstemannsplan og mellom utredningsutvalg med likeartede utredningsoppdrag. Formen for samarbeidet blir avpasset etter behovet. 1972 års skatteutredning anfører at en komite som har til oppdrag å prøve mulighetene for omlegging av skattesystemet har i alminnelighet anledning til å skaffe seg informasjon om utenlandske systemer og om de erfaringer som er gjort i utlandet med hensyn til den praktiske anvendelse av systemene. Ved eventuelle skattereformer som får internasjonale konsekvenser, kan man også søke mer direkte kontakt med utenlandske komiteer, myndigheter m. fl. Et visst informasjonsutbytte forekommer også i dag mellom de nordiske land. Videre nevnes det nylig innstiftede nordiske skattevitenskapelig råd og de gjeldende nordiske "dubbelbeskatnings- og handräkningsavtal". Skatteutredningen deler den oppfatning at internordisk samråd i skattespørsmål ofte kan være hensiktsmessig. Alle tiltak som stimulerer til og letter sådant samråd er velkommen. I den utstrekning medlemsforslaget sikter lenger og

vil etablere noen form for obligatorisk eller fast organisert samråd stiller skatteutredningen seg derimot mere tvilende. *Riksskatteverket (RSV)* viser også til forannevnte informasjonsmuligheter. RSV mener at det neppe er hensiktsmessig å "institusjonalisere" samarbeidet på lovgivningssiden slik det tas til orde for i medlemsforslaget. Den nåværende ordning med et etter behov avpasset samarbeid synes mest hensiktsmessig. Etter RSVs mening inneholder de nordiske dobbeltbeskatningsavtaler anvisning på den mest passende metode i slike situasjoner som er antydnet i medlemsforslaget. Dets intensjoner tilgodeses best om man utvider vedkommende myndigheters fullmakter til å slutte overenskomster.

Landsorganisationen i Sverige er i prinsippet enig i forslagsstillernes tilråding om at regjeringen regelbundet og særskilt i samband med utredninger om mere dyptgående forandringer av skattesystemet bør samråde. LO konstaterer at et slikt samråd i en viss grad forekommer og at det automatisk burde bli forsterket etter etableringen av Nordisk Ministerråds sekretariat. Det er imidlertid ikke gitt at en ny rekommendasjon har noen virkelig funksjon å fylle.

3. Utvalgets tilråding

Utvalget minner om at beskatningsspørsmål har vært behandlet i flere av Nordisk Råds rekommendasjoner. Dette har reultert i opprettelsen av et skattevitenskapelig forskningsråd og en utvidet informasjonsvirkosomhet mellom de nordiske lands finansministerier ved utpekingen av en tjenestemann med oppgave å fungere som kontaktmann og ved tiltak for regelmessig utveksling av utredningsbetenkninger, proposisjoner, lover m.m.

I utvalgets betenkning om medlemsforslaget som resulterte i rekommendasjon nr 21/1967 ble det nærmere presisert hva informasjonsvirkosomheten burde inneholde, samtidig som utvalget anså det meget viktig at det ble fastslått en plikt til informasjon.

Utvalget er enig i at nordisk samråd i skattespørsmål har fått fornyet aktualitet ved nedsettelsen av 1972 års skatteutredning som bl. a. skal søke å bedømme de fordelingspolitiske aspektene av gjeldende skatte- og avgiftssystemer. En eventuell omlegging av beskatningen av fysiske personer, som innebærer en sammenkopling av lønninger, skatter og arbeidsgiveravgifter vil kunne medføre visse komplikasjoner sett fra et nordisk synspunkt.

En rekke remissinstanser har pekt på behovet for samråd mellom de nordiske land før påtenkte grunnleggende endringer av skattesystemet settes iverk og støtter derfor medlemsforslaget. Utvalget er enig i at et sådant behov er tilstede.

Også de remissinstanser som mener at det ikke er nødvendig med nærmere retningslinjer for samarbeidet på det skattemessige område er-

kjenner nødvendigheten av informasjon, men anser den nåværende informasjonsordning for tilfredsstillende. De stiller seg tvilende til etableringen av noen form for obligatorisk eller fast organisert samråd, som medlemsforslaget tar sikte på.

Utvalget mener for sitt vedkommende at hensynet til de nordiske aspektene gjør det nødvendig med nordisk samråd om de grunnleggende prinsipper for beskatningen av fysiske personer allerede på utredningsstadiet. Videre mener utvalget at en form for regelbundet samråd vil være mer hensiktsmessig enn det nåværende system for informasjon.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår utvalget, at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å påse at regelbundet samråd finner sted mellom de nordiske land vedrørende utformingen av beskatningsreglene for fysiske personer, særlig når betydningsfulle forandringer forestår.

Stockholm, den 18. februar 1974

<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Anker Jørgensen (S)</i>	<i>Lars Korvald (Kr.F)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>
<i>Matthías Á. Mathiesen (Sj)</i>	<i>Rolf Sellgren (fp)</i>
<i>Jón Skaftason (F)</i>	<i>Erland Steenberg (Sp)</i>
<i>Ib Stetter (KF)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>
<i>Olavi Tupamäki (Skyp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>
<i>J. Fr. Øregaard (Jvfl)</i>	

Reservation

Mindretallet vil i likhet med flertallet vise til at beskatningsspørsmål har vært behandlet i flere av Nordisk Råds rekommandasjoner. Dette har resultert i opprettelsen av et skattevitenskapelig forskningsråd og en utvidet informasjonsvirksomhet mellom de nordiske lands finansministerier ved utpekingen av en tjenestemann med oppgave å fungere som kontaktperson og ved tiltak for regelmessig utveksling av utredningsbetenknings, proposisjoner, lover m. m.

Mindretallet finner at det ikke er nødvendig med mer detaljerte retningslinjer for samarbeidet vedrørende beskatningen av fysiske personer. Etter mindretallets oppfatning bør formen for det nordiske samarbeid vedrørende beskatningsreglene for fysiske personer tilpasses behovet til enhver tid.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår mindretallet at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslaget.

Stockholm, 18. februar 1974

Ele Alenius (Skdl)

Arne Geijer (s)

Odvar Nordli (A)

Ragnar Christiansen (A)

Sture Palm (s)

Erkki Tuomioja (Sd)

Medlemsförslag

om byggande av en landsvägsbro vid Kolari

(Väckt av Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Bror Lillqvist, Cecilia Nettelbrandt, Erling Norvik och Paavo Väyrynen)

Nordiska rådet har alltsedan sin tillkomst aktivt sökt verka för förbättrade rese- och transportmöjligheter mellan de nordiska ländernas nordligaste delar. Särskilt har rådet ägnat uppmärksamhet åt utbyggandet av mellanriksvägar och bro- och färjeförbindelser på Nordkalotten. Tillfredsställande direkta kommunikationsförbindelser mellan länderna är en förutsättning för att levnadsbetingelserna och näringslivet på Nordkalotten skall kunna utvecklas. Frågan har vittbärande regionalpolitiska aspekter, och vederbörande myndigheter i de berörda länderna är också på det klara med vikten av att förbättra kommunikationerna mellan länderna i området. Sålunda har genom försorg av vägmyndigheterna i Sverige och Finland med tanke på den långsiktiga planeringen inletts gemensamma undersökningar om utbyggnaden av gränsförbindelserna mellan länderna. Frågan bevakas också i den nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor.

För att stifta bekantskap med de lokala förhållandena och aktuella önskemålen i fråga om kommunikationsförbindelser företog rådets trafikutskott sommaren 1972 en studieresa bland annat till Tornedalen. Vid denna resa framgick med all önskvärd tydlighet angelägenheten av att förbättra förbindelserna över Tornedalen mellan Sverige och Finland. Det råder ingen tvekan om att Torne och Muonio älvar, som i gamla tider utgjort en naturlig förbindelseled inom ett enhetligt hushållningsområde, Tornedalen, i dag på ett olyckligt sätt delar upp området i två regioner. Den närmare 500 kilometer långa gränssträckningen mellan Kilpisjärvi i norr och Haparanda-Torneå i söder kan förutom i sistnämnda punkt passeras endast på två ställen, i Övertorneå och i Pello, där tämligen nya broar möjliggör en året om av menföre och andra naturhinder oberoende trafik.

Mot denna bakgrund måste det betraktas som ett angeläget intresse att med det snaraste förverkliga den broförbindelse vid Karesuando i den nordligaste delen av den nu berörda gränssträckningen mellan Finland och Sverige, om vilken Nordiska rådet år 1970 antog en rekommendation (*rek.nr. 15/1970*).

Den omständigheten att det nordligare än i Pello i detta nu inte

finns en enda fast broförbindelse över gränsen måste betraktas som en allvarlig brist i vägförbindelserna i mellersta Lappland. Med beaktande av det nuvarande vägnätets sträckning och trafikbehovet synes starka skäl tala för att landsvägsfärjan vid Kolari med det snaraste bör ersättas med en bro. Kolari utgör en naturlig förbindelselänk mellan de två ländernas vägnät i mellersta Lappland. På den finska sidan leder en tvärgående väg österut till Kittilä och Sodankylä samt därifrån vidare både till östra Lappland och norrut till Ivalo och Enare samt vidare upp mot Finnmarken. På den svenska sidan leder från det betydande centrumet Pajala huvudvägar västerut till de största bosättnings- och industriorterna i norra Sverige, Kiruna och Gällivare. De tvärgående huvudvägarna är på båda sidor om gränsen i gott skick och skulle med en broförbindelse i Kolari bilda ett sammanhängande högklassigt huvudvägsnät, som skulle sammanbinda de båda ländernas nordligaste områden. I en framtid när sträckan Kiruna—Narvik är utbyggd, kommer betydelsen av ett på detta sätt utbyggt vägsystem i Lappland ytterligare att ökas, emedan hela detta område då får direkt förbindelse med atlantkusten.

Sedan landsvägsfärjan vid Kolari inrättades år 1968 har trafiken över denna gränspassage ökat mycket kraftigt. Procentuellt har trafiken åren 1969—1971 ökat för fordonens del med 54 procent. Den årliga trafikökningen har varit cirka 28 procent. Trafikbehovet är i Kolari också betydligt mångsidigare än vid andra gränspassager över Torne och Muonio älvar. Förutom den egentliga gränshandeln gör sig industrin, trävarutransporterna och turismen gällande. Den tunga trafiken är vid denna gränsövergång betydande. I Kolari kommun på den finska sidan på c:a 20 km:s avstånd från gränsen finns en större industrianläggning, Pargas Kalks cementfabrik. Dennas möjligheter att betjäna avnämare på den svenska sidan om gränsen är helt beroende av en fast förbindelse för tung trafik vid Kolari. Härtill kommer att svenska trävarubolag utnyttjat den järnväg som på finska sidan löper ända upp till Kolari för trävarutransporter, som likaså skulle förutsätta en året om öppen förbindelse över gränsen vid Kolari.

En fast förbindelse vid Kolari skulle också i betydande mån underlätta turisttrafiken i dessa delar av Lappland. På vardera sidan av gränsen finns betydande turistcentra, som hela tiden är stadda i tillväxt.

Enligt undertecknades mening talar alla de ovan anförda sakskälen samt angelägenheten av att snabbt undanröja en allvarlig flaskhals i det lappländska vägnätet för att färjan vid Kolari med det snaraste kan ersättas med en bro.

Vi får därför med hänvisning till vad ovan anförts hemställa, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för byggande av en bro över Muonio älv vid Kolari kommun.

Stockholm, Oslo och Helsingfors i maj 1973

Eric Carlsson (c) *Bjarne Mørk Eidem (A)* *Bror Lillqvist (Sd)*

Cecilia Nettelbrandt (fp) *Erling Norvik (H)* *Paavo Väyrynen (K)*

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 548).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om at vedtage foranstaltninger til bygning af en vejbro over Muonio älv ved Kolari kommune.

Udvalget har behandlet forslaget på sine møder i København den 16. og 17. januar 1974.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at opfordre Nordisk Ministerråd til at vedtage foranstaltninger til bygning af en vejbro over Muonio älv ved Kolari kommune.

Forslagsstillerne henviser til, at Nordisk Råd siden dets skabelse aktivt har virket for forbedrede rejse- og transportmuligheder og i særlig grad har haft opmærksomheden henledt på Nordkalottens problematik, hvor tilfredsstillende forbindelser er grundlaget for befolkningens udkomme og levebetingelser. Dette havde trafikudvalget lejlighed til at besigtige på sin befarung sommeren 1972.

Forslagsstillerne påpeger, at den ca. 500 km lange grænsestrækning fra Kilpisjärvi til Den botniske Bugt året rundt kun kan passeres ved Övertorneå og i Pello, og vil med dette som baggrund anse det for belejligt snarest at virkeliggøre Nordisk Råds rekommandation nr. 15/1970 om en bro ved Karesuando. Den omstændighed, at der ikke nordligere end i Pello er en fast broforbindelse over grænsen, betragter forslagsstillerne som en alvorlig mangel i vejforbindelserne i mellemste Lapland og vil med baggrund i vejnettets udstrækning og trafikbehovet mene, at stærke hensyn taler for, at færgeforbindelsen ved Kolari erstattes af en bro. På finsk side leder en tværgående vej østover til Kittilä og Sodankylä og derfra videre til Østlapland og mod nord til Ivalo og Enare og videre til Finmarken. På svensk side går vejen fra det vigtige centrum Pajala vestover til de største bolig- og industriområder i Nord-Sverige, Kiruna og Gällivare. Der findes langs grænseelven et vejnet af høj klasse, som får øget betydning, når Kiruna—Narvik vejen bygges engang i fremtiden, hvor vejnettet i Lapland får direkte forbindelse med Atlantkysten.

Forslagsstillerne anfører endvidere, at færgetrafikken ved Kolari siden dens begyndelse i 1968 har været stærkt stigende, eksempelvis fra

1969—1971, hvor biltrafikken steg med 54 %, og her har blandt andet trætransporten og turismen sammen med grænsehandelen haft sin betydning. Endvidere vil en broforbindelse få betydning for den industrielle udvikling og næringslivet inden for regionen.

Hertil kommer, at svenske tømmerfirmaer benytter den jernbane, der på finsk side går op til Kolari, til deres trætransporter, hvilket også skulle forudsætte en året-rundt transport over grænsen ved Kolari. Denne faste forbindelse ville også få betydning for turistnæringen i Laplands området, som på begge sider af grænsen er i stigning.

2. Remissudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indkommet fra følgende myndigheder og organisationer i tiden fra den 23. august til den 12. november 1973:

Nordiske:

Nordplan.

Finland:

Trafikministeriet.

Länsstyrelsen för Lapplands län.

Centralkommissionen för Tornedalens kommuner.

Utvecklingsområdesfonden Ab.

Lapplands landskapsförbund.

Industrikommissionen för Lapplands län.

Suomen kuorma-autoliitto r.y. (Finlands lastbils-förbund).

Yrkesbilisternas länsförening för Lappland.

Finlands turistförbund r.f.

Norge:

Samferdselsdepartementet.

Statens vegvesen, Vegdirektoratet.

Norges lastebileier-forbund.

Landslaget for reiselivet i Norge.

Sverige:

Statens vägverk.

Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Pajala kommun.

Svenska turistföreningen.

Svenska turisttrafikförbundet (STTF).

Svenska åkeriförbundet.

Sveriges trafikbilägares riksorganisation (STR).

Norrbottens busstrafikförening.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Nordplan fremfører, — at en bro ved Kolari skulle lette udviklingen af turisttrafikken i området, hvor der findes en del turistcentre under udvikling— at en bro ved Kolari ville lette grænsehandelen og dermed forbedre vilkårene for den lokale befolkning, — at en bro ved Kolari ville have betydning for industri- og trætransporterne i området.

Det fremgår endvidere, at en bro ved Kolari ikke er optaget på langtidsplanerne for vejbygning i grænseområdet, men at de finske og svenske vejmyndigheder har igangsat en undersøgelse for beregning af lønsomheden for samtlige tænkelige grænseforbindelser, som ventes færdig til nytåret 1973/74. Nordplan understreger vigtigheden af gode kommunikationer på Nordkalotten og mener, at bygning af den forelåede bro bør indgå i en samlet plan.

Trafikministeriet i Finland anser under henvisning til udførte undersøgelser, at færger ved Kolari bør erstattes af en bro, som når hensyn tages til andre vej- og broprojekter ved grænserne i Lapplands län vil kunne optages i byggeprogrammet i slutningen af 1970-tallet. *Länsstyrelsen för Lapplands län* mener, broen bør bygges snarest og henviser ligeledes til den gode nytte en bro ville have for grænseområdet og ud til de nordligste egne for såvel industri- som turistnæringen. Disse opfattelser støttes også af *Centralkommissionen för Tornedalens kommuner*, *Utvecklingsområdesfonden Ab* og *Lapplands landskapsförbund*, hvor man yderligere tillægger, at den nuværende færgeforbindelse ikke længe endnu vil kunne klare trafikbehovet. *Industrikommissionen för Lapplands län* peger på broens betydning ud fra et industrielt synspunkt, hvor transportpriserne har betydning for salgsmulighederne og støtter medlemsforslaget. Denne stillingtagen har man også givet udtryk for i Nordisk lastbil unions (NLU) bestyrelsesmøde i Visby den 19—20. september 1973, gennem *Finlands lastbils-förbund*, *Norges lastbileierforbund* og *Svenska åkeriförbundet*. *Yrkesbilisternas länsförening för Lappland* anser det også for betydningsfuldt, at broen bygges snarest muligt, ikke mindst af hensyn til det stigende trafikbehov, som er en naturlig følge af den industrielle udvikling i området. *Finlands turistförbund r.f.* anbefaler forslaget, som vil gavne Laplands-turismen på en afgørende måde.

Samferdselsdepartementet i Norge har haft medlemsforslaget forelagt og anser det i første række som et finsk-svensk anliggende og peger på, at Nordisk Embedsmandskomité for Transportspørgsmål (NET) har taget spørgsmålet om kommunikationerne som en samlet plan for Nordkalotten op til behandling. *Statens vegvesen*, *Vegdirektoratet* har forelagt medlemsforslaget for *Nordland*, *Troms* og *Finmark fylke*, som har udtalt sig positivt til broforbindelsen. Dette støttes også af *Landslaget for reiselivet i Norge*.

Statens vägverk i Sverige peger på, at man i 1968 anlagde en færgeforbindelse og vintervej ved Kolari. Driften af disse veje betales af Sverige. Samme forhold er gældende også ved Karesuando, hvor der også er ønske om bygning af en broforbindelse; en rekommandation om dette forhold er antaget i Nordisk Råd i 1970. De finske og svenske vejmyndigheder besluttede med baggrund i dette i maj 1973, at der i

samarbejde skulle igangsættes en undersøgelse om nye faste forbindelser, som skulle sigte til:

at bedømme behovet for bedre forbindelser over landegrænsen mellem Finland og Sverige, og

at give beslutningsunderlag om, hvornår og hvor nye grænseforbindelser skal bygges.

Der har i den forløbne tid været udført en del studier og direkte undersøgelser, som påregnes at skulle afsluttes 1. kvartal 1974, hvorefter kommer en remissbehandling af resultatet. Vägverket vil finde det rimeligt at afvente resultatet af dette arbejde, inden beslutning om en eventuel broforbindelse træffes.

Länsstyrelsen i Norrbottens län finder, at bygning af en bro ved Kolari kommune bør gives høj prioritet med baggrund i den gunstige effekt en sådan må have for næringslivet, befolkningens trivsel og jernbanens udnyttelse. Ved bygning af broen bør også tages hensyn til, at broen bør kunne udnytte en eventuel togforbindelse mellem den finske Kolarijærnvägen og Kaunisvaaraområdet. Disse synspunkter støttes også af *Pajala kommun*, ligesom *Svenska turistföreningen* og *Svenska turisttrafikförbundet* af hensyn til turismen støtter medlemsforslaget, ligesom *Svenska trafikbilägares riksorganisation* støtter de anførte synspunkter fra *Norrbottens busstrafikförening*, som støtter medlemsforslaget.

3. Udvalget

Af de indkomne remissudtalelser fremgår at et flertal af de hørte myndigheder og organisationer støtter forslaget om en broforbindelse over Muonio älv ved Kolari kommune. De synspunkter forslagsstillerne fremfører understreges stærkt af remissinstanserne. Udvalget er af den opfattelse, at gode kommunikationer er af afgørende betydning for denne regions udvikling. Udvalget som gennem sin befarung i 1972 i de nævnte områder blev informeret om Nordkalottens nærings- og kommunikationsproblemer, vil stærkt fremføre at gode vejforbindelser har speciel betydning i dette område.

Udvalget har tidligere givet udtryk for sin stillingtagen til denne problematik og har fremført, at der i spørgsmålet om lønsomhed ved et vejprojekts gennemførelse må og skal anlægges andre betragtninger, når disse er placeret i udbygningsområder af Nordkalottens karakter. De regionalpolitiske foranstaltninger som er vedtaget i Finland, Norge og Sverige for Nordkalottområdet, indeholder som en væsentlig del udbygningen af kommunikationerne. I denne forbindelse bør der rettes særlig opmærksomhed på de tværgående forbindelser. En bro ved Kolari vil på naturlig måde sammenbinde vejnettet mellem Finland og Sverige med forlængelse til Norge hvor den kommende vejforbindelse Kiruna—Narvik også får indflydelse.

Spørgsmålet om faste forbindelser mellem Finland og Sverige udredes af respektive myndigheder i hvert af landene. I dette arbejde indtager spørgsmålet om en bro ved Kolari en central plads. Udvalget har på grundlag af det foreliggende materiale fundet, at den nævnte broforbindelse er af største betydning for Nordkalotten og Tornedalen, og at den snarest bør bygges.

Udvalget indstiller, at rådet i anledning af medlemsforslaget, og hvad udvalget selv for egen del anfører, vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Sverige snarest muligt at bygge en bro over Muonio älv ved Kolari kommune.

København, den 17. januar 1974

Hans Bjerregaard (FP) Eric Carlsson (c) Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A) Gils Guðmundsson (Ab) Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H) Reidar T. Larsen (SV) Bror Lillqvist (Sd)

Formand

Rolf Sellgren (fp)

Paavo Väyrynen (K)

Medlemsförslag

om införande av möjlighet till omröstning beträffande motivering för rekommendation i Nordiska rådet

(Väckt av Erik Adamsson och Knud Thestrup)

Vid Nordiska rådets 21:a session i Oslo antogs en rekommendation (nr 22/1973) vari rådet "hemställer till regeringarna att sträva efter en utbyggnad av den ensartade nordiska äktenskapslagstiftningen och att undersöka alla möjligheter för att finna en gemensam tillfredsställande lösning". Rekommedationen antogs med 55 röster mot 8.

Vad som ej framgick av omröstningsresultatet var att bakom rekommendationen stod två förslag, nämligen ett av juridiska utskottets majoritet och en reservation från en minoritet i utskottet. Förslagen utmynnade i en identisk rekommendation men motiveringarna var så olika att minoritetens förslag hade en helt annan innebörd än utskottsmajoritetens. Detta förhållande påpekades också av utskottets talesman när saken behandlades av plenarförsamlingen den 21 februari 1973. Då utskottsmajoritetens rekommendationsförslag och reservationen var likalydande i vad avser den föreslagna rekommendationstexten, fanns enligt rådets arbetsordning och praxis ingen möjlighet att ställa dem mot varandra vid en votering. Däremot ställdes i en förberedande votering dessa båda förslag tillsammans mot en ytterligare reservation innehållande ett avvikande förslag till rekommendationstext. Endast genom ett noggrant studium av rådets protokoll kan man få en bild av vilka medlemmar som ställde sig bakom respektive motivering för det antagna förslaget.

Att samtliga röster som avgavs för rekommendationen kom att registreras tillsammans får betecknas som olyckligt då frågan var politiskt kontroversiell och majoritetens respektive minoritetens motiveringar återspeglar olika uppfattningar. Sålunda utgjorde majoritetens motivering en kritik riktad mot det i Sverige framlagda lagförslaget om ändring i giftermålsbalken m. m., medan reservanterna ej delade denna kritiska uppfattning.

Möjligheterna för reservanter att föra fram till votering en reservation innebärande att man godtar den operativa delen, "klämnen" i ett förslag men med en annorlunda motivering, varierar i de nordiska länders parlament.

I Finlands riksdag framläggs ofta reservationer i form av förslag om ändringar eller tillägg till motiveringen i utskottsbetänkanden.

I Sveriges riksdag framläggs ofta reservation i form av förslag till ändrad motivering för ett beslut som reservanten i övrigt instämmer i och även sådana reservationer ställs vid votering mot utskottsmajoritetens förslag till motivering. Det är praxis att, då flera sakyrkanden föreligger, motiveringsyrkande som inte åtföljs av förslag till ändrad "kläm" avskiljs från sakyrkandena och upptas till avgörande efter dessa, om anledning därtill då finns.

Motsvarande praxis saknas i Danmark och Norge.

Det synes mot bakgrund av det ovan anförda finnas anledning att man inom Nordiska rådet skapar möjlighet att i sådana fall där olika motiveringar föreligger för identiskt utformade rekommendationsförslag företa omröstning i plenum om vilken av dessa motiveringar som uttrycker rådsmajoritetens uppfattning.

En möjlighet vore att göra tillägg till rådets arbetsordning i form av ett nytt första stycke i § 12 med följande lydelse: "Omröstning kan äga rum såväl om förslag till rådets beslut som förslag till motivering." Dessutom bör tilläggas i paragrafen att omröstning även kan ske om motivering för rekommendation.

§ 12 skulle i så fall få följande lydelse:

Omröstning kan äga rum såväl om förslag till rådets beslut som förslag till motivering.

Omröstning om rekommendation, motivering för rekommendation eller yttrande sker genom namnupprop eller med omröstningsapparat.

För att antaga rekommendation eller avgiva yttrande erfordras att mer än hälften av de närvarande, i saken röstberättigade medlemmarna röstat ja. I sak, där samtliga valda medlemmar är röstberättigade, fordras tillika att minst 30 medlemmar röstat ja.

Ändring av arbetsordningen kräver beslut av plenarförsamlingen. Under åberopande av vad som ovan sagts får undertecknade medlemmar därför hemställa

att Nordiska rådet vid höstsessionen i Stockholm den 25—27 oktober 1973 måtte antaga tillägg till arbetsordningen som gör det möjligt att rösta om olika motiveringar för samma rekommendation.

Stockholm och København den 14 juni 1973

Erik Adamsson (s)

Knud Thestrup (KF)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om indførelse af mulighed for afstemning om motivering for rekommandation i Nordisk Råd.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 27. juli 1973 i Tórshavn, den 25. oktober 1973 i Stockholm, den 7. januar 1974 i København og den 5. februar 1974 i Stockholm.

I mødet den 27. juli 1973 i Tórshavn deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark.

1. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne anbefaler, at Nordisk Råd vedtager et tillæg til arbejdsordningen, som gør det muligt at stemme om forskellige motiveringer for samme rekommandation.

Forslagsstillerne henviser til, at vedtagelsen af rekommandation nr. 22/1973 ved Nordisk Råds 21. session i Oslo med 55 stemmer for og 8 imod vedrørende spørgsmålet om ægteskabslovgivningen ikke giver et klart billede af de synspunkter, som ligger bag ved tagelsen med så stor majoritet. Det fremgik ikke af afstemningsresultatet, at der bag rekommandationen lå to forslag, nemlig et af juridisk udvalgs majoritet og en reservation fra en minoritet. Forslagene konkluderede i en identisk rekommandation, men motiveringerne var så forskellige, at minoritetens forslag havde et helt andet indhold end majoritetens. På grund af afstemningsproceduren i plenarforsamlingen gav disse forskelle sig ikke til kende i den endelige rekommandation.

Forslagsstillerne nævner, at adgangen til at stemme om motiveringer for forslag er forskellige i de enkelte nordiske landes parlamenter. Arbejdsordningerne i den finske og svenske rigsdag åbner mulighed for en sådan afstemningsprocedure, medens en tilsvarende praksis savnes i Danmark og Norge.

Forslagsstillerne mener, at der i Nordisk Råd bør være adgang til at stemme om forskellige motiveringer for samme rekommandation, og foreslår, at dette gennemføres ved en ændring af § 12 i arbejdsordningen for Nordisk Råd.

2. Remissytringer

Udvalget har indhentet udtalelser om forslaget fra *Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges* delegationer i Nordisk Råd.

Den *finske* delegation har støttet medlemsforslaget. Delegationen

foreslår, at muligheden for at stemme om motiveringer gennemføres ved som stk. 3 i § 12 at indsætte følgende:

§ 12, stk. 3: "Valgt medlem kan foreslå ændring af motivering til rekommandation. Afstemning herom skal ske på tilsvarende måde som angivet i stk. 1 og stk. 2".

Endvidere foreslår den finske delegation, at § 14 affattes således:

§ 14: "i andre tilfælde end angivet i §§ 12 og 13 sker afstemning".

Den *svenske* delegation tilslutter sig forslagsstillernes ønske om, at Nordisk Råd vedtager en tilføjelse til arbejdsordningen, som gør det muligt at stemme om forskellige motiveringer for samme rekommandation. Delegationen har ikke fundet anledning til at gå ind i en diskussion om, hvorledes spørgsmålet teknisk skal løses.

Den *norske* delegation kan ikke anbefale en ændring af arbejdsordningen, som medlemsforslaget lægger op til. Den eksisterende reservationsadgang og den gældende voteringsordning giver efter delegationens opfattelse tilfredsstillende muligheder for at markere medlemmernes motiveringer.

Den *danske* delegation har ikke afgivet nogen egentlig remissytring, men udvalgets danske medlemmer har oplyst, at spørgsmålet har været drøftet i den danske delegation, hvor der var enighed om at tiltræde det norske standpunkt.

3. Udvalget

I arbejdsordningen for Nordisk Råd er afstemningsproceduren i forbindelse med forslag til rekommandationer og forslag til udtalelser fastlagt således, at der om forslag kan stemmes for eller imod, medens der ikke ved afstemning er mulighed for at ændre de motiveringer eller præmisser, hvormed et forslag er begrundet.

Denne afstemningsordning har i rådets historie stort set fungeret tilfredsstillende. Kun i få tilfælde har ordningen bevirket, at de synspunkter, som lå bag rekommandationer eller udtalelser, ikke med ønskværdig tydelighed er fremgået af den rekommandation eller udtalelse, rådet har vedtaget.

Ved behandlingen af medlemsforslaget om en ensartet ægteskabslovgivning under rådets 21. session i Oslo i 1973 fremsattes der fra et flertal og fra et mindretal i juridisk udvalg forslag til enslydende rekommandationstekst. Forslaget anbefalede imidlertid ud fra principielt forskellige præmisser, og vedtagelsen i rådet med stort flertal af rekommandationsforslaget gav på grund af den gældende arbejdsordning ikke rådet mulighed for at udtrykke, hvilke af de principielt forskellige motiveringer, der var flertal for i rådet.

Der var under behandlingen i udvalget af forslaget om ægteskabslovgivningen enighed om, at Nordisk Råd burde have lejlighed til en

generel drøftelse af spørgsmålet om afstemningsproceduren i rådet. Medlemsforslaget er da også fremsat af to medlemmer af juridisk udvalg.

I udvalgets behandling af medlemsforslaget har to hovedsynspunkter været fremherskende.

På den ene side er det blevet fremhævet, at den eksisterende reservationsadgang med enkelte undtagelser har vist sig at give tilfredsstillende muligheder for at markere særstandpunkter hos medlemmerne, og denne ordning bør derfor ikke ændres.

Det er på den anden side gjort gældende, at debatten og afstemningen om ægteskabssagen viser, at den, som rekommandationen eller udtalelsen er rettet til, ikke får megen vejledning under virkeliggørelsen af det, rekommandationen anbefaler, når det ikke af rådet klart er angivet, hvilke af flere mulige alternative fremgangsmåder, flertallet bag rekommandationen ønsker anvendt. En rekommandation kan endvidere være så bredt formuleret, at en virkeliggørelse i overensstemmelse med rekommandationens ordlyd kan gennemføres med vidt forskellige resultater, som alle opfylder rekommandationens tekst, men som åbenbart ikke kan være i overensstemmelse med ønskerne hos alle de rådsmedlemmer, der stemte for rekommandationen. Hvilken af flere alternative løsninger adressaten bør vælge for at imødekomme flertalssynspunkterne inden for den majoritet der stemte for rekommandationsforslaget, vil ikke entydigt kunne udledes af debatten i plenarforsamlingen, og heller ikke entydigt fremgå af de motiveringer, der er fremført i udvalgsbetænkningen. Det er derfor nødvendigt som vejledning for adressaten, at ikke blot den vedtagne rekommandationstekst kendes, men også at de synspunkter vedrørende rekommandationens gennemførelse, som der er flertal for i rådet kendes.

De udtalelser, som udvalget har fået fra medlemslandenes delegationer, henholdsvis anbefaler eller fraråder indførelse af en afstemningsprocedure, som gælder i det pågældende medlemslands parlament, hvor de gældende ordninger fungerer tilfredsstillende. Udvalget har derfor i sine principielle overvejelser i mindre grad lagt vægt på delegationernes ret kortfattede motiveringer for de fremførte synspunkter og i højere grad overvejet spørgsmålet ud fra de ovenfor nævnte generelle betragtninger.

Udvalget har herefter delt sig i et flertal og et mindretal.

Et *flertal* bestående af 6 medlemmer mener, at de forannævnte betragtninger, som taler imod en ændring af den gældende arbejdsordning bør tillægges størst betydning. Flertallet mener, at den bestående adgang til at fremsætte reservationer tilgodeser behovene for at gøre mindretalsstandpunkter gældende, og finder ikke, at debatterne i rådet eller rådets vedtagelser vil vinde i styrke, hvis der åbnes mulighed for at ændre motiveringer for fremsatte rekommandationsforslag.

På denne baggrund indstiller udvalget,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslaget om indførelse af mulighed for afstemning om motivering for rekommandation i Nordisk Råd.

Stockholm, den 5. februar 1974

K. B. Andersen (S) *Poul Dam (SF)* *Kirsten Jacobsen (FP)*

Olaf Knudson (H) *Thor Lund (A)* *Ambjørng Sælthun (Sp)*

Reservation

Et mindretal bestående af 5 medlemmer mener, at det havde været ønskeligt, om det af rekommandationen i sagen om ensartet ægteskabslovgivning var fremgået hvilke medlemmer, der havde anbefalet rekommandationen ud fra de betragtninger, som udvalgsflertallet gjorde gældende, og hvilke medlemmer, der havde anbefalet rekommandationen ud fra de synspunkter, som mindretallet i udvalget fremførte. Mindretallet mener, at der i fremtidige lignende sager bør være mulighed for, at rekommandationer afklares på dette punkt, og henviser i øvrigt til de sidstnævnte generelle synspunkter, som er fremført i udvalget. Mindretallet peger endelig på, at arbejdsordningerne i den finske og svenske rigsdag, hvor afstemninger om motiveringer kan finde sted, giver debatterne i de to parlamenter en bredde, som det er ønskeligt at tilføre Nordisk Råd.

Mindretallet indstiller på denne baggrund, at

Nordisk Råd vedtager følgende ændring af arbejdsordningen for Nordisk Råd:

"I arbejdsordningen for Nordisk Råd foretages følgende ændringer:

1. I § 12, indsættes som *stk. 3*:

"*stk. 3*. Valgt medlem kan foreslå ændring af motivering til rekommandation. Afstemning herom skal ske på tilsvarende måde som angivet i *stk. 1* og *stk. 2*."

2. § 14, *stk. 1* affattes således:

"§ 14, *stk. 1*. I andre tilfælde end dem, som er nævnt i § 12 og § 13, foretages afstemning, når mere end ét forslag er fremsat, eller når et valgt medlem kræver det, ved at medlemmerne rejser sig."

Stockholm, den 5. februar 1974

Erik Adamsson (s) *Carl-Henrik Hermansson (vpk)* *Allan Hernelius (m)*

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Timo Mäki (Kok)

Medlemsförslag

om nordiskt förbud mot alkoholreklam

(Väckt av Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Svend Horn, Osmo Kock, Aili Laitinen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Ingemar Mundebo, Anna-Lisa Nilsson, Matti Ruokola, Erkki Tuomioja, Paavo Väyrynen och Egil Aarvik)

Alkoholkonsumtionen har sedan mitten av 1960-talet avsevärt ökat i alla de nordiska länderna. Denna utveckling sammanhänger med en liberalisering av alkohollagstiftningen, bl. a. de s. k. mellanölsreformererna i Sverige och Finland. Oroande är att alkoholkonsumtionen också ökar bland ungdomen i mycket snabb takt och detta i allt yngre åldersgrupper. Inte sällan antar alkoholkonsumtionen, ej minst då det är fråga om öl, vanemässiga former. För enskilda människor och för otaliga familjer har alkoholen medfört skador och tragedier på det rent personliga planet. Den ökade alkoholkonsumtionen har negativa verkningar på flera samhällsområden. Inom socialvården är följdverkningarna mångahanda och kräver stora ekonomiska insatser från det offentliga sidan. Härav avses ej endast den egentliga alkoholistvården, som drar dryga kostnader, utan även hälsovården och familjevården i vid mening. De av alkoholen förorsakade trafikolyckorna utgör en annan stor och för samhället mycket betungande kostnadsfaktor. Ökningen av alkoholkonsumtionen måste vara oroande ur trafiksäkerhetssynpunkt.

En utbredd uppfattning numera är att denna utveckling har samband med en allt intensivare marknadsföring av alkoholdrycker. Tiotals miljoner offras i dag på alkoholreklam. Enbart i Finland användes t. ex. år 1970 bara för ölreklamen cirka 5 miljoner mark i form av tidningsannonser. Därtill kommer andra reklamformer såsom filmreklam, affisch- och annan utereklam samt i Finland även TV-reklamen för skatteklass I, i realiteten en mer eller mindre förtäckt ölreklam. I detta sammanhang bör också den moderna reklamens och reklamindustrins utveckling och effektivitet beaktas. Med tanke härpå måste alkoholreklamens volym och karaktär anses mycket oroväckande. Det är även tydligt att den sakliga informationen i reklamen får ge rum för s. k. suggererande reklam, som vädjar till känslorna inte minst hos ungdomen. Försök att reglera och i någon mån styra alkoholreklamen har inte lett till nämnvärda resultat.

Sett mot denna bakgrund är det förståeligt att allt starkare röster

höjts i de olika nordiska länderna för ett förbud mot alkoholreklam. *Danmark* intar i nu berörda hänseende dock en särställning, emedan landet inte har statsmonopol på detta område och även dryckesvanor och -attityder i viss mån avviker från de övriga ländernas. I *Finland* har ett växande tryck från den allmänna opinionens sida kunnat förmärkas till förmån för förbud mot alkoholreklam. Sammanlagt 32 medborgarorganisationer, däribland så gott som samtliga politiska ungdomsorganisationer och nykterhetsrörelsen, ställde sig för någon tid sedan bakom ett sådant yrkande till social- och hälsovårdsministeriet. Vissa restriktioner i reklamen har också från statsmaktens sida införts senaste år. Samtidigt tillsattes en statlig kommitté för att utreda frågan om alkoholreklamen. I *Norge* har man antagit en lag innehållande förbud mot alkoholreklam, men denna har ännu inte trätt i kraft. I *Sverige* har 1973 års riksdag beslutat om sådan ändring av tryckfrihetsförordningen, att det blir möjligt att i vanlig lag förbjuda kommersiell annonsering för alkohol och tobak (Proposition 1973: 123).

Av ovanstående framgår, att frågan om alkoholreklamen är högaktuell i åtminstone tre av de nordiska länderna. Enligt vår uppfattning talar vägande skäl för att så enhetliga tillvägagångssätt som möjligt bör eftersträvas i denna fråga i de berörda länderna. Här behöver blott pekas på den fria nordiska arbetsmarknaden, den utomordentligt livliga resandeströmmen mellan de nordiska länderna samt den moderna reklamens stora genomslagskraft och spridning, också oberoende av riksgränserna. Då alkoholen och dess menliga verkningar är ett för länderna gemensamt samhällsproblem inom den sociala sektorn är det också helt i överensstämmelse med det i övrigt på denna sektor väl utbyggda samarbetet att man eftersträvar ett likartat tillvägagångssätt. På detta område kan ett praktiskt nordiskt samarbete dessutom falla tillbaka på en sällsynt fast samarbetstradition bland forskarna och ett rätt väl utbyggt samarbete. Sålunda har Nordiska nämnden för alkoholforskning under en lång följd av år utfört ett värdefullt arbete inom alkoholforskningen. Nordiska rådet tillstyrkte också genom rekommendation nr 5/1967 ökat stöd för forskningen om ungdomens alkoholmissbruk m. m. Viss vägledning för planeringen av praktiska åtgärder med avseende å reklamförbud bör även kunna hämtas ur den pågående utredningsverksamhet, som inletts som en följd av Nordiska rådets rekommendation nr 12/1972 om förbud mot tobaksreklam som aktualiserat liknande problemställningar.

Med avseende å alkoholpolitiken i stort synes vi nu ha tillräckliga erfarenheter av den utveckling, som varit en följd av liberaliseringen av alkoholhanteringen under senare delen av 1960-talet. Det är uppenbart att den kontinuerliga ökningen av alkoholkonsumtionen medför allvarliga problem. I de länder, som har alkoholmonopol, bör även dettas ställning och möjligheter att påverka alkoholpolitiken beaktas.

En omfattande alkoholreklam kan knappast vara förenlig med de grundläggande principerna för monopolsystemet och de intentioner, som man haft med det. Åtgärder till förmån för reklamförbud synes därför synnerligen aktuella och harmoniserar väl med de alkoholpolitiska grundprinciperna i Finland, Norge och Sverige. För Danmarks vidkommande torde förmodligen dock endast eventuella restriktiva eller styrande åtgärder kunna komma i fråga i berörda hänseende.

Det förefaller också som om insikten om vikten av att vidta motåtgärder mot försöken att öka alkoholkonsumtionen håller på att öka på det internationella planet. Frågan har varit före inom Världshälsoorganisationen, vars expertgrupper betonat likheten mellan alkohol och vissa andra beroendeskapande ämnen samt understrukt vikten av att se alkohol och andra beroendeskapande ämnen ur en och samma synvinkel. Även inom Europarådet är frågan om åtgärder för att reducera alkoholkonsumtionen före. Ett huvudtema vid höstens session är sålunda frågan om förbud mot reklam för bl. a. alkohol.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att införa förbud mot alkoholreklam i Norden.

Helsingfors, Köbenhavn, Stockholm och Oslo i september 1973

Ele Alenius (Skdl) Ilkka-Christian Björklund (Skdl) Mauno Forsman (Sd)

Svend Horn (S) Osmo Kock (Skdl) Aili Laitinen (Lkp)

Bror Lillqvist (Sd) Lars Lindeman (Sd) Ingemar Mundebo (fp)

Anna-Lisa Nilsson (c) Matti Ruokola (K) Erkki Tuomioja (Sd)

Paavo Väyrynen (K) Egil Aarvik (Kr.F.)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 565).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om nordisk forbud mod alkoholreklame.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 5. og 6. februar 1974 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget anbefaler, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at indføre forbud mod alkoholreklame i Norden.

Forslagsstillerne anfører, at alkoholforbruget siden midten af 1960-erne er øget betydeligt i de nordiske lande, og at denne udvikling må ses i sammenhæng med liberaliseringen af alkohollovgivningen. Det er foruroligende, at alkoholforbruget hos ungdommen stiger i meget hurtig takt, og det øgede alkoholforbrug har negative virkninger på flere samfundsområder.

Det er en udbredt opfattelse, at denne udvikling har sammenhæng med en stadig intensivere markedsføring af alkoholdrikke.

På denne baggrund finder forslagsstillerne det forståeligt, at stadig stærkere røster i de nordiske lande anbefaler et forbud mod alkoholreklame. Norge har gennemført en lov om forbud mod alkoholreklame, Sverige har ved ændringen af trykkefrihedsforordningen gjort det muligt at gennemføre en lignende lov, og i Finland er der et voksende tryk fra den almindelige opinion for indførelse af et forbud. Danmark indtager dog en særstilling, idet der ikke er statsmonopol, ligesom drikkevanerne i en vis grad afviger fra de øvrige landes.

Efter forslagsstillernes mening er spørgsmålet om alkoholreklame højaktuel i mindst tre af de nordiske lande, og stærke grunde taler for at ensartede fremgangsmåder bør efterstræbes i de berørte lande. Det frie nordiske arbejdsmarked, rejsestrømmen og reklamens store gennemslagskraft og spredning anføres som argument herfor. Et praktisk nordisk samarbejde på dette område kan falde tilbage på en sjælden fast samarbejds tradition blandt forskerne.

Det anføres endvidere, at en omfattende alkoholreklame næppe er forenelig med monopolsystemet, og at forholdsregler mod reklame harmonerer med de alkoholpolitiske grundprincipper i Finland, Norge og Sverige. For Danmarks vedkommende vil dog formentlig kun visse restriktive eller styrende forholdsregler kunne komme på tale.

Det henvises endelig til, at erkendelsen af betydningen af, at der gennemføres forholdsregler mod forsøgene på at øge alkoholforbruget, forstærkes på det internationale plan.

2. Remissudtalelser

Der er i perioden 8. november 1973—5. februar 1974 afgivet udtalelser af følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Udenrigsministeriet.
Indenrigsministeriet.
Justitsministeriet.
Socialministeriet.
Grosserer-Societetet.
Provinshandelskammeret.
Industrirådet.
Bryggeriforeningen.
Danske Dagblades Fællesrepræsentation.
Den almindelige danske lægeforening.
Forbrugerrådet.
Fællesudvalget af 1. Marts 1917.
Butikshandelens Fællesråd.
Dansk Annoncør-Forening.
Danske Reklamebureauers Brancheforening.
Dansk Socialrådgiverforening.
Socialinspektørforeningen i Danmark.
Afholdsselskabernes Landsforbund.
Dansk Bryggeri-, Brænderi- og Mineralvandsarbejderforbund.
Dansk Fagpresseforening.

Finland:

Finlands industriförbund.
Oy Alko Ab.
Bryggeriindustriförbundet.
Reklambyråernas förbund.
Finlands nykterhetsorganisationers förbund.
Finlands läkarförbund.
Tidningarnas förbund.
Annonserernas förbund.
Samlingspartiets ungdomsförbund
Finlands kristliga förbunds ungdom.
Centerns ungdomsförbund.
Socialdemokratiska ungdomens centralförbund.
Finlands demokratiska ungdomsförbund.
Ungdomsförbundet för Finlands landsbygdsparti.
Landsbygdspartiets studerande.

Norge:

Sosialdepartementet.
Norges markedsforbund.
Avholdsfolkets landsnemnd.

Norske avisers landsforbund.
 Norsk ukepresse.
 Autoriserte reklamebyråers forening.

Sverige:

Socialstyrelsen.
 Marknadsdomstolen.
 Konsumentombudsmannen.
 Sveriges socionomförbund.
 AB Vin- och spritcentralen.
 Pressens samarbeidsnämnd.
 Sveriges läkarförbund.
 Svenska reklambyrå förbundet.
 Sveriges vinhandlareforening.
 Nämnden för granskning av rusdrycksreklam.
 Riksförbundet mot alkoholmissbruk.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Kun *et mindretal* af remissinstanserne *anbefaler* forslaget. Det drejer sig om følgende: *Fra Danmark:* Forbrugerrådet ("ikke modsætte sig"), og Afholdsselskabernes landsforbund, *fra Finland:* Finlands nykterhedsorganisationers förbund, Finlands kristliga förbunds ungdom, Finlands demokratiska ungdomsförbund, Socialdemokratiska ungdomens centralförbund, Ungdomsförbundet för Finlands landsbygdsparti, Landsbygdspartiets studerende, Centerns ungdomsförbund og Finlands läkarförbund, *fra Norge:* Sosialdepartementet og Avholdsfolkets landsnemnd, *fra Sverige:* Socialstyrelsen og AB Vin- och spritcentralen ("ikke noget at erindre").

Konsumentombudsmannen vil ikke afvise tanken om et totalforbud, men mener at endelig stillingtagen fra svensk side bør udsættes. *Sveriges socionomförbund* afstår fra direkte stillingtagen. Det samme gør OY Alko Ab.

De *øvrige* remissinstanser *fraråder* direkte en vedtagelse af forslaget.

De remissinstanser, som *støtter* forslaget fremhæver blandt andet følgende: *Afholdsselskabernes landsforbund* er ikke tilhænger af forbud, der pålægger landets borgere en bestemt livsførelse, men tror ikke, at der med det kapitalstærke alkoholerhvervs interesser kan opnås tilfredsstillende aftaler om afdæmpning af reklame og PR-virksomhed. *Finlands nykterhedsorganisationers förbund* anfører, at da reklamens sigte er at øge forbruget, vil et reklameforbud være en vigtig delløsning til nedsættelse af alkoholforbruget. *Finlands demokratiska ungdomsförbund* og *Avholdsfolkets landsnemnd* peger på, at private fortjenstinteresser ikke bør tilgodeses på alkoholområdet. *Socialdemokratiska ungdomens centralförbund* konstaterer, at samtidig med, at annonceringen tjener til øget forbrug, tier man med oplysning om de sundhedsmæssige og samfundsmæssige belastninger, som det øgede alkoholforbrug medfører. *Socialstyrelsen* finder, at almenhedens tiltro til alkoholinformation og

sundhedsoplysning svækkes, når samfundet på den ene side gennemfører en intensiv oplysningsvirksomhed for at modvirke misbrug, men på den anden side tillader reklame og markedsføring for alkohol. Der peges dog også på, at man ikke kan antage, at reklamen spiller nogen væsentlig rolle for størrelsen af forbrug og misbrug.

De remissinstanser, som *fraråder* medlemsforlagets vedtagelse, anfører blandt andet følgende: I en række udtalelser, blandt andet fra *Fællesudvalget af 1. Marts 1917, Reklambyråernas förbund, Annonserernas förbund, Bryggeriindustriförbundet, Norsk presseforbund, Autoriserede reklamebyråers forening* og *Riksförbundet mot alkoholmissbruk* fremhæves det, at der ikke er påvist nogen sammenhæng mellem den reklame, der har fundet sted for alkoholprodukter, og det samlede forbrug. *Oy Alko Ab, Bryggeriindustriförbundet* og *Sveriges vinhandlareforening* imødegår stærkt forslagsstillernes henvisning til, at der har fundet en stadig intensivere markedsføring sted for alkoholprodukter, idet det anføres, at avisannonceringen er aftaget inden for de sidste 5 år samtidig med, at alkoholforbruget er steget kontinuerligt i den samme periode. *Norsk ukepresse* anfører, at det heller ikke for Norges vedkommende er relevant at sætte forbrugsøgningen i forbindelse med den meget beskedne reklamestøtte, der har fundet sted.

Oy Alko Ab, Bryggeriindustriförbundet, marknadsdomstolen, konsumentombudsmannen, Nämnden för granskning av rusdrycksreklam og *Sveriges Grossistförbund* imødegår for Finlands og Sveriges vedkommende forslagsstillernes bemærkning om, at forsøg på at regulere og styre alkoholreklamen ikke har ført til nævneværdige resultater. I Finland har der siden 1932 været gældende generelle direktiver for alkoholreklame. Efter det seneste direktiv fra 1972 er blot informativ reklame tilladt, og det kun i begrænset omfang. De svenske forsøg på at styre reklamens udformning gennem blandt andet loven om utilbørlig markedsføring betegnes som fremgangsrige og effektive. De nævnte remissinstanser nævner endvidere alle, at der i øjeblikket er udvalgsarbejde i gang i både Finland og Sverige om indskrænkninger i alkoholreklamen, og at man derfor ikke bør tage nogen endelig stilling, før end dette arbejde er afsluttet.

Indenrigsministeriet, Bryggeriforeningen, Tidningarnas förbund og *Norsk ukepresse* mener, det vil være i strid med sædvanlige næringsretlige principper at forbyde annoncering for en vare, hvis omsættelighed ikke på anden måde forbydes eller hindres.

Fra *finsk* og *norsk* side peges der på, at spørgsmålet om, hvorvidt et reklameforbud vil være i strid med trykkefrihedsrettighederne endnu ikke er afklaret.

Flere remissinstanser blandt andet *Danske Reklamebureauers Branche-forening, Reklambyråernas förbund, Norsk ukepresse, Autoriserede reklamebyråers forening, Sveriges sacionomförbund, Riksförbundet mot*

alkoholmissbruk og AB Vin- och spritcentralen fremhæver, at man ved at forbyde reklame også afskærer sig fra den mulighed for at påvirke forbrugsvanerne, som ligger i, at annonceringen eller reglerne for annonceringen tilrettelægges således, at alkoholvanerne ændres i retning af drikke med lavere alkoholprocenter. Både i Sverige og Norge har man haft gode resultater af en annoncering, der således fremhævede alkoholdrikke med lavere alkoholindhold. Det anføres også, at forbrugerne afskæres fra at få relevante forbrugeroplysninger om de alkoholvarer, der udbydes til salg. *Riksförbundet mot alkoholmissbruk* siger direkte, at man ved et reklameforbud vil afhænde et vigtigt alkoholpolitisk styringsredskab.

Det anføres af bl. a. *AB Vin- och spritcentralen* og *Nämnden för granskning av rusdryckreklam*, at et reklameforbud ikke bliver problemfrit. Vanskelighederne med at overholde det vil blive store. Der vil forekomme en vis reklame, som ikke kan forhindres, f. eks. alkoholreklamer i udenlandske aviser og tidsskrifter og i interviews og reportager. Også scener, som vil kunne betegnes som propaganda for alkohol, vil forekomme i teater- og filmforestillinger, uden at indgriben vil kunne ske. Det samme vil være tilfældet over for transmissioner i TV fra udlandet.

Blandt andet *indenrigsministeriet*, *Bryggeriforeningen* og *Bryggeriindustriförbundet* finder, at der på dette område er så forskellige samfundsstrukturelle og socialpolitiske forskelle mellem de nordiske lande, at et generelt alkoholforbud ikke er egnet til at blive gennemført i alle landene. Der peges også på, at den voksende levestandard og befolkningskoncentrationerne naturligt medfører et øget forbrug også af alkoholvarer, uden at man af det stigende forbrug nødvendigvis kan udlede noget om et tiltagende alkoholproblem.

Den almindelige danske lægeforening anbefaler, at spørgsmålet tages op i en bredere sammenhæng, idet det ikke anses for hensigtsmæssigt at tage stilling til et isoleret reklameforbud.

Finlands läkarförbund konstaterer, at da man tydeligt har kunnet bevise, at øget forbrug af alkohol leder til øgede skadelige virkninger af alkohol, findes der grund til med alle midler at støtte de foranstaltninger, der sigter til en nedbremsning af forbrugets stigning.

Sveriges läkarförbund mener, at afvejningen mellem det ønskværdige at dæmpe alkoholreklamen og de betænkeligheder, som et forbud inden for et frit samfund altid må vække, er et almenpolitisk spørgsmål.

3. Udvalget

Udvalget giver fuld støtte til de initiativer, der gennem forskning, uddannelse og oplysningsvirksomhed søger at begrænse de skadelige virkninger af alkoholforbruget.

De oplysninger om brug og misbrug af alkohol, som foreligger fra de enkelte lande, viser at problemerne fremtræder i forskellige former og efter forskellige mønstre. Dette er begrundet i en række sociale, sociologiske, samfundsstrukturelle og psykologiske forskelle mellem de nordiske lande og deres befolkninger.

Forskelle af denne art har naturligt ført med sig, at de forholdsregler mod misbrug, som det har været nødvendigt at gennemføre, ikke har kunnet iværksættes efter samme retningslinier og med samme midler. Forsøg på begrænsning af forbruget af alkohol, som selvfølgelig er det nærmest foreliggende middel at tage i anvendelse mod misbrug, er på grund af det forskelligartede misbrug derfor også blevet udformet forskelligt.

Udgangspunkterne for en ensartet indsats i de nordiske lande er således stærkt afvigende. I de nordiske lande bortset fra Danmark har salget af alkoholprodukter gennem lang tid været undergivet stærk offentlig kontrol og regulering med en statsmonopoliseret vin- og spiritusdistribution. Det er baggrunden for, at der i dag gælder følgende regler om reklame for alkoholprodukter:

Danmark: Ingen begrænsninger rettet specielt mod reklamerne for alkoholprodukter.

Finland: Kun informativ reklame er tilladt, og kun i begrænset omfang. Det er forbudt at rette reklame direkte til ungdommen.

Island: Al reklame i aviser, tidsskrifter, radio, TV, biografer og i naturen er forbudt.

Norge: Stortinget har i 1973 vedtaget en ændring af spirituslovgivningen, hvorefter reklame for brændevin, vin, frugtvin og mjød og for øl, som indeholder over 2,50 volumenprocent alkohol, er forbudt. Ikrafttrædelsen er udskudt til der foreligger en afklaring af forholdet til de såkaldte vinlandes traktatmæssige rettigheder til at reklamere for deres varer i Norge.

Sverige: Reklamen for alkoholprodukter er reguleret gennem rusdrik- og ølforhandlingsforordningerne, loven om utilbørlig markedsføring og gennem frivilligt fastsatte normer, hvorefter reklame ikke må sigte til at fremme misbrug, ikke må rettes til børn og ungdom og i det hele taget skal tilrettelægges således, at der forårsages så ringe skade som muligt.

Et flertal af udvalgets medlemmer mener, at der gennem en fællesnordisk undervisnings- og oplysningsvirksomhed især blandt ungdommen bør tages initiativ til en bekæmpelse af alkoholmisbruget i de nordiske lande. Der er imidlertid tale om et problem, hvis løsning kræver en indsats på mange felter, og som efter udvalgsflertallets mening ikke bør søges løst gennem isolerede initiativer, som for eksempel et totalforbud mod reklame.

Flertallet er af principielle grunde modstandere af et totalforbud. Der er ikke gennem videnskabelige undersøgelser fastlagt nogen klar sammenhæng mellem reklame for alkoholprodukter og det samlede alkoholforbrug. Reklamen er, sammenlignet med andre forhold, der skyldes samfundsudviklingen, velstandsstigningen og strukturændringer, næppe en faktor af større betydning for det øgede alkoholforbrug. Man finder det ikke tilstrækkelig begrundet at fravige den hidtil gældende indstilling i de nordiske lande, at der kan reklameres for varer, som det er lovligt at fremstille og sælge. Forbud mod alkoholreklame vil være et uheldigt diskriminerende indgreb. Det vil endvidere være umuligt at føre en effektiv kontrol med overholdelsen af et forbud.

Disse medlemmer mener derimod, at det gennem en rimelig regulering af reklameformerne og gennem bestemmelser om forbud mod utilbørlig markedsføring vil være muligt for de enkelte lande at gennemføre den alkoholpolitik, som findes påkrævet. Et generelt forbud vil være vanskeligt at kontrollere og vil indebære en risiko for at medføre virkninger, som er utilsigtede og uforudseelige.

De foreliggende gunstige erfaringer om markedsføringslovgivningen i Sverige giver anledning til at tro, at der her foreligger et realistisk initiativ til et totalforbud mod alkoholreklame og man anbefaler derfor, at der i alle de nordiske lande etableres de samme muligheder for indgreb og kontrol over for utilstedelig markedsføring af alkoholprodukter, som allerede findes i Sverige.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser om utilbørlig markedsføring og reklame for alkoholprodukter eller virke for frivillige overenskomster herom og at iværksætte en effektiv information om alkoholens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen.

Stockholm den 6. februar 1974

Erik Adamsson (s) *K. B. Andersen (S)* *Poul Dam (SF)*

Allan Hernelius (m) *Kirsten Jacobsen (FP)* *Olaf Knudson (H)*

Timo Mäki (Kok)

Reservation

Undertegnede medlemmer kan tiltræde forslaget om, at der i de nordiske lande bør indføres et generelt forbud mod alkoholreklame.

Som begrundelse henvises til, at alkoholindtagelse er skadelig for menneskers sundhedstilstand.

De hidtidige erfaringer viser, at oplysningskampagner og de hidtil gennemførte restriktioner og frivillige arrangementer mellem myndighederne og alkoholfabrikanter og importører ikke har været i stand til at medføre nogen nedgang i alkoholforbruget. Man bør derfor gå videre endnu, og det forekommer rimeligt, at der i alle de nordiske lande reageres mod den anbefaling af forbrug, som uanset formen ligger i enhver reklame.

Forbud mod reklamer er kun en af de foranstaltninger, som bør indføres for at begrænse alkoholforbruget. Det tiltrædes således, at der ved siden af et forbud mod reklame er behov for omfattende informations- og oplysningsvirksomhed.

Vi indstiller derfor,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at indføre forbud mod alkoholreklame i Norden og at iværksætte en effektiv information om alkoholens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen.

Stockholm, den 6. februar 1974

Tellervo M. Koivisto (Sd) Thor Lund (A) Ambjørn Sælthun (Sp)

Lars Werner (vpk)

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (se supplementband, s. 636).

Medlemsförslag

om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken

(Väckt av Jan-Ivan Nilsson, Rolf Sellgren och Paavo Väyrynen)

Från olika håll har uppmärksammats det allvarliga missförhållande, som följer av nedskräpningen från fartyg i Bottniska viken. Nedskräpning till sjöss är förbjuden i lag både i Finland och Sverige men dessa lagar gäller endast ut till territorialvattengränsen. Resenärer säger sig ha iattagit att färjorna dumpar sitt avfall utanför denna gräns och att det rör sig om avsevärda mängder avfall.

Nordiska rådet har i olika sammanhang uppmärksammat föroreningsproblemen. Sålunda antog rådet 1970 en rekommendation (*rek. nr 30/1970*) angående åtgärder mot Östersjöns förorening, vari regeringarna rekommenderades att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats samt att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar. Vid Nordiska rådets session i Helsingfors antogs en rekommendation (*rek. nr 4/1972*) angående nordisk miljöskyddskonvention, som förväntas bli undertecknad kring årsskiftet. I det medlemsförslag som ledde till denna rekommendation nämns föroreningsproblemen rörande Bottenviken och Bottenhavet jämte Torneälven, närmast dock i samband med avloppsutsläpp från städer och industriutsläpp.

I det vid Nordiska rådets 21:a session 1973 framlagda handlingsprogrammet från Nordiska ministerrådet har miljövärdssamarbetet också ägnats betydande uppmärksamhet. Bland konkreta samarbetsåtgärder på miljöområdet omnämnes bl. a. sådana som skall avse föroreningsproblemen i Bottenhavet och Östersjön, varvid ministerrådet betonar att ett bilateralt samarbete mellan Finland och Sverige rörande föroreningsproblemen i Bottenhavet och andra gränsvattenområden med det snaraste bör komma till stånd. Nordiska kontaktorganet för miljövärdssfrågor avses rapportera härom före utgången av 1973.

I sammanhanget kan nämnas att ett avtal på myndighetsnivå mellan Finland och Sverige om forskningssamverkan beträffande föroreningsförhållandena i Bottniska viken undertecknats i Helsingfors i december 1972. Denna samverkan har till syfte att skapa underlag för framtida överenskommelser om detta områdes skydd mot föroreningar.

Våren 1973 godkände Sveriges riksdag en internationell konvention om förhindrande av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall.

Med dumpning avses i konventionen varje avsiktlig kvittblivning i havet av avfall eller andra ämnen från fartyg, luftfartyg, plattformar och andra konstruktioner till havs. Konventionen omfattar alla delar av det fria havet och kuststaternas territorialhav. Enligt konventionen förbjuds dumpning av vissa angivna miljöfarliga ämnen och material medan dumpning av andra ämnen och material får ske endast efter tillstånd av nationell myndighet i fördragsslutande stat. Fördragsslutande parter med gemensamma intressen att skydda den marina miljön i särskilt geografiskt område skall eftersträva att ingå regionala avtal i överensstämmelse med konventionen.

Vad gäller övriga åtgärder på internationellt plan kan nämnas det arbete som bedrivs inom FN:s sjöfartsorganisation, IMCO, för att begränsa bl. a. oljeföroreningar till havs. IMCO kommer hösten 1973 vid en särskild konferens att behandla havsföroreningar som uppstår genom sjöfarten. Avsikten är att genom en konvention förhindra förorening på grund av utsläpp av olja och andra miljöskadliga ämnen.

Representanter för samtliga östersjöstater har efter överläggningar i Visby 1969 och 1970 uppgjort ett utkast till avtal om samarbete för att förhindra förorening av Östersjön och Kattegatt genom olja, och regeringarna i dessa länder har enats om att sammankalla en Östersjökonferens om den marina miljön i början av 1974. Som ett led i förberedelserna för Östersjökonferensen har en expertgrupp arbetat på ett utkast till konvention som konferensen förväntas utmyнна i. Konventionen avses täcka alla områden som innebär hot mot Östersjöns miljö, främst oljeföroreningar, industriutsläpp och dumpning av särskilt skadliga ämnen i havet.

Expertgruppen omnämnde också ett antal skäl för att särskild hänsyn måste tas till Östersjön vad gäller föroreningarna och fann att föroreningsnivån i Östersjön i vissa avseenden har nått en alarmerande nivå. Östersjön är ett nästan helt inneslutet område av bräckt vatten där utbytet av vatten med övriga havsområden är långsamt och oregelbundet. Det kyliga klimatet och den långa nedisningsperioden, särskilt i Bottenviken, minskar vattnets möjligheter att assimilera avfallsprodukter. Livet i Östersjön är också särdeles sårbart även för små förändringar i omgivningen.

Vidare kan nämnas att en konferens ägt rum i Gdansk för att utarbeta förslag till en fiskerikonvention för Östersjön. Bilateralasymposier om föroreningsfrågor har ägt rum mellan respektive Finland—Sovjetunionen och Sverige—Sovjetunionen.

Den starka nedsmutsningen i Östersjön har som ovan relaterats framhållits av den expertgrupp som förbereder Östersjökonferensen och har även kommenterats vid de övriga möten och expertsymposier som förekommit senast vid konferensen i Gdansk. De olägenheter för den marina miljön som konstaterats och de synpunkter som anförts beträffan-

de innanhavets utsatta läge gäller särskilt Bottniska viken, vars enda kommunikation med andra havsområden är med Östersjön. Det synes därför lämpligt att man i Finland och Sverige vidtar effektiva åtgärder för att komma till rätta med nedsmutsningsproblemen i Bottniska viken. Detta synes lämpligen kunna ske antingen genom regionalt avtal i enlighet med ovannämnda internationella konvention för förhindrande av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall eller genom ett bilateralt avtal om tillämpningen av den konvention om Östersjön som den kommande Östersjökonferensen avses utmyнна i. Avtalet bör dock vara så utformat att det kan tillämpas mellan Finland och Sverige även i avvaktan på ratificeringen av respektive internationella konvention.

Mot bakgrund av det ovan anförda hemställer vi att

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i sitt vidare arbete med föroreningsproblemen till havs eftersträva ovillkorligt förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken.

Stockholm och Helsingfors den 17 september 1973

Jan-Ivan Nilsson (c)

Rolf Sellgren (fp)

Paavo Väyrynen (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 639).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag om förbud mot utsläpp i Bottniska viken. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möte i Stockholm den 18 februari 1974. Behandlingen av medlemsförslaget fortsätter inom utskottet.

Stockholm den 18 februari 1974

Kristian Albertsen (S)

Ingvar Bakken (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)

Knud Jespersen (DKP)

Förman

Knut Johansson (s)

Erkki Liikanen (Sd)

Gerda Møller (KF)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (SV)

Hannibal Valdimarsson (SF)

Saimi Ääri (K)

Medlemsförslag

om företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag

(Väckt av Tønnes Madsson Andenæs och Ingemar Mundebo)

Representasjonsrett for de ansatte i bedriftenes styrende organer (bedriftsdemokrati) bygges nå ut i alle nordiske land. Utformingen av regelverket er delvis forskjellig i de ulike nordiske land. Dette kan føre med seg at ansatte i felles-nordiske bedrifter, som f. eks. SAS, får sterkt reduserte muligheter for å ta del i styringen. Ikke minst hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere i firmaene, er det lite tilfredsstillende at organisasjonsformen skal føre til at de ansatte har vanskelig for å ta del i det bedriftsdemokrati som nå settes ut i livet i hvert enkelt av de nordiske land.

Under henvisning till ovenstående foreslås at Nordisk Råd må anta følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd ber Nordisk Ministerråd undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private eller statseide bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

København, 8. oktober 1973

Tønnes Madsson Andenæs (A) Ingemar Mundebo (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 661).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til økonomisk utvalg er henvist ovennevnte forslag, som er behandlet av nimannskomiteen og økonomisk utvalg henholdsvis 15. og 18. februar 1974 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 416/e blir Nordisk Ministerråd bedt om å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private eller statseide bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Forslagsstillerne peker på at bedriftsdemokrati nå bygges ut i alle nordiske land. Da utformingen av regelverket er delvis forskjellig i de ulike land. mener forslagsstillerne at dette kan føre med seg at ansatte i felles nordiske bedrifter, som f. eks. SAS, får sterkt reduserte muligheter for å ta del i styringen.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter:

Nordiske organisasjoner

Nordisk Akademikerråd.
Nordens fackliga samorganisation.
Scandinavian Airlines System (SAS).

Danmark

Arbejdsministeriet.
Dansk Arbejdsgiverforening.
Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer.
Akademikernes Centralorganisation.

Finland

Statsrådets kansli.
Finansministeriet, löneavdelningen.
Finlands fackförbunds centralorganisation FFC r.f.
Tjänstemannorganisationernas centralförbund r.f.
Affärsarbetsgivarnas centralförbund.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.

Norge

Kommunaldepartementet.
Statstjenestemannsforbundet.
Embetsmennesenes landsforbund.
Landsorganisasjonen i Norge (LO).
Norsk luftfartskartell.
Yrkesorganisasjonenes hovedsammenslutning.

Sverige

Statens avtalsverk.
Företagsdemokratidelegationen.
Statsföretagens förhandlingsorganisation (SFO).
Sveriges industriförbund.
Tjänstemännens centralorganisation (TCO).
Sveriges akademikers centralorganisationer (SACO).
Landsorganisationen i Sverige (LO).
Svenska arbetsgivareföreningen (SAF).
Handelns arbetsgivareorganisation.

Et stort flertall av de remissinstanser som har avgitt uttalelse, går inn for at Nordisk Ministerråd skal undersøke hvordan de ansatte i felles nordiske bedrifter kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private eller statseide bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Syv instanser mener at Nordisk Råd ikke bør foreta seg noe i anledning medlemsforslaget.

Nordens fackliga samorganisation støtter medlemsforslaget og viser også til uttalelse fra dens konferanse 19. og 20. november 1973 på Lysebu i Norge. Denne konferanse fastslo at en demokratisering av arbeidslivet er et sentralt krav og et viktig ledd i bestrebelsene på å utvikle og utvide demokratiene i Norden. Videre fastslo konferansen at demokratiseringen av arbeidslivet er en forutsetning for bedre arbeidsmiljø, tryggere ansettelsesforhold og en sikring av rettferdig fordeling av produksjonsresultatet. *Nordisk Akademikerråd* slutter seg til medlemsforslaget. Dessuten anbefaler akademikerrådet at de nordiske akademikerorganisasjoner trekkes inn i de videre undersøkelser.

SAS, Scandinavian Airlines System er fortsatt positivt innstilt til samarbeid og samråd med de faglige organisasjoner i de tre skandinaviske land og vil gjerne utvikle dette samvirke videre på sentralt plan i samråd med utvalg som representerer alle SAS ansatte i Skandinavia. Når det gjelder representasjon i SAS's styre, vil dette reise en rekke spørsmål av formell og reell natur om forholdet mellom moderselskapene i de tre land og også om forholdet mellom partene innenfor de tre moderselskaper. SAS møter de spørsmål som er reist med en positiv innstilling i samsvar med den utvikling som er skjedd i de nordiske samfunn. Det vil imidlertid trenges betydelig tid til utredning og kontakt mellom partene før det vil være mulig å ta stilling til spørsmålet om medrepresenta-

sjon i SAS's styre. SAS ber derfor om å få komme tilbake til saken når selskapet kan gi et samlet bilde av de forskjellige alternativer som kan komme på tale.

Arbejdsministeriet viser til den nye danske aksjeselskapslov som sikrer arbeidstagerrepresentasjon i selskapenes styre. Ministeriet er enig i det synspunkt at en virksomhet som er organisert på internordisk basis i prinsippet ikke bør stille de ansatte dårligere med hensyn til medarbeiderinnflytelse m.v. enn ansatte i nasjonale bedrifter. Ministeriet kan derfor tiltrede medlemsforslaget. *Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer* viser også til den nye danske aksjeselskapslov som sikrer arbeidstagerrepresentasjon i selskapenes styre og ønsker lignende bestemmelser innført for ansatte i felles nordiske bedrifter, som SAS. *Akademikernes Centralorganisation* i Danmark viser til uttalelsen fra Nordisk Akademikerråd.

Finlands fackförbunds centralorganisation FFC r.f. tilråder at den finske delegasjon støtter medlemsforslaget. *Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r.f.* mener at de ansatte i felles nordiske bedrifter bør ha samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private eller statseide bedrifter i respektive land.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge mener at de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, bør få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private eller statseide bedrifter som er organisert på nasjonal basis. Departementet slutter seg derfor til medlemsforslaget. *Statstjenestemannsforbundet* og *Embetsmennenes landsforbund* gir uttrykk for samme oppfatning som nevnte departement. *Yrkesorganisasjonens hovedsammenslutning* har ikke noe å innvende mot medlemsforslaget. *Landsorganisasjonen i Norge* støtter forslaget og vil aktivt medvirke til utformingen av det regelverk som er nødvendig for å gjennomføre bedriftsdemokratiske rettigheter i angjeldende bedrifter. *Norsk luftfartskartell* har med tilfredshet notert seg at Lo'ene i de nordiske land arbeider med å få utvidet bedriftsdemokratiet til å omfatte interskandinaviske selskaper. Styret i luftfartskartellet er klar over at det i denne sammenheng kan oppstå juridiske og kanskje konstitusjonelle problemer. Disse problemer må ikke gjøres større enn at en rettmessig demokratisering kan gjennomføres

Statens avtalsverk i Sverige er sentral forvaltningsmyndighet for forhandling om ansettelses- og arbeidsvilkår for arbeidstagere ved statlige verk og myndigheter, med unntagelse for Riksdagen og dets verk. Av de myndigheter som finnes innenfor avtalsverkets forhandlingsområde er det bare to av det slag som blir berørt av medlemsforslaget, nemlig Nordisk Afrikainstitutt og Nordisk institutt for samfunnsplanlegging. Etter avtalsverkets oppfatning bør de ansatte ved disse institutter ha samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte ved andre statlige foretak av samme størrelsesorden. *Företagsdemokratidelegationen* uttaler

at de problemer som er anført av forslagsstillerne er en realitet i den utstrekning de ulike lands lovgivning hindrer, respektiv krever, representanter for de ansatte i de styrende organer innen bedriftene. Hvis det foreligger formelle hindringer, vil en nordisk konvensjon, bygd på nødvendige dispensasjoner fra nasjonal lovgivning, være det mest passende tiltak. *Landsorganisationen i Sverige* har ingen innvendinger mot medlemsforslaget. Det finnes imidlertid ingen erfaringer som taler for at angjeldende selskapers karakter hindrer utviklingen av medbestemmelsesretten på andre nivåer i selskapenes organisasjoner. *Tjänstemännens centralorganisation* og *Sveriges akademikers centralorganisation* støtter medlemsforslaget.

Dansk Arbejdsgiverforening går mot medlemsforslaget. Foreningen viser til at dens medlemmer ikke har pekt på problemer i forbindelse med administrasjonen av de danske regler for industrielt demokrati. Det tenkes her særlig på LO's og Dansk Arbejdsgiverforenings samarbeidsavtale og den nye aksjeselskapslovs bestemmelser om representasjon for medarbeidere i styret. Foreningen mener at forholdet mellom en bedrifts ledelse og dens medarbeidere inntil videre bør hvile på nasjonale regler og mener de problemer som eventuelt vil oppstå i de forholdsvis få virksomheter av felles nordisk karakter, vil kunne løses ved drøftinger mellom vedkommende bedrifter på den ene side og de berørte organisasjoner og myndigheter på den annen side i de enkelte nordiske land. *Finansministeriet* i Finland mener at de bedriftsdemokratiske argumenter i det land, hvor vedkommende foretaks ulike "driftsställen är belägna", vil bli tilpasset i de nordiske bedrifter uten at noen særskilte tiltak vedtas. *Finansministeriet* finner det derfor ikke nødvendig at den foreslåtte rekommandasjon godkjennes. *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* og *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* sier i en felles uttalelse at de bedriftsdemokratiske systemer i de ulike nordiske land, både de som er iverksatt og de som er under forberedelse, synes å avvike fra hverandre. På det nåværende trinn i det forberedende arbeid i Finland er det ikke sikkert hvilke spørsmål som vil falle innenfor rammen av det finske bedriftsdemokratiske system. De to forbund mener derfor at behandlingen av rekommandasjonen angående samnordiske bedrifter ikke er aktuell.

Svenska arbetsgivareföreningen har vanskelig for å forstå hva forslagsstillerne egentlig mener. Så lenge lovreglene er ulikt utformet i de nordiske land, kan man ikke unngå at også den praktiske tilpasningen kommer til å bli forskjellig. Foreningen kan ikke finne at forslagsstillerne har lagt fram tilstrekkelig begrunnelse for medlemsforslaget. Hva spesielt angår SAS, vises til en promemoria fra Handelns Arbetsgivareorganisation. *Handelns arbetsgivareorganisation* mener at de organisatoriske formene for personalsamarbeid og medinnflytelse er godt utviklet i SAS. Det er sannsynlig at selskapet og dets ansatte i fellesskap og på frivillig måte suksessivt vil kunne ytterligere utvikle nasjonale

former for et ønskverdig samarbeid og meningsfull medinnflytelse. Arbeidsgiverorganisasjonen finner det derfor ikke nødvendig med noen rekommandasjon for SAS's vedkommende. *Sveriges industriförbund* slutter seg til den Svenska Arbetsgivareföreningens uttalelse.

3. Utvalgets tilråding

Utvalget viser til det store flertall av remissinstanser som støtter medlemsforslaget.

Etter utvalgets oppfatning er demokratisering av arbeidslivet et viktig middel med sikte på å utvikle og utvide demokratiene i de nordiske land.

Det er ønskelig at utbyggingen av de ansattes representasjonsrett i bedriftenes styrende organer i de enkelte nordiske land bør videreføres. Ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, bør således få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private eller statseide bedrifter, organisert på nasjonal basis.

Utvalget mener at den delvis forskjellige utforming av regelverket for ansattes representasjonsrett i bedriftenes styrende organer i de nordiske land, kan føre med seg at de ansatte i felles nordiske bedrifter får reduserte muligheter for delttagelse i styringen.

Utvalget finner derfor at Nordisk Ministerråd bør foreta en nærmere undersøkelse i samsvar med forslagsstillerenes henstilling.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår utvalget at rådet vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Stockholm, 18. februar 1974

Ele Alenius (Skdl)

Ragnar Christiansen (A)

Arne Geijer (s)

Lars Korvald (Kr.F)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Odvar Nordli (A)

Rolf Sellgren (fp)

Erland Steenberg (Sp)

V. J. Sukselainen (K)

Olavi Tupamäki (Skyp)

Johannes Antonsson (c)

Knud Enggaard (V)

Anker Jørgensen (S)

Eric Krönmark (m)

Matthías Á. Mathiesen (Sj)

Sture Palm (s)

Formann

Jón Skaftason (F)

Ib Stetter (KF)

Erkki Tuomioja (Sd)

Kåre Willoch (H)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Medlemsförslag

om en fredszon i Nordostatlanten

(Väckt av Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Arent Henriksen, Carl-Henrik Hermansson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Arne Larsen och Lars Werner)

Idén om fredlysning av specificerade havsområden utanför skilda staters jurisdiktion har de senaste åren rönt växande uppmärksamhet och stöd. Här åsyftas, att dessa havszoner åtnjuter internationellt skydd mot kapprustning, och endast utnyttjas för fredliga ändamål under sträng internationell kontroll. Det är många intresserades förhoppning att man genom fredlysning av detta slag kan ta ett viktigt steg mot allmän och total nedrustning och att den samtidigt kan utgöra en förstärkning av fred och säkerhet i relationerna nationer emellan.

Länderna runt Indiska oceanen tog initiativet, enligt vad som snart skall redovisas, men nu har också framkommit idéer om liknande fredlysning av Nordatlanten. Förslagsställarna ser all anledning till att noga uppmärksamma dessa idéer. Här följer en närmare redovisning för frågans utveckling fram till nu:

I två omgångar har FN:s generalförsamling antagit förslag om fredlysning av Indiska oceanen. Argumenten bakom förslagen vilar på en så pass solid basis att ingen av FN:s medlemsländer ansåg sig kunna rösta mot fredlysningsidén vid voteringen i generalförsamlingen. Man vet dock att stormakterna i öst och väst motsätter sig förslag av denna typ på grund av sina krassa militärpolitiska intressen runtom i världen. Stormakternas fredsretorik på internationella fora, typ FN:s generalförsamling, gör det emellertid svårt för deras representanter att öva verbalt motstånd till fredsinitiativ av detta slag eller rösta ner dem.

När fredlysningsidén presenterades i FN för första gången 1971 fick den generalförsamlingens samtycke med 61 röster, men 1972 blev den antagen med hela 96 röster. De delegater som lade ner sin röst var vid förra tillfället 55 men vid det senare endast 32. Ingen röstade mot. Av medlemsländer i stormakternas militärallianser röstade Rumänien och Island med förslaget som enda stater.

När frågan behandlades i december 1971 lade några av länderna

i området kring Indiska oceanen ner sin röst vid voteringen om fredlysningsförslaget (bl. a. Australien och Madagaskar) men vid voteringen i slutet av år 1972 stod alla eniga bakom förslaget.

Idén om fredlysning av vissa områden eller zoner har dock fått säkrare fotfäste än vad framgår av ovanstående. Generalförsamlingens sista säkerhetsdeklaration, antagen i december 1972, fastslår att fredlysning är ett naturligt och positivt steg i fredsriktning. I deklarationens verkställande del uttrycker generalförsamlingen den förhoppningen att den för närvarande positiva trenden på olika områden i internationell politik måtte fortsätta. Här räknar man upp en glädjande utveckling i bilaterala, regionala och multinationella mellanhavanden, däri inberäknat fredlysning av speciella zoner. Detta är första gången ordet fredlysning omnämns i FN:s säkerhetsdeklaration. Den antogs av 113 stater, Portugal och Sydafrika röstade mot, men 11 stater lade ner sin röst. NATO-länderna splittrades i denna fråga. Genom dessa beslut i FN har det utan tvivel skapats en "allmän opinion" i FN-kretsar för att reella initiativ till fredlysning av multinationellt dominerade områden, måste komma i gång inom inte alltför lång tid.

Staterna vid Indiska oceanen är inbördes olika och har i vissa hänseenden motstridiga intressen. Desto mer anmärkningsvärt är det att i fredlysningsfrågan har de ställt sig fullständigt solidariska med varandra. Denna solidaritet är ett viktigt bidrag till fredsstävandena i världen och pekar i den riktning alla stater är tvungna att gå om världsfreden någon sin skall bli en realitet.

Den utveckling som redan är i gång och skulle resultera i en total militarisering av Indiska oceanen bör hejdas och vändas om omedelbart. Inga krigsfartyg eller arméflyg skall därför tillåtas att använda Indiska oceanen för hotelser eller maktmissbruk gentemot strandstaterna eller upplandet vid detta strandhav. I enlighet med gällande internationell lag och under förutsättning att hänsyn toges till nämnda regler, garanteras alla nationers fartyg fri och obehindrad rätt till användning av området. Detta skall stadgas i ett internationellt avtal.

Stormakterna uppmanas att börja förhandlingar med strandstaterna vid Indiska oceanen om begränsning av ytterlig militärutrustning i detta område. I dessa samtal skall man också ta upp frågan om stormakternas totala eliminering av alla militära förråd, militärbaser och massförstörelsevapen (bl. a. atomvapen) från detta aktuella strandhav.

Alla andra tecken på stormakternas militära närvaro och konkurrens i området skall också avlägsnas. Däri inkluderas förbud mot militäralliansernas eller andra maktens marinövningar och militära övningar över huvud taget.

I resolutionen från 1971 uppfordras strand- och upplandsstaterna vid Indiska oceanen, jämte medlemmar av FN:s säkerhetsråd, och dessutom de nationer vilka har stora intressen av sjöfarten på Indiska ocea-

nen, att verkställa och genomföra denna fredlysningsidé. Resolutionen pekar på att här har staterna det unika tillfället att vara med och bilda ett nytt system av allmän och gemensam säkerhet utan militärallianser. Indiska oceanen skulle bli ett försöksområde, ett fält för fredsexperiment.

Verkställandet har varit bristfälligt och i resolutionen från årsslutet 1972 beslöt man att upprätta ett råd av delegater från femton stater. Delegaterna fick i uppgift att undersöka problemen runt verkställandet av fredlysningsidén, med hänsyn till FN:s stadga och berörda staters säkerhet. Rådet kommer att avlägga en rapport om sitt arbete för den nu sittande generalförsamlingen. Japan och Kina deltar bl. a. i rådet förutom staterna vid Indiska oceanen, vilka med sina förslag i FN har tagit ett unikt fredsiniciativ. Alliansfria stater världen runt, och de stater, som hoppas på alliansfrihet, kommer att följa noga dessa länders fortsatta kamp för fredlysningsidén.

Man vet att det finns en förståelse för fredlysningsidén bland Nordens representanter i FN:s generalförsamling även om det inte i fjol räckte till ett uttalat stöd för förslaget om fredlysning av Indiska oceanen. Därtill kommer att alla de nordiska länderna ställde sig bakom säkerhetsdeklarationen där man för första gången erkänner fredlysningsidéns berättigande. Detta inger hopp om att resonemangen bakom tanken om fredlysning också vinner terräng i nordisk debatt de närmaste åren.

Hur skall småstater utan militära försvarsmöjligheter trygga sin säkerhet i atomvapnens och stormakternas tidevarv? Kan en småstat upprätthålla neutralitet och alliansfrihet? Är fredlysning av stora hav- och landområden en väg till att skydda småstaterna mot stormaktstvisiter och stormaktsintressen? Skulle det vara möjligt att få internationella garantier för fredlysning av Nordatlanten?

Bland annat på grund av den rådande avspänningspolitiken i Europa har frågor av detta slag blivit aktuella och engagerat människor vid Nordatlanten de sista åren.

Med hänvisning till vad ovan anförts har undertecknade sett anledning att göra rådsmedlemmarna uppmärksamma på denna fråga och föreslår att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordens regeringar,

att ålägga sina delegater i FN att befordra en fredlysning av Nordostatlanten i enlighet med principerna bakom fredlysningen av Indiska oceanen och med hänsyn till den behandling frågan har fått inom FN.

Målsättningen skall vara, att den fredlysta zonen sträcker sig över den del av havet, som i väst begränsas av Grönland, i öst av Norge, i nord ungefär av 80:e breddgraden och i syd av 60:e breddgraden.

Stockholm den 25 oktober 1973

Ele Alenius (Skdl) *Illka-Christian Björklund (Skdl)*

Poul Dam (SF) *Gils Guðmundsson (Ab)*

Arent Henriksen (SV) *Finn Gustavsen (SV)*

Carl-Henrik Hermansson (vpk) *Osmo Kock (Skdl)*

Tellervo M. Koivisto (Sd) *Arne Larsen (SF)*

Lars Werner (vpk)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 684).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til økonomisk utvalg er henvist medlemsforslag A 418/e om en fredssone i det nordøstlige Atlanterhav. Saken er behandlet av nimannskomiteen 15. februar 1974 i Stockholm og av utvalget 15. januar i København og 18. februar s. å. i Stockholm.

Medlemsforslaget

I medlemsforslaget foreslås at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer å pålegge sine delegater i FN å gå inn for en fredlysning av det nordøstlige Atlanterhav i samsvar med prinsippene for fredlysningen av Det indiske hav og under hensyntagelse til den behandling spørsmålet har fått i FN. Målsettingen skal være en fredlyst sone som strekker seg over den del av havet, som i vest begrenses av Grønland, i øst av Norge, i nord omtrent av 80. breddegrad og i syd av 60. breddegrad.

2. Remissuttalelser

Det foreliggende forslag har vært forelagt de nordiske utenriksdepartementer til uttalelse.

Utenriksdepartementet i Norge mener at angjeldende medlemsforslag i første rekke er en sak av sikkerhetspolitisk karakter, og at det derfor ikke egner seg for behandling innenfor rammen av Nordisk Råd.

Ministeriet för utrikesärendena i Finland uttaler at medlemsforslaget ikke kan gjennomføres uten at stormaktene inklusive Storbritannia, hvis område inngår i den foreslåtte fredssone, samt de øvrige kyststater i det nordøstlige Atlanterhav aktivt medvirker og støtter iverksettelsen av forslaget. Stormaktene er ennå ikke blitt enige om å erklære Det indiske hav som fredssone. Ettersom det nordøstlige Atlanterhav i militært henseende er et ytterst "känsligt" område, kan krav fra finsk side om en forandring av dette områdes status på mange hold bli tolket som en avvikelse fra den av Finland inntatte nøytralitetslinje. Utrikesministeriet anser således at de foreslåtte tiltak i den nåværende situasjon ikke vil lede til det ønskede resultat.

Udenrigsministeriets retsafdeling i Danmark viser til Genèvekonvensjonen av 29. april 1958 om det åpne hav, artikkel 1 og 2, hvor det fremgår at det ikke med gyldig virkning for alle stater kan vedtas inn-

skrenkninger i det åpne havs frihet, som f. eks. forbud mot krigsskips bevegelser, manøvrer og våpenprøver.

Vedtagelse av en deklarasjon om det nordøstlige Atlanterhav som en fredssone kan bare få virkning for de stater som slutter seg til en slik deklarasjon, mens alle andre stater vil kunne henholde seg til de friheter som følger av Genèvekonvensjonen.

Det tilføyes at spørsmålet om fredlig utnyttelse at det åpne hav samt spørsmålet om freds- og sikkerhetssoner er tatt opp til drøftelse under FN's havrettskonferanse. Dens første substansielle sesjon starter 20. juni 1974. En beslutning allerede på det nåværende tidspunkt om det nordøstlige Atlanterhav som fredssone vil således kunne prejudisere den danske holdning på havrettskonferansen.

Udenrigsministeriets politiske afdeling viser også til nevnte havsrettskonferanse. Videre finner den politiske avdeling det lite sannsynlig at de i det nordøstlige Atlanterhav interesserte sjøfartsnasjoner, herunder ikke minst de ledende flåtemakter, skulle kunne enes om foranstaltninger av den foreslåtte karakter i et område, som er av avgjørende betydning for disse staters interesser.

Til slutt peker den politiske avdelingen på at angjeldende område er av vital betydning for forsvaret av Danmark, inklusiv Færøyene og Grønland, både med hensyn til varsling og fremføring av de forsterkninger, som Danmarks forsvar hviler på i kraft av landets medlemskap i NATO.

Utrikesdepartementet i Sverige mener at sikkerhetspolitiske spørsmål av den type som medlemsforslaget vedrører ikke faller innenfor de nordiske lands samarbeid i Nordisk Råd.

3. *Utvalgets tilråding*

Nordisk Råds vedtekter inneholder ingen begrensning av det saklige område for rådets virksomhet. Det har imidlertid vært en forutsetning at rådet ikke skulle beskjeftige seg med spørsmål av rent utenrikspolitisk eller sikkerhetspolitisk natur. Et slikt syn er også kommet direkte til uttrykk fra den finske regjeringens side i forbindelse med Finlands tiltrædelse til Nordisk Råd i 1956.

Presidiet diskuterte den 12. august 1964 rådets kompetanse i forsvars- og utenrikspolitiske spørsmål på grunnlag av en i rådssekretariatet utarbeidet promemoria. Etter nærmere overveielse fant presidiet at noen prinsipiell stillingtagen vedrørende rådets kompetanse i utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål ikke burde tas. Ifølge presidiets mening burde rådet fortsatt stå fritt til i hvert enkelt tilfelle å ta stilling til i hvilket omfang rådet vil foreta saklig behandling av utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål.

Rådet har under 9., 12. og 14. sesjon behandlet medlemsforslag av sikkerhetspolitisk art. De to første gjaldt opprettelse av en kjernevåpenfri sone i Norden. Det tredje gikk ut på å nedsette en samnordisk

komite for å utrede gjennom hvilke tiltak og garantier den kjerneväpnenfrie tilstand i Norden kunne gjøres permanent. Ved behandlingen av medlemsforslagene foreslo Økonomisk utvalg at Nordisk Råd ikke skulle foreta seg noe. Rådet sa seg enig heri og forkastet forslagene til rekommandasjoner.

Selv om det ikke ligger utenfor Nordisk Råds kompetanse å behandle det foreliggende medlemsforslag A 418/e, mener utvalget at rådet bør fortsette sin praksis hittil ikke å behandle utenrikspolitiske problemer, som har forbindelse med sikkerhets- og militærpolitiske spørsmål.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår utvalget at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslag A 418/e.

Stockholm, den 18. februar 1974.

Johannes Antonsson (cp)

Ragnar Christiansen (A)

Knud Enggaard (V)

Arne Geijer (s)

Anker Jørgensen (S)

Lars Korvald (Kr. F.)

Eric Krönmark (m)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Matthias Á. Mathiesen (Sj)

Odvar Nordli (A)

Sture Palm (s)

Rolf Sellgren (fp)

Formann

Jón Skaftason (F.)

Erland Stenberg (Sp)

Ib Stetter (KF)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Kåre Willoch (H)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Reservation

Undertecknad kan icke förena sig med majoritetens förslag att rådet icke skulle företaga sig någonting i anledning av medlemsförslaget, utan anser med stöd av det som anförts i medlemsförslaget motivering att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordens regeringar,

att ålägga sina delegater i FN att befordra en fredlysning av Nordostatlanten i enlighet med principerna bakom fredlysningen av Indiska oceanen och med hänsyn till den behandling frågan har fått inom FN. Målsättningen skall vara, att den fredlysta zonen sträcker sig över den del av havet, som i väst begränsas av Grönland, i öst av Norge, i nord ungefär av 80:e breddgraden och i syd av 60:e breddgraden.

Stockholm den 18 februari 1974

Ele Alenius (Skdl)

419ff se Suppl bind 5 900 -

Ministerrådets förslag

angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet

(Väckt av Nordiska ministerrådet)

Härmed får jag på Nordiska ministerrådets vägnar överlämna ett ministerrådsförslag med ändringar i och tillägg till Helsingforsavtalet. Underlaget för det framlagda ministerrådsförslaget utgörs av bifogade rapport från den särskilda arbetsgruppen för teknisk översyn av Helsingfors-avtalet (*Bilaga 1*) samt av en inom ministerrådssekretariatet utarbetad promemoria angående vissa tillägg till Helsingfors-avtalet (*Bilaga 2*).

Stockholm den 28 december 1973

Kjell-Olof Feldt
Ordförande i
Nordiska ministerrådet

Förslag från Nordiska ministerrådet angående ändringar i och tillägg till samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (Helsingforsavtalet) av 1962 med ändringar 1971

Ministerrådet föreslår följande ändringar i samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (Helsingforsavtalet) av 1962 med ändringar 1971. Ministerrådet eftersträvar ikraftträdande 1 juli 1974.

(Föreslagna ändringar understrukna)

1) Tillägg till Artikel 1

De fördragsslutande parterna skola eftersträva att bevara och ytterligare utveckla samarbetet mellan länderna på det rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska området *samt* i fråga om samfärdseln *och miljövården*.

2) Nya artiklar 30—32 med rubrik

Samarbete på miljövårdens område

Artikel 30

De fördragsslutande parterna skola i nationell lagstiftning och vid tillämpningen därav i största möjliga omfattning likställa övriga fördragsslutande parter miljövärdensintressen med det egna landets.

Artikel 31

De fördragsslutande parterna skola eftersträva harmonisering av sina miljöskyddsregler i syfte att uppnå största möjliga överensstämmelse i fråga om normer och riktlinjer för utsläpp av föroreningar, användning av miljögifter och andra störningar av miljön.

Artikel 32

De fördragsslutande parterna skola eftersträva samordning i fråga om avsättning av naturskydds- och friluftsområden samt i fråga om fridlysning och andra åtgärder för skydd av växter och djur.

3) Artiklarna 30—34 ändrar nummer till 33—37.

4) Ny Artikel 38 med rubrik

Särskilda överenskommelser

Artikel 38

Närmare bestämmelser om samarbetet inom nu angivna områden kunna meddelas i särskilda överenskommelser.

5) Artiklarna 35—38 ändrar nummer till 39—42.

6) Ny Artikel 43 (efter nuvarande Artikel 38)

Artikel 43

I det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas.

7) Artiklarna 39—65 ändrar nummer till 44—70.

8) Tillägg till Artikel 61 (nuvarande Artikel 56)

I ministerrådet ingå medlemmar av varje lands regering. I undantagsfall kan regering vid sammanträde företrädas av härtill befullmäktigad ämbetsman; dock måste minst tre av länderna vara representerade av regeringsmedlemmar.

Varje land utser en regeringsmedlem med uppgift att med biträde av en ämbetsman svara för samordningen av nordiska samarbetsfrågor.

Ministerrådet bistås i sin verksamhet av ämbetsmannakommittéer och av ministerrådets sekretariat.

Nordiska ministerrådet får härmed anhålla om Nordiska rådets yttrande om ovanstående förslag.

Helsingfors den 7 december 1973

Kjell-Olof Feldt
Ordförande i
Nordiska ministerrådet

BILAGA 1

**Till Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté från arbetsgruppen
för teknisk översyn av Helsingforsavtalet**

På vägnar av arbetsgruppen för teknisk översyn av Helsingforsavtalet
får jag översända arbetsgruppens rapport av den 23 oktober 1973.

Stockholm den 16 november 1973

Pär Kettis

Rapport

från arbetsgruppen för teknisk översyn av Helsingforsavtalet

1. Uppdraget

På mötet mellan de nordiska statsministrarna, samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium den 21 november 1972 beslöts att företaga en genomgång och anpassning av Helsingforsavtalets bestämmelser om det nordiska samarbetets sakliga innehåll till den utveckling som har ägt rum sedan avtalet ingicks. Man var enig om att genomgången skulle vara av teknisk karaktär och utföras på sådant sätt att en föreslagen komplettering av Helsingforsavtalet med bestämmelser om samarbete på miljövårdens område ej försenades.

At ställföreträdarkommittén och sekreterarkollegiet uppdrogs att framlägga förslag till ändringar av avtalet.

På mötet mellan de nordiska statsministrarna, samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium den 20 februari 1973 enades man om att ställföreträdarkommittén och sekreterarkollegiet skulle tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppgift att förbereda de aktuella ändringarna i Helsingforsavtalet.

Till att ingå i den särskilda arbetsgruppen har ställföreträdarkommittén utsett statssekreterare Ove Rainer och sekreterarkollegiet generalsekreterare Eiler Hultin och tf. presidiesekreterare Pär Kettis.

Arbetsgruppen har hållit möte i Mariehamn den 17 augusti.

2. Genomgång av Helsingforsavtalet

I ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (*C 1/1973*) föreslogs att Helsingforsavtalet skulle kompletteras med bestämmelser om samarbete på *miljövårdens* område. Förslaget omfattade tillägg av ordet "miljövården" i Artikel 1 och tre nya artiklar som skulle placeras omedelbart efter bestämmelserna om samarbete på samfärdselsens område (efter Artikel 29).

Arbetsgruppen tillstyrker att de föreslagna bestämmelserna införlivas i Helsingforsavtalet.

Arbetsgruppen har genomgått bestämmelserna om rättsligt, kulturellt, socialt och ekonomiskt samarbete samt samarbete på samfärdselsens område. Särskilt har övervägts om tillkomsten av särskilda avtal om kultursamarbetet 1971 och transportsamarbetet 1972 föranleder tekniska justeringar.

På *kulturområdet* beröres t. ex. Artiklarna 8—13 i Helsingforsavtalet av kulturavtalets artiklar 3 och 5. Även Helsingforsavtalets Artikel 36 om samarbetets former, 41 om Nordiska rådets hörande och 48 om utskottens uppgifter är aktuella i detta sammanhang genom att kultur-

avtalet föreskriver hur Nordiska rådet skall höras. Kulturutskottets uppgift att vara det organ som skall höras om budgetförslag var inte förutsedd när Helsingforsavtalet reviderades.

Motsvarande vad som sagts om kulturområdet gäller även på *transportsektorn*.

Man kan därutöver peka på förhållandet mellan Helsingforsavtalets bestämmelser och konventionen om social trygghet, arbetsmarknadsöverenskommelsen m. fl.

Även på övriga samarbetsområden har Helsingforsavtalets bestämmelser genomgått.

Arbetsgruppen har funnit att Helsingforsavtalets målsättningsartiklar fortfarande utgör en värdefull allmän grund för ett utvecklande av det nordiska samarbetet. En komplettering av Helsingforsavtalet med vad som uppnåtts genom avtal för särskilda områden skulle snabbt bli omodern och behöva upprepas allteftersom nya avtal och andra överenskommelser tillkommer. Arbetsgruppen föreslår därför inte någon komplettering av ifrågasvarande bestämmelser. Däremot finner arbetsgruppen att det skulle vara värdefullt med en uttrycklig hänvisning till de avtal, överenskommelser etc. som ingåtts eller kan komma att ingås och som preciserar hur målsättningarna skall förverkligas.

En sådan bestämmelse föreslås införd omedelbart före nuvarande Artikel 30 under rubriken "*Särskilda överenskommelser*" och med följande lydelse:

"Närmare bestämmelser om samarbetet inom nu angivna områden kunna meddelas i särskilda överenskommelser."

Bland avtal som avses i den nya artikeln bör i första hand framhållas avtalen den 15 mars 1971 om kulturellt samarbete och den 6 november 1972 om samarbete på transport- och kommunikationsområdet. Dessa avtal innehåller detaljerade bestämmelser om samarbetet på ifrågasvarande områden. Liknande bestämmelser finns emellertid också i andra avtal och överenskommelser.

På en del viktiga områden bedrivs nordiskt samarbete däremot mer eller mindre formlöst. Det förtjänar framhållas att avsikten inte är att ändra på detta förhållande genom införandet av den här föreslagna bestämmelsen.

Handlingars offentlighet vid nordiska organ utreds för närvarande av en arbetsgrupp som tillsatts enligt beslut av Nordiska rådets presidium och samarbetsministrarna den 21 november 1972. Även i den offentliga debatten har offentlighetsfrågan berörts. Det är angeläget att alla aktuella ändringar av avtalet sker på en gång med hänsyn till den erforderliga proceduren för ändring. Om förslag skulle framläggas om att en bestämmelse om offentlighet tas in i Helsingforsavtalet bör denna placeras i en ny artikel efter nuvarande Artikel 38 och med följande lydelse:

”I det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas.”

Alt. I (*Rainer*)

Enligt nuvarande Artikel 56 första stycket ingår i ministerrådet medlemmar av varje lands regering. De hittillsvarande erfarenheterna från ministerrådets möten har visat att det vid vissa tillfällen kan uppstå svårigheter för något land att låta sig företrädas på regeringsnivå. Det gäller i första hand den isländska regeringen. Men det kan också någon gång inträffa att på grund av sjukdom eller annan oförutsedd händelse en minister blir förhindrad att delta i ministerrådsmöte och att ersättare inte kan utses inom ifrågavarande regering. Därför föreslår arbetsgruppen ett tillägg till artikel 61 av följande lydelse:

”I särskilt fall kan dock regering företrädas av ämbetsman.”

Alt. II (*Hultin, Kettis*)

Enligt nuvarande Artikel 56 första stycket ingår i ministerrådet medlemmar av varje lands regering. De hittillsvarande erfarenheterna från ministerrådets möten har visat att det vid vissa tillfällen kan uppstå svårigheter för Islands regering att låta sig företrädas på regeringsnivå. Arbetsgruppen föreslår därför att en kompletterande regel införes som möjliggör för Island att i särskilda fall låta sig representeras på annat sätt. Bestämmelsen föreslås få en allmän giltighet, men är ej avsedd att användas av övriga länder. Det förutsättes att ministerrådet vid tillämpningen av undantagsregeln avstår från att behandla fråga av särskild betydelse för Island. Efter samråd med den isländske statsministern föreslår arbetsgruppen ett tillägg till artikel 61 av följande lydelse:

”I särskilt fall kan dock ett land företrädas av sin beskickningschef i det land där mötet äger rum.”

Ministerrådet har två sekretariat, ett i Oslo och ett i Köpenhamn. På olika områden bistår ministerrådet av ämbetsmannakommittéer, bland vilka kan nämnas ställföreträdarkommittén, som bistår samarbetsministrarna, ämbetsmannakommittéer för kulturellt samarbete och för transportfrågor, nordiska socialpolitiska kommittén m. fl. Arbetsgruppen finner det naturligt att komplettera nuvarande Artikel 56 med en bestämmelse om att ”ministerrådet bistås i sin verksamhet av ämbetsmannakommittéer och av ministerrådets sekretariat.”

Från olika håll har pekats på att man bör finna en lösning på problemet med dubbelrapporteringen i meddelanden, som avges enligt Artikel 60, ministerrådets berättelse, som avges enligt Artikel 59 och övriga berättelser, som lämnas på begäran av Nordiska rådet. Inom Nordiska rådets organ har man uppmärksammat denna fråga och det kan förväntas att vissa förslag eller synpunkter kommer att framföras från Nordiska rådets sida.

Nordiska organisationskommittén (Fagerholm-kommittén) gjorde följande uttalande beträffande meddelanden (*NU 1969: 20 sid. 51*):

”Liksom hittills bör Nordiska rådet få meddelanden från regerings- sidan om de åtgärder som vidtagits med anledning av rådets rekommendationer. Detsamma bör gälla i fråga om framställningar av presidiet.

Det har tidigare förordats, att rekommendationer och andra framställningar skall kunna riktas inte endast till en eller flera regeringar utan också till ministerrådet. Som en följd härav bör även meddelandena kunna avlämnas antingen av en eller flera regeringar eller av ministerrådet.

Organisationskommittén har till en början funnit det naturligt att ministerrådet lämnar meddelanden med anledning av de rekommendationer som har ministerrådet som adressat. Är rekommendationen riktad till en eller flera av regeringarna, bör däremot denna eller dessa regeringar kunna lämna meddelande till Nordiska rådet, men det bör i sådant fall även vara möjligt att meddelande avlämnas av ministerrådet som samarbetsorgan för regeringarna (art. 60). Det är angeläget att meddelandena får ett sådant innehåll att de ger en tydlig bild av sakernas aktuella läge.”

Sista meningen förtjänar särskilt understrykas.

Enligt stadgad praxis avses med meddelanden enligt Helsingforsavtalet meddelande i den form som för närvarande tillämpas. Ordalydelsen i Artikel 60 utesluter emellertid inte att meddelandena ges en annan form så länge som det sakliga syftet tillgodoses. En sådan ändring bör emellertid förutsätta att både avsändare och mottagare blir ense om en ny ordning.

Arbetsgruppen föreslår att ministerrådets sekretariat får i uppdrag att i samråd med presidiesekretariatet lägga fram förslag till fördelning mellan meddelandena, ministerrådets berättelse och övriga berättelser. I övervägandena skall då ingå de synpunkter som Nordiska rådet kan komma att framföra. Efter förberedande behandling av ställföreträdarkommittén och sekreterarkollegiet bör beslut fattas på möte mellan presidiet och ministerrådet.

3. Förslag

Arbetsgruppen föreslår följande ändringar i samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (Helsingforsavtalet) av 1962 med ändringar 1971.

(Föreslagna ändringar understrukna)

1) Tillägg till Artikel 1

De fördragsslutande parterna skola eftersträva att bevara och ytterligare utveckla samarbetet mellan länderna på det rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska området *samt* i fråga om samfärdseln *och miljövärdens*.

2) Nya artiklar 30—32 med rubrik

Samarbete på miljövärdens område

Artikel 30

De fördragsslutande parterna skola i nationell lagstiftning och vid tillämpningen därav i största möjliga omfattning likställa övriga fördragsslutande parter miljövärdssintressen med det egna landets.

Artikel 31

De fördragsslutande parterna skola eftersträva harmonisering av sina miljöskyddsregler i syfte att uppnå största möjliga överensstämmelse i fråga om normer och riktlinjer för utsläpp av föroreningar, användning av miljögifter och andra störningar av miljön.

Artikel 32

De fördragsslutande parterna skola eftersträva samordning i fråga om avsättning av naturskydds- och friluftsområden samt i fråga om fridlysning och andra åtgärder för skydd av växter och djur.

3) Artiklarna 30—34 ändrar nummer till 34—37.

4) Ny artikel 38 med rubrik

*Särskilda överenskommelser**Artikel 38*

Närmare bestämmelser om samarbetet inom nu angivna områden kunna meddelas i särskilda överenskommelser.

5) Artiklarna 35—38 ändrar nummer till 39—42.

6) Ny artikel 43 (efter nuvarande Artikel 38)

(Artikel 43

I det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas.)

7) Artiklarna 39—63 ändrar nummer till 44—68.

8) Tillägg till Artikel 61 (nuvarande Artikel 56)

I ministerrådet ingå medlemmar av varje lands regering.

Alt. I

I särskilt fall kan dock regering företrädas av ämbetsman.

Alt. II

I särskilt fall kan dock ett land företrädas av sin beskickningschef i det land där mötet äger rum.

Varje land utser en regeringsmedlem med uppgift att med biträde av en ämbetsman svara för samordningen av nordiska samarbetsfrågor.

Ministerrådet bistås i sin verksamhet av ämbetsmannakommittéer och av ministerrådets sekretariat.

Helsingfors och Stockholm den 23 oktober 1973

Ove Rainer

Eiler Hultin

Pär Kettis

*BILAGA 2***Promemoria från Nordiska ministerrådets sekretariat angående vissa tillägg till Helsingforsavtalet**

1. I rapporten från arbetsgruppen för teknisk översyn av Helsingforsavtalet anges att om en bestämmelse rörande offentlighet skall införas i Helsingforsavtalet, bör denna placeras i en ny artikel efter nuvarande artikel 38 och ha följande lydelse: "I det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas."

Ministerrådet har beslutat att största möjliga offentlighet i det nordiska samarbetet bör iakttagas och att detta bör anges i Helsingforsavtalet på sätt som angivits ovan.

Vad avser ministerrådets sekretariat kommer, i enlighet med avtalet den 12 april 1973 om ministerrådets sekretariat och deras rättsliga ställning, ministerrådet att utfärda närmare bestämmelser om handlingars offentlighet.

2. Enligt nuvarande Artikel 56 första stycket ingår i ministerrådet medlemmar av varje lands regering. Inom arbetsgruppen har utarbetats två alternativ till tillägg till denna artikel. Enligt det ena alternativet (Hultin och Kettis) skulle tillägget erhålla följande lydelse: "I särskilt fall kan dock ett land företrädas av sin beskickningschef i det land där mötet äger rum." Detta förslag kan emellertid i praktiken medföra svårigheter för ministerrådets mötesverksamhet. Det gäller bl. a. när möten hålls i Finland eller Island. Finland har nämligen ingen beskickningschef placerad i Reykjavik och Island har ingen beskickningschef placerad i Helsingfors.

Vidare har de hittillsvarande erfarenheterna från ministerrådets möten visat att det vid vissa tillfällen kan uppstå svårigheter för ett land att låta sig företrädas på ministernivå. Det gäller i första hand Island. Det kan också inträffa att en minister på grund av hastigt inträffad sjukdom eller annan oförutsedd händelse blir förhindrad att delta i ministerrådsmöte och att ersättare med kort varsel inte kan utses inom ifrågavarande regering. Det vore olyckligt om detta skulle leda till att ett ministerrådsmöte måste inställas. Härigenom riskerar man att behandlingen av viktiga och brådskande frågor måste uppskjutas. Att i en sådan situation sammankalla ett nytt ministerrådsmöte med kort varsel är knappast möjligt. För samarbetsministrarna gäller exempelvis att ministerrådsmöten bestäms halvårsvis i förväg.

Enligt det andra alternativet (*Rainer*) skulle tillägget erhålla följande lydelse: "I särskilt fall kan dock regering företrädas av ämbetsman." Mot detta alternativ kan den invändningen göras att det skulle kunna

medföra risker för att ministerrådsmötena i praktiken blir ämbetsmannamöten och inte ministermöten.

En kompromisslösning bör vara möjlig från följande utgångspunkter. För det första bör i avtalet klart sägas ut att det endast är i undantagsfall som en regering vid sammanträde kan företrädas av annan än regeringsmedlem. Det bör vidare betonas att denne måste vara en härtill befullmäktigad ämbetsman. Slutligen bör klart anges att — även i de undantagsfall då tilläggsbestämmelsen äger tillämplighet — minst tre av de nordiska ländernas regeringar måste vara representerade av regeringsmedlemmar. Tillägget till nuvarande artikel 56 (nya artikel 61) bör sålunda få följande lydelse: ”I undantagsfall kan regering vid sammanträde företrädas av härtill befullmäktigad ämbetsman; dock måste minst tre av länderna vara representerade av regeringsmedlemmar.”

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över ministerrådsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist ministerrådets forslag angående ændringer og tilføjelser til Helsingforsaftalen.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 7. januar 1974 i København og den 5. og 6. februar 1974 i Stockholm.

I udvalgets møde den 6. februar 1974 deltog justitsminister Nathalie Lind, Danmark, statsråd Inger Louise Valle, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige. Den finske justitieminister var repræsenteret ved kanslichef Kai Korte. Den islandske justitsminister var repræsenteret ved departementschef Baldur Møller.

1. Forslaget

Forslaget er fremsat på baggrund af forslag indeholdt i en rapport af 23. oktober 1973 fra en af de nordiske statsministre, samarbejdsministrene og Nordisk Råds præsidium nedsat arbejdsgruppe vedrørende teknisk gennemgang af Helsingforsaftalen. Endvidere ligger et pro memoria fra ministerrådets sekretariat til grund for forslaget. De to nævnte dokumenter er optaget som bilag til forslaget.

Forslaget er inddelt i 8 punkter omhandlende følgende fire spørgsmål:

- 1) Samarbejde på miljøområdet,
- 2) Særlige overenskomster,
- 3) Offentlighed, og
- 4) Ministerrådets sammensætning.

ad 1) Miljøspørgsmål

Det foreslås at art. 1 i Helsingforsaftalen ændres således, at også miljøbevarelse sættes som et af hovedområderne for det nordiske samarbejde.

Der foreslås endvidere indsat tre nye artikler, hvorefter der i de nationale lovgivninger skal ske en ligestilling af landets egne og de andre nordiske landes miljøinteresser, endvidere gennemførelse af en harmonisering af normer og retningslinjer for forureningsudledning med videre, samt efterstræbelse af samordning om fredning og udlægelse af natur- og friluftsområder.

Forslagene er identiske med forslagene til ændring af Helsingforsaftalen i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde til rådets 21. session 1973 (C 1/1973).

ad 2) Særlige overenskomster

Det foreslås, at der indsættes en bestemmelse i Helsingforsaftalen, hvorefter nærmere bestemmelser om samarbejdet inden for de nu gældende områder kan meddeles i særlige overenskomster.

Forslaget er i overensstemmelse med arbejdsgruppens indstilling.

ad 3) Offentlighed

Ministerrådet har besluttet, at der bør iagttages størst mulig offentlighed i det nordiske samarbejde og foreslår, at dette udtrykkelig anføres i Helsingforsaftalen.

ad 4) Ministerrådets sammensætning

Der foreslås indsat en bestemmelse om, at en regering i undtagelsestilfælde kan lade sig repræsentere i ministerrådet af en dertil befuldmægtiget embedsmand, idet dog mindst tre af landene skal være repræsenteret af regeringsmedlemmer. Endvidere foreslås indsat, at ministerrådet i sin virksomhed bistås af embedsmandskomiteer og af ministerrådets sekretariat.

*2. Arbejdsgruppen vedrørende teknisk gennemgang af Helsingforsaftalen og ministerrådssekretariatets pro memoria**ad 1) Miljøspørgsmål*

Arbejdsgruppen har anbefalet gennemførelse af de forslag til miljøbestemmelser, som indeholdtes i C 1/1973.

Ministerrådet har lagt arbejdsgruppens indstilling til grund.

ad 2) Særlige overenskomster

Arbejdsgruppen har gennemgået Helsingforsaftalens bestemmelser om retsligt, kulturelt, socialt og økonomisk samarbejde samt samarbejde på samfærdslens område og har særligt overvejet, om tilkomsten af særlige aftaler om kultursamarbejdet og om transportsamarbejdet burde medføre tekniske justeringer af Helsingforsaftalen.

Arbejdsgruppen er nået til det resultat, at en komplettering af Helsingforsaftalen med, hvad der er opnået gennem aftaler for særskilte områder hurtigt ville gøre Helsingforsaftalen utidssvarende og medføre behov for hyppige justeringer. Arbejdsgruppen finder det derimod værdifuldt med en udtrykkelig henvisning til de aftaler med videre, som er indgået eller vil blive indgået, og som præciserer, hvorledes målsætningen skal virkeliggøres.

Arbejdsgruppens indstilling er blevet fulgt af ministerrådet.

ad 3) Offentlighed

Arbejdsgruppen anfører, at spørgsmålet om offentlighed ved nordiske

organer undersøges i en særlig arbejdsgruppe, som endnu ikke har afsluttet arbejdet.

Selv om det endelige resultat således ikke kendes, foreslås det at man af hensigtsmæssige grunde søger alle aktuelle ændringer gennemført på én gang og foreslår derfor indsat den citerede bestemmelse om offentlighed.

Promemoriets fra ministerrådssekretariatet anfører, at ministerrådet har besluttet at størst mulig offentlighed bør iagttages i det nordiske samarbejde. For så vidt angår ministerrådets sekretariat vil reglerne om offentlighed blive fastsat af ministerrådet.

ad 4) Ministerrådets sammensætning

Efter Helsingforsaftalen består ministerrådet af medlemmer af hvert lands regering. Arbejdsgruppen anfører, at erfaringerne fra ministerrådets møder viser, at det i visse tilfælde kan være vanskeligt for Island at lade sig repræsentere på regeringsniveau. Arbejdsgruppen foreslår derfor indsat en bestemmelse om møde ved stedfortræder i ministerrådet.

Et flertal i arbejdsgruppen foreslår indsat en generel bestemmelse, hvorefter et land i særlige tilfælde kan lade sig repræsentere af sin ambassadør i det land, hvor mødet finder sted, idet det forudsættes, at bestemmelsen kun bringes i anvendelse for Islands vedkommende.

Et mindretal påpeger, at der også kan opstå vanskeligheder for de andre lande ved at lade sig repræsentere på regeringsniveau, for eksempel på grund af sygdom. Der foreslås derfor indsat en bestemmelse, hvorefter en regering i særlige tilfælde kan lade sig repræsentere af en embedsmand.

I ministerrådssekretariatets promemoria fremhæves det, at vedtagelse af den af flertallet i arbejdsgruppen foreslåede bestemmelse kan give anledning til vanskeligheder, idet Island ingen ambassadør har i Finland, og Finland ingen ambassadør har i Island. Der peges endvidere på, at en minister pludseligt kan blive forhindret i at give møde, uden at det er muligt at erstatte vedkommende med et andet regeringsmedlem. Det vil være uheldigt, om gennemførelsen af et ministerrådsmøde derved ikke skulle være mulig, hvis regeringen i et sådant tilfælde ikke kan lade sig repræsentere ved en embedsmand.

Over for arbejdsgruppens mindretalsindstilling anføres det dog i promemoriets, at den af mindretallet foreslåede bestemmelse kan indebære risiko for, at ministerrådsmøderne i praksis bliver embedsmandsmøder og ikke ministermøder.

Ministerrådssekretariatet foreslår derfor en kompromisløsning, hvorefter en regering i undtagelsestilfælde lader sig repræsentere af en dertil befuldmægtiget embedsmand, idet dog mindst tre af landene skal være repræsenterede af regeringsmedlemmer.

Ministerrådet har fulgt indstillingen i pro memoriets fra ministerrådssekretariatet.

3. Udvalget

Udvalget har følgende bemærkninger til ministerrådsforslaget:

ad 1) Miljøspørgsmål

Ministerrådets forslag til bestemmelser om miljøspørgsmål er enslydende med forslaget fremsat i C 1/1973.

Under rådets 21. session 1973 blev afsnittet i ministerrådets beretning om miljøspørgsmål behandlet af det socialpolitiske udvalg. I udvalgets betænkning af 17. februar 1973 udtales det, at vedrørende de af udkastet til miljøbeskyttelseskonvention foranledigede ændringsforslag til Helsingforsaftalen har udvalget ikke indvendinger.

Juridisk udvalg kan på denne baggrund anbefale de foreslåede miljøbestemmelser.

ad 2) Særlige overenskomster

Udvalget kan tilslutte sig de synspunkter, der er fremført af arbejdsgruppen og anbefaler den foreslående bestemmelse.

ad 3) Offentlighed

I udvalgets betænkning vedrørende C 1/1974 har udvalget i anledning af omtalen i ministerrådets beretning af offentlighedsspørgsmålene udtalt følgende:

”Det fremgår af beretningens kap. I, at spørgsmålet om offentlighedsprincippets tillempling i nordiske arbejdsorganer er genstand for drøftelse i en arbejdsgruppe nedsat af præsidiet og ministerrådet. Arbejdsgruppen forventes at aflægge en rapport.

Udvalget har fra et af arbejdsgruppens medlemmer modtaget en redegørelse for arbejdet i arbejdsgruppen.

Efter udvalgets opfattelse er spørgsmålet om, efter hvilke retningslinjer, offentlighedsprincippet skal tillempe i nordiske samarbejdsorganer, et spørgsmål af væsentlig betydning også for arbejdet i Nordisk Råd og for arbejdet i Nordisk Råds udvalg. Udvalget mener derfor, at arbejdsgruppens rapport bør forelægges Nordisk Råd til udtalelse, således at der bliver mulighed for under anden samling af rådets 22. session at drøfte offentlighedsspørgsmålet i plenarforsamlingen på grundlag af en redegørelse fra juridisk udvalg eller et af rådets øvrige udvalg.”

Udvalget ønsker også i forbindelse med behandlingen af spørgsmålet om offentlighed under denne sag at fremhæve disse synspunkter, men kan i øvrigt anbefale den foreslåede bestemmelse.

ad 4) Ministerrådets sammensætning.

Efter at udvalget på mødet den 6. februar i Stockholm med de nordiske justitsministre har haft lejlighed til at drøfte udformningen af

bestemmelsen om ministerrådets sammensætning, skal udvalget udtale følgende:

Udvalget har nævnt principielle betænkeligheder ved at anbefale en ordning, der efter udvalgets mening indebærer risiko for, at ministerrådet i sine møder, herunder specielt i fællesmøder med udvalg i Nordisk Råd, ikke skulle være så repræsentativt som det er ønskeligt.

I fællesmødet den 6. februar mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg har justitsministrene forsikret udvalget om, at en bestemmelse, der indebærer mulighed for at embedsmand kan repræsentere en minister i ministerrådet, kun vil blive udnyttet i rene undtagelsestilfælde, hvor pludselig sygdom eller andet pludseligt forfald forhindrer en minister i at deltage i et ministermøde. Ministrene gav endvidere udtryk for det principielle synspunkt, at i tilfælde hvor det er muligt, bør en forhindret minister være repræsenteret af en anden minister fra samme land.

Idet udvalget erkender de praktiske vanskeligheder, et ubetinget krav om samtlige ministres tilstedeværelse i ministerrådsmøder medfører, og efter at udvalget har modtaget justitsministrenes forsikring om, at en bestemmelse som den foreslåede kun vil blive anvendt i undtagelsestilfælde, kan udvalget tiltræde ministerrådets forslag til ændring af den nugældende artikel 56 i Helsingforsaftalen.

Juridisk udvalg skal herefter indstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre forslag til ændring af og tillæg til Helsingforsaftalen.

Stockholm, den 6. februar 1974

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>K. B. Andersen (S)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>
Fung. formand		
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>	<i>Olaf Knudsen (H)</i>
<i>Thor Lund (A)</i>	<i>Ambjørg Sælthun (Sp)</i>	<i>Lars Werner (vpk)</i>

Reservation

Undertegnede medlemmer, der i øvrigt kan tiltræde udvalgets indstilling, mener, at der kun bør være adgang til for ét land at lade sig repræsentere i ministerrådsmøder af en embedsmand.

Stockholm, den 6. februar 1974

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Timo Mäki (KoK)

Ministerrådsförslag

om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

(Väckt av Nordiska ministerrådet)

Vid överläggningar i Stockholm den 7—9 september 1971 mellan representanter för den statliga naturvården i de nordiska länderna föreslog Norges representanter att skyddsvärda naturområden borde prioriteras på nordisk nivå. Förslaget ledde till att en arbetsgrupp för skydd av nordiska naturtyper och biotoper bildades med deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Arbetsgruppen framlade den 11 maj 1973 en rapport (*NU 1973: 16*) med en förteckning över 10—12 områden per land som enligt gruppens mening är bland de mest värdefulla landskapsområdena i Norden. Urvalet har skett på grundval av naturvetenskapliga kriterier. Arbetsgruppens rapport har remissbehandlats nationellt. Av remissyttrandena framgår att man i Danmark, Finland, Norge och Sverige delar arbetsgruppens uppfattning att de utvalda områdena är mycket värdefulla ur naturvårdssynpunkt. Man framhåller dock, i likhet med arbetsgruppen, att förteckningen inte är uttömmande. Det finns även andra områden i Norden som är värdefulla och skyddsvärda ur naturvårdssynpunkt. Förteckningen bör emellertid utgöra ett gott underlag för de naturvårdande myndigheterna i de nordiska länderna i deras löpande arbete för att skydda och vårda naturen.

Rapporten har behandlats av ämbetsmannakommitten för miljövårdsfrågor vid ett sammanträde i Stockholm den 29 januari 1974. Kommitten beslöt föreslå ministerrådet dels uttala att de utvalda områdena är mycket värdefulla ur naturvårdssynpunkt, att de är av gemensamt nordiskt intresse samt att det är regeringarnas avsikt att ta hänsyn till detta i det fortsatta arbetet med att skydda naturområden och med att utforma och genomföra konkreta skyddsåtgärder inom de olika områdena, dels uppdraga åt kommittén att inom ramen för programmet för det nordiska samarbetet på naturvårdsområdet fortlöpande se över och komplettera den förteckning över skyddsvärda områden i Norden vilken framlagts i ifrågavarande rapport.

Med hänvisning till ovanstående får Nordiska ministerrådet härmed anhålla om Nordiska rådets yttrande över den nordiska arbetsgruppens för skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse rapport: "Oversikt över verneområden i Danmark, Finland, Norge og Sverige" (NU 1973: 16).

Stockholm den 5 februari 1974

Svante Lundkvist

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över ministerrådsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse. Utskottet har behandlat ministerrådsförslaget vid sitt möte den 15 februari 1974 i Stockholm.

Utskottet anmäler att behandlingen av ministerrådsförslaget fortsätter inom utskottet.

Stockholm den 15 februari 1974

Ingvar Bakken (A)

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)

Gerda Møller (KF)

Fung. förman

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Saimi Ääri (K)

Berättelse**rörande det nordiska samarbetet**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet får härmed i enlighet med artikel 59 i det reviderade samarbetsavtalet av den 23 mars 1962 överlämna rapport om det nordiska samarbetet till Nordiska rådets 22:a session.

Helsingfors december 1973

För Nordiska ministerrådet:

Kjell-Olof Feldt

Olli Bergman

Innehållsförteckning

	sid.	
Inledning	564	
Kapitel I	Det nordiska samarbetet — Ministerrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet	566
Kapitel II	Samarbete på lagstiftningsområdet	579
Kapitel III	Kulturellt samarbete	596
Kapitel IV	Samarbete i sociala frågor och hälsofrågor	623
	1. Socialpolitiskt samarbete	623
	2. Hälsofrågor	625
Kapitel V	Samarbete i arbetsmarknadsfrågor	627
Kapitel VI	Samarbete i arbetsmiljöfrågor	632
Kapitel VII	Miljövårdssamarbete	637
Kapitel VIII	Ekonomiskt samarbete	645
	1. Utveckling i nordisk samhandel under 1972	645
	2. Marknadsfrågor	646
	3. Andra handels- och valutapolitiska frågor	649
	4. Industri- och energipolitik	652
	5. Regionalpolitik	660
	6. Konsumentpolitik	667
Kapitel IX	Samarbete i fråga om transport, kommunikationer och turism	670
	1. Transport och kommunikation	670
	2. Turistfrågor	673
Kapitel X	Samarbete i fråga om bistånd till utvecklingsländer	675
Kapitel XI	Organisatoriska förhållanden	680

Inledning

I ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 21:a session i Oslo 1973 lämnades en redogörelse för det nordiska samarbetet under närmast föregående verksamhetsår. I berättelsen redovisades bl. a. det handlingsprogram för det nordiska samarbetet, som utarbetats av ministerrådet, samt den utbyggnad som skett av organisationen för det nordiska samarbetet.

I föreliggande berättelse redovisas utvecklingen av det nordiska samarbetet under 1973. I kapitel I lämnas bl. a. en sammanfattande redogörelse för vidtagna och planerade åtgärder inom ramen för det nordiska samarbetet. På åtskilliga punkter, särskilt när ministerrådets ställningstaganden medför att medel bör anvisas, gäller självklart att planerade åtgärder blir beroende av de nordiska parlamentens godkännande.

Ministerrådet kommer att ta slutlig ställning till 1975 års budget först efter Nordiska rådets 22:a session. Kapitel II—X innehåller en närmare redovisning av samarbetet på olika sakområden. En redogörelse för arbetet med den organisatoriska uppbyggnaden återfinns i kapitel XI.

I denna berättelse har följande rådsrekommendationer besvarats:

- 21/1963 ang. gemensam utbildning för teater, film, radio och television s. 619
- 24/1964 ang. vidgat lärarutbyte s. 611—612
- 1/1966 ang. nordisk tentamensgiltighet s. 612—613
- 5/1966 ang. försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen s. 586
- 7/1966 ang. vuxenundervisning i radio och television s. 614
- 26/1967 ang. enhetlig nordisk skolordning s. 609—611
- 22/1969 ang. gränskommunalt samarbete s. 664
- 9/1970 ang. material till undervisning i radio och television s. 614
- 13/1970 ang. nordiska skol- och studentbetygs giltighet s. 612—613
- 26/1970 ang. ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete s. 620—621
- 27/1970 ang. samarbete på förskolans område s. 610
- 30/1970 ang. åtgärder mot Östersjöns förorening s. 637
- 2/1971 ang. ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte s. 621
- 10/1971 ang. samnordisk utbildning av konservatorer s. 615
- 20/1971 ang. utbyggnad av TV-samarbetet mellan Sverige och Finland s. 616
- 21/1971 ang. samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerrack, Kattegatt och Öresund s. 637
- 24/1971 ang. ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område s. 618
- 26/1971 ang. översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur s. 616—617
- 28/1971 ang. personalens ställning vid gemensamma institutioner s. 684
- 29/1971 ang. de gemensamma nordiska institutionernas ställning s. 683
- 3/1972 ang. åtgärder mot vissa luftföroreningar s. 642
- 4/1972 ang. nordisk miljöskyddskonvention s. 636
- 14/1972 ang. utgivande av en nordisk historia s. 613
- 17/1972 ang. nordiskt kulturcentrum i Tórshavn s. 620
- 5/1973 ang. fortbildning av lärare vid socialhögskolor s. 615
- 12/1973 ang. samarbete rörande marknadsproblem s. 646
- 13/1973 ang. samarbete rörande GATT-förhandlingar s. 649
- 14/1973 ang. nordisk energipolitisk överenskommelse s. 656
- 15/1973 ang. ökat nordiskt TV-samarbete s. 616
- 23/1973 ang. ökad turism i Norden och stöd till NTTK s. 664 och 670

Ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet ersätter särskilda berättelse från följande nordiska organ:

Nordiska socialpolitiska kommittén

Ämbetsmannakommittén för miljövärdsfrågor (tidigare Nordiska kontaktorganet för miljövärdsfrågor)

Nordkalottkommittén

Ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor

Nordiska fonden för industriell utveckling och forskning

Kapitel I

Det nordiska samarbetet — Ministerrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet

I berättelsen till Nordiska rådets 21:a session presenterade ministerrådet ett nordiskt handlingsprogram för industri-, energi-, regional- och miljöpolitik samt för lagstiftnings-, kultur- och transportområdena. Programmet omfattade dels ett antal konkreta samarbetsprojekt, dels beslut om fortsatta utredningar på vissa områden.

Under 1973 har ministerrådet arbetat på att i praktiken genomföra handlingsprogrammet. Möjligheterna att utvidga samarbetet har också undersökts. De områden som i första hand är aktuella är arbetsmiljö-, turist- och konsumentområdena. Efter hand som samarbetet inom ministerrådets ram utvidgas till att omfatta allt fler områden blir det mer meningsfullt att tala om ett enda nordiskt handlingsprogram med ett antal speciella handlingsprogram för de olika berörda sektorerna.

Inom ministerrådets sekretariat har arbetet på att upprätta en budget för 1975 påbörjats. I nuvarande läge är det ej möjligt ange några siffror för budgeten som kommer att fastställas först efter Nordiska rådets 22:a session. Diskussioner om frågor av vikt för budgeten kommer att kunna hållas under sessionen i former som kan överenskommas mellan Nordiska rådet och ministerrådet.

Utbyggnaden av organisationen för det nordiska samarbetet är nu i det väsentliga genomförd. Ett tiotal ämbetsmannakommittéer är f. n. verksamma under ministerrådet. Rådet har sedan den 1 januari 1972 ett sekretariat för kulturfrågor i Köpenhamn och den 1 juli 1973 började sekretariatet för övriga samsarbetsområden sin verksamhet i Oslo.

Alla de nordiska länderna har nu reglerat sina förhållanden till EG. (För Islands vidkommande är dock problemen rörande handeln med fisk ännu inte lösta.) Det fortsatta nordiska samarbetet får sålunda ske mot bakgrund av de ingångna EG-avtalen samt EFTA-konventionen. Särskild uppmärksamhet kommer även i fortsättningen att från ministerrådets sida ägnas de problem som kan uppstå i det nordiska samarbetet på grund av att de nordiska länderna har olika former för anknytning till EG.

Ett betydelsefullt inslag i det nordiska samarbetet är den samverkan som äger rum i olika former när det gäller frågor som behandlas i internationella organisationer. På EG-området har denna samverkan tagit sig uttryck bl. a. i fortlöpande kontakter mellan länderna under för-

handlingarna med EG, senast under de norska förhandlingarna om ett handelsavtal. Vidare har i olika konkreta frågor ett samarbete på expertplanet etablerats. Det gäller bl. a. de tekniska föreskrifter på kol- och stålområdet som utarbetas i anslutning till Finlands, Norges och Sveriges avtal med CECA. Detta arbete väntas resultera i ett stort sett enhetligt regelsystem i Norden på detta område. Andra EG-frågor som är föremål för nordiska expertöverläggningar är trafikförsäkringskontrollen mellan de nordiska länderna och ursprungsfrågorna.

Ett nära samarbete mellan de nordiska länderna har under det senaste året ägt rum i fråga om förberedelserna inför förhandlingarna i GATT exempelvis i fråga om avskaffande av icke-tariffära handelshinder. Strävan har härvid varit att i största möjliga utsträckning samordna de nordiska ländernas förhandlingsupplägg och att nå fram till inbördes avstämnda förhandlingspositioner.

Beträffande de internationella valutafrågorna samarbetar de nordiska länderna i olika former. Mellan berörda departement och myndigheter äger konsultationer fortlöpande rum. De nordiska länderna har vidare en gemensam direktör i den Internationella valutafonden. De har också gemensam representation i det pågående arbetet inom den s. k. 20-gruppen på att reformera det internationella valutasystemet. Samverkan har gett ökade möjligheter att vinna gehör för de nordiska ländernas synpunkter.

Kontakter med Nordiska rådet

Efter hand som det nordiska samarbetet utvidgas ökar behovet att vidareutveckla kontakterna på olika områden mellan regeringarna och Nordiska rådet. Dessa kontakter har hittills fungerat väl. Samråd sker sedan gammalt mellan Nordiska rådets utskott och respektive fackministrar. Det föreligger emellertid ett behov av en fortlöpande anpassning av formen för dessa kontakter så att samråd får ökad betydelse för det nordiska samarbetets utveckling.

Nordiska rådet har anmält önskemål om att kopplas in på ett tidigare stadium vid behandlingen av i första hand den typ av ministerrådsbeslut som redovisas i ministerrådets berättelse till Nordiska rådet. Arbetet med berättelsen pågår i regel under perioden september—december. Ministerrådet är berett att någon gång under november—december redovisa arbetsläget för det forum som Nordiska rådet bestämmer vad beträffar berättelsen. Denna färdigställes därefter i ljuset av dessa överläggningar.

Det budgetförslag som behandlas av samsarbetsministrarna täcker frågor som berör flera av Nordiska rådets utskott utöver dess ekonomiska utskott. Det är emellertid svårt att få till stånd diskussioner mellan samsarbetsministrarna och alla rådsutskott om dessa budgetfrågor. Minister-

rådet är därför av den uppfattningen att sådana diskussioner bör samordnas t. ex. genom att ekonomiska utskottet eller det forum rådet bestämmer svarar för hela samarbetsfältet utom kultursektorn.

Ministerrådet är berett att med Nordiska rådet närmare diskutera hur dessa kontakter skulle kunna göras mera effektiva. På grundval av dessa diskussioner är ministerrådet berett att utarbeta närmare förslag härom. En mera rationell uppläggning av den formella rapporteringen i berättelser och meddelanden från ministerrådet till Nordiska rådet bör även diskuteras.

Kontakter med arbetsmarknadens parter

På många områden är kontakter med arbetsmarknadens parter av stort värde. Självfallet måste de grundläggande kontakterna ske på nationell nivå, dvs. direkt mellan varje regering och nationella intressegrupper. Samtidigt finns det emellertid ett behov av liknande relationer på ett nordiskt plan. Ministerrådet har därför i en skrivelse som svar på en hänvändelse från Nordens fackliga samorganisation uttryckt sin önskan att utveckla det nordiska samarbetet i samverkan med parterna på arbetsmarknaden. Ministerrådet har vidare förklarat att man har för avsikt att hålla samorganisationen orienterad om frågor av särskilt intresse och öppna möjligheter för att organisationens synpunkter kan framföras vid behandlingen av sådana frågor i arbetsgrupper och arbetsmannakommittéer. En samverkan av angivet slag har redan inletts på bl. a. arbetsmiljöområdet. Ministerrådet har vidare uttalat att man anser det lämpligt, att ministerrådets sekretariat och Nordens fackliga samorganisations sekretariat håller direkt informationskontakt i frågor av gemensamt intresse. Sådan kontakt har i praktiken redan etablerats i ett flertal frågor.

I en skrivelse till de nordiska arbetsgivarorganisationerna har ministerrådet förklarat att man ställer sig positiv till ett motsvarande samarbete med dessa.

Informationsfrågor

På olika sätt har det framgått att behovet av information i men även utanför Norden om det nordiska samarbetet är stort. Spridande av utrednings- och forskningsresultat samt information om gällande regler och bestämmelser på olika områden är nödvändiga. För närvarande sker det allmänna informationsarbetet om Norden huvudsakligen genom Nordiska rådet. Viss begränsad information sker genom kultursekretariatets försorg. Behovet av och de lämpligaste formerna för informationsarbetet utredes gemensamt av Nordiska rådets och ministerrådets sekretariat. Resultatet härav kan väntas föreligga i februari 1974. Ministerrådet anser att informationsarbetet är av central betydelse för

det nordiska samarbetet och att möjligheterna för en ökad samordning av informationen skall prövas.

Offentlighetsprincipen

Arbetet i många internationella institutioner är undandraget offentligheten. Ministerrådet har dock funnit det önskvärt att största möjliga offentliga insyn skall gälla för det nordiska samarbetet. Ministerrådet anser att sådan öppenhet är nödvändig för att säkerställa att allmänheten och olika intresseorganisationer etc. skall kunna dra nytta av, påverka och stimulera samarbetet.

I februari 1973 tillsattes en arbetsgrupp bestående av representanter för de enskilda länderna, ministerrådssekretariatet och presidiesekretariatet med uppgift att utreda och lägga fram förslag till regler om offentlighetsprincipens tillämpning på nordiska samarbetsorgan. Arbetsgruppens rapport väntas föreligga vid Nordiska rådets session i februari 1974.

Bistånd från de nordiska länderna till Island för återuppbyggnadsarbete med anledning av vulkanutbrottet på Vestmannaöarna

Vid Nordiska rådets session i Oslo i februari 1973 beslöt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att öka tidigare beslutat bistånd till Island (25 miljoner D.kr.) med 75 miljoner D.kr. så att totalsumman blev 100 miljoner D.kr. Av detta belopp skulle Danmark, Finland och Norge bidra med vardera 20 milj. D.kr. medan Sveriges bidrag skulle uppgå till 40 milj. D.kr.

Fonden för återuppbyggnadsarbetet torde enligt nuvarande beräkningar sammanlagt komma att förfoga över nästan 4 000 milj. isländska kronor. Bidragen från övriga nordiska länder motsvarar ca 38 % härav.

Fonden har påbörjat utbetalningen av ersättning för egendomsförluster. Enligt planerna skulle fonden bekosta uppförandet av 607 bostadslägenheter på andra orter i Island för de av katastrofen drabbade. (489 importerade prefabrikerade egnahemshus och radhus, 60 importerade provisoriska bostadshus, 12 hus som byggs inomlands samt ett 46 lägenheters hyreshus.) Inflyttningen i de första av dessa hus skedde i juli, men på grund av oförutsedda förseningar kommer de sista ca 100 husen inte att stå färdiga förrän efter årsskiftet. Kostnaderna för detta bostadsbyggande beräknas uppgå till ca 1 500 miljoner isl. kronor. När husen inte längre behövs för folk från Vestmannaöarna kommer de att säljas.

Enligt isländska beräkningar kommer fondens totalutgifter att uppgå till 6 000 milj. isl. kr., varav 900 milj. kr. driftkostnader i samband med olika arbeten på Vestmannaöarna, 3 300 milj. kr. skadeersättning av olika slag samt 1 800 milj. kr. till uppförande av bostadshus och

annan investering. Denna utgiftskalkyl anses fortfarande vara mycket osäker.

Ministerrådet konstaterar med tillfredsställelse att återuppbyggnadsarbetet i stort sett fullföljes planenligt.

Industrisamarbete

Samarbetet mellan företag i de nordiska länderna har utvecklats i ökande takt. En viktig förutsättning för detta samarbete är tullfriheten i handeln mellan de nordiska länderna. Genom EFTA-avtalet och genom de avtal som de nordiska länderna slutit med EG säkras i stort sett denna tullfrihet även för framtiden. I detta sammanhang bör nämnas att ministerrådet fäster stort avseende vid strävandena att förenkla ursprungsreglerna. Stabila förhållanden på valutaområdet är också av den största betydelse för en fortsatt jämn utveckling av samarbetet på industriområdet.

Inom vissa sektorer, exempelvis sådana där behov av stora utvecklingsresurser föreligger, bör ett ökat samarbete kunna medföra betydande fördelar. Ministerrådet strävar på olika sätt efter att stimulera samarbetet på sådana områden.

Den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling började sin verksamhet den 1 juli 1973. Dess första verksamhetsperiod sträcker sig till 31 december 1974 och ministerrådet har dragit upp riktlinjer för ett omfattande utvecklingsprogram under de närmaste åren. Fondens styrelse studerar f. n. en rad konkreta projekt av betydelse för det industriella utvecklingsarbetet. I vissa fall kommer projekten att behöva bidrag från fonden under flera år. För att säkra arbetet på sikt har ministerrådet, i linje med det tidigare fattade principbeslutet om att successivt öka fondens kapital till 50 milj. sv.kr., beslutat att fonden tillföres ytterligare 10 milj. sv.kr. 1975.

Byggsektorn

Byggsektorn är av stor betydelse för stora delar av industrin i de nordiska länderna och för den allmänna ekonomiska aktiviteten (sys-selsättningspolitiken, regionalpolitiken etc.).

Genom den ovan omtalade tullfriheten har förutsättningar skapats för en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna. Bestämmelserna om den nordiska arbetsmarknaden skapar möjligheter exempelvis för arbetskraften i ett område i ett nordiskt land med undersysselsättning att flytta till ett område i annat nordiskt land där brist på arbetskraft föreligger. Problemen för en integration av de nordiska byggmarknaderna ligger därför främst på andra områden exempelvis de existerande byggbestämmelserna i de olika länderna. Ministerrådet har i sitt handlingsprogram lagt särskild vikt vid strävandena att säkra integrationen av byggmarknaderna. Arbetet är mycket omfattande och en

ökad aktivitet i berörda nordiska samarbetsorgan, ämbetsmannakommittén för byggsektorn, Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB), Internordisk standardisering (INSTA) och Nordtest kan noteras. Dessutom har ministerrådet med hög prioritet startat två projekt inom byggsektorn. Arbetet, som kommer att utföras av två projektchefer som anställts vid ministerrådets sekretariat, kommer att gå ut på koordinering av det fortsatta utvecklingsarbetet med byggnormer samt tekniska standard- och kontraktsbestämmelser.

För att säkra att arbetet genomföres på sätt som svarar mot behoven anser ministerrådet att det krävs betydande resurser under de kommande åren.

Mättekniskt- och provtekniskt samarbete

Enligt ministerrådets uppfattning kan stora fördelar uppnås genom nordiskt samarbete på det mättekniska området. Befintliga mätresurser skulle bättre kunna utnyttjas. Besparingar skulle kunna göras genom att nyansskaffningar av dyrbar utrustning sker i samarbete. Totalt sett skulle mättekniken i Norden kunna hållas på en högre nivå än annars vore möjligt. De nordiska länderna skulle ha större förutsättningar att tillgodogöra sig samarbete på området med andra länder. Berörda industrier i de nordiska länderna skulle kunna dra avsevärda fördelar, inte minst för exporten. Det skulle vara av betydande värde för möjligheterna att utvidga samarbetet på andra områden, exempelvis inom miljövården och arbetsmiljöpolitiken.

Ministerrådet anser att det mättekniska samarbetet kan ge stora ekonomiska och tekniska fördelar åt de nordiska länderna och vill stödja en vidare utbyggnad av samarbetet.

Nordtest, det gemensamma nordiska organet på provnings- och kontrollområdet, som blev upprättat efter beslut av ministerrådet i februari 1973 har påbörjat sin verksamhet och medlen för driften beviljats av fonden för teknologi och industriell utveckling.

Energifrågor

De nordiska regeringarna har sedan länge haft löpande överläggningar om energifrågor av gemensamt intresse. Med anledning av den internationella energikrisen har denna kontakt intensifierats. Energit krisen kan inte antas bli kortvarig. Även om de omedelbara grunderna för den aktuella krisen kommer att försvinna kommer hela världen, och inte minst gruppen av högt industrialiserade länder att inställa sig på en ekonomisering av resurserna i framtiden. Det krävs såväl en kort- som långsiktig energipolitik som kommer att få genomgripande betydelse för hela samhället. Ministerrådet har beslutat att fortsätta utbyggnaden av kontakterna i energifrågor.

Samarbetet bedrivs kontinuerligt bl. a. inom Nordel, nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor samt ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik. Det kommer att behövas ytterligare resurser exempelvis för vissa utredningar på energiområdet.

Island har potentiellt överskott på energi. Ministerrådet har efter isländskt förslag beslutat utreda möjligheten av ett samarbete om att utnyttja de isländska energitillgångarna.

Regionalpolitik

I berättelsen till råds-sessionen i februari 1973 presenterade ministerrådet ett handlingsprogram på det regionalpolitiska området, som syftade till bl. a. en ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen och en samordning av de regionalpolitiska åtgärderna i de nordiska länderna. De olika punkterna i programmet har under 1973 närmare analyserats i syfte att få fram förslag till åtgärder för att förverkliga programmet. Arbetet med dessa frågor är omfattande och tidskrävande och det har därför endast i begränsad utsträckning varit möjligt att redan nu föreslå konkreta åtgärder. På flera punkter krävs fortsatt forskning och utredning.

Den utredning angående det kommunala samarbetet över de nordiska riksgränserna som tillsattes under 1970 har i år avslutat sitt arbete. I denna utredning konstateras bl. a. att det samarbete som förekommer mellan kommunerna över gränserna och det samarbete som gränskommunerna kan vara beredda till i dag vilar på ett oklart rättsligt underlag, åtminstone i Finland och Sverige. Denna slutsats är grundad på en analys av grundlagar och kommunallagar. Även annan lagstiftning kan innebära svårigheter för ett gränsöverskridande samarbete. Olikheter i den nationella lagstiftningen kan innebära skillnader i fråga om servicenivå, ekonomiska villkor och rättsförhållanden för kommuner och enskilda i berörda länder. Det är enligt ministerrådets uppfattning angeläget att sådana hinder för det gränskommunala samarbetet undanröjes. Ministerrådet har mot den bakgrunden beslutat att ett förslag till nordisk konvention om gränskommunalt samarbete skall utarbetas. Parallellt härmed kommer det praktiska arbetet med att avskaffa olika typer av hinder för det konkreta samarbetet mellan gränskommunerna att fortsätta.

Ministerrådet avser vidare att lämna stöd åt forskningsprojekt bl. a. om effekterna av olika regionalpolitiska medel.

Miljövård

Den nordiska miljöskyddskommitténs slutrapport med förslag till nordisk miljöskyddskonvention föreligger nu. Avsikten är att miljöskyddskonventionen skall undertecknas vid ett ministerrådsmöte under Nordiska rådets session i februari 1974 för att därefter kunna träda i

kraft vid årsskiftet 1974/75. Ett betydelsefullt instrument för det nordiska miljövårdssamarbetet har härigenom tillskapats. Genom konventionen etableras en ordning enligt vilken varje lands myndigheter vid prövning av fråga om tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet skall jämställa grannländernas miljöskyddsintressen med motsvarande intressen i det egna landet.

Till de viktigaste samarbetsuppgifterna på miljövårdsområdet hör föroreningsituationen i Skagerack, Kattegatt, Öresund och Östersjön. För att lösa dessa frågor krävs ett samarbete med de icke-nordiska strandstaterna. Arbetet med att få till stånd ett avtal mellan samtliga strandstater för skydd av Östersjön har utvecklats mycket tillfredsställande. Ett slutligt konventionsutkast kommer att tas upp till behandling vid en konferens på ministernivå i Helsingfors i mars 1974. Vid sidan av överläggningarna härom har ett betydelsefullt bilateralt samarbete ägt rum mellan olika Östersjöstater. Förhandlingar pågår mellan Sverige och Danmark om föroreningsituationen i Öresund.

I enlighet med handlingsprogrammet har ett utredningsarbete ägt rum rörande samarbetsmöjligheterna vad gäller avfallshantering, miljövårdsforskning och miljövårdsutbildning. Vissa beslut i anledning härav torde kunna fattas av ministerrådet under Nordiska rådets session i februari 1974.

Frågan om att etablera en nordisk avfallsbörs för förmedling av information om avfall, som inte kan behandlas på lämpligt sätt där det uppstår, har tagits upp med de nordiska industriförbunden. Frågan om offentligt stöd för driften av börsen under en försöksperiod behandlas f. n. av den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling.

Vad avfallsområdet beträffar har vidare vissa medel anvisats över ministerrådets budget för genomförande av projekt i handlingsprogrammet. En motsvarande ordning torde under 1975 bli aktuell också på andra miljövårdssektorer.

På naturskyddsområdet har arbetet koncentrerats på att få till stånd ett skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse. En omfattande rapport rörande skyddsvärda landskapsområden i Norden har utarbetats. Ministerrådet avser att genom ett särskilt ministerrådsförslag förelägga Nordiska rådets 22:a session denna fråga för yttrande.

Arbetsmiljö

Arbetsmiljöfrågorna intar en central plats i det nordiska handlingsprogrammet. Den snabba utvecklingen på arbetsmiljöområdet har bl. a. inneburit ett ökat engagemang i dessa frågor från arbetsmarknadsparternas sida och ökade krav på arbetarskydd och arbetsmedicin. Detta har i sin tur lett till att lagstiftnings- och organisatoriska åtgärder

påbörjats eller genomförts i syfte att förbättra arbetsmiljön. Ministerrådet anser därför att ett utvidgat och intensifierat nordiskt samarbete på området är utomordentligt betydelsefullt.

Efter beslut av ministerrådet har en särskild nordisk ämbetsmannakommitté inrättats för arbetsmiljöfrågorna. Ett program för det fortsatta samarbetet på detta område har fastställts. I programmet läggs stor vikt vid att få till stånd en förbättrad information länderna emellan om utvecklingen på arbetsmiljöområdet särskilt vad gäller planerat och pågående utrednings- och lagstiftningsarbete. Vidare är avsikten att en förbättrad samordning av det nordiska samarbetet mellan myndigheter och institutioner skall åstadkommas. Av betydelse är också att samarbetet på arbetsmiljöområdet utvecklas i samverkan med arbetsmarknadens partsorganisationer.

Arbetsmiljöfrågor är för närvarande aktuella i en rad internationella organisationer. En ökad koordinering av de nordiska ländernas ståndpunkter i arbetsmiljöfrågor på utomnordiskt plan är nödvändiga. Som ett första steg skall pågående arbete inom dessa organisationer kartläggas.

Socialpolitik

Den främsta grundvalen för det socialpolitiska samarbetet i Norden utgörs av 1955 års nordiska trygghetskonvention. Det är enligt ministerrådets uppfattning angeläget att konventionen anpassas till bl. a. de lagändringar som under de senaste åren företagits i de nordiska länderna. Mot denna bakgrund har ett nordiskt utskott tillsatts för att företa en allmän genomgång av konventionen. En rapport beräknas föreligga under andra halvåret 1974.

De nordiska socialministrarna har beslutat att en nordisk konferens skall arrangeras om samordnad verksamhet inom hälsovård och socialvård. Syftet med konferensen, som skall äga rum i Sverige 1974, skall vara att belysa möjligheterna att göra social service lättare tillgänglig på nära håll i bostadsområdena och att stimulera olika samhällsorgan och frivilliga organisationer till personlighetsutvecklande och hälsofrämjande aktiviteter.

Arbetsmarknad

Samarbetet beträffande den gemensamma nordiska arbetsmarknaden måste föras vidare. Av särskild vikt är att riktlinjerna för samarbetet mellan ländernas arbetsförmedlingsmyndigheter successivt anpassas efter tidens krav. Nordiska arbetsmarknadsutskottet har därför i november 1973 antagit nya riktlinjer för detta samarbete. De nationella arbetsförmedlingsföreskrifterna skall ändras i enlighet härmed med sikte på förbättrad service till arbetsgivare och arbetstagare på den nordiska arbetsmarknaden. Erfarenheterna av det särskilda svensk-finska avtalet

för förmedlingsverksamheten skall vidare studeras. På grundval härav skall förslag utarbetas om en ytterligare utveckling av det nordiska förmedlingssamarbetet. I detta sammanhang skall även prövas önskvärdenheten av att ajourföra 1954 års konvention om gemensam nordisk arbetsmarknad.

Juridiskt samarbete

I berättelsen rörande det nordiska samarbetet till Nordiska rådets 21:a session presenterade ministerrådet ett program för de närmaste årens samarbete på lagstiftningsområdet. Samarbetet har under 1973 fortsatt efter riktlinjerna i programmet.

I februari 1973 lades i Nordiska rådet fram ett medlemsförslag (A 392) om en ny långsiktig plan för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Den debatt angående den framtida inriktningen av det nordiska lagstiftningssamarbetet, som ägde rum vid höstsamlingen vid Nordiska rådets 21:a session med utgångspunkt från medlemsförslaget och en av juridiska utskottet upprättad promemoria, kommer att följas av överläggningar mellan utskottet och justitieministrarna.

Med hänsyn till att principerna för planeringen av lagstiftningssamarbetet är föremål för diskussion mellan utskottet och justitieministrarna har avsnittet om juridiskt samarbete i berättelsen i år inskränkts till en beskrivande redogörelse för utvecklingen under det senaste året.

Konsumentfrågor

Konsumentpolitiken har till syfte att på olika sätt stödja konsumenterna och tillvarata deras intressen. Det torde finnas ett brett intresse i de nordiska länderna för att utvidga samarbetet på detta område. Ett sådant intensifierat samarbete skulle innebära betydande fördelar. Bland områden där särskilda fördelar bör kunna uppnås är: varuundersökningar, varudeklarationer, reklam och marknadsföring, information och utbildning samt övrig lagstiftning till konsumenternas skydd.

Konsumentsamarbetet i Norden har hittills ägt rum i olika former bl. a. inom nordiska kommittén för konsumentfrågor. Ministerrådet anser att samarbetet skulle kunna ytterligare effektiviseras och samordningen med andra områden förbättras. I detta syfte kommer en ämbetsmannakommitté för konsumentfrågor att upprättas. En av de första uppgifterna för denna kommitté blir att utarbeta förslag till handlingsprogram för konsumentområdet.

Ministerrådet förutser behov av ej obetydliga medel för samarbetet inom detta område under de närmaste åren.

Transport- och kommunikationsfrågor

Transport- och kommunikationsfrågor har hög prioritet i de nordiska länderna. Bland de aktuella problemen på området kan nämnas

avvägningarna mellan kollektiv och privat trafik och mellan järnvägs- och landsvägstrafik samt kommunikationerna för glesbygderna med svagt trafikunderlag — såväl för person- som för godstrafik. En förbättring av "tvärkommunikationerna" mellan de nordiska länderna, särskilt de norra delarna av Finland, Norge och Sverige, är nödvändig för att ge det stöd åt dessa regioner som ligger i ökade integrationsmöjligheter och tillfällen att gemensamt utnyttja befintliga resurser. Ministerrådet kommer även i fortsättningen att ägna dessa frågor särskild uppmärksamhet. När det gäller verksamhetsprogrammet för trafik- och kommunikationssektorn har under 1973 två konkreta projekt satts igång. Det ena är ett projekt angående inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper. Det andra projektet har till syfte att utveckla för nordiska förhållanden avpassade normer för beräkning av trafikvolymens och axeltryckets inverkan på väggroppen.

Beträffande avtal om fasta förbindelser över Öresund får ministerrådet hänvisa till den redogörelse som lämnades till Nordiska rådets 21:a session (andra samlingen).

Turistfrågor

Turistfrågorna är av stor betydelse för alla de nordiska länderna. Turistintäkterna för Danmark, Finland, Norge och Sverige ökade från 1967 till 1972 från ca 480 milj. dollar till ca 1 180 milj. dollar. Ministerrådet beslöt i maj 1973 tillsätta en kommitté för att utreda frågor rörande nordiskt turistsamarbete. Kommittén kartlägger kvarvarande restriktioner för resande samt studerar möjligheterna att förbättra marknadsföringen. Utredningsresultatet, som väntas föreligga i juni 1974, bör kunna utgöra underlag för ett handlingsprogram för turistområdet.

Kulturellt samarbete

Det nordiska kultursamarbetet omfattade vid kulturavtalets ikraftträdande 1.1.1972 ett vitt och mångsidigt område, där samarbetsformerna tillkommit under en lång följd av år. Genom kulturavtalet skapades förutsättningar för ett planeringsarbete, som omfattar såväl prioritering av nya initiativ inbördes och i relation till existerande samarbetsformer som en nödvändig samlad värdering av den redan etablerade verksamheten. Ministerrådet har bedömt det vara angeläget att som en grundval för en fortsatt utbyggnad av samarbetet genomföra en utvärdering av de hittillsvarande aktiviteterna. Kulturavtalets organ har mot denna bakgrund under 1973 inlett en genomgång av verksamheten vid existerande institutioner och organisationer under den samnordiska kulturbudgeten. Detta arbete kommer att äga rum successivt som ett led i det fortlöpande planeringsarbetet. För forskningsrådets del har den första etappen av detta utvärderingsarbete aktualiserat en översyn av en

del av de befintliga organens organisation och verksamhet. Vissa specialutredningar beräknas kunna slutföras under 1974.

Det tidigare beslutade nordiska vulkanologiska institutet i Island har under 1973 påbörjat sin verksamhet. Det nordiska samarbetet i fråga om forskarutbildning har under året byggts ut ytterligare. Bland nya samarbetsprojekt på forskningsområdet har särskilt vissa initiativ som gäller nordisk samordning av vetenskaplig information och dokumentation getts hög prioritet.

Harmoniseringsarbetet rörande skolordningarna i de nordiska länderna har prioriterats som en av de mest centrala uppgifterna inom kultursamarbetet. Verksamheten under 1973 har fortsatt i huvudsak enligt de riktlinjer, som ministerrådet redogjorde för i berättelsen till Nordiska rådets 21:a session. Ministerrådet har under året fattat beslut om att utveckla harmoniseringsarbetet från det mer begränsade arbetet med läroplaner till att i större utsträckning än hittills inriktas på samnordiskt pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete.

På det allmänskulturella området har ministerrådet fattat principbeslut om en försöksordning med stöd till översättning av nordisk skönlitteratur till övriga nordiska språk. Översättningar har bedömts vara ett verksam medel att sprida kännedom om och öka intresset för nordisk litteratur. En kommitté har tillsatts med uppgift att utarbeta konkreta förslag till en försöksordning, som skall kunna börja tillämpas under loppet av 1974.

Ministerrådet har prioriterat det nordiska TV-samarbetet högt och under 1973 tagit initiativ till en utredning om möjligheterna att öka samarbetet på området. Ministerrådets TV-kommitté avgav i oktober 1973 en mellanrapport (NU 1973: 11), vari vissa modeller för förbättrad mottagning av grannlandsprogram diskuteras och lösningar av en del juridiska problem skisseras. En slutrapport med konkreta förslag till åtgärder kommer att framläggas av kommittén under 1974.

Enligt ministerrådets bedömning bör verksamheten på det allmänskulturella området under de närmaste följande åren ta sikte på att nå ut till större befolkningsgrupper. Under 1973 har ministerrådet i detta syfte beviljat stöd till samarbete mellan nordiska ungdomsorganisationer. Frågan om stöd till idrottssamarbete är under utredning. Inom det fortsatta planeringsarbetet kommer särskild vikt att läggas på åtgärder som syftar till ökat nordiskt samarbete mellan folkbildningsorganisationerna.

Biståndsfrågor

De nordiska länderna samarbetar aktivt på olika sätt i fråga om bistånd till utvecklingsländerna. Ett antal gemensamma biståndsprojekt i Östafrika har igångsatts. De nordiska länderna har gemensamma representanter i Världsbanksgruppen samt i den afrikanska utvecklingsfon-

den. Biståndssamarbetet baseras på önskemål om att lämna bidrag bl. a. till utvecklingsländernas strävanden att få större ekonomisk självständighet, att uppnå bättre villkor för de fattigaste delarna av befolkningen, att förbättra levnadsvillkoren på landsbygden, att ge bättre utbildningsmöjligheter för ett större antal människor samt att minska antalet arbetslösa och undersysselsatta. Nordiskt samarbete ger större möjligheter att arbeta för dessa mål.

Kapitel II

Samarbete på lagstiftningsområdet

1. Allmänt

Sedan redogörelse för det nordiska lagstiftningssamarbetet senast överlämnades (se Nordiska rådet, 21:a sessionen 1973, första samlingen, s. 834) har de nordiska ländernas justitieministrar hållit möte i Oslo den 20 februari 1973, i Malmö den 21 september 1973 och i Stockholm den 26 oktober 1973.

Som inledningsvis nämnts är principerna för planeringen av lagstiftningssamarbetet föremål för diskussion mellan Nordiska rådets juridiska utskott och justitieministrarna och berättelsen har därför i år inskränkts till en beskrivande redogörelse för utvecklingen under det senaste året.

Vid möte mellan juridiska utskottet och justitieministrarna i Malmö den 21 september 1973 rådde det enighet om att ministerrådets redogörelse angående samarbetet borde koncentreras till ett och samma dokument så att materialet blev mera överskådligt och dubbelrapportering undveks. Det beslöts därför att den tidigare avgivna berättelsen om samarbete på lagstiftningens område (C 5) icke skall avgivas i fortsättningen och att rapporteringen, bortsett från de särskilda meddelandena om rekommendationer, bör koncentreras till avsnittet om lagstiftningssamarbete i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1). Med hänsyn härtill har avsnittet om lagstiftningssamarbete i C1 i år getts en bredare uppläggning än tidigare. Samtidigt har en mera koncentrerad framställning eftersträvat än den som förekommit i C5 under tidigare år.

2. Civilrätt

2.1 Familjerätt m. m.

2.1.1 Namnlagstiftning

På grundval av nordiskt lagstiftningssamarbete under 1950-talet och början av 1960-talet antogs under åren 1961—1964 nya namnlagar i Danmark, Norge och Sverige. Från finsk sida deltog man icke i detta samarbete.

I Sverige tillsattes i maj 1972 en sakkunnig med uppgift att genomgå den svenska namnlagen. Beträffande direktiven för detta utredningsarbete hänvisas till C 5/1973 s. 834). Utredningsarbetet väntas pågå under hela 1974.

I Finland tillsattes år 1972 en utredningsman med direktiv liknande de svenska. Han överlämnade i januari 1973 ett utkast till lag om släktnamn. På grundval av utkastet har en inom justitieministeriet tillsatt arbetsgrupp utarbetat ett förslag till revision av lagstiftningen om släktnamn. Proposition kan väntas bli framlagd under 1974.

2.1.2 Myndighetslagstiftningen

I Finland lades i mars 1973, efter överläggningar med justitieministrarna i de andra nordiska länderna, fram en proposition i vilken föreslås att myndighetsåldern sänks till 18 år. I Sverige väntas en proposition med motsvarande innehåll bli framlagd för riksdagen i början av 1974. Någon motsvarande lagstiftning planeras f. n. icke för dansk och norsk del.

Frågan om förvaltning av omyndigs medel har varit föremål för utredningsarbete i Finland, Norge och Sverige. Den norska utredningen avgav betänkande i november 1969, som ledde fram till lagen den 17 mars 1972 nr 6 om ändringar i vergemålsloven (*jfr C 5/1973 s. 835*) och den svenska i augusti 1970. Det svenska utredningsbetänkandet överarbetas f. n. i justitiedepartementet. Proposition med förslag till vissa ändringar i förmynderskapslagstiftningen väntas bli framlagd under hösten 1974.

Den finländska kommittén avgav sitt betänkande i december 1971. Betänkandet föranledde att en kommission tillsattes med uppdrag att företa en fullständig och grundlig genomgång av myndighetslagstiftningen. Kommittén väntas avsluta sitt arbete under våren 1974.

2.1.3 Äktenskapslagstiftningen

En proposition med förslag till ändringar i lagstiftningen om äktenskaps ingående och upplösning framlades i Sverige i mars 1973. Förslaget byggde på den svenska kommitténs delbetänkande angående samma frågor (SOU 1972: 41) från maj 1972 (*se C1/1973 s. 22*). Förslaget antogs av riksdagen i maj 1973 och den nya lagstiftningen kommer att träda i kraft den 1 januari 1974. Den svenska kommittén är nu sysselsatt med att se över reglerna om äktenskaps ekonomiska rättsverkningar.

Som en följd av de svenska lagändringarna har utarbetats förslag till vissa ändringar i den nordiska äktenskapskonventionen. Det är avsikten att dessa ändringar skall träda i kraft samtidigt med den svenska lagstiftningen. En mera genomgripande översyn av konventionen kan bli aktuell när pågående arbete på en revision av äktenskapsrätten har slutförts.

Den danska äktenskapskommittén avgav i september 1973 två delbetänkanden om äktenskaps ingående respektive upplösning. Under de närmaste månaderna kommer kommittén att avge betänkanden betitlade "Separations- och skilsmissevillkor" och "Formueordningen mel-

lem ægtefæller” samt en redogörelse för de olika regler som blir tillämpliga vid samvetsäktenskap. Betänkandena är tänkta som underlag för en debatt om äktenskapslagstiftningen i Danmark.

I Finland avgavs betänkande i januari 1973. I betänkandet föreslås att trolovnings- och återgångsinstituten upphävs och att äktenskapsåldern fastställs till 18 år för bägge parterna. Vidare föreslås att make får en ovillkorlig rätt till äktenskapsskillnad. Om makarna inte har barn under 18 år eller om de är ense i fråga om vårdnad och underhållsbidrag till barnet skall dom på äktenskapsskillnad kunna meddelas omedelbart. I annat fall skall äktenskapsskillnaden föregås av en betänketid. Äktenskapsskillnad skall även kunna meddelas omedelbart om makarna levat åtskilda i mer än ett år.

Remissbehandling av förslaget pågår f. n. och utlåtande från kyrkomötet väntas inom kort. Beslut angående det fortsatta arbetet med en lagstiftning om äktenskaps ingående och upplösning kommer att fattas då remissbehandlingen är klar.

Den finländska kommittén har nu övergått till att utarbeta förslag till revision av reglerna om makars egendomsförhållanden under äktenskapet samt om delning av egendom vid äktenskaps upplösning under makarnas livstid. Direktiv härom har utfärdats. Enligt direktiven skall kommittén utarbeta slutligt förslag till lagstiftning och icke blott ett principbetänkande.

I enlighet med de riktlinjer som ministerrådet angav i berättelsen till Nordiska rådets 21:a session kommer möjligheterna att uppnå nordisk enighet beträffande reglerna om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar att undersökas inom ramen för samverkan mellan de nordiska kommittéerna.

2.1.4 Adoptionsrätt

Åren 1970—1972 genomfördes i Danmark och Sverige vissa ändringar i adoptionslagstiftningen. Ändringarna hade föregåtts av nordiska departementsöverläggningar.

I Finland har man för avsikt att lägga fram ett förslag till ny adoptionslag efter det att revisionen av myndighetslagstiftningen (*jfr ovan under 2.1.2*) och ny lagstiftning om bl. a. barn utom äktenskap genomförts. Bl. a. mot bakgrund av lagändringarna i Danmark och Sverige överväger man i Norge om det finns skäl till ändringar också i den norska adoptionslagstiftningen. En promemoria i saken har sänts ut på remiss. Remissbehandlingen väntas avslutad under 1973. Då remissbehandlingen är avslutad kommer man att ta ställning till om det finns skäl att lägga fram en proposition i saken.

Norge och Sverige har ratificerat 1967 års Europarådskonvention om adoption av barn. För dansk del har man ännu inte tagit ställning till om man kan ratificera konventionen.

2.1.5 Arvslagstiftning

De svenska familjelagssakkunnigas mandat omfattar också vissa spörsmål av arvsrättslig natur. De övriga nordiska äktenskapskommittéerna har icke fått självständiga uppgifter rörande arvsrättsliga frågor. I Finland tillsattes emellertid i juli 1972 en egen kommitté med uppgift att förbereda en delrevision av arvslagstiftningen, huvudsakligen spörsmålet om reglerna angående legal arvsrätt och äkta makars arvsrätt. Det har icke planlagts något nordiskt samarbete angående de nämnda pågående övervägandena om ändringar i arvslagstiftningen.

Under nordiska departementsöverläggningar och kontaktmannamöten har det uppnåtts enighet om en rad ändringar i den nordiska konventionen av den 19 november 1934 om arv och dödsboskifte. Ändringarna är nödvändiga bl. a. för att de nordiska länderna skall kunna ratificera Haag-konventionen av 1961 om testamentes form men är också en följd av 1963 års danska arvslagstiftning och den norska arveloven av 1972. Ändringarna i den nordiska dödsbokkonventionen beräknas kunna träda i kraft den 1 juli 1974.

En mer generell revision av dödsbokkonventionen kan bli aktuell efter avslutandet av överväganden angående äktenskaps- och arvslagstiftningen i de nordiska länderna. Det kan då bli aktuellt att ersätta konventionen med ensartade nordiska lagar.

2.1.6 Abortlagstiftning

Den nya danska abortlagstiftningen (*jfr C 5/1973 s. 837*) trädde i kraft den 1 oktober 1973. I Norge, Finland och Sverige övervägs alltjämt frågan om ändringar i abortlagstiftningen. Nordiskt samarbete i denna fråga planläggs f. n. inte.

2.2 Konsument- och köplagstiftning m. m.

I ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 21:a session lämnades en utförlig redogörelse för samarbetet på detta område (*se C 1/1973 s. 718—722*). I det följande lämnas därför bara några kortfattade upplysningar angående samarbetet under det senaste året.

2.2.1 Skydd mot otillbörliga marknadsföringsmetoder

Den nya norska lagstiftningen om kontroll av marknadsföring trädde i kraft den 1 januari 1973 (*jfr C 1/1973 s. 719*).

I Danmark avgav forbrugerkommissionen i mars 1973 ett betänkande om marknadsföring, konsumentombudsman och reklamationsnämnd (forbrugerklagenævn). I betänkandet föreslår kommissionen införandet av en marknadsföringslag med bestämmelser om förbud mot handlingar som står i strid med god sed i fråga om marknadsföring. Detta uttryck omfattar också otillbörliga avtalsvillkor i standardkontrakt. Vidare föreslås tillsättandet av en konsumentombudsman som skall övervaka att det

inte företas handlingar i strid mot god sed ifråga om marknadsföring och att lagens övriga bestämmelser efterlevs.

I Finland arbetar en inom justitieministeriet tillsatt arbetsgrupp som har till uppgift att göra upp en plan för den lagstiftning som krävs för reglering av förhållandet mellan näringsidkare och konsumenter, däribland frågan om regler till skydd mot otillbörliga marknadsföringsmetoder. Lagutkast väntas före utgången av år 1973.

2.2.2 Missförhållanden i fråga om bruket av avtalsklausuler i standardformulär m. m.

Som framgår av föregående avsnitt behandlas frågan om reglering och kontroll av standardkontrakt i den danska forbrugerkommissionens i mars 1973 avgivna betänkande om marknadsföring, konsumentombudsman och reklamationsnämnd.

Den norska kommitté, som utreder bl. a. frågan om reglering och kontroll av standardkontrakt, har icke avgett betänkande. I Finland behandlas samma spörsmål av den tidigare omnämnda arbetsgruppen inom justitieministeriet, som väntas avge betänkande före utgången av år 1973. Utredningsarbetet sker i samarbete mellan Danmark, Norge och Finland.

Utredningsarbetet rörande frågan om ökade möjligheter att i det särskilda fallet ogiltigförklara eller jämka avtalsvillkor, vilkas tillämpning framstår som otillbörliga, fortgår planenligt i samarbete mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Den svenska utredningen väntas komma med förslag i början av 1974.

2.2.3 Särskilda köprättsliga regler till konsumenternas skydd

I Sverige har antagits en ny konsumentköplag. Lagen rör i första hand köparens rättigheter mot säljaren. Den behandlar emellertid också hans ställning i förhållande till varans tillverkare, särskild kreditgivare och annan med vilken han kan komma i rättslig förbindelse på grund av köp. I de köprättsliga frågor som lämnas utanför regleringen skall den allmänna köplagen gälla på samma sätt som hittills. Konsumentköplagen är tvingande, dvs. den skall inte kunna sättas ur spel genom avtal som berövar köparen hans rättigheter enligt lagen. Köparen ges härigenom ett grundskydd mot friskrivningsklausuler och oskäligen villkor i standardiserade köpekontrakt, garantibevis och dylikt. I lagen preciseras köparens minimirättigheter vid för sen leverans och fel i varan. Den innehåller i ett par hänseenden också bestämmelser om vilka minimikrav köparen alltid skall ha rätt att ställa på varan vid konsumentköp. Uppfylls inte dessa krav skall varan anses behäftad med fel. I lagen regleras också frågan om säljarens ansvar för vilseledande uppgifter om varans beskaffenhet eller användning. Säljaren är ansvarig inte bara för

uppgifter som lämnas vid köptillfället utan också för uppgifter i reklamen beträffande vara, t. ex. i annons. Uppfylls inte dessa krav skall varan anses behäftad med fel. Särskilda regler om kreditköp skyddar köparen mot att behöva betala till särskild kreditgivare, även om säljaren inte skulle ha fullgjort sin prestation enligt köpavtalet.

I Danmark behandlas frågan av den tidigare omnämnda förbruker-kommissionen. Denna väntas före utgången av år 1974 avge betänkande med förslag som siktar till att stärka konsumenternas rättsställning och skydd också i civilrättsligt hänseende.

I Finland behandlas samma frågor av den tidigare omnämnda arbetsgruppen inom justitieministeriet. Betänkande väntas sålunda i början av nästa år.

Den norska köplagskommittén lade i december 1972 fram ett delbetänkande med förslag till ändringar i 1907 års köplag särskilt med sikte på konsumentskydd. Det föreslås bl. a. att konsumentköpare ges vissa tvingande rättigheter vid dröjsmål med leverans och fel eller brist i godset. Man arbetar f. n. i justitiedepartementet på en proposition om dessa frågor. Propositionen kommer att läggas fram före årsskiftet 1973—74.

Under arbetet har det förekommit löpande kontakter på departementsnivå mellan Danmark, Norge, Finland och Sverige.

2.2.4 Allmän köplagstiftning

Inom den svenska köplagskommittén har man under det senaste året prioriterat arbetet på att utarbeta nya regler om moraränta. Ett delbetänkande i denna fråga väntas bli klart under första halvåret 1974. I Norge, där moraräntefrågan behandlas av en särskild kommitté, väntas betänkande bli avgivet inom kort. I Danmark trädde ny lagstiftning om moraränta i kraft den 1 juni 1973. Det nordiska samarbetet beträffande revision av de allmänna köprättsliga reglerna kommer att återupptas så snart den svenska kommittén avslutat sitt arbete på moraräntefrågan.

2.2.5 Översyn av avbetalningslagarna m. m.

I Danmark tillsattes den 23 februari 1973 en särskild utredning med uppdrag att undersöka om den rättsliga regleringen av avbetalningsköp är tillfredsställande med särskild hänsyn tagen till frågan om skyddet av köparens intressen. Kommittén skall vidare undersöka behovet av att reglera andra former av kreditköp. I Finland pågår inom lagberedningen arbete på de problem som hänger samman med användning av kreditkort. Kreditköpskommittén i Norge avgav i januari 1973 ett preliminärt betänkande angående låneköp och proposition har framlagts på grundval av betänkandet. Kommittén arbetar vidare med de allmänna kreditköpsproblemen. Under 1973 har de danska, norska och svenska kommittéerna hållit ett möte om kreditköpsproblemen.

2.2.6 *Civilrättslig lagstiftning till konsumenternas skydd på serviceområdet*

I juli 1973 tillsattes i Norge en särskild kommitté med uppgift att utreda behovet av lagregler till konsumenternas skydd beträffande serviceavtal. Kommittén skall samarbeta med motsvarande kommitté i Sverige och med de observatörer som utsetts i Danmark och Finland.

2.2.7 *Tillverkares och säljares ansvar för skadebringande egenskaper hos försålt gods*

I föregående års berättelse anfördes att frågan om tillverkares och säljares ansvar för skadebringande egenskaper hos försålt gods under senare år blivit alltmer aktuell och att man övervägde att tillsätta samverkande utredningar med uppgift att föreslå lagstiftning härom.

I Sverige tillkallades i mars 1973 sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om ersättning för skador orsakade av farliga produkter. Utredningsarbetet följs av observatörer från Danmark, Finland och Norge.

2.2.8 *Preskription av fordringar*

Arbetet med att utarbeta lagutkast, som med vissa undantag är baserade på en preskriptionstid av tre år, räknat från fordringens förfallodag och en subsidiär frist på tio år, räknat från fordringens uppkomst, pågår alltjämt i Danmark, Finland och Sverige. I Norge har ett lagutkast redan färdigställts och remissbehandlats. Vid sammanträdet mellan kontaktmännen för lagstiftningssamarbete i augusti 1973 enades man om att frågan inte bör ges någon högre prioritet och att arbetssituationen i Danmark, Finland och Sverige f. n. inte medger att arbetet forceras. I Sverige kommer likväl en departementspromemoria med förslag till lagstiftning att läggas fram år 1974.

2.2.9 *Kommission, handelsagentur och handelsresande*

Frågan om revision av lagstiftningen angående kommission, handelsagentur och handelsresande har utretts i samarbete mellan kommittéer och sakkunniga i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Betänkanden har avgetts i Finland, Norge och Sverige. Den danska utredningen väntas avge betänkande före utgången av år 1973 (*jfr C 1/1973*).

I Norge lades det våren 1973 på grundval av betänkandet fram en proposition med förslag till lag om ändringar i 1916 års lag om kommission, handelsagentur och handelsresande. Lagförslaget har antagits och promulgerats genom lagen den 1 juni 1973, nr 30, som trädde i kraft samma dag. I Finland avser man att lägga fram proposition under våren 1974 och i Sverige väntas proposition bli framlagd i början av samma år.

2.3 Försäkrings- och skadeståndsrätt

2.3.1 Försäkringsavtalslagarna

Nordiska rådets presidium har i skrivelse den 16 november 1971 till ministerrådet aktualiserat frågan om en partiell översyn av försäkringsavtalslagarna (se härom C 5/1973 s. 842). Inom ramen för samarbetet på skadeståndsrättens område planeras arbete på en allmän jämningsregel och en ändring i 25 § försäkringsavtalslagarna om försäkringsgivares regressrätt (jfr nedan under avsnitt 2.3.3). Med anledning av presidiets framställning har kontaktmännen diskuterat frågan om delreformer på detta område. Kontaktmännen har emellertid funnit att behovet av delreformer inte är så stort eller brådskande att det f. n. kan anses befogat att ta upp ett sådant arbete.

2.3.2 Försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen

Efter en rekommendation (5/1966) av Nordiska rådet utsågs år 1966 i Danmark, Finland, Norge och Sverige sakkunniga med uppgift att närmare värdera möjligheten att genomföra en rättssociologisk undersökning angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen. Den norske sakkunnige avgav rapport i februari 1969 och den svenske i december samma år. Rapport från den danske sakkunnige väntas föreligga före sommaren 1974. (Beträffande innehållet i de norska och svenska rapporterna hänvisas till C 5/1973 s. 844.)

Frågan huruvida en rättssociologisk undersökning bör genomföras kommer att tas upp till bedömning då den danske sakkunnige avgett sitt betänkande.

2.3.3 Allmän skadeståndsrätt

I förra årets ministerrådsberättelse rörande det nordiska samarbetet lämnades en redogörelse för det dittills genomförda samarbetet på skadeståndslagstiftningens område och för de riktlinjer som skall följas i det fortsatta arbetet (se C 1/1973 s. 722).

I Danmark avgav skadeståndskommittén i mars 1973 betänkande om ersättning vid personskada och vid förlust av försörjare. Kommittén skall — efter reorganisation — arbeta vidare med frågan om en allmän jämningsregel, skadelidandes medverkan, skada vållad av flera samt revision av försäkringsavtalslagens 25 §.

I Norge är man i färd med att tillsätta en ny skadeståndskommitté som skall ta sig an frågorna om skadelidandes medverkan, skada vållad av flera och försäkringsgivarens regressrätt.

Den svenska skadeståndskommittén avgav i november 1973 betänkande om angående skadestånd vid personskada. Vid departementsbehandlingen av detta betänkande skall även kommitténs betänkande Skadestånd III, Allmän jämningsregel, som avgavs år 1971, tas upp. Kom-

mittén arbetar vidare med frågan om revision av 25 § försäkringsavtalslagen.

I Finland framlades i november 1973 en proposition med förslag till allmän skadeståndslag. I propositionen föreslås införandet av en allmän jämningsregel. Den finländska kommittén väntas avge betänkande om personskadeansvaret före årets slut.

2.3.4 *Atomansvarighet*

Den norska, finländska och svenska atomansvarighetslagstifningen bygger på 1960 års Pariskonvention om skadeståndsansvar på atomenergiens område och en senare tilläggskonvention från 1963 i deras lydelse enligt ett år 1964 antaget ändringsprotokoll. I Danmark väntas proposition bli framlagd under början av 1974 med förslag till ändringar i den nuvarande atomansvarighetslagen från maj 1962, vilken inte beaktar innehållet i tilläggskonventionen och 1964 års ändringsprotokoll.

Vidare pågår nordiskt lagsamarbete med sikte på ratifikation av 1971 års konvention om sjötransport av nukleärt material. I Norge har stortinget antagit den lagstiftning som behövs för ratifikation av konventionen. I Danmark avses denna fråga bli behandlad i den förut nämnda propositionen. I Sverige har en departementspromemoria i ämnet nyligen sänts på remiss.

Slutligen överväger man nordiskt samarbete med sikte på att förbereda en ratifikation av 1962 års atomfartygskonvention.

2.4 *Integritetsskydd*

2.4.1 *Integritetsskydd i samband med automatisk databehandling (ADB) av personorienterad information*

I Sverige har under 1973 genomförts dels ändringar i tryckfrihetsförordningen, dels en datalag. Ändringarna i tryckfrihetsförordningen syftar till att undanröja den oklarhet som tidigare har rått i frågan hur offentlighetsprincipen, dvs. allmänhetens rätt att få tillgång till det material som finns hos myndigheterna, skall tillämpas på ADB-upptagningar och andra upptagningar av teknisk natur. Datalagen syftar till att skydda den enskilde mot sådant otillbörligt intrång i den personliga integriteten som kan bli följden av den alltmer utbredda dataregistreringen av personuppgifter. Den innebär att dataregister som innehåller personuppgifter i princip inte får inrättas eller föras utan tillstånd av en särskild myndighet, kallad datainspektionen. Vissa speciella regler gäller dock i fråga om register som inrättats genom beslut av Kungl. Maj:t eller riksdagen. I samband med att datainspektionen beviljar tillstånd till personregister skall den också meddela alla de föreskrifter som behövs för att förebygga otillbörligt integritetsintrång.

Datainspektionen skall vidare öva tillsyn över registren och kunna ingripa i efterhand med nya eller ändrade föreskrifter. I sista hand skall datainspektionen kunna återkalla meddelat tillstånd. För att ytterligare tillgodose den enskildes intressen föreskrivs i lagen bl. a. att han skall ha rätt att på begäran få upplysning om de uppgifter som finns om honom i ett visst dataregister. Datalagen innehåller också vissa bestämmelser om straff och skadestånd.

I Danmark avgav det s. k. registerudvalget i juni 1973 ett delbetänkande om privata register. Betänkandet innehåller utkast till en särskild lag om privata register. I detta föreslås ett generellt förbud mot systematisk insamling och registrering av upplysningar om privata förhållanden. Förbudet gäller dock inte register som förs av kreditupplysnings- och adresseringsbyråer och inte heller för register som förs i annan förvärvsverksamhet om det utgör ett naturligt led i den normala driften av verksamheten. Lagförslaget innehåller regler som närmare reglerar och begränsar dessa registreringar, bl. a. föreslås upprättandet av en registernämnd som skall utöva tillsyn av de privata registren.

I Norge och Finland fortsätter utredningsarbetet (se C 1/1973 s. 723). Utredningsarbetet försiggår i nordiskt samarbete.

2.4.2 Kreditupplysningsverksamhet

I Sverige framlades i oktober 1973 en proposition med förslag till kreditupplysningslag. Lagförslaget innebär för det första att kreditupplysningsverksamhet får bedrivas endast av den som har fått särskilt tillstånd. Tillståndsprövningen anförtros åt den ovan omnämnda datainspektionen (se ovan avsnitt 2.4.1), som enligt datalagen har att tillvarata integritetsskyddsintressen. Datainspektionen skall även utöva tillsyn över kreditupplysningsverksamheten. Lagförslaget innehåller vidare bestämmelser som begränsar kreditupplysningsföretagens rätt att samla in, lagra och lämna ut information. Begränsningarna gäller bl. a. information av ömtålig natur, t. ex. uppgifter om brott, administrativa tvångsåtgärder, sjukdom m. m. Vidare begränsas användningen av uppgifter om betalningsförsummelse i kreditupplysningar om privatpersoner. För att ytterligare tillgodose den enskildes intressen föreslås bl. a. att han skall ha rätt att på begäran få upplysning om de uppgifter som finns om honom i ett visst dataregister. Lagförslaget innehåller också föreskrifter om rättelse av oriktig eller missvisande uppgift samt bestämmelser om straff och skadestånd. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1974.

I Danmark har det s. k. registerudvalget, som framgår av föregående avsnitt, avgett ett betänkande med förslag till lag om privata register, vilket även innehåller regler om kreditupplysningsverksamhet. I betänkandet föreslås anmälningsplikt för kreditupplysningsbyråer. Vidare föreslås begränsningar i fråga om vilka typer av upplysningar dessa by-

rår får samla in och registrera. Lagförslaget innehåller också regler om att den som införts i registret skall underrättas därom, och om rätt för den registrerade att på begäran få upplysning bl. a. om vad som finns i registret. Slutligen innehåller lagförslaget föreskrifter om rättelse av oriktig eller vilseledande upplysning.

Det norska och finländska utredningsarbetet fortsätter. I Finland behandlas frågan i en särskild undergrupp till den i föregående års berättelse nämnda kommittén som skall dryfta bl. a. anskaffningen, deponeringen och distributionen av data samt individens integritetsskydd och rättsskydd i samband härmed (se C 1/1973 s. 725). Betänkande väntas i början av nästa år.

2.5 Transporträtt

2.5.1 Sjörätt

Proposition med förslag till ny svensk lagstiftning om registrering av fartyg, partrederi, sjöpanträtt och skeppshypotek förelades riksdagen i mars 1973 och har antagits under hösten innevarande år. Lagstiftningen bygger på förslag som avgivits av de nordiska sjölagskommittéerna. Motsvarande lagstiftning har tidigare genomförts i Norge (se C 5/1973 s. 846) och i Danmark.

I föregående års berättelse anmäldes att ministerrådet var enigt om att man på grundval av de nordiska sjölagskommittéernas förslag till nya bestämmelser om befordran till sjöss av gods och passagerare till slutet av år 1973 bör ha genomfört en i allt väsentligt ensartad ny lagstiftning, som skulle gälla även i inrikes fart. Proposition med förslag till sådan lagstiftning har lagts fram i Danmark, Norge och Sverige. De danska och norska propositionerna har redan antagits. Den svenska propositionen väntas bli behandlad före årets slut. I Finland väntas proposition bli framlagd i början av 1974. Man planerar att sätta lagstiftningen i kraft i samtliga länder senast den 1 juli 1974.

I Sverige lades i augusti 1973 fram en proposition med förslag till den lagstiftning som erfordras för ratifikation av 1969 års konvention om ansvar för oljeskador och 1971 års konvention om upprättande av en internationell fond för ersättning av oljeskador. Framläggandet av propositionen hade föregåtts av nordiskt samarbete.

I Norge och Danmark räknar man med att kunna lägga fram propositioner i samma ämne under våren 1974.

2.5.2 Fraktavtal vid godsbefordran på väg

Finland har under året ratificerat 1956 års konvention om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg (CMR), vilken redan tidigare ratificerats av Danmark, Norge och Sverige.

I föregående års berättelse anfördes att regeringarna i Finland, Norge

och Sverige är ense om att överväga att genomföra lagstiftning om vägfrakttavtal på grundval av de betänkanden som tidigare utarbetats i nordiskt samarbete (*jfr C 1/1973 s. 726*). Arbetet härmed pågår inom justitieministerierna. Lagstiftningen beräknas kunna träda i kraft under 1974. I Danmark genomfördes år 1965 lagstiftning på grundval av 1956 års konvention. Frågan om lagstiftning angående inhemsk gods-transport utreds alltjämt av den där tillsatta utredningen.

2.5.3 *Lagstiftning om järnvägsbefordran*

I Danmark har man under år 1973 tillsatt en kommitté för att behandla frågan om revision av lagen om skadeståndsansvar vid järnvägsdrift. I Norge har två sakkunniga fått i uppdrag att utarbeta förslag till ansvarsregler vid inrikes passagerar- och resgodstransport med järnväg.

I Finland och Sverige hade man redan tidigare tillkallat sakkunniga med uppdrag att lägga fram förslag till en ny civilrättslig lagstiftning om passagerar- och godsbefordran med järnväg.

De nordiska utredningarna har under 1973 hållit två möten. Därvid har för norsk, finländsk och svensk del i huvudsak nåtts enighet om ensartade bestämmelser angående passagerarbefordran. Den svenske sakkunnige väntas på grundval härav avge ett delbetänkande angående passagerarbefordran under våren 1974. Den danska utredningen som nyligen påbörjat sitt arbete har ännu inte hunnit ta ställning i frågan.

2.5.4 *Lufträtt*

Inom det svenska justitiedepartementet har utarbetats ett utkast till departementspromemoria om vissa lufträttsliga frågor. Promemorian innehåller förslag till de ändringar i 9 kap. luftfartslagen som är nödvändiga om Sverige skall tillträda Guatemalaprotokollet. Promemorian innehåller också förslag till ansvarighetsbestämmelser vid privat luftfart och till bestämmelser om försäkringsskyldighet.

Nordiska departementsöverläggningar på grundval av det svenska utkastet kommer att äga rum i januari 1974.

2.6 *Aktiebolags- och firmarätt*

2.6.1 *Aktiebolagslagstiftning*

De under åren 1969—71 i Danmark, Finland, Norge och Sverige avgivna utredningsbetänkandena med förslag till ensartad lagstiftning om aktiebolag har under de senaste åren varit föremål för departementsbehandling i respektive länder. Under behandlingen har hållits upprepade nordiska departementsöverläggningar, senast i augusti 1973. En bearbetning av de framlagda kommittéförslagen har företagits. För Danmarks del har bearbetningen inneburit att man på en rad punkter närmast sig

de övriga nordiska kommittéförlagen. Vidare har man i den danska lagen inarbetat det inom EG utfärdade första direktivet om harmonisering av vissa delar av medlemsländernas bolagslagstiftning.

I Danmark har redan antagits en ny aktiebolagslagstiftning som träder i kraft den 1 januari 1974.

I Finland väntas proposition med förslag till ny aktiebolagslag under 1974.

I Norge väntas motsvarande proposition bli framlagd under innevarande stortingssession 1973—74.

I Sverige har genomförts några delreformer på aktiebolagslagstiftningens område. Därvid har vissa ändringar vidtagits i aktiebolagslagen. Delreformerna gäller bolagens kapitalförsörjning och aktiekapitalets storlek m. m. De trädde i kraft den 6 juni 1973. Proposition med förslag till ny aktiebolagslag väntas bli framlagd våren 1975.

2.6.2 *Bokföringslagstiftning*

I Sverige fick en särskilt tillkallad sakkunnig i mars 1971 i uppdrag att företa en fortsatt genomgång av bokföringslagstiftningen. Betänkande väntas före årsskiftet 1973/74. Den svenske sakkunnige har samarbetat med utredningen i Finland och Norge samt med en observatör från Danmark.

I Finland utfärdades en ny bokföringslag i augusti 1973. Den nya lagen träder i kraft den 1 januari 1974.

I Norge har frågan skjutits upp i avvaktan på proposition med förslag till ny aktiebolagslag.

2.6.3 *Firmalagstiftning*

Kommittébetänkanden med förslag till ny firmalagstiftning, vilken utarbetats i nordiskt samarbete, lades under slutet av 1960-talet fram i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Sverige har ett förslag till ny firmalag nyligen behandlats i lagrådet. Proposition väntas bli förelagd riksdagen i början av år 1974. I Finland planlägger man att lägga fram proposition i saken samtidigt med propositionen om aktiebolagslagstiftningen.

2.7 *Upphovsrätt*

Danmark och Sverige har under 1973 genomfört de ändringar i upphovsrätts- och fotografilagstiftningen som påkallas av en ratifikation av den reviderade Bernkonventionen. Den nya lagstiftningen trädde i båda länderna i kraft den 1 juli 1973. Lagändringarna hade föregåtts av nordiska överläggningar. I Norge kommer man att lägga fram proposition om motsvarande ändringar i upphovsrätts- och fotografilagstiftningen i början av 1974.

Den gemensamma nordiska kommittén som har i uppdrag att för-

bereda en revision av de nordiska ländernas lagstiftning om upphovs-mannarätt och om rätt till fotografi väntas i början av 1974 avge ett gemensamt delbetänkande rörande problem som hänger samman med kopiering och bandinspelning m. m.

3. Processrätt

3.1 Erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden rörande privaträttsliga krav

En revision av den nordiska domskonventionen har varit föremål för överläggningar vid nordiska möten under senare år. Vid dessa möten har utarbetats utkast till i stort sett likartade interna lagregler i frågan. Arbetet har dock legat nere sedan någon tid. Anledningen härtill har tidigare varit att man velat avvakta utvecklingen i frågan om de nordiska ländernas anslutningsformer till EG, eftersom det mellan EG-staterna gäller en överenskommelse om verkställighet av förmögenhetsrättsliga domar. I föregående års berättelse anfördes att det förelåg enighet om att återuppta arbetet.

Kontaktmännen har vid möte i augusti 1973 diskuterat planläggningen av det fortsatta arbetet. Man har därvid funnit att de personella resurser som behövs för att återuppta samarbetet f. n. inte kan ställas till förfogande i samtliga länder. Enighet har uppnåtts om att återuppta samarbetet hösten 1974.

3.2 Internordisk verkställighet med anledning av beslut rörande vårdnad om barn m. m.

År 1967 avgavs ett gemensamt betänkande om verkställighet av domstolsavgöranden och administrativa beslut rörande vårdnad om och rätt till umgänge med barn (SOU 1967: 4). Betänkandet innehåller bl. a. förslag till konvention om verkställighet av nämnda avgöranden och beslut. Frågan behandlas inom ramen för de överläggningar som omnämns i föregående avsnitt och kommer att återupptas samtidigt med dessa.

3.3 Samverkan i rättegång

Vid överläggningar mellan justitieministerierna den 25 oktober 1973 uppnåddes enighet om en ensartad lagstiftning angående nordisk vittnesplikt (jfr C 1/1973 s. 727). Härefter återstår bara att lösa några mindre detaljproblem som inte fordrar ytterligare sammanträden. Vid samma möte uppnåddes i allt väsentligt enighet om innehållet i den ramkonvention angående samverkan i rättegång som skall ersätta det nuvarande skandinaviska rättshjälpsprotokollet av år 1957. Härigenom kommer även Finland att inlemmas i detta samarbete.

I Sverige räknar man med att proposition skall kunna föreläggas riksdagen våren 1974. I övriga länder kommer proposition att framläggas senast under hösten 1974. Man inriktar sig på att reglerna om vittnesplikt skall kunna träda i kraft den 1 januari 1975.

3.4 Överförande av lagföreläsning i brottmål

Inom Europarådet har utarbetats en konvention om överförande av lagföreläsning i brottmål. Konventionen har undertecknats av bl. a. Danmark, Norge och Sverige. Frågan om ratifikation av konventionen har varit föremål för nordiska departementsöverläggningar, senast i maj 1973. Därvid har enighet uppnåtts mellan Danmark, Norge och Sverige om att tillträda konventionen. Propositioner med förslag till erforderlig lagstiftning beräknas bli framlagda i samtliga länder under 1974.

3.5 Konkurslagstiftning

Det nordiska konkurslagssamarbetet är nu avslutat på kommittéplanet. I Danmark avgavs slutbetänkande i februari 1971. För dansk del är man emellertid inställd på att avvakta resultatet av det arbete rörande konkurslagstiftningen som pågår inom EG innan man tar ställning till betänkandet. I Sverige avgav lagberedningen i september 1970 betänkandet Utsökningsrätt X (SOU 1970: 75) som rör bl. a. konkursgrunderna, gäldenärens legitimation, kvittning och solidariska skuldförhållanden. Proposition på grundval av betänkandet beräknas bli framlagd våren 1974. Det norska konkurslovutvalget avgav sitt slutbetänkande i mars 1972. Betänkandet har remissbehandlats. I Finland är arbetet på konkurslagstiftningen i första hand inriktat på en totalreform av den nuvarande lagstiftningen. En kommitté för detta arbete skall tillsättas redan under år 1973.

Nordiska departementsöverläggningar i frågan kommer att äga rum i december 1973. Kontaktmännen har enats om att dessa överläggningar även skall avse frågan om en revision av den nordiska konkurskonventionen.

4. Straffrätt

4.1 Den nordiska straffrättskommittén

Straffrättskommittén behandlar f. n. frågan om bötesstraff och de straffrättsliga reglerna om psykiskt abnorma lagöverträdare. Kommittén skall också behandla vissa spörsmål om villkorlig frigivning.

4.2 Avräkning av häktningstid

Lagstiftning på grundval av straffrättskommitténs betänkande från 1971 om avräkning av häktningstid (*NU 1971: 9*) har under 1973 antagits i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

4.3 Förverkande m. m.

Ny norsk lagstiftning om förverkande antogs i januari 1973. Lagstiftningen bygger på nordiska straffrättskommitténs betänkande från 1963 om förverkande, vilket tog sikte på att uppnå mera ensartade regler på detta område i de nordiska ländernas strafflagstiftning. Motsvarande lagstiftning har tidigare genomförts i Danmark och Sverige. I Finland behandlas frågan av straffrättskommittén, som tillsattes på våren 1972.

4.4 Straffrättslig preskription

I juni 1966 avgav den nordiska straffrättskommittén ett betänkande med förslag till mera ensartade nordiska regler om straffrättslig preskription. I Finland trädde en ny lagstiftning, som bygger på kommitténs betänkande, i kraft den 1 juni 1973. Lagändringar på grundval av betänkandet har tidigare genomförts i Danmark, Norge och Sverige.

4.5 Ekonomisk kriminalitet

I föregående års berättelse till Nordiska rådet angavs att man inom ministerrådet kommit överens om att fortlöpande utbyta erfarenheter och upplysningar angående åtgärder för att bekämpa avancerad ekonomisk kriminalitet med sikte på att uppnå en samordning av åtgärderna och ett så effektivt utnyttjande som möjligt av tillgängliga resurser. Detta arbete har under det senaste året i huvudsak försiggått inom ramen för kontaktmännens verksamhet.

I Danmark har man igångsatt ett omfattande arbete i syfte att bekämpa den ekonomiska kriminaliteten, dels genom utbyggnad av åklagarväsendet, dels genom ändringar i den civilrättsliga lagstiftningen och i strafflagen. Frågan om utformningen av nya straffbestämmelser rörande ekonomisk kriminalitet behandlas i straffelovrådet, som i detta sammanhang behandlar frågan om införandet och utformningen av en generell straffbestämmelse beträffande skadlig ekonomisk verksamhet. Lagförslag på grundval av straffelovrådets betänkande väntas kunna bli framlagt våren 1974.

Samarbetet fortsätter.

4.6 Lagstiftning om verkställighet av europeiska brottmålsdomar

Inighet har tidigare uppnåtts om att genomföra en samnordisk lagstiftning för att möjliggöra anslutning till 1970 års europeiska konvention om brottmålsdomars internationella rättsverkningar. I Norge framlades hösten 1973 proposition med förslag till lag om europeiska straffdomar m. m. Motsvarande lagstiftning hade tidigare genomförts i Danmark och Sverige.

4.7 Utlämningslagstiftningen

Under åren 1966—68 hölls vid flera tillfällen nordiska departementsöverläggningar angående utlämningslagstiftningen. Man diskuterade särskilt möjligheterna att genomföra mera ensartade lagregler om utlämning av lagöverträdare till utomnordiskt land och frågan om ändringar i de nordiska utlämningslagarna i syfte att underlätta det praktiska samarbetet mellan de nordiska länderna.

Lagändringar genomfördes i Danmark 1967 och i Finland 1970. I Norge kommer ett förslag till utlämningslag, som grundas på de nordiska överläggningarna, att läggas fram under 1974. I Sverige pågår arbete på en departementspromemoria med förslag till vissa ändringar i utlämningslagen.

5. Andra frågor

5.1 Transformation av traktater

Under senare hälften av 1960-talet tillsattes i Danmark, Finland, Norge och Sverige kommittéer eller sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om transformation av traktater. Frågan har utretts i samarbete mellan kommittéerna och de sakkunniga.

Betänkanden har avgetts i Norge i mars 1972 och i Danmark i maj 1973. Den svenska kommittén väntas avge betänkande angående transformation av traktater i början av 1974.

5.2 Internationellt lagstiftningssamarbete

Som tidigare har justitieministerierna haft nära kontakt med varandra rörande åtskilliga internationella lagstiftningsfrågor, som behandlas inom ramen för FN och dess underorgan, särskilt Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) och Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO), samt inom Europarådet, Haagkonferensen för internationell privaträtt, Rominstitutet för unifiering av privaträtten (UNIDROIT) m. fl.

Kapitel III

Kulturellt samarbete

1. Samarbetets organisation

1.1 Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete

Enligt det nordiska kulturavtalets artikel 9 fattar Nordiska ministerrådet de beslut som erfordras för att förverkliga avtalets syfte. För behandling av frågor under kulturavtalet sammanträder ministerrådet huvudsakligen med sammansättningen kultur- och undervisningsministrarna. Med denna sammansättning har ministerrådet under 1973 hållit sex sammanträden.

På kulturavtalets område biträds ministerrådet av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete. Ämbetsmannakommittén har under 1973 haft samma sammansättning som under 1972 (*jfr ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 21:a session*). Kommittén har under 1973 hållit tolv sammanträden.

1.2 Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Sekretariatets direktör har under 1973 varit avdelningschefen vid skolstyrelsen i Finland Magnus Kull. Sekretariatets personal i övrigt bestod i december 1973 av tre sektionschefer, sju handläggare, tio assistenter, varav två på halvtid, och en vaktmästare.

Förutom sekretariatets fast anställda personal har sakkunniga utnyttjats för särskilda utrednings- och sekretariatsuppdrag.

Fr. o. m. 1974 inrättas för en tvåårig försöksperiod ett nytt ansvarsområde, som omfattar vissa tvärgående uppgifter inom sekretariatet (personalfrågor, budget- och räkenskapsfrågor, journal och arkiv, kulturfondens sekretariatsuppgifter och vissa juridiska frågor). Samtidigt utökas assistentpersonalen med två och en halv assistenttjänster.

1.3 Kommittéer och arbetsgrupper under kulturavtalet

De rådgivande kommittéerna, som av ministerrådet tillsatts för ett-
vart av områdena forskning, utbildning och allmänskulturell verksamhet,
har under 1973 sammanträtt enligt följande:

Rådgivande kommittén för forskning	3 gånger
Rådgivande kommittén för utbildning	4 gånger
Rådgivande kommittén för allmänskulturell verksamhet	3 gånger

Härutöver har kommittéernas ordförande och vice ordförande samt av kommittéerna tillsatta arbetsgrupper sammanträtt för att förbereda kommittéernas arbete eller behandla särskilda frågor.

Kommittéerna är i första hand rådgivande och initiativtagande organ för ministerrådet och ämbetsmannakommittén och har under året även fungerat som remissinstans för Nordiska kulturfonden. Sammanlagt 352 ansökningar om bidrag från fondens medel 1973 har förelagts kommittéerna för yttrande.

Efter bemyndigande av ministerrådet har ämbetsmannakommittén förordnat följande personer till medlemmar av de rådgivande kommittéerna för perioden 1.1.1974—31.12.1975.

Rådgivande kommittén för forskning

Danmark

Professor Kristof Glamann
 Professor Henning Højgaard Jensen
 Professor Poul Milhøj

Finland

Professor Olavi Granö (vice ordförande)
 Fil. dr. Elisabeth Helander
 Byråchef Markku Linna

Island

Professor Jónas Kristjánsson
 Professor Sigurður Þórarinnsson

Norge

Professor Torstein Bertelsen
 Professor Gotfred Kvifte
 Professor Andreas Tonning (ordförande)

Sverige

Professor Marianne Frankenhaeuser
 Docent Lennart Levin
 Professor Sven Olving

Rådgivande kommittén för utbildning

Danmark

Undervisningsinspektør Ib Granerud
 Fhv. undervisningsdirektør Sigurd Højby
 Skolepsykolog Anders Poulsen
 Afdelingsleder Ole B. Thomsen

Finland

Överinspektör Lasse Hoffman
 Generalsekreterare Olavi Hurri
 Professor Tapio Nummenmaa
 Bitr. avdelningschef Veli Nurmi

Island

Rektor Guðmundur Arnlaugsson
 Dr þuríður J. Kristjánsdóttir

Norge

Skoledirektør Lars Beite (vice ordförande)
 Rektor Kr. Fr. Petersen
 Professor Per Rand
 Dr. philos Øyvind Skard

Sverige

Rektor Kjell Johansson
 Skoldirektör Lars Kjellman
 Professor Sixten Marklund (ordförande)
 Seminarielärare Inga Nordin

Rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet

Danmark

Museumsinspektør Jan Garff
 Direktør Kjeld Hansen (vice ordförande)
 Forlagsboghandler Otto B. Lindhardt
 Overbibliotekar Peter Rohleder

Finland

Intendent Bengt von Bonsdorff (ordförande)
 Pol. mag. Pekka Gronow
 Arkitekt Kirsti Nordin
 Fil. mag. Kaarina Virolainen

Island

Lektor Þorbjörn Broddason
 Teaterchef Sveinn Einarsson
 Arkitekt Guðrún Jónsdóttir

Norge

Skuespiller Svein Erik Brodal
 Forfatteren Camilla Carlson
 Direktør Knud Tvedt
 Professor Ørnulv Vorren

Sverige

Konstnär Bo Ahlsén
 Rektor Åke Leander
 Direktör Göran Lindgren
 Studierektor Bo Toresson

Föreningarna Nordens förbund

Direktör Arne F. Andersson

I överensstämmelse med kulturavtalets artikel 10 har kommittéer och arbetsgrupper med särskilda uppdrag tillsatts. För dessa organs arbete redogörs närmare i samband med översikten över verksamheten på de skilda samarbetsområdena. Härutöver har olika befintliga organ såsom forskningsråden och dessas nordiska samarbetsorgan anlitats som sakkunnigorgan.

1.4 Kontakterna med Nordiska rådet och dess kulturutskott

Ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott har under 1973 sammanträtt fyra gånger för gemensamma överläggningar om generella samarbetsfrågor inom ramen för kultursamarbetet och om verksamhetsbudgeten för detta samarbete. Härutöver har sekretariatet på inbjudan deltagit i kulturutskottets möten under året.

1.5 Internationella relationer

Ministerrådet har under året infört en ordning för samråd mellan de nordiska länderna inom ramen för det internationella kultursamarbetet. Denna ordning omfattar bl. a. en årlig genomgång sektorsvis av utvecklingstendenser inom de stora internationella organisationerna. Genomgången, som skall äga rum i ämbetsmannakommittén, inrättas på försöksbasis fr. o. m. 1974. För sekretariatets del innebär ordningen att kontakter med de internationella organisationerna bör etableras endast i sådana fall då det anses vara av väsentlig betydelse för sekretariatets eget arbete.

Sekretariatets kontakter med internationella organisationer på kulturområdet har under 1973 främst omfattat utbyte av informationer och dokument, särskilt på forsknings- och utbildningsområdet. Sekretariatet har även på inbjudan deltagit i möten som anordnats av de nordiska Unesco-kommissionerna och CCC (Council for Cultural Cooperation). Sekretariatet har vidare inbjudits delta som observatör vid möten och konferenser som anordnas av OECD.

2. Generella frågor

2.1 Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Vid sidan av sin funktion som beredande organ för Nordiska ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete har sekretariatet verkat som sekretariat för Nordiska kulturfonden. Detta har även gällt två större projekt på verksamhetsbudgeten nämligen harmoniseringen av skolordningarna i Norden och Nordiska forskarkurser (Nordiska sommarskolan för forskarutbildning). Flertalet av de ca 50 anslag som under 1973 har getts från ministerrådets dispositionsmedel har administrerats av sekretariatet. Detta gäller dels projekt av typen nordiskt ungdomssamarbete, nordiskt gästspelsutbyte m. fl., dels olika arbetsgrupper, kommittéer o. s. v., t. ex. ministerrådets TV-kommitté, Tórshavnskommittén och arbetsgruppen för nordisk tentamensgiltighet.

Vid sekretariatets kontakter med de befintliga nordiska institutionerna, dels i samband med budgetarbetet, dels i samband med det påbörjade utvärderingsarbetet, har sekretariatet i viss utsträckning kunnat bistå institutionerna med administrativ, ekonomisk och juridisk hjälp. Detta

gäller särskilt upprättandet av de nya institutionerna Nordiskt vulkanologiskt institut och Nordiskt samiskt institut.

2.2 Verksamhetsbudgeten för det nordiska kultursamarbetet

Under den tid kulturavtalet varit i kraft har två verksamhetsbudgeter beretts. Den första beredningen avsåg 1973 års verksamhetsbudget och ägde rum våren 1972 då kultursekretariatet ännu inte hade fått fullt utbyggd kapacitet. Det är därför först under 1973 vid behandlingen av 1974 års verksamhetsbudget som man kunnat tala om en gemensam nordisk budgetberedning.

I 1974 års verksamhetsbudget finns det 30 olika institutionaliserade samarbetsformer. Därtill kommer sekretariatets egen budget och ministerrådets dispositionsmedel samt Nordiska kulturfonden.

Ministerrådet fastställde i december 1973 verksamhetsbudgeten för det nordiska kultursamarbetet 1974. Budgetens storlek och anslagen till de olika institutionerna (motsv.) framgår av *bilaga*.

Verksamhetsbudgeten 1974 skall i sin helhet finansieras genom att länderna bidrar till verksamhetsbudgeten enligt en enhetlig fördelningsnyckel. Vid ministerrådets möte den 11 december 1972 enades kultur- och undervisningsministrarna om att använda samma fördelning av kostnaderna mellan länderna som samarbetsministrarna vid sitt möte den 13 oktober 1972 hade beslutat. Detta innebär att förhållandet mellan ländernas bruttonationalprodukt skall ligga till grund för fördelningen. Överenskommelsen innebär också gemensam finansiering av sådana institutioner som tidigare finansierats genom bidrag från endast en del av de nordiska länderna.

Inför beredningen av 1975 års budget har ministerrådet fattat beslut om smärre justeringar av budgetproceduren. Det rör bl. a. en formalisering av samrådet mellan fack- och finansministerierna på nationell och nordisk nivå. Vidare gäller det överläggningarna mellan ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott som förutsätts äga rum dels på hösten, dels i mitten av februari. Vid höstmötet skall främst budgetnivån samt den långsiktiga planeringen diskuteras, medan överläggningarna i februari huvudsakligen skall vara inriktade på prioriteringar.

2.3 Evaluering av pågående verksamhet

Det hittillsvarande mer eller mindre institutionaliserade nordiska samarbetet på kulturområdet har tillkommit efter initiativ av olika instanser (främst Nordiska rådet och Nordiska kulturkommissionen) under en lång följd av år. De nu existerande samnordiska institutionerna och organen har etablerats på grundval av en angelägenhetsbedömning i varje särskilt fall; det har däremot inte varit möjligt att väga dem mot varandra eller relatera dem till en samlad bedömning av samarbetsbehovet inom angränsande eller näraliggande områden. Genom kulturavta-

let har formella förutsättningar skapats för en samlad värdering av verksamheten, samtidigt som den gemensamma budgetramen möjliggör prioriteringar dels mellan den existerande verksamheten och de nya samarbetsinitiativ som successivt aktualiseras, dels inbördes mellan pågående aktiviteter.

Som framhölls i ministerrådets berättelse föregående år, är det därför angeläget att en fortsatt utbyggnad av verksamheten baseras på en utvärdering av de hittillsvarande aktiviteterna, som kan läggas till grund för avvägningarna i budgetarbetet och bilda en utgångspunkt för planeringen på längre sikt. Denna utvärdering av verksamheten kan inte företas som en engångsåtgärd, utan måste ske successivt som ett led i det fortlöpande arbetet inom alla berörda organ. För att skapa ett underlag för detta fortlöpande evalueringsarbete har det emellertid varit nödvändigt att till en början företa en samlad granskning av verksamheten vid samtliga hittills etablerade institutioner och organisationer för nordiskt samarbete som finansieras inom den gemensamma kulturbudgetens ram. Under året har kultursekretariatet och de rådgivande kommittéerna inlett en sådan granskning av den hittillsvarande verksamheten. De åtgärder som hittills vidtagits redovisas i det följande under respektive huvudavsnitt.

2.4 Statutrevisionen

Spørgsmålet om større indbyrdes ensartethed blandt statutterne for de fælles nordiske institutioner under kulturaftalen — som blev taget op i Nordisk Råds rekommandation nr. 29/1971 og resulterede i en kortlægning af de eksisterende institutioner (udgivet i *NU 1972: 5*) — har været berørt i forbindelse med fastsættelsen af visse nye institutionsstatutter samt ved kulturbudgetdiskussionerne i Ministerrådet. Motiveringerne for en større ensartethed i statutternes form og indhold er bl. a. udsprunget af den nye budget- og betalingsgang, der er opstået med kulturaftalen, samt af den nu samlede administrative planlægning og vurdering og af evalueringsarbejdet som sådant.

Det har været forudsat, at der i samråd mellem de to ministerrådssekretariater vil blive opstillet forslag til normalstatutter (statutformular). Kultursekretariatet har foreløbig for de institutioners vedkommende, der berører kulturbudgetet, på de erfaringer den forløbne tids administration har givet, gjort forberedelser til normalstatutterne, hvorved det på indeværende tidspunkt kan forudses, at det af hensyn til den stærkt forskellige institutionaliseringsgrad inden for kulturbudgetets institutioner, organisationer, fonds og enkelte projekter eventuelt ikke vil være muligt, og heller ikke formålstjenligt, at opstille en enkelt statutformular, og at arbejdet derfor i højere grad vil gå i retning af at udarbejde en række krav til statutterne, efter hvilke de allerede værende skal indrettes, og på hvilke de kommende kan bygges.

3. Forskning

3.1 Inledning

I föregående års berättelse till Nordiska rådet redovisade ministerrådet vissa allmänna synpunkter rörande det nordiska forskningssamarbetets utveckling med utgångspunkt i de inom kultursekretariatet utarbetade planerna för kultursamarbetet för åren 1973—1975 (*NU 1972: 8*). Ministerrådet framhöll härvid bl. a. att det inte är möjligt att arbeta med en gång för alla fixerade planer; man måste vara öppen för att utvecklingen påkallar nya ställningstaganden och omprioriteringar. Det är därför viktigt att bedriva ett kontinuerligt planeringsarbete parallellt med att konkreta samarbetsinitiativ bereds och genomförs. Det är också väsentligt att framhålla att arbetet med den långsiktiga planeringen inte bör få hindra att aktuella samarbetsprojekt tas upp till prövning.

För forskningsområdets del har arbetet inom kultursekretariatet och den rådgivande kommittén för forskning under 1973 till stor del inriktats på att igångsätta en utvärdering av den nuvarande verksamheten och på att vidareutveckla de preliminära riktlinjer för planeringen på längre sikt som redovisades föregående år. Jämsides härmed har vissa konkreta samarbetsinitiativ kunnat förverkligas under året, bl. a. viss försöksverksamhet inom informations- och dokumentationsområdet. På flera områden pågår f. n. ett utredningsarbete, som inom en nära framtid kan förväntas resultera i konkret utformade förslag.

Inom Nordiska rådet har under året behandlats ett medlemsförslag (*A 360/k*) om nordiskt forskningsprogram. Nordiska rådet beslöt vid 21:a sessionens 2:a samling i Stockholm i oktober 1973 — i enlighet med kulturutskottets förslag — att inte vidta någon åtgärd med anledning av medlemsförslaget. Kulturutskottets betänkande innehåller emellertid bl. a. en rad synpunkter rörande formerna för och inriktningen av forskningssamarbetet i Norden, som utgör ett värdefullt underlag för det fortsatta planeringsarbetet inom kulturavtalets organ. Den omfattande remissbehandlingen av medlemsförslaget har också inneburit en grundlig inventering av inställningen till och erfarenheterna av nordiskt forskningssamarbete bland forskningsråden, universitetsorganen och andra sakkunniga instanser i de nordiska länderna, som bör kunna bilda en god grund såväl för de mer principiella övervägandena rörande utformningen av forskningssamarbetet i Norden som för planeringen på kortare sikt.

3.2 Aktuella samarbetsprojekt

Det nordiska samarbetet i fråga om *forskarutbildning*, som etablerats inom ramen för Nordiska sommarskolan för forskarutbildning, har under året fortsatt och byggts ut ytterligare. Under 1973 anordnades 12

kurser (1972: 9) och för 1974 omfattar programmet enligt styrelsens beslut 13 kurser. I den fortsatta utbyggnaden av verksamheten har man, som ministerrådet anförde i föregående års berättelse, strävat efter att bredda ämnesurvalet och inrikta verksamheten på en vidare krets forskare. Till följd härav har namnet på verksamheten ändrats till Nordiska forskarkurser. Tyngdpunkten i verksamheten har i enlighet med den för styrelsen gällande instruktionen legat på frågor som gällt nya eller svårtillgängliga teoretiska och metodologiska problem och ny avancerad teknik eller på förmedling av starkt specialiserat kunskapsstoff. Verksamheten har hittills baserats på förslag till kurser från forskare och institutioner i Norden. För år 1975 planerar styrelsen att som komplement till tidigare arbetsmetoder pröva möjligheten att själv initiera kurser inom angelägna forskningsområden, där gemensamma nordiska insatser kan bedömas vara ändamålsenliga, och därefter anhålla hos lämplig institution eller forskare att få förslag till kursprogram utarbetade.

Som meddelades i ministerrådets berättelse 1972, fastställdes statuterna för *nordiskt vulkanologiskt institut* vid ministerrådsmöte den 11 december 1972 och trädde i kraft den 1 januari 1973 (NU 1972: 11, s. 15). Den av ministerrådet tillsatta interimsstyrelsen, som bl. a. förberedde institutets statuter, har utarbetat förslag till institutets närmare organisation, budget, tillsättning av direktör m. m. Vid möte i maj 1973 tillsatte ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete på ministerrådets vägnar styrelse för institutet.

Institutets verksamhet finansieras fr. o. m. 1973 över verksamhetsbudgeten för nordiskt kulturellt samarbete. Den isländska staten ställer kostnadsfritt erforderliga lokaler till institutets disposition. Institutet beräknas bli fullt utbyggt under 1974 och då omfatta en personal på sju personer inklusive fem stipendiater från främst de nordiska länderna. Till institutets direktör har utsetts den isländske geologen, dr Gudmundur Sigvaldason.

Forskningens snabba utveckling ställer krav på effektivare former för *vetenskaplig information och dokumentation (IoD)*. Detta område har av ministerrådet bedömts vara ett angeläget fält för nordiskt samarbete. Mot denna bakgrund har ministerrådet ansett, att det nordiska koordineringsorganet för teknisk och vetenskaplig information och dokumentation (NORDDOK) i uppbyggnadsskedet bör erhålla en rimlig ekonomisk bas för sin verksamhet. En förhöjning av anslaget till NORDDOK har därför föreslagits i budgeten för 1974. NORDDOK har som huvudmål att som nordiskt samarbetsorgan främja organisationen av ett nordiskt dokumentationsnät med nationella och internationella anknytningar. Arbetet har väsentligen inriktats på utredningsarbete och förstudier rörande samnordiska IoD-aktiviteter på olika områden. Vid sidan av det mer långsiktiga planeringsarbetet har NORDDOK även alltmer kommit att fungera som koordineringsorgan för olika konkreta

nordiska samarbetsprojekt på IoD-området, även inom andra områden än det tekniskt-naturvetenskapliga.

NORDDOK har under året etablerat en expertgrupp för IoD inom det pedagogisk-psykologiska området och har beviljat medel för initialkostnaderna för en försöksverksamhet med *samnordisk datorbaserad informationstjänst inom pedagogik, psykologi och specialpedagogik*, knuten till de pedagogiska centralbiblioteken i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Genom anslag från Nordiska kulturfonden har fortsatt drift av försöksverksamheten säkrats till utgången av år 1974. Försöksverksamheten står under ledning av NORDDOKs expertgrupp.

På dokumentationsområdet har ministerrådet vidare beslutat stödja verksamheten vid *den nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning (NORDICOM)* under en försöksperiod på tre år. Samordning med övrigt nordiskt samarbete på dokumentationsområdet har säkrats genom att NORDDOK beretts representation i centralens interimsstyrelse. Efter ett första uppbyggnadsskede kommer vid årsskiftet 1973/74 dataregistrerad information att som ett första konkret resultat av dokumentationscentralens verksamhet kunna distribueras till avnämare. Erfarenheterna av den treåriga försöksverksamheten kommer att läggas till grund för ministerrådets prövning av behovet av ytterligare åtgärder för att främja samarbetet på massmediaforsknings område.

Under året har ett förslag om inrättande av ett *nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)* behandlats såväl inom kulturavtalets organ som inom Nordiska rådet. Den omfattande remissbehandlingen av saken gav vid handen, att man i huvudsak var enig om projektets vetenskapliga värde. En rad instanser ansåg sig dock inte kunna prioritera förslaget tillräckligt högt, varvid de anförde såväl forskningspolitiska som ekonomiska motiv. I ministerrådet rådde dock enighet om att — för att stärka det nordiska samarbetet på kärnfysikens område — möjligheterna borde undersökas att tillskapa former för en *intensifierad samordning av de institutionella resurser* som redan existerar och i framtiden kan komma att etableras inom berörda vetenskapsgrenar. I enlighet med ministerrådets beslut har Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge tagit initiativ till överläggningar mellan forskarna på området om samordning av resurserna inom kärnfysiken; senare kommer de administrativa organen att föras in i diskussionerna om möjligheterna att främja samarbetet på området.

3.3 Utvärdering av den hittillsvarande verksamheten

En betydande del av arbetet inom kultursekretariatet och den rådgivande kommittén för forskning under året har, som ovan nämnts, ägnats åt en utvärdering av de institutioner och organ för nordiskt forsknings-samarbete, som f. n. finansieras över den gemensamma kulturbudgeten. I den första etappen av detta arbete har bl. a. forskningsråden och des-

sas nordiska samarbetsorgan anlitats som sakkunnigorgan. Det material som nu föreligger är tämligen omfattande och bör kunna utgöra en god grund för det fortsatta evalueringsarbetet. Forskningsrådets bedömningar kommer i tillämpliga delar även att beaktas i samband med arbetet med budgetförslaget för 1975.

Med utgångspunkt i forskningsrådets bedömningar har kultursekretariatet och den rådgivande kommittén för forskning funnit det angeläget att organisationen och verksamheten inom vissa områden blir föremål för närmare överväganden. Det fortsatta evalueringsarbetet kommer därför huvudsakligen att få formen av specialutredningar på vissa punkter, av vilka en del redan har påbörjats i samarbete med forskningsrådets nordiska samarbetsorgan.

Efter förslag av kultursekretariatet har sålunda samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden tillsatt en arbetsgrupp för att se över *de nordiska naturvetenskapliga kollegiernas* organisation och verksamhetsformer. Över den gemensamma kulturbudgeten finansieras f. n. tre kollegier av detta slag, ett för marinbiologi (inrättat 1956), ett för terrester ekologi (inrättat 1964) och ett för fysisk oceanografi (inrättat 1966). Förslag har framförts om inrättande av nordiska kollegier även inom en rad andra vetenskapsområden. Den nu tillsatta arbetsgruppen har fått i uppdrag att överväga de framtida organisationsformerna för ett effektivt nordiskt vetenskapligt samarbete inom de aktuella områdena. Gruppen skall härvid bl. a. överväga om man kan skapa en organisationsform som kan vara tillämplig också inom andra forskningsområden. Utredningsarbetet, som avses bli slutfört under våren 1974, kommer att bedrivas i nära kontakt med kultursekretariatet och den rådgivande kommittén.

Nordiska rådets kulturutskott har i sitt betänkande över den senaste berättelsen från *Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning* framhållit det betydelsefulla i kommitténs verksamhet och understrukit att kommittén bör få avsevärt förbättrade ekonomiska förutsättningar att genomföra sitt forskningsprogram. Kommitténs verksamhetsprogram har under året även behandlats inom Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (forskningsrådets samarbetsorgan), som i anslutning till det pågående evalueringsarbetet har beslutat att tillsätta en arbetsgrupp för att göra en närmare vetenskaplig granskning av kommitténs forskningsprogram från forskningsrådets synpunkt, bl. a. i relation till behovet av nordiskt samarbete inom medicinsk forskning i allmänhet. Detta utredningsarbete, som beräknas kunna slutföras under 1974, bör kunna skapa ett säkrare underlag för ett ställningstagande till kommitténs verksamhetsplaner.

Nordiska sommaruniversitetet intar i organisatoriskt avseende en särställning bland de samarbetsorgan som finansieras över kulturbudgeten. Till skillnad från övriga organ, som har inrättats genom överenskom-

melser mellan regeringarna eller andra offentliga myndigheter, är sommaruniversitetet en fri sammanslutning mellan lärare och studerande vid universitet och högskolor och är inte underställt någon offentlig myndighet. Verksamheten har dock alltsedan starten så gott som uteslutande finansierats genom statsbidrag. Frågan om Nordiska sommaruniversitetets organisatoriska anknytning till ministerrådet och kulturavtalets övriga organ har aktualiserats i en skrivelse från sommaruniversitetets presidium, där man föreslår att detta problem utreds.

Mot bakgrund härav har ämbetsmannakommittén tillsatt en arbetsgrupp, vars uppgift är att — bl. a. med hänsyn till den något ändrade inriktningen av sommaruniversitetets verksamhet under de senaste åren — söka ge en belysning av inriktningen, kvaliteten och effekterna av organisationens verksamhet som ett underlag för ett framtida ställningstagande till Nordiska sommaruniversitetets ställning i förhållande till det mellanstatliga nordiska kultursamarbetet.

Inom den rådgivande kommittén har vidare särskild uppmärksamhet ägnats åt *Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)*, som under en följd av år har föreslagit en utvidgning av institutets verksamhetsprogram till att också omfatta fasta tillståndets fysik. Mot bakgrund av de omdömen om NORDITAs verksamhet som i samband med evalueringsarbetet avgetts av forskningsråden har den rådgivande kommittén granskat institutets verksamhetsplaner och enats om vissa förslag till ministerrådet. Kommitténs överväganden kommer att prövas i samband med budgetarbetet för 1975.

3.4. Samverkan med forskningsråden

Ett förverkligande av kulturavtalets målsättningar för forskningssamarbetet kräver ett väl utvecklat kontaktnät mellan forskningsplanerande och forskningsfinansierande organ i de nordiska länderna. Detta gäller främst forskningsråden. För kulturavtalets organ är det nödvändigt att kunna ta stöd i forskningsrådets sakkunskap i vetenskapliga bedömningsfrågor; detta för att skapa garantier för att de projekt som tas upp på samnordisk bas till sin vetenskapliga halt prövas enligt likartade kriterier som dem som tillämpas nationellt. En samverkan med forskningsrådsorganen är nödvändig också för att det planeringsarbete som sker inom kulturavtalets organ skall kunna koordineras med pågående och planerade nationella insatser.

Forskningsrådets nordiska samarbetsorgan bör härvid kunna spela en betydelsefull roll som organ för en samlad nordisk bedömning av samarbetsbehoven inom respektive forskningsområde, för prioritering av aktuella samarbetsprojekt m. m. I yttrandena till Nordiska rådet över medlemsförslaget om nordiskt forskningsprogram har ett flertal remissinstanser särskilt framhållit att dessa samarbetsorgan bör kunna

åta sig en aktiv funktion som koordinerings- och planeringsorgan för nordiskt forskningssamarbete.

Kontakterna mellan kultursekretariatet och forskningsråden har under året intensifierats och utvidgats. Forskningsråden och deras samarbetsorgan har medverkat som sakkunniginstanser såväl i evalueringsarbetet som i fråga om planering och prioritering av nya samarbetsinitiativ. Vid beredningen av ansökningar till Nordiska kulturfonden har forskningsråden utnyttjats som remissinstanser. Vidare har kultursekretariatet varit representerat som observatör vid samarbetsorganens sammanträden under hösten 1973. Vid en överläggning i augusti 1973 mellan kultursekretariatet och företrädare för forskningsrådets sekretariat har vissa riktlinjer för det fortsatta samarbetet dragits upp.

3.5. Vissa avgränsningsfrågor

I föregående års berättelse konstaterade ministerrådet att i princip allt mellanstatligt nordiskt kultursamarbete faller inom kulturavtalets målsättning. I praktiken måste man från fall till fall ta ställning till det lämpliga organet för att genomföra projektet och till den lämpliga metoden. Väsentligt är att oberoende av de former man väljer se samarbetet som en helhet.

På motsvarande sätt kan det för forskningsområdets del konstateras att kulturavtalet i princip gäller alla forskningsområden och alla former av nordiskt forskningssamarbete. Detta innebär att det planeringsarbete som sker inom kulturavtalets organ inte kan begränsas enbart till den verksamhet som finansieras över den gemensamma nordiska kulturbudgeten, utan måste beakta i princip alla former av nordiskt forskningssamarbete. Detta förutsätter ett nära samarbete med de övriga nordiska organ som handlägger forskningsfrågor och med motsvarande nationella organ.

Att på förhand dra upp klara riktlinjer för gränsdragningen gentemot dessa organ är knappast möjligt; i praktiken måste avgränsningsproblemen lösas efter överväganden från fall till fall. En rimlig utgångspunkt för dessa överväganden är dock att det forskningssamarbete som organiseras i anknytning till kulturavtalets organ och som finansieras över den gemensamma kulturbudgeten i regel bör gälla forskningsuppgifter av grundforskningskaraktär. Detta innebär en principiell avgränsning gentemot tillämpad teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete, som tillvaratas av den nyinrättade nordiska industrifonden och av NORDFORSK (de teknisk-vetenskapliga forskningsrådets och akademiernas nordiska samarbetsorgan), och även i viss mån gentemot sektorsorienterad målforskning av tillämpad karaktär (i t. ex. sociala frågor, arbetsmarknadsfrågor, hälso- och sjukvårdsfrågor, vissa narkotikafrågor etc.), vilken kan betraktas som en del av det allmänna nordiska samarbetet på ifrågavarande område. Uppenbart är emellertid att

en fixerad avgränsning särskilt i det sistnämnda avseendet varken är möjlig eller önskvärd.

Gentemot de s. k. grundforskningsrådets verksamhetsområde kan ingen motsvarande principiell avgränsning göras. Bl. a. därför är det nödvändigt med ett nära samarbete mellan kulturavtalets organ och forskningsrådets nordiska samarbetsorganisationer, som redan nu i viss utsträckning stöder en del gemensamma forskningsprojekt. Denna form av samfinansiering bör givetvis fortsätta.

4. Undervisning

4.1 Indledning

Ministerrådets handlingsprogram og de af Sekretariatet udarbejdede planer for virksomheden 1973—1975 har medført mulighed for et mere systematiseret og koordineret samarbejde indenfor undervisningsområdet, end det tidligere har været muligt. Forskellige initiativer, herunder også Nordisk Råds rekommandationer om undervisningsspørgsmål, har herigennem kunnet prioriteres i forhold til hinanden og i forhold til andre behov indenfor rammerne af den samlede virksomhed.

I forbindelse med nye tiltag har det været væsentligt at finde frem til samarbejdsformer, som sikrer en decentralisering af virksomheden og samtidig fastholder den koordination og effektivitet, der er forudsat i aftalen om kulturelt samarbejde mellem de nordiske lande.

Skoleharmoniseringsarbejdet og nordisk samarbejde på voksenundervisningsområdet er prioriteret højt i Ministerrådets handlingsprogram. En samlet kortlægning af voksenundervisningen i de nordiske lande vil blive afsluttet i 1973, og harmoniseringsarbejdet er blevet udvidet fra det specielle læreplanssamarbejde til samarbejde om overgribende og generelle uddannelsesspørgsmål, særlig nordisk samarbejde om pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde.

4.2 Den rådgivende komité for undervisning

Den rådgivende komité for undervisning var inddraget i overvejelserne og drøftelserne, der lå til grund for udarbejdelsen af planer for virksomheden 1973—1975. I forbindelse med udarbejdelse af Ministerrådets handlingsprogram for nordisk kulturelt samarbejde 1973—1975 blev nødvendigheden af en mere langsigtet planlægning fremhævet, og komiteen har på baggrund heraf udarbejdet en langtidsbedømmelse for det nordiske samarbejde på undervisningsområdet.

Sideløbende med iværksættelse af nye tiltag har det været en vigtig opgave for Sekretariatet i samarbejde med den rådgivende komité at foretage en evaluering af bestående samarbejdsprojekter og institutioner på undervisningsområdet. I forbindelse hermed og i forbindelse med langtidsbedømmelsen har spørgsmålet om kriterier for nordisk samar-

bejde været behandlet, og komiteen har foreslået nedenstående kriterier for nordiske samarbejdsprojekter indenfor undervisning. Samarbejdsprojekterne skal:

1. tjene de for de nordiske lande fælles overgribende mål for skolen
2. fremme forståelsen af nabolandenes sprog og kultur
3. fremme en harmonisering i henhold til de af Nordisk Råd og Ministerrådet givne retningslinjer for harmoniseringsarbejdet
4. være af interesse for mere end et af de nordiske lande, helst for samtlige
5. tilrettelægges således, at samarbejdet mellem landene er forsvarligt med hensyn til effektivitet og økonomisk lønsomhed
6. bidrage til at afskaffe hindringer for flytning og kommunikation landene imellem
7. bidrage til øget kundskab og forbedret teoridannelse om skolen og dens funktion
8. bidrage til at løse oplevede problemer indenfor undervisningen
9. fremme udviklingen af midler og metoder i undervisningen.

De her opstillede kriterier må fortsat overvejes i det videre arbejde indenfor undervisningsområdet og de kan sammen med den af komiteen udarbejdede langtidsbedømmelse for samarbejde indenfor undervisning give et væsentligt grundlag for prioritering af nye projekter.

4.3 Harmoniseringsarbejdet

Harmoniseringsarbejdet er i 1973 fortsat i henhold til de retningslinjer, som er anført i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 21. session og meddelelse om rek. nr. 26/1967.

Rammeplaner for den obligatoriske undervisning i engelsk og matematik blev færdigudarbejdet i løbet af sommeren 1973, og rammeplanerne samt en oversigt over igangværende forsknings- og udviklingsarbejde i Norden indenfor fagområdet engelsk er publiceret i Nordisk Udredningsserie.

Med færdiggørelsen af rammeplanerne for engelsk- og matematikundervisningen i de nordiske lande er en første etape i harmoniseringsarbejdet afsluttet. Dette blev markeret ved mødet i Ministerrådet den 8. oktober 1973 i København. Ministerrådet besluttede, at de udarbejdede rammeplaner for engelsk og matematik skal danne grundlag for et fortsat arbejde, der fremover kan sikre den harmonisering, som allerede er opnået. Endvidere besluttede Ministerrådet at bemyndige Embedsmandskomiteen til at gennemføre sådanne foranstaltninger, som måtte være nødvendige for at sikre denne fortsatte harmonisering.

Ministerrådet behandlede endvidere planer for det fortsatte arbejde indenfor harmoniseringsområdet. Der skal fremover ske en udvidelse af harmoniseringsarbejdet fra det mere begrænsede arbejde med læreplaner til arbejde af mere overgribende og generel karakter: først og fremmest fællesnordisk samarbejde indenfor pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde. Det væsentlige i harmoniseringsarbejdet bliver frem-

over at få de innovative kræfter indenfor uddannelsesområdet til at arbejde i samme retning i de nordiske lande. Identifikation af fælles problemer og planlægning af fælles udviklingsarbejde for at løse disse problemer er en forudsætning for en harmoniseret skoleudvikling i de nordiske lande og rummer samtidig ikke ubetydelige muligheder for en mere effektiv anvendelse af ressourcer.

De planer, der er aktualiseret for 1974 tager således i større udstrækning end tidligere udgangspunkt i muligheder for samnordisk udviklingsarbejde. Arbejdsformerne vil afhænge af de enkelte projekter, men det kan generelt anføres, at første fase ofte må være en kortlægning, der kan give information om undervisningens omfang, indretning og problemer. I en sådan kortlægning må også indgå det forsknings- og udviklingsarbejde, som udføres eller er planlagt udført i de enkelte nordiske lande. Gennem kortlægningen bliver det muligt at præcisere visse generelle problemer, som er af betydning for et harmoniseringsprojekt. Endvidere vil en sådan kortlægning give information om forsknings- og udviklingsarbejde, således at der via harmoniseringsarbejdet er muligheder for at følge dette samt tilføre det fællesnordiske synspunkter. Harmoniseringsarbejdet vil således blive knyttet til nationale forsknings- og udviklingsprojekter, og den fællesnordiske indsats bør bestå i at identificere fælles problemer, i at formulere og vælge mål for forsknings- og udviklingsarbejde samt i at informere om igangværende forsknings- og udviklingsarbejde.

I henhold til Nordisk Råds rekommandation nr. 27/1970 angående samarbejde på *førskolens område* har der været nedsat et fællesnordisk arbejdsudvalg, som i juni 1973 afgav betænkning. Betænkningen er trykt i Nordisk Råds udredningsserie og har været behandlet i kulturaftalens organer, bl. a. i den rådgivende komité og styringsgruppen for harmoniseringsarbejdet.

På baggrund af den ovennævnte udredning og under hensyn til den igangværende udvikling indenfor førskoleundervisningen, skønnes der her at være gode muligheder for nordisk samarbejde. Efter orienterende drøftelser med repræsentanter for de nationale myndigheder for førskoleundervisning, vil der i 1974 blive taget initiativ til konkrete tiltag til nordiske samarbejdsprojekter indenfor førskoleundervisningens område. Det drejer sig først og fremmest om undersøgelse af problemer vedrørende overgang fra førskoleinstitutioner til skole samt udbygning af informationsarbejdet om førskoleundervisningens udvikling.

Indenfor *engelsk- og matematikområdet* vil indsatserne i den kommende tid først og fremmest ske indenfor forsknings- og udviklingsarbejde vedrørende lavtpræsterende elevers mulighed for undervisning i de nævnte fag. I juli 1973 indledtes således et fællesnordisk projektarbejde ved Jyväskylä universitet vedrørende undervisning i matematik for lavtpræsterende elever i årskurserne 1—6.

Som et led i en videreførelse af læreplansarbejdet vedrørende fremmedsprogsundervisningen er der iværksat et kortlægnings- og udredningsarbejde om *undervisning i 2. fremmedsprog* i grundskolen i Norden. Dette arbejde beregnes at være afsluttet i sommeren 1974.

Arbejdet med en *oversigt over grundskolen og gymnasieskolen* indeholdende dels en kortlægning af den aktuelle situation i Norden og dels en beskrivelse af udviklingstendenserne er afsluttet i 1973. Rapporten om dette arbejde vil foreligge omkring årsskiftet 1973/74.

Indenfor *specialundervisningsområdet* blev der under læseåret 1972/73 gennemført et forsøg med musikfunktionstest og i 1973 en samlet kortlægning af specialundervisningen i Norden. Resultaterne fra forsøgene med musikfunktionstest er i en foreløbig rapport fra forskningsgruppen bedømt som positive. En endelig rapport forventes at foreligge omkring årsskiftet. Oversigten over specialundervisningen i de nordiske lande blev færdigudarbejdet i løbet af efteråret 1973. På grundlag af denne oversigt vil der blive taget stilling til egnede fællesnordiske projekter, og det bemærkes, at dette område har den højeste prioritet i harmoniseringsarbejdet for 1974.

En oversigt over undervisningen i *naturorienterende emner* i grundskolen, årskurserne 1—6, herunder undervisning i miljølære og økologi er gennemført i løbet af året. Dette kortlægningsarbejde vil danne grundlag for fællesnordiske tiltag inden for dette emneområde, og specielt spørgsmålet om undervisning i miljølære vil blive taget op i løbet af 1974.

Som et led i planlægningsarbejdet for et nordisk samarbejde indenfor *pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde* arrangeredes i september 1973 et symposium i Kungälv med repræsentanter for den pædagogiske forskning i de nordiske lande. Symposiet gav grundlag for videre planlægningsarbejde på dette område, og der vil ved årsskiftet 1973/74 blive udsendt en rapport fra symposiet.

En oversigt over *uddannelsesvæsenets styrelse* i de nordiske lande blev udarbejdet i 1973 af en arbejdsgruppe med repræsentanter for de nordiske landes undervisningsministerier. Rapporten vil være et værdifuldt hjælpemiddel i det fortsatte harmoniseringsarbejde, idet den bl. a. giver en oversigt over de formelle beslutningsprocesser inden for de nordiske landes uddannelsessystemer.

4.4 Lærer- og elevudveksling

Ved Nordisk Råds session i Helsingfors 1972 blev spørgsmålet om lærer- og elevudveksling drøftet. En arbejdsgruppe til behandling af disse problemer er nedsat i 1973. Arbejdsgruppen er sammensat af repræsentanter foreslået af undervisningsministerierne i de nordiske lande, Foreningerne Nordens Forbund og lærer- og elevorganisationer. Arbejdsgruppen skal på baggrund af en aktuel vurdering af den hidtidige ud-

vekslingsvirksomhed i Norden, herunder de økonomiske vilkår for virksomheden, udarbejde alternative forslag vedrørende lærer- og elevudveksling inden for såvel den obligatoriske skole som inden for de videregående uddannelser (16—19-årige), herunder også overveje nye former for udvekslingsvirksomhed. Arbejdsgruppen skal udarbejde omkostningsoverslag for de udvekslingsforslag, som den fremlægger. Arbejdsgruppen skal være færdig med sit udredningsarbejde i efteråret 1974.

4.5 Læremidler

Spørgsmål i tilknytning til eventuelle tiltag inden for læremiddelområdet har bl. a. været drøftet i den rådgivende komité. Sekretariatet har på baggrund heraf indbudt til orienterende drøftelser med repræsentanter for arbejdet med undervisningsmidler inden for grundskoleområdet.

Spørgsmål i tilknytning til information, registrering og distribution vedrørende læremidler er for tiden til overvejelse i de enkelte nordiske lande, og ny lovgivning eller nye organisationsformer er under forberedelse. På baggrund heraf anses det for formålstjenligt at afvente en afklaring vedrørende de nationale forholdsregler på dette område, inden der tages yderligere initiativ til nordisk samarbejde. En afklaring forventes i løbet af 1974, og spørgsmålet vil herefter blive taget op til fornyet overvejelse i forbindelse med den videre planlægning af samarbejdet på undervisningsområdet.

Inden for enkelte områder vil der dog i forbindelse med harmoniseringsarbejdet kunne blive taget initiativ til et nærmere samarbejde vedrørende læremiddelfremstilling. Der er her bl. a. grund til at pege på områder inden for undervisning af handicappede, ligesom der eventuelt ville kunne blive tale om et samarbejde vedrørende læremiddelproduktion inden for fagområdet miljølære og økologi.

4.6 Tentamensgyldighed

Ekspertudvalget for nordisk tentamensgyldighed har i 1973 fortsat arbejdet med udformning af forslag til nye regler for tentamensgyldighed.

Der er i ekspertudvalget enighed om et foreløbigt forslag til nye grundprincipper for nordiske tentamensgyldighedsregler. Udgangspunktet for de foreslåede principper er den normale (normerede) længde af studietid, men udover dette forudsættes en vurdering af det faglige indhold i hvert enkelt tilfælde kombineret med forslag til konkret studieprogram. Disse foreløbige forslag til grundprincipper har været drøftet med de nationale myndigheder og andre berørte instanser, inden endelig udformning af forslag til tentamensgyldighedsregler udarbejdes af ekspertudvalget. Sideløbende med disse fællesnordiske overvejelser og

drøftelser har udvalgets medlemmer udarbejdet forslag til nationale bestemmelser på basis af og i overensstemmelse med de fællesnordiske grundprincipper.

Betænkning fra ekspertudvalget blev afgivet i december 1973.

4.7 Fællesnordiske regler for studiesocial støtte

Den af en nordisk arbejdsgruppe udarbejdede betænkning vedrørende regler for studiesocial støtte ved studier i andet nordisk land har været sendt til udtalelse i berørte instanser og er derefter blevet behandlet i Embedsmandskomiteen. På grundlag heraf har Sekretariatet udarbejdet forslag til retningslinjer for udarbejdelse af regler for studiesocial støtte. Forslaget til retningslinjer er vedtaget af Ministerrådet på dets møde i oktober 1973.

Ministerrådets beslutning indebærer, at de nationale støttemyndigheder skal udarbejde harmoniserede regler for udbetaling af studiestøtte, således at disse regler kan træde i kraft ved læsårets begyndelse sommeren 1974. Reglerne vil omfatte bestemmelser for studerende med såkaldt "invandrerstatus", idet studerende med denne status ligestilles med landets egne studerende i forhold til udbetaling af studiestøtte. Endvidere vil reglerne omfatte bestemmelser for "gæstestuderende", som skal have udbetalt støtte i henhold til hjemlandets støtteordning.

Hovedprincippet for reglerne er, at de i videst mulig udstrækning skal lette adgangen fra studie i et nordisk land til studie i et andet nordisk land.

4.8 Udgivelse af en nordisk historie

Nordisk Råds rekommandation nr. 14/1972 ang. udgivelse af en nordisk historie har været behandlet i den rådgivende komité og i Embedsmandskomiteen. Der er nedsat en fællesnordisk arbejdsgruppe med en repræsentant fra hvert land med den opgave at udarbejde en fællesnordisk studievejledning i Nordens historie samt at udarbejde en redegørelse for mulighederne for en kortfattet komparativ fremstilling af Nordens historie. Arbejdet forventes afsluttet i 1974.

4.9 Læreruddannelsen

For yderligere at få belyst ønskeligheden af og mulighederne for et samarbejde inden for læreruddannelsesområdet har Sekretariatet i foråret 1973 haft orienterende drøftelser med repræsentanter for de nordiske landes myndigheder, der har ansvar for læreruddannelsesområdet. Ved disse orienterende drøftelser blev det fremhævet, at der findes enkelte områder inden for læreruddannelsen, hvor det ville være formålstjenligt med et nordisk samarbejde.

Der er ikke i 1973 iværksat noget projektarbejde vedrørende læreruddannelsesspørgsmål, men det skal understreges, at problemerne i for-

bindelse med læreruddannelsen har tilknytning til det arbejde, som udføres inden for skoleharmoniseringen i de nordiske lande.

4.10 Kortlægning af voksenundervisningen i Norden

I Ministerrådets beretning til Nordisk Råds session i 1973 blev det fremhævet, at spørgsmålet om voksenundervisning måtte prioriteres højt i det nordiske samarbejde. Som en første indledende etape i dette arbejde er der iværksat en kortlægning af voksenundervisningens organisation i Norden samt kortlægning af områder inden for voksenundervisningen og det folkeoplysende arbejde, som må anses at have betydning i forbindelse med eventuelle fællesnordiske tiltag på området. Arbejdet, der ledes af en styringsgruppe med repræsentanter for de nationale myndigheder i de nordiske lande, er udført som et komparativt studie. Det indledende arbejde forventes afsluttet i 1973. I forbindelse med arbejdet vil der fra styringsgruppens side blive forsøgt draget konklusioner af arbejdsresultatet i form af forslag til hensigtsmæssige samarbejdstiltag på området. På grundlag af kortlægningsarbejdet og forslag fra styringsgruppen vil kulturaftalens organer behandle forslag til konkrete fællesnordiske tiltag.

4.11 NOVU-projektet

Det nordiske voksenundervisningsprojekt (NOVU-projektet) er et forskningsprojekt med den opgave at undersøge hensigtsmæssige arbejdsformer og organisationsmetoder vedrørende voksenundervisning inden for bl. a. radio og TV. Som oplyst i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 21. session blev NOVU-projektet i 1972 finansieret over Ministerrådets dispositionsmidler. I 1973 har Ministerrådet bevilget midler til projektets fortsatte virksomhed og afslutning i 1974. I 1973 er der udarbejdet forskellige undervisningsprogrammer samt organisationsmodeller for kontakter til det folkeoplysende arbejde.

4.12 Videre- og efteruddannelse

4.12.1 Generelle overvejelser

Såvel i den rådgivende komité som i Embedsmandskomiteen er spørgsmålet om hensigtsmæssige arbejdsformer vedrørende fællesnordisk virksomhed på videre- og efteruddannelsesområdet fortsat til drøftelse. Videre- og efteruddannelsen er et centralt problem i alle de nordiske lande, og problemerne om fortsat ajourføring af allerede opnået uddannelse og egentlig kompetencegivende efteruddannelse er vigtige spørgsmål i den almindelige uddannelsesdiskussion. Kriterier for fællesnordiske tiltag vil kræve et betydeligt udredningsarbejde, såvel på nationalt som på nordisk plan. På baggrund heraf er det besluttet foreløbig at indtage en overvejende restriktiv holdning til nye samarbejdstiltag

inden for videreuddannelsesområdet, idet man ønsker at afvente resultater og vurdering af igangværende projekter på området.

4.12.2 *Videreuddannelse af konservatorer*

I overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 10/1971 vedrørende fællesnordisk samarbejde inden for videreuddannelse af konservatorer nedsatte Embedsmandskomiteen en arbejdsgruppe med den opgave at udarbejde forslag til bl. a. videreuddannelse inden for konservatorområdet. Arbejdsgruppen påbegyndte sit arbejde i 1972, og i 1973 besluttede man på grundlag af en betænkning fra arbejdsgruppen at iværksætte en forsøgsuddannelse. Ministerrådet bevilgede på sit møde i oktober 1973 midler til en forsøgsvirksomhed i 1974 og 1975.

En ledningsgruppe for virksomheden er nedsat, og de første videreuddannelseskurser vil blive etableret i 1974.

4.12.3 *Videreuddannelse af socialhøjskolelærere*

Videreuddannelse af socialhøjskolelærere vil eventuelt være et område, hvor man ved et nordisk samarbejde i højere grad vil kunne udnytte ressourcerne end tilfældet er ved at etablere videreuddannelser på national basis (*jfr rek. nr. 1/1970 og nr. 5/1973*). På grundlag af bl. a. betænkning vedrørende videreuddannelse af socialhøjskolelærere (*NU 1971: 12*) samt under hensyn til Nordisk Råds behandling af samme betænkning, er der nedsat en arbejdsgruppe, der skal kortlægge behovet for en videreuddannelsesvirksomhed, herunder hvilke målgrupper en eventuel videreuddannelse tilrettelægges for, samt udarbejde forslag til planer og undervisningsoplæg for videreuddannelseskurser. Arbejdsgruppens betænkning forventes udarbejdet i begyndelsen af 1974.

5. **Allmennkulturell virksomhet**

5.1 *Innledning*

Virksomheten på det allmennkulturelle området spenner over et bredt felt med mangeartede aktiviteter. Når det gjelder de saker som det i denne beretningen redegjøres for, kan det som en sammenfatning sies at arbeidet har tatt sikte på dels å befeste samarbeidet på enkelte av de mer tradisjonelle områder, dels å gi samarbeidet et bredere nedslagsfelt både geografisk og på annan måte slik at resultatene kan bli en levende realitet for stadig større grupper. I denne siste sammenheng kan nevnes flere tiltak som enten er iverksatt eller er under forberedelse: Støtteordningen for nordisk ungdomssamarbeid, Nordisk samisk institutt og det såkalte 4-byprosjektet. Ministerrådets vedtak om iverksettelse av en prøveordning med støtte til utgivelse av nabolandslitteratur i oversettelse peker i samme retning, og det samme kan sies om

utredningsarbeidet angående kulturforbindelsene mellom Færøyene og det øvrige Norden, som på det nærmeste er fullført. Ministerrådet har videre erklært seg enig med Nordisk råds kulturutvalg i at det i den fortsatte planlegging bør legges vekt på tiltak som kan stimulere opplysningsorganisasjonenes nordiske samarbeid. Også idrettens plass i samarbeidet er tatt op til overveielse. Spørsmålet om fjernsynssamarbeid står på flere måter i en særstilling. Utredningsarbeidet har her passert en viktig etappe med den foreløpige innstillingen fra komiteen høsten 1973.

Et utvidet kulturbegrep og nye kulturpolitiske målsettinger nasjonalt øker behovet for en bredere analyse av mål og midler også i det nordiske kultursamarbeidet. Den langtidsbedømmelse som den rådgivende komite for allmennkulturell virksomhet har sett som en hovedoppgave i 1973, vil danne et naturlig utgangspunkt i denne sammenheng. Arbeidet med langtidsbedømmelsen ventes avsluttet fra komiteens side i løpet av første halvår 1974.

5.2 *TV-samarbeid*

Ministerrådet nedsatte den 5. februar 1973 en komite for nordisk TV-samarbeid, bestående av representanter for de berørte ministerier og for de nordiske radioselskaper. Komiteen har til oppgave å fremme forslag om tiltak som kan øke mulighetene for å motta TV-program i de nordiske naboland, under hensyn til det utredningsarbeid som er utført i regi av de nordiske radiosjefer. En foreløpig rapport fra komiteen om det hittil utførte arbeid forelå i oktober 1973 (*NU 1973: 11*). Komiteen konsentrerer seg om et par hovedmodeller for å bedre mottagelsen av nabolandsprogrammer: For det første etablering av sendere i mottagerland for trådløs gjenutsendelse, for det annet videreføring av nabolandsprogrammer ved hjelp av kabelsystem. Det gjelder i begge tilfelle direkte overføringer. Ved siden av de tekniske og økonomiske problemer, skisserer komiteen løsninger på de juridiske spørsmål som reiser seg, i første rekke i forbindelse med programansvar og opphavsrett. Den endelige utredning fra komiteen vil innbefatte forslag til en langsiktig utbyggingsplan for mottagelsen av de nordiske nabolands TV.

5.3 *Oversettelse av nabolandslitteratur*

På bakgrunn av Nordisk kulturkommisjons erfaringer og de overveielser som har vært gjort innenfor kulturavtalens organ, fremstår støtte til oversettelser av nordisk skjønnlitteratur til de øvrige nordiske språk som den mest aktuelle sak når det gjelder nordisk litteratursamarbeid, jfr. Nordisk Råds rek. 26/1971. Kultursekretariatet har utarbeidet et utkast til en støtteordning for utgivelse av slike oversettelser. Dette utkast har vært forelagt den rådgivende komité og har også vært remitert nasjonalt til en rekke interesserte organisasjoner. Samtlige remissin-

stanser støttet forslaget i prinsippet, men divergerende synsmåter fremkom med hensyn til det praktiske opplegg. Saken har deretter vært forelagt Ministerrådet som på sitt møte 28. september 1973 fattet et prinsippvedtak om å etablere en støtteordning for oversettelse av nordisk skjønnlitteratur til andre nordiske språk. På dette grunnlag har Embetsmannskomiteen oppnevnt et utvalg som, med utgangspunkt i det foreliggende materiale, vil legge fram et detaljert forslag til en forsøksordning for støtte til slike oversettelser. Utvalget består av 1 representant fra Island, Norge og Sverige og 2 representanter fra Finland (1 fra hvert språkområde) og 2 fra Danmark (den ene fra Færøyene). Det er forutsetningen at utvalget skal ta særlig hensyn til finsk, færøysk, islandsk, samisk og grønlandsk litteratur. Man tar sikte på å sette ordningen i verk i løpet av 1974.

5.4 Gjestespillutveksling

Gjestespillutvekslingen har i 1973 fortsatt etter det tidligere mønster. I alt er det i årets løp innvilget støtte til 22 gjestespill. Hittil har dette vært betraktet som en forsøksvirksomhet, men fra 1974 er bevilgningen til gjestespill oppført som en fast post i virksomhetsbudsjettet. I sammenheng med dette har Ministerrådet vedtatt bestemmelser for virksomheten. Disse vil bli gjort gjeldende fra 1.1.1974. Det gjestespillutvalg som vil bli utnevnt i henhold til de nye bestemmelser, vil bli sammensatt på samme måte som det tidligere ekspertutvalg (2 representanter fra hvert land, plus en representant fra Nordisk teaterunion). Utvalget vil i motsetning til hva som har vært tilfelle tidligere få fullmakt til å treffe endelig avgjørelse om fordelingen av bevilgningen til nordiske gjestespillutvekslinger. Støtten vil som tidligere kunne gis til alle typer av gjestespill, såvel dramatisk teater som opera og ballett, og ordningen omfatter også amatørteater, barne-, ungdoms- og skoleteater.

5.5 Musikk samarbeid

Det nordiske musikk samarbeidet ivaretas av særlig nedsatte nemnder i hvert land (NOMUS-nemndene). Som generalsekretariat har også i 1973 fungert dansk NOMUS. NOMUS er bl. a. sakkyndig organ for Ministerrådet og for Nordisk kulturfond, utgir informasjonsbladet NOMUS-nytt (også i engelsk versjon) og administrerer prosjektet nordiske bestillingsverker (dkr. 160.000). Dette prosjektet omfatter i 1973 i alt 19 komposisjonsbestillinger. Fra Nordisk kulturfond har NOMUS i inneværende år fått seg tildelt administrasjonen av et beløp på dkr. 350.000 som fondet har avsatt til nordiske konsertutvekslinger. Det er forutsetningen at det skal bevilges tilsvarende beløp hvert år i en 3-årig forsøksperiode. Den første fordeling — dkr. 175.000 av 1974-bevilgningen — er allerede foretatt. Det var til denne første fordeling innkommet søknader om et samlet beløp på over 3 mill. dkr.

Ung nordisk musikkfest har vært arrangert årlig siden 1946 i Danmark, Finland, Norge og Sverige etter en turnusordning. Det er elevforeningene ved de nordiske musikkhøgskolene og andre yngre musikere som står bak disse arrangementene, som har vært støttet ved nasjonale bidrag. Finansieringen har imidlertid vært et problem, spesielt for vertslandet. Ministerrådet har derfor imøtekommet en søknad om støtte til arrangementet i 1973 og 1974. Støtten er bundet til forberedelsen av Ung nordisk musikkfest, til vertslandets særlige utgifter og til å sikre islandsk deltagelse i disse arrangementene for første gang. Man bør undersøke mulighetene for å finne fram til en fast finansieringsordning for fremtiden.

5.6 Samarbeid på billedkunstens område

Nordisk samarbeid om bildende kunst er finansiert dels over det nordiske kulturbudsjett, dels ved nasjonale bevilgninger. En del av samarbeidet foregår i regi av Nordisk kunstforbund, men som helhet er bevilgningene til nordisk samarbeid om bildende kunst ikke koordinert. En arbeidsgruppe bestående av representanter for de berørte ministerier har utredet spørsmålet om anvendelsen av bevilgede midler til nordisk samarbeid på billedkunstens område. Gruppen har lagt fram forslag som gjelder 1973 og 1974 og har også understreket nødvendigheten av å få i stand et samlet og koordinert opplegg for samarbeidet om bildende kunst. Dette kan etter utvalgets mening best diskuteres på grunnlag av det forslag som den rådgivende komité for tiden har under utarbeidelse i sin undergruppe for billedkunst og museer. Forslaget ventes foreligge tidlig i 1974.

5.7 Nordiske vandreutstillinger

1973 var det første år i den 3-årige forsøksperiode som er vedtatt innledet med samarbeid om nordiske vandreutstillinger av allmennopplysende karakter. Virksomheten ledes av Nordisk utstillingsråd for vandreutstillinger som er etablert for formålet, og støtter seg til nasjonale komitéer med bred representasjon av kulturorganisasjoner. I løpet av året er utstillingen "Cirkeln" (svensk, om forurensningsproblemer) vist i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Utstillingen "Den nordiska trästaden" (utarbeidet av en nordisk arbeidsgruppe) blir ferdig til sirkulasjon tidlig i 1974. Arbeidet fortsetter i 1974 med nye utstillingsprosjekter, i første rekke "Fangerliv" (dansk, om eskimoer i Thule), etablering av utvidet kontaktnett for distribusjon, og en begynnende evaluering av virksomheten.

5.8 Utdanning for kunstnere og kulturarbeidere

5.8.1 Vasaseminarene

Nordiske videreutdannelsesseminaret for teatermedarbeidere — de såkalte Vasaseminarer — har i 1973 i likhet med foregående år omfattet to seminarer, ett for yngre regissører og ett for teaterpedagoger. Det har vært forutsetningen at det i løpet av året skulle utarbeides bestemmelser for Vasaseminarene for å få virksomheten inn i fastere organisatoriske former. Dette har imidlertid ikke skjedd, idet man har ønsket å se spørsmålet i sammenheng med det overgripende spørsmålet om normalstatutter for nordiske institusjoner.

5.8.2 Videreutdanning for teatermedarbeidere

Vasakomiteens virksomhet har sammenheng med det pågående arbeid for å etablere et utvidet samarbeid om videreutdanning for nordiske teatermedarbeidere. I løpet av 1973 har et forslag fra Nordisk teaterlederråd om dette spørsmål vært under behandling i kulturavtalens organer. En rekke interesserte organisasjoner og institusjoner har uttalt seg om utredningen og det må konstateres at det foreligger et stort behov for utbygging av det nordiske samarbeid på dette felt. Embetsmannskomiteen har derfor besluttet å nedsette en arbeidsgruppe som skal utarbeide et konkretisert forslag til et opplegg for en gradvis utvidelse av samarbeidet om videreutdanning for teatermedarbeidere.

5.8.3 Videreutdanning på filmens område

I 1973 ble innledet en 3-årig forsøksvirksomhet med årlige videreutdanningsseminarer for filmarbeidere. Det første av disse seminarer ble avviklet i Oslo over emnet "Filmarbeidernes politiske og økonomiske miljø". I 1974 vil et tilsvarende seminar bli avviklet i Stockholm over et teknisk preget emne. En særskilt oppnevnt organisasjonskomite står for arrangementet av seminarene. For å sikre samarbeidet med feltet har organisasjonskomiteen innkalt til et møte med representanter for filmarbeiderorganisasjonene for at disse skal kunne komme med forslag til emner for seminarene i 1974 og 1975.

5.9 4-by prosjektet

Den innledede kultursosiologiske undersøkelse i byene Esbjerg, Stavanger, Tammerfors og Örebro har fortsatt etter planen i 1973. Spørsmålet om deltagelse av en islandsk by (Akureyri) i prosjektet er aktualisert og er under utredning med sikte på at Akureyri skal delta i en viss del av undersøkelsene fra 1. januar 1974. Det samlede prosjekt forutsettes avsluttet i 1975.

5.10 Nordisk samisk institutt

Etter Ministerrådets prinsippbeslutning 1972 om å opprette nordisk samisk institutt i 1973 ble det oppnevnt et interimstyre som la fram forslag til statutter for instituttet samt forslag om plassering og om budsjett for et første driftsår. Statuttene ble endelig vedtatt av Ministerrådet på møte 26. mars 1973, og instituttet er formelt etablert i Kautokeino fra 1. juli 1973. I løpet av høsten er instituttet kommet i gang med sin virksomhet, etter at Ministerrådet har oppnevnt et styre på 12 medlemmer, 7 etter forslag av Nordisk sameråd og 5 etter forslag av de respektive lands regjeringer. Nordisk samisk institutt har til oppgave å virke for å forbedre den samiske befolknings stilling sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk.

Ministerrådet har på forslag av styret utnevnt cand. real. Aslak Nils Sara til leder av instituttet, og instituttstyret har ansatt øvrig personale, bl. a. ledere for instituttets tre seksjoner: Seksjon for næringsliv, miljø og rettigheter, seksjon for samisk språk og kultur, seksjon for utdanning og informasjon.

5.11 Kulturforbindelsene med Færøyene

Den komité som ble oppnevnt i 1972 for å kartlegge kulturforbindelsene mellom Færøyene og det øvrige Norden og ta stilling til forslaget om å etablere et nordisk kultursenter i Tórshavn (Nordisk Råds rek. 17/1972), har fortsatt sitt arbeid i 1973 og venter å kunne legge fram sin endelige innstilling i 1974.

5.12 Ungdomssamarbeid

Høsten 1972 ble det oppnevnt et særskilt utvalg for nordisk ungdomssamarbeid, bestående av 2 representanter for hvert land utpekt i samråd med ungdomsorganisasjonene. Utvalget har utarbeidet utkast til generelle retningslinjer for anvendelsen av de fellesnordiske midler som bevilges til nordisk ungdomssamarbeid, 1 mill. dkr. i 1972—1973. Forslaget ble vedtatt i januar 1973. Retningslinjene fastslår at bevilgningen skal reserveres for ungdomsorganisasjonenes fellestiltak i form av møter, kurs, seminarer, publikasjoner, utredninger, o. l. Det skal tas særlig hensyn til arrangementer og organisasjoner med store utgifter på grunn av lang reiseavstand (Island, Færøyene, Grønland, Nordkalottområdet). Ungdomsorganisasjonene er invitert til å søke støtte, helst gjennom sine nordiske samarbeidsorganer, hvis et slikt er etablert. Utvalget for nordisk ungdomssamarbeid gjennomgår innkomne søknader og leverer forslag til fordeling av det disponible beløp. Oppslutningen fra ungdomsorganisasjonenes side har vært meget stor allerede dette første år, idet det innkom 254 søknader til et samlet beløp på ca. 7 mill. dkr., av disse ble 67 søknader innvilget. Ordningen

er planlagt som en 3-årig försöksordning. For 1974 er avsatt samme beløp som for 1973 (1 mill. dkr.)

5.13 Idrettssamarbeid

Spørsmålet om samarbeid på idrettens område har vært under overveielse i årets løp, bl. a. i den rådgivende komité, uten at man har nådd frem til konkrete forslag. Det er behov for en kartlegging av det omfattende nordiske samarbeid som allerede eksisterer på dette område. På grunnlag av en slik undersøkelse, og under hensyn til kulturavtalens bestemmelser, vil man overveie i vilke former idrettssamarbeidet kan støttes.

BILAGA A

Verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet 1974

Ändamål	Budget 1974 (1 000-tal danska kronor)	
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete		3 210
<i>Forskning</i>		
Nordiska institutet för teoretisk atomfysik	4 310	
Nordiska institutet för folkdiktning	275	
Centralinstitutet för nordisk asienforskning	1 130	
Nordiska institutet för sjörikt	545	
Nordiska kollegiet för fysisk oceanografi	445	
Nordiska kollegiet för terrester ekologi	305	
Nordiska forskarkurser	1 100	
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	300	
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	490	
Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation	800	
Nordiska kollegiet för marinbiologi	325	
Nordiska geoexkursioner till Island	145	
Nordiska sommaruniversitetet	500	
Nordiskt vulkanologiskt institut	850	11 520
<i>Utbildning</i>		
Nordens folkliga akademi	1 450	
Harmonisering av skolordningarna i Norden	850	
Nordisk Journalistkursus	350	
Nordiska hushållshögskolans styrelse	—	
Nordiska institutet för samhällsplanering	1 800	
Nordiska kurser i språk och litteratur	525	

Nordiska universitetskurser i historia	50	
Nordisk federation för medicinsk undervisning	155	5 180

Allmänkulturell verksamhet

Nordens Hus i Reykjavík	1 033	
Nordiska teaterseminarier	200	
Nordiska rådets litteraturpris	140	
Nordiska rådets musikpris	99	
Nordiskt samarbete om bildande konst	125	
Nordiskt musiksamarbete	400	
Nordiskt teatergästspelsutbyte	643	
Nordiskt samiskt institut	850	3 490
Medel till Nordiska ministerrådets disposition		5 300
Nordiska kulturfonden		5 000
Medel avsedda att täcka under år 1974 inträffade avtalsenliga löneökningar m. m.		1 100
	<hr/>	
	Summa	34 800

Kapitel IV

Samarbete i sociala frågor och hälsofrågor

1. Socialpolitiskt samarbete

Det nordiska socialpolitiska samarbetet har under år 1973 fortsatt efter i huvudsak tidigare bedrivna linjer. Under år 1973 har hållits ett nordiskt socialpolitiskt ministermöte i Island som bl. a. samlade nio nordiska ministrar verksamma på det socialpolitiska fältet.

1.1 *Nordiska konventionen om social trygghet m. m.*

Nordiska socialpolitiska kommittén beslöt i november 1972 att företa en allmän genomgång av 1955 års nordiska konvention om social trygghet med särskild hänsyn till de lagändringar som under de senaste åren företagits i de nordiska länderna, häri inbegripet bl. a. ändringarna i pensionslagstiftningen i Danmark och Island. Genomgången skall resultera i överväganden och förslag till sådana ändringar i konventionen som befinner sig motiverade.

I samband med översynen blir det även anledning att överväga frågor i förbindelse med de nordiska ländernas anslutning till mera omfattande socialförsäkringskonventioner.

En rapport med förslag till revision av trygghetskonventionen beräknas kunna läggas fram under andra halvåret 1974.

Den nordiska trygghetskonventionen innehåller endast summariska regler på sjukförsäkringsområdet medan detaljeringen återfinns i en separat överenskommelse från år 1967 om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse i annat nordiskt land. Sjukförsäkringsadministrationerna i de nordiska länderna har under året presenterat ett förslag till en ny överenskommelse som eventuellt skulle kunna arbetas in som en integrerad del av den nordiska trygghetskonventionen. Detta förslag har på sedvanligt sätt remissbehandlats i de nordiska länderna. Frågan om förslaget bestämmelser skall inarbetas i trygghetskonventionen övervägs för närvarande.

1.2 *Handikappfrågor*

Det svenska handikappsinstitutet har under år 1973 genomfört en registrering av pågående teknisk och beteendevetenskaplig forskning och utveckling i de nordiska länderna kring tekniska hjälpmedel för handikappade i hem, skola och samhällsmiljö. Institutet har registrerat även de organisationer inom Norden som samarbetar på området (handikapporganisationer, sammanslutningar av olika berörda personalgrupper osv.). Materialet beräknas vara klart i början av år 1974 och vid denna

tidpunkt avses representanter för forskningsinstitutioner i de nordiska länderna att kallas till samråd om forskningssamarbete på området.

Under ministerrådet bedrivs f. n. arbete med ett projekt som bl. a. är inriktat på att få fram bättre tekniska hjälpmedel för handikappade. I detta syfte har ansökts om bidrag från den nyinrättade nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling för ett samnordiskt projekt avseende telekommunikationer för döva och dövblinda samt för ett annat projekt som avser samnordisk testning av vissa hjälpmedel. Nordiska socialpolitiska kommittén samråder beträffande detta projekt med nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) som på sitt program tagit upp frågan om en nordisk utredning angående teleutrustning för handikappade. Denna del av projektet beskrives närmare i kapitel IX "Samarbete i fråga om transport, kommunikationer och turism". Initiativet har vidare tagits till att de organ i de nordiska länderna som sysslar med inköp av handikapphjälpmedel närmare skall dryfta möjligheterna till gemensamma inköp i avsikt att få till stånd en större marknad och därmed lägre kostnader för hjälpmedlen. Frågan om möjligheterna till större likformighet i principerna för tilldelning av handikapphjälpmedel har även uppmärksamrats.

Vidare fortsätter det danska och svenska projektet rörande funktionell och teknisk testning av vissa toalett- och badstolar. Projektet väntas avslutas under våren 1974. I detta sammanhang kan även nämnas att det i samarbete med den danska socialstyrelsen och Hjemmet for døve i Köpenhamn i maj 1973 anordnades ett nordiskt symposium rörande dövblindas kommunikationsmöjligheter.

1.3 Information

Nordiska socialpolitiska kommittén utreder vissa frågor om nordiskt samarbete rörande social information samt arbetar genom utbyte av erfarenheter m. m. för en vidgad social information i resp. länder. Fortlöppande utbyte av informationsmaterial sker och man har även diskuterat möjligheterna till att sammanställa en utställning av socialt informationsmaterial att användas i samband med större nordiska konferenser på det sociala området.

Frågan om en fortsatt utgivning av publikationen "Nordiska medborgares sociala rättigheter" övervägs. En skiss har uppgjorts till hur en förnyad och mer ändamålsenlig version av publikationen skulle kunna utformas och man arbetar nu vidare med ett detaljerat förslag rörande publikationen.

1.4 Socialstatistik

Den nordiska socialstatistikkommittén publicerar vartannat år i avslutning till de nordiska socialpolitiska ministermötena tryckta rapporter

om de nordiska ländernas sociala utgifter i serien "Nordisk statistisk skriftserie" under titeln "Social trygghet i de nordiska länderna". Kommittén har inför ministermötet i Island 1973 avgivit en sådan rapport avseende år 1970.

Kommittén utreder f. n. frågan om vilka sociala utgifter som bör redovisas i kommitténs rapporter. I anslutning härtill görs en grundläggande analys av vilka utgiftsändamål som för varje land nu döljer sig bakom de sociala utgiftsposterna. Arbetet beräknas vara färdigt i sådan tid att hänsyn härtill skall kunna tas i samband med utarbetande av kommitténs nästa rapport år 1975. I samband med detta arbete kommer också att undersökas möjligheterna att utarbeta socialstatistiska jämförelser mellan de nordiska länderna och länderna i EG.

Frågan om att utvidga rapporten till att också omfatta prognoser över utgifterna behandlas inom kommittén. Tanken är att visst prognosmaterial skall kunna tas in i kommitténs rapport efter hand som underlag härför finns.

1.5 Seminarieverksamhet

Vid 1973 års nordiska socialpolitiska ministermöte beslöt de deltagande ministrarna att ge nordiska socialpolitiska kommittén i uppdrag att anordna en nordisk konferens om samordnad verksamhet inom hälsovård och socialvård. Syftet med konferensen skall vara att belysa möjligheterna att göra social service lättare tillgänglig på nära håll i bostadsområdena och att stimulera olika samhällsorgan och frivilliga organisationer till personlighetsutvecklande och hälsofrämjande aktiviteter. Konferensen skall även redovisa pågående försöksverksamhet i de nordiska länderna på dessa områden. Konferensen kommer att hållas i Sverige under år 1974.

2. Hälsofrågor

2.1 Utbildning av instruktionssjukgymnaster

Frågan om nordisk pedagogisk specialutbildning för fysioterapeuter har utretts av en särskild arbetsgrupp (NU 6/1973). Arbetsgruppen föreslår bl. a. att en nordisk pedagogisk specialutbildning anordnas, varvid dess praktiska del förläggs till en existerande utbildningsanstalt för fysioterapeuter, att kurslängden blir 20 veckor, att utbildningen leder till fysioterapeutlärarkompetens inom fysioterapins områden samt att utbildningskostnaderna delas mellan länderna i proportion till antalet studerande.

2.2 Nordiskt läkemedelssamarbete

I enlighet med intentionerna i Nordiska rådets rekommendation nr 16/1969 skall förslag framläggas om att tillsätta en nordisk läkemedelsnämnd. Nämndens uppgifter föreslås vara normgivande, rådgivande och kontrollerande.

2.3 Förbud mot tobaksreklam

Frågan om eventuellt förbud mot tobaksreklam m. m. skall utredas närmare på grundval av bl. a. Nordiska rådets rekommendation nr 12/1972. En arbetsgrupp skall därför tillsättas med uppgift att undersöka möjligheterna för att införa förbud mot tobaksreklam och genomföra en effektiv upplysningskampanj mot rökningens skadliga verkningar, särskilt med tanke på ungdomen, och ev. föreslå bestämmelser beträffande varudeklaration på tobaksemballage.

2.4 Bekämpning av narkotikamissbruk

På initiativ av de nordiska justitieministrarna har ett särskilt kontaktmannaorgan tillsatts för narkotikafrågor. Två sammanträden hålles årligen vid vilka bl. a. lämnas redogörelse för narkotikamissbrukets utveckling i de nordiska länderna och därmed sammanhängande aktuella problem.

Det nordiska fellesutvalget för narkotikaforskning överlämnade år 1970 sin rapport till de nordiska regeringarna (*NU 11/1970*). I rapporten föreslogs bl. a. att ett nordiskt samarbetsorgan för narkotikaforskning skulle etableras med uppgift att arrangera symposier och konferenser, fungera som informationscenter, insamla och bearbeta statistiskt material, förmedla stipendier och initiera samnordiska forskningsprojekt. Enligt rapporten borde till organet knytas ett fast sekretariat med tillräckliga personella och ekonomiska resurser.

Beslut har fattats om att arrangera fyra nordiska narkotikaforsknings-symposier, varav hittills två har ägt rum, ett i Uppsala, Sverige, hösten 1972, och ett i Aulanko, Finland, hösten 1973.

Frågan om organisationen m. m. av det nordiska samarbetet på narkotikaforskningens område behandlas f. n. i det ovannämnda kontaktmannaorganet. En särskild arbetsgrupp under kontaktmannaorganet skall tillsättas med uppgift att på grundval av förslagen i *NU 11/1970* för ministerrådet presentera ett konkret program för samarbetet. Avsikten är att verksamhetens administration skall knytas till ministerrådets sekretariat.

Kapitel V

Samarbeid i arbeidsmarkedsspørsmål

1. Felles nordisk arbeidsmarked

Som kjent ble et felles nordisk arbeidsmarked opprettet allerede ved overenskomst av 22. mai 1954 mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island har adgang til, når landet ønsker det, å slutte seg til det felles arbeidsmarked.

Arbeidsmarkedspolitikken er såleis et av de samarbeidsområder hvor man på et tidlig tidspunkt kom fram til et vidtgående nordisk samarbeid. Dette samarbeidet har vært lettet ved at det med heimel i den nevnte overenskomsten har vært opprettet et embetsmannsutvalg — Nordisk arbeidsmarkedsutvalg — som i årlige møter har drøftet utviklingen på det felles arbeidsmarked og andre samarbeidstiltak innen arbeidsmarkedspolitikken.

Etter overenskomsten av 1954 kreves det ingen arbeidstillatelse for nordiske statsborgere som søker arbeid i annet nordisk land. Overenskomsten forutsetter at den flyttende arbeidskraften i størst mulig utstrekning formidles gjennom den offentlige arbeidsformidlingen.

I praktisk tatt hele avtaleperioden har Sverige fremstått som nettoinnflyttingsland for nordisk arbeidskraft. Bortsett fra flytningsbevegelsen mellom Finland og Sverige har dog flytningsstrømmene vært relativt balanserte. Såleis var hele 1960-årenes nettoflytning fra Danmark til Sverige 2 000 personer og fra Norge til Sverige 8 000 personer, mens nettoflytningen fra Finland til Sverige var så mye som 142 000 personer. De øvrige flytningsstrømmene i Norden har vært relativt ubetydelige.

Flytningen mellom Finland og Sverige har i høy grad flukturert, beroende på konjunktorene. I 1969 og 1970 hadde Sverige en nettoinnvandring fra de nordiske land på 34 900 respektive 32 400 personer, hvorav fra Finland 32 000 respektive 30 500. Som følge av bl. a. den endrete arbeidsmarkedssituasjonen, vekslet overskuddet til et underskudd i 1971 og 1972. Sverige hadde da en nettoutvandring på 3 000 respektive 8 600 personer, hvorav til Finland 2 100 respektive 7 300.

Ved årsskiftet 1972—1973 var det i Sverige ca. 407 000 utenlandske statsborgere, hvorav 197 000 finner, 29 000 dansker og 27 000 nordmenn. Den 1. juli 1973 var antallet arbeidsanmeldte utlendinger 230 000, hvorav ca. 111 000 finner, 18 000 dansker og 13 000 nordmenn. I Norge var antallet utenlandske statsborgere i 1972 60 000,

hvorav 20 300 arbeidsanmeldte. Av det sistnevnte antallet var 1 000 finner, 4 800 dansker og 1 800 svensker.

2. Arbeidsformidlingssamarbeid

Ministerrådet anser at samarbeidet vedrørende det felles nordiske arbeidsmarked skal føres videre. Såleis har Nordisk arbeidsmarkedsutvalg i november 1973 vedtatt nye retningslinjer for nordisk formidlingssamarbeid. De nye retningslinjer avløser tidligere retningslinjer, vedtatt av arbeidsmarkedsutvalget i mars 1955, og innebærer en utdypning av det nordiske formidlingssamarbeidet. Arbeidsmarkedsutvalget har videre henstilt til de respektive land å endre sine nasjonale arbeidsformidlingsforskrifter i samsvar med framlegg fra den nevnte arbeidsgruppen med sikte på å oppnå økt likebehandling av arbeidsgivere og arbeidssøkere på det nordiske arbeidsmarked.

Den omfattende innvandringen av arbeidskraft fra Finland til Sverige har for en stor del skjedd ved siden av arbeidsformidlingen og ikke sjelden ledet til komplikasjoner av ulike slag. Fremforalt har forstyrrelser oppstått på arbeidsmarkedet i Finland. Omkring årsskiftet 1972—1973 ble det derfor ført forhandlinger mellom arbeidsmarkedets parter samt arbeidsmarkedsmyndighetene i Sverige og Finland om formene for arbeidskraftens forflytning over grensene. Partene undertegnet den 11. april 1973 en protokoll om kanalisering av de finsk-svenske arbeidskraftforflytningene gjennom arbeidsformidlingen. I samsvar med målsetningen i konvensjonen av 1954 om felles nordisk arbeidsmarked skal den flyttende arbeidskraften i størst mulig utstrekning formidles gjennom den offentlige arbeidsformidlingen. Overenskomsten trådte i kraft den 1. juli 1973.

Etter protokollen skal arbeidstakere fra det annet land ikke ansettes med mindre arbeidssøkeren først har hatt kontakt med arbeidsformidlingen. For at søkeren allerede i hjemlandet skal kunne få allsidige opplysninger om arbeidsmuligheter og arbeidsforhold i det annet land, har man avtalt en utbygning av formidlingsinformasjonen mellom landene. De svenske og finske arbeidsgiverorganisasjoner som har deltatt i forhandlingene av 11. april 1973, har henstilt til sine medlemsbedrifter om å følge de retningslinjer som protokollen forutsetter for ansettelse og rekruttering av arbeidskraft fra det annet land.

Under sine møter i København (20. desember 1972) og Moss (12.—13. november 1973) har Nordisk arbeidsmarkedsutvalg blitt orientert om det danske arbeidsformidlingssamarbeid vedrørende EF-arbeidskraft fra medlemslandene i De Europeiske Fellesskap og om den ovennevnte avtale mellom Sverige og Finland. Disse orienteringer ble også gitt de nordiske arbeidsministre under deres møte i Fredriksdal ved København 13.—14. august 1973.

Arbeidsgruppen for nordisk formidlingssamarbeid skal vurdere erfaringene av den finsk-svenske avtalen og fremme de forslag om videre utvikling av retningslinjene for nordisk formidlingssamarbeid som disse erfaringer gir grunnlag for. Herunder skal arbeidsgruppen legge fram sitt syn på spørsmålet om det er ønskelig å ajourføre selve overenskomsten av 1954.

En viktig del av samarbeidet foregår i, eller blir forberedt i, underutvalg og arbeidsgrupper under Arbeidsmarkedsutvalget. I det følgende gis en redegjørelse for virksomheten i disse utvalg.

3. Videreutdanning av personale i arbeidsmarkedsorganene, tjenestemannsopplæring

Et viktig framtidig samarbeidsområde blir felles nordisk videreutdanning av personale i arbeidsmarkedsorganene. Dette spørsmål har vært utredet av en arbeidsgruppe under Arbeidsmarkedsutvalget. I gruppens rapport er det gitt prinsipiell tilslutning til et nordisk samarbeid om videreutdanning. Samarbeidet bør omfatte opplæringstiltak for fellesfunksjoner innen arbeidsmarkedsorganene i de nordiske land. Så vel utdanningskrav ved rekruttering som den interne grunnutdanning, og dels også arbeidsoppgavene innen arbeidsmarkedsorganene i de nordiske land, er så vidt forskjellige at det på det nåværende tidspunkt ikke vil være grunnlag for å opprette et fast kurssted eller å tilsette en fast kursleder (rektor). Mer realistisk vil det være med en gradvis utvidelse av det samarbeid som allerede finnes, ved arrangement av nordiske seminarer.

På grunnlag av utredningen fra arbeidsgruppen vedtok Nordisk arbeidsmarkedsutvalg på sitt møte i Moss å gå inn for å etablere som en fast ordning at det hvert år arrangeres et seminar for slikt personale. Seminaret skal alternere mellom landene, og emnet skal variere fra år til år, slik at alle arbeidsmarkedsorganenes hovedoppgaver etter hvert blir tatt opp. Denne videreutdanningsordning er foreslått finansiert over Nordisk Ministerråds budsjett. Island har ikke sluttet seg til opplegget, men vil eventuelt komme med seinere. Et eget underutvalg for tjenestemannsopplæring skal ha ansvaret for å forberede seminarene.

Det er også tatt sikte på at arbeidsmarkedsorganene i høyere grad skal dra nytte av ordningen med nordisk tjenestemannsutveksling. Underutvalget for tjenestemannsopplæring skal søke å medvirke til dette.

4. Yrkesrettlegging, yrkesmessig attføring

Underutvalget for yrkesrettlegging har bl. a. deltatt i forberedelsen av det nordiske seminaret i yrkesrettlegging som ble holdt i Sverige i september 1973 over emnet "Yrkesrettlegging i et samfunn under forand-

ring". Videre har utvalget avgitt en utredning som har utgjort en vesentlig del av grunnlagsmaterialet for utredningen om felles nordisk videreutdanning for arbeidsmarkedspersonale.

Underutvalget for yrkesmessig attføring har stått for utarbeidelsen av en samlet oversikt, kalt "Arbetsvård i Norden", over forskningsprosjekter som er avsluttet, under arbeid eller planlagt innenfor yrkesmessig attføring.

Underutvalget har også utarbeidd materiale for utredningen om felles nordisk videreutdanning for arbeidsmarkedspersonale, og det har drøftet opplegget for et nordisk seminar som er tenkt gjennomført i september/oktober 1974.

Arbeidet i underutvalgene for yrkesretteleing og yrkesmessig attføring vil bli tatt opp til vurdering med tanke på å få en sterkere tilknytning mellom de forskjellige fagpersonale-grupper innen arbeidsmarkedsorganene og på at det er opprettet et eget underutvalg for tjenestemannsopplæring.

5. Arbeidsløsetrygd, statistikk, informasjon

Underutvalget for harmonisering av lovgivning om trygd mot arbeidsløshet har særlig arbeidet med revisjon av den nordiske gjensidighetsavtale om arbeidsløsetrygd av 8. september 1959. Arbeidet har støttet på en rekke vansker, men disse er nå delvis avklart, og arbeidet vil bli fortsatt i 1974.

Underutvalgene for arbeidsmarkedsstatistikk og -prognoser og for arbeidsmarkedsforskning har hatt fellesmøter og drøftet en lang rekke problemer innen disse sakområder samt samarbeidet med de sentrale statistiske organer ("sjefstatistikerne") i de nordiske land. De to underutvalgene vil nå bli slått sammen.

Underutvalget for ikke-nordisk arbeidskraft har utvekslet opplysninger om situasjonen når det gjelder ikke-nordisk arbeidskraft og avgitt en rapport om dette.

En ad hoc arbeidsgruppe for utveksling av arbeidsmarkedsinformasjon har gjennomgått informasjonsstrømmene og satt opp en fortegnelse over det materiale som skal utveksles med nærmere opplysninger om til hvilke instanser i de øvrige nordiske land materialet skal sendes til. Videre vil en fortegnelse over adressene til arbeidsmarkedsorganer i de forskjellige land heretter bli gitt ut årlig under navnet "Nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter".

6. Nordkalottens yrkesopplæringscenter

Finland, Norge og Sverige har — etter framlegg fra det felles Nordkalottutvalget — tatt opp et samarbeid om yrkesopplæring for

voksne ved Nordkalottens yrkesopplæringscenter for voksne i Övertorneå, som har vært i virksomhet fra 1971 på prøvebasis. Utdanningen ved senteret er delvis mer avansert enn den som gis ved yrkesopplæringskurser for voksne nasjonalt, og delvis er det ved senteret etablert linjer som det vil være urasjonelt å sette i gang i de enkelte land. Erfaringene fra kursdriften i Övertorneå har hittil vært gode, og en venter at det i løpet av 1974 blir inngått avtale mellom de tre landene om permanent drift. Mulighetene for å etablere liknende nordisk samarbeid andre steder og på andre fagområder vil det være naturlig å vurdere nærmere.

Kapitel VI

Samarbete i arbetsmiljöfrågor

Många av arbetsmiljöproblemen är av sådan karaktär att åtskilliga vinster kan göras genom samfällda nordiska ansträngningar att lösa dem. Ministerrådet eftersträvar därför att intensifiera och effektivisera samarbetet på detta fält. En undersökning under 1972 av möjligheterna till ytterligare samarbetsåtgärder i syfte att förbättra arbetsmiljön resulterade i förslag om inrättande av ett permanent nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor. I organet skulle ingå bl. a. representanter från de ministerier i de nordiska länderna som hade huvudansvaret för arbetsmiljöfrågor samt representanter för ländernas centrala arbetarskyddsmyndigheter. Det nya organet skulle vara sidoställt i förhållande till nordiska socialpolitiska kommittén. Sedan ministerrådet godkänt arbetsgruppens förslag fattades i maj 1973 definitivt beslut om inrättande av ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor.

Arbetet i ämbetsmannakommittén befinner sig i ett uppbyggnadsstadium och har sålunda under 1973 inriktats på att dra upp riktlinjer för den fortsatta verksamheten. Enligt vad kommittén konstaterat har den snabba utvecklingen på arbetsmiljöområdet i de nordiska länderna bl. a. inneburit ett ökat engagemang i dessa frågor från arbetsmarknadsparternas sida och ökade krav på arbetarskydd och arbetsmedicin. Detta har i sin tur lett till att lagstiftnings- och organisatoriska åtgärder påbörjats eller genomförts i syfte att förbättra arbetsmiljön. Mot den bakgrunden framstår ett utvidgat och intensifierat nordiskt samarbete på området som utomordentligt angeläget. Ansvaret för vidareutveckling och koordinering av samarbetet skall ligga på ämbetsmannakommittén. I samarbetet skall utan på förhand bestämda avgränsningar kunna tas upp och behandlas olika spörsmål som har betydelse för arbetsmiljöproblemets lösning.

Arbetsmiljösamarbetet kommer till en början att koncentreras kring följande huvudpunkter.

1. Fortlöpande utbyte av information om utvecklingen på arbetsmiljöområdet

Det är ministerrådets uppfattning att ämbetsmannakommittén skall utgöra forum för utväxling av översiktlig och bred information om utvecklingen i de nordiska länderna i fråga om arbetsmiljön. Med hänsyn till lagstiftningens övergripande betydelse läggs stor tyngd vid aktiviteter på lagstiftningssidan. Också planerade insatser för arbetsmiljön skall

redovisas så långt möjligt liksom tillämnade eller pågående utredningar. Informationsutbytet skall även inbegripa distribution av nytillkommet skriftligt material.

2. Förbättrad samordning av det nordiska samarbetet mellan myndigheter och institutioner m. fl. på arbetsmiljöområdet

Ministerrådet anser att det finns skäl att närmare pröva om nuvarande samarbete mellan de nordiska ländernas arbetarskyddsmyndigheter resp. arbetsmedicinska institutioner — vilket samarbete till stor del bygger på mångårig tradition — är tillfredsställande till innehåll och form med hänsyn till nya förhållanden i arbetslivet och nya ambitioner på arbetsmiljöområdet. Genom kommittén finns förbättrade förutsättningar för en samlad bedömning av behovet av och möjligheterna till samverkansinsatser. Inledningsvis skall en närmare undersökning göras rörande dessa frågor med utgångspunkt från de existerande samarbetsformerna.

Ministerrådet anser det vara en uppgift för kommittén att verka för att samarbetet har tillfredsställande bredd och för att ett lämpligt urval av ämnen för fördjupad och målinriktad samverkan kan komma till stånd. I sammanhanget uppstår särskilda spörsmål av samordningskaraktär med hänsyn till att det nordiska institutionella arbetsmiljöarbetet inte kan begränsas till arbetarskyddsmyndigheterna och de arbetsmedicinska institutionerna. Som följd av arbetsmiljöfrågornas förgreningar in på skilda områden av samhällslivet fordras kontaktytor gentemot andra slags myndigheter, institutioner, expertorgan och representanter för olika verksamhetsgrenar. Dessa förhållanden måste beaktas i anslutning till övervägandena om utbyggnad och effektivisering av samarbetet.

3. Relationerna till arbetsmarknadens partsorgan och frivilliga arbetarskyddsorganisationer

Enligt ministerrådets åsikt är det av vital betydelse att det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet utvecklas i samverkan med arbetsmarknadens partsorganisationer. Detta sammanhänger med att arbetsmiljöfrågornas lösning i så stor utsträckning är beroende av insatser från parterna ute på arbetsplatserna samt i arbetsmarknadsorganisationer på olika nivåer. Också genom de nordiska ländernas frivilliga arbetarskyddsorganisationer — för vilka arbetsmarknadsparternas stöd har avgörande betydelse — görs viktiga insatser för goda arbetsmiljöförhållanden, och ett utvecklat nordiskt samarbete har kommit till stånd sådana organisationer emellan. Det torde därför vara naturligt för ämbetsmannakommittén att söka skapa och upprätthålla nära kontakter med fackliga organisationer, arbetsgivarorganisationer och frivilliga or-

organisationer som har nordiskt samarbete på arbetsmiljöområdet på sitt program eller annars är närmare berörda av sådant samarbete.

Organisationerna kommer att ges möjligheter att få del av upplysningar om verksamheten i ämbetsmannakommittén samt möjligheter att lämna synpunkter i frågor som behandlas i kommittén. Dessa möjligheter avses så långt det är genomförbart föreligga redan i de tidiga skedena av frågornas behandling. Organisationerna skall också kunna föra fram idéer och uppslag beträffande arbetsmiljöfrågor som ännu inte tagits upp i kommittén. För ämbetsmannakommitténs del eftersträvas att kommittén kontinuerligt håller sig à jour med den verksamhet som organisationerna bedriver och planerar.

4. Koordinering av de nordiska ländernas ståndpunkter i arbetsmiljöfrågor på utomnordiskt plan

Aktiviteterna på arbetsmiljöområdet har på senare år i flera organisationer på det internationella planet vidgats och intensifierats och en fortsättning på denna utveckling är att vänta. De internationella försöken att tackla arbetsmiljöproblemen på bredare front är dock ännu trevande. Bl. a. mot bakgrunden av dessa förhållanden framstår det som angeläget att samordna nordiska bedömningar och ståndpunkter i det vidare internationella samarbetet. Genom god samordning bör de nordiska länderna kunna förbättra möjligheterna till resultat när det gäller det internationella arbetets inriktning och bedrivande som ligger i linje med deras grundläggande uppfattningar.

Ämbetsmannakommittén bör kunna komplettera och förstärka de insatser som redan görs för samordning av de nordiska regeringarnas agerande i internationella organisationer såvitt gäller arbetsmiljö. Det bör vara särskilt angeläget med samverkan beträffande de nordiska ländernas insatser för att föra ILO:s arbete på arbetsmiljöområdet vidare. De nordiska regeringarna har redan, gemensamt och i samverkan med bl. a. de fackliga organisationerna i Norden, kraftigt engagerat sig för en vidgning av ILO:s verksamhet på detta fält. De nordiska länderna har uttalat sig för att man också bör pröva nya vägar när det gäller ILO-arbetets inriktning och uppläggning. Även vad gäller andra organisationer som tagit upp arbetsmiljöproblem — t. ex. OECD — finns skäl att överlägga om och närmare bedöma behovet av kontinuerlig uppföljning och samverkan. De tecken som förekommit på att EG:s verksamhet i ökad omfattning inriktas mot socialt betonade mål liksom att arbetsmiljöfrågor kan komma att tas upp inom ramen för ett handlingsprogram för gemenskapen ger också anledning till särskild uppmärksamhet från ämbetsmannakommitténs sida.

Ämbetsmannakommittén skall som ett första steg kartlägga pågående arbete beträffande arbetsmiljöfrågor inom internationella organisationer

och i anslutning härtill de samrådsformer som förekommer inom Norden inför det internationella arbetsmiljöarbetet.

5. Effektivisering av det nordiska samarbetet rörande arbetarskydds-föreskrifter

De nordiska ländernas lagstiftning på arbetarskyddsområdet företer många gemensamma drag. Samtidigt finns i de olika ländernas lagstiftning en hel del inslag som återspeglar särskilda förhållanden och traditioner i ländernas arbetsliv. Det framstår knappast som fruktbart att inrikta de nordiska samarbetssträvandena på en mera fullständig enhetlighet i nordisk lagstiftning om arbetsmiljön. Ministerrådet anser det emellertid angeläget att ta fasta på vad som förenar i fråga om grundläggande värderingar och faktiska förhållanden samt söka finna ut vilken samordning inom lagstiftningsområdet som kan ge praktiska fördelar av betydelse.

Med lagstiftning förstås i detta sammanhang inte bara bestämmelser som tas in i författning av lagkaraktär. För det erforderliga samarbetet i laghänseende — i form av utredningskontakter, kontakter på departementsplanet m. m. — skapas en inkörsport genom det informationsutbyte om utvecklingen i stort som skall ske via ämbetsmannakommittén. Också föreskrifter, anvisningar och normer, som i olika hänseenden kompletterar lagarnas mera allmänt hållna bestämmelser, är emellertid här av stort intresse. Även om den rättsliga karaktären av de nordiska ländernas tillämpningsbestämmelser inte är genomgående identisk, har erfarenheterna visat att det finns speciella behov och samtidigt praktiska möjligheter att åstadkomma viss harmonisering av sådana regler.

I de nordiska länderna föreligger ett stort behov av närmare regler för olika slag av arbeten, arbetsprocesser och arbetsanordningar. Behovet avser såväl skyddstekniska som arbetshygieniska frågor. Uppgiften att utarbeta dessa tillämpningsbestämmelser är omfattande och tidskrävande och fordrar bl. a. insatser av arbetsmedicinsk expertis. En rad uppgifter i samband med arbetet på att åstadkomma tillämpningsbestämmelser synes vara ägnade för nordisk samverkan. Det är emellertid inte säkert att den hittillsvarande modellen för nordiskt samarbete beträffande vissa slag av tekniska skyddsföreskrifter är den lämpligaste att applicera på ett mer vittsyftande samarbete.

Ämbetsmannakommittén har tagit upp hela frågan om effektivaste sätt att bedriva nordisk samverkan beträffande tillämpningsbestämmelser som initieras eller meddelas av de centrala arbetarskyddsmyndigheterna. I sina bedömningar får kommittén överväga bl. a. den rapport rörande Nordiska maskinkommitténs verksamhet som ett underskott under nordiska socialpolitiska kommittén avlämnade år 1971 (*jfr Nordiska rådets rekommendation nr 4/1967*). Med sikte på en effektivise-

ring av samarbetsformerna skall en arbetsgrupp tillsättas med representanter för ländernas centrala arbetarskyddsmyndigheter.

6. Närmare om samarbetet på arbetsmedicinens/yrkeshygienens område

Nordiska rådet rekommenderade år 1970 (*rek. 36/1970*) de nordiska regeringarna att vidta åtgärder för att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område. I anledning härav tillsattes år 1971 en nordisk arbetsgrupp med representanter för ländernas arbetsmedicinska institut och arbetarskyddsmyndigheter.

Arbetsgruppen lade i början av 1973 fram sin slutrapport med synpunkter och förslag i ämnet.

Arbetsgruppen anser att det finns goda skäl för önskemålen om effektiva permanenta former för det nordiska arbetsmedicinska samarbetet. I enlighet med denna ståndpunkt lägger arbetsgruppen fram ett program för samarbetet. Rapporten har tagits upp till behandling i ämbetsmannakommittén. En arbetsgrupp skall tillsättas för att med utgångspunkt i det program som angetts i rapporten lägga fram förslag med sikte på en effektivisering av samarbetet.

I anslutning till den vidare bearbetningen av förslaget om utvidgad nordisk samverkan beträffande arbetsmedicinsk forskning och utveckling kommer att beaktas vilka möjligheter som kan finnas till stöd från den nyinrättade nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling. I den mån fondens verksamhet i övrigt kommer att avse projekt inom arbetsmiljöområdet blir det naturligt att ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor bereds tillfälle att ta del av och yttra sig över projekten.

7. Anordnande av arbetsmiljöministermöten

Lösningar på arbetsmiljöproblemen måste sökas efter bredast möjliga utbyte av erfarenheter och idéer. Detta gäller på flera skilda nivåer men inte minst på det plan där ansvaret för arbetsmiljöpolitiken ytterst ligger. Arbetsmiljöpolitikens utformning förutsätter bl. a. en nära kännedom om tankegångar och bedömningar som görs i arbetsmiljöfrågor inom arbetslivets organisationer. Dessa förhållanden, som beaktas i hög grad i det nationella arbetet på att förbättra arbetsmiljöerna, bör återspeglas också i det nordiska arbetsmiljösamarbetet. Detta bör förverkligas bl. a. genom att särskilda möten anordnas med deltagande av de nordiska ministrar som har huvudansvaret för arbetsmiljöfrågorna i resp. land. I anslutning till dessa möten kan hållas överläggningar med särskilt inbjudna representanter för organisationer som företräder det nordiska arbetslivets intressen. Diskussioner har inletts med sikte på att anordna ett arbetsministermöte under senare delen av 1974.

Kapitel VII

Miljövårdssamarbete

1. Ämbetsmannakommittén för miljövarsfrågor

Nordiska ministerrådet beslöt i september 1973 att omvandla dels Nordiska kontaktorganet för miljövarsfrågor till en nordisk ämbetsmannakommitté för miljövarsfrågor underställd Nordiska ministerrådet dels kontaktorganets arbetsgrupper för avfallshantering, miljövarsundervisning resp. miljövarsforskning till arbetsgrupper under ämbetsmannakommittén. Genom samma beslut fastställde ministerrådet arbetsordning för ämbetsmannakommittén.

2. Nordiskt handlingsprogram på miljövarsområdet

Det handlingsprogram som redovisades i ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 21:a session 1973 omfattade på det miljöpolitiska området tre huvuddelar, nämligen dels beslut om att ingå en nordisk miljöskyddsöverenskommelse, dels samarbetsåtgärder i fråga om den yttre miljön, dels nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor.

Föreliggande reviderade handlingsprogram omfattar vad miljöskyddsöverenskommelsen och skyddet av den yttre miljön beträffar väsentligen beslut och åtgärder med sikte på genomförande av det tidigare handlingsprogrammet. Ämbetsmannakommittén för miljövarsfrågor skall vid sitt första sammanträde 1974 diskutera frågan om en komplettering av handlingsprogrammet med nya samarbetsområden. Vad arbetsmiljöområdet beträffar hänvisas till kapitel VI.

a) Nordisk miljöskyddsöverenskommelse

I sitt yttrande nr 1/1973 tillstyrkte Nordiska rådet ministerrådets beslut att ingå en nordisk miljöskyddsöverenskommelse (*rek. 4/1972*). Nordiska miljöskyddskommitténs slutrapport med förslag till nordisk miljöskyddskonvention avgavs i oktober 1973. Rapporten remissbehandlas för närvarande. Avsikten är att frågan, sedan den diskuterats vid Nordiska rådets 22:a session i Stockholm i februari 1974 skall behandlas vid ett ministerrådsmöte i anslutning till sessionen, vid vilket tillfälle konventionen torde undertecknas. Konventionen bör i så fall kunna träda i kraft vid årsskiftet 1974/75.

I miljöskyddskommitténs rapport framläggs förslag till en konvention mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om ömsesidigt hänsynstagande vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet.

I Norden torde miljöstörande verksamhet i ett land — förutom i samband med vattenreglering — påverka miljön i ett grannland främst genom vatten- och luftföroreningar. Syftet med konventionsförslaget är att tillskapa en ordning enligt vilken varje lands myndigheter vid prövning av fråga om tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet skall jämställa grannländernas miljöskyddsintressen med motsvarande intressen i det egna landet. En sådan ordning bedöms möjlig att genomföra med hänsyn till att miljöskyddsstandarden är förhållandevis lika i de nordiska länderna. För en närmare redogörelse för konventionsförslaget, se Nordisk utredningsserie 5/1973.

b) Föroreningsituationen i Östersjön, Öresund, Skagerack och Kattegatt

Föroreningsituationen i de för de nordiska länderna gemensamma vattenområdena påkallar, förutom nationella insatser, såväl bilaterala och nordiska åtgärder som ett samarbete med icke-nordiska strandstater. Nordiska rådet har aktualiserat härmed sammanhängande problem i rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening och nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund. Mot denna bakgrund lämnar ministerrådet i det följande en redovisning av de pågående samarbetsaktiviteterna.

Konferensen rörande skydd av Östersjöns marina miljö

Experter från Danmarks, Finlands, Tyska Demokratiska Republikens, Förbundsrepubliken Tysklands, Polens, Sveriges och Sovjetunionens regeringar möttes i Helsingfors den 28.5—1.6.1973 för att diskutera behovet av regionalt, mellanstatligt samarbete för att skydda Östersjön mot förstörelse samt förberedande av en konferens om skydd av Östersjön.

Mötet beslöt att etablera en arbetsgrupp med representanter för alla Östersjöstater för att förbereda ett förslag till avtal angående skydd av Östersjön mot förstörelse.

Arbetsgruppens första möte hölls den 5—17.11.1973 i Helsingfors. Vid arbetsgruppens möte behandlades ett av Finlands regering framlagt utkast till konvention rörande skyddandet av Östersjöområdet marina miljö. Med beaktande av den vittgående enighet som uppnåtts vid mötet ansåg arbetsgruppen att det konventionsutkast som utarbetats av arbetsgruppen kunde underställas regeringarna för prövning. Man beslöt att anordna ett möte med juridiska experter med början den 11 februari 1974 för att slutföra detaljarbetet på konventionsförslaget. Detta avses bli slutligt fastställt vid en konferens på ministernivå som skall inledas i Helsingfors den 18 mars 1974.

Bilateralt samarbete mellan Finland och Sverige rörande föroreningsförhållanden i Bottniska viken

I enlighet med ministerrådets rekommendation om ökad forskningssamverkan beträffande havens förorening träffades i december 1972 ett samarbetsavtal mellan statens naturvårdsverk i Sverige å ena sidan och havsforskningsinstitutet och vattenstyrelsen i Finland å andra sidan beträffande utredningar och undersökningar om föroreningsförhållanden och därmed sammanhängande frågor i Bottniska viken.

Enligt avtalet skall parterna i samverkan initiera och samordna forsknings- och utredningsarbete i syfte att påvisa långsiktiga förändringar i Bottniska vikens hydrografiska, hydrokemiska, biologiska och sedimentologiska förhållanden. Vidare skall det aktuella föroreningsläget klarläggas samt materialbalansen i ifrågavarande havsområde undersökas. Undersökningarna skall så långt möjligt anpassas till internationell forskningsverksamhet i angränsande havsområden.

En enligt avtalet upprättad kommitté (Kommittén för Bottniska viken) har sammanträtt under år 1973 och därvid bl. a. tillsatt en permanent arbetsgrupp för löpande ärenden m. m. Gruppen har vid sammanträde i oktober 1973 utarbetat förslag till arbetsprogram att föreläggas Kommittén för Bottniska viken i januari 1974.

Bilateralt samarbete mellan Sverige och Sovjetunionen

Vid sammanträde i april 1972 med en blandad svensk-sovjetisk arbetsgrupp för miljövarsfrågor fastställdes ett arbetsprogram för kalenderåret 1973. En väsentlig del av detta avser åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten i Östersjön. Bl. a. skall studeras förändringar i vattnets kemiska sammansättning och beräkningar av och prognoser för föroreningarnas utbredning samt dess inverkan på det ekologiska systemet. Vidare skall ett ömsesidigt utbyte ske av provtagare och göras jämförelser mellan olika provnings- och analysmetoder m. m.

I enlighet med avtalet avhölls i september 1973 ett andra svensk-sovjetiskt vetenskapligt Östersjö-symposium vid vilket identifierades ett antal forskningsprojekt att genomföras under den närmaste framtiden. Enighet uppnåddes bl. a. om att söka realisera två överläggningar under 1974 i Sverige begränsade till ämnena modellering av fysiska, kemiska och biologiska processer samt metoder för hydrologiska processer. Ett tredje Östersjösymposium planeras äga rum i Sverige 1975.

Den blandade svensk-sovjetiska arbetsgruppen kommer vid sammanträde kring årsskiftet 1973/74 att ta ställning till arbetsprogrammet för kalenderåret 1974.

Bilateralt samarbete mellan Finland och Sovjet rörande Finska viken

Den finsk-sovjetiska s. k. Finska viken-kommittén har sedan år 1967 behandlat problem som berör vården av Finska viken. Under denna tid har kommittén eftersträvat att med hjälp av fysikaliska, biologiska, kemiska och matematiska metoder utreda Finska vikens nuvarande tillstånd, förändringar i detta samt orsakerna till dessa förändringar. Inom ramen för ett ömsesidigt expertutbyte har samarbetet skett bl. a. på följande sätt:

- jämförande och koordinerande undersökningar av vattenkemiska analysmetoder
- utarbetande av ett observationsprogram
- användning av biologiska parametrar som indikatorer för havsvattnets tillstånd
- Finska vikens belastningsundersökningar
- utvecklande av avloppssystem
- forskning och avloppsvattens behandlingsmetoder
- föredrag som berör föroreningen av Finska viken
- föroreningarnas inverkan på fiskbeståndet
- forskning om långväga transport av luftföroreningar

Också luftvårdssynpunkter har bearbetats inom programmet, som omfattat samarbete inom hydrometeorologi.

Vidare hölls i Tallinn 5—9.10.1973 ett symposium som behandlade de biologiska aspekterna på skyddet av Finska viken. Av de ovannämnda verksamhetsformerna kan särskilt nämnas jämförelse och koordinering av analysmetoder samt belastningsundersökningar av Finska viken.

Svensk-danskt avtal om föroreningen av Öresund

Sedan den 7 december 1972 har förhandlingar ägt rum på ämbetsmannanivå om en svensk-dansk överenskommelse rörande skydd av Öresund mot förorening. Vid förhandlingarna diskuteras bl. a. vilka krav som bör gälla i fråga om förorening av kommunalt avloppsvatten som direkt eller indirekt utsläpps i Öresund. Vidare behandlas riktlinjer för industriellt avloppsvatten, för verksamhet på havsbotten och för utsläpp från fartyg. Förhandlingarna är ännu inte avslutade.

Föroreningssituationen i Skagerack, Kattegatt och Öresund

Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor beslöt i november 1972 att ett samordningsmöte skulle hållas mellan representanter för miljövårdsmyndigheterna i Danmark, Norge och Sverige för en närmare diskussion av

1. målsättningen för samarbetet
2. vilka nationella undersökningar som kan koordineras och medlen för dessa
3. eventuellt behövlig utvidgning av existerande undersökningsprogram

4. tidsplan
5. frågan om gemensam bearbetning av insamlat datamaterial
6. relationerna till andra internationella aktiviteter.

Enligt beslutet skulle vidare ett vetenskapligt symposium arrangeras för att klarlägga den aktuella kunskapsnivån varefter på denna grundval ett samarbetsförslag skulle utarbetas. Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor skall under 1974 ta upp frågan till förnyad behandling.

c) *Avfallshantering*

Ämbetsmannakommitténs för miljövårdsfrågor arbetsgrupp för avfallshantering beslöt i augusti 1972 göra en hänvändelse till de nordiska industriförbunden rörande möjligheterna att etablera en nordisk avfallsbörs. En dylik börs kan betraktas som en central för förmedling av information om avfall som inte kan behandlas på lämpligt sätt där det uppstår. Genom börsens hjälp kan dylikt avfall överföras till andra företag där det kan utnyttjas produktivt, eventuellt oskadliggöras. Industriförbunden har därefter utarbetat ett förslag om upprättande av en avfallsbörs, tills vidare för en försöksperiod på 3 år. Enligt förslaget skall respektive industriförbund upprätta en nationell börsenhet. En centralenhet skall upprättas vid Institutet för vatten- och luftvårdsforskning i Stockholm. Industriförbunden har hos Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling ansökt om bidrag för driften under försöksperioden. Fonden väntas inom kort ta ställning till ansökan.

Efter förslag av arbetsgruppen har ministerrådets ställföreträdarkommitté anvisat medel över ministerrådets budget för genomförande av två projekt på avfallsområdet. Det ena projektet gäller att, med utgångspunkt från en i Storbritannien utarbetad s. k. "provisional code of practice for disposal of waste", utarbeta praktiska regler för hantering av problemavfall som grundval för nationella föreskrifter. Det andra projektet avser utredning av möjligheterna att gemensamt utnyttja existerande och framtida anläggningar för behandling av problemavfall.

Bland övriga frågor som är under behandling i arbetsgruppen kan nämnas problemavfall från anläggningar för kemisk ytbehandling av metaller. Arbetsgruppens verksamhet väntas pågå även under 1974.

d) *Buller*

Ministerrådet har uppdragit åt ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att närmare utreda samarbetsmöjligheterna vad gäller bullerproblem på arbetsplatserna (jfr kapitel VI). Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor har beslutat att ta upp övriga bullerfrågor — trafikbuller, externt industribuller m. m. — till behandling så snart den svenska trafikbullerutredningen avgivit sitt betänkande, vilket väntas ske i början av 1974.

e) *Miljövårdsutbildning*

Ämbetsmannakommitténs för miljövårdsfrågor arbetsgrupp för miljövårdsutbildning har avgivit sin rapport den 12 september 1973. Arbetsgruppens uppgift var att, med utgångspunkt från den existerande undervisningen i förorenings- och miljölära i de nordiska länderna, *dels* analysera möjligheterna för nyskapande och nordisk koordinering av undervisningen på alla nivåer, inklusive vuxenundervisningen, *dels* utarbeta förslag om vilka koordinerade undervisningsaktiviteter och undervisningsmetoder och vilka samnordiska undervisningsmateriel som kan anbefallas för de olika undervisningsnivåerna och hur dessa behov och möjligheter för nordiskt samarbete kan tillfredsställas.

Vad folkskole- och gymnasieutbildningen beträffar förordar arbetsgruppen bland annat att förslag utarbetas till ett nordiskt system för samordnad registrering och katalogisering av läromedel. Vidare föreslås att ministerrådet årligen ställer ett belopp av storleksordningen 60.000 d.kr. till förfogande för lärare och forskare som utför pedagogiskt utvecklingsarbete på miljöundervisningsområdet. Enligt arbetsgruppen bör vidare skolmyndigheterna anmodas att genom bl. a. ökade anslag för resor underlätta lärarnas deltagande i nordiska kurser och konferenser.

När det gäller den högre utbildningen förordas en kartläggning av miljöfrågor av speciellt samnordiskt intresse med sikte på produktion av läromedel, ökat lärarutbyte och regelmässiga lärarkonferenser. Behovet av samnordiska vidare- och efterutbildningskurser bör kartläggas. Vidare bör samnordiska forskarutbildningskurser arrangeras i ökad utsträckning.

Efter remissbehandling och övrig beredning inom ämbetsmannakommittén avses frågan tas upp vid det ovannämnda ministerrådsmötet i februari 1974.

f) *Miljövårdsforskning*

Ämbetsmannakommitténs för miljövårdsfrågor arbetsgrupp för miljövärdshforskning avgav den 3 september 1973 rapport med betänkande angående samordning av nordisk miljövärdshforskning.

Arbetsgruppen föreslår att samarbetet inledningsvis organiseras på stor bredd men med begränsad ambitionsnivå. Det föreslås sålunda koncentreras till informationsutbyte, bl. a. cirkulation av projektkataloger m. m., konferenser och kurser, stipendieförmedling, harmonisering av nordiska forskningskataloger och projektredogörelser. Sedan mera erfarenheter vunnits skulle ett mindre antal speciella problemområden utväljas för ett samarbete med högre ambitionsnivå, t. ex. gemensam planering av forskningsprojekt, gemensam finansiering av sådana och/eller avtal om delning av större projekt.

Arbetsgruppen föreslår att en rådgivande samordningsgrupp upprättas under ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor med följande mandat:

1. på grundval av nationella förslag utarbeta program för samarbetets inriktning och omfattning
2. ge råd om verksamhet inom de ramar som anges av ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor
3. fungera som sakkunnigt organ åt nordiska finansieringsorgan för forskning och utveckling, lämna förslag till forskningsprojekt för dessa samt göra värderingar av projektresultat
4. följa och utvärdera pågående samarbete
5. utarbeta förslag till budget för samarbetet
6. koordinera verksamheten med andra internationella organ
7. formulera och lämna förslag till stipendieområden till anslagsbeviljande myndigheter
8. rapportera till ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor.

Enligt förslaget bör samordningsgruppen vid behov kunna inhämta råd från existerande expertorgan eller tillsätta egna expertgrupper för att lösa speciella fackliga problem.

För att arbetet skall få nödvändig stadga krävs, enligt arbetsgruppen, tillgång till ett sekretariat. En av dess viktigare uppgifter borde vara att insamla och vidarebefordra information om planerade och pågående miljöforskningsprojekt och forskningsresultat, samt eventuellt att utarbeta nordiska projektlister sektionsvis. Det skulle vidare omhänderha sekretariatsfunktionerna i samordningsgruppen och eventuella expertgrupper, svara för praktiska arrangemang i samband med kurser, symposier och konferenser, samt sammanställa och vidarebefordra material från dessa.

Sekretariatet borde enligt arbetsgruppen såväl formellt som rent fysiskt anknytas till lämpligt redan existerande samsamarbetsorgan. Följande alternativ för en eventuell sekretariatssamverkan med Nordforsk kan övervägas:

1. svagaste formen för samverkan skulle vara att de två organen har skilda sekretariat men etablerar samråd genom en kommitté
2. något starkare samverkan innebär att sekretariaten — fortfarande skilda i rummet — upprättar formella avtal om arbetsfördelning. En samrådskommitté skulle finnas även i detta alternativ
3. ännu starkare samverkan skulle uppnås genom en samförläggning av de två sekretariaten. Nordforsk skulle då bekosta sin del och Nordiska ministerrådet sin. Det skulle ge möjlighet till dagligt samråd och även till att utnyttja fysiska resurser och skrivpersonal gemensamt. Även i detta fall borde ett samsamarbetsavtal ingås
4. den starkaste formen för samverkan vore ett avtal mellan Nordforsk och ministerrådet om gemensamt utnyttjande av ett sekretariat, som skulle administreras av ministerrådet.

Diskussionerna i arbetsgruppen har i huvudsak gällt alternativen 2

och 3. Man har inte kunnat ena sig om att rekommendera ett av dem, men under diskussionerna framkom en liten fördel för alternativ 3.

Efter remissbehandling och övrig beredning inom ämbetsmannakommittén avses frågan tas upp vid det ovannämnda ministerrådsmötet i februari 1974.

På uppdrag av ämbetsmannakommittén har en särskild arbetsgrupp utarbetat förslag i fråga om preliminära åtgärder med avseende på upprättande av en nordisk genbank för skydd och bevarande av växter och djur, för identifiering och bevarande av unika naturområden m. m. och för preparation och katalogisering av hotade arter. Enligt arbetsgruppen borde en gemensam nordisk konferens arrangeras för att dels generellt dryfta problem i samband med upprättande av en nordisk genbank, dels utarbeta förslag till konkreta åtgärder inom området. Rapporten bereds för närvarande nationellt.

g) Åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften; luftföroreningar genom bilavgaser

I enlighet med det tidigare handlingsprogrammet har såväl inom ämbetsmannakommittén för miljövärdsfrågor som i andra sammanhang eftersträvat ett gemensamt uppträdande internationellt med sikte på skärpning och samordning av bestämmelserna på området. Dessa strävanden skall fortsätta (*rek. 3/1972*).

h) Naturfredning och friluftsliv

En av natur/miljövärdsmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsatt arbetsgrupp för skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse avgav den 10 maj 1973 en rapport med förslag rörande skyddsvärda landskapsområden i Norden. Rapporten utgör ett främst på naturvetenskapliga grunder företaget urval av de ur internordisk synpunkt sett mest värdefulla landskapsområdena. Rapporten bereds för närvarande nationellt. Avsikten är att frågan efter behandling i ämbetsmannakommittén för miljövärdsfrågor i januari 1974 genom ett ministerrådsförslag skall föreläggas Nordiska rådets 22:a session för yttrande.

Vad samarbetet på naturskyddsområdet i övrigt beträffar har ämbetsmannakommittén för miljövärdsfrågor tillsatt en ad hoc-arbetsgrupp med uppgift att till kommitténs möte i januari 1974 utarbeta förslag till konkreta samarbetsuppgifter.

Kapitel VIII

Økonomisk samarbeid

1. Utviklingen i nordisk samhandel 1972

I nedenstående tabell sammenholdes bevegelsene i de nordiske lands utenrikshandel med utviklingen i de øvrige OECD-land herunder særlig de europeiske OECD-land og EF. Tallene for EF omfatter de utvidede felleskaper, og de danske tall for samhandelen kommer derfor til å inngå både under EF, EFTA og under Norden.

	Milliarder løpende US \$				
	1969	1971	1972	71—72 %	69—72 %
<i>Vareinnførsel</i>					
OECD landene	196,1	250,7	298,0	18,8	52,0
herav europeiske	127,8	165,3	195,3	18,1	52,8
" EF	100,9	129,8	153,2	18,0	51,8
" EFTA	44,1	55,8	64,0	14,7	45,1
NORDEN	14,8	18,7	20,8	11,3	40,5
herav inter- nordisk	3,2	4,3	4,9	13,0	53,1
<i>Vareutførsel</i>					
OECD landene	190,0	246,0	290,7	18,2	53,0
herav europeiske	118,0	155,0	185,7	23,0	57,3
" EF	97,2	128,3	153,2	19,4	57,6
" EFTA	38,4	48,4	55,3	14,3	44,0
NORDEN	12,9	16,1	19,4	20,5	50,4

Kilde: OECD's handelsstatistikk

Anm.: Beregnet på basis av varehandelen uttrykt i dollar.

Som det vil ses, har det i 1972 i hele OECD-området vært en betydelig vekst såvel på innførsels- som på utførselssiden. En del av denne vekst er dog snarere uttrykk for pris enn for mengdestigninger, og det er ikke foretatt korreksjoner for valutakursjusteringer. For de nordiske land under ett er stigningen på innførselssiden forholdsvis mindre enn for de øvrige OECD-land, men den internordiske samhandel har oppnådd en relativt litt kraftigere vekst og utgjør nå 23,6 % av de nordiske lands samlede vareinnførsel. I 1972 har den internordiske samhandel fordelt seg således:

Millioner US \$

Cif.	Fra Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
til Danmark	—	144,0	10,8	236,4	808,8
Finland	93,6	—	4,8	91,2	550,8
Island	23,8	5,4	—	13,9	16,7
Norge	300,0	130,8	2,4	—	818,4
Sverige	646,8	466,8	6,0	519,6	—

OECD's handelsstatistikk

En særlig interesse knytter seg til spørsmålet om, hvorvidt det vil være mulig å påvise konsekvenser for samhandelsmønsteret av Danmarks medlemskap pr. 1/1 1973 i EF og for de øvrige nordiske lands handelsavtaler med EF. Gjennom disse avtaler og EFTA-konvensjonen har tollfriheten mellom de nordiske land i alt vesentlig kunnet bevares.

Den meget korte tid som er gått siden de første tollreduksjoner fant sted, kan imidlertid ennå ikke gi noe grunnlag for å bedømme eventuelle endringer i handelsmønsteret.

2. Markedsspørsmål

Til Nordisk Råds sesjon i Oslo 1973 redegjorde Ministerrådet for utviklingen i forhandlingene med EF og for innholdet i de avtaler som på det tidspunkt allerede var avsluttet. Som bekjent har Norges forhandlinger med EF senere resultert i en frihandelsavtale som i store trekk svarer til den de øvrige EFTA-land har oppnådd.

Under disse forhandlinger var Danmark som blivende medlem og senere som medlem av EF i stand til å støtte de øvrige nordiske lands forhandlinger, men for øvrig var det under hele forhandlingsfasen regjeringene maktpåliggende å holde hverandre orientert om utviklingen, søke å ta vare på særlige nordiske interesser og yte den bistand som var mulig for at hvert enkelt land skulle oppnå den løsning som det tok sikte på. En vesentlig oppgave var også å få løsninger som ikke påvirket tollfriheten mellom de nordiske land eller annet nordisk samarbeid.

Som kjent har nå Danmark tiltrådt EF som medlem og alle de andre nordiske land har undertegnet og ratifisert sine avtaler med EF. Det fortsatte nordiske samarbeid om europeiske markedsspørsmål vil således kunne skje på bakgrunn av disse avtaler og EFTA-konvensjonen (*rek. 12/1973*).

For Danmarks, Islands og Sveriges vedkommende fant den første tollreduksjon sted med 20 % for industrivarer 1. april 1973, for Norges vedkommende 1. juli 1973 og for Finlands vedkommende vil første tollreduksjon finne sted 1. januar 1974. Den videre tollavtrapping vil skje med 20 % 1. januar 1974, 20 % 1. januar 1975, 20 % 1. januar 1976 og de siste 20 % 1. juli 1977. For Islands vedkommende er EF's innrømmelser innenfor fiskeproduktområdet betinget av at det finnes til-

fredsstillende løsninger på problemene i forbindelse med utvidelsen av den islandske fiskerigrense. Problemene i forbindelse hermed er ennå ikke løst, men det er imidlertid håp om at en positiv løsning kan nås i nær fremtid. EF's landbruksordninger trådte i kraft for Danmarks vedkommende 1. februar 1973.

Pågående samarbeid

Det faktum at de nordiske land har fått forskjellig tilknytning til De Europeiske Fellesskap, kan skape visse problemer for det nordiske samarbeid. På grunn av ulik tilknytning til EF har man søkt å løse slike praktiske problemer. Dels søker regjeringene å løse disse i direkte konsultasjoner med EF, dels søkes problemene løst ved en samordnet gjennomføring av tiltak i de enkelte nordiske land.

a) Som eksempler på *spørsmål som krever en løsning i forhold til EF* vil Ministerrådet nevne følgende tre saker:

Trafikkforsikringskontrollen mellom de nordiske land.

Spørsmålet om frihandelsstatus for andre varer enn landbruksvarer i kapittel 1—24 etter Brusselnomenklaturen.

Spørsmålet om åpning av en tollfri kvote for import til Danmark av herdede marine- og fiskeoljer med opprinnelse i Norge og Sverige.

Når det gjelder trafikkforsikringskontrollen, betraktes Norden i dag som ett område hvilket bl. a. innebærer at det ikke skjer noen forsikringskontroll ved grensene mellom de nordiske land, men derimot ved de nordiske lands yttergrenser.

Danmarks medlemskap i EF medfører imidlertid at Danmark juridisk er forpliktet til å tilslutte seg EF's trafikkforsikringsordning, som ennå ikke er trådt i kraft, men som vil tre i kraft etter kommisjonens bestemmelse. Det er en risiko for at Danmarks tilslutning til denne ordning vil nødvendiggjøre gjeninnførelse av forsikringskontroll mellom Danmark og de øvrige nordiske land, såfremt det ikke oppnås en bredere ordning som innebærer at trafikkforsikringskontroll blir unødvendig såvel innenfor EF som mellom EF og Norden.

Det har vært ført flere forhandlinger med EF-kommisjonen om en løsning såvel i nordisk som i europeisk interesse, og kommisjonen har uttrykt forståelse for de fremsatte ønsker.

Parallelt med den løpende danske kontakt med kommisjonen er diskusjoner innledet mellom Sverige, Norge og Finland på den ene siden og EF på den andre siden om passende arrangement for å forhindre gjeninnføring av kontroll. Det har også vært holdt flere nordiske møter om saken for å finne en løsning i alle nordiske lands interesse. Det er grunn til å anta at en tilfredsstillende løsning kan nås i løpet av 1974.

b) Som eksempel på pågående drøftelser om *samordnet gjennomføring av tiltak i de nordiske land* kan nevnes *kull- og stålområdet*.

De avtaler som Finland, Norge og Sverige har sluttet med Det europeiske kull- og stålfellesskap og dets medlemsland innebærer bl. a. at den såkalte Parisavtalens prisregler ved salg av stål vil bli anvendt av finske, norske og svenske foretak, med visse reservasjoner for Norges vedkommende, på de respektive hjemmemarkeder og når det gjelder leveranser til fellesskapet, likesom av foretak innen EF — deriblant Danmark — ved leveranser til Finland, Norge og Sverige. For Finlands, Norges og Sveriges vedkommende innebærer denne forpliktelse at autonome forskrifter tilsvarende prisreglene i Parisavtalen og dens følgeforfatninger må utarbeides innen hvert land. Det har imidlertid vært ansett ønskelig så langt det er hensiktsmessig å få i stand et enhetlig regelsystem innen Norden. Med dette formål er det etablert et informelt samarbeid mellom berørte finske, norske og svenske myndigheter. I samarbeidet har også Danmark deltatt som observatør.

Den svenske CECA-avtale trer i kraft 1. januar 1974, mens såvel den norske som den finske avtale antakelig først endelig trer i kraft pr. 1/1 1975. I praksis kan det dog påregnes at også sistnevnte to avtaler får virkning når det gjelder tollreduksjonene, fra 1. januar 1974. Hittil er bare de svenske anvendelsesbestemmelsene offentliggjort. Dette skjedde i begynnelsen av desember 1973. Selv om de finske og norske bestemmelsene ennå ikke er endelig fastlagt vil — så vidt det nå kan bedømmes — de finske, norske og svenske bestemmelsene i alt vesentlig få samme innhold. Også det formelle opplegg synes å ville bli ganske likartet. De ulikheter som foreligger må i første rekke tilskrives ulikheter i de berørte lands CECA-avtaler og ulikheter i administrativ praksis.

Det nordiske samarbeid på CECA-området vil fortsette. De berørte myndigheter vil utveksle erfaringer av anvendelsen av bestemmelsene og ved behov diskutere eventuelle endringer i bestemmelsene. Slike endringer kan bli aktuelle bl. a. om kull- og stålfellesskapet endrer sine prisregler.

Nordiske diskusjoner finner også sted om *opprinnelsesreglene*. Med tanke på den omfattende handel som finner sted mellom de nordiske land er utformingen av de opprinnelsesregler som gjelder i avtalene med EF og EFTA-konvensjonen samt anvendelsen av disse regler av meget stor betydning. Nære kontakter finner derfor sted mellom de nordiske land om disse spørsmål. Blant spørsmål som behandles ved slike kontakter kan nevnes følgende:

- Utveksling av erfaringer av anvendelsen av opprinnelsesreglene
- Diskusjon av behovet av forenkling av reglene (f. eks. vedrørende dokumentasjonen) og endringer på enkelte punkter i bearbeidingslistene

- Forberedelser av en eventuell almindelig gjennomgåelse
- Særskilte problemer i den nordiske handelen.

Som det vil fremgå, har regjeringene drøftet de problemer som hittil er oppstått som følge av de ulike tilknytningsformer til EF, og Ministerrådet har under overveielse hvorledes det videre innenfor dets egen struktur best kan drøfte sådanne problemer i fremtiden.

Den videre utvikling

På flere områder har det nordiske samarbeid utviklet seg raskere og nådd lenger enn samarbeidet ellers i Europa. På disse områder kan nordisk samarbeid være nyskapende og gi impulser eller påvirke utviklingen.

Ministerrådet gav i handlingsprogrammet fra februar i år uttrykk for at det er Ministerrådets oppfatning at det nordiske samarbeid kan føres videre på de fleste områder uavhengig av forskjellige tilknytningsformer til EF. Vi er nå kommet så langt i utbyggingen av regjeringenes nordiske apparat at handlingsprogrammet og en videre utvikling i dette til nye områder er i gang. Den videre utbygging av det nordiske program vil på visse områder ikke kunne gjennomføres uten kjennskap til utviklingen utenfor Norden.

Etter Ministerrådets oppfatning er et nordisk samarbeid vedrørende EF-spørsmålene allerede kommet i gang på flere områder. Ministerrådet legger vekt på å fortsette og utbygge dette samarbeid på den måte og på de områder som det er redegjort for i det foregående. Vedkommende embetsmannskomiteer og Sekretariatet har allerede tidligere i oppdrag å følge det europeiske samarbeidet med sikte på å løse de problemer som kan oppstå i samarbeidet mellom de nordiske land.

3. Andre handels- og valutapolitiske spørsmål

Det har siden april 1973 vært holdt regelmessige møter på byråsjefsnivå mellom de avdelinger i de nasjonale administrasjoner som forbereder kommende *GATT-forhandlinger*. Disse drøftelser ble innledet særlig med sikte på Tokyo-møtet, men på bakgrunn av de positive erfaringer er det besluttet å fortsette samarbeidet (*rek. 13/1973*).

GATT-forhandlingene befinner seg ennå i en innledende fase, og det er for tidlig å uttale seg om hva de nordiske lands samarbeide på dette felt vil føre til. I forhold til det nordiske samarbeide under Kennedy-runden gjør seg først og fremst den forskjell gjeldende, at Danmark nå er bundet av EF's felles handelspolitikk. Det vil derfor f. eks. ikke kunne bli tale om dansk deltakelse i en fellesnordisk forhandlingsdelegasjon, om opprettelsen av en sådan senere skulle vise seg ønskelig. I andre henseender har imidlertid det danske medlemskap i EF tilført samarbeidet verdifulle nye impulser. En annen vesentlig forskjell fra

Kennedy-runden er at tollproblemene innen Europa nå er løst for industrivarene.

På grunn av forskjell i deres tollstruktur og i deres produksjons- og handelsmønster må de nordiske land på enkelte områder møte GATT-forhandlingene med forskjellige forutsetninger. På andre områder som f. eks. innenfor arbeidet med å avskaffe ikke-tollmessige handelshindringer, vil de nordiske land i fellesskap fremdeles kunne yte en betydelig innsats. Ministerrådet vil dra omsorg for at det på alle områder hvor det kan ha praktisk betydning bibeholdes en nær kontakt såvel mellom hovedstedene som mellom forhandlingsdelegasjonene i Genève.

Det nordiske samarbeid har fortsatt innenfor *andre internasjonale organisasjoner på det handelspolitiske område* UNCTAD, OECD, ECE og EFTA. I sistnevnte samarbeide (hvor Danmark ikke lenger deltar) er særlig opprinnelsesreglene og ikke-tariffære handelshindringer under drøfting. I stor utstrekning blir de nordiske lands opptreden koordinert gjennom felles forberedelser, felles uttalelser og innlegg. Samarbeidet drøftes regelmessig mellom *handels sjefene* der man også drøfter bilaterale handelsspørsmål i forhold til tredjeland.

De nordiske drøftelser om konjunkturutviklingen, budsjettproblemer, beskatningsproblemer m.v. har fortsatt etter tidligere mønster. De *nordiske sentralbanksjefer* holder også regelmessige møter.

Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål møtes med regelmessige mellomrom og drøfter finansielle og valutapolitiske spørsmål i relasjon til fremfor alt Valutafondet og Verdensbanken, men også OECD og andre internasjonale organisasjoner.

I styret for Valutafondet og Verdensbanken med dens underorganisasjoner, Det internasjonale finansieringsinstitutt (IFC) og Det internasjonale utviklingsinstitutt (IDA), er de nordiske land representert ved sine felles eksekutivdirektører og deres stedfortredere. Representasjonen roterer mellom de nordiske land. Eksekutivdirektørstillingen i fondet innehas for tiden av Sverige, mens stillingen som eksekutivdirektør i Verdensbanken besittes av Danmark.

Det internasjonale valutapolitiske samarbeidet har i de par siste år særlig dreiet seg om planene for reform av det internasjonale valuta-system.

Dette arbeid foregår innen den såkalte 20-komiteén (Committee of Twenty), hvis offisielle navn er "Committee on Reform of the International Monetary System and related Issues". Denne komité ble opprettet av Det internasjonale valutafond den 26. juli 1972 og holdt sitt konstituerende møte i forbindelse med fondets årsmøte i september 1972.

Komiteén består av 20 representanter fra de samme land eller grupper av land som besetter de 20 plasser i fondets styre. De fem nordiske land er for tiden representert ved den svenske handelsminister Kjell-Olof

Feldt. Som assosierte medlemmer i komitéen er utpekt representanter for Finland og Island. I en særskilt stedfortredergruppe er de nordiske land representert av Danmark og Norge.

Arbeidet innen 20-komitéen resulterte i en rapport som skisserer hovedtrekkene i en valutareform og som gjengir komitéformannens sammenfatning av hvor langt diskusjonene var nådd i komitéen. Denne ble fremlagt på Valutafondets årsmøte i Nairobi i september 1973. På møtet ble 20-komitéen enige om å ta sikte på å fullføre arbeidet før 31. juli 1974, slik at den endelige rapport kan behandles på Valutafondets neste årsmøte i september 1974.

Av rapporten framgår det at man i visse hovedtrekk er enig om hvordan det nye valutasytem bør fungere. Det gjenstår imidlertid ennå mange uløste spørsmål. 20-komitéen nedsatte derfor på årsmøtet i Nairobi fire arbeidsgrupper vedrørende tilpassningsprosessen, intervensjon og oppgjør, global likviditet og konsolidering av dollaroverskuddet, samt overføring av realressurser til utviklingslandene. I disse undergrupper er også de nordiske land representert.

De nordiske lands syn på reformplanene ble lagt fram av den svenske handelsminister Feldt på årsmøtet i Nairobi. Etter deres oppfatning bør det veiledende prinsipp for et reformert valutasytem være å fremme en koordinering av landenes økonomiske politikk, uten derved unødig å innskrenke den nasjonale handlefrihet. Hovedproblemet er hvorledes man skal forbedre tilpassningsprosessen. Det bør være særlig viktig at dette skjer ved kontinuerlige konsultasjoner innen Valutafondets ramme. Det bør skapes regler for å sikre at Valutafondets rekommandasjon blir etterlevet. Tilpassningsprosessen bør underbygges med et arrangement for regulering av over- og underskudd mellom landene som kan hindre en ukontrollert vekst av internasjonale reserver. Det anses videre viktig at kurspolitikken baseres på stabile kurser, som dog kan endres når dette er nødvendig. Flytende kurser bør derfor bare godtas som midlertidige tiltak. De nordiske land har videre erklært seg positive til å utrede spørsmålet om en forbindelse mellom tildelingen av særlige trekkrettigheter (SDR) og utviklingshjelp. De er av den oppfatning at en slik forbindelse, som kunne få formen av økte tildelinger av SDR til utviklingslandene, kan være mulig uten at SDR's rolle som den viktigste reserve i et reformert system derved settes i fare. Reformarbeidet drøftes kontinuerlig mellom de nordiske lands valutamyndigheter.

Samarbeidet mellom de nordiske lands eksportfremmende organisasjoner er i de senere år blitt utdypet ved dannelsen av en nordisk arbeidsgruppe med representanter for de fem lands organisasjoner. De løpende praktiske arbeidskontakter er økt i omfang og samarbeidet utdypet bl. a. når det gjelder: utveksling og planlegging av publikasjoner, messe- og utstillingsspørsmål, stormagasinfremstøt utenfor Norden, eksporttekniske- og dokumentsspørsmål, eksportsamarbeid mellom bedrif-

ter, utveksling av ikke-publiserte informasjoner og utveksling av erfaringer vedrørende selektiv og databehandlet informasjonsdistribusjon.

Organisasjonen har nå også tatt initiativ til en effektivisering av samarbeidet mellom de nordiske lands representasjoner i andre land.

4. Industri- og energipolitikk

a) Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling

Fondets første virksomhetsår omfatter perioden 1.7.1973 til 31.12.1974. I denne periode tilføres fondet midler fra medlemslandene med et sammenlagt beløp på 10 mill. s.kr. etter den fordeling som er angitt i overenskomsten om fondet.

Man har tilsatt et fondsstyre for perioden fram til 31. desember 1974 og Ministerrådet har på møte den 12. juni 1973 bl. a. vedtatt generelle prioriteringer av fondets virksomhet. For de nærmest følgende virksomhetsårene er det besluttet at fondet skal prioritere følgende programområder og delområder:

miljøteknikk og ytre miljø (vann, luft, støy og avfallshåndtering), miljøteknikk og arbeidsmiljø, helsepleieteknikk (medisinsk teknikk og handikappteknikk), transportteknikk (persontransportsystem, godstransportsystem, jernbane, fly- og skipsteknikk og trafikkisikkerhet) samt materialteknikk. Disse prioriteringer innebærer ikke at fondet avviser særskilt interessante prosjektforslag på andre områder, men de er et uttrykk for en vurdering av hvor behovet og mulighetene for tiden er størst.

På bakgrunn av omfanget av allerede innkomne søknader og med henblikk på i god tid å kunne planlegge utnyttelsen av fondet har Ministerrådet besluttet å stille et nytt tilskudd till fondet på 10 mill. s.kr. for 1975, fordelt etter den vedtatte nordiske fordelingsnøkkel, og i samsvar med de av Ministerrådet godkjente retningslinjer for fondet.

Fondsstyret har bl. a. besluttet å reservere 200 000 s.kr. for Nordtests sekretariatvirksomhet fram til den 31. desember 1974. Fondet arbeider nå med en rekke forslag og prosjekt som for tiden er under beredning gjennom Nordforsk eller ansvarlige nasjonale organer, samt gransker innkomne ansøkninger.

b) Opprettelse av Nordtest

Etter beslutning av Nordisk Ministerråd i februar 1973 om å innrette Nordtest som et felles nordisk organ på prøvning- og kontrollområdet, har regjeringene i respektive land utpekt medlemmer og suppleanter for Nordtest. Det nordiske fond for teknologi og industriell utvikling har bevilget midler for starten av Nordtest.

Styret for Nordtest hadde sitt konstituerende møte den 5. september 1973. Man behandlet der retningslinjene for hvordan arbeidet skal drives. Videre besluttet man snarest å opprette et sekretariat i Stockholm.

To faggrupper er opprettet, én for byggområdet og én for brandområdet.

c) *Samarbete på det mättekniska (metrologiska) området*

Ett nordiskt metrologimöte anordnades i Stockholm den 1—2 oktober 1973.

Vid mötet diskuterades verksamheten och organisationen på det metrologiska området i respektive länder. Dessutom behandlades mätning av längd och massa, temperatur och joniserande strålning, legal metrologi och justeringsverksamhet.

Vid mötet framgick att man för närvarande i de nordiska länderna arbetar med att organisera den officiella verksamheten inom det metrologiska området och att en upprustning måste företagas på olika områden för att man skall kunna möta kraven på noggranna och pålitliga mätresultat som kan vinna internationellt godkännande. Det internationella samarbetet har aktualiserat nya och ökade krav på metrologiska resurser av betydelse för handeln.

Den erforderliga tekniska upprustningen kräver såväl kompetent och erfaren personal som teknisk utrustning av god klass och blir relativt betungande för de nordiska länderna vars industri kräver samma tekniska förutsättningar som de stora industriländernas men som har knappare resurser för den kollektiva satsning som fordras på metrologins område.

Enighet förelåg om att det är av stort tekniskt intresse att tillsammans söka finna områden där ett nära nordiskt samarbete kan ge konkreta fördelar, och att ett nära samarbete skulle få stor ekonomisk betydelse. Man beslöt att tillsätta en arbetsgrupp med en representant för varje land samt att ansöka om projektfinansiering från Nordiska ministerrådet.

Arbetsgruppen har föreslagit att följande områden tas upp till behandling: behovsinventering, jämförelsemätningar, akustik, termometri, belysningstekniska storheter, värmetekniska storheter, mätning av isolering och värmeöverföringsdata och det elektriska området.

Området erbjuder många möjligheter till lönande samarbete, exempelvis i fråga om anskaffning av utrustning för mätning av elektrisk spänning.

Ministerrådet anser att det mättekniska samarbetet kan ge stora ekonomiska och tekniska fördelar åt de nordiska länderna och vill stödja en vidare utbyggnad av samarbetet.

d) *Energisamarbeid*

Skjematisk oversikt over det forventede energiforbruk i de nordiske land med unntakelse av Island på basis av en av Nordel i juni 1973 foretatt beregning gis nedenfor.

1. Den alminnelige energisituasjon

Danmark

Danmark er det nordiske land, som er relativt mest avhengig av importen av utenlandsk brændsel, herunder først og fremmest olie. Vandkraft av betydning foreligger ikke, og anvendelsen av indenlandsk brændsel i form af tørv og brunkul er ophørt. Produksjonen af elektricitet er udelukkende baseret på traditionelle varmekraftværker; planer om bygning af kernekraftinstallationer er under overvejelse; konkrete beslutninger er endnu ikke taget. Elforbruget er forholdsvis mindre end i de øvrige nordiske lande og udgør godt 10 % af det samlede energiforbrug. Energiforbruget til fremstilling af denne elektricitet udgør ca. 25 % af det samlede forbrug af primær energi. Danmark har imidlertid i de senere år som led i Nordel-samarbejdet været nettoeksportør af elkraft.

Finland

Den finske energiproduksjon baserer seg for ca. 1/3 vedkommende på innenlandske kilder. Vannkraften utgjør ca. 12 % av energiforbruket svarende til ca. halvdelen av El-forbruket. Mere enn halvdelen av energiforbruket dekkes av importert olje fortrinnsvis av russisk opprinnelse. Det er truffet avtale om bygging av en naturgassledning fra Sovjetunionen som i 1975 påregnes å kunne levere 3,5 % av det samlede energiforbruk. De eksisterende planer for utbygging av kjernekraftverk regner med at vel 7 % av energiforbruket vil kunne dekkes ad denne vei i 1980. Finland er nettoimportør av el-kraft fra både Norden og Sovjetunionen.

Island

Islands store reserver av vannkraft og geotermisk energi medfører at landet kun i begrenset omfang er avhengig av importert utenlandsk brennstoff. Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk har etter islandsk forslag fått i oppdrag å utrede mulighetene for et samarbeid om å utnytte de islandske energiressurser.

Norge

Norge er det nordiske land som har den største vannkraftforsyning og de største uutnyttede resurser av vannkraft. El-kraft har tradisjonelt utgjort mellom 50 og 60 % av det norske energiforbruk. Det er vedtatt av Stortinget en verneplan som begrenser utbyggingen av den gjenværende vannkraft. De disponible vannkraftressurser antas å ville kunne dekke elektrisitetsforbruket til ut i 1980-årene. Det alminnelige forbruk ventes å stige med ca. 6 % pr. år. For kraftkrevende industri ventes en

forbruksøkning på 3,5 % pr. år. Denne industri har betydelige kraftønsker som det i dag ikke er mulig å tilfredsstille.

De store funn av olje og naturgass på den norske kontinentalsokkel vil i 1976/77 kunne gjøre Norge selvforsynende med disse produkter og gjøre det mulig med en betydelig og voksende nettoeksport av olje og naturgass.

Sverige

Sveriges energiforsörjning baseras till ca 75 % på importerade bränslen, huvudsakligen olja. Av de inhemska energislagen bidrar vattenkraften med drygt 15 % och ved, avfall m. m. för återstoden. Den snabbaste tillväxten sker inom elsektorn, där förbrukningsökningen f. n. är 6—7 % om året. Möjligheterna att tillgodose den ökade efterfrågan på elektrisk energi genom att bygga ut vattenkraften ytterligare är starkt begränsade. En fortsatt utbyggnad av oljekraft bedöms nu i princip som oekonomisk utom vid toppkraftproduktion eller kombinerad el- och värmeproduktion. Kraftindustrins planering baseras därför främst på utbyggnad av kärnkraft. Det nuvarande kärnkraftprogrammet omfattar uppförandet av kärnkraftreaktorer med en sammanlagd effekt av 8 300 MW till början av 1980-talet. Ställning har inte tagits till den fortsatta utbyggnaden. Beslut i frågan väntas år 1975 på grundval bl. a. av material från energiprognosutredningen och vissa utredningar rörande kärnkraftens säkerhet.

2. Olje og gass

Ministerrådet er blitt informert om virksomheten på den danske, norske og svenske kontinentalsokkel.

Fra dansk side er det siden åpningen av Dan-feltet i Nordsjøen i juli 1972 og inntil 1. september 1973 produsert i alt 195.700 tons olje. På grunn av den dårlige permeabilitet i de oljeførende krittlag er produksjonen knapt halvt så stor som opprinnelig ventet. Det vil i nærmeste fremtid bli foretatt en utbygging således at produksjonen økes med ca. 50 %.

Etterforskningsarbeidet på land fortsetter med seismiske målinger og geologiske studier.

På kontinentalsokkelen er det i Nordsjøen i 1973 avsluttet 3 borer. De to første var tørre, mens den tredje støtte på et oljeførende lag, som imidlertid var så tynt at det ikke ventes å gi grunnlag for iverksettelse av produksjon.

En fjerde boring pågår i øyeblikket. Etterforskningsarbeide bestående av såvel seismik som ytterligere dydboringer fortsettes.

Prøveproduksjonen av olje på den norske kontinentalsokkel (Ekofisk-området) kom i gang i juni 1971. Ifølge oppgaven i stortingsmeldingen

om ilandføringen av petroleum fra Ekofiskområdet (St. meld. nr. 51 (1972—73)) var det fram til mars 1973 produsert ca. 2 mill. tonn olje, mens planene for 1973 og de nærmeste år fremover gikk ut på følgende:

1973:	ca. 2 mill. tonn
1974:	" 4 " "
1975:	" 7 " "
1976:	" 13 " "
1977:	" 22 " "

Plantallene for produksjonen er under revisjon og vil ventelig bli oppjustert.

Det norske storting har gitt sitt samtykke til at det skal føres en oljeledning fra Ekofisk-feltet på den norske sokkel til England og en gassledning til Nord-Tyskland. Oljeledningen har en planlagt transportkapasitet på 50 mill. tonn olje pr. år. Gassrørledningen kan transportere 16 milliarder m³/år med muligheter for senere utvidelser. Ledningene skal stå ferdig henholdsvis 1974 og 1975.

Et norsk/britisk gassfelt (Frigg-feltet) er erklært drivverdig. Spørsmålet om ilandføring av den norske del av feltet er til behandling hos de norske myndigheter.

De seismiske undersøkelser nord for 62° n. br. på den norske sokkel er blitt intensivert.

Det norske industridepartement har på grunnlag av påviste gass- og oljereserver og strukturer syd for 62° n. br. anslått de samlede reserver av olje på den norske sokkel til 1—1 1/2 milliard tonn og av naturgass til 1—2 billioner m³.

På norsk side har man utredet et forprosjekt for en eventuell gassrørledning fra Vestlandet til svenskegrensen i Østfold.

Utredningen er nå på norsk side avsluttet. Gassledningen er dimensjonert for en årlig overføring av 8 milliarder m³ gass. Den totale ledningslengde er på 426 km. Ledningen er kostnadsberegnet til 2 milliarder kroner i dagens priser. Den vil kreve en byggetid på 3 1/2 år.

Også på *svensk* kontinentalsokkelområde pågår leting etter olje og gass. Svenske og finske bedrifter har videre engasjert seg i prospektering i Nordsjøen.

Leveranser av sovjetisk naturgass til østre Finland vil bli innledet i 1974. På svensk side undersøker man mulighetene for gassimport fra Sovjetunionen via Finland. En forstudie av en gassledning mellom finsk og svensk kyst er gjennomført. Videre driver finske og svenske interessenter felles undersøkelser av en tenkbar ledning gjennom Finland.

3. Nordisk Råd har i rekommandasjon nr. 14/1973 i anledning av medlemsforslag A 382/e om *nordisk energipolitisk overenskomst* rekommandert Ministerrådet å utrede spørsmål om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid og legge fram resultatet av utredningen for Nordisk Råds hovedsesjon i 1974.

Ministerrådet har konstatert at det lenge har funnet sted et verdifullt samarbeid når det gjelder elkraft innen Nordel og når det gjelder atomenergi innen det nordiske kontaktorgan for atomenergispørsmål. Man anser imidlertid at spørsmålet om et nordisk samarbeid innen energisektoren i alminnelighet rommer så mange uavklarede problemer at den overenskomst man kunne nå til enighet om i dag måtte bli av et ytterst generelt tilsnitt, dersom man ikke skulle risikere at den senere ville bremse snarere enn befordre det nordiske energisamarbeid. Hertil kommer at det nå finnes en nordisk embetsmannskomiteé for industri- og energipolitikk hvorigjennom de nordiske land løpende kan holde seg i kontakt om disse spørsmål. Ministerrådet har besluttet at det innenfor embetsmannskomiteéens rammer skal iverksettes et utredningsarbeid til belysning av de nordiske lands energisituasjon. Behovet og mulighetene for en ytterligere utbygging av samarbeidet bør herunder vurderes.

Blant de områder som vil bli drøftet er foruten produksjon og forsynings situasjonen på kortere sikt også samråd om prognose- og planleggingsarbeid samt forsknings- og utviklingsarbeid på energiområdet herunder brukersiden. På sistnevnte område er problemene delvis likartede i alle land og en stor del av forsknings- og utviklingsarbeidet skjer i statlig regi.

e) *Økt integrasjon av de nordiske byggemarkeder*

Ministerrådet besluttet i 1973-årets handlingsprogram å gi arbeidet med en integrasjon av de nordiske lands byggemarkeder økt prioritet. Bakgrunnen herfor er bl. a. at bygg- og anleggsvirksomheten er meget omfattende i alle de nordiske land. Dens andel av bruttonasjonalproduktet går i samtlige land opp til ca. 10 %. Andelen sysselsatte i prosent av den totale yrkesbefolkning er av omtrent samme størrelse.

Av bygg- og anleggsvirksomheten svarer boligbygg for 30 %—40 % i samtlige nordiske land med unntak for Island der andelen er noe lavere. Det totale antall produserte leiligheter var i 1970 omkr. 250 000.

Den nordiske embetsmannskomiteé har begynt sin virksomhet og har i samarbeid med de berørte samarbeidsorganer, herunder INSTA, NKB og Nordtest foretatt kartlegging av det nordiske samarbeides aktuelle situasjon. I tilslutning hertil er utarbeidet en detaljert plan for oppfølgingen av Ministerrådets handlingsprogram og det er ansatt 2 prosjektsjefer som overfor komitéen vil være ansvarlige for utredningsarbeidet. Den ene av disse vil komme til å beskjeftige seg med den del av handlingsprogrammet som omfatter byggenormer og tekniske standarder mens den annen hovedsakelig vil komme til å beskjeftige seg med samordning av kontraheringsbestemmelsene i de nordiske land. Begge prosjektsjefer forutsettes knyttet til Ministerrådets sekretariat i Oslo og vil kunne motta sekretariatsbistand herfra.

Innenfor den nordiske komité for byggebestemmelser NKB er arbeidet intensivert med bakgrunn i Ministerrådets handlingsprogram. Vedrørende samordning av offentlige byggeforskrifter er utvalgt 10 områder som prioriteres og hvor det ventes at felles ensartete minstekrav til konstruksjonene vil kunne gjennomføres suksessivt innen utgangen av 1976. Denne første etappe av harmoniseringsarbeidet vil bli gjennomført med utgangspunkt i de foreliggende bestemmelser og den eksisterende viten, og det kan med henblikk på å overholde tidsfristen i visse tilfelle bli nødvendig å akseptere den minst krevende av de eksisterende nordiske bestemmelser som utgangspunkt for en fellesnordisk standard. I harmoniseringsarbeidets 2. fase er det hensikten å samordne alle regulerte områder av betydning og basere denne harmonisering på en mer dyptgående gjennomgang av et utførlig kunnskapsmateriale.

Om *prinsipper vedrørende krav i byggebestemmelser* foreligger det nå et preliminært utkast og ytterligere studier pågår såvel i visse nordiske land som i internasjonale organer. Spørsmålet om prinsipper for angivelse av klimapåvirkninger og en klimasoneinndeling vil bli tatt opp av byggeforskningsorganene i samarbeide med meteorologisk og annen ekspertise.

Med hensyn til *anvendelse av ensartete måleenheter og symboler* er spørsmålet løst i alle de nordiske land for så vidt angår anvendelse av SI enheter i nye dokumenter; og i spørsmålet anvendelse av felles symboler er de nordiske land nådd så langt som det internasjonale arbeid på dette område for nærværende gjør det mulig.

En *fortegnelse over etablerte godkjendelses- og kontrollordninger* for industrielt fremstilte produkter innenfor byggeområdet vil bli publisert av NKB i 1974 og innenfor komitéen fortsetter arbeidet med å utbygge disse ordninger.

Det arbeide som utføres i NKB suppleres på en rekke punkter av arbeidet i Internordisk standardisering (INSTA). I relasjon til Ministerrådets handlingsprogram har INSTA for tiden fram til 1976 oppstilt følgende oversikt over de viktigste standardiseringsoppgaver:

samordning av vertikale mål, prøvningsmetoder for ytelser, mål og ytelseskrav for komponenter, kvalitetsmarkering av viktige komponenter.

Samordning av vertikale mål er det som nå står igjen å gjøre for at vi skal få et fullstendig nordisk grunnsystem for målsamordning av bygninger og bygningskomponenter. Oppgaven gjelder i første rekke etasje- og romhøyder, som er viktige for standardisering av en rekke industrielt fremstilte komponenter som f. eks. fasadekomponenter og innerveggskomponenter og målsamordning av små hus.

Arbeidet med standardisering av prøvningsmetoder konsentreres om metoder som er nødvendige for myndighetenes bestemmelser, særlig metoder som vil gjøre det mulig å formulere bestemmelsene uavhengig

av materialer og utførelsesmåter og slike metoder som kan gi opplysninger om materialers, komponenters og konstruksjoners bruksegenskaper (ytelser).

Standardisering av mål og ytelseskrav for komponenter er viktig først og fremst for komponenter som allerede er, eller snart kan antas å bli, av betydning i internasjonal handel. Dette gjelder i første rekke komponenter med høy grad av prefabrikasjon, som f. eks. fasadekomponenter, dører, vinduer, innredningskomponenter, komponenter for bærende konstruksjoner av stål og limtre. Det gjelder også visse materialer og halvfabrikata som sement, trelast og bygningsplater.

For komponenter som i det ferdige bygget har vesentlig betydning for sikkerhet og helse er det viktig at kontrollerende myndighet, byggherre, prosjekterende og utførende har stor sikkerhet for at de krav som stilles virkelig oppfylles. Den smidigste ordning, som dessuten gir de minste handelsproblemene, er merking av komponenter som oppfyller de krav som standarder stiller. Slik merking finnes i mange land og følger stort sett samme regler. I de tilfeller flere land har like standarder, vil derfor merking utført i ett av disse landene, gjelde også i de andre. Dette vil spesielt være tilfellet mellom de nordiske land (DS-, NS-, SFS- og SIS-merking). I første rekke er slik merking i Norden nå aktuell for armeringsstål, lydisolerende dører, branndører, vann- og avløpsrør og bygningsplater.

5. Regionalpolitikken

Ministerrådet beslutade i december 1972 att ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete skulle etableras för att uppnå

- ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen särskilt med avseende på sådana faktorer som underlag för planeringen och metoder för bl. a. datainsamling, värdering av resultat och periodisering av planeringen,
- ömsesidigt informationsutbyte på ett tidigt stadium om åtgärder av betydelse för grannländerna,
- samordning av de regionalpolitiska stödåtgärderna med sikte på samarbete i gränsområdena,
- ökat konkret samarbete i gränsområden, särskilt på Nordkalotten och i Öresundsområdet, samt konkreta samarbetsprojekt inom olika sektorer, särskilt på trafikpolitikens och turismens område.

Den särskilda Nordiska ämbetsmannakommitté för regionalpolitik (NÄRP) som har inrättats av ministerrådet sammanträdde för första gången den 29 juni 1973. Ämbetsmannakommittén har analyserat de huvudpunkter ovan som ingår i ministerrådets handlingsprogram i syfte att lägga fram förslag till åtgärder som siktar mot ett förverkligande av detta program. På grund av den korta tid som stått till förfogande för denna

första etapp av kommitténs arbete har det endast i begränsad omfattning varit möjligt att föreslå konkreta åtgärder. Fortsatt forskning och utredning måste på flera punkter föregå sådana åtgärdsförslag.

a. Ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen

Som framgår av ministerrådets redogörelse för 1972 pågår forskningsverksamhet i anslutning till nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO) kring bl. a. de administrativa förutsättningarna för en regionalpolitisk planering. Denna forskning kan först på längre sikt väntas ge resultat som kan läggas till grund för utformningen av en mera enhetlig planering i Norden. Enligt NÄRP:s bedömning finns det emellertid redan nu förutsättningar att inom ramen för pågående regionalpolitiska planeringsaktiviteter öka samarbetet. F. n. pågår regionalpolitiskt planeringsarbete i samtliga nordiska länder. Det kan konstateras att man i Norge under sommaren 1973 har utfärdat föreskrifter om en allmän fylkesplanläggning med starka regionalpolitiska inslag. Genom tillkomst av lagen om region- och landsdelsplaneringen i Danmark har dessa planeringsinstitut förstärkts. De nya bestämmelserna träder i kraft den 1 april 1974. I Finland har under 1973 det regionalpolitiska planeringsarbetet intensifierats såväl på central nivå som i länen. I Sverige har under första halvåret 1973 utfärdats anvisningar för fortsatt regionalpolitisk planering, länsplanering 1974, och anvisningar för fullföljandet i län och kommuner av de riktlinjer för den fysiska riksplanering som riksdagen har antagit. En regional trafikplanering som har stor betydelse för dessa planeringsaktiviteter pågår samtidigt i länen.

Ministerrådet har beslutat att det i Norge och Sverige utfärdas tilläggsanvisningar för de berörda planeringsaktiviteterna om samråd mellan län på ömse sidor om riksgräns.

Eftersom konkret regionalpolitiskt planeringsarbete pågår i flertalet nordiska länder och då detta arbete till utformning och i fråga om periodicitet bestäms av faktorer (datatillgång, arbetsfördelningen mellan skilda administrativa nivåer, samband med andra planeringsaktiviteter) som är påverkbara först på lång sikt, kan en större enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen i Norden införas endast stegvis. Viktigt är då att som utgångspunkt finns en gemensam uppfattning om vilka samordnade inslag som i dessa hänseenden är nödvändiga för att uppnå en ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen i Norden.

En av ämbetsmannakommitténs huvuduppgifter under de närmaste åren blir att ta fram det underlag som behövs för att formulera en sådan gemensam uppfattning. Som ett första led i detta syfte har kommittén inventerat vissa för en samordning väsentliga planeringsinslag i de skilda nordiska länderna.

b. Ömsesidig information i regionalpolitiska frågor

NordREFO som sedan år 1966 arbetat under de nordiska arbetsministrarna har till uppgift att definiera forskningsuppgifter inom regionalpolitiken och att sprida information om sådan forskning mellan de nordiska länderna. Sedan år 1970 har NordREFO givit ut en särskild informationskrift. NÄRP anser att den nordiska informationen om regionalpolitisk forskning även i framtiden kan ske på detta sätt.

Utbytet mellan de nordiska länderna av information om konkreta regionalpolitiska åtgärder och planeringsaktiviteter med regionalpolitisk innebörd och/eller effekt är f. n. inte helt tillfredsställande på grund av att bl. a. upparbetade rutiner för informationsutbytet saknas. Samarbetet på detta område kommer därför att intensifieras.

Ett system för utbyte av mera allmän information (utredningar, propositioner etc.) och ett annat för informationsutbyte i mera konkreta planeringsfrågor kommer att organiseras.

Utbyte av allmän information av regionalpolitisk betydelse

Ministerrådet har tilldelat ministerrådets sekretariat en sammanhållande roll i detta informationsutbyte. Utredningar, utredningsdirektiv och propositioner jämte sammanfattningar av det huvudsakliga innehållet tillställs därvid sekretariatet. Ministerrådets sekretariat kommer på lämpligt sätt att ge vid spridning av det tillställda materialet med inriktning på metodiska frågor samt förordningar m. m. som kan vara av allmänt intresse.

Som komplement till det allmänna informationsutbyte som ministerrådets sekretariat skall svara för, kommer ett direkt informationsutbyte mellan vissa befattningshavare att genomföras. För detta ändamål upprättas inom berörda departement i resp. land en utsändningslista på de personer som skall omfattas av denna del av informationsutbytet. Dessa personer tillställs samma information som ministerrådets sekretariat.

Utbyte av information i konkreta planeringsfrågor

Informationsutbyte i konkreta planeringsfrågor i gränsområdena bör omfatta alla planeringsaktiviteter av betydelse för grannländerna oberoende av om de kan hänföras till regionalpolitik eller ej. Det kan gälla upprättande av bebyggelseplaner av skilda slag, konkreta lokaliseringsöverväganden i fråga om bebyggelse, arbetsplatser och service, naturreservat, utbyggnad av vägar samt andra frågor av betydelse för planeringen. Informationsutbytet bör påbörjas vid ett tidigt stadium i planeringsprocessen. Vidare bör principen vara att huvuddelen av informationsutbytet sker mellan myndigheter etc. på jämförbara administrativa nivåer. Delgivningen av information mellan de olika administrativa nivåerna i resp. land förutsätts följa de regler som tillämpas i den nationella planeringen.

Ministerrådet avser att verka för att följande system genomförs för informationsutbytet.

Kommunal nivå. Rekommendation bör ges till kommunerna att informera grannkommun(er) på andra sidan riksgräns i de fall som nyss har berörts.

Länsnivå. Länsstyrelser etc. på ömse sidor riksgräns åläggs att utbyta information i större och viktigare frågor som kan antas ha intresse för grannländerna. Delgivning till länsstyrelse i grannland bör ske senast vid den tidpunkt då lokaliseringsfrågan etc. upptagits som offentligt ärende vid länsstyrelsen eller i förekommande fall annan länsmyndighet och länsstyrelsen har fått kännedom härom. Resp. länsstyrelse bör årligen rapportera omfattning och inriktning på informationsutbytet till ansvarigt departement för vidarebefordran till bl. a. NÄRP så att utvärdering kan ske i enlighet med förslaget under punkt d nedan.

Riksnivå. I de fall initiativet tas centralt i en konkret lokaliseringsfråga och huvudansvaret för frågans handläggning ligger där bör informationsutbytet ske på central nivå för delgivning till de län och kommuner som kan ha intresse av informationen i fråga.

Informationsutbyte har redan påbörjats i vissa gränsområden och förefaller f. n. vara mest utvecklat mellan Sverige och Danmark på kommun-, läns- och riksnivå. I detta område sker informationsutbyte mellan kommunerna inom ramen för Öresundsrådets verksamhet och i samarbete mellan Sydvästra Skånes kommunalförbund, Nordvästra Skånes kommunalförbund och Egnsplanerådet för hovedstadsområdet. På länsnivå utbyts information mellan länsstyrelserna/amtsråden på ömse sidor om Öresund. Fr. o. m. den 1 april 1974 börjar ett nytt planeringsorgan, Hovedstadsrådet, sin verksamhet i Köpenhamnsregionen. Det är önskvärt att Hovedstadsrådet inlemmas i det regionala informationsutbytet.

c. Samordning av regionalpolitiskt stöd

I fråga om det regionalpolitiska stödet skall kommittén kartlägga förutsättningarna för en samordning av de regionalpolitiska medlen framför allt med sikte på samarbete i gränsområdena.

Det regionalpolitiska stödet i de skilda nordiska länderna har byggts ut under en förhållandevis lång tidsperiod. Den tekniska utformningen av stödet varierar mellan länderna beroende på bl. a. skiftande regionalpolitiska problem, olikheter i institutionella förhållanden och skillnader i politisk värdering av olika medel. En översiktlig genomgång av den nuvarande regionalpolitiska stödverksamheten i de skilda länderna visar sålunda på en rad olikheter i fråga om såväl förekomst som utformning av olika stöd.

Som ett första led i fullgörandet av handlingsprogrammet kommer

ett underlag för vidare överväganden att skapas genom en kartläggning av hur den totala stödvolymen varierar vid nylokalisering eller utbyggnad av företag — oberoende av stödets art — inom och mellan de skilda nordiska länderna.

NordREFO utvecklar f. n. ett forskningsprojekt om effekterna av skilda regionalpolitiska medel och har fått i uppdrag att i anslutning till detta projekt utföra den nyss nämnda kartläggningen av stödvolymens variationer. Denna del av NordREFO:s arbete bör bedrivas så att redovisning kan ske före augusti månads utgång år 1974.

d. Konkret samarbete i gränsområdena

En särskild punkt i ministerrådets handlingsprogram berör ökat konkret samarbete i synnerhet i Öresund och på Nordkalotten.

Förekommande interkommunalt samarbete i gränsområdena har inventerats (*rek. 22/1969*) bl. a. av den arbetsgrupp som föregick ämbetsmannakommittén och av Nordiska kommunalrättskommittén (*NU 1973: 1*). Det framgår att gränssamarbete har utvecklats såväl mellan statliga regionala organ som mellan kommuner. Samarbetet i Öresundsregionen — som vid sidan av det på Nordkalotten synes mest intensivt — är till väsentlig del interkommunalt. Ministerrådet uttalade i sitt handlingsprogram att behovet av att ett lagfäst samrådsorgan för Öresundsområdet skulle utvärderas. Resultatet av den nordiska kommunalrättskommitténs arbete skulle emellertid föreligga innan en sådan värdering gjordes. Kommittén har kartlagt förutsättningarna för interkommunalt samarbete över riksgrens och konstaterar bl. a. att det samarbete som förekommer mellan kommunerna över gränserna och det samarbete som gränskommunerna kan vara beredda till i dag vilar på ett oklart rättsligt underlag, åtminstone i Finland och Sverige. Denna slutsats grundar sig på en analys av grundlagar och kommunallagar.

Samarbetsmöjligheterna påverkas emellertid även av annan lagstiftning som även den kan innebära betydande svårigheter för ett gränsöverskridande samarbete. Kommittén påpekar att den nationella lagstiftningen kan innebära skillnader i fråga om servicenivå, ekonomiska villkor och rättsförhållanden för kommuner och enskilda i berörda länder. Undanröjandet av sådana hinder angår inte bara kommunerna i gränsregionerna. Kommittén har föreslagit att harmoniseringsfrågor av här antytt slag förs vidare inom ministerrådets sekretariat.

På grundval av kommunalrättskommitténs betänkande har ministerrådet beslutat att utarbeta ett förslag till nordisk konvention om gränskommunalt samarbete.

I Öresundsregionen håller förutsättningarna för gränssamarbetet på att ändras genom bl. a. överenskommelsen mellan Danmark och Sverige om fasta förbindelser över Öresund. Även tillkomsten av Hovedstadsrådet i Köpenhamsregionen ger ändrade förutsättningar för samar-

betet. Formerna för samarbetet i Öresundsregionen bör prövas när slutliga beslut i brofrågan föreligger i både Danmark och Sverige.

e. Nordkalottsamarbete

På rekommendation av Nordiska rådet år 1966 tillsatte arbetsministrarna i Finland, Norge och Sverige år 1967 en gemensam kommitté, ad hoc-kommittén för Nordkalotten för att kartlägga konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottområdet.

Kommittén företog preliminära undersökningar rörande samarbetsmöjligheterna på områdena kommunikationer, turism, jord- och skogsbruk, renskötsel, kommunal service, vuxenutbildning och kraftförsörjning. Arbetet redovisades i en slutrapport till arbetsministrarna år 1971. Av denna framgick att ad hoc-kommittén främst hade behandlat turism och utbildningsfrågor.

Som ett konkret resultat av kommitténs arbete på utbildningsområdet hade utarbetats förslag till ett för kalottområdet gemensamt utbildningscenter, Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (AMU-centret), som förlagts till Övertorneå.

Ad hoc-kommittén föreslog, att det framtida samarbetet skulle bedrivas i ett permanent samarbetsorgan. Detta skulle bearbeta sådana konkreta samarbetsområden som var särskilt viktiga ur sysselsättningsynpunkt.

Arbetsministrarna beslöt vid ett möte i Reykjavik 1971 att tillsätta en permanent Nordkalottkommitté. Kommittén skulle ha tre medlemmar från varje land och dessa skulle representera centrala och regionala arbetsmarknads- och planeringsmyndigheter. Kommittén skulle ha en nationell sekreterare i varje land. Ordförande- och huvudsekreterareposten skulle alternera mellan länderna i tvåårsperioder. Finansieringen skulle ske via respektive lands budget.

Nordkalottkommittén har sedan sin tillkomst hållit två sammanträden om året. Vid varje möte har behandlats huvudsakligen ett arbetsområde. Arbetet har hittills koncentrerats på industri- och turistfrågor samt på den fortsatta verksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter.

Industrifrågor

Kommitténs arbete har varit inriktat på att sprida information dels till företag inom kalottområdet rörande där verksamma företag dels till företag i övriga delar av länderna beträffande såväl företag på Nordkalotten som lokaliseringsförutsättningar inom området. I detta syfte har utarbetats en förteckning över verkstadsföretag på Nordkalotten. Avsikten med denna skrift är att öka samarbetet mellan företagen på Nordkalotten och att ge information åt företag utanför kalottområdet som söker underleverantörer där.

Vidare utkom våren 1973 en ny upplaga av broschyren "Nordkalotten, befolkning och näringsliv", som ger en allmän information om bebyggelsestruktur m. m. I fråga om lokaliseringsförutsättningar har utarbetats en broschyr med redogörelse för de stödformer som utgår i resp. land till företag som nylokaliserar sig till eller utvidgar sin verksamhet på Nordkalotten. Broschyren utges i svensk version under hösten 1973 och skall senare ges ut på finska och norska.

I juni 1973 förverkligades ett industriseminarium på Nordkalotten. 75 ledande personer från finska, norska och svenska industriföretag, industriförbund och arbetsmarknadsorganisationer deltog i seminariet, som omfattade besök i Luleå, Rovaniemi, Tromsö och Kiruna.

Turistfrågor

Inom kommittén har turistfrågor behandlats av en särskild turistgrupp. I likhet med arbetsgruppen har kommittén konstaterat att samarbete på Nordkalotten är särskilt angeläget i fråga om turismens marknadsföring. På grundval av ett förslag av arbetsgruppen anhöll Nordkalottkommittén i augusti 1973 om medel från Nordiska ministerrådet för en turisthandbok, kallad "Resefakta om Nordkalotten" planerad att utkomma på tre språk. För detta ändamål beviljades 85.000 Nkr (*rek. 23/1973*).

Inom kommittén har diskuterats stöd till Nordkalott-tidningen, som innehåller turistinformation och på privat initiativ trycks och distribueras i mycket stor upplaga, främst inom Norden. På kommitténs initiativ har regeringarna i Finland, Norge och Sverige genom stödköp av en delupplaga 1972 lämnat ekonomiskt bidrag till tidningen. Frågan om ett fortsatt stöd är för närvarande under behandling.

På grundval av arbetsgruppens förslag har kommittén också diskuterat grundandet av ett gemensamt marknadsföringsorgan på turismens område för Nordkalotten.

Vuxenutbildning

På grundval av en redogörelse som utarbetats av styrelsen för Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter har Nordkalottkommittén vid sitt möte den 31 oktober—1 november 1973 beslutat inge förslag till arbetsministrarna om att verksamheten vid AMU-centret permanentas.

Kommittén har beslutat att följande frågor skall ha hög prioritet i det fortsatta arbetet. Arbetet med samarbetsprojekt på industri- och turistområdet skall följas upp. Som en ytterligare fråga av betydelse för båda dessa områden avser kommittén att ta upp kommunikationsfrågor.

Någon långtidsplan har ej kunnat göras ännu men kommittén räknar med att kunna koncentrera sitt arbete under år 1974 på att ta fram en sådan plan. På grundval av detta avser man bl. a. att diskutera:

1. Förnyade upplagor av tidigare publikationer.
2. Nya publikationer.
3. Informationsresor och seminarier i stil med industriseminarieresan i juni 1973.
4. Reglering av turismens marknadsföringsfrågor enligt turistarbetsgruppens förslag.
5. Utredningsarbete beträffande aktuella nya projekt.

6. Konsumentpolitik

Den konsumentpolitiska verksamheten har under senare år fått en betydande omfattning i samtliga nordiska länder. Verksamheten vid existerande organ har utvidgats och nya institutioner har upprättats. Detta har lett till ökat behov av samordning på det nationella planet och det senaste året kännetecknas i flera av de nordiska länderna i hög grad av organisatoriska förändringar i syfte att åstadkomma en sådan samordning.

Samordningsbehovet är också uppenbart då det gäller det nordiska samarbetet på konsumentområdet.

Här nedan redovisas de mest väsentliga konsumentpolitiska åtgärderna i Norden under det senaste året.

I Danmark har Forbrugerkommissionen lagt fram förslag till lag om marknadsföring och forbrugerombudsmand samt till lag om reklamationnämnd. Tillsammans med lagförslag om märkning och skyltning, skulle dessa ha lagts fram för folketinget under november 1973. Behandlingen har dock uppskjutits i avvaktan på det utlysta nyvalet.

I Finland pågår arbetet med konsumentskyddslagen. Lagstiftningsarbetet syftar till att åstadkomma en allmän lag som skall omfatta de flesta ur konsumentsynpunkt väsentliga rättsnormerna. Lagförslaget avser bli färdigt under våren 1974. I början av juli började näringsstyrelsen, som är ett handels- och industriministeriet underställt centralt ämbetsverk, sin verksamhet. Denna har bl. a. följande uppgifter: prisövervakning, främjande av ekonomisk konkurrens, konsumentfrågor samt livsmedelsövervakningen i enlighet med livsmedelslagen. I anslutning till näringsstyrelsen verkar konsumentrådet, prisrådet, konkurrensrådet, konkurrensombudsmannen och livsmedelsdelegationen.

I Island har handelsministeriet utfärdat regler för varudeklarering. Ministeriet har också tillsatt en konsumentkommitté att vara rådgivande för regeringen i konsumentfrågor. Kommittén skall också arbeta självständigt och har bl. a. till uppgift att verka för genomförandet av de ovan nämnda reglerna för varudeklarering.

Norge fick den 1 januari 1973 en forbrugerombudsman och ett marknadsråd. Under årets tre första kvartal har ett 1 000-tal ärenden inkommit.

Den 1 juli 1973 genomfördes en omfattande omorganisation och utbyggnad av Forbrukerrådet. I stort innebär omorganisationen en sammanslagning av Veiledningstjenesten i heimstell och Forbrukerrådet. Den huvudsakliga förändringen sker på det regionala och lokala planet. Ett "forbruker- og heimstellkontor" upprättas i varje fylke och på det kommunala planet skall finnas "forbruker- og heimstellnemnder".

I Sverige startade konsumentverket sin verksamhet den 1 januari 1973 samtidigt som statens konsumentråd, statens institut för konsumentfrågor och varudeklarationsnämnden upphörde.

Bland de områden konsumentverket ägnat speciellt intresse under året kan nämnas den lokala konsumentverksamheten. Avsikten är att kommunerna skall handha den lokala verksamheten med bistånd av konsumentverket och hemkonsulenterna. Under året har riksdagen fattat beslut om en ny konsumentköplag som kommer att innebära ett starkare rättsligt skydd för konsumenterna.

För att tillförsäkra befolkningen i glesbygd tillfredsställande kommersiell service utgår från och med 1 juli 1973 statligt stöd inom det s. k. inre stödområdet. Stödet består av dels hemsändningsbidrag till kommuner, dels investeringsstöd till dagligvaruhandel. Konsumentverket har givitvis den övergripande tillsynen över stödverksamheten samt beviljar investeringsstöd.

Det nordiska samarbetet på konsumentområdet sker till stor del i nordiska kommittén för konsumentfrågor. Under det senaste året har kommitténs verksamhet huvudsakligen koncentrerats till tre projekt.

Vid lärarhögskolan i Malmö bedrivs sedan sommaren 1972 ett forskningsprojekt som syftar till att undersöka förutsättningarna för konsumentundervisning på grundskolans mellanstadium i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt till att framställa läromedelsprototyper.

En arbetsgrupp inom kommittén har undersökt konsumenternas ställning på tjänsteområdet samt vilka konsumentpolitiska åtgärder som kan vidtas på detta område. Gruppens rapport bearbetas av kommitténs sekretariat och kommer inom kort att publiceras.

På varudeklarationsområdet beviljades 1971, genom de nationella varudeklarationsorganen, medel till en utredning med uppgift att föreslå åtgärder för att främja det nordiska samarbetet på varudeklarationsområdet. Utredningens förslag lades fram i början av 1973 (NU 1973: 2).

Av mindre formell natur är det s. k. institutionssamarbetet som omfattar de nordiska konsumentorgan som har egna försökslaboratorier.

Sedan tillsättandet av forbrukerombudsmannen i Norge i januari 1973 har också ett samarbete etablerats mellan denna institution och den svenske konsumentombudsmannen.

Kommittén för konsumentfrågor har utarbetat ett förslag till framtida organisation av det nordiska samarbetet på konsumentområdet.

Det föreslås att ett samarbete mellan de för konsumentpolitiken ansvariga ministrarna etableras inom ramen för nordiska ministerrådets verksamhet. Nordiska kommittén för konsumentfrågor föreslås bli ombildad till ämbetsmannakommitté för konsumentfrågor inom ministerrådets organisation.

Ministerrådet har beslutat att en sådan ämbetsmannakommitté skall upprättas. En av de första uppgifterna blir att utarbeta förslag till handlingsprogram för konsumentområdet.

Kapitel IX

Samarbete i fråga om transport, kommunikationer och turism

1. Transport och kommunikation

Den nordiska överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om samarbete på transport- och kommunikationsområdet trädde i kraft den 1 mars 1973. Överenskommelsen överensstämmer med det förslag som Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) presenterade i december 1971 (NU 18/71) och som Nordiska rådet i rekommendation (nr 10/1972) anmodade de nordiska regeringarna att ingå.

I det av kommittén under hösten 1972 framlagda verksamhetsprogrammet drogs riktlinjerna upp för kommitténs arbete på såväl längre som kortare sikt. Verksamhetsprogrammet godkändes preliminärt av ministerrådet (trafikministrarna) den 13 november 1972 i avvaktan på Nordiska rådets yttrande över förslaget. Nordiska rådet tillstyrkte verksamhetsprogrammet vid sessionen i februari 1973, varefter ministerrådet (trafikministrarna) godkände programmet slutgiltigt den 2 maj 1973.

Nordiska rådets trafikutskott gjorde under hösten 1972 upp en *förteckning över aktuella samarbetsuppgifter* (C 1/1973, supplement, s. 19). Vissa av dessa uppgifter har utskottet avsett bli föremål för en mera långsiktig planering, medan inom andra samarbetsområden initiativ ansetts böra tas inom en nära framtid. Nordiska ministerrådets projektförteckning sammanfaller delvis med den förteckning över aktuella samarbetsuppgifter som trafikutskottet gjort upp. Trafikutskottets projektförteckning, som ej prioriterar projekten i vidare mån än som sagts ovan, återges här.

Som samarbetsuppgifter för mer långsiktig planering har angetts nordisk utredning av de faktiska samhällsekonomiska kostnaderna vid utnyttjande av olika trafikmedel, trafiksäkerheten samt turismen, inklusive dess miljöaspekter. Samarbetsuppgifter där initiativ bör tas i ett kortare perspektiv är Öresundsregionens trafikförbindelser, inklusive flygplatsfrågan samt vidare mellanriksvägar, det internordiska flygnätet, fritidsfordon inklusive miljöaspekter, gemensam resebyrålagstiftning, telekommunikationer och harmonisering av transportstatistiken.

Det mera *långsiktiga program* som kommittén presenterade utgjordes av projekten under punkterna 1—6, 9 och 10 i bilagan i NU 18/71, vartill här hänvisas.

De två projekt som togs upp i arbetsprogrammet på kortare sikt har påbörjats under år 1973. Det ena (*STINA-projektet = punkt 7 i bilagan i NU 18/71*) gäller utveckling av för nordiska förhållanden avpassade normer för beräkning av trafikvolymens och axeltryckets inverkan på väggkroppen. Det andra projektet (*NORDKOLT-projektet = punkt 8 i bilagan i NU 18/71*) avser inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper. I ministerrådets berättelse (C 1) för 1973 finns en redogörelse för båda dessa projekt. En detaljerad projektplan har utarbetats under 1973 och man har bl. a. preliminärt beslutat om följande organisation av projekten.

Både *STINA*-projektet och *NORDKOLT*-projektet skall ledas av kommittén i egenskap av styrgrupp. Under kommittén har en projektchef för vardera projektet ansvaret för arbetet. I ett inledningsskede skall respektive projektchef och ett planeringsutskott för vardera projektet utarbeta arbetsprogram och ekonomiplan.

Efter inledningsskedet — som organiserats i stort sett lika för de båda projekten — avses i projekt *STINA* de tekniska fackrepresentanterna i planeringsutskottet ingå i en samarbetsnämnd, som skall utgöra en rådgivande sakkunnigrupp vid projektchefens sida och med projektchefen som ordförande. På respektive länder utlagda delprojekt — provtagning, laboratoriearbeten m. m. — avses utföras av nationella projektgrupper med projektledare, som vid sin sida har rådgivande nationella fackråd. Ledamöterna i samarbetsnämnden avses även ingå som ledamöter i respektive nationella fackråd. För vissa förförsök i *STINA*-projektet skall finnas en särskild projektgrupp med projektledare.

I *NORDKOLT*-projektet avses de tekniska fackrepresentanterna i planeringsutskottet ingå i rådgivande expertgrupper.

Dessa grupper kommer att arbeta på det internordiska planet under *NÄT* som styrgrupp. Projektchefen är ordförande i respektive expertgrupp.

Projektcheferna för *STINA*-projektet och *NORDKOLT*-projektet har utsetts och formellt knutits till Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo. De har tillträtt sina befattningar den 1 oktober 1973. Planeringsutskotten har också börjat sitt arbete och hållit sina första sammanträden.

Planeringsarbetet beräknas för båda projekten kunna slutföras till april—maj 1974. Projekten som helhet beräknas pågå, *STINA* till våren 1976 och *NORDKOLT* till mitten av år 1975 eller, om vissa utvärderingar skall utföras, till utgången av år 1976.

Utöver ovan angivna projekt redovisades i 1973 års verksamhetsprogram *vissa regionalpolitiska frågor*, som Nordiska ministerrådet uppdragit åt kommittén att behandla; jfr. Berättelse rörande det nordiska samarbetet (*C 1/1973*), avsnittet om regionalpolitik punkt 4 och avsnittet om samarbete på transportområdet. Uppgifterna gäller utbyggnad av de

nordiska mellanriksvägarna och av flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena samt frågan om ändringar i tariffsystemet. Beträffande *mellanriksvägarna och tariffsystemet* krävs visst kontinuerligt uppföljningsarbete, som kommittén planerar in i sin fortsatta verksamhet.

Beträffande *flygförbindelserna i utvecklingsområdena* antog Nordiska rådet vidare vid sessionen i Oslo år 1973 en rekommendation (nr 28/1973), vari rådet hemställde till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att snarast vidta åtgärder för en skyndsam etablering av tvärgående flygförbindelser i ländernas nordliga områden.

Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation har ministerrådet givit i uppdrag till kommittén att tillsätta en arbetsgrupp att utreda de frågor som sammanhänger med en utbyggnad av flygförbindelserna på Nordkalotten och de övriga inlandsområdena i norr. Arbetsgruppen har tillsatts.

Arbetsgruppen skall efter analys av kontaktbehoven i skilda avseenden bedöma den förväntade efterfrågan på flygtjänster och på grundval härav diskutera olika tekniska och organisatoriska lösningar som kan tänkas för att tillgodose förekommande behov av tvärförbindelser och förbindelser inom berörda delar av varje enskilt land. I senare fallet bör utredningen — med utvärdering och utnyttjande av erfarenheten från de olika länderna — närmast utarbeta modeller för organisation av flygtrafiken. Kunskap och erfarenhet som erhållits i ett land kan därigenom komma övriga länder till godo. I den utsträckning vederbörande inter-nordiska eller nationella trafik inte kan inordnas i det traditionella linjenätet skall arbetsgruppen överväga möjligheterna att utnyttja små och mindre kapitalkrävande flygplan, varigenom förutsättningarna för lönsam trafik kan förbättras. Uppmärksamhet bör ägnas frågan i vilken form en sådan trafik lämpligen kan drivas — som linjefart, taxifyg eller i en mellanform — s. k. linjetaxifyg. Gruppen bör också överväga behov och förutsättningar för samverkan dels mellan olika former av flygtransportverksamhet och dels mellan olika företag som bedriver trafik.

Utöver de projekt som fastlagts genom 1973 års verksamhetsprogram har kommittén — som beaktat Nordiska rådets trafikutskotts önskemål om en inriktning av verksamheten även på telekommunikationsområdet — i samråd med teleförvaltningarna i Norden tagit upp frågan om en *nordisk utredning angående teletrustningar för handikappade*.

För människor som genom sitt handikapp ofta är isolerade är det väsentligt att kunna använda telefon för kommunikation med omvärlden. Redan i dag marknadsförs en rad olika produkter som hjälpmedel åt olika kategorier av handikappade, t. ex. högtalartelefoner, förstärkare i telefonerna, extra ringklockor, telefonavlyftare m. m.

Det har konstaterats att inom handikappområdet de rent tekniska problemen är betydande, men att de ekonomiska problemen i samband

med utveckling och tillverkning av handikapphjälpmedel oftast är större. Genom en samverkan inom Norden skulle möjligheterna förbättras att på ett effektivt sätt lösa såväl telebehovet för de handikappade i allmänhet som även för de svårast handikappade. Dessa senare grupper är relativt små, och det är därför svårt att inom varje enskilt nordiskt land skapa möjligheter att på ett effektivt sätt lösa alla problem kring forskning, utveckling, tillverkning, utbildning, marknadsföring, service m. m. för dem.

Ett gemensamt utredningsarbete bör syfta till utveckling, tillverkning och marknadsföring av sådana teleutrustningar för handikappade som underlättar användandet av befintliga teletjänster. Vidare bör utvecklas utrustningar för olika slag av nödsituationer. Utredningen bör belysa och lämna förslag beträffande bl. a. följande problemområden:

1. Inventering bör ske av behov av telekommunikationsutrustningar för olika kategorier av handikappade.

2. Befintlig utrustning och de restriktioner i tekniskt och ekonomiskt avseende som är förknippade med denna utrustnings användning bör kartläggas.

3. Med utgångspunkt i behovsinventeringen och kartläggningen bör utredningen syfta till att föreslå åtgärder för att underlätta användning av teleteknisk utrustning i de olika nordiska länderna. I detta arbete bör ingå strävanden mot standardisering av utrustningarna och gemensam policy beträffande tillståndsgivning, provning och godkännande, vilket bl. a. skulle få till följd, att utrustningen endast behöver typ provas i ett land för att godkännas i de andra. Vidare bör utredningen inom de områden där det konstateras bristande behovstäckning föreslå lämpliga objekt för gemensam utveckling och tillverkning. Det förutsätts att en viss fördelning sker mellan länderna, så att en specialisering kan ske och därigenom även en tillverkning i större serier läggas upp.

4. Möjligheterna till förbättrad information till de handikappade om olika telekommunikationsmöjligheter bör klarläggas.

Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor samråder i denna fråga med Nordiska socialpolitiska kommittén, vilken också arbetar på att få fram bättre tekniska hjälpmedel för handikappade, jfr. kapitel IV "Samarbete i sociala frågor och hälsofrågor".

2. Turistfrågor

Invånarna i de nordiska länderna uppfattar idag Norden som ett naturligt rekreationsområde och intresset för resande mellan olika nordiska regioner är starkt. Orsakerna härtill är bl. a. goda kommunikationer och miljöer som erbjuder omväxling utan att vara främmande.

Levnadsstandard och levnadsmönster i de nordiska länderna har sådan likhet att marknadsföring och utveckling av turistanläggningar som anpassas till en bred allmänhet i det egna landet ofta utan vidare är relevant för motsvarande publik i grannländerna.

Det bör därför vara angeläget att dessa förhållanden utnyttjas av respektive länders turistnäringslag för att skapa bättre ekonomiskt underlag för anläggningar och turistservice.

Sedan lång tid har ett nordiskt samarbete förekommit mellan ländernas turistorgan för att befrämja utomnordiskt resande till våra länder. Även andra frågor av gemensamt intresse har avhandlats mellan de nordiska ländernas turistorgan bl. a. i den Nordiska turisttrafikkommittén NTTK.

Vid den nordiska turistkonferensen i Helsingfors maj 1973 blev frågor om turismen mellan de nordiska länderna och om det internationella resandet till Norden diskuterat.

I förbindelse med konferensen beslöt Nordiska ministerrådet i sammansättning av turistministrarna från Danmark, Finland, Norge och Sverige att tillsätta en kommitté av ämbetsmän med uppdrag att utreda frågor om nordiskt turistsamarbete.

Utredningen skall

- belysa de restriktioner som fortsatt finnes för olika former av internordisk reiseliv och föreslå åtgärder som reducerer eller helt fjerner dessa restriktioner,
- undersöka förutsättningarna för ett utdypat samarbete mellan de nordiska länderna med sikte på marknadsföring och ökad utväxling av information, särskilt på större, fjärra marknader,
- pröva formerna för samarbetet och utvecklingen av gjensidig information.

Kommittén har inlett sitt arbete och fastställt följande plan för de fortsatta utredningarna.

Restriktioner eller svårigheter för ett internordiskt resande.

Naturvård och allemansrätt.

Förslag till ett fördjupat internordiskt samarbete på marknadsförings- sidan.

Samarbetsformer för utbildning och information.

Kommitténs slutrapport väntas föreligga i juni 1974. En väsentlig del av utredningsarbetet består i att söka få fram en enhetlig kartläggning av de förhållanden i de olika länderna, som är av betydelse för det internordiska resandet. Det torde inte vara möjligt att till den nämnda tidpunkten lägga fram genomarbetade och lagtekniskt riktiga förslag till lösningar på alla de problemområden, som berörs av kartlägningsarbetet. På vissa områden bör dock förslag till lösningar kunna presenteras.

Många av de frågeställningar som skall kartläggas har redan i en eller annan form behandlats eller är föremål för behandling i andra nordiska sammanhang inom ramen för Nordiska rådet (*rek. 23/1973*), inom Nordkalottkommittén etc. Under utredningsarbetet sker fortlöpande kontakter med de organ som arbetar med samma eller likartade problem.

Kapitel X

Samarbete i fråga om bistånd till utvecklingsländer

1. Bakgrund för och organisation av gemensamt nordiskt bistånd

Enligt Nordiska rådets rekommendation nr 3/1961 tillsatte regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige en ministerkommitté för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna. Avtal om administrationen av denna verksamhet ingicks första gången mellan de fyra länderna den 23 mars 1962. Ett nytt avtal rörande administrationen av gemensamma nordiska biståndsprojekt i utvecklingsländerna ingicks mellan de fyra länderna den 18 juli 1968 i Oslo. Det s. k. Oslo-avtalet reglerar för närvarande ifrågavarande samarbete. Till avtalet har senare fogats två tilläggsprotokoll, nämligen ett av den 3 december 1971 och ett av den 25 maj 1973. Enligt det första tilläggsprotokollet övertas de uppgifter, vilka handhåfts av ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna, av det nordiska ministerrådet.

Enligt det andra tilläggsprotokollet ansluter sig Island till ifrågavarande överenskommelse av den 18 juli 1968 och det förstnämnda tilläggsprotokollet. Administrationen av gemensamma nordiska biståndsprojekt i utvecklingsländerna skall således under det Nordiska ministerrådet tillvaratas av styrelsen för nordiska biståndsprojekt samt för den löpande verksamheten av biståndsorganen i de enskilda länderna.

2. De gemensamma nordiska biståndsinsatserna

2.1 *Kibaha Education Centre*

Den första gemensamma nordiska biståndsinsatsen inleddes i samarbete med dåvarande Tanganyika. Det första projektavtalet ingicks den 15 december 1963 och gällde etableringen av det s. k. Nordic-Tanganyika Education Centre i Kibaha. Två ytterligare avtal om förlängning av det nordiska stödet till ifrågavarande projekt har ingåtts.

Projektet överlämnades till Tanzania vid en officiell högtidlighet den 10 januari 1970 och fick samtidigt namnet Kibaha Education Centre. I sin nuvarande form består Kibaha-centret av ett 6-klassigt läroverk med ca 600 elever, ett lantbrukscenter, en hälsovårdscentral, en enhet för närings- och hushållsfrågor, en enhet för landsbygdsutveckling, två enheter för mjölkproduktion och fjäderfäskötsel samt en centralförvaltning. Projektet har vuxit upp till en tätort med ca 2000 invånare omfattande en yta av närmare 16 km².

2.2 Kooperativ insats i Kenya

Den andra gemensamma nordiska biståndsinsatsen inleddes i Kenya. Projektplaneringen inleddes år 1965. Det första samarbetsavtalet mellan Kenya och de nordiska länderna undertecknades 1967 och gällde för fem år framåt. Ett nytt avtal ingicks 1972 och gäller fram till den 30 juni 1977. Enligt det första projektavtalet ställde de nordiska länderna personal till förfogande för den statliga administrationen av kooperativ utveckling samt medverkade tekniskt, finansiellt och administrativt till etableringen av ett nationellt institut för kooperativ utbildning — Cooperative College of Kenya. Den nordiska personalen utnyttjades för rådgivningsuppdrag inom de kooperativa organisationerna samt för att organisera kooperativ utbildning på lokal såväl som nationell nivå. Cooperative College of Kenya tog i bruk sina nya byggnader i januari 1971.

Under det andra projektavtalet specificeras särskilt att den nordiska personalen skall medverka till att etablera ett standardiserat redovisningssystem för de kooperativa företagen, medverka till att upprätta system för sparverksamhet och kreditgivning inom ramen för andelsföretagen samt fortsätta det påbörjade arbetet inom kooperativ utbildning. Fr. o. m. 1974 skall den nordiska personalstyrkan nedgå successivt fram till projektavtalets utgång.

2.3. Lantbruksinsats i Mbeya, Tanzania

Den tredje gemensamma nordiska biståndsinsatsen gäller etableringen av ett av Tanzanias lantbruksministeriums institut för forskning och undervisning i Mbeya. Det tidigare arbetet på projektet framgår av föregående års berättelse från ministerrådet. Planeringen inleddes år 1968. Byggnadsverksamheten inleddes i Mbeya under hösten 1972. Utvecklingen av institutets lantegendom samt forskningsverksamheten har inlett. Vid årsskiftet 1973/74 är 22 nordiska experter anställda vid projektet. Undervisningen väntas inledas under senare hälften av 1974 och under första halvåret 1975 väntas den nordiska personalen uppgå till ca 40 personer.

2.4. Kooperativ insats i Tanzania

Kontakter etablerades redan under början av 60-talet mellan de kooperativa organisationerna i de nordiska länderna och den tanzanianska administrationen för kooperativ utveckling. Kontakterna ledde bl. a. till nordiskt stöd för utveckling av kooperativ utbildningsverksamhet. År 1968 ledde kontakterna till att Danmark och Sverige ingick ett avtal med Tanzania om etableringen av ett kooperativt projekt. Fr. o. m. år 1972 anslöt sig även Finland och Norge till denna verksamhet. Avtal om ett utvidgat samarbete med Tanzania ingicks mellan Tanzania och de nordiska länderna den 13 december 1971. De nordiska länderna

ställer personal till förfogande för Tanzanias administration av kooperativ utveckling samt bistår denna finansiellt att etablera ett antal regionala utbildningsenheter. Avtalet utgår den 31 december 1975. Den nordiska personalen är dels knuten till Cooperative College i Moshi, dels till de regionala utbildningsenheterna, dels till den kooperativa administrationens regionala kontor och slutligen till den kooperativa administrationens centrala enheter i huvudstaden.

3. Biståndets finansiella omfattning

De samlade nordiska utgifterna för Kibaha Education Centre uppgick under 10-årsperioden från 1962 till 1972 till drygt 43,5 milj. f.mk. För andelsprojektet i Kenya utgör de samlade nordiska utgifterna under perioden från 1967 till 1972 drygt 37,5 milj. f.mk och beräknas att under återstående delen av avtalsperioden uppgå till ca 2,5 milj. f.mk per år. De nordiska utgifterna för lantbruksprojektet i Mbeya beräknas under hela avtalsperioden uppgå till ca 35 milj. f.mk. Andelsprojektet i Tanzania kostar de nordiska länderna drygt 2 milj. f.mk per år. Från och med mitten av år 1973 användes följande fördelningsnyckel för fördelningen av kostnaderna mellan de nordiska länderna:

Danmark	22,2 %	(Fördelningen är enligt överenskommelsen baserad på de nordiska ländernas bidrag till FN:s budget.)
Finland	16,1 %	
Island	1,5 %	
Norge	15,4 %	
Sverige	44,8 %	
	<hr/> 100,0 %	

4. Andra nordiska biståndsprojekt

Förutom de ovan nämnda biståndsprojekten, i vilka samtliga nordiska länder, fr. o. m. mitten av år 1973 även Island deltar, har Danmark, Finland och Norge ingått avtal med Tanzania om stöd till etableringen av det s. k. Institute of Development Management (IDM) i Morogoro, Tanzania. Det finansiella stödet uppgår sammanlagt till 15,6 milj. f.mk och det fördelas lika mellan de tre nordiska länderna. Därutöver stöder samtliga nordiska länder detta projekt genom att ställa personal till förfogande. Den nordiska personalen vid IDM anställs på lika villkor som personalen vid de övriga nordiska projekten, men Tanzania gottskriver de nordiska länderna för en del av löneutgifterna för denna personal.

År 1969 ingick Danmark och Norge avtal om ett finansiellt stöd omfattande ca 22 milj. d.kr. över en treårsperiod fr. o. m. 1970 för uppförandet av fyra gymnasieskolor i Tanzania. Byggnadsprogrammet ingår som ett led i en större plan för utbyggnaden av gymnasier och

lärarseminarier i Tanzania i samarbete med Internationella Utvecklingsfonden (IDA).

Danmark och Norge har i samarbete med Österrike bidragit till etablering och drift av en 3-årig journalistutbildning vid Nairobi Universitet i Kenya. Stödet har gällt åren 1970—1973. Det är sannolikt att ytterligare bistånd till skolan kommer att bli aktuellt och underhandlingar därom pågår.

5. Förvaltningsansvaret för de gemensamma nordiska biståndsinsatserna under 1973

Administrationn av de två andelsprojekten i Kenya och Tanzania har handhåfts av den danska biståndsorganisationen, DANIDA, och administrationen av det nordiska biståndet till lantbruksprojektet i Mbeya har handhåfts av Avdelningen för utvecklingssamarbete vid Finlands utrikesministerium. Det svenska SIDA har handhaft den nordiska administrationen av stödet till Kibeha Education Centre. Det norska NORAD har handhaft administrationen av det nordiska biståndet till IDM.

6. Rekrytering av personal till utvecklingsländer

Under år 1973 har ca 100 nordiska experter varit anställda vid de gemensamma nordiska projekten. Antalet sökande till de lediga tjänsterna vid andelsprojekten i Kenya och Tanzania, såväl som vid Mbeya-projektet, har vida överskridit antalet lediga tjänster. Skillnaden mellan antalet kvalificerade kandidater och slutligt anställda har emellertid inte varit särskilt stor och för vissa speciella uppdrag har det tidvis varit svårt att uppbringa kvalificerade kandidater. Det synes att de nuvarande nordiska projekten är av en sådan storleksordning i fråga om personalinsats att samtliga nordiska länder kräves som rekryteringsunderlag för att fylla det aktuella personalbehovet. Rekryteringen till de nordiska projekten har icke vållat några nämnvärda administrativa problem.

7. Andra former av nordiskt samarbete när det gäller bistånd till utvecklingsländer

De nordiska länderna har gemensamma representanter i Världsbanksgruppen och i den afrikanska utvecklingsfonden. De nordiska länderna samarbetar dessutom nära i berörda frågor inom exempelvis FN:s generalförsamling, ECOSOC, UNDP, UNIDO, UNCTAD och FN:s fackorgan. Det har visat sig att det nordiska samarbetet ofta lett till att de nordiska ländernas synpunkter haft avsevärt större möjligheter att vinna gehör än om de hade framförts separat.

De för biståndsverksamheten ansvariga i de nordiska länderna sammanträder regelmässigt för koordinering av verksamheten samt för informationsutbyte. Samarbetet har vidare bl. a. berört rekrytering av biståndspersonal för fältuppdrag, löpande samarbete mellan de nordiska utlandsmyndigheterna i mottagarländerna, inköp och anskaffning av förnödenheter och utrustning till biståndsprojekt, informationsverksamheten om utvecklingssamarbetet i de nordiska ländernas samarbete inom ramen för Dag Hammarskjöld-stiftelsen, det Nordiska Afrika-institutet samt det danska institutet för utvecklingsforskning samt slutligen samordning av riktlinjerna för administration av biståndsprojekt, såsom t. ex. likalydande avtalstexter i fråga om ensartade insatser. Förteckningen är icke uttömmande utan ger en antydan om mångfalden av existerande samarbetsformer.

8. Framtida nordiskt samarbete inom biståndssektorn

Styrelsen för nordiska biståndsprojekt har vid sina möten under år 1973 behandlat frågan om fortsatta gemensamma nordiska insatser i utvecklingsländerna. Vid mötet den 19 mars 1973 i Stockholm tillsattes ett särskilt utskott sammansatt av cheferna för biståndsorganen jämte ett par av de övriga styrelseledamöterna för att utreda det fortsatta nordiska biståndssamarbetet och de lämpligaste formerna härför. Styrelsen konstaterade att såväl ändamålsenlighetssynpunkter som en stark opinion i de nordiska länderna talar till förmån för ett fortsatt nordiskt samarbete på biståndsområdet. Utredningen väntas föreligga i början av 1974.

Kapitel XI

Organisasjonsmessige forhold

1. Teknisk gjennomgåelse av Helsingforsavtalen

På møtet mellom de nordiske statsministre, samarbeidsministre og Nordisk Råds presidium 21. november 1972 ble det besluttet å foreta en gjennomgåelse av Helsingforsavtalens bestemmelser og utarbeide forslag tilpasset den utvikling som har funnet sted siden inngåelsen av avtalen. Det var enighet om at gjennomgåelsen skulle være av teknisk karakter og gjennomføres slik at en foreslått komplettering av Helsingforsavtalen med bestemmelser om miljøvernssamarbeid ikke skulle forsinkes. Stedfortrederkomiteén og Nordisk Råds sekretærkollegium ble gitt i oppdrag å legge fram forslag til endringer i avtalen.

En særskilt nedsatt arbeidsgruppe avga rapport til Stedfortrederkomiteén og Sekretærkollegiet 16. november 1973. I rapporten foreslås det bl. a., foruten nye artikler om miljøvernssamarbeidet, en særlig bestemmelse om særskilte overenskomster om samarbeidet på Helsingforsavtalens områder, en eventuell bestemmelse om størst mulig offentlighet i det nordiske samarbeid og en regel om Ministerrådets sammensetning i forfallstilfelle. Ministerrådet vil legge fram et ministerrådsforslag om endringer i Helsingforsavtalen til Nordisk Råds 22. sesjon.

2. Ministerrådet og embetsmannskomiteéene

a) *Ministerrådet (samarbeidsministrene)* har i 1973 hatt følgende sammensetning:

Danmark:

Udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard.

Finland:

Trafikminister Pekka Tarjanne.

Island:

Statsminister Ólafur Jóhannesson.

Norge:

Handelsminister Hallvard Eika til oktober.

Kirke- og undervisningsminister Bjartmar Gjerde fra november.

Sverige:

Handelsminister Kjell-Olof Feldt.

Ministerrådet har hatt følgende møter i 1973:

17. og 18. februar i Oslo, 20. februar i Oslo, 25. mai i København, 8. oktober i Oslo, 25. oktober i Stockholm og 7. desember i Helsingfors.

Dessuten har samarbeidsministrene hatt møter med representanter for Nordens faglige samorganisasjon den 19. februar i Oslo og fellesmøter med de nordiske statsministrene og Nordisk Råds presidium 20. februar i Oslo og med Nordisk Råds presidium 25. oktober i Stockholm.

Sekretærfunksjonen for Ministerrådet (samarbeidsministrene) og Stedfortrederkomitéen har i første halvår 1973 vært utført av Ministerrådets midlertidige sekretariat og fra 1. juli 1973 av det permanente ministerrådssekretariat i Oslo.

I Ministerrådets nye arbeidsordning av 17. februar 1973 som trådte i kraft 1. juli 1973 er samarbeidsministrenes særlige samordningsoppgaver nærmere presisert. Samarbeidsministrene skal etter nødvendig samråd med fagministrene

- arbeide for en utvidelse av det nordiske samarbeid
- koordinere arbeidet mellom ulike samarbeidsområder
- etter behov virke for en hensiktsmessig prioritering av innsatsene i det nordiske samarbeid
- beslutte i organisatoriske spørsmål som berører flere samarbeidsområder
- avgjøre spørsmål som fagministrene henviser til samarbeidsministrene eller som er av prinsipiell betydning for det nordiske samarbeid.

Arbeidet innen Ministerrådet og Stedfortrederkomitéen har i 1973 vært innrettet på to hovedoppgaver — for det første å få i gang det praktiske arbeide med det nordiske handlingsprogram og for det annet å gjennomføre den organisasjonsmessige oppbygging.

b) Ministerrådet har hatt følgende møter av *fagministre* i 1973:

Kultur- og undervisningsministrene 5. februar i Helsingfors, 20. februar i Oslo, 26. mars i Oslo, 8. oktober i København, 25. oktober i Stockholm og 17. desember (skriftlig prosedyre).

Industriministrene 12. juni i København og 25. oktober i Stockholm.

Miljøministrene i september 1973 (skriftlig prosedyre).

Turistministrene 14. mai i Helsingfors.

Foruten i Ministerrådet har samråd mellom regjeringene også funnet sted ved vanlige nordiske fagministermøter.

Oppbyggingen av apparatet på *embetsmannsnivå* har fortsatt. Ved siden av Stedfortrederkomitéen og de i henhold til Kulturavtalen respektive Transportoverenskomsten opprettede embetsmannskomiteer for kulturelt samarbeid og for transportspørsmål har nye embetsmannskomiteer for industri- og energipolitikk, for byggsektoren, for regionalpolitikk og for arbeidsmiljøspørsmål innledet sin virksomhet. Av eksisterende samarbeidsorganer er Nordisk kontaktorgan for miljøvernspørsmål omdannet til embetsmannskomite under Ministerrådet. Prinsippbe-

slutning er fattet dels om omdanning av Nordisk sosialpolitisk komité til en embetsmannskomité, dels om at Nordisk arbeidsmarkedsutvalg utover sine oppgaver etter konvensjonen av 1954 om felles nordisk arbeidsmarked også skal fungere som en embetsmannskomité. Videre overveies omdanning av andre samarbeidsorganer som Kontaktmannsordningen for nordiskt lovsamarbeid og Nordisk komité for konsumentspørsmål.

Med en slik struktur vil de fleste fagområder bli dekket med egne embetsmannskomitéer. Hensikten med denne oppbygging av embetsmannskomitéer for de enkelte hovedområder for det nordiske samarbeid har vært ønsket om å få ansvarlige samarbeidsorgan på høyt nivå som skal ha oversikten over hele fagområdet og gi Ministerrådet det nødvendige materiale og tilrådinger som underlag for Ministerrådets beslutninger. Den nye strukturen kommer også til å gi større oversikt over det samlede nordiske samarbeidsfelt.

3. Ministerrådets sekretariater

Med utgangspunkt i tidligere beslutninger undertegnet regjeringene 12. april 1973 Avtale om Nordisk Ministerråds sekretariater og deres rettslige stilling. Etter ratifikasjon i Danmark, Finland, Norge og Sverige trådte avtalen etter beslutning av Ministerrådet 29. juni 1973 i kraft mellom disse land fra 1. juli 1973, samtidig som det midlertidige ministerrådssekretariat i Oslo opphørte sin virksomhet og ble avløst av det permanente sekretariat. For Islands vedkommende trådte avtalen i kraft ved ratifikasjon 20. desember 1973.

Ministerrådssekretariatet i Oslo og Kultursekretariatet i København har internasjonal status, det vil si at de er uavhengig av nasjonale myndigheter og deres dokumenter, arkiv og eiendeler er ukrenkelige. Om dokumenters offentlighet skal gjelde de regler som Ministerrådet fastsetter. En særskilt arbeidsgruppe med representanter for de enkelte land, ministerrådssekretariatene og Presidiesekretariatet ble oppnevnt i februar 1973 med oppdrag å utrede og foreslå regler om offentlighetsprinsippets anvendelse på nordiske samarbeidsorganer. Rapport fra arbeidsgruppen ventes å bli lagt fram før Nordisk Råds sesjon i februar 1974.

De ansatte ved sekretariatene har imidlertid ikke diplomatisk status, med andre ord verken immunitet eller skattefrihet og nyter heller ikke toll- eller avgiftsfrihet som diplomatisk personale. Personalets rettsstilling er fastlagt i avtalens artikler 7 til 14 og i ansettelseskontraktene med hver enkelt arbeidstaker. De viktigste artikler er artikkel 10 om egne lønnsregulativ for sekretariatene og artikkel 7 om innføringen av et avgiftssystem i stedet for skatt til nasjonale myndigheter. Hensikten med avgiftssystemet etter art. 7 er at stasjoneringlandet ikke skal ha fordeler i forhold til de andre medlemsland når det gjelder skatteinn-

tekter fra de ansatte. Etter Ministerrådets beslutning fastsettes den interne avgift etter progressive skatteskalaer utformet på grunnlag av gjeldende inntektsskatteskalaer i tjenestelandet. Avtalen inneholder videre regler om tjenestefrihet fra statsstilling inntil fire år under den tid de ansatte tjenestegjør i sekretariatene og regler om medlemskap i statlige pensjonsordninger og om sosiale rettigheter.

Organiseringen av og oppgavene for Ministerrådssekretariatet i Oslo er fastlagt i arbeidsordningen for Sekretariatet som ble vedtatt av Ministerrådet 17. februar 1973 og trådte i kraft samtidig med sekretariatsavtalen 1. juli 1973. Sekretariatet skal i henhold til Ministerrådets arbeidsordning paragraf 15 og Sekretariatets arbeidsordning paragraf 1 bistå Nordisk Ministerråd og embetsmannskomiteéene i nordiske samarbeidsspørsmål.

Sekretariatet skal etter arbeidsordningens paragraf 8 særlig ha som oppgave:

a) i samråd med embetsmannskomiteéene å forberede sakenes behandling i Ministerrådet og utføre andre oppgaver i forbindelse med Ministerrådets og embetsmannskomiteéenes møter

b) ta initiativ til nye samarbeidsprosjekter og foreta de utredninger som er nødvendige som grunnlag for stillingtagen til det fortsatte arbeid med prosjektene

c) på oppdrag av Ministerrådet eller embetsmannskomiteéene å gjennomføre utredninger i nordiske samarbeidsspørsmål

d) ellers utføre de oppdrag som Ministerrådet eller embetsmannskomiteéene beslutter.

Sekretariatet kan ta kontakt med nasjonale myndigheter, nordiske samarbeidsorganer og internasjonale organisasjoner for å utveksle opplysninger som er nødvendige for gjennomføring av Sekretariatets oppgaver. Av særlig interesse i denne forbindelse er kontakter med Nordisk Råds presidiesekretariat.

Sekretariatet i Oslo har for tiden 14 ansatte på kontrakt for fire år, og en regner med at personalet vil gå opp i 21 personer fra årsskiftet 1973/74. Etter at Sekretariatet dertil kompletteres med 2 saksbehandlere fra 1. juli 1974, vil en eventuell videre utbygging av Sekretariatet måtte vurderes på bakgrunn av de arbeidsoppgaver som vil bli pålagt Sekretariatet. I tillegg til det faste personale vil Sekretariatet i henhold til paragraf 7 i arbeidsordningen kunne benytte eksperter på forskjellige fagområder. Prosjektjefer for visse nordiske prosjekt i handlingsprogrammet vil utføre sitt arbeid i tilslutning til Sekretariatet. Fire prosjektjefer, hvorav to på transportsektoren (Nordkolt og STINA) og to på byggsektoren (en på normområdet og en i halvdagsstilling på kontraheringsområdet), er allerede tilsatt.

Det midlertidige sekretariat i Oslo har i funksjonsperioden 1. juni 1972—30. juni 1973 handlet innenfor et totalbudsjett på n. kr. 296 200. Budsjettet for det permanente sekretariat har for 2. halvår 1973 en

totalsum på n. kr. 1 931 000, for 1. halvår 1974 n. kr. 1 941 000 og for 2. halvår 1974 n. kr. 2 190 000, herav hvert halvår kr 300 000 til gjennomføring av prosjekter i handlingsprogrammet. Utgiftene fordeles etter den felles nøkkel basert på landenes bruttonasjonalprodukt som Ministerrådet ble enig om på sitt møte 13. oktober 1972, det vil for årene fram til og med 1976 si Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 % og Sverige 45 %. Utgiftene for de kommende år vil særlig bero på i hvilken grad handlingsprogrammet blir utbygd med nye prosjekter og takten i gjennomføringen av disse. For å oppnå bedre oversikt og en samlet vurdering og prioritering av nordiske samarbeids tiltak overveies mulighetene for å samle alle fellesfinansierte tiltak i ett budsjett. Ministerrådet har i denne sammenheng besluttet å opprette et budsjettutvalg som skal bistå Stedfortrederkomiteén og Ministerrådssekretariatet med løsningen av budsjettekniske problemer.

Opprettelsen av det permanente ministerrådssekretariat i Oslo har gitt Ministerrådet et fast apparat som vil kunne bidra til å føre det nordiske samarbeid videre. I den konkrete saksbehandling vil Sekretariatet være til hjelp for embetsmannskomiteer, arbeidsgrupper og andre samarbeidsorganer. Samtidig vil det for Ministerrådet kunne gi grunnlag for de beslutninger og den prioritering av samarbeidet som tilligger Ministerrådet.

Om Kultursekretariatets oppgaver og virksomhet vises til kapittel III Kulturellt samarbeide. Ministerrådet bestreber seg på lengre sikt på en sentralisering av Ministerrådets sekretariatsfunksjoner. I denne forbindelse har Ministerrådet pålagt de to sekretariater å finne fram til de best tjenlige former for koordinering av sekretariatenes virksomhet.

4. Nordiske institusjoner

I Nordisk Råds rek. nr. 29/1971 ble regjeringene anmodet om å utrede spørsmålet om de nordiske institusjoner på ensartet måte kan innordnes under Ministerrådet og rammen for nye nordiske samarbeidsorganer. I samarbeid med Nordisk Råds presidiesekretariat er det utarbeidet en oversikt over viktige nordiske institusjoner og deres statutter (*NU 5/1972*).

Vesentlige spørsmål i denne sammenheng er etter dette løst eller står umiddelbart foran sin løsning. I oktober 1972 vedtok Ministerrådet med virkning fra budsjettet for 1974 en felles fordelingsnøkkel for utgiftene til felles finansierte institusjoner basert på landenes bruttonasjonalprodukt. Spørsmålet om de ansattes rettsstilling vil bli regulert gjennom avtalen mellom de nordiske land om de ansattes rettsstilling ved nordiske institusjoner samt tilhørende normalkontrakt, jfr. under pkt. 5 nedenfor.

Arbeidet med en samordning av institusjonenes statutter med sikte

på en mere ensartet organisasjon og en innpassing under de organer som har den politiske ledelse på de enkelte områder fortsetter. Som grunnlag for dette arbeid har man funnet det nødvendig å foreta en helt aktuell og mer uttømmende kartlegging og undersøkelse av nordiske institusjoner utover rammen for NU 5/1972. En slik undersøkelse antas å kunne gjøres ferdig til høsten 1974.

5. Rettsstillingen for nordisk ansatt personale

Spørsmålet om de ansattes rettsstilling ble tatt opp i et medlemsforslag til Nordisk Råd i 1967. Saken ble overlatt til den nordiske organisasjonskomitéen som avga rapport i september 1970. Ved sesjonen i København 1971 vedtok Nordisk Råd en rekommandasjon 28/1971 til regjeringene om å gjennomføre en regulering av personalets stilling ved samnordiske institusjoner på grunnlag av organisasjonskomitéens innstilling. En arbeidsgruppe som ble nedsatt i februar 1971 utredet saken videre og avga forslag til avtale mellom de nordiske land om de ansattes rettsstilling ved nordiske institusjoner samt forslag til normalkontrakt for de ansatte. Saken har senere vært behandlet i Stedfortrederkomitéen og Ministerrådet. På Ministerrådets møte i Stockholm 25. oktober 1973 var det enighet om tekstene til avtale og normalkontrakt. I et fellesmøte mellom Ministerrådet og Nordisk Råds presidium samme dag ble forslaget overlevert Presidiet, og det er deretter sendt arbeidslivets organisasjoner til uttalelse. Forslaget er godtatt av organisasjonene med en mindre justering av normalkontrakten som Ministerrådet har godkjent. Ministerrådet har senere truffet beslutning om å ville undertegne avtalen den 31. januar 1974 under forutsetning av at Presidiets innforståelse da foreligger.

De viktigste deler av avtalen gjelder de ansattes rett til permisjon fra statsstilling i hjemlandet for å tjenestegjøre i nordisk institusjon og rett til medlemskap i statlige pensjonsordninger. Det er videre foreslått regler for forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår og for behandling av tvister. Såfremt ikke Ministerrådet har avtalt noe annet, skal kontrakten med arbeidstakeren utformes på grunnlag av den normalkontrakt Ministerrådet har fastsatt. I normalkontrakten gis det nærmere regler for arbeidstakerens plikter og rettigheter. I stor utstrekning er det tatt utgangspunkt i reglene for tilsvarende statsstillinger i tjenestelandet.

6. Forholdet til arbeidslivets organisasjoner

Ministerrådet har i 1973 innledet kontakt med partene på arbeidsmarkedet. Som svar på en tidligere henvendelse fra Nordens faglige samorganisasjon, har Ministerrådet overfor nevnte organisasjon samt overfor de nordiske arbeidsgiverorganisasjoner i brev av 30. mai 1973 gitt

uttrykk for at man gjerne vil ta initiativ til årlige overlegninger med arbeidsmarkedspartene og at man ser positivt på direkte informasjonskontakt på sekretariatsnivå i spørsmål av felles interesse. Samtidig ble det gitt uttrykk for at det var for tidlig å fastsette særskilte former for arbeidsmarkedsorganisasjonenes medvirkning ved behandlingen av saker i arbeidsgrupper og embetsmannskomiteer. Nordens faglige samorganisasjon har i brev av 18. oktober 1973 til Ministerrådet sagt seg tilfreds med de av Ministerrådet foreslåtte ordninger.

Ministerrådet har orientert Nordisk Råds presidium om saken ved brev 28. august 1973 i anledning Presidiets brev 1. juli 1973 om formene for kontakt mellom Nordisk Råd og arbeidsmarkedspartene samt under fellesmøtet med Presidiet i Stockholm 25. oktober 1973.

BILAGA 1

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska minister-
rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)**

I överensstemmelse med Transportavtalens artikkel 11 har Trafikkutvalget hatt drøftelser med Ministerrådet (samferdselsministrene) i Stockholm den 25. oktober 1973. På møtet overleverte embetsmannskomiteén for transportspørsmål utkast til program for sin virksomhet i 1974.

På et utvalgsmøte i Oslo den 30. november 1973 deltok det norske medlem av Ministerrådet (samferdselsministeren). Utvalgets synspunkter på embetsmannskomiteéns virksomhetsprogram ble her fremført sammen med andre ønskemål når det gjelder handlingsprogrammet for utvalgets saksområder. Disse synspunkter ble den 3. desember oversendt Ministerrådet i skriftlig fremstilling.

På møter i København 16. og 17. januar 1974 har trafikktutvalget gjennomgått Ministerrådets beretning om det nordiske samarbeid (*C 1/1974*), kapitlene I (hva angår trafikktutvalgets arbeidsområder) og kapittel IX: Transport, kommunikasjoner og turisme.

Utvalget vil først fremkomme med noen almene synspunkter på C 1.

Trafikktutvalget legger vekt på at den kontakt Ministerrådet og trafikktutvalget i overensstemmelse med Transportavtalens artikkel 11 skal ha om samarbeidet i henhold til avtalen, gis former som er tilfredsstillende for begge parter. For utvalget er det viktig at drøftelsene kan finne sted i rimelig avstand fra Rådets samlinger, og at de oversikter Ministerrådet og dets organer legger frem er så komplette som mulig.

Utvalget har fått den avtale med Ministerrådet at embetsmannskomiteéns utkast til virksomhetsprogram for det følgende år, skal overleveres utvalget innen 15. oktober.

Trafikktutvalget vil særlig understreke at den ordning for samråd som er foreskrevet i transportavtalen, forutsetter en vekselvirkning mellom de deltagende parter. For at denne ordning skal fungere tilfredsstillende, er det derfor viktig at de synspunkter som føres frem fra Nordisk Råds side blir tatt mest mulig hensyn til når Ministerrådet fastsetter virksomhetsprogrammet.

Oversendelse av meddelelser om tidligere rekommandasjoner ved henvisninger til C 1, synes mindre tilfredsstillende. Utvalget har behov for utførlige opplysninger om vedkommende sak og situasjonen i hvert enkelt av de land den angår. I de fleste tilfeller vil slike opplysninger ikke kunne rommes innefor den ramme som gjelder for C 1.

Trafikkutvalgets saksområder omfatter som kjent også spørsmål som er holdt utenfor Transportavtalen. Det gjelder f. eks. et så viktig område som trafikkikkerhetsproblemer. Samarbeidet på dette felt er nylig omorganisert og konsentrert om Nordisk Trafikkikkerhetsråd, som oversender Rådet årlige beretninger, bilagt beretninger bl. a. fra Nordisk komite for trafikkikkerhetsforskning (*C 40/t Bilaga*). Disse beretninger gir utvalget god oversikt over hele feltet, men utvalget vil allikevel anta at det i C 1 bør gis årlige orienteringer om de store linjer i samarbeidet på trafikkikkerhetsområdet. Således savner utvalget i år en orientering om Ministerrådets vurdering av det omfattende arbeid som er tatt opp når det gjelder nye forskrifter for bruk av bilbelter, styrthjelm og andre tiltak for å øke sikkerheten i trafikken. Slike vurderinger bør innarbeides i de kommende ministerrådsberetninger innenfor helhetsvurderinger av de grunnleggende problemer som følger med den økte trafikk, og som gjerne innbefattes i betegnelsen "bilismen".

Utvalget er oppmerksom på at disse spørsmål ligger under Ministerrådet i en annen sammensetning enn den som håndterer Transportavtalen, men forutsetter at dette er et organisatorisk problem som lar seg løse på samme måte som samarbeidet på turismens område synes å ha funnet en hensiktsmessig form.

Det fremgår ikke av C 1 at Trafikkutvalgets notat av 30.11.1973 er blitt behandlet av Ministerrådet før handlingsprogrammet ble fastlagt. Utvalget har ikke mottatt noen kommentarer til de forslag og henstillinger notatet inneholdt, og finner derfor i det følgende å måtte gjenta dem her som bakgrunn for sitt forslag til uttalelse til C 1/1974 hva angår de kapitler som av presidiet er henvist til utvalget.

Trafikkutvalget vil innledningsvis understreke de synspunkter som inngår i utvalgets betenkning over C 1/1973 (*NR, 1973, I. samling, side 819 ff*). I C 1/1974 finnes det en henvisning til denne betenkning (kap. IX, s. 108), men utvalget kan ikke se at de der fremførte synspunkter er drøftet i tilstrekkelig utstrekning.

Utvalget konstaterer at STINA-prosjektet er iverksatt, og at gjennomføringen skjer i en selvstendig og separat organisasjon. Utvalget går ut fra at eksisterende forskningsinstitusjoner blir trukket inn så langt det er hensiktsmessig. De samme betraktninger vil utvalget gjøre gjeldende for NORKOLT, som utvalget setter særlig store forhåpninger til.

Utvalget har bemerket at denne type prosjekter beslaglegger store andeler av de foreliggende ressurser, og vil understreke betydningen av at opplegg og gjennomføring skjer så rasjonelt som mulig, slik at de andre utredningsoppgaver på arbeidslisten kan realiseres i overskuelig fremtid.

Saksområdene for begge disse prosjekter, og særlig for Norkolts vedkommende, er av sentral betydning for viktige deler av den politiske planlegging. Utvalget går derfor ut fra at Ministerrådet vil følge ar-

beidet meget nøye, f. eks. ved å be om delinnstillinger for å sette seg i stand til å foreta ønskelige justeringer av mandat og instruksjer. Utvalget vil finne det naturlig at det gis anledning til å drøfte slike spørsmål med Ministerrådet eller dets representanter etterhvert som de aktualiseres.

Generelt er det viktig at *energispørsmålene* kommer sterkt inn i utredninger som angår transportpolitikkenes utforming og virkninger på samfunnsøkonomien.

Utvalget viser til den enighet som hersker om den nære sammenheng mellom kommunikasjonsutbygging og regionalpolitikk, og som senest ble markert i C 1/1973 og i trafikktutvalgets 10-punkts program i den ovenfor nevnte betenkning. Utvalget prioriterer spørsmål i denne sammenheng meget høyt, og vil på denne bakgrunn gi uttrykk for at programmet for 1974 burde ha bragt arbeidet også på dette felt videre enn det er foreslått.

Utvalget gir uttrykk for sin tilfredshet med oppnevningen av en arbeidsgruppe til å utrede flyforbindelsene i de nordiske utviklingsområder. Utvalget oppfatter arbeidsgruppens mandat slik at Ministerrådet tar sikte på å følge fremdriften og foreta løpende vurderinger av om og når prøvedrift kan iverksettes. Utvalget vil vise til sine uttalelser under behandlingen av A 377 (senere rek. 28/1973) og påny understreke at tradisjonelle lønnsomhetsbegreper ikke kan anvendes før prøvedrift av denne art har fått pågå i tilstrekkelig lang tid.

I beretningen heter det at mellomriksveiene krever kontinuerlig oppfølgingsarbeid, som NET har planer for i sin fortsatte virksomhet. Dersom dette betyr at Nordisk Råd med det første kan regne med å få en samlet plan for utbyggingen av mellomriksveinettet, ville utvalget hilse dette med tilfredshet. Men utvalget vil gjenta sin presisering av at en samlet utredning ikke må forsinke eller forpurre arbeidet med konkrete prosjekter som allerede er aktualisert eller som det kan være av interesse å vurdere eksplisitt.

I påvente av en samlet plan vil utvalget anmode Ministerrådet om at det i den årlige ministerrådsberetning gis en situasjonsvurdering når det gjelder veiprojekter som er under oppfølging fra NET's side. I en slik vurdering er det særlig viktig å få redegjørelser om prosjekter som ikke vil bli omtalt i egne meddelelser om Rådets rekommandasjoner.

Dette gjelder f. eks. veiforbindelsen Kiruna—Narvik, som Rådet ferdigbehandlet på 21. sesjon, basert på opplysninger fra regjeringene om at arbeidsplan var under opprettelse.

En samlet vurdering i tilknytning til C 1 vil som nevnt imidlertid ikke overflødiggjøre egne meddelelser om arbeidet med de enkelte rekommandasjoner, som utvalget på Rådets vegne årlig skal motta. For tiden gjelder det to rekommandasjoner med tilknytning til *Europaveinettet* (rek. 29/1967: forbindelsen over Åland og rek. 16/1970: Blå vägen),

og en rekommandasjon om *mellomriksbro* (rek. 15/1970: bro v/Kare-suando), og to nyere *veiprosjekter* (rek. 4/1971: Virtaniemi/Tjærebukten, og rek. 27/1973: Skjomen/Stora Sjøfallet). Den sistnevnte har karakter av hastesak og kan forøvrig være illustrerende for hvilke muligheter som bør undersøkes eksplisitt mens de ennå er aktuelle, og fordi de er lite ressurskrevende.

På saklisten for 22. sesjon er det dessuten foreslått oppført medlemsforslag om ytterligere to broprosjekter (*A 398: over Tanaelven v/Utsjoki, og 404: over Muonioälven v/Kolari*).

Beretningen inneholder intet om fremdriften av de undersøkelser som Ministerrådet har fremskyndet med sikte på forandringer av tariffsystemet på transportområdet (*kfj. sak E 3/1973, NR 21. sesjon, 1. samling, s. 195 ff*). Utvalget antar at de undersøkelser som behøves for å fremskaffe tilstrekkelig materiale til drøftelse av harmonisering på dette område, økonomisk og personellmessig vil kunne gjennomføres innenfor de foreliggende ressurser, slik at Ministerrådet i kommende beretning kan gi en vurdering av hvilke forandringer som må til.

Trafikkutvalget vil endelig nevne to spørsmål av betydningen for det fremtidige samarbeid på transportområdene og som det legger vekt på blir tatt opp i kommende arbeidsår.

Utvalget viser til NORDTRANS-utredningen (*NU 13/1969*) og sin betenkning (*NR 1971, s. 1154 ff*), hvor det ble fremholdt at utredningen burde bearbeides og kompletteres med sikte på ytterligere tiltak. Det ble uttalt at dette arbeid burde tas hånd om av det samarbeidsorgan som ble foreslått samtidig (Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål). Trafikkutvalget finner at denne sak nu bør aktualiseres igjen, og antar at dette mest hensiktsmessig kan gjøres i tilknytning til de drøftelser som skjer under Transportavtalen.

Endelig har utvalget tatt til etterretning medelelsen i C 1/1974 om at kontakten mellom Ministerrådet og Nordisk Råd om Ministerrådets budsjett skal tas opp til drøftelse for å finne frem til mer effektive samarbeidsformer. Trafikkutvalget finner det for sitt vedkommende særdeles viktig at man finner frem til kontaktformer som gir utvalget oversikt over de økonomiske ressurser som står til rådighet, og disponeringen av de midler som kan benyttes til utredninger, prosjekter og andre tiltak innen transportsektoren.

Til utvalget er også henvist et avsnitt om turistsamarbeidet. Utvalget fortsetter arbeidet med dette spørsmål. Og i denne forbindelse planlegges en konferanse om turistspørsmål etter at ministerrådets utredning om turisme er lagt fram.

I henhold til det foran anførte foreslår utvalget at Nordisk Råd vedtar følgende uttalelse:

Ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet bör innehålla redovisning för viktigare nordiska samarbetsfält. Trafiksäkerheten är ett sådant område som bör redovisas i C 1. Nordiska rådet tillmäter det nordiska trafiksäkerhetsarbetet stor vikt och understöder planerna på gemensamma nordiska bestämmelser om användning av säkerhetsbälten och stөрthjälms. Frågan om säkerhetsbälten behandlas i förslag till särskild rekommendation.

Nordiska rådet förutsätter att ministerrådet i kommande berättelser kommenterar eller besvarar de synpunkter som framföres i Nordiska rådets yttranden över C 1.

De sakområden som behandlas i projekten STINA (för nordiska förhållanden avpassade normer för beräkning av trafikvolymens och axeltryckets inverkan på vägkroppen) och NORDKOLT (framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper), i särskilt hög grad det senare, är av central betydelse för viktiga delar av den politiska planläggningen. Nordiska rådet önskar därför få möjlighet att följa arbetet inom de två projekten, t. ex. genom att mottaga eventuella delrapporter och att diskutera uppkommande spörsmål i detta sammanhang med ministerrådet.

Allmänt bör stor hänsyn tagas till energifrågorna i utredningar som rör transportpolitikens utformning och verkningar på samhällsekonomien.

Ett nära samband finns mellan kommunikationernas utbyggnad och regionalpolitiken, vilket framhållits i Nordiska rådets yttrande över förra årets berättelse och kommit till uttryck i trafikutskottets 10-punktsprogram. I verksamhetsprogrammet för 1974 bör arbetet med dessa frågor föras vidare än vad som föreslagits i C 1.

När det gäller utredningen om flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena utgår man från att avsikten är att på grundval av löpande analyser undersöka när försöksdrift kan igångsättas. Det understrykes att traditionella lönsamhetskriterier icke kan användas förrän försöksdrift av detta slag fått pågå tillräckligt lång tid.

En samlad plan för utbyggnad av mellanriksvägarna i Norden är värdefull men får icke försena genomförandet av konkreta projekt som redan är aktuella eller som det kan vara av intresse att värdera separat. Nordiska rådet önskar att ministerrådet lämnar en årlig redogörelse i C 1 för läget beträffande olika vägprojekt, särskilt sådana som ej redovisas i meddelande i anledning av rekommendationer.

I utredningen NORDTRANS har en grundläggande studie genomförts av transportproblemen sedda i nordiskt sammanhang. Nordiska rådet efterlyser förslag från ministerrådet beträffande vidareföringen av det arbete som inleddes med NORDTRANS.

En undersökning av möjligheterna att harmonisera tariffsystemet

på transportområdet bör snarast genomföras med tanke på ett rationellt utnyttjande av existerande trafikanläggningar över gränserna.

2. Utskottet anmäler att det fortsätter behandlingen av avsnittet om turistfrågor (kap. IX, punkt 2).

København den 17 januari 1974

Hans Bjerregaard (FP) Eric Carlsson (c) Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A) Gils Guðmundsson (Ab) Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H) Reidar T. Larsen (SV) Bror Lillqvist (Sd)

Formand

Rolf Sellgren (fp)

Paavo Väyrynen (K)

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) meddelande, om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma nordiska institutionen**

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds beretning til Nordisk Råds 22. session 1974 om det nordiske samarbejde, kap. I, Det nordiske samarbejde m.v. (f.s.v. angår de spørgsmål, der vedrører udvalgets arbejdsområde), kap. II, Samarbejde på lovgivningsområdet og kap. XI, Organisationsmæssige forhold.

Udvalget har behandlet beretningen på møder den 7. januar 1974 i København og den 5. februar 1974 i Stockholm.

Beretningens kap. I om det nordiske samarbejde, ministerrådets virksomhed og det nordiske handlingsprogram indeholder en generel gennemgang af arbejdet med et nordisk handlingsprogram omfattende de forskellige samarbejdsfelter inden for rådet. Vedrørende det juridiske samarbejde anføres det, at da principperne for planlægningen af lovgivningssamarbejdet er genstand for diskussion mellem juridisk udvalg og justitsministrene, er beretningens redegørelse i kap. II for det juridiske samarbejde indskrænket til en beskrivende redegørelse for udviklingen siden sidste beretning.

Udvalget har med tilfredshed konstateret, at ministerrådet har erklæret, at diskussionen om lovgivningssamarbejdets fremtid ikke er afsluttet og lægger deri, at justitsministrene såvel som juridisk udvalg fortsat er åbne over for nye vurderinger af grundlaget for det fremtidige samarbejde. Udvalget har på denne baggrund ikke yderligere bemærkninger til beretningens redegørelse for det juridiske samarbejde.

Det fremgår af beretningens kap. I, at spørgsmålet om offentlighedsprincippets tillem্পning i nordiske samarbejdsorganer er genstand for drøftelse i en arbejdsgruppe nedsat af ministerrådet. Arbejdsgruppen forventes at aflægge en rapport, der kan foreligge ved rådets session i februar 1974.

Udvalget har fra et af arbejdsgruppens medlemmer modtaget en redegørelse for arbejdet i arbejdsgruppen.

Efter hvad der foreligger oplyst for udvalget er det ikke fra ministerrådets side tanken, at arbejdsgruppens rapport skal forelægges Nordisk Råd til udtalelse, inden ministerrådet på grundlag af arbejdsgruppens indstilling tager stilling til, hvilke regler om offentlighed, der skal gælde ved nordiske samarbejdsorganer.

Efter udvalgets opfattelse er spørgsmålet om, efter hvilke retnings-

linjer offentlighedsprincippet skal tillempes i nordiske samarbejdsorganer, et spørgsmål af væsentlig betydning også for arbejdet i Nordisk Råd og for arbejdet i Nordisk Råds udvalg. Udvalget mener derfor, at arbejdsgruppens rapport bør forelægges Nordisk Råd til udtalelse, således at der bliver mulighed for under anden samling af rådets 22. session at drøfte offentlighedsspørgsmålet i plenarforsamlingen på grundlag af en redegørelse fra juridisk udvalg eller et af rådets øvrige udvalg.

Udvalget ønsker at fremhæve, at ministerrådet i beretningen imødekommer et af bl. a. juridisk udvalg fremsat ønske om, på et tidligere tidspunkt end det er tilfældet i dag, at kunne indlede behandlingen af ministerrådets beretning til den næstfølgende session. Juridisk udvalg noterer med tilfredshed, at ministerrådet agter at gøre Nordisk Råd bekendt med et udkast til beretningen i november—december forud for sessionen.

Udvalget har i beretningens kap. XI hæftet sig ved, at ministerrådet i forbindelse med den fortsatte udbygning af ministerrådsapparatet overvejer oprettelse af egentlige embedsmandskomiteer for nordisk lovsamarbejde og for konsumentspørgsmål. Udvalget går ud fra, at disse overvejelser resulterer i en ordning, der tilgodeser udvalgets tidligere fremsatte ønsker om oprettelse af en særlig juridisk afdeling i ministerrådets sekretariat.

I tilslutning til redegørelsen i kap. XI for ministerrådets sekretariat har der i udvalget været enighed om at påpege, at udvalget ikke finder den fremgangsmåde, som ministerrådet har fulgt ved indgåelsen af aftalen om sekretariatet, for hensigtsmæssig. Udvalget havde anset det for naturligere, at udkastet til aftalen om Nordisk Ministerråds sekretariat og deres retlige stilling havde været forelagt Nordisk Råd til udtalelse, forinden aftalen blev forelagt i de enkelte parlamenter. Tvivlsspørgsmål om bl. a. karakteren af sekretariaternes internationale status kunne efter udvalgets opfattelse hensigtsmæssigt have været afklaret ved forelæggelse af aftaleudkastet til udtalelse i rådet.

Udvalget udtrykker derfor ønske om, at lignende aftaler, der agtes indgået i fremtiden, forinden forelæggelsen for de nationale parlamenter, forelægges Nordisk Råd til udtalelse.

Beretningens kap. XI indeholder ministerrådets meddelelse til rådets 22. session om rekommandation nr. 28/1971 om personalets stilling ved fælles institutioner. Rekommandationen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre en regulering af personalets stilling ved fællesnordiske institutioner på grundlag af Nordisk Organisationskomité's forslag (*NU 1970: 15*), således at der tages rimeligt hensyn til de fremkomne udtalelser om forslaget og føres forhandling med vedkommende arbejdstagerorganisationer.

Det fremgår af beretningen, at arbejdsmarkedets organisationer og ministerrådet har opnået enighed om en normalkontrakt for ansættelse i nordiske institutioner. Normalkontrakten har endvidere været forelagt Nordisk Råds præsidium. Præsidiet har, efter at have forelagt sagen for juridisk udvalg, den 14. januar 1974 meddelt ministerrådet, at præsidiet ikke har bemærkninger til aftaleudkastet.

Udvalget mener, at rekommandationen er opfyldt. Udvalget indstiller, at meddelelsen tages til efterretning, og at spørgsmålet anses for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille, at Nordisk Råd vedtager følgende udtalelse:

Nordisk Råd mener, at den rapport, som afgives af den af ministerrådet og præsidiet nedsatte arbejdsgruppe vedrørende offentlighedsprincippets tillem্পning i nordiske samarbejdsorganer, bør forelægges Nordisk Råd til udtalelse, forinden ministerrådet træffer endelig beslutning om omfanget af offentlighedsprincippets anvendelse i nordiske samarbejdsorganer. Under henvisning til den væsentlige betydning, som rådet tillægger spørgsmålet om nordiske samarbejdsorganers retlige stilling, mener rådet endvidere, at det udkast til fremtidige aftaler om nordiske samarbejdsorganer og deres retlige stilling bør forelægges for Nordisk Råd, forinden forelæggelse finder sted i de nationale parlamenter.

Juridisk udvalg skal herefter indstille,

- 1) Nordisk Råd tager ministerrådets beretning vedrørende det nordiske samarbejde C 1/1974 kap. I, for så vidt det er henvist til juridisk udvalg, kap. II og kap. XI, til efterretning
- 2) Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. 28/1971 om personalets stilling ved fælles institutioner til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende,

Stockholm, den 5. februar 1974

Erik Adamsson (s)
Fung. formand

Poul Dam (SF)

Allan Hernelius (m)

Olaf Knudson (H)

Thor Lund (A)

K. B. Andersen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Kirsten Jacobsen (FP)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Timo Mäki (Kok)

Ambjørg Sælthun (Sp)

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över berättelsen rörande det nordiska samarbetet***1. Inledning*

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet har anmodats yttra sig över följande avsnitt i berättelsen: Kapitel I: Det nordiska samarbetet, Ministerrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet (i berörda delar), Kapitel IV: Samarbete i sociala frågor och hälsofrågor, Kapitel V: Samarbeid i arbetsmarknadsspörsmål, Kapitel VI: Samarbete i arbetsmiljöfrågor samt Kapitel VII: Miljövärdssamarbete.

Utskottet har behandlat ministerrådets berättelse i Köpenhamn den 9 januari 1974 och i Stockholm den 15 februari 1974.

2. Utskottet

Socialpolitiska utskottet har med intresse tagit del av ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet i de avsnitt som berör utskottets kompetensområde. Utskottet finner, i likhet med de två föregående åren, det värdefullt att erhålla en samlad och uttömmande redogörelse av detta slag.

I sitt betänkande över förra årets C 1 framhöll socialpolitiska utskottet det värdefulla i att ministerrådet låtit utarbeta ett särskilt handlingsprogram. Emellertid fastslogs samtidigt, att utarbetande av ett handlingsprogram med nödvändighet innebär att vissa samarbetsfält prioriteras framför andra. Som en konsekvens av detta är i årets berättelse redovisningen relativt utförlig beträffande det gångna årets samarbete och planerna för framtiden på arbetsmiljö- och miljövärdens område under det att upplysningarna om samarbetet i sociala frågor och arbetsmarknadsfrågor är mera deskriptiva och i en del fall tämligen lite utförliga.

2.1. Sociala frågor och arbetsmarknadsfrågor

Socialpolitiska utskottet har i olika sammanhang under det gångna året haft anledning att dröja vid Nordiska rådets två huvudfunktioner: den initiativtagande och den kontrollerande. Vid utskottets diskussioner har därvid det kontrollerande elementet i rådets verksamhet tillagts samma dignitet som det initiativtagande. Mot denna bakgrund ter det sig naturligt att ställa frågan på vilket sätt redan ingångna nordiska avtal påverkas av dels överenskommelser som sluts med utomnordiska

länder, dels förändringar i nationell lagstiftning i de nordiska länderna. Ledamöter av rådets socialpolitiska utskott ställde sålunda under Stockholms-sessionen i oktober 1973 frågor beträffande den nordiska trygghetskonventionen och den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen. När erfarenheterna av avtalet om kanaliseringen av arbetskraftsförflyttningarna mellan Finland och Sverige via arbetsförmedlingarna blivit mera omfattande och det nordiska socialkonventionsutskottet avslutat sitt utredningsarbete rörande den nordiska trygghetskonventionen kommer utskottet att till förnyad prövning ta upp de problem som i sammanhanget aktualiserats.

2.2. Arbetsmiljöfrågor

Beträffande arbetsmiljöfrågorna, vilka ägnas ett särskilt avsnitt i ministerrådets berättelse, konstaterar utskottet med tillfredsställelse, att Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor inlett sitt arbete under år 1973. Uppdragandet av riktlinjer för det framtida nordiska arbetsmiljösamarbetet har därvid kommit att framstå som en av ämbetsmannakommitténs huvuduppgifter.

Socialpolitiska utskottet gav i sitt betänkande över den förra ministerrådsberättelsen uttryck för uppfattningen, att arbetsmiljöfrågorna kommit att intaga en alltför undanskymd plats i det nordiska handlingsprogrammet. Det är därför glädjande att kunna notera att arbetsmiljöfrågorna, enligt ministerrådsberättelsen, tillhör de samarbetsfält som är lämpade för ett utvidgat nordiskt samarbete.

Det planerade samarbetet på arbetsmiljöområdet kommer att innefatta bl. a. informationsfrågor, samordningsfrågor, fastläggandet av relationerna till arbetsmarknadens parter, koordineringen av de nordiska ländernas ståndpunkter inom internationella organisationer, arbetarskyddsföreskrifter, arbetsmedicin samt anordnandet av arbetsministermöten. Utskottet har i sak ingenting att invända emot att nyssnämnda frågor tas upp till behandling men tar fasta på uttalandet i berättelsen (sid. 71) där det sägs att samarbetet skall ske utan på förhand bestämda avgränsningar. I ett avseende önskar utskottet emellertid anmäla en avvikande uppfattning. Under punkt 5. Effektivisering av det nordiska samarbetet rörande arbetarskyddsföreskrifter konstateras i berättelsen, att de nordiska länderna uppvisar många gemensamma drag på arbetarskyddslagstiftningens område, men att det samtidigt finns skiljaktigheter länderna emellan som avspeglar särskilda förhållanden och traditioner inom arbetslivet. Det framstår därför, enligt ministerrådets mening, knappast som fruktbart att inrikta de nordiska samarbetssträvandena på en mera fullständig nordisk enhetlighet vad beträffar arbetsmiljölagstiftning. Utskottet vill här för sin del understryka att det förhållandet att vissa företeelser är olika i de nordiska länderna inte a priori behöver innebära att samarbetsambitionerna trappas ned. Om

det förhåller sig så att lagstiftningen är av övergripande betydelse för ett framgångsrikt nordiskt arbetsmiljösamarbete finns det skäl att känna viss oro för det kommande samarbetet inom denna sektor. Att få till stånd ett löpande informationsutbyte och en ökad samordning är nödvändiga, men inte tillräckliga krav på det nordiska arbetsmiljösamarbetet.

I sammanhanget önskar utskottet erinra om den konferens som Nordiska rådet anordnade i Stavanger den 25—26 september 1973 om nordiska arbetsmarknadsfrågor. Ett av denna konferens fyra teman var det nordiska samarbetet på arbetsmiljöns område.

Ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har bl. a. att ta ställning till den rapport rörande Nordiska maskinkommitténs verksamhet som utarbetats av ett underutskott till Nordiska socialpolitiska kommittén. Utredningen går tillbaka på en rekommendation från Nordiska rådet, nr 4/1967, om utvidgat samarbete på arbetarskyddets område. Utskottet, som under en följd av år uppmärksammat dessa problem, lägger även fortsättningsvis vikt vid att detta samarbete effektiviseras.

För egen del har utskottet behandlat frågan om gemensamma nordiska insatser för att motverka stress i arbetslivet i form av medlemsförslag A 387/s. Dessa problem har aktualiserats mot bakgrund av att tyngdpunkten vid studiet av arbetsmiljöfrågor hittills varit förlagd till analyser av de fysikaliska faktorernas inverkan på arbetsmiljön, t. ex. ljud- och ljusförhållanden, medan förekomsten av psykosociala faktorer inte kommit att beaktas i tillräcklig utsträckning.

2.3. Miljövårdsfrågor

Det samarbete som håller på att ta form på miljövårdens område är glädjande ambitiöst. Det nordiska handlingsprogrammet på miljöpolitikens område, som presenterades inför rådets 21:a session, bestod av tre huvuddelar: ingåendet av en nordisk miljöskyddskonvention, samarbetsåtgärder i fråga om den yttre miljön samt upprättandet av ett nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor. I vad som nu kallas ett reviderat handlingsprogram redovisar ministerrådet beslut och åtgärder avseende den nordiska miljöskyddskonventionen och skyddet av den yttre miljön. Ett samarbetsorgan för arbetsmiljöfrågor är redan i verksamhet i och med etablerandet av Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor.

Tanken på en nordisk miljöskyddskonvention väcktes av Nordiska rådet i rekommendation nr 4/1972. Utskottet har i ett tidigare betänkande tillstyrkt att den nordiska miljöskyddskonventionen ingås på de premisser som redovisades inför rådets 21:a session. Utskottet kan därför med tillfredsställelse konstatera, att den nordiska miljöskyddsöverenskommelsen skall undertecknas i samband med Nordiska rådets session i Stockholm i februari 1974 för att träda i kraft den 1.1.1975.

Syftet med konventionen, att skapa en ordning enligt vilken varje lands myndigheter vid prövning av fråga om tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet skall jämställa grannländernas miljöskyddsintressen med sina egna, är som utskottet tidigare framhållit helt i överensstämmelse med intentionerna i nyssnämnda rekommendation.

Samverkan på miljöskyddsområdet bör ske i den omfattning som motiveras av problemens art. För att skydda Östersjöns marina miljö kan samarbetet inte avgränsas till att gälla enbart de nordiska Östersjöstaterna, utan måste ske på en bredare bas. Sålunda är det ett framsteg, inte bara ur det nordiska utan också ur det internationella miljövärdssamarbetets synpunkt, att samarbete inletts mellan samtliga Östersjöns strandstater i syfte att åstadkomma ett avtal angående skydd av Östersjön.

Vid sidan av ett bredare miljövärdssamarbete kan bilateral samverkan i en del fall vara ändamålsenlig. Utskottet ställer sig därför positiv till det samarbete som utvecklats mellan Finland och Sverige för att komma till rätta med föroreningsproblemen i Bottniska viken.

Av bilateral karaktär är också det avtal som skall ingås mellan Danmark och Sverige för att skydda Öresund mot föroreningar. Inom dess ram skall frågan om förorening av kommunalt avloppsvatten och problemet med industriella utsläpp behandlas. Att förhandlingarna ännu inte lett till resultat är emellertid inte tilfredsställande.

Av ministerrådets berättelse framgår, att föroreningssituationen i Skagerack, Kattegatt och Öresund skall tas upp till granskning vid ett vetenskapligt symposium. Ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor skall därefter ta upp frågan till förnyad prövning. Nordiska rådet fäste redan i rekommendation nr 21/1971 de nordiska regeringarnas uppmärksamhet på föroreningssituationen i dessa vattenområden och måste därför beklaga, att det tre år efter att denna rekommendation antogs inte vidtagits några mera konkreta åtgärder från ministerrådets sida i detta viktiga ärende.

Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor har under det gångna året analyserat möjligheterna till nordiskt samarbete på avfallshandlingens, miljövärdutbildningens och miljövärdforskningens område.

Längst synes de två sistnämnda arbetsgrupperna ha hunnit i sitt arbete. Arbetsgruppen för miljövärdutbildning förordar i sitt betänkande att förslag utarbetas till ett nordiskt system för samordnad registrering och katalogisering av läromedel, att medel ställs till förfogande för lärare och forskare som utför pedagogiskt utvecklingsarbete på miljöundervisningsområde samt förutsätter att skolmyndigheterna ställer sig positiva till lärares deltagande vid nordiska kurser och konferenser. På det högre undervisningsområdet förordar arbetsgruppen bl. a. att samnordiska forskarutbildningskurser arrangeras i större utsträckning.

Arbetsgruppen för miljövårdsforskning föreslår att samarbetet inom denna sektor till en början organiseras mera på bredden än på djupet. De samarbetsåtgärder som ges prioritet är informationsutbyte, harmonisering av forskningskataloger och projektredogörelser under det att försök med gemensamma forskningsprojekt bör anstå. Socialpolitiska utskottet, som finner att utredningsarbetet slutförts med lovvärd snabbhet, ställer sig dock något tveksam till en del av de gjorda avvägningarna. Enligt utskottets uppfattning bör t. ex. nyttan av gemensamma nordiska forskningsprojekt inte undervärderas.

Slutligen efterlyser utskottet vilka åtgärder som vidtagits för att minska utsläppen i luften av svaveldioxid m. m. Av texten i ministerrådsberättelsen framgår inte vad som konkret utträttats på denna punkt vid sidan av att visst gemensamt nordiskt uppträdande i internationella sammanhang förekommit.

2.4. Formella frågor

Socialpolitiska utskottet fäste i sitt betänkande över förra årets berättelse från ministerrådet uppmärksamheten vid att viss dubbelrapportering från de nordiska regeringarnas sida förekom i berättelser och meddelanden till Nordiska rådet. Samma informationer kunde återfinnas på flera ställen i rådstrycket. Utskottet finner det därför vara en fördel att berättelserna från Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor och Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor integrerats i ministerrådets berättelse, C 1. Samtidigt vill utskottet tillfoga, att den rapportering beträffande rekommendationer som nu skett i C 1, men som tidigare skedde i meddelanden, knappast kan anses ha fått sin slutgiltiga utformning. Formerna för avgivande av meddelanden till Nordiska rådet i enlighet med artikel 60 i Helsingforsavtalet bör tas upp vid överläggningar mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

3. Utskottet föreslår

1. att Nordiska rådet beträffande de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till utskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet konstaterar med tillfredsställelse att Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor inlett sitt arbete samt att arbetsmiljöfrågorna getts hög prioritet i ministerrådets fortsatta arbete. Nordiska rådet lägger emellertid vikt vid att den lagstiftningsmässiga sidan av det nordiska arbetsmiljöarbetet inte försummas mot bakgrund av den betydelse som gemensamma regler på området torde ha för ett framgångsrikt nordiskt samarbete. Rådet konstaterar vidare, att den nordiska miljöskyddskonventionen kommer att undertecknas under den 22:a sessionens första samling för att träda i kraft den 1.1.1975. Ingåendet av denna överenskommelse skapar en god grund för kom-

mande harmoniseringssträvanden på miljövårdslagstiftningens område. Att en konferens med deltagande av samtliga Östersjöns strandstater avhålls i mars 1974 i Helsingfors i syfte att få till stånd en miljöskyddskonvention rörande Östersjöns ställer sig rådet positivt till. De internationella överenskommelserna bör emellertid kompletteras med bilaterala avtal när så är motiverat. Förhandlingarna mellan Danmark och Sverige rörande ett avtal om skydd av Öresund mot föroreningar bör snarast slutföras. Konkreta åtgärder bör vidtagas för att komma till rätta med föroreningsituationen i Skagerack och Kattegatt. Gemensamma nordiska forskningsprojekt på miljövårdsområdet bör övervägas.

Nordiska rådet efterlyser vidare en rapport om vilka åtgärder som vidtagits för att minska utsläpp i luften av svaveldioxid och andra föroreningar.

Det innebär en rationalisering av rådets arbete att de berättelser som avgivits av Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor och Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor integrerats i ministerrådets berättelse. Där emot har rapporteringen av meddelanden som återfinns i ministerrådets berättelse ännu inte nått sin slutgiltiga form.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel VI om arbetsmiljösamarbete och kapitel VII om miljövårdssamarbete i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Utskottet anmäler att behandlingen av kapitel IV: sociala frågor och hälsofrågor och kapitel V: arbetsmarknadsfrågor fortsätter inom utskottet.

Stockholm den 15 februari 1974

Ingvar Bakken (A)

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Gerda Møller (KF)

Fung. förman

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (SV)

Saimi Ääri (K)

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelse om det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete, rekommendation nr 12/1973 angående samarbete rörande marknadsproblem, rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar samt rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse.

Til økonomisk utvalg er henvist beretning C 1 om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 22. sesjon for så vidt angår visse deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet og det nordiske handlingsprogrammet, kapittel VIII, Økonomisk samarbeid og kapittel X, Samarbeid i spørsmål om bistand til utviklingslandene.

Beretningen er behandlet på nimannskomiteens møte 15. februar 1974, og på utvalgets møter 15. januar 1974 i København og 16. og 18. februar s. å. i Stockholm.

1. Utvalget konstaterer med tilfredshet at utbyggingen av organisasjonen for det nordiske samarbeid i det vesentlige er gjennomført. Mulighetene for en raskere gjennomføring av handlingsprogrammet og utvidelse av samarbeidet skulle dermed være til stede.

2. I sin betenkning om C 1 til 21. sesjon uttrykte utvalget ønske om å bli trukket inn på et tidligere stadium når det gjelder politiske beslutninger. Den nåværende ordning hvoretter parlamentarikerne ikke får kjennskap til innholdet av C 1 før i januar vanskeliggjør en grundig behandling før og under Nordisk Råds hovedsamling.

Ministerrådets tilbud i den foreliggende beretning om å redegjøre en gang i november—desember om hvordan det ligger an med beretningen, finner utvalget tilfredsstillende. Utvalget er kjent med at Presidiet har besluttet at det skal foretas en utredning om det forum hvor redegjørelsen bør finne sted. Utvalget avventer denne utredning.

Utvalget finner det påkrevet at Nordisk Råd og dets organer vil få anledning til å uttale seg om budsjettet for nordiske samarbeidsprosjekter. Prosedyren for budsjettbehandlingen vil bli vurdert nærmere for Nordisk Råd tar opp drøftinger med Nordisk Ministerråd med sikte på å gjøre kontakten mellom angjeldende organer så effektiv som mulig. Utvalget går ut fra at man kommer fram til en tilfredsstillende løsning for behandlingen av 1976-års budsjett.

Utvalget er enig i at drøftinger bør finne sted med sikte på et mer

rasjonelt opplegg for den formelle rapportering i form av beretninger og meldinger.

3. Rek.nr. 12/1973 har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å nøye følge utviklingen innen Det europeiske fellesskap, og i god tid behandle de problemer som kan oppstå for det økonomiske samarbeid mellom de nordiske land på grunn av deres ulike tilknytningsformer til EF.”

I den foreliggende beretning fremheves at utstrakt samarbeid finner sted i ulike former når det gjelder spørsmål som behandles i EF. Det gjelder bl. a. tekniske forskrifter på kull- og stålområdet som følge av Finlands, Norges og Sveriges avtaler med CECA.

Andre EF-spørsmål som økonomisk utvalg tillegger stor betydning er bl. a. opprinnelsesreglene som gjelder i avtalene med EF og EFTA-konvensjonen. Utvalget ser med tilfredshet at det er nær kontakt mellom de nordiske land når det gjelder løsningen av de problemer som disse regler medfører.

Utvalget har notert seg at vedkommende embetsmannskomiteer og Ministerrådets sekretariat har i oppdrag å følge den videre utvikling av De europeiske fellesskap. Rekommandasjonens intensjon synes derfor oppfylt.

Utvalget tar meldingen om rek.nr. 12/1973 til etterretning og går ut fra at rådet gjennom C 1 vil bli orientert om det videre samarbeid på dette området. Utvalget mener derfor at rekommandasjonen kan avskrives.

4. Rek.nr. 13/1973 har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holding under de kommende GATT-forhandlinger.”

I sin beretning uttaler Ministerrådet at det vil sørge for at det på alle områder hvor det kan ha praktisk betydning blir bibeholdt en nær kontakt såvel mellom hovedstedene som mellom forhandlingsdelegasjonene i Geneve.

Utvalget vil for sitt vedkommende understreke betydningen av en stadig øket liberalisering av verdenshandelen og en bedre balanse mellom utviklede land og u-land, når det gjelder fordelingen av de fordeler som større verdenshandel fører med seg.

Utvalget tar orienteringen om rek.nr. 13/1973 til etterretning.

5. Utvalget ser med tilfredshet at det foregår et utstrakt nordisk samarbeid vedrørende de internasjonale valutaspørsmål og er enig i de synspunkter som ble framholdt fra nordisk side vedrørende retningslinjene for et reformert valutasystem.

6. Utvalget har med interesse bemerket Ministerrådets beslutning om å foreslå at det i 1975 stilles ytterligere 10 mill. s.kroner til disposisjon for Fondet for teknologi og industriell utvikling.

Utvalget har for sitt vedkommende ikke noe å bemerke til den prioritering av programområder og delområder som er nevnt i beretningen. Utvalget tar til etterretning tilleggsopplysning om at Nordisk Industriefonds styre hittil har besluttet å reservere i alt ca 2,5 mill. s.kr for bl. a. Nordtests virksomhet (sekretariatet 0,2 mill. s.kr. og prosjekter 0,8 mill. s.kr.) samt prosjekter angående sjøredningsutrustning, miljøvernteknikk og handicaphjelpemidler. Et stort antall søknader er under behandling.

7. Nordtest antas å ville få en viktig oppgave som samarbeidsorgan på prøvings- og kontrollområdet med sikte på å oppnå en samordnet og rasjonell utnyttelse av tilgjengelige tekniske ressurser i de nordiske land. Utvalget viser for övrig til sin betenkning i anledning medlemsforslag A 388/e om forhandlinger med EF vedrørende gjensidig godkjenning av testresultater. Det vil være naturlig å benytte Nordtest som utredningsorgan innenfor eventuelle dröftinger mellom de nordiske land på den ene siden og EFTA og EF på den annen om forutsetningene for utarbeidelse av standarder og godkjenning av testresultater. Utvalget har fått den tilleggsopplysning at man i EFTA er kommet betydelig lengre med hensyn til samarbeidet vedrørende testresultater enn i EF. Utvalget forutsetter at Nordtest i første omgang tar hensyn til det arbeid som pågår innen EFTA.

Utvalget har tatt til etterretning at styret i Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling har reservert 200 000 s.kroner til Nordtest's sekretariatvirksomhet.

8. Utvidet nordisk samarbeid på de metrologiske (måltekniske) områder synes å by på konkrete fordeler av teknisk og ökonomisk art for de nordiske land. Utvalget er derfor enig med Ministerrådet i at en videre utbygging av samarbeidet blir støttet. Utvalget går ut fra at spørsmålet om prosjektfiansiering ved hjelp av Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling kan bli aktuelt.

9. Rek.nr. 14/1973 har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid og at resultatet av utredningen kan legges fram for Nordisk Råds hovedsamling i 1974.”

Det er ikke framlagt noen særskilt utredning, men Ministerrådet uttaler i sin beretning at ”det lenge har funnet sted et verdifullt samarbeid når det gjelder el-kraft innen Nordel og når det gjelder atomenergi innen det nordiske kontaktorgan for atomenergispørsmål. Man anser imidlertid at spørsmålet om et nordisk samarbeid innen energisektoren i alminnelighet rommer så mange uavklarede problemer at den overenskomst man kunne nå til enighet om i dag måtte bli av et ytterst generelt tilsnitt, dersom man ikke skulle risikere at den senere ville bremse snarere enn befordre det nordiske energisamarbeid. Hertil kommer at det nå finnes en nordisk embetsmannskomite for industri- og energi-

politikk hvorigjennom de nordiske land løpende kan holde seg i kontakt om disse spørsmål. Ministerrådet har besluttet at det innenfor embetsmannskomiteens rammer skal iverksettes et utredningsarbeid til belysning av de nordiske lands energisituasjon. Behovet og mulighetene for en ytterligere utbygging av samarbeidet bør herunder vurderes.

Blant de områder som vil bli drøftet er foruten produksjon og forsynings-situasjonen på kortere sikt også samråd om prognose- og planleggingsarbeid samt forsknings- og utviklingsarbeid på energiområdet, herunder brukersiden. På sistnevnte område er problemene delvis likeartede i alle land og en stor del av forsknings- og utviklingsarbeidet skjer i statlig regi.’’

Ökonomisk utvalg er oppmerksom på at et nordisk samarbeid innen energisektoren byr på mange uavklarede problemer. Det er derfor nødvendig at disse blir nærmere utredet før man tar standpunkt til spørsmålet om inngåelse av en nordisk overenskomst på dette område. Utvalget går ut fra at den utredning som Nordisk embetsmannskomite for industri- og energipolitikk skal iverksette, blir påskyndet mest mulig, slik at man snarest kan få tilstrekkelig grunnlag for bedømmelsen av i hvilke former det nordiske samarbeid på energipolitikken bør foregå.

Utvalget tar orientering om rek.nr. 14/1973 til etterretning.

Utvalget har fra Nordisk Ministerråd mottatt skriftlig redegjørelse datert 12. februar 1974 om den siste utvikling vedrørende forsynings-situasjonen på energiområdet. På ökonomisk utvalgs møte 16. s. m. ga Ministerrådet muntlig orientering om nordisk energisamarbeid på lengre sikt.

Det framgår av redegjørelsene at under hele oljekrisen har man savnet oppgaver over produksjon, konsum og lagerendringer for så vidt angår olje. Ifølge den amerikanske regjeringens oversikt ved konferansen i Washington var råoljeproduksjonen i september 1973 ca. 47,8 mill. barrels pr. dag. Da produksjonen var på det laveste nivå (november 1973) belöp den seg til ca. 43,2 mill. barrels pr. dag. For hele året 1974 beregner U.S.A. at produksjonen på årsbasis vil kunne stige til ca. 51.4 mill. barrels pr. dag.

De vesentlig høyere energikostnader vil påvirke den nordiske industris konkurranseevne, særlig innenfor basindustriene. Det synes å foreligge muligheter for samarbeid mellom de nordiske lands industrier med hensyn til markedsbedømmelse og utvikling av nye energibesparende produksjonsmetoder.

De oljeproduserende land tar sikte på i større utstrekning å selge sin olje direkte til konsumentlandene, gjerne i bytte med industrivarer og teknisk bistand. Slike bilaterale avtaler vil kunne medføre problemer for små land som vanskelig kan levere motytelser av samme slag som stormaktene. For noen av de nordiske land vil samråd være naturlig når det gjelder de langsiktige oljeforsyninger.

Utbyggingen av kapasiteten for raffinering av råoljen kan også bli et aktuelt emne for nordisk samarbeid.

Det ble vidare pekt på at muligheten for å redusere oljens relative andel av energiforsyningen i de nærmeste 10 år vil avhenge dels av økt utnyttelse av vannkraft og bygging av kjernekraftverk. En omfattende utbygging av kjernekraftverk kan motivere et nært nordisk samarbeid på dette område. Det samme gjelder spørsmål vedrørende kjernebrensel.

Til slutt ble omtalt samarbeidsmulighetene for så vidt angår anvendelsen av energi.

Utvalget tar nevnte redegjørelse til etterretning.

10. Utvalget har med tilfredshet notert seg at arbeidet med integrasjon av de nordiske byggemarkeder er intensivert og at det er utarbeidet en detaljert plan for oppfølgingen av Ministerrådets handlingsprogram. Man har ikke noe å bemerke til de utredningsoppdrag som er satt i gang vedrørende samordning av byggenormer og byggebestemmelser i de nordiske land, samt standardisering.

I utvalgets betenkning angående C 1/1973 ble det bl. a. pekt på at listen over prioriterte arbeidsoppgaver burde utvides med følgende tre emner for nærmere undersøkelse:

a) Spørsmålet om en samordning av kravene til arbeidskraftens utdanning for ulike arbeidsoppgaver, samt rekruttering og utdanning til byggeyrket,

b) Spørsmålet om en kartlegging og eliminering av kartellavtaler over grensene i Norden og andre konkurransebegrensende tiltak med sikte på å garantere en effektiv og rasjonell produksjon og distribusjon, og

c) Spørsmålet om en samordning av krav til teknisk og finansiell kompetanse vedrørende byggeforetak i Norden.

Utvalget tar til etterretning de mottatte tilleggsopplysninger om at spørsmålet under pkt. a) vil bli behandlet av embetsmannskomiteen for arbeidsmarkedsspørsmål, at spørsmål under pkt. b) for så vidt angår anbudsreglene et tatt opp i et særskilt utredningsprosjekt, samt at spørsmål under pkt. c) vil i første omgang bli utredet av en av medlemmene i embetsmannskomiteen for byggespørsmål.

11. Rek.nr. 22/1969/e har følgende ordlyd:

“Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftningen och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgrensarna.”

Utvalget støtter Ministerrådets beslutning om utvidet regionalpolitisk samarbeid med sikte på øket likhet i den regionalpolitiske planering, gjensidig informasjonsutveksling, samordning av de regionalpolitiske støttetiltak, samt øket konkret samarbeid i grenseområdene. Man er klar over at arbeidet med disse spørsmål er omfattende og tidkrevende og finner det forståelig at den nyopprettede Nordiske embets

mannskomite for regionalpolitikk bare i begrenset utstrekning har vært i stad til å foreslå konkrete tiltak.

Ökonomisk utvalg forutsatte i sin betenkning angående meldingen om rek.nr. 22/1969 til 21. sesjon angående grensekommunalt samarbeid at Ministerrådet i anledning av den framlagte rapport fra Den nordiske kommunalrettskomite skulle treffe beslutning om videreføring av det grensekommunale samarbeid med sikte på å utarbeide et utkast til en nordisk samarbeidsavtale på dette område. Utvalget har med tilfredshet notert seg Ministerrådets beslutning om utarbeidelse av et forslag til en slik avtale.

Et effektivt og utvidet regionalpolitisk samarbeid over de nordiske riksgrenser vil etterhvert kreve bruk av betydelige finansielle ressurser. Det vil gjelde forskningsprosjektene og ikke minst gjennomføringen av de samordnede regionalpolitiske tiltakene.

Det bör foretas en utredning om finansieringen av et slikt utvidet samarbeid og resultatet av utredningen bör legges fram for Nordisk Råd.

Utvalget tar orienteringen om rek.nr. 22/1969/e til etterretning.

12. Rek.nr. 5/1970/e har følgende ordlyd:

”Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att öka bidragen till de nordiska varudeklarationsorganen i syfte att stärka det nordiska varudeklarationssamarbetet samt att anmoda de nordiska varudeklarationsorganen att redovisa sin planläggning av det fortsatta nordiska varudeklarationssamarbetet samt att i ljuset härav överväga vilka ytterligare åtgärder som eventuellt påfordras från regeringarnas sida för att säkerställa ett effektivt nordiskt varudeklarationssamarbete.”

I meldingen om denne rekommandasjon vises det til Nordisk komite for konsumentspørsmåls rapport om samordning og koordinering av det nordiske samarbeid på konsumentområdet hvor det foreslås at komiteen omdannes til en embetsmannskomite for konsumentpolitikk under Nordisk Ministerråd.

Utvalget vil henlede oppmerksomheten på medlemsforslag A 380/e vedrørende organisatorisk samordning av de nordiske samarbeidsorganer på konsumentområdet. Det viser videre til utvalgets betenkning i anledning medlemsforslaget.

Det forutsettes at det i C1/1974 omtalte forslag til handlingsprogram for konsumentområdet blir forelagt for økonomisk utvalg for uttalelse.

Utvalget tar meldingen om rek. nr. 5/1970/e til etterretning og anser spørsmålet ferdigbehandlet for så vidt angår denne sak.

13. Beskrivelsen av det nordiske samarbeid i spørsmålet om bistand til utviklingslandene foranlediger ingen spesiell reaksjon fra utvalgets side. Utvalget har med tilfredshet notert seg at en utredning om det fortsatte nordiske bistandssamarbeid og de mest hensiktsmessige former herfor ventes å foreligge i begynnelsen av 1974. Man ber om å få tilsendt utredningen til eventuell uttalelse.

Utvalget foreslår,

I. at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C 1/1974 vedtar følgende uttalelse:

Nordisk Råd forutsetter at den foretatte utbygging av organisasjonene for det nordiske samarbeid vil medføre en raskere gjennomføring av handlingsprogrammet og utvidelse av samarbeidet.

Nordisk Ministerråds redegjørelse for arbeidet med beretning C1 bør finne sted en gang i november-desember, fortrinnsvis i den første del av perioden. Presidiet har besluttet at det skal foretas en utredning om det forum hvor redegjørelsen bør finne sted.

Nordisk Råd vil etter nærmere vurdering drøfte med Ministerrådet prosedyren for budsjettbehandlingen.

Nordisk Råd ser med tilfredshet at det er nær kontakt mellom de nordiske land når det gjelder løsningen av de problemer opprinnelsesreglene, som gjelder i avtalene med EF og i EFTA-konvensjonen, medfører.

Rådet vil i forbindelse med GATT-forhandlingene understreke betydningen av en stadig øket liberalisering av verdenshandelen og en bedre balanse mellom utviklede land og u-land, når det gjelder fordelingen av de fordeler som større verdenshandel fører av seg.

Rådet er enig i de synspunkter som ble framholdt fra nordisk side med hensyn til retningslinjene for et reformert valutasystem.

Nordisk Råd har med interesse merket seg Ministerrådets beslutning om å foreslå at det i 1975 stilles ytterligere 10. mill. s.kr. til disposisjon for Fondet for teknologi og industriell utvikling. Nordisk Råd har ikke noe å innvende mot den foreslåtte prioritering av programområder og delområder som er nevnt i beretningen og anmoder om at Nordisk Råd blir orientert om godkjente prosjekter.

Nordtest bør benyttes som et utredningsorgan ved eventuelle drøftinger mellom de nordiske land og EF om forutsetningene for utarbeidelse av standarder og godkjenning av testresultater. Det vises forøvrig i denne forbindelse til økonomisk utvalgs betenkning i anledning medlemsforslag A 388/e om forhandlingene med EF vedrørende gjensidig godkjenning av testresultater. Nordisk Råd tar til etterretning at styret i Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling har reservert 200 000 s.kr. til disposisjon for Nordtest's sekretariatsvirksomhet.

Rådet er enig i at videre utbygging av det nordiske samarbeid på de metrologiske områder blir støttet.

Rådet tar til etterretning Nordisk Ministerråds tilleggsredagjørelse om den siste utvikling vedrørende energiforsyningene og mulighetene for nordisk energisamarbeid på lengre sikt.

Rådet har merket seg at arbeidet vedrørende integrasjon av de nordiske byggemarkeder er intensivert. I rådets uttalelse vedrørende C1/1973 ble prioriteringslisten over arbeidsoppgaver supplert med tre nye problemområder. Rådet tar til etterretning de mottatte tilleggsopplysninger, om de utredninger som er påbegynt vedrørende disse emner.

Rådet har med tilfredshet notert seg Ministerrådets beslutning om utarbeidelse av et forslag til samarbeidsavtale på det regionalpolitiske området. Nordisk Råd vil forøvrig henstille at det foretas en utredning om finansieringen av utvidet grensekommunalt samarbeid. Resultatet av utredningen bør legges fram for Nordisk Råd.

Når det gjelder Ministerrådets beslutning om å omdanne Nordisk komite for konsumentspørsmål til en embetsmannskomite innenfor Nordisk Ministerråds organisasjon, vises til medlemsforslag A 380/e vedrørende organisatorisk samordning av de nordiske samarbeidsorganer på konsumentområdet og dets behandling i plenum.

Nordisk Råd har med tilfredshet notert seg at en utredning om det fortsatte nordiske bistandssamarbeid og de mest hensiktsmessige former herfor ventes å foreligge i begynnelsen av 1974. Rådet imøteser utredningen tilsendt for eventuell uttalelse.

II. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 22/1969/e, 13/1973/e og 14/1973/e til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

III. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 5/1970/e og 12/1973/e til etterretning og avskriver nevnte rekommandasjoner.

Stockholm, den 18 februar 1974.

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (cp)</i>
<i>Ragnar Christiansen (A)</i>	<i>Knud Enggaard (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Anker Jørgensen (S)</i>
<i>Lars Korvald (Kr. F)</i>	<i>Eric Krönmark (m)</i>
<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>	<i>Matthias A. Mathiesen (Sj)</i>
<i>Odvar Nordli (A)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
	Formann
<i>Rolf Sellgren (fp)</i>	<i>Jón Skaftason (F.)</i>
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomijoja (Sd)</i>
<i>J. F. Øregaard (Jvfl)</i>	

*BILAGA 5***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)***Inledning*

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgiven berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet har anmodats avge yttrande över följande avsnitt i berättelsen: *Kapitel I* Det nordiska samarbetet — Ministerrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet (i berörda delar), *Kapitel III* Kulturellt samarbete.

Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden i Köpenhamn den 14 januari 1974 samt i Stockholm den 16 och 18 februari 1974. I ärendets behandling i utskottet deltog den 16 februari 1974 undervisningsminister Tove Nielsen, Danmark, och den 18 februari 1974 justitsminister og minister for kulturelle anliggender Nathalie Lind, Danmark, undervisningsminister Ulf Sundqvist och minister Marjatta Väänänen, Finland, samt statsrådet Bertil Zachrisson, Sverige.

Allmänna synpunkter

Kulturutskottet konstaterar inledningsvis, att de delar av ministerrådets berättelse, som behandlar kulturektorn, väsentligen formar sig till en redogörelse för den verksamhet som under år 1973 har bedrivits med stöd av det nordiska kulturavtalet av de nya organ som tillskapats. Utskottet finner det riktigt, att en fyllig sådan redovisning ges i ministerrådets berättelse.

Ministerrådets berättelse bör dock även förverkliga ett andra, framåtriktat huvudsyfte, nämligen att även "redogöra för planerna för det fortsatta samarbetet". I detta avseende kan vissa invändningar riktas mot årets berättelse. Den saknar en samlad redogörelse för det planeringsarbete för innevarande år och på längre sikt, som under 1973 vidareförts inom kulturavtalets organ.

Kulturutskottet är väl medvetet om, att fjolårets ministerrådsberättelse, vad kulturektorn beträffar, innehöll ett handlingsprogram för åren 1973—1975, vilket dessutom kompletterades av ett vidlyftigare principiellt handlingsprogram ("Planer för kultursamarbetet för åren 1973—1975", tryckt i *NU* 1972:8). Årets berättelse innehåller också i sitt kulturavsnitt flerstädes konkreta upplysningar om planering på olika samsarbetsområden. I fjolårets berättelse meddelades dock uttryckligen, att det handlingsprogram som fastställdes i december 1972 för de tre kommande åren, skulle komma att vara underkastat en kontinuerlig vidareföring och omprövning, med andra ord att det skulle komma att röra sig om en rullande planering. Vidare bedrivs inom kulturavtalets organ bered-

ning av ett långsiktigt handlingsprogram, som sträcker sig ett antal år framåt i tiden utöver 1975. Vad kulturutskottet efterlyser, är således en samlad redovisning för huvudpunkterna i det framåtriktade planeringsarbetet, inbegripet eventuella ändringar och omprioriteringar i det gällande treåriga handlingsprogrammet, vid vars tillkomst kulturutskottet aktivt medverkat. Behovet av en ajourföring i detta avseende kommer i nästa års berättelse att vara än mera påtagligt.

Nordiska rådet antog under sin 21:a session (vid 1:a respektive 2:a samlingen) på förslag av kulturutskottet tvenne yttranden rörande kulturavsnittet i fjolårets ministerrådsberättelse (*yttrande nr 4* respektive *nr 6*). Av dessa yttranden innehöll det första, vid sidan av annat innehåll, en uppmaning om en betydande höjning av årsanslaget till Nordiska kulturfonden, medan det senare yttrandet gjordes till förmån för en avsevärd successiv höjning av den nordiska kulturbudgeten, med början redan från år 1975. Kulturutskottet har för egen del erhållit — eller kommer inom en nära framtid att erhålla — ministerrådets reaktioner på dessa yttranden, så långt reaktioner vid denna tidpunkt kan fås. Detta har skett vid de gemensamma överläggningar som den 8 och den 25 oktober 1973 har hållits mellan kulturutskottet och ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). Kulturutskottet vill emellertid här framhålla, att en formell redovisning av ministerrådets reaktioner på yttranden från Nordiska rådet i framtiden borde inryckas i ministerrådets berättelse, bl. a. emedan kännedomen om ställningstagandena på så sätt enklast och effektivast bringas till hela rådets kännedom.

Redovisningen av kultursamarbetet i den inledande översikten

Det första kapitlet av ministerrådets berättelse utgör en översiktlig framställning av ministerrådets verksamhet över hela samarbetsfältet, kultursektorn inräknad. Den i och för sig förståeliga strävan att beskriva verksamhet och organisation i termer som täcker hela fältet har emellertid lett till generaliseringar, som ur kultursektorns synpunkt — på grund av dess särställning genom kulturavtalet och kulturbudgeten — inte bara är förenklande utan i vissa fall direkt missvisande. Kulturutskottet avser särskilt de korta avsnitt som gäller budgetbehandlingen, där varje omnämnande av den nordiska kulturbudgeten och den numera fasta praxis för samarbetet som utbildats mellan Nordiska rådets kulturutskott och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) saknas. Detsamma gäller redogörelsen för planerna på samråd mellan ministerrådet (varmed här sannolikt avses sammansättningen samarbetsministrarna) och ett forum bestämt av Nordiska rådet, i fråga om ministerrådsbeslut av den typ som redovisas i C 1. Även i detta avseende existerar inom kultursektorn en tämligen väl inarbetad samarbetsrutin, dels genom budgetsamråden och dels genom samråden om budgeterings- och handlingsplaner på längre sikt.

Kulturutskottet utgår från att de nämnda formuleringarna endast avser ett förebådat samarbete inom övriga sektorer av samarbetet. Om en likformighet enligt de uppskisserade riktlinjerna åsyftas, skulle detta för kultursektorns del innebära en kraftig sänkning av ambitionsnivån när det gäller parlamentariskernas inflytande och även stå i konflikt med stadganden i kulturavtalet.

I avsnittet "Kontakter med Nordiska rådet" framhålles även att en mera rationell uppläggning av den formella rapporteringen från ministerrådet till Nordiska rådet i meddelanden och berättelser bör diskuteras. Kulturutskottet kan instämma häri och vill i detta avseende hänvisa till den skrivelse utskottet i augusti 1973 tillsände presidiet med hemställan om kontakt med ministerrådet bl. a. om enhetligare och effektivare rapportering. Kulturutskottet vill dock fästa rådets uppmärksamhet vid att en betydelsefull förändring i formerna för rapporteringen redan har vidtagits av ministerrådet med föregripande av eventuellt resultat av sådana diskussioner som ministerrådet föreslagit. Utskottet avser det faktum, att inte mindre än 30 meddelanden om rådsrekommendationer ansetts besvarade genom ministerrådets berättelse. Bl. a. på grund av att varje samsamarbetssektor endast har kunnat tilldelas ett begränsat utrymme i berättelsen, och emedan kultursektorn har relativt sett långt flera rekommendationer än de övriga, har rapporteringen i vissa fall blivit otillfredsställande knapphändig.

Kulturellt samarbete 1973

Det egentliga kulturavsnittet i berättelsen, kapitel III, omfattar en redogörelse för samarbetets organisation, ett avsnitt om generella frågor samt redogörelser för verksamheten på samtliga de tre undersektorerna inom kultursamarbetet, nämligen forskning, undervisning och allmänkulturell verksamhet.

När det gäller samarbetets organisation är det skäl att konstatera, att arbetsformerna nu synes ha stabiliserat sig. Utskottet meddelade i sitt första betänkande rörande fjolårets berättelse, att det skulle komma att fästa speciell uppmärksamhet vid de rådgivande kommittéernas verksamhet under det kommande året, emedan utskottet mot bakgrund av kommittéernas dittillsvarande verksamhet hyste farhågor för att de inte skulle komma att uppfylla den roll som tilldelats dem enligt kulturavtalet. Utvecklingen under det gångna året visar emellertid att kommittéerna numera uppnått effektiva arbetsformer och utfört ett betydande arbete, inte minst som remissorgan för Nordiska kulturfonden.

Kulturutskottet vill i detta sammanhang uttrycka sin tillfredsställelse över det betydelsefulla samarbete mellan Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) och kulturutskottet som under år 1973 fortsatt och vidareutvecklats i klart positiv riktning. Fyra gemensamma sammanträden har hållits, två i samband med utskottets möten under

21:a sessionens första och andra samling och två med ministerrådet som inbjudare.

I avsnittet om generella frågor redogörs för de justeringar av budget-proceduren som ägt rum under året. Kontakterna om budgeten mellan fack- och finansministerierna på nationell och nordisk nivå har formaliserats och i fråga om budgetsamråden mellan ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) och kulturutskottet har den förändringen vidtagits, att årsbudgeten och långsiktsplaneringen numera kan upptas till behandling vid bägge de årliga mötena. Detta medför ur kulturutskottets synvinkel framför allt den fördelen, att utskottet kan föra fram önskemål beträffande kulturbudgetens nivå och innehåll redan tidigt på hösten året innan budgeten fastställs, d.v.s. över ett år innan budgeten träder i kraft. Vad gäller själva tidpunkten för det budgetsamråd som hålls i februari, har man, när det gäller behandlingen av 1975 års kulturbudget, överenskommit om en framskjutning av mötet med omkring två veckor till mitten av februari. En bedömning av effekterna av den sistnämnda förändringen är det ännu inte möjligt att företa.

Som bilaga till kulturkapitlet medföljer en översikt av verksamhetsbudgeten för det nordiska kultursamarbetet 1974. Utskottet vill i detta sammanhang som ett önskemål för framtiden betona, att även en översikt av de medel som använts under tidigare år med fördel kunde införas som bilaga till ministerrådsberättelsen.

När det gäller den konkreta verksamheten under året, finner utskottet att året 1973 jämfört med år 1972 inneburit en avsevärd aktivitetsökning inom kultursamarbetet. Detta gäller särskilt den planerings- och evalueringsverksamhet som inletts inom eller under ledning av kultursekretariatet. En rad betydelsefulla utredningar har igångsatts, bland vilka särskilt kan nämnas den utredning om nordiskt TV-samarbete, som tillsattes i februari 1973 och som har avgivit en mellanrapport om sitt arbete till 22:a sessionen. Under året har även det nya vulkanologiska institutet och sameinstitutet inletts sin verksamhet. Arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna har förts vidare och resulterat i en rad större utredningar. En stödordning för nordiskt ungdomssamarbete, försöksvis finansierad över ministerrådets dispositionsmedel, har börjat fungera under år 1973.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet beträffande de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande: Nordiska rådet uttrycker önskemål om att ministerrådets berättelse i framtiden måtte innehålla: 1) uttrycklig redogörelse även för sådant planeringsarbete, som utan att under ifrågavarande år ha resulterat i nya handlingsprogram, dock innebär revision av gällande handlingsprogram eller förberedelse för ett nytt

sådant, 2) redogörelse för reaktionen inom ministerrådet på de yttranden som Nordiska rådet antagit med anledning av ministerrådets berättelse till föregående session, 3) räkenskaps-sammandrag för de medel som använts för nordiskt kultursamarbete enligt verksamhetsbudgeten för det år som föregått det år då ministerrådets berättelse uppgjorts.

Nordiska rådet uttalar vidare, när det gäller ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1973, att en viss oklarhet präglar framställningen av samverkan mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet rörande budgetfrågor och ministerrådsbeslut, närmast beroende därpå, att det samarbete, som i enlighet med det nordiska kulturavtalet etablerats mellan kulturutskottet som av Nordiska rådet utsett forum och Nordiska ministerrådet i sammansättningen kultur- och undervisningsministrarna, icke har redovisats i detta sammanhang.

Ytterligare önskar Nordiska rådet understryka, att formerna för en rationalisering av rapporteringen till Nordiska rådet i meddelanden och berättelser bör utredas i samarbete mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Samtidigt anmäler kulturutskottet, att det har för avsikt att efter sessionens första samling fortsätta behandlingen av de till utskottet hänvisade avsnitten i berättelsen rörande det nordiska samarbetet.

Stockholm den 18 februari 1974

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi P. Gíslason (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
Förman	
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Jørgen Peder Hansen (S)</i>
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>
<i>Liv Stubberud (A)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>

Berättelse

från Nordiskt kollegium för viltforskning 1973

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Kollegium for Vildtforskning (NKV) har i 1973, der er Kollegiets første egentlige funktionsår, afholdt to kollegiemøder, henholdsvis i Ås (Norge) i februar, og på Kalø (Danmark) i oktober. M. h. t. Kollegiets sammensætning henvises til beretning for 1972. Kollegiet vil fremover afholde to møder årligt (i henholdsvis februar og september—oktober) vekslende mellem medlemslandene.

Kollegiets virksomhed

I 1973 har Kollegiet afholdt et symposium for hjortevildtforskere (Songli, Norge i april), hvorunder intensiveret forskningssamarbejde planlagdes. Der nedsattes således flere special-arbejdsgrupper, hvoraf en der varetager standardisering af måltagning allerede har holdt det første arbejds møde.

For 1974 er planlagt symposier for rypeforskning (Norge) og telemetri, samt arbejdsgruppemøder bl. a. vedrørende sæler i Østersøen og gråandeforskning.

Kollegiets forskningsprogram over andefuglebestande i Nordkalotområdet blev startet i 1973, idet der både i Finland, Sverige og Norge indsamledes rige erfaringer med henblik på arbejdet i de efterfølgende år. En arbejdsgruppe, bestående af de implicerede forskere samt Kollegiets formand og sekretær har haft to møder i 1973. Projektets hovedopgave er en primærinventering af fældningsområder for sædgæs og produktionsområder for andre andefugle, og vil også i 1974 og 1975 være Kollegiets væsentligste forskningsprojekt. Nordkalotområdet er et væsentligt produktionsområde for andefugle, der berører alle dele af Norden.

Kollegiet har i 1973 formidlet kortvarige udvekslingsrejser i et andet nordisk land for 37 vildtforskere, som arbejder med projekter af fællesnordisk interesse. I de næstkommende år vil der være afsat midler til dette formål, og forskere kan to gange årligt søge Kollegiet herom.

Med henblik på en forbedring af den internordiske orientering er i sommeren 1973 udgivet "Nordiske vildtforskningsprojekter — Katalog

over vildtforskningsprojekter i Danmark, Finland, Norge og Sverige 1972—73” (130 sider). Kollegiet har under overvejelse at udgive andre orienterende publikationer (f. eks. litteraturlister). Desuden undersøges behovet og muligheden for udgivelsen af et periodisk videnskabeligt tidsskrift for nordisk vildtforskning med henblik på øget kommunikation inden for Norden samt udadtil.

Budget

M. h. t. budget for Kollegiets tre første år (1973, 1974 og 1975) henvises til rapport for 1972. I 1973 var det samlede budget 130 000 Skr., og for 1974 er ansøgt om 147 000 Skr., hvilket indbefatter en 5 % dyrtidsregulering i forhold til det oprindelige tre-års budget. Budgettet er fordelt med 40 % fra Sverige og 20 % fra hvert af Danmark, Finland og Norge.

Kalø i december 1973

På kollegiets vegne

H. M. Thamdrup

Prof., dr. phil
repræsentant for Danmark
Kollegiets formand

A. Holm Joensen

Mag. scient.
Kollegiets sekretær

Berättelse

från Nordiska socialpolitiska kommittén

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

(Se C I, s. 623.)

Berättelse

från det tulladministrativa rådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Toldadministrativt Råd holdt sit årlige rådsmöde den 26.—28. juni 1973 i Akureyri.

Rådets to udvalg, det almindelige udvalg og tarifudvalget holdt desuden deres möder i årets löb.

Under rådets möde udvekslede man oplysninger om vigtige ændringer, der havde fundet sted siden rådets sidste möde blev afholdt, i landenes toldlovgivning. Deraf fremgik bl. a. at man i Danmark havde vedtaget en ny toldlovgivning på grund af landets tilslutning til Fællesmarkedet. Denne toldlovgivning gik især ud på at harmonisere de danske toldbestemmelser med de andre medlemslandes.

Der blev gjort rede for en ny toldlovgivning for Sverige der skal træde i kraft den 1. januar 1974.

Man gjorde rede for landenes handelsoverenskomster med Fællesmarkedet og endvidere samarbejdet mellem de resterende EFTA-lande.

Det fremgik, at et stort arbejde var blevet gjort i de forskellige lande for at rationalisere inddrivning af told og skat. Bl. a. gjorde man udførligt rede for EDB-udviklingen.

Af udvalgets redegørelser, der blev forelagt på mödet, fremgik det at der arbejdes på forskellige opgaver på rådets vegne, hvoraf man kan nævne:

1. Provisering af skibe og andre kommunikationsmidler med ufortoldede varer.
2. EF-forsendelsesprocedure og den indvirkning denne får på den nordiske vejtooldpasordning og TIR-reglerne.
3. Toldfrihedsreglerne for rejsende og salg fra tax-free shops.

På initiativ af det finske toldvæsen, var cheferne for toldadministrationerne i Danmark, Vest-Tyskland, Finland, Öst-Tyskland, Norge, Polen, Sverige og Sovjetunionen for første gang i næsten 50 år i dagene 2.—6. april 1973 samlet i Helsingfors til et toldmöde vedrørende toldkontrolproblemer. På mödet blev udvekslet oplysninger om kontrolorganisation i de forskellige lande og om smuglerisituationen i alminde-

lighed. Alle delegationer var enige om at gøre bekæmpelsen mod smugleri i almindelighed og især mod illegal trafik af narkotika mere effektiv. Repræsentanterne fra alle de deltagende lande var enige om nødvendigheden af nær kontakt og var parat til at udbygge kontakterne i fremtiden: udfra dette synspunkt har dette møde været af stor vigtighed.

På initiativ af norske toldmyndigheder afholdt man den 25.—29. september et regionalmöde med repræsentanter fra alle de nordiske lande og fra toldmyndighederne i England, Belgien og Vest-Tyskland. På mødet drøftede man et omfattende samarbejde mellem disse lande om foranstaltninger i almenhed mod smugling, bl. a. ved at begrænse proviantering af ufortoldede varer. Hensigten med dette møde var især den, at toldpersonalet kan udveksle oplysninger og erfaringer om deres daglige problemer.

Nordisk Toldadministrativt Råds næste møde vil blive holdt i Danmark i september 1974.

Reykjavík, den 20. december 1973

På Nordisk Toldadministrativt Råds vegne

Björn Hermannsson

Þorsteinn Ólafsson

Berättelse

från Nordiska sameinstituttet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

1. Instituttstyrets sammensetning

Styret består av tolv medlemmer med varamenn. Sju av medlemmene er oppnevnt etter forslag av Nordisk samekonferanse og fem etter forslag av regjeringene i de nordiske land.

Styremedlemmer oppnevnt etter forslag av regjeringene:

Danmark

Amanuensis Helge Kleivan, Institut for eskimologi,
Købmagergade 19, DK-1150 København K

Finland

Föredragande Fredrik Forsberg, undervisningsministeriet,
Fredsgatan 4, SF-Helsingfors

Island

Lektor Haraldur Olafsson, Einarsnes 18, I-Reykjavík

Norge

Førsteamanuensis dr. Anton Hoëm, Ivar Åsens vei 19 B, N-Oslo 3

Sverige

Överdirektör Lars Sköld, skolöverstyrelsen,
S-106 42 Stockholm

Styremedlemmer oppnevnt etter forslag av Nordisk samekonferanse:

Finland

Helvi Nuorgam-Poutasuo, Karhutie 25 H,
SF-00800 Helsingfors
Pekka Aikio, SF-99950 Karigasniemi

Norge

Ole Henrik Buljo, N-9520 Kautokeino
Jon Eldar Einejord, Sognsveien 102, D 12 N-Oslo 8
Sverre Fjellheim, N-9730 Karasjok

Sverige

Erik Pokka, S-981 00 Kiruna
 Ingvar Åhrén, Timmervägen 1, S-921 00 Lycksele

Varamenn:

Kultursekretærer Paula Tuomikoski-Leskelä, undervisningsministeriet, SF-Helsingfors
 Programsekretær Kathrine Johnsen, NRK N-9000 Tromsø
 Departementssekretærer Thomas Rönström, utbildningsdepartementet, Fack, S-103 10 Stockholm 2
 Anders Bær, N-9730 Karasjok
 Ole Einar Olsen, N-9520 Kautokeino
 Anne Hætta, N-9520 Kautokeino
 Gustaw Heikka, S-972 00 Gällivare
 Anders Persson, Purnu, S-970 13 Hakkasbyn
 Reino Feodoroff, SF-99870 Inari
 Erkki Jomppanen, SF-99800 Ivalo

2. Personalet

Instituttstyrer Aslak Nils Sara, Postboks 93, 9520 Kautokeino Tlf. 177 og 178 Kaitokeino
 Seksjonsleder for næringsliv, miljø og rettigheter: Oula Näkkäljärvi, Postboks 93, 9520 Kautokeino
 Seksjonleder for samisk språk og kultur: Alf Isak Keskitalo, 9520 Kautokeino
 Seksjonsleder for utdanning og informasjon: Per Mikael Utsi, 9520 Kautokeino
 Regnskapsfører: Johannes M. Anti, 9520 Kautokeino
 Sekretær: Marit Oskal, 9520 Kautokeino

3. Lokaler

Sámi Institut'ta har leid lokaler av Kautokeino kommune for en fem års periode. Bygget har en total størrelse på 852 m². Sámi Institut'ta har engasjert vaktmester og vaskehjelp.

4. Økonomisk oversikt

Revidert budsjett for 1972/73 (Dkr.):

1. Styrets utgifter	110.000,—
2. Lønninger og sos. utgifter	45.000,—
3. Kontorutgifter	104.000,—
4. Lokaler	16.000,—
5. Prosjekt/virksomhet	65.000,—
Sum	= 340.000,—

Budsjett for 1974 (Dkr.): 850 000,—

5. Instituttets virksomhet

Den samiske befolkning i Finland, Sverige og Norge er urbefolkning i sine områder og utgjør nasjonale, etniske grupper med egen kulturbakgrunn, eget språk og et tradisjonelt næringsgrunnlag. Det samiske folk har en sterk vilje til fortsatt å bygge og bo innen sine bosetningsområder og føre sine kulturtradisjoner videre. Samtidig har befolkningen et rimelig krav på å få del i den sosiale og økonomiske utvikling som foregår i de tre land, tilpasset samiske forhold.

Gjennom de samiske organisasjoner og offentlige komitéer og utvalg er det ført et betydelig arbeid for å utrede enkelte spørsmål av betydning for den samiske befolkning. Ved hjelp av instituttet kan arbeidet med de samiske spørsmål foregå kontinuerlig, planmessig og på bredt grunnlag.

Økonomisk har den samiske kulturen vært båret oppe av reindrift, jordbruk, fiske og fangst som basisnæringer. Typisk for samisk ervervsliv er kombinasjonsutnyttning av tilgjengelige ressurser. En viktig oppgave innen det næringsøkonomiske område vil være å utvikle nye driftsformer som kan øke utbyttet i de tradisjonelle næringer og utforme nye yrkeskombinasjoner. Videre må det undersøkes mulighet for å utnytte ressurser som tradisjonelt ikke har vært utnyttet i disse områdene. Den økonomiske planleggingen må skje med sikte på en rasjonell utnyttelse av de tilgjengelige ressurser og øket matproduksjon i disse utkantsdistriktene uten å skape forstyrrelser i naturen.

Et viktig spørsmål for den samiske befolkningen er rettighetsforholdene. Hvordan skal samene få større innflytelse i avgjørelser som er livsviktige for gruppens eksistens? Instituttet bør ganske snart ta opp arbeidet som belyser rettighetsspørsmålet i historisk perspektiv.

Som grunnlag for de politiske avgjørelser som tas i vår tid, får utredningsarbeid og forskning stadig større og avgjørende betydning. Det er derfor nødvendig med initiativ fra samenes side, ikke bare innen forskning, men også selv være med i planleggingsstadiet. Også her bør instituttet kunne gjøre mye gjennom konsulent- og servicevirksomhet.

Innen kultursektoren bør det være to hovedsiktemål:

1. Å bevare de tradisjonelle kulturytringer ved å registrere og beskrive disse.

2. Dertil må instituttet medvirke til at kulturytringer får vekstvilkår innen samenes dagligliv.

Kulturtradisjoner må ikke bare bevares, men også holdes levende. En av de viktigste kulturelementene er språket som instituttet kommer til å arbeide mye med både for å styrke det samiske språket og utvide dets anvendelse.

Et generelt spørsmål i vårt moderne samfunn er almen- og yrkesutdanning. Spesielt for den samiske befolkning har mulighetene til å erverve seg nye kunnskaper vært små. Innen dette felt må instituttet i

samarbeid med andre institusjoner og organisasjoner være med på å legge opp undervisningstilbudene som er tilpasset samenes krav og behov. Bl. a. bør instituttet være med på å bygge opp og gjennomføre voksenopplæringstilbudene, og drive kurs- og servicevirksomhet som ikke dekkes av andre institusjoner.

Sámi Institut'ta er altså en forsknings-, utdannings- og en serviceinstitusjon for den samiske befolkning.

Instituttstyret Aslak Nils Sara, seksjonsleder for næringsliv, rettigheter og miljø Oula Näkkäläjärvi og sekretær Marit Oskal tiltrådte pr. 1. november i år. De første månedene vil hovedsakelig gå med til oppbygging og detaljplanlegging av instituttet slik at instituttet kan komme i funksjon med sine arbeidsoppgaver ifølge formålsparagrafen fra nyttår av.

Sámi Institut'ta har vært representert ved Symposiet om "Samenes og sameområdenes rettslige stilling historisk belyst" ved Institutt for sammenlignende kulturforskning i Oslo 22.—25. november 1973 av instituttstyret A. N. Sara og seksjonsleder Oula Näkkäläjärvi; og ved "Arctic Peoples' Conference" i København 22.—25. november 1973 av instituttstyret A. N. Sara og formann i styret Ingvar Åhrén.

På anmodning av sameforeningene har Sámi Institut'ta også deltatt i lokale sameforeningers møter i Alta, Karasjok, Enontekiö og Inari.

Instituttet har lagt fram for styret et prosjektprogram for 1974 og 1975. Programmet er utarbeidet ut ifra dagsaktuelle problemstillinger i det samiske samfunn samt ønsker fra samiske organisasjoner, grupper og enkeltpersoner. Programmet inneholder prosjekter innen næringsliv, miljø rettsspørsmål, språk, kultur og utdanningssektor. Instituttstyret vil behandle arbeidsprogrammet på sitt møte i Inari 10.—11. januar 1974.

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor

(Överlämnad av Finlands regering)

I. Under år 1973 har samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor haft följande sammansättning

Finlands delegation: ordförande för delegationen har varit äldre regeringssekreterare Stig Segercrantz från statsrådets kansli och ledamöter ekonomirådet Yrjö Alaruikka, kommunalrådet Erkki Jomppanen, äldre regeringssekreterare Pentti Laasonen, politices doktor h.c. Karl Nickul och doktorn i veterinärmedicin Bengt Westerling och sekreterare t.f. yngre regeringssekreterare Unnukka Stenqvist.

Norges delegation: ordförande för delegationen har varit ekspeditionschef Helge Christensen från Landbruksministeriet. Ledamöter har varit byråsjef Erland Aalde, sekretær Hans J. Henriksen, som beviljades avsked den 29 oktober 1973 och i vars ställe utnämndes statssekretær Ole K. Sara, kontorschef Harald Samuelsberg och veterinär Paul Fjellheim.

Sveriges delegation: expeditionschef Berndt Erneholm från jordbruksdepartementet, vilken fungerat som delegationens ordförande. Ledamöter har varit professor Israel Ruong ända till 30 juni 1973, då han beviljades avsked, och efter honom rektor Lars Thomasson räknat från 1 juli 1973, renägaren Lars Utsi, avdelningsdirektör Åke Wikman, departementssekreterare Thomas Rönström och departementssekreterare Ulla B. Silén, sekreterare.

Ordförande i samarbetsorganet har under tiden 1 januari—3 december 1973 varit ordföranden för Sveriges delegation och under tiden därefter ordföranden för Finlands delegation.

II. Kulturutskottet sammanträdde den 30 augusti 1973 i Storlien. Rennäringsutskottet sammanträdde den 28 augusti 1973 i Storlien och den 3 december 1973 i Helsingfors.

Samarbetsorganet sammanträdde in pleno i Helsingfors den 4 december 1973.

Följande frågor har behandlats i samarbetsorganet eller i samarbetsorganets utskott:

1. Bekämpning av korm- och svalgbroms

Samarbetsorganet har närmast på basen av i Sverige företagna undersökningar behandlat möjligheten att i alla tre nordiska länder sam-

tidigt skrida till bekämpning av korm- och svalgbromsar genom behandling av renarna. Samarbetsorganet beslöt att rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att uppdraga åt resp. myndigheter att snarast och i samråde förarbeta och genomföra en kampanj för korm- och svalgbromsbekämpning samt att ställa till förfogande de medel som kan erfordras för ändamålet.

2. *Utbildning av renskötare*

Samarbetsorganet har behandlat frågan till en början i form av gemensam grundutbildning av renskötare. Då det har framgått, att grundutbildningen i varje land har skötts relativt långt redan på nationell nivå, har rennäringsutskottet berett frågan om åstadkommande av en samnordisk vidareutbildning för renskötare. Till frågan ansluter sig utredning av möjligheterna för medborgare i nordiskt land att erhålla studie-stöd vid studier i annat nordiskt land, varvid vidareutbildningen skulle kunna handhas genom elevutbyte.

Samarbetsorganet beslöt rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att genom stipendiefond eller i annan ordning öppna ekonomiska möjligheter för det egna landets renskötare att deltaga i renskötselutbildning i ett annat nordiskt land.

3. *Möjligheterna att förhindra massdöd av renar*

På grund av den massdöd som skett bland renar under senaste tiden har samarbetsorganet tagit upp frågan om undersökning av orsakerna till massdöden.

Samarbetsorganet beslöt rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att uppdraga åt vederbörande myndigheter och forskare att undersöka orsakerna till massdöd och möjligheter att i framtiden kunna förhindra densamma. Samarbetsorganet förutsatte att forskarna i resp. land etablerar en regelbunden kontakt med varandra i denna sak.

4. *Nordisk samefolkhögskola*

Vid plenarsammanträde den 15 december 1972 återremitterades frågan om grundande av en gemensam nordisk samefolkhögskola till kulturutskottet för beredning av en skrivelse i ärendet till de nordiska folkhögskolorna. Då sameinstitutet inrättats efter det ärendet kom före i samarbetsorganet ansåg kulturutskottet vid sitt sammanträde den 30 augusti 1973, att den till folkbildningsarbetet anslutna verksamheten snarare hör till sameinstitutets uppgiftsområde. Ärendet är under behandling i kulturutskottet.

5. *Övrigt*

Utöver ovanstående har samarbetsorganet behandlat bl. a. avgivande av utlåtande angående nordiska rådets medlemsförslag nr A 406/j om

samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden, frågan om förädling av renprodukter och handel med sådana och frågan om tillsättande av en samedelegation för upprätthållande av kontakt med samerna i Sovjetryssland, samt avgivande av yttrande till jordbruksdepartementet angående erläggande av ersättning för svenska renar som rivits av rovdjur i Norge. Dessutom har rennäringsutskottet tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att bearbeta insamlat material om driftsekonomiska undersökningar inom renskötseln.

Helsingfors den 4 december 1973

Stig Segercrantz

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om sammansättning av samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor

(Se Sak E 1, s. 1219)

Berättelse

från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Nordisk arbetsmarkedsutvalg er opprettet med heimel i Overenskomsten av 22. mai 1954 mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om felles arbeidsmarked og har den sammensetning og de oppgaver som er nevnt der.

For tiden har Nordisk arbeidsmarkedsutvalg følgende medlemmer:

Departementschef Gunnar Coln, Arbejdsministeriet

(Varamann: Konsulent Kaj Westergård, Arbejdsministeriet)

Arbejdsdirektør H. Borreschmidt, Arbejdsdirektoratet

(Varamann: Underdirektør Arne Nielsen, Arbejdsdirektoratet)

Kanslichef Keijo Liinamaa, Arbetskraftsministeriet

(Varamann: Kanslichef Lauri Korpelainen, Arbetskraftsministeriet)

Avdelningschef Asko Oinas, Arbetskraftsministeriet

Statssekreterare Rune Berggren, Arbetsmarknadsdepartementet

(Varamann: Departementsråd Arne Carlsson, Arbetsmarknadsdepartementet)

Generaldirektør Bertil Rehnberg, Arbetsmarknadsstyrelsen

(Varamann: Øverdirektør Gunnar Andersson, Arbetsmarknadsstyrelsen)

Departementsråd Berger Ulsaker, Kommunal- og arbeidsdepartementet

(Varamann: Ekspedisjonssjef Hans Arisholm, Kommunal- og arbeidsdepartementet)

Arbejdsdirektør Reidar Danielsen, Arbejdsdirektoratet

(Varamann: Underdirektør J. Tannæs Fjeld, Arbejdsdirektoratet)

En vesentlig del av arbeidet på Arbeidsmarkedsutvalgets område foregår i — eller blir forberedt i — underutvalg og arbeidsgrupper.

I 1973 har Nordisk arbeidsmarkedsutvalg hatt følgende underutvalg og arbeidsgrupper i virksomhet:

Underutvalget for yrkesrettledning

Underutvalget for harmonisering av lovgivning om trygd mot arbeidsløshet

Underutvalget for arbeidsmarkedsstatistikk og arbeidsmarkedsprognoser

Underutvalget for ikke-nordisk arbeidskraft

Underutvalget for arbeidsmarkedsforskning

Underutvalget for yrkesmessig attføring av yrkesvalghemmede
Arbeidsgruppen for felles nordisk videreutdanning av personale innen
arbeidsmarkedsorganene
Arbeidsgruppen for arbeidsmarkedsinformasjon

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg hadde møte i Moss i dagene 12.—13.
november 1973 og behandlet følgende saker:

Utviklingen på arbeidsmarkedet i de nordisk land
Nordisk tjenestemannsutveksling
Retningslinjer for nordisk formidlingssamarbeid
Rapporter fra underutvalg og arbeidsgrupper
Forholdet mellom Nordisk arbeidsmarkedsutvalg, Nordisk minister-
råd og partene i arbeidslivet
Ungdomsarbeidsløshet

Utvalget ble invitert til å holde sitt neste møte i Finland, sannsynlig-
vis i september 1974.

B. Vedrørende virksomheten i Nordisk arbeidsmarkedsutvalg og
nordisk arbeidsmarkedspolitisk samarbeid viser en til omtalen av disse
spørsmål under handlingsprogrammet.

C. Nordisk arbeidsmarkedsutvalg har ikke noe felles budsjett eller
felles sekretariat. Utgiftene ved virksomheten i utvalget bæres av hvert
enkelt land for seg.

Innen rammen for Nordkalottkomiteens arbeid samarbeider Finland,
Norge og Sverige om Nordkalottens yrkesopplæringscenter for voksne.
Utgiftene ved denne virksomheten forskutteres av Sverige og utlignes på
de deltakende land etter elevtallet.

D. Vedrørende framtidsplaner for virksomheten viser en til omtalen
under handlingsprogrammet.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

Efter framställning från Nordiska Rådet upprättade de fem nordiska ländernas regeringar år 1957 Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor som ett permanent samarbetsorgan med uppgiften "att nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkomma, innefattande bl. a. industriellt samarbete på reaktorområdet".

Kontaktorganet NKA har under år 1973 hållit två sammanträden, 15 februari i Stockholm och 6 september i Oslo. Vid sammanträdena har följande personer deltagit:

Danmark:

Departementschef H. H. Koch
Sekretariatschef H. von Bülow
Direktør R. Kayser
Professor A. R. Mackintosh
Sekretær N. A. Gadegaard

Finland:

Professor E. Laurila
Sektionschef M. Häkkänen
Industriråd, byråchef M. Mutru
Byråchef R. Müller
Överinspektör I. Mäkipentti

Norge:

Ambassadør H. Nord
Ass.direktør N. G. Aamodt
Underdirektør O. Austveg
Adm. direktør V. O. Eriksen
Avd.ingenjør K. Gussgard
Sekretær N. H. Noer
Underdirektør Ch. Owe
Konsulent K. Solem

Sverige:

Överingenjör S. Wennerberg
Direktör B. Aler

Professor G. Holte
Fil. lic. Å. Hultgren
Civilingenjör A. Larsson
Departementssekreterare B. Skala

Ingen representant från Island har kunnat vara närvarande vid årets sammanträden. Den av de nordiska kärnforskningsinstituterna gemensamt anställda nordiska medlemmen i den nordiska atomkoordineringskommittén NAK civilingenjör F. Marcus har likaså deltagit i egenskap av kontaktorganets exekutivsekreterare.

En kontaktmannagrupp förbereder jämte exekutivsekreteraren kontaktorganets möten och ser till att dess beslut verkställs. Kontaktmannagruppen har under året bestått av följande representanter från de nordiska länderna:

Danmark: Sekretariatschef H. von Bülow
Finland: Överinspektör I. Mäkipentti
Norge: Konsulent K. Solem
Sverige: Civilingenjör A. Larsson

Kontaktmannagruppen har under året haft fem sammanträden. Vid mötena har förutom kontaktmännen deltagit exekutivsekreteraren och N. A. Gadegaard, sekretär vid den danska atomenergikommissionen som ger gruppen sekretariatshjälp.

Olika slag av samarbete inom kärnenergiområdet initieras av kontaktorganet. NKA tar således — numera vanligen efter förberedelse av kontaktmännen och exekutivsekreteraren — eget initiativ till samarbete och föreslår då också de närmare arbetsformerna. Det mest omfattande samarbetet sker emellertid inom ramen för den nordiska atomkoordineringskommittén, som är ett samarbetsorgan mellan de nordiska kärnforskningsinstituterna, dvs. Atomenergikommissionens försöksanläggning i Risø i Danmark, Statens tekniska forskningscentral i Finland, Institutet för atomenergi i Norge och AB Atomenergi i Sverige.

Ingen central administrationsenhet ingår i det av NKA initierade nordiska samarbetet på kärnenergiområdet. För större gemensamma projekt o. d. åtar sig i allmänhet någon av deltagarorganisationerna det administrativa arbetet. Sekretariatsfunktionerna är för de olika samarbetsorganens del decentraliserad. Sålunda bistår sekretariatet vid den danska atomenergikommissionen i Köpenhamn med viss sekretariats-hjälp till kontaktorganet. NAK har för närvarande ett sekretariat vid AB Atomenergi i Studsvik och den nordiska arbetsgruppen för reaktorsäkerhet NARS ett sekretariat vid atomenergikommissionens försöksanläggning i Risø.

Samarbetet inom Nordiska arbetsgruppen för reaktorsäkerhet har fortsatt under år 1973. Ett stort antal sammanträden har hållits såväl i huvudgruppen som i de olika undergrupperna. NARS har nu färdigställt utkast till rekommendationer rörande säkerhetsredogörelse för

nukleära anläggningar. Utkasten har översänts till avtalsparterna som i sin tur skickat dem för yttrande till berörda institutioner. NARS:s arbetsgrupp för konstruktionskriterier för kärnkraftverk har slutfört sitt arbete. Förslaget från arbetsgruppen kommer nu närmast att behandlas av NARS:s huvudgrupp.

Kontaktorganet har i princip godkänt en förlängning av det nuvarande NARS-samarbetet. Ett förslag till nytt regeringsavtal har utarbetats och behandlas nu av de olika länderna.

Inom kontaktorganet har utarbetats förslag till överenskommelse om riktlinjer för kontakt mellan de nordiska länderna rörande nukleära anläggningar vid gränser mellan nordiska länder gällande säkerhetsfrågor. Det nordiska ministerrådet anslöt sig till riktlinjerna i förslaget vid sitt sammanträde de 7 december 1973.

Kontaktorganet har under året ägnat stor uppmärksamhet åt frågan om radioaktivt avfall från kärnkraftverk. Ett seminarium om hantering av lågaktivt avfall planeras att på NKA:s initiativ hållas i Sverige under våren 1974.

Den 1 januari 1973 inträdde Danmark som medlem av den europeiska gemenskapen EG. Detta har emellertid inte utgjort något hinder för fortsatt nordiskt samarbete.

Liksom tidigare har kontaktorganet under året behandlat en rad internationella frågor. Danmark och Sverige valdes i september 1973 till styrelseledamöter i det internationella atomenergiorganet IAEA. Beträffande OECD:s kärnenergiorganisation NEA har kontaktorganet särskilt diskuterat frågor kring arbetet rörande OECD:s energistudie samt olika frågor rörande Eurochemic. Under året har ett nytt treårsavtal ingåtts för Dragonprojektet, varvid Sverige fortsätter sitt deltagande som hittills, Danmark ingår som EG-medlem, medan Norge inte längre deltar i projektet.

Den nordiska atomkoordineringskommittén NAK har under året omorganiserats. En särskild institutchefskommitté har inrättats för överläggningar om allmänna frågor av gemensamt intresse. Chefskommittén har under året haft ett sammanträde. Det egentliga koordineringsarbetet har skett inom NAK, vars uppgifter nu sammanfaller med dem, som tidigare åvilade NAK:s arbetsutskott. NAK består av en direktionsmedlem och en kontaktman från vardera institutet samt av den samnordiska medlemmen, som också är kontaktorganets exekutivsekreterare, Finland representeras i NAK av Statens tekniska forskningscentral. NAK har sammanträtt sex gånger under året.

De årliga kostnaderna för gemensamma nordiska kärnenergiprojekt är f. n. av storleksordningen 10 milj. skr. Det säkerhetstekniska området har fått en allt större betydelse. Det största projektet, benämnt Marviken I, har en från NAK relativt fristående ställning med en särskild styrelse, bl. a. beroende på det stora inslaget av utomnordisk med-

verkan, i första hand från Västtyskland. Projektets experimentella fas har nu avslutats.

Fortsatta säkerhetstekniska arbeten i Marviken i ett nytt projekt, Marviken II, har under året börjat diskuteras och planeras. Detta projekt uppskattas kosta ca 50 milj. skr. under en tid av ca 4 år och innefattar nedblåsings- och nödkylningsexperiment jämte prov på ventiler för reaktorinneslutningar, allt avseende lättvattenreaktorer. Förutom med de nordiska länderna har projektet diskuterats med en större krets utom-nordiska intressenter.

Som ett nytt nordiskt säkerhetstekniskt samarbetsprojekt med en budget på ca 2,5 milj. skr. har vidare under året beslutats om ett utvecklingsarbete för studium av förloppet vid kylmedelsförlust i lättvattenreaktorer.

Andra områden, där samarbetsdiskussioner pågår inom NAK är tillförlitlighetsteknik, kontrollrumsutformning och stålforskning. Den viktiga frågan rörande bästa sättet att ge saklig information till allmänheten om kärnkraftens miljöproblem diskuteras i en särskild arbetsgrupp inom NAK.

Tre nya organisationer har under året tillkommit i olika nordiska länder, som samtliga sysslar med kärnkraftens säkerhet. Sålunda har Atomenergikommissionen i Danmark inrättat ett Tilsyn med nukleare anläggningar under ställt atomenergikommissionens förretningsutvalg med uppgift att handha den tekniska behandlingen av ansökningar om uppförandet av nukleära anläggningar.

I Norge har Statens Atomtilsyn inrättats under år 1973. Tilsynet handlägger bl. a. frågor rörande koncession av kärnenergianläggningar, ger drifttillstånd och skall löpande utöva tillsyn över dylika anläggningar.

Av stor betydelse för det nordiska samarbetet på reaktorsäkerhetsområdet har varit tillkomsten i Sverige av Delegationen för forskning rörande kärnkraftens säkerhets- och miljöfrågor som bl. a. delfinansierar arbeten i Marviken och betongtankprojektet och som allmänt stöder det nordiska samarbetet på kärnsäkerhetsområdet.

Tillkomsten under året av ett finskt reaktorsäkerhetsprogram har ytterligare förbättrat underlaget för nordiskt samarbete på området.

Kontaktorganet har under året fortsatt kontakten med Nordel, som är en av ledande nordiska elproducenter bildad organisation. Ett värdefullt informationsutbyte har förekommit. Ett av Nordel och kontaktorganet gemensamt anordnat symposium om tillförlitlighetsfrågor ägde rum i september i Helsingfors. Erfarenheterna från symposiet väntas leda till en överenskommelse om vissa åtgärder för en gemensam värdering beträffande utnyttjande av erfarenhetsmaterial från drift av kärnkraftverk. Kontakterna med Nordel har underlättats genom tillkomsten under året av ett speciellt kärnkraftutskott inom Nordel, där frågor av speciellt intresse för kontaktorganet handläggs.

Berättelse

om de nordiska språknämndernas samarbete 1973

(Överlämnad av Sveriges regering)

Samarbetet mellan de nordiska språknämnderna har fortgått efter samma riktlinjer som tidigare. Nämnderna har utväxlat publikationer och meddelanden om rådgivningsarbetet. I åtskilliga fall har nämnderna rådfört sig med varandra innan de har besvarat olika språkfrågor, t. ex. frågor rörande terminologi, och har strävat att komma fram till så gemensamma rekommendationer som möjligt.

Utgivningen av den gemensamma årsskriften "Språk i Norden" fortsätter. "Språk i Norden 1973" omfattar 133 sidor och innehåller bl. a. redogörelser för de nordiska språknämndernas arbete och för samarbetet dem emellan. Dessutom ingår uppsatser om grannspråksundervisningen i de norska och svenska skolorna samt artiklar om det "officiella" språket i Danmark, Norge och Sverige. En stor del av årsskriften för 1973 upptas av en lista med namn på stater samt nationalitetsbeteckningar (på danska, norska, svenska och finska). Årsskriften avslutas med översikter över litteratur av intresse för språknämndernas verksamhet och listor över nyare ordböcker och orllistor.

Nämndernas sekreterare hade sitt årliga sammanträde i Oslo den 4—5 maj.

Det tjugonde nordiska språkmötet hölls på Hässelby slott i Stockholm den 5—7 oktober. I mötet deltog 31 representanter för de nordiska språknämnderna, 6 från Danmark, 5 från Finland, 1 från Island, 8 från Norge och 11 från Sverige.

De viktigaste programpunkterna på mötet var:

1. *Orientering om förslaget till omorganisation av den svenska nämnden*
2. *Undervisning i modersmålet i olika slag av universitetsundervisning*
Under denna punkt diskuterades bl. a. utformningen av särskilda kurser i modersmålet vid universitetsutbildning och i annan eftergymnasial utbildning.
3. *Orientering om pågående nordiska språkprojekt*

Följande projekt diskuterades: nyordsundersökningen, nordisk politisk ordbok, norsk-svensk ordbok, nämndernas årsskrift.

Under denna punkt diskuterades också Nordiska rådets kulturutskotts betänkande av den 25 september 1973, vari bl. a. behovet av ökat stöd till nordiskt språksamarbete hade påpekats. Språkmötet beslöt att hänvända sig till Nordiska rådet med ett förslag att representanter för Nordiska rådet och språknämnderna skulle samlas till en konferens för att bl. a. diskutera möjligheterna att förbättra den inbördes språkförståelsen i Norden.

4. *Ansökan till Nordiska kulturfonden*

Det beslöts att Dansk Sprognævn, Norsk språkråd och Nämnden för svensk språkvård gemensamt skulle ansöka hos Nordiska kulturfonden om medel som skulle möjliggöra anställandet av extra arbetskraft för slutförande av nyordsundersökningen.

5. *Språkbruket i radio och TV*

Efter inledningar av en representant för varje nämnd diskuterades etermediernas språk och språknämndernas möjligheter att påverka detta språk. De viktigaste anförandena i denna diskussion publiceras i Språk i Norden 1974.

6. *Samarbete med den färöiska akademien och den samiska språknämnden*

Det beslöts att representanter för den färöiska akademien och den samiska språknämnden skulle inbjudas att delta i de nordiska språkmötena fr. o. m. 1974.

Stockholm den 8 januari 1974

Bertil Molde

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse

1.7.1972—30.6.1973

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHH) är en för de nordiska länderna gemensam institution för vidareutbildning av befattningshavare på den allmänna hälsovårdens område (läkare, veterinärer, tandläkare, sjuksköterskor, sjukhusadministratörer, civilingenjörer och hälsovårdsinspektörer).

Utbildningen vid högskolan startade år 1953 med en årlig tvåmånaders kurs för nordiska ämbetsläkare. År 1956 tillkom en kurs i vattenhygien på en månad för sanitäringenjörer. Verksamheten fick stöd bl. a. från Nordiska rådet och Världshälsoorganisationen. Sedan den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning år 1957 avgivit ett betänkande, ingicks år 1962 ett avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om en hälsovårdshögskola. Island kan sända deltagare till kurserna på samma villkor som de avtalsslutande länderna. Verksamheten utökades 1963 genom tillkomsten av ytterligare en enmånadskurs i fysiologisk hygien för ingenjörer och halvmånadskurser för hälsovårdsinspektörer. Läsåret 1967/68 gavs för första gången en kurs på en månad i sjukhusadministration, utökad 1970/71 till två månader. En kurs i socialodontologi avhölls för första gången vårterminen 1971.

Högskolans styrelse består av en representant med personlig suppleant för vart och ett av de fyra avtalsslutande länderna. Under verksamhetsåret 1972/73 var sammansättningen av styrelsen följande:

Danmark

Dr. med. Axel Mahneke, Sundhedsstyrelsen
Kontorschef Jørgen H. Koch, suppleant

Finland

Överläkare Mauri Parmala
Medicinalråd Holger Hultin, suppleant

Norge

Medisinalråd Jon Bjørnsson, ordförande
Overlege Terje Due Strand, suppleant

Sverige

Överdirektören Sven-Olof Hedengren, vice ordförande
 Professor Bengt Lindegård, suppleant

Sekreterare och redogörare

Utredningssekreterare Gunnar Bävman

Styrelsen har under verksamhetsåret sammanträtt fyra gånger, den 22 augusti och den 30 november 1972 samt den 15 mars och den 24 maj 1973.

En av styrelsen den 18 augusti 1971 tillsatt *arbetsgrupp* har utrett högskolans framtida verksamhet såväl beträffande undervisning som forskning. Denna arbetsgrupp avgav den 6 mars 1973 en rapport, som sänts ut till ett antal nordiska remissinstanser för yttrande. Remisstiden utgick den 2 juli 1973.

Personal

Högskolan har under läsåret disponerat ordinarie tjänster enligt följande uppställning

Lärarpersonal

Föreståndare	1
Studierektor	1
Assistent	2

Kontorspersonal

1:e kontorsskrivare	2
Kontorist	1

Föreståndare:	Professor, med. dr. Bengt Lambert
Studierektor:	Med. lic. Sixten Haraldson
Assistent:	Fil. kand. Ulf Tebelius, fr. o. m. 15.12.1972 Fil. lic. Thomas Hjortsjö, fr. o. m. 1.5.1973
Kansli:	Fru Ruth Ljungquist Fröken Gunilla Waselius

Dessutom har extra personal och AMS-anställda anlitats.

En universitetslektortjänst hålles vakant så länge studierektor är kontraktsanställd.

Undervisningen meddelas i stor utsträckning av *timanställda lärare*, som tillhör de främsta specialisterna inom respektive ämnesområde i Norden. Även gästföreläsare från utomnordiska länder engageras. Under läsåret 1972/73 har sålunda c:a 350 timlärare deltagit i undervisningen. (*Bilaga 7*).

Högskolans bibliotek

Hälsovårdshögskolans referensbibliotek koncentreras på hälsovårdslitteratur i vidare bemärkelse: allmän hälso- och sjukvård, statistik och

epidemiologi, smittsamma sjukdomar, socialmedicin, yrkeshygien, socialodontologi, omgivningshygien, närings- och livsmedelshygien samt veterinärmedicin. Det omfattar drygt 30 hyllmeter monografier och nära 300 löpande periodica. Biblioteket hålles öppet under kontorstid för såväl kursdeltagare som låntagare utifrån. Bibliotekarie står till förfogande 20 timmar per vecka. Till kursdeltagare förmedlas även inlån från andra bibliotek.

Nyförvärv 1972/73: 372 st (monografier och tidskrifter)

Utlån: 591 st

Fotostatkopior levererade interurbant: 390 blad

K u r s v e r k s a m h e t

Läkarkurserna är i första hand avsedda för läkare i offentlig tjänst samt, beträffande vissa delar av utbildningen, för veterinärer och sjuksköterskor.

Ingenjörskurserna är i första hand avsedda för ingenjörer i offentlig tjänst, som arbetar på miljövårdens område.

Sjukhusadministratörskursen är avsedd för sjukhuspersonal i administrativ ställning, läkare, sjuksköterskor m. fl.

Hälsovårdsinspektörskurserna avser vidareutbildning i livsmedelshygien och fysiologisk hygien för hälsovårdstjänstemän.

Kursen i socialodontologi är avsedd för tandläkare i offentlig tjänst, framför allt för dem, som innehar eller avser att söka ledande administrativ befattning.

Stipendier utgår med 1.300 svenska kronor per kursmånad.

U n d e r v i s n i n g e n h ö s t t e r m i n e n 1972

Läkarkurs (två månader) i biostatistik, epidemiologi, vatten- och livsmedelshygien under tiden 14.8—13.10.

Ingenjörskurs (sex veckor) i vattenhygien under tiden 14.8—28.9.

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i livsmedelshygien under tiden 2—14.10.

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i fysiologisk hygien under tiden 16—28.10.

Sjukhusadministratörskurs (förra delen) under tiden 31.10—30.11.

U n d e r v i s n i n g v å r t e r m i n e n 1973

Läkarkurs (två månader) i fysiologisk hygien under tiden 1.2—31.3.

Ingenjörskurs (sex veckor) i fysiologisk hygien under tiden 1.2—16.3.

Läkarkurs (två månader) i socialmedicin under tiden 2.4—30.5.

Sjukhusadministratörskurs (senare delen) under tiden 2.5—30.5.

Tandläkarkurs (en månad) i socialodontologi under tiden 2.4—4.5.

Läkarkurser

Utbildningen har under läsåret omfattat sex månaders undervisning uppdelad på tre huvudområden:

- kurs I biostatistik, epidemiologi, vatten- och livsmedelshygien
- kurs II fysiologisk hygien
- kurs III socialmedicin

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 784. Antal elever som genomgått sex månaders utbildning är 139. Fördelningen nationsvis av elever som genomgått läkarkurser framgår av *Bilaga 1*.

Ingenjörskurser

Utbildningen inom miljövårdsområdet, innebärande behandling av hela föroreningsproblemet — vattenförorening, luftförorening och andra emissioner — eftersträvas. Undervisningen var under verksamhetsåret liksom tidigare uppdelad på en vattenvårdskurs och en kurs omfattande övriga delar av omgivningshygien. Den senare behandlade följande avsnitt: klimathygien, lufthygien, ljus- och ljudhygien, strålningshygien samt bostadshygien och samhällsplanering.

Vid slutet av vårterminen 1973 har totalt 324 ingenjörer från de nordiska länderna genomgått kursen i vattenhygien medan kursen i omgivningshygien har haft sammanlagt 176 deltagare (*Bilaga 2*).

Kurs för sjukhusadministratörer

En första kurs för sjukhusadministratörer avhölls i maj 1968 med 25 deltagare. Läsåret 1970/71 ökades kursen till att omfatta två månader. Deltagarna i de sex hittills givna kurserna fördelade efter grundutbildning (medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer) framgår av *Bilaga 3*.

Kurser för hälsovårdsinspektörer

Sedan år 1962 har tvåveckorskurser anordnats för hälsovårdsinspektörer. Vid de två första kurserna meddelades undervisning i olika ämnesområden. Man fann emellertid att undervisningen var alltför koncentrerad, varför utbildningen fr. o. m. våren 1966 uppdelades på två specialkurser. Hittills har kurser i livsmedelshygien och fysiologisk hygien anordnats. Elevernas antal fördelade nationsvis framgår av *Bilaga 4*.

Kurser för tandläkare

Den första kursen i socialodontologi avhölls under vårterminen 1971. År 1972 var kursen uppdelad på två avsnitt, varav det första på tre veckor för nordiska tandläkare och det andra (en s. k. internationell del)

på två veckor anordnad i samarbete med Internationella tandläkarfederationens regionala organisation för Europa. Den tredje socialodontologikursen hölls vårterminen 1973 med enbart nordiska deltagare. Fördelningen nationsvis av nordiska tandläkare som genomgått kursen framgår av *Bilaga 5*.

Samundervisning

Hälsovårdshögskolans undervisningsverksamhet omfattande läsåret 1972/73 tretton kursmånader, med totalt 1897 undervisningstimmar. Kurserna för de olika yrkeskategorierna samordnades i vissa fall i tiden så, att kurserna löpte parallellt. Man sökte på detta sätt utnyttja möjligheterna till samundervisning inom vissa ämnesområden.

Det totala antalet samundervisningstimmar var 90 under *höstterminen 1972*. Vid läkar- och ingenjörskurserna gavs 60 timmar och vid läkar- och hälsovårdsinspektörskurserna 30 timmar.

Under *vårterminen 1973* hölls sammanlagt 192 samundervisningstimmar. Vid läkar- och ingenjörskurserna 161 timmar och vid tandläkar- och läkarkurserna 31 timmar.

Totala antalet kursdeltagare och kursmånader under verksamhetsåret framgår av *Bilaga 6*.

Bokförda kostnaderna för budgetåret 1972/73 har varit 1 627 580: 39 svenska kronor. De deltagande ländernas kostnad för budgetåret blir sålunda:

Danmark	33,0 elevmånader à 5 904: 08 Skr	196 022: 55
Finland	79,5 elevmånader à 5 904: 08 Skr	472 236: 35
Island	2,0 elevmånader à 5 904: 08 Skr	11 880: 00
Norge	69,0 elevmånader à 5 904: 08 Skr	409 865: 00
Sverige	90,5 elevmånader à 5 904: 08 Skr	537 576: 50
Summa	274 elevmånader	1 627 580: 40

Oslo och Göteborg i oktober 1973

På styrelsens vägnar:

Jon Björnsson

Ordförande

Bengt Lambert

Föreståndare

Gunnar Bävman

Redogörare

BILAGA 1**Läkarkurser**

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 784. Fördelningen nationsvis framgår av nedanstående tabell

	Kurs I	Kurs II	Kurs III	Summa
Danmark	44	31	39	114
Finland	75	55	54	184
Island	5	5	3	13
Norge	68	58	55	181
Sverige	102	93	97	292
Summa	294	242	248	784

Antalet personer, som genomgått läkarkurser vid högskolan är 448, av vilka 139 genomgått tre kurser, 58 två kurser och 251 en kurs.

Fördelningen av elever, som genomgått tre kurser, på yrkesgrupp och nation, framgår av nedanstående tabell

	Läkare	Tandläkare	Sjuksköterskor	Summa
Danmark	4	—	6	10
Finland	19	1	6	26
Island	3	—	—	3
Norge	44	—	1	45
Sverige	52	—	3	55
Summa	122	1	16	139

BILAGA 2**Ingenjörskurser**

Antal deltagare fördelade nationsvis, framgår av följande tabell:

	1956—61 och 1963—72 Kurs I	1962— 1962—73 Kurs II	Summa
Danmark	40	11	51
Finland	90	55	145
Island	1	—	1
Norge	80	25	105
Sverige	113	85	198
Summa	324	176	500

Kurs I vattenhygien

Kurs II fysiologisk hygien

Antal personer, som genomgått ingenjörskurser vid högskolan är 440, av vilka 264 genomgått enbart kursen i vattenhygien och 116 enbart kursen i fysiologisk hygien. Hela utbildningen har genomgåts av 60 elever, varav 2 från Danmark, 14 från Finland, 4 från Norge och 40 från Sverige.

BILAGA 3**Sjukhusadministratörskurser**

Deltagarna i de sex hittills givna kurserna fördelade efter grundutbildning (medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer) framgår av nedanstående tabell

Läsåren 1968/69—1969/70 (enmånadskurs)

	Läkare	Sjuk- sköterskor	Sjukhus- administra- törer	Summa
Danmark	5	3	11	19
Finland	8	3	7	18
Island	1	—	1	2
Norge	10	2	6	18
Sverige	6	3	9	18
Summa	30	11	34	75

Läsåren 1970/71—1972/73 (tvåmånadskurs)

	Läkare	Sjuk- sköterskor	Sjukhus- administra- törer	Summa
Danmark	3	3	8	14
Finland	6	7	6	19
Island	1	—	—	1
Norge	9	—	9	18
Sverige	10	2	8	20
Summa	29	12	31	72

BILAGA 4**Hälsovårdsinspektörskurser**

Antal kursdeltagare, fördelade nationsvis, framgår av följande tabell:

	1962— vt 1972	ht 1972 livsm.- hygien	ht 1972 fys.- hygien	Summa
Danmark	33	4	—	37
Finland	62	6	3	71
Island	4	1	1	6
Norge	79	5	5	89
Sverige	143	5	9	157
Summa	321	21	18	360

BILAGA 5**Tandläkarkurser**

Antal kursdeltagare, fördelade nationsvis, framgår av följande tabell

	1971	1972	1973	Summa
Danmark	6	6	3	15
Finland	6	8	7	21
Island	—	—	1	1
Norge	6	5	7	18
Sverige	7	8	7	22
Summa	25	27	25	77

BILAGA 6

Antal kursdeltagare (a) och kursmånader (b) under tiden 1.7.1972—
30.6.1973

Kurser	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige		Summa	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
Läkare I	1	2,0	7	14,0	—	—	5	10,0	8	16,0	21	42,0
Läkare II	1	2,0	6	12,0	—	—	5	10,0	6	12,0	18	36,0
Läkare III	5	10,0	6	12,0	—	—	6	12,0	4	8,0	21	42,0
Ingenjörer I	1	1,5	6	9,0	—	—	5	7,5	10	15,0	22	33,0
Ingenjörer II	1	1,5	6	9,0	—	—	3	4,5	9	13,5	19	28,5
Hv.insp. livsmedel	4	2,0	6	3,0	1	0,5	5	2,5	5	2,5	21	10,5
Hv.insp. fys.hygien	—	—	3	1,5	1	0,5	5	2,5	9	4,5	18	9,0
Sjukhusadm. I	6	6,0	6	6,0	—	—	6	6,0	6	6,0	24	24,0
Sjukhusadm. II	5	5,0	6	6,0	—	—	7	7,0	6	6,0	24	24,0
Tandläkare	3	3,0	7	7,0	1	1,0	7	7,0	7	7,0	25	25,0
Summa	27	33,0	59	79,5	3	2,0	54	69,0	70	90,5	213	274,0

BILAGA 7

Antal föreläsare och föreläsningstimmar fördelade nationsvis

	Föreläsningstimmar	Föreläsare
Danmark	124	49
Finland	67	22
Norge	165	36
Sverige	867	288
Övrigt	27	6
Summa	1 250	352

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

1. Kontaktorganets *sammansättning* under år 1973 framgår av *Tilllägg*.

Sammanträden har hållits i Köpenhamn den 21 mars och i Stockholm den 1 november 1973. Härutöver har s. k. ordförandemöte hållits i Stockholm den 12 september. Vid sammanträdet i Köpenhamn deltog den danske och den finländske jordbruksministern. I Stockholmssammanträdet (den 1 november) deltog jordbruksministrarna från Danmark, Island, Norge och Sverige.

2. En orientering om *viktigare ändringar i produktions- och export-situationen* har varit en stående punkt på dagordningarna för kontaktorganets sammanträden. På grundval av de lämnade upplysningarna har diskussion ägt rum. Med tanke på de genomgripande förändringar som marknaden för jordbruksprodukter genomgått under senare tid har överläggningarna varit av betydande värde.

Redogörelser har även lämnats för *viktigare jordbrukspolitiska förändringar* i de nordiska länderna. Ett särskilt intresse har knutit sig till de förändringar i jordbrukspolitiken som Danmark varit nödsakad att genomföra till följd av anslutningen till den gemensamma marknaden (EG). Utformningen och tillämpningen av de nordiska ländernas jordbruksreglering har också varit föremål för diskussion.

Vid kontaktorganets sammanträden har behandlats *aktuella jordbruksfrågor i olika internationella organisationer*. I första hand har behandlats frågor av handelspolitisk karaktär. Av särskilt intresse har därvid varit utvecklingen inom EG och EFTA. Inför FAO:s konferens i november 1973 har diskussioner ägt rum om en lagringspolitik på världsbasis och jordbrukets anpassning i industriländerna. Frågan om de nordiska ländernas livsmedelsbistånd, i synnerhet till World Food Programme (WFP), har också diskuterats.

Representanter för jordbruksorganisationerna har vid sammanträdena informerat om *verksamheten i icke statliga organisationer* av typen Nordens bondeorganisationers centralförbund (NBC).

Samarbetet på jordbruksforskningens och jordbruksundervisningens område har dryftats. Kontaktorganet har bl. a. behandlat Nordiska rådets rek. nr 19/1973, vari regeringarna anmodas att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksundervisningen och forskningen. Därvid har kontaktorganet påtagit sig ansvaret för den begärda utredningen. För ändamålet har utsetts en arbetsgrupp med representation från samtliga nordiska länder. Arbetsgruppen höll sitt första sammanträde den 19 november 1973.

3. Kontaktorganet räknar med att *fortsätta sin verksamhet* under år 1974 efter hittillsvarande linjer. Sammanträdesfrekvensen beräknas bli av minst samma omfattning som under år 1973. Ett ordförandemöte skall hållas i Helsingfors den 28 februari 1974. Det därpå följande sammanträdet med kontaktorganet kommer att hållas i Finland under april eller maj 1974.

*TILLÄGG***Förteckning över Nordiska kontaktorganets för jordbruksspörsmål ledamöter och suppleanter***Danmark*

Ledamöter:

Afdelningschef H. J. Kristensen, landbrugsministeriet, ordförande
Kontorchef E. Mortensen, landbrugsministeriet
C. Christensen, medlem af landbrugsrådets præsidium
Sekretariatschef J. Pedersen, De samvirkende danske Husmandsforeninger

Suppleanter:

fg kontorchef J. Rønning-Petersen, landbrugsministeriet
Kontorchef H. Dybdahl, De samvirkende danske Husmandsforeninger

Finland

Ledamöter:

Generaldirektör S. Suomela, jordbruksstyrelsen, ordförande
Överdirektör E. Lähdeoja, lantbruksministeriet
Verksamhetsledare H. Haavisto, Lantbruksproducenternas centralförbund
Agr. o. forst. dir. E. Koivisto, Pellervo-Sällskapet
Överinspektör T. Nakko, jordbruksstyrelsen, sekreterare

Suppleanter:

Agr. o. forst. dir. A. Nikkola, lantbruksministeriet
Direktör G. Engström, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund
Agronom H. Frostell, Finlands svenska andelsförbund

Ledamöter:

Departementschef Gunnlaugur Briem, Landbrugsministeriet, ordförande
Statssekreterare Sveinboern Dagfinnsson, Landbrugsministeriet
Diretör Halldór Pálsson, Det islandske Landbruksselskab
Direktör Sveinn Tryggvason, Landbrugets produktionsråd

Norge

Ledamöter:

Departementsråd B. Robberstad, Landbruksdepartementet, ordförande
Landbruksdirektør J. Ringen, Landbruksdepartementet
Formann J. E. Mellbye, Norges Bondelag
Tidligere generalsekretær i Norsk Bonde- og Småbrukarlag E. Høibø

Suppleanter:

Byråsjef E. Mykland, Landbruksdepartementet, sekreterare
Konsulent B. Lie, Landbruksdepartementet
Styresekretær E. Grimstad, Norges Bondelag
Generalsekretær T. Kaldahl, Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Sverige

Ledamöter:

Statssekreterare I. Eckersten, jordbruksdepartementet, ordförande

Generaldirektör S.-G. Jonzon, statens jordbruksnämnd

Förbundsordförande E. Jonsson, Lantbrukarnas riksförbund

Riksdagsman Axel Kristiansson, Lantbrukarnas riksförbund

Suppleanter:

Kansliråd C. Senning, jordbruksdepartementet

Byråchef S. Larson, statens jordbruksnämnd

Direktör H. Håkansson, Lantbrukarnas riksförbund

Direktör T. Andersson, Lantbrukarnas riksförbund

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

I. For så vidt angår kontaktorganets sammensætning i 1973 henvises til vedlagte fortegnelse (*Bilaga*).

II. Kontaktorganet har i 1973 afholdt 2 møder, henholdsvis den 27. marts i Stockholm og den 10. oktober i Oslo. Førstnævnte møde blev ledet af departementschef J. Nørgaard, medens det seneste møde, hvori også den svenske landbrugsminister deltog, blev ledet af den norske statsråd Trygve Olsen.

Af de på møderne behandlede spørgsmål kan især nævnes:

1. Samarbejdet i de to internationale kommissioner vedrørende fiskeriet i Nordatlanten (NEAFC og ICNAF)

For begge kommissioners vedkommende præger overfiskningsproblemerne arbejdet.

I ICNAF indførtes dels ved det ordinære årsmøde dels ved to ekstraordinære møder reguleringsforanstaltninger for en lang række fiskearter i form af en kvoteringsordning med fordeling på de enkelte medlemslande. Forud for de nævnte ICNAF-møder blev dagsordenspunkterne gennemgået af de tre nordiske lande (Danmark, Island og Norge), der er medlemmer af kommissionen. Ved drøftelserne konstateredes en principiel islandsk modstand mod kvotering som reguleringsforanstaltning, medens de to øvrige lande har kunnet gå ind for de foreslåede ordninger.

Inden for NEAFC har især problemerne vedrørende laksefiskeriet og fiskeriet efter sild i Nordsøen beskæftiget kontaktorganet. Hvad laksefiskeriet angår, er Norge og Island gået ind for et fuldstændigt forbud i internationalt farvand, medens Danmark og Sverige har modsat sig indskrænkninger ud over de gældende, som begge lande har fundet tilstrækkelige i den foreliggende situation. Heller ikke med hensyn til Nordsøsilten har det indtil nu været muligt at tilvejebringe enighed inden for kontaktorganet.

2. Andre internationale fiskeriforhandlinger

a. Som tilfældet har været i tidligere år har kontaktorganet koordineret de nordiske landes stillingtagen til aktuelle spørgsmål inden for

FAO's fiskerikomité (COFI), hvis arbejde der består almindelig enighed om at søge styrket.

b. Forud for den i Gdansk i september måned afholdte konference om en konvention vedrørende fiskeriet i Østersøen afholdtes koordineringsmøder mellem de tre interesserede nordiske lande (Danmark, Finland og Sverige), og spørgsmål i forbindelse hermed drøftedes i kontaktorganet, som kunne konstatere enighed om de væsentlige punkter, hvad konventionsteksten angik.

c. Også den kommende FN-konference om retsordenen på havet har været behandlet på begge kontaktorganets møder, hvor der har fundet en gensidig orientering sted om de enkelte landes stillingtagen.

(En mere detaljeret kontakt har været etableret mellem de nordiske delegationer i forbindelse med møderne i de underkomiteer, der har forberedt konferencen.)

3. EEC-spørgsmål

Efter at Danmark som det eneste nordiske land i 1973 har tiltrådt EEC, har man fra dansk side på møderne redegjort for udviklingen i EEC's fiskeripolitik.

Problemer vedrørende overholdelse af referencepriser og toldspørgsmål har været behandlet med henblik på, at man fra dansk side i videst muligt omfang kunne bidrage til at lette de øvrige nordiske landes samhandel med fisk med EEC.

4. Nordisk fiskerikonference, der afholdes hvert andet år, vil i 1974 efter norsk indbydelse blive afholdt i august måned i Tromsø.

København, den 20. december 1973

J. Nørgaard

*BILAGA***Fortegnelse over medlemmer i nordisk kontaktorgan for fiskerispørgsmål***Danmark:*

Departementschef J. Nørgaard
Kontorchef J. Hertoft
Fiskeskipper Søren Knudsen
Fiskeskipper Henry Sørensen.

Finland:

Fiskeriråd P. Niskanen
Magister G. Bergman.

Island:

Departementschef J. Arnalds
Kontorchef T. Asgeirsson
Fiskeridirektör Már Elisson.

Norge:

Fiskeridirektør Knut Vartdal
Ekspeditionschef Gunnar Gundersen
Underdirektør Carl Bjørge
Formand Johan Toft
Generalsekretær Arnulv Midtgaard

Sverige:

Statssekreterare I. Eckersten
Överdirektör J. Hult
Kansliråd C. Senning
Riksdagsman G. Åberg
Direktör E. Lilja.

Berättelse

från Nordiska hushållshögskolan

(överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Styrelsens berättelse för verksamhetsåret 1 juli 1972—30 juni 1973

I. Styrelsens sammensætning og drift

I beretningsåret 1972/73 har styrelsen bestået af:

Formand:

Kontorchef Kjeld Gleerup, Danmark

Danmark:

Seminarierektor Gustav Nedergaard og
professor Fritz Schönheyder

Finland:

Professor Paavo Roine (indtil 31.5.1973),
suppleant: Regeringssekreterare Ulla Lång (*medlem* fra 1.6.1973),
professor Unto Vartiovaara (indtil 31.5.1973) og
agronomie- og forstdoktor Ritva Seppänen (fra 1.6.1973)

Island:

Forstanderinde Vigdís Jónsdóttir

Norge:

Byråsjef Hans Sørbo og
direktør Bergliot Q. Werenskiold

Sverige:

Avdelningschef Marit Neymark,
byrådirektør Ebba Virgin (indtil 31.5.1973) og
byråchef Rolf Rudhe (fra 1.6.1973)

Sekretær:

Fuldmægtig Sten Grambye, Danmark.

Styrelsen har i beretningsåret afholdt 2 møder, nemlig:

7. og 8. september 1972 i København og
16. og 17. november 1972 i Göteborg.

I forbindelse med styrelsesmødet i november 1972, hvortil Chalmers tekniska högskola velvilligst havde stillet mødelokale til rådighed, havde styrelsen lejlighed til et besøg på Textillinien, CTH, og diæteterkursus på Sahlgrenska sjukhuset.

I overensstemmelse med styrelsens beslutning har forstanderne for NHHs igangværende og planlagte linier og kurser samt en repræsentant for NHHs studenterforening i henholdsvis Göteborg (Textilia) og Oslo (Nutritia) deltaget i styrelsens møder.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har hver bidraget med 24 000 sv.kr. til styrelsens drift i beretningsåret. Udgifterne til driften af de enkelte kurser og linier er — bortset fra diæteterkursus, jfr. nedenfor under punkt II.C. — i overensstemmelse med NHHs statutter afholdt af det land, hvor den pågældende uddannelse er placeret.

II. Den i beretningsåret gennemførte undervisningsaktivitet

A. *Textillinien* ved Chalmers tekniska högskola i Göteborg (CTH)

Studiet ved linien, der er normeret til 2 1/2 år, omfatter undervisning i matematik, fysik, kemi, mekanik, nationaløkonomi samt visse andre fag med relation til tekstiler og konfektion. Der afsluttes med et eksamensarbejde. Den studerende skal under studiet have haft mindst 2 måneders industripraktik.

Linien ledes af professor i textilmekanik ved CTH Tryggve Eeg-Olofsson. Størstedelen af undervisningen varetages i forbindelse med CTHs ordinære undervisning af lærerkræfter under CTH. Herudover er 2 heltidsassistenter, 1 deltidsspeciallærer i kemi og et antal øvelsesassistenter beskæftiget ved linien.

Der optages normalt højst 5 studerende hvert år, idet man dog i undervisningsår, hvor ansøgningerne har oversteget 5, efter aftale med CTH har forhøjet optagelsesgrænsen til 8 studerende. Linien har siden oprettelsen i efteråret 1963 optaget i alt 46 studerende, nemlig 7 norske, 7 finske og 32 svenske studerende. 8 af disse studerende er optaget i 1971/72 og 1972/73* og kan derfor endnu ikke have gennemført studierne. 22 studerende har gennemført studierne, og heraf har 17 modtaget diplom som NHH-kandidat. 13 fortsætter studierne og af de resterende 11 er 1 overgået til seminarieuddannelse, 2 til uddannelse ved en anden linie under CTH, medens 8 har måttet afbryde studierne.

I alt 2 svenske kandidater har aflagt højere eksamen og er blevet teknologilicentiat med henholdsvis textilmekanik og textilkemi som hovedemne. — En svensk kandidat, som virker ved et husholdningsseminarium i Danmark, er optaget som medlem af Dansk Ingeniørforening, som er en forhandlingsberettiget organisation for akademisk uddannede (civil)ingeniører.

B. Ernæringslinien ved Universitetet i Oslo

Studiet ved linien, der er normeret til 2 1/2 år, omfatter undervisning i hovedfagene kemi, biokemi, fysiologi og ernæringslære. Endvidere undervises bl. a. i anatomi, statistik og mikrobiologi.

Linien har indtil 31. december 1972 været ledet af professor Ragnar Nicolaysen, hvem styrelsen ved mødet den 16.—17. november 1972 havde lejlighed til at takke for hans mangeårige virksomhed som styrelsesmedlem og senere som leder af ernæringslinien. Docent Fredrik C. Gran er pr. 1. januar 1973 udpeget som forstander for linien.

I alt er 3 docenter, 3 lektorer, 4 amanuenser og 2 videnskabelige assistenter beskæftiget ved linien. Udover det til dækning af liniens udgifter særskilt bevilgede beløb afholder Johan Throne Holst's institut for ernæringsforskning, hvortil ernæringslinien er knyttet, visse driftsudgifter for linien, ligesom personalet ved instituttet medvirker ved undervisningen på linien.

Antallet af pladser ved laboratorierne er begrænset således, at der kan optages indtil 16 studenter hvert år. Der kan således studere indtil 48 studenter på 3 forskellige trin. I tilfælde af ledig plads kan kvalificerede ansøgere optages i studiets 2., 3. eller 4. termin. Siden oprettelsen i 1966 har der i alt været 307 ansøgere, hvoraf linien har optaget i alt 140 studerende, nemlig 5 danske, 1 finsk, 1 islandsk, 107 norske, 25 svenske og 1 amerikansk. 59 studenter har fuldført studierne, heraf har 13 modtaget diplom som NHH-kandidat. 48 studenter følger fortsat undervisningen. Af samtlige optagne studenter har 33 afbrudt studierne, men 2 af disse har senere fuldført studierne i ernæring i Stockholm. Den tidligere svigtende tilgang af læreruddannede synes nu at have vendt sig. I beretningsåret blev der af 68 ansøgere optaget 16 studerende, hvoraf de 5 var læreruddannede.

Ernæringsinstituttet/ernæringslinien har i indeværende undervisningsår 6 hovedfagsstudenter i ernæringsfysiologi, 4 hovedfagsstudenter i biokemi og 2 hovedfagsstudenter i zoofysiologi.

I foråret 1973 er udgivet en vejledning for ansøgere til ernæringslinien.

I august 1972 var et hold studerende fra ernæringslinien på studiebesøg i Sverige og Danmark. Udgifterne ved besøget blev dækket af kirke- og undervisningsdepartementet i Oslo. Ved styrelsens mellemkomst havde de studerende lejlighed til at se det danske rigshospitals metaboliske køkken og centralkøkken. Endvidere besøgte man Statens Husholdningsråd.

Docent Fredrik C. Gran og 5 studerende fra ernæringslinien i Oslo har i maj 1973 deltaget i den 6. internationale kongres i diætetik i Hannover. Kongressens emne var "Dietetics and the Environment", og docent Gran havde efter invitation lejlighed til at redegøre for sine erfa-

ringer fra arbejdet ved ernæringslinien. Udgifterne ved de studerendes deltagelse og halvdelen af docent Grans udgifter blev betalt af kirke- og undervisningsdepartementet i Oslo, medens den anden halvdel af docent Grans udgifter blev dækket af styrelsen.

C. *Diætetikerkursus* ved Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg

Kurset, der løber over 5 måneder, omfatter undervisning i sygdomslære med patologi, diætetik og praktisk virksomhed, og er tænkt som en direkte fortsættelse af uddannelsen på NHHs ernæringslinie for de dimittender, som vil specialisere sig i diætspørgsmål på højt niveau.

Kurset er under ledelse af professor i klinisk næringslære ved universitetet i Göteborg Björn Isaksson gennemført i 1969, 1971 og 1972 med henholdsvis 6, 12 og 9 studerende fra Finland (8), Norge (10) og Sverige (9). Af disse 27 var 17 forudgående uddannet ved ernæringslinien, medens de resterende 10 havde tilsvarende forkundskaber gennem uddannelse fra andre akademiske institutioner. 2 studerende, der har gennemgået diætetikerkursus, er nu antaget til forskeruddannelse.

Midlerne til kursets drift i 1969 og 1971 er ydet af Nordisk Kulturfond, men da yderligere støtte herfra ikke har kunnet forventes, har styrelsen ansøgt det svenske undervisningsministerium om bevilling til en permanent kursusvirksomhed. En sådan bevilling kunne imidlertid ikke tilvejebringes til drift af kurset i 1972, og dette blev herefter gennemført for midler, der af rammebevillingen under den nordiske kulturaftale efter anmodning velvilligt blev stillet til rådighed af det nordiske ministerråd.

Heller ikke for budgetåret 1973/74 lykkedes det styrelsen at opnå bevilling fra det svenske undervisningsministerium til fortsættelse af diætetikerkursus. Da det samtidig viste sig, at tilgangen til kurset i efteråret 1972 ikke svarede til tilgangen i de tidligere år, fandt styrelsen det ikke rigtigt at gennemføre et kursus i 1973, og man afstod derfor fra at søge midler hertil af rammebevillingen under den nordiske kulturaftale. Det er styrelsens opfattelse, at den herskende usikkerhed omkring kurset og dettes etablering som et permanent undervisningstilbud fra NHH har været den væsentligste årsag til den lavere tilgang.

Styrelsen har fornyet sin ansøgning til det svenske undervisningsministerium om bevilling til formålet fra og med budgetåret 1974/75.

III. *Planlagt undervisningsaktivitet*

A. *Konsumentøkonomisk linie*

Uanset at det — som anført i beretningen for 1971—72 — har været nødvendigt at opgive gennemførelsen af den konsumentøkonomiske linie ved Handelshøjskolen i København på grund af svigtende tilgang af kvalificerede ansøgere, er det styrelsens opfattelse, at der er behov for en

organiseret uddannelse inden for dette fagområde. Styrelsen har derfor gjort sig visse præliminære overvejelser vedrørende indholdet af en uddannelse i konsumentøkonomi, men man har ikke ment at burde gå videre hermed, førend man har modtaget underretning om den evaluering af de fællesnordiske uddannelsesforanstaltninger, som finder sted i den nordiske kulturaftales regie, jf. nedenfor under punkt IV.

B. *Arbejds- og tekniklinie* ved Chalmers tekniska högskola i Göteborg

Den for oprettelsen af linien nødvendige bevilling blev ikke optaget på den svenske stats budgetforslag for budgetåret 1972—73, hvor man henviste til, at forslaget burde prøves inden for rammerne af den nordiske kulturaftale.

Styrelsen er bekendt med de af Lärarutbildningskommittén (LUK) og Kungl. skolöverstyrelsen i december 1971 afgivne udtalelser og har på denne baggrund besluttet at stille sagen i bero indtil videre i afventning af resultaterne af LUKs videregående overvejelser og den nævnte evaluering.

C. *Kurser i familiekundskab og kommunikationslære* ved Helsingfors universitet samt i *konsumentøkonomi* ved Handelshögskolan i Helsingfors

Styrelsen har fundet det rigtigst at stille spørgsmålet om disse kurser i bero, indtil der er skabt klarhed om NHHs fremtidige virksomhed.

IV. *Styrelsens virksomhed i øvrigt*

A. Styrelsen har i beretningsåret gennem drøftelser og annoncering søgt at sprede kendskab om NHHs undervisningstilbud og NHH-kandidaternes kvalifikationer.

Styrelsen har afgivet udtalelser til utbildningsdepartementet i Stockholm vedrørende Lärarutbildningskommitténs betænkning "Fortsatt reformering av lärarutbildningen" (SOU 1972: 92) og til Kungl. skolöverstyrelsen i Stockholm vedrørende "Förslag till ämnesutbildning för dietister" og "Förslag till utbildning för lärare i produktionsteknik".

B. Styrelsen har fortsat den i det foregående beretningsår påbegyndte generaldebat om NHHs fremtidige status og virksomhed. Debatten har resulteret i en redegørelse, som styrelsen den 23. oktober 1972 har afgivet til sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, som havde anmodet om at få redegørelsen inden den 1. november 1972.

På baggrund af redegørelsens konklusioner har styrelsen herefter udarbejdet et forslag til ændringer i højskolens statutter. Forslaget er vedtaget énstemmigt i styrelsen og er den 25. januar 1973 afgivet til sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde med anmodning om at ville forelægge forslaget for de nordiske landes regeringer til godkendelse.

Redegørelsen og forslaget til statutændringer skal tjene som grundlag for det nordiske ministerråds evaluering af de aktiviteter, der foregår under den nordiske kulturaftale.

Styrelsen har arbejdet med spørgsmålet om fastsættelse af adgangsbetingelser. Et konkret forslag forventes at kunne blive vedtaget i styrelsen i løbet af næste beretningsår.

I forbindelse med optagelse af studenter på ernæringslinien i 1973 nedsatte styrelsen en optagelseskomité, der består af 2 styrelsesmedlemmer og forstanderen for ernæringslinien.

C. Ved et undervisningsministermøde i Reykjavík den 2. juli 1963 blev NHHs statutter vedtaget med ikrafttræden pr. 1. juli 1963. Højskolen har således med udgangen af beretningsåret eksisteret i 10 år. Med henblik herpå vedtog styrelsen allerede på møder i september og november 1972, at man i dagene omkring 1. juli 1973 ville afholde styrelsesmøde i Reykjavík, hvor man på forskellig måde ville markere jubilæet. Der var truffet omfattende forberedelser til mødet gennem det islandske medlem af styrelsen, udenrigsministeriet i København og den danske ambassade i Reykjavík, og man havde herunder været i kontakt med såvel undervisningsministeriet som universitetet i Reykjavík, ligesom præsidentkontoret var vidende om jubilæumsmødet.

Som led i almindelige sparebestræbelser pålagde den nordiske embedsmandskomité i foråret 1973 de nordiske samarbejdsorganer at indskrænke rejseaktiviteten til det mest nødvendige. Dette påbud blev styrelsen underhånden bekendt med omkring 1. april 1973, og man rettede herefter henvendelse til sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde for at orientere om baggrunden for mødet. Sekretariatet mente imidlertid at måtte fastholde, at der ikke forelå tilstrækkelig begrundelse for afholdelse af mødet i Reykjavík, og mødet blev herefter aflyst.

Da aflysningen skete så sent, at der ikke var mulighed for at arrangere et møde andetsteds, har styrelsen ikke fundet anledning til at markere jubilæet udadtil.

D. Styrelsen har gennem de senere år på driftsregnskabet måttet konstatere et overskud, der har bevirket, at man med udgangen af beretningsåret råder over en formue på ca. 235.000 kr. Overskuddet er stort set fremkommet som en følge af, at den oprindeligt planlagte undervisningsvirksomhed under NHH ikke er etableret fuldt ud.

Styrelsen har fundet det rimeligt, at man kan disponere over en vis reservekapital til imødegåelse af foranstaltninger, hvis nødvendighed ikke kunne forudses ved budgetlægningen. Man har i denne forbindelse specielt tænkt på det udredningsarbejde med sagkyndig bistand, der må gå forud for etablering af nye linier og kurser, og som styrelsen forventer intensiveret i de kommende år i det omfang, de i styrelsens generelle redegørelse anførte forslag skal realiseres.

Da det imidlertid ikke er i overensstemmelse med almindelige prin-

cipper for offentlig budgettering, at en sådan reservekapital andrager op imod styrelsens normale forbrug i 2 år, har styrelsen i sit budgetforslag for budgetåret 1974—75 indstillet, at der i de nærmestkommande år stilles mindre bevillinger til rådighed for styrelsen, som af sin formue dækker det underskud, som må forventes at opstå i driftsregnskabet. Når styrelsens formue herefter er reduceret til en rimelig reservekapital, vil det blive nødvendigt at forhøje bevillingerne til det egentlige årsforbrug.

I modsætning til tidligere, hvor styrelsens budgetforslag blev afgivet til de enkelte landes regeringer, er forslaget efter gennemførelsen af den nordiske kulturaftale afgivet til sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, som har meddelt, at det nordiske ministerråd i budgetforberedelsen ikke har kunnet tiltræde styrelsens forslag. Man har i stedet undladt at reservere bevilling til styrelsens virksomhed for kalenderåret 1974 og har endvidere begrænset styrelsens ret til at anvende mere end 100.000 d. kr. i 1974.

Styrelsen har over for sekretariatet tilkendegivet, at man efter omstændighederne vil være indstillet på at afholde styrelsens udgifter i 1974 af de opsamlede midler, medens man ikke har kunnet tiltræde den indskrænkning i styrelsens dispositionsret, som den anførte begrænsning i anvendelsen af tidligere bevilgede midler indebærer. Man finder, at begrænsningen præjudicerer muligheden for gennemførelse af de i styrelsens generelle redegørelse indeholdte forslag på et tidspunkt, hvor der ikke er taget stilling til disse.

Styrelsen har efter det i beretningsåret passerede ikke kunnet frigøre sig for en fornemmelse af, at gennemførelsen af den nordiske kulturaftale har betydet væsentlige indskrænkninger i styrelsens statusmæssige autonomi.

Berättelse**om Nordens Hus i Reykjavik, 1972***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Styrelse och arbetsutskott:*

Styrelsen har under 1972 haft följande sammansättning:

Från Danmark:	Kontorchef Eigil Thrane, vice ordförande
Från Finland:	Regeringsrådet Ragnar Meinander, ordförande
Från Island:	Högstarättsdomare professor Ármann Snævarr Professor Sigurður Þórarinsson Direktör Birgir Þóhallsson
Från Norge:	Stortingsrepresentant Berte Rognerud
Från Sverige:	Professor Gunnar Hoppe
Arbetsutskott:	Ragnar Meinander, ordförande Eigil Thrane Ármann Snævarr

Under året har hållits två styrelsemöten, ett i juli och ett i november. I februari hölls ett utvidgat arbetsutskottsmöte i Helsingfors.

Administration/fast anställd personal:

Direktörer	Ivar Eskeland (till 31 januari) Jyrki Mäntylä (1 februari—18 april) Else Mia Sigurðsson (t. f. 19 april—8 oktober) Maj-Britt Imnander (från 9 oktober)
Bibliotekarie	Else Mia Sigurðsson
Sekreterare	Guðrún S. Jónsdóttir
Vaktmästare	Antti Rinne (till 20 februari) Uni Hjálmarsson (14 februari—19 april) Gunnar Heiðdal (från 13 maj)
Rengöring	Helga Sigurbjörnsdóttir (från 13 maj)
Kafeteria- föreståndare	Kristín Eggertsdóttir (avlönad av kafeterian)

Dessutom har regelbundet anlitats timavlönad extrahjälp på kontoret och extravakt i biblioteket.

Ivar Eskeland slutade sin tjänst som direktör för Nordens Hus den 31 januari 1972, för att övergå till tjänsten som sektionschef vid Nordiska kultursekretariatet i Köpenhamn. Ivar Eskeland var husets förste direktör, och det är under hans ledning som institutionen fått den profil den har i dag.

Den 1 februari 1972 övertog Jyrki Mäntylä direktörsposten i Nordens Hus. Han avled i april samma år, och under några månader efter detta fungerade husets bibliotekarie, Else Mia Sigurðsson, som direktör. Ingen vikarie upprätthöll bibliotekarietjänsten under denna period, men den timanställda biblioteksvaktens arbetstid utökades med två timmar per dag. Den 9 oktober tillträdde Maj-Britt Imnander tjänsten som direktör.

Gåvor

Från Hallwylska museet i Stockholm har till Nordens Hus bibliotek överlämnats ett exemplar av separatupplagan av Hallwylska katalogen i 78 volymer, bundna i skinn.

I samband med barnboksutställningen fick Nordens Hus cirka 600 barnböcker från olika nordiska förlag.

En stor bokgåva har också kommit från skolöverstyrelsen i Sverige, i huvudsak svensk skönlitteratur och debattböcker. Gyldendal norsk forlag har gett ett uppslagsverk.

Många flera bokgåvor har kommit till biblioteket under året från både privatpersoner och bokförlag, bl. a. från rektor Sven Arne Stahre, Stockholm, Fabritius og sønner i Oslo, domare Inger Margrete Pedersen, Köpenhamn, och författaren Poul M. Pedersen, Köpenhamn.

Sveriges radio har gett 30 grammofonskivor till biblioteket, huvudsakligen svensk musik.

Nordiska museet i Stockholm gav det fotomaterial, som gjorts för utställningen "Isländska handskrifter från Köpenhamn", till Nordens Hus när utställningen tagits ner. En del av dessa bilder har gått vidare till Árnastofnun, men resten har behållits för att pryda kontor och studierum.

Jämtlands läns distrikt av Centerns kvinnoförbund har gett Nordens Hus två väggbonader i jämtländsk "fälltäckeväv".

Nordisk Grafisk Union skänkte i samband med öppningen av grafikutställningen ett grafiskt blad till Nordens Hus.

Extrabidrag

Från ministerrådet (utbildnings- och kulturministrarna) har Nordens Hus under året fått ett extra anslag på 80 600 danska kronor i tillägg till den tidigare godkända budgeten för husets drift.

Nordiska kulturfonden gav ekonomiskt stöd till de nordiska program som ingick i Festspele 1972, vilka många planerades och genomfördes i Nordens Hus' regi.

*Verksamheten**Festspelen i Reykjavík 4—15 juni 1972:*

Nordens Hus har, liksom vid de första festspelen i Reykjavík 1970, tagit mycket aktiv del i planering och genomförande av festspelen 1972. Ivar Eskeland var direktör för festspelen fram till 1 februari 1972, och även efter denna tidpunkt fungerade husets kontor som sekretariat för festspelen. Av totalt 56 program var 46 nordiska och många av dessa genomfördes i Nordens Hus lokaler.

All pressinformation som gällde de nordiska programmen, med undantag av de isländska, utarbetades och sändes ut av Nordens Hus. Tf direktör Else Mia Sigurðsson orienterade i radio om festspelsprogrammen i Nordens Hus. Hon skrev också den artikel om Nordens Hus som ingick i katalogen för festspelen.

Arrangemang i Nordens Hus i samband med festspelen:

Nordisk grafikutställning (4—18 juni) som sattes upp av den isländska sektionen av Nordisk Grafik Union.

Skådespelerskan *Liv Strömsted Dommersnes* och pianisten *Liv Glaser*, musik- och uppläsningsprogram.

Liv Strömsted Dommersnes, uppläsningsprogram under rubriken "Björnson og Wildenvey-program".

Birgit Finnilä, sångprogram med *Dag Achatz* som ackompanjator.

Vissångerskan *Maynie Sirén* och kompositören *Einar Englund*, finskt folkviseprogram.

Gudrún Tómasdóttir, sångprogram med isländska folkvisor, ackompanjator *Ólafur Vignir Albertsson*.

Lyrikern *Jón Óskar*, musik- och uppläsning under rubriken "Jazz och posesi".

Åse Kleveland och *William Clausen*, viskväll.

Sopranen *Taru Valjakka*, sångprogram med pianisten *Ralf Gothoni* som ackompanjator. Konserten blev direktsänd i radio.

Sångerskan *Edith Guillaume* och gitarristen *Ingolf Olsen* från Trio Mobile, visprogram.

Alla dessa program var välbesökta och fick mycket fin kritik i isländsk press.

Ett program med sångaren *Kim Borg* och hans ackompanjator *Robert Levin*, som från början var avsett att ges i Nordens Hus, måste på grund av platsbrist flyttas över till en biograf (man fick över 300 förhandsbeställningar). Arrangemangen omkring konserten sköttes dock av Nordens Hus.

Alla programmen blev upptagna på band av Islands radio och har sänts under hösten och vintern.

I samband med festspelen kom två skolorkestrar från Norge, tillsam-

mans 115 barn och ungdomar i åldern 10—18 år. De uppträdde och spelade utanför Nordens Hus två gånger under festspelen, och Nordens Hus hjälpte dem på olika sätt, ordnade en presskonferens och förmedlade kontakt med radio och TV som gjorde upptagningar av deras konserter. Barnen bjöds på läskedrycker och kakor i Nordens Hus.

Festspelskommittén arrangerade ett par mottagningar i Nordens Hus för Lilla teaterns ensemble, utländska journalister och andra gäster. I egen regi arrangerade Nordens Hus dessutom en mottagning för Kim Borg, Taru Valjakka och Ralf Gothoni där de bl. a. fick tillfälle att träffa isländska styrelsemedlemmar.

Utställningar

En samnordisk *Varufaktautställning* arrangerades i januari i samarbete med Kvenfélagasamband Íslands (Isländska kvinnors landsråd). Utställningen var den första av sitt slag i Island och fick ett enastående mottagande i isländsk press och radio. Både producenter och konsumenter uppmärksammade utställningen, som besöktes av cirka 700 personer. Under året har utställningen i Kvenfélagasamband Íslands regi satts upp på åtskilliga orter ute i landet, och överallt rönt mycket stort intresse.

Ottar Helge Johannessen, grafiker, och *Håkon Stenstadvold*, målare och rektor för Konst- och hantverksskolan i Oslo, ställde ut grafiska blad och teckningar i Nordens Hus vid månadskiftet april/maj. Utställningen fick mycket god kritik i isländsk press och uppmärksammades i både radio och TV.

En nordisk barnboksutställning sattes upp i biblioteket och bokmagasinet i juni. Den arrangerades av Nordens Hus i samarbete med det isländska författarförbundet. Se vidare under "Biblioteket".

Nordisk grafikutställning, se under "Festspelen i Reykjavík".

Fyra färöiska konstnärer, konstutställning arrangerad i juli av Nordens Hus i samarbete med Listafélag Föroya (Färöarnas konstförening). Deltagande konstnärer var Elinborg Lützen, Ingálvur av Reyni, Tumas Arge och Zacharias Heinesen. Utställningen fick fin kritik och besöktes av cirka 2 000 personer. 13 konstverk såldes.

Svensk hemslöjd, utställning av textilier och arbeten i trä, smide, rot, näver m. m. Arrangerad i månadskiftet augusti/september av Nordens Hus i samarbete med Heimilisiðnaðarfélag Íslands (Islands hemslöjdsförening) och Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund. Utställningen, som öppnades av förre presidenten Ásgeir Ásgeirsson, blev en stor succé och besöktes av cirka 7 500 personer. En svensk hemslöjdskonsulent, Marika Larsson från Luleå, fanns på plats hela tiden för att ge upplysningar om traditioner och arbetsmetoder i svensk hemslöjd.

Bokutställningar i bokmagasinet och biblioteket, se under "Biblioteket".

Under året har utställningslokalerna i källaren uthyrt till följande *isländska konstnärer*, som där ställt ut egna verk:

Eiríkur Smith (mars)

Sveinn Björnsson (mars)

Sigurður Örlygsson och Magnús Kjartansson (september)

Gunnar Örn Gunnarsson (november)

Veturliði Gunnarsson (november)

Margrét Jóelsdóttir och Stephen Fairbairn (december)

Utställningslokalerna har dessutom upplåtits till bl. a. följande ändamål:

En utställning i början av året i samband med en tävling om en skiss till *symbol för jubileumsåret 1974*, till 1100-årsminnet av Islands byggelse. Þjóðhátíðarnefndin (landskommittén för jubileet) stod för denna utställning.

Nordisk frimärksutställning, kallad "Norden 72", arrangerad av Klúbbur Skandinavíusafnara (Klubben Skandnaviensamlare) i Reykjavík.

Sammankomster i föreningen *Vinahjálp*, som har tillverkat basarföremål till förmån för socialt hjälparbete.

En *odontologisk utställning* avsedd för deltagarna i den nordiska tandläkarkongressen i Reykjavík i juni. Utställningen anordnades av de isländska tandläkarnas förening.

En utställning av *barnteckningar och konsthantverk* arrangerad av Félag íslenzkra myndlistarkennara i samband med Nordiska teckningslärares möte i Nordens Hus i juli.

Biblioteket

Eftersom bibliotekarien under en stor del av året har innehaft direktörsposten i Nordens Hus har hon naturligtvis inte hunnit ägna sig åt biblioteket i samma utsträckning som vanligt. Detta avspeglar sig givetvis i nedanstående siffror, men verksamheten har i stort sett löpt normalt även i biblioteket.

Biblioteket har hållits öppet för utlån dagligen mellan kl. 14.00 och 19.00, även lördagar och söndagar.

På samma tider har studierum och läsplatser varit tillgängliga för allmänheten.

35 olika tidningar, som kommer med flyg från alla de nordiska länderna, har varit utlagda i kafeterian. De har sedan sänts till bibliotek och skolor ute i landet (Vestmannaeyjar, Akureyri, Ísafjörður och Laugarvatn).

Antalet tidskrifter och årsböcker som biblioteket erhållit genom prenumeration eller som gåvor har under året varit 175.

Bokbeståndet har under 1972 kommit upp i 10 997 ex. (9 921 1971).

Skivsamlingen har utökats genom en gåva från Sveriges radio.

Utlån och besök i biblioteket 1972:

Talen inom parentes visar motsvarande siffror för 1971.

Antal besök totalt	21 543	(30 165)
Nya låntagare	804	(750)
Besvarade referensfrågor	1 529	(2 146)
Böcker reserverade för låntagare	164	(227)
Böcker utlånade via andra bibliotek	51	(22)
Utlån totalt:	8 220	(10 053)
skönlitteratur	4 046	(5 096)
facklitteratur	4 174	(4 957)
grammofonskivor	559	(655)
tidskrifter och årsböcker	697	(806)

Utställningar i bokmagasinet:

Nordiska barnböcker 1972, utställning uppsatt i bokmagasinet i samband med Nordiska barnboksförfattareshögtidens möte i Reykjavík. Totalt 1 750 personer besökte utställningen. En katalog över böckerna trycktes.

Förskolebarnet 1972, utställning av böcker om småbarns pedagogik, och bildböcker och andra böcker passande för barn i åldern upp till 6 år. I samband med utställningen utgavs en trycksak i samarbete med Barnavinsáttaksumargjöf. Totalt 1 495 besökande.

Biblioteksinsredning 1972, som torde vara den första utställningen av sitt slag på Island. Den besöktes av ca 800 personer.

Bokutställningar i biblioteket:

En rad mindre bokutställningar har arrangerats i biblioteket under året i samband med olika program eller andra begivenheter. Vid några av dessa tillfällen har man också sammanställt boklistor — eller reviderat äldre listor — som utdelats till publiken. Bl. a. har gjorts förteckningar över litteratur om fängelseväsen och om likställighet mellan könen.

Biblioteksprogram:

För en del program med anknytning till biblioteket har bibliotekarien haft huvudansvaret. Detta gäller först och främst direktör Jan Gumperts båda föredrag om Bibliotekstjänst, recensionskvällen och skivpresentationen.

Mer om dessa program i samband med att övrig programverksamhet i huset redovisas.

Föredrag och seminarier:

Civilingenjör
Jytte Kruse från Dansk
Varedeklarationsnævnet

Två föredrag i samband med "Varufaktautställningen" i januari. Det blev en livlig debatt efter föredragen, som vände sig till både konsumenterna och producenterna.

- Thor Heyerdahl junior* Föredrag om "Havet — förrådskammer och söppelhaug".
- Toralf Lyng, generalsekretärare för Den norske turistforening* Två föredrag med ljusbilder och film om norsk natur och turistföreningens arbete med att få folk ut i naturen. Överfulla hus.
- Rektor Sven Arne Stahre, från ABF i Sverige* Föredrag och seminarium, arrangerade i samarbete med den till ABF svarande isländska organisationen MFA. I samband med detta visades i NH:s foajé en liten utställning från Riksutställningar om ABF:s arbete och verksamhet.
- Rektor Håkon Stenstadvold* Föredrag med ljusbilder under rubriken "Fra Kristín Lavransdatters verden". Fullt hus och stor succé. Helsidesreportage i Morgunblaðið.
- Professor Erik Tawaststjerna* Två föredrag med musikexempel om Jean Sibelius och nyare finska kompositörer.
- Redaktör Ulf Örnkloo, Sveriges radio* Kåseri om nyare svensk litteratur, årets böcker. Arrangerat i samarbete med den isländsk-svenska föreningen i Reykjavík.
- Byråchef Ingrid Osvald-Jakobsson* Föreläsning om hemslojd i samband med den svenska hemslojdsutställningen. Arrangerad i samarbete med Heimilisiðnaðarfélag Íslands.
- Intendent Lis Granlund, Nordiska museet, Stockholm* Föreläsning om "svensk heminredning — förr och nu". Föredraget illustrerades av bilder från Nordiska museets gårdar och arrangerades i samarbete med Föreningen Norden. Vid intendent Granlunds besök i Reykjavík anordnades en presskonferens i Nordens Hus om den utställning av isländska handskrifter som öppnades på Nordiska museet i september 1972.
- Lektor Helga Stene från Lärarhögskolan i Oslo och domare Inger Margrete Pedersen, østre landsret i Köpenhamn* Var sitt föredrag under den gemensamma rubriken "Könens jämställdhet i utbildning och lagar".
- Författaren och naturfilmaren Thorleif Schelderup* Föreläsning och film under rubriken "Mennesket, naturen og teknologin". Ett arrangemang i samarbete med Nordmannslaget och Landvernd. Överfullt hus.
- Professor Sigurður Þórarinnsson* Föredrag med ljusbilder om isländska vulkaner. Arrangerat i samarbete med den informella studentföreningen "Heimskringla", kontaktorgan för de nordiska studenterna vid Íslands universitet.

Professor *W. E. von Eyben*,
Københavns universitet

Föreläsning om "nordiskt lagsamarbete i 100 år", med anledning av detta lagsamarbetes 100-årsjubileum.

Direktör *Jan Gumpert*,
Bibliotekstjänst, Lund

Två föreläsningar, varav den ena dubbleras på grund av dåligt väder, om erfarenheterna av bibliotekscentraler i Skandinavien och nordiskt samarbete på detta område. Arrangerat i samarbete med Bókavarðafélag Íslands (Islands bibliotekarieförening).

Konserter, uppläsningsprogram o. d.:

Brahe Djäknar, studentkör
från Finland

Konsert i Háskólabíó (Universitetsbio-grafen), samt i Keflavík, Flúðir, Skálholt och på Bessastaðir. Kören inbjuden av Nordens Hus och den isländska studentkören.

Festspelsprogrammen i
Nordens Hus, se under
"Festspelen i Reykjavík
1972"

Kompositören *Arne Nordheim*

Lyriskerna *Einar Bragi*,
Reykjavík, och *Knut Ode-gård*, Norge

Presentation av egna verk.

Lyrikkväll, där de båda diktarna dels läste egna verk, dels översättningar av varandras dikter.

De fyra nordiska lektorerna, *Pekka Kaikumo*, *Ingrid Westin*, *Eira Storstein* och *Peter Rasmussen*

Recensionsafton, presentation av några nyutkomna böcker i Finland, Sverige, Norge och Danmark. En liten utställning av nya böcker arrangerades samtidigt i biblioteket och boklistor stencilerades och delades ut.

I anledning av 70-årsminnet
av *Nordahl Griegs* födelse

Program om Nordahl Grieg, med minnesord, diktläsning och sång. Fru Gerd Grieg och hennes dotterdotter var närvarande som Nordens Hus gäster.

Redaktör *Göran Bergendahl*, Sveriges radio

Presentation av svensk musik på gramofon, vald bland de skivor som Nordens Hus fått i gåva från Sveriges radio.

Annan användning av huset:

På samma sätt som tidigare har under detta år många olika isländska organisationer och institutioner hållit sammanträden och i egen regi arrangerat program i Nordens Hus.

Bland dem är de nordiska föreningarna i Reykjavík, t. ex. Nordmannslaget. Isländsk-svenska föreningen, Dansk-isländska föreningen, föreningen Suomi, men också en lång rad andra sammanslutningar.

I huset har också hållits en rad sammanträden och kongresser med deltagare från hela Norden. Nordisk konstförbunds seminarium i Reykjavík i slutet av maj inleddes i Nordens Hus samlingsal. I sam-

band med seminariet höll Nordisk Grafik Union möte i Nordens Hus, och där beslöts bl. a. att sända en ansökan till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete för vidare befordran till ministerrådet om stöd till ett nordiskt artotek i Nordens Hus.

Nordiska musikerförbundet och Isländska UNESCO-nämnden samt barnboksförfattare, tandläkare, förskollärare, bibliotekarier och frimärksamlare från hela Norden hör också till dem som under året haft möten i Nordens Hus.

Svenska riksteatern arrangerade i samarbete med Leikfélag Reykjavíkur fem föreställningar i Nordens Hus samlingsal. En liten scen sattes upp mitt på golvet, strålkastare och rekvisita placerades i bibliotek och sal och ändå fick man plats till 70 åskådare.

Kafeterian

har under detta år liksom tidigare varit mycket välbesökt, och har utvecklats till att bli Reykjavíks populäraste.

Omsättningen var under året cirka 4,5 miljoner isländska kronor.

Information om huset

I början av året utkom en broschyr om Nordens Hus och dess verksamhet. Den har under året utdelats gratis till intresserade. Under året har många grupper, skolelever, turister och föreningar, visats omkring i huset och fått orientering om Nordens Hus tillkomst och arbetsformer.

Lektorernas verksamhet i huset:

Samtliga fyra nordiska universitetslektorer, som har sina arbetsrum i Nordens Hus, har också en stor del av sin undervisning i huset, antingen i sina arbetsrum eller i konferensrummet.

Lektorerna har under året varit:

Från Danmark:	Pia Renner-Andresen, vårterminen Peter Rasmussen, höstterminen
Från Finland:	Pekka Kaikumo
Från Norge:	Hróbjartur Einarsson, vårterminen Eira Storstein, höstterminen
Från Sverige:	Ingrid Westin

De nordiska lektorerna har under året på olika sätt deltagit i husets programverksamhet, och hjälpt till med översättningar o. d. Samarbetet mellan dem och Nordens Hus personal har varit det bästa.

Föreningen Norden:

Föreningen Nordens rapport om verksamheten i Nordens Hus 1972:

Föreningen Norden har haft samma ställning i Nordens Hus som under tidigare år, d. v. s. förfogat över kontor för direktören samt haft

tillgång till Nordens Hus kontor efter kl. 16.00 varje dag och förrådslokal i källaren. Dessutom har föreningen fått använda husets lokaler för möten och sammankomster, så ofta det varit behov för det. Under 1972 hölls sålunda i huset Föreningen Nordens styrelsemöte, Föreningen Nordens i Reykjavík årsmöte, föreningens 50-årsjubileum samt en föreläsning av intendent Lis Granlund från Stockholm som Föreningen Norden och Nordens Hus tillsammans arrangerade. Dessutom hölls alla sammanträden i Föreningen Nordens musiknämnd, den nordiska musiktävlingens öppnande och den nordiska musiknämndens sammanträde i Nordens Hus. Föreningen Norden stod för alla arrangemangen.

All kontakt mellan Föreningen Norden och Nordens Hus har varit synnerligen god och inneburit ständigt utökat samarbete.

Gästrummen:

Under året har gästrummen varit i flitigt bruk, och följande personer har bott där längre eller kortare tid:

Fru Jytte Kruse, från Dansk Varedeklarationsnævn, föreläsare.

Direktör Jyrki Mäntylä med familj, medan man väntade på att lägenheten blev målad.

Arto Tuominen, Finland.

Gottfried Gräsbeck, dirigent för Brahe Djäknar.

Kurt Nyholm, Sverige.

Toralf Lyng, generalsekreterare för Den norske turistforening, föreläsare.

Arkitekt Anton Solbraa Bay, Norge.

Rektor Sven Arne Stahre, från ABF i Sverige, föreläsare.

Advokat Henrik Viltoft, Danmark.

Grafiker Ottar Helge Johannessen, i samband med grafikutställning i Nordens Hus.

(Rektor Håkon Stenstadvold med familj bodde hemma hos t. f. direktören Else Mia Sigurðsson eftersom bägge gästrummen var upptagna.)

Regissör Kirsten Sörli, i samband med Festspelen.

Kompositör Erna Tauro, i samband med Festspelen.

Författarinnan Tove Jansson, Finland.

Aimo Siltari, Finland (med fru) stipendiat.

Författarinnan Else Faber, vice ordförande i Den danske forfatterforening.

Fru Else Waterby, Danmark (med dotter).

Studerande Helle Jensen, Danmark.

Franz Berliner, Finland (med fru).

Författaren Per Olof Sundman, Sverige (med fru).

Konsulent Marika Larsson, Sverige, i samband med den svenska hemslöjdsutställningen.

Informationssekreterare Anita Söderman, Stockholm.

Inger Lise Kofoed, Danmark, i samband med det nordiska bibliotekariemötet.

Bibliotekarie Bengt Holmström, Sverige, i samband med det nordiska bibliotekariemötet.

Domare Inger Margrete Pedersen, Danmark, föreläsare.

Lektor Helga Stene, Norge, föreläsare.

Bo Söderberg och fru, Sverige, journalister.

Lektor Ove Elvekjær, från Nordens folkliga akademi i Kungälv, Sverige.

Thorleif Schelderup, Norge, föreläsare.

Lars Westman, Stockholm, journalist.

Redaktör Göran Bergendahl, från Sveriges radio, Stockholm (med fru).

Professor W. E. von Eyben, Köpenhamn, föreläsare.

Direktör Jan Gumpert, från Bibliotekstjänst, Lund, föreläsare.

María Ólafsdóttir, konstnär, Köpenhamn.

Fru Gerd Grieg, Norge, med dotterdotter, gäster vid Nordahl Grieg-programmet.

Berättelse

om Nordens hus i Reykjavík, 1973

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Styrelse och arbetsutskott:

Styrelsen har under 1973 haft följande sammansättning:

Från Danmark:

Kontorschef Eigil Thrane, ordf.
Suppl. Ekspeditionssekretær Lennart Holten

Från Finland:

Regeringsrådet Ragnar Meinander
Suppl. Kultursekreterare Matti Gustafson

Från Island:

Högstarättsdomare professor Ármann Snævarr
Professor Sigurður Þórarinnsson
Direktör Birgir Þórhallsón
Suppl. Professor Sveinn Skorri Höskuldsson
Skogsförvaltare Sigurður Blöndal
Direktör Jónas Eysteinnsson

Från Norge:

Stortingsrepresentant Berte Rognerud, vice ordf.
Suppl. Kontorsjef Gunnar Nessing

Från Sverige:

Professor Gunnar Hoppe
Suppl. Ambassadör Olof Kaijser

Arbetsutskott:

Eigil Thrane, ordf.
Berte Rognerud
Birgir Þórhallsón.

Under året har hållits två styrelsemöten, ett i Reykjavík och Stykkishólmur i juni, det andra i Reykjavík i oktober. I maj hölls ett arbetsutskottssammanträde i Kungälv.

I samband med styrelsemötet i oktober sammanträdde Nordens hus råd. I detta möte deltog, förutom styrelsemedlemmar och suppleanter samt personal i Nordens hus, 15 representanter för olika institutioner och organisationer på Island samt en representant för Föreningen Norden i Sverige.

Administration/personal

Direktör: Maj-Britt Imnander

Bibliotekarie: Þórdís Þorvaldsdóttir, vikarie för bibliotekarie Else Mia Sigurðsson, som varit tjänstledig under hela året.

Sekreterare/kamrer: Guðrún S. Jónsdóttir

Vaktmästare: Gunnar Heiðal

Rengöring: Helga Sigurbjörnsdóttir

Kafeteriaföreståndare: Kristín Eggertsdóttir (avlönad av kafeterian).

Dessutom har regelbundet anlåtats timavlönad extrahjälp på kontoret och i biblioteket, samt i samband med olika program och utställningar.

Ekonomi

Det sammanlagda anslaget till husets drift 1973 från de fem nordiska länderna uppgick till 814 300 dkr. Ca en tredjedel förbrukades på lönekontot. Drygt en tredjedel av anslaget har använts för husets verksamhet med program, utställningar, kurser och informationsarbete av olika slag.

Till reparationer erhöles under året från ministerrådet ett extra anslag på 52 950: — dkr.

Omsättningen i kafeterian har under 1973 varit ca 525 000: — dkr.

Lokaler och tomt

I början av året installerades i ett rum i Nordens hus källare det språklaboratorium som tidigare inköpts. Anskaffningen av språklaboratoriet möjliggjordes till stor del genom bidrag från Letterstedtska föreningen i Sverige. Tandbergs Radiofabrikk gav dessutom generös rabatt. Språklaboratoriet kunde tas i bruk i mars.

Under sommaren gjordes omfattande reparationer av terrasserna omkring huset, vilka deformerats till följd av att marken omkring huset sjunkit avsevärt under de år som gått sedan huset byggdes.

Gåvor

Till huset har under året kommit många värdefulla gåvor. Biblioteket har erhållit böcker och skivor från olika håll (se biblioteksrapporten s. 4.) Det finska kulturministeriet gav dessutom ett extra bidrag på 5 000 fm, avsett att användas till inköp av böcker, tidskrifter och skivor till biblioteket.

I gåva från landshövding Ragnar Lassinantti, Luleå, och textilkonstnärinnan Elsa Montell-Saanio, Finland, har Nordens hus fått tre väggbonader (ranor) i samiska färger och mönster. Landshövding Lassinantti har även gett huset en serie reproduktioner av den samiske konstnären Nils Nilsson Skums teckningar.

*Biblioteket**Utlån och besök i biblioteket 1973:*

Talen inom parentes visar motsvarande siffror för 1972.

Antal besök totalt	24 130	(21 543)
Nya låntagare	845	(804)
Besvarade referensfrågor	2 460	(1 529)
Böcker reserverade för låntagare	109	(164)
Böcker utlånade via andra bibliotek	29	(51)
Utlån totalt:	10 665	(8 220)
Skönlitteratur	5 320	(4 046)
Facklitteratur	5 345	(4 174)
Grammofonskivor	883	(559)
Tidskrifter och årsböcker	972	(697)

Bokbeståndet har under 1973 kommit upp i 12 273 ex. (10 997 1972).

Skivsamlingen har under 1973 kommit upp i 370 sk. (262 1972).

Amn. Ovanstående siffror betr. antal besök, nya låntagare och reserv. böcker är de bokförda siffrorna. De faktiska siffrorna är avsevärt högre. Många besök och boklån som aldrig registrerats förekommer i samband med husets programverksamhet. Skandinaviska studenter och tillfälliga gäster av olika slag får ofta låna böcker utan att köpa lånekort. Bokreservationer förekommer ofta utan att betalning krävs. Åtskilliga turister och utländska gäster, enskilda eller grupper, besöker också biblioteket utan att registreras.

Biblioteket har hållits öppet för utlån dagligen: måndag—fredag mellan 14 och 19 och lördag—söndag mellan 14 och 17. Läsplatser och studierum har även varit tillgängliga för allmänheten måndag—fredag mellan 9 och 14.

De 38 olika dagstidningarna, som kommer med flyg från alla de nordiska länderna, har varit tillgängliga för allmänheten i kafeterian. De har sedan sänts till bibliotek och skolor ute i landet: Vestmannaeyjar (januari), Akureyri, Ísafjörður och Lagurvatn.

Antalet tidskrifter och årsböcker som biblioteket erhållit genom prenumeration eller som gåvor har under året varit 180.

Utställningar

I biblioteket arrangerades under året en rad mindre bokutställningar i samband med olika program eller andra begivenheter. Vid några av dessa tillfällen har man också sammanställt boklistor som utdelats till publiken. Bl. a. har gjorts förteckningar över ny dansk litteratur och danska skivor. En av dessa utställningar, som gjordes i samband med Islandia-utställningen under sommaren, väckte stort intresse.

I bokmagasinet arrangerades under "färöiska veckan" en färöisk bokutställning (se s. 6). De flesta böckerna utlånades från Landsbókasavnið i Tórshavn och valdes av Sverri Egholm, överbibliotekarie där. Emil

Thomsens bokförlag i Tórshavn hade också en liten sektion på utställningen, som besöktes av totalt 3 867 personer. En förteckning över böckerna stencilerades.

Övrig verksamhet i biblioteket

I slutet av året arrangerades ett recensionsprogram där de fyra nordiska lektorerna i huset (se s. 16) presenterade nyutkomna böcker i Finland, Sverige, Norge och Danmark. En mindre utställning av nya böcker arrangerades samtidigt i biblioteket, och boklistor stencilerades och delades ut. Lektorernas bokrepresentation har också kommit ut till en större allmänhet, då materialet använts i ett bokprogram i radion.

Orientering om bibliotek och bibliotekskunskap har givits till olika grupper, mest elever från olika skolor i Stor-Reykjavíkområdet, i allt knappt 200 personer.

I biblioteket bedrevs i november och december *artoteksverksamhet*, dvs. utlåning av tavlor. Konstverken tillhörde en biblioteksutställning som Nordiska konstförbundet arrangerat som försöksverksamhet och som pågår samtidigt i alla de nordiska länderna.

Gåvor till biblioteket

Biblioteket mottog två stora bogåvor under verksamhetsåret. Den ena (ca 300 titlar) kom från skolöverstyrelsen i Sverige, bibliotekssektionen. Den andra överlämnades i samband med bokutställningen under "färöiska veckan", då Emil Thomsen skänkte en stor del av sina förlagsböcker till biblioteket. Mindre bogåvor kom bl. a. från Fabritius & Söner i Oslo, Den norske bokklubben samt landshövding Ragnar Lassinantti och Norrbottens museum i Luleå.

Flera nordiska förlag gav litteratur om Island och isländsk litteratur översatt till andra nordiska språk i samband med Islandiautställningen. Statens Musikråd i Köpenhamn sände en stor "pladehilsen", närmare 50 skivor, till biblioteket, och Sveriges Radio och STIM i Stockholm skänkte också flera skivor.

Utställningsverksamhet

Familj tänker om

En skärmutställning om hemarbete och könsroller från Konsumentinstitutet i Stockholm. Utställningen sattes upp i samarbete med Kvenfélagasamband Íslands (Kvinnoföreningarnas landsråd) som kompletterade skärmutställningen med bl. a. matsedlar och matlagingsdemonstration. Utställningen blev en stor succé och besöktes av ca 4 000 personer. Den har senare under våren visats på flera platser ute i landet. I samband med utställningen arrangerades en debattkväll (se s. 9).

Färöisk konst- och hemslöjdsutställning (se s. 7).

Vestlandsutstillingen

Årlig vandringsutställning med verk av konstnärer bosatta på eller med anknytning till Vestlandet i Norge. Kaare Espolin Johnsen deltog i utställningen som "årets gäst". För upphängningen svarade utställningsnämnden i Félag íslenzkra myndlistarmanna (Isländska bildkonstnärers förening).

Fotoutställning

En vandringsutställning från Selskabet for dansk fotografi, som sattes upp i samarbete med Dansk-islandsk Samfund. Enligt de ursprungliga planerna skulle den visas i Nordens hus, men den blev mycket försenad i frakten till Island och blev därför placerad i en lokal som Reykjavíks gymnasium ställde till förfogande.

Islandia

En utställning om Island förr och nu, sammanställd av Historiska museet i Stockholm. Utställningen visades under turistsäsongen (15 juni—20 aug). Den kompletterades med föremål från Islands Nationalmuseum samt ett litet urval isländskt konsthantverk och isländska industrivaror.

7 unga danskar

En konstutställning sammanställd av Komitéen for udstillinger i udlandet. Deltagande konstnärer: Søren Hansen, Ole Heerup, Poul Janus Ipsen, Kirsten Lockenwitz, Bent Holstein, Eva Sørensen och Jan Marcussen. Utställningen visades även i Akureyri i samarbete med konstföreningen där.

Ewert Karlsson (EWK)

En utställning av 50 av EWKs bästa teckningar arrangerad i Nordens hus' foajé. EWK var själv närvarande och presenterade sina bilder för allmänheten. Utställningen uppmärksammades speciellt av isländska journalister, fick god press och blev mycket välbesökt.

Annan användning av utställningslokalerna

Följande *isländska konstnärer* har under året hyrt utställningslokaler i källaren och där ställt ut egna verk:

Guðni Hermansen

Gísli Sigurðsson

Benedikt Gunnarsson

Bjarni Guðjónsson
Valtýr Pétursson
Hringur Jóhannesson
Örlygur Sigurðsson

Dessutom har den islandsfödda konstnärinnan *María Ólafsdóttir*, numera bosatt i Köpenhamn, ställt ut sina tavlor i Nordens hus.

Félag íslenzkra iðnrekenda (Föreningen isländska industriidkare) hyrde lokalen för en utställning av förpackningar i samband med en tävling om bästa förpackning.

Utställningslokalerna har dessutom utlånats till bl. a. *Skálatúnshemmet för utvecklingsstörda barn*. Man ställde ut och försålde arbeten som barnen hade gjort.

Det danske selskab lånade i samband med föreningens 50-årsjubileum lokalen över en helg för en utställning av handarbeten och konstslöjd.

Programverksamhet

”Färöiska veckan”

I månadskiftet april-maj genomfördes i Nordens hus en färöisk kulturvecka med utställningar, författarafton, föreläsningar, filmvisning m. m.

I programmen medverkade 20 färingar, och Nordens hus stod för deras resa och uppehälle i Reykjavík. Arrangemanget genomfördes med stöd från många håll. Flugfélag Islands och Hotel Saga gav rabatter på resor och uppehälle. De båda färöiska föreningar som finns i Reykjavík, Färingaföreningen och Föreningen Island-Färöarna, den senare bildad i Nordens hus i april 1973, bistod med praktisk hjälp, och Islands kulturministerium gav ett kraftigt ekonomiskt bidrag som gjorde det möjligt att genomföra det omfattande program som planerats.

President Kristján Eldjárn tog emot de färöiska gästerna på Bessa-staðir, kulturminister Magnús Torfi Ólafsson bjöd på middag i Ministerbostaden, och Bandalag íslenzkra listamanna (Islands konstnärsförbund) inbjöd färöiska författare och konstnärer till en lunch på Hotel Holt.

Detta var första gången som Färöarna på detta sätt presenterade sin kultur utomlands, och arrangemanget blev mycket uppmärksammat både på Färöarna och på Island.

”Veckan” inleddes med vernissage på hemslöjds- och konstutställningen, med öppningstal av kulturminister Magnús Torfi Ólafsson.

Det är svårt att säga hur många gäster som besökte de olika arrangemangen i huset under de fem dagar som den ”färöiska veckan” pågick, men utställningarna i källaren besöktes av minst 5.000 personer, och bokutställningen av nära 4.000.

Alla föreläsningar och program drog fullt hus, och i ett par fall visade sig Nordens hus' föreläsningssal vara alldeles för liten för den publik som önskade komma in.

Program:

<i>Jóhannes av Skarði,</i> folkhögskolelärare, och <i>Steinbjörn Jacobsen,</i> folkhögskolerektor	Föreläsningar om äldre, respektive yngre färöisk litteratur.
Lagtingsman <i>Erlendur Patursson</i>	Två föreläsningar: den ena om samarbete mellan grönländare, islänningar, färingar och norrmen i fiske- och fiskindustrifrågor, den andra om utvecklingen inom färöisk politik de senaste åren.
Geolog <i>Johannes Rasmussen</i>	Föreläsning om färöisk natur och geologi.
Författarna <i>Jens Pauli Heinesen,</i> <i>Steinbjörn B. Jacobsen,</i> <i>Guðrið Helmsdal Nielsen</i> och <i>Karsten Hoydal</i>	Uppläsning ur egna verk. Författarna introducerades av den isländska författaren <i>Einar Bragi</i> .
Lektor <i>Jóhan Hendrik</i> <i>Winther Poulsen</i>	Föreläsning om släktskapen mellan det färöiska och det isländska språket.
Arkeolog <i>Árni Thorsteinsson</i>	Föreläsning med ljusbilder om färöiska fornminnen.

I samband med en del av dessa föreläsningar och i ett par särskilda filmprogram visades filmer om Färöarnas natur och näringsliv samt filmer om författaren William Heinesen och målaren Steffan Danielsen Nolsoy.

Under "veckan" anordnade Färingaföreningen i Reykjavík en fest på Hótel Borg där de färöiska gästerna deltog. I gruppen var *fem dansare och sångare från Färöarnas dansförening*, vilka var försångare och ledde kedjedansen vid detta och andra tillfällen.

Sista kvällen hölls avslutningsfest i Nordens hus regi på Hótel Saga. Typografen och skådespelaren *Óskar Hermansson* från Tórshavn ledde programmet.

Utställningar:

I den större av utställningssalarna i källaren visades en konstutställning från Färöarnas konstförening, som vid öppningen av utställningen representerades av *Jákup i Jákupsstovu*. I utställningen deltog Tummas Arge, Zakarias Heinesen, Bárður Jacobsen, Elinborg Lützen, Eyvindur Mohr, Amariel Norðoy och Tróndur Patursson.

I den mindre salen visades konsthantverk och hemslöjd från Färöarna. Utställningen var sammaställd av kurator *Marjun Horsdal* i Tórshavn i samarbete med Färöarnas hemslöjdsförening och Fornminnissavnið i Tórshavn.

I bokförrådet under biblioteket arrangerades en utställning av fär-

önska böcker. För den redogörs närmare i biblioteksrapporten (se s. 3).

Konserter, teatergästspel, uppläsningsprogram m. m.:

- Maria Llerena* sångerska, Stockholm
Program med afro-kubanska folksånger med introduktion av antropologen Tore Håkansson. Maria Llerena gav också skolkonserter i Reykjavik och Hafnarfjörður.
- Professor *Erkki Rautio* (cellist) och *Ralf Gothoni* (pianist), båda lärare vid Sibeliusakademien i Helsingfors
Konsert med verk av Strauss, Debussy, Grieg och Matti Rautio. Konserten fick mycket goda recensioner och togs upp för Islands radio.
- Nína Björk Árnadóttir*, isländsk lyriker
Uppläsning av egna dikter ur den ännu ej tryckta diktsamlingen "För barn och vuxna". I programmet medverkade också skådespelarna Helga Hjörvar och Arnar Jónsson.
- Jørgen Bruun Hansen*, København
Uppläsning av egna dikter. I programmet medverkade också den isländske lyrikern Ólafur Haukur Símonarson.
- Lilla Teatern* i Helsingfors
Gästspel med "Kyss själv", en kabaré om könsroller. Som värdar för gästspelet stod Nordens hus och Leikfélag Reykjavíkur, och två föreställningar gavs i Iðnó för utsålda hus.
- Finn Zetterholm*, svensk vissångare
Visprogram, egna visor och gamla svenska visor till gitarrackkompagnemang. Arrangerat i samarbete med Svensk-isländska föreningen.
- "Kvöldvaka" i Stykkishólmur
När Nordens hus styrelse besökte Stykkishólmur i juni arrangerades där ett kvällsprogram i samarbete med Föreningen Nordens lokalavdelning. Förutom den svenska sångerskan *Kerstin Ståhl* och pianisten *Göran Rydberg* medverkade både styrelsemedlemmar och lokala förmågor.
- Ulf Gudmundsen*, författare, Fanö
Uppläsning av egna dikter.
- Jan Mårtensson*, författare, Malmö
Uppläsning av egna dikter. Dessutom lästes dikter av andra moderna svenska lyriker i isländsk översättning. Programmet arrangerat av Nordens hus och Svensk-isländska föreningen i samarbete.

Sophus Winther, f. d.
professor i litteratur vid
University of Washington

Föreläsning om skandinavisk utvandrar-
litteratur (verk av Ole Rolvaag, V. Mo-
berg och Sophus Winther). I samarbete
med USIS (United States Information
Service).

Margareta Jonth,
sångerska. Sverige

Konsert, romanser och svenska folk-
visor. Ackompanjator: Guðrún Kristins-
dóttir. Detta program arrangerades i
samband med rådsmötet i oktober, men
var öppet för allmänheten.

Jens Pauli-Heinesen,
författare. Tórshavn

Uppläsningssprogram arrangerat i sam-
arbete med Almenna bókafélagið i sam-
band med att Jens Pauli Heinesens no-
vellsamling "Gestur" utkom i isländsk
översättning.

Lyrikern *Knut Ödegård*
samt vissångarna *Öystein*
Dolmen och *Gustaf*
Lorentzen, Norge

Norskt lyrik- och visprogram arrangerat
i samarbete med Nordmannslaget.

Öysten Dolmen och *Gustaf*
Lorentzen

"Knutsen & Ludvigsen"-program, famil-
jeunderhållning. Arrangerat av Nord-
mannslaget och Nordens hus.

Föreläsningar, debatter:

Tore Håkansson, antropo-
log, Stockholm

Föreläsning om afro-amerikansk musik
och dans, i samarbete med sociologiska
institutionen vid universitetet.

Dr. Öystein Noreng, norsk
litteratursociolog

Föreläsning om "Lesevaner og leserhold-
ninger i Norge" med utgångspunkt i
Den norske Bokklubbens läsvaneunder-
sökning, som Noreng är ledare av.
Dr. Noreng föreläste även i universitetet
på inbjudan av den humanistiska fakul-
teten, samt medverkade i en samman-
komst i Nordiska sommaruniversitetets
litteraturkrets.

Ole Falck, teckningslärare
och journalist från
Helsingfors

Två föreläsningar om finsk design och
finsk arkitektur illustrerade med ljusbil-
der och film.

I samarbete med de isländska tecknings-
lärares förening ordnades även en liten
kvällssammankomst i Nordens hus, där
Ole Falck för sina isländska kolleger be-
rättar om nyheter inom teckningsunder-
visningen i Finland.

Debatt i samband med
utställningen
Familj tänker om

Estraddebatt under rubriken "Familjen
och framtiden", ledd av fru Sigríður
Thorlacius, ordf. i Kvenfélagasamband
Íslands (Kvinnoföreningarnas landsråd),
vilket stod som medarrangör.

Jørgen Bruun Hansen,
murare och lärare vid konst-
akademien i Köpenhamn

Föreläsning med ljusbilder om konst i
vår vardagliga miljö.

Nils Christie, professor i
kriminologi vid Oslo
universitet

Två föreläsningar, den första med titeln
”Hvis skolen ikke fantes”, den senare
om ”Samfunnsform og lovbrudd”. Chris-
tine höll även en föreläsning för jurister
och sociologer på universitetet.

Ivar Eskeland, sektionschef
vid Kultursekretariatet i
Köpenhamn

”Finns det en nordisk bokmarknad?”,
föreläsning om svårigheterna för de små
språkgrupperna att nå ut med sin littera-
tur på den stora nordiska bokmarknaden
och ev. lösningar på problemet.

Konstnären och författaren
Roland Svensson, Stockholm

Två föreläsningar med ljusbilder: den
första om vulkanön Tristan da Cunha i
Sydatlanten, den senare om Roland
Svenssons egen hemö Möja i Stockholms
skärgård.

I samband med föreläsningarna visades
en utställning av svensk grafik i Nordens
hus foajé.

Dr. Hans-Jørgen Dokka,
docent i pedagogik vid Oslo
Universitet

Två föreläsningar under rubrikerna ”Den
norske grunnskolen — idé och virkelig-
het” och ”Lærerutdannelsen i Norge”.
Arrangörer var Nordens hus och de is-
ländska lärarorganisationerna.

Lektor *Ruth Henriksson*,
handarbetslärare från
Helsingfors

Föreläsning med ljusbilder och film om
finsk textilkultur och dräktbruk fram till
dagens moderna design.

Forskningschef *Kristen*
Nygård, Oslo, dataspecialist

Föreläsning om hur datatekniken i före-
tagen kan användas av arbetarna för att
ge dem själva bättre inflytande över
sitt arbete. Arrangerad i samarbete med
Alþýðusamband Íslands (LO).

Johan Christian Holm,
myntspecialist från
Köpenhamn

Två föreläsningar, arrangerade i samar-
bete med Myntsafnarafélag Íslands (Is-
ländska myntsamlares förening): den
första om danska mynt från vikingatiden,
den andra om mynt och sedlar från
Grönland, Island och Färöarna.

Dr. K. B. Madsen, psykolog
och professor vid Lärar-
högskolan i Köpenhamn

Två föreläsningar för allmänheten under
rubrikerna ”Psykologi og menneskesyn”
och ”Motivation”.

Hugo Jensen, ekspeditions-
sekretær vid ministeriet for
kulturelle anliggender,
Köpenhamn

Föreläsning under rubriken ”Kulturpoli-
tik — teori och praksis”.

Landshövding *Ragnar Lassinantti*, Luleå

Föreläsning med ljusbilder om Nordkalotten, arrangerad i samarbete med Föreningen Norden.

Recensionsprogram —
presentation av nya nordiska
böcker (se s. 3)

Kurser och seminarier:

Kurs för handarbetslärare

om forskning och försöksverksamhet inom handarbetsundervisningen i Finland samt om lärarutbildningen på detta område. Arrangerad i samarbete med de isländska handarbetslärarnas förening.
Kursledare: Lektor *Ruth Henriksson*, Helsingfors.

Kurs i språklaborietechnik

för de nordiska lektorerna i Nordens hus, deras hjälplärare och några andra intresserade.
Kursledare: *Merete Bjørn* från Folkeuniversitetet i Köpenhamn.

Kurs i medicinsk
forskningsmetodologi

arrangerad i samarbete med Islands läkarförening. Kursen leddes av fem danska läkare och pågick i fyra dagar.
Kursledare *Povl Riis*.

Seminarium och samarbetsuppgifter och samarbetsorgan inom folkbildningsverksamheten

I seminariet deltog representanter för olika isländska organisationer och institutioner som arbetar med vuxenutbildning i olika former.
Seminarieledare: *Ulla Poppius* från Folkbildningsförbundet i Sverige och *Viktor Krüger* från Samnemnda for Studiearbeid i Norge.

Övriga arrangemang med nordisk anknytning

Nordens hus kontakter med de nordiska ambassaderna och det finska konsulatet i Reykjavik är mycket god. De tre nordiska ambassadörerna har under året aktivt deltagit i husets verksamhet och stött den på många olika sätt.

Föreningen Norden (se s. 16) och de övriga nordiska föreningarna i Reykjavik har haft ett naturligt centrum i Nordens hus. Föreningen Suomi firade t. ex. Runebergsdagen i februari och Självständighetsdagen i december med sammankomster i huset. Nordmannslaget arrangerade bl. a. barnfest 17 maj och firade sitt 40-årsjubileum i samarbete med Nordens hus. Också den svensk-isländska föreningen och de olika danska och färöiska föreningarna har haft åtskilliga sammankomster i huset och tillsammans med Nordens hus stått som arrangörer för program.

Ett unikt initiativ togs av de nordiska vänskapsföreningarna när de i samarbete arrangerade en nordisk soaré i Universitetsbiografen den 1

april till förmån för Vestmannaeyjar. Nordens hus och Föreningen Norden hjälpte till att genomföra företaget, som inbringade ca 750 000 isl. kr. till insamlingen.

Som en följd av detta lyckade samarbete kom man överens om att bilda en samarbetsnämnd för alla dessa föreningar. Nämnden är nu presenterad i Nordens hus råd.

Ytterligare en gemensam sammankomst arrangerades under hösten 1973.

Nordiska sommaruniversitetet, som hade sex kretsar i arbete i Reykjavík 1972—1973, har haft sina sammanträden och en stor del av sitt kretsarbete i Nordens hus.

De nordiska studenterna vid Islands universitet bildade hösten 1972 en informell förening för information om Island som fick namnet Heimskringla. Dess verksamhet har stötts av Nordens hus och de nordiska lektorerna och man hade tre sammankomster i huset under vårterminen 1973.

Under hösten 1973 har många byggnadsarbetare från Finland, Norge och Sverige vistats i Island, då flera nordiska byggnadsfirmor levererat hus till Island efter Vestmannaeyjakatastrofen. Tillsammans med svenska ambassaden arrangerade Nordens hus en filmkväll för de svenska arbetarna, och för de finska arbetarna ordnade den finske lektorn en informationsträff i huset.

I samband med ISCM-konferensen i Reykjavík i juni hölls tre nordiska konserter i Nordens hus. Bl. a. framträdde gruppen Harpan kraft från Sverige. Denna grupp höll sedan en konsert i Akureyri, och resan till Akureyri betalades av Nordens hus.

I huset har under året också hållits ett antal nordiska konferenser och möten. Bland dem kan nämnas de nordiska FN-förbundens årsmöte, sammanträden i "ställföreträdarkommittén" (de nordiska samarbetsministrarnas ställföreträdare) och i det nordiska vulkanologiska institutets styrelse, samt ett nordiskt symposium i arktisk medicin.

"Island i dag" var namnet på en kurs för nordiska journalister, som i september arrangerades av Föreningen Norden i Nordens hus. I kursen deltog ca 40 journalister från alla de nordiska länderna.

Nåmsflokkar Reykjavíkur (Reykjavík stads studiegrupper) har haft undervisning i färöiska i Nordens hus två timmar i veckan under höstterminen.

Nordens hus-frimärket

Den 26 juni 1973 utkom i alla de nordiska länderna frimärken med bild av Nordens hus i Reykjavík. Med anledning av detta arrangerade den isländska post- och telegrafstyrelsen en frimärksutställning i Nordens hus foajé den 26 juni. Representanter för poststyrelserna i alla de nordiska länderna, som var samlade till konferens i Reykjavík, besökte

Nordens hus och blev bjudna på kaffe. Som gåva till huset överlämnades en utställningsskärm med ett montage av isländska frimärken.

I samband med utgivningen av det nya frimärket inrättades i Nordens hus konferensrum för en dag ett postkontor, där man kunde köpa de nya frimärkena förstadagsstämlade.

Informationsverksamhet, service till resegrupper m. m.

Under hösten 1973 har utsänts ett litet nyhetsblad till personer, organisationer och institutioner som kan ha intresse av Nordens hus verksamhet. Avsikten har varit att ge ut ett sådant brev i en isländsk och en svensk version ungefär en gång i månaden — hittills har tre brev utsänts.

Många isländska och utländska grupper har tagits emot i huset och fått information om dess verksamhet. När Kvenfélagasamband Íslands höll sin årsstämma i Reykjavík kom t. ex. 60 kvinnor från hela landet till Nordens hus, många av dem för första gången, och fick en orientering om husets tillkomst och arbetsuppgifter samt bjöds på kaffe.

Många grupper från de andra nordiska länderna har besökt Nordens hus i samband med turist- eller studieresor, speciellt under sommarmånaderna. Bland dem kan nämnas en studentgrupp från Göteborgs universitet, som också fick disponera husets föreläsningssal för filmvisning och föreläsningar, samt två resegrupper från Berlingske Tidendes Kirke-ture, för vilka Nordens hus och Föreningen Norden tillsammans anordnade en rad program i huset.

Två svenska sångköror, Folkungakören från Linköping och St Jacobs gosskör från Stockholm, gav under sommaren konserter i Nordens hus och fick hjälp med annonsering och andra praktiska arrangemang.

Förberedelser för festspelen i Reykjavík 1974

Nordens hus direktör har liksom tidigare varit adjungerad medlem i nämnden för Festspelen i Reykjavík som nästa gång kommer att arrangeras i juni 1974. Nämnden har sammanträtt en gång i veckan i Nordens hus, och den korrespondens och annat kontorsarbete som har erfordrats i samband med festspelförberedelserna har till största delen utförts i Nordens hus och av dess personal.

Övrig verksamhet i Nordens hus lokaler

Under 1973 liksom tidigare har många isländska föreningar och sammanslutningar haft möten och program av olika slag i Nordens hus. Bland dessa kan nämnas Frímerkjaglúbburinn (Frimärksklubben), Æskulýðssamband Íslands (Ungdomens landsråd), Fuglaverndarfélag Íslands (Föreningen för fågelskydd), Blaðamannafélag Íslands (Journalistföreningen), Félag íslenzkra myndlistarmanna (Isländska bildkonstnärernas förening), Rithöfundasamband Íslands (Författarförbundet),

Arkitektafélag Íslands (Arkitektföreningen), Stjórnunjarfélag Íslands (Administrationsföreningen), Sagnfræðingafélag Íslands (Historikerföreningen) och Rauðsokkar (Rödstrumporna). Útflutningsmiðstöð iðnaðarins (Industrins exportcentral) och Iðnþróunarstofnun Íslands (Industrins utvecklingsinstitut) har under året arrangerat några kurser i Nordens hus där föreläsare från de andra nordiska länderna medverkat.

Under första halvåret 1973 fick förskoleseminariet disponera föreläsningssalen ett par förmiddagar i veckan, eftersom en del av deras egna lokaler upplåtits till skola för barn från Vestmannaeyjar.

Íslands universitet har hyrt stora salen för föreläsningar för allmänheten under några söndagseftermiddagar hösten 1973.

"Second international saga conference" hölls på Island i juli 1973 och en del av programmet försiggick i Nordens hus lokaler. Bl. a. arrangerades en kurs i modern isländska och undervisningen försiggick huvudsakligen i språklaboratoriet i Nordens hus.

Användningen av gästrummen

Nordens hus två gästrum har under året varit flitigt använda. De har i första hand upplåtits till husets gäster i samband med programverksamheten. Vid några tillfällen har "stipendiater" fått disponera över rummen en tid, dock aldrig mer än en månad.

Stipendiater:

Roland Svensson, målare och författare, Stockholm

Liisa Silander, författare, Helsingfors

Ulf Gudmundsen, författare och journalist, Fanø, Danmark

Övriga gäster:

Ingeborg Donali, norska lektorn, medan hon väntade på lägenhet.

Øystein Noreng, dr., Oslo

Johan Heyerdahl, sekreterare i Den norske bokklubben, Oslo

Erkki Rautio, professor, cellist, Helsingfors

Ralf Gothoni, pianist, Helsingfors

Ole Falck, teckningslärare, Helsingfors

Jørgen Bruun Hansen, murare och lärare vid konstakademin i Köpenhamn.

Finn Zetterholm (med fru), vissångare, Sverige

Ivar Eskeland, sektionschef vid Kultursekretariatet, Köpenhamn

Nils Christie (med fru), professor, Oslo

Merete Bjørn, dansklärare, Köpenhamn

Oskar Hermansson, typograf, Tórshavn

Johannes Mosbech (med fru), läkare, Köpenhamn

Hans-Jørgen Dokka, docent, Oslo

Per Remfeldt, sekreterare i Bergens Kunstförening, Bergen

Eira Storstein, lärare i norska, och Lauritz Gregersen, lektor i danska, i samband med deras flyttning till Danmark

Gun Widmark, professor, Uppsala

Ruth Henriksson, lektor, Helsingfors

Olov Isaksson (med familj), museichef, Stockholm
 John Norrman, professor, och Birgit Norrman, psykiater, Uppsala
 Gösta Holm, professor, Lund
 Camilla Carlson-Kyillingstad, Hönefoss, Norge
 Per Olov Sundman (med son), författare, Stockholm
 Kristen Nygård (med fru), forskningschef, Oslo
 Povl Riis, dr. med., Gentofte, Danmark
 Olav Bonnevie, dr. med., Gentofte, Danmark
 Johan Henrik Piepgrass, fotograf, Danmark
 Jan Mårtensson, författare, Sverige
 Ingegerd Fries, fil. mag., Umeå
 Johan Christian Holm, myntspecialist, Köpenhamn
 K. B. Madsen (med fru), professor, Köpenhamn
 Ragnar Lassinantti (med fru), landshövding, Luleå
 Margareta Jonth, sångerska, Sverige
 Bent Holstein (med fru), konstnär, Köpenhamn
 Ewert Karlsson, tecknare, Stockholm
 Ulla Poppius, sekreterare i Folkbildningsförbundet, Stockholm
 Viktor Krüger, sekreterare i Samnemnda for Studiearbeid, Oslo
 María Ólafsdóttir, konstnär, Köpenhamn
 Knut Ödegård, författare, Norge
 Marina Mundt, filolog, Norge.

De nordiska lektorernas verksamhet i Nordens hus

De fyra nordiska lektorerna vid Islands universitet har under 1973 liksom tidigare disponerat över arbetsrum i Nordens hus och även haft en stor del av sin undervisning där. Samarbetet mellan lektorerna och Nordens hus personal har varit mycket gott, och lektorerna har på olika sätt aktivt deltagit i husets verksamhet.

Den största delen av lektorernas egen undervisning har försiggått i lektorernas arbetsrum och i konferensrummet eller musikrummet i Nordens hus. Också en del av hjälplärarnas lektioner har hållits i huset. Lektoratens övriga undervisning har varit förlagd till universitetets lokaler.

Installeringen av språklaboratoriet har betytt ett stort framsteg för undervisningen i de nordiska språken. Alla lektorerna har använt det i sin undervisning, i danska t. ex. har det varit i bruk maximalt 11 timmar i veckan, i de övriga språken något mindre.

Förutom universitetskurserna har lektorerna haft språkkurser för allmänheten och olika yrkesgrupper. Svenska lektorn har t. ex. hållit kurser för banktjänstemän och gymnasister. Strax före skolstarten hösten 1973 arrangerade Dansklärföreningen en tre dagars intensivkurs i danskt uttal. Lärare var den danske lektorn och undervisningen försiggick till stor del i språklaboratoriet.

Lektorerna har fungerat som konsulenter för bibliotekets inköp av böcker och grammofonskivor och medverkat i bok- och författarpresentationer för allmänheten.

En stor del av lektorernas arbetstid har ägnats åt service direkt till allmänheten: översättningar, privatlektioner och olika slag av rådgivning och information. Den finska lektorn har dessutom gjort en viktig insats genom att arrangera program och utflykter för de finska byggnadsarbetare som vistas i Reykjavik under hösten.

Lektorerna har under 1973 varit:

från Danmark: Peter Rasmussen

från Finland: Pekka Kaikumo (vårterminen), Etelka Tamminen (höstterminen)

från Norge: Ingeborg Donali

från Sverige: Ingrid Westin

Föreningen Nordens rapport om verksamheten i Nordens hus 1973:

”Samarbetet mellan Föreningen Norden och Nordens hus har fördjupats ytterligare under 1973.

Föreningen Norden har haft tillgång till samma lokaler som tidigare, dvs. disponerat över kontor för direktören och ett förrådsrum i källaren samt haft tillgång till Nordens hus kontor kl. 16—19 måndag—fredag. Dessutom har man haft tillgång till husets samlingslokaler för möten och arrangemang varje gång som det har varit aktuellt. Sålunda hölls den nordiska journalistkursen, som Föreningen Norden arrangerade i september, till stor del i Nordens hus. Föreningen Norden har dragit fördelar av de nordiska kulturkontakter som förmedlas genom Nordens hus. Ibland har föreningen varit medarrangör till program i huset och ibland har avdelningar ute i landet fått besök av husets gäster. Bland de senare kan nämnas teckningslärare Ole Falck och landshövding Ragnar Lassinantti, som höll föreläsningar i Akureyri, samt konstnären Roland Svensson som besökte Föreningen Nordens avdelning i Hvolsvöllur.

Tillsammans med Nordens hus arrangerade Föreningen Norden en rad föreläsningar och kvällsprogram i Nordens hus för två resegrupper från Berlingske Tidendes Kirketure under sommaren 1973.

Den arbetsmiljö som Föreningen Norden har i Nordens hus är ovärderlig och har bl. a. bidragit till att medlemsantalet i föreningen har ökat från 1 200 till ca 6 500 under de år som huset har funnits till.”

Berättelse

från Nordiska utlänningsutskottet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Bestämmelser om Nordiska utlänningsutskottet återfinnes i art. 13 i överenskommelsen den 12 juli 1957 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna till vilken överenskommelse Island anslutit sig den 24 september 1965.

Sammansättning: En representant för vardera av staterna. Representerarna kan tillkalla särskilda sakkunniga. För närvarande representeras i utskottet de olika staterna av cheferna för respektive stats centrala utlänningsmyndighet eller motsvarande.

Uppgift: Samordna kontrollen av utlänningar i de fördragsslutande staterna och i övrigt upptaga och dryfta ärenden av betydelse för det gemensamma passkontrollområdet i de nordiska staterna.

De fördragsslutande staterna har överenskommit om ett tillägg till överenskommelsen den 12 juli 1957, vilket trätt i kraft den 1 juli 1973. Tillägget är betingat av Danmarks medlemskap i EG och innehåller viss rätt att göra avvikelser från bestämmelserna om uppehållstillstånd och avvisning av utlänning. Vidare skall övriga fördragsslutande stater underrättas innan fördragsslutande stat beslutar om bestämmelser som är oförenliga med passkontrollöverenskommelsen och nu nämnda tillägg till denna.

Under året har avhållits ett möte nämligen i Oslo den 6 och 7 oktober.

Den danske representanten fastslog vid mötet att Danmark inte längre är i stånd att utföra passkontroll på det sätt som förutsattes i underbilagan till överenskommelsen 12 juli 1957 och därefter överenskomna ändringar. Gränspasserandet hade nu helt andra proportioner än då överenskommelsen slöts. Samlade antalet inresor till Danmark var i dag cirka 26 millioner per år mot cirka 5,5 millioner 1960. Av de inresande var cirka 90 procent medborgare i nordisk stat eller EG. Danmark hade därför de facto måst reducera kontrollen inom de områden där det gör minst skada. Således har man i stort sett inskränkt passkontrollen beträffande medborgare i EG-land till identitetskontroll och gör vidare utresekontroll — frånsett vid Kastrup — endast stickprovvis.

På svenskt initiativ vid föregående möte tog utskottet upp till diskus-

sion frågor om vad som i de fördragsslutande staterna görs eller kan göras för att invandrare skall kunna finna sig tillrätta i respektive invandrarland.

Härutöver behandlades sedvanliga frågor som sammanhänger med utöandet av passkontrollen. De angick viseringsbestämmelser, godkännande av identitetskort som pass, bestämmelser om återtagande av utlänning jämlikt 10 art. i överenskommelsen 1957, m. m.

Nästa sammanträde är planerat att äga rum i Helsingfors i slutet av februari 1974.

Sam Ahlford

Berättelse

om Nordiska kulturfonden 1973

1. Styrelsens sammensætning

Styrelsen for Nordisk Kulturfond har i 1973 haft følgende medlemmer (og suppleanter), udpeget af Nordisk Råd og regeringerne for 2-årsperioden 1973—74:

Danmark

folketingsmand Poul Hartling
(suppleant: folketingsrepræsentant Grethe Philip)
ekspeditionssekretær J. Harder Rasmussen
(suppleant: ekspeditionssekretær J. P. Ipsen)

Finland

riksdagsman Olavi Lähteenmäki
(suppleant: redaktör Georg Backlund)
kanslichef Jaakko Numminen
(suppleant: kultursekreterare Matti Gustafson)

Island

altingspræsident Gils Guðmundsson
(suppleant: altingsmand Jóhan Hafstein)
departementschef Birgir Thorlacius
(suppleant, afdelingschef Árni Gunnarsson)

Norge

lagerekspeditør Håkon Johnsen
(suppleant: fru Berte Rognerud)
departementsråd Olav Hove
(suppleant: byråsjef Hans Sørbø)

Sverige

riksdagsman Ingemar Mundebo
(suppleant: riksdagsman Tage Johansson)
expeditionschef Jan Stiernstedt
(suppleant: departementssekreterare Carl-Johan Kleberg)

Som formand og næstformand for styrelsen har henholdsvis Ingemar Mundebo og Jan Stiernstedt fungeret.

Styrelsen har i 1973 afholdt 4 møder. De møder, som er forudsat i fondens forretningsorden blev afholdt i København den 12. februar 1973, Skokloster 14—15. maj 1973, København 26. september 1973 og København 11—12. december 1973.

Årsberetning og regnskab for 1972 blev vedtaget på styrelsesmødet den 12. februar 1973 og oversendt til Nordisk Råd sammen med revisionsberetningen.

2. Sekretariatsarbejdet

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde har i lighed med forrige år virket som sekretariat for fonden. Som godtgørelse herfor er udbetalt et beløb på 150 000 dkr. I 1974 vil sekretariatsudgifterne blive afholdt af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejdes ordinære driftsbudget.

Under indtryk af det stigende antal ansøgninger og for at imødekomme et udtalt ønske hos mange af fondens ansøgere fastsatte styrelsen en nyordning med to årlige uddelinger mod tidligere én med virkning fra styrelsens første uddeling af midlerne for 1974.

I forbindelse hermed tog man også et nyt ansøgningsskema i brug.

Orientering om fondens disponible midler og betingelserne for at opnå støtte fra fonden blev som tidligere meddelt til interesserede gennem annoncering i et passende udvalg af dagblade i de nordiske lande.

Annoncering fandt sted i sidste halvdel af maj og december 1973 med ansøgningsfrist henholdsvis 15. august 1973 og 15. februar 1974.

Til uddeling af fondens midler i 1973 indkom i alt 482 ansøgninger med et samlet ansøgt beløb på 25 mill. dkr.

Heraf blev 122 afvist på et formelt grundlag.

3. Remisbehandlingen af ansøgningerne

De resterende ansøgninger blev som sidste halvdel af forrige år forelagt til udtalelse hos dels Ministerrådets rådgivende komiteer for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed og dels andre nordiske specialorganer. Man bestræbte sig på at fremskaffe udtalelser fra de mere specielle organer så betids, at de kunne indgå i de rådgivende komiteers vurdering af ansøgningerne. Fondens og dens rådgivende organer har i de 1 1/2 år, som den nye remisordning har fungeret, indhøstet en lang række erfaringer. Man påregner derfor i 1974 at gennemføre en fornyet principiel drøftelse af remisbehandlingen mellem styrelsen og de rådgivende komitéer for herigennem at opnå en yderligere forbedring af den løbende sagsbehandling.

4. Fondens kapital og forvaltning

Fonden havde i 1973 følgende midler til rådighed:

Overført fra 1972	dkr. 573 854,41
Medlemslandenes bidrag	dkr. 5 000 000,00
	<hr/>
	dkr. 5 573 854,41

Fonden modtog 482 ansøgninger om støtte af 1973-midlerne, med et samlet søgt beløb på ca. 25 mill. dkr. Heraf var 131 ansøgninger med et samlet søgt beløb på ca. 3.2 mill. dkr. ansøgninger til koncertudvekslingsordningen.

I alt blev der af midlerne for 1973 bevilget 5 251 791 dkr. fordelt på 106 forskellige bevillinger, jfr. fortegnelsen i bilag a. Bevillingerne fordeler sig således på de enkelte hovedområder:

Forskningsansøgninger	24 bevillinger	dkr. 1 118 980
Undervisningsansøgninger	13 bevillinger	dkr. 704 400
Almenkulturelle ansøgninger	69 bevillinger	dkr. 3 428 411
	<u>106 bevillinger</u>	<u>dkr. 5 251 791</u>

Den del af fondens midler, som er bundet i flerårige projekter omfattede i 1972 510 000 dkr. til 3 projekter. I 1973 er de tilsvarende tal 1 694 080 dkr. til 10 projekter. Det drejer sig bl. a. om første år af den nordiske koncertudvekslingsordning, sidste år af de nordiske musikkonkurrencer, første år af udgivelsesarbejdet af NKF-tidsskriftet m. v.

5. Særlige projekter

Styrelsen har tidligere med et godt resultat gennemført en seksårig forsøgsordning med støtte til nordiske teatergæstespil. Denne ordning blev i 1972 afsluttet fra fondens side og i 1973 vedtog Ministerrådet at optage den med en fast bevilling under kulturbudgettet. I forlængelse heraf vedtog styrelsen at iværksætte en lignende tre-årig forsøgsordning med støtte til udveksling af kor, orkestre o.l. For 1973 bevilgede man et beløb på 350 000 dkr., og man har siden bevilget et lignende beløb for 1974. Indkaldelse af ansøgninger og den deraf følgende remisbehandling er overdraget NOMUS, og styrelsen har på grundlag af en samlet indstilling fra NOMUS foretaget den endelige fordeling af midlerne.

For 1974 er der for første halvår indkommet 115 ansøgninger med et samlet ansøgt beløb på ca. 3.2 mill. dkr. Fordelingen af midlerne til koncertudveksling i 1973 og i første halvår af 1974 er specificeret i bilag b og d.

6. Information

Styrelsen har i det forløbne år søgt at forøge offentlighedens kundskaber om fonden og dens virksomhed. Som tidligere nævnt har man gennem annoncering i sidste halvdel af maj og december i et passende antal dagblade over hele Norden søgt at informere alle interesserede om de muligheder, som fonden kan tilbyde. Men herudover har man for første gang ladet udarbejde en informationsbrochure i en finsk, en islandsk og en norsk udgave, der er blevet distribueret i et stort antal til potentielle ansøgere. Endelig har styrelsen i forbindelse med sine

møder udsendt pressemeddelelser med omtale af de vigtigste projekter, hvortil styrelsen har ydet støtte.

København, den 11. februar 1974

Ingemar Mundebo
Formand

BILAGA 1

Oversigt over bevillinger af Nordisk Kulturfonds midler for 1973

Forskning

	dkr.
Lektor Arnt Bakke, Tromsø Museum til indsamling af samisk folkemusik og til etablering af kontakt med institutioner i Finland og Sverige vedrørende forskning på området	15 900
Professor Egil Kragerud og professor Egil A. Wyller, Oslo til udgivelse af en bibliografi om skandinavisk litteratur vedrørende "den platoniske kærlighedsidé"	3 000
Nordiske jordbrugsforskeres forening, sektionen for havebrug til oprettelse og drift i en treårsperiode af et nordisk samarbejdsorgan for "elitemateriale af vegetativt dannede haveplanter". Første år af treårsperioden	25 200
Institutionen för politisk historia vid Åbo Akademi til afslutning af en bibliografi om russiske/sovjetiske publikationer og artikler om nordisk politik fra midten af 1800-tallet	5 900
Nordisk samarbejdskomité for navneforskning (NORNA) til et symposium om anvendelsen af EDB i de nordiske navnearkiver	16 100
Tromsø Seminars in Biology til et avanceret kursus i cellebiologi for yngre forskere fra Norden og Europa	52 900
Amanuensis Knud Prange, København til et seminar for nordiske historikere om "lokalhistorie i de sidste 100 år"	20 000
Overlæge Bent Borup Svendsen til et symposium om retspsykiatri i Norden.	50 000
Nordiska rådet för antropologisk forskning til et symposium om sildefiskeriet i Norden	30 000
Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi til en international konference om sagastudier	34 400
Professor Ingrid Semmingsen m. fl. til forskningsprojektet "udvandringen fra de nordiske lande" (ekstrabevilling)	40 000
Docent Bernt Schiller m. fl. til forskningsprojektet om studiet af nordiske organisationer (ekstrabevilling)	205 880
Bitr. professor Niels Elvander, Uppsala til undersøgelser af organisationer og forhandlingssystemer på arbejdsmarkedet i Sverige, Norge, Danmark og Finland	1 500
Nordiska kyrkomusikrådet til en arbejdskonference om udgivelse af en nordisk parallel til "Das deutsche Kirchenlied"	21 800
Nordiska humanekologiska forskargruppen til videreførelse af det socialmedicinske forskningsprojekt i Husavikområdet på Island	248 000

	dkr.
Statens Teknologiske Institutt, Oslo til et nordisk forskerseminar i organisationsudvikling	34 000
Fil. dr. Agnes Geijer, Stockholm m. fl. til udgivelse af en revideret og udvidet udgave af "Nordisk tekstilteknisk terminologi"	23 200
Institut for Center-Planlægning m. fl. til et seminar i forbindelse med fondens vurdering af projektet "fritidstilbud og kulturformidling i bysamfundets mødesteder — et nyt centerbegreb"	25 000
De norske sacionomforbunds samarbejdskomité til et seminar om forskning og socialt arbejde	35 000
Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning til udgivelse af rapporten "The Rural Society of Latin-America today"	12 200
Professor, dr. med. Arne Nordøy, Tromsø til en konference om "Platelets and Lipids in the Pathogenesis of occlusive Vascular Disease"	30 000
Organisationskomitéen for det 3. nordiske Spåtidmøde til afholdelse af Spåtidmødet omkring emnet højenergi partikelfysik	17 000
Eeva Maija Tammekann, Jyväskylä m. fl. til forsøgsvirksomhed omkring databaseret informationsvirksomhed for pædagogik, psykologi og specialpædagogik. Første år af en toårig forsøgsperiode	122 000
V. Telemann m. fl. til planlægning af et nordisk institut for tillempt nordisk sprogvidenskab	50 000

Undervisning

Nordiska textilläraförbundet til en kongres for nordiske tekstil- og håndarbejds lærere	24 800
Medborger- och arbetarinstitutens förbund til et seminar om voksenoplæring på Nordkalotten	12 700
Utbildningssociologiska kommittén inom Uppsala sociologförbundet til et uddannelsessociologisk symposium	32 000
Kommittén för atlasen "Norden i text och kartor" til udgivelse af atlasen i Danmark, Finland og Norge	90 000
Skoledirektören i Rogaland til en undersøgelse af undervisningen i de andre skandinaviske landes sprog og litteratur i Danmark, Sverige og Norge og til en skandinavisk konference om samme emne efter undersøgelsens afslutning	240 100
Nordisk Forbund for specialpedagogikk til en nordisk kongres om specialpædagogik	38 300
Nordisk Forbund for specialpedagogikk til et jubilæumsnummer af Nordisk Tidsskrift for specialpedagogikk i anledning af forbundets 50-års jubilæum	18 500
National Association of Foreign Student Advisors, USA til ajourføring af de eksisterende oplysninger om de skandinaviske landes undervisningssystemer til anvendelse i USA i forbindelse med evalueringen af udenlandske eksamensbeviser med henblik på den rette placering i undervisningssystemet i USA	50 000
Norges Standardiseringsforbund til udarbejdelse af en nor-	

	dkr.
disk fysikterminologi og til fællesnordiske regler for brugen af SI-enheder	41 300
Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri til et nordisk symposium om uddannelsesproblemer inden for børne- og ungdomspsykiatrien	63 000
Skogshögskolan i Stockholm m. fl. til samordning af den højere skovuddannelse. Bevilling til det første år i en 3-års periode	65 000
Nordiska samarbetskommittén för hushållsundervisning til et kursus om "bostaden och miljön"	
Textilläraförbundet, Helsingfors til udarbejdelse og udgivelse af folderen "undervisning i textila ämnen och textilläraryr utbildningen"	9 300

Almenkulturel virksomhed

Arbetarnas bildningsförbund m. fl. til en konference om udviklingslinjer og prioriteringer i uddannelsespolitiken	60 700
Roland Thomsen, Tórshavn til en nordisk kulturuge på Færøerne i 1973	25 000
Arbejdernes Oplysningsforbund m. fl. til to konferencer om harmonisering af de nordiske landes lovgivning vedrørende tilskudsmuligheder til organisationernes arbejde	50 000
Arbejdernes Oplysningsforbund m. fl. til et ugekursus for udveksling af erfaringer om arbejdet	68 200
Häftan för kritiska studier, Stockholm til et kontaktseminar for nordiske medarbejdere	8 600
Finlands fotografiska museum til et nordisk symposium om fotomuseernes virksomhed	30 000
Föreningarna Nordens förbund til foreningernes seminarvirksomhed	100 000
Biblioteksdirektør E. Allerslev Jensen, København m. fl. til en konference om børnebiblioteksarbejdet i landdistrikterne	50 000
Nordisk Amatørteaterråd til symposiet "Ungdom og kunstformidling, nye veier"	56 600
Høje Taastrup kommunes kultur- og fritidscenter, Danmark til arrangement af en nordisk kulturuge i Høje Taastrup kommune	20 000
Karl H. Bolay m. fl. til udgivelse af et nyt nordisk kulturtidsskrift	36 200
Mag. art. Per Olsen, Søborg til udgivelse af materiale fra det nordiske seminar om "børnebogen i dag"	15 000
Finlands svenska författareförening til et nordisk kursus i faglig kundskab for forfattere under temaet "författarens villkor i Norden"	35 000
Nordiska konservatorierådet til nordiske konservatorieseminarer for orkestre	127 500
Föreningarna Nordens förbund til en nordisk musikkonference for unge organister i 1973	300 000
Nordisk Amatør Musik Union til et kursus med videregående	

dkr.

de instruktion for orkesterledere som arbejder på amatør-orkesterbasis i de nordiske lande	30 000
Den danske Jazzkreds m. fl. til en nordisk jazzkompositions-konkurrence	125 000
Kongsberg Jazzfestival 1973 til et nordisk samarbejdssymposium under festivalen	20 000
Arbejdernes Oplysningsforbund m. fl. til produktion af en long-playing plade med nordiske arbejdersange	26 000
Festspillene i Bergen til et nordisk celloseminar under festspillene i 1973	15 700
NOMUS til forsøgsordningen for nordisk koncertudveksling i 1973	350 000
De forenede islandske teaterselskaber til oversættelse af 20 nordiske skuespil til islandsk	40 000
Nordisk Amatørteaterråd til en kongres i Reykjavík	19 200
Nordisk Kunstforbund til udgivelse af NKF-bladet i 1973. Første år af en toårig forsøgsperiode	98 000
Nordisk Film- og TV-Union til et nordisk seminar om kreativitet og teknik	35 000
Nordens smalfilmförbund til en filmkonkurrence for unge i forbindelse med XXII nordiske smalfilmkonkurrence	24 800
De nordiske døveforbunds samarbejdsorganisation til tre nordiske seminarer om døves problemer (kulturproblemer, tegn- og tolkeproblemer)	109 400
Samisk språknemnd til arbejde med samiske kulturord og nydannelser	29 900
Samarbejdsudvalget for nordiske publikumsorganisationer til en konference i Sverige	46 000
Einar Østgaard, Haslum til en bog om pressen i de nordiske lande	31 500
Association Franco Nordique d'Echanges Littéraires til for-eningens arbejde i 1973	40 000
Dansk Amatør Orkester Union til kursusvirksomhed i musik for børn og unge, der ønskes tilbudt jævnaldrende deltagere fra andre nordiske lande	8 000
Bibliotekarie Carin Ullberg, Övertorneå m. fl. til en konference om børnebiblioteksarbejdet på Nordkalotten	14 500
Karasjok Bibliotek, Karasjok til udgivelse af et katalog over bibliotekets samling af samisk litteratur	7 350
Västerbottens läns FN-kommitté til et nordskandinavisk møde om de menneskelige rettigheder	14 500
Virginia Allen Jensen, Gentofte til deltagelse i børnebogs-messen i Bologna med en stand med nordiske børnebøger	38 561
Nordiska folkhögskolerådet til et seminar i forbindelse med det nordiske folkehøgskolemøde i 1973	8 150
Roland Thomsen, Tórshavn til besøg af en finsk trio under den nordiske kulturuge på Færøerne i 1973	17 000
Arbejdernes Oplysningsforbund til oplysningsforbundenes kunsttillæg i en periode af ét år	110 000
Norsk balettforbund til afholdelse af et sommerkursus for nordiske pædagoger, koreografer og dansere	40 000
Odin Teatret, Holstebro til udgivelse af en bog om teaterstrukturen i Norden i form af et særnummer af TTT	23 650

	dkr.
Lektor Kela Kvam, Odense til afholdelse af en sommerfestival for nordiske teatergrupper m. v.	50 000
Landsforeningen for hjerte- og lungesygge, Oslo til et symposium om foreningen og dets forbindelse med hjerte- og lungesygdomme	79 300
Koncertturnéen "Nordisk Storby Rock" til afholdelse af en koncertturné i de nordiske hovedstæder og større byer. Turnégaranti	50 000
Norsk forening for bedre lekemiljø, Oslo til afholdelse af et seminar om bygningslovgivningen vedrørende legepladser	20 000
Nordisk Samarbejdskomité for revalideringspsykologer til en konference om organiseringen af revalideringen	19 900
Finlands amatørteaterforbund til et kursus for unge amatørteaterskuespillere fra Norge, Sverige og Finland	6 300
Nordiska ekumeniska institutet, Sigtuna til en nordisk konference om præstens uddannelse og funktion	10 000
Musica Sacra, Samfunn for kirkemusikalsk fornyelse, til en konference om anvendelsen af den gregorianske sang på de nordiske sprog	14 000
Svenska museiföreningen til et seminar om museerne og deres filmproduktion	13 000
Þjóðdansafélag Reykjavíkur, Reykjavík til islandsk deltagelse i et nordisk folkedanser- og spillemandsstævne i Helsingfors	7 800
Föreningarna Nordens Förbund til udgivelse af et særtryksoplag af Nordiska museets årbog "Folket i Norden berättar — Fataburen 1973" til udsendelse til medlemmerne i foreningerne Norden	63 000
Universitetsforlaget, Oslo til udgivelse af bogen "25 Years of Cultural Cooperation 1946—1972"	40 000
Henning Schmaltz Jørgensen, København m. fl. til udarbejdelse og udgivelse af en ajourført udgave af bogen "Valg og vælgere". Produktionsgaranti	50 000
Finlands svenska författareförening til færøsk og islandsk deltagelse i det nordiske kursus i faglig kundskab for forfattere under temaet "författarens villkor i Norden"	15 000
Norræna Felagid, Reykjavík til en nordisk journalistkongres med temaet "Island i dag"	30 000
Nordisk Amatørteaterråd til "Nordiske Amatørteaterdage 1973"	49 500
Nordisk Amatørteaterråd, ekstrabevilling til lederkurset på Nordens folklige akademi	11 600
Nordisk Teaterlederråd til forsøgsvirksomhed i forbindelse med projektet "undervisningspaket för skolväsendet"	63 000
Fotografen Bent Næsby til forberedelse af illustrationsmateriale i bogen "Nordens natur"	40 000
Sonja Henies og Niels Onstads Stiftelser til en nordisk vandreudstilling med værker fra Silkeborg Kunstmuseum	100 000
Virginia Allen Jensen, Gentofte, ekstrabevilling til deltagelse i børnebogsmessen i Bologna med en stand med nordiske børnebøger	12 000

	dkr
Kåre Nordling til "Nordkalottens kyrkomusikdagar 1973"	5 500
Poul M. Petersen til udgivelse af udvalgte digte af Johannes úr Kötlum. Produktionsgaranti	20 000
Scandinavian Amateur Radio Teleprinter Group til et møde i organisationens styrelse	4 500
Föreningarna Nordens förbund til udgivelse af 4 særnumre i 1974 af tidsskriftet "Vi i Norden"	170 000
Föreningarna Nordens förbund, ekstrabevilling til udarbejdelse af en opslagsbog om samfundets organisation	34 200
Peter Seeberg m. fl. til en konference for repræsentanter for nordiske museumsorganisationer og udvalgte museumsinstitutioner	65 400
SUM (Foreningen af yngre billedkunstnere) og Myndlista- og handídaskóli (Islands kunst- og håndværkerskole) o. a. til en præsentation af ung islandsk kunst i de nordiske lande under temaet "havet og lyset"	79 500

BILAGA 2

Specifikation over bevillinger under støtteordningen for koncertudveksling i 1973

	dkr.
<i>Fællesnordiske formål</i>	
Nordisk Solistforening til udsendelse af en islandsk pianist på en nordisk turné som led i en længere kæde af udsendelse af nordiske solister	20 000
Jazzhus Montmartre til en nordisk jazzuge samt Multi-Musik-Festival til deltagelse af grupper fra Sverige, Norge, Finland og Island	33 000
Kurser på Hässelby Slot	10 000
<i>Danmark</i>	
Lyngby-Taarbæk Skolernes Ungdoms-Harmoniorkester til deltagelse i musikkonkurrencer og koncerter i Hamar	7 000
Den danske Fløjtetrio til en koncertturné til Oslo, Stockholm, Helsingfors og Reykjavík	12 000
Jazzmusikeren Karsten Vogel til en turné med Secret Oysters til Sverige, Norge, Færøerne og Island	37 100
<i>Finland</i>	
Tammerfors Arbejder-forenings Musikkor til en koncertrejse til Sverige og Norge	12 000
Orivesi Damekor til en koncertrejse til Sverige og Norge	12 500
Organum-Selskab til en orgelkoncertudveksling med Danmark og Finland	9 500

	dkr.
Wigwam-ensemble til en turné med 10 koncerter i Sverige på 14 dage	10 000
Sonores Antiqui til koncerter med gammel musik i Stockholm og København	14 000
<i>Island</i>	
Polyfonkórinn Reykjavík til en koncertrejse med ledsagende pladeoptagelse til København og Stockholm	60 000
<i>Norge</i>	
Den norske Studenter-Sangforening til en turné til Færøerne	15 000
Den norske Blåsekvintett til en turné til Danmark	5 000
Organist Harald Herresthal til en turné i Danmark, Finland og Sverige	5 400
Pianisten Jan Henrik Kayser og komponisten Harald Sæverud til en turné i Danmark, Sverige og Finland	10 000
Oslo Blåse-solister til en turné i Sverige og Finland	15 000
Pianisten Hanna-Marie Weydahl til en turné på Island	1 000
<i>Sverige</i>	
Örebro kammar-orkester til en turné i Finland	13 000
Stockholms domkyrkokör til en turné i Finland	7 000
Harpans kraft til en turné på Island	13 000
Framnäs musikskola til en turné til Norge	12 000
Eje Thelins gruppa til en koncertturné på Island	8 000
Rena Rama til koncerter i Oslo m. v.	1 500
Olof Höjer til en turné i Danmark og Norge	4 000
Mats Kuoppala til en koncertturné med nyckelharpa i Finland	3 000

*BILAGA 3***Oversigt over bevillinger af Nordisk Kulturfonds midler for 1974, uddelt på fondstyrelsens møde i december 1973 eller tidligere****Forskning**

	dkr.
Det litteraturvidenskabelige institut ved Islands Universitet til en international konference om skandinavisk litteratur	60 000
Professor Sixten Ringbom, Åbo m. fl. til det tredje nordiske symposium for ikonografiske studier	45 000
Arbejderbevægelsens arkiv m. fl. til en planlægningskonference om et forskningsprojekt for arbejderklassens og arbejderbevægelsernes historie	19 000
Kvinnohistoriskt arkiv, Göteborg til en konference om samordningen af en dokumentationstjeneste og litteraturservice for kvindehistorien	32 700

	dkr.
Nordisk Samarbejdskomité for navneforskning (NORNA) til et symposium omkring temaet "binavne og slægtsnavne"	18 600
Eeva Maija Tammekann, Jyväskylä m. fl. til forsøgsvirksomhed omkring databaseret informationsvirksomhed for pædagogik, psykologi og specialpædagogik. Andet år af en toårig forsøgspæride	396 500
Professor Barry Garner, Aarhus til et forskermøde for kulturgeografer	7 000
Avdelningen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala Universitet til en nordisk fredsforskningskonference	20 000
Häftan för kritiska studier, Stockholm til et symposium om arbejdsværditeoriens grundlag og anvendelse i konkrete analyser	14 100
Henrik Gabriel Porthaninstituttet, Åbo til en nordisk konference om beskyttelsen af de menneskelige rettigheder	65 000
Nordisk Geologisk Association til islandsk deltagelse i det 11. nordiske geologiske vintermøde i Uleåborg	10 000
Förbundet Nordisk vuxenupplysning til en konference om den maringeologiske forsknings struktur og tilrettelæggelse	20 000
Professor Per-Olov Lövdin til nordisk deltagelse i et internationalt sommerkursus i kvantekemi og den faste tilstands fysik	41 000
Nordisk Arboretudvalg til fællesopgaver for de nordiske arbejdere i 1974 og 1975	400 000

Undervisning

Skogshögskolan, Stockholm m. fl. til samordning af den højere skovuddannelse. Bevilling for år 2 og 3 i en 3-års periode	65 000
Arkæologistuderende ved Københavns Universitet til et nordisk kontaktseminar for arkæologistuderende	20 600
Nordisk Psykiatrisk Samarbejdskomité til det 3. nordiske psykoterapisymposium	60 000
Förbundet Nordisk Vuxenupplysning til en konference om samerne som kulturel minoritet med henblik på udarbejdelsen af en studieplan om samme emne	48 400
Arbejdernes Oplysningsforbund m. fl. til islandsk deltagelse i det nordiske samarbejde blandt arbejdernes oplysningsforbund	24 000
Arbejdernes Oplysningsforbund m. fl. til en konference om "AOF-arbejdet i det lokale miljø"	51 800
Sekretariatet for Newspaper Management Programme for Denmark, Finland, Norway and Sweden (NMP) til lederuddannelse for personale ved nordiske dagblade	60 000
Fil. lic. Daniel Kalós m. fl. til et symposium om den systematiske vurdering af universitetsuddannelsen og universitetsundervisningen	40 000
Nordisk Kirkeligt Studieråd til en konference om arbejdslivets etik	15 000
Birgit Rohde m. fl. til planlægning af en undersøgelse af innovationsprocesser i åbne skoler (Open Plan Schools)	30 000

	dkr.
Almenkulturel virksomhed	
Arbeidernes Oplysningsforbund, Bergen til et seminar om festspil i hverdagen under festspillene i Bergen i 1974	50 000
The Scandinavian Union of Amateur Astronomers til organisationens virksomhed i en forsøgsperiode af ét år	20 000
IOGT's Nordkalottkomité til en konference for ledere inden for IOGT på Nordkalotten og Finlands socialdemokratiske nykterhedsforbund	25 000
Föreningarna Nordens förbund til et nordisk venskabsbyseminar i Finland	99 000
Listahátid i Reykjavik 1974 (Festspillene i Reykjavik 1974) til de nordiske indslag i festspilprogrammet	145 000
Stiftelsen Hässelby til en kulturuge om vor tids kultur i Norden	11 000
Kulturtidskriften Horisont til et specialnummer om nordisk dramatik i dag og nordiske dramatikeres arbejdssituation	31 400
Nordisk Dramatikerunion til et seminar om "dramatikern och skådespelaren"	64 000
Nordisk Teaterunion til en teaterteknisk ordbog på de nordiske sprog og på engelsk	34 500
Prof. dr. phil. Lise-Lone Marker og prof. dr. phil. Frederick Marker til illustrationsmateriale i bogen "The Scandinavian Theatre. A brief History"	5 000
Norske Kunst- og Kulturhistoriske Museers filmkomité til udarbejdelse af tre kortfilm om samisk kultur i norsk, finsk og samisk udgave	90 000
Nordisk Film- og TV-Union til et seminar for fjernsyns- og filmfolk o. a. om filmens fremtid som kulturfaktor i Norden	34 000
Nordisk Film- og TV-Union til et seminar for fjernsyns- og filmfolk om kortfilm	31 000
Bladet F 15 Kontakt til indkøb af nordisk kulturformidlingsstof fra Sverige, Danmark, Finland, Island og Færøerne	25 900
Landsforeningen Dansk Arbejdes afdeling på Bornholm til nordisk deltagelse i udnyttelsen af eksperimenterende værksteder for kunsthåndværkere på Bornholm	20 000
Nordisk Kunstforbund til udgivelse af NKF-bladet i 1974. Andet år af en toårig forsøgsperiode	110 000
Stiftelsen Hässelby til et nordatlantisk forfattermøde	40 000
Nordiska författarrådet til litterære kurser på Biskops Arnö i 1974. Kursusgaranti og bevilling	83 000
Foreningen for forlagsfolk til udveksling af yngre nordiske forlagsfolk	32 200
Arbejdernes Oplysningsforbund m. fl. til en konference om arbejderlitteraturen i folkeoplysningen	52 000
Tidsskriftet Kontrast og tidsskriftet Vinduet til en konference for redaktionsmedlemmerne i de nordiske kulturtidsskrifter om tidsskrifternes rolle i kulturformidlingen og litteraturkritikken	37 300
AB Nordiska musikförlaget til udgivelse af bogen "Scandinavian Music in our Time"	20 400

	dkr.
NOMUS til forsøgsordningen for nordisk koncertudveksling i 1974	350 000
Statens historiska museum, Stockholm til produktion af og tourné med en udstilling om Åland	150 000
Galleri F-15 til et arbejdsseminar om børn og miljø	77 000
Virginia Allen Jensen, Gentofte til deltagelse i børnebogsmessen i Bologna med en stand med nordiske børnebøger	38 600
Færøernes Forfatterforening til et symposium for børne- og ungdomsbogforfattere	45 700
Unionen kvinnoaksförbundet i Finland til et kollokvium om reformer i ægteskabslovgivningen i de nordiske lande med særlig hensyntagen til ægtefællers ejendomsforhold	77 400
P-club, förening för stammare, til udgivelse af tidsskriftet "Plus" i en forsøgsperiode af ét år	5 500
De blindas förening til en studierejse til Island for synsskadede fra Sverige, Norge, Danmark og eventuelt Finland	20 000
Norske Døves Landsforbund til et seminar om tegnsprog	25 700
Nordisk Teaterlederråd til kongressen og udstillingen "Teater-Teknik 74"	148 000
Nordisk Korkomité til gennemførelse af en nordisk studieuge for amatørkorister i Silkeborg i 1974	50 000
Elevkåren vid Statens Scenskola, Göteborg til et seminar for nordiske teaterlever	56 000
Nordisk Komponistråd til koncertrejser til Danmark for nordiske ensembler i forbindelse med Nordiske Musikdage i 1974	70 000

BILAGA 4

Specifikation over bevillinger under støtteordningen for koncertudveksling i 1974 uddelt på fondstyrelsens møde i december 1973

	dkr.
<i>Danmark</i>	
De nordiske Spillemand til en turné med nordisk spillemandsmusik og kammermusik til Norge, Færøerne og Island	20 000
Den danske Jazzkreds til en turné til danske skoler med finsk-islandsk-norsk-svensk jazzkvartet	11 000
<i>Finland</i>	
Helsingfors Polisorkester til et koncertgæstespil til København	8 000
Kankaan Pelimannit — Kangas Spelmän/Juha Kangas til en folkemusikkoncertturné i Dalarna, Sverige	8 000
Duo Ilpo Mansnerus og Marjatta Hahti til koncerter i Sverige	6 000
Liisa Pohjola til et pianorecital i København og Oslo	7 000

Matti Tuloisela til en koncertrejse til København, Oslo og Stockholm	8 000
<i>Norge</i>	
De Unges Kammerorkester, Oslo til en Nordkalottturné Schola Cantorum, Kristiansand til 6 koncerter i Trollhättan, Uppsala og Helsingfors	35 000
<i>Sverige</i>	
Nationalmusei Kammarorkester til et gæstespil i Bergen under festspillene, to koncerter	14 000
Filharmoniens Brasseensemble til en turné til Danmark, Island og Norge	13 000
Maggie's Blue Five til en turné til Danmark og Norge	5 500
Lars Werner och hans Vänner til tre jazzkonserter i Finland	5 500
Göteborgs Kammarkör til en koncert. Uropførelse af værk af Pautavaara på Holstebro Musikhøjskole	14 000

BILAGA 5

**Räkenskaper för Nordiska Kulturfonden 1.1.1973—31.12.1973
(danska kronor)**
Inkomster

Verksamhetsbudgeten för nordiskt kulturellt samarbete		
Danmark (23 %)	1 150 000,—	
Finland (22 %)	1 100 000,—	
Island (1 %)	50 000,—	
Norge (17 %)	850 000,—	
Sverige (37 %)	1 850 000,—	5 000 000,—

Andra inkomster

Återbetalningar av inte utnyttjade beviljningar		
	105 438,94	
Räntor		
	119 118,18	
Överskott 1972	573 854,81	
Arvoden	— 17 850,92	
Diverse	— 3 981,20	552 022,69
		776 579,81
		<u>5 776 579,81</u>

*Utgifter**Administrativa utgifter*

Arvoden för 1973	10 000,—
Mötesomkostnader	10 634,04

Resor, traktamenten m. m.	53 641,28	
Annonser, trycksaker m. m.	40 894,73	
Diverse	<u>2 059,35</u>	117 229,40
A dm. bidrag till kultursekretariatet		150 000,—
Beviljningar 1973		<u>5 251 791,—</u>
Icke-disponerade medel		257 559,41
SUMMA		<u>5 776 579,81</u>

Status för Nordiska kulturfonden 31.12.1973

Tillgångar

Bank och postgiro		2 244 389,35
Kända återbetalningar av inte utnyttjade beviljningar		<u>46 649,02</u>
SUMMA		2 291 038,37

Skulder

Inte utbetalda belopp eller delar av beviljningar		2 004 770,81
Arvoden 1973	10 000,—	
Div. obetalda fakturor	<u>18 708,15</u>	28 708,15
Icke-disponerade medel		<u>257 559,41</u>
SUMMA		2 291 038,37

Berättelse

om Nordens folkliga akademi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

(Verksamhetsåret 1 juli 1972—30 juni 1973)

Uppgift och ställning

I och med detta verksamhetsår har akademins försöksperiod utgått 30.6.1973. Verksamheten fortsätter därefter enligt Nordiska ministerrådets beslut tills vidare enligt nuvarande riktlinjer.

Akademins uppgift är enligt bestämmelserna att vara ett centrum för studier av frågor som är väsentliga för det nordiska folkbildningsarbetets utveckling och förnyelse. Akademin skall främst rikta sig till lärare och ledare inom folkhögskolan samt det fria och frivilliga folkbildnings- och ungdomsarbetet.

Det övergripande målet har genom de 22 kurserna, som genomförts under året, konkretiserats i en rad delmål, som dels har berört de olika formerna för folkbildning i Norden, såsom folkhögskolan, studiecirkeln, biblioteket, teatergruppen, pressen och föreningslivet, dels har anknutit till några ämnesområden som under året stått i centrum för debatten, t. ex. minoriteternas situation, den uppsökande verksamheten, den kreativa processens förutsättningar och skolväsendets omdaning.

Inriktningen på lärare och ledare har också präglat kursernas längd. Kurser från tre till fjorton dagar (normalt en vecka) har visat sig mest lämpliga. Längre kurser än två veckor är svåra att rekrytera på grund av deltagarnas problem med att lösgöra sig under längre tid från sina ordinarie arbetsuppgifter, men styrelsen arbetar fortfarande med planer på former även för något längre kurser. Genomsnittsåldern för kursdeltagarna är mellan 30 och 40 år och de flesta uppbär sin ordinarie lön under kurstiden.

Akademins verksamhet har liksom tidigare utformats i nära kontakt med studieorganisationer, institutioner och myndigheter på folkbildningsområdet. I styrelsen har funnits representanter för folkbildningsorganisationerna, åtta av de tjugotvå kurserna har planerats och rekryterats uteslutande genom vissa organisationer och de flesta av de "öppna" kurserna har också planerats i samarbete med olika nordiska expertgrupper.

Styrelsen

Styrelsen har under året bestått av följande ledamöter:

Utsedda av Danmarks regering:

Professor Roar Skovmand, ordförande.
Programchef Harald Engberg-Pedersen.

Utsedda av Finlands regering:

Kanslichefen Heikki Hosia.
Skolrådet Klas Wallin.

Utsedd av Islands regering:

Sekreterare Árni Gunnarsson.

Utsedda av Norges regering:

Professor Sigmund Skard.
Tilsynsmann Stein Fossgard.

Utsedda av Sveriges regering:

Undervisningsrådet Gösta Vestlund, styrelsens vice ordförande.
Kanslirådet Carl-Erik Virdebrant.

Styrelsens sekreterare har varit rektor Björn Höjer. Till styrelsen har under året adjungerats studiekonsulent Edith Loiborg, Danmark, opplysningssjef Knut Fjæstad, Norge, rektor Martti Kojonen, Finland och kanslichef Ulla Poppius, Sverige, representanter för studieorganisationernas samarbetsorgan i respektive land.

Styrelsen har under året sammanträtt tre gånger. Styrelsen har inom sig utsett ett arbetsutskott med följande medlemmar: Heikki Hosia, Finland, Roar Skovmand, Danmark, ordförande, Knut Fjæstad, Norge och Gösta Vestlund, Sverige. Arbetsutskottet har sammanträtt två gånger. Revisorer för akademien förordnade av Kungl. Maj:t i Sverige har varit Karl-Bertil Synnergren och Sten G. Olsson och revisorssuppleanter Algot Hedfalk och Gösta Jacobsson.

Akademins personal

Rektor Björn Höjer, Sverige.

Lektor Ove Elvekjær, Danmark till 31.12.1972.

Lektor Ola Jonassen, Norge.

Lektor Thomas Mikaelson, Danmark från 1.4.1973.

Lektor Pia Sovio, Finland från 1.1.1973.

Bibliotekarie Kari Schei, Norge.

Sekreterare Ole Backström, Finland, tjänstledig under året.

Kansliskrivare Miriam Holm, Sverige, upprätthöll sekreterartjänsten under året.

Kansliskrivare Gunnevi Hellsten, Finland, upprätthöll kansliskrivartjänsten under året.

Biblioteksassistent Bente Elvekjær, Danmark, på deltid under augusti 1972.

Biblioteksassistent Annelie Salojärvi, Finland, på deltid under oktober 1972—maj 1973.

Kursverksamhet

Under verksamhetsåret 1972—1973 arrangerades 14 kurser öppna för alla intresserade och 8 kurser i samarbete mellan akademien och olika nordiska organisationer eller institutioner. Beträffande föreläsningensprogram vid de 22 kurserna, *se bilaga I*.

Kurser och deltagare vid NFA — verksamhetsåret 1972—1973

Kurser öppna för alla intresserade (folderkurser)

Datum		S	DK	N	SF	I	Fär.	Övr.	Summa
13—19.8.72	Var står folkhögskolan idag?	2	4	5	2	—	—	—	13
22—31.8.72	Modern vuxenpedagogik. (Uppsökande verksamhet i folkbildningsarbetet)	6	10	3	3	—	—	3	25
3—9.9.72	Barnboken idag	10	11	10	4	—	—	—	35
2—8.10.72	Nationalism och minoriteter	4	6	7	6	—	—	—	23
16—22.10.72	Nyare strömningar i musikpedagogiken	4	15	11	3	—	—	—	33
4—9.12.72	Leva och dö i en järntid	5	8	13	2	3	—	—	31
14—20.1.73	Vuxenundervisningen och de psykiskt utvecklingsstörda	27	3	3	6	2	—	—	41
29.1—8.2.73	Bild och form	10	6	14	4	—	—	—	34
25.2—2.3.73	Internatkursen i det fria folkbildningsarbetet	—	11	3	10	—	—	—	24
11—16.3.73	Massmediernas världsbild	8	11	10	6	1	1	—	37
7—17.4.73	Kropp och artikulation	6	17	8	4	—	1	—	36
28.5—2.6.73	Nordisk litteratur på 60-talet	14	6	9	8	4	—	—	41
4—10.6.73	Svensk skolpolitik — exempel till efterföljd?	—	4	4	2	9	2	—	21
20—24.6.73	USA på 70-talet. Urbaniseringsprocessen	8	5	10	5	—	—	—	28
Deltagare vid 14 öppna kurser totalt 1972—1973		104	117	110	65	19	4	3	422
(Deltagare vid 13 öppna kurser totalt 1971—1972)		112	116	110	60	3	1	—	402

Kurser i samarbete med nordiska organisationer eller institutioner

Datum		S	DK	N	SF	I	Fär.	Övr.	Summa
6—23.8.72	Grundskolans läroplan i samhällskunskap. Isländskt arbetsseminarium (i samarbete med Islands Undervisningsministerium)	—	—	—	—	20	—	—	20
24—30.9.72	Dansk-finländsk-svensk litteratur (i samarbete med Oslo Lärarskole)	—	—	31	—	—	—	—	31
28.10—3.11.72	Familjearbete (i samarbete med Landsförbundet Frivilligt Dreng-Forbund)	3	28	—	4	—	—	—	35
I 5—19.11.72 II 20—26.5.73	Pedagogisk kurs för teater- och dramalärare (i samarbete med Nordiska Amatörteaterrådet)	10	5	7	4	—	—	—	26
13—15.12.72	Litteraturkritikerkonferens (i samarbete med Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning)	11	6	6	4	1	—	—	28

Datum		S	DK	N	SF	I	Fär.	Övr.	Summa
27.3—1.4.73	Pedagogisk expertkonferens (i samarbete med Nordiska kyrkliga studierådet)	9	9	3	5	—	—	—	26
6—8.5.73	Konferens om korta och långa kurser (i samarbete med vissa utvalda folkhögskolor i Norden)	6	5	1	3	—	—	—	15
26.5—3.6.73	Genèveskolan, Nordiska perioden (i samarbete med Nordiska folkhögskolan i Genève)	13	9	12	6	2	—	—	42
Deltagare vid 8 slutna kurser totalt 1972—1973		52	62	60	26	23	—	—	223
(Deltagare vid 7 slutna kurser totalt 1971—1972)		53	43	80	24	1	—	1	202
Totala deltagarantalet vid samtliga 22 öppna och slutna kurser 1972—1973		156	179	170	91	42	4	3	645
(Motsvarande siffror 1971—1972)		165	159	190	84	4	1	1	604
Deltagarantalet i procentsiffror 1972—1973		24 %	28 %	26 %	14 %	7 %	0,5 %	0,5 %	100 %
(Motsvarande siffror 1971—1972)		27 %	26 %	32 %	14 %	1 %	—	—	100 %

Under verksamhetsåret har av 24 planerade kurser en fått inställas vardera terminen p. g. a. brist på deltagare, nämligen Kan människan överleva? och Vad är medeltiden?. De övriga har genomförts med ett genomsnitt av 29 deltagare per kurs.

Deltagare

Av de 645 deltagarna deltog alltså 223 i de 8 kurser, som rekryterades och arrangerades i nära samarbete med olika organisationer och alltså inte presenterades i akademins terminsprogram. Dessa 223 deltagare var alla lärare, journalister, studieorganisatörer eller föreningsaktiva. Man kan utgå från att de flesta av dessa fått sin lön och sina kurs- och resekostnader täckta av respektive organisation.

De övriga 422 deltagarna deltog alltså i de 14 kurser som rekryterades genom akademins terminsfoldrar och stod öppna för alla. 23 procent av dessa var folkhögskollärare och 12 procent arbetade inom studieorganisationerna. Omkring 10 procent var bibliotekarier och ungefär lika många var journalister, lärare från olika skolformer utom folkhögskolan respektive studerande. Den återstående fjärdedelen (drygt 100 deltagare) fördelade sig på en stor mängd olika yrken och hade varierande organisationsbakgrund.

Av deltagarna i de öppna kurserna var 23 procent 20—30 år, 35 procent 30—40 år, 21 procent 40—50 år och 21 procent över 50 år. 64 procent uppgav att de hade lön under kurstiden och 50 procent att de hade bidrag till kursavgiften och/eller resan.

Kursledare

Ove Elvekjær har varit kursledare för följande kurser: Folkhögskolan i dag, Dansk, finländsk och svensk litteratur, Nyare strömningar i musikpedagogiken, Litteraturkritikerkonferens.

Björn Höjer har varit kursledare för Isländskt arbetsseminarium, Modern vuxenpedagogik, Leva och dö i en järntid, Vuxenundervisningen och de psykiskt utvecklingsstörda, Kropp och artikulation, Expertkonferens i allmän pedagogik, Svensk skolpolitik — exempel till efterföljd?.

Ola Jonassen har varit kursledare för Nationalism och minoriteter, Familjearbete, Bild och form, Internatkursen i det fria bildningsarbetet, Korta och långa kurser på folkhögskolan, Genève-skolan i samarbete med dess ordinarie ledare.

Thomas Mikaelson har lett Nordisk litteratur på 60-talet.

Kari Schei har lett Barnboken idag.

Pia Sovio har varit kursledare för Massmediernas världsbild och USA på 70-talet.

Svend Møller Nicolaisen har varit kursledare för kurs för teater- och dramalärare.

Lärare och föreläsare

Akademiens egna lärarkrafter har undervisat vid ett flertal kurser utöver dem som de själva lett, Ove Elvekjær bl. a. om danska språket och litteraturen, Björn Höjer bl. a. om multimediaundervisning och Ola Jonassen bl. a. om folkhögskolepedagogik.

För övrigt har huvuddelen av undervisningen vilat på gästande experter inom vitt skilda områden från hela Norden och i begränsad omfattning även utanför Nordens gränser.

För en fullständig förteckning över alla gästföreläsare vid akademien, se bilaga 1.

Mötesplats för nordiska folkbildningsorganisationer

Under perioder då akademien inte själv arrangerat kurser har anläggningen disponerats av andra organisationer. De flesta av följande kurser har haft nordisk eller ännu vidare rekrytering och ett innehåll med anknytning till ungdoms- eller folkbildningsproblem. Sådana nordiska kurser har prioriterats vid inbokningen. Vid många av dem utnyttjas akademiens personal för föreläsningar, praktisk handräckning, hjälp vid programplanering m. m.

- 31.7—4.8 Lärarhögskolan i Linköping. De självständiga arbetsformerna och biblioteket. 30 delt.
5—11.8 Svensklärare från Finland. Språk- och litteratureseminarium. 70 delt.

- 9—11.9 Sveriges Ungdomsorganisationers Landsråd. 40 delt.
 14—15.10 Riksförbundet Sveriges Fritids- och Hemgårdar. Ungdomsledarkurs. 25 delt.
 26.11—1.12 Cleveland International Fellowship. Nordiskt—östeuropeiskt seminarium. 33 delt.
 21—28.1 Nordiska förbundet Psykiskt Utvecklingshämning. Sport och psykisk utvecklingshämning. 40 delt.
 15—16.2 Göteborgs socialförvaltning. Nordisk storstadskonferens. 35 delt.
 4—6.5 Göteborgs ungdomsorkester. Musikläger. 30 delt.
 11—13.5 Folkbildningsorganisationernas föreläsningsbyrå. Seminarium för hemvändande biståndsarbetare. 25 delt.
 22—23.5 Statsanställdas förbund. Studiekurs. 30 delt.
 25—26.5 Nordens Hus, Reykjavík. Styrelsens arbetsutskott. 5 delt.
 12—19.6 Vasakommittén. Nordiskt seminarium för teaterpedagoger och regissörer. 95 delt.

Nordens folkliga akademi har blivit alltmer eftersökt som kursplats för folkbildnings- och ungdomsorganisationer, och plats kan inte tillnärmelsevis beredas alla organisationer som önskar det. Som framgår av ovanstående har utöver akademins egna kursdeltagare närmare 500 inackorderade kurs- eller konferensdeltagare gästade akademien under verksamhetsåret. Tillsammans med akademins egna kursdeltagare är det alltså över 1000 människor, de flesta verksamma inom folkbildningsarbetet, som utnyttjat akademien som nordisk mötesplats under året.

Utöver dessa internatkurser har akademins lokaler utnyttjats under dag- och kvällstid för ett stort antal möten och sammankomster av organisationer i Kungälv, Göteborg och det övriga västsverige. Bl. a. märks en heldagskonferens "Studiestart för vuxna" 14.10 med 90 deltagare och besök av Nordiska Hälsovårdshögskolan i Göteborg, Nordiska Folkhögskolerådet och Torshavnskommittén.

Organisationskontakter etc.

Under en konferens i Stockholm med de fyra sekreterarna för folkbildningsorganisationernas samarbetsorgan i Danmark, Finland, Norge och Sverige har dessa organisationers samverkan med Nordens folkliga akademi ytterligare planlagts och konkretiserats.

För att akademien skall kunna spela en roll som idécentrum för folkhögskola och folkbildning i Norden är det dessutom av stor betydelse att dess anställda regelbundet deltar i centrala nordiska kurser och konferenser även på andra håll och noggrant följer utvecklingen på detta område. Rektor och lärare har företrätt akademien i följande sammanhang.

- 31.7—5.8 Ola Jonassen deltar i kursen "Historieundervisningen i Norden och Nordens plats i denna" på Bohusgården, Uddevalla.

- 10—12.8 Ola Jonassen deltar i årsmöte i Norsk Folkehøgskolelag på Ringerike Folkehøgskole.
- 11—12.8 Björn Höjer deltar i Svenska Folkhögskolans Lärarförenings årsmöte i Bollnäs.
- 20—23.8 Kari Schei deltar i 12. nordiska biblioteksmötet i Helsingfors.
- 26—27.8 Ove Elvekjær deltar i Generalforsamling i Foreningen for Folkehøgskoler på Idrætshøjskolen i Århus.
- 21—22.9 Björn Höjer deltar i möte med Finlands medlemmar i akademins styrelse i Helsingfors.
- 27.9 Björn Höjer deltar i Folkbildningsförbundets årsmöte i Stockholm.
- 15—21.10 Ola Jonassen deltar i öppnandet av Gamlebyen folkehøgskole. Fredrikstad, samt undervisar på Skjeberg Folkehøgskole.
- 25.10 Kari Schei deltar i kurs om dokumentationsverksamhet inom vuxenpedagogiken på Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek, Stockholm.
- 4—16.11 Ola Jonassen gör en studieresa till danska folkhögskolor: Nordenfjord, Fanø, Jaruplund, Hoptrup, Askov och Kolding.
- 15.11 Björn Höjer och Kari Schei deltar i Västsvenska folkhögskoledistriktets pedagogdag på Axevalla folkhögskola.
- 17—25.11 Ove Elvekjær gör en studie- och PR-resa för akademien till Färöarna och Island.
- 30.11 Ola Jonassen deltar i Västsvenskt folkhögskolemöte på Katrinebergs folkhögskola.
- 1.12 Pia Sovio deltar i folkbildningsförbundets konferens om dokumentation på Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek, Stockholm.
- 17—19.12 Akademins personal gör en studieresa till Nordiska kultursekretariatet i Köpenhamn.
- 12.1 Björn Höjer och Ola Jonassen sammanträder med styrelsens arbetsutskott i Köpenhamn.
- 26.1 Björn Höjer deltar i planeringskonferens för en internationell folkhögskola i Oslo.
- 1.2 Björn Höjer deltar i planeringskonferens för Kropp och artikulation i Århus.
- 3—16.2 Pia Sovio besöker folkhögskolor, universitet och folkbildningsinstitutioner i Finland: Kiljava, Jyväskylä, Orivesi, Tammerfors, Päivölä, Helsingfors och Degerö.
- 23.3 Björn Höjer och Ola Jonassen föreläser vid svenska folkhögskolläraernas distriktsmöte i Karlskoga.
- 19.4 Pia Sovio besöker Skolministeriet i Prag.
- 10—12.5 Pia Sovio besöker vuxenpedagogiska institutioner och organisationer i Köpenhamn.
- 17.5 Pia Sovio deltar i möte om Sverige-finländarnas organisationer i Stockholm.
- 2—6.6 Ola Jonassen föreläser vid årsmötena för Finlands svenska folkhögskoleförening på Ålands folkhögskola och den finska folkhögskoleföreningen på Sirola-opisto.

Björn Höjer har dessutom under året varit ledamot av det svenska folkbildningsförbundets styrelse, ledamot av styrelsen för Göteborgs journalisthögskola, sakkunnig i kulturfonden Sverige—Finland samt ordförande i den svenska kommittén för Scandinavian Seminar.

Ola Jonassen har under året varit ledamot av den norska folkhögskoleföreningens pedagogiska kommitté.

Forskarstipendiater

I samarbete med Svenska Institutet i Stockholm har akademien under året inbjudit två doktorander från Krakow i Polen, Ewa Teodorowicz och Grazyna Szewczyk, att kostnadsfritt bo på akademins internat, delta i akademins kurser och studera i akademins bibliotek. Deras avhandlingar behandlar svenska språkets utveckling och Strindbergs inflytande på expressionismen i europeisk dramatik. Ekonomiskt stöd och vetenskaplig handledning har dessutom givits dem av Göteborgs universitet, institutionerna för nordiska språk och litteraturhistoria. Genom aktivt deltagande i 5 av akademins kurser under året har de tillfört dessa information om polskt kultur- och samhällsliv.

På motsvarande villkor har akademien inbjudit nordiska stipendiater under tre till fyra veckor för studier om folkhögskola och folkbildning, nämligen licentiat Kari Rantalaiho, Tammerfors och forständer Niels Anhøj, Baptisternas Folkehøjskole, Tølløse.

Kontakt med pressen

Under året har 4 gånger utsänts pressinformation om avslutade eller kommande kurser till ca 250 tidningar och tidskrifter i Norden. Ett stort antal artiklar har skrivits om akademien och dess kurser särskilt i folkbildningstidskrifter av olika slag. Särskilt märks artiklarna i anslutning till "Barnboken idag", reportagen i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning i anslutning till Litteraturkritikerkonferensen och en artikelserie i Aftenposten i anslutning till kursen "Bild och form". Akademien har också uppmärksamats i flera radioprogram.

Trycksaker och rapporter

Två programfoldrar har tryckts under året, en för vårterminen 1973 (brun) och en för höstterminen 1973 (blå). Båda trycktes med en norsk och en finsk upplaga. Den sammanlagda upplagan för varje termin var 30 000 ex.

De två höstkurserna "Var står folkhögskolan idag?" och "Modern vuxenpedagogik" utgjorde underlaget för den första mera omfattande publikationen i akademins egen regi "Folkehøjskole Arbejderbevægelse Folkeoplysning — har vi brug for hinanden?" vilken redigerats av Ove Elvekjær och trycktes i januari 1973 i 2 500 ex. Boken har distribuerats kostnadsfritt till bibliotek, folkbildningsorganisationer, folkhögskolor, akademins kursdeltagare och andra intresserade.

Kursen "Barnboken idag" har legat till grund för en bok med samma namn, vilken redigerats av redaktör Per Olsen, Köpenhamn. Per Olsen har också sökt och erhållit ett bidrag till publiceringen från Nordiska kulturfonden. Boken beräknas utkomma under hösten 1973.

Genom ett särskilt bidrag från Skolöverstyrelsen i Stockholm har en rapport från kursen "Vuxenundervisningen och de psykiskt utvecklingsstörda" utarbetats i serien Pedagogiskt Utvecklingsarbete för Folkhögskolan (PUFF). Rapporten beräknas föreligga under hösten 1973.

Från kursen "Massmediernas världsbild" har en rapport i offset utarbetats vid akademien och från kursen "Nordisk litteratur på 60-talet" planerar Vuxenskolan i Södertälje att under kommande verksamhetsår utarbeta en studieplan för studiecirkel i samma ämne.

Akademiens årsberättelse har liksom tidigare tryckts genom Nordiska rådets försorg.

Biblioteket

Biblioteket är gemensamt för Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan och det har sammanlagt något över 14 000 band. Under året köpte akademien in 1 309 böcker. Huvudvikten lades på nordisk kultur, samhällsliv, folkbildning och vuxenpedagogik. I samband med de olika kurserna på akademien arrangerades specialutställningar av aktuell litteratur. Denna litteratur hämtas dels från den egna samlingen, delvis lånas böcker från andra bibliotek, speciellt stadsbiblioteken i Göteborg och Kungälv men också från universitets- och specialbibliotek. Akademiens bibliotek har efter hand fått ett mycket gott samarbete med olika bibliotek, först och främst i Sverige men också i Norge och Danmark.

Biblioteket (akademien och folkhögskolan) abonnerar på 110 tidskrifter och får ca 145 som gåva. Dessutom håller biblioteket ca 30 dagstidningar från de olika nordiska länderna samt en engelsk.

För att avhjälpa den akuta platsbristen i biblioteket har man under året köpt in ett antal nya bokhyllor, dels till galleriet dels till bibliotekets bottenplan. I A 1, "akademiens dagrum", har bokhyllor satts längs ena väggen. I detta rum står nu all pedagogisk litteratur, både böcker och tidskrifter. Likväl är det bara en tidsfråga när biblioteket sprängs.

Studiebesök och övriga kulturarrangemang

Tack vare tillmötesgående från institutioner i Göteborgsområdet och övriga Bohuslän har akademiens kurser under året regelbundet kunnat komplettera undervisningen med studiebesök. Bland institutionerna märks Stadsbiblioteket, Svenska Kullagerfabrikens Verkstadsklubbs skola, Fritidsgårdarna, Stadsteatern, Experimentgymnasiet, Lärarhögskolan, alla i Göteborg, Särskolan i Stretered, Kungälvs stadsbibliotek och gymnasium samt dessutom Bohus fästning, Kungälvs kyrka och Marstrand med omgivande övärld.

Akademien har i samarbete med Kungälvskommunens kulturnämnd arrangerat en föreställning av Nationalteatern i Göteborg "Sagan om ormen", i samarbete med Riksteatern i Stockholm en föreställning av Odinteatern "Min fars hus", samt i samarbete med Nordiska folkhögskolan en konsert av pianisten Mogens Dalsgaard, Köpenhamn.

Ekonomi

I driftsbidrag för verksamheten 1 juli 1972—30 juni 1973 har akademien tilldelats från Danmark 223 450 skr, från Finland 89 380 skr, från Norge 223 450 skr och från Sverige 342 000 skr. Dessutom har under året i tilläggsanslag för oförutsedda lönekostnader under räkenskapsåret 1971—72 utbetalats från Danmark 3 675 skr, från Finland 1 470 skr, från Norge 3 675 skr och från Sverige 5 880 skr.

Från Kulturfonden Sverige-Finland har för kalenderåret 1973 tilldelats dels ett anslag om 4 000 skr, dels ett om 4 000 mark för tolkning vid akademins kurser.

Från Nordic Association of American Studies (NAAS) har akademien tilldelats ett anslag om 2 500 skr som bidrag för kursen USA på 70-talet. Kungälvskommun har liksom tidigare år anslagit ett bidrag på 10 000 skr till akademien för förbättring av park och vägar omkring skolan och för konstnärlig utsmyckning.

För övrigt hänvisas beträffande ekonomin till Bilaga 2 (Balansräkning den 30 juni 1972) och Bilaga 3 (Revisionsberättelse).

Integration mellan Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan

I november 1972 gjorde de båda nordiska institutionerna i Kungälv en gemensam framställning till Nordiska kultursekretariatet i Köpenhamn om medel för en integrerad verksamhet från 1.1.1974 helt bekostad med statsmedel. Frågan om integrationen bordlades emellertid av den nordiska ämbetsmannakommittén i början av 1973 för vidare utredning. Det nordiska kultursekretariatet har därefter uppdragit åt kanslirådet Carl-Erik Virdebrant, Utbildningsdepartementet i Stockholm, i samarbete med stiftssekreterare Sten G. Olsson, Göteborg, att utreda de pedagogiska, juridiska och administrativa förutsättningarna för en integration. Utredningen beräknas vara avslutad under hösten 1973.

Slutord

Nordens folkliga akademi har under det sista året av försöksperioden nått fram till en stabil kortkursverksamhet för lärare och övriga medverkande i folkbildningsarbetet i Norden. Akademien har, som det framgått av denna berättelse, haft 422 deltagare i kurser öppna för alla intresserade och 223 deltagare i kurser rekryterade inom olika nordiska organisationer.

Akademien har också vad det gäller deltagare från de olika nordiska länderna för varje år nått närmare en fullständig balans. Det höga deltagarantalet från Island (42 stycken) är i detta sammanhang speciellt uppmuntrande. Om bara tillfredsställande resurser för resestipendier och tolkning ställs till förfogande, kan man för framtiden räkna med en ännu bättre nationell balans.

Den kraftiga ökningen av antalet deltagare med bibehållen lön och bidrag till kurskostnaderna tyder på en glädjande uppskattning av akademien i organisationer och skolor i Norden.

Akademien har likaså i valet av anställda och föreläsare eftersträvat och uppnått en lycklig nordisk fördelning. Att antalet föreläsare från Sverige är flest (60 av 146) hänger samman med det geografiska läget och med att vissa av de organisationer med vilka akademien samarbetar har efterfrågat information om speciellt svenska förhållanden.

Gästföreläsare på högsta nivå är en förutsättning för att akademien skall kunna bedriva sitt arbete med framgång. Akademien har tyvärr under det gångna året av ekonomiska skäl tvingats tillämpa föreläsarhonorar som underskrider vad som på andra håll är praxis.

Slutligen vill styrelsen framhålla önskvärdheten av en så snabb lösning som möjligt på integrationsfrågan mellan Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan i Kungälv efter de principiella riktlinjer som styrelsen tidigare gjort framställning om gemensamt med Nordiska folkhögskolan.

Styrelsen vill i samband härmed rikta ett särskilt tack till Nordiska folkhögskolan i Kungälv vars välvilliga samarbete är en förutsättning för akademins framgång.

Kungälv den 14 september 1973

Roar Skovmand
Ordförande

Björn Höjer
Sekreterar

*BILAGA 1***Gästföreläsare vid Nordens folkliga akademi hösten 1972—våren 1973**

Kurser öppna för alla intresserade (folderkurser)

Hvor står folkehøjskolen i dag? 13—19.8

Erica Simon, Lyon: Grundtvig og antikulturen.

Kr. Hjerrild Buhl, Haslev och Marton Leine, Gvarv: Hvorfor kristen højskole?

Gösta Vestlund, Stockholm: Højskole med ideologisk fortegn.

John Mølgaard, Köpenhamn: Arbejderbevægelsens krav til højskolerne.

Povl Schmidt, Kolding: Folkeoplysning, arbejderbevægelse og højskole.

Lars-Göran Pettersson, Stockholm: Från folkhögskola till vuxenutbildning.

Carin Lindblom, Viskadalen och Carl-Gustaf Lindell, Brunnsvik: Den svenska arbetarfolkhögskolan.

Jakob Thingnes, Kungälv: Norsk folkehøgskole og arbejderbevægelse.

Anlaug Aksnes, Manger: Formning som livssyn.

Amdi Petersen, Fanø: Højskole på fire hjul; Det nødvendige seminarium.

Tange Rasmussen, Andebølle: Højskole for 17-årige?

Agnieszka Wojciechowska, Warszawa: The Polish Folk High School.

Adolph Anderson, Oneonta, N.Y., USA: The Liberal Arts College and the Scandinavian Folk High School.

Mosse Jørgensen, Oslo: Erfaringer fra det frie gymnasium.

Modern vuxenpedagogik 22—31.8

Per Ebbe Persson, Stockholm: Uppsökande verksamhet med organisationernas hjälp.

Alf Karlsson, Göteborg: Kommunal vuxenundervisning i en storstad.

Keith Jackson, Liverpool: Social class and education in Britain; Adult education and community development.

Bjarne Hedtoft, Köpenhamn: Vad sker när betalning införes?

Risto Juusela, Ylöjärvi: Hur få arbetare till arbetarinstitutionen?

Anton Hoem, Oslo: Studieinteresse i glesbygden; Den norske distrikthøgskolen.

Urban Dahllöf, Göteborg: Utan studentexamen på universitetet.

Barnboken i dag 3—9.9

Sven Møller Kristensen, Köpenhamn: Kvalitetsvurdering av barnebøker.

Kari Skjønnsberg, Oslo: Kjønnsroller i barnelitteratur.

Magnhild Gravir, Oslo: Hvor realistisk er barneboken?

Bengt Packalén, Helsingfors: Markedsføring av barnelitteratur.

Benny Andersen, Köpenhamn, Else Breen, Oslo, Kaija Pakkanen, Helsingfors, Hans Peterson, Göteborg och Sven Wernström, Vikbolandet: Hvorfor skriver vi og hva vil vi med bøkene våre?

Gerd Hillman, Stockholm: Barneboken i dag.

Nasjonalisme og minoriteter 2—8.10

Harald Ofstad, Stockholm: Den moderne nasjonalismes fødsel og ulike nasjonalistiske innstillinger.

Ruthilt Lemche, Søborg: Samfunnsutvikling og lovgivning i Syd-Tirol efter 1920.

Ake Landqvist, Stockholm: Betingelser for mellomfolkelig samarbeid i Norden og Europa.

Mads Lidegaard, Krogerup højskole: Umyndiggjøres grønlenderne?

Per Otnes, Oslo: Samene i Norden.

Björn Immonen, Esbo: Finlandssvensker — finner; et problem eller et eksempel?

David Schwarz, Stockholm: Innvandrere.

Nyare strömningar i musikpedagogiken 16—22.10

Jørgen Plaetner, Holstebro: Spela på vad du har.

Bertil Sundin, Stockholm: Inlärningspsykologi i samband med musik.

Folke Rabe, Stockholm: Ljudverkstad och ljudbastu.

Skäggsmanlaget, Bjuråker: Folkmusik.

Palle Årslev, Köpenhamn: Text och musik i beat.

Göteborgs musikkvintett, Göteborg: Beatmusik.

Collegium Musicum, Göteborg: Körsång.

Ulf G. Åhslund, Stockholm: Gitarr och vissång.

Arne Mellnäs, Stockholm: Grafisk notation i nyare musik.

Jan Ling, Göteborg: Musik och samhälle.

Lisbet Torp och Kurt Larsen, Köpenhamn: Balkandans.

Leva och dö i en järntid 4—9.12

Hallvard Rieber-Mohn, Oslo: Föreläsningar i centrala livsåskådningsfrågor.

Vuxenundervisningen och de psykiskt utvecklingsstörda 14—19.1

Ulla Ekström, Kjesäter och Anna Lewert, Göteborg: Psykisk utvecklingsstörning.

Karin Nyberg, Stockholm: Vilket studiematerial behöver vi?

Märta Teljebäck, Södertälje: Vilken specialutbildning behöver studieleddaren?

Svend Gudmand, Köpenhamn: Om personalträning.

Kivi Lydecken, S:t Michel: Konstterapi för vuxna utvecklingsstörda.

Gunilla Höjeberg, Stockholm: Samarbete mellan behandlingsinstitutioner och studieorganisationer.

Bilde og form 29.1—8.2

Lena Larsson, Lidingö: Boendemiljö på bild och i verkligheten.

Inge Bye, Notodden: Notodden i dag.

Øivind Aksnes, Manger: Forming — en måte å leve på.

Billedhugger Yan, Vrå: Hvad er kunst?

Rolf Hermansen, Bergen, Erik Ljungman, Göteborg, Poul Eje, Hellerup och Yan, Vrå: Innredning av formningslokale.

Nina Kai Nielsen, Nærum: Når det er børn det gjælder.

Jonas Biltung, Göteborg och Lennart Carlsson, Göteborg: Att stimulera till bildskapande.

Raija Miittinen, Helsingfors: Mål och material i teckningsundervisningen i Finland: Att börja teckningsundervisning.

Stig Eklund, Stockholm: Om bild, bildkommunikation och bildtolkning.

Marina Sundström, Helsingfors: Teckningsundervisning i socialistiska länder.

Helge Bertram, Köpenhamn: Formingsundervisningens politiske aspekter.

Internatkurset i det frie opplysningsarbeidet 25.2—2.3

Sakari Kiuru, Helsingfors: Unescos verdenskonferanse om voksenundervisning.

Ola Melén, Stockholm: Aktuell voksenpedagogisk forskning i Sverige.

Ake Ersman, Göteborg: Gruppearbeidets metodikk.

Johan Engelhardt, Köpenhamn: Nye muligheter for nordisk kulturelt samarbeid.

Massmediernas världsbild 11—16.3

Stig Hadenius, Göteborg: Massmediaforskningen idag.

Bent Skar, Köpenhamn: Nyhetsindustri.

Svennik Høyer, Oslo: Hur sker nyhetsurvalet och värderingen?

Pertti Hemánus, Helsingfors: Hur påverkas vi?

Ivar Ivre, Stockholm, Geir Helljesen, Oslo, Björn Ahlander, Stockholm och Oloph Hansson, Stockholm: Makthavare inom dagspress och radio.

Kropp och artikulation 7—17.4

Lise Weyde Andersen, Köpenhamn: Skapande dramatik.

Helle Gotved, Köpenhamn: Gymnastik.

Per Hald, Köpenhamn: Gössel-systemet.

Sakakeeny Kalleel, New York: Drama.

Jytte Kjøbeck-Frederiksen, Grazie Hsu, Fran Turner, Nina Voltelen, Randi Patterson, samtliga Living Movement, Köpenhamn: Modern dans.

Astrid Eidseth Rygh, Volda: Laban-systemet.

Curt Ohlson, Sigtuna: Ljud.

Vagn Christensen, Ringköping: Hälsa och samhälle.

Mogens Skjøth, Herning: Rörelse genom tiden.

Föreställningar: Living Movement, Köpenhamn: Rymd; Odin-Teatret, Holstebro: Min fars hus; Studio 2, Holstebro: Possession.

Nordisk litteratur på 60-talet 28.5—2.6

Gunnar Hallingberg, Göteborg: TV- og radio-dramatik.

Karl-Erik Lagerlöf, Göteborg: Tendenser i Sveriges litteratur i 60-tallet.

Hans Peterson, Göteborg: Om at skrive for børn.

Kristinn Johannesson, Göteborg: Islands litteratur i 60-tallet.

Arto Kytöhönka, Helsingfors: Litteratur og "kulturklima" i Finland.

Aila Meriluoto, Enköping: *Hvorfor skriver jeg?*

Leif Longum, Bergen: *Nye tendenser i norsk 60- og 70-tals prosa.*

Espen Haavardsholm, Oslo: *Introduktion til egne prosatekster.*

Vagn Steen, Köpenhamn: *Tendenser i dansk lyrik i 60-tallet.*

Svensk skolpolitik — exempel till efterföljd? 4—10.6

Niels Christie, Oslo: *Skola och samhälle.*

Hans Poppus, Stockholm och Peter Springborg, Köpenhamn/Stockholm: *Det öppna universitet och det sjunkande antalet studenter.*

Hans-Erik Östlund, Stockholm och Jaakko Itälä, Helsingfors: *Sveriges grundskola och Finlands.*

Hans-Erik Östlund, Stockholm, Mosse Jørgensen, Oslo och Karl-Erik Lagerlöf, Göteborg: *Byråkrati eller skoldemokrati i gymnasiet.*

Ulf Larsson, Stockholm: *Central styrning eller centralisering av skolväsendet.*

Per Himmelstrup, Köpenhamn: *Vuxenundervisningen — ett lysande kaos.*

The Urbanization Process as Reflected in the Social Sciences and Literature 20—24.6

Stuart Blumin, Harvard: *The New American Urban History.*

Tor Fredrik Rasmussen, Oslo: *Urbanization in Scandinavia.*

Stein Rokkan, Bergen: *Urban—Rural Contrasts in Political Alignments in Europe and the U.S.*

Ulf Hannerz, Stockholm: *Research in the Black Ghetto: A Review of the Sixties.*

Per Seyerstedt, Oslo: *Some Fictional Examples of the American Ghettos.*

Bengt Ankarloo, Lund: *Urbanization and Crime.*

Kurser arrangerade i samarbete med nordiska organisationer eller institutioner.

Isländska arbetsseminariet 8—13.8

Hertha Järholm, Göteborg: *Ett arbetsområde i Samhällskunskap för mellanstadiet.*

Steve Dempe, Göteborg: *Studieplanen i samhällskunskap för mellan- och högstadiet.*

Josef Lagergren, Göteborg: *Hur kan man använda museet i undervisningen?*

Lars Sundgren, Göteborg: *Internationell förståelse i grundskolan.*

Nils Ringström, Kungälv och Ingrid Tomasson, Kungälv: *Högstadiets samhällskunskap.*

Amt Elzinga, Göteborg: *Vetenskapsteori.*

Dansk-finländsk-svensk litteratur 24—30.9

All undervisning utfördes av de ordinarie lärarna vid Nordiska folkhögskolan och Nordens folkliga akademi.

Familjearbete 28.10—3.11

Rita Liljeström, Göteborg: *Familjens placering i framtidens samhälle.*

A. Bitsch, Åbenrå: *Vilka krav ställer skolan på barnen i relation till framtiden?*

Thure Nordström, Kungälv: Hur stöder vi föreningslivet?

Anita Werner, Oslo: TV och familjen.

Cecilia Modig, Stockholm: Socialt familjearbete för tre generationer.

Johannes Værge, Århus: Nyreligiositet.

Lars Andreasson, Göteborg: Storstadens ungdoms- och fritidsverksamhet.

Pedagogisk kurs för teater- och dramalärare

I 5—19.11

II 20—26.5

Föreläsningar och övningar hölls under båda perioderna av Svend Møller Nicolaisen, Köpenhamn, Inger Johnsson, Göteborg och David Keir-Wright, Helsingör. Dessutom medverkade: Ragnar Meinander, Grankulla, Johs Aanderaa, Hvalstad och Bertil Jansson, Stockholm.

Litteraturkritikerkonferens 13—15.12

Vid konferensen debatterades ett antal recensioner av fyra böcker om kvinnor, nämligen: Sarri, Man borde hänga sig i en tall; Drewsen, Hvad tænkte egentlig Arendse?; Vik, Kvinneakvariet; Sinkkonen, Solveigs sång.

Pedagogisk expertkonferens 27.3—1.4

Gunnar Hillderdal, Värnamo: Problematiken coram deo — coram hominibus.

Åke Ersman, Göteborg: Gruppdynamik.

Kenneth Renlund, Helsingfors: Den existentiella aspekten i kristen fostran.

Bernt Gustafsson, Stockholm: Att välja framtid.

Konferens om korta och långa kurser 6—8.5

Halvard Grude Forfang, Lillehammer: Kortkursverksamhet — varför och för vem?

Knud Mortensen, Middelfart: Kortkursverksamhetens krav på administrativ personal, lokaler, lärare, ledare.

Uffe Geertsen, Kolding: Integration mellan långa och korta kurser på folkhögskola.

Genèveskolan. Nordiska perioden. 26.5—3.6

All undervisning utfördes av de ordinarie lärarna vid akademien och Genèveskolan. Dessutom medverkade Sven Arne Stahre, Stockholm och Sakari Kiuru, Helsingfors.

Vinst- och förlusräkning för räkenskapsperioden 1 juli 1972—30 juni 1973

<i>KOSTNADER</i>		<i>INTÄKTER</i>	
<i>Ordinära kostnader</i>		<i>Ordinära intäkter</i>	
Löner	347 826,00	Statsbidrag	900 980,00
Arbetsgivaravgift	45 549,00	Extra anslag	
Pensionskostnader	1 910,52	Tidskr. American Studies	2 500,00
Driftsbidrag	194 700,00	Kulturfonden Sv.-Finl., H:fors	2 274,27
Kostnader för föreläsare		Kulturfonden Sv.-Finl., Sthlm	4 000,00
Arvoden	57 165,00	Handelstidningen, FGöteborg	<u>5 000,00</u>
Traktamenten	729,00	Ränteintäkter	6 827,83
Kost & logi	30 030,00	Räkenskapsperiodens underskott	28 917,86
Resor	<u>36 886,65</u>		
Revisionsarvoden	2 020,00		
Övriga arvoden	10 972,58		
Resor, rektor o. lärare	8 749,75		
Resor, kursdelt. (överst. 150 skr)	25 801,70		
Elevresor o. exkursioner	5 493,00		
Styrelsen (resor o. traktamenten)	14 458,26		
Representation o. konferenser	4 453,36		
Kontorsmateriel	11 064,39		
Undervisningsmateriel	12 425,64		
Biblioteket	4 821,91		
Trycksaker o. annonser	35 818,39		
Portokostnader	11 733,43		
Telefonkostnader	13 225,00		
Avskrivningar	41 997,14		
Transportkostnader	9 783,51		
Kostnader för USA-kurs (medarr. NAAS)	2 500,00		
Kostnader för tolkning (bidr.fr. Kult.f. Sv-Finl)	6 274,27		
Kostnader för litt.kritikerkonf. (medarr. H-T, Gbg)	5 000,00		
Övriga utgifter	9 110,46		
	Skr. 950 499,96		Skr. 950 499,96

Kungälv den 9 november 1973

För styrelsen för Nordens folkliga akademi

Roar Skovmand

Ordförande

Balansräkning den 30 juni 1973

<i>AKTIVA</i>			<i>PASSIVA</i>	
<i>Ordinära tillgångar</i>			<i>Främmande kapital</i>	
<i>Finansieringstillgångar</i>			<i>Kortfristigt</i>	
Kassa		1 195,45	Interimskonto, Nord. fhsk.	
Postgiro		2 997,83	Obet. kursavgifter	3 209,00
Bankkonto (SE-banken)		220 787,24	Obet. kost o. logi avg.	27 586,00
Bankkonto (Christiania)		2 359,39	Obet. kontorsmateriel	<u>2 500,00</u>
Diverse fordringar		5 319,22		33 295,00
<i>Anläggningstillgångar</i>			Diverse skulder	5 434,63
<i>Materiella</i>			Skuldkonto, anlägg. (Kungälv kommun)	7 820,52
Inventarier o. inredning i skolhuset	20 389,48		Skuldkonto, Norsk kulturfond (för bokinköp)	1 947,77
Inventariers avskrivn.	<u>7 130,41</u>	13 259,07	Skuldkonto, norska staten (driftsbidr.)	17 136,92
Undervisningsinventarier	12 467,40		Skuldkonto, extra kursavgifter	19 759,00
Undervisn.inv. avskr.	<u>3 208,43</u>	9 258,97	<i>Resultatregleringsposter</i>	
Böcker	102 278,54		Resultatregleringsskulder	
Böckers avskrivn.	<u>31 658,30</u>	70 620,24	Obet. preliminärskatt	26 969,00
<i>Resultatregleringsposter</i>			Driftsbidrag -73, svenska staten	<u>205 500,00</u>
Resultatregleringsfordringar				232 469,00
Räntefordringar		2 657,03	<i>Eget kapital</i>	
<i>Underskott</i>			Överskott	
Räkenskapsperiodens underskott		28 917,86	Överskott från tidigare räkenskapsperioder	39 509,46
		Skr. 357 372,30		Skr. 357 372,30

Kungälv den 9 november 1973

För styrelsen för Nordens folkliga akademi

Roar Skovmand

Ordförande

BILAGA 4**Revisionsberättelse**

Undertecknade, av Kungl. Maj:t utsedda att revidera Nordens folkliga akademis i Kungälv förvaltning och räkenskaper för budgetåret 1972/1973, får härmed efter fullgjort uppdrag avlämna berättelse.

De till oss överlämnade protokollen med bilagor samt verksamhetsberättelsen ha vi genomgått.

Vi ha granskat akademins handlingar angående anslag till driftsutgifter ävensom handlingar avseende driftsutgifterna. Räkenskaperna har siffergranskats genom Kåreby's Revisionsbyrå AB utan anmärkning.

Vår granskning har icke givit anledning till erinringar.

Göteborg den 11 december 1973

K. B. Synnergren
Auktoriserad revisor

Sten G. Olsson

Berättelse**om samarbeite på livsmedelslagstiftningens område**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Utvalget som består av følgende medlemmer:

Danmark:

Kontorchef J. Madelung
Direktør N. J. Blom-Hanssen

Finland:

Byråchef Vilho Aalto
Överinspektör Aatos Länsisyrjä

Norge:

Professor dr. med. Haakon Natvig
Professor Anton Skulberg

Sverige:

Generaldirektör Gösta Björkmann
Expeditionschef Berndt Erneholm

har avgitt følgende beretning:

Embetsmannsutvalget har utarbeidet 19 definisjoner og begreber innenfor næringsmiddelovgivningen som i prinsippet er felles, men hvor det foreligger mindre avvik. Utvalget har videre funnet frem til felles prinsipper ved godkjenning av tilsetningsstoffer.

Man er videre enig om gjensidig informasjon om tilsetningsstoffer som etter søknad er godkjent eller avslått i det enkelte land.

Embetsmannautvalget har holdt 4 møter. Neste møte vil bli holdt 30. november d. å. i Oslo.

Oslo, 28. november 1973

Etter fullmakt
Jon Bjørnsson

Inger-Margrethe Onsum

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 22:a session angående livsmedelstillsatser
m. m.**

(Se Sak E 2, s. 1220)

Berättelse

från NM* och Nordtest

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

1. Allmänt om NM och Nordtest

På förslag av Nordiska rådet har Nordiska ministerrådet beslutat inrätta Nordtest fr. o. m. 1973-07-01. NM har samtidigt avslutat sin verksamhet. NM har sålunda varit verksam under första halvåret och Nordtest under andra halvåret.

Syftet med omdaningen har varit att effektivisera samarbetet på provningsområdet och att vidga det till nya provningsobjekt.

2. Formella upplysningar

Resp. land har utsett ledamöter och suppleanter i Nordtests styrelse enl. bilaga 1. Vid konstituerande sammanträde valdes Ove Norell, Statens provningsanstalt, Sverige, till ordförande för perioden t. o. m. år 1975. Till vice ordförande för samma period valdes Erik Repstorff Holtveg, Statsprøveanstalten, Danmark.

NM har under första halvåret haft ett sammanträde och Nordtests styrelse har under andra halvåret haft sammanlagt två sammanträden, alla i Stockholm. Arbetet har vidare bedrivits inom särskilda expertgrupper, en för byggområdet och en för brandområdet. Ytterligare fackgrupper övervägs, men en del områden behöver först bearbetas inom ramen för förberedande projekt.

3. Verksamhetsberättelse

Under året har verksamheten karakteriserats av ombildningen från NM till Nordtest. Nordtests styrelse har efter förberedelse inom NM antagit bilagda riktlinjer för samarbetet inom Nordtest. (*Bilaga*) Två fackgrupper har utsetts — Nordtest-bygg och Nordtest-brand. Dessa ersätter NM-bygg och NM-brand, vilkas sammansättning, uppgifter och arbetsmetoder därmed delvis förändrats. Syftet har bl. a. varit att i viss omfattning ersätta kommittéarbetet med projektarbete, som beställs hos lämplig institution.

* *Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning.*

Nordtests styrelse har beslutat inrätta sitt sekretariat i Stockholm och har för detta anställt en direktör, diplomingenjör Bo Lindholm (Virkby, Finland). Denne tillträder sin befattning den 1 februari 1974.

NM-bygg har under året utgivit beskrivning av 40 provningsmetoder.

NM-brand har under året utgivit beskrivning av sex provningsmetoder.

Statens tekniska forskningscentral (VTT), Finland, och Statens provningsanstalt (SP), Sverige, har representerat de nordiska länderna i samarbetet med de europeiska provningsanstalterna vid möten i Tyskland och Schweiz.

4. Ekonomisk redovisning

NM hade ingen egen budget utan deltagarna i samarbetet svarade var och en för sina kostnader. Detta var huvudanledningen till att arbetet inte kunde bedrivas med önskvärd snabbhet. Nordtest har från nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling nu fått 200 000 svenska kronor för att kunna påbörja arbetet inom styrelse, sekretariat och fackgrupper. Eftersom denna verksamhet just påbörjats kommer den ekonomiska redovisningen för 1974 att omfatta även andra halvåret 1973.

5. Framtidsplaner. Beräknade kostnader

Avsikten är att under 1974 starta ett antal projekt som huvudsakligen syftar till att utveckla nya angelägna provningsmetoder, vilka därefter publiceras. Arbetet med att precisera sådana projekt har påbörjats och resulterat i 15 projektförslag. Arbetet fortsätter emellertid och styrelsen avser att angelägenhetsgradera projektförslagen och därefter starta dem i den takt som medel ställs till förfogande.

Vidare avser Nordtest att utge en förteckning över de existerande provningsmetoder som styrelsen efter vederbörlig fackgranskning fastställer såsom Nordtest-metoder.

För det första verksamhetsåret, som enligt vad ovan nämnts omfattar perioden 1973-07-01—1974-12-31, har beräknats projektkostnader på 650 000: — Skr, vartill kommer kostnader för sekretariatet med 225 000: — Skr samt kostnader för resor, möten och publikationer etc. med 125 000: — Skr, dvs. totalt 1 000 000 Skr. Härav har nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling hittills beviljat 200 000: — Skr.

Stockholm i december 1973

Ove Norell
Ordförande

*TILLÄGG***Styrelseledamöter i Nordtest****Danmark:**

Direktør E. Repstorff Holtveg
Afdelingsingeniør Ejnar Danø (suppleant)
Statsprøveanstalten
Amager Boulevard 108
2300 København
Danmark

Finland:

Generaldirektör Pekka Jauho
Professor U. Soveri (suppleant)
Statens Tekniska Forskningscentral
Lönrotsgatan 37
00180 Helsingfors 18
Finland

Island:

Direktör Haraldur Ásgeirsson
Dr Óttar P. Halldórsson (suppleant)
Rannsóknastofnun Byggingaridnadarins
Keldnaholt
Reykjavík
Island

Norge:

Professor Asbjørn Markestad
NTH Materialprøvningsanstalt
7034 Trondheim
Norge
Chefsingenjör Jon Walter (suppleant)
Det Norske Veritas
Postboks 6060
Oslo 6
Norge

Sverige:

Generaldirektör Ove Norell
Civilingenjör Bertil Lindkvist (suppleant)
Statens provningsanstalt
Box 5608
114 86 Stockholm
Sverige

BILAGA

Riktlinjer för samarbetet inom Nordtest

1. Allmänt

Nordtest är ett gemensamt nordiskt organ på provnings- och kontrollområdet. Det har bildats genom beslut år 1972 av Nordiska ministerrådet efter förslag till Nordiska rådet från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och provning (NM).

Nordtest består av en styrelse, ett sekretariat och för viss tid utsedda fackgrupper.

2. Uppgifter

Nordtests huvuduppgifter är:

- att *ta initiativ* till forskning angående materials och produkters egenskaper samt provningsmetoder,
- att utarbeta, rekommendera och registrera gemensamma nordiska *provningsmetoder* i syfte att uppnå bästa möjliga och jämförbara resultat vid provning av material, produkter, konstruktioner, anläggningar, tekniska system och förfaranden,
- att *fördela vissa arbetsuppgifter* mellan de nordiska ländernas provningsorgan på ett sådant sätt att arbetet kan bedrivas samordnat och med hänsyn tagen till det internationella samarbetet inom området,
- att ha ansvaret för ett kontinuerligt nordiskt *informationsutbyte* på provningsområdet genom litteraturtjänst, utväxling av rapporter, utarbetande av provningsmetoder etc,
- att främja ett *gemensamt nordiskt uppträdande* inom det internationella samarbetet som berör provningsmetoder och provning.

3. Styrelsen

a) Sammansättning

Styrelsen består av en representant med personlig suppleant från vart och ett av de nordiska länderna. Dessa utpekas av resp. lands regering eller vederbörligt ministerium.

För särskilda ärenden, må representation i Nordtest kompletteras med särskilt utsedda representanter. Dessa deltar i så fall i styrelsens möten utan kostnader för Nordtest. Detsamma gäller suppleanten då ordinarie ledamot är närvarande.

Ordförande och vice ordförande väljs inom Nordtest. Direktören (se punkt 4) förbereder styrelsemöten och deltar i dessa, dock utan rösträtt.

b) Möten

Nordtests styrelse sammanträder minst till två ordinarie möten per år, ett vårmöte och ett höstmöte, varvid beslut fattas om

- Nordtest projekt: val av projekt, kostnader, val av projektansvarig, projektövervakning, godkännande etc
- fackgrupperna och deras verksamhet
- sekretariatets verksamhet
- rekommendation till gemensamma nordiska provningsmetoder och förteckning över dessa
- arbetsfördelningsfrågor
- informationsutbyte och publikationer
- övriga frågor som hänskjutits till styrelsen av ledamot, fackgrupp eller sekretariatet.

Vid ordinarie höstmöte skall styrelsen dessutom

- dra huvudlinjerna för Nordtests arbete och ekonomi under det kommande verksamhetsåret.

Vid ordinarie vårmöte skall styrelsen dessutom

- granska Nordtests verksamhetsberättelse och räkenskaper för det gångna verksamhetsåret samt fastställa dessa.

c) Beslut av styrelsen

Enhälliga beslut bör eftersträvas.

Vid omröstning för beslut äger varje land en röst. Som beslut gäller det alternativ som får tre röster eller fler.

d) Resekostnader

Resekostnader ersätts enligt grunder som senare beslutas.

4. Sekretariatet

Ett sekretariat med en heltidsanställd direktör inrättas av styrelsen.

Sekretariatets uppgift är att förbereda styrelsens och fackgruppernas möten och beslut och att på sätt styrelsen anvisar medverka i beslutens genomförande. Genom egna initiativ skall sekretariatet medverka till att Nordtest effektivt verkar för sitt syfte.

Sekretariatets arbete bedrivs efter en av styrelsen fastställd arbetsordning.

5. Fackgrupper

På beslut av styrelsen inrättas för viss tid fackgrupper med uppgift att framföra projektförslag och ta övriga initiativ inom sitt fackområde samt att medverka vid granskning av projektresultatet. Målsättning och

ekonomi för fackgrupperna beslutas av styrelsen. Fackgrupperna rapporterar till Nordtests styrelse.

6. Verksamhetsår

Nordtests verksamhets- och räkenskapsår omfattar tiden fr. o. m. 1 januari t. o. m. 31 december. Första verksamhetsåret är dock 1 juli 1973—31 december 1974.

7. Finansiering

Nordtests verksamhet möjliggöres dels genom att lön för arbetsinsatser i styrelse och fackgrupper bekostas av de medverkande institutionerna, dels genom medel från den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling, som förutses bekosta projekt samt sekretariat och publikationer, resor och möteskostnader och som även utser revisorer. I händelse av Nordtests upplösning skall dess tillgångar och skulder överföras till denna fond.

8. Verksamhetsberättelse

Verksamhetsberättelse inlämnas till den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling.

Berättelse

från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Oslo

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

De årlige utvidede møter med sjefene for de nordiske sentrale helsemyndigheter kom i stand på bakgrunn av et medlemsforslag (A 154/s) under Nordisk Råds 16. sesjon i 1968.

Oversikt over møtedeltagere og dagsorden for møtet vedlegges (se *Tillägg*).

Annus medicus — Trekk fra utviklingen på helsevesenets område 1972.

Danmark.

Medicinaldirektør Esther Ammundsen nevnte at det blir vanskeligere å arbeide innen vår sektor; det er økende aggresjon mot legene, mange helsespørsmål og problemer diskuteres offentlig. Det har vært behandlet en rekke lovforslag som berører sunnhetsvesenet og som har krevd mye arbeid og omstilling. De økende utgifter til helsevesenet er blitt et alvorlig problem. Regjeringen har nedsatt utvalg som skal utarbeide perspektivplaner vedrørende de enkelte sektorer. Spesielt sykehusvesenet er komplisert og økonomer og rasjonaliseringsekspertter har vansker med å finne ut av det. Sykehusene synes å fungere helt annerledes enn man tror de gjør.

For et par år siden kom det en ny lov som påla amtene å legge planer for sitt sykehusvesen og blant annet ta seg av de funksjonelle forhold. Planleggingen har vært vanskelig å få til på en tilfredsstillende måte. Man har også forutsatt en koordinering med den ekstramurale service.

Afdelingschef F. Svarrer redegjorde kort for de endringer som nå er skjedd idet der under Socialministeriet er kommet tre styrelser: socialstyrelsen, sikringsstyrelsen og den sociale ankestyrelse (sistnevnte fungerer som en slags rett, men er et rent administrativt organ). Av nye lover nevnte han spesielt den nye sygesikringslov hvor finansieringen skjer over skattene. Sykekassene er falt bort og det er blitt visse endringer når det gjelder betaling for legehjelp og for sykehusbehandling.

Medicinaldirektør Ammundsen opplyste at eventuelle ytterligere endringer sentralt går ut på økt samarbeid mellom de forskjellige ministerier og styrelser. Det er kommet en ny miljølov og et eget miljøvern-

departement, som har fått egen medisinsk ekspertise. Man har ennå ikke lang nok erfaring til å kunne si hvordan dette vil fungere.

Som prinsipp ønskes en desentralisering blant annet for at flere problemer skal kunne løses lokalt. Både sykehus og primærhelsetjeneste må inn under samme organ; det er behov for bedre koordinasjon og etter hvert må man få en totalplanlegging.

En nye miljølov vil anskaffe de egentlige sundhedskommisioner og erstatte dem med utvalg under kommunestyrene. En ny embetslegelov som opprettholder embetslegene som statlig etat, er vedtatt. Ingen av disse to lover er ennå satt i kraft. Jordmødrenes forhold blir endret ved en lov om svangerskaps hygiene og fødselshjelp, slik at de blir offentlig ansatt og samlet i sentra. Blant befolkningen er der stigende interesse for naturleger og homøopater, og det diskuteres for tiden ved en ny legemiddellov å gi mulighet for å markedsføre visse typer av naturmedisin.

Finland.

Generaldirektør Leo Noro kom vesentlig inn på den nye folkhälsolagen som nå er trådt i kraft. Denne samler omlag 20 andre lover som var kommet til litt etter hvert. Kommunene har ansvaret for planlegging og drift og får statstilskudd. Det er i alt omkring 500 kommuner, mange alt for små og det synes nå som arbeidet med en kommune-reform har tatt fart.

Loven pålegger kommunene 5 hovedoppgaver: preventiv medisin, sjukvård, sjuktransport, tandvård og skolehälsovård. Bedriftshelsearbeidet skal også styrkes. Når det gjelder sykehusvesenet, skal det legges regionale planer.

I alt er det nå 5 medisinske skoler som tilsammen vil utdanne 612 nye leger hvert år; dette er beregnet å dekke behovet i 1980. De to nye fakultetene er i Kuopio og Tammerfors.

Island.

Departementchef Pall Sigurdsson tok også for seg de økende utgiftene til helsevesenet. Alle utgiftene i forbindelse med sykehusdriften bæres nå av det offentlige (fordeling mellom stat og kommune). Fra 1. januar 1974 trer den nye helseloven i kraft og det blir opprettet et nytt departement. Sigurdsson redegjorde for medisinaldirektørens stilling og distriktslegenes fremtidige rolle i helsevesenet. Når det gjelder utbyggingen av sykehus, skal det legges ti-års planer, men løpende revisjon (hvert 2. år) er forutsatt.

Medisinaldirektør Olafur Olafsson nevnte først de største problemene innen helsesektoren; stigende omkostninger til "sjukvård", lange ventetider, lang liggetid og lav "turnover", mangel på sykehusplasser for pasienter med kroniske lidelser og for det geraatriske klientel, en

U-landsliknende profil i helseservicen (vel utrustede akuttsykehus, men mangel på primær service særlig i grisgrendte strøk) og endelig mangel på paramedisinsk personell.

Han redegjorde for fordelingen av leger på Island særlig når det gjaldt spesialisering, og sammenliknet med andre land spesielt de nordiske. Det er fortsatt stort behov for flere leger. En av framtidsplanene er å få utdannet leger som er mindre sykehusorienterte (det vil bli undervist i almenmedisin fra 1975). Det tas sikte på å få bygd ut helse-sentraler og out-patient klinikker, blant annet i direkte tilslutning til sykehus.

Norge.

Helsedirektør Mork nevnte at ressursproblematikken har vært det sentrale emnet det siste året. Særlig volder helseinstitusjonene bekymring idet utgiftene har økt med 20—25 % årlig. For bedre å kunne styre utviklingen lages det nå langtidsprogram og perspektivskisser. Mye tyder på at helsesektoren vil ta 15—16 % av brutto nasjonalprodukt i år 2000. De planer som er lagt innen særlig sykehussektoren sprenger helt de økonomiske rammer. Man tar sikte på en funksjonsfordeling mellom sykehusene og Mork nevnte landsplanen som nå utarbeides på grunnlag av de enkelte fylkers planer. Det er også nødvendig å ta hensyn til personellsituasjonen i dette arbeidet idet en gjennomføring av de foreliggende planer er beregnet å ville legge beslag på omlag 50 % av nettotilgangen av arbeidskraft.

Det legges økende vekt på helsetjenesten utenfor sykehus. Også her vil fylkene få et planleggingsansvar, herunder ansvar for å se helsetjenesten i og utenfor institusjon i sammenheng.

Mork viste til flere lover som nå var vedtatt eller var under forberedelse (blant annet helsestasjonsloven, psykologloven og arbeidet med en generell autorisasjonslov for helsepersonell). Spesielt ble nevnt de restriktive tiltak som skal settes i verk mot tobakksvarer.

Sverige.

Generaldirektør Bror Rexed kom inn på den omfattende offentlige debatt i Sverige, med mange klager og lite ros. At det likevel skjer en utvikling kommer tydelig frem i utgiftsøkningen, selv om mye av økningen skyldes automatikken i pensjonsytelsene.

Rexed gjennomgikk det nye utdanningsmønsteret for leger i Sverige og viste til SPRI-rapport 14/72 vedrørende prognosene for leger og deres fordeling i 1980. Det ble vist til endringene i sjukvårdslagstiftningen og redegjort for det organisatoriske og funksjonelle mønster man vil bygge helsetjenesten opp etter, herunder hvorledes bemanningen og funksjonen ved de ulike vårdcentraler er tenkt. Man forsøker å få til enhetlig oppbygde sjukvårdsplaner, men ennå er det mange uløste og

usikre spørsmål som vil kreve ytterligere utredninger og erfaringer.

Rexed opplyste at det nå blir almen tannvårdsforsikring og at det arbeides med å bygge ut en folktannvård for alle mellom 0—19 år. Forslag om å inkorporere de privatpraktiserende legene i enhetsbeta-lingssystemet utarbeids. Rexed nevnte til slutt flere veiledninger som var utgitt blant annet vedrørende behandlingen av narkotikamisbruk.

Helsehøgskolen i Göteborg.

Avdelningschef G. Wennstrøm redegjorde for den nylig framlagte betenkning vedrørende skolens framtid og kom spesielt inn på de to alternativer som der var satt opp for skolens framtidige drift. Arbeidsgruppen var enig om alt. II hvor skolen både skulle gi utdanning og drive forskning. Det var ingen tvil om at behovet for en slik skole var til stede og arbeidsgruppen mente den burde innrettes mer mot et funksjons-område enn mot bestemte yrkesgrupper. Han gjennomgikk deretter det konkrete forslag til kursopplegg etc. som er fremmet i rapporten. Denne er nå ute til remissbehandling.

Under debatten ble behovet for slik undervisning og forskning klart understreket og det ble også framholdt at hvert enkelt land neppe ville klare å bygge opp en tilfredstillende organisasjon på dette området.

Møtet vedtok følgende uttalelse:

”De nordiske helsedirektører er av den oppfatning at avtalen om Den nordiske helsehøgskolen bør forlenges ett år ut fra ønsket om at man derved vil kunne gi det foreliggende forslag om en omlegning og styrking av virksomheten ved skolen en grundig og positiv behandling. Avtalen bør derfor sies opp pr. 1. juli 1973 og samtidig forlenges til og med 30. juni 1975.”

Salmonelloser og turisme.

Överläkare Mauri Parmala redegjorde for den aktuelle situasjon i Finland (foredraget utdelt i stensil under møtet). Det har vært en absolutt økning i antall isolerte stammer som er blitt innført med turister fra utlandet og det ble referert epidemifelle dette hadde gitt opphav til. Han reiste spesielt spørsmålet om det burde være særlige forholdsregler for folk fra næringsmiddelbransjen og om man eventuelt kunne komme fram til felles nordiske retningslinjer på dette felt.

Overlæge Juel Henningsen opplyste at salmonelloser i Danmark ikke kunne sies å være et stort problem. Vel var der et stort antall tilfelle av gastroenterit i Danmark som i de øvrige nordiske land. På statens seruminstitutt ble der undersøkt ca. 50 000 avføringsprøver pr. år. Av disse fantes bare 2—300 tilfelle av salmonellose. Særlig måtte det fremheves at man ikke i de senere år så epidemier hvor smitten var blitt spredt i større stil i næringsmidler. Når det tas i betraktning at tu-

rismen både ut av landet og inn i landet er så omfattende som den er — 11 millioner mennesker besøker Danmark hvert år og cirka 20 % av befolkningen reiser fortrinnsvis til områder hvor salmonelloser er et problem — er det overraskende at man ikke har en større sykелighet av salmonelloser. Forklaringen er sikkert den at kjøttkontrollen, fjærkrekontrollen, desinfeksjonen av for til oppføring av kveg o. s. v. kort sagt hele den veterinære kontroll er gjennomført i Danmark. Hertil kommer at man, så vidt det er mulig, gjennomfører en streng hygiene innen næringsmiddelbransjen.

Juel Henningsen antok at der ikke fra dansk side var behov for å nedsette en særlig arbeidsgruppe på nordisk basis for å arbeide med disse problemer.

Medicinalrådet M. Tottie pekte på problemet med innvandrere til de nordiske land; mange av disse arbeider i næringsmiddelbedrifter. Vaksinasjon synes ikke å ha noen effekt bortsett fra lettere tilfelle. Medikamenter som enterovioform o. l. synes bare å øke mottakeligheten for bakteriene.

Mork sa at situasjonen stort sett var den samme i Norge og dette hittil ikke hadde vært noe stort problem. Det er imidlertid ønskelig å få samlet mest mulig erfaring på området og det var enighet om at saken skulle tas opp igjen på et senere helsedirektørmøte. Parmala påtok seg å koordinere dette arbeidet.

Den norske transplantasjonsloven.

Konsulent Karin B. Heffermehl redegjorde for komiteinnstillingen fra 1971 som førte til at det ble fremmet forslag om lov vedrørende transplantasjoner, obduksjoner og avgivelse av lik. Loven ble vedtatt i januar 1973 etter svært liten debatt, og sanksjonert i februar 1973. Den er imidlertid ikke satt i kraft, da det først må utarbeides nærmere forskrifter.

Når det gjelder sykehusobduksjoner, er det i realiteten en lovfesting av gjeldende praksis. Når det gjelder rettsmedisinske obduksjoner og større adgang til å foreta slike, vil dette ventelig bli tatt inn i et forslag til ny straffeprosesslov.

Overlege Audun Flatmark tok som transplantasjonskirurg og sekretær i den nordiske komite, særlig for seg de medisinske sider av saken. I 1972 ble det i regi av Scandiatransplant transplantert 54 nyrer fra levende giver og 336 nyrer fra død giver (nekronyrer). I alt er det hittil transplantert omlag 1 200 nekronyrer. Når det gjelder nekronyrer, er det både umiddelbart og på lengre sikt en stor fordel for mottakeren å få nyre fra en hjernedød pasient. Debatten har hittil vært svært liten i Norge både når det gjelder dette spørsmålet og spørsmål i forbindelse med dødsbegrepet.

Internasjonale legemiddelspørsmål.

Overapoteker Bjørn Jøldal nevnte flere spørsmål som var aktuelle i nordisk sammenheng, men tok særlig for seg det nordiske kontra det europeiske farmakopesamarbeid. I de 25 årene det nordiske samarbeidet har vart, har det vært en stor utvikling. Danmark skal nå delta i det europeiske samarbeid som har vart i 10 år. Hittil er utgitt 2 bøker, men det er ventet stigende aktivitet og det europeiske samarbeid vil i alle fall prege utviklingen i Vest-Europa i årene framover. Det nordiske arbeidet bør tilpasses det europeiske, helst ved at de nordiske land slutter seg til.

Afdelingschef F. Nielsen redegjorde for EF-samarbeidet. Hittil er bare kommet ett direktiv og dette er ennå ikke gjennomført i medlemslandene. Det er etter dette anledning til å opprettholde kvalitetskrav i forbindelse med registrering. Møtet vedtok følgende uttalelse:

”Det nordiske farmakopésamarbeid har pågått gjennom 25 år, i en periode som har vært preget av usedvanlig sterk utvikling på legemiddelområdet og av tiltagende internasjonalisering av legemiddelmarkedet.

Mellom Den nordiske farmakopénemnd og det tilsvarende europeiske samarbeidsorgan har det hittil vært opprettholdt kontakt av rent uforpliktende karakter.

Den europeiske farmakopé vil ventelig ved videre utbygging bli et av de viktigste forpliktende standardverk på området i Vest-Europa og følgelig komme til å prege kvalitetsnivået på en stor del av det europeiske legemiddelmarked.

Helsedirektørmøtet er av den oppfatning at det bør tas sikte på i størst mulig utstrekning å oppnå felles europeiske kvalitetsnormer på dette området og at det fortsatte farmakopésamarbeid i Norden bør finne sin plass innenfor rammen av en slik målsetting.

Helsedirektørmøtet anbefaler en snarest mulig tilslutning til det europeiske farmakopésamarbeid og forutsetter at dette medfører en tilsvarende nedtrapping av det nordiske farmakopéarbeid.

Samordningen av den nordiske innsats i det europeiske farmakopéarbeidet kan skje via den nordiske legemiddelnemnd som forutsettes opprettet eller via den nordiske farmakopénemnden.

De nordiske lands helsemyndigheter holder hverandre underrettet om det videre arbeid med tilslutningen.”

Samarbeid på helseopplysningens område.

Medicinalrådet M. Tottie redegjorde for situasjonen i Sverige når det gjaldt helseopplysning og viste en del opplysningsmateriell. Det videre arbeid på dette felt og er under planlegging og sommeren 1974 vil det blant annet bli avholdt et kurs. Han inviterte til nærmere samarbeid i Norden på dette felt i et hvert fall bør vi systematisk utveksle erfaringer.

Mork nevnte at det i Norge er små bevilgninger til dette arbeidet, men saken har for tiden politisk vind i seilene og han så gjerne at det ble et nærmere samarbeid, noe de øvrige debattanter sluttet seg til.

Samarbeid om helseplanlegging (hålse- og sjukvårdsplanlegning).

Etter en innledning ved helsedirektør Mork redegjorde medicinalråd E. Härö nærmere for NOMESKO og det arbeid som er utført og som pågår i NOMESCO's regi. Härö kom spesielt inn på spørsmålet om helseplanlegging hvor det foreløpig er gjort forholdsvis lite, men hvor det synes ønskelig med et mer formelt og utvidet samarbeid på nordisk basis. Det må blant annet kunne lages modeller for visse ting innen helsevesenet og som samtlige land vil kunne bruke.

Mork understreket at hele helseplanleggingen må ses i sammenheng og nevnte den trange fødsel sykehusforskningsinstituttet hadde hatt i Norge. Det var ellers ønskelig å se nærmere på det materialet som forelå før saken ble drøftet mer inngående.

Rexed pekte på at vi alle arbeider med helseplanlegging, men at dette viser seg å være svært vanskelig spørsmål. Den planlegging vi foretar er ofte svært enkel, ikke minst fordi vi mangler et skikkelig vitenskapelig grunnlag. En del er gjort i Sverige i regi av SPRI. Han reiste også spørsmålet om hvem som eventuelt skulle være med i en slik "planleggings- og utredningsgruppe" idet det alt er mange som er engasjert på dette felt.

Det var enighet om å ta saken opp igjen senere, fortrinnsvis på neste helsedirektørmøte.

WHO-saker. Europarådsspørsmål.

Afdelingschef F. Nielsen refererte fra siste møte i eksekutivkomiteen i WHO. I forbindelse med at det nå skal velges ny generaldirektør har det vist seg at forslagsprosedyren er lite tilfredsstillende. Når det gjelder selve assembly, ønskes blant annet kortere samlinger. Budsjettspørsmålene er også svært aktuelle og det bør drøftes for alvor å gå over til 2-års perioder for budsjettene, videre eventuelt å fastsette en øvre grense for det enkelte lands bidrag til organisasjonen.

Nordisk Råd-saker.

Medisinalråd Björnsson ga en oversikt over framgangsmåten i Nordisk Råd-saker, og tok for seg de enkelte saker som nå står igjen. Det var enighet om at følgende 4 saker nå bør utgå:

1. Felles nordisk arbeidsmarked for psykologer. Det er her mange usikre spørsmål og stor ulikhet mellom de enkelte land.
2. Sykehusfysikersamarbeid. Det er her allerede etablert et godt samarbeid mellom de nordiske land.
3. Samarbeid for å motvirke narkotikamisbruk. Det synes for tiden ikke å være grunnlag for et ytterligere utvidet samarbeid på dette feltet.
4. Reklameforbud mot tobakk. For tiden synes det ikke å være mulig å komme fram til ensartede regler på dette feltet.

Medicinaldirektør Olafsson tok opp visse problemer vedrørende for-

skrivning og bruk av psykofarmaka. På Island har bruken av diazepam gått sterkt opp de siste årene og over halvparten av ordinasjonene er av den sterkeste tablettstyrken. Etter å ha omtalt de problemer denne bruken fører med seg, reiste han spørsmålet om en eventuell felles nordisk holdning.

Rexed viste til at det overfor WHO er fremmet forslag om at disse midlene skal være blant de registreringspliktige. Allerede nå er det imidlertid viktig at opplysninger som de Olafsson hadde redegjort for, ble sendt til WHO.

Tid og sted for neste møte.

Etter invitasjon fra medicinaldirektør Olafsson ble det besluttet å legge neste møte til Island, tentativt 22. og 23. august 1974.

TILLÄGG**Dagsorden**

1. Annus medicus
2. Hälsovårdshögskolan i Göteborg (Sverige)
3. Salmonellosor og turisme (Finland)
4. Den norske transplantasjonslov (Norge)
5. Internasjonale legemiddelspørsmål (Norge)
6. Samarbeid på helseopplysningens område (Sverige)
7. Samarbeid om helseplanlegging (helse- og sjukvårdsplanlegning) (Norge)
8. WHO-saker, Europarådsspørsmål (Danmark)
9. Nordisk Råd-saker (Norge)
10. Tid og sted for neste møte

Deltakere

Helsedirektør Torbjørn Mork
Medisinalråd Jon Bjørnson
Ekspedisjonssjef Knut Munch-Søegaard
Underdirektør Reidar S. Bang
Overlege Tor Ødegaard
Overlege Otto Galtung
Overlege Chr. Lohne-Knudsen
Overlege And. Blegen Svindland
Byråsjef Idunn Heldal Haugen
Overapoteker Bjørn Jøldal
Overlege Jo E. Asvall
Byråsjef Aase Bryn Trovik
Overlege Øyvin Aarflot
Ass. overlege Arne-Birger Knapskog
Generaldirektøren B. Rexed
Överdirektören S. O. Hedengren
Avdelningschefen S. Alsén
Medicinalrådet M. Tottie
Avdelningschefen Å. Liljestrand
Avdelningschefen G. Wennström
Expeditionschefen B. Söderqvist
Kanslirådet S.-E. Heinrici
Kanslirådet I. Nygren
Afdelingschef F. Nielsen

Overlæge E. Juel Henningsen
Medicinaldirektør E. Ammundsen
Afdelingschef F. Svarrer
Regeringsrådet Risto Jaakkola
Generaldirektøren Leo Noro
Överläkaren Mauri Parmala
Medicinalrådet E. Härö
Departementschef Páll Sigurdsson
Medicinaldirektör Olafur Olafsson

Berättelse

om NORDDOK

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för 1973

1. NORDDOK's uppgifter

NORDDOK har som huvuduppgift att som nordiskt samarbetsorgan främja organisationen av ett nordiskt dokumentationsnät med nationella och internationella anknytningar. NORDDOK skall följa utvecklingen I&D-området och engagera sig i koordineringen av politiken i de nordiska länderna på detta område. Generellt skall NORDDOK eftersträva organisatoriska och tekniska lösningar som utnyttjar fördelarna med samnordiska projekt som supplement till de nationella och internationella system som utvecklas. Exempel på aktuella informationspolitiska frågor är:

- koordinerat utnyttjande av nationella och internationella informationssystem i Norden
- samnordisk politik i fråga om prissättning av offentliga I&D-tjänster.

NORDDOK's syfte och arbetsform i övrigt framgår av dessa statuter.

2. NORDDOK's organisation

NORDDOK består av två ledamöter från vart och ett av medlemsländerna:

Danmark

Överbibliotekar Vibeke Ammundsen
Rigsbibliotekar Palle Birkelund

Finland

Överbibliotekarien Henrik Schauman
Överbibliotekarien Elin Törnudd

Norge

Riksbibliotekar Harald L. Tveterås
Direktør Anton Disch

Sverige

Professor Sune Bergström, ordförande
Departementsrådet Hans Håkansson

Sekretariat

Sekretariatet svarar för NORDDOK's interna mötesapparat och verk-

ställer NORDDOK's beslut. Ett fast sekretariat har ej etablerats, i stället köps sekretariatstjänster av nationalorganet för I&D i det land där ordföranden finns.

För perioden 1973—1974 har professor Sune Bergström valts till ordförande. Sekretariatsfunktionen är för samma period knuten till statens råd för vetenskaplig information och dokumentation (SINFODK) i Stockholm.

Personal

Avdelningsdirektör Sten Berglund
Assistent Susanne Lindqvist
Kontorsbiträde Arja Svensson

Anslagsmedel

Organet förfogade under budgetåret över 494 000 danska kronor, vilka tillskjutits av medlemsländerna enligt FN's fördelningsnyckel. Därtill kommer överskott från tidigare år 191 300 svenska kronor samt anslag från kulturfonden 90 000 svenska kronor, sammanlagt 639 636 svenska kronor.

Sammanträden

Under året har NORDDOK sammanträtt fyra gånger.

Sekreterarna vid de nationella organen Dandok, Norindok, TINFO och SINFDOK samt NORDFORSK har mötts två gånger för överläggningar.

Avdelningsdirektör Fredrik Backlund har varit NORDDOK's representant i NORDICOM, Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning, och sekreterare Sten Berglund har som observatör deltagit i sammanträde med NFBS, Nordiska forskningsbibliotekens samarbetskommitté.

Remisser

Organet har avgivit begärda yttranden till kulturavtalets organ och andra myndigheter i ärenden inom NORDDOK's verksamhetsområde.

Expertgrupp

Efter det att nationella expertkommittéer på det pedagogisk-psykologiska området bildats i medlemsländerna har NORDDOK beslutat att till sig knyta en expertgrupp kallad NORDDOK's expertgrupp för I&D inom pedagogisk-psykologiska området.

Följande föreskrifter gäller tills vidare för gruppen. Den skall ha till främsta uppgift att främja nordiskt samarbete inom sitt område och därvid verka i huvudsaklig överensstämmelse med § 1 i NORDDOK's statuter. På gruppen skall ankomma att gå NORDDOK tillhanda i ange-

lägenheter inom gruppens kompetens samt hos NORDDOK göra de framställningar och avge de utlåtanden som behövs för att nå den gemensamma målsättningen. Gruppen skall vidare fortlöpande hålla NORDDOK underrättat om sitt arbete och erfarenheterna därav. Gruppen, som har två medlemmar från varje land, konstituerade sig den 5 december 1973. Till ordförande valdes överbibliotekarie Eeva-Maija Tammekann, Finland.

3. NORDDOK's verksamhet

Allmänt

Den under verksamhetsåret förda policydiskussionen har lett fram till vissa ställningstaganden i fråga om utformningen av NORDDOK's framtida verksamhet. Grundläggande härvidlag har varit de direktiv som givits sekretariatet inför det förberedande arbetet med revision av organets statuter. Vidare har NORDDOK mot bakgrund av sitt uppdrag allmänt formulerat en målsättning med angivande av uppgiftsprioritering. Dessa överväganden återfinns i sin helhet i organets anslagsframställning för budgetåret 1975. Följande sammanfattande uttalande bör emellertid återges här.

Uppbyggnaden av ett konkret dokumentationsnät måste betraktas som en av NORDDOK's huvuduppgifter. Därigenom får flertalet samordnings- och policyverksamheter väsentlig stadga och klara målinriktningar. Emellertid finns det även stora och väsentliga gemensamma problem, vilka ligger utanför organiserandet av det direkta informationsflödet. Hit hör bl. a. studier av specifika brukargrupperns informationsbehov, metoder för utbildning av olika brukarkategorier, studier av möjligheter att inom olika grupper av människor öka insikten om informationens betydelse etc.

Förverkligandet av sådana utredningar kräver medverkan av de enskilda användarna. Emellertid är det inte självklart att dessa besitter sådana kunskaper att de utan vidare förmår att rationellt precisera sina önskemål. Tvärtom talar all erfarenhet för att man bör erbjuda en planerad service under en försöksperiod för att orientera användarna om dess möjligheter. Först därefter är det möjligt att riktigt bedöma dess värde. Detta innebär att NORDDOK bör driva ett flertal projekt i form av försöksverksamhet.

Anförda riktlinjer ligger till grund för NORDDOK's prioriteringar. Således läggs största vikt vid att skapa och utveckla ett integrerat, decentraliserat informations- och biblioteksnät. I samband härmed kommer redan systemburen information, såsom MEDLINE och LIBRIS, att särskilt uppmärksammas. Strävandena att nå en systematiserad överblick av centralt nordiskt utredningsarbete kommer att inta en framträdande plats i NORDDOK's arbete. Vidare bedrivs försök med användarrelaterad systemanalys och undersöks förutsättningar för användarutbildning samt marknadsföring av I&D-tjänster. (Den inledningsvis nämnda) utvidgningen av NORDDOK's ansvarsområde förutses även medföra att Scandiplanen blir en NORDDOK's angelägenhet.

Redovisning av utrednings- och projektverksamheten

Under verksamhetsåret har NORDDOK's arbete alltmer koncentrerats till vissa i det följande redovisade projektet. De praktiska resultaten av diskussionen om vidgning av NORDDOK's område till att omfatta forskningsbibliotekens projekt kan ej fullt överblickas förrän nya statuter antagits och fastställts. Projekt av sistnämnda slag har därför ej bearbetats i vidare mån än vad som framgår av beskrivningen av projekt 15 LIBRIS.

P 1 Utveckling av läromedel och kursmodeller för utbildning av användare

Projektets målsättning är att utveckla de mest nödvändiga hjälpmedlen för utbildning av användare av informationstjänster samt att utarbeta modeller för kursplaner för de olika användarkategorierna.

En arbetsgrupp bestående av två norska experter har tillsatts. Arbetsgruppen presenterade i oktober 1972 ett projektprogram som efter bearbetning nu föreligger för bedömning av NORDDOK. Man har beslutat att ett seminarium med 4—5 deltagare från varje medlemsland skall hållas i januari 1974. Vid seminariet skall förekomma en policydiskussion rörande projektets uppläggning, genomförande och kostnader samt om utnyttjande av resultaten. Denna allsidiga belysning av projektförslaget blir sedan vägledande för NORDDOK's ställningstagande till det fortsatta arbetet inom projektet.

P 5 Marknadsföring av I&D

Projektets målsättning är att undersöka i vilken grad vanliga marknadsföringsmetoder är tillämpliga på informationstjänster- och produkter samt att utröna nya metoder lämpliga för området.

En hänvändelse har riktats till Institut for afsætningsøkonomi i Köpenhamn om att utföra en förundersökning för projektet. Resultatet av det arbetet diskuteras för närvarande inom NORDDOK och innefattar förslag till ett projekt med föremål att undersöka dels om existerande informationsutbud överensstämmer med de potentiella användarnas behov och medianor, dels att utröna om eventuella bristande överensstämmelse kan rättas till, antingen genom att ändra utbudet eller att genom "pedagogisk insats" anpassa användaren till utbudet. För det fall NORDDOK godkänner förslaget förväntas projektarbetet vara avslutat före utgången av 1974.

P 10 Nordisk databank för offentliga utredningar

Projektets målsättning är att skapa en samnordisk databank för offentliga utredningar, såväl beträffande pågående arbete som på senare tid framlagda betänkanden och promemorior.

NORDDOK har funnit det förenligt med sitt uppdrag att samordna arbetet på det egna projektet med andra pågående försök på samma och angränsande områden. Organet har därför tagit initiativ till en

samordningskonferens med deltagande främst av företrädare för medlemsländernas riksdagsbibliotek och justitiedepartement. Konferensen skall äga rum i februari 1974. Detaljerade riktlinjer för projektets vidare bearbetning kommer att dras upp med ledning av erfarenheterna av detta samråd. Under året har emellertid som ett första steg inletts arbete med att fastställa förutsättningarna för en katalog över pågående offentliga utredningar i Norden. Denna fas jämte insamling och systematisering av material synes kunna vara avslutad under senare delen av 1974. Utredningsarbetet kan därefter lämpligen inriktas på att åstadkomma ett direkt sökbart system för ifrågavarande utredningar, kopplat till det planerade informationsnätet i Norden.

P 15 LIBRIS

LIBRIS (Library Information System) är ett integrerat men i slutmålet decentraliserat biblioteksdatasystem som utvecklats främst för de svenska forskningsbiblioteken. Det omfattar rutiner för sökning, förvärv och katalogisering av litteratur samt lånerutiner såväl internt som interurbant. Systemet avses också inrymma periodicalkontroll.

Inom NORDDOK har länge diskuterats möjligheterna att pröva LIBRIS-systemets användbarhet för samordning av det utvecklingsarbete som pågår vid de nordiska forskningsbiblioteken.

Under våren 1973 färdigställdes förarbetet och förslag till tre delprojekt lades fram. De syftade i allt väsentligt till en nationell prövning och värdering av LIBRIS-systemets möjligheter via terminaler i fast förbindelse med den informationsbärande datorn. Det fortsatta projektarbetet kommer i tekniskt avseende att samordnas med projekt 20 Informationsnät.

P 17 Datorbaserad I&D-tjänst för pedagogik, psykologi och specialpedagogik

Projektets målsättning är att pröva ett i huvudsak datorbaserat integrerat informationssystem inom ämnesområdena pedagogik, psykologi och specialpedagogik och går ut på att introducera de tjänster som vissa databaser erbjuder för forskare inom pedagogik och psykologi i de nordiska länderna genom kostnadsfri service. Arbetet bedrivs parallellt i medlemsländerna.

Projektarbetets ledning under NORDDOK har hittills utövats av cheferna för medlemsländernas pedagogiska huvudbibliotek. Ansvaret vilar emellertid numera på NORDDOK:s expertgrupp för I&D inom det pedagogisk-psykologiska området. Hittills utfört och pågående arbete kan beskrivas på följande sätt. Inledningsvis anställdes en dokumentalist vid vart och ett av de fyra deltagande huvudbiblioteken där de också tränades in. Denna utbildning kompletterades med en kurs i litteratursökningsteknik, som i februari i år anordnades i Stockholm.

Försöksdeltagarna har nåtts genom cirkulärskrivelser, som i första hand tillställts forskningsinstitutioner och genom annonsering och ar-

tiklar i utvalda tidskrifter. De som sedan anmält intresse har uniformt fått ange forsknings- eller försöksområde. Därefter har det ankommit på de nationella expertkommittéerna att välja ut lämpliga projekt med så olika användar- och intressegrupper som möjligt representerade. En mindre del av anslagna medel reserverades för profiler där intressenter från de fyra länderna kan utnyttja samma profil. Man har också lagt vikt vid att stimulera forskare på specialområden. Projektdeltagarna skall som motprestation fylla i en detaljerad värderingsblankett, som bl. a. uppskattar kvaliteten på använd databas och möjligheterna att få tillgång till relevant i datalistorna citerat material.

Till de projektanställda dokumentalisternas första uppgifter har hört att upprätta register över de tidskrifter som bevakas av de aktuella databaserna. De i varje land således upprättade registren skall sedermera sammanställas. Härvid kommer bl. a. att framgå vilka tidskrifter som saknas i de nordiska biblioteken och frågan om kompletteringsköp kan övervägas och samordnas. Dokumentalisterna utarbetar vidare i nära samråd med projektdeltagarna profiler.

Deltagarna får med jämna mellanrum en utmatning i form av en litteraturlista samt ett formulär där han skall värdera listans referenser. Med ledning av denna värdering justeras sedan profilen för att ge den information som är till största nytta för deltagarens arbete.

Nordiska Kulturfonden har genom beslut den 26 september 1973 anslagit 518 000 danska kronor för verksamheten för tid t. o. m. den 31 december 1974. I avvaktan på fondens beslut hade emellertid NORDDOK dessförinnan anslagit ytterligare medel — 80 000 svenska kronor — för att täcka kostnaderna fram till september månads utgång 1973.

P 18 Datorbaserad L&D-tjänst för arbetsmedicin

Projektets målsättning är att undersöka förutsättningar och behov för upprättandet av en speciell informationsdatabas ifråga om arbetsmedicin och därmed beslätade områden, i avsikt särskilt att vinna erfarenheter med etablering och drift av ett typiskt tvärvetenskapligt informationssystem.

En av NORDDOK tillsatt utredningsgrupp har inlett sitt arbete och enats om tre ämnesområden som i första hand skall omfattas av utredningsarbetet: arbetshygien, arbetsmedicin och psykologi. Intresset skall till en början koncentrera sig till att söka litteraturreferenser på tillgängliga databaser genom att formulera ett antal frågeställningar med utgångspunkt från gruppmedlemmarna näraliggande problemområden. Dessa frågor skall senare databehandlas. Gruppen har också enats om att göra en sammanställning av tillgängliga informationskällor av någon relevans i Norden.

Utredningsgruppens första arbetsomgång skall omfatta sex månader, varefter en preliminär utvärdering kommer att göras.

P 19 MEDLINE på nordisk basis

Målsättningen för detta projekt är att skapa ett nordiskt nätverk för medicinsk information baserat på MEDLINE-systemet (MEDLARS-on-line).

MEDLINE-dialog (on-line-) systemet för sökning och återvinning av referenser till cirka 1 000 biomedicinska tidskrifter — har i drygt ett år varit i reguljär drift vid Biomedicinska Dokumentationscentralen (BMDC). MEDLARS-centralerna i Danmark, Finland och Norge har erbjudits att tills vidare fritt prova MEDLINE. Sådan försöksverksamhet pågår för närvarande vid terminaler i Helsingfors, Oslo och Köpenhamn.

En realistisk bedömning av MEDLINE's användbarhet kan inte ske utan en regelbunden och tillräckligt lång försöksverksamhet och lika viktigt är det att få erfarenhet inom ramen för det försök med ett nordiskt informationsnät, varav MEDLINE utgör en integrerande del. I syfte att främja det vidare nordiska medlemssamarbetet har NODDOK anslagit 85 000 svenska kronor till denna försöksverksamhet.

P 20 Informationsnät

Målsättningen är att skapa ett konkret informationsnät i Norden. Det skulle göra det möjligt att koppla in befintliga databaser och därmed göra dem lätt tillgängliga i samtliga länder.

Strävandena att bygga ett konkret informationsnät har tills nu avancerat relativt långsamt till följd av bl. a. svårigheter att rent tekniskt samordna system med olika uppläggning och varierande maskinell utrustning. Emellertid är det nu fullt möjligt att med hjälp av fasta telelinjer och mindre datorer överbrygga dessa problem. Till en början blir givetvis informationsnätet tekniskt och systemmässigt relativt ofullkomligt. Uppbyggnaden av ett dylikt system bör emellertid starta så snart som möjligt, varigenom tidigare nämnda aktiviteter i ömsesidig påverkan med uppbyggnaden av fasta teleförbindelser, dataväxlar och datorprogram möjliggör en effektiv parallellutveckling av samtliga ingående komponenter. NORDDOK har därför beslutat att tillsätta en samnordisk utredningsgrupp med uppdrag att undersöka förutsättningarna för det vidare arbetet med projektet.

Sekretariatsverksamhet

Vid sidan av löpande arbete och tillsyn av NORDDOK:s projektbundna verksamhet har sekretariatet i samråd med nationalekreterarna följt utvecklingen på I&D-området såväl nationellt som internationellt.

På NORDDOK:s uppdrag pågår inom sekreterargruppen arbete med att sammanställa en rapport- och projektöversikt. Strävan härvidlag är att nå bästa möjliga överensstämmelse med Unesco-projektet ISORID och den norska "INDEKS I&D", som är ett index för utvald litteratur inom områdena biblioteksfack, dokumentation och information. Parallellt med denna uppgift pågår också en översyn av NORDDOK:s

projektkatalog jämte inventering av tänkbara nya projekt med utgångspunkt från de riktlinjer som NORDDOK drar upp i denna anslagsframställning.

Sekretariatet har vidare att med bistånd av nationalekreterarna börjat kartlägga utbudet i Norden av informationstjänster, såväl datorbaserade som andra, med målsättningen att undanröja de enkla hindren för rationell samordning och möjlig arbetsfördelning på området.

*BILAGA***Fördelning av NORDDOK:s medel för budgetåret 1973**

För verksamhetsåret tillgängliga medel 639 636 svenska kronor, fördelar sig på följande sätt.

Kostnader för styrelse, personal, kontor och lokaler	180 000
Beviljade anslag	
P 1 Användarutbildning	23 000
P 5 Marknadsföring	11 000
(P 6 Forskningspolitik)	15 000
P 10 Databank off utr	73 800
P 15 LIBRIS	6 500
P 17 Pedagogik (inkl fondmedel)	170 000
P 18 Arbetsmedicin	22 500
P 19 MEDLINE	85 500
P 20 Telenät	42 000
Nationalsekreterarmöten	10 236
Summa	<u>639 636</u> Skr

Berättelse**från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Som meddelades till Nordiska rådets 21:a session har det år 1968 upprättade Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor hemställt hos Nordiska ministerrådet att organet upplöses och att dess uppgifter övertas av organ upprättade inom ramen för det nordiska kulturavtalet. I avvaktan på den av ministerrådet i samråd med de nordiska radioföretagen tillsatta utredningen om utvidgat nordiskt TV-samarbete har ställning inte tagits till hur uppgifter motsvarande kontaktorganets framdeles skall tillvaratas. *(Jfr. meddelande till Nordiska rådets 22:a session om rekommendation nr 15/1973.)*

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Medlemmar

Danmark:

Professor Bent Harvald, Odense
Doktor Leif Vanggaard, Hellerup

Finland:

Professor Henrik Forsius, Uleåborg
Professor Jorma Hirvonen, Uleåborg
Professor Ole Wasz-Höckert, Helsingfors

Norge:

Överläkare Andries de Graaf, Tromsö
Professor Kåre Rodahl, Oslo
Länsläkare Kolbjørn Øygard, Vadsö

Sverige:

Docent Per-Ola Granberg, Stockholm
Professor Håkan Linderholm, Umeå

Sekretariatet

Sekretariatet har förfogat över samma lokaler som tidigare t. o. m. den 20 oktober 1973. Den 21 oktober 1973 kunde sekretariatet flytta till en ny lokal, som Uleåborgs universitet hade överlåtit till sekretariatets förfogande vid medicinska fakultetens institutionsbyggnader. Bitr. professor Ilmari Palva har varit deltidsanställd generalsekreterare. Kanslipersonalen har bestått av kanslisten Raili Mäkinen och studentmerkonom Kirsti Niva. Sakkunniga har använts bl. a. vid översättningar.

Samarbetskommitténs möten

Kommittén höll sitt första möte under året i Finnmarken den 1—3 mars 1973. Det andra mötet hölls i Uleåborg den 25—27 oktober 1973. I samband med kommitténs möte i Finnmarken anordnades i Berlevåg och Kirkenes en rundabordskonferens mellan nordnorska läkare och kommitténs ledamöter om aktuella medicinska forskningsproblem i Nord-Norge. I samband med kommitténs möte i Uleåborg anordnades

ett Workshop on Coronary Heart Disease in the Arctic (se nedan).

Därutöver har arbetsutskottet haft ett möte i Reykjavík den 28 juni—1 juli 1973.

Medlemmarnas och generalsekreterarens resor

Under arbetsutskottets möte i Reykjavík tog ordföranden, professor Håkan Linderholm och generalsekreteraren, bitr. professor Ilmari Palva kontakt med Islands undervisningsministerium angående Islands eventuella deltagande i Nordiska samarbetskommitténs för arktisk medicinsk forskning verksamhet. Arbetsutskottet diskuterade ärendet även med dekanen Axelsson vid Reykjavíks universitet.

Arbetsutskottet deltog i Reykjavík i Nordiska humanekologiska forskningsgruppens årliga symposium.

Arbetsutskottet hade i Reykjavík ett möte med representanter från organisationskommittén för det tredje internationella symposiet inom arktisk medicin i Kanada år 1974 jämte med representanter från USA och Sovjetunionen.

Dessa sammanträffanden med olika organisationer har företagits med syfte att skapa personliga kontakter och undersöka förutsättningar för samarbete i frågor rörande arktisk medicinsk forskning.

Verksamhetsårets uppgifter

Den mest resurskrävande uppgiften under år 1973 har varit anordnandet av "Workshop on Coronary Heart Disease in the Arctic i Uleåborg den 26—27 oktober 1973".

Sjukdomar i hjärtats kranskärl (koronarkärlsjukdom) är en framträdande dödsorsak i de nordiska länderna och särskilt vanlig i vissa delar på nordkalottområdet. Därför ansåg kommittén det viktigt, att sammankalla forskare intresserade av koronarkärlsjukdomen från alla de nordiska länderna. Syftet var att underlätta utbytet av erfarenheter om koronarsjukdom inom arktiska och subarktiska områden i Norden och att i samråd planera forskningsprojekt för utredning av orsaker till de observerade olikheterna i koronarsjukdomens förekomst. Särskilt skulle genetiska och yttre faktorerens roll analyseras.

En mera synlig åtgärd har varit ökningen av kommitténs informationsverksamhet. Kommittén har börjat utge en "Nordic Council for Arctic Medical Research Report" på engelska. Tre häften har utgivits 1973:

Nordic Workshop on Lactose Malabsorption, Helsinki, August 26—27, 1972, 3/73.

Round-Table Conference between the Nordic Council for Arctic Medical Research and Representatives of the Health Services in Northern Norway and Northern Finland at Berlevåg and Kirkenes, March, 1973, 4/73.

Arctic medical research in progress in the Nordic countries. Supplementary list 1973, 5/73.

Utöver dessa rapporter har ordförandens, professor Håkan Linderholms sammanfattning "Arctic Medicine in the Nordic Countries" publicerats i World Medical Journal.

Finansiering av verksamheten

För samarbetskommitténs uppgifter hade de nordiska regeringarna i sina budgeter beviljat 255 000 danska kronor för verksamhetsåret.

Planer för framtiden

Kommittén skall under de närmaste åren först och främst koncentrera sig på initiering, samordning och stöd av forskningsprojekt som syftar till utredning av medicinskt och samhällsligt viktiga problem i de nordligaste delarna av Norden. Informationsverksamheten skall intensifieras, dels för ömsesidig information av forskare inom området, dels för att åstadkomma mera omfattande förståelse för problem inom arktisk medicin och därigenom vinna bättre stöd för den arktiska medicinska forskningen i Norden.

Umeå den 4 december 1973

Håkan Linderholm

Professor, ordförande för Nordiska samarbetskommittén
för arktisk medicinsk forskning

Uleåborg den 10 december 1973

Ilmari Palva

Biträdande professor, generalsekreterare
för Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

*BILAGA***Provisorisk
instruktion för Nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskning
verksamhet**

1 §

Nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskning är verkställande organ för Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning. Sekretariatet är förlagt i Uleåborg enligt kommitténs stadgar § 5.

2 §

Sekretariatet utgöres av generalsekreteraren och övrig erforderlig kontorspersonal.

3 §

Sekretariatets särskilda uppgift är att i samråd med ordföranden

- a. förbereda ärenden för kommittén och dess arbetsutskott
- b. verkställa kommitténs beslut
- c. verka i enlighet med kommitténs allmänna uppgifter enligt stadgarna § 2.

4 §

Generalsekreteraren skall

- a. planera och leda sekretariatets arbete med ansvar inför kommittén
- b. delta i kommitténs och arbetsutskottets möten och ansvara för föreläggandet av de ärenden som har förberetts av sekretariatet och föra protokoll vid möten
- c. anställa övrig personal för sekretariatets verksamhet
- d. ha ansvar över förvaltningen av kommitténs medel enligt kommitténs beslut
- e. ha tillsyn över sekretariatets egendom
- f. i erforderlig utsträckning representera sekretariatet utåt
- g. utföra övriga förekommande åligganden som enligt sin natur ankommer på generalsekreteraren eller som kommittén ålägger honom/henne.

5 §

Denna instruktion träder i kraft den

Berättelse

från Centralinstitutet för nordisk asienforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

1 Styrelse

Professor Göran Malmqvist, Sverige (ordförande)
 Dr.philos. Otto Chr. Dahl, Norge (v. ordförande)
 Professor Jussi Aro, Finland
 Professor Mogens Boserup, Danmark
 Professor Kristof Glamann, Danmark
 Professor Henry Henne, Norge
 Professor Karl Gustav Izikowitz, Sverige
 Professor Aulis Joki, Finland.

2 Forständer

Professor Søren Egerod, Danmark

3 Personal (anställningsdatum inom parentes)

3.1 Forskarpersonal

Eric Douglas Grinstead, Ph.D. (1/7 1972—)
 Karl Reinhold Hællquist, fil. lic. (1/5 1969—)
 Trygve Lötveit, mag.art, Ph.D. (1/1 1971—)
 Poul Mohr, cand.jur. (1/7 1967—), Daglig leder
 Per Sørensen, mag.art. (1/4 1968—)
 Bo Utas, fil. dr, docent (1/3 1973—)
 Dessutom var under januari 1973 Dr. Retnam Paneerselvam knuten till institutet. Sommaren 1973 var Dr. Constance Bernstein anställd vid institutet.

3.2 Sekreterarpersonal

Jeane Andreasen (1/2 1973—31/7 1973)
 Setsuko Bergholdt (1/4 1970—15/10 1973)
 Susanna Harald Hansen (1/5 1970—)
 Inga-Lill Hansson, fil. kand., (1/10 1973—)
 Leena Höskuldsson, fil. kand., (1/11 1973—)
 Lise Sode-Mogensen (1/12 1971—).

3.3 Bibliotekspersonal (utstationerad av KB)

Bibliotekar Hanne Balslev (1/10 1967—)
 Assistent Ib Norel (1/10 1967—)
 Bibliotekar Carl Steenstrup, cand.jur et mag. (15/10 1972—)

Studentermehjælp: Erik Skaaning, stud.mag. (10/9 1973—) (civil værnepligtig 1/6 1972—).

4 *Institutets målsætning*

Enligt sina stadgar har institutet till uppgift att befordre, stimulera och koordinera den asienforskning inom samhällsvetenskap och humaniora som redan pågår i Skandinavien samt medverka till att hjälpmedel för forskning och undervisning framställes och göres tillgängliga.

5 *Institutets verksamhet*

Institutets verksamhet är koncentrerad på *forskning, dokumentation* och *information*.

Forskning om Asien stöds av institutet bl. a. genom kontakter med institutioner och institut inom och utanför Skandinavien, konferenser och föreläsningar, forskarkartotek och förteckningar, stipendier och en temporär forskningsstation i Asien.

Dokumentationen som institutet bygger upp avser att underlätta asienstudier och -forskning i Skandinavien. Tonvikten ligger på bibliografiskt material, handböcker, tidskrifter och samlingar av källmaterial.

Information bedrivs främst genom kurs- och föreläsningsverksamhet i samarbete med skolmyndigheter, biståndsorgan, organisationer och föreningar, samt genom utarbetande av litteraturlistor och publikationer.

5.1 *Forskning*

Befrämjandet och samordningen av asienforskningen i de nordiska länderna har under året fortsatt enligt riktlinjer som tidigare prövats. Nya forskningsprojekt har utarbetats i samråd med studenter och forskare, forskarhandledning har givits åt många studenter, forskningsmaterial har anskaffats och ställts till förfogande, gästföreläsningar har anordnats eller understötts i samtliga nordiska länder och institutets forskarpersonal har avlagt besök för diskussion om forskning och forskningsbefrämjande åtgärder i samtliga dessa länder.

5.1.1 *Institutets egen forskningsverksamhet*

Institutets forskarpersonal har, vid sidan av arbetsuppgifter rörande forskarhandledning o. d. samt dokumentations- och informationsverksamhet, under året fortsatt sina forskningsprojekt. Dessa har främst behandlat

- rättsliga aspekter på kinesisk utrikeshandel, ekonomisk rätt i folkrepubliken Kina;
- kinesisk kommunism och det kinesiska kommunistpartiets historia;
- språkvetenskaplig forskning, huvudsakligen rörande Akha, kinesiska, tangut, sanskrit och tamil, med hjälp av ADB, samt studium av modern

vietnamesiska; dechiffring av javanesiska dokument i Rigsarkivet; arkeologi i Sydostasien; indisk nationalism och modernhistoria; samt persisk litteratur och persiska inskriptioner.

Forskningsresultat har under året publicerats både i institutets monografiserie och i andra publikationer och tidskrifter.

För några av de databehandlade forskningsprojekten har ett regelbundet samarbete med en programmerare inletts.

5.1.2 *Forskarhandledning och forskningsprojekt*

Skandinaviska studenter och forskare har i samband med utnyttjande av institutetsbibliotekets samlingar diskuterat sina forskningsproblem med institutets forskarpersonal. Bl. a. har två finska forskarstudenter uppehållit sig för kortare perioder vid institutet för forskning i japansk historia och kinesisk ekonomi. En omfattande forskarhandledning har dessutom skett genom brevväxling. Forskarpersonal från institutet har också deltagit i konferenser med lärare och studenter från skandinaviska institut. En del universitetsinstitutioner har anmodat institutet att medverka vid uppläggnig av seminarier och kurslitteratur.

I samband med att en av institutets medarbetare under vårterminen bedrev forskning vid Harvard Law School's East Asian Legal Studies Program fördes diskussioner om forskningsmaterial och forskningsprojekt, relevanta för skandinaviska forskare, med forskare från Cornell och Columbia. Liknande kontakter har under året bl. a. tagits med forskningsinstitut och arkiv i New Delhi, Islamabad, Dacca och Kabul.

Uppläggnig av forskningsprojekt har diskuterats med bl. a. personal vid biståndsmyndigheter, samt med representanter för humanistiska och samhällsvetenskapliga institutioner i Helsingfors och Åbo, Oslo och Bergen, i samband med besök institutets utsände avlagt på dessa orter. Vidare har forskningsfrågor rörande Asien diskuterats vid Pali Dictionary Conference i Köpenhamn samt vid besök på Nordiska afrikainstitutet, Avdelningen för freds- och konfliktforskning och Avdelningen för öststatsforskning i Uppsala och i samband med styrelsesammanträden med Svenska forskningsinstitutet i Istanbul och Föreningen för utvecklingsfrågor i Stockholm.

5.1.3. *Symposier, konferenser*

Dels som ett inslag i egen forskning och dels i forskningskoordinerande syfte har flera av institutets forskare deltagit i symposier och kongresser. Såväl vid orientalistkongressen (the 29th International Congress of Orientalists) i Paris i juli som vid andra kongresser har forskare från institutet framlagt papper och deltagit i diskussionerna. Många för skandinavisk forskning värdefulla kontakter har knutits i samband med symposierna och konferenserna. Institutet har medverkat vid arrangerandet av ett Sung-symposium. Förslag till symposier i in-

stitutets regi för 1974 och 1975 har inkommit från forskare i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

5.1.4 *Forskarbesök*

Många framträdande forskare från europeiska, amerikanska och asiatiska universitet och forskningsinstitut har besökt CINA. I samband med några av dessa besök har mindre symposier eller informella diskussioner anordnats och kontakter förmedlats mellan de besökande forskarna och kolleger vid skandinaviska universitet.

5.1.5 *Föreläsningar*

Institutets forskarpersonal har givit föreläsningar vid bl. a. ett Sungsymposium i Stockholm, i Lund vid ett Kina-seminarium, i Uppsala vid SIDA:s kurscenter för expert- och fredskåristutbildning, samt i Köpenhamn om bl. a. rättsförhållanden i folkrepubliken Kina, juridiska aspekter på kinesisk utrikeshandel, det moderna Japan, m. m.

Gästföreläsningar har anordnats; bl. a. har professor J. F. Staal, University of California, föreläst och lett seminarier i Köpenhamn, Göteborg, Oslo, Uppsala och Helsingfors. Ämnena för dessa föreläsningar har behandlat indisk filologi och filosofi, men institutet har också anordnat gästföreläsningar om den aktuella politiska och ekonomiska situationen i Sydostasien (Dr. Malcolm Caldwell).

5.1.6 *Forskningsstation*

Institutets forskningsstation i Lampang, Thailand, står under ledning av forskningsledare Per Sørensen. Forskningsstationens faciliteter för gästande skandinaviska forskare har ytterligare förbättrats under året, och bibliotekets bokbestånd har utökats. Kontakterna med thailändska universitets- och andra institutioner har fortsatt.

Forskningsprojekten som pågått under året har berört många forskningsområden — religionshistoriska studier av buddhismen i Thailand, socialantropologiska och etnologiska studier av folkmusik och folklore, litteraturhistoriska studier av thailändsk litteratur, historisk forskning rörande bl. a. den kinesiska minoriteten kring Lampang, lingvistiska undersökningar av språken kring Lampang och av kinesiska dialekter, arkitekturhistoriska undersökningar av gammal och ny bebyggelse, m. m. Forskningsstationens ledare har vid sidan av administrativa plikter fortsatt sina utgrävningar och undersökningar av arkeologiska fynd, vilka medför stora konsekvenser för dateringen och kännedomen om SÖ-Asiens äldsta historia.

Den till det arkeologiska projektet knutne konservatorn har haft uppgifter rörande både de arkeologiska och etnografiska föremålen. Den thailändska personalen har bistått de gästande skandinaviska forskarna inte bara med praktiska göromål utan även med tolknings- och vetenskapliga förarbetsuppgifter.

Inför den programenliga avvecklingen av forskningsstationen i Lam-

pang vid mitten av 1974 — då stationen fungerat i fem år — har under året pågått diskussioner med forskare i Danmark, Finland, Norge och Sverige rörande upprättandet av en ny station i annat asiatiskt land. Många konstruktiva idéer har framlagts av dessa forskare, och i samråd med dem bearbetas de olika förslagen.

5.1.7 Stipendier

Årets stipendier söktes av ett större antal studenter och forskare än någonsin tidigare. 74 stipendieansökningar inkom, och flertalet var mycket kvalificerade. Fördelningen av stipendierna framgår av *Bilaga*.

5.2 Dokumentation

Utbyggnaden av bibliotekets bokbestånd fortsätter i nära samarbete med KB i Köbenhavn, inte minst för att onödiga dubbelinköp skall undvikas. Bibliotekets bokinköp inriktas företrädesvis på bibliografiskt material, samlingar av källmaterial som inte finns tillgängligt annorstädes i Skandinavien, facktidskrifter, specialarbeten som krävs för pågående forskningsprojekt i anslutning till institutet, samt på handbokslitteratur, som efterfrågas av studenter och behövs för utarbetande av bibliografiskt material. Under året har speciellt bokbeståndet rörande Mellersta Östern utökats. Eftersom biblioteksresurserna vad Asien beträffar är mycket ofullständiga vid flertalet samhällsvetenskapliga universitetsinstitutioner har vid bokinköpen litteratur inom de samhällsvetenskapliga och modernhistoriska områdena speciellt beaktats.

Det klipp- och småskriftarkiv som inköptes av Far Eastern Economic Review i Hongkong 1972 har ordnats i institutets källarlokal och börjat tagas i anspråk av forskare. Överenskommelser om "inter-library loans" har ingåtts med bl. a. Harvard-Yenching Library och underhandlingar har under året förts med Harvard Law Library och Library of Congress med positivt resultat rörande kopiering av material i dessa bibliotek. Underhandlingar angående material av nytta för skandinaviska studenter och forskare har också förts med bl. a. The University of the State of New York, (Foreign Areas Material Center), Educational Resources Center i New Delhi, Institute of Pakistan Studies vid universitetet i Islamabad samt med skandinavisk representation i DRV. Institutets samling av forsknings- och andra redogörelser från universitetsinstitutioner och forskningsinstitut inom och utanför Europa har successivt utökats.

5.2.1 Dokumentationssamarbete

Institutet har under året stått i nära samarbete med skandinaviska specialbibliotek och universitetsbibliotek när det gäller dokumentation och service. Institutet samarbetar med flera universitetsinstitutioner och forskningsinstitut inom och utom Skandinavien när det gäller dokumentation. Viss del av arbetet sker med hjälp av ADB.

5.2.2 *Bibliografier, kataloger, index*

Institutets personal har utarbetat kommenterade litteraturlistor för lärarkurser, lärarutbildning, enskilda arbeten, utbildning av biståndsexperter samt för speciella publikationer. I samband med forskarhandledningen har också bibliografiskt material utarbetats eller anvisats.

5.3 *Information*

Liksom tidigare år har institutet, vid sidan av forsknings- och dokumentationsuppgifterna, fäst stor vikt vid informationsverksamheten.

5.3.1 *Kurser och konferenser*

I samarbete med skandinaviska organisationer, institutioner och föreningar, med lärarfortbildningsavdelningar och andra lärarinstitutioner och nämnder har institutets personal på olika sätt medverkat vid och deltagit i kurser som behandlat Asien, t. ex. Bangladesh och Mellanöstern. En kurs och studieresa för historielärare har lagts upp och skall börja i slutet av december i Indien och Nepal. Inte minst har samarbete förekommit med biståndsorganisationer.

5.3.2 *Massmedia*

Till press och radio i Skandinavien har lämnats information om Asien och om institutet samt förmedlats kontakter med gästande utländska specialister.

5.3.3 *Studiebesök*

Studiegrupper från Danmark och Sverige har besökt institutet och därvid orienterats om asiatiska förhållanden och om institutets arbete på forsknings- och dokumentationsområdena. Från Finland och Norge har många enskilda eller smärre grupper avlagt besök på institutet.

5.3.4 *Utställningar, skolföredrag*

Institutet har deltagit i Mellempfolkeligt Samvirkes arbetsgrupp för en Indienutställning avsedd för bibliotek, skolor och föreningar.

Personal från institutet har medverkat vid några gymnasieskolor med föredrag och diskussioner, bl. a. på den av FN:s generalförsamling proklamerade "World Development Information Day" (24 okt.).

5.3.5 *Läroboksgranskning*

Institutets forskarpersonal har på anmodan av flera läromedelsförlag granskat manus- och korrekturavsnitt om Asien.

5.3.6 *Lärarfortbildningsmaterial*

På anmodan från fortbildningsavdelningen i Umeå har forskarpersonal från institutet utarbetat material om Östasien, Sydostasien, Sydostasien och Västasien avsett att användas vid studiedagar av lärare i samhällsorienterande ämnen.

5.4 Publikationer

Under 1973 har institutet utgivit följande skrifter:

5.4.1 Monografiserien

- Nr 12. Sten Nilsson, **THE NEW CAPITALS OF INDIA, PAKISTAN AND BANGLADESH.**
230 s. (US \$ 6,00).
- Nr 13. Bo Utas, **TARIQ UT-TAHQIQ. A Sufi Mathnavi ascribed to Hakim Sana'i of Ghazna and probably composed by Ahmad b. al-Hasan b. Muhammad an-Naxcavani. A critical edition, with history of the text and a commentary.**
245+55 s. (US \$ 7.00).
- Nr 14. Rune Johansson, **PALI BUDDHIST TEXTS — EXPLAINED TO THE BEGINNER.**
152 s. (US \$ 7.00).
- Nr 15. Otto Christian Dahl, **PROTO-AUSTRONESIAN.**
146 s. (US \$ 7.00).
- Nr 16. Trygve Lötveit, **CHINESE COMMUNISM 1931—1934. Experience in Civil Government.**
290 s. (US \$ 7.00.)
- Nr 17. Niels Steensgaard, **CARRACKS, CARAVANS AND COMPANIES. The Structural Crisis in the European-Asian Trade in the early 17th Century.**
448 s. (US \$ 15.50.)
- Nr 18. **NANG LOI, THE FLOATING MAIDEN. A Recitation from an Episode of the Ramakien, a Thai Version of the Indian Epic Ramayana. By Rama II, King of Thailand. Translated by Pensak Chagsuchinda.**
Ca 72 s. (US \$ 3.60.)
- Nr 19. Olof Lidin, **THE LIFE OF OGYU SORAI, A TOKUGAWA PHILOSOPHER.**
209 s. (US \$ 7.00.)

5.4.2 Preprint Series

- Nr 1. **LIN BIAOS FALD. Kompendium udarbejdet af seminar for kinesisk samtidshistorie, Østasiatisk Institut, Københavns Universitet, September 1973.**
143 s. (Dkr 12,00.)

5.4.3 Newsletter

- Nr 6. **NEWSLETTER OF THE SCANDINAVIAN INSTITUTE OF ASIAN STUDIES.**
57 s. (Gratis.)

Ytterligare publikationer i monografiserien, Special Publications, Joint Reprint Series och Preprint Series är under tryckning eller förberedelse. Institutets Newsletter utkommer med ett nr årligen.

København den 6 december 1973

Søren Egerod

Forstander

BILAGA

Utdelade stipendier 1973

1 Lampang-stipendier

Hans Peter Larsen, Danmark	3 700	Folkmusik
Peter Schalk, Sverige	5 000	Buddhism
Viggo Brun, Norge	7 000	Folklore
Tomas Hultberg, Sverige	5 000	Buddhism
Pensak Chagsuchinda, Danmark	3 000	Thail. litteratur
Kristina Lindell, Sverige	10 000	Khmu' folklore
Leif & Lisbet Littrup, Danmark	20 000	Kinesiska minoritetens historia
Donald R. Batie, Danmark	3 000	Haw-dialekten

2 Övriga stipendier

Erkki Salonen, Finland	3 000	Assyriologi (Syrien)
Aadel Brun Tschudi, Norge	10 000	Folkkommuner i Kina (Kina)
Lisbet Stenbæk, Danmark	7 000	Kinesiska; akupunktur (Kina)
Wil Lundström, Sverige	10 000	Antropologi (Indonesien)
Bent Lerbæk Pedersen, Danmark	5 000	Arkitektur, filosofi, religion (Korea)
Asko Parpola, Finland	6 000	Veda (Indien)
Sten Åke Nilsson, Sverige	8 300	Arkitekturhistoria (Indien, Mellanöstern)
Per K. Sørensen, Danmark	6 000	Tibetanska (materialinsam- ling i Indien)
Sören Edgren, Sverige	10 000	Traditionell papperstillverk- ning i Japan
Tomas Gerholm, Sverige	10 000	Socialantropologi (Israel, Jemen)
Staffan Rosén, Sverige	400	Kongressdeltagande (orien- talistkongressen i Paris).
Marina Thorborg, Sverige	400	
Poul Andersen, Danmark	400	

Berättelse

från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Under tvåårsperioden 1973—1974 handhas ordförandesysslan och sekretariatsfunktionen inom NKTF av Finland och det finska trafikministeriet. I det följande avges verksamhetsberättelse och preliminär ekonomisk redovisning för år 1973. Slutligt korrigerad ekonomisk redovisning för år 1973 ges i samband med verksamhetsberättelsen för år 1974. Redovisning för bruket av medel ur NKTF:s dispositionsfond under år 1972 har av det dåvarande danska sekretariatet avgivits till Statsrevisoratet i Danmark.

1. Kommitténs sammansättning

1.1 Kommitténs ledamöter

Ledamöter i kommittén har under perioden varit:

Danmark:

Økonomisk konsulent Uffe Jacobsen (från 1973-02-02)
Ministeriet for offentlige arbejder
Universitetslektor H. P. Myrup
Århus Universitet

Finland:

Avdelningschef Antero Aarvala, ordförande
Trafikministeriet
Byråchef Aarno Soivio
Statistikcentralen

Norge:

Ekspedisjonssjef Ole Vartnan, viceordfører
Samferdselsdepartementet
Instituttjef Karsten Krogsæter
Transportøkonomisk institutt

Sverige:

Departementsrådet Lennart Johansson
Kommunikationsdepartementet
Överingenjör Stig Samuelson
Ingenjörsvetenskapsakademiens transportforskningskommission

1.2 *Kommitténs sekretariat*

Sekretariatsfunktionen har omhänderhaft av det finska trafikministeriet, trafikplaneringsavdelningen. Som sekreterare har fungerat diplomingenjör Hans-Erik Söderström.

2. *Kommitténs verksamhet*

2.1 *Allmänt*

Kommittén har under året sammanträtt fem gånger, den 15. februari i Köpenhamn, den 5. juni i Helsingfors, den 29. augusti i Luleå, den 2. oktober i Helsingfors samt den 27. november i Oslo.

Två forskarkonferenser har avhållits under året. För att förbereda dessa och ett seminarium, som beräknas kunna arrangeras våren 1974, har tre särskilda arbetsgrupper sammanträtt sammanlagt sex gånger.

Under hösten har ett gemensamt möte mellan Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) och NKTF hållits. Vid mötet diskuterades frågor av gemensamt intresse för kommittéerna och drogs riktlinjer upp för koordinering av de båda kommittéernas verksamhet. Det gemensamma mötet avses göras med jämna mellanrum återkommande.

2.2 *Seminarier*

Under året har inga seminarier arrangerats. Emellertid har omfattande förberedelser vidtagits för kommitténs följande seminarium. Seminariet, som ursprungligen var avsett att hållas under hösten 1973 men som av olika skäl uppskjutits till år 1974, har i planeringsskedet givits rubriken "Trafikplanering i en aktiv regionalpolitik". Seminarieprogrammet, vars huvudvikt har planerats lagd på persontrafiksidan, avses utgöra en uppföljning av två tidigare forskarkonferenser rörande "transportstandarden i glest befolkade områden" respektive "kommunikationerna som verkningsmedel i lokaliseringpolitiken". Som huvudtemata under seminariet har man planerat taga upp målsättningarna inom trafikplaneringen, planläggningsprocessen inom densamma samt frågan om var politikerna kommer in i processen.

2.3 *Forskarkonferenser*

Forskarkonferens rörande *Trafikmodeller och prognosmetoder i planläggningen av persontrafik*.

Kommittén anordnade den 22—24 mars 1973 i Lillehammer en forskarkonferens om trafikmodeller och prognosmetoder i planläggningen av persontrafik. Konferensen samlade 26 deltagare representerande administration, planläggning, forskning och undervisning.

Forskarkonferensen utgjorde en uppföljning av ett seminarium rörande "Framtidens transportefterfrågan", som NKTF anordnade år

1967. Avsikten med forskarkonferensen var att erhålla en värdering av de metoder för trafikanalyser, som man använder sig av idag och som väntas komma i bruk inom en nära framtid. Endast persontrafiksidan behandlades vid denna konferens. Kommittén avser att senare ta upp frågan om godstransportmodeller till studium.

Vid forskarkonferensen gavs översikter över den senaste utvecklingen inom trafikberäkningsmetodik och därvid tillämpbar operationsanalys bl. a. av höjskolektor Stein Hansen och dr. techn. Tom Rallis. Den översiktliga, teoretiska delen av forskarkonferensen följdes av "case studies", varvid man sökte belysa olika metoders tillämpningsområden, uppnådda resultat vid trafikplaneringsobjekt där trafikmodeller kommit till bruk, gjorda erfarenheter rörande olika modellers tillförlitlighet, utvecklingsmöjligheter etc. De presenterade studierna hade utvalts så, att de dels fördelade sig på olika transportmedel och dels företrädde regionalt sett olika planläggningsnivåer — riksnivån, regionnivån och den kommunala nivån.

NKTF-rapport nr 15 kommer att behandla inledningarna och diskussionen vid konferensen. Rapporten väntas utkomma mot slutet av år 1973.

Forskarkonferens om *strukturändringar och rationaliseringar inom transportsektorn*

NKTF arrangerade den 21—23 maj 1973 i Køge, Danmark en forskarkonferens under rubriken "Strukturändringar och rationaliseringar inom transportsektorn — utvecklingstendenser och -möjligheter med hänsyn till marknadens krav". Avsikten var att sammanföra representanter för transportmyndigheter, transportutövare, varuägare, transportforskningsorgan och enskilda forskare för utväxling av erfarenheter kring de berörda frågorna, till främjande av forskningsaktiviteten på området och stärkande av kontakterna de berörda intressentgrupperna emellan. I forskarkonferensen deltog ca. 25 personer representerande samtliga ovannämnda grupper.

Konferensens programupplägg strävade till att klarlägga marknadens krav på transportutövarna inom ramen för hittillsvarande utveckling och med sikte på framtiden samt transportutövarnas möjligheter att möta dessa krav med hänsyn till tekniska, kostnadsstrukturella och organisatoriska förhållanden. I och med att det förefinns ett starkt samband mellan utvecklingen av produktionsprocessen och efterfrågan på transporter, skiftar efterfrågan på transporttjänster oavbrutet. Detta ställer allt större krav på transportutövarna i avseende på anpassningsmöjligheter och rationaliseringsförhållanden.

Under forskarkonferensen gavs översikter över de utvecklingstendenser, som produktionssektorn upplever för närvarande, över de krav på transportutövarna utvecklingstendenserna medför samt över de möjligheter till anpassning, som transportutövarsidan har på dagens trans-

portmarknad. I ett antal kortare inlägg redogjordes för särdragen hos de olika transportformernas utvecklingstendenser och -möjligheter. Som en avrundning av det hela behandlades det ansvar som samhället har när det gäller att styra utvecklingen inom transportsektorn så, att den står i samklang med samhällsutvecklingen i övrigt.

Konferensmaterialet kommer att redovisas i NKTF-rapport nr 16. Rapporten väntas utkomma omkring årsskiftet 1973—74.

2.4 Informationsverksamhet

I kommitténs publikationsserie — tidigare har utgivits 10 rapporter — har under året följande rapporter tillkommit:

- Nr 11 "Flypladsers lokalisering och dimensionering"
Rapport från en forskarkonferens den 9.—11. juni 1971 i Trondheim, Norge
- Nr 12 "Udformning og afvikling af nærtrafik i store og mellemstore provinsbyer"
Rapport från ett seminarium den 29. september—1. oktober 1971 i Norrköping, Sverige
- Nr 13 "Transportstandard i tyndt befolkede egne"
Rapport från en forskarkonferens den 23.—25. februari 1972 i Hanstholm, Danmark
- Nr 14 "Kommunikationerne — et virkemiddel i lokaliseringspolitikken?"
Rapport från en forskarkonferens den 6.—8. september 1972 i Jyväskylä, Finland
- Nr 15 "Trafikmodeller och prognosmetoder i planläggningen av persontrafik"
Rapport från en forskarkonferens den 22.—24. mars 1973 i Lillehammer, Norge
- Nr 16 "Strukturændringer og rationaliseringar inom transportsektorn"
Rapport från en forskarkonferens den 21.—23. maj 1973 i Køge, Danmark

Rapporterna utges i en upplaga på 500—600 exemplar och distribueras gratis till myndigheter, forsknings- och undervisningsinstitutioner, bibliotek o. dyl. i de nordiska länderna. Distributionen av publikation nr 12, 15 och 16 kan eventuellt ske först på 1974 års sida.

I februari 1973 utkom kommittén med en berättelse över sin verksamhet sedan begynnelsen år 1966 jämte en verksamhetsplan för de närmaste åren. Denna skrift distribuerades till ett stort antal myndigheter, samarbetsorgan, forsknings- och undervisningsinstitutioner och företag i de nordiska länderna.

3. Kommitténs ekonomi

3.1 Dispositionsfonden

Kommittén har under verksamhetsåret förfogat över en dispositionsfond på 80 000,— norska kronor. Medlen i dispositionsfonden, till vilken Danmark, Finland, Norge och Sverige inbetalar högst 20 000,—

norska kronor vardera, är avsedda att användas för tryckning av referat och rapporter från av kommittén anordnade seminarier och forskarkonferenser, för arvoden och resekostnader till i sådana sammanhang anlitade föredragshållare, för tillfällig expertishjälp etc. Dispositionsfondens belopp har bibehållits oförändrat sedan fondens upprättande år 1969. Dispositionsfondens storlek kan sägas ha utgjort en begränsning för verksamheten under året bl. a. med beaktande av att endast två forskarkonferenser kunnat anordnas under året.

Nedan ges en i oktober uppgjord preliminär redogörelse för hur ur dispositionsfonden lyfta medel använts under året.

3.2 Preliminär räkenskap för år 1973

	Fmk
<i>Inkomster</i>	
Avgifter för charterbussresa, Lillehammerkonferensen	313: 92
summa	313: 92
<i>Utgifter</i>	
Lillehammer-konferensen, mars	14 700: 00
Køge-konferensen, maj	10 900: 00
Förberedelser inför seminarium 1974	700: 00
Publikation nr 11—14 från det danska sekretariatet 1971—72	23 000: 00
Publikation från Lillehammer-konferensen	4 500: 00
summa	53 800: 00

Totalbeloppet 53 800 Fmk tar i anspråk alla medel i dispositionsfonden, 80 000 Nkr. Kostnaderna har fördelats lika mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

4. Kommitténs närmaste program

4.1 Allmänt

Kommittén avser att under år 1974 fortfarande lägga huvudvikten av sin verksamhet på anordnandet av seminarier och forskarkonferenser samt uppföljning av dessa. Erfarenheterna hittills har visat, att ett program omfattande tre, högst fyra dylika arrangemang vore optimalt när det gäller kommitténs nuvarande personella och ekonomiska resurser. Vid ingången av år 1975 påbörjar den ambulerande sekretariatsfunktionen ett nytt "varv" i och med att Norge övertar sekretariatet. Därvid kan en eventuell utbyggnad av kommitténs resurser tänkas bli aktuell om mera genomgripande förändringar av kommitténs hittillsvarande verksamhetsformer skulle omprövas. Diskussioner härom kommer att tas upp nyåret 1974.

4.2 Seminarier och forskarkonferenser

Enligt planerna för 1974 kommer ett seminarium och två forskarkonferenser att anordnas under året. Seminariet avses behandla "Trafikplanering i en aktiv regionalpolitik" och kommer preliminärt att arrangeras under våren 1974 i Sverige. Av forskarkonferenserna, vilkas rubriker ej fastslagits slutgiltigt, avses den ena anordnas inom första halvåret och den andra i september—oktober 1974.

Ämnen för forskarkonferenserna kommer att utväljas bland aktuella rubriker upptagna i kommitténs översiktliga plan för de närmaste åren. Bland de ämnen, som NKTF avser taga upp till prövning kan nämnas:

- Sjötransporternas och hamnarnas utveckling 1965—1980
- Tekniska subsidieformer och deras konsekvenser
- Val av godstransportmedel
- Index för mätning av olika trafikmedels effektivitetsutveckling
- Transportmässiga konsekvenser av ökad internationell arbetsfördelning.

4.3 Övrig verksamhet

Kommittén planerar att öka sin informationsverksamhet utåt under 1974. En förbättring av informationen om NKTF:s seminarier och forskarkonferenser och dessas resultat planeras ske genom pressmeddelanden samt genom utgivande av en broschyr i anslutning till respektive arrangemang.

Uppföljningen av forskarkonferenser och seminarier avses bli aktiva än hittills. Bl. a. överväger man inom kommittén att ta initiativ till materialinsamling och utarbetande av projektprogram kring frågor som aktualiserats vid konferenserna.

Berättelse

från finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 27/1967 till-
satte Sveriges och Finlands regeringar sommaren 1967 ett samarbets-
organ bestående av tre finska och tre svenska representanter med upp-
gift att verka för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga be-
folkningens utbildningsproblem. Under de gångna åren har föränd-
ringar skett i sammansättningen av den finska delegationen, medan den
svenska till utgången av 1972 varit oförändrad. Vid årsskiftet lämnade
rådets dittillsvarande ordförande departementsrådet Manfred Ribbing
uppdraget och den 16 februari 1973 fick den svenska delegationen en
ny sammansättning. Till ordförande förordnades överdirektören i skol-
överstyrelsen Lars Sköld. Den finska delegationens sammansättning änd-
rades fr. o. m. den 8 juni 1973. Förteckning utvisande rådets nuvarande
ledamöter, permanenta experter och sekreterare bifogas (*se Tillägg*).

Sin uppgift har rådet formulerat i följande fyra punkter:

att överväga och föreslå åtgärder inom främst utbildningsområdet
för att underlätta en anpassning till svenska förhållanden,

att överväga och föreslå åtgärder med syfte att bevara kontakten
med Finland och underlätta en återanpassning till finska förhållanden,

att kartlägga vilka resurser som fordras för förverkligande av nyss-
nämnda åtgärder och framlägga förslag till hur dessa resurser skall
framskaffas, och

att som underlag för ovannämnda överväganden och förslag låta
verkställa erforderliga undersökningar.

Beträffande utbildningsrådets verksamhet under åren 1967—1972
hänvisas till dess föregående år avgivna berättelser.

Arbetsformer

Under år 1973 har verksamheten, liksom tidigare år, bedrivits i mycket
nära samarbete med skolöverstyrelsen i Sverige och skolstyrelsen i
Finland och i Sverige dessutom med statens invandrarverk. På grund
av de genomgripande förändringarna i utbildningsrådets sammansättning
har årets arbete präglats av en allmän kartläggning av behoven och
omfattande studieresor har företagits. Den fortsatta starka återinvand-

ringen till Finland har påkallat särskild uppmärksamhet på återanpassningsfrågorna. Samråd beträffande dessa har skett med skolstyrelsen i Finland, där en särskild tjänsteman anställts för att handlägga de återvandrade skolbarnens utbildningsfrågor. Därtill har rådets finske sekreterare varit knuten som permanent expert till den av Finlands regering tillsatta delegationen för emigrantfrågor. Kontakt har även förevarit med Finlands ambassad i Stockholm och Sveriges beskickning i Helsingfors beträffande främst bevakning av och information till press och massmedia.

Utbildningsrådet har under året sammanträtt fyra gånger, varav två i Finland. Vid rådets sammanträden har såsom experter medverkat företrädare för skolöverstyrelsen i Sverige och skolstyrelsen i Finland, Riksförbundet finska föreningar i Sverige, Delegationen för emigrantfrågor i Finland och arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige. Därtill har rådet haft en särskild överläggning med företrädare för länskolnämnden i Östergötlands län. De nationella delegationerna har dessutom sammanträtt var för sig.

Lärarfrågor

Den under sommaren 1968 inledda rekryteringen av tvåspråkiga lärare för grundskolan i Sverige har fortsatt 1973. Samarbeta har här skett mellan utbildningsrådet och de centrala skol- och arbetsmarknadsmyndigheterna i Finland och Sverige. En särskild arbetsgrupp vid skolstyrelsen i Finland har under tf byråchefen Eero Lemolas ledning handlagt vissa meritvärderingsfrågor beträffande sökande från Finland till lärartjänster i Sverige.

Rådet bedömer det som nödvändigt att sådan rekrytering fortsätter även under det kommande året, inte minst mot bakgrund av att hemspråksundervisningen i Sverige under senare år fått en allt större omfattning. Lärarsituationen i Finland har bl. a. genom grundskolans införande förändrats och det har blivit allt svårare att rekrytera lärare till Sverige. I en framställning till Sveriges regering har rådet därför föreslagit att en särskild klasslärarutbildning inleds för låg- och mellanstadielärare med finska som modersmål. Rådet ämnar vidare studera möjligheterna till samverkan mellan lärarutbildningsanstalter i Finland och Sverige för att tillförsäkra lärarkrafter för invandrarundervisningen i Sverige.

Frågan om de tvåspråkiga lärarnas arbets- och anställningsvillkor har helt övertagits av vederbörande myndigheter och förhandlande organ i Sverige och Finland. Avtal har under 1973 träffats om löneklassplacering för finsk folkskollärare med tjänstgöring i Sverige. I den utsträckning som nya lärarkategorier, exempelvis för gymnasieskolans behov, kan komma att rekryteras, kan frågan för deras del aktualiseras.

Skolinformation, grannlandsbesök m. m.

Genom avtal mellan finska och svenska arbetskraftsmyndigheter och arbetsmarknadens parter angående arbetskraftens kanalisering har informationen om grannlandsförhållanden hos arbetsförmedlingarna förstärkts. Särskild uppmärksamhet har härvid också ägnats informationen om skolan och utbildningsmöjligheterna i grannlandet. Vidare har skolöverstyrelsen utarbetat en särskild informationsbroschyr om skola och utbildning i Sverige, som på finska kommer att utges i början av 1974 och utdelas direkt till samtliga nyinflyttade från Finland. Broschyren skall vara tillgänglig även för andra.

Verksamheten med studieresor till Finland för skolledare och övrig skolpersonal har fortsatt genom den finska delegationens försorg. Denna verksamhet som inleddes 1971 har rönt stor uppskattning och är ägnad att skapa större förutsättningar för svenska skolmyndigheter att lösa de finska invandrarelevernas undervisningsfrågor i Sverige. Studieresorna beräknas fortsätta under 1974.

Ett antal konferenser och symposier har anordnats i Sverige och Finland angående de finska invandrarnas utbildningssituation i Sverige. Rådets ledamöter, experter och sekreterare har deltagit i sådana konferenser i bl. a. Esbo, Västerås och Kungälv samt närvarit vid skolöverstyrelsens särskilda fortbildningskurs för tvåspråkiga lärare i Båstad.

Stockholm den 19 december 1973

Lars Sköld

Leena Sparring

TILLÄGG**Finsk-svenska utbildningsområdets sammansättning***Finska delegationen*

Ledamöter

bitr. avdelningschefen Veli Nurmi, v. ordförande
överinspektören Lasse Hoffman
överinspektören Aimo Kaisaniemi

Experter

tf byråchefen Eero Lemola
rektor Lauri Ollila

Sekreterare

docenten Artturi Similä

Svenska delegationen

Ledamöter

överdirektören Lars Sköld, ordförande
departementssekreteraren Catharina Rudhe
bitr. skoldirektören Hugo Serdén

Expert

f. undervisningsrådet Ragnar Israelsson

Sekreterare

byrådirektören Leena Sparring

Berättelse**från Nordisk kollegium för marinbiologi***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

Årsberetning för verksamhetsåret 1973

Kollegiets sammensetning

Kollegiet bestod i 1973 af følgende personer (ordinære medlemmer kursiveret):

Danmark

Claus Nielsen, dr. phil., bestyrer, Marinbiologisk laboratorium, Helsingør, *formann*
 Aage Møller Christensen, dr. phil., afdelingsleder, Marinbiologisk laboratorium, Helsingør
 Jørgen Møller Christensen, direktør, mag. scient., Danmarks fiskeri- og havundersøgelser, Charlottenlund

Finland

Ernst Palmén, professor, fil. dr., Zoologiska institutionen, Helsingfors, —31/10
 Hans Luther, professor, Botaniska institutionen, Helsingfors
 K. J. Purasjoki, stationsintendent, fil. dr., Tvärminne zoologiska station, Tvärminne
 Sven G. Segerstråhle, professor, fil. dr., Havsforskningsinstitutets biologiska avdelning, Helsingfors
 Rolf Kristoffersson, docent, fil. dr., Avd. för fysiologisk zoologi, Helsingfors, fra 1/11

Norge

Ulf Lie, docent, dr. philos., Biologisk stasjon, Blomsterdalen
 Hans Brattström, professor, fil. dr., *Kollegiets generalsekretær*, Biologisk stasjon, Blomsterdalen
 Egil Baardseth, professor, dr. philos., Biologisk stasjon, Blomsterdalen
 Einar Brun, professor, Ph. D., Institutt for biologi og geologi, Tromsø
 Gunnar Sundnes, professor, dr. philos., Biologisk stasjon, Trondheim

Sverige

Bertil Swedmark, professor, dr. es sciences, Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil
 Sven Hörstadius, professor, fil. dr., Zoologiska institutionen, Uppsala

Tore Levring, professor, fil. dr., Marinbotaniska institutionen, Göteborg
 Bengt Owe Jansson, professor, fil. dr., Zoologiska institutionen, Stockholm

Björn Ganning, docent, fil. dr., Zoologiska institutionen, Stockholm
 Susan Smith, amanuens, fil. mag., Kristinebergs marinbiologiska station,
 Fiskebäckskil.

Årsmøtet

Årsmøtet ble holdt på Marinbiologisk laboratorium i Helsingør 6.—7. april. Foruten rutinesaker vedrørende virksomheten ble, som på tidligere møter, organisasjonen diskutert, men Kollegiet fant ikke tiden moden for endelig behandling.

Spesialkursene

Kollegiet har i 1973 arrangert et to ukers spesialkurs ved hver av de fire stasjonene, med deltakere fra alle fire land.

Helsingør: "Marin forurensing", med magister O. Vagn Olsen og statsbiolog Ole Bagge, begge fra Danmarks fiskeri- og havundersøgelser, som leder og under medvirkning av 6 andre forskere fra forskjellige institutter i Danmark og Sverige. Deltakere 13, derav 3 fra Danmark, 3 fra Finland, 5 fra Norge og 2 fra Sverige.

Tvärminne: "Vattenkemi för marinbiologer", med docent Folke Koroleff, Havsforskningsinstitutet, Helsingfors, som leder. Deltakere 10, derav 1 fra Danmark, 4 fra Finland, 2 fra Norge og 3 fra Sverige.

Bergen: "Marina benthosalgers økologi og systematikk" med professor Egil Baardseth som leder, assistert av amanuensis Per Svendsen og vitenskapelig assistent Jens Petter Taasen, alle tre fra Biologisk stasjon. Deltakere 12, derav 3 fra Danmark, 1 fra Finland og 8 fra Sverige.

Kristineberg: "Gullmarsfjordens fauna och flora", med Dr. Bertil Swedmark, Kristinebergs marinbiologiska station og docent Johan Söderström, Marinbotaniska institutionen, Göteborg som ledere, assistert av tre av stasjonens forskere. Deltakere 12, derav 3 fra Danmark, 3 fra Finland, 4 fra Norge og 2 fra Sverige.

Følgende tabell viser antallet kursdeltakere fra 1958, det år Kollegiet begynte kursvirksomheten, samt deltakernes fordeling på land og stasjon.

Kurs ved stasjon i	Deltakere fra				Sum
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	
Danmark	36	36	73	33	178
Finland	39	42	39	53	173
Norge	43	54	50	48	195
Sverige	32	44	42	49	167
Sum	150	176	204	183	713

Mobilt kurs

Årets mobile kurs ble, på Kollegiets vegne og med bidrag fra delta-kerlandene, arrangert av Marinbiologisk stasjon ved Universitetet i Tromsø, og hadde som emne: "Balsfjorden, fra fjære til fjorddyp". Leder var bestyrer Per Hognestad, Marinbiologisk stasjon. 7 andre forskere fra stasjonen, Tromsø museum og Universitetet i Tromsø foreleste eller ledet deler av kurset. Deltakere 12, derav 4 fra Danmark, 2 fra Finland, 2 fra Norge og 4 fra Sverige.

Det er tredje gang et mobilt kurs er blitt arrangert. I alt har 36 personer deltatt, fordelt med 6 på Danmark, 14 på Finland, 6 på Norge og 10 på Sverige.

Repetisjonskurset

Årets nordiske repetisjonskurs for skolenes faglærere i biologi ble på vegne av Kollegiet holdt ved den biologiske stasjonen i Bergen, med bidrag fra alle fire land. Det ga en innføring i forskjellige marinbiologiske emner med demonstrasjon av karakteristiske vestnorske marine biotoper og disses flora og fauna. Kurset ble ledet av vitenskapelig assistent Tore Høisæter. En rekke av stasjonens forskere deltok som forelesere og lærere. Deltakere 5 fra hvert land.

Disse kursene har vært meget populære. Til kurset 1973 var det over 100 søkere til 20 plasser. Siden kursene begynte i 1960 er det blitt holdt 14 kurser med i alt 253 biologilærere som deltakere, derav 57 fra Danmark, 84 fra Finland, 51 fra Norge og 61 fra Sverige. Lærerne har fått anledning til å samle alger og dyr, til sine skolesamlinger.

Utvexlingsstipendier

Kollegiet har i 1973 delt ut fire ettårs stipendier, ett ved hver av stasjonene. Følgende har vært stipendiater:

Helsingør: fil. lic. Laszlo Sasdy, Sverige

Tvärminne: cand. real. Brage Rygg, Norge, til 14/4 og fil. kand. Olle Lindén, Sverige fra 15/4.

Bergen: stud. mag. Keld Rasmussen, Danmark, til 31/1 og fil. kand. Ulf Båmstedt, Sverige fra 1/2.

Kristineberg: cand. real. Geir Jørgensen, Norge, til 14/8.

Foruten å skaffe seg den allsidige utdannelse i marinbiologi, arbeidsmetoder og marinbiologisk forskning som man får ved å oppholde seg ett år i et marinbiologisk forskningsmiljø og sette seg inn i all stasjonenes virksomhet, har stipendiatene også, enten alene eller i samarbeid med stasjonenes forskere, utført vitenskapelige undersøkelser.

Sasdy har undersøkt døgnrytmikk hos Scopthalmidae (flatfisk).

Rygg har undersøkt gammaridenes økologi.

Lindén har undersøkt effekten av olje og oljemulgatorer på fisk og evertebrater.

Rasmussen har arbeidet med norske polychaeter og beskrevet en ny art.

Båmstedt har utarbeidet biokjemiske analysemetoder som skal brukes i et større prosjekt i Korsfjorden.

Jørgensen har studert krillens biologi.

Siden stipendiatvirksomheten begynte i 1957 har 71 stipendiatere virket ved de biologiske stasjonene, de fleste i ett års tid. Mange av disse er senere blitt ansatt i marinbiologiske stillinger ved stasjonene eller tilsvarende institutter.

Da de trykte resultater av stipendiatenes forskning i regel først foreligger lang tid etter at stipendietiden har løpt ut, har Kollegiet ikke full oversikt over publikasjonene, men det er en imponerende liste. Kollegiet arbeider for tiden med å samle inn opplysninger over de trykte forskningsresultatene.

Stipendiet til tropisk Amerika

Årets stipendiat var cand. mag. Margit Jensen, Zoologisk museum, København, som arbeidet i Miami og Beaufort med en undersøkelse over sjøpinnsvins vekstforhold og ernæring, en fortsettelse av studier hun har utført i Bergen og København. Ett MS er blitt sendt inn til trykking.

Forskningssamarbeidet

Forskningssamarbeidet har i 1973 vært svært beskjedent bl. a. fordi midlene har vært utilstrekkelig. Noen få forskere har fått bidrag til symposiedeltakelse og studiebesøk ved andre institutter, og det nordiske kartotekarbeid er fortsatt i liten skala. Dette siste prosjekt er helt avhengig av om og når det lykkes å få spesialister til å delta i arbeidet. Dette varierer sterkt fra år til år.

Studiereiser for teknisk personale

Av annet samarbeid kan nevnes at noen medlemmer av det tekniske personale ved stasjonene har fått reisebidrag for å studere andre stasjoner. Dette har ikke bare vært til stor nytte og inspirasjon for personalet i dets daglige arbeid, men også for stasjonene, som på denne måte kan holde seg ajour med virksomheten på det tekniske området ved de andre stasjonene.

Opplysningsvirksomhet

Kollegiet har begynt å gi ut et nyhetsblad, "Nordmar". I dette er det hensikten å publisere informasjon om Kollegiets virksomhet men også nyheter fra de fire stasjonene og andre marinbiologiske institutter i Norden, andre nyheter av interesse for marinbiologer, samt fortegnelse over marinbiologer i Norden og hva disse arbeider med. På denne måte håper Kollegiet å kunne skape bedre kontakt mellom Nordens marinbiologer. Da "Nordmar" er på engelsk og distribueres over hele verden,

vil det også bidra til å utøke kjennskapet til nordisk marinbiologi og å skape internasjonale kontakter. Et nytt nummer er under forberedelse.

Økonomi

Det for virksomheten bevilgete beløpet var i 1973 ca. 319.000 danske kroner. Mesteparten av dette beløp er gått med til prosjektene (stipendiene og kursvirksomheten).

Blomsterdalen, den 29. januar 1974

Hans Brattström

Generalsekretær

Berättelse

från Nordiska institutet för samhällsplanering

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Uppgift

Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) har till uppgift att dels anordna vidareutbildning av samhällsplanerare företrädesvis från de nordiska länderna, dels bedriva och främja forskarutbildning inom samhällsplaneringens område.

Organisation

Institutet är gemensamt för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Det inrättades enligt statsmakternas beslut den 1 juli 1968 och har enligt en överenskommelse mellan berörda länder ställning som svensk statlig myndighet.

Institutet ledes av en styrelse med företrädare för de fyra länderna samt av ett lärarråd och en föreståndare. Lärarrådet består av institutets tre professorer samt de två professorerna vid Konsthögskolans arkitekturskola. Som föreståndare tjänstgör en av institutets professorer.

Styrelse

Afdelingschef Vagn Rud Nielsen, Afdelingsledare Sven Jensen, Danmark

Byggnadsråd Mikko Mansikka, Bitr. professor Bertil Roslin, Finland

Professor Erik Lorange, Professor Ragnvald Sagen, Norge

Professor Lennart Holm (ordförande), Fil. dr Rudolf Meidner, Sverige

Lärare

Per Andersson, professor

Fysisk planering

Åke E. Andersson, fil. lic.

Regional och kommunal ekonomi

Kerstin Bohm, fil. lic. (t.f. forskar-
assistent 73.08.01—73.12.31)

Sociologi

Göran Lindahl, professor¹

Arkitekturhistoria

Bertil Marksjö, tekn. lic.

Tillämpad matematik

Stig Nordqvist, professor

Kommunikationsteknik

¹ Med huvudsaklig tjänstgöring vid Konsthögskolans arkitekturskola.

Jørgen Nue Møller, cand. scient. pol.	Samhällsplaneringens rätt och administration
Tor Fr. Rasmussen, professor tjänstebefrielse 73.01.01—73.06.30)	Ekonomisk geografi med samhällsplanering
Göran Sidenbladh, arkitekt ¹ (fr. o. m. 73.03.01)	Fysisk planering
John Sjöström, professor ²	Arkitektur
Håkan Stenram, amanuens	Naturresurshushållning
Paavo Uusitalo, forskarassistent (tjänstledighet 73.08.01—73.12.31)	Sociologi
Olof Wärneryd, docent (t. f. professor 73.01.01—73.06.30)	Ekonomisk geografi med samhällsplanering

Assistenter

Åsa Ekman, fil. kand., Göran Friberg, civ.ing. (t. o. m. 73.10.31), Krister Hegert, civ.ing. (fr. o. m. 73.11.01), Carin Wåger-Hörlén, arkitekt

Forskare

Henrik O. Andersson, arkitekt, Göran Friberg, civ.ing. (fr. o. m. 73.11.01), Bengt Holmberg, civ.ing., Agneta Rönnerberg fil. kand., Owe Salomonsson, fil. mag., Krister Selander, fil. kand.

Kansli

Föreståndare	Professor Stig Nordqvist
Biblioteksassistent	Brita Larsson
Administrativ assistent	Birgit Hultman
Kanslist	Lena Persson (fr. o. m. 73.06.18)
Sekreterare	Hedda Falck (tjänstledig fr. o. m. 73.07.15)
	Rita Hänninen (t.f. fr. o. m. 73.08.27)
	Ann Johansson
	Susanne Torén

Vidareutbildningen

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam

¹ Halv tjänstgöring.

² Med huvudsaklig tjänstgöring vid Konsthögskolans arkitekturskola.

undervisning är den första och den sista förlagda till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden. Under 1973 har fältperioden varit förlagd till öresundsregionen.

Under den första kursmånaden i Stockholm har i huvudsak behandlats planeringsprocessens olika moment såsom problemanalys, målformulering, alternativsökning, värderingsmetoder, kommunikation och delaktighet. Likaså har behandlats problem som sammanhänger med planeringens kontinuitet, samordning och genomförandemöjligheter samt planeringens institutionella förutsättningar.

Fältperioden har ägnats övning i tvärfackligt grupparbete med uppgifter av principiellt intresse men med anknytning till öresundsregionen. Kursdeltagarna har varit uppdelade i sju grupper om 6—8 personer. Arbetet har avslutats med följande rapporter enligt redovisning under *Publikationer* nedan.

Den sista kursmånaden i Stockholm har ägnats fyra teman: (1) Materiella begränsningar (2) Sociala begränsningar (3) Näringslivets planering (4) Styrmedel.

Under kursmånaden har också arrangerats två exkursioner, en inom stockholmsområdet och en till Falun—Borlänge-regionen.

I kursen har deltagit 50 personer (av drygt 100 sökande) fördelade efter nation, yrke och ålder enligt följande tabell, i vilken också anges motsvarande fördelningar för tidigare årskurser.

	68/69 procent	69/70 procent	70/71 procent	1972 procent	1973 procent
Danmark	12	4	16	17	20
Finland	15	17	10	8	12
Island	—	2	2	—	2
Norge	23	24	26	29	26
Sverige	50	53	44	44	40
Utom Norden	—	—	2	2	—
	100	100	100	100	100
Samhälls- och naturvetare	23	25	26	29	32
Arkitekter, ingenjörer, lantmätare, agronomer, jägmästare	77	75	74	71	68
	100	100	100	100	100
Under 30 år	12	17	14	12	10
30—39 år	58	56	68	63	62
40 år och äldre	30	27	18	25	28
	100	100	100	100	100

Forskarutbildningen

Fr. o. m. 1974.01.01 gäller ny stadga för Nordplan med reglering av institutets doktorandutbildning. I väntan på denna nya stadgas till-

komst har en studieplan för doktorandutbildningen utformats och en serie doktorandseminarier påbörjats. Under året har arrangerats 6 seminarier om vardera 2—3 dagar.

Forskning

Arbetet med tre projekt som påbörjats tidigare, har förts vidare under året.

Det första av dessa projekt avser "Markanalys", en analys och systematisk utveckling av markegenskapsredovisning för fysisk planering". Projektet finansieras av statens råd för byggnadsforskning i Sverige och utföres av arkitekt Henrik O. Andersson.

Arbetet syftar till att utveckla metoderna för redovisning av egenskaper hos mark och bebyggelse i fysiska översiktsplaner. Det utgör ett led i studiet av planeringens informationsbehandling, och har förankrats i en enkel systemteoretisk ansats. Arbetet inriktas på att utveckla klassificeringssystem som skall vara praktiskt tillämpbara i planering framför allt på kommunal nivå. I forskningsuppgiften har bearbetats material ur aktuella planer och planeringspraxis från alla Nordens länder, och nära kontakt hålls med arbeten på detta område inom de nordiska byggforskningsinstituterna. Till denna forskningsuppgift an knyter en pågående studie av markutvecklingen i den svenska tätbygden och prövningar av olika bebyggelseklassificeringar på aktuella problem i ett par svenska stadsregioner.

Ett andra projekt gäller "Samhällsplanering och kollektiv trafik". Projektledare är civilingenjör Bengt Holmberg.

En första etapp i detta arbete, finansierad av statens råd för byggnadsforskning, avslutas under året. Etappen har omfattat dels en inventering av den kollektiva trafiken i sex tätorter med vissa analyser av sambanden mellan kollektiv trafik och bebyggelse dels utveckling av en modell för beskrivning av standarden i ett kollektivt trafiksystem i en tätort. Också studier av sk bussgator har genomförts. I anslutning till projektet har även gjorts en utredning om den kollektiva trafikens ekonomi på uppdrag av den statliga kollektivtrafikutredningen (KOLT) i Sverige.

Den 1 november påbörjades en andra etapp i detta arbete finansierad av Transportforskningsdelegationen i Sverige. Den andra etappen skall omfatta en vidareutveckling av modellen för standardbeskrivning samt en specificering av de villkor som kommer att gälla för det kollektiva trafiksystemet med avseende på resmönster och ekonomiska resurser.

Ett tredje projekt gäller utveckling av ett informationssystem för översiktlig samhällsplanering i medelstora tätortsregioner. Projektet finansieras av boligministeriet i Danmark, Miljöverndepartementet i Oslo och statens råd för byggnadsforskning i Sverige. Projektledare är fil. mag. Owe Salomonsson.

Syftet är att utforma en prototyp för ett sådant system som kan användas vid uppbyggnad av lokalt anpassade system.

Informationssystemet byggs upp av databaser, ett databehandlings-system och en uppsättning analysmetoder. Databehandlingssystemet består av dels ett filhanteringssystem som utför lagring av data i databaserna dels ett analysystem med program för skilda analyser. Filhanteringssystemet är nu i huvudsak färdigt och för närvarande inventeras samhällsplaneringsmetoder sektorvis med en beskrivning av relevanta metoder, bedömning av vilka moment som med fördel automatiseras, inventering av tillgängliga program samt beskrivning av erforderliga data. Som försöksort i utvecklingsarbetet användes Linköping. Möjligheterna att också inrätta en dansk och en norsk försöksort prövas.

Remisser

Följande remissyttranden har utarbetats under året:

”Att välja framtid”. Yttrande avgivet till statsrådsberedningen i Sverige.

”Nordiska hälsovårdshögskolan. Mål och riktlinjer för dess fortsatta verksamhet”. Yttrande avgivet till Nordiska hälsovårdshögskolan.

”Byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby”. Yttrande avgivet till Nordiska rådet.

”Att internationalisera universiteten”. Yttrande avgivet till universitetskanslerämbetet.

”Byggande av en landsvägsbro vid Kolari”. Yttrande avgivet till Nordiska rådet.

Publikationer

En årsrapport för verksamheten år 1972 har utarbetats med en redogörelse för undervisningens innehåll, sammanfattningar av fältperiodens grupparbeten, kursprogram, litteraturlista m. m. Vidare har publicerats följande rapporter över grupparbeten samt forskningsrapporter:

Grupparbeten

- 1973: 1 En studie av boservice med särskild vekt på beboermedverknin
- 1973: 2 En uavsluttet diskusjon om stadsförbättring
- 1973: 3 Strukturproblem i öresundsregionen
- 1973: 4 Planeringsprocessen — samspelet på kommunal nivå mellan allmänhet, politiker och tjänstemän
- 1973: 5 Byen möter landskapet
- 1973: 6 Saltholmsfrågan
- 1973: 7 Storbyns rekreativsmöjligheter

Forskning

- 1973: 1 Christer Sanne ”Att värdera trafik — metoder för analys och värdering av trafiksystem i städer”
- 1973: 2 Agneta Rönnerberg, Owe Salomonsson, Krister Selander ”Geokodning. Koordinatsättning av geografiska referensobjekt i Linköpings kommun”

1973: 3 Henrik O. Andersson "Klassificeringar i översiktliga bebyggelseplaner — en diskussion om markanvändningsredovisningens form i plankartor".

Planerad verksamhet 1974

De första åren av Nordplans verksamhet har i första hand ägnats en utveckling av den ettåriga vidareutbildningen. Under de närmaste åren eftersträvas nu en konsolidering av denna utbildning samtidigt som resurser i ökad utsträckning sätts in på en utveckling av forskarutbildning och forskning.

Inom forskarutbildningen påbörjas en ny doktorandkurs i enlighet med den nya stadga som träder i kraft den 1 januari 1974. Det är avsikten att pröva en förläggning av doktorandseminarierna till olika platser i Norden.

Nordiska ministerrådet har i sitt handlingsprogram uttalat att man vill stödja den utveckling av ett informationssystem som påbörjats vid Nordplan. I handlingsprogrammet framhålles också att Nordplan bör ta vissa initiativ i frågor som gäller värdering av planer. Nordplan avser att ta fasta på detta vid utvecklingen av forskningen vid institutet. Härutöver övervägs att inrikta institutets forskning i första hand på jämförelser mellan samhällsförhållandena i de nordiska länderna.

För år 1974 planeras också tre andra initiativ som har anknytning till utbildningen och forskningen. Dels planeras sålunda en konferens mellan lärare i samhällsplanering i de nordiska länderna om innehållet i ämnet samhällsplanering och samband mellan grundutbildning och vidareutbildning. Dels planeras en konferens med representanter för biståndsmyndigheterna i de nordiska länderna om eventuella uppgifter för Nordplan i utbildning för samhällsplanering i u-länderna. Dels, slutligen, planeras en forskningskonferens med deltagande av samhällsplanerare och företrädare för de samhällsvetenskapliga, socialmedicinska och beteendevetenskapliga områdena. Konferensen avses att organiseras i samarbete med Nordiska hälsovårdshögskolan och Nordrefo.

Stockholm 5 december 1973

Stig Nordqvist

Berättelse

från Nordiskt kollegium för terrester ekologi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Perioden 1973-01-01—1973-12-31

Kollegiets verksamhet har under den redovisade perioden bibehållits vid den nivå som uppnåddes budgetåret 1970/71.

Styrelsen har under året avhållit tre sammanträden: 1973-04-06/07 i Stockholm, 1973-08-24/25 på Gotland och 1973-12-17/18 i Helsingfors.

Under året har en konferens rörande NKTE:s framtida utveckling och engagemang anordnats, i vilken ett trettiotal ledande ekologer från de nordiska länderna deltog.

Kollegiet har initierat och finansierat åtta nordiska kurser, varav en i Danmark, en i Norge, två i Finland och fyra i Sverige. Intresset för kurserna har varit stort och en kurs har dubblerats, medan en annan omfattat två veckor i stället för en. Flertalet kurser är numera översökta och ca 75 ansökningar per kurs (om 12 platser) är ingen ovanlighet.

Inom ramen för symposieverksamheten har fyra symposier anordnats inom ämnesområdena arkeologi och ekologi, spindeleкологи, biorytmik och smågnagarekologi.

Kollegiet har utdelat korttids- och långtidsstipendier för arbete eller kortare besök vid skilda nordiska fältstationer och institutioner. Ett märkbart ökat intresse för stipendieverksamheten kan förmärkas.

De nordiska grupparbeten som under perioden erhållit anslag från Kollegiet behandlar smågnagardynamik och därmed sammanhängande parasitproblem, samt spridnings- och populationsekologi hos terrestra evertebrater på Island.

Arbetsgruppen för smågnagarekologi har erhållit anslag för arbetsgruppsammansattnar och symposier. Arbetsgruppen för spindeleкологи har avhållit ett nordiskt symposium. Arbetsgruppen för undersökning av flyttfåglarnas roll som smittospridare har under perioden fortsatt sitt arbete.

Ytterligare har ett tiotal yngre forskare erhållit anslag för projekt i annat nordiskt land.

Kontakterna med Nordiskt kollegium för viltbiologi har fortsatt inom näraliggande arbetsfält. Kontakter (bl. a. genom föredragsverksamhet) har vidare tagits med Forskningsgruppen Ölands Stora Alvar och dessa har fördjupats genom symposie- och kursverksamhet.

Planläggningen av kompletteringskurser i ekologi för lärare vid högskole- och gymnasium har fortskridit i samarbete med berörda organ i de nordiska länderna.

Kollegiet har distribuerat en preliminär förteckning över nordiska fältstationer och deras möjligheter vad avser förläggning, fältarbete etc.

Kollegiet har under året i samarbete med Föreningen Oikos inlett planering av gemensamma konferenser i skilda ekologiska ämnen.

Till ny suppleant för den finländske ledamoten har undervisningsministeriet i Helsingfors fr. o. m. 1973-05-01 utsett professor Mikko Raatikainen, Jyväskylä.

Lund den 31 december 1973.

Per Brinck

Pehr H. Enckell

Berättelse

från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi inrättades år 1962 och har till uppgift att främja den kriminologiska forskningen i Norden samt bistå myndigheterna i de nordiska länderna i spörsmål av kriminologisk art.

1. Nordiska samarbetsrådet för kriminologi består av 13 medlemmar. Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige utnämner av dessa tre var för tre år i sänder medan en person utnämns av Islands regering. Medlemmarna i rådet är för närvarande:

Danmark:

Fængselsdirektør H. H. Brydensholt
Lektor, cand. psych. Berl Kutchinsky
Professor Knud Waaben

Finland:

Professor Inkeri Anttila
Överdirektör K. J. Lång
Specialforskare Patrik Törnudd

Norge:

Professor Nils Christie
Ekspedisjonssjef Helge Røstad
Universitetslektor Tove Stang Dahl

Sverige:

Överdirektör Sven Fischier
Byrådirektör Sven Rengby
Professor Knut Sveri

Från och med 1 januari 1974 kommer Fischier och Rengby att som svenska medlemmar ersättas av kanslirådet Johan Leche och byråchef Norman Bishop. Island har för närvarande ingen representant i rådet.

Samarbetsrådets ordförande är professor Inkeri Anttila.

Samarbetsrådet har för närvarande två anställda forskare, nämligen forskningsledare, förste amanuensis Ragnar Hauge och forskningsassistent, pol. kand. Katriina Virtanen.

Sekretariat: Samarbetsrådets sekretariat befinner sig i Helsingfors. Sekretariatets verksamhet leds av ordförande, professor Inkeri Anttila. Jur. kand. Patrick Zilliacus verkar som rådets administrativa sekre-

rare, medan löpande kontorsuppgifter handhas av pol. stud. Harriet Strandell.

Möten. Nordiska samarbetsrådet för kriminologi sammankommer årligen till årsmöte inom februari månad och därutöver till åtminstone ett extraordinarie möte. Årsmötet år 1973 hölls i Oslo i februari, det extraordinarie mötet i Stockholm i augusti.

2. *Verksamheten.* Nordiska samarbetsrådet för kriminologi arrangerade under år 1972 två seminarier. Den 29—31 maj 1972 arrangerades ett kontaktseminarium för kriminologiska forskare och representanter för fängelsemyndigheterna i Norden på Krogerup Højskole i Danmark. I seminariet deltog 45 personer. Den 18—21 september arrangerades ett seminarium för kriminologiska forskare från Norden i Vittsjö i Sverige. I detta seminarium deltog inalles 53 personer. Utöver dessa stora seminarier arrangerade samarbetsrådet den 4—5 december i Köpenhamn ett seminarium för 10 deltagare, som behandlade aktuella frågor i samband med samarbetsrådets forskning rörande brottskadorna.

Forskningsverksamheten under år 1972 kretsade kring det brottskadeprojekt som startades redan år 1971. Forskningsverksamheten leddes och koordinerades av forskningsledaren Preben Wolf, med vilken samarbetsrådet slutit ett forskningsavtal. Inom ramarna för detta projekt utfördes i de olika nordiska länderna separata undersökningar på detta område.

Under verksamhetsåret 1972 utdelade samarbetsrådet sammanlagt två forskningsstipendier och två resestipendier.

Bland samarbetsrådets verksamhet i övrigt under detta år kan nämnas arbetet på utgivning av volym IV av Scandinavian Studies in Criminology samt utarbetande av en kriminologisk bibliografi.

Under år 1973 har samarbetsrådet arrangerat ett forskarseminarium i kriminologi i Grenå, Danmark den 10—13.10. med sammanlagt 60 deltagare och deltagit i ett gemensamt forskarseminarium med engelska kriminologer i Cambridge i juli.

Brottskadeprojektet har i år avslutats och samarbetsrådet har startat ett nytt forskningsprojekt kring polisforskningen. Forskningsledare för detta projekt är Ragnar Hauge och vid sidan av honom har samarbetsrådet för detta projekt anställt en forskningsassistent, Katriina Virtanen. Ett seminarium för behandling av aktuella frågor i anknytning till polisforskningen har arrangerats i Oslo 24—25 november för cirka 10 personer.

Även detta år har samarbetsrådet delat ut ett antal resestipendier. En översikt över aktuella kriminologiska forskningsprojekt är under utarbetande.

3. *Ekonomi.* Nordiska samarbetsrådets ekonomi torde framgå ur budgeterna för åren 1972—1974:

	1972	1973	1974
Samarbetsrådets möten	18 000,00	18 000,00	22 000,00
Sekretariat	27 090,00	45 400,00	57 500,00
Ordf.arv.	5 600,00	5 600,00	5 600,00
Rev.arv.	1 000,00	1 000,00	1 000,00
Forskarseminarium	13 000,00		
Kontaktseminarium	14 000,00	30 000,00	33 000,00
Stipendier	20 000,00	15 000,00	15 000,00
Scandinavian Studies	15 000,00		
Forskning	185 237,00	130 000,00	150 000,00
Diverse	5 000,00	5 000,00	7 000,00
	303 927,00	250 000,00	291 100,00

4. *Framtidsplaner.* Beträffande samarbetsrådets framtidsplaner kan man konstatera att verksamheten i stort sett kommer att följa tidigare riktlinjer. För år 1974 planeras två större seminarier: ett nordiskt forskarseminarium på Åland i maj och ett gemensamt forskarseminarium och kontaktseminarium med kriminologiska forskare från socialistiska länder (Sovjetunionen, Polen, DDR, Ungern, Tjeckoslovakien och Jugoslavien) i Helsingfors i augusti 1974. Det förra är avsett för omkring 60 och det senare för ungefär 30 forskare.

Samarbetsrådets polisforskningsprojekt kommer att fortsätta och av allt att döma avslutas under år 1974. Ett nytt forskningsprojekt kring frågan om "alternativ till frihetsstraff" kommer att igångsättas under verksamhetsåret 1974. En forskningsinbjudan med en uppmaning att till samarbetsrådet inkomma med forskningsidéer och -planer med anknytning till detta projekt har sänts ut till institutioner och forskare i de nordiska länderna samt publicerats i Nordisk Tidskrift för Kriminalvidenskab. Samarbetsrådet har funnit den nuvarande forskningsorganisationen med en forskningsledare och en forskningsassistent vara lämplig och den kommer sannolikt att tillämpas även i framtiden.

I framtidsplanerna ingår förutom det ovan nämnda också utarbetande av seminarierapporter och översikter över aktuell kriminologisk forskning i de nordiska länderna, arrangerande av mindre seminarier och arbetsgruppsmöten, utdelande av forsknings- och resestipendier m. m.

Samarbetsrådets utökade verksamhet och tilltagande administrativa uppgifter har lett till att man diskuterat frågan om att Samarbetsrådets sekretariat skulle placeras permanent i något av medlemsländerna. Något beslut i denna fråga har emellertid inte fattats ännu.

Patrick Zilliacus

Jur. kand.,
administrativ sekreterare

Berättelse

om Nordiskt institut för folkdiktning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Styrelse

Institutets beslutande organ är *styrelsen* som väljs för tre år i taget. Dess medlemmar utnämns av de olika nordiska ländernas regeringar efter rådplägning med universiteten och de folkloristiska forskningsinstitutionerna. Den nuvarande styrelsen består av Sverige 4, Danmark, Finland och Norge 3 representanter var och Island, i princip 1 representant.

Danmark:

Professor Gustav Albeck, Aarhus
Arkivar Iørn Piø, Köpenhamn
Professor Nils Schiørring, Köpenhamn

Finland:

Professor Lauri Honko, Åbo
Professor John Rosas, Åbo
Arkivföreståndare Urpo Vento, Helsingfors

Norge:

Docent Brynjulf Alver, Bergen
Docent Kjell Bondevik, Oslo
Försteamanuens Reimund Kvideland, Bergen

Sverige:

Professor Gösta Berg, Stockholm
Professor Nils-Arvid Bringéus, Lund
Docent Bengt R. Jonsson, Stockholm
Generaldirektör Edvard Reuterswärd, Stockholm

Island har hittills deltagit i verksamheten endast som tillfällig observatör.

Under år 1973 har som styrelseordförande verkat generaldirektör Edvard Reuterswärd, Stockholm.

Styrelsen har en sekreterare, som sköter sysslan mot ett årligt honorar. Under år 1973 har professor Nils Storå fungerat som sekreterare.

Styrelsen har under år 1973 sammanträtt två gånger, den 8.3. i Stockholm och den 18.10. i Bergen. Under mötena har i genomsnitt 23 ärenden behandlats och styrelsemötena har varat i medeltal i 6 timmar.

Styrelsen väljer inom sig ett *arbetsutskott*, som består av 1 representant för vart land. Arbetsutskottets ordförande har under år 1973 varit professor Nils Schjørring (Danmark) och ledamöter doc. Brynjulf Alver (Norge), prof. Gösta Berg (Sverige) och fil. mag. Urpo Vento (Finland).

Arbetsutskottet har sammanträtt två gånger i Åbo (25.1 och 20.9 1973). Under sammanträdena har i medeltal 20 ärenden tagits upp till behandling och mötenas genomsnittslängd har varit 4 timmar. I arbetsutskottets möten har utöver de ordinarie medlemmarna deltagit generaldirektör Edvard Reuterswärd (styrelseordf.), prof. Lauri Honko (NIF:s institutsledare), prof. Nils Storå (mötessekreterare) och institutsassistent fil. mag. Outi Lehtipuro.

B. Anställd personal

NIF:s sekretariat har sitt säte inom Turun Yliopisto i förbindelse med Institutionen för religionsvetenskap och folkloristik. Sekretariatet har två heltidsanställda medarbetare, nämligen

1) en institutsassistent (A 27), vars uppgifter under året har skötts av fil. mag. Outi Lehtipuro (60 %) och fil. mag. Gun Herranen (40 %) samt

2) en kanslisekreterare (A 16), vars uppgifter har skötts av merkonom Maj-Lis Fagerholm.

Till kanslisekreterarens uppgifter hör kansliets löpande ärenden, bokföring, duplicering, utgående post, skötseln av adresskartoteken, distribution av publikationer, bokbeställningar och korrespondens. Institutsassistentens arbetstid fördelas mellan planering, informations- och publikationsverksamhet i samband med olika projekt, konferenser, gästföreläsningar och sammanträden.

NIF:s institutsledare under år 1973 har varit prof. Lauri Honko. Institutsledarskapet har karaktären av en bitjänst, för vilken utgår avtalad ersättning (ca 1 500 mk/mån.). Institutsledaren övervakar sekretariatets verksamhet, planerar institutets verksamhet och budget för behandling i de beslutande organen, har överinseende över pågående projekt, deltar i planeringen av konferenser m. m., upprätthåller kontakten med officiella organ och tjänstemän som sköter det nordiska kultursamarbetet samt är ansvarig för institutets åligganden och för att beslut gjorda av NIF:s styrelse och arbetsutskott verkställs.

Styrelsens sekreterare, som under år 1973 har varit prof. Nils Storå, Åbo, deltar i planeringen av styrelsens och arbetsutskottets möten, har överinseende över bokföringen, gör upp mötesprotokoll och en del av skrivelserna. Sekreterarbefattningen är också en bitjänst, för vilken utgår ersättning enligt avtal (ca 430 mk/mån.).

Härutöver får sekretariatet vid behov hjälp med tillfälliga kansligöromål, utgående post o. dyl. av stud. Kaija Ylipalo (ersättning enligt avtal 250 mk/mån.).

C. Sammanfattning av verksamheten år 1973

I detta sammanhang upptas inte rutinartade uppgifter som informationsverksamhet, korrespondens, mindre uppdrag för forskare inom och utom Norden, enskilda forskares besök vid institutet samt informella rådplågningar som berört NIF:s verksamhet. Styrelsens och arbetsutskottets sammanträden har redogjorts för ovan. I det följande omnämnes informations-, konferens-, projekt- och gästföreläsungsverksamhetens viktigaste tilldragelser under året 1973.

Distribution av informationsmaterial beträffande undervisning och kurslitteratur inom ämnet folkloristik i Norden. Material inbegärdes från 10 universitet och den 24.5.1973 kunde material från 9 universitet (Köpenhamn, Oslo, Bergen, Lund, Stockholm, Åbo Akademi, Turun Yliopisto, Helsingfors, Jyväskylä) utdistribueras av NIF. De finskspråkiga delarna av materialet hade översatts till svenska. Materialet distribuerades i första hand till de aktiva undervisningscentra i Norden (utöver ovan förtecknade till Uppsala), vars representanter vid en ämneskonferens i oktober 1972 i Lund hade framställt önskemål om en dylik koordinerande aktion. Sannolikt kommer en sådan jämförelsemöjlighet att underlätta universitetsinstitutionernas planering av undervisning och kursfordringar.

Informationsbladet NIF Newsletter har under år 1973 utkommit 4 gånger. Dess omfattning har i medeltal varit ett tryckark. Detta engelskspråkiga informationsblad går till 715 nordiska och 739 utländska forskare, av ämnet intresserade, tjänstemän m. fl. Informationsbladet kan beställas av NIF och är kostnadsfritt. Innehållet består av aktuella temata inom traditionsforskningen, NIF:s konferenser och projekt, NIF:s publikationsverksamhet, nordiskt samarbete mellan ämnets studerande, vissa internationella symposier och diskussion om populariseringen av folktraditioner. Ansvarig utgivare har varit prof. Lauri Honko. Huvudparten av det redaktionella arbetet har utförts av institutsassistenten Outi Lehtipuro.

Publikationsserien NIF Publications har under året utkommit med ett danskt arbete, Vibeke Dahll: Nordiske sagnregistre og sagnsystematik, 2:a uppl., 206 s. Den första upplagan av denna andra volym av serien NIF Publications har varit slutsåld (till ett pris av 20 Svkr., distribution genom Nordiska Museets Bokförmedling, Stockholm). Som en ny volym i denna serie har på engelska utkommit Catalogues of Finnish Anecdotes and Historical, Local and Religious Legends, 92 s. (=NIF Publications No. 3). Sålunda har man fått till stånd en överblick över vissa genrer av finsk berättartradition, deras systematik och innehåll, som annars vore svåråtkomlig för nordiska och utländska forskare och arkivtjänstemän. Serien NIF Publications trycks i offset.

Konferensverksamheten har under året 1973 varit lugnare än normalt

på grund av att NIF inte kunnat anordna ett enda eget egentligt symposium eller någon egen konferens i brist på medel i budgeten. Härvid avspeglas institutets "magra år" — anhållna tilläggsmedel för verksamhetsmomentet beviljades icke. I en situation som denna har NIF endast kunnat inrikta sig på planeringsverksamhet och verkat som delarrangör. Beträffande sistnämnda verksamhetsform kan nämnas ett bidrag om 1 000 Fmk som beviljades konferensen *Methodology of the Science of Religion* som hölls i Åbo 27—31.8.1973 och som samlade närmare 100 deltagare från 16 olika länder. Ett av konferensens temata var rent folkloristiskt och deltagarna gavs tillfälle att bekanta sig med NIF:s verksamhet; konferensen arbetade nämligen i samma byggnad som NIF har sitt säte. Det andra större bidraget har beviljats för organisationsarbeten inför en världskonferens som anordnas i Helsingfors 1974 av den största internationella folkloristiska forskarsocieteten, nämligen av the International Society for Folk Narrative Research. I början av ifrågavarande kongress sammanträder NIF i Helsingfors (styrelsen).

Inom planeringssektorn har verksamheten varit livlig. Under hela året har förberedelserna pågått för en "Arkiv- och dokumentationskonferens", som skall anordnas av NIF år 1974. Styrelsen har utnämnt en organisationskommitté för denna konferens, som senast sammanträdde i Stockholm den 11.12.1973 (närmare om NIF:s planer i punkt E).

En annan aktivitet, som har väckt stort intresse, har varit anordnandet av en samnordisk forskarkurs i Åbo i början av juni 1975. Ansvaret för kursens förverkligande har en kommitté vars ordförande är NIF:s institutsledare, prof. Honko. Kommittén sammanträdde senast den 10.12.1973 i Stockholm (om den planerade verksamheten närmare i punkt E).

Härutöver förbereds en ämneskonferens, som även den skall äga rum år 1975.

Forskningsprojekt under år 1973. De två centralaste projekten har varit a) det s. k. termlexikonet och b) en nordisk genrebok om sagor. Ledare för det förstnämnda projektet är prof. Honko och för det andra doc. Alver. Båda projektens arbetsgrupper har deltagare från Danmark, Norge, Sverige och Finland. På detta sätt bemödar sig NIF om att i valet av forskningsprojekt säkerställa såväl en hög vetenskaplig nivå som att projektet har samnordiskt intresse.

Termlexikonet innehåller ett för nordiska folklorister, etnologer och även för grannvetenskaperna behövtligt normativt urval av traditionsvetenskapernas centrala terminologi. Definitionerna och fackkännedomen i termlexikonet har stor metodologisk betydelse. Huvudversionen av lexikonet skall publiceras i engelsk språkdräkt i serien *FF Communications* år 1974 eller 1975. Termlexikonet planeras ytterligare utredigeras på något av de skandinaviska språken i en form som speciellt är tänkt för undervisningsändamål. Arbetet är under förberedelse: i januari 1974

är det meningen att sända ut den första (stencilerade) versionen för utlåning till undervisningscentra och forskare. Efter denna rond inleds tryckningen av den granskade versionen.

Nordisk genrebok om sagor avser att ge inte enbart en nordisk utan också global översikt över resultat inom sagoforskningen. I exemplen på materialet intar dock det nordiska materialet och nordisk forskning det främsta rummet. Eftersom det är fråga om ett av folkloristikens klassiska forskningsområden, som i de nordiska länderna har haft många betydande företrädare, kommer detta verk att röna intresse både bland allmänheten och bland studerande och forskare. Avsikten är att finna en förläggare utanför NIF. I förbigående kan konstateras att ett dylikt förfarande är typiskt för NIF:s projekt: NIF är mån om att stöda forskningsarbetet speciellt i manuskriptstadiet medan själva publiceringen kan skötas utanför NIF:s ram. Detta projekt inleddes med full effekt först i slutet av år 1972; innan detta års slut kommer ca 220 sidor att föreligga i manuskript (hela arbetet beräknas få en omfattning av 400 manuskriptsidor).

Gästföreläsningsverksamheten har varit av två slag. Å ena sidan har NIF i samband med styrelsemötena bemödat sig om att skapa kontakter med universiteten och studerandena på orten där styrelsemötena hålls, å andra sidan har NIF koordinerat kända utländska forskares gästföreläsningrundturer till de olika nordiska universiteten. För detta ändamål har relativt blygsamma summor använts. De föreläsningar som anordnats i samband med styrelsemötena har inte medfört några extra kostnader för NIF, och när det har gällt utländska gästföreläsare har universiteten kunnat stå för föreläsningens arvoden och andra smärre ekonomiska bidrag som har budgeterats i hela resans kostnadskalkyl.

Vid universitetet i Bergen föreläste prof. Nils-Arvid Bringéus den 17.10.1973 över ämnet "Etnologisk källkritik" och prof. Lauri Honko den 19.10.1973 över ämnet "Om rit och riternas klassifikation". Båda föreläsningarna inträffade således i samband med styrelsemötet i Bergen.

I november 1973 gästade tf. professorn i folkloristik vid Budapest universitet, dr. Tekla Dömötör, följande nordiska universitet: Helsingfors, Åbo, Bergen, Uppsala, Stockholm, Lund och Köpenhamn. Professor Dömötör föreläste över bl. a. följande ämnen: "Folk drama and ritual", "Minority folk traditions of Hungary", "Hungarian folk belief", "Hungarian folk legends". Huvudparten av hennes resekostnader bestreds av NIF, i övrigt av ovan nämnda universitet. Den ungerska folkloristikens höga standard och professor Dömötörs internationella forskarrenommé borgade för det stora intresse som kom hennes gästföreläsning till del i de olika universitet som hon hade tillfälle att besöka.

D. Ekonomisk översikt

Budgetens nuläge och utveckling må belysas av följande tabell:

Sammanfattning för åren 1973, 1974 och 1975 (beloppen i Fmk)

	1973	1974	1975
09 Styrelsen	41 000:—	41 000:—	41 000:—
18 Personalkostnad	75 514:—	75 514:—	75 514:—
27 Kontorskostnad	13 500:—	10 000:—	15 000:—
36 Lokaler	—	—	—
45 Projekt	37 796:—	49 486:—	91 486:—
SUMMA utgifter	167 810:—	176 000:—	223 000:—
54 Egna inkomster		1 000:—	1 000:—
SUMMA anslags- bebov		175 000:—	222 000:—

Som av planerna framgår strävar NIF till att i framtiden förskjuta tyngdpunkten i allt större utsträckning mot projektverksamheten. Beträffande personalkostnaderna är det att observera att ca 60 % av dem anknyter till moment 45 (projekt) och aktiviteten inom projekten. En ökning av projektanslag är synnerligen viktig med tanke på NIF:s framtida möjligheter att kunna planera nya projekt. Därutöver är publikations- och konferensverksamheten i fara att bli lidande även i deras nuvarande omfång utan betydande ökning i vederbörande moment.

E. Verksamhetsplan för år 1974

Formerna för informations- och publikationsverksamheten kommer att följa samma linjer som under perioden för denna rapport. En ökning kommer dock att ske beträffande artiklar och nyhetsmaterial till dagspressen. NIF Newsletter kommer att utkomma fyra gånger. För serien NIF Publications finns det planer på ett antal publikationer (bl. a. Guide to Nordic Folklore and Folk Music Archives, Folkloristikens terminologi, Arkiv och fält — en metodologisk utredning, rapport från arkiv- och dokumentationskonferensen); det sparsamt tilltagna anslaget kommer dock att inskränka publikationsverksamheten så att endast en volym i serien NIF Publications kan utkomma under 1974.

För konferensverksamhetens del ligger huvudvikten på följande två tilldragelser: deltagande i arrangemangen för den folkloristiska världskongressen i Helsingfors 16—21.6.1974, vilket innebär att institutets forskningsområde får kontakt med det internationella planet och att de forskare som deltar i kongressen ges möjlighet att under en dagslång exkursion bekanta sig med NIF och dess verksamhet. Arkiv- och dokumentationskonferensen i Stockholm 16—19.9.1974 kommer till deltagarantalet att vara mindre men dess betydelse är minst lika stort ur samnordisk synpunkt. I denna konferens kommer ca 30 personer från olika arkiv att delta. Konferensen syftar till att kartlägga de folkloristiska arkivens roll och funktioner, förhållandena mellan central- och lokalarkiv, samarbetsmöjligheter och koordinering mellan de nordiska arkiven, arkivens forskningsverksamhet och deras nya serviceformer (ut-

ställningar, filmer, ljudband, lokala antologier m. m. på basen av traditionsmaterial). En rapport av konferensens resultat planeras.

För 1974 planeras vidare inom ramen för Nordiska forskarkursers program en forskarutbildningskurs, som skall hållas i Åbo 1975 under temat "Etnologiska och folkloristiska nutidsundersökningar". Denna kurs har visat sig väcka stort intresse bland längre hunna studerande, deltagarantalet uppgår till ca 30 och en gallring blir därför av nöden. Övrig planeringsverksamhet finns även i sikte (förberedelserna för år 1975 års ämneskonferens och bidrag för något mindre forskarseminarium 1975).

Inom projektverksamheten kommer det centrala att vara distributionen av det ovan presenterade folkloristiska termlexikonet i manuskriptform till institutioner och forskare inom ämnet. Detta sker för att få synpunkter och kritik av manuskriptet samt för att få den slutgiltiga manuskriptversionen tryckningsklar (en engelskspråkig version i FF Communications samt en version på något skandinaviskt språk, eventuellt i serien NIF Publications). Det andra projektet "Nordisk genrebok om sagor" kommer att befinna sig i sitt slutskede under år 1974. Avsikten är att uppdriva en förläggare för denna bok utom ramen för NIF. Under 1974 kommer en preliminär planering att ske av projekt som skall inledas under 1975. I detta sammanhang är det ännu inte möjligt att närmare redogöra för dessa, ty NIF:s arbetsutskott, som sammanträder den 24.1.1974, skall i första hand behandla projektförslagen och ställa dem i prioritetsordning.

Beträffande annan verksamhet är det skäl att nämna att NIF avser att koordinera åtminstone en gästföreläsningsrond i Norden. Samtidigt fortsättes praxis med gästföreläsningar i samband med NIF:s styrelsemöten och arbetsutskottsmöten. Om anslagen medger kommer vissa åtgärder inom NIF:s arkiv och bibliotek att vidtagas som är ägnade att befördra projektverksamheten.

Åbo den 12 december 1973

Lauri Honko
Professor
NIF:s institutsledare

Berättelse

från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Formelle opplysninger

Styremedlemmer

Danmark

Professor dr. odont. Knud Dreyer Jørgensen, medlem
Overtandlæge Erik Randers Hansen, varamann

Finland

Bitr. professor dr. odont. Aimo V. Rantanen, medlem
Medicinalrådet Helmer Nordling, varamann

Norge

Fylkestannlege Bjørn L. Flatebø, formann
Professor dr. odont. Ole Gilhuus-Moe, varamann

Sverige

Överingenjören Gösta Perla, viseformann
Medicinalrådet John Hedlin, varamann

Styremøter

Det er avholdt 4 styremøter i Oslo i 1973.

Personale

Vitenskapelig personale:

Ivar A. Mjør, instituttsjef og avdelingssjef for klinisk/biologisk avdeling

Søren E. Sørensen, avdelingssjef for fysikalsk/kjemisk avdeling

Svein Espevik, forsker

Ellen Haugen, tannlege (midl.)

Teknisk personale:

Åse Johansen, preparant

Randi Jørgensen, ingeniør

Kontorpersonale:

Jostein Pettersen, kontorsjef

Virksomhet

Kontorlokalene er flyttet til Sentralinstitutt for industriell forskning hvor også den fysikalsk/kjemiske avdeling holder til. Den klinisk/biologiske avdeling er plassert ved Det odontologiske fakultets lokaler på Blindern.

Instituttet er under oppbygging under vanskelige lokalmessige forhold, og virksomheten karakteriseres av dette.

Forberedende arbeider for igangsetting av materialprøvning er utført. Forholdene ligger nå til rette for igangsetting av prøvning av legeringer for amalgam i følge ISO R 1559 standard. Ytterligere arbeider av metodologisk art med henblikk på andre prøvemetoder er igangsatt.

Budsjetter

1972 1 888 000 basert på 17 ansatte, regnskap 205 000

1973 2 510 000 basert på 17 ansatte

1974 2 699 000 basert på 16 ansatte.

Fra og med 1974 fordeles driftsutgiftene etter fordelingsnøkkel vedtatt av Ministerrådet for årene 1974—76. Tidligere etter OECDs oppgave over medlemslandenes brutto nasjonalprodukt.

Framtidsplaner

Prøvning av cementseringsmidler i følge ISO standard planlegges igangsatt i 1974. Arbeid med etablering av kriterier for biologisk og kliniske materialprøveprogrammer vil fortsette. Dessuten planlegges studier av composite-fyllingsmaterialer, metaller-porselen systemer, samt siging og korrosjon av amalgam.

Oslo, 27. november 1973

For styret

Bjørn L. Flatebø

Formann

Berättelse

om Nordel

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordel har hållit sitt ordinarie årsmöte den 3 juli 1973 i Narvik och ett extra möte den 7 mars 1973. Utöver dessa möten har Nordel beslutat hålla ett extra sammanträde den 3 december 1973 i anslutning till det aktuella bränsle- och kraftbalansläget i de nordiska länderna.

På planeringsidan har verksamheten koncentrerats i en stor omfattning till nätundersökningar för att anpassa kraven på utbytesmöjligheter så, att en optimal strategi erhålles för att möta olika tänkbara framtida utvecklingslinjer. På basis av utförda utredningar har Nordel antagit följande rekommendation beträffande överföringsförmåga mellan länderna i stadium 1980/81.

Nordel rekommenderar

att de berörda nordiska kraftföretagen verkar för att nedan angivna överföringskapaciteter på samkörningsförbindelserna mellan länderna upprätthålles i stadium 1980/81, varvid förutsättes att överföringskapaciteterna bestämmes i enlighet med Nordels nätdimensioneringsregler såväl internt inom de olika systemen som på samkörningsförbindelserna.

Från	Till	MW
Sverige	Norge	1 500
Norge	Sverige	1 300
Sverige	Sjælland	700
Sjælland	Sverige	700
Sverige	Finland	1 100
Finland	Sverige	300
Norge	Jylland	500
Jylland	Norge	500

Undersökningar beträffande lämplig överföringsförmåga i stadium 1990 har igångsatts. Utredningsarbetet beträffande reservkraftfrågor och elförbrukningsprognoser i det nordiska systemet har pågått.

På driftsidan har man kontinuerligt följt utvecklingen av kraftbalansläget. Till följd av det aktuella oljeförsörjningsläget på senhösten 1973 har detta arbete intensifierats. Verksamheten med utveckling av datorkommunikation mellan nordiska driftledningscentraler pågår.

Utväxlingstjänstgöring av nordiska ingenjörer vid kärnkraftprojekt i Sverige har fortgått. I och med att en egen kärnkraftutbyggnad har påbörjats i Finland och att de norska och danska kärnkraftplanerna tagit fastare form av behov av konkret samverkan i olika frågor ökat. Till följd av denna utveckling bildade Nordel ett särskilt permanent kärnkraftutskott vid sitt sammanträde den 7 mars 1973. Utskottet har bl. a. följande uppgifter: tekniskt informationsutbyte om företagens verksamhet inom kärnkraftområdet, samarbete i konkreta frågor med avseende på myndighetssyn, tekniska bestämmelser och säkerhetsfrågor samt samarbete med det Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor.

*TILLÄGG***Ledamöter i Nordel***Danmark*

Direktør Sven Albrechtsen
Direktør Carl Andersen
Direktør Erik Leif Jakobsen
Direktør Jens Aksel Poulsen

Finland

Industrirådet Urho Hakkarainen
Direktör Aulis Hiekko
Direktör Tapio Kunnas
Avd.direktör Lasse Nevanlinna (ordf.)

Island

Direktör Eiríkur Briem
Generaldirektör Jakob Björnsson
Direktör Adalsteinn Guðjohnsen

Norge

Kraftverksdirektør Sigurd Aalefjær
Direktør Rolv Heggenhougen
Samkjøringsjef Erling Pedersen
Samkjøringsjef Lars Raknerud

Sverige

Direktör Göran Ekberg
Driftdirektör Sven Lalander
Generaldirektör Jonas Norrby
Direktör Jan-Erik Ryman

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning om Nordel, som er behandlet av Nimannskomiteen og utvalget henholdsvis 15. og 18. februar 1974.

Utvalget tar til etterretning at Nordels virksomhet i stor utstrekning har vært konsentrert om kraftnettundersøkelser med sikte på en optimal strategi vedrørende overføringslinjene for elektrisk kraft mellom de nordiske land. Videre har utvalget notert seg Nordels rekommandasjon rettet til de berørte kraftforetak i denne forbindelse.

Da kjernekraftutbygging er begynt i Finland og de danske og norske kjernekraftplaner har antatt fastere former, er utvalget enig i at behovet for konkret samarbeid i ulike spørsmål er øket. Et ledd i dette er nordiske ingeniørers tjenestegjøring ved kjernekraftprosjekter i Sverige.

Av Ministerrådets tilleggsredegjørelse datert 12. februar 1974 fremgår at Nordel på et ekstraordinært møte 12. februar 1973 drøftet de problemer energikrisen medfører for kraftforsyningen. Nordel fant at energibesparelser kan oppnås gjennom fortsatt samordning av kraftproduksjonene i Norden, uten at energiforsyningen forverres for noe land. Et driftsutvalg fikk i oppdrag å arbeide videre med de nødvendige praktiske tiltak.

Utvalget innstiller,

at Nordisk Råd tar beretningen om Nordel til etterretning.

Stockholm, den 18. februar 1974

Ele Alenius (Skdl)

Johannes Antonsson (cp)

Ragnar Christiansen (A)

Knud Enggaard (V)

Arne Geijer (s)

Anker Jørgensen (S)

Lars Korvald (Kr. F)

Eric Krönmark (m)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Matthías Á. Mathiesen (Sj)

Odvar Nordli (A)

Sture Palm (s)

Formann

Rolf Sellgren (fp)

Jón Skaftason (F.)

Erland Steenberg (Sp)

Ib Stetter (KF)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Olavi Tupamäki (Skyp)

Kåre Willoch (H)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Uppgifter och bakgrund

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inrättades av regeringarna år 1966 och sekretariatet började sin verksamhet 1967. Samarbetskommittén har till uppgift att främja forskning inom internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning. Detta syfte tillgodoses genom koordinering av forskning, arrangemang av nordiska seminarier och konferenser, organisation av gästföreläsarebesök och främjande av nordisk publikationsverksamhet. Direkta bidrag kan utgå till forskningsprojekt och till initiering av forskning. Härutöver har samarbetskommittén ansvar för att taga initiativ till och utveckla andra nordiska samarbetsåtgärder inom området.

Beslutet att inrätta kommittén grundade sig på förslag från en utredning som regeringarna tillsatt efter det att Nordiska rådet på grundval av ett danskt regeringsförslag rekommenderat detta. I utredningens betänkande (*NU 1965: 4*) förutsattes en utbyggnad av samarbetet i fyra etapper. Etapp 1 omfattade inrättandet av samarbetskommittén med heltidsanställd sekreterare och en årsbudget på 200 000 svenska kronor. I etapp 2 skulle inrättas tio utväxlingsstipendier på helårsbasis för forskare i de nordiska länderna till en kostnad av 200 000 kronor. Etapp 3 skulle innebära att samarbetskommittén omvandlades till ett nordiskt forskningsråd och i etapp 4 skulle samarbetet bedrivas inom ramen för ett nordiskt institut. Den verksamhet som samarbetskommittén hittills bedrivit inrymmer inom etapp 1 och till del inom etapp 2. Beträffande anslagsramarna och tidpunkten för genomförandet av de två senare etapperna ansåg utredningen att det fick ankomma på samarbetskommittén att ta ställning.

Ett under vårsessionen 1973 i Nordiska rådet väckt medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt fredsforskningsinstitut hänvisar till handlingsprogrammet och aktualiserar en vidare utbyggnad av det nordiska samarbetet inom området.

Sammansättning

Kommittén består av upp till tre representanter från varje land utsedda av respektive lands undervisningsministerium. Suppleant kan ut-

ses. Medlemmarna företräder olika ämnesområden. Under 1973 har kommitténs sammansättning undergått vissa förändringar. Kommittén har under året haft följande medlemmar:

Danmark:

Universitetslektor Niels Amstrup, Århus (statskunskap)
 Professor Sven Henningsen, København (historia)
 Universitetslektor Per Magid, København (rättsvetenskap)

Finland:

Professor Pekka Ahtiala, Tammerfors (nationalekonomi)
 Minister Jan-Magnus Jansson, Helsingfors (statskunskap)
 Professor Juhani Paasivirta, Åbo (politisk historia)
 Fil. dr Ilkka Hakalehto, Helsingfors (historia), suppleant

Island:

Ambassadör Hans G. Andersen (folkrätt)

Norge:

Professor Fredrik Barth, Bergen (socialantropologi) t. o. m. 1973-11-09
 Professor Stein Rokkan, Bergen (jämförande politik)
 Professor John Sanness, Oslo (historia) t. o. m. 1973-11-09
 Docent Martin Sæter, Oslo (statskunskap) fr. o. m. 1973-11-09
 Førstemanuensis Jarle Simensen, Trondheim (historia) fr. o. m. 1973-11-09
 Forsker Asbjørn Eide, Oslo (internationell rätt) 1:e suppleant fr. o. m. 1973-11-09
 Forskningssjef Finn Sollie, Lysaker (statskunskap) 2:e suppleant fr. o. m. 1973-11-09.

Sverige:

Professor Hilding Eek, Stockholm (internationell rätt)
 Professor Ulf Himmelstrand, Uppsala (sociologi)
 Professor Birgitta Odén, Lund (historia)
 Universitetslektor Östen Johansson, Stockholm (nationalekonomi) suppleant.

Ordförande för 1973 har varit minister Jan-Magnus Jansson och vice ordförande professor Stein Rokkan. Till ny ordförande för 1974 har valts professor Stein Rokkan och till vice ordförande univ.lektor Niels Amstrup.

Personal

Fil. kand. Cecilia Molander har fungerat som kommitténs sekreterare 1.1.—30.6.1973 och därefter tjänstgjort som informationssekreterare. Från och med den 1.7.1973 har fil. kand. Carl-Einar Stålvant innehaft tjänst som kommitténs forskningssekreterare.

Ekonomi

Kommitténs anslag från de nordiska länderna har under 1973 upp-

gått till 335 000 svenska kronor. Enligt överenskommelse mellan regeringarna bidrar Danmark med 21,2 procent, Finland 13,5 procent, Island 1,5 procent, Norge 16,4 procent och Sverige med 47,5 procent av anslaget. Genom att tjänsten som forskningssekreterare varit obesatt under senare delen av 1972 har vissa medel från detta år kunnat överföras till 1973 års budget. Under innevarande år har ca 200 000 kronor beviljats i anslag, som fördelar sig på olika anslagsområden enligt nedanstående tabell:

Forskningsprojekt, projektförberedelse	47 300
Konferenser och seminarier i Norden	45 000
resor och stipendier	15 300
gästföreläsare	4 800
deltagande i konferenser och kongresser	33 800
publikationer, information	60 500

Verksamheten 1973

Nordiska samarbetskommittén har i sin helhet sammanträtt den 26 mars i Oslo och den 29 oktober i Stockholm. Arbetsutskottet har sammanträtt den 26 mars i Oslo och den 18 september i Helsingfors.

Samarbetskommitténs informationskrift över pågående forskning i Norden, Newsletter, International studies in the Nordic countries, har under året redigerats och utgivits i två nummer. Genom ökad efterfrågan från utomnordiska institutioner har upplagan höjts till cirka 800 exemplar.

Nedan redovisas kortfattat de viktigaste aktiviteter under 1973 till vilka Nordiska Samarbetskommittén beviljat anslag:

1. Forskningsprojekt

1.1. Matematisk analys av *multeralismeffekt och monetära faktorer i en regional flerstatlig preferensmodell för centraldirigerade national-ekonomier*. 8 000 kronor 1973—1974. Anslaget avser forskarupphälla i Sorbonne vid sektionens nationalekonomiska avdelning i Paris för Dr phil. Gunnar Amundsen, Norsk utenrikspolitisk institutt.

1.2. *De nordiska ländernas utrikesrepresentation, utrikeyhandel och sjöfart*. Abraham Hallenstvedt, Institutt for Samfunnsforskning, Oslo, 18 000 kronor (1971—1973) Projektet söker att kartlägga de nordiska samhällenas organisationsmässiga förbindelser med och förhållande till omvärlden. Härutöver syftar projektet till att framställa ett dataarkiv som kan utnyttjas av andra forskare inom ämnet (assistenthjälp och databehandling).

1.3. *Internationaliseringsprocessen*. 2 000 kronor, initieringsanslag 1972—1973 till Arbetsgruppen för freds- och konfliktforskning i Lund. (Lars Borgquist, Peter Enström, Kent Lindqvist). Beskrivning av internationaliseringsprocessen ur ett brett samhällsligt perspektiv. Intresset

är koncentrerat till icke-territoriella aktörer som multinationella företag och dessas sociala konsekvenser.

2. Seminarier och konferenser

2.1. *Konferens över nordisk forskning kring multinationella företag.* Oslo juni 1973, 8 722 kronor, cirka 25 deltagare från de nordiska länderna. Konferensen arrangerades av det internationella Fredsforskningsinstitutet i Oslo (TRIO) och av arbetsgruppen för freds- och konfliktforskning i Lund. Förutom en genomgång av presenterade forskningsrapporter och forskningsresultat diskuterades fredsforskningens roll i och bidrag till forskningen kring multinationella företag. En bibliografi över aktuell nordisk forskning inom området sammanställdes till konferensen och har sedan utgivits i en engelskspråkig version.

2.2. *Seminarium över nordiska integrationsproblem.* Oslo augusti 1973, 5 424 kronor, 12 nordiska deltagare. Seminariet granskade deltagarnas uppsatser över de nordiska ländernas och Nordens aktuella och framtida roll i den europeiska integrationsprocessen. Bidragen kommer att tryckas och utges på Saxon House Ltd, London under 1974.

2.3. *Konferens över "bevegelse av personer, informationer och idéer över gränserna i Europa,"* Oslo september 1973, 12 000 kronor. Anslaget avser en 3-månaders forskarlön för bearbetning av konferensens resultat. Konferenstemat anknyter till de under 1973 pågående europeiska öst-västförhandlingarna i Helsingfors, Genève och Wien. Arrangörer var Norsk utenrikspolitisk institutt i samarbete med Utrikespolitiska instituttet i Sverige och rapporten kan erhållas från Norsk utenrikspolitisk institutt.

2.4. *Kontaktkonferens Norsk utenrikspolitisk institutt — Utrikespolitiska instituttet, Stockholm,* Oslo 1—2 mars 1973. 1 600 kronor. Konferensen diskuterade möjligheterna till en utbyggnad av kontakterna mellan de två instituten inom forsknings- och informationssektorerna.

2.5. *Kontaktkonferens för forskningsprojektet "Spatial barriers to European Unity"* 3 700 kronor till nordiska deltagare. Konferensen arrangerades av forskarassistent Thomas Lundén, Kulturgeografiska institutionen i Stockholm och av professor Torsten Hägerstrand, Institutionen för ekonomisk geografi, Lund.

3. Resor och stipendier

3.1. *Juhani Hylli, Inst. för politisk historia, Åbo universitet* 2 729 kronor. Resor i Norden för insamling av material och kontakter med forskare i samband med projektet "Nordiska agrarparterier och internationella frågor mellan världskrigen".

3.2. *Leif Hinderson, Karlskoga.* 2 000 kronor. Deltagande i PRIO:s projekt "Strategies for LDC-corporation in the international economy".

3.3. *Katarina Brodin, Utrikespolitiska instituttet, Stockholm,* 1 200

kronor. Resor till Finland för diskussioner i samband med institutets projekt "Officiella utrikespolitiska doktriner". Forskningsresultaten finns redovisade i UI Forskningsrapporter 1971, 1972 och 1973.

3.4. *Timo Moberg, Institutet för politisk historia, Åbo universitet*, 1 900 kronor. Resa och uppehälle i Stockholm i samband med projektet "Helsingfors i Sveriges och Tysklands diplomatiska verksamhet mellan världskrigen".

3.5. *Timo Soikkanen, Institutet för politisk historia, Åbo universitet*, 1 115 kronor. Resa och uppehälle i Stockholm i samband med projekt om Tyskland, Sovjetunionen och Sverige i den utrikespolitiska pressdebatten i Finland 1938—1939.

4. Deltagande i utomnordiska konferenser

Samarbetskommittén har givit bidrag till hjälp åt resa och uppehälle för enskilda nordiska forskares deltagande i utomnordiska vetenskapliga konferenser. Anslag har bl. a. beviljats för deltagande i "workshops" arrangerade av European Consortium for political research, Mannheim april 1973 (4 personer), Multinational corporations and trade unions, Nijmegen (2 personer) och till IX World Congress of the International Political Science Association i Montreal, Canada (9 personer).

5. Publikationer

5.1. *Tidskriften Cooperation and Conflict*. Bidrag till utgivning för 1973, 30 000 kronor. Under året har härutöver specialnummer 3/4 1972 utkommit med artiklar över de fem nordiska ländernas aktuella säkerhetspolitik. Artiklarna finns också samlade i separat bokupplaga, "Five Roads to Nordic Security", Universitetsförlaget 1973.

5.2. *Tidskriften Bulletin of Peace Proposals*, Institutet för fredsforskning, Oslo. Bidrag till utgivning 15 000 kronor.

5.3. *Elovainio—Lehtinen: A bibliography on International relations. Literature published in Denmark, Finland, Norway and Sweden 1945—1960*. Bibliografen till vilken Samarbetskommittén tidigare beviljat anslag, har utgivits av Nordiska samarbetskommittén i samarbete med Utrikespolitiska institutet, Stockholm.

5.4. *Bibliografi avseende rysk-sovjetiska tidningsartiklar och publikationer över de nordiska ländernas politik sedan mitten av 1800-talet*. Bibliografen är utgiven av Institutet för politisk historia i Åbo. Samarbetskommittén har givit anslag till granskning och avslutning av redigeringsarbetet.

Berättelse

från Nordiska kommittén för konsumentfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Formella upplysningar

Styrelse

Enligt kommitténs stadgar består varje lands delegation av tre personer, utnämnda av resp. regeringar. En av dessa personer fungerar som den nationella delegationens ordförande och ingår i det arbetsutskott (ordförandemötet) som bl. a. har till uppgift att förbereda kommitté-sammanträden och leda kommitténs arbete mellan sammanträdena.

Kommittén hade den 1.1.1973 följande sammansättning:

Danmark

Forstander Elisabeth Reinstrup ordf.
Ekspeditionssekretær Karengete Arnskov
Kontorchef Helle Munch-Petersen

Finland

Avdelningschef Olavi Väyrynen ordf.
Fil. mag. Onerva Valorinta
Sekreterare Sirkka Räikkönen

Island

Cand. oecon. Björgvin Gundmundsson ordf.
Cand. jur. Ottar Yngvason
Cisli Gunnarsson M.A.

Norge

Direktør Bergliot Q. Werenskiold ordf.
Adm. leder Bjørn Gulbrandsen
Underdirektør Bjørn Vidar

Sverige

Generaldirektör Lars Ag ordf.
T.f. kansliråd Per Borg
Studierektor Thord Wallén

Under året har direktør Bergliot Q. Werenskiold avgått och i stället har ekspedisjonssjef Lars Oftedal Broch utsetts till ordförande för den norska delegationen.

Kommitténs ordförande har under 1973 varit forstander Elisabeth Reinstrup.

Till ordförande för åren 1974 och 1975 valdes på det 29:e kommittémötet generaldirektör Lars Ag.

Personal

Kommitténs sekretariat är sedan den 1.1.1973 placerat vid konsumentverket i Stockholm. Sekreterare är Lars-Ola Hansson.

Mötesverksamhet

Kommittén har under året hållit två möten:

det 28:e kommittémötet i Sverige den 9—11 april och
det 29:e kommittémötet i Danmark den 5—7 november.

Ordförandemötet har sammanträtt 4 gånger, nämligen

den 31 januari i Köpenhamn,
den 8 mars i Stockholm,
den 5 september i Köpenhamn och
den 27 november i Stockholm.

Dessutom har ett tiotal sammanträden ägt rum i de arbetsgrupper som behandlas närmare under B.

B. Verksamhetsberättelse

Kommitténs huvudsakliga arbete mellan kommittémötena bedrivs i arbetsgrupper och utskott. Verksamheten under det gångna året har koncentrerats till följande områden:

Konsumentundervisning

Vid lärarhögskolan i Malmö bedrivs sedan sommaren 1972 ett forskningsprojekt som syftar till att undersöka förutsättningarna för konsumentfostran på grundskolans mellanstadium i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt till att framställa läromedelsprototyper i konsumentfostran.

Projektet är avsett att pågå i tre år. Kostnaden har beräknats till totalt 810 000 sv. kr. Finansieringen har hittills skett genom nationella anslag från de fyra berörda länderna. Under 1973 har styrningsgruppen för harmoniseringsarbetet under Nordiska kulturministerrådet beviljat 50 000 sv. kr. för vissa arbeten som inte är inräknade i de egentliga projektkostnaderna.

Projektet har initierats av Nordiska kommittén för konsumentfrågor och kommitténs undervisningsutskott ansvarar för kontakterna mellan forskargrupper och berörda konsumentorgan och skolmyndigheter.

Under året har utskottets verksamhet i huvudsak omfattat tolkning och formulering av mål för konsumentundervisningen i grundskolan. Bl. a. hölls i maj 1973 vid lärarhögskolan i Malmö en konferens, där vis-

sa riktlinjer för projektets fortsättning drogs upp. En rapport om konferensens genomförande, resultat och uppföljning har tryckts i Nordisk udredningsserie, (NU 1973: 8).

Tjänstekonsumtion

En arbetsgrupp inom kommittén har undersökt konsumenternas ställning på tjänsteområdet samt vilka konsumentpolitiska åtgärder som kan vidtas på detta område. Arbetsgruppen har under 1973 i stort sett slutfört sin uppgift. Gruppens rapport bearbetas av kommitténs sekretariat och kommer inom kort att publiceras i Nordisk udredningsserie.

Köplagarna i de nordiska länderna

För att från konsumentsynpunkt följa arbetet med revidering av de nordiska köplagarna finns under kommittén den s. k. "köplagsgruppen".

Varuundersökningar

I nära anslutning till kommittén verkar det s. k. Nordiska chefsmötet, vars medlemmar är cheferna för de konsumentorgan i de nordiska länderna som arbetar med varuundersökningar. Chefsmötet har ett eget sekretariat med en heltidsanställd sekreterare.

Verksamheten har hittills huvudsakligen omfattat metodutveckling och försök till samordning av den metodik som finns utvecklad i medlemsländerna. Ett visst samarbete har inletts med INSTA, som är det nordiska samarbetsorganet på standardiseringsområdet.

Konsumentsamarbetets organisation

Kommitténs ordförandemöte har, med hjälp av sekretariatet utarbetat ett förslag till organisation av det nordiska samarbetet på konsumentområdet. Kommittén har överlämnat förslaget till Nordiska ministerrådet.

C. Ekonomi

Kommittén

Kommittén finansieras till 100 % genom statsanslag. Finansieringsfördelningen har t. o. m. 1973 varit 1/5 vardera för Danmark, Finland och Norge samt 2/5 för Sverige. På det 29:e kommittémötet beslöts att fördelningen fr. o. m. 1974 skall vara 22 % för Danmark, 16 % för Finland, 1 % för Island, 16 % för Norge samt 45 % för Sverige.

Kommitténs budget har för åren 1972 och 1973 omfattat ca 110 000 sv. kr. För 1973 fördelade sig dessa på följande sätt:

Drift av sekretariatet	94 000 sv. kr.
Arbetsgrupperna	16 000 sv. kr.
Summa 1973	110 000 sv. kr.

På det 29:e kommittémötet godkändes följande budgetförslag för 1974:

Drift av sekretariatet	110 000 sv. kr.
Arbetsgrupperna	15 000 sv. kr.
Summa 1974	125 000 sv. kr.

Chefsmötet

Även Nordiska chefsmötet finansieras till 100 % genom statsanslag. Danmark, Norge och Sverige bidrar årligen (åren 1973 och 1974) med 55 000 n. kr., Finland med 47 000 n. kr. 1973 fördelar sig budgeten på följande sätt:

Drift av sekretariatet	145 600 n. kr.
Samarbetsprojekt	108 315 n. kr.
Summa 1973	253 915 n. kr.

D. Framtidsplaner

Det tidigare nämnda forskningsprojektet rörande *konsumentundervisning* i grundskolan är avsett att pågå t. o. m. juni månad 1975.

Arbetet med rapporten om *tjänstekonsumtion* beräknas vara avslutat i början av 1974.

Köplagsgruppens verksamhet avses fortsätta tills arbetet med revideringen av de nordiska köplagarna är avslutat i de berörda länderna.

Försöksverksamheten med *Nordiska chefsmötet* är avsedd att pågå t. o. m. första halvåret 1975.

Ett område som kommer att aktualiseras under 1974 är *producentpåverkan och produktkontroll*. Kommitténs sekretariat skall bl. a. göra en sammanställning av exempel på farliga, onyttiga och miljöolämpliga produkter.

Under 1974 kommer troligen en betydande del av verksamheten att gälla *organisatoriska frågor*.

Kommittén har föreslagit att ett konsumentsamarbete etableras inom ramen för Nordiska ministerrådets verksamhet. Om förslaget realiserats kommer vissa organisatoriska förändringar att bli aktuella. Förslaget innehåller också en ny intern organisation av kommittén. Bl. a. föreslås att ett antal permanenta utskott för speciella områden inom det konsumentpolitiska verksamhetsfältet upprättas. Ett genomförande av förslaget innebär en starkare politisk förankring för kommittén.

Den 12 december 1973

Nordiska kommittén för konsumentfrågor

Elisabeth Reinstrup
Ordförande

Lars-Ola Hansson
Sekreterare

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk komite for konsumentspørsmål

Utvalget har tatt til etterretning komiteens opplysninger om det pågående forskningsprosjekt vedrørende konsumentundervisning, den avsluttede undersøkelse vedrørende tjenestekonsum, oppfølgingen av arbeidet med revidering av de nordiske kjøpslover og det pågående arbeid med vareundersøkelser.

Utvalget har med tilfredshet notert seg at arbeidet med en undersøkelse av produsentpåvirkning og produktkontroll vil bli tatt opp i inneværende år.

Med hensyn til komiteens forslag til omorganisering av det nordiske samarbeid på konsumentområdet viser utvalget til sin betenkning vedrørende medlemsforslag A 380/e.

Utvalget innstiller,

at Nordisk Råd tar beretningen fra Nordisk komite for konsumentspørsmål til etterretning.

Stockholm, den 18. februar 1974.

Ele Alenius (Skdl)

Johannes Antonsson (cp)

Ragnar Christiansen (A)

Knud Enggaard (V)

Arne Geijer (s)

Anker Jørgensen (S)

Lars Korvald (Kr. F.)

Eric Krönmark (m)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Matthias A. Mathiesen (Sj)

Odvar Nordli (A)

Sture Palm (s)

Formann

Rolf Sellgren (fp)

Jón Skaftason (F.)

Erland Steenberg (Sp)

Ib Stetter (KF)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Olavi Tupamäki (Skyp)

Kåre Willoch (H)

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Berättelse

från Nordisk federation för medicinsk undervisning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för 1971—1973

Under de senaste åren har intresset för nationella organisationer, engagerade i medicinsk utbildningsproblematik tilltagit. Medan tidigare den engelska Association for Study of Medical Education (ASME) praktiskt taget var en av de få nationella organisationer, som sysslade med medicinsk undervisningsproblematik, har under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet sådana organisationer bildats i ett flertal europeiska länder. Organisationerna har ofta olika former av sammansättning. I vissa fall ingår medicinska utbildningsanstalter som korporativa medlemmar och därutöver finns också individuellt medlemskap för intresserade administratörer, lärare, studenter och andra. Ett viktigt skäl härför, som anförs i vissa länder, är att en förening för medicinsk undervisning måste vara oavhängig av de officiella myndigheterna och fritt kunna stimulera till debatt, kritik, experiment eller driva pedagogisk forskning inom området. Den Nordiska federationen för medicinsk undervisning skiljer sig i två avseenden från de övriga nu existerande total organisationer. För det första är det den enda organisationen som omfattar flera länder. Federationens internordiska karaktär torde dock inte påverka dess arbetsformer så, att dessa väsentligt skiljer sig från verksamheten inom andra nationella föreningar i Europa. Den väsentliga skillnaden är, att den nordiska federationen är en sammanslutning av myndigheter och officiella organisationer, och att individuella medlemmar saknas. Detta ger federationen en stark ställning, därför att naturliga kontakter till de för utbildningen ansvariga myndigheterna finns. Samtidigt innebär konstruktionen att federationen i sitt agerande måste ta hänsyn till sina medlemsorganisationers intressen och därför inte kan agera lika fritt som om organisationen hade utgjort en sammanslutning av enskilda individer.

Man har i Europa uppmärksammat, att de nationella föreningarna blivit allt aktivare med åren. Den nyligen bildade Association for Medical Education in Europe, som utgör en sammanslutning av såväl existerande nationella föreningar som också av individer, kan ses som ett uttryck för att man på många håll fått upp ögonen för behovet att samordna erfarenheter inom den medicinska utbildningens område. Även WHO har observerat, att de nationella organisationerna har blivit ak-

tiva. I en rapport från ett seminarium i Krakow 1971 betitlad "Communication in Medical Education" tas de nationella föreningarna upp som en viktig grupp, när det gäller engagemang i den medicinska utbildningen. Man konstaterar där: National associations for Medical Education, bereft of any executive authority, are essential in any country which has been engaged in medical education for a long time. Man betonar vikten av att lärare får mötas för att utbyta idéer. Även nationella institutioner kan bli autonoma och isolerade. WHO-rapporten konkluderar slutligen: In many countries, a national association is a prerequisite to making an effective contribution to international activities in medical education and to deriving the maximal benefit from them.

Arbetsformer

Under de sista fem åren har federationen vidmakthållit en kontinuerlig aktivitet för att främja den medicinska undervisningen i Norden. Den stadga som federationens generalförsamling antog 1966 är hållen i relativt allmänna ordalag, och har under de sju gångna åren ändrats i mycket liten omfattning. Studentrepresentationen i styrelsen har utökats och vissa smärre procedurfrågor har rationaliserats. För övrigt har det praktiska arbetet visat att stadgan väl har angivit federationens mål och arbetsmetoder.

Sedan tillkomsten av federationen 1966 har en rad symposier, seminarier och kurser med mycket skiftande innehåll anordnats. De lokala organisationskommittéerna och förläggningen av mötena har alternerat mellan de nordiska länderna. Att ett något större antal symposier förlagts till Sverige sammanhänger med det faktum, att generalsekretariatet varit förlagt där under fem år, och att det därför varit praktiskt och ekonomiskt att utgå ifrån de lokala resurserna.

Federationens styrelse har funnit det väsentligt att symposierna läggs upp på så sätt, att det inte blir ett självändamål. Under senare år har därför i ökande omfattning temata valts, som bearbetats i förväg av lokala grupper. I förväg utsänd dokumentation har inbesparat onödiga katedrala presentationer vid mötena och mera tid har kunnat avsättas för effektivt grupparbete. Handfasta, konkreta råd har sammanställts för grupparbete med nordiska deltagare. Gruppdeltagarna har informerats om tekniska, praktiska och språkmässiga problem som uppstår vid denna form av samarbete. Trots att skandinaverna förstår varandras språk något så när, är det en realitet att vissa mötesdeltagare har stora språksvårigheter. Speciellt gäller detta för danskar och finnar.

Varje symposium har avslutats med en enkät, som har bearbetats av generalsekretariatet, utsänts till organisationskommittén för kommentar och vidare ingående diskuterats på styrelsesammanträde. Enkätsvaren har ofta givit praktiska råd för arbetets fortsatta bedrivande, och har i vissa fall även givit uppslag till nya symposietemata.

De hittills anordnade mötena i federationens regi framgår av denna lista:

Namn	Plats	Land	År
Etablering av nya medicinska fakulteter	Odense	Danmark	1968
Use of Audiovisual Resources in Medical Education	Stockholm	Sverige	1968
Den kliniska farmakologins ställning i undervisning och sjukvård	Stockholm	Sverige	1969
Administration av de medicinska fakulteterna	Åbo	Finland	1969
Workshop on evaluation of learning	Uppsala	Sverige	1969
Det 3:e nordiska medicinska undervisningsmötet, lärarutbildning	Stockholm	Sverige	1969
Genetik i medicinstudierna	Århus	Danmark	1970
4th Geigy Conference on Medical Education	Århus	Danmark	1970
Utdannelse i almenpraksis	Oslo	Norge	1970
Målsättningsfrågor inom läkarutbildningen	Helsingfors	Finland	1970
Lægeutdannelse til U-landstjenste	Århus	Danmark	1970
Sociologi i läkarutbildningen	Stockholm	Sverige	1971
Open house — AV-teknologi	Stockholm	Sverige	1971
Kurs i AV-teknik	Århus	Danmark	1971
Det 4:e nordiska medicinska undervisningsmötet, Selektionsproblemer i medisinerutdannelsen	Oslo	Norge	1971
Presentation av Tromsøfakulteten	Göteborg	Sverige	1971
Preklinikens ställning i läkarutbildningen	Kungälv	Sverige	1971
De tre första åren i läkarutbildningen	Stockholm	Sverige	1972
Psykiatrins målsättning, innehåll samt undervisningsmetodik	Kungsbacka	Sverige	1972
Integration in Medical Education	Tromsø	Norge	1972
Illustrationsteknik i den medicinska undervisningen	Stockholm	Sverige	1972
Informationsbehandling i läkarutbildningen	Stockholm	Sverige	1972
Ernæringens plass i den medicinske undervisning	Oslo	Norge	1972
Kunskapsprov under svensk allmäntjänstgöring (AT)-erfarenheter och framtida planer	Stockholm	Sverige	1973
Evaluation of educational achievements in medicine	Kuopio	Finland	1973

För 1974 förberedes följande program:

Namn	Plats	Land
Barnpsykiatrins undervisningsformer	?	Sverige
Klinisk immunologi i läkarutbildningen	Århus	Danmark
Arbetsmedicin och arbetsmedicinsk forskning	Århus	Danmark
Sjukvård och utbildning på Island	Reykjavík	Island
Postgraduateutbildningens undervisningsformer	Åbo	Finland
Lärarkarriär för läkare	?	Sverige

Annan verksamhet

Federationens sekretariat har under åren etablerat kontakt med en rad organisationer inom Norden och även andra länder. Härigenom har ett stort material influerat rörande aktuella medicinska pedagogiska projekt, utbildningsmöjligheter, aktuell litteratur, AV-tekniska hjälpmedel, cirkulerande gästföreläsare, möten och seminarier. Denna information har sedan 1969 regelbundet samlats i ett informationsblad "Federationen informerar", som utgivits av generalsekretariatet kvartalsvis. Sekretariatet har även kunnat förse nordiska lärare, administratörer och studenter med konkreta råd beträffande utländska institutioner och andra kontakter och även på annat sätt förmedla information genom direkt korrespondens eller per telefon. En rad utländska studiebesökare har via generalsekretariatet informerats om medicinsk undervisning i Norden.

Ekonomi

Federationen har t. o. m. 1973 finansierats genom anslag direkt ifrån de fem nordiska statsbudgeterna. Bidragen för 1973 framgår av nedanstående sammanställning:

Land	Bidrag i danska kronor
Danmark	30 912: 95
Finland	30 902: 75
Island	4 084: 07
Norge	30 160: 80
Sverige	58 356: 15
Totalt	154 416: 72

Under 1974 kommer federationen att få sina medel genom Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, som är förlagt till Köpenhamn och har till uppgift att koordinera nordiska projekt inom kultur- och utbildningsliv. För 1974 har ett belopp om 155 600 danska kronor avsatts.

Framtida aktiviteter

Federationen har i petita till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete presenterat en sammanställning av en rad projekt inom den medicinska utbildningens område i Norden. Från lärare, administratörer och studenter har upprepade önskemål framförts att federationen skulle engagera sig mera direkt i utbildningsproblematiken i Norden genom att bl. a. anordna fasta AV-tekniska och pedagogiska kurser eller att skapa modellkurser i vissa specialiteter, som skulle tjäna som hjälp för den fortsatta planeringen av den systematiska vidareutbildning, som man för närvarande planerar i alla nordiska länder.

Medelstillskottet för 1974 ger dock ej ekonomiska förutsättningar för en sådan verksamhet. Federationen har begränsade möjligheter att engagera sig i utredningsprojekt, som sträcker sig för långt fram i tiden. Sannolikt måste federationen även fortsättningsvis räkna med att kanalisera en stor del av sin aktivitet genom avslutade symposier, seminarier, kurser.

Internationellt samarbete

I federationens stadgar anges, att federationen har att följa utvecklingen inom den medicinska utbildningens område även utanför Norden. Federationen har fullföljt denna uppgift på flera sätt. Dels har den varit representerad vid flera internationella möten, dels har federationens sekretariat en fortlöpande kontakt med de många nationella föreningar för den medicinska undervisningens främjande, som finns i en rad europeiska länder. Federationens sekretariat mottar kontinuerligt informationsblad, kursprogram och litteraturförteckningar. Dessa kanaliseras sedan via informationsbladet och på annat sätt till intresserade. 1972 bildades efter några års förberedelsearbete Association for Medical Education in Europe. Den nordiska federationen har spelat en väsentlig roll vid tillkomsten av denna organisation och varit representerad i det förberedande organisationsarbetet.

Federationen är vidare genom AMEE involverad i ytterligare en internationell organisation, World Federation for Medical Education, som bildades 1972 i Köpenhamn. Denna organisation, som utgör en sammanslutning av andra organisationer, kan få betydelse när det gäller att ge lärare, administratörer och studenter i Norden utomeuropeiska impulser inom det medicinska undervisningsområdet. Inte bara i USA pågår intensivt utvecklingsarbete inom den medicinska undervisningens område. Även inom andra kontinenter bedrivs nu i ökad omfattning pedagogiska experiment och undersökningar i syfte att förbättra den medicinska utbildningens kvalitet.

Kommunikation

Vid federationens generalförsamling 1969 påtalades, att federationens möjligheter att göra sig hörd var små. Två lösningar på detta problem anvisades: Man föreslog att tidskriften "Nordisk medicin", som fungerat som en vetenskaplig tidskrift innehållande vetenskapliga artiklar från skiftande institutioner i stället skulle utnyttjas som en nordisk medicinsk debatttidskrift. Vidare efterlyste man också ett litet informationsblad. Detta (Federationen informerar) utgavs omedelbart efter generalförsamlingen 1969 och har sedan dess utkommit kvartalsvis. Nordisk medicin utges sedan 1972 månatligen som en nordisk debatt-tidskrift, som sysselsätter sig med områden rörande sjukvård, undervisning och forskning. Nordisk federation är representerad i tidskriftens redaktionskommitté. En stor mängd av det material om den medicinska undervisningen, som tidskriften publicerat, har tillkommit på initiativ av federationen.

Berättelse

om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi, 1972

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Medlemskab/møder

Medlemmer ved årets udgang var følgende:

Danmark:

professor, dr. N. Jerlov (formand)

Finland:

professor, dr. H. Simojoki

Norge:

professor, dr. H. Mosby

Sverige:

professor, dr. B. Kullenberg

Adjung. medlemmer:

Finland:

professor, dr. I. Hela

Norge:

professor, dr. O. H. Sælen

Sekretariatet blev pr. 1. januar flyttet fra Bergen til København.

Kollegiet holdt møde den 4. februar 1972 i København. Til stede var professorerne Jerlov, Simojoki, Mosby, Kullenberg og Hela. Desuden var sekretær, frk. Karen Sofie Olsen, Bergen med på mødet i forbindelse med flytningen af sekretariatet. De forskellige poster på budgettet blev drøftet. Der var enighed om at efterkomme docent Gades ansøgning om støtte til et symposium om estuarine transportprocesser med d. kr. 30 000. Lektor Kullenberg gjorde rede for planlægningen af fællesprojektet partikel/vertikaludveksling/bundstrøm. En faststående mast skulle rejses i Kattegat, og på denne skulle forskellige selvregistrerende måleinstrumenter fastgøres. Hermed ville man kunne bestemme vandtransporten gennem sund og bæltter til og fra Østersøen. Mast og nødvendig afmærkning skønnedes at ville koste d. kr. 100 000. Det blev besluttet, at projektet skulle sættes i gang.

Statutter

På foranledning af Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde har Kollegiet udarbejdet statutter, som er tilsendt sekretariatet. Et eksemplar af statutterne er tilsendt Kollegiets medlemmer.

Symposier

I tiden 18—21. september afholdt Kollegiet med docent H. Gade fra Geofysisk Institutt i Bergen som convener et symposium i Voss om Transportprocesser i Fjorder og Estuarier. Der var i alt 54 deltagere. Heraf fik 29 støtte fra Kollegiet, nemlig: 6 fra Danmark, 1 fra Island, 17 fra Norge og 5 fra Sverige. Endvidere kom 2 gæsteforelæsere fra U.S.A. ligeledes med støtte fra Kollegiet. I øvrigt blev der forelæst af videnskabsmænd fra samtlige deltagende lande.

Herudover blev givet rejsetilskud til nordiske deltagere i følgende symposier:

København: Optical Aspects of Oceanography. Internationalt symposium arrangeret på foranledning av IAPSO. Convener prof. N. Jerlov. 1 norsk og 1 svensk deltager fik støtte fra Kollegiet.

Århus: The physical processes responsible for the dispersal of pollutant in the sea with special reference to the nearshore zone. Internationalt symposium arrangeret af ICES. Convener lektor Gunnar Kullenberg. Rejsetilskud til 7 deltagere, Finland 1, Norge 3, Danmark 3.

Voss: Nordisk seminar om bølgeteori arrangeret af Matematisk Institut, afdeling for mekanik ved Oslo Universitet. Støtte til 5 danske og 3 norske deltagere.

Bornö: Nordisk symposium om Oceanisk Turbulens arrangeret af prof. P. Welander. Støtte til 1 norsk og 1 dansk deltager.

Udveksling

Kollegiet har bevilget rejseudgifter til følgende: Fil. lic. Sen Gupta, Göteborg, rejse til Bergen for efter indbydelse at holde forelæsning på Geofysisk Institutt i januar. Docent Gade og amanuensis Kvinge, Bergen, besøgte i februar København for sammen med de danske deltagere at planlægge sommerens togter. Assistenterne J. Rodhe og H. Westerberg samt forskningsingeniør O. Petré, Göteborg, deltog i februar i et togt med "Helland-Hansen". I juni deltog en studerende ved Oslo Universitet, H. Loeng, ligeledes i et togt med "Helland-Hansen". Prof. Welander, Göteborg, aflagde besøg i København for at diskutere fælles forskningsprojekter i Østersøen og Nordsøen samt muligheden for at organisere en serie seminarer. I december var amanuenserne Kvinge og Bøyum fra Bergen i København med henblik på planlægning af næste års togter i forbindelse med de igangværende projekter.

Projekter

Vertikal-Partikel-Bundstrøm. I april levereredes den mast, som skulle rejses i Kattegat. I perioden 18. april—4. maj udførtes operationen med "Helland-Hansen", og masten blev rejst på 24 m dybde på position 56°36'N 12°05'O. Fra masten, som stod i 4 dage, udførtes observationer af strøm-, temperatur- og saltholdighedsprofiler. En vandstands-måler samt en filmregistrerende 24-kanal propel strømmåler var påmonteret. Måleresultaterne er under udarbejdelse, navnlig strømprofilerne forekommer interessante. Der blev i samme periode foretaget strømmålinger fra forankret bøjje, ligeledes udførtes rodamineksperimenter. Hensigten med dette eksperiment var først og fremmest at få et erfaringsgrundlag for, hvordan masten bedst kunne rejses, samt at finde frem til en teknik for montering af instrumenter. Dette lykkedes og erfaringen viser, at masten kan rejses med "Helland-Hansen" uden bistand fra anden side.

Før ekspeditionen i 1973, hvor det er hensigten, at masten skal stå fra maj til september, er visse dele af masten blevet modificeret, bl. a. er platformen blevet tilpasset en rejsningsteknik, som er fundet mest praktisk. Masten har vist sig at være ideel for detaljstudier af strøm-, temperatur- og saltholdighedsfordelingen i interne bølger. Endvidere gives der mulighed for at udføre rodamineksperimenter med kontinuerlig kilde, dels ved bunden, dels i springlaget.

Kyststrømmen. Planer vedrørende dette projekt er tilrettelagt, så projektet kan sættes i gang i 1973.

Publikationer

Geofysisk Institutt i Bergen har udsendt en rapport med tilknytning til Middelhavsekspeditionen i 1971, nemlig: 'Preliminary Studies of Vertical Shear' by Thomas Rossby.

Institut f. fysisk oceanografi, København, har udsendt 'A Comparison between observed and computed Light Scattering Functions — II' by Gunnar Kullenberg og Niels Berg Olsen, ligeledes med resultater fra Middelhavsekspeditionen.

Stipendiater

Følgende stipendiater har været tilknyttet Kollegiet i 1972: mag. scient. Niels Højerslev, sudd. scient. Niels Berg Olsen og stud. scient. M. Brown, Danmark, stud. Markku Autio, Finland, cand. mag. Nils P. Fjeldstad, Norge, samt fil. mag. Johan Rodhe og fil. lic. Bert Rudels, Sverige.

M. Brown, København. Stipendiat fra 1. dec. 1972. Brown arbejder med kemisk oceanografi og har, siden han i juni måned kom til instituttet, forberedt sig til studier af organiske stoffer i havet for evt. at opnå licentiateksamen ved Københavns Universitet. Som en forberedelse

til den planlagte ekspedition i Østersøen med "Helland-Hansen" i maj 1973 har han besøgt Dr. Ehrhardt, der beskæftiger sig med kemisk oceanografi ved Kiel Universitet.

Niels Højerslev, København. Stipendiat fra 1. jan. 1969 til 30. nov. 1972. Højerslev har i første halvdel af året afsluttet en undersøgelse af lysfeltet i havet på store dybder. Resultatet heraf: 'A theoretical proof of the existence of a constant vertical radiane attenuation coefficient in a horizontally stratified ocean' er udgivet som Rep. No. 20 fra Inst. f. fysisk oceanografi. Endvidere har han i foråret deltaget i 2 ekspeditioner med "Helland-Hansen" til Hardangerfjorden. De opnåede data fra disse ekspeditioner samt fra Middelhavsekspeditionen i 1971 har han færdigbehandlet i Rep. No. 21, 'Inherent and Apparent Optical Properties of the Western Mediterranean and the Hardanger-Fjord'. Rapporten er i tryk og vil udkomme i 1973. Højerslev deltog i 1972 i 3 symposier, nemlig "Optical Aspects of Oceanography", København. "The physical processes responsible for the dispersal of pollutant in the sea with special reference to the nearshore zone", Århus, og "Transportprocesser i fjorder og estuarier", Voss. Han blev i efteråret immatrikuleret som licentiatstuderende ved Københavns Universitet. Fra 1. december fik han et kandidat-stipendium ved dette universitet.

Niels Berg Olsen, København. Stipendiat halvtid fra 1. sept. 1970 til 31. dec. 1971, herefter heltid til 31. dec. 1972. Berg Olsen deltog i foråret sammen med lektor Kullenberg i en ekspedition med "Meteor" arrangeret af Institut für Meereskunde ved Kiel Universitet. Ekspeditionen gik til Atlanterhavet ud for Afrikas kyst, hvor der bl. a. blev foretaget målinger i et upwellingsområde. Med instrumenter fra inst. f. fysisk oceanografi, København, målttes lysquanta, farve, transmission og spredning. Endvidere foretog man observationer af salt og temperatur. Berg Olsen har bearbejdet en del af de opnåede data. Resultaterne indgik i hans specialopgave til hovedfagseksamen i fysisk oceanografi, som han bestod i januar 1973. Han har endvidere været medforfatter til Kullenbergs Report No. 19, nævnt under "Publikationer" Han deltog i 2 symposier, nemlig 'Optical Aspects of Oceanography' i København og 'Transportprocesser i fjorder og estuarier' i Voss. Berg Olsen er fratrådt som stipendiat den 31. dec., idet han skal aftjene sin værnepligt.

Markku Autio, Helsingfors, stipendiat fra 1. juli 1972. Autio har arbejdet på Havsforskningsinstituttet i Helsingfors hos prof. Hela og P. Mälkki. Hans hovedopgave har været at udvikle programmer til behandling af strømmålingsdata. Ved årets udgang var datamateriale for 2 måneders kontinuerlige registreringer i fire vertikaler færdigbehandlet. På grundlag af endelige differens-beregninger for dynamiske ligninger er en middel kinetisk energibalance opnået. Da de loka-

le variationer i den omhandlede region i høj grad påvirker de enkelte variabler i ligningerne vil et tilsvarende arbejde blive udført også ved hjælp af smoothed data. Autio fortsætter med udvikling af data for yderligere en periode på 2 måneder. Desuden har han deltaget i arbejdet med vandstandsdata samt hydrografisk materiale indsamlet af finske forskningsbåde på faste stationer, et arbejde han også har været med til at forberede. Desuden foretager han studier, der kan gøre ham bekendt med den oceanografiske forskning, som foregår ikke blot i Finland, men også i andre lande med tilknytning til Østersøen.

Nils P. Fjeldstad, Bergen. Stipendiat halvtid fra 11. aug. 1970, heltid fra 1. sep. 72. Fjeldstad har arbejdet med strømmålingsdata fra Sognefjorden for at klarlægge drivmekanismerne ved den estuarine cirkulation i denne fjord. Fra 1. sept. har han arbejdet med lange strømmålingsserier fra Barentshavet for at finde frem til en metode, som kan benyttes til at skille halvdagligt tidevand og inertisvingninger i et område, hvor disse to har omtrent samme periode.

Johan Rodhe, Göteborg. Stipendiat fra 1. juli 1972. Rodhe har fortsat tidligere påbegyndte studier af strømme, sedimenttransport og -akkumulation i grænseområdet mellem Skagerak og Kattegat. Undersøgelserne gennemføres sammen med FK Joel Hammer, Geologiska Institutionen, Göteborgs universitet. Desuden fortsætter Rodhe med teoretiske studier til opnåelse af filosofie licentiatexamen. Han har deltaget i 3 ekspeditioner med Fiskeristyrelsens forskningsskibe, nemlig

29—31. aug. med "Skagerak": Strømmålinger og ophentning af vandprøver i Skagerak—Kattegat.

2—3. okt. med "Thetis": Strømmålinger, ophentning af vandprøver, lysmåling samt måling af suspenderet materiale i Skagerrak—Kattegat.

12—15. dec. med "Skagerak": Strømmålinger, ophentning af vandprøver samt lysmålinger i Skagerrak—Kattegat. På sidstnævnte ekspedition var vejret meget hårdt, hvorfor udbyttet blev beskedent.

Rodhe holdt i oktober en forelæsning ved Svenska Havsforskningsförningens årsmøde i Lerum om 'Sedimentakkumulation i gränsområdet mellan Skagerrak och Kattegat'.

Bert Rudels, Göteborg. Stipendiat fra 1. sept. 1971. Rudels har arbejdet ved Geofysisk Institutt i Bergen, hvor han har studeret Double-diffusive convection, specielt med tilfældet, hvor den hurtigst diffunderende komponent er destabiliserende. Han er hovedsageligt interesseret i forholdene i forbindelse med et tæthedslag og den betydning, de molekylære processer har der. Rudels deltog i juni måned i Seminar for bølgeteori i Voss.

BILAGA

Regnskabsoversigt for 1972

NKFO

Beholdning pr. 1. januar 1972		d. kr.
(Incl. restbeløb fra Middelhavseksp. kr. 2073,25)		260 458,74
Danmarks bidrag	60 400,—	
Finlands bidrag	75 610,—	
Norges bidrag	72 212,70	
Sveriges bidrag	128 453,60	336 676,30
Renter tilskrevet pr. 30/12-1972		12 727,25
	Til disposition	d. kr. 609 862,29
<i>Udgifter</i>		
Kollegiet administration	8 473,19	
Udveksling	16 097,07	
Symposier	45 429,74	
Stipendiater	246 757,15	
Projekter:		
Vertikal-Partikel-Bundstrøm	104 206,16	
Kyststrøm	1 726,85	
Reparation af instrumenter beskadiget på Middelhavsekspeditionen	1 162,48	423 852,64
Beholdning pr. 30. december 1972		d. kr. 186 009,65

Regnskabet er revideret og godkendt af Økonomi- og Budgetministeriet, 2. Revisionsdepartement, ved møde på Inst. f. Fysisk Oceanografi den 21. maj 1972.

Berättelse

om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi, 1973

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Medlemskab/møder

Medlemmer i 1973 er følgende:

Danmark: professor, dr. N. Jerlov (formand)

Finland: professor, dr. E. Palosuo

Norge: professor, dr. H. Mosby

Sverige: professor, dr. B. Kullenberg

adjung. medlemmer

Finland: professor, dr. Ilmo Hela

Norge: professor, dr. O. H. Sælen

Sverige: professor, dr. P. Welander

Kollegiet har afholdt 2 møder. Det 1. blev afholdt den 13. feb. i Göteborg på oceanografiska institutionen ved Göteborg universitet, og det 2. blev afholdt den 28. august i Helsingfors, hvor universitetet var vært.

På det første møde blev bl. a. kollegiets statutter drøftet og nogle ændringer i de 3 første paragraffer blev vedtaget og meddelt Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Endvidere drøftede man eksamenskravene ved de forskellige universiteter. Der blev udtrykt ønske om, at kravene i de nordiske lande blev ensartede, idet målet måtte være en lærdom af samme kvalitet. Man vedtog at udveksle eksamensopgaver.

Med hensyn til udvælgelse af nordiske stipendiater blev det anført, at ikke kun eksamener, men også ansøgenes evner som forskere måtte tages i betragtning.

Forestående projekter blev drøftet og planer om ny lagt frem. Muligheden for et fællesnordisk forskningsskib, som kunne være til disposition for Nordisk kollegium blev diskuteret. Man var enige om at intensivere samarbejdet om udvikling af instrumenter.

På det andet møde drøftede man budgetter for de kommende år. "Helland-Hansen" kunne ikke længere stilles vederlagsfrit til rådighed for kollegiet, hvilket medfører væsentlige udgifter til leje af forskningsskib.

Forskningsprogrammet blev drøftet. Der var enighed om at fortsætte Mast-projektet, idet de præliminære resultater af målingerne var meget

interessante. Også Kyststrømprojektet skulle fortsætte i de kommende år. I øvrigt blev det gjort gældende, at et øget samarbejde med andre grene inden for marine videnskaber kunne være givende, og derfor måtte søges fremmet. Man kunne i denne forbindelse arrangere symposier og små konferencer med indbudte specialister. Her kunne skabes et forum for diskussioner mellem repræsentanter for forskellige grene af den marine forskning med udveksling af meninger og erfaringer.

Med hensyn til studenterne ville det være gavnligt, om de tilegnede sig en bred basisviden i alle grænsefag som fysik, kemi, marine geologi og biologi. Dette kunne delvis opnås ved, at de forskellige nordiske institutter tilrettelagde kurser inden for deres specialer, med deltagere fra andre nordiske lande. Derved kunne vanskeligheder ved ændring af studieplaner undgås.

Udveksling

Avdelingschef A. Voipio fra Helsingfors har aflagt besøg på Institut for fysisk oceanografi ved Københavns universitet for at drøfte fælles undersøgelser i den sydlige Østersø. Professor B. Kullenberg fra Göteborg har ligeledes besøgt København, hvor han afholdt 3 gæsteforelæsningsforedrag om tidevands-potentialet, hovedsageligt beregnet for speciale-studerende. Fra oceanografiska institutionen i Göteborg deltog 2 hovedfagsstuderende i juni i en ekspedition med "Helland-Hansen". Tidligere nordisk stipendiat Bert Rudels fik støtte til at rejse til Bergen for at deltage i en ekspedition med "Helland-Hansen" i forbindelse med det internationale "Overflowprojekt". Lektor Kullenberg deltog i mødet i Helsingfors.

På et møde i Bergen den 25. og 26. oktober samledes et antal forskere fra universiteterne i Bergen, Göteborg, København og Oslo. Forskerne, der alle samarbejder om projekter igangsat af kollegiet, fastlagde ved denne lejlighed rammerne for de forskellige institutters deltagelse i langtidsprojekter, således at nationale projekter kunne indgå og danne en helhed. På denne måde kunne der opnås større udbytte af såvel nordiske som nationale midler.

Jouko Launiainen fra Helsingfors har besøgt København for at redegøre for sine erfaringer med en observationsmast, der var opstillet i finsk kystfarvand.

Flere forskere fra Danmark, Norge og Sverige har deltaget i forårets og sommerens togter med "Helland-Hansen".

Under omtale af stipendiaternes arbejde er også redegjort for deres rejser.

Projekter

Mast-projekt. På basis af det vellykkede pilotforsøg i sommeren 1972 blev det besluttet i år at iværksætte en langtidsundersøgelse, som skulle

strække sig over mindst 5 måneder. "Helland-Hansen" startede fra København den 5. maj med masten på slæb. Den blev efter nogle dages forberedelser rejst på sin tidligere position på Store middelgrund. Såvel meteorologiske som oceanografiske instrumenter blev fastgjort. I alt 8 Aanderaa strømmålere blev monteret med 2 m mellemrum med det nederste instrument 3 m fra bunden. Endvidere fandtes en vandstandsmåler og en termistorkæde. På grund af kraftig vindstyrke og høj sø måtte arbejdet indstilles nogle dage. Da vejret bedrede sig, blev masten inspiceret. Instrumenterne blev efterset, bardunerne strammet godt op, og da alt var fundet i orden, blev togtet afsluttet den 17. maj.

Meteorologisk var masten nu udstyret til at måle vindretning og -hastighed på 4 niveauer over overfladen og temperatur på 2 niveauer samt i vandoverfladen. Oceanografisk kunne måles vandstand samt strømhastighed og -retning på 8 niveauer og temperatur på 10 niveauer. De selvregistrerende instrumenter fungerede fra 10. maj til 15. juni. Masten blev inspiceret den 28. maj samt den 9. og 18. juni. Ved sidstnævnte inspektion, som var forsinket på grund af en 6-dages storm, konstateredes, at masten var havareret. Samtlige instrumenter blev bjærget i relativ god stand, den 9. august blev også masten bjærget med hjælp fra Farvandsdirektoratet i København. Observationerne fra masten er nu under bearbejdning på fysik- og meteorologiafdelingen på Risø samt på Geofysisk instituttet i Bergen. Endvidere bearbejdes materialet fra 1972 på Geofysisk instituttet i Oslo. De opnåede resultater forekommer meget interessante, hvorfor mast-projektet må betragtes som vellykket. Det har i øvrigt kunnet konstateres, at masten, trods dens navigationsmæssigt rigtige afmærkning, er blevet påsejlet, hvilket må anses for grunden til, at den er væltet.

Kyststrømmens variabilitet blev studeret i perioden 9.—15. juni i et snit Lindsnäs-Hanstholm. Der blev foretaget strømmålinger og hydrografiske målinger, men på grund af en ret kraftig storm var det ikke muligt at foretage planlagte sporstofmålinger med rodamin.

Ovennævnte undersøgelser foregik med dansk-norsk-svensk deltagelse.

Fra 19. maj til 6. juni var "Helland-Hansen" på togt i Østersøen. Formålet var at måle alle relevante optiske parametre, nemlig absorption, spredning, transmission, vertikal dæmpning samt undervandslysets spektrale fordeling. Deltagerne her var hovedsagelig danske, dog deltog 2 svenske hovedfagsstuderende.

Materiale fra middelhavsekspeditionen vedrørende undervandslysets spektrale fordeling og lys-quanta som funktion af dybden er under bearbejdning på instituttet i København.

Publikationer

Følgende publikationer, som omhandler resultater baseret på forskningen inden for Nordisk kollegium, er offentliggjort i 1973.

N. Højerslev (tidl. Nord. Stip.) Inherent and Apparent Optical Properties of the Western Mediterranean and the Hardangerfjord. Rep. No. 21 Inst. f. Fysisk oceanografi, Københavns universitet, 23 pp.+figurer og tabeller.

G. Kullenberg. Diffusion in stratified vertical shear flow. University of Liège, Mém. Soc. Roy. Sci. Liège, 16:e Ser. del IV, 1973.

— Investigation of small scale vertical mixing in relation to the temperature structure in stably stratified water. Paper E3, 2:nd IUTAM-IUGG Symposium on turbulent diffusion in Environmental Pollution, 8—14 April, 1973.

Johan Rodhe (Nord. Stip.) Sediment Transport and Accumulation at the Skagerrak-Kattegat Border. Rep. No. 8, Inst. Oceanogr. Universitet, Göteborg. 32. pp.+figurer og tabeller.

Personale

Kollegiet råder over 1 timelønnet kontordame på 1/4 tid. Endvidere har instituttet i København i december lønnet — ligeledes på timebetaling — 1 ung videnskabsmand, som udvikler og afprøver programmet til behandling af oceanografiske data, som vil blive indsamlet i det fælles nordiske Bæltprojekt, der igangsættes i det kommende år og skal løbe over nogle år.

Stipendiater

Følgende stipendiater var tilknyttet kollegiet i 1973:

Stud. scient M. Brown og mag. scient. Bogi Hansen, Danmark. stud. Markku Autio, Finland, cand. mag. Nils P. Fjeldstad, Norge, samt fil. lic. Bert Rudels, fil. mag. Johan Rodhe og fil. lic. Anders Stigebrandt, Sverige. Endvidere har Harald Loeng fra Oslo universitet et kort stipendium på 3 måneder.

M. Brown, København. Stipendiat fra 1. dec. 1972. Brown aflagde i januar et studiebesøg hos dr. Eigil T. Gjessing ved Vandforskningsinstituttet i Oslo og besøgte endvidere dr. Fonselius på Havsfiskelaboratoriet i Göteborg samt oceanografiska institutionen samme sted. I august deltog han på et togt med den finske båd "Aranda" under ledelse af dr. Voipio. Der blev foretaget undersøgelser i den Botniske Bugt helt op i de nordligste dele af dette farvand. Brown gjorde her nogle iagttagelser vedrørende udfældningsmekanismen i blandningen mellem havvand og flodvand og prøver nu at simulere en lignende vandsammensætning i laboratoriet for nærmere at undersøge disse forhold. Han arbejder endvidere med bestemmelse af spectrophotoluminescence.

Markku Autio, Helsingfors. Stipendiat fra 1. juli 1972. Autio har bearbejdet data fra strømmålinger foretaget over en langtidperiode på 2 år på 4 stationer ved Landsort i Østersøen. Han har i forbindelse hermed foretaget statistiske beregninger med henblik på at undersøge forskellige termer i balanceligninger til anvendelse ved studier af

variabiliteten i vandbevægelsen. En del af resultaterne vil fremkomme i en rapport, som Autio arbejder på. I november aflagde han et studiebesøg på de forskellige nordiske institutter, hvor han fremlagde resultaterne af sin forskning, bl. a. ved et kollokvium i København. Samtidig fik han mulighed for at sætte sig ind i, hvilke specialer de forskellige nordiske institutter arbejder med.

Bogi Hansen, København. Stipendiat fra 1. august 1973. Bogi Hansen arbejder med et projekt, hvis mål er at undersøge strømforholdene ved og omkring Færøerne med særligt henblik på anvendelse i spredningsundersøgelser. Til undersøgelse af strømsystemet benyttes dels tidevandsdata, for hvilke de karakteristiske frekvenser vil søges bestemt især for de langsomme svingninger. Det vil blive undersøgt i hvor høj grad disse kan interpreteres som topografisk bestemte, og i hvilken udstrækning de kan give anledning til vedvarende strømme. I forbindelse hermed vil data fra strømmålinger foretaget i området blive undersøgt. Parallelt med denne undersøgelse vil en mere generel undersøgelse af spredningsmekanismen blive foretaget baseret på en model foreslået af lektor G. Kullenberg. Modellen vil søges generaliseret, formuleret numerisk og testet på foreliggende data, hvorefter dens anvendelsesmuligheder for området ved Færøerne vil søges klarlagt.

Nils P. Fjeldstad, Bergen. Stipendiat fra 11/8-1970 (de første 2 år på halv tid). Fjeldstad har fortsat behandlingen af strømmålingsserier fra Barentshavet. Der er foretaget rutine analyser (f. eks. harmonisk analyse, progressiv vektordiagram). Endvidere er "Power Spectrum" analyseteknikken anvendt samt Conellas metode med roterende komponenter. Analyserne er foretaget på hele materialet under et, desuden er det delt op i kortere tidsrækker, som er analyseret for at studere tidsvariationen i visse størrelser med henblik på at undersøge muligheden for at påvise eksistensen af træghedsbevægelse i havområder, hvor træghedsfrekvensen praktisk talt er den samme som det halvdaglige tidevand. Samtlige beregninger er nu foretaget, og resultaterne heraf anskueliggjort ved figurer etc. Resultatet af bearbejdningen giver dog ikke noget entydigt indtryk, ligesom Conellas metode giver overraskende resultater med hensyn til energifordelingen mellem de to roterende komponenter. Det undersøges nu, om der i litteraturen findes teoretiske eller observationsmæssige holdepunkter, som kan belyse disse uventede resultater. De første 3 uger af november deltog Fjeldstad som observatør på et togt i kyststrømmen vest for Bergen. Der var her tale om et pilottogt før de store undersøgelser, som skal foregå der til næste ifølge Kollegiets planer. Resultater fra dette togt foreligger endnu ikke.

Harald Loeng, Oslo. Stipendiat fra 1. oktober—31. december 1973. Loeng skal i det anførte tidsrum foretage den afsluttende bearbejdelse af materialet fra mastprojektet for 1972.

Johan Rodhe, Göteborg. Stipendiat fra 1. juli 1972. Rodhe har afsluttet sine undersøgelser vedrørende strømme, sedimenttransport og akkumulation i grænseområdet mellem Skagerrak og Kattegat. Resultaterne er forelagt i Rodhes rapport, som er omtalt under 'Publikationer'. Endvidere har han på det nærmeste afsluttet sine teoretiske studier til opnåelse af filosofie licentiatexamen. I forbindelse med sin afhandling samt for videre studier har han deltaget i følgende ekspeditioner:

- 21—26. jan. "Thetis", Strøm- og lysmåling i Skagerak-Kattegat.
- 19—20. feb. "Skagerak", Optagning af sedimentprøver i Skagerak-Kattegat.
- 19—20. juni "Helland-Hansen", Strøm- og lysmåling i det vestlige Skagerak.
- 27—30. sept. "Svanic", Udsætning af bøjer til strømmålere.

Bert Rudels, Sverige. Stipendiat fra 1. sept. 1971 til 1. juli 1973. Rudels arbejdede som stipendiat med den molekylære indflydelse på transporterne i et system, som indeholder to komponenter med forskellig diffusionshastighed. Hensigten var at studere betydningen af modrettede gradienter af salt og temperatur i havet. Det var det såkaldte "diffusiva" system, Rudels studerede, hvor den hurtigst diffunderende komponent er den drivende. Eksperimenterne blev afsluttede i løbet af stipendietiden i Bergen. I løbet af foråret holdt Rudels 2 forelæsninger på Geofysisk Institutt i Bergen om 'dubbeldiffusiv konvektion'.

Anders Stigebrandt, Göteborg. Stipendiat fra 1. juli 1973. Stigebrandt arbejder med udvikling af en metode til at bestemme vertikal (og horisontal) fordeling af farve, udlagt nær havoverfladen, ved hjælp af multispektral fotografering. En sådan metode søges udviklet, fordi de eksperimentelle muligheder for at studere omvekslingsprocesserne i havet nær overfladen i øjeblikket er små. I løbet af sommeren er der i to tilfælde fra en helikopter foretaget fotografering af udlagt farvestof. Nogle af de opnåede fotografiske negativer er under bearbejdning. Stigebrandt har endvidere foretaget teoretiske studier med henblik på en doktorafhandling.

København, den 7. december 1973

Nils Jerlov

BILAGA

**Foreløbig regnskabsoversigt
for
1973**

Beholdning pr. 1. januar 1973		186 009,65
Danmarks bidrag for 1972/73 (overført i januar 1973)	83 000	
Finlands bidrag	87 000	
Norges bidrag	87 606,50	
Sveriges bidrag	171 734,16	
Danmarks bidrag for 1973	87 000	516 340,66
tilskrevne renter		6 658,94
	til disposition	709 009,25

Udgifter

Kollegiets administration	14 000		
Udveksling	28 500		
Stipendiater	313 000		
Projekter:			
Leje af både	157 000		
Laser doppler	60 000		
materialer, fragt			
transport m. m.	52 000	269 000	624 500
Beholdning pr. 31. december 1972 (cirka)			84 509,25

E. Halldén

Berättelse

om Nordiska forskarkurser

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Genom beslut av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete har den tidigare Nordiska sommarskolan för forskarutbildning under 1973 bytt namn till Nordiska forskarkurser. Syftet för verksamheten är dock fortfarande detsamma, nämligen att genom gemensamma kurser på utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden.

Syfte

Avsikten med verksamheten inom forskarkurserna är enligt instruktionen att genom gemensamt nordiska arrangemang dels tillgodogöra sig speciella kunskaper eller förfaringssätt och utnyttja speciell apparatur vid vissa institutioner, dels genom samordning av resurserna kunna garantera medverkan av särskilt framstående forskare från skilda delar av världen. Tyngdpunkten bör innehållsmässigt ligga på frågor, som gäller nya eller svårtillgängliga teoretiska eller metodologiska problem och ny avancerad teknik eller på förmedling av starkt specialiserat kunskapsstoff.

Organisation

Den högsta beslutande myndigheten för forskarkurserna utövas av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) och på ministerrådets vägnar av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

Verksamheten planeras och leds av en styrelse på upp till tio medlemmar, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. I styrelsen ingår representanter för såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer. Styrelsen utses av ämbetsmannakommittén för tre år i sänder.

Styrelsen har följande sammansättning:

Danmark:

Professor Peder Olesen Larsen (ordförande) t. o. m. 15.9
Kontorchef Jytte Kvorning
Overarkivar Vagn Dybdal, fr. o. m. 15.9

Finland:

Professor Helge Gyllenberg (fr. o. m. 15.9)
Vetenskapssekreterare Matti Lähdeoja

Island:

Professor Thorbjörn Sigurgeirsson

Norge:

Professor Svein Nordbotten

Underdirektør Arvid Siljan

Sverige:

Byråchef Hans Poppius (vice ordförande)

Professor Georg Lundgren

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete fungerar som styrelsens sekretariat.

Verksamheten 1973

För verksamheten under 1973 har forskarkurserna disponerat över 900 000 danska kronor. Följande kurser har arrangerats under året:

1. kognitiv antropologi och generativ semantik (Danmark)
2. datamaskinell språkbehandling (Norge)
3. rättssociologi (Danmark)
4. forskning om forskning (Finland)
5. scheduling theory and techniques (Finland)
6. regionalvetenskap (Sverige)
7. försöksdjursvetenskap (Finland)
8. klinisk cirkulations- och lungfysiologi (Danmark/Sverige)
9. teorin för operatoralgebra och dess användning i kvantteorin (Danmark)
10. membranbiofysik (Sverige)
11. förädlingsmetoder (Finland)
12. finansiering, investering och cost/benefit-analyser (Norge)
13. läkarvetenskaplig forskningsmetodologi och statistik (Island)

Under 1973 har förslag till kurser 1974 inhämtats från forskare och forskningsinstitutioner i Norden. Över dessa förslag har yttranden inhämtats från de nordiska forskningsråden och deras samarbetsorgan.

Styrelsen har under året beslutat att komplettera de på nämnt sätt inhämtade förslagen med inbjudan till utvalda forskare eller institutioner att utarbeta program för kurser inom ämnesområden som styrelsen själv funnit särskilt angelägna.

Kursprogrammet 1974

För 1974 omfattar forskarkursernas budget 1 100 000 danska kronor. Vid sammanträde 14—15 september 1973 har styrelsen fastställt följande kursprogram för 1974:

1. automationens inverkan på organisations- och ledningsstruktur samt arbetslivets gestaltning (Sverige)
2. cellbiologisk forskningsmetodik (Sverige)
3. crystal defects: current growth points (Danmark)
4. datalogi (Sverige)
5. partiella differentialekvationer (Sverige)

6. mikrobiell ekologi (Norge)
7. språklig databehandling (Danmark)
8. vertikala utbytesprocesser i havet (Sverige)
9. biologisk bekämpning av skadeinsekter (Finland)
10. radioastronomi (Sverige)
11. teorin för dynamiska system (Sverige)
12. tillväxtfysiologi — köttkvalitet — slaktkvalitet (Danmark)
13. reproduktionsfysiologi och reproduktionsgenetik (Finland)

Uppsala den 4 december 1973

Egon Hemlin

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

NOS-M har i 1973 hatt følgende sammensetning:

Danmark

Povl Riis 1.1.1971—30.6.1973 (formann til 30.6.1973)
J. Chr. Siim 1.1.1973—31.7.1973 (nestformann 1.7—31.12.1973)
Niels Tygstrup fra 1.7.1973
Statens lægevidenskabelige forskningsråd

Finland

Bror-Axel Lamberg 1.1.1971—31.12.1973 (nestformann 1.1.—30.6.1973)
Esko Tähti 1.12.1971—31.12.1973
Statens medicinska kommission

Norge

Jon Jonsen 1.1.1973—31.12.1975 (formann 1.7—31.12.1973)
Hans Prydz 1.1.1973—31.12.1975
Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Rådet for medisinsk forskning

Sverige

Bengt Gustafsson 1.1.1971—31.12.1973
Rolf Zetterström 1.1.1971—31.12.1973
Statens medicinska forskningsråd

Island

Ólafur Bjarnason (observatør)

Nordisk sekretariat

1.1.—30.6.1973. Forskningssekretariatet ved kontorsjef Jytte Kvorning
1.7.—31.12.1973. Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Rådet for medisinsk forskning, ved fagrådssekretær Gyrd Erikson

Utgiftene til sekretariatet har i første halvår av 1973 vært dekket av Statens lægevidenskabelige Forskningsråd i Danmark og i annet halvår av Norges almenvitenskapelige forskningsråd.

Møter

Det har vært avholdt to møter i NOS-M. 19. mars 1973 i Stockholm og 29. oktober 1973 i København.

I møtene har det vært gitt redegjørelser av representanter fra de forskjellige land om virksomheten i perioden mellom møtene, om forskningsrådenes økonomi, større saker som har vært til behandling og prosjekter av felles interesse.

Det felles nordiske samarbeid vedrørende dokumentasjonstjeneste for medisinske forskere har fortsatt. Ett nytt dokumentasjonssystem, MEDLINE, er tatt i bruk. Dette systemet er basert på en hovedsentral med datalager ved Biomedicinska dokumentasjonscentralen, Karolinska Institutet. Stockholm, og direkte kontakt med hovedsentralen via telefonnettet fra dokumentasjonssentra i Danmark, Finland og Norge, slik at brukerne i disse land får svar med en gang vedrørende den litteratur de ønsker opplysninger om. Det nye systemet byr på store fordeler ved at svaret kommer med en gang. Dette systemet omfatter imidlertid ikke data for så mange tidsskrifter og årganger som det tidligere MEDLARS-systemet. MEDLARS har derfor fortsatt vært brukt for å gi tilleggsopplysninger. Til prøvedrift av MEDLINE i 1973/-74 er det gitt bevilgninger på i alt 85 000 svenske kroner til underavdelingene i Danmark, Finland og Norge, slik at den enkelte bruker i disse land kan fritas for utgifter til litteratursøking.

Et viktig punkt i samarbeidsnemndens drøftelser har vært forholdet til de nordiske samarbeidsorganer. Til møtet 29.10.1973 var det framlagt forslag fra Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid om retningslinjer for samarbeid mellom disse organer og NOS-M. Seksjonssjef Hans Näslund fra Kultursekretariatet deltok i drøftelsene.

Det vedtatte forslag går ut på at en skal tilstrebe en effektiv informasjonsutveksling, og at NOS-Ms sekretariat skal være det ansvarlige kontaktorgan for saker som oversendes fra Kultursekretariatet. NOS-M skal i den utstrekning det er mulig foreta remissebehandling av nordiske prosjekter det søkes om midler til fra nordiske kulturmidler. Møter i NOS-M vil derfor for framtiden bli lagt til mars og oktober for å koordinere møtene med søknadsfristene for de nordiske organer.

NOS-M har pekt på at for å gjennomføre de vedtatte forslag er det nødvendig å styrke de medisinske forskningsrådenes (motsvarende) sekretariater i det sekretariatet for NOS-M ikke har noen bevilgning. Sekretariatfunksjonen har vært utført av forskningsrådssekretariatene uten at det har vært opprettet egne stillinger eller gitt godtgjørelse for ekstraarbeidet.

Nordiske samarbeidsprosjekter innen medisinsk forskning

Human genetikk

Det er nedsatt et utvalg som skal framlegge et forslag til samarbeid innen dette felt på nordisk basis. Utvalget har følgende sammensetning:

Bent Harvald, Danmark, formann
 Albert de la Chapelle, Finland
 Ólafur Bjarnason, Island
 Kåre Berg, Norge
 Jan Lindsteen, Sverige

Skipsmedisinsk forskning

Som grunnlag for drøftelser vedrørende et eventuelt nordisk samarbeid på dette område er det vedtatt at det skal innhentes pro-memoria fra de fire medlemsland og Island. Medisinske problemer i forbindelse med havsfisk skal tas med.

Nordiske forskerstipend

Danmark har i 1973 bevilget:

overlæge Hans Lyon — seks måneders studieopphold ved Anatomiska instituttet, Helsingfors universitet.

Finland har bevilget følgende stipend for perioden 1.7.1973—30.6.1974:

- docent Fred Björkstén — en måneds studieopphold ved Akademiska sjukhusets blodtjänst, Uppsala.
- cand. med. Pekka Nykänen — tre måneders studieopphold ved Institutt for generell og revmatologisk immunologi i Oslo.
- dr. med. Marjut Ranki — seks måneders studieopphold ved Institut for Molekylær Biologi, Aarhus universitet.
- dr. med. Svante Stenman — to måneders studieopphold ved institutionen för medicinsk cellforskning och genetik, karolinska instituttet, Stockholm.

Norge

Sivilingeniør Per Haugen har blitt bevilget studieopphold for 1973 ved Institut for biofysik, København universitet.

Sverige

- T. f. bitr. överläkare Jan Biström — en måneds studieopphold ved H.U.C.S., Mejland sjukhus, Helsingfors.
- Tannläkare Gunnar Dahlén — fire måneders studieopphold ved Gades institutt, Avdeling for oral mikrobiologi, Universitetet i Bergen.
- Docent Rolf Håkonsson — én og en halv måneds studieopphold ved Bispebjerg hospital, København.
- Fil. kand. Christer Köhler — seks måneders studieopphold ved Fysiologisk institutt, Universitetet i Bergen.

Internasjonalt samarbeid

Medlemmene av NOS-M har deltatt i et utvidet samarbeid i "gruppen av europeiske medisinske forskningsråd," hvor National Institute of Health, USA også er representert, og hvor WHO er representert ved en observatør. Det har i 1973 vært avholdt to møter i gruppen; Washington DC den 10. april og Dublin den 1. oktober. De viktigste emner som har vært drøftet er kliniske forsøk, epidemiologiske studier og toksikologisk forskning. Det er nedsatt en arbeidsgruppe for toksikologisk forskning, som har holdt et møte i Lyon i september 1973. Hvert av de deltagende land sendte to representanter til dette møte, hvor det ble lagt fram oversikter over forskningen på dette område i landene. Arbeidsgruppen skal våren 1974 framlegge forslag om tiltak til å styrke og koordinere den toksikologiske forskning, særlig med henblikk på de tiltakende forurensningsproblemer og følgene for helseforholdene.

Jon Jonsen
Formann

G. Erikson
Sekretær

Berättelse

från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Det er i 1973 skjedd en endring i sammensetningen av Nordisk trafikksikkerhetsråd (NTR).

Den finske representant, kanslichef Klaus Häkkänen er pensjonert, og det finske trafikministerium har 8. juni 1973 oppnevnt regjeringsrådet Maune Satuli som ny finsk representant i NTR.

Rådet har siden forrige beretning holdt følgende møter:

Odense 5. og 6. april 1973, Stockholm 19. juni 1973 og Simrishamn 9. og 10. oktober 1973

Når det gjelder virksomheten til rådets underliggende organer kan anføres at *Nordisk komite for vegtrafikklovgivning (NKV)* har etablert et særskilt underutvalg, betegnet Trafiktekniska utskottet (TTU). NKV har i 1973 holdt 4 møter og TTU 3 møter. Komiteen har videre nedsatt en annen arbeidsgruppe for å gi forslag til løsning av problemer i samband med inndragning av førerkort. Formannsverv og sekretariat er overført fra Sverige til Danmark fra 1974.

I sammensetningen av *Nordisk komite for trafikksikkerhetsforskning (NKT)* er det skjedd en endring, idet Norges delegat, Karsten Krogseter, er gått av og avdelingsleder Trond Pedersen er oppnevnt i steden. I den svenske delegasjon er kanslichef Hans Hansson gått av med pensjon. Formannsverv og sekretariat er overført fra Danmark til Finland fra 1973.

NKT har i 1973 holdt ett møte. Komiteen fortsetter sitt arbeid med gjensidig informering om trafikksikkerhetsforskningen, og har herunder utgitt publikasjonene Prosjektkatalog 1971 og Prosjektkatalog 1972.

Nordisk bilteknisk arbeidsgruppe (NBA) har i 1973 holdt 2 møter. Danmark har for tiden formannsvervet og sekretariatet i gruppen.

Som nevnt i forrige beretning har rådet nedsatt et ad hoc utredningsutvalg som innen 1. juli 1973 skulle utrede visse spørsmål om sikkerhetsbelter og bruk av styrthjelm ved ferdsel på motorsykkel og moped. Gruppen har i 1973 holdt 10 møter. Rapporten om bilbelter ble godkjent av rådet 19. juni 1973 og overlevert til landenes ministre 29. juni 1973. Rapporten har deretter vært på remiss og remissuttalelsene er også behandlet av arbeidsgruppen. Uttalelsene beror i de respektive land.

Gruppen tar sikte på å avgi sin endelige innstilling på grunnlag av remissuttalelsene i slutten av desember 1973. Gruppen vil deretter fortsette arbeidet med en rapport om styrthjelmbruk.

På grunn av usikkerheten med hensyn til tidspunktet for ikrafttredelsen av de ensartede nordiske trafikkregler i Danmark, Finland og Norge, har den særskilte arbeidsgruppe som skulle utarbeide utkast til felles nordisk publikasjon om reglene ikke vært i virksomhet i 1973.

Når det gjelder samarbeidsorganenes virksomhet forøvrig viser man til årsberetning fra NKV, NKT og NBA samt fra arbeidsgruppen for bilbelter og styrthjelmer for 1973, (se *Bilaga 1—4*).

Antallet samarbeidsorganer i det nordiske samarbeid på veitransportens, veitrafikkens og veitrafikksikkerhetens område er etterhånden blitt ganske stort. Det gjelder ikke bare Nordisk trafiksikkerhetsråd og underliggende organer, men også når det gjelder andre nordiske samarbeidsorganer f. eks. under embetsmannskomiteen for transportspørsmål og de av denne etablerte samarbeidsprosjekter. Med så omfattende organisasjoner kan det oppstå muligheter for overlapping og kompetansevansker. Rådet har derfor funnet grunn til på nytt å gjennomgå sin organisasjon og vil ta dette opp til drøfting på sitt første møte i 1974.

Rådet har forøvrig særlig arbeidet med spørsmål i samband med gjennomføring av tilrådingen om påbudt bruk av bilbelter, og sett dette som en høyt prioritert sak. En vellykket gjennomføring av denna sak antas å kunne bidra til en vesentlig nedsettelse av antallet drepte og skadde i trafikken.

Rådet har videre sett spørsmålet om styrthjelm som et viktig felt og har oppfordret arbeidsgruppen til å legge fram tilråding om dette tidligst mulig i 1974.

Rådet overveier videre et prosjekt angående langsomtgående trafikk, videre spørsmålet om ensartede regler for bilførerutdanning og førerprøver, samt visse spørsmål i samband med trafikkreglene og kjøretøyforskriftene.

Formannsverv og sekretariatet i rådet er overført fra Norge til Sverige for 1974 og 1975.

Islands regjering er holdt orientert om rådets virksomhet.

Oslo, 19. desember 1973

For Nordisk Trafiksikkerhetsråd

R. N. Torgersen
Formann

*BILAGA 1***Rapport från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning till Nordiska trafiksäkerhetsrådet***Verksamhetsberättelse för år 1973*

Kommitténs sammansättning var vid årets slut följande:

Danmark:

Afdelingschef Poul Eefsen
Civilingenjör N. O. Jørgensen

Finland:

Professor Otto Wahlgren, ordförande
Fil. kand. Anders Tallqvist, sekreterare
Överinspektör Jarmo Hirsto

Norge:

Kontorsjef Sven Lødrup
Avdelingsleder Trond Pedersen
Overingenjör Ove Liavaag

Sverige:

Kanslirådet Gösta Backman
Avdelningsdirektör Lars-Bruno Kritz

Under årets lopp har Norges tidigare delegat, instituttsjef Karsten Krogsæter, avgått och ersatts av avdelingsleder Trond Pedersen. Dessutom har från den svenska delegationen avgått förre kanslichefen Hans Hansson, vilken avgått med pension. Både Karsten Krogsæter och Hans Hansson hörde till NKT:s delegater vid kommitténs grundande.

I enlighet med ingången praxis övergick ordförandeskapet och sekretariatet från Danmark till Finland vid ingången av år 1973 för två år framåt.

Kommittén har fortsatt arbetet att ömsesidigt informera om trafiksäkerhetsforskningen i de fyra nordiska länderna, att förmedla kontakt mellan forskare i respektive länder och att bidra till att forskningsresultat blir kända för allmänhet och beslutsfattare. Detta har skett bl. a. i form av informationsutväxling vid kommitténs möten, genom publicering av en bibliografi över nordisk trafiksäkerhetslitteratur och en projektkatalog över trafiksäkerhetsforskningen i Norden.

Kommittén har under året haft ett möte i Helsingfors den 30—31 augusti 1973.

Under 1973 har från NKT:s sida publicerats följande i Nordisk Trafiksäkerhetsråds publikationsserie:

Rapport 1. "Projektkatalog 1971"
Rapport 3. "Projektkatalog 1972"

En ny upplaga av bibliografin beräknas utkomma innevarande år.

På NKT:s initiativ hölls en konferens mellan ett 10-tal forskare 12—13 april i Köpenhamn kring problemet "Bilförarens visuella perception". Konstaterades efter konferensen att dylika informella forskarkonferenser på avgränsade områden är av stor betydelse för utvecklingen av olika forskningsprojekt i synnerhet i projektens initialstadium. NKT hyser planer på att utveckla denna form av forskarkoordinering.

Helsingfors den 13 november 1973

Otto Wahlgren
Ordförande

BILAGA 2

Rapport från Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning till Nordiska trafiksäkerhetsrådet

Rapport ang. NKV:s verksamhet år 1973

NKV har hittills under år 1973 hållit fyra sammanträden, nämligen
i Köpenhamn den 16 och 17 januari,
i Stockholm den 3 och 4 maj,
i Helsingfors den 28—30 augusti,
i Grenå den 16—18 oktober.

Sverige har svarat för ordförandeskapet och sekretariatets göranden under året.

Det arbetsutskott för väg- och trafiktekniska frågor som inrättats efter medgivande av NTR har antagit namnet trafiktekniska utskottet (TTU).

TTU har sedan föregående rapport iordningställdes sammanträtt i Helsingfors den 8—10 november 1972, i Stockholm den 3—5 april 1973 och i Oslo den 18—20 september 1973.

Arbetet med ny vägtrafiklagstiftning, grundad på NVK:s betänkande (NU 1970: 10) har framskridit så långt att i Sverige reglerna i fråga tagits in i vägtrafikkungörelsen (1972: 603), som trätt i kraft den 1 maj 1973.

I Danmark har inom justitsministeriet utarbetats ett förslag till færdselslov och i Norge av vegdirektoratet ett förslag till "nye trafikkregler". Förslagen har remissbehandlats under hösten. I Finland sker utarbetande av ny vägtrafiklagstiftning dels inom den särskilda parlamentariska kommittén som efter riksdagens beslut fått till uppgift att förbereda denna lagstiftning, dels inom trafikministeriet. Liksom under fjolåret har en

stor del av NKV:s arbete inriktats på överläggningar om eller bearbetning av olika trafikregler för sammanjämkning till en enhetlig lagstiftning.

Ett särskilt problem innebär de nya trafikreglerna för spårvägstrafiken. NKV har i detta avseende överarbetat NVK:s förslag och enats om vissa modifieringar.

NKV har under året diskuterat en rad lagstiftningsfrågor och enats om förslag till enhetliga regler i olika ämnen. Dessa förslag kommer att redovisas i en särskild rapport till NTR, medan här lämnas endast en översiktlig redogörelse.

Frågan om enhetliga regler om anvisningar för trafikanter genom tecken av polisman har behandlats av NKV på grundval av ett förslag från en särskild arbetsgrupp. NKV:s ställningstagande kommer att redovisas i en särskild rapport till NTR före årets utgång.

NKV har vidare avgett en särskild rapport till NTR angående handikappfordon med utgångspunkt i det uppdrag som lämnats av NTR efter Nordiska rådets rekommendation nr 25/1973.

NKV har med utgångspunkt i betänkandet Nordisk gyldighet av førerkort (NU 1969: 7) övervägt åtgärder för att förenkla rapporteringen de nordiska länderna emellan när det gäller omhändertagande av körkort, varning och återkallelse. Enighet har nåtts om en lämplig ordning. Vidare har tillsatts en arbetsgrupp för att lämna förslag till lösning av mera långsiktiga problem som rör enhetliga grunder för återkallelse av körkort och räckvidden av en återkallelse.

NKV har också behandlat en rad vägmärkesproblem bl. a. med sikte på en gemensam ståndpunkt i det internationella samarbetet. TTU har arbetat med frågor om utmärkning av tätbebyggt område, vägvisning till friluftsanläggningar, anvisningsmärke för turistinformation m. m.

För att underlätta samarbetet mellan närmast berörda departement och myndigheter i fråga om de nordiska ländernas vägtrafiklagstiftning har beslutats om ömsesidigt utbyte av förarbeten och författningar inom detta område.

Stockholm den 16 oktober 1973

Jan Johnsson

BILAGA 3

Rapport från Nordiska trafiksäkerhetsrådet bilbältes- och skyddshjälmgrupp

Nordiska trafiksäkerhetsrådet tillsatte den 20 december 1972 en arbetsgrupp för att — i enlighet med ett uppdrag från de för trafiksäker-

heten i Danmark, Finland, Norge och Sverige ansvariga ministrarna — utreda de problem som hänger samman med en lagstiftning om skyldighet att använda bilbälte och lägga fram förslag till enhetliga nordiska regler i ämnet. Utredningsuppdraget skulle vara slutfört senast den 1 juli 1973.

I arbetsgruppen ingår, från Danmark civilingenjör N. O. Jørgensen och kontorchef P. Wiese, från Finland jur. lic. Gustav Möller och tekn. lic. Kalevi Savolainen, från Norge kontorsjef Aksel Bruun och amanuensis Helge Kvamme samt från Sverige rättschef Jan Johnsson, ordförande, och avdelningsdirektör Olov Nellborn. Sekreterare åt arbetsgruppen är hovrättsassessor Valter Nilsson.

Arbetsgruppen har hittills under år 1973 hållit åtta sammanträden, nämligen

- i Stockholm den 15 januari,
- i Helsingfors den 26 februari,
- i Oslo den 27 mars,
- i Köpenhamn den 25 april,
- i Oslo den 24 och 25 maj,
- i Köpenhamn den 4 juni,
- i Helsingfors den 17 augusti,
- i Köpenhamn den 8 oktober.

Trafiksäkerhetsrådet, som fortlöpande följt arbetsgruppens verksamhet, godkände vid möte den 19 juni 1973 slutgiltigt en av arbetsgruppen utarbetad rapport i bilbältesfrågan. Rapporten — Bilbelter, nr 2 i Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapportserie — överlämnades till ministrarna den 29 juni 1973.

Rapporten Bilbelter har efter överlämnandet till ministrarna remissbehandlats i de olika länderna. Arbetsgruppen är nu i färd med att för trafiksäkerhetsrådet sammanställa en slutrapport i bilbältesfrågan med beaktande av remissvaren. Slutrapporten väntas kunna föreligga i så god tid att den kan överlämnas av rådet till ministrarna före årsskiftet 1973—74.

I samband med att uppdraget lämnades till trafiksäkerhetsrådet att utreda bilbältesfrågan anmodade ministrarna även rådet att i sitt fortsatta arbete prioritera frågan om lagstiftning angående skyldighet att använda skyddshjälm vid färd med motorcykel eller moped. Vid trafiksäkerhetsrådets möte den 19 juni 1973 uppdrog rådet åt arbetsgruppen att utreda även denna fråga. På grund av det fortsatta arbetet med bilbältesfrågan och svårigheterna i anledning därav att slutligt bestämma den tidpunkt då utredningen i skyddshjälmfrågan skulle kunna vara avslutad beslöt rådet att tills vidare sätta årsskiftet 1973—74 som en preliminär riktpunkt för uppdragets slutförande.

Arbetsgruppen driver utredningen om lagstiftning angående skyldighet för motorcyklister och mopedister att använda skyddshjälm jämsides med bilbältesfrågan. Arbetsgruppen har föranstaltat om att undersök-

ningar angående användningsfrekvensen beträffande skyddshjälm kommer till stånd före och efter en eventuell lagstiftning. Vidare har arbetsgruppen igångsatt en särskild utredning kring de problem som hänger samman med standardisering, godkännande och märkning av skyddshjälm. Beträffande den tidpunkt då rapport i skyddshjälmfrågan beräknas kunna avges har arbetsgruppen för närvarande intet att anföra utöver att gruppen arbetar med den av trafiksäkerhetsrådet preliminärt angivna tidpunkten (årsskiftet 1973—74) som riktmarke.

Stockholm den 8 oktober 1973

För Nordiska trafiksäkerhetsrådets
bilbältes- och skyddshjälmgrupp

Jan Johnsson
Ordförande

Valter Nilsson
Sekreterare

BILAGA 4

Rapport från Nordiska biltekniska arbetsgruppen till Nordiska trafiksäkerhetsrådet

Nordisk bilteknisk arbetsgrupp (NBA), hvis virksomhed er bestemt i skrivelse af 8.5.72 fra NTR, har i 1972/73 afholdt møder således:

Møde nr. 1 i København d. 12—13. september 72.

Møde nr. 2 i Helsingfors d. 3—5. april 73.

Møde nr. 3 i Oslo d. 16—18. oktober 73.

Referat fra møde nr. 1 og 2 vedlægges.

På møde nr. 1 vedtoges at formandsskab og sekretariatsvirksomhed skulle cirkulere mellem landene i perioder på 2 år. Danmark bestrider disse poster i den første periode.

Arbejdsgruppen er ikke i ovennævnte skrivelse eller senere fra NTR pålagt specifikke opgaver, og man har derfor — under hensyntagen til de ikke behandlede emner resterende fra arbejdet i NVK's teknikergruppe — opstillet en række biltekniske emner, for hvilke der efter arbejdsgruppens opfattelse med fordel kan udarbejdes fælles nordiske bestemmelser.

1. Reparation, ombygning og opbygning af køretøj.
2. Rudeglas.
3. Sikringer i lyskreds.

4. Busbestemmelser.
5. Påhængsvognskoblinger.
6. Støj.
7. Forurening (udstødning).
8. Ekstralygter.
9. Udsyn fra førerplads.
10. Styreapparat.
11. Brændstoftanke af plast.
12. Store motorcykler.
13. Nakkestøtter.
14. Dynamiske stabilitetskrav.
15. Sættelad.
16. Læssekraner.
17. Tippetlad.
18. Dæk.
19. Lastbilers indre sikkerhed.
20. Typegodkendelse af førerhuse.

Gruppen har bearbejdet emnerne nr. 1, 2 og 3, og man påregner at færdigbehandle disse emner på gruppens næste møde, således at forslag herefter kan fremsendes til NTR til videre foranstaltning.

Endvidere har arbejdsgruppen drøftet sådanne aktuelle spørgsmål, som er af betydning for den daglige administration af de enkelte landes nationale bestemmelser. Ligeledes har der fundet en gensidig orientering sted om ændringer m. v. i de enkelte landes nationale bestemmelser.

Arbejdsgruppen har, med mindre andet bestemmes, til hensigt at fortsætte sin virksomhed med to møder årligt, og blandt emnerne, som agtes drøftet på det nærmest følgende møde, anføres:

4. Busbestemmelser.
5. Påhængsvognskoblinger.
6. Støj.
7. Forurening (udstødning).

Endvidere finder man, at den løbende konsultation om konkrete afgørelser og ændringer m. v. af nationale bestemmelser bør fortsættes.

Man har ved skrivelse af 25.10.1973 underrettet de islandske biltekniske myndigheder om arbejdsgruppens oprettelse og hidtidige virksomhed, idet man samtidig har forespurgt, hvorvidt nævnte myndigheder ønsker at deltage i gruppens arbejde.

København, den 30. oktober 1973

På Nordisk bilteknisk arbejdsgruppes vegne

H. Jespersen

Formand

O. V. Jørgensen

Sekretær

*BILAGA 5***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över berättelsen**

Til trafikudvalget er henvist beretning fra Nordisk Trafiksikkerhedsråd (C 40/t) og bilag: Rapport fra Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning.

Til trafikudvalget er henvist beretning fra Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (C 21/t) og beretning fra Nordisk Trafiksikkerhedsråd (C 40/t).

Af beretningerne fremgår, at Nordisk Komité for vejtrafiklovgivning (NKV) har nedsat et underudvalg — Trafikteknisk udvalg (TTU) — samt en arbejdsgruppe til fremsættelse af forslag til løsning af problemer i forbindelse med inddragning af førerbeviser. Endvidere har en ad hoc arbejdsgruppe den 19. juni 1973 afgivet en rapport om sikkerhedsseler. Denne rapport har været udsendt på remiss, og de indkomne udtalelser har været behandlet af arbejdsgruppen og er sammenfattet i rapportform. Den nævnte gruppe vil fortsætte arbejdet med en undersøgelse af brugen af styrthjelm, som forventes tilendebragt i 1974.

Endvidere har man gennem møder informeret om det nordiske forsknings- og udviklingsarbejde på trafiksikkerhedsområdet, ligesom der er udgivet en bibliografi over nordisk litteratur på dette område og et projektkatalog over den nordiske trafiksikkerhedsforskning. Udvalget for vej- og trafiktekniske spørgsmål har arbejdet med blandt andet en vejtrafiklovgivning på grundlag af en betænkning fra Nordisk Komité for vejtrafiklovgivning. Den nævnte lov er i Sverige trådt i kraft den 1. maj 1973 og foreligger som forslag i berørte ministerier i Danmark og Norge, ligesom der i Finland i en særlig parlamentarisk komité er forberedelser i gang. Den Nordiske biltekniske arbejdsgruppe (NBA) er ikke pålagt specifikke opgaver, men har selv opstillet en række biltekniske emner, som man finder med fordel kan udarbejdes som fælles nordiske bestemmelser.

Udvalget konstaterer med tilfredshed, at der såvel i trafiksikkerhedsrådet og trafiksikkerhedskomiteen som i de nedsatte udvalg foregår et betydningsfuldt arbejde med at give normer for trafiksikkerheden og udarbejdelse af forslag til foranstaltninger til mindskelse af ulykkers omfang ved uhelds opståen.

Udvalget skal henlede opmærksomheden på dets behandling af medlemsforslaget om obligatorisk brug af sikkerhedssele (A 402/t), og at man afventer trafiksikkerhedsrådets rapport om brugen af styrthjelm til

behandlingen af medlemsforslaget om obligatorisk brug af styrthjelm. Det er udvalgets ønske, at såvel dette arbejde som andre på trafikikkerhedsområdet igangværende arbejder intensiveres og accelereres mest muligt.

Udvalget indstiller,

at rådet tager beretningerne fra Nordisk Komité for Trafikikkerhedsforskning og Nordisk Trafikkerhedsråd til efterretning.

København, den 17. januar 1974

Hans Bjerregaard (FP) Eric Carlsson (c) Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A) Gils Guðmundsson (Ab) Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H) Reidar T. Larsen (SV) Bror Lillqvist (Sd)

Formand

Rolf Sellgren (fp)

Paavo Väyrynen (K)

Berättelse

från Nordiska sommaruniversitetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för arbetsåret 1972—1973

Nordiska sommaruniversitetet (NSU) har under verksamhetsåret september 1972—augusti 1973 dels bedrivit sin verksamhet i former som under en 23-årig verksamhet har funnits ändamålsenliga, dels under de nya aktivitetsformer, som sedan 1970 antogs för att intensifiera och effektivisera studieverksamhet och resultatredovisning.

Det är naturligt att inleda denna verksamhetsberättelse med en redogörelse för den nuformulering av NSU:s syfte som antogs av NSU:s generalförsamling vid sommarsessionen i Trondheim augusti 1969.

NSU:s syfte

NSU:s ursprungliga, tvärvetenskapliga syfte — som ännu har full giltighet — återspeglas i den första punkten i ändamålsparagrafen:

NSU vill befrämja en kritisk insikt i vetenskapliga grundproblem, tvärvetenskapliga frågeställningar, de olika vetenskapernas metodiska egenart och vetenskapernas ställning i samhället. Deltagande i verksamheten är öppet för alla.

Genom de stadgar, som antogs 1969 har det tidigare starka inslaget av tvärvetenskapliga frågeställningar i NSU:s arbete kompletterats med en inriktning på samhällskritik:

NSU ser som sin huvuduppgift att fortlöpande verka för en kritisk granskning och förändring av utbildnings- och forskningsinstitutionerna i Norden — såväl vad beträffar deras organisation som deras utbildnings- och forskningsverksamhet — efter följande riktlinjer

- a) genom att igångsätta sådana relevanta aktiviteter som av ett eller annat skäl ej funnit plats vid utbildnings- och forskningsinstitutionerna
- b) genom att NSUs medlemmar arbetar på att utbildnings- och forskningsinstitutionerna övertager av NSU igångsatta värdefulla aktiviteter
- c) genom att i sitt arbete förhålla sig kritisk till de vid den givna tidpunkten existerande samhällsförhållandena och -utveckling inom och utom Norden
- d) genom att underställa samtliga vetenskapliga discipliner, utbildnings- och forskningsinstitutionerna en kontinuerlig kritisk granskning.

*Verksamheten under arbetsåret 1972—1973*a) *Studiekretsar*

Kärnpunkten i NSU:s verksamhet är arbetet i de studiekretsar som fungerar på universitetsorterna under vinterhalvåret, framför allt under vårterminen. Under arbetsåret 1972—1973 har sammanlagt 186 lokala studiekretsar varit i verksamhet, fördelade på alla universitetsorter (lokalavdelningar) i Norden. Sammanlagt beräknas bortemot 5 000 studerande, universitetslärare och andra ha deltagit i studiekretsarbetet. Studiekretsämnena bör ses i belysning av ovan citerade formulering av NSU:s syfte.

För belysande av ämnesvalen för 1972—1973 bör därvid beaktas följande synpunkt som blev bestämmande vid valen. Vid sidan av de skärpta politiska motsättningar inom samhället, som man finner vara ett drag i den västerländska samhällssituationen vid ingången och fortsättningen av 1970-talet, har strukturdebatten, som gäller samhällsformerna, visat en stark intensifiering och aktivering. Man finner härvid att marxteorier blivit föremål för en omfattande debatt bland samhällsteoretiker. En del av dessa har framträtt som "marxister" eller "nymarxister", men även hos dem som ställer sig mer eller mindre kritiskt till "marxismen" finner man ett ökat intresse för dennes synpunkter. Då ett av NSU:s mest framträdande karaktärsdrag har varit och är en avantgardistisk strävan att behandla sådana ämnen som hör till de mest aktuella, ofta sådana, vars verkliga framträdande sker inte i dag utan i morgon, fann man att en kritisk granskning av marxisternas ofta divergerande uppfattningar om samhällsföreteelserna var av vikt för att genom en fruktbringande dialog nå en teoretiskt klarare bild av såväl dessa som av de aktuella samhällsproblemen. I detta arbete deltog i de olika kretsarna såväl "marxistiskt" inriktade intellektuella och teoretiker som kritiker av dessa åsikter. Också här visade sig NSU sina traditioner trogen vara ett fritt och konstruktivt forum för kritisk debatt.

Ett annat tema som under de senaste åren varit föremål för fortsatt studium och som behandlats både i kretsarbetet och i plenardebatt har varit ekologin. Detta i och för sig världsomfattande och allt mera brännande problem hade även sin krets under arbetsåret 1972—1973 och kommer att fortsättningsvis vara föremål för behandling även under följande arbetsår. Ekologikretsen fortsätter och samtidigt förbereder man ett vintersymposium.

Den nya psykologin och psykiatrin har under de senaste decennierna förorsakat en genomgripande omvärdering av människans inre strukturer. Att detta beaktats inom NSU visar även kretsarbetet under 1972—1973. Även dessa frågor kommer under följande arbetsår att stå under fortsatt behandling.

Studiekretsämnena under verksamhetsåret har varit följande:

1. Vad är dialektik?
2. Karl Marx: Das Kapital
3. Medvetandeindustri och betydelsesproduktion
4. Litteratur och samhälle
5. Språket i klassamhället
6. Uppfostringspolitik
7. Kritiska strömningar inom psykiatri och psykologi
8. Strukturrationalisering och effektivisering — människan i arbetslivet
9. Ekologi, ekonomi, politik
10. Kritisk lys på nordisk utbildningspolitik
11. Rättssystemet och produktionsättet
12. Kvinnoförtryckets specifika karaktär under kapitalismen
13. De nordiske landes klassestruktur
14. Forskning, utbildning og politisk-økonomisk struktur

b) Sommarsessionen

Vid sommarsessionen sammanfattas arbetet i de lokala studiekretsarna under vinterhalvåret och man planerar för en eventuell vidareföring av studierna inom respektive ämne. Sommarsessionen 1973 ägde rum i Röros med 350 deltagare, som representerade alla aktiva studiekretsar i lokalavdelningarna i alla de nordiska länderna.

Vid sidan av arbetet i de 14 studiekretsarna lades vikt vid s. k. minisymposier, där deltagare från olika studiekretsar möttes i samtal, avsedda att främja den integrering av olika studieområden som är ett centralt intresse inom NSU:

Statsteori
 Økologi og verdi
 Ideologi og teknologi i psykologiundervisningen
 Offentlighed

c) Arbetsgrupper

Följande arbetsgrupper har varit i verksamhet, för att vidareföra arbetet inom en studiekrets i riktning mot en publikation:

Cybernetiska modeller av levande varelser
 Grannspråksproblematik i Norden
 Tvärvetenskaplig rytmforskning
 Integration och marknadsbildningar

d) Symposier

Under arbetsåret har avhållits följande symposier:

Kvindeundertrykkelsens specifikke karakter
 Forskningspolitik i Norden
 Medicinens samfundsmæssige placering

Symposierna är möten över 2—3 dagar och deltagarantalet har varit 25—30 personer. Resultaten från symposierna redovisas i särskilda publikationer.

e) *Forskningsprojekt*

Nordiska sommaruniversitetets forskningsprojekt "Studier i de nordiska ländernas kulturliv och estetiska liv" — bekostat genom speciell bevilning från Nordiska kulturfonden — avslutades under året, och publiceringen i 5 volymer är för närvarande under utarbetande.

f) *Planläggningsgrupper*

är en väsentlig arbetsform i förbindelse med NSU:s strävan att kritiskt granska och nyplanera forskning och högre utbildning i Norden och därvid ge förslag till studiekretsämnen, symposieämnen och andra studieaktiviteter. Under arbetsåret 1972—1973 arbetade följande planläggningsgrupper:

Kvindeundertrykkelsens karakter
Analyse af medicinens samfundsplacering
Forskningspolitik i Norden
Ekologi och samhälle
Kapitalismens økonomi

g) *Planeringskonferens*

Den sedvanliga planeringskonferensen med blivande kretsledare avhölls 4—5 november 1972 i Solna med deltagande av 160 kretsledare från alla lokalavdelningar.

h) *Publikationer*

NSU:s tidskrift *Information* utkom under 1972—1973 med följande 5 nummer:

1972 nr. 5: Beretning fra sommersessionen 1972
1973 nr. 1: Studiekatalog 1973
1973 nr. 2: Inkallelse av förslag till ämnen för 1973—1974
1973: nr. 3: Programförslag 1973—1974
1973 — Specialnr.: Förslag till stadgar

Tillsammans torde de 5 numren av *Information* ge en bild av arbetet inom NSU för att infånga och formulera nya studieämnen inom forskning och högre utbildning.

Bland publikationer från NSU bör nämnas "Nordisk Forum, tidskrift för universitets- och forskningspolitik". Tidskriften har finansierats genom speciella bevilningar från de nordiska länderna och utkommer med 6 nummer för varje år.

København den 7 december 1973

Holger Jensen

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

(Se C 1, s. 637)

Berättelse

från Nordiskt institut för sjörett, 1972

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Institutt for Sjørett startet sin virksomhet den 1. januar 1963; 1972 var altså Instituttets tiende driftsår. Ifølge Statuttens § 13 har de deltagende land nu rett til å tre ut av samarbeidet med minst ett års varsel til den 1. januar. Ingen av landene har benyttet seg av denne adgang.

Virksomheten ved Instituttet har i året 1972 hverken faglig eller på annen måte adskilt seg vesentlig fra tidligere år. I den foreliggende årsberetning skal det gjøres nærmere rede for:

- I. Styret
- II. Budsjet
- III. Personale
- IV. Stipendier
- V. Bibliotek
- VI. Forskning, Undervisning, Seminarer og annen faglig virksomhet ved Instituttet

I. Styret

Instituttets styre har i 1972 bestått av:

for Danmark:

professor dr. jur. Allan Philip, København.

(varamann: professor, dr. jur. Stig Jørgensen, Århus.)

for Finland:

tillförordnad professor, jur. dr. Olof Riska, Helsingfors.

(varamann: Bitr. professor, jur. dr. Esko Heikki Hoppu, Helsingfors.)

for Norge:

høyesterettsadvokat Per Gram, Oslo.

(varamann: høyesterettsadvokat Alex. Rein, Oslo.)

for Sverige:

professor, jur. dr. Kurt Grönfors, Göteborg.

(varamann: advokaten Claës Palme, Stockholm.)

samt ifølge Statuttens § 2:

Instituttets bestyrer professor, dr. jur. Sjur Brækhus, som også er valgt til styrets formann. Bestyrerens varamann i perioden har vært professor, dr. jur. Erling Selvig.

Funksjonstiden for styremedlemmer og varamenn utløp den 31. desember 1972. De finske, danske, norske og svenske styremedlemmer og varamenn er gjenoppnevnt for perioden 1973—1976.

Etter eget ønske trekker professor Sjur Brækhus seg imidlertid tilbake som bestyrer, og bestyrervervet overtas fra 1. januar 1973 av professor Erling Selvig, med professor Thor Falkanger som varamann.

Det ordinære styremøte ble holdt i Oslo den 31. januar 1972.

II. Budsjett

Instituttets budsjett for 1972 har vært på n. kr. 465 000. I henhold til instituttvedtektenes § 10 dekkes beløpet etter følgende forholdstall:

Danmark	20 %	93 000
Finland	10 %	46 500
Norge	35 %	162 750
Sverige	35 %	162 750

Av de budsjetterte beløp utgjorde 190 000 stipendiemidler og resten, 275 000, var avsatt til løpende driftsutgifter, herunder avlønning av en amanuensis, en vitenskapelig assistent og kontorhjelp. Utenom budsjettet dekker Norge gjennom Universitetet i Oslo utgiftene til lokaler og administrasjon. Videre bestrider Norge lønnsutgifter for fire juridiske professorer som er tilknyttet Instituttet samt utgiftene til avlønning av en vitenskapelig assistent og en av Instituttets tre kontordamer.

Instituttet har også i det forløpne år mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme. Disse bevilgninger er i det vesentlige medgått til avlønning av vitenskapelige assistenter i deltidstillinger.

III. Personale

Foruten bestyreren, professor, dr. jur. Sjur Brækhus og hans varamann, professor dr. jur. Erling Selvig, har følgende personale vært knyttet til Instituttet i 1972:

professor, dr. jur. Thor Falkanger
 professor, dr. jur. Peter Lødrup
 Amanuensis, cand. jur. Kai Krüger

To nordiske forskningsstipendiater har vært knyttet til Instituttet:

Instituttet har i 1972 hatt følgende vitenskapelige assistenter:

Cand. jur. Hans Jacob Bull, Oslo, (til 30. september, hvoretter Bull har hatt et ordinært norsk universitetsstipendium).
 Stud. jur. Leif Holm (til 31. mars).
 Stud. jur. Trygve Honne (til 31. juli).
 Stud. jur. Nicholas Hambro (til 31. juli).
 Stud. jur. Magnar Aukrust (fra 1. januar 1972).
 Stud. jur. Amund W. Skou (fra 1. april).
 Stud. jur. Georg Scheel (fra 1. august).
 Stud. jur. Jan Tennøe (fra 1. august).

Navn og stipendiekategori	Beløp	Ankomst	Avreise
1. Forskningsstipendier			
Cand. jur. Hans Jacob Bull, Oslo		Har oppholdt seg ved Instituttet i hele 1972	
1. kl. 17.III lønn	38 180,30		
sos. utgifter	7 805,00		
	45 985,30		
Cand. jur. Ole Steen-Olsen, København		Har oppholdt seg ved Instituttet i hele 1972	
1. kl 17.I lønn	51 596,72		
Forskningsstipendier ialt	97 582,02		
2. Kandidat oppholdsstipendier			
E. univ. lektor Björn Lindquist, Lund	6 000	4.5. 15.11.	1.8. 14.12.
Jur. kand. Antero Palaja, Åbo	6 000	5.6. 1.11.	31.7. 1.12.
Cand. jur. Sven Rosenmeyer Paulsen, København	6 150	14.9.71.	13.4.
Docenten, jur. dr. Zacharias Sundström, Emsalö	7 000	2.3. 1.9.	13.3. 2.10.
Kandidat oppholdsstip. ialt	—	25 150,00	
		122 732,02	
3. Student oppholdsstipendier			
Stud. jur. Jørgen Allesø, Gentofte	5 150	7.2.	26.6.
Jur. stud. (nu jur. kand.) Bo Benell, Göteborg	5 000	26.6. 26.11.	27.7. 20.12.
Stud. jur. Baldur Gudlaugsson, Reykjavik	5 500	7.4.	6.7.
Jur. stud. (nu jur. kand.) Bo Gustafsson, Göteborg	4 650	17.1.	30.4.
Jur. stud. Thomas Hansson, Lund	5 000	23.10.	20.12.
Jur. stud. Lennart Landrén, Lund	5 150	11.2. 23.5.	14.4. 23.6.
Jur. stud. Göran Jackson, Lund	5 000	3.10	20.12
Jur. stud. Jan Sjöblom, Lovisa	5 650	25.1.	7.12.
Stud. jur. Niels Maro Thorengaard, Århus	5 000	18.10.	20.11.
Student oppholdsstipendier ialt	—	46 100,—	
		168 832,02	
4. Reise-og oppholdsstipendier i forbindelse med Det femte nordiske sjørettsseminar 1972			
		7 600,—	
5. Stipendium og utgifter for en gruppe sjørettsstudenter fra Århus som besøkte Instituttet i dagene 15.—16. mai			
		5 542,49	
Stipendier utdelt og benyttet i 1972, ialt		181 974,51	

Følgende stipendier innvilget i 1972 er ikke benyttet ved utgangen av året:

Jur. kand. Elisabeth Aspegren, Stockholm	8 000
Jur. kand. Peter Backström, Helsingfors	8 500
Jur. kand. Karl-Johan Gombrii, Göteborg	2 500
Jur. kand. Mats Tullberg, Göteborg	2 500
Prof. jur. dr. Jan Ramberg, Stockholm	3 000
Mr. Richard Olsen, London	7 000

Følgende stipendiater med stipendier bevilget i 1971 har benyttet sine stipendier i 1972.

Navn og stipendiekategori	Beløp	Ankomst	Avreise
Jur. kand. Sven Axel Bergstrand, Göteborg	5 000	27.11.	14.12.
Jur. kand. Lars L. Holm, Malmö	5 000	4.5. 23.9.	14.6. 15.12.

Følgende stipendiater har i løpet av 1972 i henhold til det norske eksamensreglements § 6 avlagt særskilt eksamen i spesialfaget sjørett:

Cand. jur. Sven Rosenmeyer Paulsen, København
 Stud. jur. Jørgen Allesø, Gentofte
 Jur. stud. Bo Gustafsson, Göteborg (sjørett og luftrett)
 Jur. stud. Lennart Landrén, Lund
 Jur. stud. Jan Sjöblom, Lovisa

Flere av stipendiatene har forøvrig arbeidet med sjørettslige særavhandlinger i eksamensøyemed, se nedenfor under VI. 3.

Tabell over de innvilgede og benyttede stipendier for 1972 fordelt på land og stipendiekategorier

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Ialt
Forskningsstipendier	1 51 596,72			1 45 985,30		2 97 582,02
Kandidat oppholdsstipendier	1 6 150,—	2 13 000,—			1 6 000,—	4 25 150,—
Student oppholdsstipendier	2 10 150,—	1 5 650,—	1 5 500,—		5 24 800,—	9 46 100,—
Gruppestipendium for danske sjørettsstudenter	5 542,49					5 542,49
Reise- og oppholdsstipendier i forb. med Det femte nordiske sjørettsseminar.	1 1 000,—	2 3 200,—			3 3 400,—	6 7 600,—
Ialt	5 74 449,21	5 21 850,—	1 5 500,—	1 45 985,30	9 34 200	21 181 984,51

Som det vil ha fremgått på stipendiatoversikten, bevilget Instituttet i 1972 et samlestipendium på ialt 4 000 til dekning av reise- og oppholdsutgifter for en gruppe sjørettsstudenter fra Århus, som oppholdt seg ved Instituttet i dagene 15.—16. mai. Oppholdet omfattet omvisning og orientering om Instituttet og virksomheten her samt fire foredrag om sjørettslige og forsikringsrettslige emner holdt av Instituttets forskere (jfr. under VI. 1.). I programmet inngikk også en overnattingstur til Juristforeningens hytte "Hoppeseter" i Lommedalen, der et av foredragene ble holdt. Oppholdet ble avsluttet med selskapeleg samvær i instituttlokalene om aftenen den 16. mai. Foruten det tildelte reisestipendium på n. kr. 4 000 bestred Instituttet kostutgifter for turen til "Hoppeseter" og utgiftene i forbindelse med avslutningen den 16. mai.

V. Bibliotek

Instituttets bibliotek besto pr. 1. januar 1972 av ca. 6 800 bind og godt 800 småtrykk. I tillegg til dette kommer ca. 500 bind som Universitetsbiblioteket har deponert i samlingene. Biblioteket har i 1972 hatt en tilvekst på ca. 200 bind. Instituttet har i 1972 ført sine tidsskrifter, serier og domssamlinger på Cardex-system, med kort for hvert tidsskrift for å lette oversikten. Arbeidet med revisjon og åjourføring av Instituttets kataloger pågår. Det er utarbeidet tilvekstlister samt en biblioteksveiledning for Instituttet med systematisk oversikt over Instituttets samlinger. Denne er i særlig grad beregnet på stipendiater og andre brukere av Instituttets samlinger.

VI. Forskning, undervisning, seminarer og annen faglig virksomhet ved instituttet

1. Undervisning og foredragsvirksomhet

Professor Sjur Brækhus foreleste i høstseminaret to timer i uken over reglene om skipsregistrering, sjøpant og kontraktpant, slik disse lyder etter sjølovsendingene i 1972, videre over sammenstøtsansvar, felleshavari og reglene om begrenset rederansvar.

Professor Thor Falkanger foreleste i vårsemesteret om reisebefraktning med to timer pr. uke. På et kurs om depotpraksis arrangert av Den norske Bankforening på Randsvangen den 9.—10. oktober holdt han dessuten et foredrag om "De nye regler om skipsregistre samt sjø- og kontraktpant i skip — jfr. lov av 7. april 1972".

Professor Peter Lødrup foreleste i vårsemesteret over luftrett med en dobbelttime i uken sammen med luftfartsdirektør Erik Willoch.

Professor Erling Selvig har i 1972 hatt forskningstermin. Han holdt den 11. desember et foredrag i Den norske sjørettsforening og Den norske luftrettsforening om "Internasjonalt sjørettssamarbeid innenfor

UNCITRAL og UNCTAD — (konvensjonene om konnossementer og kombinert transport)”).

Amanuensis Kai Krüger har i vårsemesteret forelest med en dobbelttime i uken om tidsbefraktningsspørsmål. Han foreleste i høstsemesteret med en dobbelttime i uken om transportansvaret etter Haag-reglene og Haag-Visby-reglene 1968.

Nordisk forskningsstipendiat (nu universitetsstipendiat) Hans Jacob Bull har i vårsemesteret forelest med en dobbelttime i uken over spesialfaget Handelsrett, og foreleste med det samme timetall i høstsemesteret over sjøforsikringsrett for spesialfagsstudenter i forsikringsrett.

Nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen holdt den 24. april et foredrag i Den norske sjørettsforening om ”Det lykkelige skibbrudd. (Kondemnasjon og ”Compromized total loss” på et fallende fraktmarked)”).

I forbindelse med besøk av danske sjørettsstudenter som ble omtalt ovenfor under IV. foreleste instituttets forskere over utvalget emner fra sjøretten, nemlig

Thor Falkanger: ”Reisebefraktning som gjelder større kvanta over lengre tid”,

Ole Steen-Olsen: ”Rederiforsikring. Aktuelle spørsmål innen kasko og P & I”,

Erling Selvig: ”Fra stykkgodsbefordringens problemer” og

Sjur Brækhus: ”Kollisjonsansvar under buksering.”

2. Sjørettseminarene 1972

Instituttet har også i 1972 avviklet ni onsdagsseminarer over utvalgte sjørettsspørsmål med deltagelse fra Instituttets forskere, stipendiater, studenter og praktiserende sjøretts- og forsikringsjurister. Deltagerantallet har i 1972 ligget høyere enn i tidligere år, på omkring 30 hver gang. Professorene Brækhus og Selvig har ledet seminarene.

Som arbeidsgrunnlag har man benyttet skrevne innledninger av varierende lengde, tilsendt deltagerne i stensilert form ca. en uke før seminaret. Ved avslutningen av hvert semester har seminaret vært avrundet med ”postseminar” i selskaplige former, i vårsemesteret også med seminardeltagernes ektefeller.

Innledere og seminarer var i 1972 som følger:

2. februar:	Advokat Karl Glad:
”Oppmuntringshensynet i bergningsretten (tre særtilfelle)”.
23. februar:	Høyesterettsadvokat Vincent Galtung:
”Ansvarsproblemer i innenriks ferjefart.”
15. mars:	Cand. jur. Sven Rosenmeyer Paulsen:
”Paramountklausuler i tidscertepartier. Anvendelse og tolkning.”
12. april:	Advokat Ivar Kleiven:
”Lystbåtforsikring.”

3. mai: Prof. jur. dr. Folke Schmidt:
"Fartyg under bekvæmlighetsflagg." (Postseminar med ektefeller.)
27. september: Byråsjef Bror Oscar Scherdin:
"Rundefunnet — dereliksjon og andre rettslige problemer ved vrakfunn."
1. november: Advokat Einar Irgens:
"Rederens ansvar for sine hjelpere, særlig om uttrykket "i tjenesten" i sjøl. § 233 (tidligere § 8)."
22. november: Høyesterettsadvokat Gunnar Vefling:
"Farefeltet, sjødyktighet og sikkerhetsforskrifter. Forsøk på en grenseoppgang."
6. desember: Fuldmægtig Jørgen Bredholt:
"Sømandskab, søforklaring og straf. Nogle konflikter indenfor den offentlige søret og mellem denne og den borgelige søret." (postseminar).

3. *Det femte nordiske sjørettsseminar 1972 — "Tankskipsfartens problemer" på Park Hotel, Sandefjord*

Instituttet har med to års mellomrom siden opprettelsen i 1963 arrangert et større seminar over utvalgte problemkomplekser innen sjøretten. Det femte seminar i rekken ble avviklet i dagene 10.—12. oktober 1972, og var lagt til Park Hotel, Sandefjord. Som hovedemne hadde man denne gang valgt "Tankskipsfartens problemer".

Deltagerantallet lå på godt 60. Det var lagt vekt på å få med såvel forskere som praktiserende sjørettsjurister, samt spesialister fra denne særegne gren av shipping, men også med en viss kvotedeling på de enkelte deltagerland.

Deltagerne betalte selv sin reise og oppholdet i Sandefjord, men Instituttet dekket utgiftene for Instituttets faste stab, styremedlemmer og foredragsholdere. Dessuten tildelte Instituttet etter ansøking reise og oppholdsstipendier.

Det var lagt vekt på å gjøre seminaret så praktisk orientert at man fikk et tilstrekkelig bredt grunnlag for den faglige debatt. I dette øyemed var det foruten de vanlige juridiske innledningsforedrag lagt inn tre orienterende foredrag om tankfartens kommersielle og tekniske problemer. Foredragsholdere og enkeltemner vil fremgå av programmet, som så slik ut:

- Tirsdag 10. oktober: Skipsmegler Kjell Halvorsen (Fearnley & Egers Befragtningsforretning A/S, Oslo): "Tankmarkedet" (Produksjon, handel og transport av olje)
Høyesterettsadvokat Hans Peter Michelet (Nordisk Skibsrederforening, Oslo): "Tankfartens certepartiproblemer."
Diskusjon.
Lunch.

Kaptein Hallstein Saunes, (Sig. Bergesen d. y. & Co. Oslo): "Behandling av olje under transport. Forurensningsfaren. Sammenblanding. Tankrenn-gjøring.)"

Høyesterettsadvokat Jens Vogth-Eriksen (Skuld, Oslo): "Lasteskadeansvaret ved transport av olje i bulk."

Diskusjon.

Middag.

Onsdag 11. oktober: Ekskursjon til A/S Norske Esso's raffineringanlegg på Slagenstangen i Vestfold. Demonstrasjon av rutiner ved manøvrering av en 200 000-tonns tanker fra kai. Omvisning og orientering.

Lunch, seminardeltagerne som Norske Esso's gjester.

Sivilingeniør Rolf Lending (Norske Esso A/S, Tønsberg): "Navigering av store tankskip til og fra kai. Fortøyning, laste- og losserutiner."

Høyesterettsadvokat Frode Ringdal (Advokatfirmaet Wikborg, Rein, Ringdal & Wælgaard, Oslo): "Ansvarsspørsmål i forbindelse med navigeringen av store tankskip, særlig ved havneanløp, lasting og lossing."

Diskusjon.

Middag.

Torsdag 12. oktober: Rättschef Ulf K. Nordenson (Justitiedepartementet, Stockholm): "Ansvar for oljesøl. Den nyeste utvikling nasjonalt og internasjonalt."

Diskusjon.

Lunch.

Advokat Henrik Christrup (advokatfirmaet N. J. Gorrissen, E. Behrendt-Poulsen, Erik Strøjer, Jørgen Gorrissen, Henrik Christrup, Jan Erlund, København): "Oljeborings- og produksjonsplattformer i rettslig belysning."

Diskusjon.

Avslutningsmiddag.

Som arbeidsgrunnlag for seminaret var i forveien utsendt til deltagerne seminarinnledningene, diverse certepartiformularer, oljesølskonvensjonstekstene samt i utdrag utvalgte dommer med tilknytning til de oppsatte seminarforedrag, utarbeidet ved Instituttet.

Instituttet har det inntrykk at også femte nordiske sjørettsseminar ble utbytterikt for seminardeltagerne. Det er planen å arrangere et sjettede nordisk sjørettsseminar i 1974.

4. Forskning

Professor Sjur Brækhus har som formann i den norske sjølovkomité også i 1972 ledet arbeidet med revisjon av den norske sjølov. Komitéen

avga i begynnelsen av 1972 sin Innstilling X (NOU 1972: 11) om Godsbeholdning til sjøs, der komitéen på grunnlag av fellesnordiske drøftelser foreslår innarbeidet i sjøloven såvel konnossementskonvensjonen av 1924 som den vedtatte endringsprotokoll fra 1968, de såkalte Haag-Visby-reglene. Arbeidet med utarbeidelsen av en proposisjon om dette pågår i Justisdepartementet, men det har vært holdt løpende kontakt med professorene Brækhus og Selvig, som begge deltok i nordiske koordineringsmøter i Oslo i juni og oktober. Komitéen har i 1972 forberedt innarbeidelsen i norsk rett av konvensjonene om oljesølsansvar (International Convention on Civil Liability for Oil Pollution Damage 1969 og International Convention on the Establishment of an International Fund for Compensation for Oil Pollution Damage 1971).

Brækhus har sammen med h.r.advokat Alex. Rein bistått ved revisjonen av vilkårene for P & I-forsikring for Assuranceforeningen Gard, Arendal. I forlengelsen av dette arbeid utga han sammen med Rein en norsk- og engelskspråklig fremstilling om P & I-forsikringen: "Håndbok i P & I Forsikring" (Gard, Arendal 1972).

Professor Erling Selvig har i 1972 deltatt som norsk representant i en rekke internasjonale drøftelser om sjørettslige lovgivnings- og konvensjonsspørsmål. Han har vært norsk representant ved forhandlingene om en ny konvensjon for kombinerte transporter, og var formann for den norske delegasjon til UN/IMCO Conference on Container Traffic som i november ble holdt i Genève. Han har også deltatt i en arbeidsgruppe som innen UNCITRAL har forberedt endringer i konnossementskonvensjonen om reguleringen av transportansvar i konnossementsforhold. Hans foredrag om "Sjølovens konnossementsansvar og "estoppel"-prinsippet i Haag—Visby-reglene" blir trykket i en skriftserie utgitt av Institut för transporträtt ved Universitetet i Stockholm. Artikkelen vil komme i 1973.

Professor Thor Falkanger har i 1972 publisert artiklene "Lossing og bortskaffelse av last som er sterkt beskadiget" (Sjörättsföreningen i Göteborg. Skrifter nr. 45) og "Identitetsendringer på bortfraktersider" (Arkiv for Sjørett bd. 11 s. 525 flg.). Han har også i 1972 vært redaktør for Arkiv for Sjørett som i 1972 er kommet med heftene 4—5 av bind 11, som nu er komplett. I desember utkom dessuten hefte 1 av bind 12.

Professor Peter Lødrup har også i 1972 redigert Arkiv for Luftrett, som er kommet med ett hefte i løpet av året.

Amanuensis Kai Krüger har i 1972 drevet avsluttende arbeider med sin avhandling "Transportomlegning. Særlig om deviasjon i sjøtransport." Avhandlingen er innlevert til bedømmelse i forbindelse med ansøkingen om et professorat i rettsvitenskap i Bergen, og vil bli innlevert for bedømmelsen til den juridiske doktorgrad i løpet av våren 1973. Krüger har i 1972 også publisert artikkelen "En transport, ett ansvar,

et dokument — og en bok”, en omtale av *Kurt Grönfors: Successiva transporter*, (Arkiv for Sjørett bd. 11 s. 654 flg.).

Nordisk forskningsstipendiat (fra 1. oktober 1972 universitetsstipendiat) Hans Jacob Bull har i 1972 fortsatt sine arbeider med en avhandling om redningsforanstaltninger i sjøforsikringsretten. Han har som et ledd i dette utarbeidet en artikkel om forsettskravet ved partikulære redningsforanstaltninger i sjøforsikring. Artikkelen er publisert i Arkiv for sjørett bind 12, s. 45 flg.

Nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen har i 1972 fortsatt sitt arbeid med en avhandling om kondemnasjon innen sjøforsikringsretten. Han har også utarbeidet en artikkel om de rettslige sider ved salg av skip med ureparerte skader, som ventes trykket i Arkiv for Sjørett i løpet av 1973.

Flere av Instituttets vitenskapelige assistenter har i 1972 skrevet sjørettslige særavhandlinger som eksamensarbeider. Stud.jur. Nicholas Hambro innleverte i forbindelse med sin eksamen høsten 1972 avhandlingen ”Om Employment og Indemnity klausuler. Særlig om Baltime kl. 9”. Stud.jur. Peter Nitter har innlevert en avhandling om globalbegrensning: ”En tolkning av sjøl. § 254, 1. ledd nr. 1—5” og stud.jur. Leif Holm har utarbeidet en avhandling om ”Erstatningsutmålingen ved bortfrakterens mislighold av reisecertepartier”.

En rekke av Instituttets korttidsstipendiater har også arbeidet med avhandlinger om sjørettslige emner. E. univ.lektor Björn Lindquist, Lund, har arbeidet med en avhandlingen om tapsbegrepet i vareforsikring. Jur. kand. Antero Palaja fra Åbo har studert lovvalgsspørsmål i befraktningsretten. Cand. jur. Sven Rosenmeyer Paulsen, København, har arbeidet med spørsmål omkring Paramount-klausuler i tidscertepartier — og fremla i denne sammenheng enkelte av sine synspunkter på et av årets sjørettsseminarer. Jur.kand. Sven Axel Bergstrand fra Göteborg har arbeidet med fartøysbegrepet i skipsbygningsforhold. Jur. stud. (Nu cand. jur.) Lennart Landrén fra Lund har i forbindelse med sin eksamen skrevet en avhandling om ”Bortfraktarens rätt att häva tidscerteparti vid befraktarens betalingsdröjsmål”. Jur. stud. Göran Jackson fra Lund har studert spørsmålene omkring skipsrederens ansvar. Jur. stud. Thomas Hansson, Lund, har arbeidet med de befraktningsrettslige konsekvenser av streik, mens stud. jur. Niels Maro Thorengaard, Århus, har arbeidet med spørsmål til tilknytning til skipsreparasjonskontrakten.

For de svenske studenters vedkommende er flere av avhandlingene skrevet som ledd i ”tillämpade studier i civilrätt” og er innlevert som eksamensarbeider. Instituttet har i 1972 også mottatt og arkivert særavhandlinger skrevet av tidligere stipendiater ved Instituttet.

Berättelse

från Nordiskt institut för sjö rätt, 1973

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Institutt for Sjørett startet sin virksomhet den 1. januar 1963: 1973 var altså Instituttets ellefte driftsår.

Virksomheten ved Instituttet har i året 1973 hverken faglig eller på annen måte adskilt seg vesentlig fra tidligere år. I den foreliggende årsberetning skal det gjøres nærmere rede for:

- I. Styret
- II. Budsjett
- III. Personale
- IV. Stipendier
- V. Bibliotek
- VI. Undervisning, seminarer
og annen faglig virksomhet

I. Styret

Instituttets styre har i 1973 bestått av:

for Danmark:

(varamann: Professor dr. jur. Stig Jørgensen, Århus)
Professor dr. jur. Allan Philip, København

for Finland:

Professor jur. dr. Olof Riska, Helsingfors
(varamann: Bitr. professor, jur. dr. Esko Heikki Hoppu, Helsingfors)

for Norge:

Høyesterettsadvokat Per Gram, Oslo
(varamann: Høyesterettsadvokat Alex. Rein, Oslo)

for Sverige:

Professor jur. dr. Kurt Grönfors, Göteborg
(varamann: Advokat Claës Palme, Stockholm)

samt ifølge Statuttenes § 2:

Instituttets bestyrer professor, dr. jur. Erling Selvig, som også er valgt til styrets formann. Bestyrerens varamann i perioden har vært professor, dr. jur. Thor Falkanger.

I 1973 er det avholdt to ordinære styremøter, 28. januar og 23. august. Overgangen fra ett til to styremøter pr. år skyldes først og fremst en omlegning av tidspunktet for når Instituttets budsjettbehandling må være avsluttet.

II. Budsjett

Instituttets budsjett for 1973 har vært på n. kr. 473 000. Dette tall er av budsjett-tekniske grunner basert på lønnsnivået pr. 1. mai 1971. Automatisk lønnsøkning i perioden 1. mai 1971 til ut 1973 blir etterbetalt Instituttet i slutten av budsjettåret. I år har dette utgjort ca. n. kr. 12.000, — slik at det reelle driftsbudsjett blir ca. n. kr. 485.000,—.

Instituttet får nu sitt budsjett dekket fra Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde i København. Sekretariatet opererer med et kulturbudsjett hvor alle nordiske land gir bidrag etter en fastlagt fordelingsnøkkel (Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 % og Sverige 45 %). Over dette kulturbudsjettet får så de forskjellige nordiske institutter m.v. dekket sine utgifter.

Selvom budsjettbehandlingen allerede i år har vært sentralisert i København, blir den ovennevnte fordelingsnøkkel først gjort gjeldende fra og med året 1974. I år har fordelingsnøkkelen for Instituttet vært følgende:

Danmark 20 %
Finland 10 %
Norge 35 %
Sverige 35 %

Av de budsjetterte beløp utgjorde ca. 165.000 stipendiemidler og resten, ca. 310.000 var avsatt til løpende driftsutgifter, herunder avlønning av en amanuensis, en vitenskapelig assistent og kontorhjelpe. Utenom budsjettet dekker Norge gjennom Universitetet i Oslo utgiftene til lokaler og administrasjon. Videre bestrider Norge lønnsutgifter for fire juridiske professorer som er tilknyttet Instituttet samt utgiftene til avlønning av en vitenskapelig assistent og en av Instituttets tre kontordamer.

Instituttet har også i det forløpne år mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme. Disse bevilgninger er i det vesentlige medgått til avlønning av vitenskapelige assistenter i deltidstillinger.

III. Personale

Foruten bestyreren, professor, dr. jur. Erling Selvig og hans varammann, professor dr. jur. Thor Falkanger, har følgende personale vært knyttet til Instituttet i 1973:

Professor, dr. jur. Sjur Brækhus
 Professor, dr. jur. Peter Lødrup
 Amanuensis, cand. jur. Kai Krüger (til 1. juli)
 Fung. amanuensis, stud. jur. Georg Scheel (fra 1. juli)

En nordisk forskningsstipendiat har vært knyttet til Instituttet, nemlig cand. jur. Ole Steen-Olsen, København.

Cand. jur. Hans Jacob Bull, Oslo har hatt et ordinært norsk universitetsstipendium.

Instituttet har i 1973 hatt følgende vitenskapelige assistenter:

Stud. jur. Magnar Aukrust (til 1. august)
 Stud. jur. Otto Beyer (fra 1. august)
 Stud. jur. Kjetil Krokeide (fra 1. august)
 Stud. jur. Georg Scheel (til 1. juli)
 Stud. jur. Amund W. Skou
 Stud. jur. Jan Tennøe

Instituttet har videre hatt følgende kontorpersonale:

Sekretær II, Frøydis Rothé
 Kontorfullmektig, Inger Smith-Simonsen
 Kontorassistent, Arnlaug Helseth
 Alle tre har vært ansatt i deltidsstillinger (60 %).

Instituttets bibliotekar har vært fakultetsbibliotekar Kaare Haukaas. Instituttet har også hatt særskilt bibliotekshjelp av assisterende bibliotekar, Astrid Rosslund.

Universitetets bokholder har ført Instituttets regnskaper.

Et stort antall stipendiater har i 1973 drevet sjørettsstudier ved Instituttet, og flere praktiserende sjørettsjurister har oppholdt seg her i kortere eller lengre tid. Takket være velvillig hjelp fra Boligavdelingen ved Studentsamskipnaden i Oslo har det vært mulig å skaffe stipendiater og andre besøkende bolig i studentbyene på Kringsjø og Sogn.

IV. Stipendier

For 1973 var avsatt n. kr 165.000 til stipendier. I dette beløp inngår avlønning av en nordisk forskningsstipendiat som har arbeidet ved Instituttet, cand. jur. Ole Steen-Olsen, København.

Kunngjøring om ledige stipendier for 1973 ble i november 1972 sendt til alle nordiske universiteter og høyskoler, og til de nordiske advokatforeninger og sjørettsforeninger. Ved ansøkningsfristens utløp, den 2. januar 1973, var det kommet ialt 20 ansøkninger om stipendier for 1973, herunder ansøknings fra cand. jur. Ole Steen-Olsen, København, om fornyet stipendium for 1973. Før styremøtet i august var det innkommet 2 nye søknader om stipendium.

Nedenfor er inntatt en oversikt over årets stipendiater, med angivelse av hvilke beløp som er tildelt, hvorledes beløpene fordeler seg på de

enkelte stipendiekategorier samt til hvilke tider de forskjellige stipendiater har oppholdt seg ved Instituttet:

Stipendier tildelt i 1973

Navn og stipendiekategori	Beløp	Oppholdstid
1. Forskningsstipendier.		
Cand.jur. Ole Steen-Olsen, København		Har oppholdt seg ved Instituttet i hele 1973.
2. Kandidat-oppoldsstipendier.		
Cand.jur. Jørgen Allesø, Gentofte	5 500	Januar—mars.
Docent, jur.dr Carl-Gustav Björkelund, Lund	5 400	Ca. 10 dager midt i april, 14 dager i juli.
Høgskolelektor Lars Christensen, Kristiansand	1 500	14 dager i sept.
Cand.jur. Peter G. Felter, Valby	8 000	Februar—mai.
Forskardocenten jur.dr. Lars Gorton, Göteborg	3 500	En uke i mai, en uke i november—desember.
E.univ.lektor Björn Lindquist, Lund	6 000	November—desember.
Advokat Pål Lorentzen, Bergen	1 500	14 dager i sept.
Juris kand. Jarkko Nieminen, Åbo	3 500	Juli.
Cand.jur. Kristjan Olafsson, Reykjavik	6 000	Februar—mars.
Jur.kand. Heikki Sinnemaa, Helsingfors	8 500	Sept., okt. nov.
Solicitor Richard Olsen, London	7 000	Desember 1972—februar 1973.
Jur.lic. Thomas Wilhelmsson, Helsingfors	1 000	En uke i sept.
Jur.kand. Hans Chr. Elowsson, Lund	2 500	Februar.
Kandidat-oppoldsstipendier ialt	59 900	
3. Student-oppoldsstipendier.		
Jur.stud. Michael Engstedt, Lund	5 500	Oktober—november.
Jur.stud. Per Åke Hasselrot, Uppsala	5 500	Februar—mars.
Jur.stud. Ulf Lindgren, Uppsala	5 500	April—juni.
Jur.stud. Jan Sjöblom, Lovisa	4 500	Februar.
Jur.stud. Richard Ström, Uppsala	5 500	August—september.
Student-oppoldsstipendier ialt	26 500	

Stipendier tildelt for tidligere år, men benyttet i 1973:

Jur.kand. Peter Backström	2 000 (av stipend kr. 8 000 bevilget i 1972)	2 uker i august.
Amanuensis Nicolas Wilmot, Bergen	1 000 (bevilget i 1971)	Juni.
Jur.kand. Elisabeth Aspegren, Stockholm	7 000 (av stipend kr. 8 500 bevilget i 1972)	Februar—april.

Ialt 10 000

Ubenyttede stipendier tildelt i 1973

Stud.jur. Jukka Soisalon-Soininen, Helsingfors	6 000	Ikke benyttet og avstår fra stipendiet.
Lars Axel Petterson	5 500	Ikke benyttet ennu.
Johan Georg Helm, Nürnberg	6 000	Benyttes mars 1974.

Enkelte av stipendiatene har av arbeidsmessige hensyn ikke benyttet sine stipendier fullt ut i 1973, men har overført restbeløpet til 1974.

Tabell over innvilgede stipendier benyttet i 1973, fordelt på land og stipendiekategorier

	Dan- mark	Finland	Island	Norge	Sverige	Andre land	I alt
Forsknings- stipendier	59 600						59 600
Kandidat- oppholdsstip	13 500	14 000	6 000	3 000	25 400	14 000	75 900
Student-opp- holdsstip		4 500			22 000		26 500
I alt	73 100	18 500	6 000	3 000	47 400	14 000	162 000

V. Bibliotek

Instituttets bibliotek bestod pr. 1. januar 1973 av ca. 7.000 bind og godt og vel 800 småtrykk. I tillegg til dette kommer ca. 500 bind som Universitetsbiblioteket har deponert i samlingene. Biblioteket har i 1973 hatt en tilvekst på ca. 200 bind. Instituttet har i 1973 også fortsatt arbeidet med revisjon og å jourføring av Instituttets kataloger. Det er utarbeidet tilvekstlister samt en biblioteksveiledning for Instituttet med systematisk oversikt over Instituttets samlinger til bruk for stipendiater og andre brukere av Instituttets samlinger.

VI. Undervisning, seminarer og annen faglig virksomhet*1. Undervisning og foredragsvirksomhet i sjørett og annen transportrett*

Professor Sjur Brækhus holdt i vårsemesteret forelesning med 15 dobbelttimer i befraktningsrett og i høstsemesteret 12 dobbelttimer i sammenstøtsansvaret og fellehavari. Han har dessuten holdt innledning på det første boreriggseminaret: "Boreriggens rettslige status, særlig om forholdet til sjøretten." Brækhus har videre ledet de fleste sjørettsseminarene og alle boreriggsseminarene. Han har også forelest ved Det Norske Shippingakademi i emnet fellehavari.

Professor Erling Selvik har i vårsemesteret hatt 30 forelesningstimer i sjørett, bl. a. over emnene konnossementets kjøprettslige funksjon og de nye Haag-Visby reglene. Han har dessuten ledet enkelte av sjørettsseminarene.

Professor Thor Falkanger har i høstsemesteret holdt forelesning som gikk over 11 timer i forholdet skip/reder. Han har også ledet enkelte sjørettsseminarer og har forelest ved Shippingakademiet i emnene skip, reder og befraktning.

Professor Peter Lødrup har holdt en innledning på Boreriggseminaret om ansvaret for boreplattformer.

Universitetsstipendiat Hans Jacob Bull har i høstsemesteret holdt 24 forelesningstimer i sjøforsikringsrett. Han har også innledet over emnet "Om "direct action", særlig i sjøforsikring" på et av sjørettsseminarene. Bull har videre hatt det praktiske opplegg for Instituttets boreriggseminar. Han har også holdt foredrag i Den Norske Sjøretts-Forening høsten 1973 om endringen i sjølovens befraktnings- og passasjerkapitler 1973.

Nordisk stipendiat Ole Steen-Olsen har undervist i alminnelig sjøforsikring på Shippingakademiet og vært med i Bergen til forberedelse av Shippingakademiets kurs i sjøforsikringsrett der. Han har dessuten innledet på et av sjørettsseminarene over emnet "Om adækvans og samvirkende skadesårsager ved forsikring mod tidstab".

Gjesteforelesere

Instituttet har i år hatt besøk av professor H. R. Hahlo fra Institute of Comparative Law, Montreal. Professor Hahlo's besøk strakte seg over 3 dager og han holdt da forelesning over "Family Code".

Professor W. O. Morris fra University of West Virginia var ved Instituttet i mai måned og holdt flere forelesninger bl. a. om Uniform Commercial Code.

Professor Justin Sweet fra University of California besøkte Instituttet i september måned og foreleste i engelsk-amerikansk rett.

2. Undervisning og foredrag i andre juridiske emner

Professor Brækhus har forelest i 45 timer i vårsemesteret i tingsrett og materiell konkursrett. I høstsemesteret har han holdt et 24 timers seminar i konkursrett.

Professor Selvig har i vårsemesteret holdt et 30 timers seminar i obligasjonsrett og har i høstsemesteret forelest over samme emne, samt ledet et seminar i forbrukerkjøp.

Professor Falkanger har i vårsemesteret holdt 36 forelesningstimer i tings- og panterrett. I høstsemesteret har han holdt forelesning i avtalerett i 30 timer og i odelsrett i 16 timer. Dessuten har han hatt et 20 timers seminar i panterrett. Falkanger har videre innledet på et kurs, holdt av

Den norske Bankforening og Sparebankforeningen, over emnet "Opplåning av pantobligasjoner". På to seminarer i Juristforbundets regi har han forelest over emnene: "Sameie og interesentskap" og "Gjenlevende ektefelles stilling overfor odelsberettiget loddeier". Falkanger har også ledet et seminar om Konkurslovutvalgets innstilling.

Professor Peter Lødrup har i vårsemesteret holdt et 10 timers seminar i erstatningsrett og en 30 timers forelesning i familierett og felleseie-skifte. Dessuten har han holdt en 32 timers forelesning i Bergen i familierett. I høstsemesteret har han holdt forelesning i arverett og dødsbo-skifte og i erstatningsrett (særlig om personskader). I Bergen har han videre holdt 64 forelesningstimer i familie- og arverett. Lødrup har også holdt diverse seminarinnledninger, bl. a. "Produktansvaret" på Lillehammerseminaret, "Ansvaret for boreplattformer" på borebyggseminaret og "Problemstillingen om ektefellers formuesforhold" i Juristforbundet.

Universitetsstipendiat Hans Jacob Bull har i vårsemesteret holdt et 12 timers seminar i obligasjonsrett og har i høstsemesteret forelest i handelsrett.

Nordisk stipendiat Ole Steen-Olsen har holdt diverse manuduksjoner og seminarer i obligasjonsrett og formuerett, ialt med 74 timer. Han har dessuten holdt diverse innledninger bl. a. om "Producentansvaret" og "Forbrukerkjøp" på Vatnehalsseminaret og på Hoppeseterseminaret.

3. Sjørettsseminarene 1973

Instituttet har også i 1973 avholdt ni onsdagsseminarer over utvalgte sjørettssspørsmål med deltagelse fra Instituttets forskere, stipendiater, studenter og praktiserende sjøretts- og forskningsjurister. Deltagerantallet har svinget fra 25 til 65, men har stort sett ligget på ca. 35—40. Seminarene har vært ledet av professorene Brækhus, Selvig og Falkanger.

Som arbeidsgrunnlag har man benyttet skrevne innledninger tilsendt deltagerne i stensilert form ca. en uke før seminaret. Ved avslutningen av hvert semester har seminaret blitt avrundet med "postseminar" i selskapslige former, i vårsemesteret også med seminardeltagernes ektefelle.

Innledere og seminarermer var i 1973 som følger:

Onsdag 7. februar:	Universitetsstipendiat Hans Jacob Bull:
"Om "direct action", særlig i sjøforsikring."
Onsdag 21. februar:	Forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen:
"Om adækvans og samvirkende skadesårsager ved forsikring mot tidstab."
Onsdag 14. mars:	Richard Olsen, Solicitor, M. A., stipendiat ved NIFS:
"Oil Pollution and the Salvor."
Onsdag 4. april:	Departementsrådet Birgitta Blom:
"Utvalgte spørsmål vedrørende den pågående revisjon innen UNCITRAL av konnossementskonvensjonen av 1924."

- Onsdag 2. mai: Director W. R. Malinowski:
"UNCTAD's (United Nations Conference on Trade and Development) sjørettslige og sjøfartspolitiske virksomhet, særlig når det gjelder utarbeidelsen av en "code of conduct for linjekonferanser.
- Onsdag 26. september: Professor dr. jur. Kai Krüger:
"Om ansvarsbegrensning og ansvarskanalisering."
- Onsdag 17. oktober: Høyesterettsadvokat Hans Peter Michelet og cand. jur. Nicholas Hambro:
"Problemer i forbindelse med konnossementer under (tids)certeparti."
- Onsdag 7. november: Konsulent Karin B. Heffermehl:
"Om passasjerbefordring."
- Onsdag 28. november: Direktør Annar Poulsson:
"Endel problemer i forbindelse med streikeforsikring."

Instituttet har i 1973 startet en seminarrekke om oljeboringsplattformer i rettslig belysning. Seminarene har her fulgt det samme mønster som de vanlige sjørettsseminarene.

Den faglige leder for seminarene har vært professor Sjur Brækhus, men universitetsstipendiat Hans Jacob Bull har tatt seg av de mer praktiske gjøremål. I år er det avholdt 4 seminarer:

- Onsdag 3. oktober: Professor Sjur Brækhus:
"Innledning og oversikt. Boreriggens rettslige status, særlig om forholdet til sjøretten."
- Onsdag 24. oktober: Professor Peter Lødrup:
"Ansvaret for boreplattformer."
- Onsdag 14 november: Høyesterettsadvokat Knut Lie:
Byggekontrakter for mobile oljeboringsplattformer.
- Onsdag 5. desember: Advokat Karl Glad:
"Drilling Contracts."

4. *Forskning*

Professor Sjur Brækhus har som formann også i 1973 ledet den norske sjølovskomite. Komitéen avga i 1973 sin Utredning nr. XI (NOU 1973: 46) om erstatningsansvar for skade ved oljesøl fra skip. Han har publisert artiklene "Trekantproblemer i avbetalingshandelen" og "Om eienomsretten til Nordmarksgodset" i Lov og Rett 1973 h. h. v. s. 3 f. og s. 457 f. Brækhus har videre vært medlem av bedømmelseskomitéen og førsteopponent ved både h. r. advokat Per Brunsvigs doktoravhandling "Konstruksjonsansvar ved bygging av skip" og professor Kai Krügers doktoravhandling "Transportomlegning".

Professor Erling Selvig har omarbeidet avsnittene om avtale- og

obligasjonsrett i Knophs Oversikt over Norges Rett og publisert artikkelen "Sjølovens konnossementsansvar og "Estoppel-prinsippet i Haag—Visby reglene" i skriftserien Sjö och Transporträtt, Juridiska studier utgivna av Axel Ax:son Johnsons institut för sjörätt och annan transporträtt. Selvig har i 1973 møtt som norsk representant i en rekke internasjonale organisasjoner som bl. a. har behandlet revisjon av konnossementskonvensjonen (UNCITRAL) og utarbeidelsen av "The Code of Conduct for Liner Conferences" (UNCTAD). Han er formann for "Intergovernmental Preparatory Group on a Convention on International Intermodal Transport" — en komité som i FN's regi skal fortsette arbeidet med en konvensjon om kombinerte transport. Selvig er blitt oppnevnt som formann i en lovkomité som skal utrede behovet for lovgivning om forbrukertjeneste-kontrakter, og har fortsatt som formann i komitéen som utreder behovet for ny lovgivning om verdipapirhandel. Den sistnevnte komité har i 1973 lagt frem en del-innstilling med utkast til lov om aksjeeminsjoner. Selvig har også vært medlem av bedømmelseskomitéen ved besettelsen av professorat i handelsrett ved det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Göteborg.

Professor Thor Falkanger har i 1973 revidert kapittelet om sjøret og annen transportrett og panterrett i Knophs oversikt over Norges rett, 6. utgave. Han har dessuten publisert artikkelen "Prioritetsforholdet mellom heftelser i fast eiendom" i Tidsskrift for Rettsvitenskap s. 147—218. I tillegg har Falkanger også i 1973 vært redaktør for Arkiv for Sjørett som er utkommet med bind 13.

Professor Peter Lødrup har i 1973 revidert sin bok "Materiell Skifte-rett" og redigert Arkiv for Luftrett som er utkommet med bind 5, hefte 1.

Amanuensis (nå professor) Kai Krüger har innlevert og fått godkjent sin avhandling "Transportomlegning" for den juridiske doktorgrad. Han holdt prøveforelesning over emnene "Ansvarsbegrensning og ansvarskanalisering som virkemiddel i erstatningsretten" (oppgitt emne) og "Om betaling gjennom bank og postvesen" (selvvalgt emne).

Universitetsstipendiat Hans Jacob Bull har i 1973 vært sekretær i Stortingets justiskomité ved behandlingen av sjølovsendingene i 1973. Han har dessuten vært formann og sekretær i en komité til utredning av jernbanens ansvar ved innenlands passasjerbefordring. Han har videre publisert artikkelen "Renter av forsikringskrav" i Lov og Rett 1973 s. 99—117 og NFT s. 229—248. Han har fortsatt sine arbeider med en avhandling om redningsforanstaltninger i sjøforsikringsretten og utgitt et kompendium i alminnelig sjøforsikringsrett (113 s.).

Nordisk stipendiat Ole Steen-Olsen har utvidet og fullført sin avhandling om "forsikringsoppgjøret ved eieskifte". Avhandlingen er innlevert til trykning i AfS (160 s.). Videre har han publisert artikkelen "Kritiske bemerkninger til obligasjonsrettens almindelige del i Jussens Venner, hefte 5. 1973 s. 105—131. Disse bemerkninger er videreformidlet til stu-

dentene gjennom en omfattende undervisning i obligasjonsrett og erstatningsrett. Endelig har han fortsatt sitt hovedarbeide med totaltapsdekningen i sjøforsikring og skrevet en mindre artikkel (30 s.) om "Producentansvaret i norsk ret" som vil komme i januarheftet av Jussens venner.

*BILAGA***Økonomisk oversikt**

	1972	1973
1. Vanlige stipendier	98 982	102 700
2. Forskningsstipendier inkl. sosiale utgifter (I 1973 var det ene forskn.stip. ikke besatt)	97 582	59 661
3. Lønnsutgifter inkl. sosiale utgifter til amanuensis, en vit.ass. og 3 kontordamer	171 784	165 064
4. Ekstrahjelp til skrivning, manuskript- kontroll m.v.	7 137	21 000
5. Kontorutgifter forøvrig, herunder utg. til Xerox	38 907	50 000
6. Bøker, tidsskrifter, innbinding	30 554	50 000
7. Styrets representasjon, reiseutgifter, se- minarutgifter, herunder	49 354	35 000
Ialt	494 300	483 425

Tallene for 1972 er basert på det reelle regnskap mens det for 1973 opereres med ca. tall da regnskapet ennå ikke er avsluttet. Det regnes imidlertid med at de faktiske tall ikke vil differere vesentlig med de ovennevnte.

Berättelse

från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) översände den 24 februari 1972 till Nordiska rådets presidium en redogörelse över den dittills bedrivna nordiska skogstekniska verksamhet, som initierats genom rådets rekommendation nr 19/1966.

Beträffande verksamhetens tillkomst och stegvisa utbyggnad hänvisas till sagda redogörelses punkt 1. Historik.¹

I följande berättelse över verksamheten användes den disposition, som rekommenderats i skrivelse från Nordiska ministerrådet den 1 november 1973, nr 162.

A. Formella upplysningar

NSR:s ordinarie medlemmar utgöres av organisationer och institutioner i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som bedriver skogstekniskt forsknings- och utvecklingsarbete. För närvarande är antalet sådana medlemmar i Danmark 2, Finland 5, Norge 4 och Sverige 3.

NSR:s högsta myndighet är rådsmötet, som består av samtliga ordinarie medlemmar. Detta sammankallas minst en gång årligen.

Verksamheten ledes enligt rådsmötets intentioner av arbetsutskottet, som består av NSR:s ordförande och ordföranden under närmast föregående mandatperiod samt två representanter för varje land, varav den ene utses av de statliga medlemsorganisationerna och den andre av de enskilda eller delstatliga medlemsorganisationerna i respektive land. Arbetsutskottets sammansättning under 1973 framgår av *Bilaga 1*.

Arbetsutskottet har under 1973 sammanträtt vid tre tillfällen.

Beträffande det nedan redovisade nordiska samarbetet åligger det arbetsutskottet

- att välja fackområden av långsiktig karaktär
- att inom dessa välja och prioritera avgränsande projekt av kortsiktig karaktär

¹ Se *Nordisk Råd, 21. sesj., 1. saml., s. 1065*.

- att nominera projektansvariga institutioner
- att utnämna projektråd för de olika samarbetsprojekten och utse ordförande i projekträden
- att godkänna arbetsplan och fastställa budget för de enskilda projekten
- att kontrollera att samarbetsprojekten genomföres planenligt och att resultaten dokumenteras och sprides.

Den projektansvariga institutionen upprättar en arbetsplan för projektet och en budget, som årligen revideras. Institutionen ansvarar för ledning, administration och redovisning.

Som initierande och rådgivande organ finnes för varje projekt ett projektråd sammansatt av en eller flera representanter för varje land, utsedda av landets medlemsorganisationer. Projekträden sammanträder minst en gång årligen, varvid den projektansvariga institutionen redovisar utfört arbete och framlägger en plan för den kommande verksamheten.

Igångsättning av nya projekt förberedes genom tillsättande av mindre, tillfälliga arbetsgrupper, som har att kartlägga dagsläget inom ifrågasvarande problemområde, strukturera detsamma samt lämna förslag till handlingsprogram.

Det är självfallet av största vikt att resultaten av verksamheten sprides på ett snabbt och effektivt sätt. NSR har beslutat att resultatredovisningar främst skall ske i de projektansvariga institutionernas egna skriftserier, alternativt i allmänt tillgängliga facktidsskrifter och på respektive forskares eget språk. En fyllig sammanfattning skall lämnas på engelska. Bilder och figurer förses med engelsk text.

NSR har alltsedan starten byggt upp sin verksamhet på en så hög grad av intressegemenskap att frivilliga, oavlönade insatser alltid kunnat påräknas i berednings- och ledningsorgan. Ända fram till 1973 bestreds sålunda alla kostnader förbundna med sådana organs resor och sammanträden av de institutioner, från vilka ledamöterna hämtats. Lednings- och programarbetet har emellertid nu erhållit ett sådant omfång, att mindre belopp numera avsättes till en gemensam pott för bestridande av rese- och sammanträdeskostnader för presidiet, arbetsutskottet och tillfälliga arbetsgrupper samt gemensamma kostnader för anordnande av forskarkonferenser och exkursioner.

B. Verksamhet

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation till regeringarna att med penningmedel understödja nordiskt skogstekniskt forsknings- och utvecklingsarbete, framlade NSR år 1966 en plan för sådan verksamhet omfattande följande fem projekt, som genomarbetats i varierande grad.

1. Förhållandet mellan man och maskin för skogsbrukets maskiner

Ansvarig institution: Det norske skogforsøksvesen, Ås.

Ordförande i projektråd: Professor Ivar Samset: Norge.

Projektet har hög aktualitet i nuvarande läge då arbetsprocesserna i skogsbruket i allt snabbare takt mekaniseras. Det gäller att utreda, vilken inverkan på människans fysiska och psykiska hälsa, som denna drastiska förändring av hennes arbetsmiljö kan medföra. Som exempel på negativa faktorer kan nämnas buller, vibrationer, stress, skiftarbete och arbete i artificiell belysning. På basis av inhämtad kunskap om människans reaktioner söker man finna sådana motmedel, som är ägnade att eliminera eller mildra konstaterade skadeverkningar, exempelvis bättre utformning av arbetsplatsen, manöverreglagen och arbetsmetoden samt genom utbildning och träning av personalen.

Forskningområdet är synnerligen omfattande och svårbehandlat och kan förväntas kräva betydande insatser under lång tid.

Som exempel på genomförda undersökningar kan anföras

- individuell variation i vissa antropometriska och fysiologiska egenskaper hos skogsarbetare
- Arbetstyngden vid huggning och stamlunning.
- Uppkomsten av "vita fingrar" vid arbete med motorsåg.
- Stress som resultat av högt uppdriven arbetstakt vid skogsarbete.
- Inverkan på den fysiska ansträngningen av variation i arbetet.
- Mätningar av vibrationer hos motorsågar och skakningar hos skogs-traktorer.
- Maskinellt skogsarbete i artificiell belysning.
- Utbildningsprogram för förare av flerprocessmaskiner.
- Konsekvenser av maskinarbete i flera skift.

Samtliga fyra länder har aktivt engagerat sig i projektet.

Ett 25-tal uppsatser har publicerats.

För perioden 1974—76 har man beslutat att koncentrera verksamheten att avse undersökningar dels om arbetsförhållandena i mekaniserat skogsbruk med tonvikt på buller- och vibrationsstörningar, arbetsställningar, arbetsmetoder och arbetets organisation dels om olycksfall vid skogsarbete och dessas orsaker.

2. Teknik och verktyg för kvistning av träd eller delar av träd

Projektansvarig institution: Forskningsstiftelsen skogsarbeten, Stockholm.

Ordförande i projektråd: Professor Anders Staaf, Sverige.

Projektet har i huvudsak genomförts i Sverige och i samverkan mellan Skogsarbeten, skogshögskolan och Svenska träforskningsinstitutet. Medverkan från övriga länder har främst gällt insamling av träd-, kvist- och terrängdata samt prestations- och kvalitetsdata över inhemska

kvistningsmaskiner. Delprojektet "Insamling av data för bedömning av hur bortförande av respektive kvarlämnande av kvisten påverkar primärproduktionen" samt "Insamling av data för bedömning av kvistens råvaruvärde" har samordnats med det femte NSR-projektet (se 5 nedan) och genomföres i finsk regi.

En fullständig kartläggning av alla kända kvistningsmaskiner och/eller kvistningsprinciper har genomförts. Kvistningsresultat och uppkomna skador har uppmätts vid användning av kvistningsmaskiner i praktisk drift. En provbänk för kvistning i laboratorium har tagits i bruk, med vilken erforderlig kvistningskraft fastställts vid användning av fasta knivverktyg. Omfattande undersökningar av olika typ av matningsanordningar har genomförts, varvid dels matningskraften uppmätts vid varierande tryck mellan anordningen och trädet, dels skadebilden registrerats. Av maskinkvistningen orsakade skadeverkningar har utvärderats ekonomiskt genom provsågningar och genom intervjuer vid besök på massafabriker och sågverk. En ekonomisk analys av olika kvistningsmaskiner är under arbete. En sammanfattande slutredogörelse beräknas föreligga i början av 1974.

Finland, Norge och Sverige har deltagit aktivt, Danmark som observatör.

Ett 25-tal artiklar och skrifter har publicerats.

3. *Huggning och transport av lövvirke*

Projektansvarig institution: Skovteknisk Institut, København.

Ordförande i projektråd: Skovrider V. Bruun de Neergaard, Danmark.

Genom studieresor i början av 1969 i Danmark, Sverige och Tyskland samt genom litteraturstudier kartlades hittills allmänt använda arbetsmetoder. 1969 tidsstuderades i Danmark huggning, terrängtransport med traktor och fjärrtransport med lastbil av gallringsvirke från unga bokbestånd. Senare genomförde Danmark och Sverige gemensamt tidsstudier av huggning och terrängkörning i medelålders skånska bokbestånd åtföljd av lastbilstransport av utfallande virke. Denna undersökning upprepades senare under danska förhållanden. Under 1971 har motsvarande undersökningar vid slutavverkning av bok genomförts i Danmark.

Försök med central upparbetning av lövvirke har gjorts i Danmark och Sverige.

I Sverige har under 1971 intresset koncentrerats på att studera motagningsproblemen vid förädlingsindustrin vid en eventuell övergång till leverans av bokråvara i fallande längder mellan 3,5 och 6 meter, ävensom möjligheterna att inmäta virke genom vägning.

Projektet har klarlagt att en övergång från leverans av massaved och liknande sortiment i 2 meters standardlängder till leverans i fallande

längder medför högst betydande prestationsvinster vid huggning, sammanföring och terrängtransport. Även lastbilstransporten påverkas i positiv riktning. Ekonomiska vinster av centraliserad upparbetning av stammar har även konstaterats.

Danmark och Sverige har deltagit aktivt, övriga som observatörer.

Ett 10-tal uppsatser har utgivits. Projektet avslutades 1972.

Det positiva utfallet av försöken med stamupparbetning på terminaler ledde till att Skovteknisk institut under 1973 kompletterade lövvirkesprojektet med en pilotstudie av huggning och transport av hela stammar följd av centraliserad upparbetning vid vägsida eller på terminaler. Undersökningen genomfördes genom litteraturstudier och resor till en rad länder. En intern NSR-redogörelse presenterades hösten 1973 i vilken konstaterades, att huggning och transport av hela stammar är en i många skogsländer allmänt praktiserad metod, som tenderar att öka i omfattning. I de nordiska länderna dominerar sortimentsmetoden.

Arbetsutskottet beslöt att 1974 starta ett nytt projekt inom detta ämnesområde under rubriken "Huggning, transport och hantering av stammar och träd". Danmark och Sverige har förklarat sig beredda att deltaga aktivt. I Norge har undersökningar sedan länge bedrivits inom ämnesområdet.

Projektet skall stå under samma ledning som lövvirkesprojektet.

Projektråd har utsetts.

4. *Terrängklassificering*

Projektansvarig institution: Helsingfors universitets skogsteknologiska institution, Helsingfors

Ordförande i projektråd: Professor Kalle Putkisto, Finland.

Det har förelegat behov sedan länge att kunna kvantifiera den inverkan på prestationen vid virkestransport med olika slag av traktorer, som det aktuella markunderlaget utövar. Kunskap härom är nödvändig, exempelvis vid jämförelse mellan transportmaskiner av tekniskt olika utförande, för uppgörande av transportkalkyler och för fastställande av betalningsnormer.

I Finland har omfattande fältundersökningar genomförts, vid vilka man med ett mycket stort antal körprov under varierande klimatbetingelser med ett antal olika lunnare och skotare sökt finna transportprestationens beroende av terrängförhållandena. Som karaktäristika användes därvid dels fordonets hastighet, dels lassets storlek. Dessa studier har senare kompletterats med resultat från svensk traktorkörningsstatistik.

Från svensk sida har under 1969—1971 studier genomförts av skogsmarkens tryckhållfastighet, hjulfordons slitage på organiska jordar och deras styrbarhet i relation till markens ytstruktur.

I den avslutande sammanfattningen av projektet framlades förslag till ett primärt nordiskt terrängklassificeringssystem.

Finland, Norge och Sverige har deltagit aktivt, Danmark som observatör.

Ett 15-tal skrifter har publicerats.

Projektet avslutades 1972.

Förestående arbete har som framgått avsett att — utöver upprättande av ett klassifikationssystem — finna samband mellan terrängbeskaffenhet och transportprestation. Innan emellertid ett slutgiltigt, alla skogliga aktiviteter omfattande system kan fastläggas, är det nödvändigt att närmare utreda terrängens inverkan på andra väsentliga manuella och maskinella arbetsuppgifter i skogsbruket, exempelvis markberedning, plantering och vägbyggnad.

Arbetsutskottet har därför beslutat att från och med 1973 och under samma projektledning fortsätta det ursprungliga projektet under den mera adekvata rubriken "Förhållandet mellan terrängen och skogsbrukets maskiner".

5. Metoder för utnyttjande av de delar av träd, som för närvarande icke finner användning

Projektansvarig institution: Skogsforskningsinstitutet, avd. för skogsteknologi, Helsingfors.

Ordförande i projektråd: Professor Veijo Heiskanen, Finland (från 1 januari 1974 Forstmästare Aarne Elovainio, Finland).

Verksamheten har sin tyngdpunkt i Finland och inleddes med utredningar angående mängden grenar och toppar, som med nu praktiserade avverkningsmetoder kvarlämnas i skogen respektive ansamlas vid upp-
arbetsningsverk. Därjämte har hyggesavfallets tekniska egenskaper undersökts och dess industriella utnyttjande för framställning av sulfatmassa, wallboard och spånskivor studerats i laboratorium. Resultaten är positiva.

Under 1970 har ved från stubbar undersökts på motsvarande sätt. Studier av metoder att tillvarataga stubbar pågår. Projektet har mötts med stort intresse av den finska förädlingsindustrin, som satsat betydande belopp för byggande av ett renseri för stubbved i anslutning till en större massafabrik.

I Sverige har genomförts undersökningar av lunningens inverkan på kvistkvantiteten sommar- och vintertid. Svenskybyggda mobila huggmaskiner studeras vid flisning av kvistavfall och röjningsvirke.

Ett tillvaratagande för industriell förädling av sådant virke, som traditionellt betraktats som avfall och följaktligen kvarlämnats i skogen medför biverkningar av såväl positiv som negativ art.

Till de förra hör att skadeinsekternas yngelmöjligheter minskar, till de senare hör att ett fullständigt bortförande av virkeskapitalet kan orsaka en utarmning av skogsmarken. Här nämnda och andra biverkningar har varit föremål för undersökningar i Finland.

I projektet deltagar Finland och Sverige aktivt, övriga som observatörer. Norge har på senare tid startat ett eget projekt, som avser tillvaratagande av röjnings- och gallringsvirke för tillverkning av spånskivor och wallboard.

Ett 80-tal tidskriftsartiklar och skrifter har publicerats.

Projektet har tilldragit sig ett betydande intresse såväl i Norden som internationellt. Befarad råvarubrist för den nordiska träförädlingsindustrin ger projektet en hög angelägenhetsgrad.

Den faktor som i avgörande grad styr kostnadsbilden är utdrivningen av ifrågakommande virkeskvantiteter. Utveckling av drivningsmetoder och ny utrustning måste ägnas största uppmärksamhet. Arbetsutskottet har därför beslutat att under perioden 1974—1976 satsa på en grundlig genomarbetning av hithörande frågor.

Från och med 1974 igångsättes två nya projekt av stort gemensamt intresse i de nordiska länderna.

6. Skogsvårdsarbetenas rationalisering med Forskningsstiftelsen Skogsarbeten, Sverige, som projektansvarig institution.

7. Röjningens och gallringens mekanisering med Skogshögskolan, Institutionen för skogsteknik, Sverige, som ansvarig.

C. Ekonomiska förhållanden

I NSR:s år 1966 framlagda plan för en nordisk skogsteknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet föreslås att varje land årligen erlägger en fast kontingent om 20 000: — svenska kronor samt att övrig del av den sammanlagda medelsanvisningen fördelas på de fyra länderna efter den årliga avverkningen i kubikmeter fast mått. Uttryckt i procentandelar erhålles för närvarande följande utjämnade andelstal

Danmark	2 procent
Finland	40 procent
Norge	8 procent
Sverige	50 procent

I den förenämnda planen hemställde NSR om ett för de anslutna länderna gemensamt årligt bidrag om 1 miljon svenska kronor.

Den inledande departementala behandlingen av detta bidragsärende ledde till att det statliga stödet för 1969 beräknades till cirka 500 000: — svenska kronor. Norge hade redan för 1968 beviljat sin del av den begärda miljonen och har därefter fortsatt med full täckning. Danmark har sedermera beviljat full täckning av sin andel. För Finland och Sverige, som från och med 1969 hade att erlägga 200 000: — svenska kronor vardera — andelstalet var då 45 procent för vardera landet — har därefter trappat upp sina bidrag, Sverige med 50 000: — svenska kronor per år och Finland i proportion härtill.

Respektive lands bidrag förutsättes förbrukas inom landet. Någon flyttning av medel över landgränserna har hittills icke förekommit.

Det är dock ur effektivitetssynpunkt angeläget att ett dylikt överförande av medelsresurser kan medgivas i begränsad skala och att NSR:s arbetsutskott får rätt att fatta beslut i dylika ärenden.

För att underlätta det administrativa arbetet avsattes från och med 1973 50 000: — svenska kronor till en för länderna gemensam pott, som främst skall finansiera resekostnaderna för ordföranden, arbetsutskottets medlemmar samt ledamöterna i tillfälliga arbetsgrupper men som även avses kunna utnyttjas för täckande av andra gemensamma kostnader såsom konsult- och andra arvoden samt utgifter för gemensamma evenemang såsom forskarkonferenser och exkursioner.

I *Bilaga 2* lämnas en sammanställning av de statliga bidragen för 1972 och 1973 fördelade på länder. Utöver dessa direkta bidrag över statsbudget respektive forskningsråd och fonder, stöttas verksamheten i varierande grad genom att involverade forskande institutioner bestrider lönekostnader för fast anställd personal. I några fall har bidrag därtill lämnats av intresserade industrier.

I *Bilaga 3* lämnas arbetsutskottets förslag till rambudget för 1974 med beräknade kostnader fördelade på länder och projekt.

D. Framtidsplaner

I NSR:s förenämnda förslag till verksamhetsplan framlagd i november 1966 begärde organisationen en första mandattid om 5 år. Denna tid har nu förlupit, varför det finnes skäl till en kritisk granskning av verksamheten.

Det skall då inledningsvis påpekas, att NSR vid verksamhetens start hade 15 års erfarenhet av samarbete över nationsgränserna. Det fanns en kärntrupp av administratörer och forskare, som varit med alltsedan organisationens tillblivelse 1953, och hos dessa en förvärvad insikt om samarbetets vanskligheter och krav samt en övertygelse om att samverkan över nationsgränserna i Norden på sikt kommer att bli en alltmer uttalad nödvändighet. Medlemsorganisationerna hade därtill lång erfarenhet av skogstekniskt forsknings- och utvecklingsarbete. Goda förutsättningar för verksamhetens intensifiering förelåg sålunda vid starten.

NSR anser själv att verksamheten i stort sett motsvarat förväntningarna. Den organisatoriska apparaten har fungerat tillfredsställande och har lyckats att hjälpligt bemästra de svårigheter i planeringsarbetet, som följt av det förhållandet, att man tillämpar tre olika budgetår i de nordiska länderna.

Principen för val av forskningsområden är att de skall vara av gemensamt intresse för samtliga anslutna länder. Detta krav har i stort sett uppfyllts. Emellertid fick projekten inledningsvis en alltför vid formulering, varför de i flera fall fått en längre löptid än beräknat, vilket känts

besvärande. Ambitionen är nu att skarpere avgränsa projekten och därmed förkorta löptiden. Upprättandet av forskningsplaner har steg för steg förbättrats, icke minst därigenom att nya projekt noggrant förberedes av tillfälliga arbetsgrupper.

Resultatsredovisningen har fungerat tillfredsställande, ehuru väl ej alltid med önskad snabbhet.

Svårigheter har ingalunda saknats. En sådan utgör språkolikheterna, som emellertid hjälpligt avklarats genom att tillgripa engelska i kritiska fall.

Ett annat förhållande, som ibland verkat hämmande är den naturliga obenägheten hos unga forskare i karriärstegen att samarbeta. Man vill helst vara ensam om arbetsuppgiften. Även i detta avseende har inställningen förändrats mot större samarbetsvillighet.

Det ovan påtalade förhållandet, att bidragen regelmässigt ansetts böra förbrukas inom respektive land, har ibland uppfattats som besvärande. En ambitiös och handlingskraftig projektledning har understundom haft svårt att åstadkomma önskvärd kraftsamling. Det finns alltför en kvardröjande tendens att institutionerna önskar vandra sina egna vägar naturligt nog styrda av nationella hänsynstaganden.

Verksamhetens stegvis ökande omfattning har ställt allt större krav på den administrativa ledningen på olika nivåer. De personer som engageras för dylika helt nödvändiga uppgifter måste tillförsäkras nödig tid och erforderliga hjälpresurser. Sker en ytterligare ökning av verksamhetens omfattning kan på sikt förutses behov av penningmedel härför.

NSR anser att erfarenheterna från nu avslutad 5-årig försöksverksamhet är övervägande positiva, varför organisationen önskar fortsätta på den inslagna vägen. Dess tro på samarbetsidén markeras av arbetsutskottets beslut att från och med 1973 dels vidga omfånget av några tidigare projekt, dels starta nya. Dessa beslut kan icke realiseras med mindre NSR tillförsäkras stöd under år som kommer. En fortsatt upptrappning av bidragen är nödvändig. Rådande inflation har kraftigt urholkat erhållna resurser. NSR anser det vara angeläget att framtida bidrag dimensioneras efter ett fast penningvärde.

Bromma i november 1973

Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR)

Enligt arbetsutskottets uppdrag

Ulf Helmers

*BILAGA 1***Arbetsutskott***Ordförande:*

Professor Bror-Anton Granvik
Helsingfors universitets skogsteknologiska
institution, Finland

Ledamöter:

Statsskovrider Gunnar Bergsten
Danmark
Forstkandidat Niels Heding
Skovteknisk Institut, Danmark
Direktör Aulis E. Hakkarainen
Metsäteho, Finland
Professor Kalle Putkisto
Helsingfors universitets skogsteknologiska
institution, Finland
Professor Ivar Samset
Norsk institutt for skogforskning, Norge
Forstkandidat Kjell Wibstad
Transportutvalget, Norge
Professor Anders Staaf
Skogshögskolan, Sverige
Direktör Olle Berggrund
Forskningsstiftelsen Skogsarbeten, Sverige
Civiljägmästare Ulf Helmers
Nämnden för skogsteknisk forskning, Sverige

BILAGA 2

Sammanställning av ländernas beviljning för NSR-verksamheten under 1972 och 1973

Land	A %	Andel av idealt basbelopp i milj. Skr	Beviljning för 1972	(3) (2)	Beviljning för 1973	(5) % (2)
Danmark	2	38 400	38 400	100	38 400	100
Finland	40	388 000	313 600	80,8	343 500	88,5
Norge	8	93 600	93 600	100	93 600	100
Sverige	50	480 000	387 800	80,8	425 000	88,5
Summa	100	1 000 000	833 400	83,3	900 500	90,1

Den ideala andelen av basbeloppet 1 miljon svenska kronor (= av NSR ursprungligen begärt bidrag) har beräknats enligt formeln

$$20\ 000: - + \frac{A(1\ 000\ 000: - - 80\ 000: -)}{100} \text{ svenska kronor,}$$

i vilken A är ett uttryck för respektive lands procentuella andel av den sammanlagda nordiska årsavverkningskvantiteten som medeltal för senaste 3 år.

BILAGA 3

Rambudget för 1974 i svenska kronor

Projekt	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Summa	%
1. Man-maskin	—	80 000	47 500	125 000	252 500	26
2. Hyggesavfall	—	136 500	—	70 000	206 500	21
3. Kvistning	—	—	—	25 000	25 000	2
4. Virkesterminaler	37 400*	2 000	—	40 000	79 400	8
5. Terrängmaskin	—	97 000	10 500	30 000	137 500	14
6. Røjninggallring	—	30 000	20 000	120 000	170 000	17
7. Skogsvårdens rationalisering	—	18 000	11 600	40 000	69 600	7
8. Administration	1 000	20 000	4 000	25 000	50 000	5
Summa kronor	38 400	383 500	93 600	475 000	990 600	100
Andel procent	100	98,9	100	98,9		

* Härtill överfört från 1973 7 600:— Svenska kronor.

Anm. Omräkningen till svenska kronor är vansklig med hänsyn till fluktuerande växelkurser.

*C 45/k

1974

Berättelse
från Nordiska publiceringsnämnden för medicin

(Berättelse ej avlämnad)

Berättelse

från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för år 1973

Samarbetsnämndens stadgeenliga medlemmar har år 1973 varit:

Danmark

Direktør Hakon Frølund
Direktoratet for statsskovbruget
Strandvejen 863, DK-2930 Klampenborg

Dr. agro. Erik Holmsgaard
Statens forstlige forsøgsvæsen
Springforbivej 4, DK-2930 Klampenborg

Professor Peter Moltesen
Kgl. veterinær- og landbohøjskole, skovbrugsinstituttet
Thorvaldsensvej 57, DK-1871 København

Finland

Forstmästare Holger Mauria
Jord- och skogsbruksministeriet
Byrån för internationella ärenden
Bulevarden 5 a 10, SF-00120 Helsingfors 12

Professor Kalle Putkisto (fr. o. m. 25.5.1973)
Helsingfors universitets skogsteknologiska institution
Unionsgatan 40 B, SF-00170 Helsingfors 17

Professor Päiviö Riihinen (t. o. m. 24.5.1973)
Institutionen för skogsbrukets nationalekonomi, Helsingfors universitet
Unionsgatan 40 B, SF-00170 Helsingfors 17

Professor Risto Sarvas
Skogsforskningsinstitutet
Unionsgatan 40 A, SF-00170 Helsingfors 17

Norge

Direktør Toralf Austin
Norsk institutt for skogsforskning
N-1432 Ås-NLH

Professor Peder Braathe
Norsk institutt for skogsforskning
N-1432 Ås-NLH

Professor Fritz Jørgensen
Norges landbrukshøgskole
N-1432 Ås-NLH

Sverige

Generaldirektør Fredrik Ebeling
Larsbergsvägen 14
S-181 37 Lidingö

Professor Erik Hagberg
Skogshögskolan
S-104 05 Stockholm 50

Professor Bertil Lekander
Skogshögskolan
S-104 05 Stockholm 50

Professor Mårten Bendz, observatör
Skogshögskolan
S-104 05 Stockholm 50

Ordförandeskapet och sekretariatet handhas för perioden 1973—1976 av Finland.

Ordförande är

Forstmästare Holger Mauria
Jord- och skogsbruksministeriet
Byrån för internationella ärenden
Bulevarden 5 A 10, SF-00120 Helsingfors 12

Sekreterare är

Agro. forst. kand. C. J. Westman
Institutionen för skogsskötsel
Helsingfors universitet
Unionsgatan 40 B, SF-00170 Helsingfors 17

Sekretariatets adress är

Jord- och skogsbruksministeriet
Byrån för internationella ärenden
Bulevarden 5 A 10, SF-00120 Helsingfors 12

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning tillskapades den 20 november 1972. Verksamheten år 1973 har sålunda i huvudsak inriktat sig på att finna en arbetsform, vilken täcker de arbetsuppgifter, som anges i stadgarnas första paragraf:

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) har som uppgift att förmedla och understödja gemensam nordisk forskning inom skogsbruket, främst genom att

a) hålla sig underrättad om gemensamma nordiska forskningsuppgifter på det skogsvetenskapliga området och att anordna gemensamma möten med skogsforskare för information och samråd,

b) planlägga och behandla aktuella nordiska forskningsuppgifter inom skogsbruket och stimulera genomförandet av dessa genom att verka för tryggheten av erforderliga resurser,

c) avge utlåtanden till de enskilda ländernas forskningsråd och andra forskningsstödjande organ, syftande till att etablera samarbete om forskningsuppgifter av nordiskt intresse inom skogsbruket,

d) underlätta samverkan inom den skogliga forskarutbildningen.

Trots verksamhetens inledande karaktär har SNS hunnit genomföra en täckande inventering av befintliga samnordiska forskningsorganisationer och grupper inom skogssektorn. Det preliminära resultatet av inventeringen, som utfördes i enkätform har publicerats i samband med Nordiska skogsunionens tvåårsberättelse i Sveriges skogsvårdsförbunds tidskrift. Dessutom har det omfattande materialet på försorg av skogshögskolan i Sverige bearbetats och kompletterats med uppgifter om de största skogsforskningsinstitutionerna och forskningsstödjande organen i Norden. Resultatet publicerades innevarande höst i skriften "Samnordisk skogsforskning" (Stockholm 1973). Samarbetsnämnden kommer inom en snar framtid att distribuera ifrågavarande publikation till samtliga aktiva skogsforskare i Norden.

Under verksamhetsåret har SNS sammanträtt två gånger, den 22 maj i Sverige och den 6 november i Finland.

Utgifterna förorsakade av verksamheten inom SNS sekretariat, som för perioden 1973—1976 handhas av Finland, har bestridits med jord- och skogsbruksministeriets medel avsedda för internationellt samarbete. För år 1974 har för SNS sekretariat under samma moment godkänts 11 000 finska mark.

På sitt möte den 6 november 1973 diskuterade SNS ingående frågan om samnordisk forskning och i synnerhet finansieringsmöjligheterna för densamma. Man konstaterade att likartade problemställningar i de nordiska länderna är en god utgångspunkt för en koordinering av skogsforskningens resurser i de olika länderna. Som medel för den önskvärda samordningen sågs en mobilisering av forskningsmedel ur fonder på nordisk nivå, att användas för såväl formaliserad verksamhet som för genomförandet av gemensamma projekt. En sålunda ökad samverkan antogs stimulera en fortsatt utveckling i denna riktning.

Som sin uppgift i detta sammanhang såg SNS att stimulera en idéproduktion och därmed initiera formuleringen av gemensamma forskningsprojekt. Sålunda avser SNS att studera samarbetets förutsättningar och inventera och sondera möjligheterna till finansiering av initierad samordning av skogsforskningen. Vidare har SNS uppdragit åt den nationella kommittén i Sverige att ur befintliga projektkataloger sluta sig till inom vilka sektorer av skogsforskningen en samordning är påkallad. Samtidigt skall värderas alternativa strukturer för samarbetet på forskarnivå. Nämnda arbetsuppgifter kommer att framläggas för SNS för dess initiativ på nästa möte i Norge den 18—19 april 1974.

Samarbetsnämndens för nordisk skogsforskning verksamhetsplaner för år 1974 omfattar som ovan framgår enbart årets första hälft. Orsaken härtill är, som redan nämnts, verksamhetens inledande karaktär. Som långsiktig arbetsplan för SNS bör tills vidare ses uppfyllandet av de i stadgarnas första paragraf nämnda uppgifterna.

*BILAGA***Stadgar för samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning**

§ 1

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) har som uppgift att förmedla och understödja gemensam nordisk forskning inom skogsbruket, främst genom att

a) hålla sig underrättad om gemensamma nordiska forskningsuppgifter på det skogsvetenskapliga området och att anordna gemensamma möten med skogsforskare för information och samråd,

b) planlägga och behandla aktuella nordiska forskningsuppgifter inom skogsbruket och stimulera genomförandet av dessa genom att verka för tryggandet av erforderliga resurser,

c) avge utlåtanden till de enskilda ländernas forskningsråd och andra forskningsstödjande organ, syftande till att etablera samarbete om forskningsuppgifter av nordiskt intresse inom skogsbruket,

d) underlätta samverkan inom den skogliga forskarutbildningen.

§ 2

SNS består av 3 representanter för vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige. Representanterna utses av vederbörande land för 4 år i sänder. Av representanterna skall, i varje land, 2 utses företrädesvis bland personer med central ställning inom forskningen, och 1 ha central ställning inom den skogliga administrationen. Vid val av de två förstnämnda bör beaktas att olika fackområden och institutioner såvitt möjligt blir representerade. Varje land beslutar självt om sättet att utse sina representanter, dock att respektive lands jordbruksdepartement (mot-svarande) utser representanten för den skogliga administrationen.

SNS kan etablera arbetsutskott för speciella uppgifter.

SNS har att inbjuda en representant för Island att som observatör följa verksamheten.

§ 3

Ordförandeskap och sekretariat cirkulerar mellan de deltagande länderna i 4-årsperioder.

§ 4

SNS kallas till möte vid behov, dock minst en gång årligen. Kallelse till möte som inte tidigare aviserats, skall ske med minst 3 månaders varsel.

§ 5

Förslag om forskningsprojekt som önskas bli genomförda av forskare i två eller flera nordiska länder, och som är beroende av särskilda anslag, skall sändas till SNS' sekretariat.

§ 6

Om det föreligger flera ansökningar om ekonomiskt understöd för genomförande av nordiska forskningsprojekt, bör SNS föreslå prioritering av insända ansökningar.

§ 7

Dessa stadgar skall omprövas och vid behov revideras vart fjärde år.

§ 8

Dessa förslag till stadgar skall underställas respektive lands jordbruksdepartement (motsvarande).

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

(Överlämnade av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene å foreta en nærmere utredning av spørsmålet om et nordisk samvirkesenter for landbruket.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 7 december 1973:

Det nordiske utvalg som utarbeider forslag på grunnlag av rekommandasjonen, er blitt supplert med to nye medlemmer. Utvalget har ikke avholdt noen møter i 1973, men utvalgets medlemmer er innkalt til møte i januar 1974.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 6 februari 1974:

Et utredningsutvalg ble nedsatt i 1966 med direktør Johan Teigland som formann. Utvalget avholdt møter i 1967 og i 1968. To av utvalgets medlemmer falt fra og arbeidet ble ikke fullført.

Til Nordisk Råds 22. sesjon ga Den norske regjering (Landbruksdepartementet) følgende melding: "Det nordiske utvalg som utarbeider forslag på grunnlag av rekommandasjonen, er blitt supplert med to nye medlemmer. Utvalget har ikke avholdt noen møter i 1973, men utvalgets medlemmer er innkalt til møte i januar 1974."

Utvalget avholdt møte i Oslo den 17. januar i år. Nytt møte er berammet til Stockholm — antakelig 8. mars. Utvalgets medlemmer tar nå sikte på en snarlig avslutning av sitt arbeid.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har hänvisats av Norges regering den 7 december 1973 och den 6 februari 1974 avgivna meddelandena om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation.

Kulturutskottet behandlade det förstnämnda av de två meddelandena vid sitt möte den 14 januari 1974 och beslöt därvid föreslå att meddelandet skulle uppföras på dagordningen för 22:a sessionen. Samtidigt beslöt utskottet hos norska landbruksdepartementet införskaffa ytterligare upplysningar i ärendet.

Med anledning av utskottets hänvändelse om tilläggsupplysningar har Norges regering avgivit det den 6 februari 1974 daterade tilläggsmeddelandet, vilket behandlades i utskottet den 16 februari 1974. Kulturutskottet fann att de i tilläggsmeddelandet lämnade upplysningarna för- anleder fortsatt beredning av ärendet inom utskottet.

Kulturutskottet anmäler, att behandlingen av meddelandena fortsätter inom utskottet.

Stockholm den 16 februari 1974

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gislason (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
Förman	
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Ingolf Knudsen (CD)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene i de nordiske land

1. å påskynde utredningen av planene om grunnleggende utdanning på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger når det gjelder videregående utdanning;

2. at det i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommissjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

För behandlingen av frågor rörande samnordisk utbildning på de i rekommendationen aktualiserade områdena redogörs i ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 19 december 1973:

Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samordning av pensionsrätt enligt statliga pensionsordningar har ingåtts den 18 december 1973.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett till rådets 22:a session av Sveriges regering avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt.

Av meddelandet framgår, att överenskommelse ingåtts den 18 december 1973 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samordning av pensionsrätt enligt statliga pensionsordningar. Under den 21:a sessionens första samling initierades från socialpolitiska utskottet en fråga i anslutning till denna rekommendation. Av svaret på frågan framgick, att kontakter pågick mellan de fyra länderna i syfte att vidtaga erforderliga formella åtgärder. Vidare förutskickades att den nordiska pensionsordningen för statligt anställda skulle börja fungera redan innevarande år, d. v. s. år 1973. Socialpolitiska utskottet konstaterar att en överenskommelse inom ifrågavarande område ingåtts, varvid syftet med rekommendation nr 26/1963 synes vara uppnått. Utskottet finner det fortsättningsvis ej vara påkallat för rådet att följa denna rekommendation. Utskottet finner rekommendation nr 26/1963 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 26/1963 för rådets del vara slutbehandlad.

Köpenhamn den 9 januari 1974

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F) Arent Henriksen (SV) Knut Johansson (s)
Lars Lindeman (Sd) Grethe Lundblad (s) Arne Nilsen (A)
Fung. förman

Jan-Ivan Nilsson (c)

Tiltrådt i København den 10. januar 1974

Gerda Møller (KF)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna, och
2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

På grundval av Nordiska rådets rekommendation angående lärarutbyte och det tidigare arbetet inom Nordiska kulturkommissionen med utbytesverksamhet har ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete tillsatt en arbetsgrupp som skall utreda frågan om lärar- och elevutbyte inom såväl den obligatoriska skolan som inom gymnasieskolan mot bakgrund av erfarenheterna av nuvarande verksamhet (jfr ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973).

Meddelande

om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i och för anordnande av nordiska universitetskurser för studerande i arkeologi och folklivsforskning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Nordisk ekspertkomité vedrørende universitetskurser i arkæologi og folkelivsforskning, som blev nedsat i 1965, har tidligere indstillet, at NEFA arrangerer kurser i folkelivsforskning. I efteråret 1971 arrangerede NEFA et folkelivsforskningsseminar i Oslo, "Barn i By". Med støtte fra Ministerrådets dispositionsmidler arrangerede NEFA sommeren 1972 et seminar i Helsingfors om midsommerfesten i Finland. For 1973 er der af Ministerrådets dispositionsmidler bevilget et beløb til afholdelse af et nyt feltseminar i Haks Bruk i Uppland, Sverige med temaet social og kulturel forankring i svensk "brukssamhälle".

Ekspertkomiteen har fremdeles ikke taget standpunkt til arrangementer i kurser i arkæologi. I forbindelse med det igangværende evalueringsarbejde under kulturaftalen vil spørgsmålet om fortsættelse af ekspertkomiteens virksomhed samt feltseminarerne blive taget op til vurdering.

Meddelanden**om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.**

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Ad pkt. 1: Spørsmålet vedrørende efter- og videreuddannelse er til generel behandling i kulturaftalens organer (*jfr. Ministerrådets beretning om det kulturelle samarbejde 1973*). I afventen på stillingtagen til visse generelle problemer på området har Ministerrådet ikke fundet anledning til at træffe foranstaltninger med hensyn til rekommandationens pkt. 1.

Danmarks regering (boligministeriet) meddelar den 19 december 1973 å Danmarks, Finlands och Norges regeringars vägnar:

I sin meddelse af 20. december 1972 til Nordisk Råd's 21. session¹ redegjorde den danske regering (boligministeriet) som koordinerende myndighed på samtlige nordiske regeringers vegne for en af de nordiske arkitektforbund indgået aftale, der bl. a. går ud på, at den fælles nordiske betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitektvirksomhed skal være registreret arkitekt eller sammensætninger med denne betegnelse, at der i hvert af de nordiske lande oprettes et nationalt register med offentlig status, således at de nationale registre tilsammen danner et nordisk register, og at kriteriet for optagelse i dette nordiske arkitektregister og dermed retten til at føre titlen registreret arkitekt er kompetence på højeste uddannelsesniveau eller dermed ligestillet kompetence

¹ Se Nordisk Råd, 21. sesj. 1. saml., s. 1089.

tence, som giver adgang til optagelse i et af de 5 nordiske arkitektforbund.

Det meddeltes endvidere, at medens Island allerede siden 1937 har lovbeskyttet arkitekttitlen, har den finske, den norske og den danske regering endnu ikke afsluttet sine overvejelser med hensyn til spørgsmålet om en officiel godkendelse af betegnelsen nordisk registreret arkitekt. Endelig meddeltes det at den svenske regering finder, at problemet nærmest er et fagligt spørgsmål, der bedst vil kunne løses gennem aftale mellem de nordiske arkitektforbund, og uden at registreringen sker ved en officiel instans.

Den norske regering har i en skrivelse af 28. november 1973 til det danske boligministerium givet udtryk for den opfattelse, at der ikke i dag synes at foreligge en situation, som giver grundlag for et fælles nordisk lovsamarbejde på dette område. Det oplyses i øvrigt, at stillingsbetegnelser ikke i Norge er genstand for retsbeskyttelse efter lov om fællesmærker således som det synes at være tilfældet i Sverige.

I Finland overvejer regeringen for tiden et af Finlands arkitektforbund udarbejdet forslag om oprettelse af et nationalt arkitektregister.

Den netop afgåede danske regering havde forberedt fremsættelsen af et lovforslag om en registreringsordning for arkitekter i indeværende folketingssamling. Det er ikke for øjeblikket muligt at oplyse, om den nye regering vil fortsætte dette lovarbejde og fremsætte lovforslag af lignende art.

Danmarks regering (boligministeriet) meddelar den 11 januar 1974 å Sveriges regerings vägnar:

Med anledning av en förnyad främställning från Svenska arkitekters riksförbund är frågan om registrering under övervägande inom berörda departement.

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om arkitekternas utbildnings-
och arbetsvilkor**

(Se Sak E 3, s. 1222)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1973:
Det vises til melding 29 desember 1972 om rekommandasjonen.¹

Høringsbehandlingen av det norske lovutkastet til ny foreldelseslov er avsluttet.

På kontaktmannamøtet i august 1973 var det enighet om at arbeidet med foreldelseslovgivningen skulle stilles i bero inntil videre, dog ikke slik at man med nødvendighet skulle avvente resultatet av arbeidet innen Europarådet og De Forente Nasjoner (UNCITRAL).

I Sverige pågår arbeid med en departementspromemoria som behandler foreldelseslovgivningen. Man har planlagt høringsbehandling av promemoriën i 1974.

I de øvrige nordiske land har man ikke funnet tilstrekkelig grunn til å prioritere arbeidet med ny foreldelseslovgivning, og på grunn av arbeidssituasjonen vil man for tiden ikke kunne framskynde arbeidet på dette området.

¹ Se Nordisk Råd, 21. sesj. 1. samling, s. 1099.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. utreda förutsättningarna för att utvidga den nordiska tentamensgiltigheten att gälla härför lämpade studieområden,
2. verka för att genom ett väl utbyggt stipendiesystem samt nödiga åtgärder på det studentsociala området underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar, den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder, samt
3. vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

För behandlingen av frågor rörande nordisk tentamensgiltighet och studiesocialt stöd redogörs i ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftelsen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 31 januari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en rettsociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1973:

Se beretningen om det nordiske samarbeidet C 1/1974 kap. II 2.3.2: Forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

En kortlægning vedrørende voksenundervisningen i Norden er afsluttet i 1973 og på grundlag heraf vil spørgsmålet om eventuelle tiltag på voksenundervisningsområdet, herunder også voksenundervisning i radio og TV, blive overvejet i kulturaftalens organer (jfr. Ministerrådets beretning om det kulturelle samarbejde 1973).

Meddelande

om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskomst om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 november 1973:

Finland har gitt underretning om at man på grunn av pågående lovarbeid når det gjelder utøvelsen av legeyrket har måttet utsette tidspunktet for en eventuell tiltredelse til avtalen. Spørsmålet om en snarest mulig undertegning av avtalen vil bli tatt opp landene imellom på et møte som socialdepartementet i Sverige vil innkalle til først og fremst for å drøfte det felles nordiske arbeidsmarked for leger.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om nordisk specialistkompetens för läkare

(Se Sak E 4, s. 1224)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 3 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1973:

Sedan det i meddelandet till Nordiska rådets 21 session¹ omtalade betänkandet från den svenska invandrarutredningen remissbehandlats har frågan om nordisk språkkonvention behandlats vid nordiska justitieministermöten den 21 september och 26 oktober 1973.

Härvid har enighet rått om att det, bl. a. på grund av bristen på finska tolkar i Danmark och Norge, inte finns praktiska möjligheter att genomföra en konvention helt i enlighet med rekommendationen, utan konventionens tillämpningsområde måste begränsas. Man har enats om att en utredning av denna fråga skall utföras av en samnordisk arbetsgrupp med en eller högst två representanter från varje land och med den svenska representanten som ordförande.

¹ Se *Nordisk Råd, 21. sesj. 1. a samling, s. 1113.*

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstånd) for godstransport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan,

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser. for visse grupper av tunge motorvogner.

Danmarks regering (justitsministeriet) meddelar den 5 december 1973:

ad punkt B:

Der er nu udsendt nye bestemmelser om det særlige vejnet for eksportkøretøjer. Samtidig med, at vejnettet er blevet udvidet, er det nu tilladt overalt på dette at køre med indtil 38 tons totalvægt.

Reglerne om længde og højde for vogntog på det særlige vejnet er i det væsentlige uændrede i forhold til de tidligere gældende regler. Dog må nu længden af motorvogn med sættevogn andrage indtil 15,5 meter.

Inden for EF foregår for tiden forhandlinger om et direktivforslag om harmonisering af bestemmelserne om vægt og dimensioner for motorkøretøjer. En sådan harmonisering inden for EF's område vil være af betydeilig interesse også for de øvrige europæiske lande, herunder de nordiske.

Danmarks regering (arbejdsministeriet) meddelar den 12 december 1973:

ad punkt C

Der henvises til meddelelsen til Nordisk Råds 21. session.¹

Det påregnes, at der i folketingssamlingen 1973/74 (2. samling) fremsættes lovforslag med henblik på Danmarks tiltrædelse af den europæiske overenskomst, udarbejdet under FN's økonomiske kommission for Europa, om arbejdet for besætninger på køretøjer i international transport (AETR), således at det bliver muligt for Danmark at tiltræde denne overenskomst i forbindelse med en planlagt fælles ratifikation af overenskomsten inden for EF-landene.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 6 december 1973:

ad punkt A:

Vilkårene for den internationale lastbilkørsel mellem de nordiske lande har i 1973 været genstand for drøftelser mellem trafikministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Disse drøftelser vil blive fortsat i 1974.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1973:

A. Det er ikke foretatt endringer i løyvesystemet for godstransport med lastebiler i 1973. Arbeid pågår med revisjon av samferdselsloven og Odelstingsproposisjon forutsettes fremmet i 1974.

B. Vegdirektoratet har som generelt mål å følge de intereuropæiske bestemmelser, når det gjelder dimensjoner og vekter for kjøretøyene. Når det gjelder totalvekter for vogntog basert på 10/16 tonn aksel/boggitrykk ligger Norge over de totalvekter en opererer med i Europa. For lengder vil en generelt sett av hensyn til trafikksikkerheten og fremkommeligheten på veiene også for annen trafikk holde seg innenfor en totalengde på 18 m, som også er etter de intereuropæiske bestemmelser. Etter hvert som mellomriksveiene bygges ut til tilfredsstillende standard, vil de bli åpnet for kjøretøytransporter med de dimensjoner som ovenfor er nevnt.

C. Norge har ratifisert den internasjonale avtale om arbeidstidsbestemmelser i veitransporten (AETR) og vil iverksette denne når den trer i kraft, hvilket først skjer når 8 land har ratifisert eller tiltrådt. Etter de opplysninger som foreligger vil flere enn 8 land om kort tid ha ratifisert avtalen slik at den kan tre i kraft.

¹ Se Nordisk Råd, 21. sesj. 1. saml., s. 1114.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1973.

ad punkt C:

Propositionen om godkännande för svenskt vidkommande av den inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) utarbetade europeiska överenskommelsen om arbetsförhållanden för fordonsbesättningar vid internationella vägtransporter (AETR) har antagits av riksdagen under vårsessionen 1973¹. Sverige har därefter ratificerat överenskommelsen.

¹ Se *Nordisk Råd, 21. sesj. 1. samling, s. 1117.*

Meddelande

om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 5 december 1973:

Underutskottet som tillsatts för att utreda rekommendationerna 3/1967 samt 4/1967 har färdigställt sin rapport år 1972, då även den nordiska socialpolitiska kommittén har godkänt rapporten och lämnat den till de nordiska regeringarna. Efter det har utbyte av information fortsatt mellan regeringarna.

På grund av det ovannämnda, och på grund av att Nordiska rådet beslutat avskryva rekommendationen nr 4/1967, vilken behandlats tillsammans med den här avsedda rekommendationen, föreslås att även denna rekommendation avskryves.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete.

Av meddelandet framgår, att det underutskott som givits i uppdrag att utreda frågan avlämnat sin slutrapport till Nordiska socialpolitiska kommittén, som efter godkännande överlämnat densamma till de nordiska regeringarna.

Underutskottet har i nuvarande läge inte ansett det vara ändamålsenligt att företaga mera omfattande åtgärder rörande de ungas användande i arbete. Frånvaron av gemensamma nordiska bestämmelser beträffande lägsta ålder för arbetstagare, arbetstidens längd och reglerna för s. k. farligt arbete har av underutskottet inte bedömts ha någon negativ inverkan på unga arbetstagares möjligheter att, i enlighet med den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen, söka arbete i annat nordiskt land än hemlandet. Socialpolitiska utskottet konstaterar, att behov av gemensamma nordiska bestämmelser för ungas användande i arbete av Nordiska socialpolitiska kommittén inte bedömts föreligga.

Socialpolitiska utskottet finner mot denna bakgrund ytterligare åtgärder i anledning av denna rekommendation inte vara påkallade. Utskottet anser därför rekommendationen nr 3/1967 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 3/1967 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 18 februari 1974

Kristian Albertsen (S)

Ingvar Bakken (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)

Knud Jespersen (DKP)

Förman

Knut Johansson (s)

Erkki Liikanen (Sd)

Gerda Møller (KF)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (SV)

Hannibal Valdimarsson (SF)

Saimi Ääri (K)

Meddelande**om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet**

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet med ett stadgande om att nytillkomna förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid stadigvarande vistelse i förmånslandet.

Danmarks regering (socialministeriet) meddelar den 6 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det særlige underudvalg, det såkaldte socialkonventionsudvalg, som blev nedsat i slutningen af 1972 til at gennemgå den nordiske trygheds-konvention i lyset af bl. a. den ændrede danske og islandske pensions-lovgivning, har i årets løb holdt fire møder.

Udvalget har i første række behandlet pensionsområdet. Udvalget regner med at kunne fremlægge rapport med forslag til revision af tryghedskonventionen i anden halvdel af 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftning om pensionsförsäkring såvitt avser dels fråga om tillgodoräknande av rätt till tilläggspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat, dels fråga om slopande av karenstid för rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet, dels fråga om uttag av reducerad ålderspension i ett land och därefter uttag av full pension i annat land, dels ock i fråga om reduktion av ålderspension, när andra maken upp-bär utländsk pension.

Danmarks regering (socialministeriet) meddelar den 6 december 1973 å *samliga regeringars vägnar*:

Det særlige underudvalg, det såkaldte socialkonventionsudvalg, som blev nedsat i slutningen af 1972 til at gennemgå den nordiske tryghedskonventionen i lyset af bl. a. den ændrede danske og islandske pensionslovgivning, har i årets løb holdt fire møder.

Udvalget har i første række behandlet pensionsområdet. Udvalget regner med at kunne fremlægge rapport med forslag til revision af tryghedskonventionen i anden halvdel af 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftning om sjukförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om sjukförsäkring såvitt avser dels fråga om sjukförsäkringens storlek och varaktighet, dels fråga om sjuktransportkostnader, dels fråga om sjukpenning vid vistelse utom landets gränser, dels ock fråga om bosättningsbegrepp och därmed försäkringstillhörighet.

Nordiska ministerrådet meddelar i december 1973:

Ved et møte i Stockholm den 23. oktober 1972 med representanter for sykeforsikringsmyndighetene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, ble det besluttet å nedsette en arbeidsgruppe for revisjon av overenskomsten. Gruppen avga en rapport i mars 1973. Denne rapporten vil bli behandlet av Det nordiske sosialkonvensjonsutvalg etter at den nå har vært remissbehandlet i hvert enkelt land.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor.

Norges regering (Socialdepartementet) meddelar den 23 januari 1974:

Innstilling fra Nordisk Råds utvalg til utredning av spørsmålet om en felles nordisk høyere utdanning av sykepleiere, som ble avgitt sosialministeren i mai 1973, ble den 17. juli 1973 sendt Nordisk Råd.

Når innstillingen foreligger trykt, vil den bli sendt interesserte instanser til uttalelse.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra ett effektivt samnordiskt utnyttjande av dyrbar, specialiserad apparatur och utrustning för forskning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

I meddelandet till Nordiska rådets 19:e session¹ redogjordes för åtgärder i de skilda nordiska länderna med anledning av rekommendationen. Härutöver kan nämnas att det på forskar- och institutionsnivå förekommer ett nära nordiskt samarbete, som även omfattar information om tillgänglig vetenskaplig specialapparatur på olika forskningsområden. På vissa områden — t.ex. inom kärnfysiken — kan övervägas och har även övervägts möjligheterna att samordna utnyttjandet av resurserna, bl. a. beträffande dyrbar vetenskaplig utrustning. Med hänsyn till den registrering som pågår nationellt och det samarbete som redan etablerats har ministerrådet inte funnit anledning att för sin del vidta åtgärder med anledning av rekommendationen.

¹ *Se Nordisk Råd, 19. sess., s. 2383.*

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om nordisk användning av vetenskaplig specialapparatur

(Se Sak E 5, s. 1226)

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande — under rimelig hensyntagen til de selskaber, som driver ruteflyvning — at virke for indførelse af ensartede bestemmelser vedrørende charterflyvning og at fastsætte disse bestemmelser så liberale som muligt og tilfredsstillende ud fra et sikkerhedssynspunkt.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1973:

Det skandinaviske utvalg som ble nedsatt av samferdselsministrene i 1972 for å vurdere bestemmelsene om charterflyging, hadde sin innstilling klar til avgivelse 1.12.1973. Imidlertid har den internasjonale utvikling i spørsmålet om nye regler for foreningsflyginger (affinitetsflyginger) over Nord-Atlanteren medført at utvalget må revurdere sine tilrådinger. Nytt tidspunkt for avgivelse av innstilling er foreløpig satt til februar 1974.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 3 december 1973 å *Danmarks, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

Det under år 1972 av trafikministrarna i Danmark, Norge och Sverige gemensamt tillsatta departementala arbetsutskottet för översyn av de skandinaviska charterbestämmelserna¹ beräknas avsluta sitt arbete i början av år 1974.

¹ Se *Nordisk Råd, 21. sesj., 1. samling, s. 1138.*

Meddelande

om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område, ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Det arbete som utförts under 1973 inom ramen för harmoniseringsarbetet finns redovisat i ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att genomföra förslaget till Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige med anknypning till Åland i enlighet med arbetsgruppens förslag (NU 1966: 5).

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1973 å samtliga regeringars vägnar:

I byggandet av internationella huvudtrafikleder (s. k. europavägar) ingår numera väg E 3 med sträckan Stockholm—(Åbo/Nådendal)—Helsingfors—Vaalimaa varför Nordiska rådets rekommendation i denna del därför anses ha uppfyllts.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1973:

I bilaga 1 till deklarationen rörande byggande av internationella huvudtrafikleder (s. k. europavägar) ingår numera väg E 3 med sträckan Stockholm—Helsingfors—Vaalimaa. Nordiska rådets rekommendation i denna del får därför anses ha uppfyllts.

Frågan om utbyggnad av vägen Frötuna—Kapellskär till en högre standard får prövas vid den revidering av flerårsplanerna för vägbyggandet, som kommer att ske under år 1975.

Stockholms läns landsting har vid Kapellskär numera förvärvat markområden som bl. a. omfattar nuvarande hamn.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist de til rådets 22. session 1974 af Finlands og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rekommandation 29/1967/t.

Udvalget har behandlet meddelelserne på et møde den 17. januar 1974 i København.

Af meddelelserne fremgår det, at hvad angår opbygningen af internationale hovedtrafikårer indgår nu også strækningen Stockholm—Åbo/Nådendal—Helsingfors—Vaalima som Europavej-E3. Endvidere indgår udbygningen af vejstykket Frötuna—Kapellskär til en højere standard i den revision af flerårsplanerne for vejbygningen, som vil finde sted i 1975.

Udvalget vil på grundlag af de indkomne meddelelser betragte rekommandationens indhold som opfyldt.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation 29/1967/t til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 16. februar 1974

Hans Bjerregaard (FP)

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gils Guðmundsson (Ab)

Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H)

Reidar T. Larsen (SV)

Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Formand

Ove Nordstrandh (m)

Seppo Westerlund (Lkp)

Paavo Väyrynen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældende bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsætninger:

a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden.

b. at ingen i de nordiske lande hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden.

c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og

d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 7 december 1973:

Komiteen som har til oppdrag å utrede spørsmål om revisjon av jaktloven og hundeloven — herunder å endre grunnprinsippene for å bringe lovgivningen i samsvar med de øvrige nordiske lands jaktlovgivning — har fremdeles ikke avgitt sin innstilling. Komiteen har hatt flere møter i løpet av 1973, men på grunn av arbeidets omfang ventes komiteens innstilling først å foreligge i løpet av 1. halvår 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidta åtgärder i syfte att bereda möjlighet för tjänstemän även inom regional och lokal förvaltning att tjänstgöra i annat nordiskt land än det egna.

D a n m a r k s regering (finansministeriet, lönnings- och pensionsdepartementet) meddelar den 30 december 1973:

Om det i sagan foreliggende materiale og om de for en nyordning på området fremførte synspunkter er der givet nærmere redegørelse i tidligere meddelelser¹.

Under 15. december 1972 meddelte den danske regering, at den påtænkte at fremsætte forslag til en lov om social bistand, hvori bl. a. skulle træffes bestemmelse om den nærmere fordeling af opgaver inden for den offentlige sundheds- og socialforvaltning mellem staten og kommunerne, og at man på grund af den heraf følgende uvished om store og betydende grupper af offentligt ansattes ansættelsesforhold ikke har set sig i stand til at videreføre den Danmark ved ovenstående rekommandation pålagte opgave, forinden lovens vedtagelse har skabt klarhed på dette område.

Det nævnte forslag til lov om social bistand blev fremsat for folketinget i januar 1973, men blev af tidsmæssige grunde ikke færdigbehandlet i folketingsåret 1972—73. Forslaget genfremsattes i oktober 1973 med henblik på gennemførelse på et sådant tidspunkt, at loven kunne træde i kraft den 1. april 1975; dette forslag blev imidlertid ikke behandlet til ende i den indtil udskrivning af valg til folketinget den 4. december 1973 forløbne del af folketingsåret 1973—74.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2087, Nordisk Råd, 19. sess., s. 2411, Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1062 och Nordisk Råd, 21. sesj. 1. saml., s. 1148. 33—730220. *Nordiska rådet. 1:a samlingen*

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendation har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden,
2. att träffa avtal om Muruvikanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1973:

Det er på norsk side ingen endringer i situasjonen.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 7 december 1973:

En landsomfattande regional trafikplanering pågår för närvarande genom länsstyrelsernas försorg. Planeringen bedrivs med sikte på att utarbetade förslag till länsvisa regionala trafikplaner, vilka skall omfatta både gods- och persontransporter, skall föreligga till hösten 1974. Genom planeringen kommer underlag att tas fram för bl. a. transportlösning som bygger på ett lämpligt samspel mellan olika trafikmedel. I planeringen kommer också hamnarna i deras egenskap av knutpunkter mellan land- och sjötransporter in i bilden.

Eventuella överläggningar om utbyggnad av transittrafiken över Trondheim mellan de norska och svenska regeringarna bör tas upp först när resultatet av den regionala trafikplaneringen föreligger.

Meddelande**om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande,

a) at tilstræbe anvendelsen af indenrigs porto i den nordiske udveksling af breve mellem 500 og 1 000 g,

b) at overgå til benyttelse af indenrigs porto inden for Norden ved postbefordring af aviser og tidsskrifter, der udgives i et af de nordiske lande (postabonnement og udgiverkorsbånd),

c) i det nordiske postale samarbejde at tilstræbe fuldstændig ensartethed både for så vidt angår reglerne om, hvilke forsendelsesarter der modtages til befordring, og for så vidt angår bestemmelserne om tilladt størrelse, vægt og indhold m. m. for hver forsendelsesart,

d) at fastsætte ensartede regler om postvæsenets ansvar for forsendelser,

e) at undersøge mulighederne for at opnå administrative lettelser i det nordiske postsamarbejde gennem større ensartethed i de interne bestemmelser vedrørende postvæsenets virksomhed og

f) at fremskynde gennemførelsen af en fællesnordisk ordning for postgiroudbetaling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1973:

Punkt a) De i meddelandet den 30 november 1972 till Nordiska rådet angivna beloppen för särskilt porto för brev i viktgruppen 500—1 000 gram är f. n. följande: I Danmark: 8 danska kronor, i Finland: 7 mark (båda beloppen oförändrade), i Island: 225 isländska kronor, i Norge: 10 norska kronor (oförändrat) och i Sverige: 9 svenska kronor (oförändrat).

Punkt b) Enligt art. 30 i Nordiska postavtalet gäller redan att tidning, som utges i ett av medlemsländerna och som av utgivaren skickas till en mottagare i ett annat av dessa länder, postbefordras för i princip inrikes postavgift med tillägg i förekommande fall av transitavgifter. Uttrycket "postbefordras för i princip inrikes postavgift" får ses mot

bakgrunden av att den inrikes tidningsrörelsens organisation och taxestruktur inte alltid kan exakt översättas för nordisk tillämpning.

Om tidningen skickas genom ett tredje land, debiterar detta land sina transportkostnader på samma sätt som för andra typer av postförsändelser, som passerar genom landet, d. v. s. genom att s. k. transitavgifter tas ut av avsändningslandet. Detta är ofrånkomligt eftersom det inte går att skilja nordiska tidningar från annan post då transitstatistiken tas upp.

Punkt c) I det nordiska postala samarbetet har man ansett huvuduppgiften vara att tillämpa för kunderna gynnsammare villkor än som gäller allmänt internationellt. Vid fullgörandet av denna uppgift eftersträvar man sedan gammalt likformighet så långt denna är förenlig med huvuduppgiften. Man har i princip genomfört likformigheten på den högsta förekommande servicenivån och undvikit serviceförsämringar. Det är uppenbart att man under sådana förhållanden får se denna fråga på lång sikt. Härtill kan läggas att det i vissa fall är naturligt att sträva efter likformighet inom ett vidare område än Norden, t. ex. inom ramen för det europeiska post- och telesamarbetet inom CEPT.

Arbetet på att åstadkomma en ökad likformighet kommer givetvis att fortsätta.

Punkt d) Under denna punkt gäller i princip detsamma som anförts under punkten c). Intresset för ansvarighetsfrågan har ökat och en mera generös, kundvänlig inställning vinner terräng, bl. a. inom CEPT. Det är naturligt att avvakta och beakta resultaten av CEPT:s behandling av denna fråga.

Punkt e) De nordiska postförvaltningarna strävar sedan länge metodiskt efter att uppnå administrativa lättnader genom större likformighet i de interna bestämmelserna och rutinerna. Man har kommit mycket långt — längre än kanske på något annat jämförligt område — men det är här fråga om en ständigt pågående utvecklings- och samordningsprocess.

Punkt f) Syftet med denna punkt är redan tillgodosett genom att postgiroutbetalningar gjorts möjliga mellan de nordiska länderna. Som tidigare rapporterats till Nordiska rådet deltar de nordiska länderna aktivt i det arbete som pågår inom CEPT (arbetsgrupp PO/GT 9) för att skapa grundvalar för en utveckling av in- och utbetalningar i postgironrörelsen mellan de europeiska länderna. De nordiska postförvaltningarna undersöker f. n. i vilka former det nordiska samarbetet på detta område lämpligen bör utvecklas för att såvitt möjligt integreras i den större intereuropeiska utlandsrörelsen.

I de punkter där syftet med rekommendationen 12/1968 inte redan har uppnåtts pågår, som framgått av den lämnade redovisningen, ett fortlöpande arbete i det nordiska postsamarbetet. Nordiska ministerrådet vill därför genom detta meddelande betrakta rekommendationen som slutredovisad.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Til trafikudvalget er henvist en til rådets 22. session 1974 af Nordisk Ministerråd afgiven meddelelse om rekommandation nr. 12/1968/t.

Udvalget har behandlet meddelelsen på et møde den 17. januar 1974 i København.

Af dette og tidligere års afgivne meddelelser til rådet fremgår det, at rekommandationens indhold har været faste punkter i de nordiske poststyrelseres møder og indgået i den udviklings- og samordningsproces, som det snævre samarbejde mellem styrelserne giver. Således kan nævnes, at spørgsmålet om nordiske postgiro udbetalingskort nu er løst i overensstemmelse med rekommandationen, og at portobestemmelserne for blandt andet aviser og tryksager er under harmonisering.

Udvalget finder derfor, at der ikke længere er behov for, at rekommandationen fortsat er på rådets dagsorden og skal indstille, at den afskrives.

Udvalget indstiller:

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 12/1968/t til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 16. februar 1974

Hans Bjerregaard (FP)

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gils Guðmundsson (Ab)

Gustav Holmberg (V)

Håkon Kyllingmark (H)

Reidar T. Larsen (SV)

Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Formand

Ove Nordstrandh (m)

Seppo Westerlund (Lkp)

Paavo Väyrynen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd med de för sjukvården ansvariga utreda förutsättningarna för en överenskommelse avseende den slutna sjukvården i Tornedalen innebärande att befolkningen i området får valfri möjlighet till sjukhusvård på båda sidor av gränsen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 1 december 1973:

Den arbetsgrupp som tillsatts för att utreda förutsättningar för sjukvårdssamarbetet i Tornedalen har hittills hållit tre möten och har utrett den situation som för närvarande råder. Arbetsgruppen har riktat en förfrågan till Sveriges och Finlands hälsovårdsmyndigheter i Tornedalen. Det har konstaterats att en utredning över de extra kostnaderna samarbetet kräver borde fås till stånd, enär vårdavgifterna i de båda länderna avviker från varandra.

Arbetsgruppen har för avsikt att hålla sitt sista sammanträde den 21—22 januari 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at udrede forudsætningerne for, at der i hvert af landene gennemføres pligt til at give møde som vidne for domstolene i de andre nordiske lande.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1973:

Der har været holdt nordiske departementsforhandlinger i februar 1969, september 1970, maj 1971, maj 1972 og oktober 1973. Der er i alle lande udarbejdet i det væsentligste ensartede lovudkast, som indfører en pligt for personer over 18 år til at møde som vidne for domstolene i et andet nordisk land, når vidneforklaring antages at kunne få væsentlig betydning for sagen, og det er særlig vigtigt, at forklaringen afgives i domstolslandet. Efter udkastene foreslås også en begrænset mødepligt for forurettede i straffesager og parter i visse familieretlige sager.

I oktober 1971 blev der indledt departementsforhandlinger om revision af den skandinaviske retshjælpsprotokol af 1957. Hensigten er, at denne protokol skal erstattes af en rammekonvention samt ensartede nationale regler om retshjælp som supplement til visse internationale konventioner på området. Ordningen vil herefter også omfatte Finland.

Reglerne om vidnepligt forventes at kunne træde i kraft den 1. januar 1975.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds meddelelse til rådets 22. session 1974 om rekommandation nr. 17/1968.

Det fremgår af meddelelsen, at der i alle lande er udarbejdet i det væsentlige ensartede lovudkast, som indfører en pligt for personer over 18 år til at møde som vidne for domstolene i et andet nordisk land, når vidneforklaring antages at kunne få væsentlig betydning for sagen, og det er særlig vigtigt, at forklaringen afgives i domstolslandet.

Reglerne forventes at kunne træde i kraft den 1. januar 1975.

Udvalget konstaterer, at rekommandationen herefter er imødekommet og indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 17/1968 angående nordisk vidnepligt til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 5. februar 1974

Erik Adamsson (s)

K. B. Andersen (S)

Fung. formand

Poul Dam (SF)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Olaf Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Thor Lund (A)

Timo Mäki (Kok)

Ambjørn Sælthun (Sp)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1968 angående personskadornas vållade av interner m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

a) at tilvejebringe nærmere oplysning om, hvorvidt og i bekræftende fald på hvilket grundlag og i hvilket omfang offentlige myndigheder i de nordiske lande udbetaler erstatning for skader, der er forvoldt af personer, over for hvilke samfundet ved anbringelse på anstalt eller institution eller på anden måde har truffet foranstaltninger af kriminalretlig eller i øvrigt af forsorgsmæssig karakter, og

b) at undersøge mulighederne for fastsættelse af fællesnordiske ensartede principper, hvorefter der administrativt kan udbetales billigheds-erstatning af offentlige midler for sådanne skader.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1973:

Innen de enkelte departementer har man foretatt innsamling og kartlegging av materiale som nevnt under bokstav a i rekommandasjonen. Til å gjennomføre utredningsarbeidet i samsvar med rekommandasjonens bokstav b er det nedsatt departementale arbeidsgrupper eller oppnevnt sakkyndige i de enkelte land. Det har vært holdt nordiske drøftinger om saken i Stockholm 3 februar 1970, i Oslo 29 mai 1970 og i København 16 desember 1971. Den finske arbeidsgruppe har avgitt betænkning i mai 1972. Saken er senere stilt i bero i påvente av utredninger om generelle regler om erstatning for skade voldt ved straffbar handling. Slike regler er nå blitt gjennomført i Sverige og Finland, mens utredningsarbeidet framleis pågår i Danmark og Norge.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds meddelelse til rådets 22. session om rekommandation nr. 19/1968.

Det fremgår af meddelelsen og tidligere meddelelser, at der i de enkelte departementer er foretaget en indsamling og kortlægning af materiale til opfyldelse af rekommandationens henstilling om at undersøge omfanget af offentlige myndigheders erstatningsudbetaling for skader, der er voldt af personer, som er anbragt på anstalt eller institution, eller som der på anden måde er truffet foranstaltninger over for af kriminalretlig eller forsorgsmæssig karakter i øvrigt.

Der har i de enkelte lande været nedsat arbejdsgrupper for at undersøge spørgsmålet om administrativ udbetaling af billigheds'erstatning af offentlige midler for sådanne skader. Arbejdsgrupperne har haft indbyrdes møder.

Arbejdet er imidlertid nu afløst af et arbejde med det bredere sigte at tilvejebringe generelle regler om erstatning for skade voldt ved strafbare handlinger. Regler herom er gennemført i Sverige og Finland, mens der fortsat er udvalgsarbejde i gang i Danmark og Norge.

Arbejdet mod det mål, som rekommandationen sigtede mod, er således afløst af et arbejde med bredere perspektiv, som for Finlands og Sveriges vedkommende har ført til gennemførelse af regler, der imødekommer rekommandationen, og som for Danmarks og Norges vedkommende må forventes at gøre det inden for et kortere tidsrum.

Udvalget anser herefter rekommandationen for imødekommet og indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 19/1968 angående personskader voldt af internerede m. v. til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 5. februar 1974

Erik Adamsson (s)

Fung. formand

Poul Dam (SF)

Allan Hernelius (m)

Olaf Knudson (H)

Thor Lund (A)

K. B. Andersen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Kirsten Jacobsen (FP)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Timo Mäki (Kok)

Ambjørn Sælthun (Sp)

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet, Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene å gi økt støtte til de nordiske standardiserings- og materiellkontrollanstalter og fremme arbeidet for gjennomføring av internasjonale standarder på bredest mulig felt i de nordiske land.

Nordiska ministerrådet meddelar i december 1973:

Sedan en följd av år har de nationella standardiseringsorganen i de nordiska länderna haft ett omfattande och djupgående samarbete. Detta samarbete följer sedan 1971 "Retningslinjer for nordisk samarbeid på standardiseringsområdet — INSTA", vilka riktlinjer antagits och godkänts av 17 nationella standardiseringsorgan och biträtts av 6 andra nationella organ berörda av det internordiska standardiseringsarbetet. Av dessa har Islands Industriinstitut och Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (SPRI) i Sverige tillkommit under 1973. I riktlinjerna understryks att avsikten med detta samarbete icke är att skapa "nordisk standard" men däremot att så långt möjligt harmonisera de nationella standarderna och att säkerställa en likformig tillämpning av internationella standarder i de nordiska länderna samt att undvika dubbelarbete inom de berörda standardiseringsorganisationerna.

För utbyte av erfarenheter om riktlinjernas tillämpning hölls i december 1972 ett INSTA-möte i Köpenhamn med representanter för de nordiska standardiseringsorganen.

Aktivt tekniskt arbete i enlighet med riktlinjerna pågår inom bygg-, el-, mekan- och metallområdena, för måttenheter och miljömeteknik samt inom dokumentationsområdet.

Erfarenhetsutbyte och samråd sker vad avser formell behandling av standardförslag, kvalitetsmärkning av standardiserade produkter, information om standarder och standardisering samt marknadsföring av standardpublikationer.

En gemensam nordisk förteckning över nyutgivna standarder i de nordiska länderna och vissa betydelsefulla länder utges 6 gånger per år och ingår i centralorganens tidskrifter.

För att gemensamt diskutera väsentliga ekonomiska och organisatoriska frågor, vilka senare tas upp till behandling inom den internationella standardiseringsorganisationen, ISO, sammanträder representanter för de fyra nordiska ISO-medlemmarna en gång varje år. Detta år ägde mötet rum i Köpenhamn i augusti. På samma sätt förbereder de fyra nordiska nationalkommittéerna inom International Electrotechnical Commission (IEC) aktuella frågor inom denna organisation.

Möjligheter föreligger att ur den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling erhålla bidrag för nordiska insatser i konkreta standardiseringsprojekt. Samråd mellan INSTA-organisationerna sker då det gäller prioritering av olika projekt.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 3 december 1973:

I meddelelsen af 7. november 1973 har den danske regering meddelt, at Handelsministeriets udvalg vedrørende teknologisk servicevirksomhed afgav betænkning i 1972. Betænkningens forslag har været det væsentligste grundlag for et lovgivningsinitiativ, der har medført vedtagelsen af lov nr. 142 af 21. marts 1973 om teknologisk service. I henhold til loven er der nedsat et Teknologiråd, der har til opgave at følge den tekniske og erhvervsmæssige udvikling og på baggrund heraf tage initiativer til fremme af den teknologiske udvikling. Endvidere skal Rådet støtte teknologisk servicevirksomhed. De nærmere regler for administrationen af støttevirksomheden er fastsat i Handelsministeriets bekendtgørelse nr. 517 af 24. september 1973 om tilskud og lån til teknologisk service. Der er således skabt hjemmel for, at støtten ydes i de i forrige meddelelse nævnte tre former: programbudgetterede basistilskud, projekttilskud og lån til delvis finansiering af anlæg og udstyr. Hidtil har statens støtte til Dansk Standardiseringsråd været ydet med et beløb, der svarede til, hvad der blev ydet i private tilskud. Herudover har staten dækket udgifterne i forbindelse med det internationale samarbejde om afskaffelse af tekniske handelshindringer og kontingenterne til de internationale standardiseringsorganisationer. Efter den nye lov om teknologisk service vil den offentlige støtte til standardiseringsvirksomhed fremtidig (d. v. s. fra 1. april 1974 at regne) blive administreret i overensstemmelse med reglerne for finansiering af anden teknologisk servicevirksomhed.

I meddelelsen af 7. november 1973 er det nævnt, at man overvejede ændringer i materialprøvningens organisation på baggrund af en betænkning om Statsprøveanstaltens fremtid m. v. fra januar 1971. Det blev endvidere oplyst, at handelsministeriet ville fremsætte forslag til lov om oprettelse af et teknisk prøvenævn til afløsning af statens materialprøveråd. Lovgivningsinitiativet har nu resulteret i vedtagelsen af lov nr. 144 af 21. marts 1973 om Statens Tekniske Prøvenævn. Handelsministeren har i august 1973 udpeget Nævnets medlemmer, og Nævnet forbereder for tiden gennemførelsen af den autorisationsordning, som er den væsentligste nydannelse i forhold til tidligere. Der er endnu ikke taget stilling til Statsprøveanstaltens fremtidige placering inden for den samlede prøvningsstruktur, men arbejdet hermed er påbegyndt i Nævnet. Loven pålægger endvidere Nævnet at virke rådgivende og initiativtagende i tekniske prøvningsanliggender.

Da loven om Statens Tekniske Prøvenævn og loven om teknologisk service er nært sammenhørende, har Handelsministeriet fundet det mest formålstjenligt at lade sekretariatsopgaverne varetage af et fælles sekretariat, som er under etablering.

Danmarks regering (boligministeriet) meddelar den 4 december 1973:

I sine meddelelser af 16. december 1971 og 19. oktober 1972 har den danske regering givet udtryk for, at der kunne konstateres et voksende behov for en egentlig koordinering af det arbejde, som med byggeriets kvalitet som formål drives gennem ingeniørforeningernes normarbejde og gennem standardiseringsarbejdet.

Siden meddelelsen den 19. oktober 1972 er der sket det, at de nordiske ingeniørforeninger er kommet med i INSTA-samarbejdet, idet der er sket en udbygning af det fælles planlægningsarbejde på nordisk plan standardiseringsorganisationerne og ingeniørforeningerne imellem. Der er således opnået en integrering på nordisk plan af arbejdet med konstruktionsnormer og tilsvarende.

Internt i Danmark er der sket en udbygning af Dansk Standardiseringsråds og Dansk Ingeniørforenings fælles planlægningsarbejde med hensyn til normerne. Der er ikke oprettet en egentlig samarbejdsaftale, men i praksis er det fælles planlægningsarbejde væsentligt udvidet.

I Danmark vil det yderligere være nødvendigt med en stærkere koordinering af standardiseringsarbejdet under hensyn til medlemsskabet af EF. Inden for EF har boligministeriet som led i Fællesskabernes almindelige harmoniseringsbestrebelse i 1973 deltaget i en række ekspertmoder med henblik på fastlæggelsen af programmer for det fremtidige samarbejde inden for EF om byggeindustriens forhold. Samarbejdet om standardisering i Fællesskaberne har til formål at fjerne tekniske og legale handelshindringer medlemslandene imellem. Fra dansk

side har man stærkt fremført nødvendigheden af at fremme og dermed drage nytte af det arbejde på området, der allerede er udført såvel på nordisk som på internationalt plan.

I meddelelsen af 19. oktober 1972 oplystes, at Byggeriets Udviklingsråd i juni 1972 over for boligministeriet har udtalt, at norm-, standardiserings- og godkendelsesarbejde er et arbejdsområde, som rådet finder bør prioriteres højt ikke mindst i forbindelse med eksportarbejdet. Udviklingsrådet har den 25. april 1973 nedsat et underudvalg, der har til opgave at beskrive den nuværende specifikationsstruktur for "den færdige bygning". Med udgangspunkt i denne struktur og igangværende funktionskravsarbejde skal gruppen vurdere behovet for eventuelle ændringer i strukturen og i givet fald komme med forslag til sådanne ændringer samt forslag til ændringernes gennemførelse. Herudover skal gruppen søge at fremsætte forslag til mulige andre opgaver, der bør tages op.

Før dette udvalgsarbejde er afsluttet, kan udviklingsrådet ikke tage principiel stilling til størrelsen og fordelingen af de midler, der af boligministeriet bør søges til dette arbejde på forslaget til finansloven.

Den samlede bevilling til ajourføring og udbygning af de teknisk-konstruktive byggeforeskrifter udgør 1973/74 2 355 000 kr. mod 1 950 000 kr. i 1972/73. Af dette beløb er tildelt Dansk Standardiseringsråd 700 000 kr. og Dansk Ingeniørforening 770 000 kr.

Boligministeriet vil fortsat søge Nordisk Råds rekommandation nr. 23/1968 efterlevet mest muligt med henblik på fremme af såvel nationalt som internationalt standardiseringsarbejde.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 6 december 1973:

Arbejdet med standardisering af el- og gasmateriel er fortsat i det omfang det forhåndenværende personale og hensynet til varetagelsen af de pågældende institutioners øvrige opgaver har gjort det muligt.

F i n l a n d s r e g e r i n g (handels- og industriministeriet) meddelar den 21 december 1973:

Det i augusti 1971 undertecknade Insta-avtalet gav fasta former åt ett samarbete, som pågått inom standardiseringens område redan under flera år före avtalets ikraftträdande. Verksamheten har två huvudsyften:

- genomdrivande av samnordiska ställningstaganden inom internationellt standardiseringsarbete och
- förenhetligandet av nordiska standarder.

Det största problemet inom samarbetet består i att resurserna för standardisering är i de nordiska länderna allmänt taget knappa i jämförelse med de resurser som kan beviljas för ändamålet i Sverige. För förbättrande av detta sakläge föreslås följande:

1. Nordiska industrifonden kunde aktivt börja understödja sådant standardiseringsarbete som ligger i samtliga nordiska ländernas intresse.

2. Myndigheternas representanter borde aktivt fås med i Insta-samarbetet, i synnerhet när det gäller om utarbetandet av sådana tekniska bestämmelser som kommer att intas i lagstiftning genom tillämpning av "reference to standards"-principen.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1973: Arbetet med tilvejebringelse af en fællesnordisk færdselslovgivning fortsætter og koordineres gennem Nordisk Trafiksikkerhedsråd.

I Danmark påregnes forslag til ny færdselslov at kunne fremsættes i folketinget i januar måned 1974 med ikrafttræden den 1. april 1975.

I Finland foregår arbejdet med en reform af trafiklovgivningen fortsat i den parlamentariske trafikkomité.

I Norge sigter man mod at sætte de nye regler i kraft den 1. januar 1975.

I Sverige er de nye trafikregler trådt i kraft den 1. januar 1973.

Skrivelsen af 24. april 1973 fra Nordisk Råds præsidium angående ensartede regler for færdsel i rundkørsler har været behandlet i det løbende arbejde.

I øvrigt henvises til beretningen fra Nordisk Trafiksikkerhedsråd.¹

¹ Se Sak C 40/t.

Meddelande

om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige

1. att vidtaga åtgärder för inrättande av ett nordiskt sameinstitut samt
2. att utreda frågan om institutets verksamhet och placering.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Stadgar för nordiskt samiskt institut godkändes och fastställdes av ministerrådet vid sammanträde i Oslo den 26 mars 1973 (se Bilaga).

Enligt stadgarna skall institutet

- skape forståelse for, befeste og videreføre samisk språk og kulturliv, bygget på samiske tradisjoner og verdinormer,
- arbeide med næringsmessige, økonomiske, rettslige og miljømessige spørsmål,
- arbeide med utdanningsspørsmål, undervisning og informasjon.

Institutet förutsättes ta initiativ till, koordinera och leda utredningsarbete och forskningsprojekt som är i överensstämmelse med institutets syfte. Institutet skall vidare ge vägledning både i teoretiska och praktiska frågor inom sitt arbetsområde.

Institutets hemort är Kautokeino i Norge.

Institutet leds av en styrelse, som för perioden 1.7.1973—31.12.1975 har följande sammansättning:

Utnämnda på förslag av Nordiska samekonferensen:

Ole Henrik Buljo, Kautokeino
 Jon Eldar Einefjord, Karasjok
 Sverre Fjeldheim, Karasjok
 Erik Pokka, Kiruna
 Ingmar Åhrén, Umeå
 Helvi Nuorgam-Poutasuo, Helsingfors
 Pekka Aikio, Rovaniemi

Utnämnda på förslag av regeringarna:

Helge Kleivan, Danmark
Fredrik Forsberg, Finland
Haraldur Olafsson, Island
Anton Hoem, Norge
Lars Sköld, Sverige

Institutets dagliga arbete leds av en föreståndare (institutstyrer). Till denna post har för femårsperioden 1.11.1973—31.10.1978 utsetts cand.-real. Aslak Nils Sara, Norge.

Styrelsen har utsett följande personer till ledare av institutets tre sektioner:

jur. kand. Oula Näkkäljärvi, sektionen för näringsliv, miljö och rättigheter
mag. art. Alf Isak Keskitalo, sektionen för samiskt språk och kultur
fil. kand. Per Mikael Utsi, sektionen för undervisning och information

*BILAGA 1***Statutter for nordisk samisk institutt**

Nordisk samisk institutt er opprettet på initiativ av Nordisk Sameråd og etter rekommandasjon av Nordisk Råd (nr. 33/1968), ved vedtak av Nordisk ministerråd den 23. mars 1972 og i samsvar med vedtak av Nordisk samekonferanse 11.—14. august 1971.

Statuttene er fastsatt av Nordisk ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) den 26. mars 1973.

Alminnelige bestemmelser

1 §

Instituttets navn er SÁMI INSTITUTTA — NORDISK SAMISK INSTITUT — POHJOISMAINEN SAAMELAISINSTITUUTTI — NORRÆN SAMA-STOFNUN — NORDISK SAMISK INSTITUTT — NORDISKT SAMISKT INSTITUT.

2 §

Nordisk samisk institutt har som formål å tjene den samiske befolkning i de nordiske land med sikte på å forbedre befolkningens stilling sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk bl. a. ved å:

- skape forståelse for, befeste og videreføre samisk språk og kulturliv, bygget på samiske tradisjoner og verdinormer
- arbeide med næringsmessige, økonomiske, rettslige og miljømessige spørsmål
- arbeide med utdanningsspørsmål, undervisning og informasjon.

Instituttet skal ta initiativ til, samordne og iverksette utredning, planlegging og forskning, samt gjennomføring av prosjekter. Det skal gjennom konsulent- og veiledningsvirksomhet yte bistand både i teoretiske og praktiske spørsmål.

Instituttet forutsettes å samarbeide med universitetene, høyskolene og andre institusjoner samt med berørte organisasjoner og andre organer innenfor instituttets arbeidsområde.

3 §

Nordisk samisk institutt er plassert i Kautokeino, Norge.

4 §

Utgiftene ved instituttets virksomhet dekkes gjennom bidrag fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Kostnadene fordeles mellom landene etter beslutning av ministerrådet. Instituttets styre kan også

søke andre finansieringskilder om midler til gjennomføring av bestemte oppgaver.

5 §

Riksrevisjonen i Norge reviderer instituttets regnskaper. Revisjonsberetning skal sendes ministerrådet.

Organisasjon

6 §

Instituttet ledes av et styre og en instituttstyrer.

7 §

Instituttet organiseres i tre seksjoner:

- Seksjon for næringsliv, miljø og rettigheter
- Seksjon for samisk språk og kultur
- Seksjon for utdanning og informasjon

8 §

Nordisk sameråd er rådgivende organ for instituttet.

Styret

9 §

Instituttstyret skal ha tolv medlemmer med varamenn. Samtlige medlemmer med varamenn oppnevnes av ministerrådet. Fem av medlemmene oppnevnes etter forslag av regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, sju etter forslag av Nordisk samekonferanse. Styremedlemmenes funksjonstid er tre år. Styret velger for hvert år formann og nestformann blant sine medlemmer.

10 §

Styret er ansvarlig for instituttets virksomhet. Det skal

- fastsette hovedretningslinjer for instituttets arbeid
- vedta årlige arbeidsprogram
- hvert år fremme budsjettforslag for Nordisk ministerråd
- svare for instituttets økonomiske forvaltning og legge frem regnskap sammen med årsmelding om instituttets drift
- fastsette nødvendige instruksjoner for instituttstyrer og øvrig personale.

11 §

Styremøter holdes så ofte som nødvendig, eller når minst tre av medlemmene krever det; dog skal styret møte minst to ganger i året. Instituttstyreren ordner med innkalling etter avtale med formannen. Innkalling skal sendes styrets medlemmer minst 3 uker før møtet.

Innkallingen skal inneholde fortegnelse over de saker som skal behandles, samt nødvendige saksdokumenter. Saker som ikke er nevnt i

innkallingen kan bare tas opp til endelig behandling dersom samtlige fremmøtte styremedlemmer er enig i dette.

Det skal føres protokoll over styrets forhandlinger.

12 §

Styret er beslutningsdyktig når minst sju medlemmer, deriblant formannen eller nestformannen er tilstede.

Styrets avgjørelser fattes ved flertallsvedtak. I tilfelle stemmelikhet er formannens (møtelederens) stemme avgjørende.

13 §

Styret kan innen sin midte utpeke et arbeidsutvalg. Styreformannen skal være formann i arbeidsutvalget.

Styret kan ikke delegere til arbeidsutvalget avgjørelsen av de saker som er nevnt i 10 §.

Det skal føres protokoll over utvalgets forhandlinger. Protokollen sendes styrets medlemmer umiddelbart etter arbeidsutvalgets møter.

Instituttstyreren

14 §

Instituttstyreren skal lede instituttets daglige virksomhet overensstemmende med retningslinjer og vedtak fattet av styret. Styreren skal

- sammen med instituttets personale forberede saker som skal behandles av styret
- sørge for iverksetting av styrets vedtak og gjennomføring av de årlige arbeidsprogram
- fordele arbeidet på instituttets personale
- sørge for føring av instituttets regnskap og legge regnskapet frem for styret.

15 §

Instituttstyreren deltar i styrets og arbeidsutvalgets møter, uten stemmerett. Styreren skal sørge for føring av styrets og arbeidsutvalgets forhandlingsprotokoll.

Tilsetting av personale m. v.

16 §

Instituttstyrer, seksjonsledere og andre faglige tjenestemenn, tilsettes for en periode på fem år med adgang til forlengelse. Personale som tilsettes for bestemt arbeidsoppgave eller prosjekt engasjeres på åremål avgrenset etter prosjektets varighet.

Ledige stillinger skal som regel kunngjøres i alle nordiske land.

17 §

Instituttstyreren tilsettes av ministerrådet etter innstilling fra styret. Det øvrige personale tilsettes av styret.

Øvrige bestemmelser

18 §

Protokollene fra styre- og arbeidsutvalgsmøtene og andre viktige dokumenter skal skrives på samisk, finsk og norsk eller svensk.

19 §

Godtgjørelse m. v. til styremedlemmene fastsettes av embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid.

20 §

Endringer i statuttene vedtas av ministerrådet etter uttalelse fra Nordisk sameråd og instituttets styre.

21 §

Dersom instituttet oppløses, skal dets formue fordeles, eventuelt gjeld dekkes, etter særskilt vedtak av ministerrådet

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets tjuogoandra session av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut.

I ministerrådets meddelande om denna rekommendation till 21:a sessionen 1973 meddelades, att ministerrådet den 23 mars 1972 fattat principbeslut om att ett nordiskt sameinstitut skulle upprättas. Samma år tillsattes en interimsstyrelse för att förbereda institutets upprättande. Interimsstyrelsens uppdrag formulerades främst utgående från det förslag som Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötsel frågor hade lagt fram 1970, sedan det fått i uppdrag att utreda frågan om förverkligandet av Nordiska rådets rekommendation nr 33/1968.

Årets meddelande om rekommendationen ger vid handen, att interimsstyrelsen under år 1973 slutfört sitt uppdrag och att ministerrådet den 26 mars 1973 fastställt stadgar för det nya sameinstitutet, som placerats i Kautokeino i Norge. En styrelse har utsetts fr.o.m. 1 juli 1973, och den 1 november 1973 tillträdde institutets föreståndare sin befattning. Sedermera har även institutets övriga personal anställts. Institutet förfogar för år 1974 över en beviljning på 850.000 DKr på den nordiska kulturbudgeten.

Kulturutskottet konstaterar med glädje, att rekommendationens syfte har uppnåtts, och föreslår därför,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 33/1968 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 15 februari 1974

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Per Borten (Sp)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Sven Hammarberg (s)

Guttorm Hansen (A)

Jørgen Peder Hansen (S)

Niels Helveg Petersen (RV)

Demmus Hentze (Fkfl)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Ingolf Knudsen (CD)

Ingemar Mundebo (fp)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Meddelanden

om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne er gennemføre en ensartet nordisk lovgivning om rejsebureauvirksomhed.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 20 november 1973:

Handelsministeriet kan henholde sig til den af ministeriet senest under 20. december 1972 afgivne udtalelse vedrørende det i sagen omhandlede spørgsmål.¹

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 2 januari 1974:

Handels- och industriministeriet anordnar vid ministeriet i Helsingfors den 19 februari 1974 ett samnordiskt förhandlingstillfälle, där det är meningen att i ljuset av de med de nuvarande systemen erhållna erfarenheterna dryfta, om det finns möjligheter att få till stånd en gemensam lagstiftning inom resebyråområdet.

Handels- och industriministeriet har anhållit, att Danmark, Island, Norge och Sverige måtte sända en eller flere ämbetsmän som representanter till ifrågavarande förhandlingstillfälle.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1973:

Det er i 1973 ikke foretatt endringer i den norske reisebyrålov av 4. desember 1948. Reisebyråloven ventes drøftet i sammenheng med Stortingets behandling av medling om offentlig reiselivspolitik (St. meld. nr. 98 (1972—73)).

¹ Se *Nordisk Råd, 21. sesj., 1. samling, s. 1180.*

Rek. 3/1969/t**D 1974****Meddelanden****om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket**

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at gennemføre en ordning, hvorefter ledsagepapirerne for postpakker fra udlandet straks ved ankomsten gennemgås af toldvæsenet med henblik på at frigive de pakker til udlevering, som derved kan undtages fra egentlig toldbehandling, og at fritage disse pakker for særlige gebyrer.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 14 december 1973:

Från Finlands sida finns intet nytt att anföra.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 3 december 1973:

Enligt förslag som beräknas bli genomfört den 1 januari 1974 kommer postpaket från utlandet att lämnas ut utan förtullning, om de ej innehåller vara som är belagd med tull eller annan införselavgift, underkastad importreglering eller av intresse från statistisk synpunkt. Däremot kvarstår en viss expeditionsavgift som uttas av postverket för sådana paket.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist de til rådets 22. session 1974 af Finlands og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rekommandation nr. 3/1969/t.

Udvalget har behandlet meddelelserne på et møde den 17. januar 1974 i København.

Af meddelelserne fremgår, at Finland tidligere og at Sverige fra 1. januar 1974 har indført en sådan ordning, at postpakker fra udlandet indpasseres uden fortoldning, medmindre det angivne indhold er afgiftspligtigt.

Rådets rekommandation synes hermed at være opfyldt.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 3/1969/t til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 16. februar 1974

Hans Bjerregaard (FP)

Chr. Christensen (KrF)

Gils Guðmundsson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Bror Lillqvist (Sd)

Formand

Ove Nordstrandh (m)

Eric Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gustav Holmberg (V)

Reidar T. Larsen (SV)

Sven Mellqvist (s)

Seppo Westerlund (Lkp)

Paavo Väyrynen (K)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utarbeta automatiskt tillämpbara evalveringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Arbejdet med de spørgsmål rekommendationen aktualiserer er diskuteret i forbindelse med bl.a. harmoniseringsarbejdet, og der er ikke fundet forudsætninger for at tage initiativ til konkrete tiltag for så vidt angår "skolbetygs jämförbarhet". Imidlertid er det i styringsgruppen for harmoniseringsarbejdet overvejet at igangsætte et studieprojekt i 1974 vedrørende evaluering og karaktergivning på det gymnasiale trin, herunder spørgsmålet om muligheder for at vurdere studieegnethed.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att länderna inte var för sig utan i samråd tar ställning till reklam i televisionen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Ministerrådet hänvisar till meddelande om rekommendationen till Nordiska rådets 21:a session, vari redogjordes för läget i fråga om ställningstagande till reklamsändningar i televisionen i Danmark, Norge och Sverige.

¹ *Se Nordisk Råd, 21 sesj., 1. samling. s. 1185.*

Meddelande

om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidga möjligheterna för en gemensam skeppsmedicinsk forskning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 29 november 1973:

Saken er tatt opp av Nordisk samarbeidsnemnd for medisinsk forskning, og ble sist behandlet på Samarbeidsnemndens møte i København den 29. oktober 1973.

Det arbeides nå med å nedsette en nordisk gruppe av sakkyndige.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att vidtaga åtgärder för en utbyggnad av den samnordiska fortbildningen av journalister vid Nordisk Journalistkursus enligt de förslag som framlagts av den för utredning av frågan tillsatta kommittén (*NU 1969: 4*) samt

2. att öka antalet stipendier till deltagare i den nordiska fortbildningen för journalister.

Danmarks regering (statsministeriet) meddelar den 10 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

I tillslutning til den den 5. december 1972 til Nordisk Råds 21. session afgivne meddelelse kan det oplyses, at bestyrelsen for Nordisk Journalistkursus fastholder ønsket om, at Nordisk Journalistkursus virksomhed udvides således, at der afholdes to kurser af tre måneders varighed hver, suppleret med specialkurser. Bestyrelsen har herved forudsat, at de undervisningsplaner, der er nedfældet i "Förslag till utbyggnad av den samnordiska fortbildningen för journalister" (*NU 1969: 4*), tages op til revision og aktualisering, så snart det står klart, at det økonomiske grundlag for den udvidede virksomhed er tilvejebragt.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för antagande av likartade lagregler om transplantation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 4 december 1973:

Stortinget i Norge antog den 23 januari 1973 en lag om transplantation, sjukhusobduktion och avlämnande av lik m. m. Lagen gäller liksom den danska lagen från 1967 transplantationer med såväl levande som döda givare. Den svenska socialstyrelsens förslag till transplantationslag, som också omfattar både levande och döda givare, övervägs i socialdepartementet. De svenska och finska lagarna från 1957 respektive 1958 om transplantationer med avlidna givare gäller alltså jämt.

För Sveriges vidkommande har under senare år aktualiserats vissa problem angående sjukhusobduktioner, bl. a. frågan om sättet för och verkningarna av att underrätta de anhöriga till en avliden om en tilltänkt obduktion. Motsvarande problem föreligger vid transplantation. En vetenskaplig undersökning med syfte att finna en lösning på dessa problem har genomförts vid Serafimerlasarettet i Stockholm. Undersökningen avslutades i maj 1973. Resultatet av undersökningen kommer att beaktas vid socialdepartementets översyn av gällande regler om transplantationer och sjukhusobduktioner.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att skyndsamt inleda samarbete för åstadkommande av en effektiv trafikundervisning på skolans alla stadier,

II. att stödja den samnordiska produktionen av läromedel för denna undervisning samt

III. att vidta åtgärder för åstadkommande av en organiserad fortbildning av vederbörande lärare.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Spørgsmålet om samarbejde vedrørende effektiviseret trafikfostran falder inden for rammerne af bl.a. læreplansarbejdet og harmoniseringsarbejdet. I harmoniseringsarbejdet er det planlagt at tage spørgsmålet op til yderligere vurdering i løbet af 1974, og der er på budgettet for harmoniseringsarbejdet afsat et beløb til planlægningsarbejde vedrørende eventuelle fællesnordiske tiltag på dette område.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att ingå en konvention om riktlinjer för harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter samt för samarbete beträffande kontrollen av dessa,
2. att upprätta en nordisk läkemedelsnämnd som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ, samt
3. att instifta en nordisk läkemedelsfond för forskning, utbildning och information.

Nordiska ministerrådet meddelar den 5 december 1973:

Arbetsgruppen som tillsatts för att utreda de praktiska frågorna i samband med rekommendationen har fortsatt sitt arbete. Dess rapport kommer sannolikt att ges till regeringarna i början av år 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musik- terapiens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för dels nordiskt samarbete beträffande forskning på det musikterapeutiska området, dels ett nordiskt samgående för framställning av undervisningsmaterial i form av böcker, instrument m. m.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Et fællesnordisk forforsøgsprojekt inden for musikterapien har med økonomisk støtte af Ministerrådet været gennemført i læseåret 1972/73. Forforsøget er udført i Norge med musikfunktionstest og resultaterne fra forforsøgene er i en foreløbig rapport fra forskningsgruppen bedømt som positive. Spørgsmål vedrørende eventuel udarbejdelse af standardiseret test m. v. vil senere blive vurderet i kulturaftalens organer.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna för ett ökat nordiskt musiksamarbete vad gäller informationen om samt produktionen och distributionen av nordisk musik på grammofonskiva samt att därvid beakta behovet av statsunderstöd till denna produktion.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

De spørsmål som er reist i rekommandasjonen har vært til behandling i de nordiske nemndene for musikksamarbeid (NOMUS), som i 1970 la fram et forslag i saken. Realiseringen av dette forslag forutsatte årlige bevilgninger på 400 000 danske kroner. Saken er siden forelagt Ministerrådets rådgivende komité for allmenkulturell virksomhet til uttalelse. Komiteens undergruppe for musikk samarbeider med NOMUS om et forenklet opplegg for innspilling av moderne nordisk musikk på plater. Forslaget ventes å foreligge i 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftningen och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgränserna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 november 1973:
(Se Sak C 1, kapitel VIII, 5. Regionalpolitik)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelse om det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete, rekommendation nr 12/1973 angående samarbete rörande marknadsproblem, rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar samt rekommendation nr 14/1973 angående energipolitisk överenskommelse

(Se Sak C 1: Bilaga 4)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att främja samverkan i syfte att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i dessa länder och att öka dessas möjligheter till anpassning i samhället.

Nordiska ministerrådet meddelar den 5 december 1973:

Arbetsgruppen som tillsatts i november 1969 i syfte att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i Finland och Sverige och att öka deras möjlighet till anpassning i samhället har årligen hållit ett eller två möten, varvid man främst informerat om de åtgärder som vidtagits för förbättrande av zigenarnas förhållanden i respektive länder. Social- och hälsovårdsministeriet har på basen av de rapporter som givits från mötena ansett att någon egentlig koordinering av åtgärderna till zigenarnas fördel inte har vidtagits, och har därför föreslagit tillsättandet av en ny arbetsgrupp, som skulle ha till uppgift att utreda förutsättningarna för och ge förslag till åtgärder för förbättrande av zigenarnas förhållanden, och därvid särskilt beakta de grupper som flyttar mellan de bägge länderna. I arbetsgruppen skulle ingå representanter för Finland och Sverige.

Sveriges socialdepartement har intagit en positiv inställning till arbetsgruppens tillsättande men har ansett att dennas sammansättning och arbetsuppgifter närmare bör övervägas.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att gemensamt utreda förutsättningarna för att bereda nordiska forskare ökad tillgång till källmaterial för samtidshistorisk forskning och för att få till stånd en internordisk praxis rörande utlämnande av sådant material, som finns hos myndighet, samt

II. att vidtaga åtgärder för att i varje enskilt nordiskt land likställa forskare från ett annat nordiskt land med inhemska forskare vad gäller tillgången till offentliga myndigheters arkiv.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Rekommendationen har under 1973 inte gett anledning till åtgärder från ministerrådets sida.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets tjuogoandra session av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 24/1969 ang. tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning.

Kulturutskottet konstaterar, att de nordiska riksarkivarierna, som för regeringarnas räkning berett de i rekommendationen aktualiserade spörsmålen, redan 1970 i ett utlåtande (återgivet i meddelande om rekommendationen till Nordiska rådets 19:e session) framhållit, att sådant samtids-historiskt källmaterial som finns hos offentliga myndigheter i stor utsträckning redan är eller kan göras tillgängligt för forskare i samtliga nordiska länder utan ändringar i gällande lagstiftning. Riksarkivarierna framhöll då även önskvärdheten av att praxis vid behandlingen av ansökningar om att få använda hemligstämpat material skulle harmoniseras och framställde i detta syfte ett förslag till regler rörande de bedömningsgrunder som därvid kunde användas. Man framhöll även betydelsen av en liberal tillämpning av sekretessbestämmelserna på det hela taget.

Några åtgärder från regeringarnas sida har icke vidtagits med anledning av riksarkivariernas utlåtande. I praktiken är dock forskare från andra nordiska länder mycket långt likställda med inhemska forskare vad gäller tillgången till samtidshistoriskt källmaterial som förvaras i offentliga arkiv.

Med hänsyn till detta och emedan efter rekommendationens tillkomst mycket betydande mängder samtidshistoriskt källmaterial, särskilt från 1940-talet, har befriats från sekretessbeläggning, finner kulturutskottet, att skäl att kvarhålla rekommendation nr 24/1969 på rådets dagordning för närvarande icke synes föreligga. Kulturutskottet vill i detta sammanhang framhålla, att två besläktade frågor, nämligen spörsmålet om skötsel av samnordiska organs arkiv och spörsmålet om samnordiska handlingars offentlighet, inom kort blir färdigutredda på nordiskt plan i anledning av rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv.

Utskottet föreslår därför,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 24/1969 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 15 februari 1974

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Gylfi P. Gíslason (A)</i>
	Förman
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Jørgen Peder Hansen (S)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Ingolf Knudsen (CD)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
	<i>Per Olof Sundman (c)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radio- utsändningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att besluta om införande av ett gemensamt nordiskt system för stereofoniska radioutsändningar.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Pilottonsystemet har såsom meddelats till Nordiska rådets 21:a session¹ i Danmark och Finland valts som tekniskt system för stereofoniska radioutsändningar.

I Norge har försökssändningarna baserat sig på pilottonsystemet. Ett ställningstagande i frågan har emellertid uppskjutits i avvaktan på ett avgörande i Sverige för att undvika att olika normer läggs till grund för stereosändningar mellan grannländer.

Frågan om stereofoniskt radiosystem har i Sverige behandlats av 1969 års radioutredning. I betänkandet "Radio i utveckling", som avgetts under 1973, föreslår utredningen bl. a. att pilottonsystemet väljs för svenska stereosändningar. Remissbehandlingen av betänkandet har avslutats. Någon exakt tidsplan för den fortsatta behandlingen av utredningens olika förslag finns dock ännu inte.

¹ Se Nordisk Råd, 21 sesj., 1. samling, s. 1207.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av ett ökat samarbete mellan de nordiska språklektorerna bl. a. i form av regelbundna ämneskonferenser samt
2. att utreda förutsättningarna för en fastare organisation av den nordiska lektoratsverksamheten vid universitet och högskolor.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 6 december 1973 å samliga regeringars vägnar:

Der blev den 12. januar 1973 afholdt møde i København mellem lektoratsudvalgenes kontaktmænd, hvor det bl. a. blev konstateret, at der er behov for periodiske møder mellem kontaktmændene, dog højst hvert 3. år, at der er interesse for gennemførelsen af fællesnordiske sprogkonferencer i Europa, at der regelmæssigt bør udveksles informationsmateriale, og at man vil overveje muligheden for etableringen af et samarbejde med de i henhold til den nordiske kulturaftale oprettede organer.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets tjuogoandra session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna.

Sedan nämnda rekommendation antogs har hösten 1969 ett nordiskt möte hållits för de organ och organisationer, som handlägger lektoratsfrågor. Mötet var positivt inställt till ett förverkligande av rekommendationen och en kontaktman utsågs i varje land för koordinering av lektoratsutskottens verksamhet. Konkreta lösningsförslag angavs då vara att vänta. Vid råds-sessionen 1971 ställdes en fråga till Sveriges regering rörande ett av de spörsmål som berörs av rekommendationen, nämligen ett jämställande av de i Sverige anställda nordiska språklektorerna med inhemska universitetslektorer vad beträffar löne- och arbetsförhållanden. Kulturutskottet underströk i sitt betänkande om meddelandet rörande rekommendationen till sessionen 1971 för sin del i likhet med frågeställaren Niels Helveg Petersen vikten av att regeringarna påskyndar arbetet för att främja de nordiska språklektorernas arbets- och löneförhållanden.

Därefter skedde ingenting i frågan förrän i januari 1973, då ett möte mellan lektoratsutskottens kontaktmän hölls, varvid man enades om vissa positiva principiella ställningstaganden, som redovisas i årets meddelande. Efter vad utskottet erfarit, var den av frågeställaren vid 1971 års session aktualiserade frågan om de nordiska lektorernas ställning vid de svenska universiteten uppe som en av huvudfrågorna vid nämnda möte. Sedermera har de danska och norska lektoratsutskotten i en skrivelse till Nordiska rådet av den 22 november 1973, vilken för närvarande behandlas i kulturutskottet, ytterligare tagit upp samma fråga och uppmanat rådet att mot bakgrund av rekommendation nr 27/1969 ånyo upptaga den till behandling på nordiskt plan. Samtidigt som kulturutskottet meddelar, att behandlingen av lektoratsutskottens ovanberörda skrivelse fortsätter inom utskottet, vill utskottet starkt understryka betydelsen av att regeringarna skyndsamt vidtar åtgärder för att förverkliga rekommendationens syften och därvid särskilt ett förbättrande av de nordiska lektorernas ställning vid de svenska universiteten (problemen gäller finska och isländska lektorer lika väl som danska och norska).

Med ovanstående kommentarer får kulturutskottet föreslå,
att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya
meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 16 februari 1974

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi P. Gíslason (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
Förman	
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Ingolf Knudsen (CD)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per-Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (AS)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare utreda frågan om att tillsätta en samarbetskommitté för utvecklingsforskning.

Danmarks regering (udenrigsministeriet) meddelar den 19 december 1973 å Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

Arbejdet med at kortlægge udviklingsforskningen i Danmark, Finland, Norge og Sverige er videreført i perioden siden 21. samling af Nordisk Råd.

Oplysninger herom fremgår for Sveriges vedkommende af en betænkning afgivet i efteråret 1973 af det udvalg, der blev nedsat ved kgl. bemyndigelse af 2. april 1971 til at gennemgå den svenske udviklingsforskning. Betænkningen "Forskning för utveckling" (SOU 1973: 41) er for tiden under departemental behandling.

I Danmark er der fuldført en ajourføring af den udviklingsforskning, der har fundet sted med tilskud fra udenrigsministeriets forskningsbevilling siden dennes oprettelse i 1963. En samlet oversigt er gengivet som bilag 13 i Danidas årsberetning for 1972/73.

I Finland nedsatte regeringen den 6. juli 1972 en komité til at udrede situationen på udviklingsforskningens og -undervisningens område samt til at fremlægge forslag til en administration, som skulle koordinere denne forskning og undervisning på den ene side med udviklings-samarbejdet og på den anden side med den øvrige forskning og undervisning. Komitéen overgav sin betænkning til undervisningsministeriet den 30. juni 1973. En mere detaljeret rapport over projekter på udviklingsforskningens område vil blive publiceret separat.

NORAD arbejder med en revurdering af principperne for tilskud til udviklingsforskning og vil i denne forbindelse foretage en mere omfat-

tende kortlægning af den u-landsrettede forskning, som drives i Norge.

Den af de nordiske bistandschefer nedsatte arbejdsgruppe vedrørende udviklingsforskning mødtes den 3. december 1973 i Lysebu ved Oslo. I mødet deltog repræsentanter for de danske, finske, norske og svenske bistandsadministrationer, Institutet for Udviklingsforskning (Danmark) og Chr. Michelsens institutt (Norge).

På mødet nåede man frem til retningslinjer for et praktisk nordisk samarbejde mellem bistandsadministrationerne om udviklingsforskning omfattende udveksling af oplysninger om projekter og resultater. Der var endvidere drøftelser af en række mere generelle og principielle problemer, der eventuelt kunne føre til yderligere nordisk samarbejde på området.

Udvalget fandt, at der næppe var behov for en yderligere formalisering af samarbejdet mellem disse myndigheder. Når forannævnte udvalgs og komiteers forslag til den fremtidige organisation af udviklingsforskning i de pågældende nordiske lande eventuelt realiseres, kan behov for overvejelser af andre former for samarbejde komme på tale.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för nordiskt samarbete på yrkesvägledarutbildningens område, särskilt vad gäller kvalificerad fortbildning av yrkesvägledare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 12 december 1973:

I ett av en särskild expertgrupp år 1971 utarbetat förslag till gemensam yrkesvägledarutbildning föreslogs, att denna utbildning skulle integreras i ett system med gemensam nordisk vidareutbildning för personal inom arbetsmarknadsorganen. Denna utbildning skulle omfatta även andra grupper än yrkesvägledare och omhänderhas av ett särskilt underutskott under nordiska arbetsmarknadsutskottet.

Vid Nordiska arbetsmarknadsutskottets möte i november 1973 beslöts, att årliga nordiska ämnesseminarier skall anordnas som gemensam nordisk vidareutbildning för personal inom arbetsmarknadsorganen. Ämnena skall vara centrala för de nordiska länderna, och seminarierna skall alternera mellan länderna. Tid, plats och ämne för seminarierna fastställs av nordiska arbetsmarknadsutskottet på förslag av underutskottet.

Nordiska arbetsmarknadsutskottet beslöt vidare, att underutskottet för yrkesvägledning mot bakgrund av ovannämnda beslut skulle värdera sin egen ställning och framtida samarbetsformer samt avge rapport härom till följande möte med arbetsmarknadsutskottet.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 17 december 1973:

Den arbetsgruppen som de nordiske regjeringene nedsatte sommeren 1970 for å utrede de spørsmål som rekommandasjonen reiser har avgitt sin første innstilling. Arbeidsgruppen har i denne uttalelsen tatt for seg videreutdanning av lærere til sosialhøgskoler og tilsvarende læreanstalter i Norden.

Arbeidsgruppens forslag sammenfattes slik:

Arbetsgruppen föreslår

att på nordisk bas skall anordnas en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden,

att fortbildningen skall omfatta vanliga veckolånga kurser med i regel 25 deltagare samt i viss utsträckning självstudier,

att som ledningsorgan för verksamheten skall fungera en styrelse och ett sekretariat, det senare förlagt till Århus,

att ledningsorganen och därmed verksamheten skall underordnas Nordiska ministerrådet samt

att till driftskostnader för försöksverksamheten bör anslås 219 000 dkr. för det första och 209 000 dkr. för det andra verksamhetsåret.

På grundlag av arbetsgruppens forslag vedtok Nordisk Råd på møte i Oslo den 19. februar 1973 å anbefale igangsatt en 2-årig forsøksordning med videreutdannelse av lærere ved sosialhøgskoler og tilsvarende læreanstalter (*rek. nr. 5/1973*).

Embedsmannskomiteén for nordisk kulturelt samarbeid besluttet deretter i august 1973 å nedsette en arbeidsgruppe av spesialister, utpekt av Undervisningsdepartementet, som skulle utarbeide en detaljert redegjørelse for behovet for felles nordisk videreutdanning av lærere og et program for forsøksvirksomheten.

Arbeidsgruppen for supplerende sosialutdanning hadde i februar 1973 sitt første møte vedrørende sin neste oppgave, å avgi innstilling om videreutdanning av tjenestemenn innen sosial administrasjon og planlegging. Det ble tatt beslutning om innhenting av nødvendig bakgrunnsmateriale, samt lagt opp retningslinjer for det videre arbeid med saken.¹

Meddelande

om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om åtgärder för att mot bakgrund av de i betänkandet om nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (NU 1965: 6) framlagda förslagen och av erfarenheterna av försöksverksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan få till stånd en permanent nordisk vidareutbildning av sjukhusadministratörer vid nämnda högskola.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 november 1973:

Verksamhetsåret 1970/71 förlängdes den vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg bedrivna försökskursen för vidareutbildning av sjukhusadministratörer från en månad till två månader. En sådan kurs har anordnats även under verksamhetsåren 1971/72 och 1972/73. 2-månaders kursen för sjukhusadministratörer avses komma att anordnas även under verksamhetsåren 1973/74 och 1974/75.

Styrelsen för hälsovårdshögskolan har nyligen till det svenska socialdepartementet överlämnat ett förslag angående riktlinjer för högskolans framtida verksamhet. Förslaget, som bl. a. berör vidareutbildningen av sjukhusadministratörer, skall bli föremål för närmare överläggningar mellan berörda departement i de nordiska länderna.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att under upprätthållande av nära kontakter och ett kontinuerligt informationsutbyte mellan de nordiska länderna fortsätta arbetet på införande av en ökad samverkan vid utbildningsanstalterna mellan lärare, elever och övriga kategorier av där verksamma.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Som omtalt i meddelelsen til Nordisk Råds 21. session¹ foregår der en kontinuerlig informationsudveksling imellem landene om igangværende og planlagte nationale reformarbejder inden for de områder, som omfattes af kulturaftalen.

Denne informationsudveksling omfatter også de i rekommandationen nævnte forhold. En yderligere formalisering af informationsudvekslingen skønnes ikke at være hensigtsmæssigt, ligesom det heller ikke anses for formålstjenligt på nuværende tidspunkt at iværksætte konkrete fællesnordiske tiltag på området.

¹ Se Nordisk Råd, 21. sesj. 1. saml. s. 1215.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets tjuogoandra session av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter.

Av detta och tidigare meddelanden om ifrågavarande rekommendation framgår, att en kontinuerlig informationsutväxling har etablerats mellan länderna beträffande de åtgärder som nationellt vidtas beträffande områden som berörs av det nordiska kulturavtalet. Informationsutväxlingen ingår som en normal beståndsdel i det arbete som bedrivs inom kulturavtalets organ. Bland de områden som berörs av informationsutväxlingen återfinns även arbetet på ökad samverkan vid utbildningsanstalter på olika nivåer.

Då det i rekommendationen efterlysta kontinuerliga kontakthållandet och informationsutbytet sålunda har etablerats, får kulturutskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 4/1970 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 15 februari 1974

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>
	Förman
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Jørgen Peder Hansen (S)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Ingolf Knudsen (CD)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
	<i>Per Olof Sundman (c)</i>

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarations-samarbete

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att öka bidragen till de nordiska varudeklarationsorganen i syfte att stärka det nordiska varudeklarationssamarbetet samt att anmoda de nordiska varudeklarationsorganen att redovisa sin planläggning av det fortsatta nordiska varudeklarationssamarbetet samt att i ljuset härav överväga vilka ytterligare åtgärder som eventuellt påfordras från regeringarnas sida för att säkerställa ett effektivt nordiskt varudeklarationssamarbete.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 17 december 1973 å *samliga regeringars vägnar*:

Nordisk Komité for Konsumentspørgsmål har i december 1973 udarbejdet en rapport om samordning og koordinering af det nordiske samarbejde på konsumentområdet og foreslået, at komiteen omdannes til en embedsmandskomité for konsumentpolitik under Nordisk Ministerråd, der stort set sammensættes efter samme principper, som nu gælder for Nordisk Komité for Konsumentspørgsmål. Denne rapport er sendt til Nordisk Råd og til Nordisk Ministerråd.

Regeringerne er enig i de i rapporten fra Nordisk Komité fremsatte forslag om komiteens tilpasning til Nordisk Ministerråd hovedsagelig i overensstemmelse med de retningslinjer, som fremgår af komiteens rapport og den med rapporten fremsendte udtalelse.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 21 december 1973:

Varudeklarationsförbundet har i sin verksamhet sökt iakttaga de principer som ligger till grund för denna rekommendation. Några lagstiftningsåtgärder har man inte vidtagit.

Koordinerande land för rekommendationen är Danmark.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelse om det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete, rekommendation nr 12/1973 angående samarbete rörande marknadsproblem, rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar samt rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse

(Se Sak C 1: Bilaga 4)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftning beträffande medborgarskap för barn

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den med anledning av rekommendationen tillsatta arbetsgruppen har under år 1973 hållit två sammanträden; den 23 mars i Helsingfors och den 5 september i Oslo.

Vid mötet i Helsingfors drog man upp huvudlinjerna för innehållet i den rapport över utredningsarbetet, som arbetsgruppen skall avge. Man beslöt att Finland som koordinerande land skulle uppgöra ett utkast till rapport.

Vid mötet i Oslo behandlades det från finsk sida uppgjorda utkastet ingående, varvid man kom överens om att på ett antal punkter ytterligare utveckla och komplettera rapporten, vilket arbete för närvarande pågår.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den med anledning av rekommendationen tillsatta arbetsgruppen har under år 1973 hållit två sammanträden; den 23 mars i Helsingfors och den 5 september i Oslo.

Vid mötet i Helsingfors drog man upp huvudlinjerna för innehållet i den rapport över utredningsarbetet, som arbetsgruppen skall avge. Man beslöt att Finland som koordinerande land skulle uppgöra ett utkast till rapport.

Vid mötet i Oslo behandlades det från finsk sida uppgjorda utkastet ingående, varvid man kom överens om att på ett antal punkter ytterligare utveckla och komplettera rapporten, vilket arbete för närvarande pågår.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den samnordiska produktionen på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) meddelar den 17 december 1973:

Udover hvad der er oplyst i meddelelsen til rekommandation nr. 7/1966 kan det anføres, at spørgsmål i forbindelse med nordisk samarbejde inden for læremiddelområdet har været genstand for overvejelser i kulturaftalens organer i løbet af 1973 (jfr. Ministerrådets beretning om det kulturelle samarbejde 1973).

Meddelande

om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmedia forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden samt att ställa behövliga medel till förfogande för detta samarbete.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Såsom meddelats till Nordiska rådets 21:a session har ministerrådet på området för masskommunikationsforskning beslutat stödja verksamheten vid den nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning under en försöksperiod på tre år. Centralen beviljades för 1973 ett anslag på 172 000 danska kronor. I syfte att säkra samordning med övrigt nordiskt samarbete på den vetenskapliga informationens och dokumentationens område är NORDDOK i enlighet med ministerrådets villkor för beviljande av anslag representerat i dokumentationscentralens styrelse.

Dokumentationscentralen har med 1973 passerat ett första uppbyggnadsskede. Dataregistrerad information kommer vid årsskiftet 1973/74 att såsom ett första konkret resultat av centralens verksamhet kunna sändas ut till såväl nordiska som internationella avnämare. På grundval av erfarenheterna av dokumentationscentralen under försöksperioden avser ministerrådet att senare pröva behovet av ytterligare åtgärder för att främja det nordiska samarbetet på masskommunikationsforskningens område.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført ensartede bestemmelser om beskyttelse af arbejdstageres krav på løn og dermed ligestillede ydelser i tilfælde af konkurs, således at retsstillingen for alle grupper af arbejdstagere bliver den samme, dog bortset fra visse ledende stillinger, og at lønkrav, der er forfaldet inden for det sidste år forud for konkursbegæringen, får fortrinnsstilling i konkursordnen umiddelbart efter massekravene og krav, der må sidestilles hermed, om fornødent også forud for panterrettigheder, der ikke har separatiststilling. Det forudsættes dog at retsstillingen for arbejdstagerne ikke i noget af landene forringes i forhold til de gældende regler.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1973:

Det vises til tidligere meldinger om rekommendasjonen. Som det framgår der, har nye regler om fortrinnsrett i konkurs vært behandlet av konkurslovkomiteene i Danmark og Norge og den svenske lagberedningen samt en særskilt komite i Finland. På dette grunnlag er i Norge vedtatt nye regler ved lov 31 mai 1963 nr. 2, i Finland ved lov 4 november 1966 (536/66), i Danmark ved lov nr. 332 av 18 juni 1969 og i Sverige ved fortrinnsrettsloven av 17 desember 1970 (1970: 979) og senere endringslov 17 desember 1971 (1971: 1043). I Finland er spørsmålet om en ytterligere revisjon av prioritetsreglene i konkurs utredet av en komite som avleverte instilling i desember 1972. I Norge omfatter konkurslovutvalgets endelige innstilling (avgitt i mars 1972) også et utkast til lov om fordringshaveres dekningsrett, hvor reglene om prioritet i konkurs er innarbeidd. De spørsmål rekommendasjonen reiser, vil i Finland og Norge bli gjenstand for fortsatt vurdering i forbindelse med den videre behandling av de i 1972 avgitte komiteinnstillinger.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Det fremgår af meddelelsen og tidligere meddelelser, at der i alle de nordiske lande er indført regler, der i større eller mindre grad imødekommer rekommandationen.

Udvalget har under et møde den 6. februar 1974 med de nordiske justitsministre fået oplyst, at yderligere harmonisering næppe vil kunne opnås inden for en overskuelig fremtid. Ministrene har endvidere oplyst, at de anser rekommandationen afløst af rekommandation nr. 30/1971 om lønbeskyttelse ved konkurs, der sigter mod en stærkere garanti for lønmodtagere, end rekommandation nr. 12/1970 gør. Arbejdet med opfyldelse af rekommandation nr. 30/1971 er vidt fremskredet.

Juridisk udvalg anser på denne baggrund rekommandationen for imødekømt så vidt, som det er muligt, og i øvrigt afløst af rekommandation nr. 30/1971.

Udvalget skal herefter indstille,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 12/1970 angående gennemførelse af ensartede bestemmelser om fortrinsret i konkurs til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 15. februar 1974

Erik Adamsson (s)

K. B. Andersen (S)

Formand

John Austrheim (Sp)

Poul Dam (SF)

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Olaf Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder.
2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt
3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Udover hvad der er meddelt til rekommandation nr. 7/1969 kan det anføres, at spørgsmål vedrørende studiesocial støtte og tentamensgyldighed har været behandlet i Embedsmandskomiteen og Ministerrådet. Det henvises i øvrigt til Ministerrådets beretning.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska städer.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1973:

Spørgsmålet om fremtidsforskningens organisation i Danmark har været behandlet i et særligt udvalg under Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Udvalgets betænkning, "Samfund og Fremtid", af marts 1973, anbefalede en styrkelse af fremtidsforskningen i Danmark og fremhæver, at denne forskning bør varetages af universiteter, høje læreanstalter og andre forskningsinstitutioner. Visse initierende og koordinerende opgaver bør ifølge betænkningen løses af et særligt arbejdsudvalg under Planlægningsrådet for forskningen.

Betænkningen har været sendt til udtalelse hos en række forskningsinstitutioner, styrelser m. v. De afgivne udtalelser støtter med et par undtagelser betænkningens anbefaling — af en styrkelse af fremtidsforskningen under en decentraliseret organisationsform uden oprettelse af et centralt institut.

De afgivne udtalelser har således underbygget rådets tidligere fremsatte opfattelse (i meddelelse fra den danske regering til Nordisk Råd den 8. december 1972)¹ vedrørende behovet for et nordisk institut for fremtidsforskning, som man fortsat ikke mener, at der er behov for. Derimod er det rådets opfattelse, at der under andre former er behov for et øget nordisk samarbejde vedrørende fremtidsforskning, således

¹ Se Nordisk Råd, 21. sesj., 1. saml., s. 1232.

f. eks. et samarbejde mellem forskergrupper, arbejdsudvalg o. lign. organer i de enkelte nordiske lande med henblik på fremme og koordinering af fremtidsforskningen, blandt andet ved afholdelse af nordiske seminarier og gensidig orientering vedrørende forskningsprogrammer.

Rådet mener, at fremtidsforskningen, som først for nylig er iværksat i større omfang i de enkelte nordiske lande, bør videreudvikles i national regie, før der kan tages endelig stilling til spørgsmålet om behovet for et nordisk institut. Det vil formentlig være hensigtsmæssigt inden denne stillingtagen at afholde et nordisk seminar med henblik på drøftelse af mulighederne for yderligere samarbejde på området, herunder spørgsmålet om oprettelsen af et nordisk institut for fremtidsforskning.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 18 december 1973:

För svenskt vidkommande hänvisas till det den 26 december 1972 avlämnade meddelandet. I anslutning till behandlingen av det i augusti 1972 avlämnade betänkandet (SOU 1972: 59) "Att välja framtid" har ett tillfälligt sekretariat inrättats fr. o. m. den 1 februari 1973 inom statsrådsberedningen. Sekretariatet har följande uppgifter:

att sammanställa remissvaren över betänkandet (drygt 130 instanser har yttrat sig över betänkandet),

att arrangera symposier för att följa upp vissa frågeställningar som det i betänkandet framhållits som angeläget att bl. a. forskare och användare av forskningsresultat gemensamt diskuterar, samt

att dra upp riktlinjer för det fortsatta arbetet med framtidsstudier i Sverige.

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1973 å samtliga regeringars vägnar:

Frågan om byggande av bro över Muonio älv vid Karesuando får prövas vid den revidering av flerårsplanerna för vägbyggandet, som kommer att ske under år 1975. För närvarande pågår i samarbete mellan de svenska och finska vägmyndigheterna en utredning om vägförbindelser längs gränsen mellan Sverige och Finland på sträckan Haparanda—Trieriksröset. I samband därmed kommer bl. a. konsekvenserna av byggande av bro vid Karesuando att belysas.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1973:

Frågan om byggande av bro över Muonio älv vid Karesuando får prövas vid den revidering av de svenska flerårsplanerna för vägbyggandet, som kommer att ske under år 1975. För närvarande pågår i samarbete mellan de svenska och finska vägmyndigheterna en utredning om vägförbindelser längs gränsen mellan Sverige och Finland på sträckan Haparanda—Trieriksröset. I samband därmed kommer bl. a. konsekvenserna av byggande av bro vid Karesuando att belysas.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Sverige og Norge i fællesskab at foretage en henvendelse til Europavejkommissionen om, at Europavej 79 fra Helsingfors til Vasa forlænges over Kvarken med den nuværende "Blå vägen" fra Holmsund over Umeå (svensk lensvej 362) til Storuman (nuvarande rigsveje 92 og 93), fra Storuman til rigsgrænsen (svensk lensvej 361) ved Umbukta og derfra til Mo i Rana (norsk rigsvej 77) og videre til Nesna.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1973:

Etter opplysninger innhentet fra Vegdirektoratet om den norske del av "Blå vägen": Mo—Umbukta—Riksgrænsen gjenstår bare noen mindre arbeider med oppsetting av rekkverk, som vil bli fullført i år. Det kan derfor forutsettes at vegen blir anleggsmessig avsluttet inneværende år.

Vegen er forsynt med asfaltdekke. Vegens lengde utgjør 40 920 m regnet etter den gamle trasé. Lengden etter den ny trasé has ikke før oppmåling har funnet sted.

Vegsjefen har forberedt overgangen til Europaveg og bestilt det nødvendige antall grønne E-vegnr. skilt. Oppsetting av disse og overdekning av gamle vegnr. på orienteringstavler og fløyer kan bli ordnet inneværende år. Forkjørsretten er ferdig skiltet.

Det skulle således ikke være noe til hinder for å gi vegen Mo—Umbukta—Riksgrænsen status som Europaveg så snart alle signatarstater har godkjent dette.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1973:

I bilaga 1 till deklARATIONEN rörande byggande av internationella huvudleder (s. k. europavägar) ingår numera — efter förslag till landtransportkommittén inom FN:s europakommission från kommunikationsministrarna i Sverige, Norge och Finland — väg E 79 med sträckningen Helsingfors—Vasa—Umeå—Storuman—Umbukta—Mo i Rana.

*BILAGA***Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om Blå vägens utbyggnad till Atlanten**

(Se Sak E 6, s. 1228)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för tillskapandet av en ordning — t. ex. genom en nordisk fond — som ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stöda gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

En redogörelse för försöksordningen med stöd till nordiskt ungdomssamarbete ingår i ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets tjuogoandra session av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete.

I meddelandet hänvisas till kulturavsnittet i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (*Sak C 1*). I nämnda berättelse redovisas för den nya försöksordning med understöd till nordiskt ungdomssamarbete, som trätt i kraft i början av år 1973 och som under år 1973 och 1974 erhåller ett anslag om 1 miljon danska kronor per år över ministerrådets dispositionsmedel.

Kulturutskottet uttrycker sin tillfredsställelse över att ungdomssamarbetet, vilket tillhör de samarbetsområden som kulturutskottet vid överläggningarna med ministerrådet om kulturbudgeten prioriterat högst, sålunda har tilldelats särskilda medel. Utskottet vill emellertid fästa även rådets uppmärksamhet vid den rekommendation om att nämnda anslag snarast möjligt bör uppföras som en egen ordinarie post på den nordiska kulturbudgeten, vilken utskottet i oktober 1973 vid överläggningarna om 1975 års budget framförde till ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). Härigenom skulle ungdomssamarbetet erhålla det permanenta stöd som det enligt kulturutskottets uppfattning bör tilldelas och samtidigt skulle därmed en avsevärd del av ministerrådets dispositionsmedel friställas för andra ändamål inom ramen för kulturavtalet.

Med ovanstående kommentarer får kulturutskottet föreslå, att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 16 februari 1974

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
Förman	
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Ingolf Knudsen (CD)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per-Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna till ett nordiskt samarbete på förskolans område speciellt beträffande forskning om förskolans problem samt förskolläraernas fortbildning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

För behandlingen av denna rekommendation redogörs i ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd personal.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 november 1973:

Sedan Sveriges regering överlämnat rekommendation till hälsovårdshögskolans styrelse har styrelsen nyligen till det svenska socialdepartementet överlämnat ett förslag angående mål och riktlinjer för högskolans framtida verksamhet. Förslaget innebär en betydande utökning av forskningsmöjligheterna vid skolan.

Avsikten är att förslaget skall bli föremål för vidare överläggningar mellan berörda departement i de nordiska länderna.

Meddelande

om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och
2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

(Se C 1, s. 638)

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening. Meddelandet återfinnes i C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet, som avgivits av Nordiska ministerrådet i Kapitel VII under punkt 2 b. Socialpolitiska utskottet ber i sammanhanget att få hänvisa till sitt betänkande över ministerrådets berättelse.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 30/1970 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 9 januari 1974

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F) Arent Henriksen (SV) Knut Johansson (s)
Lars Lindeman (Sd) Grethe Lundblad (s) Arne Nilsen (A)
Fung. förman

Jan-Ivan Nilsson (c)

Tiltrådt i København den 10. januar 1974

Gerda Møller (KF)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga nödvändiga åtgärder för att FN:s Europeiska ekonomiska kommissions (ECE:s) modellblankett för handelsdokument snart läggs till grund för offentliga handelsdokument i Norden,

2. att vidtaga lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, bl. a. genom att utreda behovet av ett permanent sekretariat, samt

3. att gemensamt taga initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument, varvid målsättningen bör vara en världsvid tillämpning av uppnådda resultat.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 17 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

Efter at repræsentanter for de danske, finske, norske og svenske myndigheder samt for de nationale handelsdokumentkomiteer havde afholdt et fællesnordisk møde den 6. december 1971 i København om rekommandationens 3 punkter¹ arbejdede de nationale komiteer med deltagelse af såvel embedsmænd som erhvervsrepræsentanter med en række spørgsmål i 1972².

I 1973 har de nationale komiteer afholdt fællesnordiske møder i Oslo den 8. maj og i Helsingfors den 4. september, hvor spørgsmål om samarbejdets form samt om arbejdet i de internationale organisationer har været drøftet.

Arbejdet i ECE er udvidet fra standardisering af handelsdokumenter til også at omfatte praktisk forenkling af procedurer i international handel. Endvidere arbejder en række andre internationale organisationer med konkrete opgaver på dette felt.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1178.

² Se Nordisk Råd, 21. sesj., 1. samling, s. 1253.

Denne udvikling i arbejdets omfang og art har naturligt ført til en reorganisering af de nationale handelsdokumentkomiteer, der er omdannet til handelsprocedurekomiteer — DANPRO, FINPRO, NORPRO og SWEPRO. Disse komiteer bygger på det arbejde, der hidtil er udført i de nordiske lande.

Danmarks medlemskab af EF har intensiveret DANPROs samarbejde med procedurekomiteer i de andre EF-lande på områder, der også har interesse for de øvrige nordiske lande.

På baggrund af det udvidede internationale arbejde har de nationale handelsprocedurekomiteer besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe med henblik på udbygning af kontakt og konkret arbejdsfordeling mellem de nordiske lande samt at indbyde repræsentanter for myndighederne til at deltage heri.

Udredningsarbejdet vil blive fortsat.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att **D a n m a r k** skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av ett reviderat kostnadsförslag genomföra det av Nordiska kulturkommissionens sektion I utarbetade förslaget till ett nordiskt litteraturllexikon.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Ministerrådet konstaterer at Nordisk Råds kulturutvalg er enig i at dette prosjekt for tiden ikke kan prioriteres, særlig under hensyn til andre prosjekter innen litteratursamarbeidet (*jfr. meddelelse om rek. 26/1971*). For øvrig har Ministerrådet merket seg kulturutvalgets synsmåter når det gjelder verdien av det foreslåtte nordiske litteraturlleksikon og de kostnader som er forbundet med dette.

Meddelande

om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att realisera de i Nordisk utredningsserie 1969: 8 framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 5 december 1973:

Social- och hälsovårdsministeriet, Finland, har föreslagit att vissa principiella tekniska och finansiella frågor skall utredas innan den i arbetsgruppens betänkande av den 12 november 1971 tilltänkta kommittén tillsätts. Dessa utredningsfrågor framgår av meddelandet för år 1972.

De övriga länderna har enats om det finska förslaget och arbetsgruppen kommer att tillsättas inom en nära framtid.

Meddelande

om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre det af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23 januar 1969 (NU 1969: 7) stillede forslag, således at de i et nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddeler den 6 december 1973:

Saken er fortsatt under behandling i administrasjonen.

Meddelande

om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1973:

Saken er fortsatt under behandling i administrasjonen.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om utbildning av förare av motorfordon

(Se Sak E 7, s. 1229)

Meddelande

om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbets- medicinens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 5 december 1973:

Arbetsgruppen som tillsatts för att utarbeta ett samarbetsprogram har färdigställt sin slutrapport den 5 mars 1973, som sedan publicerats som nr 7/1973 i Nordisk udredningsserie. Under 1973 har en nordisk ämbetsmannakommitté för arbetsmiljöfrågor inrättats. Härigenom har ett permanent organ för nordiskt samarbete på bl. a. arbetsmedicinens område tillskapats. Se vidare Kap. VI i ministerrådets berättelse.

Med hänvisning härtill föreslås att rekommendationen avskrivs.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelande

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område.

Av meddelandet framgår att den arbetsgrupp som tillsatts för att utarbeta ett samarbetsprogram inom arbetsmedicinens område framlagt slutrapport under år 1973 (*NU 1973: 7*). Behandlingen av denna rapport har skett inom den nyligen upprättade Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Genom inrättandet av nämnda ämbetsmannakommitté har ett permanent organ för nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område etablerats. Utskottet finner det därför för närvarande ej påkallat för rådet att fortsättningsvis följa denna rekommendation, utan förutsätter att detta kan ske inom ramen för den redogörelse som lämnas i C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet beträffande nordiskt samarbete på arbetsmiljöområdet. Utskottet finner rekommendation nr 36/1970 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 36/1970 för rådets del vara slutbehandlad.

Köpenhamn den 9 januari 1974

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F) Arent Henriksen (SV Knut Johansson (s)
Lars Lindeman (Sd) Grethe Lundblad (s) Arne Nilsen (A)
 Fung. förman

Jan-Ivan Nilsson (c)

Tiltrådt i København den 10. januar 1974

Gerda Møller (KF)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

I planeringen av det fortsatta samarbetet på forskningsområdet ingår bl. a. en utvärdering av verksamheten vid de samnordiska institutioner och organisationer som för närvarande finansieras över den gemensamma nordiska verksamhetsbudgeten för kultursamarbetet. Härutöver har ett flertal förslag till nordiska samarbetsinitiativ på forskningsområdet aktualiserats bl. a. från forskningsrådets sida. I planeringsarbetet ingår givetvis också en prövning av de initiativ som väckts från Nordiska rådets sida.

Beredningen av rekommendationen har mot denna bakgrund ännu inte gett underlag för ett ställningstagande från ministerrådets sida.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att i anslutning till behandlingen av rådets rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete även överväga möjligheterna för ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Spørsmålet om økt støtte til nordisk idrettssamarbeid har vært drøftet i kulturavtalens organer. Det er redegjort for behandlingen i Ministerrådets beretning om det kulturelle samarbeid 1973.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at undersøge mulighederne for at bygge en mellemrigsvej mellem Virtaniemi og Tjærebukten.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1973 å *samliga regeringars vägnar*:

De finska vägmyndigheterna har ej vidtagit åtgärder för förverkligande av vägprojektet Virtaniemi—Tjærebukten med beaktande av vägens relativt ringa betydelse jämfört med kostnaderna vilka meddelats Nordiska rådet år 1971.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1973:

Dette vegprosjekt vil sammen med andre veg- og bruprosjekter på Nordkalotten bli gjort til gjenstand for vurdering av Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål i 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet för recept utfärdade av läkare, tandläkare och veterinärer i nära anslutning till det förslag som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning (NU 1969: 18).

Nordiska ministerrådet meddelar den 5 december 1973:

Den nordiska arbetsgrupp som tillsatts för att utreda de praktiska åtgärderna för genomförandet av ifrågavarande rekommendation avgav den 15 februari 1973 en rapport till social- och hälsovårdsministeriet, Helsingfors. Rapporten tillställdes sedermera vederbörande ministerier i de övriga nordiska länderna. Situationen beträffande de i rapporten närmare nämnda förslagen är att i Danmark, Island och Norge kan receptgiltighet i enlighet med arbetsgruppens förslag genomföras så snart överenskommelse härom uppnåts. I Finland erfordrar genomförandet av receptgiltighet i enlighet med arbetsgruppens förslag en ändring av 12 § lagen om utövning av läkarkallet. Hela sagda lag kommer på grund av omorganisation av läkarnas grund- och specialistutbildning att fordra en total översyn. En proposition i ärendet kan sannolikt ges till riksdagen under våren 1974 och nordisk receptgiltighet kan mot denna bakgrund genomföras tidigast den 1 januari 1975. I Sverige föreligger inte hinder från lagstiftningssynpunkt mot expediering av recept av läkare i annat nordiskt land. Emellertid kräver en tillämpning av de svenska reglerna om läkemedelsrabatt på recept utfärdade av utländska läkare resp. expedierade i utlandet föregående ändringar i författningarna. En proposition kan tidigast föreläggas vårriksdagen 1974 och nya regler träda i kraft tidigast den 1 juli 1974.

Nordiska socialpolitiska kommittén som behandlat saken vid sitt sammanträde den 26—27 november 1973 beslöt rekommendera de nordiska regeringarna att vidta sådana åtgärder att de i rapporten angivna för-

slagen om införande av receptgiltighet kunde genomföras i de enskilda länderna fr. o. m. den 1 januari 1975. Samtidigt uppdrogs åt Nordiska socialkonventionsutskottet att analysera de frågor om reglerna för läkemedelsrabattering, som aktualiseras vid ett införande av nordisk receptgiltighet.

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandling av skogs- och jordbruksmaskiner

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt överse gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution i syfte att förbättra och förenkla möjligheterna till förhyrning särskilt i vad avser maskiner för skogs- och jordbruksändamål.

Danmarks regering (finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter) meddelar den 6 december 1973:

Danmark har som medlem af De europæiske Fællesskaber ikke mulighed for på egen hånd at indføre særlige regler om midlertidig toldfrihed for udlejningsmaskiner. I De europæiske Fællesskaber søger man for tiden at harmonisere de enkelte medlemslandes regler om midlertidig toldfri indførsel. Forhandlingerne herom forventes afsluttet i 1974.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 7 januari 1974:

Behovet av att temporärt tullfritt importera skogs- och jordbruksmaskiner från ett annat nordiskt land har varit ringa. I anledning av rekommendationen har de finska myndigheterna dock beslutat införa ett stadgande i den nya tullagen, som är under behandling, enligt vilket de maskiner som behövs för skogs- och jordbruk i gränstrakterna temporärt skulle vara tullfria. Saken är för närvarande under behandling av tullagskommittén.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 3 december 1973:

Ställning till frågan om tull- och skattefri införsel av vissa maskiner och transportmedel kommer att tas mot bakgrund av den nya tullag-

stiftningen och nu rådande marknadsförhållanden, varvid bl. a. förpliktelserna enligt GATT måste beaktas.

Det bör i sammanhanget erinras om att en nordisk överenskommelse om att från annat land tull- och skattefritt tillfälligt få införa maskiner och transportmedel självfallet förutsätter reciprocitet. Inget nordiskt land har hittills, såvitt framgår av meddelandena till Nordiska rådet, accepterat förslaget.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 31 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS) har under år 1973 hållit sammanträden i Köpenhamn den 25—27 april och i Stockholm den 31 oktober och 1—2 november.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föranledda avvikelser i kontrollbestämmelserna för elektrisk materiel kan elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning, att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser, som utarbetas inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment). Beroende på nya eller reviderade kontrollbestämmelser synes fortlöpande sådana frågor kräva behandling.

Kommitténs arbete har emellertid, liksom under föregående verksamhetsår, till största delen avsett områden, som endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel, men som likväl har stor betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

— Bland annat fortsätter det tidigare rapporterade arbetet med att försöka skapa gemensamma nordiska bestämmelser eller riktlinjer för elektriska installationer i prefabricerade bostadshus. Detta arbete har i huvudsak bedrivits inom en särskild arbetsgrupp, vilken under året

avhållit tre sammanträden. I det fortsatta arbetet har det ansetts nödvändigt att även kalla representanter för de nordiska elverksföreningarna, då även en samordning av elverksbestämmelser på området är angelägen.

— Kommittén har vidare påbörjat ett arbete rörande gemensamma nordiska anläggningsföreskrifter för värmekablar. Detta arbete har i huvudsak bedrivits inom en särskild arbetsgrupp, som under året avhållit ett sammanträde. Utarbetande av gemensamma nordiska kontrollbestämmelser för värmekablars konstruktion och provning pågår inom de nordiska elektriska materielkontrollanstalterna (EMKO).

— En tidigare rapporterad verksamhet som framskridit relativt långt är utarbetandet av gemensamma nordiska föreskrifter för arbete under spänning (AUS). Den särskilda arbetsgrupp som behandlar dessa frågor har genom delrapporter från sitt arbete framlagt förslag i saken. Arbetet med dessa föreskrifter, vilka bland annat är av betydelse för en nordisk montörsutbildning för AUS och ett eventuellt nordiskt montörsutbyte för AUS, fortsätter.

— Bland andra frågor som behandlats må nämnas: föreskrifter och normer för belastning och säkring av ledningar, krav från barnsäkerhetssynpunkt när det gäller elmateriel, bestämmelser rörande faktorer för spännings- och effektvärden vid bestämning av temperaturstegringar under värmeprov på vissa elektriska bruksföremål och föreskrifter för anläggningar med armaturer för urladdningsrör för spänningar över 1 000 V (bl. a. ljusskyltar).

I anslutning till det internationella arbetet inom IEC (International Electrotechnical Commission) har diskuterats vissa frågor rörande elsäkerhet, bland annat med avseende på elinstallationer i byggnader (Technical Committee No. 64: Electrical Installations of Buildings). Vidare har diskuterats vissa allmänna policyfrågor rörande standardiseringsarbetet inom IEC, CEE och CENELEC (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique).

Ett inom Nordiska rådet väckt medlemsförslag A 388/e om överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat har varit föremål för kommitténs behandling, varvid ansågs att frågan närmast hör hemma inom CENELEC, där frågan upptagits till behandling.

Ett nära samarbete har upprätthållits med den isländska föreskriftsmyndigheten på elområdet, vilken var representerad vid kommitténs sammanträde i Stockholm.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att intensifiera samarbetet för narkotikabrottslighetens bekämpande samt därvid eftersträva en likartad tillämpning av narkotikalagarna och tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket.

Nordiska ministerrådet meddelar den 11 december 1973:

Erfaringer og undersøkelser i de nordiske land tyder på at stoffmissbruk blant unge i disse land ikke øker i samme grad som tidligere år. Det er etablert et misbruksmønster i det enkelte land, og det er få tegn som tyder på at misbruk av en type stoff i ett land overføres i samme form til et annet av de nordiske land.

Samarbeidet innen toll-, politi- og påtalemyndighetene i de nordiske land er meget godt, og det utveksles erfaringer og opplysninger i stadig større grad. Det er enighet om at bekjempelse av narkotikakriminalitet først og fremst kan skje gjennom internasjonalt samarbeid. Det legges derfor stor vekt på internasjonale avtaler og kontakter innen dette felt.

Innen narkotikaområdet arbeides det både innen FN, Interpol, Europarådet, Tollrådet og innenfor spesielle arbeidsgrupper innen Fellesmarkedet. Selv om de nordiske land til dels har ulik tilknytning til de nevnte internasjonale organer, har man holdt hverandre gjensidig informert om det arbeid som skjer.

Strafferammene for narkotikakriminalitet under særlig skjerpene omstendigheter er hevet til 10 år i Norge, Sverige og Finland. Danmark har drøftet spørsmålet, men det er ikke i øyeblikket planer om å endre den nåværende strafferamme. Det er ingen tegn på at dette hittil har hatt uheldige virkninger for de øvrige nordiske land.

Når det gjelder statistikk innen narkotikakriminalitetsområdet, ble det

på det 2. nordiske forskningssymposium som ble avholdt i Finland i oktober d. å., vedtatt følgende rekommandasjon:

"Symposiet föreslår att en nordisk arbetsgrupp tillsätts för att behandla frågan om hur man skall komma fram till möjligast enhetlig statistik rörande drogbrottslighet. Arbetsgruppen bör anknytas till det arbete som utförs av Nordiska utskottet för kriminalstatistik."

Denne rekommandasjon vil bli behandlet sammen med de øvrige rekommandasjoner som ble vedtatt på ovennevnte symposium i de enkelte land samt i de aktuelle nordiske organer.

Det nordiske kontaktorgan for narkotikaspørsmål, Kontaktmannsmøtet, har regelmessige møter hvor man orienterer om utvikling av stoffmisbruk i de enkelte nordiske land, samt om nye og planlagte tiltak.

Når det gjelder nordisk narkotikaforskning henvises til kap. IV, 2 i Ministerrådets beretning.

Når det gjelder nordisk narkotikaforskning samt ulike former for behandling og sosiale tiltak, vil dette naturlig høre inn under den nylig vedtatte rekommandasjon nr. 32/1973. Det vil i denne sammenheng være mulig å gå mer i detalj om disse spørsmål.

For øvrig synes det i øyeblikket ikke behov for å harmonisere lovverket utover det forannevnte, videre en ratifisering av internasjonale avtaler under behandling og samarbeidet mellom de nordiske lands toll-, politi- og påtalemyndigheter er så vel etablert at man ikke ville finne det urimelig om rekommandasjonen ble betraktet som ferdigbehandlet.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen och produktionen av läromedel på dessa områden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Frågan om efter- och vidareutbildning har under året varit föremål för generell behandling i kulturavtalets organ (jfr ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973). I avvaktan på ställningstagande till vissa generella problem på området har ministerrådet inte funnit anledning att vidta åtgärder med anledning av rekommendationen.

Härutöver kan nämnas, att NORDDOK inom ramen för sin verksamhet uppmärksammat frågor med anknytning till de i rekommendationen aktualiserade områdena.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att undersöka förutsättningarna för en gemensam produktion av läromedel för utbildningen av konservatorer,
2. att årligen ställa ett antal stipendier till förfogande för konservatorselever och yrkesverksamma konservatorer för studievistelse i de nordiska grannländerna, samt
3. att framlägga förslag till en permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

För behandlingen av denna rekommendation redogörs i ministerådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter nödiga utredningar utforma gemensamma principer för inlevereringen till och förvaringen hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utfärda enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Det av de nordiska riksarkivarierna initierade utredningsarbetet rörande samnordiska institutioners arkiv har avslutats under 1973. Utredningsresultaten behandlades av riksarkivarierna vid möte i oktober 1973. Man beslöt därvid bearbeta materialet ytterligare med sikte på att lägga fram förslag för ministerrådet i början av 1974.

Frågan om samnordiska handlingars offentlighet behandlas av en särskilt tillsatt arbetsgrupp, som förväntas lägga fram sina förslag vid årsskiftet 1973/74.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att i samarbete genomföra erforderliga ändringar och komplettering av gällande lagstiftning i syfte att vid en och samma tidpunkt under 1970-talets första hälft införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna samt

2. att i samband därmed även överväga förutsättningarna för vidgat nordiskt samarbete i spörsmål som anknyter till SI-systemets införande.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 6 december 1973 å samtliga regeringars vägnar:

Arbejdet med indførelsen af SI-enhederne på flere betydningsfulde områder fortsætter.

Som et af de væsentligste fremskridt må nævnes, at SI-enhederne den 1. april 1974 indføres i den nordiske farmakopé, og at enhederne allerede er taget i anvendelse i nye monografier.

Statsprøveanstalten er i færd med at indføre SI-enhederne, således at samtlige prøveresultater i en overgangsperiode fra 1. april 1974 til 1. januar 1975 vil blive angivet både i SI-enheder og i "gamle" enheder, hvorefter prøvningsresultaterne kun vil blive angivet i SI-enheder.

Desuden er systemet vedtaget som nordisk skibsbygningsstandard.

Det i meddelelsen til 21. session omtalte arbejde i den Internationale jernbaneunion er endnu ikke afsluttet.

De øvrige danske ministerier og styrelser henholder sig til de i meddelelsen af 30. november 1972 afgivne udtalelser.

Handelsministeriet har rettet henvendelse til de øvrige nordiske regeringer.

Departementet for handel og skipsfart, Norge, udtaler, at brugen af SI-enheder er tiltagende såvel i undervisning som i industrien. Således har Norges standardiseringsforbunds tekniske komité nr. 19 i det forløbne år fremlagt en samlet fremstilling af SI-systemet som forslag til norsk standard.

Der er ikke modtaget bemærkninger fra de øvrige regeringer.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 21 december 1973:

Vissa ändringar har skett sedan finska regeringen avgav sitt meddelande den 22 december 1972¹. Den allmänna informeringen har i huvuddrag genomförts. Den gällande SI-standard kommer att revideras i närmaste framtid, och två andra, nya standarder är under arbete. Vid undervisning har man redan övergått till SI-systemet, men den omständigheten att föråldrade läroböcker alltjämt används medför svårigheter. I fråga om lagstiftningen är ett visst övergångsskede att vänta. Att förvandla skalorna i mätninganordningar kommer säkert att ta längre tid än man väntat, och detsamma gäller för vissa åtgärder som man tänkt vidtaga inom industrin. Övergångsperiodens längd kommer att delvis bero på hur ovannämnda åtgärder kommer att lyckas, men slutet av år 1977 bör fortfarande siktas på som en bakre gräns. Det vore önskvärt att på samnordisk nivå komma överens om ett gemensamt program för systemets genomförande i belysning av nu läget.

Sveriges regering (industridepartementet) meddelar i december 1973:

I Sverige pågår den upplysningskampanj som inleddes år 1971. Målet är att SI-systemet blir allmänt använt från den 1 januari 1978, samma datum som gäller för de europeiska ekonomiska gemenskaperna, EG. Under året har anordnats kurser och informationsdagar för personer från industrin och utbildningsväsendet. Vidare har områden med speciella problem vid införandet av SI givits särskild hjälp. Någon lagstiftning om införandet av SI finns ej, endast en bestämmelse om SI-gradering av mätningsredskap, men statens provningsanstalt har utsänt en särskild skrivelse till myndigheter och institutioner som rekommenderar en övergång till systemet före 1978.

Under 1974 planeras flera TV-program och ett särskilt informationsmaterial till allmänheten om SI. Meterkonventionens hundraårsjubileum 1975 ger anledning till ytterligare SI-information.

¹ Se Nordisk Råd 21. sesj. 1. saml. s. 1277.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga ytterligare åtgärder i syfte att främja de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden samt att i ökad omfattning tillgodose de finska invandrarnas sociala och kulturella behov på deras modersmål.

Sveriges regering (inrikes- och utbildningsdepartementen) meddelar den 12 december 1973 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

I meddelanden till Nordiska rådets 20:e och 21:a sessioner¹ redovisades såväl de institutionella ramarna för anpassningsarbetet som en rad konkreta åtgärder i syfte att främja de finska invandrarnas anpassning i Sverige. Bland de åtgärder som vidtagits sedan föregående meddelande avgavs märks framför allt följande.

I april 1973 undertecknade Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige, Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Finlands fackförbunds centralorganisation samt arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige och byrån för arbetsförmedlingsärenden vid arbetskraftsministeriet i Finland ett protokoll om kanalisering av de finsk-svenska arbetskraftsförflyttningarna genom arbetsförmedling. Överenskommelsen härom, vilken hade utarbetats av en arbetsgrupp tillkallad av Finlands arbetskraftsminister och Sveriges inrikesminister i december 1972, innebär bl. a. att finska arbetstagare som söker arbete i Sverige har att vända sig till en arbetsförmedling i hemlandet för att få en allsidig och objektiv information om tillgängliga arbetstillfällen m. m. i båda länderna. Denna ordning syftar dels till att förhindra en oplanerad flyttning från det ena landet till det andra, dels till att underlätta anpassningen för

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1230 och Nordisk Råd, 21. sesj. 1 samling, s. 1287.

den arbetstagare som tar anställning i det andra landet. I överenskommelsen ingår att arbetsmarknadsmyndigheterna skall ställa resurser till förfogande så att överenskommelsen får åsyftad effekt. Arbetsförmedlingarna skall t. ex. utrustas med informationsmaterial om socialpolitik, utbildning och bostadsstöd. För att följa tillämpningen av överenskommelsen, som trädde i kraft den 1 juli 1973, har tillsatts en särskild grupp bestående av representanter för arbetsmarknadsparterna och arbeidskraftsmyndigheterna i de båda länderna.

I meddelandet till Nordiska rådets 21:a session redovisades det i Sveriges riksdag framlagda förslaget till lag om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare. Denna lag avsågs gälla arbetstagare som hade börjat sin första anställning i Sverige efter utgången av år 1972. I propositionen till vårriksdagen 1973 föreslogs rättigheterna enligt lagen utvidgade att omfatta jämväl arbetstagare som tagit anställning i Sverige före den 1 januari 1973. I denna nya utformning trädde lagen i kraft den 1 juli 1973.

Propositionerna byggde på ett av den år 1968 tillkallade parlamentariska invandrarutredningen framlagt förslag. Ett andra delbetänkande avgivet av utredningen och avseende bl. a. förbättringar av den samhällseliga tolkservicen för invandrare samt anordningar för utbildning och auktorisation av tolkar har remissbehandlats under våren 1973 och förslagen bereds för närvarande i berörda departement.

Som exempel på nya åtgärder på utbildningsområdet kan nämnas, att arbetsmarknadsstyrelsen hösten 1973 inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen har startat utbildningskurser på finska förlagda till vissa orter där antalet finska invandrare är stort. Vidare har den finska folkhögskolan i Haparanda under det gångna året inlett sin verksamhet. I övrigt hänvisas i detta sammanhang till meddelande om rekommendationen nr 19/1971.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

Sveriges regering (utbildnings- och inrikesdepartementen) meddelar den 10 januari 1974 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

I meddelande till Nordiska rådets 20:e och 21:a session¹ redovisades åtgärder som vidtagits från svensk och finsk sida för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens kontakter med Finland.

Utöver detta kan för Sveriges del tillfogas följande:

Invandrarbarns rätt och möjlighet till att studera hemspråk (modersmål) och sitt ursprungslands kultur är inskriven dels i läroplan, dels i ett särskilt supplement till läroplan.

Stödundervisning kan ges i form av studiehandledning på modersmålet och med hjälp av studiematerial på elevens modersmål.Handledning ges av lärare som behärskar elevens modersmål.

Genom beslut av riksdagen hösten 1973 kommer alla sexåringar att kunna anvisas plats i *förskola*. Invandrarbarn bör så långt möjligt beredas plats i förskolan redan före sex års ålder. Viss försöksverksamhet förekommer för finska förskolebarn där verksamheten innefattar både träning i svenska språket och modersmålsträning.

I kommun med finskspråkig befolkning kan på samtliga av *grundskolans* stadier ämnet finska ingå i undervisningen för elever med finska som modersmål. Undervisningen får omfatta högst två veckotimmar under varje årskurs. Därtill kommer att studier i det finska modersmålet får bedrivas inom ramen för det fritt valda arbetet på grundskolans högstadium.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1235 och Nordisk Råd 21. sesj., 1. saml., s. 1289.

De av riksdagen hösten 1973 anvisade medlen för särskilda åtgärder på skolområdet kan bl. a. användas för särskilda insatser i invandrartäta kommuner. För läsåret 1974/75 fördubblas detta anslag.

På *gymnasieskolenivå* kan C- eller B-språk eller, om ej dessa förekommer på gymnasielinjen, engelska utbytas mot studier i elevens modersmål. Fr. o. m. läsåret 1974/75 införs en särskild stödundervisning för invandrarelever. I kommuner med stort antal invandrabarn kan på försök inrättas yrkesinriktade grundkurser på gymnasienivå för invandrarelever och kurser med modifierad tim- och kursplan på två-årig social linje.

En särskild klasslärarutbildning för behöriga sökande med finska som modersmål föreslås anordnas fr. o. m. 1974/75.

Slutligen kan nämnas att den till Haparanda förlagda särskilda finska folkhögskolan har börjat sin verksamhet under 1973. Folkhögskolan vänder sig i första hand till de många finska ungdomar i Sverige som inte har fått någon utbildning över grundskolan, och som huvudman står riksförbundet finska föreningar i Sverige.

I övrigt hänvisas även till finsk-svenska utbildningsrådets berättelse (*Sak C 26/k*) till Nordiska rådets 21:a och 22:a sessioner.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att S v e r i g e skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Det vises til meddelelse vedrørende rekommandasjon nr. 15/1973 ang. økt nordiskt TV-samarbeid.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och rekommendation nr 15/1973 angående nordiskt TV-samarbete**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets tjuogoandra session av Nordiska ministerrådet avgivna meddelanden om rekommendationerna nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete.

I meddelandena hänvisas till den mellanrapport som utarbetats av den av Nordiska ministerrådet den 5 februari 1973 tillsatta TV-kommittén rörande kommitténs hittills utförda arbete. Rapporten, som tryckts i Nordisk utredningsserie (*NU 1973:11 "TV över gränserna"*), har av denna anledning utgjort underlaget för kulturutskottets behandling av meddelandena om ifrågavarande rekommendationer.

Kulturutskottet vill uttrycka sin tillfredsställelse över att den aktuella mellanrapporten från TV-kommittén kommit till stånd. Avsikten med rapporten har bl. a. varit att inför det fortsatta utredningsarbetet få politikerreaktionen på det som hittills utförts, med eventuell ändring eller komplettering av kommittéuppdraget som följd. Arbetet beräknas kunna slutföras hösten 1974, då en slutrapport innefattande förslag till en långsiktig plan för utbyggnad av mottagningen av de nordiska grannländernas TV kommer att framläggas.

Kulturutskottet har under ett antal år arbetat aktivt för att åstadkomma ökade möjligheter för invånarna i de nordiska länderna att se grannländernas TV-program. TV-samarbetet har av utskottet i flera sammanhang betecknats som den sannolikt allra viktigaste enskilda samsamarbetsuppgiften på det kulturella området. Det är därför glädjande, att utredningsarbetet under år 1973 för första gången kommit in i ett skede, där konkreta lösningsmöjligheter på de olika problem som är förbundna med överföring av grannlandsprogram redan kan skönjas. Icke minst betydelsefullt i detta hänseende är att de nordiska radio- och TV-bolagen, som utsett hälften av representanterna i TV-kommittén, genom sin medverkan i utredningsarbetet visat prov på vilja att aktivt medverka till ett ökat televisionsutbyte baserat på direkt överföring av program.

Kulturutskottet kan ansluta sig till de huvudriktlinjer enligt vilka TV-kommittén tänker sig att vidareföra sitt utredningsarbete när det gäller de tekniska lösningarna. Man koncentrerar intresset kring två av de talrika tekniska metoder som presenteras när det gäller direktöverföring. Den ena lösningen är etablering av sändare i mottagarlandet för trådlös

återutsändning (varvid outnyttjat frekvensutrymme tas i bruk) och den andra är vidareföring av grannlandsprogram till kabelsystem.

På grundval av den nu föreliggande mellanrapporten framstår det enligt kulturutskottets uppfattning som klarlagt, att den eftersträvade ökningen av möjligheterna att se ett eller flera nordiska grannlands TV-program icke snabbast kan genomföras på basen av en generell lösning, utan att man bör tillgripa olika tekniska lösningsalternativ eller kombinationer av sådana för olika länder och geografiska regioner i Norden. Dessa problem diskuteras tämligen utförligt i mellanrapporten, varvid man särskilt för varje land företagit en prioritering av de mest angelägna uppgifterna beträffande utbyggnaden av nordisk TV-programverksamhet. Kulturutskottet finner att de prioriteringar som gjorts väl överensstämmer med de målsättningar som kulturutskottet och rådet i tidigare sammanhang uppställt, bl. a. i fråga om de språkliga minoriteternas i Finland och Sverige behov av ökat TV-programutbud.

Mellanrapporten befattar sig även med de juridiska konsekvenserna av en utbyggnad av direkt TV-överföring inom Norden. Såsom känt är dessa problem huvudsakligen av två slag, ansvarsrättsliga och upphovsrättsliga. När det gäller ansvarsfrågorna torde den rent straffrättsliga ansvarigheten inte föranleda större problem, då lagstiftningen i detta avseende redan är mycket likartad i de nordiska länderna. Däremot kan programansvarsfrågorna komma att vålla bekymmer. I detta avseende har man för framtiden att välja mellan två huvudprinciper, nämligen ett bibehållande av den nuvarande ordningen, varvid det "mottagande" landets TV-företag ansvarar även för de överförda grannlandsprogrammen (förutsatt att programmen vidaresänds i mottagarlandet), eller motsatt princip, d.v.s. att sändarlandets TV-företag ansvarar för sina egna program även då de överförs till ett nordiskt grannland. Kulturutskottet är icke berett att på detta stadium av utredningen fatta ståndpunkt i denna fråga.

När det gäller upphovsrätsfrågorna framstår det som tydligt, att de kommer att bli svårlösta. Det är uppenbart att lösningen av dessa problem i stor utsträckning kommer att bli beroende av förhandlingar med upphovsmännens organisationer. Enligt kulturutskottets mening är det därför utomordentligt betydelsefullt, att man särskilt i denna del av utredningsarbetet strävar efter att nå snabbt resultat, så att ett förverkligande av direktöverföring av TV-program icke fördröjs av att ett system för ersättningar till upphovsmännen saknas. Förhandlingar med organisationerna bör inledas redan under utredningsarbetets gång.

Sammanfattningsvis finner kulturutskottet anledning att framhålla, att det nu presenterade utredningsarbetet bedrivs enligt riktlinjer och med målsättningar som utskottet för sin del ansluter sig till. Enligt utskottets mening är det av stor vikt, att utredningen genomförs i enlighet med den tidsplan som uppställts, så att en rapport med åtgärdsförslag — efter be-

handling inom ministerråd och kulturutskott — kan föreligga till behandling vid Nordiska rådets session i februari 1975.

Hänvisande till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i ärendena till nästa ordinarie session.

Stockholm den 19 februari 1974

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Mauno Forsman (Sd)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>
<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
Vice förman	
<i>Liv Stubberud (A)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samverkan bekämpa föroreningarna i Kattegatt, Skagerack och Öresund och därvid samordna nödiga miljövårdande åtgärder.

(Se C 1, s. 638)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpning av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund. Meddelandet återfinnes i C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet, som avgivits av Nordiska ministerrådet i Kapitel VII under punkt 2 b. Socialpolitiska utskottet ber i sammanhanget att få hänvisa till sitt betänkande över ministerrådets berättelse.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 21/1971 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 9 januari 1974

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F) Arent Henriksen (SV) Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd) Grethe Lundblad (s) Arne Nilsen (A)

Fung. förman

Jan-Ivan Nilsson (c)

Tiltrådt i København den 10. januar 1974

Gerda Møller (KF)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ett ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område, bl. a. genom stipendiatutbyte, gemensamma seminarier och en rationalisering och effektivisering av utställningssamarbetet, samt att ställa medel till förfogande för detta samarbete.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Frågan om åtgärder för att främja det nordiska samarbetet på bildkonstens område behandlas i ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en organisatorisk utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur till nordiska språk samt formerna för finansieringen av denna verksamhet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Ministerrådet har under 1973 fattat principbeslut om stöd till översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk (jfr ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973).

Meddelande

om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at forsætte og bevare kontakter for at tilvejebringe en effektiv beskyttelse af privatlivets fred på de områder, hvor denne ikke allerede er værnet forsvarligt, således at der med vejledning i de foreliggende udtalelser og sagkyndige betænkninger snarest tilstræbes gennemførelse af så vidt muligt ensartede regler herom. Rådet henstiller endvidere at regeringerne er opmærksomme på de problemer, der foreligger imod uretmæssig eller forvansket anvendelse af dataregistrerede oplysninger.

Endvidere bør det nærmere undersøges, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1973:

I Sverige blev der i 1966 udpeget sagkyndige til at udrede spørgsmålet om en forstærket integritetsbeskyttelse på personrettens område. De sagkyndige har afgivet delbetænkning i 1970 med forslag til lovgivning om beskyttelse mod uberettiget aflytning ved hjælp af teknisk apparatur (SOU 1970: 47).

De sagkyndige overvejer nu spørgsmålene om de optiske hjælpemidler. En delbetænkning ventes afgivet i løbet af 1974.

I Danmark har man på grundlag af straffelovrådets betænkning om privatlivets fred, afgivet i januar 1971 (nr. 601/1971), og det såkaldte registerudvalgs delbetænkning fra juli 1971 om tavshedspligt for ansatte ved EDB-servicebureauer og andre, som behandler oplysninger fra det offentlige, gennemført en ny lovgivning om udvidet beskyttelse af privatlivets fred ved lov nr. 83 af 29. marts 1972. Loven omhandler både spørgsmålet om beskyttelse mod uberettiget aflytning og om beskyttelse mod uberettiget fotografering og anden udspejdnings. I Finland er en ny lovgivning trådt i kraft fra 1. september 1972 om beskyttelse mod

uberettiget aflytning ved hjælp af teknisk apparatur. Loven bygger i væsentlige dele på samme principper som forslaget i den svenske integritetsbeskyttelseskomité's delbetænkning. I Norge har man siden 1958 haft en særlig lovgivning til beskyttelse mod uberettiget aflytning.

Udformningen af den nye lovgivning blev drøftet på et møde i juni 1971 mellem repræsentanter for det danske, finske, norske og svenske justitsministerium.

Spørgsmålet om fastsættelse af bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed, er taget op af de nordiske radiofonier, som i fællesskab har udarbejdet et forslag til regler til beskyttelse af privatlivet ved optagelse og fremvisning af fjernsynsbilleder. Forslaget er i øjeblikket til behandling i Sveriges radios publiceringskomité, hvor der vil foregå en omarbejdning af reglerne, der vil indgå i et større kompleks af programregler.

Danmarks Radio afventer for tiden resultatet af behandlingen i Sveriges Radios publiceringskomité af det føromtalte forslag til regler om beskyttelse af privatlivet ved optagelse og fremvisning af fjernsynsbilleder. Spørgsmålet har i øvrigt været genstand for regelmæssige drøftelser mellem radiofonierne, bl. a. i den nordiske radiojuristgruppe, der er nedsat som et led i undersøgelsen af en række problemer i forbindelse med et udvidet nordisk TV-samarbejde.

I Norge har radioen gennemført reglerne i maj 1972. Der henvises tillige til meddelelse om rekommandation nr. 13/1972 og til afsnittet om integritetsbeskyttelse i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde på lovgivningens område.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre en regulering af personalets stilling ved fællesnordiske institutioner på grundlag af Nordisk Organisationskomité's forslag (*NU 1970: 15*), således at der tages rimeligt hensyn til de fremkomne udtalelser om forslaget og føres forhandling med vedkommende arbejdstagerorganisationer.

(Se C 1, s. 685)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) och meddelande om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma nordiska institutioner

(Se Sak C 1: Bilaga 2)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i forbindelse med etableringen af et Nordisk Ministerråd at udrede, hvorledes de fællesnordiske institutioner på ensartet måde kan indordnes under ministerrådet.

(Se C 1, s. 684)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island og Norge at gennemføre et tilfredsstillende løngarantisystem ved konkurs.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1973:

Rekommandasjonen er gjennomført i Danmark ved lov nr. 116 av 13 april 1972 om Lønmodtagernes garantifond, og i Finland ved lag nr. 649 om lønegaranti (som trer i kraft 1 januar 1974). Det er i Norge framsatt proposisjon om lov om statsgaranti for lønnskrev ved konkurs m. v., som trolig vil bli behandlet av Stortinget i desember 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörander fröer

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna dels att genomföra sådana ändringar av gällande bestämmelser att internationellt certifikat för utsäde utställt i annat nordiskt land accepteras som underlag för klassificeringen i importlandet, dels att etablera ett samarbete syftande till att åstadkomma mera likartade kvalitetskrav för utsäde.

Danmarks regering (landbruksministeriet) meddelar den 12 december 1973 på samtliga regeringars vägnar:

Ved rekommendationen er anbefalet regeringerne i de nordiske lande dels at gennemføre sådanne ændringer af gældende bestemmelser, at internationale frøcertifikater, som er udstedt i et andet nordisk land, kan godkendes som grundlag for klassificeringen i importlande, dels at iværksætte et samarbejde med det formål at tilvejebringe mere ensartede kvalitetskrav for frø.

F.s.v. angår rekommendationens første led gælder det, at rekommendationen er opfyldt af Island, Sverige og Danmark, idet internationale frøcertifikater fra de andre nordiske lande anerkendes i disse lande. For Norges vedkommende oplystes det i den danske regerings meddelelse af 7. december 1972, at den nødvendige lovændring til imødekommelse af rekommendationen var gennemført og det oplystes, at der i nær fremtid forventedes nye ministerielle bekendtgørelser i overensstemmelse med den nye lov. I det norske landbruksdepartements regler af 10. april 1973 er der herefter fastsat bestemmelser for import af såvarer ved brug af international analyseattest. Efter disse regler anerkendes analysebeviser udstedt af afsenderlandets frøkontrol for små partier, medens officiel prøvetagning foretaget uden for Norge anerkendes som grundlag for norsk analyse for de øvrige partier. F.s.v. angår Finland

er spørgsmålet om gennemførelse af lovændring i overensstemmelse med rekommandationen fortsat under overvejelse.

Med hensyn til rekommandationens 2. led — muligheden for fastsættelse af ensartede kvalitetskrav inden for de nordiske lande — gælder at Danmark efter tilslutningen til EF er ved at have udarbejdet nærmere regler for handel med frø i overensstemmelse med de fælles regler der gælder i EF, herunder med hensyn til kvalitetskrav.

Der vil herefter i løbet af kortere tid blive taget skridt til at indlede ekspertdrøftelser af det nærmere arbejde med at gennemføre rekommandationens 2. led.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at foretage en udbygning af det kriminologiske samarbejde i overensstemmelse med regeringsforslaget (sak B 7/j: Tillägg) og indstillingen i sagen fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi af 30. juni 1970, samtidig med at forudsætningerne for et effektivt udbytte af samarbejdet bør tilvejebringes i hvert af landene.

Nordiska ministerrådet meddelar den 7 december 1973:

I Finland framlades i september 1973 en proposition med förslag om inrättande av ett särskilt rättspolitiskt forskningsinstitut. Det är avsikten att institutet genom sin forskning i första hand skall ta fram material som kan vara av värde för reformarbetet på lagstiftningens område. I propositionen föreslås att det nuvarande kriminologiska forskningsinstitutet överförs till det rättspolitiska forskningsinstitutet såsom en kriminologisk forskningsenhet. Forskningsinstitutet skall vara underställt justitieministeriet. Institutet skall även ha till uppgift att följa den rättspolitiska forskning som bedrivs på annat håll och att upprätthålla kontakt med andra enheter som bedriver forskning på området.

I Sverige avgav kommittén för kriminologisk behandlingsforskning i augusti 1973 betänkandet (SOU 1973:35) "Kriminologisk forskning" innehållande förslag till forskningsorganisation inom rättsväsendet. Betänkandet har remissbehandlats. Kungl. Maj:t har ännu icke tagit ställning till kommitténs förslag.

Meddelande

om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tills vidare för en femårsperiod ställa 10 stipendier och friresor i vart land, i Island dock färre, till disposition för medarbetare vid massmedia för studieresor på minst en månad i de andra nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Möjligheter till en prövning av den i rekommendationen aktualiserade frågan har inte funnits under 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja det inledda samarbetet beträffande harmonisering av bestämmelser och normer rörande tryckkärl och ångpanneanläggningar, samt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande härför.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 17 december 1973:

Vid det nordiska samarbetsorgan som tillsattes den 29 oktober 1971 för behandling av tryckkärlsnormer och -bestämmelser representeras Finland av en delegation som är sammansatt av personer från handels- och industriministeriet, tryckkärlsinspektoratet och tryckkärlsnämnden. De övriga nordiska länderna har vid organet haft en representation från motsvarande kretsar inom handläggningen av tryckkärlsärenden. Vid samarbetsorganets möte i Stockholm den 9-10 oktober 1972 beslöts bl. a. inofficiellt att med anledning av Nordiska rådets ovannämnda rekommendation nr 1/1972 stifta en arbetsgrupp för harmonisering av tryckkärlsbestämmelser i de nordiska länderna, s. k. NGT (Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser). NGT stiftades officiellt vid dess första möte i Oslo i mars 1973.

Vid ovannämnda möte i Oslo accepterades också ett förslag till NGT:s stadga samt ett utkast till NGT:s arbetsprogram. NGT kommer senare att vända sig till Nordiska fond för att få erforderliga medel till sitt arbete för ett effektivt nordiskt samarbete inom tryckkärlsområde.

”Den norske tryckbeholderkomité” kommer att fungera som NGT:s sekretariat.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta närmare utreda lämpliga former för nordisk samverkan på det mättekniska området i syfte att stärka detta samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 7 december 1973:

Det danske handelsministerium, der er koordinerende land for rekommendationen, anmodede i 1972 de nordiske organisationer og myndigheder, der beskæftiger sig med måletekniske problemer, om at besvare en række spørgsmål. Disse besvarelser er nu fremkommet til handelsministeriet, hvor de er under bearbejdelse.

Den 1.—2. oktober 1973 blev der i Stockholm afholdt et uformelt møde mellem lederne af de nordiske justervæsen og prøvningslaboratorier samt repræsentanter for Nordisk Råd og for Nordisk Ministerråds sekretariat. Der blev på mødet nedsat en arbejdsgruppe, der skal søge at fremkomme med et konkret oplæg til arbejdsprogram for finansåret 1974/75 til Nordisk Ministerråd. En kopi af protokol for mødet vedlægges (se *Bilaga*).

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 21 december 1973:

Omorganiseringen av teknisk kontroll och härunder även justeringsverket har ännu inte slutförts i Finland. Av denna anledning företar man på finskt håll i detta skede ogärna några vittomfattande samarbetsprojekt på det mättekniska området. I fråga om aktuella gemensamma projekt står dock de sammanslutningar, övriga inrättningar och personer som i detta nu verkar inom området helt normalt till förfogande.

BILAGA

Protokoll fört vid slutsammanträdet 1973-10-02 under rubriken "Förslag till åtgärder i syfte att öka det nordiska samarbetet inom metrologin".

Efter diskussionen beslöts följande:

1. Arbetsgrupp bildas

Mötet beslöt utse en arbetsgrupp bestående av

Professor Erik Ingelstam, sammankallande	Statens provningsanstalt Mätcentrum Box 5608 114 86 Stockholm 5
Justerdirektören	Justerdirektoratet Nordahl Brunsgate 18 Postboks 6832 St. Olavs Plass Oslo 1
Fil. lic. Toivo Lammi	Justeringsbyrån Mariankatu 14 Helsingfors 17
Universitetslektor Jørgen Thomas	Danmarks Tekniske Højskole Fysisk laboratorium II Bygning 309 DK-2800 Lyngby
Avdelningschef Carl-Ivar Öhman	Nordisk Ministerråd Dronning Mauds gate 11 Oslo
Civilingenjör Claes Göransson, sekreterare	Statens provningsanstalt Mätcentrum Box 5608 114 86 Stockholm 5

2. Isländsk medverkan

Då ingen representant från Island deltog beslöts att underätta Island om mötets beslut samt att inbjuda Island att utse en medlem av arbetsgruppen.

3. Arbetsgruppens uppgifter

Beslöts att arbetsgruppens uppgifter skulle vara:

a. att skapa kontakt. Varje medlem av arbetsgruppen ansvarar för kontakten med berörda fackorgan och specialister i sitt land

b. *att* samla och sprida information om den metrologiska verksamheten i de nordiska länderna

c. *att* på begäran av Nordiska rådet eller Nordiska ministerrådet eller annat organ stå till förfogande för samråd i metrologiska frågor

d. *att* verka för ökat samarbete mellan de nordiska länderna på metrologins område. Detta kan ske genom att föreslå samarbetsprojekt vars genomförande skulle innebära tekniska och ekonomiska fördelar för de medverkande länderna, exempelvis genom bättre resursutnyttjande eller minskade investeringsbehov.

Om medel ställs till arbetsgruppens förfogande kan den även låta utföra mer detaljerade och ingående analyser av föreslagna projekt och medverka till att genomföra sådana samarbetsprojekt

e. *att* medverka till att ett nordiskt metrologimöte hålles årligen och att föreslå teman, tid och plats för dessa möten

f. *att* i samverkan med Nordiska ministerrådets sekretariat snarast och före 1974-05-01 utarbета en översikt över resurser och behov inom det metrologiska området i Norden.

4. *Tidpunkt för arbetsgruppens första sammanträde*

Beslöts att arbetsgruppens första sammanträde skulle äga rum omedelbart efter det första nordiska metrologimötets avslutning.

Vid protokollet

Claes Göransson

Justeras:

Sture Koch

Ordförande

Meddelande

om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att de nordiska ländernas regeringar snarast vidtager åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften i Norden och för att dämpa skadeverkningarna av dessa, samt

2. att utforma en gemensam nordisk ståndpunkt i denna fråga till FN:s konferens om den mänskliga miljön i Stockholm 1972.

(Se C 1, s. 644)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar. Meddelandet återfinnes i C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet, som avgivits av Nordiska ministerrådet i Kapitel VII under punkt 2 g. Socialpolitiska utskottet ber i sammanhanget att få hänvisa till sitt betänkande över ministerrådets berättelse.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 3/1972 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 9 januari 1974

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F) Arent Henriksen (SV) Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd) Grethe Lundblad (s) Arne Nilsen (A)
 Fung. förman

Jan-Ivan Nilsson (c)

Tiltrådt i København den 10. januar 1974

Gerda Møller (KF)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att för Nordiska rådet framlägga förslag till en nordiskt miljöskyddskonvention syftande till att i nationell lagstiftning likställa grannländernas miljöskyddsintressen med det egna landets och till en harmonisering av ländernas miljövårdsregler.

(Se C 1, s. 637)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention. Meddelandet återfinnes i C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet, som avgivits av Nordiska ministerrådet i Kapitel VII under punkt 2 a. Socialpolitiska utskottet ber i sammanhanget att få hänvisa till sitt betänkande över ministerrådets berättelse.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 4/1972 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 9 januari 1974

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F) Arent Henriksen (SV) Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd) Grethe Lundblad (s) Arne Nilsen (A)
Fung. förman

Jan-Ivan Nilsson (c)

Tiltrådt i København den 10. januar 1974

Gerda Møller (KF)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1972 om stöd till samerna

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 7 december 1973:

Representanter for de tre berørte land møttes i Oslo 10. april 1973 til drøftelse av saken og opplegget for den videre behandling med sikte på videreføring og mulig samordning av støtte til samene i samsvar med Nordisk Råds rekommandasjon. Det er samlet opplysninger fra de enkelte land om den støtte som for tiden gis til samene og det arbeid som foregår med sikte på den videre utvikling.

I 1973 er Nordisk samisk institutt blitt opprettet med formål og arbeidsområde fastlagt i statuttene som i vesentlig grad faller sammen med intensjonene i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 5/1972.

Resultatet av den svenske sameutredningen og den videre behandling av den norske St. meld. nr. 108 for 1972—73 om et utbyggingsprogram for Nord-Norge vil ha betydning for det videre arbeid med saken som er under fortsatt behandling.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Det nordiske Ministerråd at samordne de igangværende bestræbelser for i tilknytning til lovgivningen om markedsføring at gennemføre en udvidet beskyttelse af forbrugerne i de nordiske lande, således at beskyttelsen på dette område i et eller flere af landene ikke bliver ringere end i de øvrige lande.

Norges regering (Forbruker- og administrasjonsdepartementet) meddelar den 18 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

I tilknytning til lovgivning om markedsføring har det funnet sted en rekke aktiviteter i de nordiske land med sikte på en utvidet beskyttelse av forbrukerne.

I Nordisk Ministerråds rapport til Nordisk Råds sesjon i februar 1974 gis det i kap. II (C 1/1974) en utførlig omtale av det nordiske juridiske samarbeidet på forbrukerområdet. Denne omtalen dekker det samme felt som det er naturlig å rapportere om i tilknytning til rekommendasjon nr. 6/1972, og en tillater seg å vise til denne rapporten.

I tillegg kan opplyses at det i *Finland* ble vedtatt følgende lover 25. mai 1973 som vedrører beskyttelse av forbrukere:

Lag om främjande av ekonomisk konkurrens og

Lag om konkurrensombudsmann.

I *Island* utga Handelsministeriet i september 1973 et reglement om varedeklarasjoner, og i oktober 1973 nedsatte Handelsministeren en permanent kommisjon som skal være rådgivende i forbrukersaker.

I *Sverige* er det lagt fram en proposisjon om "Rättegång i tvistemål av mindre värden", som tar sikte på en forenklet framgangsmåte i tvistemål av mindre verdi.

"Lag om hälso- och miljöfarliga varor" ble satt i verk fra 1. juli 1973. Den innebærer en vesentlig utvidet og skjerpet kontroll med kjemiske varer som kan antas å medføre skade på mennesker eller miljøet. For å overvåke loven ble det også opprettet en produktkontrollnemnd.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist meddelelse om rek. nr. 6/1972 afgivet til rådets 22. session 1974 af Norges regering på samtlige regeringers vegne.

Det anføres i meddelelsen, at der i tilknytning til lovgivningen om markedsføring har fundet en række aktiviteter sted i de nordiske lande med henblik på en udvidet beskyttelse af forbrugere.

Der henvises i meddelelsen til omtalen af det juridiske samarbejde på forbrugerområdet, som gives i ministerrådets beretning C 1/1974, kap. II (s. 582—585).

Kap. II indeholder en redegørelse for samarbejdet i det sidste år. Redegørelsen supplerer den udførlige omtale af samarbejdet på forbrugerområdet, som indeholdtes i ministerrådets beretning til rådets 21. session 1973, C 1/1973, kap. II (s. 718—722).

Af C 1/1973 fremgik det, at ministerrådet var enig om gennemførelse af en række foranstaltninger på forbrugerområdet til virkeliggørelse af de mål, som angives i rek. nr. 6/1972.

Udvalget er opmærksom på, at forbrugerbeskyttelsesspørgsmålet på grundlag af et i Nordisk Råds økonomiske udvalg behandlet medlemsforslag om organisatorisk samordning af de nordiske samarbejdsorganer på forbrugerområdet vil blive optaget på dagsordenen for rådets 22. session. Efter udvalgets opfattelse bør også de spørgsmål, der vedrører den del af forbrugerproblematikken, som omhandles i rekommandation nr. 6/1972, inddrages i debatten.

Om det aktuelle samarbejde vedrørende rekommandationen henviser udvalget til oplysningerne i meddelelsen og i kap. II i ministerrådets beretning.

Idet udvalget ikke i øvrigt har bemærkninger til meddelelsen om rek. nr. 6/1972, skal udvalget indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rek. nr. 6/1972 om samarbejde angående udbygning af forbrugerbeskyttelse til efter-

retning og afventer ny meddelelse om rekommandationen til næste ordinære session.

Stockholm, den 5. februar 1974

Erik Adamsson (s)

Fung. formand

Poul Dam (SF)

Allan Hernelius (m)

Olaf Knudson (H)

Thor Lund (A)

K. B. Andersen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Kirsten Jacobsen (FP)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Timo Mäki (Kok)

Ambjørn Sælthun (Sp)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda spörsmålet om konsumentpolitikens utformning och innehåll i fråga om personbilar samt att därvid beakta möjligheterna till nordiskt samarbete.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 10 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

Regeringene er bekendt med, at Nordisk Trafiksikkerhedsråd endnu ikke har udarbejdet eller vedtaget sådanne ensartede tekniske krav til personbilers indretning, udstyr m. v., som er en forudsætning for en fælles konsumentoplysning på dette område. Regeringene er derfor enige om, at spørgsmålet må stilles i bero, indtil Nordisk Trafiksikkerhedsråd har tilendebragt sit arbejde.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at virke for lettelser for den regelmæssige internordiske flyvetrafik på korte ruter og at skabe forudsætninger for en udvidet nærtrafik på et økonomisk rentabelt grundlag.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som enda flygförbindelse i närtrafik mellan Finland och Sverige de senaste åren har reguljär flygtrafik upprätthållits på rutterna Vasa—Umeå och Vasa—Sundsvall—Vasa. Denna trafik upphörde dock i början av april innevarande år på grund av att trafiken icke var lönande. Orsaken till detta var de betydande kostnaderna, varav en avsevärd del utgjordes av trafikavgifter som uppbars av vederbörande länder.

Vid underhandlingar som fördes mellan Sveriges och Finlands luftfartsmyndigheter träffades avtal därom att trafikavgifterna på den svenska sidan skulle nedsättas med 2/3-delar och på finska sidan med 50 procent.

Som resultat av nämnda underhandlingar ändrades förordningen om trafikavgifter i Finland den 19 oktober 1973 genom att till förordningen foga ett stadgande, enligt vilket statsrådet kan, när det gäller flygtrafik mellan Finland och annat nordiskt land, reciprokt förordna att för sådan trafik skall uppbäras lägre avgifter än i nämnda förordning stadgas.

Vid trafikministeriet förbereds ett statsrådsbeslut enligt vilket landnings- och navigeringsavgifterna i flygtrafik på ruten Vasa—Sundsvall nedsättes till hälften. Till följd av nämnda beslut kunde ett flygbolag i Finland påbörja flygtrafiken på nämnda rutt fr. o. m. den 1 april 1974.

I samband med ifrågavarande ärende kunde rekommendationen nr 9/1972 behandlas.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1973:

Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål har i 1973 nedsett et utvalg for å se på behovet for utbygging av flyforbindelsene i nord og mulighetene for utbygging i første rekke på Nordkalotten, vil bli undersøkt av Embetsmannskomiteen i 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at tage spørgsmålet om flyvetrafikken mellem landskapet Åland og stockholmsområdet op til fornyet undersøgelse.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

I ärendet hänvisas till meddelandet som givits i samband med rekommendationen nr 8/1972.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse af, hvorledes trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden kan udbygges og billiggøres.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 6 december 1973 å *samliga regeringars vägnar*:

Der er ikke taget skridt til gennemførelse af nogen samlet undersøgelse af de i rekommandationen nævnte spørgsmål.

Det under ministeriet for offentlige arbejder nedsatte udvalg angående spørgsmålet om bygning af en ny lufthavn på Færøerne forventes at afgive betænkning i nær fremtid.

Priser og rabatter på SAS' ruter til Grønland er fremdeles genstand for vedkommende myndigheders opmærksomhed.

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om trafikförbindelserna med
Island, Färöarna och Grönland**

(Se Sak E 8, s. 1235)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at indføre forbud mod tobaksreklame og at iværksætte en effektiv information om tobaksrygningens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen og gennem bestemmelser om udtømmende varedekklamation på tobakseballage.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1973:

Till den arbetsgrupp som föreslagits har Norge och Finland vardera utsett trenne representanter.

I enlighet med Sveriges förslag har Finland kallat vederbörande myndigheter till ett möte i början av året 1974, då riktlinjerna för arbetsgruppens verksamhet kommer att diskuteras.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørgsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i de nordiske lande at stræbe efter, at der opnås enighed om virkningen af de regler, der agtes gennemført om private personregistre.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1973:

På baggrund af offentlighets- og sekretesslagstiftningskommitténs delbetænkning "Data och Integritet" (SOU 1972: 47) med forslag til foranstaltninger for at imødegå risikoen for indgreb i den personlige integritet, som edb-teknikkens udvikling medfører, har den svenske rigsdag den 1. april 1973 vedtaget forslaget til en datalov. Loven træder i sin helhed i kraft den 1. juli 1974, men allerede den 1. juli 1973 blev datainspektionen oprettet. Datainspektionen skal meddele tilladelse til oprettelse og brug af edb-lagrede personoplysninger og føre tilsyn med disse registre. Den svenske regering har på baggrund af kreditopplysningsutredningens betænkning "Kreditopplysning og integritet" (SOU 1972: 79) fremsat forslag til lov om kreditopplysning. Lovforslaget forventes behandlet i rigsdagen i december 1973. Efter forslaget skal datainspektionen føre tilsyn med kreditopplysningsvirksomhederne.

I Finland afgav dataskyddskommissionen i marts 1972 en betænkning om problemerne omkring anskaffelse af oplysninger om enkeltpersoner til brug i privat og offentlig virksomhed, navnlig i relation til beskyttelsen af privatlivets fred. På denne baggrund er nedsat en komité, der har til opgave dels at undersøge, hvorledes det offentliges behov for tilstrækkelig information kan tilfredsstilles, dels hvorledes en effektiv udnyttelse af databehandlingsmetoder kan sikres, og hvorledes man kan garantere en beskyttelse af privatlivets fred. Komiteen er opdelt i 3 sektioner. Den første sektion behandler spørgsmål om privatlivets fred i forbindelse med kreditopplysningsbureauer og andre private registre, medens den anden sektion behandler almindelige samfundspolitiske spørgsmål om plan-

lægning af databanker, andre datasystemer og elektronisk databehandling samt spørgsmål om begrænsninger med hensyn til indsamling, opbevaring eller videregivelse af oplysninger til beskyttelse af samfundets, næringslivets og individets interesser. Den tredje sektion behandler spørgsmålet om offentlighed og tavshedspligt i forvaltningen. Kreditoplysningssektionen forventes at afgive betænkning i nær fremtid.

I Norge blev der i 1971 nedsat et kredittopplysningsudvalg, som behandler problemerne omkring kreditoplysningsvirksomhed og anden privat registrering og brug af personoplysninger. Udvalget påregner at afgive betænkning i første halvdel af 1974. Endvidere arbejder i Norge et udvalg med spørgsmålet om beskyttelsen af privatlivets fred i forbindelse med offentlige edb-registre.

I Danmark blev der i september 1970 nedsat en komité med den opgave at overveje problemerne vedrørende privates retsbeskyttelse, som er forbundet med oprettelse og brug af offentlige og private registre, navnlig under hensyn til den tekniske udvikling på dette område. På baggrund af en delbetænkning fra udvalget er der gennemført regler i straffeloven om tavshedspligt for ansatte i private edb-servicebureauer m. v., som maskinelt behandler eller opbevarer oplysninger for det offentlige. Udvalget har endvidere i juni 1973 afgivet en delbetænkning om private registre (nr. 687/73) med forslag til en lov om private registre. Betænkningen om private registre er sendt til høring hos de berørte myndigheder. Udvalget arbejder for tiden med spørgsmålet om privatlivets fred i forbindelse med oprettelse og brug af offentlige registre.

Der har været afholdt nordiske forhandlinger om offentlige og private registre i Stockholm i januar 1973 og i København i april 1973. Der er endvidere berammet nordiske forhandlinger i februar 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Under 1973 har tillsatts en arbetsgrupp för att utarbeta en gemensam nordisk studiehandledning i Nordens historia och en redogörelse för möjligheterna att utge en kortfattad komparativ framställning av Nordens historia (jfr ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973).

Meddelande

om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser i Norden vedrørende småbåde og trafikken med disse.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 2 januari 1974:

Det första samnordiska sammanträdet i ämnet hölls i Helsingfors i maj 1973. Därvid tillsattes tre arbetsgrupper. Den första fick i uppgift att få fram internordiska aspekter i fråga om bl. a. bemanning och kompetens. Arbetsgruppen har ännu inte sammanträtt, då samma fråga behandlas inom en ECE-sakkunniggrupp, vilken redan utarbetat ett förslag till nöjesbåtcertifikat. Finland och Sverige har deltagit i nämnda sakkunniggrupps arbete.

Den andra arbetsgruppen fick i uppdrag att behandla säkerhetsfrågor av olika slag. Arbetsgruppen har ännu inte haft något sammanträde. Däremot har ett mellan norske veritas, sjöfartsstyrelsen, sjöfartsverket, Skibstilsynet och sjöfartsdirektoratet pågående samarbete fortsatt under år 1973. Inom ramen för detta samarbete har utarbetats normer för cirka 5 meter långa båtar. Normerna avses börja på frivillighetsbas tillämpas redan den 1 juli 1974.

Den tredje arbetsgruppen gavs i uppdrag att behandla frågor som hänför sig till sjövägmärken. Inte heller denna arbetsgrupp har sammanträtt sedan maj, emedan förenämnda ECE-sakkunniggrupp behandlar även denna fråga.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om inrättande av ett nordiskt kulturcentrum i Tórshavn.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Såsom meddelats till Nordiska rådets 21:a session¹ tillsatte ministerrådet 1972 en kommitté för att kartlägga kulturförbindelserna mellan Färöarna och det övriga Norden samt att pröva frågan om att inrätta ett nordiskt kulturcentrum i Tórshavn. Kommittén förväntas avge sitt betänkande 1974.

¹ Se *Nordisk Råd, 21. sesj., 1. samling, s. 1373.*

Meddelande

om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utreda förutsättningarna för ett effektivt nordiskt samarbete om biologisk bekämpning av skadedjur och att därvid för att undvika dubbelarbete även undersöka behovet av en samordning av forskningen på berörda naturvetenskapliga områden.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 7 december 1973.

Det er nedsatt et utvalg bestående av en representant fra hvert av de nordiske land. Utvalget har fått i oppdrag å utrede rekommandasjonens to hovedspørsmål, nemlig:

- å utrede forutsetningene for et effektivt nordisk samarbeid om biologisk bekjempelse av skadedyr,
- å undersøke behovet for en samordning av forskningen på de berørte naturvitenskapelige områder.

Utvalget er innkalt til sitt første møte i januar 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på veterinärmedicinens område, särskilt beträffande forskning och specialiserad utbildning för veterinärer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 23 november 1973:

En nordisk utredning rörande samarbete på veterinärmedicinens område med ledamöter för alla de nordiska länderna har bildats. Utredningsarbetet har påbörjats och utredningen beräknar att hålla sitt första sammanträde under januari 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Island skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at fortsætte og udbygge samarbejdet om problemerne i forbindelse med lovgivningen om havet, således at der tilstræbes international enighed om udstrækningen af søterritoriet og fiskerigrænserne, om specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet og om foranstaltninger til forhindring af forurening.

Islands regering (Utánríksráðuneytið) meddelar den 11 december 1973:

Regeringerne i de nordiske lande har i 1973 fortsat samarbejdet om problemerne i forbindelse med retsordenen på havet, som skal behandles på FN:s tredje havretskonference. Spørgsmålet blev drøftet på det nordiske udenrigsministermøde i Oslo den 29. og 30. marts 1973 ligesom det blev behandlet på udenrigsministermødet i Stockholm den 30.—31. august 1973.

Yderligere har de nordiske delegationer under de to mødesamlinger, der har været afholdt i 1973 i FN:s havretskomiteé til forberedelse af havretskonferencen, haft løbende konsultationer om de i komiteen behandlede problemer vedrørende retsordenen på havet, herunder også de i rekommandation nr. 20/1972 nævnte spørgsmål.

Mellem de nordiske lande var der enighed om, at konferencen burde afholdes i overensstemmelse med den fastsatte tidsplan, og man støttede derfor vedtagelsen på FN:s 28. generalforsamling af resolution nr. 3067 (XXVIII). I denne resolution bestemmes det, at FN:s tredje havretskonference skal påbegyndes med en organisatorisk samling i dagene 3.—14. december 1973, og at den første session til drøftelse af substansspørgsmål skal afholdes i Caracas i Venezuela fra 20. juni til 29.

august 1974. I overensstemmelse med denne resolution er FN:s tredje havretskonference åbnet den 3. december 1973 i New York.

De nordiske delegationer vil fortsætte deres nære samarbejde under konferencen.

Meddelande**om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund**

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Island skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Island og Norge at blive medlem af Den internationale Naturfredningsunion (IUCN) og til regeringerne i Danmark og Finland at stille sig velvilligt til dannelsen af nationale afdelinger af World Wildlife Fund.

(Meddelande ej överlämnat)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för införande av en enhetlig nordisk ordning för sjukhjälp vid tillfällig vistelse i länder utom Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1973:

Cheferna för de nordiska sjukförsäkringsadministrationerna har till Nordiska socialpolitiska kommittén i april 1973 överlämnat ett förslag till reviderad nordisk sjukförsäkringsöverenskommelse. Förslaget innehåller bl. a. delvis nya regler om sjukhjälp vid vistelse i annat nordiskt land än hemlandet. Frågan om enhetliga nordiska regler för sjukhjälp vid vistelse utom Norden är av en annan karaktär än de frågor som kan regleras i en nordisk sjukförsäkringsöverenskommelse. Enhetliga regler för sjukhjälp utom Norden fordrar en harmonisering av sjukförsäkringslagstiftningen i Norden samt av de socialförsäkringskonventioner som de enskilda länderna ingått eller kan tänkas ingå med stater utanför Norden. En sådan harmonisering är ett mycket komplicerat arbete. De frågor som berörs i rekommendationen kan därför inte ges prioritet inom det nordiska socialförsäkringssamarbetet.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barns- börd i annat nordiskt land än hemlandet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att i den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen av 1967 införa bestämmelser om ersättning i vissa fall för förlossningsvård.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 november 1973:

Cheferna för de nordiska sjukförsäkringsadministrationerna har till Nordiska socialpolitiska kommittén i april 1973 överlämnat ett förslag till reviderad nordisk sjukförsäkringsöverenskommelse. Förslaget tar bl. a. sikte på en reglering av ersättningsförhållandena vid för tidig födsel i annat nordiskt land än hemlandet. Förslaget till sjukförsäkringsöverenskommelse har av Nordiska socialpolitiska kommittén överlämnats till det nordiska socialkonventionsutskottet som bl. a. har uppdrag att överväga om sjukförsäkringsöverenskommelsens bestämmelser kan inarbetas i den nordiska trygghetskonventionen.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att i de nordiska länderna genomföra de i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 7) framlagda förslagen om märkning av brand- och hälsofarliga ämnen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1973:

Arbeidet med å gjennomføre felles merkebestemmelser er påbegynt. Sakskomplekset er delt i tre og det er oppnådd enighet om at Kommunaldepartementet, Landbruksdepartementet og Sosialdepartementet i Norge koordinerer det videre arbeid med henholdsvis brannfarlige varer, plantevernmidler, gifter og helsefarlige stoffer.

Da gjennomføringen av de fremsatte forslag antas å måtte skje etappevis og over noen tid antas det ikke nødvendig at saken står på rådets sakliste.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Det nordiske Ministerråd inden for rammerne af kulturaftalen at etablere en fællesnordisk institution for sammenlignende retsvidenskab, der i princippet er indrettet i overensstemmelse med det udarbejdede forslag, men som bør tilpasses de ændrede forhold efter oprettelsen af ministerrådet og aftalen om ansættelse af personale ved fællesnordiske institutioner.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

I planeringen av det fortsatta samarbetet på forskningsområdet ingår bl. a. en utvärdering av verksamheten vid de samnordiska institutioner och organisationer som för närvarande finansieras över den gemensamma nordiska verksamhetsbudgeten för kultursamarbetet. Härutöver har ett flertal förslag till nordiska samarbetsinitiativ på forskningsområdet aktualiserats bl. a. från forskningsrådets sida. I planeringsarbetet ingår givetvis också en prövning av de initiativ som väckts från Nordiska rådets sida.

Beredningen av rekommendationen har mot denna bakgrund ännu inte gett underlag för ett ställningstagande från ministerrådets sida.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende,

2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjarbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen, och

3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 17 december 1973:

Nordisk sosialpolitisk komité behandlet på sitt møte i Reykjavík 6. april 1973 ovennevnte rekommandasjon og gjorde vedtak om at det skal utarbeides en oversikt over "de nærmere områder og typer lovregler" som de nasjonale utredninger om forsørgerbegrepet bør omfatte, basert på en felles disposisjon av punkter.

Til å forestå arbeidet skulle oppnevnes en kontaktperson for hvert av landene.

Kontaktpersonene møttes i Oslo 17. og 18. september d. å.

Fra referatet siteres:

Man ble enig om at bare forsørgersituasjoner som baserer seg på en persons sivilstand gift/separert, skilt, skulle være grunnlag for en selvstendig behandling i utredningene.

Samvittighetsekteskap eller papirløse ekteskap omfattes ikke av utredningsmandatet.

Man fant å måtte begrense behandlingen av forsørgerbegrepet til de tilfeller hvor reglene har direkte eller indirekte økonomiske konsekvenser. Man gjennomgikk innholdsfortegnelsen i den danske utredning om

forsørgerbegrepet. (Betænkning nr. 4 (1966). Forsørgerbegrepet. Studier i familiens retlige problemer, av Inger Margrete Pedersen). Kapitler og avsnitt som ikke hadde relevans til de aktuelle utredninger ble sløyfet.

Gjennomgåelsen ga denne "grovdisponering" av en utredning om forsørgerbegrepet:

1. Innledning
2. Forsørgerbegrepet i ektefellelovgivningen i kort summarisk form
3. Forsørgerbegrepet i skattelovgivningen
4. Forsørgerbegrepet i trygde- og sosiallovgivning
5. Forskjellige bestemmelser
6. Kort oppsummering
7. Litteraturfortegnelse

Innenfor de enkelte grupperinger vil man fortrinnsvis søke å gjennomføre inndelingen:

1) Under samlivet og 2) Etter samlivets opphør, her under etter dødsfall.

Fra Sverige har en mottatt en mer detaljert disposisjon for utredningen om forsørgerbegrepet som er formidlet til de øvrige kontaktpersoner.

Utredningen i Danmark antas nå å være avsluttet. Arbeidet er godt i gang i Finland og Sverige, og i Norge har Likestillingsrådet påtatt seg å lage utredningen i samarbeid med departementet.

På møtet i Reykjavík ble det gitt uttrykk for at man gjerne så at de nasjonale utredninger ble avsluttet innen utgangen av 1973. Kontaktpersonene ga på sitt møte uttrykk for at fristen var knapp, men at man ville gjøre et forsøk på å holde den.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 19).

Danmarks regering (indenrigsministeriet) meddelar den 5 december 1973 å Danmarks och Norges regeringars vägnar:

I Norge arbejder socialdepartementet med et lovforslag, som skal give generel lovhjemmel for at etablere godkendelsesordninger for visse typer fagpersonel inden for sundhedssektoren. Denne lov vil eventuelt give hjemmel for en godkendelsesordning for optikere.

Lovforslaget påtænkes fremsat i Stortinget i løbet af 1974. Der er imidlertid på nuværende tidspunkt endnu ikke taget stilling til, om man med hjemmel i denne lov eventuelt skal fastsætte bestemmelser om godkendelse (autorisation) af optikere.

I Danmark forhandles sagen for tiden med de implicerede myndigheder og organisationer.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet) meddelar den 5 december 1973 på samtliga regeringars vägnar:

En gennemførelse af fælles nordisk arbejdsmarked for optikere har til forudsætning, at der i Danmark og Norge indføres autorisationsordninger for optikere. Der henvises herom til meddelelse om rekommendation nr. 2/1973 om autorisationsordning for optikere.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk utredningsserie (NU 1971: 11) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet meddelar den 4 december 1973:

En förutsättning för en meningsfull samordning av ambulanstjänsten på Nordkalotten är en viss koordinering mellan berörda länder av reglerna för ersättning för ambulanstransporter från sjukvårdshuvudmän och sjukförsäkring. Denna fråga har inte lösts i NU 1971: 11. Socialdepartementet i Sverige överväger för närvarande hur framför allt detta problem skall angripas och ämnar ta kontakt med övriga länder i ärendet.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie 1971:12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

För behandlingen av denna rekommendation redogörs i ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i de nordiska länderna.

Danmarks regering (indenrigsministeriet) meddelar den 5 december 1973 å samtliga regeringars vägnar:

Man har den 1. november 1973 foreslået social- och hälsovårdsministeriet i Helsingfors, Sosialdepartementet (Helsedirektoratet) i Oslo og socialdepartementet i Stockholm, at man går videre med forslaget på den måde, at der nedsættes en fællesnordisk arbejdsgruppe, der skal udarbejde nærmere retningslinier for forslagets gennemførelse og budget for de hermed forbundne udgifter. Arbejdsgruppen skal endvidere komme med forslag til, hvorledes det nordiske sekretariat kan sammensættes, og om hvem der har indstillingsret til sekretariatet og komme med forslag til sekretariatets opgaver, samt om hvorledes der kan føres kontrol med sekretariatets arbejde og ske godkendelse af de resulterende rapporter.

Der er endnu ikke taget stilling til, hvorledes arbejdsgruppen skal sammensættes.

Meddelanden**om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring**

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att medverka till att problemen med gränsgångares rätt till sjukhjälpförsäkring utredes med sikte på en snar lösning i förbindelse med den förestående revisionen av den nordiska överenskommelsen om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse.

Nordiska ministerrådet meddelar den 17 december 1973:

Ved et møte i Stockholm 23. oktober 1972 med representanter for sykeforsikringsmyndighetene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige ble det besluttet å nedsette en arbeidsgruppe for revisjon av overenskomsten. Gruppen avga en rapport i mars 1973. Denne rapporten vil bli behandlet av Det nordiske sosialkonvensjonsutvalg etter at den nå har vært remissbehandlet i hvert enkelt land.

Islands regering (Heilbrigdis- og tryggingamálaráðuneytid) meddelar den 1 oktober 1973:

Man forbereder nu en ny nordisk overenskomst om sygeforsikringer. Guðjón Hansen forsikringseksperter har påtaget sig at være ministeriets repræsentant i forhandlingerne om denne overenskomst.

Denne rekommendation blev drøftet på det nordiske socialudvalgs møde, der blev holdt i Reykjavík i april og vil igen blive drøftet på udvalgets møde i Finland i november.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att *Nordiska ministerrådet* skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att planera en utvidgad forskning på handikappvårdens område genom att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter på handikappvårdens område, värdera resultaten samt verka rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpinsatser.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Handikappforskningen har av Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (de medicinska forskningsrådets/kommissionernas nordiska samarbetsorgan) preliminärt aktualiserats som ett tänkbart område för nordiskt samarbete. Härutöver har även andra områden, bl. a. skeppsmedicinsk forskning (jfr rek. nr 10/1969), diskuterats som lämpliga forskningsfält för nordiskt samarbete. Ministerrådet har mot denna bakgrund funnit det rimligt att avvakta det fortsatta planeringsarbetet inom samarbetsnämnden och planeringen i övrigt av det nordiska samarbetet på forskningsområdet innan åtgärder vidtas med anledning av rekommendationen. (Jfr även *ministerrådets berättelse om socialpolitiskt samarbete 1973: handikappfrågor*).

Islands regering (Heilbrigdis- og tryggingamálaráðuneytið) meddelar den 1 oktober 1973:

Spörsmål vedrørende rehabilitation og derunder bistand til handicappede sorterer under socialministeriet undtagen hvad angår almen invalidepension og betaling af tekniske hjælpemidler, som besörges af statens forsikringsanstalt.

Island har ikke deltaget i dette nordiske samarbejde, og ministeriet har ikke set sig i stand til at påbegynde et samarbejde på dette område.

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer

(Överlämnade av Danmarks och Islands regeringar)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

Danmarks regering (indenrigsministeriet) meddelar den 5 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

Man har taget kontakt med indenlandske eksperter med henblik på at få skabt klarhed over, hvorledes rekommandationen om samarbejde om nyretransplantationer kan føres ud i livet, sammenholdt med det forslag, der blev stillet af den nordiske ekspertkomité vedrørende nyretransplantationer (Scandiatransplant) i forbindelse med Nordisk Råds 21. session.

Når disse overvejelser er afsluttet, agter man at forelægge konkrete forslag for det videre arbejde for de øvrige nordiske lande.

Islands regering (Heilbrigdis- og tryggingamálaráðuneytið) meddelar den 1 oktober 1973:

Island er allerede medlem af Scandiatransplant, som nu har fungeret i tre år. Lægen Páll Ásmundsson er ministeriets repræsentant i dette samarbejde.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning i hovedsagelig overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning (*NU 1970: 16*) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingspolitikken.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 13 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

Ett omfattande utredningsarbete avseende den svenska utlänningslagstiftningen slutfördes i och med att utlänningsutredningen i november 1972 framlade sina sista delbetänkanden. Under våren 1973 har dessa betänkanden remissbehandlats. Samtidigt härmed inhämtades remissinstansernas synpunkter på betänkandet (*NU 1970: 16*) Utlänningspolitik och Utlänningslagstiftning i Norden. Utredningarnas förslag bereds för närvarande i inrikesdepartementet. Inom ramen för den fortsatta beredningen avser departementet kalla representanter för övriga nordiska länder till ett möte för att överväga bl. a. möjligheterna till och formerna för ett fortsatt samordningsarbete.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringen af PCT-planen at fortsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 7 december 1973:

I Danmark, Finland, Norge och Sverige har tillsatts kommittéer för behandling av bl. a. PCT-planen. Dessa kommittéer har gemensamt utarbetat förslag till de ändringar i den nordiska patentlagstiftningen som blir nödvändiga vid en ratifikation av nämnda överenskommelse. Kommittéernas senaste samnordiska möte hölls i Stockholm den 5—7 november 1973. De väntas avge betänkanden under våren 1974.

Vid en diplomatisk konferens i München avslutades den 5 oktober 1973 en europeisk patentkonvention. Förberedelserna inför denna konferens bedrevs i nordiskt samarbete.

De ovan omnämnda kommittéerna kommer inom kort att inleda samarbete angående de lagändringar som blir nödvändiga vid en eventuell ratifikation av den europeiska patentkonventionen. De kommer även att överväga i vad mån det finns skäl att harmonisera den nordiska patentlagstiftningen med konventionens bestämmelser.

Rek. 12/1973/e**D 1974****Meddelande****om rekommendation nr 12/1973 angående samarbete rörande
marknadsproblem***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å nøye følge utviklingen innen De europeiske fellesskap og i god tid behandle de problemer som kan oppstå for det økonomiske samarbeid mellom de nordiske land på grunn av deres ulike tilknytningsformer til EF.

(Se C 1, s. 646)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelse om det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete, rekommendation nr 12/1973 angående samarbete rörande marknadsproblem, rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar samt rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse

(Se Sak C 1: Bilaga 4)

Meddelande**om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande
GATT-förhandlingar**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

(Se C 1, s. 649)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelse om det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete, rekommendation nr 12/1973 angående samarbete rörande marknadsproblem, rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar samt rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse

(Se Sak C 1: Bilaga 4)

Meddelande**om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid og at resultatet av utredningen legges frem for Nordisk Råds hovedsamling i 1974.

(Se C I, s. 657)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelse om det nordiska samarbetet (C 1), meddelandena om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete, rekommendation nr 12/1973 angående samarbete rörande marknadsproblem, rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar samt rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse

(Se Sak C 1: Bilaga 4)

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av grannlänternas TV-program i de nordiska länderna,
2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,
3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden,
4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,
5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannlänternas,
6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

Som opplyst i meddelelse til Nordisk råds 21. sesjon har Ministerrådet nedsatt en komite for å utrede nordisk TV-samarbeid, bl. a. legge fram forslag til tiltak som kan øke mulighetene for å motta TV-program fra de nordiske naboland. Komiteen har avgitt vedlagte mellomrapport datert 17. oktober 1973 (NU 1973: 11), se avsnittet om TV-samarbeid i Ministerrådets beretning om kultursamarbeidet i 1973. Komiteen fortsetter sitt arbeid med sikte på å levere sin endelige innstilling høsten 1974.

F i n l a n d s r e g e r i n g (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1973:

Nordiska ministerrådet har den 5 februari 1973 tillsatt en samnordisk kommitté för att så grundligt som möjligt utreda förutsättningarna för ett utvidgat TV-samarbete mellan de nordiska länderna. Denna kommitté kommer att inlämna sin första rapport till ministerrådet den 17 december 1973.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och rekommendation nr 15/1973 angående nordiskt TV-samarbete

(Se rek. 20/1971/k: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på ikonografins område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

I planeringen av det fortsatta nordiska samarbetet på forskningsområdet prövas för närvarande ett flertal förslag till samnordiska projekt och institutioner.

Härutöver kan beträffande den i rekommendationen aktualiserade frågan särskilt nämnas, att Nordiska kulturfonden beviljat understöd till samnordiska ikonografisymposier, som anordnats vartannat år. Symposierna har behandlat problem inom ikonografin utgående från tvärvetenskapliga synpunkter.

I avvaktan på planeringsarbetet och erfarenheterna av symposierna, av vilka ett nytt planerats till augusti 1974, har ministerrådet inte funnit anledning att för närvarande vidta åtgärder med anledning av rekommendationen.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 17 december 1973:

I henhold til kulturaftalens artikel 14 foregår der en kontinuerlig informationsudveksling imellem landene, også om udbygning af universiteter og højskoler. Endvidere afholdes der årligt konferencer mellem de nationale myndigheder, der har det administrative ansvar for universitetsudbygningen i de enkelte lande. En yderligere formalisering af dette samarbejde mellem landene er ikke forudsat i planerne for kultursamarbejdet inden for de nærmeste år.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets tjuogoandra session av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitetet och högskolor.

Rekommendationen avser samarbete i syfte att åstadkomma samplanering vid utbyggnaden av universitets- och högskoleväsendet i Norden, med särskild tonvikt lagd på specialiserade och dyrbara utbildningslinjer och på regionalt samarbete, t. ex. på Nordkalotten. Nordiska rådet var, då rekommendationen antogs, medvetet om att ett formaliserat informationsutbyte förekom mellan planeringsorganen, men önskade att denna verksamhet skulle ges högre prioritet, bl. a. med hänsyn till att betydande ekonomiska besparingar och effektivitetsfördelar står att vinna genom ökad samplanering vid utbyggnaden av den högre utbildningen.

Årets meddelande om rekommendationen — det första — innehåller endast en hänvisning till det informationsutbyte som äger rum inom kulturavtalets organ och mellan de nationella planeringsmyndigheterna, bl. a. om de i rekommendationen nämnda frågorna, och upplysning om att någon ytterligare formalisering av samarbetet i detta avseende icke planeras under de närmaste åren.

Kulturutskottet, som behandlade det medlemsförslag, vilket ledde fram till rekommendationen nr 17/1973, vidhåller sin uppfattning att denna fråga förtjänar speciell uppmärksamhet, särskilt på grund av de rationaliseringsvinster som kan uppnås genom samplanering, och finner att en hänvisning till att informationsutbyte etablerats, utan någon antydning om de resultat detta utbyte eventuellt avsatt i den praktiska verksamheten, icke kan anses tillfyllest som meddelande om rekommendationen. Utskottet önskar därför uttrycka förhoppningen, att kommande meddelanden skall innehålla redogörelse för i realiteten vidtagna åtgärder.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 februari 1974

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
Förman	
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Jørgen Peder Hansen (S)</i>
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

***Rek. 18/1973/k**

D 1974

Meddelande

om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

Finlands regering (jord- och skogsbruksministeriet) meddelar den 4 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

En nordisk överläggning med anledning av rådsrekommendationen kommer att hållas i början av nästa år.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruks- undervisning och forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 23 november 1973:

En till Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor knuten arbetsgrupp med experter från de nordiska länderna har utsetts. Arbetsgruppen utreder möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre jordbruksundervisningen och forskningen. Arbetsgruppen har sammanträtt den 19 december 1973. Utredningsarbetet beräknas fortgå under år 1974.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) medelar den 17 december 1973:

Ministerrådet har under 1973 fattat principbeslut om stöd till översättning av nordisk skönlitteratur till nordiska språk. En kommitté, i vilken Färöarna har en representant, har tillsatts med uppdraget att utarbeta förslag till en försöksordning för översättningsstöd och att härvid särskilt beakta finskspråkig, färöisk, samisk och grönländsk litteratur (jfr ministerrådets berättelse om det kulturella samarbetet 1973). I övrigt har rekommendationen inte gett anledning till åtgärder.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett nordiskt organisationscentrum för konstförmedling.

Nordiska ministerrådet (kultur- og undervisningsministrarna meddelar den 17 december 1973:

Spørsmålet om et nordisk sentrum for kunstformidling har vært drøftet preliminært innenfor kulturavtalens organer i flere sammenheng, dels med utgangspunkt i rekommandasjon nr 21/1973, dels i forbindelse med et tilbud fra den finske regjering om å stille lokaler til rådighet for et nordisk kunstsentrum på Sveaborg. De sakkyndige organer arbeider foreløpig med å klargjøre vilke oppgaver som kan tillegges et eventuelt kunstformidlingssenter, som et ledd i et samlet og koordinert opplegg for samarbeidet om bildende kunst.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Danmarks regering (justitsministeriet) meddelar den 6 december 1973 å *samliga regeringars vägnar*:

Det danske ægteskabsudvalg har i september 1973 afgivet to delbetænkninger om henholdsvis indgåelse og opløsning af ægteskab. I løbet af de kommende måneder vil udvalget udarbejde betænkninger om separations- og skilsmissevilkår og formueforholdet mellem ægtefæller samt udsende en redegørelse for de regler, der har betydning for de såkaldte papirløse ægteskaber.

Betænkningerne skal danne grundlag for en debat om ægteskabslovgivningen i Danmark.

Det finske ægteskabsudvalg har afgivet betænkning om indgåelse og opløsning af ægteskab.

Betænkningen er for tiden på remiss.

Det norske udvalg har i december 1972 afgivet en særindstilling om ophævelse af lysningspligten. Udvalgets indstilling er lagt til grund for lov nr. 24 af 18. maj 1973, som træder i kraft den 1. januar 1974. Der kan foreløbig ikke siges noget om, hvornår udvalget kan afgive indstillinger om de øvrige dele af sit mandat.

I Sverige træder den nye lov om ægteskabs indgåelse og opløsning i kraft den 1. januar 1974. Loven bygger på det svenske ægteskabsudvalgs delbetænkning SOU 1972: 21 fra maj 1972.

Som følge af de svenske lovændringer er der foretaget ændringer i den nordiske ægteskabskonvention. Ændringerne træder ligeledes i kraft den 1. januar 1974.

Der har været afholdt møde den 27. og 28. februar 1973 i Oslo mellem repræsentanter fra de danske, finske, norske og svenske ægte-skabsudvalg.

Det påregnes at afholde nyt møde i København i foråret 1974.

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK

(Överlämnade av Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at styrke det nordiske turistsamarbejde ved at støtte oprettelsen af et permanent sekretariat for Nordisk Turist-Trafik Komité (NTTK), med det formål at øge turismen i Norden.

Finlands regering (handels-och industriministeriet) meddelar den 20 december å *samtliga regeringars vägnar*:

Vid möte i Helsingfors den 14 maj 1973 beslöt Nordiska ministerrådet i sammansättning av turistministrarna från Danmark, Finland, Norge och Sverige att tillsätta en ämbetsmannakommitté med uppdrag att utreda frågor om nordiskt turistsamarbete. Arbetet i kommittén skall utmynna i rapporter fram till juni 1974.

Islands regering (Samgönguráðuneytið) meddelar den 11 januari 1974:

Ministeriet henviser til Nordisk Råds islandske delegations skrivelse af den 4. juni 1973 vedrørende rådets rekommandation nr. 23/1973 om at styrke det nordiske turistsamarbejde ved at støtte oprettelsen af et permanent sekretariat for Nordisk Turist-Trafik Komité (NTTK), med det formål at øge turismen i Norden.

Ministeriet har för tilkendegivet sin tilslutning til denne sag og har ikke ændret sit standpunkt. I övrigt henvises til Finland, der er koordinerende land i denne sag.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1973:

Nordisk Ministerråd nedsatte i 1973 et udvalg for å klarlegge hindringer for turisttrafikken i Norden og markedsspørsmål. Det vises til Nordisk Ministerråds beretning C 1.

Meddelanden

om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikringer for motor-kjøretøjer til også at dække ejer/fører ved skadestilfælde i andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar 20 december 1973:

Etter lovendring 25 mai 1973 i bilansvarslova (lov 3 februar 1961) § 5 bokstav b er etter norsk rett personskade som føreren av motor-kjøretøyet har lidt, ikke lenger unntatt fra dekning av den obligatoriske trafikksforsikring. Personskade lidt av fører av norsk motorkjøretøy (med trafikksforsikring i norsk forsikringssekskap) vil altså etter lovendringen omfattes av trafikksforsikringen. Dette må som hovedregel antas å gjelde uten hensyn til hvor ulykken eller skaden har inntruffet. Endringsloven trer i kraft 1 januar 1974.

Den danske ferdsselslov gir ikke mulighet for å pålegge eieren (brukeren) av et motorkjøretøy å tegne en forsikring som dekker føreren. De danske forsikringssekskaper har imidlertid siden 1963 på grunnlag av en bestemmelse i de enkelte poliser dekket personskade som rammer forsikringstakeren (kjøretøyets eier eller bruker) når denne ikke er fører av kjøretøyet.

Spørsmålet om å utvide den lovpliktige forsikringsdekning til også å omfatte kjøretøyets eier, bruker og fører har i Danmark vært gjenstand for vurdering av det utvalg som i 1957 avga betenkning om endring av reglene om erstatning for skade voldt ved bruk av motorkjøretøy og om tvungen forsikring til dekning av skadene, jfr. betenkning nr. 179/1957 s. 21—23. Liksom de tilsvarende utvalg i de øvrige nordiske land, kom utvalget til at føreren av det skadevoldende kjøretøy — hva enten han var eier av kjøretøyet eller ikke — ikke burde ha krav på erstatning

fra kjøretøyets forsikringsselskap. De spørsmål rekommandasjonen reiser, antas for øvrig i de kommende år å bli tatt opp i Danmark i en bredere sammenheng, bl. a. i forbindelse med den nylig avgitte betenkning om erstatning for invaliditet og for tap av forsørger og den betenkning om retts sosiologiske undersøkelser av forholdet mellom erstatning og forsikring, som ventes avgitt i nær framtid. På denne bakgrunn har man ikke aktuelle planer om å endre de danske reglene på området.

I følge svensk rett har en bilfører ikke rett til erstatning av sitt eget kjøretøys trafikksikring. Denne svakhet begrenses riktignok av den såkalte førerplassforsikring som nå finnes for ca. 95 % av alle motorkjøretøyer. Men denne forsikring er en ren ulykkesforsikring som bare gir begrenset erstatning ved invaliditet og dødsfall.

I det svenske justisdepartementet overveies for tiden visse lovendringer som bl. a. vil innebære at trafikksikringen utvides til å omfatte også kjøretøyets fører. Spørsmålet er nylig blitt aktualisert i et brev fra trafikksikringsforeningen. Spørsmålet har også sammenheng med enkelte forslag som er blitt lagt fram av skadeståndskommittén i dens betenkning — Skadestånd V — Skadestånd ved personskada (SOU 1973: 51). Man har til hensikt å behandle spørsmålet om utvidelse av trafikksikringen i en departementspromemoria som skal legges fram i begynnelsen av 1974.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1973:

Den omständigheten, att förarens och fordonsägarens skydd vid obligatorisk trafikförsäkring är olika enligt de olika nordiska ländernas trafikförsäkringslagstiftning bör betraktas som en olägenhet i den växande trafiken mellan dessa länder. Trafikministeriet anser att ett enhetligande av lagstiftningen i de berörda länderna borde ske i den riktning som har utstakats inom i Finland gällande lagstiftning, dvs. så, att den obligatoriska trafikförsäkringen också skulle innefatta skydd för fordonsägaren och föraren.

I Finland omfattar den obligatoriske trafikksikringen også personskade som påføres eier eller fører av et i Finland registrert kjøretøy. Det skulle ikke være noe til hinder for at trafikforsikringslagen 15 § andra moment endres slik at begrensningen ikke skal gjelde motorkjøretøy registrert i annet nordisk land.

*BILAGA***Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om förarskydd vid trafikförsäkring**

(Se Sak E 9, s. 1231)

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Norges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre ensartede færdselregler for el-drevne invalidekøretøjer med special hensyntagen til trafiksikkerheden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 november 1973:

Nordiskt trafiksäkerhetsråd har med överlämnande till berörda departement av en inom Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning upprättad rapport förordat, att åtgärder vidtas i enlighet med det förslag som läggs fram i rapporten.

I rapporten förordas att trafikreglerna för eldrivna handikappfordon utformas i överensstämmelse med vad som gäller i Sverige, vilket innebär följande. Eldriven rullstol, som förs av den åkande och är konstruerad för en hastighet av högst 15 kilometer i timmen, bör klassificeras som cykel. Den handikappade kan då använda rullstolen på cykelbana och vägren. Vidare bör föreskrivas att handikappad som själv använder rullstol får använda gångbana och övergångsställe, om han färdas med gångfart. Han bör därvid anses som gående.

Även i fråga om utrustningsbestämmelserna bör enligt förslaget de regler som gäller för cykel tillämpas, vilket bedöms vara tillräckligt från trafiksäkerhetssynpunkt.

Frågan om trafikförsäkringsplikt för ifrågavarande fordon anses — med hänsyn till den ringa förekomsten av trafikolyckor där eldrivna rullstolar är inblandade — ej behöva regleras för närvarande. Det bör överlämnas åt varje land att vidta lämpliga åtgärder i denna fråga.

I rapporten framhålls att olika vägar för information om regler av betydelse för förare av handikappfordon får utnyttjas och att trafiksäkerhetsorganisationerna i detta avseende kan samarbeta med sammanslutningar av handikappade och med fordonsförsäljare.

Förslaget behandlas för närvarande i de berörda departementen.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1973:

I utkast til nye trafikkregler mottatt fra Vegdirektoratet lyder § 2 nr. 3 annet punktum:

Funksjonshemmet som selv fører rullestol regnes som syklist når han ferdes på sykkelbane eller vegens skulder, men ellers som gående, og § 26 nr. 3 lyder Funksjonshemmet som selv fører rullestol kan nytte sykkelbane og, dersom han ferdes med gangfart, fortau, gangbane, gangfelt eller vegens skulder.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest gennem ensartede bestemmelser at begrænse anvendelsen af terrængående motorkøretøjer.

F i n l a n d s regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1973 å *samtliga regeringars vägnar*:

De olägenheter som följer med den ökade användningen av terrängfordon, särskilt snöskoter, har konstaterats samtidigt i både den norska, den svenska och den finska Lappmarken. En totalutredning av de till användningen av terrängfordon anslutna frågorna har åtminstone i Sverige och Finland uppdragits åt kommissioner. Båda kommissionerna har avgivit sitt betänkande, den finska kommissionen den 27 maj 1972. Vägtrafikavdelningen ser icke några principiella hinder för genomförande av de av kommissionen framställda förslagen.

Kommissionen utgår i sitt betänkande till att föreslå en särskild terrängtrafiklag, som skulle reglera trafiken för väg som avses utanför vägtrafiklagen och föreslår, att terrängfordonen skulle utrustas på basen av särskilda stadganden i motorfordonsförordningen sålunda att fordonen alstrande störningar som orsakas av fordonen såsom buller, skulle bli så små som möjligt, samtidigt som fordonens trafiksäkerhet skulle ökas.

För svenskt vidkommande har utredningarna utmynnat i bl. a. lagen (1972: 606) om körning i terräng med motordrivet fordon och terrängtrafikkungörelsen (1972: 594). Härigenom är det möjligt att förbjuda körning med motordrivna fordon i terräng och meddela föreskrifter om sådan körning, som kan medföra olägenhet från naturvårdssynpunkt eller annan allmän synpunkt. Vidare kan meddelas trafikföreskrifter i trafikreglerande syfte. Terrängtrafikkungörelsen innehåller

bestämmelser om terrängfordons beskaffenhet och utrustning, kontroll av terrängfordon, behörighet att föra terrängmotorfordon och trafik i terräng. Lagen trädde i kraft i slutet av år 1972.

Den svenska lagstiftningen och den finska kommissionens förslag bör enligt trafikministeriets åsikt kunna tjäna som grund vid planering av samnordiska stadganden.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1973 å Norges och Sveriges regeringars vägnar:

Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål har av Nordisk Ministerråd fått i oppdrag nøyе å undersøke de økonomiske og tekniske forutsetninger for en fortsatt utbygging av de nordiske mellomriksveger, fremfor alt på Nordkalotten. Det er forutsatt at Embetsmannskomiteen skal følge utviklingen på dette område og i samråd med de berørte myndigheter ta initiativ til nye prosjekter. Det forutsettes videre at man legger særskilt vekt på industriens og turistnæringens langsiktige interesser.

Embetsmannskomiteen vil være kjent med og ta i betraktning de forslag til veg- og broforbindelser som er tatt opp i Nordisk Råd og vil spesielt legge vekt på å få gjennomgått og vurdert disse i lys av de hensyn som Ministerrådet har pekt på.

I en slik samlet vurdering av vegforbindelser i nord som kan tjene nærings- og kommunikasjonsinteresser, vil også mellomriksvegen Skjomen—Stora Sjöfallet bli tatt i betraktning.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerade land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1973 å samtliga regeringars vägnar:

Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) har i enlighet med uppdrag av Nordiska ministerrådet och mot bakgrund av rekommendationen av Nordiska rådet tillsatt en arbetsgrupp att utreda de frågor som sammanhänger med en utbyggnad av flygförbindelserna på Nordkalotten och de övriga inlandsområdena i norr. Se härom C 1/1974 kapitel IX, Samarbete i fråga om transport, kommunikationer och turism.

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om sammansättning av samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor

Til Nordisk Ministerråd

Samarbejdsorganet for samespørgsmål og renavlsproblemer består af delegationer fra Finland, Norge og Sverige. Mens denne sammensætning er naturlig, forsåvidt angår de spørgsmål, der vedrører den samiske befolknings fælles problemer, kan det med hensyn til renavlen ikke overses, at der også inden for det danske rige, nemlig på Grønland, drives renavl.

Denne virksomhed har været vanskelig at få sat i gang, først og fremmest fordi der ikke er nogen tradition for at holde tamrener på Grønland, og selv om man har haft god hjælp af samer, der er flyttet til Grønland, er det et problem at få uddannet grønlændere til dette erhverv. Det ville derfor efter min mening være værdifuldt, om Danmark kunne indgå i det fællesnordiske arbejde med hensyn til uddannelsen af renavlere.

På baggrund heraf stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil Ministerrådet tage skridt til, at Danmark tiltræder samarbejdsorganet for samespørgsmål og renavlsproblemer, for så vidt angår uddannelsen af renavlere og andre problemer af betydning for renavlen på Grønland?

København, den 22. januar 1974

Poul Dam (SF)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session angående livsmedelstillsatser m. m.*Till Nordiska ministerrådet*

1962 antog Nordiska rådet en rekommendation om likartad livsmedelslagstiftning och gemensam livsmedelskontroll. Under arbetet med rekommendationen fann regeringarna att en sammankoppling av de nordiska harmoniseringssträvandena med det arbete som pågår på internationellt plan för en harmonisering av livsmedelslagstiftningen vara ändamålsenlig. En nordisk ämbetsmannakommitté har tillsatts med uppgift att klargöra de skillnader som finns i de nordiska livsmedelslagstiftningarna och att försöka komma fram till likartade bestämmelser samt samordna ställningstaganden i det pågående internationella samarbetet. Mot bakgrund av att denna ämbetsmannakommitté tillsatts, avskrevs 1962 års rekommendation för rådets del 1972. Rådet uttalade dock önskemål om att fortsättningsvis få följa arbetet inom kommittén genom berättelser.

Av kommitténs hittills avlämnade berättelser framgår att enighet nåtts beträffande vissa bestämda definitioner och begrepp inom livsmedelslagstiftningen. Vidare framgår av den berättelse som lämnats till rådets 22:a session att kommittén kommit fram till gemensamma principer vid godkännande av tillsatsämnen.

Berättelserna om samarbetet på livsmedelslagstiftningens område ger knapphändiga redogörelser för ämbetsmannakommitténs arbete. Som ovan nämnts avskrevs 1962 års rekommendation i ämnet mot bakgrund av att ämbetsmannakommitténs betydelsefulla och intressanta arbete skulle kunna följas genom årliga berättelser till rådet. Såvitt gäller den viktiga frågan om tillsatsämnen anges endast att ämbetsmannakommittén kommit fram till gemensamma principer angående godkännande av sådana.

Förekomsten av olika typer av tillsatser i livsmedel har blivit angeläna och omdebatterade frågor. Allmänhetens intresse för livsmedels närings- och kvalitetsegenskaper ökar starkt. Färgämnen i livsmedel tillsätts ofta för att ge varan en större attraktions- och säljförmåga. Däremot syftar tillsatsmedlet ej alltid till att höja varans näringsvärde. Tillsatsernas betydelse ur hälsosynpunkt är lika omstridd. Effekterna av olika former av livsmedelstillsatser är därför mycket angeläna att få kunskap om.

Det kan i och för sig vara värdefullt att ämbetsmannakommittén enats om gemensamma principer för godkännande av tillsatsämnen. Jag finner det dock önskvärt att få närmare kännedom om innebörden i dessa principer.

Enligt kommitténs mandat skall i största möjliga utsträckning ländernas ställningstaganden i det internationella harmoniseringsarbetet på livsmedelsområdet samordnas. Av berättelsen framgår dock inte hur det arbete som utföres inom ämbetsmannakommittén underlättat möjligheten till gemensamma nordiska ställningstaganden till det internationella harmoniseringsarbetet.

Jag vill därför ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet:

Vad innebär de gemensamma principer för godkännande av tillsatsämnen som den nordiska ämbetsmannakommittén för livsmedel antagit? På vilket sätt har det av ämbetsmannakommittén hittills utförda arbetet påverkat möjligheten till en nordisk samordning av ställningstagandena i det pågående internationella harmoniseringsarbetet på livsmedelsområdet?

Stockholm den 24 januari 1974

Jan-Ivan Nilsson (c)

Fråga till Nordiska rådets 22:a session om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor

Til Nordisk Ministerråd

På Nordisk Råds 13. session i 1965 blev vedtaget en rekommandation til regeringerne om

1. at udrede forudsætningerne for en specialiseret videreuddannelse af arkitekter på nordisk basis og
2. at undersøge mulighederne for at indføre en ensartet betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitekt erhvervet i Norden.

Af ministerrådets meddelelse til 22. session fremgår for så vidt angår rekommandationens første del, at spørgsmålet om videreuddannelse af arkitekter er taget op til behandling i kulturaftalens organer. Ministerrådet har imedens holdt spørgsmålet åbent i afventen på en principiel stillingtagen til de generelle problemer vedrørende efter- og videreuddannelse.

For så vidt angår rekommandationens anden del fremgår det af meddelelsen fra den danske regering, at de nordiske arkitektforbund er blevet enige om, *dels* at den fælles nordiske betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitektvirksomhed skal være "registreret arkitekt", og *dels* at der skal oprettes nationale registre med offentlig status; disse registre skal tilsammen udgøre et nordisk arkitektregister; kriteriet for optagelse i registret skal være enten gennemførelse af en højere arkitektuddannelse eller en på anden måde erhvervet kompetence, der giver adgang til optagelse i et af de 5 nordiske arkitektforbund.

Nordisk Råds socialpolitiske udvalg har behandlet arkitekternes uddannelses- og arbejdsvilkår på et møde den 25. oktober 1973. I den betænkning, som udvalget afgav herom til rådets plenarforsamling, blev det fremhævet;

1. at nordiske arkitekter ikke kan konkurrere på det internationale arbejdsmarked på lige fod med arkitekter fra det øvrige Europa og USA, fordi de nordiske lande ikke har et lovfæstet registreringssystem,
2. at de nordiske arkitektforbund ikke efterstræber at få nogen form for eneret i de respektive lande til at anvende benævnelsen arkitekt og
3. at der i Danmark forventes at ville blive fremsat et lovforslag om en offentlig registrering af arkitekter.

Af de nordiske lande har kun Island ved lov beskyttet anvendelsen af arkitekttitlen. Den norske regering har meddelt, at erhvervsbetegnelser ikke er genstand for retsbeskyttelse i Norge.

I Finland og Sverige er spørgsmålet om et nationalt arkitektregister under overvejelse, medens det er usikkert om den nytiltrådte danske regering vil fremsætte lovforslag om registrering af arkitekter.

Under henvisning til det ovenfor anførte vil jeg gerne rette følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvornår kan man forvente, at spørgsmålet om videreuddannelse af arkitekter på nordisk basis vil være færdigbehandlet inden for kulturaftalens institutioner? Hvilke foranstaltninger har Nordisk Ministerråd til hensigt at træffe for at hjælpe de nordiske arkitekter til at kunne konkurrere på lige betingelser på det internationale arbejdsmarked?

København, den 24. januar 1974

Gerda Møller (KF)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om nordisk specialistkompetens för läkare

Til Finlands regering

Siden 1966 har vi hatt en avtale som regulerer det felles arbeidsmarked for leger i de nordiske land.

Allerede før denne avtale var satt i kraft, var det tatt initiativ til å bygge samarbeidet ut til å omfatte også videreutdannelsen. En rekommendasjon fra Nordisk Råd i 1962 tok til orde for enhetlige regler ved godkjenning av spesialister. To år senere forelå utkast til en avtale mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige, utarbeidet av en arbeidsgruppe som sosialministrene hadde oppnevnt. I februar 1966 vedtok Rådet en ny rekommendasjon om at en avtale burde inngås med sikte på felles prinsipper ved godkjenningen av kompetanse innen de forskjellige medisinske spesialiteter.

I de 10 år som er gått siden avtaleutkastet lå på bordet, har behovet for en avtale på dette området bare øket. Rapporter som foreligger fra Nordisk Føderasjon For Medisinsk Undervisning, og som er utarbeidet etter kontakt med de forskjellige lands helsemyndigheter og legeføreninger, viser med all ønskelig tydelighet det. Der er på forhånd et utstrakt samarbeide mellom de parallelle instanser i hvert land, og vi har sett mange gledelige resultater av dette samarbeidet, både det som finner sted mellom offentlige instanser og ikke minst de mange kontaktflater som fagfolkene selv har over landegrensene.

Men man kommer etterhvert til et punkt hvor uoffisielle inter-nordiske samarbeidsorganer må melde pass. Det trenges avtaler og offisielle organer for å få løst de problemer som melder seg av juridisk, administrativ eller økonomisk art.

I spørsmålet om felles prinsipper for legers spesialistkompetanse synes det allerede i noen år å ha vært tilstede et velbegrunnet behov for et formelt avtalegrunnlag og dertil hørende offisielt organ.

Såvidt man kan forstå av de årlige meddelelser fra regjeringene, har situasjonen vært den at tre av landene, nemlig Danmark, Norge og senest også Sverige har meddelt at de er beredt til å underskrive en avtale umiddelbart. Siden forrige meddelelse har imidlertid den finske regjering meddelt at tidspunktet for en eventuell finsk underskrift har måttet utsettes. Begrunnelsen er at det pågår en utredning som bl. a. vil kunne få konsekvenser for videre utdanning av leger.

Nå er det vel så at det på de fleste områder skjer løpende revisjoner av både lovgivning og regelverk i minst ett av de nordiske land. Derfor

har de nordiske samarbeidsavtaler bevisst vært forsøkt utformet slik at eventuelle forandringer i ett lands lovverk kan skje innenfor avtalens generelle intensjoner. Er ikke det mulig, vil det alltid være en enkel sak å foreta de nødvendige forandringer i avtalen. Dersom man er usikker ved avtalens inngåelse, kan det heller ikke være noe til hinder for at man underskriver en avtale med de nødvendige forbehold.

Derved hindrer man ikke at en avtale blir inngått for et samarbeidsfelt som alle land i prinsippet er enige om bør avtale-reguleres.

Det har vært vanskelig å forstå hvorfor et avtaleutkast som dette skal gjøres til gjenstand for stadige utsettelse. Selvsagt er det en stor fordel at avtalen allerede fra starten omfatter så mange land som mulig. I dette tilfelle har det vært forutsatt tilslutning fra de 4 land som er nevnt, mens det i en egen artikkel åpnes adgang for Island å slutte seg til når det selv bestemmer seg for det. En slik fremgangsmåte kan selvsagt tenkes også for Finlands del, men det vil redusere avtalens verdi ganske betydelig.

Jeg har derfor tillatt meg å stille følgende spørsmål til *den finske* regjering:

Vil regjeringen påny overveie muligheten av straks å undertegne det foreliggende, omforenede avtaleutkast om legers spesialistkompetanse, eller vil det ennå måtte gå noen tid før en slik avtale også kan omfatte Finland?

Oslo i januar 1974

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om nordisk användning av vetenskaplig specialapparatur*Til Nordisk Ministerråd*

Nordisk Råd vedtok med rekommandasjon nr. 20/1967 å anbefale regjeringene å treffe tilbørlige foranstaltninger om fellesnordisk utnyttelse av vitenskapelig spesialapparatur.

Av årets meddelelse om denne rekommandasjon fremgår det at Ministerrådet ikke har funnet grunn til for sin del å foreta seg noe for å oppfylle rekommandasjonens målsetting, men nøyer seg med å påpeke de tiltak som treffes på nasjonalt og ikkestatlig hold i de nordiske land. Det henvises i den forbindelse til tidligere avgitte meddelelser hvor det er redegjort for visse samarbeidstiltak på området.

Ved 21. sesjons andre samling sluttet Nordisk Råds plenarforsamling seg til kulturutvalgets betenkning til fjorårets melding om rek. 20/1967 om at en oppfølging av rekommandasjonens hensikt ville bety betydelige økonomiske besparelser for de enkelte land og de enkelte institusjoner, og en tiltrengt effektivisering av forskningsinnsatsene i Norden. I den forbindelse bør man også peke på betydningen av at samarbeid på disse felter skjer på et tidligst mulig stadium, slik at landenes tilgjengelige forskningsressurser blir koordinert på en hensiktsmessig måte allerede i investeringsfasen. De nordiske lands begrensede ressurser er ofte ikke tilstrekkelige til å gi ønsket vekst- og utviklingsmuligheter for de vitenskapelige fagmiljøer på nasjonalt plan i de disipliner hvor man er avhengig av til dels meget kostbart vitenskapelig spesialutstyr. Denne hindring vil likevel i mange tilfeller kunne overvinnes om man drar full nytte av et nært nordisk samarbeid. De nordiske lands kulturelle likhet og ikke minst de relativt små geografiske avstander mellom sentrale deler av våre land skulle gjøre et slikt samarbeid forholdsvis enkelt.

Det er grunn til i den forbindelse å understreke at foreliggende rekommandasjon anmoder de nordiske regjeringer om å treffe tiltak som kan medføre en økonomisering med tilgjengelige midler, og at det altså ikke i utgangspunktet anmodes om tiltak som forutsetter vesentlig økede bevilgninger.

Et effektivt nordisk samarbeid på dette området krever et dobbelt kartleggings- og informasjonsarbeid. For det første må de berørte brukere i et land få tilstrekkelig kjennskap til hvilke hjelpemidler som allerede finnes i nabolandene og som kan utnyttes i deres arbeid. For

det andre bør de bevilgende myndigheter skaffe seg en totaloversikt over nordiske investeringer til vitenskaplig spesialutstyr før nyinnkjøp besluttes.

På denne bakgrunn tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke tiltak er truffet med sikte på en fellesnordisk utnyttelse av vitenskaplig spesialapparat, og på hvilken måte kan Nordisk Ministerråd sikre en hensiktsmessig nordisk koordinering av nasjonale investeringer på disse felter?

Oslo i januar 1974

Jo Benkow (H)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om Blå vägens utbyggnad till Atlanten

Till Norges regering

Av regeringarnas meddelanden framgår, att anläggningsarbetena i huvudsak har slutförts på sträckningen Helsingfors—Vasa—Umeå—Storuman—Umbukta—Mo i Rana och att även skyltning m. fl. förutsättningar inom den närmaste framtiden bringas i ett sådant skick, att vägen motsvarar europavägs standard. Det framgår även att väg E 79 med den förenämnda sträckningen efter förslag från trafikministrarna i Sverige, Norge och Finland numera ingår i bilaga 1 till deklARATIONEN rörande byggande av internationella huvudleder (s. k. europavägar). Så snart alla signatärstater gett sitt godkännande bör hinder inte finnas för att ge denna sträckning europavägs status.

Av meddelandena framgår emellertid inte, vilka åtgärder som vidtagits i fråga om den av rådets rekommendation även omfattade återstående sträckan från Mo i Rana till Nesna, vilken över huvud ej nämns i sammanhanget. Då det framstår som naturligt att hela den f. d. Blå vägen, som på norsk sida sträckte sig från riksgränsen över Umbukta till Nesna, ges europavägs standard och detta även tillmäts betydelse inom den berörda regionen, får jag ställa följande fråga till Norges regering:

Har Norges regering för avsikt att vidtaga erforderliga åtgärder så att även vägsträckningen Mo i Rana—Nesna i överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation nr 16/1970 kan ges europavägs status?

Jakobstad den 25 januari 1974

Bror Lillqvist (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om utbildning av förare av motorfordon*Til Norges regering*

Nordisk Råd vedtog på sin 18. session i 1970 en rekommandation (rek. nr. 35/1970), hvori det henstilles til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Det blev aftalt, at Norge skulle være koordinerende land for dette spørgsmål, og det norske samferdselsdepartement har da også afgivet meddelelser til rådets efterfølgende sessioner.

Til 19. session meddeltes, at forslaget havde været sendt til udtalelse hos en række instanser i Danmark, Finland, Norge og Sverige, og at de indkomne udtalelser fortsat er til behandling i de respektive landes administrationer i lys af Nordisk Råds rekommandation.

Meddelelserne til 20., 21. og 22. session er af nøjagtig samme ordlyd, nemlig: "Sagen er fortsat under behandling i administrasjonen".

Da de afgivne meddelelser ikke giver rådets medlemmer lejlighed til at følge arbejdet med rekommandationen eller til at bedømme mulighederne for dens gennemførelse, vil jeg gerne rette følgende spørgsmål til Norges regering:

Kan der gives en kort redegørelse for regeringernes arbejde med Nordisk Råds rekommandation nr. 35/1970 angående uddannelse af førere af motorkøretøjer med angivelse af de indtil nu foreliggende arbejdsresultater og med en bedømmelse af mulighederne for at gennemføre rekommandationen?

København, den 24. januar 1974

Chr. Christensen (KrF)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om trafikförbindelserna med Island, Färöarna och Grönland

Til Nordisk Ministerråd

Nordisk Råd henstilte i 1972 til Ministerrådet å undersøke hvorledes forbindelsene mellom Island, Færøyene, Grönland og det øvrige Norden både kunne utbygges og gjøres billigere. Bak rekommandasjonen sto et samlet trafikktvalg som på stedet hadde gjort seg kjent med problemene. I den utførlige innstillingen ble det bl. a. pekt på betydningen av nordisk solidaritet for lösning av Islands, Færøyenes og Grönlands trafikproblem.

Vi som bor i ytterkanten av det nordiske området har med stor interesse fulgt denne saken. Dessverre må vi si at svært lite hittil er blitt utrettet: et utvalg arbeider med ny lufthavn på Færøyene, og spørsmålet om prisene på SAS' ruter til Grönland er fremdeles gjenstand for vedkommende myndigheters oppmerksomhet. Det siste er jo en selvfølge ettersom dette nettopp er myndighetenes normale oppgave. Island er overhodet ikke nevnt i meddelelsene.

Jeg og mange med meg skulle gjerne se at noe skjer i denne sak. Det er ikke parlamentarikernes men regjeringenes oppgave å sette i gang maskineriet både på ministerrådsplanet og nasjonalt. Det ville være av verdi om man for Nordisk Råd kunne redegjøre for en plan for arbeidet med denne sak.

På bakgrunn av det som nå er sagt, vil jeg stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke planer har Ministerrådet når det gjelder å sette i gang en undersøkelse av Islands, Færøyenes og Grönlands trafikforbindelser med det øvrige Norden?

Reykjavík, 24. januar 1974

Gils Guðmundsson (Ab)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om förarskydd vid trafikförsäkring

Till Danmarks regering

Av regeringarnas meddelanden framgår, att i denna fråga har skett en glädjande utveckling mot ett utökat förarskydd i överensstämmelse med rådets rekommendation. Sålunda har bilansvarighetslagen i Norge ändrats så att från och med detta års början den obligatoriska trafikförsäkringen täcker även personskada som förare av motorfordon har lidit.

Enligt svensk rätt har förare av motorfordon för närvarande icke en sådan rätt till ersättning för skada som drabbat föraren själv. Frågan har emellertid nyligen aktualiserats genom en hänvändelse från trafikförsäkringsföreningens sida och inom det svenska justitiedepartementet övervägs för närvarande lagändringar, som skulle innebära att trafikförsäkringen utvidgas att omfatta också fordonets förare. Enligt meddelandet har man för avsikt att behandla frågan om utvidgning av trafikförsäkringen i en departementspromemoria, som kommer att framläggas i början av detta år. Då frågan sedan tidigare är löst i Finland förefaller det alltså sannolikt att förarskyddet inom en rätt snar framtid kommer att vara genomförd i de tre länderna Norge, Sverige och Finland.

För Danmarks vidkommande ger meddelandet emellertid vid handen att man inte har aktuella planer på att ändra de danska reglerna på området, som inte känner förarskydd i trafikförsäkringen. Frågan har inte utretts sedan mitten av 1950-talet, då inställningen överallt i Norden var en annan i denna fråga än vad den är i dag. Från dansk sida hänvisas visserligen till att de i rekommendationen berörda frågeställningarna antagligen under kommande år kommer upp i ett bredare sammanhang i samband med utredningar om ersättning för invaliditet och förlust av försörjare samt om förhållandet mellan ersättning och försäkring.

Då starka sociala skäl och den mycket livliga motorismen och turismen mellan de nordiska länderna måste anses tala för att bestämmelserna på trafikförsäkringens område så långt som möjligt är överensstämmande i alla de nordiska länderna framstår det som synnerligen angeläget att även förarskyddet införes i hela Norden. Då frågan i övrigt synes gå mot en positiv lösning inom den närmaste framtiden men

det från dansk sida inte anmälts några framsteg i saken får jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

Har Danmarks regering för avsikt att inom en nära framtid överväga en sådan ändring av gällande trafikförsäkringsbestämmelser att förarskydd kan införas även i Danmark i överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation nr 24/1973?

Jakobstad den 25 januari 1974

Bror Lillqvist (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session angående Öresundsavtalen om fast förbindelse m. m.*Till Danmarks regering*

Nordiska rådet har under 20 års tid arbetat med Öresundsproblemet och under hela utvecklingsprocessen drivit på regeringarna för att om möjligt nå ett konkret resultat. Vid Nordiska rådets höstsession i Stockholm förra året uttalades stor tillfredsställelse med att Öresundsfrågorna genom de danska och svenska regeringarnas överenskommelse tagit ett stort steg mot sin lösning och att man nu kan inleda nästa fas, dvs. projektering och utförande av de trafikaneläggningar som har så stor betydelse både för Norden och för Europa. Regeringarna hade framlagt en tilläggsberättelse om trafikaneläggningarna i Öresundsregionen, där de redogjorde för de träffade överenskommelserna. De hade alltså efter långa förhandlingar lyckats åstadkomma en integrerad lösning av de gemensamma svensk-danska trafikproblemen.

På senare tid har uppgifter i pressen framkommit att vissa folketingsrepresentanter uttryckt tveksamhet gentemot Saltholmsprojektet och därmed hela Öresundsprojektet. De argument som anförts har hänvisat till energikrisen som anses tala mot ett igångsättande av Öresundsprojektet på två sätt. Dels antas krisen medföra att trafiktillväxten blir väsentligt mindre än väntat, och dels anses krisen motivera en omprioritering av investeringarna, så att de först och främst bör gå till utvinning av nya energiformer i stället för till trafikprojekt som Saltholm och Öresund.

Häremot är att säga att redan den nuvarande trafiksituationen är sådan att en utbyggnad av fasta förbindelser över Öresund är motiverad. Flygplatsen på Saltholm har länge på danskt håll förordats som en nödvändighet inte minst av miljöskäl. Även om man förutsätter en lägre trafiktillväxt än den man hittills räknat med blir det svårt att klara sig med Kastrup i längden, och en utbyggnad av Kastrup skulle ju ge svåra följder för förhållandena på Amager. Vad förbindelserna över Öresund beträffar skulle en minskad utveckling av biltrafiken nödvändiggöra en ökning av den kollektiva trafiken. Kollektivtrafikens roll vid en utbyggnad av fasta förbindelser har ägnats stor uppmärksamhet i Nordiska rådet och en utbyggnad av färjorna, som skulle bli nödvändig som ett alternativ till fasta förbindelser för att klara den ökade kollektivtrafiken över sundet, skulle bli mycket besvärande för övrig trafik i sundet.

Uppfyllande av den av regeringarna träffade överenskommelsen om fasta förbindelser över Öresund innebär lösningen på den största trafikfråga som någonsin behandlats inom de nordiska länderna och utförande av det kanske största nordiska samarbetsprojektet i modern tid, näst efter den tyvärr aldrig förverkligade Nordekplanen. Ett misslyckande skulle innebära ett allvarligt avbräck för det nordiska samarbetet och ett misstroendevotum mot den nordiska samarbetstanken. Det är min varma förhoppning att det inte skall bli fallet.

Jag vill därför ställa följande fråga till Danmarks regering:

Är Danmarks regering beredd att medverka till uppfyllande av överenskommelserna om fast förbindelse över Öresund och flygplats på Saltholm?

Stockholm den 23 januari 1974

Sven Mellqvist (s)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om avledning av vatten från Tana älv*Till Norges regering*

Sjön Jiesjavrre på norska sidan om den norsk-finska gränsen utgör vattenreservoar för Tana älv jämte anslutande vattendrag. De från de norska myndigheternas sida i samband med en utbyggnad av kraftverkskapaciteten inom området planerade vattenregleringsåtgärderna har väckt stor oro inom befolkningen i denna trakt, särskilt på den finska sidan om gränsen.

Planerna skulle gå ut på att längs en sprängd tunnel leda vattnet från Jiesjavrre till Alta i stället för att vattnet nu via Karasjoki avrinner till Tana älv. Denna älvs vatten beräknas till cirka 20 procent bestå av vatten från Jiesjavrre, men med beaktande av älvens ringa djup och särskilda uppgrundningsfenomen anses även en avtappning av denna storleksordning äga synnerligen allvarliga följder för Tana älvs vidarekommande.

För den lokala befolkningen, sammanlagt cirka 11 000 personer varav en betydande del samer, är Tana älv en viktig kommunikationsled och även underlaget för den livliga turism och det laxfiske som utgör en viktig näringskälla för befolkningen. En minskning av det sommartid flerstädes mycket låga vattenståndet (cirka 1 meter) i älven anses få katastrofala följder för både denna näringsutövning och trafiken och emotses inverka menligt på den i snabb tillväxt stadda turismen. Här kan hänvisas till den mellan Finland och Norge år 1972 ingångna överenskommelsen om gemensamma regler för Tana älvs fiskeområde, enligt vilken laxfisket i älven är mycket noggrant reglerat.

Inom den samiska befolkningen på det berörda området hyser man särskilt stor oro, emedan man ser de planerade åtgärderna som ett allvarligt hot mot de grundbetingelser av vilka den samiska befolkningens miljö, kulturtradition, utkomst och hela tillvaro är beroende. I detta sammanhang vill jag erinra om att Nordiska rådet genom åren ägnat samefrågorna betydande uppmärksamhet och antagit en rad rekommendationer, som har gått ut på att stöda samernas villkor. Också för närvarande finns inom rådet ett centralt initiativ med nära anknytning till den förevarande frågan, Sak/A 406/j om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag rikta följande fråga till Norges regering:

Har Norges regering för avsikt att förverkliga det berörda vattenregleringsprojektet trots de därmed förbundna uppenbarligen stora negativa följdverkningarna, och, ifall en plan om denna vattenreglering är anhängig, i vilket skede befinner den sig?

Helsingfors den 17 januari 1974

Paavo Väyrynen (K)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om införande av sommartid

Till Nordiska ministerrådet

Jorden är numera uppdelad i 24 zoner efter de geografiska längdgraderna. Med utgångspunkt från den engelska tiden (Greenwichtiden) delas klockan in efter dessa longituder så att tiden inom en zon alltid skiljer sig med helt antal timmar från andra zoners tider. De skandinaviska länderna tillämpar en timme före, Finland 2 timmar före och Island 1 timme efter Greenwichid. Levnadsrytmen har till följd av modern teknik m. m. alltmer förskjutits mot kvällen. För att möjliggöra utnyttjande av det större antalet ljusa timmar på sommaren har många länder, t. ex. England, Italien, infört en särskild sommartid som ligger en timme före den normalt tillämpade tiden. Man slipper då att "sova bort" en av de ljusa morgontimmarna och får fördelen att komma hem från arbetet under den ljusa tiden.

Frågan om att införa sommartid har diskuterats i de nordiska länderna. Fördelarna med att tidigarelägga den officiella tiden under sommarhalvåret har understrukits av turistorganisationerna och från medicinskt håll. Å andra sidan har man från lantbrukets sida haft invändningar mot en reform. Nordiska rådet har under en rad av år behandlat frågan om sommartid. Rådet rekommenderade 1963 regeringarna att försöksvis genomföra sommartid efter enhetliga regler. Rekommendationen har ej genomförts.

Av de nordiska länderna tillämpar Island sommartid från början av april till mitten eller slutet av oktober sedan 1939. Norge tillämpade sommartid mars—september från 1959 till 1964. I Sverige utreddes frågan 1962, utan att beslut om sommartid fattades.

Skälet för sommartid är som ovan nämnts att man slipper sova över ljusa timmar på morgonen och kan tillbringa en längre del av sin fritid under ljusa eftermiddagstimmar. De största vinsterna skulle kunna göras under perioderna mars—maj och augusti—oktober. Att på ett sådant sätt bättre utnyttja dagsljuset skulle medföra en minskad åtgång av energi. Ett alternativ till tidsbegränsad sommartid är tillämpning av östeuropeisk tid, d.v.s. den tid som gäller i Finland.

Jag vill därför rikta följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Avser Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att nu i det aktuella energiläget införa sommartid i de nordiska länderna?

Stockholm den 25 januari 1974

Gunnar Helén (fp)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om dansk miljölagstiftning och skyddet av naturtyper av gemensamt nordiskt intresse

Til Nordisk Ministerråd

I Ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde C 1/1974, kapitel VII, afsnit 2, pkt. H, omtales en rapport, afgivet tiende maj 1973, af en arbejdsgruppe vedrørende beskyttelse af naturtyper og biotyper af fælles nordisk interesse. Rapporten indeholder et udvalg af de fra et nordisk synspunkt og ud fra naturvidenskabelige hensyn mest værdifulde landskabsområder. Det bebudes i Ministerrådets beretning, at spørgsmålet, når det har været behandlet af embedsmandskomiteen for miljøspørgsmål, vil blive forelagt Nordisk Råds 22. session til udtalelse.

Hverken den pågældende rapport eller det bebudede regeringsforslag er endnu tilgået rådets medlemmer.

Jeg tillader mig derfor at stille følgende spørgsmål til Ministerrådet:

Hvorledes kan det forenes med de i Danmark i fjor vedtagne love om lands- og regionplanlægning og om regionplanlægning i hovedstadsområdet, at en nordisk gruppe foretager denne udvælgelse af værdifulde danske landskabsområder?

København, den 20. januar 1974

Gerda Møller (KF)

DOKUMENT 1**Rapport****från Nordiska rådets presidium**

I enlighet med 22 § arbetsordningen för Nordiska rådet får presidiet, som mellan sessionerna handhar rådets löpande angelägenheter, avge rapport om sin verksamhet mellan rådets tjugoförsta och tjuogoandra sessioner. Även utskottens och informationskommitténs arbete under denna period redovisas i rapporten.

Nordiska samarbetsfrågor

Genom den organisatoriska uppbyggnaden på ministerrådssidan har helt nya möjligheter skapats för att förverkliga det nordiska handlingsprogram, som rådets förra session beslutade stödja. Arbetet mellan sessionerna i presidiet och utskotten kännetecknas i snabbt ökande grad av dessa förhållanden. Parallellt härmed intar fortfarande behandlingen av medlemsförslag en viktig plats, inte minst genom att denna väg nya initiativ och idéer kommer in i samarbetet.

På det juridiska området har planerna på ett nytt nordiskt *lagstiftningsprogram* vidareutvecklats och överläggningar ägt rum mellan nordiska utskottet och de nordiska justitieministrarna. Plenarförsamling-

en torde komma att få ta ställning till denna fråga på 22:a sessionen.

Kulturutskottet har under sina överläggningar enligt kulturavtalet med ministerrådet begärt en ökning av kulturbudgeten. Särskilt på detta område har verksamheten koncentrerats kring behandlingen av ministerrådets aktiviteter som de kommer till uttryck i berättelsen om det nordiska samarbetet (C 1) och i ministerrådets budgetförslag.

Harmoniseringen av de nordiska skolordningarna är ett centralt ämne som presidiet på förslag av kulturutskottet beslutat hålla en särskild konferens om våren 1974.

De nordiska arbetsmarknadsfrågorna har ägnats en särskild konferens vars resultat blir av betydelse vid en eventuell översyn av den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen, till vilken Nordiska rådet i förekommande fall bör beredas ta ställning. Inom socialpolitiska utskottet följer man också uppmärksamt pågående arbete på en revision av socialkonventionen, som även den bör underställas rådet för yttrande.

Miljöfrågor kommer att föreläggas plenarförsamlingen dels med anledning av medlemsförslag om stress i arbetsmiljön (A 387/s) och trafikbuller (A386/t), dels genom ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotyper av gemensamt nordiskt intresse (B 15/s) och dels genom vad ministerrådets berättelse C 1 innehåller om handlingsprogrammets förverkligande på miljöområdet.

I enlighet med den nordiska transportöverenskommelsens bestämmelser har överläggningar ägt rum mellan trafikutskottet och ministerrådet om verksamhetsprogrammet för 1974. Trafikutskottet har därvid bl. a. understrukit det nära sambandet mellan kommunikationer och regionalpolitik och framhållit att man prioriterar regionala projekt mycket högt som ett komplement till de mer långsiktiga projekten av forskningskaraktär.

En vidareföring av samarbetet på konsumentpolitikens område är av stort intresse och har förberetts av ekonomiska utskottet.

På föregående session antogs en rekommendation om utredning om ingående av en energipolitisk överenskommelse (nr 14/1973/e). Med anledning av energikrisen har ekonomiska utskottet bett ministerrådet om en redogörelse för de nordiska regeringsöverläggningarna i denna fråga och för motsvarande överläggningar inom NORDEL. Rekommendationen och upplysningarna från Nordiska ministerrådet om arbetet med energifrågorna lägges till grund för behandlingen på 22:a sessionen av detta vitala spörsmål.

Delning av sessionen

För att effektivisera Nordiska rådets arbete genomfördes på prov en delning av 21:a sessionen. Delningen möjliggjorde framförallt en utförlig behandling av ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet, som enligt presidiets mening är av avgörande betydelse för Nordiska rå-

jets möjlighet att uppfylla sin initiativtagande och kontrollerande funktion. Efter att ha hört delegationernas synpunkter har presidiet beslutat föreslå plenarförsamlingen att upprepa provordningen även vid 22:a sessionen. Efter det att denna provordning praktiserats vid 21:a och 22:a sessionerna bör frågan om sessionernas uppläggning övervägas på nytt.

Nordisk budget

Enligt det nordiska kulturavtalet äger överläggningar rum om budgeten för kultursektorn mellan kulturutskottet och ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna). Dessutom förbereds en budget för 1975 i vad avser övriga nordiska samarbetsområden. Presidiet anser det vara av stor vikt att Nordiska rådet medverkar i detta budgetarbete. För att närmare värdera denna fråga för Nordiska rådets del har presidiet beslutat tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp. När det gäller de överläggningar om budgetfrågor som kan bli aktuella under 22:a sessionen kommer dessa att omhändertas av presidiet kompletterat med en representant för vart och ett av utskotten.

Offentlighetsfrågor

Offentlighet i förvaltningen är grundläggande i de nordiska länderna och har även präglat det nordiska samarbetet. Presidiet fäster stor vikt vid att offentlighetsprincipen även blir gällande efter de organisatoriska förändringarna av nordiskt samarbete. Presidiet stöder därför tanken att införa en bestämmelse om största möjliga offentlighet i Helsingforsavtalet. Plenarförsamlingen får tillfälle att ta ställning till denna fråga genom ett ministerrådsförslag om ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet (B 14/j).

I detta sammanhang vill presidiet framhålla att Nordiska rådet i sin helhet bör ges tillfälle att uttala sig även om de detaljerade bestämmelser om offentlighetsprincipens tillämpning som för närvarande är under utarbetande. Dessa bestämmelser gäller allmänhetens rätt att ta del av handlingar hos nordiska organ. Presidiet vill starkt understryka att det i förhållandet mellan olika nordiska samarbetsorgan finns behov för utväxling av dokument som går betydligt längre än reglerna om offentlighet. I synnerhet Nordiska rådets utskott och andra organ måste få tillgång till nödvändig dokumentation från ministerrådssekretariaten och från regeringsadministrationerna för att rätt kunna fullgöra sin parlamentariska funktion.

Innehåll

1. Presidiets sammansättning, möten m. m.
2. Åtgärder i anledning av rådets beslut
3. Nordiska samarbetsfrågor
4. Kontakt med de nordiske statsministre, Nordisk Ministerråd m. v.
5. Utskottens verksamhet
6. Organisatoriska och finansiella förhållanden
7. Informationsfrågor
8. Publikationsverksamhet
9. Delegationerna och parlamenten
10. Förberedelser för rådets 21:a sessions 2:a samling och 22:a session
11. Kontakter med andra internationella organisationer. Deltagande i konferenser

Tillägg 1

Reviderad budget för 1974 och budget för 1975. Revisionsrapport

Tillägg 2

Personalförteckning för Nordiska rådets presidiesekretariat

Tillägg 3

Presidiets skrivelser till Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna

Tillägg 4

Behandlingen av inkomna skrivelser

Tillägg 5

PM om nordiska kultursamarbetsfrågor den 25 september 1973

Tillägg 6

Rapport om mulige former for kontakt mellem Nordisk Råd og arbejdsmarkedets parter afgivet af en af Nordisk Råds sekretærkollegium nedsat arbejdsgruppe

Tillägg 7

Protokoll från möte mellan de nordiska statsministrarna, samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium den 20 februari 1973

Tillägg 8

Protokoll från möte mellan de nordiska samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium den 25 oktober 1973

Tillägg 9

Rapport om vulkanutbrottet på Vestmannaöarna

Tillägg 10

Presidiets partipolitiska sammansättning

1. Presidiets sammansättning: möten m. m.

1.1 *Medlemmar*

Vid rådets tjugoförsta session utsågs till medlemmar av presidiet stortingsrepresentant Kåre Willoch, Norge, som rådets president, samt folketingsmand Ib Stetter, Danmark, talman V. J. Sukselainen, Finland, altingsmand Jón Skaftason, Island, och riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige, som rådets vice presidenter.

Till suppleanter för presidiets medlemmar utsågs samtidigt stortingsrepresentant Trygve Bratteli, Norge, folketingsmand Svend Horn, Danmark, riksdagsman Bror Lillqvist, Finland, altingsmand Matthías Á. Mathiesen, Island, och riksdagsman Sven Mellqvist, Sverige.

I samband med nyval av den norska delegationen den 18 oktober 1973 har stortingsrepresentant Odvar Nordli utsetts till suppleant efter statsminister Trygve Bratteli.

Efter det danska folketingsvalet har Danmarks delegation den 9 januari 1974 till dansk medlem i presidiet utsett Anker Jørgensen och till suppleant Knud Enggaard.

1.2 *Möten*

Presidiet har sammanträtt i Oslo den 16, 17 och 19 februari 1973 och den 24 april 1973, i Falkenberg den 25—26 juni 1973, i Stavanger den 25—26 september 1973, i Stockholm den 24 oktober 1973, i Köpenhamn den 20 december 1973 och den 14 januari 1974.

Vid mötet den 20 december 1973 var V. J. Sukselainen och Jón Skaftason frånvarande. Sukselainen ersattes av Bror Lillqvist. Vid mötet den 14 januari 1974 var V. J. Sukselainen och Johannes Antonsson frånvarande.

Vid mötet den 24 april 1973 var V. J. Sukselainen frånvarande. Vid mötet den 25—26 juni 1973 var Jón Skaftason frånvarande.

Vid följande möten deltog på presidiets inbjudan även suppleanter, nämligen den 24 april 1973 stortingsrepresentant Trygve Bratteli, den 25—26 juni 1973 folketingsmand Svend Horn, riksdagsman Bror Lillqvist, stortingsrepresentant Trygve Bratteli (endast den 25 juni) och riksdagsman Sven Mellqvist.

I mötet den 20 december 1973 deltog folketingets förman Karl Skytte som observatör.

1.3 *Möten med de nordiska statsministrarna och Nordiska ministerrådet*

Under rådets tjugoförsta session i Oslo ägde möte rum mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium den 17, 18, 19 och 20 februari 1973.

Den 20 februari 1973 ägde möte rum i Oslo mellan de nordiska statsministrarna, de nordiska samarbetsministrarna och Nordiska rådet presidium.

Under rådets tjugoförsta sessions andra samling i Stockholm ägde möte rum mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 25 oktober 1973. (Se vidare punkt 4)

2. Åtgärder i anledning av rådets beslut

Rekommendationernas fördelning på koordinerande land

Med stöd av beslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i Oslo den 21 februari har företagits följande fördelning på koordinerande land av de rekommendationer, för vilka ansvaret ej åvilar organ under Nordiska ministerrådet.

Rekommendation nr 1 angående försörjarbegreppets utformning	Norge
Rekommendation nr 2 angående auktorisation av optiker	Danmark
Rekommendation nr 3 angående arbetsmarknad för optiker	Danmark
Rekommendation nr 4 angående ambulanstjänsten på Norkalotten	Sverige
Rekommendation nr 5 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor	
Rekommendation nr 6 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete	Danmark
Rekommendation nr 7 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring	Norge
Rekommendation nr 8 angående forskning på handikappvårdens område	
Rekommendation nr 9 angående permanent samarbete om njurtransplantationer	Danmark
Rekommendation nr 10 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik	Sverige
Rekommendation nr 11 angående patentsamarbete	
Rekommendation nr 12 angående samarbete rörande marknadsproblem	
Rekommendation nr 13 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar	
Rekommendation nr 14 angående utredning om energipolitisk överenskommelse	Norge
Rekommendation nr 15 angående ökat nordiskt TV-samarbete	
Rekommendation nr 16 angående samarbete på ikonografins område	
Rekommendation nr 17 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor	
Rekommendation nr 18 angående högre skoglig utbildning	Finland
Rekommendation nr 19 angående högre lantbruksundervisning och forskning	Sverige
Rekommendation nr 20 angående stöd till den färöiska litteraturen	
Rekommendation nr 21 angående centrum för konstförmedling	
Rekommendation nr 22 angående likartad äktenskapslagstiftning	Danmark

Rekommendation nr 23 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK	Finland
Rekommendation nr 24 angående förarskydd vid trafikförsäkring	Norge
Rekommendation nr 25 angående trafikregler för handkappfordon	Sverige
Rekommendation nr 26 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon	Finland
Rekommendation nr 27 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet	Norge
Rekommendation nr 28 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige	Finland
Rekommendation nr 29 angående nordiskt hälsokortsystem	
Rekommendation nr 30 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet	
Rekommendation nr 31 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område	Danmark
Rekommendation nr 32 angående vård av narkotikamissbrukare	

Rekommendationerna och yttrandena med därtill hörande handlingar överlämnades av presidiet till regeringarna och Nordiska ministerrådet den 13 respektive 16 april 1973 (nr 1—28) samt den 5 december 1973 (nr 29—32).

3. Nordiska samarbetsfrågor

3.1 Lagstiftningssamarbete

Sedan 21:a sessionen har arbetet inom juridiska utskottet varit koncentrerat kring planerna på utarbetande av en ny nordisk *lagstiftningsplan*. Efter ett omfattande förberedelsearbete hade färdigställts ett material som utskottet beslutade lägga till grund för en överläggning i frågan med de nordiska justitieministrarna. Då sådana överläggningar inte kunde komma till stånd före 2:a samlingen i oktober 1973, bl. a. med hänvisning till riksdagsvalen under hösten, beslutade juridiska utskottet att förelägga plenarförsamlingen ovannämnda material i form av ett betänkande som grundval för en principdebatt om det nordiska lagstiftningssamarbetet (*se NR handlingar 1973 s. 1994*).

De synpunkter som framfördes under 2:a samlingens lagstiftningsdebatt har beaktats i det fortsatta arbetet med denna fråga. Vidare har det danska justitsministeriet till utskottet överlämnat ett notat av den 3 januari 1974 utarbetat i samråd med justitieministrarna i Finland, Norge och Sverige innehållande synpunkter i anledning av juridiska utskottets ovannämnda betänkande. Det samlade materialet skall läggas till grund för överläggningar mellan utskottet och justitieministrarna, varefter utskottet avger slutligt betänkande till plenarförsamlingen för behandling under 22:a sessionen.

3.2 Kulturella samarbetsfrågor

Nordiska rådets medverkan i det samarbete som baserar sig på det nordiska kulturavtalet, vilket trädde i kraft den 1 januari 1972, har generellt fastslagits i avtalets artikel 8. Vidare stadgas i artikel 15 att berört organ inom Nordiska rådet skall beredas tillfälle till överläggningar innan Nordiska ministerrådet låter utarbeta budgetförslag för kultursamarbetet. Nordiska rådets presidium har utpekat kulturutskottet som det i artikel 15 åsyftade organet.

Kulturutskottet har, mot ovannämnda formella bakgrund, med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 13 december 1971 träffat överenskommelse om två årliga gemensamma möten utöver de överläggningar som regelmässigt äger rum vid Nordiska rådets sessioner. Detta löpande samråd är en väsentlig och numera väl inarbetad samarbetsform mellan parlamentariker och regeringsrepresentanter inom kultursektorn.

Under perioden mellan 21:a sessionens och 22:a sessionens första samlingar har två dylika gemensamma möten ägt rum mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). Dessutom ägde överläggningar rum vid utskottets möte i samband med 21:a sessionens andra samling.

Vid det första mötet med ministerrådet som hölls i Köpenhamn den 8 oktober 1973 redogjorde kulturutskottet för sin syn på de då aktuella samarbetsfrågorna på kulturområdet (*"PM den 25 september 1973 om nordiska kultursamarbetsfrågor"*, se *Tillägg 5*). Promemorian hade förberetts av en inom utskottet tillsatt arbetsgrupp och byggde på de principiella diskussioner som förts inom utskottet vid mötena i maj och augusti 1973, närmast mot bakgrund av erfarenheterna från 21:a sessionens 1:a samling och med anledning av att ministerrådet i mars 1973 fastställt förslag till nordisk kulturbudget för 1974. Kulturutskottet framhöll i dokumentet att dess medverkan i utformningen av kultursamarbetet enligt Helsingfors-avtalet och kulturavtalet bör få en långt mera aktiv karaktär än det haft under den hittillsvarande övergångsperioden. Vidare efterlyste utskottet betydligt förbättrad information om pågående och planerad verksamhet inom de samarbetsorgan som upprättats under kulturavtalet och en fylligare och jämnare redovisning till Nordiska rådet av vidtagna åtgärder. Utskottet föreslog därjämte, att den tidigare överenskomna fördelningen av huvudsakligt innehåll för de två årliga samråden mellan kulturutskottet och ministerrådet (enligt vilken årsbudgeten behandlats i januari-februari och långsiktiga handlingsplaner i augusti-september) skulle frångås, och att man i stället skulle kunna diskutera såväl den årliga nordiska kulturbudgeten som långsiktiga planer vid bägge de årliga mötena. Utskottet uttryckte sin besvikelse över den ringa ökningen av kulturbudgeten för år 1974 och underströk kraftigt behovet av en ökning av 1975 års budget. Man

framförde även ett antal konkreta förslag om samarbetsprojekt att uppföras dels på 1975 års nordiska kulturbudget, dels på budgeterna för de närmast därpå följande åren.

Från Nordiska ministerrådets sida framfördes vid möte ett konkret förslag till tidsplan för behandlingen av 1975 års nordiska kulturbudget. Ministerrådet önskade en viss framflyttning av det gemensamma vintermötet från månadskiftet januari—februari till en tidpunkt närmare rådets session, detta främst med hänsyn till att kultur- och undervisningsministrarna infört vissa ändringar i budgetproceduren på grund av att man upprättat ett formaliserat samarbete om kulturbudgeten även med finansministrarna. Ministerrådet accepterade samtidigt den av kulturutskottet föreslagna procedurförändringen, enligt vilken årsbudgeten kan behandlas redan i början av hösten, d. v. s. närmare ett och ett halvt år innan ifrågavarande budgetår inleds. Detta innebar ett tillmötesgående av kulturutskottets önskemål om att kunna framföra synpunkter på budgeten redan i ett skede, då den egentliga budgetberedningen i kulturavtallets organ inte inletts och möjligheterna att påverka budgetens utformning sålunda ännu är reella.

Vid mötet den 8 oktober överenskom kulturutskottet och ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) att vidareföra diskussionerna om de då aktualiserade frågorna i samband med 21:a sessionens andra samling. I enlighet med detta återupptogs överläggningarna vid utskottets möte den 25 oktober 1973, då eftermiddagen ägnades åt samråd mellan utskottet och kultur- och undervisningsministrarna. Kulturutskottet accepterade vid detta tillfälle den av ministerrådet föreslagna proceduren och tidtabellen för behandlingen av 1975 års nordiska kulturbudget. Från ministerrådets sida redovisades tämligen utförligt dess inställning till de särskilda punkterna i kulturutskottets konkreta förslag rörande projekt avsedda att uppföras på kulturbudgeten under de närmaste åren, liksom även till de övriga förslag och önskemål som framförts i kulturutskottets tidigare nämnda promemoria av den 25 september 1973.

3.3 Socialpolitiska och miljöfrågor

Socialpolitiska utskottet har under det gångna året uppmärksammat problem som sammanhänger med missbruket av narkotika genom medlemsförslag A 373/s. Utskottet har uttalat sig för en samnordisk utvärdering av på narkomanvårdens område förekommande metoder då stor osäkerhet råder om effekterna av olika behandlingsmetoder för narkomaner. Däremot anslöt utskottet sig inte till förslaget att utöka möjligheterna för tvångsmässigt omhändertagande av narkomaner.

Utbildningen av specialister inom radioterapins område erbjuder i likhet med utbildning inom åtskilliga andra små medicinska specialiteter stora problem. Genom nordiskt samarbete kan knappa personella och

ekonomiska resurser även här utnyttjas på ett mera optimalt sätt. På grundval av en utredning som en rådet tillsatt arbetsgrupp låtit utarbeta har socialpolitiska utskottet beslutat föreslå rådet att verka för en samnordisk vidareutbildning av fysioterapeutlärare.

I medlemsförslag A 395/s har frågan om inrättandet av patientombudsmannainstitutioner i de nordiska länderna tagits upp. Initiativet får ses mot bakgrund av rationaliseringssträvandena inom sjukvården och en stor arbetsbelastning för vårdpersonalen som gjort det svårt för patienterna att få tillfredsställande informationer om sitt sjukdomstillstånd. Då man i Norge och Sverige för närvarande utreder frågan om vårdpersonalens rättigheter och skyldigheter och viss försöksverksamhet igångsatts med lokala patientombud har socialpolitiska utskottet stannat för att förorda att erfarenheterna av dessa utredningar och denna försöksverksamhet utvärderas på nordisk nivå.

Den nordiska trygghetskonventionen håller på att revideras mot bakgrund av förändringar i nationell lagstiftning och de överenskommelser som ingåtts på ett bredare internationellt plan. I sitt yttrande över ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1973 har Nordiska rådet utgått ifrån att inga mera omfattande förändringar kommer att ske i denna överenskommelse, utan att rådet bereds tillfälle att yttra sig däröver. Likaså har Nordiska rådet framhållit det önskvärda i att kontinuerliga informationer erhålls i den mån förutsättningarna för den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen ändras.

När det gäller nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön har socialpolitiska utskottet föreslagit att den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor i samarbete med tillämpliga forskningsinstitutioner överväger att en femårig försöksverksamhet avseende de psykologiska problem som faller in under begreppet stress i arbetsmiljön kommer till stånd.

Som helhet utgör samarbetet om den yttre och inre miljön ett viktigt led i det nordiska samarbetet. Inrättandet av ett nordiskt miljövårdsinstitut på Åland (medlemsförslag A 399/s) medlemsförslag A 411/s angående utsläpp av avfall i Bottniska viken och medlemsförslag 419/s om samnordiska insatser för att förhindra utsläppsskador genom giftiga laster i Östersjön är under behandling i socialpolitiska utskottet. Under tecknandet av den nordiska miljöskyddskonventionen är nära förestående. En konferens i syfte att skydda Östersjön mot föroreningar hålles i mars 1974 i Helsingfors. Ett ministerrådsförslag om skyddsvärda landskapstyper väntas bli förelagt Nordiska rådet till den 22:a sessionen. Avtal mellan Danmark och Sverige skall undertecknas rörande förhindrandet av utsläpp i Öresund.

Nordisk Råds socialpolitiske udvalg holdt 19.—21. maj 1973 i Kollokole ved København et seminar om de ældres integration i samfundet med deltagelse af udvalgets medlemmer og repræsentanter for

vedkommende myndigheder, kommunesammenslutninger og pensionistorganisationer.

På seminaret, der behandlede emner som alderens virkninger, de ældres boligsituation, de ældres situation på arbejdsmarkedet og de ældre og samfundet, fremsattes følgende ideer og forslag: 1) oprettelse af et nordisk samarbejdsorgan for ældreomsorg, 2) nordisk videreuddannelse af lærere, som tager sig af studiekredsarbejde m. v. for pensionister, 3) nordisk samarbejde vedr. rekreationsorgan, 4) nordisk undersøgelse af mulighederne for at lette de ældre tilværelsen ved hjælp af kommunikationsmidler, udformningen af boliger m. v., 5) nordisk udredning vedr. mulighederne for et flexibelt pensioneringssystem.

Seminariets förhandlingar kommer att tryckas i NU-serien. Socialpolitiska utskottet arbetar vidare med de uppslag som framkom på seminariet.

3.4 Samarbejde om arbejdsmarkedspolitiske spørgsmål

På baggrund af en henvendelse af 5. december 1972 til Nordisk Råd fra Nordens Faglige Samorganisation med ønske om, at fagbevægelsen — og arbejdsmarkedets parter i almindelighed — får mulighed for at deltage i de dele af Nordisk Råds virksomhed, som bl. a. fagbevægelsen har interesse i, har en under Nordisk Råds præsidium nedsat arbejdsgruppe på sekretariatsplan i en rapport af 15. juni 1973 fremsat forslag om oprettelse af en rådgivende komité i spørgsmål vedr. nordiske arbejdsmarkedsforhold med repræsentanter for Nordens Faglige Samorganisation og repræsentanter udpeget i fællesskab af arbejdsgiverorganisationerne i de nordiske lande samt for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Rapporten er gengivet i *Tillæg 6*.

Forslaget blev behandlet på Nordisk Råds konference om arbejdsmarkedsforhold 25.—26. september 1973 i Stavanger. Her gik fagbevægelsens repræsentanter stærkt ind for benyttelsen af forslaget som udgangspunkt for fortsatte drøftelser med Nordisk Råd. Fra arbejdsgiverside var man på forhånd mere interesseret i ad hoc oprettede arbejdsgrupper til behandling af konkrete samarbejdsopgaver end i etablering af et permanent formaliseret kontaktorgan. Der blev imidlertid også fra denne side givet udtryk for et ønske om at deltage i fortsatte drøftelser om formen for samarbejde mellem Nordisk Råd og arbejdsmarkedets parter.

Præsidiet er bekendt med, at der allerede mellem Ministerrådet og Nordens Faglige Samorganisation er tilvejebragt en samarbejdsordning, idet Ministerrådet i maj 1973 har meddelt Samorganisationen, at Ministerrådet er indstillet på et løbende samarbejde dels på sekretariatsplan og dels ved indbydelse til en årlig drøftelse med Ministerrådets medlemmer, ligesom de nordiske arbejdsgiverorganisationer har modtaget meddelelse om, at Ministerrådet vil stille sig positivt til, at et tilsva-

rende samarbejde — om ønskes — kan etableres med disse.

På baggrund af det fremlagte forslag om en rådgivende komité, de fremsatte synspunkter på arbejdsmarkedskonferencen og kendskabet til det påbegyndte samarbejde mellem Ministerrådet og fagbevægelsen har præsidiets fremskaffet yderligere oplysninger om Nordens Faglige Samorganisations ønsker. På grundlag heraf vil der nu blive taget stilling til former for det fremtidige samarbejde med samorganisationen.

Konference om nordiske arbejdsmarkedsforhold

Nordisk Råds konference fandt sted i Stavanger 25.—26. september 1973 og havde som hovedtemaer det fællesnordiske arbejdsmarked, foranstaltninger mod ungdomsarbejdsløshed, arbejdsmiljø og samarbejdet mellem arbejdsmarkedets parter i de nordiske lande og det officielle nordiske samarbejde. Rådskonferencen havde samlet ca. 100 deltagere, som repræsenterede arbejdsmarkedets parter, arbejdskraftmyndigheder, Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. Ved siden af det egentlige program blev deltagerne informeret om den norske Nordsøolie. Konferensens forhandlinger finns trykta i Nordisk udredningsserie (NU 1973: 9).

3.5 Trafikfrågor

Trafikkutvalget har i samsvar med artikkel 11 i Transportoverenskomsten mottatt utkast til virksomhetsprogram for 1974 og framført synspunkter på dette.

Trafikkutvalget understreket de synspunkter som inngikk i utvalgets betenkning over C 1/1973, men anså ikke at de framførte synspunkter er behandlet i tilstrekkelig utstrekning.

I tillegg til det forannevnte framholt utvalget bl. a. følgende.

Utvalget var tilfreds med at prosjektene STINA og NORDKOLT er iverksatt. Utvalget bemerket at denne type prosjekt beslaglegger store andeler av foreliggende ressurser, og at det derfor er viktig at opplegget er så rasjonelt som mulig, slik at de andre utredningsoppgaver på arbeidslisten kan realiseres i overskuelig framtid.

For NORDKOLTS vedkommende framhevdtes spesielt at saksområdet er av sentral betydning for viktigere deler av den politiske planlegging. Utvalget fant det naturlig at det gis anledning til å drøfte aktuelle spørsmål om prosjektet med Ministerrådet. Utvalget understreket at det generelt er viktig at energispørsmålene kommer sterkt inn i utredninger som angår transportpolitikkenes utformning og virkninger på samfunnsøkonomien.

Utvalget viste til den enighet som hersker om den nære sammenheng mellom kommunikasjonsbygging og regionalpolitikk, og som senest ble markert i C 1/1973 og i trafikkutvalgets 10-punkts program. Utvalget prioriterte spørsmål i denne sammenheng meget høyt, og gav uttrykk for

at programmet for 1974 bør bringe arbeidet også på dette felt videre enn det er foreslått. På dette område omtaltes enkelte viktige saksområder.

a) *Flyforbindelsene*

Utvalget gav uttrykk for sin tilfredshet med oppnevningen av en arbeidsgruppe til å utrede flyforbindelsene i de nordiske utviklingsområder og oppfattet arbeidsgruppens mandat slik at Ministerrådet tar sikte på å følge framdriften og foreta løpende vurderinger av om og når prøvedrift kan iverksettes. Man understreket på ny at tradisjonelle lønnsomhetsbegreper ikke kan anvendes før prøvedrift av denne art har fått pågå i tilstrekkelig lang tid.

b) *Mellomriksveier*

Mellomriksveiene krever kontinuerlig oppfølgingsarbeid, og utvalget etterlyste en samlet plan for utbyggingen av mellomriksveinettet. Men en samlet utredning må ikke forsinke eller forpurre arbeidet med konkrete prosjekter som allerede er aktualisert, eller som det kan være av interesse å vurdere eksplisitt.

Utvalget anmeldte at man har påbegynt en drøftelse av de transportproblemer som spredt bebygde strøk (glesbygder) har, og framholdt at disse problemer må tas opp i den regionalpolitiske del av Ministerrådets virksomhetsprogram.

Endelig bad utvalget om en rapport om samarbeidet på telekommunikasjonenes område, med sikte på en drøftelse spesielt av grenseproblemene i nordlige landsdeler.

Utvalget bekreftet sin vilje til å delta i et positivt samarbeid under utarbeidelsen av virksomhetsprogrammet, både de deler som faller innenfor Transportoverenskomsten, og de deler som Ministerrådet arbeider med utenfor denne overenskomst. Utvalget pekte her særlig på trafiksikkerhetsproblemene.

Avslutningsvis presiserte utvalget Transportoverenskomstens artikkel 11, og bad om at utvalget på tidligst mulig tidspunkt gis anledning til drøftelser med Ministerrådet.

Efter att trafikutskottet avgav sina synpunkter har ministerrådet (trafikministrarna) den 17 december 1973 fastställt verksamhetsprogram för ämbetsmannakommittén för transportfrågor för år 1974 i enlighet med ämbetsmannakommitténs förslag. Samtidigt har ministerrådet till ämbetsmannakommittén överlämnat ett notat med trafikutskottets synpunkter för övervägande i det fortsatta arbetet på programmets förverkligande.

3.6 *Økonomiska samarbetsfrågor*

Økonomisk utvalg hadde møte med Nordisk Ministerråd 25. oktober 1973. Handelsminister Kjell-Olof Feldt besvarte de spørsmål som utvalget på forhånd hadde stilt skriftlig til Ministerrådet.

Med hensyn til mulighetene for å effektivisere og rasjonalisere samarbeidet mellom Ministerrådet og Økonomisk utvalg med sikte på å trekke utvalget inn på et tidligere tidspunkt i beslutningsprosessen, var Ministerrådet villig til å ta opp drøftinger med Nordisk Råd for å finne hensiktsmessige løsninger. Av særlig betydning var den positive reaksjon på utvalgets ønske om å få anledning til å uttale seg om budsjettet for nordiske samarbeidsprosjekter før Ministerrådet har truffet sin avgjørelse. Ministerrådet kunne således tenke seg at Økonomisk utvalg eller det forum som Nordisk Råd måtte bestemme, kunne ha ansvaret for hele området eventuelt med unntagelse av kulturbudsjettet. Handelsminister Feldt uttalte i denne forbindelse at det neppe ville være praktisk og heller ikke mulig å trekke inn alle utvalg ved budsjettbehandlingen. Denne sak er tatt opp til nærmere vurdering i Nordisk Råd.

Ministerrådet mente videre at fortsatt nordisk samarbeid om europeiske markedsspørsmål vil kunne skje på basis av de nordiske lands avtaler med EF og EFTA-konvensjonen.

Problemene søkes løst dels ved direkte konsultasjoner med EF og dels ved samordnede tiltak i hvert av landene i Norden.

Rekommandasjonen vedrørende samarbeidet om GATT-forhandlingene vil bli fulgt opp så langt det er mulig. Dansk medlemskap i EF gjør det imidlertid umulig for de nordiske land å opptre med en felles forhandlingsdelegasjon som under Kennedyrunden. De avdelinger i de nasjonale administrasjoner som har ansvaret for GATT-forhandlingene, avholder regelmessige møter med sikte på så vidt mulig å koordinere de nordiske lands forhandlingsopplegg. Særlig når det gjelder ikke-tariffære handelshindringer har de nordiske land felles interesser.

Et tredje hovedspørsmål som var stillet til Nordisk Ministerråd, gjaldt samordningen av regionalpolitiske støttetiltak i grenseområdene og grensekommunalt samarbeid. NordREFO har fått i oppdrag å utrede behovet og mulighetene for samordning av de nordiske lands regionalpolitiske tiltak med sikte på økt samarbeid i grenseområdene. Spørsmålet om en nordisk konvensjon vedrørende grensekommunalt samarbeid er under overveielse i de nordiske land.

3.7 Øvrigt

Sterling Airways A/S har i skrivelse af 11. oktober 1972 fremsendt forslag om, at Nordisk Råd i en rekommandation til de nordiske landes regeringer anbefaler, at den hidtidige luftfartspolitik liberaliseres, således at selskabsreiser med charterfly kan gjennomføres mellom de nordiske lande og inden for et nordisk land også som weekendreiser, 4—5 dages reiser og som reiser mellom de nordiske hovedstæder. Henvendelsen har været behandlet i Trafikudvalget, som har foreslået, at henvendelsen oversendes til regeringerne, således at de anførte synspunkter kan indgå

i regeringernes overvejelser under det fortsatte arbejde med Nordisk Råds rekommandation nr. 25/1967 angående fælles politik vedr. charterfly. Præsidiets har tilsluttet sig trafikudvalgets synspunkt, og under henvisning hertil den 24. april 1973 oversendt henvendelsen fra Sterling Airways til Nordisk Ministerråd til brug ved den fortsatte behandling af den nævnte rekommandation.

I juni 1972 afgav det nordiske udvalg vedr. undersøgelse af spørgsmålet om kønsrollerne i uddannelsen sin rapport "Könsroller och utbildning", som er trykt i NU-serien som nr. 6/1972. Norske Kvinnelige Akademikerer Landforbund har den 21. marts 1973 i en henvendelse til Nordisk Råd henstillet, at Nordisk Råd fortsætter dette udredningsarbejde og udvider det til at omfatte også en kortlægning af situationen ved de nordiske universiteter ledsaget af konkrete forslag til afskaffelse af den kønsdiskriminering, der evt. må forekomme der. Kulturudvalget har behandlet henvendelsen og udtalt, at udvalget har fundet behov for en videreførelse af arbejdet med kønsrollerne i uddannelsen som foreslået af de kvindelige akademikere. Præsidiets har tilsluttet sig dette synspunkt og under henvisning hertil den 20. december 1973 oversendt henvendelsen til Nordisk Ministerråd.

Præsidiets øvrige henvendelser til Nordisk Ministerråd og til regeringerne i de nordiske lande fremgår af fortegnelsen i *Tillæg 3*.

Skrivelser, der er indgået til rådet, er besvaret af præsidiets eller præsidiensekretariatet efter behandling i sekretærkollegiet og normalt efter høring i vedkommende udvalg, således som det fremgår af *Tillæg 4*, der også indeholder skrivelser, der fortsat er under behandling.

4. Kontakt med de nordiske statsministre, Nordisk Ministerråd m. v.

4.1 Forholdet mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd

Præsidiets og sekretærkollegiets kontakter med statsministrene, ministerrådet (samarbejdsministrene) og stedfortræderkomitéen har fortsat i året 1973. Man har behandlet foranstaltninger i anledning af vulkanudbruddet på Heimaey 1973, revision af Helsingforsaftalen, spørgsmålet om offentlighed i det nordiske samarbejde, nordisk tjenestemandret, aftale om ansættelsesforholdene og sekretariaternes stilling for ministerrådets sekretariat i Oslo og København og præsidiets sekretariat i Stockholm. Endvidere har man behandlet Nordisk Råds kommende session, forholdet til arbejdsmarkedets parter i nordisk sammenhæng, regeringernes rapportering til parlamenterne om nordisk samarbejde, kontakten mellem ministerrådet og Nordisk Råds udvalg samt nordiske tjenestemænds retsstilling og tilgodeskrivning af pensionsret.

Som hidtil har der været afholdt møder mellem statsministrene og præsidiets, hvori også samarbejdsministrene har deltaget. Præsidiets læg-

ger stor vægt på fortsat at bevare kontakten med de nordiske statsministre i form af tilbagevendende møder.

Formerne for og indholdet i forholdet til ministerrådet er af væsentlig betydning for alle Nordisk Råds organer. Gennem aftalen om det kulturelle samarbejde og overenskomsten om samarbejde på transport- og kommunikationsområdet er der tilvejebragt et fast grundlag for kontakterne mellem ministerrådet og henholdsvis kulturudvalget og trafikudvalget. Medens Nordisk Råds initiativtagende funktion hidtil først og fremmest er udøvet gennem medlemsforslag, er det nu en fremherskende tanke blandt udvalgenes medlemmer, at også møderne med ministrene må kunne anvendes til at føre nye initiativer frem jævnsides med den hidtidige fremgangsmåde. Dette synspunkt er kommet særlig stærkt frem i kulturudvalget, men deles af medlemmer i de øvrige udvalg. Møderne med ministrene giver endvidere udvalgene mulighed for at deltage i prioritetsovervejelserne vedr. de forskellige samarbejdsprojekter, der bringes frem inden for hvert enkelt fagområde. Fælles for udvalgene kan man fastslå den store værdi det har, at udvalgene får et relevant sagsmateriale samt mulighed for drøftelse med ministerrådets organer på så tidligt et tidspunkt i behandlingen af de enkelte samarbejdsopgaver, at udvalgenes funktioner med hensyn til initiativ, prioritering og efterbehandling lettes og styrkes.

Forholdet varierer meget mellem de forskellige udvalg. Forholdet mellem ministerrådet og økonomisk udvalg herunder mulighederne for udvalgets deltagelse i budgetbehandling er blevet drøftet. Disse drøftelser samt drøftelserne om kontakterne mellem de øvrige udvalg og vedkommende fagministre fortsætter.

4.2 Møder med statsministrene og samarbejdsministrene

Resultatet af møderne den 20. februar i Oslo og den 25. oktober 1973 i Stockholm i forbindelse med henholdsvis 21. sessions 1. og 2. samling fremgår af protokollerne fra møderne (*Tillæg 7 och 8*).

4.3 Kontakter på embedsmandsniveau

Sekretærkollegiet og stedfortræderkomitéen har haft møde den 18. februar 1973 i Oslo i forbindelse med 21. sessions 1. samling, Herudover har der mellem præsidiesekretariatet og ministerrådssekretariatet fundet drøftelser sted om aktuelle spørgsmål.

4.4 Vulkanudbruddet på Heimaey

Under Nordisk Råds 21. session i Oslo henstillede rådet den 20. februar 1973 til de nationale myndigheder i Danmark, Finland, Norge og Sverige om at yde støtte til Island på grund af vulkanudbruddet på Heimaey i januar 1973. På ovennævnte møde med samarbejdsministrene

den 25. oktober 1973 blev fremlagt PM af 13. september 1973 fra Katastrofefondet for hjælpen til Vestmannaøerne og PM af 25. oktober 1973 fra Nordisk Ministerråd om bistanden fra de nordiske lande til Island i anledning af vulkanudbruddet på Vestmannaøerne. Heraf fremgik bl. a., at Danmark havde overført 20 millioner d. kr. till Islands konto i Den danske Nationalbank. Midlerne stod til fri disposition for de pågældende islandske myndigheder. Finland havde bevilget 12,5 millioner f. mark. Af dette beløb anvendtes omkring 6,3 millioner f. mark til indkøb af huse i Finland. Resten af beløbet, d. v. s. omkring 6,2 millioner f. mark stod til disposition. Norge havde overført 19,4 millioner n. kr. til en særlig konto i Norges bank og beløbet stod til disposition for de islandske myndigheder. Af det svenske bidrag på totalt omkring 29,1 million S.kr anvendtes ca. 15,5 millioner til indkøb af huse i Sverige, medens resten stod til Islands disposition på særskilt konto i Sveriges riksbank. (*Tillæg 9*).

4.5 Övrigt

Vid det nordiska socialministermötet i Reykjavík den 11—13 juli 1973 representerades Nordiska rådet av altingsmand Björn Jónsson och kontorschef Friðjón Sigurðsson, båda Island.

Socialpolitiska utskottets sekreterare, Claes Wiklund, deltog som Nordiska rådets observatör vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i Helsingfors den 26—27 november 1973.

5. Utskottens verksamhet

5.1 Juridisk udvalg

Medlemmer og møder

Før 21. session havde delegationerne valgt følgende personer til medlemmer af udvalget:

Danmark:

Folketingsmand Poul Dam
Folketingsmand Orla Møller
Fhv. justitsminister Knud Thestrup

Finland:

Riksdagsman Osmo Kock
Riksdagsledamot Tellervo M. Koivisto
Riksdagsman Timo Mäki

Island:

Altingsmand Matthías Á. Mathiesen

Norge:

Stortingsrepresentant Arne Nilsen
Stortingsrepresentant Helge Seip
Stortingsrepresentant Erling Engan

Sverige:

Riksdagsman Erik Adamsson
Riksdagsman Carl-Henrik Hermansson
Riksdagsman Allan Hernelius

Siden 21. session er der sket følgende forandringer i udvalgets sammensætning: Efter stortingsvalget i Norge består den norske delegation af stortingsrepræsentanterne Arnt Hagen, Olaf Knudson og Thor Lund. Efter folketingsvalget i Danmark består den danske delegation af folketingsmedlemmerne K. B. Andersen, Poul Dam og Kirsten Jacobsen.

Til formand valgte udvalget den 17. februar 1973 Knud Thestrup og til viceformand Matthías Á. Mathiesen. Siden folketingsvalget i Danmark den 4. december har Matthías Á. Mathiesen fungeret som udvalgets formand. Udvalgets sekretær har været sekretær Peter Lilholt, Danmark, og kontorchef O. Perch Nielsen, Danmark, der er fratrådt pr. 1. april 1973.

Udvalget har foruden under første og anden samling af 21. session holdt møder den 20. og 21. maj 1973 i Tavastehus, den 26.—30. juli 1973 i Tórshavn, den 21. og 22. september 1973 i Malmö, den 7. januar 1974 i København og den 5. og 6. februar 1974 i Stockholm.

I disse møder har de ordinære medlemmer deltaget med følgende undtagelser:

Under sessionen i februar 1973 erstattedes Erling Engan af stortingsrepræsentant Erland Steenberg.

I Tavastehus i maj 1973 var Poul Dam og Carl-Henrik Hermansson forhindret i at deltage.

I Tórshavn i juli 1973 erstattedes Poul Dam af folketingsmand Morten Lange og Carl-Henrik Hermansson af riksdagsman Lars Werner.

I Malmö i september 1973 erstattedes Carl-Henrik Hermansson af riksdagsman Lars Werner. Osmo Kock, Timo Mäki og Tellervo M. Koivisto var forhindret i at være til stede den 21. september.

I udvalgets møde under sessionen i oktober 1973 var Osmo Kock forhindret i at være til stede.

Til mødet i København i januar 1974 var der ikke valgt udvalgsmedlemmer fra den danske delegation. I mødet deltog Poul Dam. Arnt Hagen erstattedes af stortingsrepræsentant Ambjørn Sælthun. Carl-Henrik Hermansson erstattedes af riksdagsman Lars Werner. Osmo Kock og Timo Mäki var forhindret i at deltage.

I en del af udvalgets møder under sessionen i Oslo deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister Matti Louekoski og inrikesminister Heikki Tuominen, Finland, statsminister Ólafur Jóhannesson, Island, statsråd Petter M. Koren og statsråd Johan Skipnes,

Norge, samt statsrådet Erik Holmqvist og statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

I en del af mødet den 21. maj 1973 i Tavastehus deltog inrikesminister Heikki Tuominen, Finland.

I mødet i juli 1973 i Tórshavn deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark.

I mødet den 21. september 1973 i Malmö deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister Matti Louekoski, Finland, statsråd Petter Koren, Norge og statsrådet Lennart Geijer, Sverige.

Virksomhed

Udvalget har behandlet de til dette henviste medlemsforslag, beretninger og meddelelser samt en række henvendelser til Nordisk Råd.

I overensstemmelse med den af rådet på 21. session, 1. del, givne bemyndigelse har udvalget på møderne i februar, juli og september besluttet at tage følgende beretninger til efterretning: C 2 fra nordisk vildtkollegium, C 6 fra nordisk samarbejdsorgan for samespørgsmål, C 15 fra nordisk udlænding udvalg og C 30 fra nordisk samarbejdsråd for kriminologi. På de samme møder har man taget meddelelserne om følgende rekommandationer til efterretning:

Rek. 13/1965, 5/1966, 29/1966, 2/1968, 17/1968, 19/1968, 31/1968, 6/1970, 7/1970, 12/1970, 27/1971, 28/1971, 29/1971, 30/1971, 32/1971, 6/1972, 13/1972 og 20/1972. På mødet den 17. februar 1973 tog udvalget beretningen C 1 om det nordiske samarbejde til efterretning for så vidt angik kap. X: Organisationsmæssige forhold. På mødet i september 1973 tog udvalget beretningen C 1, kap. II: Samarbejde på lovgivningsområdet og beretningen C 5 om lovsamarbejdet til efterretning.

5.2 Kulturutskottet

Medlemmar och möten

Före tjugoförsta sessionens första samling hade delegationerna valt följande personer till medlemmar av rådets kulturutskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling och Karl Skytte samt lagtingsmedlemmen Erlendur Patursson

Finland:

riksdagsmedlemmarna Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman och Elsi Hetemäki samt talmannen i Ålands landsting Folke Woivalin

Island:

altingsman Gylfi Þ. Gíslason

Norge:

stortingsrepresentanterna Tønnes Andenæs, Gunnar Garbo, Guttorm Hansen och Berte Rognerud

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Per Bergman, Tage Johansson, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman.

Till förman har utsetts Gylfi Þ. Gíslason och till vice förman Ingemar Mundemo. Utskottets sekreterare har varit fil. mag. Dag Lindberg.

Sedan tjugoförsta sessionens första samling har följande förändring skett i utskottets sammansättning. Folketingets talman Karl Skytte, som övergått till ekonomiska utskottet, har den 10 oktober 1973 ersatts av folketingsmedlemmen Niels Helveg Petersen. Folketingsmedlemmen Poul Hartling, som utträtt ur rådet, har den 9 januari 1974 ersatts av folketingsmedlemmen Ingolf Knudsen. Lagtingsmedlemmen Erlendur Patursson, som lämnat rådet, har den 17 augusti 1973 ersatts av lagtingsmedlemmen Demmus Hentze. Stortingsrepresentant Tønnes Andenæs, som inte längre är ordinarie medlem i rådet, har den 18 oktober 1973 ersatts av stortingsrepresentanten Liv Stubberud. Stortingsrepresentanterna Gunnar Garbo och Berte Rognerud, som lämnat stortinget, har den 18 oktober 1973 ersatts av stortingsrepresentanterna Per Borten och Jo Benkow. Riksdagsmedlemmarna Per Bergman och Tage Johansson, som lämnat rådet, har den 16 januari 1974 ersatts av riksdagsmedlemmarna Paul Jansson och Sven Hammarberg.

Utskottet har förutom under 21:a sessionens första samling hållit möten i Karlstad den 2 och 3 maj 1973, i Island (Höfn och Reykjavík) den 1—4 augusti 1973, i Köpenhamn den 24 och 25 september 1973, i Köpenhamn den 8 oktober 1973, i Stockholm den 25 oktober 1973 och i Köpenhamn den 14 januari 1974.

I dessa möten har de ordinarie medlemmarna deltagit med följande undantag:

I Karlstad i maj 1973 ersattes Karl Skytte av Niels Helveg Petersen, Folke Woivalin av Nils Dahلمان och Per Olof Sundman av Eric Carlsson. Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Gunnar Garbo och Per Bergman var förhindrade att närvara.

I Island i augusti 1973 ersattes Mauno Forsman av Aimo Ajo, Guttorm Hansen av Johan Støa och Per Bergman av Karl-Erik Häll. Jørgen Peder Hansen, Ilkka-Christian Björklund och Gunnar Garbo var förhindrade att närvara.

I Köpenhamn i september 1973 ersattes Per Bergman av Karl-Erik Häll. Jørgen Peder Hansen och Guttorm Hansen var förhindrade att närvara.

I Köpenhamn i oktober 1973 ersattes Karl Skytte av Niels Helveg Petersen, Berte Rognerud av Olaf Knudson och Per Bergman av Karl-Erik Häll. Demmus Hentze, Elsi Hetemäki, Gunnar Garbo och Guttorm Hansen var förhindrade att närvara.

I Stockholm i oktober 1973 ersattes Per Bergman av Anna-Greta Skantz.

I Köpenhamn i januari 1974 ersattes Mauno Forsman av Aimo Ajo, Guttorm Hansen av Tønnes Andenæs och Tage Johansson av Grethe

Lundblad. Niels Helveg Petersen, Ingolf Knudsen, Per Bergman och Per Olof Sundman var förhindrade att närvara.

Verksamhet

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen. På utbildningens område har utskottet föreslagit en rekommendation om utredning av och förslag till lämpliga åtgärder för att i Finland effektivisera undervisningen i nordiska språk och öka utbudet av informationsmaterial om de övriga nordiska länderna m. m., varvid särskilt möjligheten att grunda ett språk- och informationscentrum med riksfattande verksamhetsfält borde beaktas (*Sak A 384/k*). Utskottet har inom utbildningsområdet dessutom behandlat ett medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad (*A 414/k*). Inom forskningssektorn har utskottet till 21:a sessionens andra samling föreslagit en rekommendation om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (*A 365/k*). En minoritet inom utskottet föreslog i en reservation en rekommendation om intensifierat nordiskt samarbete på acceleratorfysikens område kring det befintliga acceleratorbeståndet i Norden. Medlemsförslaget återremitterades av rådets plenum till utskottet. Utskottet har vidare föreslagit rådet att inte företa sig någonting med anledning av ett medlemsförslag om ett nordiskt forskningsprogram (*A 360/k*). Utskottet har ytterligare på forskningssektorn behandlat medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning (*A 400/k*) och av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning (*407/k*). Inom den allmänkulturella sektorn har utskottet föreslagit rådet en rekommendation om ökat nordiskt TV-samarbete (*A 390/k*) och dessutom behandlat medlemsförslag om instiftande av Nordiska rådets idrottspris (*A 409/k*), om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (*A 413/k*), om en nordisk språknämnd (*A 415/k*) och om fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen (*A 417/k*).

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets tjugoförsta session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 14/1962, 21/1963, 24/1964, 3/1965, 1/1966, 7/1966, 26/1967, 33/1968, 7/1969, 8/1969, 11/1969, 17/1969, 18/1969, 24/1969, 25/1969, 27/1969, 4/1970, 9/1970, 10/1970, 13/1970, 26/1970, 27/1970, 1/1971, 2/1971, 9/1971, 10/1971, 11/1971, 24/1971, 26/1971, 33/1971, 17/1972, 18/1972, 19/1972, 26/1972 samt Berättelse från Nordiska hushållshögskolan (*C 13/k*), Berättelse från Nordens Hus i Reykjavík (*C 14/k*), Berättelse om Nordens folkliga akademi (*C 17/k*), Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (*C 24/k*), Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (*C 26/k*), Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi (*C 27/k*), Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi (*C 29/k*), Be-

rättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (C 34/k), Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (C 36/k), Berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (C 37/k), Berättelse om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning (C 38/k), Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 39/k), Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (C 41/k), Berättelse från Nordiskt institut för sjörikt (C 43/k) och Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (C 45/k).

Utskottet har även avgivit yttranden om eller antecknat till kännedom innehållet i ett antal från presidiet hänvisade skrivelser.

Om utskottets kontakter med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) inom ramen för det nordiska kulturavtalet, se *ovan punkt 3.2.*

Inom utskottet tillsattes vid mötet i Island den 3 augusti 1973 en arbetsgrupp, bestående av förmannen Gylfi Þ. Gíslason och vice förmannen Ingemar Mundebo, vilken erhöi i uppdrag att på basen av de principiella diskussioner som förts inom utskottet vid mötena i Karlstad och Island utarbeta förslag till skriftlig formulering av utskottets ståndpunkt i de för närvarande på kulturområdet aktuella nordiska samarbetsfrågorna, avsedd att framläggas för Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) vid dettas och kulturutskottets gemensamma möte på hösten. Som sekreterare i arbetsgruppen, vilken sammanträdde i Köpenhamn den 6 september 1973, verkade utskottets sekreterare.

5.3 Socialpolitiska utskottet

Före den 21:a sessionens första samling hade delegationerna valt följande personer till medlemmar av rådets socialpolitiska utskott:

Medlemmar och möten

Danmark

folketingsmedlemmarna Kristian Albertsen, Gerda Møller och Jens Risgaard Knudsen

Finland

riksdagsmedlemmarna Lars Lindeman, Matti Ruokola och Carl Olof Tallgren

Island

altingsmand Björn Jónsson

Norge

stortingsrepresentanterna Roald Bye, Salve Salvesen och Egil Aarvik

Sverige

riksdagsmedlemmarna Sven Hammarberg, Knut Johansson och Jan-Ivan Nilsson

Till förman utsåg utskottet vid möte under den 21:a sessionens första samling Egil Aarvik och till vice förman Lars Lindeman. Vid mötet under den 21:a sessionens andra samling i Stockholm utsågs Lars Lindeman att intill nästa ordinarie session vara fungerande förman.

Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Claes Wiklund.

Salve Salvesen har varit förhindrad att delta vid utskottets möten den 19 maj och den 24 september 1973. Vid förstnämnda tillfälle inträdde Johan Støa som ersättare. Under sommaren 1973 avgick Björn Jónsson som medlem av socialpolitiska utskottet och ersattes av Hannibal Valdimarsson.

Vid valet den 18 oktober 1973 av ledamöter till den norska delegationen utsågs Finn Gustavsen, Asbjørn Haugstvedt och Arne Nilsen till medlemmar av socialpolitiska utskottet. Den 9 januari utsågs Knud Jespersen, Gerda Møller och Ivar Nørgaard av den danska delegationen till medlemmar av socialpolitiska utskottet. Sven Hammarberg har den 23 januari 1974 ersatts i socialpolitiska utskottet av Anna-Greta Skantz.

Utskottet har förutom de tre mötena under den 21:a sessionens första samling i Oslo den 17, 19 och 20 februari 1973 sammanträtt i Værløse den 19 maj 1973, i Stavanger den 24 september 1973, i Stockholm den 25 oktober 1973 i samband med den 21:a sessionens andra samling samt i Köpenhamn den 9 januari 1974.

I dessa möten har ordinarie utskottsmedlemmar medverkat med följande undantag:

Under den 21:a sessionens första samling var Matti Ruokola förhindrad att delta och ersattes av Saimi Ääri. Knut Johansson ersattes under utskottets tredje sammanträdesdag under den första samlingen av Paul Jansson och Jan-Ivan Nilsson den andra och den tredje sammanträdesdagen av Anna-Lisa Nilsson.

Vid mötet i Værløse den 19 maj 1973 var Matti Ruokola förhindrad att delta, likaså Sven Hammarberg och Björn Jónsson. Grethe Lundblad ersatte Knut Johansson och Anna-Lisa Nilsson Jan-Ivan Nilsson.

I Stavanger den 24 september 1973 var Roald Bye förhindrad att delta, likaså Knut Johansson. Eric Carlsson ersatte Jan-Ivan Nilsson.

I Stockholm den 25 oktober 1973 deltog Doris Håvik som suppleant.

I Köpenhamn den 9 januari 1974 deltog från dansk sida Gerda Møller som observatör. Matti Ruokola och Carl-Olof Tallgren var förhindrade att närvara, likaså Hannibal Valdimarsson. Arent Henriksson ersatte Finn Gustavsen och Grethe Lundblad var suppleant för Sven Hammarberg.

Verksamhet

Utskottet har behandlat till utskottet hänvisade medlemsförslag, berättelser, meddelanden samt ett antal skrivelser.

Särskild uppmärksamhet har ägnats åt miljöfrågorna, däri inbegripet arbetsmiljön, problem sammanhängande med narkotikamissbruk samt de äldres situation i samhället.

Vid utskottets möte den 19 februari 1973 i Oslo lämnade representanter för det nordiska kontaktmannamötet för narkotikafrågor utskottet upplysningar i anslutning till behandlingen av medlemsförslag A 373/s om omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård m. m. Därvid framkom att experterna på området hyst stor tveksamhet om värdet av ytterligare möjligheter till tvångsmässigt omhändertagande av narkomaner, utöver de som redan nu medges i lagstiftningen i de nordiska länderna t. ex. rörande barnavård och psykisk hälsa. Den vård som kommer till stånd mot missbrukarens vilja tenderar inte att ge åsyftat resultat. Uppgiften att motivera missbrukaren för vård utgör därför ett viktigt led i behandlingen.

Till utskottsmötet den 20 februari 1973 hade en representant för Hovedkommittén for norsk forskning inkallats för att såsom sakkunnig lämna utskottet upplysningar beträffande rekommendation nr 10/1969 om skeppsmedicinsk forskning. Därvid framkom att vissa problem som sammanhänger med skeppsfart varit föremål för vetenskapligt studium, t. ex. alkoholmissbruk, medan andra blivit mindre uppmärksammade beroende på att forskningsråd och forskningsinstitutioner inte varit adekvat organiserade för att ta upp problematiken. Till den senare kategorien torde den i rekommendation nr 10/1969 omtalade skeppsmedicinska forskningen höra.

Vid mötet i Værløse den 19 maj 1973 hade utskottet inbjudit en representant för Arbetsgruppen för utarbetande av riktlinjer för Nordiska hälsovårdshögskolans (NHH) framtida verksamhet. Den av högskolans styrelse tillsatta utredningen — som emanerar ur rådsrekommendation nr 28/1970 — har haft att beakta de tilltagande svårigheterna att rekrytera deltagare till NHH:s kurser. Dessa svårigheter torde i betydande utsträckning sammanhånga med att skolans kurser ej ger formell kompetens i flera av de nordiska länderna. Arbetsgruppen har mot denna bakgrund förordat att forskningsresurser permanent knyts till högskolan. Arbetsgruppen föreslår att forskningen vid NHH inriktas på tre problemområden: epidemiologi, biostatistik och hälso- och sjukvårdsadministration. Den föreslagna forskningen bör enligt utredarnas uppfattning vara målinriktad. Utredningen utsändes på remiss i de nordiska länderna sommaren 1973.

I anslutning till utskottsmötet den 19 maj 1973 avhöll socialpolitiska utskottet ett seminarium "De äldres integration i samhället". I seminariet deltog förutom utskottets medlemmar och sekretariat representanter

för berörda departement och ämbetsverk, kommunförbund och pensionsorganisationer. (Se 3.5)

Utskottets möte i Stavanger den 24 september 1973 hölls i anslutning till Nordiska rådets konferens om arbetsmarknadsfrågor. Utskottet diskuterade vid sitt sammanträde bl. a. principerna för rådets och utskottets initiativtagande och kontrollerande funktioner samt vissa organisatoriska frågor. Diskussionen utmynnade i en skrivelse från utskottet till Nordiska rådets presidium.

Representanter för den med anledning av rekommendation nr 16/1968 om sjukvårdssamarbete i Tornedalen tillsatta arbetsgruppen hade inkallats till utskottets möte i Stockholm i anslutning till den 21:a sessionens andra samling den 25 oktober 1973. Av den redogörelse som lämnades framgick, att arbetsgruppen låtit genomföra en enkät för att klarlägga behovet av gränssamarbete på sjukvårdsområdet samt att förslag till åtgärder kunde väntas föreligga vid utgången av 1973. Till samma möte hade vidare sakkunniga inkallats för behandlingen av meddelande om rekommendation nr 21/1966 om specialistkompetens för läkare och medlemsförslag A 378/s om nordisk specialistutbildning för radioterapiens område.

Vid behandlingen av medlemsförslag A 387/s om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön medverkade sakkunniga från Arbetsmedicinska avdelningen vid Arbetarskyddsstyrelsen och Karolinska institutets laboratorium för klinisk stressforskning. Frågan behandlades i närvaro av statsrådet Camilla Odhnoff, Sverige.

Inrikesminister Heikki Tuominen, Finland, informerade utskottet om den till våren planerade konferensen rörande en miljöskyddskonvention beträffande Östersjön.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat att lägga följande till rådets 21:a session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: 21/1966, 3/1967, 9/1967, 10/1967, 11/1967, 19/1967, 8/1968, 16/1968, 10/1969, 12/1969, 16/1969, 23/1969, 29/1969, 1/1970, 3/1970, 28/1970, 30/1970, 33/1970, 36/1970, 5/1971, 8/1971, 18/1971, 19/1971, 21/1971, 23/1972, 24/1972, 25/1972, samt C 3/s Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén, C 7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet, C 10/s Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan, C 18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område, C 20/s Berättelse från det utvidgade hälsodirektörmötet, C 28/s Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering, C 32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning, C 42/s Berättelse från Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor.

5.4 Trafikudvalget

Medlemmer og møder

I overensstemmelse med samarbejdsoverenskomstens art. 48 havde delegationerne før 21. session valgt følgende rådsmedlemmer til medlemmer af Nordisk Råds trafikudvalg:

Danmark:

folketingsmedlemmerne Gustav Holmberg, Svend Horn og Arne Larsen

Finland:

riksdagsmedlemmarna Aili Laitinen, Bror Lillqvist og Paavo Väyrynen

Island:

altingsmand Gils Guðmundsson

Norge:

stortingsrepresentantene Bjarne Mørk Eidem, Martha Johannessen og Erling Norvik

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Eric Carlsson, Sven Mellqvist og Cecilia Nettelbrandt

Den 17. februar 1973 valgte udvalget Bror Lillqvist til formand og Svend Horn til næstformand.

Efter den 21. session er der sket følgende ændringer i trafikudvalgets sammensætning:

Danmark: Efter dannelsen af den nye regering den 19. december 1973 indtrådte følgende valgte rådsmedlemmer i trafikudvalget: folketingsmedlemmerne Hans Bjerregaard, Chr. Christensen og Gustav Holmberg.

Norge: Stortingsrepresentant Martha Johannessen afgik ved døden den 5. september 1973. Erling Norvik udtrådte af Stortinget efter valget i september 1973. Følgende valgte rådsmedlemmer indtrådte i trafikudvalget efter Stortingets opnævnelse den 18. oktober 1973: stortingsrepresentantene Bjarne Mørk Eidem, Håkon Kyllingmark og Reidar T. Larsen.

Sverige: Cecilia Nettelbrandt, som er udtrådt af Rådet, er den 16. januar 1974 erstattet af Astrid Kristensson.

Udvalget har foruden under 21. session, 1. og 2. samling, holdt møder i Helsingfors den 13—14 maj 1973, i Visby den 17—18 juni 1973, i København den 17. oktober 1973, i Oslo den 30. november 1973 og i København den 16—17 januar 1974.

I udvalgets møder har de ordinære medlemmer deltaget med følgende undtagelser:

I Oslo under 21. session, 1. samling deltog Nathalie Lind som suppleant for Gustav Holmberg, Mikko Jokela som suppleant for Paavo Väyrynen og Olaf Knudson som suppleant for Erling Norvik dagene 17—18 januar. I Helsingfors den 13—14 maj 1973 deltog Seppo Westerglund som suppleant for Aili Laitinen og Ingvar Bakken som suppleant for Martha Johannessen. I Visby den 17—18 juni 1973 var Aili Laitinen forhindret i at møde, og Johan Støa var suppleant for Martha Johannessen. Sven Mellqvist var forhindret i at deltage i mødet den 18. juni. I København den 17. oktober 1973 var Aili Laitinen og Eric Carlsson forhindret i at møde. Jo Benkow og Ingvar Bakken deltog som suppleanter for henholdsvis Martha Johannessen og Erling Norvik og Rolf Sellgren for Cecilia Nettelbrandt. I Stockholm under 21. session, 2. samling, den 25. oktober 1973 var Eric Carlsson forhindret i at møde. Arent M. Henriksen var suppleant for Reidar T. Larsen. I Oslo den 30. november 1973 var Gustav Holmberg og Svend Horn forhindret i at møde. I København den 16—17 januar 1974 var Aili Laitinen forhindret i at møde. Sven Mellqvist var forhindret den 17. januar. Rolf Sellgren deltog som suppleant for Astrid Kristensson.

Udvalgets sekretær har i den forløbne periode været konsulent, ingeniør Hubert Jensen, Danmark.

Virksomhed

Trafikudvalget har behandlet de til dette henviste medlemsforslag, beretninger og meddelelser samt en række henvendelser til Nordisk Råd.

I overensstemmelse med den af rådet på 21. session givne bemyndigelse har udvalget på sit møde den 14. maj 1973 i Helsingfors taget de afgivne beretninger samt meddelelserne til rekommandationerne: 25/1967, 29/1967, 9/1968, 12/1968, 27/1968, 35/1968, 3/1969, 15/1970, 16/1970, 34/1970, 35/1970, 4/1971, 8/1972, 9/1972, 11/1972 og 15/1972 til efterretning og afventer nye meddelelser til 22. session.

Trafikministrene fra Danmark, Finland og Norge deltog i udvalgets møde i Oslo den 19. februar 1973. Finlands trafikminister deltog i udvalgets møde i Helsingfors den 14. maj 1973 og i København den 17. oktober 1973. Trafikministrene fra Danmark, Finland, Norge og Sverige deltog i udvalgets møde i Stockholm den 25. oktober 1973, og Norges trafikminister deltog i udvalgets møde i Oslo den 30. november 1973. På møderne har man drøftet Nordisk Ministerråds udkast til virksomhedsprogram i henhold til transportaftalens art. 11, og samarbejdsformerne mellem trafikudvalget og Nordisk Ministerråd i henhold til samme aftale. Ligeledes har der været ført drøftelse om forskellige projekter, blandt andet flyforbindelser, mellemrigsveje, teleforbindelser og turistspørgsmål i henhold til sager til behandling i udvalget. Udvalget har ligeledes i Helsingfors den 14. maj 1973 deltaget i et af Nordisk Ministerråd (ministrene for turisme) indkaldt nordisk møde om turistspørgsmålene.

I tiden den 16—18 juni 1973 deltog udvalgets medlemmer i en befarings, der med udgang i Sturup lufthavn og afslutning i Visby med bus

førte udvalget over Åhus, Kalmar, Øland og Gotland. Udvalget havde ved denne befarings lejlighed til at følge den trafikale udvikling i Sturup lufthavn og de vejanlæg, der forbinder det svenske fastland med Øland og færgeforbindelsen til Gotland, samt de spørgsmål af turist- og miljømæssig karakter der knytter sig til landskaberne.

Ved udvalgets møder under 21. session, 2. samling, redegjorde trafikministrene i Danmark og Sverige for de indgåede overenskomster om fast forbindelse over Øresund m. v. i tilknytning til behandlingen af Tilläggsberättelse rörande trafikaneläggningar i Öresundsregionen.

5.5 Økonomisk udvalg

Medlemmer og møter

Under 21. sesjon første samling valgte Nordisk Råd følgende medlemmer til rådets Økonomiske udvalg:

Danmark

folketsmedlemmerne Hilmar Baunsgaard, R. Lysholt Hansen, Poul Nyboe Andersen, Ib Stetter og J. Fr. Øregaard

Finland

riksdagsmedlemmarna Ele Alenius, Olavi Lätheenmäki, V. J. Sukse-lainen, Erkki Tuomioja og Olavi Tupamäki

Island

altingsmennene Jóhann Hafstein og Jón Skaftason

Norge

stortingsrepresentantene Anders Aune, Per Borten, Trygve Bratteli, Asbjørn Haugstvedt og Kåre Willoch

Sverige

riksdagsmedlemmarna Johannes Antonsson, Arne Geijer, Gunnar Hélen, Eric Krönmark og Sture Palm.

Utvalget valgte Sture Palm og Anders Aune til henholdsvis formann og viseformann. Utvalgets sekretær har vært byråsjef Lars Blaaflat, Norge.

Etter 21. sesjons første samling er endringer foretatt i utvalgets sammensetning. Da Trygve Bratteli har trått inn i den nye norske regjering og Anders Aune ikke lenger er stortingsrepresentant, utpekte Den norske delegasjon den 18. oktober 1973 Ragnar Christiansen og Odvar Nordli til deres etterfølgere. Likeledes vedtok delegasjonen at Lars Korvald og Eriand Steenberg skulle gå inn som medlemmer av utvalget istedenfor A. Haugstvedt og Per Borten. Den danske delegasjon har den 10. oktober 1973 utpekt Karl Skytte istedenfor Hilmar Baunsgaard. Etter folketingsvalget den 4. desember 1973 har til danske medlemmer valgts Knud Enggard, Anker Jørgensen, Karl Skytte, Ib Stetter og J. Fr. Øregaard.

Utvalget valgte under høstsamlingen Ragnar Christiansen som viseformann istedenfor Anders Aune.

Foruten møtene under 21. sesjons hovedsamling har utvalget hatt møte i Stockholm den 8. august og den 25. oktober 1973 samt i København den 15. januar 1974. I Stockholm i august 1973 deltok folketingsmand Niels Helveg Petersen, stortingsrepresentant Olaf Knudson og riksdagsman Georg Åberg istedenfor henholdsvis Hilmar Baunsgaard, Kåre Willoch og Gunnar Helén som var forhindret fra å møte. Under høstsamlingen deltok riksdagsman Paul Jansson istedenfor Arne Geijer. Under utvalgets møte om ettermiddagen 25. oktober deltok handelsminister Kjell-Olof Feldt og sosialminister Sonja Ludvigsen.

Under hovedsesjonen i Oslo besluttet utvalget at for tiden frem til 22. sesjon skulle en nimannskomit  assistere utvalget ved   forberede sakene f r utvalgets behandling av dem. Nimannskomit en fikk dessuten fullmakt til   ta til etterretning slike meldinger og beretninger som ikke var f rt på sakslisten for 21. sesjon.

Til medlemmer av komitéen ble utpekt Poul Nyboe Andersen, Jens Risgaard Knudsen, Olavi L thcenm ki, (viseformann), Erkki Tuomioja, J hann Hafstein, Anders Aune (formann), Per Borten, Sture Palm og Eric Krönmark.

Nimannskomit en har hatt møte i Stockholm den 7. august 1973.

Virksomhet

På møtet den 25. oktober 1973 besvarte handelsminister Kjell-Olof Feldt en rekke sp rsm l som var rettet til samarbeidsministrene i brev av 3. september s.  . fra utvalget. Saken er nærmere omtalt under punkt 3.6.

Utvalget har behandlet de til utvalget henviste medlemsforslag, beretninger og meldinger samt en del skrivelser til rådet.

Utvalget har lagt fram betenkning om medlemsforslagene A 388/e om drøftinger med EF vedrørende gjensidig godkjenning av testresultater og A 389/e om samråd vedrørende eksportkreditter i bl. a.  st-vesthandelen med forslag til rekommandasjoner. (Omtale av A 380/e, A 403/e, A 416/e og A 418/e må utstå til januar).

På utvalgsmøtet i Stockholm 25. oktober 1973 gav hovr ttsr det Ulf Lindquist en orientering vedrørende rapporten om Kommunalt samarbeid over de nordiske riksgrenser (*NU 1973: 1*). Utvalget avga en betenkning vedrørende melding om rekommandasjon nr. 22/1969/e angående grensekommunalt samarbeid med tilråding om at den skulle tas til etterretning. I beretningen forutsatte imidlertid utvalget at Nordisk Ministerråd treffer beslutning om videreføring av det grensekommunale samarbeid med sikte på utarbeidelse av et utkast til en samarbeidsavtale.

Nimanskomiteén har behandlet medlemsforslag, beretninger og meldinger, samt innkomne skrivelser.

I henhold til rådets bemyndigelse har utvalget besluttet å ta til etterretning følgende til 21. sesjon avgitte beretninger og meldinger: C4/e, C8/e, C11/e, C12/e, C19/e, C33/e, C35/e og C44/e samt meldinger om rekommandasjoner nr. 23/1968/e, 28/1969/e, 5/1970/e, 14/1970/e, 31/1970/e, 6/1971/e, 7/1971/e, 12/1971/e, 31/1971/e, 1/1972/e, 2/1972/e og 7/1972/e.

5.6 Utskottet för granskning av Berättelse om Nordiska kulturfonden

Vid första samlingen av sin tjugoförsta session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av utskottet för granskning av berättelsen om Nordiska kulturfonden:

Danmark:

folketingsmedlemmen Jørgen Peder Hansen med Niels Helveg Petersen som suppleant

Finland:

riksdagsmedlemmen Mauno Forsman med Elsi Hetemäki som suppleant

Island:

altingsman Gylfi Þ. Gíslason med Björn Jónsson som suppleant

Norge:

stortingsrepresentant Gunnar Garbo med Martha Johannessen som suppleant

Sverige:

riksdagsmedlemmen Per Bergman med Johannes Antonsson som suppleant.

Till förman har utskottet utsett Gylfi Þ. Gíslason och till vice förman Jørgen Peder Hansen.

Efter tjugoförsta sessionens första samling har följande förändringar skett i utskottets sammansättning: stortingsrepresentant Gunnar Garbo har utträtt ur stortinget och stortingsrepresentant Martha Johannessen har avlidit.

Verksamhet

Utskottet har den 25 oktober 1973 sammanträtt i Stockholm och därvid behandlat berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet under år 1972 (*Sak C 16/k b 1973*) jämte revisionsberättelsen rörande Nordiska kulturfondens räkenskaper för tiden 1 januari—31 december 1972.

6. Organisatoriska och finansiella förhållanden

6.1 *Delegationernas sammansättning*

Ordinarie val har under tiden sedan tjugoförsta sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av de senaste valen framgår av medlemslistan vid rådets tjuogoandra session.

Följande förändringar i delegationernas sammansättning efter tjugoförsta sessionen, vilka ej framgår av medlemslistan till tjuogoandra sessionen, skall här antecknas.

I Danmarks delegation: Færøernes Lagting valde den 17 augusti 1973 lagtingsmand Demmus Hentze till ny medlem i stället för Erlendur Patursson och till ny suppleant lagtingsmedlem Jogvan Sundstein i stället för Finnbogi Isaksen. K. Axel Nielsen och Niels Helveg Petersen valdes den 3 oktober 1973 till medlemmar i stället för Orla Møller och Hilmar Baunsgaard. Till nya suppleanter utsågs fhv. fiskeriminister Chr. Thomsen och Poul Overgaard Nielsen i stället för K. J. Mortensen och Niels Helveg Petersen. Fru Karen Winthereik har utsetts som suppleant under Svend Haugaards frånvaro som FN-delegat t. o. m. den 31 oktober 1973. Svend Horn, Arne Larsen, K. Axel Nielsen och Knud Thestrup utträdde ur rådet vid folketingsvalet den 4 december 1973.

I Norges delegation: Martha Johannessen avled den 5 september 1973. Johan Støa avled den 23 september 1973.

6.2 *Offentlighets- och ansvarighetsfrågor*

Den arbetsgrupp som tillsatts efter gemensamt beslut av ministerrådet och presidiet för att framlägga förslag till gemensamma regler om handlingars offentlighet vid nordiska organ har sammanträtt under 1973. Arbetsgruppen väntas framlägga en rapport med förslag till regler om offentlighet vid presidiesekretariatet och vid ministerrådssekretariaten i samband med 22:a sessionen. I mandatet ingick också att behandla offentlighetsfrågorna vid övriga nordiska institutioner. Presidiesekretariatets representant i arbetsgruppen har varit stf presidiesekreterare Pär Kettis.

I föregående presidierapport anmäldes att presidiet med samarbetsministrarna tagit upp frågan om framläggande av en årlig rapport om nordiskt samarbete från regeringarnas sida. På mötet mellan presidiet och samarbetsministrarna den 25 oktober 1973 återkom man till denna fråga varvid konstaterades att ministerrådet och presidiet ställde sig positiva till att tillgodose parlamentens informationsbehov och att formerna för denna rapportering kan variera från land till land. Den norska regeringen har för Stortinget framlagt en stortingsmelding om nordiskt samarbete hösten 1973.

6.3 *Teknisk översyn av Helsingforsavtalet*

I enlighet med beslut av presidiet och ministerrådet har en teknisk genomgång företagits av Helsingforsavtalet. Ministerrådet har förelagt Nordiska rådet ett ministerrådsförslag (B 14/j) vartill är fogad en rapport om genomgången. Ministerrådet föreslår bl. a. att en särskild bestämmelse införes i Helsingforsavtalet om största möjliga offentlighet i det nordiska samarbetet och att ministerrådet skall kunna mötas med ersättare för högst två ministrar på ämbetsmannaplanet. Plenarförsamlingen får taga ställning till förslaget genom betänkande från juridiska utskottet.

6.4 *Presidiets partipolitiska sammansättning*

Nordiska rådets samlade arbetsutskott beslöt den 16 februari 1973 att tillsätta en kommitté bestående av presidiets medlemmar och suppleanter med uppgift att genomgå frågan om presidiets partipolitiska sammansättning och framlägga en rapport med förslag till lösning som kunde tillämpas från och med den 22:a sessionen. I kommitténs arbete har efter framställning därom en representant för de socialistiska partierna beretts tillfälle att delta och framföra sina synpunkter. Kommittén har sammanträtt tre gånger, senast den 15 januari 1974, och framlägger en rapport för de samlade arbetsutskotten i samband med 22:a sessionen (se Tillägg 10).

6.5 *Utformningen av berättelser och meddelanden*

Frågan om utformningen av berättelser och meddelanden har behandlats bl. a. i anledning av framställningar från kulturutskottet och socialpolitiska utskottet. Även trafikutskottet har i betänkande över C 1/1974 berört denna fråga. De synpunkter som framförts gäller mer enhetlig redovisning i berättelserna av nordiska samarbetsorgans verksamhet, en översyn av vilka berättelser som bör avges, utförligare behandling av åtgärder som vidtagits i de olika länderna i anledning av rekommendationer, viss kritik mot att rekommendationer besvaras i C 1 m. m.

Presidiet har beslutat att ta upp dessa frågor med ministerrådet i samband med 22:a sessionen. En fortlöpande kontakt har därutöver hållits mellan sekretariatet om formerna för ministerrådets rapportverksamhet till Nordiska rådet.

6.6 *Nordisk budget och Nordiska rådets kontrollfunktioner*

För det nordiska kultursamarbetet finns en särskild kulturbudget. Enligt kulturavtalet skall organ inom Nordiska rådet beredas tillfälle till överläggningar om budgetfrågorna och kulturutskottet har regelbundna möten med ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) härom. På ekonomiska utskottets möte i oktober 1973 tog ministerrådets ordförande upp frågan om en motsvarande behandling av budgeten

för övriga samarbetsområden, dvs de områden som handlägges av ministerrådssekretariatet i Oslo. Presidiet har förklarat sig positivt inställt till förslaget om budgetbehandling, som kommer att få ökad betydelse i Nordiska rådets arbete. Denna fråga har också ett nära samband med rådets kontrollerande funktion. Presidiet har därför ansett att dessa frågor bör genomgå av en sakkunnig parlamentarikergrupp. Beslut har fattats om tillsättande av en arbetsgrupp bestående av en eller två medlemmar från varje utskott samtidigt representerande de fem delegationerna med uppgift att genomgå 1) formerna för utövande av Nordiska rådets kontrollfunktioner och 2) formerna för behandlingen på utskottsnivå av ministerrådets utkast till budget för nordiska samarbetsprojekt.

För att delta i de överläggningar om budget för 1975 som kan bli aktuella under 22:e sessionen med samlingsministrarna har utsetts presidiet kompletterat med en representant för vart och ett av de fem utskotten.

6.7 Budgetfrågor

Utfallet av 1973 års budget har legat väl inom ramen för anslagna medel. Utgifterna har uppgått till 3 426 917 skr. och inkomsterna till 216 556 skr. Huvuddelen av de utnyttjade medlen faller på löner och beror på att personalstyrkan under långa perioder inte varit fulltalig. Revisionsrapport bifogas (se *Tillägg 1*)

Presidiet redovisade i förra årets presidierapport en budget för 1974 med en omslutning på 3 940 000 skr. I den reviderade budget som nu framlägges och som fastställdes den 20 december 1973 har tagits hänsyn till att ett särskilt avgiftssystem och lönerregulativ för presidiensekretariatet införts fr. o. m. den 1 januari 1974 (se *pkt. 6.8*). Genom att presidiensekretariatet via avgiftssystemet tillföres icke obetydliga intäkter har budgetens totalbelopp kunnat minskas med 130 000 skr. till 3 810 000 skr.

I budgeten för 1975 har räknats med normal kostnadsökning från 1974, varjämte vissa belopp justerats på grundval av erfarenheterna av budgetutfallet under de senaste två åren. Därutöver har anslaget för information uppräknats för att möjliggöra ett genomförande av den informationsplan som rådets informationskommitté lagt fram för presidiet.

Frågan om informationsverksamhetens organisation är som omtalats på annat håll föremål för utredning. Att vissa belopp upptagits i budgeten för informationsverksamhet innebär att anslaget står till presidiets förfogande att disponeras med hänsyn till de beslut som senare kan komma att fattas om den nordiska informationsverksamheten.

6.8 *Presidiesekretariatet. Tilläggsprotokollet om presidiesekretariatets rättsliga ställning*

I föregående års presidierapport konstaterades att närmare bestämmelser saknades om presidiesekretariatets rättsliga ställning i värdlandet Sverige och att kontakter hölls med ministerrådet i syfte att lösa denna fråga och även frågan om personalens ställning. Genom avtalet den 12 april 1973 om Nordiska ministerrådets sekretariat och deras rättsliga ställning samt tilläggsprotokollet den 15 maj 1973 om Nordiska rådets presidiesekretariat och dess rättsliga ställning har båda dessa frågor erhållit en lösning. Avtalet och tilläggsprotokollet har ratificerats och för presidiesekretariatets del trätt i kraft den 1 januari 1974.

Närmare redogörelse för avtalens sakliga innehåll har lämnats i ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (*CI/1974 s. 120 o. 121*). De anställda vid presidiesekretariatet har således ingen diplomatisk status och ingen rätt till tullfri införsel under tjänstgöringen vid sekretariatet annat än att den som kommer från annat land än Sverige får tull- och skattefritt införa sitt flyttgods vid tillträdet. I stället för skatt till värdlandet betalar de anställda avgift till presidiesekretariatet på sin lön från sekretariatet. Presidiet har den 20 december 1973 fastställt ett avgiftssystem i enlighet med ett förslag som överlämnats av svenska finansdepartementet. Avgiftssystemet bygger på svenska skatteskalor och kommer att justeras i överensstämmelse med framtida ändringar i det svenska skatteuttaget. På grund av att rätten till avdrag enligt avgiftssystemet begränsats i förhållande till svensk skattelagstiftning har de anställda erbjudits och accepterat, i förekommande fall efter överläggningar med vederbörandes personalorganisation, personliga tillägg. Till anställda från annat land än Sverige utgår liksom tidigare utlandstillägg.

På förslag av socialpolitiska utskottet har presidiet beslutat att omvandla tjänsten som sekreterare åt socialpolitiska utskottet till heltidstjänst från och med den 1 juni 1974. Samtidigt har presidiet fastställt att den nya tjänsten skall inordnas i presidiesekretariatet och i avgiftssystemet.

Frågan om utskottssekretariatens placering har förberetts inom de nationella delegationerna och väntas därefter komma upp till behandling i presidiet.

Under tiden den 1 juli—30 november 1973 har Pär Kettis, Sverige, varit tillförordnad presidiesekreterare.

Till ny presidiesekreterare från den 1 december 1973 har utsetts Helge Seip, Norge.

7. Informationsfrågor

7.1 Attitydundersökning om nordiskt samarbete

Ungdomen bör ägnas speciellt stor uppmärksamhet när det gäller informationen om nordiskt samarbete. Det är den allmänna slutsats som man kan dra av den undersökning av nordbornas kunskaper om och attityder till nordiskt samarbete som utfördes i maj—juni 1973. I Danmark intervjuades 1 620 personer av Gallup Markedsanalyse, i Finland 920 av Suomen Gallup oy-Finska Gallup ab, i Norge 1 615 av Norsk Gallup Institutt och i Sverige 1 180 av Svenska institutet för opinionsundersökningar (SIFO), som även koordinerade undersökningen och stod för undersökningsrapporten.

Undersökningen gjordes främst för att få fram en grund för det nordiska informationsarbetet och visar att kunskaperna om nordiskt samarbete och om Nordiska rådet är bättre än vad man i allmänhet har trott. Attityderna måste betecknas som genomgående positiva. Intresset för information är också tämligen stort. Undersökningen visar dock både nationella och regionala olikheter samt skillnader mellan olika ålderskategorier och utbildningsnivåer.

Den utslagsgivande frågan när det gäller kunskaperna är "Kan ni nämna några områden eller institutioner inom vilka de nordiska länderna samarbetar?". Den största procenten "vet ej"-svar uppvisar Sverige (43,6), den minsta Norge (31,5), medan Danmark har 37,9 proc. negativa svar, Finland 34,5. Det är de yngsta av de svarande (i Sverige 18—24 år) som drar ner den svenska procenten. Hela 50,5 proc. i denna grupp svarar "vet ej". I Norge är ungdomen bäst orienterad (27,4 proc. negativa svar), medan det i Danmark, Finland och Sverige är mellangruppen 25—49 år som visar den lägsta procenten negativa svar. Sämst orienterad är i Finland den äldsta kategorin, i Danmark och Sverige den yngsta.

Nästan dubbelt så många danska ungdomar i åldern 15—24 år känner till SAS än Nordiska rådet. Också i Norge är SAS mer välkänt än Nordiska rådet. I Finland är den nordiska passunionen mest välkänd av de nordiska samarbetsresultaten. I Sverige ligger Nordiska rådet högst på kunskapsskalan.

Nittio procent av de tillfrågade anser det nordiska samarbetet vara minst lika viktigt för sitt land som annat internationellt samarbete. När det gäller att värdera om samarbetet inom Norden är viktigare än annat internationellt samarbete finns det dock en påtaglig skillnad mellan åldersgrupperna. I denna gradering når Finland den överhuvudtaget högsta procenten med 48 i den äldsta gruppen på över 50 år, medan motsvarande siffra i den yngsta är 32, en skillnad på 16 proc. I Sverige är skillnaden mellan den äldsta och den yngsta åldersgruppen störst: 18 proc., i Norge minst, nämligen 8. I Danmark anser 29 procent i den

äldre ålderskategorien att det nordiska samarbetet är "viktigare", medan procenttalet för de yngre är 19. Särskilt ungdomens men också andra kategoriers attityd till information är positiv. I själva verket är det i alla fyra länder den yngsta kategorin som i största utsträckning uppger att den vill veta mer.

På grund av att attitydundersökningen är den första i sitt slag har den väckt stort intresse även utanför Nordiska rådet. Bl. a. har föreningarna Norden utnyttjat den för sina diskussioner om det fortsatta arbetet. Undersökningen har också fått en omfattande publicitet.

7.2 Informationsplan

På grundval av attitydundersökningen, som även tryckts i Nordisk utredningsserie (*NU 1973: 4*), har presidiet efter förberedande behandling i rådets informationskommitté behandlat en långsiktig informationsplan. Strävan är bl. a. att i större utsträckning än tidigare nå ungdomen, bl. a. genom skolorna. Därvidlag har man tänkt sig samarbete med bl. a. kultursekretariatet.

I den långsiktiga planen ingår bl. a. ett informationspaket för skolundervisningen, först prövat i ett antal försöksskolor i de olika nordiska länderna. En aktivare upplysningsverksamhet än tidigare skall också bedrivas vid de nordiska lärarhögskolorna.

Politikerna borde i växande grad låta sig engageras också som föreläsare i nordiska ämnen inom ramen för vuxenutbildningen, konstateras det i informationsplanen. Studiecirkelverksamheten kring nordiskt samarbete bör intensifieras och kontakt därvid tas med studieförbunden i de nordiska länderna.

I planen konstateras också, att en jämnare publicitet för rådsarbetet än den nuvarande är nödvändig. Detta kan ske bl. a. genom att ännu aktivare än tidigare utnyttja utskottsmötena för kontakter med massmedierna, varvid provins- och lokalpress samt även fackpressen bör uppmärksammas.

7.3 Informationsmaterial

Under det gångna året har en broschyr om det nordiska kultursamarbetet utgetts i en svensk-dansk-norsk upplaga. Broschyren skall även ges ut på finska samt på engelska, franska och tyska.

En ny broschyr, som skall behandla transportsamarbetet, är under arbete. Den tidigare broschyren om nordiskt samarbete gavs under året ut på isländska.

Rådets stillfilm har getts ut i en engelsk version, som genom utrikesministeriernas pressavdelningar har placerats på olika nordiska ambas-

sader. Texten skall översättas också till franska och tyska. En revision av stillfilmens nordiska upplagor är under bearbetning.

Översikten *Press i Norden* med klipp ur aktuellt tidningsmaterial utgavs i medeltal var sjätte vecka. En större utgivningstäthet eftersträvas. Kalendariet över nordiska möten, konferenser och kurser utgavs under året med 14 nummer.

7.4 *Seminarier*

Ett seminarium för parlamentariska journalister i de nordiska länderna anordnades i Mariehamn den 16—17 augusti 1973. Seminariets föredrag och diskussioner har tryckts (*NU 1973: 19*).

I informationsplanen för 1974 ingår två seminarier, ett för fackpressjournalister och ett för parlamentariker.

7.5 *Nordisk Kontakt*

Rådets tidskrift *Nordisk Kontakt* utkom under året med sin 18:e årgång. Numrens antal var 16, vilket motsvarar en utgivning varannan vecka under parlamentssessionerna. Antalet sidor var 1 104, samma som året förut.

Redaktionen bestod av Carl Kauffeldt, Danmark, Harry Elg, Finland, Björn Jóhansson, Island, Oddvar Hellerud, Norge samt Åke Malmström, Sverige ansvarig utgivare och Erling Larsson, Sverige redaktionssekreterare.

Utöver orientering om arbetet i de nordiska parlamenten informerade tidskriften om verksamheten inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Undertiteln *Parlamentarisk orientering* har under året strukits för att den större bredden i tidskriftens informationsutbud bättre skall markeras.

Prenumerationspriset 12 skr per år är oförändrat sedan 1966. Upplagan var i genomsnitt drygt 8 000 ex.

7.6 *Informationskommittén*

För att handlägga frågor rörande *Nordisk Kontakt* och bistå presidiet som ett rådgivande expertorgan i informationsfrågor har rådet tillsatt en informationskommitté. Den hade under året följande medlemmar:

Danmark:

Nathalie Lind, Orla Møller (till den 3 oktober) og K. Axel Nielsen (den 3 oktober—4 december).

Finland:

Ilkka-Christian Björklund och Paavo Väyrynen

Island:

Gylfi Þ. Gíslason och Gils Guðmundsson

Norge:

Guttorm Hansen (ordförande) och Berte Rognerud (till den 17 september) och Jo Benkow (sedan oktober.)

Sverige:

Sture Palm och P. O. Sundman (vice ordförande).

Kommittén sammanträdde tre gånger under året: i Oslo den 18 februari, i Marichamn den 16 augusti och i Köbenhavn den 12 november.

7.7 De nordiska sekretariatens informationsverksamhet

Som ett led i övervägandena rörande den nordiska informationsverksamhetens utformning enades mötet mellan presidiet och samarbetsministrarna den 21 november 1972 om att ministerrådets sekretariat och presidiesekretariatet skulle företa en utredning om informationsverksamheten vid dessa sekretariat. Därvid skulle även beaktas övrig nordisk informationsverksamhet, bl. a. genom kontakt i behövlig utsträckning med Föreningarna Nordens Förbund. Presidiesekreteraren har utsett informationschef Sten-Olof Westman att ingå i arbetsgruppen som presidiesekretariatets representant. Övriga medlemmar i arbetsgruppen är direktör Magnus Kull, sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köbenhavn och avdelningschef Carl-Ivar Öhman, ministerrådets sekretariat i Oslo. Arbetsgruppen inledde sitt arbete våren 1973.

8. Publikationsverksamhet*8.1 Förhandlingarna*

Förhandlingarna vid tjugoförsta sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och redaktörsassistent Ingegerd Wahrgren.

21:a sessionens förhandlingar har uppdelats i tre band, ett huvudband om 1 760 sidor från sessionens första samling i Oslo i februari och ett huvudband om 394 sidor från sessionens andra samling i Stockholm i oktober. Remissyttranden och promemorior har samlats i ett gemensamt supplementband om 1 163 sidor från båda samlingarna. Rådsförhandlingarna har tryckts av AB P.A. Norstedt & Söner, Stockholm. För inbindningen har P. Herzog & Söner AB, Nacka, svarat. Huvudbandens upplaga har uppgått till 2 100 exemplar och supplementbandets till 1 600 exemplar. Utsändningen av första samlingens huvudband ägde rum med början den 15 augusti 1973. Andra samlingens huvudband jämte supplementbandet levererades under februari månad 1974. Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement, Nordiska ministerrådet, sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. m.

8.2 Nordisk utredningsserie

Under 1973 har följande nummer utkommit i den av presidiet sedan 1960 utgivna "Nordisk utredningsserie". Upplagans storlek anges inom parentes.

Nr

1. Kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna (2 800 ex.)
2. Nordiskt kontaktmannamöte i Mariehamn (2 000 ex.)
3. Varedeklarationssamarbeid i Norden (1 100 ex.)
4. Den nordiska allmänheten och det nordiska samarbetet 1973. Attitydundersökning (2 300 ex.)
5. Nordisk miljöskyddskonvention (3 100 ex.)
6. Nordisk pedagogisk utbildning av fysioterapeuter (1 800 ex.)
7. Nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område (1 600 ex.)
8. Övergripande mål för konsumentundervisningen i skolan (2 100 ex.)
9. Konferanse om arbeidsmarkedsforhold (1 900 ex.)
10. Jämförelse mellan förmögenhetsbrotten i den svenska brottsbalken och den danska straffeloven (3 200 ex.)
11. TV över gränserna (4 000 ex.)
12. The Role of the Nordic Countries in European Cooperation (2 300 ex.)
13. Möjligheter till nordiskt samarbete på förskolans område (3 575 ex.)
14. Harmonisering av den obligatoriske engelskundervisning i de nordiske land (4 000 ex.)
15. Oversikt over forsknings- og utviklingsarbeid som gjelder den obligatoriske engelskundervisning i de nordiske land (4 000 ex.)
16. Oversikt over verneområder i Danmark, Finland, Norge og Sverige (4 600 ex.)
17. Harmonisering av den obligatoriska undervisningen i matematik i de nordiska länderna (5 000 ex.)
18. Nordiska hälsovårdshögskolan. Mål och medel (1 750 ex.)
19. Politik och journalistik. Journalistseminarium i Mariehamn (2 000 ex.)
20. Le rôle des pays nordiques dans la coopération européenne (2 000 ex.)
21. Upphovsrätt I. Fotokopiering och bandinspelning särskilt inom undervisningsverksamhet (4 700 ex.)
22. Framtida nordiskt samarbete på konsumentområdet (1 800 ex.)
23. Nordisk statutsamling (2 300 ex.)
24. Yearbook of Nordic Statistics, 1973 (Nordisk statistisk årsbok (10 000 ex.)

För utgivningen svarar presidiesekretariatets redaktion.

Flertalet nummer i serien har tryckts hos Göteborgs Offsettryckeri AB (GOTAB) i Stockholm.

Enligt beslut av presidiet skall tryckning av utredning, som föranletts av ett initiativ av rådet, ske i serien. Enligt överenskommelse mellan Nordiska rådet och sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete skall sekretariatets skrifter ingå i utredningsserien. Andra utredningar kan efter beslut av Nordiska rådets sekreterarkollegium också ingå i serien.

8.3 *Nordisk Statistisk Årsbok*

Nordisk Statistisk Årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Sedan 1972 redigeras årsboken av Harry de Schårengrad vid Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn. Årsboken utkommer i februari 1974 (*NU 1973: 24*) i 10 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av AB P.A. Norstedt & Söner. Från och med 1972 utges årsboken gemensamt av Nordiska rådet och Nordiskt statistiskt sekretariat i Köbenhavn.

8.4 *Register över rådsförhandlingarna*

Redaktör Olof Wallmén fortsätter arbetet på att uppgöra ett kortregister över rådsförhandlingarna från 1965 och har nu hunnit fram till år 1972.

8.5 *Porträttmatrikeln*

Till tjugoförsta sessionens första samling utgavs en upplaga på 1 200 exemplar av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Till sessionens andra samling trycktes ett supplement i 500 exemplar innehållande nya rådsmedlemmar och regeringsrepresentanter. Publikationerna har redigerats av presidiesekretariatets informationssektion och tryckts av AB P. A. Norstedt & Söner.

8.6 *Nordisk statutsamling*

Fr. o. m. 1970 utges enligt beslut av Nordiska rådets presidium en årlig publikation i NU-serien upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Redaktör för statutsamlingen är departementssekreterare Björn Thomasson. Nordisk statutsamling utkommer i februari 1974 i 2 300 exemplar (*NU 1973: 23*).

9. **Delegationerna och parlamenten**

9.1 Den danske delegations beretning angående Nordisk Råds 19. session i København 13.—18. februar 1971 og 20. session i Helsingfors 19.—24. februar 1972 samt angående Nordisk Råds 21. sessions første samling i Oslo 17.—21. februar 1973 anmeldtes for folketinget 2. oktober 1973 og oversendtes til udenrigsudvalget. Dette afgav betænkning over beretningerne 11. oktober 1973.

Af de sager rådet havde beskæftiget sig med 1971—1973 nævnte udvalget særligt ægteskabsretten, den udvidede beskyttelse af privatlivets fred, TV-samarbejdet, bekæmpelse af forureningen i Østersøen, de faste Øresunds-forbindelser, storlufthavnen på Saltholm samt et nordisk energisamarbejde.

I sin betænkning fremhævede udvalget en række problemer af principiel betydning for den videre udvikling af det nordiske samarbejde,

1) at de ved kulturaftalen og transportaftalen traktatsikrede rettigheder om rådets medvirken i samarbejdet på de to områder bliver en realitet;

2) at i det hele det folkevalgte elements aktive medvirken i det nordiske samarbejde sikres;

3) at den fælles anvendelse af nordiske bevillinger formentlig bør underkastes en form for kontrol på nordisk basis, med Nordisk Råd som det naturlige organ for en sådan parlamentarisk finanskontrol.

Udvalget pegede tillige på, at spørgsmålet om offentlighedsprincippets anvendelse på nordiske organer er under overvejelse; at en særlig komité arbejder med problemet om rådspræsidiets politiske sammensætning; at der er en stigende interesse for et partipolitisk samarbejde over landegrænserne inden for rådets arbejde, samt at der er stærkt delte meninger i rådet om den vægt, som bør tillægges den nordiske retsenhed.

Med henvisning til de nævnte problemers betydning for det nordiske samarbejdes videre udvikling anså udvalget det for nyttigt, om de kunne blive belyst ved en forhandling i tinget.

En sådan debat fandt sted den 18. oktober 1973 ved folketingets første behandling af udvalgets forslag til beslutning angående beretningerne. Ordførere for alle partierne udtalte sig foruden to medlemmer uden for kredsen af ordførere. På regeringens vegne talte den fungerende minister for nordiske anliggender, handelsminister Erling Jensen. (Folketingets forhandlinger 1973—1974, spalte 738—66.)

Ved anden (sidste) behandling 1. november 1973 tog folketinget enstemmigt beretningerne til efterretning med 131 stemmer (Folketings-tidende 1973—1974 spalte 937).

9.2 Finlands delegations berättelser till riksdagen för sessionerna 1971 och 1972 är för närvarande föremål för behandling i utrikesutskottet.

9.3 Norges delegasjon avga 23. november 1973 rapport om virksomheten ved de to samlinger under Rådets 21. sesjon. For første gang vil denne rapport bli behandlet i Stortinget sammen med en melding om regjeringens samlede virksomhet innenfor det avtalte nordiske samarbeid (i henhold til Helsingforsavtalen). Denne stortingsmelding ventes behandlet i Stortinget før Rådets 22. sesjon åpnes.

Da Stortinget 7.6.1973 behandlet avtalen om Nordisk Ministerråds sekretariat og deres rettsstilling, ble samtykke til ratifikasjon gitt mot 9 stemmer. Deretter ble det enstemmig gitt samtykke til ratifikasjon av tilleggsprotokollen om presidiesekretariatet.

Den 26. januar 1973 ga Stortinget enstemmig sitt samtykke til ratifikasjon av den nordiske transportavtale.

9.4 Sveriges delegation har överlämnat skrivelser till riksdagen den

12 april 1973 med redogörelse för rådets tjugoförsta sessions första samlingen, och den 15 november 1973 med redogörelse för tjugoförsta sessionens andra samling.

Utrikesutskottet har behandlat skrivelserna (betänkande nr 23). Utskottet har därvid åberopat sitt betänkande (nr 22) över motion om ett långsiktigt program för det nordiska samarbetet, i vilket utskottet framhållit önskvärdheten av att särskilda ansträngningar görs för att vidareutveckla det nordiska samarbetet i riktning mot ett program som omspannar alla samarbetsområden. Riksdagsbehandlingen av utrikesutskottets betänkande ägde rum den 11 december 1973.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att delegationens skrivelser skulle läggas till handlingarna.

10. Förberedelser för rådets tjugoförsta sessions andra samling och tjuogoandra session

10.1 Under förutsättning av plenarförsamlingens bemyndigande beslöt presidiet den 16 februari 1973 att andra samlingen skulle äga rum i Stockholm den 25—27 oktober 1973. Vid sin tjugoförsta session beslöt rådet den 17 februari 1973 att den tjugoförsta sessionen på prov skulle delas på två samlingar. Tidpunkten för andra samlingen skulle bestämmas av presidiet. I enlighet med 3 § rådets arbetsordning har underrättelse om tid och plats för andra samlingen utsänts till regeringarna m. fl. med skrivelse den 15 juli 1973.

I skrivelse den 26 juni 1973 framställde presidiet till Nordiska ministerrådet vissa allmänna synpunkter och önskemål beträffande förberedelserna för andra samlingen.

10.2 Vid tjugoförsta sessionens andra samling beslöt rådet den 27 oktober 1973 att hålla nästa ordinarie session i Stockholm 1974. Tidpunkten för sessionen har presidiet fastställt till den 16 februari 1974.

I enlighet med 3 § rådets arbetsordning har underrättelse om tid och plats för sessionen utsänts till regeringarna m. fl. med skrivelse den 14 november 1973.

I skrivelse den 4 oktober 1973 framställde presidiet till Nordiska ministerrådet vissa allmänna synpunkter och önskemål beträffande förberedelserna för tjuogoandra sessionen.

Önskemål framställdes om berättelser från ett 50-tal nordiska samarbetsorgan.

Till ministerrådet har överlämnats en förteckning över samtliga rekommendationer som ännu icke slutbehandlats av rådet.

Ministerrådet och i vissa fall regeringarna har avgivit meddelanden om de åtgärder som har vidtagits med anledning av rådets rekommendationer.

Efter att ha inhämtat delegationernas synpunkter har presidiet den

20 december beslutat föreslå plenarförsamlingen att även 22:a sessionen delas på prov. Efter att denna provordning praktiserats vid två sessioner bör frågan om sessionernas uppläggning övervägas på nytt. Presidiets planläggning har utgått från att första samlingsen hålls den 16—20 februari 1974 och att andra samlingsen äger rum på hösten 1974 på tid och plats som presidiet fastställer med iakttagande av de beslut plenarförsamlingen kan komma att fatta härom.

Behandlingen av ministerrådets berättelse C 1 får liksom tidigare en central plats vid överläggningarna. Förutom att C 1 jämte presidiets rapport lägges till grund för generaldebatten planeras debatter i avslutning till utskottens betänkanden rörande olika avsnitt av C 1.

Till rådets tjuogoandra session kommer att avges en rapport om det nordiska samarbetet under 1973, upptagande uppgifter om konkreta samarbetsresultat i form av ingångna avtal, samfällid lagstiftning, verksamhet vid gemensamma institutioner och utförda samarbetsåtgärder (Dokument 2 i Nordiska rådets handlingar).

10.3 I likhet med tidigare år har rådets presidium inbjudit de politiska ungdomsorganisationer, som har anknytning till politiska partier, vilka är representerade i de nordiska ländernas parlament, att sända observatörer till sessionen. I anledning av att Föreningarna Nordens Förbund genom sitt ungdomsrepresentantskap arrangerar ett seminarium för dessa observatörer under sessionen har presidiet beslutat ställa 30 000 skr till förfogande för förbundet att användas som stipendier till deltagarna i ett sådant seminarium.

10.4 I enlighet med tidigare praxis har presidiet inbjudit EFTA:s sekretariat att sända en observatör att övervara rådets tjuogoandra session. EFTA representeras av generalsekreterare Bengt Rabaeus med biträde av direktör Erik Heinrichs.

10.5 I enlighet med 42 § rådets arbetsordning hänvisar presidiet sakerna till utskotten. Från den 19 november 1972 gäller enligt arbetsordningen för rådets sekretariat att presidiésekreteraren hänvisar sakerna till utskotten enligt presidiets riktlinjer.

Förberedelserna av sakerna har omhänderhaft av vederbörande utskott. Enligt 42 § arbetsordningen har presidiet att besluta om införskaffande av utredning om väckta förslag vilket skett genom utsändande till myndigheter och organisationer för uttalande. Utskotten har efter hand som beredningsarbetet av de till dem hänvisade sakerna avslutats avgivit sina betänkanden till rådet. Utskotten har också för presidiet föreslagit vilka saker som bör uppföras på saklistan för sessionen, var-efter presidiet uppgjort förslag till saklista som utsänts den 25 januari 1974. Enligt 7 § arbetsordningen fastställes saklistan vid sessionens första möte.

Vid införskaffandet av utredningar har presidiet i stor utsträckning haft bistånd av ministerrådets sekretariat, det nordiska kultursekretaria-

tet, myndigheter och organisationer. Därjämte har material sammanställts inom rådets sekretariat.

10.6 Enligt 32 § andra stycket i rådets arbetsordning skall arbetsutskotten avge förslag beträffande de val som förrättats av plenarförsamlingen och utskotten. Presidiet har förberett dessa valfrågor. Beträffande presidiets partipolitiska sammansättning hänvisas till *punkt 6.4*.

Presidiet har planlagt de yttre arrangemangen vid sessionen. Därutöver förbereddes den kommande sessionen på möte mellan presidiet och samarbetsministrarna den 27 oktober 1973.

11. Kontakter med andre internationale organisationer. Deltagelse i konferencer

11.1 Nordisk Råds internationale konference

Præsidiets har ansvaret for Nordisk Råds internationale kontaktsvirksomhed og bistås herved af præsidiesekretariatet. Kontakterne til andre internationale organisationer omfatter forbindelser såvel på parlamentariker- som på sekretariatsniveau.

Nordisk Råds præsidium har tilrettelagt en række konferencer for at give information om Nordisk Råd og det nordiske samarbejde til repræsentanter for internationale organisationer med sæde i Europa. 5.—7. september 1973 holdtes den femte internationale konference, der omhandlede de nordiske landes rolle i det europæiske samarbejde og var tilrettelagt som en orientering og drøftelser af forholdet mellem de nordiske lande og en række betydende organisationer som ECE, EEC, GATT og ILO. Konferencen fandt sted i Reykjavík og indledtes af fhv. samarbejdsminister Per Kleppe, Norge med en gennemgang af den rolle, de nordiske lande har i det europæiske samarbejde. På grundlag heraf fandt drøftelserne sted mellem de 36 deltagere, som repræsenterede følgende internationale organisationer: ILO, WHO, Benelux, ECE, CMEA, GATT, Europaparlamentet, Europarådet, EFTA, EF's ministerråd, kommission og domstol samt Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Forhandlingene er trykt i Nordisk Udredningsserie (*NU 1973: 12* på engelsk og *NU 1973: 20* på fransk).

11.2 EFTA

Kontakten mellem EFTA's og Nordisk Råds sekretariater har stået på i en årrække. Medlemmer af Nordisk Råds sekretariater har ved besøg ved EFTA-sekretariatet i Genève i 1964, 1967, 1969 og 1970 haft lejlighed til med embedsmænd i EFTA-sekretariatet at gennemgå spørgsmål under behandling inden for begge organisationer eller som i øvrigt har været anset for at være af fælles interesse.

Den 23. maj 1973 deltog delegationssekretærene fra Danmark, Finland, Norge og Sverige samt repræsentanter for præsidiesekretariatet

og sekretærerne i økonomisk og socialpolitisk udvalg i et møde med EFTA's sekretariat i Genève, hvor man drøftede Nordisk Råds og EFTA's fremtidige virksomhed og modtog en orientering om EFTA's rådgivende komité's virksomhed. Man var også inde på spørgsmålet om at genoptage tidligere regelmæssige kontakter mellem sekretariaterne, dels i forbindelse med Nordisk Råds sessioner og dels i Genève.

Ved Nordisk Råds 21. sessions 1. samling i Oslo var EFTA repræsenteret ved generalsekretær Bengt Rabaeus og ass. afdelingschef Erik Stackelberg.

11.3 *Europarådet*

Vid Europarådets rådgivande parlamentariska församlings möte i Strasbourg den 21—25 januari har Nordiska rådet representerats av presidiesekreteraren.

11.4 *Nordisk kontaktmandsmøde*

11.—12. april 1973 fandt efter indbydelse fra Finlands regering det fjerde nordiske kontaktmandsmøde sted i Mariehamn på Åland.

Her blev der givet en præsentation af virksomheden i de tre fællesnordiske sekretariater, Ministerrådssekretariatet i Oslo, Kultursekretariatet i København og Præsidiasekretariatet i Stockholm. De emner, der kom til behandling derudover, var de nordiske samarbejdsspørgsmåls behandling i hvert lands regeringsadministration, koordineringen af nordiske samarbejdsspørgsmål med EF-samarbejdet, nordisk samarbejde og informationsmedia og spørgsmål angående Nordisk Råd, bl. a. deling af sessionen og udforming af beretninger og meddelelser.

I mødet deltog kontaktmænd, medlemmer af stedfortræderkomiteen, embedsmandskomiteerne samt fra Nordisk Råd sekretærkollegiet, udvalgssekretærerne og medarbejdere i præsidiasekretariatet.

11.5 *Deltagelse i konferencer*

Ved UNIDROIT's møde i Rom 24.—26. april 1973 deltog som Nordisk Råds repræsentant stf. præsidiasekretær Pär Kettis. Her behandlede ensartet lovgivning som et led i teknisk bistand til udviklingslandene samt metoder for samordning af de internationale organisationers virksomhed og for organisationen af samarbejdet mellem disse.

Ved konferencen for internationale organisationer i Europa, som beskæftiger sig med miljøspørgsmål, der afholdtes under værtskab af United Nations Environment Programme (UNEP) 21.—22. maj 1973 i Genève under ledelse af executive director Maurice Strong deltog stf. præsidiasekretær Niels Ove Gottlieb og sekretær i socialpolitisk udvalg Claes Wiklund som Nordisk Råds repræsentanter.

Svenska avdelningen av Internationella juristkommissionen avhöll

den 25—26 augusti 1973 en konferens i Lund på temat "Integritetsfrågor i den moderna socialstaten". Nordiska rådet representerades av riksdagsledamoten Anna-Lisa Nilsson, Sverige.

På Sjuksköterskors samarbete i Norden representantskapsmöte den 18—21 september 1973 på Billinge hus, Sverige, representerades rådet av riksdagsledamoten Grethe Lundblad, socialpolitiska utskottet.

På det nordiske meteorologimøde i Stockholm 1.—2. oktober 1973 representeredes Nordisk Råd af byrådirektör Eric Hultén.

På åbningsmødet for NORTEK 73 på Lidingø, konference for repræsentanter for de nordiske teknologiske institutter, representeredes Nordisk Råd af stf. præsidiasekretær Niels Ove Gottlieb 9.—12. oktober 1973.

København, Helsingfors, Reykjavík, Oslo och Stockholm den 5 februari 1974

Anker Jørgensen

V. J. Sukselainen

Jón Skaftason

Kåre Willoch

Johannes Antonsson

/Helge Seip

TILLÄGG 1

Reviderad budget för 1974 och budget för 1975

	Budget 1973	Utfall jan—dec. 1973	Reviderad budget 1974	Budget 1975
A. Arvoden och löner				
1. Anställd personal				
a. presidiesekretariatet	845 000	757 095: 95	1 030 000	1 100 000
b. utskottssekretariatet	260 000	208 097: 44	280 000	300 000
2. Diverse utredningsuppdrag	120 000	56 725: 50	120 000	100 000
3. Lönekostnadspålägg	317 000	258 285: 63	330 000	350 000
	1 542 000	1 280 204: 52	1 760 000	1 850 000
B. Förvaltningskostnader				
1. Sjukvård	2 000	3 077: 40	2 000	3 000
2. Lokalkostnader				
a. kontorslokaler	62 000	78 750: —	62 000	62 000
b. presidiets våning	25 000	24 095: —	27 000	30 000
3. Expenser				
a. skrivmateriel, emballage	50 000	55 729: 33	60 000	65 000
b. telefon, telegram etc.	15 000	25 581: 54	25 000	30 000
c. porto	70 000	30 348: 55	60 000	45 000
d. adressering, transporter	10 000	8 581: 45	20 000	20 000
e. kontorsmaskiner, inventarier (inköp och underhåll)	50 000	28 316: 56	20 000	25 000
underhåll presidiets våning				5 000
f. böcker, tidningar	10 000	9 306: 06	14 000	15 000
g. representation	28 000	17 590: 96	30 000	30 000
h. övriga utgifter	50 000	23 822: 36	30 000	30 000
	372 000	305 199: 21	350 000	360 000
C. Resekostnader	200 000	161 121: 76	210 000	250 000
D. Rådets tryck				
1. Rådsförhandlingarna	480 000	518 076: —	600 000	640 000
2. Nordisk udredningsserie	400 000	388 721: —	450 000	480 000
3. Nordisk Statistisk Årsbok	80 000	76 784: 05	85 000	90 000
4. Diverse tryck (porträttmstrikel, stadga o. dyl.)	25 000	41 503: 21	30 000	40 000
	985 000	1 025 084: 26	1 165 000	1 250 000
E. Information				
1. Nordisk Kontakt	390 000	356 903: 36	420 000	450 000
2. Informationsverksamhet ¹		208 420: 35		
a. broschyrer m. m.	50 000		100 000	110 000
b. seminarier	50 000		75 000	80 000
c. artikeltjänst	10 000		10 000	10 000
d. till presidiets förfogande	100 000		100 000	125 000
e. revision av stillfilm	—		—	20 000
	600 000	565 323: 71	705 000	795 000
F. Konferenser	100 000	89 984: 41	120 000	120 000
	3 799 000	3 426 917: 87	4 310 000	4 625 000
Intäkter				
1. Interna avgiftssystemet	—	—	300 000	325 000
2. Tryck, räntor m. m.	175 000	216 556: —	200 000	225 000
	175 000	216 556: —	500 000	550 000
Kostnader netto	3 624 000	3 210 361: 87	3 810 000	4 075 000

¹ I 1973 och 1974 års budgeter har angivits att om planer att framställa en film förverkligas tillkommer ett sammanlagt belopp av 225 000 kr.

TILLÄGGSBIHANG 1

Detaljbudget för Nordisk Kontakt 1974 och 1975

	1974	1975
1. Arvoden (inkl. socialavgifter)		
Redaktion	79 500	79 500
2. Övriga redaktionella kostnader		
Författar- och tecknararvoden	12 500	14 000
Korrekturläsning	5 500	6 500
Översättningar	13 000	14 500
	31 000	35 000
3. Tryckningskostnader	224 000	244 000
4. <i>Expenser</i>		
Distribution	17 000	18 500
Portokostnader	34 000	34 000
Övriga kostnader	5 000	5 000
	56 000	57 500
5. Resekostnader	24 500	27 000
6. Oförutsedda kostnadsstegringar	5 000	7 000
Totalkostnader	420 000	450 000

TILLÄGGSBIHANG 2

Revisionsrapport för 4:e kvartalet 1973

Härmed överlämnas revisionsavdelningens rapport över verkställd revision av de vid Nordiska rådet, presidiesekretariatet, förda räkenskaperna avseende tiden 1.10—31.12.1973.

I bifogade resultaträkning för tiden 1.1—31.12.1973 samt i balansräkningen per den 31.12.1973 upptagna summor överensstämmer helt med de av sekretariatet förda räkenskaperna. Av slutredovisningen (bilaga 1 till balansräkningen) framgår delegationernas definitiva procentandelar av nettokostnaderna för verksamhetsåret. Samtliga till nämnda tid hänförliga men ännu ej reglerade poster — med undantag för inkomsträntor på det räntebärande postgirokontot — har bokförts som resultatregleringsposter.

Som framgår av resultaträkningen ligger årets utfall — kronor 3 210 361: 87 — under den fastställda budgetens ram. Detta gäller i första hand kontona Arvoden och löner samt Förvaltningskostnader. En bidragande orsak härtill är bl a att tjänsten som presidiesekreterare var utan ordinarie innehavare under 5 månader samt att anslaget Diverse utredningsuppdrag endast utnyttjades i begränsad omfattning. Även minskade kostnader för resor och vissa ökade intäkter har bidragit. Mot detta går dock en ökning av tryckerikostnaderna.

De efter budgeten beräknade och uttagna förskottsinsbetalningarna har således kommit att överstiga kostnaderna — Island har då utöver den fastställda procentandelen inbetalt kronor 25 524: 25. Presidiesekretariatets skuld till de olika delegationerna per den 31.12.1973 framgår av bilaga 1 till balansräkningen. Härvid har för det till Finlands, Islands och Sveriges delegationer utlämnade rådstrycket avräknats tillsammans kronor 97 172: 75. Motsvarande belopp för tryck till Danmark och Norge utgör kronor 58 135: 80, som bokförts på tillgångskontot Utestående fordringar.

Beträffande konto Lokalkostnader kan nämnas att hyran för kontorslokalerna omfattar 5 kvartal eller tiden 1.1.1973—31.3.1974.

Kontantkassa och innehav av utländska valutor har inventerats varjämte behållningarna på postgiro och checkräkning avstämts, allt utan anmärkning. Samtliga verifikationer har siffergranskats.

Jag har även tagit del av de förda protokollen — från presidiet t. o. m. nr. 7 den 27.10.1973 — och får härmed meddela, att den av revisionsavdelningen för nämnda tid utförda revisionen icke givit anledning till anmärkning.

RIKSGÄLDSKONTORET

Revisionsavdelningen

Ch. Reuterwald

TILLÄGG 2

Personalförteckning för Nordiska rådets presidiesekretariat 1974

	Lgr	Arvoden och löner (1973 års löneläge) ¹	
<i>Presidiesekretariatet</i>			
Presidiesekreterare	C 4	102 000	
Stf presidiesekreterare (2)	C 1	170 000	
Informationschef	C 1	85 000	
Redaktör	A 28	65 000	
Informationssekreterare ($\frac{1}{2}$ -tid)	A 27	31 000	
Redaktörsassistent	A 20	45 000	
Kamrer	A 20	45 000	
Assistent	A 17	39 000	
Assistenter (4) varav en högst	A 15	144 000	
	A 14		
Vaktmästare	A 15	70 000	796 000
		<hr/>	
Personliga tillägg ²		88 000	
Utlandstillägg ³		72 000	160 000
		<hr/>	
<i>Utskottssekretariatet</i>			
Juridiska utskottet (sekr, bitr sekr)		24 500	
Kulturutskottet		50 000	
socialpolitiska utskottet		46 800	
Trafikutskottet		57 350	
Ekonomiska utskottet (sekr, bitr sekr)		51 350	
Extra arbetskraft för utskotten		50 000	280 000
		<hr/>	
<i>Diverse utredningsuppdrag</i>			120 000
<i>Lönekostnadspålägg (sociala avgifter m. m.)</i>			<hr/>
			330 000
			<hr/>
			1 686 000

¹ Förhandlingar pågår om nytt avtal fr o m 1.1.1974.

² I samband med övergång till internt avgiftssystem fr o m 1.1.1974 har de anställda tillerkänts personliga tillägg.

³ För anställda från annat nordiskt land än Sverige utgår utlandstillägg.

TILL AGG 3

Fortegnelse over pr esidieskrivelser
 januar 1973—januar 1974

Nr	Datum	Til	Ang�ående
P 1973: 1	22.01.1973	Nordisk Ministerr�ad	Undervisning i oftalmiatrik ved de medisinske fakulteter
P 1973: 2	22.01.1973	Regeringerne i Finland og Sverige	De finske zigeuneres forhold (se rek. 23/1969/s)
P 1973: 3	24.01.1973	Nordisk Ministerr�ad	Oversendelse af udtalelse af juridisk udvalg over beretningen vedr. det nordiske samarbejde C 1/1972
P 1973: 4	30.01.1973	Statsministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige	M�ode om f�elles foranstaltninger i anledning af den katastrofe, som ramte Island ved vulkanudbruddet p�a Heimaey
P 1973: 5	24.04.1973	Nordisk Ministerr�ad	Selskapsreiser med charterfly i Norden
P 1973: 6	24.04.1973	Nordisk Ministerr�ad	Felles nordisk utdannelse for ortopediskomakere
P 1973: 7	24.04.1973	Regjeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige	Ensartede regler for trafikk i rundkj�oringer i Danmark og Sverige
P 1973: 8	15.06.1973	Nordisk Ministerr�ad	Rapport om mulige former for kontakt mellom Nordisk R�ad og arbeidsmarkedets parter
P 1973: 9	26.06.1973	Nordisk Ministerr�ad	Nordisk R�ads 21. sesjon 2. samling
P 1974: 10	02.07.1973	Nordisk Ministerr�ad	Nordisk R�ads rekommandasjon nr. 10/1969 ang. felles skipsmedisinsk forskning
P 1973: 11	04.10.1973	Nordisk Ministerr�ad	Nordisk R�ads 22. sesjon
P 1973: 12	24.10.1973	Nordisk Ministerr�ad	Overenskomst om Nordisk Kulturfond
P 1973: 13	20.12.1973	Nordisk Ministerr�ad	Kartlegging av kvinnes situasjon ved universitetene (Betenkning NU 1972: 6)
P 1974: 1	14.01.1974	Nordisk Ministerr�ad	Utkast til overenskomst om de ansattes rettslige stilling ved nordiske institusjoner

TILLÆG 4

Skrivelser under behandling

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Behandelnde instans
1972-02-28	Nordisk Union for alkoholfri trafik	Mærkning af trafikfarlige mediciner	Trafikudvalget
1972-04-22	Barnefædres forbund, Oslo	Bidragspligtige barnefædres retlige stilling	Socialpolitisk udvalg
1972-05-12	Nordiske Kvinnesaksforeningers Samorganisasjon	Forsørgerbegrebet i lovgivningen	Socialpolitisk udvalg
1972-08-12	Ungdomsledarkonferencen i Villmanstrand 6.—12.8.72	Nordisk arbejdsgruppe for behandling af ungdommens narkotikaproblem	Socialpolitisk udvalg
1972-10-24	Nordiska Fackpressrådet	Ensartet behandling af fag- og dagspresse på div. områder	Sekretærkollegiet
1972-12-08	Svenska Inredningsarkitekters Riksförbund	Nordisk register for interiørarkitekter	Socialpolitisk udvalg
januar 1973	Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka	Kommunikationer på Nordkalotten	Trafikudvalget
1973-02-07	Regeringsrådet Gustaf Petrén	Beskatning af folkepensioner	Juridisk udvalg
1973-02-17	Utvalget "Vern om ressourserne i havet"	Foranstaltninger til værn for livet i havet	Økonomisk udvalg
1973-04-07	Riksförbundet för Njursjuka	Nyretransplantationer	Socialpolitisk udvalg
1973-04-18	Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige	Fælles nordisk arbejdsmarked for finske præster i Sverige og andre kirkelige medarbejdere	Kulturudvalget har afgivet udtalelse d. 24.10.1973, og sagen behandles herefter i socialpolitisk udvalg Socialpolitisk udvalg
1973-06-09	Föreningen Nordens Årjängs avdelning	Lægevagt på begge sider af den svensk-norske grænse	
1973-08-20	Nordisk Hotel- og Restaurantforbund	Charterrejser med fly i Norden	Trafikudvalget
1973-09-06	Sjökaptein Birger Syversen	Sykeforsikringsavgift	Sekretærkollegiet
1973-10-16	Nordisk Federation for Medicinsk Undervisning	Samordnet specialistedannelse i de nordiske lande	Kulturudvalget

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Behandelnde instans
1973-10-18	Nordens Fackliga Samorganisation	Forslag om nedsættelse af et udvalg vedr. formerne for samarbejde mellem Nordisk Råd og arbejdsmarkedets parter	Sekretærkollegiet
1973-11-06	Aatos Jaakko	Medlemsskap i svensk trygdekasse	Sekretærkollegiet
1973-11-22	Lektoratsudvalget Undervisningsministeriet, København	Arbejdsbetingelser for danske og norske lektorer ved de svenske universiteter	Kulturudvalget
1973-12-06	Otto Thoresen, Mysen	Avgift ved införsel av avlsdyr fra ett nordisk land til ett annat	Økonomisk Udvalg
januar 1974	Svenska flyktningrådet	Den nordiske passoverenskomsts tillempning på politiske flyktninger	Juridisk Udvalg

Færdigbehandlede og besvarede skrivelser siden 21. session

Skrivelsesdato	Fra	Angående	Vedtagelse
1971-02-08	Foreningen Nordens centralstyrelse	Resolutioner fra Nordkallotkonferencen i Rovaniemi 21.—23.8.70	1973-02-14 besvaret under henvisning til rek. nr. 4/71, 30/69, 15/70 samt regeringsforslag B 13/j
1971-07-28	Lutherska Världsförbundets svenska sektion	Tilbagesendelse af flygtninge fra Sverige til Danmark	1973-02-06 Præsidiensekretariatet meddelte, at juridisk udvalg vil tage skrivelsens synspunkter til efterretning i forbindelse med behandlingen af fremmedlovgivningen
1972-03-03	Ungdommens Nordisk Råds seminar i Helsingfors 21.—23.2.1972	Dansk og norsk medlemsskab i EF — Nordisk ungdomsarbejde	Oversendt til orientering for Nordisk Råds økonomiske udvalg, kulturudvalg og socialpolitiske udvalg
1972-05-15	Arbejdsgruppen for samordning af uddannelsen af radioterapeuter/onkologer i Norden	Fællesnordisk specialistuddannelse i radioterapi	1973-04-26 Skrivelse fra præsidiets til arbejdsgruppen med meddelelse om, at der er rejst medlemsforslag A 378/s
1972-05-28	Nordisk komité for alkohol-forskning	Organisationsformer for nordisk samarbejde vedr. rusmiddelforskning	1973-04-24 Skrivelse fra præsidiets med meddelelse om, at der er rejst medlemsforslag A 379/s
1972-09-02	Jakobstads Juniorhandelskammare, Junior Chamber, Bodö, Skellefteå Juniorhandelskammare	Rekommandationer til Nordisk Råd ang. turisme, handel og transport	1972-12-21 Rek. oversendt til orientering for Nordisk Råds trafikudvalg og økonomiske udvalg
1972-09-15	De nordiske skomagermesterforbund	Samnordisk uddannelse af ortopædiskomagere	1973-04-24 Præsidiets oversendte sagen til Nordisk Ministerråd med henblik på den fortsatte behandling af det rejste spørgsmål under henvisning til præsidiets skrivelse af 17. januar 1969 til de nordiske regeringer
1972-09-22	Skånska Trafiksäkerhetsförbundet	Ensartede færdselsregler i rundkørsler i Danmark og Sverige	1973-04-24 Præsidiets oversendte skrivelsen til Nordisk Ministerråd med henblik på den fortsatte behandling af rekommandationen ang. fælles trafiklovgivning
1972-09-26	Nordiska Studentjuristrådet	Resolutioner fra 15. rådsmøde ang. demokrati i universitetsforvaltningen; juristuddannelsen	Præsidiets har d. 20. dec. 1973 henvist til rek. 16/1959 og 1/1966 samt sendt henvendelsen til Nordisk Råds juri-

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Vedtagelse
			diske udvalg og Sekretariatet for nordisk kulturelt Samarbejde til orientering
1972-10-04	Statens Trafik-sikkerhetsverk	Importafgift på turistin-formationsmateriale	Præsidiets henviste 24. april 1973 til afgiftspligtens ophør den 31. marts 1973
1972-10-11	Sterling Airways A/S	Selskabsrejser med char-terfly i Norden	1973-04-24 Præsidiets over-sendte skrivelsen til Nordisk Ministerråd til brug for det fortsatte arbejde med rek. nr. 25/1967
november 1972	Föreningen Svenska Tonsättare	Årlig uddeling af Nordisk Råds musikpris	Præsidiensekretariatet har be-svaret skrivelsen med hen-visning til rek. nr. 18/1969
november 1972	Nordiska Student-juristrådet	Resolution fra 16. råds-møde ang. nordisk ret og europaretten	1973-02-01 Præsidiensekreta-riatet har oversendt skrivel-sen til orientering for Nor-disk Råds juridiske udvalg
1972-11-14	Föreningarna Nordens Förbund	Fortsættelse af det nor-diske samarbejde efter landenes forskellige til-knytning til EF	Præsidiensekretariatet har oversendt skrivelsen til orien-tering for Nordisk Råds samtlige udvalg
1972-11-25	Diplomingenjör Kai-Edwin Holmlund	Udviklingsselskab for kollektivtrafikteknik	1973-02-05 Præsidiensekreta-riatet har besvaret skrivelsen med henvisning til medlems-forslag A 325/t samt til rap-port om nordisk samarbejde til 21. session
1972-12-14	Nordisk ungdoms-lederkonference for de nordiske ven-skabsbyer, Åbo 14.—18.8.1972	Ungdomspolitik	Præsidiets har d. 20. dec. 1973 henvist til rek. nr. 26/1970
1972-12-21	Pohjola-Norden	Udtalelse fra årsmøde 13.12.1972 ang. visse nordiske samarbejds-spørgsmål	1973-02-06 Præsidiensekreta-riatet har oversendt skrivelsen til orientering for juridisk udvalg, kulturudvalget og økonomisk udvalg
1973-01-15	Svenska Aktiva Fastighetsmäklare-förbund	Erhvervsmæssig ejendomsmægling	1973-01-26 Præsidiensekreta-riatet har oversendt skrivel-sen til orientering for Nordisk Råds juridiske udvalg
1973-01-19	Ytkemiska institutet, Stockholms Tek-niska Högskola	Støtte ved etablering af et nordisk institut for viden-skabelig overflade- og kolloidforskning	Præsidiets tilslutter sig den 12. oktober 1973 økonomisk udvalgs forslag om, at Y. I. henvender sig direkte til Nordisk Ministerråds Sekre-tariat for at søge om økono-misk støtte. 1973-12-20: Med-lemforslag ble stilt i saken (A 420/e)

Skrivelsesdato	Fra	Angående	Vedtagelse
1973-01-25	Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning	Uddannelse af lærere, der beskæftiger sig med undervisning om alkohol og narkotika	1973-02-14 Præsidiasekretariatet har oversendt skrivelsen til orientering for Nordisk Råds kulturudvalg og socialpolitisk udvalg
1973-01-26	Norsk Databehandlingsforening	Data — personlig integritet	1973-11-02 Præsidiat har d. 2. november 1973 tilsluttet sig juridisk udvalgs udtalelse om, at der ikke er behov for det foreslåede seminar i Nordisk Råds regie
1973-02-02	Föreningarna Nordens Förbund	Resolutioner fra Föreningarna Nordens 8. Nordkalottkonference ang. affolkning, sysselsetning, kommunikationspolitik og regionalpolitik, undervisning	Præsidiasekretariatet har oversendt resolutionerne til orientering for Nordisk Råds kulturudvalg, trafikudvalg og økonomiske udvalg
1973-02-23	Dr. Jacob Natvig Institut for generel og revmatologisk immunologi	Økonomisk støtte til skandinavisk symposium i klinisk immunologi i Oslo april 1973	1973-03-06 Præsidiasekretariatet henviste ansøgeren til Nordisk Kulturfond
februar 1973	Arild Rekdal Ungdommens Nordisk Råd — seminar	Beskyttelse af fiskeresourcerne i de nordiske farvande	1973-04-16 Præsidiasekretariatet har oversendt skrivelsen til orientering for Nordisk Råds økonomiske udvalg
1973-03-15	Ekon. stud. Per Schönning	Estisk medlemskab i Nordisk Råd	Sekretærkollegiet besluttede den 30. marts 1973 at henlægge sagen
1973-03-21	Norske Kvinnelige Akademikerers Landsforbund	Kortlægning af situationen for kvinder ved de nordiske universiteter	Præsidiat har d. 20. dec. 1973 henstillet til Nordisk Ministerråd at tage spørgsmålet op om en kortlægning af kvindernes situation ved universiteterne
1973-04-04 -05-24 -05-26 -05-28 -06-20 -07-16	Rådmand Harald Lungström m. fl.	Den svenske regering anmeldes for overtrædelse af samarbejdsoverenskomsten mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige af 23. marts 1962 for så vidt angår ægteskabslovgivningen i Sverige	1973-10-12 Præsidiat tilsluttede sig juridisk udvalgs udtalelse, hvorefter spørgsmålet foreløbig må anses for færdigbehandlet for Nordisk Råds vedkommende
1973-04-09	Radiotelegrafist Bengt E. E. Arnström	Tipning for søfolk	Sagen behandles af Handelsdepartementet i Sverige, og må anses henlagt for Nordisk Råds del
1973-04-11	Nordisk Komponist-Råd	Uddeling af Nordisk Råds musikpris hvert år	Præsidiat har d. 20. dec. 1973 henvist til sin skrivelse af 22. januar 1973

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Vedtagelse
1973-04-15	Nordisk Privatskoleunion	Udformning af ensartede retningslinjer for sikring og udbygning af de private skole- og uddannelsesinstitutioner i Norden	Præsidiet har d. 20. dec. 1973 henvist til medlemsforslag A 414/k
1973-05-29	Norsk Litteraturkritikerlag	Stipendium til litteraturkritikere	Præsidiet meddelte d. 20. dec. 1973, at flere stipendier til studieophold bør foretrækkes fremfor en større pris til en enkelt kritiker
1973-06-06	Svenska Samernas Riksförbund	Resolutioner A—D fra samernas landsmøde XXIX Åre 1973	Præsidiasekretariatet har d. 7. juni 1973 oversendt resolutionerne til orientering for Nordisk Råds juridiske udvalg, kulturudvalg, socialpolitiske udvalg og trafikudvalg
1973-06-18	14th World Jamboree Norden	Hvervet som Honorary Council ved verdensjamboreen 1975	1973-06-25 Præsidiet påtager sig hvervet som Honorary Council
1973-06-29	Nordiska Konstförbundet	Kunstneres mulighed for at udføre deres egentlige erhverv	1973-07-03 Præsidiasekretariatet har oversendt skrivelsen til orientering for kulturudvalget
1973-07-04	Föreningen Nordens ungdomsrepresentantskap	Nordisk indsamlingskampagne for Björn Gillberg	Præsidiasekretariatet har den 5. juli 1973 oversendt skrivelsen til orientering for Nordisk Råds trafikudvalg, socialpolitisk udvalg og økonomisk udvalg
1973-09-19	Arkitekt SAR Ingvar Ekemark	Beskatning af kapitalindkomster	Præsidiasekretariatet har den 6. november 1973 oversendt skrivelsen til orientering for Nordisk Råds økonomiske udvalg
1973-10-20	Aktion Skåne-Miljö, Trafikmiljögruppen i Malmö, Falsterbonäsets Naturvårdsförening m. fl. organisationer	Resolution ved demonstration mod Øresundsbroen 1973-10-20	Præsidiet har d. 20. dec. 1973 henvist til spørgsmålets behandling i Nordisk Råds trafikudvalg og på Nordisk Råds 21. sessions 2. samling
1973-10-23	Estniska Frihetsförbundet	Finske myndigheders foranstaltninger over for flygtninge fra Sovjetunionen	Præsidiet har d. 4. jan. 1974 meddelt, at spørgsmålet ikke omfattes af Nordisk Råds opgaver
1973-10-25	Förbundet Pohjola-Nordens årsmøde	Kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i opholdskommuner i et andet nordisk land	Præsidiasekretariatet har d. 29. oktober 1973 henvist til rek. nr. 30/1973

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Vedtagelse
1973-11-01	Pohjola-Norden	Større sproglig ligestilling i Nordisk Råd	Præsidiasekretariatet har den 5. nov. 1973 udsendt skrivelser til orientering for Nordisk Råds udvalg og sekretariater
1973-11-30	Alf Knag d. y.	Støtte til oprettelse af en nordisk eksperimentel folkehøjskole for miljøspørgsmål	Præsidiasekretariatet meddelte 1973-12-04, at Nordisk Råd ikke råder over midler til dette formål og sendte samtidig henvendelsen til orientering for Nordisk Råds sekretariater, kulturudvalg, socialpolitiske udvalg og Sekretariatet for nordisk kulturelt Samarbejde
1974-01-07	Pohjola-Norden	Uttalelser fra foreningens ungdomsrepresentantskaps årsmøde 1973-12-14 ang. visse nordiske samarbeidsspørgsmål	1974-01-18 Oversendt Kulturudvalget til orientering

TILLÄGG 5

PM om nordiska kultursamarbetsfrågor den 25 september 1973

1. *Den traktatmässiga bakgrunden*

Genom revisionen av det s. k. Helsingfors-avtalet mellan de nordiska länderna 1971 tillskpades en ny organisatorisk ram för det officiella nordiska samarbetet, vilken framför allt innebar upprättandet av ett beslutsfattande nordiskt ministerråd.

För kultursamarbetets del fördes utvecklingen ett steg vidare genom tillkomsten av det nordiska kulturavtalet, som trädde i kraft med ingången av år 1972. Kulturavtalet lade grunden till de nya samarbetsorgan för kultursamarbetet som nu existerar och innebar dessutom att en samnordisk budget för kultursektorn tillskapades.

Målsättningarna för kultursamarbetets sakliga innehåll anges dels i det reviderade Helsingfors-avtalet, dels i kulturavtalet. Dessa traktatfästa målsättningar förpliktar länderna till ett rätt långtgående samarbete på ett större antal mer eller mindre konkret specificerade områden.

De beslut som krävs för att förverkliga kulturavtalets syften fattas enligt avtalets artikel 9 av ministerrådet. Avtalets artikel 8 stadgar därjämte, att samarbetet skall ske under medverkan av Nordiska rådet. I artikel 15 ingår vidare en bestämmelse om att berört organ inom Nordiska rådet skall beredas tillfälle till överläggningar innan ministerrådet låter utarbeta förslag till nordisk kulturbudget. Nordiska rådets presidium har utpekats som det organ, vilket avses i artikel 15.

2. *Nordiska rådets och kulturutskottets roll*

De bestämmelser i kulturavtalet som gäller Nordiska rådets medverkan i samarbetet under avtalet tillkom för att garantera ett parlamentariskt inflytande på utformningen av samarbetet. Detta sammanhänger givetvis med att den i de nordiska länderna på nationellt plan rådande ansvarsfördelningen mellan parlament och regeringsmakt på grund av Nordiska rådets speciella karaktär inte kan överföras till nordisk nivå. Det är därför ur kulturutskottets synpunkt av största betydelse, att nämnda allmänt formulerade stadganden får en praktisk tillämpning, som verkligen garanterar det åsyftade parlamentariska inflytandet.

Mot denna bakgrund har en principiell debatt om hithörande frågor förts inom kulturutskottet särskilt under mötena efter 21:a sessionens första samling. Debatten har även gällt vissa konkreta spörsmål, särskilt med anknytning till kulturbudgeterna och planeringen av kultur-

samarbetet på längre sikt. Utskottet har, sedan frågorna beretts av en inom utskottet tillsatt arbetsgrupp, enats om vissa ståndpunkter, vilka utskottet vid detta möte vill underrätta ministerrådet om.

Kulturutskottet finner att dess uppgift vid utformningen av kultursamarbetet huvudsakligen omfattar tre funktioner: en initiativtagande, en prioriterande och en kontrollerande funktion.

Nordiska rådets *initiativtagande* funktion inom det nordiska samarbetet har hittills främst utövats genom medlemsförslag, som kunnat leda fram till rådsrekommendationer, och genom skrivelser från presidiet till regeringarna och ministerrådet. Utskottets uppfattning är, att bägge dessa former för initiering av samlarbetsprojekt fortfarande har en väsentlig uppgift att fylla. Det synes dock utskottet som om den direkta kontakt med ministerrådet, som till följd av kulturavtalet har etablerats genom de två årliga mötena mellan kulturutskottet och kultur- och undervisningsministrarna, i ökad omfattning kan och bör användas som metod att föra fram nya initiativ jämsides med de traditionella formerna.

Det faktum att kultursamarbetet mellan de nordiska länderna numera planläggs mera systematiskt än tidigare, särskilt i samband med uppgörandet av budgeterna och handlingsprogrammen, har medfört att *prioritetsöverbägandena* generellt sett har fått starkt ökad betydelse. Det är kulturutskottets bestämda uppfattning, att utskottets medverkan vid förverkligandet av kulturavtalets syften i väsentlig grad bör utövas just i detta avseende, m. a. o. att kulturutskottet aktivt bör delta i prioriteringen.

Denna medverkan har hittills i främsta rummet ägt rum vid de tidigare nämnda mötena mellan kulturutskottet och ministerrådet, av vilka det ena som känt huvudsakligen ägnas den årliga kulturbudgeten och det andra planeringsfrågor på längre sikt. Det bör dock klart utsägas, att omfattningen av denna medverkan enligt utskottets mening hittills har varit avgjort otillräcklig, i synnerhet när det gäller prioriteringen av projekt för de årliga kulturbudgeterna, och att detta är något som utskottet anser vara en allvarlig brist vid tillämpningen av kulturavtalet.

En fråga av avgörande betydelse för kulturutskottets möjligheter att realistiskt bedöma angelägenheten och realiseringsmöjligheterna för olika samlarbetsprojekt är givetvis att utskottet erhåller kännedom och närmare uppgifter om de projekt som bereds inom kulturavtalets organ. Behovet av information gäller såväl de frågor som väcks genom Nordiska rådets försorg som dem vilka initierats på andra vägar. Utskottet bedömer det som ytterst väsentligt, att tillfredsställande former för en kontinuerlig rapportering till utskottet i detta avseende skapas. Som en konkret åtgärd till förbättring i detta avseende vill utskottet föreslå, att följande typer av handlingar automatiskt tillsänds utskottet för kännedom: 1) ämbetsmannakommitténs och de rådgivande kommittéernas

protokoll, 2) direktiv för tillsatta kommittéer, arbetsgrupper, styrningsgrupper och liknande, 3) slutliga betänkande och rapporter avgivna av de i punkt 2 avsedda organen.

Den viktiga *kontrollerande* och efterprövande funktion som utövas av Nordiska rådet sker framför allt vid utskottens behandling av de berättelser och meddelanden som regeringsorganen avger till Nordiska rådets sessioner. För att denna funktion skall kunna fullgöras på ett effektivt sätt krävs en fyllig redovisning som möjliggör jämförelser både mellan olika verksamheter inbördes och mellan en och samma verksamhet under olika år. Utskottet vill i detta sammanhang meddela, att det vid sitt augustimöte tillsänt Nordiska rådets presidium en skrivelse, i vilken presidiet uppmanas att i samverkan med Nordiska ministerrådet finna former för en enhetligare utformning av berättelser och meddelanden till Nordiska rådet. Omprövningen bör gälla rapporteringen i dess helhet och målet bör vara att åstadkomma en fyllig och möjligast enhetligt utformad redovisning av det under offentlig ledning bedrivna nordiska samarbetet.

3. *Den nordiska kulturbudgeten*

Under den tid kulturavtalet varit i kraft har tvenne årsbudgeter för det nordiska kultursamarbetet dryftats i samråd mellan kulturutskottet och ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). Den första budgetbehandlingen i mars 1972, vilken gällde 1973 års verksamhetsbudget, ägde rum under exceptionella omständigheter — kultursekretariatet hade då verkat endast några få månader med icke fullt utbyggd kapacitet. Kulturutskottet accepterade med hänsyn till detta den knapphändiga information som då gavs, men förutsatte samtidigt, att behandlingen av 1974 års budget skulle ske i enlighet med den överenskomna ordningen.

Samrådet om 1974 års budget skedde i överensstämmelse härmed vid det gemensamma mötet mellan utskottet och ministerrådet den 5 februari 1973. Det diskussionsunderlag som då framlades var såtillvida ur kulturutskottets synpunkt tillfredsställande, att budgetberedningen då inte var slutförd. Utskottets möjligheter att påverka budgetens innehåll försvårades emellertid av att siffermaterialet var sparsamt kommenterat. Eftersom det till största delen utgjordes av en siffermässig sammanfattning av de olika institutionernas och samarbetsorganens anslagsäskanden, efterlyste kulturutskottet framför allt en utförligare kommentar med uppgift särskilt om motiveringarna till begärda anslagsökningar.

Vid samma budgetmöte framförde kulturutskottet även önskemål om att få kännedom om den ungefärliga budgettram som var att vänta, eftersom utskottets möjligheter att framföra grundade önskemål om budgetens innehåll i avgörande grad är beroende av denna utgångspunkt.

Det förslag till verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet som ministerrådet fastslog i mars 1973, väckte inom kulturutskottet en stark känsla av besvikelse. Den föreslagna budgetökningen motsvarar sannolikt ungefärligen den stegring som är att vänta i fråga om den allmänna kostnadsnivån. Ambitionsnivån för budgeten är således oförändrad.

Enligt kulturutskottets uppfattning är denna budgetutveckling icke tillfredsställande. Vid de diskussioner som har förts inom utskottet i maj och augusti detta år, bl. a. om den nordiska kulturbudgeten, har utskottet beslutat att redan vid mötet med ministerrådet den 8 oktober 1973 kraftigt understryka behovet av att kulturbudgeten för 1975 får ett väsentligt bättre utfall än 1974 års budget.

Kulturutskottet har även dryftat behovet av en översyn av den överenskomna proceduren för samarbetet mellan utskottet och ministerrådet när det gäller verksamhetsbudgeterna för kultursamarbetet. Utskottet har därvid kommit fram till att behov av samråd föreligger särskilt på två stadier: 1) i god tid innan beredningen av budgeten på basen av inkomna anslagsäskanden inlett, och 2) i det stadium då den preliminära budgetberedningen har slutförts men innan det preliminära budgetförslaget gått till nationell behandling i finansministerierna.

Behovet av kontakt på det förstnämnda stadiet kan enligt utskottets uppfattning på ett smidigt sätt lösas så, att man frångår den principiella uppdelningen av huvudsakligt innehåll för de två årliga gemensamma mötena och i stället inför en ordning enligt vilken såväl årsbudgeterna som långsiktisplanläggningen upptas till behandling vid bägge mötena.

Om delningen av Nordiska rådets session, sådan den prövas detta år, blir bestående, kan hithörande frågor givetvis tas upp även vid kontakten under utskottsmötena vid rådets höstsamling.

Mot denna bakgrund har kulturutskottet beslutat att redan vid mötet den 8 oktober 1973 för uppförande på 1975 års nordiska kulturbudget rekommendera ett antal projekt, vilka utskottet i första hand önskar prioritera. Att utskottet här utvalt vissa särskilt angelägna projekt bör inte uppfattas så, att man skulle ha frångått de i vissa tidigare sammanhang framförda önskemålen om ett snabbt förverkligande även av andra samarbetsuppgifter.¹

De projekt som utskottet rekommenderar för uppförande på 1975 års nordiska kulturbudget är följande:

— Nordiska kulturfonden (en ökning av årsanslaget från nuvarande 5 miljoner DKr till 8 miljoner DKr). Utskottets motivering för en höjning är dels att summan av de ansökningar om bidrag från kulturfonden som är värda bifall kraftigt överstiger den för utdelning

¹ Se *Nordiskt Råd, 21. sesj. 1. samling, s. 1472 och 814*

- disponibla summan, och dels att inflationen har medfört ett odiskutabelt behov av uppskrivning av fondens årsanslag
- det nordiska televisionssamarbetet
 - översättningsordning för nordisk skönlitteratur, inklusive stöd till den färöiska litteraturen
 - vidgat lärarutbyte
 - ungdomssamarbetet (överförande till ordinarie post på budgeten av det för närvarande på ministerrådets dispositionsmedel uppförda anslaget).

4. *Den långsiktiga planeringen av kultursamarbetet*

De ovan framförda önskemålen om förbättrad information och möjligheter att på ett tidigt stadium kunna påverka utformningen av samarbetets innehåll gäller i lika mån de årliga kulturbudgeterna och den långsiktiga planeringen. Kulturutskottet delar ministerrådets (i Sak C 1 1973 uttryckta) uppfattning att långsiktsplaneringen bör vara en fortlöpande process, i vilken bör finnas inbyggda möjligheter att företa omprioriteringar och att möta behov av nya aktiviteter.

Utskottet vill understryka, att det önskar delta aktivt i utarbetandet av nya handlingsplaner, särskilt det handlingsprogram på längre sikt, som skall komplettera och vidareföra det treåriga program för åren 1973—1975, vilket fastställts av ministerrådet i december 1972. Efter som budgeten för år 1975 i praktiken blir färdigställd redan under inkommande vinter, vore det från utskottets synpunkt värdefullt att snarast möjligt erhålla preliminär information om arbetet på detta handlingsprogram.

Kulturutskottet vill redan nu föreslå vissa samarbetsprojekt, som enligt dess mening bör uppföras på den nordiska kulturbudgeten under de närmaste åren (kulturutskottet avser närmast budgeterna för åren 1976 och 1977). Dessa projekt är följande:

- utvidgat samarbete mellan folkrörelserna, inte minst folkbildningsorganisationerna
- nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
- nordiskt centrum för konstförmedling
- nordiskt inriktad samhällsforskning
- läroplansharmoniseringen
- nordisk jämförbarhet och giltighet för betyg och examina
- nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (under förutsättning att 21:a sessionens andra samling bifaller utskottets majoritetsförslag).

5. *Sammanfattning*

Kulturutskottets ovan framförda syn på de nu aktuella kultursamarbetsfrågorna kan i korthet sammanfattas i följande huvudpunkter:

1) Utskottets medverkan i utformningen av det nordiska kultursamarbetet under Helsingfors-avtalet och kulturavtalet bör få en långt mer aktiv karaktär än vad som varit fallet under den hittillsvarande över-

gångsperioden. Denna aktiva medverkan bör gälla alla de tre funktioner, som enligt utskottets uppfattning bör utövas av de parlamentariska krafterna i det nordiska samarbetet, nämligen den initiativtagande, den prioriterande och den efterprövande verksamheten.

2) Utskottet önskar erhålla betydligt förbättrad information och fylligare bakgrundsmaterial om projekt och handlingsplaner som bereds inom samarbetsorganen under kulturavtalet. Som konkret förbättringsåtgärd föreslås, att utskottet automatiskt delges åtminstone följande typer av dokument:

- ämbetsmannakommitténs och de rådgivande kommittéernas protokoll,
- direktiv för tillsatta kommittéer, arbetsgrupper, styrningsgrupper o. d.,
- slutliga betänkanden och rapporter avgivna av sådana organ.

3) För att med framgång kunna fylla sin uppgift som efterprövande organ är utskottet i behov av en mera enhetligt utformad och i många fall även fylligare redovisning av det samarbete som ägt rum, vilket föreslås ske genom en översyn av rapporteringen till Nordiska rådet i berättelser och meddelanden.

4) Utskottet önskar komma in i behandlingen av de årliga kulturbudgeterna på två stadier: a) vid en tidpunkt då budgetberedningen ännu inte har inletts och då utskottets möjligheter att påverka budgetens konkreta innehåll ännu står helt öppna, b) vid en tidpunkt då den förberedande budgetbehandlingen har slutförts, men innan något preliminärt budgetförslag ännu har överlåtits till nationell behandling. Det material som vid den sistnämnda kontakten föreläggs utskottet bör dels innehålla en tillräckligt fyllig kommentar till budgetinnehållet, dels uppgift om den ungefärliga budgetram man arbetar med.

Procedurmässigt kan behovet av de två nämnda budgetsamråden lösas så, att man frångår den principiella fördelningen av huvudsakligt innehåll mellan de två årliga gemensamma mötena mellan kulturutskottet och ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) och i stället vid bägge mötena dryftar såväl årsbudgetens innehåll som handlingslinjer på längre sikt.

5) Utskottet rekommenderar följande projekt för uppförande på 1975 års nordiska kulturbudget:

- en ökning av årsanslaget för Nordiska kulturfonden från 5 till 8 miljoner DKr
- det nordiska televisionssamarbetet
- översättningsordning för nordisk litteratur, inklusive stöd till färöisk litteratur
- vidgat lärarutbyte
- ungdomssamarbetet

6) Utskottet rekommenderar för uppförande på kulturbudgeterna för 1976 och 1977 följande samarbetsprojekt:

- utvidgat samarbete mellan folkrörelserna, inte minst folkbildningsorganisationerna
- nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
- nordiskt centrum för konstförmedling
- nordiskt inriktad samhällsforskning
- läroplansharmoniseringen
- nordisk jämförbarhet och giltighet för betyg och examina
- Nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (under förutsättning att 21:a sessionens andra samling bifaller utskottets majoritetsförslag).

TILLÄGG 6

Rapport om mulige former for kontakt mellem Nordisk Råd og arbejdsmarkedets parter afgivet af en af Nordisk Råds sekretærkollegium nedsat arbejdsgruppe

1. Indledning

1.1 Arbejdsgruppens nedsættelse

Sekretærkollegiet besluttede på sit møde den 3. april 1973 at nedsætte en arbejdsgruppe bestående af generalsekretær Gudvin Låder Ve, sekretær i økonomisk udvalg Lars Blaaflat, sekretær i socialpolitisk udvalg Claes Wiklund og stf. præsidiasekretær Niels Ove Gottlieb til nærmere at gennemgå mulige former for en kontakt mellem Nordisk Råd og arbejdsmarkedets parter.

Arbejdsgruppen har holdt 4 møder, har gennemgået materiale vedr. kontakten til arbejdsmarkedets parter i nogle internationale organisationer og har haft lejlighed til under et besøg i EFTA's sekretariat sammen med Nordisk Råds sekretærkollegium at blive orienteret om EFTA's konsultative komité.

1.2 Henvendelse fra Nordens Faglige Samorganisation

Baggrunden for spørgsmålets behandling er en henvendelse af 5. december 1972 til Nordisk Råd fra Nordens Faglige Samorganisation, der omfatter landsorganisationerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt tjenstemændenes centralorganisationer i Finland og Sverige. I henvendelsen udtaler Samorganisationen ønske om, at der tilvejebringes en bedre kontakt og et snævere samarbejde mellem Nordisk Råd og de nordiske landes fagbevægelser, således at fagbevægelsen — og arbejdsmarkedets parter i almindelighed — får mulighed for at deltage i de dele af Nordisk Råds virksomhed, som bl. a. fagbevægelsen har interesse i. Samorganisationen har ligeledes i en henvendelse til de

nordiske landes regeringer givet udtryk for fagbevægelsens ønske om, at arbejdsmarkedets parter bliver repræsenteret i det nordiske ministerråds arbejdsmarkedsudvalg og det økonomiske samarbejdsudvalg samt at fagbevægelsen får adgang til at deltage i ministerrådets forhandlinger om et nordisk handlingsprogram omfattende bl. a. erhvervspolitikken og regionalpolitikken.

Under en drøftelse, som Nordisk Råds præsidium har haft med Samorganisationens ledelse, er det fra denne blevet påpeget, at det måtte være af væsentlig betydning, at der allerede i det forberedende arbejde gives mulighed for at konfrontere politikernes idéer med repræsentanter for arbejdsmarkedet, og at et nært samarbejde på et tidligt tidspunkt ofte vil betyde en forenkling i sagernes behandling. Det blev endvidere fremhævet, at man fra Samorganisationens side ønsker en fast observatør i socialpolitisk og i økonomisk udvalg, og at man herudover ønsker en lejlighedsvis kontakt med de øvrige udvalg alt efter karakteren af de sager, som udvalgene behandler, ligesom det blev oplyst, at Samorganisationen er interesseret i løbende kontakt mellem Nordisk Råds præsidiasekretariat og Samorganisationens sekretariat.

1.3 Synspunkter fremsat på Nordisk Råds 21. session

I forbindelse med Nordisk Råds 21. session i Oslo i februar 1973 tilsendte Samorganisationen rådsmedlemmerne en redegørelse for sine synspunkter på Nordisk Ministerråds handlingsprogram. De fremførte synspunkter vedr. arbejdsmiljø og samarbejde med arbejdsmarkedets parter fik tilslutning i socialpolitisk og i økonomisk udvalg og blev fulgt op i flere indlæg i plenardebatterne. I flere udtalelser såvel fra regeringsside som fra rådsmedlemmer blev det understreget, at der bør kunne findes frem til en rimelig form for samarbejde med Nordens Faglige Samorganisation i behandlingen af spørgsmål, der vedrører beskæftigelse, arbejdsmiljø og andre forhold, som har med arbejdslivet at gøre.

2. Nuværende forhold

2.1 Nordisk Råds arbejdsordning

Nordisk Råds arbejdsordning giver ikke adgang for observatører i udvalgene. I modsætning til plenarmøderne er udvalgsmøderne ikke offentlige.

Spørgsmålet er behandlet i arbejdsordning for Nordisk Råd § 27, 2. og 3. stk., der indeholder følgende:

”Udvalgsmøder er ikke offentlige. Medlemmer af regeringerne samt af Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse bør have adgang til at deltage i udvalgenes arbejde. Et udvalg kan også i øvrigt indbyde medlemmer af rådet, suppleanter samt sagkyndige eller andre personer,

som ikke er medlemmer eller suppleanter, til at være til stede og udtale sig ved udvalgets forhandlinger.

Sekretariatets medlemmer og udvalgssekretæren har ret til at være til stede og udtale sig ved udvalgets forhandlinger.”

Allerede før Fagerholmkomiteen begyndte sit arbejde, forelå der en anmodning til præsidiet om observatørstatus. Komiteen har imidlertid ikke ment at burde indføre observatørbegrebet i Nordisk Råds arbejdsordning, og bestemmelsen i § 27 vil således ikke kunne fortolkes derhen, at der kan gives organer uden for Rådet ret til at deltage i udvalgsarbejdet med faste observatører som ønsket af Samorganisationen. En imødekommelse af dette ønske vil derfor forudsætte en ændring af arbejdsordningen.

2.2 *Eksempler fra praksis*

Der er tidligere truffet afgørelse vedr. spørgsmålet om observatørstatus. Præsidiet har den 16. november 1971 som svar på en henvendelse om observatørpladser fra svenske politiske partiers kvindeorganisationer meddelt, at der i den reviderede Helsingforsaftale ikke var indført bestemmelser om særskilte observatørgrupper i Rådets organisation, men samtidig peget på, at organisationerne ville blive hørt i aktuelle sager.

En anden sag er, at der gennem en årrække i Rådet har udviklet sig en praksis vedr. adgangen til at overvære sessionerne. Således indbydes foreningerne Nordens formænd, ligesom politiske ungdomsorganisationer med tilknytning til politiske partier, der er repræsenteret i de nordiske landes parlamenter, får adgang til at sende hver en repræsentant til sessionerne. Indbydelserne giver dog kun adgang til overværelse af plenarmøderne. Endvidere indbydes EFTA's sekretariat til sessionerne, ligesom videnskabsmænd er blevet indbudt til at overvære sessionerne i videnskabeligt øjemed. Efter beslutning i udvalgene har de indbudte i nogle tilfælde fået tilladelse til at følge udvalgenes arbejde.

Herudover ses der kun i Nordisk Råds sessioner udover regeringsrepræsentanter og valgte medlemmer at have deltaget sekretariatsmedarbejdere, regeringsembudsmænd samt enkelte sagkyndige, d. v. s. eksperter på forskellige områder og foreningerne Nordens sekretariatschefer. Udvalgsarbejdet ved sessionerne indledes normalt med, at man beslutter at give de her nævnte adgang til udvalgmøderne.

2.3 *Hidtidigt samarbejde med arbejdsmarkedets parter*

Det hidtidige samarbejde med arbejdsmarkedetsorganisationerne har været af samme karakter som samarbejdet med en række andre organisationer og institutioner af national eller fællesnordisk karakter.

Til brug for udvalgenes behandling af medlemsforslag og forberedelse af rekommandationer er der indhentet remissudtalelser, og man har

tilkaldt sagkyndige til at afgive udtalelser i udvalgs møder ved behandling af bestemte sager, som det pågældende udvalg har skønnet lå inden for vedkommende organisations eller institutions naturlige kompetenceområde.

Efter den hidtil fulgte praksis vedr. adgangen til nærværelse ved sessioner og udvalgs møder vil repræsentanter for arbejdsmarkedets parter alene kunne deltage i sessionerne og i udvalgs møderne som særligt sagkyndige tilkaldt af vedkommende udvalg til medvirken, når der behandles spørgsmål, der nødvendiggør tilstedeværelse af den sagkundskab, som parterne repræsenterer.

2.4 Nordisk Råds interesse for en nærmere kontakt

Nordens Faglige Samorganisation dækker nu så stor en del af de nordiske befolkninger, at en deltagelse i Nordisk Råds arbejde under en eller anden form må anses for at være af værdi for det nordiske samarbejde, og Samorganisationen repræsenterer tilsammen med arbejdsgiverne så betydelige led i de nordiske landes samfundsliv, at det forekommer naturligt at formalisere samarbejdet i den hensigt at inddrage synspunkter fra organisationerne i Rådets behandling af sager, der har med arbejdsforholdene at gøre.

En mulighed for på et tidligt tidspunkt at konfrontere politikernes tanker og ideer med repræsentanter for det praktiske arbejdsliv vil kunne bidrage til en bedre fundering af medlemsforslagene og andre initiativer til fremme af det nordiske samarbejde.

Efterhånden som man måske må forudse, at medlemsforslag i nogen grad vil blive erstattet af handlingsprogrammer fra regeringsside, vil der vise sig et stigende behov for at drage nytte af de impulser i arbejdet, som en kontakt med arbejdsmarkedets parter vil kunne betyde.

Interessen for en nærmere kontakt med arbejdsmarkedets parter er derfor gensidig og kom — som tidligere nævnt — klart til udtryk på den 21. sessions hovedsamling. Præsidiet har i sit møde med Samorganisationens ledelse givet udtryk for, at Rådet vil være interesseret i at udbygge forbindelsen med arbejdsmarkedets parter i form af hyppigere tilkaldelse af eksperter, ligesom det blev nævnt, at oprettelse af et konsultativt organ evt. ville kunne overvejes.

2.5 EFTA's konsultative komité

Foruden ved det anførte møde med præsidiet er der i drøftelserne vedr. arbejdsmarkedets parters kontakt med Nordisk Råd flere gange blevet nævnt en ordning svarende til EFTA's konsultative komité, der blev oprettet i 1961 som en mindre rådgivende gruppe af ledende personer inden for medlemslandenes industri, handel og fagbevægelse med henblik på udveksling af synspunkter om EFTA's virksomhed.

Komiteens formål er at forsyne rådet med forslag vedr. EFTA-spørgsmål fra personer, der indtager ansvarsfulde stillinger uden for de nationale regeringer og at skabe et grundlag for information om og holding til EFTA's virksomhed i medlemslandene. Dette er to vigtige opgaver, som holder EFTA-rådet i forbindelse med industri, handel og faglige organisationer. Komiteen mødes i reglen 2 gange om året og kan drøfte alle aspekter vedr. EFTA's arbejde. Fem medlemmer fra hvert land deltager i komiteens møder, men derudover er suppleanter ofte til stede. Rådets præsident, i almindelighed på ministerniveau, fungerer som præsident for komiteen og rapporterer dens forhandlinger til rådet. En udbygning af arbejdet i komiteen er for tiden i gang. Efter de foreliggende planer vil der blive mulighed for til behandling af særlige spørgsmål at nedsætte ad hoc grupper bestående af medlemmer af den konsultative komité.

2.6 Europarådets tildeling af konsultativ status

En anden form for samarbejde finder man i Europarådets adgang til at optage kontakt med internationale organisationer, der anses som repræsentative inden for bestemte områder. Europarådet kan tildele konsultativ status til organisationer, der samtidig forpligter sig til inden for deres område at orientere om rådets virksomhed, informere rådets generalsekretær om organisationernes arbejde, fremskaffe oplysningsmateriale, orientere om mødeprogrammer og indbyde observatører fra rådets sekretariat til møderne.

Rådets komiteer, ekspertgrupper, generalsekretæren m. fl. kan rådføre sig med de organisationer, der har konsultativ status, og disse har ret til at fremsende memoranda, til at få tilsendt rådets dagsordener og offentlige dokumenter, til i rådskomiteer at fremsætte synspunkter vedr. sager på dagsordenen, samt til at sende observatører uden taleret til rådets offentlige møder.

Blandt de ca. 135 internationale organisationer, der har konsultativ status, er der internationale organisationer, der repræsenterer fagbevægelser og arbejdsgivere.

2.7 Treparts grupper i EEC

I EEC findes et stort antal komiteer og arbejdsgrupper sammensat af repræsentanter fra regeringer, fagbevægelse og arbejdsgiverorganisationer. Af rådet er således oprettet en rådgivende og en teknisk komité for arbejdskraftens frie bevægelighed, en rådgivende komité for erhvervsuddannelse, en fast beskæftigelseskomité og en administrativ komité for sociale ydelser for ind- og udvandrende arbejdstagere.

2.8 *Den rådgivende komite i NORDEK-forslaget*

En udvidet form for samarbejde var forudsat i betænkningen af 1969 fra den nordiske ministerkomité med forslaget om NORDEK. Udkastet til traktaten om oprettelse af organisationen for nordisk økonomisk samarbejde forudså i artikel 19 oprettelse af en rådgivende komité bestående af repræsentanter for hvert lands næringsliv samt for forbrugerne og arbejdsmarkedets parter.

Hensigten med denne komite var at sikre den løbende kontakt til næringslivet, som ansås at være nødvendig for gennemførelsen af samarbejdet. Ministerrådet skulle kunne indhente udtalelser fra den rådgivende komité. I øvrigt tænkte man sig, at komitéen på eget initiativ skulle kunne afgive udtalelser til ministerrådet om ethvert spørgsmål inden for traktatens rammer.

3. **Arbejdsgruppens overvejelser**

3.1 *Kontaktmandsordning — kontakt på sekretariatsplan*

En udvidelse af det samarbejde, der hidtil har fundet sted, ville evt. kunne ske gennem oprettelse af en kontaktmandsordning, hvorefter der fra arbejdsmarkedsorganisationerne blev udpeget bestemte kontaktpersoner, med hvem udvalgssekretærene kunne drøfte spørgsmål forud for udvalgs møderne, og som kunne tilkaldes som sagkyndige i de tilfælde, hvor udvalgene havde ønske om ekspertbistand ved drøftelserne.

Man kunne endvidere tænke sig en nedsættelse af særlige arbejdsgrupper på sekretariatsplan til forberedelse af bestemte spørgsmål bestående af sekretariatets medlemmer samt sagkyndige fra arbejdsmarkedsorganisationerne.

Formålet med kontakten på sekretariatsplan skulle være at udveksle ideer og give gensidig information. En sådan kontaktform ville evt. kunne udbygges til også at omfatte ministerrådssekretariatet og således foruden repræsentanter for dette omfatte repræsentanter for sekretærkollegiet og præsidesekretariatet, for Samorganisationen og for arbejdsgiverne samt for socialpolitisk og økonomisk udvalg.

3.2 *Et rådgivende organ*

Den ordning, som praktiseres i Europarådet gennem tildeling af konsultativ status synes umiddelbart ikke at ville være tilfredsstillende for nogen af parterne. Europarådets ordning synes dog at indeholde elementer, der vil kunne være af værdi for det nordiske samarbejde, først og fremmest gennem de gode muligheder for gensidig information. Den synes herved at kunne bidrage til et bedre arbejdsmateriale i det forberedende arbejde vedr. nordiske arbejdsmarkedsforhold.

En ordning svarende til den hidtil kendte konsultative komité i EFTA vil næppe i tilfredsstillende omfang kunne sikre den nærmere kontakt til arbejdsmarkedets organisationer. Samtidig kan det imidlertid anføres, at EFTA's konsultative komité må antages at kunne blive en mere acceptabel model, såfremt der — som forventet — bliver indført adgang til at nedsætte ad hoc arbejdsgrupper til behandling af særlige spørgsmål.

En kombination af konsultativ status, som kendes fra Europarådet med en adgang til at deltage i særlige arbejdsgrupper og i et årligt møde synes at kunne imødekomme såvel organisationernes som Nordisk Råds og Ministerrådets behov for et samarbejde.

3.3 *Afgrænsning*

Et problem i forbindelse med etablering af en formel kontakt mellem Nordisk Råd og arbejdsmarkedets parter er afgrænsningen af de emner og kredse, som kontakten skal berøre.

De sagsområder, der umiddelbart må komme i betragtning, er de opgaver, der omfattes af Overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked af 22. maj 1954. Samarbejdsopgaverne fremgår klart af artikel 6, der fastsætter følgende opgaver for Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg:

- a) at følge udviklingen på arbejdsmarkedet i de enkelte kontraherende lande og arbejdskraftens bevægelser mellem landene,
- b) at udforme retningslinier for samarbejdet mellem arbejdsformidlingsorganerne i de kontraherende lande,
- c) at drøfte og fremsætte forslag om foranstaltninger af fælles interesse for arbejdsmarkedet i de kontraherende lande,
- d) at fastsætte nærmere regler om de oplysninger, som skal udveksles efter denne overenskomst,
- e) at fremkomme med forslag om grundlag for sammenligning af de enkelte kontraherende landes statistik vedrørende beskæftigelse og arbejdsløshed.

Samorganisationen har ønsket en fast observatør i Rådets socialpolitiske og økonomiske udvalg samt adgang til at komme til stede i kulturudvalget, juridisk udvalg og trafikudvalget, når der behandles spørgsmål af interesse for arbejdsmarkedets parter.

Socialpolitisk og økonomisk udvalg behandler spørgsmål, der strækker sig langt udover opgaverne i arbejdsmarkedsoverenskomsten. Efter den sidst vedtagne fordeling af arbejdsområder mellem udvalgene behandler socialpolitisk udvalg sociallovgivning, sundheds- og helbredsforhold og miljøspørgsmål samt visse arbejdsmarkedsforhold. Økonomisk udvalg behandler erhvervsspørgsmål, lokaliserings- og beskæftigelsesproblemer. Man kommer dog ikke uden om, at også de øvrige tre udvalg lejlighedsvis behandler spørgsmål af interesse såvel for Samorganisation som for arbejdsgiverne.

Det gælder forsknings- og uddannelsesspørgsmål, der behandles i kulturudvalget, næringsretlige og skatteretlige spørgsmål, som henhører under juridisk udvalg og gælder formentlig også spørgsmål i henhold til den nordiske transportoverenskomst, som behandles i trafikudvalget.

Indtil videre vil det formentlig være mest hensigtsmæssigt at begrænse de emner, som kontakten i hovedsagen skal omfatte, til de spørgsmål vedr. arbejdsforhold, der behandles i henholdsvis socialpolitisk og økonomisk udvalg. Hermed vil man have dækket foruden de områder, der falder ind under arbejdsmarkedsoverenskomsten, en stor del af det nordiske handlingsprogram, der vil komme til behandling i økonomisk udvalg, og det må antages, at de interesser, som varetages af arbejdsmarkedets parter, stort set vil være dækket af de to her nævnte udvalgs arbejdsområder.

EFTA's konsultative komité omfatter en bred repræsentation for erhvervslivet. Et nordisk rådgivende organ i spørgsmål, der vedrører arbejdsmarkeds- og arbejdspladsforhold, bør formentlig i hvert fald i begyndelsen alene omfatte repræsentanter for arbejdsmarkedets hovedområder.

3.4 *Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd*

Ifølge artikel 39 i Helsingforsaftalen samarbejder de nordiske landes folkevalgte forsamlinger og regeringer i Nordisk Råd. Under henvisning til Nordisk Råds særlige stilling som et samarbejdsorgan, der omfatter såvel parlamenterne som regeringerne, bør det overvejes i en kontaktordning med arbejdsmarkedets parter at give mulighed for repræsentation fra såvel parlamentarikere som regeringer.

Som omtalt i punkt 1.2. har Samorganisationen også over for Nordisk Ministerråd fremsat ønske om en nærmere kontakt, og arbejdsgruppen er bekendt med, at Ministerrådet i maj 1973 har meddelt Samorganisationen, at Ministerrådet er indstillet på et løbende samarbejde dels på sekretariatsplan og dels ved indbydelse til en årlig drøftelse med Ministerrådets medlemmer. De nordiske arbejdsgiverorganisationer har modtaget meddelelse om, at Ministerrådet vil stille sig positivt til, at et tilsvarende samarbejde — om ønskes — kan etableres med disse.

De spørgsmål, der vil komme til behandling i samarbejdet med arbejdsmarkedets parter, vil formentlig i lige høj grad vedrøre parlamentarikernes forberedelse og regeringernes gennemførelse af beslutninger, der har indflydelse på arbejdslivets forhold, og det må derfor anses for hensigtsmæssigt at samle samarbejdsbestræbelserne vedr. disse spørgsmål i et og samme organ, hvilket vil betyde at ikke alene Nordisk Råd, men også Nordisk Ministerråd får sæde i eller tilknytning til et samarbejdsorgan.

4. Arbejdsgruppens forslag

Til brug for de fortsatte overvejelser i Nordisk Råds Præsidium og som grundlag for drøftelserne om formerne for samarbejdet med arbejdsmarkedsorganisationerne på den planlagte konference i september 1973 om nordiske arbejdsmarkedsforhold fremlægger arbejdsgruppen hermed et skitse-mæssigt forslag til en mulig løsning af spørgsmålet om en kontakt mellem arbejdsmarkedets parter og det officielle nordiske samarbejde. Arbejdsgruppen er opmærksom på de mulige konsekvenser, der vil kunne følge af et sådant forslags gennemførelse i form af henvendelser fra anden side om kontaktordninger af lignende karakter, men har valgt alene at beskæftige sig med arbejdsmarkedsforholdene, der — som nævnt ovenfor i pkt. 2.4. — må opfattes som det for tiden mest aktuelle område for en formaliseret kontakt.

Man foreslår, at der oprettes en rådgivende komité i spørgsmål vedr. nordiske arbejdsmarkedsforhold.

I komiteen indtræder repræsentanter for Nordens Faglige Samorganisation og repræsentanter udpeget i fællesskab af arbejdsgiverorganisationerne i de nordiske lande. Komiteen tiltrædes af repræsentanter for Nordisk Råd, fortrinsvis formændene for socialpolitisk udvalg og økonomisk udvalg, og for Nordisk Ministerråd.

Komiteens mødeleder udpeges af Nordisk Råds Præsidium.

Under hensyn til karakteren af de spørgsmål, der behandles i komiteen, kan denne indbyde repræsentanter for andre fællesnordiske organisationer end de ovenfor nævnte til at deltage i komiteens forhandlinger.

Komiteen afholder et årligt møde og behandler her nordiske spørgsmål vedr. arbejdslivets forhold. Mødet finder sted i passende tid forud for Nordisk Råds session (hovedsamling), i reglen inden for tidsrummet september—november.

Til komiteen oversendes forud for det årlige møde en redogørelse for aktuelle sager i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd vedr. arbejdsmarkedsforhold.

Komiteen bestemmer i øvrigt selv, hvilke spørgsmål den vil behandle og skal have adgang til at nedsætte arbejdsgrupper til behandling af særlige spørgsmål.

Komiteen kan fremsætte udtalelser over for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Komiteens møder forberedes af en agegdakomité bestående af en repræsentant for Nordens faglige Samorganisation og en repræsentant for de nordiske arbejdsgiverorganisationer samt af den udpegede mødeleder.

Agendakomiteen bistås af den rådgivende komité's sekretariat, som består af fire personer udpeget af henholdsvis Nordisk Ministerråd,

Nordisk Råds Præsidium, Samorganisationen og arbejdsgiverorganisationerne.

Til brug for Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds behandling af spørgsmål, der vedrører arbejdslivets forhold, kan komiteens sekretariat bistå i det forberedende arbejde, ligesom sekretariatet kan være behjælpelig med at udpege kontaktmænd, som kan indkaldes til afgivelse af sagkyndige udtalelser.

De organisationer, som er repræsenteret i den rådgivende komité, forpligter sig til inden for deres område at udbrede kendskabet til Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds virksomhed og til at informere Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds sekretariater om organisationernes arbejde.

Stockholm, den 15. juni 1973

Lars Blaaflat

Niels Ove Gottlieb

Gudvin Låder Ve

Claes Wiklund

TILLÄGG 7

Protokoll fört vid möte mellan de nordiska statsministrarna, samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium på Grand Hotell, Oslo, den 20 februari 1973 kl. 13.20

Närvarande:

Statsministrarna

Udenrigsminister K. B. Andersen, Danmark
 Statsminister Kalevi Sorsa, Finland
 Statsminister Lars Korvald, Norge
 Statsrådet Kjell-Olof Feldt, Sverige

Nordiska rådets presidium

Folketingsmand Ib Stetter, Danmark
 Talman V. J. Sukselainen, Finland
 Altingsmand Jón Skaftason, Island
 Stortingsrepresentant Kåre Willoch, Norge, president
 Riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige

Samarbetsministrarna

Udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard, Danmark
 Trafikminister Pekka Tarjanne, Finland
 Handelsminister Hallvard Eika, Norge
 Handelsminister Kjell-Olof Feldt, Sverige (se ovan)

Övriga deltagare: se bilaga 1

Mötet leddes av statsminister Lars Korvald.

Följande dagordning godkändes:

1. Katastrofen på Heimaey
2. Tillämpningen av Helsingforsavtalets artikel 63
3. Inhämtande av Nordiska rådets yttrande över
 - a) förslag till ändringar i viktigare nordiska samarbetsavtal
 - b) konkreta förslag till genomförande av projekt som presenterats i ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)
4. Nordisk tjänstemannarätt. Avtal om sekretariatens ställning i värdlandet för ministerrådets sekretariat, kultursekretariatet och presidie-sekretariatet
5. Övrigt

§ 1

Det antecknades till protokollet att statsministrarna och presidiet hållit möten i Stortinget den 17, 18, 19 och 20 februari 1973 rörande frågan om bistånd till Island med anledning av vulkankatastrofen.

Statsministrarna och presidiet hade enats om att föreslå Nordiska rådets plenarförsamling att uttala följande:

Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges folk har med uro og dyp deltagelse fulgt utviklingen av den naturkatastrofe som har rammet det islandske folk gjennom ødeleggelsen av Heimaey. Det finnes blant folkene et sterkt og utbredt ønske om på enhver måte å støtte Island i arbeidet med å lindre katastrofens virkninger og erstatte tapte verdier. For dette formål har Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regjeringer besluttet å stille 25 millioner danske kroner til rådighet for Islands regjering i påvente av et sikrere grunnlag for vurdering av katastrofens virkninger. Man kan nå konstatere at katastrofen er blitt så omfattende at den påvirker Islands samlede økonomi.

Nordisk Råd uttaler sin sterke medfølelse med det islandske folk i dets vanskelige situasjon. De øvrige nordiske land må gjøre alt for å samarbeide med Islands folk i dets bestrebelser for å lindre virkningene av katastrofen og bygge opp det som er blitt ødelagt. Dette forutsetter innsats langt utover den som er blitt vedtatt. Nordisk Råd vil henstille til de berørte nasjonale myndigheter at ytterligere midler stilles til rådighet for Island, slik at det sammenlagte beløp foreløpig utgjør 100 millioner danske kroner. Av dette bidrar Sverige med 40 millioner danske kroner og de øvrige tre land med 20 millioner danske kroner hver.

De nordiske lands støttetiltak bør vedtas og samordnes slik at de på beste måte kommer Island til gode. Tiltakenes omfang, utformning og fordeling mellom landene må avgjøres på grunnlag av en felles vurdering av behovene og den islandske regjeringens ønske om innsatsens art.

Ovannämnda förslag skulle behandlas på plenarförsamlingens möte samma dag kl 14.00.

§ 2

Mötet enades om att ställföreträdarkommittén och sekreterarkollegiet tillsätter en särskild arbetsgrupp med uppgift att förbereda de ändringar av Helsingforsavtalet som är aktuella genom ministerrådets förslag till miljöbestämmelser i Helsingforsavtalet och den på föregående statsminister-presidiumöte överenskomna tekniska översynen av nämnda avtal.

§ 3

Presidiet framförde önskemålet att Nordiska rådets yttrande inhämtas över förslag till ändringar i viktigare nordiska samarbetsavtal som är av sådan art att inhämtande av parlamentens godkännande erfordras. Som exempel på viktiga samarbetsavtal nämndes den sociala trygghetskonventionen och den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen. Mötet hänvisade till att enligt Helsingforsavtalet Nordiska rådet bör höras i viktigare samarbetsfrågor och enades om att man beträffande formerna för inhämtande av sådant yttrande hade att tillämpa Helsingforsavtalets regler.

Presidiet tog också upp frågan om i vilken utsträckning ministerrådet för Nordiska rådet bör framlägga konkreta förslag till genomförande av projekt som presenterats i ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1). Mötet konstaterade att frågan om vad som skall tas upp i ministerrådets berättelse å ena sidan och vad som skall framläggas i särskilda regerings- eller ministerrådsförslag å andra sidan är komplicerad och bör ytterligare övervägas, bl. a. hur administrativt tyngande och tidskrävande proceduren blir. Man enades om att återkomma till frågan vid ett senare möte.

§ 4

Ministerrådets ordförande Eika redogjorde för förberedelserna för upprättandet av ministerrådets permanenta sekretariat, bl. a. avtal om sekretariatens rättsliga ställning. Från presidiets sida bekräftades önskemålet att få tillfälle att yttra sig om innehållet i ett dylikt avtal, bl. a. huruvida presidiesekretariatet bör omfattas av detsamma, varigenom även pensionsfrågan skulle få en lösning. Mötet konstaterade att arbetet med dessa frågor fortsätter i enlighet med tidigare fattade beslut.

§ 5

Presidiet meddelade att enighet uppnåtts om att 21:a sessionens andra samling äger rum den 25—27 oktober 1973 i Gamla riksdagshuset, Stockholm.

§ 6

Sedan redogörelse lämnats för de framställningar som Nordens Fackliga Samorganisation riktat till Nordiska rådet respektive Nordiska ministerrådet och för hur dessa båda organ avser att behandla framställningarna enades mötet om att det var naturligt att kontakt under arbetets gång på lämpligt sätt upprätthölls mellan Nordiska rådet och ministerrådet.

Vid protokollet:

Pär Kettis

Justerat:

Lars Korvald

Kåre Willoch

TILLÄGGSBIHANG 1

Kompletterande deltagarförteckning till protokoll från möte mellan de nordiska statsministrarna, samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium på Grand Hotell, Oslo, tisdagen den 20 februari 1973

För presidiesekretariatet:

Presidiesekretær Emil Vindsetmo
Stf. presidiesekreterare Pär Kettis
Stf. presidiesekretær Niels Ove Gottlieb

För Nordiska rådets nationella sekretariat:

Generalsekretær Frantz Wendt
Generalsekreterare Eiler Hultin
Kontorschef Friðjón Sigurðsson
Generalsekretær Gudvin Låder Ve
Fil. dr. Christer Jacobson

För ställföreträdarkommittén

Konsulent Lars Blinkenberg, Danmark
Ambassadör Olli Bergman, Finland
Statssekretær Harald Synnes, Norge
Statssekreterare Ove Rainer, Sverige

För ministerrådets sekretariat:

Direktør Gudmund Saxrud

*TILLÄGG 8***Protokoll¹ fört vid möte mellan de nordiska samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium i Gamla Riksdagshuset, Stockholm, den 25 oktober 1973 kl. 12.00***Nærværende**Nordisk Råds præsidium*

Folketingsmand Ib Stetter, Danmark
Talman V. J. Sukselainen, Finland
Altingsmand Jón Skaftason, Island
Stortingsrepresentant Kåre Willoch, Norge, præsident
Riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige

Samarbejdsministrene

Udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard, Danmark
Trafikminister Pekka Tarjanne, Finland
Sosialminister Sonja Ludvigsen, Norge
Handelsminister Kjell-Olof Feldt, Sverige, formand

Øvrige deltagere: se bilag

Mødet blev ledet af Nordisk Råds præsident, stortingsrepresentant Kåre Willoch.

Følgende dagsorden godkendtes:

1. Eventuelle spørgsmål vedr. 21. sessions 2. samling
2. Forberedelse af 22. session
3. Udviklingen af det nordiske samarbejde
4. Foranstaltninger i anledning af vulkanudbruddet på Vestmannaøerne
5. Forholdet til arbejdsmarkedets parter i det nordiske samarbejde
6. Rapporter fra regeringerne til parlamenterne om nordisk samarbejde
7. Rapport om teknisk gennemgang af Helsingforsaftalen
8. Kontakterne mellem Ministerrådet og udvalgene
9. Nordiske tjenestemænds retsstilling og tilgodeskrivning af pensionsret
10. Ikrafttrædelse af tillægsprotokol af 15. maj 1973 om præsidiensekretariatets stilling
11. Møde mellem statsministrene og præsidiets

§ 1

Man gennemgik programmet for 21. sessions 2. samling og talerlisten til den almene debat fredag den 26. oktober 1973.

¹ Ojusterat protokoll, som godkänts för presidiets del.

§ 2

Ved mødet henvistes til præsidiets skrivelse af 4. oktober 1973 om forberedelserne til Nordisk Råds 22. session.

§ 3

Med hensyn til udviklingen af det fremtidige nordiske samarbejde var der på mødet enighed om, at den aktivitet, der kan forventes fra Nordisk Ministerråd, vil udgøre en vigtig del af dette samarbejde.

§ 4

Mødet tog til efterretning PM af 13. september 1973 fra Katastrofefondet for hjælpen til Vestmannaøerne og PM af 25. oktober 1973 fra Nordisk Ministerråd om bistanden fra de nordiske lande til Island i anledning af vulkanudbruddet på Vestmannaøerne. Heraf fremgik bl. a., at Danmark havde overført 20 millioner d. kr. til Islands konto i Den danske Nationalbank. Midlerne stod til fri disposition for de pågældende islandske myndigheder. Finland havde bevilget 12,5 millioner f. mark. Af dette beløb anvendtes omkring 6,3 millioner f. mark til indkøb af huse i Finland. Resten af beløbet, d. v. s. omkring 6,2 millioner f. mark stod til disposition. Norge havde overført 19,4 millioner n. kr. til en særlig konto i Norges bank, og beløbet stod til disposition for de islandske myndigheder. Af det svenske bidrag på totalt omkring 29,1 million s.kr. anvendtes ca 15,5 millioner til indkøb af huse i Sverige, medens resten stod til Islands disposition på særskilt konto i Sveriges Riksbank.

§ 5

Præsidiets gav en redegørelse for et i præsidiets udarbejdet forslag til et organ for kontakt med arbejdsmarkedets parter, for drøftelserne på Nordisk Råds arbejdsmarkedskonference i september 1973 og for en henvendelse fra Nordens Fackliga Samorganisation med anbefaling af fortsat arbejde med formerne for samarbejdet mellem Nordisk Råd og arbejdsmarkedets parter.

Ministerrådet meddelte, at spørgsmålet om forholdet mellem Ministerrådet og arbejdsmarkedsparternes organisationer allerede er behandlet af Ministerrådet. Ministerrådet har således i skrivelse til Nordens Fackliga Samorganisation og de nordiske arbejdsgiverorganisationer meddelt, at Ministerrådet dels har til hensigt at tage initiativ til årlige drøftelser med arbejdsmarkedsparterne, dels stiller sig positivt til direkte informationskontakt på sekretariatsniveau i spørgsmål af fælles interesse. Samtidig har Ministerrådet betonet, at det endnu er for tidligt at fastsætte nogen særlig form for arbejdsmarkedetsorganisationernes medvirken ved behandlingen af spørgsmålene i arbejdsgrupper og embeds-

mandskomiteer. Forholdet til arbejdsmarkedsparternes organisationer synes dermed at have fundet en tilfredsstillende form, og noget behov for en yderligere institutionalisering foreligger derfor ikke for nærværende.

Mødet tog til efterretning, at præsidiet nu søger fremskaffet yderligere oplysninger om Nordens Fackliga Samorganisations ønsker, før endelig stilling tages til det fremtidige samarbejde fra Nordisk Råds side.

§ 6

På grundlag af en redegørelse fra præsidiet om ønskerne om at orientere og engagere de nationale parlamenter som helhed i de nordiske samarbejdsproblemer drøftedes hensigtsmæssigheden af en årlig rapport fra regeringerne til parlamenterne om det nordiske samarbejde med henblik på almindelig debat herom.

Mødet tog til efterretning, at Ministerrådet og præsidiet stiller sig positivt til at imødekomme parlamenternes informationsbehov, og at formerne for rapportering og debat kan variere fra land til land.

§ 7

På grundlag af en orientering vedrørende arbejdet med en rapport om teknisk gennemgang af Helsingforsaftalen enedes mødet om, at Nordisk Ministerråd vil fremlægge de aktuelle forslag til ændringer i Helsingforsaftalen som et ministerrådsforslag, som Nordisk Råd får lejlighed til at tage stilling til på Nordisk Råds 22. session i februar 1974.

§ 8

Præsidiet gav en redegørelse om ønskerne i Nordisk Råd om en effektivisering af kontakterne mellem udvalgene og Ministerrådet med henblik på at øge udvalgenes adgang til på et så tidligt tidspunkt som muligt at gå ind i beslutningsprocesserne særlig for så vidt angår nye initiativer og prioritering af forskellige opgaver.

Ministerrådet påpegede, at forholdene varierer mellem de forskellige udvalg. For samarbejdsministrenes del gælder det først og fremmest kontakterne med økonomisk udvalg. Dette forhold inklusive mulighederne for budgetdrøftelser skulle behandles ved møde med dette udvalg i løbet af eftermiddagen. Ministerrådet var beredt til at overveje ønsker herom fra økonomisk udvalg.

Orientering om arbejdssituationen vedr. C 1 skulle kunne fremlægges f. eks. for økonomisk udvalg i november-december, og udvalget skulle få mulighed for at ytre sig om materialet.

Det konstateredes, at drøftelserne om kontakterne mellem udvalgene og vedkommende fagministre fortsætter.

§ 9

Ministerrådets udkast til overenskomst om nordiske tjenestemænds retsstilling blev overrakt præsidiet med henblik på fremsættelse af synspunkter inden den 15. november 1973.

Om spørgsmålet om tilgodeskrivning af pensionsret oplystes, at Ministerrådet havde en forhåbning om, at en overenskomst skulle kunne være klar inden for et halvt år.

§ 10

Det aftaltes, at Nordisk Ministerråd på sit møde den 7. december 1973 vil behandle spørgsmålet om ikrafttræden af tillægsprotokol af 15. maj 1973 om præsidiestekretariatets stilling, som præsidiet i overensstemmelse med de svenske skattemyndigheders synspunkter ønsker gennemført pr. 1. januar 1974.

§ 11

Mødet tog til efterretning, at præsidiet lægger stor vægt på fortsat at bevare kontakten med de nordiske statsministre i form af tilbagevendende møder.

Referenter

Niels Ove Gottlieb

Carl-Ivar Öhman

Godkendt

Pär Kettis

Olli Bergman

TILLÄGGSBIHANG

Kompletterende deltagerfortegnelse til protokol ført ved møde mellem Nordisk Råds præsidium og de nordiske samarbejdsministre i Gla. Riksdagshuset, Stockholm, den 25. oktober 1973 kl. 12.00

Præsidiestekretariatet

Tf. præsidiestekreterare Pär Kettis
Stf. præsidiestekretær Niels Ove Gottlieb
Informationschef Sten-Olof Westman

Ministerrådssekretariatet

Generalsekreterare Olli Bergman
Stf. generalsekreterær Gudmund Saxrud
Afdelningschef Sven Holmstedt
Afdelningschef Carl-Ivar Öhman

Konsulent Henrik Skouenberg
 Konsulent Juhani Lönnroth
 Konsulent Bernt Nyhagen

Nordisk Råds nationale sekretariater

Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark
 Kontorchef Axel Gormsen, Danmark
 Generalsekreterare Eiler Hultin, Finland
 Sekreterare Håkan Branders, Finland
 Kontorchef Friðjón Sigurðsson, Island
 Generalsekretær Gudvin Låder Ve, Norge
 Konsulent Olav Vefald, Norge
 Kanslichef, fil. dr. Christer Jacobson, Sverige
 Avdelningsdirektör Birgitta Malmros, Sverige

Stedfortræderkomiteen

Kontorchef Lars Blinkenberg, Danmark
 Sekretær Michael Gormsen, Danmark
 Ekspeditionssekretær Tage Leth, Danmark
 Legationsrådet Ulf-Erik Slotte, Finland
 Byråsekreterare Erik Bremer, Finland
 Departementschef Guðmundur Benediktsson, Island
 Statssekretær Kjell Kristensen, Norge
 Byråsjef Maren Hertzberg Erichsen, Norge
 Ekspedisjonssjef Arnfinn Guldvog, Norge
 Statssekreterare Bengt Dennis, Sverige
 Departementssekreterare Lennart Marklund, Sverige

TILLÄGG 9

Rapport

om vulkanutbrottet på Vestmannaöarna

1. Vulkanudbruddet på Vestmannaöerne begyndte natten før den 23. januar d. å. Den samme nat blev alle indbyggerne transporteret til fastlandet. Askeregnen og lavastrømmen var kraftig i de første uger, og i begyndelsen af april var en stor del af byen dækket af et askelag og næsten en tredjedel af den dækket af lava. Da begyndte udbruddet at aftage. I slutningen af juni kunne geologerne konstatere at udbruddet virkelig havde ophørt.

2. Den 7. februar vedtog Altinget enstemmigt en lov om katastrofe-foranstaltninger på grund af udbruddet på Heimaey. I denne lov foreskrives en fælles bestræbelse for det islandske folk til at understøtte indbyggerne på grund af naturkatastrofen og til at formindske de vanskeligheder som udbruddet forvoldte dem og hele nationen. Et fond, der kaldtes katastrofefondet, blev stiftet. Dets opgave er: 1) at sikre

indbyggerne på Vestmannaöernes velfærd og bestræbe sig for at beskytte og genopføre deres bebyggelse, 2) at betale udgifterne for redningsarbejdet, transport og forstyrrelse af det daglige liv på grund af udbruddet, 3) at træffe foranstaltninger til at formindske følgerne af naturkatastrofen for indbyggernes og hele den islandske befolknings indtægter og næringsliv og 4) at på grund af udbruddet erstatte tabte indtægter og ejendom.

Loven foreskriver fondet indtægter ved at forhøje omsætningsskatten fra 11 % til 13 %. Forskellige skatter inddrives med ekstra afgifter, der går direkte til fondet. Disse forhøjelser skal gælde i et år og man beregner, at de og tilskud fra statskassen vil give fondet 2 000 millioner islandske kroner. Desuden regner man med, at gaver og bidrag fra udlandet og Island går til fondet. Der vejer det generøse bidrag fra de nordiske lande tungest. Sammenlagt andrager de ca. 1 500 millioner islandske kroner. Man kan derfor forudse, at fondet vil disponere over knap 4 000 millioner kroner.

3. Fondets første foranstaltninger gik ud på at begrænse så vidt muligt den ødelæggelse, som udbruddet kunne forvolde. Transport af bohaver fra katastrofeområdet fandt sted før fondet begyndte sin virksomhed. Fondet betalte alle disse udgifter. Straks fra begyndelsen af bestemte fondets bestyrelse at arbejde for at flytte maskiner og løsøre i fabrikker og andre foretagender fra Vestmannaöerne. Disse værdier blev sat i forvaring i Reykjavik-området og fondet dækkede udgifterne. Fondet vil også dække udgifterne ved at transportere disse værdier tilbage til Vestmannaöerne. Ejerne skal selv besørge transporten af deres bohaver, men fondet tilbagebetaler udgifterne.

4. Endvidere arbejdede man med lavadæmning, der gik ud på at træffe forskellige foranstaltninger for at påvirke lavastrømmens retning medens udbruddet stod på sin højde. Disse foranstaltninger gik mest ud på at bygge beskyttelsesvolde med kraftige arbejdsmaskiner. Endvidere anskaffede man et effektivt pumpningssystem for at pumpe søvand på lavaen for at køle den del af lavaen der truede byområdet mest. Disse foranstaltninger var i sin tid ret omdiskuterede, men nu er eksperterne enige om, at de gav et godt resultat. Hvor megen skade de har forebygget vil man selvfølgelig aldrig kunne vurdere eller konstatere. Disse foranstaltninger var meget vanskelige og dyre, særlig pumpningen.

5. Da husene på Vestmannaöerne blev forladt den 23. januar efterlod man dem i stor fare. De beskadigedes også ret meget i udbruddets første dage. Asken lagde sig tungt på tagene og medens askeregnen pågik satte fondet igang arbejde med at skovle asken fra tagene, hvor det var muligt, men lod ellers styrke dem med støttebjælker under tagene. Ruder knustes af stenkast og askefald i ubeskyttede vinduer og centralvarmesystemer sprang i vinterfrosen. Talrige håndværkere

har arbejdet under hele tiden for at gøre de nødvendige foranstaltninger i husene for at undgå yderligere ødelæggelse. I første omgang i hvert hus hvor de traf de mest nødvendige foranstaltninger, d. v. s. styrkede tagene, tømrede for vinduerne og tømte varmesystemerne. I anden omgang, der endnu ikke er afsluttet, reparerede man forskellige skader, som ellers kunne forvolde yderligere skade, deriblandt reparation af sprungne centralvarmesystemer for at kunne holde husene frostløse. Forladte huse opvarmedes for fondets regning og bliver det indtil de kan overlades til ejerne.

6. Rensning af byområdet er den fjerde vigtigste del af fondets arbejde på Vestmannaøerne. Organiseret rensning begyndte i juni. Fondets bestyrelse anså det af så stor en betydning at fuldføre den så hurtigt som muligt, idet det anså det som en forudsætning for at kunne gøre byen beboelig igen, at man bestemte at arbejde på denne opgave i vagter hele døgnet i den lyseste tid. Dette arbejde har gået meget godt og i slutningen af august havde man næsten rensset den del af byen, der kun er lidt beskadiget. Slagger, der blev flyttet bort, næsten 1 million kubikmeter, blev brugt som vejunderlag i påtænkte nye bydistrikter og for at forbedre flyvepladsen. Ved at arbejde så energisk på denne opgave kan byen blive beboelig meget før end ellers. Det har også vist sig at blive mindre dyrt end man beregnede. Udgifterne til arbejdet på Vestmannaøerne, der er beskrevet i 3.—6. del, androg til 15. august d. å. ca. 400 millioner kroner.

7. Man har fastsat regler om erstatning for beskadiget og ødelagt fast ejendom. Erstatning for ødelagte beboelsehuse skal betales med fire jævne udbetalinger, d. v. s. den 20. oktober 1973. 1. januar 1974, 1. april 1974 og 1. juli 1974. Man ved om 300 huse der skal betales erstatning for som totalt ødelagte. Eftersom undersøgelserne ikke er færdige kan man regne med at flere huse er helt ødelagte. Man regner med, at erstatningen for disse huse vil andrage ca. 1 300 millioner kroner.

8. De fleste andre huse i byen er noget beskadigede, nogle ganske vist kun lidt. Sådanne skader må vurderes før reparation og erstatning ydes i forhold dertil. Straks i juni begyndte man at forsøge at fastsætte systematiske vurderingsregler. Der viste sig at være flere tekniske vanskeligheder ved udformningen af disse regler end fondets styrelse havde regnet med. Det har derfor bevirket, at dette arbejde forsinkedes og endnu ikke er påbegyndt. Det viste sig også svært at skaffe kvalificerede folk til dette arbejde. Nu er forberedelserne til dette arbejde for det meste færdige og vurderingen begynder snart. Man vil først forsøge at vurdere de huse som ejerne vil tage i brug samtidig med at de flytter ind. Dette vurderingsarbejde vil nok vare hele vinteren. På dette stadium er det umuligt at sige hvor stor denne erstatning vil blive.

9. Der blev forholdsvis små skader på fabriksbygninger i Vestmannaöerne. Et af frysehusene ödelagdes helt, men to andre og en af de to fiskemelsfabrikker beskadigedes meget. Det vil også blive ret dyrt at igen installere de maskiner og redskaber der blev flyttet bort. Det vil blive gjort under tilsyn af fondet og for dets regning for at fremskynde, at foretagenderne kommer igang så hurtigt som muligt. Andre skader bliver erstattede efter en vurdering som man er ved at fastsætte. Planer om dette og erstatning til foretagenderne på grund af ödelæggelse af ejendom foreligger ikke endnu.

10. I juni averterede man om erstatning for skade på lösöre. Der indkom ca. 1 200 ansøgninger om erstatning for beskadiget og tabt lösöre og ca. 600 for skade på biler. Disse ansøgninger undersøges grundigt af særlige tillidsmænd, kvalificerede skadevurderingsekspertter fra forsikringsselskaberne. Næsten alle ansøgningerne angående biler er ekspederede og nogle af de andre. Der er dog endnu et stort arbejde tilbage vedrørende disse skadevurderinger.

11. Katastrofefondet skal betale erstatning for tab af enkelte persons indtægter. Ifölge loven synes sådanne indtægtserstatninger også at skulle gå til foretagender, selv om man endnu ikke har fastsat nogle regler derom. Det ansås ikke for umiddelbart nödvendigt eftersom man kan löse de enkelte foretagenders kapitalmangel med provisoriske lån ifölge bestemmelser i reglementet.

Man averterede efter ansøgninger om erstatning for tab af indtægter men fik kun meget få ansøgninger. Det har været muligt at löse problemerne på dette område. Det vil derimod blive vanskeligt at göre et endeligt opgör over disse erstatninger förend året er ude.

Katastrofefondet har visse pligter til at virke for indbyggerne i Vestmannaöernes sociale velfärd. Eftersom kommunalbestyrelsen endnu fortsætter sit arbejde har fondets bestyrelse anset det for naturligt at lade den træffe disse foranstaltninger. Desuden har Islands Röde Kors og Kirkens Hjelpeorganisation påtaget sig visse sider af disse spørgsmål (vedrørende börn og gamle mennesker). Katastrofefondets bestyrelse har derfor ikke endnu behövet at træffe nogen foranstaltninger angående dette.

13. Katastrofefondet har ydet lån til forskellige parter. Det gav fiskerifondet et lån på 32 millioner kroner, som skal tilbagebetales næste år, for at fremskynde lån til forskellige forarbejdere af fisk. Disse var igang med at forberede deres muligheder for at modtage fisk fra begge Vestmannaöerne. Lån til forbedring af havne i Grindavik og þorlákshöfn blev givet, sammenlagt ca. 50 millioner kroner, der skal tilbagebetales i de næste tre år. Nogle personer, der var i färd med at bygge huse i Reykjavik-området, fik lån, 200—400 tusind kroner til 3 år, til at färdiggöre lejligheder, som katastrofefondet lejede for folk fra Vestmannaöerne. Forskellige kommuner og kraftstationer har fået lån til

at muliggøre oprettelse af katastrofefondhuse. Disse lån ydes til forskellig længde af tid, længst til 6 år.

Fondets obligation ejendom andrager nu 101 millioner kroner og vil vokse væsentlig eftersom man endnu ikke har ekspederet lån til mange kommuner.

14. På fondets vegne pågår nu oprettelse af 607 lejligheder i såkaldte katastrofefondhuse. Det drejer sig om 489 importerede, fabriksbyggede enfamilies huse og rækkehuse, 60 importerede provisoriske huse, 12 huse byggede indenlands og et parcelhus med 46 lejligheder, som fondet opfører i Reykjavík i samarbejde med Røde Kors og Vestmannaöernes by. Endvidere bygger Røde Kors ca. 30 små lejligheder i Reykjavík for gamle mennesker. Udgifterne i forbindelse med fondets opførelse af huse androg den 15. august d. å. 848 millioner kroner og ventes at ville andrage totalt 1 356 millioner kroner.

I de sidste uger har fondets bestyrelse undersøgt om det var muligt og rigtigt at holde op med at opføre nogle af disse huse med tanke på, at der ikke længer er anvendelse for dem til det oprindelige formål. Det er kun meget få af dem, der har fået tildelt huse, der har givet afkald på dem. Disse huse er da umiddelbart blevet uddelt til andre, der ikke fik huse i begyndelsen. Men foruden til dem, der har fået tildelt huse, har fondet kontraktmæssige forpligtelser mod tre andre parter, d. v. s. sælgerne, entreprenører og kommunalbestyrelser angående bygning af husene. Det har derfor ikke vist sig muligt at holde op med disse husbygninger. Fondets bestyrelse anser da også, at de alle kan sælges i de næste år.

15. Fondets bestyrelse skal lade udfærdige en plan både teknisk og økonomisk om rensning og genopførelse af organiserede distrikter på Heimaey. Fondet traf en aftale med Statens Administrationsorganisations budgetafdeling om at gøre denne plan. For tiden arbejdes der på den. Der vil dog gå nogen tid før den bliver færdig. Før kan man ikke gøre sig nogen forestilling om hvor store fondets udgifter til byens opbygning vil blive. Det er dog klart, at det vil dreje sig om store beløb. Af de aftaler, som fondet har gjort med kommuner om grunde for katastrofehuse, kan man antage, at man kan regne med, at det vil koste en kommune i anlæggelse af gader etc. ca. 500 tusinde kroner at gøre en grund færdig for bygning på den. På Vestmannaöerne er knap 400 bebyggelige grunde gået tabt. Desuden blev der store skader på byens ledningssystem. Endvidere kommer så erstatning for anden offentlig ejendom, der er blevet beskadiget eller ødelagt. Det er også klart, at tilbage står et stort arbejde for at forhindre at jordfald fra den nye lava lukker indsejlingen til havnen.

16. Som før sagt regner man med at de indtægter, som man har sikret fondet, vil andrage knap 4 000 millioner kroner. Endnu er det meget svært at forudse fondets endelige udgifter. Stort set regner man med, at

de omtrent kan belöbe sig til 5 500—6 000 millioner kroner. Deraf vil 1 700—1 800 millioner kroner blive dannelse af ejendom der senere kan overføres til penge (beboelsehuse, lån etc.).

Disse beregninger er dog endnu meget løse.

17. Katastrofefondet har siden det blev stiftet haft 250—400 personer i arbejde på Vestmannaöerna til de opgaver man har gjort rede for i denne rapport og dertil anvendt store beløb af offentlige midler.

Ved næste månedsskifte vil der blive gjort store forandringer på fondets virksomhed på Vestmannaöerne. Fondet agter da af formindske sit personale til det minimum som er nødvendigt for at have tilsyn med den ejendom som fondet er ansvarligt for og for at besørge vurdering og kontrol af det arbejde som andre udfører for fondets regning. Fondets bestyrelse har lagt stor vægt på, at kommunalbestyrelsen igen flytter sin virksomhed til Vestmannaöerne, og man håber at det kan ske ved månedsskiftet. Kommunalbestyrelsen vil da igen overtage byens redskabshus og de redskaber fra fondet som den behøver og samtidigt overtage arbejdsopgaver i byen og havnen. Katastrofefondet vil så betrodde eller entreprenører de arbejdsopgaver det er ansvarligt for i Vestmannaöerne.

Reykjavik, den 13. september 1973

TILLÄGG 10

Presidiets partipolitiska sammansättning

Rapport avgiven av kommittén rörande presidiets sammansättning

1. *Kommitténs uppdrag och sammansättning*

Nordiska rådets samlade arbetsutskott beslöt den 16 februari 1973 att tillsätta en kommitté bestående av presidiets medlemmar och suppleanter med uppgift att genomgå frågan om presidiets partipolitiska sammansättning och framlägga en rapport med förslag till lösning som kunde tillämpas från och med nästkommande session, dvs. den 22:a sessionen.

Kommittén har i enlighet med beslutet bestått av följande medlemmar:

från Danmark:

folketingsmand Ib Stetter, fhv. minister Svend Horn (t. o. m. 1973-12-04), fhv. statsminister Anker Jørgensen (fr. o. m. 1974-01-09)

från Finland:

talman V. J. Sukselainen, riksdagsmedlem Bror Lillqvist

från Island:

altingsmand Jón Skaftason, altingsmand Matthías Á. Mathiesen

från Norge:

stortingsrepresentant Kåre Willoch, stortingsrepresentant Trygve Bratteli (t. o. m. 1973-10-16), stortingsrepresentant Odvar Nordli (fr. o. m. 1973-10-18)

från Sverige:

riksdagsman Johannes Antonsson, riksdagsman Sven Mellqvist.

Kommitténs ordförande har varit rådets president Kåre Willoch.

Med skrivelse den 20 februari 1973 vände sig nio valda medlemmar av rådet som representerar de socialistiska partierna i Nordiska rådet till presidiet med en hemställan om att en representant skulle få delta i kommitténs överläggningar. I anledning härav beslöt kommittén att inbjuda en representant för de socialistiska partierna i Nordiska rådet att delta i kommitténs överläggningar. Denne representant har varit folketingsmand Poul Dam.

Kommittén har som sakkunniga biträtts av presidiesekreterare Emil Vindsetmo (t. o. m. 1973-06-30), presidiesekreterare Helge Seip (fr. o. m. 1973-12-01), generalsekretær Frantz Wendt, generalsekretärare Eiler Hultin, kontorchef Fridjón Sigurðsson, generalsekretær Gudvin Låder Ve, kanslichef Christer Jacobson och stf. presidiesekreterare Pär Kettis, som även fungerat som sekreterare.

Kommittén har hållit sammanträden den 25 juni 1973 i Falkenberg, den 24 oktober 1973 i Stockholm och den 15 januari 1974 i København.

2. Redogörelse för införskaffat utredningsmaterial

Regeln om partipolitisk fördelning av presidieposterna har funnits med sedan Nordiska rådets tillkomst. Ursprungligen ingick den i rådets arbetsordning och det var först genom 1971 års revision av Helsingforsavtalet som bestämmelsen flyttades dit från arbetsordningen.

I den ursprungliga arbetsordningen som utarbetades av Nils Herlitz med instämmande av Einar Gerhardsen och Hans Hedtoft och som antogs den 20 februari 1953 på Nordiska rådets första session används följande formulering (7 §): "Vid första sammanträdet i sessionen utses president och vice presidenter med iakttagande av att varje land ävensom olika politiska meningsriktningar bliva representerade i presidiet. . . ."

Den nuvarande bestämmelsen om presidiets sammansättning finns i Helsingforsavtalets Artikel 47 och innebär att representation för alla delegationer gjorts obligatorisk medan kravet på representation för politiska meningsriktningar skall uppfyllas såvitt möjligt.

"Alla delegationer skola vara företrädde i presidiet och bland suppleanterna. Såvitt möjligt böra olika politiska meningsriktningar bliva representerade i presidiet och bland suppleanterna." (Artikel 47).

Frågan om presidiets partipolitiska sammansättning har upprepade gånger diskuterats i plenarförsamlingen, i de samlade arbetsutskottet och i presidiet. En sammanställning rörande dessa diskussioner fogas till denna rapport som *bilaga 1. (Här ej tryckt)*

Nordiska organisationskommittén tog upp frågan om presidiets sammansättning i sin rapport den 20 oktober 1969 (NU 1969: 20 sid. 42). Däri framhölls att man liksom hittills bör eftersträva en fördelning av presideposterna mellan olika politiska meningsriktningar och det samma bör gälla suppleanterna.

Organisationskommittén övervägde om presidet liksom tidigare borde utses av rådet in pleno eller om det skulle överlämnas åt varje delegation att utse en medlem av presidet. Även om det reella avgörandet om presidets sammansättning då oftast låg hos delegationerna, konstaterade organisationskommittén att det dock finns ett visst värde i att rådsförsamlingen själv utser presidet. Särskilt betydelsefullt blir detta, framhöll organisationskommittén om presidet får ökade befogenheter att i olika hänseende handla på rådets vägnar.

Organisationskommittén behandlade också frågan om antalet medlemmar i presidet och fann att man borde bibehålla den tidigare sammansättningen, dvs. en president och fyra vicepresidenter. Däremot föreslog organisationskommittén den förändringen att plenarförsamlingen skulle utse ersättare för medlemmarna av presidiet. Man räkade med att sådana ersättare skulle komma att behövas oftare än tidigare. Avsikten var att ersättare formellt skulle träda in som medlem av presidet endast vid förfall för ordinarie medlem, men detta skulle dock inte hindra att ersättare vid sidan av ordinarie medlem deltar i presidets överläggningar i fall då presidet finner detta önskvärt.

Som *bilaga 2* återfinns en översikt över presidiets partipolitiska sammansättning från år 1953 till 1973.

Från Europaparlamentets generalsekreterare har inhämtats följande angående den partipolitiska fördelningen av posterna i Europaparlamentets presidium (Bureau).

Europaparlamentets presidium har 13 platser fördelade på en president och tolv vicepresidenter. Frankrike, Italien, Storbritannien och Västtyskland har vardera två representanter och övriga fem länder vardera en representant. När det gäller den politiska fördelningen av dessa platser eftersträvas att de olika politiska grupperna blir rättvist och jämlikt ("fairly and equally") företrädna i förhållande till deras styrka i parlamentet. Då emellertid presidentplatsen räknas som två platser går den politiska grupp presidenten tillhör miste om en av de platser som gruppen i annat fall kunnat göra anspråk på.

Fördelningen av platserna var i maj 1973 följande: 1 liberal, 5 kristliga demokrater, 4 socialister, 1 EDU (European Democratic Union) och 1 konservativ. Att antalet var tolv berodde på att den brittiska dele-

gationen till Europaparlamentet inte var fulltalig. Den återstående platsen i Europaparlamentets presidium skulle besättas när brittiska Labour Party också blivit företrätt i Europaparlamentet.

3. *Alternativa lösningar*

Kommittén har genomgått ett antal olika tekniska alternativ till lösningar av frågan om presidiets sammansättning (se *bilaga 3*). Diskussionen har huvudsakligen kommit att röra sig om följande tre möjligheter.

A. Den hittillsvarande kopplingen mellan delegationsordförande och presidemedlem brytes.

B. Vid val av delegationsordförande-presidiedamot tages hänsyn till vilken politisk meningsriktning samarbetsministern i respektive land tillhör på så sätt att delegationsordförande-presidiedamot väljes från motstående politisk huvudriktning.

C. I presidiets möten deltar informellt en, eventuellt två representanter för partier som inte är företrädna bland presidiets fem medlemmar.

Den sammankoppling som hittills skett mellan valet av delegationsordförande, som förrättas av varje delegation för sig, och valet av presidiets medlemmar, som förrättas av plenarförsamlingen, följer inte av Helsingforsavtalet eller andra bestämmelser. Det är en ordning som utvecklats i praxis och som i de flesta fall lett till att presidiet fått en blandad partipolitisk sammansättning. Majoritetsförhållandena och regeringssituationen i de olika länderna har lett till att olika politiska meningsriktningar blivit företrädna president utan egentlig samordning av delegationernas val. Man bör kunna räkna med att det i de flesta fall även i framtiden kommer att bli på samma sätt vid val av delegationsordförande och presidium. Kommittén är dock helt enig med dem som krävt en ordning för utseende av presidiets medlemmar som leder till att även i en situation som den som varit rådande under de senaste två åren, man når fram till en rimlig partipolitisk fördelning av presidieposterna. Kommittén har därför funnit att man bör införa en metod som tillförsäkrar de olika politiska huvudriktningarna en rimlig representation i presidiet i enlighet med Helsingforsavtalets bestämmelser härom.

Kommittén har funnit att lösningen av problemet med presidiets partipolitiska sammansättning bör sökas inom ramen för nuvarande regler i Helsingforsavtalet om antalet presidiemedlemmar och suppleanter.

Nomineringen av kandidater till presideposter har tidigare ansetts automatisk genom valet av delegationernas ordförande.

Sedan suppleanter för presidiemedlemmarna tillkommit genom Helsingforsavtalets revision 1971 har valet av delegationernas vice ord-

förande samtidigt ansetts innebära nominering till en suppleantplats i presidiet.

De nationella delegationerna måste givetvis ha sin fulla frihet att välja sin ordförande efter egna önskemål och efter de nationella regler som kan gälla för dylika val. Varje delegation har också full frihet att föreslå vilken som helst av sina medlemmar till plats som medlem eller suppleant i presidiet. Det bör också framhållas att valen av delegationsordföranden sker vid olika tillfällen under det löpande året. Presidiet däremot väljes vid ett tillfälle, vid rådets ordinarie session av plenarförsamlingen.

Som alternativ till att delegationerna nominerar kandidater till presidiet kan man tänka sig att de i Nordiska rådet representerade *parti-grupperna svarar för nomineringen*. Detta skulle innebära att parti-grupperna får en helt ny och viktig funktion i samband med valet av presidium. Det är därefter de samlade arbetsutskottens uppgift att med utgångspunkt från de av partigrupperna framförda förslagen uppgöra förslag till medlemmar och suppleanter i presidiet så att Helsingforsavtalets krav på nationell och partimässigt representation blir uppfyllda. Detta är den roll som Nordiska rådets arbetsordning tilldelar arbetsutskotten, nämligen att avgiva förslag beträffande de val som förrättas av bl. a. plenarförsamlingen (32 §).

Även med ett system där partigrupperna nominerar synes det angeläget att så nära som möjligt anknyta till den nu gällande ordningen för utseende av presidium. Detta är möjligt om man utgår från att partigrupperna kommer att välja sina kandidater till presidiet i första hand bland delegationernas ordföranden och vice ordföranden i den mån vederbörande partigrupp innehar en sådan post i något av länderna. Endast om partigruppen i fråga inte innehar någon post som delegationsordförande eller vice ordförande skulle man gå utanför denna krets vid utseende av kandidat. Sannolikheten talar för att man på detta sätt kan få till resultat att de flesta av eller rent av alla presidentmedlemmar faktiskt även i fortsättningen är sin delegations ordförande eller vice ordförande. Motsvarande resonemang gäller även beträffande presidiemedlemmarnas suppleanter.

Före de samlade arbetsutskottens möte, som vanligen hålles dagen före den ordinarie sessionens början, bör de olika partigrupperna samråda för att enas om sina kandidater till ordinarie plats och suppleantplats av olika nationalitet, bland vilka man sedan kan välja vid nomineringsmötet med de samlade arbetsutskotten.

En huvudfråga gäller vilka partigrupper som kan göra anspråk på att få bli representerade i presidiet.

I de nordiska länderna följes olika regler i fråga om val av talmanskonferens (formandskap, presidenntskap). I danska Folketingets formandskap är sålunda de partier representerade som har minst 1/17 av

antalet folketingsplatser. Inget parti har mer än en plats. I Stortingets presidentskap bestående av 6 medlemmar är för närvarande 5 partier representerade varvid Arbeiderpartiet har två platser. I Sverige fördelas platserna proportionellt vid val till alla utskotten och utrikesnämnden, medan talmanskonferensen har en mer institutionell karaktär med bl. a. utskottsordförandena som fasta medlemmar. Partierna utser därutöver var sin representant.

Man kan för närvarande räkna med i huvudsak följande partigrupperingar i Nordiska rådets plenarförsamling: de socialistiska grupperna, socialdemokrater, centerpartier, liberala, kristliga och konservativa.

Enligt arbetsordningen för Nordiska rådet 13 § företages val genom omröstning med slutna röstsedlar, när vald medlem begär det. Val av delegationerna sker med proportionell metod enligt de i varje parlament gällande reglerna. Medlemmarna fördelas på utskott av delegationerna och platserna i utskotten fördelas därigenom proportionellt mellan de olika partigrupperna i Nordiska rådet.

Väljes proportionell fördelning av presidieplatserna återstår frågan vilken metod som skall användas vid fördelningen. De vanligast förekommande torde vara procentuell proportionalitet, heltalsmetoden, dvs. röstetalet divideras med 1, 2, 3, 4 etc., och uddatalsmetoden, dvs. divisorn är 1, 3, 5, 7 etc. En ytterligare möjlighet är jämkad uddatalsmetod, t. ex. 1.3, 3, 5, 7 etc.

Presidieplatserna skulle således kunna fördelas mellan partigrupperna genom att de en efter en tilldelas den grupp som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Enligt heltalsmetoden är jämförelsetalet lika med partigruppens röstetal, så länge ingen plats har tilldelats gruppen, och därefter erhålles det genom att röstetalet delas med det tal som utgör antalet platser som gruppen redan tilldelats, ökat med ett. Uddatalsmetoden innebär att jämförelseavtalet är lika med partigruppens röstetal, så länge ingen plats tilldelats gruppen, och därefter är jämförelsetalet det ursprungliga röstetalet delat med 3, 5, 7 etc.

När platserna med proportionell metod fördelats mellan partigrupperna kan man övergå till att fastställa från vilket lands delegation de partigrupper, som tilldelats platser i presidiet, skall hämta sina representanter. Partigrupperna uppför sina kandidater i den ordning man önskar få dem valda. Gruppen med det största jämförelsetalet tilldelas den första platsen som således tillfaller gruppens första namn. Plats nummer två tilldelas den grupp som i denna omgång har störst jämförelsetal och tillfaller det namn som står högst och som ej tillhör samma delegation som den redan valde, etc.

En annan lösning som kommittén övervägt är att alla partigrupper som består av ett minsta antal valda medlemmar, t. ex. åtta som utgör något mer än 10 % av de 78 valda medlemmarna. Denna metod leder emellertid till ett varierande antal presidiemedlemmar och förutsätter

ändring av Helsingforsavtalet. Om det tillägget göres att de fem existerande presidieplatserna tillfaller *de fem största* partigrupper som består av minst 8 valda medlemmar är lösningen i överensstämmelse med Helsingforsavtalet. Med en sådan lösning kan det hända att antalet partigrupper med minst 8 valda medlemmar är mindre än fem. De återstående platserna kan då fördelas enligt t. ex. heltalsmetoden, beskriven ovan.

Sedan valet av de fem ordinarie presidiemedlemmarna genomförts väljes suppleanter på motsvarande sätt.

När det gäller förhållandet mellan ordinarie presidiemedlemmar och deras suppleanter finns två huvudalternativ. Det ena är att ordinarie medlem ersätts av suppleant som tillhör samma partigrupp som han själv. Det andra är att suppleanten hämtas ur samma delegation som den ordinarie men alltså nödvändigtvis ej tillhörande samma partigrupp. Det senare alternativet är den metod som för närvarande tillämpas. Även praktiska skäl talar för att suppleanten hämtas från samma delegation som ordinarie presidiemedlem.

Man kan utgå från att det normala blir att de samlade arbetsutskottet kommer att lägga fram förslag till val och att de föreslagna väljes med acklamation. Vid uppgörande av förslaget kan arbetsutskottet taga hänsyn till de regler som man enats om beträffande valet och deras förslag kan därför ses som ett i förhand beräknat resultat av ett val med slutna sedlar. Det bör ej krävas att arbetsutskottets förslag skall vara enhälligt.

Med ett system som det beskrivna är det angeläget att alla partigrupper av någon betydelse finns företrädde i arbetsutskottet även om den ifrågasvarande partigruppen ej av egen kraft kan tillsätta plats i presidiet. Det finns för närvarande inga gemensamma regler för val av arbetsutskott utan dessa regleras nationellt. Man bör dock överväga att till arbetsutskottet inkalla representanter för partigrupp som annars ej är företrädd vid nomineringsmöte.

Den andra huvudmöjlighet som diskuterats av kommittén är att man vid val av delegationsordförande-presidieledamot tar hänsyn till vilken politisk riktning samarbetsministern och regeringen i respektive land tillhör. Ett sådant alternativ bygger på tanken att man skall skapa politisk balans mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. I fråga om val av delegationsordförande tillämpas denna ordning i vissa av de nordiska länderna, mer eller mindre konsekvent. I Danmark har systemets tillämpats fullt ut sedan lång tid och ett regeringsskifte har omedelbart lett till en motsvarande förändring beträffande ordförandeskapet i den danska delegationen. Även i Sverige följer man samma princip sedan länge genom att de svenska socialdemokraterna har stött val av ordföranden från borgerliga partier ända sedan rådets tillkomst. I övriga länder har delegationens ordförande hämtats ibland från re-

geringspartiet/partierna och andra gånger från oppositionen. Ett konsekvent genomförande av denna metod innebär att det alltid är oppositionspartierna i Norden som representeras i presidiet.

Den tredje möjlighet som kommittén diskuterat mer ingående innebär att en eller eventuellt två representanter för partier som inte är företrädare i presidiet deltar informellt i presidiets möten. En sådan ordning skulle kunna införas utan ändring av Helsingforsavtalet och Nordiska rådets arbetsordning. Man skulle få uppställa särskilda regler om hur stor en partigrupp bör vara för att få utse sådan representant att delta vid presidiemötena. Vederbörandes ställning skulle närmast motsvara observatör med talerätt. Med detta system skulle man kunna behålla nuvarande ordning för nominering och val av presidiets medlemmar och suppleanter. En lämplig storlek för representation genom observatör skulle kunna vara partigrupp som innehar minst sju platser i plenarförsamlingen, d. v. s. knappt en tiondel.

Kommittén har också diskuterat hur de partier som inte deltar i presidiets arbete skulle kunna beredas ökade möjligheter att framföra sina synpunkter på de frågor som faller under presidiets kompetens. Man har här pekat på de samlade arbetsutskotten, som regelmässigt har möte omedelbart före ordinarie session. Enligt arbetsordningen för Nordiska rådet har arbetsutskotten till uppgift att rådslå med presidiet i frågor som angår organisationen av rådets verksamhet. Denna möjlighet till behandling av i första hand organisatoriska frågor har hittills utnyttjats i ringa utsträckning. Det kan nämnas att de samlade arbetsutskotten på sina årliga möten har brukat fastställa riktlinjer för utskottsarbetet. Arbetsutskotten har också behandlat frågan om utskottsindelningen inom Nordiska rådet och utskottssekretariatens organisation medan en fråga som vilar i arbetsutskotten är utskottssekretariatens placering. Kommittén konstaterade att det således är flera för rådets arbete mycket viktiga frågor som varit uppe i arbetsutskotten. Man föreslår att presidiet utnyttjar möjligheten att i ökad utsträckning hänskjuta dylika frågor till arbetsutskottens behandling för att därigenom bereda den större krets av rådsmedlemmar som ingår i arbetsutskotten möjlighet att uttala sig i sådana spörsmål.

4. *Kommitténs förslag*

Kommittén konstaterar först att det aktuella problem som utlöste kommitténs tillsättande synes komma att bli tillfredsställande löst vid kommande session. För den händelse en liknande situation skulle uppstå i framtiden anser kommittén det dock värdefullt att det finns en metod utarbetad som kan tillgripas för att lösa uppkommande problem. Mot denna allmänna bakgrund framlägger kommittén följande förslag till lösning av frågan om presidiets partipolitiska sammansättning, som således är avsedd att komma till användning om en tillfredsställande partipolitisk fördelning av presideplatserna eljest icke skulle uppnås.

4.1. Antalet presidie medlemmar blir oförändrat 5 med en presidie medlem från varje land och samma antal suppleanter.

Någon ändring av Helsingforsavtalets bestämmelser blir därigenom ej nödvändig.

4.2. De regler för nomineringen som kommittén föreslår i det följande är enbart avsedda att ligga till grund för behandlingen i de samlade arbetsutskotten av frågan om val av presidium. Det är därför ej nödvändigt att fastställa reglerna i något rådsorgan utanför arbetsutskotten, t. ex. genom att införa dem i Nordiska rådets arbetsordning. Man kan säga att reglerna blir gällande genom överenskommelse, s. k. "gentlemen's agreement".

4.3. Partigrupper i Nordiska rådet övertar nomineringen av kandidater till presidiet. För att så nära som möjligt anknyta till nuvarande ordning är man enig om att partigrupperna i första hand väljer sina kandidater bland delegationernas ordföranden eller viceordföranden i den mån vederbörande partigrupp innehar en sådan post i något av länderna. Endast om partigruppen i fråga inte innehar någon post som delegationsordförande eller viceordförande bör man gå utanför denna krets vid utseende av kandidat.

4.4. Med partigrupp förstås vilken som helst grupp av valda medlemmar i Nordiska rådet. Medlemmarna kan således fritt bilda partigrupper och välja vilken grupp de vill tillhöra eller avstå från att tillhöra viss grupp. Detta innebär också frihet att etablera valsamverkan mellan olika grupper.

4.5. På de samlade arbetsutskottens möte framför partigrupperna sina kandidater till presidieposterna och till suppleantposterna. Arbetsutskotten uppgör på grundval härav ett partipolitiskt balanserat förslag till presidium och till suppleanter. Det är inte förutsatt att sådant förslag nödvändigtvis behöver vara enhälligt.

4.6. Kommittén föreslår att den *partipolitiska balansen* i presidiet skall uppnås genom att de fem platserna fördelas mellan partigrupperna med tillämpning av jämkad uddatalsmetod där den första divisionen är 1.3 och de följande 3, 5 etc. Partigruppernas jämförelsetal erhålles genom att partigruppens *rösttal i plenarförsamlingen* delas med 1.3 innan gruppen erhållit någon plats och därefter med 3 när första platsen erhållits, med 5 när andra platsen erhållits etc.

Som redan nämnts ovan under punkt 4.2. skulle denna regel ligga till grund när arbetsutskotten gör upp sitt förslag. I plenarförsamlingen skulle valet ske med acklamation om endast arbetsutskottens förslag föreligger. Finns även andra förslag än arbetsutskottens (majoritets) förslag får omröstning tillämpas, varvid gäller vanliga regler om enkel röstövertikt. Om vald medlem begär det skall omröstningen företas med slutna sedlar.

4.7. För var och en av presidiets medlemmar väljes som personliga

suppleanter en medlem av samma delegation. I övrigt sker val av *suppleanter* på motsvarande sätt som angivits för ordinarie presidie medlem.

4.8. När det gäller partigrupper som med detta system ej blir representerade i presidiet får presidiet möjlighet att vid behov inbjuda sådan partigrupp att med observatör delta i behandlingen av särskilt viktiga frågor eller spörsmål av särskilt intresse för denna partigrupp.

København den 15 januari 1974

Kåre Willoch

Pär Kettis

Reservation

Undertecknade finska medlemmar av kommittén som på grund av riksdagsarbetet icke varit i tillfälle att delta i kommitténs sista sammanträde önskar för vår del framhålla följande:

Vi kan ej förena oss i majoritetens förslag som skulle innebära att den i praktiken under hela Nordiska rådets existens tillämpade bindningen mellan medlemskap i presidiet och delegationsordförandeskapet skulle brytas. Så länge rådets verksamhet i huvudsak baserar sig på de nationella delegationerna anser vi att dessa bör ha rätt att själva besluta om vem som väljes till ordförande resp. vice ordförande för delegationen och att de samtidigt även ingår som medlem och suppleant i rådets presidium. Då delegationerna utses att ansvara för rådets verksamhet på nationellt plan är det icke för någon meningsfullt att ställa sig i ledningen för delegationen ifall detta ej samtidigt innebär att han även deltar i ledningen av delegationens verksamhet inom rådet. Enligt nu tillämpad praxis har presidiets partipolitiska sammansättning endast under en mycket kort tid varit otillfredsställande och de snabba växlingarna i den politiska bilden i Norden medverkar till att den partipolitiska sammansättningen av presidiet även förändras rätt ofta. Ytterligare vidtogs i samband med ändringen av Helsingfors-avtalet 1971 den ändringen beträffande presidiet att presidiemedlemmarna erhöi personliga *suppleanter*. Detta har möjliggjort att eventuella nackdelar av presidiets tillfälliga partipolitiska obalans kunnat elimineras genom att *suppleanterna* deltagit i presidiets sammanträden. På grund av det ovan sagda anser undertecknade, att nuvarande ordning beträffande utseendet av Nordiska rådets presidium bör bibehållas.

Helsingfors den 5 januari 1974

V. J. Sukselainen

Bror Lillqvist

TILLÄGGSBIHANG 1

Översikt över presidiets partipolitiska sammansättning

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
13.02.1953	S	—	Sj	A	h
09.08.1954	V	—	Sj	A	h
28.01.1955	V	—	Sj	A	h
27.01.1956	V	Sd	Sj	H	fp
23.03.1956	V	Ml	Sj	A	fp
02.01.1957	V	Ml	A	A	fp
15.02.1957	V	Ml	A	A	fp
04.08.1958	V	Sd	A	A	fp
19.09.1958	V	Ml	A	A	fp
09.11.1958	V	Ml	A	A	fp
20.02.1959	V	Sd	A	A	fp
20.03.1959	V	Sd	Sj	A	fp
01.11.1959	V	Sd	Sj	A	fp
28.07.1960	V	Sd	Sj	A	fp
18.02.1961	V	Sd	Sj	A	fp
13.03.1962	V	Sd	Sj	A	fp
18.03.1962	V	Sd	Sj	A	fp
16.02.1963	V	Sd	Sj	A	fp
02.01.1964	V	Sd	Sj	A	fp
15.02.1964	V	Sd	Sj	H	fp
13.02.1965	V	Sd	Sj	H	fp
25.10.1965	V	Sd	Sj	A	fp
28.01.1966	V	Sd	Sj	A	h
21.04.1966	V	Sd	Sj	A	h
28.10.1966	V	Sd	Sj	A	h
25.01.1967	V	Sd	Sj	A	h
01.04.1967	V	Sd	Sj	A	h
08.02.1968	S	Sd	Sj	A	h
17.02.1968	S	Sd	Sj	H	h
01.03.1969	S	Sd	Sj	A	h
07.02.1970	S	Sd	Sj	A	h
28.02.1970	S	Sd	Sj	A	h
10.04.1970	S	Kok	Sj	A	h
19.01.1971	S	Kok	Sj	A	cp
04.02.1971	S	Kok	Sj	A	cp
13.02.1971	S	Kok	Sj	A	cp
01.04.1971	S	Kok	Sj	A	cp
21.10.1971	KF	Kok	Sj	A	cp
14.12.1971	KF	Kok	Sj	V	cp
04.01.1972	KF	Kok	F	V	cp
19.02.1972	KF	K	F	V	cp
01.01.1973	KF	K	F	H	cp
17.02.1973	KF	K	F	H	cp

Kursiverade data dag för ordinarie presidieval

Partiförkortningar:

Danmark: KF=Det konservative Folkeparti; S=Socialdemokratiet; V=Venstre
 Finland: K=Centerpartiet; Kok=Nationella samlingspartiet; Ml=Agrarförbundet; Sd=Socialdemokratiska partiet
 Island: A=Det socialdemokratiska parti; F=Fremskridtspartiet; Sj=Selvstændighedspartiet
 Norge: A=Det norske arbeiderparti; H=Høyre; V=Venstre
 Sverige: cp=Centerpartiet; fp=Folkpartiet; h=Högerpartiet

TILLÄGGSBIHANG 2

Tekniska alternativ för presidiets sammansättning

När det gäller presidiets sammansättning finns bl. a. följande tekniska alternativ till lösning.

A. Oförändrat antal presidiemedlemmar (5)

1) Vid val av delegationsordförande tas hänsyn till följderna för presidiets partipolitiska sammansättning om delegationsordföranden senare utses till presidiemedlem. Detta innebär att en eller flera delegationer frivilligt skulle avstå från sitt eget fria val av ordförande. En komplikation är att avgöra vilka delegationer som skall anpassa sig.

2) Vid val av delegationsordförande/presidieledamot tas hänsyn till vilken politisk riktning samarbetsministern i respektive land tillhör. Är denne t. ex. socialdemokrat utses en "borgerlig" delegationsordförande/presidieledamot. Detta alternativ bygger på tanken att man skall uppfatta Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet som en enhet. Det gäller därför inte bara att uppnå politisk balans inom presidiet utan hänsyn måste också tas till ministerrådets sammansättning.

3) En variant på A. 1 är att man skapar ett cirkulationssystem innefattande t. ex. att ett land åt gången får låta sin presidieplats tillsättas av den partigrupp av viss storlek som annars ej blir representerad i presidiet. En sådan ordning förutsätter bl. a. att man fastslår hur stark en partigrupp skall vara i Nordiska rådet för att kunna göra anspråk på denna form av presidierepresentation. Beroende på hur denna styrkebestämmelse konstrueras kan alternativet utvidgas till 2 presidieplatser. Tekniskt skulle nomineringen av "utjämningsposterna" kunna ske på de samlade arbetsutskottens möte av den aktuella partigruppens företrädare.

4) Den hittillsvarande kopplingen mellan delegationsordförande och presidiemedlem brytes. Sammankopplingen har skett i praxis men följer inte av Helsingforsavtalet och andra bestämmelser. Man kan möjligen hävda att en konsekvens av att Fagerholm-kommittén avvisade tanken att delegationerna skulle utse presidiemedlemmar (annat än vid förfall) och lade denna uppgift på plenarförsamlingen är att i konfliktfall delegationerna bör böja sig för plenarförsamlingens samlade bedömning i denna fråga.

Väljes olika personer till förman i delegation respektive presidiemedlem bör man ta med i beräkningen de följder detta får för bådas ställning. En presidiemedlem måste många gånger kunna handla på sin delegationsvägnar utan att dess synpunkter kunnat inhämtas i förväg. Det är därför av vikt att presidiemedlemmen intar en central position i sin delegation.

B. *Presidiet utvidgas med 1—5 medlemmar*

Alla presidiemedlemmar är likställda. Vid dessa alternativ uppstår två huvudproblem, det ena bestämmande av kriterier för vilken parti-grupp som skall få tillsätta den extra platsen/erna, det andra hur reglerna om beslutsfrihet i fråga om framställningar eller yttranden skall konstrueras. Beslutsreglerna kan uppbyggas antingen utgående från att varje land har en röst. Dessa reglers utformning är dock främst en teknisk fråga som sällan ställes på sin spets. Det viktiga är att man får presidiet uppbyggt så att det kan lösa sina uppgifter som politiskt organ.

1) *Utvidgning med 1 plats till 6*

Platsen besättes av den största partigrupp som inte redan är representerad i presidiet. Man får analysera hur många platser i plenarförsamlingen som bör krävas för att få besätta posten. Man kan också tänka sig att platsen bör gå till en grupp som redan är företrädd i presidiet men att en proportionell fördelning motiverar ytterligare en plats.

2) *Utvidgning med 2 platser till 7*

Motsvarande resonemang som för punkt B. 1. Med 2 extraplatsen får man överväga att införa en proportionell metod för fördelningen av posterna efter det att delegationsförmännen fått sina platser. Beslutsreglerna ändras så att två röster ytterligare kräves för beslut med tillägget att tåla länder som beröres av beslutet skall vara företrädda.

3) *Utvidgning med 3 eller 4 platser* synes vara onödiga alternativ och det är då bättre att diskutera en fördubblning.

4) *Fördubbling till 10 platser*

Med detta antal kommer delegationernas vice förmän in i bilden. I alternativen B 1—2 kan man utgå från att de blir suppleanter (om inte någon inväljes på extra plats som ordinarie medlem). Man kan inte räkna med att en proportionell metod skulle ge samma resultat som utseende av vice förmännen.

Beslutsreglerna kan konstrueras efter principen om enkel majoritet och beslutsförhöret när minst hälften + 1 är närvarande och alla berörda länder representerade. Detta innebär att minst tre medlemmar behövs för att blockera beslut. Är 7 närvarande kan en majoritet på 4 genomdriva beslut. Som tillägsregel kan övervägas att de två medlemmarna från ett land kan blockera beslut.

DOKUMENT 2**Rapport****om det nordiska samarbetet under år 1973**

Rapporten, som avser att ge en sammanfattande översikt över viktigare resultat av det nordiska samarbetet under år 1973, har på uppdrag av Nordiska rådets presidium ställts samman på grundval bl. a. av material som lämnats av vissa ministerier och departement jämte myndigheter i de nordiska länderna, kompletterat med upplysningar hämtade ur andra dokument. I rapporten upptas i första hand fattade beslut och vidtagna åtgärder, i vissa fall också beslut om utredningar eller utredningsrapporter av större vikt. Några punkter behandlas utförligt i Nordiska ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 22:a session (en hänvisning görs i sådana fall med beteckningen C 1 inom parentes).

Juridiskt och lagstiftningssamarbete m. m.*Myndighetslagstiftning*

I Finland lades i mars 1973, efter överläggningar med övriga nordiska länders justitieministrar, fram en proposition med förslag om att myndighetsåldern sänks till 18 år. I Sverige väntas en proposition med motsvarande innehåll bli framlagd i början av år 1974. Någon motsvarande lagstiftning planeras f n inte för dansk och norsk del.

Äktenskapslagstiftning

Den 20 november 1973 slöts en överenskommelse om vissa ändringar i 1931 års nordiska äktenskapskonvention. Ändringarna föranleddes av den nya svenska lagstiftningen om äktenskaps ingående och upplösning (SFS 1973: 645). Ändringarna i äktenskapskonventionen är avsedda att träda i kraft den 1 januari 1974.

Arvslagstiftningen

Under nordiska departementsöverläggningar m. m. har enighet uppnåtts om en rad ändringar i 1934 års nordiska konvention om arv och dödsboskifte. Ändringarna krävs bl. a. för att de nordiska länderna skall kunna ratificera Haag-konventionen av år 1961 om testamentes form; de betingas även av 1963 års danska och 1972 års norska arvslagstiftning. Ändringarna beräknas kunna träda i kraft den 1 juli 1974.

Lagstiftning om transplantation, obduktion m. m.

Den norska lagen den 9 februari 1973, nr 6, om transplantation, sjukhusobduktion och utlämnande av lik m. m. har bl. a. sin bakgrund i Nordiska rådets rek. nr 12/1969; nordiskt samarbete har ägt rum vad gäller lagstiftningen om transplantation och sjukhusobduktion.

Konsumentlagstiftning

Den 7 december 1973 utfärdades i Sverige en konsumentköplag (SFS 1973: 877). Lagen, som är tvingande, rör i första hand köparens rättigheter mot säljaren när konsument av näringsidkare köper vara, som är avsedd huvudsakligen för enskilt bruk och som säljes i näringsidkarens yrkesmässiga verksamhet. Den behandlar emellertid också köparens ställning i förhållande till varans tillverkare, särskild kreditgivare och annan med vilken han kan komma i rättslig förbindelse på grund av köp. Vid beredningen av ärendet har överläggningar hållits med företrädare för de övriga nordiska länderna. Enligt uppgift väntas proposition med förslag till liknande lagstiftning bli framlagd i Norge omkring årsskiftet 1973-74.

Kommissionslag

Genom lag den 1 juni 1973, nr 30, gjordes vissa ändringar i den norska kommissionslagen (nr 1) den 30 juni 1916. Lagändringarna har sin bakgrund bl. a. i Nordiska rådets rek. nr 32/1962 och är ett resultat av samarbete mellan sakkunniga i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Skadeståndsrätt

I Norge utfärdades genom lag den 25 maj 1973, nr 26, nya lagregler om skadestånd för skada på person, för vissa andra personliga kränkningar m. m. Lagreglerna, som träder i kraft den 1 januari 1974, är ett led i det nordiska samarbetet på skadeståndsrättens område (C 1).

Atomansvarighet

I Norge gjordes genom lag den 8 juni 1973, nr 37, ändringar i lagen den 12 maj 1972, nr 28, om atomenergiverksamhet (jfr. föregående års rapport s. 1607). Lagändringarna gäller ersättningsansvar för atomskada under sjötransport av nukleärt material. Lagändringarna har tillkommit genom nordiskt samarbete på området.

Sjörätt

Ny lagstiftning om registrering av fartyg, partrederi, sjöpanträtt och skeppshypotek utfärdades i Sverige den 9 november 1973. Lagstiftningen bygger på förslag som avgivits av de nordiska sjölagskommittéerna. Motsvarande lagstiftning har tidigare genomförts i Norge och Danmark (se föregående års rapport s. 1607).

En svensk lag om ändringar i sjölagens bestämmelser om befordran till sjöss av gods och passagerare utfärdades den 14 december 1973. Lagstiftningen bygger på förslag av de nordiska sjölagskommittéerna. Motsvarande lagstiftning har tidigare antagits i Danmark och Norge (lag av den 8 juni 1973, nr 38) och väntas bli antagen i Finland under första hälften av 1974. Man planerar att sätta lagstiftningen i kraft i samtliga länder senast den 1 juli 1974.

Oljeskadeansvarighet

Svensk lagstiftning om ansvarighet för oljeskador till sjöss utfärdades den 17 december 1973. Lagarna bygger på 1969 års konvention om ansvarighet för oljeskador och 1971 års konvention om upprättande av en internationell fond för ersättning av oljeskador. Lagstiftningen har tillkommit i nordiskt samarbete. Propositioner med förslag till lagstiftning i samma ämne väntas bli framlagda i Norge och Danmark under våren 1974.

Upphovsrättslagstiftning

I Sverige utfärdades den 25 maj 1973 lag om ändringar i upphovsrätts- och fotografilagstiftningen (SFS 1973: 362 och 363). Lagändringarna, som har föregåtts av nordiska överläggningar, föranleddes av ändringar i Bernkonventionen om upphovsrätt. De trädde i kraft den 1 juli 1973. I Danmark trädde motsvarande ändringar i kraft samtidigt med den svenska lagstiftningen. I Norge kommer man att lägga fram proposition om motsvarande ändringar i upphovsrätts- och fotografilagstiftningen i början av 1974.

Avräkning av häktningstid

Ny lagstiftning om avräkning av häktningstid har utfärdats i Danmark (lov nr. 320 av den 13 juni 1973), Finland, Norge (lov nr. 29 den 1 juni 1973) och Sverige (den 2 mars 1973, SFS 1973: 43) på grundval av nordiska straffrättskommitténs betänkande från 1971 om avräkning av häktningstid (NU 1971: 9).

Förverkande m. m.

Ny norsk lagstiftning om förverkande m. m. antogs i januari 1973 (lag den 26 januari 1973, nr 2). Ändringarna, som trädde i kraft den 15 mars 1973, bygger i stor utsträckning på nordiska straffrättskommitténs betänkande från 1963, vilket tog sikte på att uppnå mer enhetliga regler på detta område i de nordiska ländernas lagstiftning. Motsvarande lagstiftningar har tidigare genomförts i Danmark och Sverige.

Passöverenskommelsen

Den 2 april 1973 undertecknades en överenskommelse mellan de nordiska länderna om tillägg till 1957 års överenskommelse om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna. Tilläggsöverenskommelsen är föranledd av Danmarks anslutning till EG och syftar till att göra det möjligt för Danmark att anpassa sina förpliktelser enligt den nordiska passkontrollöverenskommelsen till de förpliktelser Danmark åtar sig som medlem av EG.

Samarbete på forskningens, utbildningens och kulturens områden*Nordiskt vulkanologiskt institut*

Det nordiska vulkanologiska institutet, om vilket beslut fattades år 1972, har etablerats i Reykjavik under året (se föregående års rapport s. 1608; C 1).

Harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna

Nordiska ministerrådet har fattat principbeslut om en utvidgning och delvis ändrad inriktning av arbetet med harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna. Arbetet kommer i betydligt större utsträckning att inriktas på forsknings- och utvecklingsarbete (C 1).

Förskola

Mot bakgrund av en nordisk utredning (NU 1973: 13), företagen med utgångspunkt bl. a. i Nordiska rådets rek. nr 27/1970, har man beslutat att ta upp konkreta nordiska projekt på förskolans område (C 1).

Studiesocialt stöd

En vid ett nordiskt ministermöte våren 1970 beslutad utredning om regler för studiesocialt stöd vid studier i annat nordiskt land än hemlandet lade i januari 1972 fram sitt betänkande. Efter remissbehandling och ytterligare beredning godkände Nordiska ministerrådet den 8 oktober 1973 riktlinjer härför (C 1). Riktlinjerna har i Sverige godkänts av riksdagen (jfr prop. 1973: 189).

Samhällsplanerarutbildning

De nordiska länderna har överenskommit om att, i enlighet med de ursprungliga planerna, starta även forskarutbildning vid det år 1968 inrättade Nordiska institutet för samhällsplanering i Stockholm. Efter samråd med övriga länder har den svenska regeringen den 12 oktober 1973 fastställt därav föranledda ändringar och tillägg till institutets stadga (SFS 1973: 755; se NU 1973: 23 s. 43).

Vidareutbildning av konservatorer

På grundval av förslag från en utredningsgrupp, tillsatt mot bakgrund av Nordiska rådets rek. nr 10/1971, beslöt Nordiska ministerrådet den 8 oktober 1973 att inleda en tvåårig försöksverksamhet under 1974 och 1975 med vidareutbildningskurser för konservatorer.

Vidareutbildning på filmens område

En försöksverksamhet med årliga vidareutbildningsseminarier för filmmedarbetare inleddes under år 1973. Det första seminariet hölls i februari 1973 över ämnet "Filmarbetarnas politiska och ekonomiska miljö". En särskild organisationskommitté står som arrangör av seminarierna.

Översättning av grannlandslitteratur

Efter beredning inom Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och viss remissbehandling fattade Nordiska ministerrådet den 8 oktober 1973 principbeslut om en försöksverksamhet med stöd till översättning av grannlandslitteratur. Närmare riktlinjer för verksamheten, som väntas bli inledd under år 1974, utarbetas inom en särskild arbetsgrupp. Det har förutsatts att finsk, färöisk, isländsk, samisk och grönländsk litteratur skall beaktas särskilt (C 1; jfr även Nordiska rådets rek. nr 26/1971 och 20/1973).

Utbyte av teatergästspel

Den tidigare försöksverksamheten med utbyte av teater-, opera- etc. gästspel har permanentats. Bestämmelser för verksamheten antogs av Nordiska ministerrådet den 8 oktober 1973 och gäller fr. o. m. den 1 januari 1974 (se NU 1973: 23 s. 59).

Utbyte av konserter

En treårig försöksverksamhet, delvis parallell med teatergästspelsutbytet, med konsertutbyte har startats av Nordiska kulturfonden. För år 1973 har fonden reserverat 350 000 danska kronor för verksamheten, som administreras av nämnderna för nordiskt musiksamarbete (NOMUS).

Nordiskt samiskt institut

Det nordiska samiska institutet (jfr föregående års rapport s. 1608) inledde sin verksamhet under år 1973 i Kautokeino i Nord-Norge (C 1). Statuter för institutet fastställdes av Nordiska ministerrådet den 26 mars 1973 (se NU 1973: 23 s. 53).

Socialpolitiskt samarbete m. m.*Handikappforskning*

Det svenska handikappinstitutet har under år 1973 genomfört en registrering av pågående tekniskt och beteendevetenskapligt forsknings- och utvecklingsarbete i de nordiska länderna kring tekniska hjälpmedel för handikappade i hem, skola och samhällsmiljö. Registreringen omfattar även de organisationer inom Norden som samarbetar på området. I anslutning härtill avser man kalla representanter för forskningsinstitutioner i de nordiska länderna till samråd om forskningssamarbete på området.

Läkemedelssamarbete

I enlighet med intentionerna i Nordiska rådets rek. nr 16/1969 har man enats om att lägga fram förslag om att tillsätta en nordisk läkemedelsnämnd. Nämndens uppgifter föreslås vara normgivande, rådgivande och kontrollerande.

Samordning av pensionsrätt

Den 18 december 1973 undertecknades en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samordning av pensionsrätt enligt statliga pensionsordningar. De regler som läggs fast i överenskommelsen avser bl. a. tillgodoräknande av statlig pensionsrätt vid övergång från offentlig tjänst i ett nordiskt land till sådan tjänst i annat nordiskt land.

Samarbete rörande arbetsmarknadsfrågor, regionalpolitik m. m.*Förmedling av arbetskraft mellan Finland och Sverige*

Den 11 april 1973 undertecknade arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsmarknadsparterna i Sverige och Finland ett protokoll om kanalisering av de finsk-svenska arbetskraftsförflyttningarna genom arbetsförmedling. Överenskommelsen härom, vilken hade utarbetats av en arbetsgrupp tillkallad av Finlands arbetskraftsminister och Sveriges inrikesminister i december 1972, innebär bl. a. att finska arbetstagare som söker arbete i Sverige har att vända sig till en arbetsförmedling i hemlandet för att få en allsidig och objektiv information om tillgängliga arbetstillfällen m. m. i båda länderna. Denna ordning syftar dels till att förhindra en oplanerad flyttning från det ena landet till det andra, dels till att underlätta anpassningen för den arbetstagare som tar anställning i det andra landet. I överenskommelsen ingår att arbetsmarknadsmyndigheterna skall ställa resurser till förfogande så att överenskommelsen får åsyftad effekt. Arbetsförmedlingarna skall t. ex. utrustas med informationsmaterial om socialpolitik, utbildning och bostadsstöd. För att följa

tillämpningen av överenskommelsen, som trädde i kraft den 1 juli 1973, har tillsatts en särskild grupp bestående av representanter för arbetsmarknadsparterna och arbetskraftsmyndigheterna i de båda länderna.

Riktlinjer för nordiskt arbetsförmedlingssamarbete

Vid möte i Moss den 12—13 november 1973 godkände Nordiska arbetsmarknadsutskottet nya riktlinjer för det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet. Dessa avlöser de tidigare, år 1955 antagna riktlinjerna.

Utbildning av personal i arbetsmarknadsorgan

Nordiska arbetsmarknadsutskottet beslöt den 12—13 november 1973, i anslutning till en på utskottets uppdrag gjord utredning, att det skall etableras en fast ordning med årliga seminarier för vidareutbildning av arbetsmarknadspersonal. Seminarierna skall alternera mellan de nordiska länderna. Island har t. v. inte anslutit sig härtill.

Arbetsmarknadsutbildning

En särskild arbetsgrupp har i juli 1973 avlämnat vissa förslag till samarbete mellan Sverige och Finland inom arbetsmarknadsutbildningen.

Kursverksamhet för finländare i Sverige m. m.

Statens invandrarverk har i samarbete med språkinstitutet i Kouvala anordnat en reaktiveringskurs i finska språket för i Sverige bosatta finländare som utbildats till handledare för lokal totalkursverksamhet. Vidare har i samarbete med Kymmenedalens sommaruniversitet anordnats en sommarkurs för i Sverige verksamma handledare och tolkar samt ett översättarseminarium.

Arbetsvård

Nordiska arbetsmarknadsutskottets underutskott för arbetsvårdsfrågor har utarbetat en översikt, "Arbetsvården i Norden", över avslutad, pågående och planerad forskning kring arbetsvårdsfrågor.

Informationsfrågor

En adhoc-grupp under Nordiska arbetsmarknadsutskottet har undersökt möjligheterna att förbättra utbytet av informationsmaterial mellan de fyra länderna. Gruppen har utarbetat en katalog som bl. a. upptar adresser och telefonnummer för de regionala arbetsmarknadsmyndigheterna i de nordiska länderna.

Regionalpolitisk planering

Genom tillägg till anvisningarna för den pågående regionalpolitiska planeringen — länsplanering 1974 — har länsstyrelserna i Sverige fått i uppdrag att i län som gränsar till annat nordiskt land samråda med

länsstyrelse eller motsvarande i grannlandet för att utröna om det finns näringsgeografiska eller andra samband mellan områden på ömse sidor om riksgrens som bör beaktas i utrednings- och planeringsarbetet. Motsvarande direktiv avses, i enlighet med överenskommelse i Nordiska ministerrådet, bli utfärdade i Norge.

Miljövårdssamarbete

Nordisk miljöskyddskonvention

Nordiska miljöskyddskommittén överlämnade i oktober 1973 sitt förslag till nordisk miljöskyddskonvention (NU 1973: 5). Syftet med konventionen är att tillskapa en ordning enligt vilken varje lands myndigheter vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet skall jämställa grannländernas miljöskyddsintressen med motsvarande intressen i det egna landet. Rapporten remissbehandlas för närvarande i berörda länder. Konventionen avses kunna träda i kraft vid årsskiftet 1974/75 (C 1).

Konvention rörande skyddandet av Östersjöns marina miljö

En arbetsgrupp med representanter för alla Östersjöstater har utarbetat ett förslag till konvention rörande skyddandet av Östersjöns marina miljö. Konventionsförslaget skall underställas regeringarna och behandlas vid en konferens på ministernivå som skall inledas i Helsingfors den 18 mars 1974 (C 1).

Samarbete rörande föroreningsförhållanden i Bottenviken och Bottenhavet

I enlighet med det i december 1972 slutna samarbetsavtalet på myndighetsnivå om forskning rörande föroreningsförhållanden i Bottenviken och Bottenhavet har en kommitté (Kommittén för Bottniska viken) etablerats. Kommittén har bl. a. tillsatt en permanent arbetsgrupp för löpande ärenden som utarbetat förslag till arbetsprogram för kommittén.

Nordisk avfallsbörs

På förslag av ämbetsmannakommitténs för miljövärdfrågor arbetsgrupp för avfallshantering har de nordiska industriförbunden utarbetat ett förslag om upprättande av avfallsbörs, tills vidare för en treårig försöksperiod.

Börsen skall fungera som en central för förmedling av information om avfall som inte kan behandlas på lämpligt sätt där det uppstår. Genom börsens hjälp kan dylikt avfall överföras till andra företag, där det kan utnyttjas produktivt eller oskadliggöras (C 1).

Samarbete på transport- och kommunikationsområdet

Överenskommelsen om samarbete på transport- och kommunikationsområdet

Den i föregående års rapport (s. 1612—1613) omnämnda överenskommelsen mellan de nordiska länderna om samarbete på transport- och kommunikationsområdet har ratificerats av samtliga länder och trätt i kraft den 1 mars 1973 (Se NU 1972: 11 s. 58). Inom ramen för överenskommelsen har flera olika samarbetsprojekt påbörjats (C 1).

1973 års verksamhetsprogram för Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) godkändes slutgiltigt av Nordiska ministerrådet (trafikministrarna) den 2 maj 1973. NÄT:s verksamhetsprogram för år 1974 beräknas kunna fastställas av Nordiska ministerrådet senast i början av år 1974.

Överenskommelser om fasta förbindelser över Öresund m. m.

Den 8 juni 1973 undertecknades i Köpenhamn överenskommelser mellan Danmark och Sverige om dels fasta förbindelser över Öresund, dels flygtrafikledningstjänst m. m. med anledning av tillkomsten av en dansk flygplats på Saltholm m. m. (jfr. tilläggsberättelse rörande trafik-anläggningar i Öresundsregionen överlämnad av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 21:a session, C 1 1973). Den svenska riksdagen godkände överenskommelserna den 13 december 1973.

Mellanriksvägen mellan Kiruna och Narvik

Arbetet med att upprätta en förberedande arbetsplan för den plane-rade mellanriksförbindelsen mellan Kiruna och Narvik (se föregående års rapport s. 1614) har slutförts under år 1973. Arbetsplanen beräknas kunna bli föremål för formell handläggning (utställelse och eventuell fastställelse) under år 1974.

Norden-frimärken 1973

Den 26 juni 1973 gav de fem nordiska postförvaltningarna ut frimärken med gemensamt motiv, Nordens Hus i Reykjavik. Utgåvan är den första i en regelbunden samnordisk frimärksutgivning vart tredje år (se meddelande om Nordiska rådets rek. nr 12/1968 till 22:a sessionen).

Samarbete på telekommunikationsområdet

Det nordiska samarbetet fortgår kontinuerligt i enlighet med det nordiska teleavtalet (se NU 1971: 20 s. 231). Arbetsgrupper finns för bl. a. telegramtaxor, radiotrafik med fartyg, konferenstelefonti, datanät och mobiltelefonsystem. Högsta instans beträffande samarbetet är den

nordiska telekonferensen, som sammanträder vartannat år. Den konferens som ägde rum i juni 1973 i Danmark tillsatte bl. a. en kommitté med uppgift att belysa de nordiska teleförvaltningarnas roll i kabel-TV-sammanhang.

Inom den världsomspännande satellitorganisationen INTELSAT har det nordiska samarbetet i februari 1973 utvidgats till att omfatta samtliga nordiska länder.

Inom Nordiska telesatellitkommittén (NTSK) har under år 1973 bedrivits arbete för att samordna de nordiska ländernas förhandlingspositioner i det inom Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO) pågående arbetet för att skapa ett världsomfattande satellitsystem för sjöfarten. Samordningsarbetet kommer att fortsätta under år 1974.

Ekonomiskt och handelspolitiskt samt industriellt-tekniskt samarbete

Samarbete i EG-frågor

Under förhandlingarna med EG — senast under de norska förhandlingarna om ett handelsavtal — har fortlöpande kontakter mellan de nordiska länderna ägt rum. Vidare har ett nordiskt samarbete på expertplanet etablerats i olika konkreta frågor, bl. a. beträffande tekniska föreskrifter på kol- och stålområdet, trafikförsäkringskontrollen och ursprungsfrågorna.

Samarbete inför GATT-förhandlingarna

Ett nära samarbete mellan de nordiska länderna har ägt rum i fråga om förberedelserna inför de under år 1973 inledda förhandlingarna i GATT bl. a. i fråga om avskaffande av icke-tariffära handelshinder. Strävan har härvid varit att i största möjliga utsträckning samordna de nordiska ländernas förhandlingsupplägg och att nå fram till inbördes avstämda förhandlingspositioner.

Valutapolitiskt samarbete

Inom ramen för de pågående förhandlingarna om reformering av det internationella valutasystemet har de nordiska länderna etablerat ett nära samarbete. Inom den s. k. 20-kommittén har de fem nordiska länderna en gemensam representant, och liknande arrangemang gäller till kommittén knutna undergrupper (C 1).

Samarbete beträffande konsumentfrågor

Nordiska kommittén för konsumentfrågor har utarbetat ett förslag till framtida organisation av det nordiska samarbetet på konsumentområdet. Det föreslås att ett samarbete mellan de för konsumentpolitiken ansvariga ministrarna etableras inom ramen för Nordiska minister-

rådet. Nordiska kommittén för konsumentfrågor föreslås bli ombildad till en ämbetsmannakommitté inom ministerrådets organisation.

Ministerrådet har beslutat att en sådan ämbetsmannakommitté skall inrättas. En av de första uppgifterna för denna kommitté blir att utarbeta förslag till handlingsprogram för konsumentområdet.

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling

I enlighet med Nordiska ministerrådets beslut år 1972 har en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling etablerats fr. o. m. den 1 juli 1973. För tiden t. o. m. år 1974 har till fonden tillskjutits sammanlagt 10 milj. svenska kronor. Ministerrådet har också beslutat föreslå att för år 1975 ytterligare 10 milj. svenska kronor skall tillföras fonden. Överenskommelse mellan de nordiska länderna om fonden undertecknades den 20 februari 1973 (se NU 1973: 23 s. 62), och statuter för fonden fastställdes den 12 juni 1973 (se NU 1973: 23 s. 70; C 1).

Nordtest

Det av Nordiska ministerrådet beslutade gemensamma organet för materialprovning och materialkontroll, Nordtest, har etablerats fr. o. m. den 1 juli 1973. Vid konstituerande möte med Nordtests styrelse den 5 september 1973 godkändes riktlinjer för arbetet (se NU 1973: 23 s. 73). Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling har beviljat medel för starten av Nordtests verksamhet (C 1).

Skattesamarbete

Handräckning i skatteärenden

Det den 9 november 1972 undertecknade avtalet mellan de nordiska länderna om handräckning i skatteärenden (se föregående års rapport s. 1617) trädde i kraft den 1 januari 1973.

Skattevetenskapligt forskningsråd

En överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om att etablera ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd undertecknades den 13 april 1973.

Biståndssamarbete

Organisation av nordisk utvecklingshjälp

Genom undertecknande den 25 maj 1973 av ett tilläggsprotokoll till den år 1968 slutna överenskommelsen om administrationen av gemensamma nordiska biståndsprojekt i utvecklingsländerna anslöt sig Island till överenskommelsen (se NU 1973: 23 s. 78).

Samarbete i internationella sammanhang m. m.*Deltagande i FN:s aktioner*

Det sedvanliga samarbetet i frågor som rör FN:s fredsbevarande aktioner har under året bedrivits vidare mellan försvarsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige och respektive militära myndigheter. Den gemensamma utbildningen av personal för tjänst inom FN har fortsatt. Sådan utbildning har ägt rum inom områdena stabstjänst, observatörstjänst samt transportlednings- och militärpolisstjänst.

Nedrustningssamarbete

Det under 1969 inledda samarbetet på nedrustningsområdet har fortsatt. Ett expertmöte ägde rum i Köpenhamn den 5 oktober 1973, varvid från svensk sida redogjordes för erfarenheter från nedrustningskonferensen i Genève. Vidare diskuterades uppläggningsdebatten vid det 28:e mötet med FN:s generalförsamling. Även det nordiska samarbetet på detektionsseismologiens område behandlades.

Organisatoriska frågor m. m.*Uppbyggnad på ämbetsmannanivå*

Uppbyggnaden av samarbetsorgan har fortsatt genom att nya ämbetsmannakommittéer har tillsatts för följande områden:

- industri- och energipolitik
- regionalpolitik
- samarbete inom byggsektorn
- arbetsmiljö

Vidare har det tidigare kontaktorganet för miljövårdsfrågor ombildats till en ämbetsmannakommitté. Enligt beslut av ministerrådet skall också Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska arbetsmarknadsutskottet och Nordiska kommittén för konsumentfrågor få ställning som ämbetsmannakommittéer.

Nordiska ministerrådets sekretariat

Vid sidan av det sedan den 1 januari 1972 befintliga Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn har fr. o. m. den 1 juli 1973 i Oslo etablerats ett permanent sekretariat för övriga samarbetsområden.

Den 12 april 1973 undertecknades ett avtal som reglerar ministerrådssekretariatets ställning. Avtalet trädde i kraft den 1 juli för Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges del och den 20 december 1973 för Islands del (se NU 1973: 23 s. 10).

Nordiska rådets presidiesekretariat

Genom ett särskilt protokoll, undertecknat den 15 maj 1973, har avtalet den 12 april 1973 om Nordiska ministerrådets sekretariat och deras rättsliga ställning gjorts gällande även för Nordiska rådets presidiesekretariat (se NU 1973: 23 s. 22). Protokollet trädde i kraft den 1 januari 1974.

BESLUT

Rekommendationer

	<i>Koordinerande¹</i>
<i>Nr 1. Nordiskt samarbete om lagstiftning</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 2. Nordiskt förbud mot alkoholreklam</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 3. Nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 4. Nordisk specialistutbildning på radioterapins område</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 5. Nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 6. Tryggande av patienternas rättssäkerhet</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 7. Ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 8. Nordisk rusmedelsforskning</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 9. Märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 10. Byggnad av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby</i>	<i>Finland</i>
<i>Nr 11. Begränsning av trafikbuller</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 12. Obligatorisk användning av säkerhetsbälte</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 13. Vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 14. Byggnad av en landsvägsbro vid Kolari</i>	<i>Sverige</i>
<i>Nr 15. Överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 16. Samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-väst-handeln</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 17. Freds- och konfliktforskning</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 18. Informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 19. Nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>
<i>Nr 20. Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag</i>	<i>Nordiska ministerrådet</i>

Yttranden

- Nr 1. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (juridiska utskottet)*
- Nr 2. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (socialpolitiska utskottet)*

¹ Med stöd av beslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i Helsingfors den 21 februari 1972 har Nordiska samarbetsministrarnas ämbetsmannakommitté och Nordiska rådets sekreterarkollegium enats om fördelning på koordinerande land av de rekommendationer, för vilka ansvaret ej åvilar organ under Nordiska ministerrådet.

- Nr 3. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (trafikutskottet)*
- Nr 4. Nordiska rådet yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet)*
- Nr 5. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottet)*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt samarbete om lagstiftning*.

REKOMMENDATION nr 1/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 18 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 392/j) med 62 röster mot 5. 1 medlem avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at lægge følgende principper til grund for videreudviklingen af det nordiske samarbejde på lovgivningsområdet i overensstemmelse med Helsingforsaftalen:

- 1) Målet for den videre udvikling af samarbejdet skal være dels et fortløbende samarbejde om aktuelle problemstillinger, dels en harmonisering eller såvidt muligt ensartet udformning af lovgivningen eller fælles lovgivningsforanstaltninger på områder, som egner sig til nordisk samarbejde.
- 2) Samarbejdet bør omfatte de traditionelle områder for lovgivningssamarbejdet og nye områder, hvor lovgivning bliver aktuel, således at lovgivningen og lovgivningsmetoderne tilpasses samfundsudviklingen i Norden.
- 3) Et program for det nordiske lovgivningssamarbejde på længere sigt fremlægges for Nordisk Råd i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde. Programmet kompletteres efterhånden, bl. a. under hensyntagen til resultatet af drøftelser mindst én gang årlig mellem ministerrådet og juridisk udvalg.
- 4) Der søges udviklet et samarbejdsmonster vedrørende lovgivningsområdet, som omfattes af lovgivningsprogrammet, hvorefter Nordisk Råd, normalt gennem juridisk udvalg, hvis det er muligt, får lejlighed til at udtale sig om betænkninger m.v., når udvalget anmoder om dette under behandlingen af programmet. Samtidig bør der gives udvalget mulighed for at gøre sig bekendt med det remissmateriale, som foreligger.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Albertsen, Kristian
Andersen, K. B.

Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bakken, Ingvar

<i>Benkow, Jo</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Thoroddsen, Gunnar</i>
<i>Jacobsen, Kirsten</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Jespersen, Knud</i>	<i>Werner, Lars</i>
<i>Jonäng, Gunnel</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Knudsen, Ingolf</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Knudson, Olaf</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Korvald, Lars</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Kristensson, Astrid</i>	<i>Ääri, Saimi</i>

De 5 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Erkki Liikanen och Erkki Tuomioja.*

Den medlem, som avstod från att rösta, var *Tellervo M. Koivisto.*

Stockholm den 18 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt förbud mot alkoholreklam*.

REKOMMENDATION nr 2/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 18 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 410/j) med 41 röster mot 25. 2 medlemmar avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at indføre forbud mod alkoholreklame i Norden og at iværksætte en effektiv information om alkoholens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen.

De 41 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Saarinen, Aarne</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Werner, Lars</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Jonäng, Gunnel</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	

De 25 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Erik Adamsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Poul Dam, Knud Enggaard, Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Essen Lindahl, Grethe Lundblad, Olavi Lähteenmäki, Gerda Møller, Sture Palm, Ib Stetter, Carl Olof Tallgren och Kåre Willoch.*

Knud Jespersen och J. Fr. Øregaard avstod från att rösta.

Stockholm den 18 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter*.

REKOMMENDATION nr 3/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 18 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 352/s) med 46 röster mot 1. 6 medlemmar avstod från att rösta och 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialistutbildning för fysioterapeutlärare.

De 46 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Saarinen, Aarne</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Jacobsen, Kirsten</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Jespersen, Knud</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Jonäng, Gunnel</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Jørgensen, Anker</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Knudson, Olaf</i>	<i>Ääri, Saimi</i>

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Poul Dam*.

K. B. Andersen, Ragnar Christiansen, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius och Gustav Holmberg *avstod från att rösta*.

Stockholm den 18 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordisk specialistutbildning på radioterapins område*.

REKOMMENDATION nr 4/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 378/s) med 50 röster, 1 medlem avstod från att rösta och 37 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för anordnandet av gemensamma nordiska kurser för specialistutbildning inom radioterapin.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Saarinen, Aarne</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Werner, Lars</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Jacobsen, Kirsten</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Jespersen, Knud</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Jonäng, Gunnel</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>

Poul Dam avstod från att rösta.

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön*.

REKOMMENDATION nr 5/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 387/s) med 52 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att uppdraga åt den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att i samarbete med tillämpliga forskningsinstitutioner under en femårsperiod bedriva en samnordisk försöksverksamhet avseende de psykosociala problem som faller under begreppet stress i arbetsmiljön.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Holmberg, Gustav</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Håvik, Doris</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jespersen, Knud</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Jonäng, Gunnel</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Saarinen, Arne</i>

Sellgren, Rolf

Werner, Lars

Skantz, Anna-Greta

Westerlund, Seppo

Stetter, Ib

Willoch, Kåre

Stubberud, Liv

Väyrynen, Paavo

Sukselainen, V. J.

Ääri, Saimi

Valdimarsson, Hannibal

Øregaard, J. Fr.

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *tryggande av patienternas rättssäkerhet*.

REKOMMENDATION nr 6/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 395/s) med 59 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hentze, Demmus</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Holmberg, Gustav</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Håvik, Doris</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Jespersen, Knud</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Jonäng, Gunnel</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Nordli, Odvar</i>

<i>Palm, Sture</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Saarinen, Aarne</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Sellgren, Rolf</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Skantz, Anna-Greta</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Stetter, Ib</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Stubberud, Liv</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Sukselainen, V. J.</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>
<i>Tallgren, Carl Olof</i>	

Poul Dam och Eric Krönmark avstod från att rösta.

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet*.

REKOMMENDATION nr 7/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (B 14/j) med 52 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre forslag til ændring af og tillæg til Helsingforsaftalen.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Håvik, Doris</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Saarinen, Aarne</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Werner, Lars</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Willoch, Kåre</i>

1368

Rekommendation nr 7

Woivalin, Folke
Väyrynen, Paavo

Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerade för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordisk rusmedelsforskning*.

REKOMMENDATION nr 8/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 379/s) med 54 röster mot 2. 6 medlemmar avstod från att rösta och 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att mot bakgrund av på alkohol- och narkotikaforskningens område vunna erfarenheter skyndsamt och förutsättningslöst låta utreda formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelsforskning.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Håvik, Doris</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Jespersen, Knud</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Jonäng, Gunnel</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Knudsen, Ingolf</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Gíslason, Gylfi P.</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Palm, Sture</i>

Saarinen, Aarne

Sellgren, Rolf

Sukselainen, V. J.

Thoroddsen, Gunnar

Tuomioja, Erkki

Valdimarsson, Hannibal

Westerlund, Seppo

Woivalin, Folke

Väyrynen, Paavo

Ääri, Saimi

De 2 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Poul Dam* och *Knud Enggaard*.

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Niels Helveg Petersen, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen och Ib Stetter *avstod från att rösta*.

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara.

REKOMMENDATION nr 9/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 397/t) med 58 röster. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at hurtigst muligt udrede spørgsmålet om mærkning af mediciner og andre stoffer, som nedsætter evnen til at optræde som trafikant.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Holmberg, Gustav</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Håvik Doris</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jacobsen, Kirsten</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Jespersen, Knud</i>
<i>Bjerggaard, Hans</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Knudsen, Ingolf</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Lähtenmäki, Olavi</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>

Nordli, Odvar
Palm, Sture
Sellgren, Rolf
Skantz, Anna-Greta
Steenberg, Erland
Stetter, Ib
Stubberud, Liv

Sukselainen, V. J.
Thoroddsen, Gunnar
Valdimarsson, Hannibal
Westerlund, Seppo
Woivalin, Folke
Väyrynen, Paavo
Ääri, Saimi

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Norge nedanstående rekommendation angående byggnade av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby.

REKOMMENDATION nr 10/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 398/t) med 52 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at bygge en bro over Tana älv ved Utsjoki kyrkby.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Jonäng, Gunnel</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Knudsen, Ingolf</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Thoroddsen, Gunnar</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>

Willoch, Kåre
Woivalin, Folke

Väyrynen, Paavo
Ääri, Saimi

Ib Stetter avstod från att rösta.

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

F i n l a n d är koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *begränsning av trafikbuller*.

REKOMMENDATION nr 11/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 386/t) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd *at* træffe beslutning om en samordnet nordisk forskning vedrørende trafikstøj, samt *at* lade undersøge forudsætningerne for anvendelse af ensartede normer vedrørende begrænsning af trafikstøj.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Holmberg, Gustav</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jonäng, Gunnel</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Knudsen, Ingolf</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Saarinen, Aarne</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Stetter, Ib</i>

Stubberud, Liv

Sukselainen, V. J.

Tuomioja, Erkki

Tupamäki, Olavi

Valdimarsson, Hannibal

Westerlund, Seppo

Willoch, Kåre

Woivalin, Folke

Väyrynen, Paavo

Ääri, Saimi

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *obligatorisk användning av säkerhetsbälte*.

REKOMMENDATION nr 12/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 402/t) med 49 röster mot 1. 6 medlemmar avstod från att rösta och 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd straks at træffe foranstaltninger til at indføre påbud om brug af sikkerhedsseler i automobiler i de nordiske lande.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Bankow, Jo</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Saarinen, Aarne</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Jørgensen, Anker</i>	

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var *Ingolf Knudsen*.

Svend Haugaard, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Astrid Kristensson, Eric Krönmark och Ib Stetter *avstod från att rösta*.

Stockholm den 19 februari 1974.

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket.*

REKOMMENDATION nr 13/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 385/t) med 50 röster. 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>

1380

Rekommendation nr 13

Willoch, Kåre
Woivalin, Folke

Väyrynen, Paavo
Ääri, Saimi

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående byggnaden av en landsvägsbro vid Kolari.

REKOMMENDATION nr 14/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 404/t) med 45 röster. 6 medlemmar avstod från att rösta och 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Sverige snarest muligt at bygge en bro over Muonio älv ved Kolari kommune.

De 45 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Thoroddsen, Gunnar</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Jonäng, Gunnel</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	

K. B. Andersen, Poul Dam, Svend Haugaard, Gerda Møller, Erland Steenberg och Ib Stetter *avstod från att rösta.*

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

S v e r i g e är koordinerande land för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat.

REKOMMENDATION nr 15/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 388/e) med 45 röster mot 8. 1 medlem avstod från att rösta och 24 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjenning av testresultater.

De 45 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Knudsen, Ingolf</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Suksalainen, V. J.</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Hentze, Demnus</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Jansson, Paul</i>	

De 8 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Ele Aalenius, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Carl-Henrik Hermansson, Tellervo M. Koivisto, Erkki Liikanen, Aarne Saarinen och Erkki Tuomioja.*

Bror Lillqvist *avstod från att rösta.*

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln.*

REKOMMENDATION nr 16/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 389/e) med 59 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd i berørte internasjonale organisasjoner å virke for en global samordning av eksportkredittvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig økte betydning for handelen med de østeuropeiske statene.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Hentze, Demmus</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Håvik, Doris</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Jacobsen, Kirsten</i>
<i>Bjerggaard, Hans</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Jespersen, Knud</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Jonäng, Gunnel</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Knudsen, Ingolf</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>

Mäki, Timo
Møller, Gerda
Palm, Sture
Saarinen, Aarne
Sellgren, Rolf
Steenberg, Erland
Stetter, Ib
Sukselainen, V. J.

Thoroddsen, Gunnar
Tuomioja, Erkki
Tupamäki, Olavi
Valdimarsson, Hannibal
Westerlund, Seppo
Woivalin, Folke
Ääri, Saimi

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *freds- och konfliktforskning*.

REKOMMENDATION nr 17/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 400/k) med 39 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 37 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- 1) vidtaga åtgärder för att stärka och utveckla freds- och konfliktforskningen i de nordiska länderna på det nationella planet, och
- 2) ställa ökade medel till förfogande för Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, i syfte att ge kommittén större möjligheter att självständigt finansiera nordiska forskningsprojekt.

De 39 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Saarinen, Aarne</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Jespersen, Knud</i>	

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Poul Dam*.

Knud Enggaard *avstod från att rösta*.

Stockholm den 20 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.*

REKOMMENDATION nr 18/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 384/k) med 43 röster. 35 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av och framlägga förslag till samnordiska åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk, varvid möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum särskilt bör beaktas.

De 43 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>

Sundman, Per Olof
Tuomioja, Erkki
Valdimarsson, Hannibal

Willoch, Kåre
Woivalin, Folke

Stockholm den 20 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer*.

REKOMMENDATION nr 19/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 403/e) med 31 röster mot 24. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å påse at regelbundet samråd finner sted mellom de nordiske land vedrørende utformningen av beskatningsreglene for fysiske personer, særlig når betydningsfulle forandringer forestår.

De 31 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lähtenmäki, Olavi</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Jonäng, Gunnel</i>	

De 24 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Gils Guðmundsson, Sven*

Hammarberg, Carl-Henrik Hermansson, Doris Håvik, Paul Jansson, Knud Jespersen, Tellervo M. Koivisto, Reidar T. Larsen, Erkki Liikanen, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Odvar Nordli, Sture Palm, Aarne Saarinen, Liv Stubberud, Erkki Tuomioja och Hannibal Valdimarsson.

Stockholm den 20 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag*.

REKOMMENDATION nr 20/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 416/e) med 49 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedrifts-demokratiske rettigheter som ansatte i private bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Håvik, Doris</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jespersen, Knud</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jonäng, Gunnel</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Saarinen, Aarne</i>

Sellgren, Rolf
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Thoroddsen, Gunnar

Valdimarsson, Hannibal
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke

Stockholm den 20 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Rek 21-28
Se 2:a samling
S. 181-18

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 1/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 18 februari 1974 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 61 medlemmar röstade för yttrandet. 17 medlemmar var frånvarande.

De 61 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Jespersen, Knud</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Knudsen, Ingolf</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Saarinen, Aarne</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Thoroddsen, Gunnar</i>
<i>Jacobsen, Kirsten</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Werner, Lars</i>

Westerlund, Seppo

Willoch, Kåre

Woivalin, Folke

Väyrynen, Paavo

Ääri, Saimi

Stockholm den 18 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i socialpolitiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 58 medlemmar röstade för yttrandet. 20 medlemmar var frånvarande.

De 58 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Holmberg, Gustav</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jespersen, Knud</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Jonäng, Gunnel</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lundh, Thor</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Saarinen, Aarne</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>

Tuomioja, Erkki

Westerlund, Seppo

Valdimarsson, Hannibal

Väyrynen, Paavo

Werner, Lars

Ääri, Saimi

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

YTTRANDE nr 3/1974

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i trafikutskottets betänkande, som härmed överlämnas. 48 medlemmar röstade för yttrandet. 30 medlemmar var frånvarande.

De 48 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Bjerregaard, Hans</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Thoroddsen, Gunnar</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Jonäng, Gunnel</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Knudsen, Ingolf</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1974 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 45 medlemmar röstade för yttrandet. 33 medlemmar var frånvarande.

De 45 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Liiikanen, Erkki</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Jespersen, Knud</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Jonäng, Gunnel</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Knudsen, Ingolf</i>	

Stockholm den 19 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 5/1974

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1974 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande, som härmed överlämnas. 53 medlemmar röstade för yttrandet. 2 medlemmar avstod från att rösta och 23 medlemmar var frånvarande.

De 53 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Jonäng, Gunnel</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Jørgensen, Anker</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Jespersen, Knud</i>	

Poul Dam och Aarne Saarinen *avstod från att rösta.*

Stockholm den 20 februari 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Övriga beslut

(Se 22:a sessionens andra samlings huvudband)

Riktlinjer för utskottsarbetet

1. Utskottets första möte vid ordinarie session öppnas av densom står först på den i bokstavsordning uppgjorda förteckningen över utskottets medlemmar.

Vid detta möte

- a) väljes förman och en vice förman,
 - b) inbjudes de rådsmedlemmar, som är regeringsrepresentanter, att, i den mån inte annat särskilt beslutas, delta i utskottets förhandlingar,
 - c) bemyndigar utskottet förmannen att inbjuda vald rådsmedlem och suppleant i rådet att övervara utskottets förhandlingar,
 - d) bemyndigar utskottet förmannen att inkalla sakkunniga som enligt 27 § andra stycket arbetsordningen för rådet skall biträda utskottet beträffande de olika sakerna (presidiet har fastställt en förteckning på personer som enligt dess mening kan ifrågakomma som sådana sakkunniga under sessionen),
 - e) bestämmer utskottet i vilken omfattning observatörer vid sessionen får övervara utskottets förhandlingar,
 - f) fastställer utskottet en preliminär plan för sitt arbete under sessionen.
2. Utskottsmöte är icke offentligt.
 3. Presidiets och sekretariatets medlemmar samt utskottssekreteraren har rätt att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.
 4. Tillträde till utskottets förhandlingar har, utöver vad som framgår av punkt 1 och 3 ovan, de som utskottet eljest enligt 27 § arbetsordningen beslutat tillkalla.
 5. Utskottet har att behandla varje till utskottet hänvisad sak. Vid mötena under session skall behandlas varje på saklistan för sessionen uppförd sak, i vilken utskottet icke avgivit betänkande före sessionen.
Varje sak föredrages i utskottet av en utskottsmedlem, utskottssekreteraren eller tillkallad sakkunnig.
 6. Efter slutad behandling avger utskottet betänkande till rådet angående saken.

För varje sak kan utses en talesman med uppgift att framlägga saken för plenarförsamlingen. I fråga om en sak av större betydelse på saklistan kan utskottet förbereda debatten i plenarförsamlingen.

7. Utskottets betänkande skall innehålla upplysningar om vilka som har deltagit i eller varit närvarande vid sakens behandling i utskottet, hänvisningar till de dokument m. m., som har förelagts utskottet, referat av förslaget samt av inhämtade yttranden och annan utredning, motivering för utskottets konklusion, själva konklusioner och eventuella reservationer (minoritetsförslag).
8. I fråga om medlems- och regeringsförslag, inklusive ändringsförslag, bör utskottets förslag till konklusion gå ut på något av följande tre alternativ: antagande av rekommendation, avslag (ej företaga sig något) eller anmälan att arbetet med saken fortsättes. Utskottets förslag kan även mynna ut i uppdrag till presidiet att å rådets vägnar företa sig något.
9. Beträffande Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet bör utskottet såvitt avser till utskottet hänvisade delar antingen avge förslag till rådets yttrande till ministerrådet och föreslå att berörda delar av berättelsen lägges till handlingarna, eller anmäla att arbetet med saken fortsätter.
10. Beträffande berättelser i övrigt och meddelanden bör utskottet antingen föreslå att de lägges till handlingarna eller anmäla att arbetet med saken fortsätter. När det gäller meddelande bör även anges om rekommendationen anses slutbehandlad eller om nya meddelanden avvaktas till senare session.
11. Utskottet bestämmer om möjligt vid varje möte tid och plats för utskottets nästa möte.

PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA, m. m.

Presidium

Johannes Antonsson, president
 Anker Jørgensen, Danmark, vicepræsident
 V. J. Sukselainen, Finland, vicepresident
 Matthías Á. Mathiesen, Island, vice president
 Odvar Nordli, Norge, visepresident

Suppleanter för presidiemedlemmarna

Knud Enggaard, Danmark
 Bror Lillqvist, Finland
 Jón Skaftason, Island
 Kåre Willoch, Norge
 Sven Mellqvist, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

Chr. Christensen
 Ib Christensen
 Poul Dam
 Knud Enggaard, næstformand
 Niels Helveg Petersen
 Kirsten Jacobsen
 Knud Jespersen
 Anker Jørgensen, formand
 Ingolf Knudsen
 Karl Skytte
 Ib Stetter

Finland

Ele Alenius
 Bror Lillqvist, viceordförande
 Olavi Lähteenmäki
 V. J. Sukselainen, ordförande
 Carl Olof Tallgren
 Olavi Tupamäki
 Seppo Westerlund

Island

Gylfi Þ. Gíslason

Matthías Á. Mathiesen, ordförande

Jón Skaftason, vice ordförande

Norge

Ragnar Christiansen

Lars Korvald

Odvar Nordli, formann

Erland Steenberg

Kåre Willoch, viseformann

Sverige

Johannes Antonsson, ordförande

Allan Hernelius

Sven Mellqvist, vice ordförande

Ingemar Mundebo

Sture Palm

Särskilt inbjudna

Carlsen, Reidar, direktør, Foreningen Norden, Norge
 Christiansen, Eskild, direktør, Foreningen Norden, Føroya
 Gustafson, Henrik, ordförande, Föreningen Norden, Åland
 Eysteinson, Jonas, direktør, Föreningen Norden, Island
 Horn, Svend, fhv. minister, Foreningen Norden, Danmark

Lange, Kristian, musikkssjef, Norge
 Nørgård, Per, komponist, Danmark
 Olsson, Bertil, fd. generaldirektør, Föreningen Norden och Föreningarna Nordens förbund, Sverige
 Salo, Tuure, stadsdirektør, Föreningen Norden, Finland
 Willner, Sven, författare, Finland

Observatörer

EFTA:

Rabaeus, Bengt, generalsekreterare
 Heinrichs, Erik, direktør

NORDENS HUS

Imnander, Maj-Britt, direktør

Vetenskaplig observatør

Hager, Georg D., ref. jur.

De nationella delegationernas sekretariat

Danmark:

Andersen, Karen, assistent
 Friberg, Kaj, vagtmester
 Gormsen, Axel, kontorchef
 Mørkhøj, Johannes, folketingsbetjent
 Sachs, Birgit, overassistent
 Svendsen, Annelise, assistent
 Wendt, Frantz, generalsekretær, sekretær for
 den danske delegation

Finland:

Branders, Håkan, sekreterare
 Brantberg, Gösta, vaktmästare
 Hultin, Eiler, generalsekreterare, Finlands
 delegations sekreterare
 Husman, Paula, kanslibiträde
 Lindström, Seppo, translator
 Narvia, Lisa, kanslist
 Ottelin, Hans, attaché
 Pimenoff, Berith, registrator

Island:

Sigurdsson, Friðjón, kontorchef, isländska
 delegationens sekreterare

Norge:

Bjørkvang, Lovelill, fullmektig
 Dale, John, gruppesekretær
 Fjeldstad, Kåre, betjent
 Greiner, Live, fullmektig
 Gulbrandsen, Reidun, sekretær
 Ve, Gudvin, Låder, generalsekretær, sekre-
 tær for den norske delegasjon
 Vefald, Olav, konsulent

Sverige:

Aldskogius, Gusti, assistent
 Bergman, Karl-Olof, övervaktmästare
 Eldin, Ingrid, fru
 Hultén, Eric, byrådirektör
 Jacobson, Christer, kanslichef, svenska dele-
 gationens sekreterare och huvudsekretera-
 re vid sessionens första samling
 Johnson, Vivi, assistent
 Kauppila, Ingrid, kansliskrivare
 Ländin, Ove, vaktmästare
 Malmros, Birgitta, avdelningsdirektör
 Raidna, Eldor, byråassistent
 Smekal, Eva, byråsekreterare
 Stenberg, Marianne, bokhållare

Presidiesekretariatet

Andersson, Eivor, kamrer
 Borg, Ingrid, assistent
 Edwall, Åke, redaktör för förhandlingarna
 Juhlin, Rune, förste vaktmästare
 Kettis, Pär, stf. presidiesekreterare
 Kleven, Bente Heill, assistent

Koumí, Margareta, assistent
 Seip, Helge, presidiesekreterare
 Stenberg, Stig, vaktmästare
 Wahrgren, Ingegerd, redaktörsassistent
 Willén, Arnold, stf. presidiesekreterare

Utskottssekreterare

Juridiska utskottet: Lilholt, Peter, sekretær
 Kulturutskottet: Lindberg, Dag, sekreterare
 Socialpolitiska utskottet: Wiklund, Claes, sekreterare
 Trafikutskottet: Jensen, Hubert, konsulent
 Ekonomiska utskottet: Blaaflat, Lars, byråsjef

Informationssektionen

Joneken, Anneli, assistent
 Korpi, Anna-Maija, informationssekreterare
 Söderman, Anita, informationssekreterare
 Westman, Sten-Olof, informationschef

Nordiska ministerrådets sekretariat

Bergman, Olli, generalsekreterare	Nyhagen, Bernt, konsulent
Dahlbäck, Berndt, konsulent	Saxrud, Gudmund, stf. generalsekreterare
Gottlieb, Niels-Ove, avdelningschef	Skouenborg, Henrik, konsulent
Haglund, Anna, sekreterare	Vernborg, Siv, sekreterare
Holmstedt, Sven, avdelningschef	Åström, Henrik, konsulent
Kiersgaard, Jette, konsulent	Öhman, Carl-Ivar, avdelningschef

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Engelhardt, J. J., sektionschef	Näslund, Hans, sektionschef
Kull, Magnus, direktör	Stenroth, Ove, sekreterare
Nyhamar, Olav, sekretær	

Stenografer och tolkar

Danmark:

Beierholm, Bente, assistent
 Einersen, Bjørn, stenograf
 Hjort Johansen, Birte, assistent
 Jørgensen, Birthe, stenograf
 Nordstrøm, Bodil, stenograf
 Scheuer, Eja, stenograf

Finland:

Bygglin, Margareta, stenograf
 Meinander, Margit, dipl.ekon.
 Schalin, Carl Eric, stenograf
 Ström, Halvdan, fil. mag., tolk

Norge:

Andersen, Inger Lysdahl, stortingsreferent
 Austenå, Synøve, stortingsreferent
 Engh, Mona, stortingsreferent
 Wedholm, Bjørg, stortingsreferent

Sverige:

Elfner, Signhild, förste stenograf
 Eriksson, Arnold, förste stenograf
 Nilsson, Lars, förste stenograf

Sakkunniga

Danmark

Bitsch, N. C., afdelingschef
 Blinkenberg, Lars, kontorchef
 Brynskov, Bjørn, afdelingschef
 Djurhuus, Johan, kontorchef
 Doll, Jytte, assistent
 Gersing, Jørgen, departementschef
 Gormsen, Michael, sekretær
 Halck, J. L., departementschef
 Harder Rasmussen, J., ekspeditionssekretær
 Harkjær, Ole, direktør
 Lavesen, Holger, departementschef
 Leth, Tage, ekspeditionssekretær
 Madsen, Niels, departementschef
 Teit Hansen, Lars, fuldmægtig
 Prah, Peter, ministersekretær
 Tornøe, C., fuldmægtig
 Westerbye-Juhl, Karen, fuldmægtig
 Wøhlk. Henrik, ministersekretær

Finland

Auvinen, Reino J., regeringsråd
 Brehmer, Erik, sektionssekreterare
 Dahlin, Siv, handels- och industriministerns politiska sekreterare
 Eriksson, Bo Göran, sektionssekreterare
 Forsberg, Fredrik, kultursekreterare
 Groop, Elisabeth, äldre regeringssekreterare
 Gustafson, Matti, kultursekreterare
 Heikonen, Tauno, regeringsråd
 Helander, Elisabeth, planerare
 Hämeri, Juhani, justitieministerns politiska sekreterare
 Häyrynen, Urpo, bitr. naturskyddsinspektör

Ivars, Klas G., regeringsråd
 Kalliala, Osmo, regeringsråd
 Karsma, Veikko, kansliråd
 Kivivuori, Antti, avdelningschef
 Korte, Kai, kanslichef
 Laakonen, Risto, arbetskraftsattaché
 Lahtinen, Alli, generaldirektör
 Lindfors, Jan-Erik, kanslichef
 Leskelä, Jorma, finansministerns politiska sekreterare
 Lounela, Paavo, socialattaché
 Mattlin, Håkan, försvarsministerns politiska sekreterare
 Meinander, Ragnar, regeringsråd
 Numminen, Jaakko, kanslichef
 Ojala, Olli, avdelningschef
 Ojala, Pekka, avdelningschef
 Onnela, Markus, avdelningschef
 Paavela, Paul, statssekreterare
 Parmala, Mauri, överläkare
 Rekola, Esko, kanslichef
 Rekola, Pekka, överdirektör
 Savisaari, Runa, vattenförvaltningsråd
 Segercrantz, Stig, äldre regeringssekreterare
 Slotte, Ulf Erik, legationsråd
 Wahlroos, Bror, kanslichef
 Ådahl, Henry, lagstiftningsdirektör

Island

Benediktsson, Gudmunður, departementschef
 Gunnarsson, Arní, afdelingschef
 Ingolfsson, Brynjólfur, departementschef
 Sigurdsson, Jon, departementschef
 Snævarr, Arni, departementschef

Norge

Arnesen, Gerhard, direktør
 Bjørnsson, Jon, medisinalråd
 Borgenvik, Halvard, underdirektør
 Bøyum, Harald, byråsjef
 Edwardsen, Leif, underdirektør
 Glenne, Erik, konsulent
 Guldvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef
 Gøthe, Odd, konsulent
 Hove, Olav, departementsråd
 Keiserud, Erik, konsulent
 Kristensen, Kjell, statssekretær
 Lykke, Erik, ekspedisjonssjef
 Mauritzen, Thomas, byråsjef
 Paxal, John, H., byråsjef
 Skadsem, Enevald, ekspedisjonssjef
 Storhaug, Haakon H., konsulent
 Vindsetmo, Emil, departementsråd
 Vinnem, John, ekspedisjonssjef
 Aamo, Bjørn Skogstad, statssekretær

Sverige

Andersson, Arne F., direktør
 Andersson, Sven, statssekreterare
 Bekkeris, Ilmar, kansliråd
 de Besche, Hubert, ambassadør
 Damgren, Fredrik, departementssekreterare
 Dennis, Bengt, statssekreterare
 Eckersten, Ivan, statssekreterare
 Edwinston, Vanja, kanslisekreterare
 Ekström, John, ekonomie lic.
 Fagerström, Per, pressekreterare
 Gradin, Rolf, civilingenjör
 Hagström, Tony, statssekreterare

Hammarstedt, Bertil, sacionom
 Hartvig, Åke, kansliråd
 Hasslev, Nils-Olov, statssekreterare
 Isacsson, Bert, kansliråd
 Johansson, Bengt A., kansliråd
 Johnsson, Jan, rättschef
 Kirsebom, Bjarne, kanslisekreterare
 Lidal, Bengt, departementssekreterare
 Lundvik, Jan, departementssekreterare
 Lönnqvist, Ulf, kansliråd
 Möller, Yngve, ambassadör
 Neergaard, Erik, expeditionschef
 Nilsson, Bengt, hovrättsassessor
 Nilsson, Manfred, kansliråd
 Nilsson, Valter, hovrättsassessor
 Persson, Sture, kansliråd
 Peterson, Thage, statssekreterare
 Rahm, Håkan Martin, departementssekreterare
 Sandgren, Lennart, statssekreterare
 Scheutz, Claes-Herman, departementssekreterare
 Schori, Pierre, kansliråd
 Senning, Claes, kansliråd
 Sohlman, Ragnar, departementsråd
 Stiernstedt, Jan, expditionschef
 Sturkell, Carl-Edvard, rättschef
 Tham, Volrath, departementssekreterare
 Thomasson, Björn, departementssekreterare
 Thyberg, Jan, departementssekreterare
 Tiby, Ivar, departementssekreterare
 Unger, Lisbeth, departementssekreterare
 Vängby, Staffan, rättschef
 Wennerhorn, K. O., departementsråd
 Wiik, Curt, avdelningsdirektör
 Åström, Sverker, kabinettssekreterare

**SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATUR- OCH MUSIKPRIS**

Stockholms stadshus

den 17 februari 1974

Tal vid utdelningen av Nordiska rådets litteratur- och musikpris

Nordiska rådets president Johannes Antonsson:

Eders excellenser, herr kommunfullmäktiges ordförande, mina damer och herrar! Jag befinner mig i den unika situationen att jag samtidigt skall hålla ett välkomst- och ett tacktal.

Tacket riktar sig till Stockholms kommun och dess ordförande Ewald Johannesson som är vår värd här i afton.

Kommunen har traditionsenligt inbjudit deltagarna i Nordiska rådets session till Stockholms stadshus — en byggnad som vi svenskar själva värderar som en av vår huvudstads vackraste monumentalbyggnader.

Vi tackar kommunens styresmän varmt för deras gästfrihet.

Utdelningen av Nordiska rådets litteratur- och musikpris är alltid en stund av högtid och en höjdpunkt vid rådets sessioner. Mina välkomstord riktar sig således till er alla som hedrar denna festlighet med er närvaro.

De nordiska folken har ett gemensamt kulturarv med ursprung långt tillbaka i förhistorisk tid.

Jag tror knappast att det finns någon annan ländergrupp i världen som har så mycket gemensamt på kulturens fält både som historiskt arv och som en levande realitet i nutiden.

I etiska värderingar och samhällsskick, i musik, litteratur och bildkonst har de nordiska folken så mycket av frändskap att vi i realiteten kan tala om våra länder som en enhetlig kulturkrets i vår del av den västliga världen.

Vår relativt enhetliga kultur är det fundament på vilket det nordiska samarbetet i modern tid vuxit fram. De nordiska folkens gemensamma grundsyn när det gäller väsentliga kulturella värderingar har underlättat uppbyggnaden av det nutida samarbetet på det sociala och ekonomiska området.

Med litteratur- och musikprisen vill Nordiska rådet visa sin uppskattning av kulturarbetare som var för sig inom ord- och tonkonst är aktuella i nutidsdebatten.

Det är inte möjligt att med några korta ord fastställa den betydelse som litteraturen och musiken har för den enskilda människan och för kultursamhällets utveckling, men så mycket kan man väl ändå säga att det är av största vikt att slå vakt om de kulturella värdena i en tid där tekniken alltmera får överhanden och hotar den enskilda människans integritet.

Nordiska rådets litteraturpris har i år tilldelats den danske författaren Villy Sørensen för hans essaysamling "Uden mål — og med". Nordiska

rådets musikpris har tilldelats den likaså danske kompositören Per Nørgård för hans kammaropera "Gilgamesh".

I motsats till litteraturen har musiken inga översättningsproblem, den är universell. I kväll är den dessutom nordisk. Innan vi går över till prisceremonierna skall vi höra ett exempel på musikpristagaren Per Nørgårds tonkonst.

Dorothy Dorow som skulle utföra solopartiet kan på grund av sjukdom inte deltaga. Sångerskan *Edith Guillaume* har därför flugit hit från Danmark för att ersätta henne. Sångtexten, som skrivits av S. R. Rückert, lyder: "Wenn die Rose sich selbst schmückt, schmückt sie auch den Garten". Daniel Bell svarar för den musikaliska ledningen.

Men innan dess till er alla: hjärtligt välkomna hit!

Nordiska rådets president Johannes Antonsson:

Jag ber att å allas våra vägnar få tacka *Edith Guillaume*, *Daniel Bell* och musikerna för det fina framförandet av detta tekniskt mycket svåra musikstycke.

Nordiska rådets litteraturpris, som instiftades 1962 och uppgår till 50 000 danska kronor, utdelas varje år av en jury, som består av två medlemmar från varje nordiskt land. Varje nation nominerar två verk. Det är alltså tio verk som varje år tävlar om priset i hård konkurrens. Priset utdelas i år för trettonde gången, och det är tredje gången som en dansk författare hemför det.

Därmed ber jag att få lämna ordet till den som i kväll skall presentera Sørensens författarskap för oss, nämligen den finländske medlemmen i bedömningskommittén författaren *Sven Willner*.

Författaren Sven Willner, Finland:

Ärade närvarande! När nyheten om att *Villy Sørensen* tilldelats årets nordiska litteraturpris tillkännagavs, var det säkert många utanför Danmark som frågade: vem är denne *Villy Sørensen*? Ett svar är: en absurdistisk fabel- och novelldiktare och en litet kättersk orostiftare, som satt sig före att omvandla gamla och välbeprövade värden, alltså en av dessa kringdrivande intellektualister, som är så illa sedda av alla rätt tänkande människor i alla väderstreck. Men han är också förutom allt detta en verkligt fin och egenartad diktare.

Jag skall börja med några citat, och eftersom mitt danska uttal inte är vad det borde vara har jag tagit mig friheten att översätta de sørensenska texterna till svenska, trots att jag är medveten om, att detta ofrånkomligen förtar något av skärpan i hans ironiskt-dialektiska stil-

konst. För det är en alldeles given sak, att Uden mål — og med inte hade fått något pris om den inte varit skriven på en så konstnärligt medveten prosa.

Första citatet:

”Visserligen kräver samhället, att dess medlemmar skall lägga band på sin aggression, men det som är omoraliskt i samhället, det blir god moral när det gäller att bekämpa medlemmarna i andra samhällen. Moral tar nämligen i högre grad sikte på att stärka samhället än att beskydda individerna. I den aktuella världssituationen förefaller det som om det mer än nog skulle finnas behov av en människomoral, som beskyddar människor eller mänskligheten mot samhällsmoralen. Hur svårt det är för en sådan överordnad moral att göra sig gällande, det framgår av att den blev formulerad för över flera tusen år sedan, bl. a. av Jesus, som talade om att vända den andra kinden till och älska sina fiender — och att de mest krigiska nationer har bekänt sig till den kristna moralen.”

Det var det första citatet. Och här bör jag kanske inskjuta, att Sørensen i en undertitel påpekar, att hans bok innehåller ”moraliska tankar”. Till allt annat är Sørensen en sträng moralist, som bl. a. hävdar, att rätten att själv välja sina myndighetspersoner också måste tillerkännas barnen, för familjefaderns auktoritet som familjefader har sin motivation i helt annan situation än den som nu är rådande.

Det andra citatet:

”Ännu i århundradets början talade man helt naturligt om de ’kulturbärande sikten’ i motsättning till den ’den stora massan’, men efterhand som denna stora massa fick bättre ekonomiska villkor och en bättre utbildning blev det allt svårare att acceptera en sådan motsättning — och så började man tala om en kulturklyfta, som man önskade slå en bro över. Medan det tidigare var en given sak att konsten var förbehållen de ’bildade’ (ett ord, som betecknande nog har blivit obrukbart), blev konstnärerna nu kritiserade för att de med sin obegripliga konst vände sig till en snäv krets som gjorde folket till ett lätt offer för underhållningsindustrin, som i stället kritiserades för att den gav folket det som folket ville ha.”

Och så ett tredje citat, som utgår från den amerikanska nationalekonomen Galbraith och hans resonemang om den s. k. teknostrukturen: den som själv ingenting äger inriktar sig bara på att öka andras ägande. ”Hans tro (alltså Galbraiths) att de högre utbildade, som i kraft av sin specialistkunskap intar de högsta positionerna i samhället, har särskilda förutsättningar att ändra detta i human riktning, skulle vara motiverad om det inte funnes ett automatiskt samband mellan hög utbildning och hög status. Att specialisten inte har någon känsla av att arbeta i eget intresse, men i vetenskapens, firmans, nationens, ut-

vecklingens, gör inte saken bättre — den skulle kunna bli bättre endast om samvetskonflikten blev större”.

Och ännu ett sista citat:

”Oberoende om konsten 'naturalistiskt' försöker skildra det förbisedda eller det illasedda eller romantiskt försöker uttrycka det outtryckta eller det undertryckta, om den är medvetet progressiv eller av de progressiva kallas reaktionär, befinner den sig i opposition mot allmänt accepterade värden.”

Jag kunde fortsätta hur länge som helst med att plocka citat ur Sørensens Uden mål — og med, för, såsom fallet är med så många författare, presenterar han bäst sig själv — i sina böcker.

Men om någon av de anförda citaten förlede att tro, att prisnämnden har velat belöna Sørensen för hans allmänt kätterska åsikter, då tar han eller hon fel. Det är diktarfilosofen och den utomordentlige språkkonstnären prisnämnden har velat belöna. Med sina moraliska tankar sätter han visserligen i hög grad problem under debatt, men det har sedan länge varit en av litteraturens viktigaste uppgifter. Uden mål — og med är en värdig representant för den kierkegaardska, den brandeska, den Viggo Hørupska traditionen i dansk litteratur, på samma sätt som hans novell- och sagodiktning är en värdig representant för — bland annat — H. C. Andersen-traditionen. Sørensen är förvisso i allra högsta grad en samtida, som nyfiken — och en smula förfärad — försöker blicka in i framtiden. Men han är samtidigt medveten om den determinerande kraft, som finnes i mänsklighetens förflutna, i allt det som kan innefattas i begreppet den historiska traditionen — som ju är en sak på både gott och ont. Eller som han själv uttrycker saken: ”Medan människan alltså i biologisk mening kan kallas fri och kulturskapande, kan hennes beteende i stor utsträckning sägas vara kulturskapt och miljöbundet. Hon kan inte fritt göra sina egna erfarenheter innan hon fått inpräntat i sig vilka erfarenheter hon bör (och inte bör) göra”.

Sørensen har alltid varit intresserad av frågan om makt och lydnad, av möjligheterna för och rätten att påverka andra människor, vilket bl. a. framgår av att hans senaste rent skönlitterära bok — den utkom 1965 — heter *Formynderfortællinger*. Och i en tidigare essäsamling, den som heter *Hverken* — eller, skriver han: ”Det är möjligt att människorna inte blir bättre av att få det bättre, men det är i alla fall givet, att de blir sämre av att hindra andra att få det bättre. Rädslan för framsteget blir helt enkelt rädsla för att mista den position man har”.

I ett kort tes-avsnitt i Uden mål — og med (han medger själv att det är utopiskt) framhåller han, att det inte råder någon motsättning mellan samhällets behov och människornas, och att det alltså inte heller finns något behov av härskare och behärskade. Men detta förutsätter, att också den materiella välfärden, tillgången på nyttigheter av

alla de slag, är så stor att det inte behövs några maktmedel för att trycka ner somliga människors elementära behov. En tyst förutsättning för Sørensens resonemang är den gamla iakttagelsen, att så länge det är knappt om det som kallas livets nödtröft är det alltid en minoritet som har förskaffat sig rätten att fördela de tillgängliga nyttigheterna, samtidigt som denna samma minoritet tillförsäkrat sig det överskott, som av någon anledning tycks finnas i alla samhällen.

Om det inte är strängt nödvändigt att kämpa om nyttigheterna, skriver Sørensen, är det inte heller nödvändigt att vara mot de andra, men att vara med. Och att vara med, det betyder, dels att vara med om att bestämma, dels att vara informerad, vilket strängt taget bara är två sidor av samma sak: angreppspunkten för det första, det tysta, studentupproret var de auktoritära läroinrättningarna och den monopoliserade pressen.

Också när det gäller Villy Sørensen och hans Uden mål — och med bör vi hålla i minnet hans egna ord om att det upproriska hos de stora diktarna inte så mycket ligger i de kätterska idéerna som i uppfattningen om det mänskliga — och som spränger alla ideologiska ramar. De gör det bl. a. genom att lära oss se på verkligheten utan skyddsfärgade och förfalskade glasögon. Det berör Sørensen också i en av sina sagor för vuxna, den som heter En glashistoria och som ingår i Formynderfortällinger. Den handlar om vad som sker när en optiker en dag råkar uppfinna glasögon, som gör att allt fult blir vackert. "T. o. m. kokt spenat såg ut som det skönaste landskap när man såg den genom dessa glasögon, och de människor, som hade förlorat ett ben i kriget eller var födda med tre såg genast så skönt normala ut". Makthavarna och deras lydiga tjänare har i alla tider varit generösa med verklighetsförvändande glasögon, för i den värld som förmyndarna lever i har det upphöjts till högsta maxim, att "den som lever bland det evigt osynliga kan inte lita på dem som känner endast det som är synligt — för en tid".

Sørensen har i sin nya bok tagit upp många av vår tids mest brännande och svärbemästrade problem, och utan att förfalla till någon värdenihilism ställer han många av våra mest omhuldade värderingar på huvudet — varför inte tvärtom. Han understryker t. ex. att den "ointresserade" naturvetenskapen ursprungligen hade moraliskt rätt gentemot de härskande intressena. Men i kraft av sin värderingsfrihet kunde den senare bli ett redskap för vilket värde- eller samhällssystem som helst. Han frågar sig, om vi numera överhuvudtaget har råd med en naturvetenskap och teknik, som är sitt eget självändamål. Och han konstaterar: "De övertagna moraliska värderingarna upplevs inte av de yngre generationerna som värden i sig själva, endast som medel, och frågar man först vilka ändamål de tjänar faller det sig lätt att svara, att de tjänar — samhället men inte människan".

Sørensen är en författare, som vill lära oss att bli seende, i anda och sanning, på det att vi må kunna leva utan förmyndare, samtidigt som vi lär oss att underkasta oss de biologiska grundvillkor, som gäller allt liv på jorden och som inte ens människan kan sättas sig över. I Uden mål — och med tar han fram och diskuterar det som är gemensamt för konst, vetenskap, moral och politik, dvs. allt det som utgår ifrån och är uttryck för människans eviga dröm om en bättre framtid. Och då är Jesus, Cicero, Seneca, Goethe och Marx våra samtida i lika hög grad som biokemisten Jacques Monod och betendeteknologen Skinner.

Jag inledde min citatspackade presentation med några citat. Jag skall, innan jag slutar, komma med ytterligare ett citat ur ett avsnitt, som behandlar sporten och prestationsprincipen kontra lustprincipen. Efter att ha citerat Marcuses ord om att det är ändamålet och inte innehållet som avgör om en aktivitet är lek eller arbete skriver han: "Det vore bättre om t. o. m. arbetet gick som en lek och inte endast var till nytta men också till lust — om det inte funnes människor, som beteendeteknologiskt-måste få sina lustar styrda, men människor, som — teknologiskt — hade herraväldet över de existerande tillräckliga medlen för behovstillfredsställelse, så att ingen behövde prestera över förmåga och alla ändå kunde få tillräckliga behov tillfredsställda".

Jag har här kunnat peka på endast vissa drag i Villy Sørensens Uden mål — och med, och knappast alls hunnit beröra hans övriga författarskap, som förutom de tre novellsamlingarna Sære historier, Ufarlige historier och Formynderfortællinger omfattar de två viktiga essäsamlingarna Digtere og dæmoner, Hverken — eller och Mellem fortid og fremtid samt böcker om Nietzsche och om Kafkas diktning. Själv drar han ingen skarp gräns mellan sitt skönlitterära och sitt essäistiska författarskap. Det är samma problematik han behandlar i båda fallen, dvs. klyftan mellan verkligheten och drömmen om en annorlunda och bättre verklighet, den oundvikliga konflikten mellan frihet och förmynderskap. På ett sätt, som numera inte precis hör till vanligheten förenar han diktaren och filosofen i en och samma person. Hans författarskap tillhör utan all tvekan de verkligt centrala i dagens nordiska litteratur.

Nordiska rådets president Johannes Antonsson:

Vi ber att få tacka författaren Sven Willner för denna inträngande analys av Sørensens författarskap.

Det är tradition att pristagaren själv inbjuds att hämta sitt pris. Tyvärr måste jag med beklagande meddela att Villy Sørensen på grund av sjukdom inte kan delta i kvällens högtid. Vad han emellertid kan glädja sig åt i afton — förutom åt att han fått priset — är att hans bok

är utsåld hos förlaget, vilket bl. a. betyder att Nordiska rådets ledamöter — som också traditionellt brukar mottaga det prisbelönade verket — kommer att få denna bok först i nästa månad.

Sørensen har emellertid låtit sig representeras vid kvällens ceremoni på hög nivå, nämligen genom Danmarks medlem i presidiet, förutvarande statsminister Anker Jørgensen, som jag nu ber komma fram för att mottaga litteraturpriset. Bedömningskommitténs motivering lyder: "Nordisk Råds Litteraturpris för 1974 er tildelt forfatteren Villy Sørensen for hans essaysamling 'Uden mål — og med'. Ved sin dialektiske sammentænkning af begreber og fænomener fra forskellige livsområder har han understreget den fælles problematik for kunst, videnskab, moral og politik, styrende mod menneskets drøm om en bedre fremtid, altsammen formuleret i en kunstnerisk højt bevidst prosa."

Jag ber nu att få överlämna ordet till generalsekreterare Frantz Wendt som kommer att föredra det budskap som Villy Sørensen velat överbringa till vår fest i afton.

Forfatteren Villy Sørensen, Danmark¹:

Det er med blandede følelser, jeg modtager Nordisk Råds litteraturpris. Dels vil jeg gerne føle mig stolt og værdig til den, dels synes det mig et højst besynderligt tilfælde, at lige netop jeg skulle være den værdigste til prisen. Og hvis jeg er det, ser jeg ikke kun noget opmuntrende, men også noget foruroligende i det. Thi hvorfor fortjener det, jeg har haft at sige i "Uden mål — og med", særlig opmærksomhed og udmærkelse, når jeg dog ikke har kunnet sige andet, end enhver kan sige sig selv?

Det var en anden sag, hvis jeg havde præsteret en altfavnende digterisk fremstilling, der viste den store sammenhæng og gjorde det, som alle ved, ganske klart for alle. Nu har jeg blot forsøgt at tænke "begreber og fænomener fra forskellige livsområder" sammen, og det er jo altid *noget*, noget som eksperterne på de forskellige livsområder af profession forsømmer; jeg vil heller ikke påstå, at det ikke har været nogen kunst at skrive bogen, men må dog erkende at den ikke *er* kunst; for nok har jeg forsøgt at tænke kunst, videnskab, politik og moral sammen, men jeg ønsker ikke at blande dem sammen.

Jeg har tit fået foreholdt, at jeg, der vurderer kunsten højt, selv har forladt digtekunsten og i årevis kun dyrket den mere ræsonnerende genre. Der er ikke nogen modsigelse i det, for jeg vurderer ikke nødvendigvis den kunst, jeg selv ville kunne præstere, så højt som den kunst jeg vurderer højt. Men dertil kommer, at tiden, som den formulerer sig i nyhedsmediernes, ikke kræver fantasi og kunst, men handling

¹ *Talet upplæstes av generalsekretær Frantz Wendt.*

og politik. Der er ikke tilfældigt, at de mest solgte og læste bøger i Danmark i øjeblikket er politiske bøger, og det er måske også et tidens tegn, at Nordisk Råds komité i år har belønnet en filosofisk-politisk bog. Skønt kunsten skulle være så meget mere umiddelbar end ræsonnementet, har jeg gang på gang oplevet en mere umiddelbar interesse for mine aktuelle tanker end for mine mere tidløse fantasier, og hvem kan i disse tider, hvor det haster mere og mere, være uimodtagelig for det. Og når så kunstfjendskheden ytrer sig højere og højere, — ja, så kan jeg alligevel få en mistanke om, at jeg i for høj grad leverer, hvad tiden kræver — og for lidt af hvad den vil have sig frabedt.

For hvad har vi mest brug for i øjeblikket: flere moralske tanker eller mere fantasi? *Ved* vi ikke nok om de farer, der truer os, til at gøre noget for at afværge dem, hvis vi ellers havde fantasi til at sætte os ind i deres situation, som de kan gå ud over, ikke blot i efterkommernes situation, men også i vores egen? Vi har brug for en forudseenhed og en bevidsthed om konsekvenserne af alt, hvad vi gør, som er i modstrid med vor umiddelbare (og af Bibelen godkendte) trang til ikke at tænke på den dag i morgen. Der er i vore samfund ikke noget stort spillerum for primitiv umiddelbar selvudfoldelse, og det er måske derfor, vi til gengæld har forholdt os alt for primitivt til den udvikling, den vækst, vi indtil fornylig har dyrket som en afgud. Nu må vi erkende, at jo mere ureflekteret vi arbejder på at opfylde udviklingens såkaldte krav, jo mere uselvstændige, fantasiløse og indflydelsesrige bliver vi. For nu ikke at sige noget ondt om politikerne, som jeg altid helst har villet tale godt om, vil jeg citere bestsellerforfatteren Jørgen Dich: ”Politikerne har mange gode egenskaber, men blandt disse hører ikke fantasi. Dette er ikke en mangel, men en nødvendighed. En politiker med fantasi er en fantast og dermed ikke politiker”.

Hvis *det* ikke er ironi, — er det en for hastig accept af den arbejdsdeling, der kun er nyttig indtil et vist punkt, og som nu er en væsentlig årsag til, at alle bliver mere og mere utilfredse med alle. Det er ikke kun kunst og politik, der i mange sammenhænge er uartige ord; også alle andre fag og områder af samfundslivet — videnskaben, det private erhvervsliv, den offentlige sektor, pressen osv. — er under anklage, og ikke engang med urette. For alt, hvad der tænkes og gøres på ét område uden hensyn til de andre, bidrager, ofte i effektivitetens og almenvellets navn, til, at det hele falder fra hinanden. Det hele kræver ikke blot faglig kompetence og ekspertviden, men netop fantasi. Og skal politikerne klare det hele, må de være helt fantastiske. Naturligvis kan de ikke klare det hele, hvis ikke vi andre hjælper til, — vi kan jo slet ikke styres, medmindre vi gør det selv.

Når jeg, der begyndte som fantast, nu har forsøgt at tænke fænomener fra forskellige livsområder sammen, er det i håbet om at få gjort

vores monologer til dele af dialoger, og jeg vil slutte denne monolog med at takke politikerne i Nordisk Råd, fordi de — i en tid hvor alting stiger undtagen kunsten — stadig har råd til at manifestere en anerkendelse af litteratur og kunst.

Nordiska rådets president Johannes Antonsson:

I likhet med vad som gäller för litteraturpriset nominerar en nordisk bedömningskommitté tio verk, som tävlar om musikpriset, vilket också uppgår till 50 000 danska kronor. Musikpriset, som utdelas vartannat år, instiftades 1965 och delas i år ut för femte gången. Det är första gången en dansk kompositör mottager detta pris.

Därmed ber jag att få lämna ordet till ordföranden i musikpriskommittén, musikksef Kristian Lange, som nu kommer att presentera Nørgårds verk.

Musikksef Kristian Lange, Norge:

Ærede forsamling! Som sagt var vi ti mann, to fra hvert av de nordiske land, som den 28. januar satt sammen for å utpeke det verk som man ville gi Nordisk Råds musikkpris i år. Ti nordiske verk, også to fra hvert land, hadde vi i et par måneder hver for oss hatt leilighet til både å lese og lytte til.

Det var ingen heftige diskusjoner. Men det at man etter flere prøvevoteringer hadde tre verk som stod så likt i poengtall som 20—20—19, viser for det første det i og for seg nokså selvfølgelige at det i en hvilken som helst bedømmelseskomite vil være folk med forskjellig syn, og for det annet viste det — og det er langt viktigere og burde få betydning — at det i Norden i dag skapes såpass mange verdifulle musikkverk at det er god grunn til at også musikkprisen deles ut hvert år.

Når dette er sagt, kan jeg føye til at de to med 20 poeng var henholdsvis Per Nørgård og svensken Bo Nilsson; han med 19 poeng var finnen Aulis Sallinen.

Etter at vi så hadde tatt en god pause og riktig gått til bunn i våre sjeler for å treffe vårt avgjørende valg, viste den endelige votering et klart flertall for Per Nørgårds opera "Gilgamesh".

Blant mine ærede tilhørere er det grunn til å tro at meget få har opplevd en oppførelse av "Gilgamesh". Det har nemlig hittil bare funnet sted to, den ene i Århus, den andre her i Stockholm den 15. november i fjor, da i en noe omarbeidet form. Det var båndopptak fra denne oppførelsen vi i komiteen hadde til avlytting.

Så er vel da min primære oppgave å gi dere et visst inntrykk av dette verket. Meget ufullkomment må det nødvendigvis bli, fordi det bare kan bli fattige brøkdeler av all den rikdom et slikt nær to timer langt

verk rommer, det være seg av rikt fasettert klang, inntrengende og engasjerende tekst, bevegelser, lysvirkninger — alt sammen meningsfylt og uløselig knyttet til helhetsopplevelsen. Mitt bidrag vil vel nærmest bli det som nå er så på moten, nemlig ”informasjon”.

La meg begynne med noen ord om selve stoffgrunnlaget:

”Gilgamesh”-eposet er — for å sitere forfatteren Gunnar Ekeløf — ”världens första, någorlunda sammanhängande stycke litteratur”. Det antas å være fra det tredje årtusen f. Kr. og ble funnet da det gamle Ninive ble utgravd. De første funnene ble gjort kjent i 1872 i et møte i det britiske selskap for bibelsk arkeologi. Det som ble funnet, var lertavler, og selvsagt bare bruddstykker, som så etter hvert er blitt utfylt. Den svenske teksten i Per Nørgårds verk bygger på Knut Tallqvists publikasjon fra 1962 — han kaller det selv en tolkning. Det er en redigert tekst, en sammenstilling av fragment.

Skal jeg så, som neste skritt, informere om det kunstverk som Nørgård har skapt på dette grunnlag, velger jeg å bruke komponistens egne ord, slik vi har dem i tidsskriftet NUTIDA MUSIK fra før oppførelsen her i Stockholm. Han begynner med å sitere tittelen: ”Gilgamesh. Opera i 6 dage og syv nætter.” — og for ikke å skremme noen bort fra en senere oppførelse, må jeg skyte inn at det gjelder da ikke oppførelsen; den varer ikke så lenge.

Så fortsetter han:

”Operaen er salen, tilskuerne er i operaens rum, ikke udenfor dette. Salen som geometrisk realitet er del af kompositionen, såvel som de optrædendes bevægelser i salen. Lad mig anskueliggøre dette:

Byen i hvilken Gilamesh fremstår hedder *Uruk*. Uruk er en enkel konstruktion *et* sted i salen, ude ved en væg. Gilgamesh’ modstykke er naturmennesket Enkido, der fremstår i Uruks modstykke, *skoven*. Skoven er et milieu af 12 musikere placeret blandt tilskuerne, med simple attributter, anskueliggørende tilhørsforholdet til naturen.

”By” og ”skov”, det er to væsentlige modpoler. Men en anden modpol til byen, (betragtet som ”menneskenes sted”) er *dæmonernes og gudernes steder*. Ved en væg, ikke langt fra Uruk, befinder sig et hemmelighedsfuldt tårn, som er *dæmonen Huwawas* boplads. Et andet sted står *skaberggudinden Aruru*; gudinden for den jordnære tilværelse er *skænkejomfruen Siduri*, som sidder i krystalskoven i en af gangene mellem tilskuerpladserne. Dér sidder hun under et krystaltræ og spiller på celesta . . .

Også andre guder og dæmoner er der: *kærlighedsgudinden Ishtar* opholder sig sammen med *den dæmoniske ”himmeltyr”* i Huwawas tårn, ”skorpionmenneskene” fører de døde til dødsriget. Det er bænk nederst i tilskuerrækkerne. Dér sidder så de, som døde undervejs — og er udenfor spillet . . .

Viktigst er vel dog *solguden Shamash*. Solen er den samlende, den organiserende kraft — hvem andre end: *dirigenten selv*? Og med solens bevægelse, dirigentens gang rundt i salen, oppstår dag og nat: når dirigenten når op til Uruk, står solen op, blander lyset op på byen, menne-

skene vågner, 1. dag — (eller hvilken dag det nu er) — begynder. Når han atter går ned ad gangen, bliver det mørkt over Uruk, natten begynder.

Mennesket står mellem dyret og guden. Men vejen til at opnå gudens liv går over *åndsmennesket*, *Utnapishtim*. Det er ham der i bibelen kaldes Noa, ham som sejlede på syndflodens vande. Guderne ville udrydde menneskeslægten. Da Noa *overlevede* syndfloden kunne han, ergo, ikke være menneske — og fik derfor evigt liv. Utnapishtim befinder sig, mand-og-kvinde, ved den modsatte væg af Uruk, og det er derfor en vandring gennem hele salen, Gilgamesh må foretage, da han vil opsøge Utnapishtim for at forhøre sig om det evige liv. En vandring som ellers kun solen, dirigenten, har på sit program!

Dette er altså operaen som *rum*: Uruk med Gilgamesh, skoven med Enkido; Huwawa i sit tårn sammen med "himmeltiren" og kærlighedsgudinden Ishtar; Aruru som skaber, Siduri ved sit celesta, "skorpionmenneskene" som fører de døde til dødsriget; åndsmennesket Utnapishtim modsat Uruk. Og i en bane der forbinder alle steder: Shamash, solguden, dirigenten.

Operaen som *tid* er som sagt "i 6 dage og syv nætter". Den er med andre ord cyklisk, den ene dag vil have fælles træk med den næste, den ene nat med den næste. Om nætterne høres som regel kun skovens musik, som om dagene blander sig med byens musik. Men skovens musik er sagte, improviseret og i ubunden rytme, hvor byens er kraftig, fastlagt og i bunden rytme. Aruru viser sig dog ofte om natten og spiller med sin røst på skovlydens lydbølger, som hun samstemmer til fælleskoriske strømme (således som man også rigtigt kan opleve, at et træ fuldt af cikader lidt efter lidt kan frembringe én fælles rytme, som om cikaderne i hypnose påvirkedes af hinandens rytme og i momenter opnåede en orgiastisk kollektiv forening i lyd!). — Disse cykler af dag—nat er dog en spiral, fordi ændringen fra dag til dag udgør *en retning*, (således som jorden kredsende omkring solen skaber en spiral ved samtidig at bevæge sig med stjernebilledet Herkules). Denne retning er Gilgamesh-operaens "*anekdote*":

Skabelsen finder sted i begyndelsen af *1. nat*. Dæmoner og guder er samlet. Livets urt bevæger sig fra hånd til hånd, fra de øverste guder, ned gennem dæmonerne, til *armen* der bringer den til menneskene og dyrene. Dæmoner og guder bevæger sig hen til deres egentlige pladser, mens menneskene giver alting navn. Skoven påbegynder sin evige musik — skabelsenatten forvandles til den første "jordnat", hvor Aruru vege-terende spiller på skovens lydbølger. Solen går op ved Uruk og

1. dag begynder. Et klokkespil afmærker hver dagperiode, dagens sidste klokkeslag følges af stilhed, skumring og det frygtede *Huwawahyl*, der hver aften lyder efter solnedgang.

Den *2. nat*, skovmusik, Aruru spiller på lydbølgerne som første nat, solen går op ved Uruk og

2. dag begynder med klokkeslag igen. Da afbrydes tiden, og Gilgamesh skabes af Aruru, han fremstår som Uruks konge midt i staden, totrediedele gud, én trediedel menneske, og Shamash giver ham "skønhed og magt". Gilgamesh giver sig straks til at beherske byens liv med sin knusende vitalitet og magtsyge.

3. nat kommer befriende for Uruks borgere, Gilgamesh har tilmeldt overdøvet præsten, der som sædvanlig advarede med Huwawahyl!

Den 3. dag når Gilgamesh' undertrykkelse af byens borgere en foreløbig kulmination, og da han nu tilmed *håner* præsten og dennes advarselssang, forbliver borgerne vågne om

4. *natten* og anråber Aruru om at skabe et modstykke til Gilgamesh, en lige så stærk mand, "så Uruk får ro". Aruru bønholder dem, og naturmennesket Enkido opstår som skovens herre, dyrenes herre, der har bevidsthed om dyrenes rytme og kan lede dem (ligesom deres skaber, Aruru). Uruk udsender en hetære, *Ishara*, som forfører Enkido. Han mister derved sin samfølelse med dyrene, men Ishara fortæller ham, at han er et *menneske*, og han skal træffe et andet, lige så stærkt, menneske: Gilgamesh. Enkido følger hende til Uruk, hvor

4. *dag* begynder. Gilgamesh tyranniserer Uruk, men Enkido indleder en slagsmål med ham; ingen af dem vinder, og de omfavner hinanden, som venner. Uruk ånder lettet op, har "fået ro".

5. *nat* forbliver Enkido vågen og forsøger at forbinde sig med skoven igen, men evnen er gået tabt.

5. *dag* opdager Gilgamesh straks Enkidos indelukkethed og foreslår en udflugt til heltebedrift: de skal sammen dræbe dæmonen Huwawa! De begiver sig ud og dræber (med Shamash' hjælp) Huwawa, hvorpå kærlighedsgudinden Ishtar åbenbarer sig for Gilgamesh — og ønsker ham til mand! Gilgamesh afviser hende, (som en *svækker* af mandskraften) og i krænket raseri sender hun den brunstige "himmeltyr" til at ødelægge Uruk. Gilgamesh og Enkido dræber også denne, og Gilgamesh og hans mænd fester. *Men Enkido dør* — og føres af skorpiomenneskene til dødsriget sammen med Huwawa og "himmeltyren". Gilgamesh forfærdes ved Enkidos død, som indvarsler den lange 6. *nat* (hvor også skoven er tavs — som en vinternat). Gilgamesh beslutter sig til at opsøge det eneste menneske der har opnået det evige liv, *Utnapishtim*.

Vejen til Utnapishtim er de dødes vej, og solens vej ind i natten, vestover, som Gilgamesh nu betræder. Siduri prøver at få ham til at vende tilbage og leve "et normalt og lykkeligt liv", men Gilgamesh passerer hende og når omsider frem til sin stamfader, Utnapishtim.

Utnapishtim fortæller ham, at intet er evigt, heller ikke døden, og beretter derpå om sin egen vej til udødelighed, overlevelsen ved at flyde oven på syndflodens bølger. Han tilbyder Gilgamesh at opnå det evige liv ved at prøve at holde sig vågen i 7 dage. Disse 7 dage er tilsammen indeholdt i

den 6 dag, som er *det indre lys*, og som udgøres af "skabelsessymfoniens" 7 satser: Soldag, Månedag, Marsdag, samt (uden ophold): Merkur-, Jupiter-, Venus- og Saturndag (dette forløb skjuler sig i vores søndag, mandag, tirsdag osv). Gilgamesh *vågner* på soldagen, *ser* på månedagen. — og opdager *at Enkido jo ér der, henne på bænken!* — og marsdagen udløser handlingen: Gilgamesh løber hen til Enkido, vil omfavne ham, men ser da, at han er knyttet til Huwawa og "himmeltyren". Han angriber rasende disse to, tvinger dem til jorden, hvorved Enkido jo må følge med ned. Gilgamesh ser de tre liggende, ubevægelige skikkelser, fratages enhver handlingsimpuls — og falder i søvn! Herunder samler sig guderne om ham — under Merkur-, Jupiter-, Venus- og Saturndagen. Regnbuens bånd lyser op, det 7. er *det hvide lys*: Utnapishtim rækker livets urt mod Gilgamesh der vækkes, griber efter den men *slangen* står bagved, snapper urten, glider op til skoven, der vågner. Det er som 1. nat, men det er jo den 7. nat, — alle er tilbage på deres

oprindelige pladser, Shamash går op ved Uruk. Gilgamesh skabes påny, — men han er nu fremstillet af en anden. Shamash slår an, klokkeslaget lyder for (7. dag). Men det er en anden historie.

Denne skildring af Gilgamesh som *rum, tid og anekdote* er i virkeligheden en beskrivelse af kompositionens øverste, hierarkiske plan; konceptionen af disse relationer, rumlige og tidslige, er altså en del af kompositionen, — at der for eksempel er "6 dage og 7 nætter" er lige så vigtigt for den musikalske forestilling, som at der anvendes ét grundlæggende tonespektrum for hele værket. Det øverste hierarkiske plan er de 6 dage og de 7 nætter; en videre nedtrængning i værket, til dets toner og rytmer måtte fordre endnu en artikel. Eller to. Eller tre."

— Så langt Per Nørgård.

Men han peger her i det siste på et vesentlig trekk hos personligheten Per Nørgård. År om annet publiserer han artikler som gir et fengslende bilde av hans utvikling som komponist, men for den saks skyld like meget som menneske — i relasjon til det han skaper. Det er ingenlunde lett lesning ofte, fordi han er dypt engasjert i materier som ikke er så umiddelbart tilgjengelige for en annen som de er blitt det for ham selv. Jeg kommer litt tilbake til dette, men først vil jeg ut fra egen erfaring si at Per Nørgårds "Gilgamesh" har den umiddelbare slagkraft et kunstverk etter min mening *må* ha for virkelig å ha livets rett.

Når jeg står overfor et nytt verk, har jeg gjort meg til regel alltid å la det virke umiddelbart på meg, å merke i hvilken grad det engasjerer meg, meddeler noe til meg, griper meg, fengsler. Jeg tok med vilje ikke først for meg de meget fyldige utredninger som Per Nørgård etter hvert har gitt både om spesielle sider ved sin kunst og om den generelle utvikling som skapende menneske. Jeg ville ta stilling til dette verket separat og hva han meddelte gjennom det. Først levendegjørelsen av selve Gilgamesh-stoffet, gjenfortellingen, den ytre dramatik. Hans tonepalett har så mange farger, og de blandes med en gjennomreflektert sikkerhet, parres og integreres med andre virkemidler — en stor variabel av slike — til en total form som gir en rystende sterk opplevelse av selve det dramatiske handlingsforløp på det enkleste, mest direkte, vi kunne kanskje si på det naive plan. Slik må vi tro de fleste vil møte verket, og på det vil det allerede seire.

At de som har de nødvendige forutsetninger, både musikalsk faglige og på andre plan, dernest — om ut fra dette — vil trenge videre inn i verket, vil selvsagt bety en ytterligere berikelse. Fagmusikeren som kjenner Per Nørgårds håndtering av klangmaterialet, vil gjennom analyse av dette finne inn til mange fine detaljer, vel plassert innen en behersket totalform. Men bakom Per Nørgårds komposisjonsmåte ligger så mange refleksjoner, så meget fordypelse i erkjennelsesteorier at det fulle og hele inntrykk av personligheten først kan forstås når man er kjent med dette. Og som før sagt har komponisten selv gjennom sine artikler i fagtidsskrift gitt velformet, om ikke lettlest orientering om dette.

Han har gjort det også i det heftet fra siste høst som jeg allerede har sitert fra, i en artikkel som heter "Om teorien bak operaen Gilgamesh". Jeg skal ikke sitere den in extenso, men jeg vil i det følgende bygge både på det han sier der, og som vi kan regne som det stadium han har nådd til i dag, og på hva han har uttalt i annen sammenheng. Gilgamesh-artikkelen begynner med disse ordene:

"Operaen Gilgamesh er det andet værk i min produktion der er baseret på en kobling af 3 uendelighedssystemer."

Disse tre systemene har han funnet fram til i sin trang til å komponere hva han kaller "naturlig" musikk, dvs. musikk som konstruktivt lyder de samme lover som gjelder i naturen. "Jeg finner mer enn jeg oppfinner," har han uttalt. "Når jeg komponerer, oppstår en musikk som på en viss måte ikke er min egen, den er både tids- og romløs, siden alle konstantene er det."

Og disse konstantene er følgende: Det gyldne snitt, Den regulære puls, naturtoneserien og uendelighetsserien.

Det gyldne snitt er for Per Nørgård et språk som vi møter over alt i naturen, og det har han gjort til basis for sitt eget tonespråk. Sedvanligvis oppfattes Det gyldne snitt som et romlig forhold, men det kan også komme til uttrykk i tid, oppleves som rytme. I de seneste år har han ut fra dette rendyrket en rytmisk systematikk som ordner tonevarighetene etter et uendelighetsprinsipp, hvor pentagrammet, slik Pythagoras daglig lot sine elever betrakte det, har gitt ham en ledetråd. Likesom pentagrammet rommer en uendelig mengde mulige mindre pentagrammer, slik kan også den rytmiske systematikken deles videre uendelig.

Nørgård vil frigjøre seg fra den klassiske puls-fornemmelsen i rytmen, den som bygger på likheten som prinsipp — slik som vi har den med en helnote som deles opp i halvnoter, og disse igjen deles opp i 4-deler, 8-deler osv. — mens det gyldne snitts rytmesystem er basert på ulikheten. Men han betoner at det ikke er rettet mot å tilintetgjøre noe annet. I "Gilgamesh" opplever vi den rytmiske verden, basert på det guddommelige, det gyldne snitt, som preger de mer guddommelige partier. Byen Uruks karakteristiske menneskerytme er derimot den hamrende puls. Det han søker å realisere i det gyldne snitts rytmesystem er å skape et musikalsk univers hvor det hersker orden og lovmessighet. Jeg siterer igjen:

"Dette uendelige rytmeforløb har jeg søgt, og altså fundet som det rytmiske ("maskuline") modstykke til en melodisk ("feminin") uendelighedsrække jeg fandt frem til for over 12 år siden" — det er i virkeligheten nå 14 år siden, for det er to år siden han sa dette. — "Praktisk talt alle mine værker siden 1960 er komponerede ud fra denne melodiske uendelighedsrække, men først i det sidste års tid er der kommet ordentlig ægteskab ud af det."

Jeg vil tro at Per Nørgård selv vil komme inn på sitt forhold til erkjennelsesteorier og sin livsanskuelse, men la det være sagt fra min side at om man følger ham til veis ende eller ikke, så er det i alle fall i høy grad å beundre hvordan han har fordypet seg i disse ting, i nær kontakt med matematikere, naturvitenskapsmenn, filosofer, teologer og litteraturforskere, og han har også blant sine elever ved det danske musikkonservatorium hatt gleden av å spore at hans tanker har fenget ungdommen og blitt anerkjent av de unge komponister, herunder også de som ikke akkurat har vært hans elever. Og når jeg snakker om unge komponister, vil dere om et øyeblikk få se at det ikke er noen gammel komponist som kommer opp her. Til tross for en ganske betydelig produksjon er jo Nørgård ennå ikke fylt 42 år!

Nordiska rådets president Johannes Antonsson:

Jag ber att få tacka musikksjef Lange för denna musikaliska presentation. Så ber jag få anmoda Per Nørgård komma fram för att ta emot musikpriset. På den adress, som medföljer litteratur- och musikprisen, står i Per Nørgårds fall följande utdrag ur kommitténs motivering: "Nordisk Råds musikpris för 1974 er tildelt komponisten Per Nørgård for hans kammeropera 'Gilgamesh'.

Dette er hans fjerde musikdramatiske værk og hans mest helstøbte. Nørgård skaber her på et højt kompositionsteknisk niveau en syntese af forskelligartede træk i vor tids musik til en dramatisk helhed, der belyser det enkelte menneskes livsvilkår i mytens form."

Jag ber nu att få lämna ordet till musikpristagaren.

Komponist Per Nørgård, Danmark:

Det er på flere måder en enestående situation, jeg befinder mig i i dette øjeblik; dels er der jo næppe chancer for endnu engang at blive udvalgt som Nordisk Prismodtager — og dels er jeg så privilegeret at befinde mig i en egn af verden, hvor politikere som en del af deres møderitual hædrer udvalgte kunstnere: folkets repræsentanter overfor den såkaldte "ener". I forhold til vore roller i livet befinder jeg mig altså også rent konkret i en ene-stående situation. En sådan forpligter, og jeg tillader mig derfor at udnytte den ved at træde ud af rollen og tale til Dem som menneske til mennesker — og ved at nægte at behandle situationen som den formalitet, den muligvis er i manges øjne.

Det ligger mig på sinde at kommentere tidens mange opfordringer til kunstneren om engagement og tilmed politisering af hans skaben — på det senere ledsaget af en tiltagende mistænkeliggørelse af kunsten,

med tendenser til et direkte kunst-*had*, som på besynderligste vis forener grupper blandt yderste højre, yderste venstre og det borgerlige centrum. Det kræves i stigende grad, at kunstværket skal agitere, være ude i et ærinde, som gerne skulle kunne formuleres i et par få, velvalgte sætninger. Overfor et sådant krav kommer naturligvis *forfatteren* i centrum, tæt fulgt af film- og billedskaberen. Men det er også klart, at *komponisten* kommer til at stå flovt tilbage, som en sært overflødig figur — hvis han da ikke kvikt udnytter musikens usandsynlige virkningsfuldhed, (aflæst på det stadig voksende musikforbrug), ved at lave iørefaldende melodier til politiske tekster. Denne opfordring til tidens komponister er da også blevet fremsat forlængst, og har siden givet sig udslag i usikkerhedsfølelse og dårlig samvittighed hos en del af de yngste — hvis de da ikke, som det er set, har *fulgt* opfordringen . . .

Men for de øvrige, sådan nogen som mig, bliver spørgsmålet stillet med et stadig skarpere tonefald — ikke mindst hos de politisk vakte på universiteterne: *hvordan forholder det sig egentlig med koncertmusikens "virkelighedskorrelat"* — ér der overhovedet nogen forbindelse til den sociale virkelighed — eller er musikken forbeholdt den uforpligtende pause? Hermed ville komponisterne — såfremt de ikke producerer den omtalte "politiske musik" — være dømt som lakajer for reaktionen, således som også Mozart og Bach fornyligt har fået på tæven i den kinesiske kulturdebat for at være entertainere for kirken, adelen og det finere borgerskab.

Lad mig her svare disse, stadigt flere, kritikere på godt, gammelt dansk: *de er ikke rigtig kloge!* Ved at angribe musikens rødder angriber de menneskets rødder og bliver derved ikke blot reaktionære, men bødler. Netop *den* kunstart der af dem opfattes som så ligegyldig i sin tilsyneladende uforpligtethed rummer de mest konkrete ansatser til en dybtgående revolution af det sociale liv. For netop ved fraværet på *umiddelbar* betydning får musikken mulighed for at udtrykke en *dyb* betydning, der rammer helt ned i menneskets totale psyke — men som vel at mærke kræver at blive tydet, at blive bevidst — og dermed forpligtende. Foran denne udfordring står vi i dag.

Lad os prøve at undersøge, hvorledes det forholder sig med denne *hensigt*, som man altså ønsker lagt ind i kunsten. Vi siger at en handling er hensigtsmæssig, når den virkeliggør et åbenbart gode. Nu er det imidlertid så underligt fat, at det der er "åbenbart" for ét menneske, eller én gruppe, synes "vildførelse" for et andet menneske, eller en anden gruppe. Vi ser derfor magtkampe på alle personlige, familiære og sociale planer som udtryk for uenighed om, hvad der er det "åbenbart rigtige". Hvis vi et øjeblik lægger eventyrene om de gode og de onde til side, vil vi forstå at der er en kamp imellem hensigter, fordi det "åbenbare" er så forskelligt. Således har det vel altid været, men i dag er dette forhold blevet dødsensfarligt på det globale plan, fordi

teknologien er blevet de begrænsede hensigters ubegrænset forlængede arm.

Hensigter udspringer af vor bevidsthed, som jo imidlertid kun er en lille del af den totale psyke. Psyken er, som vort legeme, viis, helt praktisk viis, til opretholdelse af mennesket, ligesom naturlige systemers balance kan kaldes viis. Men hvis bevidstheden — som jo ikke kan afspejle den totale psyke — gribes af en hensigt, vil der være store chancer for, at den i sin kortsigtethed vil være ofte særdeles u-viis, hvad enten hensigten er udsprunget af begæret efter magt, penge — eller for den sags skyld viden. Kybernetiken lærer os, at enhver styringsproces består af en serie af forbriere — enhver drejning af rattet lader vognen pege skiftevis mod den ene eller anden grøft. Enhver hensigt vil altid være — i bedste fald — en korrektion som behøver en ny korrektion, en fejtagelse der retter på en tidligere fejtagelse. Markante eksempler på hensigternes u-visdom, ursprunget af magt- og pengebegær, er Vestens monstrøse udbytning af fremmede folk og dertil af selve det naturgrundlag der er rumskibet jordens forudsætning for overlevelse.

Dette er ved at gå op for de fleste. "Forurening" og "Økologi" er blevet folkeord — næsten folkebevægelse. Dette er på høje tid, måske for sent, men selv om det ikke er, står vi tilbage med det endnu uløste problem: *at det "åbenbart nødvendige" er så forskelligt fra menneske til menneske, gruppe til gruppe.* Hvis videnskabsmænd finder det hensigtsmæssigt at sende eksplosiver op i det livsbeskyttende "Van-Allen-bælte", eller politikere at forgifte atmosfæren med radioaktivitet — hvor finder vi så den instans i os, der kan fortælle os — ikke at vi er "dumme" for det kræver jo meget intelligens at lave atombomber — men at vi er u-vise? Den berømte psykiater *Ronald D. Laing* advarer os: "Vi kan hverken stole på fyrster, paver, politikere, videnskabsmænd, vor værste fjende eller vor bedste ven. Med den største forsigtighed kan vi måske stole på en kilde, der er meget dybere end vort jeg's"¹ — og antropologen *Gregory Bateson* præciserer: "Det er muligt, at midlet mod den bevidste hensigts onder ligger hos individet. Dér findes hvad Freud kaldte kongevejen til det ubevidste. Han refererede til drømme, men jeg tror" — fortsætter Bateson, "at vi skal skære drømme, kunstnerisk skaberevne, oplevelsen af kunst . . . og det bedste i alle religioner . . . over samme kam". "I skabende kunst må mennesket opleve sig selv — sit totale selv — som en kybernetisk model".² Omsat til menneskesprog vil dette sige, at for eksempel Jupitersymfonien er en kybernetisk model, et billede af menneskets psyke, af dets totale selv. Det musikalske mesterværk rummer i sin totale, økologiske balance visdom på samme måde som naturskabningen, (hvorom det er sagt at

Frigørelsens Dialektik s. 28, Rhodos 1968.

Frigørelsens Dialektik s. 41, Rhodos 1968.

alene menneskets lårbensknogle er af en sådan genial fiberkonstruktion, at vor tids samlede ingeniørkunst ikke formår at gøre den efter). Men med kunstværket — og lad mig holde mig til musikken, som den mest blottede for umiddelbar hensigt — besidder vi en viis model *af vor egen menneskelighed!* De revolutionære aspekter af dette er indlysende: Ved en omhyggelig, fremtidig, tydning af det musikalske mesterværk ville vi erobre os et indblik i hvad et menneske ér, ikke i dets fysiske, men i dets totale *psyko-fysiske* udtryk.

Mindre kan gøre det, foreløbigt: enhver af os kan nemlig forholde sig ansvarlig overfor sine dybe oplevelser, ikke forvise dem til de blot ”gode erindringer”, men *tage oplevelserne på sig* — og tyde dem. Hvorledes kan vi vove at opstille, og tilmed med vor enorme teknologi realisere, sociale modeller i kæmpemålestok — uden at vide hvad mennesket behøver, og her taler jeg selvfølgelig ikke om brød alene? Som eksemplerne i dette århundrede viser vil konsekvenserne af denne velmenende vold være som skrædderkunst uden viden om menneskekroppen. Ved at forholde os ansvarlige til sidste unze over for vore dybe oplevelser, som for eksempel kunstværket kan bevirke, vil vi langsomt lære vor menneskeligheds art at kende — og dermed vil revolutionen ikke være til at standse! Vi vil da simpelthen ikke kunne *holde ud* at gå rundt i de robotmiljøer, på de robotarbejdspladser eller føre de robotsamtaler som præger tiden. Revolutionen skal ikke begynde foroven alene, men alle vegne samtidigt — og ganske naturligt, ud af ansvarlighed overfor vore dybe oplevelser. Alt umusikalsk må forvises, følsomheden over for hinandens væsen er en revolutionær pligt, såvel som at hjælpe hinanden til levende, smidige samværsformer.

De vil ud fra dette forstå, at jeg måtte tale som jeg har gjort, og ikke blot har villet betragte denne situation som en formalitet, der ville isolere mig, ufarliggøre mig i ”hæder til eneren”. Jeg er ikke nogen ø og betragter dette som en potentielt levende situation med lejlighed til at kommunikere. Til min oprigtige tak for prisen føjer jeg derfor endnu en, en *forhåndstak* i forventning om, at De — støttet af den trykte tekst — vil prøve at forstå, hvad jeg nok har udtrykt kun alt for uklart — måske fordi det for mig er — så *åbenbart*.

TAK!

REGISTER

(Slutliga register redovisas i huvudbandet från andra samlingen)

Översikt

över sakernas behandling

nr	S a k
	r u b r i k
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 352/s	Medlemsförslag om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
A 371/j	Medlemsförslag om enhetlig lagstiftning om fastighetsförmedlare
A 378/s	Medlemsförslag om nordisk specialistutbildning på radioterapis område
A 379/s	Medlemsförslag om nordisk rusmedelforskning
A 380/e	Medlemsförslag om organisatorisk samordning av de nordiska samarbetsorganen på konsumentområdet
A 381/j	Medlemsförslag om likartade principer för lagstiftning om kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård
A 384/k	Medlemsförslag om ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors
A 385/t	Medlemsförslag om vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket
A 386/t	Medlemsförslag om begränsning av trafikbuller m. m.
A 387/s	Medlemsförslag om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön
A 388/e	Medlemsförslag om överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
A 389/e	Medlemsförslag om samråd rörande exportkrediter i bl. a. öst-västhandeln
A 392/j	Medlemsförslag om nordisk lagstiftningsplan
A 393/t	Medlemsförslag om sammankoppling av inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige
A 394/j	Medlemsförslag om tryggnad av underentreprenörs fordringar vid huvudentreprenörs konkurs
A 395/s	Medlemsförslag om inrättande av en patientombudsmannainstitution
A 397/t	Medlemsförslag om motverkande av användningen av rusingivande och bedövande ämnen i trafiken
A 398/t	Medlemsförslag om byggande av en bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
A 399/s	Medlemsförslag om nordiskt miljövårdsinstitut på Åland
A 400/k	Medlemsförslag om ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning
A 402/t	Medlemsförslag om obligatorisk användning av säkerhetsbälte
A 403/e	Medlemsförslag om nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer
A 404/t	Medlemsförslag om byggande av en landsvägsbro vid Kolari
A 405/j	Medlemsförslag om införande av möjlighet till omröstning beträffande motivering för rekommendation i Nordiska rådet
A 410/j	Medlemsförslag om nordiskt förbud mot alkoholreklam
A 411/s	Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken
A 416/e	Medlemsförslag om företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
A 418/e	Medlemsförslag om en fredszon i Nordostatlanten
	<i>B. Ministerrådsförslag</i>
B 14/j	Ministerrådsförslag angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet
B 15/s	Ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
259	198		3	1359		A 352/s
264	188				utan åtgärd	A 371/j
271	199		4	1361		A 378/s
287	215		8	1369		A 379/s
307	231				utan åtgärd	A 380/e
324	188				utan åtgärd	A 381/j
330	245		18	1389		A 384/k
349	225		13	1379		A 385/t
355	221		11	1375		A 386/t
363	200		5	1363		A 387/s
382	232		15	1383		A 388/e
391	233		16	1385		A 389/e
397	168		1	1355		A 392/j
416	238				utan åtgärd	A 393/t
421	238				utan åtgärd	A 394/j
428	201		6	1365		A 395/s
444	216		9	1371		A 397/t
455	220		10	1373		A 398/t
462	248				fortsatt behandling	A 399/s
467	239		17	1387		A 400/k
485	223		12	1377		A 402/t
490	248		19	1391		A 403/e
500	226		14	1381		A 404/t
508	213				utan åtgärd	A 405/j
514	175		2	1357		A 410/j
525	248				fortsatt behandling	A 411/s
529	252		20	1393		A 416/e
535	234				utan åtgärd	A 418/e
542	209		7	1367		B 14/j
559	203				fortsatt behandling	B 15/s

S a k

nr	r u b r i k
<i>C 1974. Berättelser</i>	
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*2/j	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
*3/s	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
*4/e	Berättelse från det tulladministrativa rådet
*5/j	Berättelse från Nordiska sameinstitutet
6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor
*7/s	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
*8/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
*9/k	Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1973
*10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
*13/k	Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
*14/k	Berättelse från Nordens Hus i Reykjavík, 1973
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
*16/k	Berättelse från Nordiska kulturfonden
*17/l	Berättelse om Nordens folkliga akademi
18/s	Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område
*19/e	Berättelse från NM och Nordtest
*20/s	Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörsmötet i Oslo
*21/k	Berättelse från NORDDOK
*22/k	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor
*23/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
*24/k	Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
*28/s	Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering
*29/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/k	Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
33/e	Berättelse om Nordel
*34/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
35/e	Berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor
*36/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
*37/k a	Berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi, 1972
*37/k b	Berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi, 1973
*38/k	Berättelse om Nordiska forskarskurser
*39/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning

Tryckt	Behandling		Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
562	65		Yttranden		delvis fortsatt behandling	1
	166		1—5	1395—		
	193			1402		
	217					
	227					
	240					
715						*2/j
717						*3/s
718						*4/e
720						*5/j
724	193				fortsatt behandling	6/j
728						*7/s
730						*8/e
734						*9/k
736						*10/s
744						*11/e
748						*12/e
751						*13/k
758						*14/k
785						*15/j
787						*16/k
803						*17/k
822	153				fortsatt behandling	18/s
824						*19/e
830						*20/s
840						*21/k
849						*22/k
850						*23/k
854						*24/k
863						*25/t
869						*26/k
873						*27/k
878						*28/s
884						*29/k
886						*30/j
889						*31/k
896						*32/s
898	231				till handlingarna	33/e
902						*34/k
907	231				till handlingarna	35/e
912						*36/k
918						*37/k a
924						*37/k b
931						*38/k
934						*39/k

nr	S a k
	r u b r i k
40/t	Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet
*41/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
*42/s	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor
*43/k a	Berättelse från Nordiskt institut för sjö rätt, 1972
*43/k b	Berättelse från Nordiskt institut för sjö rätt, 1973
*44/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*45/k	Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
*46/k	Berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
<i>D 1974. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>	
14/1962/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
*21/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
26/1963/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
*24/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1964 anående vidgat lärarutbyte
*3/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
5/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
*13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för ford-ringspreskription
*1/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamentsgil-tighet
*5/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
*7/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
21/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
*29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonven-tion
*1/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma rikt-linjer för nordisk transportpolitik
3/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete
*9/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
*10/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
*11/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
*19/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor
20/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnytt-jande av vetenskaplig specialapparatur

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
938	224				till handlingarna	40/t
948						*41/k
952						*42/s
953						*43/k a
964						*43/k b
975						*44/e
986						*45/k
987						*46/k
992	246				fortsatt behandling	14/1962/k
994						*21/1963/k
995	62				slutbehandlad	26/1963/s
997						*24/1964/k
998						*3/1965/k
999	156				fortsatt behandling	5/1965/s
1002						*13/1965/j
1003						*1/1966/k
1004						*5/1966/j
1005						*7/1966/k
1006	158				fortsatt behandling	21/1966/s
1008						*29/1966/j
1009						*1/1967/t
1012	248				slutbehandlad	3/1967/s
1014						*9/1967/s
1015						*10/1967/s
1016						*11/1967/s
1017						*19/1967/s
1018	160				fortsatt behandling	20/1967/k

S a k	
nr	r u b r i k
*25/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
*26/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
29/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
*8/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltnings-tjänstemän
*9/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
12/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.
*16/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
17/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt
19/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m.
*23/1968/e	Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering
*27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
33/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut
*35/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
3/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket
*7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studensbetygs jämförbarhet
*8/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV
*10/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
*11/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
*12/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
*14/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran
*16/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
*17/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område
*18/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
22/1969 e	Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete
*23/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
24/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1020						*25/1967/t
1021						*26/1967/k
1022	236				slutbehandlad	29/1967/t
1024						*2/1968/j
1025						*8/1968/s
1026						*9/1968/t
1027	236				slutbehandlad	12/1968/t
1030						*16/1968/s
1031	62				slutbehandlad	17/1968/j
1033	63				slutbehandlad	19/1968/j
1035						*23/1968/e
1040						*27/1968/t
1041	247				slutbehandlad	33/1968/k
1048						*35/1968/t
1049	236				slutbehandlad	3/1969/t
1051						*7/1969/k
1052						*8/1969/k
1053						*10/1969/s
1054						*11/1969/k
1055						*12/1969/s
1056						*14/1969/k
1057						*16/1969/s
1058						*17/1969/k
1059						*18/1969/k
1060	227				nya meddelanden	22/1969/e
1062						*23/1969/s
1063	247				slutbehandlad	24/1969/k

S a k	
nr	r u b r i k
*25/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radio-utsändningar
27/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
*28/1969/e	Meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning
*29/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
*1/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
*3/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
4/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter
5/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete
*6/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
*7/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
*9/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
*10/1970/Ā	Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning
12/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs
*13/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
*14/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
*15/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
16/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
26/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
*27/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område
*28/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
*31/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument
*32/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon
*33/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete
*34/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1066						*25/1969/k
1067	247				nya meddelanden	27/1969/k
1070						*28/1969/e
1072						*29/1969/s
1073						*1/1970/s
1075						*3/1970/s
1076	247				slutbehandlad	4/1970/k
1078	227				slutbehandlad	5/1970/e
1080						*6/1970/j
1081						*7/1970/j
1082						*9/1970/k
1083						*10/1970/k
1084	236				slutbehandlad	12/1970/j
1086						*13/1970/k
1087						*14/1970/e
1089						*15/1970/t
1090	203				fortsatt behandling	16/1970/t
1093	247				nya meddelanden	26/1970/k
1095						*27/1970/k
1096						*28/1970/s
1097	193				nya meddelanden	30/1970/s
1099						*31/1970/e
1101						*32/1970/k
1102						*33/1970/s
1103						*34/1970/t

S a k	
nr	r u b r i k
35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
36/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område
*1/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
*2/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte
*4/1971/t	Meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
*5/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
*6/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
*7/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
*8/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk
*9/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
*10/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer
*11/1971/k	Meddelanden om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
*12/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet
*18/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående finska invandrarnas anpassning i Sverige
*19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
21/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kategatt och Öresund
*24/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
*26/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur
*27/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
28/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner
*29/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning
*30/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs
*31/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysstester rörande fröer
*32/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete
*33/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1104	204				fortsatt behandling	35/1970/t
1106	63				slutbehandlad	36/1970/s
1108						*1/1971/k
1109						*2/1971/k
1110						*4/1971/t
1111						*5/1971/s
1113						*6/1971/e
1115						*7/1971/e
1117						*8/1971/s
1119						*9/1971/k
1120						*10/1971/k
1121						*11/1971/k
1122						*12/1971/e
1124						*18/1971/s
1126						*19/1971/s
1128	244				nya meddelanden	20/1971/k
1132	193				nya meddelanden	21/1971/s
1134						*24/1971/k
1135						*26/1971/k
1136						*27/1971/j
1138	166				slutbehandlad	28/1971/j
1140						*29/1971/j
1141						*30/1971/j
1142						*31/1971/e
1144						*32/1971/j
1145						*33/1971 k

S a k	
nr	r u b r i k
*1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
*2/1972/e	Meddelanden om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
3/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar
4/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention
*5/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
6/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet
*7/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
*8/1972/t	Meddelanden om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
*9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
*12/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
*13/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister
*14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
*17/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
*18/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
*19/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
*21/1972/j	Meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund
*23/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden
*24/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet
*25/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
*26/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap
*1/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1146						*1/1972/e
1147						*2/1972/e
1150	193				nya meddelanden	3/1972/s
1152	193				nya meddelanden	4/1972/s
1154						*5/1972/j
1155	231				nya meddelanden	6/1972/j
1158						*7/1972/e
1159						*8/1972/t
1161						*9/1972/t
1162	205				fortsatt behandling	11/1972/t
1164						*12/1972/j
1165						*13/1972/j
1167						*14/1972/k
1168						*15/1972/t
1169						*17/1972/k
1170						*18/1972/k
1171						*19/1972/k
1172						*20/1972/j
1174						*21/1972/j
1175						*23/1972/s
1176						*24/1972/s
1177						*25/1972/s
1178						*26/1972/k
1179						*1/1973/s

nr	S a k
	r u b r i k
*2/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
*3/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
*4/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanssjukvården på Nordkalotten
*5/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
*6/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete
*7/1973/s	Meddelanden om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring
*8/1973/s	Meddelanden om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårds område
*9/1973/s	Meddelanden om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer
*10/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
*11/1973/j 12/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete Meddelande om rekommendation nr 12/1973 angående samarbete rörande marknadsproblem
13/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
14/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse
15/1973/k	Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
*16/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område
17/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
*18/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning
*19/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning
*20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
*21/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling
*22/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
*23/1973/t	Meddelanden om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK
24/1973/t	Meddelanden om rekommendation nr 24/1973 angående försäkydd vid trafikförsäkring
*25/1973/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
*26/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1181						*2/1973/s
1182						*3/1973/s
1183						*4/1973/s
1184						*5/1973/s
1185						*6/1973/s
1186						*7/1973/s
1187						*8/1973/s
1188						*9/1973/s
1189						*10/1973/j
1190						*11/1973/j
1191	227				slutbehandlad	12/1973/e
1193	227				nya meddelanden	13/1973/e
1195	227				nya meddelanden	14/1973/e
1197	244				nya meddelanden	15/1973/k
1200						*16/1973/k
1201	247				nya meddelanden	17/1973/k
1203						*18/1973/k
1204						*19/1973/k
1205						*20/1973/k
1206						*21/1973/k
1207						*22/1973/j
1209						*23/1973/t
1210	152				fortsatt behandling	24/1973/t
1213						*25/1973/t
1215						*26/1973/t

S a k	
nr	r u b r i k
*27/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
*28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor /C 6/j/
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om livsmedelstillsatser /C 6/j/
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor /D 5/1965/s/
4. Fråga till Finlands regering om nordisk specialistkompetens för läkare /D 21/1966/s/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk användning av vetenskaplig specialapparat /D 20/1967/k/
6. Fråga till Norges regering om Blå vägens utbyggnad till Atlanten /D 16/1970/t/
7. Fråga till Norges regering om utbildning av förare av motorfordon /D 35/1970/t/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om trafikförbindelserna med Island, Färöarna och Grönland /D 11/1972/t/
9. Fråga till Danmarks regering om förarskydd vid trafikförsäkring /D 24/1973/t/
10. Fråga till Danmarks regering om Öresundsavtalen om fast förbindelse m. m.
11. Fråga till Norges regering om avledning av vatten från Tana älv
12. Fråga till Nordiska ministerrådet om införande av sommartid
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om dansk miljölagstiftning och skyddet av naturtyper av gemensamt nordiskt intresse

Översikt över behandlingen av dokumenten

nr Dokument rubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Beslut innehåll
1. Rapport från Nordiska rådets presidium	1239	65	till handl.
2. Rapport om nordiskt samarbete under år 1973	1337	65	till handl.

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1217						*27/1973/t
1218						*28/1973/t
1219	193					1
1220	153					2
1222	156					3
1224	158					4
1226	160					5
1228	203					6
1229	204					7
1230	205					8
1231	152					9
1233	206					10
1235	208					11
1237	162					12
1238	164					13

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Adamsson, Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324

Omröstning beträffande motivering för rekommendation: 508

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 166

Lagstiftning om fastighetsförmedlare: 188, 190

Omröstning beträffande motivering för rekommendation: 213

Ajo, Aimo, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Albertsen, Kristian, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 19 december 1973, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Specialistutbildning på radioterapins område: 271

Rusmedelsforskning: 287

Yttrande:

Rusmedelsforskning: 215

Alenius, Ele, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förbud mot alkoholreklam: 514

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Yttranden:

Generaldebatt: 98

Fredszon i Nordostatlanten: 235

Andenæs, Tønnes Madsson, Norska del. (A)

Vald medlem till 18 oktober 1973, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: 529

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

Delning av sessionen: 60

Generaldebatt: 108, 143, 144

Nordisk lagstiftningsplan: 168, 174

Alkoholreklam: 176

Rusmedelsforskning: 215

Antonsson, Johannes, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete på konsumentområdet: 307

Erkännande av testresultat: 382

Exportkrediter öst-västhandeln: 391

Yttranden:

Inledningsanförande: 56

Avslutningsanförande: 254

Austrheim, John, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttrande:

Alkoholreklam: 184

Bakken, Ingvar, Norska del. (A)

Suppleant

Yttrande:

Stress i arbetsmiljön: 200

Baunsgaard, Hilmar, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 18 december 1973

Medlemsförslag:

Beskattning av fysiska personer: 490

Benkow, Jo, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Användning av vetenskaplig specialapparat (fråga): 160, 162

Alkoholreklam: 182

Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 242

Bjergegaard, Hans, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttrande:

Användning av säkerhetsbälte: 223

Björklund, Ilkka-Christian, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324

Förbud mot alkoholreklam: 514

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Yttranden:

Nordisk lagstiftningsplan: 173

Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 242

Borten, Per, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Exportkrediter öst-västhandeln: 391

Bratteli, Trygve, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 103, 109

Bye, Roald, Norska del. (A)

Vald medlem till 18 oktober 1973

Medlemsförslag:

Stress i arbetsmiljön: 363

Carlsson, Eric, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Patientombudsman: 428

Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 444

Bro över Tana älv: 455

Miljövärdsinstitut: 462

Landsvägsbro vid Kolari: 500

Yttranden:

Införande av sommartid (fråga): 164

Öresundsavtalen om fast förbindelse (fråga): 207

Begränsning av trafikbuller: 221

Christensen, Christian, Danm. riges del.

(KrF)

Vald medlem

Yttranden:

Utbildning av förare av motorfordon (fråga): 204, 205

Christiansen, Peter F., Danm. riges del. (sb)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 118

Christiansen, Ragnar, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Delning av sessionen: 59

Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 230

Beskattning av fysiska personer: 250

Dam, Poul, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk lagstiftningsplan: 397

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Yttranden:

Suppleanter för presidiedlemmarna: 56

Generaldebatt: 115

Nordisk lagstiftningsplan: 175

Alkoholreklam: 186

Lagstiftning om fastighetsförmedlare: 189, 190

Sammansättningen av samarbetsorganet för samespörsmål (fråga): 193

Vidareutbildning för fysioterapeuter: 198

Omröstning beträffande motivering till rekommendation: 213

Damsgaard, Kresten, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Trafikförbindelserna med Island, Färöarna och Grönland (fråga): 205

Öresundsavtalen om fast förbindelse (fråga): 206, 208

Ehrnrooth, Georg C., Finl. del. (Sv)

Vald medlem till 7 februari 1973

Medlemsförslag:

Lagstiftning om fastighetsförmedlare: 264

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket: 349

Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 444

Landsvägsbro vid Kolari: 500

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 218

Engan, Erling, Norska del. (Sp)

Vald medlem till 31 december 1972

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324

Enggaard, Knud, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttrande:

Erkännande av testresultat: 232

Feldt, Kjell-Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 68

Forsman, Mauno, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rusmedelsforskning: 287

Språk- och informationscentrum: 330

Förbud mot alkoholreklam: 514

Gíslason, Gylfi Þ., Isl. del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Yttranden:

Generaldebatt: 109, 119

Gjerde, Bjartmar, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 123

Guðmundsson, Gils, Isl. del. (Ab)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Yttranden:

Trafikförbindelserna med Island, Färöarna och Grönland (fråga): 205, 206

Guðnason, Bjarni, Isl. del. (SF)

Vald medlem till 21 december 1972

Medlemsförslag:

Specialistutbildning på radioterapins område: 271

Guldberg, Ove, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 85

Införande av sommartid (fråga): 163

Gustavsen, Finn, Norska del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Yttranden:

Generaldebatt: 110, 141, 144

Halvorsen, Tor, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (socialpolitiska utskottet): 197

Hammarberg, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vidareutbildning för fysioterapeuter: 259

Specialistutbildning på radioterapins område: 271

Trafikbuller: 355

Yttrande:

Specialistutbildning på radioterapins område: 199

Hansen, Guttorm, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rusmedelsforskning: 287

Yttrande:

Alkoholreklam: 179

Hansen, Holger, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Dansk miljölågstiftning (fråga): 164

Sammansättningen av samarbetsorganet för samespörsmål (fråga): 193

Hansen, Jørgen Peder, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning: 467

Hartling, Poul, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 18 december 1973

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Yttrande:

Generaldebatt: 80

Haugstvedt, Asbjørn, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Yttranden:

Specialistkompetens för läkare (fråga):
158, 159

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(socialpolitiska utskottet): 194

Helén, Gunnar, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Exportkrediter öst-västhandeln: 391

Utredningsinstitut för freds- och konflikt-
forskning: 467

Yttranden:

Generaldebatt: 136

Införande av sommartid (fråga): 162, 163

Henriksen, Arent, Norska del. (SV)

Suppleant

Medlemsförslag:

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Hentze, Demmus, Danm. riges del. (Fkfl)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 99

Hermansson, Carl-Henrik, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Yttrande:

Generaldebatt: 87

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk lagstiftningsplan: 397

Rusgivande och bedövande ämnen i tra-
fiken: 444

Miljövrårdsinstitut: 462

Yttranden:

Nordisk lagstiftningsplan: 173

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kri-
minalvård: 188

Hetemäki, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Yttranden:

Generaldebatt: 122

Språk- och informationscentrum: 245

Holmberg, Gustav, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Användning av säkerhetsbälte: 485

Yttrande:

Berättelse från Nordiska trafiksäkerhets-
rådet: 224

Horn, Svend, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 18 december 1973

Medlemsförslag:

Bro över Tana älv: 455

Användning av säkerhetsbälte: 485

Förbud mot alkoholreklam: 514

Håvik, Doris, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Trafikbuller: 355

Jacobsen, Kirsten, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttrande:

Lagstiftning om fastighetsförmedlare: 190

Jansson, Jan-Magnus, Finl. del. (Sv)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 75

Jansson, Paul, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 146

Johannessen, Martha, Norska del. (A)

Vald medlem till 5 september 1973

Medlemsförslag:

Vidareutbildning inom hotell- och restau-
rantfacket: 349

Inrikesflyget i Finland, Norge och Sve-
rige: 416

Rusgivande och bedövande ämnen i tra-
fiken: 444

Jóhannesson, Ólafur, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 73, 110

Jokela, Mikko, Finl. del. (K)

Suppleant

Medlemsförslag:

Underentreprenörs fordringar: 421

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttrande:

Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: 252

Kjartansson, Magnús, Isl. del. (Ab)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 105

Kleppe, Per, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 131

Knudson, Olaf, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Delning av sessionen: 58

Ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet: 210

Kock, Osmo, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem till 6 februari 1974

Medlemsförslag:

Förbud mot alkoholreklam: 514

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Koivisto, Tellervo M., Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Korvald, Lars, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vidareutbildning för fysioterapeuter: 259

Yttranden:

Generaldebatt: 95, 110

Nordisk lagstiftningsplan: 175

Alkoholreklam: 185, 187

Kristensson, Astrid, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324

Krönmark, Eric, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Erkännande av testresultat: 382

Yttrande:

Exportkrediter öst-västhandeln: 233

Kyllingmark, Håkon, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 101

Bro över Tana älv: 220

Laine, Jermu, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 144

Laitinen, Alli, Finl. del. (Lkp)

Vald medlem till 6 februari 1974

Medlemsförslag:

Underentreprenörs fordringar: 421

Förbud mot alkoholreklam: 514

Larsen, Arne, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem till 18 december 1973

Medlemsförslag:

Användning av säkerhetsbälte: 485

Beskattnings av fysiska personer: 490

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Larsen, Reidar T., Norska del. (SV)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 147

Vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket: 225

Lidbom, Carl, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Införande av sommartid (fråga): 162, 163

Liikanen, Erkki, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 241

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket: 349

Trafikbuller: 355

Stress i arbetsmiljön: 363

- Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 444
 Bro över Tana älv: 455
 Miljövärdsinstitut: 462
 Beskattning av fysiska personer: 490
 Landsvägsbro vid Kolari: 500
 Förbud mot alkoholreklam: 514
- Yttranden:
 Förarskydd vid trafikförsäkring (fråga): 152, 153
 Alkoholreklam: 183
 Blå vägens utbyggnad till Atlanten (fråga): 203, 204
 Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 216
- Lind, Nathalie*, Danm. riges del. (V)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Förarskydd vid trafikförsäkring (fråga): 152
 Arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (fråga): 156, 158
- Lindeman, Lars*, Finl. del. (Sd)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Specialistutbildning på radioterapins område: 271
 Rusmedelsforskning: 287
 Trafikbuller: 355
 Patientombudsman: 428
 Förbud mot alkoholreklam: 514
- Lorentzen, Annemarie*, Norska del. (A)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Blå vägens utbyggnad till Atlanten (fråga): 203
 Utbildning av förare av motorfordon (fråga): 204, 205
- Ludvigsen, Sonja*, Norska del. (A)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Livsmedelstillsatser (fråga): 154, 156
- Lund, Thor*, Norska del. (A)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Generaldebatt: 135
 Nordisk lagstiftningsplan: 173
 Underentreprenörs fordringar: 238
- Lundblad, Grethe*, Sv. del. (s)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Rusmedelsforskning: 287
 Samarbete på konsumentområdet: 307
 Trafikbuller: 355
- Lundkvist, Svante*, Sv. del. (s)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (socialpolitiska utskottet): 195
- Lähteenmäki, Olavi*, Finl. del. (Kok)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Alkoholreklam: 180
- Mathiesen, Matthías Á.*, Isl. del. (Sj)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324
 Nordisk lagstiftningsplan: 397
 Yttrande:
 Generaldebatt: 90
- Mellqvist, Sven*, Sv. del. (s)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 444
 Yttranden:
 Öresundsavtalen om fast förbindelse (fråga): 206, 207
- Mundebo, Ingemar*, Sv. del. (fp)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Samarbete på konsumentområdet: 307
 Stress i arbetsmiljön: 363
 Erkännande av testresultat: 382
 Patientombudsman: 428
 Miljövärdsinstitut: 462
 Förbud mot alkoholreklam: 514
 Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: 529
 Yttranden:
 Freds- och konfliktforskning: 239
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 240, 243

Mäki, Timo, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk lagstiftningsplan: 397

Yttranden:

Nordisk vittnesplikt: 62

Ändringar och tillägg till Helsingfors-
avtalet: 211

Møller, Gerda, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Trafikbuller: 355

Yttranden:

Arkitekternas utbildnings- och arbetsvill-
kor (fråga): 156, 157

Dansk miljölagstiftning (fråga): 164, 165

Møller, Orla, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 18 december 1973, där-
efter suppleant

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kri-
minalvård: 324

Nettelbrandt, Cecilia, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 16 januari 1974

Medlemsförslag:

Rusmedelsforskning: 287

Inrikesflyget i Finland, Norge och Sve-
rige: 416

Användning av säkerhetsbälte: 485

Beskattnings av fysiska personer: 490

Landsvägsbro vid Kolari: 500

Nilsen, Arne, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Stress i arbetsmiljön: 363

Nilsson, Anna-Lisa, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

Patientombudsman: 428

Förbud mot alkoholreklam: 514

Nilsson, Jan-Ivan, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Specialistutbildning på radioterapins om-
råde: 271

Rusmedelsforskning: 287

Utsläpp i Bottniska viken: 525

Yttranden:

Livsmedelstillsatser (fråga): 153, 155

Patientombudsman: 201

Nordli, Odvar, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 65

Norvik, Erling, Norska del. (H)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Vidareutbildning inom hotell- och restau-
rantfacket: 349

Användning av säkerhetsbälte: 485

Landsvägsbro vid Kolari: 500

Nørgaard, Ivar, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 92

Palm, Sture, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete på konsumentområdet: 307

Stress i arbetsmiljön: 363

Erkännande av testresultat: 382

Exportkrediter öst-västhandeln: 391

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 228, 230

Konsumentfrågor: 231

Fredszon i Nordostatlant: 234

Palme, Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 112

Patursson, Erlendur, Danm. riges del. (Tvfl)

Vald medlem till 3 oktober 1973

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Rognerud, Berte, Norska del. (H)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Trafikbuller: 355

Ruokola, Matti, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Patientombudsman: 428
Förbud mot alkoholreklam: 514

Salolainen, Pertti, Finl. del. (Kok)

Vald medlem till 8 februari 1972, suppleant till 7 februari 1973

Medlemsförslag:

Lagstiftning om fastighetsförmedlare: 264

Salvesen, Salve, Norska del. (A)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Specialistutbildning på radioterapins område: 271
Rusmedelsforskning: 287

Seip, Helge, Norska del. (V)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Lagstiftning om fastighetsförmedlare: 264
Nordisk lagstiftningsplan: 397

Sellgren, Rolf, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige: 416
Utsläpp i Bottniska viken: 525

Skytte, Karl, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning: 467

Steenberg, Erland, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 78

Stetter, Ib, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 72
Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 230

Stubberud, Liv, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

TV-samarbete: 244

Sundman, Per Olof, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330
Miljövårdsinstitut: 462

Yttranden:

Generaldebatt: 127
Forskningscentrum för jordbrukskooperation: 246

Tallgren, Carl Olof, Finl. del. (Sv)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Patientombudsman: 428
Miljövårdsinstitut: 462
Beskattnings av fysiska personer: 490

Yttranden:

Generaldebatt: 130
Vidareutbildning för fysioterapeuter: 198

Tarjanne, Pekka, Finl. del. (Lkp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 94

Thestrup, Knud, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem till 18 december 1973

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324
Omröstning beträffande motivering för rekommendation: 508

Thoroddsen, Gunnar, Isl. del. (Sj)

Suppleant

Yttrande:

Generaldebatt: 133

Tuominen, Heikki, Finl. del.

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Specialistkompetens för läkare (fråga): 159

Tuomioja, Erkki, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förbud mot alkoholreklam: 514

Yttranden:

Generaldebatt: 149
Nordisk lagstiftningsplan: 174
Erkännande av testresultat: 232

Ulveseth, Ingvald, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 83

Avledning av vatten från Tana älv (fråga): 209

Valle, Inger Louise, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Nordisk lagstiftningsplan: 171

Werner, Lars, Sv. del. (vpk)

Suppleant

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Yttrande:

Alkoholreklam: 176

Westerlund, Seppo, Finl. del. (Lkp)

Vald medlem

Yttrande:

Europavägförbindelse Finland—Sverige: 235

Willoch, Kåre, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Öppningsanförande: 53

Suppleanter för presidiemedlemmarna: 56

Beskattning av fysiska personer: 248, 251

Virolainen, Johannes, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 111

Woivalin, Folke, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Miljövärdsinstitut: 462

Yttrande:

Generaldebatt: 139

Väyrynen, Paavo, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 444

Bro över Tana älv: 455

Utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning: 467

Landsvägsbro vid Kolari: 500

Förbud mot alkoholreklam: 514

Utsläpp i Bottniska viken: 525

Yttranden:

Avledning av vatten från Tana älv (fråga): 208

Landsvägsbro vid Kolari: 226

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 125

Zachrisson, Bertil, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 120, 127

Användning av vetenskaplig specialapparat (fråga): 161

Aarvik, Egil, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem till 18 oktober 1973

Medlemsförslag:

Rusmedelsforskning: 287

Förbud mot alkoholreklam: 514

Ääri, Saimi, Finl. del. (L)

Vald medlem till 8 februari 1972, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Vidareutbildning för fysioterapeuter: 259

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling s. 1437—1455, övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker upptogs ej till behandling under sessionens första samling. NU hänvisar till ett nummer i "Nordisk utredningsserie")

- Abortlagstiftning: 582
 Adoptionsrätt: 581
 Af: se Av
 Akademi, folklig, berättelse om: *C 17/k, 803
 Aktiebolagsbeskattning: NU 1963: 5
 Aktiebolags- och firmarätt: 590
 Alkoholreklam, förbud mot: A 410/j, 175, 514
 Ambulanstjänst inom Nordkalotten: *D 4/1973/s, 1183, NU 1971: 11
 Analysattester rörande fröer: *D 31/1971/e, 1142
 Arbeider-: se Arbetar-
 Arbetsformidlingssamarbeid: 628
 Arbeidsløsetrygd, statistikk, informasjon: 630
 Arbeidsmarkedskonferanse i Stavanger: NU 1973: 9
 Arbeidsmarkedsspørsmål: 627
 Arbetarskyddsføreskrifter: 635
 Arbetsmarknad
 nordisk, 574, 627
 for optikere: *D 3/1973/s, 1182, NU 1970: 9
 Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska: *C 7/s, 728
 Arbeidsmedicin/yrkeshygiene: 636
 Arbeidsmedicinens område, samarbeide på: D 36/1970/s, 1106
 Arbetsmiljø: 573
 Arbetsmiljøfrågor: 632
 — arbetsmarknadens partsorgan och frivilliga arbetarskyddsorganisationer: 633
 — information om: 632
 — samarbeide mellom myndigheter og institutioner m. fl.: 633
 — på utomnordisk plan: 634
 Arbetsmiljøministermöten: 636
 Arkeologi, universitetskurser i: *D 3/1965/k, 998
 Arkitekter, utbildning av: D 5/1965/s, 999, E 3 (fråga) 1222
 Arkiv, bibliotek och informatik, utbildning för: *D 9/1971/k, 1119
 Arkiv, samnordiska: *D 11/1971/k, 1121
 Arktisk medicinsk forskning, samarbeidskommittén för: *C 23/k, 850
 Arkæologi: se Arkeologi
 Arvslagstiftning: 582
 Asieninstitut: *C 24/k, 854, NU 1965: 5
 Atomansvarighet: 587
 Atomenergifrågor, Kontaktorganet för: *C 8/e, 730, NU 1968: 15
 Attitydundersökning, den nordiska allmänheten och det nordiska samarbeidet 1973: 129, 1273, NU 1973: 4
 Automobile: se Motorfordon och Körkort
 Avfall, utsläpp av i Bottniska viken: A 411/s, 525
 Avtalsklausuler, standardformulär: 583
 Barn
 medborgarskap för: *D 6/1970/j, 1080
 vårdnad av: 592
 Barnlagstiftning: NU 1967: 4
 Barnsbörd, ersättning för vård i annat nordiskt land än hemlandet: *D 24/1972/s, 1176
 Bedövande och rusgivande ämnen i trafiken, användningen av: A 397/t, 444
 Beskattning: se även Skatter
 bolagsbeskattning: NU 1963: 5
 av fysiska personer: A 403/e, 490
 sjömansskattelagstiftning: NU 1969: 10
 Skattekonferanse i København 1966: NU 1966: 4
 Bibliotek, arkiv och informatik, utbildning för: *D 9/1971/k, 1119
 Bilar: se Personbilar
 Bildband om nordisk samverkan: 1274
 Bildkonst, samarbeide om: 618, *D 24/1971/k, 1134; se även Konst
 Biologisk bekæmpning av skadedjur: *D 18/1972/k, 1170

- Biotoper och naturtyper, skydd av: *B 15/s*, 559, NU 1973: 16
- Biståndsfrågor: 577, 675; se även Utvecklingsländerna
- Blå vägens utbyggnad till Europaväg: *D 16/1970/t*, 1090, *E 6* (fråga) 1228
- Bokföringslagstiftning: 591
- Boksningsens medicinske skadevirkninger: NU 1967: 16
- Bolagsbeskattning: NU 1963: 5
- Bottniska viken
bilateralt samarbete mellan Finland—Sverige om föroreningar: 639
bilateralt samarbete mellan Sverige—Sovjetunionen om föroreningar: 639
utsläpp av avfall i: *A 411/s*, 525
- Boxning: se Boksnung
- Brand- och hälsofarliga ämnen, märkning av: **D 25/1972/s*, 1177, NU 1970: 7
- Bro
landsvägs vid Kolari: *A 404/t*: 500
över Tana älv vid Utsjoki kyrkby: *A 398/t*, 455
- Brottmålsdomar, europeiska, verkställighet av: 594
- Buller: 641
- By: se Stad
- Byggemarkeder, økt integrasjon av: 658
- Byplanlegging: se Stadsplanering
- Børn: se Barn
- Børnehave: se Förskola
- Charterflyg: **D 25/1967/t*, 1020
- Chile, militärdiktatur i: 66, 99
- Civilrätt: 579
- Dampekedler: se Ångpanne-
- Dramatisk teater, gästspelsutväxling: 617
- Dyrefredning: se Fridlysnung och World Wildlife Fund
- Dyrlæger: se Veterinär
- EEC: se EG
- EF: se EG
- EG: 72, 78, 81, 86, 92, 106, 112, 144
— samarbete rörande marknadsproblem: *D 12/1973/e*, 1191
— testresultat, ömsesidigt erkännande av: *A 388/e*, 383
- Ekonomiskt samarbete: 71, *C 1*, 562, 645, 1191, NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17, 21
- marknadsproblem: 646
- samhandel 1972: 645
- valutapolitiskt: 649
- Eksamen: se Tentamen
- Eksamenskarakter: se Studentbetyg
- El-samarbejde: se Nordel
- Elektriska säkerhetsfrågor, samordning av: **D 7/1971/e*, 1115
- Embedsmands-: se Ämbetsmanna-
- Energi: se även El
- Energiförsörjning: 66, 70, 75, 83, 87, 90, 95, 104, 114
- Energiinstitut: 139
- Energikrisen: se Energiförsörjning
- Energipolitik: 652
- Energipolitisk överenskommelse: *D 14/1973/e*, 1195
- Energisamarbete: 653
- Entreprenörs fordringar vid konkurs: *A 394/j*, 421
- Erhvervs-: se Yrkes-
- Erstatning: se Interner och Skadestånd
- Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EG
- Europaväg, Blå vägens utbyggnad till: *D 16/1970/t*, 1090, *E 6* (fråga) 1228
- Exportkrediter i bl. a. öst—västhandeln: *A 389/e*, 391
- Fagforeninger: se Nordens faglige Samorganisation
- Fagerholm-kommittén: se Nordiska organisationskommittén
- Familjebegreppet i lagstiftning: se Försörjarbegreppet
- Familjerätt: 579
- Fast förbindelse Danmark—Sverige: se Öresundsfrågorna
- Fastighetsförmedlare, enhetlig lagstiftning om: *A 371/j*, 264
- Fellesmarked: se EG
- Ferie: se Semester-
- Film, uddannelse for: **D 21/1963/k*, 994, se även Kortfilm
— vidareutbildning: 619
- Finsk-svenska utbildningsrådet, berättelse från: **C 26/k*, 869
- Finska invandrarna: 111
— anpassning i Sverige: **D 18/1971/s*, 1124
— kontakter med Finland: **D 19/1971/s*, 1126
— och pressen: NU 1972: 4

- utbildningsfrågor för finsk ungdom i Sverige: 111, 127
- Finska viken, bilateralt samarbete mellan Finland—Sovjetunionen: 640
- Finska, undervisning i Sverige: NU 1971: 8
- Firebyprojekt: 619
- Firmalagstiftning: 591
- Firmarätt: 590
- Fiskegräns
 - Färöarnas: 118
 - Islands: 91, 107, 133, 142
- Fiskerispörsmål, kontaktorganet för: *C 12/e, 748
- Fjernsyn: se TV
- Flyg: se Charterflyg och Flygtrafik
- Flygtrafik
 - underlättande av den internordiska på korta rutter: *D 8/1972/t, 1159
 - mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige: *D 28/1973/t, 1218
 - mellan Åland och stockholmsområdet: *D 9/1972/t, 1161
- Flyve: se Flyg
- FN: 149
- FN:s aktioner, deltagande i: 1348
- Folkdiktning, Nordiskt institut för: *C 31/k, 889
- Folkeakademi: *C 17/k, 803
- Folklivsforskning: *D 3/1965/k, 998
- Fond för teknologi och industriell utveckling: 652
- For-: se För-
- Forbrukerspörsmål: se Konsumentfrågor
- Fordringar, underentreprenörs vid huvudentreprenörs konkurs: A 394/j, 421
- Fordringspreskription: se Preskription
- Forskning: 602
 - arktisk medicinsk, Nordisk samarbetskommitté för: *C 23/k, 850
 - asienforskning, Centralinstitut för: *C 24/k, 854
 - forskarkurser, berättelse om: *C 38/k, 931
 - handikappvårdens område: *D 8/1973/s, 1187
 - vid hälsovårdshögskolan, Nordiska *D 28/1970/s, 1096
 - jordbrukskooperativ: D 14/1962/k, 992
 - konflikt- och fredsforskning: *C 34/k, 902
 - källmaterial för samtidshistorisk: D 24/1969/k, 1063
 - lantbruksundervisning och forskning, samarbete om: *D 19/1973/k, 1204
- massmedia: *D 16/1970/k, 1083
- i miljövård: 642
- med relation till utbildning för åldersklasserna 16—19 år: NU 1971: 1
- medicinsk, Nordiska samarbetsnämnden för: *C 39/k, 934
- skeppsmedicinsk: *D 10/1969/s, 1053
- skogsforskning, samarbetsnämnden för: *C 46/k, 987
- transportekonomisk, Nordiska kommittén för: *C 25/t, 863
- utbildnings- och forskningsfrågor: NU 1970: 2
- utvecklingsforskning, samarbetskommitté för: *D 28/1969/e, 1070
- om Östeuropa: *D 1/1971/k, 1108
- Forskningscentrum för jordbrukskooperation: D 14/1962/k, 992
- Forskningsinstitut för framtidsfrågor: *D 14/1970/e, 1087
- Forstkandidater, utdanning af: 73
- Forureningsbekämpelse: se Förorening och Miljövård
- Forældelse i nordiske strafferet: NU 1967: 15; se även Preskription
- Forældremyndighed: NU 1967: 4
- Framtidsfrågor, forskningsinstitut för: *D 14/1970/e, 1087
- Freds- och konfliktforskning, utredningsinstitut för: A 400/k, 467
- Fredsforskning, Nordisk samarbetskommitté för: *C 34/k, 902
- Fredszon i Nordostatlanten: 141, A 418/e, 535
- Fridlysningsbestämmelser för djur: *D 2/1968/j, 1024, NU 1967: 7
- Frimärken, Norden 1973: 1345
- Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser för: *D 15/1972/t, 1168
- Frågor vid 22:a sessionens 1:a samling: 1219
- Fröer, analysattester: *D 31/1971/e, 1142
- Fyr-stadsprojekt: 619
- Fysioterapeuter, vidareutbildning för: A 352/s, 259, NU 1973: 6
- Fælles: se även Gemensamma
- Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete och EG
- Fængsling: se Häktning
- Færdsel-: se Trafik-
- Færdselsregler: se Vägtrafikkregler
- Färöarna
 - fiskegräns: 118

- förhållande till EG: 99, 119
 kulturcentrum i Tórshavn: *D 17/
 1972/k, 1169
 kulturförbindelse med: 620
 trafikförbindelse med det övriga Nor-
 den: D 11/1972/t, 1162, E 8 (fråga) 1230
 Färöiska litteraturen, stöd till: *D 20/1973/k,
 1205
 Förare av motorfordon, utbildning av:
 D 35/1970/t, 1104, E 7 (fråga) 1229
 Förarskydd vid trafikförsäkring: D 24/
 1973/t, 1210, E 9 (fråga) 1231
 Förerbevis: se Körkort
 Företagsdemokrati i gemensamma nordiska
 företag: A 416/e, 529
 Författningar, publicering av: se Statutsam-
 ling
 Förening av Östersjön, åtgärder mot:
 D 30/1970/s, 1097, NU 1967: 13, NU
 1969: 3
 Föreningarna i Skagerack, Kattegatt och
 Öresund, bekämpning av: D 21/1971/s,
 1132
 Föreningensfrågorna, samarbete om: NU
 1967: 13, NU 1969: 3; se även Luftföre-
 ningar
 Föreningssituationen i Östersjön, Öresund,
 Skagerack och Kattegatt: 573, 638, 640
 Förskola, samarbete om: *D 27/1970/k,
 1095, NU 1973: 13
 Försäkring: se även Trafikförsäkring
 — pensions-: *D 10/1967/s, 1015
 — sjuk-: *D 11/1967/s, 1061
 Försäkrings- och skadeståndsrätt: 586
 Förvaltningstjänstemän: utbyte av: *D 8/
 1968/s, 1025
 Försörjarbegreppet: *D 1/1973/s, 1179, NU
 1972: 2
- Gallupundersökning: se Attitydundersök-
 ning
 GATT-förhandlingar
 — samarbete inför: 1346
 — samarbete rörande: D 13/1973/e, 1193
 Gemensamma marknaden: se EG
 Godsbefordran på väg: 589
 Grekland, militärdiktatur i: 66
 Gränsbygdsproblem, seminarium om: NU
 1968: 8
 Gränsestudier vid Tornedalen: NU 1971: 7
 Gränskommunalt samarbete: 664, D 22/
 1969/e, 1060
- Gränsregion, miljövård och urbanisering:
 NU 1970: 5
 Gränsälvsarbete mellan Finland och
 Sverige: NU 1968: 16—17
 Grönland, trafikförbindelse med det övriga
 Norden: D 11/1972/t, 1162, E 8 (fråga)
 1230
 Guinea Bissau: 150
- Hage: se Trädgårds-
 Handelsagenter och handelsresande: 585
 Handelsdokument, förenhetligande av:
 *D 31/1970/e, 1099, NU 1968: 5
 Handelspolitik: se EG och Ekonomiskt
 samarbete
 Handikappfordon, trafikregler för: *D 25/
 1973/t, 1213
 Handikappfrågor: 623, 1342
 Handikappvårdens område, forskning på:
 *D 8/1973/s, 1187
 Have: se Trädgårds-
 Havsrätt, samarbete om: *D 20/1972/j, 1172
 Heimacy, vulkanutbrott: 74, 1254
 Helsingforsvtalet
 teknisk genomgång av: 680
 ändringar och tillägg: B 14/j, 542, 1270
 Hindsgavlseminar för internationele organi-
 sationer: NU 1969: 21, NU 1970: 4
 Historia, nordisk; se även Samtidshistorisk
 udgivelse af: 613
 översikt över: *D 14/1972/k, 1167
 Hotell- och restaurantfacket, vidareutbild-
 ning inom A 385/t, 349
 Hushållningshögskolan, Nordiska: *C 13/k,
 751
 Husmödrar, socialskydd för: se Försörjar-
 begreppet
 Häktningstid, avräkning av: 593, 1339, NU
 1971: 9
 Hälsosfarliga ämnen, märkning av: *D 25/
 1972/s, 1177, NU 1970: 7
 Hälsöfrågor: 625
 Hälsovårdssdirektörmötet i Oslo: *C 20/s,
 830
 — deltagare: 838
 Hälsovårdshögskolan, Nordiska: *C 10/s,
 736, NU 1973: 18
 — forskning vid: *D 28/1970/s, 1096
 Hässelbykonferens för internationella orga-
 nisationer: NU 1965: 9, NU 1966: 1
 Högskolor och universitet i Norden, ut-
 byggnad av: D 17/1973/k, 1201

- Idrottssamarbete: 621
 Idrottsutbyte, ekonomiskt stöd: *D 2/1971/k, 1109
 Ikonografins område, samarbete på: *D 16/1973/k, 1200
 Imatrakonferens för internationella organisationer: NU 1968: 9, 18
 Industripolitik: 652
 Industrisamarbete: 570
 Invandring: se Migration
 Informatik, bibliotek och arkiv, utbildning för: *D 9/1971/k, 1119
 Information, internordisk: 130, 568
 Informationscentrum i Helsingfors: A 384/k, 330
 Inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige, sammankoppling av: A 398/t, 417
 INSTA, Internordisk standardisering: 659
 Institutioner, nordiska: 684: NU 1972: 5
 — gemensamma, personalens ställning vid: *D 28/1971/j, 1138
 — ställning: *D 29/1971/j, 1140
 Instruktionssjukgymnaster, utbildning av: 625
 Integritetsbeskyttelse: se Integritetsskydd och Privatlivets helgd
 Integritetsskydd: 587
 Internationale organisationer, seminar för: se Hindsgavlkonferensen, Hässelbykonferensen, Imatrakonferensen, Reykjavíkkonferensen och Røroskonferensen
 Internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, Nordiska samarbetskommittén för: *C 34/k, 902
 Interner, personskador, vållade av: D 19/1968/j, 1033
 Island
 amerikansk militärbas på: 107, 109, 142
 fiskerigräns: 91, 107, 133, 142
 trafikförbindelse med det övriga Norden: D 11/1972/t, 1162, E 8 (fråga) 1230
 vulkanutbrott: 74, 1254
 Jagt- og viltvårdskonferens: NU 1967: 7
 Jakt- och fridlysningsbestämmelser: *D 2/1968/j, 1024
 Jord-: se Mark-
 Jordbrukskooperation, forskningscentrum för: D 14/1962/k, 992
 Jordbruksspörsmål, Kontaktorganet för: *C 11/e, 744
 Journalister, seminarium för: NU 1972: 10, NU 1973: 19
 Journaliskursus: *D 11/1969/k, 1054
 Kalendarium över nordiska möten: 1275
 Karesuando, bro vid: *D 15/1970/t, 1089
 Kattegatt, bekämpning av föroreningarna i: 638, 640, D 21/1971/s, 1132 1573
 Keflavík, amerikansk militärbas på Island: 107, 109, 142
 Kenya, kooperativ insats i: 676
 Kernekräftsamarbejde, udvidet: NU 1968: 15; se även Atomenergifrågor
 Kibaha Education Centre: 675
 Kjønnssrollene i undervisningen: NU 1972: 6
 Kolari, landsvägsbro vid: A 404/t, 500
 KOMEKON: se SEV
 Kommission, handelsagentur och handelsresande: 585
 Kommissionslag: 1338
 Kommunal rösträtt: 95
 Kommunalt samarbete över riksgrensarna: NU 1973: 1; se även Gränskommunalt samarbete
 Komparativ rätt, institut för: NU 1970: 17
 Konflikt- och fredsforskning
 — Nordiska samarbetskommittén för: *C 34/k, 902
 — utredningsinstitut för: A 400/k, 467
 Konkurs
 entreprenörs fordringar vid: A 394/j, 421
 förmånsrätt i: D 12/1970/j, 1084
 lagstiftning: 593
 löneskydd vid: *D 30/1971/j, 1141
 Konservatorer, utbildning av: *D 10/1971/k, 1120
 Konst
 bildkonstens område, ökat samarbete på: *D 24/1971/k, 1134
 utbildning av konstnärer och kulturarbetare: 619
 vandringsutställningar: 618
 Konstförmedling, centrum för: *D 21/1973/k, 1206
 Konsument- och köplagstiftning: 582
 Konsument- och marknadsföringsfrågor: NU 1971: 3
 Konsumentfrågor: 575
 — Nordiska kommittén för: C 35/e, 907, NU 1968: 6, 1969: 5, 1970: 6
 Konsumentområdet, samarbetsorganen på: A 380/e, 307, NU 1973: 22
 Konsumentpolitik: 667

- Konsumentskydd, utbyggnad av: *D 6/1972/j*, 1155
- Konsumentupplysning om personbilar:
**D 7/1972/e*, 1158
- Kontaktmandsseminar: 1283
— i Hindsgavl: NU 1966: 6
— i Mariehamn: NU 1973: 2
— i Røros: NU 1970: 12
— i Storlien: NU 1969: 12
- Kooperationen, forskningscentrum för jordbruks-: *D 14/1962/k*, 992
- Kraftsamarbejde: se Nordel
- Kreditupplysningsverksamhet: 588
- Kriminalitet, ekonomisk: 594
- Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: *A 381/j*, 324
- Kriminologi, Nordiska samarbetsrådet för:
**C 30/j*, 886
- Kriminologiskt samarbete: **D 32/1971/j*, 1144
- Kringkasting: se Radio
- Kulturavtalet, nordiska och övriga kulturfrågor: NU 1970: 20, NU 1971: 17
— kommittéer och arbetsgrupper: 596
- Kulturbudget, nordisk: 119, 121, 125, 600, 621
- Kulturcentrum i Tórshavn: **D 17/1972/k*, 1169
- Kulturellt samarbete: 576, 596
— organisationskommittén för, rapport till Nordiska ministerrådet: NU 1971: 17
- Kulturfonden, Nordiska
— berättelse: **C 16/k*, 787
— utskottet för granskning av berättelse: 1268
— val: 61
- Kulturformidling, konference om: NU 1968: 12
- Kulturkommissionen, Nordiska, slutrapport: NU 1971: 10
- Kultursamarbete: 1246, NU 1969: 20, NU 1971: 17, NU 1972: 8
- Kultursamarbetsfrågor, PM om: 1296
- Kultursekretariatet: 121, 596, 599, NU 1971: 17
- Kunst: se Konst
- Kärnkraft: 71; se även Kernekraftsamarbejde
- Københavns lufthavns fremtid: se Saltholm
- Könsroller och utbildning: NU 1972: 6
- Köplagstiftning: 582, 584
- Körkort, nordisk giltighet för: **D 34/1970/t*, 1103, NU 1969: 7
- Lagstiftningsplan: 168, *A 392/j*, 397
- Lagstiftningssamarbete
— nordiskt: 579, 1245, 1337
— internationellt: 595
- Landbrug: se Jordbruk
- Landsvägsbro vid Kolari: *A 404/t*, 500
- Lantbruksundervisning och forskning, högre: **D 19/1973/k*, 1204
- Legitimation av optiker: NU 1970: 19
- Lektorer: se Språklektorer
- Levnedsmiddel: se Livsmedels-Litteratur; se även Skönlitteratur
— färöiska stöd till: **D 20/1973/k*, 1205
— nabolands, översettelse av: 616, 1314
- Litteraturllexikon, nordiskt: **D 32/1970/k*, 1101
- Litteraturpris, Nordiska rådets, utdelning av: 1417
- Livsmedelslagstiftning, berättelse om:
C 18/s, 822, *E 2* (fråga) 1220
- Livsmedelstillsatser: *E 2*, 1220
- Lovgivning: se Lagstiftning
- Luftföroreningar, åtgärder mot: *D 31/1972/s*, 1150
- Lufthavne: se Københavns lufthavn, Saltholmsudvalget och Öresundsfrågorna
- Lufträtt: 590
- Läkarspecialistkompetens: *D 16/1969/s*, 1006, *E 4* (fråga) 1224
- Läkemedelssamarbete: 626, **D 16/1969/s*, 1057, NU 1968: 7
- Lärare vid socialhögskolorna, fortbildning av: **D 5/1973/s*, 1184
- Lärarytbyte: 611, **D 24/1964/k*, 997
- Läromedel: 612
- Lärarytbildning: 613
- Löneskydd vid konkurs: **D 30/1970/j*, 1141
- Mariehamn, kontaktmannamöte i: NU 1973: 2
- Marinbiologi, Nordiskt kollegium för:
**C 27/k*, 873
- Mark- och vattenföreningskonferens: NU 1967: 13
- Marknadsföringsmetoder, otillbörliga: 582
- Marknadsproblem, samarbete rörande:
D 12/1973/e, 1191
- Massmedia, stipendier för medarbetare:
**D 33/1971/k*, 1145
- Massmediaforskning, samnordisk: **D 10/1970/k*, 1083
- Matematikundervisning

- harmonisering av: NU 1971: 2, NU 1973: 17
- modernisering av: NU 1967: 9—12
- Materialprovning, odontologisk, Nordiskt institut för: *C 32/s, 896
- Mbeya, lantbruksinsats i: 676
- Medborgarskap
 - för barn: *D 6/1970/j, 1080
 - lagstiftning: NU 1965: 8
- Meddelanden. Nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer: 992
- Medicin, publiceringsnämnden för: *C 45/k, 986
- Medicinaldirektör: se Hälsodirektör
- Medicinsk forskning; se även Arktisk medicinsk forskning
 - Nordiska samarbetsnämnden för: *C 39/k, 394
- Medicinsk undervisning, Nordisk federation för: *C 36/k, 912
- Mellanriksvägar
 - Kiruna—Narvik: 1345
 - Skjomen—Stora Sjöfallet: *D 27/1973/t, 1217
 - Virtaniemi—Tjærebukten: *D 4/1971/t, 1110
- Meningmåling: se Attitydundersökning
- Migrationen Sverige-Finland: NU 1970: 14
- Miljölagstiftning, dansk, och skyddet av naturtyper: E 13, 1238
- Miljöskyddskonvention, nordisk: 174, D 4/1972/s, 1152
 - utkast till: NU 1973: 5
- Miljövård
 - avfallshantering: 641
 - forskning: 642
 - handlingsprogram: 637
 - miljöskyddsöverenskommelse: 637
 - och urbanisering, nordisk gränsregion: NU 1970: 5
 - utbildning: 642
 - åtgärder mot utsläpp av svaveldioxid: 644
- Miljövårdsfrågor: 113
 - kontaktorganet för: *C 42/s, 952
 - ämbetsmannakommittén för: 637
- Miljövårdsinstitut på Åland: 140, A 399/s, 462
- Miljövårdssamarbete: 572, 637
- Miljövårdsutredning, Nordforsks: NU 1969: 3
- Ministerrådet. Nordiska: 94, 132
- arbetsformer: NU 1971: 5
- arbetslivets organisationer, förhållandet till: 685
- berättelse från: 71, C I, 562
- handlingsprogram: 68, 113, 566
- nordiska institutioner: 684, NU 1972: 5
- rättsställningen för nordiskt anställd personal: 685
- sekretariat: 682
- Motivering för rekommendation, omröstning beträffande: A 405/j, 508
- Motorfordon
 - förare, utbildning av: D 35/1970/t, 1105, E 7 (fråga) 1229
 - körkort, nordisk giltighet för: *D 34/1970/t, 1103, NU 1969: 7
 - terränggående bestämmelser för: *D 26/1973/t, 1215
- Multinationella bolag: 87, 93, 135
- Musikpris, Nordiska rådets, utdelning av: 1423
- Musiksamarbete: 617, *D 18/1969/k, 1959; se även under Opera
- Musikterapi, samarbete om: *D 17/1969/k, 1058
- Myndighetslagstiftning: 580
- Måle: se Mät
- Mättekniskt institut, gemensamt: *D 2/1972/e, 1147
- Mättekniskt samarbete: 571, 653
- Nabolandslitteratur: se Litteratur
- Namnlagstiftning: 579
- Narkotikamissbruk, samverkan för att motverka: 626, *D 8/1971/j, 1117
- NATO: 91, 106, 142, 143, 148
- Naturalisation, jämlikhet vid: *D 7/1970/j, 1081
- Naturfredning och friluftsliv: 644
- Naturtyper
 - och biotoper, skydd av: B 15/s, 559
 - skyddet av, och dansk miljölagstiftning E 13, 1238
- Naturvårdsunionen, internationella, delta gande i: *D 21/1972/j, 1174
- Navnelovgivning: se Namnlagstiftning
- Nedrustningssamarbete: 1348
- Njurtransplantationer, permanent samarbete om: *D 9/1973/s, 1188
- NM och Nordtest: *C 19/e, 824
- NOMUS: 617
- NORDDOK: 603, *C 21/k, 840

- Nordek: 104, 131, NU 1969: 1, 2, 11, 15, 21
 Norden-frimärken 1973: 1345
 Nordel: 83, 97, *C 33/e*, 898
 — samordnad utbyggnadsplanering inom:
 NU 1970: 1
 — rapport om planeringssamarbete och
 kraftutbyggnadsplaner: NU 1972: 9
 Nordens faglige Samorganisation: 71, 136,
 568
 — kontakt med Nordiska rådet: 1302
 Nordens folkliga akademi: **C 17/k*, 803
 Nordens Hus i Reykjavík: 75, **C 14/k*, 758,
 769
 — i Tórshavn: **D 17/1972/k*, 1169
 Nordforsk, långtidsplan för: NU 1968: 11
 — miljövärdsutredning: NU 1969: 3
 Nordic Cooperation, Organisation of: NU
 1970: 13
 Nordisk journalistkursus: **D 11/1969/k*,
 1054
 ”Nordisk kontakt”: 1275
 — detaljbudget: 1286
 ”Nordisk statistisk årsbok”: 1278, NU 1962:
 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966:
 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970:
 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24
 ”Nordisk statsutställning”: 1278, NU 1970:
 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23
 Nordisk ungdomsfond: se Ungdomssamar-
 bete
 ”Nordisk utredningsserie”: 1277
 Nordiska ekonomiska samarbetet: se Eko-
 nomiskt samarbete
 Nordiska institutioner: NU 1972: 5
 — gemensamma, personalens ställning vid:
D 28/1971/j, 1138
 — ställning: **D 29/1971/j*, 1140
 Nordiska kulturfonden
 — berättelse 1973: **C 16/k*, 787
 — utskott för granskning av berättelse:
 1268
 — val: 61
 Nordiska kulturkommissionens slutrapport:
 NU 1971: 10
 Nordiska ministerrådet: se Ministerrådet,
 Nordiska organisationskommittén: NU
 1969: 20
 Nordiska rådet
 Arbetsutskott: 1407
 Attitydundersökning: 1273, NU 1973: 4
 Berättelser och meddelanden, utform-
 ning av: 1270
 Bildband: 1274
 Broschyr: 1274
 Budget 1974 och 1975: 1285
 Delegationerna och parlamenten: 1278
 Ekonomiska utskottet: 1266
 Frågor vid 22:a sessionens 1:a samling:
 1219
 Helsingforsavtalet, teknisk översyn av:
 1270
 Information: 1273
 Informationskommittén: 1275
 Informationsplan: 1274
 Inkomna skrivelser: 1289
 Internationella organisationer
 — konferens för: NU 1965: 9, 1966: 1
 1968: 9, 18, 1969: 21, 1970: 4, 1973: 13,
 1973: 12, 20
 — kontakter med: 1282
 Juridiska utskottet: 1255
 Kalendarium: 1275
 Kontrollfunktioner: 101, 1270
 Kulturfonden; se Nordiska kulturfonden
 Kultursamarbetsfrågor, PM om: 1296
 Kulturutskottet: 1257
 Litteraturpris: 1417
 Medlemmar: 9, 1243
 Musikpris: 1423
 Möten med statsministrarna och Nor-
 diska ministerrådet: 1253, 1254
 Nordisk budget: 1270
 Nordisk tjänstemannarätt, förslag till:
 NU 1970: 15
 Nordiska samarbetsfrågor: 1245
 Organisatoriska och finansiella förhål-
 landen: 1269
 Personalförteckning: 1287
 Personregister: 1456
 Porträttmatrikel: 1278
 Presidiets partipolitiska sammansätt-
 ning: 1270, 1324
 Presidiesekretariat: 1272, 1410
 Presidiets sammansättning: 1243, 1407
 Presidiemöten: 1243
 Presidierapport: 1239—1336
 Presidieskrivelser till de nordiska rege-
 ringarna och Nordiska ministerrådet:
 1288
 Protokoll
 — från möte med samarbetsministrarna
 och presidiet i Stockholm 25 okto-
 ber 1973: 1315
 — från möte med statsministrarna, sam-
 arbetsministrarna och presidiet i Os-
 lo 20 februari 1973: 1311

- Publikationsverksamhet: 1276
 Rapport från presidiet: *Dokument 1*, 1231
 Rapport om det nordiska samarbetet: *Dokument 2*, 1337
 Rekommendationer
 — meddelande om: 992
 — översikt över 1973 års: 1244
 Rådsförhandlingar: 1276
 — register över: 1278
 Seminarier: 1275
 Skrivelser
 — under behandling: 1289
 — färdigbehandlade och besvarade: 1291
 Trafikutskottet: 1264
 Utskottens verksamhet: 1255
 Verksamhet 1952—1970: NU 1971: 14
 22:a sessionens 1:a samling
 — arrangemang, särskilda: 50
 — avslutningsanförande, presidentens: 254
 — berättelser till: 562
 — förberedelser för: 1280
 — generaldebatt vid: 65—150
 — kallelse till: 7
 — litteraturpris, utdelning av: 1417
 — medlemslista vid: 9
 — musikpris, utdelning av: 1423
 — namnupprop: 54
 — presidierapport till: 1231—1336
 — presidium vid: 56
 — protokoll vid: 51—255
 — rekommendationer vid: 1353
 — sakkunniga vid: 1412
 — saklista vid: 23
 — sekretariat vid: 1410
 — sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 1481
 — utskott: 64
 — öppningsanförande, presidentens: 56
 — översikt över: 49
 Nordiska ämbetsmannakommittén: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
 Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
 Nordiskt litteraturlexikon, utgivande av: *D 32/1970/k, 1101
 Nordiskt samarbete: C 1, 562
 — under 1973: *Dokument 2*, 1337
 NORDITA: 122
 Nordkalotten
 ambulanstjänst inom: *D 4/1973/s, 1183, NU 1971: 11
 flygtrafiken inom, utbyggnad av: *D 28/1973/t, 1218
 industrifrågor: 665
 samarbete på: 665
 turistfrågor: 666
 vuxenutbildning: 666
 yrkesoppläringscenter: 630
 NORDKOLT: 671
 Nordkult: se Kultursamarbete
 Nordostatlant, fredszon i: 141, A 418/e, 535
 Nordtest: 571, 652, *C 19/e, 824
 NORDTRANS: NU 1969:13, NU 1970: 21
 NU 1971: 4
 Nordøk: se Nordek
 NOVU-projektet: 614
 NTTK, stöd till: *D 23/1973/t, 1209
 Nyre: se Njure
 Obduktion, lagstiftning om: 1338
 Oceanografi, fysisk, Nordiskt kollegium för: *C 37/k a, 918, *C 37/k b, 924
 Odontologisk materialprovning, Nordiskt institut för: *C 32/k, 896
 OECD: 87
 Oljekris, oljeproduktion: se Energiförsörjning
 Oljeskadeansvarighet: 1339
 Omröstning beträffande motivering för rekommendation: A 405/j, 508
 Opera, gästspelsutväxling: 617
 Ophavsret: se Upphovsrätt
 Oplysning: se Upplysning
 Optiker
 — arbetsmarknad för: *D 3/1973/s, 1182, NU 1970: 9
 — auktorisation för: *D 2/1973/s, 1181
 Optikerlegitimation: NU 1970: 9
 Organisationskomiteen for nordiskt kulturelt samarbejde, rapport til Nordisk Ministerråd: NU 1971: 17
 Organisationskommittén, Nordiska: NU 1969: 20
 Oversættelse: se Översättning
 Passöverenskomst: 1340
 Patentlagstiftning: NU 1963: 6, NU 1968: 1
 Patentsamarbete: *D 11/1973/j, 1190
 Patientombudsmannainstitution, inrättande av: A 395/s, 428

- Pensionering
statlig i Norden: NU 1966: 8
tjänstepension: *D 26/1963/s*, 995, NU 1966: 8, NU 1970: 15
- Pensionsförsäkring, förenhetligande av:
**D 10/1967/s*, 1015
- Personal, nordiskt anställd: se Nordiska institutioner
- Personbilar, konsumentupplysning om:
**D 7/1972/e*, 1158
- Personregister, privata: **D 13/1972/j*, 1165, se även Privatlivets helgd
- Personskador: se även Skadestånd
— vållade av interner m. m.: *D 19/1968/j*, 1033
- Politik, internationell, inklusive konflikt- och fredsforskning: **C 34/k*, 902
- Porträttmatrikel: 1278
- Postpaket, tullbehandling av: *D 3/1969/t*, 1049
- Posttaxor: *D 12/1968/t*, 1027
- Preskription: se även Forældelse
— av fordran: 585 **D 13/1965/j*, 1002
— strafferettslig: 594
- Press i Norden: NU 1972: 3,4
- Presse: se Journalister
- Presseminarium
på Hässelby slott: NU 1966: 9
i Mariehamn: NU 1973: 19
för riksdagsjournalister: NU 1972: 10
i Århus: NU 1971: 19
- Pressens indhold af nordisk stof: NU 1967: 6
- Privatlivets helgd: **D 27/1971/j*, 1136; se även Integritetsskydd och Personregister
- Processrätt: 592
- Prøveløsladelse: NU 1970: 3
- Publiceringsnämnden för medicin: **C 45/k*, 986
- Publikationsverksamhet: 1276
- Radio, utbildning för: **D 21/1963/k*, 994
- Radio och TV; se även TV
— frågor, Kontaktorganet för: **C 22/k*, 849
— konferens: NU 1966: 7
— material till undervisningen i: **D 9/1970/k*, 1082
— vuxenutbildning: **D 7/1966/k*, 1005
- Radioterapins område, specialistutbildning: *A 378/s*, 271
- Radioutsändningar, stereofoniska: **D 25/1969/k*, 1066
- Receipt, giltighet för: **D 5/1971/s*, 1111, NU 1969: 18
- Rejse: se Rese-Regionalpolitik: 572, 660
- Reklam: se Alkoholreklam och Tobaksreklam
- Reklamsändningar i TV: **D 8/1969/k*, 1052
- Rekommendation, omröstning beträffande motivering för: *A 405/j*, 508
- Renskötselfrågor, samarbetsorganet för: *C 6/j*, 724, *E 1* (fråga) 1219
- Resebyrålagstiftning: **D 35/1968/t*, 1048
- Resepter: se Receipt
- Restaurant- och hotellfacket, vidareutbildning inom: *A 385/t*, 349
- Rets-: se Rätts-
- Reykjavík, Nordens Hus i: 75, **C 14/k*, 758, 769
- Reykjavíkkonferens för internationella organisationer: NU 1973: 12, 20
- Riksdagsjournalister, seminarium för: NU 1972: 10, NU 1973: 19
- Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken, användningen av: *A 397/t*, 444
- Rusmedelsforskning: *A 379/s*, 287
- Rättsvetenskap, jämförande, nordiskt institut för: **D 26/1972/j*, 1178, NU 1970: 17
- Røroskonferanse for internasjonale organisasjoner: NU 1971: 13
- Rösträtt, kommunal: 95
- Saltholm, storflygplats: NU 1967: 14, NU 1968: 2—4
- Samarbete, nordiskt: 71, *C 1*, 562
— nordiskt under 1973: *Dokument 2*, 1337
- Sameinstitut
— inrättande av: *D 33/1968/k*, 1041
— i Kautokeino: 123
— Nordiska: **C 5/j*, 720
- Samekonferens
i Hetta: NU 1969: 6
i Tana: NU 1965: 13
- Samerna, stöd till: **D 5/1972/j*, 1154
- Samespörsmål, samarbetsorganet för: *C 6/j*, 724, *E 1* (fråga) 1219
- Samisk institut: 620
- Samhällsplanering: NU 1964: 2
— Nordiskt institut för: **C 28/s*, 878, NU 1967: 1
- Sammenlignende: se Komparativ
- Samtidshistorisk forskning, källmaterial för: *D 24/1969/k*, 1063
- SEV: 98, 145

- SI-systemet, införande av: *D 12/1971/e, 1122
- Sigøjner: se Zigenare
- Sikkerhed: se Säkerhet
- Sjukförsäkring, förenhetligande av: *D 11/1967/s, 1016
- Sjuktymnaster: se Fysioterapeuter och Instruktionssjuktymnaster
- Sjukhjälp, enhetliga regler för vid vistelse utom Norden: *D 23/1972/s, 1175
- Sjukhjälpförsäkring, överflyttning av: *D 7/1973/s, 1180
- Sjukhusadministratör, utbildning av: *D 3/1970/s, 1075, NU 1969: 8
- Sjukhusfysikersamarbete: *D 33/1970/s, 1102, NU 1969: 8
- Sjukhuslaboratoriesamarbete, kliniskt-ke-miskt: *D 6/1973/s, 1185
- Sjuksköterskor, högre utbildning: *D 19/1967/s, 1017
- Sjukvård: se även Hälso-
- Sjukvårdssamarbete i Tornedalen: *D 16/1968/s, 1030
- Sjömansskattelagstiftning: NU 1969: 10
- Sjörätt: 589
- Nordiskt institut för, berättelse 1972: *C 43/k a, 953
- berättelse 1973: *C 43/k b, 964
- Skadedjur, nordiskt kollegium för biologisk bekämpning av: *D 18/1971/k, 1170
- Skadeerstatning: se Skadestånd
- Skadestånd för personskador vållade av in-terner: D 19/1968/j, 1033
- Skadeståndslagstiftning, försäkrings inver-kan på: *D 5/1966/j, 1004
- Skagerack, bekämpning av föroreningarna i: 573, 638, 640, D 21/1971/s, 1132
- Skattekonferens, nordisk i Köpenhamn 1966: NU 1966: 4
- Skatter: se även Beskattning och Sjömans-skattelagstiftning
- Skatteregler för bolag: NU 1963: 5
- Skattesamarbete: 1345
- Skeppsapotek, nordiska bestämmelser för: NU 1967: 8
- Skeppsmedicinsk forskning: *D 10/1969/s, 1053
- Skjomen—Stora Sjöfallet, mellanriksväg: *D 27/1973/t, 1217
- Skoglig utbildning, högre: *D 18/1973/k, 1203
- Skogs- och jordbruksmaskiner, tullbehand-ling av: *D 6/1971/e, 1113
- Skogsarbetsstudiernas råd och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: *C 44/e, 975
- Skogsforskning, samarbetsnämnden för: *C 46/k, 987
- Skol- och studentbetygs giltighet: *D 13/1970/k, 1086
- jämförbarhet: *D 7/1969/k, 1051
- Skolordning, nordisk: *D 26/1967/k, NU 1965: 12, NU 1968: 14
- Skolordningarnas harmonisering: NU 1970: 9
- Skov: se Skog
- Skönlitteratur: se även Litteratur
- översättning av nordisk: *D 26/1971/k, 1135
- Social trygghet, konvention om: *D 9/1967/s, 1014
- Socialhögskolorna, fortbildning av lärare vid: *D 5/1973/s, 1184, NU 1971: 12
- Socialpersonal, vidareutbildning av: *D 1/1970/s, 1073
- Socialpolitiska kommittén, Nordiska: *C 3/s, 717
- Socialpolitiskt samarbete: 623
- social trygghet: 623
- Socialskydd för husmödrar: se Försörjarbe-greppet
- Socialstatistik: 624
- Solsjenitsyn: 66, 79, 137
- Sommartid, införande av: E 12, 1237
- Sommaruniversitetet, Nordiska: 241: *C 41/k, 948
- Specialapparat, vetenskaplig: D 20/1967/s, 1018, E 5 (fråga) 1226
- Specialistkompetens för läkare: D 21/1966/s, 1006, E 4 (fråga) 1224
- Sprog: se Språk
- Språk- och informationscentrum i Helsing-fors: A 384/k, 330
- Språkkonvention, nordisk: *D 29/1966/j, 1008
- Språklektorerna, samarbete rörande: D 27/1969/k, 1067
- Språknämndernas samarbete: *C 9/k, 734
- Spørgsmål: se Frågor
- Stadsplanerare, utbildning av: NU 1964: 2
- Standardisering
- internordisk, INSTA: 659
- samarbete om: *D 23/1968/e, 1035
- Standardiseringskonferens i Oslo: NU 1969: 14
- Statistisk årsbok, nordisk: NU 1962: 10,

- 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24
- Statsborger: se Medborgar- och Naturalisation
- Statutsamling, Nordisk: NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23
- Stereofoniska radioutsändningar: *D 25/1969/k, 1066
- STINA-projektet: 671
- Stipendier för medarbetare vid massmedia: *D 33/1971/k, 1145
- Strafferet, nordisk förældelse i: NU 1967: 15
- Straffrätt: 593
- Stress i arbetsmiljön, motverkan av: A 387/s, 363
- Studentbetygs giltighet: *D 13/1970/k, 1086
— jämförbarhet: *D 7/1969/k, 1051
- Sundheds-: se Hälso-
- Svangerskabsafbrydelse: se Abort
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Säkerhetsbälte, obligatorisk användning av: A 402/t, 485
- Säkerhetsfrågor, elektriska, samordning av: *D 7/1971/e, 1115
- Säkerhetspolitiska frågor i Nordiska rådet: 108, 109, 110, 115, 137, 141
- Sö-: se Sjö-
- Tana älv, bro över: A 398/t, 455
— avledning av vatten från: E 11, 1235
- Tanzania
kooperativ insats i: 676
lantbruksinsats i Mbeya: 676
- Teater, utbildning för: *D 21/1963/k, 994
- Teatermedarbetare, vidareutbildning av: 619
- Teknologisk och industriell utvecklingsfond: 652
- Telekommunikationsområdet, samarbete på: 1345
- Television: se TV
- Tentamensgiltighet, nordisk: 612, *D 1/1966/k, 1003, NU 1970: 18
- Terrester ekologi, Nordiskt kollegium för: *C 29/k, 884
- Terränggående motorfordon, bestämmelser för: *D 26/1973/t, 1215
- Testresultat, erkännande av: A 388/e, 383
- Tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal: NU 1970: 15
- Tjänstemän, förvaltnings-, utbyte av: *D 8/1968/s, 1025
- Tjänstepension: D 26/1963/s, 995, NU 1966: 8, NU 1970: 15
- Tjærebukten—Virtaniemi, väg mellan: *D 4/1971/t, 1110
- Tobaksreklam, nordiskt förbud mot: 626, *D 12/1972/j, 1164
- Told-, Toll-: se Tull-
- Tornedalen
— sjukvårdssamarbete i: *D 16/1968/s, 1030
— studier kring gränsen: NU 1971: 7
- Tórshavn, kulturcentrum i: *D 17/1972/k, 1169
- Trafikbuller, begränsning av: A 386/t, 355
- Trafikfostran, effektiviserad: *D 14/1969/k, 1056
- Trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden: D 11/1972/t, 1162, E 8 (fråga) 1230
- Trafiklagstiftning, gemensam: *D 27/1968/t, 1040, NU 1966: 2—3
- Trafikregler för handikappfordon: *D 25/1973/t, 1213
- Trafiksäkerhetskonferens i Stockholm: NU 1970: 8
- Trafiksäkerhetsrådet, Nordiska: C 40/t, 938
- Transittrafiken över Trondheim: *D 9/1968/t, 1026
- Transplantation, likartad lagstiftning om: *D 12/1960/s, 1055, 1338; se även Njurtransplantationer
- Transport och kommunikation: 670
- Transportekonomisk forskning, Nordiska kommittén för: *C 25/t, 863
- Transportområdet, samarbete på: NU 1969: 13, NU 1970: 21, NU 1971: 4
- Transportpolitik, gemensam nordisk: *D 1/1967/t, 1009
- Transporträtt: 589
- Transportöverenskommelse: NU 1971: 18
- Traktor, transformation av: 595
- Trondheim, transittrafik: *D 9/1968/t, 1026
- Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmelser och normer: *D 1/1972/e, 1146
- Trygghetskonvention, komplettering av: *D 9/1967/s, 1014
- Trädgårdskonst, utbildning i: NU 1967: 5
- Tulladministrativa rådet: *C 4/e, 718
- Tullbehandling
av postpaket: D 3/1969/t, 1049
av skogs- och jordbruksmaskiner: *D 6/1971/e, 1113

Tullharmonisering: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17

Tullsamarbete, nordiskt: se Tullharmonisering

Turism i Norden och stöd till NTTK:

**D 23/1973/t, 1209*

Turistfrågor: 576, 673

TV

— reklamsändningar i: **D 8/1969/k, 1052*

— samarbete: 95, 130, 616, *D 15/1973/k, 1197, NU 1972: 7*

— samarbete mellan Finland och Sverige: *D 20/1971/k, 1128*

— utbildning för: **D 21/1963/k, 994*

— vuxenutbildning i: **D 7/1966/k, 1005*

TV och radio

— frågor, Kontaktorganet för: **C 22/k, 849*

— konferens: NU 1966: 7, NU 1971: 16

— material till undervisningen i: **D 9/1970/k, 1082*

U-länderna: se Utvecklingsländerna

Ud(en)-: se Ut-

Uddannelse: se även Utbildning

Uddannelser- og forskningsspørmål: NU 1970: 2

Udvandring: se Migration

Udveksling: se Utbyte

Undervisning: 608; se även Skolengelskundervisning, obligatorisk i de nordiske land: NU 1973: 14, 15

i finska i Sverige: NU 1971: 8

harmoniseringsarbete: 609

lantbruks-, högre: **D 19/1973/k, 1204*

i matematik: se Matematikundervisning

medicinsk: **C 36/k, 912*

rådgivande kommitté för: 608

för vuxna i TV: **D 7/1966/k, 1005*

om Östeuropa: **D 1/1971/k, 1108*

Ung arbetskraft: *D 3/1967/s, 1012*

Ungdomsfond, nordiskt: se Ungdomssamarbete

Ungdomssamarbete: 620

— nordiskt, ökat stöd till: *D 26/1970/k, 1093*

Universitet och högskolor i Norden, utbyggnad av: *D 17/1973/k, 1201*

Universitetsexamen: se Tentamensgiltighet

Universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning: **D 3/1965/k, 998*

Upphovsrätt: 591, NU 1973: 21

Utbildning

— av arkitekter: *D 5/1965/s, 999, E 3 (fråga) 1222*

— för bibliotek, arkiv och informatik:

**D 9/1971/k, 1119*

— af byplanluggere: NU 1964: 2

— för film: **D 21/1963/k, 994*

— för finsk ungdom i Sverige: 111, 127

— forskarkurser: **C 38/k, 931*

— forstkandidater: 73

— av fysioterapeuter: *A 352/s, 259, NU 1973: 6*

— av förare av motorfordon: *D 35/1970/t, 1104, E 7 (fråga) 1229*

— for havekunst: NU 1967: 5

— inom hotell- och restaurantfacket:

A 385/t, 349

— instruktionssjukgymnaster: 625

— av konservatorer: **D 10/1971/k, 1120*

— konstnärer och kulturarbetare: 619

— och könsroller: NU 1972: 6

— lärare: 613

— lärare, fortbildning av, vid socialhögskolorna: NU 1971: 12

— i miljövard: 642

— för radio: **D 21/1963/k, 994*

— på radioterapins område: *A 378/s, 271*

— av sjukhusadministratörer: **D 3/1970/s, 1075, NU 1969: 8*

— av sjuksköterskor, högre: **D 19/1967/s, 1017*

— skoglig, högre: **D 18/1973/k, 1203*

— av socialpersonal, vidare-: **D 1/1970/s, 1073*

— av stadsplanerare: NU 1964: 2

— för teater: **D 21/1963/k, 994*

— för television: **D 21/1963/k, 994*

— i trädgårdskonst: NU 1967: 5

— för yrkesvägledare: **D 29/1969/s, 1072*

— åldersklasserna 16—19 år, forskning med hänsyn till utbildning av: NU 1971: 1

Utbildningsanstalter, ökad samverkan vid: *D 4/1970/k, 1076*

Utbildningsrådet, finsk-svenska: **C 26/k, 869*

Utbyte av förvaltningstjänstemän: **D 8/1968/s, 1025*

— av lärare och skolungdom: se Lärarutbyte

Utlämningslagstiftning: 595

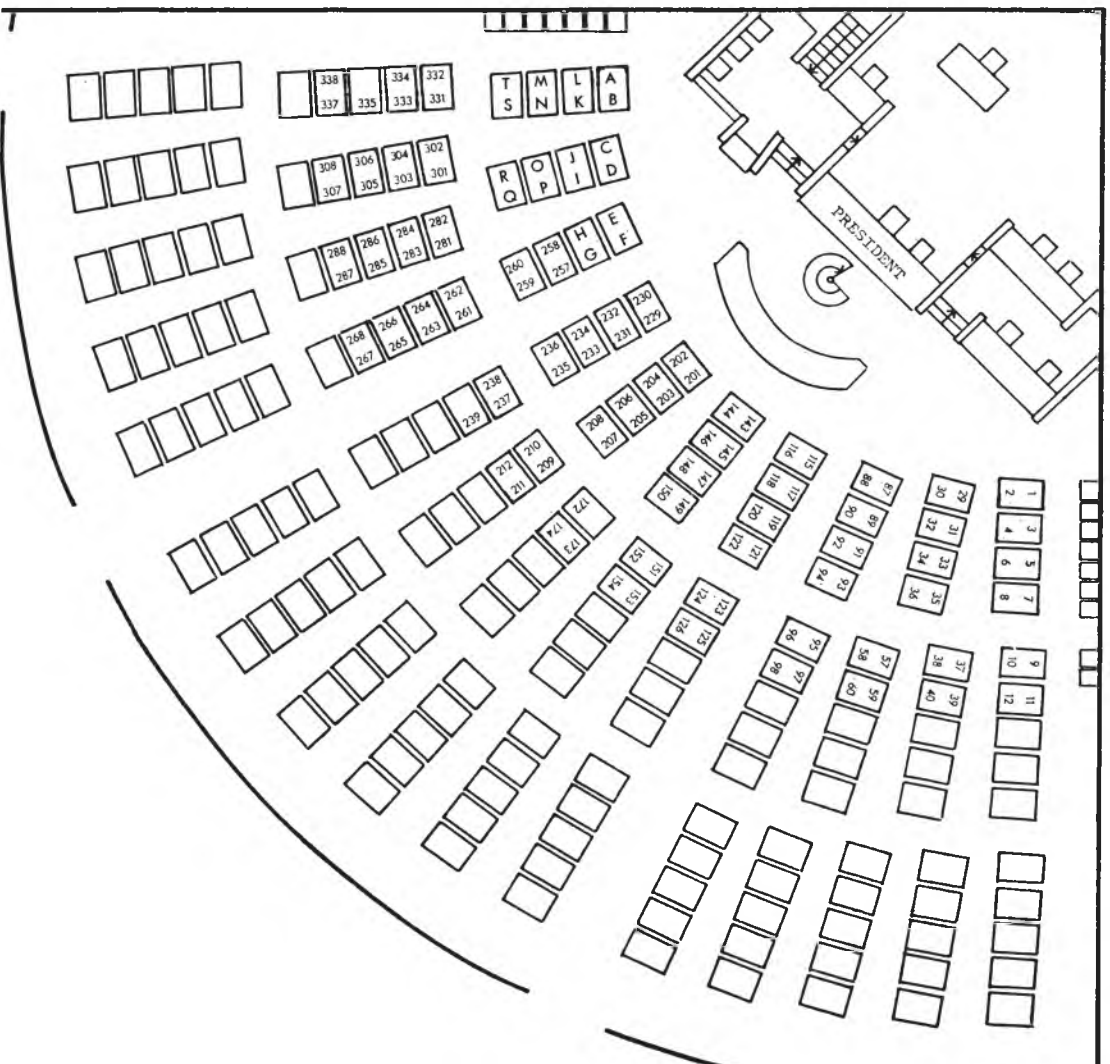
Utlämningslagstiftning: **D 10/1973/j, 1189, NU 1970: 6*

- Utlänningsutskottet, Nordiska: *C 15/j, 785
 Utredningsserie, Nordisk: 1277
 Utställningssamarbete, bildkonst: *D 24/1971/k, 1134
 Utvecklingsforskning, samarbetskommitté för *D 28/1969/e, 1070
 Utvecklingsländerna
 biståndets finansiella omfattning: 677
 biståndsprojekt, andra nordiska: 677
 biståndssamarbete: 577, 675
 information till om den nordiska marknaden: NU 1971: 6
 Kibaha Education Centre: 675
 kooperativ insats i Kenya: 676
 kooperativ insats i Tanzania: 676
 lantbruksinsats i Mbeya, Tanzania: 676
 personal, rekrytering av: 678
- Valutapolitiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
 Vandförening i Kattegatt och Skagerrack: D 21/1971/s, 1132
 Vandringsutställningar: 618
 Varudeklarationssamarbete: D 5/1970/e, 1078, NU 1973: 3
 Vatten från Tana älv, avledning av: E 11, 1235
 Veje-: se Väg-
 Vestmannaöarna: 74, 90, 569
 — rapport om vulkanutbrottet: 1319
 Vetenskaplig specialapparatur, utnyttjande av: D 20/1967/k, 1018, E 5 (fråga) 1226
 Veterinärmedicin, samarbete om *D 19/1972/k, 1171
 Vidareutbildning
 på filmens område: 619
 inom hotell- och restaurantfacket: A 385/t, 349
 av konservatorer: 615
 av socialhögskollärare: 615
 av teatermedarbetare: 619
 Vidne-: se Vittnes-
 Vidnesbyrd: se Studentbetyg
 Vietnam: 87
 Villkorlig frigivning: se Prövelösladelse
 Viltforskning, Nordiskt kollegium för: *C 2/j, 715
 Viltvårdskonferens: NU 1967: 7
 Virtaniemi-Tjärebukten, väg mellan: *D 4/1971/t, 1110
 Vittnesplikt, nordisk: D 17/1968/j, 1031
 Voksen: se Vuxen
- Vulkanologiskt institut i Reyjavík: 75, 1340
 Vulkanutbrott på Heimaey: 74, 1254, 1319
 Vuxenundervisning
 kartläggning av: 614
 i radio och TV: *D 7/1966/k, 1005
 Väg; se även Mellanriksvägar
 Blå vägens utbyggnad till Europaväg: *D 6/1970/t, 1080
 Europavägförbindelse Finland-Sverige: D 29/1967/t, 1022
 Vägtrafikregler: NU 1966: 2—3, NU 1970: 10
- World Wildlife Fund, deltagande i: *D 21/1972/j, 1171
- Yrkeshygien/ arbetarmedicin: 636
 Yrkesrettleiing: 629
 Yrkesvägledarutbildningen, samarbete om: *D 29/1969/s, 1072
- Zigenarnas förhållande i Finland och Sverige: *D 23/1969/s, 1062
- Åland, miljövårdsinstitut på: A 399/s, 462
 Ångpanneanläggningar och tryckkärl, bestämmelser och normer för: *D 1/1972/e, 1146
- Ægteskab-: se Äktenskap
 Äktenskapslagstiftning: 580, *D 22/1973/j, 1207
 Ämbetsmannakommittén, Nordiska, rapport från: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
 Ämbetsmannamöte
 i Hindsgavl: NU 1966: 6
 i Mariehamn: NU 1973: 2
 i Røros: NU 1970: 12
 i Storlien: NU 1969: 9
 Ämbetsmannarapporten: se Ämbetsmannakommittén
- Ökonomisk: se Ekonomisk
 Öresund
 bekämpning av föroreningarna i: 638, 640, D 21/1971/s, 1132
 faste förbindelser över: NU 1967: 14
 svensk-dant avtal om förorening: 640

Öresundsavtalen om fast förbindelse m. m.:
E 10, 1233
Öst-västhandeln, exportkrediter i: *A 389/e*,
391
Östersjöns
förening, åtgärder mot: 573, 638,

D 30/1970/s, 1097, NU 1967: 13, NU
1969: 3
marina miljö, konferens om: 638
Översättning av nordisk skönlitteratur:
**D 26/1971/k*, 1135

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

Förslag till medlemslista

Regeringsrepresentanter

A. <i>Andersen, Anders</i>	331. <i>Lidbom, Carl</i>
B. <i>Andersson, Sven</i>	302. <i>Lind, Nathalie</i>
C. <i>Aspling, Sven</i>	301. <i>Lorentzen, Annemarie</i>
D. <i>Bengtsson, Ingemund</i>	282. <i>Louekoski, Matti</i>
E. <i>Bratteli, Trygve</i>	281. <i>Ludvigsen, Sonja</i>
F. <i>Carlsson, Ingvar</i>	262. <i>Lundkvist, Svante</i>
G. <i>Christiansen, Peter F.</i>	261. <i>Löfberg, Bertil</i>
H. <i>Damsgaard, Kresten</i>	263. <i>Nielsen, Tove</i>
I. <i>Feldt, Kjell-Olof</i>	264. <i>Norling, Bengt</i>
J. <i>Gjerde, Bjartmar</i>	283. <i>Nyboe Andersen, Poul</i>
K. <i>Guldborg, Ove</i>	284. <i>Ólafsson, Magnús Torfi</i>
L. <i>Gustafsson, Hans</i>	303. <i>Palme, Olof</i>
M. <i>Halvorsen, Tor</i>	304. <i>Sigurdson, Gertrud</i>
N. <i>Hansen, Holger</i>	333. <i>Sigurdsson, Halldor E.</i>
O. <i>Hartling, Poul</i>	334. <i>Sorsa, Kalevi</i>
P. <i>Hjelm-Wallén, Lena</i>	336. <i>Sträng, Gunnar</i>
258. <i>Häggbloom, Alarik</i>	335. <i>Sundqvist, Ulf</i>
257. <i>Jansson, Jan-Magnus</i>	306. <i>Tarjanne, Pekka</i>
259. <i>Jóhannesson, Ólafur</i>	305. <i>Tuominen, Heikki</i>
260. <i>Johansson, Rune</i>	286. <i>Ulveseth, Ingvald</i>
Q. <i>Karkinen, Seija</i>	285. <i>Valle, Inger Louise</i>
R. <i>Kjartansson, Magnús</i>	266. <i>Virolainen, Johannes</i>
S. <i>Kleppe, Per</i>	265. <i>Väänänen, Marjatta</i>
T. <i>Laine, Jermu</i>	267. <i>Zachrisson, Bertil</i>
332. <i>Leijon, Anna-Greta</i>	

Valda medlemmar

1. Adamsson, Erik	206. Korvald, Lars
2. Alenius, Ele	233. Kristensson, Astrid
29. Andersen, K. B.	234. Krönmark, Eric
30. Antonsson, Johannes	236. Kyllingmark, Håkon
87. Austrheim, John	235. Larsen, Reidar, T.
88. Benkow, Jo	208. Liikanen, Erkki
115. Bjerregaard, Hans	207. Lillqvist, Bror
116. Björklund, Ilkka-Christian	150. Lund, Thor
143. Borten, Per	149. Lähteenmäki, Olavi
144. Carlsson, Eric	122. Mathiesen, Matthias, A.
201. Christensen, Christian	121. Mellqvist, Sven
202. Christiansen, Ragnar	94. Mundebo, Ingemar
229. Dam, Poul	93. Mäki, Timo
230. Eidem, Bjarne Mørk	36. Møller, Gerda
232. Enggaard, Knud	35. Bakken, Ingvar
231. Forsman, Mauno	8. Nilsson, Jan-Ivan
204. Geijer, Arne	7. Nordli, Odvar
203. Gíslason, Gylfi Þ	9. Nørgaard, Ivar
146. Guðmundsson, Gils	10. Palm, Sture
145. Gustavsen, Finn	37. Saarinen, Aarne
118. Hammarberg, Sven	38. Skaftason, Jón
117. Hansen, Guttorm	57. Skantz, Anna-Greta
90. Hansen, Jørgen Peder	58. Haugaard, Svend
89. Haugstvedt, Asbjørn	95. Steenberg, Erland
32. Helén, Gunnar	96. Stetter, Ib
31. Helveg Petersen, Niels	123. Stubberud, Liv
4. Hentze, Demmus	124. Sukselainen, V. J.
3. Hermansson, Carl-Henrik	151. Sundman, Per Olof
5. Hernelius, Allan	152. Tallgren, Carl Olof
6. Hetemäki, Elsi	171. Thoroddsen, Gunnar
33. Holmberg, Gustav	172. Tuomioja, Erki
34. Jacobsen, Kirsten	209. Tupamäki, Olavi
91. Jansson, Paul	210. Valdimarsson, Hannibal
92. Jespersen, Knud	237. Westerlund, Seppo
119. Johansson, Knut	238. Willoch, Kåre
120. Jørgensen, Anker	239. Woivalin, Folke
147. Knudsen, Ingolf	212. Väyrynen, Paavo
148. Knudson, Olaf	211. Ääri, Saimi
205. Koivisto, Tellervo, M.	174. Øregaard, J. Fr.

Nordiska rådet

22:a sessionen, 2:a samlingen

1974

Ålborg

Stockholm 1974

Kungl. Boktryckeriet P A Norstedt & Söner

Redaktör Åke Edwall

Innehållsöversikt

Inledning	1489
Kallelse till sessionen	1491
Medlemslista	1493
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	1495
Saklista för 22:a sessionens andra samling	1505
Översikt över sessionen	1511
Protokoll	1513
Saker m. m.	1623
Medlemsförslag (A-saker)	1625
Regeringsförslag (B-sak)	1775
Berättelser (C-saker)	1785
Meddelanden (D-saker)	1820
Frågor (E-saker)	1849
Dokument utanför saklistan	1857
Beslut	1891
Rekommendationer	1893
Yttranden	1910
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	1917
Register	1927
Översikt över sakernas behandling	1929
Personregister	1950
Ämnesregister	1961
Plan över sessionssalen	1977

INLEDNING

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, Nordiska ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av plenarförsamlingens bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för fortsättning av rådets tjuogoandra session, får presidiet härmed meddela, att rådets tjuogoandra sessions andra samling äger rum i Ålborg, Aalborg-hallen, den 7—9 november 1974.

Stockholm den 11 juni 1974

Medlemslista

(Upprättad enligt § 4 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 7 november 1974 med ändringar vid möten den 7 och 8 november 1974)

Lista godkänd den 7 november 1974

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Aspling, Sven</i> (närv. 8/11)	<i>Karkinen, Seija</i> (närv. 8/11)
<i>Ágústsson, Einar</i>	<i>Laine, Jermu</i> (närv. 7/11)
<i>Aune, Leif</i>	<i>Lidbom, Carl</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Bratteli, Trygve</i> (närv. 7/11)	<i>Lind, Nathalie</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Brundtland, Gro Harlem</i> (närv. 8/11)	<i>Lorentzen, Annemarie</i>
<i>Christiansen, Peter F.</i>	<i>Johansson, Rune</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Nielsen, Tove</i>
<i>Feldt, Kjell-Olof</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Gestrin, Kristian</i> (närv. 7/11)	<i>Sundqvist, Ulf</i> (närv. 8/11)
<i>Gjerde, Bjartmar</i>	<i>Tarjanne, Pekka</i>
<i>Guldberg, Ove</i>	<i>Tuominen, Heikki</i>
<i>Hallgrímsson, Geir</i>	<i>Ulveseth, Ingvald</i> (närv. 7/11)
<i>Halvorsen, Tor</i> (närv. 8/11)	<i>Valle, Inger Louise</i> (närv. 8/11)
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Väänänen, Marjatta</i>
<i>Hügghblom, Alarik</i>	<i>Zachrisson, Bertil</i> (närv. 8/11)

Valda medlemmar

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Forsman, Mauno</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Gustavsen, Finn</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Hagen, Arnt</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Hammarberg, Sven</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Hansen, Guttorm</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Hansen, Jørgen Peder</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Haugaard, Svend</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>
<i>Bjergegaard, Hans</i>	<i>Helgadóttir Ragnhildur</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Hentze, Demmus</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Hermannsson, Sverrir</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>

Holmberg, Gustav
Håvik, Doris
Jacobsen, Kirsten
Jansson, Paul
Jespersen, Knud
Johansson, Knut
Jørgensen, Anker
Kivistö, Kalevi
Kjartansson, Magnús
Knudsen, Ingolf
Knudson, Olaf
Koivisto, Tellervo M.
Korvald, Lars
Kristensson, Astrid
Krönmark, Eric
Kyllingmark, Håkon
Lange, Morten
Lankinen, Sirkka
Larsen, Reidar T.
Lillqvist, Bror
Lindeman, Lars
Lund, Thor
Lähtenmäki, Olavi
Mellqvist, Sven

Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nilsen, Arne
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Palm, Sture
Ruokola, Matti
Sellgren, Rolf
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stetter, Ib
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Tallgren, Carl Olof
Thorarinsson, Thorarinn
Tuomioja, Erkki
Tupamäki, Olavi
Westerlund, Seppo
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Väyrynen, Paavo
Øregaard, J. Fr.

Ändring den 7 november

Bland de valda medlemmarna ersattes under första mötet Eric Krönmark av *Ove Nordstrandh*.

Ändring den 8 november

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av tredje mötet Carl-Henrik Hermansson av *Lars Werner*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens andra samlings början)

Danmarks riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 15 oktober 1974)

Hartling, Poul, f. 14. Statsminister, Charlottenlund (V)

Guldborg, Ove, f. 18. Udenrigsminister, Charlottenlund (V)

Lind, Nathalie, f. 18. Justitsminister og minister for kulturelle anliggender, Frederiksberg (V)

Nyboe Andersen, Poul, f. 13. Økonomiminister og handelsminister, Humlebæk (V)

Damsgaard, Kresten, f. 03. Kirkeminister og minister for offentlige arbejder, Vester-Skerninge (V)

Nielsen, Tove, f. 41. Undervisningsminister, Skive (V)

(Utsedd av Føroya landsstyre den 15 oktober 1974)

Christiansen, Peter F., f. 23. Varaløgmaður (vice-lagmand), Tórshavn (sb)

Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 2 oktober 1974)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Andersen, K. B., f. 14. Fhv. udenrigsminister, København

Hansen, Jørgen Peder, f. 23. Toldkontrolør, Thurø

Jørgensen, Anker, f. 22. Fhv. statsminister, København

Nørgaard, Ivar, f. 22. Fhv. minister, Bagsværd

(Förfall vid 22:a sessionens andra samling 7—8/11 ersatt av Kristian Albertsen; se under Stedforträdere)

Stedforträdere

Albertsen, Kristian, f. 17. Landsformand, Frederiksberg

Kampmann, Jens, f. 37. Fhv. minister, København

Risgaard Knudsen, Jens, f. 25. Fhv. minister, Søborg

Møller, Orla, f. 16. Fhv. minister, Ålborg

Fremskridtspartiet (FP)*Medlemmer*

Jacobsen, Kirsten, f. 42. Statsautoriseret ejendomsmægler, Ålborg
Bjergegaard, Hans, f. 42. Statsautoriseret ejendomsmægler, Kolding

Stedfortrædere

Holten, Hans Jørgen, f. 20. Entreprenør, Sasserup, Holbæk
Pedersen, Børge, f. 12. Fabrikant, Fåborg

Venstre (V)*Medlemmer*

Enggaard, Knud, f. 29. Civilingeniør, Skovlunde
Holmberg, Gustav, f. 11. Gårdejer, Simested, Ålestrup

Stedfortrædere

Christoffersen, Henning, f. 39. Redaktør, Holte
Foged, Jens, f. 10. Konsulent, statsrevisor, Hammerum

Det radikale Venstre (RV)*Medlemmer*

Haugaard, Svend, f. 13. Fhv. forstander, Skive
Skytte, Karl, f. 08. Folketingets formand, fhv. minister, Højrup

Stedfortrædere

Overgaard Nielsen, Poul, f. 11. Redaktør, Frederiksberg
Hansen, Erik, f. 24. Erhvervsvejleder, Kideris, Herning

Det konservative Folkeparti (KF)*Medlemmer*

Møller, Gerda, f. 14. Oberstinde, København
Stetter, Ib, f. 17. Direktør, Ålborg

Stedfortrædere

Simonsen, Palle, f. 33. Direktør, Charlottenlund
Juul-Madsen, Ejvind, f. 21. Proprietær, Fagerholt, Skibby

Centrums-demokraterne (CD)*Medlem*

Knudsen, Ingolf, f. 40. Viceskoleinspektør, København

Stedfortræder

Pedersen, Lena, f. 39. Disponent, Bagsværd

Socialistisk Folkeparti (SF)*Medlem*

Lange, Morten, f. 19. Professor, dr. phil., Holte

Stedfortræder

Dam, Poul, f. 21. Højskoleforstander, Birkerød

Kristeligt Folkeparti (KrF)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Christensen, Christian</i> , f. 25. Skoledirektør, Ringkøbing	<i>Honoré, Bent</i> , f. 36. Præst, Hareskov, Værløse

Danmarks kommunistiske Parti (DKP)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Jespersen, Knud</i> , f. 26. Partiformand, Kastrup	—

Danmarks Retsforbund (DR)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
—	<i>Christensen, Ib</i> , f. 30. Psykotekniker, landsformand, Randers

(Valda av Føroya lagting den 13 augusti 1974)

Føroya javnaðarflokkurin (Socialdemokratiet) (Jvfl)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Øregaard, J. Fr.</i> , f. 06. Løgtingsformaður, stjóri (lagtingsformand, direktør), Gøtu (Intog ej sin plats i rådet)	<i>Olsen, Poul Jacob</i> , f. 17. Fiskiskippari (fiskeskipper), Klaksvig

Folkaflokkurin (Folkeflokken) (Fkfl)

<i>Medlem</i>	<i>Stedfortræder</i>
<i>Hentze, Demmus</i> , f. 23. Landsrættarsakførari (landsretssagfører), Tórshavn (Intog ej sin plats i rådet)	<i>Sundstein, Jogvan</i> , f. 33. Statsaut. granskofari (statsaut. revisor), Tórshavn

Finlands delegation**Regeringsrepresentanter m. fl.**

(Utsedda den 1 november 1974)

<i>Tuominen, Heikki</i> , f. 20. Inrikesminister, Helsingfors	<i>Sundqvist, Ulf</i> , f. 45. Undervisningsminister, Sibbo (Sd)
<i>Gestrin, Kristian</i> , f. 29. Handels- och industriminister, Helsingfors (Sv)	<i>Karkinen, Seija</i> , f. 36. Social- och hälsovårdsminister, Helsingfors (Sd)

Tarjanne, Pekka, f. 37. Trafikminister,
Finnå (Lkp)

Väänänen, Marjatta, f. 23. Minister, Hel-
singfors (K)

Laine, Jermu, f. 31. Utrikeshandelsminister,
Helsingfors (Sd)

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 8 augusti 1974)

Hägglom, Alarik, f. 14. Lantråd, Marie-
hamn

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 6 februari 1974 för tiden intill nästa val)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)

Medlemmar

Forsman, Mauno, f. 28. Folkskollärare,
Villmanstrand

Koivisto, Tellervo Maria, f. 27. Politics
kandidat, Tammerfors

Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad
Lindeman, Lars, f. 20. Socialchef, Helsing-
fors

Tuomioja, Erkki, f. 46. Politics kandidat,
Helsingfors

Suppleanter

Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Ro-
vaniemi

Työläjäarvi, Pirkko, f. 38. Diplomekonom,
Raumo

Knuutila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä
Liikanen, Erkki, f. 50. Politics studerande,
S:t Michel

Söderman, Jacob, f. 38. Juris licentiat, Gran-
kulla

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)

Medlemmar

Alenius, Ele, f. 25. Politics doktor, Helsing-
fors

Björklund, Ilkka-Christian, f. 47. Politics
kandidat, Helsingfors

Saarinen, Aarne, f. 13. Partiordförande,
Helsingfors

Suppleanter

Kantola, Lauri, f. 08. Redaktör, Esbo

Kivistö, Kalevi, f. 41. Politics licentiat,
Jyväskylä

Tuominen, Mirjam, f. 19. Generalsekreterare,
Helsingfors

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)

Medlemmar

Ruokola, Matti, f. 23. Medicine licentiat,
Uleåborg

Suppleanter

Ääri, Saimi, f. 31. Husmor, Punkalaidun

Sukselainen, V. J., f. 06. Riksdagens talman, förutv. statsminister, kansler, Hagalund
Väyrynen, Paavo, f. 46. Politices magister, Kemi lk

Jokela, Mikko, f. 28. Politices kandidat, vicehäradshövding, Rovaniemi lk
Saukkonen, Juhani, f. 37. Pastor, Parikkala

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (KoK)

Medlemmar

Hetemäki, Elsi, f. 29. Lektor, Esbo

Lähteenmäki, Olavi, f. 09. Andre vicetalman, professor, Abo
Mäki, Timo, f. 14. Vicehäradshövding, Tavastehus

(Förfall vid 22:a sessionens andra samling; ersatt av *Sirkka Lankinen*; se under *suppleanter*)

Suppleanter

Lankinen, Sirkka, f. 16. Medicine licentiat, Lahti
Mykkänen, Jouni f. 39. Politices magister, Sodankylä

Suomen Kansan Yhtenäisyyden Puolue (Finlands Folks Enhets Parti) (Skyp)

Medlem

Tupamäki, Olavi, f. 44. Diplomingenjör, Petäjävesi
 (Intog ej sin plats i rådet)

Suppleanter

Kainulainen, Heikki, f. 17. Jordbrukare, Sulka
Antila, Pentti, f. 26. Agronom, jordbrukare, Lavia

Svenska Folkpartiet (Sv)

Medlem

Tallgren, Carl Olof, f. 27. Politices kandidat, Abo

Suppleant

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrolog, jordbrukare, Pernå

Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala Folkpartiet) (Lkp)

Medlem

Westerlund, Seppo, f. 30. Diplomingenjör, Esbo

Suppleant

Borg, Olavi, f. 35. Politices doktor, professor, Tammerfors

(Valda av Alands landsting den 4 november 1974)

Äländsk samling (ÄS)

Medlem

Woivalin, Folke, f. 28. Bonde, landstingets talman, Finström

Suppleant

Dahlman, Nils, f. 14. Borgmästare, landstingets förste vicetalman, Mariehamn

Íslands delectation**Regeringsrepresentanter***(Útsedda den 1 november 1974)*

Hallgrímsson, Geir, f. 25. Forsætisráðherra (statsminister), Reykjavík. (Sj.) *Ágústsson, Einar*, f. 22. Utanríkiráðherra (utrikesminister), Reykjavík. (F.)

Alþingi (altinget)*(Valda den 4 november 1974 för tiden intill nästa val)*

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) N.

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighetspartiet) (Sj.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Hafstein, Jóhann, f. 15. Fyrrv. forsætisráðherra (Fhv. statsminister), Reykjavík.
N

(Förfall vid 22:a sessionens andra samling; ersatt av Sverrir Hermannsson; se under Varafulltrúi)

Helgadóttir, Ragnhildur, f. 30. Cand. jur., Reykjavík. N

Varafulltrúi (stedfortrader)

Hermannsson, Sverrir, f. 30. Útgerðarmaður (skibsreder), Reykjavík. N

Jónsson, Axel, f. 22. Bæjarfulltrúi (byrådsmedlem), Kópavogi. E

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Skaftason, Jón, f. 26. Hæstaréttarlögmaður (höjesteretssagfører), Kópavogur. N

(Förfall vid 22:a sessionens andra samling; ersatt av Thorarinn Thorarinnsson; se under Varafulltrúi)

Bjarnason, Ásgeir, f. 14. Oðalsbóndi, (odelsbonde), Ásgarði, Aalásýslu. E

Varafulltrúi (stedfortræder)

Thorarinnsson, Thorarinn, f. 14. Ritstjóri (chefredaktör), Reykjavík. N

Helgason, Jón, f. 31. Bóndi (bonde), Seglbúðum, V-Skaftafellssýslu. E

Alþýðubandalagið (Folkealliancen) (Ab.)*Fulltrúi (medlem)*

Kjartansson, Magnús, f. 19. Ritstjóri (chefredaktör), Reykjavík. N

Varafulltrúi (stedfortræder)

Guðmundsson, Gils, f. 14. Rithöfundur (forfatter), Reykjavík. N

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A.)*Fulltrúi (medlem)*

Gíslason, Gylfi Þ., f. 17. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. N

Varafulltrúi (stedfortræder)

Dorsteinsson, Eggert G., f. 25. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. E

Norges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 18 oktober 1974)

Bratteli, Trygve, f. 10. Statsminister, Oslo (A)

Valle, Inger, f. 21. Statsråd, sjef for Justis- og politidepartementet, Hosle (A)

Gjerde, Bjartmar, f. 31. Statsråd, sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Høybråten (A)

Ulveseth, Ingvald, f. 24. Statsråd, sjef for Industri- og håndverksdepartementet, Ølveset (A)

Lorentzen, Annemarie, f. 21. Statsråd, sjef for Samferdselsdepartementet, Hammerfest (A)

Halvorsen, Tor, f. 30. Statsråd, sjef for Sosialdepartementet, Li (A)

Aune, Leif Jørgen, f. 25. Statsråd, sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Bodø (A)

Brundtland, Gro Harlem, f. 39. Statsråd, sjef for Miljøverndepartementet, Oslo (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 18 oktober 1973)

Det norske arbeiderparti (A)

Medlemmer

Nordli, Odvar, f. 27. Distriktsrevisor, Tangen

Christiansen, Ragnar, f. 22. Jernbanefullmektig, Solbergelva

(Förfall vid 22:a sessionens andra samling; ersatt av *Ingvar Bakken*; se under *Varamenn*)

Hansen, Guttorm, f. 20. Stortingspresident, Namsos

Lund, Thor, f. 21. Mekaniker, Eydehavn

Nilsen, Arne, f. 24. Jernbanefullmektig, Voss

Stubberud, Liv, f. 30. Husmor, Rakkestad

Eidem, Bjarne Mørk, f. 36. Lærer, Gladstad, Nordland

(Förfall vid 22:a sessionens andra samling; ersatt av *Tønnes Madsson Andenæs*; se under *Varamenn*)

Varamenn

Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbeider, Marker

Myklevoll, Kirsten, f. 28. Lærer, Tovik

Andenæs, Tønnes Madsson, f. 23. Universitetsforlegger, cand. jur., Jar

Stokkeland, Kåre, f. 18. Politioverbetjent, Molde

Andersen, Liv, f. 19. Husmor, kontordame, Gjøvik

Kvalø, Steiner, f. 22. Fiskeskipper, Vikna

Lie, Engly, f. 19. Oppmåler, Vennesla

Høyre (H)*Medlemmer*

Willoch, Kåre, f. 28. Cand. oecon., Oslo
Kyllingmark, Håkon, f. 15. Major, Svølvær
Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker, Sigdal
Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester, Bærum

Varamenn

Buvik, Martin, f. 23. Fylkessekretær, Tromsø
Utkilen, Sigrid, f. 16. Husmor, Fjell
Gjertsen, Astrid, f. 28. Husmor, Tvedestrand
Vattekær, Odd, f. 18. Direktør, Holmestrand

Senterpartiet (Sp)*Medlemmer*

Steenberg, Erland, f. 19. Registrert revisor, Nedre Eiker
Borten, Per, f. 13. Odelstingspresident, Melhus
Austrheim, John, f. 12. Bonde, Sandane
 (Förfall vid 22:a sessionens andra samling; ersatt av Arnt Hagen; se under Varamenn)

Varamenn

Hagen, Arnt G., f. 28. Disponent, Molde
Sælthun, Ambjørn, f. 22. Husmor, Lærdal
Vikan, Johan, f. 12. Bonde, Stjørdal

Kristelig folkeparti (Kr. F.)*Medlemmer*

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde
Haugstvedt, Asbjørn, f. 26. Sosialsjef, Bergen

Varamenn

Kristiansen, Kåre, f. 20. Jernbanedirektør, Nesoddtangen
Myrstad, Knut, f. 13. Kretssekretær, Selje

Sosialistisk Valgforbund (SV)*Medlemmer*

Gustavsen, Finn, f. 26. Journalist, Oslo
Larsen, Reidar T., f. 23. Redaktør, Oslo

Varamenn

Henriksen, Arent, f. 46. Lærer, Trondheim
Kvanmo, Hanna, f. 26. Husmor, Rana

Sveriges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 25 oktober 1974)

Johansson, Rune, f. 15. Statsråd och chef för industridepartementet, Stockholm (s)

Feldt, Kjell-Olof, f. 31. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Nacka (s)

Aspling, Sven, f. 12. Statsråd och chef för socialdepartementet, Stockholm (s)
Lidbom, Carl, f. 34. Statsråd, Vällingby (s)

Zachrisson, Bertil, f. 26. Statsråd och chef för utbildningsdepartementet, Bromma (s)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 16 januari 1974 för tiden intill nästa val)

Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)

Medlemmar

Geijer, Arne, f. 10. Landsorganisationens i Sverige förre ordförande, Stockholm
 (Förfall vid 22:a sessionens andra samling; ersatt av *Doris Håvik*; se under *Suppleanter*)
Adamsson, Erik, f. 16. Expeditor, Malmö
Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditor, Falun
Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollentuna
Hammarberg, Sven, f. 12. Ombudsman, Västerås
Johansson, Knut, f. 11. Förbundsordförande, Johanneshov
Skantz, Anna-Greta, f. 23. Ombudsman, Malmö
Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Molholm

Suppleanter

Lindahl, Essen, f. 16. Direktör, Lidingö
Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg
Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör, Helsingborg
Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala
Häll, Karl-Erik, f. 29. Ombudsman, Gällivare
Larfors, Tage, f. 13. Direktör, Katrineholm
Wiklund, Bengt, f. 19. Journalist, Härnösand
Johansson, Tyra, f. 28. Kontorist, Uddevalla

Centerpartiet (c)

Medlemmar

Antonsson, Johannes, f. 21. Hemmansägare, Heberg, Falkenberg
Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund
Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan
Sundman, Per Olof, f. 22. Författare, Stockholm

Suppleanter

Fälldin, Torbjörn, f. 26. Lantbrukare, Ramvik
Nilsson, Anna-Lisa, f. 24. Handelsträdgårdsmästare, Kristianstad
Jonasson, Bertil, f. 18. Lantbrukare, Ekshärad
Jonäng, Gunnel, f. 21. Studieinstruktör, Bollnäs
Håkansson, Alfred, f. 21. Lantbrukare, Asmundtorp

Folkpartiet (fp)*Medlemmar*

Helén, Gunnar, f. 18. Fil. dr. Saltsjö-Duvnäs

(Förfall vid 22:a sessionens andra samling; ersatt av *Rolf Sellgren*; se under *Suppleant*)

Mundebo, Ingemar, f. 30. Avdelningsdirektör, Lidingö

Suppleant

Sellgren, Rolf, f. 17. Transportplaneringschef, Örnsköldsvik

Moderata samlingspartiet (m)*Medlemmar*

Krönmark, Eric, f. 31. Lantbrukare, Södra Vi

(Förfall vid 22:a sessionens andra samling, första mötet; ersatt av *Ove Nordstrandh*; se under *Suppleanter*)

Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefredaktör, bankofullmäktig, Stockholm

Kristensson, Astrid, f. 17. Förbundsdirektör, Stockholm

Suppleanter

Burenstam Linder, Staffan, f. 31. Docent, Djursholm

Nordstrandh, Ove, f. 12. Teol. dr, fil. mag., lektor, Göteborg

Mogård, Britt, f. 22. Fru, Tullinge

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)*Medlem*

Hermansson, Carl-Henrik, f. 17. Chefredaktör, Stockholm

(Förfall vid 22:a sessionens andra samling, tredje mötet, ersatt av *Lars Werner*; se under *Suppleant*)

Suppleant

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö

Saklista

för 22:a sessionens andra samling

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 7 november 1974 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 7 november 1974 å saklistan för sessionens andra samling av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med*.)

A. Medlemsförslag

- A 243/t Medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag (väckt av Birger Lundström)
- *A 338/t Medlemsförslag om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå (väckt av Sakari Knuuttila, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Pekka Tarjanne)
- *A 347/t Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden (väckt av Eric Carlsson, Veikko Hanhiova, Aksel Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne)
- *A 348/j Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Victor Procopé)
- A 365/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (väckt av Poul Dam, Poul Hartling, Niels Helveg Petersen, Ingemar Mundebo, Orla Møller, Per Olof Sundman och Pekka Tarjanne)
- *A 396/s Medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi (väckt av Mikko Jokela, Aili Laitinen och Saimi Ääri)
- *A 396 Ä/s Ändringsförslag om rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten (väckt av Finn Gustavsen, Asbjørn Haugstvedt, Lars Lindeman, Arne Nilsen, Matti Ruokola, Carl Olof Tallgren och Saimi Ääri)
- A 399/s Medlemsförslag om nordiskt miljövårdsinstitut på Åland (väckt av Eric Carlsson, Allan Hernelius, Bror Lillqvist, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren och Folke Woivalin)
- A 401/t Medlemsförslag om obligatorisk användning av skyddshjälm (väckt av Gustav Holmberg, Svend Horn, Arne Larsen, Cecilia Nettelbrandt och Erling Norvik)
- A 406/j Medlemsförslag om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (väckt av Eric Carlsson, Svend Haugaard, Jouni Mykkänen, Helge Seip, Rolf Sellgren, Knud Thestrup och Paavo Väyrynen)
- A 407/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning (väckt av Tønnes Andenæs, Poul Dam, Sture Palm, V. J. Sukselainen och Per Olof Sundman)
- *A 409/k Medlemsförslag om instiftande av Nordiska rådets idrottspris (väckt av Anders Aune, Mauno Forsman, Svend Horn, Essen Lindahl, Bror Lillqvist, Matthias A.

- Mathiesen, Sven Mellqvist, Arne Nilsen och Jón Skaftason)
- A 411/s Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken (väckt av Jan-Ivan Nilsson, Rolf Sellgren och Paavo Väyrynen)
- A 412/s Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning (väckt av Sven Hammarberg, Doris Håvik och Grethe Lundblad)
- *A 413/k Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Gunnar Garbo, Gylfi Þ. Gíslason, Elsi Hetemäki, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)
- *A 414/k Medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad (väckt av Per Borten, Jo Benkow, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Eric Krönmark, Gerda Møller och Karl Skytte)
- *A 415/k Medlemsförslag om en nordisk språknämnd (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Gylfi Þ. Gíslason, Demmus Hentze, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman)
- *A 417/k Medlemsförslag om fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Gylfi Þ. Gíslason, Jørgen Peder Hansen, Demmus Hentze, Elsi Hetemäki och Grethe Lundblad)
- A 419/s Medlemsförslag om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (väckt av Eric Carlsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen och Carl Olof Tallgren)
- A 420/e Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ytkemisk forskning (väckt av Eric Krönmark)
- A 421/e Medlemsförslag om en nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (väckt av Johannes Antonsson, Per Borten, Bjarne Mørk Eidem och Håkon Kyllingmark)
- A 422/j Medlemsförslag om gemensam nordisk lagstiftning om multinationella företag (väckt av Erik Adamsson, K. B. Andersen, Ragnar Christiansen, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Anker Jørgensen, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Odvar Nordli, Ivar Nørgaard och Sture Palm)
- A 423/e Medlemsförslag om ett nordiskt institut för energifrågor (väckt av Gunnar Helén, Ingemar Mundebo och Rolf Sellgren)
- A 424/e Medlemsförslag om nordiskt energisamarbete (väckt av Ragnar Christiansen, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Odvar Nordli, Ivar Nørgaard och Sture Palm)

- A 425/e Medlemsförslag om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området (väckt av Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Knud Jespersen, Reidar T. Larsen och Arne Saarinen)
- *A 426/t Medlemsförslag om obligatorisk användning av reflexbricka för fotgängare (väckt av Eric Carlsson, Bror Lillqvist och Seppo Westerlund)
- *A 427/j Medlemsförslag om enhetliga nordiska bestämmelser om allemansrätt (väckt av K. B. Andersen, Poul Dam, Lars Lindeman, Grethe Lundblad och Sture Palm)
- *A 428/s Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område (väckt av Kristian Albertsen, Asbjørn Haugstvedt, Gerda Møller och Anna-Lisa Nilsson)
- *A 429/j Medlemsförslag om ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet" (väckt av Kristian Albertsen, Finn Gustavsen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Jespersen, Lars Lindeman, Gerda Møller och Carl Olof Tallgren)
- *A 430/e Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram för ökad livsmedelstillgång (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ingvar Bakken, Chr. Christensen, Jørgen Peder Hansen, Gunnar Helén, Niels Helveg Petersen och Erland Steenberg)
- *A 431/t Medlemsförslag om liberalare regler för charterflyg inom Norden (väckt av Eric Carlsson, Gils Guðmundsson, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Rolf Sellgren)
- *A 432/e Medlemsförslag om nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar (väckt av Gils Guðmundsson och Gunnar Helén)
- *A 433/t Medlemsförslag om åtgärder för att stimulera ungdomsresor inom Norden (NORDTURIST-biljett) (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Ingolf Knudsen, Astrid Kristensson, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Seppo Westerlund, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard)
- *A 434/j Medlemsförslag om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden (väckt av K. B. Andersen, Knut Johansson, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Ivar Nørgaard och Anna-Greta Skantz)
- *A 435/k Medlemsförslag om språkundervisning för finländska barn i Sverige (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Elsi Hetemäki, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman)
- A 436/j Medlemsförslag om utarbetande av en gemensam handlingsplan för att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden (väckt av Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Knud Jespersen, Reidar T. Larsen, Arne Saarinen och Lars Werner)

- *A 437/s Medlemsförslag om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor (väckt av Martin Buvik, Eric Carlsson, Kåre Kristiansen, Grethe Lundblad och Anna-Greta Skantz)
- *A 438/t Medlemsförslag om nordisk giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordonstrafik (väckt av Håkon Kyllingmark, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen)
- *A 439/e Medlemsförslag om utökade anslag till Nordtest (väckt av Arne Geijer, Bror Lillqvist och Sture Palm)
- *A 440/s Medlemsförslag om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Ragnhildur Helgadóttir, Niels Helveg Petersen och Ingemar Mundebo)
- *A 441/s Medlemsförslag om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel (väckt av Kristian Albertsen, Rolf Sellgren och Per Olof Sundman)
- *A 442/k Medlemsförslag om förbättrad distribution av AV-material över riksgrensarna i Norden (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Martin Buvik, Mauno Forsman, Elsi Hetemäki, Ingolf Knudsen, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)
- *A 443/j Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (väckt av Johannes Antonsen, Anker Jørgensen, Ragnhildur Helgadóttir, Odvar Nordli och V. J. Sukselainen)
- *A 444/s Medlemsförslag om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ragnar Christiansen, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Knut Johansson, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Odvar Nordli, Ivar Nørgaard, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud och Erkki Tuomioja)
- *A 445/t Medlemsförslag om båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (väckt av Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Gils Guðmundsson, Gustav Holmberg, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Børge Pedersen, Seppo Westerlund och Paavo Väyrynen)
- *A 446/k Medlemsförslag om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen (väckt av Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Ingemar Mundebo, Sture Palm och Erkki Tuomioja)
- *A 447/t Medlemsförslag om nordisk giltighet för körkort (väckt av Bjarne Mørk Eidem, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Seppo Westerlund och Paavo Väyrynen)
- *A 448/s Medlemsförslag om nordisk historisk utställning "Kvinden i Norden" (väckt av Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Tellervo M. Koivisto, Sven Mellqvist och Anna-Greta Skantz)
- *A 449/s Medlemsförslag om att begränsa och hindra användning av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ingvar Bakken, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Paul Jansson, Anker Jørgensen, Tel-

Iervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Arne Nilsen, Ivar Nørgaard, Sture Palm och Erkki Tuomioja)

B. Ministerrådsförslag

- B 15/s Ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

C 1974. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 8/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor (överlämnad av Sveriges regering)
- 13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 16/k Berättelse från Nordiska kulturfonden
- 22/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 23/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- 41/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

D 1974. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 14/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (överlämnade av Norges regering)
- 3/1965/k Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 19/1967/s Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor (överlämnat av Norges regering).
- 20/1967/k Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 28/1969/e Meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning (överlämnat av Danmarks regering)

- 32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (överlämnat av Norges regering)
- 30/1971/j Meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 33/1971/k Meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1972/j Meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund (överlämnade av Islands och Norges regeringar)
- 25/1972/s Meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 30/1973/j Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

E. Frågor

14. Fråga till Nordiska ministerrådet om skeppsmedicinsk forskning (ställd av Anna-Greta Skantz) /D 1974/10/1969/s/
15. Fråga till Norges regering om utbildning av förare av motorfordon (ställd av Sven Mellqvist) /D 1974/35/1970/t/
16. Fråga till Nordiska ministerrådet om utbildning av navigationslärare (ställd av Thor Lund)
17. Fråga till Nordiska ministerrådet om gemensam nordisk utbildning i oljeteknologi (ställd av Olaf Knudson)

Dokument 1 A Interimsrapport från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor

Dokument 1 B Rapport från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan (NU 1974: 14)

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Aalborg-hallen. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Torsdagen den 7 november kl. 10.00—12.25 och 14.00—19.30

Fredagen den 8 november kl. 09.00—12.55

Utskottsmöte*Kulturutskottet*

Torsdagen den 7 november kl. 09.05—10.00

Särskilda arrangemang

Torsdagen den 7 november: Mottagning på Nordjyllands Kunstmuseum (värd: Ålborg Kommune)

Fredagen den 8 november: Mottagning på Hotel Hvide Hus (värd: Nordiska rådets presidium)

PROTOKOLL

7 NOVEMBER

Protokoll

1:a mötet

Torsdagen den 7 november 1974 kl. 10.00

Presidenter Johannes Antonsson (1—6) och Anker Jørgensen (6)

Dagordning

1. Mötet öppnas av presidenten Johannes Antonsson
2. Namnuppprop: godkännande av medlemslista
3. Anmälan om förändringar i presidets och utskottens sammansättning
4. Fastställande av saklista för sessionens andra samling
5. Meddelande om voteringsordningen
6. A 423/e: medlemsförslag om ett nordiskt institut för energifrågor
 - A 424/e: medlemsförslag om nordiskt energisamarbete
 - A 425/e: medlemsförslag om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området
7. C 8/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
8. D 1974/28/1969/e: meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning
9. A 420/e: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ytkemisk forskning
10. A 421/e: medlemsförslag om en nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

1

Öppningsanförande av presidenten

Ärade rådsmedlemmar! Mina damer och herrar! Jag ber att få hälsa Er alla välkomna till 22:a råds-sessionens andra samling.

Sedan Nordiska rådet senast var samlat har statsrådet Sonja Ludvigsen för alltid lämnat oss. Sonja Ludvigsen var medlem i den norska regeringsdelegationen vid 22:a sessionens första samling. Den 12 juli i år avled hon efter en lång tids sjukdom endast 46 år gammal.

Trots sin ungdom hade hon under en lång tid tillhört ledarskiktet i Norges politiska liv och inom det norska arbetarpartiet. Sonja Ludvigsen blev suppleant i Stortinget 1958 och ordinarie representant 1965. Hon blev den första kvinnliga medlemmen i både samferdselkomitéen och i industrikomitéen. Då hon blev utnämnd till socialminister 1973 var hon ordförande i socialkomitéen.

Statsrådet Sonja Ludvigsen fungerade som nordisk samarbetsminister under rådets höstsamling 1973. I den kontakt som Nordiska rådet hade med henne innan hennes mänskligt att döma alltför tidiga bortgång lärde vi oss alla att uppskatta både den kunnighet och inte minst den varma mänsklighet, som präglade hennes personlighet. Vi lyser frid över hennes minne.

När vi i dag återupptar de förhandlingar som ajournerades i Stockholm så är det första gången som rådets session äger rum utanför kretsen av våra nordiska huvudstäder.

Alborg är ju en gammal stad med mer

än 900-åriga traditioner. Den danska delegationen har gjort ett gott val när man förlagt denna session hit och jag är övertygad om att vi kommer att finna oss väl till rätta.

Detta är andra gången som vi på prov delar rådets session i två samlingar. Trots att erfarenheterna i många avseenden varit positiva har delegationerna förordat att vi återgår till den traditionella ordningen med en årlig session.

Att det inte är bristen på arbetsmaterial som styrt delegationernas beslut framgår av dagordningen för detta möte, som upptar en rad frågor av största betydelse för det nordiska samarbetet.

Rådet har ju under senare år ägnat energifrågorna stor uppmärksamhet. Det avspeglas bl. a. i den år 1973 antagna rekommendationen om en energipolitisk överenskommelse och i de tre medlemsförslag, som skall behandlas vid denna session.

Det är min personliga förhoppning att Nordens länder skall nå fram till en energipolitisk överenskommelse som gör att vi som ländergrupp bättre skall kunna hävda oss vid eventuella kriser av det slag vi nyss upplevt.

Jag tror att våra länder handlar framtynt om vi inriktar oss på att kombinera ett önskvärt energipolitiskt samarbete med en utvidgad industripolitisk samverkan. Energi politik och industri politik är två så närstående områden att ett utvidgat nordiskt samarbete på båda dessa områden ter sig naturligt.

Utöver energipolitiken skall denna samling behandla så aktuella och viktiga problem som de multinationella företagens ställning i Norden, miljöskyddsfrågor, däribland skydd av miljön i samernas kärnområden, och inrättande av en regionalpolitisk fond för Nordkalotten.

Vi skall också diskutera två frågor av stor principiell betydelse, nämligen interimrapporten från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor samt rapporten från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens tillämpning vid de nordiska samsamarbetsorganen.

Arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor, som tillsattes efter ett presidiebeslut i december 1973, beräknas avsluta sitt

arbete till 23:e sessionen i Reykjavik sedan den fått vägledning av plenarförsamlingens diskussion under denna session.

Interimsrapporten innehåller ett konkret förslag, nämligen det att rådets permanenta budgetorgan, som i framtiden å rådets vägnar skall överlägga med samsamarbetsministrarna om den nordiska budgeten, får motsvarande sammansättning som den nu verksamma arbetsgruppen, nämligen tio medlemmar med två från varje utskott, vilka samtidigt representerar de fem nationella delegationerna.

Med tanke på gruppens allsidiga sammansättning förefaller detta vara en god lösning. Som framhålls i rapporten skulle inrättandet av ett sådant budgetorgan naturligtvis inte innebära att utskotten skulle fräntas sin rätt att kontinuerligt överlägga med respektive fackministrar i syfte att utveckla det nordiska samarbetet inom olika sektorer.

Det arbete som skulle utföras av ett framtida budgetorgan skulle bli ett viktigt och övergripande komplement till utskottens egna överväganden och skulle medge ett samlat grepp kring budgetfrågorna.

På sikt skulle det möjliggöra att vi får en nordisk budget, vilket från alla synpunkter är något som vi bör eftersträva. Först då får rådet en möjlighet att på allvar diskutera prioriteringsfrågor mellan olika samsamarbetsfält, och dessutom skulle vi få den överblick som erfordras för att rådet skall kunna utöva sin kontrollerande funktion.

I rapporten görs även för första gången i rådets historia ett försök att fastställa hur stora belopp som avsätts till nordiskt samarbete. Av tekniska skäl har det varit omöjligt att beräkna de säkerligen mycket betydande belopp som ianspråkats genom tillämpningen av arbetsmarknads- och socialkonventionen.

Bortsett från dessa bägge grundläggande samsamarbetsområden beräknas — med reservation för alla felkällor — de totala statsutgifterna för nordiskt samarbete uppgå till cirka 125 miljoner danska kronor. Det är inte en särskilt imponerande summa. Inte för något av de nordiska länderna överstiger kostnaderna för det nordiska samsamarbetet 1 promille av statsbudgeten!

När det gäller rådets kontrollfunktioner pekar arbetsgruppen på några viktiga problem som den önskar få belysta genom plenarförsamlingens debatt.

En viktig fråga i detta sammanhang är hur den parlamentariska kontrollen på nordiskt plan skall utövas i beaktande av den beslutsrätt, som överförts till ministerrådet och som därför inte längre täcks in av de enskilda ländernas konstitutionella kontrollregler.

De frågor det här gäller är av utomordentligt stor betydelse för det förtroendefulla samarbete mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet som bör eftersträvas.

Av lika stor betydelse är det hur vi i framtiden löser offentlighetsfrågorna vid våra nordiska samarbetsorgan. Presidiet har för sin del begärt yttranden från juridiska utskottet och informationskommittén. Juridiska utskottet har hemställt att få fortsätta behandlingen av utredningen efter plenarförsamlingens debatt och framlägga sitt betänkande till Reykjavik-sessionen. Presidiet stöder denna hemställan. Det vore otillfredsställande om vi fastställde dessa för allmänheten och massmedierna så viktiga regler utan grundlig debatt.

Presidiet har behandlat offentlighetsfrågorna och konstaterat — jag citerar — ”att de föreslagna reglerna om handlingars offentlighet vid de nordiska sekretariaten var avsedda att tillämpas gentemot allmänheten men inte i förbindelse mellan sekretariaten. Kommunikationerna mellan sekretariaten skulle även fortsättningsvis styras av de i nordiska huvudavtalen nedlagda principerna och formerna för samarbete”.

Jag skall inte föregripa den kommande debatten, men jag vill ändå kommentera en punkt, nämligen vad presidiet uttalat om kommunikationerna mellan de nordiska sekretariaten, dvs i realiteten mellan Nordiska rådet och ministerrådet. Jag anser att vi som nordiska parlamentariker har rätt att begära största möjliga öppenhet från ministerrådets sida. Denna öppenhet skall naturligtvis vara ömsesidig och bygga på den för det nordiska samarbetet grundläggande principen, som fastslagits i det reviderade Helsingforsavtalets artikel 44, där det heter att i ”Nordiska rådet samarbeta de nordiska länder-

nas folkrepresentationer och regeringar”. Låt oss fortsätta att utveckla detta samarbete i samförstånd och öppenhet.

Samtidigt som jag hälsar alla hjärtligt välkomna förklarar jag 22:a sessionens andra samling för öppnad.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Aspling, Sven¹
 Ágústsson, Einar
 Aune, Leif
 Bratteli, Trygve
 Brundtland, Gro Harlem¹
 Christiansen, Peter F.
 Damsgaard, Kresten¹
 Feldt, Kjell-Olof
 Gestrin, Kristian
 Gjerde, Bjartmar
 Guldberg, Ove
 Hallgrímsson, Geir
 Halvorsen, Tor¹
 Hartling, Poul
 Häggblom, Alarik
 Johansson, Rune¹
 Karkinen, Seija¹
 Laine, Jermu
 Lidbom, Carl
 Lind, Nathalie¹
 Lorentzen, Annemarie
 Nielsen, Tove¹
 Nyboe Andersen, Poul
 Sundqvist, Ulf¹
 Tarjanne, Pekka
 Tuominen, Heikki
 Ulveseth, Ingvald
 Valle, Inger Louise¹
 Väänänen, Marjatta¹
 Zachrisson, Bertil¹

Valda medlemmar

Adamsson, Erik
 Albertsen, Kristian
 Alenius, Ele¹
 Andenæs, Tønnes M.
 Andersen, K. B.

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Antonsson, Johannes
 Bakken, Ingvar
 Benkow, Jo
 Bjarnason Ásgeir
 Bjerregaard, Hans
 Björklund, Ilkka-Christian
 Borten, Per
 Carlsson, Eric
 Christensen, Christian
 Enggaard, Knud
 Forsman, Mauno
 Gíslason, Gylfi Þ.
 Gustavsen, Finn
 Hagen, Arnt
 Hammarberg, Sven
 Hansen, Guttorm
 Hansen, Jørgen Peder
 Haugaard, Svend
 Haugstvedt, Asbjørn
 Helgadóttir, Ragnhildur
 Hentze, Demmus¹
 Hermansson, Carl-Henrik
 Hermannsson, Sverrir
 Hernelius, Allan
 Hetemäki, Elsi
 Holmberg, Gustav
 Håvik, Doris
 Jacobsen, Kirsten
 Jansson, Paul
 Jespersen, Knud
 Johansson, Knut
 Jørgensen, Anker
 Kivistö, Kalevi
 Kjartansson, Magnús
 Knudsen, Ingolf
 Knudson, Olaf
 Koivisto, Tellervo M.
 Korvald, Lars¹
 Kristensson, Astrid
 Krönmark, Eric¹
 Kyllingmark, Håkon
 Lange, Morten
 Larsen, Reidar T.
 Lillqvist, Bror
 Lindeman, Lars
 Lund, Thor
 Lähteenmäki, Olavi
 Mellqvist, Sven
 Mundebo, Ingemar
 Lankinen, Sirkka
 Møller, Gerda
 Nilsen, Arne
 Nilsson, Jan-Ivan

Nordli, Odvar
 Palm, Sture
 Ruokola, Matti¹
 Sellgren, Rolf
 Skantz, Anna-Greta
 Skytte, Karl
 Steenberg, Erland
 Stetter, Ib
 Stubberud, Liv
 Sukselainen, V. J.
 Sundman, Per Olof
 Tallgren, Carl Olof
 Thorarinsson, Thorarinn
 Tuomioja, Erkki
 Tupamäki, Olavi¹
 Westerlund, Seppo
 Willoch, Kåre
 Woivalin, Folke
 Väyrynen, Paavo
 Øregaard, J. Fr.¹

3

Anmälan om förändringar i presidiets, utskottens och informationskommitténs sammansättning

Presidenten: Det finns utdelat en förteckning över de förändringar som skett sedan första samlingen beträffande presidiets, utskottens och informationskommitténs sammansättning. Denna föreslås läggas till handlingarna.

Presidiet

Ragnhildur Helgadóttir har som isländsk presidiedlem inträtt efter finansminister Matthías Á Matthiesen.

Informationskommittén

Till ny medlem i informationskommittén har den isländska delegationen utsett Jón Skaftason efter Gils Guðmundsson.

Juridiska utskottet:

Danmark:

K. B. Andersen (S)
 Kirsten Jacobsen (F)
 Morten Lange (SF)

Finland:

Tellervo M. Koivisto (Sd)

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Timo Mäki (Kok)
Aarne Saarinen (Skdl)

Matti Ruokola (K)
Carl Olof Tallgren (Sv)

Island:

Ásgeir Bjarnason (F.)

Island:

Ragnhildur Helgadóttir (Sj)

Norge:

John Austrheim (Sp)
Olaf Knudson (H)
Thor Lund (A)

Norge:

Finn Gustavsen (SV)
Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)
Arne Nilsen (A)

Sverige:

Erik Adamsson (s)
Allan Hernelius (m)
Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Sverige:

Knut Johansson (s)
Anna-Greta Skantz (s)
Jan-Ivan Nilsson (c)

Kulturutskottet:

Danmark:

Jørgen Peder Hansen (S)
Svend Haugaard (RV)
Demmus Hentze (Fkfl)
Ingolf Knudsen (CD)

Trafikutskottet:

Danmark:

Hans Bjerregaard (F)
Chr. Christensen (KrF)
Gustav Holmberg (V)

Finland:

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
Mauno Forsman (Sd)
Elsi Hetemäki (Kok)
Folke Woivalin (AS)

Finland:

Bror Lillqvist (Sd)
Seppo Westerlund (Lkp)
Paavo Väyrynen (K)

Island:

Gylfi Þ. Gíslason (A.)

Island:

Magnús Kjartansson (Ab)

Norge:

Jo Benkow (H)
Per Borten (Sp)
Guttorm Hansen (A)
Liv Stubberud (A)

Norge:

Bjarne Mørk Eidem (A)
Håkon Kyllingmark (H)
Reidar T. Larsen (SV)

Sverige:

Sven Hammarberg (s)
Paul Jansson (s)
Ingemar Mundebo (fp)
Per Olof Sundman (c)

Sverige:

Sven Mellqvist (s)
Astrid Kristensson (m)
Eric Carlsson (c)

Ekonomiska utskottet:

Danmark:

Knud Enggaard (V)
Anker Jørgensen (S)
Karl Skytte (RV)
Ib Stetter (K)
J. Fr. Øregaard (Jvfl.)

Socialpolitiska utskottet:

Danmark:

Knud Jespersen (Kom.)
Gerda Møller (K)
Ivar Nørgaard (S)

Finland:

Ele Alenius (Skdl)
Olavi Lähteenmäki (Kok)
V. J. Sukselainen (K)

Finland:

Lars Lindeman (Sd)

Erkki Tuomioja (Sd)
Olavi Tupamäki (Skyp)

Island:

Jóhann Hafstein (Sj)
Jón Skaftason (F.)

Norge:

Ragnar Christiansen (A)
Lars Korvald (Kr.F.)
Odvar Nordli (A)
Erland Steenberg (Sp)
Kåre Willoch (H)

Sverige:

Arne Geijer (s)
Sture Palm (s)
Eric Krönmark (m)
Johannes Antonsson (c)
Gunnar Helén (fp)

Anmälan lades till handlingarna.

4

Fastställande av saklista för sessionens andra samling

Presidiet hade föreslagit, att å saklistan för sessionens andra samling skall upptagas de saker, vilka icke utmärkts med asterisk i den utdelade förteckningen.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

Ändring av medlemslista

Det anmäldes, att Ove Nordstrandh under förmiddagen intagit Eric Krönmarks plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

5

Meddelande om voteringsordningen

I enlighet med § 11 i arbetsordningen kommer omröstning att företas med namnupprop. Bortsett från omröstning vid val kan medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

Presidenten: Statsminister Geir Hallgrímsson har begärt ordet i sin egenskap av samarbetsminister.

Statsminister **Geir Hallgrímsson:** Hr. præsident! Jeg vil i begyndelsen af min tale udtrykke min glæde over at deltage i dette møde her i Aalborg, denne smukke by, hvor man har sørget så fortræffeligt for vore arbejdsvilkår. Vi, som sætter stor pris på København, må erkende, at man aldrig lærer et land rigtigt at kende blot af hovedstaden. Derfor nyder vi særligt vort ophold i denne by og danskernes berømte gæstfrihed og venlighed.

Siden Nordisk Råds sidste session blev holdt, har vi i Island valgt et nyt alting og dannet en ny regering.

Jeg vil ikke undlade at erklære, at den islandske regering og hele det islandske folk lægger stor vægt på det nordiske samarbejde.

I den islandske regerings programerklæring står der følgende:

”I udenrigspolitikken skal der lægges vægt på Islands deltagelse i FN's arbejde, i de nordiske landes samarbejde, de vestlige landes forsvarssamarbejde, de europæiske landes samarbejde og Islands deltagelse i de foranstaltninger, hvis formål er at forbedre relationerne mellem øst og vest.”

På dette forum er det ikke nødvendigt at fordybe sig i nordisk samarbejdes betydning. For os islændinge har det i sig selv værdi først og fremmest at have forbindelser med frænder og venner. Desuden er det uvurderligt at have samråd og få støtte af hverandre i vort samkvem med andre lande. Betydningen af dette har vist sig i FN's arbejde, hvor alle de nordiske lande er repræsenteret, og endvidere i NATOs arbejde, hvor vi islændinge mener at have lignende synspunkter som Norge og Danmark. Det nordiske samarbejde har også vist sin værdi i EFTA og fællesmarkedet, hvor de nordiske lande både i og uden for sådanne sammenslutninger kan have særlige indbyrdes kontakter og forklare andre lande hvert af de nordiske landes position.

Nordisk Råd er et samarbejdsforum for frie, selvstændige folk, og skønt vi håber, at vore interesser og anskuelser som oftest må være i overensstemmelse, er det naturligt, at de nordiske lande somme tider indtager forskellige standpunkter. Dette bør ikke resultere i, at vi mister troen på nordisk samarbejde, for det, vi har fælles, er vigtigere end det, som skiller os ad, og i de tilfælde skal vi helt kunne gå ud fra forståelse af hverandres holdning og forhold.

Vi, som har oprettet et samarbejdsforum som dette, må ønske, at så mange lande som muligt kan optage lignende vaner i deres indbyrdes samarbejde. Det er klart, at det burde være en hjertesag for alle de nordiske lande at løse en eventuel konflikt i deres samkvem på en sådan måde, at de kan blive et forbillede på samarbejde for andre lande. Island vil bestræbe sig for samarbejde i denne ånd.

Både enkelte stater og sammenslutninger af stater kæmper nu mod forskellige vanskeligheder. Kapløb om energi og naturrigdomme har sat sit præg på landenes forhold til hinanden. Generelt kan man sige, at der råder pessimisme om de internationale økonomiske spørgsmål. Det er ikke min mening her at gøre rede for de vanskeligheder, mit land står overfor. Det er dog klart, at energimangelen og højere oliepriser begge har resulteret i det paradoks, at nationerne på mange måder bliver mere indadvendte end før, mens de dog burde være mere bevidste end nogen sinde om, hvor afhængige de er af hinanden.

Der er endnu ikke fundet olie i havet omkring Island, så vi bliver i overskuelig fremtid ikke deltagere i olieeventyret i Norden. Skønt vort land er rigt på andre energikilder, importerer vi en betydelig kvantitet af olieprodukter. Det er kommet på tale, at vi retter vor handel på dette område til Norge, der er det nordiske land, der er kommet længst i olieudvindingen.

Uhammede vandfald, der kan udnyttes til produktion af elektrisk energi, tillige med geotermisk energi er de naturrigdomme, vi nærer de største forventninger om bortset fra fisken i havet. Selv om det måske i fremtiden med forbedret teknik vil blive muligt for os at sælge denne energi og transportere den over havet til de lande,

der har behov for den, må vi først og fremmest i vort land oprette de industrigrøne, der kan opfylde de to betingelser: at anvende energi og give udbytte. Alene er vi ikke i stand til at virkeliggøre alle disse planer. Nødvendigtvis må vi have samarbejde med andre. På dette som på så mange andre områder søger vort blik de nordiske lande.

Vi ønsker at undersøge mulighederne for samarbejde med de nordiske lande om industrialisering og energiproduktion i Island. Et sådant samarbejde må nødvendigvis baseres på gensidige og fælles interesser, uden at de nordiske lande isolerer sig fra en naturlig fri international handel.

Udnyttelsen af havets rigdomme er det islandske folks hovedopgave. Ligesom der tages vare på, at naturen ikke ødelægges, når vandfald udbygges, er det nødvendigt at benytte beskyttelsesforanstaltninger og videnskabelige arbejdsmetoder, når fangsten søges i havets dyb. Island har taget det skridt at erklære sit herredømme over et 50 miles fiskeriterritorium. Konflikter om udnyttelsen af dette område er nu løst gennem overenskomster. Alle andre lande end Forbundsrepublikken Tyskland har i praksis respekteret vor udvidelse, og vi har lagt vægt på at nå frem til en overenskomst med dette land. En sådan løsning vil ikke blot bevirke, at forholdet mellem Island og Forbundsrepublikken Tyskland bliver normalt, men også at EF ikke længer vil anvende sine toldmure mod islandske fiskeriprodukter. På EFTA-landenes møde i Helsingfors blev der vedtaget en opfordring til fællesmarkedet om, at disse toldmure mod Island burde nedlægges. Vi skulle sætte stor pris på at få støtte i denne sag fra de andre nordiske lande, både fra Danmark, der er medlem af fællesmarkedet, og de andre lande, der står uden for fællesmarkedet, men har sluttet overenskomster med det.

Vi har dog ikke fuldendt vore beskyttelsesforanstaltninger på de islandske fiskebaner. Regeringen stiler mod at udvide fiskerigrænsen til 200 sømil næste år. Selvfølgelig håber vi, at FN's havretskonferencens arbejde da har ført til en international anerkendelse af en så stor økonomisk zone for kyststater. Hvis der ikke opnås generelt resultat på konferencen, er det vigtigt for Island, at der foreligger dokumenteret støtte

fra så mange stater som muligt for et omfattende herredømme over havet for kyststater. Således ville grundvolden for en ensidig udvidelse blive styrket, hvis konferencen bliver frugtesløs, hvilket vi dog håber ikke vil blive tilfældet.

Vi har med stor interesse fulgt Norges påtænkte foranstaltninger til at beskytte fiskestammer og udvidelsen af landets økonomiske søterritorium. Vi udtrykker vor glæde over dette og over samarbejdet med de norske repræsentanter på den internationale havretskonference. Fra vort synspunkt skulle det være ønskeligt at opnå et større sammenhold med de andre nordiske lande om dette spørgsmål.

Hr. præsident! Jeg har her berørt aktuelle spørgsmål, som jeg særlig syntes havde ærinde til dette værdige råd fra Islands regering. De angår ikke direkte nogen særlige punkter på dette mødes dagsorden. Deres udvikling er dog ikke desto mindre en lænke i vore landes samarbejde, bliver stadig mere omfangsrige og dækker flere områder.

Nordisk Råd vil kun have indflydelse og nyde agtelse, hvis det bliver gjort kendt for de nationer, vi repræsenterer. Jeg vil nu til slut lægge vægt på dette synspunkt.

Vi islændinge har fået mange håndgribelige beviser for det nordiske samarbejdes betydning. Her kan jeg bl. a. nævne:

Det nordiske industrialiseringsfond.

Nordisk Råd's initiativ og foretagsomhed og befolkningen i de nordiske landes imødekommethed for at hjælpe dem, der måtte forlade deres hjem og led skade på grund af vulkanudbruddet på Vestmannaøerne. Indbyggerantallet er nu igen blevet 2/3 af, hvad det var, da naturkatastrofen skete.

Nordens hus i Reykjavík, der nu i godt fem år har været et vigtigt center for forskelligartet nordisk kulturliv.

Det nordiske vulkanologiske institut i Reykjavík, der blev indviet nu i efteråret, og som forhåbentlig bliver et vigtigt center for forskning på dette område, ikke blot til nytte for de nordiske lande, men også som deres bidrag til internationalt samarbejde på videnskabens område.

Alt dette viser og overbeviser den almene borger i mit land om betydningen af det nordiske samarbejde på en håndgribelig

måde. Det bør være vor stræben, at folk interesserer sig for vort arbejde, og at det indvirker på så mange områder af det nordiske folkeliv som muligt.

6

A 423/e: medlemsforslag om ett nordiskt institut för energifrågor, A 424/e: medlemsforslag om nordiskt energisamarbete och A 425/e: medlemsforslag om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit.

1. at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslagene A 423/e vedrørende et nordisk institutt for energispørsmål og A 425/e vedrørende felles nordisk strategi på det energipolitiske området.

2. at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon: Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsynings situasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

Gunnar Helén hade i en reservation fogad till utskottet föreslagit att. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att framlägga förslag till Nordiska rådet om inrättande av ett fristående energiinstitut.

Nordli (ekonomiska utskottets talesman): Samarbeidet om energiforsyningen har lenge vært et aktuelt tema i det nordiske samarbeid. De kanskje grundigste drøftelser av dette spørsmål fant sted i tilknytning til Nordøk. Selv om en traktat som dekket samarbeid over hele det økonomiske feltet, ikke kom i stand, har ikke det forhindret at den del av traktatutkastet som dekker energisamarbeid, har gitt utgangspunkt for pragmatiske løsninger på de samarbeidsbehov som her har meldt seg.

Spørsmålet om å avtalefeste samarbeidet på dette område ble reist på ny ved et medlemsforslag som førte til en rekommandasjon fra Rådet i fjor. Samtidig besluttet Mi-

nisterrådet at den nyoppnevnte embetsmannskomiteé for industri- og energispørsmål også skulle ta seg av spørsmålet om samarbeid innen energipolitikken og utrede de sider som må vurderes i tilknytning til en eventuell spesialoverenskomst. Denne utredningen må nå ta utgangspunkt i den nye situasjon som ble skapt etter krisen i oljeforsyningene i fjor. En regner med å få saken fram til sesjonen i Reykjavik i februar neste år.

Krisen i fjor fortonte seg i første omgang som en svikt i oljeforsyningene, som rammet store deler av verden. Etter hvert har den avdekket mange sider ved industrisamfunnes energiforbruk, deres sårbarhet overfor svikt i energitilførslene og svakhetene ved det tradisjonelle samarbeidsmønster mellom råvareprodusenter og industriland. Det ble nokså snart klart at krisen hadde sammenheng med fundamentale problemstillinger i verdensøkonomien. Det er i dette globale perspektiv vi må føre også vår nordiske debatt om energispørsmålene.

Energiproblemene stiller seg vesentlig forskjellige når en tar utgangspunkt i det enkelte nordiske lands situasjon. Med perspektiver som har åpnet seg for oljeutvinning utenfor Norges kyster, står Norge i en særstilling. Dette gir grunnlag for et samarbeid mellom de nordiske land.

Som region er Norden bedre stilt i energiforsyningen enn de fleste andre industrialiserte land. Vi har en betydelig tilgang av vannkraft, som også i framtida vil være en viktig faktor i energiforsyningen. Sverige har kommet forholdsvis langt i utviklingen av kjernekraft. Norge vil omkring 1980 ha en produksjon av olje og gass som vil utgjøre 10 ganger så meget som vårt nåværende forbruk av disse produkter.

Samarbeidet om energispørsmålene har allerede i lang tid vært en realitet, dels ved utvekslingen av kraft, dels ved utviklingen av visse energiprojekter. Jeg vil her understreke den betydning samarbeidsorganet Nordel har for en fornuftig utnyttelse av våre samlede ressurser. I det nye energibilde vi er i ferd med å få, med vannkraft som en typisk knapphetsressurs, vil NORDELS betydning ikke blir mindre. Nordel har i noen tid forberedt seg på oppgaven som administrator av forsyningssamarbeidet over grensene.

Den vil få voksende betydning, etter hvert som tilgangen på kjernekraft øker. Det er etablert et samarbeid med det nordiske kontaktorgan for atomenergispørsmål. Dette har allerede gitt viktige resultater, særlig på det forskningsmessige felt. Det vil også bli utvekslet driftserfaringer fra de kjernekraftverk som er kommet i gang. Jeg er ikke i tvil om at det er meget å hente i et utvidet samarbeid på dette felt. Jeg går ut fra at regjeringene vurderer disse muligheter i tilknytning til de utredninger og forhandlinger som pågår.

Økonomisk utvalg hadde anledning til å studere behovet for nordisk samarbeid om en fornuftig utnyttelse av våre samlede kraftressurser under en befarung i Finland i august måned. Utvalgets forslag ligger til behandling i dag. Det bygger inn sine inntrykk fra denne befarung ved å si at: "det samarbeid som allerede pågår innenfor elektrisitetsforsyningen og atomkraftsektoren bør utvides til å omfatte hele energiområdet. Det synes naturlig å basere dette på en pragmatisk fremgangsmåte, der målsettingen bør være resultater som gir fordeler for alle nordiske land."

Det var nettopp viljen til praktisk og pragmatisk samarbeid som så klart markerte seg under energikrisen i fjor. Jeg minner Rådets medlemmer om generaldebatten under første samling i Stockholm i februar i år, da vi fikk en tilleggsreddegjørelse fra Ministerrådets formann om de nordiske lands situasjon den gang. De retningslinjer for det videre arbeid som ble resultatet av denne debatten, vil bli drøftet og fulgt opp i Rådets plenumsmøte i dag.

De tre medlemsforslag som står på dagsordenen, ble reist i tilknytning til første samling. De er også uttrykk for politisk vilje til samarbeid om å finne løsninger på de utfordringer som vi i stigende grad vil bli konfrontert med. Økonomisk utvalg har avgitt sin innstilling i lys av bl. a. generaldebatten i februar, et omfattende remissmateriale og sakkyndige råd. Utvalget er enstemmig i sin tilråding til regjeringene om å gå videre med konkrete samarbeidsprosjekter, og om retningslinjene for de utredninger som nærmer seg sin slutføring.

Et av de forslag som har vært til behandling i utvalget, foreslås vedlagt proto-

kollen, nemlig nr. A 425 om en nordisk strategi på det energipolitiske område. Jeg gjør oppmerksom på at da utvalget avgav sin instilling, hadde utvalgsmedlemmet Ele Alenius forfall. Han var som kjent en av initiativtakerne til forslaget.

Utvalgets medlemmer har kommet fram til en felles konklusjon som ligger nær opp til den opprinnelige formulering i medlemsforslaget A 424, om nordisk energi- og industrisamarbeid.

De opprinnelige forslagsstillere hadde bedt om en utredning også av spørsmålet om felles innkjøp av olje og oljeprodukter. Dette hadde tilknytning til omtalen av de multinasjonale oljeselskapers rolle i oljeforsyningen til våre land.

Utvalget har pekt på at situasjonen er så forskjellig i de nordiske land at det på det nåværende tidspunkt ikke finner det hensiktsmessig uten videre å anbefale felles innkjøp. Det er for eksempel klart at Finlands forsyningsavtaler er et viktig forhold som en felles forsyningsordning må ta hensyn til. Men utvalget er samstemmig i ønsket om å få undersøkt hva som bør gjøres for å begrense den eventuelle uheldige innflytelse som oljeselskapene måtte ha på forsyningsforholdene. Vi regner med å komme tilbake til spørsmålet under de videre vurderinger av den framtidige forsynings-situasjon for råolje og oljeprodukter.

Spørsmålet om de multinasjonale selskapers rolle har for øvrig blitt reist i tilknytning til det energipolitiske samarbeid og den forsyningsordning som de såkalte ECG-land har kommet fram til. Dette samarbeid vil bli knyttet til OECD som et selvstendig saksområde. Det er ikke i dag klart hvor mange OECD-land som vil delta i forsyningsordningen i ECG og det mer langsiktige forsknings- og energipolitiske samarbeid som vi her ser begynnelsen til. Sannsynligvis må vi regne med en utvikling der flere landgrupperinger trekkes med i arbeidet, samtidig som problemstillinger og saksinnhold vil skifte fra tid til annen. De nordiske land vil søke tilknytning til dette arbeidet på ulike måter, etter sine egne forutsetninger. Det er intet nytt at de nordiske land har slike ulike tilknytningsformer til et bredere europeisk samarbeid. Samarbeidet i Norden er i vår tid en del av et større europeisk

samarbeidsmønster. Det har gjort de største framskritt når det er blitt passet inn i og på denne måten mottatt impulser fra samarbeidet fra de større grupperinger. Dette vil være tilfelle også denne gang. Men vi skal samtidig være klar over at de ulike tilknytningsformer som de enkelte nordiske land har til andre samarbeidsavtaler, nødvendigvis må sette visse rammer for formen og innholdet av det samarbeid de har seg imellom.

Utvalget peker på det spesielle ansvar Norge vil få for energiforsyningen i Norden og i en større sammenheng, etter hvert som utvinningen av olje og gass på den norske kontinentalsokkel kommer opp i betydelige kvanta. De øvrige nordiske land har gitt uttrykk for interesse for leveringer av petroleumsprodukter fra Norge. Norge er for sin del interessert i at et slikt samarbeid kommer i stand, som nordiske prosjekter og på grunnlag av tosidige avtaler. Som det tidligere er gitt uttrykk for fra norsk hold, må et samarbeid på basis av norsk olje og gass knyttes sammen med et bredere energipolitisk og industrielt samarbeid i Norden. Det må også ses i sammenheng med det energipolitiske samarbeid som er under utvikling i Europa, der også de nordiske land får forpliktelser og interesser. De prosjekter vi ønsker realisert på dette område, må være ledd i en langsiktig utviklingspolitikk for våre samfunn, der hensynet til den øvrige verden også kommer inn.

Til slutt bare et par ord om energiforskningen. I forskjellige former har hele utvalget gitt uttrykk for nødvendigheten av utstrakt samarbeid her. Men flertallet er blitt stående ved at dette kan utvikles uten nye organer. Initiativtageren til A 423 om et nordisk institutt for energispørsmål, Gunnar Helén, opprettholder denne konklusjonen. Det vil bli redegjort for separat.

Under henvisning til de omdelte dokumenter skal jeg få anbefale Rådet å vedta det utkast til tilråding som utvalgets betenkning konkluderer med, nemlig:

1. at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslagene A 423/e vedrørende et nordisk institutt for energispørsmål og 425/e vedrørende felles nordisk strategi på det energipolitiske området,

2. at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industri-samarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsynings situasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

Videre forslår utvalget at Nordisk Råd tar beretningen fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål til etterretning.

Sellgren: Herr president! Jag vill med några ord beröra medlemsförslag nr A 423/e angående ett nordiskt institut för energifrågor, i vilket jag är en av förslagsställarna. Herr Gunnar Helén, som lagt fram förslaget, är tyvärr förhindrad att närvara vid sessionen i dag.

Vid behandlingen av förslaget har ekonomiska utskottet tagit intryck av de remissinstanser som ställt sig direkt negativa till förslaget. Utskottet föreslår därför, att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Det är emellertid påfallande många remissinstanser som i grunden synes ha en positiv inställning till inrättande av ett fristående energiinstitut men som samtidigt anser frågan för tidigt väckt. Och det är förvisso på det sättet att den här frågan har framtiden för sig och hör framtiden till. Det synes av den anledningen vara svårt att omedelbart få anslutning kring ett sådant framtidsförslag. Om det sålunda skulle falla i dag, finns det all anledning att väcka frågan på nytt.

Alla länder står inför behovet av att göra långsiktiga energiplaner och upprätta beredskap inför problem av skiftande slag som kommer att uppstå. I detta långsiktiga arbete behövs ett organ som står fritt i förhållande till nationella myndigheter, till företag och organisationer. Ett sådant institut behöver inte och skall inte starta som någon mammutorganisation. Man kan i ekonomiska utskottets behandling nästan spåra en oro för något nytt och tungrott organ utan effektivitet. Det föreslagna institutet bör snarare få en förhållandevis liten organisation med ett sekretariat som centrum. Dess väsentliga uppgift skall vara att som ett fristående organ utföra prognoser, utredningar och framtidsstudier.

Herr president! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till herr Heléns reservation, som är fogad till utskottets förslag.

Handels- og økonomiminister **Nyboe Andersen:** Hr. præsident! Som det blev nævnt af hr. Nordli i hans indlæg for lidt siden, har ministerrådet på baggrund af Nordisk Råds rekommandation nr. 14/1973 besluttet, at Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik skulle iværksætte et udredningsarbejde til belysning af de nordiske landes energisituation. Komiteen skulle også vurdere behovet og mulighederne for en yderligere uddybning af samarbejdet.

Komiteens arbejde nærmer sig nu sin afslutning. De nordiske industriministre har haft møde i går, og vi har drøftet komiteens arbejde, og jeg kan på vegne af ministerrådet meddele Nordisk Råd, at det er hensigten at fremlægge denne rapport i god tid forud for Reykjavík-sessionen.

De nordiske lande har, som vi alle ved, et højt energiforbrug, og tilgangen af tilstrækkelig og billig energi har været en vigtig forudsætning for den økonomiske udvikling. Energipolitikken har naturligt været tilpasset de nationale forhold, men ensartede problemer har på flere felter ført til, at det nordiske samarbejde er vokset frem ud fra naturlige behov for et praktisk samarbejde over grænserne og et samråd om den videre udvikling. Jeg kan nævne samarbejdet gennem NORDEL inden for elektricitetsforsyningen. Et andet hovedfelt for samarbejde har været forskningssamarbejde inden for udviklingen af kernekraft.

En række kontakter er også etableret mellem foretagender og organisationer, som virker på energiområdet i Norden.

Jeg kan i denne forbindelse nævne, at de nordiske industriforbund netop i fællesskab har udarbejdet en omfattende rapport til ministerrådet om industriens syn på energiforsyningen og energiøkonomien. Denne rapport udgør et nyttigt underlag for embedsmændenes udredningsarbejde og vil i sin helhed blive publiceret i tilslutning til rapporten.

Det samarbejde, som således er vokset frem i årenes løb, er baseret på deltagernes konkrete interesse. Mangelen på en formel

ramme for samarbejdet har næppe været nogen hindring for den fortsatte udvikling.

Som vi alle husker, var energiproblemerne stærkt fremme i debatten ved Nordisk Råds session i Stockholm, dengang måske mest på baggrund af den akutte situation. Den internationale oliekrise aktualiserede en række problemer i forbindelse med energiforsyningen. Afhængigheden af importeret olie fik gennem reducerede forsyninger umiddelbare konsekvenser for de nordiske landes næringsliv og for hver enkelt borger. Foranstaltninger til begrænsning af skadevirkningerne blev iværksat i alle de nordiske lande, og de nordiske kontakter viste sig i denne forbindelse nyttige.

Den umiddelbare forsyningskrise er nu overvundet, jeg må tilføje: for denne gang —om den kommer tilbage, kan vi desværre ikke vide, men den har vist, at vi må lægge stærk vægt på energisektoren i udformningen af vor økonomiske politik. Den større vækst i energiforbruget og den hurtigere takt i udnyttelsen af jordens energiressourcer kombineret med betydelige miljømæssige og økonomiske problemer har ført til, at man ikke bare nationalt i de enkelte lande verden over, men også regionalt og globalt har taget den fremtidige energipolitik op til alvorligere overvejelser.

Den situation, der er opstået på energiområdet, har også stillet de nordiske lande over for nye problemer.

I alle vore lande har situationen ført til øgede krav om statslig aktivitet og planlægning, såvel for at sikre tilførslen af energi som for at opnå en mere effektiv energi-anvendelse.

Alle de nordiske lande har behov for sikrede tilførsler af olie enten udefra eller gennem egen produktion. Den norske stat vil antagelig i slutningen af 1970'erne disponere over olie, som kan eksporteres. Alle de nordiske lande med undtagelse af Island har endvidere vist interesse for udnyttelse af naturgasforekomster. Finland er det eneste nordiske land, hvor en sådan udnyttelse praktiseres.

Udviklingen af nye energiformer, der skal kunne give et væsentligt tilskud til vor energiforsyning, vil sandsynligvis være mulig, men kun på lang sigt.

I den aktuelle situation frembyder kerne-

kraften forsyningsmuligheder, men som andre energiformer er også denne forbundet med problemer. Der finder for tiden en debat sted om disse problemer og om den fremtidige kernekraftudbygning i de fleste nordiske lande.

En af oliekrisens vigtigste virkninger på længere sigt er, at den har koncentreret opmærksomheden på de måder, vi anvender energien på og de formål, vi anvender den til.

Prishensyn, forsyningshensyn og miljøhensyn munder alle ud i et ønske om økonomisering med energiressourcerne. I de nordiske lande er konkrete spareforanstaltninger sat i værk eller under overvejelse. Disse har allerede ført til betydelige resultater i retning af bremsning af væksten i forbruget. En bevidst forsknings- og udviklingsindsats vil i fremtiden åbne nye muligheder for økonomisk energianvendelse.

Udnyttelsen af de kendte energiressourcer, udviklingen af nye energiformer og fremme af en mere rationel energianvendelse er mål, der alle kræver store indsatser i alle nordiske lande.

De enkelte landes baggrund og forudsætninger er imidlertid i nogen grad forskellige. De foranstaltninger, der overvejes, vil følgelig i en række tilfælde ligeledes være forskellige. Dette giver alligevel muligheder for et samarbejde, der er til fordel for alle parter. Det er på denne baggrund, Embedsmandskomiteen foretager en mere systematisk analyse af hele energiområdet ud fra et nordisk samarbejdssynspunkt.

Hr. præsident! Det vil fremgå af, hvad jeg har sagt, at ministerrådet gerne vil imødekomme de ønsker, som hr. Nordli fremlagde for os i økonomisk udvalgs indstilling. Embedsmandskomiteens rapport vil foreligge ved årsskiftet, således at både Nordisk Råd og ministerrådet vil få lejlighed til at sætte sig ind i og vurdere materialet og dets konsekvenser før vi mødes til sessionen i Reykjavík.

Udenrigsminister **Guldborg**: Hr. præsident! Lige indtil få dage før denne samling af Nordisk Råd har vi mellem samarbejdsministrene igen drøftet den oprindelige beslutning om, at der ikke skulle være nogen generaldebat under denne samling af Nor-

disk Råd, idet vi overvejede, om vi skulle foreslå noget sådant. Vi var enige om ikke at gøre det, ud fra den betragtning at der under den debat om energiproblemer, der finder sted her, var mulighed for — og burde tages anledning til — nogle bemærkninger af mere generel karakter.

Energiproblemerne, der ligger til grund for de foreliggende medlemsforslag — og som jo vil blive taget op til en større debat under næste session i Reykjavík — viser betydningen af, hvad der foregår uden for vor egen del af verden, også for vort indbyrdes samarbejde her i Norden.

Sådan som forholdene udvikler sig i øjeblikket, har jeg ikke anset det for rigtigt at lade denne Ålborgsamling i Nordisk Råd passere, uden at der falder nogle bemærkninger af mere generel karakter om den øjeblikkelige situation — bemærkninger som har sammenhæng med dette punkt på dagsordenen.

De store ændringer i de internationale forhold, som vi har været vidne til i de sidste år, har både politiske og økonomiske virkninger af usædvanlig karakter. I bedste fald betyder det, at vi i de kommende år lever i en periode med store forandringer, som ikke nødvendigvis vil vise sig at have samme karakter i de forskellige nordiske lande.

Det er ikke en overdreven pessimistisk tankegang, der får mig til at minde om, hvordan den nuværende situation i værste fald kan udvikle sig. Det er en kendsgerning, at der sker betydelige omfordelinger af de økonomiske midler. Det er en kendsgerning, at et stort område af verden rummer en række såkaldt lokale konflikter, som nok har deres rødder i en større sammenhæng, og hvis virkninger også får betydning i en større sammenhæng. Det er også en kendsgerning, at der i disse områder foregår en betydelig forøgelse af krigspotentialet og af krigsmaterialet, og at antallet af konfliktmuligheder, som kan udvikle sig helt ukontrollabelt, er stigende.

Det kan ikke siges tit nok, at vi i denne henseende bevæger os i den farligste periode siden sidste krig, eller i hvert tilfælde siden genopbygningen i Europa kom i gang. Jeg kan heller ikke undlade at minde om, at der er en alvorlig risiko for, at en kædereaktion af økonomiske sammenbrud kan finde sted.

Når denne risiko lægges oven i den politiske og militære risiko, er der virkelig grund til at blive bekymret. Bekymringen bliver ikke mindre af en fornemmelse af, at der uden for det vesteuropæiske område, som vi tilhører, måske ikke helt er den samme opfattelse af Vesteuropas uundværlighed, som vi selv har. Også de nordiske lande må gøre sig klart, at der andre steder eksisterer meget betydelige kræfter, som ikke nødvendigvis betragter hensynet til vore lande som væsentligt.

Det er nødvendigt at gøre opmærksom på disse forhold ved enhver lejlighed, og det er nødvendigt for de nordiske lande, hver gang de mødes i denne tid, at være opmærksomme på, hvad der foregår omkring os. Vi har samme interesse i at standse og modvirke eksisterende konflikter. Vi har samme risiko for at blive revet med af begivenhederne, hvad enten de er politiske eller økonomiske. Vi har et særligt fællesskab, men det er også karakteriseret ved, at vi har forskellige forbindelseslinjer til den øvrige verden.

På det økonomiske område vil vi i de kommende år møde en forskellig skæbne. Det nordiske samarbejde bliver ikke lettet af, at de ydre forhold stiller os over for uensartede problemer. Geografi, historie, natur og ressourcer er forskellige. De kan føre til forskellige politiske og økonomiske hensyn, og de fører i hvert tilfælde til, at der ikke er samtidighed eller parallelitet i vore økonomiske og beskæftigelsesmæssige problemer.

Det er en prøvsten for det nordiske samarbejde, at det i en sådan periode viser sig, at disse forskelle ikke fører til større afstand mellem vore lande i forhold til omverdenen, eller til at de små fordele får overhånd over den nordiske samfølelse.

Den forskellige — og nødvendigvis forskellige — placering i forhold til omverdenen kan derfor ikke være et tabu i vore drøftelser i en sådan periode. Det fører kun til, at vi ikke bliver i stand til at tage tilstrækkeligt hensyn til hinanden. Tværtimod kan de forskellige forbindelseslinjer, hvis vi vil, bidrage til, at vi, hver på sit område, kan virke for et bedre samarbejde og en bedre forståelse, også mellem andre lande indbyrdes.

Det forudsætter, at vi accepterer forskel-

lene og også kan påtage os at være hinandens advokater i andre sammenhænge.

Energispørgsmålet er kun ét af de væsentlige økonomiske og politiske spørgsmål. Der er andre, f. eks. de store prisændringer på andre råvarer, der lige så meget har gjort deres virkning.

Det er ingen garanti for, at man kan gennemføre så omfattende og fundamentale økonomiske ændringer, som der her er tale om, uden at det kan blive så ødelæggende for beskæftigelsen, og uden at det kan blive så inflationsskabende i Vesteuropa, at vi får vanskeligheder ved at klare vore egne nære problemer og derved også får svækket vort grundlag for gennem europæisk samarbejde at bidrage til løsningen af andres problemer.

For Danmarks vedkommende har vi aktivt engageret os i det arbejde, som blev påbegyndt på konferencen i Washington, for i hvert tilfælde at skabe en vis sikkerhed for energiforsyninger, og det er væsentligt for os, at samarbejdet inden for Det europæiske Fællesskab også kan blive udbygget, så vi kan klare monetære og valutारiske problemer, og så det samarbejde herom, som også Norge og Sverige deltager i, kan fortsættes og udvides.

Hr. præsident! Det har ikke været hensigten med dette indlæg at lægge op til en mere generel debat her under denne samling. Men det har været hensigten at benytte denne samling til at pege på nødvendigheden af, at vi i de nordiske lande, når vi mødes på den næste samling, er parat til at erkende problemernes vægt og alvor og ikke viger tilbage for at drøfte dem med hinanden, selv om det skulle betyde, at vi derved erkender, at der kan være forskellige synspunkter.

Jeg har heller ikke ment, det var muligt i den nuværende situation at holde et møde som dette med deltagelse af flere hundrede politikere, embedsmænd og journalister, helt uden at minde om, hvordan de ydre vilkår er og hvordan den situation i virkeligheden er, som vi befinder os i.

Meddelande

Det meddelades, att Lars Korvald intagit sin plats i rådet.

Stetter: Hr. præsident! Vi danske ønsker den norske nation lykke til med den storstilede olie- og gasproduktion, som er under udvikling på den norske kontinentalsokkel.

Vi er fulde af beundring over den dygtighed og den fantasi, hvormed vore norske venner — både teknisk og økonomisk — har formået at udnytte mulighederne.

Vi i Danmark ved udmærket, at der også er knyttet vidtgående risici til Nordsøeventyret, f. eks. i forbindelse med de store investeringer, prisudviklingen og den totale ændring i fundamentet for norsk økonomi.

Imidlertid er vi overbevist om, at Norge evner at administrere sin rigdom. Vi er også overbevist om, at Norge som fremtidig nettoeksportør af olie og gas magter at finde sin helt naturlige plads i det internationale energisamarbejde.

Personlig ser jeg gerne, at Norge deltager aktivt i ECG-gruppen, 12-lande-samarbejdet vedrørende fordeling af olie og gas i krisesituationer.

Alligevel indser jeg meget vel, at Norge som eneste nettoeksportør blandt disse lande muligvis kan ønske at stå frit, i så fald forhåbentlig med en fortsat kontakt til de vesteuropæiske nationer. Europa vil hermed kunne opnå en større uafhængighed af Mellemøsten, selv om olielandene her fortsat vil dække størsteparten af Europas samlede forsyning.

Jeg bemærkede mig hr. Nordlis udtalelser om de ulige og uensartede internationale samarbejdsformer, som de nordiske lande er deltagere i. Jeg kan tilslutte mig hr. Nordlis synspunkt. Disse ulige former kan ikke og skal ikke forstyrre vore fælles interesser.

Med Norges forventede store stigning i produktion af olie og gas er det naturligt for alle parter at rette opmærksomheden mod eksporten.

De øvrige nordiske lande har udviklet og opbygget vidt forskellige handels- og forsyningsorganer for import af energi.

Danmark har et frit marked uden noget statsligt organ af betydning. Beslutter Norge sig for selv at markedsføre sine olie- og gasprodukter her i landet, hilser jeg initiativet velkommen.

Vi vil få et nærtliggende og stabilt leverandørland, som formentlig med udgangs-

punkt i en fornuftig prispolitikk vil forsøge at erobre en passende markedsandel til gagn for begge parter.

Desværre var jeg forhindret i at deltage i økonomisk udvalgs afsluttende møde i Willmanstrand den 28. august, og jeg er derfor ikke medunderskriver af betænkningen fra udvalget over de tre medlemsforslag, vi her behandler.

Jeg kan imidlertid anbefale at stemme for udvalgsflertallets indstillinger til rådet, men vil dog gerne fremsætte et par enkelte kommentarer.

Udvalget anbefaler en vurdering af mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbejde. Jeg savner en anbefaling af en vurdering af behovet for et sådant samarbejde.

Behovet er vel grundlaget eller udgangspunktet for vurderingen af de mulige former. Jeg forstod imidlertid på hr. Nyboe Andersens indlæg, at også behovet for samarbejde vil blive belyst i ministerrådets rapport. Dernæst vil jeg påpege, at rekommandationen vel egentlig er temmelig overflødig, idet det fremgår af udvalgets materiale og de forudgående indlæg, at den nordiske embedsmandskomité for energi- og industripolitik — efter opdrag fra ministerrådet — allerede længe har været i gang med en udredning med sigte på at fremlægge den på sessionen i Reykjavík.

Det spørgsmål, der kan rejses i denne forbindelse, er, om tidsfristen kan overholdes, men også her forstod jeg på hr. Nyboe Andersen, at rapporten vil blive forelagt i god tid inden sessionen i Reykjavík, og der er derfor ikke noget, der hindrer nogen i at stemme for denne rekommandation.

Anker Jørgensen overtog därefter ledningen av förhandlingarna.

Reidar T. Larsen: Jeg kommer til å ta opp medlemsforslag A 425 e i mitt innlegg.

Det er ikke uten videre riktig at olje- og gassressursene på den norske kontinental-sokkel har skapt en lysere energisituasjon for de nordiske landene. Dette er avhengig av hvilken politikk det norske Storting og den norske regjering velger å føre i tida framover, og her er det fortsatt mange usikre punkter.

Først og fremst er det viktig å slå fast at inntil nå er det transportveiene bort fra både Norge og Norden som blir bygd ut for de olje- og gassfunnene som inntil nå er blitt gjort på norsk område. Den regel Stortinget høytidelig har slått fast i flere vedtak, er upåklagelig klar. Den sier at olje og gass som blir utvunnet på den norske kontinentalsokkelen, som hovedregel skal ilandføres i Norge. Utviklingen hittil peker imidlertid i retning av at det blir Storbritannia og Vest-Tyskland som blir sikret det vesentlige av disse forsyningene.

Det viktigste argument som har vært ført til forsvar for denne utviklingen, er de tekniske problemene med å legge rørledninger over den såkalte Norskerenna. Dette er imidlertid problemer som i dag må anses for å være løst, og det vil dermed være den politiske vilje i de styrende norske organene som vil avgjøre om utviklingen skal snus og forsyningene fra kontinentalsokkelen bli rettet mot Norden.

Andre spørsmål er også viktige. Av mange grunner — først og fremst hensynet til å sikre ressursene for en lengst mulig tid framover, og for å bygge opp størst mulig sikkerhet mot forurensningskatastrofer som kan true livet i disse havområdene — er det nødvendig å holde et moderat tempo i bore- og utvinningsvirksomheten. Av samme grunner bør en ha en maksimal målsetting for utvinningen, og stadig flere i Norge mener at denne grensen bør ligge ved 50 mill. tonn oljeenheter årlig.

Det er de folkevalgte norske organers suverene rett å avgjøre selv alle slike spørsmål. For å sikre denne retten er det nødvendig at den norske stat overtar all olje- og gassutvinning på norsk område.

Det er like nødvendig å avvise ethvert press utenfra for f.eks. å påvirke utvinnings-tempoet. En årsproduksjon på 50 mill. tonn kan bli et vesentlig tilskudd til energiforsyningen i Norden. Så mye mer ville det jo være tilfelle om det er Regjeringens nåværende målsetting som skulle legges til grunn, og som er betydelig høyere. Norges årsforbruk er i dag ikke mer enn ca. 9 mill. tonn, og selv med den forbruksveksten som er ventet, vil det bli et stort produksjonsoverskudd som burde komme det øvrige Norden til gode.

En vesentlig forutsetning for å oppnå tilstrekkelig kontroll over olje- og gassforsyningene i Norden, vil være at en over alt sjalter ut de internasjonale oljemonopolene.

Den akutte oljekrisen som bare ligger noen måneder tilbake, gav oss alle en ny alvorlig påminnelse om hvilken enorm makt det gir å kontrollere disse forsyningene, og i hvilken grad denne makten misbrukes av de privateide multinasjonale selskapene.

Det burde være naturlig at regjeringene i de nordiske land på bakgrunn av disse erfaringene besluttet seg for å gjennomføre felles tiltak som både kan skape større sikkerhet for de framtidige tilførslene, og som kan sikre fullt herredømme over landenes indre omsetning. Dette forutsetter imidlertid at det blir organisert direkte forbindelse mellom statlige importorganer og regjeringene i de oljeproduserende land, og at såvel raffineriene som omsetningsorganene blir nasjonalisert. En felles nordisk strategi på dette området, basert på de forutsetningene jeg har nevnt, ville også kunne holde de nordiske landene fri fra enhver tilslutning til den internasjonale pressgrupperingen ECG.

Det er fullstendig klart at Norge har et særlig ansvar for utviklingen på dette området. Hvis det blir gitt klare signaler fra Norge om at vårt land vil innstille seg på en nordisk orientert oljeforsyningspolitikk, så vil det også bety at tilknytning til ECG-klubben bør bli uten enhver interesse for de nordiske land — muligens bortsett fra Danmark, som jo er i en sørgelig situasjon med sitt EF-medlemskap.

Åpenbart er det også andre spørsmål som vil være av sentral betydning for en tilfredsstillende løsning på energiproblemene for de nordiske land.

Det er umulig å tenke seg noen imøtekommelse av en fri og ukontrollert etter-spørsel av energi i framtida. Alle våre land må innstille seg på en energipolitikk som ikke tillater noen former for energisløsing, og dette må etter hvert få konsekvenser for landenes industripolitikk. Samtidig vil det være nødvendig stadig å utforske nye metoder for energisparing, og å drive intensiv forskning for å utvikle nye energiformer. Det er innlysende at en slik forskning ikke må være noe spekulasjonsobjekt. Derfor må den være statlig organisert og drevet.

Det kan ikke herske tvil om at også dette

er et felt hvor de nordiske land vil ha store fordeler av å etablere et intimt fellesskap, og en beslutning om dette bør treffes snarest mulig. Jeg vil straks tilføye at det i denne saken er en betydelig forskjell på medlemsforslaget A 425/e, som jeg støtter, og forslaget A 423/e, som er reist av Gunnar Helén m. fl. Dette siste forslaget går inn for et såkalt "frittstående institutt" med så snevre rammer at det vanskelig kan få noen omfattende positiv virkning. Jeg går derfor imot dette forslaget. Jeg må også si at jeg ikke synes at forslag A 424/e som er reist av en rekke sosialdemokratiske medlemmer, er av særlig betydning. Det bruker mange gode ord, men er sørgelig tomt for konkret praktisk innhold.

Jeg vil likevel subsidiert støtte dette forslaget konklusjon hvor Ministerrådet i hvert fall blir oppfordret til å legge fram en vurdering av mulighetene for et nordisk energi- og industrisamarbeid, og jeg vil be om at man under voteringen gjør dette mulig. Framfor alt vil jeg imidlertid ta opp og anbefale Nordisk Råd å gi sin tilslutning til medlemsforslaget A 425/e. Forslaget henstiller

"at Nordisk Råd ber Ministerrådet om å utarbeide en felles strategi for de nordiske land på det energipolitiske område gjennom

a) samarbeid for langsiktig forskning som berører utviklingen av nye energiformer og energisparende metoder, i produksjon og forbruk;

b) opprettelse av statlige handels- og omsetningsorgan for energisamarbeid og for import og eksport av olje og gass og andre energiråvarer;

c) at man bryter de internasjonale oljeselskaperens dominerende innflytelse i de nordiske land gjennom nasjonalisering av deres raffinerier og distribusjonssystem."

Dette forslaget går konkret løs på de sentrale punktene i denne saken, og vil — hvis det blir vedtatt, føre til at nordisk samarbeid på dette området kan heve seg over det uforpliktende snakk som dessverre preger Nordisk Råds virksomhet så sterkt.

Ingenting annet enn praktiske skritt vil være av betydning i en sak som denne.

Handels- og industriminster Gestrin:
Herr president! Jag ber att få ansluta mig till det uttalande om de föreliggande med-

lemsförslagen som hr Nyboe Andersen nyss framförde på Nordiska ministerrådets vägnar. I själva verket utgjorde uttalandet ju en redovisning av uppfattningen hos samtliga industriministrar vid deras möte i går.

Det världsomfattande bekymret över energiförsörjningens framtida utveckling i olika länder präglar det frågekomplex som nu dryftas av Nordiska rådet. Då de nordiska ländernas energiförbrukning per capita hör till de största i världen och då vårt beroende av tillgången på utländsk energi — med undantag av Norge — har ökat i en bekymmersam takt, är det på sin plats att vi på en så bred bas som möjligt försöker finna lösningar till våra aktuella svårigheter på energiområdet. Även om varje nordiskt land har sina särdrag när det gäller energiförsörjningen, finns det också många verksamhetsformer som vi kan sköta snabbare och effektivare i inbördes nordiskt samarbete.

I Finland har energiförbrukningen under de senaste tio åren ökat väsentligt snabbare än hela världens energiförbrukning i medeltal. Medan förbrukningen hos oss genomsnittligt ökade med 6.1 % per år på 1960-talet och under de första åren av innevarande decennium, beräknas denna förbrukning närmast till följd av strukturförändringar inom industriproduktionen samt den allmänt taget långsamma industrialiseringsprocessen utveckla sig sålunda, att tillväxten mot slutet av detta årtionde blir cirka 5.4 % per år och i början av nästa decennium cirka 4.2 % per år. Tillväxttenden väntas alltså vara svagt vikande.

Med undantag av torv är Finlands egna råenergitillgångar numera redan exploaterade, varför varje tillskott i energiförbrukningen i princip bör täckas med import. Det är mot bakgrunden av importprisernas våldsamma stegring man bör se Finlands regerings beslut att höja torvproduktionens volym under de följande tio åren till omkring det 15-faldiga, varvid torvtäkten skulle motsvara en import av cirka 2 miljoner oljeton per år. Genomförandet av detta program innebär dock ingen väsentlig förbättring av Finlands självförsörjningsgrad, emedan torvens andel i början av 1980-talet skulle utgöra bara omkring 5 % av

vårt totalbehov av energi vid denna tidpunkt.

Den snabba stegringen av energipriserna har också hos oss medfört ett svårt ekonomiskt och samhällspolitiskt anpassnings-skede, vilket kräver talrika ställningstaganden och åtgärder av regeringen i syfte att minska problemen under övergångsperioden och för att på sikt lindra svårigheterna. I detta syfte har Finlands regering uppställt som ett av sina mål att främja ett så rationellt utnyttjande av energin som möjligt. I nyckelposition är härvid åtgärder som syftar till en mindre energikrävande produktionsstruktur inom processindustrin, samt övergång till energibesparande konsumtionsvanor. Ehuru energiförbrukningens totalnyttoeffekt i Finland sedan gammalt är relativt hög, litet över 60 %, har man för avsikt att få den ytterligare något högre t. ex. genom effektiviserad samproduktion av elkraft och värme samt genom att i större utsträckning än för närvarande använda distriktuppvärmning även på mindre tätorter.

Även Finland håller på att övergå till kärnkraftsåldern vid produktion av elkraft. Under de senaste tiderna har det förekommit en engagerad allmän debatt om de nackdelar för naturen och människan som anknyter sig till användningen av kärnenergi. Det förefaller som om diskussionen också delvis håller på att influeras av bedömningar som inte längre helt grundar sig på fakta. För att de frågor som ansluter sig till produktionen och begagnandet av kärnkraft i deras helhet snabbt skall kunna klarläggas, borde det nordiska forsknings- och utredningsarbetet på området effektiviseras.

Samarbetet mellan våra länder inom såväl industrins olika områden som också inom elproduktionen har gamla traditioner. Enligt Finlands regerings uppfattning borde detta samarbete fortsättningsvis utvecklas såväl för samordning av normeringar och olika stadganden i Norden som för att skapa grundval för en fördjupad förtroendefull samverkan inom olika sektorer. Teknikens utveckling talar för att ett regelbundet samarbete borde fås till stånd mellan representanter för olika tekniska om-

råden. Några nya kanaler behöver vi antagligen inte skapa, men de gamla och prövade verksamhetsformerna borde effektivteras och deras resultat meddelas till vidare kretsar än vad för närvarande är fallet.

Finland har även i övrigt eftersträvat ett energisamarbete på längre sikt med olika länder. Det senaste exemplet härpå är energisamarbetsavtalet mellan Finland och Sovjetunionen, som nyss ingicks och som sträcker sig ända till år 1985. Det är här fråga om ett s. k. ramavtal, i vilket vissa detaljer ännu står öppna. För att trygga tillgången på stenkol och olja har man också fört vissa andra preliminära samtal men dessa är fortfarande delvis oavslutade.

Herr president! De nordiska länderna har flera gemensamma intressen på energiförsörjningens område. Min uppfattning är, att detta samarbete i framtiden bör intensifieras och att det bör ta hänsyn till de nya möjligheter till samverkan som har öppnats och som fortgående öppnas samt att det på alla till buds stående sätt bör effektivteras. Finlands regering är för sin del redo att bidra till att detta mål uppnås.

Willoch: Begrunnelsen for det medlemsforslag som en rekke venstresosialistiske representanter har lagt frem "Om en felles nordisk strategi på det energipolitiske området" er et slående eksempel på hvorledes talsmenn for disse partier kan rive seg løs fra virkeligheten i sin jakt på argumenter mot den samfunnsorden som har skapt langt bedre levekår og meget større frihet enn man har i noen av de land som har prøvet sosialismen i praksis.

I dette tilfelle er det altså energiforsyningen som brukes som utgangspunkt for de generelle angrepene. Vi får høre at "den kapitalistiske økonomien makter ikke å utnytte naturressursene planmessig, hensiktsmessig og sparsomt". Det faktiske forhold er som kjent at private selskaper har bygget opp en produksjon og omsetning som har gjort et mylder av oljeprodukter tilgjengelige over hele verden, til priser som lenge var så lave at det med styrke kan hevdes at de var for lave.

Så lenge regjeringene ikke grep sterkere inn, fungerte altså apparatet for planmessig

utnyttelse av disse ressursene overmåte effektivt og forbrukervennlig. Men politikerne sviktet sin del av oppgaven, som måtte være å begrense forbruksstigningen for å bevare ressurser og miljø.

Man kan imidlertid bl. a. slå fast at en tilfredsstillende løsning av denne politiske oppgave måtte ha fordret et samarbeid over landegrensene, med slike internasjonale forpliktelser som venstresosialister alltid motsetter seg. Istedet skyter de ensidig på det ledd i kjeden som hittil har løst sin del av oppgaven nærmest for godt.

Dermed er ikke sagt at alt er vel med oljeselskapene. Prinsipielle grunner tilsier offentlig innsyn — gjerne internasjonalt offentlig innsyn — med virksomhet som når et slikt omfang og slik betydning. Men den diagnose venstresosialistene stiller, er som nevnt i strid med erfaringene.

I sin begrunnelse taler venstresosialistene også med forargelse om "økt produksjon av unødige varer" i vesten. De mener seg åpenbart utstyrt med en spesiell evne til å avgjøre hva andre trenger. Det som stikker under og frem er imidlertid den autoritære holdning, den vilje til å bestemme over andre i smått og i stort som manifesterer seg på en så uhyggelig måte i alle sosialistiske land.

Dernest tar venstresosialistiske forslagsstillere avstand fra "det konsumsjonshysteri som er frembragt i de kapitalistiske industriland". Disse partier opptre med en nesten utrolig uoverensstemmelse mellom generelle erklæringer og praktisk politikk. Norges Storting har nettopp avsluttet sin finansdebatt, sine drøftelser av den økonomiske politikk for neste år. Under denne debatten arbeidet Sosialistisk Valgforbund energisk for en sterkere økning av det private forbruk enn noen andre kunne finne forsvarlig. Samtidig står dette forbunds parlamentariske leder blant underskriverne av en fordømmelse av et angivelig "konsumtionshysteri" hos andre. Men det blir utvilsomt ikke noe overdrevent forbruk dersom venstresosialistene når frem med sin næringspolitikk.

Ett annet eksempel på uoverensstemmelser og selvmotsigelser i de venstresosialistiske synspunkter kunne Rådets medlemmer høre en del av i hr. Reidar Larsens innlegg her i dag. Sosialistisk Valgforbund i Norge står fast på at all norsk olje skal føres i land

i Norge, og den skal også videreføres der. Men samtidig tar man avstand fra de økonomiske pressvirkninger som oljevirksomheten fører med seg. Disse venstresosialisters omsorg for naturmiljøet kommer også i et avslørende lys når man hører hvor lettivt de ser bort fra den store forurensningsrisiko som melder seg ved forsøk på å føre olje i rørledninger forbi de store dyp utenfor den norske kyst.

Ellers er det avslørende nok for virkelighetsfjernheten hos disse forslagsstillere at de taler om årsaker til oljekrisen i 1973/74 uten i det hele tatt å nevne de arabiske oljelands nedskjæring av oljeeksporten. De later tydeligvis som de tror at det var oljeselskapene som etablerte oljeboikotten. Dermed beveger de seg ut av det forhold til virkeligheten som må være en forutsetning for enhver konstruktiv debatt.

Det sosialdemokratiske forslaget er som rimelig kan være langt mer avdempet og forsiktig i formen. Begrunnelsen innledes med mange ord om ting som de fleste vet, og alle kan være enige om. Derefter ber forslagsstillerne om et samarbeid som de i grunnen selv forklarer er i full sving, og de ber om utredninger som det er all grunn til å regne med vil komme i alle fall.

Men til slutt kommer sosialdemokratene også — antakelig som ledd i den stadige konkurranse med mer radikale sosialister — med de obligatoriske utfall mot oljeselskapene. Også de er i stand til å omtale oljeforsyningsvanskelighetene i 1973/74 uten å behandle den enkle og åpenbare årsak at de arabiske oljeprodusenter brukte oljeembargo som utenrikspolitisk pressmiddel mot vestlige land.

Derimot sier de om oljekrisen at den har avdekket "det uholdbare i at store, multinasjonale oljeselskaper har en for dominerende hånd om det grunnlag som industrialiserte land bygger sin økonomi på".

Sett om man som sagt er enig om et prinsipielt behov for offentlig innsikt i så store bedrifters virksomhet, burde man da kunne koste på seg å erkjenne at det var nettopp oljeselskapene som gjorde det mulig å fordele forsyningsvanskelighetene under oljeboikotten slik at intet land kom i mer alvorlig nød. Forholdet var at oljeprodusentene ønsket å skille ut enkelte land som skulle

rammes særlig hardt. Men fordi oljelandene ikke hadde herredømme over distribusjonen, lyktes ikke dette i særlig grad.

Mot denne bakgrunn virker det særdeles lite overveiet når sosialdemokratene går inn for at oljeselskapenes rolle

"bør søkes avløst av leveringskontrakter for olje mellom regjeringene i produsent- og forbrukerland".

Det er jo nettopp dette oljeprodusentene må ønske seg hvis de ønsker sterkere kontroll med kjøperne. Dersom dette lykkes, vil produsentene senere kunne knytte politiske vilkår til leveringskontraktene. Det kan for eksempel dreie seg om utenrikspolitiske innrømmelser fra oljeimportlandets side, eller salg av våpen eller lignende. Dette kan være vilkår som regjeringer kan stilles overfor om de vil kjøpe, men som det nytter lite å stille overfor oljeselskaper, fordi de ikke har noen muligheter for å oppfylle dem. Det systemet sosialdemokratene i sine premisser går inn for, er det som vil gi de oljeproduserende land de beste muligheter for å bruke oljen som politisk og økonomisk pressmiddel overfor importlandene, og redusere importlandenes handlefrihet. Nå er det alvorlig risiko for at utviklingen vil gå denne vei i alle fall, som et resultat av oljelandenes ønsker og vestens splittelse. Men for små og politisk svake importland å ønske seg denne avhengighet, og medvirke til denne økte avhengighet av oljelandenes regjeringer, virker mildt sagt nokså bakvendt og lite overveiet.

Men i det forslag til vedtak i Nordisk Råd som sosialdemokratene har lagt frem, har man tross disse vidtgående premisser innskrenket seg til, for så vidt angår oljeinnkjøpene, å be om

"en utredning om et eventuelt samarbeid når det gjelder felles innkjøp av oljeprodukter".

Under økonomisk utvalgs behandling av forslaget har de imidlertid erkjent at

"felles innkjøp av olje synes lite hensiktsmessig på det nåværende tidspunkt".

Det var jo noe. Virkelighetssansen er vokst underveis.

Det som gjenstår etter økonomisk utvalgs behandling av saken, er et revidert forslag, hvorfra de urealistiske tanker er lukt bort, slik at man innskrenker seg til å be om

materiale som man vet at Ministerrådet arbeider med, og som alle vil være interessert i å få. Det har jeg for min del ikke noe mot å stemme for. Og med denne begrunnelse kan jeg anbefale økonomisk utvalgs forslag til vedtak.

Jeg tror det vil være klokt å vente med nærmere og mer inngående drøftelse av reelt energipolitisk samarbeid i Norden til man får det materiale man har grunn til å regne med. Derfor vil jeg i tillegg til det jeg nå har sagt, inskrenke meg til noen få generelle merknader.

Jeg vil gjerne advare mot at nordiske politikere enda en gang hengir seg til store ord som skaper urealistiske forestillinger, slike gjør større skade når de bryter sammen enn den glede de skaper når de blir skapt. Jeg må erkjenne at jeg synes noen gikk vel langt allerede på forrige sesjon i Nordisk Råd. La oss arbeide nøkternt med disse spørsmål, i full erkjennelse av at det ikke blir noe mer enn det som alle deltagende land har fordel av.

Jeg vil gjerne få legge til noen betraktninger om Norges spesielle situasjon ut fra det enkle velkjente forhold at det blir ikke mer arbeidskraft i Norge ved at man finner olje i havet utenfor våre kyster. Tiltak for å bruke oljen som virkemiddel til å etablere flere arbeidsplasser kan derfor i store deler av landet bare bety nye problemer for allerede eksisterende næringsliv og bosetting. Et næringspolitisk samarbeid i tilknytning til det energipolitiske må holde dette for øye. Dette betyr ikke negativ holdning til samarbeid, som sikkert på flere felter kan bli til fordel for alle parter. Men la oss være nøkterne.

Samtidig bør vi erkjenne at de økonomiske og utenrikspolitiske konsekvenser av den internasjonale energisituasjon — og særlig de høye oljepriser — reiser problemer av et enda langt større omfang — også for de nordiske land — enn de som kan behandles innenfor rammen av et nordisk samarbeid. Disse problemer tilsier bl. a. at de nordiske land finner sin plass i et bredere samarbeid både om energiproblemer og om løsning av de internasjonale økonomiske problemer som disse energiproblemer fører med seg. Og det må vi gjøre uten å la oss presse av venstresosialistiske eller andre na-

sjonalistiske krav om å avvise forpliktelser som er nødvendige som ledd i et internasjonalt samarbeid til felles beste.

Johannes Antonsson overtok därefter ledningen av förhandlingarna.

Utrikeshandelsminister Laine: Herr president! Flera av de ärade talarna har redan i sina inlägg behandlat de för också oss mycket viktiga energifrågorna. För min del önskar jag fästa speciell uppmärksamhet vid den internationella aspekten av dessa frågor. Vårt nordliga läge, våra fåtaliga inhemska energikällor och vår jämförelsevis stora energiförbrukning inom vissa centrala industrigrenar har gjort att Finland hör till de industriländer, som i särskilt hög grad påverkats av den förändrade oljesituationen. Stegningen av råvaru- och bränslekostnaderna medför under detta år tilläggs-kostnader om sammanlagt cirka 6 miljarder mark för Finland. Enligt beräkning kommer handelsbalansens underskott att uppgå till närmare 4,5 miljarder mark för år 1974.

När man betraktar läget i världen idag kan man inte undgå att konstatera att marknadsekonmiländerna kanske befinner sig i en svårare situation än någonsin sedan världsdpressionen för över fyrtyio år sedan. Omvälvningarna i energisektorn har varit utomordentligt snabba och svåra att på förhand förutse. Fastän Norden geografiskt ligger avsides har detta inte medfört att vårt läge skulle vara mera skyddat. De kriser som uppstår i andra delar av världen berör omedelbart även oss. Det gäller nu, mer än tidigare, att söka bevara en trygg, fortsatt och rättvis ekonomisk tillväxt för att därigenom kunna säkerställa utvecklingen av vår demokrati också i ändrade förhållanden och inför en framtid, som är ytterligt svår att förutspå.

Underskotten i bytesbalanserna i ett flertal länder utgör en fara för hela den intrikata struktur inom vilken världshandeln de senaste decennierna verkat. Den senaste tidens utveckling ger å andra sidan hopp om att man kanske trots allt kan avvärja hotet mot världsekonomin. Det är att hoppas att det arbete som påbörjats inom olika internationella organisationer för att lösa problemen så småningom skall kunna leda

till resultat. Också de åtgärder, som i flera länder vidtagits för att stävja inflationen har bidragit till att läget åtminstone i viss grad har kunnat stabiliseras även internationellt. Dessa strävanden kan dock än så länge sägas utgöra endast en anspråkslös början, varför det är svårt att förutsäga deras slutliga effekt. Betydelsen av dessa åtgärder får likväl inte underskattas. Det är uppenbart att man endast genom internationellt samarbete kan undvika ett världsomfattande politiskt och ekonomiskt kaos. Detta faktum erkändes i deklarationen vid FN:s sjätte specialsession senaste vår, då samtliga medlemmar i FN utfäste sig att gemensamt sträva till att bygga upp en ny internationell ekonomisk ordning. Det mest betydelsefulla resultatet av denna session var utan tvekan att den har tvingat oss till en nyvärdering av de grundläggande internationella ekonomiska frågorna och framhävt de enorma problem med vilka mänskligheten i detta ögonblick och inom den närmaste framtiden kämpar.

Också de sjörätts-, befolknings- och livsmedelskonferenser som detta år försiggått i FN:s regi har klart utvisat att man allmänt accepterar att det föreligger ett behov av att i internationellt samförstånd lösa de problem vi står inför. Ännu för några år sedan föreföll det utopiskt att på ett globalt plan behandla frågor av denna grundläggande karaktär.

Endast genom intensifierat internationellt samarbete, varvid hänsyn togs till alla länders intressen, är man i stånd att lindra de nackdelar som den föränderliga energisituationen förorsakat världsekonomin. Vi anser det därför vara av synnerlig vikt att få till stånd samarbete i energifrågor på en så bred internationell bas som möjligt. Vi har i Finland med intresse följt strävandena i syfte att åstadkomma ett internationellt energiprogram (IEP). Finland har tillsvidare inte tagit ställning till det under beredning varande avtalet om ett internationellt energiprogram, IEP, fastän vi knappast har anledning med hänsyn till vår neutralitetspolitik och de speciella dragen i vår energiförsörjning att överväga möjligheten att ansluta oss till IEP och den därtill hörande organisationen. I detta skede följer regeringen med hur saken utvecklas: t. ex. vilka länder som

slutligen ansluter sig till avtalet, hurudana olika alternativ som möjligen står till buds i fråga om deltagande i avtalet, vilka energipolitiska verkningar avtalet kan ha för energiförsörjningen i Finland och hurudana eventuella verkningar det kunde ha för vår neutralitetspolitik och vår självständiga energipolitik.

Vi anser det angeläget att framhålla, att de problem, som det ändrade energiläget medfört för världsekonomin, kan lösas endast genom effektivt internationellt samarbete samt genom att man iakttar världens alla staters intressen. I detta syfte följer vi även uppmärksam med hur det internationella energiprogrammet framskrider.

De finländska myndigheterna har tillsvidare inte haft tillräckligt med tid att gå in på den oss helt nyligen tillställda avtalstextens omfattande innehåll och talrika tekniska detaljer. Sagda internationella energiprogram skulle enligt planerna ta form av ett speciellt internationellt energiorgan IEA som skulle verka i anslutning till OECD. Finland anser det viktigt att man söker finna samarbetslösningar på en global bas. Det ankommer knappast på Finland att uttryckligen förklara sig som opponent mot inrättandet av IEA i samband med OECD. Det är skäl att utnyttja framförallt de förefintliga internationella samarbetsformerna och i mån av möjlighet avstå från att skapa nya fristående och geografiskt begränsade organisationer. Vi strävar till att reda ut grunderna för vårt ställningstagande även som linjerna för vår verksamhet innan frågan kommer upp i OECD inom ramen för organisationens normala beslutsprocess.

Det har för oss varit av intresse att energifrågorna i dag här har kunnat diskuteras på bred och generell basis. Inom det nordiska samarbetet, där man vant sig vid att gå pragmatiskt tillväga inom envar sektor, intar energifrågorna för tillfället en central ställning. Det är därför också motiverat att betona betydelsen av de tre energipolitiska medlemsförslag som upptagits på dagordningen.

De nordiska länderna har under flera års tid i praktiken samarbetat på energiområdet och detta samarbete har anpassats efter de enskilda ländernas olika behov och resursmöjligheter. Sådant samarbete mel-

lan ulike energimyndigheter bør i det förändrade energiläget anses ännu viktigare.

Av samma orsak har det blivit allt nödvändigare att effektivisera också forskningsverksamheten på energiområdet. Det är därför ändamålsenligt att de nordiska länderna i detta sammanhang är i tillräckligt effektiv kontakt med varandra.

Sysselsättningsgraden har i Finland på senare tid varit rekordartad hög, såsom vederligen har varit fallet också i Norge och Sverige. I alla tre länderna finns för närvarande t. o. m. brist på arbetskraft inom samma produktionssektorer, t. ex. metallindustrin. Ehuru vi har en gemensam nordisk arbetsmarknad, kan det inte vara helt meningsfullt, att de nordiska länderna börjar konkurrera med varandra i att locka arbetskraft från ett land till ett annat. För Finland har dessa svårigheter varit särskilt kännbara även därför att vi i ytterst hög grad under flera år förlorat arbetskraft speciellt till Sverige. Vi anser det skäligen att önska att denna arbetskraft skulle åtminstone delvis komma tillbaka.

Ett ytterligare bekymmer för oss utgör den förlust av arbetskraft, som nu uppenbarligen är att befara inte endast till Sverige utan allt tydligare också till Norge. Det minsta som man i detta skede kan förvänta är att arbetskraftens rörlighet i Norden sker genom officiell arbetsförmedling.

Borten: Tillat meg, hr. president, noen få generelle bemerkninger til debatten.

Jeg har den oppfatning at denne saken kanskje er den viktigste, men også den mest perspektivrike av saker som Norden befatter seg med for tiden.

Situasjonen er ny og endret siden sist vi drøftet økonomisk og næringspolitisk samarbeid i Norden, slik at mens vi i Norge i dag drøfter hvordan vi skal bruke de ressursene vi nå har fått, drøfter dere andre hvor dere skal få de samme ressursene fra. I motsetning til mange andre små nasjoner som har fått slike ressurser, har vi den mulighet at vi kan diskutere en fruktbar integrering av oljeresursene i allerede langt industrialiserte samfunn.

Spørsmålet er kort: Hvordan skal vi få den prosessen i gang, og på hvilken måte?

Den svenske Volvo-sjef, Per Gyllenham-

mar, holdt i september i år et foredrag i Oslo, hvor han etter min oppfatning trakk opp flere interessante perspektiver. Han sa også noen ord til oss såkalte politikere — som jeg vil tillate meg å sitere:

”Jag tillhör också dem som tycker att bland det dystraste som hände under slutet av 60-talet, det var att Nordek-samarbetet lades ner. För mig är det fortfarande obegripligt hur politik kan drivas så att man inte ser skogen för bara trädet, och hur tre nordiska länder samtidigt kan rusa ut i omröstningar och debatter om att säga ja till Europa samtidigt som de vägrar att etablera ett vettigt samarbete inom sig själv och med Finland. Om detta är politisk prestige, eller om detta ligger i våra nationalkaraktärer, det vet jag inte, men för mig finns det egentligen ingen logik bakom att förkasta ett mycket intimt nordiskt samarbete. Jag är även av den övertygelsen att hade det nordiska samarbetet kommit till i början på 60-talet, så hade ett Nordek, eller i vilket fall ett Skandek (om ett Nordek inte hade varit möjligt) varit en av de starkare ekonomiska organisationerna i Europa i dag.”

Dette var ganske alvorlige ord til oss politikere.

Et av argumentene mot Nordek — eller rettere sagt mangelen på sterke argumenter for — var at det var lite konkret å oppnå fordi de nordiske land var så like næringsøkonomisk — de konkurrerte mer enn de kompletterte hverandre.

Man har på følelsen at denne situasjonen nå, for de sektorer vi i dag behandler, er vesentlig forandret. Jeg skal ikke bruke tid på her og nå å utdype perspektiver som her kan åpne seg.

Hvis man leser uttalelsene i forbindelse med medlemsforslagene, får man inntrykk av at bedømmelsene og motforestillingene er preget av hvilken institusjon eller sektor som står bak uttalelsene. Jeg tror derfor fortsatt at skal det bli snarlige realiteter, må det settes inn alvor fra de politiske myndigheter, til tross for alvorsordene fra hr. Gyllenhammar.

Men jeg tror også man må gå til arbeidet i en ånd som viser at man har klart for seg eventuelle fordeler for alle i Norden på lengre sikt.

Jeg hadde nylig den fornøyelse å gjeste Utrikesutskottet i Sveriges riksdag, og hadde anledning til å utveksle erfaringer med våre svenske naboer og få høre svenske politikere.

Etter besøket slo en svensk avis opp at statsråd Feldt spilte oljepoker med nordmennene. Jeg vil uttrykkelig presisere at jeg oppfattet ikke statsrådet Feldt på den måten.

Naturligvis har vi plikt til å ivareta nasjonale interesser. Men skal det bli konkrete resultater av nordisk samvirke, tror jeg det er temmelig avgjørende med hvilken holdning og ånd man går til verket. Det må mobiliseres politisk vilje — som saksordføreren rettelig uttrykte det.

Skal jeg summere opp med en beskjeden erfaring fra tidligere forhandlinger på nor-

disk plan, vil jeg si det slik: Det er naturligvis verdifullt og nødvendig med teknisk og økonomisk perfektionerte ordninger — og gjerne med nøkterne motforestillinger, som en av talerne foran meg var inne på. Men jeg tror at det avgjørende for det hele er den ånd med hvilken man forsøker å løse vanskelighetene for å nå resultater.

Presidenten: Det återstår nu fem anmälda talare på talarlistan, och jag ber därför att få föreslå att rådet ajournerar sina förhandlingar för att sammanträda på nytt kl. 14.00.

Presidentens förslag bifölles.

Sedan debatten avbrutits avslutades mötet kl. 12.25.

Protokoll

2:a mötet

Torsdagen den 7 november 1974 kl. 14.00

Presidenter Johannes Antonsson (1—4, 7, 12 och 15—17) och Anker Jørgensen (4—6)

Dagordning

1. A 423/e: medlemsförslag om ett nordiskt institut för energifrågor

A 424/e: medlemsförslag om nordiskt energisamarbete

A 425/e: medlemsförslag om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området (fortsatt debatt)

2. C 8/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

3. D 1974/28/1969/e: meddelande om rekommendation nr 28/1969 ang. samarbetskommitté för utvecklingsforskning

4. A 420/e: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ytkemisk forskning

5. A 421/e: medlemsförslag om en nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

6. A 406/j: medlemsförslag om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

7. A 422/j: medlemsförslag om gemensam nordisk lagstiftning om multinationella företag

A 436/j: medlemsförslag om utarbetande av en gemensam handlingsplan för att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden

8. D 1974/13/1965/j: meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription

9. D 1974/30/1971/j: meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs

10. D 1974/21/1972/j: meddelande om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund

11. D 1974/30/1973/j: meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

12. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*trafikutskottets betänkande*)

13. A 243/t: medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag

14. A 401/t: medlemsförslag om obligatorisk användning av skyddshjälm

15. E 14: fråga till Nordiska ministerrådet om skeppsmedicinsk forskning (D 1974/10/1969/s)

16. E 15: fråga till Norges regering om utbildning av förare av motorfordon (D 1974/35/1970/t)

17. E 16: fråga till Nordiska ministerrådet om utbildning av navigationslärare

18. E 17: fråga till Nordiska ministerrådet om gemensam nordisk utbildning i oljeteknologi

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Ove Nordstrandh lämnat sessionen och att Eric Krönmark intagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 423/e: medlemsforslag om ett nordiskt institut för energifrågor, A 424/e: medlemsforslag om nordiskt energisamarbeide och A 425/e: medlemsforslag om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området (fortsatt debatt)

Finn Gustavsen: Dette blir nærmest bare en etterfrokostreplikk. Det var en journalist som i formiddag sa til meg at disse venstresosialistene i Norden, de lider under den vrangforestilling at man skal diskutere politikk i Nordisk Råd. Vi sosialister — og det klarer seg lenge med sosialister, det er ikke nødvendig å si venstresosialister — kommer til å beholde denne forestillingen, enten den anses for å være vrang eller ikke, og selv om det som i dag i noen grad kan bli en norsk innenrikspolitisk debatt ut av det.

Hr. Willoch kan jeg slåss med i Norges Storting, så jeg har ikke så mye å si til hans innlegg. Men når han fortsetter vår lokale finansdebatt her i Ålborghallen, må jeg bare si til ham at Sosialistisk Valgforbunds linje i den økonomiske politikk som vi har diskutert, ikke går ut på å bidra til sløsingsokonomi og ressursbruk, men den går ut på omfordeling av godene i samfunnet, den går ut på utjamning og større grad av likhet mellom borgerne i Norge og i Norden. Det er bare en slik politikk som bygger på utjamning og likhet som kan skape grunnlaget for en fornuftig ressurspolitikk. Men det er selvfølgelig helt naturlig at formannen for et etter hvert mer ytterliggående høyreparti reagerer på dette, fordi hans ideologi består i å bevare privilegier og klasseforskjell.

At hr. Willoch taler de multinasjonale oljeselskapenes sak i Nordisk Råd, er verken nytt eller uventet, så jeg skal la det ligge, fordi det vel egentlig mer hører hjemme under en senere sak på dagsorden. Jeg vil heller si litt positivt om nordisk samarbeid. Men mitt utgangspunkt der må være at situasjonen ikke er særlig positiv i det nordiske samarbeid. Vi taler og taler på ordinære og ekstraordinære sesjoner. Jeg antar at vi vil samles om obligatorisk anvending av skyddshjelm på dette møte i Ålborg. Men samtidig er det nye trekk

som tyder på nye former for splittelse av de nordiske land, som man her går altfor lett henover. Hr. Odvar Nordli sa i dag at det er intet nytt at de nordiske land har ulike tilknytningsformer til et bredere europeisk samarbeid. Nei, det er såvisst ikke noe nytt, men det er desto mer beklagelig hver gang vi får en utvikling i retning av mer splittelse, i retning av at de nordiske land går hver sine veier. Det jeg tenker konkret på nå, det er ikke det jeg tok opp i Stockholm i vinter, nemlig det danske EF-medlemskapet. Jeg skal ikke nevne det nå, og vi kan vanskelig gjøre noe med det. Det jeg tenker på, er Sveriges varsel om å gå med i det som kalles ECG eller IEP. Det er dypt beklagelig ut fra nordisk synspunkt. Når Norge som NATO-medlem og som en oljeproducent som i vesentlig grad burde kunne bidra til å avhjelpe Sveriges behov, sier nei til Vestens nye riksmannsklubb — foreslått for øvrig av den falne Nixon — så kan det bare få negative følger for norsk oljepolitikk i et norsk, svensk og nordisk perspektiv. Sosialistene i denne forsamlingen går helhertet inn for et energipolitisk samarbeid i Norden. Sosialdemokratisk og borgerlig politikk spriker imidlertid i en slik grad at det ytterligere bidrar til splittelse i stedet for en samling i Norden. Mitt ønske er vel fåfengt, og hr. Willoch vil vel igjen si at jeg i denne forbindelse igjen er et stykke fra virkeligheten. Jeg er kanskje det. La meg likevel uttrykke mitt ønske, og det er at Sverige må ta sitt foreløpige standpunkt til IEP opp til revisjon og vurdere om ikke et framtidig samarbeid med nabolandene og resten av Norden vil være riktigere og mer formålstjenlig, og da uten å spille det som har vært kalt oljepoker. Norden bør samarbeide så intimt som våre internasjonale forpliktelser tillater oss. Personlig er jeg jo av den oppfatning at en rekke av landene burde fri seg for visse internasjonale forpliktelser. Det er beklagelig om stadig nye stormaktsutspill skal hindre det samarbeid vi burde ha i Norden. Energispørsmålet må ses også i et globalt perspektiv. Norden burde her stå samlet, og burde ikke stå sammen med de rike industrielle sløsernasjonene i verden, men burde stå samlet om egne interesser og om interessene til den fattige delen av verden. En nordisk po-

litikk på energiområdet burde bygge på at vi både skal spare ressurser og at vi skal dele fundamentale ressurser.

Jeg vil bare slutte med å uttrykke håpet om bedre resultater av møtet i Reykjavik enn det ser ut til at vi får her i Ålborg.

K. B. Andersen: Hr. Gustavsens innlæg bidrog til en begrepsforvirring, som det måske er nyttigt at knytte et par kommentarer til.

Han sagde, der var en pressemand, der havde sagt til ham her i pausen, at "disse socialister ..." — nu er der jo forskellige slags af dem — men vel: "disse socialister led af den vrangforestilling, at man troede, man skulle have lov til at tale politik i Nordisk Råd."

Det er ikke det, denne debat ved flere lejligheder, senest i februar dette år, har drejet sig om. Jeg tror, vi er mange, der ønsker, at rådets forhandlinger i højere grad går efter politiske retningslinier. Min danske kollega, hr. Stetter, har ofte givet udtryk for det synspunkt. Jeg tror, det vil vise sig f. eks. under behandlingen af forslaget om de multinationale selskaber i eftermiddag, at der kan udmærket tales politik.

Det, spørgsmålet drejer sig om, er, om der skal tales udenrigspolitik i denne forsamling. Det har et enkelt medlemsland i sin tid ønsket, at der ikke skulle. Jeg tror imidlertid, det bliver mere og mere vanskeligt at holde den skanse; men så vil jeg da opfordre præsidenten til at klare problemet således, at vi bliver løst fra dette gamle moralske bånd om, at man ikke taler udenrigspolitik. Den udenrigspolitiske debat blev for så vidt åbnet fra dansk side, så det er ikke en bebrejdelse til hr. Gustavsen.

Jeg ser gerne, at vi får mulighed for at tale udenrigspolitik, men socialisterne i hr. Gustavsens udgave, som gerne vil monopolisere så mange ting, skal ikke monopolisere den fornuftige tanke, at der føres politiske debatter i Nordisk Råd.

Finn Gustavsen: Replikordskiftet mellem K. B. Andersen og meg later til å bli hyggeligere og kortere i Ålborg enn det var i Stockholm. Jeg kan jo faktisk bare erklære meg enig med ham. Vi ønsker ikke å monopolisere verken den nordiske eller den uten-

rikspolitiske debatten. Det er jo helt klart for alle at i den verden vi lever i i dag, er det helt umulig å bare tenke på snevert nordisk grunnlag. Vi må se oss som en del av hele menneskeheten. Og derfor har K. B. Andersen fullstendig rett i at Nordisk Råd må prøve å bryte ned den skansen som stenger oss fra å diskutere politisk helt og fullt i denne forsamling. Så jeg kan faktisk bare erklære meg glad for hans innlegg denne gang.

Guttorm Hansen: Denne debatt har jo til dels antatt karakteren av en norsk oljepolitisk debatt. Jeg tror det på mange måter er vanskelig å unngå det, fordi det i Norge naturlig nok vil være delte oppfatninger om formuleringen av Norges nye rolle som oljeproduiserende land. Det som imidlertid her foreligger som sak, er et spørsmål om å etablere et nordisk samarbeid basert på den kjensgjerning at ett av de nordiske land, Norge, vil bli nettoeksportør av olje, og at andre nordiske land vil være i behov av energitilførsler i form av olje eller gass. Her ligger det altså til rette for å drøfte formene for et nordisk samarbeid, ikke bare når det gjelder olje og gass, men også et industrisamarbeid basert på disse energiressursene.

Jeg er litt forundret over den sterkt dramatiserte form enkelte gir dette samarbeidsspørsmålet, slik som f. eks. Reidar T. Larsen i formiddag, som i et slikt nordisk samarbeid tydeligvis så for seg et Norden skjernet fra denne syndige verden ellers, fromt syslende med sine ting, vernet mot energikriser i den vestlige verden, pumpende sine 50 mill. tonn olje og gass inn til Norges kyst, for deretter å spre velsignelsen over til de andre nordiske land. Ja, jeg er litt usikker på om hr. Larsen inkluderte Danmark, som tydeligvis allerede var så sterkt besmittet av den vestlige verdens syndefullhet at det kanskje var litt tvilsomt med dem. Denne form for nordisk samarbeid som Hr. Larsen og også hr. Gustavsen ser for seg, er ikke i Nordens interesse, og er dessuten helt utenfor all den virkelighet vi lever i. Norden eller Norge kan aldri leve slik som her forordnes. Det vet alle som ikke svever i den blå luft. På den annen side har vi så den oppfatning som Willoch gjorde seg til talsmann for: En sterkt passiv holding til det nordiske sam-

arbeid, og så en nesten jomfrunalsk politisk forargelse over at noen virkelig tar opp de store selskapers agering under energikrisen. Jeg skjønner ikke at man kan unnlate å ta opp disse store maktsentras innflytelse slik som vi så den utfolde seg. Det betyr ikke at man ikke samtidig ser den dypere sammenheng mellom oljekrisen og Midt-Østenkonflikten. Men at også andre krefter, bl. a. de store kapitalkreftene som oljeselskapene representerte, deltok for fullt i denne krisen for å nytte ut mulighetene krisen skapte, det er det vel liten tvil om. Vi trenger i høy grad både innsyn og tiltak for å begrense den virksomhet som vi her så utfolde seg. Det som nå foreligger, er et utgangspunkt for et energi- og industripolitisk samarbeid i Norden. Utgangspunktet er Norges muligheter til å fremskaffe olje og gass. Dette samarbeid kan tufts dels på tosidige avtaler mellom landene, dels kanskje på et bredere samarbeid mellom flere land i Norden. Jeg tror ikke det er noen stor og dramatisk beslutning det her er tale om. Det er tale om å ta opp et samarbeid som har lagt seg til rette i Norden og som gir muligheter for å satse på en ny måte og på nye og andre alternativer enn vi tidligere hadde. Annerledes er det ikke. Det er heller ikke vanskeligere det som her er i ferd med å skje. Når hr. Gustavsen gjør ECG-saken og Sveriges eventuelle tilslutning der til et slags valg for Sverige mellom enten ECG eller Norden, så må jeg få lov til å be mine svenske venner om å ta den påstanden meget rolig. Når Norge sa nei til et fullt medlemskap i ECG, skyldtes det Norges spesielle situasjon som oljeproduiserende land. Jeg tror ikke det fins mange nordmenn som tror Norge ville sagt nei dersom Norge ikke hadde vært oljeproducent. Og dette setter saken i den riktige belysning. Det er ingen — bortsett fra de grupperinger som hr. Gustavsen er talsmann for — som har tatt avstand fra de vestlige lands energisamarbeid i form av ECG. Det er ingen som har tatt avstand fra det, og det er ingen — bortsett altså fra hr. Gustavsen og hr. Larsen og deres meningsfeller — som fraråder Sverige eller andre nordiske land å gå med i dette samarbeid. Vi skjønner godt at de gjør det, og vi er villige til også, som den norske regjering sier, å bidra til å støtte dette samarbeid. Når man

begynner å snakke om at man må ikke samarbeide med rike sløsernasjoner, ja, da må jeg få si at dette er uttrykk for en spesiell form for hovmot som forskrekker meg. Vi er sjøl rike nasjoner, ja, vi er blant verdens rikeste nasjoner vi her oppe, og Gud bedre, vi er sjøl sløsernasjoner. La oss nå ikke opphøye oss i all vår narraktighet slikt at vi faktisk blir blinde for vår egen situasjon.

Willoch: Hr. Guttorm Hansen har utviklet en sans for stilistisk velformet fordreining av andres standpunkter før han går til angrep på det vrengebilde han selv har tegnet. Et eksempel på dette var hans fremstilling av meg som jomfrunalsk — antagelig i politisk forstand. Jeg må si at uansett i hvilken forstand han mener det, må jeg ta avstand fra det.

Bakgrunnen for dette var min omtale av sosialdemokratenes omtale av oljeselskapene. Jeg har aldeles ikke reagert mot at man har rettet søkelyset mot oljeselskapene, men jeg har rettet en begrunnet advarsel mot den form for søkelys som de har rettet mot dette, den form for misvisning om krisens årsak som de har begått, med den begrunnelse at de på grunn av sin egen ensidighet her har oversett selve hovedproblemet, som dog tross alt var en politisk oljeembargo som ledd i tiltak for å tvinge Vesten til bestemte politiske konsesjoner. Og når jeg tar opp dette, er det ikke av akademisk interesse, men fordi denne ensidighet ledet sosialdemokratene frem til en politikk som ville gi det motsatte av en løsning, nemlig at statene skulle gå inn i et direkte avtaleforhold med oljeeksportørene istedenfor å la oljeselskapene handle med olje. Nå gikk det jo slik at sosialdemokratene selv frafalt dette kravet underveis, og de har selv konstatert at den ene av de to deler i deres utkast til vedtak er ubrukelig. Da forstår jeg behovet for å bruke kraftige uttrykk, men jeg må si at jeg synes ikke de blir mer saklig begrunnet for det.

Reidar T. Larsen: Guttorm Hansen gav en meget malende skildring av mitt syn på nordisk samarbeid. Jeg følte meg ikke på noen måte truffet. Jeg har ikke oppfattet det nordiske samarbeid slik at vi her i

de nordiske land skal være fromt syslende med våre egne ting, vernet mot den stygge verden utenfor, slik Guttorm Hansen framstilte det. Men jeg ser det slik at vi ikke behøver å ta f.eks. EF's og rikmannsklubbens ECG's problemer inn over oss i de nordiske land, men at vi kan løse våre problemer på den måte som vi selv mener at vi er tjent med. Det er det første. Når det gjelder Danmarks stilling, føler jeg meg heller ikke truffet når han sier at jeg ser på Danmark som så besmittet av den syndige verden at vi må gi avkall på å beholde Danmark i det nordiske selskap. Min vurdering ligger ikke på det moralske plan, men den ligger på det realistiske plan, at Danmark dessverre er trukket inn under et herredømme hvor det ikke lenger er i stand til å behandle alle viktige sentrale problemer slik som det er i det danske folks egen interesse.

Guttorm Hansen: Jeg får kanskje først si at det er langt ifra at jeg vil benytte meg av en generell politisk karakter av hr. Willoch som jomfrunalsk. Han forekommer meg av og til som noe helt annet enn det. Jeg snakket her om den jomfrunalske forargelse han la for dagen når det gjaldt omtalen av oljeselskapene.

Jeg gav tydelig uttrykk for at den dypere årsak til oljekonflikten lå i Midt-Østkonflikten. Men hr. Willochs redsel for å ta opp de problemer som viste seg ved oljeselskapenes håndtering av denne oljekrisen, den er bemerkelsesverdig, og jeg holder fast ved det jeg har sagt akkurat på dette området.

Til hr. Reidar Larsen vil jeg bare si dette: Når han sier at Norge — eller Norden —, ikke skal ta inn over seg rikmannsklubbens ECG problemer i forbindelse med energispørsmål, så er jo det helt meningsløs tale, fordi disse problemer jo også er våre problemer. De er ikke løst for denne del av verden p. g. a. av norsk olje. Tvert imot, vi er i Norden knyttet til den øvrige vestlige verden på alle mulige måter. Å si at vi skal ikke ta disse problemer inn over oss er meningsløst, disse problemer møter oss enten vi vil eller ikke, det er det som er *vårt* problem. I det øyeblikk resten av verden rammes av en energikrise, er det

ikke spørsmål om hr. Reidar Larsen eller jeg, eller noen av våre nordiske kolleger, vil ta disse problemer inn over oss. Vi får dem inn over oss, det er det som er situasjonen.

Willoch: Hr. Guttorm Hansen taler nå om noe som han kaller en "nesten-redsel" for å ta opp de problemer vedrørende oljeselskapene som ble avdekket under oljekrisen. Jeg vet ikke hvor han har denne "nesten-redsel" fra; han vil i hvert fall ikke finne den i referatet fra mitt innlegg.

Men det som har skapt hva man kan kalle — hvis man vil bruke hr. Guttorm Hansens ord — en "nestenredsel" hos meg, er at sosialdemokrater i et dokument til Nordisk Råd behandler oljekrisen som om den egentlige årsak ikke eksisterte, nemlig den årsak at oljeleveranser av oljeproduserende land ble brukt som virkemiddel i utenrikspolitikk.

Nå sier hr. Guttorm Hansen at han i sitt innlegg understreket at det her er en dypere årsak til oljekrisen — altså i det regjeringsskapte forhold som jeg nevnte. Og det er utmerket at hr. Guttorm Hansen understreker dette. Men når hr. Guttorm Hansen senere selv finner grunn til å understreke dette, må han jo desto lettere forstå min forundring over at sosialdemokratene kunne skrive dette dokument uten å nevne den virkelige årsaken til oljekrisen.

Nordli: Jeg ber om unnskyldning for at jeg også gjerne vil være med på denne norske vennskapskamp på bortebane som her har utviklet seg, men jeg har lyst til å knytte noen bemerkninger til hr. Willochs vurderinger. For det første dette:

Hr. Willoch søker å gi inntrykk av at de sosialdemokratiske representanter i Nordisk Råd mer eller mindre har gått bort fra sitt synspunkt når det gjelder nødvendigheten av å få klarlagt den innflytelse som multinasjonale selskaper har på våre lands økonomi og på våre lands utvikling. Dette er galt.

Jeg vil vise hr. Willoch til et eget forslag som ligger på bordet nettopp om disse spørsmålene, der de sosialdemokratiske medlemmene sterkt ber om at man får en undersøkelse av de multinasjonale selska-

pers innflytelse, og der man ber vurdert spørsmålet om å få felles nordisk lovgivning eller andre tiltak for å møte dette. Jeg har hele tiden lest dette slik at i de "multinasjonale selskapers innflytelse" ligger selvfølgelig også oljeselskapenes innflytelse.

Det som jeg må si har forbauset meg mest i hr. Willochs opplegg og hans replikker hittil, er ikke i og for seg at han fant det nødvendig å stå fram som en politisk forsvarer for oljeselskapene. Men når han gikk så langt at han i forbindelse med den krise vi har gjennomlevd, nærmest gav uttrykk for at disse oljeselskapene på en eller annen måte nærmest hadde opptrådt som beskyttere for vestlige land når det gjaldt de politiske tiltak fra araberlandene — ja, da må jeg si jeg ikke lenger er i stand til å følge med.

Jeg har mange ganger tidligere hørt hr. Willoch tale oljeselskapenes sak. Jeg har aldri hørt at han har villet gå så langt i sin vurdering. Men hvis han tror dette, vil jeg gjerne si med et godt norsk ordtak: Enhver får jo være salig i sin tro.

Willoch: Når hr. Nordli nå har våknet til replikk til mitt hovedinnlegg for en del timer siden, må jeg få lov til å svare også på denne.

Jeg har ikke sagt at sosialdemokratene har gått bort fra sitt forslag om avklaring av de multinasjonale selskapers rolle. Jeg har overhodet ikke antydning noe slikt. Jeg er fullstendig klar over at dette kommer tilbake som senere sak, og da vil man også få se hvor uriktig hr. Guttorm Hansens antydning om at vi ikke ønsker en slik avklaring, egenlig er.

Det jeg har påpekt, er at sosialdemokratene heldigvis har gått bort fra sitt forslag om felles statlig oljeimport i de nordiske land, og det er tross alt noe ganske annet.

Når det så gjelder hr. Norlis utlegging om at jeg hadde fremstilt oljeselskapene som beskyttere av de vestlige lands interesser, må jeg si at jeg tror debatten ville bli klarere hvis han holdt seg til det jeg virkelig har sagt, nemlig at de arabiske oljeland ikke fikk til den spesialbelastning av enkelte oljeforbrukende land som

de ønsket å få til. Det er vel kjent, bl. a. her i Danmark, at de ønsket å ramme enkelte land hardere enn andre. Når dette ikke lyktes i større utstrekning, var det åpenbart fordi oljeprodusentene ikke hadde fullt herredømme over oljens vei fra kilden og frem til den endelige forbruker. Og det er her betydningen av at det finnes et mellomledd mellom oljeproduserende land og forbrukerland, kommer til uttrykk. Det er dette jeg har festet oppmerksomheten ved. Jeg tviler fremdeles på om hr. Nordli vil finne noe som er feil i mitt innlegg. Derimot er jeg fullt klar over at man ved omskrivninger av mitt innlegg og feilaktige referater vil kunne konstruere atskillig å sette fingeren på. Men det er jo lite nyttig.

Palm: Herr president! Jeg skall inte säga många ord. Det har varit intressant att lyssna till den här debatten. Jag skall som utskottets ordförande först bara säga några ord med hänsyn till vad herr Willoch anförde.

Man har från konservativt håll velat framställa medlemsförslag om en nordisk energitredning som ganska onödigt. Man tycks anse att allting är bra som det är för närvarande. Herr Willoch uppehöll sig mycket vid det socialdemokratiska förslaget nr A 424/e, som till största delen ligger till grund för utskottets uttalande, och han nedvärderade det. Han ansåg det vara ganska meningslöst att ställa ett sådant förslag.

Jag vill rikta församlingens uppmärksamhet på att utskottet har arbetat mycket ambitiöst med frågan och inhämtat remissuttalanden från hela 44 instanser. Två tredjedelar av remissorganen har uttalat sin klara anslutning till det socialdemokratiska medlemsförslaget som presenterades på försommaren i år. En del av de övriga har delvis anslutit sig till förslaget.

I Sverige har vi ju någonting som vi kallar resultatpolitik. Utskottet går här ganska långt, men vi tycker att även om förslagställarna har fått ge efter på vissa punkter i sina formuleringar så föreslås i alla fall här att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att göra en utredning om de framtida energifrågorna. Och utskot-

tet går längre än så. Guttorm Hansen har hänvisat till att vi också vill åstadkomma ett industripolitiskt samarbete i förlängningen av den rekommenderade utredningen. Utskottet talar i sitt yttrande om att Norge förfogar över enorma energiresurser, och anför att "det kan ligga nära till hands att resa frågan om dessa resurser kan ge underlag för ett utvidgat samarbete om konkreta uppgifter på energisektorn i Norden, sammanknutet med projekt inom järn- och stålproduktionen, framställningen av oljeborrningsriggar och utrustning till borrhullningsplattformar samt oljeraffinering, framställningen av petrokemiska produkter etc." Utskottet har alltså här självt uttalat, att man förväntar att energisamarbetet skall leda till ett samarbete också på industriområdet.

Men det var närmast en annan fråga som jag ville rikta församlingens uppmärksamhet på. Gunnar Helén har fogat en reservation till utskottets skrivning, och herr Sellgren har här i debattens början gjort sig till talesman för den. Gunnar Helén har ju föreslagit att ett fristående energiinstitut skulle inrättas. Herr Sellgren sade att det hör framtiden till. Ja, sannolikt ligger det rätt långt fram i tiden — något stöd från remissinstanserna har nämligen inte förslaget om ett fristående energiinstitut fått. 37 remissorgan har yttrat sig om förslaget, och inte en enda remissinstans har tillstyrkt det — en reservant i ett av remissorganen har uttalat sig i linje med förslaget. Detta visar att det inte har funnits några möjligheter att tillmötesgå förslaget. Utskottet har ansett att det är bättre att även denna forskningsverksamhet bedrivs inom befintliga organ — Nordforsk är det rätta organet att syssla med dessa frågor, såsom också har påpekats i många remissvar. Det finns alltså inget underlag för den reservation som herr Sellgren har talat för.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Korvald: Det kunne kanskje være betimelig i en nordisk debatt om energisituasjonen å si at energikrisen i vinter lærte oss at også verdens ressurser er begrensede. De bør derfor brukes under ansvar. Vi har fått et forvalteransvar overfor Skaperen og overfor våre medmennesker. Det kan

og må skje en reduksjon relativt sett i forbruket i den rike verden. Selv om vi nå i Norden kan si at vi vil få rikelig med energi i fremtiden når vi ser på det som utvikler seg på den norske kontinental-sokkel og andre steder i Norden, blir det for lite i verden som helhet. Vi bør tenke på dette i vårt forbruk, vi bør økonomisere. Vi trodde vi lærte litt under krisen i vinter. Jeg går ut fra at mine nordiske kolleger vil vite at vi da i Norge hadde en handelsminister som het Jens Evensen, som stod for den rasjonering vi hadde, som bl. a. gikk ut på at vi ikke skulle kjøre med bil i tre weekender. Det var en petitskribent i en Oslo-avis som skrev at Uri Geller fikk klokkene til å gå; Evensen er ikke verst han heller, han får bilistene til å gå.

Nå kan vi selvfølgelig ikke bygge på en rasjoneringsordning i fremtiden, men vi kunne kanskje økonomisere når vi ser på verdens ressursforbruk som helhet. Det bør vi gjøre også for den fattige verdens skyld — kanskje nettop nå når man har den store matvarekonferansen i Roma — og vi bør gjøre det for neste generasjons skyld. Og vil vi være egoistiske, kan vi si at vi bør økonomisere med våre ressurser for vår egen skyld, og — om man vil — for den vestlige verdens skyld.

Ser vi på Europas ressurser, er de begrensede. Utsiktene for Nordens ressurser er i en overskuelig fremtid lyse, og Norges utsikter er særdeles gode. Med de betydelige funn av olje og gass som allerede er gjort på den norske kontinental-sokkel, er situasjonen vesentlig endret i — om vi kan kalle det så i denne sammenheng — vår del av verden. Vi har oppdaget dette plutselig, og vi må vel også kunne si at vi uten fortjeneste har fått disse rike kilder utenfor vår kyst.

I samsvar med gjeldende internasjonale regler er det det enkelte land som skal ha den fulle nasjonale råderett over sine naturforekomster, og dette prinsipp er selvfølgelig også i nordisk sammenheng. Vi har i Norge lagt vekt på at det skal være — hva vi kaller — samfunnsmessig styring og kontroll av petroleumsvirksomheten. Det har vi gjort fordi vi vil sikre at ressursene utnyttes slik at de kommer hele samfunnet til gode. Vår oljepolitikk søkes lagt opp slik at den i avgjørende grad tar hensyn til det

faktum at også fremtidige generasjoner skal få dekket sitt ressursbehov.

Jeg ser det som vesentlig at norsk olje- og energipolitikk må ses i et videre internasjonalt og ressurspolitisk perspektiv. Jeg finner det derfor naturlig at vi både drøfter disse spørsmålene i nordisk sammenheng og i et noe videre internasjonalt perspektiv, hvor spesielt utviklingslandene er tatt med. Jeg stiller meg ut fra dette syn i prinsippet positivt til en videreutvikling av samarbeidet på energisektoren i Norden. Vi har høstet gode erfaringer med samarbeidet innenfor elektrisitets- og kjernekraftforsyningen. Under videreutviklingen av det energipolitiske samarbeid i Norden må vi selvsagt ta hensyn til at situasjonen i de ulike land er forskjellig. Uansett dette forhold synes det klart at Norge vil komme til å disponere olje- og gassforekomster som går langt utover de behov de nordiske land har.

En plan for forsyning av olje og gass til de enkelte nordiske land må kunne drøftes, dersom det er interesse for det i mottagerlandene. Imidlertid er det min oppfatning at et slikt energisamarbeid må drøftes i et videre ressurspolitisk og industripolitisk perspektiv også i Norden. Jeg finner det naturlig at samarbeidet omfatter industrigrener som har sammenheng med energileveransene til de enkelte land. Slik forslagsstillerne peker på, er det naturlig å regne med at et slikt samlet energi- og industrimessig samarbeid kan bli aktuelt i forbindelse med utnytting av petroleumsforekomstene på den nordlige kontinentalsokkel.

Når jeg taler om å se energisamarbeidet også i en større ressurspolitisk sammenheng, tenker jeg ikke minst på matvareforsyningen og på selvdekningsgraden i de enkelte land i Norden. Som kjent ligger Norge betenkelig lavt i selvforsyningsgrad. Det henger sammen med at praktisk talt alt brødkorn og sukker som vi nytter, blir importert. Det diskuteres for tiden meget intenst i Norge mulighetene for å øke vår selvforsyningsgrad, redusere kraftfôrimporten, legge om til større grad av grasproduksjon og til vegetabilsk kosthold. Uansett hvor godt dette måtte lykkes, vil Norge etter mitt syn fortsatt være avhengig av brødkornforsyning utenfra. Det er en interessant tanke at Nor-

den som enhet i en matforsyningssammenheng er ganske godt stilt.

Hvis vi ser på det forslag som foreligger, er jeg enig med flertallsinnstillingen i at den forskning som vi skal utføre på dette området, er godt ivarettatt innenfor NORD-FORSK. Vi trenger ikke noe nytt organ. Vi har know-how i nordisk sammenheng som vi kan utnytte i fellesskap også på energisektoren. Det er videre spørsmål om kapital. Vi har et felles arbeidsmarked som sikkert kan utnyttes bedre. Vi har Nordel, som er et organ som har med elektrisitetsforsyningen å gjøre. Felles energiforsyning skulle på den måten synes å være vel egnet for et samarbeid, ikke minst for det eller — om man vil — de land i Norden som er svakest. Jeg tenker her ikke minst på det innlegg vi har hørt fra våre venner på Island. Det foreslås her at man samarbeider om felles energiforsyning i egnede former på energi- og industrisektoren, og at den fremtidige forsyningssituasjon av olje og oljeprodukter i Norden utredes. Jeg synes det er en meget naturlig slutning.

Statsråd Ulveseth: Som økonomiminister Nyboe Andersen på vegne av dei nordiske industriministrane alt har gjort greie for, vart ein på industriministtermøtet i går samde om at Ministerrådet skal imøtekoma dei ønskjer som er lagt fram i innstillinga frå det økonomiske utvalet. I og med at embetsmannskomiteén i sin rapport vil ligga føre ved årsskiftet, vil både Ministerrådet og Nordisk Råd få høve til å setta seg inn i og vurderer det materialet som er gjennomarbeidd før sesjonen i Reykjavík. Det er vidare føresetnaden at industriministrane på møtet sitt den 30. januar vil gå gjennom utgreiinga frå embetsmannsutvalet og gje si tilråding til Nordisk Råd.

Vi kan vel alt i dag slå fast at det på ei rekkje område er grunnlag både for eit vidare energisamarbeid — og eit breiare industrielt samarbeid. Som representanten Nordli nemde i innlegget sitt, har vi alt her eit nyttig energisamarbeid gjennom Nordel. Såleis kan det vera rett å minna om at Noreg i 1973 eksporterte 5.3 millionar kWh til Sverige. Talet vil i alle høve ikkje verta lågare i 1974. Arbeidet med ein elkabel til Danmark er også i gang, og vil

gje grunnlag for vidare overføring av elektrisk kraft begge vegar. Etter mi meining er dette eit fornuftig nordisk energisamarbeid. Men dette samarbeidet kan utvidast gjennom bilaterale løysingar mellom dei ymse nordiske land. Dette er vi i Noreg innstilte på å få til. Men det krev m. a. vidare utbygging av linettet og av andre tekniske installasjonar. Men vi må også koma fram til dei økonomiske og politiske løysingar som er nødvendige. Som eg alt har nemt, har vi tidligare funne tenelege løysingar, og eg kjenner meg viss på at vi også i framtida skal finna løysingar som er tenelege for dei partane det gjeld.

Når det gjeld utnyttinga av olje og gassressursane på den norske kontinentalsokkelen, reknar eg også med at vi på noko sikt skal finna fram til ordningar som kan fremja det nordiske energisamarbeidet. Men det er grunn til å minna om at produksjon av olje og gass i Nordsjøen ikkje er ei så enkel teknisk oppgåve som somme vil ha det til. Sjølv om eg helst såg at eg kunne drøfta dei ymse tilhøve kring dei tekniske produksjonstilhøva med representanten Reidar T. Larsen heime i Noreg, finn eg det rett å seia frå om at eg ikkje kan sjå at han har dekking for ein del av dei fråsegner han kom med i debatten i dag. Når han sa at det er vilje det skortar på når det gjeld å føra olje og gass i land i Noreg, må eg slå fast at så enkelt er det ikkje. Fram til i dag er det ennå ikkje lagt grovare ledningar på så store havdjup som vi har i Norskerenna. Når Regjeringa likevel nå har gått inn for at ein skal prøva å få lagt ein ledning på ca. 16—18" diameter til Noreg, viser det vilje til å realisere dei politiske målsettingar vi har sett. Men vi bør vera merksam på at dette er eit teknisk pionerarbeid som ikkje er løyst nokon stad i verda ennå. Berre det utviklingsarbeid som nå er i gang, vil kosta 70—100 mill. norske kroner. Lat oss vona at dette anbud vil lukkast, for det vil ha så mykje å seia for norsk energiforsyning, men også for den vidare utviklinga av djupvassteknikken og dermed også for utviklinga av det nordiske samarbeidet om utnyttinga av olje og gass.

Lat meg til slutt også gjera det klart korleis stoda på kontinentalsokkelen er i dag. Olje frå Ekofisk-feltet skal ilandførast i

Storbritannia og gassen er selt til dei europeiske gasselskapa av dei oljeselskapa som har utvinningretter. Den norske staten kan berre disponera royalty-delen som utgjer 10 %.

For Frigg-feltet har det norske Stortinget, medrekna representanten R. T. Larsen, vedteke å godta at gassen vert ført i land i Skottland m. a., ut frå ei vurdering av tekniske og økonomiske tilhøve.

Dessuten bør ein vera merksam på at både produksjonen på Ekofisk og på Frigg-feltet vert minst 6 mnd. seinka på grunn av tekniske problem. Dette er fakta vi ikkje kan sjå bort frå, og det underbyggjer det eg alt har sagt om dei vanskelege produksjonstilhøva vi må rekna med i Nordsjøen.

Det neste feltet som er aktuelt, er Statfjordfeltet. Her har Statoil 50 % eigeomsrett, og dette feltet set oss i ein ny stilling når det gjeld tilgang på olje og gass. Men dette treng vidare utgreiing, og vi treng også å kjenna ressursene lenger nord før vi fastlegg vår oljepolitikk vidare.

Etter mi meining bør statane i Norden, og særleg den norske staten, engasjera seg sterkare i distribusjonen av olje og oljeprodukt. Ut frå ønsket om et nordisk samarbeid er dette ein føresetnad, og dette er eit spørsmål som vi må få nærere klarlagt i Noreg før vi gjer endeleg avtale om leveranser til dei nordiske land.

Eg er viss om at våre nordiske vener vil forstå at vi treng noko tid på å avklara desse spørsmåla, sjølv om det har gått klart fram både av tidlegere innlegg og av dette innlegget at vi vil medverka til eit positivt nordisk energi- og industrisamarbeid der både olje og gass går inn som ein viktig del.

Reidar T. Larsen: Jeg vil bare oppklare en misforståelse som statsråd Ulveseth gjorde seg skyldig i i sitt innlegg. Han sier at jeg som representant for Sosialistisk Valgforbund — og dermed Sosialistisk Valgforbund — har vært med på et vedtak om at gassen fra Friggfeltet av tekniske og økonomiske grunner skal ilandføres i Skottland. Jeg må gjøre oppmerksom på at den klare begrunnelse som ble gitt fra Sosialistisk Valgforbund, var at Regjeringen, de norske myndigheter, ikke hadde sørget for å skaffe fram den teknikk som er nødvendig for at

vi skulle ha et reelt alternativ for ilandføring i Norge.

Ytterligere må jeg kort opplyse at det ikke er helt riktig at det er et teknisk pionerarbeid som Norge står for, når vi nå skal føre oljeledninger eller gassledninger over så store dyp som Norskerenna innebærer. Det er kjent at f. eks. Italia har planlagt og er i ferd med å gjennomføre et prosjekt for legging av rørledninger på betydelig større dyp enn Norskerenna.

Statsråd **Ulveseth**: For min del er det nok å slå fast at det norske storting har vedteke at Friggassen skal ilandførast i Skotland. Det gjev oss difor ikkje grunn til å utnytte denne gassen i større utstrekning enn det vi kan føra gjennom den 16—18" ledning som eg håpar vi kan greia å leggja fram til Noreg.

Når representanten Reidar T. Larsen seier at problemet med å leggja så store rørledningar på slike djup er løyst, vil eg berre slå fast at det som er gjort i Italia til denne tid, er berre å leggja ei ganske kort ledning over Messinastredet, som heller ikkje er fullført. Lat oss til slutt vera samde om at det å leggja rør i Nordsjøen er ei så vanskelig oppgåve at vi får berre vera glade om vi i eit større fellesskap greier å løysa den oppgåva. Eg synest det er bra at den norske stat saman med selskapa har sett det krav at dei no skal utvikla denne leggeteknikken, som vil vera til nytte ikkje berre for det norske samfundet, for det nordiske samfunnet, men også for heile verda, og ikkje minst for våre islandske vener som har bruk for nettopp legging av ledningar på så dypt vann.

Statsrådet **Feldt**: Herr president, ärade rådsförsamling! I den här debatten har från vissa håll antytts att ett engagemang i OECD:s energisamarbete inom ramen för det internationella energiprogrammet IEP skulle stå i något slags motsättning till ett nordiskt energipolitiskt samarbete. Jag har två kommentarer att göra till detta påstående.

För det första: IEP hindrar inte något medlemsland från att utveckla sina nationella energiprogram. Sådana program är en direkt nödvändighet om man skall kunna delta i det internationella samarbetet.

För det andra: IEP hindrar inte något medlemsland från att i andra grupperingar, bilaterala eller multilaterala, delta i energipolitiskt samarbete. Tvärtom är en av grundtankarna i IEP en strävan till samarbete också med utomstående länder.

Det är den svenska regeringens bestämda uppfattning att behovet av ett nordiskt energipolitiskt samarbete kvarstår oförändrat och att detta samarbete inte i något avseende störs av andra internationella insatser som våra olika länder kan komma att göra. Det är också den svenska regeringens bestämda avsikt att fortsätta att driva konkreta samarbetsprojekt på energiområdet i Norden. Det råd till den svenska regeringen som Finn Gustavsen fann lämpligt att utdela betraktar jag alltså som irrelevant för den här frågeställningen.

Tanken att Norden skulle kunna upprätta sig som en från världen i övrigt isolerad ö, självförsörjande och oberoende på energiområdet, må te sig tilltalande ur vissa nationalistiska synpunkter, men den är inte desto mindre orealistisk.

Det är givetvis av största betydelse att Norge har funnit stora olje- och gastillgångar inom sina territorier. Det ter sig självklart att existensen av dessa tillgångar är en väsentlig faktor i det nordiska energisamarbetet. Sverige har redan markerat sitt stora intresse för att vi skall kunna finna praktiska uttryck för detta faktum, men av många olika skäl, bl. a. tekniska och kommersiella, har vi kommit till den uppfattningen att det vore helt orealistiskt att bygga Sveriges energipolitik enbart på ett sådant samarbete.

Dessutom står vi inför stora och kostnadskrävande arbetsuppgifter för att spara energi och utveckla alternativa energikällor och därmed göra oss mindre beroende av importerad olja. Det här arbetet är så krävande och så omfattande att det i många fall bara kan klaras i ett brett internationellt samarbete. Väsentliga delar kan göras och bör göras på nordisk bas, men enkla ekonomiska och personella resurskalkyler visar att inte ens en gemensam nordisk insats är tillräcklig. Vi har alltså att se oss om även efter andra samarbetspartner och de finns i de stora OECD-länderna.

Herr president! Jag uppfattar debatten här

i dag som en utmaning till de nordiska regeringarna att visa att ett nordiskt energisamarbete kan upprättas och leda till för oss alla fördelaktiga resultat. Frågan om det arbetet skall behandlas vid Nordiska rådets nästa session i Reykjavík. Behandlingen kommer att bygga på den utredning och utvärdering som Nyboe Andersen på Nordiska ministerrådets vägnar här redovisat och som Sverige också står bakom.

I dag vill jag bara peka på ett väsentligt inslag i det nordiska energisamarbetet, och det är att vår planering, våra investeringar och våra energipolitiska lösningar så långt det är möjligt samordnas. I flera av länderna står vi inför nödvändigheten av att fatta beslut som får mycket långsiktiga verkningar för hela det nordiska samhället. Vårt stora inbördes ekonomiska beroende, våra integrerade marknader gör en sådan samordning och samplanering nödvändig, även i de fall då de konkreta projekten blir nationella. Det är i den andan Sverige går in för ett utbyggt nordiskt energipolitiskt samarbete.

Jag vill sluta med att upprepa att detta samarbete är nödvändigt och fördelaktigt för våra länder och att denna nödvändighet och dessa fördelar inte på något sätt förminsкас av att Sverige deltar i det internationella energiprogrammet.

Lange: Hr. præsident, ærede medlemmer! Det er sikkert ikke nødvendigt i denne forsamling at understrege den velkendte kendsgerning, at energiforsyningen i verden altid har været og i stigende grad er en kamp med store ulve. Jeg tror, hr. Guldberg meget rigtigt understregede det, vi for nylig har set, at uanset størrelsen af ressourcerne er der mulighed for katastrofale og meget pludselige udviklinger i forsyningsituationen, og det er naturligvis i virkeligheden i dette lys, at vi må se de resolutionsforslag, der foreligger for os. Resolutionsforslag som har en intention, som ingen her vil angribe, men hvor vi alle sammen formodentlig har en smule bekymring for, om de kan nå frem til realiteter med et tempo, der er tilstrækkelig højt til at sikre os imod eventuelt nye og kritiske situationer, som kan optræde inden for perioder af en korthed, som er bekymrende.

Vi står jo dér i en mærkelig situation, for på lang sigt vurderer jeg verdens muligheder for en høj energiproduktion for at være endogså overordentlig gode, men for de næste 20 år kan vi imødesee en fortsat række af kriser, og vi kan imødesee kriser, der er dybere end den, vi havde for nogen tid siden.

Vi må jo være klar over, at den for Norden særdeles interessante og i denne debat så hyppigt gentagne kendsgerning, at Norge har fundet betydelige olieforekomster, ingenlunde løser problemerne. Vi står over for olieforekomster, som det vil blive dyrt at udvinde, og vi står over for en verdensknaphed på olie, som på en måde vil virke i retning af, at den hidtidige traditionelle form for benyttelse af olie meget nemt kan vise sig at være en kortvarig ting.

Også den slags perspektiver må gå ind i vor politik, også når vi diskuterer de norske olieforekomster, der på nogle formodentlig virker som en slags sovepude i retning af, at hvis vi ellers kan enes, hersker der en problemløs situation i Norden. Dette er bestemt ikke rigtigt.

Den tid, hvor man sorgløst kunne brænde fossile brændsler, er ved at være forbi, uanset om man finder det, som man vel kan karakterisere som marginale og dyre ressourcer, som en næstsidsste reserve.

Jeg tror altså derfor, at de beslutningsforslag, der er fremme her, haster på en sådan måde, at på trods af den vage formulering, som findes i det af udvalget tilstyrkede forslag, kunne vi måske være i den situation, at nøden simpelt hen byder os at være mere konstruktive og mere indholdsrige end Nordisk Råd måske plejer at se resultaterne for sig af en resolution, der i den grad er en from henstilling.

Jeg har al mulig grund til at håbe, at man kommer med resultater i Reykjavík, som ikke blot er, at man har skam studeret tingene, men som også lægger helt konkrete rammer for, hvorledes et nordisk energisamarbejde kan stå frem.

Jeg er enig i, hvad der også er sagt om, at vi naturligvis ikke kan lave total nordisk isolationisme for energiprogrammernes vedkommende. Det er uladsiggørligt og en urimelig tankegang. Men vi må samtidig være klar over — og det er for mig i denne

forbindelse et overordnet synspunkt — at i hele verdenssituationen er de regionale arrangementer, hvoraf et nordisk arrangement måske er et af de mest typiske, betydningsfulde på grund af den sikkerhed, de — i begrænset omfang — giver i de kritiske situationer.

Jeg tror derfor, udbygningen af et regionalt nordisk arrangement hvad angår energipolitisk fællesskab er et af de for Norden vigtigste — bortset fra krig og fred måske det vigtigste emne, som er forelagt for Nordens politikere, og som de kan arbejde med. Ikke mindst derfor håber jeg, at vi får resultater, der er stærkere end resolutionen. Det stærkere resolutionsforslag, der også er forelagt, og som udvalget ikke har set på med tilstrækkeligt milde øjne, har vel i virkeligheden sin betydning ved, at det endnu kraftigere understreger handlingens nødvendighed.

I hvert fald hvis vi ser bort fra den fra det norske storting forlagte debat, som vi også har haft her, synes jeg, der fra alle sider er vist en rimelig vilje i retning af at prioritere punktet. Men jeg gentager blot, at hvis vi holder os til det arbejds-tempo, vi er vant til i Nordisk Råd, så risikerer vi, at kriserne løber fra os. De varslers, vi får i forbindelse med en ny international krise, kan være meget korte, og det ansvar, der i givet fald ligger på Nordisk Råd for ikke at have udført dagens gerning, vil være betydeligt.

Vi ved med næsten matematisk sikkerhed, at de næste 20 år vil fremvise flere energikriser, og vor opgave er at holde dem så fjernt fra Norden som muligt. Det er naturligvis en vanskelig opgave. Den kan aldrig løses med fuld konsekvens, dertil er hele spørgsmålet for stort, men vi skal løse den så godt vi magter, så vi i hvert fald ikke kommer i vanskeligheder, som vi selv er skyld i.

Vi har tilstrækkelige ressourcer. Med de norske oliereserver i baghånden — med et avanceret svensk kernekraftprogram, med betydelige vandkraftressourcer, så har Norden i al sin enkelthed større mulighed end andre regioner for at klare regionalsamarbejdet. Det er den opgave, jeg håber vi ser materialisere sig i Reykjavík på en måde, som gør resolutionens overordentlig hen-

holdende og fromme ord — jeg havde nær sagt til skamme. Dertil håber jeg i sandhed, at ministerrådet vil medvirke. Hvis vi kommer til Reykjavík, og der ikke foreligger materielle resultater på dette område, så vil man kunne sige om Nordisk Råd: dette dokumenterer, at samarbejdet i Norden ikke fungerer.

Jeg vil gerne nævne en sag til. Det er kendt, at Danmark i Norden står i en særlig position som medlem af De europæiske Fællesskaber. Mit eget synspunkt i den forbindelse behøver jeg ikke at redegøre for, men jeg har den dybtliggende opfattelse, at ingen nok så varm tilhænger af Danmarks samarbejde med De europæiske Fællesskaber vil vove at lægge så meget som et halmstrå i vejen for et nordisk energisamarbejde. Jeg kunne i så fald godt lide at se, hvorledes det skulle materialisere sig i dansk politik; det ville ikke blive nogen enkel opgave med den baggrund at prøve på at hindre noget, som for Norden er helt vitalt, og som for Danmark er mere vitalt end for noget andet nordisk land.

Reidar T. Larsen: Ja, jeg kan være med på en slik avstemningsmåte. Jeg vil gi klart uttrykk for at vi finner ikke at det ligger noen egentlig motsetning i disse forslag, men vi får da anledning til å gi vår støtte subsidiært ved den endelige votering.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde votering medelst namnupprop om Gunnar Heléns reservationsförslag A 423/e.

För rekommendationen röstade:
Ingemar Mundebo och Rolf Sellgren.

Mot rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi P. Gíslason, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jans-

son, Knud Jespersen, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Frånvarande var:

Ele Alenius, Ingvar Bakken, Åsgeir Bjarnason, Hans Bjerregaard, Demmus Hentze, Lars Lindeman, Matti Ruokola, Thorarinn Thorarinnsson, Olavi Tupamäki och J. Fr. Øregaard.

Reservationsförslaget hade sålunda förkastats med 66 röster mot 2.

Därefter skedde votering medelst uppresning huruvida rekommendationsförslaget i A 424/e eller rekommendationsförslaget i A 425/e skulle upptagas till slutlig votering.

Uppresningen utvisade att rekommendationsförslaget i A 424/e skulle upptagas till slutlig votering.

Slutligen företogs votering medelst namnupprop om det i medlemsförslaget A 424/e intagna förslaget till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi P. Gíslason, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knud Jespersen, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö,

Magnús Kjartansson, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Frånvarande var:

Ele Alenius, Åsgeir Bjarnason, Hans Bjerregaard, Demmus Hentze, Lars Lindeman, Matti Ruokola, Thorarinn Thorarinnsson, Olavi Tupamäki och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 69 röster.

2

C 8/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger berättelsen från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

3

D 1974/28/1969/e: meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

4

A 420/e: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ytkemisk forskning

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Mi-

nisterråd å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning.

Steenberg (ekonomiska utskottets talesman): I nærværende medlemsforslag fremmet av hr. Erik Krønmark, rekommanderes Nordisk ministerråd å undersøke mulighetene for etablering av et nordisk institutt for tverrvitenskapelig overflate- og kolloidforskning. Ingen i denne forsamling er vel i tvil om hva en slik forskning går ut på.

I Norden representerer Ytkemiska instituttet i Stockholm den største konsentrasjon av kunnskap innen dette området. Det fremtidige forsknings- og utdanningsbehov gjør det nærliggende å undersøke mulighetene for å opprette et nordisk institutt for tverrvitenskapelig overflate- og kolloidforskning, og da eventuelt koordinert med virksomheten i Ytkemiska instituttet.

Et nordisk institutt vil utvilsomt være fordelaktig fra flere synspunkter. Det gjelder særlig utdanningsaspektet, men også i høy grad et teknisk-industrielt synspunkt.

Innhentede uttalelser viser at synspunktene i spørsmålet er forskjellige, idet vel halvparten av remissinstansene avviser forslaget. Det er imidlertid stor enighet om at overflate- og kolloidkjemien må tillegges den aller største betydning.

Særlig fremheves behovet for økt omfang av den grunnleggende forskning og undervisning. Det økonomiske utvalg har for sin del pekt på den betydelige virksomhet som på dette område foregår ved universiteter og høyskoler i de nordiske land. Det er viktig at denne forskning og undervisning blir utnyttet på beste måte for Norden under ett.

Enkelte av de remissinstanser som avviser medlemsforslaget, har imidlertid pekt på nødvendigheten av at det fortsatt bygges på de eksisterende institusjoner. De frykter at grunnforskningen og undervisningen i en viss grad skal sentraliseres og dirigeres av et nordisk institutt. Det vil etter deres mening virke uheldig for den virksomhet som i dag pågår i de nordiske lands institusjoner.

Det økonomiske utvalg har for sitt vedkommende kommet til at en optimal utnyttelse av de nordiske lands samlede res-

surser som blir satset på grunnforskningen og undervisningen, må tilstrebes. På det nåværende tidspunkt har en ikke tilstrekkelig materiale til å bedømme på hvilken måte dette mest fordelaktig kan skje. Som et alternativ til et nordisk institutt er det fra enkelte remissinstanser anbefalt å undersøke mulighetene for en organisert koordinering av forskning og undervisning ved de aktuelle nordiske forskningsinstitutter og læreanstalter. Utvalget er enig i at en slik undersøkelse blir foretatt, men at også mulighetene for etablering av et nordisk institutt for tverrvitenskapelig overflate- og kolloidforskning blir utredet.

Det økonomiske utvalget vil derfor foreslå at rådet skal rekommandere Ministerrådet å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser til overflate- og kolloidforskning.

Jeg tillater meg å anbefale rekommandasjonen.

Anker Jørgensen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde votering beträffande utskottets rekommendationsförslag medelst namnupp-rop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Tho-

rarinn Thorarinnsson, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Asgeir Bjarnason, Hans Bjerregaard, Gyfji Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Demmus Hentze, Carl-Henrik Hermansson, Knud Jespersen, Ingolf Knudsen, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Lars Lindeman, Matti Ruokola, Per Olof Sundman, Olavi Tupamäki, Seppo Westerlund och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

5

A 421/e: medlemsförslag om en nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, at Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet.

Johannes Antonsson (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Ekonomiska utskottet konstaterar att flertalet av de remissinstanser som yttrat sig om detta medlemsförslag har uttalat sig positivt om förslaget. Utskottet redovisar i sin skrivning många olösta samarbetsuppgifter som finns på det regionalpolitiska området inom Nordkalotten och anger att dessa har sin bakgrund främst i finansiella problem och otillräckliga ekonomiska möjligheter. Det finns med andra ord inte tillräckliga ekonomiska medel avsatta i dag för samarbetet på detta område. Så har t. ex. Nordkalottkommittén hittills saknat medel att företa parallell behandling av frågor som kräver utredningar och omedelbara beslut i de nordiska länderna.

Ökat ekonomiskt stöd rekommenderas också av de remissinstanser som ställer sig avvaktande till själva idén med en ny fond. Behovet av ökade ekonomiska medel är alltså väl dokumenterat.

Vi har dock inom utskottet när vi föreslår inrättandet av en regionalpolitisk fond ansett att man bör gå försiktigt fram och

till en början koncentrera sig på närliggande samarbetsuppgifter i gränsområdena.

Allteftersom fonden får större erfarenheter och resultaten föreligger från de utredningar som ministerrådet igångsatt i enlighet med handlingsprogrammet för regionalpolitik kan fondens ambitioner sättas högre. När man kommit fram till en långsiktig och samlad utvecklingsplan för Nordkalotten bör man diskutera fondens framtida inriktning.

Kanske kan i utredningsmandatet också ingå frågan om att utvidga fondens geografiska verksamhetsområde utanför Nordkalottområdet. Jag är medveten om att det i våra nordiska länder finns områden som har ungefär samma behov som Nordkalotten av insatser på det regionalpolitiska området. I juridiska utskottets betänkande angående medlemsförslaget om skydd för miljön i samernas kärnområden nämns förslaget om en fond för Nordkalotten som ett initiativ som även bör komma samernas närlingar till godo.

Jag vill för min del helt instämma i juridiska utskottets konstaterande, även om den övergripande målsättningen givetvis bör vara hänsynen till den totala ekonomiska situationen på Nordkalotten. Den ekonomiska utvecklingen av Nordkalottområdet inklusive förbättrad samhällelig service bör dock även komma samerna till godo och därmed deras närlingar.

Som framhölls i medlemsförslaget erbjuder den ekonomiska utvecklingen inom Nordkalotten en mängd särpräglade problem, till exempel det hårda klimatet, de karga naturförhållandena och de långa avstånden som försvårar ett effektivt tillvaratagande av naturtillgångarna i området. En sannordisk insats som ökar möjligheterna för dessa områden att utvecklas kommer hela det nordiska folkhushållet till godo.

Medlemsförslaget om en fond har väckt stora förhoppningar på lokal nivå. Jag vill i detta sammanhang särskilt nämna den s. k. Nordkalottkonferensen som hölls i Kiruna den 16—18 augusti i år. Konferensen, där flera hundra representanter för kommuner och organisationer på Nordkalotten deltog, ansåg att en regionalpolitisk fond skulle få en positiv effekt på inte minst sysselsättningen.

Inrättandet av en sådan fond förklarades

av konferensen stå i överensstämmelse med ministerrådets handlingsprogram för det nordiska samarbetet. Konferensen ansåg att Nordkalottens egna organ måste få ett avgörande inflytande över fonden. Vidare betonade man vikten av att Nordkalottkommittén tillförs ekonomiska resurser som skapar förutsättningar för en utveckling av det konkreta samarbetet inom området.

Positiva uttalanden har också kommit från samerna. Dessa har uttalat att det är särskilt viktigt att fonden får ett vidsträckt regionalpolitiskt syfte så att den ekonomisk-tekniska målsättningen inte ses isolerad från de miljömässiga och sociala förhållandena.

Då ekonomiska utskottet rekommenderat en viss försiktighet får kanske fondens verksamhet i början inriktas på till exempel turismen och kommunikationerna. På sikt borde dock verksamheten framför allt inriktas på arbetsmarknadspolitik och på industrilokalisering.

Fonden kommer naturligtvis inte att ersätta de lokaliseringpolitiska insatserna i de tre länderna, den skall komplettera dessa insatser. Särskilt lämpliga för en sådan fond vore projekt som kan förväntas få effekt på båda sidor i en gränsregion. Ett företag lokaliserat på ena sidan av en riksgräns kan ge betydande effekter på andra sidan. Sålunda kan en gruva på ena sidan av en riksgräns exempelvis ge upphov till en förädlingsindustri på andra sidan gränsen.

Fonden skall också kunna stödja sådana samarbetsprojekt på industrins område som innebär gemensamt utnyttjande av en naturresurs eller arbetskraftstillgång eller lämnar stöd till sådan forskning som anknyter till specifika problem för Nordkalotten.

Det kan naturligtvis tyckas som om inrättandet av en ny fond skulle skapa problem med koordineringen mellan länderna. Vi har inom utskottet ansett att man under den kommande utredningen bör vara särskilt uppmärksam på denna fråga.

Utskottet har dessutom utgått från att när man når längre i harmoniseringen av de regionalpolitiska målsättningarna kommer koordineringen att ges större vikt och det måste då finnas en ändamålsenlig lösning av koordineringsproblemen.

Herr president! Jag vill med dessa ord yrka bifall till ekonomiska utskottets för-

slag att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för att inrätta en fond för regionalpolitiskt samarbete inom Nordkalottområdet.

Kyllingmark: Som en av forslagsstillerne er jeg glad for at et flertall av remissuttalelsene støtter opprettelsen av et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet. En takk også til det økonomiske utvalg som stiller seg positivt til tanken. Riktignok har man i de berørte land regionalpolitiske organer som søker å løse problemene i de angjeldende områder, men det er uten tvil slik — som Nordkalottkonferansen bl. a. har pekt på — at det både i dag og i en overskuelig fremtid er behov for ytterligere funksjonelle og finansielle ressurser for å løse felles problemer på Nordkalotten. Det vil også være behov for en koordinering av det arbeid som pågår nasjonalt og for å søke å finne fram til en arbeidsdeling hvor en i samarbeid om prosjekter søker å utnytte de respektive lands ressurser under deres spesielle forutsetninger.

Jeg tror det er viktig, som utvalget også har pekt på, at man i første omgang begynner mer beskjedent og da først og fremst tar fatt på problemene i de nærmeste grensedistriktene. Videre at de økonomiske og tekniske spørsmål tas hånd om etter hvert, og at det stiles mot en utviklingsplan for Nordkalottområdet og et handlingsprogram som kan følge opp en slik plan, slik som utvalget også har bemerket i sin innstilling. Jeg tror videre også at et slikt fond vil falle godt inn i arbeidet med en felles samepolitikk.

Det er i de senere år skjedd betydelige forbedringer av kommunikasjonene over grensene, og det vil skje ytterligere bedringer i de nærmeste år fremover. Det vil være viktig at landegrensene ikke er økonomiske grenser, men at man søker å etablere på tvers av grensene en utnyttelse av de felles ressurser man har i dette område — både naturlige og menneskelige ressurser — så godt som mulig.

La meg til slutt si at det er min tro — og mange forhold tilsier i dag at denne tro ikke er urealistisk — at selv om Nordka-

lotten i dag er et problemområde på mange områder og trenger støtte, så er kanskje den tid ikke fjern da nettopp disse områder kan bli et kraftfelt som vil ha den aller største økonomiske betydning for Norden.

Värynen: Herr president! Fastän ekonomiska utskottet förordar medlemsförslaget om en regionalpolitisk fond för Nordkalotten, vill jag framlägga ett par synpunkter med tanke på sakens fortsatta behandling.

För det första vill jag betona, att kalottfondens uppgifter borde definieras så, att de blir mycket mera omfattande än de nationella utvecklingsområdesfondernas uppgifter. Dessa har närmast koncentrerat sig på stödandet av den industriella företagsverksamheten. Det förefaller mig, som om en del av remissinstanserna skulle ha dragit fondens behövlighet i tvivelsmål just av den orsaken, att de tyckt sig finna, att den föreslagna fondens och de existerande regionalpolitiska fondernas uppgifter delvis skulle sammanfalla.

Kalottfonden borde utöver sin finansieringsverksamhet kunna stöda och bedriva forsknings- och försöksverksamhet, som tar sikte på förbättring av förhållandena i kalottområdet.

Då de ekonomiska förhållandena där förbättras, borde speciell vikt fästas vid utvecklandet av områdets naturliga näringar — lant- och skogsbruket, renskötseln, fisket osv. — och sådan förädlingsverksamhet, som baserar sig på deras produkter. Kalottens största rikedom är — vid sidan av rikedomarna i jorden — avsevärda naturtillgångar som förnyar sig, nämligen markerna, skogarna och vattnen. Deras avkastning är av klimatologiska skäl visserligen inte särskilt stor, men räknat per invånare är den årliga tillväxten ansevärd. Och i framtiden växer betydelsen av naturtillgångar som förnyar sig.

Förutom utvecklandet av den produktiva verksamheten borde fondens uppgifter åtminstone innefatta förbättrande av trafik- och kulturförhållandena. På trafikens område, som jag känner bättre såsom medlem av Nordiska rådets trafikutskott, finns det talrika samarbetsprojekt, som kan genomföras till skäliga kostnader, men vilkas förverkligande räcker oskäligt länge. Fondens

verksamhet borde således vara mycket vittomspännande och innefatta alla forsknings-, planerings- och finansieringsuppgifter som tar sikte på förbättring av förhållandena i kalottområdet.

För det andra önskar jag konstatera, att det kanske vore skäl att i början koncentrera fondens verksamhet regionalt sett till sameområdet och gränstrakterna, där dess behövlighet är mest ostridig. Fonden är av mycket stor betydelse just för samerna. En del specialproblem i deras bosättningsområde har inte blivit tillfredsställande lösta på nationell väg. Strävan att förbättra samernas ekonomiska livsförhållanden har fått starkt stöd också av juridiska utskottet i samband med behandlingen av A 406 om skydd av miljön i samernas kärnområden. På samma område bor också andra folkgrupper än samerna, varför också deras ställning måste tillvaratas. Å andra sidan erbjuder gränstrakterna flera konkreta samarbetsprojekt, vilkas förverkligande förhindrats bland annat av bristande finansieringsmöjligheter.

Om den regionalpolitiska fonden för Nordkalotten förverkligas på det sätt jag här har skisserat, är dess grundande mycket motiverat. Den skulle bli effektiv, och dess verksamhet skulle inte sammanfalla med den verksamhet som de redan existerande fonderna bedriver. Jag hoppas, att ministerrådet omedelbart ägnar grundandet av kalottfonden ett målmedvetet utrednings- och beredningsarbete. Kalottfondens grundande skulle ge det nordiska samarbetet en så ofta efterlyst konkret innebörd.

Många remissinstanser tycks anse, att kalottfondens grundande förutsätter omfattande, rentav nationella och samnordiska undersökningar och planer före avgörandet. Detta är ett för oss alla även inom nationell ram väl bekant medel, som de, som motsätter sig regionalpolitiken, brukar använda sig av för att förhindra alla åtgärder. Visserligen bör man ju företa utredningar men de får inte bli en förevändning till, att sådana saker, som har befunnits nödvändiga, blir urvattnade och uppskjutna. Nordkalotten behöver nu resolut handling på olika områden.

Herr president, jag stöder också utskottets förslag.

Sedan diskussionen hade förklarats avslutad skedde votering beträffande utskottets rekommendationsförslag medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugegaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Sverrir Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knud Jespersen, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundbo, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Seppo Westerlund, Folke Woiwalin och Paavo Väyrynen.

Sven Hammarberg *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ele Alenius, Åsgeir Bjarnason, Hans Bjerregaard, Demmus Hentze, Astrid Kristensson, Reidar T. Larsen, Lars Lindeman, Matti Ruokola, Carl Olof Tallgren, Thorarinn Thorarinnsson, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster. En medlem avstod från att rösta.

6

A 406.j; medlemsförslag om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska

ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter
2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt
3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Olaf Knudson (juridiska utskottets talesman). Den samiske befolkning regner man teller ca. 20 000 i Norge, 10 000 i Sverige og 5 000 i Finland.

De utgjør en minoritet i de nordiske land og har sitt spesielle levesett og sin spesielle kultur. Reindriftsamene utnytter en meget stor del av de nordlige landområder gjennom beite, jakt, fangst, fiske og bærplukking.

Samenes områder i Sverige, Finland og Norge utgjør et stort landareal som er forholdsvis uberørt av den tekniske utvikling. Dette er det eneste store landområde vi har i Europa som fortsatt beholder meget av sin opprinnelige natur og egenart. Det bør være av interesse at vi også i fremtiden forsøker å bevare dette område med minst mulig inngrep.

Når det er satt fram et medlemsforslag om en samnordisk innsats for å bevare miljø i samenes kjerneområder, skyldes det at også disse områder etter hvert har blitt utsatt for press og påvirkning fra den tekniske utvikling.

Dette skjer gjennom vegbygging, vannkraftutbygging, ved neddemning av beitearealer, gruvedrift osv.

Forslagsstillerne går inn for at man gjennom nordisk samarbeide skal ta sikte på å begrense denne utvikling. Samtidig bør man ta sikte på en mer intensiv disponering av naturressursene for de tradisjonelle samiske næringer. Sameminoritetens situasjon bør tas opp til bred vurdering.

Medlemsforslaget har vært til uttalelse hos en lang rekke organisasjoner og institusjoner. Juridisk utvalg har dessuten hatt et møte med representanter for samenes orga-

nisasjoner og offentlige sameorganer i Rovaniemi den 19. august i år.

Gjennom de syn som på denne måte er kommet fram, er utvalget blitt styrket i sin overbevisning om at dette er en sak som man bør arbeide videre med.

Et spørsmål som opptar mange, er spørsmålet om eiendomsretten til de områder det her er tale om.

Dette er sikkert et vanskelig spørsmål, og en avklaring av disse forhold er et langt lerret å bleke. I Norge er det vel slått fast gjennom lov av 12. mars 1965 om statens umatrikulerte grunn i Finnmark, at det er staten som eier grunnen, men det er en begrenset grunneierrett. Staten kan ikke selge områder som er nødvendige til beiteområder for reinsdyr. Det er også andre begrensninger i eierretten. Hvor denne grensen går, er meget flytende. Det er mange meninger om dette spørsmål, men en ting må vel alle kunne enes om, og det er at samene må ha rett til å drive sin næring fortsatt som de har gjort gjennom alle tider.

Man kan spørre: Hvor lenge kan man fortsette med vannkraftutbygging, gruvedrift, vegbygging og turisme osv. før man går samenes næring for nær og beveger seg for meget inn på deres hevdvunne rettighet? Det er et relevant spørsmål, og her må samene selv være med å ha et ord med i laget. Det er deres næringsgrunnlag det gjelder.

Forslagsstillerne legger stor vekt på den skade storskogbruket gjør for reinsamene. Dette punkt finner jeg personlig sterkt overdrevet. Skogen er en del av næringsgrunnlaget i disse områder, og det er viktig at den stelles på en slik måte at det også kan bli skog i fremtiden. For at det skal kunne skje, må vi finne oss i at det midlertidig blir enkelte snauhogster. Det er nødvendig for at ny skog skal kunne vokse opp.

Det jeg tror er den verste trussel mot samenes næringsgrunnlag, er den stadig økende turiststrøm. Det kan være en alvorlig fare for at disse områder i løpet av få år vil bli forringet ved en for sterk, ukontrollert beskatning av naturgodene og ved forsøpling. I den anledning har det i Norge vært reist spørsmålet om organisering av et eget "fjellpoliti" for å effektivisere håndhevelsen av de regler som tar sikte på å beskytte

mot ulovlig jakt og fiske og annen ulovlig framferd som truer naturmiljøet.

Den konklusjon Juridisk utvalg foreløpig er kommet fram til når det gjelder disse spørsmål, er følgende:

Utvalget henstiller til Nordisk Råd at det vedtas en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd at det utarbeides et felles program for bevaring av miljøet i de samiske kjerneområder som går ut på følgende:

For det første et samarbeide om lovgivningen. Man tar her sikte på å få i gang en utredning av de rettigheter samene bør ha når det gjelder disponering av bruksetter, og når det gjelder rett til medbestemmelse hva angår ressursdisponering.

For det andre regionalpolitisk samarbeide om støtte til samenes næringsdrift. Det tenkes her på tiltak som kan fremme den allmennelige økonomiske utvikling i området, i form av aksjonsprogram o. l.

For det tredje vitenskapelig forskning av det samiske miljø. Det finnes lite av vitenskapelig forskning som belyser samenes sosiologiske situasjon i lys av den moderne samfunnsutvikling, og utvalget finner det viktig at slik forskning snarest mulig kommer i gang.

Utvalget har foreslått at slik forskning planlegges innenfor rammen av Kulturutvalgets organer, og at det stilles midler til disposisjon.

De problemer som reiser seg når det gjelder å sikre samene en likeverdig stilling med andre befolkningsgrupper, og samtidig videreføre en selvstendig samisk kultur er både betydningsfulle og vanskelige. Men dette er et spørsmål vi ikke kan skyve fra oss. Jeg håper derfor at Nordisk Råd gir sin tilslutning til den foreliggende innstilling fra Juridisk utvalg, som er det første skritt på en lang veg fram til det mål vi bør sette oss.

Bakken: Som saksordføreren gjorde rede for, er det i Norge slik at storparten av de norske samer er bosatt i Nord-Norge, en landsdel med spesielle problemer. Samenes generelle problemer er en del av landsdelens problemer, som nylig ble drøftet i Stortinget i forbindelse med en særskilt utviklingsplan for Nord-Norge. Det forutsettes satt i verk en rekke tiltak i landsdelen som

også vil få generell virkning for den samiske befolkning.

Som etnisk minoritet har samene i tillegg til de problemer som knytter seg til språklig og kulturell bakgrunn, også et ensidig og svakt næringsgrunnlag og lite utviklet arbeidsmarked i de typiske samekommuner, noe som også rekommandasjonen understreker. Dette gir særlige sysselsettingsmessige og sosiale problemer. Den norske regjeringen har på denne bakgrunn funnet det nødvendig å legge fram for Stortinget en aksjonsplan for de sentrale samiske bosetningsområder, St. meld. nr. 13 for 1974—75 som i dag ligger i Stortinget til behandling. Denne aksjonsplanen er omfattet med interesse, også fordi det er første gang et stortingsdokument i sin helhet også foreligger på samisk. Det forventes at de fleste samer vil kunne sette seg inn i stoffet og derved også ha mulighet til å bidra til større bredde i de samiske synspunkter på aksjonsplanen.

Ett av de mål som er satt i Regjeringens samepolitikk, er nettopp at samene trekkes mest mulig med i arbeidet med spørsmål som gjelder deres egne levevilkår. I tråd med dette vil det bli gitt økt økonomisk støtte til samiske interesseorganisasjoner, og det er foreslått opprettet flere organer til oppfølging og styring av utviklingen. Jeg vil nevne noen:

Et sentralt råd for samiske skolespørsmål både i grunnskolen og videregående utdanning. Rådets oppgave vil være å følge opp og utvikle de planer som det til enhver tid legges opp til. Et særlig problem vil være utvikling av samisk skolemateriell.

Eget styre for samisk husflid. Styrets oppgave vil bl. a. være å legge opp til opplæring og kvalitetsbevissthet og kvalitetskontroll og koordinere produksjon og salg.

Et utviklingsråd. Dette rådet skal i første rekke arbeide med tanke på utvikling av arbeidslivet. Det skal ta initiativ til konkrete utviklingsplaner og bistå kommuner og andre med å sette tiltak ut i livet. Rådet forutsettes å virke som et felles koordinerende tiltaksorgan for de berørte kommuner, og samarbeide med kommunale og fylkeskommunale organer. Rådet gis et sekretariat som bl. a. skal drive oppsøkende virksomhet i de samiske grender. Under rådet

opprettes et tiltaksfond med inntil 10 mill. kr.

Regjeringen har også bebudet at Norsk Sameråd, som er et rådgivende organ for Regjeringen, skal få utvidede oppgaver.

Det forventes i nær framtid lagt fram forslag til ny reindriftslov. Det er grunn til at tro at Regjeringen vil følge opp sin linje med større indre sjølstyre også her. Reindriftsnæringens andel av jordbruksavtalen ble i inneværende år økt med 1 mill. kr. med såkalt driftstilskottsordning. Det ble forhandlet med reindriftsnæringens hovedorganisasjon om regelverket. Det er for øvrig bebudet en utvidelse av avtalen, eventuelt med en egen avtale for denne næring, og at næringens organisasjoner får større innflytelse over avtalens utforming.

Reindriftsnæringen har for tiden særlige problemer som trenger snarlig løsning. Over store deler av reindriftsområdet er det for sterk belastning av beitenes som trolig er årsak til den hyppige sykdomsfrekvens og de store tap som vi er vitne til. Det er antagelig nødvendig å redusere noe på reinbestanden. Likeledes er det i enkelte områder for mange utøvere, noe som er en stor belastning, da de ikke får den økonomiske avkastning de ellers kunne hatt. I aksjonsplanen er det foreslått økonomisk støtte i en overgangsperiode til dem som frivillig avviker sin drift.

Bekjempelse av reinsykdommer, som er tatt opp som nordisk samarbeidsoppgave, er et annet virkemiddel som kan høyne de økonomiske forhold for reindriftsamene. I Nord-Norge er det underdekning på de fleste landbruksprodukter. Det er et særlig problem med konsummelk, som i perioder må fraktes over store avstander fra over-skuddsområder lenger sør. I Nord-Norgeplanen er dette problemet viet stor oppmerksomhet. I aksjonsplanen for de samiske områder er det foreslått ytterligere tiltak for å utvikle og utvide jordbruksnæringen. Det vil tjene tre hovedmål: 1. Øke selvforsyningen i området. 2. Sikre de samiske bosettinger i områder de føler seg knyttet til, og hvor den samiske kultur er levende. 3. Gi sysselsettingsmulighet for en del av over-skuddsbefolkningen i reindrift.

I aksjonsplanen pekes det også på den mulighet det er for biinntekt og delvis også

næringsvirksomhet ved en bedre og organisert utnyttelse av utmarksgoder. Det forutsetter planmessighet og vern av ressursene. Det er foreslått nedsatt et ressursutvalg for Finnmarksvidda. Dette forslag er i tråd med det medlemsforslag som vi i dag behandler her i Ålborg.

Jeg skal ikke komme nærmere inn på de forskjellige tiltak som er tatt opp i aksjonsplanen, bare nøye meg med å si at det er enighet i det norske Storting om at den samiske minoritet i landet skal gis best mulige økonomiske vilkår, og at forholdene legges til rette for at de skal kunne bevare sin egenart og kultur i den utstrekning de selv ønsker det, og det er realistisk mulighet for det.

La meg avslutte med å si at de samarbeidsoppgaver og -prosjekter vi har på nordisk plan når det gjelder samiske spørsmål, synes nå å få en positiv utvikling. Det kunne være ønskelig nå, fordi det etter hvert er blitt en del av dem, å se om det er nødvendig med en sterkere samordning av disse spørsmål, og det borger jo dette medlemsforslaget for. Vi har fått sekretariater som bør kunne utvikles, og de samiske spørsmål er såvidt beskjedne i omfang at de bør ikke spres på altfor mange organer.

Sellgren: Herr president! Som en av forslagsstallarna till medlemsförslaget om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden vill jag uttala min stora tillfredsställelse både med det sätt på vilket juridiska utskottet har arbetat med frågan och med det resultatet i form av rekommendation som utskottet har utarbetat.

I medlemsförslaget påtalas effekterna av många av de åtgärder som den moderna teknikens framträngande och det intensiva utnyttjandet av naturtillgångarna i samernas områden har medfört. Flertalet av de i förslaget nämnda åtgärderna har inneburit intrång i samernas näringsutövning, och det skapar självfallet problem för näringen som sådan, men mot bakgrund av det helt avgörande sambandet mellan samernas näring och den samiska kulturen innebär en fortsatt exploatering uppenbara risker för att hela den samiska kulturen skall gå under och försvinna.

Jag vill här citera en del av Svenska sa-

mernas riksförbunds remissyttrande angående det svenska kulturrådets betänkande Ny kulturpolitik:

”För den samiska kulturen gäller att det måste finnas ett befolkningsunderlag sysselsatt i basnäringarna i kärnområdena för att den skall kunna leva vidare och utvecklas. När det i betänkandet anförs att kulturpolitiken bör ses som en del av samhällets miljöpolitiska engagemang i stort kan därför riksförbundet helt instämma i det anförda. Miljöpolitik, näringspolitik och kulturpolitik är helt avhängiga av varandra. För det fall de förödande ingrepp i miljön, som görs genom kalhyggen, markberedning, giftsprutning m. m., tillåts fortsätta kommer det på sikt inte att finnas utrymme för att tala om någon kulturpolitik — i vare sig vid eller snäv bemärkelse — i samband med den samiska kulturen.”

Sambandet mellan näring och kultur framgår också av de svenska samernas kulturpolitiska program, antaget vid sjunde samedkonferensen i Gällivare 1971.

Som jag inledningsvis framhöll har juridiska utskottet berett denna fråga på ett utomordentligt omsorgsfullt sätt. Det omfattande materialet från olika remissinstanser visar enligt min mening entydigt på behovet av åtgärder i enlighet med dem som rekommenderas i medlemsförslaget. Det samma kan sägas om vad som från såväl samernas som olika myndigheters sida fördes fram vid den hearing utskottet hade i Rovaniemi den 19 augusti i år och som är redovisad i utskottets betänkande.

Vid de kontakter jag själv haft med företrädare för samerna och deras organisationer har jag fått klart för mig att man från samisk sida knyter stora förhoppningar till Nordiska rådets arbete med samefrågor. Nordiskt samiskt institut är ett fint exempel på samnordiska insatser till gagn för den samiska kulturen. Institutet har redan rönt stor uppmärksamhet för det arbete som lagts ner på den korta tid — knappt ett år — som institutet har varit i arbete. På samma sätt finns en stark tilltro till att åtgärder i enlighet med det nu aktuella medlemsförslaget och utskottets rekommendation skall medföra betydelsefulla värden för samerna.

När jag besökte Nordiska samerådets åttonde konferens i Snåsa i Norge i juni i år

diskuterades detta medlemsförslag ingående, och dess betydelse framhölls i en av de resolutioner som konferensen antog. Det pekades där särskilt på samernas inflytande i planeringsfrågor och framhölls att samerna genom sina organisationer måste på ett mycket tidigt stadium få delta på dessa områden.

I fråga om den av juridiska utskottet föreslagna rekommendationen, som jag helt ställer mig bakom, vill jag göra en kommentar, och det är närmast därför som jag har begärt ordet. Utskottet anför att det inte kan rekommendera lagstiftning i en fråga där rättegång pågår i ett nordiskt land. Härmed torde avses Skattefjällsmålet i Sverige. Herr Knudson — utskottets talesman — var här inne på äganderättsförhållandena.

Detta principmål är självfallet av utomordentligt stor betydelse för bedömandet av samernas rätt till land och vatten. Däremot skall nog inte betydelsen av målet uppfattas så, att *alla* förändringar skulle vara blockerade i avvaktan på att detta mål har slutligt prövats. Den prövningen torde ske i högsta domstolen och därmed sannolikt dra ut många år i tiden. Det finns åtskilliga områden, bl. a. planeringsfrågorna, inom vilka åtgärder kan vidtas oavsett att denna rättsliga prövning inte har slutförts. Det är på dessa områden tillräckligt med att vad som i lagstiftningen finns angivet om samernas rätt kan bilda underlag för konkreta och effektiva åtgärder, som garanterar samerna ett berättigat inflytande.

Avslutningsvis vill jag endast i enlighet med juridiska utskottets förslag framhålla nödvändigheten av att alla de åtgärder som föreslås eller kan komma att föreslås vidtagna i enlighet med utskottets rekommendation blir utarbetade i nära samråd med Nordiskt samiskt institut. Det är då också angeläget att institutet tillförs de ekonomiska och personella resurser som blir nödvändiga. Det är också självklart att dessa åtgärder skall vidtas inte *om* samerna, utan *för* samerna och att samerna därför också själva får delta i detta utredningsarbete. Tillsammans med sameorganisationerna utgör sameinstitutet här det effektiva medel som måste användas.

Herr president! Jag vill med det anförda yrka bifall till utskottets förslag till rekommendation.

Eric Carlsson: Herr president! Det föreliggande medlemsförslaget, där jag är en av förslagsställarna, har — som framgår av utskottsutlåtandet — fått en grundlig behandling. Ett omfattande remissmaterial har insamlats och en speciell höring med representanter för samer och myndigheter har skett. Utskottsutlåtandet är en värdefull dokumentation av problem och förändringar av miljön i de samiska kärnområdena. Utgången av utskottets behandling får anses vara av stor positiv betydelse för samerna.

Utskottet säger i sin ingress följande om ett program för skydd och bevarande av miljön i de samiska kärnområdena måste enligt förslagsställarna ses i ett vidare sammanhang, varvid sameminoritetsens hela situation tas upp. Remissinstanserna, som är talrika och representativa, har ytterligare understrukit behovet därav. Utskottet instämmer häri och har ytterligare styrkts i sin uppfattning att tiden är mogen för en utredning av sameminoritetsens situation och framtid efter den höring med representanter för samernas organisationer och offentliga sameorgan och myndigheter, som utskottet hade den 19 augusti 1974 i Rovaniemi."

Jag vill särskilt betona att utskottet säger att utskottet "har ytterligare styrkts i sin uppfattning att tiden är mogen för en utredning av sameminoritetsens situation och framtid". Det innebär att när man har blivit informerad i ärendet på ett grundligt sätt så har man insett hur stora dessa frågor är.

Utskottet behandlar i ett särskilt avsnitt en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena och berör frågan om samarbete på lagstiftningsområdet. Syftet med en lagstiftning skulle vara att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter. Det framhålls i utskottets betänkande att man inte

kan ingripa med lagstiftning eller utredningar härom i pågående rättegångar. Ett strikt följande av denna regel skulle medföra att åtgärder i anledning av medlemsförslaget i stort sett kommer att uppskjutas åtminstone till en bra bit in på 1980-talet. Detta skulle vara helt otillfredsställande från samisk synpunkt. Åtgärder måste vidtagas mycket snart då utvecklingstrenden i området med ökande storskogsbruk, vattenregleringar, gruvsdrift, tung turism m. m. går starkt emot samernas intressen. Det får därför inte ses som nödvändigt att uppskjuta alla åtgärder i avvaktan på pågående rättegång i Sverige.

Målsättningen för de åtgärder som bör vidtagas är att få till stånd ändamålsenliga lösningar inte bara från storsamhällets utan även från samernas synpunkt. Det måste finnas en sådan form för avgörandet av frågor om samernas näringsfång beträffande renskötsel, jordbruk, fiske och jakt m. m. att detta sker på ett för samerna godtagbart sätt. Hur det sedan formellt skall gå till är inte det väsentliga. Viktigast är att den nuvarande trenden, som innebär att de moderna näringarna rycker fram i området och att de svagare intressena får vika, kan motverkas. Det måste vara möjligt att redan utanför ramen för en mera övergripande lagstiftning om samernas rättigheter komma fram till någon form för rättslig reglering av t. ex. storskogsbruket. Man skulle på det sättet kunna få till stånd en fast ordning för tillståndsprövning beträffande hygggesplöjningar, skogsavverkningar m. m.

Av väsentlig betydelse blir dock hur dessa regler i praktiken tillämpas, så att det inte sker på sådant sätt att samerna vid varje avgörande kommer i underläge och måste vika för starkare intressen. Det är därför viktigt inte bara hur tillåtlighetsreglerna utformas, utan även att man tillser att samerna i alla förhandlingar i sådana frågor tillförsäkras tekniskt och juridiskt bistånd av samma kvalitet som exploateringsintressena alltid haft att tillgå.

I grund och botten gäller hela frågan hur man skall värna om en minoritetsgrupp och dess existens. Samerna har inte varit någon talrik och högljudd grupp i samhället och blir därför lätt förbisedda. Samerna är ju

den ursprungliga befolkningen alltifrån Idre och Femundsmarka i söder till Ishavet i norr. Med renskötseln som basnäring nyttjar de fjällkedjans betesresurser. Vad man från samiskt håll strävar till är att överleva och utveckla sina näringsfång och använda naturtillgångarna. Det gäller att värna om en kultur av ett annat slag än den som de flesta av oss lever i. Utarmningen av resurserna och miljön i samernas områden är ett hot mot bosättningen och samernas existens. I en tid när demokratifrågorna står i förgrunden upplevs det som märkligt att samerna inte har tillräcklig medbestämmanderätt i angelägenheter som är av livsviktig betydelse för dem.

Samerna som vill behålla sina näringsfång och sin kulturella särart betraktas av "den kalla ekonomins intressen" som hinder i vägen för den ökande konsumtionen och för nyttjandet av skog, mark och vatten. Med den ökade betydelse som miljöfrågor och sociala rättvisefrågor har i våra dagar vore det otillåtligt att denna utveckling fick fortsätta och ytterligare försvåra och utplåna samernas existensform. I grund och botten är detta en politisk fråga, en fråga om politisk vilja.

Det finns ett starkt intresse hos den samiska befolkningsgruppen att få leva kvar i sina bygder, att ha sin utkomst där. Rennäringen liksom övriga areella näringar, nya näringsfång som slöjd och konsthantverk, turismen osv. har jag nämnt här. Vill vi värna, bevara och fördjupa samisk tradition, samisk kultur, får inte en ytterligare uttunning ske av den samiska befolkningen. Kultur och miljö — där har vi värden att bevara. Det finns ingen folkgrupp som i förhållande till sin numerär rönt ett så stort intresse som samerna. Det gäller allt, från vetenskapliga arbeten till turistbroschyrer.

Vi har ett ansvar här inför nutiden och framtiden. När jag ger min anslutning till utskottets rekommendation är det med understrykande av två saker.

Det första är utskottets positiva inställning till skyddet för miljön i samernas områden. Det andra är att det brådskar med åtgärder. Utvecklingen går fort. Vad som skall ske bör ske snart. Det är fråga om ett kulturarv, och en säregen miljö att bevara — i dag — och inför framtiden.

Guttorm Hansen: Over store deler av den utviklede verden pågår det for tiden en debatt om de etniske minoritetenes rettigheter og situasjon. Det gjelder i USA, der debatten jo til dels har antatt meget dramatiske former. Det gjelder i den spesielle del av USA Alaska, der Alaska-indianernes spesielle situasjon drøftes. Det gjelder eskimoenes stilling i de arktiske områder, og det gjelder her i Norden samenes situasjon, samenes rettigheter og deres framtidsmuligheter. Det foreliggende medlemsforslag som tar sikte på vern av naturmiljøet i de samiske kjerneområdene, er en del av denne debatten.

For min del vil jeg gjerne understreke at dette bare er et av de mange spørsmål vi står overfor når det gjelder hovedsaken, nemlig å bevare og å videreutvikle den særegne kultur som den samiske minoritet representerer. Det er en farlig illusjon vi kan inngi oss selv og opinionen, om vi tror at en konservering eller et vern om naturmiljøet er nok i dette spørsmål. Hele det press som det moderne industrisamfunn totalt sett utgjør, må vurderes om vi vil ta opp de samiske spørsmål om situasjonen for samene i framtida.

En del av dette press er utnyttelsen, eksploateringen av naturressursene i det en kaller de samiske kjerneområdene, og det vil i realiteten si Nordkalotten. Men jeg understreker på nytt at vi ikke må tro at det alene er nok om vi går til et utstrakt naturvern, selv om det er viktig.

De samiske spørsmålene har sammenheng med den økonomiske utvikling i samfunnet. Det har sammenheng med utdanningsmulighetene og arbeidsmarkedets sentralisering av tilbudene til de vel utdannede, enten de er bumenn eller samer. Forbrukersamfunnets press på hvert enkelt menneske, pengehusholdningen i sin alminnelighet og selvfølgelig det alminnelige kulturmønster i Norden som er noe annerledes enn det samiske, og en rekke andre faktorer til — alt dette må tas opp i forbindelse med en helhetsvurdering i spørsmålet om den samiske minoritets framtid i Norden som en egen kulturminoritet.

Det foreliggende forslag er, av de grunner jeg her har nevnt, ikke det eneste, men det er derfor ikke et uvesentlig forslag. Tvert

imot, det er et viktig forslag fordi det tar opp et helt sentralt problem, nemlig reindriftnæringas framtid. Og den dype sammenhengen mellom reindrifta og den samiske kulturform gjør at vernet av naturen, landskapet og naturressursenes bruk er nært knyttet til hele den samiske kulturs framtid. Et samefolk uten reindrifta som en sterk impuls for å holde ved like en rekke kulturformer — det gjelder språk, det gjelder tradisjoner, det gjelder skikker — er nesten utenkelig for meg. Reindrifta er jo også i seg sjøl en bruk av ressurser som er fornuftig. Samefolket nytter i dag ut naturressurser i deler av våre land der ingen andre kan — eller har kunnet — utnytte dem. Av og til er ekstensive driftsformer vel så verdifulle som intensive. Reindrifta er et eksempel på det. Det å verne naturmiljøet i de samiske kjerneområdene så langt råd er, kan på den måte være god ressursforvaltning.

Nå er det uten videre klart at dette ikke er så enkelt som jeg kan si det. I praksis kolliderer vernet av natur i disse samiske kjerneområder på samme måte som naturvernet kolliderer i andre områder av våre land. Men jeg tror allikevel jeg vil understreke at de samiske kjerneområder — dvs. Nordkalotten — står i en spesiell situasjon på grunn av at det her er bosatt og lever en etnisk minoritet som er sterkere avhengig i sin basismæring av urørt natur eller balansert natur enn noen andre grupper i Norden. Det er en kjensgjerning. Og ut fra denne kjensgjerning må dette spørsmålet og dette forslaget vurderes. Etter min personlige oppfatning, og med det kjennskap jeg har til samespørsmålet, vil jeg hevde at naturvernet er et livsspørsmål for samefolket.

Nå er det klart at vi ikke må opptre slik at vi går i gang med å skape reservater. Også samefolket og deres talsmenn og organisasjoner bør ta denne advarsel inn over seg. Det er toner i en del av remissuttalelsene som ligger ved dette forslag, som gjør at en slik advarsel er påkrevd. Det vil etter min beste oppfatning være en ulykke om vi skulle få en slags reservattenkning inn i dette spørsmål. Det det her dreier seg om, er å bevare den økologiske balanse i området så langt råd er. Men all menneskelig

virksomhet forstyrrer denne balanse. Det vil — og det gjør også — samenes virksomhet. Også reindriftsnæringa tar i bruk tekniske hjelpemidler — jeg kan nevne snøscooteren som et eksempel og flyet som et annet. Det er klare miljøforstyrrelser også gjennom bekjempelsene av rovdyrplagen, med langt mer virkningsfulle våpen og framkomstmidler enn tidligere tider nyttet. En omlegging av reindrifta, som jeg for min del tror vil være helt påkrevd for denne nærings framtid, vil sikkert også bety endringer i denne økologiske balansen.

På Nordkalotten må også andre virksomheter ha sin plass. Og menneskene som bor der og ikke kan påberope seg samisk ætt, må også få sine rettigheter og utviklingsmuligheter opprettholdt. Det vil være behov i disse områdene for mange slags virksomheter. Men det må utvises ekstra stor varsomhet med inngrep i naturen, større enn i andre deler av våre land.

Kollisjoner mellom basisnæringen og turisme, vannkraftutbygging, industriutbygging osv. tror jeg ikke kan unngås. Men de må søkes holdt på et så lavt nivå som det er mulig. Det er vår plikt, for å ivareta den verdifulle del av det fellesnordiske kulturbildet som samekulturen utgjør. Det forslag som her er oppe til behandling, er en del av dette arbeidet. Jeg håper for min del at det i det fortsatte arbeid i høy grad søkes gitt samefolket sjøl høve til å forme sin egen framtid. Vi har neppe rett til å forme den, bare til å gi samene muligheter for en framtid innenfor våre nasjonale samfunn og innenfor det fellesnordiske samfunn. Her håper jeg at Det nordiske sameinstitutt kanskje kunne bidra til det verdifulle arbeid å definere og å formulere framtidsmålene for samefolket sjøl. Ut fra dette vil jeg gjerne gi uttrykk for at sameinstituttet bør få så gode arbeidsvilkår som vi kan gi det i åra framover.

Jeg gir min tilslutning til rekommandasjonen.

Meddelande

Det meddelas, att Ele Alenius hade intagit sin plats i rådet.

Hagen: Eg skal kome med ein marknad til medlemsforslaget med bakgrunn i tilhøva

i Norge, som har den største samiske minoritetsgruppa i dei nordiske landa.

Dei samiske busettingsområda har eit ein-sidig næringsgrunnlag. Primærnæringar basert på utnytting av utmark spelar ei avgjerande rolle. Utmarksressursane utgjør sjølve eksistensgrunnlaget for t. d. samane i Finnmark. Vern av naturmiljøet er difor ein avgjerande føresetnad for å halde oppe og utvikle primærnæringane. Her kan fleire tiltak kome på tale, mellom dei ein klår juridisk definisjon av samanes rett til naturressursane, og vidare handhevinga av dei gjeldande lover og reglar for vern av naturressursar.

Så lenge samane var så å seie åleine om å nytte ut naturgrunnlaget i desse områda, spela det ikkje så stor rolle kven som var eigar. Men i den seinare tid har den stadig aukande tilstrøyminga av turistar, motorisert ferdsl, vassdragsreguleringar, gruve-drift m. v. skapt til dels store problem for det fast busette samefolket. Samene vert trengde attende, dei er på vikande front.

I dei seinare åra har samiske organisasjonar teke kampen opp, dei har gong etter gong kome med fråsegner som viser at dei kjenner livsgrunnlaget sitt truga, og at det er behov for å få klårlagt kva rettar samane har til land og til vatn i næringsområda deira så snøgt som råd er.

Eg kan her vise til at Norske Samers Riksforbund har gjeve uttrykk for otte over dei stadig fleire og større avgrensingane i dei samiske bruksområda. Organisasjonen peikar på at samane er redde for at dei kan verte utsletta som eiga folkegruppe, når næringsgrunnlaget vert undergrave på denne måten. Organisasjonen hevdar òg at samane har eksklusive rettar i desse områda, og at inngrep i naturen ikkje kan skje mot lokalfolkets vilje. Norges Reindriftssamers Landsforening har gjeve uttrykk for eit liknande syn.

Dette viser klårt at tida er inne til å gjere meir, både nasjonalt og gjennom nordisk samarbeid for å tryggje naturgrunnlaget i dei samiske busettingsområda. Det er klåre grenser for kor langt ein kan gå med om-disponeringar. Det må takast omsyn til dei spesielle klimatiske, biologiske og ikkje minst dei økonomiske og sosiale tilhøva. Verknaden av inngrep i vidaste forstand

må klårleggjast betre enn kva tilfellet har vore hittil.

I denne samanheng kan det vere rett å nemne at Miljøverndepartementet vil ta initiativ til å få oppretta eit rådgjevande ressursutval for Finnmarksvidda og tilgrensande område. Utvalet skal vurdere vern og bruk av naturressursane i desse områda. Eg kan i denne samanheng nemne at Nordisk samekonferanse, som vart halden i Snåsa i sommar, har tilrådd oppretting av eit samnordisk samisk ressurs- og miljøråd, som skal veljast av Det nordiske samerådet.

Eg er nøgd med at desse spørsmåla no er tekne opp i Nordisk Råd med sikte på ein felles nordisk innsats ved sida av det som vert gjort på nasjonal basis på dette viktige område. Men ein sams nordisk innsats må ikkje verte ei nasjonal sovepute. Arbeidet med nasjonale tiltak må gå vidare parallelt med dei nordiske tiltaka, ut frå eit heilskapssyn på samenes situasjon — slik hr. Guttorm Hansen nett streka under.

Dei utgreiingane som skal setjast i verk på nordisk basis, vil etter mitt skjøn måtte ta tid. Ei klårlegging av rettstilhøva, t. d. eigedomstilhøva, er ei komplisert og uoversiktleg oppgåve. Tilhøva varierer mykje frå land til land, frå landsdel til landsdel. I Norge har vi samar buande både i Nord-Norge og i sørnorske fylke, så tilhøva hos oss varierer òg frå fylke til fylke.

Det er grunn til å tru at fleire lover må reviderast — såleis er det tilfelle i Norge — når ein skal løyse dei problem ein her står overfor. Men slike problem må likevel ikkje stogge oss eller seinke saka. Av omsyn til ein minoritet som har krav på å få rettane sine ivaretekte på lik line med andre, bør ei utgreiing om eigedoms- og bruksrett m. v. gjerast så snart råd er.

Desse viktige rettsspørsmåla har vore flytande lenge nok — iallfall i mitt land. Eg vil slutte opp om framlegget frå det juridiske utvalet om at Nordisk Råd tilrår Nordisk Ministerråd å utarbeide eit sams program for å verne om miljøet i dei samiske kjerneområda.

Andenæs: Miljö, næring, bosetting og kultur er sider av samme sak i de samiske kjerneområder. Skal samene beholde og vi-

dereutvikle sin kultur, må en verne primærnæringene. Det er i dag primærnæringene som utgjør grasrota eller — skal vi heller si — reinmosen i den samiske kulturvekst. Levende primærnæringer med variasjons- og kombinasjonsmuligheter er en av forutsetningene for det nåværende samiske samfunn. Bare da kan allsidige sekundær- og tertiærnæringer, med arbeid for alle, utvikles harmonisk.

Det samiske samfunn er oppdelt mellom to kongeriker og en republikk. Ingen tok hensyn til samene da samenes sydlige naboer delte de samiske kjerneområder mellom seg. Tanaelven er f. eks. en praktisk grense for to stater, men elven flyter midt gjennom et samisk kjerneområde. Det er en grense som har umiskjennelige likheter med de grenser som i forrige hundreåret, mange steder i verden, ble trukket opp av europeiske industrinasjoner. Det er derfor en klar oppgave for oss å avbøte ulemper som kunstige statsgrenser har skapt mellom samer.

Medlemsforslaget vi behandler i dag, er derfor et initiativ som må hilses med glede. Forslaget må ses i sammenheng med Nordisk Råds oppretting av Nordisk Sameinstitutt i Kautokeino og den de facto-ankjennelse vi har gitt til Nordisk Sameråd og Nordisk Samekonferanse. De nasjonalstatene som i sin tid delte de samiske bosetningsområder mellom seg, har også vist et stadig større ansvar for det samiske samfunn, ikke minst kulturelt. Som et eksempel kan nevnes det samiske gymnas i Karasjok. Siste år valgte 20 av 25 gymnasias-ter samisk som hovedspråk for undervisningen. Det viser at samisk ungdom slutter opp om sitt samfunn. Det var et dristig valg av en bevisst ungdom når en vet hvor kort vi ennå er kommet med å lage skolebøker for samisk ungdom.

Som saksordfører Olaf Knudson presiserte i sitt innlegg, trenger vi en gjennomtenking av den kulturelle og økonomiske situasjon for det samiske samfunn, uavhengig av nordiske riksgrenser. Her må samene selv ha det avgjørende ord, vi andre kan være med å legge til rette mulighetene, slik hr. Guttorm Hansen presiserte.

Det er naturlig at Nordisk Råds kulturutvalg, økonomisk utvalg og juridisk utvalg

trekkes inn i et samarbeid med de samiske organisasjoner.

Når det gjelder den språklige beskyttelse i det samiske samfunn, har en på flere områder meget å lære av den måte det svenske og finske språk er beskyttet i språkblandede kommuner i Finland. En liknende ordning bør legges til grunn i språkblandede områder på hele nordkalotten. Den beste måte å forhindre reservat-tendenser er å skape størst mulig grad av likestilling mellom nordkalottens ulike kulturer.

Majoritetsgruppen i en nasjonalstat har så lett for å tale om at minoritetsgruppene har språklige og kulturelle vansker når det gjelder forhold til skolen, offentlige serviceinstitusjoner og rettsvesen. Dette syn gjøres også gjeldende når det gjelder samene i de samiske kjerneområder i Norge, i Sverige og i Finland.

Jeg er ikke villig til å akseptere det syn at samene i de samiske bosetningsområder har språklige vansker når de henvender seg til lege, til lensmann, landsfiskal og dommer. Jeg er heller ikke enig i at samisktalende barn har vanskeligheter med å gjøre seg forstått overfor sin skolelærer. De har ikke det. Det er ikke samene som har problemer med å forstå nordmenn, svensker og finner i de samiske områdene. Det er den norskstalende, svenskstalende eller finsktalende lege, skolelærer, lensmann, landsfiskal eller dommer som har problemer med å forstå de samer han er ansatt for å betjene. For å beskytte miljøet i samenes kjerneområder er det statenes oppgave å bygge ut offentlige organer som kan betjene innbyggerne på en måte som er tilfredsstillende for samene ut fra deres egne forutsetninger. Det er en særlig plikt majoriteten har mot samene, en folkegruppe som har levet i sine kjerneområder lenge før de nordiske stater ble skapt.

En kan ofte høre nevne at skal samene utvikle sin kultur og sitt språk, må de selv finansiere utviklingen og odlingen. Dette er en tvilsom tanke, men vil en trekke dette etter hårene, bør det nevnes at det trolig snart vil vise seg at de samiske kjerneområder og kystene utenfor skjuler naturrikdommer som vil kunne finansiere en slik kulturell opprusting, og mer til.

Samiske organisasjoner har vist en sterk interesse for Nordisk Råd. De er tilfreds

med at Nordisk Råd viser interesse for deres særproblemer. De er f. eks. meget fornøyd med dagens medlemsforslag. De samiske organisasjoner mener imidlertid at samene ikke bør sitte på observatørplass, som i dag, når Nordisk Råd drøfter saker som samene mener er livsviktige for dem.

Nordisk Sameråd har i flere år bedt om å få møte- og talerett i Nordisk Råd. Dette spørsmål ble for noen år siden behandlet i Nordisk Råd, men ble lagt på is som uløselig. Det er klart at samisk representasjon i Nordisk Råd er en organisatorisk nøtt. Men det var også i sin tid representasjonsretten for færøyingene og ålendingene. Man fant en løsning, og det er ingen tvil om at det har vært en vinning for nordisk samvirke. Et særlig problem er det at Sameland strekker seg over tre nordiske stater. Men at samene til den grad er nordister, burde ikke bringe Nordisk Råd til fortvilelse.

Jeg tror vi igjen må se på spørsmålet om en samisk representasjon i Nordisk Råd. De folkegrupper som i dag sitter i Nordisk Råd, er alle små folkegrupper som internasjonalt krever en plass i forsamlinger hvor mellomfolkelige saker drøftes. Vi bør derfor være varsomme med å avskjære en diskusjon om samisk representasjon med at så små samfunn som det samiske ikke kan tas med i vår organisasjon.

Det er i dag to særpregede folkegrupper i Norden som ikke har funnet sin plass i Nordisk Råd. Det er samer og grønlandinger. Om grønlandingene ønsker egen representasjon i Nordisk Råd, vet vi ikke. Vi vet imidlertid at de samiske organisasjoner ønsker å delta. Vi bør finne en plass til dem. Vi har nordisk råd til det.

Med disse merknader vil jeg gi min hjertede tilslutning til dagens medlemsforslag, som er et bidrag til å beskytte samenes kjerneområder, områder hvor miljø, næring og bosetning er sider av samme sak, i større grad enn i noen annen del av Norden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde votering beträffande utskottets rekommendationsförslag medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bak-

ken. Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Arnt Hagen. Sven Hammarberg, Guttorm Hansen. Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Carl-Henrik Hermansson, Sverrir Hermansson. Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson. Knud Jespersen, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson. Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Thorarinn Thorarinsson, Erkki Tuomioja, Seppo Westerlund, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Frånvarande var:

Ásgeir Bjarnason, Hans Bjerregaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Demmus Hentze, Doris Håvik, Astrid Kristensson, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Matti Ruokola, Per Olof Sundman. Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

Johannes Antonsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

7

A 422/j: medlemsförslag om gemensam nordisk lagstiftning om multinationella företag A 436/j: medlemsförslag om utarbetande av en gemensam handlingsplan för att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de

multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Erik Adamsson, K. B. Andersen och Thor Lund hade i reservation 1 fogad till utskottets betänkande föreslagit att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi blandt andet omfattende deres indvirken på den internationale økonomi og på den nationale forsynings- og beskæftigelsessituation samt deres forhold til de nationale beskatningsregler, fagbevægelsens arbejdsmuligheder og udformningen af lønftaler og bedriftsdemokrati, samt endvidere fremlægge forslag til en fælles nordisk lovgivning om de forhold vedrørende multinationale selskaber, som undersøgelsen omfatter.

Carl-Henrik Hermansson hade i reservation 2 fogad till utskottets betänkande föreslagit att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att utarbeta en gemensam handlingsplan syftande till att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden, inbegripande a) en aktiebolagslagstiftning som förbjuder utländska kapitalintressens uppköp av inhemska företag, b) skärpning av gällande skatteregler och deras tillämpning så att de multinationella bolagen tvingas betala skatt i de nordiska länderna, c) särskilda lagregler som möjliggör full insyn i de multinationella företagens verksamhet, d) en plan för nationalisering av de multinationella bolagen och skapandet av statsägda företag med ett avgörande inflytande för de anställda; varvid förutsättes att ministerrådet tar initiativ till de utredningar vilka bedömes såsom nödvändiga för att genomföra denna handlingsplan.

Kirsten Jacobsen hade i reservation 3 fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något med anledning av medlemsförslagen A 422/j och A 436/j.

Hernelius (juridiska utskottets talesman): Herr president! Att ett företag eller en rörelse inom industri, handel eller bankväsende i sin verksamhet går utanför det egna landets gränser är inte något nytt. Från Europa är de italienska handelshusen och bankhusen välbekanta, och från Norden kan vi erinra oss Hansan. Relativt nytt är däremot ordet multinationell. Allt oftare brukas det i den ekonomiska och politiska debatten, och det har blivit ett ord som är laddat med ganska mycken affekt. En del menar att MN-företagen i stort sett är lyckliga företeelser som spridare av välstånd och stimulans för framåtskridande, som hävstänger för teknisk och ekonomisk utveckling och därmed i längden också för social utveckling. Andra menar att MNF inbegriper det mesta av ondskefulla företeelser i den ekonomiska världen. De anses undandra sig lagstiftning och skatter, de anses stå utanför sociala värderingar, och sedan genom sin frammarsch utgör de ett hot — heter det — mot den nationella suveräniteten. Vilken näring debatten har fått genom händelserna i samband med oljekrisen har vi under dagens lopp redan erinrats om flerfaldiga gånger.

Men lyckligtvis har juridiska utskottet icke ansett sig ha anledning att ta ställning i den debatten när det har behandlat nu föreliggande medlemsförslag. Förslag A 422 är också i hög grad nyanserat i sin uppläggning.

Innan jag nu går in på de olika förslagen och utskottets rekommendation vill jag slå fast ett par saker.

MNF är föremål för omfattande internationella utredningar av olika slag. I ILO utreds förhållandet mellan de multinationella företagen och socialpolitiken, och utredningen skall ligga till grund för ett handlingsprogram. I UNCTAD behandlas frågan om konkurrens, u-länder och multinationella företag. ECOSOC beslöt 1972 på initiativ av Chile att Förenta nationerna skulle tillsätta en grupp för att utreda de multinationella företagen. Denna grupp rapporterade till ECOSOC i somras, som beslöt förorda en ad hoc-kommitté. Ärendet kommer upp i Förenta nationernas generalförsamling i höst, och uppenbarligen skall man söka utforma en sorts code of conduct.

I EG föreligger omfattande studier, och rådet inom EG räknar med att inom kort kunna fastställa ett arbetsprogram med prioritering av internationellt samarbete beträffande t. ex. skattelagar. OECD har sedan flera år en s. k. högnivågrupp, som sysslar med dessa frågor.

Som synes förekommer det redan en omfattande aktivitet.

Vad säger då remissinstanserna om det föreliggande medlemsförslaget? Jag skall be att i stort sett bara få hänvisa till den tryckta texten i den delen. Jag skall endast konstatera att ett flertal av remissinstanserna stöder förslaget A 422, dock enbart i den del där det är fråga om att genomföra en undersökning. Däremot ställer sig flertalet tvivlande inför möjligheten att införa ensartade regler eller avråder direkt från sådana regler. Det gäller även remissinstanser som inte är politiskt uppdelade. Jag kan som exempel ta justitieministeriet i Finland och styrelsen för Sveriges riksbank, som omfattar representanter för skilda partier och som är enig i sitt förslag.

Beträffande förslag A 436 är remissutlåtandena knapphändiga, eftersom förslaget utsändes sent, och många remissinstanser har avstått från att yttra sig. Det övervägande antalet har dock ställt sig negativa till förslaget.

Man kan också konstatera att förhållandena är litet olika inom Norden. Danmark har sedan gammalt många multinationella företag. I Norge finns också sådana, främst inom rederinäringen. Sverige är tyvärr det enda land för vilket jag har aktuella siffror. De svenska industriinvesteringarna i utlandet beräknas ligga på omkring 20 miljarder kronor, vilket per invånare är lika mycket som i Förenta staterna. Helägda svenska dotterföretag i utlandet sysselsätter minst ett par hundratusen personer. Antalet sysselsatta vid utländska dotterföretag i Sverige beräknas vara ungefär hälften så stort.

Herr president! Mot denna bakgrund skulle man kunna tänka sig att juridiska utskottet hänvisade till de föreliggande utredningarna och därmed avstyrkte att rådet följer medlemsförslagen. Så är emellertid inte fallet. Majoriteten i utskottet har, trots de utredningar som pågår, ansett det behövt med en särskild nordisk utredning. I den delen har alltså medlemsförslaget A 422 till-

styrkts. Man hänvisar i sammanhanget till speciella nordiska problem och menar att en nordisk undersökning kan bli ett komplement till de internationella undersökningarna. Man anser att en sådan utredning sedan kan ligga till grund för speciella åtgärder i Norden, antingen det blir fråga om en lagstiftning eller andra alternativ. Detta är bakgrunden till att utskottet delvis tillstyrker förslag A 422.

Utskottet tillstyrker däremot inte förslag A 436, och det tillstyrker inte förslag A 422 i dess andra del, som gäller att Nordiska rådet redan nu skulle uttala sig för att ministerrådet använder undersökningen som grundval för en gemensam nordisk lagstiftning. Majoriteten menar att man först bör utreda frågan och därefter se om utredningen ger vid handen att en särskild lagstiftning är möjlig eller att man kan tillgripa andra åtgärder. Utred först och bestäm sedan vad som skall ske — det är således majoritetens rekommendation.

Det finns som sagt olika reservationer. Det finns en reservation som ansluter sig till förslag A 422, och det finns också två andra reservationer. Talesmännen för dessa kommer väl att närmare utveckla sina synpunkter, men utskottsmajoriteten vill alltså vänta och se vad utredningen ger för resultat. Tag först fram materialet och gör sedan ställningstagandet — är inte detta, ärade åhörare, en riktig väg att vandra?

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Lund: Forslaget som ble fremmet av den sosialdemokratiske gruppe i Nordisk Råd, har vist seg å ha stor og bred oppslutning. Av 52 remissuttalelser er bare fem direkte imot forslaget. Både i remissuttalelsene og i utvalget er det enighet om utredning om og kartlegging av de multinasjonale selskapers virksomhet. Uenigheten i utvalget som hr. Hernelius har redegjort for, er om det skal legges fram forslag til felles nordisk lovgivning om de flernasjonale selskaper. Nå er det hevdet at dette problemet omkring de multinasjonale selskaper er under utredning i mange organisasjoner, bl. a. FN, OECD, EF og videre i den europeiske fagbevegelse og i den nordiske fagbevegelse, som jeg an-

ser som meget viktig. Dette skulle tilsi at de nordiske land gjennom Nordisk Råd fulgte opp og tok for seg de særnordiske problemer parallelt med de utredninger som gjøres utenfor Norden. Spørsmålet om vi skal ha eller få felles nordisk lovgivning vil naturligvis avhenge av utredningene, men målet etter forslagsstillernes mening må være en felles lovgivning.

Det viktigste vil alltid være en effektiv nasjonal lovgivning når det gjelder styring av de flernasjonale selskaper, som igjen må koordineres — samordnes mellom de forskjellige land. Eller som LO har uttalt, at en forutsetning om at det etableres en internasjonal traktat med regler som pålegger regjeringene forpliktelser til å treffe tiltak for å oppnå bedre styring og kontroll med de multinasjonale selskaper, det vil i høy grad også gjelde oss her i Norden.

I denne forbindelse vil jeg gjerne nevne noen av de viktigste hovedpunkter med hensyn til hvilke plikter som fagbevegelsen mener bør pålegges de multinasjonale selskaper og regjeringene. Jeg kan ikke her i et begrenset inlegg komme inn på alle forhold, men vil nevne bl. a. forpliktelse til å anerkjenne fagforeninger og rette seg etter alle relevante ILO-konvensjoner.

En forpliktelse til å offentliggjøre i globalt omfang nøyaktige og sammenliknbare regnskaper og statistikk for lønninger og andre arbeidsvilkår som er fastsatt for enhver bransje i de internasjonale selskaper med oppfølging til regjeringene om å vedta lovgivning som pålegger selskapene slik offentliggjøring av regnskaper m. v.

En forpliktelse til å delta i formelle konsultasjoner med regjeringene og fagforeningene både i hjemland og vertsland med sikte på å klargjøre at selskapers løpende planlagte virksomhet er i samsvar med landets økonomiske og sosiale målsettinger.

En forpliktelse til å opprette samarbeidsorganer, som gir arbeidstakerne og deres organisasjoner innflytelse på alle avgjørelser som gjelder selskapers politikk. Denne innflytelse skal spesielt søkes gjennom opprettelse av bedriftsråd som dekker hele det multinasjonale selskaps virksomhet, organisert regionalt eller globalt.

En forpliktelse til å etablere lovgivning for kontroll av sammenslutninger, truster og

karteller for å verne om arbeidstakernes, forbrukernes og hele samfunnets interesser, spesielt når sammenslutningene er opprettet av multinasjonale selskaper.

En forpliktelse til å oppheve enhver lovgivning som gjør internasjonale solidaritetsaksjoner satt i gang av arbeidere i multinasjonale selskaper for rettsstridige.

En forpliktelse til å innføre en aktiv arbeidskraft- og industripolitikk med sikte på tiltak som i god tid kan forebygge de uheldige virkninger på industrien og sysselsettingen som kan bli et resultat av at investeringene i andre land også fører til overføring av produksjon til disse landene.

Jeg uttalte bl. a. i mitt innlegg i generaldebatten i Stockholm at meningen med forslaget er at de nordiske land sammen skal kartlegge de flernasjonale selskapers virksomhet og hvordan denne virksomhet virker inn på det enkelte lands økonomiske og sosiale utvikling. Så langt er det stor enighet. Det burde etter mitt syn heller ikke være noen stor uenighet om at selve utviklingen i Europa, og da kanskje spesielt i Norden, på tekniske og økonomiske områder med større og åpne forbindelser med andre land vil måtte medføre at vi bør utforme en lovgivning. Den raske utvikling uten offentlig styring passer godt for de flernasjonale selskaper og banker. De kan som naturlig er, på grunn av stor kapital og andre ressurser operere i stor skala. Kartleggingen skal bl. a. vise oss om de har fått for stor frihet, om denne frihet har ført til misbruk, om det er bevisst at bedriftene og deres økonomiske virksomhet har ansvar overfor samfunnet og sine ansatte. Viser kartleggingen at de flernasjonale selskaper ikke oppfyller de krav vi stiller til dem, må det gjennom lovgivning sørges for retningslinjer, kontroll og styring som trykker en sosialt akseptabel utvikling.

Spørsmålet hvor langt rekommandasjonen til Nordisk Ministerråd skal gå, er i dag det sentrale spørsmål. Det foreligger fire forslag. Jeg vil kort si litt om disse forslagene.

Kirsten Jacobsen ønsker ikke at Nordisk Råd foretar seg noe i det hele tatt, men viser til den internasjonale utvikling og det samarbeid som pågår, og mener øyensynlig at vi setter oss utenfor dette samarbeid-

det. Selvsagt ikke. De nordiske land må støtte dette arbeid. Skulle vi få internasjonale avtaler om de multinasjonale selskaper som jeg tror vil ta sin tid, må et land eller som i dette tilfelle Norden fritt og uavhengig utforme sin lovgivning etter sine spesielle forhold. Spesielt om forhold som ikke vil dekkes av internasjonale regler.

For Hermanssons reservasjon har jeg personlig stor sympati. Utviklingen i det selskap hvor jeg selv er ansatt, skulle tilsi det. Et utenlandskonsern som har bestått i vel 60 år, og så plutselig setter kroken på døra, viser bare hvor lite myndighetene og for den saks skyld også den norske bedrifts ledelse kjenner til selskapenes politikk. På tross av at jeg selv har opplevd slike forhold, tror jeg den riktige veien vi må gå, i første omgang er å få lovregler og styring som sikrer at nasjonale interesser og lokalsamfunnets og de ansattes interesser blir ivaretatt.

Helt til slutt: Ønsker de nasjonale politiske myndigheter å få kontroll med de multinasjonale selskaper? — Selskaper med virksomhet i flere land, et fåtall storkonserner om utviklingen får fortsette, som om få år vil kontrollere størstedelen av verdens industriproduksjon. Vil ikke en slik utvikling få konsekvenser for de frie forhandlinger i arbeidslivet, og mulighetene for realisering av politiske og økonomiske mål på det nasjonale plan. Jeg tror det, og det er vel heller ikke for ingen ting at de store organisasjoner i verden har tatt opp disse problemer. Det er ikke bare i Norden vi føler oss truet av denne maktkonsentrasjonen.

I samme forbindelse vil jeg få lov til å referere et telegram som er kommet til Nordisk Råds president fra Nordens Faglige Samorganisasjon — NFS — som holder konferanse i Finland i disse dager. Det heter i dette telegrammet:

”Nordens fackliga samorganisation (NFS) representerande landsorganisationerna och tjänstemännens centralorganisationer i samtliga nordiska länder med sammanlagt över 5,5 milj. arbetstagare har vid en konferens i Kyrkslätt i Finland den 5—7 november 1974 ingående diskuterat de ekonomiska och fackliga problem sammanhängande med de multinationella företagen och där-

vid konstaterat att de multinationella företagen genom sin internationella karaktär ej är underkastade samma möjligheter till kontroll som nationella företag att de enskilda ländernas nationellt avpassade ekonomiska och sociala politik blir allt svårare att genomföra i takt med den tilltagande internationaliseringen av företaget vilka omständigheter medför ökade svårigheter för arbetstagarna liksom för möjligheterna att realisera nationella ekonomiska och sociala mål. NFS vill mot denna bakgrund understryka det angelägna i att snabbt få till stånd en effektiv och likartad lagstiftning i Norden beträffande multinationella företag i syfte att bättre möjliggöra ett värnande av samhälleliga och fackliga intressen. NFS önskar i detta sammanhang hänvisa till det förslag till handlingsprogram som utformas vid konferensen vilket innehåller en rad allmänna och preciserade krav på lagstiftningsåtgärder inom Norden beträffande etableringsregler och konkurrensregler rörande beskattningen av multinationella företag samt på det arbetsrättsliga området. Enligt NFS uppfattning finns det redan idag underlag för en lagstiftning av angivet slag liksom för vidtagandet av aktiva åtgärder för att få till stånd ett arbetsinflytande inom de multinationella företagen.”

Dette viser at det sosialdemokratiske forslag har fått støtte fra Nordens Faglige Samarbeidsorganisasjon, som representerer 5,5 mill. arbeidstagere, og jeg vil med dette anbefale reservasjon nr. 1 lagt til grunn for det videre arbeid i Nordisk Råd.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! Vad vi diskuterar i dag är ju inte Hansan eller Fugger, utan General Motors, ITT, Unilever, IBM, SKF osv. De är alla multinationella företag, med en vanlig term.

Vad är ett s. k. multinationellt företag? Det är ett kapitalistiskt företag, dvs. ett företag vars syfte och ändamål är att utvinna så hög profit som möjligt på det insatta kapitalet; ett kapitalistiskt företag som vuxit ut över moderlandets gränser. Sådana multinationella — eller med en riktigare term interkapitalistiska — företag är typiska för imperialismen. Denna etapp av

den kapitalistiska utvecklingen började ungefär vid tiden för det första världskriget. De stora internationella trusterna är alltså ingenting nytt. Men de har undan för undan tillväxt i styrka och makt. Deras inflytande har aldrig varit större än det är i dag.

Det brukar i parlamentariska församlingar vara svårt att få en realistisk debatt om maktförhållandena i det kapitalistiska samhället. Längre betraktades begrepp som kapitalistisk utsugning, monopol, storfinans och profiter som mer eller mindre olämpliga och opassande att använda i debatterna. Glädjande nog har det på den punkten skett en förändring under intryck av den allmänna radikaliserings av den allmänna opinionen, som ägt rum i våra länder. I juridiska utskottet har sålunda representanter för samtliga partier utom det danska s. k. fremskridtspartiet uttalat sig för en undersökning av den roll som de internationella kapitalistiska trusterna spelar i de nordiska ländernas ekonomi. Hela utskottet, med ett undantag, uttalar sig också för, det vill jag notera, för det första: ett system som ger möjlighet till insyn i dessa trusters verksamhet i de enskilda länderna, och för det andra: att det skapas säkerhet för att de internationella kapitalistiska trusternas ekonomiska och politiska inflytande inte innebär risk för att de enskilda länderna berövas den parlamentariska och administrativa makten över den nationella ekonomin.

Herr president! Detta är mycket sagt från borgerligt håll. Särskilt gläder det mig naturligtvis ur svensk synpunkt att höra herr Hernelius framträda som en modig kämpe mot de stora kapitalistiska företagens maktställning, då han här talar för den stora majoriteten av fem personer i juridiska utskottet. Jag hoppas att vad man säger är allvarligt menat och inte bara ord. Efter att ha hört herr Willochs varma prisande av de stora kapitalistiska oljebolagen i energidebatten har jag dock blivit en smula tveksam om vad man på borgerligt håll menar med det som man faktiskt har skrivit under.

Både de borgerliga och socialdemokraterna anser en undersökning av de multinationella företagens roll i Nordens eko-

nomi väsentlig. Jag är i och för sig inte negativ till en sådan utredning, även om jag anser att det redan finns tillräckligt material för att bedöma deras verksamhet. I samtliga nordiska länder pågår det också just nu ett omfattande utredningsarbete om de multinationella företagen som i och för sig kunde räcka. På en stencil som jag har fått redovisas ett forskningsarbete vid Lunds universitet, där man sammanställt alla projekt för undersökning av de multinationella företagen som pågår i de nordiska länderna; den sammanställningen fyller 13 A 4-sidor. Men jag är ändå inte motståndare till en utredning — avgörande är i vilket syfte den sker. Utredningar kan som bekant göras i olika syften. De kan utnyttjas för att förhålla nödvändiga åtgärder — det finns ju ett talesätt som lyder: "När fan ville att ingenting skulle ske, tillsatte han en kommitté."

Men utredningar kan också drivas i syfte att underlätta att man uppnår bestämda målsättningar. De socialistiska vänsterpartierna i Nordiska rådet anser att ministerrådet snabbt skulle kunna genomföra nödvändiga utredningar för att gripa sig an med åtgärder i den här frågan. I ett sådant arbete borde man också dra in parlamentariska representanter för att vidga det utredningsarbete som förekommer. Detta är en allmän rekommendation som jag skulle vilja ge ministerrådet när det gäller utredningar som har beställts av Nordiska rådet.

Socialdemokraterna vill, som vi nyss hörde, att man skall koppla utredningskravet med kravet att förslag om gemensam nordisk lagstiftning skall framläggas. Det är en respektabel synpunkt i och för sig, och den är säkert i många fall — som jag vet när det gäller t. ex. herr Lund — grundad i mycket hårda erfarenheter.

Men samtidigt är det viktigt att framhålla, att det avgörande är innehållet i denna lagstiftning som man vill ha till stånd. De multinationella bolagens makt bryts inte enbart genom att man utformar lagar som reglerar deras verksamhet. Sådana förslag bygger på illusioner. De internationella trusternas aktivitet står ju i direkt motsättning till de enskilda staternas ekonomiska och sociala målsättningar.

Det är därför som de socialistiska vänsterpartierna hävdar att lagstiftning och and-

ra åtgärder måste riktas direkt mot de multinationella bolagens maktställning och syfta till att underlätta nationalisering av deras egendom. Nordiska rådet bör enligt vår mening rekommendera ministerrådet att utarbeta en gemensam handlingsplan som inbegriper:

a) en aktiebolagslagstiftning som förbjuder utländska kapitalintressens uppköp av inhemska företag,

b) skärpning av gällande skatteregler och deras tillämpning, så att de multinationella bolagen tvingas betala skatt i de nordiska länderna,

c) särskilda lagregler som möjliggör full insyn i de multinationella företagens verksamhet,

d) en plan för nationalisering av de multinationella bolagen och skapandet av samhällsägda företag med ett avgörande inflytande för de anställda.

Det skulle vara både ofullständigt och ohederligt att tala om denna fråga utan att nämna, att stora s. k. multinationella företag har sin bas i nordiska länder, framför allt i Sverige. Granskningen av och kampen mot den makt som stora internationella trustar har måste också rikta sig mot monopolkapitalet i de nordiska länderna.

Herr president! Både i denna debatt och tidigare vid den här rådsförsamlingen har det varit ett flitigt brukat argument att remissinstanserna sagt så eller så: man har förklarat att tre fjärdedelar av remissinstanserna uttalat sig för eller mot ett förslag, i andra fall att bara några få remissinstanser har stött ett förslag. Jag har svårt att förstå att sådant kan vara av betydelse för rådets ställningstagande — det är ju rådet som skall avgöra frågorna på grundval av sakargument, och det kan inte vara något sakargument att en större eller mindre del av den privata och offentliga byråkratin i de nordiska länderna har den ena eller andra åsikten; de svarar ungefär på det sätt som man skulle kunna förute när medlemsförslagen skrivs och utskotten skickar förslagen på remiss. Det är sällan man möter några överraskningar. Jag anser alltså att detta argument, som är så vanligt i debatterna, har ytterst litet värde.

Med det, herr president, ber jag att få yrka bifall till reservation nr 2 i föreliggande ärende.

Meddelande

Det meddelades, att undervisningsminister Sundqvist intagit sin plats i rådet.

Kirsten Jacobsen: Hr. præsident! Indholdet af den rekommandation, som et flertal i juridisk udvalg her har foreslået. Nordisk Råd at vedtage, minder mig i meget høj grad om hele indholdet af denne session. Der er en masse velmente taler og indlæg, men noget realistisk indhold er der faktisk ikke.

Hvis Nordisk Råd skal have en mening, og hvis interessen og forståelsen for det nordiske samarbejde ikke helt skal forsvinde, så må alle rådsmedlemmer gøre sig klart, at en enighed i sig selv ikke tjener noget formål. Det er meget bekendt, at en sag kan ties ihjel, men det er lige så sandt, at en sag kan også tales ihjel. Resultatet er imidlertid det samme.

I dette her tilfælde har juridisk udvalg diskuteret medlemsforslaget så længe, så indholdet totalt er forsvundet. Man kan være enige eller uenige om, hvorvidt man skal gennemføre en fælles nordisk lovgivning og undersøgelse af de multinationale selskabers forhold. Jeg vil godt her udtrykke, at jeg, indtil jeg har nogle nærmere undersøgelser på internationalt plan, er overbevist om, at det skal man ikke gøre. Men det er i hvert fald meningsløst at beskære medlemsforslaget til kun at omfatte undersøgelsen, hvis denne undersøgelse ikke skal medføre nogen fælles lovgivning.

Der findes i forvejen indgående internationale undersøgelser både inden for FN og inden for EF. Jeg finder disse undersøgelser overordentlig vigtige, og de bør naturligvis understøttes kraftigere fra nordisk side. Men en parallel nordisk undersøgelse finder jeg uhensigtsmæssig, og jeg skal derfor foreslå, at man ikke foretager sig videre hverken med hensyn til forslaget A 422 eller forslaget A 436.

Selv om jeg ikke tror, det vil hjælpe noget, kan jeg alligevel ikke lade være med at udtrykke beklagelse over, hvor kedeligt jeg synes det er, at medlemmer, som jeg ved er enige med mig i min reservation, alligevel vil undlade at stemme for den, fordi de åbenbart synes, at en hul enighed er bedre end et klart og realistisk standpunkt.

K. B. Andersen: Jeg synes, fru Kirsten Jacobsen kom mildest talt en lille smule galt af sted med sin kritik af, at man kan kvæle en ting i enighed. Vi er alt for vant til her i Nordisk Råd, at man i udvalgene taler sig til rette om noget, der måske er et ganske blegt resultat. Her har vi for en gangs skyld gjort præcis det modsatte, vi har ladet forskellene komme klart frem, således at vi møder med 4 indstillinger til Nordisk Råd. Derfor kunne fru Kirsten Jacobsen når hun ville holde den tale, som det er naturligt for et medlem af fremskridtspartiet at holde, nemlig en tale, der nedvurderer arbejdet i Nordisk Råd, måske have fundet et eksempel, der passede på den tale, fru Kirsten Jacobsen havde forberedt på forhånd; den passer ikke på det foreliggende forslag.

Kirsten Jacobsen: Jeg vil gerne minde hr. K. B. Andersen om, at et flertal i udvalget har taget den stilling, og så må hr. K. B. Andersen nok også være klar over, at det bliver den indstilling, som bliver vedtaget. Hvis hr. K. B. Andersen læser rekommandationen fra et flertal i udvalget, og han ellers oversætter den rigtigt til dansk, vil han nødvendigvis måtte give mig ret i, at der står faktisk ikke noget i den, og det er grunden til, at man overhovedet har kunnet få et flertal for den.

K. B. Andersen: Jeg er enig i, at der ikke står meget i flertallets rekommandation. Det gør der derimod i reservation nr. 1. Trods det jeg sagde før, glæder jeg mig til om lidt at kunne tælle fru Kirsten Jacobsen blandt røsterne for reservation nr. 1.

Lund: Hermansson dvelte litt ved remissuttalelsene, og de må han jo få lov til å mene hva han vil om. Jeg kan være enig med ham i at det er forsamlingen her som vil være avgjørende. Men jeg synes han tok for lettvint på det spørsmålet. Som jeg sa, var det telegram jeg refererte fra Nordens Faglige Samorganisasjon, jo en uttalelse på vegne av 5,5 mill. arbeidstagere. Det skulle vel bety litt, om han ikke tar hensyn til de andre remissuttalelsene.

Carl-Henrik Hermansson: Jag avsåg inte *det* remissuttalandet — där fanns ett sak-innehåll som jag helt instämmer i — utan jag avsåg det förhållandet att man här i debatterna räknar upp att ett så och så stort antal remissinstanser har avstyrkt eller tillstyrkt. Jag menar att det har ytterst liten relevans för värderingen av frågan i sig. Om man däremot kommer med sakargument som är väsentliga har det naturligtvis betydelse; men detta är en annan sak än vad jag ville kritisera i debatten.

Till det inlägg som fru Jacobsen gjorde, där hon var övertygad om att den s. k. majoritetens ståndpunkt i utskottet skulle få majoritet också i rådet, vill jag i all blygsamhet hävda att jag är övertygad om att så icke kommer att bli fallet. Bakom herr Hernelius' ståndpunkt står det nämligen faktiskt en minoritet i utskottet och kommer troligen att stå en minoritet också i Nordiska rådet.

Björklund: Herr president! Varje nation bör ha rätt att på sitt territorium övervaka de multinationella företagens verksamhet, även att nationalisera dem om så fordras. Detta slogs fast vid den principdeklaration om upprättande av en ny ekonomisk världsordning, som Förenta Nationernas generalförsamling godkände i våras.

Det är framför allt folken i de underutvecklade länderna som har fått känna av de multinationella bolagens förödande ekonomiska utsugning och det förtäckta eller öppna politiska och militära våld som skapar förutsättningarna för dessa bolags verksamhet. Jag behöver väl knappast påminna församlingen om de multinationella bolagens roll som initiativtagare och delfinansier till den fascistiska kuppen i Chile. Det var huvudsakligen just u-länderna som drev igenom besluten vid FN-sessionen om en starkare kontroll av multibolagen.

Men vi skall inte glömma, att den utvecklade världen trots allt är multibolagens viktigaste arbetsfält: över två tredjedelar av deras investeringar går till industriländerna. Multibolagens direktinvesteringar växer dubbelt så snabbt som världens bruttonationalprodukt. Enhetliga prognoser förutsäger att ett par hundra företag inom kort

kommer att behärska huvuddelen av den kapitalistiska världens produktion.

Som vi vet är det inte stordriftsfördelar, alltså fler produktionsenheter till lägre styckkostnad, som multibolagen huvudsakligen eftersträvar. De breder ut sig för att undanröja konkurrensen och för att skapa en monopolställning som gör det möjligt att höja priserna på sina produkter. Och för all del, för att sänka priset på arbetskraft. Där löneutvecklingen blir för gynnsam för löntagarna eller den fackliga rörelsens grepp blir för hårt, drar man sig undan — även den brittiska regeringen var maktlös, för att nu nämna ett exempel, när Ford-bolaget för något år sedan avbröt sitt brittiska investeringsprogram efter bilarbetarstrejken i England.

Det behövs kraftiga åtgärder om parlamenten och regeringarna samt den fackliga rörelsen i Norden skall kunna hävda sig emot multibolagens makt. Ett företag som General Motors har allena en årsomsättning som är av samma storleksordning, i dagens läge kanske rentav något större, än de nordiska länderans statsbudgeter sammanlagt.

En följdföreteelse av de multinationella industriföretagens expansion är det övernationella banksystem som har uppstått och som så småningom försöker få ett grepp om bankväsendet även i de nordiska länderna. Bankväsendet är näringslivets nervsystem, och det vore direkt katastrofalt om det skulle bli beroende av utländskt inflytande.

På samma sätt som de multinationella bolagen oftast är multinationella endast i den bemärkelsen, att de spridit sin verksamhet över hela världen, men fortfarande har sitt egentliga säte i USA och styrs av nordamerikanska privatintressen, är också de flesta multinationella bankerna i grunden instrument för USA-kapitalet.

Men inte ens en stormakt som USA känner sig helt säker inför sina egna multibankers makt. Jag vill nämna ett exempel. En dryg månad före 1973 års dollardevalvering krävde enligt International Herald Tribune en ledamot av nordamerikanska Federal Reserve Board en skarpare kontroll av multibankernas penningrörelser. Enligt denna ledamot, Andrew Brimmer, är just dessa multibanker skyldiga till att

USA numera blivit så sårbart för finansutvecklingen i andra länder. Multibankerna, ansåg Brimmer, tömmer USA:s penningmarknad och suger medlen från samhällsligt nödvändiga investeringsmål till egna multinationella favoritföretag.

Desto större orsak har små kapitalistiska nationalekonomier att akta sig för dessa banker. Valutakriserna har visat att den okontrollerbara spekulationspotentialen är enorm och multibankernas verksamhet innebär förstås att allt mindre kurs- och ränteskillnader länderna emellan förorsakar allt större internationella valutaströmmar. Därmed ökar obeständigheten i den kapitalistiska världsekonomin och så även svårigheterna att skydda de små nationalekonomierna för störningar och utländska negativa ekonomiska trender.

Genom att bevilja valutakrediter kan multibankerna göra direktinvesteringarna för sina uppdragsgivare allt smidigare, företagsuppköp och sammanslagningar medräknade. Förutom att skapa allt bättre förutsättningar för multibolagens expansion skapar multibankerna självfallet ytterligare nya möjligheter att kringgå nationell kreditpolitik och andra konjunkturpolitiska regleringsbestämmelser i våra länder.

Huvudfaran för oss består i att USA- och även EEC-ledda multibanker i en eller annan form fritt får etablera sig inom det nordiska ekonomiområdet. Faran gäller alla våra länder tillika. Men det ser ut som om man inte överallt skulle ha insett detta. Samtidigt som Sverige exempelvis försökt gå in för en sund och restriktiv lagstiftning, där man vill skydda det rikssvenska bankväsendet mot utländskt inflytande och förbehåller den egentliga bankrörelsen enbart för svenska rättssubjekt, har Danmark där emot med en ny lag öppnat dörrarna för multibankerna: enligt uppgift kommer ett trettiootal utländska banker att vid årsskiftet starta filialer i Danmark.

Men inte bara utomnordiska multibankers direktetablering i våra länder innebär en risk för att det nationella bankväsendets självständighet hotas. Även nordiskt delägande i multibanker kan öppna kontrollkanaler för det multinationella finanskapitalet. Som exempel kunde jag nämna Banque Nordique i Paris — med bl. a. finska

Kansallispankki och svenska Handelsbanken som delägare — vars aktiemajoritet för någon tid sedan övergick i händerna på det nordamerikanska Manufacturers Hanover Trust Company. Även Banque Scandinave i Genève — delägare är bl. a. Nordiska Föreningsbanken, Finland, och Skandinaviska Enskilda Banken, Sverige — som håller på att öppna en helt okontrollerbar skatteflyktsfilial på Cayman-öarna i Västindien, även denna bank ägs redan till 25 % av nordamerikanska Northern Trust Company.

Tillsvidare är dessa exempel bara enstaka symptom. Men det är med oro man ser på denna utveckling. Om utländska multibanker tilläts på ett eller annat sätt att få ett stryptag om de nordiska ländernas bankväsende, näringslivets nervsystem, finns det inte mycket kvar av den nationella självbestämmanderätten på det ekonomiska planet.

Med detta inlägg vill jag understryka, att när ministerrådet efter denna session vidtar åtgärder för att utreda och — som jag hoppas — för att begränsa multibolagens makt i Norden, är det skäl att fästa särskild uppmärksamhet vid det multinationella bankväsendets roll i sammanhanget.

Herr president! Jag understöder det av riksdagsman C.-H. Hermansson framförda förslaget till rekommendation.

Anker Jørgensen: Hr. præsident! I det forslag, som vi har til behandling nu, står der bl. a.:

”Vore og andre industrialiserede landes produktionsliv og økonomi vokser stadig sammen som dele af et større og fælles økonomisk system.”

Videre står der i forslaget:

”Teknologi og produktion er knyttet stærkt sammen. Dette indebærer en ny og vanskeligere situation, når det gælder det enkelte lands muligheder for at styre sig selv.”

Jeg mener, det er en vigtig ting at huske dette som baggrund for de undersøgelser og også for den lovgivning, der skal finde sted på et senere tidspunkt bl. a. i de nordiske lande. Vi har jo allerede gennem den debat, vi har haft om oliekrisen, olieselskabernes og deres dispositioner, fået en fornem-

melse af, at det, der står i forslaget om en sammenhæng, er særdeles rigtigt.

Jeg vil gerne tilføje, at der også udmærket kan være og er noget positivt i multinationale selskaber. Der er ingen tvivl om, at mange af dem er rationelle, der er heller ingen tvivl om, at en væsentlig del af dem er ganske positive også i deres personalepolitik og deres forhold til organisationerne.

Men der er også andre, der bestemt ikke er det, og som søger at manipulere sig over grænserne til de steder, hvor de kan slippe nemmere og billigere til deres produktion. Det, der er det farlige, er, at vi kan risikere, at disse multinationale selskaber rent faktisk kommer til at overtage en væsentlig del af styringen af den internationale og dermed også den nationale økonomi. Der er risiko for, og der er allerede adskillige konkrete eksempler på, at man også politiserer.

Man kan gøre det for det første i egne interesser, og for det andet fordi der i disse selskabers ledelser kan sidde folk, der ud fra en rent ideologisk holdning ønsker at politisere, og dér vil det aldrig være i lønmodtagernes interesser, at en sådan politiseren finder sted.

Derfor mener jeg, det er uhyre vigtigt, at vi for det første får en tilbundsående undersøgelse af disse problemer; men lige så vigtigt, at man allerede nu vedtager den målsætning, en lovgivning på disse områder, som kan reducere og styre de multinationale selskaber i forhold til de nationale økonomier.

Det har været omtalt her bl. a. af hr. Lund, at den nordiske fagbevægelse netop har holdt en konference, hvor man har debatteret disse problemer — den 5., 6. og 7. november — og man har konkluderet i en udtalelse.

Men lad mig også fortælle, at der jo forud har ligget et undersøgelsesmateriale, som er ganske vægtigt. I dette undersøgelsesmateriale fra den nordiske faglige samorganisation fortælles der f. eks., at hele den multinationale sektor i verden producerer for 450 mia dollars om året. Sammenligner man dette med den samlede bruttonationalproduktion i hele verden, som er på 3 000 mia dollars, kan man se, at det forholdsvis

er en meget, meget stor gruppe, som her ligesom holdes uden for de nationale parlamenter og i virkeligheden er en form for udenomsparlamentarisme.

Dertil kommer, som det også tidligere er nævnt, at væksten er stærkt stigende netop i disse selskaber. Man regner med, at den stiger med 10 pct. om året, og stigningen i det samlede bruttonationalprodukt for hele verden er på mindre end 5 pct. Det er altså et enormt område, og et område, som vi naturligvis nationalt, i Norden, i Europa og også i større områder må interessere os for. Det er en af de kommende årtiers største opgaver.

Det siges også i den faglige undersøgelse, som jeg før omtalte, at man allerede i 1985 formentlig vil være i en situation, hvor 300 virksomheder står for halvdelen af hele verdens industriproduktion.

Der kan ikke være nogen tvivl om, at det har betydning for prispolitik, for skattepolitik, for lønmodtagernes muligheder for at hævde deres interesser, for kollektive aftalesystemer og for beskæftigelsespolitikken, ikke blot generelt, men også i de områder af verden og i de lande, hvor man ønsker at opretholde beskæftigelsen.

Selv om vi ved, at disse problemer i øjeblikket er til undersøgelse i De Forenede Nationer, selv om vi ved, at den nordiske fagbevægelse tager sig af dem, og selv om vi ved, at den frie faglige Internationale også er dybt optaget af disse ting, så er det alligevel vigtigt, at vi også beskæftiger os med dem via Nordisk Råd.

Lad mig i den forbindelse nævne, at De europæiske Fællesskaber har taget denne opgave op og også er kommet frem til foreløbige konklusioner. Det skete på initiativ af Danmark i det halve år, hvor vi var formand for Det europæiske Fællesskabs Ministerråd. Netop i dette halve år fremlagde vi et forslag, der med ganske få ændringer blev vedtaget, og som i dag er De europæiske Fællesskabers program og politik for, hvorledes man fremover vil prøve at styre bl. a. de multinationale selskaber.

Men alligevel er det vigtigt, at man også i Norden beskæftiger sig med det. Det er ikke rigtigt, som fru Kirsten Jacobsen sagde, at der ikke er behov for en parallel undersøgelse. Der er behov for den, simpelt hen

fordi disse problemer er så mange, at man næsten ikke kan få for mange undersøgelser og heller ikke kan få for mange tilkendegivelser af, at man sigter mod en egentlig lovgivning på disse områder.

Jeg kan på vegne af den gruppe, som jeg repræsenterer i Danmark, sige, at vi for det første er indforstået med forslaget om, at der skal foretages en undersøgelse, og for det andet naturligvis bakker op om det, der ligger i reservation nr. 1, at man skal tilstræbe som mål en lovgivning, der kan begrænse de multinationale selskabers indflydelse.

Hernelius: Herr president! Några reflexioner i debattens slutskede.

Herr Hermansson var mycket irriterad över att jag i en mening — mer var det inte — hade nämnt ordet Hansan. Hans irritation förvånar mig eftersom han själv är ekonomisk historiker men förklaringen är väl den att han vill utpeka de multinationella företagen som en modern kapitalistisk företeelse och då passar inte historiska paralleller riktigt in i sammanhanget.

Sedan uttalade herr Hermansson sin förvåning eller rättare sagt sin glädje över att jag lyckats stå bakom förslaget till ett uttalande, och så läste han upp spridda delar av detta uttalande. Men han läste upp ord som inte återfinns i uttalandet. Det sägs ingenting om kapitalism i uttalandet från utskottets sida, och därför förstår jag inte vad herr Hermansson menade med att infoga detta ord som inte finns där.

Håll sig till texten! Det blir bättre då.

Jag vill också gärna säga till herr Hermansson: det står ingenting om statskapitalism heller i uttalandet.

Herr Lund vill jag till vissa delar instämma med. Han säger att om en kartläggning visar, om en undersökning visar, om en utredning visar att de och de missförhållandena föreligger då skall vi ha en lagstiftning. Det är precis detsamma som utskottet säger — om en utredning eller en undersökning visar det, då skall det ske en lagstiftning.

Det är emellertid här som skillnaden finns mellan utskottet och reservanterna i reservation nr 1. Reservanterna vill inte avvakta

någon utredning, utan de vill nu bestämma sig för en lagstiftning. Därför förstår jag inte riktigt herr Lunds argumentering.

En del talare här har apokalyptiskt manat fram bilden av de multinationella företagen som dominerande världsalltet inom en snar framtid. Jag delar inte denna ödestro. Man skulle möjligen kunna säga att om det vore så illa ställt då kanske en nordisk lagstiftning har väldigt liten betydelse i sammanhanget.

Problemet måste angripas på ett vidare fält och så sker även glädjande nog. Det angrips av FN, EG, UNESCO, ECOSOC osv.

Herr K. B. Andersen instämde i ett yttrande enligt vilket det icke skulle stå något i utskottets uttalande om medlemsförslag A 422. Jo, K. B. Andersen, det finns i utskottets uttalande en tillstyrkan till en väsentlig punkt i detta förslag som K. B. Andersen själv har underskrivit. Om det förhållandet att vi sålunda accepterar huvudpunkten i förslaget innebär att det inte står någonting om förslaget i uttalandet, är någonting som jag lämnar åt K.B. Andersen att själv bedöma.

K. B. Andersen: Hr. Hernelius var så venlig at henvende en bemærkning til mig i anledning af det, jeg før sagde til fru Kirsten Jacobsen.

Jeg er da enig i, at selve det at undersøge også er noget, men det, jeg ønskede at understrege, var, at vi i udvalgets behandling af denne sag ikke havde valgt den vej, som man tit vælger: at alle samles om det mindste man kan enes om, i dette tilfælde undersøgelsen, men at vi derimod ønskede at opretholde forslaget i dets oprindelige omfang.

Det kan selvfølgelig kun glæde os fra socialdemokratisk hold, at det problem, vi har peget på, er så stort, at også hr. Hernelius i alle tilfælde vil være med til at undersøge det.

Carl-Henrik Hermansson: Nej, jag var inte alls irriterad över att herr Hernelius hade nämnt Hansan och Fugger — det får han självfallet göra. Jag ville bara er-

inra om vad vår debatt egentligen gäller — de företag som herr Hernelius icke nämnde vid namn. Det var bara en komplettering av hans uppräknig, som jag tyckte var något inaktuell.

Det är riktigt att jag något förändrade texten när jag refererade det utskottsutlåtande som bl. a. herr Hernelius har skrivit under. I stället för "multinationella företag" läste jag "internationella kapitalistiska truster", eftersom jag ville erinra om vad det är som herr Hernelius har begärt och skrivit under. Det rör sig nämligen om internationella kapitalistiska truster, fastän utskottet här använder en term som är något vagare, nämligen multinationella företag.

Men om herr Hernelius inte vill inse att det handlar om den typen av företag, måste jag naturligtvis ta tillbaka det jag uttalade om min glädje över att finna herr Hernelius som kämpe mot de stora internationella trusterna. Det är beklagligt. Nu är allt precis som vanligt igen, och det var egentligen vad jag misstänkte.

Herr Anker Jörgensen tog upp en sats som finns i det socialdemokratiska medlemsförslaget och som jag för min del ställer mig kritisk mot, nämligen att det finns positiva sidor hos de multinationella företagens, de stora internationella kapitalistiska trusternas verksamhet och att de bidrar, som det står i medlemsförslaget, till en rationell internationell arbetsfördelning och handel som är i allas intresse.

Utan att utveckla detta för långt vill jag säga, herr president, att det är en helt felaktig värdering som det socialdemokratiska medlemsförslaget ger uttryck för. En undersökning som kan komma till stånd efter Nordiska rådets beslut här kommer att visa att så icke är fallet. Jag tror att det är en felaktig utgångspunkt som används i medlemsförslaget av herr Erik Adamsson m. fl.

Herr Hernelius tyckte att det i debatten hade utvecklats, som han sade, vissa apokalyptiska visioner som skulle visa hur de multinationella företagen växte undan för undan. Ja, sådana värderingar finns på många håll. Jag skall bara till protokollet läsa in några satsar ur en broschyr som jag har i handen. Där står det:

De multinationella företagen skapar pro-

blem. Skälen är ganska uppenbara. "Företagens snabba expansionstakt har medfört att de under efterkrigstiden nått en storlek som får många nationalstater att verka blygsamma. General Motors har 750 000 anställda. Ford och ITT närmar sig en halv miljon. Chrysler, Philips, Unilever, General Electric, IBM, Siemens har alla över 250 000 anställda runtom i världen.

Även konservativa prognoser för den framtida utvecklingen pekar på en fortsatt snabb expansion och ytterligare koncentration.

Trots världshandelns snabba tillväxt är de multinationella företagens utlandsproduktion i dag avsevärt större än den totala utrikeshandeln. — — —

Av industriländernas export sker en övervägande del från multinationella företag.

Företagens omfattande interna — och i viss mån också externa — internationella transaktioner gör att de har möjlighet att påverka kapitalflöden mellan olika länder. Internationellt verksamma företag — inklusive banker — kontrollerade i slutet av 1971 kortfristigt likvida tillgångar till ett belopp av 268 miljarder dollar, dubbelt så mycket som världens samlade valutareserver. — — —

Företagens mångnationella verksamhet och omfattande internttransaktioner gör det svårt att passa in dem i nationella skattesystem.

Man fruktar att företagens internationella rörlighet skall ge dem möjlighet att genom att förflytta sina resurser negativt påverka den ekonomiska utvecklingen i enskilda länder."

Jag läser detta ur en broschyr som är utgiven av Sveriges industriförbund.

Hernelius: Herr president! Mitt svar till herr Hermansson kan bli mycket kort. Såväl i referatet av mitt inlägg som i referatet av utskottets utlåtande gjorde herr Hermansson våld på texten och våld på innehållet.

Herr Hermansson bör hålla sig till texten. Vi är några stycken som är gammalmodiga nog att anse att det är bästa sättet att främja en seriös debatt.

Carl-Henrik Hermansson: Förut tyckte jag att det fanns liett sting i herr Hernelius' anmärkningar, men nu inser han inte vad jag ville påvisa, nämligen att när utskottet skriver om multinationella företag handlar det i själva verket om internationella kapitalistiska truster. När herr Hernelius inte vill erkänna det befogade i att påvisa detta för församlingen inför röstningen, tycker jag att stinget är helt borta.

Hernelius: Herr president! Herr Hermansson bekräftar vad jag sade. Han lägger in i texten saker och ting som inte står där. Jag tycker detta är felaktigt och klandervärt.

Det finns ett vidare register av multinationella företag än sådana som faller under herr Hermanssons beteckning, t. ex. statskapitalistiska företag, men dem talar han inte om.

Carl-Henrik Hermansson: Jag trodde det var en gammal konservativ ståndpunkt att man i en seriös debatt skall tala om realiteterna, men det ville herr Hernelius tydligen inte göra. Det tycker han är skändligt.

Willoch: Jeg forstår godt at hr. Hernelius avstod fra å svare på hr. Hermanssons siste replikk — det var ganske overflødig; den falt til jorden på grunn av sin egen urimelighet. Det vil i hvert fall alle ha observert som har hørt denne debatt.

Hr. Hermansson har i et tidligere innlegg — også søkt å gjengi enkelte av mine synspunkter. Jeg skal heller ikke bruke tid til å tilbakevise denne form for referat, idet hans "referat" lå så langt fra det jeg faktisk sa, at enhver vil ha merket seg forskjellen.

Men for å forebygge mulige misforståelser hos andre, vil jeg gjerne få understreke enkelte punkter, og da først gjenta noe som jeg allerede har sagt om de internasjonale oljeselskaper, men som etter mitt skjønn også må gjelde andre store, multinasjonale selskaper: Det er behov for offentlig innsyn — gjerne internasjonalt, offentlig inn-

syn — med virksomhet som når et slikt omfang og en slik betydning.

Utvalgets flertallsforslag innebærer etter mitt skjønn en naturlig fremmarsjlinje mot dette mål. Det første tiltak må være å søke å komplettere de andre internasjonale undersøkelser med en spesiell undersøkelse vedrørende disse selskapers rolle i de nordiske lands økonomi. Jeg synes nok den taler som avviste behovet for undersøkelser med henvisning til internasjonale undersøkelser for øvrig, her gikk noe langt. Jeg synes det er rimelig at disse undersøkelsene blir supplert med undersøkelser vedrørende forhold som gjelder spesielt våre land.

Men det er jo først etter at disse undersøkelser er fullført, at man på tilfredsstillende grunnlag vil kunne konstatere om akkurat felles nordisk lovgivning vil være et egnet tiltak. Jeg vil slett ikke utelukke at slike undersøkelser vil lede frem til at felles nordisk lovgivning bør gjennomføres. Men jeg synes det er saklig lite tilfredsstillende å trekke konklusjonen før undersøkelsene er gjennomført. Jeg må derfor ta avstand fra det sosialdemokratiske forslag, som uten å avvente resultatet av undersøkelsene forlanger felles nordisk lovgivning. De har ikke selv klarlagt om felles nordisk lovgivning her vil være det riktige.

Med denne begrunnelse vil jeg måtte anbefale at man, dersom man mot formodning skulle oppleve at det sosialdemokratiske forslag kommer til endelig votering, stemmer mot dette. Jeg synes ikke at man kan stemme for et forslag som inneholder elementer som man er uenig i, selv om det også inneholder meget som man er enig i.

For det tilfelle at vi mot formodning skulle oppleve en endelig votering over dette forslag, vil jeg gjerne på denne måte ha presisert hva jeg er enig i, og håpe at dette blir oppfattet, slik at vi etterpå slipper gjen-tagelser av de misforståelser som enkelte har søkt å oppkonstruere og vedlikeholde i dagens debatter.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, företogs votering medelst opplesning betræffande Kirsten Jacobsens forslag att rådet icke måtte företaga sig någonting i anledning av medlemsförslagen.

Uppresningen utvisade att reservationsförslaget nummer 3 hade förkastats.

Härefter skedde omröstning medelst namnupprop beträffande reservation 1 förslag till rekommendation och reservation 2 förslag till rekommendation. De som röstade för reservation 1 röstade ja och de som röstade för reservation 2 röstade nej.

För reservation 1 rekommendationsförslag röstade:

Erik Adamsson, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Ingolf Knudsen, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Seppo Westerlund, Folk Woivalin och Paavo Väyrynen.

För reservation 2 rekommendationsförslag röstade:

Ele Alenius, Ásgeir Bjarnason, Ilkka-Christian Björklund, Finn Gustavsen, Ragnhildur Helgadóttir, Carli-Henrik Hermanson, Knud Jespersen, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Morten Lange, Reidar T. Larsen och Thorarinn Thorarinnsson.

Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Kirsten Jacobsen, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Sirkka Lankinen, Gerda Møller, Rolf Sellgren, Erkki Tuomioja och Kåre Willoch *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Hans Bjerggaard, Svend Haugaard, Demmus Hentze, Sverrir Hermannsson, Matti Ruokola, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki och J. Fr. Øregaard.

Omröstningen utvisade, att reservation 1 rekommendationsförslag hade vunnit med 42 röster mot 12. 14 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation och reservation 1 förslag till rekommendation. De som röstade för utskottets förslag röstade ja och de som röstade för reservation 1 röstade nej.

För utskottets rekommendationsförslag röstade:

Johannes Antonsson, Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Arnt Hagen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Rolf Sellgren, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Thorarinn Thorarinnsson, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

För reservation 1 rekommendationsförslag röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Carl-Henrik Hermanson, Doris Håvik, Paul Jansson, Knud Jespersen, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Ingolf Knudsen, Tellervo M. Koivisto, Morten Lange, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Sven Mellqvist, Arne Nilsen, Odvar Nordli, Sture Palm, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud och Erkki Tuomioja.

Kirsten Jacobsen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Hans Bjerggaard, Demmus Hentze, Matti Ruokola, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki och J. Fr. Øregaard.

Omröstningen utvisade, att utskottets rekommendationsförslag hade vunnit med 35 röster mot 34. 1 medlem avstod från att rösta.

Slutligen skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Åsgeir Bjarnason, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Knud Jespersen, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Ingolf Knudsen, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukseläinen, Thorarinn Thorarinnsson, Erkki Tuomioja, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Mot rekommendationen röstade:

Kirsten Jacobsen.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Hans Bjerregaard, Demmus Hentze, Matti Ruokola, Karl Skytte, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 68 röster mot 1.

Presidenten: Med tanke på den långt framskridna tiden får jag föreslå, att vi hänskjuter punkterna 8—11 på dagordningen till morgondagens möte. Ytterligare skäl för att förfara på detta sätt är att minister Laine måste lämna sessionen och har anhållit om att vi omedelbart behandlar punkt 12, trafikutskottets betänkande över C 1.

12

C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet (trafikutskottets betänkande)

Trafikutskottet hade föreslagit,

1. at Nordisk Råd vedtar følgende uttalelse:

Nordisk Råd vil slutte opp om den grunnholdning som Ministerrådet i C 1/1974 tilkjennevir for det fortsatte nordiske turist-samarbeidet. Det er særlig viktig at den internordiske turismen blir utviklet som et rekreasjonstilbud til bredest mulig lag av landenes befolkninger. Ved utbyggingstiltak innen turisme må man samtidig ta hensyn til lokalbefolkningens interesser samt regional- og miljøpolitiske synspunkter.

Man vil henstille til Nordisk Ministerråd å drøfte med Nordisk Råds kompetente organer det videre turistsamarbeid blant annet på grunnlag av den framlagte embetsmannsutredning om turisme. Særlig bør iakttas de synspunkter som vil bli framført på den konferanse om turisme som Nordisk Råd vil arrangere i 1975.

2. at Nordisk Råd forøvrig tar Ministerrådets beretning, C 1/1974 forsåvidt gjelder Kap. IX pkt. 2 til etterretning.

Mellqvist (trafikutskottets talesman): Herr president! Jag ber att få protestera mot ändringen av dagordningen. Det var sagt att mötet skulle sluta kl 19, och det skulle ta åtskilliga minuter att utförligt föredra det ärende vi nu skall behandla.

Jag kan därför bara hemställa om bifall till vad trafikutskottet har anfört. Det är också ganska meningslöst att lämna en mer ingående motivering för denna hemställan med hänsyn till att de flesta delegater redan har lämnat salen.

Minister Laine: Herr president: Jag ber härmed få meddela, att en annan finländsk minister kan ta till orda i morgon i mitt ställe.

Presidenten: Med anledning av herr Mellqvists och minister Laines inlägg ber jag att få föreslå, att vi uppskjuter behandlingen

av trafikutskottets betänkande över C 1 till morgondagens plenarmöte. Jag hemställer samtidigt att frågestunden äger rum omedelbart samt att punkterna 13 och 14 på dagordningen uppskjutes till morgondagens plenarmöte.

Presidentens förslag bifölles.

15

E 14: fråga till Nordiska ministerrådet om skeppsmedicinsk forskning (D 1974/10/1969/s)¹

Anna-Greta Skantz: Herr president! I maj månad 1968 väcktes ett medlemsförslag om utvidgad skeppsmedicinsk forskning. I medlemsförslaget framhölls bl. a. att bullerskador inte var ovanliga bland sjöfolket, att kostförhållandena inte alltid var tillfredsställande genom att en alltför kaloririk mat tillhandahölls, att det inte var tillräckligt klarlagt hur klimatförändringar påverkar hälsotillståndet och att det inte heller påvisats vilka verkningar som den relativa isoleringen ombord kunde ha för den psykiska hälsan.

I medlemsförslaget nämndes ytterligare problem som borde utforskas. Man förde fram tanken på en permanent nordisk forskningsinstitution för den skeppsmedicinska forskningen. I förslaget hemställdes att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vidta gemensamma åtgärder för en utvidgad skeppsmedicinsk forskning.

Socialpolitiska utskottet tillstyrkte förslaget.

Jag skall inte här redogöra närmare för vad utskottet skrev, utan jag ber i stället att få hänvisa till den mer utförliga motivering som finns i det tryckta materialet. Jag vill bara erinra om att det var i mars månad 1969 som Nordiska rådet antog förslaget från socialpolitiska utskottet och alltså rekommenderade regeringarna i de nordiska länderna att vidga möjligheterna för en gemensam skeppsmedicinsk forskning. Under de fem år som gått sedan rådet antog rekommendationen har det inte kommit fram något konkret förslag, och när vi nu be-

handlar frågan sker det i mötets sista minuter när det knappast finns utrymme för den diskussion som kunde behövas.

Jag vill emellertid till Nordiska ministerrådet ställa frågan: Vilka slutsatser har de nordiska regeringarna dragit beträffande förslaget om en gemensam skeppsmedicinsk forskning i Norden? Kan ett konkret förslag i ämnet förväntas och i så fall när?

Statsråd Annemarie Lorentzen: De nordiske regjeringer har tidligere gitt uttrykk for at man er fullt oppmerksom på at de dyptgripende omstillingsprosesser innen skipsfartsnæringen har betydelige helsemessige konsekvenser. Det praktiske yrkesmedisinske arbeid i de enkelte land registrerer og utnytter kontinuerlig de erfaringer som vinnes om disse helseproblemer. Enkelte problemer blir gjort til gjenstand for vitenskapelig utforskning i den utstrekning kvalifiserte forskere fatter interesse for det.

Det er forståelig at det blant Nordisk Råds representanter kan spores en viss utålmodighet for så vidt angår en felles nordisk forskning. Forskning innen dette spesielle felt er imidlertid sterkt avhengig av egnet personell som kan drive forskning, foruten tilstrekkelige bevilgninger. Når det gjelder den organiserte felles-nordiske forskning, har den rådende oppfatning vært at det først må søkes klarlagt hvilke problemer som måtte egne seg for slikt samarbeid. Man har antatt at saken ville være best tjent med at dette først og fremst vurderes av de offentlige nordiske forskningsorganisasjoner. Saken har på denne bakgrunn flere ganger vært drøftet av Nordisk Samarbeidsnemnd for medisinsk forskning. Nemnda har tatt sikte på å nedsette en ad hoc-komiteé som kunne foreta en nærmere definisjon av selve arbeidsområdet, utrede hvilke delproblemer og delmål som er viktigst, samt foreta utarbeidelse av egnede prosjekter. Hittil har nemnda ansett følgende problemområder som aktuelle:

1. Tannhelse
2. Sjømenns familieforhold
3. Problemer i forbindelse med uregelmessig arbeidstid til sjøss.

Rådet for medisinsk forskning har i svar med dette gitt støtte til et norsk tann-

¹ *Frågan tryckt s. 1849.*

helseprosjekt som søkes utvidet til å omfatte skandinaviske forhold. Videre er et islandske prosjekt under utredning (Helbredsforhold blant islandske fiskere og deres familier).

Som koordinerende land vil Norge fortsatt ha spørsmålet om felles nordisk skipsmedisinsk forskning til observasjon.

Til tross for at saken langt fra ennå har funnet noen tilfredsstillende løsning, er det gledelig å kunne konstatere at det underveis gjennom de enkelte lands forskningsinstitusjoner er tatt initiativ som fører til et nært forskningssamarbeid på tvers av de nordiske grenser.

Anna Greta Skantz: Herr president! Jag tackar för svaret och noterar att de nordiska regeringarna är uppmärksamma på sjöfolkets yrkesproblem.

Men detta räcker inte, utan det måste också ske någonting konkret. Jag tycker att det är beklagligt att man inte ens har kartlagt vilka problem man skulle kunna samarbeta om. Detta är så mycket mera beklagligt eftersom man redan 1969 i Nordisk administrativt utvalg vedrørende sjöfartsmedisin var ense om ett förslag till riktlinjer för hur ett samarbete på skeppsmedicinens område i Norden skulle kunna läggas upp. Med utgångspunkt från det förslaget hade man ju kunnat arbeta vidare.

Nu meddelas det att Nordisk samarbetsnämnd för medicinsk forskning överväger att tillsätta en kommitté med uppgift att definiera själva arbetsområdet. Det är precis samma uppgift som ministerrådet lämnade i november 1973.

Från utskottets sida hade vi hoppats att nu, i november 1974, kunna få ett positivt och mera konkret svar och ett meddelande om vilka åtgärder man avser att vidtaga. Jag måste beklaga att denna fråga har bollats mellan olika myndigheter. Detta är så mycket mera beklagligt eftersom arbetsmiljöns problem har fått en alltmer framträdande plats i den allmänna debatten. Inte minst under senare år har stora förändringar skett beträffande fartygens storlek, den tekniska utrustningen, hastigheten och fartygens förmåga att snabbt lasta och lossa gods. Fartygen är inte bara arbets-

plats utan också bostad och den plats där de anställda måste tillbringa en stor del av sin fritid.

Genom att fartygen numera ligger i hamn mycket kort tid minskas möjligheterna till avkoppling i land. Till detta kommer att fartygen — och det gäller inte minst tankfartygen — ofta lastas och lossas på platser som ligger rätt isolerat med betydande avstånd till tätorter eller över huvud taget till platser som erbjuder möjlighet till avkoppling från den dagliga miljön.

Det är naturligtvis angeläget att man har uppmärksamheten riktad på åtgärder som syftar till att förbättra den sociala miljön, men man måste också komma till rätta med sådana problem som buller, vibrationer, förorenad luft, hälsofarliga ämnen och pressande temperaturer. Vi är alla överens om att de ombordanställda måste få en tillfredsställande arbetsmiljö på samma sätt som de som arbetar i land. Bristande kunskap om dessa problem får inte leda till att frågorna skjuts på framtiden. Som jag tidigare har sagt får frågorna icke längre bollas mellan olika myndigheter.

Jag hoppas därför att vi i Reykjavík kan konstatera att frågan om en gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning lösts på ett tillfredsställande sätt. Det svar vi inte har fått i dag hoppas jag således att vi kan få vid ett senare tillfälle, så att frågan kan betraktas som avklarad när vi träffas i Reykjavík.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i socialpolitiska utskottet.

Anker Jørgensen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

16

E 15: fråga till Norges regering om utbildning av förare av motorfordon (D 1974/35/1970/t)¹

Mellqvist: Herr president! Mycket skulle kunna sägas beträffande detta problem om utbildning av motorfordonsförare, men jag tar mig i alla fall friheten att dra motivationen till min fråga.

¹ Frågan tryckt s. 1851.

Vid denna sessions första samling ställdes en fråga med anledning av de ganska intetsägande meddelanden, som kommit rådet tillhanda om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon. I denna rekommendation hemställdes att regeringarna måtte låta utreda frågan om likartad utbildning av och likartade prov för förare av motorfordon.

I frågan begärdes en kort redogörelse för regeringarnas arbete med denna rekommendation och föreliggande resultat samt en bedömning av möjligheterna att genomföra rekommendationen. Svaret från Norges regering gav knappast anledning till alltför stor optimism. Sålunda ansåg regeringen att olikheten i körkortsbestämmelserna i de nordiska länderna försenade arbetet och att det var osäkert när det skulle bli möjligt att genomföra rekommendationen. I Norge måste principfrågor i samband med körkort och förarprov klaras av, och först därefter kunde man ta initiativ till överläggningar mellan myndigheterna om möjligheterna för enhetlig förarutbildning i Norden.

Nu har emellertid Nordiska vägtrafikkommittén inkommit med sin rapport "Körkort i Norden" med förslag till lösning av praktiska tillämpningsfrågor vid införandet av nordisk giltighet för körkort, som likaledes rekommenderats av Nordiska rådet 1970.

Då ett genomförande av rådets rekommendation om nordisk giltighet för körkort sålunda ryckt närmare genom att dessa förslag utarbetats vore det olyckligt om arbetet med förenhetligande av förarutbildningen inte igångsattes med det snaraste. Det finns här stora praktiska och organisatoriska problem att ta itu med, som kommer att ta så pass lång tid att nordisk giltighet för körkort kan vara en verklighet långt innan en utredning om förarutbildning fullbordats.

Nordisk Trafikskole Union (NTU) som är de nordiska trafikskoleföreningarnas samarbetsorgan har länge arbetat på enhetliga nordiska regler för denna verksamhet och upplever de nuvarande olikheterna som ett hinder för sin verksamhet och för fritt utbyte av trafiklärare. NTU har i juli 1973 översänt en resolution till regeringarna med uppmaning att påskynda arbetet med Nor-

diska rådets rekommendation om förarutbildning.

Då både rådets rekommendation om nordisk giltighet för körkort och rekommendation om förarutbildning har ett stort intresse från trafiksäkerhetssynpunkt och det har ett inbördes samband, vill jag ställa följande fråga till Norges regering:

Vilka initiativ avser regeringen att vidta för förverkligande av rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon?

Statsråd Annemarie Lorentzen: Førerkortsspørsmålene har i de senere år vært gjenstand for stor oppmerksomhet på ulike hold i de nordiske land. Man strever bl. a. etter å nå fram, i samsvar med internasjonale overenskomster — vi har Geneve-konvensjonen og Wien-konvensjonen — til ensartet inndeling av førerkortene med hensyn til de ulike kjøretøykategorier. Også spørsmålene om utdanning og førerprøver er behandlet på nasjonal basis i Norden og har ledet til at reformer er gjennomført eller overveid. På det internasjonale planet pågår i denne henseende et omfattende arbeid bl. a. innenfor ECE — FN's økonomiske kommisjon for Europa.

På bakgrunn av dette har Nordisk Trafikksikkerhetsråd besluttet, dels å undersøke hvordan man på nordisk basis skal kunne ta hensyn til de erfaringer som er gjort med sikte på å nå fram til en mer ensartet utforming av utdannelsen og førerkravene, dels å arbeide for ensartet nordisk opptreden i disse saker i internasjonale organer. Spørsmålet er ført opp blant de oppgaver som Nordisk Trafikksikkerhetsråd vil behandle på kortere sikt.

Mellqvist: Herr president! Jag ber att få tacka statsrådet Lorentzen för svaret, även om detta i och för sig inte innehåller någonting mera påtagligt och direkt positivt.

Den här frågan har behandlats tidigare, och den var uppe i våras under första samlingen av denna session.

Trafiklärarna — den intressentgrupp som jag här har talat om — är mycket intresserade av en lösning på frågan. Därför har det varit en förhoppning att ett resultat skulle kunna nås utan att man behöver av-

vakta de internasjonella organisationernas ställningstagande.

Jag hoppas att det kommer fram någonting av positivt värde till samlingsen i Reykjavík i februari 1975; om så inte blir fallet, kommer ett nytt medlemsförslag att presenteras.

Statsråd Annemarie Lorentzen: Jeg skylder å gi den tilleggsopplysning at vi på norsk side har oversendt rapporten "Körkort i Norden" til vårt Vegdirektorat, med anmodning om å fremme det nødvendige forslag til endring av gjeldende bestemmelser i Norge, slik at vi kan komme i samsvar med rapporten.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

17

E 16: fråga till Nordiska ministerrådet om utbildning av navigationslärare¹

Lund: Jeg henviser til det tidligere utsendte dokument og vil be den nordiske statsråden om å svare på det spørsmålet som der er inntatt i konklusjonen.

Statsråd Gjerde: Det kunne være fristende å spørre om det ikke ville være hensiktsmessig å stensilere opp svarene og dele dem ut til spørgerne og stenografer, men jeg forstår at det ikke går an.

Når det så gjelder utdanningen for navigatører, kan det konstateres at ordningene i Danmark, Island og Norge noenlunde svarer til hverandre. Det er ikke vesentlige forskjeller i kravene til fartstid eller praktisk opplæring for navigatørutdanningen, og det er stort sett like lang skolemessig utdanning fram til såvel høyeste styrmannsutdanning som til skipsførereksamen. I varighet er også den svenske utdanningen på linje, men her er systemet bygd opp på en noe annen måte. Det samme kan stort sett sies om Finland.

Som representanten Lund nevnte i sitt skriftlige innlegg har Utvalget for sjømanns-

utdanningen i Norge avgitt sin innstilling i år. Dersom denne innstillingen blir fulgt, vil dette medføre en utvidelse av den skolemessige utdanning med ett år for både skipsfører- og høyeste styrmannsutdanning. I Finland ble det avgitt en innstilling om navigasjonsutdanningen i 1973, og i Sverige er dette spørsmål for tiden under utredning.

Når det gjelder utdanning av navigasjonslærere, kan det opplyses at man i Danmark og Sverige har høyeste navigasjonsutdanning kombinert med høgskole- eller universitetutdanning som kvalifikasjonskrav for læreryrket. Finland, Island og Norge har for tiden ingen spesiell utdanning for navigasjonslærere.

Det norske utvalget for sjømannsutdanningen har for øvrig vurdert spørsmålet om utdanning for navigasjonslærere. Det er foreslått ett studium på ca. 2 år ved Norges tekniske høgskole, basert på skipsførereksamen og utvidet kompetanse i realfagene. La meg her for ordens skyld presisere at innstillingen fra dette utvalg nå er ute til uttalelse, og at det således ikke er tatt standpunkt til utvalgets forslag — verken på dette eller andre punkter. Den svenske UTSJØ-utredningen har også lagt fram et forslag, som imidlertid gjelder tiltak på kort sikt. Forslag om mer varige løsninger kommer seinere.

Det går fram av de opplysningene jeg har gitt, at det er visse forskjeller mellom landene med hensyn til både navigatørutdanningen og utdanningen for navigasjonslærere. Det kan også konstateres at det ikke har vært satt i verk spesielle tiltak med sikte på samordning eller harmonisering av utdanningene i denne sektoren. Dette betyr imidlertid ikke at det er manglende kontakt og samarbeid mellom de nordiske land på dette området. Det kan tvert imot konstateres at man særlig i løpet av de seinere år har fått en god og løpende kontakt mellom de maritime utdanningsmyndigheter i våre land. Bl. a. holdes det årlige møter der man utveksler informasjon og erfaringer.

Et praktisk resultat av denne kontakten er at man er blitt enige om å orientere hverandre om nasjonale etterutdanningskurs for bl. a. navigasjonslærere, som kan

¹ *Frågan tryckt s. 1853.*

være av interesse også for lærere i nabolandene. Jeg kan i denne forbindelse nevne at på enkelte slike kurs i Norge de siste par årene har det vært deltakere fra både Danmark, Finland og Sverige.

Jeg vil også nevne at de enkelte lands utredninger som jeg har omtalt, i sitt arbeid også har hatt kontakt med de nordiske naboland.

I den svenske utredningens mandat er det for øvrig uttrykkelig sagt at man så langt som mulig skal søke samordning med tilsvarende utdanningsregler i de andre nordiske land.

De kontaktformer som nå er innarbeidet, bør fortsatt kunne gi gode muligheter både for en løpende gjensidig orientering og for å ta opp til drøfting spørsmål av felles interesse. Dermed vil man også til enhver tid kunne vurdere hvorvidt spesielle samarbeidstiltak måtte være aktuelle og ønskelige, f. eks. når det gjelder utdanning av navigasjonslærere. Selv om det hittil ikke synes å ha vært behov for samvirke ut over den kontakt som finner sted, kan det ikke utelukkes at situasjonen etter hvert kan bli en annen, og spørsmålet vil da bli tatt opp til ny vurdering i Ministerrådets organer.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

18

E 17: fråga till Nordiska ministerrådet om gemensam nordisk utbildning i oljeteknologi¹

Olaf Knudson: For å spare tid skal jeg innskrenke meg til bare å referere spørsmålets konklusjon og — når det gjelder begrunnelsen — henviser til det trykte dokument som alle har fått.

Jeg stiller da følgende spørsmål:

”Når vil spørsmålet om felles nordisk petroleumstudanning være ferdigbehandlet i kulturavtalens organer, og kan Ministerrådet på regjeringenes vegne stille i utsikt et positivt resultat som gjør det mulig å etablere en slik utdanning fra og med høsten 1975?”

¹ *Frågan tryckt s. 1855.*

Statsråd Gjerde: Oljevirkosomheten i Nordsjøen, og de perspektiver den har, reiser behov for høgt kvalifisert arbeidskraft med spesialutdanning på felter som er nye for våre nordiske utdanningsinstitusjoner. Norge er i særlig grad berørt av denne utvikling, og der har man også satt i gang oppbygging av undervisning ved høyskoler og universiteter på spesialområder som virksomheten på kontinentalsokkelen har aktualisert. I 1971 ble det satt i gang en 3-årig utdanning av petroleumsingeniører ved Rogaland distriktshøyskole i Stavanger, og det første kull ingeniører med spesialutdanning i boringsteknikk, produksjonsteknikk eller reservoarteknikk er allerede ute på arbeidsmarkedet. Videre er fagområdene geologi, geofysikk, petroleumsteknologi, prosessteknologi og marinteknologi gitt særlig prioritet ved universitetene i Oslo, Bergen og Trondheim. Slik utviklingen har vært på disse fagområdene siden 1972, må en kunne si at vesentlige sider ved petroleumsvirkosomheten dekkes ved den undervisning som nå skjer ved disse universitetene.

Som pekt på av spørsmålsstilleren har det nordiske rektormøtet for de tekniske høyskolene reist spørsmålet om en fellesnordisk utdanning av sivilingeniører for petroleumsfag. Ut fra den faktiske situasjon med knapphet på ressurser og de sterke norske interesser som er knyttet til oljevirkosomheten, konkluderte rektormøtet med å frarå utbygging av dette spesielle fagfeltet ved andre høyskoler i Norden enn Norges tekniske høyskole.

Fra norsk side er det gitt uttrykk for at man er villig til å la den petroleumsteknologiske utdanning ved Norges tekniske høyskole bli bygd ut slik at den også kan dekke utdanningsbehov i de øvrige nordiske land. Bl. a. fra norsk side er det forutsetningen at kostnaden for det aktuelle tall nordiske studieplasser blir betalt av brukerne, på samme måte som f. eks. Norge i dag betaler for sine studenter når det gjelder utdanning av flyingeniører ved Stockholms tekniske høyskole.

Forslaget om en felles nordisk utdanning i petroleumsteknologi er forelagt de aktuelle myndigheter i Danmark, Finland og Sverige till uttalelse. Det har i denne remissrunde vist seg at man i de land det

her gjelder anser det aktuelle utdanningsbehov innen petroleumsteknologi for å være meget beskjedent, kanskje 3—5 utdanningsplasser pr. år.

Det synes for tiden ikke å være nødvendige forutsetninger for å gå til utskilling av en egen fellesnordisk institusjon for utdanning av sivilingeniører i petroleumsfag. Det vil være for urasjonelt å sette et kostbart apparat i gang for et så usikkert og i alle fall meget beskjedent behov. Fra norsk side kan det opplyses at dersom et naboland ønsker å sikre seg enkelte studieplasser innen petroleumsfag vil vi prøve å finne fram til bilaterale ordninger.

Saken har vært til behandling i såvel den nordiske rådgivende komité for undervisning som i embetsmannskomiteén, men et endelig svar har måttet avvete en klargjøring av behovene i de enkelte land. Det har ikke på noe tidspunkt medført forsinkelse av oppbygningen av petroleumssingeniørutdanningen ved Norges tekniske høgskole i Trondheim.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

Förhandlingarna avbröts kl. 19.30.

Protokoll

3:e mötet

Fredagen den 8 november 1974 kl. 09.00

**Presidenter V. J. Sukselainen (1—8), Ragnhildur Helgadóttir (8—10),
Odvar Nordli (10—27) och Johannes Antonsson (27—29)**

Dagordning

1. D 1974/13/1965/j: meddelande om rekommendation nr 13/1965 ang. enhetlig tid för fordringspreskription

2. D 1974/30/1971/j: meddelande om rekommendation nr 30/1971 ang. löneskydd vid konkurs

3. D 1974/21/1972/j: meddelande om rekommendation nr 21/1972 ang. nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund

4. D 1974/30/1973/j: meddelande om rekommendation nr 30/1973 ang. nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

5. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*trafikutskottets betänkande*)

6. A 243/t: medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag

7. A 401/t: medlemsförslag om obligatorisk användning av skyddshjälm

8. Dokument 1 A: interimrapport från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor

9. Dokument 1 B: rapport från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens användning vid nordiska samarbetsorgan (se NU 1974: 14)

10. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*kulturutskottets betänkande*)

11. C 13/k: berättelse från Nordiska hus hållshögskolan

12. C 16/k: berättelse från Nordiska kulturfonden

13. C 22/k: berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

14. C 23/k: berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

15. C 41/k: berättelse från Nordiska sommaruniversitetet

16. D 1974/14/1962/k: meddelande om rekommendation nr 14/1962 ang. nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

17. D 1974/3/1965/k: meddelande om rekommendation nr 3/1965 ang. universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning

18. D 1974/20/1967/k: meddelande om rekommendation nr 20/1967 ang. samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat

19. D 1974/7/1969/k: meddelande om rekommendation nr 7/1969 ang. skol- och studentbetygs jämförbarhet

20. D 1974/14/1969/k: meddelande om rekommendation nr 14/1969 ang. effektiviserad trafikfostran

21. D 1974/32/1970/k: meddelande om rekommendation nr 32/1970 ang. nordiskt litteraturllexikon

22. D 1974/33/1971/k: meddelande om rekommendation nr 33/1971 ang. stipendier för medarbetare vid massmedia

23. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*socialpolitiska utskottets betänkande*)

24. D 1974/19/1967/s: meddelande om rekommendation nr 19/1967 ang. högre utbildning av sjuksköterskor

25. D 1974/25/1972/s: meddelande om rekommendation nr 25/1972 ang. märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

26. D 1974/5/1975/s: meddelande om rekommendation nr 5/1973 ang. fortbildning av lärare vid socialhögskolor

27. A 399/s: medlemsförslag om nordiskt miljövärdsinstitut på Åland

28. B 15/s: ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

29. Tid och plats för nästa session

Ändring av dagordningen

Presidenten: Från dagordningen överföres till behandling vid sessionen i Reykjavík följande ärenden:

3. A 365/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)

4. A 407/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning

22. A 412/s: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning

24. A 411/s: medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken

25. A 419/s: medlemsförslag om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön.

Presidentens förslag bifölls.

1

D 1974/13/1965/j: meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet

till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

2

D 1974/30/1971/j: meddelande om rekommendationer nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

3

D 1974/21/1972/j: meddelande om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

4

D 1974/30/1973/j: meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Inrikesminister **Tuominen:** Herr president! Nordiska ministerrådet har till denna samling överlämnat meddelande om den rekommendation angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet som antogs av Nordiska rådet hösten 1973. Den undersökning av frågan, som Nordiska rådet i rekommendation hemställde om och som Nordiska ministerrådet igångsatt, har, såsom av meddelandet framgår, kommit ett

långt stycke på väg i det inventerings-, kartläggnings- och redovisningsarbete som förut-sattes i utredningsdirektiven. Detta hälsas med tillfredsställelse.

Ett glädjande framsteg innebär också den interna utredning som kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare som i Sverige tillsattes senaste vår, samt den principiellt positiva inställning till ett genomförande av reformen som Sveriges regering i detta sammanhang gav uttryck för.

Då rösträttsfrågan aktualiserats i Nordiska rådet på finskt initiativ, vill jag här för Finlands del uttala vår erkänsla för Nordiska rådets energiska och positiva grepp på uppgiften. Nordiska rådets insats för de snabba framstegen kan inte övervärderas. Rösträttsfrågan markerar på ett självklart sätt rådets vikt och betydelse. Jag tar tillfället i akt och framför ett tack till Nordiska rådet för dess vägande insats vid behandlingen av frågan om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet.

Samtidigt vill jag uttala vår uppskattning av den positiva inställning den svenska riksdagen intagit till frågan.

Ett genomförande inom Norden av denna unika reform skulle vara en stor vinning för det nordiska samarbetet.

Nästa kommunalval förrättas hösten 1976 i tre nordiska länder, bl. a. i Finland. Detta datum kan tjäna som ett riktmärke för genomförandet av rösträttsreformen.

Systemet är oprövat och nytt. Det oaktat och utan att förringa svårigheterna, borde ansträngningarna i utredningsväg ta sikte på att reformen redan vore i kraft år 1976. Med tanke härpå, vore det av stor vikt att den nordiska utredningen kunde slutföras till Nordiska rådets session i Reykjavík 1975.

Reformen förutsätter också ett beredningsarbete på det nationella planet. Behovet av detta beredningsarbete bör också ägnas uppmärksamhet. Finland för sin del är berett att vidta nödiga ändringar i nationell lagstiftning och praxis, så att de medborgare i annat nordiskt land som bor i Finland kunde medverka i vårt kommunalval hösten 1976.

Sedan diskussionen förklarats avslutad bifölles utskottets förslag.

5

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (trafikutskottets betänkande)

Trafikutskottet hade föreslagit,

1. at Nordisk Råd vedtar følgende uttalelse:

Nordisk Råd vil slutte opp om den grunnholdning som Ministerrådet i C 1/1974 tilkjennevir for det fortsatte nordiske turist-samarbeidet. Det er særlig viktig at den internordiske turismen blir utviklet som et rekreasjonstilbud til bredest mulig lag av landenes befolkninger. Ved utbyggingstiltak innen turisme må man samtidig ta hensyn til lokalbefolkningens interesser samt regional- og miljøpolitiske synspunkter.

Man vil henstille til Nordisk Ministerråd å drøfte med Nordisk Råds kompetente organer det videre turistsamarbeid blant annet på grunnlag av den framlagte embetsmanns-utredning om turisme. Særlig bør iakttas de synspunkter som vil bli framført på den konferanse om turisme som Nordisk Råd vil arrangere i 1975.

2. at Nordisk Råd forøvrig tar Ministerrådets beretning, C 1/1974 forsåvidt gjelder Kap. IX pkt. 2 til etterretning.

Mellqvist (trafikutskottets talesman): Herr president! Trafikutskottet avgav till 22:a sessionens första samling sitt betänkande om avsnitten transport och kommunikationer i Nordiska ministerrådets berättelse C 1. För innevarande samling återstår alltså att behandla avsnittet om turismen.

Nordiska rådet har i flera omgångar haft turistfrågor på sin saklista. Man befattade sig tidigare mest med samarbete om information i utlandet om Norden, vilket ledde till rekommendationer om samarbete mellan turistkontor och resebyråer i utlandet, turistupplysning i utlandet samt samarbete om turiststatistiken. Frånsett Nordkalotten, som uppmärksammades med en rekommendation redan 1959, tilldrog sig de inomnordiska problemen på detta område då inte någon större uppmärksamhet.

Men utvecklingen under 1960-talet visade att den ständigt ökande turismen aktualiserade en rad mer näraliggande problem-

ställningar inom Norden och att här förelåg ett av de stora samarbetsområdena. Hösten 1971 togs frågan upp i ett medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden. Behandlingen av förslaget ledde till en rekommendation om stöd för upprättande av ett permanent sekretariat för Nordiska turisttrafikkommittén (NTK).

Trafikutskottet har dock ännu ej slutbehandlat medlemsförslaget utan avser att göra det efter den konferens om turismen som Nordiska rådet kommer att anordna under år 1975.

Rådet har också vid den första samlingen av denna session antagit en rekommendation till ministerrådet att utreda hur en gemensam vidareutbildning inom hotell- och restaurangbranschen skall organiseras. Det föreligger dessutom två nya medlemsförslag som direkt berör turismen, nämligen ett om liberalare regler för charterflyg och ett om åtgärder för att stimulera ungdomsresor. Flera av rådets övriga rekommendationer inom trafikområdet, t. ex. de som berör mellanriksvägar och flygförbindelser, är av betydelse för turismens utveckling, och utskottet följer därför arbetet med dem med hänsyn till turismens intressen.

I den föreliggande berättelsen framhålls att invånarna i de nordiska länderna uppfattar Norden som ett naturligt rekreationsområde, och intresset för resande mellan olika nordiska regioner är starkt. Orsakerna härtill är bl. a. goda kommunikationer och miljöer som erbjuder omväxling utan att vara främmande.

Levnadsstandard och levnadsmönster i de nordiska länderna är så lika varandra att marknadsföring och utveckling av turistanläggningar som anpassas till en bred allmänhet i det egna landet ofta utan vidare är relevanta för folket i grannländerna.

Ett vidsträckt samarbete äger rum mellan de nordiska turistorganen bl. a. inom Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK). I Helsingfors diskuterades i maj 1973 frågor om turismen mellan de nordiska länderna och om det internationella resandet till Norden vid en målsättningskonferens på regeringssnivå.

I förbindelse med konferensen beslöt Nordiska ministerrådet att tillsätta en kom-

mitté av ämbetsmän med uppdrag att utreda frågor om nordiskt turistsamarbete.

Kommittén fick i uppdrag att belysa de restriktioner som fortfarande finns för olika former av internordiskt reseliv och föreslå åtgärder, som reducerar eller helt undanröjer dessa restriktioner, att undersöka förutsättningarna för ett fördjupat samarbete mellan de nordiska länderna om marknadsföring och ett ökat utbud av information, särskilt på större avlägsna marknader, samt att pröva formerna för samarbetet och utbytet av ömsesidig information.

Kommitténs utredning har nu avlämnats och tillställts trafikutskottet. Utskottet avser att återkomma till innehållet i denna utredning vid en senare tidpunkt. Jag vill dock redan nu uttrycka min tillfredsställelse över att utredningen genomförts och att den upptar ett stort antal förslag. Det kan bli en nyttig grundval för den konferens om turismen, som Nordiska rådet på förslag av trafikutskottet — som jag nyss nämnde — kommer att anordna nästa år.

Även om vi alltså återkommer till utredningen senare vill jag redan nu påpeka att utredningen icke förordat inrättande av ett permanent sekretariat för NTK, vilket Nordiska rådet rekommenderade 1973. Likaså hade jag gärna sett en tydligare markering av frågan om de sociala aspekterna, den s. k. folkturismen. Turismen bör i större utsträckning bli tillgänglig för bredare befolkningsgrupper. Här kommer ju efterfrågan att öka med den ökade fritiden. Vi måste därför eftersträva nya och billigare resor för gemene man. Turistpolitiken måste utnyttjas som ett av samhällets instrument för att främja välfärd och minska de sociala skillnaderna.

Jag vill i detta sammanhang peka på att ett sätt att både lösa lönsamhetsproblemen för många turistanläggningar med en begränsad högsäsong och samtidigt ge rekreativsmöjligheter åt grupper, som normalt inte har tillgång därtill, är att, som skett i Sverige, ett landsting hyr en turistanläggning under lågsäsongen och bereder pensionärer, handikappade m. fl. möjlighet att utnyttja anläggningen. Bidrag till sådan verksamhet gynnar både turistnäringen och de efter-satta grupperna.

Herr president! Trafikutskottet hemställer att Nordiska rådet med anledning av kapitlet om turism i ministerrådets berättelse för 1974 antar följande yttrande:

Nordiska rådet ansluter sig till den grundinställning som ministerrådet i C 1/1974 tillkännager för det fortsatta nordiska turistsamarbetet. Det är särskilt viktigt att den internordiska turismen utvecklas så, att den kan erbjuda rekreationsmöjligheter för bredast möjliga grupper av ländernas befolkningar. Vid utbyggnad av turismen måste hänsyn tas till den lokala befolkningens intressen, regionalpolitiska och miljöpolitiska synpunkter.

Utskottet hemställer att Nordiska ministerrådet måtte med vederbörliga organ inom Nordiska rådet dryfta det vidare turistsamarbetet bland annat på grundval av den framlagda ämbetsmannautredningen om turismen. Särskilt bör de synpunkter uppmärksammas, som kommer att framföras på den konferens om turismen som Nordiska rådet kommer att anordna under år 1975.

Trafikminister Tarjanne: Herr president! I stället för den finske turistministern Laine som inte är närvarande vill jag som samarbetsminister uttrycka följande.

Frågor rörande turismen har flera gånger behandlats av Nordiska rådet. Detta är också naturligt eftersom de egna och de nordiska turisterna utgör det största inslaget i turismen i Norden.

Detta år har för turismens del varit exceptionellt. Den hittillsvarande snabba tillväxten i den internationella turismen har stagnerat och på sina håll även förbytts i en nedgång. Orsaken har varit den nya energisituationen med påföljande stegringar i biljett- och andra pris. Det är emellertid min uppfattning att de nordiska länderna klarat sig rätt väl i konkurrensen. Det har nämligen visat sig, att vi i år fått ett ökat intresse för resor i eget land och i grannländerna. Betydelsen av den nordiska turismen har därigenom ännu klarare än tidigare understrukits.

Ett par andra fenomen kommer säkert även att få inflytande på den kommande utvecklingen. De offentliga kommunikationernas betydelse har trätt i förgrunden och

med tanke på både samhällskostnader och miljöbevaring är detta att hälsa med tillfredsställelse. Det är att hoppas, att denna nya insikt kan följas upp genom nya prisbilliga arrangemang i form av paketresor med flyg, båt och tåg i Norden. Och jag vill understryka frågan om prisnivån, för det är uppenbart att vi i år fått se, att turisterna blivit allt mera prismedvetna.

Det som hänt i årets turism passar, tycker jag, mycket väl in i den turistpolitik som håller på att formos i de nordiska länderna. Åtminstone för Finlands del kan jag säga, att vi förutom vid turismens valutainbringande uppgift fäster stor vikt vid att öka inrikesturismen. Speciellt vill vi se till, att även lägre inkomstklasser och andra hittills åsidosatta grupper ges tillfälle att utnyttja sin semester och fritid meningsfullt och till överkomligt pris. En annan viktig punkt i den kommande turistpolitiken är att se till att miljön bevaras, till gagn både för den bofasta befolkningen och turisterna.

Den nordiska turismens betydelse har även uppmärksamats av Nordiska ministerrådet. En av turistministrarna tillsatt ämbetsmannakommitté har i år avgett sin rapport. Rapporten behandlar förslag till åtgärder för att underlätta resandet i Norden och möjligheterna till ett fördjupat nordiskt samarbete i turistfrågor.

Några problemställningar och förslag vill jag helt kort beröra. Det är uppenbart, att nya, attraktiva rabattformer kunde stimulera ett ökat resande. Ett intressant förslag som kommittén framlägger är en järnvägsbiljett som under en begränsad tidsperiod kunde gälla för ett obegränsat resande i hela Norden och avse endast nordiska medborgare. En för turistnäringen viktig fråga är möjligheterna till en gemensam spridning av semesterperioder och skolfrierier. En tredje fråga som kommittén föreslår är en undersökning beträffande gemensam efterutbildning samt forskning inom turistnäring och -administration. Till detta ansluter sig en fråga som är aktuell i Nordiska rådet, nämligen förslaget om nordisk företagartutbildning inom hotell- och restaurangbranschen.

Ämbetsmannakommittén har även behandlat frågan om allemansrätten, även den aktuell i Nordiska rådet. Kommittén tar här ställningen, att det vore olämpligt om

man i de nordiska länder som har allemansrätt, oskäligt skulle införa inskränkningar i denna rätt för nordiska medborgare. Man finner emellertid att bättre information om olikheterna i de nordiska ländernas allemansrätt borde ges och man efterlyser även information riktad mot icke-nordbor. För Finlands del kan jag meddela, att vi sedan i sommar utdelat sådan till icke-nordbor riktad information vid Finlands gränser.

Hela frågan om allemansrätten är i mitt tycke på sikt mycket viktig. För den nordiska befolkningens möjligheter till rekreation och friluftsliv är allemansrätten viktig. Det vore värdefullt om man kunde komma överens om gemensamma nordiska målsättningar genom vilka allemansrätten kunde tryggas i vart och ett av de nordiska länderna. Allemansrätten borde erkännas som en i lagstiftningen tryggad grundrättighet för medborgarna.

Då vi emellertid vet, att trycket på naturen och den bofasta befolkningen ständigt ökar, har vi redan tidigare från Finlands sida fört fram tanken på vissa inskränkningar på frivillig väg i allemansrätten för icke-nordbor. I de turistbroschyrer som sprids i utlandet talar vi därför t. ex. enbart om camping på officiella campingplatser, inte om fritt tältande i naturen. Vi har emellertid utgått ifrån, att eventuella sådana inskränkningar i allemansrätten beträffande icke-nordbor borde ske på nordisk bas.

Det är min uppfattning att vi i denna och flera andra frågor har mycket att vinna på ett fortsatt nordiskt samarbete inom turismen. Då jag tidigare nämnde grannlandsturismens ökande betydelse vill jag även säga några ord om turistutbytet med Sovjetunionen. Turisttrafiken i båda riktningarna har ökat kontinuerligt och i maj i år undertecknades i Helsingfors ett turistfördrag mellan Finland och Sovjetunionen. Fördraget skall leda till konkreta samarbetsprogram för att öka och underlätta turismen. Finland har även senare i år undertecknat liknande fördrag med Bulgarien och Ungern.

Till slut vill jag säga, att vi på finskt håll finner det viktigt att samarbetet rörande turismen fortsätter inom Nordiska ministerrådet, som har en viktig koordinerande uppgift i dessa frågor. Ämbetsmänna-

kommitténs rapport visar, att det finns behov av fortlöpande arbete även på denna nivå. Den kongress som Nordiska rådet planerar för 1975, ser jag även som ett uttryck av starkt gemensamt intresse för att utveckla turismen i Norden.

Kyllingmark: I förbindelse med reiselivet i Norden kunne det være interessant å få høre fra svensk eller dansk regjeringshold hvorledes spørsmålet om broforbindelse over Øresund står. Jeg tror Nordisk Råd vil ha interesse av å bli orientert om hvor saken på dette tidspunkt befinner seg.

Udenrigsminister **Guldberg:** Hr. præsident! Jeg skal som svar til hr. Kyllingmark oplyse, at der som bekendt er truffet en aftale mellem Sverige og Danmark, at denne aftale skal ratificeres af det danske folketting, og at den danske regering har fremsat til behandling de nødvendige forslag for at gennemføre denne ratifikation.

Jeg skal på den danske regerings vegne sige, at det er vor politik, at en sådan aftale truffet mellem Sverige og Danmark bør respekteres og ratificeres. Det er ikke en aftale, som er forhandlet mellem 2 regeringer uden parlamentarisk forbehandling og gennemgang. Der er tale om meget langvarige drøftelser og adskillige vedtagelser såvel i det danske folketing som i den svenske rigsdag, således at den svenske og den danske regering ved indgåelse af aftalen har haft den fornødne baggrund på daværende tidspunkt i de respektive parlamenter.

Det er derfor et klart synspunkt, at når sådanne aftaler er truffet mellem 2 lande, og truffet på det grundlag, der er tale om, så ville det være en uheldig praksis i alle internationale forhold — og ikke mindre i et forhold mellem 2 nordiske lande — om en sådan aftale ikke skulle blive ratificeret. Det er ud fra al praksis, ud fra alle forudsætninger et uønskeligt resultat, og det er derfor den danske regerings bestemte ønske at søge denne ratifikation gennemført i folketinget i overensstemmelse med god international skik, og ikke mindst i overensstemmelse med et godt nordisk samarbejde.

Sedan diskussionen hade förklarats avslutad företogs omröstning medelst namnupprop beträffande trafikutskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För trafikutskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Teller-vo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ingvar Bakken, Åsgeir Bjarnason, Svend Haugaard, Demmus Hentze, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Ingolf Knudsen, Odvar Nordli, Matti Ruokola, Rolf Sellgren, Per Olof Sundman, Thorarinn Thorarinnsson, Olavi Tupamäki och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 63 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

6

A 243/t: medlemsförslag om nordisk flyg-arbetstidslag

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Kyllingmark: Medlemsförslaget om en felles nordisk lovgivning om flygarbetstid er en av de saker som det har tatt meget lang tid å behandle i Nordisk Råd. Forslaget har vært drøftet på en rekke møter i trafikkutvalget, og man har hatt et betydelig remissmateriale å bygge på. Når nå trafikkutvalget foreslår at Nordisk Råd likevel ikke skal foreta seg noe i anledning av medlemsforlaget, er det i erkjennelse av at man her har å gjøre med et uhyre vanskelig og sammensatt spørsmål. Vi har derfor i utvalget funnet at dette spørsmål har et slikt omfang og en slik karakter at det egner seg dårlig for en fellesnordisk lovgivning og håndhevelse som det var foreslått i det opprinnelige medlemsforlaget.

Når dette er sagt, må jeg få understreke at trafikkutvalget i sin innstilling sterkt påpeker at sikkerhetskonsynet må være det helt sentrale i sivil luftfart. Utvalget er også klar over at regler om flypersonalets arbeidstid er av stor betydning for flysikkerheten, og at det derfor må anses positivt at man søker å få disse regler lovhjemlet. Vi må på den annen side også være klar over at det ikke bare er selve arbeidstidens lengde som har flysikkerhetsmessig betydning. Viktige faktorer som må iakttas her, er i tillegg f. eks. arbeidstidspunktet, maksimale tjenestegjøringsperioder og flyvningens art ellers.

Trafikkutvalget konstaterer at dette alt sammen er vanskelig definerbare bestemmelser som egner seg dårlig for en generell lov. Utvalget er dessuten innforstått med at det også må tas et rimelig hensyn til luftfartsselskapenes mulighet for å tilby sine tjenester til akseptable priser, men dette må selvfølgelig ikke skje på bekostning av flysikkerheten.

Før trafikkutvalget avgav sin endelige innstilling om forslaget, har man hatt anledning til å gjennomgå både den betenkning som er avgitt av den skandinaviske komite for undersøkelse av det flyvende personells arbeidstider, og videre uttalelser som fra forskjellige organisasjoner og myndigheter er kommet om denne betenkning. Utvalget finner at dette materiale støtter opp om den linje at flysikkerheten på dette punkt bedre ivaretas ved forskrifter enn ved lovregler. Trafikkutvalget forutsetter da at det

i de nasjonale luftfartslover gis hjemmel for utarbeidelse av slike forskrifter. Disse forskrifter må være smidige, samtidig som de må være presise. Forskriftene må ta hensyn til både den moderne luftfarts mangeartede arbeidsforhold og den hurtige utvikling på området. Kontrollen med at forskriftene overholdes, kan etter vår mening best utøves av nasjonale luftfartsmyndigheter. Utvalget vil også understreke at arbeidstidens lengde eller andre forhold av betydning for flysikkerheten ikke i noe tilfelle må inngå som tema i regulære forhandlinger mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, hvis det da ikke skjer som et ledd i en ytterligere bedring av sikkerheten.

Trafikkutvalget mener også å kunne konstatere at både selve medlemsforslagets fremsettelse og behandling og den nevnte komiteutredning og dens behandling, i seg selv har bidratt til å intensivere arbeidet for å øke sikkerheten i sivil luftfart. Trafikkutvalget forutsetter også at dette arbeidet videreføres, og at det holdes nær kontakt mellom de nordiske luftfartsmyndigheter om disse spørsmål. Utvalget regner også med at de ansattes organisasjoner og luftfartsmyndighetene i fellesskap fortsetter arbeidet for å ivareta flysikkerheten maksimalt.

La meg til slutt få gjenta at trafikkutvalget under sin drøftning av forslaget har hatt arbeidet for maksimal flysikkerhet for øye, men at vi mener at forskriftsveien når det gjelder flyarbeidstid og andre forhold er en mer hensiktsmessig løsning enn lovgivningsveien.

Med disse ord vil jeg få anbefale trafikkutvalgets betenkning om denne sak, og henstille at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslag A 243/t — Nordisk Flyarbeidstidslov.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

7

A 401/t: medlemsförslag om obligatorisk användning av skyddshjälm

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Minister-

råd snarest mulig å treffe foranstaltninger for å innføre påbud om bruk av styrthjelm ved kjøring med motorsyklar og mopeder.

Holmberg: Hr. præsident! Som en af forslagsstillerne i denne sag er det med stor tilfredshed, jeg har fået til opgave på trafikudvalgets vegne at forelægge plenarforsamlingen en betænkning, hvori udvalget enstemmigt indstiller til rådet at vedtage en rekommandation til Nordisk Ministerråd om snarest muligt at træffe foranstaltninger til indførelse af påbud om brug af styrthjelm ved kørsel med motorcykel og knallert.

Vi har i trafikudvalget haft en lang drøftelse af spørgsmålet om, hvor vidt man egentlig fra statsmagts side bør gå med hensyn til påbud over for enkelte borgere. Men det er en kendsgerning, at brugere af motorcykler og knallerter er en gruppe, som er meget ubeskyttet i moderne trafik, og derfor udsættes for en væsentlig større risiko end de fleste andre trafikanter.

Hertil kommer, at de foreliggende undersøgelser og de foreliggende statistikker viser, at benyttelse af styrthjelm vil kunne nedsætte antallet af og graden af skader ganske betydeligt, og trafikudvalgets medlemmer har derfor fundet tilstrækkelig grund til at anbefale, at påbud bliver indført i de nordiske lande.

Til orientering kan jeg oplyse, at der allerede er fremsat forslag i den finske rigsdag om påbud, og at lignende forslag inden længe sikkert vil blive fremsat i det danske folketing.

Jeg bør måske erindre om, at rådet under denne sessions første samling vedtog en rekommandation om at indføre påbud om brug af sikkerhedsseler ved kørsel i automobil, da vi altså mener, at vi bør træffe alle nødvendige foranstaltninger for at reducere antallet af dræbte og tilskadede omme i trafikken og begrænse skadernes omfang mest muligt.

Jeg vil anbefale medlemmerne også at stemme for den foreslåede rekommandation om obligatorisk anvendelse af styrthjelm.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Sverrir Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Teller-vo M. Koivisto, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Thorarinn Thorarinnsson, Erkki Tuomioja, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Folke Woivalin.

Mot rekommendationen röstade: Morten Lange.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ingvar Bakken, Åsgeir Bjarnason, Demmus Hentze, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Sven Mellqvist, Odvar Nordli, Matti Ruokola, Per Olof Sundman, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster mot 1.

8

Dokument 1 A: interimsrapport från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor

Presidiet hade hemställt, att rådet måtte bemyndiga arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor att fortsätta sitt arbete och framlägga sin slutrapport till rådets 23:e session i Reykjavík.

Raguhildur Helgadóttir övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

K. B. Andersen: Fru præsident! Jeg skal begrænse mig så meget som muligt, selv om det er et ganske stort spørgsmål, vi skulle drøfte. Når jeg kan gøre det kort, er det, fordi jeg ikke i og for sig kan føje nye ting til den foreløbige rapport, som er forelagt forsamlingen af den arbejdsgruppe, som Nordisk Råds præsidium nedsatte her i foråret. Jeg vil gerne henlede opmærksomheden på arbejdsgruppens mandat, som det bl. a. fremgår af rapportens første side, hvor det siges, at mandatet er at gennemgå og fremlægge forslag om for det første formerne for udøvelsen af Nordisk Råds kontrolfunktioner og for det andet formerne for behandling på udvalgsniveau af ministerrådets udkast til budget for nordiske samarbejdsprojekter.

Dette mandat er blevet udvidet et par gange senere, bl. a. er, som det også fremgår af første side, udvalget uforhindret i at komme ind også på rationalisering, budgettekniske og organisatoriske spørgsmål, herunder også spørgsmålet om udvalgssekretariaternes placering.

Udvalget har lagt den arbejdsprocedure, at vi har ønsket til denne sektion at komme med denne foreløbige rapport, for at vi på sessionen her i plenum i dag kunne få en drøftelse, som kan være vejledende for udvalget i dets fortsatte arbejde.

Udvalget stiler efter — jeg understreger stiler efter, jeg håber, vi når det — at have den endelige rapport færdig i så god tid inden sessionen i Reykjavík, at arbejdet kan afsluttes ved sessionen i Reykjavík.

Det, som er hovedproblemet, når det skal siges meget kort og meget præcist, er, hvordan Nordisk Råd undgår, at den meget værdifulde forstærkelse af samarbejdet, der er sket på ministersiden, på regeringsiden, gennem ministerrådets sekretariat og kultursekretariatet, svækker den parlamentariske indflydelse.

Den gamle radikale politiker Hørup udtalte i en spændt politisk situation i Danmark for vel snart 100 år siden nogle ord, som ofte er citeret i det danske parlament, og som jeg også gerne vil citere her, nemlig de ord, der siger: ingen over og ingen ved siden af parlamentet. Det er vel det, der er Nordisk Råds situation nu. Nordisk Råd må ikke drukne i regeringernes for-

stærkede arbejde og i embedsmandsgruppen, som må være stor, hvis sagsbehandlingen skal være forsvarlig. Jeg tør måske også vove at minde om, at ordet minister oversættes på dansk ved ordet tjener. Det vil også sige, at Nordisk Råd har grund til at forvente — og utvivlsomt også kan forvente — en god behandling fra regeringernes side i denne sag.

Spørgsmålet blev behandlet bl. a. i det danske folketingets udenrigsudvalg for et års tid siden, og dér udtalte folketingets udenrigsudvalg, at der i Nordisk Råd næredes en bekymring for en bureaukratisering af samarbejdet med svækkelse af den parlamentariske og folkelige indflydelse til følge. Også det norske storting har behandlet spørgsmålet i en stortingsmelding for et års tid siden, hvor man fra udenrigs- og konstitutionskomiteens side understregede, at det ville være af væsentlig betydning for stortinget at vide, at Nordisk Råd har anledning til at udtale sig om budgetterne.

Jeg skal ganske kort pege på nogle enkeltheder fra den forelagte betænkning.

Der er for det første spørgsmålet om de statslige udgifters totale størrelse. Præsidenten var allerede inde på dette spørgsmål i sit indledningsanførende her i går. Vi har foreløbig fundet frem til statslige udgifter på mindst 125 mill. danske kr. Jeg understreger, at det er statslige udgifter, og det er så i øvrigt ikke alle statslige udgifter. F. eks. har vi ikke medtaget — og det fremgår af teksten — det, vi kalder de sociale udgifter, udgifter i forbindelse med sociale konventioner, arbejdsmarkedskonventioner o. lign. Vi har altså heller ikke medtaget kommunale udgifter, vi har ikke medtaget den meget væsentlige del, der hedder de mange bilaterale fonde eller de nordiske fonde, som jo i høj grad finansierer fællesnordiske aktiviteter, ofte aktiviteter inspireret af Nordisk Råd. Men da det her drejer sig om kontrol med de statslige midler, er dette beløb ikke taget med.

Vi er i udvalget helt klar over, at dette beløb på 125 mill. danske kr. ikke er korrekt. Vi har overvejet, om vi skulle sætte vældig megen arbejdskraft ind på at få et helt korrekt beløb frem, men vi er i denne omgang ikke indstillet på dette. Vi mener,

at den opgave, vi har fået, er at finde frem til en budgetprocedure, en kontrolprocedure, mere end det egentlig er at kunne komme med et helt præcist tal. Men dette bevirker også, at der er klare unøjagtigheder. Jeg skal blot pege på den mystik, der hersker om Danmarks økonomiske andel i det nordiske arbejde ifølge rapporten. Danmark skal ifølge den almindeligt anvendte fordelingsnøgle betale 22 pct. af de statslige udgifter til fælles arrangementer. Som det fremgår af tallene, betaler Danmark 13 pct. Dette er ikke og kan ikke være rigtigt, men det er altså en af de ting, vi må søge at arbejde en lille smule videre med.

Jeg kan nævne, som præsidenten også var inde på i sit åbningsanførende i går, at alt i alt er det meget beskedne beløb, det drejer sig om. For intet af de nordiske lande er der tale om omkostninger på over 1 promille. Det, der kan spares på statsbudgettet ved at skære ned på udgifterne til nordiske formål, er altså begrænset, da det ligger under 1 promille af de nuværende budgetter.

Et helt afgørende spørgsmål er: hvilken form for budgetforhandling kan vi få i fremtiden, hvilken form for kontakt mellem ministerside og rådside kan vi finde frem til? Det er et af de spørgsmål, vi ikke er færdige med at drøfte, et af de emner, vi gerne vil høre noget om også her i dag.

Der er enighed i udvalget om, at det er for sent at drøfte budgettet med ministersiden ved de sædvanlige forårssessioner i februar. Det er så sent, at det ikke vil give reel indflydelse på budgettet og ikke give reel indflydelse på prioriteringen.

I forbindelse med spørgsmålet om tidsfaktoren er der en ting, jeg meget gerne vil understrege, så stærkt som jeg kan. Det var egentlig tanken, at den arbejdsgruppe, der nu er nedsat, med ministrene skulle drøfte dispositionsmidler for det kommende år, altså for 1975, og budgettet for 1976. Det lader sig imidlertid ikke gøre at drøfte dispositionsmidlerne. Vi har en brevveksling med ministerrådet om denne sag, den er anført som bilag her i betænkningen.

Det sidste er ikke med. Vi har i begyndelsen af november måned — det er afsendt den 1. november — modtaget mate-

rialet fra ministrene vedrørende dispositionsmidlerne med tanke på, at vi eventuelt kunne drøfte det under denne session eller måske i næste uge ved et særligt møde.

Vi har holdt et møde i budgetudvalget i morges, og vi er enige om, at samtidig med at vi takker ministerrådet, fordi vi har fået materialet, må vi med beklagelse sige, at det er kommet så sent, at det ikke giver os nogen mulighed for at gå ind i en så seriøs drøftelse, at vi vil være bekendt at bede ministrene bruge tid på det.

Det vil sige, at vi opgiver at drøfte dispositionsmidlerne for 1975. Der ligger ikke heri — og det beder jeg ministerrådets medlemmer tro på, når jeg siger det meget klart — der ligger ikke heri skyggen af nogen form for utilfredshed, konfrontation eller noget i den retning, der ligger simpelt hen dette: denne arbejdsgruppes hovedopgave er at lave betænkningen til Reykjavíkmødet, så vi sammen med præsidiets og ministerrådet kan fastlægge den kommende procedure. Vi bør ikke på et grundlag, som vi ikke føler os sikre i, gå ind i drøftelse af dispositionsmidlerne for 1975, det er ikke det afgørende spørgsmål. Som sagt, vi takker for materialet, men vi vil i denne omgang samle os om den endelige betænkning.

Der kan formentlig blive tale om en drøftelse af budgettet for 1976, det må vi drøfte med ministeren.

Så blot to ting mere. Vi omtaler ret udførligt forskellige alternative forslag om, hvilket organ der i fremtiden skal tage sig af denne budgetkontrol.

Vi nævner fire alternativer, a, b, c og d, de står på siderne 10—12. Jeg håber, alle medlemmer har fået det lille rettelsesblad, vi sendte rundt i går, der er nemlig sket det beklagelige — det er en af den slags trykfejl, som enhver typograf drømmer om om natten ikke at komme til at begå — der er sket den beklagelige trykfejl, at der, hvor vi skriver vor konklusion, står der, at vi er blevet stående ved alternativ, og så er det faldet ud, hvilket alternativ vi er blevet stående ved. Men som det fremgår af den uddelte rettelse, er det alternativ d, altså et organ valgt og sammensat efter mønstret for den nuværende arbejdsgruppe for budget- og kontrolspørgsmål. Der er argumenteret for det i betænkningen, så jeg skal ikke bruge

tid på at gentage det her.

Endelig er der spørgsmålet om kontrolfunktionerne i videre mening. Der står nederst på side 14 i betænkningen, at der er overvejelser i gang i præsidiets om dette spørgsmål. Præsidiets behandlede det i sit møde den 6., altså i forgårs, og på det blad, der er omdelt i går, finder vi den udvidelse af gruppens mandat, som præsidiets har givet, nemlig at arbejdsgruppen skal gennemgå og fremlægge forslag om former for udøvelse af Nordisk Råds kontrolfunktioner, hvorved man også skal overveje formål, forudsætninger og former for samarbejde mellem de under Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd opbyggede organer med sigte på åbent og nært samarbejde.

Det, der bl. a. ligger i disse sætninger, er f. eks. spørgsmålet om kontaktmandsordningen og dens overensstemmelse med de embedsmandsudvalg, som nu arbejder på en langt mere effektiv måde, end da man i sin tid lavede kontaktmandsordningen.

Jeg skal nøjes med disse bemærkninger, og jeg håber med dette at have lagt op til en debat, der kan vejlede arbejdsgruppen i dens videre arbejde henimod færdiggørelsen af en betænkning til endelig drøftelse af hele sagen på mødet i Reykjavík.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Gro Harlem Brundtland intagit sin plats i rådet.

Steenberg: La det med en gang være sagt at arbejdsgruppen for budsjett- og kontrollspørgsmål har hatt noe kort tid på seg. Det kan vel derfor tenkes at det ennå står mange spørsmål igjen å vurdere for denne gruppen.

Det en nemlig har kunnet konstatere — i hvert fall er det min oppfatning — er at oppgaven er stor, og den er viktigere enn man på forhånd kanskje kunne ha tenkt seg.

Når det gjelder selve budsjettspørsmålene isolert sett, burde det være kurant å finne relativt klare avgrensninger for kontrollen på dette området. De beløp det dreier seg om, er i realiteten beskjedne i forhold til hva våre land bruker til sam-

arbeid utover våre grenser. Men de er store nok allikevel til å nødvendiggjøre en tilfredsstillende parlamentarisk kontroll.

Hvor store summene i virkeligheten er, vil det — slik de nasjonale budsjetter er innrettet — være vanskelige å fastslå. De enkelte land har ingen ensartet rutine når det gjelder budsjettering som har med det nordiske samarbeid å gjøre. Det må derfor være en viktig oppgave — for flere formål — å komme fram til en mer ensartet budsjetteringspraksis.

Dette spørsmål må imidlertid selvsagt være det enkelte lands egen sak. Rådet har ingen innflytelse på disse forhold. Men for min egen del vil jeg, som K. B. Andersen nylig sa, gjerne understreke de vanskeligheter det ofte er forbundet med å skaffe seg et fullstendig bilde av bevilgningene til nordisk samarbeid.

Det er ellers naturlig for meg å vise til hva det norske stortings utenriks- og konstitusjonskomite uttalte da Stortinget behandlet St. meld. nr. 17 for 1973/74, at

“det vil være av vesentlig betydning for Stortinget å vite at Nordisk Råd har hatt anledning til å uttale seg om budsjettene, og at så vel den totale budsjett-ramme som prioriteringen innenfor de enkelte samarbeidsområder har vært inngående vurdert med medvirkning av de nordiske, parlamentariske organer.”

På denne bakgrunn er det klar at den norske delegasjon må forutsette at det her finnes rutiner for Rådets organer som gjør det mulig å leve opp til de krav det hjemlige parlament stiller.

Den budsjettkontroll det her er tale om, må foregå både på det tallmessige og på det kritiske plan. Det må bli en effektivisering og en oppfølging som kan gi et tilstrekkelig innsyn med beslutningsprosessen. For parlamentene er det nemlig av den aller største betydning å vite at Nordisk Råd har hatt anledning til å uttale seg om Ministerrådets budsjett, både om rammen og den interne budsjettering.

Det burde ikke bli noe strid om disse spørsmål. Arbeidsgruppen har i denne forbindelse vist til Kulturutvalgets behandling av kulturbudsjettet. Her har man nemlig funnet fram til en rutine som i utgangspunktet er et godt forbilde.

Men nå er budjettspørsmålene bare en side av denne sak. Jeg tror arbeidsgruppen skal kunne klare å komme et langt skritt på veg med disse spørsmål. Når det imidlertid gjelder kontrollspørsmålene, er disse mindre oversiktlige og vil nok kanskje også i en viss grad kunne bli noe kontroversielle.

Arbeidsgruppen har her vært i tvil om hvor langt dets mandat skal gå. Men Presidiet har for øvrig nå utvidet mandatet på sitt møte sist onsdag. Jeg håper også at debatten her i dag vil kunne gi en del holddepunkter om rådforsamlingens syn både på de kontrollmessige spørsmål og på de mer parlamentariske og konstitusjonelle sider i samarbeidsforholdet mellom Nordisk Råd og Ministerrådet.

Beslutningsprosessen er ifølge Helsingforsavtalen en samarbeidsprosess. Dette må forstås dithen at Nordisk Råd ikke er et beslutende organ, ei heller et rådgivende organ, slik vi vanligvis forstår disse to begreper. Helsingforsavtalen sier at i Nordisk Råd ”samarbeider de nordiske lands nasjonalforsamlinger og regjeringer.”

Samarbeid er en både komplisert og krevende arbeidsform, krevende overfor begge partnere. Det er en arbeidsform som lett fører til mye prosedyre — og papir, ofte til fortregnsel for praktisk arbeid og resultater. Som i alt politisk arbeid står vi overfor en balansegang mellom kravet til effektivitet på den ene side, og på den annen side hensynet til en forsvarlig disponering av offentlige ressurser.

Når vi fra parlamentarisk side her i Nordisk Råd legger så stor vekt på de formelle sider av samarbeidet, må det tas som uttrykk for det syn at det nordiske samarbeidet skal og må drives i pakt med de demokratiske prinsipper som gjennomsyrrer våre lands styreformere.

Arbeidsordningen for Nordisk Råd bygger på et slags felles multiplum av de arbeidsformer våre nasjonalforsamlinger praktiserer. Ingen av oss kjenner seg helt hjemme i denne arbeidsordning, men vi har en klar følelse av at den gir sikkerhet for at sakene får en grundig og demokratisk behandling, med betryggende kontrollmuligheter.

I denne forbindelse vil jeg peke på et nytt innslag i Rådets virksomhet som jeg tror det

er nødvendig å vurdere nærmere, og som det vil være naturlig for budsjetgruppen å se nærmere på, og det legger jeg særlig vekt på. Vi har ikke vært så meget inne på det i budsjetgruppen, men jeg mener det bør få en sentral plass i det arbeid vi står foran. Jeg tenker først og fremst på de handlingsprogrammer og andre forslag som fremmes av Ministerrådet som ledd i Ministerrådets beretning C 1. Det dreier seg ofte om ganske omfattende prosjekter av stor saklig rekkevidde, og med betydelige budsjettmessige konsekvenser. De oversendes Rådet, ofte som kortfattede punkter i C 1 ved årsskiftet og med få ukers behandlingsfrist for Rådets utvalg. Ja, i praksis har det hendt at C 1 har ligget på bordet først når utvalgene møtes ca. 10. januar, og av hensyn til trykningsfrister og andre praktiske forhold har utvalgene måttet levere sin innstilling før de skilles etter et dagsmøte, for at delegasjonene og medlemmene skal få gjøre seg kjent med saken og utvalgets innstilling i tide før sesjonen en måned senere.

Det har vært spurt om dette er en saksbehandling som er helt i overensstemmelse med samarbeidsavtalens intensjoner og dens tilhørende arbeidsordning. Med hånden på hjertet må jeg si at spørsmålet ikke kan besvares entydig positivt. Jeg tviler ikke på at det fra Ministerrådets side, fra embetsmannskomiteer og sekretariat har vært gjort et grundig forarbeid, og jeg er klar over at dette tempoet og denne enkle oversiktighet kan tyde på økt effektivitet i samarbeidet. Men jeg vil samtidig peke på at det er en sakbehandling som gir Rådet dårlige arbeidsvilkår, både som samarbeidspartner og som kontrollinstans.

Helsingforsavtalen foreskriver regjeringsforslag, ministerrådsforslag og medlemsforslag som den normale initiativform i Rådet, og arbeidsordningen fastlegger en bestemt behandlingsmåte for dem, med nødvendig utredning av de forskjellige sider ved forslaget, først og fremst ved at de berørte parter får uttale seg, og ved å pålegge utvalgsbehandling og plikt for utvalget til å utrede og utarbeide en betenkning til plenarforsamlingen. Vedtas det en rekommendasjon, er Ministerrådet forpliktet til å rapportere til plenum ved neste sesjon.

Det har vært sagt at denne arbeidsform i

mange tilfeller er unødvendig komplisert og tidkrevende, og det kan nok være at ikke alle medlemsforslag har en slik betydning eller tyngde at det er nødvendig eller berettiget å sette en såpass omfattende saksbehandling i gang. Men selv om det utvilsomt er noe i denne kritikk, betyr ikke det at Ministerrådets ofte omfattende planer bør komme som kortfattede punkter i en beretning som bare gir Rådet muligheter til å komme med en enkel engangsuttalelse. Tvert imot bør det alvorlig overveies om ikke viktigere deler av Ministerrådets programmer bør presenteres Rådet i form av mer forpliktende ministerrådsforslag, som blir å behandle på den måte arbeidsordningen foreskriver, og så får da Rådet på sin side vurdere om og i tilfelle hvordan mengden av medlemsforslag kan reduseres noe.

Jeg har reist dette spørsmål fordi jeg ser en klar sammenheng mellom det og Rådets muligheter til å utøve sine fundamentale, parlamentariske funksjoner. Jeg har gått ut fra at arbeidsgruppen vil måtte se nærmere på denne problemstilling innenfor det utvidede mandat det har fått av Presidiet, og så komme tilbake til spørsmålet i sin endelige rapport.

Hernelius: Fru president! Egentligen skall ju arbetsgruppens ledamöter inte ta så mycket del i denna debatt — gruppens avsikt var att få lyssna till andra. Jag skall ändå tillåta mig att göra några randanmärkningar till de föregående anförandena. Jag vill betona att jag i allt väsentligt kan instämma i vad formanden i arbetsgruppen herr K. B. Andersen här har sagt, men jag skall ta upp två andra saker i största korthet.

Den här sessionen är Nordiska rådets tjuoandra. Det kan inte undvikas — det vore ytterst märkligt om motsatsen vore fallet — att under en så lång period ett visst inslag av byråkrati och slentrian smyger sig in i våra arbetsformer och i våra institutioner. När arbetsgruppen nu skall syssla med rationalisering och ävenledes räkenskaper kan det vara av intresse att peka på en detalj i sammanhanget. Jag skall anföra ett exempel som är uppenbart orimligt och som inte har någon förankring i verkligheten.

Antag att Nordiska rådet beslutar att an-

slå medel till skydd för pingvinerna. Det tillsätts en styrelse som skall förvalta dessa medel. Styrelsen sammanträder minst en gång per år och utdelar stipendier eller reseanslag, inom eller utom styrelsen. Den avger i bästa fall en rapport av större eller mindre värde till vederbörande utskott, och sedan väljer styrelsen om sig själv. Så går arbetet vidare år efter år. Samma anslag eller ett förhöjt anslag upptas i budgeten.

Någonting sådant är ju inte tillfredsställande. Jag menar att vi behöver göra en sakgranskning av hur en gång beviljade anslag används i fortsättningen — inte bara en bokföringsmässig granskning. Jag vill i rättvisans namn säga att förhållandena inom det utskott som handhar de största anslagen — kulturutskottet — säkerligen är bättre än inom andra utskott. Det papper vi nu har fått på våra bord rörande kulturfonden ger belägg för det påståendet. I vår uppgift ingår emellertid att ha uppmärksamheten riktad på sådana här saker.

Den andra uppgiften är viktigare, och den är relativt ny i vår verksamhet, nämligen den konstitutionella kontroll över ministerrådet som Nordiska rådet bör utöva. Frågan restes i Helsingfors för några år sedan, den har behandlats av presidiet och juridiska utskottet och är nu under behandling även i denna arbetsgrupp. Vi kan inte komma ifrån det här problemet. Ministerrådet utför vissa uppdrag under självständigt ansvar. Man kan säga att det konstitutionella ansvaret för ministerrådets verksamhet ligger i parlamentens kontroll. Tyngdpunkten i kontrollen skall naturligtvis ligga där, men detta är inte till fyllest. Först och främst kräver ju en parlamentarisk kontroll att ministerrådets protokoll är tillgängliga och att parlamenten har tillfälle att granska inte bara beslut och enskilda ministrars deltagande i dessa, utan också underlåtenheter i samband med ministerrådets handläggning av frågorna. En parlamentarisk kontroll kräver ävenledes att parlamenten har tillfälle att följa upp en frågas behandling inom rådet, i ministerrådet och hela vägen fram. Man kan och bör tänka sig en förbättring av denna kontroll genom vidgad tillämpning av offentlighetsprincipen. Men därmed kommer jag in på en fråga som skall behandlas om en stund, och jag går därför inte närmare in på den nu. Man kan också tänka sig

andra utvägar — en årlig dechargedebatt i Nordiska rådet rörande ministerrådets verksamhet vore kanske en möjlighet.

Fru president! Jag skall inte gå närmare in på dessa frågor för dagen men har med detta velat teckna några problemställningar.

Tallgren: Fru president! Jag instämmer med Allan Hernelius i att det inte är vi som är med i arbetsgruppen, som skall uppta tiden här på plenarmötet. Vi vill gärna höra vad sessionen anser om vårt arbete. Men jag vill helt kort från den finska delegationens sida säga, att jag tror, eller jag vet att man både i delegationen och i diskussioner i Finlands riksdag i bevilningsfrågor när det gäller nordiska anslag är enig om att Nordiska rådet i framtiden bör vara det kontrollorgan, som behandlar frågor vilka gäller bevilningar som de nationella parlamenten har att vara med om att godkänna. Jag tror att vi alla är eniga om att av de nationella statsbudgeternas många områden, som vi alla årligen får behandla, den här sektorn är den som är minst diskuterad, dessvärre, och också en sektor, där man i det goda nordiska samarbetets namn inte har anledning att i högre grad tränga in i detaljerna. Jag tror också att det arbete, som det kontrollorgan, som gruppen kommer att föreslå, är viktigt också ur många andra synpunkter, inte bara ur kontrollsynpunkt utan också genom det material det kan ge ut till de nationella parlamenten. Den information som ligger i alla de siffror vi fått oss tillsända är synnerligen intressanta och har utomordentligt stort värde också för det nordiska samarbetet genom att de ges till en större publik, framför allt till de nationella parlamenten, för de utgör ett gott bevis på det intensiva samarbete som förekommer de nordiska länderna emellan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs presidiets förslag.*

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Inger Valle och kirkeminister og minister for offentlige arbejder Kresten Damsgaard intagit sina platser i rådet samt att Ingolf Knudsen lämnat sessionen.

9

Dokument 1 B: rapport från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens användning vid nordiska samarbetsorgan (se NU 1974: 14)

Presidiet hade hemställt, att rådet bemyndigar juridiska utskottet att fortsätta sin behandling av utredningen och avge slutligt betänkande till den 23:e sessionen.

Presidiet har för sin del beslutat att avvakta utskottets betänkande innan reglerna om handlingars offentlighet vid Nordiska rådets presidiesekretariat fastställs.

Presidiet hemställer samtidigt, att också ministerrådet måtte avvakta att fatta beslut i denna fråga.

Erik Adamsson (juridiska utskottets talesman): Fru president! Som rådets president erinrade om i sitt hälsningstal i går har presidiet för yttrande till juridiska utskottet överlämnat rapporten om offentlighetsprincipens tillämpning för nordiska samarbetsorgan. Rapporten, som finns tryckt och som har utarbetats av en arbetsgrupp tillsatt av Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet, innehåller förslag till regler om handlingars offentlighet vid Nordiska rådets presidiesekretariat och vid Nordiska ministerrådssekretariatet.

Vid sin behandling av rapporten har juridiska utskottet ansett att frågan om offentlighetsprincipens tillämpning är av sådan väsentlig betydelse för det nordiska samarbetet att så omfattande underlag som möjligt skall finnas för utskottets behandling. Därför har inte juridiska utskottet ansett sig böra ta slutlig ställning till frågan utan att plenarförsamlingens synpunkter först inhämtats. På grundval av debatten här i dag kommer utskottet att på nytt diskutera frågan. Utskottets betänkande kommer att framläggas till sessionen i Reykjavik i februari 1975.

Vi har i utskottet utgått från att slutligt beslut om genomförande av de föreslagna reglerna inte fattas av rådets presidium och ministerrådet förrän efter Reykjavikssessionen — en behandlingsordning som efter vad jag förstår godkänts av presidiet.

Förutom juridiska utskottet har rådets

informationskommitté beretts tillfälle att yttra sig över rapporten. Jag utgår från att någon representant för denna kommitté kommer att delge plenarförsamlingen kommitténs synpunkter på rapporten.

Som jag redan nämnt har juridiska utskottet hittills endast företagit en preliminär behandling av den föreliggande rapporten. I tidigare sammanhang har utskottet uttalat sig om offentlighet vid nordiska samarbetsorgan och därvid framhållit att frågan om riktlinjer för offentlighetsprincipen är av väsentlig betydelse för arbetet i Nordiska rådet och dess organ.

Vi är därför tacksamma för att denna rapport nu föreligger som underlag för debatt och ställningstagande inom Nordiska rådet.

För det nordiska samarbetets vidare utveckling är det en förutsättning att största möjliga information ges om arbetet vid de nordiska institutionerna. Allmänheten bör i största omfattning ha fri tillgång till dokument från nordiska institutioner efter samma ordning som nu gäller för allmänna handlingar i det enskilda landet. Samma grundläggande principer om allmänna handlingars offentlighet som i dag utgör hörnstenen i de nordiska ländernas demokratiska uppbyggnad bör därför också användas vid nordiska institutioner.

Arbetsgruppen har stannat för att framlägga förslag till två separata regelverk, ett för presidiesekretariatet och ett för ministerrådssekretariatet. Möjligheten att framlägga gemensamma regler för de båda sekretariaten har diskuterats av arbetsgruppen men avvisats med hänsyn till att det inte finns något för presidiet och ministerrådet gemensamt organ med beslutsrätt och att det därför kan uppstå problem både vid fastställande av regler och vid ändringar av dem. Presidiet respektive ministerrådet fastställer själva sina offentlighetsregler.

När det gäller övriga nordiska institutioner har arbetsgruppen endast anlagt vissa generella synpunkter utan att utarbeta något förslag till beslut.

Regelverken för de båda sekretariaten utgår från principen om handlingars offentlighet och överensstämmer således med Helsingforsavtalets artikel 43, som stadgar att "i det nordiska samarbetet bör

størsta möjliga offentlighet iakttagas". Offentligheten gäller handlingar som har kommit in till eller upprättats av sekretariaten. Från huvudregeln om offentlighet gäller därefter undantag. Dessa regelverk har således utformats efter samma princip som gäller för nationell lagstiftning på området.

Juridiska utskottet har uppehållit sig vid undantagsreglerna enligt §§ 2—4. I utskottet har framförts att dessa regler i mycket stor utsträckning begränsar eller ger möjlighet att begränsa allmänhetens insyn i det nordiska samarbetet.

Inom utskottet har man framför allt diskuterat innehållet i undantagsreglerna för ministerrådet. Därvid har bl. a. pekats på att anslagsframställning från nordisk institution inte bör undantas från offentlighet. Vidare har utskottet dryftat frågan om att protokoll från ministerrådet och ställföreträdare och ämbetsmannakommittéers möten är undantagna offentlighet. Utskottet har samtidigt konstaterat att motsvarande regler inte skulle gälla för rådets del; där är protokoll och beslut i princip offentliga.

Det har även inom utskottet framhållits att man bör uppmärksamma att genomförandet av offentlighetsregler för nordiska organ koordineras, så att det inte uppstår risk för att handlingar som det anses väsentligt att undanta i ett organ eller land behandlas som offentliga hos mottagaren.

Kommunikationerna mellan ministerrådet och de parlamentariska organen har mot bakgrund av offentlighetsrapporten också diskuterats av utskottet. Presidiet har i denna fråga uttalat "att de föreslagna reglerna om handlingars offentlighet vid de nordiska sekretariaten var avsedda att tillämpas gentemot allmänheten men inte i förbindelserna mellan sekretariaten. Kommunikationerna mellan sekretariaten skulle även fortsättningsvis styras av de i de nordiska huvudavtalen nedlagda principerna och formerna för samarbete".

Inom utskottet anförs i detta sammanhang att förhållandet mellan sekretariaten bör präglas av en öppen information. En grundprincip i förhållandet mellan parlamentariker och regeringsrepresentanter respektive administration i de enskilda län-

derna och på nordiskt plan bör vara størsta möjliga öppenhet.

Det har också nämnts inom rådet att en förutsättning för att rådet skall kunna utöva sin kontrollerande funktion är att formerna härför ingående övervägs, en sak som diskuterades i samband med behandlingen av föregående punkt på dagordningen.

Det är min förhoppning att den redovisning jag här lämnat för juridiska utskottets synpunkter på offentlighetsrapporten skall kunna utgöra underlag för en debatt i plenarförsamlingen och att denna debatt i sin tur skall kunna bli vägledande för utskottet i dess vidare behandling av frågan.

Guttorm Hansen: Som formann i informasjonskomiteen i Nordisk Råd vil jeg gjerne gi uttrykk for en del synspunkter på spørsmålet om tillempling av offentlighetsprinsippet i de nordiske organer. Som sakens ordfører hr. Adamsson nevnte, har informasjonskomiteen avgitt en uttalelse til presidiet om denne sak, og jeg viser her til bilag 2 i Dok. 1B. Artikkel 43 i Helsingforsavtalen slår fast at "I det nordiske samarbeidet bør størsta möjliga offentlighet iakttagas". Dette kan ikke bare være ment slik at Nordisk Råds møter skal være åpne og dermed har man "største möjliga offentlighet". Det må bety det det står, nemlig "størsta möjliga offentlighet". Og det er vel ut fra en slik betraktning — går jeg ut fra — at det ble nedsatt en arbeidsgruppe for å utrede dette spørsmål. Arbeidsgruppens utredning er et nyttig dokument, fordi det gir et bilde av de muligheter og de særlige problemer som er til stede når vi skal tillempe de offentlighetsprinsipper vi har i våre egne land, på de nordiske organene. Denne utredning er et dokument som i første rekke er et grunnlag for den debatt vi har her i dag, og denne debatt bør bli retningsgivende for den endelige utformingen av de nordiske offentlighetsreglene. Utredningen fra arbeidsgruppen er ikke det endelige resultat, det vil jeg sterkt understreke.

For det nordiske informasjonsarbeidet er det en viktig oppgave å holde kanalene mest mulig åpne overfor det nordiske publikum. Vi vet jo at det ikke alltid er slik at

de beste og største nyheter kommer på og fra de åpne sesjonene i Nordisk Råd. Det er under beslutningsprosessen at offentligheten bør være orientert. Det er da en offentlig debatt kan påvirke beslutningene, ja, det er da en nyhet kan virke stimulerende for en nordisk debatt.

En annen viktig side som jeg for min del vil understreke, er at den kritiske funksjon som f. eks. pressen har — og det gjelder også overfor det nordiske samarbeid — krever offentlighet "i størsta möjliga grad". Det er en viktig demokratisk oppgave å gi kritikk mulighet til å skaffe seg innsyn i sakenes behandling og gang. Først da blir kritikken virkningsfull, og jeg legger til: først da blir den positiv.

Jeg vil her understreke det som Informasjonskomiteen sier om at offentlighetsreglene bør utformes slik at borgerne og massedia gis utvidede muligheter til å få del i beslutningene og de dokumenter som beslutningene grunner seg på. Dette er for meg en meget viktig sentens. Det er en viktig oppgave å informere om det nordiske samarbeid og om de beslutninger som blir gjort. I arbeidsgruppens utredning fremgår det ikke i tilstrekkelig grad på hvilken måte man tenker seg at beslutningene i organene skal offentliggjøres. Informasjonskomiteen stiller seg nokså reservert overfor de mange unntak fra offentlighet som arbeidsgruppen foreslår. Det bør etter vår oppfatning vurderes ganske grundig om alle disse unntak er nødvendige av andre grunner enn offentlighetsgrunner. Om det ikke er nødvendig med så mange unntak, bør de forsvinne fra de prinsipper vi vedtar. Jeg vil videre peke på at det virker også som en svært innviklet form for prosedyre for det enkelte menneske å få nytte den rett til innsyn som offentlighetsprinsippet gir. Ja, den virker unødig kronglete den veien som her er foreskrevet. Også den utadvendte informasjon som journalister skal drive for vår virksomhet, kan vanskelig gjøres ved denne innviklede prosedyre. Derfor vil jeg be om at man også ser nærmere på den og gjør den enklere og lettere både for det enkelte, alminnelige menneske og også for den mer erfarne journalist.

Dessverre har arbeidsgruppen i sin utredning tatt opp spørsmålet om kommuni-

kasjon mellom de forskjellige nordiske organene på en slik måte at dette lett kan blandes sammen med det allmenne offentlighetsprinsipp. Det er selvfølgelig ingen sammenheng her. Kommunikasjonene mellom rådets organer må være så åpne som overhodet mulig, og må ikke tillates å bli hemmet ved byråkratiske regler av noe slag. Det er en forutsetning for at det nordiske samarbeid i sin nye organisatoriske oppbygging skal fungere. Her må det ikke skapes eller forsøkes skapt vanntette skott slik at organene ikke vet om hverandres arbeid og beslutninger. Her må nå — og det vil jeg be om — ingen låse seg fast i prestisje og på den måten vanskeliggjøre samarbeidet i steden for å fremme det.

For oss som arbeider i utvalgene, er det meget viktig å få delaktighet i de beslutninger som gjøres i Ministerrådet, få opplysninger om mandat som utredningsgrupper har fått, likeså om prosjekter som settes i gang av Ministerrådet eller andre organer, og på et slikt tidspunkt at man kan gi uttrykk for synspunkter på prosjektene. Det er en unødige form for å skape irritasjon å holde slike opplysninger som hemmelige. Jeg vil gjerne understreke at det er ikke for meg her tale om interne arbeidsnotater beregnet for det enkelte organs egen beslutningsprosess, men om å få del i beslutninger, protokoller, mandater og framfor alt få rede på prosjekter som tenkes satt i gang for midler som står til ministrenes disposisjon. Det må her kunne finnes fornuftige former for kommunikasjon som gjør Nordisk Råd i sin helhet til et funksjonsdyktig organ.

Jeg går ut fra at vi kommer tilbake til den endelige beslutning om dette under sesjonen i Reykjavik, og skal her nøye meg med disse ord.

Statsminister Geir Hallgrímsson: Ærede præsident! Jeg vil komme med et indlæg fra ministerrådet om offentlighetsprinsippets anvendelse ved nordiske samarbeidsorganer.

Den sag, som er blevet diskuteret i dag, har to forskellige sider. Den ene angår retten til at få indsigt i dokumenter, som befinder sig hos nordiske samarbeidsorganer. Den anden angår kommunikationen mellem

de forskellige nordiske organer. Begge sider er vigtige for et åbent, engagerende og frugtbart samarbejde. Allerede gennem ministerrådets forslag B 14/j fra december 1973 og den nu vedtagne nye art. 43 i Helsingforsaftalen om at "i det nordiske samarbejde bør man iagttage størst mulig offentlighed" har ministerrådet i princippet markeret sin tilslutning til åbne, nordiske informationskanaler.

Den af Nordisk Råds Præsidium og Nordisk Ministerråd i fællesskab nedsatte arbejdsgruppe har i sin rapport NU 14/74 ud fra gruppens direktiver og på linie med de nationale offentlighedslove gjort rede for og fremmet forslag om offentlighedsprincippet, d. v. s. den enkelte borgers, organisationers og massemediers ret til indsigt i de nordiske sekretariats sagsdokumenter. Disse forslag til regler om dokumenters offentlighed ved præsidiasekretariatet og ministerrådssekretariatene er med nødvendige organisatoriske tilpasninger indholdsmæssigt ensartede. Jeg vil også understrege, at forslagene er enstemmige med undtagelse af "anslagsframställningar" fra organer underlagt ministerrådet, som jeg kommer tilbage til.

I modsætning til de mere restriktive principper, som anvendes i offentlighedsspørgsmål af internationale organisationer og for staternes forbindelser med disse, er arbejdsgruppens forslag i overensstemmelse med lovgivningen for de nationale forvaltninger i Danmark, Finland, Norge og Sverige og principerklæringen i den nye art. 43 i Helsingforsaftalen baseret på et almindeligt offentlighedsprincip. Enhver vil efter reglerne have ret til at gøre sig bekendt med dokumenter, som er indkommet til eller udarbejdet af sekretariatene. Som Islands statsminister er det naturligt for mig her at indskyde, at der i Island i dag ikke findes nogen almindelig lovgivning om offentlighed i forvaltningen. Der foreligger imidlertid udarbejdet et lovforslag, og vi regner med, at en almindelig offentlighedslov vil blive vedtaget meget snart.

I lighed med offentlighedsreglerne i de enkelte lande er der angivet forskellige nødvendige undtagelser fra offentlighedsreglen. Undtagelserne er udformet således, at adgang til aktindsigt ved de nordiske organer

ikke indskrænkes ud over det, der gælder for de nationale forvaltninger. Undtagelserne er heller ikke absolutte. De indebærer ikke noget egentligt forbud mod, at dokumenter lægges frem, men man vil, hvor undtagelsesreglerne griber ind, ikke have krav på at gøre sig bekendt med dokumenterne.

Grunden til, at visse dokumenter foreslås undtaget fra offentlighed, er åbenbare for alle der kender ministerrådets beslutningsproces og som har levet sig ind i det miljø, i hvilket ministerrådet virker. Under en sags behandling i respektive embedsmandskomiteer lykkes det sædvanligvis at nå frem til løsninger, som alle kan enes om, og som man lægger frem til ministerrådet til godkendelse. Det forekommer dog at et land — måske efter først at have foretaget en udjævning af modstridende faginteresser på nationalt plan — i ministerrådet præsenterer udgangsstandpunkter eller forslag, som afviger fra et eller flere andre nordiske landes. Arbejdet i ministerrådet får derved igennem karakteren af en forhandling, som sædvanligvis resulterer enten i et kompromis eller i at spørgsmålet må falde. Ministerrådet træffer jo sine beslutninger enstemmigt i alle sager. Alt dette genspejles givetvis bl. a. i protokollerne fra ministerrådets og dets embedsmandskomiteers møder. Som rettesnor for den fortsatte behandling af spørgsmålene har ministerrådet ment, at det er ønskeligt, at protokollerne ikke kun registrerer de beslutninger, der træffes, men også at de gengiver de diskussioner, der har fundet sted. Endvidere baseres diskussionerne ofte på dokumenter, som ikke offentliggøres på det nationale plan. Såfremt hele denne proces skulle finde sted for åbent tæppe, hvilket bl. a. kunne medføre politiske konsekvenser på hjemmeplan, er det klart at beslutningsmaskineriet kan påvirkes på en sådan måde, at regeringens arbejde kan hæmmes til skade for det nordiske samarbejde. Jeg tror, at man i virkeligheden let indser, at regeringerne ville blive så forsigtige i deres optræden, at der ville være risiko for, at lysten og evnen til at tage et initiativ helt ville svinde bort. Det nødvendige krav om en vis beskyttelse af forhandlingerne i ministerrådet og i dets komiteer og udvalg må derfor opretholdes, så længe man stræber efter, at det nordiske regerings-

samarbejde skal munde ud i praktiske resultater.

På ét punkt afspejler arbejdsgruppens forslag en forskel i de nationale offentlighedslove. Det drejer sig om den ovenfor nævnte meningsforskel i gruppen om undtagelsen i regeludkastet for ministerrådssekretariatene, § 2 pkt. 5 "anslagsframställningar" fra samarbejdsorganer underlagt ministerrådet. Præsidiensekretariatets repræsentant i arbejdsgruppen har her i lighed med den svenske lovgivning ønsket, at også sådant foreløbigt budgetmateriale skal være offentligt. Derimod er sådant budgetmateriale i overensstemmelse med faste traditioner undtaget fra almindelig offentlighed i Danmark, Finland og Norge. Man lægger i disse lande betydelig vægt på, at automatisk og umiddelbar adgang til tilfældige dele af budgetmaterialet kan medføre komplikationer i budgetarbejdet. Arbejdsgruppens flertal har her fundet det afgørende, at udgangspunktet for de nordiske regler må være den offentlighed, som i hovedsagen er fælles for de nordiske lande. Derimod er ministerrådet beredt til i størst mulig udstrækning at formidle sådant budgetmateriale som basis for diskussioner med Nordisk Råds organer. På kultursektoren gælder allerede en fast etableret og i kulturaftalen forankret ordening, og jeg kan som et andet eksempel nævne det budgetmateriale, som ministerrådet har overgivet til Nordisk Råd for de drøftelser, som ministerrådet bl. a. vil føre med præsidiets og arbejdsgruppen for budget- og kontrolspørgsmål om dispositionsmidler og om de videre budgetkonkter for 1975.

Som påpeget bl. a. af Nordisk Råds informationskomité er det for at virkeliggøre tanken om offentlighed vigtigt ikke kun at indrømme en almindelig aktindsigt. Man må også lægge forholdene praktisk til rette for dem, som vil bruge retten og aktivt give information udad. Ministerrådet deler fuldt ud denne opfattelse. Ved ministerrådssekretariatet i Oslo er der således for nylig blevet ansat en informationssekretær, som bl. a. netop vil få til opgave at bistå borgerne og massemedierne ved henvendelse efter offentlighedsreglerne samt aktivt at informere udad. Jeg vil her også henvise

til sidste års C 1, hvor ministerrådet udtalte, at en sådan åbenhed er nødvendig for at sikre, at offentligheden og forskellige interesseorganisationer etc. skal kunne drage nytte af, påvirke og stimulere samarbejdet.

Ministerrådet er indstillet på at lytte til og drøfte Nordisk Råds og dets medlemmers synspunkter og udtalelser om den nærmere udformning af reglerne. Jeg kan også love, at ministerrådet ikke vil vedtage formelle regler for sekretariatene før efter Reykjavík-sessionen, under hensyn til at Nordisk Råd ønsker at drøfte sagen videre ved denne lejlighed.

Jeg vil nu gå over til at tale om det andet spørgsmål, spørgsmålet om kommunikationen mellem forskellige nordiske organer.

Med hensyn til dette er der mulighed for både at øge og effektivisere informationsstrømmen til Nordisk Råd og dets organer.

Allerede i C1/1973 fremhævede ministerrådet behovet for, at man løbende tilpasser formen for disse kontakter, således at rådslagningerne tillægges større vægt for udviklingen af det nordiske samarbejde. Ministerrådet er af den opfattelse, at Nordisk Råd bør få en redegørelse af ministerrådet for ministerrådets beslutninger. En sådan redegørelse bør kunne gives straks efter, at en beslutning er truffet enten mundtligt eller skriftligt. Dette kan f. eks. ske ved, at ministerrådet oversender en skrivelse til Nordisk Råds præsidium, hvori der redegøres for konkrete beslutninger. En anden mulighed er, at ministerrådet in casu giver generalsekretæren fuldmagt til at give f. eks. præsidiensekretæren en mundtlig redegørelse. Endvidere bør man lade døren stå åben for den mulighed, at et medlem af ministerrådet på ministerrådets vegne informerer præsidiets. Vi er her interesseret i at høre, hvilke kommunikationsformer, man fra Nordisk Råds side anser at være mest hensigtsmæssige for kommunikationen i begge retninger.

En vigtig gensidig informations- og kontaktkanal er uden tvivl de fælles drøftelser mellem ministerrådets medlemmer (fagministrene) og Nordisk Råds udvalg. På mi-

nisterrådets side synes vi at disse er værdifulde, og vi ser positivt på, at denne form for drøftelser udbygges.

Med hensyn til embedsmandskomiteernes virksomhed må der også findes muligheder for at forbedre informationsudvekslingen til Nordisk Råd. Man bør dog huske, at embedsmandskomiteerne er forberedende organer og kun i sjældnere tilfælde træffer beslutninger. Formerne for informationsudvekslingen må bedømmes ud fra embedsmandskomiteernes særegne karakter.

Ministerrådet mener imidlertid, at i de tilfælde, hvor embedsmandskomiteerne har kompetence til at træffe endelige beslutninger, skal Nordisk Råd kunne gøres bekendt hermed. Jeg vil desuden minde om den rolle, kontaktmandsinstitutionen kan spille i denne sammenhæng. Ministerrådet er givetvis interesseret i at høre Nordisk Råds synspunkter også i spørgsmålet om, hvorledes informationsudvekslingen mellem Nordisk Råd og embedsmandskomiteerne bedst kan organiseres.

Ministerrådet og dets organer stræber endvidere efter, således som det hidtil har været tilfældet, at overgive skriftligt materiale til Nordisk Råd som grundlag for fælles diskussioner mellem politikerne i Nordisk Råd og ministerrådet.

Herudover kommer naturligvis parlamentarikernes opfølgning af ministerrådets arbejde, således som det hidtil er sket ved behandling af ministerrådets beretning C1 og andre beretninger ved kritisk at gennemgå regeringernes meddelelser i anledning af rådsrekommendationer, ved at høre sagskyndige i udvalgene, ved at anvende adgangen til at stille spørgsmål og ved at drøfte behandlingen af ministerrådets budget. Med hensyn til beretninger og meddelelser foregår der drøftelser om, hvorledes udformningen bedst kan finde sted for at kunne tilgodese kravet om en effektiv og fyldestgørende information. Endelig vil jeg fremhæve, at ministerrådet forudsætter, således som det også er blevet understreget i C 1/1973, at informationsudvekslingen mellem de nordiske organer bliver genstand for løbende diskussioner mellem Nordisk Råds og ministerrådets medlemmer i takt med de erfaringer, man høster.

Ændring av medlemslistan

Det anmeldes, att Carl-Henrik Hermanson lämnat sessionen och ersatts av Lars Werner.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Tør Halvorsen intagit sin plats i rådet.

Lange: Fru præsident, ærede medlemmer! Den udredning, vi har foran os, som stiller forslag til en reel samling af offentlighedsprincipper inden for Nordisk Råds forskellige arbejdsområder, bygger på det princip, som er fremherskende i de nordiske lande, og som man kunne kalde et kategoriseringsprincip, hvorefter akter af bestemte typer på forhånd udskilles fra offentligheden. Det er for mig et spørgsmål allerede på dette overordnede plan, om en sådan total kategorisering er et fornuftigt princip i lovgivningen eller i vore regler. Jeg er ikke i tvivl om, at vi dermed inden for de forskellige ikke-offentlige kategorier medtager en frygtelig masse dokumenter, som det ikke er nødvendigt at give fortrolighedspræg, og som offentligheden udmærket kunne granske.

Det var meget fristende at foreslå, at vi i stedet for inden for Nordisk Råds område gik over til, at unddragelse af offentlighed var en konkret afgørelse, som påføjedes den enkelte sag eller det enkelte dokument. Derigennem gjorde man det til en afgørelse, som skulle motiveres konkret, ikke blot gennem en henvisning til, at kategorien i almindelighed var unddraget offentligheden.

Jeg forventer ikke en sådan fornuftig procedure indført her på stedet, og jeg skal derfor blot nøjes med at kritisere nogle af de områder, hvor det forekommer mig, at man decideret er gået for langt i sin lukkede holdning.

I det danske folketing har vi manglende offentlighed hvad angår udvalgsbehandling og materialer i forbindelse dermed. Det

forekommer mig, at dette for en uhyggelig stor procentdel af de pågældende materialer er ganske overflødig. Jeg ser det gentaget her, at referater af behandlingen i Nordisk Råds udvalg er unddraget offentligheden. Jeg har læst en del af disse referater fra tid til anden. Det er endnu ikke lykkedes mig at se noget, hvor en sådan unddragelse havde nogen som helst rimelighed, og jeg synes, dette område ville egne sig helt fortrinligt til at falde ud af kategoriseringen og gå over til den konkrete fortrolighedsstemplings princip. Det ville nok vise sig, at det stempel, der i så fald skulle bruges, ville blive betjent så sjældent, at man hver gang skulle se, om man kunne finde stempelpuden.

I det påfølgende afsnit drejer det sig om sekretariatsakter. Her er sagen selvfølgelig noget mere kompleks, idet dokumenter dér har mange stadier, og ikke et hvilket som helst dokument på et hvilket som helst stadium kan offentliggøres — ifølge sagens natur. Men også dér tror jeg, vi skal se effektivt på spørgsmålet og finde ud af, om man ikke også dér vil kunne komme frem til i hvert fald visse kategorier, som positivt skulle betegnes som fortrolige for at være unddraget offentligheden. Jeg tænker især på de ikke ubetydelige områder — det gælder både her og for ministerrådet — hvor man får oplysninger frem gennem assistance fra forskellige sagkyndige specialister rundt omkring i Norden. Disse behandles elskværdigt kollegialt, men bør ikke dermed automatisk være unddraget offentligheden.

Jeg tror, vi decideret er for restriktive på området, og jeg vil håbe, vi kan komme frem til en mere positiv og åben formulering.

Det, som måske er det mest bekymrende af de lukkede punkter, er måske egentlig det meget klare ministerrådsdirektiv om, at ministerrådets forhandlinger er lukkede. Jeg anser specielt dette for at være en meget betænkelig sag under hensyn til enstemmighedsprincippet, som jo er et særpræg for dette specielle forum. Jeg synes, vi i Nordisk Råd — og jeg synes, den nordiske befolkning — har krav på at få at vide, om det er en enkelt minister, som

bremser et fælles nordisk initiativ. Han har formodentlig sin regering bag sig, det skal han jo nok have. Det er i så høj grad et gensamt anliggende for os alle sammen, at en sådan mangel på offentlighed om denne beslutningsproces er uhyre betænkelig.

Den er især betænkelig, fordi den manglende offentlighed jo ikke betyder hemmelighed. Vi får jo alligevel referater, for der findes i alle de nordiske lande en ganske særlig gruppe af mennesker, som vi plejer at kalde journalister, som har til opgave at finde ud af, hvad der står i fortrolige dokumenter — og det lykkes vel næsten altid, mere eller mindre præcist. Jeg har blot den opfattelse, at det nordiske ministerråd ikke kan stå sig ved at få sine handlinger bedømt på et grundlag, der i den grad savner den nødvendige præcision. Herigennem har jeg ikke sagt noget ondt om journalister, for de gør jo deres bedste, og de kommer i virkeligheden meget nær til sandheden i de allerfleste tilfælde.

Når det nu er sådan, og når vi nu bedømmer realiteter her i dette land og her i dette Norden, så forekommer det mig, at det måske specielt er på dette punkt, vi trænger til en bedre kommunikationsproces. Naturligvis ikke om en forhandlings mindste bogstaver og enkelte ord, men både om dens resultat og om de væsentlige dissenser, der har været ført frem undervejs. Det bør være offentlige dokumenter, og Nordisk Råd vil arbejde bedre, hvis vi kender dem.

Jeg indrømmer, at naturligvis kan man, som minister Hallgrímsson sagde, være bekymret for, hvor meget ministrene i så fald overhovedet vil føre frem af forslag, men jeg tror, at ministrene meget vel ved, at den hemmelighedskåbe, som de ved statutterne vil skjule sig under, alligevel ikke dækker.

Jeg tror, vi skal være realistiske i vort syn på offentligheden. Vi skal sikre, at de steder, hvor offentligheden alligevel bliver informeret på den ene eller den anden måde, dér bliver offentligheden informeret korrekt og nogenlunde udtømmende. Det forekommer mig, at vi trænger til et langt friere syn på denne kategorisering, som i den foreslåede udgave gør det muligt at lukke meget væsentlige dele af forhand-

l ingerne ude fra den kritiske offentlighed, uden hvis interesse Nordisk Råds virksomhed alligevel ikke trives.

Jeg skal altså ikke lægge skjul på, at jeg er særdeles kritisk over for kategoriseringen.

Naturligvis kan man følge den linje, at man siger: ja vel, vi undtager den og den sag fra fortroligheden, vi meddeler os, og vi offentliggør alligevel akterne. Men så får vi et særdeles fleksibelt og svagt skøn.

Jeg tror, vi står os ved, at vi allerede på beslutningsstadiet i Reykjavík får gjort det klart, at en så tillukket proces inden for Nordisk Råds organer næppe kan siges at være en efterkommelse af det offentlighedskrav, som det hele jo drejer sig om. Vi skriver som en slags overskrift til det hele: vi er interesseret i offentlighed, og derefter gør vi meget vitale dele af denne offentlighed til fortrolighed, på trods af at vi ved, at denne fortrolighed alligevel ikke holder.

Hvis Nordisk Råd derimod brugte en virkelig kategorisering, ved at vi stemplede de dokumenter, der ifølge deres karakter måtte være fortrolige, som sådanne, så kunne det jo ske, at man ville nå det vidunderlige mål, at fortroligheden blev respekteret. Dette er nemlig den smukke bagside af hele spørgsmålet om offentlighed, at det, der ikke er offentligt, til gengæld er fortroligt. Denne distinktion er overordnet, og det er den, vi skal prøve at leve op til.

Hernelius: Fru president! Informationsutskottets ärade ordförande Guttorm Hansen uttalade den förmodan, ja t. o. m. förvissningen, att arbetsgruppens papper icke skulle bli slutgiltigt avgörande. Jag vill gärna instämma i hans yttrande på den punkten. Det är glädjande att konstatera att Guttorm Hansen själv bidrog med åtskilliga förslag till nödvändiga förändringar samt att ministerrådets talesman, statsminister Hallgrímsson, gav det beskedet att ministerrådet för sin del är berett att redan nu korrigera vissa av arbetsgruppens slutsatser.

Med stor tillfredsställelse hörde jag också ministerrådets talesman uttryckligen meddela att ministerrådet icke kommer att fatta beslut förrän efter Reykjavíkssessionen, till

vilken juridiska utskottet har möjlighet att framlägga ett samlat dokument med värdering av arbetsgruppens resultat, naturligtvis under största möjliga hänsynstagande till den diskussion som äger rum i dag.

Efter de föregående inläggen behöver jag väl inte närmare utveckla varför det är nödvändigt att tillgodose offentlighetsprincipen i största möjliga grad, icke bara genom bokstavsformuleringar utan också genom kontroll över undantagen och observans i praktiskt taget alla sammanhang. Det är nödvändigt därför att nyhetsintresset måste tillgodoses. Vi måste väcka intresse för nordiska angelägenheter, vi måste ge material för ett sådant intresse och uppmuntra detta, och ju rikare stoff desto större intresse.

Det är också nödvändigt för envar att kunna följa och kontrollera det nordiska arbetet. Ansvarsfördelningen mellan olika instanser och personer måste stå klar.

Man kan säga att arbetsgruppens förslag innebär offentlighet i princip, men undantagen är så många att de slår ut huvudregeln. Felet tycks vara att man har sneplat för mycket — trots att man försäkrar att så inte varit fallet — på de regler som gäller i förhållandet mellan utrikesförvaltningar i olika länder och att man alltför mycket har jämfört kontakter inom Norden med kontakter mellan andra länder. Det är samma princip som vi mötte i ett annat förslag från ministerrådet för några år sedan och som då utsattes för berättigad kritik av, som jag tror, samtliga parlament som behandlade frågan. Det är en princip som inte gärna kan godtas.

Naturligtvis kan inte allt vara öppet. Den obegripliga tanken att framställningar om anslag skulle vara hemligstämplade är ministerrådet och dess organ uppenbarligen redan nu på väg att korrigera, och det är välkommet. Handlingarna i rådets utskott och i ministerrådet bör behandlas lika. Beslutsprotokoll bör i princip vara offentliga. Naturligtvis skall det finnas en möjlighet för respektive organ att i särskilda fall hemlighålla besluten. Men herr Lange har alldeles rätt när han här säger att det är nödvändigt att om t. ex. en eller flera ministrar i ministerrådet bromsar det nordiska samarbetet kunna ställa vederbörande till konstitutionellt ansvar härför. Det kan inte få

vara så, att allt som försiggår i ministerrådet hemligstämplas. En större offentlighet bör ges åt enskilda ministrars agerande för att möjliggöra denna konstitutionella kontroll. På samma sätt bör presidiets beslut alltid vara öppna och tillgängliga. — Men om sekretess bedömes oundgängligen nödvändig, skall naturligtvis ministerrådet kunna besluta därom i särskilda fall.

Beslut i ämbetsmannaorganens sekretariat, som har karaktären av förslag till högre organ vilka sedan skall fatta beslut, bör också kunna hemlighållas i avvaktan på det avgörande beslutet. På den punkten är vi väl överens. Förberedande utredningar och promemior bör inte heller generellt vara hemligstämplade, men sekretariatsorganen bör själva kunna avgöra om hemlighållande behövs, t. ex. då det gäller politiskt känsliga avvägningar och avgöranden där en publicitet kan försvåra frågans lösning.

I alla de nordiska länderna kan ju enskilda beslut om hemlighållande som regel bringas under domstols prövning. Jag tror inte att tiden är mogen att föreslå något liknande inom Nordiska rådet, men man skulle kunna tänka sig att ha en nämnd som i tveksamma fall kunde avge ett utlåtande utan att den på minsta sätt får domstols karaktär eller befogenheter i övrigt; en nämnd som skulle kunna vara rådgivande i händelse av konflikt.

I fråga om utbytet de nordiska organen emellan har arbeidsgruppen ansett — det har kritiserats från många håll och ministerrådet tycks inte heller ställa sig bakom det — att Nordiska rådets organ skall vara jämställda med allmänheten — såvitt det är fråga om handlingar från ministerrådet eller dess organ. Det är ju inte rimligt. I speciella situationer bör man kunna i undantagsfall hemlighålla sina förhandlingsdokument, men i princip bör samma öppenhet som råder mellan offentliga myndigheter inom vart och ett av länderna tillämpas; där är ju öppenheten praktiskt taget total. Det innebär inte att löpande arbetsdokument alltid skall vara fritt tillgängliga; de bör vara tillgängliga med vissa undantag. Självklara sådana undantag är t. ex. uppteckningar om interna överläggningar. Om inte sådana uppteckningar kan hemlighållas, lägger man ju en hämsko på varje dis-

kussion i organet i fråga. Likaså bör dokument kunna hemligstämplas när de har karaktären av utkast i frågor som är under prövning — den regeln gäller ju internt i de nordiska länderna även i dag.

Jag hoppas, fru president, att det skall bli möjligt att i Reykjavík fatta beslut som innebär både tillgodoseende av allmänhetens intressen och en frihet i utbyte av handlingar och av tankar nordiska organ emellan. Det möjliggör både snabba framsteg i det nordiska samarbeidet — som det är vår oppgift enligt Helsingforsavtalet att främja — och ett konstitutionellt ansvar, som måste föreligga inom ministerrådet lika väl som för de enskilda regeringarna.

Korvald: Arbeitsgruppen har gjort et godt arbeid, og den sier at

”De samme grunnleggende prinsipper om forvaltningsdokumenters offentlighet som i dag utgjør en hjørnestein i de nordiske lands demokratiske oppbygging, bør derfor tillempes også ved nordiske institusjoner.”

Jeg er enig i det prinsippet. Det innebærer egentlig at vi ønsker mest mulig offentlighet med færrest mulige unntak.

Jeg tror at selve demokratiseringen, interessen hos de enkelte borgere — eller som vi av og til sier: ”de alminnelige mennesker”, krever det. Og hvis de skal kunne følge med, må de ha offentlig tilgjenge til de dokumenter som foreligger, og de må få mest mulig opplysning om den debatt som foregår. Da må massemedia sett under ett ha adgang til mest mulig opplysning og innsyn i hva som skjer i de enkelte organer i nordisk sammenheng. Det må de ha for å kunne gi mest mulig saklig opplysning om det som skjer, og selvsagt må de også ha det for å kunne forme opinionen slik at vi kan få en bredest mulig diskusjon om spørsmålene.

Jeg understreker imidlertid særlig dette med ”saklig opplysning” slik at den enkelte selv mest mulig kan gjøre seg opp sin mening om de saker det gjelder.

Selvfølgelig må de ulike nordiske organer vite om hverandre og vite hva som skjer i de ulike organer. I denne forbindelse er det grunn til å fremheve — slik det har vært gjort i debatten — at dette må gjelde

mellom Ministerrådets organer og Nordisk Råds organer, slik at de ikke kommer til å opptre i hver sine båser fordi de nå har sine egne sekretariater og for så vidt har sine forskjellige oppgaver å løse. Det skulle ikke hindre god kommunikasjon; det burde være en selvfølgelighet.

Det er en side til som jeg tror er viktig, og det er at offentligheten gjøres lik i de ulike land når det gjelder sakene i nordisk sammenheng. Vi opplever jo i annen internasjonal politikk at vi i våre egne land får dokumenter som er stemplet "fortrolig", mens disse er offentlige i andre land. Man kan altså lese om sakene i avisene, men man sitter selv inne med dokumenter som man ikke kan bruke. Dette er på mange måter en meget vanskelig situasjon. Man har endog kanskje fått disse dokumentene tildelt i organer som holder fortrolige møter, og så kan man egentlig ikke bruke dem — man må henvise til hva man har lest i avisene når man skal tale offentlig.

I denne sammenheng tror jeg nok at vi kanskje bruker "fortrolig"-stempelen litt for meget. Men jeg vil også understreke det som hr. Lange påpekte, at riktig anvendt skal man kunne ha minst mulig av dokumenter som unndras offentligheten, men samtidig må man da respektere det som blir stemplet "fortrolig". Jeg tror det er viktig for selve avgjørelsesprosessen.

Jeg konkluderer med å si at etter den debatt som har foregått her, kan Juridisk utvalg regne med støtte for å gå lengst mulig når det gjelder offentlighetsprinsippet, og gå lenger enn det arbeidsgruppen her har trukket opp.

K. B. Andersen: Ærede præsident! Blot to meget korte bemerkninger.

Den ene en varm tilslutning til hr. Gutorm Hansens bemerkninger om nødvendigheten af størst mulig åbenhed mellem ministerrådet og Nordisk Råd og dets forskellige organer.

Den anden en tak til statsminister Hallgrímsson. Jeg skal ikke komme ind på de bemerkninger, som hele indlægget rummede. Det er jo det, vi nu skal arbejde videre med, og det er meget værdifuldt for udvalget, at vi fik disse synspunkter. Men en

tak for det helt klare tilsagn fra ministerrådet om, at man vil afvente fastsættelsen af sine offentlighedsregler, til vi er færdige med behandlingen i Nordisk Råd. Det vil jeg gerne takke for.

Presidiets hemställan att rådet bemyndigar juridiska utskottet att fortsätta sin behandling av utredningen och avge slutligt betänkande till 23:e sessionen *bifölles*.

10

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (kulturutskottets betänkande)

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande yttrande:

1. Nordiska rådet anser, att frågan om automatisk delgivning till rådets kulturutskott av vissa typer av dokument, som framställs inom regeringsorganen under kulturavtalet, med det snaraste bör lösas.

2. Nordiska rådet uttalar sig till förmån för en betydande höjning av det belopp, som i den årliga nordiska kulturbudgeten anslås för Nordiska kulturfonden.

3. Kulturutskottet föreslår vidare, att rådet lägger de till utskottet hänvisade avsnitten av ministerrådets berättelse till handlingarna.

Gylfi Þ. Gíslason: Fru præsident! Kulturudvalget har valgt i sin betænkning i anledning af ministerrådets beretning til Alborgsamlingen at koncentrere sig om nogle enkelte spørgsmål af større almen betydning, som vi har villet henlede rådsforamlingens opmærksomhed på. Udvalget har anset spørgsmålene som værende af tilstrækkelig betydning til at foreslå rådet at godkende en udtalelse herom.

Lige siden oprettelsen af en nordisk kulturaftale og et nordisk kulturbudget har kulturudvalget på Nordisk Råds vegne samarbejdet med ministerrådet — i skikkelse af kultur- og undervisningsministrene — om udformningen af samarbejdet under kulturaftalen. Forhandlingerne med ministerrådet, som dels har fundet sted ved to særlige fællesmøder om året, dels ved udvalgsmøderne under rådets sessioner, har hovedsagelig drejet sig om kulturbudgeternes ind-

hold og om udformningen af aktionsprogrammer for kultursamarbejdet på længere sigt. De bestemmelser i kulturaftalen, som har muliggjort dette samarbejde mellem parlamentarikere og regeringer, blev i sin tid til for at garantere en parlamentarisk indflydelse ved realiseringen af kulturaftalens målsætninger. Hvis disse bestemmelser skal have et reelt indhold, bør kulturudvalget have et ord at skulle have sagt vedrørende årsbudgetternes indhold og vedrørende planlægningen på et så tidligt trin som muligt, før planerne er blevet låst fast og prioriteringen er foretaget.

Med hensyn til den fælles behandling af de årlige nordiske kulturbudgetter er vi efter en periode med visse begyndelsesvanskeligheder nu nået frem til en efter vort skøn ret tilfredsstillende ordning af samarbejdet. Ved et møde i Helsinki den 30. september i år begyndte kulturudvalget og ministrene den fælles behandling af det fjerde nordiske kulturbudget, det for år 1976. Diskussionerne skal fortsættes ved et fælles møde her i Ålborg i eftermiddag, og der skal yderligere holdes et fælles møde om budgettet for 1976 i februar næste år. Ved det møde kommer vi allerede til at have adgang til et præliminært budgetforslag.

Et samarbejde af denne art mellem parlamentarikere og ministre har ikke noget færdigstet forlæg at følge. Derfor er det ganske naturligt, at det tager sin tid, før man når frem til en arbejds metode, som tilfredsstillende begge parter. Vi er inden for kulturudvalget glade over den imødekommehed og åbenhed, ministerrådet har vist med hensyn til budgetmaterialet og budgetdiskussionerne. Det skal dog ikke nægtes, at der stadig er nogle problemer tilbage, som vi inden for kulturudvalget synes bør finde en løsning. Før vi kan føle os helt tilfredse.

Når man opstiller et budget eller et længere program, forholder det sig jo i praksis sådan, at man står over for et stort antal ideer og projekter, hvor der ikke kan være tale om, at alle kan realiseres. For at kunne træffe et rigtigt valg må man have kendskab til hele opstillingen af mulige samarbejdsprojekter. Det er på dette punkt, kulturudvalget ikke rigtig er tilfreds med

den foreliggende situation. Vi har kendskab til de ideer, som via Nordisk Råd kanaliseres ind i diskussionen, men vi har ikke noget fuldstændigt overblik over, hvilke projekter der melder sig og forberedes inden for regeringsorganerne under kulturaftalen. Det er på dette punkt, vi inden for kulturudvalget gerne ville have tilvejebragt en ændring. Ellers vil det let kunne hændes, at de forslag og ønsker, som vi fremsætter med hensyn til indholdet af budgetterne og planerne, kommer til at lide af en vis skævhed.

Det er på denne baggrund, man bør se kulturudvalgets ønske om automatisk at få del i visse typer af aktstykker, som fremlægges inden for regeringsorganerne under kulturaftalen. Vore ønsker gælder ikke — og det skal udtrykkeligt fremhæves — interne arbejdsdokumenter, men sådanne papirer som dagsordener, protokoller, direktiver og færdige betænkninger og rapporter. Vi vil understrege, at dette spørgsmål ikke må blandes sammen med spørgsmålet om nordiske aktstykkers offentlighed i almindelighed. Allerede det faktum, at Nordisk Råd er et samarbejdsorgan for både parlamenter og regeringer, burde jo forudsætte at parlamentarikerne inden for rådet har adgang til alle de dokumenter, som de mener at have brug for ved deres arbejde. Med hensyn til samarbejdet inden for kultursektoren kommer dertil desuden kulturaftalens udtrykkelige bestemmelser om, at samarbejdet skal foregå under medvirken af Nordisk Råd.

Det andet spørgsmål, som kulturudvalget specielt har villet forelægge for sessionen, er ønsket om en forhøjelse af tilskuddet til Nordisk Kulturfond. På sessionen i Oslo i februar 1973 godkendte rådet på forslag af kulturudvalget en erklæring til støtte for en betydelig forhøjelse af den årlige bevilling til kulturfonden. I det forslag til et nordisk kulturbudget for 1975, som ministerrådet skal fastsætte i december, er det årlige tilskud til fonden forhøjet fra 5 mill. til 5,5 mill. danske kr. Dette betragter vi i og for sig som glædeligt, men efter vor mening er det ikke tilstrækkeligt. Vi foreslår derfor, at rådet også i denne samling godkender en udtalelse om en forhøjelse af Nordisk Kulturfonds årlige bevilling, og at det skal være underforstået, at det bør ske allerede på

kulturbudgettet for 1976. Som motivering herfor vil vi for det første fremføre, at an søgningerne om tilskud fra kulturfonden de sidste år er steget meget kraftigt, fra 14 mill. danske kr. i 1971 til 36 mill. i 1974, altså på det nærmeste en tredobling. Samtidig har den sum, der skulle fordeles, uforandret været 5 mill. danske kr. om året. For det andet vil vi understrege, at kulturfonden, der altid har været en af Nordisk Råds favoritter, gør det muligt på en smidig måde at finansiere nye samarbejdsprojekter, der lanceres af organisationer eller enkeltpersoner i de nordiske lande. De virksomheder, der bekostes af kulturfonden, berører ofte store grupper af enkeltpersoner i Norden, hvorved der bliver mulighed for kontakter på et bredt plan. Det kan ikke benægtes, at der inden for forskellige grupper af f. eks. kulturarbejdere i Norden er begyndt at vokse en følelse op af, at skabelsen af et nyt samarbejdsmaskineri og et fællesnordisk kulturbudget ikke blot har været til nytte, men også har medført en større bureaukratisering og gjort det vanskeligere at fremskaffe midler til forskellige samarbejdsprojekter. Dette betragter vi som en yderst uheldig udvikling. Det er grunden til, at vi har foreslået, at der skal stilles større midler til rådighed for Nordisk Kulturfond.

Hr. præsident. Jeg foreslår en godkendelse af udvalgets betænkning.

Odvar Nordli overtog herefter ledningen af forhandlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande kulturutskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För kulturutskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi

Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Matti Ruokola, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woiwalin och Paavo Väyrynen.

Ib Stetter avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Ragnhildur Helgadóttir, Demmus Hentze, Sverrir Hermannsson, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Ingolf Knudsen, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Thor Lund, Thorarinn Thorarinnsson, Olavi Tupamäki, Lars Werner och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda antagits med 60 röster. 1 medlem avstod från att rösta. Utskottets förslag, punkt 3, bifölls.

11

C 13/k: berättelse från Nordiska hushållshögskolan

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

12

C 16/k: berättelse från Nordiska kulturfonden

Utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1973 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1973, samt

2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

13

C 22/k: berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

14

C 23/k: berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

15

C 41/k: berättelse från Nordiska sommaruniversitetet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

16

D 1974/14/1962/k: meddelande om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

17

D 1974/3/1965/k: meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

18

D 1974/20/1967/k: meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

19

D 1974/7/1969/k: meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

20

D 1974/14/1969/k: meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

21

D 1974/32/1970/k: meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturrexikon

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

22

D 1974/33/1971/k: meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

23

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (socialpolitiska utskottets betänkande)

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet beträffande kapitel IV: samarbete i sociala frågor och hälsofrågor samt kapitel V: samarbete i arbetsmarknadsspörsmål i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

Förslaget till revision av 1955 års nordiska trygghetskonvention bör föreläggas Nordiska rådet för yttrande. Kontakterna mellan socialpolitiska utskottet och av utskottets arbete berörda ministrar bör vidareutvecklas.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör hålla gemensamma överläggningar med arbetsmarknadens parter. Erfarenheterna av avtalet av den 11 april 1973 rörande kanaliseringen av den finsk-svenska arbetskraften via arbetsförmedling bör delges Nordiska rådet. Rådet ställer sig positivt till att ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmarknadspolitikens område är under utarbetande. Nordiska rådet önskar överläggningar med ministerrådet om dessa frågor vid en så tidig tidpunkt som möjligt. Möjligheterna att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer bör skyndsamt bli föremål för förnyad prövning.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel IV och V i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Haugstvedt (trafikutskottets talesman): Socialpolitisk utvalg avgav til 22. sesjons første samling betenkning om den del av Ministerrådets beretning C 1 som berører miljøvern- og arbeidsmiljøsam arbeidet innen Norden. I dag legger utvalget fram sin betenkning om ministerrådsberetningen C 1/1974 for så vidt gjelder samarbeidet i sosial- og helsesektoren og på arbeidsmarkedsområdet.

Innledningsvis vil utvalget bemerke at man kanskje kunne ha ønsket en noe mer programmatisk og fyldig redegjørelse for samarbeidet innen de felter som her er nevnt. Slik disse avsnitt i beretningen nå er utformet, er det i det vesentlige blitt en

påvisning av at det sosialpolitiske samarbeidet i 1973 er drevet etter i hovedsak de samme retningslinjer som før. I tillegg til en beskrivelse av samarbeidet i det forløpne år, vil Nordisk Råd ha et berettiget krav om at Nordisk Ministerråd gjennom C 1 årlig legger fram utførlige arbeidsprogrammer på de forskjellige felter det redegjøres for.

Når dette er sagt, vil jeg få komme med noen få bemerkninger om enkelte av de hovedsaker sosialpolitisk utvalg har festet seg ved i den del av C 1 som vi behandler her i dag.

Et grunnleggende dokument i det nordiske sosialpolitiske samarbeid er 1955 års konvensjon om sosial trygghet. De lovendringer som i de senere år er gjennomført i de nordiske land på dette området, og landenes tilslutning til mer omfattende sosialpolitiske konvensjoner, har gjort at den nordiske trygghetskonvensjonen nå er moden for den revisjon som det er fattet beslutning om. Vi i sosialpolitisk utvalg finner at det vil være meget verdifullt at en så viktig sak forelegges Nordisk Råd til uttalelse før de endelige bestemmelser fastlegges. Sosialpolitisk utvalg har derfor bedt om et møte med Nordisk Ministerråd og da med sosialministrene, i forbindelse med årets høstsamling her i Ålborg, hvor hensikten bl. a. er å drøfte de endringer i den sosiale trygghetskonvensjon som er ønskelige. Hovedsiktemålet med en slik revisjon må være at landenes borgere innen Norden iallfall minst får den sosiale trygghet de til nå har hatt. Kan man på noe område få til en ytterligere harmonisering, vil det bli hilst velkommen av alle. I den foreliggende beretning redegjøres det for det arbeid som er gjort for å følge opp rekommendasjon nr. 8 fra 1973 om forskning innen handicapomsorgen. I sosialpolitisk utvalg er en tilfreds med at dette spørsmål så raskt er tatt opp i nordisk sammenheng. Vi bør i de nordiske samfunn føle en sterk forpliktelse til å utbygge våre tilbud til de handikappede, som vi vel må innrømme ofte er blitt hengende noe etter i utviklingen av våre velferdssamfunn. Innen sosialpolitisk utvalg vil vi derfor med stor oppmerksomhet følge det planlagte nordiske samarbeidet som er nevnt i Ministerrådets beretning. Sosialpolitisk utvalg har ved flere

anledninger også sterkt understreket behovet for en aktiv nordisk innsats overfor de problemer som henger sammen med misbruk av narkotika og andre rusmiddel. Utvalget finner det derfor gledelig at man i Ministerrådets regi nå arbeider aktivt med å tilrettelegge samarbeidet om forskning på dette område, og har i forbindelse med den rekommandasjon som ble vedtatt under årets hovedsamling, rekommandasjon nr. 8, pekt på at det vil være nødvendig å utrede forutsetningsløst hvilken organisatorisk modell som det vil være best å følge, og regner med å bli holdt orientert om oppfølgingen av saken.

Vi er alle klar over at misbruk av narkotika og andre rusmiddel i større eller mindre grad er en svøpe for alle de nordiske land. Vi må da også ta konsekvensen av at dette er felles problemer i Norden, og at løsninger og botemidler må søkes i fellesskap.

Det er derfor grunn til å forvente at de enkelte lands myndigheter er seg bevisst at den nasjonale politikk hva angår narkotikalovgivning har øyeblikkelige og direkte virkninger også i nabolandene. Vi håper på en internasjonal ansvarsfølelse på dette området, men vi regner med å kunne ta for gitt at det finnes iallfall en nordisk ansvarsfølelse spesielt på dette området.

Når det gjelder et annet aktuelt samarbeidsfelt i Norden, det frie arbeidsmarkedet, ser sosialpolitisk utvalg med forventning fram til det bebudede handlingsprogram fra Ministerrådet. Dette er et samarbeid som berører meget store grupper i flere av våre land, og det vil, med den økonomiske utvikling vi i dag kan forutse, komme til å berøre store deler av befolkningene også i fremtiden. Vi håper derfor at dette handlingsprogram vil inneholde forslag om konkrete tiltak, og vi vil fra utvalgets side medvirke til konstruktive løsninger på dette felt. Det er derfor av viktighet at Nordisk Råd og dets kompetente organer på et tidlig tidspunkt får anledning til å drøfte med Ministerrådet retningslinjene for dette samarbeidet. Det er videre gunstig at disse saker drøftes i fellesskap mellom Nordisk Råds, Nordisk Ministerråds og arbeidsmarkedsorganisasjonenes representanter.

Sosialpolitisk utvalg har ellers i den be-

tenkning vi her behandler, understreket behovet for snarlige nordiske tiltak på et par enkeltområder. Det gjelder for det første arbeidet på grunnlag av Rådets rekommandasjon nr. 3/1974 om videreutdannelse for fysioterapeutlærere. For det andre tar vi til orde for en gjennomgang av hvilke betingelser som foreligger for et felles nordisk arbeidsmarked for veterinærer. Dette er for så vidt detaljspørsmål i den store sammenheng, men det er vesentlige spørsmål for de mennesker det her gjelder.

Det er også grunn til å understreke den nærmest selvfølgelig betydning det har at vi informerer borgerne i de nordiske land om hvilke rettigheter de har i henhold til inngåtte nordiske avtaler innen det sosialpolitiske området. Det må ikke av mangel på informasjon bli slik at det nordiske sosiale og arbeidsmarkedsmessige samarbeidet begrenser seg til høytidelige traktater og deklarasjoner som den enkelte borger ikke vet å trekke nytte av. Her har våre myndigheter en oppgave som må løses, og som vi også vet at vi kan løse.

Til slutt vil jeg få understreke hva som sies i betenkningen fra sosialpolitisk utvalg om de interne samarbeidsformene mellom utvalget og berørte ministerråd og embetsmannsorganer. På forslag av utvalget vedtok Nordisk Råd på 21. sesjons andre samling følgende uttalelse om dette:

”Kontraktarna mellan socialpolitiska utskottet och av utskottets arbete berörda ministrar och embetsmannakommittéer bör vidareutvecklas.”

Utvalget håper at denne prinsipperklæring snarlig kan fylles med konkret innhold. Vi håper derfor at man fra Ministerrådets side vil imøtekomme Rådets ønsker i stor utstrekning på dette punkt. For øvrig skal jeg la detaljdrøftinger om dette problem ligge her, ettersom det vel mer hører hjemme i andre fora og under andre punkter på dagsordenen.

Med disse ord skal jeg få lov å anbefale sosialpolitisk utvalgs betenkning om C 1, og anmode Rådet om å stemme for det framlagte forslag til uttalelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande socialpolitiska utskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För socialpolitiska utskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Olaf Knudson, Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Matti Ruokola, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Thorainn Thorarinnsson, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Frånvarande var:

Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Ragnhildur Helgadóttir, Demmus Hentze, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Magnús Kjartansson, Ingolf Knudsen, Morten Lange, Lars Lindeman, Per Olof Sundman, Olavi Tupamäki och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 65 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölles.

24

D 1974/19/1967/s: meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

25

D 1974/25/1972/s: meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

26

D 1974/5/1973/s: meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

27

A 399/s: medlemsförslag om nordiskt miljövärdsinstitut på Åland

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

Tallgren (socialpolitiska utskottets talesman). Herr president! Förslaget att inrätta ett nordiskt miljövärdsinstitut på Åland gjordes i april 1973. Socialpolitiska utskottet har varit i tillfälle att grundligt studera förslaget vid fyra olika sammanträden och har också på ort och ställe haft möjlighet att bekanta sig med de resurser man har på Åland.

Utskottet har enhälligt kommit till att det icke finnes skäl att inrätta ett speciellt nordiskt miljövärdsinstitut. Denna uppfattning har funnit stöd hos ett flertal sakkunniga. Stockholms universitet påpekar att östersjöforskningen inte är någon intern nordisk angelägenhet, utan att den endast kan bedrivas med framgång om samtliga strand-

stater medverkar. Helsingfors universitet konstaterar att det för institutet föreslagna verksamhetsområdet delvis täcker vetenskapsområden inom vilka forskningen framskridit långt vid andra centra. Dessa centra är också väl rustade att angripa problematiken och har en lång erfarenhetsperiod bakom sig.

Socialpolitiska utskottet har i alla hänvelser emellertid funnit vägande skäl för att inte helt ta avstånd från motionärernas intentioner och har därvid kommit till att man genom att väsentligt sänka den ursprungliga ambitionsnivån vill förorda utredning om inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

På denna nivå har vi funnit det vara angeläget att gå på en gemensam nordisk linje. En så utformad rekommendation har stöd hos ett flertal sakkunniga. Bl. a. understryker Åbo akademi i sitt utlåtande behovet av forskning av skärgårdsmiljön samt av betingelserna för ett harmoniskt användande av desamma. Det är angeläget att få till stånd ett tvärvetenskapligt forskningsprogram inte bara kring östersjöbäckens miljöproblem utan även beträffande mera generella skärgårdsproblem, framhåller man. Ålands landskapsstyrelse är inne på samma linjer och talar om sådana speciella forskningsuppgifter som kunde tas upp vid ett skärgårdsforskningsinstitut. Man nämner speciella skärgårdsproblem som tangerar bl. a. trafikens inverkan på vattenmiljön, frågor rörande turismens dimensionering i skärgårdsmiljön, frågor rörande strandplanering och strandskydd, frågor berörande landskapsvård o. s. v.

Beträffande lokaliseringen har utskottet konstaterat att landskapet Åland erbjuder utomordentliga möjligheter till studium av skärgårdsproblematiken. Det torde inte finnas någon annan region som på ett så ypperligt sätt som Åland erbjuder möjligheter till skärgårdsforskning och då man allaredan på Åland har vissa forskningsinstitutioner som väl kunde integreras i ett nordiskt skärgårdsforskningsinstitut där tyngdpunkten kunde ligga vid ett studium av skärgårdens ekologiska tolerans gentemot fritidsaktiviteter, trafik och nedsmutsning,

vill utskottet på denna ambitionsnivå föreslå att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

Woivalin: Herr president! Det ursprungligen föreslagna nordiska miljövårdsinstitutet skulle ha haft till uppgift att arbeta med olika miljövårdsproblem i Norden i mycket vid bemärkelse. Nu då utskottet föreslår en utredning om ett skärgårdsinstitut förslagsvis förlagt till Åland, vill jag helt kort notera att vi från åländsk sida är mycket nöjda med de slutsatser som utskottet kommit till då dessa för Ålands del täcker det väsentliga i det ursprungliga förslaget nämligen effektiva åtgärder för skyddet av viktiga miljöer inom östersjöområdet. Jag vill här framföra ett åländskt tack till utskottet för det grundligt, sakligt och i positiv anda behandlade förslaget.

Min förhoppning är nu att frågan mycket snabbt kan föras till förverkligande då jag är övertygad om den stora betydelse det föreslagna skärgårdsinstitutet skulle ha inte bara för Åland utan mer eller mindre för hela Norden. För oss på Åland skulle institutet givetvis ha en speciell betydelse då vi genom vårt geografiska läge och strukturen i vårt näringsliv är helt beroende av att miljöfrågorna inom östersjöområdet löses på ett positivt sätt. Dessutom skulle förläggandet av en nordisk institution till Åland också principiellt sett för oss vara betydelsefullt och ge oss en ännu fastare anknytning till det nordiska samarbetet, ett samarbete som vi från åländsk sida sätter mycket stort värde på att aktivt få vara med i.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Åsgeir Bjarnason,

Hans Bjerregaard, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Olaf Knudson, Telleruo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähtenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Matti Ruokola, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Thorarinn Thorarinnsson, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Frånvarande var:

Per Borten, Demmus Hentze, Kirsten Jacobsen, Knud Jespersen, Magnus Kjartansson, Ingolf Knudsen, Morten Lange, Lars Lindeman, Ib Stetter, Per Olof Sundman, Olavi Tupamäki och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster.

Johannes Antonsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

28

B 15/s: ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en indelning av Norden i ho-

mogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

Arne Nilsen: Nordisk Råd blir i dag ikkje invitert til å ta noko endeleg standpunkt til den foreliggende sak. Konklusjonen frå sosialpolitisk utval er at arbeidet bør halde fram på det grunnlag som nå ligg føre. Eg vil likevel knyte ein del synspunkt til saka.

Gjennom det opplegg til nordisk naturvernprogram som nå ligg føre, viser dei nordiske landa at dei kjenner eit klart ansvar for å bevare den del av sin natur som er særleg verneverdig.

Det foreliggende verneprogram illustrerer samtidig noko meir. Det markerer eit viktig praktisk steg framover i det nordiske samarbeidet. I dette perspektivet er det verdifullt at Nordisk Råd drøftar spørsmål av denne karakter — spørsmål som er sterkt framme i den allmenne samfunnsdebatten. Vi må rekne med at miljøpolitikk og naturvernarbeid må ofrast stadig meir omtanke i takt med utviklinga av det moderne industrisamfunnet. Mot denne bakgrunn er det gledeleg at det nå er lagt opp til ein samnordisk innsats for å sikre verneverdige naturområde og biotopar av felles nordisk interesse.

Sosialpolitisk utval ser det slik at framlegget om verneområde erkjenner behovet for å samordne innsatsen på naturvernsektoren. Eg trur at på sikt vil ei samarbeidsline her kunne gi gode resultat. Spesielt vil det vere tilfelle der større samanhengande område på tvers av landegrensene vil utgjere homogene verneområde. Eksempel på dette kan vi finne på Nordkalotten — nærmare bestemt i grenseområdet mellom Norge og Finland. Eit slikt konkret eksempel på arbeidet med å legge ut Øvre Anarjokka nasjonalpark på norsk side i tilknytning til Lemmenjokki på finsk side. Her ser vi korleis representative naturområde kryssar nasjonale grenser og fell naturleg saman.

Eg kan nemne at desse to nasjonalparkerne, som altså får ei lengre felles grense, blir til saman på nærmare 3 000 kvadratkilometer. Dei vil utgjere eit såpass stort areal at bl. a. dei fire store rovpattedyra her kan finne ein fristad.

Den framlagde rapporten over aktuelle

verneområde gir grunnlag for ein førebels diskusjon. Utgreiingsarbeidet skal halde fram med sikte på eit meir definitivt utval av nordiske naturtyper — bygt på ei systematisk inndeling av homogene naturgeografiske soner.

Rapporten frå den nedsette arbeidsgruppa gir likevel eit godt utgangspunkt til å drøfte vernespørsmålet for område som er viktige i samnordisk perspektiv.

Det er i alt gjort framlegg om vern av 45 naturområde — fordelt med 12 på Danmark og 11 på kvart av landa Finland, Sverige og Norge. For einskilde område er det arealmessig kanskje tatt godt i. Det gjeld m. a. for Finnmarksvidda i Norge. Men her er det grunn til å streke under at det dermed ikkje er tale om å totalfredre heile desse områda. Poenget er at det einskilde foreslåtte verneområde er blinka ut for å markere at det innanfor dette er betydelege verneverdiar. Men dette skal ikkje stenge for all utbygging eller utnytting av naturressursar. Siktemålet er å sikre seg mot at inngrep i naturen skal øydelegge verneverdiar for all framtid.

Innkomne remissvar er gjennomgående positive. Eg nemner berre kort at frå dansk er det bl. a. peikt på at eit så unikt område som Bornholm ikkje er tatt med i oversikten. Finske remissvar saknar typiske kystområde som Ålands og Porkkallas skjærgårdar. Frå svensk side blir det etterlyst f. eks. eit skjærgårdsområde utanfor den svenske austkysten. Endeleg meiner norske organisasjonar at eksempel på kyst- og fjordlandskap, vassystem og fugleberg bør inngå som særlege bidrag i eit nordisk naturvernprogram.

Det ligg eit omfattande arbeid bak naturvernrapporten. Etter sosialpolitisk utval sitt syn er det likevel ein viss veikskap at det er noe vanskeleg å få eit heilskapsbilete av opplegget. Årsaka er at det ikkje blir presentert ei samanfattande motivering for det utval av område som det er gjort framlegg om. Dessutan har nesten alle remissinstansar i vesentleg grad uttala seg om prioriteringar som gjeld vedkomande land. Dette er mindre tilfredsstillande ettersom det framlagte forslag gjeld eit nordisk samarbeidsprosjekt.

Men trass i desse innvendingar er det all grunn til å understreke det prisverdige ini-

tativ som er tatt på dette feltet, og det er eit verdifullt arbeid som ligg bak det samnordiske verneprogrammet.

Som alt nemnt skal utgreiingsarbeidet halde fram. I dette vidare arbeidet er det da viktig å trekke inn også andre sider ved verneforslaga — f. eks. — lokale og regionale næringsinteresser. Også økonomiske spørsmål som kan melde seg ved eventuell innløyising av aktuelle område, må vurderast nærmare.

Det er også eit anna moment sosialpolitisk utval meiner det bør leggest vekt på. Fordi det foreliggende forslaget er relativt omfattande, bør det på eit tidleg tidspunkt først ut til diskusjon i "breda medborgargrupper", for å sitere frå utvalet si innstilling.

Som eg sa i innleiinga, må dette verneframlegget kunne sjåast som eit positivt og klart uttrykk for det ansvar dei nordiske landa kjenner med sikte på å bevare for ettertida variasjonsrikdom og verneverdig natur i Norden. Verneverdien kan ligge i at område eller forekomstar i desse er typiske for det distrikt i landet der dei ligg, at dei er sjeldne eller at dei er eigenarta. I det nasjonale naturvernarbeidet er det eit viktig siktemål å verne representative utval av slike naturtypar.

I det nordiske samarbeidet har ein dessutan erkjent ansvaret for vern av slike område og forekomstar som i nordisk samanheng har særleg verneverdi.

Kort sagt er dette bakgrunnen for den oversikt over naturvernområde som ligg føre for Nordisk Råd i dag. Dette arbeidet blir nå ført vidare. Ei ekspertgruppe under embetsmannskomiteen har til behandling ei tilsvarande oversikt over verneverdige våtmarksområde. På tre andre felt er også utgreiingsarbeid i gang. Det gjeld regioninndeling av Norden på grunnlag av naturfaglege kriterium, oversyn over truga dyreartar og planteslag som bør vernast, og felles retningliner for landskapsanalysar.

Eg synest det er grunn til å peike også på dette fordi det viser at naturvernsamarbeid på nordisk basis er kome godt i gang. Etter mitt syn er dette ei utvikling som må seiast å love godt for det nordiske samarbeidet.

På denne bakgrunn tilrår sosialpolitisk utval at

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.”

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, K. B. Andersen. Johannes Antonsson, Ingvar Bakken. Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Christian Christensen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen. Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Kirsten Jacobsen. Paul Jansson, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Kalevi Kivistö, Olaf Knudson. Tellervo M. Koivisto, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen. Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli. Sture Palm, Matti Ruokola, Rolf Sellgren. Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Seppo Westerlund. Kåre Willoch. Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Frånvarande var:

Hans Bjerregaard, Per Borten, Demmus Hentze. Knud Jespersen, Magnús Kjartansson. Ingolf Knudsen, Lars Lindeman, Per Olof Sundman, Thorarinn Thorarinson. Olavi Tupamäki och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster.

Meddelande

Det meddelades, att social- och hälsovårdsminister Seija Karkinen hade intagit sin plats i rådet.

29

Tid och plats för nästa ordinarie session

Ragnhildur Helgadóttir: Hr. præsident! Vi nærmer os nu afslutningen af Nordisk Råds 22. session. Inden den er helt forbi, vil jeg gerne fremføre en tak til dem, der har stået for arrangementet i Alborg. især til rådspræsident Antonsson og til præsidiasekretær Helge Seip og sidst, men ikke mindst til vore danske værter. Vi rejser hjem med lyse minder om denne smukke by og den danske gæstfrihed.

Diskussionerne har på mange måder været indholdsrige og lærerige, ikke mindst for os i den islandske delegation, hvor de fleste er helt nyvalgte medlemmer af rådet.

Efter disse møder er jeg endnu mere overbevist om, at som forholdene er i verden, er det af stadig større betydning, at de nordiske lande holder så meget sammen som muligt.

Dér er det så sandt som vor statsminister Hallgrímsson sagde i sin tale i går, at det, som forener os, er endnu vigtigere end det, som skiller os.

Jeg har til slut den glæde på den islandske delegations vegne at indbyde rådet til at holde den næste session i Reykjavík.

Jeg håber, at forslaget herom bliver vedtaget. Man regner med, at sessionen holdes i februar. På den tid må man i Island være forberedt på alt muligt i meteorologisk henseende, men det er vedtaget i den islandske delegation, at skønt man kan vente at blive modtaget af kold vind, så bliver man bestemt modtaget af varmt sind!

30

Sessionens afslutning

Præsidenten: Årade rådsmedlemmar! Det nordiska arbetsåret 1974 närmar sig sitt slut. Om vi betraktar de båda samlingar

som bildar den 22:e sessionen, finner vi att de har varit rika på viktigt sakinnehåll.

Den första samlingen, i Stockholm, kom som väntat att domineras av energifrågorna. Inte mindre än tre medlemsförslag väcktes då i samband med vårsamlingen, och dessa har såsom rådsmedlemmarna vet behandlats här och givit anledning till en livlig och framåtsyftande debatt. Energisamarbetet har därmed förts vidare, och vi avvaktar med intresse meddelanden från nisterrådet till sessionen i Reykjavík om vilka åtgärder regeringarna kommer att föreslå.

Vid vårsessionen antog rådet en rekommendation om en nordisk lagstiftningsplan. Därmed har nya områden inmutats på ett av rådets mest traditionsrika samarbetsfält.

Också vid samlingen här i Ålborg har rådet fattat viktiga beslut. Energifrågorna har jag redan nämnt. Arbetet med att fullfölja intentionerna i miljöårskonventionen har fortsatt genom de medlemsförslag som antagits.

En från regionalpolitisk synpunkt efterfattad region — Nordkalotten — har uppmärksamrats. När rådet förordat inrättande av en fond för detta område har det naturligtvis skett utifrån den grundläggande principen att samma livsvillkor så långt möjligt skall gälla för de nordiska medborgarna oavsett deras geografiska hemvist.

Budget- och kontrollfrågorna och frågan om offentlighetsreglerna har stor principiell betydelse. Debatten kring dessa frågor har varit av stort värde och givit vägledning för det fortsatta arbetet. Vi upp-

lever väl alla att vi här har att göra med problem som berör själva livsnerven i det nordiska samarbetet. Det är min förhoppning att det skall råda bred enighet mellan de nordiska parlamentarikerna och de nordiska regeringarna när dessa frågor slutligen skall lösas.

Rådet har nyss med tacksamhet beslutat acceptera inbjudan att avhålla sin 23:e session i Island, och vi ser fram mot att snart mötas i Reykjavík.

Det återstår nu för mig att tacka rådsmedlemmarna — parlamentariker och regeringsrepresentanter. Jag tackar de nordiska sekretariatens personal, sakkunniga och andra funktionärer för det arbete de har utfört i syfte att genomföra denna sessions andra samling på ett så utmärkt sätt. Ett särskilt tack vill jag rikta till våra danska vänner, som på ett förtjänstfullt och gästfritt sätt har varit våra värdar vid denna samling.

Jag upprepar också det tack till Ålborgs kommun som jag i går riktade till borgmästaren för att vi har haft så utomordentligt goda arbetsmöjligheter vid denna session.

Jag tackar representanterna för press, radio och TV för den insats de har gjort i syfte att föra ut budskapet om det nordiska samarbetet till dem som är våra uppdragsgivare, nämligen den nordiska allmänheten.

Med dessa ord förklarar jag Nordiska rådets 22:a session avslutad.

Mötet avslutades kl. 12.55.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 22:a sessions andra samling i Aalborg den 7—8 november 1974, har förts av rådets fungerande sekreterare under samlingen, sekreteraren för den danska delegationen, generalsekretær Frantz Wendt.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Johannes Antonsson

Helge Seip

SAKER M. M.

Medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag

(Väckt av Birger Lundström)

För säkerheten vid flygning är det av stor betydelse att den flygande personalen är i bästa form. För att garantera detta finns vissa i administrativ ordning av luftfartsmyndigheterna utfärdade föreskrifter, som emellertid kritiserats skarpt av den flygande personalens organisationer. Efter en hotande konflikt mellan flygbolagen och den flygande personalen under 1966 tillsattes en utredning som skulle undersöka behovet av lagstiftning om flygtider samt flygtjänst och viloperioder för flygande personal med hänsyn till flygsäkerheten.

På ett jämförbart område, yrkesmässig trafik på väg med personer eller gods, gäller utförliga bestämmelser. Exempelvis är i Sverige sedan 1968 i ett tillägg till vägtrafikförordningen (28 §) föreskrivet att arbetstiden normalt under en tjugofyrtimmarsperiod skall vara högst elva timmar och att förare ej får arbeta under längre tid än sex timmar i följd utan minst 30 minuters rast. Då lagbestämmelser om arbetstid och vila införts för vägtrafik, bör det vara en självklar sak att göra det samma även för luftfarten. Verkningarna av en olycka i luftfarten blir ju ofta avsevärt större än i vägtrafiken.

När det gäller de krav, som bör uppställas på en lagstiftning, finns vissa allmänna utgångspunkter i konventionen den 7 december 1944 om internationell civil luftfart som i annex 6 innehåller normer för flygsäkerhet. Denna konvention är godkänd av alla de nordiska länderna. Ett mycket viktigt krav på bestämmelser som skall garantera flygsäkerheten är att det inte skall vara möjligt att konkurrera med dessas hjälp. Såvitt möjligt bör därför arbetstidsbestämmelserna gälla lika för alla. Ett flygbolag bör inte kunna skaffa sig en fördel i konkurrensen genom att med hjälp av dispenser eller på annat sätt ta ut större arbetsprestation av sin personal än konkurrenterna har rätt att göra. Man kunde i så fall säga att konkurrensen sker med säkerheten som insats. Å andra sidan är det inte möjligt att pålägga flygtrafiken i ett land så rigorösa begränsningar rörande arbetstiden, att de medför oproportionerligt högre kostnader än vad som eljest är fallet i internationell luftfart. Internationell likformighet är därför nödvändig. En sådan bör kunna uppnås med utgångspunkt från medicinska och psykologiska rön. Följes dessa bör den maximala arbetstid, som skall tillåtas i flygets verksamhet, bli i stort sett densamma i alla länder.

Genom tillkomsten av SAS och eftersom Norden kan sägas utgöra ett enda område sett ur chartertrafikens synpunkt är det nödvändigt att uppnå en enhetlig reglering av flygarbetstiderna i de nordiska länderna. I ovannämnda utredning är endast Danmark, Norge och Sverige företrädda. De frågor som behandlas av utredningen berör emellertid även i hög grad Finland och Island. Dessa länder bör därför på lämpligt sätt delta i de överläggningar på regeringsplan som kan väntas föregå en lagstiftning i saken.

Inte endast flygarbetstidsreglerna utan även tillämpningen av denna blivande lagstiftning om flygarbetstider måste bli överensstämmande i de nordiska länderna. Ett särskilt organ bör därför inrättas för att följa lagens tillämpning och med uppgift att inom lagens ramar utfärda nödiga tillämpningsföreskrifter. Beslut av detta slag bör ges omedelbart bindande verkan i alla länderna.

Jag föreslår att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra en helt likartad lagstiftning om flygarbetstider och att inrätta ett beslutande samnordiskt organ för lagstiftningens tillämpning.

Stockholm i april 1969

Birger Lundström (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 689)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om at gennemføre helt ensartede love for flyvearbejdstider samt at oprette et besluttende fællesnordisk organ for lovens tillem্পning.

Udvalget har behandlet forslaget på en række møder fra 1969 frem til udvalgets møde den 6. maj 1974 i Helsingfors.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at opfordre de nordiske regeringer til at gennemføre en helt ensartet lovgivning om flyvearbejdstider samt at oprette et fællesnordisk organ for lovenes tillem্পning.

Forslagsstilleren anfører blandt andet, at et meget vigtigt krav til bestemmelser, som skal garantere flyvesikkerheden er, at det ikke skal være muligt at konkurrere ved hjælp af disse. Så vidt muligt bør derfor arbejdstidsbestemmelserne være lige for alle. Et flyveselskab bør ikke kunne skaffe sig fordele i konkurrencen ved hjælp af dispensationer eller ved på anden måde at få en større arbejdspræstation ud af sit personale, end konkurrenten har ret til at gøre. Dette ville meget let kunne medføre, at konkurrencen havde sikkerheden som indsats. På den anden side er det ikke muligt at pålægge flyvetrafikken i et land så rigoristiske begrænsninger vedrørende arbejdstiderne, at de medfører uforholdsmæssigt højere omkostninger, end hvad de i værste fald er for international luftfart. Internationalt lige muligheder er derfor nødvendige og bør kunne opnås med udgangspunkt i medicinske og psykologiske hensyn. Følges disse hensyn, bør derfor den maksimale arbejdstid, som skal tillades i flyvetjenesten, blive stort set ens i alle lande.

Efter oprettelsen af SAS, og da man ud fra et chartertrafiksynspunkt kan betragte Norden som ét område, er det nødvendigt at tilvejebringe en ensartet regulering af flyvearbejdstiderne i de nordiske lande. I arbejdet med en igangværende flyvearbejdstidsundersøgelse er dog alene Danmark, Norge og Sverige repræsenteret, men da de spørgsmål der behandles her i høj grad også angår Island og Finland, burde også disse to lande på en rimelig måde være repræsenteret og kunne deltage i de drøftelser på regeringsplan, som må forudses bliver aktuelle i forbindelse med lovgivningsarbejdet om sagen.

Ikke alene flyvearbejdstidsreglerne, men også tillem্পningen af den kommende lovgivning må være i overensstemmelse med hverandre i de nordiske lande. Der bør derfor nedsættes et fællesnordisk organ for at kunne følge lovens tillem্পning og med den opgave inden for lovens rammer at udfærdige de nødvendige forskrifter for tillem্পningen. Beslutninger af den art bør være med umiddelbart bindende virkning i alle landene.

2. Remissudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indkommet fra følgende myndigheder og instanser i tiden fra den 17. juli 1969 til den 8. januar 1970:

Nordiske:

Scandinavian Airlines System (SAS).

Danmark:

Ministeriet for offentlige arbejder.

Sterling Airways A/S.

Dansk Pilotforening.

Dansk Kabinepersonaleforening.

Finland:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.

Finnair oy.

Finlands trafikflygarförbund r. f.

Norge:

Samferdselsdepartementet.

Sverige:

Luftfartsverket.

Transair.

Linjeflyg.

Svensk pilotförening (SPF).

Handelstjänstemannaförbundet (HTF).

Ligeledes har også den af den skandinaviske komité af den 8. december 1972 fremlagte betænkning om det flyvende personels arbejdstider m. v. været taget i betragtning ved udvalgets drøftelser.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Transair, den danske og den svenske pilotforening, Handelstjänstemannaförbundet og Dansk Kabinepersonaleforening gav udtryk for en klart positiv indstilling til medlemsforslaget, medens flere, blandt andre SAS, fremførte at spørgsmålet skulle afvente den bebudede undersøgelses resultat inden behandling i Nordisk Råd skulle foretages. Blandt andet anføres, at luftfartsmyndighedernes normer er forskellige i de skandinaviske lande, og at der eksempelvis kan opnås dispensationer for de nationale luftfartsselskaber, hvilket i ekstreme tilfælde kan medføre, at besætningsmedlemmerne gives længere tjenestetider end hvad man ud fra et sikkerhedssynspunkt kan acceptere. Disse forhold aktualiserer behovet for en samordning af de skandinaviske landes luftfartsbestem-

melser vedrørende flyvearbejdstiden samt formen for tilsyn med bestemmelsernes overholdelse. De nuværende bestemmelser har også på forskellig måde kunnet omgås, specielt inden for charterbranchen, og man kan endvidere i samme forbindelse anføre, at en lovgivning på området ikke alene vil tjene besætningernes, men også brugernes interesser. Dansk Kabinepersonaleforening påpeger, at dens to afdelinger, *Scanair Cabin Attendants Union* og *Sterling Airways Kabineforening* gennem mange år har mærket følgerne af manglende arbejdstidsbestemmelser, idet der uden anden beskyttelse end den, der findes i de danske luftfartsmyndigheders regulativer, har været drevet rovdrift på organisationernes personale. Gennem en indgået kollektivaftale er forholdene i SAS blevet forbedret uden dog at kunne betegnes som tilfredsstillende. Man føler, at der er for stor afstand mellem de for luftfarten gældende arbejdstidsbestemmelser og de bestemmelser der gælder for arbejdsmarkedet i øvrigt.

SAS udtaler, at det er i virksomhedens interesse, at den internationale luftfarts bestemmelser samordnes, og at de skandinaviske bestemmelser ikke væsentligt afviger fra disse. Man har da også i Skandinavien nedsat et fast teknisk udvalg — OPS-udvalget, som ud over det sikkerhedsmæssige tilsyn med SAS blandt andet svarer for en fælles tillem্পning af ICAO-konventionen i de tre lande, — Annex I som omfatter personellicensing og Annex 6 vedrørende Operation of aircraft. Heri indgår arbejdstidsbestemmelser som blot ét element af det store kompleks af sikkerhedsbestemmelser, der omfattes af flyvesikkerhed. Disse bestemmelser er altovervejende forekommet som administrative bestemmelser og som oftest udarbejdet af det pågældende lands luftfartsmyndigheder, men man kan fra SAS forestille sig, at en lovgivning på området kan være et alternativ til disse tidligere praktiserede måder. Hvad angår forslaget om at etablere et fællesnordisk organ for lovenes tillem্পning anser SAS, at denne overvågning bør forblive hos luftfartsmyndighederne, som har et etableret samarbejde på dette område.

Ministeriet for offentlige arbejder anfører, at den danske lov om træthed i forbindelse med flyvetjeneste er holdt i så almindelige vendinger, at der var et behov for detaljerede regler om dens fortolkning. Dette er sket ved, at man i Danmark, Norge og Sverige har udarbejdet fælles regler på dette område. Disse regler opfylder et væsentligt behov, men bestemmelser om straf ved overtrædelser savnes. Imidlertid må man anføre, at specielle regler på området, som i sin natur må være det detaljerede, ikke egner sig for lovgivning. Dette begrundes med, at den hurtige udvikling inden for flyteknik og flyvemedicin må antages at føre med sig, at bestemmelserne stadig må ajourføres, hvilket kan være vanskeligt, når der lovgives på området. Om forslaget om indretningen af et overnationalt fællesnordisk organ for at tilse, at de eventuelle love efterleves, mener ministeriet, at der derved kan forekomme sådanne indgreb i de enkelte landes suverænitæt, at der ikke synes nogen rimelig motive-ring for at gennemføre dette. Disse synspunkter deles også af *Finlands trafikflygarförbund*.

Det norske samferdselsdepartement henviser til det nedsatte udvalg i forhåbningen om fremsættelsen af et fælles skandinavisk forslag. *Linjeflyg* anfører, at det er i samfundets interesse at få flyvesikkerheden overvåget, og kan i den forbindelse støtte medlemsforlaget. Man peger i den forbindelse på, at det er vigtigt, at en eventuel lovgivning på området får en sådan udformning, at den nordiske luftfart ikke får en yderligere belastning i forhold til sine internationale konkurrenter. Disse har mulighed for at arbejde under mindre restriktive bestemmelser end de nordiske flyselskaber. *Sterling Airways*, der tilslutter sig *SAS's* synspunkter, anfører, at det er et stærkt ønske fra selskabets side at få en fælles administration af samtlige luftfartsbestemmelser i Skandinavien, hvilket alene kan ske gennem oprettelsen af en fælles organisation for de tre skandinaviske luftfartsmyndigheder i lighed med den amerikanske luftfartsmyndighed (*FAA*). Man anser det ikke nødvendigt med lovgivning på området, idet sikkerhedskravene lige så godt kan tilgodeses gennem administrative forskrifter.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena meddeler, at bestemmelserne i Finland på flere måder afviger fra dem, der gælder i de øvrige nordiske lande. Dette beror på de væsentlige forskelle i forhold til de andre nordiske lande, som Finland har på områder som besætningernes sammensætning, flynettets struktur, flytyper samt chartervirksomhedens art, og der findes derfor ingen anledning til, lige så lidt som muligheder for, at gennemføre ensartede arbejdstidsbestemmelser inden for de nordiske lande. Organiseringen af arbejdstid og den maksimale arbejdstid har hidtil ikke "eventyrat" flysikkerheden, og skal i øvrigt godkendes af ministeriet inden fastsættelse. Mere nødvendigt anser ministeriet det at være at få fastsat fællesnordiske regler for definitionen af vægten af en gennemsnitspassager og bestemmelserne om brændstofreserver, idet disse spørgsmål kan have en meget større betydning for flyvesikkerheden end en ændring af arbejdstidslovgivningen. *Finnair* anfører, at trafikflyvernes uddannelse og egnethed samt medicinske tilstand i øvrigt er betydningsfuld set ud fra et flysikkerhedssynspunkt og overvåges derfor også i hvert eneste *ICAO*-medlemsland, også i de nordiske lande, af en luftfartsmyndighed på grundlag af *ICAO's* rekommandationer. *Finnair* anser med den baggrund, at der savnes anledning til at etablere overnationale organer til at overtage dette arbejde. *Luftfartsverket* anser, at der ikke for tiden er behov for en lovgivning på området.

Den 8. december 1972 afgav et den 9. december 1966 nedsat skandinavisk udvalg en betænkning over det flyvende personales arbejdstider (*SOU* 1972: 82). Udvalget, der bestod af i alt 15 medlemmer, var enigt om, at der forelå et behov for forskrifter på dette område, og at disse forskrifter bør være fælles for Danmark, Norge og Sverige. En minoritetsgruppe på 7 medlemmer finder det ikke nødvendigt at spørgs-

målet reguleres ved forskrifter i lov, men mener, at forskrifter bør udfærdiges i administrativ form. Minoriteten foreslår, at der ved lov skal fastsættes regler, som bemyndiger luftfartsstyrelserne til at meddele forskrifter om flyvetjeneste og hvileperioder for dem, der gør tjeneste om bord på luftfartøjer, og som giver mulighed for at straffe dem, der overtræder disse forskrifter. Minoriteten stiller sig afvisende over for forslaget om at etablere et interskandinavisk besluttende organ og er kritisk over for indholdet af de numeriske bestemmelser.

Majoritetsgruppen på 8 medlemmer foreslår, at der etableres et særligt nævn. Det skandinaviske flyvearbejdstidsnævn, som bl. a. skal have den opgave at bestemme i særlige tilfælde, at lovens numeriske bestemmelser skal, respektive kan, fraviges. En dispensation skal altså kunne meddeles både i skærpende og i mildnende retning. Nævnet skal overvåge lovens overholdelse og skal kunne gribe ind på forskellig måde ved f. eks. at meddele forbud mod flyvning i visse tilfælde, såfremt bestemmelserne ikke iagttages. Den mere rutinemæssige kontrol af lovens overholdelse foreslås at skulle påhvile luftfartsstyrelserne i de tre lande. Flyvearbejdstidsnævnet skal have besluttende myndighed, og dets afgørelser skal ikke kunne indbringes for domstol eller administrativ myndighed. I nævnet skal indgå repræsentanter for arbejdsgivere, arbejdstagere, medicinsk (psykologisk) og teknisk sagkundskab.

Lovforslagets bærende element udgøres af følgende bestanddele: Reglerne om rationel planlægning af flyvetjenestegøringen under medvirken af repræsentanter fra blandt andet det flyvende personel, de numeriske bestemmelser om minimum hvile og maksimum flyvetjenestegøring, samt flyvearbejdstidsnævnet som regulator og overvåger af lovens efterlevelse. Forslaget om at omsætte bestemmelserne i lovform våge lovens overholdelse og skal kunne gribe ind på forskellig måde de tre lande, samt at visse af bestemmelserne har et sådant indhold, at det er nødvendigt at lovformen anvendes.

På forslag fra trafikudvalget blev flyvearbejdstidsbetænkning (SOU 1972: 82) af Nordisk Råd udsendt på remiss til de myndigheder, organisationer m. fl., som havde afgivet indstilling til medlemsforslaget, med forespørgsel om hvorvidt SOU 1972: 82 gav anledning til nye udtalelser.

I tiden 18. juni 1973 til 10. oktober 1973 er indkommet følgende udtalelser, idet det skal bemærkes, at ministeriet for offentlige arbejder i Danmark og samferdselsdepartementet i Norge har meddelt, at man først senere på året 1973 kan afgive udtalelser.

Nordiske:

Scandinavian Airlines System (SAS).

Danmark:

Ministeriet for offentlige arbejder.

Sterling Airways A/S.

Dansk Pilotforening.

Norge:

Luftfartsdirektoratet.

Sverige:

Socialstyrelsen.

Arbetsarkyddsstyrelsen.

Statskontoret.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Statstjänstemännens riksförbund (SR).

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).

Svensk flygtjänst AB.

Syd-Aero Be-Ge AB.

Linjeflyg.

Scanair.

Transair.

Crownair.

Svensk pilotförening (SPF).

Handelns arbetsgivareorganisation (HAO).

Handelstjänstemannaförbundet (HTF).

Scandinavian Airlines System finder ikke, at betænkningen på et acceptabelt grundlag viser behovet for indførelse af en detaljeret lovgivning endsige en skærpelse af de bestående regler inden for det undersøgte område, primært for piloter, og slet ikke for kabinepersonalet, og kan alene forestille sig at de mangler, der angives at være til stede i dag, afhjælpes på anden og mere enkel måde end anvist gennem lovforslagene. Det yderste motiv for betænkningens forslag kunne være flyvesikkerheden, men her påpeges det, at kabinepersonalet kun i meget begrænset omfang har opgaver af sikkerhedsmæssig karakter, hvorfor en arbejdstidsnedsættelse for denne personalegruppe på dette grundlag ikke synes begrundet. Uanset at SAS finder det absolut nødvendigt med en fuldstændig harmonisering mellem SAS-landene på dette område, idet lovforskellighed mellem et eller to lande ville medføre, at SAS da skulle arbejde under det lands lovregler, som var de mest skærpente, anfører man dog, at en gennemførelse af det foreliggende udkast ville medføre så alvorlige konsekvenser for SAS, at det ville reducere selskabets mulighed for at drive sin virksomhed med et acceptabelt økonomisk resultat.

Dette synspunkt begrundes man med, at besætningsbehovet vil øges med ca. 11 % for piloter og ca. 15 % for kabinepersonel og vil medføre en forhøjelse på ca. 25 %, hvad angår omkostningerne ved besætningernes liggepenge på linierutenettet. Omkostningsøgningen vil beregnet for 1973 blive ca. 50 mill. sv.kr., hvilket overstiger SAS' overskud efter fradrag af skat. I dette resultat er ikke medregnet omkostninger i forbindelse med forstærket besætning og blokering af sæder i modsvar til mindskning af passagerantallet. Trafikplanlægning og planlægning af besætningerne vil blive yderligere besværliggjort, ligesom fleksibiliteten

og muligheden for ekstraproduktion bliver forringet og vil medføre et dårligere trafikprogram ud fra kommercielle interesser og dermed en dårligere konkurrencesituation.

Trafikafviklingen bliver besværliggjort og meget sårbar for påvirkninger, hvilket giver en dårligere regularitet og må anses at få større konsekvenser, end betænkningen opgiver.

Da de foreslåede love alene ville berøre SAS og ikke andre/fremmede flyselskaber, vil konkurrencevilkårene forrykkes, helt specielt på de længere ruter. SAS finder, at arbejdsgruppen i sin egen sammenfatning selv angiver dette, idet den anviser, at der bør vises varsomhed med ikke at stille krav til konsortiet end de krav, der er international standard for ikke at påvirke konkurrencesituationen i ugunstig retning.

Da flytrafik er en dynamisk virksomhed, bør man relativt hurtigt kunne ændre bestemmelser omfattende denne sektor. De foreslåede regler bliver i lovform vanskelige at ændre ved behovs opståen. Det har fra arbejdsgruppen været fremført, at motivet for lovforslagets fremsættelse er, at man ønsker en ligestilling med hensyn til arbejdstidsbestemmelserne mellem på den ene side SAS og på den anden side de i Skandinavien arbejdende charterselskaber. Lovforslagets indhold giver ikke i praksis en sådan ligestilling, da reglerne får størst konsekvens på de lange trafikruter, hvilket alene belaster lineselskaberne. Alligevel vil man også konstatere en omkostningsøgning for charterselskaberne og for begge kategorier en skærpet konkurrencesituation i forhold til linie- og charterselskaber uden for Skandinavien. Lovforslaget er meget kompliceret og indeholder vanskeligt overholdelige regler, som i praksis forhindrer en rationel og flyvesikkerhedsmæssigt produktionsafvikling.

SAS finder ikke, at udredningen på overbevisende måde har styrket behovet for en flyvearbejdstidslov og må under hensyn til de alvorlige økonomiske konsekvenser, en sådan vil få for SAS, afvise udredningens med mindst mulig majoritet fremførte forslag. SAS tiltræder den af udvalgets minoritetsgruppe fremsatte reservation til forslaget.

Dansk Pilotforening henviser til, at man tidligere har givet udtryk for, at de nuværende administrative bestemmelser "pointsystemet", ikke i tilstrækkelig grad tilgodeser flyvesikkerheden, hvad angår tjenestetiden, hvilket i høj grad berører såvel personel som passagerer. Man finder det positivt og rigtigt, at det flyvende personale er medbestemmende ved flyveprogrammernes udformning og planlægning, som det har været indeholdt i kollektivaftalen mellem SAS og pilotforeningen i mange år. Lovudkastet, som indeholdes i betænkningen, anses da også for en forbedring af det nuværende pointsystem, og udvalget har søgt at løse de to mest træthedsbelastende faktorer, natflyvning og flyvning med store tidsforskelle (øst—vest—øst). Af flyvesikkerhedsmæssige grunde havde pilotforeningen gerne set en strammere udformning af de numeriske bestemmelser.

Dansk Pilotforening støtter tanken om et flyvearbejdstidsnævn, men må forudsætte som en betingelse, at repræsentanten for det flyvende personale er en erfaren pilot og godkendt af pilotforeningen, samt at nævnets beslutningsdygtighed er betinget af, at denne repræsentant er til stede.

Lovudkastet finder man dog ikke kan erstatte de kollektive aftaler, som for tiden består mellem SAS og pilotforeningerne, idet disse også indeholder blandt andet sociale bestemmelser, som ikke er indeholdt i lovudkastet. men at lovudkastet kun fremtræder som en nødvendig forbedring af pointsystemet. Ligeledes finder foreningen det helt tvingende nødvendigt, at disse lovbestemmelser skal være enslydende for de skandinaviske lande. Foreningen støtter lovforslaget som et skridt fremad i flyvesikkerhedsmæssig henseende.

Luftfartsdirektoratet:

Det Norske luftfartsdirektorat finner ikke flysikkerhetsmessige begrunnelser for å støtte tanken om en felles nordisk lovgivning om flyarbejdstidslov. men forutsetter at det skandinaviske forskriftsarbeid på området følges opp av de berørte myndigheter, og at det under dette arbeid tas hensyn til det materiale som er fremskaffet av Flygarbetstidsutredningen. Luftfartsdirektoratet peker på at flysikkerhetsnivået påvirkes av en lang rekke faktorer, hvorav flyarbeidstiden bare er et moment. Flysikkerheten påvirkes av en lang rekke personellmessige, operative, tekniske, miljømessige, økonomiske og administrative faktorer, og utredningens flertallsinnstilling tar etter Luftfartsdirektoratets mening ikke tilstrekkelig hensyn til en slik helhetsvurdering. Man påpeker også at en generell lovgivning om flyarbeidstiden vil være u hensiktsmessig ut fra flysikkerhetssynspunkter når det gjelder så forskjellige former for luftfart som rute-, charter- og taxifly med store og små luftfartøyer. Luftfartsdirektoratet finner videre grunn til å påpeke at en regulering av flyarbeidstiden bør begrenses til cockpitpersonalet, ettersom kabinpersonellens sikkerhetsoppgaver i det vesentlige må betraktes som beredskapsoppgaver.

Luftfartsdirektoratet finner at betenkningens flertallsinnstilling både om en overnasjonal flygearbejdstidsnemnd og om kompliserte numeriske bestemmelser i lovs form er klart i strid med norsk lovgivnings tradisjon og at det spesielt bryter med forvaltningslovens bestemmelser. Detaljerte numeriske bestemmelser vil måtte endres i pakt med luftfartens utvikling og tilpasses behovet i sterkt varierende former for luftfart, og etter Luftfartsdirektoratets mening bør slike bestemmelser derfor utformes i forskriftsform. Behovet for ensartede regler vil fullt ut kunne tas hensyn til ved å videreføre det samarbeid som hittil har foregått. Luftfartsdirektoratet mener også det er grunn til å overveie om det bør inngås en særskilt samarbeidsavtale mellom de tre luftfartsmyndig-

heter med sikte på utarbeidelse av, anvendelse av og kontroll med etterlevelsen av arbeidstidsbestemmelser, men presiserer samtidig at den omstendighet at arbeidstidsbestemmelser gis forskjellig utforming ikke behøver å bety at det ene sett regler gir dårligere flysikkerhet enn det andre.

Luftfartsdirektoratet slutter seg imidlertid i sin betenkning til tanken om at det i luftfartsloven bør innføres en egen forskriftshjemmel vedrørende flygetjenester- og hvileperioder for flybesetningsmedlemmer. Direktoratet mener også at brudd på slike forskrifter bør belegges med straff.

Handelstjänstemannaförbundet, arbetarskyddsstyrelsen og socialstyrelsen støtter lovforslaget og finder blandt andet, at udredningen har taget hensyn til de videnskabelige resultater af de begrænsede videnskabelige undersøgelser, som foreligger om træthed hos det flyvende personel. Det fremlagte lovudkast afviger i øvrigt ikke fra tilsvarende love inden for andre trafikarter, vejtransport, hvor hensynet til den særlige risiko for egen og andres sikkerhed forhindrer arbejdsgiverens mulighed for at lade personalet arbejde i overtræt tilstand. Man henviser dog til, at start og landing foruden pilotpersonalet også påvirker kabinepersonalet, og finder at der her bør være lige vilkår.

Svensk pilotforening har i et særligt bilag fremført forslag til ændring af lovudkastets indhold som en forudsætning for at støtte dette, idet man dog udtrykker tilfredshed med dets fremsættelse. De fremførte betragtninger indeholder overalt en stramning af lovudkastet samt forskellige sociale synspunkter.

Tjänstemännens centralorganisation henviser til *Handelstjänstemannaförbundets* udtalelser, medens *Statstjänstemännens riksförbund* og *Sveriges akademikers centralorganisation* afstår.

Scanair, Sterling Airways, Syd-Aero BeGe AB, Crownair, Linjeflyg, Svensk flygtjänst AB og *Transair* støtter med afgivelse af ensartede og udbyggende i henhold til lovudkastets indhold/udtalelser, der støtter minoritetsgruppens reservation til lovudkastet. Disse synspunkter har udgang dels i, at der allerede foreligger kollektivaftaler med personalegruppen, samt at en ændring af de numeriske systemer i skærpene retning vil medføre så væsentlige økonomiske konsekvenser, at selskabernes økonomi trues alvorligt.

3. Utvalget

Trafikkutvalget har drøftet medlemsforslaget A 243/t om en nordisk flyarbeidstidslov på en rekke møter, og senest på utvalgets møte i Helsingfors 5. og 6. mai 1974. Før sluttbehandling av forslaget har utvalget også gjennomgått den betenkning som er avgitt av den skandinaviske komite for undersøkelse av det flyvende personells arbeidstider (jfr. SOU 1972: 82), og de uttalelser som fra forskjellige organisasjoner og myndigheter er framkommet til denne betenkning.

Trafikktvalget har notert seg med tilfredshet at representanter for de ansattes organisasjoner har vært representert i den foran omtalte komite til utredning av behovet for en flyarbeidstidslov, og liksom de er representert i de faste samarbeidsutvalg innen luftfarten.

Utvalget konstaterer, med støtte i det innkomne materialet, at det er til dels meget forskjellige og vanskelig definerbare bestemmelser vedrørende flypersonalets arbeidstider, arbeidstidspunkter og maksimale tjenestegøring-perioder. Dette synspunkt støttes av flere personellorganisasjoner som av dette blant annet trekker den konklusjon at det er behov for en lovgivning om flyarbeidstiden etter de linjer som skisseres i medlemsforslaget.

Trafikktvalget vil understreke at hensynet til sikkerheten må være et hovedsynspunkt i sivil luftfart, og ser med sympati på alle tiltak for å høyne sikkerheten så langt som mulig. Utvalget vil også understreke betydningen ut fra et flysikkerhetssynspunkt av at det gis regler om flypersonalets arbeidstid, og ser med stor forståelse på det arbeid som vil kunne gjøres med tanke på å få disse regler lovhjemlet. I det innkomne materialet finnes flere eksempler på de særlige hensyn som må tas i lufttrafikken for å tilgodese både passasjerenes krav om sikkerhet og luftfarts-selskapenes behov for å kunne tilby sine tjenester til en akseptabel pris, og denne avveining menes i noen grad å ha blitt forbundet med personalets regler om arbeidstid. Trafikktvalgets medlemmer vil presisere at arbeidstiden forsåvidt gjelder cockpitpersonalet er så vesentlig fra et sikkerhetssynspunkt at den ikke må gjøres til gjenstand for forhandlinger om arbeidsvilkårene mellom arbeidsgiver og arbeidstakere. Utvalget har videre konstatert at flertallet i en av de skandinaviske luftfartsmyndigheter nedsatt komite har innstillet på at det innføres en felles lovgivning om flyarbeidstidsloven. Utvalget vil imidlertid bemerke, slik også endel av remissorganene har gjort, at komiteens flertall er det numerisk minst mulig, og at flertallsinnstillingen knapt kan oppfattes som det endelige votum i denne sak. Utvalget er også av den oppfatning at man dels ved medlemsforslagets fremsettelse, og behandling og dels ved utarbeidelsen av den ovenfor nevnte komiteutredning, ytterligere har intensivert arbeidet med å skape den best tenkelige sikkerhet i sivil luftfart. Trafikktvalget har i den forbindelse også notert seg det samarbeid som allerede foregår mellom de nordiske luftfartsmyndigheter på dette området, og regner med at denne vil bli ført videre på en konstruktiv måte.

Utvalget vil også i likhet med flere av remissinstansene bemerke at flysikkerheten avhenger av en rekke faktorer, hvorav arbeidstidsbestemmelser bare er en komponent. Det må også understrekes at det idag er så forskjelligartede psykiske og fysiske belastninger for flypersonalet forbundet med ulike former for luftfartsoperasjon at en generell flyarbeidstidslov slik medlemsforslaget sikter mot, ikke vil være et tjenlig middel for å fremme sikkerheten. Utvalget vil også legge vekt på at be-

stemmelser om flyarbeidstiden i likhet med en rekke andre bestemmelser med sikte på å tilgodese sikkerheten i luftfart må utformes på en smidig måte som tar særlig hensyn til både den moderne luftfarts mangeartede arbeidsforhold og den hurtige utvikling på området. I det henseende støtter utvalget de remissinstanser som anbefaler forskriftveien framfor lovgivningsveien. Utvalget forutsetter at det i de nasjonale luftfartslover blir gitt hjemmel for utarbeidelse av forskrifter om blant annet flyarbeidstiden. Kontrollen med at hensiktsmessige og presise forskrifter blir overholdt må utøves av nasjonale myndigheter, og trafikktutvalget vil understreke at bestemmelser om arbeidstid og andre faktorer av direkte betydning for flysikkerheten ikke under noen omstendighet må inngå som tema i regulære forhandlinger mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Hensynet til sikkerheten må være det overordnede hensyn ved utforming av bestemmelser på området.

Trafikktutvalget vil på bakgrunn av det innkomne materiale avslutningsvis konstatere at det på det nåværende tidspunkt ikke er skjedd en slik avklaring i disse spørsmål at man på dette grunnlag kan presentere et både sikkerhetsmessig og økonomisk velbegrunnet opplegg til lovutkast. Utvalget mener av den grunn at det for tiden ikke vil være mulig å gjennomføre en lovgivning som anbefalt i medlemsforslaget, men regner med at berørte organisasjoner og myndigheter vil fortsette sine bestrebelse for å ivareta flysikkerheten maksimalt, og regner med at nødvendig koordinering av bestemmelsene finner sted mellom de nordiske lands luftfartsmyndigheter. Trafikktutvalget vil av de grunner som her er nevnt anbefale at

Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslag
A 243/t — Nordisk Flyarbeidstidslov.

Helsingfors, den 7. maj 1974

Hans Bjerregaard (FP)

Eric Carlsson (c)

Chr. Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Arent Henriksen (SV)

Gustav Holmberg (V)

Astrid Kristensson (m)

Håkon Kyllingmark (H)

Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Formand

Paavo Väyrynen (K)

Seppo Westerlund (Lkp)

Medlemsförslag

om nordisk miljövärdsinstitut på Åland

(Väckt av Eric Carlsson, Allan Hernelius, Bror Lillqvist, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren och Folke Woivalin)

Miljövärdfrågorna har under en längre tid inom Nordiska rådet varit föremål för ett markerat intresse. Ett stort antal rekommendationer om föroreningsfrågor har riktats till regeringarna, senast rekommendation nr 4/1972 om en nordisk miljöskyddskonvention. År 1967 anordnades genom rådets försorg en stor nordisk konferens om mark- och vattenförorening med deltagande av politiker, ämbetsmän och experter från hela Norden (*Nordisk udredningsserie 1967: 13*). På hemställan av rådets socialpolitiska utskott lät Nordforsk utföra en sakkunnigutredning om samarbetet rörande föroreningsfrågorna (*Nordisk udredningsserie 1969: 3*).

Det fortlöpande samarbetet mellan regeringarna på detta område är numera centraliserat till Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor och dess nationella avdelningar. I det nordiska handlingsprogram, som Nordiska ministerrådet lade fram för Nordiska rådet vid dess 21:a session, har miljövärdssamarbetet ägnats betydande uppmärksamhet. Handlingsprogrammet upptar bland annat ett förslag till konvention mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om miljöskydd (*Sak C 1/1973, Bilaga 2*). Bland konkreta samarbetsåtgärder på miljöområdet behandlas i handlingsprogrammet bland annat föroreningsproblemen i Bottenhavet och Östersjön. Ministerrådet betonar att ett bilateralt samarbete mellan Finland och Sverige rörande föroreningsproblemen i Bottenhavet och andra gränsvattenområden med det snaraste bör komma till stånd. Vad gäller Östersjöns förorening avses de berörda länderna parallellt med de nationella och samnordiska åtgärderna tillvarata alla möjligheter att få till stånd ett ökat samarbete i lämpliga former med övriga strandstater. Dessa och andra uttalanden i ministerrådets handlingsprogram ger anledning att förmoda, att samarbetet på berörda områden under de närmaste åren avsevärt kommer att utbyggas. Härför talar även det ständigt ökade tryck från massmediernas och allmänhetens sida, som gör sig gällande som en naturlig konsekvens av de ökade insikterna om angelägenheten av att värna sig om de miljöresurser vi ännu har i Norden.

Det är ingen tillfällighet att intresset för miljövårdsfrågor är särskilt stort på Åland. Landskapet är omflutet av östersjövattnen i alla väderstreck och består av förutom fasta Åland tusentals öar och skär. Havets närhet är överallt märkbar och utgör en integrerande del av ålänningens föreställningsvärld och miljö. Landskapet och dess invånare är mer eller mindre direkt avhängiga av havet och dess näringar, fiske, turism och sjöfart. Östersjöns tilltagande förorening är därför en fråga som man på Åland följer med vaksamt intresse. För ett par år sedan sattes den allmänna opinionen i rörelse i landskapet av en oljekatastrof i Kökar-arkipelagen, vars skadeverkningar kunde begränsas men som utgjorde ett allvarligt skrämnskott. Sedan beslut nyligen fattats om att förlägga nästa stora oljeraffinaderi i Finland i nystadstrakten vid Bottniska vikens kust har frågan om de med tankfarten förenade föroreningriskerna i hög grad aktualiserats för Ålands del genom att den stora tankleden kommer att stryka tätt längs landskapets västra kust i Ålands hav. Redan tidigare har den livliga sjöfarten och även småbåtstrafiken som miljöproblem livligt debatterats inom landskapet.

Också de förändringar för fisket, som östersjövattnens förorening kan medföra på sikt, är av särskild betydelse för landskapet. Detta framgår klart när man beaktar att närmare 40 procent av hela Finlands havsgående trålarflotta och över 50 procent av de laxfiskande trålarna hör hemma på Åland. Det yrkesmässiga inomskärsfisket och husbehovsfisket är sedan gammalt allmänt utbrett och äger en inte föraktlig ekonomisk betydelse. Härtill har under de senaste decennierna kommit sportfisket, som i inte ringa utsträckning bedrivs av tillresta gäster, ej minst från stockholmsregionen. Man inser lätt vilken betydelse en välbevarad skärgårds- och havsmiljö har för ålänningarna.

Sett mot denna bakgrund är det helt naturligt att tanken på att förlägga ett nordiskt miljövårdsinstitut till Åland har framförts från åländskt håll. För en förläggning till Åland talar förutom rent sakbetonade med miljöförhållandena sammanhängande faktorer även landskapets centrala läge i Norden och de mycket goda kommunikationerna till Åland.

Då miljövårdssamarbetet som helhet omspannar ett oerhört omfattande och mångfacetterat arbetsfält innefattande mark-, vatten-, luft- och bullerfrågor i vid mening samt geografiskt sett hela Norden säger det sig självt att en sådan arbetsuppgift är alltför omfattande och även oenhetlig för att någon institution allena skulle kunna sköta den på ett meningsfullt sätt. Nordforsk kommer även i framtiden att spela en central roll inom miljövårdsforskningen. Så kommer också att vara fallet med Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor i fråga om den allmänna planeringen, koordineringen och ledningen av regeringarnas samarbete på detta område. Men därutöver kommer det säkert att behövas ett antal institut eller arbetspunkter för ledningen och koordine-

ringen av det praktiska arbetet inom olika geografiska regioner, som i miljövårdsmässigt hänseende helt naturligt avgränsar sig inom Norden. En sådan region är självfallet öresundsområdet, en annan troligen kattegatt- och skagerackområdet och en tredje med säkerhet östersjöregionen. Här avses då hela östersjöbäckenet innefattande även Bottniska viken och Finska viken. När det gäller att finna en förläggningsplats för ett arbetscentrum för östersjöregionens miljövårdsfrågor framstår Åland som en helt naturlig och central plats.

Det säger sig självt att en stor del av verksamheten vid en dylik institution på Åland i praktiken skulle få en rätt bilateral inriktning och gå ut på samarbete mellan Sverige och Finland. I Östersjöns södra del kommer av de nordiska länderna dock Danmark även på ett centralt sätt in i bilden. Genom att Östersjön och Finska viken även gränsar till icke-nordiska länder skulle verksamheten emellertid även förutsätta kontakter och samarbete på ett vidsträcktare internationellt plan. Ett aktivt samgående från samtliga berörda östersjöstaters sida om Östersjöns föroreningsfrågor har också upprepat efterlysts i olika internationella sammanhang. Senast skedde detta vid Interparlamentariska unionens säkerhetskonferens i januari detta år i Helsingfors, då konferensen antog en resolution om anordnandet av en konferens om Östersjöns förorening i slutet av detta år.

Avgränsningen av ett till Åland förlagt nordiskt miljövårdsinstituts arbetsområden och -uppgifter förutsätter givetvis en grundlig utredning från Nordiska ministerrådets sida. Här må endast erinras om att frågan om ett miljövårdsinstitut på Åland behandlats i samband med en på initiativ av de åländska landskapsmyndigheterna företagen utredning (Utvecklingsdelegationens för landskapet Åland betänkande II innehållande ekonomiskt-politiskt program för landskapet Åland 1972—76). I utredningen betonas särskilt skärgårdsfrågorna och föreslås inrättande av ett institut för ett tillämpat miljöforskningsprogram om skärgårdens problem. Detta är helt säkert en central aspekt att beakta vid planeringen av ett miljövårdsinstitut på Åland.

En allsidig utredning skulle lämpligen utföras i samband med den fortsatta beredningen av de i det nordiska handlingsprogrammet framlagda planerna för ett utbyggt nordiskt miljövårdssamarbete. Enligt under-tecknades uppfattning talar starka skäl för att man härvid till allvarlig prövning bör upptaga frågan om att inrätta ett samnordiskt institut för koordinering av miljövårdssamarbetet inom östersjöregionen med förläggning till Åland.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om att inrätta ett nordiskt miljövårdsinstitut på Åland för koordinering av miljövärdssamarbetet inom östersjöregionen samt vidtaga av utredningen föranledda åtgärder.

Stockholm, Helsingfors och Mariehamn den 3 april 1973

Eric Carlsson (c) *Allan Hernelius (m)* *Bror Lillqvist (Sd)*
Ingemar Mundebo (fp) *Per Olof Sundman (c)* *Carl Olof Tallgren (Sv)*
Folke Woivalin (AS)

BILAGA 1. Yttranden (se supplementband, s. 430).

BILAGA 2. Betänkande 1 (se 1:a samlingen, s. 466).

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om ett nordiskt miljövårdsinstitut på Åland. Förslaget har behandlats vid utskottets möten i Stavanger den 24 september 1973, i Köbenhavn den 9 januari 1974 samt i Stockholm den 18 februari 1974. Mötet i Stockholm ägde rum i närvaro av representanter för åländska myndigheter. Vid utskottets behandling av medlemsförslaget i Mariehamn den 10 maj 1974 deltog såsom sakkunniga från finländsk sida vattenförvaltningsrådet Runo Savisaari, vattenstyrelsen och professor Bo-Jungar Wikgren, Åbo akademi, från svensk sida laborator Ulf Grimås, statens naturvårdsverk/zoologiska institutionen vid Uppsala universitet och byrådirektör Stig Nordström, statens naturvårdsverk. Ålands landskapsstyrelse företrädde av kanslichef Jan-Erik Lindfors, miljövärdstendent Håkan Kulves och fiskeriintendent Carl Storås. I samband med mötet i Mariehamn avlade utskottet besök vid Björkör naturskyddsområde, fiskeodlingsanstaltningen i Saltvik samt Husö biologiska station.

1. Inledning

Nordiska rådet har antagit ett stort antal rekommendationer på miljövärdssområdet. Bland dessa märks rekommendation nr 4/1972 om en

nordisk miljöskyddskonvention. Överenskommelsen om en nordisk miljöskyddskonvention undertecknades den 19 februari 1974 i anslutning till Nordiska rådets 22:a session, första samlingen, av vederbörande ministrar från Danmark, Finland, Norge och Sverige. I det handlingsprogram som Nordiska ministerrådet framlade inför Nordiska rådets 21:a session i februari 1973 förutskickades bl. a. att bilaterala samarbetsåtgärder skulle komma till stånd mellan Finland och Sverige för att komma till rätta med föroreningsituationen i Östersjön.

Förslagsställarna finner det motiverat, att tanken på att upprätta ett nordiskt miljövärdsinstitut på Åland tas upp till prövning och föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om att inrätta ett nordiskt miljövärdsinstitut på Åland för koordinering av miljövärdssamarbetet inom östersjöregionen samt vidtaga av utredningen föranledda åtgärder.

Miljövärdssamarbetet innefattar som helhet en rad samarbetsfält, t. ex. mark-, vatten-, luft- och bullerfrågor. Utrymme torde emellertid finnas för upprättandet av ett antal institut eller arbetspunkter med uppgift att koordinera det praktiska miljövärdssamarbetet inom olika geografiska regioner. Exempel på sådana geografiska regioner utgör Öresund, Skagerack och Kattegatt samt östersjöområdet. Åland är, enligt förslagsställarnas mening, en lämplig förlägningsplats för ett dylikt institut, vars uppgift skulle vara att ta sig an med föroreningsituationen i Östersjön sammanhängande problem. Avgränsningen av institutets arbetsuppgifter förutsätter dock att en grundlig utredning kommer till stånd genom Nordiska ministerrådets försorg.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan
NORDFORSK, miljövärdssekretariatet
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Ministeriet for forureningsbekæmpelse, miljøstyrelsen
Danmarks Naturfredningsforening

Finland:

Undervisningsministeriet
Inrikesministeriet, miljövärdssavdelningen
Helsingfors universitet, konsistoriet
Uleåborgs universitet
Jyväskylä universitet
Jyväskylä universitet, biologiska institutionen

Åbo akademi
Turun yliopisto, rektorsämbetet
Turun yliopisto, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten
Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen
Havsforskningsinstitutet
Ålands landskapsstyrelse
Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete, forskningssektionen
Finlands naturskyddsförening r. f.

Norge:

Miljøverndepartementet

Sverige:

Sjöfartsverkets centralförvaltning
Universitetskanslersämbetet
Fiskeristyrelsen
Fiskeristyrelsen, havsfiskelaboratoriet
Statens naturvårdsverk
Miljövårdsberedningen
Uppsala universitet, rektorsämbetet
Uppsala universitet, växtbiologiska institutionen
Uppsala universitet, zoologiska institutionen
Lunds universitet, rektorsämbetet
Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten
Lunds universitet, miljövårdsprogrammet
Göteborgs universitet, rektorsämbetet
Göteborgs universitet, medicinska fakulteten
Göteborgs universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten
Stockholms universitet, rektorsämbetet
Umeå universitet, rektorsämbetet
Tekniska högskolan i Stockholm, rektorsämbetet
Miljövårdscentrum
Statens naturvetenskapliga forskningsråd
Miljökontrollutredningen
Miljöforskningsutredningen
Institutet för vatten- och luftvårdsforskning
Svenska naturskyddsföreningen

De olika remissinstanserna tar i sin bedömning av medlemsförslaget i huvudsak upp tre aspekter: 2.1. den tilltänkta forskningens ämnesmässiga och geografiska avgränsning, 2.2. den organisatoriska ramen, dvs. frågan om etablerandet av ett fristående nordiskt forskningsinstitut samt 2.3. den geografiska placeringen av ett dylikt institut. I det följande genomgås i remissvaren framkomna synpunkter i enlighet med denna disposition.

2.1 *Den tilltänkta forskningens ämnesmässiga och geografiska avgränsning*

NORDFORSK, miljövärdsssekreteriatet noterar med tillfredsställelse det växande intresset för miljövärdfrågor som under de senaste åren kommit till uttryck i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet och som bland annat lett till upprättandet av Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor. Betydelsefullt är emellertid att man vid bedömningen av medlemsförslaget beaktar den utredning om nordisk samordning av forskning på miljövärdområdet som under år 1973 har färdigställts av en arbetsgrupp tillsatt av ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor. Arbetsgruppen förordar en samordning av den miljöforskning som bedrivs i de nordiska länderna, vilket rent organisatoriskt kan förverkligas genom tillsättandet av en samordningsgrupp och upprättandet av ett sekretariat.

Östersjön utgör en naturlig region för nordiskt miljövärdssamarbete. För närvarande är emellertid den forskning som berör Östersjön uppplittad på en rad nationella och internationella organisationer.

Föreningarna Nordens Förbund finner det vara en källa till stor tillfredsställelse att Nordiska ministerrådet som en viktig punkt på sitt handlingsprogram tagit upp det nordiska miljövärdssamarbetet. Förbundet erinrar om, att det sedan länge uppmärksammat nordiska miljövärdfrågor vid kurser och konferenser samt genom utgivande av publikationer i ämnet. Det är ytterst angeläget att de problem som sammanhänger med Östersjöns förening tas upp av de organ som nu verkar för ett fastare nordiskt samarbete.

Danmark

Ministeriet for forureningsbekæmpelse, miljøstyrelsen anser, att medlemsförslaget måste ses mot bakgrund av det samarbete som de sju strandstaterna vid Östersjön inlett vid överläggningar i Helsingfors hösten 1973 i syfte att förbereda ingåendet av en miljöskyddskonvention för Östersjön.

Finland

Inrikesdepartementet, miljövärdssavdelningen finner det angeläget att det samnordiska miljövärdssamarbetet utökas samt att konkreta samarbetsprojekt kommer till stånd. Bilateral samverkan mellan Finland och Sverige beträffande föreningen av Bottniska viken och andra gränsvattenområden bör inledas. Det nyligen initierade samarbetet mellan Östersjöns sju strandstater avspeglar en växande oro över den tilltagande nedsmutsningen av Östersjön. En vidgning av det nordiska samarbetet på miljöforskningens område undersöks för närvarande också av en

arbetsgrupp tillsatt av Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor.

Havsforskningsinstitutet finner, att medlemsförslaget avsiktligt har författats i en obestämd och provisorisk form för att ge utrymme för en mångsidig granskning av olika alternativ. Institutet anser det emellertid inte vara ändamålsenligt att knyta samman forskare vars enda funktionella förbindelse är beteckningen "miljö". Institutet urskiljer följande samarbetsfält i medlemsförslaget: 1. Östersjöns förorening: allmän pollution, sjöfart som miljöproblem, av tankfartyg föranledd förorening, småbåtstrafiken som miljöproblem och verkningarna på fiskebeståndet och fisket. 2. Bevarandet av Ålands skärgård och havsmiljö och skyddandet av Nordens miljöresurser. Innan man börjar genomföra de i medlemsförslaget omnämnda planerna bör man avvakta resultatet av den konferens om Östersjöns marina miljö som hålls våren 1974 i Helsingfors.

Undervisningsministeriet finner, att medlemsförslaget är ett såväl forskningspolitiskt som ekonomiskt betydande projekt. Inrättandet av ett institut för skyddandet av Östersjön berör dock alla dess strandstater.

Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen betraktar Östersjön som det mest centrala föremålet för nordiskt miljövårdssamarbete. Det bör därvid vara en strävan att främja samarbetet mellan samtliga östersjöstater.

Uleåborgs universitet anser, att talrika gemensamma arbetsuppgifter som berör Östersjön återstår att lösa. Redan i dag är ett flertal forskningsinstitutioner verksamma i östersjöregionen. Universitetets egen biologiska station för Bottenviken avser att utvidga sin verksamhet till att också omfatta miljövårdsforskning.

Abo akademi understryker behovet av utforskning av skärgårdsmiljön samt av betingelserna för ett harmoniskt användande av densamma. Det är angeläget att få till stånd ett tvärvetenskapligt forskningsprogram inte bara kring östersjöbäckens miljöproblem utan även beträffande mera generella skärgårdsproblem.

Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete, forskningssektionen är positiv till att det nordiska miljövårdssamarbetet vidareutvecklas och anser att Östersjön är ett centralt och viktigt nordiskt samarbetsobjekt. Den i medlemsförslaget åsyftade koordineringen av östersjöforskningen bör förverkligas i samverkan mellan alla Östersjöns strandstater. Medan möjligheter föreligger att överlåta samordningen av viss forskningsverksamhet till enskilt institut eller forskningsgrupp bör den övergripande koordineringen inom detta forskningsfält ske inom ramen för Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor.

Ålands landskapsstyrelse framhåller, att många av de miljövårdsproblem som berör Östersjön gäller flera stater varför ett internationellt

samarbete ter sig naturligt. Bland de gemensamma problemen märks: 1. Östersjöns förorening: allmän förorening, utsläpp från kärn- och värmekraftverk och dess inverkan på vattenmiljön, oljeskydd och oljebekämpning, nedskräpning från fartyg och fritidsbåtar, föroreningars inverkan på flora och fauna. 2. Fiskerinäringen och fiskeribiologins inverkan på fiskerinäringen, fiskarters vandringar och fiskstammars populationsfluktuationer. 3. Viltforskning och viltvård. För en rationellt bedriven forskning krävs att forskningscentra lokaliseras till de regioner där problemställningarna kan angripas effektivt. *Helsingfors universitet, konsistoriet* konstaterar, att det för institutet föreslagna verksamhetsområdet delvis täcker vetenskapsområden inom vilka forskningen framskridit långt vid andra centra. Dessa centra är också väl rustade att angripa problematiken och har en lång erfarenhetsperiod bakom sig. Detta gäller den hydrologiska och biologiska forskning som i Finland utförs vid Havsforskningsinstitutet samt för skärgårdens del vid Tvärminne, Helsingfors universitets zoologiska station. Åbo universitet har inlett marinbiologisk forskning på Själö och Stockholms universitet på Askö. *Finlands naturskyddsförbund* instämmer i att det nordiska miljöskyddssamarbetet bör intensifieras. Skyddandet av Östersjön och dess organismbestånd, förebyggandet av fjärrtransportering av svaivel och andra luftföroreningar hör till de problem som bör angripas gemensamt. Dock förekommer dylik forskning vid universitet och forskningsanstalter. I sammanhanget bör nämnas att Finlands akademi håller på att förbereda ett program för miljövärdhetsforskning.

Norge

Miljøverndepartementet anser, att det i medlemsförslaget skisserade samarbetsprojektet berör samtliga länder vid Östersjön.

Sverige

Sjöfartsverket anför liknande synpunkter samt tillfogar att det under våren 1973 hölls ett förberedande möte mellan samtliga östersjöstater i Helsingfors i syfte att nå fram till en miljöskyddskonvention för Östersjön innan april 1974. Vidare togs vissa aspekter av det skisserade samarbetet upp vid IMCO:s Londonkonferens hösten 1973. Ett isolerat nordiskt handlande på området bör undvikas. *Universitetskanslersämbetet* påpekar, att ett samarbete redan inletts mellan flertalet östersjöstater på miljövärdhetsområdet. Detta gäller också de nordiska staterna. *Fiskeristyrelsen* finner, att åtgärder för att koordinera ansträngningarna för att komma tillrätta med föroreningss problemen i Östersjön är nödvändiga. En ytterligare samordning vid sidan av den som redan förekommer beträffande den marina miljön är önskvärd. *Havsfiskelaboratoriet* anför, att intresset för multinationella insatser ökar i takt med att problemen på miljövärdhetsforskningens område blir för stora för att kunna bemäst-

ras nationellt. Om nordiska insatser skall bli värdefulla måste emellertid topografin beaktas. Förberedelser pågår för ingåendet av en miljöskyddskonvention för Östersjön. *Naturvårdsverket* finner, att samarbetet beträffande forskning på miljövärdens område är väl utbyggt i Norden. Östersjöfrågorna behandlas i en rad internationella organ. Av betydelse är att olika forskningsaktiviteter samordnas såväl nationellt som internationellt. *Institutet för vatten- och luftvårdsforskning* anser, att det enda område i anslutning till Östersjön som endast berör två länder är Öresund. Östersjön och dess föroreningsproblem är däremot på intet sätt en nordisk särangelägenhet, utan här måste en samverkan åstadkommas mellan samtliga strandstater. *Statens naturvetenskapliga forskningsråd* hyser uppfattningen, att utnyttjandet av Östersjön är ett viktigt problem för alla östersjöstater. Ett allsidigt planeringsarbete måste dock bygga på starkt ökade insatser på forskningsutvecklingens fält. Inom ramen för bl. a. Scientific Council for Oceanic Research (SCOR) har man utarbetat långtgående planer på ett internationellt samarbete rörande östersjöproblemen med deltagande från samtliga strandstater. Det är givetvis därvid tänkbart, att begränsade nordiska projekt kan passas in i denna mera omfattande internationella samarbetsram. Det nordiska samarbetet måste dock anpassas till det internationella. *Stockholms universitet, rektorsämbetet* påpekar, att östersjöforskningen inte är någon intern nordisk angelägenhet, utan att den endast kan bedrivas med framgång om samtliga strandstater medverkar. *Miljöcentrum* understryker, att Östersjön på grund av topologiska och hydrologiska förhållanden är en känslig mottagare av föroreningar. Avloppsvatten rinner ut i Östersjön från sju länder. Ett utökat samarbete mellan östersjöländerna förordas därför. Eftersom Östersjön inte kan indelas i geografiska zoner kan föroreningsproblemen knappast vara en intern finländsk-svensk fråga. I detta yttrande instämmer *tekniska högskolan, Stockholm*. *Miljövårdsprogrammet, Lund* konstaterar, att visst samarbete redan förekommer samt att en nordisk samverkan på miljöforskningens område utreds av en arbetsgrupp tillsatt av Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor. *Uppsala universitet, växtbiologiska institutionen* finner att medlemsförslaget till sin natur är obestämt. Problem tas upp som berör både land och vatten. I dessa synpunkter instämmer *zoologiska institutionen, Uppsala universitet*. *Göteborgs universitet, medicinska fakulteten* anser, att behov föreligger av en nordisk samverkan, vilket fakulteten också har påpekat i sitt yttrande över utredningen om Nordiska hälsovårdshögskolans framtida verksamhet. *Göteborgs universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten* framhåller, att föroreningsproblemen i Östersjön och Bottenhavet är allvarliga. Det är betydelsefullt att ett samarbete mellan alla östersjöstater kommer till stånd. I de båda fakulteternas yttranden instämmer *rektorsämbetet, Göteborgs universitet*. *Svenska naturskyddsföreningen* finner

forskning på miljövärdssområdet både nödvändig och utomordentligt värdefull som ett komplement till den samhälleliga naturvården. Rent allmänt är det önskvärt att mera resurser ställs till förfogande för forskning rörande Östersjöns problem. Inte minst behöver insatserna på det marinbiologiska forskningsfältet utökas. Vid bedömningen av medlemsförslaget måste dock efterfrågas på vilket sätt som summan av alla forskningsresurser i de nordiska länderna bäst kan utnyttjas.

2.2 Den organisatoriska ramen

2.2.1. Remissinstanser som ställer sig positiva till att utreda frågan om inrättandet av ett institut

Föreningarna Nordens Förbund ansluter sig i princip till de tankegångar som framförs i medlemsförslaget vad gäller behovet av ett antal institut eller arbetspunkter för ledningen och koordineringen av den praktiska miljövärdssforskningen.

NORDFORSK, miljövärdssekretariatet anser, att först sedan erfarenheter vunnits kan samarbete beträffande gemensam planering eller finansieringen av större projekt komma i fråga. På längre sikt kan samnordiska institut för avgränsade delområden inom miljövärdskomplexet bli aktuella. Därvid kan vissa tekniska områden komma i förgrunden genom att kostnadskrävande utrustning erfordras t. ex. vid utvecklandet av reningsteknik och mätinstrument. Miljövärdssamarbetet rörande Östersjön är för närvarande splittrat och förekommer vid en rad nationella och internationella organisationer. Även om en samordning kan te sig önskvärd är det inte utan vidare klart att denna bäst åstadkommes genom inrättandet av ett nytt forskningsinstitut. I första hand bör därför utredas om det föreligger faktiska behov av ett nordiskt miljövärdssinstitut eller om den eftersträfvade koordineringen bättre kan åstadkommas på annat sätt.

Finland

Jyväskylä universitet, biologiska institutionen tillstyrker medlemsförslaget med instämmande av *Jyväskylä universitet*.

Turun yliopisto, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten påpekar, att forskningsarbetet rörande skyddet av hav och kuster sedan 1960-talets mitt utvidgats i den utsträckning att ett särskilt institut tydligen är behövligt. Vid upprättandet av ett nordiskt miljövärdssinstitut bör olika högskolors och institutioners verksamhet inordnas i institutets verksamhetsfält. I detta yttrande instämmer *Turun yliopisto, rektorsämbetet*.

Åbo akademi framhåller, att uppgiften för det föreslagna miljövärdssinstitutet knappast kan bli att samordna all i Norden förekommande

miljöforskning. I stället bör arbetet koncentreras till s. k. tillämpad skär-
gårdsforskning.

Alands landskapsstyrelse anför, att forskningscentra som tar upp mil-
jövärdspöblem bör lokaliseras till regioner där problemställningarna
kan angripas effektivt. Den slutgiltiga formen för ett nordiskt miljö-
vårdsinstitut bör utredas av Nordiska ministerrådet. *Helsingfors univer-
sitet, konsistoriet* erinrar om att redan befintliga forskningscentra i
Norden sedan länge bedriver forskning inom det område som det före-
slagna miljövärdsinstitutet föreslås verka. Havsforskningsinstitutet utför
dylik forskning, likaså Helsingfors universitets zoologiska station, Tvär-
minne. Turun yliopisto har inlett marinbiologisk forskning på Själo och
Stockholms universitet på Askö.

Norge

Miljøverndepartementet hyser inte några betänkligheter mot att Nor-
diska ministerrådet får utreda frågan. För Norges del består det pri-
mära intresset i att få tillgodogöra sig de resultat som framkommer vid
institutet i den mån dessa är av generell art. En ny forskningsstation
måste dock koncentrera sig på vissa specialområden i samverkan med
redan etablerade institut och forskningscentra.

Sverige

Fiskeristyrelsen anser, att en vidgad samarbetsram, t. ex. genom eta-
blerandet av ett nordiskt institut, kan få stor betydelse för den nordiska
miljövärdsforskningen. *Havfiskelaboratoriet* finner det inte vara klar-
lagt, att ett särskilt nordiskt institut behövs, då samma syfte kan uppnås
genom en förstärkning av redan befintliga resurser. Även om antalet
samordnande instanser redan är stort vill institutet inte motsätta sig en
utredning. *Statens naturvetenskapliga forskningsråd* framhåller, att ett
rationellt utnyttjande av tillgängliga forskningsresurser kräver planering
och samordning. För att genomföra en dylik koordination är det före-
slagna institutet väl lämpat. Mest angeläget är dock, ur forskningssyn-
punkt, att en upprustning genomförs av de basala resurserna. Först där-
efter kan en diskussion föras om den personal och de medel som kan
disponeras för nordiskt samarbete skall bindas vid ett institut eller vid
ett dynamiskt samarbetsprogram. Att i nuvarande läge, när en detalj-
plan saknas, fatta ett avgörande är svårt. *Miljövärdsprogrammet, Lund*
förordar att frågan om ett nordiskt miljövärdsinstitut blir föremål för
utredning. Som helhet bör det nordiska miljövärdssamarbetet ges en
mera fast och institutionaliserad form. De olika delproblemen kan be-
finnas kräva speciella insatser, vars institutionella former dock bör vara
avhängiga av funktionellt framvuxna behov. *Miljövärdscentrum* finner
förslaget att utreda frågan om ett miljövärdssamarbete i östersjöregio-
nen vara positivt. Hänvisning till detta yttrande görs av *tekniska högsko-*

lan i Stockholm, rektorsämbetet. Uppsala universitet, rektorsämbetet anför, att tveksamhet som kommit till uttryck beträffande de i medlemsförslaget framförda planerna inte bör låta tankarna på en utredning falla. Göteborgs universitet, medicinska fakulteten tillstyrker medlemsförslaget. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet finner de motiv som talar för inrättandet av ett miljövårdsinstitut vara starka. Svenska naturskyddsföreningen vill i och för sig inte motsätta sig att frågan om ett nordiskt institut utredes av Nordiska ministerrådet, men ser gärna att utredningsdirektiven i så fall vidgas. Ju flera institutioner som inrättas desto större risk för ineffektivitet. Kan man inte i stället tänka sig att den samordnande funktionen överlåtes till redan existerande institut?

2.2.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma eller avstyrker frågan om upprättandet av ett institut

Danmark

Ministeriet for forureningsbekæmpelse, miljøstyrelsen finner det icke vid nuvarande tidpunkt vara brådskande att etablera ett nordiskt miljövårdsinstitut. Forskning förekommer redan på många håll på miljövårdsområdet, varför det är betänkligt att bygga upp ett miljöforskningsinstitut som isoleras från mera grundforskningsbetonade aktiviteter.

Finland

Inrikesministeriet, miljövårdsavdelningen anser, att det forskningssamarbete som bedrivs inom ramen för olika samnordiska organ i framtiden effektivt bör koordineras och intensifieras. Emellertid torde det på grund av att forskningsuppgifterna är så olikartade, inte vara möjligt att koncentrera dessa till ett enda institut. En fördel vore därför om utvecklingen av den nordiska miljövårdsforskningen kom att ske inom ramen för redan existerande institut. Ett ökat samarbete på projektbasis kan vara önskvärt. Därmed uppnås en smidig behandling av centrala och brådskande frågor. Havsforskningsinstitutet finner, att det i medlemsförslaget föreslagna institutet synes få uppgifter av både verks- och forskningskaraktär. Det föreslagna institutet berör många instanser i Finland och Sverige. Det har emellertid inte, vare sig i Finland eller Sverige, hittills ansetts nödvändigt att försöka inordna alla dessa uppräknade aktiviteter inom ramen för ett enda institut eller ämbetsverk. Att lösgöra alla dessa funktioner från Finland och Sverige torde vara omöjligt. Av effektivitetsskäl är det viktigt att varje miljöforskare står i ständig kontakt med sin egen disciplin. Miljöforskningen befrämjas inte av att forskare flyttas till en och samma plats, utan utvecklas i

stället bäst genom ett rationellt och löpande samarbete mellan forskare och forskningsenheter.

Undervisningsministeriet framhåller, att tanken på att inrätta ett institut för studier av Östersjöns biologi och hydrografi har dryftats ofta. Mot bakgrund av att en konferens förestår som syftar till att åstadkomma en miljöskyddskonvention för Östersjön bör planerna på ett institut tas upp till ny prövning. Genom att de uppgifter som ett dylikt institut skulle åläggas är mycket omfattande kan en enda ny enhet knappast klara av dem. Det förefaller därför inte vara ändamålsenligt att på nordiskt plan etablera ett dylikt institut. Emellertid bör skärgårdens och även Ålands problem bli föremål för ett mera systematiskt studium än vad som hittills varit fallet. Detta kan ske genom projekt-samarbete. Redan befintliga forskningsstationers kapacitet kan därvid komma till användning.

Finlands akademi anser inte att upprättandet av ett miljövårdsinstitut erbjuder det bästa alternativet för utvecklandet av det nordiska samarbetet. Redan etablerade forskningsinstitutioner kan emellertid i större utsträckning än vad som nu är fallet inrikta sin forskning på frågor som rör skyddet av Östersjön. Därmed undviker man onödigt dubbelarbete. För att främja forskning beträffande återverkningarna på skärgårdens natur och befolkning av turism och utflyktsverksamhet kan man överväga att inrätta en ny forskningsenhet. Den med Östersjön sammanhängande forskningen är i och för sig för närvarande okoordinerad, men det förefaller osannolikt att det föreslagna institutet skulle förbättra detta förhållande.

Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete, forskningssektionen finner det osannolikt att det föreslagna institutet i någon väsentlig grad skulle kunna främja forskning och koordinering av densamma. Antalet faktorer som påverkar östersjöområdet är för stort. Redan existerande institut är så pass många att det krävs ett mycket omfattande företag att samordna deras verksamhet, varför det är att föredra att redan befintliga institut utnyttjas bättre.

Uleåborgs universitet framhåller, att om man önskar stärka naturskyddsforskningen så är en möjlig väg att öka resurserna för redan etablerade nordiska stationer, vilka bedriver forskning om Östersjöns olika miljövårdsproblem. Universitetet anser det mot denna bakgrund inte vara meningsfullt att upprätta ett nytt institut, utan stannar för att förorda effektiviserade kontakter mellan nu befintliga organ och institutioner.

Finlands naturskyddsförbund anser det vara en svaghet hos medlemsförslaget att däri inte analysera i vilken utsträckning som det skulle vara möjligt att sköta uppgifterna inom ramen för nuvarande institutioner. Förbundet är därför inte övertygat om behovet av ett nordiskt miljövårdsinstitut.

Sverige

Sjöfartsverket vill undvika ett isolerat nordiskt handlande på miljövårdsområdet. *Universitetskanslersämbetet* ställer sig tveksam till det lämpliga i att igångsätta en speciell utredning rörande inrättandet av ett nordiskt miljövårdsinstitut. Medlemsförslaget bör samordnas med den av Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor tillsatta utredningen. *Statens naturvårdsverk* anser det vara av största vikt, att olika forskningsaktiviteter samordnas såväl nationellt som internationellt. Inrättandet av ett nordiskt miljövårdsinstitut på Åland torde dock inte bidra till den önskvärda samordningen. Tillkomsten av en ny institution kan i stället medföra att de knappa resurserna uppsplittras. *Miljöforskningsutredningen* uttalar tvivel om huruvida det är ändamålsenligt att samordna forskningsansträngningarna genom upprättandet av ett särskilt institut. Hellre bör man i ett inledningskede samordna den forskning som bedrivs inom ramen för redan befintliga institutioner.

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning finner, att de nordiska specialinstituterna bör engageras i forsknings- och undersökningsprogram tillsammans med sina motsvarigheter i de icke-nordiska staterna. Några skäl som talar för en renodlat nordisk aktivitet på området föreligger inte. *Rektorsämbetet, Stockholms universitet* finner, att de samlade resurserna vid Askö bidrager till att ge en helhetsbild av östersjöproblemen, som dock inte kan sägas vara en intern nordisk angelägenhet.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten, Lund som ej kan förorda en uppsplittring av resurserna avstyrker förslaget.

Växtbiologiska institutionen, Uppsala universitet uttalar som sin uppfattning att man i dagens läge bör stödja redan existerande institut: Askö, Forsmark och Tvärminne. Institutionen ställer sig tveksam till medlemsförslaget i den mån detta berövar redan existerande institut deras resurser. Ett institut av den omfattning som skisseras i medlemsförslaget skulle bli av övervägande politisk karaktär och arbetsodugligt utan företrädare för de icke-nordiska strandstaterna runt Östersjön. I dessa synpunkter instämmer *zoologiska institutionen, Uppsala universitet*.

2.3 Den geografiska placeringen av ett nordiskt miljövårdsinstitut

2.3.1 Remissinstanser som tillstyrker att ett eventuellt institut förlägges till Åland

Föreningarna Nordens Förbund pekar på att Ålands geografiska läge gör att det på många sätt är naturligt att förlägga ett nordiskt miljövårdsinstitut dit. Ett viktigt motiv för detta ställningstagande är att det redan pågår miljöforskningsverksamhet på Åland vid Husö biologiska station vid vilken Åbo akademi och Ålands landskapsstyrelse samarbetar kring forskning som rör fiske och vattenföreningar. Vid en annan

forskningsstation, Nåtö, bedrivs också forskning med anknytning till miljövård. Naturvårdsverket i Sverige har vidare uttryckt intresse för att Åland kommer till användning som referensområde dels vid studiet av havsströmmar, dels av kärn- och oljekraftens inverkan på miljön. Förbundet tillstyrker att ministerrådet får i uppdrag att utreda frågan om upprättandet av ett nordiskt miljövårdsinstitut på Åland för kanalisering av miljövårdssamarbetet i östersjöregionen.

Jyväskylä universitet, biologiska institutionen tillstyrker att ett nordiskt miljövårdsinstitut placeras på Åland. I detta uttalande instämmer *Jyväskylä universitet, Turun yliopisto, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten* förordar att ett nordiskt miljövårdsinstitut placeras på Åland på grund av landskapets centrala läge. En rätt betydande del av Östersjöns miljöproblem återfinnes norr om den 59 breddgraden: stora kuststäder och belastning från de stora träförädlingsindustrierna.

Abo akademi tillstyrker att institutet förläggs till Åland med hänsyn till dess centrala läge i östersjöbäckenet samt önskvärdheten av ett effektivt samarbete mellan Sverige och Finland.

Ålands landskapsstyrelse fäster uppmärksamheten vid ett antal miljö-
vårdsproblem som kan studeras med utgångspunkt ifrån Åland: skärgårdsfrågor inbegripet allmän naturvård, glesbygders problem samt fartygs och vägbankars inverkan på vattenmiljön, turismen och dess utveckling och dimensionering, strandplanering och strandskydd, dvs. lokalisering av bebyggelse, gästhamnar, reservat samt landskapsvård: slitage, inplacering i kustmiljöer. Åland kan inom ett relativt begränsat område erbjuda möjligheter för ett studium av flera problemställningar. Redan existerar forskningsstationer som Husö och Nåtö biologiska stationer. *Helsingfors universitet, konsistoriet* finner att i medlemsförslaget omtalad forskning rörande havs- och skärgårdsfiske inte bedrivs vare sig i Finland eller Sverige i den angivna formen. Detta forskningsfält lämpar sig därför för Åland men också skärgårdens terrestra ekologi bl. a. dess slitningsbenägenhet kan med fördel studeras från Åland.

Norge

Miljøverndepartementet förordar att medlemsförslaget blir föremål för utredning.

Sverige

Fiskeristyrelsen finner, att mycket talar för att förlägga ett nordiskt miljövårdsinstitut till Åland, men påpekar samtidigt att en nordisk samverkan som utesluter de övriga östersjöstaterna inte är önskvärd. *Uppsala universitet, rektorsämbetet* anser, att den tveksamhet inför inrättandet av ett miljövårdsinstitut på Åland som kommit till uttryck inte bör få medföra att förslaget om utredning faller. *Göteborgs universitet, medicinska fakulteten* tillstyrker att frågan om ett institut för till-

lämpad miljövårdsforskning förlagt till Åland utredes. Liknande synpunkter anför *Miljöprogrammet, Lund*.

2.3.2 Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamt till att ett eventuellt institut förläggs till Åland

NORDFORSK, miljövårdssekreteriatet finner det i princip vara betänkligt att låsa utredningen om ett nordiskt miljövårdsinstitut till ett enda alternativ. Först sedan en utredning visat att behov verkligen föreligger av ett dylikt institut och sedan man preciserat dess arbetsuppgifter kan frågan diskuteras med beaktande av samtliga relevanta omständigheter.

Finland

Havsforskningsinstitutet finner det vara svårt att lösgöra de många aktiviteter som nu bedrivs på verks- och högskolenivå i Finland och Sverige och överföra dem till Åland. Med tanke på forskningens effektivitet är det viktigt att varje miljöforskare står i ständig kontakt med sin egen disciplin. Miljöforskningen främjas därför inte av att forskare som representerar olika forskningsfält flyttas till en och samma plats, och allra minst till en plats där någon annan naturvetenskaplig eller teknisk-vetenskaplig verksamhet överhuvud inte förekommer. Inte heller är Ålands trafikförbindelser med Sovjetunionen, Polen, DDR och BRD bättre än Helsingfors' och Stockholms. Sedd som en decentraliseringsåtgärd har förslaget också uppenbara brister. Havsforskningsinstitutets verksamhet kan inte skötas från Åland. En annan svaghet är att närmaste vetenskapliga lärosäte ligger i Åbo. Föräldrar till finsktalande barn torde till yttermera visso få bosätta sig i Åbo eftersom undervisning på finska inte får meddelas på Åland. Det i medlemsförslaget skisserade institutet bör inte upprättas i sin ursprungliga form. Istället bör en finländsk-svensk havsforsknings-havsfiskestation övervägas vid vilken forskare kan finna en stödjepunkt vid sitt fältarbete. Stationerna vid Tvärminne och på Själö visar vilken betydelse en dylik kan ha.

Undervisningsministeriet reserverar sig mot att ett till Åland förlagt miljövårdsinstitut skulle kunna klara av de omfattande uppgifter som anges i medlemsförslaget.

Finlands naturskyddsförbund anser inte att Åland är den rätta platsen för ett eventuellt institut, trots att landskapet erbjuder vissa fördelar. Inga alternativa förläggningsplatser diskuteras dock i medlemsförslaget.

Sverige

Universitetskanslersämbetet ställer sig tveksamt till att utreda inrättandet av ett nordiskt miljövårdsinstitut på Åland. *Statens naturvårdsverk* anser att Ålandsinstitutets läge blir för isolerat och därmed

försvåras en koncentrerad arbetsinsats. Samma synpunkter anförs av *Miljöforskningsutredningen*. Kommunikationssvårigheter, brist på bibliotek samt stora avstånd till administrativa centra gör en förläggning till Åland tveksam. *Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten* avstyrker medlemsförslaget.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet finner det orealistiskt att förlägga ett nordiskt miljövärdsinstitut till Åland. Man måste, enligt fakultetens uppfattning, skilja mellan den verksamhet som bedrivs vid forskningsstationer som Askö och Tvärminne och större integrerade anläggningar av den typ som förslagsställarna är inne på. Helst bör ett nordiskt institut förläggas till en universitetsort vid Östersjön. *Svenska naturskyddsföreningen* finner att lokaliseringen av ett miljövärdsinstitut bör utredas förutsättningslöst.

2.4 Remissinstanser som avstår från att yttra sig

Ett antal remissinstanser har meddelat att de avstår från att yttra sig över medlemsförslaget: *Nordiska hälsovårdshögskolan* som skriver att styrelsen för närvarande ej har några synpunkter i frågan, *Danmarks Naturfredningsforening* som inte har några synpunkter på medlemsförslaget, *Miljövärdsbereidningen* som i egenskap av interdepartementalt organ inte anser sig böra avge yttrande i ärendet, *Miljökontrollutredningen* vilken anser att inrättandet av ett miljövärdsinstitut inte faller inom utredningens kompetensområde samt *Umeå universitet, rektorsämbetet*.

3. Utskottet

Under de senaste åren har en rad överenskommelser på miljövärdsområdet ingåtts såväl på nordiskt som på ett vidare internationellt plan. I december 1972 undertecknades ett avtal om bekämpande av havsföroreningar genom dumpning av avfall eller annat material, den s. k. Londonkonventionen. Denna överenskommelse bygger på samma principer som den geografiskt mindre omfattande Oslo-konventionen från februari 1972 vilken avser dumpning från fartyg i den nordöstra delen av Atlanten. Förenta Nationernas sjöfartsorganisation, IMCO, anordnade hösten 1973 en konferens om havsföroreningar, som resulterade i en internationell överenskommelse, den s. k. IMCO-konventionen, om förhindrande av föroreningar från fartyg.

I samband med Nordiska rådets 22:a session i Stockholm i februari 1974 undertecknades den nordiska miljöskyddskonventionen, som avses träda i kraft vid årsskiftet 1974/75. För att komma till rätta med föroreningsituationen i Östersjön inleddes år 1973 förberedelser för ingåendet av ett avtal om skydd av Östersjöns marina miljö. I mars 1974 undertecknade företrädare för samtliga Östersjöns strandstater — Dan-

mark, Sverige, Västtyskland, Östtyskland, Polen, Sovjetunionen och Finland — den slutgiltiga konventionstexten. Till de mest betydelsefulla bestämmelserna i denna överenskommelse hör de åtaganden som gjorts beträffande kontroll av föroreningar av giftiga eller på annat sätt skadliga ämnen, förhindrande av föroreningar från fartyg, förhindrande av dumpning samt samarbete vid bekämpning av redan inträffade föroreningar. Till de giftiga ämnen som enligt östersjökonventionen skall hindras från att nå Östersjön hör PCB och DDT.

Även bilaterala nordiska avtal på miljövårdsområdet har tillkommit under senare tid. I december 1972 ingick finländska och svenska myndigheter ett samarbetsavtal beträffande utredning och undersökning av föroreningsförhållandena i Bottniska viken. I april 1974 undertecknade Danmarks och Sveriges regeringar ett avtal om skydd av Öresund mot föroreningar.

En arbetsgrupp tillsatt av Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor — numera Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor — har utrett det framtida nordiska samarbetet på miljövårdsforskningens område. I arbetsgruppens rapport konstateras, att ett långtgående samarbete redan bedrivs på det aktuella området bl. a. inom ramen för NORDFORSK. I huvudsak förordas därför att det nordiska miljöforskningssamarbetet sker i form av informationsutbyte för att, när erfarenheter vunnits, eventuellt kunna komma att utbyggas. I anslutning till Nordiska rådets 22:a session, första samlingen, fattade Nordiska ministerrådet (miljövårdsministrarna) vissa beslut på grundval av den framlagda rapporten.

Oenighet råder mellan de olika remissinstanserna beträffande det lämpliga i att låta utreda frågan om etablerandet av ett nordiskt miljövårdsinstitut på Åland. Det råder dock en stor samstämmighet om att effektiva åtgärder måste vidtagas för att skydda Östersjön mot föroreningar. Det förhållandet att Östersjön mottager avloppsvatten från sju länder har i förening med speciella topologiska och hydrologiska förhållanden medfört att nedsmutsningen med tiden blivit ett allt större problem. Att föroreningsproblemet i Östersjön har blivit för stora för att kunna bemästras nationellt utvisas av att de sju strandstaterna, som tidigare omnämnts, har ingått ett särskilt avtal för att skydda dess marina miljö.

Den forskning som bedrivs rörande Östersjöns förorening är för närvarande uppsplittrad på en rad nationella och internationella organ. Ett samarbete som enbart omfattar de nordiska länderna torde dock inte vara till fyllest för att på ett adekvat sätt angripa den totala miljövårdsproblematiken i Östersjön.

Att samla all i Norden förekommande forskning som berör miljöfrågor till ett enda institut får likaså anses vara en orealistisk tanke. Där emot torde det finnas behov av ett antal geografiskt spridda institut som inom begränsade regioner fullgör vissa forskningsuppgifter. För-

slagsställarna nämner som exempel på dylika regioner öresundsområdet, kattegatt- och skagerackområdet samt östersjöregionen. Ett nordiskt institut, eller en forskningsstation, med uppgift att bedriva vad som i vid mening kan betecknas som skärgårdsforskning, skulle kunna fylla en lucka i det redan befintliga nätet av forskningsstationer i och runt Östersjön.

Som exempel på redan existerande forskningsstationer kan nämnas på den finländska sidan Tvärminne, Helsingfors universitets zoologiska station och Sjalö, Åbo universitets marinbiologiska station för skärgårdsforskning samt på den svenska sidan Stockholms universitets Askölaboratorium. Därtill finns det vid den svenska ostkusten fyra stationer — Forsmark, Marviken, Simpevarp och Karlshamn — som arbetar med naturvårdsverkets kustundersökningar. På Åland, slutligen, är Husö och Nåtö biologiska stationer belägna.

Utskottet anser sig inte kunna förorda att en utredning kommer till stånd angående inrättandet av ett allomfattande nordiskt miljövårdsinstitut. Enligt utskottets uppfattning finns det däremot ett behov av ett institut som på nordisk basis tar sig an de speciella problem som sammanhänger med skärgårdens miljö.

Vid ett dylikt institut borde tyngdpunkten i verksamheten ligga vid ett studium av skärgårdens ekologiska tolerans gentemot fritidsaktiviteter, trafik och nedsmutsning. Institutet torde därtill kunna tjäna som samordnare av de forskningsaktiviteter som pågår vid redan befintliga institut.

Skärgårdsmiljön präglas dels av naturen, dels av de aktiviteter som försiggår där. Begreppet aktivitet inbegriper både traditionella aktiviteter som fiske, jakt, jordbruk, samfärdsel, handel och småindustri och nyare aktiviteter som fritidsbosättning, turism och verksamhet vid storindustrier och kärnkraftverk. Vid en kommande utredning bör det också övervägas om andra forskningssektorer än naturvetenskapliga bör knytas till ett skärgårdsinstitut.

En av institutets uppgifter bör vara att informera beslutsfattare på olika nivåer om olika miljövårdsproblem.

Förslagsställarna har som en lämplig placeringsort för ett nordiskt miljövårdsinstitut föreslagit Åland. De synpunkter som framkommit beträffande lokaliseringen av ett nordiskt miljövårdsinstitut har varit starkt delade. Skäl har framförts som talar både för och emot en förläggning till Åland. I sammanhanget bör det emellertid noteras att samtliga remissinstanser avgivit sina uttalanden utifrån den förutsättningen att frågan gällde placeringen av ett allomfattande nordiskt miljövårdsinstitut och inte ett på skärgårdsforskning inriktat institut. Enligt utskottets mening talar flera skäl för att ett nordiskt institut för skärgårdsforskning torde kunna lokaliseras till Åland. För det första har man vid svenska och finländska undersökningar av Östersjön behov av

ett s.k. nollområde, dvs. ett område som är så litet förorenat som möjligt. Dylika s. k. naturliga skärgårdsområden finns knappast längre att tillgå vare sig längs den svenska ostkusten eller den finländska västkusten. För det andra återfinns det inom landskapet Åland redan ett flertal institutioner vid vilka det bedrivs forskning på miljövårdsområdet. För det tredje är den åländska skärgården till sin natur både representativ och mångskiftande. Genom en lokalisering till Åland torde ökade möjligheter till kontakter med den skärgårds- och miljöforskning som pågår i de övriga strandstaterna vid Östersjön kunna påräknas. Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

Mariehamn den 10 maj 1974

Finn Gustavsen (SV) Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.) Knut Johansson (s)
Förman

Lars Lindeman (Sd) Arne Nilsen (A) Jan-Ivan Nilsson (c)
Anna-Greta Skantz (s) Carl Olof Tallgren (Sv) Saimi Ääri (K)

Tiltrådt i København i juni 1974

Kristian Albertsen (S) Knud Jespersen (DKP) Gerda Møller (KF)

Medlemsforslag

om obligatorisk användning af skyddshjälm

(Väckt av Gustav Holmberg, Svend Horn, Arne Larsen, Cecilia Nettelbrandt och Erling Norvik)

En stadig stigende trafik med motoriserede køretøjer har øget risikoen for uheld. Disse uheld vil i et strre omfang end hidtil ramme de i den motoriserede trafik mindst beskyttede, og særligt motorcykler og knallerter.

En snkning af aldersgrænsen i Danmark for knallertkørere i forbindelse med, at der er flere penge til disposition for de yngre aldersgrupper, har medfrt, at der kommer flere strre og stærkere tohjulede motorkøretøjer i trafikken. Uheld med disse køretøjer har ofte medfrt svære hovedskader for førerne, med de dermed forbundne medicinske, sociale og økonomiske følger.

Der har gennem mange år været ført en omfattende propaganda på forskellig måde for at gøre brugen af styrthjelm for disse trafikgrupper attraktiv. Såvel gennem radio og tv som ved opslag har man belyst fordelene ved at bruge styrthjelm og risikoen for de skader, man kan pådrage sig ved at undlade dette.

Disse bestrbelsers har kostet samfundet betydelige summer, der dog ikke i størrelsesorden kan sammenlignes med de omkostninger, der såvel direkte som indirekte belaster samfundet ved et uheld med køretøjet. Skaden kunne ofte helt eller delvis vre undgået, såfremt føreren havde anvendt styrthjelm.

Man har i Danmark foretaget en undersøgelse af de fordele, det skønnes at indebære, såfremt man indfører tvungen brug af styrthjelm. Disse tal, der baseres på statistisk materiale fra 1969, viste, at der i 1969 var 40 dræbte af i alt 1521 registrerede uheld med personskader på motorcykel og 151 dræbte af i alt 3 900 registrerede uheld med personskader på knallert. Disse tal er søgt sammenlignet med resultater af udenlandske undersøgelser, og det har vist sig, at man kunne have undgået et betragteligt antal dræbte, nemlig 13 i forbindelse med motorcykeluheld og 55 knallertkørere, såfremt alle havde brugt styrthjelm. I samme forbindelse har man god grund til at antage, at antallet af hovedskader i forbindelse med de nævnte uheld ville have været tilsvarende mindre, ligesom skadernes omfang i hovedregionerne ville have været reducerede.

Disse beregninger henviser til 1969-forhold, og der er grund til at tro, at nyttevirkningen ved obligatorisk brug af styrthjelm ville være betydeligt større i dag for såvel knallertkørere som motorcykelførere og passagerer.

Det er forslagsstillernes opfattelse, at den allerede foretagne og stadig igangværende propaganda for brug af styrthjelm har været gavnlig og bør fortsættes, men det er også forslagsstillernes opfattelse, at alene et påbud om brug af styrthjelm vil have den for det enkelte individ og samfundet ønskede virkning — nemlig at begrænse et uhelds medicinske og sociale følger mest muligt. Det er forslagsstillernes opfattelse, at overtrædelse af et sådant påbud bør medføre bødestraf.

Forslagsstillerne skal med henvisning til det anførte foreslå følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foranledige, at anvendelse af styrthjelm gøres obligatorisk for brugere af motorcykler og knallerter og dermed sammenlignelige køretøjer.

København, Oslo og Stockholm den 9. maj 1973

Gustav Holmberg (V) *Svend Horn (S)* *Arne Larsen (SF)*

Cecilia Nettelbrandt (fp) *Erling Norvik (H)*

*BILAGA 1***Notat nr 58 angående användning av skyddshjälm**

(Utarbetat av Rådet for Trafiksikkerhedsforskning den 20 juni 1972)

Resumé

I 1969 var antallet af tilskadekomne personer på motorcykler og knallerter i Danmark henholdsvis 1521 og 3900. Betragter man udviklingen i de sidste 10 år, ser man at antallet af tilskadekomne motorcyklister daler kraftigt, mens antallet af tilskadekomne knallertførere stiger. Da samtidig brugen af styrthjelme er meget stor for motorcykler, op mod 90 %, og meget mindre for knallerter, tællinger viser 7 %—29 %, udgr knallertførerne den vigtigste gruppe m. h. t. den mulige ulykkesreduktion ved øget hjelmbrug.

Der er ikke tvivl om, at en øget brug af hjelme vil reducere skaderne i hovedregionen og herved reducere antallet af dræbte.

En engelsk undersøgelse regner med en reduktion på 40 % af de dræbte, som ikke havde brugt hjelm. En sådan drabsreduktion i Danmark ville i 1969 have betydet et fald i antallet af dræbte knallertførere på 55 ud af 151 dræbte knallertførere.

For motorcyklers vedkommende er det ud fra den nævnte engelske og andre udenlandske undersøgelser rimeligt at regne med en reduktion på 50 % af de dræbte, som ikke havde brugt hjelm. Dette ville i 1969 have svaret til et fald på 13 dræbte motorcyklister ud af 40.

Ud fra danske statistikker kan man anslå, at antallet af hovedskader ville falde med omkring 300 pr. r for knallertførerne, hvis alle brugte styrthjelm. Dette stemmer nogenlunde med den reduktion i de dræbte på 55, som kan anslås efter de engelske tal.

Tilsvarende fås af danske statistikker en anslået reduktion på ca. 40 hovedskader pr. r for motorcyklister, hvis alle brugte styrthjelm.

Disse tal svarer til uheldsstatistikken for 1969. Der er grund til at tro, at virkningen i dag ville være strre for knallertførerne og mindre for motorcyklisterne.

Udenlandske undersøgelser

Efter 1963 findes der en del publikationer om emnet. Især to af dem har relation til lovgivningsspørgsmål. Det er "The Effect of Compulsory Safety Helmets on Motor-Cycle Accident Fatalities", L.A. Foldvary and J.C. Lane, Australien Road Research, Volume 2 no. 1, September 1964 og "Costs and Benefits Arising if all Motor-Cyclists Wore Safety Helmets", R.E. Allsop, Road Research Laboratory, Report LR 72.

I den første artikel konkluderer Foldvary og Lane, på basis af lovgivning om tvungen brug af styrthjelm for motorcyklister i Australien, at lovgivningen har været yderst virkningsfuld. Anvendelsesgraden har været nær 100 %, og drabsrisikoen er ved hjelmbrug reduceret til ca. 1/3 hvis ingen bar hjelm inden lovgivningen.

I Allsop's undersøgelse fra England beskæftiger han sig med knallerter, motorcykler og scootere og bagsædepassagerer og viser, at faldet i ulykkesantallet ved hjelmbrug især er markant for skadeskategorien dræbte. For alvorligt og lettere tilskadekomne er den procentvise reduktion af ulykkesantallet henholdsvis ca. 13 % og 4 %. For dræbte fås følgende tabel for den procentvise ulykkesreduktion ved hjelmbrug, idet den er opdelt efter bebygget og ubebygget område. (Ved ulykkesreduktion forstås $\frac{a - a_n}{a} \cdot 100$, hvor a = antal ulykker uden hjelmbrug og a_n er antal ulykker med hjelmbrug.)

Den procentvise ulykkesreduktion ved hjelmbrug

	Bebygget område			Ubebygget område	
	dræbte	alvorl. tilsk.	lett. tilsk.	dræbte	lett. tilsk.
Knallert	32 %	14 %	3 %	51 %	4 %
Motorcykel Scooter	32 %	14 %	3 %	51 %	4 %
Bagsæde- passager	32 %	14 %	3 %	51 %	4 %

Reduktionen for dræbte for begge områder tilsammen er ca. 40 % for alle tre trafikantkategorier. Man bemærker at ifølge disse tal har styrthjelm især virkning for kategorien dræbte.

Det skal tilføjes, at Allsop's ulykkesreduktion er beregnet ud fra den forudsætning at hjelmbrugere og ikke-hjelmbrugere har samme uheldsrisiko, hvis man ser bort fra hjelmen. Allsop ser altså bort fra den mulighed at hjelmbrugere måske kører forsigtigere og således er mindre risikobelastede. Som det fremgår af det følgende tyder danske data på, at Allsop's forudsætning er forkert.

I øvrigt virker det ikke sandsynligt, at hjelmens effekt skulle være helt den samme for knallerter og motorcykler.

Det kan endelig nævnes, selv om nogen dybere analyse af data ikke findes offentliggjort, at i 1967 havde 30 stater i USA påbudt brug af hjelm for motorcyklister og at antallet af dræbte motorcyklister i 1967 faldt betydeligt i disse stater både i absolutte tal og set i forhold til de stater, som ikke kræver hjelmbrug (Traffic Safety, April 1968).

Af Foldvary og Lane og Allsop kan man altså skønne, at hvis ikke-hjelmbrugerne ville benytte hjelm, ville drabsreduktionen for denne gruppe ligge et sted mellem 40 % og 67 % for motorcyklerne. Hvor stor virkningen vil være i absolutte tal vil afhænge af, hvor stor hjelmbrugen er.

Brugsgraden betegner forholdet mellem antal hjelmbrugere og det samlede antal trafikanter af samme kategori. Allsop angiver følgende tællerresultater over brugsgrad af styrthjelm i England:

	Brugsgrad
Knallert	29 %
Motorcykel Scooter	70 %
Bagsæde- passager	33 %

Overført på danske forhold ville en drabsreduktion på 50 % for motorcyklister uden hjelm betyde en nedgang på 13 dræbte af i alt 40 dræbte motorcyklister i 1969. Hvis man antager at Allsop's drabsreduktion på 40 % for knallertførere uden hjelm er rigtig (det skal nok tages med forbehold), ville en brugsgrad på 100 % betyde en nedgang på ca. 55 dræbte af de 151 dræbte knallertførere i 1969. *Hvis disse antagelser er rigtige, ville man altså spare ca. 1/3 af alle dræbte motorcyklister og knallertførere i Danmark hvis alle brugte styrthjelm.*

Den danske statistik

Af Færdselsuheld 1969 fås følgende tal for forholdene i Danmark:

Tabel 1. Antal tilskadekomne i 1969 fordelt efter hjelmbrug og skadesart. (Uoplyst hjelmbrug udeladt.)

Knallerter

	med hjelm	%	uden hjelm	%
Hovedskade	50	24	1 012	32
Alene anden skade	159	76	2 168	68
Total	209	100	3 180	100

Motorcykler

Hovedskade	114	21	210	26
Alene anden skade	421	79	606	74
Total	535	100	816	100

Af tabellerne ses at for både knallerter og motorcykler har hjelmen tilsyneladende en virkning, idet andelen af ikke-hjelmbrugere med hovedskade i begge tilfælde er større end andelen af hjelmbrugere.

Tabellen kan udnyttes til et groft skøn over virkningen af hjelmbrug. Antag at brugen af hjelm er uden betydning for det samlede antal tilskadekomne knallertførere, d. v. s. at tallet 3180 for tilskadekomne uden hjelm ikke ville påvirkes, hvis alle brugte hjelm. Hvis de 3180 fordeles på samme måde som hjelmbrugere mellem hovedskade og anden skade får man, at antallet af hovedskader ville blive 764, d. v. s. en besparelse på 248 eller 25 % af hovedskaderne. Efter antagelsen vil disse knallertførere slippe med anden skade, men dog stadig være tilskadekomne.

Antag i stedet, at brugen af hjelm er uden betydning for antal skader af kategorien "Alene anden skade", d. v. s. at det er tallet 2168 knallertførere (uden hjelm, alene anden skade), som ikke påvirkes ved øget hjelmbrug. En tilsvarende beregning vil da føre til, at antallet af hovedskader vil blive 682, d. v. s. en besparelse på 330 eller 33 % af hovedskaderne.

De to antagelser er hver for sig yderpunkter, d. v. s. at 100 % *hjelmbrug efter dette ræsonnement vil betyde ca. 300 færre hovedskader pr. år blandt knallertførerne, men en del af disse vil dog være tilskadekomne med anden skade.*

Gennemføres den tilsvarende overvejelse for motorcyklister fås, at 100 % hjelmbrug ville betyde en reduktion i antal hovedskader på ca. 40 pr. år.

Tællinger af brugsgrad i trafikken

En anden måde at bedømme virkningen af hjelmbrug ville være at sammenligne brugsgraden hos de tilskadekomne med skader i hovedregionen. Imidlertid foreligger der ikke i den tilgængelige statistik opgørelse over brugsgraden i trafikken.

Der er foretaget tællinger på 6 steder, 3 i København og 3 i Odense.

Tidspunkt.

Målested 1: Overgade/Vestergade i Odense	16.00—18.00
Målested 2: Middelfartvej ved Al's udmunding	12.00—14.00
Målested 3: Ejbygade ved gymnasium	7.30— 9.30
Målested 4: Roskildevej/Hvidovrevej	12.00—14.00
Målested 5: Langebro	15.00—18.00
Målested 6: Nørrevold ved Zahles Skole	7.30—10.30

Målingerne i Odense foregik den 12.4.72 og i København den 14.4.72. Resultaterne af målingerne fremgår af tabel 2, 3 og 4.

Tabel 2. Knallert

	Anvender styrthjelm	Brugsgrad %	Anvender ikke styrthjelm	Total
Mænd u. 25 år				
Målested nr. 1	19	8	215	234
2	0	0	16	16
3	10	13	67	77
4	16	30	37	53
5	84	25	258	342
6	52	29	129	181
Total	181	20	722	903
Mænd o. 25 år				
Målested nr. 1	7	6	108	115
2	1	5	18	19
3	0	0	2	2
4	13	22	46	59
5	154	36	275	429
6	51	26	145	196
Total	226	28	594	820
Kvinder u. 25 år				
Målested nr. 1	3	4	72	75
2	2	14	12	14
3	4	8	44	48
4	5	26	14	19
5	12	17	59	71
6	3	11	25	28
Total	29	11	226	255
Kvinder o. 25 år				
Målested nr. 1	0	0	15	15
2	0	0	7	7
3	0	0	0	0
4	8	44	10	18
5	10	34	19	29
6	9	29	22	31
Total	27	37	73	100
Odense				
Mænd	37	8	426	463
Kvinder	9	6	150	159
Total	46	7	576	622
Kobenhavn				
Mænd	370	29	890	1 260
Kvinder	57	29	139	196
Total	427	29	1 029	1 456
Kbhvn + Odense				
Mænd	407	24	1 316	1 723
Kvinder	66	19	289	355
Total	473	23	1 605	2 078

Tabel 3. Motorcykler og scootere

	Anvender styrthjelm	Brugsgrad %	Anvender ikke styrthjelm	Total
Mænd u. 25 år				
Målested nr. 1	32	76	10	42
2	3	60	2	5
3	6	86	1	7
4	3	75	1	4
5	1	25	3	4
6	7	88	1	8
Total	52	74	18	70
Mænd o. 25 år				
Målested nr. 1	18	60	12	30
2	5	100	0	5
3	2	100	0	2
4	61	90	7	68
5	219	94	15	234
6	89	90	10	99
Total	394	90	44	438
<i>Odense</i>				
Mænd	66	73	25	91
<i>København</i>				
Mænd	380	91	37	417
Total Mænd	446	88	62	508

Tabel 4. Bagsædepassagerer

	Anvender styrthjelm	Brugsgrad %	Anvender ikke styrthjelm	Total
Mænd u. 25 år				
Målested nr. 1	0		3	3
2	0		0	0
3	0		0	0
4	0		0	0
5	0		0	0
6	1		0	1
Total	1	25	3	4
Mænd o. 25				
Målested nr. 1	0		2	2
2	0		0	0
3	0		0	0
4	0		0	0
5	7		9	16
6	0		1	1
Total	7	37	12	19
Kvinder u. 25 år				
Målested nr. 1	3		4	7
2	0		0	0
3	0		0	0
4	0		2	2
5	0		0	0
6	3		0	3
Total	6	50	6	12
Kvinder o. 25 år				
Målested nr. 1	1		0	1
2	0		0	0
3	0		0	0
4	0		0	0
5	4		1	5
6	1		2	3
Total	6	67	3	9
Odense				
Mænd	0	0	5	5
Kvinder	4	50	4	8
Total	4	31	9	13
København				
Mænd	8	44	10	18
Kvinder	8	62	5	13
Total	16	52	15	31
Kbhvn + Odense				
Mænd	8	35	15	23
Kvinder	12	57	9	21
Total	20	45	24	44

Det mest iøjnefaldende resultat er den markante forskel i brugsgrad for knallerter i København og i Odense, nemlig henholdsvis 29 % og 7 %. Hvad denne forskel skyldes vides ikke. Det kan her nævnes at brugsgraden for sikkerhedsseler tilsyneladende er større i Odense end i Stor-København (Notat nr. 51).

Det er vanskeligt ud fra disse tal at skønne over den gennemsnitlige brugsgrad for hele landet. Men det er vel rimeligt at skønne at den ligger et sted mellem 7 % og 29 %. Det kan i øvrigt nævnes, at Foldvary regner med en brugsgrad i Australien på 29 %.

For motorcykler er sagen mere klar. Den i tabel 3 angivne totale brugsgrad på 88 % dækker sandsynligvis ret godt som landstotal. Den er dog noget højere end Foldvary's på 70 %.

Bedømmelse af hjelmens beskyttelsesvirkning ud fra brugsgraden i trafikken

I det følgende benyttes de observerede brugsgrader som landsdækkende. Man kan under denne forudsætning forsøge at skønne over hjelmens skadesreducerende virkning.

Hvis man antog, at den eneste forskel på trafikanter med og uden hjelm var selve hjelmen, måtte man antage, at hyppigheden af hovedskader ville komme ned på hjelmbrugernes niveau, hvis man påtvang hjelmbrug.

Man antager altså, at antal hovedskader uden hjelm (1012 for knallertførere) ville blive reduceret så meget, at forholdet mellem dette tal og antal hovedskader med hjelm var lig forholdet mellem trafikanter uden og med hjelm.

Ud fra tabel 1 og tabel 5 kan man under denne forudsætning beregne en reduktion af antal hovedskader.

Tabel 5. Brugsgrad for tilskadekomne med skader i hovedregionen og for samtlige talte trafikanter i Odense og København

Knallertførere

	Med hjelm	Uden hjelm	I alt
Hovedskade	50	1012	1062
i %	4,7 %	95,3 %	100,0 %
Samtlige trafikanter	473	1605	2078
i %	22,8 %	77,2 %	100,0 %

Motorcyklister

Hovedskade	114	210	324
i %	35,2 %	64,8 %	100,0 %
Samtlige trafikanter	446	62	508
i %	87,8 %	12,2 %	100,0 %

Man finder at virkningen teoretisk ville være en reduktion på ca. 800 hovedskader blandt knallertførerne og ca. 200 blandt motorcykelførerne. Denne beregning må imidlertid være alt for optimistisk. Der er nemlig grund til at antage, at ikke-hjelmbrugerne som helhed er langt mere risikobelastet end brugerne. Dette ses af følgende beregning. Hvis hjelmbrugere og ikke-hjelmbrugere var lige uheldsbelastede bortset fra hjelmens beskyttelse, måtte fordelingen af "Alene anden skade" i tabel 1 mellem brugere og ikke-brugere være den samme som fordelingen af trafikanterne. Man finder imidlertid:

Tabel 6. Knallertførere

	Med hjelm	Uden hjelm	I alt
Alene anden skade i %	159 6,8 %	2168 93,2 %	2327 100,0 %
Samtlige trafikanter i %	473 22,8 %	1605 77,2 %	2078 100,0 %

Motorcyklister

Alene anden skade i %	421 41,1 %	606 58,9 %	1027 100,0 %
Samtlige trafikanter i %	446 87,8 %	62 12,2 %	508 100,0 %

Man ser altså, at også for andet end hovedskader er ikke-hjelmbrugerne relativt mere uheldsbelastede end brugerne. F. eks. er det blandt motorcyklisterne således, at de 12 % uden hjelm tegner sig for over halvdelen (58,9 %) af skaderne uden for hovedregionen. Dette forhold kunne fortolkes på den måde, at ikke-hjelmbrugere som helhed udviser en mere letsindig og dermed risikobelastet adfærd, men også andre fortolkninger er mulige.

Konsekvensen heraf er, at man ikke kan vente, at ikke-hjelmbrugernes ulykkehypighed falder til samme niveau som hjelmbrugernes, hvis hjelmbrug påtvinges. De netop angivne tal på mulige besparelser på 800 henholdsvis 200 hovedskader er derfor alt for optimistiske.

Det må understreges, at dette forhold ikke har betydning for de foran opstillede skøn over besparelser i hovedskader (ca. 300, henholdsvis ca. 40), idet disse skøn alene er baseret på hyppigheden af hovedskader, når uheld er indtruffet.

Usikkerhed i materialet

De ræsonnementer i det foregående, som bygger på brugsgradens størrelse, er naturligvis usikre i samme grad som observationerne af brugsgraden. Det gælder således ræsonnementerne over tabel 5 og 6. Imidlertid er forskellen mellem brugsgraden hos de tilskadekomne og

hos de talte trafikanter så stor, at det ikke kan skyldes tilfældigheder. Derimod kan mere præcise tal kun gives, hvis hjelmbrogen studeres mere omfattende.

En fejkilde kunne også være, at tabel 5 og 6 benytter 1969 uheldsdata men 1972 trafikdata. Der er intet i uheldsstatistikken fra 1967 til 1969 der tyder på en stærk udvikling i hjelmbrogen, men spørgsmålet kan først afklares endeligt når uheldsstatistikken for 1972 foreligger.

Et andet fejlmoment kunne være politiets data om hjelmbrogen hos de tilskadekomne. Forholdet er berørt i rapport 13, men det giver ikke anledning til at sætte spørgsmålstegn ved uheldsdatas pålidelighed i sig selv. Dog må det bemærkes, at der for knallertførerne er 14 % med uoplyst hjelmbrog, hvilket er betydeligt flere end dem for hvilke der er oplyst brug af styrthjelm. Dette forhold gælder alle skadeskategorier. Hvis de uoplyste helt overvejende faktisk bar styrthjelm ville det forrykke konklusionerne i retning af at fordelene ved hjelmbrog var mindre tydelige. Der er dog næppe grund til at antage, at de uoplyste specielt skulle være hjelmbrogere.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikutvalget er henvist ovennevnte medlemsforslag A 401/t om obligatorisk anvendelse av styrthjelm for førere av motorsykler, mopeder og dermed sammenlignbare kjøretøyer.

Utvalget har drøftet forslaget ved flere anledninger, senest på utvalgets møter i Akureyri/Reykjavík 25.—27. juni 1974 og på utvalgets møte i Stockholm 22. oktober 1974.

1. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne peker på den stadig stigende trafikk med motoriserte, tohjulede kjøretøy og på at trafikkulykker i økende omfang må forventes å ramme brukere av disse kjøretøy. Man viser i forslaget til en dansk undersøkelse fra 1969 om spørsmålet, hvor det er pekt på at ulykker med disse kjøretøytyper ofte har medført store hodeskader, som kunne ha vært unngått eller redusert dersom fører og passasjer hadde nyttet styrthjelm. Forslagsstillerne minner om at samfunnet gjennom en årrekke har ført en omfattende propaganda på forskjellige måter for å få gjort bruken av styrthjelmer mer attraktiv hos disse utsatte trafikantgrupper. Det anbefales i forslaget at dette opplysningsarbeidet må fortsette, men at det trolig bare er et påbud om bruk av styrthjelmer som vil ha den ønskede virkning for å begrense ulykkes medisinske og sosiale følger mest mulig.

2. Bakgrunnsmateriale

Medlemsforslaget er i trafikkutvalget drøftet på grunnlag av et av Rådet for Trafiksikkerhetsforskning, Danmark, utarbeidet notat (notat nr. 58 av 20. juni 1972. PL/NOJ/md: "Om brugen af styrthjelm"). I denne utredningen (se *Bilaga 1*) anføres sammenfatningsvis følgende:

"I 1969 var antallet af tilskadekomne personer på motorcykler og knallerter i Danmark henholdsvis 1 521 og 3 900. Betragter man udviklingen i de sidste 10 år ser man, at antallet af tilskadekomne motorcyklister daler kraftigt, mens antallet af tilskadekomne knallertførere stiger. Da samtidig brugen af styrthjelm er meget stor for motorcykler, op mod 90 %, og meget mindre for knallerter, tællinger viser 7 %—29 %, udgør knallertførerne den vigtigste gruppe med hensyn til den mulige ulykkesreduktion ved øget hjelmbrug.

Der er ikke tvivl om, at en øget brug af hjelme vil reducere skaderne i hovedregionen og herved reducere antallet af dræbte.

En engelsk undersøgelse regner med en reduktion på 40 % af de dræbte, som ikke havde brugt hjelm. En sådan drabsreduktion i Danmark ville i 1969 have betydet et fald i antallet af dræbte knallertførere på 55 ud af 151 dræbte knallertførere.

For motorcyklers vedkommende er det ud fra den nævnte engelske og andre udenlandske undersøgelser rimeligt at regne med en reduktion på 50 % af de dræbte, som ikke havde brugt hjelm. Dette ville i 1969 have svaret til et fald på 13 dræbte motorcyklister ud af 40.

Ud fra danske statistikker kan man anslå, at antallet af hovedskader ville falde med omkring 300 pr. år for knallertførerne, hvis alle brugte styrthjelm. Dette stemmer nogenlunde med den reduktion i de dræbte på 55, som kan anslås efter de engelske tal.

Tilsvarende fås af danske statistikker en anslået reduktion på ca. 40 hovedskader pr. år for motorcyklister, hvis alle brugte styrthjelm.

Disse tal svarer til uheldsstatistikken for 1969. Der er grund til at tro, at virkningen i dag ville være større for knallertførerne og mindre for motorcyklisterne.

Man paralleliserer de danske undersøgelser med engelske, hvilket skulle kunne medføre en reduktion af dræbte i Danmark på ca. 40 % eller omsat i 1969-tal fra 151 dræbte til 96 dræbte knallertførere, ligesom antallet af hovedskader vil falde med omkring 300 pr. år."

3. Utvalget

Av materialet fra det danske Rådet for Trafiksikkerhetsforskning framgår det klart at bruk av styrthjelm ved kjøring av mopeder og motorsykler gir fører og passasjerer en beskyttelse som vil redusere skadevirkningene ved ulykker meget vesentlig. Trafikkutvalget har tidligere ved flere anledninger påpekt behovet for lovgivning på trafiksikkerhetsområdet og har anbefalt at alle nødvendige foranstaltninger

bør treffes for å redusere antallet drepte og skadede i trafikken. Dette synspunktet har trafikkutvalget senest understreket ved behandlingen av medlemsforslag A 402/t om obligatorisk anvendelse av sikkerhetsseleer (*jfr. rek. 12/1974*).

Utvalget vil understreke at en trafikulykkes omfang må betraktes både ut fra de menneskelige lidelser som såvel den skaderammede som hans familie utsettes for, og ut fra de sosiale, medisinske og økonomiske følger ulykken har for samfunnet.

På den bakgrunn og med henvisning til det materialet som har ligget til grunn for utvalgets drøftelser vil utvalget støtte forslagsstillernes henstilling om at arbeidet for økt bruk av styrthjelm blir intensivert og at et påbud blir innført i de nordiske land.

Utvalget er kjent med at en spesiell arbeidsgruppe nedsatt av Nordisk Trafikksikkerhetsråd har utredet spørsmålet om en felles nordisk lovgivning om obligatorisk bruk av styrthjelm. En rapport om dette spørsmål er framlagt. Trafikkutvalget vil anbefale at det videre arbeid med denne sak blir påskyndet, og at den lovgivning som måtte ansees nødvendig blir enslydende for de nordiske land. Man bør under utformingen av et slikt regelverk vurdere særskilt hvilke hensyn som må iakttas forsåvidt gjelder gjennomføringen av reglene om bruk av styrthjelm i forbindelse med mopedkjøring.

Utvalget har merket seg at det i forslag til en endring i den finske veitrafikklov (proposition av 11. april 1974) er inntatt en bemyndigelse til å innføre ved forordning et eventuelt påbud om bruk av styrthjelm ved motorsykel- eller mopedkjøring.

Med henvisning til hva som er sagt foran vil trafikkutvalget få innstille at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd snarest mulig å treffe foranstaltninger for å innføre påbud om bruk av styrthjelm ved kjøring med motorsykler og mopeder.

Stockholm, 22. oktober 1974

Eric Carlsson (c) *Christian Christensen (KrF)*

Bjarne Mørk Eidem (A) *Gils Guðmundsson (Ab)*

Gustav Holmberg (V) *Astrid Kristensson (m)*

Håkon Kyllingmark (H) *Reidar T. Larsen (SV)*

Bror Lillqvist (Sd) *Sven Mellqvist (s)*

Formann

Børge Pedersen (FP) *Seppo Westerlund (Lkp)*

Paavo Väyrynen (K)

Medlemsförslag

om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

(Väckt av Eric Carlsson, Svend Haugaard, Jouni Mykkänen, Helge Seip, Rolf Sellgren, Knud Thestrup och Paavo Värynen).

Vid FN:s konferens om den mänskliga miljön, som hölls i Stockholm den 5—16 juni 1972, uttalades i den miljödeklaration som konferensen antog bl. a. att jordens naturtillgångar måste skyddas till gagn för nuvarande och kommande generationer genom omsorgsfull planering och lämplig drift.

Ett för de nordliga regionerna karakteristiskt miljöproblem omtalades i den svenska rapporten till konferensen, nämligen samernas problem. Det påpekas att samerna bedriver extensiv renskötsel, d. v. s. hjordarna strövar fritt över stora ytor större delen av året, och att samernas önskemål om renbetesmarker ofta kommer i konflikt med behovet av att sätta markområden under vatten för reglering av vattenkraft. Miljökonferensen kom dock ej att speciellt ta upp de samiska miljöproblemen. Där emot behandlades frågan om storskogsbrukets inverkan på samernas naturmiljö vid en av sidokonferenserna, det s. k. "Miljöforum".

Dessa och andra miljöproblem har i många år påtalats av de samiska intresseorganisationerna, ehuru man från deras håll mest sett till de ekonomiska och kulturella aspekterna, d. v. s. möjligheten att bevara renskötseln och därmed den samiska kulturen. Dessa intressen sammanfaller dock i praktiken med miljövärdensintressen.

Nordiska rådets juridiska utskott konstaterade i sitt betänkande i sak A 302/j, om en gemensam nordisk samepolitik:

En fråga, som upprepade gånger dragits fram av de samiska organisationerna och där samerna särskilt känner sitt svaga inflytande, är exploateringen av naturtillgångarna i de samiska bosättningsområdena till förmån för den allmänna samhällsekonomin och för intressenter med säte långt i söder. Samerna har huvudsakligen upplevt de negativa konsekvenserna för deras traditionella näringsgrenar av utbyggnaden av vattenkraften, gruvsdriften och storskogsbruket.

Beträffande den i Sverige omstridda Kaitumregleringen har helt nyligen ett domstolsutslag avgivits till samernas fördel. Verkningarna av storskogsbruket ter sig ur både samernas och naturvårdens synpunkter mer oroande.

Sedan ett århundrade tillbaka pågår en skogsdrift, som på många sätt förändrat landskapsbilden. Förändringarna har inte alltid varit helt

ändamålsenliga för den biologiska miljön. Från ett tidigare obrutet skogstäckte i ett ekosystem av balanserade naturkrafter har landskapet förvandlats till exploaterade utmarker, där jämvikten sällan hunnit återställas till ett jämförbart utgångsläge. På många håll gapar hyggen och skogsröjningar i landskapet. I stor utsträckning saknas vetenskapliga observationer över de förändringar som äger rum på kalavverkad mark inom berörda områden. En undersökning angående kalhyggenas verkningar på landskapet, inklusive snödjup, temperatur och vind har emellertid påbörjats nära Arvidsjaur i Sverige.

Från renskötarehåll ses kalhyggen och hyggesbränningar som påträngande och ödesdigra för renskötseln. Från renskötselns representanter hävdas att snön i kalhyggen på gamla tallhedar packat sig så att betet blir oåtkomligt. Man har måst flytta längre bort för att finna bete åt renarna. Överbelastning uppstår på de orörda områdena och lavtacket förslits i alltför hög grad och befaras till slut bli utrotat. Granskogarna, som tidigare varit utomordentliga nödfodertillgångar genom skägglavstillväxt blir även de obrukbara som underlag för renskötsel. I samband med kalhyggesverksamheten har sedan årtionden tillbaka bekämpning av lövskog skett genom besprutning. De gifter som därvid spritts över markerna misstänks av renskötarna vålla rendöd.

Samma miljöproblem som i Sverige gäller även Finland och Norge. Vid det ovan omtalade "Miljöforum" framfördes synpunkter från de finska samerna, som påpekade att skogsavverkningen började ta fart vid mitten av 1950-talet då skogsindustriernas kapacitet ökades. Avverkningen skedde utan någon förhandsplanering och omfattande kalhuggning infördes. Samtidigt försumrades det kostnadskrävande skogsvårdsarbetet.

Utbyggnaden av Kemi älv förklarades ha haft skadliga verkningar på naturen i området, bl. a. förlusten av lax och minskningen av andra fiskarter. Dessa förändringar har förorsakats av regleringen av vatten-systemet, varvid reservoarer byggts i systemets övre lopp. Bassängerna anses förorsaka ständig olägenhet och skada för renskötseln, den viktiga näringen i området. Betesmarker har gått förlorade, och de som lämnats kvar har splittrats, vilket ökar kostnaderna och försvårar renskötseln. Också sjön Inari, som rinner ut i Norra Ishavet och ligger inom samernas bosättningsområde, har reglerats för kraftförsörjning. Fisket i sjön har minskat avsevärt som följd därav.

I rapporten från den norska sektionen av Nordiska samerådet framhålls att, då samerna ej råder över de områden de utnyttjar för sitt näringsfång de har inga möjligheter att begränsa moderna föroreningar och annan miljöförstöring. Ett speciellt problem är den nyligen startade gruvan i Bieddjovaggi nära Kautokeino, som medfört att stora betesområden förorenats och att fiskevatten och en laxälv förorenats av oljeutsläpp.

De miljöproblem som förorsakas av den moderna teknikens framträngande och det intensivare utnyttjandet av naturtillgångarna har som ovan framgått i särskild grad drabbat samernas näringsutövning. Det är angeläget att utnyttja naturområdena på ett sätt som står i nära samklang med den ekologiska balansen. Radikala ingrepp i naturen tenderar att rubba basen för samernas näring, förutom att de ur naturvårdssynpunkt ter sig riskabla.

FN:s miljövärdskonferens konstaterade att en växande grupp av miljöproblem till följd av sin regionala eller globala omfattning kommer att kräva vidsträckt samarbete mellan nationer och åtgärder av internationella organisationer i det allmännas intresse. Konferensen uppfordrade regeringarna och folken till gemensamma ansträngningar för att bevara och förbättra den mänskliga miljön till gagn för alla människor och för eftervärlden. Denna uppmaning synes i hög grad gälla de för Finland, Norge och Sverige gemensamma regionerna i norr, där likartade miljöproblem föreligger. Samnordiska åtgärder för skyddande och bevarande av miljön i dessa områden torde vara det bästa sättet för dessa länders regeringar att motsvara det ansvar de har för sina nordliga områden och dessas urinvånare, samerna. Ett samnordiskt program innefattande vetenskapliga undersökningar av miljöskadornas art och omfattning samt lagstiftning och andra åtgärder som undersökningarna kan leda fram till torde vara den lämpligaste formen för sådana insatser. Undersökningarna kan t. ex. omfatta de biologiska och ekologiska verkningarna av storskogsbrukets metoder och av vattenregleringar, gruvor m. m.

Med anledning till det ovan anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena.

Stockholm, København, Helsingfors och Oslo den 6 juni 1973

Eric Carlsson (c) *Svend Haugaard (RV)* *Jouni Mykkänen (Kok)*
Helge Seip (DNF) *Rolf Sellgren (fp)* *Paavo Väyrynen (K)*

BILAGA 1. Yttranden (se supplementband, s. 748)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

1. Inledning

Till juridiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden. Förslaget behandlades av utskottet vid dess möte i Rovaniemi den 19 augusti 1974 med deltagande av sakkunniga. Som sakkunniga deltog representanter för Nordiska samerådet, Nordiskt samiskt institut, Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötsel frågor, Renbeteslagsföreningen, Delegationen för sameärenden, Norsk sameråd, Norska samers riksförbund, Svenska samernas riksförbund, länsstyrelsen i Lapplands län samt kammarkollegiet (*se Bihang*). Utskottet slutbehandlade saken den 14 oktober 1974.

I medlemsförslaget hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena.

Förslagsställarna hänvisar bl. a. till att FN:s miljövärdskonferens i Stockholm 1972 uppfordrat regeringarna och folken till gemensamma ansträngningar för att bevara och förbättra den mänskliga miljön till gagn för alla människor och för eftervärlden. Denna uppmaning ansåg förslagsställarna i hög grad gälla de för Finland, Norge och Sverige gemensamma regionerna i norr, där likartade miljöproblem föreligger. Samnordiska åtgärder för skydd och bevarande av miljön i dessa områden var det bästa sättet för dessa länders regeringar att motsvara det ansvar de har för sina nordliga områden och dessas urinnevånare, samerna. Ett samnordiskt program innefattande vetenskapliga undersökningar av miljöskadornas art och omfattning samt lagstiftning och andra åtgärder som undersökningarna kunde leda fram till torde vara den lämpligaste formen för sådana insatser. Undersökningarna kunde t. ex. omfatta de biologiska och ekologiska verkningarna av storskogsbrukets metoder och av vattenregleringar, gruvor m. m.

De miljöproblem som förorsakas av den moderna teknikens framträngande och det intensivare utnyttjandet av naturtillgångarna har enligt förslagsställarna i särskild grad drabbat samernas näringsutövning. Radikala ingrepp i naturen tenderar att rubba basen för samernas nä-

ring, förutom att de ur naturvårdssynpunkt ter sig riskabla. Samernas näringsintressen sammanföll därför i praktiken med naturvårdsintressena.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska samarbetsorganet för renkötsel frågor och samespörsmål.

Nordiska samerådet har ej yttrat sig skriftligen över medlemsförslaget. Samerådets synpunkter framfördes vid höringen den 19.8.1974.

Finland

Statsrådets kansli
Jord- och skogsbruksministeriet
Delegationen för sameärenden
Länsstyrelsen för Lapplands län
Samernas förbund r.f.
Renbeteslagsföreningen

Norge

Landbruksdepartementet
Miljøverndepartementet
Fylkesmannen i Finnmark
Lappefogden i Øst-Finnmark
Lappefogden i Vest-Finnmark
Karasjok formannskap
Tana formannskap
Norsk sameråd
Norges reindriftssamers landsforening

Sverige

Svea hovrätt med vattenöverdomstolen
Kammarkollegiet
Lantbruksstyrelsen, rennäringssektionen
Domänverket
Sameutredningen
Länsstyrelsen i Västerbottens län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län
Lantbruksnämnden i Jämtlands län
Lantbruksstyrelsen i Västerbottens län
Lantbruksnämnden i Norrbottens län
Norrbottensdistriktet av Föreningen Norden
Svenska samernas riksförbund
Nordiska samerådet, svenska sektionen
Same-Ätnam

Remissinstanserna ställer sig allmänt positiva till medlemsförslagets huvudlinje att något slag av insats erfordras för att gripa sig an de problem som industrialisering, gruvdrift, mekaniserat skogsbruk, turism

etc. medför för miljön i de nordliga områdena och för samernas utkomst-möjligheter. Med undantag för samernas organisationer vill dock de flesta remissinstanserna ej för närvarande gå längre än till att föreslå ett gemensamt forskningsprogram eller utbyte av informationer mellan de tre länderna Finland, Norge och Sverige. Av de frågor som tas upp i motiveringarna till medlemsförslagets yrkanden tar några remissinstanser upp frågan om avvägningen mellan renskötselns intressen och övriga näringsintressen samt frågan om huruvida och i vilken utsträckning samernas intressen sammanfaller med naturvårdens. Några remissinstanser tar upp frågan om en enhetligare lagstiftning om samernas rättigheter som en förutsättning för en samnordisk instans. Ett par remissinstanser vill se frågan om samernas miljö etc. i ett regionalpolitiskt perspektiv.

Vad gäller de enskilda remissvaren kan följande noteras rörande inställningen till förslagets huvudyrkande:

Nordiska samarbetsorganet för renskötselfrågor och samspörsmål tillstyrker medlemsförslaget såvitt gäller ett samnordiskt undersökningsprogram. Vad gäller förslaget om samnordisk insats utöver detta undersökningsprogram, finner samarbetsorganet att förhållandena är så olika i de tre nordiska länderna liksom i olika delar av varje land, att sådana åtgärder svårligen skulle kunna samordnas. Ett program för utvecklande av näringsgrenar anser man vara en intern angelägenhet för varje land. *Nordiska samrådet, svenska sektionen*, stöder helt medlemsförslaget och finner det angeläget att de i det föreslagna programmet innefattade undersökningarna görs i nära samråd med samiska organisationer och i samarbete med Nordiskt samiskt institut.

Statsrådets kansli i Finland finner den föreslagna samnordiska verksamheten motiverad vad gäller utbyte av informationer och uppgörande av ett forskningsprogram. *Delegationen för sameärenden* anser en samnordisk insats motiverad. Denna skulle kunna ske i form av informationsutbyte och ett samnordiskt forsknings- och aktionsprogram. Sistnämnda skulle t. ex. kunna gälla naturskyddsåtgärder med hänsyn till turister, som under samma resa besöker de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Detsamma gäller även skyddandet av Tana älv. Informationsutbytet skulle kunna gälla frågor föranledda av vattenregleringar, skogsbruk och gruvsdrift.

Länsstyrelsen i Lapplands län finner det föreslagna samarbetet riktigt. En hel del miljövårdsproblem är enligt länsstyrelsen sådana, att deras lösande skulle kräva likartade och samtida åtgärder i de tre länderna. Som exempel nämns avvärjande av de olägenheter som vållas av den ökade turismen och skyddandet av Tana älv.

Samernas förbund, r.f., tar bl. a. upp frågan om den stora rendödligheten under senare år och anser att man inom ramen för det föreslagna forskningsprogrammet bör undersöka vilken roll som spelas

av gödselämnen m. m. i skogar samt den avfallsmängd som härrör från massturismen.

I Norge uttalar sig *Fylkesmannen i Finnmark* med stöd av ett antal remissyttranden mycket positivt om medlemsförslaget och anför att det även skulle bidra till att bevara den traditionella samiska kulturen. Av dessa remissinstanser påpekar särskilt *Lappfogden i Øst-Finnmark* vikten av att det igångsätts vetenskapliga undersökningar av miljöskadornas art och omfång och att detta sker på samnordisk basis. Han pekar särskilt på förhållandet mellan renskötseln och stor-skogsbruket och de problem som kalhyggenas inverkan på vinterbetet innebär.

Det norska *Landbruksdepartementet* pekar på att ersättning givits för ingrepp i renskötseln och andra utmarksnäringar. Ersättning som sådan kan emellertid inte skapa ny grundval för fortsatt näringsutövning. Det behövs en samlad plan för utnyttjande av de samiska områdena, varvid rennäringens behov värderas och avvägs mot alternativa utnyttjandemöjligheter. Departementet understryker starkt att det torde bli ödesdigert för rennäringen, om man fortsätter att uteslutande värdera utbyggnadsprojekt inom näringens områden var för sig och isolerat. Lantbruksdepartementet hävdar slutligen att problemen i stor utsträckning är desamma i de tre länderna och att det därför antagligen skulle vara ändamålsenligt att igångsätta arbetet på en gemensam nordisk basis, som föreslås i medlemsförslaget.

Miljøverndepartementet ansluter sig till lantbruksdepartementets yttrande. Särskilt framhåller man vikten av skydd för den ekologiska balansen för samernas kombinationsnäringsfång. Departementet anser vidare att det skulle underlätta arbetet, om man kom till klarhet i frågan om samernas icke lagfästa rättigheter.

Av de svenska remissinstanserna anser *Svea hovrätt*, att de miljöskyddsproblem, som berörs i medlemsförslaget, är av allmängiltig karaktär och inte så renodlat anknyter till samernas speciella problem, att det finns anledning att bygga upp en särskild forskning på detta område. I stället bör dessa problem kunna tas upp inom ramen för den verksamhet som bedrivs av de nordiska organen på miljöområdet eller genom initiativ av dessa. Därvid skulle samerna kunna beredas tillfälle att delta i utredningar som berör för samerna viktiga miljövårdsintressen och att avge yttrande, när utredningsförslag härom föreligger.

Kammarkollegiet erinrar om att flera av de problem, som tas upp i medlemsförslaget är under utredning och behandling. Problemställningarna i Sverige, Norge och Finland torde för många av dessa frågor vara likartade, varför ett utbyte av erfarenheter länderna emellan kunde vara berikande, ehuru man knappast behövde tillskapa en särskild organisation. Det önskvärda samarbetet borde kunna ske genom formlösa kontakter över gränserna eller inom redan existerande samnordiska organ.

Lantbruksstyrelsen tillstyrker ett samnordiskt undersökningsprogram. *Sameutredningen* har enligt sina direktiv inte till uppgift att behandla de frågor, som tas upp i medlemsförslaget, men är medveten om att samerna upplever behovet av starkare totalskydd med hänsyn till samekulturens fortbestånd. *Sameutredningen* finner dock att önskemålen i medlemsförslaget för Sveriges del i viss mån kan anses tillgodosedda. *Utredningen* finner svårt att tänka sig djupgående samarbete mellan de nordiska länderna i frågor, som har samband med utnyttjandet av naturresurserna i respektive land. Ett gemensamt program torde därför mera få karaktären av en sammanställning av insamlade fakta av betydelse för miljön i renskötselområdena. Detta skulle kunna bidra till att skapa överblick över redan vidtagna eller planerade åtgärder. *Domänverket* anser de i medlemsförslaget uttalade farhågorna angående skogsbrukets verkningar överdrivna och framhåller att man vid utprovning av nya metoder undersöker dessas konsekvenser för miljön. Utformningen av ett miljöprogram måste ta hänsyn till de förhållanden under vilka skogsbruket har att arbeta. Enligt domänverkets mening bör ett gemensamt miljöprogram icke begränsas till de samiska kärnområdena utan omfatta hela Norden.

Valet mellan olika sätt att utnyttja naturen är enligt *länsstyrelsen i Västerbottens län* en grannlagda avvägningsfråga. För att få ett bättre beslutsunderlag tillstyrker därför länsstyrelsen en sammanställning av befintlig forskning och andra erfarenheter på detta område.

Lantbruksnämnden i Jämtlands län har inget att erinra mot att de tre ländernas regeringar utarbetar ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena och nämner exempel på otillfredsställande behandling av samiska intressen vid exploateringen av naturtillgångar inom Jämtlands län.

Lantbruksnämnden i Västerbottens län tillstyrker att ökade resurser ställs till förfogande för forskning om de i medlemsförslaget aktualiserade miljöproblem, men kan ej uttala huruvida samnordiska åtgärder är bästa vägen att åstadkomma resultat. Man påpekar även att det gäller en mycket grannlaga avvägning mellan renskötselns intressen och de andra näringar, som sysselsätter större delen av samebefolkningen.

Lantbruksnämnden i Norrbottens län rekommenderar ett systematiskt utbyte av erfarenheter i lämpliga former.

Svenska samernas riksförbund hälsar medlemsförslaget med stor tillfredsställelse. Det hot som det ökade exploateringstrycket på samernas områden utgör åstadkoms, enligt riksförbundet, främst av fem motstående intressen, nämligen storskogsbruket, gruvdriften, vattenkraftsutbyggnaden, vägbyggandet och den tunga turismen. Riksförbundet finner att det är synnerligen angeläget att det i medlemsförslaget förordade samnordiska programmet kommer till utförande och ges den inriktning och omfattning som anges i förslaget. Vissa av de i förslaget

angivna utredningarna torde kunna samordnas med utredningar, som utföres inom ramen för det nordiska samarbetet i miljöfrågor. I rådets rekommendation till regeringarna i anledning av medlemsförslaget bör, enligt riksförbundet, ingå att det omtalade programmet skall utarbetas i samråd med Nordiskt samiskt institut, varvid förutsätts att institutet tillförs erforderliga ekonomiska och andra resurser.

Same-Åtnam, föreningen för samisk kultur, stöder helt medlemsförslaget och hoppas att Nordiska rådet må kunna påverka regeringarna att utarbeta ett gemensamt program för skydd av miljön i de samiska kärnområdena.

Den närmare frågan om avvägning mellan samenäringen och övriga näringsintressen samt miljön kommenteras av flera remissinstanser, bl. a. *Nordiska samarbetsorganet för renskötselfrågor och samespörmål*, som framhåller att frågan om den yttre miljön inte endast berör rennäringen. Tvärtom gäller det avvägningar mellan miljövårdsintressen och andra intressen. Skog, järn och vattenkraft är viktiga naturtillgångar, som är en förutsättning för sysselsättning och välbstånd liksom även utvecklingen av nya näringsgrenar inom renskötseområdet. Avvägningarna mellan traditionella näringsfång som renskötsel, jakt och fiske och nya näringar som måste utvecklas för att säkerställa levnadsstandarden, anser *statsrådets kansli* i Finland vara en intern angelägenhet inom respektive land.

Jord- och skogsbruksministeriet påpekar, att både skogshushållningsåtgärder och vattenregleringar utgör stort men för de traditionella näringarna. Dessa hotas vidare av den snabbt tilltagande turismen.

Ministeriet hänvisar till ett yttrande av den s. k. samekommittén, som anser att de naturliga näringarna inom sameområdet borde betraktas som den främsta jorddispositionsformen och att dess förutsättningar särskilt bör säkerställas. Ministeriet anser, att de naturliga näringarnas och naturskyddets intressen är parallella. *Delegationen för sameärenden* påpekar att avskiljandet av stora skogsområden från skogsbruksverksamheten kan innebära förlust av arbetsplatser och förtjänstmöjligheter för människor, som får sin utkomst från skogs- och träförädlingsindustrierna. *Samernas förbund* anser att man delvis överdrivit eller i alltför hög grad betonat den omständigheten, att man om naturskyddet utbyggs förlorar arbetsplatser i skogsbruket. Man har nämligen inte gjort någon jämförelse med den möjligheten, att den nuvarande tendensen fortgår och tagit hänsyn till antalet arbetslösa på naturhushållningens sida.

Kammarkollegiet påpekar att ett skydd av miljön, som innebär att utvecklingen avstannar, skulle få mycket negativa konsekvenser. Av befolkningen i området är endast en mindre del sysselsatt med renskötsel. De som är sysselsatta i annat arbete skulle få stora svårigheter att

kvarstanna i landsdelen om utvecklingen hejdades, något som även skulle drabba de renskötande, då många av dem är beroende av annat arbete för sin försörjning och den service, som ett modernt samhälle kan ge.

Länsstyrelsen i Norrbottens län finner det tveksamt om miljövärdsfrågorna i samernas områden kan behandlas åtskilda från respektive lands miljöfrågor i övrigt och därtill sättas i relation till ett visst näringsintresse. Samspelet mellan rennäringen, samekulturen och miljöfrågorna är enligt länsstyrelsen betydligt mer komplicerat och i många situationer sådant, att ett av dessa intressen mer eller mindre motverkar de övriga. Även renskötseln karakteriseras numera av en struktur-rationalisering, som leder till att många friställs och antingen måste beredas alternativ sysselsättning på orten eller utflytta. En utflyttning medför en uttunning av den samiska befolkningen, som negativt påverkar möjligheten att bevara den samiska kulturen.

Tesen att samernas och naturvårdens intressen är identiska förfäktas bl. a. av *Svenska samernas riksförbund*, som mot exploateringen av naturresurserna ställer samernas utnyttjande av dessa. Samerna har i århundraden förstått att utnyttja sina marker på sådant sätt att den ekologiska balansen i naturen inte rubbas. Sålunda sammanfaller behovet av skydd för samernas marker med miljövärdsintressena. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* finner emellertid att åtgärder som vidtas för att skydda miljön inom de samiska kärnområdena kan komma att i icke obetydlig omfattning stå i motsatsförhållande till önskemålet att åstadkomma en rationell och lönsam rennäring och därmed också till strävandena att bevara den samiska kulturen.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser dock att bevarandet av naturmiljön i samernas kärnområden också är ett intresse ur naturvårdssynpunkt. Det planerade naturreservatet Vindelfjällens vildmarksområde inom Västerbottens och Norrbottens fjällvärld skulle också tjäna detta syfte. Även om samerna har betydande intressen att bevaka på miljövärdsområdet påpekar *Svea hovrätt*, att samernas intressen också många gånger kan komma i konflikt med miljövärdsintressena, t. ex. genom de förluster som drabbar rennäringen till följd av fridlysning av rovdjur. Ett annat exempel är den konflikt som föreligger mellan intresset att som led i rationaliseringen av renskötseln använda flygplan och andra motorfordon samt uppföra stugor, arbetshagar m. m.

Norsk sameråd hävdar att renskötselnäringens intressen helt sammanfaller med naturvårdens intressena, men menar att det kan uppstå intresse-motsättningar mellan renskötande samer och samer som inte är engagerade i rennäringen. Samerådet uttalar att det för användning av naturresurserna i samernas områden måste företas balanserade avvägningar, där såväl renskötseln som övriga samers intressen noggrant

avvägs. Den viktigaste målsättningen för framtiden måste vara att ge största möjliga del av samefolket möjlighet att bo och livnära sig i sina egna områden.

I medlemsförslaget berörs även frågan om lagstiftning på miljöområdet. Några av remissinstanserna tar upp den vidare frågan om lagstiftningen om samernas rättigheter m. m. Sålunda anser *Norske reindriftssamers landsforening* att innan miljövarsarbetet kan tas upp i sin helhet vad gäller samernas kärnområden måste först frågan om samernas rättigheter inom områdena klaras upp. I ett gemensamt nordiskt program måste därför arbetet härmed tas upp i första hand. *Svea hovrätt* anser att en gemensam nordisk lagstiftning torde möta betydande svårigheter bl. a. på grund av ländernas i många avseenden olikartade förhållanden och nationella intressen, som ofta på ett avgörande sätt spelar in i viktigare avgöranden i inhemska miljövarsfrågor. Där emot skulle det vara av stort värde om de nordiska länderna så långt möjligt sökte en harmonisering av sina miljöskyddsbestämmelser. Medlemsförslaget torde enligt *Sameutredningen* mera beröra frågan om markanvändningen i renskötselområdena än frågan om den yttre miljön. Frågan om markanvändningen har ingående diskuterats i samband med tillkomsten av den nya svenska rennäringslagen, som trädde i kraft den 1 juli 1971. En utgångspunkt för denna lagstiftning är att renskötselrätten skall behöva vika endast då så behövs för att genomföra ändamål som framstår som angelägna ur allmän synpunkt. Vidare hänvisar man till att, enligt de riktlinjer för hushållningen med mark och vatten, som riksdagen antog i december 1972, ett av de viktigaste inslagen i den fysiska riksplaneringen sägs vara, att väglösa vildmarksområden i fjällvärlden bör undantas från tyngre exploatering.

Länsstyrelsen i Norrbottens län menar att förutsättningarna för lagstiftning angående miljöskydd och naturvård är olika i de nordiska länderna. Detsamma gäller äganderätten till marken. I Sverige är staten ägare till praktiskt taget all mark ovanför odlingsgränsen. Därigenom har man effektiv kontroll på att någon verksamhet till förfång för natur och miljö inte kan etableras utan ett tillståndsförfarande. När det gäller att undanta ett område från renskötseln för andra markanvändningsändamål tillkommer det Kungl. Maj:t att besluta därom. Länsstyrelsen anser sålunda att de i förslaget framställda önskemålen i stort sett förverkligats i Sverige. Enligt länsstyrelsens mening skulle dock gemensamma åtgärder av de nordiska länderna främjas om likartade äganderättsförhållanden och en likartad skyddslagstiftning kunde åstadkommas i dessa länder. I avvaktan på en sådan harmonisering av äganderättsförhållandena och lagstiftningen syntes det böra förordas att på det nationella planet söka i görligaste mån förverkliga medlemsförslagets intentioner. Medlemsförslaget borde även studeras mot bak-

grund av erfarenheterna av samarbetet mellan de tre nordkalottlän-
derna inom regionalpolitiken. Länderna hade gått var för sig,
men utvecklingen hade varit i avgörande hänseende samstämmig. De
problem som aktualiserats i medlemsförslaget borde, enligt länsstyrel-
sen, tas upp till överläggningar i något lämpligt forum t.ex. Nordka-
lottkommittén, eventuellt i samråd med andra institutioner. Man skulle
här genom överläggningar kunna komma fram till en samnordisk be-
dömning av närings- och miljöfrågorna i de samiska kärnområdena.

Norrbottdistriktet av *Föreningen Norden* behandlar i sitt yttrande
frågan om hjortronplockningen i gränsbygderna och uttalar förhopp-
ningen att även denna fråga löses i samband med övervägandena om
skydd för miljön i fjällområdena.

3. Utskottet

Förslagsställarna fäster uppmärksamheten på miljö- och näringspro-
blemen i de samiska kärnområdena och diskuterar konsekvenserna av
den moderna tekniska utvecklingen och ett mer intensivt utnyttjande
av naturresurserna för de traditionella samiska näringarna. Häri in-
kluderas ej endast renskötseln utan även fiske, bärplockning m. m.
Större delen av samerna är numera sysselsatta utanför dessa näringar.
Medan renskötseln i Norge och Sverige är förbehållen samerna ägs en
stor del av renarna i Finland av icke-samer. Förslaget om ett program
för skydd och bevarande av miljön i de samiska kärnområdena måste
enligt förslagsställarna ses i ett vidare sammanhang, varvid samemino-
ritetens hela situation tas upp. Remissinstanserna, som är talrika och
representativa, har ytterligare understrukt behovet därav. Utskottet in-
stämmer häri och har ytterligare styrkts i sin uppfattning att tiden är
mogen för en utredning av sameminoritetens situation och framtid efter
den höring med representanter för samernas organisationer och offentliga
sameorgan och myndigheter, som utskottet hade den 19 augusti 1974 i
Rovaniemi. Utskottets danska medlemmar uttalade att dessa frågor i
första hand berör Finland, Norge och Sverige.

Utskottet vill i detta sammanhang med tillfredsställelse konstatera att
Nordiska rådets rekommendation nr 5/1972 om stöd till samerna nu
har avsatt ett konkret resultat i så måtto som Nordiskt samiskt institut
upprättats och inlett sin verksamhet. Enligt berörda rekommendation re-
kommenderas regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt
och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart
ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas
ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa
medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras
för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Utskottet hemställer att Nordiska rådet antar en rekommendation med anledning av det nu aktuella medlemsförslaget i tre avsnitt, som nedan behandlas var för sig.

Samarbete på lagstiftningsområdet

Förslagsställarna har påyrkat ett samarbete vad beträffar lagstiftningen om miljövärd i samernas kärnområden. Utskottet erinrar om att en grundval för samarbete om lagstiftning på miljöområdet finns i den nordiska miljöskyddskonventionen och utgår från att arbete med att följa upp konventionen med nationell lagstiftning pågår i respektive länder. Utskottet vill emellertid peka på att starka önskemål framkommit att få utrett vilka rättigheter samerna i framtiden skall ha till resurserna i sina bosättnings- och näringsområden. Man kan konstatera, att i Finland, Norge och Sverige under senaste årtiondet företagits väsentliga ingrepp i naturresurserna utan att den juridiska grundvalen för dessa ingrepp har undersökts i relation till de rättigheter som samerna ställer krav på. Detta hänger delvis samman med att ingreppen ofta sker sektorvis i anknytning till kraftutbyggnad, vägbyggnad, vattenreglering etc. Delvis hänger det också samman med att ingreppen sker i enlighet med nationell lagstiftning, som inte innefattar rätt till särbehandling för samerna. Frågan om samebefolkningens speciella rättigheter till resurserna i sina kärnområden måste anses vara av en sådan karaktär, att den kräver gemensam nordisk behandling.

Det bör därför ifrågasättas om det ej vore lämpligt att Nordiska ministerrådet låter göra en preliminär utredning av frågan om och i hur stor utsträckning ett klagörande av samernas framtida rättigheter kan ske som ett led i det nordiska lagstiftningsprogrammet. Även om man måste beakta pågående rättegångar skulle frågan om samernas rätt till medbestämmande vid resursdisponeringen i området kunna behandlas.

En utredning av ministerrådet om dessa frågor bör kunna läggas till grund för överläggning vid något av de mellan utskottet och justitieministrarna avtalade årliga mötena, varefter man tar ståndpunkt till frågan om lagstiftningssamarbete på detta område. Bland de lagregler som kan bli aktuella är detaljerade bestämmelser för utnyttjandet av naturresurserna i norr t. ex. tillåtlighetsregler för skogsavverkning, vattenreglering, gruvdrift m. m. Regler kan behöva skapas angående samernas rätt att bli hörda inför ingrepp i naturresurserna. Regler av ovannämnda slag torde kunna införas även om det ej befinnes lämpligt att för närvarande på nordiskt plan ta upp den grundläggande frågan om omfattningen av samernas rätt till marken och naturresurserna. Utskottet har noterat, att frågan om omfattningen av samernas rätt är föremål för rättslig prövning i Sverige och utskottet anser sig icke kunna rekommendera lagstiftning i en fråga, där rättegång pågår i ett

nordiskt land. En rekommendation som berör lagstiftningsfrågan bör därför för närvarande endast avse en utredning om detaljbestämmelser angående utnyttjandet av naturresurserna. Övriga åtgärder på nordiskt plan torde få invänta utgången av i Sverige pågående rättegångar. Den långsiktiga målsättningen bör dock vara att för framtiden få omfattningen av samernas rätt juridiskt fastslagen med likartad innebörd i de nordiska länderna.

Regionalpolitiskt samarbete som stöd för samernas näringar

Utskottet konstaterar på grundval av remissmaterialet, att det redan föreligger ett rikhaltigt material från de undersökningar de skandinaviska länderna var för sig har verkställt för att utreda vilka verkningar miljöförändringarna på Nordkalotten får för rennäringen och samernas övriga möjligheter till fortsatt utnyttjande av naturresurserna i sin kärnområden. Utskottet konstaterar att utredningsförslag framlagts avseende konkreta åtgärder för att, så långt det anses möjligt, tillmötesgå behovet av skydd för samernas näringsintressen. Utskottet vill för sin del inte uttala någon uppfattning huruvida de åtgärder, som är under utförande eller planläggning är tillräckliga på kort eller lång sikt men vill påpeka att genomförande av större eller mindre delar av dessa förslag skulle kunna leda till att samernas ställning och rättigheter komme att skilja sig avsevärt i de tre länderna, om inte en samordning äger rum.

Utskottet vill vidare framhäva behovet av utvidgat regionalpolitiskt samarbete över gränserna på Nordkalotten med särskilt sikte på en offentlig insats i samernas kärnområden. Det gäller här inte endast de typiska samiska näringarna utan hela den näringsmässiga situationen för befolkningen i området, även den icke-samiska. Utskottet vill här peka på medlemsförslag A 421/e om en nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten. Förslag till rekommendation härom har antagits av Nordiska rådets ekonomiska utskott. Utskottet finner det naturligt att åtminstone en del av de medel, som eventuellt kommer att avsättas genom en sådan fond, bör komma samernas näringar till del. I detta sammanhang vill utskottet peka på i hur stor utsträckning de ekonomiska och kulturella frågorna hänger samman när det gäller samerna. Aktiva regionalpolitiska insatser, t. ex. genom en fond för Nordkalotten, skulle främja den allmänna ekonomiska utvecklingen i området. Detta skulle leda till en utbyggnad av den samhällseliga servicen, något som även skulle komma samerna till godo. Samerna skulle genom ökad samhällselig service få möjlighet att bevara och utveckla sin kultur, samtidigt som de tillgodogör sig det moderna samhällets fördelar. Samekulturens bevarande på en materiellt högre nivå bör ses som en viktig, kanske den viktigaste, målsättningen för bevarandet av samernas ställ-

ning som etnisk minoritet. En lägre materiell nivå än den övriga befolkningens skulle utgöra ett starkt motiv för sameungdomen att lämna de samiska basnäringarna och därmed också den samiska kulturen.

Utskottet vill understryka nödvändigheten av att ett samarbete om konkreta åtgärder kommer till stånd snarast möjligt innan miljöförstörelsen tillåtits gå ännu längre än vad som är fallet för närvarande. Utskottet vill i detta sammanhang bland annat peka på möjligheterna till avtalsreglerat samarbete om utnyttjande av nationellt utredningsmaterial och till likaledes avtalsreglerat samarbete vid genomförande av regionalpolitiska åtgärder på Nordkalotten, både sådana åtgärder av generell art och delar av särskilda aktionsprogram för samernas näringar, samt genomförande av den nordiska kommunalrättskommitténs förslag angående kommunalt samarbete över de nordiska riksgränserna (*NU 1973: 1*).

Vetenskaplig forskning om den samiska miljön

Utskottet konstaterar att arbetet med samernas miljöproblem i stor utsträckning försvåras av bristen på hållbart tvärvetenskapligt underlag. Vidare saknas i stort sett aktuellt basmaterial som belyser samernas sociologiska situation i relation till den moderna samhällsutvecklingen. En undersökning av i det närmaste rätthistorisk art förbereds av det nyupprättade Nordiska sameinstitutet angående bruksområdena och bruksrätten i de samiska områdena. Institutet planlägger även ett gemensamt miljöprogram för de samiska områdena. Utskottet anser det väsentligt att forskning i samiska frågor på alla sätt uppmuntras och vill uttala förhoppningen att detta forskningsprojekt kan bli inledningen till ännu mer omfattande forskningsinsatser som engagerar bredast möjliga antal forskare, t. ex. inom de universitet, som finns i de nordligaste landsdelarna. Det kan också bli fråga om att engagera andra forskare, som har speciell bakgrund på detta område. Utskottet vill därför framhålla betydelsen av Nordiska sameinstitutet som initierande och administrativt organ för forskningsprojekt och uttala önskemålet att Nordiska ministerrådet tillser, att forskningsresurser ställs till institutets förfogande och att forskningsprojekt om samernas problem inom kultur och undervisning ges hög prioritet inom den nordiska kulturbudgeten.

Utskottet vill sålunda rekommendera att ett samlat forskningsprojekt som täcker de områden som ovan nämnts planläggs inom ramen för kulturavtalets organ, med utgångspunkt från de initiativ sameinstitutet tagit och med vidast möjliga engagemang av den forskningskompetens de nordiska länderna disponerar.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer juridiska utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter
2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt
3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Stockholm den 14 oktober 1974

Erik Adamsson (s)

K. B. Andersen (S)

Förman

John Austerheim (Sp)

Svend Haugaard (RV)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Olaf Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Tor Lund (A)

Timo Mäki (Kok)

BIHANG

Promemoria angående viktiga konferenser och möten med samiskt deltagande under sommaren 1974 samt juridiska utskottets höring med samiska sakkunniga den 19 augusti 1974

(Utarbetad av byrådirektör Eric Hultén)

Under våren och sommaren 1974 har två viktiga konferenser hållits av samernas organisationer. *Svenska samernas riksförbund* höll sitt 30:e landsmöte i Jokkmokk den 28—30 maj 1974 och *Nordiska same-rådet* höll sin 8:e konferens i Snåsa den 26—28 juni 1974.

SSR:s landsmöte i Jokkmokk antog ett antal resolutioner under den gemensamma rubriken "Samerna i storsamhället", i vilka ett antal synpunkter och önskemål framfördes. Några av resolutionerna berör de miljö- och lagstiftningsfrågor, som aktualiseras i medlemsförslaget om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden.

I en allmänt hållen resolution betonades samernas starka önskemål, att den svenska sameutredningen tar upp så många viktiga samiska frågor som möjligt innan dess arbete avslutas, om så behövs på grundval av tilläggsdirektiv. På sikt måste samelagstiftningen bli en minoritets- och ej enbart en näringslagstiftning. Det väsentligaste för att uppnå den deklarerade målsättningen för samepolitiken, nämligen att same-

na skall bestå som en särskild grupp med bevarade kulturella särdrag och med valfrihet för sameungdomen, är att det finns en tillräckligt stor grupp samer i basnäringar och övriga näringar i kärnområdena. Bland övriga önskemål i denna resolution märks en folkräkning av samerna och inrättande av en samekonsulent för fältarbete samt att statliga medel måtte beviljas till denna fältverksamhet.

I en annan resolution påpekas sameslöjdens betydelse som uttrycksmedel för den samiska kulturen och som kombinationsnäring för såväl renskötande som icke renskötande samer. Samerna har därför sökt skapa en samisk företagsverksamhet för sameslöjden. Detta har vunnit stöd i en på kommerskollegiets uppdrag utförd utredning om sameslöjdens ekonomiska roll i Sverige, där det uttalas att en organisation skall uppbyggas för sameslöjden och att denna organisation måste ägas och drivas av samerna själva.

Vid landsmötet uttalades från flera representanter stark kritik av den svensk-norska renbetskonventionen av 1972 och i en resolution stöder landsmötet de rättegångar som en sameby beslutat beträffande dels Mauno-området i Sverige dels ock vissa områden i Norge, som enligt 1972 års renbetskonvention mot byns bestridande fråntagits samebyns utnyttjande. Vidare påpekade landsmötet att man tidigare hemställt att juridisk expert från samisk sida måtte knytas till det fasta utskott, som tillsatts enligt renbetskonventionen och att detta inte föranlett erforderliga åtgärder. Landsmötet såg det som nödvändigt att denna expert förordnas. Några talare vid landsmötet framhöll att de bakgrundsundersökningar, som utgjort förarbeten till konventionen, hade kritiserats. Processer med bl. a. ersättningskrav förs nu i Norge för svenska samernas räkning beträffande vissa områden, som Sverige avstått enligt renbetskonventionen. Flera talare ansåg att konventionen var en olycklig lösning, som stred mot flera samebyars intressen, då de måste lämna ifrån sig områden, som de använt för rennarnas vandringar på norsk territorium. Ej heller från de norska samerna uttalades någon tillfredsställelse med konventionen. En representant för de norska samerna ansåg inte att konventionen gett samerna det stöd de önskat.

Beträffande miljöfrågorna framgick vid landsmötet, att samerna anser sig drabbade såväl av industrisamhällets utnyttjande av de samiska områdena, som av de åtgärder samhället vidtar för att skydda miljön för verkningarna av detta utnyttjande. Sålunda ville mötet ifrågasätta om laga grund föreligger för länsstyrelsens i Västerbottens län beslut om tillskapandet av ett vidsträckt naturreservat i hela norra delen av länets fjällvärld (Vindelfjällens naturreservat). Enligt mötet kunde riksdagen vid antagandet av 1971 års rennäringslag ej ha avsett att det skulle vara möjligt för länsstyrelsen att genom ett enkelt beslut om naturreservatet upphäva rennäringslagen och de garantier den innebar för samerna. Landsmötet uttalade stöd för de rättsliga åtgärder, som berörda samebyar anser sig böra vidtaga i detta sammanhang.

Liknande synpunkter framfördes beträffande planerna på ett nytt naturreservat i Sjauna. Vid mötet framkom, att det ej kunde vara riktigt att det rättsliga institutet naturreservat skulle medge djupare intrång i renskötselrätten än institutet nationalpark. Frågan om Sjauna borde även ses i samband med planerna på bl. a. Kalix älvs utbyggnad. Skul-

le de i detta sammanhang planerade vattenmagasinen i Vuotnajaure och Vettasjärvi utbyggas, skulle renskötseln i Norrkaitum komma att omöjliggöras. Om länsstyrelsens planer beträffande Sjauna och vattenfallsstyrelsens projekt beträffande Kaitum älv och Kalix älv genomfördes skulle sålunda hela den traditionsrika renskötseln i Gällivare kommun hotas av utplåning.

Ytterligare två resolutioner berör frågan om intrång i renskötseln (inom Laevas sameby resp. Härjedalen) medan en tar upp skogssamernas problem. Dessas situation anses, utöver vad som följer av storskogsbrukets inverkan på renbetet, hotad av två exploateringar som berör Arvidsjaursområdet, nämligen dels ett militärt fredsförband och ett flygfält, dels en utbyggnad av Byske älv. Dessa skulle drabba även fjällsamerna genom att renbete och flyttleder förstördes. Landsmötet uttalade sitt stöd för skogssamerna och deras försök att lokalt vinna gehör för sina intressen.

Vid *Nordiska samerådets konferens i Snåsa* antogs likaledes ett antal resolutioner, som berör de inom Nordiska rådet aktuella spörsmålen. Nordiska rådet representerades vid konferensen av riksdagsman Rolf Sellgren.

Vid konferensen framfördes bl. a. stark kritik mot nedskärningen av Nordiska sameinstitutets budget för 1975. En resolution antogs, där man protesterar mot nedskärningen, som anses gå ut över de planerade projekten. I den fastställda budgeten finns dock visst utrymme för de viktigaste och mest kostnadskrävande projekten, bl. a. skyddet av miljön i samiska kärnområden.

Frågan om samiskt radio- och TV-center och dess lokalisering blev föremål för ingående debatt. Vid omröstningen vann i lokaliseringsfrågan Kiruna med 31 röster mot 26 för Karasjok. Vidare beslöt konferensen föreslå att Nordiska rådet som ordinarie medlem erkänner en samisk representant som samekonferensen utser. (Jmf. rek. nr 17/1970 angående representation för samerna i Nordiska rådet.)

I en annan av konferensens resolutioner hemställs till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att en total utvecklingsplan, som omfattar prioritering för utnyttjandet av resurser i det samiska området, utarbetas med hänvisning till de miljömässiga förhållanden som berör samernas bosättning. Konferensen föreslår att man upprättar ett samnordiskt samiskt resurs- och miljöråd som väljs av Nordiska samerådet.

Frågan om lagstiftningen och samernas rättigheter tas upp i en resolution, där det inledningsvis hävdas, att samerna som urbefolkning har sin rätt till kärnområden grundad på urminnes hävd.

Samerna kan därför ställa krav på att deras rätt skall respekteras av de finska, norska och svenska staterna, allra helst som dessa stater inte har kunnat bevisa att de har äganderätt till de samiska områdena. Detta medför bl. a. krav på att lagstiftningen i de olika staterna skall ändras så, att samernas rätt till land och vatten framgår av lagstiftningen. Med hänsyn härtill måste samelagstiftningen ta sikte på samerna som etnisk minoritet.

Mot denna bakgrund måste enligt mötet exploateringen av samernas land och vatten ses. Samerna måste därför få ett ökat inflytande över markanvändningen och få del av de vinster från naturtillgångarna som idag förs ut från deras områden. Samerna önskar få sina områden skyddade mot exploatering för fjärrkonsumtion.

Vad gäller planeringsfrågor anföres i samma resolution, att samerna måste få effektiva möjligheter att på ett tidigt stadium delta i och påverka planeringen av markanvändningen och resursdisponeringen i de samiska områdena. Detta innebär konkret bl. a. att samerna t. ex. i Norge genom sina organisationer måste delta i utarbetandet av Nord-Norgeplanen och den fortsatta planeringen i fylken och kommuner genom av samerna själva valda representanter. I den fysiska riksplanering som pågår i Sverige har samerna begärt att få delta i planeringsarbetet i länstyrelser och kommuner dock utan att få gehör för detta. I Finland bör samerna genom det s. k. sameparlamentet få möjlighet att påverka planeringen.

Konferensen valde en ny samisk språknämnd för att följa upp det arbete, som den hittillsvarande språknämnden utfört 1971—1974, d. v. s. bl. a. arbetet med en gemensam stavning för de olika dialekterna samt arbetet för att stärka det samiska språkets ställning i undervisningen och samernas rätt att vid kontakt med myndigheter använda samiska. Som stöd för detta arbete antogs en resolution om en gemensam nordisk språklag. Mötet ansåg att det för samerna skall ha språklig jämlikhet bör finnas en gemensamt antagen språklag med tillämpningsföreläggning. En språklag bör enligt resolutionen bygga på åtminstone två principer; nämligen att den skall trygga rätten att få undervisning i och på samiska och information på samiska samt att den skall trygga rätten för same att göra sig förstådd på samiska, att bli hörd på samiska och delges juridiska handlingar på samiska.

Språknämnden hade 1973 uttalat att man borde försöka ge det samiska språket principiellt samma status i alla tre länderna som svenskan har i Finland samt utreda i vilken grad detta var praktiskt möjligt.

I en annan resolution framhålls om informationsverksamheten, att det bl. a. krävs att ett nordiskt samiskt radio- och TV-centrum uppförs, att utbildningen av en samisk filmgrupp igångsätts, att den samiska radio- och TV-verksamheten i de nationella programmen samt utgivningen av samiska tidningar garanteras genom statliga anslag. Nordiska samerådet avser att söka medel från Nordiska kulturfonden för utgivning av en samisk samnordisk tidning.

Vid den 9:e Nordkalottkonferensen i Kiruna den 16—18 augusti 1974 antogs en resolution om samefrågor där det bl. a. konstaterades att renskötseln kännetecknas av betydande omställningsproblem, som är påfrestande för den samiska befolkningen. Svårigheten att kunna skapa ett tillräckligt stort reninnehav för varje renskötarfamilj måste ägnas fortsatt uppmärksamhet från statsmakternas sida. Ett alldeles speciellt svårt sysselsättningsproblem kännetecknar de från renskötseln utslagna samernas arbetsmarknad. Dessa är ofta bosatta i områden, där fjällstugeåbor samt utrationaliserade skogsarbetare och småbrukare drabbats av arbetslöshet eller ytterst starkt minskad sysselsättning. Möjligheterna att skapa alternativ sysselsättning är i dessa regioner en besvärlig men ändå bjudande uppgift för samhället. Konferensen uttalade därför att samrådet mellan samernas organisationer och myndigheter bör intensifieras och redan i inledningskedet förankras på den lokala nivån. Härigenom kommer samerna in i planeringssammanhang på ett tidigare stadium än för närvarande.

Från samhällets sida bör aktivt stöd lämnas till bevarandet av samernas kultur på alla områden, där samhälleliga åtgärder är av reell betydelse. Konferensen underströk, att genom nordiskt samarbete på det

etnografiska området, där Nordiska Sameinstitutet bör ha en central ställning, kan ett forsknings- och utvecklingsarbete beträffande same-dräkter och slöjdalster lämna värdefulla uppgifter om samernas flyttning, boplatser och traditioner.

Ett antal av juridiska utskottets medlemmar deltog som observatörer vid Nordkalottkonferensen.

Bakgrunden till dessa möten var ett antal aktuella åtgärder vidtagna av regeringarna i Finland, Norge och Sverige.

I *Finland* avlämnade den s. k. Samekommittén sitt betänkande den 31 mars 1973. Kommittéförslaget innehåller bl. a. text till en ny samelag. Förslaget innehåller vidare förslag till åtgärder inom renskötseområdet, bl. a. föreslås att de nordligaste delarna av Lapplands län avsätts till rennäringens uteslutande begagnande. På kommitténs föranstaltning genomfördes 1972 ett provval till ett s. k. sameparlament som ett initiativtagande organ. Genom en förordning den 9 november 1973 förordnades det på detta sätt valda sameparlamentet till s. k. delegation för sameärenden. Enligt denna förordning tillsättes sålunda för beredning och förenhetligande av behandlingen av frågor angående samebefolkningens rättsliga, ekonomiska, sociala och kulturella angelägenheter och samernas särförhållanden i övrigt en delegation för sameärenden som är underställd statsrådets kansli. På delegationen ankommer att bevaka samernas rättigheter och främja deras ekonomiska, sociala och kulturella förhållanden samt taga initiativ, göra framställningar och till myndigheterna avge utlåtande i angelägenheter, som angår bl. a. miljö-vård och inrättande av naturskyddsområden, inledande av gruvverksamhet, inrättande av turist- eller exkursionscentrum, byggande av vattenkraftverk och regleringsdammar, utförande av avverkning och markberedning, nyttjande och vård av vatten och fiskeområden eller reglering av jakt- och fiskeförhållandena inom samernas hembygdsområden samt angående renskötsel och undervisning för samer. Delegationen för sameärenden består av 20 medlemmar valda på fyra år. Förordningen innehåller även en definition av begreppet same. Med same avses sålunda en person, som själv eller av vars föräldrar eller far- och morföräldrar åtminstone den ena enligt en av nordiska samerådets Finlandssektion år 1962 företagen befolkningsundersökning befinns ha lärt sig samespråket såsom sitt första språk. Samekommitténs betänkande har ej remissbehandlats och regeringen har icke heller tagit ställning till förslaget till en samelag.

I den *norska* regeringens melding till stortinget om utbyggnadsprogram för Nord-Norge ingår ett kapitel om utveckling av de samiska bosättningsområdena. Regeringen uttalar här sitt syfte att stärka den administrativa grundvalen för en bättre offentlig samordning av dessa områdens och samernas intressen. Regeringen avser att inrätta en särskild sektion vid utbyggnadsavdelningen i Finnmarks fylkesförvaltning för att genomföra utvecklingsåtgärder för de samiska bosättningsområdena. Regeringen avser att lägga stor vikt vid samernas egen uppfattning sådan den uttryckes genom deras organisationer och kommunala organ. Vidare avser man att inrätta ett utvecklingsråd för de samiska bosättningsområdena samt upprätta en utvecklingsfond för närings- och kulturlivet i de samiska områdena.

I en annan stortingsmelding säger regeringen, att man kommer att ställa medel till förfogande för inrättande av en heltidstjänst vid de

norska samernas riksförbund, att handläggningen av samiska spörsmål skall koordineras genom Norsk sameråd och att rådets sekreteriat skall förstärkas.

Stortingets kommunal- och miljövarnskommitté säger i sitt yttrande över regeringens melding att den instämmer i de huvudlinjer, som ligger till grund för rapporten, men vill vänta med att närmare diskutera olika åtgärder till dess en detaljerad aktionsplan föreligger. Kommittén anser det dock lämpligt att utse ett specialutskott av sakkunniga med samisk representation för att utreda frågan om samernas rättigheter till naturresurserna i sina bosättnings- och näringsområden. Kommittén hänvisar slutligen till att frågan om skyddande och bevarande av miljön i samernas kärnområden kommer att dryftas i Nordiska rådets juridiska utskott och uttalar för sin del, att man skulle se det som en fördel, om man fick till stånd en samordnad insats, eventuellt med en harmoniserad lagstiftning vad beträffar dessa förhållanden. En sådan samordning får dock enligt kommittén ej försena den norska aktionsplanen.

Det ovannämnda utvecklingsområdet avses få till uppgift att i samarbete med Finnmark fylke, berörda kommuner, centrala och regionala förvaltnings- och serviceorgan samt samernas organisationer samordna planer och åtgärder på alla sektorer. Utvecklingsrådet skall ta initiativ till och i samarbete med andra organ och institutioner ta upp arbetet med konkreta utvecklingsplaner och bistå kommunerna och andra lokala institutioner med att sätta dessa och andra åtgärder i verket.

Under utvecklingsrådets förvaltning avses inrättas en utvecklingsfond för närings- och kulturlivet i de samiska bosättningsområdena. Från denna fond skall kunna lämnas både bidrag och lån för projekt i dessa områden. Finansieringen bör koncentreras till åtgärder för vilka det ej finns tillräckliga finansieringsmöjligheter i distriktens utbyggningsfond, lantbrukets utbyggningsfond eller i statsbudgeten. Utvecklingsrådet får speciellt ansvar för samordning av åtgärder för att stärka näringsgrundvalen och utveckla nya arbetsplatser inom området. Utvecklingsrådet bör vara sammansatt av representanter för berörda kommuner, fylkeskommuner, statens och samernas organisationer. Utvecklingsrådets sekretariat kommer att läggas under utbyggnadsavdelningen vid fylkesförvaltningen. En av de första näringsområden utvecklingsrådet bör ta upp är sameslöjden.

Hösten 1974 lägger norska regeringen fram en aktionsplan om utvecklingen av de centrala samiska bosättningsområdena, d. v. s. Kautokeino, Karasjok, Porsanger, Tana och Nesseby kommuner i Finnmark. Planen är i en första omgång tidsbegränsad till fem år.

Bland de åtgärder som föreslås märks bl. a. följande: Ett råd under Kirke- och undervisningsdepartementet upprättas för att handha uppföljningen av de samiska skolfrågorna. Ett rennäringsavtal utarbetas, omfattande priser, produktion, omsättning och åtgärder för stöd. Renägare med alltför litet renantal för att ge tillfredsställande utkomst erbjuds ett avvecklingsstöd. Lånearrangemang genomförs för att öka samernas möjligheter till bosättning i sommarbetesdistriktet. Frågan om bättre utnyttjande av hjortron och färskvattenfisk utreds.

En särskild styrelse för den samiska hemslöjden upprättas. Inom språkområdet anställs två offentliga översättare samt ges stöd till utgivande av en veckotidning på samiska.

Slutligen inrättas en särskild utvecklingsfond för åtgärder inom det aktuella området. Fonden tillförs upp till 10 miljoner norska kronor

under den första femårsperioden. Fonden förvaltas av det ovannämnda utvecklingsrådet.

Den norska regeringen säger sig även vara intresserad att överväga ett förslag från Landsdelskomiteen for Nord-Norge att tillsätta en särskild kommitté bestående av sakkunniga och med solid samisk representation. Kommittén skulle enligt förslaget få i uppdrag att utarbeta ett utkast till lag om samernas rättigheter till naturresurserna i sina bosättnings- och näringsområden.

Utvecklingen av samernas områden har sålunda i Norge fått en viktig ställning såsom en integrerad del av regionalpolitiken i stort. I *Sverige* pågår en översyn av hela planväsendet genom den fysiska riksplanen. Samtidigt arbetar statens planverk med en översiktlig planering av fjällområdena. Bland de frågor som behandlas märks renskötselns markanspråk. Syftet med delstudien är att öka planerarnas och beslutande myndigheters kunskaper om renskötselns markanvändning och de villkor, som är knutna till denna. Därutöver skall man kartlägga särskilt viktiga och hotade renskötselmarker för att vid behov få renskötselintressena där speciellt skyddade i den kommande generalplanen. Det praktiska resultatet av arbetet torde bli dels att vissa intrång undviks, dels att kontakter tas tidigare med berörd sameby innan planeringen fastställs. I en nyligen tillsatt utredning rörande vattenkraftutbyggnader i norra Norrland berörs även rennäringen.

Sveriges regering tillsatte i december 1970 en utredning, den s. k. sameutredningen, bestående av fem sakkunniga för att utreda frågor om åtgärder till stöd för samernas språk och kultur m. m. Utredningen har hittills överlämnat två promemorior, en med förslag om upprustning av samernas folkhögskola, en med förslag till åtgärder beträffande forskning och eftergymnasial utbildning i samiska. Båda förslagen har antagits av 1974 års riksdag. Arbetet pågår inom utredningen för att utföra en omfattande attitydundersökning bland samerna. Attitydundersökningen avser att kartlägga samernas inställning till ett stort antal frågor t. ex. samernas samhörighetskänsla och inställning till språk- och kulturfrågor m. m. Undersökningen kommer att bilda utgångspunkten för vidare arbete inom utredningen. En annan av frågorna utredningen har att ta upp är behovet av någon form av stödjande medlemsskap i samebyarna för icke rensköttande samer, ett ämne som blev föremål för en livlig debatt under SSR:s landsmöte i Jokkmokk. Utredningen kommer även att utföra en demografisk undersökning av samerna i samarbete med Umeå universitet samt att undersöka fiskesamernas förhållanden och göra en undersökning av sameslöjden och dess ekonomiska betydelse m. m. Sistnämnda undersökning kommer att utföras inom ramen för industriverket. Dessutom kommer utredningen att penetrera skolfrågorna och diverse stödfrågor m. m. Utredningen avser att lägga fram sina slutliga förslag under 1975.

Nordiska rådets juridiska utskott höll den 19 augusti 1974 en *höring* med experter vid sitt möte i Rovaniemi för att behandla medlemsförslag A 406/j om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden.

Som sakkunniga deltog representanter för Nordiska samerådet, Nordiskt samiskt institut, Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötselfrågor, Svenska samernas riksförbund, Renbeteslagsföreningen

(Finland), Norsk sameråd, Norska samers riksförbund, Delegationen för sameärenden (Finland), Länsstyrelsen i Lapplands län samt Kammarkollegiet (Sverige).

Landshövdingen i Lapplands län framhöll vikten av en gemensam plan för att bibehålla naturen i de samiska områdena. Det var många faktorer, inte minst turism, som försvårar för samerna att klara sitt uppehälle inom ramen för sin naturahushållning. Ur nationalekonomisk synpunkt var det nödvändigt att hålla produktionen uppe även i de nordliga områdena, men man måste kontrollera vilka skadliga verkningar den kunde ha för samerna och ersätta dem härför. Det var en svår avvägningsfråga, vilka förluster för samerna som skulle ersättas. Ersättningsproblemen borde kunna bli föremål för en samnordisk undersökning.

En representant för *Renbeteslagsföreningen* i Finland framhöll att den gällande renbeteslagen krävde modernisering, då den saknade bestämmelser som skyddade själva renbetesområdena. Sådana bestämmelser borde innebära garanti för att intresserade renskötare hördes, innan man satte igång företag för annat utnyttjande av områdena. Vidare krävdes bestämmelser för reglering av turismen, av trafiken med terränggående motorfordon och med privatflygplan.

Representanten för det *Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel* redogjorde för det betänkande som 1973 framlagts av Samekommittén i Finland (*se ovan*). Förslaget gick mycket långt och föreslog upprättande av ett beslutande sameparlament, som skulle ha beslutanderätt beträffande användning av naturtillgångar som förnyas och som skulle tillsätta en språknämnd och välja representanter i myndigheter och församlingar. Vidare skulle enligt kommittéförslaget skyldighet föreligga att införskaffa sameparlamentets yttrande i saker som gällde gruvdrift, turism, kraftverk och vattenreglering, skogsavverkning, utdikningar, fritidsområden, naturreservat m. m. Finlands regering hade ej ansett det politiskt möjligt att framlägga samekommitténs lagförslag för riksdagen, men hade för att snarast åstadkomma ett konkret resultat på grundval av utredningen bildat den s. k. Delegationen för sameärenden (*se ovan*).

Från de *norska samernas* sida konstaterades, att staten hade äganderätten till marken i de nordliga områdena, men att samerna hade en stark nyttjanderätt. Några representanter ansåg, att innan man kunde ta upp frågan om miljöförstöringen borde man klara av frågan om samernas rättigheter i området. Norska regeringen övervägde att låta utreda frågan om samernas rättigheter till naturresurserna. Andra representanter hävdade dock, att en sådan procedur skulle bli tidsödande och att åtgärder för att komma till rätta med skadorna på miljön brådskade. Man visste redan nu, vilka skador som förorsakats och av vilka faktorer (gruvdrift, naturreservat, turism etc.). Det var av största vikt att man omedelbart vidtog åtgärder för att trygga samernas fiske, bärplockning och renskötsel samt för att reglera turismen. Det konstaterades att enligt gällande lag i Norge ägde staten marken. Om samerna ej ville acceptera detta, torde de bli tvungna att föra en process för att få denna lag ogiltigförklarad eller erfordrades det att Stortinget stiftade en ny lag. Vid Vetenskapsakademien i Oslo hade i november 1973 diskuterats frågan om äganderätten till marken i de nordliga områdena. Man ansåg att äganderätten var en oklar fråga och att Stortinget inte torde ha stiftat den ovannämnda lagen, om tinget känt till alla fakta.

Representanten för *Nordiskt samiskt institut* framhöll vikten av att samernas traditionella näringar bevarades för att upprätthålla befolkningsstrukturen. En störning i kombinationsnäringförhållandena skulle medföra motsvarande störning i befolkningsstrukturen. Han tog även upp frågan om medlemsförslag A 421/e, angående en regionalpolitisk fond för Nordkalotten och ansåg det väsentligt att samisk expertis fick delta vid behandling av näringsfrågor, som var av betydelse för samerna. I anslutning till en eventuell fond borde inrättas ett samiskt resurs- och miljöråd. Institutet höll på att planlägga ett forskningsprojekt om "brugs-måtene i sameområdena" en kritisk historisk-juridisk undersökning. Miljö- och näringsfrågor kunde, vad samerna beträffar, inte skiljas åt, då samerna var att anse som en del av naturen.

Representanter för *Nordiska samerådet* framhöll behovet av gemensamma regler angående miljöskyddet i de nordliga områdena. Ett sam-nordiskt organ för sameområdets resurs- och miljöfrågor borde bildas, som skulle utses av Nordiska samerådet.

Representanten för *kammarkollegiet* meddelade att man i Sverige tillsatt en arbetsgrupp med representanter för samerna och skogsnäringen för att utreda frågan om storskogsbrukets verkningar. Han ansåg att arbetsgruppens arbete borde leda fram till en rättslig reglering av skogsbruket på samma sätt som det finns rättsliga regler för gruvdrift, vattenreglering etc. Det skulle alltså bli fråga om tillståndsprövning för hyggesplöjningar, skogsavverkningar m. m. I ett eventuellt nordiskt lagstiftningsprogram om sameområdena skulle man kunna ta upp frågor om reglering av utnyttjandet av marken och resurserna i norr. Frågan om arten av samernas rätt till marken var i Sverige föremål för process och det var ej lämpligt att man nu ingrep för att lagstifta på nordiskt plan om frågor, där rättegång pågår. Det hade föreslagits att införa ett antal regler inom ramen för den nordiska miljöskyddskonventionen. Detta kunde dock ställa sig svårt, då områden som omfattas av andra konventioner, undantas från miljöskyddskonventionen. Detta gällde vattenrättsfrågor, som regleras av en finsk-svensk gränsälvskonvention och en svensk-norsk vattenrättskonvention.

Sameombudsmannen Tomas Cramér, som representerade *Svenska samernas riksförbund* kom, efter inledande synpunkter angående samernas situation som minoritet etc., in på frågan om samernas rättigheter och skyddet för samernas miljö. Han framhöll behovet av en fast juridisk systematik för samernas landrätt och verkliga tillåtlighetsregler i lag, när det gäller att tillåta intrång, tillåtlighetsregler, som står under domstolsprövning. Som exempel nämndes, att i den svenska vattenlagen finns tillåtlighetsregler, som skall prövas av domstol. Även samerna är sålunda skyddade av den svenska vattenlagen. Emellertid finns en reservparagraf, som möjliggör för regeringen att tillåta och, oftast genom Vattenfallsstyrelsen, genomföra olika företag, som samerna anser otillbörliga. Likväl är vattenlagen förmånligare för samerna än t. ex. väglagen och gruvlagen, som saknar tillåtlighetsregler av detta slag. Samerna hade begärt tekniskt och juridiskt bistånd i förhandlingar med Domänverket om storskogsbrukets förstörelse av viktiga lavtillgångar etc., om användning av kemikalier, giftbesprutning, hyggesbränning etc., vilket dock ej hade beviljats, något som särskilt missgynnade samerna med tanke på deras begränsade ekonomiska möjligheter att själva bekosta tekniska och juridiska biträden. Medlemsförslaget borde föranleda praktiska åtgärder i samarbete med Nordiskt samiskt institut. Stöd åt riksförbundets under-

sökning av de olika nordiska minoriteternas ekonomi, införande av verkliga tillåtlighetsregler i näringslagstiftningen samt en form av särskild rättshjälp åt samerna var brännande samefrågor, vars lösning skulle ge det mest effektiva skyddet för samernas miljö.

Medlemsförslag

om inrättande av ett nordiskt institut för ytkemisk forskning

(Väckt av Eric Krönmark)

Forskningen av overflate- og kolloidfenomenene tillegges stor betydning. Den vedrører miljøvern, kjemisk-teknisk forskning, biologisk prestasjons- og fordøyelseskjemi m. m. En nærmere redegjørelse om overflate- og kolloidkjemiens anvendelse fremgår av *Tillägg*.

Ytkemiska instituttet ble opprettet i 1963 i Stockholm. I 1968 ble instituttet omorganisert og utviklet slik at det idag omfatter 35 ansatte med et totalbudsjett nær 3 mill. svenske kroner. Av dette beløp bidrar industrien med knapt 50 % fordelt med et årlig bidrag på ca. 0,5 mill. kroner fra Stiftelsen ytkemiska forskning og ca. 0,7 mill. kroner i direkte industribidrag. I alt er 42 bedrifter, herav 5 danske og norske, medlemmer av stiftelsen.

I Norden representerer dette institutt den største konsentrasjon av kunnskap innen området selv om kvalifisert forskning innen mer begrensede områder av overflate- og kolloidkjemi også foregår flere andre steder. Nevnes kan bl. a. Åbo akademi, Danmarks tekniske højskole, Göteborgs universitet og Universitetet i Trondheim.

Ytkemiska instituttet synes å ha utviklet seg tilfredsstillende når det gjelder den anvendte forskning og det tekniske utviklingsarbeid. Instituttets grunnleggende forskning har gjennom sin kvalitet nådd en høy internasjonal status.

I det siste år ble det innledet et tverrvitenskapelig samarbeid med medisinere, odontologer, veterinærmedisinske forskere og fysikere.

Stiftelsen ytkemisk forskning og dens industriella komité har i 1972 fremhevet behovet for øket omfang av den grunnleggende forskning ved instituttet og for ivaretagelse av instituttets utdanningsmuligheter. Instituttets styre har funnet at for å nå sine mål bør instituttet tilsluttes en høyere læreanstalt med teknisk eller naturvitenskapelig utdanning på sitt program.

Med tanken på det fremtidige forsknings- og utdanningsbehov har det vært foreslått av flere industribedrifter at mulighetene bør undersøkes for å opprette et nordisk institutt for tverrvitenskapelig overflate- og kolloidforskning.

Et slikt institutt vil gi fordeler ut fra flere synspunkter. Den viktigste synes å være utdanningsaspektet. Doktorandutdanningen ved instituttet kan bli av høy kvalitet ved at instituttets egne ressurser kan kompletteres med kapasiteten hos utenlandske gjesteforelesere som allerede nå besøker Ytkemiska instituttet årlig.

Fordelene fra et teknisk-industrielt synspunkt bør i første hånd bedømmes ut fra økonomiske faktorer. Nyanskaffelser i hvert av de nordiske land tilsvarende den utrustning som instituttet har idag ville bety betydelige investeringer. Foruten de instrumentelle og personlige vitenskapelige ressursene har Ytkemiska instituttet også utviklet en rutine for behandlingen av industrielle problemer. Det vil således være ressursøkonomisk gunstig for Norden om det forskningsarbeid som idag foregår på overflate- og kolloidkjemiens område ellers i de nordiske land ble koordinert med virksomheten ved Ytkemiska instituttet i en fastere form slik at overlappende forskning unngås og informasjonsutveksling og fastere samarbeid sikres.

For instituttets egen virksomhet antas fordelene hovedsaklig å ligge i den større effektivitet til å møte industriens og samfunnets behov, hvilket den økede kapasitet vil bidra til.

Ytkemiska instituttet fungerer alt idag i en viss grad som en modell til et nordisk institutt. Det kan i denne forbindelse nevnes at 42 personer deltok i et av instituttet organisert doktorandkurs i overflate- og kolloidkemi og at ca 40 personer har meldt seg som deltagere ved neste kurs. Deltagerne kom både fra Danmark, Finland, Norge og Sverige og var hovedsaklig industriansatte. Den store interessen for instituttets kompetanse illustreres også gjennom initiativet til arrangementet av informasjonsdager om industriell anvendelse av overflate- og kolloidkemi i Danmark, Finland og Norge. Dette engasjementet finansieres av NORDFORSK og skal gjennomføres i løpet av budsjettåret 1973/74.

Dessuten vil et forsøk på nordisk samarbeid i form av et spesialinstitutt hvor det drives utdanning, grunnleggende og anvendt forskning, samt teknisk utvikling, i seg selv innebære en vesentlig erfaring for kommende innsats i det fremtidige nordiske samvirke.

Ytkemiska instituttet mener at den anvendte forskning bør foregå i form av prosjekter med varighet 2—4 år. Oppgavene for den anvendte forskning blir: å videreutvikle de resultater fra grunnforskningsvirksomheten som synes å gi opphav til teknisk interessante anvendelser, å angripe passende problemstillinger av overflatekjemisk natur fra stiftelsens industrier, samt å gjøre kvalifisert innsats innen problemstillinger av vesentlig betydning for samfunnet som helhet.

På samme måte som for Ytkemiska instituttets nåværende organisasjon forutsettes at halvparten av omkostningene for den anvendte forskning skal bestrides av de tilsluttede industribedrifter.

Under henvisning til det som er anført ovenfor, henstiller vi

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for etablering av et nordisk institutt for tverrvitenskapelig overflate- og kolloidforskning.

Stockholm, 20. desember 1973

Eric Krönmark (m)

TILLÄGG

Exempel på yt- och kolloidkemins användning

I det følgende er det gitt en kort summarisk oversikt over overflate- og kolloidkjemiens industrielle anvendelsespotensial basert på Ytke-miska instituttets egen erfaringsbakgrunn. Siden instituttets virksomhet når det gjelder anvendt forskning er delt i seksjoner, er oversikten nedenfor også inndelt overensstemmende med dette.

1) Miljøforskning

Kolloidkemi og emulsjonskunnskap anvendes for vannrensing ved bruk av sedimentasjon eller ved anvendelse av mikroflotasjon. Denne flotasjon med små luftbobler bringer ofte 98—99 % av forurensningene opp til overflaten i form av et lavt skum; metoden er rask og effektiv til rensing av mange typer avløpsvann og kan også anvendes til gjenvinning av metaller i eksempelvis gruvevann, noe som er av interesse for morgendagens ressursituasjon.

Avvanning av slam ved anvendelse av overflate- og kolloidkjemiske prinsipper har stor betydelse for resirkulering av våre råstoffer. Transportkostnadene senkes vesentlig når vanninnholdet reduseres fra ca. 98 % og ned til ca. 70—80 %.

Reaktive skum kan anvendes i gassrensesammenheng ved at de kan "skreddersyes" til å ta opp de ønskede forurensninger ved aktuell temperatur. Instituttet har kunnskap som også tillater formulering av stabile hydrokarbonbaserte skum (olje).

2) Kjemisk-teknisk forskning

Rengjøringskjemien er et vesentlig felt i vårt moderne samfunn med utstrakt bruk av rengjøringsmidler. Problemene er her klart av overflate- og kolloidkjemisk natur og YKI har derfor engasjert seg både i fasaderengjøring og rengjøring av faste overflater generelt med den målsetning å spre kunnskap om kjemien bak rengjøring og eliminere de miljøfarlige, ofte etsende og dels giftige rengjøringsmidler som til en viss grad anvendes idag. Av stor interesse er det også å studere innvirkningen av rengjøringsprosessen på det rengjorte materialet.

Emulsjonskunnskap anvendt til å formulere vannbaserte system innen bl. a. maling- og lakkindustrien der man idag anvender farlige løsningsmidler er et annet prosjekt under bearbeiding. De vannbaserte system innebærer store miljø- og yrkeshygieniske fordeler samt trolig en økonomisk vinst på grunn av de stigende løsningsmiddelpriser.

3) *Kolloidal katalyseforskning*

For syntetisering av kjemikalier eller i andre kjemiske reaksjoner anvendes ulike system av ordnede molekyler for å øke reaksjonshastigheten og utbyttet. Systemene har en funksjon som kan sammenlignes med enzymenes og representerer derfor et mulig alternativ til enzymer. Interessante anvendelsesområder finnes både innenfor petrokjemien og for fremstilling av finkjemikalier (legemiddelindustri, organiske synteser).

4) *Næringsmiddelforskning*

Stabilitet hos næringsmidler er et meget stort problem for deres lagring og handtering. Overflate- og kolloidkjemien gir mulighet til å formulere stabile produkt i form av emulsjoner, eksempler kan være ketchup, pølser etc. Emulsjonskunnskapen blir også anvendt i optimaliseringen av eksempelvis raffinering av oljer.

5) *Legemiddelforskning*

De fleste legemidler inneholder overflateaktive molekyler (tensider e.l.) som påvirker deres løselighet og transport i organismen. Andre anvendelser av overflate- og kolloidkjemisk kunnskap innen dette feltet finnes i formuleringen av "kunstige skinn" som påføres forbrante deler ved brannskader — disse salver gjøres i form av såkalte flytende krystaller som er stabile strukturer av ordnede molekyler i dette tilfelle inneholdene vann.

Slike flytende krystalline strukturer er også årsaken til såkalt åreforkalkning, og dette problemet kan angripes med kjennskap till strukturene.

6) *Polymerforskning*

Arbeid er gjort med fremstilling av plaster fra ordnede molekylsystem, flytende krystaller. Disse plaster har meget interessante egenskaper og anvendelsesmuligheter.

7) *Problem innen skogsindustrien*

Overflate- og kolloidkjemisk kunnskap er anvendt til å angripe forurensningsproblem og ressursgjenvinningsproblem til dels i kombinerte prosesser, eksempelvis rening av avløpsvann ved bruk av mikroflotasjon og resirkulasjon av den fjernede fibermassen. Et annet eksempel er avfarging av avisepapir for resirkulering.

Industrisidens skumproblemer er videre studert ved anvendelse av YKI's skumkunnskap.

8) *Skumforskning*

Gjennom studier av hvorfor skum er stabile/utstabile og skum's dreneringshastigheter har man kunnet fremta nye teorier for skum-

stabilitet. Kunnskapen er anvendt til bl. a. formulering av stabile hydrokarbonbaserte skum — en ny oppfinnelse som kan ha betydning for produksjon av skumplast såvel som for gassrensing.

9) *Korrosjonsforskning*

Idag er det mulig å hindre korrosjon ved å legge en monomolekylær film av spesielt utvalgte molekyler som binder seg til den aktuelle overflate på denne. Dette kan ofte være et ideelt underlag for videre korrosjonsbeskyttelse.

10) *Tribologi*

Studiet av slitasje og dens årsak. Virkning av smøremidler samt tilsatser til disse studeres i forsøket på å redusere slitasjen. Molekyler som binder seg til en metalloverflate har vist seg å kunne redusere slitasjen vesentlig ved bare små tilsatsmengder i olje.

Avslutningsvis skal nevnes at kunnskapen om de såkalte flytende krystaller har medført at man ved Ytkemiska instituttet har kunnet fremstille magnetiske oljer av olje til havs. Metoden letter arbeidet med gjenvinningen av denne oljen.

De flytende krystaller er dessuten av meget stor interesse for elektronisk industri og ventes å revolusjonere denne slik transistoren i sin tid gjorde. Det foregår idag arbeidet med å gjøre TV-skjermer av flytende krystalline strukturer, vilket reduserer både strømforbruk og volum til et minimum. Man kan eksempelvis henge sitt TV som et bilde på veggen. Videre anvendes flytende krystaller til digitaldisplay (siffervisere) på regnemaskiner, klokker o.l. samt til følsomme temperaturmålere.

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 831)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til økonomisk utvalg er henvist ovennevnte forslag, som er behandlet av nimannskomiteén 26. august 1974 og av utvalget 28. s. m.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 420/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for etablering av et nordisk institutt for tverrvitenskapelig overflate- og kolloidforskning.

Forslagsstilleren peker på at forskningen av overflate- og kolloidfenomenene tillegges stor betydning. I Norden representerer ytkemiska instituttet i Stockholm den største konsentrasjon av kunnskap innen området. Det fremtidige forsknings- og utdanningsbehov gjør det nærliggende å undersøke mulighetene for å opprette et nordisk institutt for tverrvitenskapelig overflate- og kolloidforskning.

Et nordisk institutt vil være fordelaktig fra flere synspunkter. Det gjelder særlig utdanningsaspektet, men også i høy grad det teknisk-industrielle synspunkt. Etter forslagsstillerens oppfatning vil det videre være ressursøkonomisk gunstig for Norden at det forskningsarbeid som foregår i de nordiske land blir koordinert med virksomheten i ytkemiska instituttet.

Forslagsstilleren foreslår derfor at en nærmere undersøkelse av mulighetene for etablering av et nordisk institutt for tverrvitenskapelig overflate- og kolloidforskning blir foretatt.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordforsk

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark:

Udenrigsministeriet

Indenrigsministeriet

Miljøministeriet

Handelsministeriet
 Undervisningsministeriet
 Forskningssekretariatet
 Teknologirådet og statens tekniske prøvenævn
 Industrirådet

Finland:

Handels- og industriministeriet
 Helsingfors universitet
 Åbo akademi
 Tekniska högskolan
 Finlands akademi
 Statens tekniska forskningscentral
 Akademien för tekniska vetenskaper r.f.

Norge:

Industri- og håndverksdepartementet
 Universitetet i Bergen
 Norges tekniske høyskole
 Norges almenvitenskapelige forskningsråd
 Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd
 Norges industriforbund

Sverige:

Styrelsen för teknisk utveckling (STU)
 Svenska träforskningsinstitutet
 Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA)
 Sveriges industriförbund
 Stiftelsen ytkemisk forskning
 Sveriges kemiska industrikontor

Av de 29 mottatte remissuttalelser er det 9 som støtter medlemsforslaget og 16 som avviser det. En instans gir betinget støtte og 3 andre unnlater å ta standpunkt.

Nordens fackliga samorganisation vil ikke motsette seg en undersøkelse av mulighetene for opprettelse av et nordisk institutt som foretaksmodell.

Industrirådet i Danmark støtter forslaget, i det rådet finner det både riktig og formålstjenlig at man utnytter de knappe ressurser ved et felles nordisk samarbeid for løsning av problemer innenfor overflate- og kolloidkjemiens område.

Åbo akademi i Finland støtter forslaget. Den anvendte forskning ved et nordisk institutt bør finansieres gjennom oppdrag fra industrien og næringslivet. Det er derfor viktig ved etableringen av et slikt institutt at tilstrekkelige midler reserveres for grunnforskning og at bevilgningene dimensjoneres og dirigeres under hensyntagen til den grunnforskning som utføres ved det nåværende ytkemiska instituttet. Dessuten må det tas hensyn til de ressurser for grunnforskning som er tilgjengelige ved ulike universitetsinstitusjoner i Norden. *Tekniska högskolan*

mener at et nordisk institutt hvor forskningen sammenkobles med undervisning på post-graduate nivå, vil kunne gi bedre muligheter enn nå for doktorantstuderende ved tekniska högskolan til å skaffe seg spesialutdannelse i overflate- og kolloidkjemi. Høgskolen støtter derfor medlemsforslaget.

Industridepartementet i Norge ser det som en fordel om Nordforsk blir anmodet om å foreta det utredningsarbeidet som forslaget går ut på. *Universitetet i Bergen (Kjemisk institutt med tilslutning fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet)* mener at et nordisk institutt for overflatekjemisk forskning vil være et meget godt tiltak som vil kunne styrke og hjelpe et lite miljø.

Sveriges kemiska industrikontor uttaler at blant kontorets medlemsforetak synes å råde en enstemmig oppfatning om at ytkemiska instituttet har utviklet seg tilfredsstillende og i sin virksomhet nådd en kompetanse som er verdifull, særlig for stiftelsens medlemsforetak. Kjemikontoret deler oppfatningen at en fortsatt gunstig utvikling vil bli stimulert ved en utvidelse av instituttets virksomhet til å omfatte hele Norden. Kontoret støtter derfor en slik utvidelse. *Sveriges industriförbund* slutter seg til uttalelsen fra Sveriges kemiska industrikontor. *Svenska träforskningsinstitutet (STFI)* uttaler at det nødvendige høye kompetansenivå fordrer en konsentrering av ressursene til ett institutt. STFI understreker at utdanningsaspektet er vesentlig. Grunnforskningen må sikres tilstrekkelige midler. Et nordisk institutt kan og bør bestrebe seg på for industriens regning å fungere som en clearingsentral for aktuelle problemer. Instituttet vil kunne bidra til løsning av mange og vesentlige problemer som er felles for finsk, norsk og svensk skogsindustri.

Handels- och industriministeriet i Finland finner det foreslåtte nordiske forskningsinstitutt hensiktsmessig, hvis instituttets virksomhet i stedet for grunnforskning blir innrettet nesten fullstendig på anvendt forskning og industriens bidrag til instituttets kostnader blir sikret. Ministeriet mener at Nordisk Ministerråd ikke bør påbegynne undersøkelser på grunnlag av det foreliggende forslag, men saken bør sendes tilbake til forslagsstilleren for at han kan legge fram et nytt, hvor instituttets ressursplaner og kostnadsforslag på mellomlangt sikt fremgår mer nøyaktig enn av det fremsatte medlemsforslag.

Som nevnt ovenfor er det et flertall av remissinstansene som avviser medlemsforslaget selv om de erkjenner at overflate- og kolloidforskning har betydelig tverrvitenskapelig nyttepotensial innen industrien, samt på det sosialpolitiske og biologiske området. Disse instanser mener at nordisk samarbeid bør bygge på de eksisterende organer.

Nordforsk støtter i prinsippet generelle ønskemål om optimal utnyttelse av de nordiske lands samlede ressurser innen området. I flere av disse land har man allerede satset betydelige ressurser i form av

utrustning og kompetanse. Det er viktig å ta vare på og utnytte disse ressurser også i et mer formalisert nordisk samarbeid. En tenkelig løsning er å opprette nordiske samarbeidsgrupper med oppgave å samordne innsatsene og å vareta prinsippene om arbeidsdeling innen rammen for nordiske programmer. Nordforsk støtter derfor tanken om etablering av fastere former for det nordiske samarbeid, men stiller seg tvilende til forslaget om utbyggingen av et formelt nordisk institutt for overflatekjemii.

Teknologirådet i Danmark savner opplysninger om finansieringsmuligheter, organisatoriske forhold, industrirelevans og konsekvenser for allerede etablerte forsknings- og utviklingsinstitusjoner. Likeledes savner det en avveining i forhold til andre muligheter for koordinering av innsats og ressurser. Teknologirådet mener at en mer hensiktsmessig utnyttelse av de nordiske institutters ressurser vil kunne skje ved etablering av ad hoc grupper, felles prosjekter m. v. På det utdanningsmessige område er det behov for på de tekniske serviceinstitutter å få etter- og videreutdannet personalet uten å opprette et spesielt nordisk forskningsinstitutt. Rådet kan derfor ikke støtte det foreliggende medlemsforslag. *Handelsministeriet* slutter seg til Teknologirådets uttalelse. *Forskningssekretariatet* finner at de i forslaget nevnte anvendte forskningsoppgaver for et nordisk forskningsinstitutt er meget spredt, og at det nevnte program som sådant er alt for vidtfaavnende. Opprettelse av et nytt institutt vil dessuten kunne medføre en uhenktsmessig spredning av de knappe ressurser. *Miljøministeriet* mener at behovet for å opprette et nordisk institutt er begrenset. Heller ikke synes det være behov for det foreslåtte institutt av hensyn til den løpende kontroll med næringsstoffinnholdet i matvarene. *Undervisningsministeriet* slutter seg til den holdning som er kommet til uttrykk i Teknologirådets, handelsministeriets, forskningssekretariatets og miljøministeriets uttalelser og kan således ikke anbefale opprettet et nordisk institutt for overflate- og kolloidforskning.

Finlands akademi mener at den beste måte å fremme det nordiske samarbeid innen overflatekjemien vil være å utvikle det eksisterende samarbeid. Særlig bør forsknings- og samarbeidsmulighetene ved Ytkemiska Institutet effektiviseres, bl. a. gjennom finansiering av instituttets samnordiske forskningsprosjekt og en forbedring av stipendiemulighetene for nordiske forskere. Akademiet anser at det for tiden ikke er behov for å opprette et nytt nordisk institutt for overflatekjemii og at det ikke er tilstrekkelige grunner for å endre det nåværende Ytkemiska Institutet til et nordisk. *Akademien för tekniska vetenskaper r. f.* uttaler at forskningen innen angjeldende område inntil videre kan tas hånd om på en tilfredsstillende måte innenfor rammen av de eksisterende forskningsinstitusjoner uten noen nyetablering. *Helsingfors universitet* (matematik—naturvitenskapelige seksjon) med

støtte av kansler og konsistoriet, viser til at et større internasjonalt forskerteam sysler med overflatekjemi ved Åbo universitet. Da medlemsforslaget forutsetter betydelige kontinuerlige økonomiske offer, mener seksjonen at bevilgninger av denne størrelsesorden vil fremme forskningen og utdannelsen på overflatekjemiens område mer effektivt, hvis de anvendes til støtte for den innenlandske forskningssentralen og for forskernes besøk ved tilsvarende sentraler i de øvrige nordiske land. Finlands industri har sannsynligvis større utbytte av sine satsede prosjektmidler om de anvendes for støtte av forskningsarbeidet ved et innenlandsk forskningsinstitutt. *Statens tekniska forskningscentral* peker på at det på forhånd finnes flere institusjoner hvor den i forslaget nevnte forskning foregår. Den beste måten å nå målsætningen på vil være ved å øke koordineringen samt ved å fremme og finansiere felles forskningsprosjekter på området. Dette skulle kunne skje ved det institutt som i hvert enkelt tilfelle egner seg best. Forskningscentralen støtter derfor ikke forslaget.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd uttaler at det foreliggende forslag om opprettelse av et nordisk institutt for overflate- og kolloidforskning er sterkt motivert i ønsket om å styrke den industrielle forskning og utvikling. Da rådets ansvarsområde er grunnforskning i matematisk-naturvitenskapelige fag, vesentlig knyttet til virksomheten ved universiteter og høyskoler, og det foreliggende forslag i det vesentlige ikke kan sies å ha slik karakter, kan rådet ikke gi sin tilslutning til det. *Norges tekniske-naturvitenskapelige forskningsråd* finner ikke å kunne anbefale medlemsforslaget. Derimot vil forskningsrådet anbefale at mulighetene for en organisert koordinering av forskning og undervisning ved de aktuelle nordiske forskningsinstitutter og lærestalter blir undersøkt nærmere. Det antas at Nordforsk kan være det organ som utfører en slik undersøkelse. *Norges tekniske høyskole* hevder at overflate- og kolloidkjemi er av så fundamental art og har tilknytning til så mange områder innen vitenskap og teknikk at det nødvendigvis bør høre til enhver teknisk høyskoles undervisnings- og forskningsområde. Dette har vært hevdet av alle komitéer som har vurdert undervisningen ved kjemiavdelingen ved NTH. På flere områder er det allerede i gang store forskningsprosjekter med sterk tilknytning til overflate- og kolloidkjemi ved NTH. Dette miljø bør bibeholdes og utvides ved NTH. Opprettelsen av et nordisk institutt vil ikke overflødiggjøre øket innsats ved NTH på dette område. NTH finner derfor ikke å kunne støtte forslaget.

Ingenjörsvetenskapsakademien i Sverige finner det naturlig at andre nordiske land enn Sverige i øket utstrekning kan utnytte de kunnskaper, utstyr m. m. som finnes ved ytkemiska instituttet. Akademiet stiller seg derimot tvilende til opprettelsen av et nordisk institutt og tilråder i stedet et svensk institutt med interessenter fra alle nordiske land. Vi-

dere mener akademiet at slik undervisning og grunnforskning som instituttet nå utfører bør bekostes av statsmidler fra Sverige. Et professorat i teknisk overflatekjemi bør opprettes i Sverige for å tilgodese dette behov for undervisning og grunnforskning. Formannen i *Stiftelsen ytkemisk forskning* uttaler at ifølge stiftelsens oppfatning er det nødvendig at ytkemiska instituttet kompletteres med et professorat i teknisk overflatekjemi for å tilgodese det behov for undervisning og grunnforskning innen området overflatekolloidkjemi, som må ligge til grunn for ytkemiska instituttets virksomhet. Dette må ha prioritet og stiftelsen anser det ikke hensiktsmessig i den nåværende situasjon å omdanne det nå effektivt arbeidende svenske institutt til et nordisk institutt før spørsmålet om professoratet og dermed forandringen til en av staten finansiert grunnforskning og utdanning innen området har funnet sin løsning. Muligens kan spørsmålet om omdanning av det svenske instituttet til et nordisk institutt aktualiseres senere dersom sterkere praktiske grunner herfor skulle foreligge. *Styrelsen för teknisk utveckling* mener at et passende tidspunkt for etablering av et nordisk institutt for overflate- og kolloidforskning vil være i slutten av 70-årene.

Udenrigsministeriet og indenrigsministeriet i Danmark og Norges industriforbund tar ikke stilling til forslaget.

3. Utvalget

Utvalget har merket seg at synspunktene i spørsmålet om opprettelse av et nordisk institutt for overflate- og kolloidkjemi er forskjellig, idet vel halvparten av remissinstansene avviser forslaget. Det synes imidlertid å være enstemmighet om at overflate- og kolloidkjemien må tillegges stor betydning.

Forslagsstilleren, Stiftelsen ytkemisk forskning og en rekke andre remissinstanser både blant dem som støtter forslaget og blant dem som avviser det, har fremhevet behovet for økt omfang av den grunnleggende forskning og undervisning. Utvalget har merket seg dette og er oppmerksom på den betydelige virksomhet som på dette område foregår ved universiteter og høyskoler i de nordiske land. Utvalget vil understreke betydningen av at denne forskning og undervisning blir utnyttet på beste måte for Norden sett under ett.

Enkelte remissinstanser som avviser medlemsforslaget har pekt på nødvendigheten av at det fortsatt bygges på de eksisterende institusjoner. De frykter at grunnforskningen og undervisningen i en viss grad skal sentraliseres og dirigeres av et nordisk institutt. Det vil etter deres mening virke uheldig for den virksomhet som i dag pågår i de nordiske lands institusjoner.

Utvalget vil for sitt vedkommende uttale at det støtter ønskemålet om en optimal utnyttelse av de nordiske lands samlede ressurser som

blir satset på grunnforskningen og undervisningen. Utvalget har imidlertid på det nåværende tidspunkt ikke tilstrekkelig materiale til å bedømme på hvilken måte dette mest fordelaktig bør skje. Som et alternativ til et nordisk institutt, er det fra enkelte remissinstanser anbefalt å undersøke mulighetene for en organisert koordinering av forskning og undervisning ved de aktuelle nordiske forskningsinstitutter og læreanstalter. Utvalget kan være enig i at en slik undersøkelse blir foretatt.

Det forhindrer ikke at også mulighetene for etablering av et nordisk institutt for tverrvitenskapelig overflate- og kolloidforskning bør utredes. Av medlemsforslaget fremgår ikke at et eventuelt nordisk institutt skal erstatte de nasjonale institusjoner på dette område. Tvert imot uttales det at det vil være ressursøkonomisk gunstig for Norden om det forskningsarbeid som i dag foregår på overflate- og kolloidkjemiens område ellers i de nordiske land ble koordinert med virksomheten i Ytkemiska Institutet i en fastere form slik at overlappende forskning unngås og informasjonsutveksling og fastere samarbeid sikres.

Forslagsstilleren forutsetter at halvparten av omkostningene ved anvendt forskning og teknisk utvikling på overflate- og kolloidkjemiens område bør bestrides av de tilsluttede industribedrifter. Utvalget finner ikke grunn til å ta standpunkt til dette spørsmål på det nåværende tidspunkt, da omkostningsspørsmålet i tilfelle bør inngå i utredningsmandatet.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår utvalget

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning.

Willmanstrand, 28. august 1974

<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Ragnar Christiansen (A)</i>	<i>Jens Foged (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>	<i>Eric Krönmark (m)</i>
<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>	<i>Odvar Nordli (A)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
		Formand
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
	<i>Kåre Willoch (H)</i>	

BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 854)

Medlemsförslag

om en nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

(Väckt av Johannes Antonsson, Per Borten, Bjarne Mørk Eidem och Håkon Kyllingmark)

I det av ministerrådet till Nordiska rådets 21:a session framlagda handlingsprogrammet redovisas en rad viktiga åtgärder på industri- och regionalpolitikens områden.

Bl. a. meddelades att regeringarna beslutat upprätta en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling. Fonden, som började sin verksamhet 1973, skall främja ett ökat samarbete mellan de nordiska länderna på det tekniska och industriella området och stödja finansieringen av projekt av intresse för två eller flera nordiska länder och internationella projekt av gemensamt nordiskt intresse. Fonden finansieras genom tillskott som vid starten utgör 10 miljoner svenska kronor. Enighet har uppnåtts om att fonden totalt bör tillföras 50 miljoner svenska kronor.

Ministerrådet beslutar årligen om de generella prioriteringar som skall tillämpas för fondens verksamhet. Härigenom bedöms goda möjligheter föreligga för att samordna fondens verksamhet dels med nationell industri- och energipolitik, dels med Nordforsks verksamhet.

I handlingsprogrammet angavs som målsättningar på regionalpolitikens område 1) Ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen; 2) Ömsesidig information på tidigt stadium om åtgärder i ett land av betydelse för grannländerna; 3) Samordning vad gäller regionalpolitiska åtgärder med sikte på samarbete i gränsområdena; 4) Ökat konkret samarbete i gränsregionerna, särskilt Nordkalotten och öresundsområdet samt konkreta samarbetsprojekt inom olika sektorer, speciellt vad avser trafikpolitik och turism.

För handläggningen av dessa frågor beslöt ministerrådet att tillsätta en ämbetsmannakommitté för regionalpolitik. Den samnordiska forskningen på det regionalpolitiska området bedrivs av den nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO) och nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan). Ministerrådet har etablerat en kontaktgrupp i anslutning till Nordplan för att undersöka frågan om enhetlig jämförelse och värdering av planalternativ. Ministerrådet har vidare beslutat engagera en grupp forskare och administratörer för att under NordREFO:s ledning analysera de erfarenheter som uppnåtts med de viktigaste lokaliseringspolitiska medlen.

Ministerrådet uttalar sig i sitt handlingsprogram för en samordning av de regionalpolitiska medlen som slutmålet för en stegvis utvecklad samordning av regionalpolitiken i de nordiska länderna. Ovannämnda forsknings- och utvecklingsarbete förklaras vara inriktat på att nå fram till denna slutetapp. I avvaktan på den fortsatta utvecklingen av samarbetet anser man att vissa förberedande undersökningar redan bör företas vad gäller regionalpolitiska medel. Syftet med dessa undersökningar är i första hand att belysa förutsättningarna för en samordning av de totala stödåtgärderna på var sida av riksgrensarna i områden med likartade regionala problem. Dessa undersökningar skall företas av ett utskott under ämbetsmannakommittén för regionalpolitik. Ett första led i utredningsarbetet avser möjligheterna att samordna principerna för avgränsning av de geografiska områden, som bör prioriteras vid stödåtgärder med hänsyn till sin närings- och sysselsättningsstruktur.

De projekt som ministerrådet föreslagit antyder att man inser behovet av koordinering av regionalpolitiken, särskilt i utvecklingsområdena. Emellertid tycks de konkreta projekten begränsas till att endast avse vissa gränsområden. Det kan nämnas i detta sammanhang att ekonomiska utskottet 1970 avstyrkte ett medlemsförslag om en exportpromotionsfond för byggeindustri med bl. a. den motiveringen att denna fond endast skulle beröra en begränsad del av lokaliseringsfrågorna.

Även om ovan refererade projekt endast utgör exempel på inledande åtgärder i ett utbyggt nordiskt regionalpolitiskt samarbete måste det betecknas som en allvarlig brist att ministerrådet inte vidtagit några åtgärder för att från början förse det regionalpolitiska samarbetet med ekonomiska resurser på samma sätt som man gjort när det gäller det industriella och teknologiska samarbetet. De uttalanden som gjorts om denna fond tyder på att dess medel inte är avsedda för regionalpolitiska åtgärder.

Enligt vår mening är det därför av största vikt att också en regionalpolitisk fond inrättas vars medel skulle utnyttjas för att samordna de nordiska insatserna på det regionalpolitiska området.

En regionalpolitisk fond skulle antingen kunna byggas upp som den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling eller efter en mer ambitiös modell som del av ett övergripande regionalpolitiskt program.

Enligt sistnämnda modell skulle det bli frågan om en regional utvecklingsfond som skulle utgöra ett komplement till de nordiska ländernas egen regionalpolitik. Investeringarna av fondmedel skulle i detta fall ansluta sig till deras utvecklingsprogram.

Ett viktigt problem i anslutning till en sådan fond blir att fastställa vilka regioner och områden som kan dra fördel av fonden. Det torde därför bli nödvändigt att fastställa vissa kriterier som måste uppfyllas för att bidrag skall utgå, t. ex. förekomst av strukturell arbetslöshet, stor utvandring, beroende av näringsgrenar på tillbakagång o. s. v.

Om man går till Norden kan man konstatera att den ekonomiska utvecklingen inom de nordligaste områdena i Finland, Norge och Sverige erbjuder en mängd särpräglade problem, vilka bl. a. beror på det hårda klimatet, de karga naturförhållandena och de långa avstånden som försvårar ett effektivt tillvaratagande av de betydande naturtillgångarna i området. Samordnade nordiska insatser skulle naturligtvis öka möjligheterna för dessa områden att utvecklas på ett tillfredsställande sätt. Nordiska rådet har också uppmärksammat denna regions speciella problem och antagit rekommendationer i syfte att förbättra dessa områdens villkor. 1957 antogs sålunda en rekommendation (*rek. nr 12/1957*) angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden, vari rådet rekommenderade regeringarna att gemensamt överväga möjligheterna till samarbete i syfte att ekonomiskt utnyttja den s. k. Nordkalottens naturtillgångar samt att vidtaga de åtgärder, som härför befinnas ändamålsenliga.

I rådets rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringsspolitikens område ingår Nordkalotten. Finlands, Norges och Sveriges regeringar rekommenderades att gemensamt kartlägga de konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheterna inom nordkalottområdet. Med anledning av denna rekommendation upprättade samsamarbetsministrarna 1971 ett permanent samsamarbetsorgan för Nordkalotten, den s. k. Nordkalottkommittén. Organet skall behandla konkreta ekonomiska samsamarbetsfrågor både på det lokaliseringsspolitiska och arbetsmarkandspolitiska området och andra samsamarbetsproblem som är av väsentlig betydelse för regionen. Nordkalottkommitténs sekretariat är förlagt till ministerrådets avdelning för ekonomiskt samarbete. Kommittén har hittills saknat tillräckliga resurser för att företa en parallell behandling i tre länder i de frågor som kräver utredning och omedelbara beslut. Vidare har Nordkalottkommittén haft svårigheter att finansiera aktuella projekt då den inte disponerar över en egen budget. Ministerrådets senaste rapport ger inte heller vid handen att kommittén avses få egna medel till sitt förfogande.

Vid ett eventuellt inrättande av en nordisk regionalpolitisk fond bör Nordkalottkommittén knytas till fondens styrelse som ett rådgivande organ, varigenom de erfarenheter, som vunnits genom dess arbete kan komma till nytta.

De regionalpolitiska problemen har med rätta alltmer uppmärksamats i den politiska debatten under senare år. Även om problemen är generella är de av skäl som ovan anförts särskilt akuta och likartade i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige d. v. s. inom det s. k. nordkalottområdet. Det förefaller därför både politiskt och praktiskt möjligt att man beträffande detta område samordnar resurserna inom ramen för en gemensam utvecklingsplan. En förutsättning härför är naturligtvis att ekonomiska resurser ställs till förfogande.

De utredningar som ministerrådet enligt sitt handlingsprogram redan beslutat bör kunna ge ett bakgrundsmaterial för vidare arbete på en samordning av regionalpolitiska åtgärder. Av vår redogörelse framgår att man naturligtvis kan välja olika vägar för att genomföra en sådan regionalpolitisk samordning och för att ställa erforderliga medel till förfogande. Mot bakgrund av de fondmodeller som skisserats ovan skulle fonden t. ex. kunna upprättas enligt något av följande alternativ.

1. En fond av samma typ som den nyligen upprättade för industriellt och tekniskt samarbete. En sådan fond med regionalpolitisk målsättning skulle användas för att stödja projekt som kan komma fram ur de utredningar som ministerrådet nu igångsatt. Fonden skulle sålunda sakna en övergripande målsättning.

2. En mer vittsyftande fond. Ett sådant arrangemang skulle förutsätta ett övergripande regionalpolitiskt program.

För vår del vill vi förordna det senare alternativet så att fondens medel inte enbart kommer att utnyttjas för enskilda projekt utan att varje åtgärd blir en del av en långsiktig och total utvecklingsplan för Nordkalotten.

Om erfarenheterna från ett sådant samarbete blir positiva bör det nordiska regionalpolitiska samarbetet också utvidgas att omfatta andra regioner. Det är även önskvärt att man så långt möjligt eftersträvar att uppnå enhetlighet i utformningen av de enskilda ländernas regionalpolitiska stödåtgärder.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställes

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för att inrätta en fond för regionalpolitiskt samarbete inom Nordkalottområdet.

Stockholm och Oslo den 20 december 1973

Johannes Antonsson (c) Per Borten (Sp) Bjarne Mørk Eidem (A)
Håkon Kyllingmark (H)

BILAGA 1. Yttranden (se supplementband, s. 858)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Till økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av nimannskomiteén 26. august 1974 og av utvalget 28. s. m.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 421/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet.

I Ministerrådets handlingsprogram er det angitt som målsetninger på det regionalpolitiske område: 1) Større likhet i den regionalpolitiske planleggingen, 2) Gjensidig informasjon på et tidlig stadium om tiltak i ett land av betydning for et annet, 3) Samordning av regionalpolitiske tiltak med sikte på samarbeid i grenseområdene.

Ministerrådet har som det fremgår av medlemsforslaget truffet visse administrative tiltak i denne forbindelse. Forsknings- og utviklingsarbeid er iverksatt.

I handlingsprogrammet uttaler rådet seg for en samordning av de regionalpolitiske midler som sluttmålet for en trinnvis utviklet samordning av regionalpolitikken i de nordiske land. Mens man avventer den fortsatte utvikling av samarbeidet, mener rådet at visse forberedende undersøkelser allerede bør foretas med hensyn til regionalpolitiske midler.

Forslagsstillerne mener det er en alvorlig mangel at ministerrådet ikke har truffet noen tiltak for å tilgodese det regionalpolitiske samarbeid med økonomiske ressurser allerede fra starten, slik man har gjort for det industrielle og teknologiske samarbeids vedkommende. Det tenkes her på Det nordiske fond for teknologi og industriell utvikling.

Etter forslagsstillerne mening bør et regionalpolitisk fond opprettes, hvis midler bør nyttes til å samordne de nordiske innsatsene på det regionalpolitiske området. Fondet kan enten bygges opp som Det nordiske fond for teknologi og industriell utvikling eller som en mer ambisiøs institusjon som del av et overgripende regionalpolitisk program.

Ved en eventuell opprettelse av et nordisk regionalpolitisk fond bør

Nordkalottkommittén som et permanent samarbeidsorgan for Nordkalotten, knyttes til fondets styre som et rådgivende organ. Derved kan man dra nytte av komitéens erfaringer.

Forslagsstillerne foretrekker det mest vidtgående av de nevnte alternativer slik at fondets midler ikke bare nyttes for enkelte prosjekter, men hvert tiltak blir en del av en langsiktig og total utviklingsplan for Nordkalotten.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordiska institutet för samhällsplanering
NFS — Nordens fackliga samorganisation
Föreningarna Nordens Förbund
Sami institutta (Nordisk Samisk Institutt)

Danmark:

Udenrigsministeriet
Miljøministeriet

Finland:

Statsrådets kansli
Ministeriet för inrikesärendena
Länsstyrelsen i Uleåborgs län
Länsstyrelsen i Lapplands län
Centralhandelskammaren
Utvecklingsområdesfonden Ab
Finlands industriförbund
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Finlands kommunförbund
Centralförbundet för regionalplanering
Lapplands regionplaneförbund

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet
Miljøverndepartementet
Distriktenes utbyggingsfond
Norges industriforbund
Studieselskapet for Nord-norsk næringsliv
Norges reindriftssamers landsforening

Sverige:

Kommerskollegium
Arbetsmarknadsstyrelsen
Statens planverk
Styrelsen för teknisk utveckling (STU)
Stockholms handelskammare
Västerbottens handelskammare

Norrlandsfonden
Länsstyrelsen i Västerbottens län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Västerbottens läns landsting
Norrbottens läns landsting
Svenska arbetsgivareföreningen
Sveriges industriförbund

Av de 36 remissinstanser som har uttalt seg er det 21 som støtter forslaget, mens 15 avviser det.

Nordisk Sameråd finner at forslaget i hovedtrekk samsvarer med de prinsipper som Norsk sameråd og de samiske hovedorganisasjoner i Norden etterstreber i sitt arbeid innen felles nordisk samepolitikk. Nordisk Sameråd ser derfor meget positivt på opprettelsen av det foreslåtte fond. Det er riktig fra samisk synspunkt at fondet får et vidt regionalpolitisk formål slik at den økonomisk-tekniske målsetningen ikke sees isolert fra de miljømessige, kulturelle og sosiale forhold. Fondet bør ikke bare begrenses til Nordkalotten, men gjelde hele sameområdet. *Nordens fackliga samorganisation* er positivt innstillet til avsetning av særskilte finansielle ressurser for felles innsats i Nordkalottområdet og støtter derfor medlemsforslaget. *Föreningarna Nordens Förbund* konstaterer med stor tilfredshet at de målsetninger for nordisk regionalpolitisk samarbeid som er nevnt i medlemsforslaget, slutter seg så godt til de krav som ble stillet under Nordkalottkonferansen. En realistisk bedømmelse av Nordkalottsamarbeidets fremtidsutsikter støtter tanken om et fond i samsvar med forslagets alternativ 1, hvorefter fondet skal benyttes til klart nordiske prosjekter. Forbundet understreker at nordiske midler som bevilges til regionalpolitiske prosjekter, bør nyttes for renodlet nordisk samarbeid. Midlene må ikke tas i bruk for slik virksomhet som er nasjonalt orientert. Den bør finansieres av nasjonale bevilgninger. Forbundet mener videre at det er viktig at også øket samarbeid i grenseregionale spørsmål inngår som en del av det regionalpolitiske fonds virksomhetsområde, slik at det ikke bare omfatter Nordkalotten.

Statsrådets kansli i Finland peker på at alle tre land i Nordkalottområdet har egne regionale utviklingsfond, men områdets problemer er så store at det kan være berettiget å innsette et særskilt regionalt fond. Det mest vidtgående alternativ er neppe gjennomførbart i den nærmeste tid, da det forutsetter et langtgående utviklingsprogram for Nordkalotten. Derimot mener kansliet at et fond av samme type som Det nordiske fond for teknologi og industriell utvikling vil være hensiktsmessig. Fondet bør først og fremst anvendes til gjennomføring av konkrete prosjekter. Kansliet tilrår en rask undersøkning av forutsetningene for opprettelse av angjeldende fond. *Ministeriet för inrikesärendena* støtter også opprettelsen av et slikt fond som Statsrådets

kansli går inn for. *Centralförbundet för regionalplanering* stilte seg positivt til forslaget og mener at fondet i første rekke bør konsentrere seg om gjennomføring av slike saker som løser spesialproblemer innen Nordkalotten. Ved organiseringen av fondet bør man sørge for at det er funksjonell forbindelse med myndigheter som utfører regionalpolitisk utviklingsarbeid i de ulike land. *Lapplands regionalplaneförbund* er enig med forslagsstillerne i at det er en mangel at Nordisk Ministerråd ikke har vedtatt tiltak for å gi det nordiske regionalpolitiske samarbeid økonomiske ressurser på samme måte som man har gått fram f. eks. i spørsmålet om samarbeid innen industri og teknologi. Forbundet tilråder utarbeidelse av et utviklingsprogram for Nordkalotten, men fondet bør iverksettes allerede før programmet er satt opp. Til å begynne med bør fondet primært ta sikte på finansiering av enkelte prosjekter. F. eks. bør fondet støtte slike nordiske foretak som p. g. a. statutter etc. ikke kan oppnå bidrag fra nasjonale utviklingsfond. Nordkalottkomiteén bør knyttes til fondets forvaltning som et rådgivende organ. *Länsstyrelsen i Lappland* gir uttrykk for tilsvarende synspunkter som *Lapplands regionalplaneförbund*. *Länsstyrelsen i Uleåborgs län* mener at fondets virksomhetsområde også bør omfatte deler av Uleåborgs län. Styrelsen tilråder at de for regionalpolitisk planlegging ansvarlige organisasjoner blir tilknyttet fondets styre. Til å begynne med bør fondet konsentrere seg om turismen, kommunikasjonsvesenet og arbeidskraftspolitikken, samt eventuelt om styring av industriens lokalisering. *Finlands kommunförbund* mener at det foreslåtte fond vil være et utgangspunkt og et middel til å fremskaffe et enhetlig regionalpolitisk program, med hvis hjelp man vil kunne forbedre effektivt hele Nordkalottens åndelige og økonomiske ressurser. *Finlands industriförbund* og *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* finner det meget viktig at nordisk samarbeid på det regionalpolitiske område øker og at dette skjer ved en effektivisering innen de former for samarbeid som allerede eksisterer. Samarbeidsorganene bør få de nødvendige midler. Hvis et fond opprettes, må man feste tilstrekkelig oppmerksomhet ved finansieringen av fondet og retningslinjene for bruken av fondets midler. Med hensyn til de to fondstyper som er nevnt i medlemsforslaget, mener de to sentralforbund at man i hvert fall til å begynne med bør konsentrere seg om et mer snevert omfattende fond.

Distriktenes utbyggingsfond i Norge uttaler at de eksisterende regionalpolitiske organer ikke har tilstrekkelige ressurser. Det antas at det også foreligger et koordineringsbehov. Man bør gå forsiktig til verks og begynne med de mest nærliggende arbeidsoppgaver. Fondet bør i første omgang konsentrere seg om samarbeid i grenseområdene. Arbeidet bør omfatte regionalpolitiske oppgaver i videste forstand. Fondet må bli et initiativtakende organ og bygges opp slik at det kan få et godt samarbeid med myndighetene på de forskjellige nivåer i de enkelte

land. Fondet må samtidig bli et koordinerende organ. *Studieselskapet for nord-norsk næringsliv* anbefaler undersøkelse av forutsetningene for opprettelse av et regionalpolitisk fond for Nordkalotten. *Norges reindriftsamers landsforening* peker på at nordisk regionalpolitisk samarbeid ikke må være til skade for primærnæringene, som f. eks. reindriften. Det teknologiske og industrielle samarbeid må ikke være en trussel eller en innskrenkende faktor for disse næringer. Hvis disse krav blir oppfylt, vil landsforeningen ikke motsette seg opprettelse av det foreslåtte fond.

Kommerskollegium i Sverige mener at for visse grenseområder vil det være verdifullt å samordne de nordiske innsatsene på det regionalpolitiske område. *Kommerskollegium* er av den oppfatning at eventuelle økede ressurser i første rekke bør innrettes på et øket samarbeid på planleggingsstadiet. Dette bør f. eks. kunne skje gjennom opprettelse av et mer selvstendig sekretariat. Kollegiet har imidlertid i og for seg ingen innvendinger mot at forutsetningene for å opprette det foreslåtte fond blir nærmere undersøkt. I mangelen av en felles nordisk utviklingsplan for Nordkalotten stiller kollegiet seg tvilende til opprettelsen av et fond av den mest omfattende karakter. Kollegiet tilrår derfor at undersøkelsen tar sikte på å klarlegge mulighetene for opprettelse av et fond tilsvarende Det nordiske fond for teknologi og industriell utvikling. *Västerbottens handelskammare* mener at den mest hensiktsmessige måte å utvikle det nordiske samarbeid i området Nordland—Västerbotten—Österbotten er å stille slike ressurser til disposisjon for "Nistadsgruppen" at man kan etablere et permanent og aktivt sekretariat med sikte på å tilskynde en naturlig utvikling i det regionale samarbeidet. *Handelskammaren* har imidlertid ingen innvendinger mot den foreslåtte utredning og forutsetter da at angjeldende fond skal kunne finansiere prosjekter også i området Nordland—Västerbotten—Österbotten. *Västerbottens läns landsting* støtter medlemsforslaget. Det går ut fra at fondet også bør komme grenseområdet Nordland—Västerbotten til gode. *Västerbottens län, länsstyrelsen* mener at forslagsstillernes begrensning av fondets virksomhet til å betjene bare Nordkalotten må bero på en feilbedømmelse. Områdeavgrensningen bør bli gjenstand for fortsatte studier før beslutning herom treffes. Forøvrig har länsstyrelsen ingen innvendinger mot medlemsforslaget. *Norrbottnens läns landsting* peker på at samnordisk forskning pågår innen ulike institusjoner. Det foreslåtte fond bør ha en viktig oppgave i forbindelse med samordningen av de nordiske forskningsinnsatsene på det regionalpolitiske området. At fondet dessuten skal investere midler i konkrete prosjekter kan kanskje by på vanskeligheter. Landstinget støtter imidlertid medlemsforslaget. Nordkalottkomitéen bør i tilfelle knyttes til fondets styre. *Norrbottnens län, länsstyrelsen* støtter forslaget og fremhever at det foreslåtte fond ikke må erstatte de lokaliseringspolitiske innsatser

som gjøres i de tre land, men må komplettere dem. Da ingen av landene har utarbeidet langsiktige planer med konkret utformet målsetning og med konkrete tiltak for å nå denne, vil det bli vanskelig å gjennomføre en felles fastsatt langsiktig plan for utviklingen på Nordkalotten ved hjelp av fondet. Man bør heller utarbeide en langsiktig plan hvor målsetningen er formulert i mere generelle termer. Länsstyrelsen foreslår derfor at fondet skal anvendes til å finansiere prosjekter uten at disse inngår i en detaljert utviklingsplan.

Av de fire nordiske remissinstanser som har uttalt seg, er det bare *Nordplan* som ikke støtter medlemsforslaget. *Nordplan* peker på at bakgrunnen for forslaget er den oppfatning at likheten er stor mellom de tre nordiske lands deler av Nordkalottområdet. *Nordplan* mener imidlertid at forutsetningene for områdets utvikling er meget ulike. Den regionale utviklingen i landenes sydlige deler påvirker forholdene innen Nordkalotten og hvert regionalpolitisk tiltak for dette området må settes in i en større sammenheng. *Nordplan* foreslår derfor at spørsmålet om etableringen av et fond ikke føres videre før forutsetningene for felles regionalpolitiske innsatser for Nordkalotten er inngående vurdert.

Udenrigsministeriet i Danmark uttaler at man på dansk side ikke prinsipielt har villet avvise deltakelse i finansieringen av visse støtteordninger. Man har dog påpekt nødvendigheten av at spørsmål om støtte til løsning av Nordkalottområdets problemer tas opp i en større regionalpolitisk sammenheng, idet det i Norden finnes andre områder, f. eks. Færøyene og Island, hvis problemer av utviklings- og strukturmessig art i noen grad tåler sammenligning med nordkalottområdets. Fra dansk side vil man i samarbeidsministrenes regi i løpet av høsten 1974 ta det prinsipielle spørsmål opp om eventuelle ytterligere budsjettmessige konsekvenser av det regionalpolitiske samarbeid, hvorfor det i øyeblikket ikke er mulig å ta endelig stilling til medlemsforslaget. *Miljøministeriet* mener at det kan være forhastet å opprette et nytt fond, uten at det tilsynelatende har vært overveid om ikke tilsvarende resultater kunne oppnås ved koordinering av de forskjellige eksisterende former for regionalpolitisk støtte i de tre berørte land.

Utvecklingsområdesfonden Ab i Finland uttaler at det er nødvendig med ytterligere funksjonelle og finansielle ressurser for å løse kalottområdets felles problemer. Effektiviseringstiltakene kan best gjennomføres ved at man på den ene siden øker de innenfor landene eksisterende utviklingsbankers økonomiske ressurser og på den andre siden øker og styrker de riksomfattende sammenslutningers samarbeid. *Centralhandelskammaren* mener at koordinering av de nordiske regionalpolitiske innsatsene ikke er nødvendig før man er kommet lenger med harmoniseringen av de regionalpolitiske målsetningene og har skissert konkrete prosjekter som trenger finansiering og samnordisk

styring. Opprettelse av en ny organisasjon vil i denne forbindelse ikke være nødvendig.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge stiller seg tvilende til behovet for et særskilt fond for regionalpolitiske tiltak på Nordkalotten. Det vises til de eksisterende institusjoner i Norge og til den nylig fremlagte Stortingsmelding om et utbyggingsprogram for Nord-Norge. På det nåværende tidspunkt er det neppe behov for ytterligere tiltak på dette område utover de tiltak som er nevnt i meldingen. Etablering av spesielle fond vil lett skape koordineringsproblemer. Dessuten er det neppe aktuelt for et nordisk fond å engasjere seg i særlig mange prosjekter som det i dag ikke er tilstrekkelige finansieringsmuligheter for. Departementet fraråder derfor opprettelse av et nordisk regionalpolitisk fond for Nordkalotten. Den nødvendige utvidelse og intensivering av nordkalottarbeidet bør best sikres ved at Nordkalottutvalget får tilført nok midler. *Miljøverndepartementet* finner det rimelig å reise spørsmålet om etablering av spesielle fond er den mest hensiktsmessige måte å fremme utviklingen i de svakt utbygde deler av Nordkalotten. Dersom fondet ønskes opprettet, bør det ikke få avgrenset sitt virkeområde til Nordkalotten. Fondet bør støtte distriktsutbyggingstiltak i grenseområdene generelt. *Norges industriforbund* stiller seg også tvilende til opprettelsen av et eget fond for Nordkalotten. I tiden fremover vil man trolig få større omstillinger, og minner i denne forbindelse om hva petroleumsvirksomheten i Nordsjøen vil kunne få av virkninger for næringslivet i kyststrøkene nordpå. I stedet for et spesielt fond, vil det være gunstigere om man på fritt grunnlag, uavhengig av snevre fondsgrenser, kan foreta nødvendige økonomiske disposisjoner.

Arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige finner det tvilsomt at et nytt organ skal kunne vesentlig forbedre næringslivets og sysselsettingens utvikling på Nordkalotten. Det er ikke manglene på finansieringsmuligheter, men heller mangelen på realistiske prosjekter som er det avgjørende. Under henvisning til pågående utredningsarbeider finner arbeidsmarknadsstyrelsen at det er grunn til å vente med opprettelsen av det foreslåtte fond. *Stockholms handelskammare* mener det ikke er tilstrekkelig begrunnet å opprette angjeldende fond. Derimot bør det gjøres ytterligere anstrengelser for å samordne landenes innsats innen nordkalottområdet. *Statens planverk* uttaler at før man tar stilling til nye regionalpolitiske midler, bør man belyse forutsetningene for en samordning av de nåværende tiltak, samt konkretisere disse i det overgripende regionalpolitiske program som forslaget forutsetter utarbeidet. Planverket er derfor ikke beredt til å støtte medlemsforslaget. *Norrlandsfonden* mener at etableringen av et nytt fond neppe vil øke mulighetene for en samordning av regionalpolitiske tiltak på Nordkalotten. Andre skritt vil uten tvil kunne forbedre en slik samordning.

Man bør studere hva som i nær fremtid kan gjøres for å utvikle ulike områder på Nordkalotten. For tiden er det ikke manglende finansieringsmuligheter som er avgjørende, men manglende realistiske prosjekter. Norrlandsfonden finner derfor ikke tilstrekkelige argumenter for opprettelse av et spesielt fond for Nordkalotten. *Styrelsen för teknisk utveckling* synes mulighetene allerede finnes for å påse at de særpregede problemer vedrørende Nordkalotten løses på en hensiktsmessig måte ved hjelp av de eksisterende organer. Etableringen av ytterligere et organ vil snarere få negativ effekt ved at kompetanselinjene blir uklare og vanskeligheter vil oppstå i spørsmål om samordningen og fordelingen av prosjekter og utredningsoppdrag. *Sveriges industriförbund* og *Svenska arbetsgivareföreningen* kan ikke se at det foreligger avgjørende grunner for etablering av det foreslåtte fond. Generelt kan man si at de midler som stilles til disposisjon for støttevirksomhet er tilstrekkelig til at alle industrielle prosjekter som antas å ha rimelige forutsetninger for opprettholdelse av lønnsom virksomhet, kan få statlig støtte. Det foreslåtte fond vil ikke kunne medvirke til å utjevne forskjellen mellom de tre lands støttepolitikk. Den svake sysselsettingsutvikling i indre Norrland og andre deler av Nordkalotten skyldes de ugunstige forutsetninger for industriell virksomhet. En forbedring av lokaliseringsbetingelser vil kreve innsatser av helt annet slag enn det som vil fremkomme innenfor rammen av et regionalpolitisk fond.

3. Utvalget

Flertallet av remissinstanser har uttalt seg for medlemsforslaget. Hvis svarene legges til grunn, tyder de på at den positive innstilling til forslaget er forholdsvis mest utbredt blandt organer som er direkte berørt innen Nordkalotten.

I medlemsforslaget er det ansett som en mangel at Nordisk Ministerråd ikke har foranlediget at det regionalpolitiske samarbeid er blitt forsynt med økonomiske ressurser på samme måte som når det gjelder det industrielle og teknologiske samarbeid. Fra flere remissinstanser er det imidlertid i denne forbindelse pekt på at det ikke er mangel på pengemidler som er flaskehalsen på det regionalpolitiske området. Det er heller knapphet på velegnede prosjekter. Andre instanser hevder det motsatte syn. Blant annet er det nevnt at det kan dreie seg om nordiske foretak som på grunn av statutter etc. ikke er kvalifisert for bidrag fra nasjonale utviklingsfond.

Utvalget vil for sitt vedkommende uttale at de mange uløste samarbeidsoppgaver på det regionalpolitiske område nødvendigvis vil volde betydelige finansielle problemer, da det i dag ikke er avsatt tilstrekkelige midler til disse formål.

Forslagsstillerne peker på at f. eks. Nordkalottkomitéen har manglet penger til å foreta parallell behandling i spørsmål som krever utredninger og umiddelbare beslutninger i de nordiske land.

Det blir fra instanser som avviser medlemsforslaget hevdet at i stedet for å etablere et nordisk fond, bør økonomisk støtte gis til de allerede eksisterende institusjoner.

Utvalget mener videre at om et regionalpolitisk fond etableres, bør man gå forsiktig fram og konsentrere seg om nærliggende samarbeidsoppgaver i grenseområdene til å begynne med. Etter hvert som fondet får større erfaringer og resultatet av de utredninger foreligger som ministerrådet i samsvar med handlingsprogrammet for regionalpolitikken i de nordiske land har foranlediget satt i gang, kan fondets ambisjoner settes høyere. Når det senere måtte foreligge en langsiktig og samlet utviklingsplan for Nordkalotten, vil det være naturlig å drøfte den fremtidige innretning av fondets virksomhet.

Flere instanser er opptatt av avgrensningen av fondets geografiske virksomhetsområde, idet samarbeidet bør skje også utenfor Nordkalottområdet. Utvalget er enig i at dette spørsmål bør vurderes nærmere og derfor inngå i utredningsmandatet.

Det er fra enkelte instanser anført at et nordisk fond lett vil skape koordineringsproblemer. Utvalget mener at dette spørsmål må man være særlig oppmerksom på under utredningen. Dessuten tør utvalget anta at når man er kommet lenger i harmoniseringen av de regionalpolitiske målsetninger, vil koordineringen måtte tillegges større vekt og det må finnes en hensiktsmessig løsning av koordineringsproblemene.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår utvalget:

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet.

Willmanstrand, 28. august 1974

<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Ragnar Christiansen (A)</i>	<i>Jens Foged (V)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>	<i>Eric Krönmark (m)</i>
<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>	<i>Odvar Nordli (A)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
		Formann
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
	<i>Kåre Willoch (H)</i>	

Medlemsförslag

om gemensam nordisk lagstiftning om multinationella företag

(Väckt av Erik Adamsson, K. B. Andersen, Ragnar Christiansen, Mauno Forsman, Gylfi P. Gislason, Anker Jørgensen, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Odvar Nordli, Ivar Nørregaard och Sture Palm)

Våre og andre industrialiserte lands produksjonsliv og økonomi vokser stadig sammen som deler av et større og felles økonomisk system. Det gjelder kjøp og salg av varer, kapitalbevegelser, pengenes verdi i forhold til andre lands valuta, prisforholdene. Teknologi og produksjon er knyttet sterkt sammen. Dette innebærer en ny og vanskeligere situasjon når det gjelder det enkelte lands muligheter til å styre seg selv.

Vi vet altfor lite her i Norden om hvilken rolle flernasjonale selskaper spiller i vår økonomi.

Begivenheter i den siste tiden i forbindelse med oljeforsyningen skulle vise hvor lite styring de politiske myndigheter har over f. eks. internasjonale oljeselskapers virksomhet, og illustrerer betydningen av å få kartlagt de faktiske forhold omkring de flernasjonale selskapers virksomheter, og av å finne fram till lovregler som kan regulere forholdene.

Det er visse positive sider ved de flernasjonale selskapenes virksomhet som man bør være oppmerksom på. Den bidrar til en rasjonell internasjonal arbeidsdeling og handel som er i alles interesse. For mange land er den kapitalimport som selskapenes investeringer representerer, av stor betydning. Utnyttingen av den teknologi og know-how som følger av de store flernasjonale selskapers forsknings- og utviklingsarbeid, kan gi fordeler for den industrielle vekst i landet.

De flernasjonale selskapers virksomhet kan imidlertid også bli så omfattende og vesentlig at selskapene i realiteten overtar styringen av viktige områder innen produksjon og handel. En del av de flernasjonale selskapene har større budsjetter enn selv mange av de industrialiserte land.

Det er derfor av meget stor betydning å få oversikt over den virksomhet de flernasjonale selskaper driver. På bakgrunn av en slik oversikt bør de nordiske regjeringene — i samarbeid med blant annet fagbevegelsen — utrede hvilke virkemidler man trenger for å kunne påse at selskapenes planlagte og løpende aktiviteter er i overensstemmelse med de nasjonale økonomiske og sosiale mål. En slik utredning bør omfatte blant annet:

1. De flernasjonale selskaper og deres innvirkning på internasjonal økonomi, herunder forholdet mellom industriland og utviklingsland, valutabevegelser etc.

2. De flernasjonale selskapers virkning på nasjonal sysselsetting, herunder spesielt deres investeringspolitikk og de sosiale virkninger for lokalsamfunnene.

3. De flernasjonale selskaper og nasjonal beskatning.

4. De flernasjonale selskaper og fagbevegelsens arbeidsmuligheter.

5. De flernasjonale selskaper og utformingen av lønnsavtaler og bedriftsdemokrati.

Formålet med en slik utredning skulle blant annet være å finne fram til felles regler for de flernasjonale selskapers virksomhet i de nordiske land, og å fastsette retningslinjer for koordinert opptreden av de nordiske lands regjeringer i internasjonale drøftinger om disse spørsmål.

Vi er kjent med at det er satt i gang et utredningsarbeid i FN's regi og at slike spørsmål drøftes også i andre internasjonale organisasjoner.

En del av disse problemene er tatt opp blant annet av de internasjonale faglige organisasjonene. Den Frie faglige internasjonale (FFI) og yrkesinternasjonale har således i fellesskap lagt fram et konkret forslag til internasjonal traktat om de flernasjonale selskapers og regjeringenes forpliktelser.

Nordens faglige samorganisasjon har nedsatt en arbeidsgruppe som skal arbeide med problemstillinger omkring fagbevegelsen og de flernasjonale selskaper. Den har til hensikt å legge opp en strategi for fagbevegelsen i Norden, i første rekke når det gjelder å beskytte arbeidernes medbestemmelse.

Etter vår oppfatning haster det med å komme fram til retningslinjer for en felles, offisiell nordisk politikk på dette området. Erfaringene fra våre enkelte land understreker behovet for felles opptreden for å bringe de flernasjonale selskapers virksomhet under sterkere nasjonal og regional kontroll.

Under henvisning til det som her er anført henstiller vi at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å kartlegge hvilken rolle de flernasjonale selskaper spiller i de nordiske lands økonomi og å legge fram forslag til felles lovgivning om de flernasjonale selskaper.

Stockholm, 5. februar 1974

Erik Adamsson (S)

K. B. Andersen (S)

Ragnar Christiansen (A)

Mauno Forsman (Sd)

Gylfi P. Gíslason (A)

Anker Jørgensen (S)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Bror Lillqvist (Sd)

Lars Lindeman (Sd)

Thor Lund (A)

Odvar Nordli (A)

Ivar Nørgaard (S)

Sture Palm (S)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 900)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslag A 422/j om gemensam nordisk lagstiftning om multinationella företag och medlemsförslag A 436/j om utarbetande av en gemensam handlingsplan för att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslagene A 422/j om fælles nordisk lovgivning om multinationale selskaber og A 436/j om udarbejdelse af en fælles handlingsplan for at begrænse og bryde de multinationale selskabers magt i Norden.

Udvalget har behandlet forslagene på møder den 19. og 20. august 1974 i Rovaniemi og den 14. oktober 1974 i Stockholm.

A. Medlemsforslagene

1. A 422/j om fælles nordisk lovgivning om multinationale selskaber

Forslagsstillerne henstiller til Nordisk Råd at anbefale Nordisk Ministerråd at kortlægge, hvilken rolle de multinationale selskaber spiller i de nordiske landes økonomi og fremlægge forslag til fælles lovgivning om de multinationale selskaber.

Forslagsstillerne anfører, at man i Norden ved for lidt om, hvilken betydning de multinationale selskaber har for landenes økonomi.

Begivenhederne i forbindelse med olieforsyningskrisen viste, hvor lille styring de politiske myndigheder har over f. eks. de internationale olieselskabers virksomhed og illustrerede betydningen af at finde frem til lovregler, som kan regulere forholdene.

Det anføres, at der er både positive og negative sider ved de multinationale selskabers virksomhed. På den ene side bidrager de til en rationel international arbejdsdeling og handel, som er i alles interesse, men deres virksomhed kan på den anden side blive så omfattende og væsentlig, at selskaberne i realiteten overtager styringen af vigtige områder inden for produktion og handel.

Det er derfor af stor betydning at få en oversigt over den virksomhed, de multinationale selskaber driver. På baggrund af en sådan oversigt bør de nordiske regeringer undersøge, hvilke virkemidler man behøver for at kunne påse, at selskabernes planlagte og løbende aktiviteter er i overensstemmelse med de nationale økonomiske og sociale mål.

Det bemærkes, at de multinationale selskabers virksomhed er genstand for undersøgelser inden for andre internationale organisationer, men at det efter forslagsstillernes mening haster med at nå frem til retningslinjer for en fælles officiel nordisk politik på området, og at spørgsmålet derfor bør tages op af Nordisk Råd.

2. A 436 j om udarbejdelse af en fælles handlingsplan for at begrænse og bryde de multinationale selskabers magt i Norden

Forslagsstillerne henstiller til Nordisk Råd at anbefale Nordisk Ministerråd at udarbejde en fælles handlingsplan med henblik på at begrænse og bryde de multinationale selskabers magt i Norden, indbefattende a) en aktieselskabslovgivning, som forbyder udenlandske kapitalinteressers opkøb af indenlandske foretagender, b) en skærpelse af gældende skatteregler og deres administration, så de multinationale selskaber tvinges til at betale skat i de nordiske lande, c) særskilte lovregler, som muliggør fuldt indseende i de multinationale selskabers virksomhed, og d) en plan for nationalisering af de multinationale selskaber og skabelsen af statslige foretagender med en afgørende indflydelse for de ansatte.

Forslagsstillerne anfører, at den kapitalistiske verdens økonomi i dag i stadig højere grad præges af de såkaldte multinationale foretagenders vækst. De fleste og største af dem ejes og styres af amerikanske interesser og har deres hovedkontorer i USA. Disse selskaber har et behov for at føre en selvstændig udenrigspolitik. Denne politik står i modsætning til de enkelte landes legitime krav på national kontrol over deres økonomi. De udgør en alvorlig trussel mod de små staters nationale selvbestemmelsesret og er en stor hindring for arbejderklassens kamp for social frigørelse.

Forslagsstillerne finder det af afgørende betydning for de nordiske staters nationale selvbestemmelsesret, at de multinationale selskabers magt brydes.

Deres magt brydes kun gennem lovgivning og andre forholdsregler, som rettes direkte mod deres magtstilling og med det sigte at lette nationalisering af deres ejendom.

B. Remissudtalelser

Der er i perioden 3. april—10. oktober 1974 afgivet remissudtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

1. A 422 j om fælles nordisk lovgivning om multinationale selskaber
Nordiske:

Nordens Faglige Samarbejdsorganisation (NFS)
Nordisk Andelsforbund
Nordisk Akademikerråd

Danmark:

Handelsministeriet
Andelsudvalget
Landbrugsrådet
De samvirkende danske Husmandsforeninger
Grosserer-Societetet
Provinshandelskammeret
Industrirådet
Danske Bankers Fællesrepræsentation
Danmarks Rederiforening
Akademikernes Centralorganisation
Dansk Arbejdsgiverforening
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Forbrugerrådet

Finland:

Justitieministeriet
Kauppakorkeakoulu (Handelshögskolan i Helsingfors)
Svenska handelshögskolan
Patent- och registerstyrelsen
Näringsstyrelsen
Konkurrensrådet
Centralhandelskammaren
AKAVA ry. (Finlands akademikers centralorganisation)
Finlands industriförbund
Finlands utrikeshandelsförbund

Norge:

Finans- og tolldepartementet
Forbruker- og administrasjonsdepartementet
Departementet for handel og skipsfart
Departementet for industri og håndverk
Justis- og politidepartementet
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Utenriksdepartementet
Norske kommuners sentralforbund
Norges rederforbund
Norges industriforbund
Den norske bankforening
Den norske advokatforening, Hovedstyret
Den norske advokatforening, Det permanente lovutvalg for selskapsrett
Norsk arbeidsgiverforening

Sverige:

Kommerskollegium
Patent- och registreringsverket
Näringsfrihetsombudsmannen (NO)
Arbetsmarknadsstyrelsen
Sveriges riksbank
Utredningen om utländska övertaganden av svenska företag
Sveriges industriförbund

Stockholms handelskammare
Skånes handelskammare
Handelskammaren i Göteborg — västsvenska handelskammaren
Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)
Svenska arbetsgivareföreningen

Fra de afgivne udtalelser kan fremhæves følgende:

Et *flertal* af de hørte myndigheder og organisationer kan helt eller delvis *anbefale* det stillede medlemsforslag.

En række af de remissinstanser, som kan støtte forslaget, støtter dog kun udelt forslaget om at gennemføre en undersøgelse, medens man enten stiller sig tvivlende over for muligheden for at gennemføre ensartede regler, anser dem for unødvendige, eller direkte fraråder at gøre sådanne forsøg. Følgende remissinstanser giver udtryk for disse opfattelser: *Justitieministeriet, Centralhandelskammaren, Finlands industriförbund, Konkurrensrådet, Justisdepartementet, Departementet for handel og skipsfart, Den norske bankforening, Den norske advokatforening og kommerskollegium.*

Direkte *imod* forslaget udtaler sig: *Dansk Arbejdsgiverforening, Grosserer-Societetet* (der finder det uhensigtsmæssigt, hvis Danmark går ind i et nordisk samarbejde på et område, hvor der i forvejen er fastlagt en fælles EF-politik), *Provinshandelskammeret, Danmarks Rederiforening og Finlands utrikeshandelsförbund.*

Flertallet af de remissinstanser, som støtter forslaget, peger på nødvendigheden af, at det igangværende arbejde i en række internationale organisationer fortsættes og følges fra nordisk side, og at man i videst muligt omfang benytter de erfaringer og undersøgelsesresultater, man kan få herfra, i et nordisk arbejde med disse spørgsmål. *Centralhandelskammaren* foreslår direkte, at en undersøgelse begrænses til at omfatte alene behandlingen set ud fra et nordisk synspunkt af allerede internationalt foreliggende oplysninger. *Sveriges riksbank* udtaler noget lignende.

Fra de afgivne udtalelser kan i øvrigt fremhæves følgende: *Nordens Faglige Samarbejdsorganisation* deler forslagsstillernes synspunkter og finder det af stor betydning, at de nordiske landes regeringer opfordres til at indlede et samarbejde som foreslået. Selv om de nordiske lande har forskelligartede aftaler med bl. a. EF, bør dette ikke hindre, at de nordiske lande i videst muligt omfang tilstræber at nå frem til en fælles lovgivning og fælles retningslinjer i forhold til de multinationale selskaber. En undersøgelse af det i forslaget nævnte indhold findes i høj grad at være nødvendig. Man mener, at den foreslåede undersøgelse også bør omfatte problemerne i forbindelse med den del af skibsfarten, som sejler under såkaldt bekvemmelighedsflag. (Dette foreslås også af Utredningen om utländska övertaganden av svenska företag). Man finder det endvidere ønskværdigt, at den foreslåede undersøgelse gennem-

føres i samarbejde med lønmodtagernes organisationer. Det oplyses, at man har iværksat en undersøgelse af omfanget af de multinationale selskabers virksomhed i Norden, selskabernes indflydelse på konkurrenceforhold, selskabsbeskatning samt de arbejdsretlige forhold.

Handelsministeriet anfører, at flere internationale organisationer, bl. a. FN, OECD og EF, i de senere år har taget spørgsmålet om en nærmere undersøgelse af de multinationale selskabers forhold op til behandling. På afgrænsede områder finder der også allerede samarbejde sted herom mellem nordiske myndigheder. Det anføres endvidere, at det forslag om kortlæggende arbejde vedrørende multinationale selskaber, der er indeholdt i forslaget til Nordisk Råd, er dækket af OECD's arbejdsprogram for indsamling af sammenlignelige statistiske data fra medlemslandene. Et fællesnordisk arbejde på dette felt skønnes derfor mest hensigtsmæssigt at kunne bygge på det igangværende OECD-arbejde. Overvejelser om udarbejdelse af regler om multinationale selskabers virksomhed synes mest hensigtsmæssigt at burde foretages på en så bred international basis som muligt, og fællesnordisk lovgivning findes mest hensigtsmæssigt at kunne foregå på grundlag af det arbejde, der foregår i OECD og EF.

Dansk Arbejdsgiverforening finder det meget tvivlsomt, om et nordisk initiativ vil kunne resultere i en belysning af almene problemer i forbindelse med de multinationale virksomheder, som ikke allerede er under indgående behandling i internationale organer, som formentlig har bedre ressourcer til rådighed for et sådant arbejde. En begrundelse for at støtte forslaget skulle være, at de multinationale virksomheder i de nordiske lande frembød særlige problemer, som ikke kunne tænkes belyst ved de undersøgelser, som allerede er i gang i internationale organisationer. Arbejdsgiverforeningen er ikke bekendt med, at der for Danmarks vedkommende skulle foreligge sådanne problemer.

Forbrugerrådet og *Nordisk Andelsforbund* anbefaler, at en undersøgelse specielt har opmærksomheden henledt på de virkninger, de multinationale selskaber har for forbrugerne, på prisdannelsen på færdigvaremarkedet, samt indflydelsen på det vareudbud, der tilbydes forbrugerne.

Industrirådet i Danmark og *Sveriges industriförbund* anser en fælles nordisk lovgivning om de multinationale selskaber særdeles uhensigtsmæssig. De store internationale selskabers virksomhed er ikke geografisk begrænset til Norden, og det vil derfor være uhensigtsmæssigt at sigte mod en særlig regulering på nordisk basis. En sådan vil gøre arbejdsvilkårene for skandinavisk industri i de nordiske lande ringere og mere besværlig, end hvad der bydes store europæiske og amerikanske koncerner, som nordisk industri må konkurrere med overalt i verden.

Justitieministeriet, der støtter forslaget, anbefaler at man tillige undersøger, hvilken faktisk betydning gældende etableringslovgivning har i

relation til overvågningen af de multinationale selskabers virksomhed. På lang sigt kan kun "multinationale" lovgivnings- og forvaltningsforholdsregler byde en effektiv modvægt mod de multinationale virksomheders voksende indflydelse. Dette forudsætter dog en omfattende international forståelse samt tålmodigt og tidskrævende arbejde. Som indledning bør man derfor foretage den i forslaget anbefalede kortlægning. På grund af de multinationale virksomheders natur, de reguleringsplaner, som er aktuelle inden for forskellige internationale organisationer, samt de nordiske landes delvis divergerende stilling i forhold til disse organisationer, er det derimod ikke muligt at opstille en fælles lovgivning som mål. Dette kan overvejes, når de foreslåede undersøgelser er afsluttede.

Finlands industriförbund anbefaler en undersøgelse som foreslået, men nærmest med tanke på, at også de nyeste udviklingsretningslinjer bliver kortlagt, idet de hidtil foreliggende internationale undersøgelser tilstrækkeligt belyser også forholdene i Norden. Industriförbundet mener, at det af disse undersøgelser tydeligt fremgår, at de multinationale virksomheders indflydelse på de nordiske landes økonomi internationalt set er ringe. Bestræbelser for at skabe en fælles nordisk lovgivning anses ikke påkrævet for tiden. De nordiske landes lovgivning frembyder tilstrækkelige midler til at regulere multinationale virksomheder i de enkelte lande og samtidig tage hensyn til det respektive lands eventuelle særlige forhold og målsætninger.

Justisdepartementet finder en undersøgelse nyttig men mener, at udredningstemaet i forslaget bør vurderes nærmere. Der er behov for en mere generel oversigt over disse selskabers virksomhed, og det er efter departementets mening noget optimistisk at tro, at man kan nå frem til fælles lovgivning på området.

Det norske finans- og tolldepartement finder det værdifuldt, at en undersøgelse sættes i gang. Hensigten med denne må være at finde frem til hensigtsmæssige former for nordisk samarbejde på området, både når det gælder kontrollen af de multinationale selskabers virksomhed i de nordiske lande, og når det gælder de nordiske landes deltagelse i drøftelser af disse spørgsmål i bredere internationale sammenhænge.

Departementet for handel og skipsfart støtter forslaget om en undersøgelse men frygter, at arbejdet med at nå frem til fælles regler vil kunne blive så tidskrævende, at det vil forsinke drøftelserne af sagens realiteter i Nordisk Råd.

Norges industriforbund mener, at kortlægningsarbejdet bør ske i en videre sammenhæng end inden for Norden og anbefaler en prioritering af allerede pågående udredningsarbejde. Man er imidlertid indforstået med, at der også i nordisk regie iværksættes et kortlægningsarbejde, som imidlertid bør samordnes med igangværende undersøgelser inden for problemkomplekset.

Norsk arbeidsgiverforening anbefaler, at en kortlægning i nordisk regie koordineres med det arbejde, som foregår i internationale organisationer. Det anføres, at oliekrisen ikke er egnet til at illustrere eventuelle negative sider ved de multinationale selskabers virksomhed, og der peges på, at Holland ville have været ude i en energikrise af dimensioner, hvis forsyningsaftalerne havde været indgået direkte mellem den hollandske stat og de arabiske lande. Fordi det var de internationale olieselskaber, som stod for olieforsyningen, kunne krisen i væsentlig grad dæmpes ved, at olieselskaberne omdisponerede råolie fra andre kilder end de arabiske. Arbeidsgiverforeningen føjer til, at man går ud fra, at også arbejdsgiversiden vil blive inddraget i samarbejdet, hvis en undersøgelse på området bliver iværksat.

Svenska arbetsgivarföreningen fremhæver betydningen af, at arbejdet med disse spørgsmål foregår i internationale organisationer, hvilket kan bidrage til at forebygge de risici, som er forbundet med, at regeringerne hver for sig og fra udelukkende nationale udgangspunkter udformer regler for internationale foretagender. Det er nødvendigt for regeringerne i større udstrækning at være opmærksom på, at de regler, som overvejes, får international gyldighed og ikke bare berører det pågældende land. Det er nødvendigt at være opmærksom på, at man ikke stiller videre krav til styringen af egne multinationale foretagenders virksomhed i andre lande, end man er parat til selv at acceptere for så vidt angår udenlandske regerings tilsvarende styring af udenlandske foretagender.

Näringsfrihetsombudsmannen oplyser, at aftaler mellem multinationale foretagender i Sverige fortløbende undersøges ud fra konkurrencesynspunkter. Visse af de konkurrencebegrænsende aftaler har kunnet ophæves eller modificeres med støtte i svensk konkurrencelovgivning. Anvendelsen af national lovgivning på multinationale foretagenders virksomhed kan imidlertid møde vanskeligheder først og fremmest i henseende til muligheden for at indfordre oplysninger fra foretagender i udlandet og muligheden for at gennemføre beslutninger om forholdsregler mod udenlandske foretagender. I sådanne tilfælde ville internationale retningslinjer være til stor nytte.

Arbetsmarknadsstyrelsen oplyser, at i 1971 var 90 000 personer (4,5 % af folk i arbejde) ansat i virksomheder med udenlandske moderselskaber og 40 000 (2,2 %) i virksomheder, hvori udenlandske selskaber ejede 20—50 %.

Sveriges riksbank er enig i, at der foreligger et behov for øget information om og for landenes muligheder for at følge og efter behov gribe ind over for bl. a. internationale kapitalbevægelser. De multinationale selskaber er imidlertid genstand for en så omfattende udredningsvirksomhed, at en nøje gennemgang af denne bør finde sted, inden der tages stilling til behovet for den foreslåede kortlægning. En koordinering og

komplettering af allerede igangværende udredningsvirksomhed i de nordiske lande finder man hensigtsmæssig som grundlag for en bedømmelse af, om det er motiveret at iværksætte en særlig nordisk undersøgelse vedrørende fælles nordisk lovgivning.

Utredningen om utländska övertaganden av svenska företag oplyser, at utredningen efter sit direktiv bl. a. bør tilstræbe en ordning, som giver mulighed for inden for rammerne for Sveriges internationale forpligtelser at hindre en udenlandsk investering, når væsentlige almene interesser taler imod investeringens gennemførelse. I udtalelsen gengives i hovedtræk reglerne i den svenske lov fra 1916 om visse indskrænkninger i retten til at erhverve fast ejendom m. v. Man har intet at erindre imod, at de nordiske lande i fællesskab søger at øge kendskabet til de multinationale selskaber eller mod forsøg på at få selskabernes virksomhed under stærkere national og regional kontrol og med henblik herpå undersøge mulighederne for at tilvejebringe fælles regler.

2. *A 436/j om udarbejdelse af en fælles handlingsplan for at begrænse og bryde de multinationale selskabers magt i Norden.*

Medlemsforslaget, der er dateret den 7. august 1974, er udsendt på remiss i slutningen af august måned.

Der er afgivet svar fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordiske:

Nordens Faglige Samarbejdsorganisation
Nordisk Akademikerråd

Danmark:

Handelsministeriet
De samvirkende danske Husmandsforeninger
Grosserer-Societetet
Provinshandelskammeret
Danmarks Rederiforening
Danske Bankers Fællesrepræsentation
Dansk Arbejdsgiverforening
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Forbrugerrådet
Akademikernes Centralorganisation

Finland:

Kaupparokeakoulu (Handelshögskolan i Helsingfors)
Patent- och registerstyrelsen
Näringsstyrelsen
Finlands industriförbund
Finlands utrikeshandelsförbund
Konkurrensrådet
Konsumentrådet

Norge:

Forbruker- og administrasjonsdepartementet

Departementet for handel og skipsfart
 Departementet for industri og håndverk
 Justis- og politidepartementet
 Kommunal- og arbejdsdepartementet
 Utenriksdepartementet
 Norske kommuners sentralforbund
 Norges rederforbund
 Norges industriforbund
 Den norske bankforening
 Den norske advokatforening
 Norsk arbeidsgiverforening

Sverige:

Patent- och registreringsverket
 Näringsfrihetsombudsmannen (NO)
 Arbetsmarknadsstyrelsen
 Sveriges riksbank
 Sveriges industriförbund
 Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)
 Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)

Fra de afgivne udtalelser kan fremhæves:

Kun ganske få af de afgivne udtalelser vedrører realiteten i medlemsforslaget.

Flertallet af remissinstanserne ønsker enten ikke at afgive udtalelse over forslaget eller henholder sig til den udtalelse, der er afgivet vedrørende medlemsforslag A 422/j.

Det overvejende flertal af de udtalelser, der behandler realiteten i forslaget, går imod forslaget.

Følgende remissinstanser har *ikke ønsket at afgive nogen udtalelse om realiteten eller henholdt sig til* udtalelsen vedrørende medlemsforslag A 422/j: *Nordisk akademikerråd, Akademikernes centralorganisation, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Dansk Arbejdsgiverforening, Forbrukerrådet, Grosserer-Societetet, Danske Bankers Fællesrepræsentation, Danmarks Rederiforening, patent- og registerstyrelsen, Finlands utrikeshandelsförbund, Kauppakorkeakoulu (Handelshögskolan i Helsingfors), Justisdepartementet, handelsdepartementet, Kommunal- og arbejdsdepartementet, Norges industriforbund, Norsk arbeidsgiverforening, Norges rederforbund, Den norske bankforening, Den norske advokatforening, Sveriges riksbank, Utredningen om utländska övertaganden av svenska företag, patent- och registreringsverket, Sveriges akademikers centralorganisation og Sveriges industriförbund.*

Følgende remissinstanser *anbefaler* delvis forslaget: *Nordens faglige samarbejdsorganisation og De samvirkende danske Husmandsforeninger.*

Følgende remissinstanser udtaler sig direkte *imod* forslaget: *Handelsministeriet, Provinshandelskammeret og Finlands industriförbund, Industridepartementet, Utenriksdepartementet.*

Af de afgivne udtalelser kan fremhæves:

Nordens faglige samarbejdsorganisation fremhæver medlemsforslagets omtale af behovet for skærpede skatteregler og for særlige lovregler, der sikrer fuldt indsyn i de multinationale selskabers virksomhed. Problemet med de internationale selskabers beskatning anses for at være et af de vigtigste spørgsmål i denne sammenhæng og kræver snarlige forholdsregler. Denne problematik skulle med fordel kunne angribes på nordisk basis, og som en del af spørgsmålets løsning kræves forbedrede indsigtsmuligheder i de multinationale selskabers virksomhed bl. a. med hensyn til koncern-regnskaber. Man støtter derfor forslaget om udarbejdelse af en fælles handlingsplan på disse to områder. *De samvirkende Husmandsforeninger* anbefaler, at der tages skridt i den retning, som anbefales under punkt b og c i medlemsforslaget, medens man er betænkelig ved forslagets punkt a og fraråder forslagets punkt d.

Handelsministeriet mener ikke at kunne tilråde, at der iværksættes arbejde med udformning af det foreslåede handlingsprogram som en selvstændig arbejdsopgave og henleder opmærksomheden på, at forslagene om indførelse af et forbud mod udenlandsk overtagelse af aktierne i indenlandske selskaber samt om nationalisering af multinationale selskaber vil stride mod grundlæggende principper for internationalt samarbejde mellem industrilandene, samt at nationalisering i henhold til den danske grundlov kun vil kunne foretages mod fuldstændig erstatning.

Provinshandelskammeret, der i øvrigt henholder sig til sin udtalelse vedrørende medlemsforslag A 422/j, hvori man gik imod dette forslag, føjer til, at man udtaler sig mod indholdet af den indledende redegørelse som helhed, idet denne efter kammerets opfattelse består af en række ganske tomme postuler, uden at det er godtgjort, at disse har rod i virkeligheden. Man modsætter sig forslagets enkeltheder, ganske særlig at man fra dansk side skulle arbejde for eller give tilslutning til en plan om nationalisering af de såkaldte multinationale selskaber.

Finlands industriförbund mener ikke, at den nuværende eller kommende udvikling forudsætter yderligere forholdsregler mod multinationale selskaber. Inden forholdsregler vedtages bør man i hvert fald undergive problemfeltet en omsorgsfuld og objektiv granskning. Hvis man i fremtiden i en eventuelt forandret situation beslutter sig til at vedtage yderligere forholdsregler, byder de forslag, som indeholdes i medlemsforslaget, intet sagligt udgangspunkt. Specielt meningsløst anser forbundet forslaget i punkt d om nationalisering af multinationale selskaber, særlig ifald det er meningen i første række at mindske de skævheder, som multinationaliteten fører med sig.

Näringsstyrelsen finder ikke at kunne tage stilling til forslaget for så vidt angår den politiske del af motiveringerne og handlingsforslagene. Derimod bør det konstateres, at der med tanke på fremtiden foreligger et behov for at effektivisere opfølgningen af og fremskaffelsen af op-

lysninger om multinationale foretagender. Den gældende konkurrencebegrænsende lovgivning i Finland giver ikke tilstrækkelige muligheder for at følge med og kontrollere de multinationale foretagenders virksomhed.

Forbruker- og administrasjonsdepartementet finder, at man kun i form af et bredere internationalt samarbejde kan nå frem til forholdsregler, som vil være af nogen større betydning og kan vanskeligt forstå, at der trænges til en speciel nordisk lovgivning.

Näringsfrihetsombudsmannen anfører blandt andet, at man ud fra et konkurrencesynspunkt ikke kan hævde, at de multinationale selskabers investeringer i de nordiske lande entydigt og under alle omstændigheder medfører negative effekter. Fordele og ulemper forbundne med sådanne investeringer beror helt på forholdene i den branche, på tidspunktet og på det land, som berøres af investeringen. Ombudsmanden kan derfor ikke anbefale indførelse af en aktieselskabslovgivning, som generelt forbyder udenlandske kapitalinteressers opkøb af indenlandske selskaber. Det anføres endvidere, at eftersom de fleste multinationale selskaber har sine moderselskaber i andre lande end de nordiske, vil skabelsen af særlige lovregler i Norden med det sigte at få fuld indsigt i de multinationale selskabers virksomhed kun få marginal betydning. Den foreslåede vej til at øge informationen om de multinationale selskaber når det gælder pris- og konkurrencespørgsmål, synes derfor ikke at kunne medføre nogen væsentlig forbedring af myndighedernes indsigtsmuligheder.

Sveriges riksbank afstår fra at udtale sig.

Utredningen om utländska övertaganden av svenska företag henviser til udtalelsen om medlemsforslag A 422/j.

C. Udvalget

Udvalget har behandlet de to medlemsforslag under ét.

Der har under behandlingen i udvalget været enighed om, at medlemsforslagene vedrører et meget centralt område i de nordiske landes næringsliv. Der er imidlertid ikke tale om problemer, som i særlig grad vedrører de nordiske lande til forskel fra andre lande i den vestlige verden, ligesom de problemer, eksistensen af multinationale selskaber medfører, ikke gør sig gældende med samme styrke i de enkelte nordiske lande.

Udvalget er af den opfattelse, at de multinationale selskabers vækst i såvel antal og udbredelse som i økonomisk styrke gør det ønskeligt, at der etableres et system, som giver mulighed for indsigt med selskabernes virksomhed i de enkelte lande og over landegrænserne, ligesom der bør skabes sikkerhed for, at de multinationale selskabers økonomiske og politiske indflydelse ikke indebærer risiko for, at de enkelte lande fra-

tages det parlamentariske og administrative herredømme over den nationale økonomi.

Udvalget har hæftet sig ved — således som det også er fremhævet i flere af remissudtalelserne — at der inden for flere internationale organisationer er arbejder i gang, som alle sigter mod etableringen af en kontrol af og indsigt i de multinationale selskabers virksomhed.

Udvalget har særlig hæftet sig ved, at der inden for FN er iværksat et betydningsfuldt samarbejde om disse problemer. En arbejdsgruppe under FN's økonomiske og sociale råd (ECOSOC) har i sommeren 1974 afgivet en rapport, som har været drøftet i rådet, hvor man har besluttet at nedsætte en mere permanent kommission samt et informations- og undersøgelsescenter. På lidt længere sigt kan der blive tale om, at dette arbejde resulterer i en "code of conduct" for multinationale selskaber. Udvalget har på denne baggrund drøftet, hvorvidt der under hensyn til dette pågående arbejde er behov for yderligere internationale undersøgelser og målsætninger, og om der specielt inden for det nordiske område er behov for nye initiativer.

Der har i udvalget været overvejende flertal for at vurdere såvel den aktuelle situation som den udvikling, der må forudses, således, at der inden for det nordiske område gør sig sådanne særlige økonomiske, sociale og arbejdskraftmæssige forhold gældende, at et særligt nordisk initiativ må anses for hensigtsmæssigt. Den nære forbindelse de nordiske lande imellem på disse områder og den ensartethed hvormed problemerne viser sig i de enkelte lande, mener udvalget, giver grundlag for en formodning om, at særlige overvejelser de nordiske lande imellem vil kunne føre til en hurtigere tilvejebringelse af et grundlag for en egentlig vurdering af de multinationale selskabers stilling end de undersøgelser og overvejelser, som aktuelt pågår i større international sammenhæng, vil kunne.

Udvalget kan derfor anbefale, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, at der iværksættes en undersøgelse, der skal kortlægge, hvilken rolle de multinationale selskaber spiller i de nordiske landes økonomi.

Et flertal i udvalget mener endvidere, at den nordiske medvirken til afslutning af de undersøgelser, som er iværksat på et bredere internationalt plan, bør intensiveres, idet disse medlemmer på det foreliggende grundlag ikke mener at kunne afgøre, om en særlig nordisk undersøgelse vil være tilstrækkeligt grundlag for eventuelt at skabe et sæt fællesnordiske lovregler eller forholdsregler, der indebærer fuldt tilfredsstillende løsninger på problemerne, hverken de nordiske lande imellem eller i forholdet til lande uden for Norden.

Flertallet mener således ikke, at det allerede på nuværende tidspunkt bør pålægges ministerrådet at fremlægge lovforslag, der sigter mod en regulering i bestemte retninger af selskabernes forhold. Den undersø-

gelse, der skal iværksættes, bør være gennemført og resultaterne kendte, før der tages stilling til, hvilken form for reaktion undersøgelsen bør give sig udslag i.

Juridisk udvalg skal herefter indstille, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslagene A 422/j og A 436/j om multinationale selskaber vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Stockholm, den 14. oktober 1974

John Austrheim (Sp)

Svend Haugaard (RV)

Allan Hernelius (m)

Olaf Knudson (H)

Timo Mäki (Kok)

Reservation 1

Et mindretal i udvalget er af den opfattelse, at de nordiske lande allerede nu bør sætte sig som mål at gennemføre en så vidt mulig fælles lovgivning om multinationale selskaber. Mindretallet vil anbefale, at den undersøgelse, der skal gå forud for gennemførelsen af en sådan lovgivning, så vidt som det er muligt, søger at klarlægge følgende forhold, som forslagsstillerne til medlemsforslag A 422/j har foreslået belyst:

1. De multinationale selskaber og deres indvirkning på international økonomi, herunder forholdet mellem industriland og udviklingsland, valutabevægelser etc.

2. De multinationale selskabers virkning på national beskæftigelse, herunder specielt deres investeringspolitik og de sociale virkninger for lokalsamfundene.

3. De multinationale selskaber og national beskatning.

4. De multinationale selskaber og fagbevægelsens arbejdsmuligheder.

5. De multinationale selskaber og udformningen af lønftaler og bedriftsdemokrati.

Dette mindretal skal derfor indstille

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslagene A 422/j og A 436/j om multinationale selskaber vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske

landes økonomi blandt andet omfattende deres indvirken på den internationale økonomi og på den nationale forsynings- og beskæftigelsessituation samt deres forhold til de nationale beskatningsregler, fagbevægelsens arbejdsmuligheder og udformningen af lønftaler og bedriftsdemokrati, samt endvidere fremlægge forslag til en fælles nordisk lovgivning om de forhold vedrørende multinationale selskaber, som undersøgelsen omfatter.

Stockholm, den 14. oktober 1974

Erik Adamsson (s)

K. B. Andersen (S)

Thor Lund (A)

Reservation 2

Undertecknad medlem är i och för sig icke negativ till en utredning om de multinationella bolagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, även om jag anser att tillräckligt material redan finns för att bedöma deras verksamhet. Jag är självfallet heller inte motståndare till en gemensam nordisk lagstiftning rörande de multinationella bolagen. Avgörande för ställningstagandet måste emellertid vara innehållet i denna lagstiftning. De multinationella bolagens makt bryts inte enbart genom att man utformar lagregler som reglerar deras verksamhet. Sådana förslag bygger på illusioner. De multinationella bolagens aktivitet står i direkt motsättning till de enskilda staternas nationella ekonomiska och sociala målsättningar. Lagstiftning och andra åtgärder måste riktas direkt mot deras maktställning och syfta till att underlätta nationalisering av deras egendom.

Utredningar av sociala och ekonomiska förhållanden kan göras i olika syften. De kan utnyttjas för att förhåla nödvändiga åtgärder. De kan också drivas i syfte att underlätta uppnåendet av bestämda målsättningar. Jag anser det väsentliga vara att Nordiska rådet uttalar sig för en bestämd handlingsplan som direkt syftar till att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden. De utredningar vilka bedömes såsom nödvändiga för att genomföra denna handlingsplan bör snabbt kunna genomföras på ministerrådets initiativ. I detta arbete anser jag det av stort värde att också parlamentariska representanter deltar.

Jag hemställer därför

att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att utarbeta en gemensam handlingsplan syftande till att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden, inbegripande a) en aktiebolagslagstiftning som förbjuder utländska kapitalintres-

sens uppköp av inhemska företag, b) skärpning av gällande skatteregler och deras tillämpning så att de multinationella bolagen tvingas betala skatt i de nordiska länderna, c) särskilda lagregler som möjliggör full insyn i de multinationella företagens verksamhet, d) en plan för nationalisering av de multinationella bolagen och skapandet av statsägda företag med ett avgörande inflytande för de anställda; varvid förutsattes att ministerrådet tar initiativ till de utredningar vilka bedömes såsom nödvändiga för att genomföra denna handlingsplan.

Stockholm den 14 oktober 1974

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Reservation 3

Undertegnede medlem finder, at både den aktuelle situation og tidligere erfaringer specielt vedrørende olieforsyningskrisen gør det påkrævet, at der iværksættes særlige initiativer på dette område.

Den udvikling, der finder sted inden for bredere internationale organisationer end Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, bør understøttes fra nordisk side, og der bør ikke fra nordisk side søges gennemført en regulering, som ikke er i takt med den internationale udvikling. Problemet er internationalt i en videre forstand end det nordiske og initiativer og forholdsregler som gennemføres ude af takt med udviklingen i de lande, hvormed de nordiske står i tæt handelssamkvem må frygtes at blive virkningsløse eller hæmmende for den naturlige udvikling af handelsforbindelserne. Kun gennem et bredt internationalt samarbejde vil der kunne opnås resultater, som også vil være til gavn for de nordiske lande. Ved at sætte sig uden for dette samarbejde ved at gennemføre eller søge gennemført særlige nordiske regler må det frygtes, at de nordiske lande, i hvert fald i en periode, afskærer sig fra at få væsentlig indflydelse på de resultater, som arbejdet i andre internationale organisationer når frem til.

Det indstilles derfor,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslagene A 422 og A 436 om multinationale selskaber.

Stockholm, den 14. oktober 1974

Kirsten Jacobsen (FP)

Medlemsförslag

om ett nordiskt institut för energifrågor

(Väckt av Gunnar Helén, Ingemar Mundebo och Rolf Sellgren)

Energifrågorna kommer under de närmaste decennierna att bli centrala i det politiska arbetet. Vi kommer att stå inför en rad svåra problem och avvägningar. Vattenkraften som spelat och spelar en stor roll i flera av de nordiska länderna är nu till största delen utbyggd. Här står kraven på billig energi mot nödvändigheten att spara orörda naturområden. Tillgångarna på fossila bränslen är begränsade. Konflikter av olika slag gör tillgången till dem osäker. Kärnkraften blir av allt att döma inte heller den bekymmersfria lösning på energiförsörjningen som många tidigare förutsatt. Nya alternativa former för energiframställning diskuteras och betydande forskning och utveckling av dem pågår på olika håll i världen.

Frågetecknen är emellertid många. Det står klart att energifrågorna i allt större utsträckning kommer att bli föremål för politiska beslut. Det gäller inte minst beslut om besparingar av energiresurser och beslut om hur dessa skall fördelas. Den akuta oljekris som bröt ut under hösten 1973 har med all tydlighet visat detta.

Alla länder måste genomföra en mer långsiktig energiplanering och ha beredskap inför olika problem som kommer att uppstå. Detta kräver bättre faktaunderlag. Den sakkunskap som nu finns att tillgå är till större delen knuten till regeringar eller kraftproducenter och kraftsäljare. Detta är inte tillräckligt.

Vad som därutöver bör finnas är något organ med självständig ställning i förhållande till nationella myndigheter, företag och organisationer. Ett sådant organ — ett fristående energiinstitut — skulle kunna utföra prognoser, utredningar och framtidsstudier. Det borde i första hand inrikta sig på utredningsverksamhet inom energiområdet. Det bör kunna studera möjligheterna att utnyttja miljöavgifter på energiområdet. En viktig uppgift för ett sådant fristående institut är vidare att undersöka olika möjligheter att hushålla med energi. Bland övriga angelägna uppgifter för institutet är internationella översikter om tillgångar, prisutveckling och teknisk utveckling i olika länder. Institutet bör arbeta i nära kontakt med vetenskaplig expertis inom främst teknisk och ekonomisk fakultet. Det är viktigt att institutet inte ges någon annan maktposition än den som skapas av de kunskaper och fakta som framkommer genom utredningar, diskussioner eller genom eventuella forsk-

ningsinsatser som utförs på dess initiativ. Därigenom kan dess fristående karaktär vara helt klar.

Det finns starka skäl för att ett sådant institut byggs upp gemensamt på nordisk basis. De nordiska länderna möter på energiområdet gemensamma för hela den framtida samhällsutvecklingen avgörande problem, som med fördel kan angripas i nära samverkan. Ett institut på nordisk basis skulle också kunna få större resurser till sitt förfogande än om motsvarande organ byggdes upp av medlemsländerna var för sig. Ett visst samarbete i energifrågor pågår sedan flera år och Nordiska rådet har också rekommenderat Nordiska Ministerrådet att utreda frågan om nordisk överenskommelse om vidare energipolitiskt samarbete.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får vi föreslå

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att framlägga förslag till Nordiska rådet om inrättandet av ett fristående energiinstitut enligt de riktlinjer som föreslås i detta medlemsförslag.

Stockholm den 15 februari 1974

Gunnar Helén (fp)

Ingemar Mundebo (fp)

Rolf Sellgren (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 969)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 423/e om ett nordiskt institut för energifrågor, A 424/e om nordiskt energisamarbete och A 425/e om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området

(Se sak A 424/e: Bilaga 2)

Medlemsförslag

om nordiskt energisamarbeide

(Väckt av Ragnar Christiansen, Gylfi Þ. Gislason, Guttorm Hansen, Knut Johansson, Anker Jørgensen, Odvar Nordli, Ivar Nørgaard och Sture Palm)

De nordiske land har gjennom flere år hatt et praktisk samarbeid på energiområdet tilpasset de enkelte lands ulike behov og ressursmuligheter. Samarbeidet har i første rekke vært innenfor elektrisitetsforsyningen, hvor Nordel har vært en nyttig samarbeidsorganisasjon.

Nordel har også opprettet et kjernekraftutvalg som skal se på sikkerhetsproblemer som har betydning for søknader om bygging og drift av atomkraftverk.

Siden 1956 har de nordiske land hatt et særskilt kontaktorgan for spørsmål av interesse innen atomenergien. Dette organ har gitt nyttige resultater på det forskningsmessige felt. For tiden arbeider kontaktorganet ved et særskilt underutvalg med felles forskrifter på det sikkerhetsmessige område.

Spørsmålet om nordisk energisamarbeid ble inngående vurdert i forbindelse med traktatforhandlingene om et nordisk økonomisk samarbeid. Det forslag til traktattekst som embetsmennene la fram, baserer seg på en videreføring av det pragmatiske samarbeid som har preget energisamarbeidet i Norden. Det ble foreslått en samarbeidskomite for industri- og energipolitikk som skulle ha til særskilt oppgave å følge utviklingen, foreta utredninger og prognoser og undersøke om et nærmere samarbeid.

Den energipolitiske situasjon i de nordiske land har vært og vil være forskjellig. Det må nødvendigvis også få innvirkning på et nordisk samarbeid. Slik situasjonen i dag kan bedømmes, vil Norge være det eneste av de nordiske land som i løpet av få år blir en stor nettoeksportør av energi, dvs. olje og gass, mens Danmark, Sverige og Finland vil ha et stort importbehov.

Sannsynligvis er det olje- og gassforekomster på den norske kontinentalsokkel som langt vil overstige det nordiske behov. Det har vært et grunnprinsipp i det nordiske samarbeid at det enkelte land skulle ha sin fulle nasjonale selvråderett over sine naturforekomster. Utnyttelsen av disse forekomster er en nasjonal oppgave hvor en sterk statlig styring er nødvendig. Norge har imidlertid en forpliktelse ved disponeringen av disse ressurser som rekker videre enn det nordiske

behov. Et utvidet samarbeid på energisektoren i Norden, må knyttes sammen med samarbeid om den industrielle utvikling som energileve-
ransene gir grunnlag for.

Særlig forekomster på den nordlige kontinentalsokkel vil kunne åpne for et nordisk samarbeid ved utnyttelsen av disse ressurser, f. eks. i jern- og stålproduksjonen, mindre lokale kraftverk etc. En bør likevel hele tiden ha klart for seg at denne anvendelse, hvis forekomster finnes, antakelig bare vil utgjøre en brøkdel av de totale energitilganger. En klar nasjonal styringsrett for nordlige ressurser vil være en nødvendighet.

En utvidelse av det forskningsmessige samarbeid på energiområdet ligger godt til rette. Det er imidlertid neppe behov for å opprette nye organer for å angripe dette spørsmål. Nordforsk er et hensiktsmessig samarbeidsorgan innen forskningen som også må kunne brukes på dette felt ved siden av Det nordiske industrifond og Den nordiske embetsmannskomiteé.

Det arbeides for tiden både i enkelte nordiske land og innenfor embetsmannskomiteéens rammer i felles nordiske organer med utredninger og meldinger om energiforsyning og energipolitikk. Når disse utredninger er avsluttet, vil man få et bedre grunnlag til å belyse energisituasjonen og energipolitikken. Det foregår en gjensidig kontaktutveksling når det gjelder dette arbeid.

Den aktuelle energikrisen har klarlagt en rekke sider ved verdens ressursbruk. Det vil måtte få konsekvenser, først og fremst for pris- og omkostningsstrukturen og betalingsbalansen, og dermed for de enkelte lands innenrikspolitik, og også den videre utviklingen av forholdene landene imellom.

De nordiske land har en oppgave å løse på nordisk plan, og videre i forholdene mellom Norden og andre regionale og globale organer. En side som er avdekket, er det uholdbare i at store, multinasjonale oljeselskaper har en for dominerende hånd om det grunnlag som industrialiserte land bygger sin økonomi på. Dominansen fra de store oljeselskaper bør søkes avløst av leveringskontrakter for olje mellom regjeringene i produsent- og forbrukerland.

De nordiske land burde i denne sammenheng overveie å utvikle en felles importform av oljeprodukter.

Under henvisning til det som her er nevnt, henstiller vi at

Nordisk Råd ber Ministerrådet legge fram en vurdering av muligheter for former for et nordisk energi- og industrisam-

arbeid, herunder en utredning om et eventuelt samarbeid når det gjelder felles innkjøp av oljeprodukter.

Stockholm, 15. februar 1974

Ragnar Christiansen (A) Gylfi Þ. Gislason (A) Guttorm Hansen (A)
Knut Johansson (s) Anker Jørgensen (S) Odvar Nordli (A)
Ivar Nørgaard (S) Sture Palm (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 996)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 423/e om ett nordiskt institut för energifrågor, A 424/e om nordiskt energisamarbete och A 425/e om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av Nimannskomiteén 26. august 1974 og av utvalget 28. s. m.

1. Medlemsforslagene

I medlemsforslag A 423/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å fremlegge forslag til Nordisk Råd om opprettelse av et frittstående energiinstitutt etter de retningslinjer som er foreslått i medlemsforslaget.

Det fremheves av forslagsstillerne at energispørsmålene i de nærmeste decennier vil bli sentrale i det politiske arbeid og at spørsmålene vil bli gjenstand for politiske beslutninger. Alle land må gjennomføre en mer langsiktig energiplanlegging og ha beredskap for løsning av de problemer som kommer til å oppstå. Den nåværende fagkunnskap er for største delen knyttet til regjeringer eller kraftprodusenter og kraftselgere.

Da dette ikke anses tilstrekkelig, bør det finnes et organ med selvstendig stilling i forhold til nasjonale myndigheter, foretak og organisasjoner. Dette organ bør utarbeide prognoser og utredninger, samt foreta fremtidsstudier. Et slikt frittstående energiinstitutt skal ikke gis noen annen maktposisjon enn den som skapes av de kunnskaper og fakta som fremkommer gjennom utredninger, diskusjoner eller gjennom eventuelle forskningsinnsatser som utføres på dets initiativ.

Et nordisk institutt på energiområdet vil kunne få større ressurser til sin disposisjon enn tilsvarende organer bygget opp av de nordiske land hver for seg.

I medlemsforslag A 424/e rekommanderes at Nordisk Ministerråd legger fram en vurdering av muligheter for former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning om et eventuelt samarbeid når det gjelder felles innkjøp av oljeprodukter.

Innledningvis peker forslagsstillerne på at de nordiske land i flere år har hatt et praktisk samarbeid på energiområdet, særlig innenfor elektrisitetsforsyningen, hvor Nordel har vært en nyttig samarbeidsorganisasjon. Siden 1956 har de nordiske land dessuten hatt et særskilt kontaktorgan for spørsmål av interesse innen atomenergiområdet.

Slik situasjonen i dag bedømmes, vil Norge i løpet av få år bli en stor nettoeksportør av olje og gass, mens Danmark, Finland og Sverige vil ha et stort importbehov. Olje- og gassforekomstene på den norske kontinentalsokkel vil sannsynligvis langt overskride det nordiske behov. Utnyttelsen er en nasjonal oppgave, hvor en sterk statlig styring er nødvendig. Et utvidet samarbeid på energisektoren i Norden må etter forslagsstillernes mening, knyttes sammen med samarbeid om den industrielle utvikling som energileveransene gir grunnlag for.

Når det gjelder en utvidelse av det forskningsmessige samarbeid på energiområdet, er det neppe behov for å opprette nye organer, idet Nordforsk ved siden av Det nordiske industrifond og Den nordiske embetsmannskomite vil være hensiktsmessige samarbeidsorganer i denne forbindelse.

Til slutt pekes det på det uholdbare forhold at store multinasjonale oljeselskaper har en dominerende hånd om det grunnlag som industrialiserte land bygger sin økonomi på. Denne dominans bør søkes avløst av leveringskontrakter for olje mellom regjeringene i produsent- og forbrukerland. Det bør derfor overveies å utvikle en felles nordisk form for import av oljeprodukter.

I medlemsforslag A 425/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å utarbeide en felles strategi for de nordiske land på det energipolitiske området omfattende a) samarbeid om langsiktig forskning vedrørende utvikling av nye energiformer og energibesparende metoder i produksjon og konsumpsjon, b) opprettelse av statlige handels- og forsyningsorganer for energisamarbeid og for import og eksport av olje, gass og andre energiråvarer, c) nedbryting av de internasjonale oljeselskapers dominerende innflytelse i nordiske land gjennom nasjonalisering av deres raffinerier og distribusjonssystem.

Forslagsstillerne peker innledningsvis på at de energiråvarer som i økende utstrekning anvendes for fremstilling av energi er naturressurser som ikke fornyes og hvis forekomst er begrenset. Det er derfor nødvendig at de utnyttes hensiktsmessig. Samtidig er det viktig på lang sikt å utvikle nye energikilder.

Ifølge forslagsstillernes mening er den kapitalistiske økonomi ikke i stand til å utnytte naturtilgangen planmessig, hensiktsmessig og sparsommelig. Problemene siden høsten 1973 vedrørende tilførsel og prisfastsettelse på olje har vist den uholdbare situasjon flere nordiske land befinner seg i som følge av at disse spørsmål behandles av noen få store multinasjonale oljeselskaper.

Mot denne bakgrunn bør man etter forslagsstillernes oppfatning diskutere den generelle energisituasjon samt mulighetene og strategien for en frigjørelse fra oljeselskapenes grep samtidig som alt internasjonalt samarbeid mellom likeberettigede parter understøttes.

2. Remissuttalelser

a) Medlemsforslag A 423/e vedrørende et nordisk institutt for energispørsmål

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordforsk, huvudsekretariatet
Nordens Faglige Samarbejdsorganisation (NFS)

Danmark:

Udenrigsministeriet
Handelsministeriet
Grosserer-Societetet
Industrirådet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Akademiet for de tekniske Videnskaber
Oliebranchens Fællesrepresentation
Foreningen af danske Gasværker

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena
Handels- och industriministeriet
Finlands kraftverksförening r.f.
Finlands industriförbund
Oljebranchens centralförbund

Norge:

Handels- og skipsfartsdepartementet
Industri- og håndverksdepartementet
Miljøverndepartementet
Utenriksdepartementet
Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen
Statens oljedirektorat
Statoil
Norges industriforbund
Norsk petroleums institutt
Selskapet for fremtidsstudier (SEFREM)

Sverige:

Kommerskollegium
Överstyrelsen för ekonomiskt försvar
Statens industriverk
Stockholms handelskammare
Handelskammaren i Göteborg
Skånes handelskammare
Statsföretag AB
Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA)
Energiprogramkommittén (EPK)
Sveriges industriförbund

Svenska petroleum institutet (SPI)
Motorbranschens riksförbund

Ingen remissinstanser tiltrer medlemsforslaget. Fem sjettedeler av instansene avviser det, mens resten tar ikke standpunkt.

Nordforsk stiller seg tvilende til tanken om et nordisk institutt for energispørsmål. En bedre fremgangsmåte vil være å samordne eksisterende ressurser for løsning av konkrete oppgaver. I de tilfeller samordningen på energiområdet gjelder forskningsprosjekter, skulle det etter Nordforsks mening være fordelaktig å bygge videre på de erfaringer av prosjektsamordning som finnes bl. a. innen Nordforsk og dets medlemsorganisasjoner. *Nordens Faglige Samarbejdsorganisation* er skeptisk innstillet til opprettelse av et frittstående energiinstitutt. Nordforsk anses for å være et hensiktsmessig samarbeidsorgan.

Handelsministeriet i Danmark med tilslutning fra *udenrigsministeriet* mener at etablering av et nordisk frittstående institutt med de anførte oppgaver vil ikke gjøre overflødig løsning av de samme oppgaver på nasjonalt plan med fare for dobbeltarbeid. De eksisterende organer bør i videst mulig omfang utveksle materiale og synspunkter og regelmessig møtes for å drøfte foreliggende spørsmål. *Oliebranschens Fællesrepræsentation* gir uttrykk for lignende synspunkter. *Industrirådet* finner det for Danmarks vedkommende ikke betenkelig at den sakkunnskap som ligger til grunn for langsiktig industriplanlegging i stor grad er knyttet til regjeringer, kraftprodusenter og kraftselgere. *Industrirådet* finner det derfor ikke hensiktsmessig at det opprettes et særskilt nordisk energiinstitutt. En rekke av oppgavene vil med fordel kunne løses innenfor f. eks. Nordforsk. *Grosserer-Societetet* mener Norden er et for snevert forum for et formalisert samarbeid på energiområdet.

Ministeriet för utrikesärendena i Finland peker på at de nordiske land på energiområdet har sine særtrekk. Det er derfor grunn til først å utrede om man innenfor rammen av de eksisterende institusjoner kan effektivisere samarbeidet før man treffer beslutning om opprettelse av et nytt institutt. *Handels- og industriministeriet* mener at et fra produksjonen og forvaltningen uavhengig forskningsarbeid på energiområdet bør for Finlands vedkommende ivaretas av høyskolene samt av statens tekniske forskningssentral. De nordiske land har nær kontakt med hverandre når utredninger og undersøkelser på energiområdet blir foretatt. Selv om medlemsforslaget i prinsippet er hensiktsmessig og i mange henseender nyttig, bør det ennå ikke gjennomføres. Den raskeste og mest effektive måte å nå de i forslaget angitte mål er å koordinere den nåværende virksomheten og utredningsarbeidet ved de ulike lands høyskoler og forskningsanstalter på en mer effektiv måte. *Finlands kraftverksförening rf* uttaler at det foreslåtte institutt kan føre til en unødig dobbeltfunksjon. *Oljebranschens centralförbund* mener at

man primært bør gå inn for å utvikle på nasjonal basis den forskning- og utredningsvirksomhet som vedrører energispørsmål. På et slikt etablert grunnlag kan man senere utvikle internasjonalt samarbeid og informasjonsutbytte. Ifølge forbundet kan man ikke regne med at et frittstående nordisk energiinstitutt vil kunne utføre kvalitativt sett bedre forsknings- eller utredningsarbeid.

Industridepartementet i Norge viser til det arbeid som pågår i OECD, ECE og Energy Coordinating Group. På nordisk plan har man Den nordiske embetsmannskomite for industri- og energipolitikk. Sistnevnte ventes å avgi en utredning før Nordisk Råds sesjon i Reykjavik. På norsk side vil det bli oppnevnt en komité for å utrede mulighetene for styrking av den energiøkonomiske forskning. Departementet vil derfor på det nåværende tidspunkt ikke gå inn for å etablere et nordisk energiinstitutt. *Utenriksdepartementet* og *Handelsdepartementet* antar at en utvidelse av det forskningsmessige samarbeid på energiområdet ligger godt tilrette, men at det på det nåværende tidspunkt neppe er behov for å opprette nye organer for behandling av disse spørsmål, da det allerede finnes egnede organer innen Norden hvor slikt samarbeid har pågått i lengre tid. *Miljøverndepartementet* går inn for økt forskningsmessig samarbeid på energiområdet, men støtter ikke medlemsforslaget. *Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen* (NVE) peker på de mange samarbeidsorganisasjoner som arbeider med energispørsmålene. Særlig fremheves betydningen av Nordel. Det synes hensiktsmessig at et eventuelt felles planleggingsarbeid, når det gjelder de fossile energibærere, skjer i forståelse med de organer som håndterer kraftforsyningen. Hensiktsmessig utforming av de organer som skal stelle med felles energispørsmål innen landet er nødvendig før det tas standpunkt til formen på et eventuelt tilsvarende nordisk organ. NVE kan derfor på det nåværende tidspunkt ikke tiltrede medlemsforslaget. *Norges industriforbund* tror ikke at et nordisk samarbeid på energiforskningens område bør finne sted innenfor et nordisk energiinstitutt. Det bør heller tas utgangspunkt i de forskningsinstitusjoner som hvert enkelt land har bygget opp på det teknisknaturvitenskapelige område. Forskning og utredning når det gjelder energispørsmål må skje integrert med annen industriellnaturvitenskapelig forskning som finner sted. *Norsk petroleumsinstitutt* kan ikke se berettigelsen av å etablere et nordisk energiinstitutt. *Selskapet for fremtidsforskning* mener det er riktig å utnytte det apparat som allerede har kompetanse i energispørsmål fremfor å opprette nye, både av økonomiske grunner og for å spare den tid som vil medgå til oppbyggingen.

Statens industriverk i Sverige antar at nordisk institutt for energispørsmål i sitt arbeid i tilfelle måtte bygge på energipolitiske beslutninger på nordisk nivå. Slike beslutninger eksisterer ikke i dag. Heller ikke de enkelte nordiske land har ennå utformet noen nasjonal energi-

politikk. Industriverket viser for øvrig til det pågående samarbeid på det internasjonale og det nordiske plan. Industriverket finner ikke å kunne tiltrede medlemsforslaget. *Kommerskollegium* mener at medlemsforslaget er fremsatt for tidlig. Det er mer hensiktsmessig at utvidet felles nordisk virksomhet på forskningens område knyttes til de samarbeidsformer og institusjoner som allerede finnes, innen Nordel, Nordforsk etc. slik at forutsetningene for et videre samarbeid blir bedre klarlagt, enn at ytterligere en felles nordisk institusjon skapes. *Stockholms handelskammare* viser til de samarbeidsprosjekter som allerede pågår i statlige og private organer. I Embetsmannskomitén for industri- og energipolitikks utredningsoppdrag burde inngå å kartlegge forekomsten av slike prosjekt. Inntil det er gjort tilråder Handelskammaren forsiktighet med opprettelse av nye institusjoner. *Handelskammaren i Göteborg* uttaler at hvis det viser seg at de nåværende samarbeidsformer ikke er tilstrekkelige kan kanskje forslaget om opprettelse av et nordisk institutt for energispørsmål tas under overveielse. *Skånes handelskammare* stiller seg tvilende til forslaget på bakgrunn av den store ulikhet hva angår energiforsyningen i de nordiske land. *Statsföretag AB* tror at de spesifikke særdrag innen de nordiske land er så pass store, at et utredningsinstitutt på nordisk basis risikerer å bli et tungrodd og lite effektivt apparat. Den hurtige industrielle utvikling og labile globale energisituasjon, øker kravet til hurtige analyser som best vil tilgodeses gjennom nasjonale utredninger. Selv om *Statsföretag AB* ikke støtter medlemsforslaget, anser bedriften at det ville være verdifullt at man i hvert fall som et første skritt skaper en fast institusjon for informasjonsutbytte og fellesdrøftinger av problemer på angjeldende område. *Ingenjörsvetenskapsakademien* mener at behovet for et frittstående institutt med de oppgaver som er nevnt i medlemsforslaget må vurderes i forhold til eksisterende nasjonale organers virksomhet. Utviklingen i Sverige går mot øket samarbeid mellom dem som arbeider med disse spørsmål. Akademiet tror at store vanskeligheter ville oppstå ved valget av oppgaver for et felles institutt, fordi forsyningssituasjonen i de nordiske land varierer sterkt. I visse spørsmål av felles betydning for hele Norden er imidlertid et samarbeid tenkelig. Arbeidsfordeling når det gjelder utredning, bør finne sted. Akademiet tiltreder ikke forslaget, men hvis et institutt skulle bli etablert, bør det i første hånd konsentrere seg om informasjonsvirksomhet. *Svenska petroleum institutet* er ikke enig i at fagkunnskap på energiområdet for den største delen er knyttet til regjeringer eller kraftprodusenter og kraftselgere. Det eksisterer organer med selvstendig stilling i forhold til myndigheter, foretak og organisasjoner. I Sverige finnes således Ingenjörsvetenskapsakademien. Instituttet har vanskelig for å innse at et frittstående nordisk energiinstitutt skulle kunne utføre prognoser og fremtidsstudier på energiforsyningens område for

de enkelte nordiske land som er bedre underbygget enn det som tilsvarende nasjonale organer kan prestere. Hva de øvrige spørsmål angår synes disse å ligge innenfor Nordforsks område. *Sveriges industriförbund* frykter at det kan bli vanskelig å bli enig om forskningsretningen og prioriteringen i et internordisk energinstitutt. Det kan også oppstå vanskeligheter for et slikt institutt å dekke hurtig og elastisk de behov som melder seg i de ulike forsynings situasjoner. Da såvel Nordforsk som Nordel m. fl., samt private organisasjoner og foretak allerede er etablert og samarbeider om ulike energiprojekter, synes opprettelsen av flere nordiske samarbeidsorganer å være overflødig.

Av de instanser som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget anfører de fleste at tidspunktet er for tidlig, idet man bør avvete utredninger som er i gang. Det dreier seg om *Arbejderbevægelsens Erhvervsråd* i Danmark, *Finlands industriförbund*, *Energiprogramkommittén* og *överstyrelsen för ekonomiskt försvar* i Sverige. *Statens oljedirektorat* i Norge uttaler at dets oppgaver i det alt vesentlige er av forvaltningsmessig art, hvorfor det ikke vil ta standpunkt til medlemsforslaget. *Den norske stats oljeselskap a. s.* (STATOIL) finner det riktig ikke å kommentere forslaget på grunn av selskapets spesielle stilling.

b) *Medlemsforslag A 424/e vedrørende nordisk energisamarbeid*

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordel
 Nordforsk
 Nordens Faglige Samarbejdsorganisation (NFS)

Danmark:

Udenrigsministeriet
 Handelsministeriet
 Grosserer-Societetet
 Industrirådet
 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
 Oliebranchens Fællesrepræsentation
 Dansk Undergrunds Consortium
 Foreningen af danske Gasværker

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena
 Handels- och industriministeriet
 Finlands kraftverksförening
 Finlands industriförbund
 Oljebranchens Centralförbund

Norge:

Handels- og skipsfartsdepartementet
 Industri- og håndverksdepartementet

Miljøverndepartementet
Utenriksdepartementet
Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen
Statens oljedirektorat
Statoil
Norges industriforbund
Norsk petroleums institutt
Selskapet for fremtidsstudier (SEFREM)
Studieselskapet for Nord- norsk næringsliv

Sverige:

Statskontoret
Kommerskollegium
Överstyrelsen för ekonomiskt försvar
Statens planverk
Statens industriverk
Stockholms handelskammare
Handelskammaren i Göteborg
Skånes handelskammare
Statsföretag AB
Sveriges industriförbund
Svenska elverksföreningen
Svenska petroleum institutet (SPI)
Centrala driftledningen (CDL)
Svenska värmeverksföreningen
Oljekonsumenternas förbund (OK)
Svenska gasföreningen
Motorbranschens riksförbund
Oljeprospektering AB

I 27 av de 45 mottatte svar tiltredes medlemsforslaget. Tre remissinstanser gir delvis støtte til forslaget og seks avviser det. Syv instanser finner av forskjellige grunner ikke å ville uttale seg eller tar ikke standpunkt til forslaget.

Nordel imøteser med tilfredshet alle tiltak som utvikler det nordiske samarbeid innen energiforsyningen. *Nordel* ønsker representasjon i de arbeidsgrupper som eventuelt etableres for videreutvikling av de i medlemsforslaget fremførte tiltak. *Nordel* anser at tiltak for videre utvikling av energisamarbeidet ikke bør endre eller begrense det fruktbare samarbeid, som gjennom *Nordels* forsorg allerede er blitt utviklet på basis av mange års erfaring. *Nordforsk* arbeider først og fremst på prosjektbasis innen det teknisk-vitenskapelige område og samordner derved virksomhet støttet av de nordiske lands forskningsråd innen denne sektor. *Nordforsk* finner det naturlig å engasjere seg i forskningssamarbeid også innen energiområdet, hvis det skulle være ønskelig. *Nordens Faglige Samarbejdsorganisation* anbefaler at Nordisk Råd oppfordrer Ministerrådet til å fremlegge den foreslåtte vurdering av samarbeidsmulighetene.

Handelsministeriet i Danmark med tilslutning av *udenrigsministeriet* mener at nordisk energisamarbeid må etableres om konkrete oppgaver

og eventuelt hertil knyttede industrielle prosjekter. Formen for samarbeid bør i hvert enkelt tilfelle tilpasses den foreliggende oppgave. Departementene finner det nyttig, hvis spørsmålet om innkjøp av oljeprodukter kunne drøftes mellom de statlige innkjøpsvirksomheter og at resultatene av slike drøftelser fremlegges for myndighetene i de nordiske land. *Arbejderbevægelsens Erhvervsråd* tiltrer også medlemsforslaget. Det samme gjør *Danske Elværkers Forening* som forøvrig viser til Nordels uttalelse.

Handels- og industriministeriet i Finland mener at selv om det fortsatt er berettiget å utbygge forskningssamarbeidet på energiområdet, er det ikke nødvendig å opprette nye organer. Når det gjelder spørsmålet om eventuelt nordisk samarbeid om felles innkjøp av oljeprodukter, pekes det på at den overveiende del av oljeleveransene til Finland skjer på grunnlag av oljeleveranseavtaler, hvor den finske regjering er den ene part. Departementet konstaterer forøvrig at hvert lands innkjøp av oljeprodukter er av en slik størrelsesorden, at et formelt samarbeid mellom de nordiske land ikke nødvendigvis gir ytterligere fordeler. Derimot er det motiverende at ansvarlige myndigheter holder nært samarbeid med hverandre for å utveksle synspunkter og erfaringer i spørsmål som henger sammen med anskaffelsen av oljeprodukter. *Finlands industriforbund* viser til det energisamarbeid som allerede pågår innenfor Nordel. Alt for hårdt sammenføyte industri- og energipolitikk er ikke hensiktsmessig, da den internasjonale energisituasjon for tiden er meget foranderlig. Den nåværende ordning for energisamarbeid er i hovedsaken kommet i stand med tanke på praktisk samarbeid. Forbundet ser ingen hindring for at Ministerrådet bes fremlegge en vurdering av mulighetene for ulike former av nordisk energi- og industrisamarbeid. *Finlands kraftverksforening* r.f. støtter også medlemsforslaget.

Industridepartementet i Norge gjør oppmerksom på det arbeid som pågår for å bringe klarhet i mulighetene for nordisk energisamarbeid. Den nordiske embetsmannskomiteé for industri- og energipolitikk ventes å legge fram en utredning om disse spørsmål for Nordisk Råds sesjon i februar 1975. Dessuten foregår drøftinger mellom de nordiske land. Dette vil kunne legge grunnlaget for konkrete overveielser om samarbeid også på det industripolitiske området. En overveiende del av forslagets intensjoner skulle således, etter departementets oppfatning, være oppfylt. Eventuelt samarbeid om felles innkjøp av oljeprodukter synes lite hensiktsmessig på det nåværende tidspunkt p. g. a. Norges spesielle situasjon. *Utenriksdepartementet* antar at utvidet energipolitisk samarbeid mellom de nordiske land vil være ønskelig ut fra en utenrikspolitisk betraktning, og departementet vil derfor i prinsippet støtte forslaget. Det utredningsarbeid som pågår bør videreføres og utvides. Spørsmålet om utredning av eventuelt samarbeid vedrørende felles innkjøp av oljeprodukter antas ikke lenger å være aktuelt. *Miljøverndepartementet* støt-

ter medlemsforslag A 424/e. *Handelsdepartementet* uttaler at da forslaget er meget generelt utformet og bare tar sikte på utredninger, skulle det neppe være noe å innvende mot å delta i et slikt samarbeid. På bakgrunn av Norges særstilling synes det på norsk side å være liten interesse for en utredning om felles innkjøp av oljeprodukter. *Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen* uttaler at fremstillingen i forslaget av situasjonen på energisektoren stemmer stort sett med det som institusjonen selv er kommet til. Norges særstilling kan føre til at fellestiltak ikke er så aktuelle som tidligere, men Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har ikke noe å bemerke til at en utredning blir fremlagt slik det fremgår av forslaget.

Statskontoret i Sverige finner det vesentlig at forutsetningene for et nordisk samarbeid innen hele problemområdet utredes. Det ville være verdifullt om den fremtidige organisasjon innen energisektoren i de enkelte land fikk en mest mulig lik utforming. *Skånes handelskammare* mener det er riktig og hensiktsmessig at nordisk samarbeid utvides til å omfatte også andre energikilder enn elektrisk kraft. Mot gass og olje fra Norge bør Sverige kunne tilby kjernekraftbasert energi, industrielle basisråvarer som malm, jern, stål og tremasse samt ferdige industriprodukter. *Handelskammaren* understreker at utvidet nordisk energisamarbeid bør i første rekke baseres på konkrete prosjekter. *Handelskammaren* kan ikke se at felles nordiske innkjøp av oljeprodukter vil gjøre produktene billigere eller forbedre forsyningssituasjonen. *Handelskammaren i Göteborg* slutter seg til de synspunkter som er fremført i medlemsforslaget, men har ingen særlig tiltro til forslaget om opprettelse av felles statlig organisasjon for oljeimporten. *Överstyrelsen för ekonomiskt försvar* tiltrer medlemsforslaget. Det samme gjør *statens planverk*, som mener at øket innflytelse fra samfunnets side på energihusholdningen er påkrevet av praktiske administrative årsaker. Verket finner derimot ikke grunn til å gå inn på politiske bedømmelser som medlemsforslaget inneholder i denne forbindelse. *Sveriges industriförbund* stiller seg positivt til øket energi- og industrisamarbeid og støtter medlemsforslaget. Det vises forøvrig til en felles rapport som vil bli avgitt til Nordisk Råd fra de nordiske industriforbund vedrørende mulighetene for å spare energi. *Svenska elverksföreningen* mener at en videre utvikling av det nordiske samarbeid innen energisektoren, ikke minst spørsmålet om anskaffelse og lagring av fossile brenselstoffer, kan være verdifullt, selv om dette i høy grad vil være avhengig av den politiske stillingtaken til fortsatt utbygging av kjernekraften. *Centrala driftledningen* viser til Nordels uttalelser om medlemsforslaget og mener forøvrig at Nordel kan ta seg av det samarbeid som er nødvendig mellom elkraftprodusentene i Norden utover de ofte forekommende direkte kontakter mellom de større kraftforetak. *Svenska gasföreningen* går inn for en utredning av forutsetningene for et nordisk samarbeid, når det gjelder innkjøp av petroleumsprodukter med hensyn til LNG. Samarbeid kan derved tenkes å omfatte

såvel innkjøp som transport og lagring. *Oljekonsumenternas förbund* mener at det ikke kan settes noe spørsmålstegn når det gjelder øket statlig engasjement med hensyn til oljetilførselen til Sverige, men forbundet fremholder betydningen av den frie konkurranse mellom de ulike foretaksformer. Et statlig organ bør derfor jevnstilles med de private og kooperative organisasjoner. *Svenska värmeverksföreningen* viser til det mangeårige samarbeid mellom varmeverksforeningen i de nordiske land. Den uttaler at det er mulig at felles nordisk opptreden vil kunne gi sikrere leveranser og gunstigere priser, hvilket selvsagt er i foreningens interesse. Foreningen støtter derfor medlemsforslaget.

Tre remissinstanser gir sin tilslutning til visse sider av medlemsforslaget. *Norsk petroleum institutt* mener således at det i prinsippet er grunnlag for et omfattende energisamarbeid. Det peker på eksempler for det samarbeid som det er behov for under en akutt forsyningssituasjon. Det mener dog at den beste løsning er via et bredt internasjonalt samarbeid. Det avviser imidlertid påstanden om behovet for å redusere oljeselskapenes dominerende internasjonale innflytelse og behovet for å opprette et felles nordisk importmonopol. *Svenska petroleum institutet* gir uttrykk for lignende syn. Forøvrig mener instituttet at man får bedre grunnlag for belysning av energisituasjonen og energipolitikken når de pågående utredninger i de nordiske land er slutført. *Statens industriverk* mener at en utredning av mulighetene for å skape former for et nordisk energi- og industrisamarbeid i samband med utnyttelsen og tilførselen av energi er vel motivert, men for å unngå dobbeltarbeid, vil industriverket ikke støtte forslaget før de i forslaget nevnte pågående utredninger er foretatt. Med hensyn til samarbeid om oljeinnkjøp tilråder industriverket at man i første omgang søker å finne former for øket forsyningstrygghet for oljeprodukter, eventuelt i forbindelse med et utvidet samarbeid vedrørende industri- og kraftanlegg på energiområdet.

Medlemsforslaget avvises av seks remissinstanser. *Grosserer-Societetet* i Danmark uttaler at i betraktning av de enkelte nordiske lands meget forskjelligartede situasjon på energiområdet, er Norden for snevert forum for et formalisert samarbeid på dette området. Det danske *Oljebranchens Fællesrepræsentation* mener at bestrebelsene først og fremst bør gå ut på å bidra til oppbyggingen av en effektiv energipolitikk innenfor EF. Tilsvarende bestrebelser bør utfoldes i forhold til OECD. Felles nordisk oljeinnkjøp på basis av statlige avtaler vil svekke forsyningmulighetene, da man derved i vesentlig grad vil avskjære seg fra å dra nytte av oljeindustriens store fleksibilitet. *Ministeriet för utrikesärendena* i Finland viser til at de nordiske land i flere år har samarbeidet på energiområdet. Dette blir i fremtiden enda viktigere, men det er neppe behov for opprettelse av et nytt organ for forskningssamarbeidet på dette området. Med hensyn til felles innkjøp av oljeprodukter, er det grunn til å understreke viktigheten av enda nærmere kontakter mellom de nor-

diske energimyndigheter. Det synes imidlertid ikke å være grunn til å etablere noen formal fremgangsmåte. *Oljebranschens centralförbund* viser til de nordiske lands ulike avhengighet av importbrensel. Dessuten kommer bruken av atomkraft i de nærmeste år i høy grad til å forandre den energipolitiske situasjon i Norden. Videre må man være oppmerksom på Finlands import av naturgass fra Sovjetsamveldet. Centralförbundet mener at det er grunn til å fortsette det internordiske energisamarbeidet på den nåværende basis. Sikringen av oljeforsyningene må derimot i de nordiske land primært håndteres på nasjonal basis, samt gjennom forhandlinger direkte med de respektive leverandører. Centralförbundet finner derfor ikke å kunne støtte det foreliggende medlemsforslag. *Norges industriforbund* fremholder at man antakelig ikke står overfor noen energimangel i dag. Det vil bli lønnsomt å utnytte andre energikilder og industrilandene må satse på en slik utvikling for å forhindre den type krise man opplevde i 1973/74. Med de funn av olje og gass som er gjort i Nordsjøen og ytterligere funn som kan forventes, vil Europa ha fått en større uavhengighet av olje fra Midt-Østen, selv om denne fremdeles representerer størsteparten av Europas samlede forsyninger. Industriforbundet ser det som relativt uaktuelt å etablere et felles nordisk samarbeid for oppkjøp av oljeprodukter. Man står overfor en teknologisk og økonomisk utfordring når det gjelder å sikre en langsiktig rasjonell og økonomisk energiforsyning i verden. Dette medfører generelle problemer vedrørende energiforbruk og energiproduksjon som med fordel kan danne utgangspunkt for et nordisk samarbeid. Dette bør skje på ad hoc-basis. Det vises i denne forbindelse til det samarbeid om utvikling av energibesparende tiltak i industrien som Nordisk Ministerråd har tatt initiativ til. De nordiske industriforbund vil legge fram synspunkter på dette til møtet i Ministerrådet i november d. å. *Kommerskollegium* i Sverige uttaler at selv om utredning som foreslått i forslaget er motivert synes kollegiet at man bør avvente resultatet av den utredning som pågår i Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk før ytterligere utredninger påbegynnes. Kollegiet finner derfor ikke å kunne støtte medlemsforslaget. Med hensyn til felles innkjøp av oljeprodukter bør man søke andre former for internt i Norden å øke forsyningstryggheten for oljeprodukter. *Stockholms handelskammare* gir uttrykk for tilsvarende synspunkter som *Kommerskollegium*.

De remissinstanser som avstår fra å uttale seg eller ikke tar standpunkt er *Industrirådet* og *Dansk Undergrunds Consortium* i Danmark, *Statens oljedirektorat* og *Selskapet for fremtidsstudier* i Norge, samt *Statsföretag AB*, *Oljeprospektering AB* og *Motorbranschens riksförbund* i Sverige.

c) *Medlemsforslag A 425/e vedrørende felles nordisk strategi på det energipolitiske området*

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordel
Nordforsk, huvudsekretariatet
Nordens Faglige Samarbejdsorganisation

Danmark:

Udenrigsministeriet
Handelsministeriet
Grosserer-Societetet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Oliebranchens Fællesrepræsentation
Dansk Undergrunds Consortium
Foreningen af danske Gasværker

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena
Handels- och industriministeriet
Finlands kraftverksförening
Neste Oy
Finlands industriförbund
Oljebranschens centralförbund

Norge:

Handels- og skipsfartsdepartementet
Industri- og håndverksdepartementet
Miljøverndepartementet
Utenriksdepartementet
Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen
Statens oljedirektorat
Norges industriforbund
Statoil
Norsk petroleum institutt
Selskapet for Nord- norsk næringsliv
Selskapet for fremtidsstudier (SEFREM)

Sverige:

Statskontoret
Kommerskollegium
Överstyrelsen för ekonomiskt försvar
Statens planverk
Statens industriverk
Stockholms handelskammare
Handelskammaren i Göteborg
Skånes handelskammare
Statsföretag AB
Energiprogramkommittén
Sveriges industriförbund
Svenska elverksföreningen
Svenska petroleum institutet
Centrala driftledningen (CDL)
Svenska värmeverksföreningen
Oljekonsumenternas förbund

Svenska gasföreningen
Motorbranschens riksförbund
Oljeprospektering AB

Det er mottatt ialt 46 remissuttalelser. Bare to instanser støtter forslaget. I to tredjedeler av svarene avvises forslaget. Tre instanser sier seg enig i visse deler, mens elleve avstår fra å uttale seg eller tar ikke standpunkt til forslaget.

Miljøverndepartementet i Norge støtter medlemsforslaget. Departementet vil særlig peke på betydningen av å arbeide for en optimal utnyttelse og distribusjon av energiressursene, og på at man i det nordiske samarbeid er oppmerksom på sammenhengen mellom tiltak på dette området og sentrale deler av miljøpolitikken.

Statens planverk i Sverige mener at øket innflytelse fra samfunnets side på energihusholdningen er påkrevet av praktisk administrative årsaker. Verket finner derimot ikke grunn til å gå inn på politiske bedømmelser som medlemsforslaget inneholder i denne forbindelse (statens planverk behandler A 424/e og A 425/e under ett).

Nordforsk mener at det er åpenbare fordeler ved nordisk samordning i spørsmål innen forsknings- og utviklingsarbeid om nye energiformer og energisparende metoder. Om øket nordisk samarbeid finner sted, bør ressursene i relevante samarbeidsorgan utnyttes i størst mulig utstrekning.

Handelsministeriet i Danmark med støtte fra *udenrigsministeriet* uttaler at tidligere drøftelser har vist at mulighetene for et nærmere nordisk samarbeid om energipolitiske spørsmål knytter seg til konkrete oppgaver hvor landene hver især har interesse av samarbeid, f. eks. på elforsyningens område. Etter departementenes oppfatning bør man avvente den pågående redegjørelse fra Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk før man tar stilling til spørsmålet om behovet, omfanget og formen for et eventuelt utvidet nordisk energisamarbeid. *Grosserer-Societetet* mener at Norden er for snevert forum for et formalisert samarbeid på energiområdet, hvorfor de øvrige nordiske land i stedet bør slutte seg til det energipolitiske samarbeid som EF-landene — bortsett fra Frankrike — samt Norge, USA, Canada og Japan deltar i. *Oliebranchens Fællesrepræsentation* er uenig i de synspunkter som forslagsstillerne gjør gjeldende med hensyn til den internasjonale oljeindustriens innsats i verdensforsyningen av energi og utnyttelsen av jordens oljeressurser.

Ministeriet för utrikesärendena i Finland uttaler at importen og eksporten av energi i de nordiske land er organisert på forskjellig måte. Avgjørende endringer kan neppe ventes i den nærmeste fremtid. Hvert land har således sin egen strategi. Statlige organer har i Finlands energiøkonomi fra langt tilbake i tiden inntatt en sentral stilling. Opprettelse av nye handels- og forsyningsorganer er neppe hensiktsmessig. Med hensyn til nasjonaliseringsspørsmålet kan det konstateres at nasjonale sel-

skaper i Finland nesten helt ut står for foredlingen og distribusjonen av energi.

Handels- og industriministeriet uttaler at gjennomføringen av forskningsarbeidet på lang sikt må skje i samsvar med hvert enkelt lands forhold p. g. a. deres ulike energistruktur og egenskaper, samt naturens forutsetninger for utnyttelsen av nye energiformer. Ministeriet venter ikke at det er mulig å skape en felles nordisk strategi angående energiråemner. Med hensyn til opprettelse av statlige organer pekes det på at slike organer har hatt en fremtredende stilling i Finland. I hvert fall i den nåværende situasjon anser ministeriet at opprettelsen av nye organer ikke vil medføre noen umiddelbar nytte. Videre mener ministeriet at de i medlemsforslaget anførte skadelige virkninger av multinasjonale oljeselskaper nærmest gjelder de øvrige nordiske land. I Finland skjer energiens foredling og distribusjon nesten utelukkende gjennom nasjonale selskaper. Nasjonalisering har ingen økonomisk betydning. *Oljebransjens centralförbund* mener at forskningsvirksomhet med sikte på utvikling av nye energiformer krever intellektuelle og økonomiske ressurser av den klasse, som for tiden ikke kan løsgjøres fra annen tidligere iverksatt forskning. Dette innebærer likevel ikke, at en effektivisering av forsknings samarbeidet innen energiområdet ikke er ønskelig på nordisk plan. Hva statlige handelsorganer for energisamarbeidet angår, viser ferske erfaringer at slike arrangementer lett kan føre til ulemper for små land som de nordiske. Forbundet mener videre at nasjonalisering av de multinasjonale oljeselskapers raffinerier og distribusjonssystem ikke vil skaffe de nordiske konsumenter sikrere eller billigere oljeforsyninger. *Finlands industriförbund* fremholder at de viktigste objekter for forskningen har vært årsakene til oljekrisen, reduksjonen av dens virkninger, samt utviklingen av energiforsyningen slik at den blir mindre sårbar. Forskningsarbeidet utføres innen rammen for Nordel, Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål og Nordforsk. Energibesparende metoder undersøkes av Nordisk Ministerråds embetsmannskomiteé for industri- og energipolitikk. På denne bakgrunn finner heller ikke industriforbundet å kunne støtte medlemsforslaget. *Neste Oy* konstaterer at de spørsmål som er stillet i medlemsforslaget for en stor del er løst i Finland. Hvis solidaritet kan oppnås og opprettholdes i Finland, skulle det ikke være nødvendig å søke hjelp utenfor landet. *Finlands kraftverksförening r.f.* kan ikke godkjenne forslagens motivering og heller ikke støtte forslaget.

Industridepartementet i Norge peker på at energisituasjonen i de nordiske land er så forskjellig at utarbeidelse av en felles strategi på energiområdet i dagens situasjon neppe vil være mulig. Inntil alle land i Norden har klarlagt sin egen nasjonale energipolitikk, synes ikke grunnlaget for en felles strategi å være til stede. Departementet ser det av den grunn som en fordel om dette spørsmål først ble tatt opp etter at de pågående

utredninger på nasjonal og på nordisk plan var avsluttet. *Handelsdepartementet* mener at de konkrete tiltak som medlemsforslaget tar sikte på trenger grundig utredning, bl. a. om Statoils fremtidige stilling på dette området, før det eventuelt kan tas standpunkt til tiltakene. *Utenriksdepartementet* uttaler at den ulike forsyningssituasjon for energi neppe gjør det mulig å utarbeide felles strategi på dette område. Det er ikke hensiktsmessig å etablere særskilte nordiske samarbeidsorganer for energiforskning utover dem man allerede har. Disse spørsmål er globale i omfang og det foregår internasjonalt samarbeid bl. a. i OECD. Dessuten blir de også drøftet i energikoordineringsgruppen (ECG). Departementet mener forøvrig at den ulike forsyningssituasjon neppe gjør det mulig på kort sikt å opprette statlige handels- og forsyningsorganer for oljeprodukter. De internasjonale oljeselskapers stilling behandles for tiden i ECG's ad hoc-gruppe og dessuten i ekspertgrupper innenfor OECD og i FN-regi. Det er derfor neppe hensiktsmessig at disse spørsmål tas opp på en ren nordisk basis. *Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen* viser til at på den ene siden er det faglige samarbeid godt mellom de nordiske land. På den annen side er landenes energi-struktur så forskjellig at motivene for en felles strategi synes mindre klare enn tidligere. *Norges industriforbund* tar sterk avstand fra den, etter dets mening, tendensiøse og usmakelige fremstilling av de internasjonale oljeselskaper. Forslaget om nasjonalisering har en holdning til industrisamfunnene i Vesten som ikke er egnet som grunnlag for seriøs debatt om disse spørsmål. Nordisk samarbeid på energiområdet bør etter industriforbundets syn skje på ad hoc-basis. Når det gjelder energibesparende tiltak vil forbundet sammen med de øvrige nordiske lands industriforbund legge fram synspunkter til møtet i Nordisk Ministerråd i november. *Norsk petroleumsinstitutt* mener at for forskningens vedkommende vil et fortsatt samspill med innsats såvel fra næringslivet som fra statlige og frittstående institutter være det beste grunnlag for tilfredsstillende energiforsyninger i fremtiden. Instituttet kan ikke se hvilken rolle nye statlige handels- og forsyningsorganer kan spille for å sikre forsyningene av olje. Kjøpeavtaler favoriserer det land som har mest å tilby, ikke minst av militært utstyr. Små land vil etter instituttets mening, sannsynligvis bli skadelidende. Videre antar det at nasjonalisering av oljeselskapenes raffinerier og markedsføringsapparat ikke vil gi forbrukeren sikrere og billigere forsyning av oljeprodukter.

Kommerskollegium i Sverige mener at man bør avvente resultatet av de pågående utredninger som foretas av Den nordiske embetsmannskomite for industri- og energipolitikk før ytterligere utredninger påbegynnes. Hva spesielt angår forskning på energiområdet, antar *Kommerskollegium* at Nordforsk er et mulig samarbeidsorgan. *Stockholms handelskammare* synes det er lite meningsfylt å remissbehandle seriøst et forslag hvis eneste motiveringer er en blanding av dogmer og ikke

gjennomtenkte fraser. *Handelskammaren i Göteborg* støtter heller ikke forslaget. *Skånes handelskammare* mener at ulikhetene i energiforsyningen mellom de nordiske land er så store at en felles nordisk strategi på det energipolitiske området ikke er mulig å gjennomføre. En strategi med det foreslåtte innhold ville helt sikkert føre til motsatt effekt av det forslagsstillerne har tilsiktet. *Handelskammaren* vil derfor bestemt fraråde at forslaget leder til noe tiltak fra Nordisk Råds side. *Överstyrelsen för ekonomiskt försvar* uttaler at man ikke bør ta standpunkt til spørsmålet om nordisk samarbeid vedrørende langsiktig forskning på energiområdet før de pågående utredninger er sluttført. Opprettelse av statlige handels- og forsyningsorganer bør ses som et supplement til den i landet etablerte oljehandel. Nasjonalisering av oljeselskapenes raffinerier og distribusjonssystem vil etter överstyrelsens syn ikke føre til øket forsyningstrygghet. *Statens industriverk* finner ikke å kunne støtte forslaget for så vidt angår samarbeidet om langsiktig forskning, da utredning om energipolitisk samarbeid pågår etter oppdrag av Nordisk Ministerråd. Industriverket anser seg ikke kompetent til å ytre seg om delforslagene vedrørende statlige handels- og forsyningsorganer, samt nasjonalisering av oljeselskapene. *Svenska petroleum institutet* deler ikke det grunnsyn på energipolitikken som kommer til uttrykk i medlemsforslaget og den rolle som der tillegges oljeselskapene. Det er naturlig med betydelig statlig innsats på forskningens side og samarbeid mellom statlig, kooperativ og privat forskning. Spørsmålet om opprettelse av statlige handels- og forsyningsorganer i Danmark og Sverige bør vurderes. Det finnes ikke tilstrekkelige motiver for den foreslåtte nasjonalisering av oljeselskapene. *Sveriges industriförbund* viser til at det i andre skrivelser til Nordisk Råd har uttalt seg til støtte for et intensivert nordisk samarbeid på energiområdet. Hverken form eller innhold i det foreliggende medlemsforslag er egnet til å føre fram til tiltak eller løsninger som kan fremme Nordens fortsatte velferdsutvikling. Industriforbundet avviser derfor forslaget.

Det gis støtte til deler av medlemsforslaget fra *Arbejderbevægelsens Erhvervsråd* i Danmark og *Svenska värmeverksföreningen* i Sverige. Det gjelder felles innkjøp av oljeprodukter. *Oljekonsumenternas förbund*, Sverige kan tiltrede forslaget om øket nordisk samarbeid innen energiforskningen. Opprettelse av statlige handels- og forsyningsorganer kan forbundet være enig i, men fremholder betydningen av fri konkurranse mellom statlige, kooperative og private organisasjoner. Nasjonalisering av oljeselskapene frarådes bestemt. Felles direkte kontakter med de oljeproduserende land kan forbundet under visse omstendigheter tillråde.

De remissinstanser som avstår fra å uttale seg eller ikke tar standpunkt før de pågående utredninger er avsluttet er *Nordens Faglige Samarbejdsorganisation* samt i Danmark *Dansk Undergrunds Consortium*, i Norge *Statens oljedirektorat* og *Selskapet for fremtidsstudier* og i Sverige *stats-*

*kontoret, energiprogramkommittén, statsföretag AB, Svenska gasför-
eningen, Motorbranchens riksförbund, Centrala driftledningen og Olje-
prospektering AB.*

3. Utvalget

Medlemsforslagene A 423/e, A 424/e og A 425/e omfatter alle nordisk energisamarbeid. Etter utvalgets oppfatning er det så nær forbindelse mellom dem at de bør behandles under ett.

Som det fremgår av foranstående har de tre medlemsforslag vært sendt på remiss, men de er blitt mottatt på forskjellig måte. Fire femtedeler av remissinstansene avviser forslag A 423/e, mens de øvrige tar ikke standpunkt. A 424/e er blitt gjenstand for overveiende positive uttalelser, idet to tredjedeler av remissinstansene tiltreder forslaget. Tre instanser gir det delvis støtte, seks avviser det og syv tar ikke standpunkt. A 425/e blir avvist i mer enn to tredjedeler av uttalelsene. Bare to instanser støtter forslaget, tre instanser finner å kunne si seg enig i deler av det og seks tar ikke standpunkt.

I medlemsforslag A 424/e uttales bl. a. at den energipolitiske situasjon i de nordiske land har vært og vil være forskjellig, idet Norge om få år vil bli stor nettoeksportør av olje og gass, mens de øvrige nordiske land vil ha et stort importbehov. Utvalget er enig med forslagsstillerne i at dette vil få innvirkning på det nordiske energisamarbeidet.

Etter utvalgets mening bør det samarbeid som allerede pågår innenfor elektrisitetsforsyningen og atomkraftsektoren utvides til å omfatte hele energiområdet. Det synes naturlig å basere dette på en pragmatisk fremgangsmåte, der målsettingen bør være resultater som gir fordeler for alle de nordiske land. Utvalget minner om at den norske statsminister ga uttrykk for slike synspunkter i sitt inlegg i generaldebatten under 22. sesjons første samling. Han uttalte videre at Norge vil være beredt til å drøfte hvordan landets oljeressurser skal nyttes slik at de også kommer de øvrige nordiske land til gode.

Utvalget vil spesielt peke på at en eventuell oljeutvinning på den nordlige del av kontinentalsokkelen vil forandre energibildet og forsyningsforholdene for næringslivet på Nordkalotten, og kunne gi grunnlag for utvikling av nye industriprosjekter på tvers av landegrensene.

Utvalget er oppmerksom på at Norge har et ansvar ved disponeringen av sine energiressurser som går ut over det nordiske behov. Da det sannsynligvis etterhvert vil dreie seg om meget store energimengder, kan det være nærliggende å reise spørsmålet om disse kan gi grunnlag for et utvidet samarbeid om konkrete oppgaver på energisektoren i Norden, knyttet sammen med prosjekter innenfor produksjonen av jern og stål, fremstillingen av oljeboringsrigger og utstyr til boreplattformer, oljeraffineringen, fremstillingen av petrokjemiske produkter etc.

Utvalget finner det også naturlig at spørsmålet om atomsamarbeidet blir vurdert. Under Nordøk-forhandlingene fremkom et rikt materiale som kan tjene som bakgrunnsstoff for utredningene.

Utvalget har på det nåværende tidspunkt ikke det nødvendige materiale til en tilfredsstillende vurdering av alle mulighetene for realiseringen av samarbeid på de enkelte felter innenfor energi- og industriområdet.

I sin betenkning vedrørende medlemsforslag A 382/e om nordisk energipolitisk overenskomst uttalte utvalget at en slik overenskomst ville kunne fremme samarbeidet på energiområdet. Utvalget fant det derfor ønskelig at Nordisk Ministerråd foranlediget at dette spørsmål ble utredet. I samsvar med utvalgets tilråding vedtok Nordisk Råd rek. nr 14/1973, hvor Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid, og at resultatet av utredningen legges frem for Nordisk Råds hovedsamling i 1974.

Utvalget går ut fra at de utredninger som for tiden pågår i Nordisk Ministerråds regi, vil gi grunnlag for en meningsfylt debatt om samarbeidsmulighetene innenfor energi- og industriområdet.

Forskningssamarbeid på energiområdet er behandlet i alle tre medlemsforslag. I A 423/e foreslås opprettelse av et energiinstitutt med selvstendig stilling i forhold til nasjonale myndigheter, foretak og organisasjoner. Dets oppgave skal være å utarbeide prognoser og utredninger, samt å utføre fremtidsstudier. I A 425/e går forslagsstillerne inn for at det i de nordiske land etableres en forskning som er fri fra privatkapitalistiske interesser og som skal utvikle nye energiformer og energibesparende metoder i produksjon og konsumpsjon. I denne forskning skal miljøproblemene innta en sentral plass. I A 424/e uttales det at en utvidelse av det forskningsmessige samarbeid på energiområdet ligger godt til rette, men det er neppe behov for å opprette nye organer for å angripe dette spørsmål.

Utvalget har merket seg at mer enn fire femtedeler av remissinstansene avviser A 423/e og mer enn to tredjedeler avviser A 425/e. En rekke instanser fremholder at istedenfor å etablere et nordisk energiinstitutt, vil det være bedre å samordne i størst mulig utstrekning de eksisterende ressurser for løsning av konkrete oppgaver. Utvalget legger stor vekt på det nordiske forskningssamarbeid som pågår i Nordforsk og de utredninger som utføres av Den nordiske embetsmannskomiteé for industri- og energipolitikk. Det er enig i at en samordning av de ressurser som eksisterer i de nordiske land må finne sted i størst mulig utstrekning. Utvalget kan ikke se at det på det nåværende tidspunkt er tilstrekkelig begrunnelse for etablering av et nordisk institutt for energispørsmål.

I medlemsforslag A 424/e fremholdes det at energikrisen i 1973/74 har klarlagt en rekke sider ved verdens ressursforbruk, som vil måtte få

konsekvenser for økonomien i de enkelte land og for den videre utvikling av forholdene landene imellom. Videre hevdes det at de store multinasjonale oljeselskaper har en for dominerende rolle som bør søkes avløst av leveringskontrakter for olje mellom regjeringene i produsent- og forbrukerland. De nordiske land burde derfor etter forslagsstillernes mening overveie å utvikle en felles importform for oljeprodukter.

I medlemsforslag A 424/e argumenteres det for statlige handels- og forsyningsorganer for energisamarbeid og for import og eksport av energi.

Utvalget antar at det er viktig å få klarlagt så langt det er mulig de multinasjonale oljeselskapers betydning for det grunnlag som de industrialiserte land bygger sin økonomi på. Samtidig er det ønskelig å få undersøkt hvilke muligheter som er til stede for en begrensning av uheldig innflytelse som måtte gjøre seg gjeldende fra disse oljeselskapers side. Utvalget viser i denne forbindelse til at de internasjonale oljeselskapers stilling behandles for tiden i FN-regi, i ekspertgrupper innenfor OECD og i energikoordineringsgruppen ECG.

Hva angår nordisk samarbeid om felles innkjøp av råolje og oljeprodukter, synes situasjonen å være så forskjellig i de nordiske land at felles innkjøp av olje synes lite hensiktsmessig på det nåværende tidspunkt.

Dette forhindrer ikke at de nordiske land kan ha felles interesser når det gjelder forsyningsforholdene for råolje og oljeprodukter.

I medlemsforslag A 425/e tillrådes det en nasjonalisering av de internasjonale oljeselskapers raffinier og distribusjonssystem. Utvalget viser til at ingen remissinstanser har gitt sin tilslutning til denne del av forslaget.

Utvalget er kjent med at, som et ledd i oppfølgingen av ovenfor omtalte rek. nr 14/1973, er Den nordiske embetsmannskomite for industri- og energipolitikk etter oppdrag av Nordisk Ministerråd i gang med å klarlegge muligheter for nordisk energisamarbeid. Det er ønskelig at resultatet av denne utredning inklusiv behandling av spørsmål omtalt i medlemsforslag A 424/e legges fram for Nordisk Råds 23. sesjon i Reykjavík i februar 1975.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår utvalget:

1. at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslagene A 423/e vedrørende et nordisk institutt for energispørsmål og A 425/e vedrørende felles nordisk strategi på det energipolitiske området,
2. at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:
Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mu-

lige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsynings situasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

Willmanstrand, 28. august 1974

Johannes Antonsson (c) Ragnar Christiansen (A) Jens Foged (V)
Arne Geijer (s) Eric Krönmark (m) Olavi Lähteenmäki (Kok)
Odvar Nordli (A) Sture Palm (s) Erland Steenberg (Sp)
Formann
V. J. Sukselainen (K) Erkki Tuomioja (Sd) Kåre Willoch (H)

Reservation

Undertecknad biträder dels utskottets förslag att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslag A 425/e om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området, dels förslaget till rekommendation under punkt 2 ovan. Däremot reserverar jag mig mot att rådet icke skulle företaga sig något i anledning av medlemsförslaget A 423/e om ett nordiskt institut för energifrågor. Under åberopande av vad som sagts ovan får jag härmed hemställa att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att framlägga förslag till Nordiska rådet om inrättande av ett fristående energiinstitut.

Willmanstrand 28 augusti 1974

Gunnar Helén (fp)

Medlemsförslag

om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området

(Väckt av Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Knud Jespersen, Reidar T. Larsen och Aarne Saarinen)

Energi problemen har en allmän karaktär samtidigt som det råder en tillspetsad energisituation särskilt i de kapitalistiska industriländerna. De energiråvaror som i allt större utsträckning används för framställning av energi är naturtillgångar, som inte går att förnya och vilkas förekomst är begränsad på vår jord. Det är därför nödvändigt att de exploateras ändamålsenligt. Samtidigt är det viktigt att på lång sikt utveckla nya energikällor.

Den kapitalistiska ekonomin förmår inte utnyttja naturtillgångarna planmässigt, ändamålsenligt och sparsamt. Detta kommer till synes i form av slöseri med naturrikedomarna, till vilket bl. a. ansluter sig en ökad produktion av onödiga varor och engångsprodukter samt hela den konsumtionshysteri som uppammats i de kapitalistiska industriländerna i syfte att gagna monopolens profitjakt.

Den icke ändamålsenliga exploateringen av naturrikedomarna syns också i energiproduktionen. De kapitalistiska industriländernas energipolitik har inte utformats som en följd av planering utan i första hand under marknadsföringskrafternas inflytande.

De stora multinationella monopolen, särskilt de stora oljemonopolen, har en avgörande roll i energiproduktionen i kapitalistiska länder. Dessa monopol har genom sin profitjakt fördjupat energi problemen i västvärlden.

Problemen sedan hösten 1973 i fråga om tillförsel och prissättning på olja visade den ohållbara situation flera av våra nordiska länder befinner sig i som följd av att dessa frågor handhas av några stora multinationella oljebolag. I Norden och särskilt i Norge har det dessutom uppstått en ny situation genom att det har upptäckts stora mängder olja i Nordsjön, oljeförekomster som dessa oljebolag försöker att få kontroll över.

Mot denna bakgrund bör diskuteras den allmänna energisituationen samt möjligheterna till och strategin för en frigörelse från de kapitalistiska oljebolagens grepp, samtidigt som allt internationellt samarbete mellan likaberättigade parter understödjes. Följande åtgärder framstår som särskilt betydelsefulla.

1. Energiförsörjningen i framtiden är beroende av den energiforskning som bedrivs och påbörjas i dag. Denna forskning försiggår i den kapitalistiska världen på monopolkapitalets villkor och mycket av den bedrivs inom de multinationella bolagen.

Som en motvikt mot detta vill vi gå in för att det i de nordiska länderna etableras alternativ forskning, fri från privatkapitalets intressen, för utveckling av nya energiformer och energisparande metoder, i produktion och konsumtion. I denna forskning skall miljöproblemen inta en central plats. Vi anser det nödvändigt med ett ökat nordiskt samarbete inom denna energiforskning. Tillsammans kan de nordiska länderna etablera en forskning och en forskningsmiljö som på speciella områden kan få stor betydelse.

2. Det är i dag av avgörande betydelse för de små ländernas nationella självständighet och för arbetarrörelsens kamp för en socialistisk utveckling i de enskilda länderna att de multinationella bolagens makt brytes. När det speciellt gäller att bryta de internationella oljebolagens makt i våra länder menar vi, att det är nödvändigt att de länder som har dessa problem utarbetar en gemensam strategi. Ett samlat uppträdande av de nordiska länderna gör oss mindre sårbara för motåtgärder från bolagens sida.

3. Ett huvudelement i en sådan strategi är att alla nordiska länder upprättar statliga handels- och försörjningsorgan för import och export av olja, gas och andra energiråvaror.

Genom statliga försörjnings- och handelsorgan bör det byggas ut ett omfattande energisamarbete i Norden baserat främst på de energiråvaror som finns inom området (vattenkraft, olja, gas, kol, oljeskiffer, torv, geotermisk energi).

4. Oljemonopolens nuvarande raffinaderier och distributionssystem i de enskilda länderna nationaliseras. Det bör inledas ett finansiellt och teknologiskt samarbete om transport (rörledningar) och förädling av den olja och gas som exporteras från ett land till ett annat i Norden. Detta är aktuellt bl. a. för oljan och gasen från den nordiska delen av Nordsjön.

Principiellt sett bör förädlingsanläggningar vara ägda av den stat inom vars område de ligger.

De nordiska länderna bör uppta direkta kontakter med de oljeproducerande länderna samt utveckla internationellt energipolitiskt samarbete på jämlik grund och syftande till tillgodoseende av folkens verkliga behov.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att utarbeta en gemensam strategi för de nordiska länderna på det energipolitiska området inbegripande

- a) samarbete för långsiktig forskning rörande utveckling av nya energiformer och energisparande metoder, i produktion och konsumtion;
- b) upprättande av statliga handels- och försörjningsorgan för energisamarbete och för import och export av olja, gas och andra energiråvaror;
- c) brytande av de internationella oljebolagens dominerande inflytande i nordiska länder genom nationalisering av deras raffinaderier och distributionssystem.

Stockholm den 17 februari 1974

<i>Ela Alenius (Skdl)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Gils Guðmundsson (Ab)</i>
<i>Finn Gustavson (SV)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>
<i>Knud Jespersen (DKP)</i>	<i>Reidar T. Larsen (SV)</i>
	<i>Aarne Saarinen (Skdl)</i>

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 1033)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 423/e om ett nordiskt institut för energifrågor, A 424/e om nordiskt energisamarbete och A 425/e om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området

(Se sak A 424/e: Bilaga 2)

Medlemsförslag

om utarbetande av en gemensam handlingsplan för att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden

(Väckt av Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Knud Jespersen, Reidar T. Larsen, Arne Saarinen och Lars Werner)

Den kapitalistiska världens ekonomi präglas i dag alltmera av de s. k. multinationella företagens tillväxt. Dessa företag är multinationella i den meningen att de äger och kontrollerar industri- och råvarukällor över hela den kapitalistiska världen. De flesta och största av dem ägs och styrs emellertid av amerikanska intressen och har sina huvudkontor i USA.

Dessa företag har ett objektiva behov av att föra en egen utrikespolitik. Denna politik står i motsättning till de enskilda staternas legitima krav på nationell kontroll över sin ekonomi. Den senaste tidens utveckling bl. a. i Chile har visat hur t. ex. USA:s utrikespolitik är sammanvävd med de multinationella företagens.

I dag utgör de multinationella företagen ett allvarligt hot mot de små staternas nationella självbestämmanderätt. De utgör ett svår hinder för arbetarklassens kamp för social frigörelse.

Ett viktigt drag i de multinationella företagens utveckling är deras strävan efter att, var för sig, skaffa sig ett fullständigt världsmonopol på alla led i produktionen av enskilda varor. Detta har medfört ökad aktivitet när det gäller företagsuppköp, fusioner och kartellbildningar i de kapitalistiska staterna i Europa — också i de nordiska staterna.

De s. k. multinationella företagens ekonomiska och politiska intressen kan ses som en huvudfaktor i den integrationsprocess som pågår i den kapitalistiska världen i dag. Deras intressen främjas av EG (EEC).

Alla nordiska länder berörs av de multinationella företagen. Flera nordiska storkoncerner har multinationell karaktär. Stora utländska företag har en betydande kontroll över enskilda näringsgrenar i såväl Danmark, Norge som Sverige. Störst är här deras dominans inom oljebranschen, där de också försöker att skaffa sig kontroll över de reserver som finns i Nordsjön.

Vi finner det vara av avgörande betydelse för de nordiska staternas nationella självbestämmanderätt att de multinationella företagens makt bryts.

Deras makt bryts inte genom att man bara utreder och kartlägger deras betydelse för de nordiska ländernas ekonomier. Den bryts heller

inte genom att man bara utformar lagregler som reglerar deras verksamhet. Sådana förslag bygger på illusioner. De multinationella företagens löpande och planlagda aktiviteter står i motsättning till de enskilda staternas nationella ekonomiska och sociala målsättningar.

Lagstiftning och andra åtgärder måste riktas direkt mot deras maktställning och syfta till att underlätta nationalisering av deras egendom.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att utarbeta en gemensam handlingsplan syftande till att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden, inbegripande

- a) en aktiebolagslagstiftning som förbjuder utländska kapitalintressens uppköp av inhemska företag;
- b) skärpning av gällande skatteregler och deras tillämpning så att de multinationella bolagen tvingas betala skatt i de nordiska länderna;
- c) särskilda lagregler som möjliggör full insyn i de multinationella företagens verksamhet;
- d) en plan för nationalisering av de multinationella bolagen och skapandet av statsägda företag med ett avgörande inflytande för de anställda.

Stockholm den 7 augusti 1974

Ele Alenius (Skdl)

Poul Dam (SF)

Finn Gustavsen (SV)

Knud Jespersen (DKP)

Arne Saarinen (Skdl)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gils Guðmundsson (Ab)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Reidar T. Larsen (SV)

Lars Werner (vpk)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 1059)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslag A 422/j om gemensam nordisk lagstiftning om multinationella företag och medlemsförslag A 436/j om utarbetande av en gemensam handlingsplan för att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden

(Se sak A 422/j: Bilaga 2)

BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 1080)

Ministerrådsförslag

om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

(Väckt av Nordiska ministerrådet)

Vid överläggningar i Stockholm den 7—9 september 1971 mellan representanter för den statliga naturvården i de nordiska länderna föreslog Norges representanter att skyddsvärda naturområden borde prioriteras på nordisk nivå. Förslaget ledde till att en arbetsgrupp för skydd av nordiska naturtyper och biotoper bildades med deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Arbetsgruppen framlade den 11 maj 1973 en rapport (*NU 1973: 16*) med en förteckning över 10—12 områden per land som enligt gruppens mening är bland de mest värdefulla landskapsområdena i Norden. Urvalet har skett på grundval av naturvetenskapliga kriterier. Arbetsgruppens rapport har remissbehandlats nationellt. Av remissyttrandena framgår att man i Danmark, Finland, Norge och Sverige delar arbetsgruppens uppfattning att de utvalda områdena är mycket värdefulla ur naturvårdssynpunkt. Man framhåller dock, i likhet med arbetsgruppen, att förteckningen inte är uttömmande. Det finns även andra områden i Norden som är värdefulla och skyddsvärda ur naturvårdssynpunkt. Förteckningen bör emellertid utgöra ett gott underlag för de naturvårdande myndigheterna i de nordiska länderna i deras löpande arbete för att skydda och vårda naturen.

Rapporten har behandlats av ämbetsmannakommitten för miljövårdsfrågor vid ett sammanträde i Stockholm den 29 januari 1974. Kommitten beslöt föreslå ministerrådet dels uttala att de utvalda områdena är mycket värdefulla ur naturvårdssynpunkt, att de är av gemensamt nordiskt intresse samt att det är regeringarnas avsikt att ta hänsyn till detta i det fortsatta arbetet med att skydda naturområden och med att utforma och genomföra konkreta skyddsåtgärder inom de olika områdena, dels uppdraga åt kommittén att inom ramen för programmet för det nordiska samarbetet på naturvårdsområdet fortlöpande se över och komplettera den förteckning över skyddsvärda områden i Norden vilken framlagts i ifrågasvarande rapport.

Med hänvisning till ovanstående får Nordiska ministerrådet härmed anhålla om Nordiska rådets yttrande över den nordiska arbetsgruppens för skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse rapport: "Oversikt över verneområden i Danmark, Finland, Norge og Sverige" (NU 1973: 16).

Stockholm den 5 februari 1974

Svante Lundkvist

BILAGA 1, Betänkande 1 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över ministerrådsförslaget (*se 1:a samlingen, s. 561*)

BILAGA 2

Betänkande 2 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över ministerrådsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har remitterats ett ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse. Utskottet har behandlat ministerrådsförslaget vid sitt möte i Stockholm den 15 februari 1974. Byrådirektör Lennart Wilborg, statens naturvårdsverk, Sverige, lämnade vid detta möte utskottet såsom sakkunnig kompletterande upplysningar beträffande den rapport som ligger till grund för ministerrådsförslaget.

Vid ett möte den 17 februari 1974 överlade utskottet med inrikesminister Heikki Tuominen, Finland, statsråd Tor Halvorsen, Norge, och statsrådet Svante Lundkvist, Sverige, om ministerrådsförslaget. Utskottet slutbehandlade för sin del ministerrådsförslaget vid sitt möte i Göteborg den 19 augusti 1974.

1. Inledning

Representanter för de statliga naturvårdsverken i Norden beslöt vid en konferens i Stockholm i september 1971 att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till skyddsvärda naturområden och biotoper i Norden. Arbetsgruppen framlade den 10 maj 1973 en rapport innehållande en förteckning över de naturområden som, enligt arbetsgruppens mening, tillhörde de mest skyddsvärda landskapsområdena i Norden. Urvalet, som skett utifrån naturvetenskapliga kriterier, resulterade i att 10—12 områden i vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige föreslogs skyddade.

Rapporten har publicerats i Nordisk utredningsserie (*NU 1973: 16*) "Oversikt over verneområder i Danmark, Finland, Norge og Sverige".

Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor behandlade rapporten vid ett möte i Stockholm den 29 januari 1974. Ämbetsmannakommittén beslöt därvid att föreslå Nordiska ministerrådet att uttala att de utvalda områdena var

- 1) mycket värdefulla ur naturvårdssynpunkt
- 2) av gemensamt nordiskt intresse samt
- 3) värda att ta hänsyn till i det fortsatta arbetet med skydd av naturområden.

Vidare föreslog ämbetsmannakommittén ministerrådet:

att åt kommittén uppdraga att, inom ramen för programmet för det nordiska samarbetet på naturvårdsområdet, fortlöpande se över och komplettera den uppgjorda förteckningen över skyddsvärda områden i Norden.

I förordet till arbetsgruppens rapport konstateras, att utgångspunkten för utredningsarbetet varit behovet av en samordnad insats för bevarande av värdefulla delar av naturen i Norden. Initiativet ansluter sig till i Förenta Nationerna och Europarådet antagna rekommendationer. Vid urvalet av lämpliga områden var följande sex kriterier vägledande:

- a) Större landskapsområden skulle väljas. Därefter preciserades naturtyper av intresse i sammanhanget.
- b) Urvalet skulle vara representativt i biogeografiskt och geovetenskapligt hänseende.
- c) Referensområden som var opåverkade och därmed lämpliga för geologiska och biologiska studier skulle utväljas.
- d) Sällsynta växt- och djurarter skulle bevaras.
- e) Urvalskriterierna var naturvetenskapliga, men viss hänsyn skulle tagas också till friluftshintressen.
- f) Särskilt skulle beaktas möjligheterna till att bilda gemensamma naturreservat och nationalparker längs riksgränserna i Norden.

De tio—tolv områden som utvalts i varje land tillhör enligt arbetsgruppens mening de mest skyddsvärda i Norden. I ett senare skede skall listan kompletteras och en specialstudie genomföras beträffande bevarandet av sällsynta djur- och växtarter.

Rapporten är uppdelad i fyra delar. Varje del innehåller förslag till områden, som bör skyddas i respektive land. I Danmark föreslås tolv områden bli skyddade; i Finland, Norge och Sverige vardera elva områden.

2. Remissyttranden

Arbetsgruppens rapport sändes ut på remiss till berörda myndigheter och organisationer i de fyra länderna hösten 1973. De nationella delegationerna av Nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor framförde därefter sina synpunkter till ämbetsmannakommittén och Nordiska ministerrådets sekretariat.

Remissmaterialets karaktär skiftar mellan de olika länderna. Mest omfattande har remissförfarandet varit i Norge, där förslaget förelagts ett fyrtiotal myndigheter och organisationer. I Finland och Sverige föreligger remissvar från ett tiotal myndigheter och organisationer. I Danmark har synpunkter inhämtats under hand. I det följande ges en sammanfattning av några av de viktigaste synpunkterna som framkommit i det tillgängliga remissmaterialet.

Danmark

Miljöministeriet (den danska delegationen av Nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor) framhåller, att det danska landskapet

till sin karaktär på många sätt skiljer sig från de övriga ländernas. Ett intensivt utnyttjande av jorden och landets litenhet gör att utgångspunkterna vid urvalet av naturtyper och biotoper blir något annorlunda. De tolv områden som för Danmarks del utvalts är större landskapsområden, som saknar skarpare avgränsningar. Det danska urvalet bidrager verksamt till att belysa variationerna i den nordiska landskapsbilden. Ett område som Bornholm, som är unikt för danska förhållanden, har dock inte kommit med i det danska urvalet, eftersom samma naturtyper kan återfinnas på annat håll i Norden. Exempel på områden som inte medtagits utgör Grönland och Färöarna. Ministeriet förordar sammanfattningsvis att ett ministerrådsförslag framlägges på grundval av den utarbetade rapporten.

Finland

*Finlands delegation av Nordiska ämbetsmannakommittén för miljö-
vårdsfrågor* inleder sitt yttrande med att understryka, att det gjorda urvalet för Finlands del nära ansluter till den riksomfattande områdesplaneringen. De flesta objekten tillhör antingen nationella eller internationella skyddsprogram. Till de senare hör Projekt Telma (kärr) och Projekt Mar (våtmarker). Delegationen ansluter sig till det yttrande som avgivits av jord- och skogsbruksministeriet (*se nedan*). Finland ställer sig positivt till upprättandet av ett representativt nordiskt skyddsnät, till de allmänna principer som tillämpats vid uppgörandet av rapporten samt till de motiveringar som åberopats vid valet av områden. Vissa gränsdragningar torde dock kräva ytterligare preciseringar. Det slutliga valet av skyddsform måste emellertid ske mot bakgrund av övriga i sammanhanget förekommande intressen, t. ex. den lokala befolkningens näringsvillkor.

Vid förverkligandet av ett nordiskt naturskyddsprogram bör för Finlands del huvudvikten läggas vid att bevara fyra typer av skyddsobjekt: borealiska skogsekosystem, kärrkomplex, skärgårdar och insjöar. Denna prioritering återfinns också i huvudsak i rapporten. Representativa områden som Åland och Porkkala skärgårdar samt Bottniska vikens jordhöjningskust saknas dock. Då det nu föreslagna skyddsprogrammet, som till största delen berör naturtyper, genomförts bör bevarandet av kulturlandskapet uppmärksammas i fortsättningen.

Jord- och skogsbruksministeriet finner att arbetsgruppens förslag är väl genomarbetat. Arbetet bör gå vidare, men i fortsättningen knyts till Nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor.

Norge

Landbruksdepartementet ställer sig positivt till det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet och finner det riktigt att olika naturtyper bevaras mot bakgrund av miljö-, friluft- och naturvetenskapliga intres-

sen. Allmänt sett bör de föreslagna åtgärderna i minsta möjliga utsträckning innebära restriktioner för pågående lantbruk. Redan i nuläget finns det inom existerande naturskyddade områden lantbruk som är för små för att kunna drivas rationellt i fortsättningen. Nyodling utgör därvid en livsnödvändighet. Också förbättringar för skogsbruket bör beaktas. Departementet förutsätter att rapporten, om den skall leda till en definitiv plan för naturskyddsområden, behandlas i överensstämmelse med den procedur som återfinns i förvaltningslagen. Det nuvarande förslaget bör inte heller få låsa en kommande detaljbehandling av de aktuella skyddsområdena.

Departementet for industri og håndverk understryker, att den utarbetade rapporten är mycket omfattande och därmed nödvändiggör detaljerade undersökningar innan den kan genomföras. De områden som kan bli berörda av kraftverksbygge eller gruvdrift bör därvid specialstuderas.

Miljøverndepartementet, som inhämtat yttrande från ett fyrtiotal myndigheter och organisationer, finner att det i stort sett råder enighet om nödvändigheten av att se etablerandet av olika naturskyddsområden i ett samordiskt perspektiv. Särskild vikt lägges av ett flertal remissinstanser vid att kusttyper, fjordlandskap, vattendrag och fågelberg erhåller lämpligt skydd.

Departementet utgår ifrån, att avsikten med arbetsgruppens rapport är att ge en preliminär orientering om de områden, som ter sig särskilt skyddsvärda i ett nordiskt perspektiv. Tre typer av avvägningar aktualiseras enligt departementet av förslaget nämligen gentemot (a) regleringen av vattendrag, (b) malmletning eller gruvdrift samt (c) vissa former av lantbruk. Emellertid bör de framförda invändningarna inte medföra att arbetet med rapporten inte fortsättes. En förutsättning är därvid dock att ytterligare uttalanden inhämtas för att hänsyn skall kunna tas till alla relevanta samhällsintressen.

Efter denna genomgång kan vissa ändringar i avgränsningar och föreslagna skyddsformer komma att aktualiseras.

Statens naturvernråd finner det vara värdefullt att man följer upp det praktiska naturvårdsarbetet med en koordinering på nordisk basis. Rådet noterar vidare att det i arbetsgruppens rapport inte presenteras ett slutgiltigt urval. Ett fortsatt och systematiskt arbete bör således vidtagas. Rådet genomgår i sitt remissvar i detalj arbetsgruppens förslag till de elva områden som föreslås bli prioriterade i Norge.

Sverige

Statens naturvårdsverk finner antalet objekt vara relativt litet. Någon tveksamhet om skyddsvärdet hos de utvalda objekten hyser verket inte. Arbetsgruppens förslag ligger också i linje med utvecklingen — även i ett internationellt miljövårdsperspektiv. För Sveriges del kan dock förteckningen över skyddsvärda områden ej betraktas som slutgiltig.

Statens planverk anser det lovvärt att försök gjorts att få till stånd en samordning av det nordiska naturvårdssamarbetet. Inom ramen för den fysiska riksplaneringen i Sverige har skyddsvärda objekt klassificerats, varför i rapporten gjorda avgränsningar i huvudsak är identiska med vad som gäller för underlagsmaterial för fysisk riksplanering. Vissa avvikelser föreligger dock.

Urvalskriterierna har varit naturvetenskapliga med det tillägget att förutsättningarna för friluftslivet skulle belysas. Vilka delområden som bör skyddas med hänsyn till vetenskapliga intressen och vilka områden som bör bli tillgängliga för friluftslivsaktiviteter bör klarläggas på regionalt och lokalt plan. Planverket lägger stor vikt vid att samarbete i lämpliga former kommer till stånd beträffande gränsområdena till Finland och Norge. Rapporten tillstyrkes.

Riksantikvarieämbetet framhåller önskvärdheten av att i det fortsatta utredningsarbetet också kulturhistoriska aspekter beaktas.

Sveriges geologiska undersökning anser att exempel på östsvenska skärgårdar saknas, t ex. Östergötlands eller Stockholms skärgård. Därtill finns i rapporten en stor lucka inom södra och mellersta Norrland samt i norra Svealand.

Vetenskapsakademien finner att starka skäl talar för att skydda de i Sverige utvalda områdena. Skyddsformerna måste dock med nödvändighet bli olika. Av speciellt intresse är att kulturlandskapets behov markerats, att en hel älv föreslås bli skyddad samt att fågelskyddsområdet Sjaunja tas upp. Ett flertal områden som inte ingår i förslaget kan dock utpekas, t. ex. Stockholms skärgård, Jämtlands norra kambrosilurområde samt Vindelälven.

Svenska naturskyddsföreningen finner rapporten vara mycket värdefull. Den särskilda utredningen om sällsynta växt- och djurarter bör komma till stånd så snart som möjligt. Att Torne älv, Sjaunja och nedre Dalälven skyddas är särskilt positivt, men man saknar dock objekt som Vindelälven och Tärnasjöområdet.

3. Utskottet

Naturskyddsfrågorna utgör en viktig del av det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet. Utskottet ställer sig därför i princip positivt till att ett ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse förelagts rådet för yttrande. Ministerrådsförslaget, som i huvudsak bygger på en av en nordisk arbetsgrupp framlagd rapport, "Oversikt över verneområden i Danmark, Finland, Norge og Sverige" (*NU 1973: 16*), utgör ett erkännande av att det föreligger behov av att koordinera insatserna på naturskyddsområdet.

I arbetsgruppens rapport föreslås att elva—tolv naturområden skall skyddas i vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige. I den övervägande delen av de remissvar, som utskottet haft tillgång till framföres

inga invändningar mot att de aktuella områdena skyddas. Emellertid nämnes i remissmaterialet ytterligare exempel på skyddsvärda naturtyper eller biotoper i Norden. Utan att för den skull gå in i detalj på arbetsgruppens förslag och de synpunkter som enskilda remissinstanser framfört beträffande de utvalda områdena önskar utskottet dock fästa uppmärksamheten vid ett par synpunkter.

I Danmark har tolv större landskapsområden utan skarpare avgränsningar utvalts inom vilka ett eller flera skyddsobjekt vanligen av geologiskt eller biologiskt intresse återfinnes. Den danska naturskyddslagens breda register av olika skyddsformer torde komma att tillämpas vid skyddandet av dessa områden. Det arbetssätt som arbetsgruppen tillämpat har emellertid för Danmarks del resulterat i att ett område vars natur är unik ur dansk synpunkt, nämligen Bornholm, inte kommit att upptagas i förteckningen över skyddsvärda områden, eftersom de på Bornholm förekommande landskapstyperna kan återfinnas i de tre övriga länderna.

Från finländsk sida har det understrukits, att det förslag som framlägges i arbetsgruppens rapport nära ansluter till den riksomfattande områdesplaneringen. Sålunda utgör merparten av de utvalda skyddsobjekten antingen beståndsdelar i ett nationellt eller internationellt skyddsprogram.

Enighet synes vidare föreligga om att man vid urvalet av skyddsobjekt i Finland bör lägga tonvikten vid borealiska skogsekosystem, kärrkomplex, skärgårdar och insjöar. Enligt flera remissinstansers uppfattning saknas i det finländska urvalet typiska kustområden såsom Ålands och Porkkala skärgårdar. Vidare borde i det slutgiltiga urvalet ingå Bottniska vikens jordhöjningskust.

I uttalanden från norska organisationer och myndigheter framhålles, att exempel på kust- och fjordlandskap, vattensystem samt fågelberg bör ingå som norska bidrag i ett nordiskt naturskyddsprogram.

Den fysiska riksplanen har varit vägledande för det svenska urvalet. I remissyttrandena har dock efterlysts t. ex. ett skärgårdsområde utefter den svenska ostkusten. Vidare betonar man i vissa yttranden att man i det svenska urvalet inte återfinner något område som härrör från mellersta Sverige.

Utredningsarbetet har genomlöpt flera faser. I ett inledande skede sammanträdde arbetsgruppen för att enas om de olika kriterier som skulle ligga till grund för valet av de nationella skyddsobjekten. Därefter uppgjordes på nationell nivå förteckningar, s. k. bruttolistor, över särskilt skyddsvärda områden i vart och ett av länderna. Med utgångspunkt från dessa förteckningar gjorde sedan arbetsgruppen det slutgiltiga urvalet utifrån en bedömning av Norden som helhet. Den föreliggande rapporten är således resultatet av bedömningar gjorda utifrån ett samnordiskt synsätt.

Även om det tillämpade arbets sättet i huvudsak kan accepteras finner utskottet att vissa brister vidlåder rapporten. Möjligheterna att få en helhetsbild av arbetsgruppens förslag minskas väsentligt genom att en sammanfattande motivering för det gjorda urvalet inte presenteras. Även om vissa delmotiveringar kan härledas ur beskrivningarna av de enskilda projekten så torde en dylik sammanfattning fylla en viktig funktion. Den använda arbetsmetodiken vid den fortsatta handläggningen av arbetsgruppens förslag är inte heller den invändningsfri. Genom att i stort sett nästan samtliga remissinstanser inte yttrat sig över andra prioriteringar än de som gällt det egna landet saknas en egentlig nordisk granskning. Detta måste anses vara mindre tillfredsställande mot bakgrund av att det framlagda förslaget gäller ett nordiskt samarbetsprojekt.

Utskottet förutsätter att den framlagda rapporten är att betrakta som underlag för en preliminär diskussion. Ett mera definitivt urval av naturskyddsområden i Norden bör vila på en systematisk indelning i homogena naturgeografiska zoner. Vid det fortsatta arbetet bör stor vikt läggas vid att också en redovisning kommer till stånd beträffande de områden som varit föremål för övervägande, men som inte kommit att tas med i det slutliga urvalet. Som ett viktigt inslag i en dylik bedömning bör, enligt utskottets uppfattning, ingå de avvägningar som måste göras gentemot övriga förekommande intressen t. ex. lokala och regionala näringsintressen. Särskild uppmärksamhet bör ägnas de vid eventuell inlösning uppkomna kostnaderna.

Vid socialpolitiska utskottets överläggningar med de nordiska miljö-
vårdsministrarna i februari 1974 framkom att fyra aspekter av det nordiska naturskyddssamarbetet skall prioriteras vid Nordiska minister-
rådets fortsatta arbete. För det första skall metoder för landskapsbeskrivningar utarbetas, för det andra har det föranstaltats om skydd av sällsynta växt- och djurarter, för det tredje övervägs skydd för odlingslandskapet och för det fjärde skall en indelning av Norden i homogena geografiska zoner komma till stånd. Utskottet vill särskilt betona vikten av att den fjärde punkten i det nordiska naturskyddsprogrammet förverkligas eftersom en dylik indelning utgör en nödvändig förutsättning för ett systematiskt och mera definitivt urval av skyddsobjekt i de fyra länderna.

Också en annan synpunkt lägger utskottet stor vikt vid. I ett flertal remissvar, i en skrivelse från Hollola kommunstyrelse i Finland och i en fråga från en av socialpolitiska utskottets medlemmar vid Nordiska rådets 22:a session i Stockholm 1974 har det påpekats, att ett så pass omfattande förslag till skydd av naturtyper och biotoper i de nordiska länderna på ett tidigt stadium borde föras ut till diskussion i breda medborgargrupper.

Utskottet finner sammanfattningsvis att det inledda arbetet bör fort-

sättas. Innan ett slutligt förslag presenteras bör ytterligare remissmaterial inhämtas, varvid de nationella remissinstanserna bör uppmanas att granska också det urval av skyddsobjekt som gjorts i de nordiska grannländerna. På lokal och regional nivå förekommande näringsintressen, t. ex. gruvdrift, utbyggnad av vattenkraft och lantbruk, bör relateras till de föreliggande naturskyddsintressena. En indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner bör ligga till grund för det fortsatta arbetet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

Göteborg den 19 augusti 1974

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Knud Jespersen (DKP)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Arne Nilsen (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (Sv)

Berättelse

rörande det nordiska samarbetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Berättelse, tryckt 1:a samlingen, s. 562

BILAGA 1, Trafikutskottets betänkande (se 1:a samlingen, s. 687)

BILAGA 2, Juridiska utskottets betänkande (se 1:a samlingen, s. 693)

BILAGA 3, Socialpolitiska utskottets betänkande 1 (se 1:a samlingen, s. 696)

BILAGA 4, Ekonomiska utskottets betänkande (se 1:a samlingen, s. 702)

BILAGA 5, Kulturutskottets betänkande (se 1:a samlingen, s. 710)

BILAGA 6

Betänkande 2 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbetet. Det av socialpolitiska utskottet vid den 22:a sessionens första samling avgivna yttrandet avsåg i första hand de avsnitt i ministerrådets berättelse som berörde miljövårds- och arbetsmiljöfrågor.¹ Samtidigt anmälde utskottet för plenarförsamlingen att det önskade fortsätta behandlingen av kapitel IV: sociala frågor och hälsofrågor och kapitel V: arbetsmarknadsfrågor i ministerrådets berättelse. Detta skedde i Göteborg den 19 augusti 1974.

2. Utskottet

I det betänkande som avgavs vid den 22:a sessionens första samling konstaterade socialpolitiska utskottet, att medan det i ministerrådets berättelse lämnades en relativt utförlig redogörelse för det gångna årets samarbete och planerna för framtiden på arbetsmiljöns och miljövårdens område så var upplysningarna om samarbetet i sociala frågor och arbetsmarknadsfrågor mera deskriptiva och i en del fall tämligen litet utförliga. Sålunda heter det t. ex. inledningsvis i kapitel IV, i vilket behandlas samarbete i sociala frågor och hälsofrågor, att det nordiska

¹ *Se Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a samlingen, s. 696.*

socialpolitiska samarbetet under år 1973 bedrivits efter i huvudsak samma riktlinjer som tidigare.

Nordiska socialpolitiska kommittén beslöt i november 1972 att en allmän genomgång skulle komma till stånd av 1955 års nordiska konvention om social trygghet. Översynen föranleddes dels av lagändringar som under de senaste åren företagits i de nordiska länderna, dels av de nordiska ländernas anslutning till mera omfattande socialförsäkringskonventioner. En rapport innehållande förslag till en partiell revision av den nordiska trygghetskonventionen framlades våren 1974 och kommer att publiceras i Nordisk utredningsserie. Socialpolitiska utskottet finner det angeläget att 1955 års nordiska trygghetskonvention revideras och att därvid hänsyn tas till inträdda förändringar på socialförsäkringens område. Då 1955 års trygghetskonvention utgör en av de viktigaste nordiska överenskommelserna skulle det vara värdefullt om Nordiska rådet bereddades tillfälle att yttra sig över de föreslagna förändringarna i trygghetskonventionen. Sålunda har socialpolitiska utskottet inbjudit Nordiska ministerrådet i sammansättningen socialministrarna till en överläggning i denna fråga i anslutning till den 22:a sessionens andra samling i Ålborg. I sammanhanget önskar utskottet understryka, att det ur principiell synvinkel är betydelsefullt att ändringar i gällande, mera omfattande nordiska överenskommelser föreläggs Nordiska rådet för yttrande innan beslut fattas. Så skedde exempelvis vid 1974 års revision av Helsingforsavtalet.

Av Nordiska rådets utskott har kulturutskottet i kraft av på kulturområdet gällande samsarbetsavtal regelbundna kontakter med Nordiska ministerrådet. Trafikutskottet, men också rådets ekonomiska och juridiska utskott, har under det senaste året haft regelbundna överläggningar med Nordiska ministerrådet, även om dessa inte varit formaliserade på samma sätt såsom är fallet med kulturutskottet. För socialpolitiska utskottets del har överläggningar med socialministrarna ägt rum ungefär vart tredje år. Därtill har utskottet emellertid beretts tillfälle att sända observatörer till de vartannat år återkommande nordiska socialministermötena. Enligt utskottets uppfattning bör det även för socialpolitiska utskottets del finnas ett sakligt underlag för regelbundet återkommande möten mellan utskottet och av dess arbete berörda ministrar.

Vid Nordiska rådets session i februari 1973 i Oslo antogs rekommendation nr 8/1973 om forskning på handikappvårdens område. Det svenska Handikappinstitutet avgav i mars 1974 en rapport innehållande förslag till en utvidgad och samordnad nordisk forskning på handikappvårdens område. Till grund för Handikappinstitutets rapport låg dels en undersökning av på handikappområdet pågående forskningsprojekt i de nordiska länderna, dels en kartläggning av olika nordiska samsarbetsorgan på handikappområdet. Utskottet vill i sammanhanget uttrycka sin tillfredsställelse över den snabbhet med vilken frågan om en

samordnad och utvidgad handikappforskning hittills handlagts. Ett konkret förslag till organisation av ett samarbete på detta viktiga område borde därför kunna förväntas inom kort.

Utskottet har tidigare uttalat, att stor vikt bör läggas vid att ge medborgarna i de nordiska länderna en utförlig och begriplig information om innehållet i de viktigare nordiska överenskommelserna på det arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska fältet. I sammanhanget bör det därför understrykas, att innebörden i den reviderade nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen bör föras ut till breda medborgargrupper.

Vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i Stockholm den 1—2 april 1974 deltog för första gången de nordiska hälsovårdsdirektörerna. Utskottet finner det värdefullt att cheferna för de nordiska hälsovårdsadministrationerna på detta sätt involverats i socialpolitiska kommitténs arbete.

Frågan om en nordisk pedagogisk specialistutbildning för fysioterapeutlärare har utretts av en av Nordiska rådet särskilt tillsatt arbetsgrupp. Utredningen, som publicerats i Nordisk utredningsserie (*NU 6/1973*) resulterade vid Nordiska rådets session i Stockholm i februari 1974 i rekommendation nr 3/1974. Mot bakgrund av de stora behoven inom detta utbildningsområde förutsätter utskottet att frågan om en nordisk vidareutbildning av fysioterapeutlärare blir föremål för en skyndsamt behandling.

De problem som sammanhänger med missbruk av narkotika eller andra rusmedel har socialpolitiska utskottet vid ett flertal tillfällen tagit upp till behandling. Rekommendationerna nr 8/1971 om nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk, nr 32/1973 om vård av narkotikamissbrukare samt nr 8/1974 om nordisk rusmedelsforskning kan nämnas som exempel. I sistnämnda rekommendation hemställde Nordiska rådet att Nordiska ministerrådet mot bakgrund av på alkohol- och narkotikaforskningens område vunna erfarenheter skyndsamt och förutsättningslöst borde utreda formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelsforskning. Enligt vad utskottet erfarit förbereds för närvarande inom ministerrådssekretariatet ett nordiskt samarbetsorgan för drogforskning, som torde kunna inleda sin verksamhet i början av år 1975. En utvärderingsgrupp skall därtill inrättas med uppgift att studera såväl de organisatoriska som innehållsmässiga erfarenheter av den verksamhet som bedrivs såväl inom ramen för den redan befintliga Nordiska nämnden för alkoholforskning som det kommande drogforskningsorganet. Genom denna kompromisslösning synes Nordiska rådets önskemål på rusmedels- och narkotikaforskningens område ha blivit relativt väl tillgodosedda.

Den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen ingicks år 1954. Avtalet innebär att nordiska medborgare utan arbetstillstånd fritt kan söka arbete i annat nordiskt land. Dock förutsätts den flyttande arbetskraften i största möjliga utsträckning bli förmedlad via offentliga arbets-

förmedlingar. Mot bakgrund av de obalanser som uppstått, framför allt mellan Finland och Sverige, inleddes år 1972—1973 förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter och arbetsmarknadsmyndigheterna i Finland och Sverige. Den 11 april 1973 slöts ett avtal om kanalisering av de finsk-svenska arbetskraftsflyttningarna via arbetsförmedlingen. Överenskommelsen trädde i kraft den 1 juli 1973. Sedan den för ändamålet särskilt tillsatta arbetsgruppen för övervakning av avtalet nu sammanträtt ett flertal gånger vore det värdefullt för socialpolitiska utskottet att få ta del av de vunna erfarenheterna.

Enligt vad utskottet har sig bekant planerar ministerrådet att lägga fram ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmarknadsområdet. Utskottet ställer sig i princip positivt till detta. För socialpolitiska utskottet och Nordiska rådet vore det värdefullt att få ta del av det nordiska handlingsprogrammet vid en så tidig tidpunkt som möjligt.

1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse har i en del fall kompletterats med speciella överenskommelser rörande vissa yrkeskategorier. T. ex. har en fri arbetsmarknad etablerats bl. a. för läkare, tandläkare och sjuksköterskor. För andra yrkesgrupper, för vilka särskilda kompetenskrav uppställts, har dock nordiska överenskommelser inte kunnat uppnås. Utskottet vill i sammanhanget erinra om de misslyckade försöken med att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer. Utskottet vill därför förorda att en genomgång kommer till stånd av utbildnings- och kompetensförhållanden för denna yrkeskategori för att utröna ifall en nordisk arbetsmarknad kan etableras. För en annan yrkesgrupp, fysioterapeuterna, håller en gemensam nordisk arbetsmarknad på att förverkligas.

Utskottet har vid olika tillfällen uttalat sig för att närmare kontakter bör etableras mellan Nordiska rådet och de nordiska arbetsmarknadsorganisationerna. Minst en gång om året kommer överläggningar att hållas mellan å ena sidan företrädare för Nordiska rådet och å andra sidan representanter för arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna. Nordiska ministerrådet har redan inlett liknande kontakter med arbetsmarknadens parter. Enligt utskottets uppfattning talar emellertid övervägande skäl för att Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör hålla gemensamma överläggningar med arbetsmarknadens parter.

Utskottet har tidigare yttrat sig över det avsnitt i ministerrådets berättelse som behandlade miljövärdsfrågor, varför endast två punkter skall uppmärksammas här. Utskottet noterar med tillfredsställelse att Östersjöns sju strandstater — Danmark, Västtyskland, Östtyskland, Polen, Sovjetunionen, Finland och Sverige — den 22 mars 1974 i Helsingfors ingått ett avtal för skydd av Östersjöns marina miljö. Genom detta avtal förbinder sig signatarstaterna bl. a. att förhindra att de miljöfarliga ämnena DDT och PCB når Östersjön.

I det betänkande över ministerrådets berättelse, som socialpolitiska

utskottet avgav vid den 22:a sessionens första samling i Stockholm i februari 1974 konstaterades, att en överenskommelse mellan Danmark och Sverige för att skydda Öresund mot föroreningar ännu inte kommit till stånd. Utskottet finner det positivt att ett dylikt avtal ingåtts mellan Danmark och Sverige den 5 april 1974. Därigenom förbinder sig parterna att vidtaga särskilda åtgärder för att skydda Öresund mot föroreningar eller annan påverkan som kan äventyra eller skada dess biologiska miljö.

Utskottet föreslår

1. att Nordiska rådet beträffande kapitel IV: samarbete i sociala frågor och hälsofrågor samt kapitel V: samarbete i arbetsmarknadsspörsmål i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

Förslaget till revision av 1955 års nordiska trygghetskonvention bör föreläggas Nordiska rådet för yttrande. Kontakterna mellan socialpolitiska utskottet och av utskottets arbete berörda ministrar bör vidareutvecklas.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör hålla gemensamma överläggningar med arbetsmarknadens parter. Erfarenheterna av avtalet av den 11 april 1973 rörande kanaliseringen av den finsk-svenska arbetskraften via arbetsförmedling bör delges Nordiska rådet. Rådet ställer sig positivt till att ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmarknadspolitikens område är under utarbetande. Nordiska rådet önskar överläggningar med ministerrådet om dessa frågor vid en så tidig tidpunkt som möjligt. Möjligheterna att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer bör skyndsamt bli föremål för förnyad prövning.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel IV och V i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Göteborg den 19 augusti 1974

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Knud Jespersen (DKP)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Arne Nilsen (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (Sv)

*BILAGA 7***Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)***Inledning*

Inför första samlingen av Nordiska rådets 22:a session hänvisades till kulturutskottet för yttrande av Nordiska ministerrådet avgiven berättelse om det nordiska samarbetet under år 1973. Utskottet anmodades avgiva yttrande över följande avsnitt i berättelsen: *Kapitel I* Det nordiska samarbetet — Ministerrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet (berörda delar) och *kapitel III* Kulturellt samarbete.

Till följd härav avgav kulturutskottet den 18 februari 1974 till 22:a sessionens första samling ett betänkande över nämnda kapitel i berättelsen. Utskottet meddelade samtidigt rådet, att det hade för avsikt att efter sessionens första samling fortsätta behandlingen av berättelsen.

Utskottet har fortsatt behandlingen av de till utskottet hänvisade avsnitten av berättelsen vid sammanträden i Trondheim den 7 maj 1974, i Åbo den 4 september 1974 och i Helsingfors den 30 september 1974.

Utskottet

Kulturutskottet konstaterar, att det i sitt betänkande om ministerrådets berättelse till 22:a sessionens första samling tagit ställning till den allmänna redogörelse för samarbetet som ingår i det första kapitlet av berättelsen, till den i tredje kapitlet ingående allmänna översikten över kultursamarbetet under år 1973 och till den mera detaljerade redogörelse för ministerrådets åtgärder på kultursektorn, som ingår i samma kapitel. Rådet antog vid sin första samling detta år ett yttrande (*nr 5/1974*) i enlighet med kulturutskottets i betänkandet framförda förslag.

Mot denna bakgrund önskar kulturutskottet i sitt betänkande om ministerrådets berättelse till sessionens andra samling inskränka sig till att ta upp vissa frågor av mera allmän betydelse, då det gäller samarbetet under det nordiska kulturavtalet. De frågor, vilka utskottet på detta sätt velat fästa rådets uppmärksamhet på, utgör samtidigt huvudpunkter i det skriftliga diskussionsunderlag som från utskottets sida skall föreläggas det gemensamma mötet mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i Helsingfors den

30 september 1974. Utskottet hänvisar i övrigt till detta dokument (*PM angående aktuella frågor inom det nordiska kultursamarbetet*), vilket bifogas detta betänkande som *Tillägg*.

För att kulturutskottet på ett effektivt sätt skall kunna fullgöra de uppgifter, särskilt vid behandlingen av de årliga nordiska kulturbudgeterna och vid fastställandet av handlingsprogram för kultursamarbetet, som utskottet på Nordiska rådets vägnar handhar inom det samarbete som bedrivs med stöd av det nordiska kulturavtalet, är utskottet i behov av en effektiv fortlöpande information om det arbete som bedrivs inom regeringsorganen. En sådan information är av största betydelse särskilt då det gäller utskottets möjligheter att värdera nya projekt som anhängiggörs inom regeringsorganen under kulturavtalet. Utskottet har därför i sin tidigare nämnda promemoria till det gemensamma mötet med kultur- och undervisningsministrarna framfört önskemål om att fortlöpande få automatisk tillgång till åtminstone följande typer av handlingar, framställda inom regeringsorganen under kulturavtalet:

- protokoll förda vid sammanträden inom Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna), ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete och de rådgivande kommittéerna för undervisning, forskning och allmänskulturell verksamhet,
- direktiv för kommittéer, arbetsgrupper, styrningsgrupper och andra liknande organ, vilka tillsätts av regeringsorganen under kulturavtalet,
- slutliga betänkanden och rapporter avgivna av under föregående punkt nämnda organ.

Kulturutskottet vill understryka, att frågan om automatisk delgivning till utskotten av handlingar som produceras inom regeringarnas organ för nordiskt samarbete för hela rådets del har aktualiserats inom rådets arbetsgrupp för budget- och kontrollfrågor (det s. k. K. B. Andersen-utskottet). Frågan kan och bör lösas oberoende av vilka regler som allmänt blir gällande för handlingars offentlighet vid nordiska samsarbetsorgan. Inom Nordiska rådet samarbetar de nordiska ländernas parlament och regeringar om frågor av gemensamt intresse. För kultursektorns del föreligger vidare kulturavtalets uttryckliga stadgande, att samarbetet under avtalet sker under medverkan av Nordiska rådet. Det bör därför anses som självklart, att parlamentarikerna i Nordiska rådet och dess utskott bör erhålla tillgång till samtliga de dokument de anser behövliga som underlag för sitt arbete.

Utskottet vill ytterligare framhålla, att de typer av handlingar vilka utskottet önskar erhålla automatisk delgivning av, i inget fall kan anses utgöra interna arbetsdokument.

Förhandlingarna vid det gemensamma mötet mellan kulturutskottet och ministerrådet den 30 september 1974 kommer bl. a. att beröra den nordiska kulturbudgeten för år 1976. Från utskottets sida har i den tidigare nämnda promemorian uppräknats ett antal projekt, vilka utskottet i första hand prioriterar för ökade eller nya anslag på den nordiska kulturbudgeten. Först i ordningen bland de budgetåtgärder som utskottet rekommenderar när det gäller budgeten för år 1976 återfinns önskemålet om en väsentlig ökning av årsanslaget till Nordiska kulturfonden.

Nordiska rådet antog vid 21:a sessionens första samling på förslag av kulturutskottet ett yttrande till förmån för en betydande ökning av de medel som årligen disponeras för utdelning av Nordiska kulturfonden. I det budgetförslag för det nordiska kultursamarbetet under 1975, som ministerrådet fastställt den 18 mars 1974, har anslaget för Nordiska kulturfonden höjts från 5 till 5,5 miljoner danska kronor sedan det åren 1971—1974 oförändrat utgjort 5 miljoner danska kronor per år.

Kulturutskottet finner det glädjande, att denna höjning av anslaget till kulturfonden föreslagits, men anser att den bör följas av en ytterligare, avsevärd höjning i kulturbudgeten för 1976. Den allmänna stegringen av kostnadsnivån sedan 1971 har varit av en storleksordning som gör en höjning av beviljningen med tio procent helt otillräcklig, om man endast önskar ge kulturfonden den anslagsstorlek den hade 1971. Därtill kommer, att de väl motiverade ansökningarna under senare år har vuxit mycket kraftigt. Redan för 1973 års medel mottog fonden ansökningar till ett samlat belopp av ca 23 miljoner danska kronor, och den stigande trenden har ytterligare fortsatt under 1974. Dessa omständigheter motiverar enligt kulturutskottets åsikt redan som sådana en betydande höjning av årsbeviljningen till Nordiska kulturfonden. Till detta kommer den principiella vikt, som man enligt utskottets mening bör fästa vid kulturfondens verksamhet. Genom kulturfondsanslag möjliggörs ett snabbt förverkligande av olika engångsinitiativ på det nordiska kultursamarbetets område, projekt som ofta berör stora grupper av medborgare i de nordiska länderna.

Kulturutskottet föreslår, att Nordiska rådet antar följande yttrande:

1. Nordiska rådet anser, att frågan om automatisk delgivning till rådets kulturutskott av vissa typer av dokument, som framställs inom regeringsorganen under kulturavtalet, med det snaraste bör lösas,
2. Nordiska rådet uttalar sig till förmån för en betydande höjning av det belopp, som i den årliga nordiska kulturbudgeten anslås för Nordiska kulturfonden.

Kulturutskottet föreslår vidare, att rådet lägger de till utskottet hänvisade avsnitten av ministerrådets berättelse till handlingarna.

Helsingfors den 30 september 1974

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>
<i>Mauno Forsman (Sd)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i> Förman
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Ingolf Knudsen (CD)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

TILLÄGG

PM angående aktuella frågor inom det nordiska kultursamarbetet¹

1. Den allmänna bakgrunden

De allmänna målsättningarna och den organisatoriska ramen för det nordiska kultursamarbetet har i dag sin formella grundval i det s. k. reviderade Helsingfors-avtalet av år 1971 och det nordiska kulturavtalet, vilket trädde i kraft med ingången av år 1972.

De beslut som krävs för att förverkliga kulturavtalets syften fattas av ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). Samarbetet skall ske under medverkan av Nordiska rådet. Bl. a. skall Nordiska rådet beredas tillfälle till överläggningar, innan ministerrådet låter utarbeta förslag till nordisk kulturbudget. Det är rådets kulturutskott som på rådets vägnar fullgör denna uppgift.

De stadganden i kulturavtalet som gäller Nordiska rådets medverkan i samarbetet bör ses som uttryck för en vilja att garantera ett parlamentariskt inflytande på utformningen av detta samarbete. Nordiska rådets kulturutskott anser det vara av största betydelse, att de allmänt formulerade bestämmelserna får en praktisk tillämpning, som garanterar att detta parlamentariska inflytande reellt förverkligas.

Kulturutskottet har tidigare i olika sammanhang uttalat sin principiella uppfattning om vad det parlamentariska inflytandet bör innebära (bl. a. i *PM om nordiska kultursamarbetsfrågor den 25 september 1973*, se Nordiska rådet 22:a sess., 1:a samlingen, s. 1296).

2. Samarbetet mellan kulturutskottet och ministerrådet

Samarbetet mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet har huvudsakligen tagit sig uttryck i de två årliga gemensamma sammanträden, som sedan 1972 hållits mellan ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) och Nordiska rådets kulturutskott. Dessa möten bör ses som ett komplement och en fördjupning av det samarbete mellan parlamentariker och regeringar som äger rum inom den vidare ram som erbjuds vid Nordiska rådets årliga sessioner.

Då man värderar den typ av samarbete som i enlighet med kulturavtalet har etablerats mellan kulturutskottet och ministerrådet, bör man hålla i minnet, att ett sådant samarbete inte har någon färdig existerande modell att utgå ifrån. Det är därför naturligt, att en viss tid måste

¹ *Promemorian förelades det gemensamma mötet mellan Nordiska rådets kulturutskott och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i Helsingfors den 30 september 1974 som diskussionsunderlag från kulturutskottets sida.*

förlöpa, innan man når fram till en praxis för samarbetet, som är tillfredsställande för bägge parter.

I sitt betänkande till första samlingen av Nordiska rådets 22:a session över ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet under år 1973 uttryckte kulturutskottet sin tillfredsställelse över att det tidigare etablerade formaliserade samarbetet mellan utskottet och kultur- och undervisningsministrarna under året hade fortsatt och vidareutvecklats i klart positiv riktning. Bakgrunden härtill var att enighet under hösten 1973 hade uppnåtts om en delvis ändrad och, som det förefaller, ändamålsenlig procedur för sambehandlingen av de årliga kulturbudgeterna och handlingsprogrammen på längre sikt.

Den utveckling i riktning mot ett smidigt fungerande samarbete, som sålunda har kunnat iakttagas, utgör enligt kulturutskottets uppfattning en god utgångspunkt, när det gäller att lösa olika frågor i samband med kulturutskottets medverkan vid förverkligandet av samarbetet under kulturavtalet.

Den viktigaste av de frågor som återstår att lösa är enligt kulturutskottets uppfattning spørsmålet om automatisk delgivning till utskottet av vissa typer av dokument som framställs inom regeringsorganen under kulturavtalet. Frågan aktualiserades för ett år sedan förberedelsevis av utskottet vid det samråd som ägde rum med ministerrådet den 8 oktober 1973, men lämnades då vilande i avvaktan på resultaten av det arbete som utförts inom en av Nordiska rådet och ministerrådet tillsatt arbetsgrupp, som behandlar en nära besläktad fråga, den om offentlighet för handlingar vid nordiska samarbetsorgan. Nämnda arbetsgrupp har numera färdigställt sitt betänkande och frågan väntas komma upp till avgörande vid rådets höstsamling i Ålborg i november 1974.

Utskottet vill starkt understryka, att frågan om effektiviserad information till utskottet om arbetet inom regeringsorganen under kulturavtalet bör ses som ett separat spørsmål, vilket kan och bör lösas oavsett vilka regler som blir allmänt gällande för handlingars offentlighet vid nordiska samarbetsorgan. Samarbetet under kulturavtalet sker under medverkan av Nordiska rådet och kulturutskottet är det organ som på Nordiska rådets vägnar skall överlägga med ministerrådet om de årliga kulturbudgeterna. För att med framgång kunna fylla dessa uppgifter är utskottet i behov av tillräckligt bakgrundsmaterial för att kunna verkställa nödig värdering särskilt av nya projekt som förbereds inom regeringsorganen. Konkret vill utskottet uttrycka ett önskemål om att fortlöpande få del av åtminstone följande typer av handlingar:

- ministerrådets, ämbetsmannakommitténs och de rådgivande kommittéernas protokoll,
- direktiv för tillsatta kommittéer, arbetsgrupper, styrningsgrupper o. d.,
- slutliga betänkanen och rapporter avgivna av sådana organ.

3. Kultursamarbetet under åren 1975 och 1976

Under behandlingen av 1975 års nordiska kulturbudget underströks från kulturutskottets sida, att den i praktiken oförändrade ambitionsnivå, som 1974 års budget uppvisade jämfört med föregående år, inom utskottet hade väckt en stark känsla av besvikelse, varför utskottet såg fram mot ett väsentligt bättre utfall av kommande årsbudgeter.

Vid samrådet mellan utskottet och ministerrådet i februari detta år tog utskottet del av ett preliminärt budgetförslag för år 1975. Utskottet fann därvid, att det preliminära förslaget uppvisade en bevilning, som även med beaktande av den allmänna kostnadsstegringen dock innebar en reell aktivitetsökning. Sedermera har ministerrådet den 18 mars 1974 fastställt sitt slutliga budgetförslag för 1975. Detta förslag innebär visserligen en mindre nedskrivning av det preliminära förslaget, men dock en ökning jämfört med 1974 års budget. Kulturutskottet måste emellertid konstatera att bevilningen till flera av de samarbetsaktiviteter som finansieras över kulturbudgeten är på sådan nivå, att en reell ökning av aktiviteten inte möjliggörs och att på vissa punkter t. o. m. en minskad aktivitet kan bli följderna på grund av den starka stegring av kostnadsnivån som är att vänta.

Den nordiska kulturbudgeten är fortfarande på blygsam nivå om man tänker på det breda fält av kulturaktiviteter som kultursamarbetet omfattar och bör omfatta och på den rad av intressanta projekt som är under beredning. Det är därför kulturutskottets bestämda uppfattning, att de ledande organen inom det nordiska kultursamarbetet med gemensamma krafter bör tillse, att en budgetmässig bas successivt byggs upp vilken gör det möjligt att infria förhoppningarna om ett intensifierat och breddat kultursamarbete inom Norden. Detta innebär att man måste vara beredd att successivt ställa avsevärt ökade medel till förfogande för nordiskt kultursamarbete. Det betyder också att samarbetet mellan ministerrådet, kultursekretariatet och kulturutskottet i syfte att förverkliga kulturavtalets målsättning att utveckla kultursamarbetet i Norden ytterligare bör fördjupas och effektiviseras.

I enlighet med den procedur för sambehandlingen av kulturbudgeterna som överenskomts i samband med föregående budgetbehandling, tas årsbudgeten upp till diskussion redan vid det samråd som hålls tidigt på hösten varje år. Detta innebär att kulturbudgeten för år 1976 dryftas redan vid detta möte. Med hänsyn till att anslagsäskandena från institutioner och andra samarbetsorgan ännu inte föreligger vid denna tidpunkt, är det naturligt att diskussionerna nu närmast rör ramen för årsbudgeten. Kulturutskottet har emellertid funnit det vara mest ändamålsenligt att nu framföra ett antal konkreta önskemål om åtgärder och satsningar inom vissa samarbetsområden, vilka enligt utskottets mening bör kunna verkställas redan under åren 1975 och 1976. Vissa av de föreslagna åtgärderna kräver särskilda anslag på den nordiska kulturbud-

ten, medan andra lämpligen kan finansieras nationellt, men förutsätter medverkan av ministerrådet.

De projekt som enligt kulturutskottets uppfattning bör kunna tilldelas anslag redan i den nordiska kulturbudgeten för 1976 är följande:

1) En väsentlig ökning av årsanslaget till *Nordiska kulturfonden*. Utskottets motivering för en höjning är det starkt ökade ansökningstrycket på fonden, som medfört att de väl motiverade ansökningarnas summa kraftigt överstiger de för utdelning disponibla medlen, trots den uppskrivning som gjorts i budgetförslaget för år 1975 (från 5 till 5,5 milj. DKr).

2) *Nordiskt kulturcentrum i Tórshavn*. Förberedelserna på detta projekt bör före 1976 ha hunnit avancera så långt, att det kan få budgetmässiga konsekvenser.

3) *Översättningsordning för nordisk litteratur*, inklusive stöd till den färöiska litteraturen. Detta projekt bör ses som ett viktigt första steg i riktning mot förverkligande av den större målsättningen att så långt det är möjligt rasera de barriärer för kulturutbytet, som språkskillnaderna i Norden utgör.

4) *Ungdomssamarbetet*. Den över dispositionsmedlen bekostade försöksordningen till stöd för nordiskt ungdomssamarbete upphör med utgången av 1975, varför ett överförande av denna aktivitet till ordinarie post på budgeten bör komma i fråga. En utvärdering av den hittillsvarande verksamheten bör kunna verkställas under år 1975.

Ett av de allra viktigaste samarbetsfälten inom kultursektorn är *det nordiska televisionssamarbetet*. Den nordiska TV-kommittén, vars arbete skall avslutas inom detta år, har utgått från att de åtgärder, som skall vidtagas för att öka möjligheterna att i Norden se de nordiska grannländernas TV-program, skall sättas in på det nationella planet med olika tekniska lösningar i de olika länderna. Av detta följer att även finansieringen kommer att ske nationellt. Fastställandet av ett utbyggnadsprogram bör emellertid föregås av ett ställningstagande från ministerrådets sida. Det utredningsarbete som avslutas inom några få månader, bör enligt kulturutskottets mening kunna utgöra grundvalen för en sådan bedömning.

Under förutsättning att Nordiska rådet bifaller kulturutskottets hemställan om en rådsrekommendation till stöd för *nordisk jämförande samhällsforskning*, bör detta kunna tas till utgångspunkt för åtgärder med budgetkonsekvens redan under år 1976.

Kulturutskottet vill ytterligare framhålla behovet av ett *vidgat lärar- och elevutbyte* mellan de nordiska länderna. Beträffande denna fråga pågår för närvarande ett utredningsarbete på uppdrag av regeringsorganen under kulturavtalet. Ett tillräckligt underlag för realitetsbedömning av åtgärder bör kunna föreligga inom 1975. Det vore enligt utskottets mening önskvärt att ökade anslag redan 1976 kunde tilldelas denna vik-

tiga kontaktform, antingen över den nordiska kulturbudgeten eller genom ökade nationella anslag.

4. Kultursamarbetet på längre sikt

Överväganden rörande de årliga nordiska kulturbudgeterna medför omedelbart en rad prioriterings- och andra bedömningar med konsekvenser i ett längre tidsperspektiv. Kulturutskottet vill i detta sammanhang *dels* peka på ett antal samarbetsprojekt, som enligt dess uppfattning bör prioriteras högt då det gäller att avgöra årsbudgeternas sakinnehåll under de närmast kommande åren, *dels* framföra vissa principiella synpunkter på planeringsarbetet allmänt sett, *dels* även framställa vissa önskemål när det gäller arbetet med det handlingsprogram för kultursamarbetet på längre sikt, som för närvarande utarbetas inom kulturavtalets organ.

De samarbetsområden, vilka kulturutskottet för närvarande finner i särskilt hög grad kräva åtgärder med budgetära konsekvenser redan under de närmaste åren, är följande:

- Samarbetet mellan *folkrörelserna*, inte minst folkbildningsorganisationerna.
- Upprättandet av ett *nordiskt centrum för konstförmedling*.
- *Harmoniseringen av de nordiska läroplanerna*, därunder särskilt samarbete om pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete samt i fråga om yrkesundervisningen.
- Utvidgat samarbete i syfte att åstadkomma *nordisk tentamens- och examensgiltighet*.
- Samarbete inom den *arktiska medicinen*.

De ovan uppräknade samarbetsområdena nämndes redan i samband med budgetsamråden 1973 från kulturutskottets sida såsom värda särskilt hög prioritering vid budgetarbetet under de närmaste åren. Till dessa högt prioriterade områden bör enligt utskottets mening fogas *samarbetet på vuxenundervisningens område*. I denna sin uppfattning har kulturutskottet stärkts inte minst av den debatt som ägt rum vid Nordiska rådets konferens om utbildningssamarbetet i Norden (Åbo den 5—6 september 1974, *NU 1974: 15*).

Utöver dessa samarbetsområden, som direkt hör hemma inom någon av de tre sektorerna allmänkulturell verksamhet, undervisning eller forskning, vill kulturutskottet även framhålla behovet av effektiviserad *information om det nordiska kultursamarbetet* med inriktning såväl på de aktiva kulturarbetarna på kulturens olika områden som på den stora allmänheten i de nordiska länderna.

Kulturutskottet har med positivt intresse noterat det arbete, som inom ministerrådet och detta underställda organ bedrivs i syfte att formulera ett handlingsprogram för det nordiska kultursamarbetet. I detta handlingsprogram, som skulle komma att ersätta de riktlinjer som uppdragits

i dokumentet "Planer för kultursamarbetet för åren 1973—1975", skall tidsramar inte ingå. Det bör således i första hand vara att betrakta som ett principprogram. Utskottet finner det i hög grad värdefullt att ett sådant program utarbetas och sanktioneras av ministerrådet.

Inom kulturutskottet har sedan en längre tid tillbaka förts en diskussion rörande målsättningarna för det nordiska kultursamarbetet, en debatt som inbegripit både allmänt principiella och praktiskt-politiska överväganden. Det vore enligt kulturutskottets uppfattning betydelsefullt om ett ingående tankeutbyte kunde ske mellan kulturutskottet och ministerrådet om de principiella frågor som anknyter till ett nytt handlingsprogram för det nordiska kultursamarbetet. Detta kunde utgöra grunden för en fastare formulerad syn på kultursamarbetet i Norden.

Kulturutskottet kan dock inte underlåta att framhålla den risk som kan finnas i att fastställa ett handlingsprogram, om inte de principiella målsättningarna samtidigt förankras i ett tillräckligt konkretiserat åtgärdsprogram. Denna risk kan främst sägas bestå i en fara för att åtgärdsplaneringen blir kortsiktig, m. a. o. att planeringen i för hög grad knyts till uppgörandet av de årliga budgeterna.

Då det gäller den medverkan i planeringen på lång sikt av det nordiska kultursamarbetet, som kulturutskottet uppfattar som en av sina viktigaste uppgifter inom kulturavtalets ram, vill utskottet som konkreta önskemål framställa följande:

- att utskottet ges tillfälle att grundligt sätta sig in i och framföra synpunkter på det utkast som skall ligga till grund för det handlingsprogram som skall fastställas, och
- att tillfälle bereds för direkta överläggningar mellan ministerrådet och kulturutskottet om de principiella aspekterna på det nordiska kultursamarbetet och dess framtid.

*BILAGA 8***Betänkande 2 av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska minister-
rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)**

Trafikkutvalget har fått til behandling Nordisk Ministerråds beretning (C 1/1974) om det nordiske samarbeidet, kapittel IX om spørsmål vedrørende transport, kommunikasjon, og turisme. Utvalget avgav 17. januar 1974 betenkning om dette kapitlets pkt. 1 (om transport og kommunikasjon) til Nordisk Råds plenarforsamling til 22. sesjons første samling. Samtidig meddelte utvalget at det ønsket å fortsette drøftelsene av punktet om turismen. (Kap. IX, pkt. 2).

I Ministerrådets beretning påpekes det rent allment at innbyggerne i de nordiske land i dag oppfatter Norden som et naturlig reise- og rekreasjonsområde, og at turistanlegg tilpasset de brede folkegrupper i eget land ofte bør kunne være direkte nyttbare for tilsvarende publikum i grannelandene. Trafikkutvalget mener dette er et riktig og nødvendig utgangspunkt for det videre arbeidet med turistspørsmålene i Norden. Utvalget vil videre understreke at utbyggingstiltak innen turismen i Norden ikke bare er tiltak som skal tilgodese brukerne, men at turismen også må sees som en viktig næringsgren i store deler av de nordiske land. I tillegg vil utvalget understreke at såvel de rent nasjonale som de nordisk koordinerte tiltak i turistnæringen må ta hensyn til at turismens interesser ikke alltid er sammenfallende med øvrige nærings- og samfunnsinteresser innen et bestemt geografisk område.

Trafikkutvalget vil også understreke at den internordiske turismen bør utvikles som et rekreasjonstilbud til bredest mulig lag av landenes befolkninger. Turistnæringen i Norden må ideelt sett ha et så bredt spektrum av tilbud at alle samfunnsgruppers interesser og muligheter kan tilgodesees. Ved utviklingstiltak innen turisme må man ta spesielt hensyn til den lokale befolknings interesser, samt regionalpolitiske og miljøpolitiske synspunkter.

I beretningen nevnes videre at det i lengre tid har pågått et viktig samarbeid mellom landenes turistorganer for å fremme ikke-nordisk turisme til og innen Norden. Trafikkutvalget finner at dette er et vesentlig samarbeidsfelt som fortjener støtte fra de nordiske lands regjeringer.

Trafikkutvalget finner grunn til å bemerke at den foreliggende ministerrådsberetningens kapittel om turisme inneholder heller lite om konkrete samarbeidstiltak på området. Foruten de allerede nevnte, generelle synspunkter på turismens målsetting, inneholder dette spesielle

avsnittet i beretningen vesentlig en relativt fyldig redegjørelse for mandatet til den embetsmannskomiteé som ble nedsatt for å utrede spørsmål i forbindelse med nordisk turistsamarbeid.

Utvalget har hilst med tilfredshet at en slik utredning om nordisk turistsamarbeid ble besluttet gjennomført. Komiteéns arbeid er nå sluttført, og en rapport er nylig offentliggjort. Det er trafikkutvalgets hensikt å komme med en nærmere vurdering av rapporten på et senere tidspunkt. Komiteén skulle i følge sitt mandat kartlegge de eksisterende hindringer for internordisk reisevirksomhet, klargjøre turismens stilling i forhold til naturvern- og allemannsrettsinteresser, framlegge forslag til mer gjennomgripende nordisk samarbeid på markedsføringssiden, særskilt på større, fjerne markeder, og utrede samarbeidsformer for utdanning og informasjon.

Trafikkutvalget finner generelt at det mandat som her er redegjort for gir et godt utgangspunkt for den utredning som også utvalget har ønsket. Ettersom denne komiteén ble nedsatt våren 1973 og med et oppdrag som kunne forventes sluttført innen relativt kort tid, har trafikkutvalget besluttet å avvende denne utredningen før det foretar sin endelige drøftelse bl. a. av medlemsforslag A 347/t om økt turistsamarbeid i Norden. Utvalget venter også at denne utredningen vil kunne gi grunnlag for en drøftelse av konkrete samarbeidsoppgaver innen nordisk turisme. Man vil forøvrig nevne at trafikkutvalget overfor Presidiet i Nordisk Råd har meddelt interesse for at det arrangeres en Rådskonferanse med bred representasjon fra berørte myndigheter og organisasjoner i Norden for å drøfte nordisk turistsamarbeid. Arbeidet med planer for en slik konferanse er foreløpig utsatt inntil den aktuelle komiteéutredning foreligger, men det er utvalgets hensikt å aktualisere planene for 1975.

Trafikkutvalget vil ellers bemerke at spørsmål i forbindelse med nordisk turistsamarbeid også er reist i andre sammenhenger innenfor Nordisk Råd. Ved rek. 23/1973 har det blitt anbefalt å støtte opprettelsen av et permanent sekretariat for NTTK for å stimulere arbeidet med internordisk turisme. Nordisk Råd har videre med rek. 13/1974 anbefalt at det utredes hvordan en felles nordisk videreutdanning innenfor hotell- og restaurantbransjen kan organiseres.

Man vil også nevne at to nyere medlemsforslag av direkte betydning for internordisk turisme er til behandling i trafikkutvalget. Det gjelder medlemsforslag A 431/t om mer liberale regler for charterfly innen Norden, og medlemsforslag A 433/t om tiltak for å stimulere ungdomsreiser innen Norden.

Utvalget vil også peke på det forhold at flere av de rådsrekommendasjoner som på utvalgets forslag tidligere er vedtatt om for eksempel mellomriksveier og flyforbindelser mellom de nordiske land også har en klar relevans til utviklingen av internordisk turisme. Trafikkutvalget

vil derfor vurdere framdriften for disse planer også under hensynstagen til turismens interesser. Man imøteser i den forbindelse særlig Ministerrådets bebudede utredning om flyforbindelser på Nordkalotten.

Trafikkutvalget vil ellers understreke at selv om det må være en hovedoppgave å stimulere til økt turisme innen Norden av nordiske innbyggere, så betyr dette ikke at man skal nedprioritere nordiske samarbeidstiltak for å trekke ikke-nordiske turister til våre land.

Trafikkutvalget vil til slutt gjenta at man ventelig vil ha et bedre grunnlag for drøftelse av nordisk turistsamarbeid når rapporten fra den omtalte embetsmannskomiteé og Ministerrådets forslag til virksomhetsprogram for 1975 er framlagt.

Trafikkutvalget vil med henvisning til ovenstående tilrå

1. at Nordisk Råd vedtar følgende uttalelse:

Nordisk Råd vil slutte opp om den grunnholdning som Ministerrådet i C 1/1974 tilkjenner for det fortsatte nordiske turistsamarbeidet. Det er særlig viktig at den internordiske turismen blir utviklet som et rekreasjonstilbud til bredest mulig lag av landenes befolkninger. Ved utbyggingstiltak innen turisme må man samtidig ta hensyn til lokalbefolkningens interesser samt regional- og miljøpolitiske synspunkter.

Man vil henstille til Nordisk Ministerråd å drøfte med Nordisk Råds kompetente organer det videre turistsamarbeid blant annet på grunnlag av den framlagte embetsmannsutredning om turisme. Særlig bør iakttas de synspunkter som vil bli framført på den konferanse om turisme som Nordisk Råd vil arrangere i 1975.

2. at Nordisk Råd forøvrig tar Ministerrådets beretning, C 1/1974 forsåvidt gjelder Kap. IX pkt. 2 til etterretning.

Stockholm, 22. oktober 1974

Eric Carlsson (c)

Christian Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gils Guðmundsson (Ab)

Gustav Holmberg (V)

Astrid Kristensson (m)

Håkon Kyllingmark (H)

Reidar T. Larsen (SV)

Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Formann

Børge Pedersen (FP)

Seppo Westerlund (Lkp)

Paavo Väyrynen (K)

Berättelse**från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor***(Överlämnad av Sveriges regering)**Berättelse, tryckt 1:a samlingen, s. 730***BILAGA****Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål, som er behandlet av Nimannskomiteén og Økonomisk utvalg henholdsvis 26. og 28. august 1974.

Utvalget er oppmerksom på det verdifulle arbeid som utføres av Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål. Dette organ er en viktig initiativtaker til forskjellig slags samarbeid. Det foreslår også nærmere former for samarbeidet.

Økonomisk utvalg har med interesse tatt til etterretning opplysningene om det pågående arbeid av **sikkerhetsmessig** art i forbindelse med kjernekraftanlegg. Likeledes har utvalget merket seg at kontaktorganet har viet stor oppmerksomhet til spørsmålet om radioaktivt avfall fra slike anlegg.

Av vesentlig betydning for det nordiske energisamarbeid er forbindelsen mellom kontaktorganet og Nordel, som har etablert et eget kje-mikraftutvalg. Økonomisk utvalg viser forøvrig til sin betenkning vedrørende medlemsforslagene A 423/e, A 424/e og A 425/e angående det nordiske energisamarbeid.

Utvalget innstiller

at Nordisk Råd tar beretningen fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål til etterretning.

Willmanstrand, den 28. augusti 1974

Johannes Antonsson (c)

Ragnar Christiansen (A)

Jens Foged (V)

Arne Geijer (s)

Gunnar Helén (fp)

Eric Krönmark (m)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Odvar Nordli (A)

Sture Palm (s)

Erland Steenberg (Sp)

Formann

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Kåre Willoch (H)

Berättelse

från Nordiska hushållshögskolan

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska hushållshögskolan. Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden den 14 januari 1974, den 6 och 7 maj 1974 samt den 4 september 1974.

Utskottet har önskat fästa rådets uppmärksamhet på vissa i berättelsen redovisade omständigheter av principiell betydelse då det gäller nordiska samarbetsorgans och institutioners befogenhet att förfoga över medel som anvisats dem över den nordiska kulturbudgeten (och tidigare över de nationella budgeternas anslag för nordiskt samarbetsändamål).

Nordiska hushållshögskolans styrelse nämner i berättelsen, att ett av styrelsen planerat arrangemang i Reykjavík med syfte att utåt markera hushållshögskolans 10-årsjubileum inställts, sedan sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, med åberopande av direktiv som utfärdats av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete om inskränkande av nordiska samarbetsorgans reseaktivitet till det minsta möjliga, ansett att tillräckliga skäl inte förelegat för att avhålla jubileums-mötet i Reykjavík.

Styrelsen meddelar vidare, att ministerrådet beslutat att på den nordiska kulturbudgeten för 1974 (och i budgetförslaget för 1975) inte tilldela högskolans styrelse någon bevilning, utan i stället ansett att styrelsens utgifter under åren 1974 och 1975 bör täckas genom ibruktagande av ett fonderat kapital på ca 235 000 kr, vilket uppstått under de senaste åren som följd av att det planerade undervisningsprogrammet vid högskolan inte i full utsträckning kunnat genomföras. Ministerrådet har vidare begränsat styrelsens rätt till medelanvändning under år 1974 till 100 000 dkr. Styrelsen hade för sin del föreslagit att den under de närmast kommande åren skulle ha erhållit en mindre bevilning än tidigare och att styrelsen skulle ha givits rätt att ur de besparade medlen täcka det underskott i driftbudgeten, som sålunda hade varit att vänta.

Mot denna bakgrund säger sig hushållshögskolans styrelsen inte ha kunnat frigöra sig från en känsla av att genomförandet av det nordiska

kulturavtalet har inneburit väsentliga inskränkningar i styrelsens statusmässiga autonomi.

Kulturutskottet anser, att enhetliga regler för användning av statliga medel bör gälla för nordiska institutioner och samarbetsorgan. Det är naturligt om olika problem kan uppstå i samband med tillkomsten av kulturavtalet, en samnordisk kulturbudget och en mera effektiv och systematisk finanskontroll.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att verksamheten bör följa de linjer som anges i anslagsbesluten och att huvudregeln bör vara att fondering av besparade medel inte skall ske. Det är för framtiden angeläget att klart fastslå de regler som bör gälla för finansförvaltning inom nordiska institutioner och samarbetsorgan.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Åbo den 4 september 1974

Per Borten (Sp) *Martin Buvik (H)* *Mauno Forsman (Sd)*

Gylfi Þ. Gíslason (A) *Sven Hammarberg (s)* *Guttorm Hansen (A)*

Förman

Demmus Hentze (Fkfl) *Elsi Hetemäki (Kok)* *Paul Jansson (s)*

Ingemar Mundebo (fp) *Liv Stubberud (A)* *Per Olof Sundman (c)*

Folke Woivalin (ÅS)

Berättelse

om Nordiska kulturfonden 1973

Berättelse, tryckt 1:a samlingeegn, s. 787

BILAGA 1, Oversigt over bevillinger af Nordisk Kulturfonds midler for 1973 (se 1:a samlingen, s. 791)

BILAGA 2, Specifikation over bevillinger under støtteordningen for koncertudveksling i 1973 (se 1:a samlingen, s. 796)

BILAGA 3, Oversigt over bevillinger af Nordisk Kulturfonds midler for 1974, uddelt på fondstyrelsens møde i december 1973 eller tidligere (se 1:a samlingen, s. 797)

BILAGA 4, Specifikation over bevillinger under støtteordningen for koncertudveksling i 1974 uddelt på fondstyrelsens møde i december 1973 (se 1:a samlingen, s. 800)

BILAGA 5, Räkenskaper för Nordiska kulturfonden 1.1.1973—31.12. 1973 (danska kronor) (se 1:a samlingen, s. 801)

BILAGA 6

Revisionsberättelse för Nordiska kulturfonden 1973 (Revisionsprotokollat 1/1973)

1. Ved Nordisk råds 21. session i Oslo den 17. februar 1973 valgtes undertegnede statsrevisor Arne Larsen og departementschef J. Bredsdorff til revisorer for Nordisk kulturfond for 1973 og 1974.

2. Fondens regnskab for 1973 er godkendt på fondens styrelsesmøde den 5.—6. februar 1974 og tilsendt revisorerne med skrivelse af 22. februar 1974 fra sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Regnskabet for 1973 fremtræder i en anden skikkelse end det foregående års regnskab. Forandringen har nødvendiggjort indhentelse af yderligere oplysninger om forskellige af regnskabets poster. Det har derfor ikke været muligt at overholde fristen for revisionsberetningens afgivelse i overenskomstens art. 18, jfr. også bemærkningen nedenfor i pkt. 14.

3. Efter den nu fulgte opstilling fremtræder regnskabet som et dispositionsregnskab, medens det tidligere førtes som et kasseregnskab. Samtlige godkendte bevillinger i regnskabsåret er nu ført til udgift i driftsregnskabet, medens den del af indtægterne, hvorover der ikke er disponeret, er overført som overskud til næste års regnskab. I fondens status figurerer de bevillinger eller dele af bevillinger, der endnu ikke er udbetalt, som en særlig post blandt passiverne.

4. Ændringen har medført, at den saldo ifølge 1972-regnskabet, der skulle overføres til 1973, i alt 1 548 454 kr., er blevet delt i to beløb. Den ene del er det beløb, hvorover der frit kan disponeres i 1973. Dette beløb er opgjort til 573 854 kr. og taget til indtægt i 1973-regnskabet som et overskud fra foregående år. Den anden del omfatter de bevillinger fra tidligere år, som er tilladt overført til anvendelse i 1973 og er opgjort til 974 600 kr. Beløbet er ikke indgået i regnskabet ved sædvanlig primopostering med fornøden forklaring og specifikation. Det er imidlertid ved revisionen påset, at beløbet har været omfattet af bogføringen, og at den del af beløbet, der ikke er kommet til udbetaling i 1973, sammen med de ikke-udbetalte bevillingsbeløb fra 1973 indgår i passivposten på status for ikke-udbetalte bevillinger ved udgangen af regnskabsåret 1973, i alt 2 004 770 kr.

5. Som forklarende bilag til det aflagte regnskab har revisionen anmodet om en specifikation af den nævnte passivpost. En sådan er herefter udarbejdet af kultursekretariatet og udsendt som bilag 2 til et notat "Orientering om fondens økonomiske status og tilbageføring af bevillinger til fonden", der var fremlagt på fondens styrelsesmøde i maj 1974.

Det fremgår af notatet, at det af hensyn til udarbejdelsen af specifikationen har været nødvendigt for sekretariatet at foretage en detaljeret gennemgang af bevillingerne for 1972 og 1973, og at man her er blevet opmærksom på nogle bevillinger, som ved en forglemmelse ikke er blevet medtaget i overførslen af bevillinger til 1974, men i stedet er indgået i det disponible overskudsbeløb. Disse fejl vil blive rettet i regnskabet for 1974.

6. Ved gennemgang af det foreliggende regnskabsmateriale m. v. er det bemærket, at fonden i 1973 har meddelt bevillinger i et sådant omfang, at det samlede beløb har oversteget de til rådighed værende midler. På styrelsesmødet i december 1973 blev det derfor besluttet at overføre bevillinger til et beløb på 1 037 500 kr. fra 1973 til afholdelse af fondens midler for 1974.

7. De omhandlede forglemmelser og overskridelser må bl. a. antages at hænge sammen med, at der ikke til brug ved fondens administration har været anlagt en registrering af bevillingerne, der tilstrækkelig konsekvent har fulgt de enkelte bevillingsår. Der har således været tale om

blandt 1973-bevillingerne at optage bevillinger med journalnumre for 1974, ligesom der i 1973-sager har været givet bevillinger til afholdelse i 1974 og 1975. Under den nye regnskabsordning må registrerings-systemet for bevillinger betragtes som en del af bogføringssystemet, og det er derfor vigtigt, at det føres omhyggeligt og konsekvent.

8. Revisionen har omfattet sædvanlig talmæssig og kritisk revision af regnskabets indtægter og udgifter. Det er herunder påset, at bevilling har foreligget for de udbetalte tilskud, og at fondens forvaltning har fundet sted i overensstemmelse med bestemmelserne i overenskomsten og i arbejdsordningen for fondens styrelse.

Til driftsregnskab og status skal fremsættes følgende bemærkninger:

Driftsregnskabet

9. Medlemslandenes bidrag er indgået med 5 mill. kr. beregnet i overensstemmelse med fordelingsnøglen i overenskomstens art. 5.

10. Posterne Arvoden og diverse på 21 723 kr., der er fratrukket i det overførte overskud fra 1972, vedrører honorarer og andre skyldige udgifter for året 1972.

11. Udgifterne til mødeomkostninger vedrører fortæring under styrelsens 4 møder i 1973. Rejseomkostninger, traktement m. m. omfatter foruden befordringsgodtgørelse til styrelsens møder mødediæter og dagpenge. Mødediæter er fastsat til 100 kr. pr. mødedag og udbetales til alle medlemmer af styrelsen. Det bemærkes, at der efter gældende danske regler ikke mere udbetales vederlag for møder i nationale kommissioner, råd, administrative udvalg o. lign. med tilknytning til tjenesten.

12. Posten Diverse omfatter for knap halvdelen vedkommende honorarer for oversættelsesarbejder udført af medarbejdere ved kultursekretariatet. Det er et spørgsmål, om disse honorarer ikke burde være omfattet af det faste administrationsbidrag til sekretariatet.

13. De meddelte bevillinger i 1973 på 5 251 791 kr. omfatter i alt 106 projekter, som inden for de tre sagsgrupper fordeler sig således:

	Antal projekter	Beløb kr.
I. Forskning	24	1 118 980
II. Uddannelse	13	704 400
III. Almen kulturel virksomhed	69	3 428 411
	106	5 251 791

For noget over halvdelen af projekterne er hele bevillingsbeløbet udbetalt, medens der i nogle tilfælde kun har fundet delvis udbetaling sted. En række bevillinger er slet ikke kommet til udbetaling i 1973.

Fordelingen mellem hel, delvis og ingen udbetaling ser således ud:

	Helt udbetalt	Delvis udbetalt	Intet udbetalt	Udbetaling kr.
1973				
Gruppe I	11	5	8	715 296
” II	6	2	5	388 440
” III	49	8	12	2 468 859
	66	15	25	3 572 595
1972				
Gruppe I	3	1	1	66 921
” III	11	1	9	444 904
	14	2	10	
Udbetalinger på glemte bevillinger				152 200
I alt udbetalt				4 236 620

14. I 1973 er der indkommet beretning og regnskab for 74 af de i årenes løb bevilgede projekter. Projekterne fordeler sig således på de enkelte år:

	Antal projekter
1969	2
1970	9
1971	14
1972	36
1973	13
	74

Af de indkomne enkeltregnskaber har revisionen udvalgt og gennemgået 27. De fleste af regnskaberne har ikke været vedlagt bilag. Regnskaberne fremtræder ret uensartet aflagt, og det forekommer hensigtsmæssigt, at der søges tilstræbt en standardiseret regnskabsaflæggelse.

13 af enkeltregnskaberne bar ingen revisionspåtegning. Af de øvrige 14 regnskaber var 5 revideret af statsautoriseret og 2 af registreret revisor, medens 7 var revideret af foreningsvalgte eller andre revisorer.

I forbindelse med revisionen for 1974 søges udarbejdet en samlet oversigt over udbetalte bevillinger, for hvilke der endnu ikke er indkommet beretning og regnskab. Der foretages endvidere efter aftale med kultursekretariatet en mere indgående revision af enkelte projektregnskaber, ligesom spørgsmålet om evaluering af projektræsultater er taget op til behandling for nogle af de større projekter, jfr. i denne forbindelse den evalueringsrapport for perioden 1966—1971, som fondens styrelse har foranlediget udarbejdet.

Et sådant revisionsarbejde medfører erfaringsmæssigt indhentelse af supplerende oplysninger, og revisorerne foreslår derfor, at fristen for revisionsberetningens afgivelse til styrelsen forlænges.

Status

15. Aktiverne omfatter de likvide beholdninger og de forventede tilbagebetalinger, som sekretariatet har kendskab til. Bank og postgiro

omfatter også saldoen på fondens mellemregningskonto med ministerrådets dispositionsmidler, der viser et tilgodehavende på 590 kr.

Det er bemærket, at fonden i en kortere periode har haft et lån på 600 000 kr. fra dispositionsmidlerne. Efter revisionernes opfattelse bør kulturfondens midler holdes helt adskilt fra de øvrige midler, som sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde administrerer, og det foreslås derfor, at mellemregningskontiene med sekretariatet og dispositionsmidlerne afvikles.

16. Under passiverne er opført de tidligere omtalte hensættelser til dækning af godkendte, men endnu ikke udbetalte bevillinger samt nogle mindre beløb for skyldige omkostninger.

17. Efter den foretagne revision har man givet regnskabet følgende påtegning:

Foranstående driftsregnskab og status for Nordisk Kulturfond er revideret og fundet i orden.

København, den 19. august 1974

Arne Larsen

J. Bredsdorff

BILAGA 7

Nordisk Kulturfonds styrelses kommentarer ved møde den 27.—29. august 1974 vedr. Revisionsprotokollat 1/1973

Inledningsvis bör det påpekas att revisionsberättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet under 1973 har en annan uppläggning och omfattning än de berättelser som avgivits under de tidigare åren. Detta beror på att 1973 års revision skett efter de principer och den praxis som gäller för dansk statsrevision, medan tidigare års revision följt den norska statsrevisionens uppläggning.

Med anledning av den beskrivning av fondens verksamhet och administration som finns i revisionsberättelsen vill styrelsen ge några kompletterande upplysningar.

Den omläggning av kulturfondens administrativa och ekonomiska rutiner som redovisas i revisionsberättelsens punkter 2—7 är ett led i förstärkningen av kultursekretariatets ekonomisk/administrativa funktion då det visat sig, att det arbetssätt som man tidigare använt för handläggningen av kulturfondens ärenden ej fungerade för den mycket kraftiga ökningen av antalet ansökningar.

Den i punkt 6 omnämnda överskridningen av bevillningen under verksamhetsåret 1973 är en konsekvens av det gamla registreringssystemet. Det bör emellertid understrykas dels att en korrigerings skett före verk-

samhetsårets slut dels att samtliga berörda om bevilningsbeslut hade fattats 1973 gällde verksamhet som skulle avhållas under 1974 och 1975.

Nordisk kulturfonds informationsverksamhet kostade under 1973 drygt 42 000 dkr. De i punkt 12 nämnda ersättningarna för översättning (995,70 dkr) gäller översättning av en broschyr från danska till isländska respektive norska. Eftersom övriga informationsutgifter belastar Nordisk kulturfond direkt och ej sekretariatet har så skett även med dessa ersättningar.

Det kan nämnas, att broschyren även översattes till finska med anlåtande av utomstående översättare. Översättningen till norska och isländska gjordes på extra tid av personal vid sekretariatet för kulturfondens räkning.

Styrelsen vill gärna instämma i det under punkt 14 framförda önskemålet om en mera ingående revision och genomgång av rapporter och räkenskaper. Kultursekretariatet har också i sin budget för 1975 begärt personalförstärkning för att bland annat kunna utvärdera och följa upp de bevilningar som sekretariatet administrerar.

Det i punkt 15 nämnda lånet på 600 000 dkr är en bokföringsmässig lösning av en likviditetskris. Denna var förorsakad av att de i januari 1973 rekvirerade nationella bidragen till denna del av den gemensamma nordiska budgeten för kulturellt samarbete ej likvidmässigt hade hunnit bli överförda till Nordiska kulturfonds konto hos kultursekretariatet.

Beträffande förslaget i samma punkt om ändring av tidsfristen för revisionsarbetet är detta en fråga som hör samman med överenskommelsen om Nordisk kulturfond och bör därför behandlas i samband med den pågående översynen av denna.

BILAGA 8

Betänkande av Nordiska rådets utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning över berättelsen

Till utskottet har hänvisats berättelse om Nordiska kulturfonden 1973 (*Sak C 16/k*). Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden den 30 september 1974 och den 8 november 1974.

Utskottet har genomgått berättelsen jämte till densamma fogade bilagor och därvid funnit anledning till följande kommentarer:

Av berättelsen framgår att styrelsen under året fattat beslut om att från och med 1974 företa två anslagsutdelningar per år mot tidigare en. Utskottet finner denna åtgärd motiverad med hänsyn till kultur-

fondens syfte att möjliggöra förverkligande av engångsprojekt som symposier, kurser och liknande med relativt kort varsel.

Under åren 1971—1974 har varje år oförändrat 5 miljoner danska kronor ställts till kulturfondens förfogande för utdelning. Av den statistiska analys av kulturfondens verksamhet, som företagits inom Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, framgår, att de till fonden riktade ansökningarnas samlade belopp under samma tid stigit från 13,9 miljoner dkr 1971 till 19,2 miljoner 1972, 23,1 miljoner 1973 och 36,4 miljoner 1974. Den starka ökningen under innevarande år torde sammanhånga med den tidigare nämnda nya ordningen med två utdelningar och ansökningsfrister per år.

Av de anförda siffrorna framgår, att ansökningarnas totalbelopp under fyra år i det närmaste tredubblats, medan den för utdelning disponibla summan varit oförändrad. I ministerrådets budgetförslag för det nordiska kultursamarbetet 1975 föreslås en uppskrivning av bevillningen till Nordiska kulturfonden med 10 % till 5,5 miljoner danska kronor.

Utskottet har noterat, att den andel av fondens medel som är bunden till fleråriga projekt, under år 1973 har uppgått till i det närmaste 1,7 miljoner danska kronor mot 510 000 dkr 1972. Även om det kan föreligga en viss risk i att binda en så stor del av medlen i fleråriga projekt, kan förfarandet dock anses motiverat, om de försöksordningar, som på detta sätt initieras, efter nödig utvärdering överförs till fasta bevillningsposter på den nordiska kulturbudgeten, såsom skett i fråga om stödet till de nordiska teatergästspelen.

Granskningsutskottet har tagit del av revisionsberättelsen och av de kommentarer som kulturfondens styrelse gjort till densamma. Av handlingarna framgår att revisionen detta år genomförts med större arbetsinsats än tidigare, vilket sammanhänger med att fondens räkenskaper numera har karaktären av dispositionsräkenskaper, medan de tidigare hade formen av kassaräkenskaper. Detta har medfört att revisionen detta år inte har kunnat utföras före den i kulturfondsöverenskommelsen fastställda tidsfristen (den 15 mars). Revisorerna har därför föreslagit att fristen för avgivandet av revisionsberättelsen förlänges. Styrelsen har för sin del till detta förslag påpekat, att en ändring i detta avseende förutsätter en ändring av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden, och att frågan bör behandlas i samband med den pågående översynen av denna överenskommelse. Granskningsutskottet delar fondstyrelsens uppfattning i denna fråga.

Med ovanstående kommentarer får utskottet föreslå,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räknen-

- skaper för år 1973 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1973, samt
2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Ålborg den 8 november 1974

Per Borten (Sp)

Mauno Forsman (Sd)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Jørgen Peder Hansen (S)

Förman

Paul Jansson (s)

Berättelse

om verksamheten i Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Berättelse, tryckt 1:a samlingen, s. 849

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse om verksamheten i Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor (*Sak C 22/k*). Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden den 14 januari 1974, den 6 maj 1974, den 4 september 1974 och den 30 september 1974.

Då Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor inrättades 1968 var syftet att härigenom skapa en effektiv organisatorisk form för det nordiska samarbetet på radions och televisionens område. Inte minst inom Nordiska rådets kulturutskott fästes då stora förhoppningar vid kontaktorganets möjligheter att arbeta för ett utbyggt nordiskt TV-samarbete.

Dessa förhoppningar har icke infriats. Sedan kontaktorganet till en början utvecklats en viss aktivitet, avtynade dess verksamhet. Efter 1970 har kontaktorganet icke hållit några sammanträden. Kontaktorganet har hos Nordiska ministerrådet hemställt om sin upplösning och föreslagit att dess uppgifter övertas av organ upprättade inom ramen för det nordiska kulturavtalet.

I fjolårets berättelse meddelades från ministerrådets sida, att någon ytterligare verksamhet inte planerades inom kontaktorganets ram och att organets uppgifter i praktiken hade övertagits av utredningar tillsatta under kulturavtalet, först av Arbetsgruppen för nordiskt TV-samarbete och därefter av den i februari 1973 av ministerrådet och de nordiska radioföretagen tillsatta nordiska TV-kommittén, vars arbete inom kort skall avslutas.

I anledning av fjolårets berättelse framhöll kulturutskottet i ett betänkande till rådets höstsamling, att utskottet inte kunde finna den skedda utvecklingen riktig mot bakgrund av den stora betydelse som utskottet tillmäter det nordiska samarbetet på radions och televisionens område.

Utskottet underströk, att ministerrådet antingen borde vidtaga åtgärder för att på nytt igångsätta kontaktorganets verksamhet, eller, om kontaktorganet upplöses, i stället tillskapa en ny, effektivt fungerande organisatorisk ram för radio- och televisionssamarbetet.

Av den berättelse, som avgivits till årets session, framgår emellertid att ministerrådet, i avvaktan på att den pågående TV-utredningen skall avslutas, inte har tagit ställning till hur kontaktorganets uppgifter i framtiden skall tillvaratas.

Kulturutskottet vill därför ånyo kraftigt understryka vikten av att denna fråga får sin lösning. Inte minst med tanke på att den nordiska TV-kommittén denna höst avslutar sitt arbete bör ett avgörande beträffande det nordiska kontaktorganets för radio- och TV-frågor framtid ske snarast möjligt. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att kontaktorganets uppgifter och målsättningar har varit långt mera omfattande än den nu verksamma nordiska TV-kommitténs.

En avgörande svaghet i kontaktorganets hittillsvarande sammansättning har varit, att organet, vars huvudsakliga funktion har varit att utgöra ett förhandlingsorgan mellan regeringarna för radio- och TV-spörsmål, har bestått endast av representanter för de ministerier och centrala ämbetsverk, som i de olika länderna ansvarar för radio- och TV-verksamheten på det statliga planet. Om kontaktorganet nyorganiseras eller om ett nytt samarbetsorgan tillsättes bör dess sammansättning enligt utskottets uppfattning utvidgas så, att även de nordiska radioföretagen blir representerade. Att detta är en av de viktigaste förutsättningarna för ett smidigt fungerande samarbete på radions och televisionens område visas inte minst av erfarenheterna från de senaste årens utredningsverksamhet när det gäller det nordiska TV-samarbetet.

Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Helsingfors den 30 september 1974

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>
<i>Mauno Forsman (Sd)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>
	Förman
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Ingolf Knudsen (CD)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Berättelse, tryckt 1:a samlingen, s. 850

BILAGA 1, Provisorisk instruktion för Nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskningsverksamhet (se 1:a samlingen, s. 853)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (*Sak C 23/k*). Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden den 14 januari 1974, den 6 maj 1974, den 4 september 1974 och den 30 september 1974.

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning, som inrättades 1969 och förfogar över ett i Uleåborg placerat sekretariat, har hittills främst ägnat sin verksamhet åt anordnande av konferenser och symposier samt åt informations- och dokumentationsarbete. Inom kommittén är man emellertid inställd på att i framtiden även inrikta arbetet på egentlig forskning. För detta syfte har inom kommittén uppgjorts ett intressant forskningsprogram omfattande olika forskningsprojekt rörande sjuklighet och hälsovård i de arktiska och subarktiska områdena i Norden (redovisat i kommitténs berättelse till rådets 21:a session och mera utförligt i ett remissyttrande till *Sak A 360/k* Nordiskt forskningsprogram).

Kommitténs budget, som finansieras över den nordiska kulturbudgeten, ger emellertid för närvarande inte utrymme för forskningsverksamhet i kommitténs egen regi. Även i förslaget till nordisk kulturbudget för 1975 har anslaget till samarbetskommittén dimensionerats så, att den av kommittén föreslagna forskningsverksamheten inte kan inledas.

Kulturutskottet önskar, med upprepande av vad utskottet anfört i betänkanden rörande samarbetskommitténs berättelser till 20:e och 21:a sessionen, understryka, att den arktiska medicinska forskningen bör an-

ses som ett område värt särskilda satsningar på nordiskt plan. De nordiska länderna besitter på detta forskningsområde unika möjligheter att göra en värdefull insats inom den medicinska forskningen, dels på grund av att de arktiska och subarktiska områdena i Norden har en större befolkning än någon annan region i världen på motsvarande breddgrader, dels därför att tillkomsten av universitet med egna medicinska forskningsinstitutioner inom denna region har skapat förutsättningar som tidigare inte funnits för en intensifierad forskning rörande arktisk medicin. Utskottet vill även understryka den stora betydelse ett genomförande av samarbetskommitténs forskningsprogram utan tvivel kan få för en förbättrad hälsovård inom de nordliga delarna av de nordiska länderna.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Helsingfors den 30 september 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Mauno Forsman (Sd)

Sven Hammarberg (s)

Demmus Hentze (Fkfl)

Paul Jansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Per Olof Sundman (c)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Ingolf Knudsen (CD)

Liv Stubberud (A)

Folke Woivalin (ÅS)

Berättelse

från Nordiska sommaruniversitetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Berättelse, tryckt 1:a samlingen, s. 948

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (*Sak C 41/k*). Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden den 14 januari 1974, den 7 maj 1974, den 4 september 1974 och den 30 september 1974.

Frågan om Nordiska sommaruniversitetets anslag på den nordiska kulturbudgeten aktualiserades vid 22:a sessionens första samling såväl vid kulturutskottets möte som vid plenarbehandlingen av Sak C 1 (kulturavsnittet). Bakgrunden härtill var dels att Nordiska sommaruniversitetet i 1974 års kulturbudget fått lägre anslag än tidigare år, dels att Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete hösten 1973 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att som underlag för framtida beslut om Nordiska sommaruniversitetets ställning söka belysa inriktningen, kvaliteten och effekterna av sommaruniversitetets verksamhet.

Nordiska sommaruniversitetet fick under 1972 935 000 DKr i anslag på de nationella statsbudgeterna och 1973 lika mycket på den nordiska kulturbudgeten, varjämte ministerrådet 1973 beviljade 65 000 DKr i tilläggsbeviljning ur sina dispositionsmedel. För 1974 har sommaruniversitetet beviljats 500 000 DKr under den nordiska kulturbudgeten och 300 000 DKr ur ministerrådets dispositionsmedel. I 1975 års budgetförslag hade preliminärt beräknats 500 000 DKr med tillägg att det slutliga bidragsbeloppet skulle fastställas då utredningsarbetet slutförts och då bokslut för 1973 föreligger.

Den nämnda arbetsgruppen har den 31 maj 1974 avlämnat sitt betänkande till ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete. Rapporten har även översänts till kulturutskottet. Dess nationella remissbehandling genom undervisningsministeriernas försorg förutsätts vara avslutad den 1 oktober 1974.

Utskottet har för avsikt att vid sitt möte i Ålborg i samband med 22:a sessionens andra samling ta upp frågan om Nordiska sommaruniversitetet till närmare behandling.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Helsingfors den 30 september 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Per Borten (Sp)

Mauno Forsman (Sd)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Sven Hammarberg (s)

Svend Haugaard (RV)

Demmus Hentze (Fkfl)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Ingolf Knudsen (CD)

Ingemar Mundebo (fp)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Folke Woivalin (ÅS)

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

(Överlämnade av Norges regering)

Meddelandena, tryckta 1:a samlingen, s. 992

BILAGA 1 Betänkande 1 (se 1:a samlingen, s. 993)

BILAGA 2

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har hänvisats av Norges regering till Nordiska rådets 22:a session avgivna meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation.

Utskottet meddelade i ett betänkande till 22:a sessionens första samling, att behandlingen av meddelandena skulle fortsätta inom utskottet efter sessionens första samling, vilket har skett vid sammanträden den 7 maj 1974, den 4 september 1974 och den 30 september 1974.

Den nordiska kommitté, som på uppdrag av de nordiska lantbruksministerierna har utrett spörsmålet om behovet av ett utbildnings- och forskningscentrum för jordbrukskooperation i Norden och om ett sådant centrums uppbyggnad, arbetsformer, status och finansiering, har den 1 september 1974 inlämnat sitt betänkande till norska landbruksdepartementet.

I betänkandet föreslås, att en samnordisk institution med namnet "Nordisk forskningssenter for landbrukssamvirke" upprättas. Centrets huvudsakliga uppgift skall enligt kommitténs förslag vara att bedriva och på olika sätt främja forskning rörande jordbrukskooperation i nära kontakt med de nordiska lantbrukshögskolorna, andra akademiska läroanstalter och forskningsinstitutioner samt med de kooperativa organisationerna i de nordiska länderna.

Kommittén föreslår, att centret placeras i anknnytning till en av de nordiska lantbrukshögskolorna eller Helsingfors universitet, utan att dock ta närmare ståndpunkt till dess lokalisering.

Kommittén föreslår vidare bl. a. att centrets verksamhet skall finan-

sieras över den nordiska kulturbudgeten. För det första driftsåret kalkyleras en driftsbudget för centret på 891 000 norska kronor, varav 700 000 kronor för forskningsprojekt.

Kulturutskottet finner det glädjande, att det redan 1965 inledda utredningsarbetet nu slutförts och att det lett till ett positivt förslag. Inom kulturutskottet har anmälts intresse för att inom Nordiska rådet väcka ett medlemsförslag om genomförande av kommitténs förslag.

Rekommendation nr 14/1962 avsåg en utredning av frågan om ett nordiskt centrum för jordbrukskooperation. Då denna utredning nu verkställts, synes skäl inte längre föreligga att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning.

Hänvisande till vad som ovan anförts, får utskottet föreslå

att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 14/1962 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Helsingfors den 30 september 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A)
Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
Mauno Forsman (Sd)

Jo Benkow (H)
Per Borten (Sp)
Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Sven Hammarberg (s)
Demmus Hentze (Fkfl)
Paul Jansson (s)
Ingemar Mundebo (fp)
Per Olof Sundman (c)

Svend Haugaard (RV)
Elsi Hetemäki (Kok)
Ingolf Knudsen (CD)
Liv Stubberud (A)
Folke Woivalin (ÅS)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 998

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 22:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning.

Av meddelandet framgår att rekommendationens syfte har uppnåtts vad beträffar universitetskurser i folklivsforskning. Verksamheten på detta område inleddes redan 1967 och under senare år har kurser för nordiska studerande i folklivsforskning anordnats varje år med anslag som beviljats ur ministerrådets dispositionsmedel.

Däremot har kursverksamheten för arkeologistuderande inte kommit i gång. Inom kulturavtalets organ torde beslut inom kort fattas om upplösning av den år 1965 tillsatta Nordiska expertkommittén för universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning. Frågan om eventuellt anordnande av kurser i arkeologi kommer därefter att ingå som ett led i de allmänna övervägandena rörande vidareutbildning inom kulturavtalets organ.

Utskottet finner, att det mot denna bakgrund inte längre föreligger anledning att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 3/1965 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Helsingfors den 30 september 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A)
Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
Mauno Forsman (Sd)

Jo Benkow (H)
Per Borten (Sp)
Gylfi Þ. Gíslason (A)
 Förman

Sven Hammarberg (s)
Demmus Hentze (Fkfl)
Paul Jansson (s)
Ingemar Mundebo (fp)
Per Olof Sundman (c)

Svend Haugaard (RV)
Elsi Hetemäki (Kok)
Ingolf Knudsen (CD)
Liv Stubberud (A)
Folke Woivalin (AS)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1002.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 22. session 1974 af Nordisk Ministerråd afgivne meddelelse om rek. 13/1965.

Det fremgår af meddelelsen, at remissbehandling af et norsk udkast til ny forældelseslov er afsluttet, og at der i Sverige arbejdes med udarbejdelsen af et departements-promemoria, som forventes remissbehandlet i løbet af 1974, medens man i de øvrige nordiske lande ikke har fundet tilstrækkelig grund til at prioritere arbejdet med en ny forældelseslovgivning, og at man på grund af arbejdssituationen ikke for tiden vil kunne fremskynde arbejdet.

Udvalget har behandlet meddelelsen på møder den 29. april 1974 i Oslo, den 19. august 1974 i Rovaniemi, den 21. august 1974 i Helsingfors og den 14. oktober 1974 i Stockholm.

I mødet den 21. august deltog justitsministrene Matti Louekoski, Finland, Louise Valle, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

Der har i udvalget været enighed om, at gennemførelse af en ensartet fordringspreskriptionstid er et spørgsmål, som næppe vil møde stor modstand i noget lands parlament. Udvalget mener, at der er tale om et område, hvor det af flere grunde er praktisk og hensigtsmæssigt, at reglerne er ens i Norden, og arbejdet med udarbejdelsen af de nødvendige lovforslag mener udvalget ikke kan være mere omfattende, end at sagen ved en rimelig prioritering bør kunne løses inden for en nær fremtid. Ikke mindst på baggrund af det langvarige og foreløbig resultatløse samarbejde inden for Europarådet mener udvalget, at de nordiske regeringer bør søge sagen løst på egen hånd.

På mødet den 21. august 1974 i Helsingfors gav justitsministrene tilsagn om at imødekomme udvalgets ønsker, idet der på embedsmandsplan allerede var iværksat de første skridt til opfyldelse af rekommandationen. Et resultat af embedsmandsforhandlingerne forventedes at kunne foreligge i første halvdel af 1975.

Udvalget indstiller herefter:

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og afventer ny meddelelse om sagen til næste ordinære session.

Stockholm, den 14. oktober 1974

Erik Adamsson (s)

K. B. Andersen (S)

Formand

John Austrheim (Sp)

Svend Haugaard (RV)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Olaf Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Thor Lund (A)

Timo Mäki (Kok)

Meddelande**om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor***(Överlämnat av Norges regering)**Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1017***BILAGA****Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Norges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor.

Av meddelandet framgår att den med anledning av rekommendationen tillsatta arbetsgruppen avgivit sin rapport i maj 1973. Rapporten "Høyere utdanning av sykepleiere" har publicerats i Nordisk utredningsserie (NU 1974: 7). Ett medlemsförslag har därefter väckts med hemställan till rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet att på grundval av de i NU 1974: 7 framlagda förslagen verka för en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor.

I detta läge finner utskottet det ej längre påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation, utan föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 19/1967 för rådets del slutbehandlad.

Göteborg den 20 augusti 1974

*Finn Gustavsen (SV)**Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)*

Förman

*Knud Jespersen (DKP)**Tyra Johansson (s)**Lars Lindeman (Sd)**Gerda Møller (KF)**Jan-Ivan Nilsson (c)**Anna-Greta Skantz (s)*

Meddelande

om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1018

BILAGA 1, Fråga E 5 (se 1:a samlingen, s. 1019)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 22:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat.

Vid 22:a sessionens första samling ställde rådsmedlemmen Jo Benkow en fråga till ministerrådet med anledning av meddelandet. Frågeställaren framhöll bl. a. att ett effektivt nordiskt samarbete på området kräver ett dubbelt kartläggnings- och informationsarbete, dels så att forskarna i Norden får kännedom om vilken apparatur som redan finns tillgänglig i grannländerna och dels så att de beviljande myndigheterna kan få en totalöversikt över nordiska investeringar för vetenskaplig specialapparat, innan man beslutar om nyinköp.

Frågan besvarades på ministerrådets vägnar av statsrådet Bertil Zachrisson, Sverige. Statsrådet Zachrisson redogjorde för de kartläggningar av beståndet av dyrbara vetenskapliga hjälpmedel som på nationellt plan gjorts i de nordiska länderna och hänvisade till det samarbete på vissa områden, särskilt i fråga om vulkanologi och acceleratorbaserad fysik, som etablerats i Norden. Detta samarbete har delvis etablerats just för att möjliggöra gemensamt utnyttjande av extremt dyrbar apparatur. I övrigt hänvisades till de informella kontakter som forskarna i Norden själva upprätthåller beträffande specialapparat på olika forskningsområden. Ministerrådets uppfattning är att ytterligare samordning icke är av nöden.

Kulturutskottet är dock fortsättningsvis övertygat om att betydande

rationaliseringsvinster skulle kunna uppnås såväl genom samnordiskt utnyttjande av redan befintlig specialapparatur, som genom koordinering vid anskaffandet av ny dyrbar utrustning. Belägg på olönsamma investeringar beroende på bristande koordinering såväl på nordiskt som nationellt plan finns inte minst på sjukhusväsendets område.

Utskottet vill i detta sammanhang göra rådet uppmärksam på att frågan om samordning och gemensamt utnyttjande av resurserna för extremt dyrbar forskning har ägnats ett särskilt avsnitt i det utkast till handlingsprogram för det nordiska kultursamarbetet, som ministerrådet har förelagt kulturutskottet inför det gemensamma mötet i Helsingfors den 30 september 1974, och som i slutlig avfattning kommer att föreläggas Nordiska rådet vid dess 23:e session. I berörda avsnitt av utkastet sägs bl. a.: "Det är dock önskvärt, att den registrering av vetenskaplig specialutrustning, som redan existerar i flera nordiska länder, förs vidare och görs tillgänglig för forskare i grannländerna." Kulturutskottet finner anledning instämma i denna bedömning.

Mot bakgrund av den inställning som redovisats från ministerrådets sida i meddelandet om rekommendationen och i svaret på rådsmedlemmen Benkows fråga vid 22:a sessionens första samling synes det dock utskottet som oändamålsenligt att längre kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning. Kulturutskottet kommer dock även i fortsättningen att ha sin uppmärksamhet fäst på de frågor som ansluter sig till effektivt utnyttjande och samordnad anskaffning av dyrbar specialapparatur.

Hänvisande till vad som ovan anförts får utskottet föreslå

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 20/1967 för rådets del slutbehandlad.

Helsingfors den 30 september 1974

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>
<i>Mauno Forsman (Sd)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>
	Förman
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Ingolf Knudsen (CD)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1051

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 22:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet.

Sedan Nordiska rådet antog rekommendationen har i vissa nordiska länder genomförts eller tagits under övervägande förändringar beträffande betygsgivningen i skolorna, innebärande att den tidigare betygformen ersatts av andra former för bedömning av elevernas studieframgång och förutsättningar för fortsatta studier. Detta har emellertid i än högre grad än tidigare accentuerat behovet av automatiskt tillämpbara normer för evaluering av de förutsättningar som ungdomars tidigare skolgång har gett dem vid inträde till universitet, högskolor och andra utbildningsanstalter. Kulturutskottet vill understryka, att den stora flyttningsrörelsen, som inte minst omfattar ungdomar som avser att bedriva studier i annat nordiskt land, har gjort att frågan berör stora grupper av enskilda personer. Det bör framhållas, att olösta praktiska frågor av denna typ bereder enskilda nordiska medborgare svårigheter, som i hög grad kan påverka deras värdering av det nordiska samarbetet. Att avlägsna sådana svårigheter bör vara en väsentlig uppgift för de nordiska samarbetsorganen.

Utskottet önskar därför fästa rådets uppmärksamhet vid vikten av att åtgärder snabbt vidtas för att genomföra rekommendationen.

Med ovanstående kommentarer får utskottet föreslå

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 30 september 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Mauno Forsman (Sd)

Sven Hammarberg (s)

Demmus Hentze (Fkfl)

Paul Jansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Per Olof Sundman (c)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Gylfi P. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Ingolf Knudsen (CD)

Liv Stubberud (A)

Folke Woivalin (ÅS)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1053

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om skeppsmedicinsk forskning

(Se Sak E 14, s. 1849)

Meddelande**om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)**Meddelande, tryckt 1:a samlingen s. 1056***BILAGA****Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 22:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran.

Utskottet har med tillfredsställelse konstaterat att spørsmålet om effektiviserad trafikfostran, som vid 21:a sessionen blev föremål för en fråga till ministerrådet av rådsmedlemmen Berte Rognerud, i enlighet med vad utskottet och frågeställaren vid föregående session uttryckte förhoppning om, nu har blivit föremål för särskild prioritering inom det pågående harmoniseringsarbetet beträffande de nordiska läroplanerna.

Utskottet vill dock ställa frågan, huruvida inte det viktiga spørsmålet om effektiviserad trafikfostran snabbast kunde få sin lösning om arbetet ställdes under ledning av en särskild nordisk arbetsgrupp, eventuellt under tillsyn av de ministerier som i de olika nordiska länderna ansvarar för trafiksäkerhetsfrågor. I en så omfattande verksamhet, som den nordiska läroplansharmoniseringen utgör, kan samarbete kring trafikfostran sannolikt inte få den effektiva behandling, som den enligt utskottets uppfattning bör ges.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 30 september 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Jo Benkow (H)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Per Borten (Sp)

Mauno Forsman (Sd)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Sven Hammarberg (s)

Svend Haugaard (RV)

Demmus Hentze (Fkfl)

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Ingolf Knudsen (CD)

Ingemar Mundebo (fp)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Folke Woivalin (ÅS)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1070.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rek. nr. 28/1969/e til 22. sesjon 1974 fra Danmarks regjering på vegne av regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Saken har vært behandlet av Niemannskomiteén og av utvalget henholdsvis 26. og 28. august 1974.

Av meldingen fremgår at arbeidet med kartleggingen av utviklingsforskningen i de nordiske land er ført videre.

En arbeidsgruppe nedsatt av de nordiske bistandssjefer har under et møte med representanter for de danske, finske, norske og svenske bistandsadministrasjoner, Instituttet for Udviklingsforskning (Danmark) og Chr. Michelsens institutt (Norge) kommet fram til retningslinjer for et praktisk nordisk samarbeid om utviklingsforskning omfattende utveksling av opplysninger om prosjekter og resultater.

Det fremgår videre at det neppe er behov for ytterligere formalisering av samarbeid mellom bistandsmyndighetene. Når de i meldingen nevnte utvalgs og komitéers forslag til den fremtidige organisasjon av utviklingsforskning eventuelt realiseres, kan det bli tale om behov for overveielser av andre samarbeidsformer.

Økonomisk utvalg konstaterer at samarbeidet på utviklingsforskningens område er kommet så langt at behovet for å etablere en egen samarbeidskomité ikke lenger gjør seg gjeldende med samme styrke som tidligere.

På bakgrunn av ovenstående innstiller utvalget,

at Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og anser saken som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Willmanstrand, den 28. august 1974

Johannes Antonsson (c)

Ragnar Christiansen (A)

Jens Foged (V)

Arne Geijer (s)

Gunnar Helén (fp)

Eric Krönmark (m)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Odvar Nordli (A)

Sture Palm (s)

Erland Steenberg (Sp)

Formann

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Kåre Willoch (H)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1101

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 22:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon.

Av meddelandet om rekommendationen framgår, att ministerrådet inte hyser några planer på att inom den närmaste framtiden förverkliga rekommendationens syfte. I sitt betänkande om fjolårets meddelande om rekommendationen uttalade kulturutskottet att det, med hänsyn till den knappa totala anslagstilldelningen för nordiskt litteratursamarbete, kunde godta att utgivandet av ett nordiskt litteraturlexikon prioriterades lägre än vissa andra samarbetsprojekt på området, men framhöll samtidigt, att ett nordiskt litteraturlexikon verksamt skulle kunna bidra till att öka kännedomen om grannländernas litteratur i Norden, och att projektet därför vid första lägliga tillfälle borde realiseras.

Kulturutskottet vill erinra om att förslaget om att utge ett nordiskt litteraturlexikon, vilket ursprungligen utarbetades inom en expertgrupp tillsatt av Nordiska kulturkommissionen och som då blev föremål för en omfattande remissbehandling, under alla faser av behandlingen i kulturkommissionen och i Nordiska rådet möttes av ett starkt positivt, ofta rentav entusiastiskt intresse.

Utskottet vill därför ånyo med eftertryck framhålla önskvärdheten av att Nordiska ministerrådet kvarhåller utgivandet av ett nordiskt litteraturlexikon bland de projekt som inom en icke avlägsen framtid bör förverkligas.

Enligt kulturutskottets mening har man, då man kalkylerat kostnaderna för att utge ett nordiskt litteraturlexikon i sex band i enlighet med den färdigt utarbetade planen, inte i tillräcklig utsträckning beaktat, att ett sådant lexikon, med hänsyn till det intresse bland allmänheten det kan antas väcka, skulle kunna ge betydande intäkter genom försäljningen.

Från ett närliggande område föreligger synnerligen positiva erfarenheter då det gäller utgivandet av ett samnordiskt lexikon. Utskottet avser härmed Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid, som totalt kommer att omfatta 22 band på sammanlagt 7 700 sidor, således ett arbete av långt större omfattning än det planerade litteraturlexikonet. Medeltidslexikonet har blivit en stor försäljningsframgång, rentav så stor att de tidigare banden sedan länge är helt utsålda och sällan står att uppdriva ens antikvariskt. Medeltidslexikonet har utgivits i en upplaga på 4 700 exemplar per band. Med hänsyn till att litteraturlexikonet skulle komma att rikta sig till en långt större presumtiv kundkrets än Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid, är det realistiskt att antaga, att försäljningsframgången i detta fall kunde bli ännu större.

I ett meddelande om rekommendationen till råds-sessionen 1971 meddelade danska regeringen på samtliga regeringars vägnar, att man var inställd på att ta upp förslaget om att utgiva ett nordiskt litteraturllexikon till övervägande, så snart utgivningen av Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid, som finansieras med offentliga medel i de nordiska länderna, var avslutad.

Utgivningen av medeltidslexikonet kommer med all sannolikhet att vara avslutad 1977. Den tekniska och administrativa apparat, som för närvarande står till dess förfogande, skulle då eventuellt kunna ställas till rådighet för utgivande av ett nordiskt litteraturllexikon. Det nödvändiga förberedelsearbete, som utgivandet av litteraturllexikonet förutsätter, borde dock igångsättas i god tid före 1977. En möjlig utväg för att finansiera dessa förberedelser, som väl kunde utföras i ett visst samarbete med den personal som nu förestår den praktiska delen av utgivningen av medeltidslexikonet, vore att Nordiska kulturfonden beviljade ett treårigt anslag för verksamheten, något som kulturfondens stadgar väl möjliggör.

Med ovanstående kommentarer får kulturutskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 32/1970 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i saken till nästa ordinarie session.

Ålborg den 7 november 1974

<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
Förman	
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Jørgen Peder Hansen (S)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Ingolf Knudsen (CD)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

(Överlämnat av Norges regering)

Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1104

BILAGA 1, E 7: Fråga om utbildning av förare av motorfordon, tryckt 1:a samlingen, s. 1105

BILAGA 2

E 15: Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om utbildning av förare av motorfordon

(Se Sak E 15, s. 1851)

Meddelande**om rekommendation nr 30/1971 angående løneskydd vid konkurs***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1141***BILAGA****Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Det fremgår af meddelelsen og tidligere meddelelser, at der i de nordiske lande er eller vil blive indført regler, der i det væsentlige imødekommer rekommandationen.

Efter at den i meddelelsen omtalte norske proposition om lov om statsgaranti for lønkrav ved konkurs m. v. er vedtaget, mener udvalget, at der i de nordiske lande er gennemført lønbeskyttelsessystemer, som opfylder rekommandationen.

Juridisk udvalg anser på denne baggrund rekommandationen for imødekommet så vidt, som det er muligt. Juridisk udvalg hilser med glæde, at der ved gennemførelsen af lovregler om lønbeskyttelse ved konkurs og om beskyttelse af arbejdstageres lønkrav i tilfælde af konkurs, jfr. Nordisk Råds rekommandation nr. 12/1970, er tilvejebragt tilfredsstillende løsninger på disse centrale arbejdstagerproblemer.

Udvalget skal herefter indstille,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 30/1971 angående lønbeskyttelse ved konkurs til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Rovaniemi, den 19. august 1974

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>K. B. Andersen (S)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>
	Formand	
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Kirsten Jacobsen (FP)</i>
<i>Olaf Knudson (H)</i>	<i>Tellervo M. Koivisto (Sd)</i>	<i>Thor Lund (A)</i>
	<i>Lars Werner (vpk)</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1145

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 22:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia.

Av detta och tidigare om rekommendationen avgivna meddelanden framgår, att några åtgärder med anledning av rekommendationen inte har vidtagits från ministerrådets sida. Enligt vad kulturutskottet erfarit planeras ett förverkligande av rekommendationens syften för närvarande inte inom kulturavtalets organ.

Ett visst utbyte av journalister i enlighet med rekommendationens syfte förekommer dock mellan de nordiska länderna, t. ex. mellan radio- och TV-företagen. På initiativ av Nordiska rådets presidium har en försöksverksamhet med utbyte av korrespondenter mellan de nordiska nyhetsbyråerna genomförts 1973 med gott resultat.

Utskottet bedömer möjligheterna att för närvarande uppnå ett fullt genomförande av rekommendationen som tämligen små. Skäl synes därför inte föreligga att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå

att rådet lägger meddelandet om rekommendationen nr 33/1971 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Helsingfors den 30 september 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A)
Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
Mauno Forsman (Sd)

Jo Benkow (H)
Per Borten (Sp)
Gylfi Þ. Gíslason (A)
Förman

Sven Hammarberg (s)
Demmus Hentze (Fkfl)
Paul Jansson (s)
Ingemar Mundebo (fp)
Per Olof Sundman (c)

Svend Haugaard (RV)
Elsi Hetemäki (Kok)
Ingolf Knudsen (CD)
Liv Stubberud (A)
Folke Woivalin (ÅS)

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund

(Överlämnade av Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Island og Norge at blive medlem af Den internationale Naturfredningsunion (IUCN) og til regeringerne i Danmark og Finland at stille sig velvilligt til dannelsen af nationale afdelinger af World Wildlife Fund.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 4 november 1974:

Rekommendationen är från isländsk sida uppfylld, då Island numera blivit medlem av IUCN.

Norges regering (Miljøverndepartementet) meddelar den 15 juli 1974:

Rek. 21/1972 er fra norsk side oppfylt i og med at Norge som stat ble medlem av IUCN våren 1973.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Efter at rekommandationen ved Nordisk Råds 21. session i 1973 blev konstateret opfyldt for Danmarks og Finlands vedkommende har rådet modtaget oplysning om, at rekommandationen nu også er opfyldt for Norges vedkommende, idet Norge siden begyndelsen af 1973 har været medlem af Den internationale naturfredningsunion.

Juridisk udvalg anser herefter rekommandationen for imødekommet. Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 21/1972 angående nordisk deltagelse i den internationale naturfredningsunion (IUCN) og World Wildlife Fund til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 14. oktober 1974

Erik Adamsson (s)

K. B. Andersen (S)

Formand

John Austrheim (Sp)

Svend Haugaard (RV)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Olaf Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Thor Lund (A)

Timo Mäki (Kok)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1177

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen.

Av meddelandet framgår att arbetet med att införa gemensamma märkningsbestämmelser har påbörjats. Kommunal-, Landbruks- och Sosialdepartementen i Norge koordinerar det vidare arbetet, som delats upp i tre sakområden. Genomförandet av intentionerna i rekommendationen torde komma att ske etappvis. Utskottet finner det mot denna bakgrund för närvarande ej påkallat för rådet att fortsättningsvis följa denna rekommendation, utan föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 25/1972 för rådets del slutbehandlad.

Göteborg den 20 augusti 1974

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Knud Jespersen (DKP)

Tyra Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1:a samlingen, s. 1184

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets 22:a session av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) avgivet meddelande angående rekommendation nr 5/1973 om fortbildning av lärare vid socialhögskolor.

Vid Nordiska rådets 12:e session i Stockholm i februari 1964 antogs en rekommendation (*rek. nr 14/1964*) i vilken de nordiska regeringarna uppmanades att utreda förutsättningarna för ett utvidgat samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området. Det med anledning av denna rekommendation tillsatta utskottet avgav år 1967 sitt betänkande, vilket emellertid ej resulterade i några konkreta åtgärder. Frågan om vidareutbildning för socialpersonal aktualiserades år 1970 på nytt i Nordiska rådet i en rekommendation (*rek. nr 1/1970*). I denna rekommendation förordades, att de nordiska regeringarna skulle vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam nordisk vidareutbildning för lärare vid socialhögskolor samt för tjänstemän inom social administration och planläggning. Genom beslut av berörda departement tillsattes sommaren 1970 en nordisk arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag i saken. Arbetsgruppen avgav i juni 1971 sitt betänkande "Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna" (*Nu 1971: 12*). I arbetsgruppens betänkande föreslogs bl. a. att en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden skulle inledas. Fortbildningen skulle anordnas i form av veckolånga kurser kompletterade med självstudier. I ett nytt medlemsförslag hemställdes att regeringarna borde igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av socialhögskolelärare. En rekommendation (*rek. nr 5/1973*) med samma innehåll antogs sedan vid den 21:a sessionens första samling.

Med anledning av denna rekommendation tillsattes i september 1973 en ny nordisk arbetsgrupp med uppdrag att utarbeta en detaljerad redogörelse över behovet av en samnordisk vidareutbildning av socialhögskolelärare inkluderande en översikt över vilka lärarkategorier denna utbildning skulle omfatta. Vidare ingick i dess uppdrag att utvärdera i vilken utsträckning som en samnordisk insats kunde vara ändamålsenlig. Slutligen skulle, på grundval av ovanstående redogörelse, ett program för egentliga vidareutbildningskurser för lärare vid socialhögskolor skisseras. Verksamheten skulle bedrivas under en tvåårig försöksperiod och till en kostnad av högst 200.000 danska kronor.

Arbetsgruppens förslag framlades den 12 augusti 1974. Vid fullgörandet av sitt uppdrag bedömde arbetsgruppen det vara nödvändigt att genomföra en enkätundersökning för att kartlägga behovet av vidareutbildning. Denna enkät tillställdes samtliga socialhögskolor i de nordiska länderna. Syftet med denna undersökning var att kartlägga målgrupperna för den föreslagna vidareutbildningen. Undersökningen, som kom att omfatta omkring 600 lärare vid 18 socialhögskolor i Norden, utvisade att endast 24 procent av de vid de nordiska socialhögskolorna mera kontinuerligt verksamma lärarna genomgått någon form av pedagogisk utbildning. Ett stort behov av vidareutbildning, inte minst på det pedagogiska området, hade därmed ådagalagts.

I arbetsgruppens rapport anges ett antal huvudskäl för en nordisk samverkan vid anordnandet av vidareutbildning för socialhögskolelärare. För det första finns det knappast i något av de fyra länderna ett tillräckligt stort underlag för en i nationell regi bedriven vidareutbildning. För det andra måste man i praktiken räkna med att den angivna målgruppen bör vara väsentligt större än deltagarantalet i de enskilda kurserna eftersom alla potentiella deltagare sannolikt inte kan frigöra sig för att delta i en viss fortbildningskurs vid ett och samma tillfälle. För det tredje ligger det ett stort värde i att konfrontera de olika ländernas utbildningar med varandra med åtföljande utbyte av nya erfarenheter.

Arbetsgruppen föreslår att den kommande försöksverksamheten uppdelas på tre kurser: 1) pedagogiskt utvecklingsarbete, 2) socialt arbete samt 3) samhällsplanering.

Det föreslås att kurserna anordnas i form av två kursperioder om vardera en vecka med mellanliggande studieperiod. Arbetsgruppen påtar sig uppgiften som ledningsgrupp för den skisserade kursverksamheten.

Socialpolitiska utskottet finner det angeläget att en samnordisk vidareutbildning för socialhögskolelärare kommer till stånd i enlighet med det förslag som framlagts i augusti 1974 efter att frågan i mer än 10 års tid varit föremål för övervägande. De vid enkätundersökningen framkomna uppgifterna, bl. a. om bristen på pedagogisk utbildning hos socialhögskolelärarna, visar att det finns ett klart behov av en fortbildning för

denna lärarkategori. Utskottet ställer sig vidare positivt till att den föreslagna utbildningen anordnas som en tvåårig försöksverksamhet med efterföljande utvärdering, som också torde vara av intresse vid bedömningen av behovet av pedagogisk vidareutbildning för andra kategorier av lärare vid högre undervisningsanstalter. Utskottet förutsätter för sin del att den aktuella fortbildningen kan påbörjas senast hösten 1975. Arbetsgruppens betänkande bör, i likhet med vad som skett med tidigare betänkande i ämnet, ges nödig spridning, exempelvis genom publicering i NU-serien.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Göteborg den 20 september 1974

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Knud Jespersen (DKP)

Tyra Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd snarest at undersøge spörsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis på grundlag af gensidighed.

Nordiska ministerrådet meddelar den 14 oktober 1974:

Efter beslut av ministerrådet den 7 december 1973 tillsattes en arbetsgrupp bestående av en tjänsteman från vardera Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige med uppgift att utreda den med rekommendationen avsedda frågan.

I arbetsgruppens direktiv heter det:

Utredningen bör avse val i både borgerliga och kyrkliga kommuner, samt, i fråga om land där direkta val till sekundärkommunala församlingar förekommer, även sekundärkommunala val.

För ett ställningstagande till om kommunal rösträtt och valbarhet i bosättningslandet bör införas för medborgare i nordiskt land, som är bosatt i annat nordiskt land, fordras att vissa frågor av grundläggande principiell karaktär övervägs. Arbetsgruppen bör genom en inventering av dessa frågor redovisa ett underlag för ett sådant ställningstagande.

Det bör emellertid inte ankomma på arbetsgruppen att lägga fram något förslag i dessa frågor.

Arbetsgruppen bör undersöka den lagstiftning i vart och ett av de nordiska länderna som berörs av frågan om kommunal rösträtt och valbarhet för medborgare i annat nordiskt land. Därvid bör arbetsgruppen kartlägga de administrativa och praktiska problem som ett införande av en sådan kommunal rösträtt och valbarhet aktualiserar samt — företrädesvis på grundval av ömsesidighet mellan de berörda länderna — anvisa lösningar på dessa problem.

I detta sammanhang kan erinras om de skiljaktigheter som föreligger i fråga om bestämmelserna i de nordiska länderna om röstlängder och rösträttsålder. Arbetsgruppen bör vidare överväga vilka särskilda villkor, t. ex. krav på viss tids stadigvarande vistelse i kommunen eller landet, som kan böra krävas för kommunal rösträtt och valbarhet.

Arbetsgruppen bör i stora drag redovisa vilka ändringar i lagstiftningen i de skilda nordiska länderna som föranleds av arbetsgruppens överväganden. Endast i den mån särskild anledning därtill uppkommer bör arbetsgruppen utarbeta konkreta förslag till ändringar i lagar och andra författningar.

Sedan arbetsgruppen i mars 1974 börjat sitt arbete har efter beslut av Sveriges regering tillsatts en svensk parlamentarisk kommitté för offentlig utredning av frågan om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare i Sverige oavsett nationalitet (rösträttsutredningen). I den svenska utredningens direktiv anföras bl.a. följande:

Om utredningen inte finner att praktiska och administrativa svårigheter utgör hinder för en reform till 1976 års val, bör utredningen sträva efter att redovisa resultatet av sina överväganden vid sådan tidpunkt att frågan kan underställas riksdagen hösten 1975.

Den nordiska arbetsgruppen och den svenska kommittén arbetar nu parallellt och med gemensamt sekretariat.

Den nordiska arbetsgruppen har hållit fyra sammanträden och därvid bl. a. samrått med företrädare för Färöarna och Åland, samt med valteknisk expertis från de nordiska länderna. Gruppen har insamlat och gått igenom statistiskt och annat faktaunderlag om invandrarsituationen i de enskilda länderna. Man har vidare hitintills undersökt ifrågavarande lagstiftning — med särskild vikt på val — och folkbokföringslagstiftningen, och kartlagt och värderat administrativa och praktiska problem som aktualiseras, inhämtat upplysningar om utländsk rätt och reformplaner på området samt sökt få översikt över de mer principiella frågorna saken väcker.

Arbetsgruppen eftersträvar att redovisa sina överväganden före Nordiska rådets vårsession i februari 1975. Intresset av samordning kan dock medföra att arbetsgruppen blir färdig först någon månad senare, då även den svenska kommittén lägger fram sitt betänkande.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist en af Nordisk Ministerråd afgivet meddelelse af 14. oktober 1974 angående rekommandation nr. 30/1973.

Juridisk udvalg har behandlet meddelelsen på sit møde i Stockholm den 14. oktober 1974.

Det fremgår af meddelelsen, at der er nedsat en fællesnordisk arbejdsgruppe til behandling af spørgsmålet, at der i Sverige er nedsat en parlamentarisk komité til offentlig udredning af spørgsmålet om kommunal stemmeret og valgbarhed for indvandrere i Sverige uanset nationalitet, at de to udvalg arbejder parallelt og med fælles sekretariat, samt at det tilstræbes at afslutte arbejdet i begge udvalg inden Nordisk Råds 23. session i Reykjavík i 1975.

Udvalget indstiller på denne baggrund,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 30/1973 om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed til efterretning og afventer ny meddelelse om sagen til næste ordinære session.

Stockholm, den 14. oktober 1974

Erik Adamsson (s)

K. B. Andersen (S)

Formand

John Austrheim (Sp)

Svend Haugaard (RV)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Olaf Knudson (H)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Thor Lund (A)

Timo Mäki (Kok)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om skeppsmedicinsk forskning

Till Nordiska ministerrådet

I maj 1968 väcktes i Nordiska rådet ett medlemsförslag om en gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning. I medlemsförslaget underströks, att bullerskadorna inte var ovanliga bland sjöfolket, att kostförhållandena ombord på vissa fartyg inte var tillfredsställande genom förekomsten av alltför kaloririk mat, att de klimatförändringar som sjömännen utsätts för kunde påverka hälsotillståndet i ogynnsam riktning samt att den relativa isoleringen ombord kunde framkalla psykiska problem. Medlemsförslaget remitterades till rådets socialpolitiska utskott, som i sitt betänkande över medlemsförslaget konstaterade att möjligheterna för ett vetenskapligt studium av sjöfolkets arbets- och fritidsförhållanden borde förbättras. Den uppdrivna arbetstakten inom handelsflottan med åtföljande korta uppehåll i land tenderar att skapa betydande mänskliga problem.

Genom att problemen på skeppsmedicinens område är likartade i de nordiska länderna borde man, enligt utskottets uppfattning, kunna vinna betydande fördelar genom en nordisk samverkan. Utskottet tillstyrkte sålunda ett utvidgat samarbete på skeppsmedicinens område, men anförde viss tveksamhet inför tanken på inrättandet av ett särskilt nordiskt institut. Den nödvändiga koordineringen och prioriteringen av forskningsuppgifterna kunde med fördel komma till stånd inom ramen för ett nordiskt samarbetsorgan.

Under de fem år som förflutit sedan rekommendationen antogs har frågan bollats mellan olika myndigheter. I december 1969 angav Nordisk administrativt utvalg vedrørende sjöfartsmedicin vissa riktlinjer för hur ett samarbete på skeppsmedicinens område i Norden skulle kunna läggas upp. Ett år senare, vid Nordiska rådets session i Köpenhamn, anlade de nordiska regeringarna emellertid ett mera restriktivt synsätt i förhållande till medlemsförslaget. Den omställningsprocess som sjöfartsnäringen befann sig i hade medfört att det vid dåvarande tidpunkt inte var möjligt att ange vilka arbetsuppgifter på skeppsmedicinens område som lämpade sig för en nordisk samverkan.

Inför Nordiska rådets session i Helsingfors år 1972 meddelades att ärendet överlämnats till forskningsmyndigheter i de nordiska länderna. I ett till den påföljande sessionen avgivet meddelande framkom i huvudsak liknande uppgifter. Eftersom ingenting väsentligt hänt i frågan under åren 1969—1972 beslöt socialpolitiska utskottet att höra sakkunnig i

ämnet vid rådets session i Oslo i februari 1973. I meddelande till rådets 22:a session uppges slutligen att ärendet blivit föremål för behandling i Nordisk samarbetsnemnd för medisinsk forskning samt att en arbetsgrupp är under tillsättande.

Det kan således sammanfattningsvis konstateras, att fem år efter det att rekommendationen om skeppsmedicinsk forskning antogs ännu inga konkreta resultat framkommit. Mot bakgrund av vad som ovan anförts ber jag att få ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet:

Vilka slutsatser har de nordiska regeringarna dragit beträffande förslaget om en gemensam skeppsmedicinsk forskning i Norden? Kan ett konkret förslag i ämnet väntas och i så fall när?

Stockholm den 23 september 1974

Anna-Greta Skantz (s)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om utbildning av förare av motorfordon*Till Norges regering*

Vid denna sessions första samling ställdes en fråga med anledning av de ganska intetsägande meddelanden, som kommit rådet tillhanda om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon. I denna rekommendation hemställdes att regeringarna måtte låta utreda frågan om likartad utbildning av och likartade prov för förare av motorfordon.

I frågan begärdes en kort redogörelse för regeringarnas arbete med denna rekommendation och föreliggande resultat samt en bedömning av möjligheterna att genomföra rekommendationen. Svaret från Norges regering gav knappast anledning till alltför stor optimism. Sålunda ansåg regeringen att olikheten i körkortsbestämmelserna i de nordiska länderna försenade arbetet och att det var osäkert när det skulle bli möjligt att genomföra rekommendationen. I Norge måste principfrågor i samband med körkort och förarprov klaras av, och först därefter kunde man ta initiativ till överläggningar mellan myndigheterna om möjligheterna för enhetlig förarutbildning i Norden.

Nu har emellertid Nordiska vägtrafikkommittén inkommit med sin rapport "Körkort i Norden" med förslag till lösning av praktiska tillämpningsfrågor vid införandet av nordisk giltighet för körkort, som likaledes rekommenderats av Nordiska rådet 1970.

Då ett genomförande av rådets rekommendation om nordisk giltighet för körkort sålunda ryckt närmare genom att dessa förslag utarbetats vore det olyckligt om arbetet med förenhetligande av förarutbildningen inte igångsattes med det snaraste. Det finns här stora praktiska och organisatoriska problem att ta itu med, som kommer att ta så pass lång tid att nordisk giltighet för körkort kan vara en verklighet långt innan en utredning om förarutbildning fullbordats.

Nordisk Trafikskole Union (NTU) som är de nordiska trafikskoleföreningarnas samarbetsorgan har länge arbetat på enhetliga nordiska regler för denna verksamhet och upplever de nuvarande olikheterna som ett hinder för sin verksamhet och för fritt utbyte av trafiklärare. NTU har i juli 1973 översänt en resolution till regeringarna med uppmaning att påskynda arbetet med Nordiska rådets rekommendation om förarutbildning.

Då både rådets rekommendation om nordisk giltighet för körkort och rekommendation om förarutbildning har ett stort intresse från trafik-säkerhetssynpunkt och det har ett inbördes samband, vill jag ställa följande fråga till Norges regering:

Vilka initiativ avser regeringen att vidta för förverkligande av rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon?

Stockholm den 1 oktober 1974

Sven Mellqvist (s)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session om utbildning av navigationslärare*Til Nordisk Ministerråd*

Nordisk Råd vedtok med rekommandasjon nr. 18/1964 å anbefale de nordiske lands regjeringer å undersøke forutsetningene for en fellesnordisk utdanning av navigasjonsskolelærere. På grunnlag av de meldinger som ble avgitt om denne rekommandasjonen og uttalelser fra sakkyndige konstaterte Nordisk Råds kulturutvalg i januar 1966 at det ikke på det daværende tidspunkt var grunnlag for å fortsette arbeidet med denne saken. Utvalget grunnlav dette med å referere de sakkyndiges uttalelser om at grunnutdannelsen i de enkelte landene var altfor forskjellige for at en fellesnordisk utdanning av navigasjonsskolelærere kunne organiseres. Utvalget forutsatte likevel at regjeringene skulle arbeide videre med en harmonisering av den grunnleggende navigasjonsutdannelsen og at rekommandasjonen på det grunnlag kunne aktualiseres senere. Denne innstilling fikk Nordisk Råds tilslutning på Rådets 14. sesjon.

I årene siden denne rekommandasjon ble tatt vekk fra Nordisk Råds sakliste synes det å ha vært en viss utvikling i de enkelte lands yrkesskolesystemer også for sjømannssektoren. I Norge er utdanningen av navigatører til handelsflåten delt i tre 10-måneders kurs. Utdanningen av navigatører for fiskerflåten har vesentlig vært knyttet til undervisningen ved fiskefagskolene. I en innstilling avgitt 1. april 1974 fra et utvalg for sjømannsutdanning, oppnevnt av det norske Kirke- og undervisningsdepartement, anbefales det at nødvendige midler blir stillet til rådighet for en utdanning av navigasjonslærere ved Norges tekniske høyskole.

I Sverige er en komite (UTSJÖ) i gang med en utredning om sjømannsutdanningen. Også her søker man å innpasse sjømannsutdanningen i det øvrige, videregående skoleverk.

Med den sterke internasjonale tilknytning deler av skipsfarten har, skulle det generelt være grunn til å harmonisere landenes yrkesutdanning for sjøfolk mest mulig. Ansvarsbyrden for navigatører og den tekniske utvikling synes å tale for en mest mulig moderne og effektiv utdanning særlig innen navigasjonsfeltet. Det må derfor antas at det er ønskelig med en rasjonalisering og et samarbeid over landegrensene når det gjelder navigasjonsutdanning. Med henvisning til Nordisk Råds tidligere behandling av denne sak, og med referanse til de nevnte norske og svenske utredninger vil en derfor få stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke tiltak for nordisk samvirke om utdanning av skipsnavigatører og navigasjonslærere er gjennomført, og hvordan harmonerer de nordiske lands utdanningssystemer i denne sektoren med hverandre?

Oslo, 16. oktober 1974

Thor Lund (A)

Fråga vid Nordiska rådets 22:a session angående gemensam nordisk utbildning i oljeteknologi

Til Nordisk Ministerråd

Aktiviteten på oljesektoren når det gjelder leting og produksjon har allerede fått et stort omfang, ikke bare for norsk næringsliv men i nordisk arbeidsliv i det hele. Naturlig nok har denne utvikling, som ennå bare er i sin vorden, ført til et press også på våre utdanningsinstitusjoner. Det er tildels tale om en ny og sterkt avansert teknologi som stiller store krav til de fagfolk som det blir behov for i årene som kommer.

Rektorer og dekaner ved de nordiske tekniske høyskoler ble på et møte i Uleåborg i juni 1972 enige om å utrede spørsmålet om å etablere en felles nordisk petroleumsutdanning. På mindre enn et år forelå det en slik utredning, med et konkret opplegg knyttet til Norges tekniske høyskole i Trondheim. I august ifjor, altså for snart 15 måneder siden, ble denne planen sendt til de nordiske lands regjeringer via kulturavtalens organer. Rektormøtet foreslo at den planlagte og påbegynte utvikling i Trondheim ble videreført som et nordisk fellesprosjekt. Av de redegjørelser som ble gitt på møtet, gikk det fram at neppe noen annen teknisk høyskole i Norden for tiden ville satse på utvikling av petroleumsfagene, men konsentrere seg om tilstøtende aktiviteter innen andre disipliner. Møtet konkluderte derfor med at det "ville fraråde en utbygging ved andre høyskoler enn i Norge, idet man fant det uhensiktsmessig å utvikle et så spesielt fagfelt ved andre tekniske høyskoler enn NTH".

Som sagt, dette fant sted for 15 måneder siden. Det er klart at et prosjekt av denne art må vurderes nøye før det iverksettes. Men like klart har det vært at såvel utdanningsinstitusjonene som den industrivirksomhet som har behov for toppkvalifisert arbeidskraft av denne type, ikke har hatt noen tid å miste. Alternative utdanningsmuligheter ute i verden er det ikke så mange av, og det blir såvidt jeg vet stadig vanskeligere å få plass ved de høyskoler på kontinentet og i USA, som gir en kompetanse som er sammenligbar med den vår virksomhet trenger.

Vi har allerede mistet muligheten til å starte opp høsten 1974. Jeg tillater meg derfor å spørre det ærede ministerråd:

Når vil spørsmålet om felles nordisk petroleumsutdanning være ferdigbehandlet i kulturavtalens organer, og kan Ministerrådet

på regjeringenes vegne stille i utsikt et positivt resultat som gjør det mulig å etablere en slik utdanning fra og med høsten 1975?

Oslo, 16. oktober 1974

Olaf Knudson (H)

Rapport

från Nordiska rådets presidium med anledning av interimrapport överlämnad till presidiet av arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor

Vid möte med Nordiska rådets presidium den 20 december 1973 beslöts att de närmare formerna för utövande av Nordiska rådets kontrollerande funktion samt för behandling av nordisk budget borde övervägas av en särskild arbetsgrupp. Denna skulle bestå av två medlemmar från varje utskott samtidigt representerande de fem delegationerna och med en politiskt balanserad sammansättning. Dess mandat skulle vara att genomgå och framlägga förslag om 1) formerna för utövande av Nordiska rådets kontrollfunktioner och 2) formerna för behandling på utskottsnivå av ministerrådets utkast till budget för nordiska samarbetsprojekt.

Vid sitt påföljande möte den 14 januari 1974 beslöt presidiet att de samlade arbetsutskotten skulle utse medlemmarna i arbetsgruppen.

De samlade arbetsutskotten utsåg den 15 februari 1974 följande medlemmar att ingå i arbetsgruppen:

Juridiska utskottet	K. B. Andersen (S), Danmark Allan Hernelius (m), Sverige
Kulturutskottet	Gylfi P. Gíslason (A), Island Niels Helveg Petersen (RV), Danmark (fr. o. m. den 9 oktober 1974 avlöst av Svend Haugaard (RV)
Socialpolitiska utskottet	Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.), Norge Carl Olof Tallgren (Sv), Finland
Trafikutskottet	Bror Lillqvist (Sd), Finland Gils Guðmundsson (Ab.), Island
Ekonomiska utskottet	Sture Palm (s), Sverige Erland Steenberg (Sp), Norge

Gruppen består således bl. a. av samtliga utskottsordförande.

De samlade arbetsutskotten konstaterade bl. a. att arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor var oförhindrad att komma in på rationaliserings-, budgettekniska och organisatoriska frågor, däribland utskottssekreterarnas placering.

Arbetsgruppen har hittills hållit tre sammanträden: den 20 maj i Köpenhamn, den 10 september i Stockholm och den 17 oktober 1974 i Oslo. Enligt presidiets önskan har folketingsmand K. B. Andersen

åtagit sig ordförandeskapet. Till vice ordförande har gruppen utsett riksdagsman Allan Hernelius. Presidiesekretariatet svarar för sekretariatsfunktionerna.

Presidiet hemställer att rådet måtte bemyndiga arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor att fortsätta sitt arbete och framlägga sin slutrapport till rådets 23:e session i Reykjavik.

Stockholm den 28 oktober 1974

För Nordiska rådets presidium

Johannes Antonsson

Interimsrapport

överlämnad till Nordiska rådets presidium av arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor den 28 oktober 1974.

Arbetsgruppen har funnit det angeläget att inför den 22:a sessionens 2:a samling avge en interimsrapport för att redovisa det hittills utförda arbetet samt ge möjlighet för Nordiska rådets presidium och plenarförsamling att ta ställning till detta och ge synpunkter till vägledning för gruppens fortsatta verksamhet.

I rapporten presenterar arbetsgruppen ett konkret förslag i fråga om Nordiska rådets framtida budgetorgan (punkt 7).

Vidare framläggs principiella synpunkter på lämpligt skede för budgetöverläggningarna mellan Nordiska rådets budgetorgan och Nordiska ministerrådet (punkt 6).

En pågående undersökning om de totala statsutgifterna för nordiskt samarbete ger anledning till några preliminära konstateranden (punkt 5).

Nordiska rådets kontrollfunktioner har ännu endast varit föremål för vissa preliminära överväganden i arbetsgruppen. Avsnittet härom i denna rapport har därför huvudsakligen givits karaktären av en problemkatalog, avsedd att utgöra utgångspunkt för rådsmedlemmarnas diskussion kring dessa frågor (punkt 8).

1. Mandatet

Vid möte med Nordiska rådets presidium den 20 december 1973 beslöts att de närmare formerna för utövande av Nordiska rådets kontrollerande funktion samt för behandling av nordisk budget borde övervägas av en särskild arbetsgrupp. Denna skulle bestå av två medlemmar från varje utskott samtidigt representerande de fem delegationerna och med en politiskt balanserad sammansättning. Dess mandat skulle vara att genomgå och framlägga förslag om 1) formerna för utövande av

Nordiska rådets kontrollfunktioner och 2) formerna för behandling på utskotts nivå av ministerrådets utkast till budget för nordiska samarbetsprojekt.

Vid sitt påföljande möte den 14 januari 1974 beslöt presidiet att de samlade arbetsutskotten skulle utse medlemmarna i arbetsgruppen.

2. Arbetsgruppen etableras

De samlade arbetsutskotten utsåg den 15 februari 1974 följande medlemmar att ingå i arbetsgruppen:

Juridiska utskottet	K. B. Andersen (S), Danmark Allan Hernelius (m), Sverige
Kulturutskottet	Gylfi Þ. Gíslason (A), Island Niles Helveg Petersen (RV), Danmark (fr. o. m. den 9 oktober 1974 avlöst av Svend Haugaard (RV))
Socialpolitiska utskottet	Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.), Norge Carl Olof Tallgren (Sv), Finland
Trafikutskottet	Bror Lillqvist (Sd), Finland Gils Guðmundsson (Ab.), Island
Ekonomiska utskottet	Sture Palm (s), Sverige Erland Steenberg (Sp), Norge

Gruppen består således bl. a. av samtliga utskottsordförande.

De samlade arbetsutskotten konstaterade bl. a. att arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor var oförhindrad att komma in även på rationaliserings-, budgettekniska och organisatoriska frågor, däribland utskottssekreterarnas placering.

3. Bakgrund

Vid överläggningar mellan Nordiska rådets ekonomiska utskott och samarbetsministrarna den 25 oktober 1973 framförde utskottet önskemål att beredas tillfälle ge synpunkter på budgeten för nordiska samarbetsprojekt innan denna fastställs av ministerrådet. Ministerrådets talesman, handelsminister Kjell-Olof Feldt, uttalade därvid att ministerrådet var villigt fortsätta diskussionerna med ett av Nordiska rådet utsett organ i syfte att finna lämpliga lösningar. Behandlingen av kulturbudgeten kunde möjligen utgöra ett mönster i detta hänseende.

Vid möte den 17 februari 1974 mellan Nordiska rådets presidium och utskottsordförande å den ena, och Nordiska ministerrådet (samarbets- och finansministrarna) å den andra sidan diskuterades budgetfrågorna relativt ingående. Protokollet närslutes som bilaga 1. I § 2 uttalas:

”Enighet förelåg om att införa en ordning för behandling av ministerrådets budget. Man beslöt återkomma till den närmare utformningen av kontakterna när den av presidiet tillsatta arbetsgruppen för budget och kontrollfrågor slutfört sitt arbete.”

Hithörande frågor har bl. a. tagits upp i Folketingets udenrigsudvalgs betænkning 1973-10-11 och i Stortingsmelding nr. 17 (1973—74) om Nordisk samarbeid.

I den förra understryks vikten av att de i kultur- och transportöverenskommelserna inskrivna rättigheterna till samråd med ministrarna i budget- och prioriteringsfrågor blir en realitet, bl. a. genom att de organ som skall uttala sig i god tid får erforderliga handlingar och upplysningar.

Uttalandet fortsätter:

Men også fra mange andre sider i rådet peges på nødvendigheden af at sikre det folkevalgte elements aktive medvirken i det nordiske samarbejde. Med den stærke udbygning af regeringsorganerne, specielt embedsmandskomiteerne og ministerrådssekretariaterne, næres der i rådet bekymring for en bureaukratisering af samarbejdet med svækkelse af den parlamentariske og folkelige indflydelse som følge.

Et specielt problem er den parlamentariske kontrol med de nordiske bevillinger. I de tilfælde (. . .) hvor budgetteringen af midlerne foregår centralt gennem ministerråd, embedsmandskomiteer og sekretariater, bliver det ikke let at gennemføre en normal budgetkontrol på national basis. Den fællesnordiske anvendelse af midlerne bør formentlig underkastes en form for kontrol, ligeledes på nordisk basis. Nordisk Råd vil være det naturlige organ for en sådan parlamentarisk finanskontrol.

I utenriks- og konstitusjonskomiteens innstilling til Stortingsmelding nr. 17 sägs bl. a.:

Med den praksis som til nå er fulgt er det noe komplisert å danne seg et fullstendig bilde av de bevilgninger Regjeringen foreslår til nordisk samarbeid. Komiteen finner grunn til i denne forbindelse å understreke at forholdene bør legges best mulig til rette for at Stortinget på et tidlig tidspunkt kan være med på å bestemme retningen og takten i det nordiske samarbeid.

Komiteen understreker imidlertid at det vil være av vesentlig betydning for Stortinget å vite at Nordisk Råd har hatt anledning til å uttale seg om budsjettene, og at såvel den totale budsjettramme som prioriteringen innenfor de enkelte samarbeidsområder har vært inngående vurdert med medvirkning av de nordiske, parlamentariske organer.

4. Arbetsgruppens möten

Arbetsgruppen har hittills hållit tre sammanträden: den 20 maj i Köpenhamn, den 10 september i Stockholm och den 17 oktober 1974 i Oslo. Enligt presidiets önskan har folketingsmand K. B. Andersen åtagit sig ordförandeskapet. Till vice ordförande har gruppen utsett riksdagsman Allan Hernelius. Presidiesekretariatet svarar för sekretariatsfunktionerna.

Arbetsgruppen avser att om möjligt söka fullgöra sitt uppdrag till den 23:e sessionen.

Gruppens arbete har hittills huvudsakligen inriktats på den andra

delen av mandatet, d. v. s. formerna för behandling av ministerrådets förslag till budget för nordiska samarbetsprojekt.

Till sitt möte den 17 oktober hade arbetsgruppen kallat sakkunniga från de båda ministerrådssekretariaten. Budgetchefen K. Slyngstad och byråchefen K. Olofsson lämnade därvid redogörelser för rutinerna beträffande beredning och behandling av den nordiska budgeten, härunder kulturbudgeten. Arbetsgruppen erhöll upplysningar bl. a. om tidsschemat för beredning av de nordiska budgeterna, dessas utformning samt tillämpade revisionsförfaranden.

5. Utredningsmaterial

Gruppen har låtit utarbeta en rad arbetsdokument i skilda frågor, t. ex. angående Nordiska rådets budgetorgan, kontrollfrågor, konstitutionella aspekter samt vissa organisatoriska frågor beträffande Nordiska rådets sekretariat. Arbetsgruppen har även önskat skaffa sig en överblick över rådande budgetförhållanden inom samtliga organ och samarbetsområden som finansieras av nordiska medel. Detta har föranlett en gemensam arbetsinsats av presidiesekretariatet, utskottssekreterarna och de nationella sekretariaten. Ett relativt omfattande arbetsmaterial har sammanställts. Denna utredning, som är avsedd att framläggas vid den 23:e sessionen, är ännu inte avslutad. Några preliminära konstateranden kan emellertid göras.

Beräknade statsutgifter för nordiskt samarbete

I nedanstående sammanställning görs ett försök till uppskattning av de totala statsutgifterna för nordiskt samarbete i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Uppgifter från Island har hittills inte varit tillgängliga men förväntas. Uppgifterna har hämtats från den finländska och den norska statsbudgeten för budgetåret 1974 och från den danska och den svenska statsbudgeten för budgetåret 1974/75. Eventuella kommunala utgifter för nordiskt samarbete har ej medtagits.

Enligt Helsingforsavtalets artikel 44 kan nordiskt samarbete betraktas som en relation som berör minst två av de fem staterna i Norden. Kostnad för nordiskt samarbete har i det följande ansetts vara varje belopp som avsatts till ett nordiskt samarbetsändamål i överensstämmelse med nämnda artikel och där beloppet kunnat återfinnas i respektive lands statsbudget. Därtill har uppgifter om kostnader för vissa samarbetsändamål hämtats från den nordiska kulturbudgeten och Nordiska ministerrådets budget för år 1974.

Utgifter som uppstått som en följd av åtaganden i enlighet med tillämpningen av mera övergripande nordiska samarbetsöverenskommelser såsom 1954 års avtal om en gemensam nordisk arbetsmarknad och 1955 års nordiska konvention om social trygghet har inte medtagits.

Skälet till detta är att det erbjuder betydande svårigheter att bland

utgifterna för det enskilda nordiska landets arbetsmarknads- och socialpolitik särskilja de utgifter som har uppstått som en följd av dessa nordiska avtal.

Följande mycket preliminära konstateranden kan — med de reservationer som anges under punkterna a—f nedan — göras på grundval av det material som arbetsgruppen haft tillgång till.

1. De totala beräknade statsutgifterna för nordiskt samarbete i Danmark, Finland, Norge och Sverige torde uppgå till *minst* 125 miljoner danska kronor per år. Hur stor summan i realiteten är kan bara en mycket omfattande genomgång i samråd med budget- och räkenskapsexperter utvisa. Arbetsgruppen har emellertid ställt sig tveksam till att låta utföra en dylik genomgång i detta skede och nöjt sig med en preliminär uppskattning.

2. Av de totala beräknade statsutgifterna för nordiskt samarbete har Sverige svarat för 53 %, Finland för 18 %, Norge för 17 % och Danmark för 13 %. Enligt den fördelningsnyckel som tillämpas både för den nordiska kulturbudgeten och Nordiska ministerrådets budget skall Sverige betala 45 %, Danmark 22 %, Norge och Finland vardera 16 % samt Island 1 % av kostnaderna. Att det föreligger en markant avvikelse — 13 % istället för 22 % — vad gäller den danska andelen av kostnaderna torde få ses mot bakgrunden av att man tillämpar olika budgeteringsprinciper länderna emellan, dels att Danmark inte deltar i visst samarbete, exempelvis arbetsmarknadssamarbetet på Nordkalotten. Därtill har kostnaderna för den danska andelen av det nordiska biståndssamarbetet angetts efter andra principer än vad som gäller för de övriga länderna.

3. Om man försöker fördela kostnaderna för nordiskt samarbete på olika samarbetssektorer finner man att utgifterna för det kulturella samarbetet svarar för 47 % och utgifterna för det ekonomiska samarbetet för 39 %. Av resterande 14 % kan 9 % hänföras till socialpolitiskt samarbete, 4 % till trafiksamarbete samt 1 % till juridiskt samarbete.

4. Om man i totalsumman också inbegriper kostnaderna för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet så erhålles följande fördelning: kulturellt samarbete 39 %, ekonomiskt samarbete 32 %, socialpolitiskt samarbete 8 %, Nordiska rådet 8 %, Nordiska ministerrådet 8 %, trafiksamarbete 4 % samt juridiskt samarbete 1 %.

5. I inget fall överstiger kostnaderna för nordiskt samarbete 1 promille av respektive lands statsbudget.

6. Av de totalt cirka 50 miljoner danska kronor som utgör summan av utgifterna för nordiskt kulturellt samarbete återfinnes cirka 70 % på den nordiska kulturbudgeten. Resterande 30 % är kostnader som ligger utanför kulturbudgeten. Av kostnaderna på kulturbudgeten går 33 % till forskning, 15 % till utbildning, 10 % till allmänskulturell verk-

samhet, 14 % till Nordiska kulturfonden och 28 % till sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete (inklusive dispositionsmedel).

7. Statsanslagen till Föreningarna Norden i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, vilka ingår som delposter i ovannämnda totalsummor, utgör tillsammans omkring 2,4 miljoner danska kronor. Därtill förvaltar Föreningarna Norden på regeringarnas uppdrag ett belopp på ytterligare 1,1 miljoner danska kronor, som är avsett för särskilda samarbetsändamål.

Ett flertal brister vidlåder denna sammanställning. Några av dem kommenteras i det följande.

a) Visst material har inte varit tillgängligt. Sålunda kan uppgifter om de isländska kostnaderna för nordiskt samarbete förväntas föreligga till nästa rapport. Därtill saknas enskilda uppgifter i de nationella statsbudgeterna. Som exempel kan nämnas att kostnaderna för det nordiska lagstiftningssamarbetet kunnat anges för Finland och Norge men inte för Danmark och Sverige.

b) Budgetåren är olika i de nordiska länderna. Sålunda avser uppgifterna i sammanställningen för Finlands och Norges del budgetåret 1974 (1.1.—31.12.1974) för Danmarks del budgetåret 1974/75 (1.4.1974—31.3.1975) och för Sveriges del budgetåret 1974/75 (1.7.1974—30.6.1975).

Island tillämpar kalenderårsbudget. Den nordiska kulturbudgeten och Nordiska ministerrådets budget avser likaså kalenderår. De angivna uppgifterna avser följaktligen olika tidpunkter, men därtill kommer att i vissa fall då en uppgift inte varit tillgänglig för det senaste budgetåret så har motsvarande uppgift för året dessförinnan använts. Slutligen kan nämnas att de nordiska institutionerna tillämpar olika verksamhetsår. I en del fall är det kalenderår, i andra fall tiden 1.7.—30.6. etc.

c) Vid beräkningen av totalsumman för statsutgifterna för nordiskt samarbete har de ländersvisa uppgifterna använts. Därtill har också en fördelning av kostnaderna sektorsvis genomförts. Om kostnadsfördelningen sektorsvis vore klar och entydig skulle summan av utgifterna inom de fem samarbetssektorerna plus kostnaderna för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet vara densamma som summan av de nationella bevilningarna. Genom ofullkomligheter i materialet är så dock inte fallet.

d) Nordiska rådets ärendefördelning överensstämmer inte med budgeteringsprinciperna för den nordiska kulturbudgeten. Sålunda upptas i kulturbudgeten kostnaderna för Nordiska institutet för samhällsplanering och Nordiskt samiskt institut. Inom Nordiska rådet handlägges dock berättelserna från dessa båda institutioner av socialpolitiska respektive juridiska utskottet. Kostnaderna för Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor har bokförts under kulturutskottet, medan berättelsen från detta organ handläggs inom rådets ekonomiska utskott.

e) Vid omräkning av belopp från en valuta till en annan har Sveriges Riksbanks avistanoteringar för säljkurser för valuta avseende den 25 september 1974 använts.

f) Som omnämnts ovan tillämpas olika budgeteringsprinciper i de nordiska länderna, vilket medför att en kostnad som upptas i det ena landets statsbudget inte i alla avseenden är jämförbar med kostnaden i ett annat nordiskt lands statsbudget. Som exempel kan nämnas att Nordiska farmacopénämnden för verksamhetsåret 1974/75 har en budget på 205 000 Skr. Enligt statuterna för nämnden skall Danmark, Finland och Norge svara för vardera 20 % d. v. s. 41 000 Skr, medan Sverige betalar 40 % d. v. s. 82 000 Skr. I den finländska statsbudgeten finns emellertid upptaget ett belopp som i svenska kronor motsvarar 198 000 kronor, ett belopp som i stort sett skulle täcka kostnaderna för farmacopénämndens hela verksamhet. Förklaringen torde ligga i att man i Finland under denna nordiska budgetpost upptar också nationella kostnader som sammanhänger med farmacopéns verksamhet i Finland under det att dessa t. ex. i Sverige bokföres som en nationell och inte som en nordisk kostnad.

Beräknade statsutgifter för nordiskt samarbete, ländervis:

Land	Valuta	Dkr	FM	Isl. kr	Nkr	Skr
A. Danmark		16 679 400	10 341 228	316 074 630	15 053 159	12 142 603
B. Finland		22 892 583	14 113 800	441 056 250	20 599 091	16 626 056
C. Norge		20 607 939	12 817 359	396 021 150	18 549 000	15 024 690
D. Sverige		64 768 876	40 248 928	1 243 119 584	58 403 165	46 910 173
E. Totalt i A—D i resp. valuta		124 948 798	77 521 315	2 396 271 614	112 604 415	90 703 522

Rad E. anger således de totala utgifterna för nordiskt samarbete såsom de framgår av de nationella budgeterna.

Beräknade statsutgifter för nordiskt samarbete sektorsvis/utskottsvis

Sektor/utskott	Valuta	Dkr	FM	Isl. kr	Nkr	Skr
A. Juridiskt samarbete		1 097 537	680 472	20 798 326	990 527	799 006
B. Kulturellt samarbete		50 401 900	31 249 178	955 116 000	45 487 714	36 692 583
C. Socialpolitiskt samarbete		9 793 655	6 072 066	185 589 762	8 838 773	7 129 780
D. Trafiksamarbete		4 738 540	2 937 895	89 795 333	4 276 533	3 449 657
E. Ekonomiskt samarbete		41 281 487	25 594 521	782 284 178	37 256 542	30 052 922

6. Lämplig tidpunkt för budgetöverläggningar med samarbetsministrarna

Arbetsgruppen är enig om att de framtida budgetöverläggningarna mellan Nordiska rådets budgetorgan och samarbetsministrarna måste

ske i tillrækkeligt god tid före beslutsskedet för att ha någon reell mening och ge möjlighet att påverka budgetens utformning. Här finns en förebild i motsvarande procedur beträffande kulturbudgeten. Enär ministerrådet i praktiken fastställer budgeten redan under förra hälften av mars anser gruppen att överläggningar först i samband med februarisessionerna är en alltför sen tidpunkt.

Det är vidare viktigt att överläggningarna kan ske på grundval av material som tillställs rådets budgetorgan så god tid i förväg att förutläggningar skapas för en meningsfull saktidiskussion.

Frågan om proceduren för budgetöverläggningarna har ännu inte funnit sin lösning. Ett åsiktsutbyte bl. a. härom kan väntas vid de planerade överläggningarna med samarbetsministrarna under Ålborg-samlingen om de problem som plenarförsamlingens debatt kring denna interimrapport särskilt aktualiserat.

I övrigt hänvisas till skriftväxling mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet i bil. 2—5.

7. Opprettelse av et budsjetorgan for Nordisk Råd

Arbidsgruppen går ut fra at Nordisk Råds innflytelse under tilretteleggingen og utarbeidingen av de årlige budsjetter, dels vil skje gjennom enkelte rådsutvalgs kontakt med de respektive ministre, dels gjennom drøftinger mellom det koordinerende budsjetorgan Nordisk Råd må opprette, og samarbeidsministrene.

Et av rådets utvalg har allerede en avtalefestet ordning for drøfting av budsjettspørsmål med sine fagministre på et forholdsvis tidlig stadium, nemlig Kulturutvalget. For Trafikkutvalgets vedkommende fastsetter den nordiske Transportavtalen regelmessige samrådsmøter mellom utvalget og ministrene om virksomhetsprogrammet (art. 11). Det må antas at utvalget kan be om å få opp de felles nordiske samferdselsbevilgninger i slike møter.

Det må videre pekes på at behandlingen av C 1 og utvalgenes kritiske gjennomgåelse av de programmer regjeringene her legger fram på de forskjellige områder, allerede er og enda mer kommer til å bli en sentral funksjon også i budsjettmessig sammenheng.

Ettersom de felles nordiske budsjetter må ventes å øke i betydning og omfang, og drøftinger vil foregå i stadig større grad på embetsmannsplan så vel som mellom ministre og regjeringer, øker også behovet for et fastere og mer målbevisst engasjement fra parlamentarisk side.

Selv om utvalgenes medvirkning må bli et vesentlig element i den innflytelse Nordisk Råd kan øve på de felles nordiske budsjetter, vil det etter arbeidsgruppens oppfatning være helt nødvendig med et koordinerende budsjetorgan ved siden av.

Vurdering av alternative muligheter

Arbeidsgruppen har festet seg ved fire alternative muligheter for et slikt mer permanent organ, nemlig a) en gruppe bestående av presidiet og utvalgsformennene, b) Nordisk Råds økonomiske utvalg, c) et spesielt budsjetttutvalg og d) et utvalg, valgt og sammensatt etter mønster av den nåværende budsjett- og kontrollgruppen.

En nærmere vurdering av alternativene vil bli gitt i det følgende. Generelt vil en presisere at det organ som opprettes, bør være representativt uten å ha for mange medlemmer, og bør ha en allsidig og balansert sammensetning med representasjon for alle politiske hovedretninger i rådet. Det må likeledes være riktig at man til dette organet ikke søker å knytte de medlemmer av Nordisk Råd som ellers har størst arbeidsbyrde. Forøvrig kommer en del ulike vurderinger inn i bildet, til dels kryssende hensyn.

a) Et budsjettorgan bestående av presidiet og utvalgsformennene

En sammensetning på dette grunnlaget vil utad virke meget representativt, men vil da trekke inn de parlamentarikere som på forhånd er hardest belastet i Rådets arbeid. Dessuten må en — iallfall etter erfaringene hittil — gå ut fra at det blir vanskelig å få en tilsvarende balansert politisk sammensetning etter partier.

Videre kan det være grunner for å reservere forbindelsen til Rådets høyeste organ for eventuelle vanskelige prinsippsspørsmål eller andre problemer i denne sammenheng som måtte dukke opp, slik at presidiet ikke blir belastet med den betydelige mengde av detaljer som nødvendigvis inngår i budsjettforberedelsene.

Det er også spørsmål om ikke behovet for en ankeinstans eller et organ over budsjettorganet som kan medvirke til å ordne kontroversielle saker som måtte komme opp, tilsier at presidiet ikke trekkes direkte inn i budsjettforberedelsene.

På den annen side vil arbeidsgruppen peke på styrken ved dette alternativ, nemlig den tyngde presidiets nærvær ville representere ved forhandlingsbordet vis-à-vis ministersiden. Et organ med presidiet og utvalgsformennene ville dessuten få en håndterlig størrelse med ti medlemmer pluss nødvendig sekretærhjelp.

b) Økonomisk utvalg overtar funksjonen som budsjettorgan

Økonomisk utvalg er det av Nordisk Råds faste utvalg som mest naturlig kunne tenkes å fungere som koordinerende budsjettorgan, om man ønsker å legge funksjonen til et allerede eksisterende utvalg. Etter den gjeldende arbeidsordning har imidlertid også økonomisk utvalg selv en del direkte budsjettinteresser, f. eks. i industrisektoren.

Et annet vesentlig moment er at utvalget med sine 22 medlemmer er

uforholdsmessig stort til å tjene som budsjettorgan. Det har dessuten allerede en betydelig arbeidsbyrde. Det er videre sammensatt av så sterkt opptatte medlemmer med sentrale oppgaver i sine respektive land at det neppe er praktisk eller rimelig å pålegge dem en mer detaljpreget behandling av budsjettsaker med de forberedelser og de forhandlingsmøter dette må kreve.

c) *Et spesielt budsjettutvalg*

Tanken om et eget budsjettutvalg — en Nordisk Råds finanskomité, om man vil — melder seg naturlig. Da ville man få seks omtrent jevnstore, faste utvalg og et koordineringsorgan som var uavhengig av dem som skulle bruke pengene.

Dersom oppbygningen av Nordisk Råd og kompetanseforholdene mellom Rådet og de nasjonale parlamentene hadde vært slik at det ble spørsmål om voteringer som formelt, eller i allfall reelt var bindende, kunne løsningen være nærliggende. Den representerer imidlertid under de rådende forhold et ekstra mellomledd som rett nok vil ha større uavhengighet, men som vil mangle den direkte kontakt til utvalgene og dermed til de utvalgsdrøftinger om budsjetter som skjer med ministersiden.

Visse konstitusjonelle sider av spørsmålet om å innføre en direkte budsjettbehandling i Nordisk Råd med votering om rekommendasjoner og mulige endringsforslag, er behandlet av gruppen. Uten en slik endring, som det etter arbeidsgruppens oppfatning ikke er aktuelt å gjennomføre, synes fordelene med en egen budsjettkomité ikke så store at man bør velge dette alternativ framfor en løsning som innebærer at samtlige rådsutvalg er representert.

Til slutt i denne forbindelse er det også naturlig å minne om medlemsforslaget A 434/j om et oversyn over rådsutvalgenes antall og kompetanseområder. Det er lite rimelig å ta opp spørsmålet om et spesielt budsjettutvalg som virker inn på representasjonen i andre faste utvalg uten å vurdere det i full sammenheng med dette medlemsforslag.

d) *Et organ valgt og sammensatt etter mønster av den nåværende arbeidsgruppe for budsjett- og kontrollspørsmål*

Et organ valgt og sammensatt etter samme mønster som den arbeidsgruppe som er utpekt av de samlede arbeidsutvalg vil antakelig gi det beste samspill mellom de enkelte faste utvalgs direkte kontakt med sine respektive ministre og den koordineringsinstans som skal drøfte budsjettspørsmålene med ministersiden på vegne av Nordisk Råd.

Det vil sikre kontakt til de forskjellige utvalg og dermed en bred faglig dekning av budsjettvurderingen. Det skulle samtidig bli politisk vel avbalansert i og med at hvert utvalg har to representanter. En stigende grad av politisering av arbeidet i Nordisk Råd behøver ikke

møte hindringer i form av mangelfull representasjon i budsjettorganet for grupperinger over en viss minstepørrelse.

Det har vært nevnt at som forhandlingspart vis-à-vis samarbeidsministrene kan organet virke mindre representativt enn et organ der f. eks. presidiet deltar. I og med at samtlige utvalgsformenn normalt er med, synes denne innvendingen ikke være særlig relevant i forhold til den oppgave budsjettorganet skal ha. Det kan etter arbeidsgruppens mening være like naturlig å se et slikt organ som motstykke til Ministerrådet (samarbeidsministrene) på samme måte som presidiet blir motpart de gangene det er spørsmål om direkte kontakt med statsministrene. Om man forutsetter sekretærhjelp — helt eller delvis — fra Presidie-sekretariatet — skulle også informasjonskontakten til Presidiet være i orden uten direkte medvirkning fra presidiemedlemmene.

e) *Konklusjon*

Som konklusjon er arbeidsgruppen blitt stående ved alternativ d. En vil da både ha et organ som med 10 medlemmer er passende stort til å være arbeidsdyktig, som er representativt for Nordisk Råds utvalg, og som dekker alle politiske hovedretninger innen Rådet.

8. *Kontrollproblemer*

a) *Generelt*

Selv om Helsingforsavtalen ikke uttrykkelig tillegger Nordisk Råd en kontrollende funksjon, har Rådet i praksis lenge ansett at en av dets oppgaver er å utøve en slik funksjon vedrørende de tiltak som treffes i anledning av Nordisk Råds rekommandasjoner. Gransking av meldinger om rådsrekommandasjonene har vært et av de viktigste instrumentene i dette arbeid. På budsjettområdet har det i praksis ikke vært mulig å tillemppe noen etterprøving hverken i de nasjonale parlamenter eller innen Nordisk Råd (kfr. Folketings- og Stortingsuttalelsene foran under punkt 3).

Under sin behandling av disse spørsmål har Presidiet understreket betydningen av at Nordisk Råds valgte medlemmer og den allmenne opinionen har mulighet til å følge utviklingen av de statlige bevilgninger til nordisk samarbeid. Parlamentarisk budsjettbehandling för midler blir bevilget og etterkontroll med bruken, er innarbeidede ledd i parlamentarikerfunksjonen. Gjennom at regnskap framlegges offentlig, skapes muligheter for innsyn i virksomheten.

b) *Nordisk Råds kontrollfunksjoner*

Utvalget har ennå ikke gjennomdrøftet og tatt nærmere stilling til de spørsmål som reiser seg i forbindelse med Nordisk Råds kontrollfunksjoner vis-à-vis regjeringene og de forskjellige regjeringsorganer og overfor de nordiske embets- og tjenestemenn. Siden dette utgjør en

vesentlig side av utvalgets mandat, vil det være av stor betydning å få spørsmålene belyst gjennom en debatt i plenum, innen utvalget avgir sin endelige innstilling for Rådet.

I det følgende vil det derfor bli pekt på en del synsmåter og problemstillinger som er aktuelle i denne sammenheng, og utvalget håper at dette vil gi bakgrunn for en diskusjon under rådssamlingen i Ålborg.

Et felles samarbeidsorgan

Nordisk Råd ble etablert for å skape et samarbeidsorgan som ikke følger de tradisjonelle former for internasjonalt samarbeide gjennom regjeringene, men aktiviserer både parlamentariker og regjeringsmedlemmer i et felles samarbeidssystem. Dette kommer til uttrykk i representasjonsreglene for Rådet. Det er også slått fast i art. 44 i den reviderede Helsingforsavtalen, som åpner slik:

”I Nordisk Råd samarbeider de nordiske lands nasjonalforsamlinger og regjeringer.”

7. mai 1971 vedtok den finske riksdagen en uttalelse i anledning av utrikesutskottets betenkning om Helsingforsavtalen:

”Enligt utskottets åsikt är det angeläget, att man när arbetsordningen (för Nordiska ministerrådet) utarbetas drar försorg om, att de nordiska ländernas parlamentariker inom ramen för Nordiska rådet på ett effektivt sätt kan deltaga i vidareutvecklandet av det nordiska samarbetet och att kontakterna mellan Nordiska rådet och ministerrådet kan göras så smidiga som möjligt.”

I stortingsmelding nr. 17 (1973—74) fra den norske regjering heter det (s. 2): ”Under drøftelsene i Norge i mai 1971 av ratifikasjonen var oppmerksomheten rettet mot betydningen av at samarbeidsavtalen gir Nordisk Råd og dets utvalg en sterkere stilling og en sterkere mulighet for å kreve sin plass i det nordiske samarbeid.”

Etter at det er opprettet et eget ministerråd med et ministerrådssekretariat til å styrke arbeidseffektiviteten og understreke forpliktelsene på regjeringsplan, har det imidlertid foregått en utvikling i retning av å splitte samarbeidet på regjeringssiden fra det parlamentariske samarbeid. Man står her overfor vurderingen av vesentlige prinsipper i det framtidige nordiske arbeid.

Drøftelsene i 1972

Spørsmålene er ikke nye, verken for Nordisk Råds presidium eller for medlemmer av Rådet. De problemene av kontrollmessig karakter som her reiser seg, og som nå er blitt ytterligere aktualisert, ble tatt opp i juridisk utvalg allerede i 1972 og drøftet ved flere leiligheter. Det kan her vises til bl. a. et notat fra riksdagsman *Allan Hernelius* som ble sendt presidiet gjennom det svenske sekretariat, og som ved presidievedtak av 16. mai 1972 ble forelagt juridisk utvalg til uttalelse. For-

skjellig annet materiale av interesse ble bragt fram under diskusjonene i juridisk utvalg.

Blant punkter som bør påpekes i denne forbindelse er

1. den parlamentariske kontroll på nordisk plan med den myndighetsutøvelse som er overført til ministerrådet, og som derfor ikke lenger dekkes av de enkelte lands konstitusjonelle kontrollregler.

2. det innsyn som en slik kontroll gjør nødvendig i ministerrådets disposisjoner og avgjørelser.

3. det ansvar som ligger på tjenestemennene innen den felles nordiske administrasjon, som ikke faller inn under de vanlige nasjonale ansvarlighetsregler for embets- og tjenestemenn.

I et brev til presidiet av 19. oktober 1972 konkluderer utvalget med å anbefale at Nordisk Råds presidium drøfter de foreliggende problemer med Ministerrådet med sikte på nærmere klarlegging, og at ansvarsspørsmålene i tilfelle må ses i sammenheng med mulige endringer i Helsingforsavtalen på dette punkt.

Kontaktmannsordningen

Ordnningen med kontaktmenn for Nordisk Råd rundt i de enkelte lands departementer har tidligere stort sett holdt Rådets organer à jour med det som har skjedd på de forskjellige områder. Utbyggingen av systemet med embetsmannskomiteer for nordiske samarbeidssaker aktualiserer spørsmålet om forbindelseslinjene mellom disse og kontaktmennene. Regjeringene har samtykket i å holde et nordisk kontaktmannsmøte i 1975 med Danmark som arrangør. En eventuell revisjon eller ajourføring av kontaktmannsordningen er en sak som regjeringene og Rådets organer må behandle i fellesskap.

Embetsmannskomiteene og Nordisk Råds kontrollfunksjoner

Etter at en vesentlig del av arbeidet på regjeringsplan nå forberedes og kanaliseres gjennom embetsmannskomiteer, f. t. 15 i tallet, oppstår det et klart og legitimt behov fra Nordisk Råds side for å følge med i det som skjer i de forskjellige komiteer under arbeidets gang.

I enkelte komiteer og under en rekke ministermøter har Rådet vært representert med observatører. Det gjelder bl. a. møter i den nordiske sosialpolitiske komiteen, møter mellom arbeidsministrene, osv.

Ellers kan det være aktuelt med tilgang til materiale som dagsordener i forbindelse med møter, møteprotokoller, direktiver for nedsatte arbeidsgrupper og underutvalg m. v., og de endelige rapporter eller innstillinger som avgis av slike organer.

Utvalget er klar over at de spørsmål som reiser seg i forbindelse med utbyggingen av systemet med embetsmannskomiteer, informasjonsplikten mellom de nordiske samarbeidsorganer etc. delvis peker ut over rammen av utvalgets opprinnelige mandat, men er gjort kjent med at presidiet overveier å utvide mandatet på dette punkt.

De nordiske tjenestemenns ansvarsforhold

Med hensyn til de nordiske tjenestemenns ansvarsforhold (jfr. § 25 i Arbeidsordningen for presidiesekretariatet og tilsvarende regler for ministerrådssekretariatene), er det på det rene at disse ikke kan trekkes til ansvar på samme måte som de nasjonale embets- og tjenestemenn. Strafferettslig er de ansvarlige etter lovgivningen i det land et lovbrudd blir konstatert. Embetsmessig sorterer de under presidiet/sekretærkollegiet, respektive Ministerrådet eller den dette bemyndiger. Deres plikter og ansvar er regulert gjennom fastsatte arbeidsinstrukser (reglement) og individuelle arbeidskontrakter. Avtalen om de ansattes rettsstilling ved nordiske institusjoner ventes å tre i kraft fra årsskiftet 1974/75. Denne fastslår de prinsipper for tjenesteansvar som er nevnt ovenfor, og omfatter regler om voldgift i tvistesaker.

9. Organisatoriske spørsmål

Arbeidsgruppen kan etter sitt mandat også behandle visse organisatoriske spørsmål (kfr. under punkt 2). Gruppen har behandlet spørsmålet om et budsjettorgan for Nordisk Råd og framlagt forslag om et slikt (kfr. under punkt 7). Ellers har gruppen hittil bare hatt anledning til en foreløpig diskusjon av de øvrige organisatoriske spørsmål. Utvalgssekretariatenes plassering hører til de spørsmål som ennå ikke er behandlet.

*BILAGA 1***Protokoll fört vid möte mellan Nordiska rådets presidium och utskottsförmän samt Nordiska ministerrådet (samarbets- och finansministrarna) i Nya riksdagshuset, Stockholm den 17 februari 1974***Närvarande:**För Nordiska rådet:*

Fhv. statsminister Anker Jørgensen
Talman V. J. Sukselainen
Alttingsmand Matthías A. Mathiesen
Stortingsrepresentant Odvar Nordli
Riksdagsman Johannes Antonsson
Fhv. udenrigsminister K. B. Andersen
Alttingsmand Gylfi Þ. Gíslason
Stortingsrepresentant Asbjørn Haugstvedt
Riksdagsman Bror Lillqvist
Riksdagsman Sture Palm

*För Nordiska ministerrådet:**Samarbetsministrarna:*

Udenrigsminister Ove Guldberg
Trafikminister Pekka Tarjanne
Statsminister Ólafur Jóhannesson
Statsråd Bjartmar Gjerde
Statsrådet Kjell-Olof Feldt

Finansministrarna:

Finansminister Anders Andersen
Minister för inrikesärendena Heikki Tuominen
Finansminister Halldór E. Sigurðsson
Statsråd Per Kleppe
Statsrådet Gunnar Sträng

Mötet leddes av statsrådet Kjell-Olof Feldt

§ 1

Godkändes följande dagordning för mötet:

1. Behandling av förslag till budget för nordiska samarbetsprojekt år 1975
2. Formerna för kontroll av medelsförbrukning vid nordiska organ
3. Utformningen av berättelser och meddelanden
4. Övrigt

§ 2

Ministerrådets ordförande lämnade en redogörelse för formerna och tidsplanen för det pågående arbetet med 1975 års budget avseende samtliga samsamarbetssektorer utanför kulturområdet. Budgeten var fortfarande föremål för beredning men beräknades kunna fastställas vid ministerrådets möte i Köbenhavn den 11 mars 1974. En relativt stor del av budgeten avsågs komma att ställas till ministerrådets disposition. Beslut om användningen av dessa medel kommer att fattas senare av ministerrådet när detaljerade samsamarbetsprojekt utarbetats.

Presidiet och utskottens förmän underströk betydelsen av att Nordiska rådet och allmänheten har möjlighet att följa utvecklingen av de statliga anslagen till nordiskt samarbete. Det var angeläget att rådet och utskotten kommer in på ett så tidigt stadium som möjligt i budgetarbetet varvid hänvisades till de regelbundna överläggningar som äger rum mellan ministerrådet och kulturutskottet rörande kulturbudgeten. Vidare efterlystes en uppställning i kommande berättelser från ministerrådet över fastställd budget och budgetutfall för de nordiska institutioner och samsamarbetsprojekt som finansieras över ministerrådets budget.

Enighet förelåg om att införa en ordning för behandling av ministerrådets budget. Man beslöt återkomma till den närmare utformningen av kontakterna när den av presidiet tillsatta arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor slutfört sitt arbete.

§ 3

Från Nordiska rådets sida framhölls att övervakning och kontroll av hur medel som anslagits till nordiska institutioner och projekt används är en av rådets uppgifter och av intresse för allmänheten. Dessa frågor skulle komma att tas upp av den tillsatta arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor.

Ministerrådets ordförande instämde i att en fortlöpande värdering och kontroll av verksamheten var angelägen. Värderingen skedde bäst i samband med budgetbehandlingen och under behandlingen av ministerrådets berättelse C 1. Räkenskapsmässig kontroll av de institutioner etc. som ligger under ministerrådets budget utfördes av respektive länders statliga revisionsorgan. Ministerrådssekretariatet har dessutom vissa kontrollfunktioner. Frågan om institutionernas skyldighet att förbruka beviljade medel inom budgetåret övervägdes i ministerrådets budgetkommitté. Medel som anslagits till institutioner fick dock i princip inte överföras till nästa års budget utan måste avräknas mot denna.

§ 4

Mötet enades om att utformningen av berättelser och meddelanden skulle fastställas på grundval av en utredning som företas av presidie- sekretariatet och Nordiska ministerrådets sekretariat.

Ministerrådets ordförande ansåg att man i samband med denna översyn borde eftersträva en koncentration av materialet liksom av dokumentationen inför sessionerna över huvudtaget.

§ 5

Mötet enades om att Nordiska rådet respektive Nordiska ministerrådet bör bistå varandra med tillgängligt remissmaterial rörande frågor som behandlas i respektive organ.

Vid protokollet:

Arnold Willén

Justerat:

Johannes Antonsson

Kjell-Olof Feldt

*BILAGA 2***Skrivelse 1974-06-19 från presidiesekretariatet till ministerrådssekretariatet i Oslo***Budget- och kontrollfrågor*

Vid möte 1974-02-17 mellan Nordiska rådets presidium och utskotts-förmän å den ena, och Nordiska ministerrådet, i sammansättningen sam-arbets- och finansministrarna, å den andra sidan förelåg som bekant enighet om att införa en ordning för behandling av ministerrådets bud-get. Den närmare utformningen av de fortsatta kontakterna i frågan skulle ske i ljuset av det arbete med budget- och kontrollfrågorna som Nordiska rådet anförtrott åt en särskild arbetsgrupp.

Denna arbetsgrupp har, under förmenskap av f. d. utrikesministern K. B. Andersen, nu hållit ett första möte och kommer att fortsätta sitt arbete under hösten. Avsikten är att söka framlägga en interimrapport vid 22:a sessionens 2:a samling i november i Ålborg och att arbetet om möjligt skall ha slutförts vid 23:e sessionen i Reykjavík.

Arbetsgruppen har hittills bl. a. haft en preliminär diskussion om sammansättningen av det organ som skall representera Nordiska rådet vid budgetöverläggningar med Nordiska ministerrådet samt om lämplig tidpunkt för sådana överläggningar.

Med anledning härav ber jag på presidiets och arbetsgruppens uppdrag få framföra följande synpunkter och önskemål.

Oavsett vilken den slutliga sammansättningen av budgetorganet kan komma att bli föreligger det enighet från presidiets och arbetsgruppens sida att Nordiska rådet önskar och är berett föra budgetöverläggningar redan under hösten 1974 vad avser såväl dispositionsmedlen för år 1975 som budgeten för år 1976.

En allmänt orienterande budgetdiskussion kan och bör äga rum redan vid utskottens återkommande överläggningar med respektive fackminist-rar. Det är emellertid vid de förutsedda gemensamma budgetöverlägg-ningarna som den övergripande realdiskussion beräknas ske. Det är pre-sidiets och arbetsgruppens mening att sådana budgetdiskussioner först vid 23:e sessionen i februari är en alltför sen tidpunkt. Med förebild i motsvarande procedur beträffande kulturbudgeten måste Nordiska rådet komma in tillräckligt tidigt för att överläggningarna skall ha någon reell mening och ge möjlighet att inverka på budgetens utformning.

Till grund för de gemensamma diskussionerna bör ligga ministerråds-sekretariatets samlade budgetförslag, som tillställts rådets budgetorgan (f. n. arbetsgruppen) i god tid före dessa överläggningar. Det förefaller

rådet naturligt att budgetförslaget överlämnas senast i december med sikte på ett gemensamt möte i januari.

Jag emotser tacksamt reaktion på den här föreslagna proceduren för de fortsatta budgetkontakterna.

Helge Seip

*BILAGA 3***Skrivelse nr 643 1974-09-24 från ministerrådssekretariatet i Oslo till presidiesekretariatet**

Nordiska ministerrådet har tidigare förklarat sig berett att föra diskussioner i budgetfrågor med det organ som Nordiska rådet utser här för. Ministerrådet är berett att diskutera formerna för budgetdiskussioner vid möte med Nordiska rådets presidium under 1974 års höstsamling. För att möjliggöra nationell parlamentsbehandling av ministerrådets budget har man bedömt det nödvändigt för ministerrådet att fatta beslut härom redan ca 10 månader (d. v. s. i mars) före respektive budgetårs början. Det är uppenbarligen svårt att så lång tid i förväg på alla områden förutse exakta medelsbehov. För att något underlätta denna uppgift har ministerrådets budgetarbete förlagts så nära beslutsdatum som möjligt.

Begäran om medel för år 1976 skall från de olika ämbetsmannakommittéerna översändas till ministerrådssekretariatet senast den 1 november. Arbetet på 1976 års budget i ministerrådssekretariatet kommer alltså vid tiden för höstsamlingen ej att ha kommit särskilt långt. Självfallet är dock ministerrådet intresserat av att redan vid den tidpunkten ta del av Nordiska rådets synpunkter och önskemål beträffande ministerrådets budget för 1976. Den allmänna budgetdiskussionen om ministerrådets samlade budget (utom kultursektorn) är ministerrådet berett att föra vid 23:e huvudsessionen i februari 1975.

Ministerrådet är vidare berett att i anslutning till höstsamlingen diskutera fördelningen av dispositionsmedel för 1975. Skriftligt budgetmaterial kommer att tillställas Nordiska rådets budgetorgan efter ministerrådets möte den 30 oktober 1974.

Olli Bergman

*BILAGA 4***Skrivelse 1974-10-17 från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor till Nordiska ministerrådet**

Nordiska Rådets arbetsgrupp för budget- och kontrollfrågor har vid sitt möte i Oslo idag bl. a. diskuterat ministerrådssekretariatets skrivelse Nr. 643 1974-09-24. Arbetsgruppen har därvid noterat ministerrådets beredvillighet att i anslutning till 22:a sessionens 2:a samling i Ålborg diskutera fördelningen av dispositionsmedel för 1975. Enär skriftligt budgetmaterial ej kommer att tillställas arbetsgruppen förrän efter ministerrådets möte den 30 oktober, d. v. s. endast några dagar före Ålborg-samlingen, finner arbetsgruppen att diskussioner på grundval av detta material med hänsyn till den korta förberedelse tiden enligt arbetsgruppens uppfattning knappast kan bli särskilt givande. Arbetsgruppen har förstått att en möjlighet att dryfta dispositionsmedlen på grundval av underhandsmaterial, som tillhandahållits i förväg, inte kan realiseras.

Arbetsgruppen vill därför för sin del i stället föreslå att den i Ålborg-programmet (P 147 g) avsatta tiden för de avsedda överläggningarna — fredagen den 8 november kl. 15.00 — används till att mellan samarbetsministrarna å den ena och presidiet och arbetsgruppen å den andra sidan utbyta synpunkter om de problem som plenarförsamlingens debatt kring arbetsgruppens interimrapport särskilt aktualiserat.

K. B. Andersen

*BILAGA 5***Skrivelse nr 770 1974-10-24 från ministerrådssekretariatet i Oslo till presidiesekretariatet**

Nordiska ministerrådets sekretariat har mottagit skrivelse den 17 oktober 1974 från Nordiska rådets arbetsgrupp för budget- och kontrollfrågor. Skrivelsen har omedelbart tillställts ministerrådets medlemmar (samarbetsministrarna). Ministerrådet kommer att ha tillfälle att diskutera skrivelsen vid sitt möte i Köpenhamn den 30 oktober 1974 och det är knappast troligt att någon reaktion från ministerrådets sida kan erhållas dessförinnan på arbetsgruppens förslag att "utbyta synpunkter om de problem som plenarförsamlingens debatt kring arbetsgruppens interimrapport särskilt aktualiserat" i stället för att, som tidigare föreslagits, diskutera ministerrådets dispositionsmedel för 1975.

I avvaktan på ministerrådets reaktion och utan att känna till interimrapportens möjliga innehåll får jag inskränka mig till att för sekretariatets del framföra följande. Av protokoll från samråd mellan Nordiska rådets presidium och samarbetsministrarna den 17 februari framgår att "enighet förelåg om att införa en ordning för behandling av ministerrådets budget. Man beslöt återkomma till den närmare utformningen av kontakterna när den av presidiet tillsatta arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor slutfört sitt arbete."

Med skrivelse den 19 juni 1974 framfördes från Nordiska rådets sida önskemål om att föra budgetöverläggningar "redan under hösten 1974" avseende bl. a. ministerrådets dispositionsmedel för 1975. Skrivelsen avslutas med följande: "Till grund för de gemensamma diskussionerna bör ligga ministerrådssekretariatets samlade budgetförslag, som tillställts rådets budgetorgan (f. n. arbetsgruppen) i god tid före dessa överläggningar. Det förefaller rådet naturligt att budgetförslaget överlämnas senast i december med sikte på ett gemensamt möte i januari."

Skrivelsen kunde ej behandlas av ministerrådet förrän vid dess möte den 20 september 1974. Efter detta möte tillskrevs Nordiska rådet den 24 september 1974.

Vad gäller budgetdiskussionen om 1975 års dispositionsmedel framfördes följande: "Ministerrådet är vidare berett att i anslutning till höstsamlingen diskutera fördelningen av dispositionsmedel för 1975. Skriftligt budgetmaterial kommer att tillställas Nordiska rådets budgetorgan efter ministerrådets möte den 30 oktober 1974."

Någon tid efter den 24 september framfördes via presidiesekretariatet önskemål från Nordiska rådets budgetarbetsgrupp om att på för-

trolig basis bli orienterad/erhålla material. Som har framförts var detta ej möjligt då något samlat budgetmaterial ej föreligger förrän efter den 30 oktober.

Sekretariatets budgetarbete baseras på äskanden från ett stort antal ämbetsmannakommittéer. Dessa kommittéers arbete och mötesverksamhet planerades redan i ett tidigt skede under våren, d. v. s. långt innan Nordiska rådets skrivelse 19 juni inkom. Önskemålen var då att å ena sidan ge kommittéerna så lång tid som möjligt att precisera och prioritera budgetäskanden — det blir ju lättare att göra detta exakt ju närmare man kommer det budgetår det gäller — och å andra sidan ge möjlighet till bearbetning av budgetmaterialet så att beslut skulle kunna fattas i början av december. Budgetarbetet har i största möjliga utsträckning påskyndats för att möjliggöra det med skrivelse den 24 september till efter den 30 oktober utlovade skriftliga budgetmaterialet. Tyvärr har det ej varit möjligt att ytterligare påskynda arbetet.

Från sekretariatets sida kommer vi, som redan framförts underhand, att göra vad som är möjligt för att budgetmaterial snarast efter den 30 oktober tillställs budgetarbetsgruppen. Vi räknar med att detta eventuellt kan ske redan den 31 oktober — i vart fall till gruppens ordförande.

Olli Bergman

Rapport

från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan

(Se NU 1974: 14)

BILAGA 1

Skrivelse till Nordiska rådets presidium från Nordiska rådets juridiska utskott angående betänkandet om offentlighetsprincipens användning i nordiska organ

Nordisk Råd's præsidium har anmodet juridisk udvalg om en udtalelse vedrørende betænkningen om offentlighedsprincippets anvendelse på nordiske samarbejdsorganer (NU 14/74).

Udvalget har behandlet sagen på sit møde den 14. oktober 1974 i Stockholm.

Udvalget har ikke ment på det foreliggende grundlag at kunne afgive en endelig indstilling til præsidiets om betænkningen. Udvalget er af den opfattelse, at spørgsmålet er så væsentligt for det nordiske samarbejdes fremtid, at sagen, forinden udvalget afgiver sin indstilling, bør gøres til genstand for debat i Nordisk Råd's plenum.

Udvalget indstiller derfor, at sagen sættes på dagsordenen for sessionen i Ålborg.

Som grundlag for en plenumdebat har udvalget vedtaget ved siden af selve betænkningen at fremlægge vedlagte notat, der er udarbejdet i udvalgets sekretariat. Notatet indeholder de synspunkter, som foreløbigt blev fremført på udvalgmødet i Stockholm.

Udvalget har udpeget Erik Adamsson til som talsmand for udvalget at indlede plenumdebatten.

Udvalget vil efter debatten i Ålborg på ny drøfte udvalgets indstilling til præsidiets. Udvalgets udtalelse vil herefter kunne foreligge inden sessionen i februar 1975 i Reykjavík.

Udvalget går ud fra, at præsidiets i sine drøftelser med ministerrådet opnår sikkerhed for, at der ikke træffes beslutning om indførelse af offentlighedsordninger, før en endelig debat har fundet sted i Reykjavík.

København, den 23. oktober 1974

K. B. Andersen
Formand

*BIHANG***Notat om offentlighedsprincippets anvendelse på nordiske samarbejdsorganer***I. Betænkningen om offentlighedsprincippets anvendelse**1. Arbejdsgruppen*

På et fællesmøde den 21. november 1972 mellem Nordisk Råd's præsidium og Nordisk Ministerråd blev det vedtaget at nedsætte en arbejdsgruppe med den opgave at fremlægge forslag til fælles regler om offentlighed ved nordiske organer.

Det konstateredes på mødet, at det er henholdsvis ministerrådet og præsidiets, der fastsætter reglerne om offentlighed for ministerrådssekretariatet og præsidietssekretariatet.

2. Betænkningens afgivelse

Arbejdsgruppen har den 30. august 1974 til Nordisk Råd's præsidium og Nordisk Ministerråd afgivet en betænkning om offentlighedsprincippets anvendelse på nordiske samarbejdsorganer (NU nr. 14/74).

Betænkningen indeholder bl. a. forslag til regler om offentlighed gældende for Nordisk Råd's præsidietssekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat.

3. Behandlingen i juridisk udvalg

Nordisk Råd's præsidium har anmodet juridisk udvalg om en udtalelse om betænkningen, forinden præsidiets med ministerrådet drøfter betænkningens forslag og deres eventuelle gennemførelse.

Juridisk udvalg har behandlet betænkningen på sit møde den 14. oktober 1974, hvorunder det blev vedtaget at underrette præsidiets om, at udvalget ikke på det foreliggende grundlag mener at kunne afgive en endelig indstilling. Udvalget er af den opfattelse, at spørgsmålet bør have været genstand for en debat i Nordisk Råd's plenum, således at det bredest mulige udsnit af synspunkter kan lægges til grund for udvalgets indstilling og for præsidiets og ministerrådets senere fastsættelse af reglerne om offentlighed.

Udvalget har meddelt præsidiets, at man finder det hensigtsmæssigt, at sagen drøftes under anden halvdel af rådets 22. session i november 1974 i Ålborg med henblik på at forelægge sagen endeligt for Nordisk Råd under den første halvdel af rådets 23. session i februar i Reykjavik.

Udvalget har vedtaget at lade dette notat, der er udarbejdet i udvalgets sekretariat, indgå i den forventede plenumdebat under Ålborg-sessionen.

II. Synspunkter vedrørende offentlighedsprincippets anvendelse i nordiske samarbejdsorganer

1. Arbejdsgruppen

Arbejdsgruppen anfører generelt i sin betænkning til støtte for gennemførelse af en offentlighedsordning for nordiske samarbejdsorganer, at man for at fremme en meningsfyldt og åben diskussion om det nordiske samarbejdes mål og indhold og for at styrke interessen for samarbejdet, som udgangspunkt bør give almenheden i de nordiske lande fri adgang til sagsdokumenter ved nordiske institutioner. De samme grundlæggende principper om forvaltningsdokumenters offentlighed, som i dag udgør en hjørnesten i de nordiske landes demokratiske opbygning, bør derfor anvendes også ved nordiske institutioner.

2. Juridisk udvalg

Juridisk udvalg har tidligere udtalt sig vedrørende spørgsmålet om offentlighed i nordiske samarbejdsorganer. I sin betænkning af 6. februar 1974 over ministerrådsforslag B 14/j angående ændringer og tillæg til Helsingforsaftalen anbefalede udvalget gennemførelse af den nu gældende artikel 43, hvorefter der i det nordiske samarbejde bør iagttages størst mulig offentlighed. Udvalget fremhævede, at spørgsmålet om retningslinjer for offentlighedsprincippets anvendelse er et spørgsmål af væsentlig betydning for arbejdet i Nordisk Råd og i Nordisk Råd's udvalg. I sin betænkning af 5. februar 1974 over ministerrådets beretning vedrørende det nordiske samarbejde (C 1/1974) understregede udvalget samme synspunkter.

3. Vurdering

Såfremt der i det nordiske samarbejde skal videreudvikle sig et problemfrit samarbejde bygget på bred information og udveksling af synspunkter mellem nordiske organer og nationale myndigheder, må det være en forudsætning, at de nordiske organer i forholdet til borgerne og myndighederne i de enkelte lande anvender nogenlunde tilsvarende regler om dokumenters offentlighed. Der synes ikke at være afgørende betæneligheder af principiel eller praktisk art ved at indføre offentlighed for de nordiske sekretariater med udgangspunkt i reglerne for de nationale forvaltninger.

III. Arbejdsgruppens forslag

1. Forslagene

Arbejdsgruppen har under henvisning til indholdet af aftalen om Nordisk Ministerråds sekretariater og deres retslige stilling og tillægsaftalen om præsidesekretariatet udarbejdet separate regeludkast for

respektive præsidiensekretariatet og ministerrådssekretariatet. Forslagene er med nødvendig tilpasning indholdsmæssigt ensartede.

Indledningsbestemmelsen i de to forslag er i fuld overensstemmelse med arbejdsgruppens eget udgangspunkt og Helsingforsaftalens artikel 43. Det foreslås, at sager, som er indkommet til eller oprettet i sekretariaterne er offentlige, og enhver har ret til i sekretariaterne at gøre sig bekendt med indholdet.

Således som det er sædvanlig praksis også i de nationale lovgivninger, er der i de følgende bestemmelser fastsat undtagelser fra det helt generelle princip.

2. *Vurdering af arbejdsgruppens forslag*

Det er under den foreløbige drøftelse i juridisk udvalg bl. a. blevet nævnt,

a) at de undtagelser fra forslagernes § 1, som indeholdes i §§ 2—4, i meget vidt omfang begrænser eller giver mulighed for at begrænse offentlighedens indsigt i sager, der er genstand for nordisk samarbejde. (Protokoller og referater fra lukkede møder er således generelt undtagne, selv om de indeholder oplysning om endelige beslutninger, som særlige hensyn til hemmeligholdelse ikke taler imod at gøre offentlige. I bemærkningerne til bestemmelsen anføres det, at det er forudsat, at sådanne optegnelser skal gøres tilgængelige for offentligheden; men udgangspunktet er det modsatte. — Udredninger, som udføres af sekretariaterne, er også hemmelige. Det gælder, selv om sekretariaterne samarbejder med eksperter udefra, såfremt udredningen laves i sekretariatets navn, men ikke, hvis der er tale om udredninger fra nordiske komiteer af traditionel type.),

b) at en debat i Nordisk Råd om specielt rækkevidden og konsekvenserne af de foreslåede undtagelser er ønskelig, forinden der træffes beslutning om, hvilke offentlighedsregler, der skal fastsættes for sekretariaterne,

c) at en gennemførelse af offentlighedsregler for nordiske organer må koordineres, således at der ikke opstår risiko for, at dokumenter, som det anses for væsentligt at undtage i et organ eller land, bliver omfattet af offentlighedsreglerne hos modtageren. Noget sådant må imødegås ved gennemførelse af afstemte og ensartede regler. Kun hermed kan man på længere sigt sikre sig, at kommunikationen udvikles og ikke indskrænkes.

d) at Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at der for ministerrådssekretariatet udarbejdes de videst mulige offentlighedsregler.

IV. "Offentlighed" de nordiske samarbejdsorganer imellem

1. Problemstilling

Et med offentlighedsprincippet gennemførelse beslægtet, men principielt forskelligt, spørgsmål, er problemet vedrørende reguleringen af de nordiske samarbejdsorganers indbyrdes udveksling af oplysninger, gensidig orientering og indseende med sager under behandling i samarbejdsorganerne.

Nordisk Råd's præsidium har i en udtalelse efter præsidiemødet den 19. september 1974 om dette spørgsmål konstateret, "att de föreslagna reglerna om handlingars offentlighet vid de nordiska sekretariaten var avsedda att tillämpas gentemot allmänheten men inte i förbindelserna mellan sekretariaten. Kommunikationerna mellan sekretariaten skulle även fortsättningsvis styras av de i de nordiska huvudavtalen nedlagda principerna och formerna för samarbete".

I dette forhold er der ikke tale om en gennemførelse af et mere eller mindre veldefineret offentlighedsprincip, men derimod spørgsmål om gennemførelse af en informationspolitik mellem ministersiden og de parlamentariske organer, således som det fremgår af Helsingforsaftalens forudsætninger om gennemførelsen af et nært og intimt samarbejde til fremme af nordiske sager.

Det er i denne forbindelse under drøftelserne i juridisk udvalg bl. a. nævnt, at Nordisk Råd's kontrolfunktioner gør det påkrævet, at der gives rådet lejlighed til at få indsigt i, hvad der sker på ministerplanet. Det er ikke i overensstemmelse med denne opfattelse, at ministerrådets protokol ikke blot er utilgængelig for offentligheden men også for Nordisk Råd, idet ministerrådets beslutninger normalt straks uden betænkelse vil kunne meddeles i hvert fald præsidiets.

Det er i samme forbindelse nævnt, at der som led i den kontrollerende funktion bør etableres et system med automatisk udsendelse af dagsordener for embedsmandskomiteernes møder og af de justerede mødereferater, således at rådets organer holdes løbende orienteret om de sager, som behandles. Dermed vil man både få en oversigt over arbejdsintensitet, arbejdsprioritering og meningsbrydninger på de forskellige områder.

Det er endvidere omtalt, at det er vigtigt for Nordisk Råd at få udbygget kontakten med ministersiden så vidt, at rådet får adgang til at blive gjort bekendt med udredninger m. v., som ikke er offentlig tilgængelige, men som er grundlæggende for forslag og indstillinger fra ministerrådet.

2. Vurdering

Et grundprincip i forholdet mellem parlamentarikere og regeringsrepræsentanter, respektive administrationen i de enkelte lande og på nordisk plan, må være størst mulig åbenhed.

Nordisk Råd's kulturudvalg har i en udtalelse efter et fællesmøde den 30. september 1974 berørt dette spørgsmål.

Udtalelsen vedrører specielt samarbejdet mellem kulturudvalget og regeringsorganerne under kulturaftalen. Udtalelsen giver imidlertid udtryk for synspunkter, som formentlig bør kunne opnå tilslutning fra rådets øvrige udvalg og plenarforsamlingen.

Der gives i udtalelsen udtryk for en stærk understregning af, at spørgsmålet om effektiviseret information om arbejdet inden for regeringsorganerne kan og bør løses separat, uafhængigt af hvilke regler der bliver generelt gældende for sagers offentlighed ved nordiske samarbejdsorganer.

En løsning af problemet bør omfatte en fortløbende information af Nordisk Råd om i det mindste følgende sager:

- ministerrådets, embedsmandskomiteernes og de rådgivende komiteers protokoller,
- direktiver for nedsatte komiteer, arbejdsgrupper, styringsgrupper o. lign.,
- endelige betænkninger og rapporter afgivet af sådanne organer.

Den 23. oktober 1974

Peter Lilholt
sekretær

BILAGA 2

Skrivelse till Nordiska rådets presidium från Nordiska rådets informationskommitté angående betänkandet om offentlighetsprincipens användning i nordiska organ

En arbetsgrupp tillsatt av Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet har utrett frågan om offentlighetsprincipens tillämpning på nordiska samarbetsorgan och utarbetat förslag till regler om handlingars offentlighet vid de nordiska sekretariaten (*NU 1974: 14*). Nordiska rådets presidium behandlade utredningen vid sitt möte i Næstved den 19 september 1974 och beslöt att utredningen skulle föreläggas informationskommittén för kännedom och eventuellt yttrande. Presidiet konstaterade för sin del "att de föreslagna reglerna om handlingars offentlighet vid de nordiska sekretariaten var avsedda att tillämpas gent-

emot allmänheten men inte i förbindelserna mellan sekretariaten. Kommunikationerna mellan sekretariaten skulle även fortsättningsvis styras av de i de nordiska huvudavtalen nedlagda principerna och formerna för samarbete.”

Informationskommittén har vid sitt möte den 21 oktober 1974 diskuterat utredningen och därvid med tillfredsställelse noterat att frågan uppförts på dagordningen för höstsamlingen i Ålborg. Detta ger rådets medlemmar möjlighet att yttra sig innan Nordiska rådets presidium respektive Nordiska ministerrådet fastställer särskilda regler om handlingars offentlighet vid de nordiska sekretariaten.

Utgångspunkten för informationskommitténs ställningstagande till den ovan nämnda utredningen är artikel 43 i det reviderade Helsingforsavtalet vilken stadgar: ”I det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas.” Informationskommittén har därtill i sin bedömning fäst särskilt avseende vid att informationskanalerna hålls öppna gentemot allmänheten.

Informationskommittén konstaterar att det av offentlighetsutredningen framgår att det nordiska samarbetets speciella karaktär talar emot en jämförelse med internationella organisationer i offentlighetsfrågor, där mera restriktiva principer tillämpas, samt att lagstiftningen beträffande handlingars offentlighet i de nordiska länderna trots olika utformning bygger på samma grundläggande principer, vilka bör kunna tillämpas också på de nordiska samarbetsorganen.

Offentlighetsreglerna bör utformas så att medborgarna och massmedierna ges vidgade möjligheter att ta del av beslut och de dokument på vilka besluten grundar sig. För de nordiska samarbetsorganen är det viktigt att inte endast medge offentlighet för beslut och handlingar utan att därtill aktivt informera allmänheten om innehållet i dem. Av utredningen framgår inte på vilket sätt besluten skall offentliggöras.

Informationskommittén finner att de relativt många undantagsbestämmelser som införts speciellt i förslaget till regler för ministerrådets sekretariat och den relativt invecklade process som den enskilde medborgaren ställs inför då han vill hävda sin rätt att ta del av innehållet i handlingar inte står i samklang med denna målsättning. Den invecklade proceduren kan också försvåra rådets utåtriktade informationsverksamhet. Informationskommittén pekar därför på vikten av att reglerna tillämpas i enlighet med principen om största möjliga offentlighet och att medborgarna och massmedierna erhåller ett aktivt stöd då de vill ta del av innehållet i beslut och handlingar.

I fråga om kommunikationerna mellan de nordiska samarbetsorganen ansluter sig informationskommittén till den uppfattning som presidiet tillkännagivit och som ovan refererats. Informationskommittén hänvisar också till sidan 24 i offentlighetsutredningen där det klart understrukits att ”offentlighetsreglene ikke griper inn i sekretariatens bruk av doku-

menter som ledd i ordinær saksbehandling” och att kommunikationerna mellan myndigheter, institutioner, organisationer, parter m. fl. ”forutsettes fortsatt å kunne skje upåvirket av innskrenkningene i offentlighetsreglene som gjelder forholdet til almenheten”.

Stockholm den 21 oktober 1974

Nordiska rådets informationskommitté

Guttorm Hansen

Ordförande

Harry Granberg

Sekreterare

BILAGA 3

Rapport från Nordiska rådets presidium med anledning av yttranden från juridiska utskottet och informationskommittén om offentlighetsutredningen (NU 1974: 14)

Presidiet har överlämnat utredningen om offentlighetsprincipens användning i Nordiska samarbetsorgan (NU 1974: 14) till juridiska utskottet och informationskommittén för behandling och yttrande. Utredningen behandlades vid juridiska utskottets möte den 14 oktober och informationskommitténs möte den 21 oktober 1974 och föranledde till denna rapport fogade yttranden.

Juridiska utskottet uttalar bl. a. följande:

”Udvalget har ikke ment på det foreliggende grundlag at kunne afgive en endelig indstilling til præsidiets om betænkningen. Udvalget er af den opfattelse, at spørgsmålet er så væsentligt for det nordiske samarbejdes fremtid, at sagen, forinden udvalget afgiver sin indstilling, bør gøres til genstand for debat i Nordisk råds plenum.”

”Udvalget vil efter debatten i Ålborg på ny drøfte udvalgets indstilling til præsidiets. Udvalgets udtalelse vil herefter kunne foreligge inden sessionen i februar 1975 i Reykjavik. Udvalget går ud fra, at præsidiets i sine drøftelser med ministerrådet opnår sikkerhed for, at der ikke træffes beslutning om indførelse af offentlighedsordninger før en endelig debat har fundet sted i Reykjavik.”

Informationskommittén fäster i sitt yttrande särskilt avseende vid att informationskanalerna hålls öppna gentemot allmänheten och att de regler som antas tillämpas i enlighet med art. 43 i det reviderade Helsingforsavtalet vilken stadgar: ”I det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas”.

Presidiet önskar förelägga plenarförsamlingen utredningen jämte dessa yttranden för att ge rådets medlemmar möjlighet att uttala sig innan några regler om handlingars offentlighet vid de nordiska sekretariaten fastställs.

Med anledning av juridiska utskottets hemställan föreslår presidiet att rådet bemyndigar juridiska utskottet att fortsätta sin behandling av utredningen och avge slutligt betänkande till den 23:e sessionen.

Presidiet har för sin del beslutat att avvakta utskottets betänkande innan reglerna om handlingars offentlighet vid Nordiska rådets presidie-sekretariat fastställs.

Presidiet hemställer samtidigt, att också ministerrådet måtte avvakta att fatta beslut i denna fråga.

Stockholm den 25 oktober 1974

För Nordiska rådets presidium

Johannes Antonsson

BESLUT

Lista över rekommendationer och yttranden vid Nordiska rådets 22:a sessions andra samling i Ålborg 7—9 november 1974

Rekommendationer

- Nr 21. Nordiskt energisamarbete
- Nr 22. Nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
- Nr 23. Nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
- Nr 24. Samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- Nr 25. Undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
- Nr 26. Påbud om bruk av skyddshjälm
- Nr 27. Inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
- Nr 28. Skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

Yttranden

- Nr 6. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (trafikutskottet)
- Nr 7. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottet)
- Nr 8. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (socialpolitiska utskottet)

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt energisamarbete* **REKOMMENDATION nr 21/1974**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 424/e) med 69 röster. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsyningssituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

De 69 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Tønnes Madsson Andenæs</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Knud Jespersen</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Kalevi Kivistö</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Mauno Forsman</i>	<i>Ingolf Knudsen</i>
<i>Gylfi þ. Gíslason</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Arnt Hagen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Jørgen Peder Hansen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Morten Lange</i>
<i>Asbjørn Haugstedt</i>	<i>Sirkka Lankinen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>

Thor Lund
Olavi Lähteenmäki
Sven Mellqvist
Ingemar Mundebo
Gerda Møller
Arne Nilsen
Jan-Ivan Nilsson
Odvar Nordli
Sture Palm
Rolf Sellgren
Anna-Greta Skantz
Karl Skytte

Erland Steenberg
Ib Stetter
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Per Olof Sundman
Carl Olof Tallgren
Erkki Tuomioja
Seppo Westerlund
Kåre Willoch
Folke Woivalin
Paavo Väyrynen

Ålborg den 7 november 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt samarbete angående yttre forskning* **REKOMMENDATION nr 22/1974**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 420/e) med 60 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Tønnes Madsson Andenæs</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Kalevi Kivistö</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Morten Lange</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Sirkka Lankinen</i>
<i>Mauno Forsman</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Arnt Hagen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Olavi Lähteenmäki</i>
<i>Jørgen Peder Hansen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Gerda Møller</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Odvar Nordli</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Kirsten Jacobsen</i>	<i>Karl Skytte</i>

Erland Steenberg
Ib Stetter
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Carl Olof Tallgren

Thorarinn Thorarinsson
Erkki Tuomioja
Kåre Willoch
Folke Woivalin
Paavo Väyrynen

Ålborg den 7 november 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nor- **REKOMMENDATION nr 23/1974**
diska ministerrådet nedanstående
rekommendation angående *nor-*
disk regionalpolitisk fond för
Nordkalotten

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 421/e) med 64 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet.

De 64 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Tønnes Madsson Andenæs</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Knud Jespersen</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Kalevi Kivistö</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Ingolf Knudsen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Mauno Forsman</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Arnt Hagen</i>	<i>Morten Lange</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Sirkka Lankinen</i>
<i>Jørgen Peder Hansen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Olavi Lähteenmäki</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Gerda Møller</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>

Odvar Nordli

Sture Palm

Rolf Sellgren

Anna-Greta Skantz

Karl Skytte

Erland Steenberg

Ib Stetter

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman

Erkki Tuomioja

Seppo Westerlund

Folke Woivalin

Paavo Väyrynen

Sven Hammarberg avstod från att rösta.

Ålborg den 7 november 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden* **REKOMMENDATION nr 24/1974**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 406/j) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter,
2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt
3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Arnt Hagen</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Sven Hammarberg</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Tønnes Madsson Andenæs</i>	<i>Jørgen Peder Hansen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Svend Haugaard</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Knud Jespersen</i>
<i>Mauno Forsman</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Kalevi Kivistö</i>

Magnús Kjartansson
Ingolf Knudsen
Olaf Knudson
Tellervo M. Koivisto
Lars Korvald
Eric Krönmark
Håkon Kyllingmark
Morten Lange
Sirkka Lankinen
Reidar T. Larsen
Bror Lillqvist
Olavi Lähteenmäki
Ingemar Mundebo
Gerda Møller
Arne Nilsen

Jan-Ivan Nilsson
Odvar Nordli
Sture Palm
Rolf Sellgren
Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Erland Steenberg
Ib Stetter
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Thorarinn Thorarinsson
Erkki Tuomioja
Seppo Westerlund
Folke Woivalin
Paavo Väyrynen

Ålborg den 7 november 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi* **REKOMMENDATION nr 25/1974**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 422/j) med 68 röster mot 1. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

De 68 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson</i>
<i>Tønnes Madsson Andenæs</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Ásgeir Bjarnason</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Knud Jespersen</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Kalevi Kivistö</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Mauno Forsman</i>	<i>Ingolf Knudsen</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Arnt Hagen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Jørgen Peder Hansen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Morten Lange</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Sirkka Lankinen</i>

Reidar T. Larsen
Bror Lillqvist
Lars Lindeman
Thor Lund
Olavi Lähteenmäki
Sven Mellqvist
Ingemar Mundebo
Gerda Møller
Arne Nilsen
Jan-Ivan Nilsson
Odvar Nordli
Sture Palm

Rolf Sellgren
Anna-Greta Skantz
Erland Steenberg
Ib Stetter
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Thorarinn Thorarinsson
Erkki Tuomioja
Seppo Westerlund
Kåre Willoch
Folke Woivalin
Paavo Väyrynen

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Kirsten Jacobsen*.

Ålborg den 7 november 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående påbud om bruk av skyddshjälm

REKOMMENDATION nr 26/1974

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 401/t) med 62 röster mot 1. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd snarest mulig å treffe foranstaltninger for å innføre påbud om bruk av styrt-hjelm ved kjøring med motorsykler og mopeder.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Tønnes Madsson Andenæs</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Hans Bjerregaard</i>	<i>Kalevi Kivistö</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Mauno Forsman</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Sirkka Lankinen</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Arnt Hagen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Jørgen Peder Hansen</i>	<i>Olavi Lähteenmäki</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Gerda Møller</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Rolf Sellgren</i>

Anna-Greta Skantz

Karl Skytte

Erland Steenberg

Ib Stetter

Liv Stubberud

V. J. Sukselainen

Carl Olof Tallgren

Thorarinn Thorarinsson

Erkki Tuomioja

Seppo Westerlund

Kåre Willoch

Folke Woivalin

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Morten Lange*.

Alborg den 8 november 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning* **REKOMMENDATION nr 27/1974**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 399/s) med 66 röster. 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

De 66 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Tønnes Madsson Andenæs</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Ásgeir Bjarnason</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Hans Bjerregaard</i>	<i>Kalevi Kivistö</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Mauno Forsman</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Sirkka Lankinen</i>
<i>Arnt Hagen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Jørgen Peder Hansen</i>	<i>Olavi Lähteenmäki</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>

Gerda Møller
Arne Nilsen
Jan-Ivan Nilsson
Odvar Nordli
Sture Palm
Matti Ruokola
Rolf Sellgren
Anna-Greta Skantz
Karl Skytte
Erland Steenberg

Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Carl Olof Tallgren
Thorarinn Thorarinsson
Erkki Tuomioja
Lars Werner
Seppo Westerlund
Kåre Willoch
Folke Woivalin
Paavo Väyrynen

Alborg den 8 november 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *skydd av naturtyper och biotyper av gemensamt nordiskt intresse* **REKOMMENDATION nr 28/1974**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 1974 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (B 15 /s) med 67 röster. 11 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

De 67 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Sverrir Hermansson</i>
<i>Tønnes Madsson Andenæs</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Kirsten Jacobsen</i>
<i>Ásgeir Bjarnason</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Kalevi Kivistö</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Mauno Forsman</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Arnt Hagen</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Morten Lange</i>
<i>Jørgen Peder Hansen</i>	<i>Sirkka Lankinen</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>

Bror Lillqvist
Thor Lund
Olavi Lähteenmäki
Sven Mellqvist
Ingemar Mundebo
Gerda Møller
Arne Nilsen
Jan-Ivan Nilsson
Odvar Nordli
Sture Palm
Matti Ruokola
Rolf Sellgren
Anna-Greta Skantz

Karl Skytte
Erland Steenberg
Ib Stetter
Liv Stubberud
V. J. Sukselainen
Carl Olof Tallgren
Erkki Tuomioja
Lars Werner
Seppo Westerlund
Kåre Willoch
Folke Woivalin
Paavo Väyrynen

Ålborg den 8 november 1974

Helge Seip

Johannes Antonsson

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 6/1974

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 1974 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i trafikutskottets betänkande (nr 2), som härmed överlämnas. 63 medlemmar röstade för yttrandet. 15 medlemmar var frånvarande.

De 63 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Kalevi Kivistö</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Tønnes Madsson Andenæs</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Hans Bjerregaard</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Morten Lange</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Sirkka Lankinen</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Mauno Forsman</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Gylfi P. Gíslason</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Olavi Lähteenmäki</i>
<i>Arnt Hagen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Gerda Møller</i>
<i>Jørgen Peder Hansen</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Carl Olof Tallgren</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>

Lars Werner
Seppo Westerlund
Kåre Willoch

Folke Woivalin
Paavo Väyrynen

Ålborg den 8 november 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 7/1974

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 1974 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande (nr 2), som härmed överlämnas. 60 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

De 60 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Kalevi Kivistö</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Tønnes Madsson Andenæs</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Morten Lange</i>
<i>Hans Bjerregaard</i>	<i>Sirkka Lankinen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Per Borten</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Lars Lindeman</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Olavi Lähteenmäki</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Mauno Forsman</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Gerda Møller</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Arnt Hagen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Odvar Nordli</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Jørgen Peder Hansen</i>	<i>Matti Ruokola</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Carl Olof Tallgren</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Erkki Tuomioja</i>

Seppo Westerlund

Kåre Willoch

Folke Woivalin

Paavo Väyrynen

Ib Stetter avstod från att rösta.

Ålborg den 8 november 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 8/1974

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 1974 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i socialpolitiska utskottets betänkande (nr 2), som härmed överlämnas. 65 medlemmar röstade för yttrandet. 13 medlemmar var frånvarande.

De 65 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Kristian Albertsen</i>	<i>Kalevi Kivistö</i>
<i>Ele Alenius</i>	<i>Olaf Knudson</i>
<i>Tønnes Madsson Andenæs</i>	<i>Tellervo M. Koivisto</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Astrid Kristensson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Eric Krönmark</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Hans Bjerregaard</i>	<i>Sirkka Lankinen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Reidar T. Larsen</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Christian Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Knud Enggaard</i>	<i>Olavi Lähteenmäki</i>
<i>Mauno Forsman</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>
<i>Finn Gustavsen</i>	<i>Gerda Møller</i>
<i>Arnt Hagen</i>	<i>Arne Nilsen</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Odvar Nordli</i>
<i>Jørgen Peder Hansen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Matti Ruokola</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>Elsi Hetemäki</i>	<i>Erland Steenberg</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Carl Olof Tallgren</i>

Thorarinn Thorarinsson
Erkki Tuomioja
Lars Werner
Seppo Westerlund

Kåre Willoch
Folke Woivalin
Paavo Väyrynen

Alborg den 8 november 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.**

Presidium

Johannes Antonsson, Sverige, president
 Anker Jørgensen, Danmark, vicepræsident
 V. J. Sukselainen, Finland, vicepresident
 Ragnhildur Helgadóttir, Island, vice president
 Odvar Nordli, Norge, visepresident

Suppleanter för presidiemedlemmarna

Knud Enggaard, Danmark
 Bror Lillqvist, Finland
 Jón Skaftason, Island
 Kåre Willoch, Norge
 Sven Mellqvist, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

Chr. Christensen
 Ib Christensen
 Knud Enggaard, næstformand
 Svend Haugaard
 Kirsten Jacobsen
 Knud Jespersen
 Anker Jørgensen, formand
 Ingolf Knudsen
 Morten Lange
 Karl Skytte
 Ib Stetter

Finland

Ele Alenius
 Bror Lillqvist, viceordförande
 Olavi Lähteenmäki
 V. J. Sukselainen, ordförande
 Carl Olof Tallgren
 Olavi Tupamäki
 Seppo Westerlund

Island

Gylfi Þ. Gíslason
 Ragnhildur Helgadóttir, ordförande
 Jón Skaftason, vice ordförande

1920

Norge

Ragnar Christiansen

Lars Korvald

Odvar Nordli, formann

Erland Steenberg

Kåre Willoch, viseformann

Sverige

Johannes Antonsson, ordförande

Allan Hernelius

Sven Mellqvist, vice ordförande

Ingemar Mundebo

Sture Palm

De nationella delegationernas sekretariat

Danmark:

Andersen, Karen, assistent
 Buch, Karl Aage, folketingsbetjent
 Friberg, Kaj, vagtmester
 Gormsen, Axel, kontorchef
 Holbech, Peter, vagtmester
 Kejlbo, Elsa, assistent
 Larsen, Finn, økonomisekretær
 Mollerup Sørensen, Frank, folketingsbetjent
 Mørkhøj, Johannes, folketingsbetjent
 Sachs, Birgit, overassistent
 Svendsen, Annelise, assistent
 Thomsen, Henning, vagtmester
 Wendt, Frantz, generalsekretær

Finland:

Branders, Håkan, sekreterare
 Brantberg, Gösta, vaktmästare
 Hultin, Eiler, generalsekreterare
 Husman, Paula, kanslibitråde
 Lindström, Seppo, translator
 Pimenoff, Berith, registrator
 Perttilä, Nina, informationssekreterare

Island:

Sigurdsson, Fridjón, kontorchef

Norge:

Bjørkvang, Lovelill, fullmektig
 Greiner, Live, fullmektig
 Ve, Gudvin Låder, generalsekretær
 Vinje, Torstein, betjent

Sverige:

Alderin, Margit, kontorsassistent
 Eldin, Ingrid, fru
 Hultén, Eric, byrådirektör
 Jacobson, Christer, kanslichef
 Johnson, Vivi, kontorsassistent
 Ländin, Ove, expeditionsassistent
 Malmros, Birgitta, avdelningsdirektör
 Miskar, Lillemor, fru
 Raidna, Eldor, byråassistent
 Smekal, Eva, byråsekreterare
 Stenberg, Marianne, bokhållare

Presidiesekretariatet

Andersson, Eivor, kamrer
 Borg, Ingrid, assistent
 Edwall, Åke, redaktör för förhandlingarna
 Juhlin, Rune, expeditionsassistent
 Kleven, Bente Heill, assistent
 Koumí, Margareta, assistent

Lindhard, Lasse, stf. presidiesekretær
 Seip, Helge, presidiesekretær
 Stenberg, Stig, expeditionsassistent
 Sørensen, Mary Ann, assistent
 Wahrgren, Ingegerd, redaktörsassistent
 Willén, Arnold, stf. presidiesekreterare

Utskottssekreterare

Juridiska utskottet: Lilholt, Peter, fullmægtig

Kulturutskottet: Lindberg, Dag, sekreterare

Socialpolitiska utskottet: Wiklund, Claes, sekreterare

Trafikutskottet: Vefald, Olav, konsulent

Ekonomiska utskottet: Blaaflat, Lars, byråsjef

Informationssektionen

Granberg, Harry, informationschef
Joneken, Anneli, assistent

Söderman, Anita, informationssekreterare

Nordiska ministerrådets sekretariat

Bergman, Olli, generalsekreterare

Gottlieb, Niels Ove, afdelingschef

Haglund, Anna, sekreterare

Holmstedt, Sven, avdelningschef

Kiersgaard, Jette, konsulent

Lose, Dorrit, sekreterare

Munkki, Maire, sekreterare

Nyhagen, Bernt, konsulent

Näswoll, Björn, konsulent

Saxrud, Gudmund, stf. generalsekretær

Skouenborg, Henrik, konsulent

Slyngstad, Kjell, budgetsjeff

Sylvén, Erik, projektchef

Wernborg, Siv, sekreterare

Westergård, Tom, informationssekreterare

Öhman, Carl-Ivar, avdelningschef

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Cold, Steen, sekretær

Engelhardt, Johan, sektionschef

Kull, Magnus, direktör

Olofsson, Klas, byråchef

Matthiasen, Niels, sektionschef

Näslund, Hans, sektionschef

Vetenskaplig observatör

Hager, Georg D., ref.jur.

Särskilt inbjuden

Horn, Svend, fhv. minister,
Foreningen Norden, Danmark

Stenografer**Danmark**

Bennekou, Elisabeth, assistent
Einersen, Bjørn, stenograf
Jørgensen, Birthe, stenograf
Nordstrøm, Bodil, stenograf
Sander, Inger Merete, assistent
Scheuer, Eja, stenograf

Finland

Bygglin, Margareta, stenograf
Schalin, Carl Eric, stenograf
Ström, Halvdan, tolk

Norge

Andersen, Inger Lysdahl, stortingsreferent
Engh, Mona, stortingsreferent
Wedholm, Bjørg, stortingsreferent

Sverige

Elfner, Signhild, förste stenograf
Eriksson, Arnold, förste stenograf
Nilsson, Lars, förste stenograf

Sakkunniga**Danmark**

Andersen, Åge, kontorchef
 Bitsch, N. C., afdelingschef
 Blinkenberg, Lars, kontorchef
 Gersing, Jørgen, departementschef
 Halck, J. L., departementschef
 Harder Rasmussen, J., ekspeditionssekretær
 Hauch, Annelise, fuldmægtig
 Henriksen, A., konsulent
 Hoffmann, Marianne, sekretær
 Karker, Allan, universitetslektor
 Koefoed, Jørgen, professor
 Klinte, Bent, fuldmægtig
 Leth, Tage, konsulent
 Madsen, Niels, departementschef
 Nehring, N. J., ministersekretær
 Nielsen, Ebbe, ekspeditionssekretær
 Perch Nielsen, Ole, departementschef
 Raaschou-Nielsen, N. fuldmægtig
 Staubo, Torben, generalsekretær
 Svarrer, F., afdelingschef
 Tornøe, C., fuldmægtig
 Westerbye-Juhl, Karen, fuldmægtig
 Westergård-Nielsen, Chr., professor
 Vorre, P., ministersekretær
 Wøhlk, Henrik, ministersekretær

Finland

Aalto, Alec, informationschef
 Ahtee, Erkki, politisk sekreterare
 Brehmer, Erik, sektionssekreterare
 Boo, Roger, politisk sekreterare
 Groop, Elisabeth, äldre regeringssekreterare
 Gustafson, Matti, kultursekreterare
 Harmo, Mauno, politisk sekreterare
 Heikonen, Tauno, regeringsråd
 Ivars, Klas G., regeringsråd

Karsma, Veikko, kansliråd
 Koivusalo, Esko, magister
 Koponen, Timo, sektionssekreterare
 Korte, Kai, kanslichef
 Lindfors, Jan-Erik, kanslichef
 Meinander, Ragnar, regeringsråd
 Neuvo, Leo, industriråd
 Numminen, Jaako, kanslichef
 Onnela, Markus, avdelningschef
 Pihlström, Bengt, direktör
 Rajavuori, Tapio, politisk sekreterare
 Rantanen, Paavo, konsultativ tjänsteman
 Rekola, Esko, kanslichef
 Rekola, Pekka, överdirektör
 Slotte, Ulf Erik, legationsråd
 Ström, Ingmar, attaché
 Sundberg, Heimer, regeringsråd
 Söderman, Tom, ambassadråd
 Thors, Carl-Eric, professor
 Virkkunen, Keijo, regeringsråd
 Ådahl, Henry, lagstiftningsdirektör

Island

Benediktsson, Gudmunður, departementschef
 Gunnarsson, Arní, afdelingschef
 Ingolfsson, Brynjólfur, departementschef
 Møller, Baldur, departementschef
 Sigurdsson, Páll, departementschef
 Snævarr, Árni, departementschef
 Thorlacius, Birgir, departementschef
 Thorsteinsson, Pétur, ambassadør

Norge

Arnesen, Gerhard, direktør
 Bjørnsson, Jon, medisinalråd
 Buer, Lars, konsulent
 Engell Olsen, Reidar, statssekretær
 Glenne, Eirik, konsulent

Guldvog, Arnfinn, ekspeditionssjef
 Gøthe, Odd, ekspeditionssjef
 Halvorsen, Eyvind Fjeld, professor
 Holmøy, Vera, underdirektør
 Kristensen, Kjell, statssekretær
 Lykke, Erik, ekspeditionssjef
 Mork, Thorbjørn, helsedirektør
 Mæhle, Leif, professor
 Müller, Oluf C., departementsråd
 Paxal, John H., byråsjef
 Ribu, Erik, departementsråd
 Skadsem, Enevold, ekspeditionssjef
 Storhaug, Haakon H., konsulent
 Vindsetmo, Emil, departementsråd

Sverige

Andersson, Arne F., direktör
 Andersson, Sven, statssekreterare
 Aune, Kenneth, avdelningsdirektör
 de Besche, Hubert, ambassadör
 Björklund, Leo, departementssekreterare
 Blom, Birgitta, departementsråd
 Danielson, Gunnar, generaldirektör
 Dennis, Bengt, statssekreterare
 Edwinston, Vanja, kanslisekreterare
 Ekström, John, ekonomie lic.

Hagström, Tony, statssekreterare
 Hartvig, Åke, kansliråd
 Hasslev, Nils-Olov, statssekreterare
 Johnson, Jan, rättschef
 Knutsson, Anders, rättschef
 Molde, Bertil, professor
 Nilsson, Bengt, hovrättsassessor
 Nilsson, Manfred, kansliråd
 Nilsson, Valter, hovrättsassessor
 Rahm, Håkan Martin, departements-
 sekreterare
 Sandgren, Lennart, statssekreterare
 Sjöberg, Björn, rättschef
 Sohlman, Ragnar, departementsråd
 Stähle, Carl Ivar, professor
 Tham, Volrath, departementssekreterare
 Thyberg, Jan, departementssekreterare
 Thomasson, Björn, departementssekre-
 rare
 Unger, Lisbeth, departementssekreterare
 Wiklund, Kerstin, förste byråsekreterare

Nordiska sameinstitutet

Sara, Aslak, instituttstyrer

REGISTER

(Registren omfattar såväl 22:a sessionens första som andra samling)

Översikt

över sakernas behandling

nr	S a k
	r u b r i k
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 243/t	Medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag
A 352/s	Medlemsförslag om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
A 365/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)
A 371/j	Medlemsförslag om enhetlig lagstiftning om fastighetsförmedlare
A 378/s	Medlemsförslag om nordisk specialistutbildning på radioterapins område
A 379/s	Medlemsförslag om nordisk rusmedelsforskning
A 380/e	Medlemsförslag om organisatorisk samordning av de nordiska samarbetsorganen på konsumentområdet
A 381/j	Medlemsförslag om likartade principer för lagstiftning om kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård
A 384/k	Medlemsförslag om ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors
A 385/t	Medlemsförslag om vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket
A 386/t	Medlemsförslag om begränsning av trafikbuller m. m.
A 387/s	Medlemsförslag om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön
A 388/e	Medlemsförslag om överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
A 389/e	Medlemsförslag om samråd rörande exportkrediter i bl. a. öst-västhandeln
A 392/j	Medlemsförslag om nordisk lagstiftningsplan
A 393/t	Medlemsförslag om sammankoppling av inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige
A 394/j	Medlemsförslag om tryggnad av underentreprenörs fordringar vid huvudentreprenörs konkurs
A 395/s	Medlemsförslag om inrättande av en patientombudsmannainstitution
A 397/t	Medlemsförslag om motverkande av användningen av rusgivande och bedövande ämnen i trafiken
A 398/t	Medlemsförslag om byggande av en bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
A 399/s	Medlemsförslag om nordiskt miljöårsinstitut på Åland
A 400/k	Medlemsförslag om ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning
A 401/t	Medlemsförslag om obligatorisk användning av skyddshjälm
A 402/t	Medlemsförslag om obligatorisk användning av säkerhetsbälte
A 403/e	Medlemsförslag om nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer
A 404/t	Medlemsförslag om byggande av en landsvägsbro vid Kolari
A 405/j	Medlemsförslag om införande av möjlighet till omröstning beträffande motivering för rekommendation i Nordiska rådet
A 406/j	Medlemsförslag om samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
A 407/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning
A 410/j	Medlemsförslag om nordiskt förbud mot alkoholreklam
A 411/s	Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken
A 412/s	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning
A 416/e	Medlemsförslag om företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
A 418/e	Medlemsförslag om en fredszon i Nordostatlanten

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1625	1592				utan åtgärd	A 243/t
259	198		3	1359		A 352/s
	1587				behandlingen uppskjuten	A 365/k
264	188				utan åtgärd	A 371/j
271	199		4	1361		A 378/s
287	215		8	1369		A 379/s
307	231				utan åtgärd	A 380/e
324	188				utan åtgärd	A 381/j
330	245		18	1389		A 384/k
349	225		13	1379		A 385/t
355	221		11	1375		A 386/t
363	200		5	1363		A 387/s
382	232		15	1383		A 388/e
391	233		16	1385		A 389/e
397	168		1	1355		A 392/j
416	238				utan åtgärd	A 393/t
421	238				utan åtgärd	A 394/j
428	201		6	1365		A 395/s
444	216		9	1371		A 397/t
455	220		10	1373		A 398/t
1638	1615		27	1906		A 399/s
467	239		17	1387		A 400/k
1659	1593		26	1904		A 401/t
485	223		12	1377		A 402/t
490	248		19	1391		A 403/e
500	226		14	1381		A 404/t
508	213				utan åtgärd	A 405/j
1673	1555		24	1900		A 406/j
	1587				behandlingen uppskjuten	A 407/k
514	175		2	1357		A 410/j
525	248	1587			behandlingen uppskjuten	A 411/s
	1587				behandlingen uppskjuten	A 412/s
529	252		20	1393		A 416/e
535	234				utan åtgärd	A 418/e

S a k

nr	r u b r i k
A 419/s	Medlemsförslag om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster
A 420/e	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ytkemisk forskning
A 421/e	Medlemsförslag om en nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
A 422/j	Medlemsförslag om gemensam nordisk lagstiftning om multinationella företag
A 423/e	Medlemsförslag om ett nordiskt institut för energifrågor
A 424/e	Medlemsförslag om nordiskt energisamarbete
A 425/e	Medlemsförslag om en gemensam nordisk strategi på det energipolitiska området
A 436/j	Medlemsförslag om utarbetande av en gemensam handlingsplan för att begränsa och bryta de multinationella bolagens makt i Norden
<i>B. Ministerrådsförslag</i>	
B 14/j	Ministerrådsförslag angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet
B 15/s	Ministerrådsförslag om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
<i>C 1974. Berättelser</i>	
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
<p>*2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning</p> <p>*3/s Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén</p> <p>*4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet</p> <p>*5/j Berättelse från Nordiska sameinstitutet</p> <p>6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor</p> <p>*7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet</p> <p>8/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor</p> <p>*9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1973</p> <p>*10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan</p> <p>*11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål</p> <p>*12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål</p> <p>13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan</p> <p>*14/k Berättelse från Nordens Hus i Reykjavík, 1973</p> <p>*15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet</p> <p>16/k Berättelse från Nordiska kulturfonden</p> <p>*17/k Berättelse om Nordens folkliga akademi</p> <p>18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område</p> <p>*19/e Berättelse från NM och Nordtest</p>	

Tryckt	Behandling		Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
	1587				behandlingen uppskjuten	A 419/s
1698	1550		22	1896		A 420/e
1711	1552		23	1898		A 421/e
1724	1565		25	1902		A 422/j
1741	1522				utan åtgärd	A 423/e
1744	1522		21	1894		A 424/e
1768	1522				utan åtgärd	A 425/e
1772	1565				utan åtgärd	A 436/j
542	209		7	1367		B 14/j
559,1775	203				fortsatt behandling	B 15/s
562	65					1
	166		1	693, 1395	(jur)	
	193		2	696, 1397	(soc. pol.)	
	217		3	687, 1399	(trafik)	
	227		4	702, 1400	(ekon.)	
	240		5	710, 1401	(kult.)	
	1579, 1588		6	1800, 1910	(trafik)	
	1609		7	1790, 1912	(kultur)	
	1613		8	1785, 1914	(soc. pol.)	
715						*2/j
717						*3/s
718						*4/e
720						*5/j
724	193				fortsatt behandling	6/j
728						*7/s
730,1803	1550				till handlingarna	8/e
734						*9/k
736						*10/s
744						*11/e
748						*12/e
751,1804	1611				till handlingarna	13/k
758						*14/k
785						*15/j
787,1806	1611				styrelsen beviljad ansvarsfrihet; till handlingarna	16/k
803						*17/k
822	153				fortsatt behandling	18/s
824						*19/e

S a k	
nr	r u b r i k
*20/s	Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Oslo
*21/k	Berättelse från NORDDOK
22/k	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor
23/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
*24/k	Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
*28/s	Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering
*29/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/k	Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
33/e	Berättelse om Nordel
*34/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
35/e	Berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor
*36/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
*37/k a	Berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi, 1972
*37/k b	Berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi, 1973
*38/k	Berättelse om Nordiska forskarskurser
*39/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
40/t	Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet
41/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
*42/s	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor
*43/k a	Berättelse från Nordiskt institut för sjö rätt, 1972
*43/k b	Berättelse från Nordiskt institut för sjö rätt, 1973
*44/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*45/k	Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
*46/k	Berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
<i>D 1974. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>	
14/1962/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
*21/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
26/1963/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
*24/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1964 anående vidgat lärarutbyte
3/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
5/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
*1/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamentsgiltighet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
830						*20/s
840						*21/k
849,1814	1612				till handlingarna	22/k
850,1816	1612				till handlingarna	23/k
854						*24/k
863						*25/t
869						*26/k
873						*27/k
878						*28/s
884						*29/k
886						*30/j
889						*31/k
896						*32/s
898	231				till handlingarna	33/e
902						*34/k
907	231				till handlingarna	35/e
912						*36/k
918						*37/k a
924						*37/k b
931						*38/k
934						*39/k
938	224				till handlingarna	40/t
948,1818	1612				till handlingarna	41/k
952						*42/s
953						*43/k a
964						*43/k b
975						*44'e
986						*45/k
987						*46/k
992,1820	246	1612			slutbehandlad	14/1962/k
994						*21/1963/k
995	62				slutbehandlad	26/1963/s
997						*24/1964/k
998,1822	1612				slutbehandlad	3/1965/k
999	156				fortsatt behandling	5/1965/s
1002,1824	1587				nya meddelanden	13/1965/j
1003						*1/1966/k

S a k	
nr	r u b r i k
*5/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
*7/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
21/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
*29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
*1/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
3/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete
*9/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
*10/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
*11/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
19/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor
20/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur
*25/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
*26/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
29/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
*8/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltnings-tjänstemän
*9/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
12/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.
*16/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
17/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt
19/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personsador vållade av interner m. m.
*23/1968/e	Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering
*27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
33/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut
*35/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
3/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1004						*5/1966/j
1005						*7/1966/k
1006	158				fortsatt behandling	21/1966/s
1008						*29/1966/j
1009						*1/1967/t
1012	248				slutbehandlad	3/1967/s
1014						*9/1967/s
1015						*10/1967/s
1016						*11/1967/s
1017,1826	1615				slutbehandlad	19/1967/s
1018,1827	160	1612			slutbehandlad	20/1967/k
1020						*25/1967/t
1021						*26/1967/k
1022	236				slutbehandlad	29/1967/t
1024						*2/1968/j
1025						*8/1968/s
1026						*9/1968 t
1027	236				slutbehandlad	12/1968/t
1030						*16/1968/s
1031	62				slutbehandlad	17/1968/j
1033	63				slutbehandlad	19/1968/j
1035						*23/1968/e
1040						*27/1968 t
1041	247				slutbehandlad	33/1968/k
1048						*35/1968/t
1049	236				slutbehandlad	3/1969/t

S a k	
nr	r u b r i k
7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentsbetygs jämförbarhet
*8/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV
10/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
*11/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
*12/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
14/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran
*16/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
*17/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på muskiterapins område
*18/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
22/1969/e	Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete
*23/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
24/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning
*25/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
27/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
28/1969/e	Meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning
*29/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
*1/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
*3/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
4/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter
5/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete
*6/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
*7/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
*9/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
*10/1970/R	Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning
12/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1051,1829	1612				nya meddelanden	7/1969/k
1052						*8/1969/k
1053	1580					10/1969/s
1054						*11/1969/k
1055						*12/1969/s
1056,1832	1612				nya meddelanden	14/1969/k
1057						*16/1969/s
1058						*17/1969/k
1059						*18/1969/k
1060	227				nya meddelanden	22/1969/e
1062						*23/1969/s
1063	247				slutbehandlad	24/1969/k
1066						*25/1969/k
1067	247				nya meddelanden	27/1969/k
1070,1833	1515				slutbehandlad	28/1969/e
1072						*29/1969/s
1073						*1/1970/s
1075						*3/1970/s
1076	247				slutbehandlad	4/1970/k
1078	227				slutbehandlad	5/1970/e
1080						*6/1970/j
1081						*7/1970/j
1082						*9/1970/k
1083						*10/1970/k
1084	236				slutbehandlad	12/1970/j

S a k	
nr	r u b r i k
*13/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
*14/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
*15/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
16/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
26/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
*27/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område
*28/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
*31/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument
32/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon
*33/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete
*34/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
36/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område
*1/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
*2/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte
*4/1971/t	Meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
*5/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
*6/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
*7/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
*8/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk
*9/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
*10/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer
*11/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
*12/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1086						*13/1970/k
1087						*14/1970/e
1089						*15/1970/t
1090	203				fortsatt behandling	16/1970/t
1093	247				nya meddelanden	26/1970/k
1095						*27/1970/k
1096						*28/1970/s
1097	193				nya meddelanden	30/1970/s
1099						*31/1970/e
1101,1835	1612				nya meddelanden	32/1970/k
1102						*33/1970/s
1103						*34/1970/t
1104	204	1581			fortsatt behandling	35/1970/t
1106	63				slutbehandlad	36/1970/s
1108						*1/1971/k
1109						*2/1971/k
1110						*4/1971/t
1111						*5/1971/s
1113						*6/1971/e
1115						*7/1971/e
1117						*8/1971/s
1119						*9/1971/k
1120						*10/1971/k
1121						*11/1971/k
1122						*12/1971/e

S a k	
nr	r u b r i k
*18/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående finska invandrarnas anpassning i Sverige
*19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrar- nas kontakter med Finland
20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
21/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid be- kämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kategatt och Öresund
*24/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt sam- arbete på bildkonstens område
*26/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverk- samheten rörande nordisk skönlitteratur
*27/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
28/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner
*29/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nor- diska institutionernas ställning
30/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs
*31/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer
*32/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt sam- arbete
33/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk
*1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rö- rande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanlägg- ningar
*2/1972/e	Meddelanden om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mät- tekniska området
3/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar
4/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskydds- konvention
*5/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
6/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet
*7/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsument- upplysning om personbilar
*8/1972/t	Meddelanden om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
*9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
*12/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaks- reklam
*13/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1124						*18/1971/s
1126						*19/1971/s
1128	244				nya meddelanden	20/1971/k
1132	193				nya meddelanden	21/1971/s
1134						*24/1971/k
1135						*26/1971/k
1136						*27/1971/j
1138	166				slutbehandlad	28/1971/j
1140						*29/1971/j
1141,1838	1587				slutbehandlad	30/1971/j
1142						*31/1971/e
1144						*32/1971/j
1145,1839	1612				slutbehandlad	33/1971/k
1146						*1/1972/e
1147						*2/1972/e
1150	193				nya meddelanden	3/1972/s
1152	193				nya meddelanden	4/1972/s
1154						*5/1972/j
1155	231				nya meddelanden	6/1972/j
1158						*7/1972/e
1159						*8/1972/t
1161						*9/1972/t
1162	205				fortsatt behandling	11/1972/t
1164						*12/1972/j
1165						*13/1972/j

S a k	
nr	r u b r i k
*14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
*17/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
*18/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
*19/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
21/1972/j	Meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund
*23/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden
*24/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet
25/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
*26/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap
*1/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning
*2/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
*3/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
*4/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten
5/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
*6/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete
*7/1973/s	Meddelanden om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring
*8/1973/s	Meddelanden om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område
*9/1973/s	Meddelanden om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer
*10/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
*11/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
12/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 12/1973 angående samarbete rörande marknadsproblem
13/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
14/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1167						*14/1972/k
1168						*15/1972/t
1169						*17/1972/k
1170						*18/1972/k
1171						*19/1972/k
1172						*20/1972/j
1174,1840	1587				slutbehandlad	21/1972/j
1175						*23/1972/s
1176						*24/1972/s
1177,1842	1615				slutbehandlad	25/1972/s
1178						*26/1972/k
1179						*1/1973/s
1181						*2/1973/s
1182						*3/1973/s
1183						*4/1973/s
1184,1843	1615				nya meddelanden	5/1973/s
1185						*6/1973/s
1186						*7/1973/s
1187						*8/1973/s
1188						*9/1973/s
1189						*10/1973/j
1190						*11/1973/j
1191	227				slutbehandlad	12/1973/e
1193	227				nya meddelanden	13/1973/e
1195	227				nya meddelanden	14/1973/e

S a k	
nr	r u b r i k
15/1973/k	Meddelanden om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
*16/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område
17/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
*18/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning
*19/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning
*20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
*21/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling
*22/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
*23/1973/t	Meddelanden om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK
24/1973/t	Meddelanden om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
*25/1973/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
*26/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon
*27/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
*28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
30/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om sammansättningen av samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor /C 6/j/
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om livsmedelstillsatser /C 6/j/
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor /D 5/1965/s/
4. Fråga till Finlands regering om nordisk specialistkompetens för läkare /D 21/1966/s/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordisk användning av vetenskaplig specialapparatur /D 20/1967/k/
6. Fråga till Norges regering om Blå vägens utbyggnad till Atlanten /D 16/1970/t/
7. Fråga till Norges regering om utbildning av förare av motorfordon /D 35/1970/t/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om trafikförbindelserna med Island, Färöarna och Grönland /D 11/1972/t/
9. Fråga till Danmarks regering om förarskydd vid trafikförsäkring /D 24/1973/t/
10. Fråga till Danmarks regering om Öresundsavtalen om fast förbindelse m. m.
11. Fråga till Norges regering om avledning av vatten från Tana älv
12. Fråga till Nordiska ministerrådet om införande av sommartid
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om dansk miljölagstiftning och skyddet av naturtyper av gemensamt nordiskt intresse

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1197	244				nya meddelanden	15/1973/k
1200						*16/1973/k
1201	247				nya meddelanden	17/1973/k
1203						*18/1973/k
1204						*19/1973/k
1205						*20/1973/k
1206						*21/1973/k
1207						*22/1973/j
1209						*23/1973/t
1210	152				fortsatt behandling	24/1973/t
1213						*25/1973/t
1215						*26/1973/t
1217						*27/1973/t
1218						*28/1973/t
1846	1587				nya meddelanden	30/1973/j
1219	193					1
1220	153					2
1222	156					3
1224	158					4
1226	160					5
1228	203					6
1229	204					7
1230	205					8
1231	152					9
1233	206					10
1235	208					11
1237	162					12
1238	164					13

S a k	
nr	r u b r i k
14.	Fråga till Nordiska ministerrådet om skeppsmedicinsk forskning/D 1974/10/1969/s/
15.	Fråga till Norges regering om utbildning av förare av motorfordon /D 1974/35/1970/t/
16.	Fråga till Nordiska ministerrådet om utbildning av navigationslärare
17.	Fråga till Nordiska ministerrådet om gemensam nordisk utbildning i oljeteknologi
Dokument 1 A	Interimsrapport från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor
Dokument 1 B	Rapport från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan (NU 1974: 14)

Översikt över behandlingen av dokumenten

<i>nr Dokument</i>	<i>Tryckt</i>	<i>Behandl.</i>	<i>Beslut</i>
<i>rubrik</i>	<i>s.</i>	<i>s.</i>	<i>innehåll</i>
<i>1. Rapport från Nordiska rådets presidium</i>	<i>1239</i>	<i>65</i>	<i>till handl.</i>
<i>2. Rapport om nordiskt samarbete under år 1973</i>	<i>1337</i>	<i>65</i>	<i>till handl.</i>

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1857	1580					14
1851	1581					15
1853	1583					16
1855	1584					17
1857	1594				fortsatt behandling	Dokument 1 A
1881	1600				fortsatt behandling	Dokument 1 B

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Adamsson, Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324

Omröstning beträffande motivering för rekommendation: 508

Lagstiftning om multinationella företag: 1724

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 166

Lagstiftning om fastighetsförmedlare: 188, 190

Omröstning beträffande motivering för rekommendation: 213

Offentlighetsprincipen: 1600

Ajo, Aimo, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Albertsen, Kristian, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 19 december 1973, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Specialistutbildning på radioterapins område: 271

Rusmedelsforskning: 287

Yttrande:

Rusmedelsforskning: 215

Alenius, Ele, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förbud mot alkoholreklam: 514

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Strategi på det energipolitiska området: 1768

De multinationella bolagens makt: 1772

Yttranden:

Generaldebatt: 98

Fredszon i Nordostatlanten: 235

Andenæs, Tønnes Madsson, Norska del. (A)

Vald medlem till 18 oktober 1973, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: 529

Yttrande:

Samernas kärnområden: 1563

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

De multinationella bolagens makt: 1772

Yttranden:

Delning av sessionen: 60

Generaldebatt: 108, 143, 144

Nordisk lagstiftningsplan: 168, 174

Alkoholreklam: 176

Rusmedelsforskning: 215

Energisamarbete: 1540

Multinationella bolag: 1571, 1575

Budget och kontrollfrågor: 1594

Offentlighetsprincipen: 1609

Antonsson, Johannes: Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete på konsumentområdet: 307

Erkännande av testresultat: 382

Exportkrediter öst-västhandeln: 391

Regionalpolitisk fond för Nordkalotten: 1711

Yttranden:

Inledningsanförande: 56, 1515

Avslutningsanförande: 254, 1619

Regionalpolitisk fond för Nordkalotten: 1552

Austrheim, John, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttrande:

Alkoholreklam: 184

Bakken, Ingvar, Norska del. (A)

Suppleant

Yttranden:

Stress i arbetsmiljön: 200

Samernas kärnområden: 1556

Baunsgaard, Hilmar, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 18 december 1973

Medlemsförslag:

Beskattning av fysiska personer: 490

Benkow, Jo, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Användning av vetenskaplig specialapparat (fråga): 160, 162

Alkoholreklam: 182

Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 242

Bjergegaard, Hans, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttrande:

Användning av säkerhetsbälte: 223

Björklund, Ilkka-Christian, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324

Förbud mot alkoholreklam: 514

Fredszone i Nordostatlanten: 535

Strategi på det energipolitiska området: 1768

De multinationella bolagens makt: 1772

Yttranden:

Nordisk lagstiftningsplan: 173

Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 242

Multinationella bolag: 1572

Borten, Per, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Exportkrediter öst-västhandeln: 391

Regionalpolitisk fond för Nordkalotten: 1711

Yttrande:

Energisamarbete: 1536

Bratteli, Trygve, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 103, 109

Bye, Roald, Norska del. (A)

Vald medlem till 18 oktober 1973

Medlemsförslag:

Stress i arbetsmiljön: 363

Carlsson, Eric, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Patientombudsman: 428

Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 444

Bro över Tana älv: 455

Miljövrårdsinstitut: 462, 1638

Landsvägsbro vid Kolari: 500

Skydd av miljön i samernas kärnområden: 1673

Yttranden:

Införande av sommartid (fråga): 164

Öresundsavtalen om fast förbindelse (fråga): 207

Begränsning av trafikbuller: 221

Samernas kärnområden: 1559

Christensen, Christian, Danm. riges del.

(KrF)

Vald medlem

Yttranden:

Utbildning av förare av motorfordon (fråga): 204, 205

Christiansen, Peter F., Danm. riges del. (sb)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 118

Christiansen, Ragnar, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lagstiftning om multinationella företag: 1724

Energisamarbete: 1744

Yttranden:

Delning av sessionen: 59

Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 230

Beskattning av fysiska personer: 250

Dam, Poul, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem till 2 oktober 1974, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Nordisk lagstiftningsplan: 397

Fredszone i Nordostatlanten: 535

Strategi på det energipolitiska området: 1768

De multinationella bolagens makt: 1772

Yttranden:

Suppleanter för presidiemedlemmarna: 56

Generaldebatt: 115
 Nordisk lagstiftningsplan: 175
 Alkoholreklam: 186
 Lagstiftning om fastighetsförmedlare:
 189, 190
 Sammansättningen av samarbetsorganet
 för samespörsmål (fråga): 193
 Vidareutbildning för fysioterapeuter: 198
 Omröstning beträffande motivering till
 rekommendation: 213

Damsgaard, Kresten, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Trafikförbindelserna med Island, Färöarna
 och Grönland (fråga): 205
 Öresundsavtalen om fast förbindelse (fråga):
 206, 208

Ehrnrooth, Georg C., Finl. del. (Sv)

Vald medlem till 7 februari 1973

Medlemsförslag:

Lagstiftning om fastighetsförmedlare: 264
 Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket: 349
 Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 444
 Landsvägsbro vid Kolari: 500
 Regionalpolitisk fond för Nordkalotten:
 1711

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (trafikutskottet): 218

Engan, Erling, Norska del. (Sp)

Vald medlem till 31 december 1972

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324

Enggaard, Knud, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttrande:

Erkännande av testresultat: 232

Feldt, Kjell-Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 68

Energisamarbete: 1547

Forsman, Mauno, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rusmedelsforskning: 287

Språk- och informationscentrum: 330

Förbud mot alkoholreklam: 514

Lagstiftning om multinationella företag:
 1724

Gíslason, Gylfi P., Isl. del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Lagstiftning om multinationella företag:
 1724

Energisamarbete: 1744

Yttranden:

Generaldebatt: 109, 119

Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (kulturutskottet): 1609

Gjerde, Bjartmar, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 123

Utbildning av navigationslärare (fråga):
 1583

Utbildning i oljeteknologi (fråga): 1584

Guðmundsson, Gils, Isl. del. (Ab)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fredszone i Nordostatlanten: 535

Strategi på det energipolitiska området:
 1768

De multinationella bolagens makt: 1772

Yttranden:

Trafikförbindelserna med Island, Färöarna
 och Grönland (fråga): 205, 206

Guðnason, Bjarni, Isl. del. (SF)

Vald medlem till 21 december 1972

Medlemsförslag:

Specialistutbildning på radioterapins område:
 271

Guldberg, Ove, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 85

Införande av sommartid (fråga): 163
 Energisamarbete: 1526
 Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (trafikutskottet): 1591

Gustavsen, Finn, Norska del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Strategi på det energipolitiska området:
 1768

De multinationella bolagens makt: 1772

Yttranden:

Generaldebatt: 110, 141, 144

Energisamarbete: 1539, 1540

Hallgrímsson, Geir, Isl. del. (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Anförande: 1520

Offentlighetsprincipen: 1602

Hagen, Arnt, Norska del. (Sp)

Suppleant

Yttrande:

Samernas kärnområden: 1562

Halvorsen, Tor, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (socialpolitiska utskottet): 197

Hammarberg, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vidareutbildning för fysioterapeuter: 259

Specialistutbildning på radioterapins om-
 råde: 271

Trafikbuller: 355

Yttrande:

Specialistutbildning på radioterapins om-
 råde: 199

Hansen, Guttorm, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rusmedelsforskning: 287

Energisamarbete: 1744

Yttrande:

Alkoholreklam: 179

Energisamarbete: 1540, 1542

Samernas kärnområden: 1561

Offentlighetsprincipen: 1601

Hansen, Holger, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Dansk miljölagstiftning (fråga): 164

Sammansättningen av samsamarbetsorganet
 för samespörsmål (fråga): 193

Hansen, Jørgen Peder, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utredningsinstitut för freds- och konflikt-
 forskning: 467

Hartling, Poul, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 18 december 1973

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Yttrande:

Generaldebatt: 80

Haugaard, Svend, Danm. rikets del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Skydd av miljön i samernas kärnområ-
 den: 1673

Haugstvedt, Asbjørn, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Yttranden:

Specialistkompetens för läkare (fråga):
 158, 159

Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (socialpolitiska utskottet): 194

Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (socialpolitiska utskottet): 1613

Helén, Gunnar, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Exportkrediter öst-västhandeln: 391

Utredningsinstitut för freds- och konflikt-
 forskning: 467

Institut för energifrågor: 1741

Yttranden:

Generaldebatt: 136

Införande av sommartid (fråga): 162, 163

Helgadóttir, Ragnhildur, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Yttrande:

Tid och plats för nästa session: 1619

Henriksen, Arent, Norska del. (SV)

Suppleant

Medlemsförslag:

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Hentze, Demmus, Danm. riges del. (Fkfl)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 99

Hermansson, Carl-Henrik, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Strategi på det energipolitiska området:
1768

De multinationella bolagens makt: 1772

Yttranden:

Generaldebatt: 87

Multinationella bolag: 1569, 1572, 1575,
1577

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk lagstiftningsplan: 397

Rusgivande och bedövande ämnen i tra-
fiken: 444

Miljövrårdsinstitut: 462, 1638

Yttranden:

Nordisk lagstiftningsplan: 173

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kri-
minalvård: 188

Multinationella bolag: 1566, 1575, 1576,
1577

Budget- och kontrollfrågor: 1598

Offentlighetsprincipen: 1607

Hetemäki, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Yttranden:

Generaldebatt: 122

Språk- och informationscentrum: 245

Holmberg, Gustav, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Användning av säkerhetsbälte: 485

Användning av skyddshjälm: 1659

Yttranden:

Berättelse från Nordiska trafiksäkerhets-
rådet: 224

Obligatorisk användning av skyddshjälm:
1593

Horn, Svend, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 4 december 1973

Medlemsförslag:

Bro över Tana älv: 455

Användning av säkerhetsbälte: 485

Förbud mot alkoholreklam: 514

Användning av skyddshjälm: 1659

Håvik, Doris, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Trafikbuller: 355

Jacobsen, Kirsten, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttranden:

Lagstiftning om fastighetsförmedlare: 190

Multinationella bolag: 1571

Jansson, Jan-Magnus, Finl. del. (Sv)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 75

Jansson, Paul, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 146

Jespersen, Knud, Danm. riges del. (DKP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Strategi på det energipolitiska området:
1768

De multinationella bolagens makt: 1772

Johannessen, Martha, Norska del. (A)

Vald medlem till 5 september 1973

Medlemsförslag:

Vidareutbildning inom hotell- och restau-
rantfacket: 349

Inrikesflyget i Finland, Norge och Sve-
rige: 416

Rusgivande och bedövande ämnen i tra-
fiken: 444

Jóhannesson, Ólafur, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 73, 110

Johansson, nut, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Energisamarbete: 1744

Jokela, Mikko, Finl. del. (K)

Suppleant

Medlemsförslag:

Underentreprenörs fordringar: 421

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lagstiftning om multinationella företag:
1724

Energisamarbete: 1744

Yttranden:

Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: 252

Multinationella bolag: 1573

Kjartansson, Magnús, Isl. del. (Ab)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 105

Kleppe, Per, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 131

Knudson, Olaf, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Delning av sessionen: 58

Ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet: 210

Samernas kärnområden: 1555

Utbildning i oljeteknologi (fråga): 1584

Kock, Osmo, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem till 6 februari 1974

Medlemsförslag:

Förbud mot alkoholreklam: 514

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Koivisto, Tellervo M., Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Lagstiftning om multinationella företag:
1724

Korvald, Lars, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vidareutbildning för fysioterapeuter: 259

Yttranden:

Generaldebatt: 95, 110

Nordisk lagstiftningsplan: 175

Alkoholreklam: 185, 187

Energisamarbete: 1544

Offentlighetsprincipen: 1608

Kristensson, Astrid, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324

Krönmark, Eric, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Erkännande av testresultat: 382

Institut för ytkemisk forskning: 1698

Yttrande:

Exportkrediter öst-västhandeln: 233

Kyllingmark, Håkon, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Regionalpolitisk fond för Nordkalotten:
1711

Yttranden:

Generaldebatt: 101

Bro över Tana älv: 220

Regionalpolitisk fond för Nordkalotten:
1553

Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 1591

Flygarbetstidslag: 1592

Laine, Jermu, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 144

Energisamarbete: 1534

Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 1579

Laitinen, Alli, Finl. del. (Lkp)

Vald medlem till 6 februari 1974

Medlemsförslag:

Underentreprenörs fordringar: 421

Förbud mot alkoholreklam: 514

1956

Lange, Morten, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem

Yttranden:

Energisamarbete: 1548

Offentlighetsprincipen: 1605

Larsen, Arne, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem till 4 december 1973

Medlemsförslag:

Användning av säkerhetsbälte: 485

Beskattnings av fysiska personer: 490

Fredszon i Nordostatlanten: 535

Användning av skyddshjälm: 1659

Larsen, Reidar T., Norska del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Strategi på det energipolitiska området:
1768

De multinationella bolagens makt: 1772

Yttranden:

Generaldebatt: 147

Vidareutbildning inom hotell- och restauranfacket: 225

Energisamarbete: 1529, 1541, 1546, 1549

Lidbom, Carl, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Införande av sommartid (fråga): 162, 163

Liikanen, Erkki, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 241

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vidareutbildning inom hotell- och restauranfacket: 349

Trafikbuller: 355

Stress i arbetsmiljön: 363

Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 444

Bro över Tana älv: 455

Miljövärdsinstitut: 462, 1638

Beskattnings av fysiska personer: 490

Landsvägsbro vid Kolari: 500

Förbud mot alkoholreklam: 514

Lagstiftning om multinationella företag:
1724

Yttranden:

Förarskydd vid trafikförsäkring (fråga):
152, 153

Alkoholreklam: 183

Blå vägens utbyggnad till Atlanten (fråga):
203, 204

Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 216

Lind, Nathalie, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Förarskydd vid trafikförsäkring (fråga):
152

Arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (fråga): 156, 158

Lindeman, Lars, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Specialistutbildning på radioterapins område: 271

Rusmedelsforskning: 287

Trafikbuller: 355

Patientombudsman: 428

Förbud mot alkoholreklam: 514

Lagstiftning om multinationella företag:
1724

Lorentzen, Annemarie, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Blå vägens utbyggnad till Atlanten (fråga):
203

Utbildning av förare av motorfordon (fråga):
204, 205

Skeppsmedicinsk forskning (fråga): 1580

Utbildning av förare av motorfordon (fråga):
1582, 1583

Ludvigsen, Sonja, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Livsmedelstillsatser (fråga): 154, 156

Lund, Thor, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lagstiftning om multinationella företag:
1724

Yttranden:

Generaldebatt: 135

Nordisk lagstiftningsplan: 173

- Underentreprenörs fordringar: 238
 Multinationella bolag: 1567, 1571
 Utbildning av navigationslärare (fråga): 1583
- Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)*
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Rusmedelsforskning: 287
 Samarbete på konsumentområdet: 307
 Trafikbullen: 355
- Lundkvist, Svante, Sv. del. (s)*
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (socialpolitiska utskottet): 195
- Lundström, Birger, Sv. del. (fp)*
 Vald medlem till 31 december 1969
 Medlemsförslag:
 Flygarbetstidslag: 1625
- Lähtenmäki, Olavi, Finl. del. (Kok)*
 Vald medlem
 Yttrande:
 Alkoholreklam: 180
- Mathiesen, Matthías Á., Isl. del. (Sj)*
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324
 Nordisk lagstiftningsplan: 397
 Yttrande:
 Generaldebatt: 90
- Mellqvist, Sven, Sv. del. (s)*
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 444
 Yttranden:
 Öresundsavtalen om fast förbindelse (fråga): 206, 207
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 1579, 1588
 Utbildning av förare av motorfordon (fråga): 1581, 1582
- Mundebo, Ingemar, Sv. del. (fp)*
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Samarbete på konsumentområdet: 307
 Stress i arbetsmiljön: 363
- Erkännande av testresultat: 382
 Patientombudsman: 428
 Miljövårdsinstitut: 462, 1638
 Förbud mot alkoholreklam: 514
 Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: 529
 Institut för energifrågor: 1741
- Yttranden:
 Freds- och konfliktforskning: 239
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 240, 243
- Mykkänen, Jouni, Finl. del. (Kok)*
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Skydd av miljön i samernas kärnområden: 1673
- Mäki, Timo, Finl. del. (Kok)*
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Nordisk lagstiftningsplan: 397
 Yttranden:
 Nordisk vittnesplikt: 62
 Ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet: 211
- Møller, Gerda, Danm. riges del. (KF)*
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Trafikbullen: 355
 Yttranden:
 Arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (fråga): 156, 157
 Dansk miljölagstiftning (fråga): 164, 165
- Møller, Orla, Danm. riges del. (S)*
 Vald medlem till september 1973, suppleant från 18 december 1973
 Medlemsförslag:
 Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324
- Nettelbrandt, Cecilia, Sv. del. (fp)*
 Vald medlem till 16 januari 1974
 Medlemsförslag:
 Rusmedelsforskning: 287
 Inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige: 416
 Användning av säkerhetsbälte: 485
 Beskattning av fysiska personer: 490
 Landsvägsbro vid Kolari: 500
 Användning av skyddshjälm: 1659

Nilsen, Arne, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Stress i arbetsmiljön: 363

Yttrande:

Skydd av naturtyper: 1617

Nilsson, Anna-Lisa, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

Patientombudsman: 428

Förbud mot alkoholreklam: 514

Nilsson, Jan-Ivan, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Specialistutbildning på radioterapins område: 271

Rusmedelsforskning: 287

Utsläpp i Bottniska viken: 525

Yttranden:

Livsmedelstillsatser (fråga): 153, 155

Patientombudsman: 201

Nordli, Odvar, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lagstiftning om multinationella företag: 1724

Energisamarbete: 1744

Yttranden:

Generaldebatt: 65

Energisamarbete, 1522, 1542

Norvik, Erling, Norska del. (H)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket: 349

Användning av säkerhetsbälte: 485

Landsvägsbro vid Kolari: 500

Användning av skyddshjälm: 1659

Nyboe Andersen, Poul, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Energisamarbete: 1525

Nørgaard, Ivar, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lagstiftning om multinationella företag: 1724

Energisamarbete: 1744

Yttrande:

Generaldebatt: 92

Palm, Sture, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete på konsumentområdet: 307

Stress i arbetsmiljön: 363

Erkännande av testresultat: 382

Exportkrediter öst-västhandeln: 391

Energisamarbete: 1744

Lagstiftning om multinationella företag: 1724

Energisamarbete: 1744

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 228, 230

Konsumentfrågor: 231

Fredszon i Nordostatlanten: 234

Energisamarbete: 1543

Palme, Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 112

Patursson, Erlendur, Danm. riges del. (Tvfl)

Vald medlem till augusti 1973

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Rognerud, Berte, Norska del. (H)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Språk- och informationscentrum: 330

Trafikbuller: 355

Ruokola, Matti, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Patientombudsman: 428

Förbud mot alkoholreklam: 514

Saarinen, Aarne, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Strategi på det energipolitiska området: 1768

De multinationella bolagens makt: 1772

Salolainen, Pertti, Finl. del. (Kok)

Vald medlem till 8 februari 1972, suppleant till 7 februari 1973

Medlemsförslag:

Lagstiftning om fastighetsförmedlare: 264

Salvesen, Salve, Norska del. (A)
 Vald medlem till 1 oktober 1973
 Medlemsförslag:
 Specialistutbildning på radioterapins område: 271
 Rusmedelsforskning: 287

Seip, Helge, Norska del. (V)
 Vald medlem till 1 oktober 1973
 Medlemsförslag:
 Lagstiftning om fastighetsförmedlare: 264
 Nordisk lagstiftningsplan: 397
 Skydd av miljön i samernas kärnområden: 1673
 Institut för energifrågor: 1741

Sellgren, Rolf, Sv. del. (fp)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige: 416
 Utsläpp i Bottniska viken: 525
 Skydd av miljön i samernas kärnområden: 1673
 Institut för energifrågor: 1741
 Yttranden:
 Energisamarbete: 1525
 Samernas kärnområden: 1558

Skantz, Anna-Greta, Sv. del. (s)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Skeppsmedicinsk forskning (fråga): 1580, 1581

Skytte, Karl, Danm. riges del. (RV)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning: 467

Stenberg, Erland, Norska del. (Sp)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Generaldebatt: 78
 Ytkemisk forskning: 1551
 Budget- och kontrollfrågor: 1596

Stetter, Ib, Danm. riges del. (KF)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Generaldebatt: 72
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 230
 Energisamarbete: 1528

Stubberud, Liv, Norska del. (A)
 Vald medlem
 Yttrande:
 TV-samarbete: 244

Sundman, Per Olof, Sv. del. (c)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Språk- och informationscentrum: 330
 Miljövärdsinstitut: 462, 1638
 Yttranden:
 Generaldebatt: 127
 Forskningscentrum för jordbrukskooperation: 246

Tallgren, Carl Olof, Finl. del. (Sv)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Patientombudsman: 428
 Miljövärdsinstitut: 462, 1638
 Beskattning av fysiska personer: 490
 Yttranden:
 Generaldebatt: 130
 Vidareutbildning för fysioterapeuter: 198
 Budget- och kontrollfrågan: 1599
 Miljövärdsinstitut: 1615

Tarjanne, Pekka, Finl. del. (Lkp)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Generaldebatt: 94
 Nordiska ministerrådets berättelse (trafikutskottet): 1590

Thestrup, Knud, Danm. riges del. (KF)
 Vald medlem till 4 december 1973
 Medlemsförslag:
 Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324
 Omröstning beträffande motivering för rekommendation: 508
 Skydd av miljön i samernas kärnområden: 1673
 Institut för energifrågor: 1741

Thoroddsen, Gunnar, Isl. del. (Sj)
 Suppleant
 Yttrande:
 Generaldebatt: 133

Tuominen, Heikki, Finl. del.
 Regeringsrepresentant

Yttranden:

Specialistkompetens för läkare (fråga):
159
Kommunal rösträtt och valbarhet: 1587

Tuomioja, Erkki, Finl. del. (Sd)

Vald medlem
Medlemsförslag:

Förbud mot alkoholreklam: 514

Yttranden:

Generaldebatt: 149
Nordisk lagstiftningsplan: 174
Erkännande av testresultat: 232

Ulveseth, Ingvald, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 83
Avledning av vatten från Tana älv (fråga): 209
Energisamarbete: 1545, 1547

Valle, Inger Louise, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Nordisk lagstiftningsplan: 171

Werner, Lars, Sv. del. (vpk)

Suppleant

Medlemsförslag:

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: 324
Fredszon i Nordostatlanten: 535
De multinationella bolagens makt: 1772

Yttrande:

Alkoholreklam: 176

Westerlund, Seppo, Finl. del. (Lkp)

Vald medlem

Yttrande:

Europavägförbindelse Finland—Sverige:
235

Willoch, Kåre, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Öppningsanförande: 53
Suppleanter för presidie medlemmarna: 56
Beskattning av fysiska personer: 248, 251
Energisamarbete: 1532, 1541, 1542, 1543

Virolainen, Johannes, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 111

Woivalin, Folke, Finl. del. (AS)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Miljövärdsinstitut: 462, 1638

Yttranden:

Generaldebatt: 139
Miljövärdsinstitut: 1616

Väyrynen, Paavo, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rusgivande och bedövande ämnen i trafiken: 444
Bro över Tana älv: 455
Utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning: 467
Landsvägsbro vid Kolari: 500
Förbud mot alkoholreklam: 514
Utsläpp i Bottniska viken: 525
Skydd av miljön i samernas kärnområden: 1673

Yttranden:

Avledning av vatten från Tana älv (fråga): 208
Landsvägsbro vid Kolari: 226
Regionalpolitisk fond för Nordkalotten: 1554

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 125

Zachrisson, Bertil, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 120, 127
Användning av vetenskaplig specialapparat (fråga): 161

Aarvik, Egil, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem till 18 oktober 1973

Medlemsförslag:

Rusmedelsforskning: 287
Förbud mot alkoholreklam: 514

Ääri, Saimi, Finl. del. (L)

Vald medlem till 8 februari 1972, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Vidareutbildning för fysioterapeuter: 259

Ämnesregister

(De kursiverade saknummer, hänvisar till översikten över sakernas behandling s. 1929—1949, övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionens två samlingar. NU hänvisar till ett nummer i "Nordisk utredningsserie")

- Abortlagstiftning: 582
 Adoptionsrätt: 581
 Af: se Av
 Akademi, folklig, berättelse om: *C 17/k, 803
 Aktiebolagsbeskattning: NU 1963: 5
 Aktiebolags- och firmarätt: 590
 Alkoholreklam, förbud mot: A 410/j, 175, 514
 Ambulanstjänst inom Nordkalotten: *D 4/1973/s, 1183, NU 1971: 11
 Analysattester rörande fröer: *D 31/1971/e, 1142
 Arbeider-: se Arbetar-
 Arbetsformidlings-samarbeid: 628
 Arbeidsløsetrygd, statistikk, informasjon: 630
 Arbeidsmarkeds-konferanse i Stavanger: NU 1973: 9
 Arbeidsmarkedsspørsmål: 627
 Arbetarskyddsføreskrifter: 635
 Arbetsmarknad
 nordisk, 574, 627
 for optikere: *D 3/1973/s, 1182, NU 1970: 19
 Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska: *C 7/s, 728
 Arbetsmedicin/yrkeshygiene: 636
 Arbetsmedicinens område, samarbeide på: D 36/1970/s, 1106
 Arbeidsmiljø: 573, se också Stress i arbeidsmiljø
 Arbeidsmiljøfrågor: 632
 — arbetsmarknadens partsorgan och frivilliga arbetarskyddsorganisationer: 633
 — information om: 632
 — samarbeide mellom myndigheter og institutioner m. fl.: 633
 — på utomnordisk plan: 634
 Arbeidsmiljøministermøten: 636
 Arkeologi, universitetskurser i: *D 3/1965/k, 998, 1822
 Arkitekter, utbildning av: D 5/1965/s, 999, E 3 (fråga) 1222
 Arkiv, bibliotek och informatik, utbildning för: *D 9/1971/k, 1119
 Arkiv, samnordiska: *D 11/1971/k, 1121
 Arktisk medicinsk forskning, samarbeidskommittén för: C 23/k, 850, 1816
 Arkæologi: se Arkeologi
 Arvslagstiftning: 582
 Asieninstitut: *C 24/k, 854, NU 1965: 5
 Atomansvarighet: 587
 Atomenergifrågor, Kontaktorganet för: C 8/e, 730, 1803, NU 1968: 15
 Attitydundersøking, den nordiska allmäheten och det nordiska samarbeidet 1973: 129, 1273, NU 1973: 4
 Automobile: se Förare, Motorfordon och Körkort
 Avfall, utsläpp av i Bottniska viken: A 411/s, 525
 Avtalsklausuler, standardformulär: 583
 Barn
 medborgarskap för: *D 6/1970/j, 1080
 vårdnad av: 592
 Barnlagstiftning: NU 1967: 4
 Barnsbörd, ersättning för vård i annat nordiskt land än hemlandet: *D 24/1972/s, 1176
 Bedövande och rusgivande ämnen i trafiken, användningen av: A 397/t, 444
 Beskattning: se även Skatter
 bolagsbeskattning: NU 1963: 5
 av fysiska personer: A 403/e, 490
 sjömansskattelagstiftning: NU 1969: 10
 Skattekonferanse i København 1966: NU 1966: 4
 Betyg: se Skolbetyg
 Bibliotek, arkiv och informatik, utbildning för: *D 9/1971/k, 1119
 Bilar: se Automobile och Personbilar
 Bildband om nordisk samverkan: 1274

- Bildkonst, samarbete om: 618, **D 24/1971/k*, 1134; se även **Konst**
- Biologisk bekämpning av skadedjur: **D 18/1972/k*, 1170
- Biotoper och naturtyper, skydd av: *B 15/s*, 559, 1775, NU 1973: 16
- Biståndsfrågor: 577, 675; se även **Utvecklingsländerna**
- Blå vägens utbyggnad till Europaväg: *D 16/1970/t*, 1090, *E 6* (fråga) 1228
- Bokföringslagstiftning: 591
- Bokningens medicinske skadevirkningar: NU 1967: 16
- Bolagsbeskattning: NU 1963: 5
- Bottniska viken
bilateralt samarbete mellan Finland—Sverige om föroreningar: 639
bilateralt samarbete mellan Sverige—Sovjetunionen om föroreningar: 639
utsläpp av avfall i: *A 411/s*, 525
- Boxning: se **Boksning**
- Brand- och hälsofarliga ämnen, märkning av: *D 25/1972/s*, 1777, 1842, NU 1970: 7
- Bro
landsvägs vid Kolari: *A 404/t*: 500
över Tana älv vid Utsjoki kyrkby: *A 398/t*, 455
- Brottmålsdomar, europeiska, verkställighet av: 594
- Budget- och kontrollfrågor, interimrapport: 1594, *Dok. I A*, 1857
- Buller: 641
- By: se **Stad**
- Byggemarkeder, økt integrasjon av: 658
- Byplanlegging: se **Stadsplanering**
- Børn: se **Barn**
- Børnehave: se **Förskola**
- Charterflyg: **D 25/1967/t*, 1020
- Chile, militärdiktatur i: 66, 99
- Civilrätt: 579
- Dampkedler: se **Ångpanne-**
- Dramatisk teater, gästspelsutväxling: 617
— se också under **Teater**
- Dyrefredning: se **Fridlysning, World Wildlife Fund och Viltvårdskonferens**
- Dyrläger: se **Veterinär**
- EEC: se **EG**
- EF: se **EG**
- EG: 72, 78, 81, 86, 92, 106, 112, 144
— och Färöarna: 99, 119
— samarbete rörande marknadsproblem: *D 12/1973/e*, 1191
— testresultat, ömsesidigt erkännande av: *A 388/e*, 383
- Ejedomsrådgivare: se **Fastighetsmäklare**
- Ekonomiskt samarbete: 71, *C 1*, 562, 645, 1191, NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17, 21
— marknadsproblem: 646
— samhandel 1972: 645
— valutapolitiskt: 649
- Eksamen: se **Tentamen**
- Eksamenskaraktär: se **Studentbetyg**
- Eksport: se **Export**
- El-samarbejde: se **Nordel**
- Elektriska säkerhetsfrågor, samordning av: **D 7/1971/e*, 1115
- Embedsmands-: se **Ämbetsmän-**
- Energi: se även **El**
- Energifrågor, institut för: *A 423/e*, 1741
- Energiförsörjning: 66, 70, 75, 83, 87, 90, 95, 104, 114, 1522
- Energiinstitut: 139
- Energikrisen: se **Energiförsörjning**
- Energipolitik: 652, 1522, *A 425/e*, 1768
- Energipolitisk överenskommelse: *D 14/1973/e*, 1195
- Energisamarbete: 653, *A 424/e*, 1744
- Entreprenörs fordringar vid konkurs: *A 394/j*, 421
- Erhvervs-: se **Yrkes-**
- Erstatning: se **Internier och Skadestånd**
- Europeiska ekonomiska gemenskapen: se **EG**
- Europaväg, Blå vägens utbyggnad till: *D 16/1970/t*, 1090, *E 6* (fråga) 1228
- Exportkrediter i bl. a. öst—västhandeln: *A 389/e*, 391
- Fagforeninger: se **Nordens faglige Samorganisation**
- Fagerholm-kommittén: se **Nordiska organisationskommittén**
- Familjebegreppet i lagstiftning: se **Försörjningsbegreppet**
- Familjerätt: 579
- Fast förbindelse Danmark—Sverige: se **Öresundsfrågorna**
- Fastighetsförmedlare, enhetlig lagstiftning om: *A 371/j*, 264
- Fellesmarked: se **EG**
- Ferie: se **Semester-**

- Film, utbildning för: **D 21/1963/k*, 994, se även Kortfilm
- vidareutbildning: 619
- Finsk-svenska utbildningsrådet. berättelse från: **C 26/k*, 869
- Finska invandrarna: 111
- anpassning i Sverige: **D 18/1971/s*, 1124
- kontakter med Finland: **D 19/1971/s*, 1126
- och pressen: NU 1972: 4
- utbildningsfrågor för finsk ungdom i Sverige: 111, 127
- Finska viken, bilateralt samarbete mellan Finland—Sovjetunionen: 640
- Finska, undervisning i Sverige: NU 1971: 8
- Firebyprojekt: 619
- Firmalagstiftning: 591
- Firmarätt: 590
- Fiskegräns: se också Havsrätt
- Färöarnas: 118
- Islands: 91, 107, 133, 142
- Fiskerispörsmål, kontaktorganet för: **C 12/e*, 748
- Fjernsyn: se TV
- Flyg: se Charterflyg och Flygtrafik
- Flygarbetstidslag: *A 243/t*, 1625
- Flygtrafik
- sammankoppling av inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige: *A 398/t*, 417
- underlättande av den internordiska på korta rutter: **D 8/1972/t*, 1159
- mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige: **D 28/1973/t*, 1218
- mellan Åland och stockholmsområdet: **D 9/1972/t*, 1161
- Flyve: se Flyg
- FN: 149, 1535
- FN:s aktioner. deltagande i: 1348
- Folkdiktning, Nordiskt institut för: **C 31/k*, 889
- Folkeakademi: **C 17/k*, 803
- Folklivsforskning: *D 3/1965/k*, 998, 1822
- Fond för teknologi och industriell utveckling: 652
- For-: se För-
- Forbrugerspörsmål: se Konsumentfrågor
- Fordringar, underentreprenörs vid huvudentreprenörs konkurs: *A 394/j*, 421
- Fordringspreskription: se Preskription
- Forskning: 602
- arktisk medicinsk, Nordisk samarbetskommitté för: **C 23/k*, 850
- asienforskning, Centralinstitut för: **C 24/k*, 854
- folklivsforskning: **D 3/1965/k*, 998, 1822
- forskarkurser, berättelse om: **C 38/k*, 931
- handikappvårdens område: **D 8/1973/s*, 1187
- vid hälsovårdshögskolan, Nordiska **D 28/1970/s*, 1096
- jordbrukskooperativ: *D 14/1962/k*, 992, 1820
- konflikt- och fredsforskning: **C 34/k*, 902
- källmaterial för samtidshistorisk: *D 24/1969/k*, 1063
- lantbruksundervisning och forskning, samarbete om: **D 19/1973/k*, 1204
- massmedia: **D 10/1970/k*, 1083
- i miljövård: 642
- med relation till utbildning för åldersklasserna 16—19 år: NU 1971: 1
- medicinsk, Nordiska samarbetsnämnden för: **C 39/k*, 934
- skeppsmedicinsk: *D 10/1969/s*, 1053, 1831, *E 14* (fråga) 1849
- skogsforskning, samarbetsnämnden för: **C 46/k*, 987
- transportekonomisk, Nordiska kommittén för: **C 25/t*, 863
- utbildnings- och forskningsspörsmål: NU 1970: 2
- utvecklingsforskning, samarbetskommitté för: *D 28/1969/e*, 1970, 1833
- viltforskning, Nordiskt kollegium för: **C 2/j*, 715
- ytkemisk forskning, institut för: *A 420/e*, 1698
- om Östeuropa: **D 1/1971/k*, 1108
- Forskningscentrum för jordbrukskooperation: *D 14/1962/k*, 992, 1820
- Forskningsinstitut för framtidsfrågor: **D 14/1970/e*, 1087
- Forstkandidater, utdanning af: 73
- Forureningsbekämpelse: se Förorening och Miljövård
- Forældelse i nordiske strafferet: NU 1967: 15; se även Preskription
- Forældremyndighed: NU 1967: 4
- Framtidsfrågor, forskningsinstitut för: **D 14/1970/e*, 1087
- Freds- och konfliktforskning, utredningsinstitut för: *A 400/k*, 467

- Fredsforskning, Nordisk samarbetskommitté för: *C 34/k, 902
- Fredsön i Nordostatlanten: 141, A 418/e, 535
- Fridlysningsbestämmelser för djur: *D 2/1968/j, 1024, NU 1967: 7
- Frimärken, Norden 1973: 1345
- Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser för: *D 15/1972/t, 1168
- Frågor vid 22:a sessionens 1:a samling: 1219
- Fröer, analysattester: *D 31/1971/e, 1142
- Fyr-stadsprojekt: 619
- Fysioterapeuter, vidareutbildning för: A 352/s, 259, NU 1973: 6
- Fælles: se även Gemensamma
- Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete och EG
- Fængsling: se Häktning
- Færdsel: se Trafik-
- Færdselsregler: se Vägtrafikregler
- Färöarna
fiskegräns: 118
förhållande till EG: 99, 119
kulturcentrum i Tórshavn: *D 17/1972/k, 1169
kulturförbindelse med: 620
trafikförbindelse med det övriga Norden: D 11/1972/t, 1162, E 8 (fråga) 1230
- Färöiska litteraturen, stöd till: *D 20/1973/k, 1205
- Födelsel: se Barnsbörd
- Förare av motorfordon, utbildning av: D 35/1970/t, 1104, E 7 (fråga) 1229, 1837, E 15 (fråga) 1851
- Förarskydd vid trafikförsäkring: D 24/1973/t, 1210, E 9 (fråga) 1231
- Førerbevis: se Körkort
- Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: A 416/e, 529
- Författningar, publicering av: se Statutsamling
- Förening av Östersjön, åtgärder mot: D 30/1970/s, 1097, NU 1967: 13, NU 1969: 3
- Föreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund, bekämpning av: D 21/1971/s, 573, 638, 640, 1132
- Föreningensfrågorna, samarbete om: NU 1967: 13, NU 1969: 3; se även Luftföreningar
- Föreningssituationen i Östersjön, Öresund, Skagerack och Kattegatt: 573, 638, 640
- Förskola, samarbete om: *D 27/1970/k, 1095, NU 1973: 13
- Försäkring: se även Trafikförsäkring
— pensions-: *D 10/1967/s, 1015
— sjuk-: *D 11/1967/s, 1061
- Försäkrings- och skadeståndsrätt: 586
- Förvaltningstjänstemän: utbyte av: *D 8/1968/s, 1025
- Försörjargreppet: *D 1/1973/s, 1179, NU 1972: 2
- Gallupundersökning: se Attitydundersökning
- GATT-förhandlingar
— samarbete inför: 1346
— samarbete rörande: D 13/1973/e, 1193
- Gemensamma marknaden: se EG
- Godsbefordran på väg: 589
- Grekland, militärdiktatur i: 66
- Gränsbygdproblem, seminarium om: NU 1968: 8
- Gränsestudier vid Tornedalen: NU 1971: 7
- Gränskommunalt samarbete: 664, D 22/1969/e, 1060
- Gränsregion, miljövård och urbanisering: NU 1970: 5
- Gränsälvsamarbete mellan Finland och Sverige: NU 1968: 16—17
- Grönland, trafikförbindelse med det övriga Norden: D 11/1972/t, 1162, E 8 (fråga) 1230
- Guinea Bissau: 150
- Hage: se Trädgårds-
Handelsagenter och handelsresande: 585
- Handelsdokument, förenhetligande av: *D 31/1970/e, 1099, NU 1968: 5
- Handelspolitik: se EG och Ekonomiskt samarbete
- Handikappfordon, trafikregler för: *D 25/1973/t, 1213
- Handikappfrågor: 623, 1342
- Handikappvårdens område, forskning på: *D 8/1973/s, 1187
- Have: se Trädgårds-
Havs rätt, samarbete om: *D 20/1972/j, 1172, se också Fiskerigräns
- Heimaey, vulkanutbrott: 74, 1254, 1319
- Helsingforsavtalet
teknisk genomgång av: 680
ändringar och tillägg: B 14/j, 542, 1270
- Hindsgavlseminar for internasjonelle organisasjoner: NU 1969: 21, NU 1970: 4

- Historia, nordisk; se även Samtidshistorisk utgivelse af: 613
översikt över: **D 14/1972/k*, 1167
- Hotell- och restaurantfacket, vidareutbildning inom *A 385/t*, 349
- Hushållningshögskolan, Nordiska: *C 13/k*, 751, 1804
- Husmödrar, socialskydd för: se Försörjarbegreppet
- Häktningstid, avräkning av: 593, 1339, NU 1971: 9
- Hälssofarliga ämnen, märkning av: *D 25/1972/s*, 1177, 1842, NU 1970: 7
- Hälsöfrågor: 625
- Hälsövardsdirektörmötet i Oslo: **C 20/s*, 830
— deltagare: 838
- Hälsövardshögskolan, Nordiska: **C 10/s*, 736, NU 1973: 18
— forskning vid: **D 28/1970/s*, 1096
- Hässelbykonferens för internationella organisationer: NU 1965: 9, NU 1966: 1
- Högskolor och universitet i Norden, utbyggnad av: *D 17/1973/k*, 1201
- Idrottssamarbete: 621
- Idrottsutbyte, ekonomiskt stöd: **D 2/1971/k*, 1109
- IEA: 1535
- Ikonografins område, samarbete på: **D 16/1973/k*, 1200
- Imatrakonferens för internationella organisationer: NU 1968: 9, 18
- Industripolitik: 652
- Industrisamarbete: 570
- Invandring: se Migration
- Informatik, bibliotek och arkiv, utbildning för: **D 9/1971/k*, 1119
- Information, internordisk: 130, 568
- Informationscentrum i Helsingfors: *A 384/k*, 330
- Inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige, sammankoppling av: *A 398/t*, 417
- INSTA, Internordisk standardisering: 659
- Institutioner, nordiska: 684: NU 1972: 5
— gemensamma, personalens ställning vid: **D 28/1971/j*, 1138
— ställning: **D 29/1971/j*, 1140
- Instruktionssjukgymnaster, utbildning av: 625
- Integritetsbeskyttelse: se Integritetsskydd och Privatlivets helgd
- Integritetsskydd: 587
- Internationale organisationer, seminar för: se Hindsgavlkonferensen, Hässelbykonferensen, Imatrakonferensen, Reykjavikkonferensen och Røroskonferensen
- Internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, Nordiska samarbetskommittén för: **C 34/k*, 902
- Interner, personskador, vållade av: *D 19/1968/j*, 1033
- Island
amerikansk militärbas på: 107, 109, 142
fiskerigräns: 91, 107, 133, 142
trafikförbindelse med det övriga Norden: *D 11/1972/t*, 1162, *E 8* (fråga) 1230
vulkanutbrott: 74, 1254, 1319
- Jagt- och viltvårdskonferens: NU 1967: 7
- Jakt- och fridlysningsbestämmelser: **D 2/1968/j*, 1024
- Jord-: se Mark-
- Jordbrukskooperation, forskningscentrum för: *D 14/1962/k*, 992, 1820
- Jordbruksspörsmål, Kontaktorganet för: **C 11/e*, 744
- Journalister, seminarium för: NU 1972: 10, NU 1973: 19
- Journaliskursus: **D 11/1969/k*, 1054
- Kalendarium över nordiska möten: 1275
- Karesuando, bro vid: **D 15/1970/t*, 1089
- Kattegatt, bekämpning av föroreningarna i: 638, 640, *D 21/1971/s*, 1132 1573
- Keflavík, amerikansk militärbas på Island: 107, 109, 142
- Kenya, kooperativ insats i: 676
- Kernkraftssamarbete, utvidet: NU 1968: 15; se även Atomenergifrågor
- Kibaha Education Centre: 675
- Kjønnsrollene i undervisningen: NU 1972: 6
- Kolari, landsvägsbro vid: *A 404/t*, 500
- KOMEKON: se SEV
- Kommission, handelsagentur och handelsresande: 585
- Kommissionslag: 1338
- Kommunal rösträtt: 95, *D 30/1973/j*, 1846
- Kommunalt samarbete över riksgränserna: NU 1973: 1; se även Gränskommunalt samarbete
- Komparativ rätt, institut för: NU 1970: 17
- Konflikt- och fredsforskning
— Nordiska samarbetskommittén för: **C 34/k*, 902
— utredningsinstitut för: *A 400/k*, 467

Konkurs

entreprenörs fordringar vid: *A 394/j*, 421

förmånsrätt i: *D 12/1970/j*, 1084

lagstiftning: 593

löneskydd vid: *D 30/1971/j*, 1141, 1838

Konservatorer, utbildning av: **D 10/1971/k*, 1120

Konst

bildkonstens område, ökat samarbete på:

**D 24/1971/k*, 1134

utbildning av konstnärer och kulturarbetare: 619

vandringsutställningar: 618

Konstförmedling, centrum för: **D 21/1973/k*, 1206

Konsument- och köplagstiftning: 582

Konsument- och marknadsföringsfrågor: NU 1971: 3

Konsumentfrågor: 575

— Nordiska kommittén för: *C 35/e*, 907, NU 1968: 6, 1969: 5, 1970: 6

Konsumentområdet, samarbetsorganen på: *A 380/e*, 307, NU 1973: 22

Konsumentpolitik: 667

Konsumentskydd, utbyggnad av: *D 6/1972/j*, 1155

Konsumentupplysning om personbilar: **D 7/1972/e*, 1158

Kontaktmandsseminar: 1283

— i Hindsgavl: NU 1966: 6

— i Mariehamn: NU 1973: 2

— i Røros: NU 1970: 12

— i Storlien: NU 1969: 12

Kooperationen, forskningscentrum för jordbruks-: *D 14/1962/k*, 992

Kraftsamarbejde: se Nordel

Kreditupplysningsverksamhet: 588

Kriminalitet, ekonomisk: 594

Kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård: *A 381/j*, 324

Kriminologi, Nordiska samarbetsrådet för: **C 30/j*, 886

Kriminologiskt samarbete: **D 32/1971/j*, 1144

Kringkasting: se Radio

Kulturavtalet, nordiska och övriga kulturfrågor: NU 1970: 20, NU 1971: 17

— kommittéer och arbetsgrupper: 596

Kulturbudget, nordisk: 119, 121, 125, 600, 621

Kulturcentrum i Tórshavn: **D 17/1972/k*, 1169

Kulturellt samarbete: 576, 596

— organisationskommittén för, rapport till Nordiska ministerrådet: NU 1971: 17

Kulturfonden, Nordiska

— berättelse: *C 16/k*, 787, 1806

— utskottet för granskning av berättelse: 1268

— val: 61

Kulturformidling, konference om: NU 1968: 12

Kulturkommissionen, Nordiska, slutrapport: NU 1971: 10

Kultursamarbete: 1246, NU 1969: 20, NU 1971: 17, NU 1972: 8

Kultursamarbetsfrågor, PM om: 1296

Kultursekretariatet: 121, 596, 599, NU 1971: 17

Kunst: se Konst

Kvinna: se Försörjarbegreppet

Kärnkraft: 71; se även Atom- och Kernekraftsamarbejde

Københavns lufthavns fremtid: se Saltholm

Könsroller och utbildning: NU 1972: 6

Köplagstiftning: 582, 584

Körkort, nordisk giltighet för: **D 34/1970/t*, 1103, NU 1969: 7

Lagstiftningsplan: 168, *A 392/j*, 397

Lagstiftningsamarbete

— nordiskt: 579, 1245, 1337

— internationellt: 595

Landbrug: se Jordbruk

Landsvägsbro vid Kolari: *A 404/t*, 500

Lantbruksundervisning och forskning, högre: **D 19/1973/k*, 1204

Legitimation av optiker: NU 1970: 19

Lektorer: se Språklektorer

Levnedsmiddel: se Livsmedels-

Litteratur; se även Skönlitteratur

— färöiska stöd till: **D 20/1973/k*, 1205

— nabolands, översettelse av: 616, 1314

Litteraturllexikon, nordiskt: **D 32/1970/k*, 1101, 1835

Litteraturpris, Nordiska rådets, utdelning av: 1417

Livsmedelslagstiftning, berättelse om:

C 18/s, 822, *E 2* (fråga) 1220

Livsmedelstillsatser: *E 2*, 1220

Lovgivning: se Lagstiftning

Luftföreningar, åtgärder mot: *D 31/1972/s*, 1150

Lufthavne: se Københavns lufthavn, Salt-holmsudvalget och Öresundsfrågorna

- Lufträtt: 590
 Läkarspecialistkompetens: *D 21/1966/s*, 1006, *E 4* (fråga) 1224
 Läkemedelssamarbete: 626, **D 16/1969/s*, 1057, NU 1968: 7
 Lärare vid socialhögskolorna, fortbildning av: **D 5/1973/s*, 1184
 Lärarutbyte: 611, **D 24/1964/k*, 997
 Läromedel: 612
 Lärarutbildning: 613
 Löneskydd vid konkurs: *D 30/1971/j*, 1141, 1838
- Mariehamn, kontaktmannamöte i: NU 1973: 2
 Marinbiologi, Nordiskt kollegium för: **C 27/k*, 873
 Mark- och vattenföreningsskonferens: NU 1967: 13
 Marknadsföringsmetoder, otillbörliga: 582
 Marknadsproblem, samarbete rörande: *D 12/1973/e*, 1191
 Massmedia, stipendier för medarbetare: *D 33/191/7*, 1145, 1839
 Massmediaforskning, samnordisk: **D 10/1970/k*, 1083
 Matematikundervisning
 — harmonisering av: NU 1971: 2, NU 1973: 17
 — modernisering av: NU 1967: 9—12
 Materialprovning, odontologisk, Nordiskt institut för: **C 32/s*, 896
 Mbeya, lantbruksinsats i: 676
 Medborgarskap
 — för barn: **D 6/1970/j*, 1080
 — lagstiftning: NU 1965: 8
 Meddelanden, Nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer: 992
 Medicin, publiceringsnämnden för: **C 45/k*, 986
 Medicinaldirektör: se Hälso direktör
 Medicinsk forskning; se även Arktisk medicinsk forskning
 — Nordiska samarbetsnämnden för: **C 39/k*, 394
 Medicinsk undervisning, Nordisk federation för: **C 36/k*, 912
 Mellanriksvägar
 Blå vägens utbyggnad till Europaväg: *D 16/1970/t*, 1090, *E 6* (fråga) 1228
 Kiruna—Narvik: 1345
- Skjomen—Stora Sjöfallet: **D 27/1973/t*, 1217
 Virtaniemi—Tjærebukten: **D 4/1971/t*, 1110
 Meningsmåling: se Attitydundersökning
 Migrationen Sverige-Finland: NU 1970: 14
 Miljölagstiftning, dansk, och skyddet av naturtyper: *E 13*, 1238
 Miljöskyddskonvention, nordisk: 174, *D 4/1972/s*, 1152
 — utkast till: NU 1973: 5
 Miljövård: se också Förening
 — avfallshantering: 641
 — forskning: 642
 — handlingsprogram: 637
 — miljöskyddsöverenskommelse: 637
 — och urbanisering, nordisk gränsregion: NU 1970: 5
 — utbildning: 642
 — åtgärder mot utsläpp av svaveldioxid: 644
 Miljövårdsfrågor: 113
 — kontaktorganet för: **C 42/s*, 952
 — ämbetsmannakommittén för: 637
 Miljövårdsinstitut på Åland: 140, *A 399/s*, 462, 1638
 Miljövårdssamarbete: 572, 637
 Miljövårdsutredning, Nordforsks: NU 1969: 3
 Ministerrådet, Nordiska: 94, 132
 — arbetsformer: NU 1971: 5
 — arbetslivets organisationer, förhållandet till: 685
 — berättelse från: 71, *C 1*, 562
 — handlingsprogram: 68, 113, 566
 — nordiska institutioner: 684, NU 1972: 5
 — rättsställningen för nordiskt anställd personal: 685
 — sekretariat: 682
 Motivering för rekommendation, omröstning beträffande: *A 405/j*, 508
 Motorfordon
 förare. utbildning av: *D 35/1970/t*, 1105
E 7 (fråga) 1229, 1837, *E 15* (fråga) 1851
 körkort, nordisk giltighet för: **D 34/1970/t*, 1103, NU 1969: 7
 terränggående bestämmelser för: **D 26/1973/t*, 1215
 Multinationella bolag: 87, 93, 135, 1565, *A 422/j*, 1724, *A 436/j*, 1772
 Musikpris, Nordiska rådets, utdelning av: 1423

- Musiksamarbete: 617, *D 18/1969/k, 1959;
se även under Opera
- Musikterapi, samarbete om: *D 17/1969/k,
1058
- Myndighetslagstiftning: 580
- Måle: se Mät
- Mättekniskt institut, gemensamt: *D 2/
1972/e, 1147
- Mättekniskt samarbete: 571, 653
- Nabolandslitteratur: se Litteratur
- Namnlagstiftning: 579
- Narkotika: se även under Rusmedel
- Narkotikamissbruk, samverkan för att mot-
verka: 626, *D 8/1971/j, 1117
- NATO: 91, 106, 142, 143, 148, 1520, 1539
- Naturalisation, jämlikhet vid: *D 7/1970/j,
1081
- Naturfredning och friluftsliv: 644
- Naturtyper
— och biotoper, skydd av: B 15/s, 559,
1775
— skyddet av, och dansk miljölagstiftning
E 13, 1238
- Naturvårdsunionen, internationella, delta
gande i: *D 21/1972/j, 1174
- Navigationslärare, utbildning av: E 16 (frå-
ga) 1853
- Navnelovgivning: se Namnlagstiftning
- Nedrustningssamarbete: 1348
- Njurtransplantationer, permanent samar-
bete om: *D 9/1973/s, 1188
- NM och Nordtest: *C 19/e, 824
- NOMUS: 617
- NORDDOK: 603, *C 21/k, 840
- Nordek: 104, 131, 1536, NU 1969: 1, 2, 11,
15, 17, 21
- Norden-frimärken 1973: 1345
- Nordel: 83, 97, C 33/e, 898
— samordnad utbyggnadsplanering inom:
NU 1970: 1
— rapport om planeringssamarbete och
kraftutbyggnadsplaner: NU 1972: 9
- Nordens faglige Samorganisation: 71, 136,
568
— kontakt med Nordiska rådet: 1302
- Nordens folkliga akademi: *C 17/k, 803
- Nordens Hus i Reykjavík: 75, *C 14/k, 758,
769
— i Tórshavn: *D 17/1972/k, 1169
- Nordforsk, långtidsplan för: NU 1968: 11
— miljövårdsutredning: NU 1969: 3
- Nordic Cooperation, Organisation of: NU
1970: 13
- Nordisk journalistkursus: *D 11/1969/k,
1054
- ”Nordisk kontakt”: 1275
— detaljbudget: 1286
- ”Nordisk statistisk årsbok”: 1278, NU 1962:
10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966:
10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970:
23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24
- ”Nordisk statsutredning”: 1278, NU 1970:
22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23
- Nordisk ungdomsfond: se Ungdomssamar-
bete
- ”Nordisk utredningsserie”: 1277
- Nordiska ekonomiska samarbetet: se Eko-
nomiskt samarbete
- Nordiska institutioner: NU 1972: 5
— gemensamma, personalens ställning vid:
D 28/1971/j, 1138
— ställning: *D 29/1971/j, 1140
- Nordiska kulturfonden
— berättelse 1973: *C 16/k, 787
— utskott för granskning av berättelse:
1268
— val: 61
- Nordiska kulturkommissionens slutrapport:
NU 1971: 10
- Nordiska ministerrådet: se Ministerrådet
- Nordiska organisationskommittén: NU
1969: 20
- Nordiska rådet
Arbetsutskott: 1407
- Attitydundersökning: 1273, NU 1973: 4
- Berättelser och meddelanden, utform-
ning av: 1270
- Bildband: 1274
- Broschyr: 1274
- Budget 1974 och 1975: 1285
- Delegationerna och parlamenten: 1278
- Ekonomiska utskottet: 1266
- Frågor vid 22:a sessionens 1:a samling:
1219
- Helsingforsavtalet, teknisk översyn av:
680, 1270
- Information: 1273
- Informationskommittén: 1275
- Informationsplan: 1274
- Inkomna skrivelser: 1289
- Internationella organisationer
— konferens för: NU 1965: 9, 1966: 1
1968: 9, 18, 1969: 21, 1970: 4, 1973: 13,
1973: 12, 20

— kontakter med: 1282
 Juridiska utskottet: 1255
 Kalendarium: 1275
 Kontrollfunktioner: 101. 1270, *Dokument 1 A*, 1857
 Kulturfonden; se Nordiska kulturfonden
 Kultursamarbetsfrågor, PM om: 1296
 Kulturutskottet: 1257
 Litteraturpris: 1417
 Medlemmar: 9, 1243, 1493
 Musikpris: 1423
 Möten med statsministrarna och Nordiska ministerrådet: 1253, 1254
 Nordens fackliga samorganisation, kontakt med: 1302
 Nordisk budget: 1270
 Nordisk tjänstemannarätt, förslag till:
 NU 1970: 15
 Nordiska samarbetsfrågor: 1245
 Omröstning av motivering; se Motivering
 Organisatoriska och finansiella förhållanden: 1269
 Personalförteckning: 1287
 Personregister: 1456
 Porträttmatrikel: 1278
 Presidiets partipolitiska sammansättning: 1270, 1324
 Presidiesekretariat: 1272, 1410
 Presidiets sammansättning: 1243, 1407
 Presidiemöten: 1243
 Presidierapport: 1239—1336
 Presidieskrivelser till de nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet: 1288
 Protokoll
 — från möte med samarbetsministrarna och presidiet i Stockholm 25 oktober 1973: 1315
 — från möte med statsministrarna, samarbetsministrarna och presidiet i Oslo 20 februari 1973: 1311
 Publikationsverksamhet: 1276
 Rapport från presidiet: *Dokument 1*, 1231
 Rapport om det nordiska samarbetet: *Dokument 2*, 1337
 Rekommendationer
 — meddelande om: 992
 — översikt över 1973 års: 1244
 Rådsförhandlingar: 1276
 — register över: 1278
 Seminarier: 1275

Skrivelser

— under behandling: 1289
 — färdigbehandlade och besvarade: 1291
 Trafikutskottet: 1264
 Utskottens verksamhet: 1255
 Verksamhet 1952—1970: NU 1971: 14
 22:a sessionens 1:a samling
 — arrangemang, särskilda: 50
 — avslutningsanförande, presidentens: 254
 — berättelser till: 562
 — förberedelser för: 1280
 — generaldebatt vid: 65—150
 — kallelse till: 7
 — litteraturpris, utdelning av: 1417
 — medlemslista vid: 9
 — musikpris, utdelning av: 1423
 — namnupprop: 54
 — presidierapport till: 1231—1336
 — presidium vid: 56
 — protokoll vid: 51—255
 — rekommendationer vid: 1353
 — sakkunniga vid: 1412
 — saklista vid: 23
 — sekretariat vid: 1410
 — sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 1481
 — utskott: 64
 — öppningsanförande, presidentens: 56
 — översikt över: 49
 22 sessionens 2:a samling
 — arrangemang, särskilda: 1511
 — avslutningsanförande, presidentens: 1619
 — berättelser: 1785
 — beslut: 1891
 — kallelse till: 1491
 — medlemslista: 1493
 — namnupprop: 1517
 — presidium vid: 1920
 — protokoll vid: 1513—1621
 — rekommendationer vid: 1893
 — sakkunniga vid: 1924
 — saklista vid: 1505
 — sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 1978
 — utskott: 1518
 — yttranden vid: 1910
 — öppningsanförande, presidentens: 1515
 — översikt över: 1929
 Nordiska ämbetsmannakommittén: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17

- Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
- Nordiskt litteraturllexikon, utgivande av: *D 32/1970/k, 1101, 1835
- Nordiskt samarbete: C 1, 562, 1785
— under 1973: Dokument 2, 1337
- NORDITA: 122
- Nordkalotten
ambulanstjänst inom: *D 4/1973/s, 1183, NU 1971: 11
flygtrafiken inom, utbyggnad av: *D 28/1973/t, 1218
industrifrågor: 665
Karesuando, bro vid: *D 15/1970/t, 1089
Kolari, landsvägsbro vid: A 404/t, 500
regionalpolitisk fond: A 421/e, 1711
samarbete på: 665
turistfrågor: 666
vuxenutbildning: 666
yrkesoppläringscenter: 630
- NORDKOLT: 671
- Nordkult: se Kultursamarbete
- Nordostatlant, fredszon i: 141, A 418/e, 535
- Nordtest: 571, 652, *C 19/e, 824
- NORDTRANS: NU 1969:13, NU 1970: 21
NU 1971: 4
- Nordøk: se Nordek
- NOVU-projektet: 614
- NTTK, stöd till: *D 23/1973/t, 1209
- Nyre: se Njüre
- Obduktion, lagstiftning om: 1338
- Oceanografi, fysisk, Nordiskt kollegium för: *C 37/k a, 918, *C 37/k b, 924
- Odontologisk materialprovning, Nordiskt institut för: *C 32/k, 896
- OECD: 87, 1535
- Offentlighetsprincipen vid nordiska organ: NU 1974:14, 1600, Dok. I B, 1881
- Oljekris, oljeproduktion: se Energiförsörjning
- Oljeskadeansvarighet: 1339
- Oljeteknologi, utbildning i: E 17 (fråga) 1855
- Omröstning beträffande motivering för rekommendation: A 405/j, 508
- Opera, gästspelsutväxling: 617
- Ophavsret: se Upphovsrätt
- Opinionsundersökning: se Attitydundersökning
- Oplysning: se Upplysning
- Optiker
— arbetsmarknad för: *D 3/1973/s, 1182, NU 1970: 9
— auktorisation för: *D 2/1973/s, 1181
— legitimation: NU 1970: 9
- Organisationskomiteen for nordiskt kulturellt samarbejde, rapport til Nordisk Ministerråd: NU 1971: 17
- Organisationskommittén, Nordiska: NU 1969: 20
- Oversættelse: se Översättning
- Passöverenskommelse: 1340
- Patentlagstiftning: NU 1963: 6, NU 1968: 1
- Patentsamarbete: *D 11/1973/j, 1190
- Patientombudsmannainstitution, inrättande av: A 395/s, 428
- Pensionering
statlig i Norden: NU 1966: 8
tjänstepension: D 26/1963/s, 995, NU 1966: 8, NU 1970: 15
- Pensionsförsäkring, förenhetligande av: *D 10/1967/s, 1015
- Personal, nordiskt anställd: se Nordiska institutioner
- Personbilar, konsumentupplysning om: *D 7/1972/e, 1158
- Personregister, privata: *D 13/1972/j, 1165, se även Privatlivets helgd
- Personskador: se även Skadestånd
— vållade av interner m. m.: D 19/1968/j, 1033
- Politik, internationell, inklusive konflikt- och fredsforskning: *C 34/k, 902
- Porträttmatrikel: 1278
- Postpaket, tullbehandling av: D 3/1969/t, 1049
- Posttaxor: D 12/1968/t, 1027
- Preskription: se även Forældelse
— av fordran: 585 D 13/1965/j, 1002, 1824
— strafferettslig: 594
- Press i Norden: NU 1972: 3,4
- Presse: se Journalister
- Presseminarium
på Hässelby slott: NU 1966: 9
i Mariehamn: NU 1973: 19
för riksdagsjournalister: NU 1972: 10
i Århus: NU 1971: 19
- Pressens indhold af nordisk stof: NU 1967: 6
- Privatlivets helgd: *D 27/1971/j, 1136; se även Integritetsskydd och Personregister

- Processrätt: 592
 Prøveløsladelse: NU 1970: 3
 Publiceringsnämnden för medicin: *C 45/k, 986
 Publikationsverksamhet: 1276
- Radio, utbildning för: *D 21/1963/k, 994
 Radio och TV; se även TV
 — frågor, Kontaktorganet för: *C 22/k, 849, 1814
 — konferens: NU 1966: 7
 — material till undervisningen i: *D 9/1970/k, 1082
 — vuxenutbildning: *D 7/1966/k, 1005
 Radioterapins område, specialistutbildning: A 378/s, 271
 Radioutsändningar, stereofoniska: *D 25/1969/k, 1066
 Recept, giltighet för: *D 5/1971/s, 1111, NU 1969: 18
 Rejse: se Rese-
 Regionalpolitik: 572, 660
 Reklam: se Alkoholreklam och Tobaksreklam
 Reklamsändningar i TV: *D 8/1969/k, 1052
 Rekommendation, omröstning beträffande motivering för: A 405/j, 508
 Renskötselfrågor, samarbetsorganet för: C 6/j, 724, E 1 (fråga) 1219
 Resebyrålagstiftning: *D 35/1968/t, 1048
 Resepter: se Recept
 Restaurant- och hotellfacket, vidareutbildning inom: A 385/t, 349
 Rets-: se Rätts-
 Reykjavík, Nordens Hus i: 75, *C 14/k, 758, 769
 Reykjavikkonferens för internationella organisationer: NU 1973: 12, 20
 Riksdagsjournalister, seminarium för: NU 1972: 10, NU 1973: 19
 Rusingivande och bedövande ämnen i trafiken, användningen av: A 397/t, 444
 Rusmedelsforskning: A 379/s, 287
 Rättsvetenskap, jämförande, nordiskt institut för: *D 26/1972/j, 1178, NU 1970: 17
 Røroskonferanse for internasjonale organisasjoner: NU 1971: 13
 Rösträtt, kommunal: 95, D 30/1973/j, 1873
- Saltholm, storflygplats: NU 1967: 14, NU 1968: 2—4
 Samarbete, nordiskt: 71, C 1, 562
 — nordiskt under 1973: Dokument 2, 1337
- Samisk institut: 620
 — inrättande av: D 33/1968/k, 1041
 — i Kautokeino: 123
 — Nordiska: *C 5/j, 720
 Samekonferens
 i Hetta: NU 1969: 6
 i Tana: NU 1965: 13
 Samerna
 kärnområden: 1565, A 406/j, 1673
 stöd till: D 5/1972/j, 1154
 Samespörsmål, samarbetsorganet för: C 6/j, 724, E 1 (fråga) 1219
 Samhällsplanering: NU 1964: 2
 — Nordiskt institut för: *C 28/s, 878, NU 1967: 1
 Sammenlignende: se Komparativ
 Samtidshistorisk forskning, källmaterial för: D 24/1969/k, 1063
 SEV: 98, 145
 SI-systemet, införande av: *D 12/1971/e, 1122
 Sigøjner: se Zigenare
 Sikkerhed: se Säkerhet
 Sjukförsäkring, förenhetligande av: *D 11/1967/s, 1016
 Sjukgymnaster: se Fysioterapeuter och Instruktionssjukgymnaster
 Sjukhjälp, enhetliga regler för vid vistelse utom Norden: *D 23/1972/s, 1175
 Sjukhjälpförsäkring, överflyttning av: *D 7/1973/s, 1180
 Sjukhusadministratörer, utbildning av: *D 3/1970/s, 1075, NU 1969: 8
 Sjukhusfysikersamarbete: *D 33/1970/s, 1102, NU 1969: 8
 Sjukhuslaboratoriesamarbete, kliniskt-ke-miskt: *D 6/1973/s, 1185
 Sjuksköterskor, högre utbildning: D 19/1967/s, 1017, 1826
 Sjukvård: se även Hälso-
 Sjukvårdssamarbete i Tornedalen: *D 16/1968/s, 1030
 Sjömansskattelagstiftning: NU 1969: 10
 Sjörätt: 589
 — Nordiskt institut för, berättelse 1972: *C 43/k a, 953
 berättelse 1973: *C 43/k b, 964
 Skadegjur, nordiskt kollegium för biologisk bekämpning av: *D 18/1971/k, 1170
 Skadeerstatning: se Skadestånd
 Skadestånd för personsador vållade av in-terner: D 19/1968/j, 1033
 Skadeståndslagstiftning, försäkrings inver-

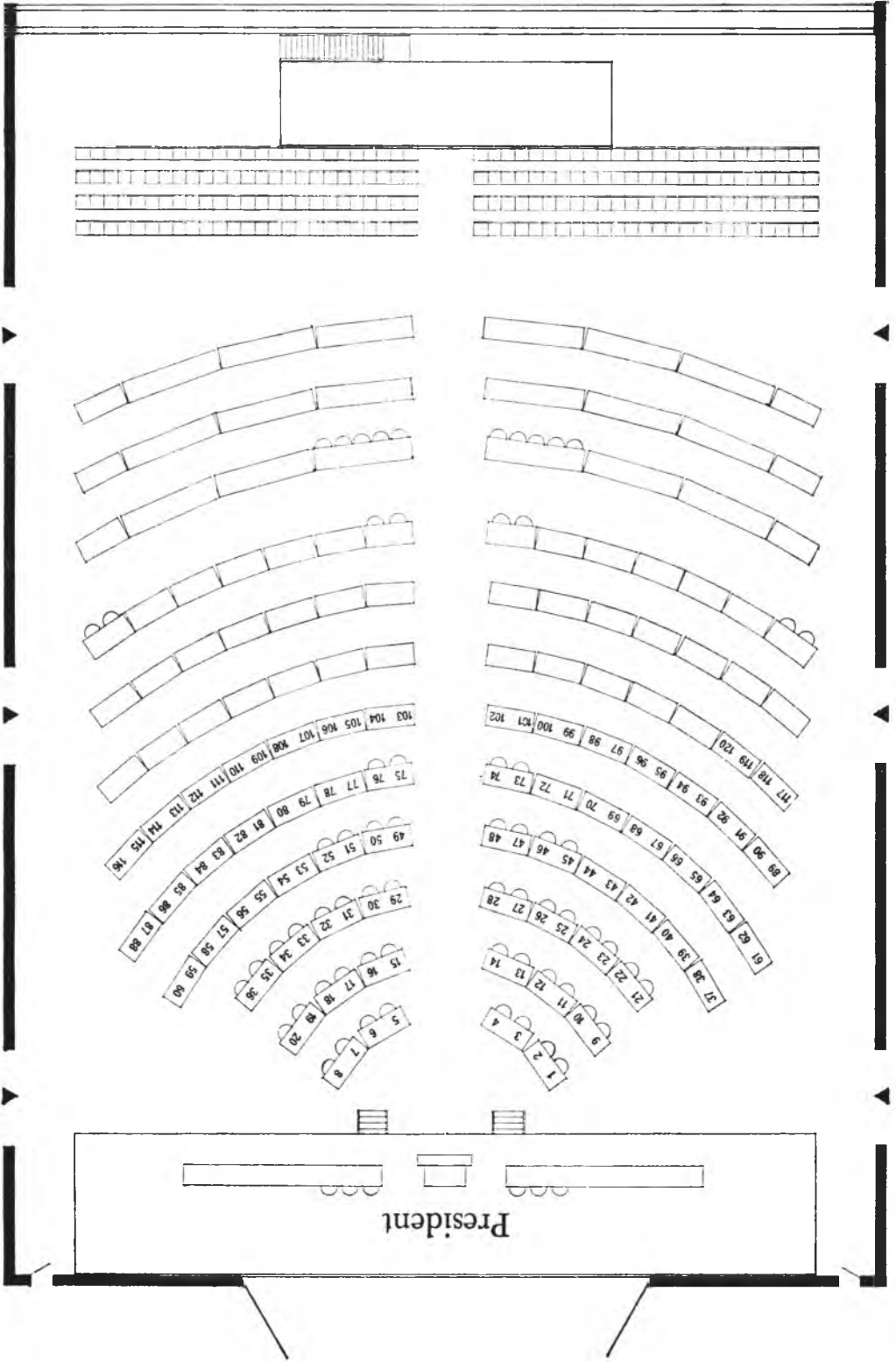
- kan på: *D 5/1966/j, 1004
- Skagerack, bekämpning av föreningarna i: 573, 638, 640, D 21/1971/s, 1132
- Skattekonferens, nordisk i Köbenhavn 1966: NU 1966: 4
- Skatter: se även Beskattning och Sjömansskattelagstiftning
- Skatteregler för bolag: NU 1963: 5
- Skattesamarbete: 1345
- Skeppsapotek, nordiska bestämmelser för: NU 1967: 8
- Skeppsmedicinsk forskning: D 10/1969/s, 1053, 1831, E 14 (fråga) 1849
- Skjomen—Stora Sjöfallet, mellanriksväg: *D 27/1973/t, 1217
- Skoglig utbildning, högre: *D 18/1973/k, 1203
- Skogs- och jordbruksmaskiner, tullbehandling av: *D 6/1971/e, 1113
- Skogsarbetsstudiernas råd och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: *C 44/e, 975
- Skogsforskning, samarbetsnämnden för: *C 46/k, 987
- Skol- och studentbetygs giltighet: *D 13/1970/k, 1086
- jämförbarhet: D 7/1969/k, 1051, 1829
- Skolordning, nordisk: *D 26/1967/k, NU 1965: 12, NU 1968: 14
- Skolordningarnas harmonisering: NU 1970: 9
- Skov: se Skog
- Skyddshjälm i trafik: A 401/t, 1659
- Skönlitteratur: se även Litteratur
- översättning av nordisk: *D 26/1971/k, 1135
- Social trygghet, konvention om: *D 9/1967/s, 1014
- Socialhögskolorna, fortbildning av lärare vid: D 5/1973/s, 1184, 1843, NU 1971: 12
- Socialpersonal, vidareutbildning av: *D 1/1970/s, 1073
- Socialpolitiska kommittén, Nordiska: *C 3/s, 717
- Socialpolitiskt samarbete: 623
- social trygghet: 623, se också Trygghetskonvention
- Socialskydd för husmödrar: se Försörjningsgreppet
- Socialstatistik: 624
- Solsjenitsyn: 66, 79, 137
- Sommartid, införande av: E 12, 1237
- Sommaruniversitetet, Nordiska: 241: C 41/k, 948, 1818
- Specialapparat, vetenskaplig: D 20/1967/s, 1018, E 5 (fråga) 1226, 1827
- Specialistkompetens för läkare: D 21/1966/s, 1006, E 4 (fråga) 1224
- Sprog: se Språk
- Språk- och informationscentrum i Helsingfors: A 384/k, 330
- Språkkonvention, nordisk: *D 29/1966/j, 1008
- Språklektorerna, samarbete rörande: D 27/1969/k, 1067
- Språknämndernas samarbete: *C 9/k, 734
- Spörsmål: se Frågor
- Stadsplanerare, utbildning av: NU 1964: 2
- Standardisering
- internordisk, INSTA: 659
- samarbete om: *D 23/1968/e, 1035
- Standardiseringskonferens i Oslo: NU 1969: 14
- Statistisk årsbok, nordisk: NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24
- Statsborger: se Medborgar- och Naturalisation
- Statutsamling, Nordisk: 1278, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23
- Stereofoniska radioutsändningar: *D 25/1969/k, 1066
- STINA-projektet: 671
- Stipendier för medarbetare vid massmedia: D 33/1971/k, 1145, 1839
- Strafferet, nordisk föräldelse i: NU 1967: 15
- Straffrätt: 593
- Stress i arbetsmiljön, motverkan av: A 387/s, 363
- Studentbetygs giltighet: *D 13/1970/k, 1086
- jämförbarhet: D 7/1969/k, 1051, 1829
- Sundheds-: se Hälso-
- Svangerskabsafbrydelse: se Abort
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Säkerhetsbälte, obligatorisk användning av: A 402/t, 485
- Säkerhetsfrågor, elektriska, samordning av: *D 7/1971/e, 1115
- Säkerhetspolitiska frågor i Nordiska rådet: 108, 109, 110, 115, 137, 141
- Sø-: se Sjö-
- Tana älv, bro över: A 398/t, 455

- avledning av vatten från: *E 11*, 1235
- Tanzania
kooperativ insats i: 676
lantbruksinsats i Mbeya: 676
- Teater, utbildning för: **D 21/1963/k*, 994
- Teatermedarbetare, vidareutbildning av: 619
- Teknologisk och industriell utvecklingsfond: 652
- Telekommunikationsområdet, samarbete på: 1345
- Television: se TV
- Tentamensgiltighet, nordisk: 612, **D 1/1966/k*, 1003, NU 1970: 18
- Terrester ekologi, Nordiskt kollegium för: **C 29/k*, 884
- Terränggående motorfordon, bestämmelser för: **D 26/1973/t*, 1215
- Testresultat, erkännande av: *A 388/e*, 383
- Tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal: NU 1970: 15
- Tjänstemän, förvaltnings-, utbyte av: **D 8/1968/s*, 1025
- Tjänstepension: *D 26/1963/s*, 995, NU 1966: 8, NU 1970: 15
- Tjærebukten—Virtaniemi, väg mellan: **D 4/1971/t*, 1110
- Tobaksreklam, nordiskt förbud mot: 626, **D 12/1972/j*, 1164
- Told-, Toll-: se Tull-
- Tornedalen
- sjukvårdssamarbete i: **D 16/1968/s*, 1030
- studier kring gränsen: NU 1971: 7
- Tórshavn, kulturcentrum i: **D 17/1972/k*, 1169
- Trafikbuller, begränsning av: *A 386/t*, 355
- Trafikfostran, effektiviserad: *D 14/1969/k*, 1056, 1832
- Trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden: *D 11/1972/t*, 1162, *E 8* (fråga) 1230
- Trafiklagstiftning, gemensam: **D 27/1968/t*, 1040, NU 1966: 2—3
- Trafikregler för handikappfordon: **D 25/1973/t*, 1213
- Trafiksäkerhet
- Användning av rusgivande och bedövande ämnen: *A 397/t*, 444
- Säkerhetsbälte, obligatorisk användning av: *A 401/t*, 485
- Trafiksäkerhetskonferens i Stockholm: NU 1970: 8
- Trafiksäkerhetsrådet, Nordiska: *C 40/t*, 938
- Transittrafiken över Trondheim: **D 9/1968/t*, 1026
- Transplantation, likartad lagstiftning om: **D 12/1960/s*, 1055, 1338; se även Njurtransplantationer
- Transport och kommunikation: 670
- Transportekonomisk forskning, Nordiska kommittén för: **C 25/t*, 863
- Transportområdet, samarbete på: NU 1969: 13, NU 1970: 21, NU 1971: 4
- Transportpolitik, gemensam nordisk: **D 1/1967/t*, 1009
- Transporträtt: 589
- Transportöverenskommelse: NU 1971: 18
- Traktor, transformation av: 595
- Trondheim, transittrafik: **D 9/1968/t*, 1026
- Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmelser och normer: **D 1/1972/e*, 1146
- Trygghetskonvention, komplettering av: **D 9/1967/s*, 1014
- Trädgårdskonst, utbildning i: NU 1967: 5
- Tulladministrativa rådet: **C 4/e*, 718
- Tullbehandling
- av postpaket: *D 3/1969/t*, 1049
- av skogs- och jordbruksmaskiner: **D 6/1971/e*, 1113
- Tullharmonisering: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
- Tullsamarbete, nordiskt: se Tullharmonisering
- Turism i Norden och stöd till NNTK: **D 23/1973/t*, 1209
- Turistfrågor: 576, 673
- TV
- reklamsändningar i: **D 8/1969/k*, 1052
- samarbete: 95, 130, 616, *D 15/1973/k*, 1197, NU 1972: 7
- samarbete mellan Finland och Sverige: *D 20/1971/k*, 1128
- utbildning för: **D 21/1963/k*, 994
- vuxenutbildning i: **D 7/1966/k*, 1005
- TV och radio
- frågor, Kontaktorganet för: **C 22/k*, 849
- konferens: NU 1966: 7, NU 1971: 16
- material till undervisningen i: **D 9/1970/k*, 1082
- U-länderna: se Utvecklingsländerna
- Ud(en)-: se Ut-
- Uddannelse: se även Utbildning

- Uddannelses- og forskningsspørmål: NU 1970: 2
- Udvandring: se Migration
- Udveksling: se Utbytte
- Undervisning: 608; se även Skol- engelskundervisning, obligatorisk i de nordiske land: NU 1973: 14, 15 i finska i Sverige: NU 1971: 8 harmoniseringsarbete: 609 lantbruks-, högre: *D 19/1973/k, 1204 i matematik: se Matematikundervisning medicinsk: *C 36/k, 912 miljövård: 642 rådgivande kommitté för: 608 för vuxna i TV: *D 7/1966/k, 1005 om Östeuropa: *D 1/1971/k, 1108
- Ung arbetskraft: D 3/1967/s, 1012
- Ungdomsfond, nordisk: se Ungdomssamarbete
- Ungdomssamarbete: 620
— nordiskt, ökat stöd till: D 26/1970/k, 1093
- Universitet och högskolor i Norden, utbyggnad av: D 17/1973/k, 1201
- Universitetsexamen: se Tentamensgiltighet
- Universitetskurser i arkeologi och folklivs- forskning: D 3/1965/k, 998, 1822
- Upphovsrätt: 591, NU 1973: 21
- Utbildning: se också Vidareutbildning
— av arkitekter: D 5/1965/s, 999, E 3 (fråga) 1222
— för bibliotek, arkiv och informatik: *D 9/1971/k, 1119
— af byplanläggare: NU 1964: 2
— för film: *D 21/1963/k, 994
— för finsk ungdom i Sverige: 111, 127
— forskarkurser: *C 38/k, 931
— forstkandidater: 23
— av fysioterapeuter: A 352/s, 259, NU 1973: 6
— av förare av motorfordon: D 35/1970/t, 1104, E 7 (fråga) 1229, 1837, E 15 (fråga) 1851
— for havekunst: NU 1967: 5
— inom hotell- och restaurantfacket: A 385/t, 349
— instruktionsjukgymnaster: 625
— av konservatorer: *D 10/1971/k, 1120
— konstnärer och kulturarbetare: 619
— och könsroller: NU 1972: 6
— lärare: 613
— lärare, fortbildning av, vid socialhög- skolorna: D 5/1974/s, 1184, 1843, NU 1971: 12
— i miljövård: 642
— navigationslärare: E 16 (fråga) 1853
— i oljeteknologi E 17 (fråga) 1855
— för radio: *D 21/1963/k, 994
— på radioterapins område: A 378/s, 271
— av sjukhusadministratörer: *D 3/1970/s, 1075, NU 1969: 8
— av sjuksköterskor, högre: D 19/1967/s, 1017, 1826
— skoglig, högre: *D 18/1973/k, 1203
— av socialpersonal, vidare-: *D 1/1970/s, 1073
— av stadsplanerare: NU 1964: 2
— för teater: *D 21/1963/k, 994
— för television: *D 21/1963/k, 994
— i trädgårdskonst: NU 1967: 5
— för yrkesvägledare: *D 29/1969/s, 1072
— åldersklasserna 16—19 år, forskning med hänsyn till utbildning av: NU 1971: 1
- Utbildningsanstalter, ökad samverkan vid: D 4/1970/k, 1076
- Utbildningsrådet, finsk-svenska: *C 26/k, 869
- Utbyte av förvaltningstjänstemän: *D 8/1968/s, 1025
— av lärare och skolungdom: se Lärarutbytte
- Utlänningslagstiftning: 595
- Utlänningslagstiftning: *D 10/1973/j, 1189, NU 1970: 6
- Utlänningsutskottet, Nordiska: *C 15/j, 785
- Utredningsserie, Nordisk: 1277
- Utställningssamarbete, bildkonst: *D 24/1971/k, 1134
- Utvecklingsforskning, samarbetskommitté för D 28/1969/e, 1070, 1833
- Utvecklingsländerna
biståndets finansiella omfattning: 677
biståndprojekt, andra nordiska: 677
biståndssamarbete: 577, 675
information till om den nordiska marknaden: NU 1971: 6
Kibaha Education Centre: 675
kooperativ insats i Kenya: 676
kooperativ insats i Tanzania: 676
lantbruksinsats i Mbeya, Tanzania: 676
personal, rekrytering av: 678
- Valbarhet: se Kommunal rösträtt

- Valutapolitiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
- Vandforurening i Kattegatt och Skagerack: *D 21/1971/s*, 1132
- Vandringsutställningar: 618
- Varudeklarationssamarbete: *D 5/1970/e*, 1078, NU 1973: 3
- Vatten från Tana älv, avledning av: *E 11*, 1235
- Veje-: se Väg-
- Vestmannaoärna: 74, 90, 569
— rapport om vulkanutbrottet: 1319
— se också under Vulkanutbrott
- Vetenskaplig specialapparat, utnyttjande av: *D 20/1967/k*, 1018, *E 5* (fråga) 1226, 1827
- Veterinärmedicin, samarbete om **D 19/1972/k*, 1171
- Vidareutbildning
på filmens område: 619
inom hotell- och restaurantfacket: *A 385/t*, 349
av konservatorer: 615
av socialhögskollärare: 615
av teatermedarbetare: 619
- Vidne-: se Vittnes-
- Vidnesbyrd: se Studentbetyg
- Vietnam: 87
- Villkorlig frigivning: se Prøveløsladelse
- Viltforskning, Nordiskt kollegium för: **C 2/j*, 715
- Viltvårdskonferens: NU 1967: 7
- Virtaniemi-Tjærebukten, väg mellan: **D 4/1971/t*, 1110
- Vittnesplikt, nordisk: *D 17/1968/j*, 1031
- Voksen: se Vuxen
- Vulkanologiskt institut i Reyjavík: 75, 1340
- Vulkanutbrott på Heimaey: 74, 1254, 1319
- Vuxenundervisning
kartläggning av: 614
i radio och TV: **D 7/1966/k*, 1005
- Väg; se även Mellanriksvägar
Blå vägens utbyggnad till Europaväg: **D 6/1970/t*, 1080
Europavägförbindelse Finland-Sverige: *D 29/1967/t*, 1022
- Vägtrafikregler: NU 1966: 2—3, NU 1970: 10
- World Wildlife Fund, deltagande i: *D 21/1972/j*, 1171, 1840
- Yrkeshygien/arbetsmedicin: 636
- Yrkessrettleiing: 629
- Yrkessvågledarutbildningen, samarbete om: **D 29/1969/s*, 1072
- Ytkemisk forskning, institut för: *A 420/e*, 1698
- Zigenarnas förhållande i Finland och Sverige: **D 23/1969/s*, 1062
- Åland, miljövårdsinstitut på: 140, *A 399/s*, 462, 1638
- Ångpanneanläggningar och tryckkärl, bestämmelser och normer för: **D 1/1972/e*, 1146
- Ægteskab-: se Äktenskap
- Äktenskapslagstiftning: 580, **D 22/1973/j*, 1207
- Ämbetsmannakommittén, Nordiska, rapport från: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
- Ämbetsmannamöte
i Hindsjavl: NU 1966: 6
i Mariehamn: NU 1973: 2
i Røros: NU 1970: 12
i Storlien: NU 1969: 9
- Ämbetsmannarapporten: se Ämbetsmannakommittén
- Økonomisk: se Ekonomisk
- Öresund
bekämpning av föroreningarna i: 638, 640. *D 21/1971/s*, 1132
faste förbindelser över: NU 1967: 14
svensk-danskt avtal om förorening: 640
- Öresundsavtalen om fast förbindelse m. m.: *E 10*, 1233
- Öst-västhandeln, exportkrediter i: *A 389/e*, 391
- Östersjöns
förening, åtgärder mot: 573, 638, *D 30/1970/s*, 1097, NU 1967: 13, NU 1969: 3
marina miljö, konferens om: 638
- Översättning av nordisk skönlitteratur: **D 26/1971/k*, 1135

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

Regeringsrepresentanter

1. *Aspling, Sven*, Sverige
2. *Ágústsson, Einar*, Island
3. *Aune, Leif*, Norge
4. *Bratteli, Trygve*, Norge
9. *Brundtland, Gro Harlem*, Norge
10. *Christiansen, Peter F.*, Føroya
11. *Feldt, Kjell-Olof*, Sverige
12. *Gestrin, Kristian*, Finland
21. *Gjerde, Bjartmar*, Norge
22. *Guldberg, Ove*, Danmark
23. *Hallgrímsson, Geir*, Island
24. *Halvorsen, Tor*, Norge
37. *Hartling, Poul*, Danmark
38. *Hägglom, Alarik*, Åland
39. *Karkinen, Seija*, Finland
40. *Laine, Jermu*, Finland
41. *Lidbom, Carl*, Sverige
42. *Lind, Nathalie*, Danmark
43. *Lorentzen, Annemarie*, Norge
44. *Johansson, Rune*, Sverige
61. *Nielsen, Tove*, Danmark
62. *Nyboe Andersen, Poul*, Danmark
63. *Sundqvist, Ulף*, Finland
64. *Tarjanne, Pekka*, Finland
65. *Tuominen, Heikki*, Finland
66. *Ulveseth, Ingvald*, Norge
67. *Valle, Inger Louise*, Norge
68. *Väänänen, Marjatta*, Finland
69. *Zachrisson, Bertil*, Sverige
70. *Damsgaard, Kresten*, Danmark

Valda medlemmar

5. *Adamsson, Erik*, Sverige
6. *Alenius, Ele*, Finland
7. *Andenæs, Tønnes M.*, Norge
8. *Andersen, K. B.*, Danmark
13. *Antonsson, Johannes*, Sverige
14. *Bakken, Ingvar*, Norge
15. *Benkow, Jo*, Norge
16. *Bjarnason, Ásgeir*, Island
17. *Bjerregaard, Hans*, Danmark
18. *Björklund, Ilkka-Christian*, Finland
19. *Borten, Per*, Norge
20. *Carlsson, Eric*, Sverige
25. *Christensen, Christian*, Danmark
26. *Enggaard, Knud*, Danmark
27. *Forsman, Mauno*, Finland
28. *Gíslason, Gylfi þ.*, Island
29. *Guðmundsson, Gils*, Island
30. *Gustavsen, Finn*, Norge
31. *Hermannsson, Sverrir*, Island
32. *Hagen, Arnt*, Norge
33. *Hammarberg, Sven*, Sverige
34. *Hansen, Gutorm*, Norge
35. *Hansen, Jørgen Peder*, Danmark
36. *Haugaard, Svend*, Danmark
45. *Haugstvedt, Asbjørn*, Norge
46. *Helgadóttir, Ragnhildur*, Island
47. *Hentze, Demmus*, Føroya
48. *Hermansson, Carl-Henrik*, Sverige
49. *Hernelius, Allan*, Sverige
50. *Hetemäki, Elsi*, Finland
51. *Holmberg, Gustav*, Danmark
52. *Håvik, Doris*, Sverige
53. *Jacobsen, Kirsten*, Danmark
54. *Jansson, Paul*, Sverige
55. *Jespersen, Knud*, Danmark
56. *Johansson, Knut*, Sverige
57. *Jørgensen, Anker*, Danmark
58. *Knudsen, Ingolf*, Danmark
59. *Knudson, Olaf*, Norge
60. *Koivisto, Tellervo M.*, Finland
71. *Korvald, Lars*, Norge
72. *Kristensson, Astrid*, Sverige
73. *Krönmark, Eric*, Sverige
74. *Kyllingmark, Håkon*, Norge
75. *Lange, Morten*, Danmark
76. *Larsen, Reidar T.*, Norge
77. *Lillqvist, Bror*, Finland
78. *Lindeman, Lars*, Finland
79. *Lund, Thor*, Norge
80. *Lähteenmäki, Olavi*, Finland
81. *Mellqvist, Sven*, Sverige
82. *Mundebo, Ingemar*, Sverige
83. *Lankinen, Sirkka*, Finland
84. *Møller, Gerda*, Danmark
85. *Nilsen, Arne*, Norge
86. *Nilsson, Jan-Ivan*, Sverige
87. *Nordli, Odvar*, Norge
88. *Albertsen, Kristian*, Danmark
91. *Palm, Sture*, Sverige
92. *Ruokola, Matti*, Finland
93. *Kivistö, Kalevi*, Finland
94. *Sellgren, Rolf*, Sverige
95. *Thorarinsson, Thorarinn*, Island
96. *Skantz, Anna-Greta*, Sverige
97. *Skytte, Karl*, Danmark
98. *Steenberg, Erland*, Norge
99. *Stetter, Ib*, Danmark
100. *Stubberud, Liv*, Norge
101. *Sukselainen, V. J.*, Finland
102. *Sundman, Per Olof*, Sverige
103. *Tallgren, Carl Olof*, Finland
104. *Tuomioja, Erkki*, Finland
105. *Tupamäki, Olavi*, Finland
106. *Westerlund, Seppo*, Finland
107. *Willoch, Kåre*, Norge
198. *Woivalin, Folke*, Åland
109. *Väyrynen Paavo*, Finland
110. *Øregaard, J. Fr.*, Føroya